

113302 REFO 597

PROSPERI

CARAVITAE EBOLITANI

PRINCIPATUS PROVINCIÆ

Citra, & Basilicatæ Regij Aduocati fiscalis

Commentaria

Super Ritibus Magnæ Curia Vicariæ Regni Neapolis.

In quibus ferè omnia, quæ ad praxim eiusdem Regni pertinent, & quæ à causarum patronis Iudicibusq; desiderari possunt, diligentissimè explicantur.

*Quibus multa, hoc asterisco * notata, ab eodem Authore dum viueret, addita sunt.*

His nedum adiunximus Commentaria Annibalis Troylij Cauensis, & Ioan. Francisci Scaglioni, super eisdem Ritibus aliàs cum eodem Volumine excusa:

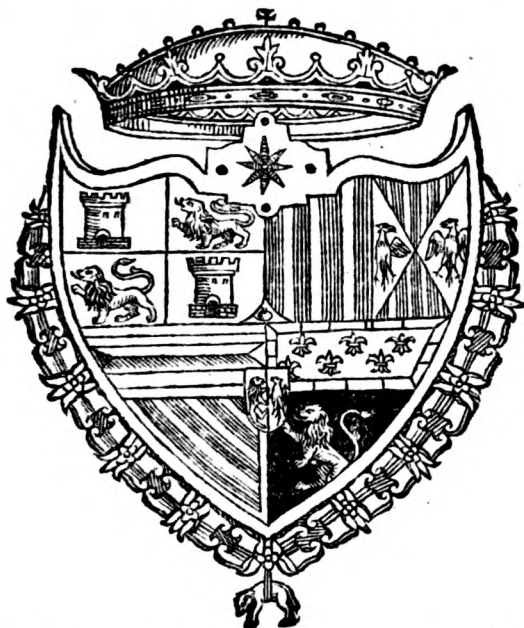
Verum etiam hac vltima nouaq; editione accesserunt Additiones Clarissimi Iureconsulti Constantini Papæ causarum Patroni disertissimi.

Post quæ adiecti sunt Ritus Archiepiscopalis Curia Neapol. cum Commentarijs D. Abbatis Alberici Oliua Neapol. acutissimi Decretorum Doctoris.

Quibus nunc demum adiunctæ sunt Annotationes Abbatis Ioan. Hieronymi Campanilis V. I. D. Neapolitani, & Prothonotarij Apostolici vna cum Summarijs ab eodem additis, tum ad ritus ipsos, tum ad Alberici Commentaria.

Opus sanè apprime vile ac necessarium Summarijs auctum, nouo locupletissimoq; Indice ornatum.

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS;

MDCI.

Sumptibus hætedum Melchioris Sessæ Veneti, ac Andree Pellegrini Bibliopolæ Neapolitani.

ILLVSTRISS. ET EXCELLENTISS.
 DOMINO D. FERDINANDO DE CASTRO,
 ET ANDRADAÆ, COMITI DE LEMOS,
 ET ANDRADAÆ, MARCHIONI SARRIÆ,
 & Comiti Villaluzæ,

Et in præfenti Regno Neapolis, Catholicæ Maieftatis Vice Regi,
 Locumtenenti, & Capitanco Generali.

Vm primum Vicariae, & Archiepiscopalis Curia Neapolitane Ritus separatim iam superioribus annis cum Caravita in illos, & Alberici Oliuae in istos Commentarijs edidissim, iterumq; typis cum Constantini Papæ doctissimi Iureconsulti novis Annotationibus in primos, & Religiosissimi Viri Abbatis Ioannis Hieronymi Campanilis in secundos tradere Statuerim; nihil mihi antiquius fuit (Prorex Excellentissime) quàm eas lucubrationes tuo Numini dicare, ut alacriter in medium prodeuntes, & utilitatis plurimum in dijudicandis litibus afferrent, & nostram eiusdem Abbatis Campanilis verbis, monitu, atque impulsu in tuæ Excellentie domum obseruantiam ostentarent; tua profecto efficitur Amplitudo, Princeps Optime, ut quæ doctrinæ tantum coloribus depictæ, imaginem obseruantia præferunt, viuo atque immortalis simulacro apud tuam Excellentiam grati animi opificio, & apud homines vigeant iucunda lectio. Quod si utriusque Iuris prudentiæ Humana scilicet, atque Diuina legum patrocinium tibi proponendum maxime curauerim, tua id Iustitiæ, atque Religioni, quæ si in maximo Principe desiderantur, in te summa cum admiratione, maxime elucent, acceptum est referendum. Iustitiæ te vindicem appellat tota Neapolis, & Religionis amantem. Altera te Virtus Regni moderatorem extollit. Altera te omnium oculis reddit admirabilem. atque ita ut nihil iustius, nihil unquam Religiosius, Populi, quos Virtute protegis, consilio tueris, amore amplecteris, se visuros unanimiter prædicent. Atque illud verè affirmabo Princeps Illustrissime, neque antiquæ nobilitatis candorem, quo in Hispania nites, neque maiorum insignia, quæ à summis Regibus profecta, tota Europa summis cum laudibus celebrantur, tantum splendoris tuæ Amplitudini addere potuisse, quantum addidere Virtutum encomia, quibus animo polles, ingenio viges, moribus eximie præcellis. Debent tibi plurimum, qui te norunt. Ipse vero & Abbas Campanilis plurimum debemus generoso Principi, & è Castro inuicti nominis dignissimo, ad quem veluti ad tutissimam Arcem confugimus. Tributum qualecunque est, pendimus; quicquid tamen studij, consequi aliquando poterimus delaturi. Tuæ erit amplitudinis hoc munusculum, hoc humilitatis obsequium non aspernari. Dabis profecto animos, ut deinceps maiora audentes, gratiora dum viuere licebit, afferamus. Vale interim Princeps meritissime, teque Deus optimus Maximus diutissime incolumem seruet. Datum Neapoli Calend. Maij. 1601.

Andreas Pellegrinus Bibliopola.

✱

2

ALE-

ALEXANDER PAPA

V. I. D. AD LECTORES

Sacrarum legum studiosos, causarumque
patronos.

Lectores candidiss. cum proximis diebus legissem
Ritus Magnæ Curia Vicariæ cum doctiss. com-
mentarijs Prosperi Caruitæ, reperissemque tam
ad Ritus, quàm ad commentaria præclarissimas
locupletissimasque Additiones clariss. iuriscon.
Constantini Papa genitoris mei, animaduertens eas non solum
vtililes sed & valdè necessarias causidicis esse, opus hoc, men-
dis purgatum, hisq; Additionibus & Adnotationibus decora-
tum & illustratum (vt perofficiosè satis, omniq; adseueratione
locupletissimo suo testimonio affirmat renunciatq; Illustrissimo
& Excellentissimo DN. Comiti Lemb. in hoc Regno ProRe-
gi, Iuris Iustitiæq; consultiss. Ioannes Thomas Vespulus Re-
gius consiliarius, cui vti viro doctissimo, iudiciq; selectissimo Ad-
ditionum visio cognitioque commissa fuit) pro grata omnium
vtilitate denuò typis excudendum curavi. Læta igitur fronte &
qua soletis cum bonarum literarum amatoribus, humanitate,
has etiam Additiones legitote, lectisq; Valete, & plaudite.

INDEX IN COMMENTARIA DOCTISSIMORVM IVRISCONS.

DOMINI PROSPERI CARAVITÆ EBOLITANI,

Annibalis Troyfij Cauenfis, & Francifci Scaglioni:

Littera quare falutaris. C. tri-
ftis. in addit. C. P. ritu 239.
fol. 129

Caprura quando incipi pos-
fit. Caue. Rit. 39. nu. 1 183

A citatione incipere qñ fit ne
ceffe. Carau. Ritu. 167. nu-
mero 10 88

A communi opinione nõ est
recedendũ. Cara. Rit. 260.
numero 15 139

A crimine manifesti vſurarij quis & quomodo excufe-
tur. Cauen. ritu 199. num. 5. 196

A decreto curiæ civili vel criminali, num appelletur?
Cauen. ritu 259. num. 2 201

A falſi pœna qui excuſentur? Cauen. ritu 199. nu. 6 196

A nimia taxatione appellari poteſt Carau. ritu. 298. nu-
mero 22. 173

A periuro num recipiatur verum iuramentum. Scagl.
Ritu 265. num. 3 217

**A præcepto debitori confefſio facta num liceat appella-
re.** Carau. ritu 256. num 5 135

A quibus appelletur & non retardatur executio. Scagl.
in ritu 260. num. 15 216

**A Sententia abſolutionis in criminalibus quando non
appelletur, & ratio quare.** Carau. ritu 258. nu. 1 136

A ſententia contra homicidam lata an liceat appellare.
Carau. Ritu 259. num. 1 137

A Sententijs Baronum ad magnam curiam appellatur.
Carau. ritu 52. num. 3 38

**A ſententijs a duabus vncijs infra non appellatur cauſa
executionis retardandæ.** Carau. rit. 187. nu. 6 102

**A tormentis. id eſt a pronũciatione ſiue decreto quem
eſſe torquendum, an appelletur.** Carau. Ritu. 259. nu-
mero 9 138

**¶ Ab interlocutoria, cum diffinitiuã non ſperatur, licet
appellare.** Carau. Ritu 256. num. 3 135

**Ab interlocutoria de iure canonico appellatur, de iure
civili vero nõ, ante diffinitiuã.** Car. rit. 264. nu. 6. 142

**¶ Abſens præſentibus non præſtat impedimentum re-
gulariter, cum exceptionib.** Carau. rit. 207. nu. 7 114

Abſens quis dicatur Caue. rit. 266. num. 1 201

Abſens quinque modis dicitur. Cauen. vbi ſub. nume-
ro 6 201

Abſens quando quis dicatur. Scagl. rit 264. nu. 2 216

**¶ Abſenti conſignare, vendere, locare, & ſtipulari etiã
poſſumus.** Carau. rit. 44. num. 8 30

**¶ Abſentia voluntaria alicuius alterius conditio deter-
rior fieri non debet.** Carau. ritu 153. num. 2 75

¶ Abſentia contumaciam non operatur impedimentũ.
Carau. rit. 207. num. 5. 114

Abſentia malicioſa quando & quæ dicatur. Cauen. rit.
266. numero 4 201

**¶ Abſentis vocatio ſakim per tubitam requiritur in actu
qui fit vltima die termini.** Carau. ritu 143. nu. 2 73

**¶ Abſolutio nec condemnatio in clericos a ſeculari iu-
dice cadit.** Cara. ritu 235. num. 10 126

**Abſolutio poſt mortem quando & quomodo fieri poſ-
ſit.** Carau. ritu 236. num. 16 127

**¶ Abſolutus in vno iudicio ab vno iudice a contumacia
& delicto an dicatur abſolutus ab alio iudice a quo**

fuit contumax ex eodem delicto. Carau. ritu 269. nu-
mero 22 150

Abſolutus non poteſt amplius moleſtari. Sca. rit. 287.
numero 2 218

¶ Abſurda in iure euitanda. Carau. rit. 299. num. 3 174

**¶ Accuſans in crimine vſurarum qualiter ſe debeat obli-
gare ad pœnam.** Carau. ritu 196. num. 4 107

**Accuſans, deferens, vel curiam inſtigans quando in ex-
penſis condemnatur, & quando, vel quibus cauſis a
prædictis excuſabitur.** Caue. rit. 41. num. 4 183

**¶ Accuſare an & quomodo quis poſſit vſurarium mani-
feſtum.** Carau. ritu 196. num. 2 107

¶ Accuſare quid fit. Cau. ri. 41. n. 1. 183. & ri. 192. n. 3. 195

¶ Accuſatio vel denunciatio cui cõpet. Cau. ri. 41. n. 7 184

**Accuſatio, vel denunciatio de iure cõi in omnibus pub-
licis iudicijs permittebatũ** Cara. rit. 191. nu. 1 104

**Accuſatio de vſuraria prauitate num ſit cuilibet de po-
pulo prohibita.** Cauen. ritu 237. num. 3 199

**¶ Accuſato mortuo ante ſententiã, num fiſcus cauſam
perſequi poterit.** Carau. rit. 21. num. 11 20

**Accuſato mortuo, nunquid Accuſator ad proſequendã
accuſationem cogi poſſit? vbi ſup num. 12** eod.

Accuſator hodie non punitur pœna talionis. Carau. rit.
108. num. 4. 63

**Accuſator, quis & qualiter admittatur in crimine vſura-
ru.** Carau. Rit. 196. num. 1 107

**Accuſator tenetur in termino cõparere ſicut accuſatus
conrumaciam q; accuſare.** Cara. rit. 198. nu. 3. 107

**Accuſator hodie non porrigit libellum accuſatorium,
ſed querelam exponit, & de querelæ ſolemnitatibus**
Carau. ritu 202. num. 6 110

**¶ Accuſatore deſiſtente ante, vel poſt ſententiã, pen-
dente appellatione, num ex officio ad vltiora in
cauſa ſit procedendum.** Carau. ritu 21. num. 1 20

**Accuſatore mortuo perit inſtantiã contra accuſatum
vbi ſupra, num. 10. 11** eod.

**Accuſatore deſiſtente, curia loco partis ex officio cum
procuratore fiſcali procedit.** Carau. ritu 203. num. 1
111. & ritu 233. num. 14 124

**¶ Accuſatores in criminalibus fauorabiles ſunt, vt ma-
leſiciter ceantur.** Carau. ritu 202. num. 4 110

**¶ Accuſatus ſi de maiori crimine accuſatorem reaccu-
ſabat de iure communi, ſuperſedeatur in prima, &
procedebatur in ſecunda accuſatione.** Cara. rit. 193.
nu. 1 & quod ſit contrarium de iure regni ibid. 106

**Accuſatus criminaliter, an Accuſatorem ciuilliter recõ-
uenire poſſit.** Carau. ritu 193. num. 6 eod.

**¶ Acta curiæ quare in publico archiuo conſeruanda ſint
de iure municipali.** Carau. rit. 26. nu. 1. male aut con-
trarium ſtatuitur de communi. num. 2 22

**Acta in vim probationis abſque citatione, qñ produ-
ci poſſint.** Carau. Ritu 30. num. 3 23

**Acta originalia p̄nes curiam remanent, eorũ tñ copia
datur parti.** Carau. Ritu 69. nu. 1. & Ritu 96. n. 1 58

Acta in vno iudicio facta, quando in alio fidem faciant
Carau. Ritu 241. num. 1 129

**Acta quando reproduuntur, ſi ſint teſtiũ depoſitiones
ille contra quem produuntur eliget eis ſtare, vel
examinari vbi ſup. num. 4** eod.

**¶ Actio in factum vbique exerceri poteſt vbi Reus fo-
rum ſortitur.** Carau. rit. 262. num. 16 - 141

Index.

- Actio est ius residens in persona partium.** vbi sup. nu. 17 eod.
- Actio duplex** oritur ex delicto. *Car. Ri. 203. nu. 1.* 197
- Actus factus in seculari foro** standum non est in ecclesiastico iudicio contra clericum. *Car. Ri. 235. nu. 13.* 126
- Actus quis** vti quando dicatur, secundum practicam. *Car. Ritu 241. num. 3.* 129
- Actor, ne citatio expiret, quando accusare** debeat contumaciam Rei. *Carau. Ritu. num. 1.* 53
- Actor quantum tempus** habeat accusandi vltimam contumaciam. *Car. Ritu 226. num. 2.* 118
- Actor forum Rei** sequi debet. *Car. Ri. 190. num. 4. fol. 104. & Ritu 228. num. 1.* 119
- Actori seu actis factis in seculari foro** standum non est in ecclesiastico iudicio contra clericum. *Car. Ritu, 235. numero 12.* 126
- Actor in principio litis de expensis** in casu succumbentis cauere tenetur. *Carau. Ritu 200. num. 1.* 108
- Actor vel fiscus vltimam contumaciam** quando & quomodo super sedere possint. *Car. Ritu 207. nu. 1.* 114
- Actor comparens tempore primæ, & vltimæ contumaciæ** si instat procedendum in causa ad vltiora, an hoc sufficiat, vel contumaciam etiam accusabit. *Car. Ritu 218. numero 5.* 116
- Actor nouam causam incipere, aliamque instantiam** fabricare potest. *Carau. Ritu 248. num. 14.* 133
- Actor, & Reus** quid facere teneantur in termino. *Scagl. Ritu 69. num. 7.* 221
- Actori comparenti, dicenti que non habere paratum libellum, dabitur terminus** arbitrio iudicis. *Car. Ritu 271. nu. 1.* 150
- Actuarij circa assistentiam in curia, & discessum ab ea** quomodo olim, & nunc se habebant in Regno. *Carau. Ritu 27. nu. 1.* 22
- Actuarij in Regno, ad quæ teneantur** circa annotationem actorum. *Carau. Ritu 24. nu. 1.* 21
- Actuarij sententiarum instrumeta** scribere debent. *Carau. Ritu 34. nu. 5.* 24
- Actuarij, & subactuarij vnde, & quare** ita dicantur. *Carau. Ritu 35. num. 1.* 24
- Actuarij in sententia** quare illa verba, lecta, lata, apponere teneantur, & illa etiam, curia pro tribunali sedente. *Carau. Ritu 37. nu. 9.* 25
- Actuarij, & seruientes curiarum** large officiales dicuntur. *Carau. Ritu 49. nu. 23.* 35
- Actuarij curiarum** debent esse presentes prolationi sententiarum. *Carau. Ritu 250. nu. 1.* 133
- Actuarij, de iure, suspecti** accusantur. *Carau. Ritu 205. num. 7.* 144
- Actuarij, an sindicatui stare** teneantur. *Carau. Ri. 295. nume. 19.* 168
- Actuarij, qui non dant numerum contumaciarum** faciunt litem suam. *Scagl. Ritu 3. num. 8.* 208
- Actuario absente a curia** quo casu alius actuario præsens possit supplere agenda in causa. *Car. Ri. 26. nu. 3.* 22
- Actuarius cuius expensis** mittendus sit ad examinandum principales. *Carau. Ri. 304. nu. 4.* 172 & in addit. C. P. rit. 70. 45
- Actuarius, an possit se intromittere de facto** alterius. *Scagl. Ritu 3. num. 7.* 208
- Actum non censetur ex absoluta potestate, nisi expressum fuerit.** *Carau. Ritu 273. num. 3.* 153
- Actus publicus manu publici notarij** de eo rogati semper est scribendus. *Carau. Ritu 34. num. 7.* 24
- Actus iudiciarij die feriato** prohibet. *Car. Ri. 44. nu. 1.* 29
- Actus voluntarius per publicam personam** etiam diebus feriatis permittitur. *Car. Ritu 44. num. 2.* eod.
- Actus præcedere, & forma sequi** debet. vbi sup. nu. 4. 30
- Actus contra iuris dispositionem** quod sit nullus, quomodo intelligendum. *Carau. vbi sup. num. 6.* eod.
- Actus faciendus cadens in diem feriatam, quod fiat** sequenti die, intellige in citationibus, non in dilationibus. *Carau. Ritu 69. num. 2.* 44
- Actus faciendus die feriatam differendus in non feriatam,** excipitur quando periculum esset in mora. *Car. Ri. 80. num. 3.* 52
- Actus si tali die fieri deberet, reperireturque feriatas,** sequenti die iudicio fiet. *Cauen. Ri. 80. num. 1.* 188
- Ad impossibile nemo tenet nec cogendus, est, hinc legum** latores ad impossibile metè non adhibet. *Car. Ri. 5. nu. 1. 8.*
- Ad inchoandam appellationem** num requiratur libellus, vel litis contestatio. *Carau. ritu. 6. num. 5.* 10
- Adita curia** quomodo, & quando dicatur. *Cauen. rit. 197. num. 1.* 196
- Ad poenam editandam an oblatio tantum absque depositione, & consignatione** sufficiat. *Car. Ri. 169. nu. 2.* 92
- Ad probandum excellentiam, quæ requirantur.** *Cauen. ritu 101. num. 2.* 188
- Aduena, seu forensis cum quo contractum fuit, noua** causa non superueniente, suspectus non iurabitur. *Carau. ritu 170. num. 8.* 93
- Aduena quis differt ab incolâ** sunt & conuenz, a peregrino etiam differt. in addi. C. P. rit. 170. 93
- Aduerbum vel diuersimode in iure** exponitur. *Carau. ritu. 42. num. 2.* 28
- Aduerbum, statim, aliquid faciendum sine temporis** intervallo significat aliquando cum temporis tēperamento pluresque significationes habet. *Carau. Ritu 172. nu. 1. & 2.* 195
- Aduocare prohibitus potest consulere in camera.** *Scagl. in Ritu 18. nu. 12.* 29
- Aduocati fisci duo Neapoli, quando esse ceperunt, & in cuius persona** secundum initium sumptit. *Carau. Ritu 2. nu. 15.* 4
- Aduocati antiquitus matriculati erant, & de publico** salariabantur, & quare. *Carau. Ri. 99. num. 1.* 59
- Aduocati se abstinere debent ab eis, quæ causarum ordinem** respiciunt. *Carau. Ri. 100. nu. 1.* 59
- Aduocati ex pulchritudine laudem consequuntur.** *Carau. Ritu 101. nu. 8.* 60
- Aduocati fiscales ratione officij a principe** approbati dicuntur. *Carau. Ritu 168. num. 4.* 91
- Aduocati antiquitus stipendia a publico** percipiebant erantque matriculati. *Carau. ritu 201. num. 4.* 109
- Aduocati cauillationibus videntes** quæ pena puniantur. *Carau. ritu 288. num. 1.* 162
- Aduocati videntes legibus, vt debent sunt** plusquam religiofi. vbi sup. num. 2. eod.
- Aduocati fiscalis officium durabat olim** per annum. *Scagl. ritu 18. num. 8.* 209
- Aduocato licet mentem, & sensum legis tantum** allegare. *Carau. rit. 75. num. 13.* 50
- Aduocato absente litiganti dilatio** danda est. *Carau. ritu 207. numero 6.* 114
- Aduocato fisci absente, non debet** Locumtenens cognoscere. *Scagl. rit. 18. num. 4.* 209
- Aduocatus, qui fuit in vna causa, an possit** in eadem iudicare. *Carau. ritu. 11. num. 5.* 13
- Aduocatus fisci quando, & in quibus causis** aduocare possit. *Carau. ritu 18. num. 4.* 17
- Aduocatus fisci inter personas ex generali** clausula restitueudas numerari potest. *Carau. rit. 18. nu. 5.* eod.
- Aduocatus actoris primo, deinde Rei** proponere debet. *Carau. ritu 2. num. 6.* 4
- Aduocatus fisci propriuatis aduocando, dummodo** non aduocet contra fiscum, hoc facere poterit. *Carau. rit. 18. num. 8.* 17
- Aduocatus, & procurator fisci eius officio** pro quibus personis, & quando fungi debeat, cum limitationibus, vt per *Carau. rit. 19. num. 1.* 17
- Aduocatus, & procurator fisci eorum** gagijs a Rege constitutis contenti esse debent. vbi supra nu. 2. eod.
- Aduocatus pauperum etiam stipendiatus, pro alijs,** etiam accepta pecunia, postulabit, & quare, impetrata venia. *Carau. Ritu 23. num. 1.* 20
- Aduocatus pauperum in Magna Curia** sedet in fora cum iudicibus per horam. *Carau. Ritu 23. num. 2.* 21
- Aduocatus

Index.

- Aduocatus eius salarium, etiam sine labore percipere, quando poterit.** Carau. Ritu 99. num. 5 59
- Aduocatus (etiam pro Rege) gratis patrocinari non debet vbi supra numero 6** eod.
- Aduocatus à paupere aliquid accipiens peccat, in foro conscientie.** vbi supra num. 9 eod.
- Aduocatus si pauperis renuet patrocinium, denunciabitur ecclesie, vel iudicis implorabitur officium ad eum cogendum.** vbi supra num. 10 eod.
- Aduocatus si iudice mandante, pauperis patrocinium renuat, priuabitur patrocinio.** vbi supra nu. 11 eod.
- Aduocatus fiscalis clarissimus vocatur.** Cara. Ritu 142. numero 8 73
- Aduocatus fisci absentibus iudicibus, an ius dicere possit.** Carau. Ritu 168. num. 5 91
- Aduocatus vincens causam propriam, an debeat habere patrocinium à parte sibi condemnata in expensis.** Carau. Ritu 298. num. 26 173
- Aduocatus fisci vbi potest aduocare non debet deserere causam, & an possit contra fiscum aduocare.** Scagl. Ritu 18. num. 1 & 2 209
- Aduocatus causam coram iudice proponens, stare debet, non federe.** Cauen. Ritu 102. num. 1 189
- Aduocatus fisci potest interuenire in receptione testiu, in tortura, & in votando.** Scagl. Ritu 18. nu. 10 209
- Aduocatus in causa propria habet salarium.** vbi supra numero 11 209
- Aduocatus in eadem causa non potest esse iudex.** vbi supra numero 14 209
- Aduocatus non potest aduocare contra regem.** vbi supra numero 15 eod.
- Aduocatus fisci non debet litem per calumniam mouere.** vbi supra num. 3 209
- Aduocatus fisci transmittit salariu ad hæredes.** vbi supra & est inimicus à muneribus. num. 5. & 7 209
- Aduocatus fisci sedebat in salutatione principis inter comites filij illustrabatur in folis clarissimorum, vbi supra nu. 9. & præfertur cæteris aduocatis.** nu. 6 eod.
- Aduocatus impeditus à cliente, salarium habere debet.** vbi supra numero 13 209
- Aegrotantes seruire intelliguntur.** Cara. Ri. 46. nu. 21, 32
- Aequalitas in materia sedendi, surgendi, & loquendi minime seruat.** Carau. Ritu. 46. num. 5 31
- Aequalitas in pœnarum corporalium impositione non est seruanda, nam defertur nobili magis, quam ignobili.** vbi supra numero 7 eod.
- Aequalitas in iudicij seruanda.** Cauen. Ritu. 46. 13
- Aequitas rigori qñ preferenda.** Cara. Ritu. 208. nu. 1 114
- Aequitas duplex, scripta, & nō scripta, vbi supra nu. 2 eo.**
- Aerarius primo fuit vocatus quæstor.** Scagl. in Ritu. 9. numero 1 209
- Affectus, quādo non sequuto effectu puniatur.** Caueni. Ritu 273. numero 3 202
- Affecta persona eiusque priuilegia affecta esse dicuntur.** Carau. Ritu 220. num. 18 117
- Afflicto non est addenda afflictio.** Cauen. Ritu 290. numero 11 206
- Agens alieno nomine debet ante litem contestatā monstrare se esse talem.** Carau. Ritu 294. num. 1 166
- Agens, vt cessionarius, vel vthæres nunquid ante litem contestatam cessionis copiam demonstrare teneatur.** vbi supra num. 8. eod.
- Alguerios pro suo salario exequi posse num sit de iure.** Carau. Ritu 42. num. 3 28
- Aliqua, sunt, quæ planam, aliqua vero plenam causæ cognitionem requirunt.** Carau. Ritu 125. num. 1 67
- Aliquem in vinculis esse, vel sub custodia fideiussorū, paria sunt Cara. Ritu 47. num. 16 34**
- Aliquis cum vniuersitate vsuram commisit, syndicus non querelat, & sic ex officio curia procedere nequit an quilibet de vniuersitate ad querelam admittatur.** Carau. Ritu 191. numero 16 105
- Aliquis intendit examinare pro se aliquos testes, pars aduersa nō recipi tanquam excommunicatos instat, offerens excommunicationem incontinenti probare, nunquid interim sint admittendi.** Cara. Ritu 236. numero 29 128
- Aliquis vnica sententia ad diuersas summas condemnatus si fuit, nunquid talis sententia exequatur.** Carau. Ritu 257. numero 11 136
- Aliquis extra territorium delictum ictu baliste, & similia commisit, reuertus in patriam, an de eo puniri possit.** Cauen. Ritu 273. num. 33 203
- Aliud est velle aliquid in genere, aliud petere in specie.** Carau. Ritu 189. num. 3 103
- Aliud est defensionem perimere, aliud vero defensionem distinguere.** Carau. Ritu. 220. num. 15 117
- Aliud est dare, Aliud confirmare.** Cara. Ri. 301. nu. 10 176
- Aliud est esse talem aliud haberi pro tali.** Cauen. Ritu. 101. numero 11 189
- Aliud est agere, aliud agere velle.** Cau. Ritu. 197. nu. 2 196
- Allegans patriam potestatem probare debet.** Cara. Ritu 166. numero 77 86
- Allegans secundum allegata intelligi debet.** Cara. Ritu. 220. num. 9 117
- Allegans iudicem suspectum, & non probans, puniendus venit iudicis arbitrio, qui super suspicionibus processit.** Carau. Ritu 265. num. 23 145
- Allegans iudicem suspectum, si circa suspensiones, vel causam principalem non procedat, quid facturus est iudex.** Carau. vbi supra num. 31 145
- Allegati incumbit onus probandi.** Cara. Ritu. 179. nu. 9 98
- Allegare inconueniens non est soluere argumentum.** Carau. Ritu 66. num. 7 42
- Allegare quid sit.** Carau. Ritu 75. num. 11 50
- Allegatio suspecti iudicis, à principali est facienda propter pœnam, vel à procuratore habente speciale mandatum.** Carau. Ritu 265. num. 25 145
- Allegationes iurium, an post conclusum in causa concedantur.** Carau. Ritu 75. num. 5 42
- Alteri per alterum iniqua conditio inferri non debet.** Carau. Ritu 235. num. 14 126
- Amicitia magna operatur idē, quod sanguinis coniunctio.** Cara. Ri. 160. nu. 9. fol. 80. & Cauen. Ritu. 192. nu. 7. 196
- Amicus animi cultos dicitur.** Cara. Ritu. 7. num. 10 6
- Amicus familiaris large domesticus dici potest.** Carau. Ritu 46. numero 34 33
- Amicus singularis inter suos numeratur. Amicus amici negocia perire non permittit, & amicitia ex conuersatione nascitur.** Cauen. Ritu 192. num. 7 196
- Vide etiam in addit. C. P. Ritu. 160. 79**
- Ancipites iuramentum subire non sunt cogendi.** Carau. Ritu 280. numero 3 158
- Animi virtus non idoneum, idoneum facit censeri fideiussorem.** Cara. Ritu 160. num. 10 82
- Annus ad prosequendam appellationem, quando incipiat currere.** Carau. Ritu 6. num. 6 10
- Annus ad prosequendam appellationem vtrū ab apertura processus, vel à die interpositæ appellationis currat.** vbi supra num. 8 10
- Antiani, Syndici, & electi aliquius ciuitatis reuelantes illius secreta, an & quando, & qua pœna puniantur.** Carau. Ritu 3. num. 8 6
- Antiani reuelantes secreta vniuersitatis priuantur officio.** Scagl. Ritu 3. num. 6 208
- Antichristus tanto tempore prædicabit quanto, & Christus ipse prædicauit.** Carau. Ritu. 36. num. 2 71
- Apertura, vel pro aspectu, vel lumine impediendo fit.** Carau. Ritu 85. num. 2 54
- Apertura, quæ & quā positiua dicitur.** vbi supra nu. 3 54
- Apertura cū cationibus modulatis faciēda est.** ibi. nu. 4. 54
- Aperturæ iter seruitutes numerant.** Car. Ri. 85. nu. 1 54
- Appellandi tempus, quā currat.** Carau. Ritu. 310. nu. 9. 179
- Appellans nō sponte sed coacte agit.** Car. Ri. 67. nu. 10. 43
- Appellans à die latæ sententiæ ad appellandū habet decē dies. & ex causa, biennium.** Cara. Ritu. 169. nu. 8 92
- † 4 Appel.

Index .

<p>Appellans, vltra processum presentationem, ad quid tenetur. Carau. Ritu 260. num. 9 139</p> <p>Appellans, nedum processum à iudice à quo infra quin quaginta dies tenetur recuperare, sed & iudici ad quem etiam presentare, vbi supra num. 10. eod.</p> <p>Appellans instanter, instantissime, ac sepius apostolos non petere tenetur hodie, ibid. num. 11. eod.</p> <p>Appellans ab interlocutoria, grauaminis causas exprimere, in scriptisq; appellare tenetur. Cara. Ritu. 288. num. 11. 163</p> <p>Appellans olim quomodo venire debebat, vt obtineret litteras inhibitoriales. Scagl. Ritu 260. nu. 17. 276</p> <p>¶ Appellantes, communiter, de nullitate dicunt ex eisdem actis. Carau. Ritu 257. num. 3. 136</p> <p>¶ Appellanti, an debeat praefigi terminus ad se presentandum cum processu coram iudice ad quem. Carau. Ritu 251. numero 3 134</p> <p>Appellari si contingat à sententia lata per eum cuius consilio Baro procedere debebat in causa, nunquid ad iudicem secundarum causarum Baronis, vel ad Magnam Curiam appellabitur. Carau. Ritu 265. num. 36 145</p> <p>Appellari si contingat à iudicatum sententia, vel decreto in terra Baronis habentis primas, & secundas causas, ad quem sit appellandum. Carau. Ritu 295. num. 23. 168</p> <p>Appellari potest à taxatione expensarum praestandaru, ante sententiam diffinitiuam. Carau. Ritu. 298. numero 22. 173</p> <p>Appellari de iure communi ab aliquibus casibus, non licet. Cauen. Ritu 259. nume. 1 200</p> <p>Appellari, an possit a decreto curie ciuili, vel primatiali, vbi supra numero 2. eod.</p> <p>¶ Appellatio est triplex, vna a diffinitiuam, altera ab interlocutoria, Tertia ab alijs actibus extrajudicialibus. Carauita Ritu 6. nu. 2 10</p> <p>Appellatio omnis, an sit semper prouocatio, vbi supra, num. 4. 10</p> <p>Appellatio suspendit pronunciatum, eiusq; articulus, a principi non est separandus. ibid. nu. 9. eod.</p> <p>Appellatio, & nullitas, quae dicantur. Cara. Ritu 52. numero 1. 38</p> <p>Appellatio a sententijs officialis praelati ecclesiastici, quem non apparet tenere terram cum vasallis in feudum, ad quem detur, vbi supra num. 8. eod.</p> <p>Appellatio suspendit pronunciatum, estq; defensionis species. Carau. Ri. 252. nu. 3 134</p> <p>Appellatio in omnibus causis, & grauaminibus ciuilibus, & criminalibus est admittenda. Cara. Ritu 256. num. 1 135</p> <p>Appellatio defensionis est species, & theriaca aduersus iniquam sententiam iudicis. ibid. nu. 2. eod.</p> <p>Appellatio licita est ab interlocutoria, cum diffinitiuam non speratur. vbi supra nu. 3 135</p> <p>Appellatio, an sit licita à praeepto debitori confesso factio. ibidem, numero 5 135</p> <p>Appellatio de modica summa non recipitur, cum rationibus. Ritu 257. num. 1 135</p> <p>Appellatio quibus casibus non admittatur ad effectum retardandae executionis, & afferuntur duo casus specifice, & alij remissive. Carau. Rit. 257. num. 6 136</p> <p>Appellatio quando non detur à sententijs absolutorijs in criminalibus, & ratio quare. Carau. Ritu 258. numero 1 136</p> <p>Appellatio & repulsa in criminalibus denegatur fisco, & quare. vbi supra num. 3 137</p> <p>Appellatio an sit licita à sententia contra homicidam lata, cum ampliat. & limitat. Carau. Ritu 259. nu. 1 136</p> <p>Appellatio omnis regulariter est recipienda. vbi supra numero 2 136</p> <p>Appellatio an detur à tormentis, id est à pronunciatione siue decreto lata, quem esse torquendum. ibid. numero 9 138</p>	<p>Appellatio ab interlocutoria manus iudicis non ligat regulariter. Ritu eod. num. 12 138</p> <p>Appellatio a decretis ciuilibus vel criminalibus Magnae Curiae quando admittatur, vbi supra num. 16. eod.</p> <p>Appellatio quibus casibus de iure non admittitur, remissive. ibid. num. 18 138</p> <p>Appellatio deserta efficitur presentato processu post legitimum terminum, cum limitationibus. Car. Rit. 260. numero 1 138</p> <p>Appellatio de ritu & de iure permittitur a sententia condemnatoria. Carau. Ritu 261. num. 3 140</p> <p>Appellatio quot modis deserta dici possit, & modi quibus sint. Carau. Ritu 264. num. 5 142</p> <p>Appellatio ab interlocutoria competit iure canonico, iure ciuili vero non, autem diffinitiuam, vbi supra, numero 6. eod.</p> <p>Appellatio, in dubio, non praesumitur deserta. ibi numero 14 142</p> <p>Appellatio suspendit iurisdictionem. Carau. Ritu 265. numero 20. & 30. 145</p> <p>Appellatio, omisso medio, non admittitur. vbi supra numero 37 145</p> <p>Appellatio si fuerit interposita à sententia lata per quam quis in expensis condemnatur, index nunquid pendente appellatione taxabit expensas. Carau. Ritu 298. num. 24. 173</p> <p>Appellatio potest de iure communi actuario presentari. Cauen. Ritu 251. num. 12. 200</p> <p>Appellatio non fit gratia retardandae executionem, sed reuocandi sententiam. Cauen. Ritu 257. nu. 1 200</p> <p>Appellatio de iure canonico etiam in minimis non prohibetur. vbi supra numero 2. eod.</p> <p>Appellatio quando interponatur & quando currat dies appellationis interponenda. Scagl. Ritu 6. nu. 1 208</p> <p>Appellatio, an & quocumque admittatur in causa usuraria. Scagl. Ritu 20. num. 13. 210</p> <p>Appellatio a duabus relationibus non suspendit executionem. Scagl. Ritu 123. num. 5 212</p> <p>Appellatio quid sit, & quid operetur ad quos interponatur, & quae debeat continere. Scagl. Ritu 260. numero 1. 216</p> <p>Appellatio a quo die currat, infra quos dies interponatur, & quod tempus detur ad presentandum processum, & prosequendum, & coram quo fiat presentatio. vbi supra nu. 3. eod.</p> <p>Appellatio non excludit, sed sustinet ius offerendi. ibidem numero 13 216</p> <p>Appellatio a quibus detur, & non retardatur executio. vbi supra numero 15 eod.</p> <p>Appellatio admittitur aduersus iuramentum. ibi numero 21. eod.</p> <p>Appellatio agi non potest vbi causa per alium agi non potest. vbi supra num 23 eod.</p> <p>Appellatio non priuat iudicem quin in alia causa non cognoscat in eod. Ritu num. 25 eod.</p> <p>Appellatio quale beneficium afferat appellati. Scagl. post Ritus. in ver. Appellatio. ver. si fit infra decem. fol. 219. & in ver. Apertura 219.</p> <p>¶ Appellatione actorum quae veniant. Carauita Ritu 34. numero 1 24.</p> <p>Appellatione comitum non veniunt Barones, secus econtra. Carau. Ritu 46. num. 15. 32</p> <p>Appellatione clericorum qui veniant. Carauita Rit. 235. numero 18 26</p> <p>Appellatione legitimorum documentorum quid veniat. Carau. Ritu 236. num. 31 128</p> <p>Appellatione scripturarum veniunt scripturae publicae, & priuatae. Carau. Ritu 238. num. 4 128</p> <p>Appellatione pendente nihil innouandum. Cara. Ritu 257. numero 2 136</p> <p>Appellatione deserta, appellans tempus iudicatis dari solitum non habebit. Carau. Ritu 264. nu. 11 142</p> <p>Appellatione deserta Reus in expensis condemnabitur. vbi</p>
---	--

Index .

vbi supra numero 13	eod.	¶ Attenta facti veritate in Regno proceditur in causis.	
Appellatione habitantium qui veniant. Carau. Ritu 301. numero 31	177	Carauita Ritu 242. num. 5	136
Appellatione suorum quæ personæ veniant. Cauen. Ritu 192. numero 6. 7. & 13	196	¶ Avaritia est radix omnium malorum. Cara. Ritu. 18. numero 7	17
Appellatione instrumentorum veniunt testes. Cauen. Ritu 245. numero 3	200	¶ Audiencia testium per dietam legalem absentium non committitur, & quare. Carau. Ritu 141. nu. 1	72
Appellatione deserta appellatus etiam potest prosequi appellationem. Scagl. Ritu 260. num. 7	216	Audiencia testium in criminalibus regulariter non committitur. vbi supra num. 2	172.
Appellatione frustra interposita punitur appellans. in eo. numero 24	216	Audiencia testium vltra dietam quare committatur. bi numero 3;	eod.
¶ Appellationem a causis criminalibus Magnæ Curie non retardari executionem, intelligitur de vltra faru. Carauita Ritu 259. num. 17	138	Audiencia testium ad repulsam nullibi committitur, & ratio est, quia repulsa est odiosa. Carau. Ritu 146. numero 1	74
Appellationi reductio assimilatur. Cara. Ritu. 170. numero 18.	94	¶ Audiencia testium in criminalibus senum, & valetudinariorum quibus sit committenda, & in quibus casibus. Carau. Ritu 156. num. 1	76
¶ Appellationis desertionis effectus qui. Carau. Ritu 264. numero 7,	142	Audiencia in criminalibus an committatur in testibus impeditis ad iudicem venire, & iudici vel fisco suspectis. vbi supra num. 2	eod.
¶ Appellatur in Regno ad Magnam Curiam ommissis medijs. Carau. Ritu 52. num. 2.	38	Audiencia egregiarum personarum num committatur. ibidem numero 7	77
Appellatur in Regno a sententijs Baronum ad magnam curiam. vbi supra num. 3.	38	Audiencia testium regulariter in criminalibus non committitur, & quare. Carau. Ritu 157. num. 3	77
¶ Appellatus quid faciat appellante non prosequente appellationem. Cauen. Ritu 251. num. 1	200	Audiencia testium in ciuilibus committitur regulariter. Carau. Ritu 158. numero 1	78
Appellatus etiam deserta appellatione prosequi potest appellationem. Scagl. Ritu 260. num. 7	216	Audiencia testium in ciuilibus non committitur in testibus distantibus in causa ardua, testibus suspectis, & causis feudalibus. vbi supra num. 2. 3. 4. 5	78
¶ Apud iudicem nulla exceptio personarum; sed æqualitas semper habenda; & in quibus casibus in specie. Carauita Ritu 46. numero 1	31	Audiencia testium in repulsa an sit committenda. Cauen. Ritu 146. numero 1	191
¶ Arbitr non potest nisi de contentis in compromisso iudicare. Carau. Ritu 67. num. 11	43	Audiencia testium in quibus causis committatur. Scagl. Ritu 140. numero 1	218
¶ Arbitri falsum coram eis deponentes possunt puniri. Carau. Ritu 295. num. 27	169	Audiencia testium an committatur in repulsa. Scagl. Ritu 276. numero 2	217
¶ Arbitria ad iudiciorum instar redacta sunt. Carau. Ritu 75. numero 8	50	¶ Auditores prouinciarum cum semper equitent per prouinciam, vnus quoque remaneat cum præside in loca residetis, aliqua causa ciuilibus vel criminalis est in expeditione fuisset, parsque vna expeditionem instaret, alia collegam expectari, vtrum præses cum illo tantum iudice possit iudicari facere. Carau. Ritu 53. numero 1	62
¶ Archiepiscopi & episcopi an possint in eorum curijs habere aduocatum & procuratorẽ fiscalem. Carau. Ritu 17. numero 11	16	Auditores prouinciarum sunt in solidum, eorumque officium autoritate ac vtilitate est publicum. vbi supra numero 2.	eod.
¶ Arcus, balista appellatione non venit. Cauen. Ritu 273. numero 24.	201	Auditores prouinciarum absente etiam præside sententiam proferunt. Carau. Ritu 64. num. 3	41
¶ Argumentum, a minoribus ad piã causam valet. Carauita Ritu 23. num. 5	21	¶ Aufugere non dicitur, qui vadit ad superiorem. Carau. Ritu 269. num. 18	149
Argumentum ab ordine literæ validum est. Carau. Ritu 46. num. 9. fol. 31 & Ritu 292. num. 5	166	¶ Auctoritas iudicis competentis illicitum facit licitum. Carau. Ritu 272. numero 25	152
Argumentum de tempore ad locum valet. Carauita Ritu 142. numero 6	73	B	
Argumentum de instrumentis ad testes valet. Carau. Ritu 175. numero 1	96	Baldus quantum potuit doctrinæ Bartoli detraxit. Carauita Ritu 166. nu. 39	84
Argumentum a contrario sensu in iure validissimũ est. Carau. Ritu 265. num. 18.	145	Baldus nihil ignorauit. Carau. Ritu 265. num. 29	145
Argumentum a simili validum est in iure. Cauens. Ritu 286. numero 8	204	¶ Bannitus comparens, vt audiatur, ne remaneat contumax, quid seruare debeat. Cara. Ritu 204. nu. 1	111
Argumentum a communiter accidentibus, valet. Cauens. Ritu 287. numero 8	204	Bannitus vel excommunicatus a diuersis iudicibus, siue pro eodem facto, siue pro diuersis, eget pluribus rebannimentis & absolutionibus. Carau. Ritu 205. numero 12.	112
¶ Arma actoris quæ sint. Scagl. post Ritus. in versic. Arma actoris.	218	Bannitus habet menses duos a die banni, in Regno, ad comparendum, innocentiamque suam demonstrandum. Carau. Ritu 212. num. 1	115
¶ Armorum appellatione quæ contineantur, Carau. Ritu 68. numero 4	43	Bannitus pro vna causa pro alia ad comparendum per procuratorem non admittitur. Carau. Ritu 220. numero 1	117
Armorum portatio Regis familiaribus concessa vbi locum habeat. Carau. Ritu 232. num. 7	123	Bannitus vt quis dicatur quæ requirantur. vbi supra numero 3.	eod.
¶ Articuli in causis vnde sumendi sint. Carauita Ritu 70. numero 3	46	Bannitus extra ciuitatis protectionem esse dicitur, sepatusque a beneficijs alijs ciuibus competentibus. ibidem, numero 4	eod.
Articuli repulsatorij infra terminum datum ad probandum non miscentur cum articulis causæ principalis, & q̄ sit poena secus facientis. Carau. Rit. 282. n. 2. 159	159	Bannitus etiam ad defendendum non admittitur, excommunicatus tamen sic, cum quatuor ampliationibus	
¶ Articulis non probatis, actione iniuriarum testibus clientulus tenetur, & datur cautela ad talem poenam evitandam. Carau. Ritu 73. num. 10.	50		
¶ Articulus vnde dicatur, & quot habeat significaciones Carau. Ritu 70. numero 2	46		
¶ Aspectus loci omnem superat probationem. Carau. Ritu 139. numero 7	129		

Index.

- bus & limitationibus in eod. Ritu, num. 5 eod.
- Bannitus** citatus in aliqua curia ad rem aliquam tradendam, poterit ne comparere per procuratorem, excipiendo de precio non soluto. vbi supra num. 11 117
- Bannitus** infamia facti infamis dicitur, & a dignitate repellitur. ibid. num. 19 117
- Bannitus** potest impune occidi. Cara. Ri. 269. nu. 3 148
- Bannum** an in feodalibus etiam bannium afficiat. Carauita Ritu 220. num. 17 117
- Baro** nunquid cogere possit aliquem ex vasallis, vel vniuersitatem ad dandum vnum qui exerceat prarij officium. Carau. Ritu 45. num. 6. 30
- Baro** quisnam appellari possit, & que Baro, Comes, Dux, princeps, & Rex habere debeant, vt tales vere appellari possint. Carau. Ritu 46. num. 36. 33
- Baro** exhibens officialem delinquentem liberatur. Carau. Ritu 49. numero 20 36
- Baro** an possit reuocare compositionem non legitime factam per suum officialem, & etiam per se ipsum, Carau. Ritu 293. numero 6 153
- Baro** debet remittere delinquentes ad officiales proprios, licet ratione superioritatis ceperit illos. Scagl. Ri. 46. numero 6 210
- Baro** vbi potest cognoscere, si prouenit, vtrum debeat causa ad ipsum remitti. Scagl. Ritu 47. num. 2 211
- Barones** omnes habent quatuor lites arbitrias, & propterea poenas component & permutant. Carauita Ritu 47. numero 8 34
- Barones** in eorum terris sunt iustitiarj, idemque possunt quod Imperator in suo Regno. Carau. Ritu 49. numero 9. 39
- Barones** non habent aliam iurisdictionem quam eorum priuilegijs concessam. Carau. Ri. 265. nu. 3 144
- Barones** secundas causas non habentes, an de suspicionibus superiorum officialium cognoscere possint. Cara. Ritu 265. numero 4 eod.
- Bastardi** & spurij an dicantur coniuncti. Cauens. Ritu 290. numero 33 206
- Belli** exitus incertus, bellumque periculosissimum est. Carauita Ritu 47. num. 11 34
- Bellorum** septem genera reperiuntur, vbi supra. numero 10. eod.
- Bellum** quid sit, & apud quos illud indicendi potestas fuerit. ibid. numero 9 eod.
- Beneficia** plura si petantur in vna causa, istud plurale ad duo tantum verificabitur. Carau. Ri. 71. nu. 1 46
- Beneficia** in causis quibus personis statim conceduntur, & quare. vbi supra num. 2 eod.
- Beneficia** quatuor in vna causa concedi possunt. ibid. numero 3 eod.
- Beneficia** quibus casibus ad probandum, vel plenius probandum peti non possunt in eod. Ritu, nu. 4 47
- Beneficia** non conceduntur in criminalibus. Cauens. Ritu 71. numero 1 187
- Beneficium** cessionis bonorum in Regno, an sublatum esse videatur per Ritu 179. Carau. In ipso Rit. 179. numero 1 98
- Beneficium** in integrum restitutionis in delictorum executione non conceditur. Carau. Ri. 230. nu. 2 121
- Beneplacitum** Regis morte ipsius non expirat, secus autem priuati. Carau. Ritu 2. num. 24 5
- Blasphemiz** causa crimini laesae maiestatis aequaliparatur. Carau. Ritu 73. num. 5 48
- Bona** stabilia contumacis alienari prohibita a testatore vel a quocunque, num in confiscationem veniant. Carauita Ritu 132. num. 5 70
- Bona** in bello acquisita quomodo sint digidenda, & an in foro conscientiae retineri possint, Cauens. Ritu 47. numero 7 185
- Bonum** consistit in ordine. Carau. Ritu 2. num. 9 4
- Breviori** via proficisci si impeditur sibi ascribitur. Scagli. Ritu 260. num. 20 216
- Calumnia** in ciuilibus qualiter puniatur. Carau. Ritu 175. numero 5 97
- Calumniator** quando similitudine supplicij puniendus sit. Carau. Ritu 175. num. 4 eod.
- Cameræ** Regiæ summaria quod proprium officium hodie sit. Carau. Ritu 57. num. 4 40
- Caperè** neminè aliquis potest, & detinere vltra duos dies. Scagl. Ritu 39. num. 1 210
- Capi** quis debet de consilio assessoris vt carcerari possit. Scagl. Ritu 39. num. 2 210
- Capi** potest quis in alieno territorio per spacium miliarium quindecim, in Regno. vbi sup. nu. 3. eod.
- Capi** non possunt familiares officialium sine eorum licentia. ibid. numero 6 eod.
- Capitanei** & Alguzerij non debent capere salarium vltra taxatum in pandecta. Scagl. Ritu 39. nu. 11. eod.
- Capitanei** non possunt detradere aliquem in carceres sine licentia. vbi supra num. 12. eod.
- Capitanei** exequentes non debent capere armae domo capri sub panis, vt ibid. num. 13 eod.
- Capitanei** exequentes in alieno territorio, an teneantur petere licentiam. vbi supra. num. 14 eod.
- Capitaneus** si mittat officialem per comitatum, & officialis delinquat, ipsi Capiteo imputandum est, idem de episcopo vicarium mittente. Carau. Ritu 49. numero 18 36
- Captura** licita quando fiat, remissive ponit Cauens. Ritu 56. numero 4 186
- Captura** ob fugæ suspicionem & die feriato, & a iudice incompetenti fieri permittitur. Cauens. Ritu. 170. numero 8. & 12 190
- Captura** si post non iustificabitur erit nulla, captusque veniet relaxandus, & si aufugeret, nemo pro eo tenetur, etiam si ipse redire iurasset. vbi supra. nu. 10. eod.
- Captus** de facto, erit liberandus. Carauita Ritu 39. numero 8 27
- Captus** pro crimine potest recomendari pro debito. Scagl. Ritu 163. numero 20 219
- Caput** tribunalis si est suspectum, nunquid talis suspicio in eodem tribunali allegatur. Cara. Ritu 265. numero 27. & 31 145
- Carcer** quadruplex dicitur. Carau. Ritu 47. num. 18 34
- Carcer** ad custodiam non ad poenam dicitur inuentus. vbi supra numero 19 eod.
- Carcer** priuatus potest committi respectu duplicis finis. Carau. Ritu 269. num. 19 149
- Carcerari** quando aliquis possit. Scagl. Ri. 39. nu. 7 210
- Carcerari** in ciuilibus quando possit, vbi supra. nu. 10 eod.
- Carcerarij** plus debito, a carceratis exigentes incidunt in poenam dupli. Cara. Ritu 43. num. 3 29
- Carcerarius** a captiuo in carceribus non pernoctante nil exigere potest. Carau. Ritu 43. num. 1 eod.
- Carcerarius** quid possit exigere a carcerato pernoctante. vbi supra numero 2 eod.
- Carcerarius** sine licentia in scriptis habita ab officiali carceratum non liberat, cum practica super tali licentia. ibid. numero 6 eod.
- Carcerarius** commetariensis etiam appellatur, & quare sic dicatur in eod. Ritu, num 8 eod.
- Carcerati** nunquid ad inuicem sibi fideiubere possint. Carauita Ritu 160. num. 11 80
- Carceratio** & detentio a iudicis arbitrio dependent. Carauita Ritu 41. num. 5 27
- Carceratio** grauamen irretractabile dicitur. Carau. Ritu 166. numero 53 85
- Carceratio** impeditur per cessionem. Cara. Ritu 179. numero 7 98
- Carceratio** affectata quando dicatur. Cara. Ritu 269. numero 6 149
- Carceratio** an sit de mero & mixto imperio, Scaglio. In Ritu 163. num. 24 213
- Carceratur** in Regno de mandato iudicum, non aliter, Scaglio. 8caglio.

Index .

- Scaglio. in Ritu 299 num. 7** 218
Carceratus pro fiscali debito quando liberatur nil soluit. Carau. Ritu 43. num. 4 29
Carceratus ex indebita captura, & absque probationibus liberatus nil soluit. vbi sup. num. 5 eod.
Carceratus dicitur quoniam non potest ire quovult. Carau. ritu 166. num. 27. 84
Carceratus mihi est an possit a priuato eximi propria auctoritate. Cauen. Ritu 39. num. 4 183
Carceratus non potest banniri. Scagl. Ritu 38. nu. 4. 210
Carceratus quantum soluit pro portello. Scagl. in Ritu 39. numero 4 eod.
Carceratus si aufugit incurrit crimen læsæ Maiestatis. vbi supra. num. 5 eod.
Carceratus si vocetur super tenore instrumenti, non potest banniri. Scagl. in Ritu 163. num. 23 213
Carceratus quid soluat. Scagl. in Ritu 299. num. 2. 218
Carceratus si frangit carceres, vel facit aufugere carceratos cum conspiratione tenetur crimine læsæ Maiestatis. vbi sup. num. 3 eod.
Carcerem priuatum committens lege Iulia maiestatis tenetur. Carau. Ritu 47. num. 3 34
Carcerem priuatum committere quis dicatur. Cauen. Ritu 56. num. 2 186
Carcerem priuatum non committit retinens mulierem libidinis causa, vel bannitum. vbi sup. num 7 eod.
Carceribus quis an pro pecuniaria pœna detineri possit. Carau. Ritu 41. num. 17. 28
Cardinalis quum se obuiam facit ei qui ad supplicium ducitur, liberandi eum a morte potestatem habet cum pileo suo. Carau. Ritu 259. num. 8 138
Carnem suam nemo odio habuit. Car. Ritu 18. numero 11 17
Castra & terræ per prælatos possessæ num præsumantur feudales. Carau. Ritu 52. num. 5 38
Castrense peculium quod dicatur, quodue quasi castrense. Carau. Ritu 201. num. 3 109
Casus quibus aliquis possit subijci quæstionibus in Regno, sunt taxati. Carau. Ritu 41. num. 13 28
Casus in quibus beneficia ad probandum, vel pinguius probandum non tenentur. Car. Ri. 71. nu. 4. 5. 6. 7. 47
Casus plures in quibus ex non scripto procedendum sit. Carau. Ritu 115. num. 2 64
Casus in quibus appellatio non admittitur, remissive. Carau. Ritu 127. num. 9 67
Casus in quibus citatus etiam personaliter non comparando non condemnabitur. Carau. Ritu 166. nume. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 83
Casus exceptuarii qui & quos sint de quibus non possunt barones cognoscere. Carau. Ritu 230. nu. 5 121
Casus in quibus de iure secularis iudex contra clericum procedere potest, remissive. Carau. Rit. 235. n. 19 126
Casus duo in quibus iura producuntur etiam post terminum & conclusum in causa, & ad quem effectum, Car. Ritu 238. num. 1 128
Casus duo in quibus appellatione ad effectum retardandæ executionis non admittitur, & alij remissive. Car. Rit. 257. num. 6 136
Casus in quibus de iure appellatio non admittitur, remissive. Carau. Ritu 259. num. 18 138
Casus permissi in compositionibus faciendis, remissive, Carau. ritu 275. num. 6 155
Casus in quibus homo homini iniuriarum actione teneri potest remissive. Carau. Ritu 311. num. 21 181
Casus in quibus puniatur affectus non sequuto effectu. Cauen. Ritu 4. num. 5 183
Casus in quibus in Regno ad torturam proceditur, remissive. Cauen. Ritu 41. num. 15 184
Casus in quibus in Regno ex officio proceditur. Cauen. Ritu 46. num. 2 184
Casus in quibus possit quis capi, & per spacium viginti horarum detineri. Cauen. Ritu 56. num. 3 186
Casus duodecim in quibus ratione mendacij aliquibus beneficijs quis priuatur. Cauen. Rit. 79. nu. 7. 188
Casus quibus procurator in criminalibus admittatur, vel non. Cauen. Ritu 108. num. 1 189
Casus in quibus Papa nec Imperator procuratorem admittet. vbi supra num. 2 eod.
Casus in quibus non potest procurator interuenire. Cauen. Ritu 197. num. 4 197
Casus in quibus requiritur scriptura. Cauen. Ritu 235. numero 21 198
Causa ardua, quæ dicatur. Carau. Ritu 5. nu. 8 9
Causa appellationis quando currere incipiat, & ad eam profequendam datur annus, & quandoque biennium, & eo anno quinquaginta dies ad præsentandum processum. Carau. Ritu 6. num. 7 19
Causa cessante cessare debet effectus. Carauita Rit. 11. num. 4 fol. 13. & Ritu 49. nume. 8. fol. 35. & Rit. 311. numero 13 181
Causa introducta beneficia an competant. Carau. Ritu 71. numero 6 47
Causa modica quæ dicatur. Carau. Ritu 115. nu. 4. 64
Causa executionis liquidati instrumenti, causa executionis instrumentalis, & instantia in civilibus quanto tempore durent. Carau. Ritu 168. nu. 7 91
Causæ iuramenti criminalis est, in eaque procurator non potest interuenire. Carau. Ritu 182. num. 9. 109
Causa cessante cessat & ius quæsitum, cessatque effectus de futuro successiuus. Car. Rit. 233. nu. 15 126
Causa per personam de exceptione declinatoria inquistam amplius non tractabitur. vbi supra nu. 17 eod.
Causa appellata quando post annum appellationis, & quando post mensem præsentati processus terminari possit. Carau. ritu 251. num. 1 134
Causa si septa ordinarie fuit, postea ordo est peruersus, an possit de nullitate dici. Car. Rit. 288. num. 33. 164
Causa & processus vere per citationem inchoat. Carauita Ritu 299. num. 2 174
Causa civilis quæ, & quæ criminalis, & quæ mixta. Cauen. Ritu 55. nu. 8. & 11 185
Causa minima in rustico quæ sit. Car. ritu 115. nu. 2. 189
Causa omissa per testes probatur. Car. Ritu 128. numero 7 191
Causa civilis quæ dicatur. Cauen. ritu. 144. num. 2 191
Causa criminalis quæ dicatur. vbi supra num. 3 eod.
Causa super liquidatione instrumenti est criminalis. Cauen. ritu 166. num. 24 193
Causa lucratiua quæ dicatur. Cauen. Rit. 228. nu. 3. 193
Causa feudalis quæ sit. Cauen. Ritu 244. num. 1 199
Causa criminalis quæ, & quando strictè dicatur. Cauen. Ritu 246. numero 1 200
Causa legitima recedendi quæ sit. Scagl. Ritu 7. numero 1 208
Causa in libello quid sit. Scagl. post Ritu in versicu. causa. 218
Causæ contra carceratos citissime hodie expediuntur, in eorum autem fauorem nunquam. Car. ritu. 29. numero 3 23
Causæ continentia diuidi non debet. Car. ritu 72. numero 6 47
Causæ omnes hodie summarie dicuntur. vbi supra. numero 8 eod.
Causæ modicæ priuilegia quæ. Carau. ritu 115. n. 3. 64
Causæ ciuiles, nisi in duobus casibus, non committuntur Secus de criminalibus in Regno. Carau. ritu 125. numero 2 67
Causæ meri & mixti imperij demandari prohibentur. vbi supra numero 3 eod.
Causæ vis tota in probationibus consistit. Carauita ritu 157. numero 2 77
Causæ meri & mixti imperij non delegantur regulariter. vbi supra numero 4 eod.
Causæ feudales quæ in magna curia tractentur. Carau. Ritu 264. numero 1 142
Causæ in Regno sola facti veritate inspecta, omnis solenni-

Index.

- Solennitatibus terminantur.** Caraita Ritu 288. numero 4 162
- Causæ quatuor propter quas rescindendæ veniunt expresse** Carau. Ritu 298. num. 7 172
- Causæ modicæ quæ dicantur, remissive.** Cauen. Ritu 115. numero 1 189
- Causæ criminales quæ sint.** Cauen. Ritu 141. nu. 1. 191
- Causæ suspitionales quæ sint.** Cauen. Ritu 265. numero 1. & 7. 201
- Causæ quæ impediunt desertionem appellationis.** Scagl. Ritu 6. numero 9 208
- ¶ Cautela pro officialibus compositionem de delicto non confitto facientibus.** Carau. Ritu 276. nu. 4 156
- Cautela vt possit cessionarius instrumentum accusare.** Caraita Ritu 286. num. 7 160
- Cautela ad validandum processum nullum ex defectu legitimæ personæ.** Cauen. Ritu 294. nu. 4 207
- ¶ Cautelæ duæ per quas moratoria etiam fideiussoribus proderit, cum limitationibus.** Carau. Ritu 287. numero 17 161
- ¶ Cautio in casu retractationis sententiæ an præstanda sit antequam exequatur.** Carau. Rit. 252. nu. 8 134
- ¶ Cautum est debitorem volentem creditorem præuenire ad præstandum fideiussorem de soluendo debitum ac etiam in casu succumbentiæ ad vncias decem teneri qui præuentionem sine satisfactione intentauit, queritur num eius omissione sit nulla præuentio, & ea nõ obstante ad instrumenti liquidationem sit procedendum.** Carau. Ritu 189. num. 4 103
- ¶ Cedens si est priuilegiatus, cessionarius non, nõquid cedentis priuilegio cessionarius vt poterit circa forelectionem.** Carau. Ritu 228. num. 14 119
- Cedens qui nõ est in lire an teneatur deponere vt pluris.** Scagl. Ritu 119. num. 1 212
- ¶ Celeres in expeditione iustitiæ esse debemus.** Carau. Ritu 288. numero 3 162
- Cessante ratione legis cessat ipsius dispositio.** Carau. Ritu 193. numero 2 106
- Cessante causa cessat ius quaesitum, cessatque effectus de futuro successiuus.** Cara. Ritu 233. nu. 15 126
- Cessante causa cessabit effectus.** Carau. Ritu 311. numero 13 181
- Cessio vera & non simulata constare dicitur.** Carau. Ritu 228. numero 10 119
- Cessio simulata ex quibus constabit. vbi supra numero 12. & sequentibus.** eod.
- Cessio necessaria quæ dicatur.** Cauen. Ritu 228 n. 1. 197
- Cessio loco traditionis habetur.** Cauen. Ritu 286. numero 7 204
- Cessio actionum in tertium quo iure, quibus ve casibus concessa vel prohibita sit.** Cauen. Ritu 290. nu. 1. 205
- Cessio iuris est odiosa, & quare.** vbi sup. num. 4 eod.
- Cessio vel legatum miserabili personæ factum præsumitur ob piam causam.** vbi supra num. 7 206
- Cessio iurium personæ coniunctæ facta simulata non præsumitur.** ibid. num. 28 206
- Cessiolucratiua quando dicatur.** Scagl. Ritu 286. numero 1 229
- Cessio bonorum vbi tractatur, in addit. C. P. rit. 199 98**
- ¶ Cessionario banniti nunquid banni exceptio oblatbit in persona cedentis.** Carau. Ritu 220. nu. 16 117
- ¶ Cessionarius nunquid præambuli petitionem afferre, cessionemque verificare, & liquidare instrumentum possit, ad modum hæredis.** Carau. Ritu 286. numero 1 160
- Cessionarius dicitur creditor.** vbi supra num. 4 eod.
- Cessionarius an dicatur creditor.** Cauen. Ritu 166. numero 6 192
- Cessionarius an via exequutiua possit agere.** vbi supra num. 8 eod.
- Cessionarius nunquid præambulam petitionem offerre possit, cessionem verificare, instrumentumque liquidare.** Cauen. Ritu 286. num. 2 203
- Cessionarius est procurator in rem suam & creditor.** vbi supra numero 3 eod.
- Cessionarius & principaliter creditor habent idem ius exequutiuum.** ibid. num. 5 eod.
- Cessionarius vtum possit liquidare instrumentum.** Scagl. Ritu 163. numero 21 213
- ¶ Cessione iurium ex necessaria causa facta, regulariter fraus, & simulatio non præsumitur.** Cauen. Ri. 290. numero 6 206
- ¶ Cessionem simulatam non esse ex quibus costare possit.** Carau. Ritu 228. num. 11 119
- ¶ Cingendus quando pro cincto habendus sit.** Cauen. Ritu 101. numero 9 189
- Citari quis non potest per solam denunciationem.** Caraita Ritu 29. numero 1 23
- Citari quis in iudicio tribus modis potest, & qui sint.** Caraita Ritu 133. num. 2 70
- Citari habentes priuilegium iudicis citantis forum declinandi, tenentur tamen comparere, eiusmodique priuilegium allegare.** Carau. Ritu 230. num. 3 129
- Citatio illius qui interesse præterdit semper est necessaria, nisi fiat intra terminum.** Carau. Ritu 38. numero 3 26
- Citatio expresse pro die dominico posita non differtur, sed non valebit.** Carau. Ritu 80. num. 2 52
- Citatio num parti aduersæ committenda sit.** Carau. Ritu 112. numero 1. 64
- Citatio die feriata ad Dei honorem facta non valebit.** Carau. Ritu 116. numero 1 68
- Citatio circumducta intimata non inducit litis pendentiam, immo pro non facta habetur.** Carau. Ritu 121. numero 1 66
- Citatio circumducta non impedit præscriptionem.** vbi supra numero 2 eod.
- Citatio continens breuem, & impossibilem terminum ad comparandum, erit nulla.** Cara. Rit. 123. nu. 3. 66
- Citatio certum terminum non statuens an teneat.** vbi supra numero 9 66
- Citatio quando sit necessaria seu à citatione incipere quando sit necesse.** Carau. Ritu 167. num. 10. 88
- Citatio an interrumpat præscriptionem.** vbi supra numero 33. & 34 89
- Citatio debitoris num requiratur super probatione faciendæ de ipsius suspitione.** Cara. Rit. 170. nu. 15 94
- Citatio vtrique parti semper consimilis assignatur.** Caraita Ritu 218. nu. 3 116
- Citatio per cedulæ affixionem quado fiat in limine domus vbi supra num. 4 eod.**
- Citatio partis in scripturarum præsentatione requiritur.** Cara. Ritu 242. nu. 1. cum tribus fallentibus 129
- Citatio facta die feriata in honorem Dei est nulla.** Cauen. Ritu 116. numero 3 189
- Citatio facta die feriata pro non feriata an valeat.** vbi supra numero 4 eod.
- Citatio requiritur in petitione testium examinandorum.** Cauen. Ritu 147. num. 1 191
- Citatio partis in quibus probationibus requiritur.** Cauen. Ritu 181. num. 1 195
- Citatio per edictum quomodo fiat.** Scagl. Ritu 38. numero 2 219
- Citatio eorum qui lædi possunt an necessaria sit in cessione nouæ gratiæ.** Scagl. Rit. 46. num. 10 210
- Citatio generalis, & ad constituendum procuratorem instructum quando possit expediri, & quomodo debeat citari.** Scagl. Ritu 69. num. 2 211
- Citatio ad publicandum quæ terminum habeat.** Scagl. post Ritus in ver. citatio ad publicandum 219
- Citatio ad concludendum ad primam qualis terminus sit.** vbi sup. in ver. citatio ad concludendum eod.
- ¶ Citatione spirata, ex integro tamen iterum agi potest.** Carau. Ritu 123. num. 6 66
- ¶ Citationes fieri non possunt à seruientibus curiæ, nisi de iudicis commissione.** Cara. Ritu 38. num. 1 26
- Citatio-

Index.

- Citationis dies sit feriatuſ, vel non, quiſ locus iudicij**
 vel citationiſ attendendus ſit, Carau. Rit. 116.n. 3. 65
- Citationiſ vel commiſſionis data num qualibet die fe-
 riata, etiam palchali, fieri poſſit.** Carauita Ritu 117.
 nume. 1 65
- Citationiſ petitio vigore instrumenti qualiter impedi-
 ri poſſit.** Carau. Ritu 166. numero. 80. 86
- Citatus ad curia Vicaria ad recognoſcendum apochas,
 etiam ſi ſit vaſalluſ Baronu non remittitur niſi priuſ
 apocha recognita, Carau. Ritu 54. nu. 2 39**
- Citatus die feriato ad hominum neceſſitate an teneat-
 ur comparere.** Carau. Ritu 116. nume. 2. 65
- Citatus tenetur ad duoſ, ſcilicet comparere, & in termi-
 no.** Carau. Ritu 123. num. 7 66
- Citatus ſuper tenore instrumenti liquidandi personali-
 ter comparere debet.** Carau. Ritu 166. nu. 11. 83
- Citatus ſuper tenore instrumenti cui renunciatum fue-
 rat cum iuramento exceptioni non numerata pecu-
 nia, ſi comparens infra biennium pecuniam in in-
 ſtrumento promiſſam dicat non numeratam, num
 ſit audiendus, & an in vinculis cauſam dicet. vbi ſup.
 numero 41 85**
- Citatus ſuper tenore instrumenti, ſi comparens petat
 in integrum reſtitutionem ex cauſa aliqua, nunquid
 carceratio impeditur ibid. nu. 52 85**
- Citatus ſuper tenore instrumenti comparens allegat iu-
 dicis incompetentiam, petitque ſe ad competentem
 iudicem remitti, nunquid audiatur ſuperſeſſa liqui-
 datione & carceratione. in eod. Ritu. num. 73 86**
- Citatus debitor ſi veniat, defunctuſque ſit creditor, an
 interrogatio ad heredis inſtantiam procedat, dum
 conſtet eum heredem, compareatque liquidationis
 tempore.** Carau. Ritu 178. numero 1 97
- Citatus, cum in carcere, vel infirmuſ, aut abſenſ fuerit,
 ab alio excuſandus erit.** Cara. Ritu. 183. nu. 1 100
- Citatus non comparens in termino ad conſtituendum
 procuratorem, & fidei uſſionem de expenſis præ-
 ſtandam, vterius non audietur, & adducitur præcti-
 ca quæ hodie ſuper hoc ſeruatur.** Carau. Ritu 202. nu-
 mero 5 110
- Citatus ciuilitervel criminaliter ad comparenduſ infra
 certos dies, comparens in vltima die termini, ſi actor
 non compareat, accuſabit in forma actori contuma-
 ciam.** Carau. Ritu 218. nu. 1 116
- Citatus a Regia audientia, quem notorie conſtat eſſe
 ſub baroniſ dominio, nunquid comparere teneat-
 ur, & priuilegium eiſ allegare.** Carauita Rit. 230.
 numero 4 121
- Citatus vt comparere teneatur debet i citatione cauſuſ
 exprimi.** vbi ſup. nu. 6 121
- Citatus in omni cauſa tanquam abſenſ excuſatur, eum
 ampliã.** Carau. Ritu 266. nume. 1 146
- Citatus tanquam infirmuſ excuſatur.** Carau. Ritu 267.
 numero 1 147
- Citatus veniens ad comparendum, ſi in itinere propter
 fluminis inundatione pertranſire non potuit, an pro-
 perea a contumacia excuſabitur.** Carauita Rit. 268
 numero 4 148
- Citatus exceptionem loci ſibi non tui opponere pote-
 rit.** Cara. Ritu 269. num. 7 149
- Citatus criminaliter in citantiſ carceribuſ detentus an
 per procuratorem comparere poſſit.** vbi ſupra nu-
 mero 10 149
- Citatus per maiorem & minorem iudicem corã quo
 comparere tenetur.** ibid. num. 15 149
- Citatus ſub forma nulliuſ iudicij pro conſeſſo nõ habe-
 tur, nec terminum ad comparendum petit.** Caueniſ.
 Ritu 220. num. 8 190
- Citatus ad videnda iuramenta teſtium opponat, alias (ſa-
 cta cõcluſſione) excluditur a repulſa Scagl. Rit. 73. nu-
 mero 2. fallit vbi teſtes reperitũ facta concluſſione,
 Durero 3 211**
- Citatus ſuper tenore instrumenti quid facere debeat.**
- Scaglio. Ritu 163. num. 19 213**
- Citatus in loco non tuto & ſuſpecto reſpectu peſtiſ, &
 mali aeris loci poteſt de iſ omnibuſ excipere.** vbi
 ſup. nu. 27 eod.
- Citatus ſi fuerit impedituſ teneatur mittere procurato-
 rem, & non teneatur comparere ad locum inhoneſtuſ,
 ibi. nu. eo. verſi. quid de impedito eod.**
- Citatus ſi fuerit infirmuſ, vt excuſetur, quid facere te-
 neatur.** in eo. Ritu num. 28 214
- Citatus ſuper tenore libelli debet habere paratouſ libel-
 loſ.** Scagl. Ritu 266. num. 1 217
- Ciuuſ Neapolitani & habitanteſ ibi in omni cauſa tra-
 hunt, & non trahuntur, cum ampliacionibuſ & limi-
 tationibuſ.** Cara. Ritu 301. num. 5 176
- Ciuuſ Neapolitanuſ an foro alteriuſ officialiſ poſſit cõ-
 ſentire.** Cara. Rit. 301. num. 6 176
- Ciuuſ Neapolitanuſ quiſ dici poteſt nouem modis.** vbi
 ſupra, nu. 16. cum plurib. ſeq. 176
- Ciuuſ Neapolitanuſ an hodie quiſ efficiatur ex ſola do-
 muſ comparatione ſine habitatione.** ibid. nu. 20. eod.
- Ciuuſ & incolã quomodo differant in eod.** Ritu, nume-
 ro 26 177
- Ciuuſ Neapolitana, & eiſ homineſ pro homicidiſ,
 & damniſ clandestiniſ non moleſtantur ex priuile-
 gio.** Cara. Ritu 311. nu. 5 180
- Clamiſ pro veſte accipitur.** Cara. Ritu 44. num. 3 29
- Claufula, totieſ quorieſ, importat vt etiam poſt binam
 præſentationem, & poſt ſententiam quiſ præſentare
 teneatur eum quem præſentare promiſit, & quando,**
 Cara. Ritu 44. numero 11 30
- Claufula generaliſ reſertur ad ea ad quæ comode re-
 ferri poteſt.** Cara. Ritu 272. nu. 29 153
- Claufula de habenda remiſſione, partiſ non obligat ad
 impoſſibilia.** vbi ſup. num. 30 eod.
- Claufula derogatoriã quæ verba continere debeat.** Ca-
 ueniſ. Ritu 46. num. 12 184
- Claufula non obſtante tali &c. quid importet.** vbi ſup.
 numero 14 eod.
- Claufula, quod pluſ valet donat, quando ſimulationiſ
 præſumptionem inſurgere faciat.** Caueniſ. Ritu 290.
 numero 3 205
- Claufula, ſuper quibuſ omnibuſ & eorum ſinguliſ, qd
 operetur.** Scagl. Ritu 284. num. 1 217
- Clericuſ quid ſit, quidve ſignificet.** Caueniſ. Ritu 235.
 numero 19 198
- Clericatuſ cognitio ad quem iudicem ſpectet.** Carau.
 Ritu 235. nu. 4 125
- Clericatuſ quomodo probetur.** vbi ſup. num. 20 126
- Clericatuſ per teſteſ & per ſcripturam probatur.** Cara.
 Ritu 275. nu. 18 155
- Clericatuſ an poſſit probari per teſteſ.** Scagl. Rit. 65. nu-
 mero 1 ſol. 211 & Ritu 195. nu. 4 218
- Clerici compelluntur ad ſubeundam tutelam pupil-
 lorum, & miſerabilium.** Cara. Ritu. 19. nu. 19 18
- Clerici coniugati citati per Magnam Curiam ad cleri-
 cale priuilegium remiſſionis fori an admittantur.** Ca-
 rau. Ritu 66. nu. 1 42
- Clerici coniugati quo ad duo tantum gaudent priuile-
 gio clericali.** vbi ſup. nu. 5. eod.
- Clerici coniugati qui vnicam & virginem duxerunt,
 in habitu & tonſura incedenteſ ad eorum iudiceſ te
 mittedi ſunt pro omnibuſ cauſiſ, etiam ſecularibuſ
 negocijſ ſe immiſcenteſ, & ab eorum iudice ter non
 moniti.** Cara. Ritu 66. nu. 8 eod.
- Clerici, pupilli, & viduæ fori electionem habent.** Cara.
 Ritu 67. num 1 42
- Clerici poſſunt adhiberi teſteſ extra iudiciũ ad ſolem-
 nizandum contractum.** Cara. Ritu 144. nu. 4 73
- Clerici in criminalibuſ cum ſuperioriſ licentia & ſi-
 ne contra aliquem nullatenuſ admittuntur, & de fa-
 cto examinati iudiciuſ non faciunt, vbi ſupra, nume-
 ro quinto eodem,**
- Clerici in repulſa cũ licentia ſuperioriſ, vel ſine an poſ-
 ſint**

Index.

- fini deponere ibid. num. 7** eod.
**Clerici creditores an in liquidatione instrumenti com-
 parere in curia debeant.** Carau. Ritu 166. nu. 34 84
**Clerici in foro secularis iudicis ad penā nullo modo se
 submittere possunt.** Cara. Ritu 200. nume. 2 108
**Clerici electionem fori contra eorum debitores qñ ha-
 beant, & pro quibus rebus.** Cara. Ritu 229. nu. 1. 120
**Clerici in Francia & Aretio eorum debitores pro qua-
 cunque causa coram ecclesiastico iudice trahunt.** vbi
 supra numero 2 121
**Clerici privilegium immunitatis collectarum habent
 cum ratione.** ibid. num. 3 eod.
**Clerici etiam volentes coram iudice seculari non pos-
 sunt conueniri, cum duodecim fallentijs.** Cauen. Ri-
 tu 235. numero 15. 198
**Clerico citato, si nescitur nec allegatur clericatus, an
 pro laico interim habeatur, valeatque processus.** Ca-
 rau. Ritu 65. num. 3 42
Clericorum appellatione qui veniant. Carauita Ritu
 235. numero 18 126
**Clericorum appellatione non veniunt monachi, Epi-
 scopi, nec ceteri prelati.** Cara. Ritu 299. num. 6 174
**Clericus exercens officiumulare si in eo excedat cō-
 uenitur coram iudice laico.** Carauita Ritu 49. nume-
 ro 15 36
**Clericus citatus per iudicem laicum ignorantem illū
 esse clericum contumax effectus an multari possit
 ratione suæ contumaciæ.** Cara. Ritu 65. num. 1 42
**Clericus citatus a iudice ignorante eum esse clericum
 tenetur comparere, suumque privilegium allegare.**
 Cara. Ritu 65. num. 2 42
**Clericus differens eius clericatum a principio allegare
 num tenetur actori in expensis.** Et qui iudex de hoc
 adeundus sit vbi supra. num. 8 42
**Clericus si quis erat tempore commissi delicti & post
 delictum dimisso clericatu vnica & virginem duxit,
 nunquid ad ecclesiasticum iudicem remittendus
 sit.** Carau. Ritu 66. nu. 9 eod.
**Clericus per viam reconuentionis, de iure communi,
 an coram iudice laico iuri stare debeat, & quid de
 qualibet alia persona agente.** Cara. Ritu 67 nu. 3. 42
**Clericus si fuerit examinatus, & in suo examine repe-
 riantur illa verba, talis iuratus testis cum superioris
 licentia, nunquid propetea licentia presumenda
 erit.** Cara. Ritu 144. nu. 9 74
**Clericus luccumbens coram iudice laico in expensis
 condemnatur ab eodem iudice.** Carauita Ritu 166.
 numero 36 84
**Clericus Ritibus Magnæ Curie Vicariæ vt volens, eo-
 rum forma, suisque vinculis attentis vti debet.** Cara-
 uita Ritu 167. nu. 2 87
**Clericus hæres laici conuentus forum declinare potest
 de iure communi.** Cara. Ritu 234. num. 5 125
**Clericus a iudice seculari citatus, vt clericus compare-
 re non tenetur, secus si vt laicus, & ratio quare, poni-
 tur per Cara. Ritu 235. num. 1 eod.**
**Clericus dato sibi termino ad probandum de clericatu
 quid habeat probare.** vbi supra. num. 21 126
Clericus secularis & monachus, in quo differant. Cara.
 Ritu 275. num. 35 156
**Clericus citatus a iudice laico, vt clericus, comparere
 an teneatur.** Cauen. Ritu 65 nu. 1. & 4 186
**Clericus per suam contumaciam in non comparendo
 non amittit privilegium declinandi forum.** vbi supra,
 numero 3 eod.
**Clericus coniugatus non incedens in habitu, & tonsu-
 ra non gaudet privilegij clericatus.** Cauen. Ritu
 66. numero 1 186
**Clericus actor potest reconueniri coram iudice coram
 quo egit.** Cauen. Ritu 67. num. 1 186
**Clericus agens in foro seculari an laicorum statutis li-
 getur.** vbi supra. Ritu eod. num. 3 eod.
Clericus in Regno, quando ad compromittendū com-
pellatur. vbi supra. num. 4 186
**Clericus in minoribus vxoratus quando clericali gau-
 deat priuilegio, & a quibus abstinere se debeat.** Ca-
 uen. Ritu. 235. num. 2 197
**Clericus portans habitū & nō tonsuram, vel ecōta,
 an clericali gaudebit priuilegio.** vbi supra. num. 5 eod.
**Clericus coniugatus an corā iudice laico de causa me-
 re ciuili conueniri possit.** ibid. num. 6 eod.
**Clericus a iudice laico citatus, vt compareat vel non,
 considerandum est qualiter in citatione nominatur.**
 in eod. Ritu. num. 11 198
**Clericus assassinus poterit puniri a iudice laico absque
 degradatione.** Cauen. Ritu 235. nu. 12 eod.
**Clericus quando propter syndicum coram iudice lai-
 co conueniatur.** vbi supra. nu. 13 eod.
**Clericus regulariter coram seculari iudice non cōueni-
 tur.** cum 21. fallentijs, ibid. nu. 14 eod.
**Clericus, etiam volens, coram iudice seculari non po-
 test conueniri fallit vt vbi supra. num. 15 eod.**
**Clericus citra sanguinis penam accusans, si iudex cor-
 poraliter punit accusatum, irregularis non fit.** in eo.
 Ritu, numero 23. 199
**Clericus debet ad suum iudicem remitti absque requi-
 sitione Scagl. Ritu 46. num 8 210**
**Clericus vt clericus citatus, si fit contumax, contuma-
 cia est nulla.** Scagl. Ritu 65. nu. 2 211
Clericus quomodo teneatur comparere. vbi supra, nu-
 mero 3 eod.
**Clericus vt clericus citatus non cogitur comparere, se-
 cus vt laicus.** Scagl. Ritu 295. num. 2 218
**¶ Coaceruatio fieri non debet quando impeditur iurisdic-
 tio.** Cara. Ritu 257. num. 13 136
**Coaceruatio ad impediendam executionem fieri nō
 debet.** vbi supra. num. 5 136
Coactores erarij qui dicantur. Scagl. in Ritu 9. nu. 8. 209
Cognitio spiritualis ad secularem non pertinet. Carau.
 Ritu 299 nu. 5 174
**Cognitio retardata, & denegata iustitię spectat ad Ma-
 gnam Curiam.** Scagl. Ritu 47. nu. 3 211
**¶ Collegę longa absentia si fuerit, causa per presentem
 expeditur.** Carau. Ritu 53. num. 3 39
**¶ Comensales Regis, familiares, & actu seruientes a iurisdic-
 tione Magnæ Curie exempti sunt, subditiq̄
 magno senescalco.** Carau. Ritu 46. nu. 17. cum am-
 pliationibus. numero 20. & 21. 32
¶ Comensalis domesticus quis dicatur. vbi supra, nu-
 mero 35 33
Comes præfertur Baroni in eod. Ritu num. 14 32
¶ Comestabuli officium, eiusque ethimologia. Cara. Ri-
 tu 2 num. 22 4
**¶ Comestabulus superior est omnibus ducibus, comiti-
 bus, & Baronibus Regni.** vbi supra. num. 23 5
**¶ Comitum appellatione non veniunt Barones, secus
 contra.** Cara. Ritu 46 num. 15 32
**¶ Commateran ad querelandum occisores compatis
 sui sit admittenda.** Cara. Ritu 191. num. 3 104
**¶ Commissarius an sit mittendus ad examinandū prin-
 cipalem absentem expensis ipsius principalis me-
 lius veritatem scientis, vel petentis.** Carauita Ritu
 153. numero 1 75
**Commissariorum litterarum executorialium mala existi-
 matio.** in addit. C. P. rit. 132 69
**Commissarius deputatus pro examinandis impeditis
 testibus, examinavit tales, si pars aduersa contrariū
 probare intenderit, nunquid admitatur.** Carau. Ritu
 156. numero 5 76
**Commissarius deputatus ad testes examinandum an
 suspectus possit alegari.** Carau. Ritu 157. num. 13. 77
**¶ Commissio pro examinandis testibus de partium vo-
 luntate est facienda.** Cara. Ritu 158. num. 8 78
**Commissio iudicis de citando diebus feriatis expedi-
 ri potest, quia causæ cognitionem non desiderat.**
 Carau. Ritu 172. num. 5 85
¶ Commit-

Index .

- ¶ **Constitutioni per regium rescriptum non derogatur, nisi fiat in eo specialis metio.** *Carau.ritu 46.nu.1* 184
- ¶ **Consuetudine vel lege præterita damnata, & futura damnari videtur.** *Carau.ritu 1.num.28* 2
- ¶ **Consuetudinis distinctio.** *Carau.ritu 1.num.7* 2
- ¶ **Consuetudo quæ seruatur in Magna Curia in omnibus alijs curijs Regni seruanda est, cum duabus limitationibus, vt per Carau.ritu 1.num.3.4.& 5 1**
- ¶ **Consuetudo & præscriptio quomodo & in quo differat vbi sup.num.8** 2
- ¶ **Consuetudo & ritus in quo differant, ibidem, nu. 10** 2
- ¶ **Consuetudo, ritus, & mos aliquando idem important. in eod.ritu num. 11** 2
- ¶ **Consuetudo, stylus, mos, & obseruantia aliquando confunduntur. vbi sup.num. 18** eod.
- ¶ **Consuetudo hominum memoriam in contrarium non habens vim statuti ac priuilegij habet.** *Carau.ritu 80: numero 5* 52
- ¶ **Consuetudo & stylus sacri Regij consilij admittitur, quia Regem representant.** *Carau.ritu 84.nu.2* 54
- ¶ **Consuetudo cuius non extat memoria in contrarium vim priuilegij habet, præscribitque contra ius commune vbi sup.num.3** 54
- ¶ **Consuetudo quando excuset.** *Carau.ritu 199.nu.4.* 112
- ¶ **Consuetudo per duas vices inducitur** *Cauen.ritu 728. numero 9* 190
- ¶ **Continua possessio quomodo probetur.** *Carau.ritu 15: numero 5* 15
- ¶ **Continue fieri dicitur etiam quod interpellatum fit. vbi sup.num.2** 15
- ¶ **Continuo pro statim & incontinenti, aliquando pro integro, & etiam pro congruo sumitur. ibidem, numero 3** eod.
- ¶ **Continuum in actu possessionis qualiter, fit accipiendum. in eod.ritu num. 4** 15
- ¶ **Contra insignes latrones etiam diebus feriatis proceditur.** *Carau.ritu 80.num.4* 52
- ¶ **Contra vsurarium manifestum proceditur absque partis instantia.** *Cauen.ritu 199.num.1* 196
- ¶ **Contractus in protocollo redactus in publicam formam cum clausularum extensione viuens notarius redigere debet, non alij committere.** *Carau.ritu 34. num.8* 24
- ¶ **Contractus vsurarius qualiter probetur, & multa in materia vsuræ.** *Cauen.ritu 199.num.12* 196
- ¶ **Contractus mulieris cum iuramento, sine mundo tamen, in quibus casibus teneat.** *Cauen.ritu 291.nu. inero 6* 206
- ¶ **Contrahens cum aduena, sciensque recessurum, nunquid capi faciet.** *Cauen.ritu 170.nu.7* 194
- ¶ **Contrariorum eadem est disciplina.** *Cauen.ritu 55. numero 9* 185
- ¶ **Contumaces vsque ad quam horam possint comparere.** *Carau.ritu 28.num.1* 22
- ¶ **Contumacia audientia denegatur.** *Carauita ritu 220. numero 2* 117
- ¶ **Contumaci & bannito denegatur audientia.** *Carau.ritu 269.num.5* 148
- ¶ **Contumacia est delictum.** *Carau.ritu 65. numero. 4* 41
- ¶ **Contumacia & cõparitio in clerico & equiparantur apud iudicem laicum, coram quo comparere, nec iurisdictionem prorogare licebit.** *vbi sup.num. 5* eod.
- ¶ **Contumacia accusanda si incidat in diem feriatam, differtur in primum diem iuridicum.** *Carauita ritu 80. numero 1* 52
- ¶ **Contumacia non comparentis si non accusatur, contumax non dicitur, limita quando ex officio proceditur, & in causis fiscalibus.** *Carau.ritu 123.num.4* 66
- ¶ **Contumacia ciuili & criminalis paratam executionem habent.** *Carau.ritu 127.num.8* 67
- ¶ **Contumacia Rei in criminalibus maior est quam contumacia actoris, cõ ratione.** *Carau.ritu 202.nu.3* 110
- ¶ **Contumacia in criminalibus qualiter purgabitur, vt bannum non obster bannito pro alia causa agere vel defendere volenti.** *Carau.ritu 220.num.22.* 118
- ¶ **Contumacia prima potest in Regno accusari etiam curia non regatur, quod tamen intellige vt per Carau.ritu 225.nu.1 118**
- ¶ **Contumacia prima coram quo & qua hora possit & debeat accusari. vbi sup.num.2** eod.
- ¶ **Contumacia morientis ante declarationem sententæ an nocet heredi.** *Cauen.ritu 120.num. 7* 189
- ¶ **Contumaciam purgare tria in se continet.** *Carau.ritu 65.numero 6* 41
- ¶ **Contumaciam purgare volens tam in ciuilibus quam in criminalibus ad quid teneatur.** *Carauita Ritum numero 2* 115
- ¶ **Contumax an ad purgandum contumaciam per procuratorem admittatur.** *Carau.ritu 65.nu. 7* 41
- ¶ **Contumax si extra territorium vnde contumax fit bona habeat, an per iudicem ipsum contumacem faciem possit talia bona confiscari.** *Carauita ritu 137. numero 3* 69
- ¶ **Contumax criminalis qui foriudicari non poterat captus antiquitus tanto tempore in carceribus stare debebat, quato in contumacia stetit, idem & de contumace ciuili.** *Carau.ritu 136.num.1* 71
- ¶ **Contumax de fuga suspectus dici potest.** *Carau.ritu 172.numero 3* 95
- ¶ **Contumax non auditur nisi quando venit vt reus necessarius.** *Carau.ritu 190. nu.8* 104
- ¶ **Contumax & excommunicatus & equiparantur. vbi supra numero 9** eod.
- ¶ **Contumax pro vno delicto in aliquo tribunali, ad instantiam eiusdem accusatoris in alio contumax reputabitur, & ratio quare.** *Carau.ritu 205.nu. 1* 112
- ¶ **Contumax purgat contumaciam, comparsque coram secundo iudice petit remissionem sui ad Baronis officialem nunquid sit audiendus. vbi sup.num.4** 112
- ¶ **Contumax contumacia iurisdictionem prorogare non videtur. vbi sup.num.5** eod.
- ¶ **Contumax qui coram secundo iudice soluendo poenam purgauit contumaciam, an & aliam poenam coram suo iudice vbi contumax est purgabit.** *ibidem, numero 7* eod.
- ¶ **Contumax facta solutione principalis poenæ delicti coram vno iudice non tenetur coram alio.** *in eod. Ritum numero 8* eod.
- ¶ **Contumax absens quando de iure communi vel municipaliter condemnari possit. vbi sup.num.9** eod.
- ¶ **Contumax condemnatus in duobus locis de eodem maleficio an ad vtranque solutionem cogi possit. ibidem, numero 10** eod.
- ¶ **Contumax coram vno iudice si citetur ab alio non potest coram secundo allegare litem pendentiam coram primo. vbi sup.num.11** eod.
- ¶ **Contumax in duobus tribunalibus durat per annum in contumacia, quapropter bona eius curie quæ ipsam contumacem pronunciauit publicanda sunt, quis iudex in eorum publicatione potior erit in eod.ritu numero 15** eod.
- ¶ **Contumax in criminali causa poena tertie, ac sextæ partis mobilium punitur.** *Carau.ritu 206.num. 1* 113
- ¶ **Contumax qui vult purgare contumaciam tam in ciuilibus quam in criminalibus ad quid teneatur.** *Carauita ritu 211.num.2* 115
- ¶ **Contumax non est audiendus, nisi statim resectis expensis. vbi sup.num.3** eod.
- ¶ **Contumax fictus & verus quis sit.** *Carauita Ritum numero 2* 115
- ¶ **Contumax de persona capi quando possit non purgata contumacia.** *Carau.ritu 220 num.7* 117
- ¶ **Contumax de persona capi potest lapsa mense a die contractæ contumaciæ tam in ciuili quam in criminali causa. vbi sup.num.8** 117

Contu-

Index :

- Contumax nisi relectis expensis non auditur.** Caraita Ritu 298. numero 2. & 8. cum suis ampliatis, & limitationibus. 172
- Contumax pro confesso, nisi ter citatus, non habetur.** Cauenf. Ritu 120. numero 1. cum limitationibus, numero 3. & 7. 189
- Contumax verus quando quis dicatur, vbi supra, numero 2. & 13. 189**
- Contumax quando careretur.** Scaglio. Ritu 163. numero 50. 214
- Contumax quomodo habeatur pro confesso, Scaglio. Ritu 264. num. 3. 216**
- Conuictus non in foro homicidij, volens consentire, num beneficio pro se introducto renunciare possit, Carau. Ritu 231. num. 1. 122**
- Conuentus rei vendicatione nūquid opponere possit, non molestandum, quia fit infra tempus inuentariū conficiendi. Carau. Ritu 300. num. 15. 175**
- Copia articulorum in sacro Regno consilio ante causæ publicationem non datur. Carau. Ritu 79. num. 11. 52**
- Copia processus pauperi danda est absque salario, Cauenf. Ritu 290. num. 10. 266**
- Correctio in iure euitanda, Caraita Ritu 297. numero secundo 170.**
- Creditor quando aliquem citari fecisset, & infirmaretur, quomodo circa liquidationem procederetur. Carau. Ritu 166. num. 22. 83**
- Creditor cui liquebat de præuentione, nunquid ad penam ad quam debitor fuit condemnatus teneatur, Carau. Ritu 168. num. 2. 90**
- Creditor non habens instrumentum de debito, sed apocham vel testes forte, lite pendente an ob fugæ suspicionem ortam post contractū capturam petere possit. Carau. Ritu 170. num. 17. 94**
- Creditor si non comparet, sed generalis procurator, ad finis, vel coniunctus, & velit probare per testes tale debitorem effectum suspectum fugitiuum, & expedi citationem, nunquid audiatur, vbi supra. numero. 19. eod.**
- Creditor nomen sui debitoris Titio in suo testamento legauit, legatarius, ostenso prius de legato, an tale instrumentum contra debitorem liquidabit. Carau. Ritu 178. numero 8. 98**
- Creditor quo casu possit se concordare cum debitore sine licentia curiæ absque metu pœnæ. Carau. Ritu. 180. numero 2. 98**
- Creditor debitori citato super tenore instrumenti prorogationem aliquam vltimi peremptoriij facere non potest, & ratio quare. Carau. Ritu 183. num. 2. 100**
- Creditor ratione delicti an sit proprie creditor. Caraita Ritu 287. numero 13. fol. 161. & Cauenf. Ritu 166. numero 5. 192**
- Creditor principalis & cessionarius habet idem ius executionis. Cauenf. Ritu 286. num. 5. 203**
- Creditor quomodo potest implorare manum militarem contra fugientem. Scagl. Ritu 163. num. 30. 214**
- Creditor quando possit reculare pecuniam oblatam, & quando non. vbi supra. num. 31. eod.**
- Creditor quando teneatur debitori consignare instrumentum debiti. ibid. num. 32. eod.**
- Creditor quando est in mora cum vno ex obligatis insolidum an sit in mora cum alijs, in eod. Ritu numero 33. eodem.**
- Creditor quando dicatur esse in mora. vbi supra. numero 37. eod.**
- Creditori quomodo consulatur quando debitor est suspectus fugitiuus, ponitur practica per Carau. Ritu 170. numero 1. 93**
- Crimen capitale vel non ex genere pœnæ iudicabitur. Carau. Ritu 109. num. 3. 63**
- Crimen periurij cum intetatur, an curia ex officio procedere possit parte non querelante. cum limitationibus. Carau. Ritu 270. num. 2. 150**
- Crimen periurij num publicum vel priuatum sit. vbi supra. numero 4. eod.**
- Crimen repetundarum est publicum. ibidem. numero 5. eod.**
- Crimen per mortem extinguitur. Cauenf. Ritu 55. numero 3. & 8. 185**
- Crimen publicum semper durat. Cauenf. Ritu 192. numero 12. 196**
- Crimina in iudicium quot modis deducantur. Caraita Ritu 196. num. 3. 107**
- Criminaliter contra mortuum etiā, idest contra eius memoriam agi potest. Carau. Ritu 269. num. 11. 149**
- Criminaliter ciuitatis in citatis carceribus detentus an per procuratorē comparere possit. vbi supra. n. 10. eod.**
- Cui non licet quod minus, minime licebit quod maius. Carau. Ritu 187. num. 8. 102**
- Cui non communicamus viuus, nec mortuo communi care debemus. Carau. Ritu 236. num. 25. 128**
- Cuilibet perito creditur in arte sua. Carau. Ritu 267. numero 9. 147**
- Cuius est condere eius est & derogare. Caraita Ritu 84. numero 1. 53**
- Cultus iustitiæ silentium reputatur. Carau. Ritu 104. numero 1. 61**
- Cura & regimen carceratorū qualis esse debeat. Scagl. Ritu 299. num. 4. 218**
- Curator in litem nunquid inuito dari possit. Carau. Ritu 291. num. 3. 165**
- Curator nunquid dari possit inuitus. vbi supra, numero 5. 166**
- Curator tripliciter datur. ibid. num. 6. eod.**
- Curator quibus detur. Scagl. Ritu 287. num. 1. 218**
- Curia duæ principales fuere Neapol. ex quibus vna potest facta in Add. C. P. rit. I. 1**
- Curia Magna in Regno quom quid seruat, in omnibus alijs curijs seruandum est cum duplici limitatione. Carau. Ritu 1. num. 3. 4. & 5. fol. 1. & Ritu 37. num. 5. fol. 25. & Cauenf. Ritu 1. num. 1. 182**
- Curia Vicariæ sola in Regno cognoscit de presentationibus instrumentorum. Carau. Ritu 54. num. 1. 39**
- Curia Vicariæ an possit torquere ex processu informatiuo. vbi supra. num. 3. eod.**
- Curia Vicariæ personam vicarij generalis Regni repræsentabat, torturamque inferre vltra & citra constitutionis formam poterat. Caraita Ritu 55. num. 2. eod.**
- Curia Magna quare cognoscere non potest de donis curiæ factis sine speciali regis mandato. Carau. Ritu 58. numero 1. 40**
- Curia Magna non conuenitur nisi habita regis licentia. vbi supra. num. 1. eod.**
- Curia Vicariæ regitur in Magna Curia sæpe sæpius absente regente. Carau. Ritu 64. num. 2. 41**
- Curia Magna, & Regiæ Audienciæ in toto Regno ordinariam habent iurisdictionem. Caraita Ritu 230. numero 7. 121**
- Curia Regiarum Audienciarum principis curia dicitur. Carau. Ritu 232. num. 5. 122**
- Curia quælibet suos ritus ad causarum ordinationem habet. Cauenf. Ritu 1. num. 3. 182**
- Curia Magna caput, domina, & fons aliarum curiarū est, vbi supra. num. 7. eod.**
- Curia citatis testibus, & condemnatis non venientibus in ciuilibus & criminalibus procedit. Cauenf. Ritu 87. numero 1. 188**
- Curia quando a captura incipiat. Cauenf. Ritu 170. numero 11. 194**
- Curia duæ antiquitus erant in ciuitate Neapolis scilicet Magna Curia, & Curia Vicariæ, & quæ eis præerant. Carau. Ritu 55. num. 1. 39**
- Curia Magnæ Vicariæ tribunal hodie repræsentat duas curias supradictas. vbi supra. num. 3. eod.**
- Curia Vicariæ stylum tenentur seruare alia curia, Carau. Ritu 83. num. 4. 53**

Index .

- Curiales non recipiuntur in fideiussores, & quare.** Carau. ritu 160. num. 3 79
- Curiales qui dicantur hodie. vbi sup. num. 4** eod.
- Curiales an perhorrescentiam iurare teneantur.** Carau. ritu 228. num. 18 119
- Curiales qui dicantur de iure cōmuni, large & strictē.** Carau. ritu 232. num. 1 122
- Curiales audientiarum prouincialium nunquid habeant priuilegium eligendi forum.** Carauita. rit. 232. numero 3 122
- Curiales Regiarum audientiarum habent priuilegium electionis fori, assistentes tantum in eis, secus extra contrahentes, vel delinquentes, vbi supra numero 6. & 8** 123
- ¶ **Custodes passuum & grassiarum quando possint capere animalia, & homines, & victualia.** Scaglio. Ritu 39. numero 8 210
- ¶ **Custodia fiat a curia sumptibus ipsius curiæ, vbi supra, numero 9** eod.
- D**
- Dans creditori dolosum propisorem habet contra se actionem de dolo, & tenetur ad interesse.** Cauen. ritu 170. num. 3 194
- ¶ **Data rei negatione verus actus numerationis non probatur.** Carau. Ritu 166. num. 48 85
- Data cautione de expensis per accusatorem in casu succumbentia, si succumbit non in causa principali, sed in ipsius desertione, an fideiussor teneatur.** Carau. ritu 194. numero 3 107
- ¶ **Datio termini ad probatum habendum habet vim cōclusionis.** Carau. ritu 152. num. 2 75
- ¶ **De alicuius voluntate quid fieri quando, & quomodo dicatur.** Carau. Ritu 35. num. 3 24
- ¶ **Debitor debiti priuati an & in quibus casibus incarcerari possit.** Carau. Ritu 166. num. 26 84
- Debitor creditori in alio loco quam creditoris domicilio in instrumento debitum soluere promisit, citatus super tenore instrumenti non comparet, an condemnabitur, vel si comparens instrumentum non liquidū ex præfata causa dicit, nunquid liquidabitur, & qualis erit forma actus publici.** Carau. Ritu 167. numero 30. & 31. 89
- Debitor super tenore instrumenti citatus si comparet eoque præfente contra ipsum fit liquidatio, quapropter carceratur, eodem die facit pecuniam venire, offerens se paratum illam soluere, vel deponere, nunquid liquidationis poenam euitabit.** Carauita Ritu 169. numero 6 92
- Debitor super tenore instrumenti citatus, per procuratorem aut amicum mittit pecuniam debitam, vel extraneus pro eo comparet cum pecunia, num contra eum procedatur ad contumaciam & poenam. vbi sup. numero 12** eod.
- Debitor, quando est suspectus fugitiuus quomodo creditori consulatur, traditur practica per Carau. Ritu 170. numero 1** 93
- Debitor dato pignore non iurabitur suspectus fugitiuus. vbi sup. num. 4. & 10** 93
- Debitor vt possit suspectus fugitiuus haberi, suspicio post contractum superuenire debet, ibid. num. 5** 93
- Debitor meus antequam secū cōtraxi dilapidare ceperrat, non taliter quod suspicionis fugæ timor esset, post cōtractum vero fortius dilapidat, nunquid eius suspensionem probare poterō vt capiatur, in eo. Ritu, numero 16** 94
- Debitor super tenore instrumenti citatus si comparisset sine pecunia se non teneri ad soluendum dicit, quia imminet euiçto in re sibi vendita, in limine contractus, demonstratque per authenticam fidem litem sibi motam quid iuris.** Carau. ritu 173. num. 6 95
- Debitor citatus si veniat, defunctusque sit creditor, an interrogatio ad heredis instantiam procedat, dum cōtra heredem, compareatque liquidationis tempore.** Carau. ritu 178. num. 1 99
- Debitor si carceratur vigore liquidationis alias factæ, & dicit soluisse, & hoc ex præsumptione, quia alias fuerat ob hoc carceratus, nunquid probata tali carceratione sit liberandus. & an valeat consequentia, debitor sicut liberatus alias carceratus, ergo soluit.** Carau. Ritu 179. numero 7 98
- Debitor super tenore instrumenti citatus fuit, creditorque eadem die super præuentione, in ultimo peremptorio nunquid super liquidatione procederet, præuentione non obstante, an super præuentione, liquidationem supersedendo.** Carau. Ritu 186. num. 1 100
- Debitor num appellare possit a præcepto sibi facto tanquam confessio, & dicere de errore suæ confessionis coram iudice ad quem, ita quod appellatione pendente non possit molestari.** Carau. Ritu 187. num. 5 101
- Debitor qui creditorem voluerit præuenire, secundum pragmaticam Regni, tenetur præstare fideiussionem de soluendo debitum, & vncias decem in casu succumbentia, an si talem præuentionem in iudicio intentauit fideiussione non præstita, ipsa præuentione erit nulla, ita quod ea non obstante procedi possit ad liquidationem instrumenti.** Carau. ritu 189. num. 4 103
- Debitor quis dicatur.** Cauen. Rit. 166. n. 1. 3. & 5. 192
- Debitor instrumentum non solemne in sui præiudiciū pro vero fateri potest. vbi sup. num. 10** eod.
- Debitor creditori, & venditor emptori instrumentum facere compelluntur, ibidem. num. 20. & an iidem liquidum facere cogantur. num. 21** 193
- Debitor a creditore in iudicij affecuratione cōuentum creditorem super instrumenti cassatione an præuenire, possit.** Cauen. Ritu 189. num. 3 195
- Debitor probans soluisse creditori sui creditoris liberatur. vbi sup. num. 7** eod.
- Debitor liberatus tempore satisfaciendi assumulatur. ibidem. num. 8** eod.
- Debitor sub conditione pro affecuratione iudicij, capi non potest.** Scagl. Ritu 163. numero 22 213
- Debitor proprie qui dicatur. vbi sup. num. 36** 214
- ¶ **Debitoris fugitiui suspicio per quot testes probari debeat.** Carau. Ritu 170. num. 9 93
- Debitoris fugitiui capturam quando iudex absque summaria cognitione concedere possit. vbi sup. n. 14. eod.**
- Debitoris citatio num requiratur super probatione facienda de ipsius suspensione, ibid. num. 15** eod.
- Debitoris interest pro creditore comparentem speciale habere mandatum, & quare, in eodem Ritu numero 20.** 94.
- Debitoris, & creditoris hæres ad paria non iudicantur.** Carau. ritu 178. num. 2 97
- ¶ **Debitum si non per scripturam sed per testes probatur, fuissetque postea gaurentigæ præceptum factū per notarium, nunquid possit liquidari secundū formam.** Ritus 166 Cauen. Ritu 166. num. 11 192
- Debitum quando videatur remissum.** Scagl. Ritu 163. numero 35 214
- ¶ **Decisio Afflicti facit ius in Regno.** Carau. ri. 190. n. 6. 104
- ¶ **Decisiones facti consilij faciunt ius in Regno.** Carauita. Ritu 173. num. 11 96
- ¶ **Decreto interposito, instrumentum fore liquidum, statutum dictas instrumentum habere executionē, vires habere incipit.** Carau. Ritu 167. num. 18 88
- ¶ **De eiusdem hominis facto non iterum queri debet.** Carau. Ritu 272. num. 24 152
- ¶ **Defectus formæ quicunque vitiat actum.** Cauens. ritu 69. numero 3 187
- ¶ **Defensio à iure naturali est pmissa.** Carau. rit. 18. n. 9. 17
- Defensio de iure naturali est, & ad certum tempus reseruari potest.** Carau. ritu 167. numero 12. folio 88. & ritu 220. numero 12 117
- ¶ **Deformis & ignobilis non est satis idoneus ad felicitatem.** Carau. ritu 101. num. 9 60
- Delegatio licita est in casu impedimenti.** Car. ri. 278. n. 2. 158
- Delegatus

Index :

- Delegatus in criminalibus non cognoscet civiles causas.** Carau. Ritu 269. num. 12 149
- Delegatus finita delegatione die feriata quando sententiaré possit.** Cauen. Ritu 80. num. 2 188
- Delicta impunita remanere non debent.** Cara. Ritu 39. numero 9 27
- Delicta plura concurrentia impunitatem non causant.** Carau. Ritu 47. num. 17 34
- Delicta impunita non transcant.** Carau. Ritu 272. numero 14 152
- Delicta manifesta seuerius, occulta leuius puniendá sunt.** Carau. Ritu 276. nu. 2 156
- Delicta enormia in clerico quæ sint.** Cauen. Ritu 4. numero 4 183
- Delicta enormia, grauiá, grauiora, & grauißima quæ dicantur.** Cauen. ritu 41. num. 19 184
- Delicta penam moris naturalis infligentia quæ sint.** Cauen. Ritu 276. num. 2. & 33 202
- Delicta quæ sint in quibus poena mutilationis loci habet.** vbi supra num. 4 202
- Delictum commissio in quo procedi ex officio non potest, accusare aliquis de eo, dicés se iniuriam suá vel suorum prosequi, quia coniunctus est illius in quem erat commissum, cum sibi credatur, an probabit, se talem vt procedi possit, Declara tamen & intellige vt late per Carau Ritu 191. num. 7 105**
- Delictorum qualitates sunt in magna consideratione proaudienda vel minuenda poena.** Cauen. ritu 276. numero 7 202
- Delictum committendum an & quando quis reuclat reteneatur.** Carau. Ritu 4 num. 4 7
- Delictum nemini immunitatem prestare debet.** Carau. ritu 19. numero 24 19
- Delictum constare debet antequam quis detineatur.** Carauita Ritu 41. num. 1 27
- Delictum si committitur propter quod ex officio procedi non potest, & propter delinquentis potentiam, offensus nec alij suo nomine accusare audent nunquid ad hoc sint cogendi.** Carau. Ritu 191. num. 13 105
- Delictum si est commissum, & per curiam ex officio lu per eo processum, si pars offensa non querelat, nec remittit, quæ si remitteret posset fieri compositio, an p aliquod remedium possit deueniri ad compositione.** Carauita ritu 272. num. 20 152
- Delictum mitius punitur per lapsum temporis.** Cauen. Ritu 276. numero 13 202
- Delictum minoratur ratione senectutis.** vbi supra numero 14 eod. 108
- Delinquentes in paupertate semper marcescere digni sunt.** Carau. ritu 287 num. 14 161
- Denunciatio in iudicio crimina ad certam poenam se obligabit, & talis obligatio vtrum in locum talionis vel inscriptionis successerit.** Carauita Ritu 199. numero 2 108
- Denunciatio sine curie licentia desistens quæ poena puniatur.** Carau. ritu 203. num. 2 111
- Denunciante aliquo non voluntarie sed coacte vigore sui officij, nunquid ad certam poenam obligatio sit necessaria.** Carau. ritu 199. num. 5 108
- Denunciante desistente, an & in quibus casibus curia denunciatum ad compositionem admitat.** Carau. ritu 203. numero 3 111
- Denunciare quid sit.** Cauen. ritu 41. numero 2. fol. 183 & Ritu 192. numero 4. & 13. 195. & 196
- Denunciare, & accusare quid sit, & de differentia inter vtrumque.** Cauen. ritu 237. num. 1 199
- Denunciatio quadruplex, Euangelica, Canonica, Regularis, & iudicialia.** Carau. Ritu 68. num. 9. fol. 44. & Cauen. Ritu 192. num. 13 196
- Denunciatio iudicialia duplex. publica & priuata. & de vtriusque effectu, & multa de materia remissionis eam respectu partis offensis quam eius consanguineorum, & successorum.** Carau. Ritu 272. num. 1. 152
- Denunciatio in delictis poenam merentibus, & nõ merentibus fieri potest.** vbi supra num. 3 eod.
- Denunciator sicut Accusator tenetur insistere.** Carau. ritu 199. numero 1 108
- Denunciator & Accusator in quo differant, remissive, vbi supra numero 6 eod.**
- Depositiõ testis non trahitur retro ad tempus iuramenti mutata eius conditione.** Carau. Ritu 69. num. 9 45
- Depositiõ seu consignatio creditori ab extraneo facta quando debitorem liberet. cum limitationibus Cauen, Ritu 173. numero 7 195**
- Depositiõ expensarum pro testibus quanto tempore durabit, & pro quibus expensis.** Carauita Ritu 140. numero 7 72
- Desertio appellationis fingit retro.** Carauita Ritu 264. numero 12 142
- Desertio appellationis non prohibet, dicere de nullitate per viam querelæ, & recursus.** Scaglio. Ritu 260. numero 6 216
- Desistens a lite nõ dicitur de iure suo diffidere, sed lites execrari.** Carau. ritu 10. num. 9 12
- Determinatio plura respiciens determinabilia omnia pariformiter determinabit.** Carau. ritu 19. nume. 12. fol. 18. & ritu 166. num. 3 82
- Detineri antequam quis possit, constare debet de delicto.** Carau. ritu 41. num. 1 27
- Detineri quando in carceribus non possit inquisitus offerens fideiussores.** vbi supra num. 14 28
- Detineri an quis in carceribus possit pro poena pecuniaria, ibid. num. 17 eod.**
- Dicens se super impertinentibus examinatum auditur.** Carau. ritu 79 num. 10 52
- Dictio, Aut diuersatiue ponitur proprie & improprie aliquando.** Carau. ritu 3. num. 1 6
- Dictio, prout, ponitur causaliter, & limitatiue, aliquando etiam conditionaliter.** Carau Ritu 9. nu. 7. fol. 16. & Ritu 25. numero 5 22
- Dictio, seu ampliacionem significat.** Carauita ritu 11. numero 3 13
- Dictio, de, quam pluribus modis in iure sumitur.** Carauita ritu 12. num. 1 13
- Dictio, etiam, quid de sua natura importet.** Carauita ritu 16. numero 1 15
- Dictio, si, de sui natura quid importet.** Carauita ritu. 25. numero 6 22
- Dictio, & operatur concursum, poniturque copulatiue & diuersificatiue.** Carau. ritu 46. nu. 26 32
- Dictio, aliorum, similia implicare solet.** Carauita Ritu 49. numero 4 35
- Dictio, & cuius sit natura.** Carau. ritu 50. nu. 1 37
- Dictio, alterius, similia importare solet.** vbi supra numero 2 eod.
- Dictio, etiam, de sui natura exprimit casum magis dubitabilem, & includit minus dubitabilem.** ibidem, numero 6 eod.
- Dictio, vt, necessitatem importat.** Carauita ritu 75. numero 9 50
- Dictio, quasi, improprietatem ac similitudinem denotat, & aliquando veritatem.** Carauita ritu 167. numero 25. & 26 89
- Dictio, nisi, conditionem actus suspensum importet.** Carau. ritu 189. num. 8 103
- Dictio, nullus, est signum vniuersale.** Carau. ritu 228. numero 8 119
- Dictiones iste, prout, quemadmodum, iuxta, vt, & sicut idem important.** Carau. ritu 9. num. 8 12
- Dictum clerici ad deponendum admissi quando valeat.** Cauen. ritu 144. num. 1 191
- Dies citationis sit feriatas vel non, quis locus, iudicij vel citationis attendendus sit.** Carauita ritu 116. numero 3 65
- Dies termini an computetur in termino.** Carauita. ritu 119. numero 1 65

Index .

- Dies decem dati ad appellandum quādo & quomodo** currant. Scagl. post ritus. in ver. decem dies 219
- ¶ **Dieta legalis viginti continet milliaria, & est triplex** legalis, vulgaris, & singularis. Carauita ritu 243. numero 5 136
- ¶ **Dieta legalis quę sit, remissive. Cauensis ritu** 141. numero 2 197
- ¶ **Dieta vulgaris dicitur secundum consuetudinem regionis.** Cauen. ritu 243. num. 2 199
- ¶ **Dieta appellatione in dubio de vulgari intelligitur.** Carauita ritu 243. num. 6 130
- ¶ **Differentia inter consuetudinem & prescriptionem.** Carauita ritu 1. numero 8 2
- ¶ **Differentia quę sit inter procuratorem patrimonialium, & fiscalium.** Carau. ritu 17. num. 6 16
- ¶ **Differentia inter penam & multam confunditur aliquando.** Carau. ritu 47. num. 7 34
- ¶ **Differentia quę sit inter articulos & exceptiones.** Carauita ritu 70. num. 1 146
- ¶ **Differentia quę sit inter positiones & articulos, & aliquando confunduntur.** Carau. ritu 79. num. 13 151
- ¶ **Differentia inter accusatorem & denunciatores, ponitur remissive.** Carau. ritu 199. num. 6 108
- ¶ **Differentia inter publicationem bonorum ex delicto, & ratione contumacię per lapsum anni remissive.** Carauita ritu 205. num. 17 113
- ¶ **Differentia inter remissionem, concordiam, & pacem.** Carauita ritu 275. num. 1 154
- ¶ **Differentia inter compositionem & transactionem, & quod aliquando pro eodem ponuntur.** Carauita ritu 276. numero 3 156
- ¶ **Differentia in sigillante proprio vel alieno sigillo.** Carau. Ritu 277. num. 13 157
- ¶ **Differentia inter iudicem & assessorem quę sit.** Carau. Ritu 295. numero 2 167
- ¶ **Differentia inter ciuem & incolam.** Carauita Ritu 301. numero 26 177
- ¶ **Differentia inter habitantem & habitatorem, vbi supra numero 32 eod.**
- ¶ **Differentia inter privilegium fori & alia privilegia.** ibid. numero 34 eod.
- ¶ **Differentia inter guerram, Bellum, Prælium, & Duellum.** Cauen. Ritu 47. num. 2 185
- ¶ **Differentia multę inter appellationem & supplicationem, remissive.** Carau. Ritu 251. num. 4. fol. 142. & Cauen. Ritus 120. num. 14 189
- ¶ **Differentia septem inter expensas debitas ratione contumacię, & debitas ratione victorię.** Carauita Ritu 298. num. 9 cum plur. seq. 173
- ¶ **Differentia inter denunciationem, & accusationem.** Cauen. Ritu 192. numero. 5 196
- ¶ **Differunt procedere per accusationem, vel ad querelam, vel ex mero officio.** Cauensis Ritu 41. numero. 5 183
- ¶ **Differunt petere in genere, & in specie.** Cauen. ritu 189 numero 5 195
- ¶ **Diffidantis sine principis licentia, pœna.** Cauen. ritu 47. numero 4 185
- ¶ **Diffidatione a principe permilla, an pacta inter duellantes seruanda sint.** vbi supra num. 5 eod.
- ¶ **Diffinitio procuratoris & aduocati: fiscalis qualis sit.** Carauita ritu 17. num. 10 16
- ¶ **Dilatio ad probandum data peremptoria dicitur, & si dictum non fuerit.** Carau. Ritu 149. num. 1. 75
- ¶ **Dilatio simpliciter concessa nunquid ad iuratum debetum se extendat.** Cauen. ritu 287. num. 11 204
- ¶ **Dilationes in causa repulsę non nisi cum cognitione conceduntur.** Carau. ritu. 73. num. 4 48
- ¶ **Dilationes expectatorię ad veniendum vim peremptorię regulariter non habent.** Carau. ritu 198. num. 1. 107
- ¶ **Dilationes ad probandum data, peremptorię intelliguntur, etiam si non sit dictum.** vbi supra num. 2 eod.
- ¶ **Dilationes instantiam a lege vel statuto inductam non transibunt.** Cauen. Ritu 245. num. 7 205
- ¶ **Dilationes nunquid sint arbitrarię.** vbi supra. n. 13. sp. d. eod.
- ¶ **Dilationum materia tolli debet.** Carauita Ritu 29. num. 1. & 3 44
- ¶ **Dilationum materia est amputanda.** Carau. Ritu 80. numero 8. folio 52. & Ritu 219. num. 1 116
- ¶ **Dilatorię exceptiones quę sunt.** Scagl. post. Ritus. in ver. dilatorię 218
- ¶ **Dispositio Ritus quadagesimi noni num vendicet sibi locum etiam in officialibus Baronum.** Carau. ritu 49. numero 3 55
- ¶ **Dispositio Ritus 291. non seruatur.** Carauita Ritu 291. numero 1 165
- ¶ **Dispositio principis alterius dominium auferentis non est seruanda.** Carau. ritu 311. num. 12 180
- ¶ **Dispositioni iuris statuta in ijs, quę non sunt per iura feudorum decisa.** Carau. ritu 244. num. 1 128
- ¶ **Diuisio iudicij quando inducatur, cum limitationibus.** Carau. Ritu 207. num. 2 114
- ¶ **Diuitię cum iustitia & temperantia sunt quęrendę.** Carauita ritu 5. numero 9 9
- ¶ **Doctor per substitutum an legere possit.** Carauita Ritu 2. numero 19 4
- ¶ **Doctor antiquior inter doctores præfertur, cum sex limitationibus.** Cauen. Ritu 101. num. 1 188
- ¶ **Doctor per viginti annos legens comes palatinus efficitur.** vbi supra num. 14 189
- ¶ **Doctoratus ab Imperatore præfertur doctorato ab inferiori.** Cauen. ritu 101. num. 4 eod.
- ¶ **Doctores carcerari an possint.** Carauita Ritu 166. numero 30 84
- ¶ **Doctores primo doctorati præcedunt alios in sedendõ.** Carauita ritu 101. num. 1 60
- ¶ **Doctores seniores præferuntur iunioribus, paritate temporis in doctoratu concurrente.** vbi supra nu. 2 eod.
- ¶ **Doctores in honoribus deferendis, nõ antiquiores, sed magis doctiores præferendi sunt.** ibid. num. 4 eod.
- ¶ **Doctores qui libros composuerunt, data paritate gratis & doctoratus, præferuntur ceteris, & hoc cessante, nobiliores sanguine præferendi sunt.** in eod. Ritu. numero 6 eod.
- ¶ **Doctores & Aduocatis coram iudice quādo & vbi sedes liceat, ceterisque personis.** Carauita ritu 101. numero 5 eod.
- ¶ **Doctoris dictum secundum eius allegata intelligendum est.** Carau. ritu 21. num. 2 20
- ¶ **Doctorum communis opinio, quod officialium familia captum relaxare teneatur sub cautione de stado iuris & se præsentando, alias iniuriarũ actione teneri qualiter sit intelligenda.** Carau. ritu 39. num. 6 26
- ¶ **Dolus capax quis & quando dicatur.** Cauen. Ritu 276. numero 9 202
- ¶ **Dolus cum dolo compensatur.** Cauen. ritu 120. numero 4 189
- ¶ **Domestici appellatione qui contineantur.** Carauita Ritu 46. numero 32 133
- ¶ **Domestici quare sic dicti.** vbi supra numero 33 eod.
- ¶ **Dominus an teneatur de facto iuxta familię.** Carauita ritu 49. numero 19 36
- ¶ **Dormiens vel ebrius delinquendo an sint puniendi.** Carauita ritu 276. num. 36 203
- ¶ **Dulcius in fonte quam in tiuulo bibitur.** Carauita ritu 70. numero 7 48
- ¶ **Dux præfertur comiti.** Carau. Ritu 46. num. 13 32

Ecclesia Parochialis personalem residentiam equirit. Carau. Ritu 2. num. 20

¶ **Ecclesia equiparatur minoribus, iureque minoris fungitur, & etiam pius locus.** Carau. ritu 23. num. 4 21

¶ **Ecclesia ceteris personis præfertur, etiam fisco.** vbi supra numero 3 eod.

¶ **Ecclesię & vniuersitates pupillis equiparantur.** Carau. ritu. 233. num. 3 123

Edictum

Index .

- E**dictum pro lege generali exponitur. Caraita Rit. 1. numero 1 1
- E**ffectus familiaritatis qui sint. Caraita Ritu 46. numero 18 32
- E**ffectus quis ex instantiæ peremptione resultabit. Caraita. Ritu 248. nu. 13 133
- E**ffectus desertionis appellationis quis sit. Caraita. rit. 264. numero 7 142
- E**ffectus causæ summariæ, remissive. Caraita Rit. 288. num. 12 163
- E**gestas est disciplinæ nouerca. Cauensis ritu 290. numero 25 206
- E**gregiæ personæ quæ dicantur. Cauensis ritu 153. numero 1 191
- E**lapse tempore instantiæ an post sententiam causa possit terminari. Cauen. Ritu 245. nu. 12 200
- E**lapis viginti annis a die natiuitatis actionis in instrumento contentæ, via ordinaria, non iure municipali proceditur. Caraita. Ritu 167. num. 1 87
- E**lectio fori in quibus casibus locum habeat, remissive. Caraita ritu 67. num. 2 42
- E**lectio ac variatio nisi semel tantum permittitur. Caraita. Ritu 233. num. 10 126
- E**ligens ex privilegio forum, competentem iudicem et eligere debet. Caraita. Ritu 233. num. 7 eod.
- E**piscopum non habere fiscum, cameram vero sic, quid interest. Caraita. Ritu 17. num. 12 16
- E**piscopus sententiâ a iudice laico latam exequi quando tenetur. Caraita. ritu 262. num. 19 141
- E**piscopus solus absque capituli consensu nunquid iniuriam ecclesiæ illatam remittere possit. Caraita. Ritu 275. numero 8 155
- E**piscopus coniurationem contra temporalem dominum non reuelans qua poena sit puniendus. Cauen. ritu 4. numero 2 183
- E**rror actuariorum expedientium exequutoriale contra citatos contumaces eadem die. Caraita ritu 28. numero 2 23
- E**sse in vinculis, quando & quomodo dicitur. Caraita Ritu 166. numero 29 84
- E**uictio venit de natura contractus. Caraita. rit. 167. numero 21 88
- E**xactum non dicitur quod adhuc debetur. Caraita Ritu 179. numero 8 98
- E**xaminatio testium regulariter non committitur. Cauen. ritu 157. numero 1 192
- E**xaminatione testium extra iudicij locum alicui commissa, nunquid coram eo fiat publicatio. Caraita Ritu 72. numero 5 47
- E**xaminator potest etiam allegari suspectus. Caraita. ritu 157. numero 15 77
- E**xaminator ad quarum personarum domum est mittendus, & cuius sumptibus, & an tunc aduersarius sit monendus. Cauen. Ritu 153. num. 2. & 3 191
- E**x causa datur biennium in materia appellationis. Scagl. post Ritus. in vers. ex causa. 219
- E**xceptio an semper de regula esse oporteat. Caraita. Ritu 11. numero 6 13
- E**xceptio non debet regulam ampliare. vbi supra, numero 7 eod.
- E**xceptio excommunicationis spectat ad forum ecclesiasticum. Caraita. ritu 61. num. 1 40
- E**xceptio falsi procuratoris quandoque opponitur. Caraita. Ritu 107. num. 6 62
- E**xceptio illegitimi, & exceptio falsi procuratoris æquiparatur, & quandoque vtraque opponitur. Caraita ritu 107. numero 9 eod.
- E**xceptio non numeratæ pecuniæ infra biennium opposita probata eo ipso dicitur. Caraita. Rit. 166. nu. 47. 85
- E**xceptio rei non traditæ, vel precij non soluti in promptu probata carcerationem impedit. vbi supra, numero 50 eod.
- E**xceptio simulationis ac nullitatis in promptu probata carcerationem impedit. vbi supra nu. 58. & 59. eod.
- E**xceptio excommunicationis coram seculari iudice opponi tantum, non probari potest. Caraita. Rit. 236. numero 1 127
- E**xceptio excommunicationis in quacunque parte iudicij opponi potest. vbi supra num. 6 eod.
- E**xceptio excommunicationis anomala dicitur. ibid. numero 7 eod.
- E**xceptio desertionis causæ ob non præsentationem processus infra quinquaginta dies opponitur, per alteram partem impedimentum allegatur, qua propter desertionis punctus dubius redditur, quid per iudicem faciendum sit. Caraita. ritu 260. num. 12 139
- E**xceptio declinatoria fori in criminali causa an per procuratorem opponatur in Regno. Caraita Ritu 269. numero 1 148
- E**xceptio probabilis & non necessaria a comparando non excusat. vbi supra num. 17 149
- E**xceptio nullitatis ex eisdem actis apparens per quemcumque proposita impedit processum ad condemnationem non comparantis, vbi supra num. 20 150
- E**xceptio ad impediendum testis receptionem quando admittatur. Caraita. Ritu 282. num. 3 159
- E**xceptio debet esse de regula. Caraita Ritu 288. numero 23 163
- E**xceptio legitimationis personæ quæ dicatur. Caraita. Ritu 294. numero 2 166
- E**xceptio non numeratæ pecuniæ quando obstat instrumento liquidando. cum limitationibus. Cauen. Ritu 166. numero 19 193
- E**xceptio compensationis, an opponi possit quando instrumentum est liquidum. vbi supra. nu. 25. & 38 193
- E**xceptio in criminalibus per procuratorem an admittatur. Cauen. ritu 269. nu. 1 202
- E**xceptiones carcerationem impediens quomodo in promptu probari possint. Caraita. Ritu 166. n. 60. 85
- E**xceptiones quæ pro parte citati vel citandi admittantur. Caraita. ritu 169. num. 13 92
- E**xceptiones legitimæ admittuntur, non obstante statuto quod nulla exceptio admittatur. Caraita. ritu 228. numero 9 119
- E**xceptiones in Regno quæ & quot per procuratorem opponantur. Caraita. ritu 269. num. 13 149
- E**xceptiones dilatoriæ quando regulariter opponantur. Caraita. ritu 294. num. 3 166
- E**xceptiones quam plures post liquidationem instrumenti opponi possunt. Cauen. ritu 166. num. 28 193
- E**xceptioni non numeratæ pecuniæ propter debitorum quærentium pecuniam fragilitatem non est renunciandum. Caraita. ritu 166. num. 42 85
- E**xceptionis opponendæ practica quando citatur aliquis repertus alibi carceratus. Caraita. ritu 269. numero 14 149
- E**xcommunicatio maior quæ sit, & pro quo crimine imponatur contra incorrigibiles. Caraita. rit. 236. nu. 3. 127
- E**xcommunicatio minor quæ sit, eiusque effectus. vbi supra numero 4 eod.
- E**xcommunicatio à Deo illata, ita improprie appellatur, eiusque effectus. ibid. num. 5 eod.
- E**xcommunicatio partem ab agendo, & conueniendo expellit. in eod. ritu num. 9 eod.
- E**xcommunicatus repellit ab agendo. Caraita. rit. 61. n. 2. 40
- E**xcommunicatus & contumax æquiparantur. Caraita. ritu 190. numero 9 104
- E**xcommunicatus non excipit de excommunicatione contra excommunicatum. Caraita. ritu 236. nu. 11. 127
- E**xcommunicatus a patrocinando repellitur, & quamplures poenæ ipsius referuntur, vbi supra num. 12. cū pluribus sequentibus. 127
- E**xcommunicatus nunquid compensationem possit opponere. Cauen. ritu 236. num. 2 199
- E**xcommunicatus non potest agere, excipere aut sic. vbi supra num. 3 eod.

Index .

- ¶ **Excusans citatum regulariter de eo infra certum terminum presentando promittere tenetur, cum limitationibus.** Carau. Ritu 266. num. 6 146
- Excusans absentem non calumnia causa fecisse iurare debet, & in quibus curijs obseruetur.** Carauita Ritu 268. numero 1 148
- ¶ **Excusatio pro citato per quamcunque personam porrigitur.** Carau. ritu 267. num. 4 147
- ¶ **Excusatori absentiam in genere alleganti, ignorantique ubi citatus reperitur, terminus ad comparere faciendum citatum dabitur.** Cara. ritu 266. nu. 3. 146
- Excusatori citati quando & ex quibus causis locus sit.** Scaglioni Ritu 163. nu. 28 214
- Ex delicto duplex oritur actio.** Cauensis Ritu 203. numero 1 197
- Ex diuersis non fit illatio.** Carauita Ritu 169. numero 7 92
- Exempla non restringunt regulam.** Carau. Ritu 42. nu. 1. fol. 29. & ritu 167. num. 16 88
- Exempla non arctant generalitatem antepositam.** Cauen. Ritu 286. num. 4 203
- Exequentes non capiant arma a domo capti.** Scagl. ritu 39. numero 13 210
- Exequentes in alieno territorio, an teneantur petere licentiam, ubi supra num. 14** eod.
- Exequutio quo casu ante omnia concedatur, & quando per appellationem non impediatur.** Carau. Ritu 127. numero 1. 2. 3. 67
- Exequutio poenarum fiscalium quo ordine hodie in Regno fiat.** Carau. ritu 134. num. 1 70
- Exequutio publicis instrumentis data, guarentigiatis, & confessionatis etiam data intelligitur.** Cara. Rit. 166. numero 7 83
- Exequutio vigore instrumenti guarentigiati confecti cum patre & filio an locum habeat contra filium allegantem solutionem a patria potestate, mortuo patre. ubi supra numero 79** 86
- Exequutio personalis vel realis contra debitorem ex causa instrumenti, vel alia causa nunquid per nuncium die feriata fieri possit.** Carauita, Ritu 172. numero 4 95
- Exequutio instrumenti qualibet olim concedebatur contra debitorem contumacem.** Carauita, Ritu 180. numero 1 98
- ¶ **Exercens duo officia contra ritum qua poena. debeat puniri.** Carau. ritu 2. num. 34 6
- ¶ **Exigere a procuratoribus & notarijs difficile est.** Carau. Ritu 160. num. 6 79
- Exigere quid sit.** Cauen. ritu 166. num. 2 192
- ¶ **Expense in remissione clerici a iudice laico a quo sint faciendae.** Cara. ritu 235. num. 13 136
- Expensae pro mittendo ad examinandum principalem ab eo fieri debent ubi supra num. 15** eod.
- Expensae quo iure peti debeant.** Carauita Ritu 297. numero 11 171
- Expensae extraiudiciales quae sint, remissive, ubi supra numero 12** eod.
- Expensae in iudicio factae ante diffinitiuam quibus casibus praestentur.** Carau. Ritu 298. num. 1 172
- Expensae propter quatuor causas veniunt rescindendae, ubi supra numero 7** eod.
- Expensae debite ratione victoriae quomodo differant ab expensis debitis ratione contumaciae.** ibid. num. 9. cum pluribus sequentibus. 173
- Expensae praestandae ante sententiam diffinitiuam, si non soluantur, fiet pro eis exequutio prout in sententijs quae in rem iudicatam transuerunt, cum ampliationibus.** in eod. Ritu num. 21. eod.
- ¶ **Expensarum taxatio per quem fiat.** Carauita rit. 298. numero 4 172
- Expensarum taxatio est iurisdictionis, ubi supra numero 5** eod.
- Expensarum iudicibus faciendarum quot sint genera.** ibid. num. 16. cum pluribus seq. 173
- Expensarum taxationis sententia licet interlocutoria, habet vim diffinitivae, & ab ea potest appellari.** in eod. ritu num. 22. & 23 eod.
- ¶ **Extorquere dicitur qui per vim exigit.** Carau. ritu 14. numero 5 14
- ¶ **Extorsio an intelligatur prohibita, prohibita receptione a sponte dantibus.** Carauita Ritu 14. num. 4 14
- ¶ **Extranei hodie non admittuntur ad accusandum de adulterio.** Cauen. Ritu 41. num. 18 184
- F
- Faciens insulsum cum armis, & vulnerans vel non vulnerans qua poena puniendus sit.** Carauita ritu 68. numero 13 44
- Faciens pro aliquo instrumentum liquidum, contra eum liquidare non potest.** Cauensis Ritu 178. numero 1. 195
- ¶ **Facile est inuentis addere.** Carauita, Ritu 49. numero 11 36
- Facilitas conueniendi multis consideratur modis.** Cauensis Ritu 160. num. 2 192
- ¶ **Facilius tollitur potestas competens iure speciali de legationis, quam competens iure communi.** Carau. ritu 48. numero 7 35
- ¶ **Facta non praesumuntur nisi probentur.** Carauita Ritu 144. numero 10 74
- Facta solutione principalis poenae delicti coram vno iudice, non tenetur coram alio.** Carauita, Ritu 205. numero 8 112
- Facta conclusionem liquere de causa dicitur.** Carauita ritu 239. numero 2 129
- Facta iniuriae remissione per dissimulationem, an damna expensae & interesse remissa videantur.** Carau. ritu 275. numero 4 155
- ¶ **Facti veritate attenda in causis in Regno proceditur.** Carauita ritu 242. num. 5 128
- ¶ **Factum quod non reuelat fieri non debet.** Carauita ritu 169. numero 15 92
- Factum per Abbatem vel Episcopum cum capituli consensu per dominum factum dicitur.** Carauita Ritu 275. numero 32 156
- Falsificans priuatam scripturam quae probat falsi poenam puniendus sit sicut vrens.** Carauita, ritu 281. numero 5 158
- Fama est deterior testis qui haberi possit.** Carau. Ritu 41. numero 9 28
- Fama res fallax perniciosa est. ubi supra num. 10** eod.
- Fama quae, & quantae possit, in Addit. C. P. ritu 41** eod.
- Fama qualiter probetur, remissive.** ibid. num. 11. eod. & Cauen. ritu 41. num. 14 184
- Familiae appellatione qui contineantur.** Carau. ritu 46. numero 30 33
- Familiares & seruitores gaudent semper dominorum privilegijs, & quare.** Carau. ritu 46. num. 27. 32
- Familiares qui sunt, & vnde dicantur.** ubi supra numero 29 33
- Familiari inimico nulla maior pestis.** Carauita ritu 46. numero 20 32
- Familiaritas duplex, & quae.** Carauita, ritu 46. numero 31 33
- Fatale primum currit a die interpositae appellationis.** Scaglioni. ritu 6. num. 2. fol. 219. & secundum conceditur ex causa. num. 5 208
- Fatalia quare sic dicuntur.** Scaglioni, ritu 6. numero quarto 208
- Fatuus esset qui peteret sententiae executionem per actionem in factum.** Carauita. Ritu 128. numero septimo 68
- Fauor pupillorum ad pupillas etiam extendendus est.** Carauita ritu 19. num. 4 15
- Feriae de iure diuino inductae sunt.** Carauita, ritu 80. numero 6 52
- Feriae Iulij & Augusti quare restituantur, feriae autem ad Dei**

Index.

- Dei honorem inducitur, non.** Carauita, Ritu 92. numero 4 56
- Feriae loci ubi Reus est seruandae sunt.** Cauensis Ritu 116. numero 1 189
- Feriae ad hominum utilitatem inducitur, ut puta vindemiarum, num seruandae sint ubi vinum non colligitur.** Cauen. Ritu 116. numero 5 eod.
- Feriae messum & vindemiarum num profunt etiam eis qui nihil horum habent. ubi supra num. 8** eod.
- Feriarum quatuor sunt species.** Cauensis ritu 116. numero 2 eod.
- Ferijs quibus possit renunciari.** Cauensis ritu 116. numero 4 eod.
- Fenda quaternata nobilitant.** Cauensis Ritu 50. numero 185
- Feudi diffinitio.** Cauen. Ritu 244 num. 4 199
- Feudum quaternatum quot modis dicatur, & quare sic, remissive.** Carau. ritu 50. num. 3 37
- Feudum quaternatum quid sit.** Cauensis ritu 50. numero 1. & 5 185
- Feudum ex pluribus membris & iuribus consistit. ubi supra numero 5** eod.
- Feudum quaternatum quid sit, remissive.** Cauensis ritu 2 199
- Fida stipulatio a lege inducta in causa dotis executioni non demandatur.** Cauen. ritu. 166. num. 13 192
- Fictioni praeualet veritas.** Cauensis ritu 101. numero 12 189
- Fida custodia quomodo in practica sit interpretanda.** Carau. ritu 235. num. 8 126
- Fideiussio & obligatio de conscientia & voluntate actuarij capta quando dicatur.** Carauita ritu 35. numero secundo 24
- Fideiussio, non cadit in confesso vel condemnato, de iudicio fisci, sed de iudicato soluendo.** Carau. ritu. 159. numero 6 79
- Fideiussio capta per actuariu, nomine curiae an valeat.** Carau. ritu 161. num. 2 80
- Fideiussio vicaria quae dicatur.** Carauita ritu 163. numero 1 eod.
- Fideiussiones de iudicio fisci quare inuentae sint.** Carau. ritu 159. numero 5 79
- Fideiussiones qua die & hora, & in quo loco capi possint.** Carau. ritu 161. num. 1 80
- Fideiussiones qualiter accipi possint diebus feriatis. ubi supra, numero 3** eod.
- Fideiussiones per quos accipi possint. ibid. num. 4.** eod.
- Fideiussionis petitio etiam tacita & subintellecta sufficit.** Carau. ritu 189. num. 6 103
- Fideiussor non ex nudo pacto, sed ex stipulatione obligatur.** Carau. ritu 159. num. 1 78
- Fideiussor idoneus quis dicatur.** Carauita Ritu 160. numero 7 79
- Fideiussor non habilis propter paupertatem, si tamen sit coniuncta persona recipietur. idem de magno amico, & virtuoso. ubi supra num. 8** eod.
- Fideiussor de presentando aliquem, si non presentet an incidat in poenam, & possit purgare moram.** Carau. ritu 163. numero 2 80
- Fideiussor de presentando aliquem qualiter liberetur, vel non. ubi supra, numero 4** 81
- Fideiussor quo casu non sufficiat dari pro lite tunc mota, sed dari debeat pro quacunque in futurum mouenda.** Carau. Ritu 173. num. 7 95
- Fideiussor a iure vel statuto requisitus dari debet etiam ab idoneo facultatibus. ubi supra num. 9** 96
- Fideiussor praestitus ab officiali in principio officij, si ipse officialis refirmabitur, an de gestis anno sequenti teneatur.** Carau. ritu 295. num. 20 168
- Fideiussor habilis ad conueniendum esse debet.** Cauensis ritu 160. numero 1 192
- Fideiussor debitoris appellatione continetur.** Cauen. ritu 166. numero 3 192
- Fideiussorem dare quando quis non teneatur vel sic.** Carau. ritu 173. num. 8. & 10 96
- Fideiussores promittentes principalem praesentare sub certa poena, si non praesentarent, quando poena vel plus ab eis exigi possit.** Carauita ritu 159. nu. 4 79
- Fideiussores in iudicio oblato ad conueniendum habiles esse debent, habilitasque ipsa in quibus consideranda sit.** Carauita ritu 160. nume. 5. & 6 79
- Fideiussores & principales iurant in criminalibus, secus in civilibus.** Carau. Ritu 165 num. 2 81
- Fideiussores accedere non possunt ubi saltem nulla est obligatio.** Carau. Ritu 200. num. 4 108
- Fideiussores largo sumpto vocabulo creditores dicuntur.** Carau. ritu 287. num. 18 161
- Fideiussores idonei qui non sint.** Cauensis Ritu 135. numero 2 191
- Fideiussoria cautio etiam per rescriptum non remittitur.** Cauen. Ritu 287. num. 10 204
- Fideiussorum materia circa eorum idoneitatem, remissive.** Cauen. Ritu 135. num. 1 191
- Fides mala nocet praescriptioni.** Carauita Ritu 167. numero 3 87
- Fides medici pro excusando infirmo quid continere debeat.** Carau. Ritu 267. num. 5 147
- Fides infirmitatis ad excusandum infirmu an vnus medici sufficiat. ubi supra num. 6. & 8** eod.
- Fides medici pro infirmo cuiuscunque gradus, sexus, & conditionis valet. ibid. num. 8** eod.
- Fides legalem notarium facit.** Scaglione. Ritu 163. numero 25 213
- Fieri non potest compositio sine partis remissione, & si fiet, quid iuris.** Carauita Ritu 273. num. 5 153
- Filijs familias in criminalibus an paternus consensus praestandus sit. & an eidem minori accusato sufficiat paternus consensus.** Cauen. ritu 201. numero primo & secundo 197
- Filio spirituali sicut & adoptiuo a compatre alimentari debentur.** Carau. Ritu 191. num. 4 104
- Filius an & quando cum patre vna & eadem persona censetur.** Carau. ritu 2. numero 21 5
- Filius pro patria tuenda patrem occidere potest, & econtra.** Carau. ritu 191. num. 21 105
- Filius repraesentat personam patris.** Scaglione. Ritu 282. numero 1 217
- Filius familias an & quando fideiussor esse possit.** Carau. ritu 135. numero 2 71
- Filius familias civiliter, & naturaliter obligatur, habet tamen exceptionem.** Carauita Ritu 200. numero 5 108
- Filius familias in bonis castrensibus patris vice fungitur.** Carau. ritu 201. num. 1 109
- Filius familias de bonis castrensibus, & quasi sine patris consensu disponere potest.** Carauita ritu 201. numero secundo 109
- Filius familias si in iudicio pro criminali causa erit accusans vel accusatus, num patris consensus requiratur.** ubi supra numero 5 109
- Filius familias testari quando possit.** Cauensis ritu 101. numero 10 189
- Finis officij quo casu vsque ad successoris aduentum dicatur vel non.** Carauita Ritu 295. numero septimo 167
- Fisco non acquiritur parte non instante.** Carauita Ritu 128. numero 2 68
- Fisco grauato qualiter in Regno succurratur.** Carau. ritu 258. numero 5 137
- Fiscum habendi praesentia apud quem resideat.** Carauita ritu 17 num. 13 16
- Fisci ab aetario differentia. in Add. C.P. Ritu 2** 3
- Fiscus tenet locum accusatoris.** Carau. ritu 20. nu. 1. 19
- Fiscus regulariter in executione ac sequestro iure communi utitur.** Carau. ritu 127. num. 4 67
- Fiscus ratione contumaciae qua partem habeat in mobilibus,** 4

Index.

bilibus, quam vero in immobilibus, & quādo. Cara. Ritu 132. numero 2	169	Geminatae promissiones sine causa valent. Cauensis Ritu 128. numero 8	191
Fiscus nullo iure reperitur prohibitus appellare. Cara. ritu 258. numero 2	136	Geminatio verborum vbiq̄unque reperta ab actu simplici diuersitatem facit. Cara. Ritu. 35. num. 4	24
Fiscus a sententia absolutoria an appellet, Cauen. ritu 41. numero 16	184	Geminatio aliqd̄ operatur, effectus geminationis quāplures remissive. Cauen. Ritu 128. nu. 12	191
♀ Foemina est nimis fragilis, & ideo ciuitas ab ea male regitur. Carau. Ritu 1. num. 31	3	Geminatio verborum censetur electa industria personae. Carau. ritu 35. num. 6	25
♀ Foemina genus varium & mutabile semper, & incōstās: vbi supra numero 32	ead.	Geminatio virtus remissive. Cauensis Ritu 166. numero 38	193
Foemina nihil sub secreto habet, ibid. num. 33	ead.	Gesta per tutorem qui non satisfecit sunt ipso iure nulla. Cara. Ritu 275. num. 24	156
♀ Foemina iudicare vel magistratum gerere in valeant. Carau. ritu 1. num. 39. & de ratione quare, quod limita prout, numero 33	ead.	Gratia noua quando conceditur sunt vocandi qui sedē possunt, Scagl. Ritu 46. num. 10.	210
♀ Foenus quid sit. Scagl. Ritu 20. num. 2	219	Gratia benemeritis concessa an possint per principem reuocari, & dicitur quod non, excepta causa publicae vtilitatis, Cara, Ritu 301. num. 3	176
Foriudicatio in quibus delictis locum habeat. Carau. ritu 270. numero 1	159	Graumē irreparabile est interloquutoria de torquendo. Carau. ritu 259. num. 13	138
Forma interloquutoriarū seu capitulorum, remissive, Carau. ritu 29. num. 5	23	Grauatius in Regno a sententia hebdomadarij ad quē & intra quot dies debeat appellare. Carau. Ritu 250. numero 1	133
Forma omissa actus sequens est nullus. Carau. Ritu 44. numero 5	30	Guarentigia habet vim confessi. Cauensis Ritu 166. numero 16	193
Forma examinandi testes in defensionibus inquisitorū. Carau. Ritu 83. num. 1	53	Guerra quae sit, & quando proprie dicatur. Carauita ritu 47. numero 12	34
Forma in scribendis votis iudicium quae in Magna Curia Vicariae sit, & quae in sacro Regio consilio.		Guerra, Bellum, Praelium, & Duellum quomodo differant. Cauen Ritu 47. num. 2	185
Forma citandi principalem & suum fideiussorem. Carau. ritu 163. numero 3	81	Guerram quis facere quando & quomodo iuste dicatur. vbi supra numero 1	185
Forma procedendi contra reum principalem vs se presentet. Cara. Ritu 164. num. 2	ead.		
Forma quae tenebatur in stipulandis fideiussionibus. Carauita Ritu 165. numero 1	ead.		
Forma petitionis curiae offerendae antequam haeres ad citandum debitorem super tenore instrumenti procedat. Carau. ritu 181. num. 2	99		
Forma decreti declarantis quem esset heredem talis, &c. vbi supra numero 3	ead.		
Forma petendi moratorium pro debitis, remissive. Carau. Ritu 287. numero 2	169		
Forma tam actoris quam Rei in respondendo si tenet & possidet, remissive. Carauita, Ritu 300. numero octauo	175		
Forma libellandi in rei vendicatione. vbi supra numero 14	ead.		
Forma eorum quae actuarij pro sententiarum scripturis exigere debent. Carau. Ritu 341. nu. 1	189		
Forma seu taxa salariorum quae actuarij pro copijs actuum exigere debent. vbi supra num. 3	ead.		
Forma libelli in causa feudali. Cauensis Ritu 50. numero 6	185		
Forma citandi quem vt principalem & legaliorem. Cauen. Ritu 79. numero 1	188		
Forma relationis iudicis pedanei. Scagl. Ritu 123. numero 3	212		
Forma contractus, & quot testes requiruntur, vt probetur. Scagl. Ritu 163. nume. 2	213		
Formae defectus quicunque vitiat actum. Cauen. rit. 69. numero 3	187		
Formam quam iniuriati libellado seruabunt tradit. Carau. Ritu 311. numero 17	181		
Formae corporis dignitas & commoda in Add. C. P. ritu 110	60		
Forum sortitus ratione contractus, ipsumq; postea mutans in vtroque conuenitur. Carauita, Ritu 66. numero 10	42		
Fraus nemini prodesse debet. Carauita Ritu 67. numero 20	43		
Fraus & dolus non est praesumendus. Carauita rit 228. nu mero 13	119		
Fraus an praesumatur enumerantur casus trigintaquatuor. vbi supra numero 22	120		
	G		
Agia in aduocato fisci de iure communi erat sexcentorum aureorum. Cara. Ritu 19. num. 15	18		
			Hæredis 97

Index .

Hæredis appellatio ad legatarios etiam trahitur. vbi supra numero 10	eod.
Hæredis appellatione qui veniant. Cauens. Ritu 286. numero 13	204
Hæreditas in duodecim vncias diuiditur. Carau. Ritu 50. numero 5	37
Hæres debitoris & creditoris ad paria non iudicantur. Carau. Ritu 178. numero 2	97
Hæres habet iustam ignorantie causam. vbi supra, numero 3	eod.
Hæres hæredis creditoris an liquidare & comparere cum tra debitorem possit. ibid. num. 6	eod.
Hæres hæredis testatoris est hæres. in eod. ritu. n. 7. eod.	
Hæres creditoris an de perituro accusari possit. Carau. ritu 182. numero 7	99
Hæres beneficium statuti loquentis in creditoris fauorem habet. Cauens. ritu 168. numero 2	194
Hæres cum cessionario participantur in liquidatione. Cauens. ritu 286. numero 9	204
Hæres hæredis an instrumentum presentabit cum petitione per ambula. vbi supra num. 10	eod.
Hæres hæredis verus est. ibid. num. 11	eod.
Homicidium in duello sequutum quando puniatur. Cauens. ritu 47. numero 3	185
Homicidium committens sine dolo, culpa tamen, mitius punitur. Cauens. Ritu. 276. n. 8. 35. & 36. 202. & 203.	
Homicidium mandato Tyranni committens morti non traditur. vbi supra num. 17	202
Homines non sibi tantum sed patrie nascuntur. Carau. Ritu 191. numero 19	105
Hominis summæ peritæ condemnati differtur executioni donec princeps consulatur. Carau. Ritu 256. numero 7	137
Homo homini quibus casibus iniuriarum actione tenetur possit. Carau. Ritu 311. nu. 21	181
Honor omni commodo an sit præferendus. Carauita ritu 5. numero 5	9
Honor in iure multipliciter capitur. vbi supra. nu. 11. eod.	
Honoris interesse est maius quolibet alio. ibidem, numero 6	eod.
Horarum consideratio in multis prodest. Carauita ritu 186. numero 5	105
Ictus balistæ mittens si in vnius iudicis est territorio & ille contra quem mittitur in alterius, quis iudex de hoc cognoscat. Cauens. Ritu 276. numero 30	203
Ictus balistæ, scloppetæ, & archibusij pæna mortis naturalis punitur etiam non sequuta percussione. Cauens. ritu 276. numero 23	202
Ictus sagittæ cum arcu ad nocendum nunquid puniatur ut ictus balistæ, & similes. vbi supra. nu. 23. eod.	
Ictus cum arcu punitur extra ordinem. ibid. nu. 26. 203	
Ictus balistæ & similes ante nouam pragmaticam qualiter puniebantur. in eod. Ritu, num. 32. eod.	
Idoneus magis in honoribus deferendus est præferendus antiquiori. Carau. ritu 101. numero 4	60
Ignobilis ad foelicitatem satis idoneus non est. Carauita ritu 101. numero 9	60
Ignorans & negligens non dici potest sciens. Carauita Ritu 4. numero 7	8
Ignorantia etiam crassa & supina punitur in officiali. Carauita Ritu 4. numero 6	8
Ignorantia, in dubio, præsumitur nisi probetur scientia. Carau. Ritu 170. numero 6	93
Ignorantia quando verisimilis non est. Carau. rit. 265. numero 26	45
Ignorantia creditoris, in dubio, præsumitur, onusque scientiam probandi cui incumbat. Cauens. ritu. 170. numero 2	194
Ille cui utilis competit actio executionem petere potest. Carau. Ritu 178. numero 9. & 11	97
Imbreviatura non est originalis. Scaglio. Ritu 163. numero 9	213
Immobilia non indigent depositione, quia ex se exhibentur. Carau. Ritu 169. numero 10	92
Impedimento cessante in persona venientis ad excusandum citatum, dum constat curia, quando admittatur, cum ampliationibus. Carau. ritu 268. numero 2	148
Impedimentum cessat cessante ratione impedimenti. Carauita ritu 2. numero 32	5
Impeditus a clientulo debet habere salariam. Scagl. Ritu 18. numero 13	209
Imperium merum non per alios quam per provinciarum præfides exercetur. Carau. Ritu 49. numero 2	35
Impertinenti materia remissive. Carau. Ritu. 282. n. 1. 203	
Impetrans moratoriam facultatibus idoneus, an teneatur dare fideiussionem peritam a creditoribus. Cauens. Ritu 287. numero 7	204
Importuni aduocati pæna quæ de iure canonico & civilis. Carau. Ritu 104. numero 6	61
Impossibile neminem obligat, & ad impossibile nemo tenetur, nec cogendus est, hinc legumlatores ad impossibile mentem non adhibent. Carau. Ritu. 5. nu. 1	8
Impossibilia & nimis difficilia extra humanam dicuntur naturam. Carau. Ritu 5. numero 2	9
Impossibilitas in dispositione non comprehenditur in dubio. Carau. Ritu 152. numero 4	75
In carceribus quis an pro pecuniaria pæna detineri possit. Carau. Ritu 41. numero 17	28
Incola & cuius quomodo differant. Carau. ritu 301. numero 26	177
Incola & habitans qui dicantur. vbi supra num. 29. eod.	
Inconueniens allegare non est. soluere argumentum. Carauita Ritu 66. numero 7	42
Indefinita æquipollet vniuersali. Carau. Ritu 6. numero 1. fol. 9. & Ritu 49. numero 6	35
Indicium minus est quam semiplena probatio. Carau. Ritu 41. numero 3	27
Inductis pro forma renunciari non potest. Carauita Ritu 295. numero 12	168
Industria personæ an videatur electa in officijs demandatis, cum sex limitationibus. Carauita, Ritu 2. numero 17. & 20	4
Industria tabellionis non ad scribendum, sed ut gestis det fidem est electa. Carau. Ritu 34. numero 4	24
Infames aduocare non possunt, nec aliquam dignitatem habere. Carau. Ritu 100. numero 3	66
Infans si conueniendus erit vtrum citari possit Carau. ritu 291. numero 8	166
Infans & furiosus æquiparantur. Cauens. ritu 276. numero 35.	203
Infirmetas qualis excuset aliquem a contumacia. Carau. ritu 269. numero 24	150
Inimicitia testem repellens grauissima, saltem grauis esse debet. Carau. Ritu 73. numero 9	49
Inimicitia quælibet probabilis in specie sufficit ad recusandum iudicem. Carau. Ritu 265. numero 33	145
Iniuria facta contra diuinam religionem, vel contra patriam, proprie iniuria appellatur. Carauita ritu 191. numero 17	105
Iniuria duplici remissione, tacita scilicet & expressa remittitur, & tacita qualiter fiat. Carauita, ritu 275. numero 3	154
Iniuria facta ecclesiasticæ personæ totam ecclesiam, tangit, Deoque facta dicitur. Carau. Ritu 311. nu. 9	180
Iniuria si sit facta monacho dicitur iniuriata ecclesia. Carauita ritu 275. numero 30	156
Iniuriæ remissione facta per dissimulationem, an dampna, expensæ, & interesse remissa videantur. Carau. rit. 275. numero 4	155
Iniuriam num quis alio modo quam verbis inferre possit. Carau. Ritu 311. numero 23	181
Iniurians nunquid iniuriato ad satisfactionem iniuriæ vel honoris teneatur, ita quod possit de hoc a iudice in sententia condemnari. Carauita, Ritu 311. numero 20	181

¶ Inqui-

Index.

- Inquisitio incerta quando & quæ dicatur.** Cauens. Ritu 289. numero 2 205
- Inquisitio non perenti si testium nomina non darentur, processus non vitiabitur.** Carauita, ritu 72. numero 12 47
- Inquisitus offerens fideiussores quando detineri in carceribus non possit.** Cara. ritu 41. num. 14 27
- Inquisitus carceratus potest ad totam causam procuratorem constituere, præterquam ad sententiam, & ad actus personales.** Cara. ritu 106. num. 3 62
- Inquisitus de crimine indultum sibi competens an per procuratorem petere possit.** Carauita, Ritu 269. numero 4 148
- Inspicere debemus quæ frequentius contingunt.** Carauita, ritu 186. numero 3 101
- Instantia cepta cum defuncto num contra heredem ipso iure transeat, ita quod sententia lata contra defunctum contra heredem exequi possit.** Carauita Ritu 234. numero 6 125
- Instantia causæ incipit à die litis contestatæ.** Carauita Ritu 243. numero 1 130
- Instantia in causis summarijs vbi lis non contestatur incipit ab actu fieri solito post litem contestatam.** vbi supra numero 2 eod.
- Instantia nunquam perit in ijs quæ sunt ante litis contestationem.** ibid. num. 4 eod.
- Instantia in feudalibus an duret per annum.** Carau. Ritu 244. numero 2 130
- Instantia criminalis causæ prorogatur per iudicem ex causa.** Carau. rit. 246. num. 1 132
- Instantia in causa criminali potest per partes prorogari, dummodo iuris metam non excedat.** vbi supra, numero 2 eod.
- Instantia triennio in ciuilibus, biennio in criminalibus perimitur, cum ampliationibus & limitationibus.** Carauita, Ritu 248. num. 1 eod.
- Instantia in vno tantum casu in Regno prorogatur, de quæ huius ratione.** vbi supra num. 4 eod.
- Instantia triennij & biennij num possit per partes prorogari.** ibid. numero 7 eod.
- Instantia nunquid triennij lapsu tantum biennijque pereat, vel iudicis sententia requiratur.** in eodem Ritu, numero 10 eod.
- Instantia perempta in ciuilibus & criminalibus, iudex reum ab obseruatione iudicij absoluet.** vbi supra, numero 17 133
- Instantia currit à die litis contestatæ.** Carauita ritu 288. numero 40 164
- Instantia si erit breuis, vt in nundinis, an peti & concedi possint dilationes iustæ, instantiam excedentes.** Cauens. ritu 245. numero 5 200
- Instantia in quibus emergentibus non currat.** vbi supra, numero 8 eod.
- Instantia cum laico defuncto cepta, an in clericum heredem transeat.** Cauens. ritu 67. num. 5 186
- Instantiæ causarum contra minores statuto tempore perimuntur.** Cara. ritu 23. num. 9 21
- Instantiæ ciuiliū, ac criminalium causarum num per Regē hodie in Regno prorogentur.** Carau. ritu 248. numero 2 132
- Instantiæ peremptio quare sit inducta.** vbi supra, numero 8 eod.
- Instantiam ipso iure restitui quando dicatur, & per iudicem sterisse causam non expediri quomodo dicatur.** Ritu 248. numero 12 133
- Instrukciones & ordinationes obseruandæ à commissarijs mittendis pro exequutoribus pœnarum accusatarum, & pœnarum contumaciarum.** Carauita, ritu 132. numero 1 69
- Instrukciones Regiæ Audienciæ pro compositionibus faciendis.** Carau. ritu 273. num. 4 153
- Instrumenta & alia scripturæ an possint coram notario produci in absentia iudicis.** Carauita, Ritu 82. numero 2 152
- Instrumenta liquida accusata executionem paratam habent.** Carau. Ritu 127. num. 6 67
- Instrumenta censuaria paratam executionem habent, immo maiora priuilegia quam sententiæ.** vbi supra numero 7 eod.
- Instrumenta guarentigiata quare ita appellentur, & vbi.** Carau. Ritu 166. num. 5 83
- Instrumenta publica quæ & quot modis dicantur.** vbi supra numero 6 eod.
- Instrumenta guarentigiata executionem paratam habere in Regno, intelligendum est partis citatione præcedente.** ibid. num. 10. eod.
- Instrumenta ex iuris communis dispositione executionem paratam, non habent.** in eod. ritu nu. 31 84
- Instrumenta guarentigiata ad hoc vt habeant executionem, quæ requirantur.** vbi supra num. 78 86
- Instrumenta & testes parës vires obtinent, & appellatione instrumentorum veniunt testes.** Carauita ritu 175. numero 2. & 3 94
- Instrumenta originalia præsentata an & quo casu restituantur producenti, vel remaneant in actis notarij.** Carauita ritu 176. num. 1 97
- Instrumenta originalia in quibus casibus retenta copia restituuntur.** Carau. ri. 96. nu. 3 58
- Instrumenta duo si in vna charta scripta reperiantur, quod primo scriptum censeatur.** Cauens. ritu 2. numero 2 182
- Instrumenta duo si stipulata sint à diuersis notarijs eodem die, quod prius præsumendum, sit remissive.** & de prioritate horarum. vbi supra num. 5 eod.
- Instrumenta duo coram eodem notario, iudice, & testibus confecta, si reperiantur diuersa, quando pro vno censeantur.** ibid. num. 12 eod.
- Instrumenta publica quæ dicantur.** Cauens. Ritu 166. numero 12 197
- Instrumenta producuntur vsque ad conclusionem.** Cauens. Ritu 245. num. 1 199
- Instrumenta tangencia magnates fiunt per publicos demaniales notarios.** Scagl. Ritu 163. num. 44 214
- Instrumenta extra Regnum quando possint præsentari.** vbi supra num. 45 eod.
- Instrumenta facta tempore litis quod probent.** ibidem, numero 60 eod.
- Instrumenti tenor attenditur, non citationis super instrumento.** Scagl. Ritu 163. numero 42 eod.
- Instrumenti liquidatio quomodo fiat.** vbi supra. n. 18. 219
- Instrumenti liquidatio fit extra locum iudicij, & quare.** vbi supra num. 63 215
- Instrumentis extra Regnum confectis quomodo credatur.** Carau. ritu 188. num. 1 102
- Instrumento publicam formam habenti standum est.** Carauita ritu 188. num. 2 eod.
- Instrumento extra Regnum confecto absque probatione quare non credatur.** vbi supra num. 8 eod.
- Instrumentorum appellatione veniunt testes.** Cauens. ritu 245. num. 3 200
- Instrumentorum appellatione quæ comprehendantur.** Scagl. ritu 163. num. 1 212
- Instrumentum liquidandū scripturæ impediens quomodo sint præsentandæ in Add. C. P. rit. 166 82**
- Instrumentum liquidandum in Magna Curia Vicarij subscriptū per illiteratos, factū ab eis signo crucis, in partibus vbi adfunt literati non valebit.** Carauita Ritu 166. numero 9 83
- Instrumentum si cum tutoris autoritate stipulatur, allegari minor ætas non poterit.** vbi supra nu. 13 eod.
- Instrumentum probationem requirens illiquidum efficitur.** ibid. num. 49. 85
- Instrumentum confectum extra regnum, liquidandū iuxta formam ritus nunquid executioni demandabitur.** in eod. ritu, num. 61 85
- Instrumentum factum intra regnum nunquid extra Regnum**

Index.

- gnum vbi ritus 166. nec simile statutum viget exequ-
tioni demandabitur. vbi supra num. 64 86
- Instrumentum restitutionis dotis non liquidabitur nisi
probato casu restitutionis, nec instrumentum de pro-
missa dote pro contrahendo matrimonio, nisi sequen-
te matrimonio, nec instrumentum quia deperditū,
& per testes probetur.** Carau. ritu 167. num. 5 87
- Instrumentum ante diem solutionis venientem an exe-
quatur ex iusta causa.** vbi supra num. 8 88
- Instrumentum non citato debitore exequutionem para-
tam non habet.** ibid. num. 9 eod.
- Instrumentum clausulam gaurentigiz, & exequutione
paratam habere quid sit.** in eod. ritu, num. 13 88
- Instrumentum liquidum quando dicatur.** vbi supra nu-
mero 14 eod.
- Instrumentum liquidandum scripturæ impediētes quo-
modo sint presentandæ in Add. C. P. rit. 166.** 81
- Instrumentum nō liquidum liquidatur per aliud instru-
mentum, & an alijs modis liquidari possit, & quibus
ibidem, numero 15 eod.**
- Instrumentum de proximo liquidandum reputatur. li-
quidum.** in eod. ritu, num. 17 eod.
- Instrumentum debiti de per se non liquidum, sed rela-
tione ad apocham testibus subscriptam, an tanquam
liquidum in Magna Curia accusabitur.** vbi supra, nu-
mero 22 89
- Instrumentum publicum & apocha quæ dicatur inspe-
cto communi vsu loquendi.** ibid. num. 27 eod.
- Instrumentum si sit in parte liquidum, & in parte non,
num ipsius presentatio impediatur.** Carauita Ritu
167. numero 28 89
- Instrumentum censuale confectum vltra annos viginti
num paratam habebit exequutionem.** vbi supra nu-
mero 31 eod.
- Instrumentum super quo quis citatur non continet pec-
uniam, sed vinum, oleum, & similia quæ ad curiā
asportari cominodè minime poterunt, & quia super
eis etiam aliquid pretenditur, nunquid verbis offer-
ri possint, solui, vel deponi, & poena citari.** Carau.
ritu 169. numero 9 92
- Instrumentum habens exequutionem paratam non so-
lum contra debitorem, sed heredes etiam exequitur.**
Carau. ritu 178. num. 4 97
- Instrumentum extra Regnum confectum producenti
quando credendum sit.** Carau. ritu 188. num. 5 102
- Instrumentum quando dicatur antiquum.** vbi supra nu-
mero 7 eod.
- Instrumentum producens si literas testimoniales eui
produxit illum scilicet qui instrumentum scripsit ef-
se publicum notarium, & pars aduersa dicat tale in-
strumentum non esse manu illius scriptum, an suffi-
cienter dicat literæ, an etiam de eius manu erit proban-
dum.** ibidem numero 11 eod.
- Instrumentum vt dicatur quæ requirantur.** Caueni. rit.
166. numero 9 192
- Instrumentum vt liquidari possit validum esse debet.**
vbi supra numero 14 eod.
- Instrumentum conditionale, purificata conditione, an
liquidari possit secundum formam ritus 166.** ibidem
numero 15 eod.
- Instrumentum an liquidabitur simul cum interesse si in
eo aliquid incertum interesse promissum fuerit.** vbi
supra numero 18 193
- Instrumentum quod, & quando liquidum dicatur.** ibi-
dem numero 22 193
- Instrumentum in parte falsum nunquid totum falsum
censeatur.** vbi supra num. 32 eod.
- Instrumentum literis non intelligibilibus scriptum, vel
contra formam statuti, non valet, & etiam si corro-
sum fuerit.** ibid. num. 33. & 38 eod.
- Instrumentum gaurentigiatum quid sit, remissive vbi
supra numero 35 eod.**
- Instrumentum liquidum quid sit.** ibid. num. 36 eod.
- Instrumentum etiam liquidum elapsis diebus viginti
presentari non potest.** Caueni. rit. 167. num. 1 193
- Instrumentum liquidum debiti conditionem continens
liquidari non potest, nec paratam habet exequutio-
nem.** vbi supra num. 2 eod.
- Instrumentum vnum ex duobus iunctis probabitur li-
quidum.** ibid. num. 4 194
- Instrumentum quando in actis presentatur debet pars
citari, cum limitationibus.** Cauensis ritu 242. nume-
ro 1 199
- Instrumentum quando est vltra libram, & presentatur
infra libram vtrum sufficiant duo testes.** Scagl. rit. 163
numero 3 213
- Instrumentum quando continet quantitatem incertam
quomodo possit liquidari.** vbi supra num. 13 eod.
- Instrumentum quando potest liquidari.** ibidem nume-
ro 14 eod.
- Instrumentum dotis an possit liquidari.** vbi supra, nu-
mero 15 eod.
- Instrumentum continens certā quantitatem vini, olei,
frumenti, an possit liquidari.** ibid. num. 16 eod.
- Instrumentum liquidum est probatio probata, ibidem,
numero 38 214**
- Instrumentum antiquum & antiquissimum quando di-
catur.** vbi supra num. 39 eod.
- Instrumentum quomodo possit reprobari.** ibidem, nu-
mero 41 214
- Instrumentum quare non possit presentari per procura-
torem.** Scagl. ritu 163. num. 43 214
- Instrumentum extra Regnum infra vnciam quādo pos-
sit presentari, & quid fiat vbi allegatur satisfactio.** vbi
supra num. 47. & 48 eod.
- Instrumentum, an exequi possit extra territorium fla-
ruentis.** ibid. numero 51 eod.
- ¶ Insultus cum armis si contra aliquem factus fuerit,
vulneraq; non sint sequuta, an ex officio sit proce-
dendum.** Carau. rit. 68. num. 12 44
- Insultus dummodo sit factus cum armis, licet non sint
sequuta vulnera, an & qua poena sit puniendus insultans.** vbi supra num. 13 eod.
- Insultus cum armis factus est vis publica.** ibidem, nu-
mero 15 eod.
- Insultus cum armis factus, eisque non extractis, puni-
tur ac si extracta fuissent.** vbi supra num. 17 eod.
- ¶ Intellectus ad constitutionem Regni, eos qui scienter.
Scagl. ritu 365. num. 2 117**
- Intentans remedium. l. diffamari. C. de ingenu. coram
iudice aduersarij intentare debet.** Carauita ritu 190-
numero 5 204
- ¶ Inter aduocatos & doctores præcedet in sedendo pri-
mo ad doctoratum promotus.** Carauita ritu 101. nu-
mero 1 60
- Inter doctores, data paritate ætatis & doctoratus, præ-
fertur qui libros composuerit, & hoc cessante, nobi-
lior sanguine præferendus est.** vbi supra num. 6 eod.
- Inter nobiles, data paritate, quis præferendus sit.** ibid. eod.
numero 7 eod.
- ¶ Interloquutoria quid sit.** Carau. ritu 29. num. 4 23.
- Interloquutoria quo casu habeat effectum ligandi ma-
nus iudicis.** Carau. ritu 259. num. 19 138
- Interloquutoriarum forma, remissive.** Carauita rit. 29.
numero 5 25
- Interrogatio à principalibus facienda nunquid super ar-
ticulis, an super interrogatorijs sit facienda.** Carau.
Ritu 93. nu. 4 57
- Interrogatoria interrogatiue, positiones assertiue sūt.
vbi sup. num. 5 eod.**
- Interpretatio illa capienda est, quæ magis valere quam
perire actum facit.** Car. Ritu 297. num. 19 171
- Inuentis addere facile est.** Carauita ritu 49. nu. 11 36
- Iudæis conceditur vsura.** Scagl. ritu 20. num. 10 210
- Iudex & notarius an quis esse simul possit.** Carau. ritit
2. numero 33 5

Index.

Iudex an concordiam persuadere possit litigantibus.	12	ro 4.	134
Carau. Ritu 10. num. 11	12	Iudex appellationis nunquid iudicem à quo citare debeat	139
Iudex ecclesiasticus i crimine vsurario an possit ex officio procedere.	20	Carau. Ritu 260. nume. 13	139
Carau. Ritu. 21. nu. 7	20	Iudex appellationis quo casu debeat citare iudicem	2
Iudex in arbitrarijs causis alias poenas quam imponi solitas imponere non potest.	28	Carauita ritu. 41. numero 16	28
Carauita ritu. 41. numero 16	28	Iudex appellationis cum expedit provisiones pro transactione actorum in Regno quid facere debeat.	140
Iudex secularis nullo modo contra clericum iudicabit.	41	Carau. Ritu. 65. num. 9	140
Carau. Ritu. 65. num. 9	41	Iudex a quo volens informare pro defensione suae sententiae tantum, non ut aduersarius, iudicem ad quem non repellitur.	17
Iudex laicus in causa criminali clerici iudex competens non est.	43	Carau. Ritu 67. nu. 12	43
Carau. Ritu 67. nu. 12	43	Iudex a quo si in casibus quibus venit citandus non citabitur, processus sit nullus.	18
Iudex Reorum defensionis perquirere & recipere debet ad sententiam vsque, super antiquis & nouis articulis.	45	Carauita Ritu 260. numero 18	45
Carau. Ritu 69. nu. 15	45	Iudex qui suam possit sententiam executioni demandare.	2
Iudex in quacunq; parte iudicij quando testes recipere possit ex officio.	16	Carau. Ritu 262. nu. 2	140
vbi supra. nu. 16	16	Iudex appellationis in criminalibus mandata executioni sententiam.	4
Iudex quem à petitione & ab exceptione quado & propter quid excludere possit.	73. nu. 7	vbi supra. nu. 4	4
Carau. Ritu. 73. nu. 7	49	Iudex nunquid ad partis instantiam statim exequatur sententiam quae transiit in rem iudicatam cum limitationibus	11
Iudex aduocatorum negligentiam in iure, & in facto supplere tenetur.	75. nu. 6	vbi supra. nu. 11	141
Carau. Ritu 75. nu. 6	50	Iudex sententiam a se vel ab alio laram nunquid executioni semper mandare teneatur, vel supersedere ad tempus, vel in partem aliquando possit.	12
Iudex ordinarius, Delegatus, & Arbitrator de causa informatum motiua & dubia facere debet.	75. num. 7	vbi supra. nu. 12	141
Carau. Ritu. 75. num. 7	50	Iudex vbi sunt bona condemnati per alium iudicem poterit ne sententiam talem exequi sine literis requisitorijs illius, cum limitationibus.	14. & 18
Iudex post conclusum in causa ex officio an parte interrogare poterit.	93. nu. 1	vbi supra. numero 14. & 18	141
Carau. Ritu 93. nu. 1	57	Iudex ad alterius iudicis requisitionem exequens, quod stylum, suae, vel requirentis curiae seruabit.	in eod. Ritu numero 20
Iudex ad quem iudici a quo mandare non potest, ut originale processum, sed authenticam copiam tantum transmittat.	96. nu. 2	Carau. Ritu numero 20	141
Carau. Ritu. 96. nu. 2	58	Iudex ad quem si fuit aditus, desertaque est appellatio, eius pronuntiatio semper requiritur.	Carauita Ritu 264. numero 3
Iudex qui sententiam tulit si mortuus est, per eius successorem necessario pars ad dicendum causam quare, citabitur. idem mortua parte condemnata seruabitur in eius heredibus.	128. nu. 8	Carauita Ritu 264. numero 3	142
Carau. Ritu. 128. nu. 8	68	Iudex ad quem deserta appellatione de ea cognoscere, & pronuntiare potest.	vbi supra num. 10
Iudex propter suspicionem probationes angustare non debet.	156. nu. 3	Carauita Ritu 265. numero 1	144
Carau. Ritu. 156. nu. 3	76	Iudex hodie in Regno coram quibus sit allegandus suspectus.	vbi supra num. 2
Iudex maleficijs & fraudibus occurrere tenetur.	vbi supra numero 4	Carau. Ritu 265. numero 2	145
vbi supra numero 4	76	Iudex allegatus suspectus quando in causa procedere possit.	vbi supra numero 17
Iudex suam, non alterius iurisdictionem sequi debet.	Carauita ritu 166. nu. 65	Carau. Ritu 265. numero 17	145
Carauita ritu 166. nu. 65	86	Iudex recusatus suspectus an reiectis suspicionibus in causa procedat.	vbi supra num. 21
Iudex in eligendo depositario nunquid & semetipsum eligere possit & debeat.	Carauita, ritu 169. numero 5	Carau. Ritu 265. numero 21	145
Carauita, ritu 169. numero 5	92	Iudex allegatus suspectus si hoc non obstante procedat in causa, acta nunquid valeant.	vbi supra, numero 30
Iudex capturam fugitiui debitoris absque summaria cognitione quandoque concedere possit.	Carauita ritu 170. numero 14	Carau. Ritu 265. numero 30	145
Carauita ritu 170. numero 14	94	Iudex ex quibus causis possit suspectus reculari, remissive.	vbi supra numero 32
Iudex potest debitorem vocare, ipsumque interrogare an debitum soluerit si instrumentum est infra vnciam.	Carauita ritu 187. num. 2. & 4	Carau. Ritu 265. numero 32	145
Carauita ritu 187. num. 2. & 4	101	Iudex probatis suspicionibus in causa de iure civili & canonico, an & quomodo in causa procedat.	vbi supra numero 34
Iudex competens ad effectum arcandi citatum comparere quis dicatur.	Carau. ritu 205. num. 14	Carau. Ritu 265. numero 34	145
Carau. Ritu 205. num. 14	112	Iudex quando de impedimento solo iuramento credat.	Carau. Ritu 268. num. 3
Iudex equitate motus potest gratiam facere.	Carauita ritu 219. numero 2	Carau. Ritu 268. num. 3	148
Carauita ritu 219. numero 2	116	Iudex ex se Rei absolutionem quando providere debeat.	Carau. Ritu 269. numero 6
Iudex aliquem pro debito capere & carcerare non potest nisi prius condemnetur.	Carauita, ritu 220. numero 10	Carau. Ritu 269. numero 6	148
Carauita, ritu 220. numero 10	117	Iudex an habita partis remissione absque alio possit inquisitum componere.	Carauita, Ritu 272. numero quarto
Iudex secularis clericum cum actorum copia contra ipsum ad suum iudicem remittere debet.	Carauita ritu 235. numero 11	Carauita, Ritu 272. numero quarto	151
Carauita ritu 235. numero 11	125	Iudex in impositione poenae & compositione valde circumspiciendus esse debet.	vbi supra num. 13
Iudex de iure non de facto supplere potest.	Carau. Ritu 241. numero 2	Carau. Ritu 272. numero 13	152
Carau. Ritu 241. numero 2	127	Iudex inquisitum composuit cum principalis offensae remissione, nunquid ad instantiam alterius possit eum iterum molestare.	vbi supra num. 23
Iudex videns instantiam perire in expeditionis limine dilationes abbreviabit.	Carau. Ritu 245. num. 2	Carau. Ritu 272. numero 23	153
Carau. Ritu 245. num. 2	131	Iudex in partis laesae praedictum delicta componere minime potest.	Carau. Ritu 273. num. 1
Iudex ex officio sententiam quando proferre possit parte non petente.	vbi supra num. 3	Carau. Ritu 273. num. 1	153
vbi supra num. 3	131	Iudex an ex allegatis & probatis magis iudicet quam ex ijs quae prius vidit.	Carauita, Ritu 284. numero secundo
Iudex qui sub poena infra tempus instantiae vel aliud tenetur causam expedire non incidit in eam vbi pars non petit expeditionem.	vbi supra num. 5	Carauita, Ritu 284. numero secundo	159
vbi supra num. 5	131	Iudex secundum purissimam conscientiam iudicabit.	vbi supra
Iudex perempta instantia in civilibus & criminalibus Reum ab obseruatione iudicij absoluet.	Carau. Ritu 248. numero 17		
Carau. Ritu 248. numero 17	133		
Iudex in absentia actuarii quem eligere potest.	Carau. Ritu 250. numero 3		
Carau. Ritu 250. numero 3	133		
Iudex ad quem, si est de maioribus, cum causa terminum abbreviare potest.	Carau. Ritu 251. numero		

Index.

- vbi supra numero 3 eod.
- Iudex** iudicans sola facti veritate inspecta iudicat tanquam Deus. Carau. ritu 288. num. 18 163
- Iudex** iudicans sola facti veritate inspecta poterit testes infames, de iureque improbatos admittere. vbi supra numero 19 eod.
- Iudex** pro tribunali sedendo, & per se ipsum sententiã proferre debet. Diuersum in Magna Curia, & Regia Audientia vigore inserti decreti. ibidem numero 26. & 27 164
- Iudex** laicus cum aliquo vt suspectus recusabitur. vbi supra numero 32 eod.
- Iudex** si omittit in condemnatoria sententiã in expensis condemnare, & victus appellat ab ipsa sententiã, num & victor ab omiffa expensarum condemnatione appellabit. cum limitationibus. Carauita ritu 297. numero 5 170
- Iudex** in sententiã omittendo expensarum condemnationem, an possit addere eam supplendo. vbi supra numero 6 171
- Iudex** victum in expensis debite condemnandum si non condemnauit an possit in syndicato molestari, & emergentia post litrem contestatam in iudicis arbitrio consistunt. ibid. numero 7 eod.
- Iudex** in consequentijs causæ ex officio pronunciat. vbi supra numero 15 171
- Iudex** appellationis in sua sententiã dicit, victum victori in expensis condemnantes, nunquid de expensis primæ instantiæ, an & de secundæ sit intelligendum. ibidem numero 16 eod.
- Iudex** appellationis efficitur iudex totius causæ. vbi supra numero 17 eod.
- Iudex** expensas taxando non innouare, sed pronunciare dicitur, seu pronunciatã declarare. Carau. rit. 298. numero 25 173
- Iudex** expensarum condemnationem sibi reseruare nõ potest, sed earum taxationem sic Carauita, ritu 310 numero 2 178
- Iudex** quis taxabit expensas in sententiã reseruatas. vbi supra numero 3 eod.
- Iudex** successor est eadem persona eum præcessore respectu officij ibid. num. 4 eod.
- Iudex** inique expensas taxans an possit eas reuocare, vel moderare, vbi supra num. 6 eod.
- Iudex** iniuriam ab aliquo contra aliquem propositam æstimabit suo arbitrio. Carau. rit. 31. num. 19 181
- Iudex** appellationis quem ritum seruabit, suæ curiæ, vel curiæ iudicis a quo. Cauens. rit. nu. 4 182
- Iudex** in criminalibus quando de ciuili causa cognoscere possit. cum limitationibus. Cauens. ritu. 55. numero 1 185
- Iudex** ex eadem instantiã & processu potest criminaliter & ciuilitèr condemnare. vbi supra num. 2 185
- Iudex** in ciuilibus an de criminalibus cognoscere possit. ibidem numero 4 eod.
- Iudex** in criminalibus an possit dare curatorem. vbi supra numero 5 eod.
- Iudex** secularis cognoscit de clerico quando de clericali non constat. Cauens. ritu 65. num. 4 186
- Iudex** laicus de quibus rebus iudicare non possit. Cauens. ritu 67. numero 2 186
- Iudex** laicus clericum quando ad expensas cõdemnat. vbi supra numero 8 eod.
- Iudex** pro reperiendo maleficio innocentis nunquid in quacunque iudicij parte testes recipere possit. Cauens. Ritu 71. num. 3. & 6 187
- Iudex** laicus an de instrumenti vsurarij oppositione cognoscat. Cauens. Ritu. 66. num. 30 193
- Iudex** quando familiam ad capiendum suspectum concedit cum non citat. Cauens. Ritu. 170. num. 9 194
- Iudex** de delicto non inquirat non citato prius offenso. Cauens. ritu 192. num. 11 196
- Iudex** secularis de clericali cognoscere non potest, Cauens. ritu 235. num. 1 197
- Iudex** laicus clericum assassinum absque degradatione punire poterit. vbi supra num. 12 198
- Iudex** secularis an de excommunicationis exceptione cognoscere possit. Cauens. Ritu 236. num. 1 199
- Iudex** facultatem habet dilationem breuiandi, & quare. Cauens. Ritu 245. num. 4 200
- Iudex** dilationes in rotum. auferre non potest. vbi supra numero 6 eod.
- Iudex** an ad sententiã ex officio procedere, & alia facere possit ibid. num. 14 eod.
- Iudex** ad quem an possit tempus abbreviare. Cauens. Ritu 260. num. 3 201
- Iudex** quis de iure communi executioni sententiã mandauit in ciuilibus & criminalibus. Cauens. ritu 262 numero 1 201
- Iudex** an possit in totum recusari, vel debeat dari adiunctus de iure ciuili & canonico. Cauens. Ritu 265. numero 4 eod.
- Iudex** si procedit in causa excusatione nõ obstante processus est nullus. Cauens. Ritu 266. num. 2 201
- Iudex** potest augere & minuere penam causa cognita. Cauens. Ritu 276. num. 6 202
- Iudex** arbitrium habens persuasiuæ probationi credere potest. Cauens. Ritu 288. num. 5 205
- Iudex** vbi dubitat de Ritu potest se informare. Scagl. Ritu 1. num. 7. 208
- Iudex** laicus in tribus casibus potest procedere contra clericum. Scagl. ritu 65. num. 2 211
- Iudex** infra quot dies post conclusum in causa debet causam expedire. Scagl. ritu 243. num. 1 215
- Iudex** suspectum allegans, & non probans puniendus venit iudicis arbitrio, qui super suspicionibus processit. Carau. rit. 265. num. 23 245
- Iudices** & officiales pro visura processuũ & allegationum in Regno aliquid recipere non possunt. Carauita Ritu 14. numero 1 214
- Iudices** in Regno pro testium examinatione, & tricesimis causarum commissarum possunt aliquid accipere. vbi supra numero 2 eod.
- Iudices** causas regulariter sibi non committunt, excepto vno casu tantum. Carau. ritu 16. num. 2 215
- Iudices** pedanei qui & quot numero sint, eorumque officium quod est. vbi supra num. 3 eod.
- Iudices** pedanei salaria, trigesimas, & sportulas exigunt. ibid. numero 4 215
- Iudices** debentes causas alijs committere, tenentur si fuerint de hoc requisiti. vbi supra num. 5 eod.
- Iudices** super facto prius sunt informandi, quia ex facto ius oritur. Carau. ritu 75. num. 12 50
- Iudices** quandoq; per rationem parum aut nihil ad causam facientem mouentur, propterea leuiora motiũ allegantur. vbi supra num. 14 eod.
- Iudices** id tantum agent vt res sine suspitione agantur. Carau. Ritu 79. num. 13 52
- Iudices** tenentur litibus & expensis parcere. Carauita Ritu 146. numero 2 74
- Iudices** infra quot dies debeant causam expedire post conclusionem in causa. Carauita Ritu 247. numero primo 132
- Iudices** & magistratus inferiores à sacro consilio potestatem non habent contra ius commune per stylum aliquid inducendi. Carauita. Ritu 260. numero sexto 139
- Iudices** tam ordinarij quam delegati suspecti accusarij & remoueri indistinctè possunt. Carauita Ritu 265. numero 13 144
- Iudices** in Regno possunt in titis partibus feriarum tempore procedere. Carau. Ritu. 288. num. 6 163
- Iudices** in omnibus causis præ alijs veritatem attendere debent. vbi supra num. 14 163
- Iudices** qua forma ad expensarum taxationem procedunt. Carau. Ritu 310. num. 10 178
- Iudices

Index.

Indices de quibus possunt habere aliquid pro laboribus Scagl. Ritu 14. nu. 1	209	rari non debet. Carau. ritu 166. num. 45	85
Iudices nec munera nec candelas capere possunt. vbi supra numero 2.	eod.	Iuramentum & poena habent executionem paratam. Carauita ritu 173. num. 2	95
Iudices baiulorum de consuetudine capiunt pro examine, pro decretis, & alijs, ibid. nu. 4.	eod.	Iuramentum de facie ad faciem requiritur praestandum vt de periurio agi possit. Carauita ritu 182. numero octauo	99
Iudices hodie non committunt sibi causas. Scaglio. Ritu 123 nu. 2.	212	Iuramentum perhorrescentiae est ius nouum in Regno Carau. ritu 228. num. 5	119
Iudici quicquid praemittitur non subijcitur iuris necessitati. Carau. Ritu. 75. nu. 10.	50	Iuramentum contra bonos mores non obligat. Carau. ritu 231. numero 5	122
Iudici communi in condemnatoria sententia an potestatem gratiam faciendi, moderandi, vel poenam minuendi liceat reseruare, & quid in officialibus Baronum, & Regijs. Carau. Ritu 272. nu. 9.	152	Iuramentum suppletorium post conclusionem deserti potest. Carau. ritu 239. num. 5	129
Iudici in sententia vel ante compositionem vel poenae commutationem facere liceat, non post. vbi supra numero 10	eod.	Iuramentum per creditorem non solum dispensari, sed etiam remitti potest quo ad suum interesse. Carau. ritu 287. numero 8	161
Iudici notorium vt iudici quid quomodo dicatur. Carau. Ritu 284. numero 1	159	Iuramentum calumniz de quo iure fuerit inductum. Carauita ritu 288. num. 35	164
Iudicia omnia sine omni suspitione esse debent. Carau. ritu 11. numero 2	13	Iuramentum calumniz est de substantialibus iudicij. vbi supra numero 37	eod.
Iudicia claudicare non debent. Cauensis ritu 287. numero 1	204	Iuramentum facit valere actum omni meliori modo quo potest. Cauca. ritu 128. num. 10	191
Iudiciaria denunciatio duplex publica & priuata, & de vtriusque effectu, & multa de materia remissionis tam respectu partis offensae, quam eius confanguineorum, & successorum. Carau. ritu 272. num. 1	151	Iuramentum seruandum est in forma specifica. Cauca. ritu 166. numero 26	193
Iudicij locus attenditur in respicientibus litis ordinationem. Carau. ritu 166. num. 62. & 63	85	Iuramentum verum non recipiatur a periuro, dicitur enim iuramentum illicitum. Scaglio. ritu 365. numero 3. & 4	217
Iudicij meta vbi est breuis, breuiore dilaciones esse debent. Carau. ritu 245. num. 1	131	Iurans non reuelare secretum assumptus in testem an possit reuelare, & periurus non dicatur & quid quando non reuelare secretum interest Reipublicae. Carau. ritu. 3. num. 12	6
Iudicis praecipuum factum in confessum habet executionem paratam & aequiparatur praecipuo facto a notario sponte se obliganti cum iuramento. Carauita ritu 166. numero 33	84	Iurari de calumnia an debeat quando summarie procedi potest. Carau. ritu 288. num. 34	164
Iudicis circumspectio in dandis dilacionibus qualis esse debeat. Carau. ritu 247. num. 2	132	Iuri suo quis renunciare potest. Carauita ritu 188. numero 4	102
Iudicis officium residet in persona ipsius. Carauita ritu. 262. numero 18	141	Iuri petendi sententiae executionem an praescribatur spatio triginta annorum. Carau. ritu 262. num. 8. 142	193
Iudicis recusatio & appellatio a pari procedunt. Carau. ritu 255. num. 19. 30. & 31	145	Iuri suo pro se introducto quilibet renunciare potest. Cauca. ritu 166. num. 27	193
Iudicis componentis auctoritas facit illicitum licitum. Carau. ritu 272. num. 15	152	Iuris dispositioni statuitur in ijs quae non sunt per leges feudorum decisa. Carau. ritu 244. num. 1	130
Iudicis officium non impartitur nisi petenti. Cauca. ritu 245. numero 16	200	Iurisdicctio penes Regem est, sicut apud fontem vnde fluunt & resuunt omnes iurisdictiones. Carau. Ritu 19. num. 6	18
Iudicium vbi ceptum est finem habere debet. Carau. ritu 48. numero 4	34	Iurisdicctio si concedatur in certis casibus priuatiue concessa videtur, & alijs derogare. Carauita Ritu 47. numero 1	33
Iudicium claudicare non debet. Carauita ritu 93. numero 6	57	Iurisdicctio inferioris per superioris praesentiam non fit. Carau. Ritu 48. nu. 6.	34
Iudicium frustratorium quando contra non possidentem agitur. Carau. ritu 300. num. 5	174	Iurisdicctio concessa de re alieni pertinenti in contrarium aliquid non apparente, cumulatiua magis quam priuatiua dicitur. Carau. Ritu 295. num. 17.	168
Iudicium ex tribus constat personis. Cauca. ritu 289. numero 8. folio 205. & Scagl. post ritus. in versic. iudicium	218	Iurisdicctio, in dubio, censetur concessa magis ordinaria quam delegata. vbi sup. num. 24	169
Iudicium plenissimum quot personae faciant. vbi supra in versic. iudicium plenissimum	eod.	Iurisdicctio syndicatorum a quo fluat. ibid. num. 25. eod.	eod.
Iudicium a quo incipiat. ibidem in versic. incipit iudicium	eod.	Iurisdicctio ordinariorum cessat per aduentum Magnae Curiae. Cauca. ritu 48. num. 1	185
Iura canonica & ciuilia ad imponendum celerem finem litibus satis laborauerunt. Carauita ritu 10. numero secundo	13	Iurisdicctio minoris iudicis an cesset per aduentum maioris remissioe. Cauca. ritu 58. num. 1	186
Iura duobus casibus producantur etiam post terminum & conclusum in causa, & ad quem effectum. Carau. ritu 238. num. 1	128	Iurisdicctio concessa in omnes homines Regni an adempta ordinariis locorum videatur. Carauita ritu 46. numero 37	33
Iuramenti receptio est actus pius, & erga Deum religio. Carau. rit. 142. num. 4	73	Iurisdicctio concessa, omnia ea sine quibus explicari non potest concessa intelliguntur. Carauita ritu 295. numero 28	169
Iuramenti causa criminalis est, in eaque procurator non potest interuenire. Carau. ritu 182. num. 9	207	Ius diuinum non tollitur, limitatur tamen, distinguitur, & interpretatur. Carau. ritu 80. num. 7	52
Iuramenti remissio ad quem spectet. Carauita ritu. 280. numero 9	161	Ius est idem de toto quo ad totum, quod de parte quo ad partem. Carau. ritu 106. num. 1	62
Iuramentum de tenendo secreto non se extendit ad illicita. Carau. ritu 3. num. 13	6	Ius instrumenti liquidandi non diminuitur per partis eius receptionem Carau. 187. num. 1	101
Iuramentum ad tollendam exceptionem aliquid operari non debet. Carau. ritu 166. num. 45	85	Ius commune vt quanto minus laedatur in iure municipali stricte procedendum est Carau. Ritu 234. numero 4	125

Index.

- Ius publicum in defensione absentium consistit, & in allegatione absentia.** Carau.ritu 266.num.4 146
- Ius publicum cuiuslibet de populo competit, etiam minori, vbi sup.num.5** eod.
- Ius Longobardorum dicitur ius asininum, & sine ratione, eidemque derogatum est.** Carauita ritu 292. numero 2 166
- Ius non laedunt quae dubitationis tollendae causa exprimuntur.** Carau.ritu 297.num.10 171
- Ius quae situm ex contractu non potest per principem tolli.** Cauen.Ritu 46.numero.7 184
- Ius executiuum in heredem & cessionarium pariter transit.** Cauen.rit.286.num.6 204
- Iustus cum aliquo continuo stare intelligitur cum temperamento, dum opus fuerit.** Carauita ritu 15. numero 1 15
- Iusta causa componendi existente an possit iudex super quolibet delicto componere, & quae in compositione requirantur.** Carau.ritu 272.num.5 151
- Iustae causae excusantes quem pro confesso haberi per contumaciam, quae sint.** Cauensis ritu 120. numero 10 190
- Iustitia denegabitur alicui quamdiu & ipse denegauit alteri.** Carau.ritu 136.num.3 71
- Iustitia vera compassionem habet.** Carauita Ritu 272. numero 18 152
- Iustitiae cultus silentium reputatur.** Carau.ritu 104. numero 1 61
- Iustitiae pictae imago elegans.** in addit. C.P.ritu 46 31
- Iustitarius officiales suos in officij exercitio delinquentes punire potest.** Carau.ritu 49.num.10 35
- Iustum consilium etiam ecclesiae vendere licet.** Carau.ritu 99 num.7 59
- L**
- Labor sine fructu esse non debet.** Carau.ritu 19. numero 14 18
- Laicus per contumaciam non comparendo amittit priuilegium declinandi fori.** Cauens. Ritu 67. numero 2 186
- Laicus nominans clericum an declinet forum.** Scagl.ritu 295.num.3 218
- Lata sententia contra pupillum, curator ad litem an appellare & prosequi teneatur.** Carauitaritu 291. numero 7 166
- Litrones insignes & famosi qui dicantur.** Cauens. Ritu 48.numero 3 185
- Lectio litterarum Magnae Curiae praesentes qui esse debeant.** Carau.ritu 279.num.2 158
- Legatarium heredem esse, defunctumque repraesentare impropiissime dicitur.** Carauita ritu 178. numero vndecimo 98
- Leges imperiales canonicis sanctionibus non obuiantes in foro canonico etiam obseruandae sunt.** Carauita ritu 166.num.38 84
- Legum correctio est euitanda.** Cara. Rit. 66.num.4. fol. 42. & ritu 298. num.13 173
- Lex iusta & rationalis esse debet, & lex, & fiducia sit, lex est, & seruari debet.** Carau.ritu 1.num.14 2
- Lex volens damnare futuram consuetudinem, eam nominatim exprimere debet.** vbi sup.num.29 eod.
- Lex vires assumit a potestate condentis.** Carau.ritu 66. numero 3 42
- Lex vna distinguitur & limitatur per aliam.** vbi supra, numero 6 eod.
- Lex vel statutum per non usum non tollitur.** Carau.ritu 182.num.1 99
- Lex generaliter loquens generaliter intelligenda est.** Carau.ritu 212.num.3 115
- Lex non tollitur per non usum, sed per contrarium usum.** Carau.ritu 259. numero 6. fol. 137. & Ritu 271. numero 3. 151
- Lex vna quando aliam tollere possit.** Cauens. ritu 46. numero 5 184
- Lex apponens temporis mensuram instanti tempus apponere videtur.** Cauen.ritu 245.num.11 209
- Libellandi forma in rei vindicatione quae sit.** Carauita ritu 300.num.14 175
- Libelli ineptitudo in conclusione cognoscitur.** Cauen.ritu 289.num.3 205
- Libellum famosum ponens an & quando poena ultimi supplicij vel alia puniendus sit.** Carauita ritu 311. numero 24 181
- Libellus vel litis contestatio nu requiratur ad inchoandum appellationem.** Carau.ritu 6.num.5 10
- Libellus vim citationis regulariter non habet.** Carauita ritu 189.num.2 102
- Libellus & litis contestatio in Regno non sunt necessariae, & ratio quare.** Carau.ritu 268.num.4. & 5 162
- Libellus quare non requiratur super clericatus remissione.** Carau.ritu 299.num.1 173
- Libellus super mendacio porrigendus alius est quam libellus super translatione.** Carau.ritu 300. numero 13 175
- Libellus ineptus quando dicatur.** Cauensis Ritu 289. numero 1 205
- Libellus nullus quis sit, & quando non valere dicatur.** vbi supra, num.4 eod.
- Libellus ineptus an possit saluari per clausulam, per me mihi ius & cetera.** ibid.num.9 eod.
- Libellus omni modo est sustinendus.** vbi supra, numero decimo eod.
- Libellus quae continere debeat.** Scagl.post ritus in ver. libellus continet. 218
- Libra argenti importat decem aureos.** Carauita ritu 16. numero 8 15
- Libram aurei nonaginta sex aurei Florentini, vel Veneti faciunt.** vbi sup.num.7 eod.
- Licentia cum parte concordandi a iudice vel a principe petebatur antiquitus.** Carauita ritu 202. numero primo 110
- Licentiatas pro doctore habendus est.** Carau.ritu 142. numero 9. Et quis dicatur licentiatas C.P. ibid. 73
- Licentiatas & postea doctoratus magno intervallo an praefertur doctorato in isto intervallo.** Cauen. Ritu 101. numero 7 189
- Limitata causa Limitatum producit effectum.** Carau.ritu 49.num. 13. fol. 38. & ritu 265. num.5 144
- Liquere de causa dicitur facta conclusione.** Carau.ritu. 239.num.2 129
- Liquidatio quomodo fiat.** Scaglio.ritu 163. nume. 18. 213
- Lis est causa malorum, & corruptionis principium.** Carau.rit.10.num 5 12
- Lis vnde dicatur.** vbi sup.num.16 13
- Lis & causa in quo differunt a controuersia & quaestione.** ibid.num.17 eod.
- Lite per dominum contestata, factus est procurator, talis procurator dum substituere possit.** Carauita,rit. 107. numero 10 62
- Litera citatoria large omnis prouiso per quam aliquis citatur appellabitur.** Carau.ritu 112.num.2 64
- Litterae familiaritatis ad notitiam eius cui conceduntur peruenire debent vt praesent priuilegium.** Carauitaritu 46.num.23 32
- Litterae proprio sigillo sigillatae quando fidem faciant.** Carauita ritu 277.num.4 157
- Litterae syndicatus officialium qua forma faciendae sint.** Carau.ritu 295.num.30 169
- Litterarum appellatio generalis est.** Carau.ritu 277. numero 2 157
- Litterarum duae species, publicae & priuatae, & quae utraque sint.** vbi sup.num.3 eod.
- Litterarum Magnae Curiae directarum praesentatio fit a quocunque.** Carau.ritu 278.num.3 158
- Literati qui dicantur.** Cauen.ritu 157 num.2 192
- Literis alieno sigillo sigillatis an sit credendum.** Carauita 184

Index.

- Caruita Ritu 297. numero. 1* 157
Literis vel epistolis quando standum sit, remissive. vbi sup. numero 5 eod.
Literis testimonialibus episcopi facientis fidem quem esse clericum, quomodo credatur. Cauensis ritu 235 numero 10 198
Lites protrahi contra mentem iuris est. Caruita Ritu 10. numero 1 12
Lites expediri publice interest. vbi sup. num. 3 eod.
Lites sunt occasiones criminum, ibid. num. 4 eod.
Lites debent absque suspitione procedere. Car. rit. 157 numero 14 77
Lites ex arrogantia proueniunt. Caruita ritu 288. numero 30 164
Lites festinantes effundunt sanguinem, multaque mala ipsarum litium enumerantur, vbi sup. nu. 31 eod.
Lites de litibus oriri non debent. Caruita ritu 297. numero 14 171
Litigandi iusta causa, an excuset ab expensis. Caruita ritu 298. num. 13 173
Litigans perpetuo calumniosus presumendus est. Car. Ritu 10. num. 7 12
Litigans de leui in testem vel accusatorem non est admittendus. vbi sup. num. 8 eod.
Litigans quando iustam causam litigandi habere dicatur Carau. Ritu 297. num. 20 171
Litigator nominans testes examinandos extra Regnum ad quot & quae teneatur. Car. Ritu 140. num. 1 72
Litigator nominans testes examinandos extra Regnum, habita dilatione si non fecit examinare, qua pena puniatur. vbi sup. num. 3. 4. 5. 6 72
Litis nomine realis & personalis actio venit. Car. Ritu 10. numero 19 13
Litis contestatio lapsis angularis totius processus dicitur, qua omnia corripit totus. Caruita Ritu 48. num. secundo 34
Litis contestatione per Reum facta, num in quolibet de licio interueniat procurator. Caruita Ritu 106. numero 2 62
Litis pendentia nunquid obstabit ad instantiam Baronis secundo loco citati coram secundo iudice. Caruita ritu 205. num. 3 112
Litis contestatio non impeditur vbi quis agit nomine suo, licet negetur esse talis. Caruita Ritu 294. numero 10 167
Litis contestatio de iure communi an requiratur in causa appellationis. Cauen. Ritu 253. num. 1 200
Litium euentus semper dubius est. Caruita Ritu 10. numero 6 12
Litium dirimendarum gratia multa conceduntur, quae non alias. vbi supra num. 10 12
Locum tenens Magnae Curiae Vicariae, Praesides prouinciarum, & Capitanei terrarum sine consilio eorum iudicum aliquem carcerari facere non possunt. Caruita Ritu 39. numero 1 26
Locus iudicij attenditur in respicientibus liti ordinationem. Carau. Ritu 166. num. 62 85
Locus quo eundum est si duas habet vias, per mare, & terram, quarum vna altera longior sit, per quam computabuntur dietae. Carau. Ritu 243. num. 7 130
Logothetae & protonotarij officium hodie vnitum, est in Regno. Carau. Ritu 265. num. 15 145
Luminare maius obscurat minus. Caruita Ritu 48. numero 5 34
- M
- M**achinatio dolum importat. Cauensis Ritu 290. numero 5 206
 Magistratus sine iudicum consilio administrantes eorum officio priuandi essent. Carau. Ritu 39. num. 4 26
 Magistratus iudicum consilio homines sibi subditos capere posse, vtrum sit semper & indistincte verum. vbi sup. numero 10 27
 Magistratum qui pecunia emit, quae damna sequantur in Add. C. P. Rit. 49. fol. 36. Et idem rit. 2 9
 Magistrj camerarij in prouincijs de quibus casibus antiquitus cognoscebant, & vsquequo. Caruita Rit. 57. numero 1 40
 Magistrj camerarij in causis magnis sicco illatis inconsulto rege non se intromittebant, & eorum iurisdictionem hodie qui habent. vbi sup. num. 2. & 3 eod.
 Magna Curia in toto Regno iurisdictione in ciuilibus, & criminalibus habet contra omnes Barones in genere. Carau. Ritu 46. num. 16 32
 Magna Curia quando extra ciuitatem Neapolis reperitur, de omnibus causis vbicunque cognoscitur per ipsam, exceptis inceptis coram ordinarijs locorum. Caruita Ritu 48. num. 1 34
 Magna Curia quare cognoscere non potest de donis curiae factis sine speciali Regis mandato. Caruita Ritu 58. numero 1 49
 Magna Curia & Regiae audientiae in toto Regno ordinariam habent iurisdictionem. Caruita Ritu 230. numero 7 122
 Magna Curia est caput, domina, & fons aliarum curiarum Regni. Cauens. Ritu 1. num. 7 182
 Magnae Curiae praereminentia de torquedo remissive. in Add. C. P. Rit. 259. 139
 Magna Curia ex praereminentia contra quos procedere possit. Cauen. Ritu 48. num. 2 185
 Magna Curia consequitur comminare prouisiones quod infra duos menses quis expediat causam. Scaglio. rit. 47. numero 2 218
 Magna Curia sola cognoscit de praesentatione instrumentorum. Scagl. Ritu 54. num. 1 211
 Maior vti potest termino minori specialiter concessio. Carau. Ritu 90. num. 3 56
 Maior pars iudicium in votando minorem vincit. Carau. Ritu 98. num. 2 58
 Maior septennio potest citari. Carau. Ritu 291. numero 9 166
 Mala fides nocet praescriptioni. Carau. Ritu 167. numero 3 87
 Mala exempla euitare iudex conabitur. Caruita Ritu 191. numero 14 105
 Maleficia contra iuris dispositione impunita esse non debent. Carau. Ritu 199. num. 3 108
 Malitijs non est indulgendum. Carau. Ritu 265. numero 22 145
 Malitiose opponi pro alicuius absentia quando dicitur. Carau. Ritu 266. num. 7 146
 Mandatum non habere, vel nulliter habere parificatur. Carau. Ritu 107. num. 5 62
 Mandatum speciale ad iurandum quo casu requiratur. Carau. Ritu 228. num. 21 120
 Manu Regia quando procedi possit. Cauen. Ritu 288. numero 4 205
 Marchio, & Comes, praefertur Marchioni tantum. Cauen. Ritu 101. num. 4 189
 Maritus de vxoris adulterio non indignans leno habendus erit. Carau. Ritu 5. num. 7 9
 Maritus appellatione suorum nunquid contineatur. Caruita, Ritu 191. num. 6 104
 Masculus & foemina in oblatione facienda non differunt. Cauen. Rit. 173. num. 1 194
 Mater an poterit accusare si pater vel tutor offensu iniuriam remiserunt. Carau. Ritu 191. num. 1. 105
 Mater potest pro filio appellare Scaglio. Ritu 260. numero 9 216
 Materia productionis scripturarum ante & post conclusionem remissive. Cauen. Ritu 239. num. 1 199
 Materia instrumenti in quibus consistat. Scaglio. Ritu 163. numero 7 213
 Matre & patre concurrentibus ad accusandum de morte filij, quis praefertendus sit. Cauens. Ritu 2. numero 8 182
 Maxime, dictio, qua habeat naturam. Car. rit. 1. nu. 2 1
- ¶ Medici

Index .

¶ Medici non sunt maioris auctoritatis quam obstetri- ces. Carau. Ritu 267.num.11	147	Monachum quem esse qualiter probetur. Cauenf. ritu 235.numero 9	198
Medici & notarij sunt viles, & propterea non possunt de iure postulare. vbi sup.num.13	147	Monachus non facit habitus. vbi sup.num.17	eod.
¶ Mendacium an sit sufficiens indicium ad torturam. Cauenf. Ritu 79.num.2. & 6	188	Monachus si est offensus & viuuit, an Abbas sine ipso monacho possit remittere. Carau.ritu 275.nu.27.156	156
¶ Merces officio contraria dicitur. Carauita, Ritu 19.numero 13	18	Monachus mortuus mundo dicitur. vbi supra,num. 28	eodem.
Merces iusta a quo patrocinantibus fuerit primo instruta. Carau.ritu 99.num.4	19	Monachus pro iniuria sibi illata non agit, sed Abbas pro eo. ibid.num. 29	eod.
¶ Meretrices num miserabiles personæ censendæ sint. Carau. Ritu 19.num.8	18	Monachus & clericus secularis in quo differant. vbi supra,numero 35	eod.
¶ Meretrix vidua viduitatis priuilegium amittit. vbi supra,numero 10	18	Monachus interfectus si habeat patrem & filium legitimum susceptum ante monachatum, cui competat remissio. ibid.num.34	eod.
¶ Merita ad gratiâ consequendam qualia esse debeant. Carau. Ritu 301.num.2	176	Mora fauore minorum sine interpellatione re ipsa contrahitur. Cara.ritu 23.num.6	21
Meritis gratiam princeps facit, remittitque legales poenas. vbi sup.num.1	176	Mora an de iure purgari possit, cum adierit in contractum dies, iuramentum, & poena. Cara.ritu 173. nu. 1	95
Merum Imperium non per alium quam per prouinciarum præfides exercetur. Carau.ritu 49.num.2	35	Moratoria seu saluus conductus duplex. Carau. rit. 287.numero 3	160
Meta cognitori, cognitioni, & iudicio imposita dicitur. Carau. Ritu 248.num.11	132	Moratoria ad tempus concessa quam conditionem & clausulam habeat, cum limitationibus. vbi supra, numero 5.	eod.
Milites etiam suos habent ritus, Cauen. ritu 1. n. 5.	182	Moratoria & saluus conductus nunquid adiurata debita extendatur. ibid. num. 6.	eod.
Milites obseruant solemniam appellationis. Scag.rit. 260.numero 19	216	Moratoria si concessa est ad tempus, nihilque a fideiussoribus sit dictum in ea, an termino durante possit reconueniri. vbi supra,num. 16	161
Minor maiori succedens iure suo non vitur. Carauita, Ritu 71.num.7	49	Moratoria an aduersus dotem etiam impetrari possit, ibidem, numero 19. 162. & Cauenf.ritu 287. numero 12	204
Minor contrahens de persona non tenetur. Carauita, Ritu 166.num.12	83	Moratoria principali concessa an fideiussori proficit. vbi supra, num. 13	eod.
Minor doli capax an carcerari possit. vbi supra n. 14	eod.	Moratoria & salui conductus a quibus concedantur. Carau.ritu 287.num.1. & 2	160
Minor qui in iudicio esse non potest, confitendo obligatur. Carau.ritu 187.num. 9	202	Moratoria concessio a principe facta motu proprio alii cui quod non molesteretur a creditoribus, an de creditoribus ex delicto intelligatur, cum ampliationibus & limitationibus, vbi supra,num. 12	161
Minor mulier, & rusticus quando pro confessis & contumacibus habeantur. Cauen. ritu 120.num. 3	190	Moratoria & bonorum cessiones contra Neapolitanos non admittuntur, ibid nu 20	eod.
Minor pupillus, & vidua qui dicantur, de que ipsorum priuilegijs. Cauen.ritu 233.num.1. & 2	199	Moratoria concessio nunquid teneat creditoribus satisfactionem non petentibus. Cauen.ri. 287 nu. 3	204
Minori læto ex facto administratorum succurrendum est. Carau.ritu 23.num.8	21	Moratoria impetrandæ si sit renunciatum cum iuramento, nunquid uti poterit absque metu periculi, vbi supra, numero 14	eod.
Minori accusato an sufficiat paternus consensus. Cauē. ritu 201.num.2	197	Moratoria priuilegium non transit ad heredes. ibidem, numero 15	204
Minoris confessio in iudicio fieri in criminalibus, & tortura ei inferri sine curatore an possit. vbi supra, numero 4	eod.	¶ Moratoria impetrans, si sit facultatibus idoneus, an teneatur dare fideiussionem si fuerit petita a creditoribus. Cauen.ri. 287.nu.7	eodem
¶ Miserabiles personæ priuilegio fori gaudere volentes tales se esse probare tenentur. Carauita, ritu 233.numero 5	123	Mors & vita sunt in manibus linguæ. Carau.ritu 3.numero 3	6
Miserabiles personæ que sint, & quot numerandi sint inter miserabiles. Cara. remissive ritu 233.nu.6. fol. 123 & Cauen.ritu 10.num.1	183	Mors ciuilis quid sit. Cauensisritu 68. numero quarto	187
Miserabilior nulla persona est quam persona pauperis. Carau.ritu 233.num.4	123	¶ Mortuis maior fides quam uiuis adhibetur. Carauita ritu 188.nu 6	102
Miserabilis persona ad supremam curiam omisso medio appellare potest. Carau.ritu 19.num. 20	18	Mos curiæ exequentis seruabitur in executione sententiæ, non autem mos curiæ pronunciantis. Cauenf. ritu 128.num.1	190
Miserabilis persona iudicis arbitrio iudicabitur. Cauē. ritu 10.num.5	183	Mouentes guerram absque iussu principis tenentur lege Iulia maiestatis. Carau.ritu 47.num.2	33
Miserabilis quis dicatur. Scagl.ritu 220.nu.2	215	Mulcta & poena aliquando confunduntur. Carau.rit. 47.numero 7	34
Mitens ictum balistæ si in vnus iudicis est territorio & ille contra quem mittitur in alterius, quis iudex de hoc cognoscat. Cauen.ritu 276.num.30	203	Mulcta, & quæ requirantur ut locum habeat, & ponitur remedium. l. ff. de rei vendi. Carauita ritu 300.numero 9	174
Mobilia, nominaque debitorum non circumscribuntur loco. Carau.ritu 132 num. 4	70	Mulier ad accusandum de iniuria illata alicui de suis quonam modo vel regula admittatur, & ibi successus habemus practicam quæ in hoc seruatur. Carau.ritu 191.numero 8	105
Modi probandi falsitatem. Cauensis, ritu 166. numero trigentesimo primo.	193	Mulier citata, infirma, vel prægnans excusatur. Carau.ritu 167.num.2	147
Modus constandi de remissione partis offensæ. Carau.ritu 275.num.2	154		
Modus probandi paupertatem. Cauensis, ritu 10. numero 4	183		
Modus probandi instrumentum extra Regnum confectum. Cauen.ritu 188.num.1	195		
Monachi, Episcopi, & ceteri prælati non veniunt appellatione clericorum. Carau.ritu 299.num.6	174		
Monacho si est facta iniuria, dicitur iniuriata ecclesia. Carau.ritu 275.num.30	156		

Index.

- Mulier, & Rusticus de iure communi non restituuntur**, secus de iure Regni. Cauen. Ritu 71. num. 5 187
- Mulier in Regno quando pro confessa & contumace habeatur.** Cauen. Ritu 120. num. 3 190
- Mulier est idonea ad fideiubendum.** Cauen. Ritu 220. numero 3 197
- Mulier in quo iure Longobardo viuere in Regno censetur.** Cauen. Ritu 291. num. 2 206
- Mulier si litigat in foro episcopi, quod ius circa eius tractus validandos seruabitur.** vbi sup. num. 7 eod.
- Mulier si per procuratorem contrahat, an mundius requiratur** ibid. num. 10 207
- Mulieres præciuii debito carcerari an possint.** Carau. ritu 166. num. 1 82
- Mulieres vagari, nec virorum ætui immisceri oportet.** Carau. ritu 304. nu. 2 177
- Mulieres in Regno quæ cum mundualdo contrahunt.** Cauens. Ritu 291. num. 1 206
- Mulieres per ciuitates vagari non conuenit.** Cauen. Ritu 304. numero 1 207
- Mulieres in criminalibus agunt, & conueniuntur per procuratores.** vbi sup. num. 2 eod.
- Mulieribus ac minoribus iuris beneficium semper cedendum est.** Carau. ritu 69. num. 13 45
- Mulieribus iure Longobardorum viuentibus læsis an restitutio in integrum concedatur.** Cauensis, Ritu 191. numero 9 206
- Mundualdus mulieri iure Longobardorum viuenti quare dandus sit.** Carau. ritu 292. num. 1 166
- Mundualdus legitimus quis erit.** Cauens. Ritu 291. numero 5 206
- Mumera aduocatorum non veniunt in expensarum taxatione, & quare.** Carau. ritu 310. num. 11 179
- N**
- Naturalia a ciuili iure non tolluntur.** Carau. ritu 220. numero 14 117
- Naturalia quæ sunt abrogari minime possunt.** Carauita Ritu 288. num. 36 164
- Neapolitani ciues & habitantes ibi in omni causa trahunt & non trahuntur, cum ampliationibus, & limitationibus.** Carau. ritu 301. num. 5 176
- Neapolitanus ciuis an foro alterius officialis possit consentire, vbi sup. num. 6 eod.**
- Neapolitanus ciuis quis dici potest nouè modis** ibid. numero 16. cum plurib. seq 176
- Necessitas & inopia excusant a periurio.** Carau. Ritu 179. numero 5. 98. & eiusdem qualitas C. P. ibid.
- Necessitas regulis iuris non subiacet, immo illicitum hinc fit.** vbi sup. num. 6 98
- Negans inquisitionem cum iuramento an periurus dicitur.** Carau. ritu 79. num. 5 188
- Negocium debet certo modo liquere in causis etiam summarijs.** Carau. Ritu 288. num. 17 103
- Nemo ad satisfaciendum est compellendus pendente dilatione, causa de nouo non existente.** Carau. rit. 187. numero 4 101
- Nemo pro bannito loquatur vel compareat.** Carauita, Ritu 220. num. 6 117
- Nemo potest se intromittere in executione sententiæ per alium latæ.** Carau. Ritu 262. num. 15 141
- Nemo loquatur pro contumace.** Carau. rit. 266. nu. 8. 147
- Nemo inuitus cogitur agere vel accusare.** Carauita, Ritu 272. num. 21 152
- Nemo potest propria auctoritate de iniustitia iudicis se vindicare.** Scagl. Ritu 47. num. 1 211
- Nimia familiaritas contemptum parit inter rusticos tamen inter prudentes auget amorem.** Carauita, Ritu 46. numero 19 32
- Nobiles, si concurrant, data paritate quis sit præferendus.** Carau. Ritu 101. num. 7 60
- Nobiles in fideiussores non recipiuntur, & quare.** Carau. Ritu 160. num. 1 79
- Nobiles regulariter sunt superbi, & popularium inimici.** vbi sup. num. 2 eod.
- Nobilis exercens officium procuratoris cum plebeis connumerabitur.** Carau. Ritu 100. nu. 4 60
- Nobilis mitius quam plebeus punitur regulariter.** Carauen. Ritu 276. num. 18 202
- Nominati audiuntur in appellatione.** Scagl. Ritu 260. numero 8 216
- Non entium nullæ sunt qualitates.** Carauita, Ritu 44. numero 7 30
- Non comparens pro confesso habetur.** Carau. ritu 123. numero 5 66
- Non est ab executione incipiendum, & ratio quare.** Carau. Ritu 127. num. 1 67
- Notariatus officium a quibus conferatur.** Carau. Ritu 188. numero 9 102
- Notarij actorum an numero officialium veniant, officiumque eorum quod sit.** Carau. Ritu 9. nu. 4 11
- Notarij vnde dicantur.** Carau. Ritu 13. num. 2 14
- Notarij apostolici non possunt in Regno facere instrumenta circa temporalia, & quomodo bene contrahere possint.** Carau. ritu 166. nu. 8 83
- Notarij quarentigæ præceptum ex priuilegio habent, & quando fieri possit.** Cauen. Ritu 166. num. 37 193
- Notarius instrumentum scribere per alium an possit.** Carau. ritu 34. num. 3 24
- Notarius si præsentialiter pecuniam numeratam testatur. exceptio non numeratæ pecuniæ locum non habet.** Carau. ritu 166. num. 51 85
- Notarius quâdo possit solus sine iudice & fiscali testes examinare.** Carau. Ritu 83. nu. 3 53
- Notorium est triplex.** Carau. Ritu 158. num. 7 78
- Notorium licet releuet ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponendi.** Carauita, Ritu 230. numero 8 121
- Notorium iudici, vt iudici quid quomodo dicatur.** Carau. Ritu 284. num. 1 159
- Nouum delictum quando & quod dicatur vt reaccusatio locum habeat.** Carau. ritu 193. num. 5 106
- Nouum festum a populo & clero inducitur.** Cauens. Ritu 116. num. 6 199
- Nulla miserabilior persona quam pauperis.** Carauita, ritu 237. num. 4 123
- Nullitas causata quia in diebus in honorem Dei feriatibus processum est, nunquid validetur.** Cauens. Ritu 289. numero 6 205
- Nullitatis materiæ quedam addit.** C. P. rit. 257 136
- Nullitas habet causam impediendi executionem duarum relationum.** Scagl. ritu 123. num. 8 212
- Nullitates reddentes processum nullum quæ sint remissive.** Cauen. ritu 289. num. 11 205
- Nullum simile est idem.** Carau. ritu 49. num. 5. fol. 35. & ritu 167. num. 26 89
- Numerus pluralis duobus est contentus.** Carau. ritu 267. numero 7 147
- Numerus testium est supplementum probationis.** Scagl. ritu 163. num. 6 213
- Nunciatio noui operis non fit contra omnem officialè.** Carau. ritu 2. num. 26 5
- Nunciij citantis relationi, in dubio, standum est.** Carau. ritu 269. num. 21 150
- O**
- Oblatio ad moram purgandam congruo loco facienda est.** Carau. ritu 169. num. 3 92
- Oblatio iudicialis liberationem inducit.** Cauens. ritu 173. numero 4 195
- Oblatio post litem contestationem an sufficiat, vel deponi, & consignari debeat.** vbi supra num. 6 195
- Oblatio verbalis tantum quando sufficiat, ibidem, numero 8 eod.**
- Oblatio antiqua quæ & quando dicatur.** Carau. rit. 128. numero 4 68
- Obligatio stipulata penes acta die feriata in honore Dei an poterit**

Index .

- an poterit dici nulla. vbi sup. num. 14 eod.
- Obligatio ad interesse succedet in obligationib. facti.** Carau. Ritu 166. num. 56 85
- Obligatio personalis non sequitur fundum, nec etiam realis.** Carau. Ritu 167. num. 7 88
- Obligatio tollitur non solum solutione, sed ob signatione, & depotione eius quod debetur, & quando.** Carau. Ritu 169. num. 14 92
- Obligatio ad certam poenam iniuriam prosequentibus abrogata est, successitque in eius locum cautio de expensis in casu succumbentis.** Carau. Ritu 194. numero 2 107
- Obligatio bonorum facta pluribus, cuius hypotheca sit anterior.** Cauen. Ritu 2. num. 4 182
- Obligatio penes acta liquidata priuatam executionem habent.** Carau. Ritu 127. num. 5 67
- Obligatio ab actuario captæ domi, per ciuitatē, vel in strata publica an executionem paratam habeat.** Carau. Ritu 128. num. 12 68
- Obligatus fideiussore dare cum effectu eos præstare debet.** Carau. Ritu 211. num. 1 115
- Observantia duplex est.** Carauita, Ritu primo, numero decimo quinto 2
- Observantia dicitur habere effectum declaratiuū.** vbi supra, num. 15 eod.
- Observatum in magna curia in omnibus alijs curijs regni seruandum est.** Carau. Ritu. 1. num. 3 1
- Obstetricæ medicorum numero adscribuntur.** Carau. Ritu 267. num. 12 147
- Occisi corpus si non reperitur quid agendum sit in processu criminali.** Cauen. Ritu 41. num. 12 184
- Occupantis melior est conditio.** Carauita, Ritu 23. numero 12 21
- Offensus si est aliquis, & eius pater vel tutor qui posunt, iniuriam remiserint, an mater eius accusare poterit.** Carau. Ritu 191. num. 9 105
- Offensus non dicit se agere velle nunquid ad inquisitionem præceptum fieri possit quod infra terminū agat, alius non audietur.** Carau. Ritu 202. nu 7 110
- Offensus iniuriam & offensam coram testibus renunciauit & non fuit consecutum instrumentum, an talis remissio possit per testes probari, indeque ad compositionem deueniri.** Carau. Ritu 275. num. 15 155
- Offerens pignora liberatur, & qualiter, cum limitationib.** Cauen. Ritu 173. num. 5 195
- Offerens quibus casibus iudicium subire non teneatur.** vbi sup. num. 9 195
- Officia duo incompatibilia eodem tempore quando quis exercere possit.** Cauen. Ritu 8. num. 1 183
- Officiale barattariam committentem cæteri officiales reuelare tenentur.** Carau. Ritu 4. num. 1 7
- Officiales omnes an teneantur seruire personaliter, vel possint per substitutum.** Carau. Ritu 2. num. 16 4
- Officiales an vnum tantum officium exercere debeant, cum ampliationibus & limitationibus suis.** vbi supra, numero 30 5
- Officiales omnes curiæ secreta nemini per se vel per alium pandere debent.** Carau. Ritu 3. num. 2 6
- Officiales cum licentia mandato superioris quando secreta reuelari possint.** vbi sup. num. 11 eod.
- Officiales an debeant honorari a priuatis in assurgendo & saltando, & si priuati id non fecerint, an sint puniendi.** Carau. Ritu 5. num. 12 9
- Officiales a captura incipere possunt, tamen ad hoc cogi non possunt.** Carau. Ritu 39. nu. 11 27
- Officiales Baronum an regij duci possint.** Cara. Rit. 49. numero 7 35
- Officiales in exercitio officij delinquentes quando inquiri possint, durante, vel finito officio.** Carau. Rit. 49. numero 25 36
- Officiales deputati per prelatos ecclesiasticos in aliqua terra an & quo casu subsint Magnæ Curie Vicariæ.** Carau. Ritu 52. num. 6 38
- Officiales Baronum in Regno quam potestatem habeant circa commutationem poenarum, & delicta componenda, & remittenda.** Carau. Ritu 272. nu. 7 151
- Officiales indebite componentes qua actione teheantur.** Carau. Ritu 276. num. 5 167
- Officiales in quibus causis sportulas exigere possint.** Carau. Ritu 288. num. 7 163
- Officiales durante officio conueniri non possunt, cum ampliationibus & limitationibus.** Carau. Ritu 295. numero 3. 4. & 5 167
- Officiales omnes regulariter annales esse debent, vbi sup. numero 6 167**
- Officiali recedere non licet a ciuitate Neapolis, nisi ob tenta venia maioris magistratus, & practica traditus super hoc per Carau. Ritu 7. num. 1 10**
- Officiali non sufficit superioris veniam impetrasse si vltra præfixum terminum reuertatur.** vbi sup. nu. 5 11
- Officiali absque superioris licentia an discedere liceat si aliquod insurgat impedimentum ad ius ministrandum, idem propter ferias an licebit.** ibid. nu. 6 eod.
- Officiali ex delicto bannito, eius iurisdictio suspenditur.** Carau. Ritu 220. num. 20 118
- Officialis ad beneplacitum reputatur vt perpetuus.** Carau. Ritu 2. num 25 5
- Officialis durante officio nullo modo contrahere potest.** vbi sup. num. 27 5
- Officialis durante officio non conuenitur.** ibidem, numero 28 eod.
- Officialis vt alium officialem enormia committentem non reuelans puniatur, quæ requirantur, cum limitationib.** Carau. Ritu 4. num 2. 8. & 9 7 & 8
- Officialis collegam suum non bene se gerentem nunquid scire teneatur.** Cara. Ritu 4. num. 14 8
- Officialis non potest recedere a ciuitate Neapolis etiã causa Reipublicæ, & infirmitatis, & voti adimplendi, necnon creationis gratia infra dietam sine licentia maioris magistratus.** Carau. Ritu 7. nu. 2. & 5 11
- Officialis quando possit seruire per substitutum.** vbi supra, numero 3. & 6 eod.
- Officialis recedens, statimque reuersus si sit, non indiget, vt superioris veniam impetret.** ibid. num. 4 11
- Officialis sine venia ab officio recedens qua pena plectendus sit, & cuius temporis salario priuetur, vbi supra, numero 7 11**
- Officialis successoris aduentum expectare tenetur.** ibid. numero 8 eod.
- Officialis alicuius curiæ quare in ea aduocare vel procurare prohibetur, cum duabus ampliationibus.** Carau. Ritu 11. num. 1. & 2 13
- Officialis maioris iudicis si in terra Baronis delinquat extra officij exercitium, per Baronem punietur, secus si in officij exercitio.** Carau. Ritu 49. num. 14 36
- Officialis dupliciter, scilicet large & strictè sumitur.** vbi supra, num. 22 36
- Officialis si durante officio commisit adulterium, furtum, homicidium, & similia, vel eis committendis præstitit auxilium & fauorem, an dicatur deliquisse in exercitio officij, ibid. num. 27 37**
- Officialis si officio durate deliquit an conueniri possit.** Carau. Ritu 68. num. 7 43
- Officialis quando dicatur vel non dicatur constitui in mora a parte circa examinationem testium.** Carau. Ritu 69. numero 8 45
- Officialis quilibet in fine officij sindicatui stare tenentur.** Carau. Ritu 295. num. 1 167
- Officialis non demonstrans literas sindicatus ad aliud officium non est assumendus, cum duplici ratione, & ampliationib.** vbi sup. num. 8 167
- Officialis in sindicatu non habens criminales querelas, relicto procuratore potest inde recedere, cum limitat.** ibid. numero 11 eod.
- Officialis quando vere sindicatui stetit dicitur.** vbi supra, numero 3 168

Index .

- Officialis eorum quo iudice stabit sindicatui . ibidem , numero 15** eod.
- Officialis si accusatur suspectus , an finito officio , & confirmatus succedat ut suspectus . Cauen. ritu 266 , numero 7** 201
- Officialis , magister , stipendiarius , Agrimensor , an possit alium in locum ipsiusmet substituere . Scagl. Ritu 2 . numero 1** 208
- Officialis mortuus qui erat supernumerarius , numerus reuertitur ad pristinum , vbi sup. num. 2** eod.
- Officialis si mortuus sit , si subrogatus in locum ipsius erit vltimus , non ingreditur locum defuncti . ibid. numero 3** eod.
- Officialis tenetur secreta in secreto tenere . Scagl. Ritu 3 numero 1** eod.
- Officialis reuelans qua poena puniatur . vbi supra , numero 2 . & 5** eod.
- Officialis non reuelans tractatum contra Regem qua poena puniatur . ibid. num. 3** 208
- Officialis quando possit recedere ab officio , & causa legitima recedendi qua sit . Scaglio . Ritu 7 . numero primo , & secundo .** 209
- Officialis non potest exercere duo officia . Scagl. Ritu 8 . numero 1** eod.
- Officialis non potest exercere tutelam , procuracionem , baliatum , vbi sup. num. 2** eod.
- Officialis olim & hodie excusatur a tutela praeterquam in proprijs filijs . ibid. num. 3** eod.
- Officialis non potest esse arbiter . vbi supra . numero quarto .** eod.
- Officialium sindicatus quo in loco fieri debeat . Carau. Ritu 49 . num. 26** 36
- Officij nomen ad omne ministerium est generale capiturque large & stricte . Cara. ritu 9 num. 5** 12
- Officij finis quo casu dicatur vsque ad aduentum successoris vel non . Carau. ritu 295 . num. 7** 167
- Officium aduocatorum est nobile & honorabile , Carau. Ritu 100 . num. 2** 59
- Officium procuratorum nobilitate admitti facit , adeo quod nobilis illud exercens cum plebeis connumerabitur , vbi sup. num. 4** 69
- Officium iudicis residet in persona ipsius Carau. Ritu 262 . numero 18** 141
- Officium Logothetae & Protonotarij vnictum hodie est in Regno Carau. ritu 265 . num. 15** 145
- Officium Protonotarij in quibus versatur hodie in Regno , qui appellatur illustris . vbi sup. num. 16** eod.
- Officium iudicis in quibus casibus restringitur . Cauen. ritu 68 . num. 3** 187
- Officium iudicis nisi petenti non impartitur . Cauen. ritu 245 . num. 16** 200
- Officium rarij dicebatur quaestorium . Scagl. ritu 9 . numero 2** 209
- Omittens excommunicationis exceptionem scienter tenetur in expensis , redditurque propter ea processus nullus . Cara. ritu 236 . num. 8** 127
- Omne authenticum est publicum , non econuerso . Cara. Ritu 277 . num. 9** 157
- Omnes Barones habent quatuor literas arbitrarias , & propterea penas componunt , & permutant . Carau. Ritu 47 . num. 8** 34
- Omnes causae in Regno sunt summariae Carau. ritu 48 , numero 3** 34
- Omnis qui expresse non repelluntur ad denunciandum admittuntur . Carau. Ritu 68 . num. 11** 44
- Omnis curiae Regni obseruare tenentur , quod Magna Curia Vicariae obseruat . Carau. ritu 304 . num. 3** 177
- Omnia nostra facimus quibus nostra impartitur auctoritas . Carau. ritu 128 . numero 13 . fol. 8 . & rit. 166 . numero 40** 84
- Omnimodo verbum quam habeat naturam , Carau. ritu 248 . num. 3** 132
- Opem praestans proiicienti sagittam an eadem poena puniatur , & de pluribus similibus . Cauen. ritu 276 , numero 28** 205
- Opem simpliciter praestans mitius , quam principaliter regulariter puniatur . vbi sup. num. 29** eod.
- Opinio communis doctorum qua , & quomodo colligatur . in Add. C. P. ritu. 269** 139
- Opponens declinatoriam fore se non defendit nec iudicium suscipit Cara. ritu 269 . num. 2** 201
- Opponens exceptiones an causam in vinculis dicat . Cauen. Ritu 166 . num. 29 .** 193
- Opponi qua possint contra instrumentorum saluam & inualiditatem . Cauen. Ritu 166 . nu. 34** eod.
- Opponi potest contra instrumentum quod caret subscriptione notarij , anni , & indictionis . vbi sup. n. 39 . eod.**
- Ordine verborum in libello omisso , an & qualis esse debeat ex ordine intellectus praesumatur . Carau. ritu 2 . numero 12** 4
- Ordo est omnium rerum fundamentum , & modus agendi , parium ac disparium rerum dispositio , compositio rerum aptis , & accommodatis locis . Carau. ritu 2 . num. 1** 3
- Ordo memoriae lumen maximū affert , vbi sup. n. 2 . eod.**
- Ordo in Paradiso ortus , est in omnibusque rebus seruandus . ibid. num. 3** eod.
- Ordo in consilijs , & reformationibus quis sit . in eod. n. 4**
- Ordo facti designat ordinem intellectus , ordo intellectus verborum ordine percipitur , vbi sup. nu. 5 . eod.**
- Ordo quis seruetur in votandis causis in sacro consilio , ibidem , num. 7** eod.
- Ordo vbi non est ibi est confusio . vbi sup. num. 10 . eod.**
- Ordo argumentum praebet libellis , contractibus , & testamentis . in eod. num. 1** eod.
- Ordo scripturae in iure attenditur . Carauita , Ritu 23 , numero 3** 21
- Ordo quis hodie in Regno seruandus sit pro executione poenarum fiscalium , & ipsius ordinis traditur ratio per Carau. ritu 134 . num. 1** 79
- Ordo seu solemnitas iudiciorum duplex , alter de substantia , alter vero de iustitia . Cara. ritu 288 . num. 22** 163
- Ordo seruandus est . Cauen. Ritu 2 . nu. 1** 182
- Ordo facit conditionem . vbi sup. num. 7** eod.
- Ordo iudicij vnde ortum habuit . ibid. num. 10 . eod.**
- Ordo quid sit , pluraque de ordine , & quod aliquando non seruetur . in eod. Ritu num. 11** eod.
- Ordo literae seruandus , & vbi . Cauen. ritu 291 . n. 4 .** 206
- Originalia instrumenta praesentata an & quo casu restituantur producenti , vel remaneant in actis notarij . Carau. ritu 176 . num. 1** 97
- Origo repetendorum testium ad fisci instantiam vnde sit . Carau. ritu 157 . num. 12** 77
- P
- Pacta nudo ius non patrocinatur . Cauen. Ritu 188 , numero 6** 205
- Pactum quando coherentia contractus vestitur . Carau. ritu 159 . num. 2** 78
- Pactum in instrumento , quod non soluens capiatur propria creditoris auctoritate , an valeat . Cauen. ri. 170 . numero 12** 194
- Palatium & ciuitas aliquando dantur loco carceris cum fideiussoribus . Carau. ritu 166 . num. 28 .** 84
- Papa vel princeps in criminalibus testium audientiam committere potest . Carau. ritu 157 . num. 8** 77
- Papa & Imperator verbo doctorandi potestatem habet . Cauen. ritu 101 . num. 6** 20
- Paritate temporis doctoratus concurrente , praesertur aetate senior Carau. ritu 101 num. 2** 60
- Paritate aetatis & doctoratus data inter doctores , praesertur qui libros composuerit , & hoc cessante , nobilior sanguine praesertendus est . vbi sup. num. 6** eod.
- Paritate data inter nobiles quis sit praesertendus . ibidem , numero 7** eod.
- Pars auersa dicens velle producere testes publicationem impedit , & quare . Carau. Ritu 72 . num. 2** 47

Index

Pars interrogata potest post conclusionem ex officio.	Pecuniarum verbum frigidè, large, & largissime sumitur, & in specie de vnoquoque modo tractat. Carauita, ritu 25. numero 1	129	21
Pars offensa quoad ducuntur in sui preiudicium, non autem facti, potest se concordare. Carauita, ritu 272. numero 1	Pecuniam appellacione quid contineatur. vbi sup. n. 3. eo.	151	21
Pars offensa in instrumento remissionis aliquam penalem fecit remissionem, & sequuta compositione postea eam non adimpleuit, nunquid potest iterum accusari. Cara. ritu 275. num. 12	Pecuniam qui non habet, habet tamen cessionis beneficium. Carau. ritu 166. num. 55	155	85
Pars contra quam est liquidandum instrumentum an sit cunctanda in liquidatione ipsius instrumenti. Cauens. ritu 286. num. 1	Pecuniam an tantum apud zrarium, vel & apud electum a iudice vel alium deponere quis possit. Carau. ritu 169. numero 4	203	92
Pars non vocata publicatio fieri non debet. Carauita, ritu 72. numero 1	Pecuniam publicam erogare spectabat ad quæstorem. Scaglio. ritu 9. num. 4	47	209
Parte concordata vbi proceditur ex officio rito deuenitur ad sententiam. Cara. ritu 261. num. 2	Per equitatem omnia quæ de more purgatione dici possent limitantur. Carau. ritu. 173. num. 3	140	95
Partes an possint prorogare tempus interponendæ, introducendæ, & prosequendæ appellacionis. Scaglio. ritu 6. numero 6	Perceptor prouentuum alias, etarius appellatur. Carau. ritu 45. num. 1	208	30
Partes an possint acquiescere, & parere quod appellacio deserta discutatur. vbi sup. nu. 10	Perceptor antiquius quæstor appellabatur, & quare. vbi supra, num. 2	208	cod.
Parti non protestanti non succurritur. Carau. ritu 92. numero 3	Percursum cum bastono quando pæna manus puniatur, locumque torturæ faciat. Cauens. ritu 68. numero primo.	209	186
Partis citatio in quibus probationibus requiratur. Cauens. ritu 181. num. 1	Percursum facta cum instrumento ferreo locum habet manus abscissio. Carau. ritu 68. num. 1	195	43
Pater filium accusare non tenetur. Carau. ritu 4. nu. 9	Percursum facta cum baculo, vel simili, quando procedatur ex officio vel ad denuntiam. vbi supra, numero 2. eodem. cum planella mulier percutiens qualiter punita. C. P.	8	ibidem
Pater in ius a filio sine venia non vocatur, nec patria. Cara. ritu 191. num. 20	Percursum cum baculo an occidendi animum habuerit. Cauens. ritu 68. num. 2	105	186
Pater in bonis filij in quibus ei usufructus non acquiritur non erit legitimus administrator. Cara. rit. 261. numero 6	Peremptorium edictum quod dicatur. Scag. ritu 69. numero 1	109	211
Pater an vt pater vel procurator filij admittatur ad eius defensionem capitalem. Cauens. ritu. 108. nu. 4	Peritium non punit de qua pæna sit intelligendum. Cauens. ritu 79. num. 3	189	187
Patenus consensus an sufficiat minori accusatio. Cauens. ritu 201. num. 2	Peritium quid sit & quomodo puniatur. Scagl. n. 365. numero 1	197	217
Patientia in iudicio stipulationis vim habet. Carauita, ritu 159. num. 3	Peritius non dicitur qui ex iusta causa deserit sacramentum. Scagl. Ritu 365. num. 5	178	cod.
Patria defensio cui libet permittitur. Carau. ritu 191. numero 18	Peritius quomodo puniatur. vbi supra. num. 7	105	cod.
Patria & parentes a parti procedere videntur. in addit. C. P. rit. 191	Peritius, an perdat causam. ibid. num. 8	105	cod.
Pauper in pecuniarijs causis mitius quam diues puniendus est. Carau. ritu 103. num. 2	Peritium qui excusari videantur. in Additio. C. P. Ritu 79.	61	51
Pauper quis dicatur. Cauens. ritu 10. num. 3	Permissum vni cæteris prohibitum censetur. Carau. ritu 295. num. 16	183	168
Pauper diuiti quando præferatur, vbi supra. num. 9	Personæ egregiæ quæ dicantur. Carauita, ritu 142. numero 7	103	73
Pauper effectus propter suam culpam perdit omnia paupertatis priuilegia. Cauens. ritu 290. nu. 26	Personæ priuilegiatæ in fori electione conuentæ in magna curia, si ibidem consentiant, an post litem contestatam possint poenitere. Carauita, ritu 231. numero tertio	206	122
Pauperes in poenis pecuniarijs mitius quam diuites, in corporalibus autem grauius sunt puniendi. Carauita, ritu 272. numero 16	Personæ priuilegiatæ circa electionem fori possunt etiã post conclusum in causa variare ab eo cui consenserunt, cum fallen. vbi supra. num. 6	152	cod.
Pauperi danda est copia processus absque salario. Cauens. ritu 290. num. 10	Personæ miserabiles priuilegio fori gaudere volentes, probare tenentur se tales esse. Carau. ritu 233. nu. 5. 123	206	123
Paupertas pluribus probatur modis. Cauens. ritu 290. numero 27	Personæ conditio vbi facit locum beneficio, ea cessante, beneficium etiam cessat. vbi supra. num. 13	206	126
Paupertatis priuilegia remissive quinquaginta septem. vbi supra. num. 9. cum plurib. seq.	Personæ extrinsecæ nunquam subaudiuntur in contractibus. Carau. ritu 286. num. 6	206	160
Paupertatis incommoda multa. ibid. num. 24	Personæ ecclesiasticæ quæ sint. Cauens. ritu 68. nu. 5. 187	206	187
Pecunia prouenienda de remissione iniuriæ monacho illatæ, an competat eius patri, vel suæ ecclesiæ. Cara. Ritu 275. num. 33	Personæ priuilegiatæ quæ sint, remissive. Cauens. rit. 239. numero 2	156	199
Pecunia coram notario, & testibus numeranda est. Cauens. ritu 173. num. 2	Personæ cõiunctæ quæ dicantur. Cauens. rit. 266. nu. 5. 201	194	206
Pecunia pro testium extra regnum examinatione deposita quando inter curiam & partem sit diuidenda. Cauens. ritu 246. num. 2	Personæ miserabiles quæ dicantur. Cauens. ritu 290. numero 8	200	206
Pecunia attributa erat illa quæ consignabatur alicui solnenda, & plura de hac, & de pecunia quam in regno stipendiorum pecuniam vocant. Scagl. ritu 9. nu. 5. 209	Personarum nulla exceptio apud iudicem, sed equalitas semper seruanda est, & in quibus casibus in specie. Cara. ritu 46. num. 1	209	31
Pecunia emendarum, mulctarum, poenarum, & contumaciarum debet venire ad manus perceptorum. vbi supra. numero 9	Petens insufflationem spiritus quando teneatur reficere expensas. Cara. ritu 248. num. 6	209	132
Pecunia mundum destruit, præfectionemque non sinit. Carau. ritu 10. num. 13	Petitio absentis, carcerationis vel infirmitatis in criminalibus admittitur, si præsentetur curia adhuc sedente. Carau. ritu 206. num. 5	12	113
	Petitio quæ similis esse potest clericatus petitioni. Carau. ritu 299. num. 4		174

Index I

¶ Plura causa multa habet privilegia. Carau. ritu 128. numero 7. 119	Pœna minoratur in committendo delictum ex infamia fore. Cauen. Ritu. 276. num. 19. 302
¶ Plura delicta in unum concurrentia impunitatem an perdant. Carau. Ritu 68. numero 6. 44	Pœna mortis quis ex præsumptionibus non damnantur vbi supra. num. 15. eod.
¶ Plura beneficia si petantur in vna causa, utud plurale ad duo raturum beneficia verificabitur. Carau. ritu 71. numero 1. 46	¶ Pœna occisi an teneatur ille qui percussit cum bastone & occidit non tamen animo occidendi. ibidem. numero 16. 46
¶ Plures quando in accusando concurrunt, quis præferendus sit. Carau. Ritu. 191. num. 15. 105	¶ Pœna augatur an verberantæ armatis gentibus, tabiter- que verberans nunquid foriudicabitur. vbi supra. numero 20. 201
¶ Plures casus in quibus expensæ in iudicio factæ ante diffinitiuam præstantur. Carau. ritu 298. num. 1. 172	¶ Pœna minus morte qualiter intelligatur. ibidem. numero 21. eod.
¶ Pœna per vim extorquentis est in quadruplum, atque exilij. Carau. ritu 14. num. 6. 14	¶ Pœna iudicis recipientis munera in Regno est exilij & quadruplici. Scagl. Ritu 14. num. 3. 209
¶ Pœna sequi debet delicto conformis. Carau. Ritu 217. numero 3. 20	¶ Pœna fiscales in Regno de regalibus esse dicuntur. Carau. ritu. 47. num. 4. 133
¶ Pœna delicti est corporis afflictiva. Carau. ritu 71. numero 12. 28	¶ Pœna appellatio corporalem continet. Carauita. Ritu 79. numero 8. 151
¶ Pœna rationis antiquitus habebat locum contra eum qui suam vel suorum iniuriam prosequi volebat; vt ad eam se subscriberet. Carau. Ritu 194. num. 1. 107	¶ Pœna genus indicat crimen an sit capitale vel non. Carau. Ritu 109. num. 3. 65
¶ Pœna priuati carceris quando dicatur. Carau. Ritu 47. numero 14. 34	¶ Pœna in Regno nunquam exiguntur, nisi concurrente interesse, de stylo. Carau. ritu. 168. nu. 6. 91
¶ Pœna legis lulie quando locum habeat, & quæ sit. Carau. Ritu 68. num. 3. & 4. 243	¶ Penam commutare vel remittere post sententiam solius principis est. Carau. Ritu 272. num. 11. 154
¶ Pœna iudicis arbitrio imponitur loco deportationis. vbi supra. num. 6. eod.	¶ Populi appellatione qui contumacantur. Cauen. Ritu 192. numero 1. 194
¶ Pœna extractionis armorum est duplicata pœna portationis armorum in Regno. Carau. vbi sup. nu. 14. 44	¶ Positiones in causis criminalibus non sunt parte parti. Carau. ritu 70. num. 8. 46
¶ Pœna silentij inruptis carcer est regentis arbitrio. Carau. Ritu 103. num. 4. 61	¶ Positiones & articuli in quo differant. Carauita. ritu 74. numero 1. 51
¶ Pœna exigenda a rumponibus silentij cura sedona re est secundum personarum diuersitatem. Carau. ritu 104. numero 3. eod.	¶ Positioni criminosa an quis respondere teneatur. Carau. Ritu 300. num. 21. 1073
¶ Pœna manus erant antiquitus puniendi ij contra quos accusabatur in instrumenta iuxta formam ritus. Carau. Ritu 109. num. 2. 63	¶ Posse id dicimur qd saluo honore, & absq; magna difficultate possimus. Carau. ritu. 5. num. 3. fol. 9. & Ritu 18. numero 1. 17
¶ Pœna contra ventum causa in contractu apposta extra iudicium non exequi possit parte non citata. Carau. Ritu 128. num. 3. 168	¶ Possessio seu quasi & etiam deceptatio in rei venditione ex parte Rei interuenire debet. Carauita. Ritu 300. numero 1. 174
¶ Pœna contumacia in ciuilibus est tertia pars bonorum mobilium. Carau. Ritu 133. num. 1. 79	¶ Possessio civilis & dominium vel quasi ex parte actoris requirunt in re venditione. vbi sup. nu. 3. eod.
¶ Pœna contumacia criminalis est tertia pars mobilium. Carau. Ritu 133. num. 1. 79	¶ Possidens, seu pro possidente habetur qui dolo se cito quominus possideret. Carau. ibid. num. 2. eod.
¶ Pœna que soluitur pro contumacia liquidati instrumenti hodie in Regno. Carau. ritu 202. nu. 2. 110	¶ Post desertionem habetur ac si non esset appellatum. Carau. ritu 264. num. 9. 142
¶ Pœna petiurij per regni constitutiones est mutilatio manus; alia vero est de iure communi. Carau. ritu 171. numero 1. 94	¶ Potestas procedendi ex officio a pœna impositione regulatur. Carau. Ritu 68. num. 8. 44
¶ Pœna mutilationis manus pro petiurio in pecuniaria hodie quasi in Regno. vbi supra. num. 2. eod.	¶ Potestas an cognoscere possit de iniuria sibi illata, vel eius familiari, & quid si est lis inter familiares. Cauen. ritu. 55. numero 6. 185
¶ Pœna turpilliani que erat de iure antiquo, & quando perimitebatur. Carau. ritu 202. num. 2. 110	¶ Potestas an possit assessorem punire, remissive. vbi supra. numero 7. eod.
¶ Pœna actoris in vltimo peremptorio non comparentis ad accusandum Reo contumaciam in ciuilibus. Carau. ritu 207. num. 3. 114	¶ Potestas secularis de clerico in quibus casibus cognoscatur. Cauen. ritu 235. num. 2. 125
¶ Pœna sextæ partis mobilium quando & vbi statuta. Carau. Ritu 218. num. 2. 116	¶ Practica quando fisci patronus aliquid sine presentia procuratoris facere intendat. Carau. ritu 17. nu. 4. 16
¶ Pœna statuta contra iudicem causam infra tempus instanti non expedientem, intelligitur expeditione a parte petita. Carau. ritu 245. num. 4. 131	¶ Practica super solemnitatibus a fisco inquisito designatis. Carau. ritu 26. num. 4. 19
¶ Pœna pecuniaria commutata ex personali num ad barones ciuiliu causarum spectet. Carauita. Ritu. 272. numero 8. 152	¶ Practica que seruetur ab actuario in subscriptione scripturæ per soribam scripta. Carau. ritu 34. num. 2. 24
¶ Pœna ex delicto an ex pacto priuati debeat. Carau. Ritu 275. numero 14. 155	¶ Practica quando actuarius scribit diem lectæ sententiæ, quomodo scribere debeat. Carau. ritu 37. nu. 6. 25
¶ Pœna Sacerdotis confessionem reuelantis, & alia similia circa idem. Cauen. Ritu 4. num. 6. 182	¶ Practica quando delicti pœna a lege, vel statuto expressa non est, sed arbitraria, non liberari inquisitos sub fideiussoribus. Carau. Ritu 41. num. 15. 28
¶ Pœna priuati carceris est pœna læsæ maiestatis. Cauen. Ritu 56. num. 1. 186	¶ Practica, quando quis per clamidem recipiens carceratum promittensque eum presentare non presentat, ad pœna executionem qualiter sit procedendum. Carauita. Ritu 44. numero 13. 39
¶ Pœna in dubio de corporali intelligitur. Cauen. Ritu 79. numero 4. 188	¶ Practica super testium audientia committenda. Carauita. Ritu 69. num. 11. 45
¶ Pœna contumacia in ciuilibus & criminalibus que sit. Cauen. Ritu 220. num. 2. 197	¶ Practica super termino dilationu. vbi supra. nu. 14. eod.
	¶ Practica repellendi testes quomodo in Regno hodie sit sublata & inducta. Carau. ritu 74. num. 1. 49

Practica

Index.

Practica quando iudex in modicis causis ex non scripto procedit. Cara. Ritu 115. num. 1	64	Practica in presentando iudici causae attestaciones alibi factas. Cauen. Ritu 86. num. 4	188
Practica quando ad deponendum citatus respondere non vult, non curans comparere citatur, & pro cōfesso declaretur. Cara. Ritu 120. num. 1	65	Practica super presentatione instrumenti debiti contra fideiussorem. Cauen. Ritu 166. num. 4	192
Practica super accusatione contumaciae lapsō triduo. Cara. Ritu 123. num. 8	67	Practica quod veniens cum sacco paratus non exigatur de poena unde sumpta sit. Cauen. Ritu 169. numero 1	194
Practica quae obseruetur super citato vno de tribus modis positus per Carau. Ritu 133. num. 3	70	¶ Præambulum ad probandum quem esse heredē quādo, & quibus competat, & nunquid in præambula probatione per heredem facienda aduersæ partis citatio sit necessaria. Carau. Ritu 181. num. 4. & 5	99
Practica quando est examinandus clericus in seculari iudicio. Carau. Ritu 144. num. 1	73	Præambulum quomodo fiat, & quid fit. Scag. Ritu 163. num. 64. fol. 215. & Ritu 282. num. 2	217
Practica in regno hodie est quod testes in termino citari recipiantur etiam post terminum, & si elapso termino examinati nō fuerint: sit tamen publicatio cū termino tot dierum. Carau. Ritu 149. num. 3. & 4	75	Præceptor prouentuum, alias erarius appellatur. Cara. Ritu 45. nume. 1	30
Practica circa liquidationem faciendam a carcerato. Carau. Ritu 166. num. 13	83	Præceptor antiquus quæstor appellabatur. Et quare. Carau. Ritu 45. num. 2	eod.
Practica super liquidatione a minore faciendam. vbi supra, numero 14	eod.	¶ Præcepta absolutoria vel cōdemnatoria an sint interlocutoria. Carau. Ritu 256. num. 4	135
Practica quomodo creditori consulatur quando debitor est suspectus fugitiuus. Carau. Ritu 170. num. 1	93	¶ Præceptum iudicis factum in confessum habet executionem paratam, & æquiparatur præcepto facto a notario sponte se obliganti cum iuramento. Carau. Ritu 166. numero 33	84
Practica ad probandum quem esse heredem. Carau. Ritu 181. numero 1	99	Præceptum quod debitori confesso fit quot dies excedere debeat, & vbi fieri possit, & quando oretenus, vel in scriptis. Carau. Ritu 187. num. 3	101
Practica quando credatur instrumentis extra Regnum confectis. Cara. Ritu 188. num. 1	102	¶ Præco tubitæ loco subneitur. Carau. Ritu. 38. n. 2.	26
Practica quomodo fideiubens pro clerico formaliter se obligare debet. Cum ratione. Cara. Ritu 200. nu. 3.	108	Prædicatio non potest alteri delegari, & quare. Carauita, Ritu 2. num. 18	4
Practica de sequestranda per curiam iurisdictione Baronis contumacis pro delicto capitali. Carauita, Ritu 230. numero 21	118	Præfectus erarij omnibus quæstoribus præponebatur, in cuius locum hodie magnus camerarius successit. Carau. Ritu 45. num. 4	30
Practica accusandi contumaciam a reo actori. Carau. Ritu 226. numero 1	118	Præminencia magnæ curiæ consistit in potestate torquendi ex processu informatiuo, & quomodo extensa sit ad iusticiarios prouinciarum. Carau. Ritu 259. numero 10	138
Practica qualiter citatio a iudice seculari cōtra clericū vel monachum faciendam sit. Carauita, Ritu 235. numero 2	125	Præiudicialia in Regno sunt sublata. Carau. Ritu 236. numero 2	127
Practica duplex arbitraria in probatione clericatus. vbi supra, numero 5	125	Prælati multi sunt in Regno habentes terras sibi subditas, & qui sint, remissive. Cara. Ritu 52. num. 4	38
Practica & cautela super presentatione scripturarum ante terminum. Carau. Ritu 242. num. 6	130	Prælatus an sit dominus bonorum ecclesiæ. vbi supra, numero 7	eod.
Practica in Regno quando fabricato processu reus non possit condemnari, quid agendum, cum limitat. Carau. Ritu 248. num. 18	133	Præscriptioni, an possit renunciari. Carau. Ritu 167. numero 35	89
Practica quando transmissus fuit processus ad iudicem ad quem, factaque eius a pertura. Carauita, Ritu 257. numero 4	136	Præscriptioni an cum iuramento possit renunciari. vbi supra, num. 36	eod.
Practica quod a decreto de torquēdo appellatio admitatur, & supersedeatur in tortura, iuri communi est conformis. Carau. Ritu 259. num. 11	138	Præsentatio scripturarum infra terminum coram scribis actuariorum etiam fit. Cara. Ritu 242. nu. 2.	130
Practica quando iudex appellationis expedit prouisiones pro transmissione actorum. Carau. Ritu 260. numero 16	140	Præsentatio scripturæ die feriato an fieri possit. vbi supra numero 3	eod.
Practica in regno in causa appellata quando confirmatur, vel desertur, exequenda a iudice a quo. Carauita, Ritu 262. num. 5	141	Præsentatio scripturæ actus iudicialis non est. ibidem, numero 4	eod.
Practica super decreto quando per curiam causam desertam esse pronunciat. Carau. Ritu 264. nu. 2	142	Præsentatio literarum Magnæ Curie directarum fit a quocunque. Cara. Ritu 278. num. 3	158
Practica Regni coram quibus hodie iudex suspectus sit allegandus. Cara. Ritu 265. num. 2	144	Præsentatio & liquidatio instrumenti idem sunt. Cara. Ritu 185. num. 2	101
Practica quando allegatur in absentia citati, & ipsius practica limitatio. Carau. Ritu 266. num. 2	146	Præsentationi instrumenti præscribitur. Scagl. Ritu. 263. numero 62	215
Practica super excusatione personæ citatæ, cū ampliationibus & limitationibus. Carau. Ritu 267. nu. 3	147	Præsentia alicuius quum solum pro actus solemnitate requiritur, non vt eius consilio reguletur, sufficit eius presentia, licet contradicat. Cara. Ritu 17. nu. 3	16
Practica exceptionis opponendæ quando citatur aliquis repertus alibi carceratus. Carau. Ritu 269. nu. 14.	149	Præsides Regiæ cameræ nunquid ordinarij vel delegati dicantur. Cara. Ritu 265. num. 28	145
Practica de prouidendo a iudice de tutore vel curatore in litem pupillis eum non habentibus. Carau. Ritu. 291. numero 2	165	Præsides de iure communi officiales in sua prouincia delinquentes punire debent. Carau. Ritu 49. nu. 1. 35	35
Practica super taxatione expensarum, cum limitationibus. Carauita, Ritu 298. numero 6. 172. & Ritu 310. numero 1	178	Præueniens Actor, præuentus Reus dicitur. Carauita, Ritu 190. num. 3	104
Practica pro examinandis mulieribus honestis in ciuilibus & criminalibus in Regno, cum ampliat. Ca-		Præuenienti creditorē denegat audiētia. vbi sup. n. 7. eod. Præuentio, si apparet de prioritate præuentionis per horas, nunquid adhuc non operabitur tanquam facta eodem die. Cara. Ritu 186. num. 4	101

Index :

- Præuentio in materia iurisdictionis qualiter fiat.** Carau. Ritu 189.num.1 103
- Præuentio in materia iurisdictionis per citationem inducitur.** Carau. Ritu 205.num.16 113
- Præuentio minoris poenæ affectatæ procurata ab vno iudice, non prodest delinquenti quin possit ab alio iudice puniri.** Carau.ritu 269.num.23 150
- Præuentio locum habet inter plures iudices cumulatiuam iurisdictionem habentes.** Carauita,ritu 295.numero 18 168
- Præuentio per citationem quando inducatur.** Cauens.ritu 168.num.3 194
- Præuentio fit per citationem, & in ipsa præuentione dies, non hora consideratur.** Cauen.ritu 189.numero 1.& 2 195
- Præuentio quomodo fiat.** Scagl.rit.163.num.59 214
- Præuentiones in Regno Franciæ fieri non possunt nisi coram Regio officiali cum ratione, vt per Cara.ritu 190.num.1.& limita vt num.3 103**
- Præuentiones quibus in negocijs fieri possint.** vbi supra numero 2 104
- Præuentionis materiam remissive habes per Cauens.ritu 168.num.1 194**
- Pragmatica iuri communi addere debet.** Cara.ritu 297 numero 9 171
- Pragmatica Regni noua de iectu an ad mandantem etiã extendatur.** Cauen.ritu 276.num.32 203
- ¶ Pratum venditum ad ius pasculandi an sit liquidum si renunciatio patentiæ in instrumeto non appareat.** Carau.ritu 167.num.20 88
- Præmium non debetur ei qui actum facit ex necessitate officij, non sponte.** Carau.ritu 19.num.3 17
- Primum fatale currit a die interpositæ appellationis.** Sagl.ritu 6.num.2 208
- Princeps concedendo secundum officium an videatur dispensasse posse vtrumque simul retineri.** Cara.ritu 2.numero 31 5
- Princeps duci præferendus est.** Cara.ritu 46.nu.10 31
- Princeps quasi primum locum tenens abusiue dicitur.** vbi supra,num.11 eod.
- Princeps propriæ imperator dicitur.** ibid.num.12 32
- Princeps inuertiendo aliquem non præsumitur tollere ius tertij.** Carau.ritu 49.num.16 36
- Princeps secularis potestatem non habet contra ecclesiasticas personas.** Cara.ritu 66.num.2 42
- Princeps in criminalibus testium audientiam committere potest.** Carau.ritu 157.num.8 77
- Princeps non potest in partis lætæ præiudicium delicta componere, nisi de absoluta potestate.** Cara.rit. 173.numero 2 153
- Princeps actui iurato derogare non intendit.** Carauita ritu 287.numero 7 161
- Princeps super iuramentis vim apostolici habet.** vbi supra,numero 10 eod.
- Princeps num solus causas summarie committere possit.** Carau.ritu 288.num.9 163
- Princeps concedendo vel confirmando iuri tertij derogare non intelligitur.** Cara.ritu 301.nu.4 176
- Princeps iuri tertij præiudicare nunquam velle intelligitur, quod minime sine causa facere poterit.** Carau.ritu 311.num.11 180
- Princeps ex causa & de plenitudine potestatis an priuilegia possit reuocare.** Cauen.ritu 46.num.11 184
- Princeps non potest aliquid concedere in præiudicium tertij.** Scagl.ritu 54.num.3 211
- Princeps num possit remittere periurium.** Scagl. Ritu 365.numero 6 217
- Principales examinandi in quibus casibus articulis seu positionibus alienum factum continentibus respondere non teneantur.** Carau.ritu 79.num.2 51
- Principales examinandi super articulis num cū aduocati vel procuratoris consilio deponant vel non .** vbi supra,numero 3 51
- Principales deponetes in ciuilibus & criminalibus quæ poenam varietatis & periurij incurrat.** ibid.n.7. eod.
- Principales examinandi petere possunt articulorum copiam, ante & post eorum examen.** vbi supra, numero 9 52
- Principales & fideiussores iurant in criminalibus, secus in ciuilibus.** Carau.ritu 165.num.2 81
- ¶ Principalis si multum simplex esset, & facile in respondendo deciperetur, nunquid pro eo respondeat eius aduocatus.** Carau.ritu 79.num.4 51
- Principalis super articulis interrogandus per procuratorem instructum quando respondebit.** Carauita,ritu 93.numero 1 157
- Principalis offensus si remittat, an alij admittantur.** Carau.ritu 191.num.10 105
- Principalis non potest renunciare nisi in sui præiudicium.** vbi supra,num.11 eod.
- Principalis nunquid post conclusum in causa interrogari possit.** Cauen.ritu 93.num.1 188
- Principalis creditor & cessionarius habet idem ius executionum.** Cauen.ritu 286.num.5 203
- ¶ Principalem responsiones in fine cuiusque articuli in scriptis redigendæ sunt.** Carau.ritu 79.num.6 51
- ¶ Principi a priuato aliquid absque salario habere non licet.** Carau.ritu 99.num.8 59
- ¶ Principis sententiæ ex iracundia latæ pro quanto tempore sit differenda executionio.** Carau.rit.259.nu.4.137
- ¶ Priuatæ personæ quæ dicantur.** Cara.ritu 103.nu.1.61
- ¶ Priuilegia indulta viduis ac pupillis an in diuitibus locum habeant.** Carau.ritu 19.num.11 18
- Priuilegia viginti indulta viduis, pupillis, miserabilibus que personis.** vbi supra,num.18 eod.
- Priuilegia miserabilibus personis concessa eis denegantur si propria culpa in miseriam deuenerint.** ibidem, numero 33 19
- Priuilegia a Regibus concessa sunt perpetua regulariter, reuocarique non possunt.** Carauita Ritu 46.numero 25 32
- Priuilegia baronum quid eis tribuant.** Carauita ritu 49.numero 12 36
- Priuilegia personalia cum personis extinguuntur.** Carau.ritu 228.num.16 119
- Priuilegia concessa remunerationis causa in vim contra actus transuerunt.** Cauen.ritu 46.nu.6 184
- Priuilegia concessa priuilegiatis personis quæ sint.** Cauen.ritu 67.num.7 186
- Priuilegia doctoratus, remissive.** Cauens.ritu 101.numero 13 189
- Priuilegia ius tertij quanto minus possunt, lædere debent.** Cauen.ritu 287.nu.16 204
- Priuilegia quinquaginta septem paupertatis remissive.** Cauen.rit.290.nu.9.cum plurib. seq. 206
- ¶ Priuilegiati qui sint.** Cauen.ritu 67.nu.6 186
- ¶ Priuilegiatis quibus permittitur fori electio an eius variatio permittatur.** Carau.ritu 233.nu.8 126
- ¶ Priuilegiatus si comode vti nõ poterit suo priuilegio an familia gaudebit.** Carau.ritu 46.num.28 32
- Priuilegiatus contra priuilegium fori electionem non habet.** Cara.ritu 228.num.3 119
- Priuilegiatus contra non priuilegiatum in electione fori quando perhorrescentiam aduersarij iurare debet.** vbi supra,num.4 eod.
- Priuilegiatus contra priuilegiatum priuilegio an utatur.** Cauen.ritu 71.num.6 187
- Priuilegiatus vt trahat priuilegiatum, exigitur quod perhorrescat.** Scagl.ritu 46.num.2 210
- ¶ Priuilegijs omnibus per derogatiuam clausulam derogatur, cum limit.** Cauen.ritu 46.num.3 184
- ¶ Priuilegio. l. ad egregias. ff. de iureiur. nunquid renunciari possit.** Carau.rit.142.num.10 73
- Priuilegio fori, suoque priuilegio qlibet renunciare potest** præter

Index .

<p>Præter clericum. Carau. Ritu 228. num. 2 119</p> <p>Priuilégio miserabilibus personis concessio renunciari minime potest, cum ratione. Carau. ritu 131. n. 4. 122</p> <p>Priuilégio. l. j. C. quando imper. inter pupil. & vid. ecclesia gaudere quando & in quibus casibus valeat. Carau. Ritu 233. num. 2 123</p> <p>Priuilégio cum clausula, non obstante eorum, an possit de rogari. Scagl. ritu 46. num. 9 210</p> <p>Priuilégio concessum viduis intelligitur de honestis, & pudicis. Carau. ritu 19. num. 7 18</p> <p>Priuilégium & consuetudo parificantur. Carau. rit. 43. numero 7 29</p> <p>Priuilégium specialiter concessum a statuto sublatum non intelligitur. Carau. Ritu 166. num. 2 82</p> <p>Priuilégium eligendi forum Magnæ Curie quibus olim concederetur, & nunc concedatur. Carauita, Ritu 229. numero 6 121</p> <p>Priuilégium electionis fori quibus competat. Carau. ritu 233. num. 1. & quod non Iudææ, & hæreticæ late dicit in principio commenti. 123</p> <p>Priuilégium quid sit, & aliqua de priuilégio. Cauens. ritu 46. num. 4. & 14 184</p> <p>Priuilégium iuratum per generalem clausulam derogationem non tollitur vbi sup. num. 8 eod.</p> <p>Priuilégium speciale per generalem legem non tollitur. ibidem, num. 9 eod.</p> <p>Priuilégium primum in dubio non reuocatur, orta dubietate per posterius. vbi sup. num. 10 eod.</p> <p>Priuilégium clericale qualiter probetur. Cauens. ritu 235. numero 8 197</p> <p>Priuilégium lex est. Cauen. ritu 287. num. 6 204</p> <p>Priuilégium morariorum ad hæredes non transit. vbi supra, numero 15 eod.</p> <p>Priuilégium quando extenditur ad habitantes. Scaglio. ritu 46. num. 1 210</p> <p>Priuilégium ad beneplacitum non potest reuocari. vbi supra, num. 3 eod.</p> <p>¶ Prius, id est per diem, & hora non est in consideratione. Cauen. ritu 197. num. 3 196</p> <p>¶ Pro iurifurandi violatione diriuuntur domus. Cara. Ritu 270. num. 3 150</p> <p>¶ Probatio qualis sufficiat ad excludendum viduam ab electione fori ratione vitæ anterioris inhonestæ. Carau. ritu 19. num. 27 19</p> <p>Probatio per famam semiplena est, & dicto vnus testis æquiparatur. Carau. ritu 41. num. 4 27</p> <p>Probatio per famam quando, & quibus concurrentibus indicium faciat ad torturam. vbi sup. num. 8 28.</p> <p>Probatio facta post terminum, vel paucos dies incontinenti in termino facta esse censetur. Carauita, rit. 149. numero 2 75</p> <p>Probatio per publicum instrumentum aut authenticam scripturam dicitur probatio in promptu. Carau. ritu 174. numero 1 96</p> <p>Probatio per instrumentum realis probatio dicitur, pluribusque modis etiam vbi sup. num. 2 eod.</p> <p>Probatio præambula facienda per hæredem nõquid necessario requirat aduersæ partis citationem. Carau. ritu 181. num. 5 99</p> <p>Probatio clericatus coram seculari iudice ad quid fiat. Carau. ritu 235. num. 6 125</p> <p>Probatio per testes & per scripturas æquiparatur. Carau. ritu 275. num. 17 155</p> <p>¶ Probationes faciendæ super fugæ suspicione an die feriata fieri etiam possint. Carau. ritu 170. nu. 12 94</p> <p>Probationes in causa principali ante litem contestatam non admittendæ. Carau. ritu 294. num. 9 167</p> <p>Probationes factæ sine termini datione an valeant. Cauen. ritu 69. num. 1 187</p> <p>Probationes in criminalibus an sint necessario dandæ. vbi sup. num. 2 eod.</p> <p>Probationes legitimæ quæ sint. Cauens. rit. 189. nu. 10. 195</p>	<p>Probationes per testes & scripturam æquiparantur. Cauens. ritu 235. num. 20 198</p> <p>¶ Probationis nullum genus executionem paratam habet. Carau. Ritu 166. num. 32 84</p> <p>¶ Procedi non potest pro verbis iniuriosis per curiam ex officio ad partis denunciam, sed per libellum, cum limit. Cara. Ritu 311. num. 7 180</p> <p>¶ Processu infra terminum abbreviatum ad iudicem ad quem non presentato, transit sententia in rem iudicatam. Carau. ritu 251. num. 5 134</p> <p>¶ Processus criminales & ciuiles quomodo hodie Neapoli consequuntur. Cara. Ritu 96. num. 4 58</p> <p>Processus nulliter factus per pupillum quomodo conualidetur. Carau. ritu 294. num. 7 167</p> <p>Processus vere per citationem inchoat. Carauita, Ritu 299. numero 2 173</p> <p>Processus si post legitimum tempus presentabitur, ante tamen declarationem desertionis, an ex eisdem actis reuidebitur. Cauen. ritu 260. num. 2 201</p> <p>Processus nullus est, quando citatio est nulla. Cauens. Ritu 289. num. 5 205</p> <p>Processus contra pupillum & eius tutorem solemnibus non adimpletis est nullus. Cauens. Ritu 294. numero 3 207</p> <p>Processus incipit ab apertura. Scagl. ritu 6. uu. 3 208</p> <p>Processus si non presentatur infra quinquaginta dies, videtur in sacro consilio. Scagl. ritu 260. nu. 14 216</p> <p>Procurator fisci aliquid sine fisci aduocati consilio faciens id quod facit non tenet. Cara. ritu 17. num. 1. 16</p> <p>Procurator fisci in iure tripliciter reperitur. vbi supra, numero 5 16</p> <p>Procurator patrimonij & fiscalium quomodo differat. ibid. num. 6 eod.</p> <p>Procurator Cæsaris quis dicatur, & quare, qui aliquando fisci etiam dicitur procurator. vbi supra, numero 8. & 9. eudem.</p> <p>Procurator & Aduocatus fisci ad paria iudicantur. Carau. ritu 18. num. 6 17</p> <p>Procurator an possit interuenire in crimine vsurario. Cara. Ritu 27. num. 8 20</p> <p>Procurator in criminalibus causis infra relegationem poenam ingerentibus regulariter interuenit. Carau. ritu 91. num. 1 56</p> <p>Procurator non interuenit in crimine iniuriarum criminaliter moto. vbi sup. num. 2 eod.</p> <p>Procurator cum potestate substituendi an facta substitutione desinat esse procurator. Carauita, Ritu 106. numero 4 62</p> <p>Procurator ad litem cum potestate substituendi, ante litem contestatam non substituet, & quare. Carau. Ritu 107. num. 1. & fallit in duob. casib. nu. seq. eod.</p> <p>Procurator dominus litis quando & per quod efficiatur. vbi sup. num. 2 eod.</p> <p>Procurator ad negocia an ad sui libitum substituatur. cū limitat. vt ibid. num. 3 eod.</p> <p>Procurator factus, lite per dominum cõtestata, an possit substituere. vbi sup. num. 10 eod.</p> <p>Procurator quare non admittitur in criminalibus causis. Carau. ritu 108. num. 1 63</p> <p>Procurator in criminalibus admittitur quando tractatur de poena infra relegationem, in vniuersitate, in muliere coniugata, & in personis illustribus. vbi supra, numero 2 eod.</p> <p>Procurator in causis ciuilibus admittitur regulariter ad totam causam. Carau. ritu 109. num. 1 63</p> <p>Procurator sine speciali mandato non admittitur ad ea per quæ dominus in poenam incidere possit. Carauita, Ritu 170. num. 21 94</p> <p>Procurator in actione criminali de periurio an cum speciali mandato tam ex parte Actoris quam rei admittatur. Carau. ritu 182. num. 2 99</p> <p>Procurator nõ admittitur in criminalibus vbi veniret in</p>
--	--

Index.

- penenda pena vltra relegationem. Carau. Ritu 182. numero 3 eod.
- Procurator in criminalibus admittitur etiam vltra relegationem in clerico agente citra poenam sanguinis, & in muliere honesta persona. vbi sup. num. 4 eod.
- Procurator sine speciali mandato, nec coniuncta persona etiam non admittuntur in Magna Curia. ibidem. numero 5 eod.
- Procurator quo casu sine mandato admittitur. vbi sup. numero 6 eod.
- Procurator quod acquirit in iudicijs dicitur peculium quasi castrense. in Add. C. P. rit. 201 109
- Procurator generalis an possit comparere pro personis priuilegiatis ad eligendum & variandum forum. Cauen. Ritu 228. num. 19 119
- Procurator specialis constitutus a persona priuilegiata ad eligendum forum, an possit iurare de perhorrescentia. vbi sup. num. 20 eod.
- Procurator non admittitur in criminalibus ex parte Rei a relegatione sup. Carau. Ritu 269. num. 8 149
- Procurator rei conuenti super rei vendicatione interrogatus si principalis possidet, qualiter respondebit. Carau. Ritu 300. num. 12 175
- Procurator ad deponendum pro domino, an possit constitui. Cauen. Ritu 93. num. 2 188
- Procurator in quibus casibus non possit interuenire. Cauen. ritu 197. num. 4 196
- Procurator legitime constitutus idem operatur quod curator. Cauen. ritu 201. num. 3 197
- Procurator in crimine læsæ maiestatis an possit comparere. Cauen. ritu 269. num. 2 201
- Procurator si ad excipiendum fuit admissus, nunquid acta cum eo facta valeant vbi supra. num. 3 eod.
- Procurator si in criminalibus admittitur, & dubitatur de mandato, promittit de rato. ibid. num. 4 eod.
- Procuratoris officium vilissimum est, diuersum in procuratore Cæsaris. Carau. ritu 17. num. 9 16
- Procuratoris & Aduocati fiscalis diffinitio, quod eade sit vbi sup. num. 10 eod.
- Procuratoris falsi exceptio quodocunque opponitur. Carau. ritu 107. num. 6 62
- Procuratoris illegitimi persona per partis taciturnitatem legitimitur. vbi sup. num. 8 eod.
- Producens testes, si dicat expensas per se vel per alium dietim eis subministraturum, an debeat etiam depositum facere. Carau. ritu 140. num. 8 72
- Producens instrumentum, si literas testimoniales etiam produxit illum qui instrumentum scripsit publicum esse notarium, pars aduersa dicat tale instrumentum non esse manu illius scriptum, an sufficienter dictæ literæ, an etiam de eius manu erit probandum. Carau. Ritu 188. numero 11 102
- Producenti instrumentum extra Regnum confectum quando credendum sit. Carauita, Ritu. 188. num. 5. eodem.
- Professio monachatus qualiter fiat, & quod per eam monasterium acquiratur in monachum. Cauen. ritu 235. numero 22 198
- Prohibere non potens non incidit in poena non reuelando, nisi delictum esset committendum contra eum cuius conscius delicti erat subiectus. Cauen. ritu 4. numero 1 182
- Prohibitus alienare pro interesse tertij nunquid etiam delinquendo alienare prohibitus intelligatur. Carau. ritu 132. num. 6 70
- Prohibitus aduocare potest consulere in camera. Scagl. ritu 18. num. 12 209
- Prohibitus appellare an etiam supplicare prohibeatur. Cauen. ritu 120. num. 11 190
- Promissio facta in diuersis locis quomodo intelligatur. Scaglio, Ritu 163. num. 26 213
- Promittens aliquem in iudicio sistere ob criminalem causam nunquid certam poenam promittere cogatur. Carau. ritu 44. num. 9 36
- Promulgare, id est sententialiter legere. Carau. Ritu 37. numero 7 25
- Pronunciatio a qua non est appellatum firmat iurisdictionem iudicis ordinarij etiam contra non subditos. Carau. Ritu 233. num. 18 124
- Pronunciatum quando dicatur. Scaglio, Ritu 260. numero 2 216
- Protestatio facta debitori debitoris quod non soluat, quid operetur. Scagl. Ritu 163. num. 29 214
- Protestatio conseruat substantiam. Scagl. ritu 260. numero 22 216
- Protocolum quid sit. Scagl. ritu 163. num. 5 213
- Publicæ utilitati priuatorum conuentione non derogatur. Carau. ritu 248. num. 9 132
- Publicatio fieri non debet parte non vocata. Carau. ritu 72. numero 1 47
- Publicatio in causa quare fiat. vbi sup. num. 3. eod.
- Publicatio est de ordine iudicij. ibid. num. 4 eod.
- Publicatio testium an de substantia vel iustitia sit. vbi sup. numero 11 eod.
- Publicatio facta parte non citata, vel die feriata, an testes examinari impediatur. ibid. num. 15 eod.
- Publicatio facta parte non citata, vel die feriata, an testes examinari impediatur. ibid. num. 15 eod.
- Publicatio in causa potest diuersimode fieri. Carauita, Ritu 86. num. 1 54
- Publicatio, an in quolibet actu fieri possit. vbi supra, numero 2 eod.
- Publicatio cum termino tot dierum, vt iudici magis placuerit, an & quomodo fieri possit, lapsa termino ad examinandum testes citatos intra terminum. Carau. ritu 149. num. 4 75
- Publicatio in causa an sit necessaria. Cauensis, Ritu 86. numero 1 188
- Publicatio per iudicem reuocari potest, & quando reuocata censetur. vbi sup. num. 6 188
- Publicatio ad instantiam tertij fieri non potest. ibid. numero 7 eod.
- Publicatione non facta si causa expediatur, nunquid sententia sit nulla. Carau. ritu 72. num. 7 47
- Publicationes testium quomodo fiant in Regno. Carau. Ritu 74. num. 2 49
- Publicationis omisso nunquid vitiet processum ipso iure. cum limitat. Cauen. ritu 86. num. 2 188
- Pupilli an inter tutoris coniunctos connumerentur. Cauen. ritu 192. num. 9 196
- Pupillus si cum vidua vel alia miserabili persona litiget, Aduocatus pauperum quem defendere debeat. & qua ratione. Carau. Ritu 23. num. 11 21
- Pupillus læsus læsione enormi, an possit se absolueret iuramento & petere restitutionem in integrum Carau. Ritu 275. num. 22 156
- Pupillus in iudicio nisi cum curatore non admittitur. Carau. Ritu 291. num. 4 166
- Pupillus quis dicatur, remissive. Cauen. Ritu 68. num. 6. fol. 187. & Ritu 233. num. 1 197
- Purgare contumaciam tria in se continet. Carau. rit. 65. numero 6 41
- Purgatio moræ in conditionibus an locum habeat, & quid hodie seruet sacrum consilium Neapolitanum in hoc. Carau. ritu 73. num. 5 95
- Purgatio contumaciæ continet tria. Cauen. rit. 220. n. 1. 197
- Purgationi moræ renunciari potest. Carau. rit. 173. n. 4 95

Quæ summarie expediuntur per iudicis officium expediri debent. Carau. ritu 297. nu. 13 171

Quæ possint opponi contra instrumenti falsitatem & inualiditatem Cauen. ritu 166. num. 34 193

Quæ causæ impediunt desertionem appellationis. Scagl. ritu 6. num. 9 208

Quæ

Index

- Quæ** possint per tertium opponi contra instrumentum, Scagl. Ritu 163 num. 57 214
- Quælibet** pena personalis etiam minima maior est quæ cunq̄ue pecuniaria. Carau.ritu 272.num. 17 152
- Querela** scribitur in libro in curia ad hoc deputato. Carau. Ritu 271.num.2 150
- Quæstio** de vita & militia an sit feudalis. Cauens. Ritu 50.numero 3 185
- Quæstor** antiquitus triplex erat. Carauita, Ritu 45. numero 3 30
- Quæstor** de iure ciuili vnum, aliud de iure canonico significat. vbi sup. nu. 5 30
- Quæstor** antiquitus dicebatur qui nunc Aerarius in regno vocatur. Scagl. Ritu 9. nu. 1 209
- Quæstor** erogabat pecuniam publicã. vbi sup. n. 4. eod. 209
- Quæstors** ærarij qui. vbi sup. nu. 6 eod. 209
- Quæstura** erat prima senatoris dignitas. Scagl. Ritu 9. nu. 3 eodem 209
- Quales** fideiussores qui ad præsentandum inquisitum præstantur esse debeant. Carau.rit. 44. nu. 10 30
- Qualitas** quæ fundat aut priuat debet ante omnia probari. Carau.rit. 275. nu. 20 155
- Qualitates delictorum** sunt in magna consideratione pro augenda vel minuenda pœna. Cauens. ri. 276. numero 7 202
- Quando** pro actu perficiendo aliquid a lege pro forma requiritur, si in specie non fiat, per æquipollens adimpleri non sufficit. Cauens. rit. 287. nu. 9 204
- Quando** instrumentum est vltra libram, & præsentatur infra libram, vtrum sufficiant duo testes. Scagl. ritu 163. num. 3 213
- Quando** & quomodo imbreuiatura reassumi possit & renouari. vbi sup. num. 11 eod. 213
- Quando** instrumentum continet quantitatem incertã quomodo potest liquidari. ibid. nu. 13 eod. 213
- Quando** potest liquidari instrumentum, vbi sup. num. 10. 14 eod. 213
- Quando** creditor possit recusare pecuniam oblatam & quando non. ibid. num. 31 214
- Quando** creditor teneatur consignare debitori instrumentum debiti. vbi sup. nu. 32 eod. 214
- Quando** creditor est in mora cum vno ex obligatis in solidum an sit in mora cum alijs. ibid. nu. 33 eod. 214
- Quando** debitor carceratus ali debet, quid agendum. vbi sup. num. 34 eod. 214
- Quando** soluitur adiecto, an debitor remaneat obligatus in eod. nu. 52 214
- Qui** recedere non potest, carceratus dicitur. Carau. ritu 47 num. 15 34
- Qui** vult consequens concedit necessario suum antecedens. Carau. ritu 170. nu. 13 94
- Qui** contumax est, litatim non resectis expensis non est audiendus. Carau. Rit. 211. nu. 3 115
- Qui** sint & quot numerãdi inter miserabiles personas, remissive. Carau. Ritu 233. num. 6 125
- Qui** potest eligere potest & variare, & varians eligere dicitur. vbi sup. nu. 9 126
- Quid** custodiam tenetur satis erit si faciet quod potest. Carau. ritu 311. nu. 16 181
- Quibus** personis primum, & secundum beneficium ad plenus probandum competat. Carauita, ritu 152. num. 3 75
- Quid** sit quando venit præsentandum extra Regnum instrumentum infra vnciam. Scagl. ritu 163. nu. 46. 214
- Quid** fiat circa instrumentum præsentatum vbi allegatur satisfactio. vbi sup. num. 47 eod. 214
- Quid** fiat si in margine instrumenti reperitur cassatio ibid. numero 54 eod. 214
- Quid** fiat si in instrumento opponitur compensatio. vbi sup. numero 55 eod. 214
- Quid** fiat si aliud apparet in protocollo, & aliud in instrumento. ibid. num. 58 eod. 214
- Quidam** substitutus a procuratore ante litem contestatam non habente in specie potestatem substituendi ante litem cõtestatam, pars in principio litis de invaliditate substitutionis opposuit, nihil dicendo, cum eo in causa processit ad expeditionem vsque, in qua de actorum nullitate opponit, quia contra Ritus formam facta, ratificat hoc principalis, quis iuris. Carau. Ritu 107 num. 4 62
- Quietationibus** duabus factis, num duplicata solutio censeatur. Cauens. Ritu 2. num. 3 182
- Quilibet** pro suo interesse exceptiones omnes opponere potest. Carau. Ritu 166. num. 72 86
- Quilibet** citatus comparere tenetur, suasque allegare exceptiones, & nunquid instrumentum excludat debitorem a beneficio præuentionis. Carau. Ritu 168. numero 1 90
- Quilibet** de populo admittitur ad accusandũ in publicis delictis, cum limitat. Cauens. Ritu 41. nu. 17 184
- Quis** contra proprium iuramentum venire non potest Carau. Ritu 166. num. 43 85
- Quis** coram secundo iudice soluendo poenam purgauit contumaciam, an & aliam contumaciam coram suo iudice vbi contumax est purgabit. Carauita Ritu 205. num. 7 112
- Quis** nõ debet ex eo fructum consequi quod impugnat. Carau. Ritu 152. num. 10 134
- Quis** habuit sententiam in fauorem, pendente supplicatione, executionem petit. nunquid cauere debeat. vbi sup. numero 11 eod. 134
- Quis** actus in summarijs causis sit loco litis contestationis. Carau. Ritu 288. num. 43 164
- Quis** reuelare secreta quando teneatur, & qua poena reuelans puniatur. Cauens. Ritu 4 num. 3 183
- Quot** summe sunt in vna sententia tot sunt capitula. Carau. Ritu 257. num. 12 136
- Quot** modis appellatio deseritur. Scaglione. Ritu 6. numero 8 208

R

- R**ata proportione sumitur. Carauita, ritu 9. numero 10. 13
- Ratio** eadem vbi militat ibi idem ius est statuendum. Carau. Ritu 11. num. 8 13
- Ratio** quare causæ omnes in Regno sunt summarie. Carau. ritu 93. num. 2 57
- Ratio** quare in antiqua obligatione partis citatio requiritur. Carau. ritu 128 num. 5 68
- Ratio** legis vel statuti legem ipsam & quamlibet dispositionem ampliare debet. Carauita, Ritu 287. numero decimo quinto 161
- Ratio** vbi est fauorabilis ad similem casum est extendenda. Carau. ritu 288. num. 42 164
- Ratio** eadem vbi militat, militabit eadem iuris dispositione. Carau. ritu 195. num. 10 167
- Re** peruenta ad personam immunem, cessat collectarum exactio. Carau. ritu 329 num. 5 121
- Re** accusario eadem die facta quare permittatur. Carau. ritu 193. num. 3 106
- Re** accusatio nunquid locum habeat contra nepotes Accusatoris ad instantiam accusati vel nepote. vbi sup. numero 7 106
- Reatus** omnem excludit honorem. Carau. ritu 230. numero 1 121
- Recessus** a iure communi est regulariter prohibitus. Carau. ritu 230. num. 9 122
- Reclamare** est superiores adire. Scaglione. ritu 260. numero 5 216
- Reclamationes** & supplicationes idem sunt. Carau. rit. 252. num. 17 135
- Recognitio** signi quando fiat. Scaglione. ritu 236. numero 2 215
- Reconueniri** clericus an possit corã iudice laico. Scaglione. ritu 66. num. 3 211
- Reconuentio**

Index.

¶ Reconuentio in eriminalibus inter laicos locum habet. Carau.ritu 67.num.13	43
Reconuentio cessat facta coram non iudice conuentio nis.vbi sup.num.14	eod.
Reconuentio cessat in agente pro deposito, & in reconueniente excommunicato. ibid. num.15. cum pluribus sequent.	eod.
Reconuentio num in actione de periurio locum habeat. Carau.Ritu 182.num.11	100
Reconuentio in criminalibus locum habet, quod fallit in multis casibus.vbi sup.num.12	eod.
Reconuentio quomodo procedat. Scaglio.ritu 67. numero 1	211
Reconuentio non habet locum coram arbitro. vbi sup. numero 2	eod.
Reconuentio non habet locum in causa criminali ibid. numero 5	eod.
Reconuentio locum habet non tantum in Magna Curia, sed in quocunque iudice ad actoris instantia delegato. Carau.ritu 67.num.5	42
Reconuentio locum habet in quacunq; parte iudicij donec ipsum iudicium durat.vbi sup.num.6	eod.
Reconuentio locum habet in quibuscunque iudicij tantum ordinarijs quam summarijs, & si quilibet reconuentus a lite per eum mota desisteret gratia reconuentio nem impediendi. ibid.num.7.& 8	eod.
Reconuentio duplex est ratio, quare permittitur contra Actorem & reum. Carau.ritu 67.num.4	42
Recusatio iudicis & appellatio a pari procedunt. Carau.ritu 265.num.19	145
Recusatio indifferenter allegata non valet. Cauen.ritu 265.num.6	201
Recusationis exceptio quando & quo ordine opponitur.vbi sup. num.5	eod.
Reditus omnis ad ius commune fauorabilis est, recessus vero odiosus. Carau.ritu 311.num.14	181
Reges & locumtenens Magnę Curie an sint idem vel diuersi. Carau.ritu 162.num.1	80
Reges Magnę Curie an constituat sibi locumtenentem. Carau.ritu 278 num.1	158
Regia camera summarie quod proprium officium hodie sit. Carau.ritu 57.num.4	40
¶ Regis bona quaedam sunt patrimonialia, & quaedam fiscalia Carau.ritu 17. num.7	16
¶ Regula legis si quando. C. de testi. limitatur. Cauenf.ritu 181.num.2	195
¶ Regum, & ceterorum principum vxores vicarie factę an iurisdictionem habeant. Carau.ritu 1.num.34	3
¶ Rei appellatio est latior quam pecunie. Carau.ritu. 25. numero 2	22
¶ Rei vendicationis quatuor species, & contra quos quilibet sit intentanda. Carau.ritu 300.num.6	174
¶ Relatio sit communib. impensis. Scagl.ritu 84. numero 2	212
¶ Relatione causę facta post conclusum, restitutio in integrum non admittitur. Cauen.ritu 296. nu.1	207
¶ Relationi nunciij citantis in dubio standum erit. Carau.ritu 249.num.21	150
¶ Relationis forma iudicis pedanei. Scagl.ritu 123. nu.3. & ibi etiam quod relatio reuidetur ex eisdem actis. numero 4	212
¶ Relaxationis cognitio circa capturam de facto facta spectat ad Magam Curiam. Cauen.ritu 39. numero 3	183
¶ Remedia duo oriuntur ex sententia, & quę Carau.rit. 262.num.10	141
¶ Remedium supplicationis quando locum habeat. Carau.ritu 252 num.7	134
¶ Remissio clerici a seculari iudice ad ecclesiasticum quę dolibere, & quando sub fida custodia sit facienda. Carau.ritu 235.num.7	126
Remissio peccati delinquēdi audaciam non præbeat.	
Carau.ritu 272.num.15	152
Remissio facta per procuratorem offensi, an sufficiat, ad compensationem. Carau.ritu 275.num.7	155
Remissio iniurię per Monachum vel clericum cum consensu Abbatis vel Episcopi num Ecclesię præiudicet. vbi supra, num.31	156
Remissio partis, an sit necessaria in compositione fienda cum curia pro delicto non consumato. ibi. numero 36	156
Remissio pro damnis clandestinis facta in Regno pro solutione facta Baricellis capanię qualiter sit intelligenda. Carau.ritu 311. num.10	180
Remissio fit vbi petitur. Scagl.ritu 46.num.7	210
Remissio quid operetur, & quando intelligatur facta. Scaglio.ritu 267.num.2	217
¶ Remissione clerici cum ignominia facta, iudex tenetur lege Iulia de vi. Carau.ritu 235.num.9	126
Remissione iniurię per dissimulationem facta, an damna, expensę, & interesse remissa videantur. Carauita ritu 275. numero 4	155
Remissione in mortis articulo facta, quid remissum cęseatur. Carau.ritu 275.num.10	155
¶ Remissionem a principali habens compositus, & absolutus nunquid ad aliorum instantiam molestabitur, remissive. Carau.ritu 191.num.12	109
¶ Remissiones factę a tutore absque decreto & causę cognitione an valeant. Carau.ritu 275.num.21	155
¶ Renunciatus quę verba exprimere debeat in renunciatione Carau.ritu 275.num.5	155
¶ Renunciatio de iure ciuili vel canonico, an renunciati etiam eum iuramento obstat, cum rationibus. Carauita ritu 166.num.44	89
Renunciatio cessionis bonorum facta, an & quando valeat. Carau.ritu 179. nume.4.	98
Renunciatio vasalli sibi præiudicat, non suo baroni, tacite nec expresse. Carau.ritu 205.num.7	112
¶ Reo ante reconuentionem non est ius quęsitum. Carau.ritu 67. numero 9	43
¶ Repulsā odiosa dicitur, & in odiosis propterea non danda. Carau.ritu 71.num.5	47
Repulsā magis ad differendum quam ad defendendū peti videtur. Carau.ritu 73.num.6	49
Repulsā species defensionis dicitur. Carau.ritu 144. numero 8	74
Repulsā testium, an infra terminum datum ad probandum fieri possit. Carau.ritu 282.num.1	159
Repulsā quando concedatur in crimine manifesti vsurarij. Cauen.ritu 199.num.8	196
Repulsā dicitur recusatio. Scagl.ritu 73.num.1	211
Repulsā non conceditur in primo termino. vbi supra numero 6	212
Repulsā conceditur in primo termino in causis criminalibus. ibid. numero 7	eod.
Repulsā scripturarum productarum ante publicationem quando possit fieri. vbi supra num.8	eod.
Repulsā in causis summarijs non conceditur. ibidē numero 11	eod.
Repulsā quid sit. Scagl.ritu 276.num.1	217
Repulsā non competit fisco. vbi supra num.3	eod.
Repulsam scripturarum, an & quando concedatur lapsō termino. ibid. num.4	eod.
¶ Repulsatorij articuli infra terminum ad probandum datum non miscentur cum articulis causę principalis, & poena lecus facientis. Carauita. ritu 282. numero 2	159
¶ Requisita in tutore ante administrationem quando, & in quibus requirantur. Carauita ritu 275. numero 25	156
Requisita in accusatione, & denunciatione. Cauenf.ritu 41. numero 6	183
Requisita vt quis pro confesso habeatur, remissive. Cauenf.rit.70.num.1. fol. 198. & vt quis pro confesso habeatur	

Index.

- beat*ur tradit quatuor requisita. idem Cauen. rit. 120, numero 13 190
 Requisita ut aliqua scriptura dicatur instrumentum, Cauen. rit. 166. numero 9 192
 Requisita in accusatione ysurariz prauitatis. Cara. rit. 237. nume. 2 199
 Rescriptum impetratum contra stylum curiz est falsum. Scagl. rit. 54. num. 4 211
 Respondere quibus casibus quis recusabit. Cauens. rit. 120. numero 15 190
 Responso per verbum, credit, aduersarium ab onere probandi releuat. Carau. rit. 70. num. 5 46
 Responsoes super articulis fieri debent per verbum credit, vel non credit. Carau. rit. 70. num. 4 46
 Responsoes super articulis faciendz nō solum a principalibus, sed ab eorū procuratoribus speciale mandatum habentibus fieri possunt, vbi supra nu. 6 46
 Responsoes principalium in fine cuiusq; articuli in scriptis redigendz sunt. Carau. rit. 79. num. 6 51
 Restitutio aduersus fori declinatoriam denegata minori non conceditur Cauen. rit. 71. num. 4 187
 Retinens mulierem libidinis causa vel bannitum, priuarum carcerem non committit. Cauensis rit. 56. numero 5 186
 Reuelans curiz secreta qua pœna plectendus erit si priuarus erit, quare si erit officialis Regis siue Baronis. Carau. rit. 3. nu. 16 7
 Reus in vtili rei vëdicatione interrogatus, si possidet, qualiter respondeat. Carau. rit. 300. nu. 10 175
 Rex est summus magistratus, & iudex iudicium. Carau. rit. 19. nume. 5 18
 Rex concedendo vel derogando quæ concedere, vel quibus derogare intelligatur. Carau. rit. 49. nu. 17. 36
 Rex spiritum vitæ perēptæ instantiæ insufflare potest. Carau. rit. 248. nu. 5 132
 Rex, & eius præfectus prætorio desertam appellationem admittere possunt. Cara. rit. 260. num. 5 139
 Rex in Regno, an propriè fiscum habeat. Carau. rit. 2. num. 9 182
 Ritus & obseruantia, an sint idem, vel inter se differant. Carau. tit. 1. nu. 6 2
 Ritus diffinitio duplex vbi supra nu. 9 1
 Ritus, & consuetudo, an & in quo differant. ibid. numero 10 2
 Ritus, consuetudo, & mos aliquando idem important, vbi sup. nu. 11 2
 Ritus ethymologia. ibid. nu. 12 eod. 2
 Ritus lex non scripta dicitur vbi sup. num. 13 eod. 2
 Ritus centesimi vigesimoctavi decisio limitatur per Carauit. ut in ipso. nu. 9. 10. & 11 68
 Ritus centesimus septuagesimus nonus interpretationem a iure communi recipere debet. Carauita in ipso. num. 3 98
 Ritus centesimus octuagesimus sextus factus fuit ad tollendas calumnias circa prioritatis horarum probationem, quæ reprobantur. Carauita rit. 186. numero 6 101
 Ritus quare in regno introduxerit posse procedi in causis omittis iuris solennitatibus. Carau. rit. 288. numero 29 164
 Ritus ducentesimus octuagesimus nonus correctus reperitur quo ad criminales causas. Carau. in ipso. numero 1 165
 Ritus ducentesimus nonagesimus primus dispositio nō seruatur. Carau. in ipso, nu. 1 165
 Ritus voluminis rituum, & omnia, quæ in magna curia seruantur in cæteris curiis Regni seruari debent. Cauens. rit. 1. num. 1 182
 Ritus diffinitio. Cauen. vbi sup. nu. 6 182
 Ritus ducentesimus octuagesimus octauus, an locū habeat in criminalibus. Cauen. in ipso, nu. 1 205
 Ritus ducentesimus nonagesimus de quo iure cesso loquatur, principaliter, vel accessorie. Cauens. in ipso rit. 290. nu. 2 295
 Ritus quis dicatur. Scagl. rit. 1. num. 1 208
 Ritus sunt multi, qui non reperiuntur ascripti in volumine rituum, qui sunt nulli, nisi post hos fuissent introducti, vbi sup. nu. 2 208
 Ritus Magnæ Curiz in decisionibus causarum habent locum in cæteris curiis Regni. ibid. nu. 3 eod.
 Ritus pro lege habentur. in eod. nu. 4 eod.
 Ritus confirmant processum. vbi sup. nu. 5 eod.
 Ritus dicitur practica a curia confirmata. vbi sup. numero 6 eodem
 Ritus quidam circa obseruationem terminorum reprobat. Scagl. rit. 73. nu. 4 211
 Rusticus de iure communi nō restituitur, secus de iure Regni. Cauen. rit. 71. num. 5 187
 Rusticus quando pro non confesso, & cōtumace habeatur. Cauen. rit. 120. nu. 3 190
- S
- Sacerdos sacramentalem confessionem reuelare non possit. Carau. rit. 3. cum ampliationibus, & limitationibus. num. 4 6
 Sacramentales qui, & quomodo dicantur. Carau. rit. 280. num. 2 158
 Sacramentales recesserunt ab aula. vbi sup. nu. 5 eod.
 Sacramentalium quo iure mentionem habemus, vbi sup. num. 1 eodem
 Sacrum consilium Neapolitanum non præsentato processu in causa appellationis in termino, ex eisdem actis quando, & quomodo procedere possit. Carauita rit. 260. nu. 3. & 7 139
 Sacrum consilium Neapolitanum personam Regis re præsentat. vbi sup. num. 4 eod.
 Salarium fiscali aduocato, quo tempore soluebatur antiquitus. rit. 19. nu. 16 18
 Salarium antiquitus de publico aduocatis dabatur. Carau. rit. 99. num. 1 59
 Salarium aduocatis hodie a clientulis loco publici succedit. vbi supra num. 2 eod.
 Salarium aduocatis qualiter constituatur, & quod illud licite percipiatur. ibid. num. 3 59
 Saluus conductus, an possit in criminalibus concedi Cauens. rit. 287. num. 17 204
 Saluus conductus pro debitis concessus ad criminales condemnationes se extendit. vbi supra num. 19 205
 Saluus conductus, mo: a toria, concurrentia quid sint, & an impediant exequutionem. Scagl. rit. 283. numero 1 217
 Satisfactio de iudicio fisci liberat debitorem a captiua & quid hodie seruetur in practica. Carauita rit. 170. numero 11 93
 Satisfactio ad creditorum requisitionem præstatur Cauen. rit. 287. num. 2 204
 Satisfactio non petita nec data, decursa salui conductus dilatione, & creditoribus non satisfacto, an debitor bonis cedere possit. Cauen. rit. 287. numero 4 204
 Satisfacere significat, id est quocunque modo obligationem soluere. Cauen. rit. 189. num. 6 195
 Satisfactio quomodo intelligatur. Cauen. rit. 169. numero 23 193
 Scholaris licentiatus adhuc scholaris dicitur. Cauen. rit. 101. num. 8 189
 Sciens eudentem falsam monetam, & non reuelans punitur. Carau. rit. 4. num. 8 8
 Sciens & dubitans, an pro ignorante sit habendus. vbi supra numero 10 8
 Scientia alicuius rei vel facti, quando dicatur. Cara. rit. 4. numero 11 8
 Scire, & scire debere, quando idem sint, & quando differant. Carau. rit. 4. num. 15 8
 Scire ad mentem Aristotelis quid sit. vbi sup. nu. 17 eod. Scire,

Index .

- Scire, & scire debere sunt paria.** Carau. ritu. 170. numero 7 93
- ¶ **Scire quomodo aliquid dicatur in confessione.** Carau. Ritu 3. numero 5
- ¶ **Señales fiscales regulariter pro scripturis aliquid non recipiunt, & in quibus casibus hoc eis permittatur.** Carau. ritu 30. numero 1 23
- ¶ **Scriptura significatoria quid sit, & quando ea fidem faciat.** Carau. Ritu 30. num. 2 23
- ¶ **Scriptura priuata tribus testibus subscripta publicū instrumentum dicitur.** Carau. Ritu 167. num. 23 89
- ¶ **Scriptura quandoque instrumentum, quandoque documentum appellatur.** vbi supra num. 24 eod.
- ¶ **Scriptura authentica quæ dicatur, & quot modis Carauita Ritu 174. num. 3 96**
- ¶ **Scriptura qualibet falso vtens poterit de falso accusari, cum limit.** Carau. Ritu 281. num. 4 158
- ¶ **Scriptura, vt sit publica, quæ requirantur.** Scagl. rit. 163. numero 8 213
- ¶ **Scripturæ indistincte vsq; ad conclusionem in causa præsentari possunt, non vltra** Carauita Ritu 293. numero 1 129
- ¶ **Scripturam priuatam, quæ probat falsificans, an falsi poena puniendus sit sicut vtens.** Carau. Ritu 281. numero 5 158
- ¶ **Scripturarum vera repulsa, quæ sit.** Carauita ritu 281. numero 2 158
- ¶ **Scripturarum appellatione, quæ veniant.** vbi sup. numero 3 eod.
- ¶ **Secreta curiæ reuelans, qua plectendus sit poena, si priuatus erit, quæ si officialis Regis siue Baronis.** Carau. ritu 3. numero 16 7
- ¶ **Secretum alterius habens sibi communicatum, an reuelare possit.** Carau. ritu 3. num. 9 6
- ¶ **Secretum non reuelare iurans, assumptus in testem, an possit reuelare, & periturus non dicatur, & quid quando non reuelare secretum interest reipublicæ.** vbi supra numero 13 6
- ¶ **Secretum reuelari licitum cui sit reuelandum.** ibidem numero 14 7
- ¶ **Secretum quid sit, & quot modis dicatur.** vbi supra numero 15 eod.
- ¶ **Secretum seu secreta, quæ dicantur.** Scagl. ritu 3. numero 5 208
- ¶ **Secundum fatale conceditur ex causa.** Scagl. ritu 6. numero 5 208
- ¶ **Sedere à dextris dignius est quam à sinistris.** Carauita Ritu 46. numero 6 31
- ¶ **Semel malus semper præsumitur malus.** Carau. ritu 295. numero 9 167
- ¶ **Senes potius quam iuuenes consulendi, pluraque de senectute.** Carau. ritu 101. num. 3 60
- ¶ **Senex in qua ætate dicatur.** Cauen. ritu 146. nu. 2 191
- ¶ **Sententia lata contra stylum est nulla.** Carauita Rit. I. numero 26 2
- ¶ **Sententia lata contra litigantem minorem in iudicio, & ecclesiã sine superioris venia an valeat.** Carau. Ritu 23 numero 7 21
- ¶ **Sententia lata contra minorem indefensum non valet** vbi supra numero 10 eod.
- ¶ **Sententia est de actis.** Carau. ritu 34. num. 6 24
- ¶ **Sententia, an legi debeat præsentibus actuarijs.** Carau. ritu 37. numero 1 25
- ¶ **Sententia oretenus prolata, deinde scripta nū valeret,** vbi supra numero 2 eod.
- ¶ **Sententia à iudice, vel ab alio, an legi possit de iure, quidve de consuetudine ac stylo.** ibid. num. 3 26
- ¶ **Sententia clandestine lata non valet, vbi supra numero 10 26**
- ¶ **Sententia in curia lata dicitur non præsentem in curia Regente.** Carau. ritu 64. num. 1 41
- ¶ **Sententiæ lata contra notoriam consuetudinem, non valet.** Carau. ritu 92. num. 10 47
- ¶ **Sententia lata post tempus instantiæ per Ritus abbreviata, an valeat.** Carau. Ritu 245. num. 6 132
- ¶ **Sententia absolutoria lata in criminali causa ab obseruatione iudicij, propter instantiæ peremptionem, vltterius ad agendum actor non admittitur, cum limitat.** Carau. ritu 248. numero 16 132
- ¶ **Sententia lata ab obseruatione iudicij nunquid diffinitiuã dicatur.** vbi supra num. 19 133
- ¶ **Sententia lata fuit in alicuius fauorem, qui in aliquo grauatus ab ea supplicat, quo ad reliqua poterit ne exequi præstita cautione.** Carau. Ritu 252. num. 9 134
- ¶ **Sententia si excedit duas vncias, in modica tamẽ quantitate, nunquid exequutio impeditur.** Carau. Ritu 257. numero 7 136
- ¶ **Sententia excedens duas vncias, an pro summa duarum vnciarum exequi possit.** vbi supra num. 8 eod.
- ¶ **Sententia est indiuidua.** ibid. num. 9 eod.
- ¶ **Sententia lata post quod tempus executioni demandabitur.** Carau. Ritu 262. num. 7 142
- ¶ **Sententia lata à iudice contra non subditos, consentientes tamen in ipsum, nunquid ipsa poterit ab eodem exequi, cum limitat.** vbi supra num. 13 eod.
- ¶ **Sententia lata super appellationis desertione quomodo iudicabitur interloquutoria, vel diffinitiuã.** Carau. Ritu 264. numero 4 142
- ¶ **Sententia ex peritorum iudicio lata, an transeat in rem iudicatam.** Carau. Ritu 267. num. 10 147
- ¶ **Sententia libello non conformis in Regno an valeat.** Carauita Ritu 288. num. 10 163
- ¶ **Sententia dicitur de processu, venitq; actorum appellatione.** vbi supra numero 24 163
- ¶ **Sententia si sit lata contra pupillum, curator ad litem, an appellare, & prosequi teneatur.** Carauita Rit. 297. numero 7 166
- ¶ **Sententia lata contra pupillum cuius tutor non cauerat nulla est.** Carau. ritu 294. num. 5 166
- ¶ **Sententia si dicat, victum victori in expensis, nec sequitur aliud verbum, condemnantes, nunquid quo ad expensas valebit talis sententia, ita quod suppleatur verbum, condemnantes.** Carauit. Ritu 297. numero 18 171
- ¶ **Sententia taxationis expensarum licet sit interloquutoria, habet tamen vim diffinitiuã.** Carau. Ritu 298. numero 23 173
- ¶ **Sententia lata, sine causæ cognitione nulla est.** Cauen. Ritu 86. numero 3 188
- ¶ **Sententia an sit necessaria, vt quis habeatur pro confesso.** Cauen. Ritu 120. num. 6 190
- ¶ **Sententia lata coram vno iudice quando & quomodo exequi possit coram alio.** Cauen. Ritu 128. numero 4 190
- ¶ **Sententia lata post tempus præfixum à Ritu, an sit nulla.** Cauen. Ritu 245. num. 9 200
- ¶ **Sententia lata per iudicem recusatum, an sit nulla.** Cauen. Ritu 265. numero 2 201
- ¶ **Sententia instrumentalis, quomodo feratur.** Scagl. Ritu 163. numero 48 224
- ¶ **Sententia si transit in rem iudicatam, & appellans admittitur ad probandum, & probat, reuocatur.** Scagl. Ritu 260. numero 11 216
- ¶ **Sententia finitur instantia.** Scag. post Ritus, in ver. Sententia qua finitur 219
- ¶ **Sententia superiorum, & inferiorum quomodo differant, quo ad executionem.** vbi supra in ver. Sententia superiorum exequitur eod.
- ¶ **Sententiæ principis ex itacundia latæ pro quanto tempore sit differenda executione.** Carauit. Ritu 259. numero 4 137
- ¶ **Sententiæ latæ in prægnantem executione differtur post partum quod etiam habet locum per defectum nutricis,** vbi supra numero 5 eod.

Sententiæ.

Index.

Sententia, quæ tranſuerſorio rem iudicaram paratam habent executionem. Carau. Ritu 262. num. 1.	140	Spacio triginta annorum præſcribitur iuri perſonali ſententiæ executionem. Carau. Ritu. 262. nu. 8	142
Sententiæ verba in cuius perſona ſunt dirigenda. Carau. Ritu 288. numero 8	163	Spoliatus non ſolum reſtitui, verum in pacifica poſſeſſione quantum ſpoliatus ſtatim permanere debet. Carau. Ritu 136. nu. 4	71
Sententiæ quæ habent executionem. Scagl. Ritu. 127. numero 9	212	Sportulæ, quæ dicantur proprie. Carauita Ritu 298. numero 18	173
Sententiæ obtinere difficile, difficiliusque eius executionem conſequi. Carau. Ritu 10. num. 14	12	Stabilia continentia alienari prohibita a reſtatore, vel quocunque num in conſiſcationem veniant. Carau. Ritu 132. num. 5	70
Sententiæ paratam executione habere intellige ſi fecerit ſtatutum in re iudicatam. Carauita Ritu 127. numero 6	68	Standum eſt fidei illius quæ approbauimus ſemel. Carauita Ritu 156. nu. 6	77
Sententiæ conſirmari, vel renouari eſt ſecundum ius commune, contra vero deſertam effici, cum rationibus. Carauita Ritu 263. numero 3	140	Status pro ordine aliquando ponitur, & pro conditione, & loco. Carau. Ritu. 5. num. 4	19
Sententiæ quis poteſt interpretari. Scagl. Ritu 260. numero 18	216	Statuta omnia regulariter iuri communi ſunt conformanda. Carau. Ritu. 142. num. 2	73
Sequeſtratio ſuſtinetur, quando fieri poſſit. Scagl. Ritu 260. num. 10	216	Statuta a iure communi interpretationem recipiunt. Carauita Ritu 143. nu. 3	130
Seruientes iudici eccleſiaſtico ſi ſint layci, & delinquant in eorum officio a quo puniantur. Carau. Ritu 49. numero 24	36	Statuta, & Ritus emanarunt, vt litæ citius expediantur. Carau. Ritu 288. nu. 41	164
Seruientes curiæ quæritur, & quot diuerſis nominibus appellentur. Carau. Ritu 194. num. 3	61	Statuti verba quando fictionem, & quando veritatem importent. Carau. Ritu 35. nu. 5	25
Seruientibus officialium aliquem ſine mandato capere prohibetur. Carau. Ritu 39. num. 3	26	Statuto remouente omnes exceptiones, exceptio incompetentiæ iuriſdictionis remota non cenſetur. Carau. Ritu 166. num. 74	86
Si iunctu alicui fuerit in palatii exeat, & quis exijt ſtatimque reuerſus eſt, an exiſſe dicatur. Carau. Ritu 55. numero 10	186	Statuto aliquid pro forma requirenti, an renūciari poſſit. Carau. Ritu 189. nu. 7	163
Sigillans alieno ſigillo mentionem de hoc facere tenetur. Carau. Ritu 277. num. 10	157	Statuto iuris ſolemnitates remouete, dieb. feriatis in honorem Dei procedi poteſt. Cauen. Ritu. 289. nu. 7.	205
Sigilli vocabulum iuris canonici eſt, annulus de iure cuius appellatur. Carau. Ritu 277. num. 13	157	Statuto circa ſolemnia instrumentorum diſponenti, an renouari poſſit. Scagl. Ritu. 163. nu. 4	213
Sigillo alieno quis de iure communi poteſt ſigillare. Cauen. Ritu 277. num. 1	203	Statutum ad minorem numerum officiales reducens de electis, an de eligendis intelligendum ſit. Carau. Ritu. 2. num. 29	4
Sigillum duplex, publicum ſive autenticum, & peritium. Carau. Ritu 277. num. 6	157	Statutum loquens de appellatione in genere, an comprehendat omnes eius ſpecies. Carau. Ritu. 6. nu. 3.	10
Sigillum autenticum, & quod eſt, & quare ita dicatur, vbi ſupra numero 7	203	Statutum ſi in ferenda ſententia peritorum conſilii requirit, ſententia aliter lata non tenet. Carau. Ritu 17. numero 2	16
Sigillum priuatum, quod ſit. ibid. num. 8	203	Statutum iuri communi aliquid ſemper addere debet. Carau. Ritu. 18. nu. 10	17
Sigillum in ſcripturis diuerſis de cauſis ponitur, vbi ſupra numero 11	157	Statutum, vel lex pecuniaria pænæ mentionem faciens, ſi non dicat cui applicanda ſit, regio ſiſco applicabitur. Carau. Ritu. 47. nu. 5	33
Sigillum in ſcripturis in quo loco ſit apponendum, ibid. numero 14	157	Statutum tempore decem annorum præſcriptione tollitur. Carau. Ritu. 84. num. 4	54
Sigillum portanti credendum an ſit, prout ſi portat litteras ſigillatas, vbi ſupra num. 15	203	Statutum ſi dicat inſtantiã infra tres meſes a litis conſtata die numerandos finire, dies litis conſtationis non computatur. Carau. Ritu. 119. nu. 6	65
Sigillum Regis, & Baronis quid ſit, & de falſificantibus ſigilla. Scagl. Ritu 273. num. 1	217	Statutum ſpecialiter contra eccleſiam non loquens, & contra honeſtum, an clericos comprehendat. Carau. Ritu 166. nu. 37. & 44	84. & 85
Silentium rumpentis pœna curia ſedente carcer eſt Regentis arbitrio. Carau. Ritu 103. num. 4	61	Statutum cum præbeat instrumentis executionem, intelligendum eſt de liquidis. Carau. Ritu. 167. nu. 4	87
Silentium rumpere curia ſedente, quando & quomodo quis dicatur. vbi ſupra num. 5	203	Statutum inſtrumento executionem tribuens, contra principalem tantum, non contra tertium poſſeſſorem locum habet. vbi ſupra nu. 6	88
Silentium curia ſedente quomodo ſeruetur. Carau. Ritu 104. numero 4	61	Statutum non tollitur per non uſum, ſed per contrarium uſum. Carau. Ritu. 182. num. 1	99
Sci, qui dicantur. Cauen. Ritu 287. num. 18	204	Statutum requirens in aliquo actu fidei uſionem, intelligendum eſt, ſi perita fuerit. Carau. Ritu. 89. nu. 5.	103
Sola iacti veritate inſpecta præceditur in Rognotam in prima, quam in ſecunda inſtantiã. Carauita Ritu 260. numero 8	132	Statutum deſenſionem tollens nullius eſt momenti. Carau. Ritu. 220. num. 13	119
Solemnia in tutela, & cura quæ ſint. Carauita Ritu. 294. numero 4	166	Statutum in vno de æquiparatis in alio ſtatutum eſſe cenſetur. Carau. Ritu. 234. num. 3	125
Solemnia iudiciorum, quæ ſint. Cauen. Ritu. 288. n. 3. 215	207	Statutum executionem inſtrumentis præbens, quando locum habeat. Carau. Ritu. 286. nu. 5	160
Solemnia in tutore, quæ dicantur. Cauenſis Ritu 294. numero 2	207	Statutum loquens de ceſſionario, quando locum habeat in creditore. Cauen. Ritu. 166. nu. 7	192
Solemnibus a tutore, vel curatore non adimpletis proceſſibus nullas. Carau. Ritu 294. num. 6	167	Statutum ſi dicat cauſam infra certum terminum committi, intelligendum eſt, ſi a parte petitur. Cauen. Ritu 245. nu. 15	200
Solicitudo, vt teſtes iurent, & iurati deponant ad quos ſpectet. Cauen. Ritu 87. num. 2	188	Statutum odioſum, an & quando reſtringendum ſit. Cauen.	
Soldi, & aurei idem important. Carau. Ritu 16. n. 6	15		
Solutionem de nocte recipere, quis non cogitur. Cauen. Ritu 173. numero 3	394		
Sortitio ſorum, quæ ratione delicti. Scagl. Ritu. 46. n. 5. 227	227		
Sortitur forum ratione contractus, ipſumque poſtea mutans in utroque conuenitur. Carauita Ritu 66. numero 19	42		

Index I

<p>Cauen. Ritu 276. num. 25 202</p> <p>Statutum de hærede loquens in vero locum habet. Ca. uen. Ri. 286. num. 12 204</p> <p>Statutum curie mercatorum est validum in omni foro. Cauen. Ritu 291. nu. 8 206</p> <p>Stipulatio penes acta habet executionem paratam. Cauen. Ri. 128. num. 1 190</p> <p>Stipulatio penes acta sine causæ expressione an valeat. vbi sup. num. 6 190</p> <p>Stipulatio ficta a lege inducta in causa dotis executioni non demandatur. Cauen. Ri. 166. nu. 13 192</p> <p>Stipulatus est aliquis procuratorio nomine, & promissio non est adimpleta per debitorem, nunquid principalis, ac procurator de peritio accusabunt. Carau. Ritu 182. nu. 10 100</p> <p>Styli ethymologia multiplex, & circa quæ consistat. Carau. Ri. 1. num. 29 2</p> <p>Stylus allegans probare debet. Carau. Ri. 1. nu. 27. 2 2</p> <p>Stylus dupliciter diffinitur. Carau. Ri. 1. nu. 17 2</p> <p>Stylus, consuetudo, mos, & obseruantia confunduntur aliquando. vbi sup. num. 18 eodem</p> <p>Stylus, secundum communem usum loquendi, quid significet. ibid. nu. 10 eodem</p> <p>Stylus pro cuius practica capitur. vbi sup. nu. 21 eod.</p> <p>Stylus quando vbiq; etiam contra ius commune seruetur, vel non, cuius esse debeat. ibid. nu. 22. cū duabus limitationibus in seq. nu. eodem</p> <p>Stylus proprie quis dicatur. vbi sup. num. 23 2</p> <p>Stylus contra ius non valet, & quando iuri communi derogare possit. Carau. Ri. 37. nu. 4 25</p> <p>Stylus curiarum seruandus est. Carau. Ri. 72. nu. 9 47</p> <p>Stylus sacri Regij consilij in Regno pro lege seruandus est. Carau. Ritu 79. nume. 12. fol. 52. & ritu 260. numero 7 139</p> <p>Stylus curiæ seruandus est pro lege. Cauen. Ritu 1. numero 8 182</p> <p>Stylus quando ad decisionem causarum possit allegari. vbi sup. nu. 9 182</p> <p>Stylus in quo a consuetudine differat. ibid. nu. 10 182</p> <p>Stylus, an faciat ius, vbi sup. nu. 11 182</p> <p>Subactuarius vnde dicantur. Carau. Ritu 13. n. 1. fol. 14. & ritu 35. num. 1 24</p> <p>Subrogatum sapit naturam eius in cuius locum subrogatur. Carau. Ritu 311. num. 15. fol. 191. & Cauen. Ri. 245. nume. 10 200</p> <p>Substitui in quibus casibus possit, & quod in omnibus præterquam in casibus prohibitis. Scagl. Ri. 305. nu. 1. item vbi exigitur industria personæ, & confertur iurisdictioni. nu. 2. fallit nisi partes consentiant. nu. 3. 218 218</p> <p>Succedens in locum alterius eius iure uti debet. Carau. Ritu 228. nu. 15 119</p> <p>Summa compositionis qualis esse debeat, & cū licentia cuius fieri possit. Carau. Ri. 272. num. 19 152</p> <p>Summaria causa dicitur ratione modi procedendi. Scagl. Ri. 84. num. 1 212</p> <p>Summarie vbi in causis proceditur, possit, & in eis dē ordinarie procedi. Carau. Ri. 288. nu. 28 164</p> <p>Suorum appellatione qui veniūt, ex quibus excipiuntur pupilli, & furiosi. Carau. Ri. 191. num. 2. fol. 104. & Cauen. Ri. 192. num. 6 196</p> <p>Supplicatio interposita a sententia non impedit eius executionem. Carau. Ri. 252. nu. 1. 4. & 5 134</p> <p>Supplicatio ex gratia, & benignitate principis conceditur. vbi sup. nu. 2 eod.</p> <p>Supplicatio, & appellatio in multis differūt remissive, ibidem num. 4 eodem</p> <p>Supplicatio retardat executionem, quo ad principale non quo ad expensas. vbi sup. nu. 5 eod.</p> <p>Supplicatio proprie, quæ dicatur. ibid. nu. 6 134</p> <p>Supplicatio quare sit inuenta. in eod. Ri. nu. 13 135</p> <p>Supplicatio, in quibus casibus denegetur, remissive. vbi sup. num. 14 eodem</p> <p>Supplicatio infra, quod tempus fieri possit. ibi. n. 15. co.</p>	<p>Supplicationem quis prosequat infra annum, vel biennium debet. Carau. Ri. 252. num. 16 135</p> <p>Supplicationes, & reclamaciones idem sunt. Carau. Ritu 252. nu. 17 135</p> <p>Supplicationis remedium, quando locum habeat. Carau. Ri. 252. num. 7 134</p> <p>Supplicationis dimissio. Carau. Ri. 252. nu. 8. & 12. 134</p> <p>Suspectus quis ratione modici debiti dici non possit. Carau. Ri. 170. nu. 10 95</p> <p>Suspicio fugini debitoris per quot testes probari debet. Carau. Ri. 170. num. 9 93</p> <p>Suspicio iudicum, & aliorum allegari quando possit, ante, vel post litem contestatam. Carau. Ri. 165. numero 10 144. sed late C. P. rit. eod. 144</p> <p>Suspicio officialis personam sigillat, non Baronis iurisdictionem tollit. vbi sup. nu. 35 145</p> <p>Suspicio fugæ ad capturam sufficiens post instrumentum superuenire debet, non ante, cū limitat. Cauen. Ritu 170. num. 1 194</p> <p>Suspicio fugæ pro modico debito non allegabitur, nec quando pignus ad est. vbi sup. nu. 6 194</p> <p>Suspicione in iudice qui habuit adiunctum non cessante, an habeat locum recusatio. Carau. Ri. 165. numero 14 144</p> <p>Syndicatos nunquid testes citare possint coram eis ad deponendum, & non comparentes cogere. Carau. Ri. 295. nu. 26 169</p> <p>Syndicatorum iurisdictione a quo fluat. Carau. Ri. 295. numero 25 169</p> <p>Syndicatus quilibet officialis in fine officij stare tenetur. Carau. Ri. 295. nu. 1 169</p> <p>Syndicatus quando officialis vere stetit dicatur. vbi sup. num. 13 168</p> <p>Syndicatus officialium quo in loco fieri debeat. Carau. Ri. 49. num. 26 37</p> <p>Syndicatus officialium literæ quæ forma faciendæ sint. Carau. Ri. 295. nu. 30 169</p> <p>Syndicatus officialium quanto tempore duret. Scagl. Ri. 291. nume. 3 218</p> <p>Syndicus qualiter fieri debet. Scagl. Ri. 291. nu. 1. 218</p>
T	
<p>Tabellio habet præsumptionem pro se quod verè scripserit. Carau. Ri. 188. nu. 3 102</p> <p>Tabelliones vnde dicantur. Carau. Ri. 13. nu. 3 14</p> <p>Tabelliones an veniant appellatione literarum curiarum. Carau. Ri. 155. nu. 1 77</p> <p>Talis quis præsumitur in quali habitu reperitur. Cauen. Ritu 235. nu. 16 198</p> <p>Taxa debet parti intimari, cuius appellatio suspedit executionem. Carau. Ri. 310. nu. 8 179</p> <p>Taxa salariorum quæ actuarij pro copia actorum exigere debent. Carau. Ri. 311. nu. 3 180</p> <p>Taxatio expensarum per quem fiat. Carau. Ri. 298. numero 4 172</p> <p>Taxatio expensarum est iurisdictionis: vbi supra, numero 5 172</p> <p>Taxatio expensarum quomodo fiat, traditur practica. Carau. Ri. 310. nu. 1 178</p> <p>Taxatio expensarum nūquid diffinitiva vel interlocutoria dicatur, & ab ea, an appelletur, remissive. vbi supra num. 5 178</p> <p>Taxatio expensarum antequam fiat, num partis citatio requiratur. ibid. num. 7 178</p> <p>Taxatio expensarum, non condemnatio in sententia seruatur. Cauen. Ri. 310. nu. 1 207</p> <p>Temerarius triginta modis dicitur, remissive. Carau. Ri. 298. nu. 8 172</p> <p>Tempore instanti elapso, an post per sententiam causa possit terminari. Cauen. Ritu 245. num. 12 200</p> <p>Tempus appellandi quando currat. Carau. Ri. 310. numero 9 179</p> <p>Tempus, & dies iuramenti attenditur in testibus deponentibus. Cauen. Ritu 149. nu. 1 191</p>	
Tempus	

Index.

- Tempus instantis appositum videtur quando lex appo- nit temporis mensuram.** Cauen. Ri. 245. nu. 11 209
- Tempus legitimum in materia appellationis in Regno est quinquaginta dierum.** Cauen. Ritu 260. nu. 1. 201
- Tenentes alienas res restituere non tenentur, nisi pro- bantibus de iure suo.** Carau. rit. 300. nu. 7 175
- Termini omnes sunt in arbitrio iudicis.** Cara. ritu 73. numero 1 48
- Termini omnes dati in causa ad instantiam vnus parti- tis alteri parti dati intelliguntur, etiam si ei re non in- tega renunciauerit.** Carau. ri. 90. num. 2 56
- Termini dies, an computetur in termino.** Carau. ri. 119. numero 1 65
- Termini & dilationes iudicis arbitrio relinquuntur.** Ca- rau. Rit. 123. nu. 2 66
- Termini datio ad probatum habendum habet vim con- clusionis.** Carau. Ri. 152. nu. 2 75
- Termini dies, an & quando computetur in termino, re- missiue.** Cauen. Ri. 119. nu. 1 189
- Termini appellandi, & prosequendi an possint aritari.** Scagl. Ri. 6. nu. 7 208
- Termini omnes sunt communes in Regno.** Scag. ri. 73. numero 5 212
- Termino publicationis elapso testes citati & iurati, an recipiantur.** Carau. Rit. 69. nu. 7 45
- Termino ad probandum elapso nemo ex litigantibus examinat.** Carau. ri. 219. nu. 3 116
- Terminus ad ponendum, & probandum in omni cau- sa dabitur considerata causæ, & locorum distantie qualitate.** Carau. ritu 69. nu. 3 44
- Terminus ipso iure nunquam etiam parte instante da- tus intelligitur, nisi a iudice concedatur.** vbi sup. nu- mero 4 eodem
- Terminus vnus an duo ad ponendum, & articulandū sint dandi.** ibid. nu. 5 eod.
- Terminus si datus fuerit vnus ad ponendum, & pro- bandum in causa, infra eum testes nō examinari, nec citari, iurative fuerint, qualiter examinare volenti sub- uenietur.** vbi sup. num. 12 45
- Terminus in primo beneficio cōcedendus arbitratitur secundum loci distantiam, & quare.** Carau. ritu 71. numero 8 47
- Terminus ad repulsam vtrique parti concedi semper debet.** Carau. ri. 73. nu. 2 48
- Terminus datus ad ponendum non ad articulandum, nisi sit datus de partium cōsensu, intelligitur de iure.** Carau. ri. 89. nu. 1 55
- Terminus ad vnus partis instantiam concessus alteri concessus intelligi debet.** Carau. rit. 92. nu. 1 56
- Terminus in citationibus apponendus iusta locorū di- stantiam.** Carau. ri. 123. nu. 1 66
- Terminus ad examinari faciendum hodie ad probatum habendum datur, quo elapso vltterius testes non reci- piuntur.** Carau. ri. 152. nu. 1 75
- Terminus in expeditione appellationis quare sit præ- fixus.** Carau. rit. 251. nu. 2 134
- Terminus an debeat præfigi appellanti ad se præsentā- dum cum processu coram iudice ad quē.** Carau. ritu 251. num. 3 134
- Terminus ad pinguius probandum denegatur fisco & mulieribus in criminalibus.** Cara. ri. 258. nu. 4 137
- Terminus ad repulsandum scripturas presentatas infra terminum datum ad probandū, & post conclusum, non conceditur.** Carau. ri. 281. nu. 1 158
- Terminus statutus ad exordium causas syndicus currere non incipit, nisi a die litis contestatæ.** Carau. ri. 295. num. 22 168
- Terminus statutus syndicatui nunquid poterit per syn- dicatores breuiari.** vbi sup. nu. 29 169
- Terminus primo erat arbitrarius, & concedebatur vni, deinde alteri.** Scagl. ri. 69. nu. 3 211
- Terminus hodie est cōmuni & certus.** vbi sup. n. 4. 211
- Terminus prorogatur secundum distantiam locorum & ex alijs causis.** ibid. nu. 4 eod.
- Terminus non prorogatur extra Regnum, nisi factō de- posito.** vbi supra nu. 6 eod.
- Terminus quomodo impeditur currere.** ibi. nu. 8. eod.
- Terminus non currit vbi ius partis non est factum de- re- rius.** vbi sup. nu. 9 eod.
- Terminus repulsæ est medietas primi termini.** Scaglio, ri. 73. num. 10 212
- Terminus quid sit.** Scag. post ri. in ver. Terminus 219
- Terminus iuris in Regno quantus sit.** vbi supra. in ver. Terminus hodie 219
- Terminus repulsæ iuris quid sit.** ibid. in ver. Terminus repulsæ 219
- Terminus beneficij quātus sit.** vbi supra ver. Terminus beneficij eodem
- Terminus repulsæ iuris quot dierum sit.** ibid. in ver. Ter- minus repulsæ iuris 219
- Terra in feudum non retenta, an possit a sententia te- nentis eam appellari ad Papam.** Cauens. ritu 52. nu- mero 1 185
- Terræ per prælatos cum vasallis possessæ si teneri in feudum nō appareat, ad quem a sententia sui officia- lis appellandum sit.** Carauita, Ritu 52. num. 8 38
- Tertiaria quid sit.** Carau. Ritu 24. num. 2 21
- Testes producti & iurati nunquid intra vel extra termi- num sint examinandi, & super hoc traditur practica.** Carau. Ritu 69. num. 6 49
- Testes iurati & citati an recipiantur termino publicatio- nis elapso.** vbi supra num. 7 eod.
- Testes iurati infra terminum, quando post terminum, possint vel non possint examinari.** ibid. num. 10 eod.
- Testes si parte vtraque præsentē fuerint examinati, cū de causa summam cognoscitur, nulla requiritur pu- blicatio.** Carau. Ritu 72. num. 13 48
- Testes non rite recepti & examinati, si iterum parte cō- tata super articulis examinantur, se ad priorem depo- sitionem referentes, num facta publicatione in causa eorum depositio validetur.** vbi supra num. 14 eod.
- Testes an impediantur examinati facta publicatione parte non citata vel die feriata.** ibid. num. 15 eod.
- Testes an recipi vel examinari possint vltra terminum in causa repulsæ præfixum.** Carau. Ritu 73. nume- ro 3 48
- Testes an infra terminum repulsæ approbari possint.** vbi supra numero 11 49
- Testes examinati & mortui ante publicationem nun- quid repulserunt.** ibid. num. 12 49
- Testes in defensionibus inquisitorum qua forma sint examinandi.** Carau. Ritu 83. num. 1 53
- Testes cum interest, sub qua forma recipiantur.** vbi su- pra numero 2 53
- Testes multa indicta vel captis pignoribus ad ferendū in omnibus causis testimonium compellendi sunt.** Carauita Ritu 87. num. 1. folio 54. quod verificatur etiam in testibus, qui compelli non possent, quando aliter probatio haberi non posset. num. 2 55
- Testes compellendi ad testificandum, si essent presby- teri, compulsio eorum fiet coram eorum iudice, & coram eo cui volet ipse, iurabunt.** vbi supra nume- ro 3 eod.
- Testes nimis a remotis degentes non euocantur ad tes- tificandum, sed locorum officialibus eorum receptio committitur.** ibid. num. 4 eod.
- Testes senes & valitudinarij vbi examinandi sint.** vbi supra numero 5 eod.
- Testes citati non comparentes qua poena sint puniendi ibidem.** numero 6 eod.
- Testes citati ad testificandum si non comparent, inqui- situs absoluetur, tenenturq; ipsi testes parti ad inte- resse.** vbi supra numero 7 eod.
- Testes se subrahentes vt veritas occultetur, qua poena puniendi sint, iurati & non iurati.** in eod. Ritu nu- mero 8 eod.
- Testes

Index.

- Testes citati non comparentes fuerunt ad poenam con-**
demnati post lapsum termini veniunt, nunquid ad
deponendum admittantur. vbi supra num. 9 55
Testes pro maleficio reperiendo ad fisci instantiam ad
sententiam vsque recipiuntur. Carau. ritu. 90. nume-
ro 1 56
Testes examinandi ad alterius instantiam sumptibus
suis producuntur. Carau. Ritu 140. num. 2 72
Testes producens si dicat expensas per se vel per alium
eis subministraturū an debeat etiam depositum fa-
cere. vbi supra num. 8 eod.
Testes quibus in casibus extra curiam, & vbi examinen-
tur. Carau. Ritu 143. num. 1 73
Testes in ecclesia possunt examinari, & eis in ipsa iura-
mentum exhiberi. vbi supra num. 3 eod.
Testes die feriata non iurant, deponunt tamen. ibidem
numero 5 eod.
Testes de iure citari non debent nisi parte præsente, vel
citata, & contumaciter absente. Carauita, Ritu 143.
numero 1 73
Testes clerici extra iudicium ad solemnizandum con-
tractum possunt adhiberi. Carau. Ritu 144. nume-
ro 4 74
Testes non idonei quando sint admittendi, & in defe-
ctum probationis recipi quando dicantur. vbi sup. nu-
mero 6 eod.
Testium repetitiones post publicationem, & didicita
restituenda in Add. C. P. Rit. 72 47
Testes iurati die non feriata examinantur etiam die feri-
ata. Carau. Ritu 148. num. 1 75
Testes si ab vna parte citati, & ab alia producti fuerint,
quando vnica citatio sufficiat. Carauita Ritu 155. nu-
mero 1 76
Testes recusantes comparere qua pena puniuntur. vbi
supra numero 2 eod.
Testes examinandi pro summaria informatione de no-
tariatu capienda qualiter deponent, & quæ alia no-
tariatum probent. Carau. Ritu 188. num. 10 102
Testes repelluntur à deponendo ob excommunicatione-
nem. Carau. Ritu 236. num. 10 127
Testes legitimi dicuntur omni exceptione maiores. vbi
supra numero 32 128
Testes in criminalibus post publicationem an recipian-
tur. Cauen. Ritu 71. num. 2 187
Testes non publicati fidem non faciunt, e contra publi-
cati. Cauen. Ritu 86. num. 5 188
Testes vt iurent & iurati deponant ad quos spectet soli
citare. Cauen. Ritu 87. num. 2 eod.
Testes producens & faciens citare in termino an si non
venerint sit restituendus. vbi supra num. 3 eod.
Testes iurati die non feriata examinantur die feriata.
Cauen. Ritu 116. num. 7 189
Testes extra Regnū nominati si non examinantur qua
litas de iure communi & Regni prouisum sit. Cauen.
Ritu 140. numero 1 191
Testes quando post terminum examinari possunt. Ca-
uen. Ritu 145. num. 1 eod.
Testes si in congruo loco iurarunt deposueruntq; in nō
congruo, valet eorum depositio. Cauen. Ritu 149.
numero 2 eod.
Testes ad deponendum die feriata cogi non possunt,
cum limitat. vbi supra num. 3 191
Testes non producuntur regulariter post publicationē.
Cauen. Ritu 245. num. 2 199
Testes reprobatī ex causa excommunicationis, si abso-
luti sint deinde an probent. Scagl. Ritu 73. nu. 9 212
Testes an possint signum crucis facere in instrumento
vel alia scriptura solemnī. Scagl. Ritu 163. nu. 52 214
Testibus citatis & condemnatis non venientibus in ci-
uilibus & criminalibus curia procedit. Cauen. Ritu
87. numero 1 188
Testis depositionem suam reuelans punitur. Carau. Ri-
tu 3. numero 6 6
Testis vnus de visu facit semiplenam probationem. Ca-
rauita Ritu 41. num. 2 27
Testis depositio non trahitur retro ad tempus iurame-
ti mutata eius conditione. Carau. Ritu 69. nu. 9 45
Testis citatus ad deponendum non comparens qua pena
puniatur. Carau. Ritu 206. num. 3 113
Testis depositio integra scribenda est etiam contra fis-
cum. Carau. Ritu 235. num. 3 125
Testium examinatione extra iudicij locum alicui com-
missa nunquid coram eo fiet publicatio. Carau. Ritu
72. numero 5 47
Testium repulsa an infra terminum datum ad proban-
dum fieri possit. Carau. Ritu 282. hum. 1 159
Testium audientia in repulsa an sit committenda. Ca-
uen. Ritu 146. numero 1 191
Testium audientia an in criminalibus committatur, re-
missiue. Cauen. Ritu 151. num. 1 191
Testium examinatio regulariter non committitur. Ca-
uen. Ritu 157. num. 1 192
Testium examinationis commissio alibi ad partis instan-
tiam alij intimatur. Cauen. Ritu 158. num. 1 192
Testium numerus est supplementū probationis. Scagl.
Ritu 163. numero 6 213
Titius percussit Gaium cum bastono, non animo occi-
dendi, sed moritur, nunquid occisi pena teneatur. Ca-
uen. Ritu 276. numero 16 202
Titulus de re iudicata auro plenus est propter senten-
tiarum executionem. Carau. Ritu 10. num. 15 12
Titulus dotis quando causa lucratiua dicatur. Cauen.
Ritu 228. numero 4 197
Tonsura clerici in quibus consistat. Cauen. Ritu 235.
numero 4 197
Tormentis quando quis se exponere teneatur in defe-
ctum probationis. Carau. ritu 4. num. 5 8
Tortura non infertur principali ratione varietatis, secus
in teste. Carau. Ritu 79. num. 14 52
Tortura aliquando ad eruendam responsionem infer-
tur. Carau. Ritu 259. num. 14 138
Tortura pro quibus delictis inferri possit remissive. vbi
supra numero 15 eod.
Transactio quare fiat. Carau. Ritu 276. num. 8 157
Transactionis effectus in criminalibus quis sit. Cara.
Ritu 272. numero 26 153
Tribunal Magnæ Curie vti iustitiæ speculum cæteris
præfixum dicitur. Carau. Ritu 49. num. 21 36
Tribunal Magnæ Curie Vicarij hodie representat duas
curias in ciuitate Neapolis. Carau. Ritu 55. nu. 3 39
Tribunalis caput si est suspectum nunquid talis suspi-
cio in eodem tribunali allegabitur. Carau. Ritu 265.
numero 27 145
Tribuniarum qui sint. Scagl. Ritu 9. nu. 6 209
Tripondium quid sit. Carau. Ritu 50. nu. 4 37
Tubita dicitur præco, & debet esse idoneus. Scagl. Ritu
38. num. 1 210
Tubita non potest vocare aliquem, nisi de mandato iu-
dicis, vbi supra num. 3 eod.
Tutor antequam ministrare incipiat tenetur ad multa,
si omnia ea non adimpleuerit, remissionemque fece-
rit, an de nullitate opponi possit. Carau. Ritu 275.
num. 23 156
Tutor pupilli nomine agens se tutorem docere ante li-
tem contestatam debet. Cauen. Ritu 194. nu. 1 207
Tutoris vel curatoris autoritas est necessaria in mino-
re. Carau. Ritu 201. nu. 7 109

V

- Valet Consequentia, Actuarius, ergo latro. Carau.**
Ritu 311. nu. 2. 180
Varians eligere dicitur. Carau. Ritu 228. nu. 17 119
Varietas in principali in criminalibus, an puniatur, &
iudicium faciat ad torturam, & quid de mendacio.
Cauen. Ritu 79. nu. 2 188
Vasallus

Index .

- Vasillus domini se & etum reuelans tanquam periurus** puniatur. Carau. Ritu 3. nu. 7 6
- Vasillus contentiens, & expresse renuncians nō potest** praeiudicare Baroni. Carau. Ritu 231. nu. 2 122
- Velle aliquid in genere aliud est quam petere aliquid** in specie. Carau. Ritu 189. nu. 3 103
- Venditori motam litem scienti quare ab emptore facie** da est denunciatio. Carau. Ritu 4. nu. 13 8
- Venire cum sacco paratus quomodo intelligendum sit** Carau. Ritu 169. nu. 1 91
- Vera iustitia compassionem habet.** Carauit. Ritu 272. num. 18 152
- Vera scripturarum repulsa quæ sit.** Carauit. Ritu 281. num. 2 158
- Verba ista, nulla sit personarum acceptio qualiter sint** intelligenda. Carau. Ritu 2. nu. 14 4
- Verba statuti vel iudicis indefinite loquentis civiliter** sunt intelligenda. Carau. Ritu 169. nu. 11 92
- Verba sententiæ in cuius personam sint dirigenda.** Carauit. Ritu 288. nu. 8 163
- Verba cum effectu intelligi debent.** Carau. Ritu 295. num. 14 168
- Verba aliquando iniuriam non sonant, sunt tamen in** effectu iniuriosa, & ibi adducitur Salernitanorum prouerbium in hoc. Carau. Ritu 311. nu. 22 181
- Verba illa, al findicato te volemo, an inferant iniuriam,** Scagl. Ritu 291. num. 6 218
- Verbum, scire, quot modis capiatur, & qualiter intelli-** gendum sit. si certum & indubitatum, in materia de qua per Carau. Ritu 4. num. 16 8
- Verbum, posse, ad licitum & honestum ut valeat, ad** actus facultatem referendum est. Carau. Ritu 18. nu. mero 2 17
- Verbum, potest, est significatiuum necessitatis, vel po-** tentiæ. vbi supra num. 3 eod.
- Verbum, quando cunque, & verbum, perpetuo, an im-** pediant currere prescriptionem statutariam, vel le-galem. Carau. Ritu 167. num. 39 90
- Verbum, rite, ordinarie, recte, iustitiam causæ respicit.** Carauit. Ritu 288. nu. 25 164
- Verbum, domus, habitationem significat.** Carauit. Ritu 301. nu. 28 177
- Verbum, edicto, pro lege exponitur.** Cauensis Ritu 1. nu. mero 2 182
- Verbum, stare, intelligendum est in statione personali.** Cauen. Ritu 295. nu. 1 207
- Veritas mori nunquam potest.** Carau. Ritu 14. nu. 3 14
- Veritas causæ liquebit magis per partes litigantes ex fe,** quam per procuratores, cum ampliat. & limit. Carau. Ritu 269. nume. 9 149
- Ventas amicorum causa non amittenda, amicus Socra-** tes, amicus Plato, sed magis amica veritas. Carau. Ritu 288. nume. 15 163
- Veritas si ex actis vno modo ex conscientia alio appa-** ret, quid sequendum, remissive. vbi supra nu. 16 eod.
- Veritas quando cunque constet, sufficit.** Cauen. Ritu 239. nu. mero 3 199
- Veritate sola facti inspecta, omisis solennitatib. cau-** sa in Regno terminantur. Carau. Ritu 288. nu. 4 162
- Veritatis species lex sunt.** Carau. Ritu 288. num. 13 163
- Victor quoniam modo sententiam in sui fauorem lata** petet executioni demandari. Carauit. Ritu 262. numero 9 141
- Victus victori, ad expensas in quas ex propria culpa** ac contumacia incurrit non tenetur. Carauit. Ritu 168. numero 3 91
- Vidus victori in expensis condemnandus vel iuste ab-** soluendus est, cum limit. Carau. Ritu 297. num. 3 170
- Vidua meretrix priuilegium viduitatis amittit.** Carauit. Ritu 19. nu. 10 18
- Vidua diues, an gaudeat priuilegijs indultis viduis. vbi** supra numero 11 eod.
- Vidua dicenda venit non solum quæ virum habuit, sed** etiam virgo, & quæ cum viro diuortium fecit. vbi supra, num. 21 eodem
- Vidua quæ dicatur, remissive.** Scagl. Ritu 230. numero 2
- Vidua appellanda est habens virum viuum, sed inuti-** lem, vbi supra num. 22 19
- Vidua in magna curia, & coram iudice loci querelam** exposuit, in secunda scriptum non reperitur illa expo-suisse variando à prima, nec adest perhorrescentie iuramentum, qui eorum iudex erit. Carau. Ritu 233. numero. 11 124
- Vidua magnæ curiæ forum eligendo querelam contra** aliquem exponit, remittit postea, demum moritur vel ducit virum num ad Baronis vel alterius partis instantiam debeat causa talis ad proprios domicilij officiales remitti. vbi supra num. 12 eod.
- Vidua & pupillus sunt priuilegiati de iure communi** cum ampliat. Carau. Ritu 234. num. 2 125
- Vidua diues luxuriose viuens, an priuilegio miserabi-** lium personarum gaudeat. Carau. Ritu 10. nume. 2. & 7 183
- Vidua inhoneste viuendo expellitur à conuicinia. vbi** supra numero 8 eod.
- Vidua quæ dicatur.** Cauen. Ritu 233. num. 1. fol. 197. & Scaglio. Ritu 230. num. 1 215
- Vidua agēdo priuilegio vitur.** Scagl. vbi supra nu. 3 eod.
- Vidua qñ possit variare circa fori electionē. ibi n. 4** eod.
- Vidua quando præsentat instrumentum quid facit. vbi** supra numero 5 eod.
- Vidua, an competat querela, & fori electio pro insul-** tu facto contra aliquem in domo in qua ipsa habita-bat Carau. Ritu 233. num. 19 124
- Vidua appellatione etiam vidua diues continetur.** Carauit. Ritu 19. num. 9 18
- Vidua cum pupillis æquiparantur, & ipsæ & miserabi-** les personæ habent aduocatum, & procuratorem gra-ris, vbi supra numero 17 18
- Vidua agenti super electione fori, an possit opponi de** vita antea inhonesta. ibid. num. 26 19
- Viginti annis elapsis à die natiuitatis actionis in instru-** mento contentæ, via ordinaria, non iure municipali proceditur. Carau. Ritu 167. num. 1 87
- Vincens in prima instantia, succumbens postea in se-** cunda, an & quando in expensis condemnatur. Carau. Ritu 297. numero 21 171
- Vindicta criminum Reipublicæ debetur.** Carau. Ritu 272. numero 22 152
- Vindicta non potest sumi pluries pro eodem maleficio** & plura de hoc. Carau. Ritu 205. num. 13 112
- Virginem seu cognitam à viro esse mulierem qualiter** probetur. Cauen. Ritu 235. num. 18 198
- Virgo volens agere civiliter vel criminaliter contra** stupratorem, an habeat priuilegium electionis fori. Carauit. Ritu 19. num. 25 19
- Vis priuata quando dicatur, & quando vis publica.** Carauit. Ritu 47. num. 13 34
- Vis publica etiam per vnum hominem armatum com-** mittitur Carau. Ritu 68. num. 5 43
- Vis causæ tota in probationibus consistit.** Carauit. Ritu 257. numero 2 77
- Vis causæ tota in sententia consistit.** Carauit. Ritu 265. numero 12 144
- Viueres, an in dubio iure Longobardo, vel Romano** quis in Regno præsumatur. Carau. Ritu 292. nume-ro 4 166
- Vniuersitas ordinis constitutione recte regitur.** Carauit. Ritu 2. numero 13 4
- Vniuersitas, infans, demens, furiosus, & minor per aliū** respondere possunt. Carau. Ritu 79. num. 5 51
- Vniuersitas personam non habet, & propterea pecunia** riter punitur. Carau. Ritu 108. num. 3 63
- Vniuersitas quomodo citanda sit.** Scaglio, Ritu 38. nu-mero 5 210
- Vno ex citatis comparentē etiam actor comparet, &** contra

Index.

contra non comparentes vult contumaciam accusare, & contra presentem procedere, nunquid possit. Caraita Ritu 207. numero 4	114	Vsurarius, an dicatur dans animalia ad menandum, ad cambium pecunias, & emens granum in herba. ibidem numero 18	eod.
Vocabulum positivum, & articulorum in Regno est confusum. Carau. Ritu 88. num. 2	56	Vsurarum in crimine vtrum ex officio vel ad fisci instanciam procedatur, & in quibus casibus permittatur. Caraita Ritu 20. num. 3	119
Vocatio absentis, per tubitā saltim, requiritur in actu qui fit vltima die termini. Carau. ritu 143. num. 2	73	Vsurarum poena de iure canonico, quæ sit. Carau. ritu 21. numero 6. & 7	20
Volens præventionē facere ad quid teneatur. Cauen. Ritu 189. numero 2	195	Vsurarum crimen ardua causa dicitur, requiritque speciale mandatum. vbi supra num. 9	20
Voluntas, an & quando sufficit pro ratione. Carau. Ritu 265. numero 9	144	Vsurarum causa pendente, curia num in principio causæ procedere possit ad descriptionem, & ad inuentarium bonorum mobilium. ibid. num. 13	eod.
Vota qualiter dentur in Regno in causis tam civilibus quam criminalibus. Carau. Ritu 98. num. 1	58	Vsus communis loquendi omni constitutioni præuallere debet. Carau. Ritu 25. num. 4	27
Vsura quid sit. Scagl. ritu 20. num. 1	210	Vsus communis loquendi in statutis attenditur. Carau. Ritu 175. numero 3	96
Vsura est latro legalis. vbi supra num. 3	eod.	Vtens iure aliquo eo cum suis adminiculis vti debet. Caraita ritu 166. num. 35	84
Vsura quot modis capitur. ibid. num. 4	eod.	Vtens qualibet scriptura falsa poterit de falso accusari, cum limitat. Carau. ritu 281. num. 4	158
Vsura quod duplex sit. vbi supra num. 5	eod.	Vtile per inutile non vitatur, & hæc regula in separabilibus, non autem in inseparabilibus locum habet. Caraita ritu 167. num. 29	89
Vsura quo iure prohibita sit. ibid. num. 6	eod.	Vtilem actionem habens potest executionem petere. Carau. ritu 186. num. 3	166
Vsura pyratice quæ sit. vbi supra num. 7	eod.	Vtilitati publicæ priuatorum conuentione non derogatur. Carau. ritu 248. num. 9	137
Vsura conceditur Iudæis. ibid. num. 10	eod.	Vtrum possit appellari ab interlocutoria. Scagl. ritu 163. numero 56	214
Vsura est crimen publicum. vbi supra num. 13	eod.	Vulneratus si occiderit vulnerantem fugientem an de homicidio sit puniendus. Cauen. ritu 276. numero 11	202
Vsura quare prohibentur. Carau. Ritu 21. nu. 4	20	Vulneratus ab vno lethaliter, ab alio paruo vulnere, si moriatur, paruo vulnere vulnerans homicidij poena non tenetur. vbi supra num. 12	204
Vsura de iure civilia prohibita non reperiuntur. vbi supra numero 5	eod.	Vxor pro morte vel iniuria marito illata, an ad accusandum admittatur. Carau. ritu 191. num. 5	104
Vsura distinctio duplex. Cauen. Ritu 199. num. 10	196	Vxor de iniuria viri non accusat, præter mortem. Cauen. ritu 192. numero 8	196
Vsurariæ quæstiones vbi terminentur. Scagl. ritu 20. numero 8	210	Vxores conjugatorum clericorum non sunt priuilegiatæ. Carau. ritu 235. num. 7	197
Vsurarij hæres ab agendo non repellitur. Scagl. ritu. 20. numero 16	210		
Vsararium poena qualis sit. Carau. ritu 196. nu. 5	105		
Vsurariorū contra manifestum proceditur absque partis instantia. Cauen. ritu 199. num. 1	196		
Vsurarium manifestum quem esse, an per librum priuati probetur. vbi supra num. 4	196		
Vsurarius manifestus quis dicatur. Cauen. ritu 199. numero 2	196		
Vsurarius manifestus condemnatus ad appellationem non admittitur. vbi supra num. 7	196		
Vsurarius contractus qualiter probetur, & multa in materia vsuræ. ibid. num. 12	196		
Vsurarius quando quis dicatur. Scagl. ritu 20. nu. 15	210		
Vsurarius manifestus qui dicatur. vbi supra. nu. 17. eo. 210	210		

F I N I S.

M O M F S A B S I T.

D O M I N I
PROSPERI CARAVITA.
E B O L I T A N I
 I V R I S V T R I V S Q V E D O C T O R I S
 P R A E C L A R I S S I M I,

Super omnibus Ritibus Magnae Curiae Vicariae Regni Neapolis,

Commentaria apprime necessaria, nouissime per ipsummet
 recognita, & aucta.

R I T V S P R I M V S,

Mutanda haec inscriptio est, appingendaq; sunt haec verba. Prooemium Rituum, Nam in hoc prooemio Regina nullum ponit ritum, sed quos ritus obseruari, quosque abolitos esse velit, praecipit, ibi, quod omnes infra scripti ritus, &c. C. P.

AL
Ro-
mz.

IOANNA secunda
 Dei gratia, Vngariae,
 Hierusalem, & Sici-
 liae, & Croatiae, Ra-
 metseruiae, Galatiae,
 Lodomeriae, Coma-
 riae, Bulgariae q; Pro-
 uinciae, Forcalquerij
 Regina, ac Pede-

montis Comitissa, Vniuersis, & singulis
 praesentis Edicti seriem inspecturis. Circa
 reformationem, & augmentum Regni
 nostri Siciliae, ac generalis iustitiae Regni
 eiusdem, &c. Itaque tam officialium no-
 strorum processibus, quam fidelium sta-
 tibus prouisionis nostrae remedio subue-
 nimus maximè in nostris Magnae & Vica-
 riae Curia, a qua sub regimine nostrae pro-
 tectionis praecipue in hac nostra ciuitate
 Neapolis, & toto Regno nostro sunt iusti-
 tiae deputati. Harum sacrarum nouissima-
 rum nostrarum constitutionum edicto ir-
 refragabili, ac firmiter valituro, sancimus,
 decernimus, statuimus, & Madamus mo-
 tu proprio de certa nostra scientia, cum
 prouisa matura, & digesta nostri Consilij
 deliberatione cõsulta, quod omnes infra-
 scripti Ritus & obseruantiae, in nostris Ma-
 gnae & Vicariae Curia, & qualibet earum,
 de caetero inuiolabiliter obseruentur, om-
 nes verò alios Ritus, & obseruantias dicta-
 rum Curiarum hactenus obseruatos, & ser-
 uatas, per praesentes, de dicta certa nostra
 scientia, proprio motu & cum dicti nostri

Cõsilij deliberatione matura, irritamus,
 cassamus, ac virib. & efficacia vacuumus:
 nulliusque esse decernimus roboris, vel
 momenti.

A D D I T I O.

- 2 Curia, vsque ad hanc Reginam Ioannam, qua hoc
 ritus componi obseruariq; mandauit, Neapoli, duae
 erant principales curiae, magna s. & Vicaria: magna
 in qua quam a Rogerio, primo Rege, instituta fuisse
 credendum est: quamuis in Regni constitutioni-
 bus, a Gulielmo bono eius nepote, tertioq; Rege,
 primum enuntiatam legamus. Vicaria verò qua
 2 Carolo II. quem primū Vicariū Caroli eius patris
 factum fuisse, constat, exq. dictis duabus curiis, per
 eandem Reginam Ioannam, vnam fuisse factam, ap-
 pellantamque magnam curiam Vicariae; clarissime
 apparet, ex vltimo ritu, ibi dicta magna curia Vica-
 riae, quod latius nos demonstrauius, in tractatu,
 ad arbit. magnae cur. vicar. c. 2 ex nu 81. C. P.

S V M M A R I V M.

- 1 Edictum pro lege generali exponitur.
- 2 Maximè, dictio quā habeat naturā, ac virtutē.
- 3 Quod obseruatur in magna curia: in omnibus
 alijs curijs regni seruandum est.
- 4 Limitatur primo in obseruantia maioris curiae
 emanante per modum constitutionis.
- 5 Limitatur 2. in decisorijs, nō in ordinatorijs carū.
- 6 Ritus, & obseruantia an sint idem, vel inter se
 differant.
- 7 Consuetudinis diffinitio.
- 8 Differentia inter cõsuetudinē, & praescriptionē.
- 9 Ritus diffinitio duplex.
- 10 Differentia inter ritum, & consuetudinē.

A Consue-

Domini Prosperi Caraita Ebolitani.

- 11 Cōsuetudo, ritus, et mos aliquando idē importāt.
- 12 Ritus etymologi.
- 13 Ritus lex non scripta dicitur.
- 14 Lex iusta, & rationalis esse debet. & Lex, & si dura est: lex est: & seruari debet. ibid.
- 15 Obseruantia duplex est.
- 16 Obseruantia dicitur hēre effectū declaratum.
- 17 Stylus dupliciter diffinitur.
- 18 Stylus, consuetudo, mos, & obseruantia confunduntur aliquando.
- 19 Styli etymologia multiplex, & circa quę consistat.
- 20 Stylus secundum communem vsū loquendi quid significet.
- 21 Stylus pro curiæ præflica capitur.
- 22 Stylus quando vbiq; etiam contrarius communē seruetur, vel non: cuius esse debeat cum duabus limitationibus in sequenti nu.
- 23 Stylus proprie, quis dicatur.
- 24 Cum de stylo obseruantia vel ritu dubitari contingit in curia: quid agendum.
- 25 Sumptibus, & expensis indulgendum.
- 26 Sententia lata contra stylum, nulla.
- 27 Stylum allegans, probare debet.
- 28 Consuetudine, vel lege præterita damnata, & futura damnari videtur.
- 29 Lex volens damnare futuram consuetudinem, id nominatim, an exprimere debeat?
- 30 Femina iudicare, vel magistratum gerere an valeant? Et de ratione quare: quod limita prout in num. 33.
- 31 Femina est nimis fragilis: & ideo ciuitas ab ea male regitur.
- 32 Femina genus varium, & mutabile semper, & inconstans.
- 33 Femina nihil sub secreto habet.
- 34 Regum & ceterorum principum vxores vicaria facta, an iurisdictionem habeant?
- 35 In nostris magna & vicaria curijs hæc loquendi phrasia, quid significet.

Not. primo ibi harum cōstit. edicto, qđ Ritus in hoc volumine contenti debent in omnibus curijs Regni obseruari, qđ illud verbum edicto (vt Caues. hic dicit) exponitur pro lege generali. per tex. in l. digna vox in Glof. oraculo. C. de legibus. Sed vere in ista ponderatio ad colligendum istud no. mihi non placet, quia licet per viam legis generalis ordinetur seruari hos Ritus: tamen dicit seruandos in p̄s Magnę, & Vicarię curijs, & de alijs nihil dicit. Et ideo istud not. satis melius colligitur ex alijs veris Rit. In quibus dicitur, quod intendit subuenire, tam processibus officialium, quam statibus fidelium, maxime in Magnę & vicarię curijs, ponderando verbum maxime † cuius propria virtus & natura est implicare casum magis dubitabilem, & exprimere minus dubitabilem. I. quise patris. vbi Fulg. Roma. & Dec. primo not. col. 3. C. vnde liber. per tex. cum Glof. in c. sponsam. de sponsal. in c. cum contingat. de for. compet. In c. auditis, de electio. & c. cū olim, de testi. vt sit sensus, quod per hos Ritus intendit providere processibus officialium, & statibus fidelium in omnibus Curijs Reg. maxime in curijs Magnę curiæ, & Vicarię. Minor. n. dubitatio est si per

hos Ritus intendit providere Magnę curię, & maior dubitatio si intendit providere alijs curijs, ratio minoris dubitationis est, quia Ritus ipsi seruabantur iam in ipsa Magna Curia, & ideo non tam necessario ipsa magnę curiæ subueniendum erat, quā opportune alijs curijs vbi Ritus nō seruabatur. Sed extra hunc Ritum vera est conclusio supra formata, qđ illud quod in Magna curia obseruatur, seruari etiam debet in omnibus alijs curijs Regni, per tex. in S. fin. In Rit. de satisfat. & ca, quæ not. per illum Iler. in constitut. si quis in posterum. & Paris. de reintegr. feud. S. sequitur, nume. 25. fol. 62. ad idem etiam habes expresse text. in constitut. Regni Magnę curiæ nostrę ibi, quod in se ipsos obseruent. in constitut. nihil veterum. in fin. & in Pragm. Regis Ferdinan. incipiente suscepti à Deo. b † Limita primo conclusionem supra firmatam procedere quotiescunque Ritus, & obseruantię maioris curiæ emanant per modum constitutionis (vt in iis Ritibus per hunc Rit. factum fuit) aliās inscribē adscriberetur Aduocatis, si in defensionibus causarum obseruantiam, vel Ritum Magnę curiæ in hoc volumine non contentum allegarent, vt dicit Alber. in l. 1. ff. de constitut. princip. Felyn. in cap. 2. in verb. stylus, nu. 18. versic. & non est necessarium. de rescrip. Boer. consil. 8. nu. 13. & in tract. de autho. Magn. concil. post decis. Additio. nu. 170. & Grām. in consil. de for. iudica. post decis. nu. 20. subiungen tes qđ Aduocati iurium ignari cum eis leges deficiunt sic seruasse curiam testantur: Secundo limita procedere in decisorijs causarum non autem in ordinarijs in quibus quælibet curia suos mores habet, vt dicit Iler. in dicta constitut. si quis in posterum. Affiēt. In d. constit. nihil veterum. vltimo not. & Excellens D. Marinus Prezza. de sub feud. de offi. Mag. Iusti. lib. 1. nu. 37. fol. 26. sed vt dicit Affiēt. hoc prius dixit Bar. de Capu. in constitut. in pecuniarijs. Vbi nihil de hoc per eum, sed per Petr. de Mōt. For. qui illud expresse dicit. ¶ Secundo, Not. ibi Ritus, & obseruantię, qđ Ritus & obseruantię, in hoc tex. pro eodem capi videntur. Veritas tamen † est, qđ inter se differunt, & vti diuersa in hoc tex. posita intelligi debent. Vt tamen hoc plenius intelligatur. Sciē dum est quatuor terminos præ alijs in iure reperiiri: consuetudinem, ritum, obseruantiam, & stylum: † consue-

ADDITIONES.

- a Formata. Adde qđ hoc etiam euidentissime probatur ex dictione, præcipue, quæ tantum valet quantum, si dixisset, ante alias non autem specialiter, vt alij indoctē interpretantur, iuxta illud Ciceronis, hæc vna res in omni libero populo; maxime in pacatis ciuitatibus, præcipue semper floruit, item & ex illis verbis, & toto nostro Regno, & c. idq; summa cū ratione vt mox dicemus. C. P.
- b Suscepti à Deo. Adde, quod idem præcepisse videtur Imper. Frideric. in constitut. Regni, Nihil veterum, in vltimis verbis, ibi, curiæ nostrę præuidimus ordinare iustitiam, à qua, velut à fonte, riuuli per Regnum vndique norma iustitię deriuetur: ad stipulaturque text. in l. prima, S. Sed & si: quæ leges C. de vet. iur. enucl. & videatur Abb. in c. ex l. teris extra de cōstit. Luc. de Pen. in l. 1. col. 3. in prin. C. de professor. qui in Vr. cōstan. Maran. in suo Spec. in loco de appellatione, limit. 18. Marin. Frezz. lib. 2. q. 4. nu. 2. Vincen. de Franchis iuriconsultorum omnium peritissimus sacri Regij consilij præses dignissimus Regensq; à latere Regiam Cancellariā; decisionum eiusdem sacri consilij locupletissimus collector decis. 86. & 153. & quæ nos latissime cōgessimus in nostris allegationibus, in materia assistentiæ. C. P.

7 consuetudo dicitur ius non scriptum moribus intro ductum. c. consuetudo, dist. 1. & not. Innoc. in rubr. de consuetud. † in hoc differens a præscriptione, vt inter im omittam alia quæ ponit Alex. in l. more. col. 2. de iurisd. om. iud. quia per consuetudinē acquiritur ius vniuersus, & per præscriptionem priuatis, vt dicit Ab. in c. cum dilectus. & c. fin. de consue. & in ca. cum ecclēsia sutrina, de caus. poss. & propie. & Rip. respons. 9 4. lib. 2. † Ritus vno modo captus & aliter quàm capi tur in hoc volumine, dicitur quidam modus actus ordi nandō, solemnitate præbens, vt dicit Abbas in c. cum secundum. 1. not. de temp. or. & Rip. in 2. lib. in terpreta. c. ex parte nu. 37. de rescrip. Alio vero modo captus, & secundum nostram materiam, secundum Ilem. in constit. Regn. si quis in posterum in ver. illud etiam, dicitur ius nō scriptum moribus intro ductum. S. ex non scripto. instit. de iur. natur. In tantum quod Ritus, & consuetudo videntur idem importare ex su prædictis: & Cicero de Amicit. videtur pro eodem po luisse, dum inquit, qui pecudum Ritu omnia ad volu ptatem referunt, & in lib. de legib. pariter dum ait, e rat ei viuendo Latronum ritu, id est more, & consue tudine: † Quo ad vnum tamen videntur inter se differ re (vt interim omittam, quæ Rocc. de Curt. dicit de eorum differentia in repet. rubri. de consuetud. quaest. 4.) Secundum Bar. in l. de quibus, nu. 10. ff. de legib. qz consuetudo videtur tantum circa ea consistere, quæ ad litium decisionem pertinent: Ritus vero, vt ex om nibus istis manente patet, tam circa ea, quæ causarū decisionem tangunt, quàm etiam ea, quæ litium ordi nem respiciunt, sed hæc Barto. differentia confundi tur per tex. l. 3. S. fina. ff. de testib. vbi de his loquendo, quæ circa ordinem iudicij consistere videntur: dicit standum consuetudini provinciar, & quod ille tex. de his loquatur dicit idem Bart. ibi. & in summario. l. cō munique vsus loquendi, ita se habet † vt consuetudo, Ritus, & mos licet quandoque vnum pro alio ponatur, & idem importent, vt patet ex d. S. fin. & l. fina. 12 C. de iniur. & Cicero in locis citatis: † Dicitur au tem Ritus ab adiectiuo ratus, seu firmus, quod ab eius contrario quod est irrium satis demonstratur, & hanc puto eius veram ethymologiam: licet ab aliquo scriptam non reperiam, nec placet mihi quod alijs vi sum est Ritus dici, quia rectum: allegando Iser, in al. se. constit. si quis in posterum, quoniam Iser. ibi loquen do de quo dam ritu de quibus Gl. meminit hoc tantū, 13 † dicit, qd cum ritus sit lex non scripta sicut lex debet esse rationalis & iusta. c. erit. 4. dist. 4. dist. eodem modo & Ritus debet esse rectus, alioqñ corruptela diceretur. nec tamen voluit ibi dicere quod ritus dicitur quasi rectus (vt ex aduerso allegatur.) Idq; ex alio patet nā lex quamuis iusta, & rationalis esse debeat. d. c. erit; tamen & si dura est, seruanda est: & lex est. l. profpexit ff. qui & a quibus manu. si non fia. quod etiam & de Ritu dici potest: quamuis enim Ritus nō esset rectus licet secundum eum dici possit corruptela: tamen nō propterea Ritus non est: si is firmus, ratusq; ab omni bus obseruatur. † Obseruantia duplex est: quædam quæ capitur pro reuerentia, & veneratione, quædam vero pro practica in iudicijs pluries obseruata, de obseruantia primo modocapta loquitur Cic. de inuen tione, in quibus, obseruantia est per quam ætate, aut sa pientia, aut honore, aut aliqua dignitate antecede tes reueremur, & colimus. & idem Cic. pro Quinto dum ait, Amicos obseruentia, rem parsimonia retinere, & in epist. dum dicit, mea tibi obseruantia nunquam de hit. & de hac non loquitur iste Ritus, de secunda lo 16 quæ Rocc. de Curt. in rep. d. rub. q. 4. dicens † quod obseruantia dicitur habere effectum declaratiuum tā zum, vnde secundum eum si lex multipliciter intelli gi potest, seruari debet id quod pluries in curia obser uatum est. & idem Cassa in consuet. Burgu. in proce. nu. 27. & his accedunt, quæ dicit Alex. consil. 36. nu. 9.

vol. 2. & Boer. conf. 8. nu. 18 vbi quod si lege, vel statu to cauetur in causis breuioribus nō requirit libellum, nec appareat determinatum, quæ dicantur causa le uiores: attendendum est quid in iudicijs fuerit obser uatum, & si in causis viginti aureorum non fuit serua tus libellus: causa 20. aureorum dicitur causa leuis. in hoc igitur Ritu, dum omnes præsentis ritus appel lat etiam obseruantias, ne putes effectu, & ratione va care, eo quia, vt ex infrascriptis sequentibus Ritibus apparebit, multi sunt qui potius ad obseruantiam ten dunt, quàm ad Ritus. † Stylus, vt dicit Bal. in rub. b. de rescr. col. 3. nu. 11. & Fel. in c. ex parte, in ver. stylus. nu. 18. eo tit dicitur forma rite, recteq; scribendā con suetudine Romanæ ecclēsiæ approbata Aut secundū Cy in l. 2. q. 4. C. quæ sit lon. consuet. Io Fab. & Are. in S. ex non scripto insti. de iur. nat. & Boer. in præll. con sil. nu. 2. dicitur ius non scriptū ab vno iudice sapius circa sententias, & acta iudicialia introctum, siue sty latum † licet quandoque confundantur, & vnum pro alio ponatur, videlicet consuetudo stylus, mos & obser uantia secundum Io. Fab. ibid. Ant. de Butr. in c. fin. col. 4. ver. dic ergo quod late de consue. & Boer. d. con 19 sil. nu. 1. † Dicitur secundum Fely. ibid. post Bal. in l. de quibus. ff. de leg. a stylo ferreo, cuius firmitatem imi tatur, vel secundum eundem Fely. a stylo instrumen to quo scribitur in tabulis, vel secundum Neapol. in proemio consue. Neapo. S. quarum serie nu. 330. dici potest a stillando, quia sicut stillicidium paulatim de scendit, & stillat l. stillicidiū. ff. quemadm. seru. amit. ita etiam scriptura ordinata, quæ stylus appellatur. in tantum quod (vt ex prædictis patet) stylus solum circa ea consistit, quæ respiciunt modum ordinādi acta, sententias, & alia quæ in scribendo versantur: quod etiam referendo, sequitur Cassa in consue. præ allega. in proce. nu. 5. Luc. de penn. in l. si quando. C. de bon. vaca. lib. 10. Boer. conf. 8. nu. 7. Dec. conf. 11. nu. 11. vol. 1. & est tex. expressus in c. quam graui. de crimin. fals. de.

ADDITIO NES.

a Ritus. Tu dic, qd ritus: quem institutum varro, lib 6 de lingua latina interpretatur quæque Castum etiam ve teres vocabant, vt testatur Ioseph Scaliger in coniect. ad di. Varro potius a verbo rito, a quo & dictionē ritē deriuari inquit Priscianus, manare dicendum est: quæ dictionē ritē, rectē significat, quia nihil traditur in ritibus, quod non rectum esse credatur. Idque etiā ait Festus in quibus, Ritus est mos vel consuetudo, ritē aut significat bene & rectē. itaq; accipitur apud iure con. in l. 4. S. condemnatū, ff. de re iud. Mitto, qd dictionē rectē pro viri boni arbitrio est l. hæc verba in stipulatio ne, ff. de uer. signifi. vbi Alcia. Alij verō differentiam fa cere consueuerunt inter dictionē ritē & rectē, vt hæc. f. ad iustitiā causæ referatur illa ad ritū & solemnitate, de qua re videndus est Bar. in l. lecta, ff. si cer. pet. ibidē que Ias. post multos quos refert & in l. iuste, ff. de acquir. poss. videatur & tex. in l. 3. C. de bon. vaca. ibi, ritē atq; solēniter vbi dictionē ritē accipi debet p rectē post quā subiicit, atq; solēniter: cū natura copulē sit vt pro natur inter diuersa, vt p gl. in rubr. ff. de iur. & fac. ign. licet qñque resoluatur in expositionem pro id est & sic declaratiuē vt per Ias. in l. de quibus ff. de leg. C. P. b Stylus. Adde qd stylus (licet hoc verbum in hoc text. non adsit) cuius tamen meminit Constant. Imp. in l. 1. C. de sacros. eccl. meminērūt & Grat. Valē & Theod. Imp. in l. 3. C. de bon. vacan. & Inno. III. in c. quā gra ui extra de crim. fals. in verbis consistit, oratio verō in sensu, iuxta illud Teren. in prol. Andr. sed tamē in gr. dissimili oratione sunt facta: ac stylo appellatur. sty lus a Cicerone optimus dicendi effector perfectior, magister, & artifex, quandoquidem omnia ornat & li mat, Nosq; stylum & scriptionem lapidem lydium in ingeniorum appellare suemus. C. P.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani.

- de stylo hoc modo capto loquitur Affl. decis. 253. nu. 4. dum inquit, quod stylus regie cancellarie circa assensus expediendos seruari debet: quia vim legis habet. ¶ De communi tamen vsu loquendi, secundum Roch. in dicta rubrica, quaestione quarta, in ver. Stylus autem, dicimus aliquid esse de stylo, licet materiam scribendi non concernat. & ideo Barto. in l. de quibus, numero decimo, ff. de legi. dicit stylum respicere ordinem loquendi, scribendi, vel procedendi, (sed vt dixi) nõ ex vera vocabuli significatione procedit: sed ab vsu cõi quo vtimur. de stylo hoc modo intellecto loquitur, idem Affl. decis. 135. num. 3. deci.
- 21 78. in fi. & deci. 243. nu. 5. ¶ Et stylus taliter intellectus potest etiam capi pro pract. curie, vt dicit Bal. in l. fin. C. quæ sit longa consuet. & in l. si quis intra. C. de bon. proscrip. Cy. in l. 1. C. quæ sit longa consuetud. Cor. consil. 227. post superscriptum, col. 2. volu. 3. Roch. de Curte. in d. q. 4. in versu. stylus, & Cass. vbi supra nu. 9.
- Hic itaque stylus, tam primo quam secundo modo capus vbi est, seruari debet. Argu. l. 3. S. fi. ff. de testib. & l. fin. C. de iniur. & not. Bar. in l. iuris peritos. nu. 4. ff. de excusa. tuto. & late Abb. in c. ex literis, col. 3. de consil.
- 22 in c. ad hæc. de sent. excom. & in d. c. quam graui. ¶ Aduertendum tamen est quod aut est principis, vel alicuius maioris iudicis, qui habet potestatem condendi legem, & id non habet difficultatem, seruarique debet vbi que, etiam contra ius commune, vt dicit Bart. in d. l. de quibus, col. 10. Alexan. consil. 39. in fi. vol. 3. Decis. Tholof. 115. Boer. in allegato consil. nu. 10. Abb. in d. c. ex literis. & Cassa. in proce. consue. Burgun. nume. 17. Aut est iudicis inferioris, & tunc idẽ, sed seruatur vbi est tantum, dum modo non fit contra ius commune: alioquin non valerit, rum quia iudices tales ad iustitiam deputati, non possunt aliquid contra ius inducere. l. formam. C. de offic. præf. & præto. vt inquit Alex. consil. 36. nu. 10. vol. 2. Dec. consil. 11. & Boer. consil. 8.
- 23 nu. 18. versu. secus vbi. ¶ tum etiam, quia stylus proprie dicitur ille, qui est secundum ius ad declarandum mentem iudicis, & interpretationem iuris dubij, vt dicit Anto. de Butr. in c. fin. de consue. Aret. consil. 111. nu. 1. Alex. d. consil. 36. in fing. Roch. vbi sup. & Rip. in lib. 2. interpreta. in c. ex parte. nu. 37. de rescript. Limita tamen, nisi talis stylus quod est contra ius esset præscriptus quoniam tunc valerit, vt consuetudo quæ etiam contra ius valet, vt dicit Roch. ibid. per text. in c. fi. de consue. Item limita, nisi esset stylus sacri consilij: quonia ille habet vim legis in regno, vt dicit Affl. decis. 135. nu. 3. etiam si fit contra ius commune (vt dicam latius
- 24 infr. in Rit. 260. 1. nota. ver. limita tamen.) ¶ Et quotiescunque de stylo dubitari contingit, obseruantia, vel ritu aliquo curie: licet Iser. in d. constit. si quis in posterum dicat, quod alleganti incumbit onus probandi per l. ei qui. ff. de proba. tamen vt inquit Bar. in l. 4. per illum tex. in fin. & ibi Alexan. in addit. ff. de test. potest iudex a se ipso interrogare tabelliones, & alios curiales, & pragmaticos, qui stylum possunt verisimiliter scire, & idem Bald. in l. 1. in fi. C. vt quæ defunt aduocatus. quam prac. valde commendat Boer. in sæpius allega. consil. nu. 17. dicens seruandam esse vti re leuentur
- 25 partes ab onere probandi, ¶ & sumptibus, & expensis indulgent. Idem Alex. consil. 82. viso col. 2. in fin. volu. 3. Dec. consil. 655. col. pen. in fin. & consil. 402. col. 5. in fin. Sebastia. Van. in tract. nulli. tit. de nulli. senten. ex defectu. process. nu. 86. ver. & no. & Silua nup. lib. 3. in ver. est nubendum, nu. 32. Idque intelligas procedere secundum Alex. post Barto. in d. l. 4. & consil. 14. viso
- 26 vol. 1. etiam parte non citata, quod si aliter faceret, & contra stylum sententia expresse lata esset ea quidem nulla esset. vt dicit las. in authent. iubemus. C. de iud. vbi quod iudex faceret litem suam. Guid. Papa decis. 292. nu. 2. Cassa. in proce. consue. burgun. nume. 17. 80. Silua nupti. in prox. citato loco: Nec obstat dictu Iser. in d. constit. quoniam id verum est. in stylo, ritu, aut ob
- 27 seruantia non notoria: ¶ & eo quidem casu qui ipsum allegat. probare debet: hæc autem, quæ diximus in notorio stylo sibi locum vendicant. vt Alexan. sentit. post Barto. in d. l. 4. & licet in l. prima, colum. 3. C. vt quæ defunt aduoca. aliter voluisse videatur, tamen vt dicit Cassan. in d. authent. iubemus in 2. nota. contrarium est verius & probatur ex l. ei qui. ff. de proba. quam Iser. allegat. Tertio nota. in fi. ritus. ibi omnes vero alios & c. quod per hunc ritum abolerentur, & cassantur omnes ritus & obseruantie præteritæ. ex quibus verbis vñ, & illud dici posse quod videantur etiã cassari ritus & obseruantie in posterum introducendæ,
- 28 ¶ nam consuetudine, aut l. præterita damnata, videtur & futura dampnari secundum glo. in c. 1. de constit. in 6. gl. in c. 1. in fi. de cler. non resid. in 6. & in clem. 2. i. glof. penul. de reb. ecclesie non alie. Inno. in c. ex parte in gl. mag. de consue. Bar. Bal. Alex. & las. in l. si mihi & tibi S. in legatis. ff. de leg. j. & Bal. in l. 2. in 2. oppo. C. quæ sit long. consue. & licet gl. in clem. statutum. in versu. consuetudine. de elect. aliter voluisse videatur. Bar. in l. 1. nu. 23. versu. non ob. C. de sum. Trin. Abb. in c. fi. col. fi. de consue. & inc. 2. col. 4. versu. 2. de probat. & consil. 7. tria circa primum col. pen. vol. 2. cum multis simil. quos citat Tiraquell. in tract. retra. in præfatio.
- 29 nu. 17. ¶ ea quidem ratione, quia cum lex vult dampnare futuram consuetudinem id nuncupatim exprimit, vt patet ex l. 3. S. diuus. ff. de sepul. viol. tamen vt ex eodem Tiraquell. plenius est videre prima opin. in iure veriorteneret & communior: quod etiam dixit Caro. Ruin. consilio 109. versu. videtur columna tertia, numero trigesimo primo, volumine quarto, & consilio 32. viso processu post princip. volumine 5. Quam tamen intelligas procedere secundum eund. Tiraquell. ibidem numero decimonono, post Bald. & Salyc. in l. dudum. C. de contrahen. emptio Bald. in authent. omnes peregrini. columna secunda. versu. not. quod quando princeps. C. commu. de succes. Aret. in l. tertia. ff. de testamen. & alios quos ipse citat: quotiescunque ex aliqua causa iniqua & irrationabili lex præterita dampnatur, ea que etiam adhuc in futura daret, aliàs id aliter se haberet, & ea cessante, secunda opinio procederet. ¶ Quo fit vt si quis mihi dixerit non ne videmus multos ritus in hoc volumine intertos aliter seruari, & in oppositum, respondeam quod cum non appareant ritus antiqui per hunc nostrum cassari, & propterea inspicere non potest ex qua causa fuerint aboliti, vt sic possit sibi locum vendicare prima opinio. cum intelligentia proxime relata, tenendum sit in hoc ritu, quod per hæc verba non prohibetur introduci alios ritus, & obseruantias etiam ritibus hic insertis contrarias, vt iam ab experto communis pract. introduxit vt omnibus practicanibus notum est.
- ¶ Quæro primo: in hoc ritu, nunquid ipse cum alijs ritibus subsistant tanquam conditi & promulgati a scemina quæ huius regni tunc temporis erat Regina? videtur primo dicendum quod non, ¶ quia scemina nedom ab officijs publicis, & priuatis remouentur, sed etiam a iudicandi potestate, adeo quod ad eas iurisdicctio transire non potest, cum nec etiam magistratum gerere valeant. l. cum prætor. S. fin. ff. de iudic. l. scemina. ff. de regu. iuris, cap. tria. in princip. 3. quaestio. septima, & cap. mulierem, in fine 33. quaestio. quarta. Cuius quidem prohibitionis ratio est secundum Abb. in cap. dilecti. colum. 2. de arbit. quia honestati non est visum conuenire, quod cœtui virorum se immisceant iuxta glof. l. 1. S. lexum. ff. de postu. Itẽ. secundo: secundum Cagno. in d. l. scemina. num. 3. quia eorum consilia sunt fragilia, & vota lubrica, vt etiam dicit Soci. inter consil. Brun. consil. 10. visa quaestione, colum. 2. Cur. in tract. seu. 3. parte. q. in princ. & Luc. de Pen. in l. pen. C. de professo. & med. lib. 10. dicens quod si Regna regunt vuluz, gens tota proclat.

31 mat. f. Sunt enim adeo fragiles, quod ut inquit Aristot. primo Politic. earum consilium inuadit et ut idem ait secundo Politic. a mulieribus male regitur ciuitas, ut de eis late ponit Silua nuptia. lib. 1. S. nō est nubendum. num. 9. & 167. f. Tertio quia inconstantes sunt, & volubiles, nulla enim mulier est quae non ter mutetur in hora, & ut dicitur in ca. forus. de verbo. signific. varium & mutabile semper foemina. Barto. etiam in tract. reprob. testium, ad eorum inconstantiam demonstrandam. colum. 2. ver. item mulieres, ad ducit illos versus, foemina fallere, falsaque dicere, quando carebit piscaria piscibus, mareque fluctibus, tuncque carebit, ut etiam de hoc latius scribit Silua nuptia. ibid. num. 18. ver. 7. f. Quarto quia foeminae sub secreto rem aliquam tenere non possunt, & ideo Cato de tribus rebus poenitentiam agebat: primo si quod arcanum mulieri tradidisset, secundo si per aliquam traiecit quo poterat per terram pertransire. Tertio si aliquam diem per incuriam omisisset, ut refert Plutar. in eius vita. l. 2. in l. 1. ff. si quis cautio. & Gramma. consil. ciui. 1. nume. 3. Sed istis & similibus non obstantibus, tenendum est ipsos ritus & alia quaecunque ne dum ab ista Regina Ioanna, sed etiam ab omnia alia, quae in posterum regnaret ordinata, vel ordinanda seruari debere (pro vt iam ab experto seruari videmus) adducta non obstant quoquomodo, quoniam ea regulariter vera sunt: limitantur tamen non procederet modis, primo quotiescunque iure hereditario iurisdictioni foeminae competeret, ut dicunt Angel & Paul. de Cast. in d. l. cum prator, §. fina. ff. de iudi. Alexan. consil. 1. nume. 24. & consil. 24. nume. 12. volum. 1. Innoc. & Abb. in cap. dilecti. de arbi. & Deci. consil. 32. nume. 6. & Par. in tract. syndic. de offic. syndi. catorum. S. dicitur autem. nume. 7. in fin. vbi in specie loquens de ista Regina Ioanna hoc idem firmat. Secundo si ex priuilegio Principis habilitaretur ad illam. ut dicit Bartol. in d. l. foeminae. ff. de reg. iur. glof. Barto. in l. 1. num. 10. C. de mulie. lib. 10. vbi de hac Regina loquitur glo. in dicto cap. dilecti, in ver. remotae, & in l. Imperiales, in ver. dignitatem. C. de nupt. Tertio vbi de consuetudine contrarium seruaretur. ut probatur in prallegat cap. dilecti. & nota. per glof. fina. in cap. cum deuotissima. l. 2. q. 2. Bal. in l. si. in prin. C. de arbi. Come. consil. 6. in fin. volum. 1. Alexan. consil. 24. colu. 3. vol. 1. latius Curt. in tract. sep. fol. 23. limita. 8. vbi de Regno Siciliae loquens. dicit in eo ex consuetudine foeminas in feudis succedere masculis deficientibus, & Deci. in d. l. foeminae. ver. nam primo. num. 3. & Cagno. ibid. nume. 3. ver. vnde stante, & patet ex inscriptione. d. c. cu de uotissima. vbi apparet foeminam regnum obtinuisse, Hinc videmus de consuetudine seruari, f. quod Reges habentes vxores faciunt eas vicarias, quo casu ut dicit Barto. in loco prallegat. num. 8. habent iurisdictionem quam habent viri arg. l. offa. ff. de religio. & l. 1. ff. de offic. eius. Et nedum de consuetudine hoc faciunt Reges, sed Princeps, Duces, Comites, Marchiones, & omnes Barones, quando eos a stantibus contingit, ut quotidie videmus. f. Secundo quare quid est quod hic dicitur, in nostris magnae & vicariae curiis loquendo in numero plurali? Breuiter, ut alias dixi in prag. per excellentem. S. numero 9. de senatuscon. macedo. tribunal Magnae curiae quod hodie est vnum, tempore istius Reginae erat diuisum in duo, & vnum appellabatur Magna curia, alterum curia vicariae, quod quidem maioris dignitatis, & pre eminentiae erat, quam illud ut dicit Gramma. decif. 34. num. 9. vbi quod torturam, quam non potest inferre hoc tribunal tanquam Magna curia potest tanquam curia vicariae, quae representat personam vicarij generalis, seu viceregis huius regni, qui potest contra & contra formam constit. & cap. Regn. torturam dare, ut dicitur in c. Regni in accusatis. Eboli. die primo Martij. 1559. Prosper Carauita.

A D D I T I O N E S.

- a Sunt enim. Adde insuper, quod foeminae suapte natura infide reputari solent iuxta illud Tibulli
Ah crudele genus, nec fidem foemina nomen
Ah pereat didicit fallere si qua virum.
Vnde illud Ludouici Ariosti
Non so trouar altra cagione a' casti miei
Se non quest' vna, che femina sei.
Item & fraudulenta iuxta illud eiusdem Tibulli
Sed vobis facile est, verba & componere fraudes,
Hoc vnum didicit foemina semper opus.
Praeterea & leues ac peccatrices si formosae sunt
iuxta illud eiusdem
Non quia peccaris testor te, sed quia vulgo
Formosis. euitas semper amica fuit
Item iuxta Ouid,
Non ego ne pecces cum sis formosa require,
Sed ne sit misero scire necesse mihi.
Sed de mulieribus satis haec dixisse sit; videaturque. quae nos latius diximus in tractatu de commercijs magistratibus aut veritijs aut permissis. c. 18. C. P.
b Seruari. Adde quod Renatus Rex qui ab Alfonso primo expulsus fuit habuit Neapoli vicariam Isabella eius vxorem ut apparet ex prag. Isabella Dei gratia & c. in fra sub titulo ritus nu. 289. fol. 172. a ter. C. P.
c Videmus. Adde, quod legimus etiam Iustinianum Imp. in legibus promulgandis, adhibuisse quandoque in consilio, coniugem suam Theodoram, ut ipsamet testatur in §. his omnibus, aut. vt iud sine quoque. supra. C. P.
R I T V S S E C V N D V S.
Imò forte primus, cum ab hoc numerus rituum capi deberet,

N primis, quia vbi ordo deest, firmum rectumque; omnium rerum firmamentum, nihil superedificari potest, neque: n. vniuersitas aliqua, vlla potest ratione sustentari, nisi hmoi magnus (causa differentiae) ordo seruetur: quae non quaeque; creatura in vna eademque; qualitate gubernari, vel viuere potest (vt Caelestium militarium exempla nos instruunt) quae sunt Angeli, & sunt Archangeli, licet non aequales sint, sed in parte, & ordine differant alter ab altero; Sicque; vt in praedictis nostris Magnae & vicariae curiis, & qualibet ipsarum, certus debitusque; numerus officialium dictae curiae deducatur ad debitum numerum inscriptum, videlicet quod iudices deant esse ad minus tres tresque; alij magistris actorum, sex subalternarij duo fiscales, vnus Aerarius, & aduocatus

A D D I T I O.

- a Aerarius. Adde, quod differt fiscus ab erario, Aerarium dixerunt pecunia publica & imperij, fiscum vero pecuniam Imperatoris quae domaniu dicitur quod verbum a fisco dicitur est, i. sportulis, vt declarat Alconius his verbis, Sportae sportulae sportellae muneru sunt receptacula, Sacci, sacculi, saccelli crumenae ex vellere, & scortae & matricae, & marsupia: fisci, fiscinae, & fiscillae, sporteae sunt vtilia ad maioris summae pecuniae capiendas, vnde, quae maior summa est pecuniae publica, quae priuatae, factum est, vt fiscus pro pecunia publica, & inde confiscare dicitur. Et post tempora Ciceronis fisci nomen ad eam significationem traducta est, qua nunc vtimur, ita Bud. in adnot. ad titulum. ff. de offic. questor. vbi ex Plinio in paegyrico, Malam causam fisci nunquam esse ait, nisi sub bono principe arg. l. non puto, ff. de iure fisci. C. P.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

1. **ius fisci, & procurator Fisci, vnusque aduocatus pauperum, & vnus ipsorum procurator, vnus comestabulus, vnus carcerarius, vnus tubita, & vnus contumaciarum accusator: & omnes debeant seruire personaliter & non per substitutum, & quod omnia dicta officia sint ad beneplacitum Reginale. Cum vero hodie in dictis curijs plures, vltra dictum numerum, existant; volumus, quod omnes prædicti existentes præsentialiter officiales, in illorum exercitijs remaneant, ita tamen quod quilibet ipsorum vnus tantum officium personaliter exerceat: declarantes quod d. decedentibus, seu cedentibus ex eis, nullus alius possit in eorum loco subrogari vsque quo perueniat ad supra dictum numerum designatum, verum volumus quod prædictis nunc existentibus omnibus officialibus soluantur gagia rata ad rationem gagiorum soluendorum officialibus iuxta supradictum numerum tantummodo & non vltra.**

A D D I T I O.

2. **Aduocatus fisci. Adde, & aduocatus fisci fuit primus institutus a diuo Adriano Imp. vt ex eodem Alconio testatur Budeus in dictis adnot. ad titul. de offi. quaestor. Aduocatus vero pauperum, a Carolo II. vt testis est Andr. ab Iser. in constit. Regni Lege præsentis sub sit. De dand. aduoc. pupill. & c. C. P.**

S V M M A R I V M.

1. **Ordo est omnium rerum fundamentum; & modus agendi, Parium ac disparium rerum dispositio: compositio rerum aptis, & accommodatis locis.**
2. **Ordo memoria lumen maximum affert:**
3. **Ordo in paradiso ortus est, in omnibusque rebus seruandus.**
4. **Ordo in Consilijs, & reformationibus quis.**
5. **Ordo facti designat ordinem intellectus: Ordo intellectus verborum ordine percipitur.**
6. **Aduocatus actoris primo, deinde rei, proponere debet.**
7. **Ordo quis seruetur in votandis causis in Sacro Consilio.**
8. **Habens maiorem dignitatem, in voce electionis præfertur.**
9. **Bonum consistit in ordine.**
10. **Ordo vbi non est: ibi confusio.**
11. **Ordo argumentum præbet libellis, contractibus, & testamentis.**
12. **Ordine verborum in libello omisso, an & qualis esse debeat, ex ordine intellectus præsumatur?**
13. **Vniuersitas ordinis constitutione recte regitur.**
14. **Verba ista, nulla sit personarum acceptio, qualiter sint intelligenda.**
15. **Aduocati fisci Neapoli quando esse ceperunt: & in cuius persona secundum initium sumpsit.**

16. **Officiales omnes personaliter, an per substitutum seruire teneantur?**
17. **In officijs demandandis, an persona industria electa videatur. Cum sex limitationibus infra in num. 20.**
18. **Prædicatio non potest alteri delegari: Et quare.**
19. **Doctor per substitutum an legere possit?**
20. **Ecclesia parochialis personaliter residentiã requirit.**
21. **Filius an & quando cum patre vna & eadem persona censetur?**
22. **Comestabuli officium, eiusque ethymologia.**
23. **Comestabilis superior est omnibus Ducibus, Comitibus, & Baronibus regni.**
24. **Beneplacitum regis morte ipsius non expirat: secus autem priuati.**
25. **Officialis ad beneplacitum reputatur vt perpetuus.**
26. **Nuntiatio noui operis non fit contra omnem officialem.**
27. **Officialis (durante officio) nullo modo contrahere potest.**
28. **Officialis (durante officio) non conuenitur.**
29. **Statutum ad minorem numerum officiales reducens, de electis, an de eligendis intelligendum sit?**
30. **Officiales an vnum tantum officium exercere debeant? Cum ampliationibus, & limitationibus suis.**
31. **Princeps concedendo secundum officium, an videatur dispensasse, posse vtrumque simul retineri?**
32. **Cessante ratione impedimenti, cessat impedimentum.**
33. **Iudex, & notarius quis esse an possit?**
34. **Exercens duo officia contra ritum, qua debeat pena puniri.**

1. **N**ota primo in prin. isti ritus quod ordo dicitur firmum, & rectum fundamentum omnium rerum, sine quo nihil superædificari potest, & vt inquit Bald. in tracta. schisma. colum. 3. ordo est modus agendi sine quo nihil agitur. adeo quod si legitimum initium non habent ea quæ gerimus, inanem nostrum actum efficiunt. l. quæcunque gerimus. ff. de actio. & oblig. & secundum Augu. 19. de Ciuita. Dei. cap. 14. est varium, dispariumque rerum sua cuique loca tribuens dispositio, vt referendo dicit Luc. de Penn. in l. is quidem. col. 2. C. qui milita. pos. lib. 12. vel vt dicit Cic. de offic. ordo est compositio rerum aptis, & accommodatis locis. † Et is est qui secundum eundem de orato. memoriæ maxime lumen affert. † adeo quod vt ipse idem inquit in partitionibus oratorijs, quicquid peccatur, perturbatione peccatur rationis atque ordinis. † hic ordo est ille, qui secundum Spec. in proem. §. ceterum. ortum habuit in paradiso, & secundum Bal. in l. Arethusa. ff. de stat. homi. in omnibus rebus seruari debet, quod etiam & Cic. visum est dum in lib. offi. ait omnium quæ fiunt quæ-

A D D I T I O.

2. **Affert. Adde & ordo facit, vt dilucidius res intelligatur. l. 1. in princip. ff. de doli mali, & met. except. l. 4. in prin. ff. de vsucap. ordo namque (vt ait Cicero) est memoriae maxime lumen adfert: nam ordinem sic definiunt, compositionem rerum aptis & accommodatis locis. C. P.**

queque dicuntur, ordo ac, modus, & in lib. de legib. mihi vero ordo iste rerū placet. De hoc ordine loquitur tex. in l. 1. ff. de orig. iur. in l. quoties, in principi. ff. de usufr. & in l. generaliter, §. quid ergo, ff. de fideicom. liber. Barto. in l. in princ. ff. ad Velleia ¶ iniquens ¶ in consiliis, & reformationibus primò debet proponi, deinde fieri consultatio, & postmodum reformatio. tex. in c. in Christo patre. de consecra. dist. 2. & Bald. in l. contra d. colum. 2. C. de fide instrum. ¶ vbi q̄ ordo facti designat ordinem intellectus. Bal. in l. fina. 14. oppos. C. de hered. instit. in l. fideicommissa. C. de fideicom. & in l. cum quidam. C. de verb. signif. dum dicit, q̄ ex ordine verborum habetur ordo intellectus text. in c. cum dilecta. vbi latè Fely. de refer. vbi q̄ nisi ordo præfixus à Papa seruetur, processus est nullus. Bald. in l. intestato. C. d. suis & leg. vbi quod ordo legis seruari debet. Bal. in l. qui prior. ff. de iudi. ¶ dum inquit, quod inter aduocatos prius debet proponere aduocatus actoris, & demum reus. tex. in l. 1. iunctis not. per Bart. C. de consuet. libr. 2. & idem in l. 2. §. prius. circa fin. ff. de vulg. & pupil. vbi quod in habentibus eundem gradū, officium, aut dignitatem, ordo temporis seruari debet ¶ vt antiquior præferatur iuniori, licet in sacro consilio in causis votandis commissarius primo causæ det votum, & demum alij incipiendi à iunioribus, vt inquit Afflic. Dec. 1. in fina. verbis. Et patet ex regia pragma. Regis Ferdinandi primi. nuper renouata per Illustriss. Dominum Ducem de Alcala huius Regni vice regem * prag. 1. incip. & si quam plura. §. post causæ relationem. §. conclusionem. & §. non defuero. tit. de offi. sacr. consil. vbi latè pleneque de modo, & ordine votandi. De hoc ordine loquitur etiam tex. cum glōf. in cap. placuit, in vers. proponimus. 6. dist. dicens ¶ qđ qui maiorem auctoritatem, & dignitatem obrinent, debeat alijs præferri in dandis vocibus in electione, vt etiam firmat Bald. in capit. primo, in vers. prius, de controuer. seu. apud par. & videtur sensisse Plat. in Timæo dum ait, non decere rem antiquiorem a post genita regi. ¶ Bonum enim (vt Augu. ait de natura Boni. quem Luc. de Pen. citat in l. 2. circa princip. de prox. sacra scrip.) consistit in ordine, quia scire quid facias, & nescire quo ordine facias, non est perfectæ cognitionis, vt inquit Bald. (quem nullibi non reperies) in proem. ff. in principi. & Iaf. qui alia quam plura refert in l. Gallus, §. idem credendum. 2. l. et. colum. 2. ff. de libe. & posthum. & vt dicit Lancellor. in l. nemo potest. colum. 5. ff. de leg. 1. qui inordinate procedit dicitur potere habentem in cauda. ¶ adeo quod vbi non est ordo, ibi dicitur esse confusio, vt dicit tex. cum gl. in §. in ordinatum verbo. in auth. de hæc. & Falc. & Silu. nup. li. 1. §. non est verendum. nu. 9. Et quæ tamen inueniunt or. 21 do ¶ quod ab ipso potest argumentum sumi in libellis, contractibus, & testamentis: vt inquit Bal. in l. conuenticula. C. de epis. & cle. Nicol. Euera. in locis leg. loc. ab ordine fol. 13. in lib. meo. & Silu. nup. in loc. 22. præallega. nume. 227. ¶ in tantum, q̄ si in libello fuerit petitum, Titium cogi & condemnari omisso ordine verborum, capto argumento ab ordine intellectus præsumitur ordo talis qualis esse debet. I. talem. in princ. ff. de hered. instit. & sic vt videatur prius petitum condemnari. quam cogi. vt dicit Bald. in dicta l. conuenticula. Bar. & Doc. in l. 2. §. prius, ff. de vulg. & pupil. & in l. si cum nulla, ff. de re iudic. Et si in protocollo reperiuntur duo instrumenta alterum donationis factæ filio à patre, & alterum post scriptum emancipationis, argumento sumpto ab ordine intellectus semper præsumitur præcedere illud quod reddit actū validum, vt inquit Bald. Angel. & Imol. in l. cum in testamento, §. fina. de heredibus institu. Alexand. in dicto l. 2. §. prius. & in l. diuortio. in princ. 2. colum. ff. solut. matrimo. & Iaf. in l. fina. circa fin. C. de edic. diui Adria. tollen. vt de his latius dico in tracta. meo de ordine.

13 ¶ Secundo not. ibi neque vnitas aliqua, quod nulla

vniversitas, poterat nec potest alia meliori ratione subfineri aut regi, quam ordinis constitutione cū enim reuerentiam minores prioribus exhibent, & potiores minoribus dilectionem impendant, con. ordia oritur, ex diuersitate sit contextio, & officiorum omnium recte geritur administratio. vt inquit tex. nota. in cap. adhuc. 89. distin. vnde verba præsentis Ritus translata fuerunt, & formaliter refert. Boer. in tract. de autho. Magni consil. num. 6. vers. neque enim vniversitas. Hinc ad propositum Paul. 2. Thimo. 2. dicit quod in vna domo non solum sunt vasa aurea, & argentea, sed lignea, & fictilia. Et ideo vt illi ciuitati in qua hic ordo deest, & omnes volunt esse maiores & æquales, & si ab istis edoceri, non didicerunt, inspiciant saltem græcos, quæ ordine literato incedunt vna post alia, vt inquit tex. in cap. in apibus, 7. quæstio. prima, & refert Boer. in loco præallega. nume. 38.

¶ Tertio not. ibi, vt coelestium militiarum, quod etiam in cælo adsunt ordines prælationis: vt patet in Angelis, & Archangelis qui in ordine differunt, & potestate ¶ & si dices nonne in exod. capit. 10. dicitur nulla erit distatia personarum, ita paruum audies, vt magnam. & Deuter. Cap. 6. non accipias personam nec munera, ex quibus patet, quod dum in hoc mundo hominum acceptionem fieri prohibet multo magis, & in illo non recipitur, quod etiam Paul. Roma. 2. expressius confirmans, ait non est personarum acceptio apud Deum. & Colof. 3. si personam hominis non accipit, non est personarum acceptor. Breuiter respondeo tibi cum Gloss. in dicto capitulo. ad hoc, quod ista intelliguntur procedere, dum mundus durabit, hoc enim medio temporis existente, homines præerunt hominibus, & dæmones dæmonibus, & Angeli Angelis: cum autem erit dies iudicij: Deus erit omnia in omnibus, & cessabit omnis potestas & prælatio, licet non ordo, vel maioritas: aliquis enim maior erit altero, quia in domo patris mei (vt veritas inquit) mansiones multæ sunt. cap. in domo. de poenit. distin. 3. & cum hac responsione glōf. concordat Pau. Corin. cap. 15. dicens cum euacuauerit omnem principatum & potestatem, oportet illum regnare, donec ponat inimicos sub pedibus eius. refert. & sequitur Boer. in d. tract. de autho. Magni consil. num. 36.

¶ Quarto not. numerum determinatum officialium Magnæ curia, Hodie vero præ multitudine causarum quæ quotidie consuunt ad Mag. cur. adsunt septem iudices, quatuor qui rerum criminalium causas, tres qui ciuiliū processus expediunt, & ne quidem (Dij boni) sufficiunt omnibus peragendis, quo fit, vt causæ diutius protrahantur, & earum domino in hospitij totius litis extimationem impendant. Actuariorum etiam tam Criminalium, quam ciuiliū, ac scribarum auctus est numerus: nam per primam Regiam Pragm. incip. numerum magistrorum sub titu. de actuarijs, ordinantur octo actuarii, & sexdecim sub actuarii à R. M. vel eius consil. approbandi: Per septimam Pragmati. Inuictissimi Caroli Quinti Imperatoris incipien. item mandamus. eodem titu. confirmatur dictus numerus octo actuariorum criminalium, augetur tamen numerus scribarum, & ordinatur, quod quilibet ex ipsis actuarijs possit habere tres scribas non plures examinandos tamen per Regentem, & Iudices ipsius Magnæ Curia cum interuentu Aduocati fisci capta etiam informatione de eorum habilitate moribus, & fama. Per Illustriss. Don Raimundum de Cardona huius Regni vice regem in anno 1519 numerus dictorum scribarum fuit amplius vsque ad quatuor pro vno quoque actuario criminali: ita quod etiam vltra eos, possit quilibet actuarius tenere duos alios iuuenes: vt patet ex nouissimis Pragm. editis per Illustriss. Dominum Ducem de Alcala huius Regni vice regem * Prag. 21. incipien. item quod ipsi. §. item che detu magistri de actu fiscalu, & §.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

seq. & pragm. 19. incip. & ne ex multitudine, de officio magistri iust. vbi dicta ordinatio est inserta, & renouata hoc addito, qd numerus scribarum ordinariorum possit ascendere vsq; ad quinque pro quolibet actuario. notando tamen verbum ordinariorum, quia ultra ordinarios, vt supra approbandos, tenentur etiam alii ad libitum voluntatis, quos tamen non est opus examinari, & approbari, iique omnes plusquam necessarii sunt ob cumulum negotiorum. Et quia distincti sunt ciuiles a criminalibus, sunt etiam in Magna Curia hodie quatuordecim actuarii ciuiles, qui tamen litigant cum Regia Curia, pretendendo habere priuilegium, qd non possint esse plures tresdecim; & super eo expectatur pronisio R.M. Hi etiam actuarii suos habent scribas, plures & pauciores (vt volunt) hoc tantum scio, qd sunt multo plures criminalibus, & simul iuncti cum illis sacri Regii consilii, & Regie Camere summarie, credo quod numerum litigantium excedunt. Aduocatus huiusmodi huc vsque vnus fuit (vt hic dicitur), duo tamen procuratores, vnus in Regia Camera summarie & alius in Magna Curia Vicarie, ipsumque Aduocatum fiscalis officium, tam in causis sacri consilii, quam Regie Camere & Magna Curie, vsq; nunc, tam sancte pro Dei, Regieque Maiestatis seruiuo exercuit Excellens Do. Antonius Deorifice, qd in paucis annis postmodum, proximis prateritis annis assumptus fuit in Regium Consiliarium sacri Regii consilii; Ad præsens vero (annis ab hinc quatuor, ob causarum multitudinem) duo sunt Aduocati huiusmodi, vnus qui causis criminalibus sacri consilii, & Magna Curie vacat, alius causas Regie camere summarie pro fisco defendit, & is est Excellentissimus, in cuius persona in ipsa Regia camera initium sumpsit officium Aduocati Fisci. ¶ Quinto no. ibi personam liter, quod officiales omnes tenentur seruire personaliter, non per substitutum. Idem in str. tit. 7. in fin. & Rit. 309. Item, qd magistri actuum, vbi plus se extendit, quo ad actuarios; vt etiam si de potestate substituendi haberent priuilegium expeditum, & expeditum sub quacunq; forma non valeant per substitutum seruire. Adde c. Reg. ite. qd predicti officiales d. prag. numero magistorum * prag. 1. in c. prudentia reru ti. de admistratores. & qd personaliter seruiant. prag. 2. inc. prohibenius. de offic. iudi. & prag. 2. inc. item madamus, eo. tit. de admistratores. quae limitat prætata, nisi in priuilegiis expeditis ab ipso Imperatore, vel confirmatis substituendi habeat facultate. Ad id habes consili. Regni officia, qd personis, & tex. pulcherrimum in l. nullus, qui nexu. C. de decur. lib. o. Rō istius Ritū & iurū pforū. est illa quā ponit tex. in l. inter artifices. ff. de soluti. vbi et no. Bar. qd quā inter hoies longa sit differentia ingenii, & natu & doctrinæ, & institutionis in officiis demandatis regulariter & in dubio vñ electa in industria personarum. Ad id Inn. in c. qm apostolica. nu. 1. de offi. deleg. & Bal. in l. 1. s. ne aut. n. 4. C. de cadu. toll. 18 ¶ vbi qd prædicatio cū requirit magnā industriam, & non minus moribus, qd verbis p̄dicetur, sanctitasq; vite augeat prædicationis effectū non p̄t alteri delegari, hac eadem ratione moti Bar. in l. nemo. nu. 5. ver. induc. off. de duobus reis, & Bald. in d. s. ne autem dicunt, 19 ¶ qd doctor non p̄t regulariter legere per substitutum, super hac et ratione fundatus est tex. in ca. 1. de vasa. mil. q. arma bell. depo. vbi, qd si feudatarius ingreditur monasteriū, feudum ad ecclesiam non transit; vt dicit et Fel. in c. in p̄sentia, nu. 46. ver. fallit 2. ibi, & vt intelligas de proba. in quibus, qd quotiescunq; ex tenore inueltituræ, aut seruitio p̄tando apparet, qd industria personæ est electa, procedit illud, c. alias secus, qd feudū trāfret ad monasterium, & possit seruitiū p̄stare per substitutum, vt ipse idem aut in c. quæ in ecclesiā rū nu. 73. vers. 3. limita. de const. post. Innoc. in eod. c. in p̄sentia Io. And. in Spec. de sta. mona. s. 1. vers. 45. & Glo. 1. in c. 1. s. ex hoc. de feud. foem. vbi etiam Bald.

Ex his etiam motus, non sunt multi dies, dixi in quadam causa, qd cum quidam presbiter Ebolitanus renuntiaffet quandam ecclesiam parochialem venerabili Collegiæ Eboli, retentis fructibus sua vita durare. & demum esset declaratus apostata: ita qd necesse erat redire ad monasterium, seruitiū dictæ ecclesiæ, & fructus, vita durante, dicti apostatæ spectabat ad illū cui de ipsa parochia Archieps Salernitanus, fecerat collationem, & non ad monasterium. ¶ Nam cum ecclesiā parochialis requirat residentiam personalem cap. extirpandæ, s. q. a. vero. vbi no. per Imo. nu. 6. de p̄bē & dignita. non p̄t quis per substitutum deseruire. d. s. q. a. vero, & in c. quia nonnulli, de cler. non reside. vbi etiam per Imo. nu. 2. qui, & hanc rōnem allegat, quia in his videtur electa industria personæ. Nec poruisset ipsa collegiata prætere vigore renuntiationis præfate ecclesiā præfatam, eidem ex tunc spectare, tanq; presbiter ille habeatur p̄ mortuo per ingressum religionis, quia vsufructus quem ille sibi reseruauit, capitis diminutione non finitur, l. si. C. de vsufruct. vbi gl. in pro. prij terminis dicit, qd per ingressum religionis non finitur, & idem in ap̄h. ingredi. C. de sacrosan. eccl. Cōclusionem istius ritus, & iurium præallegatorum limita primo, nisi aliter actum appareret ex qualitate personæ; vt dicit Bar. in d. l. inter artifices per l. continuus s. si ab eo. ff. de verb. obl. Abb. & Fel. in c. 1. nu. 4. de sū. Trinit. Secundo limita, nisi ex consuetudine aliter seruaretur, vt dicit Bar. in d. l. nemo. ff. de duobus reis. per l. quod finolit s. qui assidua. ff. de ædil. edic. & l. si prius s. j. ff. de aqua plu. arc. Tertio limita in casu necessitatis vt puta, absentie necessarius per l. 2. C. de offic. eius qui vicem alter, & l. 1. ff. de offic. eius. vbi firmat etiam Alex. col. 23. vel infirmitatis, vt pereundem Alexan. in d. l. 1. col. 24. & est tex. in auth. de collat. s. ad hoc prohibemus. Bal. in c. 1. s. si quis decesserit si de seu. sue. contro. uer. inter dom. & ag. & in d. s. ne aut. nu. 7. Bal. in l. si. ff. de excusa. tuto. argum. l. si potuerit, ff. de manu. testat. Fely. in c. 1. num. 4. vers. hæc autem, de sum. Trin. Ange. in auth. vt cler. apud proprios ep̄i. & Par. in tracta. Synd. s. Rex concessit, num. 5. aut alterius legitimum pedimenti de quo eiusdem officialis dicto staretur secundum eundem Alexan. in d. l. 1. col. 20. & consi. 32. vol. 4. per gl. not. in c. pastoralis. de offi. delega. Quarto limita in his, quæ in dando consistunt, aut quæ per alium præstari possunt d. s. ne autem, l. Arethusa. ff. de stat. homi. & l. si. ff. de condi. insti. no. Bald. in eod. s. ne autem. nu. 3. Luc. de Pen. in d. l. nullus. in fi. C. de decurion. Afflic. in cap. 1. s. mutus. 3. nota. ep̄isco. vel Abb. Quod tamen sublimitatur non procedere quando id quod præstandū esset, Regi dare deberet, vt dicit Bal. in d. c. 1. & Afflic. ibidem 3. not. & in rub. de const. Regni

A D D I T I O.

Personæ. Adde, hoc melius probari in l. honor, s. de honoribus, ff. de muner. & honorib. in primis consideranda persona est eius cui deferatur honor, siue muneris ad ministratio & c. & maxime, qd ad officia ij admittendi sunt, qd ea voto adipiscendi honoris crediderint expectanda, non eos, qd studio exercendæ cupiditatis ambierint vel vt in meliori fortuna possint, aut ea scelera, qd prius commisisse dicantur, occultent, aut alia deinde possint impunè committere. l. ad splendidioris. C. de diuer. of. sic. lib. 12. Legimus nāq. Iethrū, cognatū Moyssi in eiectione iudicū, ita ei consuluisse, Prouide tibi de omnī plebe viros sapientes & timentes Deū, in quib. sit veritas & qd oderint auaritiā, vt legitur exodi c. 18. Eligē di. n. imō alligendi ad magistratus sunt boni, & quorū vita melior sit ipso magistratu, mali verō ad magistratus repellendi, vt nos latissime declarauimus, & qd in magistratibus eligendis consideranda sunt, cōgestimus a trac. de magistr. elig. & de ipsor. vita mor. & admi. C. P.

Regni officia, quæ personis, per text. in l. si quis. C. de murileg. l. 1. vbi de his, quæ in dando constitunt, loquitur tex. ibi diuinas largitiones, & sequitur Ca. ba. ad Bal. in l. q. quis, l. j. in litera b. circa medi. C. de epis. ar. co. & clerici. ¶ Quinto limita, secundum Rom. in l. j. ff. de in ius vocat. quoniam scilicet, filium substitueret p. tex. in l. sciendum. §. legati. ff. de leg. j. Item quia filius censetur eadē persona cū patre, & vox patris vox filij: vt per Socin. cons. 30. prolequendo ordinem. vers. circa tertia. q. prope med. cum vers. seq. vol. j. Sed ista limitatio in iure non est vera, vt dicit Fely. in c. qm apollo. lica. §. is aut. nu. 5. de offi. deleg. eo, quia tex. super quo Roman. fundat ipsam, processit vltra dicēdo hoc, alioquin si lex non expressisset secus diceretur per præta. Nec obstat, quod dicitur, qd filius est eadē persona cum patre, qm id non semper verum est, secundum eū, & qm procedit, ex fictione est, non ex veritate, merito electa industria personæ, non est extensio faciēda ad aliam, quæ in rei veritate non est, sed fingitur, qd opin. confirmatur per tex. d. l. nullus, ibi per substitutam quancunq; personam, & est ipsa veritas: Sexto limita, vbi cunq; officium concessum est pro se, & hæredibus: ratio est, quia tunc nō censetur electa industria personæ, quæ ad hæredes nō transit l. cuius bonis. ff. de cura. turio. vt dicitur Cynus, & Bald. in l. quisquis la. j. nu. 2. vbi etiam Bar. in litera b. C. de epil. & cler. Anch. in c. is cui. nu. 2. de offi. deleg. in 6. & Fely. i. d. c. qm apollo. lica. nu. 4. vers. 2. & in c. in plenaria. nu. 46. circa fi. de proba. vbi cunq; tamen dictū est posse aliquem per substitutum seruire intelligas semper dummodo concurat æqualitas scientie, & peritia in substituto, quæ est in substituente, vt dicit Bar. per illum text. in l. 1. C. de prepo. agen. in reb. Fely. in d. c. 1. de summa trin. nu. 4. vers. & aduerte. Bar. in d. l. nemo. & Anton. Corlet. Singulari suo in vers. substitutus, Qualiter tñ actuarij habent se exercere postquā debent personaliter seruire per hunc Rit. & an oia teneantur per se facere, dicitur in tra. ritu. 36. ¶ Sexto not. ibi vnus Comestabulus, qd in hoc Regno nō potest esse nisi vnus Comestabulus, Antiquitus erāt plures Comestabuli: vt patet ex Luc. de pen. in l. tā collatores. col. 7. in princi. C. de re mil. lib. 12. verū vnus oibus præerat, qd ex hoc magus Comestabulus appellabatur, vt dicit excellens D. Marinus Freza, in tra. de subten. lib. 1. de off. magni comestabuli nu. 2. fo. 22. Officiū istud est vnū de septē officiis Regni, & dicitur secundum post officii magistrū iustitiarj, qd est primum, secundum, Assi in consi. Reg. fidelium 4. nota. sed vt idem D. Marinus ait in loco præalleg. nu. j. veritas aliter se habet, & Magus Comestabulus oibus præfertur (vt oium oculis patere inquit) in sessionibus, & parlamentis, idq; ex ratione, qua ad dicitur nu. 19. post. Cassa. in tra. cta. gloss. mund. parte 7. confide. 8. quia officium istud a Deo institutum fertur post electionem Angelorū michaeli Archangelo commissam, vt habetur in Apoca. 2. & in veterite tament. princeps militiæ appellabatur, qualis fuit Holofernes sub Nabucdo. Rege Assi. vt patet Iudith. c. 2. & in alijs locis relatus per eū, de officio istius magni comestabulis, vt ex p̄dictis patet, & latius ex Domino Friz. ibid. propriū & peculiare dicitur esse prælle exercitui, & cunctis legionibus in quas cum dependētibus

23 ¶ Superior est oibus Ducibus, Comitibus, & Baronibus, & ad ipsum spectat p̄ouidere de custodia exercitus, excubijs, de loco vbi castra ponet exercitus, & in struere acies equitum, ac pedum, in de dictus Comestabulis, quia comitibus stabiles esse debent, & nō debet eos relinquere, sed corrigere, & docere, vt Luc. de pena dicit in præallega. l. col. 7. vel secundum eundem Dominum Friz. loco superius citato, cum non debeat dici comestabilis. sed conestabilis, seu cunestabilis, ideo sic dicitur, quasi sit cuneus stabilis, vel caput cunei stabilis, hoc est cōstantis, & fortis, vt etiam voluit, & Thom. Aqu. de regimi. princ. lib. 4. c. si. in fi. Quæ ex

24 positio in eandē Luc. de pen. recidit. ¶ Septimo not. ibi, & quod oia, qd officiales in hoc ritu nominati sunt ad beneplacitum Reginale, in tantum qd postquā mortua fuit ista Regina, beneplacitum Regiū non expirat per c. si gratiose, de recrip. in 6. quia beneplacitū Regiū non designat personā ipsius regis, sed dignitatem Regiam quæ semper durat, & cū persona cedente non extinguitur, vt in eod. c. de Papa dicitur & late Deci. consi. 108. vol. 1. Cap. plene de c. 136. nu. 5. & per totam, sicut econtrario beneplacitum concedentis per eius mortē dicitur finire, vt in iurib⁹ allegatis, ad idē tex. l. 4. ff. loca. l. si pater in prin. ff. de manu. vindi. & l. 1. §. 1. C. de manu. & Card. Zaba. in clemēt. 1. §. præmissa. de sup. neglig. prælato. Hodie tñ aliter feruat, quā hic dicitur. Nam iud. ces. Magne Curie non sunt ad beneplacitum, sed per biennium tantū. Come stabilis, & actuarij non sunt ad beneplacitum, sed ad vitam ¶ licet officialis ad beneplacitū reputetur, vt p̄petuus, vt no. Bar. in l. de pupill. §. si quis ipsi prætori. 26 nu. 12. ver. 3. quæro. ff. de oper. noui nuntia. ¶ vbi, qd licet nuntiatio noui operis non possit fieri cōtra officialem temporalem (offic. durante) & contra perpetuum sic (vt ibi) tamen fieri potest contra illū qui est ad beneplacitum, per dictam rationē, pro hoc allegat. l. iuris peritus, in fin. prin. vbi ipse no. ff. de excus. tut. & l. sufficit. ff. de cond. indeb. idē Boer. de auth. Mag. Conf. nu. 154. fol. 196. hoc idem firmat Bald. in l. quisquis. C. 27 si cer. petat. ¶ vbi, qd licet officialis (officio durante) nō possit emere, nec vendere, aut aliter quoquomodo cōtrahere, nec per se, nec per interpositam personam (vt ibi licitur & l. eos. C. eod. tit. aliā quæ emitur efficiatur hici. l. non licet. ff. de contrah. emp. vt etiā habetur, in c. Regn. Item statuij, quod iustitiarj, b̄ tñ lec⁹ est in officiali perpetuo, uel ad beneplacitum, qui & perpetuus reputatur, vt etiam Io. Fab. in ead. l. quisquis. 28 tis pulchre notauit, Confirmatus ¶ quia licet officialis (durante officio) regulariter conueniri nō possit. l. pars heritarum. ff. de iudi. no. per Bart. in l. 1. ff. ad l. Julia re. c. petu. & Cyn. in l. si præles. C. de epil. aud. tamen id. fecus

ADDITIONES.

a De rescip. in vj. Adde qd magistratus ad beneplacitū censentur perpetui, non temporarij vt per Guidon. Pa. pa. q. 195. C. p.

b Quod fuit trarij, vide adhanc rem, quæ nos latissime scripsimus in dict. tract. De commer. magistratib. aut. vetit. aut. permitt. in quo, ex xxij. capitibus, in quibus, omnia iura ab antiquissimis Romanorum institutis vlque ad huius Regni constitutiones ac pragmatikas. ad id spectantia, concessimus, legem formauimus cum lx. declarationibus & ampliationibus, & quoniam ipsam ad multa hominum genera pertinere demonstrauius, cum decem generalibus legis rationibus, cumq; lx. limitationibus p̄cipisq; tandem contrafacientium singillatim enumeratis. C. p.

c Episcopali audientia. Adde qd durante administratione etiam iuri reus postulari potest quicunq; data penultima magistratum emerit, ita vt non solum ipse bonorū publicationem, & exilium & corpori adhibita tormenta, ac supplicia sublineat, sed etiā qui ab ipso susceperit ingentibus malis inuoluitur. §. ceterum si qs. constit. viij. tit. vt præsid. abiq; vlla dat. pecun. & ca. secundum translationem Haloadri. alias. S. proinde aut. vt iudic. sine quoquo suffra. & c. qua constit. Iustin. Imp. summa cum diligentia prohibuit vendi officia habentia iustitiæ administrationem; quod similiter postea in hoc Regno prohibuit constit. Regni Magistrū camerarij, sub tit. De præstan. Sacram. a baiul. clān. ans. indignum fore, vt sacratissimum quisq; iustitiæ ministerij precij venalitate mercetur; quod late nos prosecuti fuimus dic. tract. De commer. magistr. aut. vetit. aut. p̄miss. nec non & in alio trac. Ad l. Jul. repetundar. C. p.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

secus est in perpetuo, aut officiali ad beneplacitum ut inquit Par. de put. in tractat. syndi. S. officialis durate. colum. 2. fol. 120.

- 29 ¶ Octavo not. ibi tum vero, quod licet per hunc ritum numerus officialium hic nominatorum sit diminutus, tamen talis diminutio intelligitur quo ad creatos in futurum: non autem quo ad creatos, concordat cum text. l. comperimus. iunctis not. per Bar. C. de proxim. sacr. scri. libr. 12. vbi quod statutum reduceens officiales ad minorem numerum, non præiudicat electis tempore statuti. vt etiam declarat pulchre Bald. confi. 327. pridie enim consului. colum. 1. & 2. volu. j. & Cassa. n. consue. Burgun. ti. des iustices, rub. j. num. 105. licet quoad salaria voluerit hic ritus præiudicare, vt in si. ip. sius dicitur. ¶ Nonno no. ibi ita tamen, ¶ 30 officiales in hoc text. numerati non possunt exercere, nisi vnum officium tantum, quod etiam confirmatur infra. ritu. 8. Item ¶ nullus, vbi generalius prohibetur omnibus officialibus ipsi⁹ curiæ. Et notanda sunt verba illius ritus, quia dicunt in ipsa curia, ex quo id videatur posse inferri, ¶ vnum officium in vna curia, & aliud in alia non prohibetur per illum ritum. Sed dic ¶ prohibetur per text. in l. omnes omnino, vbi hoc not. Bar. & in l. duum virum. C. de decuri. lib. 10. ad idem text. in l. fin. S. nec sit concessum. C. de assesso. cum si. Et cū his rit. concordat. d. l. si C. de ass. l. 1. S. nō licet. ff. de col. legi. illi l. l. ad q. S. tempestiuum ff. ad Trebell. l. q. quis. C. de cohorta. l. his quidem. ver. in posterum. C. qui milit. possel. l. 1. C. de munerib. non continu. l. hac parte. C. de prox. sacr. scri. & l. quisquis. C. de post. cum siml. quæ ponit Guliel. benedict. in c. Rainut. in ver. duas habens filias. nu. 63. de testa. Ratio istorum rituum, & iurium est illa quæ ponit tex. d. l. si. quia non facile creditur duabus necessariis rebus vnum posse sufficere, nedum ad vtrunque festinat, neutrum bene peragat, & sic sibi contingeret iuxta versus quos ibi glo. allegat, qui binos lepores vna sectabitur hora, vno quandoq; & quandoq; carebit vtrq; & vt Dominica vox testatur in Euang. Matth. c. 6. aut vnum odio habebit, & alterum diligit, aut vnum sustinebit, & alterum contemnet, pro quo facit illud Ecclesia. c. 3. cor. ingrediens duas vias, non habebit successum. ca. 11. filij ne in multis sint tibi actus, & cap. 29 qui conatur multa agere incidit in iudicium. ¶ Amplia hanc conclusionem etiam si habenti vnum officium daretur aliud a principe ex motu proprio. d. l. quisquis, vbi no. Bart. C. de cohorta. & dicta lege his quidem, eo enim casu poterit eligere vnum de duobus, & quod optauerit exercebit, vt text. d. l. his quidē formaliter dicit. & ibi Bart. refert, & sequitur Fely. in c. ex literis. num. 10. ver. fallit quarto, de probat. & videtur ad idem tex. in d. l. 1. S. non licet. nam vt dicit Philip Franc. in cap. si is cui 31 quo. 2. col. de fil. presbyter. in 6. ¶ princeps concedendo secundum officium, non videtur dispensare, quod retineat vtrunque simul ¶ Secundo amplia nedum in istis profanis, & secularibus verum etiam in spiritualibus, & ecclesiasticis c. de multa. extra. de præbend. & in extraua Ioan. papæ. 22. incipien. execrabilis, vbi quod non potest, quis regulariter eodem tempore habere duo beneficia curata, quæ inuicem vnita nō sunt per rationem præallegatam, quia cum simul in duobus locis distinctis residere non possit per actum vni⁹ impediretur administratio alterius: ad idem text. 21. quæst. 1. cap. 1. late Abb. in cap. quia nonnulli. num. 4. & per totum de cler. non residen. & Gemin. in c. eum, qui beneficium. numero secundo. de præbend. in 6. ¶ Limita 1. non procedere, quando duo officia, vel dignitates essent sine administratione. S. ideoque, vbi hoc not. Bald. C. de nou. codi. facie. & l. 1. C. de cons. libro 12. his enim casibus (licet Bald. non dicat) 32 ¶ cessat ratio impediendi administrationis, & propterea cessabit etiam prohibitio l. adigere. S. quamuis. ff. de iur. patron. l. quod dictum. ff. de pact. l. ita autem.

ff. de administrat. tutor. & l. prima. S. hoc interdicitur. ff. de fonte. Hoc tamen sublimitat Bald. nisi ex vtroque perciperet salarium per d. l. his quidem, ibi nec dignitatem liceat cui libet alij cingulo coniungere intelligendo secundum eum illum text. quod loquatur in dignitate & cingulo sine administratione, ex quo in verbis præcedentibus prohibuerat iam duas militias, quæ semper sunt cum administratione, vt sic addat aliquid casui præcedenti: Mihi tamen videtur, quod ista Bald. sublimitatio non sit vera eo, quia. ll. supra al. legatæ, & Docto. omnes quide hæc materia loquuntur nullam vim faciunt, sed ne verbum, quidem, super perceptione duplicis salarii, sed tantum super impedimento exercitij, & administrationis, vt superius dixi in ratione istorum rituum: vnde cum ratio prohibitionis cessat in habente duas dignitates sine administratione, non videtur, quid faciat ad casum, & prohibitionem salarii duplicis perceptio; Nec obstat. dict. l. his quidem, in verbis supra relatis, quoniam licet prohibuerat in ver. præceden. teneri duas militias, tamē quia militia de per se non est dignitas, vt dicit gloss. in l. vnic. & ibi etiam Luc. de penn. C. de equest. dign. lib. duodecimo, & probant verba rubricæ. C. qui milita. poss. in fin. ibi, vel dignitate militia, poterat dubitari nunquid vna militia, & dignitas teneri coniungique possent, & ideo ille text. voluit id expresse prohibendo dicere aliquid ad casum præcedentem, dicere modo, quod ille text. qui de dignitate loquitur debeat intelligi de dignitate sine administratione & similiter de cingulo, seu militia absque administratione, vt differat a verbis præcedentibus, videtur mera diuinatio ad eum, & rationem non habere, cum ex duabus dignitatibus absque administratione impedimentum exercitij considerari non possit. merito tenendum (vt proxime dixi.)

¶ Secundo limita, secundum eundem Bald. in dict. S. ideo, quotiescunque vnum officium esset cum administratione, aliud vero sine administratione, sed cum dignitate tantum, & hoc per eandem rationem, quam in prox. limita. allegaui. ¶ Tertio limita vbiunque bina officia essent compatibilia, vel tenderent ad idem, nec per administrationem vnus impediretur exercitium alterius. l. si consul. ff. de adoptio. & l. penultima. ff. de offic. assessor. l. iubemus. S. sane. C. de sacrosan. eccles. no. per Bart. in l. prima, nu. 18. versicu. quæro, an aliquis, ibi si vero quæris. ff. de colleg. illi, & in d. l. si consul. nume. 1. idem Barto. in l. comperimus, nume. 2. C. de prox. sacr. scri. libr. 12. Par. in tract. synd. in littera O, S. officium, num. 3. fol. 221. & Bald. in præalleg. S. ideoque, vbi hæc etiam limita. sublimitat, vt primam, circa quod tene idem 33 quod ibi diximus. ¶ Sublimita tamen istam limita. nisi velle quis habere tria officia, licet inter se compatibilia, etiam si ad ea per superiorem habilitaretur ex causa; vt dicit Barto. in l. fin. per illum text. C. de exco. & excus. lib. 12. refert, & sequitur Fely. in cap. ex literis, nume. 10. versu. fallit 4. de proba. quod ego etiam sequor. & firmat Nepos. a mon. alba in libello fugituo de exceptionibus contra iudices num. 10. & quod dicitur de habilitatione superioris etiam ex causa intellige de alio superiore, quam principe, & vt proprie loquitur. dic. l. fin. alioqui id falsum esset vt ex sequent. limitat. patebit. ¶ Quarto limita, nisi a ll. vel principe permitteretur. d. l. his quidem in fin. ver. excipiendis. C. qui mili. postu. & Bal. in d. S. ideoque. ¶ Quinto limita, nisi illa duo officia essent alias vnita, & coniuncta. Vt in præallegata l. his quidem. in princ. & fin. & in autho. vt iud. sine quoquo suffi. S. illud. ¶ Sexto limita in extrajudicialibus, aut in iudicialibus voluntariæ, tamen iurisdictionis, si tamen non habeant impedimentum iuris, vel facti, vt dicit Bart. (vbi exemplificat in multis quæstionibus) in d. l. si consul. in 2. oppo. & ibi etiam Bald. Abb. & Fely.

in sepius allegato c. ex literis, num. 10. vers. 2. conclusio. de probat. vbi quod emancipatio potest fieri per patrem coram filio officiali, vel coram se ipso similiter officiali, de quo etiam per Rom. conf. 25. Paris. in trac. syndi. in litera L. vers. quarto de quæstio. factifol. 182. & latius per me in prag. filiorum fam. §. 12. nu. 28. sicut in simili infinuatio donationis excedentis summam quingentorum aureorum iuxta l. sancimus, C. de dona. potest etiam fieri coram ipsomet donante officiali, vt inquit Bar. in d. l. si consul. nu. 3. Imo. in l. Aquilius regulus. ff. de dona. & Alex. conf. 156. num. 7. vol. 2. & pro hac limita. quo ad extrajudicialia faciunt, quæ no. Benedictus de plumbi in l. statu libera §. si filius, ff. de statu libe. quem refert. & sequitur Fely. in d. c. ex literis, quod bannitus qui per tertiam personam efficitur hæres occisi, potest sibi ipsi offensam remittere. Sublimita tamen hanc limitat. quatuor modis relatis per Fely. in loco præallega. nu. 10. ver. modo aduerte. ¶ Sexto limita secundum aliquos in his, quæ modici essent præiudicij per ea, quæ dicit Bart. in l. iubemus, §. sane. num. 15. vers. item præfata intelligo. C. de sacrosanct. ecclesi. Fely. in c. quoniam contra q. 8. num. 54. de probat. & Matthesi singu. 1. ¶ vbi quod licet iudex, & notarius quis esse non possit. c. quoniam contra præalle. not. Innoc. in c. cum a nobis. extra de testi. l. ser. in titu. quæ sint rega. in versic. potestas constituendorum, nu. 69. & Luc. de Penn. in l. 1. col. 1. & in l. hac parte. col. 1. de prox. sacro scri. lib. 12. tamen illud fallit in causis breuioribus, quæ sine scrip. agitari possent, sed ista limitatio non procedit, eo quia in hoc casu cõcurrunt duæ rationes: vna quia tractatur de modico præiudicio, alia quia ipsa duo officia tenderent ad idem iuxta 3. limita: quam supra posui, vt dicit Bar. in d. l. compenimus. C. de proxim. sacro scri. vnde velle modo extendere, qd duo officia circa diuersa possent exerceri in modicis per dictas doctrinas, non esset satis tutu: merito non est tenenda. ¶ Octauo limita regulam non procedere quando vtrunque offi. non concurreret eodem tempore in exercitio, & administratione, sed vnum ipsorum esset exercendum certo tempore quo exercitium alterius esset extinctum, vt voluit pulchre Deci. (vbi in id tradit exemplum) consi. 40. nu. 2. volu. 1. ratio est, quia sufficit habilitas tẽpore quo offi. exercetur, vt dicit glos. in clem. vt hi, qui. in vers. constitutis. vbi Anton. de Butr. & Imol. de ætat. & qualit. facit tex. in c. ei cui. de præb. in 6. & S. furiosus; & ea, quæ ibi not. Ioan. de Pla. & Aret. institutio. qui dari tutor. pos. quod maxime ia terminis istorum Rituum procedit, quia exercitium duorum officiorum prohibent, & nõ impetrationem.

34 ¶ Quæro quid si quis contra hos Ritus exerceat duo officia diuersa? hic nihil dicitur de hoc, sed tu vide. tex. & ibi Bar. in d. l. quisquis, C. de cohorta. lib. 12. vbi quod debet carere secundo officio quod exercuit, eiusque effectu, & etiam priuari stipendijs, & priuilegio premi, quod etiam sequitur est Roman. singul. 393. si statutum, quod tamen intelligendum est, nisi fuerit dispensatum contra hos Ritus, vt dicit idem Bart. in l. si. C. de execu. & exacto. lib. 12. & Nico. pigno. post Ro. in d. sing. Eboli die 4. Martij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS TERTIVS.

Ltem quod omnes officiales Curia prædictæ teneantur in secreto secreta ipsius Curia tenere, & nemini pandere: & quod quando aliquis bannitur & condemnatur in ipsa Curia, & Locumtenens vellet aliquem capi de persona facere: nemini de-

beant notificare, & notificari facere per se, seu per interpositam personam.

A D D I T I O.

2 Tenere: Vide Luc. de Pen. in rub. De silët. C. li. 12. C. P.

S V M M A R I V M.

- 1 *Dictio, aut, diuersatiue ponitur: proprie, & improprie aliquando.*
- 2 *Officiales omnes curia secreta nemini per se, nec per alium pandere debent.*
- 3 *Mors, & visa in manibus lingua.*
- 4 *Sacerdos sacramentalem confessionem reuelare an possit, cum ampliationib. & limitationibus.*
- 5 *Sciri quomodo aliquid dicatur in confessione.*
- 6 *Testis depositionem suam reuelans punitur.*
- 7 *Vasallus domini secretum reuelans, tanquam periurus punietur.*
- 8 *Antiani, syndici, & electi alicuius ciuitatis reuelantes illius secreta, an & quando, & qua pena puniantur?*
- 9 *Quilibet habens alterius secretum sibi communicatum, an reuelare possit?*
- 10 *Amicus animi custos dicitur.*
- 11 *Officiales cum licentia, & mandato superioris. Et sacerdotes cum licentia consentientis quando secreta reuelare possint.*
- 12 *Iurans non reuelare secretum: assumptus in testem an possit reuelare, & periurus non dicatur. Et quid quando non reuelare secretum interest rei-publicæ.*
- 13 *Iuramentum de tenendo secreto non se extendit ad illicita.*
- 14 *Secretum reuelari licitum cui sit reuelandum.*
- 15 *Secretum quid sit, & quot modis dicatur.*
- 16 *Reuelans curia secreta, qua plectendus pena, si priuatus erit: quæue si officialis regis, siue baronis.*

Circa hunc Rit. aduerte, quia litera aliorum rituum hucusq; impressorum dicit, aut locum tenens; quæ litera mihi non placet, ¶ quia cum illa dictio, aut, ponatur diuersatiue, vt probat tex. in l. quia absente. & l. eligendi. C. de procu. sequeretur ex hoc ritu, qd officiales non possent reuelare qn aliquis bannitur, & cõdemnatur, quod quidem videtur satis absolum: quia, cum homines cõdemnantur, & banniuntur: sit, curia sedente, vbi adest multitudo hominum, & propterea reuelaretur id quod omnibus est notum, & per hunc Ritum esset pena, & propterea ego cogitando, quod Ritus sit deprauatus: posui dictionem &, quia per eam euitatur absurdum: si recte inspexeris. Si quis tamen vellet Ritum substinere cum dictione, aut posset dicere, quod hic nõ stat proprie, sed improprie (pro & vt alias in iure in capitur) vt patet ex lege eius qui in prouincia. in princ. ff. si cert. petat. & nota. per Cyn. in l. cum quidam. & plenius per Alberic. ibid. C. de verbor. signific. ¶ Not. ex hoc ritu quod officiales Magnæ curia teneantur credentias, siue secreta ipsius curia in secreto tenere, nemini reuelando, per se nec per interpositam personam, & hoc est vnum de decem, & septem requisitis, quæ Regij consiliarij tenentur obseruare, vt dicit Afflic. in constitut. Regn. vt vniuersis. nu. 51. & 57. vbi ea omnia satis nota. explicat. Cum hoc Ritum cõcordat prag. 4. incip.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

¶ cum vero de officio iudicum, quæ generalius loquuntur, tam in consiliarijs Regijs, quam in alijs quibuslibet officialibus: quod consilia & negotia in tribunali bus agitata & discussa nemini habeant declarare, nec eorum vota alicui pandere tam ante, quam post sententiam, & ad hoc ex obligatione tenentur officiales per hunc Riturum, & prag. allegat. vt habes etiam pulchre per Boe. de aucto. mag. consi. nume. 155. vbi contra officiales reuelantes valde inuehit. Conuenit tamen eis, vt sint alio modo secreti, scilicet vt ea, quæ non sunt loquenda, non loquantur iuxta illud Cato. virtutem primam esse puto compescere linguam, item alterius dicti, Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse loquutum: quod alijs verbis dicitur Xenocrati. quem Valer. Max. attestatur lib. 7. de sap. dict. & fact. loqui me poenituit, tacuisse nunquam: & habetur. 6. q. 1. c. ex merito, & 93. distinct. ca. si Rector. Hinc prouer. c. 20. dicitur in multiloquio peccatum non erit, qui autem moderatur labia sua prudentissimus est. d. c. 10. propter peccata labiorum ruina proximat mala, & ibid. qui moderatur sermones suos doctus, & prudens est, & pretiosus spiritus vir eruditus † mors enim & vita in manibus linguæ c. 12. & 21. qui custodit os suum & linguam suam, custodit ab angustijs animam suam. Ecclesia. cap. 20. multi ceciderunt in ore gladij, sed non sicut illi interierunt per linguam suam: iugum enim linguæ ferreum est, & vinculum illius vinculum æreum & ibid. c. 32. adolescens loquere in causa tua vix cum necesse fuerit, si bis interrogatus fueris.

¶ Amplia hunc ritum prohibentem reuelari secreta, ne dum in officialibus, verum etiam in sacerdotibus, qui similiter confessionem sacramentalem reuelare non debent, c. si sacerdos, de offi. ordin. c. omnis vtriusque, in fi. de pen. & remiss. vbi etiam Inn. col. 3. in gl. procedat. c. sacerdos, de pen. dist. 6. c. fi. 3. q. 7. in prin. iuncta gl. & non publicare, & c. fi. 6. q. 3. Et hoc etiam si sacerdos esset assumptus in testem secundum Inno. in c. qualiter & quando, in fi. de accus. & Imo. in d. c. si sacerdos. 1. not. eo quia quod ipse scit ex confessione sacramentali dicitur scire vt Deus non vt homo, & ideo tanquam homo reputatur nescire, idque adeo verum est, quod si reuelaret in iudicio ultra quod puniretur poena. d. c. si sacerdos, eius reuelatio non faceret fidem secundum Bal. & Pau. de Cast. in l. archigerunt. C. de episc. aud. nisi in casu matrimonij de quo per glo. in ca. tua nos. extra de sponsa. quam singul. dicit Rom. in l. si non specialia. C. de testam. * Aduerte tamen quia tunc dicitur scribi aliquid in confessione cum confessio fuerit pro salute animæ & sic sacramentalis vt dictum est, alias si quis alicui amico, siue sacerdoti, siue laico dicat aliquid & postea subiungat hoc dico tibi in confessione non dicitur vere scribi in confessione, vt dicit Abb. in c. qualiter. Io. in fine. de accusat. post Inn. quem allegat. & idem Card. conf. 38. sed an possit eo casu propterea reuelare, vide quæ dicam, in 5. ampliat. ¶ Secundo amplia etiam in teste. is. n. cum in secreto deponat l. nullum. C. de testi. non debet eius depositionem reuelare, alias punitur l. qui falsa. ff. de testi. Par. in tract. syndi. de excessibus consiliariorum nu. 2. in §. excedunt consiliarij fol. 18. & not. Iser. in c. n. 5. qb. mod. feud. amit. i. 2. rubr.

¶ Tertio amplia etiam in vasallo qui si secretum sibi a dño communicatum. scienter animo damnificandi dñm, reuelauerit: punietur tanquam periurus, quia contra formam iuramenti reuelauit, de quo in c. 1. de noua for. fide. & feudo priuabitur d. c. 1. qb. mod. feu. amita. vbi etiam bona gl. & Iser. num. 1. & per totum. ¶ Quarto amplia in Antianis, siue syndicis & electis deputatis ad regimen ciuitatis: nam si iurauerint tenere secreto aliquod secretum communitatis, & demum reuelauerint, priuatione officij puniuntur, vt dicit Bal. in tit. de pace constan. S. in Christi nomine. in ver. credentias. mouetur eadem rone qua vasallus priuatur

feudo. Et etiam per præfata puniuntur vt periuri. Et ad de quod syndicus & electi etiam si non iurassent tenere secreto, adhuc ab offi. remouedi essent si secreta communitatis reuelaret, ad similitudinem vasalli qui propterea priuatur feudo: non enim censendi sunt digni illi officium vniuersitatis exercere, q. in ipsam vniuersitatē commiserunt. iuxta illud frustra legis auxiliū implorat, qui in legem committit. l. auxilium. ff. de min. ite quia officialis non potest exercere officium in quo semel deliquit, vt dicit tex. not. in l. si aliquid vbi et Barto. & Luc. de Pen. C. de suscepto. & arca lib. 10. Gl. no. in authen. de armis, in fin. bonus tex. in c. non potest. 2. q. 7. facit tex. in l. 1. C. si quacunq. prædi potest. & in l. iudices C. de dignitat. lib. 12. & firmat pulchre Par. in tra. 9. & synd. in ver. officialis, nu. 4. ver. non potest. ¶ Quinto amplia in quocunq. homine sciente secretum alicuius sibi ab eo coicatum & reuelante, licet expresse sibi non promiserit tenere secreto, vt dicit Iser. in d. c. 1. verbi & q. libet, nu. 2. quæ ibi Afflic sequitur ver. sed iuxta hoc nu. 5. eo in ipso quod sibi fuit dictum aliquod, tanquam secretum, quoniam erat in præte sua dicere non mihi dicas in secreto, quia non tenebo secretum: vt illud audiuisse & recepisse eo modo quo sibi dictum fuit iuxta, l. 1. S. si. ff. nau. caupon. stabul. & l. si ego, S. dotis. ff. de iur. do. Itē quia sicut depositarius tenetur custodire depositum corporale sibi factum l. j. ff. de positi: eod. modo & depositarius incorporalis depositi, i. secreti, sicut n. depositarius est custos rei d. l. 1. eodē modo & amicus est custos animi secundum Ciceronem cum ergo animus non custodiat, non amicus, sed proditor dicitur, vt latius Iser. dicit in præall. c. & Affli post ipsum. ¶ Sexto amplia hunc ritum loquentem in officialibus magnæ curiæ: & etiam dictam nouel. prag. quæ in consiliarijs & officialibus Regijs tamen loqui vult, vt procedant et in officialibus Baronum, tū ex ijs, quæ supra diximus in 1. ritu, quod omnes isti ritus debent obseruari et in alijs curijs inferioribus oium prouinciarum, cum et ex ijs, quæ proxime dicta sunt in quinta ¶ Limita primo hunc ritum & prag. allegatā: quotiescunq. cum licentia superioris reuelarentur secreta, tunc non officiales non tenerentur, vt dicit Bal. in c. 1. in fi. de no. for. fide, & Affli in c. 1. q. fi. nu. 23. qb. mod. feud. amit. in 2. rub. & multo magis cum mandato vt dicit Cagn. in l. si quis maior nu. 171. C. de tran. sicut in similibus dicitur de sacerdote qui potest de licentia confiteatur reuelare quod sibi dixit in confessione, vt dicit Io. And. in c. consanguinei de re iudi. Abb. & Fel. in c. Matheus. de simo idē Fely in c. nu. 3. de except. & Firmia. in tract. episc. lib. 4. tit. 2. parte vlt. in prin. col. 6. licet aliqui in Felyn in d. c. Matheus, in princip. aliter tenuerint. ¶ Secundo limita nisi ex iuxta causa reuelarentur, vt quia assumpti essent in testes: vt dicit Inno. in c. qualiter. & q. in fi. de accusat. & Bal. in sua marg. in ver. testis. col. 9. Hipp. singul. 424. accipe plus dicens ibid. Inn. quod etiam si quis iurasset aliquod non reuelare, adhuc potest id facere, si vt testis fuerit requisitus: cum tanquam testis omni iure teneatur dicere veritatem, & illud iuramentum intelligitur, sine iusta causa argum. c. ad nostram, de iure iuran. tanto magis, quia non vt de hoc casu fuisse cogitatum: & dato quod etiam de eo

ADDITIO.

¶ Secundum Ciceronem. Adde, quod Solitudo (vt idē inq. Cicero lib. 1. de finib. bonor. & malor.) & vita sine amicis, insidiarum, & metus plena est, Rōq. ipsa monet amicitias comparare, qb. partis confirmatur aius & a spe pariendarum voluptatum seiungi non potest, atq. vt odia, inuidia despicationes aduersantur voluptatibus, sic amicitia non modo fauores fidelissimæ sed etiā effectrices sunt voluptatum, tā amicis quod sibi, prout hæc & alia ibi latius prolequitur, Nosq. latissimè ex veterib. amicis, hoc est ex libris nris, plura collegimus, multaq. & insignia amicorum paria retulim. i. trac. de amicitia. C. P.

de eo cogitarum fuisset, male iurasset, & propterea adhuc veritatem vt testis, dicere tenetur.

Tertio limita (& hæc limita videtur accedere præcedēti) quotiescunq; tenere secretum aliquid tenderet cōtra rem publicam, tūc, n. etiam si iurasset non esset in per iurio & pœna, reuelando, quia si non reuelaret esset peccatum, & iuramentum tenderet in dispendiū suæ salutis, quod esse non debet. c. quemadmodum, de iur iuran. ita limita nota. Bald. in l. si. in prima lect. nu. 2. ff. qui falsis d. cogant. & Par. in tract. syndi. de excessibus consiliarium. S. excedunt consiliarij, num. 3. fol. 23 18. vbi illud alijs comprobatur. ¶ Limita etiam & 4. qñ secreta, quæ fuerunt tractata essent illicita: eodem. n. casu etiam si iurasset tenere secreta nō intelligitur de illicitis, secundum Gloss. in c. ego. N. in ver. nulli pandam, de iur iur. & facit quod dicitur in simili de iudice qui in ingressu officij iurat seruare statuta, nam intelligitur de iur iur. c. 1. de iur iuran. in 6. gloss. l. nemo. S. si iussa. ff. de re iur. & c. nerui. 13. distinct. Abb. & Fely. in d. c. ego. & Ro. singu. 5 12. iurat. * ¶ Quamuis 24 autem eo casu non teneatur ad obseruantia iuramenti, & proinde possit reuelare secretum, intellige quod non reuelat omnibus, sed ei tantum cui potest prodesse, & non obesse, vt dicit Gloss. in d. c. ego, & facit ad idem tex. cum Gloss. in d. c. nerui. in versicu. contagio

25 ne. ¶ Quæro primo in hoc Ritu, in quo de secretis fit mentio, quando poterit aliquid dici secretum? Cardina. in clem. 2. in versu. notarij. 2. nota. de hæreti. dicit, tunc dici posse aliquid secretum, cū illud probari nō potest, per tex. ibi singul. ad hoc refert, & sequitur Fely. in c. nu. 21. colum. 8. versu. quando autē de proba. & ibi etiam dicit post Diuū Tho. 2. 2. q. 67. artic. primo in si. quod non dicitur omnino secretum, quod per te res sufficientes probari potest, & ideo Bald. de pac. con. Han. S. in Christi nomine, in versu. credentias, dicit quod tunc potest appellari secretum cū illud vulgus ignorat per tex. in l. 1. S. summa cum vtilitate. ff. de his q. de iur. vel effus. & ita i secretum quod probari non potest, appellatur etiam occultum. c. vt nostrum. vt eccl. de benef. & no. per Specu. de noto. crim. S. 6. & secretum pro occulto ponitur in c. erubescat, 32. distinctio. in c. tua nos, de simo. & in c. si peccauerit. 2. q. 1. Vel secundò, secundum eundem Card. in clem. 1. S. porr. 5. no. de hæret. secretum dicitur. Illud quod sciūt quinque homines tantum: sed istud non potest dici verè, & omnino secretum postquam non est notum quinque hominibus: sicut nec etiam potest dici omnino occultum, sed pœnè occultum secundū Specu. vbi supra S. 7. Tertio, secretum dicitur illud quod inter Regem, & Cancellarium actum est. vt dicit Afflic. in c. j. num. 25. quibus mod. feud. am. in 2. rub. In hac tamen materia secretum intelligitur illud, quod inter ipsos officiales tantum cognitum est: & inter eos tractatū, & sic secretum dicitur verè & propriè quod probari non potest, quia illis tantum notum est qui rem ipsam tractauerunt, vt in prima expositione Card. dictū est.

Aliquando tamen secretum capitur pro remedio alicuius morbi. ¶ Secundo quæro, quæ pœna venit puniendus ille qui secreta curię, vel alterius reuelat. Breuiter resoluendo, videtur hoc pacto distinguendum esse aut reuelans est priuatus homo, aut officialis. Primo casu aut reuelat secreta priuati, aut Regis: si reuelat secreta alicuius priuati, tenetur actione in factum ad interesse alteri⁹ partis, & actione iniuriarum si iniurię causa id fecit. l. 1. S. si quis tabul. s. ff. de posi. & l. in lege. S. sed & si quis. ff. ad leg. Aquill. etiā si animum dānicandi non habuisset secundum gloss. ibi per text. l. sed & si S. iniuriam. eodē tit. item tenetur pœna falsi. l. 1. in princ. ff. de fals. & pœna. l. si quis aliquid la. 2. S. si quis instrumentū. & S. instrumenta. ff. de pœn. not. per Gloss. in l. 1. in lege. Bart. in l. 1. ff. de pœnarica. vbi de aduocato reuelante secreta causę, quod etiam teneatur pœna falsi, & in l. 1. S. 15. qui deposita. ff. de fals. Ro. consil.

384. & Areti. in tract. malef. in ver. falsario. q. 2. nu. 8. Si vero reuelat secreta Regis: & tunc subdistingue, vt infra d. cam in officiali. Secundo casu subdistingue, quod aut est officialis Regis, aut Baronis. si est officialis Regis: similiter subdistingue, aut reuelat vota & secreta causarum quæ in tribunali tractantur, & tunc punitur pœna priuationis officij, incurrit regiam indignationem, & alias pœnas arbitrio Regio reseruatæ iuxta formam d. prag. Caroli quinti incip. cum vero, quæ in officialibus regijs tantum loquitur vt patet ex ea, quæ etiam nuper, & post hæc scripta renouata extitit per Illustrissimum Dominum Ducē de Alcalá huius Regni viceregem in prag. v. incip. cum quibus circa. S. cū vero, de officio magis. iusti. Aut reuelat alia secreta Regis curię, & tunc si reuelat hosti Regis, punitur pœna criminis læsę Maiestatis per l. omne delictum. S. exploratores. ff. de remilita. nota. And. Iser. in c. 1. ver. reuelantes, nu. 6. quib. mod. feud. am. 2. rub. & Afflic. post eum, ver. lyl. quæro. num. 22. Ange. consil. 256. q. 2. consultatio. col. 9. & Par. in tracta. synd. de excess. consiliarium. S. excedunt consiliarij. in prin. fol. 18. si reuelat amico potius quàm hosti, animo interfecendi damnum Domino Regi, quod iam sequutum est: punitur etiam pœna criminis læsę Maiestatis. l. cuius dolo, ibi, ne ex amicis. ff. ad leg. Iul. Maiest. Si vero damnum sequutum non esset, quia tamen malū animum habuit, priuatur seu do si habet. d. c. j. quib. mod. feud. am. & si non habet: priuatur officio in quo deliquit iuxta ea quæ diximus supra in 4. ampli. cum non tenuerit abscondita secreta Regis (vt ipsum tanquam officialem decebat) & punitur pœna falsi, sicut in priuato diximus. Si autem animum damnificandi non habuit, licet seu do nō priuatur, vt dicit gloss. d. c. j. quib. mod. feud. am. quam ibi Iser. & Afflic. sequuntur, poterit tñ secundum eos puniri tanquam de maledicto contra principē, habita consideratione personæ per l. j. C. si quis Impera. maled. & si tertium etiam respiceret talis reuelatio, puniretur pœna, dicta l. si quis aliquid. S. si quis instru. & S. instrumenta. item vt dicit Iser. ibi dē c. si. potest puniri exemplo testis, qui competenter punitur si depositionem reuelaerit, vt dixi in 2. Ampliatio. Si vero esset officialis Baronis, licet quo ad eum non vendicet sibi locum d. prag. si secreta causarum reuelaerit, attamen dicendum est ipsum officio priuari per ea quæ diximus in 4. ampliatio. & alijs pœnis quibus quemlibet priuatum puniri posse supra conclusimus. Die 9 Martij. 1559. Prosper Caraita.

R I T V S I I I I.

a I T E M 4 quod si aliquis officialis dictę Curię

A D D I T I O.

a Item quod si. Adde ad præceptum istius ritus, quod nec defidia iudicum impunita esse debet, Palatinisq; hæc cura debet esse præcipua ex præcepto Imp. Arca. & Honor. AA. Limenio comiti, vt l. periculo pprio notariis destinatis sup negligentia iudicū (si ita res exegerit) conquerantur, ne eorū sit impunita defidia subiciens, Iudices quoq; de eorū nominib⁹ referre conuenit, quos commodis propriis magis, quàm vtilitatibus publicis studere, prouiderint. l. vna C. de offi. com. Sacrar. largit. Quinimo Valent. Theod. & Arch. Imp. AA. Tatiano PP. his verbis præceperunt. Si quos iudices vel pp a uersam, vel lōgā corporis valetudinem, vel pp negligentiam, aut furtū, vel simile aliquod vitiū, sublimitas tua inutiles esse repererit his ab administratione remoris & iniuriam eorū alijs subrogatis, furibusq; pœnis legitimis subiectis, ad nostrę maiestatis scientiam, non crimina, sed vindicta referatur. l. si quos C. de offic. præfec. præ. orien. vel Illyr. C. P.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

- 1 Curia sciuerit a aliquem officialem aliqua enormia, & minus debita committere, tangencia honorem, & licitum commodum dictae Curiae, teneatur ipse reuelare locum tenenti, & in casu quo non reuelaret, praeter & ultra poenas inferius annotatas, incidat in poenam, ac ipse talia commisisset, & procurasset.

A D D I T I O.

- 2 Sciuerit Adde fortè, vel scire debuerit, arg. ff. idem iuris, ff. ad leg. aquil. Scientiaque aliquando pro patientia, accipitur, l. Scientiam. ff. eod. l. in omnibus cum l. sequen. ff. de nox. ac l. saepe. ff. de re iud. l. 1. §. haec autem, ff. si famul. fur. feciss. dic. C. P.

S V M M A R I V M.

- 1 Officialem barattariam committentem ceteri officiales reuelare tenentur.
- 2 Quae requirantur, ut officialis alium officialè enormia committentem non reuelans, puniatur. Cum limitationibus infra nu. 8. & 9.
- 3 Sciens eudentem falsam monetam, & non reuelans, punitur.
- 4 Delictum committendum an & quando quis reuelare teneatur.
- 5 In defectu probationis, quando quis se exponere periculis, & tormentis teneatur.
- 6 In officiali etiam crassa et supina ignorantia punitur.
- 7 Ignorans ac negligens non dici potest sciens.
- 8 Qui potuerit scire, scienti equiparatur.
- 9 Pater filium accusare non tenetur.
- 10 Sciens & dubitans an pro ignorante sit habendus?
- 11 Scientia alicuius rei, vel facti quando dicatur.
- 12 Qui bene scit, informandus non est.
- 13 Venditori motam litem scienti, quare ab emptore facienda est denunciatio.
- 14 Officialis collegam suum non se bene gerentem nunquid scire teneatur?
- 15 Scire, & scire debere quando idem sunt: & quando differant.
- 16 Verbum scire, quot modis capitur, & qualiter intelligendum sit in materia nostra si certum & in dubitatum, & num. sequenti.
- 17 Scire ad mentem Aristotelis quid est.

Not. ex hoc Ritu quod officiales Magnae Curiae sunt obligati reuelare locum tenenti id est proregi, (vt infra dicam) quando sciunt aliquem officialem committere aliqua minus debita tangencia honorem & commodum ipsius Curiae, alias si hoc non fecerint, puniuntur tanquam ipsi ea commiserint: iste Ritus quando officialis committeret barattariam est conformis iuri communi, † quia eo casu tenentur omnes officiales ipsam reuelare: vt dicit Par. in tracta. syndi. in versicu. syndican- tur officiales, lo 3. per text. in §. necessitatem, versicu. sed etiam, in authen. vt iud. sine quoquo supra. qui li-

cet de subditis loquatur: tamen quia omnes officiales subditi sunt, etiam ad eos procedit secundum Parisiensi. extra autem materiam barattariae, dispositio huius Ritus est contra regulas iuris communis † eo enim iure. ad hoc vt sciens aliqua poena puniatur: requiritur primo quod habeat potestatem prohibendi l. Culpa caret, & l. nullum crimen, à contrario sensu ff. de regulis iuris, glos. & Barto. in l. metum. §. sed licet, ff. quod metus causa. Glos. in capit. quantae, in ver. interpretatur. de sententia excommunic. Dec. in dicta l. culpa, numero quarto, & Cagno num. 18. glos. in ver. consui in l. vtrum, & ibi Barto & Hippo. ff. ad l. Pompe. de parri. Felyn in capitu. 1. numero quarto, versu. conclude, de offic. delega. idem Hippo. late singu. 164. & Docto. vbique. Secundo requiritur. quod prohibere vel reuelare spectet ad suum officiu, vt dicit glos. in dicto capit. quantae Bald. in l. secunda, ff. de noxa. per illum tex. Deci. in eadem l. nullum, in fi. versu. & in l. culpa, numero secundo, & ibidem Cagno numero quinto, licet ea iuris communis regula fallat in multis casibus: primo quando delictum esset committendum contra principem, vel propria ciuitatem, aut contra illum cui quis est subiectus ratione potestatis, vt filius patri, seruus & vassallus Domino secundum Barto. in dicta l. vtrum. Aretin. in tracta. malefi in ver. che hai tradito la tua patria, ver. quod crimen questio 10. num. 11. vbi etiam Augusti. Felyn in dicto capit. primo, ver. contrarium, de offic. delegat. Ioan. Igne. in l. prima, §. quod si quis puta veneno numero 22. cum sequen. ff. ad Syllan. & Capici. decisio 155. numero 18. Secundo in casu l. Metrodorum, ff. de poen. vbi quod tenetur quis reuelare. vbi sunt rebelles Regis. Tertio in casu §. sancimus in authen. de armis in fin. † Quarto quando aliquis scit aliquem eudere falsam monetam secundum Barto. in l. lege Cornelia ff. de fals. & Afflic. in constituto adulterioam 3. not. numero decimo, sed videtur quod casus iste non sit connumerus cum praefatis: eo quia intelligitur de eo qui scit & prohibere potest, vt si non prohibuit, puniatur. Vt dicit tex. in dicta l. in princip. non autem de eo qui sciuit, tantum & non reuelauit, vt Barto & Afflic. videntur intelligere. Aduerte tamen quia licet ille tex. non dicat, nihilominus ratio Barto ibi militat etiam in sciente tantum, & non reuelante, eo quia non tendat contra Principem: tenetur reuelare, licet non valeat prohibere (vt proxime dictum est) & ideo ex ratione ista potest connumerari inter primam fallentiam iste casus, licet non possit poni, vt fallentia separata ex dispositione illius l. quae hoc non dicit in sciente tantum vt dixi.

† Quinto in casu no. per Iser. in §. si autem omnibus in additio. de pace tenen. & Capici. decisio. 149. vbi quod tenetur quis reuelare etiam delictum committendum contra illum cui quis est subditus ratione iurisdictionis vt est officialis, & quamuis Bald. in quodam suo consilio relato per Areti. vbi supra, voluerit distinguere, quod aut reuelans habet probationes, & tunc in dictis casibus tenetur reuelare, aut non habet, & tunc secus, per rationes de quibus per eum & Docto. praallega. ipsumque sequutus fuit Hippo. in d. l. vtrum (vbivalde exclamat contra Barto.) & singu. 164. alique quos citat Hiero. Cagno. in d. l. culpa caret nume. 21. dicens hanc opi. contra Barto. de iure veriore & magis communem, tamen vt testantur Areti August. Felyn. & Capici. in dictis locis opin. Barto. seruatur in practica. tantoque magis videtur

A D D I T I O.

- 1 Id est Proregi. Adde qd hoc non est bona interpretatio, nam loquitur de locum tenente magistri iustitiae, vt diximus infra ad ritum septimum, vbi vide omnino. C. P.

ter verior & merito tenenda, quia ratio qua mouetur
 5 Bald. & Hip. in d. l. vtrum alique sequaces, ea est q̄
 nemo tenetur se exponere periculis, & tormentis, in
 defectum probationis. vt patet ex l. 3. C. ad l. Iuliam ma-
 iesta. quæ ratio in simpliciter manifestante & reuelan-
 te non videtur procedere, sed tunc tantum locum ha-
 beret, cum reuelas vellet officium accusatoris, aut in
 stigatoris facere, vt d. l. 3. loquitur, in quibus terminis
 bene dicit Bald. & ipsum sequentes, & Barto. alique
 sua opin. in eis non loquuntur. vt etiam videtur hac ra-
 tione defendere, & distinguere Cagno. in d. l. culpa-
 num. 21. ver. ego autem. Id tamen q̄ hic dicitur de lo-
 cumentente: intellige quo ad materiam istius Ritus.
 de locumentente generali, & sic de pro rege huius re-
 gni qui etiam locumentenes appellatur, vt dixi in prag.
 per excellentem. S. 2. tit. de senatusconf. Macedo. ratio
 est, quia iste ritus generaliter loquitur, q̄ officiales ip-
 sus magnæ curiæ teneantur reuelare aliquem officia-
 lem minus debita committentem, super quibus ver-
 bis potest etiam includi Regens magnæ curiæ qui et
 sæpius in his Ritibus locumentens appellatur. Vnde
 cum etiam Regens seu locumentens, si minus debite
 committat; possit per alios officiales reuelari, nõ esset
 conueniens intelligere hunc Ritus, q̄ reuelatio fiat
 locumententi magnæ curiæ, sed locumententi huius
 6 Regni. ¶ Amplia hunc Ritus procedere etiam si of-
 ficialis ignorauerit, si tamen eius ignorantia crassa est
 ac supina. pereat quæ no. Bal. in c. licet. col. 1. de suppl.
 neglig. prælati. Imol. in c. fin. in fin. ver. sed hic est ad
 uertendum. de præscr. & Ro. conf. 127. in fi. vbi q̄ præ-
 textu ignorantia non est danda restitutio, si fama pu-
 blica erat eius rei cuius ignorantia allegatur, nam, &
 vt idem Rom. dicit conf. 340. circa primum in fi. hu-
 iusmodi ignorantia vsum scientia habet, q̄ etiam in
 Martis & poenalibus locum habet secundum glo. no.
 in Clem. 1. in ver. scienter. de consangu. & affini. & in
 c. 1. S. similiter. in ver. sciens. quib. mod. feu. ami. 2. rub.
 vbi not. per Bal. col. fin. ver. quæro quid de eo, vt late
 scribit Andre. Tiraquell. in tracta. retra. consanguin. S.
 7 35. glof. 4. nu. 33. & 34. ¶ Nec obest si quis dicat ignorã-
 tem non posse dici scientem, sicuti nec negligens di-
 ci potest. l. genero. ff. de his qui not. infra. l. cum sex mē-
 ses. ff. de ædi. edic. l. semper. S. hoc interdictum. ver. an-
 nis. ff. quod vi aut clam. cap. quia diuersitatem, in fi. de
 concess. præben. & plene Hyppol. conf. 18. protestor.
 colum. 5. ver. cum ergo fuerit. quoniam (vt ex præfa-
 tis apparet) id limitatur vbi cunque ignorantia esset
 8 crassa & supina. ¶ Et ideo alibi dicitur q̄ ille qui scire
 potuit æquiparatur scienti. l. si Titius. in prin. ff. de fide
 iusto. l. si duo ff. de acqui. here. l. si quis domum. S. fi. ff.
 loca. l. regula. S. sed iuris. ff. de iuris. & fact. igno. & no.
 9 Bald. in l. qui cõtra. C. de incest. nup. ¶ vbi q̄ pro sciente
 habetur ille qui nequit scire, vt proprie videtur ille
 qui scire potest, si nesciat, vt late firmat præfata refe-
 rando Tiraquell. in tracta. retra. consanguin. S. 12.
 glof. 1. num. 9. Limita primo hunc Ritus, non pro-
 cedere, quotiescunque officialis minus debita com-
 mittens, est alterius tribunalis, non enim tenentur
 officiales magnæ curiæ reuelare Regios consiliarios
 minus debita committentes vel econtra. restringen-
 dus est Ritus iste non ampliandus, cum sit contra
 ius commune, vt diximus. l. quod fauore. C. de le-
 gi. cum simi. q̄ not. Secundo limita non procedere,
 quotiescunq; non possit reuelare, sine eius magno in-
 commodo, vel periculo, secundum Bal. in l. 1. col. 3. C.
 de seru. fng. Fel. in c. 1. ver. declara primo nu. 5. de offi.
 deleg. & Dec. in l. culpa carer. nu. 6. ff. de reg. iur. ratio
 est, quia nemo tenetur subiicere se periculo capiti. ex
 parte lo. 2. de appel. vt etiam proxime diximus allegã-
 do l. 3. C. ad l. Iuliam maiest. ¶ Tertio limita in parte
 officiali sciente filium officialium minus debita com-
 mittentem, per tex. l. militem. S. desertorem. ff. de re mi-
 lita. per quem tex. ita Fel. in d. c. 1. limitat opinio. Bart.

quam supra defendimus. in l. vtrum. ff. ad l. Põpe. non
 enim vitium est legibus conueniens, q̄ pater habeat fi-
 lium ducere ad supplicium (pro vt duceret,) si & ip-
 10 se reuelare cogeretur. ¶ Quarto limita in sciente sed
 dubitante, is enim pro ignorante reputatur. l. si. ver. fin.
 autem nescius & dubitans. vbi not. Barto. & Ange. C.
 de sur. l. fina. C. de condi. indebi. Barto. conf. 73. quæritur
 vtrum procurator. col. 2. & conf. 90. dilecto domi-
 no. col. 3. ver. sic. ad q̄ responderetur. glo. in l. de statu. ff.
 de testament. Roma. in l. necis. S. hæres, & ibi Aret. vl.
 nota. & Ias. in 5. no. ff. de acqui. Alex. conf. 37. In cau-
 sa mota. colum. penul. ver. sic. Item quia dubius. vol. 1.
 & omnium latissime Tiraquell. in l. si vnquam. in prin.
 num. 99. C. de reuoca. dona. & ideo Bald. in l. leges sa-
 cratissimæ per illum rex. C. de leg. dicit q̄ æque parci-
 tur dubitanti ac ignoranti. & in c. cum contingat. col.
 1. ver. ibi fuerit deputandum. de rescip. & idem in ca.
 11 fin. circa medium. de postula. prælati. ¶ Scientia enim
 alicuius rei vel facti tunc dicitur, cum ea vera, & certa
 habetur. leg. in totum. ff. de regu. iur. & vt dicit glo.
 in cap. cupientes. in ver. sic. notitiam. de ele. in 6. certa,
 & indubitata esse debet, & nedum ipsius rei, verum
 etiam qualitatum, & circumstantiarum ipsius, secun-
 dum glo. inc. concertationi. in ver. sciuerit, & ibi Phi-
 lipp. Franc. de appella. in 6. quam dicit sing. Rom. cõf.
 343. ex proposito. paulo ante fin. Alex. conf. 114. pon-
 deratis. col. 2. ver. sic. accedit ad maiorem. vol. 6. & Fel.
 dicit auream in c. à nobis. col. 1. de exceptio. & in cap.
 quo ad consultationem. col. penul. ver. sic. ¶ Et sicima
 conclusio de re iudi. vbi q̄ scientia in actu requisita
 non debet esse in genere, quod etiã voluit tex. in cle.
 causam. ver. intimatio. ibi. plena, & certa scientia, vbi
 etiam Imol. col. 2. ver. no. reg. de electio. Deci. in c. nã
 concupiscitiam. 2. lect. in fin. de const. Ludo. Goza.
 conf. 9. In hac causa. nu. 34. & alij nonnulli quos tibi
 plenissime assert Andreas Tiraquell. In tracta. retra.

12 consanguin. S. 3. 6. glof. 2. nu. 70. ¶ Quinto limita huc
 ritum non procedere quando locumentens esset in-
 formatus, quod officialis minus debita committit, il-
 le enim quis scit non debet aliter certiorari. l. 1. in fin. ff.
 de actio. empr. l. item veniunt. S. petiam. ff. de acqui.
 hæredi. l. 1. S. si intelligatur. ff. de ædil. edic. l. nemo vi-
 detur. ff. de reg. iur. & c. eui qui certus, de reg. iur. in 6.
 13 ¶ Et si dicatur quare est quod venditor etiam si sciat li-
 tem motam adhuc debet sibi ab emptore denunari?
 l. qui absentem. ff. de procu. l. emptor C. de euctio. l. de-
 nuntiaste. in princip. ff. de adulte. b. & in eisdem locis
 Bart. Rom. conf. 212. Bald. in leg. 2. S. fina. in fin. ff. solu.
 matrimo. & in cap. primo, si de feu. vasa. ab ali. inter-
 pe. sue. Areti. in l. qui ante calendas. col. fin. ff. de verb.
 Fely. in c. cum contingat. col. 5. ver. 4. conclusio. de re-
 scip. & Tiraquell. in tracta. retra. consanguin. S. 3. 6.
 glo. 2. num. 28. Respõdetur secundum Bar. in l. 1. in fi.
 ff. de actio. empr. & in d. l. qui absentem, & l. emptor.
 illud ideo esse, quia denuntiatio quæ fit venditori nõ
 solum fit ad finem ipsum certificandi, verum etiam vt
 incitetur ad defendendum ipsum emptorem in lite, vt
 tenetur, at quando rantum vt aliquid sciatur denuntia-
 tio requiritur, procedunt iura primo loco per nos ad-
 ducta, vnde cũ ratio istius Ritus sit, vt locumentens
 informatus de officiali minus bene segerenti, possit
 prouidere, cessat ipsius dispositio locumentente aliũ-
 de informato. Quantũ enim fieri potest: reduci debet
 Ritus

A D D I T I O N E S.

- a De incest. nup. Adde ad hoc tex. optimum in l. idem iuris, ff. ad leg. aquil. ibi. Cum non debeat quis adfætare in quo intelligit, vel intelligere debet, infirmitatem suam aliis periculosa futuram. C. P.
- b De adulter. Adde hoc procedere, nisi pacto remissa fuisset denunciandi necessitas l. Herennius in princip ff. de euctio. & dupl. stipul. C. P.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

Ritus ipse ad limites iuris communis cum sit exorbitans (vt supra dixi) confirmatur, quia posito quod ista denuntiatio non requireretur ad finem sciendi tantum (vt diximus) cum non appareat ad quem finem, & simus in dubio, præsumitur quod solum ad certiorandum locum tenentem, requiratur, vrdicit Ioannes Andr. in c. fi. de emptio. & vendit. & Alex. consi. 24. nu. 6. vol. 4. & propterea sola scientia sufficiat abiq; denuntiatione, & reuelatione, vt ipsi dicunt, quod not.

14 ¶ Quæro primo quid si officialis ignorauit, & eius collega, aut alius officialis eiusdem tribunalis minus debite se gerebat, nunquid scire id debuit? vt sic per hunc Ritus sit obligatus scire debere quomodo se

15 habeant alij, videtur primo, quod sic cū scire, & scire debere idem importare videantur. l. idem. §. 1. Ibi intelligit vel intelligere debet. ff. ad l. Aquil. l. qui fundū. §. seruus. ff. pro empto. l. late. in princ. ff. de verb. signi. l. quod te. in fi. vbi etiam Bart. nota. ver. venio. nu. 14. ff. si cert. peta. Alexan. consi. 60. num. 2. vol. 5. & plenius Tiraquell. de retract. consangu. §. 12. gl. 1. nu. 9. sed cōtrarium est dicendum, ex quo Ritus iste non scire debentem, sed scientem punit, non obstant iura in cōtrarium adducta, quonia vt dicit Bar. in eadem l. quod te in facto proprio. pcedunt prout proprie. ll. allegata loquantur, in facto autem alieno scire & scire debere differunt, & in eo quilibet præsumitur ignorans. l. si. ff. pro suo, & si dicatur hanc Bar. differentiam confundi ex tex. l. qui cum alio. ff. de regu. iuris. vbi etiam. gl. magna in fi. æquiparat scire, & scire debere cum textus loquatur de cōditione alterius, & sic de facto alieno, responsio est facilis, quod illud ideo est ibi, quia spōte quis cum alio negotiatur, & cōtrahit, quo casu lex præsumit quod prius se informauerit: patet ex eodem text. qui dicit aliud esse in hærede, cum his nō presumatur informatus, in tantum quod ultra factum alienum, concurrat ibi, quod quis contrahit cum alio, & ideo non mirū extra terminos illius. l. quoties de alieno facto tractatur, procedit quod Bartolus dicit, vt nō sit idem scire, & scire debere.

16 ¶ Secundo quæro quid est scire de quo in hoc Ritu fit mentio. Gl. in l. 2. §. idem labeo. ff. de aqua plu. arcē. dicit quod vere, & proprie est, veritatem visu perceptam in mente retinere. cum quo concordat alia gloss. in auth. de instru. caute. in prin. in ver. imitatio, vbi qd veritas humana dicitur notitia certæ rei maxime p visum, magis tamen large, scire est etiam per sensum auditus, vt est tex. expressus. in d. §. idem labeo. Gl. in ca. tua. in ver. qualiter. extra de sponsa. & Inno. in c. fi. ver. illud. de iura. calum. vbi & d. §. idem labeo allegat, allegatur etiā communiter tex. in c. hoc videtur, ibi, illi indicatur. 22. q. 5. sed vt dicit glo. in c. per tuas lo. 2. in princ. de Simo. ille textus probat quod dicimur scire etiam per sensum auditus, quando ille, a quo audimur loquitur in facto suo, vt ille tex. dicit, non autem probat generaliter quod a quocunq; audiamus, dicamur scire. Et nedum per sensum visus, & auditus, sed etiam tactus possumus dici aliquid scire, quod & Diuus Augusti. in lib. retract. in illud lo. palpat. & videte cōprobat dicens, non dubitemus scire nos quod percipimus nostris corporis sensibus, & quod fide dignis credimus testibus, vt & ipsum referendo sequitur. Luc. de Penn. in l. nemo, col. 4. C. de re milita. lib. 12. Et tandem scire dici possumus quomocunq; aliqd. ad nostram notitiam peruenerit, vt dicit lo. And. in c. licet, in fi. de supple. neglig. prælato. & apostilla ad Bar. in l. quod te, in fi. in versi. ostendam, in litera a. ff. si cer. peta. dummodo non sit dubium, sed certum, & in dubitatum, vt diximus supra in 4. limita. In materia istius Ritus tunc dici poterit officialis scire, cum vere scit, quia proprijs oculis videt quod alius officialis non bene se habet, cum enim contra regulam iuris Ritus iste emanet, (vt dictum est) in casu vero, & scientia vera intelligi debet. iuxta l. quod vero. ff. de

legi. lege 3. §. hæc verba. ff. de negoc. gestis. cap. quæ iure, de reg. iuris, in 6. plene nota. in l. si vero. §. de viro. ff. soluto matri, & per Andream Tiraquell. in tracta. re 17 tract. in præfatio. num. 62. ¶ secundum vero Aristote. scire non est per sensum, vt ipse inquit. i. Posterior. textus 14. sed vt ipse idem dicit ibidem tex. 5. scire est per demonstrationem intelligere, & tunc vere scimus, cū rem per causam cognoscimus, & scientia sine causa imperfecta scientia dicitur, vt dicit primo Physicorū. commen. 1. & ideo 5. Posterior. textus 15. dicit quod scire non potest aliter se habere. & hæc de verbo scire, prout capitur in hac materia, alibitāmē verbum scire exponitur pro spero l. Pamphilo. in principio. ff. de leg. 3. Aliquando pro verbo non dubito siue non ambigo. dicta lege secunda. §. idem Labeo. ff. de aqua pluuiæ arcen. & alibi pro verbo intelligo. l. sciant omnes. id est intelligant. C. de his qui ex publi. ratio. lib. 1. o. vbi Luc. de Penn. ita exponit. Salerni die 14. Martij. 1559. Pro Prosperi Carauita.

R I T V S. V.

Tem quod omnes officiales pro posse teneantur facere omnia quæ tendunt ad honorem, statum & licitum commodum ipsius Curie, & officialium eius.

S V M M A R I V M.

- 1 Ad impossibile nemo tenetur, nec cogendus, hinc legum latores ad impossibile mentem non adhibent.
- 2 Impossibilia, & nimis difficilia, extra humanam dicuntur naturam.
- 3 Possē id dicimur, quod saluo honore, & absque magna difficultate possumus.
- 4 Status pro ordine aliquando exponitur, & pro conditione, & loco.
- 5 Honor omni commodo an preferendus?
- 6 Honoris interesse est maius quolibet alio.
- 7 Maritus de uxoris adulterio non indignans leno habendus erit.
- 8 Causa ardua qua dicatur.
- 9 Diuitia cum iustitia, & temperantia querenda.
- 10 Non honorantes officiales, puniendi sunt.
- 11 Honor in iure multipliciter capitur.
- 12 Officiales an debeant honorari a priuatis in asurgendo & salutando, & si priuati id non fecerint an sint puniendi.

Not. primo ex hoc Ritu quod omnes officiales tenentur pro eorum posse, facere omnia quæ tendunt ad honorem, statum, & licitum commodum Curie, & officialium eius, & bene dicit pro eorum posse ¶ quia ad impossibile nedum ipsi, sed nec vllus alius, de iure est obligatus. l. impossibilium. ff. de regu. iuris. & lege impossibilis. ff. de verborum oblig. & cap. nemo potest, de regu. iuris, in sexto. vbi Gloi. & Ioannes Andr. adducunt illos versus: ultra posse suum, nullum lex iusta coegit, nec putat esse reum, qui toto posse peregit. Immo legislatores ad ipsum quod impossibile est, mentem non adhibent, vt dicit Lancel. in l. cum seruus. §. constat, columna prima. ff. de lega. primo, ratio est secundum

eundem Bald. in cap. cū accessissent, colum. 4 de con-
 ditu. † quia ea quæ impossibilia sunt, vel nimis diffi-
 cilia, extra naturam humanam esse dicuntur, & ideo
 Paulus primæ Corint. 10. inquit fidelis Deus qui non
 patitur vos tentari supra id quod potestis, & Petrus in
 acti. Apostol. capitul. 15. ait nunc ergo quid tentatis
 Deum imponere iugum super ceruices discipulorum
 quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus
 † tunc tamen dicitur officialis posse cum saluo honore
 suo potest. l. nepos proculo. ff. de verbor. significat.
 Item cum sine magna difficultate potest, alias reputa-
 retur impossibile. l. cum hæres. §. 1. ff. de statu libe. l. 1.
 §. 1. iuncta gloss. in versicu. non poterat. ff. de litigio. l.
 eius qui. §. Celsus. ff. ad municipa. l. 3. iuncta glo. C. de
 edil. actio. cum alijs, quæ gl. allegat in l. sane. ff. de his
 qui deiece vel effude. Luc. de Penn. in l. quoties. co-
 lumn. sexta. C. de dignitate. libro duodecimo, & Silu.
 nuptia. libro primo. §. non est nubendum. numero
 120. fol. 66.

† Secundo no. officiales per hunc ritum obligatos ad
 faciendum omnia quæ ad honorem curia tendunt.
 † Item, statum, id est ordinem, licet enim status aliqua
 do pro conditione capiatur. ff. de statu homi. l. 2. & per
 totum, & apud Cic. de provincijs consul. ibi. quamuis
 excipere fortunam malui, quam de meo statu declina-
 re. hic tamen pro ordine exponi debet, ut sic fit sen-
 sus, & istius Ritus intentio, quod officiales faciant, pro eo-
 rum posse, non solum quæ tangunt honorem, sed or-
 dinem, siue regimen ipsius curia, sic etiam Cic. Epist.
 2. videtur statum intellexisse dum inquit: ex eodem
 de statu rerum omnium cognoscas ad Atti. his verbis,
 tu nobis auctoritate opus est, ad collocandum aliquem
 civitatis statum, & idem in Tuscu. cum ait eo erant
 vultu, oratione, omni reliquo motu, & statu, ut eos ar-
 guos diceret. Aliquando statum ponimus pro condi-
 tione fortunæ, ut eundem Ciceronem posuisse vide-
 tur, ad Atti. his verbis. Quo in statu sim vides, & ali-
 quando pro loco, ut apud eundem Cic. ad Heren. pa-
 tet cum ait fortuna collocavit eum in amplissimo sta-
 tu. Ex communi tamen vsu loquendi qui fere sibi vsur-
 pat omnia, vnum pro alio ponimus, & non potest
 dari certa ratio.

† Tertio no. ex ordine literæ istius Ritus honorem
 præferri statui. ac commodo pecuniario, & ideo
 text. in leg. isti. §. quod si. ff. quod metus caus. di-
 ca quod timor amissionis honoris est maior timore
 mortis, & text. in l. iulianus. ff. si quis omis. caus. testa-
 ment. quod omni compendio honor est preponendus,
 per quam ita inquit Cæpoll. consil. crimina. 4. nu. 8.
 & l. 10. in l. reprehendenda. C. de instit. Et si dicatur
 non ne Barba. consil. 25. col. 1. volu. 1. dicit quod interesse
 honori est minus omni alio interesse, & ut dicit Fely.
 in rubric. de maio. & obediens, ille cui alius præfertur
 non dicitur pati interesse in redditibus, per c. cii olim.
 extra de cõlue. Responderi potest duobus modis pri-
 mo secundum Cassa. In tractat. glor. mundi. parte 1.
 considera. 2. circa finem, quod contrarium est verum.

† Et quod illud interesse sit maius omni alio probat ex
 Cicero. de Amic. qui dicit vbi istum inuenies qui hono-
 rem amici anteponat suo? Et Aristot. in lib. Oeconomi-
 qui dicit, multo grauius fert aliquis si honore suo pri-
 uetur quam si bona sua ei auferantur, & ex text. capi.
 nisi. §. prorogavi. extra de renuntiat. iunctis nota. per
 Luc. de Pen. in l. filios. C. de decurion. lib. 1. vbi quod
 huiusmodi honores terreni plus cupiuntur quam cœle-
 stes. Secundo responderi potest, quod procedunt capi-
 do honorem quatenus consistit in exhibitione reueren-
 tia, quæ fit alicui ratione officij, virtutis, vel alterius
 causæ circa præcedentiã sedendi, aut alia, ut in d. cap.
 cum olim allegato per Felyn. non autem capiendo, p-
 tam de qua dicam infra: quoniam tunc secus est, &
 ut dicitur in d. l. iulianus. omni alio commodo pecu-
 niario præferri debet, quia & alibi dicitur, quod vere-

eundem est honorem suum cuique inultum relinque-
 re. l. miles. §. socer. ff. de adulte. Ut tradit Gram. decis.
 98. nume. 3. Immo, ut inquit Ferra. caute. 14. iura sunt
 7 vers. & accipe aliam cautelam in fine. † maritus qui
 de adulterio vxoris non indignatur præsumitur leno,
 ut ipsum referendo sequitur. Silu. nupti lib. 1. §. nõ est
 * nubendum. nu. 3. fol. 33. ut dixi latius in prag. * quar-
 ta. incip. quoniam falforum. V. not. de falsis. quibus ad-
 de, quod not. Bald. in c. ex ratione. nu. 6. vers. & not.
 8 de appella. † Vbi quod omnis causa in qua tractatur
 de fama, & honore dicitur esse ardua, & quod habe-
 tur in l. si inimicitia. in fi. ff. de his quibus ut indign. vbi
 quod sicut inimicitijs superuenientibus post legatum
 inter testatorem, & legatarium, priuatur petitione le-
 gati legatarius, eodem modo, & si post legatum mo-
 uisset, contra testatorem causam status, licet hoc casu
 fisco applicetur, ut ibi dicitur per rationem Bar. ibidẽ
 de quo etiam Pet. Gera. sing. 82. quæ sunt contra. vbi de
 materia istius not.

† Quarto not. ibi licitum commodum, quod commo-
 dum in hoc Ritu tenet tertium locum inter honorem,
 & statum, pro quo illud Plato. de retho. lib. 24. colu. 4.
 fol. 233. optimam rem esse omnium prosperam valitur-
 dinem, Secundo, egregiam formam, Tertio diuitias
 nulla fraude questas, & in lib. de legib. dialog. 9. col. 4.
 fol. 583. tam græci quam barbari diuitias cum tertium
 honorum teneant locum, in primo ponunt, atque hac
 sententia se ipsos simul, & posteros perdunt. Hunc Ri-
 tum vellem præfidentes Caseræ summaria, & fisci
 patronos qui iura Regia tuerentur intueri, non enim
 vult officiales teneri ad ea quæ tendunt ad omne vti-
 le, & commodum curia, sed ad licita commoda tan-
 tum † ut enim ait Plato in proxime citato loco, de le-
 gi. non oportet hominem qui felix sit futurus: diuitias
 quomodo cūque, sed cum iustitia, & temperantia que-
 rere, pro quo etiam illud ecclesia. capit. 5. noli anxius
 esse in diuitijs iniustis, nihil enim proderunt tibi in die
 ultionis, & vindictæ.

† Quinto nota. ibi, & officialium eius, quod hic est
 alius casus nouus extra regulas iuris communis: in
 quo alter alterum tenetur pro eius posse adiuuare, &
 ideo poteris ipsum alijs addere, de quibus dixi la-
 10 tius in Rit. præcedent. in princip. † Et adde quod ne-
 dum officiales tenentur officialibus impendere ea, quæ
 tendunt ad honorem eorum. * ut hic dicitur, & in le-
 ge potioris. C. de offic. rector. prouinc. verum etiam,
 & priuati, adeo quod nisi honorauerint officiales in af-
 surgendo, & alijs actibus, puniri possunt, ut probant
 text. in lege singuli, & in l. sciant. C. de offi. diuersi. iu-
 dicum. & per eos notat Cassa. in tracta. Gloria mun-
 di parte j. considerat. 2. in fine vers.

† Quæro quid est honor de quo in hoc Ritu fit men-
 tio? Honor in iure nostro multipliciter capi potest.
 Primò pro exhibitione reuerentiæ, ut patet exhibitio re-
 uerentiæ in testimonium virtutis, & ex Diuo Thom. in
 2. 2. q. 103. vbi inquit quod honor testificatione quan-
 dam importat de excellentia alicuius. De honore ta-
 liter

A D D I T I O.

2 Statui. Adde quod inquit Plato, de legib. dialogo
 quinto, quod diuinum bonum est honor, quod Græcis
 verbis refert Cicero ad Atticum Epist. 1. ibi, θεὸν γὰρ
 ἀγαθὸν ἢ τι μὴ. Hinc est quod dicitur, compendium
 honori præponi non debere. l. iulianus. ff. si quis omis-
 caus. testa. l. miles. §. socer. ff. ad leg. Iul. de adul. Imò
 viris bonis, honoris merus maior quam mortis esse de-
 bet. l. isti quidem in prin. ff. quod met. caus. Adde etiã
 quod honor quandoque accipitur pro dignitate, ut in ritu.
 ff. de muner. & honor. aliquando pro premio iuxta il-
 lud Ciceronis. Honos alit artes. Omnesque incendi-
 mur ad studia gloria, iacentque ea semper, quæ apud
 quosque improbantur. C. P.

B

Domini Prosperi Carauita Ebolitani.

liter capto sensit Cicero. de clar. orato. & in Epist. dum dixit. is enim honos mihi videri solet, qui non propter spem futuri beneficij, sed propter magna merita claris viris defertur, & datur. Hic honor, vt inquit Augu. in lib. 5. de Ciuitate Dei, & Cassa. in tract. Gloria mundi parte j. considerat. j. debet virtutem sequi non precedere. Et potest esse duplex quidem qui debeat virtuti, & consistat in moribus tantum, vt quotidie videmus cum alter alteri honorem præbet, & reuerentiam, quidam qui in iure & debito, vt in exhibitione operarum liberti erga dominum de quibus in l. si non sortem. S. libertus. ff. de condi. indeb. l. honor. ff. de obsequi. & l. ciuitatibus. ff. de leg. 1. & etiam in subditis qui vadunt obuiam prelato processionaliter cum palmis oliuarum, vel similibus reuerentijs, vt dicunt Bal. & Fel. in c. licet. in prin. de probat. & idem Bal. in l. liberti. col. 3. num. 6. C. de oper. libert. pro quo honore in debito, & in iure consistente, potest competere possessorum d. c. licet. in fin. vbi clarius Bal. & Fel. Secundò pro officio & dignitate. l. honor. ff. de mune & hon. vbi quod est administratio reipublicæ cum dignitatis gradu, vt etiam inquit Luc. de Pen. in l. j. C. de vetera. lib. 12. & Io. de Plat. post glo. j. in l. j. C. de mun. & hon. lib. 10. Et de hoc etiam sensit Cicero. de Inuen. cū dixit homines honore vsq. id est qui magistratum gesserunt in Epist. cum ait cum honoribus amplissimis perfuncti essemus, & contra Venem mandare honores hominibus nouis. Id est dignitates, seu officia. Tertiò profama, vt patet in cap. nolo. 12. q. 1. ibi satis crudelis est q. suam famam spernit, i. honorem de quo diximus in 3. nor. Quarto honor in sacra Scriptura capitur pro dono & eleemosyna, vt inquit D. Hiero. in illud Matth. ca. 5. honora patrem, & matrem tuam. Vbi hæc verba subiicit, honor in scripturis non tantum in salutationibus, & officijs deferendis, quantum in eleemosynis ac munerum oblatione sentitur. Et cum Apostolus inquit honora viuas quæ verè viduæ sunt, pro honore donum intelligit. Quintò pro salario. l. j. S. proinde. ff. de var. & extraordin. cognitio. & inde dictum est honorarium ead. l. j. S. in honorarijs. l. j. ff. si mensor fals. mod. dixit. & l. propterandum. S. in honorarijs, C. de iudi. Sextò propulchritudine, vt apud Virgilium qui dicit Frigidus & filius aequo decussit honorem. & alibi apud eund. & lætos oculis afflarat honores. Septimò pro sepultura, vt patet apud eund. Virgilium, dum dicit: cernit ibi moestas, & mortis honore carentes. Octauò pro pudicitia iuxta illud, & rapit Ganimedidis honores. Nonò pro amore, vt apud Ouidium. Si quis amatem tangit honos animum. In hoc tamen Ritu si verba honorem referas ad Curiam ipsam: honor capitur profama, seu decore, & pro eo quod contrarium est dedecori: si referas ad officiales curiæ, potest capi quocunque modo de primis tribus prænaratis, & sic officialis adiuuet officialè in iis quæ tangunt eius honorem, id est reuerentiam dignitat. m. seu officium & famam. Quoad ipsam curiam honorem referendo, non potest capi alijs duobus modis, quia cum curia sit, persona representata per eius officiales, honor id est reuerentia, non potest contingere ipsi curiæ: sed eius officialibus sit, honor pro officio & dignitate, nequaquam: vt patet expressè cuilibet ad sensum. * Secundo ¶ quarto nū quid verum sit, q. officiales honorari debeant à priuatis in assurgendo & salutando, & si nō fecerint puniendi sint prout supra tetigi in 5. nota. Ego in loco præallegato dixi quod sic, per l. 2. & C. de offic. diuer. iudi. cum. Sed quia ille textus loquitur de honore præstando p. officiales Doctorib. & Aduocatis, vt patet ex litera eorum, & not. Luc. de pen. qui eos allegat, & ita intelligit. in l. in sacris. colu. prima, vers. & nota quantum. C. de prox. sacro. feri. lib. 12. opus est aliter probare d. conclusionem. Ideo videtur probari primo p. tex. in l. 1. C. de domesti. & protecto lib. 12. b quem tex. ad hoc allegat Afflic. in consili. vt vniuersis. 1. no. nu. 7. in.

in fin. idem tenet Ioan. de Plat. in illa l. dicens nō. hū quem Princeps honorat ab omnibus est honorandus & contra faciens incurrit poenam quasi sacrilegij, sed dici potest illum tex. procedere in illis qui seruiunt in præsentia Principis, & attingit quotidie eius vestem, & non de alijs qui seruiunt extra suam Curiam & leuiunt sibi, & hoc propter verba in d. tex. existentia, quæ digni sunt extimari attingere Imperatoriam purpura, id est personam Imperatoris vestiti purpura, vt exponit Glo. in l. restituendæ. in vers. nostram. C. de officio diuer. Iud. l. 2. Secundo probatur secundum Cassa. in Catal. gl. mund. parte prima considera. 4. quia Princeps eos reputat honore dignos. dicta l. restituendæ, iuxta Glo. qui tex. etiam in Aduocatis fisci. loquitur: rem per tex. in cap. cum beatus, circa princ. 45. distin. ibi, ne dum incaute subdita membra percutiat ipse sibi debitam reuerentiam subtrahat, notando illa verba debitam reuerentiam, secundum eundem Cassa. hoc præalleg. considera. 21. Tertiò secundum Firaquel. in tract. nobil. cap. 28. nu. 3. probatur in l. semper, in prin. ff. de iure immu. l. si. in prin. C. quando prouoca. non est necesse, & c. vt debitus honor, de appellat. e. similibus. quæ allegat. Quarto per rationem Affli. in d. cōstit. q. si officiales tenentur honorare Aduocatos alios que honoratos viros per d. l. 2. & 3. eo quia sunt personæ honoratæ, & virtuosæ, multo magis sunt honorandi officiales, qui ob meritum virtutis sunt electi: cum illi sint eligendi quos morum honestas cōmendat. l. magistratos. C. de professo. & med. lib. 11. & l. vnica. C. de professo. qui in vrbe Constan. eodem h. 11. secundū Boer. in tracta. de auctori. magnifici. nu. 124. probatur p. tex. in auth. de confusa. S. si autem mediocre l. 4. ibi, sed in salutationibus Iud. C. de prin. agen. in reb. lib. 12. & in alijs multis iuribus quæ allegat: Et quia illa conclusio nullā habet difficultatem per supra alleg. remanet solum videre de poena illorū qui non exhibent reuerentiā officialibus in salutando, & cum non reueriatur statuta poena dicendum est eā esse arbitraria l. r. S. expilatores. & ibi Bar. ff. de effra. l. sanctio legum. & ibi Bar. ff. de pœ. Glo. in l. nemo martyres, & ibi Bar. C. de sacros. eccl. & Affli. & ibi bona Apostil. in consili. disputare. 2. not. nume. 2. Salerni die 18. Martij. 1559. Prosper Carauita.

A D D I T I O.

2 Aduocatis. Adde, q. illud quod dicitur in dict. l. 3. sciant cuncti, de sedendi licentiam cum iudice, intel. ligi debet domi, non autē, pro tribunali sedente, & sic in iure, si quidem ius quandoque dicitur locus in quo ius redditur appellatione collata (vt inquit Paul. iure con.) ab eo quod sit, in eo vbi sit. in ius pluribus modis. S. alia. ff. de iust. & iur. qui hodie dicitur, aula: idque limitari videtur nisi aduocatus propriam causam ageret. per text. in l. 1. C. de offic. civil. iud. quod hodie de facto non seruatur. In aula namq. aduocati non sedent, sed astantes causam dicunt, atque defendunt hodie detestō capite dum loquuntur ex dispositione Responsoriae prag. nam antea etiam temporibus nostris aperto capite loquebantur. Titularij verb. etiā dum propria ipsorum causæ aguntur cum iudicibus sedent. per tex. in l. si. sedendi. C. vbi senator, vel claris. & vide tu Marin. Frez. lib. 2. sub tit. differentiar. inter fēda regalia. & c. differen. 13. fol. 250. & Surgē lib. 1. Neapol. illustr. c. 23. n. 8. & 21. C. P.

b Libro xij. Adde hoc melius probari in l. 1. S. casum, ibi, q. insignia magistratus videre & reuereri non possit ff. de postulan. & propterea ibi dicitur, q. cæcus postulare non potest iudicandi aut officio fungi potest. Hoc etiam probatur in dict. l. sciant cuncti, ibi, reuerentia non fuerit in salutatione delata, C. de offic. diuer. iud. cū salutato reuerentia sit, & honoris exhibitio. Ad idem facit tex. in l. r. C. de silentar. ibi, nec non in nostro consistorio is honor omni fariā obseruetur. C. P.

Item quod causa appellationis inchoetur per aperturam processus.

S Y M M A R I U M.

- 1 *Indefinita equipollet vniuersali.*
- 2 *Appellatio est triplex.*
- 3 *Statutum loquens de appellatione in genere, an comprehendat omnes eius species?*
- 4 *Appellatio omnis, an sit semper prouocatio?*
- 5 *Ad inchoandam appellationem an requiratur libellus, vel litis contestatio?*
- 6 *Annus ad prosequendam appellationem quando incipit currere.*
- 7 *Causa appellationis quando currere incipiat. Et ad eam persequendam datur annus, & quandoque biennium. Et eo anno quinquaginta dies ad presentandum processum.*
- 8 *Annus ad prosequendum appellationem, vtrum ab apertura processus, vel a die interpositæ appellationis currat?*
- 9 *Appellatio suspendit pronunciatum eiusque articulus a principali non separandus.*

NOta ex hoc Rit. quod causa appellationis inchoatur per aperturam processus. Amplia primo hunc Riturum procedere, siue causa appellationis sit civilis, siue criminalis, siue mixta: tum quia hic indefinite dicitur de causa & indefinite equipollet vniuersali l. 2. ff. de liberis & posthu. l. si ita relictum, in principi. & l. si pluribus, ff. de lega. 2. & l. si plures, ff. de lega. 3. cum sim, tum etiam quia Ritus 253. & 254. expressim loquuntur vniuersaliter in omni causa appellationis & ita feruntur. Secundo amplia quod cum appellatio secundum Barto. in l. 1. num. 4. vers. si secundum quatuor. ff. de appella. & relatio. & sit triplex vna quæ interponitur a diffinitiuâ de qua loquitur ille titu. ff. de appellat. alia quæ interponitur ab interlocutoria de qua loquitur l. 2. ff. de appella. recipi. & alia quæ interponitur ab alijs actibus extra iudicialibus l. 1. §. si quis tutor, in ff. quæ do appellat. sit. l. 1. ff. si tutor vel cura & l. nominationes, C. eodem titu. iste Ritus locum habet in omni appellatione. tum quia locum habet prima ratio supra assignata in 1. ampliat. & tum etiam statutum simpliciter loquens de appellatione & sic de genere, & semper & regulariter comprehendit omnes eius species, vt dicit Rebuff. in commen. constitut. Fran. tractat. de appellatione. in prin. nume. 13. volum. 3. Et si dicatur quod appellatio ab actibus extra iudicialibus non potest hic contineri, quæ a vt dicitur Anto. de Butr. & Abba. in c. cum sit Romana. per illum tex. de appellat. & Lap. allegat 39. statutum loquens de appellatione non comprehendit extra iudicalem & quia dicitur prouocatio, non appellatio. d. ca. cum sit & vt dicitur idem Abba. in c. finz. 1. no. de sequestr. posse. & fruct. omnis appellatio est prouocatio, sed non econtra, respondetur secundum Deci. in d. cap. cum sit. in 7. nota. & in ru. illius tit. vers. circa diffinitionem. nu. 8. quod locum habet in materia odiosa: secus in fauorabili, vt in hoc Rit. volente in appellationibus procedi sine libello & litis contestatione: & quod sit fauorabilis patet ad sensum, quia citius facit peruenire ad finem causarum, item patet ex his quæ dicam infra in Rit. 10. in principi. & Rit. 188. in 3. nota. & Ex quo sequitur quod ad

ipsam inchoandam non requiritur libellus, aut litis contestatio: & quod inchoari appellationem per aperturam processus, denotet sublatum libellum. & litis contestatio, patet infra ex Rit. 253. Item in eisdem. vbi melius & clarius dicitur quod in omni causa appellationis procedi possit sine libello & litis contestatione, & quod causa appellationis inchoetur per aperturam processus, & idem cauetur in alijs duobus Ritibus sequens. videlicet Rit. 254. item curia & 255. item in causis, Alias tamen in quadam causa quam habuit in facto in Regia Audientia principatus citra, & contra vniuersitatem terræ Saponariæ, existente tunc Auditore & ipsius causæ Commissario domino Bernardo de Astudillo nunc sacri Regij consilij consiliario, dicebant aliqui quod Ritus iste dum dicit quod causa appellationis inchoetur per aperturam processus; non habuit intentionem tollendi Libellum, & litis contestat. eo quia vt patet ex dicto Rit. 253. videntur posita vt diuersa & separata ista duo: quod in causa appellationis procedatur sine libello, & litis contestat. & quod causa appellationis inchoetur per aperturam processus, sed secundum eos intentio istius Ritus est dicere, & quod cum de iure communi annus ad prosequendam appellationem currat a die interpositionis ipsius, clement. sicut. de appellat. authen. ei qui, vbi hoc not. Barto. C. de tempo. appella. late Abb. in cap. ex ratione. 1. nota. de appell. & Afflict. in constitut. appellationum tempora. secundo nota. hodie non currit nisi ab apertura processus, ex quo ante aperturam non est incepta causa appellationis, vt hic sumitur a contrario sensu. alioquin si secus diceretur: annus appellationis inciperet currere antequam esset incepta, & inchoata ipsa appellatio, quod quidem videtur esse quid impossibile contra tex. cap. erit distin. quarta, ego autem dixi, & etiam nunc dico, quod iste Rit. non aliud voluit quam in causa appellationis Libellum & litis contestationem tollere. Et quod hoc sit verum probatur & quia causa ipsius appellationis non dicebatur incipere de iure communi secundum opin. Docto. nisi dato libello, & lite contestata, quando vtraque pars erat præsens, l. 1. C. ne lice. in vna eademque causa capit. Raynaldus. vbi Gloss. not. de restam. Barto. in l. fina. §. illud. C. de tempo. appella. Bald. in l. ita demum in principi. C. de procurato. & in dicta l. prima, circa fin. vers. circa, vltimo nota. Lanfran. in Repet. cap. quoniam contra. in vers. interlocutoriz & appellationes. num. 140. extra de prob. & Mathafil. singula. 66. not. quod in causa; sed sic est quod per hunc Rit. ordinatur quod incipiat ab apertura processus, ergo sequitur quod per hunc Rit. non aliud intenditur, (vt dicebatur in principi.) quam libellum & litis contestat. onem in causis appellationum tollere, quemadmodum clarius postea disponitur in alijs Rit. sequens. quos allegaui. Confirmatur ista opinio ex eo, quia ad prosequendam appellationem datur annus, & ex causa biennium, auth. ei qui appellat. C. de tempo. appellatio. & cap. ex ratione, de appellat. de quo anno per constit. Reg. appellationum tempora sunt determinati quinquaginta dies ad presentandum processum, vt in eadem consti. dicitur, & per Maran. in pract. parte 6. act. 2. 3. parte principali. numero 228. in fi. in nouis, qui quinquaginta dies, vt expressè dicit illa constitut. incipiunt a die interpositæ appellationis & ex quo clarè constat, quod annus ipse a quo sumuntur illi dies quinquaginta, incipit non ab apertura processus, vt secundum hunc Rit. coneludebatur, sed a die appellationis interpositæ, vt in dicta clemen. disponitur, quæ in hoc non reperitur correctæ, & ita fuit in ipsa regia Audientia determinatum. Non obstat modo quod per dictum Rit. 253. videantur poni vt diuersa, quod non requiritur libellus, & litis contestata. Item quod cautè incipiat ab apertura processus; quoniam istud non appropinquat

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

S U M M A R I V M.

per ibi & dum ibi dicitur, & quod causa appellationis inchoet per aperturam, est illud idem, & est effectus qui sequitur ex eo quod sublati sunt libellus, & litis contestata. (vt ex prædictis apparet) nec etiam obstat, quod videtur quid impossibile annum appellationis incipere currere antequam incipiat appellatio, quia hic non dicitur, quod appellatio incipiat ab apertura: sed quod causa appellationis, & propterea nulla impossibilitas resultat, quod annus incipiat ante aperturam, & causa appellationis inchoetur per aperturam: vt cuiuslibet patet ad sensum. Et ex hoc Rit. taliter intellecto, & ex alijs sequen. quos supra allegavi sopita est Docto. altercatio, nunquid in causa appellationis requiratur Libellus, & litis contesta. De iure enim communi quatuor fuerunt in hoc dubio opin. Vt scribit Isern. in constit. Regni dilationes, & latius post eum Afflict. ibidem numero nono, vers. sed iuxta hoc queritur, prima opin. fuit illa, de qua proxime diximus, quod debeat distingui si vtraque pars est præsens, vel ne. Secunda opinio fuit quod aut in causa appellationis non producitur aliquid de nouo, & tunc neque libellus, neque litis contesta, requiritur, aut aliquid nouiter allegatur, & sic lis contestatur, sed libellus non requiritur per iura, quæ Isern. allegat. Tertia fuit opin. illorum, qui dicebant saltem loco libelli requiri petitionem aliquam in scriptis: sicut quando imploratur officium iudicis mercenarij. Quarta fuit Isern. ibidem, qui reiecit prædictis, tenet nec litis contestationem, nec libellum requiri: siue sit expedienda ex nouis, siue ex eisdem actis: † eo quia appellatio suspendit pronuntiatum, l. 1. §. fin. ff. ad Turpil. & propterea si in causa principali hoc fuit factum: non erit iterum agendum: cum articulus appellationis non sit separandus, à principali, vt dicit Goffre. in cap. duas, de appellatio. quam Isern. opi. firmat Ioan. And. in ca. Raynaldus, de testamen. Innoc. in c. cum contingat, de offic. delega. Angel in l. 1. per illum text. ff. an per alium cau. appellatio. & Bal. in l. si quis libelli. C. de appella. & videtur sequi Roman. confi. 174. num. 4. ver. secundo, & cum habeamus hunc Rit. & alios supra allegatos expresse hoc decedentes, remanet confirmata in hoc Regno eius opinio, & præallega. sequacium. Adde, quod de hoc Rit. & alijs præallegatis meminit Afflict. in d. constit. 4. nota. num. 29. in si & Maran. in tracta. par. 8. in versiculo appellatio. numero. 245. versic. plus etiam, in nouis. Et dum dicunt non requiri libellum, & litis contesta. in causis appellationum, intellige loqui cum appellatur à diffinitiuâ, quia in causa appellationis ab interlocutoria etiam de iure communi, his ritibus circumscriptis idem est, vt dicit Specul. In titu. de libel. concept. §. nunc videndum, versic. sed nunquid. Card. in ca. Raynal. §. dilectus, de test. Abb. in ca. per tuas, col. 2. de appel. & latius Afflict. in d. constit. dilationes. 3. not. versic. 6. fallit num. 7. Salerni die 20. Martij 1559. Prosper Carauita.

R I T V S VII

Tem quod nullus officialis debeat recedere à dicta ciuitate Neapolis, & extra ipsam ciuitatem, se personaliter conferre, nec infra Regnum, nec extra Regnum, sine expressa licentia locumtenentis petita, & obtenta prius ab eodem locumtenente, seu Magistro Iustitiario, si personaliter eo tempore resideret in prædicta ciuitate Neapolis. Item quod in dicta Curia nullus officialis per substitutum suum possit seruire, sed debeat personaliter suum officium exercere.

1. Officiali recedere non licet à ciuitate Neapolis, nisi obtenta venia maioris magistratus. Et practica super hoc.
2. Amplia hoc etiam ad absentiam causa rei publicæ & infirmitatis, & voti adimplendi, nec non recreationis gratia, infra dicam, & numero quinto.
3. Officialis per substitutum, quando possit deseruire, & num. 6.
4. Officialis recedens, statimque reuersus si sit, non indiget superioris veniam impetrare.
5. Officiali non sufficit superioris veniam impetrasse, si ultra præfixum terminum reuertatur.
6. Officiali absque superioris licentia, an discedere liceat, si aliquod insurgat impedimentum ad ius ministrandum? Idem propter ferias licebit ibidem.
7. Officialis, sine venia ab officio recedens, quæ pena plestendus. Et cuius temporis salario priuatur.
8. Officialis successoris aduentum expectare tenetur.

NOta ex hoc Rit. † quod nullus officialis potest recedere à ciuitate Neapolis & se in aliquam ciuitatem conferre, nec intra, quam extra regnum, nisi petita, & obtenta expressa licentia, à locumtenente, id est Regni Prorege, vt dixi supra in 4. Rit. vel à Magistro Iustitiario, si eo tempore Neapolis reperiretur resideret, cum hoc Rit. concordat tex. pulcherrimus in l. si quis decurio. vbi hoc no. Bar. in summano, & Luc. de Penn. in secunda positione casus. C. de decurio. lib. 10 l. illud ff. de offic. præsid. Boer. late in tract. de autho. mag. cõf. num. 153. fol. 196. & decisio. 149. nu. 11. * Ripa in tract. de peste, tit. de priuilegijs contractuum causa pestis, nu. 143. & facit tex. in l. hac lege, ver. quoniã ibi, proficiscendi

A D D I T I O.

2. Prorege. Adde, quod ista interpretatio non est bona, sed intelligi debet de locumtenente magistris iustitiarum, & propterea subiicitur seu magistris iustitiarum si personaliter eo tempore resideret in dicta ciuitate. Tempore namque horum rituum & præcipue tempore huius Regni Ioannæ secundæ non aderat Vicerex sed magister iustitiarum Regni: qui habebat suum locumtenentem, vt patet ex pragm. dictæ Regni, quæ vulgò dicitur la Filingeria, edita anno 1418. ad supplicationem Catarinæ Filingeriæ vxoris ser Ioannæ Caraccioli in calce cuius dicitur, mandantes propterea &c. magistro iustitiaro dicti nostri Regni Siciliæ, eiusque locumtenenti & iudicibus magnæ curiæ vicariæ & cat. eoque etiam tempore, non erat sacrum consilium, nec Regia camera summariæ: quæ tribunaliter postea instituta fuerunt à Rege Alfonso primo, vt nos declarauimus in dicto nostro tractatu, Ad arbitr. magnæ cur. vicar. capit. secundo, numero 90. Non tamen inficiamus, quod hodie huiusmodi licentia, nec à magistro iustitiaro darur, qui non residet in Regno, nec ab eius locumtenente qui est Regens magnæ cur. vicar. sed à domino Regni Prorege, & ita obseruatur. C. P.

ascendi licentiam. C. de proxi. sac. serin. lib. 12. Iste Rit. optime seruatur ab omnibus officialibus tam in ciuitate Neap. quam extra per totum Regnum, nam Iustitiarum, & Auditores prouinciarum, quando volunt, ad prouincia recedere, & aliò se conferre, obtinent literas ab ipso Procege huius Regni, & aliqui solum cum litera priuata vnius Regens regiam Cancellariam se absentant (vt vidi plures) Aduocatus filci solet, cū abesse à prouincia contingit, solum cum licentia ipsius Iustitiarum recedere, vt pluries solitus est seruare eximius Doctor Ioannes Nicolaus Carauita frater meus, & in prouinciis principatus citra, & basilicate filci patronus. Alii Capitanei, & Iudices regii aliarum terrarum, similiter faciunt, vt auditores, & vtra hunc Ritum, in commissionibus, quæ ipsi expediuntur, expressè ordinatur sub pœna priuationis officiorum, quod ab ipsa terra, quam reguat, sine licentia non recedant. Amplia hunc Rit. procedere etiam si officialis vellet recedere causa Republicæ, vt dicit rex. in d. l. si quis decurio. Secundo Amplia etiam si infirmatur, & vellet accedere ad domum propriam causa se curandi, debet enim etiam tunc, & in quocunque alio iusto negotio, quo discedere cogetur, licentiam impetrare, vt inquit Paris de puteo in tracta. syndico. in ver. Salarium, §. si officialis, num. 1. & num. 10. versic. vbi autem, & ideo ipse ibidem num. 2. versic. & ideo, dat consilium officialibus, vt quando infirmatur, aut aliud euenit, licentiam petant à superiore, vel vt dicit ipsemet Par. in ver. Rex concessit, nu. 5. eorum substitutum dimittant, quia possunt eo casu per substitutum administrare. S. ad hoc prohibemus, in auct. de collatio. Ang. in auct. vt cler. apud proprios episcopi. & dixi latius supra in Rit. secundo. 4. nota. alias si absque licentia discederent non saltem relicto substituto viderentur officium deserere, & salario priuarentur, vt inquit rex. in l. 7. §. si ad diem, ff. de re milita. Tertio Amplia etiam si causa implendi alicuius voti vellet discedere, & opus esset extra suam terram permorari, vt inquit rex. in d. l. illud, ff. de offic. praesid. eo enim casu teneretur etiam licentiam petere, vt hic dicitur postquam abire non permittitur, vt ibi. Quarto Amplia secundum Afflic. in constitutio Reg. itatuimus, vt magna 6. not. num. 7. etiam si causa recreationis vellet officialis exire, & licet hoc nihil aliquid praterquam Rit. istum, tamen comprobati potest ex omnibus supradictis arguendo, à maiore rationis, Limitarem istud, quando exitus causa recreationis esset modici temporis, puta pro vna die teriata, & non nimis procul à ciuitate per ea, quæ statim dicam in prima limita. sicque videmus obseruari. Limita hunc Rit. non procedere in officiali recedente, qui statim fuit reuersus, quia is non videtur recessisse: secundum Specula de salar. 3. versic. 1. & vt dicit Bald. in auct. habira. col. 4. num. 23. C. ne fil. pro patre, & Alexan. in l. praesens, C. de procurato, pro praesente habetur, & vt inquit idem Alexan. in l. §. qui praesens, ff. de verborum obligat. recessus, qui in continenti reuertitur, non dicitur, adus extraneus, & ideo hoc casu, licentia opus non erit. Quod autem hic dicitur, de licentia intelligendum modo reuertatur infra terminum sibi statutum alias si eo elapso rediret, non sibi sufficeret cum licentia discessisse, vt inquit rex. ad literam, in d. l. 3. §. si ad diem, ff. de re milita. Secundo limita, quando in ipsa ciuitate in surgeret aliquis tyrannus, aut aliqua tecta, vel quiduis aliud propter quod non posset ibi iustitiam ministrare, aut sine verecundia manere, per ea, quæ not. Bart. in lege prima, §. diuus, numero. 5. vers. sed iusta hoc, ff. de var. & extraordina. cogni. Corset in singul. in versic. salarium lo. 3. Par. in syndi. in versic. salarium, §. si officialis, num. 5. * & Rip. in dicto tract. loco praelleg. vbi in casu pestis exemplificat, sed hoc limita in ciuitate Neapolis. Iudicio. n. meo non posset procedere, cum ibi semper fere ad sit locum tenens, a

quo facile esset habere licentiam, item quia ibi hinc impedimenta considerari non possunt ob maximam iustitiam, quæ ibi viget, (vt omnibus clarum est.) Extra ciuitatem ipsam bene posset procedere, cum ob locorum distantiam non ita faciliter licentia possit haberi. Tertio limita non procedere, quando essent vacationes per ea, quæ no. Cagno in l. diem functo, num. 19. ff. de offi. assesso, & post eum Nicol. pignol. in addit. Rom. d. singul. 433. Ista limita, similiter non seruatur nec intra, nec extra, ciuitatem Neapo. vel propter hunc Rit. vel vt Credo propter formam generalem commissionum, & ideo etiam his diebus omnes cum licentia discedunt. Nota in fi. Rit. quod nullus officialis potest per substitutum seruire, quod etiam cauetur supra Rit. 2. vbi de hoc dixi latius, in 4. nota. Quæro, qua pœna punietur officialis, qui absque licentia ab officio recedit, Rit. iste non dicitur aliquid de hoc, tu autem sic dicas, aut de hoc in eorum commissionibus cauetur, & tunc pœna ibi apposta punietur, aut non, & tunc salario priuatur, l. §. q. milita, ff. de re milita. Gloss. eiusdem, l. in §. si ad diem, l. hac lege, versic. & quoniam à contrario sensu, C. de proxi. sac. serin. lib. 12. vbi hoc no. Barto. Bal. in l. si ea C. de cond. infer. & in d. auct. habira. col. 4. nu. 22. ver. sed quid de docto re. Roma. singul. 453. doctor. leu. stipendiaris. Quod quidem intelligas. tam pro tempore quo stetit abiens quam etiam pro diebus eundi, & redeundi, nam etiam tunc absuit vt per Bal. in d. l. si ea, Alex. in l. diem functo. col. fin. de offi. assesso & in l. §. diuus, ff. de var. & extraord. cogni. Item intellige in officiali recedente, & de tempore redeunte, alias si non fuit post modum reuersus ad officium, priuatur salario nedum temporis futuri quod se absentauit, sed etiam temporis praeteriti quo seruauit, vt dicit Bald. in l. 2. nu. 2. versic. sed quid si promittit, C. loca. Dec. consil. 70. in fi. vol. 1. taf. in d. l. diem functo. col. fin. & ibi Cagno. late versic. ex praedictis patet solutio. num. 212. licet Bar. in l. §. diuus, in fi. aliter voluerit, & male, secundum Cagno. ibi, qui eius dictis responderet. Et in super vigore Regis nouellæ prag. Caro. V. Imperatoris inuictissimi incipi prohibemus quæ est prag. in tit. de offi. iud. puniet pœna inhabilitationis perpetuæ exercendi similia officia, etiam si finitum esset tempus sui officij, & quia teneretur aduentum successoris expectare, vt in d. prag. dicitur, & est in viridi obseruantia. Salerni Die 24. Martij, 1539. Prosper Carauita.

A D D I T T O.

2 Dicitur, adde quod est tex. in l. meminisse, ff. de offic. pro. conf. & sequenti. C. P.

R I T V S O C T A V V S.

Item, quod nullus officialis ipsius Curia possit in eadem Magna Curia, exercere duo officia, sed vno tantum debeat esse contentus.

Materiam istius Rit. retigi. supra in Rit. 2. in 8. not. Ideo dic vt ibi dixi latius.

R I T V S N O N V S.

N Tem quod locum tenens iudices, Magistri actorum, & Aerarius teneantur quolibet mense in fine ipsius mensis facere diuisionem prouentuum inter officiales dictæ Curia, & dare, siue dari mandare, & q.

Domini Prosperi Caruita Ebolitani

ad unicuique ratam sibi contingentem, prout antiquitus in ipsa Curia facere cōsuetum, & obseruatum extitit.

S V M M A R I V M.

- 1 Salarium officialibus in principio, an in fine sit praestandum? & nu. 2.
- 2 Salarij promissio in officialiū commissionib. facta, legali dispositioni equiparatur.
- 3 Salario, officiali ex prouentibus officij constituto, si deficiant, taliter quod sibi non possit satisfieri, an teneatur, qui tales constituit officiales?
- 4 Notarij actorum, an numero officialium veniant officiumque eorum quod sit.
- 5 Officij nomen ad omne ministerium est generale, capiturque large, & stricte.
- 6 Rata proportione sumitur.
- 7 Dicitio, prout, ponitur causaliter, & limitatiue, aliquando etiam conditionaliter.
- 8 Dictiones iste s. prout, quemadmodum, iuxta, vt, & sicut, idem important.

Not. primo ibi magistri actorum, quod per hunc Rit. actorum antiquitus habebant Gagia, a Curia de prouentibus qui fiebant in ea, & id etiam tenit Afflic. in contitut. Regni pro scripturis numero secundo, & probat tex cap. Regni item statuumus, quod siue in magna Curia, cum ibi nota per Neapoda. Hodie secus est, quia omnes emunt officia, a Curia, & non aliter habent salarium ab ea, sed tantum gagia prouenientia ex eorum scripturis, copijs, decretis, & alijs prouisionibus quas faciunt, vt dicam latius infra in Rit. 42. & seq. iuxta taxam ordinatam in pādesta Magna Curia vicarij, nouiter impressa in prag. 38. incip. item diciamo. de officio magi. iusti. de qua dicā etiam infra in Rit. 25.

¶ Secundo Nota ibi, in fine ipsius, quod Gagia officialium quae erant loco salarij tempore isto, in fine vnusculiusque mensis soluebant; At ex dispositione iuris communis secundum magis communem opinionem salarium in principio officij solui debet. vt colligitur ex glos. & Barto. in l. 1. §. diuus, numero 16. versic. vlt. riuus quzro, ff. de var. & extradi. cogui. Pau. de Cast. & Alexand. in lege diem fundio, 2. not. Ex Curt. ibide, columna quarta: ff. de offic. assess. mouentur primo ex ipsa. l. diem prout litera tex. habet praestitum, & non praestitutum. Secundo ex tex. l. vni. ibi promissa restituant. C. de suffrag. Tertio quia cum salarium detur officialibus pro opera, & expensis quas in diem opus est facere in officio. Illud quidem in principio dari debet, per tex. l. si vero non remunerandi, §. fin. ff. manda. quam Barto. allegat cum alijs in eodem §. Diuus. Quarto vt idem Barto. dicebat in d. §. diuus vbicunque salarium deberet ex dispositione legis illud a princ. solui debet. l. post duos. C. de aduo. diuer. iud. l. prima. C. de primipil. libro duodecimo, & d. §. diuus, † sed sic est quod salarium officialium praestatur eisdem ex promissione, quae communitur fit in commissionibus, quae promissio censetur subrogata in locum legalis dispositionis, & prouisionis, vt no. in l. fori. C. de aduo. diuer. iudicio, & scribit Lauren. Silua. consilio vigesimo octauo, numero decimotertio, ergo etiam eis in principio solui debet, ac si a publico & legis dispositione solueretur cum idem reputetur, vt dicit glos. in dicta l. fori, & Bar. in lege prouidendum. C. de postula. Bene tamen verum est. quod Ioan. de Plat.

in dicta lege prima, C. de primipi. Ias. in eadem lege diem. Claud. de Seifel. & Cagn. numero 126. tenent contrariam opinionem ex multis quae adducunt, quod immo in fine anni solui debeat; & respondet iis quae pro prima opin. adducuntur: vt latius per eos, quae opin. vt Cagno. ibidem asserit, licet sit contra communem; videtur sibi verior in puncto iuris; licet ipse postmodum aequitate motus, dicat nec in princ. nec in fine esse soluendum, sed eligendam mediam quandam viam, quod etiam Dec. & alii ibidem firmant. Sed postquam Ritus ille hoc decidit; res ipsa est extra difficultates; & vt optime Cagno. dicit numero 129. in si. hodie super hoc laborandum non est cum aut statutis, aut conuentionibus, & consuetudine resoluatur, & recte dicit Rit. ille in eo quod dicit de tempore soluendi salarium officialibus non seruatur: quoniam ex consuetudine, tam Regni, quam Baronum officiales exceptis officialibus Regiae Audientiae principatus citra, & Basilicatae, singulis quatuor mensibus percipiunt ratam contingentem, quam tertiam appellamus: vt patet ex Regia prag. incipien. regiae dignitati * de sindicatu officialium. inde tertiam appellata quia de toto salario tres fiunt partes: quamuis Aerarij & prouentuum perceptores in his gratificantur officialibus, & vt plurimum soluantur antequam: licet de eis conueneratur Affli. in contitut. Regni cum circa, 12. nota. Ideo autem officiales Regiae audientiae principatus excepti: quoniam ob paucos prouentus qui sunt infelix est in hoc qui ibi officij exercet. Scio ego auditores aliquos completo officio, credi istos didicisse, & eorum salarium nunquam consequutos. Nouiter vero per regia. Maiestatem serenissimi Regis Philippi edita est prag. mandans salaria officialium Regiarum Audientiarum totius Regni solui per perceptores prouinciales, non autem de prouentibus per magistrōs Camerae, vt fieri solebat, per rationem quam ponit d. prag. quae est 60. incip. illustri. de offi. procura. Celsa. quae in viridi est obseruantijs.

¶ Tertio nota ibi diuisionem prouentuum, & gagia officialium soluebantur eisdem per hunc Ritum ex prouentibus ipsius Curiae: hoc tamen erat intelligendum si fiebant prouentus: alias tenebatur Rex, & qui cunque officiales conueneret sub salario sibi soluendo de prouentibus, in defectu ipsorum soluere de proprio: per tex. not. in lege quidam, in princ. ff. de lega. 1. per quem ita firmat Par. in tracta. syndi. in ver. salariū. S. Rex conce. sineo quia vt dicit tex. dicta lege quidam, cum de prouentibus sit mentio, vt hic, non est intentio loquens facere promissionem salarii conditionalis, scilicet si sient prouentus, & non alias, sed tantum designandi locum a quo salarium debitum percipi possit, vel sibi dandum erit officium pro anno sequenti per tex. l. firmio. in principio ff. quando dies lega. cedat. l. legatum, §. vini, ff. de annu. lega. & l. inter stipulantem, §. sacra, cum similibus, quae glos. adducit, in dicta lege firmio. & l. legatum, ff. de verborum obligationibus. nisi aliter actum appareret, & mentio prouentuum facta fuisset animo contituenti salarium super eis tanquam super spe quadam & alea, quoniam tunc ipsi deficientibus, nihil perciperetur ab officio, salarii nomine, per tex. in l. nec emptio. §. aliquando. ff. de contrahen. emptio. l. nam hoc modo, ff. de hered. vel actio. venditio. & Institut. de rerum diuisio. §. hoc amplius.

¶ Quarto nota ibi inter officiales, tex. in quo probatur notarios actorum dici officiales: & sub nomine officialium venire, & pro hoc Marcel. Bono. in Rit. 26. allega glos. in lege prima, in principio, in versic. denunciandum, ff. de fals. Barto. in l. cum sententia. C. de senten. & ponderat tex. constitut. Regni, occupatis, sed tu vide Dec. consilio 40. volumine primo, & plenius Iser. in titu. quae sint rega. in ver. potestas contituentorum, numero 65. vbi pra. alijs adducit text.

In l. si quis decurio. C. de fal. & legem primam, iun. gl. in ver. alio. C. de tabula. libro duodecimo, dicitur quod licet dicantur officiales, tamen non taliter officiales dicendi sunt, ut iurisdictionem habeant, aut magistratum, sed tantum, quia prebent officium dicendi, conficiendi, & scribendi quod dicit patere ex l. nequis, C. de dignita. lib. 11. ubi quod eorum officia sunt vilia & abiecta, & in omni officiorum sece. ¶ Quibus addo quod hoc nomen officium est generale ad omne ministerium secundum glossam in l. legatis, §. si ex officio, ff. de leg. 2. §. Gemina. in cap. ut officium, de heret. in 6. Dec. rub. ff. de offi. eius, & Cagno. in l. diem fundito, §. nu. 14. ff. de offi. affecto. adeo quod etiam vestros portarum dicitur habere officium, late Boer. decif. 149. nu. 1. & v. dicitur Afflict. in d. ver. potestas, nu. 4. cum seq. officium large & strictè sumi potest; large ut contineat omne ministerium; & hoc modo sumi pro officio dicitur officialis, strictè ut contineat solum eum qui iurisdictionem habet pro quo l. si. ff. de re iudi. & l. cum, ff. de in ius vocan.

¶ Quinto not. ibi ratam contingentem, quod tempore illius Ritus prouentus communes taliter diuidebantur, quod quilibet officialis habebat suam ratam, id est portionem: sic exponit Bal. in auth. defuncto, colum. 3. ver. sequitur, C. ad Tertul. glo. in l. sic pro rata, ff. de reffig. & sump. fune. Hodie prouentus sunt Regie Curie, & officialis habent salaria ab ea.

¶ Sexto not. ibi prout, quod ante hunc Rit. seruabatur in fine cuiuslibet mensis fieri distributionem, & distributionem salariorum officialium de pecunia prouentuum: istud enim aduerbium, prout quoniam ponitur in hoc tit. in quo expresse disponitur id quod fieri debet: & continet certam dispositionem: dum refert se ad prateritum, de quo non apparet, inrestringitur positum causaliter, & limitatiue, ut sensus sit, quod singulis mensibus sine diuisione prouentuum pro soluendis salariis officialium prout obseruatum exitit, & consuetum: id est quia seruati & consuetum est sic fieri, iuxta tex. c. Abbate sancti Siluani, extra de verb. sign. & regulam possunt de isto aduerbio per Bar. in tract. ad re. prime. in ver. prout, & plenius Fely. in ca. 2. nu. 10. ibi, sed certe videtur, extra de rescri. & idem Bart. in l. eunt qui. §. Iulianus, ff. de consti. pecu. quem sequitur Dec. consil. 63. nu. 7. & ubique Doctor. dicunt, quod si iudex in sententia condemnat Titium ad soluendum singulis annis unum var. Caponum sempronio, prout sui antecessores condempnerunt, talis sententia non dicitur condicionalis, nec sempronius necesse habebit probare de consuetudine suorum antecessorum: sed reputabitur ac si pure condemnatus esset: & illud, prout, cum sententia contineat quid certum, ponitur pro quia, ut etiam pulchre ponit Bal. in l. 1. circa finem. C. de epis. & eleri. Pau. de Cass. consil. 320. in causa decimali Ioan. And. in addit. Specu. tit. de feu. §. si igitur, l. additio: Abbas in cap. examinata, in fine, de confirmatio, vtili vel inutili, & idem Bar. in l. admonendi, nu. 7. vers. & hoc facit, ff. de iureiur. ubi ex hoc aliam. q. decidit, ut ibi per eum. Aliquantoramen hoc aduerbiu (prout) ponitur conditionaliter & limitatiue, ut dicam infra in Rit. 25. ¶ Et quicquid dicitur de aduerbio isto: habet etiam locum in dictione secundum quemadmodum, iuxta, ut & sicut, quoniam idem important, ut dicit Fely. in d. cap. 2. num. 10. ver. aliquando. Salerni die 28. Martij. 1559. Prosper Cararuta.

omnia acta Curie, & processus & acta fiscalia, & dare expeditionem litibus, & mandare fieri executiones secundum antiquum Ritum, & obseruantiam Curie prefata.

S V M M A R I V M.

- 1 Lites protrahi, contra iuris mentem est.
- 2 Iura canonica & civilia ad imponendum celerem finem litibus, satis laborauerunt.
- 3 Lites expediri, publice interest.
- 4 Lites criminum sunt occasiones.
- 5 Lis est causa malorum, & corruptionis principiu, aliaque ad idem propositum.
- 6 Litium euentus semper dubius, & nu. 11.
- 7 Litigans perpetuo, cadumiosus presumendus.
- 8 Litigans de leui in re stem, vel accusatorem non ad mittendus.
- 9 Desistens aliter, de iure suo non dicitur diffidere.
- 10 Litium dirimendarum gratia, multa conceduntur que non alias.
- 11 Iudex litigantibus an concordia persuadere possit?
- 12 In propria causa aduocatum queras.
- 13 Pecunia mundum destruit, perfectionemque non finit.
- 14 Sententiam obtinere, difficile: difficultusque eius executionem consequi.
- 15 Titulus de re iudicata auro plenus est, propter sententiarum executionem.
- 16 Lis vnde dicatur.
- 17 Lis & causa in quo differunt a controuersia & questione.
- 18 Litis nomine, realis, & personalis affio venit.

Com mendat Rit. iste omnibus officialibus processuum, actorum, litiumque expeditionem. ut enim inquit Spec. in titu de appel. §. 6. vers. ¶ & nota tertio, lites protrahi est contra iuris mentem. Immo secundum Iser. in preclud. 2. conslit. & Afflict. ibid. q. 12. nu. 18. ¶ ad imponendum celerem litium finem Iuriscons. multum elaborauerunt: ut patet ex l. quidam. ff. si cer. per. l. non distingue mus. §. quaz situm, ff. de arb. & l. terminato, C. de fruct. & lit. expen. Et necdum leges ciuiles hoc statuerunt, ve rum etiam & iura cano. c. 2. de re iud. c. finem litibus. & c. venerabilis, de dolo & contu. clem. dispendio sam, de iudi. clem. sepe, in prin. de verb. signi. & clem. 1. in si. de concess. preb. cum simil. quaz dico infra in Rit. tu. 2. §. in 3. no. & in 2. quaz sit. ¶ Et in hoc dicitur veritari publicum interesse, ut dicit Bart. in prima constit. C. & Par. in tracta. Synd. in vers. sententia. §. restat, in princ. & probat tex. optimus in l. si quis §. in ciuilibus ff. de capti. & postli. reuer. & Bal. in addit. Spe de appel. ver. constitutio episcopi. ¶ Ratio est, quia lites, ut plurimum solent esse criminum occasiones. §. si vero aliquis, in auth. de trien. & semif. & l. properandū, in prin. in ver. criminibus. C. de iud. licet Glof. ibi aliter exponat, & male, & Luc. de Penn. in l. litibus, columna secunda, C. de agri. & censit. libro vndecimo, idque etiam patet Ecclesia cap. 28. ibi abstinere a lite, & minues peccata: & inferius, lis festinans, effundit sanguinem, & Aristot. in 1. Metaph. dum ait, ¶ lis est causa malorum, & in 2. eiusdem lise est causa corruptionis, & principium eius, si lis non esset in rebus, omnia essent in vnum, sed lis cum sit in rebus, dispergit eas, & non finit quiete. Specu. de prepara. iud. an.

RITVS DECIMVS.

Tem quod Locumtenens, Iudices, Aerarij, & Magistri actorum, Aduocatus filci, & alij fiscales, teneantur semel ad minus in hebdomada, perquirere

10. **Nota** si res in summa dicitur quod lites omnes fugiende sunt, etiam si oporteat rem propriam dimittere, quod ex Euange comprobatur. Math. cap. quinto, Luc. 18 & Mar. 10 ibi: si quis voluerit tibi tunicam tollere, & in iudicio tecum contendere dimitte ei pallium, scripsit Paul. Apolto. 1. Corinth. cap. 6. & habetur 14 quaestio. in principio, euenit enim saepe saepius quod scribit S. lu. nuptia. lib. 6. in principi. nume. 8. quod qui saepe credunt obtinere, frequentius succumbunt, & si obtinent, computatis laboribus & expensis, nihil acquirunt, & ideo dicitur quod dubius est litium euentus. 1. quo tempore, 2. hinc, & ibi Barto. ff. de pecu. & Spec. in titu. de aduocato. S. 3. ver. ex facto autem, & ver. caueat autem, hinc etiam Specu. de inquisitio. S. 4. ver. quid si pendente, dicit quod si quis dabit aliquid litis fugiende causa, non dicitur dolo desisse possidere quod videretur confirmari ex tex. l. 4. S. fin. ff. de alien. iud. muta. cau. fact. vbi iuriscons. ait vetcunda cogitatio eius qui lites exegerat, vituperanda non est: sed laudanda si is enim qui perpetuo litigat, calumniosus praesumitur, & est exolus legibus secundum Barba. in clem. vt calumnijs, de re iudi. & consil. 7 sapienter, colum. 11 volum. 2. & consil. 31 omniaqueunque, columna secunda, volum. 4. in nota secundum Imo, in cap. cum decem de vita, & honestate cler. magis peccat litigiosus, quam adulator, & tales non sunt honesti viri, vt dicit Afflic. in consil. apostatantes, 3. nota, numero sexto, & quide leuillitigat, non est admittendus in testem, nec in accusatorem secundum eundem Barba. consil. 32. omnia, colum. 2. volum. 4. & d. clem. vt calumnijs, col. 2. & adeo quod desistens a lite, non dicitur de iure suo diffidere sed lites exegerat, vt dicit Fely. in cap. illud, colum. 5. 10. de praescriptio, & Harum litium dimittendarum causa multa sunt, quae alias non concederentur, vt dicit 11. Specu. de iud. delega. S. 2. post medium, in tantum, quod iudex tenetur ipsis litigantibus concordiam persuadere, licet ad eam cogere non possit regulariter, vt dicit Bald. in l. si usufructus, S. 2. quissimum, ff. de usufruct. glof. fin. in cap. 1. de iuru. peti. & ibi pulchre An. 10. de Bur. Dec. in c. vt debitus honor, 2. nota. de appellatione, Specu. in titu. de praepar. iudic. glof. in l. furri. S. qui iussu, ff. de his qui not. in fa. Bald. in l. congruit, ff. de offic. praesidis, & in l. quidam extimauerunt, vbi Pau. de Cal. & Doct. communiter, ff. si cert. peta. Dec. consil. 13. colum. 2. Barba. post Bart. in dicto S. 2. quissimum, & plene Silua, nuptia. lib. sexto, in princ. nume. 12. nisi in casu cap. placuit 90. distinct. in casu quem ponit Bald. in dicto S. 2. quissimum, in alio quem ponit Silua. ibidem, numero 11. & in alijs quos ponit las in dicta liquidam, & Fely. in rubri. de treug. & pace. & Maria. Socia. in cap. secundo, in principio, artic. conclusionem. numero 96. de libel. obla. fol. 164. (vbi de his aliqua) haec pulchra verba scribit. In primis ex charitate vobis consulo, potissimum cum eritis Doctores, & aduocati: vt ex his autoritatibus non solum persuadearis, verum etiam impellaris, & attringatis partes, & clientes ad pacem, compositionem, & concordiam, idque maxime, in causis proprijs agendum est secundum eum, quia cum dubius sit litis euentus, si doctor propriam causam amitteret, esset sibi magnum dedecus, & perderet cum causa honorem, immo affectio posset intellectum eius ducere ad perniciem, qua propter lites proprias, tanquam rem perniciosam fugiendas esse ait: exemplo pistoris, 12. qui panem ponit in furno. & non se ipsum. & quod si ex necessitate litigandum esset, tunc in propria causa quilibet aduocatum querat. Sed hodie videmus plurimos, sicut animalia in pascuis b impinguari in litibus, quibus videretur vti piscis esse extra aquam, si vna quidem hora absque iurgijs reperirentur, verum aduocatis haec veniunt impuenda, quoniam si consilium Marian. seruarent, nec certium

quidem litium, quas conspiciamus, cerneremus; si ipsa damna clientibus refarcirent: & si non tam facile ad gradum doctoratus reciperentur, multos aduocandi 13. professionem dimittere oporteret. Sed pecunia cuius summa est, quae totum mundum destruit, & ad verum veritatem, & perfectionem peruenire non finit. Nota. ibi mandare fieri executionem, quod nedium litium expeditionem mandat iste Rit. Verum & ipsa 14. rum executiones, nec mirum, quia si difficile est obtingere sententias, difficilias est executionem consequi, lege quod dicitur, ff. de p. cu. l. imo vt experto, credi potest, ob diuersas aduocatorum, & procuratorum calliditates, longe plus in consequitione executionis post sententiam, quam in ipsa sententia obtinenda laboratur, vnde quia id verissimum est, & tota virtus sententiarum in executione consistit. Alexand. 15. & las. in rubr. ff. de re iud. dicit, quod ille litulus est ple-

ADDITIONES.

1. Euentus l. quo tempore, alias, l. quod debetur in principio, quae si quitur immediate post l. eo tempore & adde, quod alibi etiam dicitur, sententiam esse fortunam euentum vt in S. penult. auth. de equal. dot. ibi, communicaanda actio est, vt quidquid ex euentu fortunae consequutus fuerit, id omne diuidatur. Tu vide etiam l. quicumque, C. de procurat. ibi, litis sorte. Quapropter, a lite discedere bonum est, in summa, ff. de condi. in deb. Cum lis, quandoque bona perdat, l. si per improbitiam, ff. de eue. Vnde licet in miserias recenseat Gulielmus Bud. in adnot. ad l. ff. de legibus multiplices legum commentarios litium, materiam existimans in adnot. ad l. fin. ff. de Senator. Proptereaque eius factum non improbat praetor, quibus iam maluit recedere, ne propter eam saepius litigaret, cum hoc verencia & cogitatio eius qui lites exegerat non sit vituperanda, l. 7. S. 1. ff. de alien. iud. muta. cau. fac. & vide hunc commentarium infra titu. 288. ex numero 29. C. P. 2. Pascuis. Adde Bud. in l. aduocatos & procuratores (quos Bart. in reser. l. omnes populi, ff. de iustit. & iur. canes curiarum appellat & aduocatores diuitem) inque hanc in adnot. ad titu. ff. de offic. praetor. praetor. his verbis. Verum ista sunt alimentum litium, id est, eorum hominum pabulum, qui rationes suas in spolia iustitiae coniecerunt: & terra prope pars est. nunc hominum qui in aliquo nomine esse essentur, alibi etiam Grat. Valen. & Theod. Imp. omnes cognitores & iudices, & pecunijs atque parationijs magis abstinere praecipunt, & ne alienum iurgium suam praedam putent peribentes etenim priuatarum quoque litium cognitor, idemque mercator, statutum legibus cogetur iurare iacturam l. 3. C. ad leg. lul. reserundat. de qua re tu vide quae nos latissime ac copiosissime scripsimus in tractatu nostro. Ad leg. lul. reserundat. C. P. 3. Pecunia. Adde illud Horat. Epitolarum libro primo, epistola 6. Et genus & formam regina pecunia donat Achenē numaxum decorat iugula, venusq. Idemq. alibi sermouum lib. 2. sermone 3. Virtus, fama, decus diuipa humanaq. pulchris Diuitis parent, quas qui construxerit, ille Clarus erit fortis iustus sapiens, & Rex. Iuuenalis autem satyra prima funestam ipsam appellauit. ibi Quandoquidem inter nos sanctissima diuitiarum Maestas & si funesta pecunia, templo Nondum habitas nullus numorum ereximus aras, Vt colitur pax atque fides, victoria, virtus Quaeq. salutato crepitat concordia nido Contra quam vide omnino quos non late cogessimus in dic. tract. De commer. magistrat. aut vent. aut permiff. C. P.

aus auro. nam vt ait Bald. in c. ecclesia. colum. i. vt litig. pendens. si exequutionem. ne obtrinas. frustratorium fuit iudicium tuum: cuius exequutio tendit in vanum. propter quod euenit multoties. quod scribit Fely. in cap. nihil. in principio. de prelat. quod propter litigium execrationes. multi eorum iura dignitate indiffusa. scio equidem ergo nonnullos litibus. & expensis fatigatos vera desperatione ductos. causas ipsas forsitan commendasse. & desperatas reliquisse. Culpant in hoc plurimum iudices. aduocatus. & procurator filii. qui bene seruant hunc Ritum in his que pro fisco tractantur contra inquisitos: at. e contra quanto proniores sunt ad carcerandum. tanto sunt tardiores ad liberandum. & in causis civilibus nunquam est dare litium. In hoc equidem optarem fieri rigorosos prouisiones. vt hi quibus credita sunt officia. iuxta principia voluntatem iustitiam ministrarent. Fiscales tunc quidem eorum officium recte exequerentur. cum malos puniri. & probos. ac innocentes prouinus liberari. inuitarent. & procurarent. quia non mandata Princeps fieri aut peti. quod iustum non est. fiscalis officium exercens. in hoc debet diligenter attendere. non autem contra carceratos ex candescere. & eorum causas proclare. vt sic hominibus appareat. & promoueat iustitiam. sed quia animi illorum. ambitione reguntur. tanquam in vanaque aurem dormientes. ista parum sentiunt. reddent de hirationem. cum tempus erit. & remeientur eis. qua ipsi aliis inique meriti sunt.

¶ **Quarto** vnde dicta est lis. de qua in hoc Rit. & aliis. de merito? Breuiter respondeo eam iudici a limitum. seu finium contentione. cap. forus. S. lis. de verborum significati. e. in p. q. incertum sunt aurum. & pecunia. d. c. i. q. 3. ¶ dici autem potest lis. eam ante litis contestationem. quam post. licet causa non nisi lite contestata dicatur. vt dicitur Glof. in l. causas. C. de transac. & in hoc differunt. a contropertis. & questionibus. quia questio. & contropertis esse potest sine lite & causa. extra iudicium. l. Lucius. S. tres heredes. ff. ad Trebell. & non solum. S. si status. cum similibus. ff. de procuratoribus. per Bart. in l. amplius. ff. rem rat. habe. & in d. S. tres. & clarius per Bald. in d. l. causas. Vbi ex hoc inferat quod. de qua per eum. Litis nomine actio realis. & personalis potest venire. l. i. p. de verborum significati. & aliquando instantia. secundum Card. in clem. prima. s. nota de procurato. per rex. in cap. primo. de procurato. in sexto. licet secundum Corne. consi. 65. quoniam in licita M. volumine quarto. non sit ita latum verbum. sicut contropertis. Salerni die primo Aprilis. 1559. Prosper Carauita.

taxat. Aduocatus fisci. & pauperum. qui possunt secundum formam inferius expressam.

S V M M A R I V M.

- 1 Officialis alicuius curiae. quare in ea aduocare. vel procurare. prohibetur. cum duabus ampliationibus. num. seq.
- 2 Iudicia omnia sine omni suspitione esse debent.
- 3 Dicitio. seu. ampliationem significat.
- 4 Cessante causa. cessare debet effectus.
- 5 Aduocatus qui fuit in vna causa. an possit in eadem iudicare.
- 6 Exceptio an semper de regula esse oporteat.
- 7 Exceptio non debet regulam ampliare.
- 8 Ubi eadem militat ratio: idem ius est statuendum.

Prohibet Ritus iste omnibus officialibus ipsius Curiae Aduocationes. vel procuraciones exercere in causis vertentibus in ipsa Curia. tam civilibus. quam criminalibus. ¶ Ritus potest esse duplex: vna. que allegatur in tex. l. si. C. de assesso. quia non possit duobus exercitiis vacare. vt quumque bene peragere: de quo latius diximus. supra Rit. in g. nota. alia quam glo. ponit in l. prator. ff. de iurisdic. om. iudi. ¶ quia iudicia omnia debent esse. quae aliqua suspitione procedere. iuxta l. apertissimi. S. licet. C. de iudi. Amplia hunc Rit. procedere ne dum in eadem causa in qua officialis habet iudicare. prout a iure communi dicitur iam prouisum l. qui q. s. C. de postu. s. fina. & l. prator. verum etiam. in causa in qua non ipse. sed suus Collega iudicaturus est. vt sic Rit. aliquid addat iuri communi. iuxta l. se quando. ff. de leg. 1. in tantum. quod hodie dispositione istius Rit. qui est officialis. non potest aduocationes. & procuraciones exercere. secundo Amplia non solum esse prohibitorium actu exercere. verum etiam ipsas suscipere. pater ex hoc tex. qui prohibet a primo procurare: quod quidem exercitium ipsum respicit. postmodum addedo. dicit seu procuraciones. aut aduocationes suscipere. tunc enim verbum. seu. augendi. & amplia di gratia dicitur esse positum. vt inquit text. no. ad literam in l. si quis ita. ff. de aur. & argen. leg. & no. Bal. in sua practica. in titu. de signifi. dictionum nume. 4.

- 4 ¶ Limita hunc tex. non procedere sicut ipso officio. eo. enim casu cessant rationes impeditiue procuracionis. & aduocationis. vt dicit Bart. in d. l. qui quis. nume. 2. meritoque debet & istius Rit. cessare dispositio. l. adigere. S. quamuis. ff. de iure patro. & l. quod dicitur. ff. de pact. cum similibus. licet hoc e conuerso non procedat.
- 5 ¶ quia non potest is qui fuit aduocatus. quamuis aduocationem relinquat. in eadem causa esse iudex. quia adhuc durare praesumeretur affectio. vt inquit Bart. in eadem l. qui quis & probat tex. in allega. l. prator. & ibi etiam glo. & Nepo. a mon. alba. in suo libello fugi. de exceptionibus contra iudices. num. 9 fol. 7. ¶ Not. ibi exceptis. quod ex istis verbis videtur colligi Aduocatos fisci. & pauperum esse officiales. ¶ quia exceptio bona debet esse de contentis in regula secundum Dyn. in rub. de reg. iuris in 6 Bart. in l. 1. in fine. ff. de reg. iur. & in l. in his ff. de legi. & Dec. consi. 40. in prin. volu. 1. sed veritas est in contrarium eo quia capiendo officiales proprie. & stricte. vt dixi latius supra Rit. in 4. nota. non videtur posse istos includi. nisi largo modo. Nec obstat quod dixi de exceptione. quoniam illud verum est. nisi aliunde constet. quod exceptio non est de contentis in regula. quoniam tunc. tanquam in epra non atten-

A D D I T I O.

Significat. Adde quod inter litem. & iurgium differentia est. Nam inter beneuolos ac propinquos iurgium est. inter inimicos vero lis. Cicero de Rep. si iurgant (inquit) beneuolorum concertatio. non lis inimicorum. iurgium dicitur. litisque nome omnem actionem significat. siue in rem. siue in personam sit. l. litis nomen. ff. de verb. significati. C. P.

R I T V S X I.

Item quod nullus officialis dictae Curiae audeat causas. quae vertuntur in dicta Curia: procurare seu procuraciones. aut aduocationes suscipere in dicta Curia. in quantumcunque civili. vel criminali causa. quae in ipsa Curia agitur: exceptis dun-

Domini Prosperi Carauita Ebolitani.

audendur, secundum gloss. in l. sine ff. quod quisque iur. Bal. & Paul. de Castr. in d. l. in his. & Deci. in pral leg. confi. 7. † quia exceptio non debet regulam ampliare. l. generali. S. vxori. vbi Bart. ff. de usufr. lega. & in d. l. j. in sine ff. de regu. iur. & ista exceptio intelligitur facta ad tollendum omnino dubium, eo quia large, & ex communi usu, tenentur, & reputantur officiales sicut ceteri. Et quod dicitur de Aduocatis fiscali, & pauperum idem intellige etiam in procuratoribus, primo quia et ipsi dicuntur esse officiales, saltem largo modo. per ea quae dixi in dict. Ritu. 9. propter quod exceptio potest etiam in eis comperere, vt in a duocatis dixi. secundo, quia ad paria iudicantur cum aduocatis infra. Ritu. 19. ¶ Quæro nunquid in hoc ritu notarij actorum, seu actuarij, & eorum scribae includuntur. Videtur dicendum quod sic, tum quia omnes isti officiales curiae dici possunt vt patet ex his, quae supra late diximus in d. Ritu. 9. & licet non possint dici de illis officialibus, qui magistratum, & iurisdictionem habeant, tamen negari non potest, quia officiales curiae sint, & dici possint, tum etiam quia saltem secunda ratio supra allegata ad hunc ritum, satis militat in eis, nulli enim absconditum est id, quod patet ad sensum, quia si actuarij & scribae possent procuraciones exercere, iudicium absque suspicionem non procederet, ex quo secreta causarum possent omnino videre, & altera pars ob eorum fauorem semper in actibus gerendis protraheretur, contra iuris mentem. ¶ Unde cum ratio eadem militet in actuarijs, & scribis, idem ius in ipsis statui debet. l. illud. ff. ad l. Aquil. l. 3. sed ibi. ff. de iniust. testa. l. a Titio. vbi gl. ff. de ver. obl. l. pen. C. de inoff. dot. & l. j. C. de lib. prat. cum sim. & ita alias hunc Rit. allegauimus in Reg. audientia, & obtinui contra quemdam scribam, qui erat procurator cuiusdam causae. Hodie ista. q. non habet difficultatem, quia per nouissimas Prag. noui ter editas per Illustrissimum Ducem de Alcala huius Regni Viceregem prag. 18. incip. item omnibus. & S. item vogliano. de offic. magistr. iust. prouisum est, quod actuarij, & eorum scribae, a procuracionibus abstineant sub poena priuationis officij, exceptis causis proprijs, vel suorum parentum, & per aliam ordinationem in eisdem prag. positam ordinatum est idem prag. 3. incip. ceterum. S. item perche. tit. pralleg. Verum, quod prima vice qui contrafecerit suspendatur ab officio per mensem, & post secunda priuetur in totum. Prosper Carauita.

R I T V S XII.

Atem quod de pulsatione Campanae fienda in decima octaua hora in San. Laurentio, & quod iudices, & alij officiales ipsius Curiae sint simul congregati in hora. 19.

S V M M A R I U M.

1. *Diffio, de, quam pluribus modis in iure sumitur.*

Ritus iste in primis verbis est satis obscurus, & pluries fecit me vacillare. Ideo alias cogitavi quod sit deprauatus, & in eo aliqua verborum suppletione, videtur posse intelligi (vt modo dicam), & ad eius intelligentiam debes scire, † quod dictio, de multipliciter in iure nostro posita reperitur. Primo, ista dictio auget l. j. in prin. ff. de poss. Secundo ponitur pro super l. preto. S. in eum. ibi de re. ff. de dam. infe. Tertio exponit, de idest prout in authent. vt nulli iud. S. necessarium, ibi nulla mulier de qualibet. i. pro qualibet. Quarto desi-

gnat materiam, vbi hoc vestis est de lana, linoque; contexta cap. cum causam, extra de electio. Quinto, originem cap. eam de rescriptis. Sexto, ponitur pro a. l. si quis la. 2. in si. ibi si stipulatus, & l. fuso. la. 2. ff. de iur. h. si is. C. de liber causa. l. quæritum. ff. de usufr. l. si id quod aurum. ff. de verbo. obl. l. qua etate. ff. de test. & l. j. de de fisco. C. de fund. rei. pri. lib. 1. r. Item & alijs multis modis quos latius ponit Luc. de pena. in l. omnes iudices, colum. 15. C. de decurio. l. b. 10. Hocque ita permissio, & dictione, de capta sexto modo, videtur hunc ritum ita legi debere, item & quod iudices, & alij officiales ipsius curiae, de pulsatione campanae. 1. a pulsatione campanae fienda in decima octaua hora in S. Laurentio, sint simul congregati in hora decimanona: vt sit sensus quod a pulsatione illius campanae in antea, sint obligati officiales magnae curiae accedere ad ipsum tribunal causa expediendorum negociorum ita quod in hora decima non reperiantur insimul ibi. Istud quod hic dicitur de pulsatione campanae, non seruat. Aliud vero sic, quoniam in hora decimanona vt plurimum, omnes iudices, & Aduocatus fiscali reperiantur in ipsa magna curia pro effectu praefato, & ibi per tres horas in simul manent referendo, & expediendo causas, & alia faciendo quae quotidie occurrunt agenda, vide tamen quaedam ordinationem alias editam per Illustrissimum Don Petrum de Toledo, & nuper renouatam per Illustrissimum Dominum Ducem de Alcala huius Regni Viceregem in suis nouissimis prag. 4. S. magnifici regentes, de offi. magistr. iust. vbi quod de mane post horam vna diei decursam Regens iudices & Aduocatus fiscali debent reperiri in ipsa magna curia, & de sero in eisdem hora vespertina, quae solet esse in decima octaua, & in huiusmodi hora vigesima ibidem moraturi per tres horas in mane, & alias tres in sero, & ad idem etiam tenentur actuarij, vbi patet. Immo plus, tenentur quando Dominus Regens exit ad videndam missam in Capella palatii Magnae curiae ibidem omnes reperiri & inde non discedere donec iudices non discesserint, vt in prag. xv. S. item, che si mastri. de atti. co. tit. de off. magistr. Prosper Carauita.

R I T V S XIII.

Item, quod nullus ex subactariis fiscali surgat de loco suo postquam iudices sederint: & similiter de alijs notarijs, qui scribunt in alijs locis Curiae praefatae.

S V M M A R I U M.

1. *Subactuarij vnde dicantur.*
2. *Notarij vnde dicantur.*
3. *Tabelliones vnde dicantur.*

Reges, & iudices Magnae curiae singulis diebus sedent in palatio ipsius in Camera rotae, seu audientiae criminalis: & hoc faciunt continue & tribus horis de mane, & tribus horis de vespere post prandium (vt praeced. Ritu. diximus) & in istis horis morantur ibi; referendo causas, notando processus, & expediendo carceratos, licet iudices ciuiles solum de mane hoc faciant in eorum aula separata a criminali: quia non tantum expedire lites ciuiles, quantum pauperimos carceratos, qui diutius ibi macerantur, & detrusi continentur: & de hac sessione iudicum non loquitur iste Rit. Sed quia eadem Magna curia tribus vicibus in hebdomada, videlicet die lunae, Mercurij, & Veneris, de se-

solet regere curiam pro tribunali sedentem causa vocandi contumaces in eorum ultimo peremptorio, ut patet etiam nouissimis prag. nuper, & post hæc scripta editis per Illustrissimum Dominum Ducem de Alcala huius Regni Viceregem in reformationibus Magnæ curiæ prag. x. S. quæ capitula, in fide offi. magistri iusti. solitum est in iplo tribunali exire Dominum Regentem cum duobus iudicibus civilibus: qui sedent vnus à dextris, & alius à sinistris: licet Regens ipse sedeat in loco altiori ab ipsis iudicibus: & in hoc non se committit iudices criminales: credo fortè ne impediatur ab expeditione causarum carceratorum, quandoq; tamen qñ regens est impeditus, solet exire vnus iudex criminalis qui sedet in eius loco, & multoties ibi sedet vnus ex civilibus, qui sunt tres, vt diximus supra Rit. 2. & de ista sessione loquitur tex. nostri Rit. & quia circum circa tribunal adsunt loca, vbi aliquatenus à remotis à iudicibus sedent etiam actuarij criminales, & civiles, & scribæ fiscales, ordinat Rit. iste quod nec iudices sedent, i. Curia regitur, nullus ex subactarijs fisci surgat de loco suo. Non sine ministerio specialiter, & ante notarios, nominatur subactarij fiscales: quia ex eo quod erant scribæ fiscales, credebant fortè eis plura licere quam alijs. Vt inam tñ ista audacia non regnaret nostris temporibus, quibus videmus istos scribas fiscales altiora præsumere, quàm dominum Regentem, immo Regem ipsum, & quod peius, sub hoc prætextu scribarum fiscalium, multa in debita committere in causis quas tractant: quia dum sic se habent cum litigantibus, plus debito honoratur ab omnib. domini appellari, & manus eorum pecunijs, & extorsionibus replentur. nō possum equidem ipsos pati, nec filere: quia cum sim expertus ex abundantia cordis, os loquitur. † Dicitur sunt autem subactarij, quia subactuarij sunt: & hos etiam scribas appellamus, quandoque, prout nobis in buccam venit, vt etiam dico inf. in Rit. 35. 1. nō. † Notarij vero dicuntur à notis, i. literis secundum gl. in c. 2. monachus 87. dis. in prin. Specul. in tit. de instr. edit. S. instrumentum ergo nunc 26. ver. item opponitur. Luc. de penn. in l. 2. colum. 1. C. de dign. lib. 12. & Dominus Mari. Freza de subfeu. de officio togatorum lib. 1. num. 14. vel secundum eosdem Luc. & Frez. a notis, idest publicis, quia eorum scripturæ publicæ notæ sunt, vel quia de negotijs notis, idest publicis conficiuntur. His quidem. C. qui mili. non poss. † sicut tabelliones a tabulis in qbus scribebant secundum eundem Spec. ibidem. S. 8. versicu. sed quis potest. Inn. in cap. 1. de fid. inst. & Bal. in marg. in ver. notarius. versicu. 4. Eboli die 8. Aprilis. 1559. Prosper Caruita.

Item quòd iudices a ipsarum curiarum, & cuiuslibet ipsarum non audeant recipere, & extorquere pro subscriptione, & manus impositione in processibus fidei; nec pro decisione quarumcunque causarum, & pro sententijs per ipsam Curiam ferendis seu aliter modo quocunque, excepto pro examinatione testium, de tricesimis causarum commissarum eisdem, tunc enim recipiant quantum eis de iure permittitur: & secundum laudabilem, & antiquum ritum Curia præfata, & non ultra, nec alio modo. Et si contra fecerint: incidant in poenā quinquaginta ducatorum auri fisci commodis applicandam.

A D D I T I O.

1 Iudices de extorsionibus, & concussionibus officialium & de modo procedendi contra ipsos vide c. Regni vulgaris famæ proloquium, & ibi Joann Anton. nigr. notrum concium à ciuitate Campaniæ, vnde & mihi origo est. Et vide omnino tractatum nostrum Ad l. Iul. repetundar. vbi latissime dictum capit. explicauimus, & multas necessarias & viles quaestiones disputauimus. C. P.

S Y M M A R I U M.

- 1 Iudices, & officiales pro visura processuum, & allegationum, aliquid recipere non possint?
- 2 Excipiens tamen pro testium examinatione, & tricesimis causarum commissarum,
- 3 Veritas mori nunquam potest.
- 4 Prohibita receptione à sponte dantibus, num & extorsio quoque prohibita intelligatur?
- 5 Extorquere, qui per vim exigat, dicitur.
- 6 Poena per vim extorquentis est in quadruplum, atque exilij.

A D D I T I O.

1 sine ministerio. Adde q̄ contra actuarios, notarios ac tabelliones, qui & numerarij dicebantur l. 2. C. de nume. 2. & c. lex malè semper præsumit, Bonifacius enim 8 in capi. rescriptum, S. notarios in 6. Notarios inquit, vt plurimum in exigendo salario metas rationis excedunt, cui se subscripsit Rex Ferdinandus in prag. Regni Suscepti. S. item cum notarij Impp. Valen. & Valens in l. 1. C. de numer. & actuar. vorax, & fraudulentum appellant numerariorum propositum. Impp. etiam Grat. Valentin. & Theod. in l. ex aula C. de priuileg. eor. qui in sacro pal. mil. numerariorum inquirunt. falsus, & rapaces quæstus. Constantin. etiam Imp. in l. defensionis facultas C. de iure fisci. de cesarianis loquens accipiendos eos pro actuarijs secundum vnã opinionem, quamuis alij accipiant pro seruentibus ex consuetudine inquit fraudum, omnia ipsos temerare consueuisse. C. P.

Tempore istorum Rituum, iudices & omnes officiales Magnæ Curia loco salarij habebant omnes prouentus, quos inter se diuidebant, vt supra diximus, Ritu. 9. vnde cum viderentur quasi salariati, non videbatur esse conueniens, alia postmodum à litigantibus exigere, & ideo cum eorum stipendijs contenti esse deberent. iuxta illud Luc. ca. 3. 86. distinct. c. non satis. circa fin. & 23 quaestio in c. paratus. in fin. & cap. ius militare. † voluit Ritus iste expresse ordinando, prohibere officialibus, ne reciperent aliquid pro subscriptione, seu manuum impositione in processibus causa expediendi prouisiones, nec pro decisione quarumcunque causarum, supple. in decretis interlocutorijs, vt differat a casu sequenti: in quo prohibet recipere pro sententijs, & sic diffinitijs. & tandem alio quocunque modo a partibus prohibet recipere, in tantum, q̄ nec etiam ob laboris remunerationem, quia multum studuit, & laborauit in causa ipsa (vt dici solet, cum aliquid datur pro visura processuum, & allegationum) recipere non possunt. vt etiam concludit Afflict. in iudicibus salariatis in consuet.

Domini Prosperi Caraulta Ebolitani

Rit. Regn. Capiteorum. 16. nota. numero 26. allegat
 tex. in auth. in iud. sine quoquo supra. S. scriptum exem-
 plar. circa medium. lo 2. & quod habetur in cap. 1. ne
 pralat. vic. iuas. & firmat Specul. de salar. S. dicturi
 nu. 5. vers. hodie. per eundem met. tex. in d. S. scriptum
 exemplar. & per alia iura quæ allegat, & probat ex-
 presse tex. istius Rit. ibi seu aliter modo quocunque,
 † Exceptum tamen iste Rit. duos casus: primus est, quan-
 do iudex reciperet ob testium examinationem, secun-
 dus, quando pro trigessimis causarum commissarum.
 Et super hoc Rit. fundant se iustices Magnæ Curie di-
 centes in causis commissis posse recipere trigessimas
 licet sint a curia salariati, vt dicit Afflic. in const. Regn.
 cum circa. in princ. in fin. verbis. vbi dicit quod ita ob-
 seruant iudices. Mihi autem videtur, quod si eorum
 fundamentum potest fundari super obseruantia, mini-
 me potest super hoc ritu, eo quia refert se quo ad qua-
 litatem & modum, ad iuris dispositionem, in quantum
 eis de iure permittitur, & non ultra, nec alio modo,
 sed de iure constituto. Regni cum iuxta, trigessimæ quæ
 per officiales exigebantur, & omnes aliæ obventiones
 erant Regiæ Curie, vt firmat etiam Iser. in const. cum
 circa: & consti. cum iusta. & eatenus licebat eis habe-
 re eas: quatenus reciperent in extenuationem suorū
 gregoriorum, & non aliter, vt dicit Afflic. in eadem con-
 stit. cum circa 19. nota. nume. 73. cum sequen. ergo &
 per hunc Rit. hoc idem videtur esse dispositum: vt
 his duobus casibus liceat exigere a partibus, verū eo
 modo & forma quibus de iure permittitur, quicquid
 tamen sit, quia color trigessimarum, & aliarum ex-
 actionum poterat furandi occasionem præbere; & sub
 ipsarum clipeo, & excusatione multa indebita extor-
 quendi cum præ occasione furentur mares, & scemi-
 ne se prostituunt iuxta vulgatum proverbum de quo
 Afflic. in const. cum iusta. 7. no. nu. 7. hodie trigessimæ,
 & sportulæ, & tandem quæcunq; exactiones, & ob-
 uentiones ex causa quacunque sunt prohibita, tam in
 causa principali, quam appellationis, vt late patet ex
 prag. 1. incip. vniuersis. & prag. 4. incipien. & vt etiã
 vassallos. de trig. & sala. off. idq; locum habet secun-
 dum d. prag. vniuersis, in quibuscunq; iudiciis per
 Regnum deputatis, & sicutam in officialibus Regiæ
 quam baronum, non obstante quacunque contraria
 consuetudine, licet hodie communiter in terris baro-
 num non seruetur, ex quo in omnibus exiguntur ul-
 tra salaria, multa diuersæque exactiones (prout quæ-
 bet curia habet in obseruantia.) Deus sit mihi testis si
 hoc ipsum facit multas causas peruertere, & dum for-
 tē detegitur, hoc colore sportularum, defendit † sed
 veritas, quæ secundum Alber. in suo Dictiona. in ver-
 sicu. veritas mori nunquam potest, licet ad tempus
 occultari valeat, semper sibi ipsi locum facit, &
 ex quantitate pecuniæ prohibitionem præbet, corrupte-
 lam fuisse, & non sportularum exhibitionem. Immo
 quia etiam Regij officiales parum obseruabant dictas
 prag. nouissimè diebus proximis emanarant aliæ
 quædam nouæ prag. editæ per Illustrissimum Domi-
 num don Ioannem Manriques, huius Regni Vicere-
 gem inter quas, quædam quæ incipien. aliam vero
 prag. & eis omne penitus lucrum ex quauis causa
 prohibet, ita quod eorum mera, & pura prouision-
 e, teusalarario habeant esse contenti † vt in ritu. de
 commissa. prag. quarta, incipien. is est regum, S. a-
 liam vero, idque per prius statutum fuerat per Re-
 gem Ferdinandum, vt etiam habes in ritu. de muner.
 offic. prag. primo, incipien. cum multa. nescio si
 rectè obseruabitur, postquam pecuniæ in diem Cu-
 piditas adeo creuit, vt parum curetur de legibus:
 † vbi tractatur de rebus. † Quæro quid est hoc quod
 hic dicitur non audeant recipere & extorquere, non
 ne prohibita receptione, quæ a sponte dantibus in-
 telligitur, multo fortius videbatur prohibita extor-
 sio: aliàs dicebam quod in istis verbis, adest figura

endiadis, quæ est cum ex duobus vnum concluditur
 vt patet ex text. l. Lucius. S. Gaius. ff. ad Trebellia. ibi se-
 missem patrimonij & portionis restituit: id est sem-
 sem patrimonij in portionem diuisi, & ex alio exem-
 plo de quo ibi gloss. meminim, patris libabat & auro,
 † id est, patris aureis, vt dixi latius in prag. per excel-
 sentem. S. & postea. num. 5. de senatus cons. Maceda.
 & sic vt ex prædictis, sensus sit non audeant extorquere
 do recipere: quasi taliter intellectus, velit permittere
 receptionem a sponte dantibus: nunc autem melius
 cogitando, alterius sum consilij, eo quia vt ex lectura
 & conceptione omnium istorum Rituum patet, ma-
 nifestè comprehenditur nullam in eis fuisse adhibita
 diligentiam, & latinitatē politiem, propterea que om-
 ni stylo rectè loquendi carere, & ideo tantum abest ab
 his ritibus tales ponderationes in ipsis facere, vt ne
 aliud quidem magis extraneū sit: capienda igitur sunt
 in hoc & aliis Ritibus, verba vt iacent, ommissis subtili-
 bus interpretationibus, ne videamur in eis talia com-
 mentaria facere, quæ ne quidem in mentem condito-
 rum ascenderunt, & ideo dicendum quod Rit. iste
 habeat receptionem sponte dantium, item extorsio-
 nem, alioqui, si primam interpretationem admittere-
 mus, sequens exceptio videretur iniusta permittere,
 eo quia dum excipit pro examinatione testium, & de
 trigessimis, sequeretur, quòd in istis duobus casibus of-
 fetlicitum extorquendo recipere, quod quidem satis
 esset ineptum. † Dicitur autè extorquere qui per vim
 exigit. clement. 2. S. sanè. vbi Card. nota. de poen. allegat
 etiam tex. in l. fidei commissa. S. si rem. ff. de legat.
 3. capit. eum olim. lo 2. de priuileg. capit. ad sedem, de
 conuers. coniugar. & capit. ad nostram. lo 3. de iure iu-
 ran. cum simili. Item qui per importunitatem. capi. 1.
 in princ. de religion. domi. in 6. & not. per las. in l. eius
 qui in prouincia, colum. 2. versic. 5. diligenter ponde-
 ra. ff. sicereum petat. † Et eius poena est vt extorquens
 teneatur in quadruplum. dicto S. scriptum exemplar.
 Jo 2. in si. princ. cap. quoniam quidem 18. dist. l. si. ff. de
 crimi. concussio. c. sanctimus. l. q. 8. & format Specu. in
 tit. de sala. in princ. versic. Sed nunquid. num. 12. Item
 poena exilij. d. S. scriptum exemplar, vel alia poena, vt
 dicitur in d. l. fin. de concussio. Cetera de trigessimis, &
 exactionibus iudicum vide per me in dict. S. prag. 1.
 Vniuersis vbi dicam latius. Eboli. die 14. Aprilis. 1559.
 Prosper Caraulta.

RITVS XV.

Tem quod vnus ad minus iu-
 dicū, & omnes si voluerint
 debeant continuo personali-
 ter interesse in dicta Curia,
 & se coram dicto locum te-
 nente sententia de mane,
 post praudium de sero, hora congrua, &
 ab inde non recedere licentia, a dicto locū
 tenente non petita.

SVMMA RIVM.

1. *Iussus cum aliquo continuo stare, intelligitur cum temperamento, dum opus fuerit.*
2. *Continue fieri, dicitur etiam quod interpellatum fit.*
3. *Continuo pro statim, & incontinenti, aliquando pro integro, & etiam pro congruo sumitur.*
4. *Continuum, in actu possessionis qualiter accipiendum.*
5. *Continua possessio quomodo probetur.*

Nota

Nota ex hoc Ritu, quod omnes iudices Magnæ Curia, vel vnus ad minus, debet cōtinue personaliter interesse in ipsa curia, & aduerte, quia non omne momentum exigendum est, vt cum domino Regente interfuit, quia vt inquit tex. no. in l. si quis ita & ibi Bar. qui ad alia infert, ff. de cond. & demon. ¶ iussus stare cum aliquo, non omni momēto necesse est, vt cum eo stet, & ideo hoc verbum continuo, intelligi debet cum temperamento, id est, quādo opus erit. l. apostatarum. C. de apostata. 2. ¶ nam & continue dicitur etiam, quod fit interpellatio: secundum gloss. singu. in l. j. C. si mancip. ita fualia. vbi Salice. nota. & Aretin. in l. si ita stipulatus est. ff. de verb. oblig. vbi allegat tex. pulcherrimū. quē valde exclamat. in l. Paulus. S. cuius, ff. de liber cau. p. hoc tex. in l. foramen. ff. de seru. vrb. prædio, & l. ex facto. S. rerum. cum simi. ff. de hæredi. In litu. not. glof. & Bart. in l. stipulatus sum. damam. ff. de verb. obl. Vbi q̄ continuum debet intelligi cum temporis interuallo, 3. & debet temperamento ¶ Aliquando tamen capitur, pro statim & incontinenti. l. Arist. ff. de don. & l. 3. ff. p. loci. Aliquando pro integro, secundum Ang. & im. in l. si insulam. col. 7. ff. de verb. oblig. & Alexand. in l. eū qui. ff. eod. titu. & aliquando pro tempore congruo. c. hu. de verb. signifi. in 6. & not. Come. conf. 41. videtur in litera, S. vol. 2. Et ex hoc rit. credo in palatio Magnæ Curia (vbi dominus, Regens manet.) introductū fuit, q̄ vnus iudex criminalis ibidem, domum teneat, & profecto plusquam necessarium fuit, cum ciuitas sit magna, & tam de die, quam de nocte, omni tempore momento noua facta contingant, in quibus Reges neciuer se resoluerē, & satis esset laboriosum immo inexplicabile, pro quolibet successu mittere ad vocā dum iudicem. ¶ Continuum autem in actu possessionis qualiter capiatur vide Aret. in l. continuus, in fine. ff. de verb. obl. ¶ Et qualiter probetur possessio cōtinua vltra Bart. in d. l. si quis ita vide Spec. de prob. S. primo, ver. sed queritur. ¶ Secundo not. ibi & se coram, quod tenentur iudices singulis diebus esse cum domino Regēte de mane & post prædium defero, hora congrua de qua diximus, supra in Rit. 12. in fine, non vt continue stent cum eo (vt hic dicit.) Sed solū per tres horas de mane, & tres defero, vt in eodē Rit. & sequen. dixi, procedit tñ ille Rit. in iudicibus criminalibus, non autem in ciuilibus, qui post prandium non tenentur ire ad palatiū D. Regentis ad causas expediendas, vt supra in Ritu. 13. dixi, sed manent in eorum domibus, vbi audiunt aduocatos, & procuratores que eos de causis & processib. informant. Eboli Die 16. Apri. 1559. Prosper Carauita.

RITVS XVI.

Tem quod iudices prædicti non audeant, neque possint causas ciuiles, etiam infra libram auri, sibi ipsis committere, Sed eas committere debeant in casu quo essent committendæ, aliis literatis idoneis libere, & absque sorde. 4

ADDITIO.

2 Sorde, Adde q̄ sordes, quam dorodociam Græci appellat corruptionem significat muneribus factam, vt declarat Bud. in adnot. ad l. fin. ff. si mensor saltum mod. dix. & ad l. si benè collocata. ff. de vsur. vnde sortidi iudices appellati. Nam Quintilianus, tria inquit sunt, quæ iudicia corrumpere solēt ambitio, odiū, etiā

sordes, quorum omnium passim meminisse videmus iurecon. vt in l. prætor ait. S. hodie. ff. de minor. in l. tutor in prin. ff. eod. in l. sed & fi. S. ait prætor. ff. ex quibus caus. maior. & in quam pluribus aliis locis congeitis per supposititium nostri detentorem in epistola purgatoria ad nostrum trac. De commer. magistr. aut verit. aut permiss. in scholiis. post etiam dicta per nos in trac. ad leg. Iul. repetundar. Adde etiā q̄ sordes quandoque reorum statum conditionemque significat interim dum inter reos relati sunt antequam absoluantur, aut damnentur, qui etiam status hominum reatus appellatur inde sordidati: quæ sordes in vestibus, in barba, ac capillis demonstratur, cuius meminit iurecon. in l. vestem. ff. de iniur. dicens, vestem sordidam reinomine in publico habere, capillumve submittere, nulli licet, nisi ita coniunctus sit adfinitate, vt inuitus in reum testimonium dicere cogi non possit. ad quem tex. v. de Bud. in adnot. C. P.

S V M M A R I V M.

- 1 *Diffio, etiam, quid de sua natura importat.*
- 2 *Iudices regulariter causas sibi non committunt, excipias vnum casum tantum.*
- 3 *Iudices pedanei qui, & quot, numero sint. Eorumque officium quod est.*
- 4 *Iudices pedanei salaria, trigesimas, & sportulas exigunt.*
- 5 *Iudices debentes causas alijs committere, intellige, si fuerint de hoc requisiti.*
- 6 *Solidi, & aurei idem important.*
- 7 *Libram auri, nonaginta sex aurei Florentini, vel Veneti conficiunt.*
- 8 *Libra argenti importat decem aureos.*

Nota primo ex hoc Ritu, quod Iudices Magnæ Curia non possunt sibi ipsis committere causas ciuiles tam infra libram auri quam supra: quod patet ex dictione, etiam, ¶ quæ de sui natura explicat casum magis dubitabilem, & includit minus dubitabilem, l. secunda. & l. etiam in his. C. si tutor vel curator interue. per que iura ita tenet Alexand. conf. 116 nume. 14. volumi. secundo. Ias. in l. item quia. ff. de pact. & Goza. conf. 73. nume. 31. * & licet Alexand. aliter videatur dicere, est vitio impressoris, vt dico latius infra in Ritu. 50. quarto nota. & in pragmat. dispendia. 2. not. de ordin. Iud. & hoc hodie bene feruatur: quia iudices non committunt sibi aliquas causas, sed Dominus Regens Magnæ Curia committit eis, vt patet etiam ex nouissimis pragmat. & post hæc scripta editis per illustrissimū Dominum Ducem de Alcalá, huius Regni vice regem. In reformationibus Magnæ Curia pragmat. 21. S. item per alcuni. in fine. versic. hodie, de effc. magis iulli. esset enim satis mali exempli, quod ipsi sibi causas committerent cum dari posset occasio aliquibus eligendi causas, & sibi committendi quas elegerint. Immo cum antiquitus esset in obseruantia in hoc Regno, quod præsidens sacri Consilij, & locum tenens Regis Camera, qui sunt capita istorum duorum tribunalium committerent causas consiliariis, & præsidentibus & sibi ipsis, non sunt multi dies, quod per Reuerendissimum Dominum Cardinalem Pacecum Regni huius Proregem, fuerunt conditæ aliqua Pragmaticæ inter quas vna, quæ eis prohibet sibi ipsis causas committere, & commissas cognoscere, vt patet latius ex ea quæ incipit in primis statuimus, & est in viridi obseruantia * & eam reperiens, in pragma. nona, de officio iudicum, Et adde,

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

de. quod ideo Ritus iste loquitur solum de causis ciuilibus, quas si fuerint infra vnciam, non sibi sed aliis debent committere, & nihil tangit de causis criminalibus. † quoniam in ipsis nulli dubium est, quod regulariter nedum quo ad cognitionem, sed nec etiam testium receptionem, committere possunt. I. iudices. & auth. seque. C. de fide instrum. vt dicam latius infra in Ritu. 156. & sequenti, nisi in ea versaretur commodum pecuniarium consistens vsque ad summam predictam, qm̄ tunc licet esset capta criminaliter posset per iudicem committi, si vellet, vt dicitur Rit. 138. & vt credo etiam si excederet summam quatuor vnciarum, vsq; ad sex iuxta Rit. 124. qui seruatur, vt statim dicam.

¶ Secundo nota, quod causas ciuiles infra libram auri debent iudices committere aliis literatis idoneis, hoc idem dicitur infra Rit. 124. 126. & 131. sed hoc non eo ipso quod est infra libram auri, sed vt dicit dict. Ritu. 126. vsque ad summam quatuor vnciarum, vel vt dicit alius Ritus. 124. vsque ad summam vnciarum sex, qui hodie practicitur, & obseruatur, & hoc voluit dicere iste Ritu. in illis verbis, in casu quo essent committenda, quia non sufficit, quod sit infra libram auri, sed debet non excedere, summam ducatorum triginta sex. Bene seruatur in hoc tam iste Ritus, quam alij. † & ij quibus ista causa maxime committuntur, Iudices pedanei appellantur, & plures decem esse non possunt approbati tamen ab ipsa Magna Curia, vt patet ex nouissimis Pragm. nuper editis per Illustrissimum Dominum Duem de Alcala, huius Regni Viceragem. in* prag. 12. S. item che da aqua auante, de officio magistrum iusti. Eorum officium est audire causas, dare terminum in eis, examinare testes, & omnia alia necessaria facere, & postea per modum decreti in scriptis referre, quod sibi videtur faciendum in ipsa causa, vt optime docet dict. Ritu. 126. qui in hoc est in viridi obseruantia, de quo quidem decreto, seu relatione appellatur ad ipsos iudices Magnae Curiae. qui vis actis si confirmant eorum relationem, licet appelletur ad sacrum Consilium, non retardatur, exequutio, si verbis reuocent, & appellatur, exequutio retardatur. Vt ego practicaui pluries in magna Curia.

† Et quia isti iudices pedanei non habent aliquod salarium a Curia, exigunt trigemas, & sportulas pro sententiis, & decretis interloquatorijs quae in causis contingit interponere, vt dicit Afflict. in constitut. cu circa in fine. prin. ante 1. nota. vbi etiam de dispositione istius Rit. mentionem facit. † Vnum tamen aduerte, quod licet Rit. iste dicat quod debeant iudices istas causas committere alicui literato, taliter quod videtur, eos necessitati subijcere, tamen intelligitur, si hoc fuerit ab aliqua partium petitorum. vt dicit Ang. consil. 140. incip. statutum vbi in proprijs terminis, quod si statuto cauetur quod priores teneantur causam committere sub certa poena, illud quidem intelligitur, si hoc fuerit ab aliquo petitorum per legem primam. §. magistratibus. ff. de magistr. conue. & lege quarta. S. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. vt late per Hippo. in re pet. rub. de fide iusso. numero 145. cum sequen. & ita practicitur, nam iudices Magnae curiae ipsi cognoscunt, & expediunt causas cuiuscunque quantitatis, verum si pars aliqua dicit quod committatur alicui ex iudicibus pedaneis statim committitur absque difficultate, & contradictione aliqua. Illis tamen iudicibus pedaneis, qui quando Curia regitur, & sedet pro tribunali, ibidem reperiuntur sedere in eorum locis iuxta antiquum solitum, alijs vero minime, vt patet ex d. prag. 12. S. item vogliamo, & ordinamo. ¶ Sed vt e diuercalis redeamus ad viam, libra auri de qua hic fit mentio, antiquitus importabat septuaginta duos solidos, siue aureos, † qui idem sunt, vt dicit Gloss. in l. fin. ff. de in ius voca vbi etiam Bart. & in l. quotiens. C. de suscep. & archa. libro decimo, glo. in S. nos autem. Institut. de Attilia. tut. in S. finali. Institut. de pos. te-

me. litiganti. & in capitulo secundo, in gloss. fina. vbi Docto. de maledict. & in capitu. finali, vbi Docto. de decimis, verum quia aurei qui currunt hodie, sunt minoris ponderis, & valoris, † nonaginta sex aurei Veneti, vel Florentini faciunt vnam libram, vt dicit Barto. in dicta lege quoties. Idem Socin. consilio vndecimo, columna octaua, in prima consultatione, vericulo circa secundam dubitationem, volumine primo, vbi quod nonaginta sex aurei Senenses faciunt libram. Fely. in cap. conquerente, de officio ordina. & ibi bone apostillat, & Afflict. in constitut. Reg. quicumque in 2. nota. Et haec de libra auri. libra † vero argenti importat decem aureos, secundum Alber. in dicta lege fina. ff. de in ius voca. & Ioan. Fab. in d. S. nos autem, Institut. de Attilia. tuto. Prosper Carauita.

A D D I T I O.

¶ **Libra auri, Adde quod consueuerant veteres, multas indicere librarum auri vel argenti, quae quae idem libra alias pondus appellatur, vt in l. quoniam iudices, C. de appellat. alias itater, vt declarat Bud. libro 4. de affect. & par. eius, de libris argenti loquitur tex. in l. ab executione, & in l. sequent. secundum vnam lectionem. C. quor. appell. non recip. De libris auri, tex. in l. praerogationis. S. fin. ff. de praerogatione. l. illustris & l. eos. C. de modo multar. l. nulli. C. de fun. patr. l. ordinem. C. de consul & non spargen. pec. l. omnes C. de metat. & epidem. l. quor. C. de susceptor vbi videtur estimari libra auri 72. solidis De vera autem estimatione vtriusque, & de varia apud varios estimatione vide Bud. dict. lib. 4. & 5. de affect. & par. eius. Anton. de Augustino, emendat. lib. 2. & Couarr. tract. qui inscribitur veter. collat. numis. in volum. practicar. question. capit. quarta. C. P.**

R I T V S XVII.

Item quod procurator fiscalis sine aduocato fiscali, vel econtra, nihil facere possit.

S V M M A R I U M.

- 1 Procurator fiscali, aliquid sine fiscali aduocati consilio faciens, nunquid teneat? & in nume. 3.
- 2 Statutum, si in ferenda sententia, peritorum consilium requirit, aliter lata non tenet.
- 3 Cum alicuius praesentia solum pro actus solemnitate requiritur, non vt eius consilio reguletur, sufficit eius praesentia, licet contradicat.
- 4 Practica, quando fiscali patronus aliquid sine praesentia procuratoris, facere intendit.
- 5 Procurator fiscali in iure tripliciter reperitur.
- 6 Differentia quae sit inter procuratorem patrimonialium, & fiscalium.
- 7 Regis quaedam bona patrimonialia, quaedam fiscalia.
- 8 Procurator Caesaris quis dicatur, & quare, qui aliquando fiscali etiam dicitur procurator, & num. seq.
- 9 Procuratoris officium, vilissimum, est diuersum, in procuratore Caesaris.
- 10 Diffinitio procuratoris fiscalis, quam etiam fiscalis aduocati confirmemur.
- 11 Archiepiscopi, & Episcopi, an possint in eorum curijs

curijs habere aduocatum & procuratorem fiscalem.

- 12 Episcopum non habere fiscum, cameram vero sic quid interest.
- 13 Fiscum habendi præminencia apud quem resideat.

Not. ex hoc Rit. procuratorem fisci non posse aliquid facere, sine aduocato fiscali, nec e contra. Aduocatum sine procuratore quod etiam ordinatur per alium Rit. & per eadem verba infra Rit. 22. & per prag. Regis Ferdinandi primi. nuper impressam inter prag. Illustrissimi Ducis de Alcala, in prag. 36. * ver. statuentes, in fi. de offi. sacri consilii. Et not. verba Rit. quia dicit nil possit per quæ denegat eisdem potentiam aliter faciendi. Aduerte tamen, quia (vt credo) alter altero diuersimo de eget. nam procurator eget aduocato pro consilii. habendo: aduocatus vero procuratore pro præsentia, effectus est maximus, quia si procurator fisci absque consilii. Aduocati faciat aliquid, non tenet, per ea quæ dicitur Bar. in l. 1. §. sed si plures, vers. 4. quæro dicit statutum, ff. de exercito. & Bal. in rub. C. eod. tit. idem. Bal. in l. 1. C. de indict. vidui tollen. & in l. cum sententiâ, in fi. C. de senten. & Afflict. in constit. Reg. vt vniuersis in 7. nota. † vbi quod si statutum requirat consilii. peritorum in sententiâ, aliter data, non tenet: quod etiâ referendo sequitur Casla. in consuet. Burgu. titu. Des droictz. rub. 4. §. 7. nu. 29. vt etiam in proprijs terminis procuratoris fisci cum aduocato firmat Afflict. licet ista non tangat in consilii. Regn. præfides in 7. nota. Aduocatus vero cum non habeat necesse consilii, petere a procuratore, sed tantum modo eius præsentia egeat, pro solemnitate actus, quia non nisi in eius persona possunt fieri instatiæ, & replicationes causarum, incriminationes scripturarum, & aliorum actuum: cum ipse sit Dominus litium, & causarum, & in eo fundentur iudicia: sat erit si in eius præsentia faciat quæ sunt agenda: licet aliter ipse vellet. † eo quia vbi requiritur præsentia alicuius solum pro solemnitate actus, non vt eius consilii. reguletur: sufficit ipsum esse præsentem licet contra dicat, vt post multa nota. concludit Fel. in C. non potest, col. 4. & 5. extra de re iudi. & referendo sequitur Casla. vbi supra, num. 28. post quem dixit latius in prag. * per excellentem, §. nisi in præsentiam, nu. 22. de senat. consul. Maced. † Hæc tamen procedunt in procuratore quo ad Aduocatum, per ea quæ dixi, sed quo ad iudices licet Casla. loco præ. † Ilega, teneat quod præsentia aduocati, & procuratoris requiritur etiam cum consensu, aliâs actus per eos factus, nõ valeret, vt ibi per eum. tamen putarem distinguendum: quod aut tractatur de his quæ iustitiam cõcernant: vt est inferre torturas, expedire causas, & similia, & tunc licet eorum præsentia requiratur, si fisci, ff. de iure fisci. l. ad fiscum, C. vbi causa fisci. l. 2. C. si aduer. fisci. l. fi. C. de aduoc. fisci constitu. Reg. præfides, & constit. quæstiones omnes vbi Afflict. in 2. not. & per me in d. prag. per excellentem, in prin. nu. 16. & habes tex. in l. 2. C. si aduer. fiscum: tamen non consensus: quia quamuis ipsi vno modo dicant, si iudici non placet, non tenentur eos sequi, sed suo providebit capiti, qui redditurus est rationem villicationis. Aut tractatur de alijs vt puta, de gratia alicui facienda, quæ non dicitur fundari super iustitia mera, vel de creatione nuntiorum, aut seruentium regionum, aut expeditione alicuius commissarij destinandi, & simi. quæ curiosus lector poterit iudicare: & tunc, cum ista debeant fieri in præsentia procuratoris, & aduocati, talisque præsentia nõ requiratur pro solemnitate actus (vt sup. a dixi.) sed vt se opponant, & eorum consensum præsentent (secundum Casla.) teneo, quod præsentia cum consensu & consilii. est necessaria, vt propriè Casla. in istis exemplis loquitur

vt ex eo est videre, & ita seruetur quæ bene notabis, licet autem præfata vera sint, per huc Rit. tamen in practica seruetur, quod aduocatus fisci, etiam procuratore non existente in tribunali, facit actus & instantias necessarias. bene tamen verum est, quod facit eas in persona procuratoris fisci. Admittuntur, & valent: quia fisci priuilegia multa sunt, (& pro dolor) maiora his quæ in iure a Doctor. tanguntur. Et ex his patet quæ nulliter, & inepte vsq; nunc seruatam fuerit, in regia audientia principatus citra quod absente procuratore fiscali, intimantur actus vni seruenti ipsius regie audientie. item cum aliquis ex auditoribus vadit vsi rãdo prouinciam, quia procurator fisci remanet cū iustitiano in tribunali: similiter actus alicui seruenti intimantur. Credo ortum habuit a consilii. i. Reg. præalleg. præfides & consilii. quæstiones omnes: vbi datur potestas præfidi prouinciarum in causa feudi non quaternati instituere vnum procuratorem, sed cum istud hodie non seruetur, quia in qualibet prouincia deputatus est a rege vnus procurator fisci, vt satis notum est, & instituere procuratorem fiscalem spectet ad ipsum regem, vt dicit Afflict. in consilii. Regni inter multas. in 3. nota. per illum tex. nulli dubiũ est, quod actus non tenent, vt etiam firmat Afflict. in d. constit. Reg. præfides. 5. nota in q. simil. nisi secundum eum vellet fisci in sui vtilitatem valere: quod potest, argu. l. non eo minus. C. de procur. ¶ Sed postquam de fisci procuratamur satis opportunum erit, hic ponere tres terminos procuratorum curie qui in iure reperiuntur, & hi sunt † procurator rerum patrimonialium, † procurator rerum fiscalium, & procurator Cæsaris. de primis duobus loquitur Alber. in rub. ff. de offi. procurat. Casla. & Casla. in consuet. Burgund. tit. de confiscationis §. 8. nu. 3. & 4. de vltimo loquitur ille tit. ff. de offic. procurat. Casla. † ponit Barto. in rubri. C. de iure fisci. num. 7. lib. 10. differentia inter duos primos procuratores nascitur ex eo quia in dominio, & potestate Regis quædam bona reperiuntur, quæ patrimonialia appellantur, quædam fiscalia. vt dicit tex. ad literam. in l. 2. §. hoc interdictum, ff. ne quid in loco publici. Luc. de Pen. in l. quicunque, C. de omni agr. de ser. lib. 11. Dec. consil. 88. paucis agam, colum. 2. volum. 1. Ne uia. inter consilii. Brun. consil. 12. num. 26. & Afflict. in d. constit. inter multas. 2. not. vbi late tractat de eis licet hodie secundum eum, in hoc Regno non constituatur nisi vnus procurator fisci regie curie qui habet curam tam de rebus patrimonialibus quam fiscalibus, & verum dicit. † Procurator Cæsaris dicitur ille, qui iudicat causas vertentes inter fiscum, & priuatum, l. ad fiscum, vbi gloss. C. vbi caus. fisci. item inter duos priuatos, cum potest verti interesse fisci, l. si quis, C. eo. titu. siue agat, siue conueniatur secundum gloss. d. l. ad fiscum, in ver. decidat. & Afflict. in allegata consilii. præfides, 5. nota, numero 8. vers. sed iusta. Hic procurator ratione iurisdictionis quam habet dicitur procurator Cæsaris, seu Imperatoris secundum gloss. in l. fi. in ver. procuratoris, C. si aduer. fisc. sed quia iudicat causas spectantes ad fiscum, dicitur etiam procurator fisci secundum glo. ibidem. & Dominum Mari. Frez. de sub. seu. de offi. magni Camera. nume. 2. lib. 1. in cuius locum hodie in regno successit Regia Camera summariæ secundum Frezam, ibidem num. 4. & ante eum Afflict. in præallegata constitu. Præfides, 5. nota, vers. sed iuxta hoc in fi. de isto procuratore Cæsaris dicit Iser. in tit. quæ sint rega, in ver. potestas. nu. 67. † quod licet officium procuratorum, sit vtilissimũ, l. vniuersos, & l. si quis,

A D D I T I O.

- 2 Patrimonialium, Adde quod iste procurator, appellatur, procurator summi rei. in l. fi. C. si propter public. peri. Sit. C. P.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

quis. C. de decurio. lib. x. tñ istud aliter est, quia iurisdictionem habet. l. j. C. de iurisd. om. iud. & iuribus supra allegatis, quod etiã firmat ibidem. Afflic. nu. 45. & licet Iser. ibi loquatur de procuratore Cæsaris, & fisci aduertèdū est, quia pro eodem ponit cum procurator Cæsaris etiã fisci dicatur (vt dixi) nec intelligi potest de procuratore fisci capto altero de primis duob. mo. qñ iurisdictionem non habent; & fundamentum Iser. est sup iurisdictione quã solus procurator Cæsaris habet. Non tñ per hoc solendo dicere, qđ procuratoris fisci officium sit vti dicitur: quia cū Regi inferuiat, id minime verū esset. † Siquis tñ scire velit ipsius procuratoris fisci diffinitionem videat Cassa. in loco supra allegato dicentē quod est vir parum placidus, oibus inuisus, Deo odiosus, parum, aut nihil æquitatis in se habens, pro qua diffinitione facit, quod dicit Bal. in l. exequutorem, C. de execu. rei iudi. & in ritu de feud. marchiz. S. i. vbi qđ fiscus est duræ ceruicis, rigorosus, nunquam vel raro æquus, largū habens stomachū. in Aduocato fisci non ponit diffinitionem Cassa. eo qđ, vt ipse dicit: tunc temporis tale officium exercebat, sed male fecit, quia si bonam conscientiam habebat. * sua diffinitio eidē obesse non poterat, & ideo vñ mihi qđ aduocatus fisci non ponit diffinitionem diffiniri pot quia procurator immo peiori, si reperiiri poterit, cum ipse in tribunali magis disponat, quã procurator, scias tñ quod verum officium Fiscalium de quo dixi supra in Rit. 10. circa fin in se est bonum, necessariū, & sanctum, male vero administratum, est pessimum, superfluum, & diabolicū: adeo quod diffinitiones huiusmodi potius pessimis personis quã officia regunt, quã officiis ipsis competunt, & est ipsa veritas. ¶ * Quæro in hoc Ritu nunquid Archiepiscopi poterunt in eorum curijs habere Aduocatum, & procuratorem fisci? ista q. dependet ab alia q. videlicet vtrum prædicti habeant fiscum vel ne, super qua quidem q. Ana. in cap. excommunicamus colu. 2. extra de hære. dicit, qđ bona clerici delinquentis applicantur fisco Episcopi, quod etiã videtur voluisse Imo. in c. quia diuersitatē, nu. 10. in fi. de concess. præben. dum dicit qđ Episcopus, vel quilibet alius habens iurisdictionem quasi Episcopalem censetur habere fiscū, & idem Fely. in c. irrefragabili. S. cæterum, nu. 11. in fi. de off. ord. inquires, qđ quicquid sit de iure, Episcopi habent fiscum ex generali consuetudine. Bal. vero & Saly. in rub. C. de priu. fisci. lo. de Pla. in rub. C. de iure fisci. nu. 13. li. 10. Alex. ad Bart. in l. j. nu. 12. C. de bon. vacā. li. 10. Bossius in tit. de fisco nu. 8. & Afflic. in prælud. consti. Reg. q. 15. nu. 9. dicunt, qđ solum Ecclesia vniuersalis habet fiscum, non autē Episcopi intelligendo cle. nolentes, de hære. & Glo. in d. c. quia diuersitatem, in ver. præter. vbi fit mentio de fisco Ecclesiz, in Ecclesia vniuersali, nō autem in particulari, quã secundam opin. ego sequor tãquam in iure veriore, vt patet ex his quæ allegant supra dicti Docto. Non obstant allegata in contrarium ex quo improprie loquuntur, & attenda cōmuni obseruantia, vt proprie Imo. & Fely. inquirunt, ex quo vere, & proprie loquendo fiscus est apud Papā, vt Imo. ibid. dicit, & ideo ipsemet in loco præalleg. non dicit, qđ Episcopi habent fiscum, sed qđ cōmuniter obseruatur qđ censetur habere fiscum, & istud quod cōmuniter censentur habere fiscum, ex eo procedit, quia licet vere non habeant fiscū, habent tamen camerā cui applicant poenas, & alia sibi obueniētia, vt dicit Abb. in d. c. quia diuersitatem, nu. 14. in fi. Imo. ibi in nu. 12. & Afflic. in d. q. 15. nu. 9. immo istud habere cameram est de facto, & non de iure, secundum Bal. in auth. bona damnatorum, nu. 11. C. de bon. prosci. & Ang. in auth. vt nulli Iud. S. vt autem, nu. 28. ver. nec obstat. qđ secundum eund. Bal. ibid. qñ condemnāt ad poenam applicandam suæ cameræ deberent applicare cameræ Romanæ, vel secundū Ang. vbi supra, erogare poenas in vñs pios, nisi causa necessitatis subesset applicādi

12. sibi. Et si dicatur † quid interest Episcopum nō habere fiscum, cameram vero sic? respondetur qđ fiscus inter alia quæ ponit Bal. in c. j. versi & no. de allodiis. habet nonnulla priuilegia præsertim tacitæ hypothecæ, secundum eund. Bald. in d. rub. C. de priu. fisci de quo in l. simile. ff. ad municip. quod priuilegium secundum Bal. in d. rub. & Alber. in l. 3. C. in quibus cau. pig. tacitè contraha. & Afflic. in d. q. 15. num. 9. non reperitur iure cautum, qđ sit concessum cameræ Episcopi, & id etiã dici potest de aliis priuilegiis fisco concessis, in 13. tantum † qđ ista præminētia habēdi fiscum proprie non residet, nisi penes Ecclesiam vniuersalem vt patet ex prædictis, penes imperatorem, vt dicit Bal. in d. c. j. num. 10. ver. & no. penes Regem, secundum eūd. Bal. in d. rub. C. de priu. fisci. dum dicit, qđ fiscus est sacus Regis. & plene per Iser. in prologo. constitut. Reg. col. 1. 2. versi. item dicimus Regem, & in constitut. Regni scripticis, & Afflic. in d. q. 6. & insup penes omnes homines, & ciuitates non recognoscētes superiorem secundum Bart. in l. 2. in princ. ff. de iure fisci. Bald. in d. rub. dum dicit, quod fiscus est sacus Reipublicæ. Alex. consi. 31. nu. 4. vol. 1. & Afflic. in d. q. 15. nume. 3. Quare principali q. per nos proposita respondēdo dicas, quod cum prædicti nō habeant fiscum, nec etiam Aduocatum procuratorem vel fiscalem habere debent. Et quæ supra diximus in Episcopis, per omnia sibi locum vendicant in Baronibus terrarum, bene tamē loco procuratoris fisci, Episcopi habent vñ qui vulgariter ab omnibus promotor Curiz appellatur, & Barones alium qui Curiz coadiutor nuncupatur, quæ omnia bene nota, quia vt credo non reperies ita particulariter tractata. Salerni die 24. Aprilis. 1559. Prosper Caraita.

A D D I T I O.

2. Lib. x. Adde, qđ l. vniuersos non facit ad propositum I. vero, si quis procuratorem loquitur de procuratoris facultatum. Nec est verum qđ officium procuratoris in iudicio sit vile, vt latius diximus infra ritu 100. vbi vide omnino. C. P.

R I T V S XVIII.

Tem, quod Aduocatus fisci possit, & valeat aduocare in causis priuatorum, quæ vertuntur in ipsis Curijs, tamen non tangentibus fiscum: nec causas habitibus cum Curia.

S V M M A R I V M.

1. *Posse cum quis se dicat, saluo honore est intelligendum.*
2. *Verbum, posse, ad licitum, & honestum, vt valeat ad actus facultatem referendum.*
3. *Verbum, potest, necessitatis, vel potentia significatiuum.*
4. *Aduocatus fisci, quando, & in quibus causis aduocare possit.*
5. *Aduocatus fisci inter personas generali clausula restituendas, numeratur.*
6. *Procurator, & Aduocatus fisci ad paria iudicantur.*
7. *Auaritia est radix omnium malorum.*
8. *Aduocatus fisci, pro priuatis aduocando non tamen contra fiscum hoc faciet.*

- 9 Defensio à iure naturali permiffa.
 10 Statutū iuri cōmuni aliquid femper addere debet.
 11 Nemo carnem suam odio habuit.

Not. i. hunc modū loquendi postū in illis verbis, Rit. possit, & valeat, hoc loquendi mō pluries vītur Cic. is. n. ad Atti. inquit. & quo animo cōsules ferant hunc, rescribas ad me, quantū potes, & vales, & in Epist. Cū hac exceptione, quantū valea, quantumq; possim. Credo tñ, qđ pro eodē nō ponūtur, sed cū post se dicat qui s: cū pōt saluo fuo honore, & dignitate.

2 l. nepos pculo. ff. de verb. sig. existimo, t qđ cū in simul sint posita ista duo verba: intētio Ritus sit verbū posse referre ad licitū, & honestū, & verbū valeat ad facultatem actus: vt sit sensus, qđ aduocatus fisci valeat ad vocare, in causis hie descriptis, & nō dū valeat quō ad factū, sed ēt possit. i. sibi sit licitum, & honestū, fateor tñ qđ multoties ex cōi vīso loquēdi cōfundunt. & vnū pro alio ponatur. † An tñ & qñ verbum pōt importet necessitatē, vel potentia: vide Bar. in l. Gallus, in prin. nu. 4. ff. de lib. & posth. & in l. j. nu. j. ff. de iniust. test. vbi late. † Secundo nota, qđ aduocatus fisci potest aduocare in causis priuatorū, ēt quæ vertuntur in tribunali vbi officiuū exercet, si tñ tales causæ priuatorū nō tangunt intere sse fisci: nec ēt cām habent cū curia supple annexā, vt est in casu. l. cū vendēte C. vbi cau. fise. quē tex. p hoc allegat Affli. in const. Regni p̄sides. s. not. nu. 8. ver. sed iuxta hoc in n. itē in casu de quo infra di. cā. Rit. s. 8. Dispositio expressā istius Rit. fuit necessaria alias sub p̄hibitione facta supra in Ri. i. i. includeretur Aduocatus fisci, qđ etiā in eo militant rōnes quas ibi posui, & multo magis in eo quā in actuariis, & scribis quos in eo Rit. diximus includi, & profecto in hoc nō video rōnē per p̄dicta, & ēt qđ (vt latis norunt qui nō vīsse nolent.) Aduocatus fisci disponit oīa in tribunali, & actuarij, & scribæ de eo cōtremiscunt pp quod aduocādo in ciuilib' iudiciū in multis claudicaret ob fauorē. Voluit forte Regina Ioanna nō contēta priuilegijs fisci, ēt aduocatū fisci priuilegiare † nā, & alias, videmus, qđ aduocatus fisci numeratur inter plonas q̄ ex clausula generali restituantur. l. inter eos. ff. ex quibus causis mai. Et quod hic dī de aduocato intellige ēt procedere in procuratore fisci tū per rōnem quā diximus. Rit. i. i. † qđ indicatur ad paria cū aduocato. vt in Rit. seq. cum ēt, quia nō reperitur expresse prohibitus per aliquē Ritū. & licet tanquā officialis largo modo capitur, per ea q̄ dixi supra. Rit. 9. possit includi in dispositione Ritū. i. tñ postquā per hunc Rit. habilitatur aduocatus in quo esset maior ratio p̄hibitionis, debet ēt intelligi multo magis habilitatus p̄curator. Tēpore quo fuit conditus iste Ritus bene poterat eius dispositio practitari qm̄ in ciuitate Neapolis non erat tūc ea causarū multitudo q̄ nunc est, hodie nō sic, qm̄ cū causarū criminaliū, & fiscalīū auct' sit numerus ad infinitatē: ad eo qđ vt dixi. supra in Rit. 2. in 4. no. i. sine opus fuit de vno aduocato fiscalī, duos creare: nō possit aduocatus fisci ciuilibus causis priuatorū vacare: & etiā qđ possit: cū plurimū authoritatis habeat hodie tale officiuū. p̄sertim i ciuitate Neapolis, pp honorē, & officij auctoritatē: nō accederet pp aduocationes, ad domos officialiū, & propterea Rit. nō seruat, nec ipsum seruat Dñs Io. Nicolaus Carauita frater me', in prouincijs Prīncipatus citra, & basilicatæ fisci paronus, dixit. tū mihi audiuisse ab Aduocato fiscalī prouinciz capitinatæ, qđ in aliquibus prouincijs seruatur. †

2 Sed Auaritia est radix oīum malorū: mererētur, equi de expelli quæ talia agunt non tāquā illicita cōmittentes, sed qđ pecuniarū ardore deuicti, vilescūt, & regio salua, & beneficio quo cōmodē viuere possūt, reddūt se indignos. Deus scit, si oēs causas protegūt legibus, vel auctoritate officij, quo aliā partē opprimūt. Sed dicet qđ nōne Thomas Gramaticus qui fuit his tēporib. aduocatus fisci, vt ipse dicit cōsi. ciuilib. 4. in fi. aduoca-

uit in causis priuatorum, vt patet in cōsi. ciuilib. 85. vbi se subscribit aduocatus regij fisci, sed huic respōdebo, qđ Grāma. ibi. fecit illud consiliū nō fouēdo partē, sed regij fisci, cū quo litigabāt illi fideiussores, vt patet in prin cōsi 66. qđ fuit factū contra suū cōsiliū. Vnde cum esset cā. p fisco, non est credēdū, qđ runc fecisset, illud cōsiliū ad partiū instantiā, sed fisci. * Hodie Ritus iste correctus est p nouissimas prag. vt patet in prag. 39. S. tā bien. ordenamos, de offic. magistri iusti. per prag. 7. incip. mādām' ēt. S. itē qm̄, eo. ti. & per prag. 6. incip. iō inestabilis. S. itē qm̄, de off. iud. vbi sunt eadē verba. †

† Tertio no. in fi. Ritus, qđ aduocatus fisci aduocandus pro priuatis, non pōt aduocare cōtra fisci, vt hic, & in l. 1. c. de aduocan. fisci, & licet tex. in l. 2. eo. tit. videatur dicere aliter, tamen vt Bal. ibidem dicit, non loquitur in aduocato fiscalī generali, sed in eo qui in vna causā fuit aduocatus fisci, quod potest in alia esse cōtra. D. Aug. Carauita frater meus cum alias loqueretur mecum de hoc Rit. dicebat, quod ipse limitaret istud nor. vbi cunque causa priuatorum quæ est contra fisci esset propria causa ipsius aduocati fiscalis, vel filiorū parentum, vel pupillorum quorum tutelam gereret, p̄ tex. in l. pen. & fina. ff. de postu. vbi hoc dicitur expresse, & pro eius opin. facit, quia si aliter diceretur: sequeretur vnum satis quidem absurdum, & inhumanum, quod aliquando opus esset Aduocatus fisci contra seipsum, contra patrem, aut eius proprium filium aduocare, & fortē in causā capitali, quod quidem nullo pacto esset dicendū † tanquā cōtra naturalem defensionem nobis à iure naturali ordinatā, & permiffam. in l. b. vt vim. b. ff. di iusti. & iur. ego aut arbitror cōtrariā opi.

verito.

A D D I T I O N E S.

- a Malorum. Adde, quod & omnium criminam causa & mater omniumq; flagitiorum radix, principium & finis. S. neq; autē Aur. vt iud. sine quocq; su ffrag. c. qđ rā dix cap. virum & cap. sicut distin. 47. cap. his igitur 23, dist. n. c. cum nullum sit officium tam sanctum tamq; solenne: quod non avaritia comminuerit atq; violare soleat. vt ait Cicero orat. pro P. Quin. ex quo cupiditas turpis laeri vlciscenda est. l. serui. C. ad l. Iul. de adul. imō legitimis ictibus feriēda l. si quis in suo in fine. C. de inof. test. tāquā idolorum seruitus, c. cū omnis i. q. 1. quin potius bellua, quæ fera, immanis atque intoleranda, quo tendit oppida, agros, fana, atq; domos vastas diuinaq; cū humanis pmiscēs neq; mœnibus neq; exercitu sibi obstaculis, quo minus in sua penetreret fama, pudicitia, liberis, patria atq; parentibus cunctos mortales spoliat vt inqt Salust. in coniur. Catill. Imo. aium corpusq; virile effeminat, & ad oēm humilitatē infimatq; sordes ac crudelitātē, hoies descendere cogit. Idē Salust. ad Cæsarem de Rep. ordin. contra quam vide omnino Luc. de penn. in l. professio. C. de muner. patri. & qđ nos copiosissime aduersus eā atulimus dic. tract. de cōmer. magistra. aut verit. aut pmisc. 13. C. P.
- b Vt vim; Adde l. 4. ff. ad leg. aquil. l. j. S. vim vi. ff. de vi & vi ar. l. scientiā. S. qui cū aliter. ff. ad l. aquil. l. sed et partus. S. quæro. ff. de eo quod met. caus. & c. cum oportet cum c. sequen. 3. q. 9. cū vulgaribus, nec solū protuitio ne personæ, sed ēt rerū. l. 3. S. cū igitur. ff. de vi & vi ar. vnde defensiones nec per Imperatorē tolli possunt, clemen. pasto. S. cœterū, de senten. & re iud. Cum nec diabolosi in iudicio esset denegari poterit, vt inquit Abb. in c. cum contingat. nu. 27. de foro comperē. Nec verare reus quēquā potest quin ipsum in causā capira li defendat, etiā qđ resistat, perire festinans, quo minus suppliciuū differatur ob solū interesse humanitatis, cognationeq; inter nos à natura constitutā. Inon tantum. ff. de appella. de qua re, vide omnino, quæ nos latissime scripsimus in tract. Ad arbit. magnæ cur. vica. c. 3. ex nu. 37. vsquē ad finem, & quæ diximus infra ad ritum. 220. C. P.

C

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

veriorē p̄ generalitatē nostrī Ritus dicentis posse ad uocare in causis priuatorum dūmodo non sint contra fiscū. Nec obstant tex. in contrarium allegati qm̄ ij qui de rectē procedunt inspecto iuri cōi, hoc aut̄ inspecto nostro Rit. qui nisi ita intelligatur, nihil vltra ius cōe, operaretur † cū tñ statutū ne alias sit inutile, semper debeat aliquid addere iuri cōi, vt dicit Barto. in l. 3. S. p̄or ait. nu. 15. ver. quæro quid. ff. de dam. infec. & Ab. in consi. 42. nu. 2. in 2. vol. et si ipsum statutū esset odio sum ne alias de nihilo seruiat, vt dicit not. Abb. in ca. pastoralis. in 2. nota. de appella. per illū tex. & per tex. in c. si sententiā. in fine. de senten. excom. in 6. similiter nō obstat absurdum p̄ me supra ponderatū: qm̄ aliud est tractare si Aduocatus fiscī pōt aduocare pro se, & pro parēte & filii contra fiscū, quod quidē per hunc Rit. dico fieri nō posse, aliud est tractare nunquid Aduocat⁹ fiscī qui officii ipsū suscepit, intelligatur suscepisse et contra se, & cōtra parētes, & filios, adeo q̄ cogatur aduocare p̄ fiscō et his casibus, & in hoc dico q̄ cū iste Ritus. hoc non dicat, nec vlla lex ciuilibis, nec aliqua bona ratione possit suaderi, talibus casibus Aduocatus fiscī quēadmodum nō debet esse cōtra fiscū: pari mō nec pro fiscō cōtra seipsum, parētes, & filios: 31 † quia nemo vnquā suā carnē odio habuit iuxta dictū Pau. ad Ephes. c. 5. & Isai. ca. 58. ibi carnē tuā ne despexeris maxime q̄a semper suspectus reputaretur, quod no. Salerni die 27. Aprilis. 1559. Prosper Carauita.

RITVS XIX.

Procurator, & aduocatus fiscī, nec non procurator, & aduocatus pauperum nihil recipiant pro defensione causarum fiscī pupillorum viduarum, & miserabilium personarum, Ipsosq; fiscū, pupillos, viduas, & miserabiles personas rāgentes, sed p̄ causis huiusmodi gratis debeant procurare, & aduocare, ac patrocinari, & pro inde sint contenti gagijs suis.

SUMMARIVM.

- 1 Si aduocatus, & procurator fiscī, eius officio pro quibus personis, & quando fungi debet quod limita, vt l. num. 4. & seq.
- 2 Aduocatus, & procurator fiscī eorum gagijs à Rege contenti esse debent.
- 3 Præmium, actum ex necessitate officij facienti minime debetur.
- 4 Favor pupillorū, ad pupillas etiam extendendus.
- 5 Rex est summus magistratus, & iudex iudicum.
- 6 Iurisdictio penes Regem, est sicut fons vnde fluunt etiam alię.
- 7 Priuilegium concessum viduis, intelligitur de honestis, & pudicis.
- 8 Meretrices nū miserabiles persone censenda sint?
- 9 Appellatione vidua, etiam diues vidua cōinetur.
- 10 Meretrix vidua, viduitatis priuilegium amittit.
- 11 Priuilegia indulta viduis, ac pupillis, an in diuitibus locum habeat.
- 12 Determinatio plura respiciens determinabilia, omnia pariformiter determinabit.
- 13 Merces officio contraria dicitur.

- 14 Labor sine fructu esse non debet.
- 15 Gagia in fiscī aduocato de iure communi erāt sexcentorum.
- 16 Salarium fiscī aduocato quo tempore soluebatur antiquitus.
- 17 Vidua cum pupillis equiparantur, & ipsi & miserabiles persone habent aduocatum, & procuratorem gratis.
- 18 Priuilegia viginti indulta viduis, pupillis, miserabilibusq; personis, & seq.
- 19 Clerici compelluntur ad subeundum tutelam pupillorum & miserabilium.
- 20 Miserabiles persone ad supremam curiam omisso medio appellare possunt.
- 21 Vidua dicenda venit nō solum, qua virum habuit, sed etiam virgo, & que cum viro diuortiu fecit.
- 22 Habens virum viuum, & inutilem, vidua appellanda est.
- 23 Priuilegia miserabilibus personis concessa, si propria culpa in miseria deuerint, eis denegantur.
- 24 Delictum nemini immunitatem præstare debet.
- 25 Virgo volēs agere ciuilit̄ vel criminaliter contra supratore an habeat priuilegium electionis fori.
- 26 Vidua agentis super electione fori, an possit opponi de vita ante inhonestia.
- 27 Probatio qualis sufficiat ad excludendum viduā ab electione fori ratione vitę anterioris inhonestę.

Not. 1. ex hoc Rit. † quod aduocati, & procuratores tam fiscī, quam pauperum, pro defensione causarum fiscī, pupillorum viduarum, & miserabilium personarum non possunt ab eis aliquod salarium recipere. Sed gratis tenentur aduocare, & procurare pro eis. Ratio est quā Rit. ponit in si. ver. quia habent pro hoc salarium à Rege † propter quod eorum gagijs, & stipendiis debent esse contenti pro hoc tex. in l. si quis. S. vtrum. ff. ad Syl. iunctis his quę ibi not. Bar. & Bald. † vbi q̄ præmiū non debetur ei qui actum facit ex necessitate officij non sponte. idē Bal. in l. 2. C. de vpe. libe. Ang. & Alex. in l. nulla macula. C. de delato. lib. 10. & Par. in tracta. Sindi. in ver. præmiū. nu. 4. † Amplia hunc Rit. loquentem de causis pupillorum; procedere etiā in causis pupillarum. l. hæc autem satis. ff. de adoptio. Afflic. in cōstitut. lege præsentis, 2. nota. & pro hoc tex. in l. 1. ff. de verb. signifi. ¶ Secundo, amplia etiam, in causis ecclesiarum, per Rit. 23. item q̄ aduocatus, qd̄ etiam firmat Iser. in d. constit. in fi. & Afflic. 7. not. ver. sed iuxta hoc, nu. 10. dicentes q̄ licet illa const. de ecclesijs nō faciat mentionem, tñ semper obseruatum fuit q̄ aduocatus pauperum et pro ecclesijs teneretur aduocare, & miror q̄ Afflic. non faciat mentionem de d. Rit. 23. cū de eō notitiam habuit & in rub. d. constit. in fin. ipsum citat. Sed.

A D D I T I O.

- 2 Quod præmium, & quod præmium non debeat ei qui ex necessitate sui officij facit, vt familiaris curiæ, voluit etiam iohannes de arnono cautela 97. Consuevit autem quandoque Prorex & collaterale consilium in hoc Regno, quoties nimium multis personis grassantibus, exemplo opus est argumento. l. aut facta. S. fin. ff. de p̄n. pro bono publico atq; pro exterminatione, & extinctione facinorosorum, et familiaris curiæ præmiū polliceri & soluere quod pluries factū fuit. C. P.

a Sed cogitavi qd Afflic. licet ibi alleget illud Rit. tñ allegat in antiq. s in quibus nō debebat adesse verbū de ecclesia, sed qd postea p cōpilatores istōū fuerit hoc additū, eo, qd ex cōi obseruantia ēt ecclesię defendūtur ab aduocato pauperū. ¶ Limita nō procedere. Qñ personę in hoc Ritu cōtēntę, essent Iudęz. vt dicit Afflic. in d. cōst. 3. no. in fi. nu. 5. p. tex. in §. j. auth. de priu. dor. haret. mulie. nō pręsta. ratio est, b qa non sunt mēbrū sanctę Dei catholicę, & Apost. ecclesię. vt et dico infra in Ritu 233. in prin. ¶ Secundo limita non procedere, qñ personę hic descriptę litigēt corā iudice non habere potestātē, & iurisdictionē a Rege, vt est iudex ecclesiasticus, tunc. n. aduoc. & procu. pauperū nō tēnerentur eos defendere gratis, vt dicit Afflic. in cōsti. pręall. 7. not. dicēs, qd Dux Calabria, ita declarauit sibi qñ dedit ei officiu aduocati pauperū, qd noluit acceptare, & ex hoc inferit ipse qd si litigarent corā arbitris nō electis virtute regię prag. odia litiu, & sic ex necessitate, sed ex voluntate in illa lite nō tenerent eos defendere. itē infero ex prędictis quod si litigaret corā aliquo officiali baronis, & peterent ab aduocato, & procu. consiliū, & auxilium tenerentur eis pręstare sine salario qa Barones, & ex cōsequenti eorū officiales dñr hęc iurisdictionē in Rege p multa, q scribit idē Afflic. qñ sint regalia in ver. ptas. in prin. ¶ Et pręterea qa Rex, est summus magistratus. l. 2. vbi gl. ff. de adopr. & iudex iudicū auth. cōsti. q de digni. §. j. & optimus tex. in l. fi. C. de legi adeo quod in eo est ois dignitas, & ois iurisdictionē, vt dicit idē Bal. in c. j. quis dicatur. com. vel marchio. & vt dicit idē Bal. in c. 1. S. ad hęc, de pac. iura. firma. & Bart. de Capua in pro. cons. regni nu. 4. ¶ Iurisdictionē poenes Regem est, sicut apud fontē, a quo fluunt & refluunt oēs iurisdictiones, quę admodū flumina ad mare. ¶ Tertio limita s̄m Afflic. in d. cōst. lege pręsentis. 3. nota. vers. itē intelligo, non pcedere in vidua impudica, & inhonestā, quia priuilegiū qd datur viduis: intelligitur de honestis, & pudicis, allegat p hoc in authen. quib. mod. natu. eff. sui. §. si vero, & firmat Iser. in cōsti. regn. statuiumus vt magnz Bal. in l. his solis. per illū tex. C. de reuoc. don. Luc. de pē. in l. 3. col. 2. de priu. scho. li. 12. & Dida. couuar. in lib. pręct. q. c. 7. in prin. ¶ Et si dicatur, quod ēt meretrices dicuntur miserabiles. vt tenet idē Afflic. in cōst. Regni, oēs nō stri. 2. no. responderi posset ex his quę ibi dicit, qd pp eorum viletatē non meretur legū laqueis innodari. l. q adulteriū. in fi. C. de adult. & refert simpliciter Silu. nup. lib. 6. quō iud. pro cō. nu. 29. ego autē credo contrariū dici posse, & qd etiā vidua impudica, & meretrices includatur quo ad materiā istius Rit. si nō tanquā viduz, saltem tanquā personę miserabiles, eo quia vt Afflic. dicit in d. cont. oēs nostri personę miserabiles sunt. itē quia intentio Regis constituētis aduocatū, & procuratorē istū: est prouidere litigantibus pauperibus: nā aduocatus, & procurator pauperū appellanti: paretq, ex his, quę dicā inferius in 4. limi. in q. an contineantur pupilli, & viduę diuites Vnde cū hoc ita sit, est q aliqua sit meretrix, si tñ litigat, & non habet vn de expēdat pro salario aduocati, & procuratoris nulla tenus iudicio meo dici poterit, q nō includatur: militante in ea ratione, q militat in omni alio paupere, & propterea ēt eadē Rit. dispositione. l. j. vbi per Bart. ff. de fonte. Non obstat, qd priuilegiū datū viduis intelligitur de puicis, ergo &c. qm id procedit quo ad priuilegiū. l. j. C. qñ imper. inter vid. & pupil. & i illis terminis loquitur Iser. in d. contit. statuiumus, & vt idem Iser. dicit in pręalleg. consili. l. pręsentis, differentia est, inter illud priuilegiū, & istud t̄ adeo qd appellatione viduę in terminis. d. l. j. cōtinetur ēt vidua diues: in terminis verō d. cōsti. l. pręsentis. vbi tractatur de aduocato, & procuratore dādo viduis non uenit diues, sed tñ tū pauper, ut dicā inferius, quod ēt firmat Ball. nouel. in tract. dor. parte. 9. in 16. speciali. & Sylu. nuptia. pręalleg. loco. nu. 35. Ratio est, quia priuilegiū istud datur

ratione paupertatis, q non tollitur ob uitę inhonestatē, illud uero in paupertate nō fundatur postqu m ēt diues includitur in eo s̄m Iser. in d. cont. lege pręsentis. quā ibi Afflic. sequitur. in 3. no. in vers. sed aduerte. Bal. nouel. & Sylu. nuptia. in pręalleg. locis. Vel secundo respondetur, q licet nō ueniat vidua meretrix tanquā vidua t̄ quia priuilegiū viduitatis amisit, p. d. iura. & propterea legū laqueis nō meretur innodari. d. l. q adulteriū tñ uenit vt persona pauper, & miserabilis, q cū non habeat facultatē expendendi, non debet sibi denegari facultas se defendēdi in litibus. ¶ Quar to generalit̄ limita hūc Rit. loquentē in viduis, & pupillis, nō procedere si fuerint diuites, vt inquit Inn. in c. signifi. de offic. deleg. & ibi ēt Card. & Imol. Specu. de instr. edi. S. nunc uero aliqua, vers. & scias. el. 2. Iser. quē supra citauimus. in d. cont. l. pręsentis. & ibi Afflic. in 3. nota. Sylu. nuptia. in proxime cita. Io. & Alex. cōf. 221. vol. j. & eodē modo limita. Rit. 23. loquentē de ecclesijs, vt tunc demū teneantur aduocati, & procuratores pauperū eas gratis defendere, cum sunt pauperes, prout iudicantis arbitriū poterit cognoscere cum Rex non ualētibus tantū & pauperibus, vt dixi supra intēdar. puidere, t̄ quia vna determinatio respiciēs plura determinabilia, debet ea pariformiter determinare. Iā hoc iure. ff. de vulg. subst. ¶ Secundo Nota. in fi. Rit. ibi cōtenti gagijs suis, q licet aduocati, & procuratores fisci, & pauperū gratis teneantur aduocare, & pcurare causas ficales, pupillorū, viduarum, ecclesię tñ istud verbū gratis intelligi debet quo ad psonas supra dictas, qa ipse reuera nihil soluūt, nō tñ quo ad regē, qui eis cōstituit gagia, aliās Rit. nō benediceret, dicen do gratis, & postea dicēdo sint cōtenti gagijs, cū deno taret cōtrarietatem: t̄ qa contraria est officio merces. vt inquit tex. in l. 1. ff. manda. Considera tñ, qd nisi hęc uerba de gagijs dixisset: saperet iniustitiā, quia vt inq. 14 tex. in c. charitatem. 2. q. 2. t̄ labor non debet esse sine fructu, nec suis stipendijs quilibet cogitur militare. c. cum ex officij. de pręscrip. qa nemo cogitur de suo facere beneficium, vt pulchre tractat Spec. in tit. de salar. 15 §. sequitur. in prin. vt latius dicā in fi. Rit. 98. t̄ Hęc gagia in aduocato fisci de iure comuni erāt sexcētorum Aureorū, vt inquit tex. in l. per hanc. C. de aduo. diuer. iudic. quā Afflic. allegat in cont. Regn. si quando. 10. nota. & ex cōsequenti s̄m in procuratore trecentorū. In aduocato pauperum nō reperitur, sed tēpore Afflic. erat ducentorum, vt ipse dicit in rubr. d. cōst. l. pręsentis, &c

ADDITIONES.

a Sed cogitavi. Delicata quidē Afflic. reprehēsiō, nec diuinatiua hac defensione diluenda, siquidem oium habere memoriā & penitus in nullo peccare diuinitatis magis quā humanitatis est. l. 2. §. si quid autē in tāta C. de veter. iur. enucl. & dum allegat And. in ead. consili. l. pręsentis. iam allegat ritū, dicit. n. Andr. vt vidim⁹ in vlt. causar. vt adiuuet ecclesiā, pupillos & c. q̄ sunt quodāmodo uerba ri. ex quo patet qd in ritib⁹ antiquis quierant tempore Andree (qui vt est uerior opinio mortuus fuit tēpore Ioannē prim⁹) aduocatus pauperum tenebatur aduocare ēt pro ecclesia &c. Nec poterat Andr. allegare numerū ritū, uidelicet 23. qm eo tempore, ritus non erant hoc modo compositi, pręsentique cōpositio ex magna vicar. cur. ritibus fuit facta per Reginam Ioannam secundam. C. P.

b Ratio est, Adde, qd quāuis Iudęi non sunt membra ecclesię, tñ cōputantur inter oues Christi, creatione gubernatione, & redemptione ex parte Christi, vt inquit Bal. cons. 429. nu. 6. v. parte post Oldrad. cons. 264. nu. 4. De quo uideantur omnino quę nos latissimē scripsimus in allegationib. nostris in causa inter quōsdam Iudęos Regium fiscum magnū admirantium, & pro regem Marchionem Mondesciar. C. P.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

ti, & secundū eius diuisionē, in aduocato fisci cū procuratore factam: in procuratore pauperum debebat esse aureorum centū: hodie aliter, & melius sunt per curiam stipendiari: t̄ soluebatur t̄n aduocato fisci salarium in mediocritate anni hoc est calendis octob. vt dicit rex. in d. l. per hanc, nā secundū glo. ibi apud antiquos anni incipiebant calendis Aprilis, sed speciale erat in aduocato fisci. vt dicit Inno. in c. propter sterilitatem, nu. 3. Hodie officiales habent salariū singulis quatuor mensibus, vt dixi latius in Rit. 9. ¶ Tertio not. q̄ viduz & pupilli æquiparantur in materia istius Ritu. & adde, quod etiā generaliter æquiparātur in privilegiis vt dicit glo. f. i. conf. Regn. Iulii cultoris, per tex. l. j. ad fin. C. de fals. mone. quod sequitur etiam Afflic. in d. conf. in fi. nu. 8. patet etiā ex l. j. C. q̄n imper. inter vid. & pupil. & ex rubr. met. Illius t̄ tu. Et not. ex ordine litterarū, q̄ fiscus præfertur eis. sic etiā habes in d. conf. iusti. ¶ Quarto no. in hoc Rit. vnum priuilegium, q̄ habent viduz pupilli, & miserabiles persone, vt habent aduocatū & procuratorem gratis. Idem habes in d. conf. lege præfenti glo. in l. 1. §. ait pretor, in vers. nō habebunt. ff. de postu. Boe. deci. 328. vol. 2. Guido pap. decif. 561. & didac. c. uuar. in lib. prat. q. c. 6. nu. 4. Secundum est: quia sunt immunes à solutione sportularum iudicium, & actuariorū. vt patet in l. nulli. §. post vniu. veto. ibi, & gratis, & sine vilo dispēdio prædicta gesta conficiantur. C. de epif. & cler. & in d. conf. lege præfenti. nota. per gl. in l. tam dementis. C. de epif. audien. Archi. in c. pauper. 11. q. 3. Mansuer. in prac. titu. de expens. nu. 11. latius Ro. qui generaliter loquitur nedum de sportulis actuaris competentibus verum etiā quibuscunq; notarijs. in l. si vero. §. de viro. ff. solu. mat. Io. Ant. de nig. in cle. de vita, & bone. cler. in 11. priuilegio. nu. 33. Dida. couuar. in loco præalle. & Guid. pap. in d. decif. 561. sed vt bene dicit Rebuf. in comm. cōst. fran. tract. de senten. prouiso. arti. 3. gloss. fin. ver. 8. vofu. 1. hodie Herculi potius claua eriperetur, quā a scribis & Pharisæis acta sine pretio: cum ex eorū vsurpatione triplicatū salarium soleant accipere, & quod eodem nō fieret si iuris acrimonia in eos exerceretur, & ego testor Deum, quod pluries exclamaui contra eos: sed passiones intermedie non faciunt pertransire verū dicum sonū in aures eorum. Tertium est, quia legatū factum eis dicitur ad pias causas: vt inquit Spe. de instr. edi. §. nunc vero aliqua. ver. 63. nu. 62. Quartum, q̄ in dubio iudicandum est pro eis. Sylua nuptia. lib. 6. §. quō iudica. pro cōi nu. 27. Quintū, quia causæ ipsarum debent expediri priuilegiū aliorum. d. constit. Reg. iusti cultoris no. per gl. in c. in primis, in princ. 2. q. 1. & Ro. in repet. l. si vero. §. de viro. col. 10. falle. 25. ff. sol. matr. Sextū, quia in Regno p̄ prag. qui in causa principali, quæ est 2. prag. in tit. de expens. appellans, cōdemnatus in expensis nō auditur in appellatione, nisi eis reffectis, si in causa principali nihil potuit, vel probauit quod t̄n fallit in istis personis. Septimum, quia licet domus vbi fabricatur falsa moneta publicari debeat, t̄n illud non procedit in istis. l. 1. in fi. C. de fal. mon. Octauum priuilegium est electionis fori. l. j. C. q̄n Imp. tam si conueniant alios, vt patet in fi. in Rit. 233. quā si conueniatur: vt dicitur in Rit. 130. & 231. vbi dicam latius. Nonum priuilegium est in c. Reg. vt delatas, per quod permittitur procedi ex officio pro offensa facta istis personis etiā quod non veniat imponenda poena mortis naturalis ciuilis, vel abscissionis membri Decimū priuilegiū habes in fin. in Rit. 200. vbi dixi in 3. nota. Vndecimum priuilegiū est: quia istis personis reus edere teneretur licet regulariter contra. l. j. vbi expresse. Purpura. de eden. & Dec. in c. j. col. 10. de prob. Duodecimū, quia iudex ad earum instantiā etiam post conclusum in causa, p̄t testes interrogare, vt scribit Barb. cōf. 30. col. 3. vol. j. & facit rex. in l. vbi cū que. ff. de interro. act. 179. Decimum tertium, quia clerici compelli possunt earū tutelā subire si miserabiles sunt, licet alias non debeāt

tutores esse, vt dicit Io. Fab. in authen. presbyteros. l. 3. C. de epif. & cle. per tex. in c. peruenit. 86. d. ist. Decimum quartū, quia iudex et non petitus debet suū officium in earum causis impartiri fm Bar. & Alex. in l. 4. §. hoc aut iudicium. ff. de dam. infe. Alb. in l. vni. vt quæ defunt aduoca. & Alex. conf. 12. viso col. 2. vol. j. Decimum quintū, quia causæ earum ad ecclesiā spectat. & corā iudice ecclesiastico tractari possunt ca. significatibus. de offic. deleg. & ca. ex parte. de foro comp. Glo. in c. omnis ætas. 12. quæst. 2. & Are. conf. 102. spectabilis. ¶ Decimum sextū, quia ista personæ possunt omisso medio, appellare ad curiam supremam, vt dicunt Host. & Io. And. in c. si. de iud. Ant. de But. in c. licet. de foro comp. Bertr. in tract. de gabel. per tex. 7. q. 27. & Soc. in reg. 23. appellatio omisso medio fallena. 5. Decimum septimū est, quia clerici religiosi possunt pro eis postulare. c. 2. & si. in c. glo. de post. & Spec. de aduoc. §. j. ver. sic. sed nunquid. Decimum octauum est: quia priuilegia ipsis concessa non reuocantur per clausulā non obstantibus, nisi de eis expressa fiat mētio, vt dicit Cy. in d. l. j. C. q̄n Imp. Rom. in l. si vero. §. de viro. 23. fall. ff. sol. matr. Alex. conf. 123. viso puncto nu. 15. vol. 4. Fel. in c. nōnulli, nu. 19. de rescrip. & Affli. in d. conf. statumimus 7. no. nu. 9. Decimum nonū, quia legata personis miserabilibus relicta censentur ad p̄iam causam, vt dicit Rom. in repet. auth. similiter. C. ad l. falsc. & Alex. conf. 126. in hac hæsitacione, vol. 4. Vigesimum & vltimū priuilegiū est, quia delegatio facta ad earum petitionē, etiam non data negligentia iudicis ordinarij non est nulla: sed habebit effectum post negligentiam licet fecus in alijs c. licet ex suscepto. & c. seq. de foro comp. & late Rebuff. vbi multa de his. in d. tract. de sent. prou. art. 3. gl. fi. vol. j. ¶ Quæro congruenter in hoc Ritū, quæ nā est illa quæ viduā dici potest? tex. in c. vidua. 3. d. dist. & ibi bonæ glo. dicit eam cuius maritus mortuus est sequuta etiā copulā carnali, vt inquit alius tex. in l. presbyteri. §. vidua ead. dist. idq; etiam firmat Luc. de pē. in l. 2. col. fi. C. q̄n, & quibus quarta pars debe. lib. 10. licet d. c. nō alleget. & Afflic. in præalleg. constit. lege præfenti 3. nota. sed quia habemus tex. in l. malum. §. viduam. ff. de verborū sig. ad literā dicētem t̄ quod vidua non solū dicitur, quæ aliquando nupta fuit: sed etiam quæ virū non habuit dici potest, qd̄ etiā virgo, vidua dicitur, & priuilegia viduis concessa, etiam eis competunt hanc opin. tenet Glo. in c. 2. in fi. 87. dist. Are. Cyn. Bar. Oldr. Alber. & Fulgo, qui eā cōmunem dicit in l. vni. C. q̄n Imp. l. ser. quæ sequitur Afflic. ibi q. 8. nu. 20. in cōstit. statumimus, vt magna. Io. Lup. in repe. c. per vestras. 2. no. nu. 12. de dona. inter vir. & vxo. Guid. pap. decif. 566. & Rebuff. in cōmen. constit. franc. de senten. prouiso. artic. 3. gloss. fi. in ver. prouidere, & licet Alci. in d. l. malū. post multa quæ dicit teneat viduā esse illam cuius maritus mortuus est, & qd̄ d. l. malū. ex lata significatione loquitur & ipsum sequatur Dida. Couuar. in lib. pract. q. c. 7. vbi late de hoc tract. non est dubium quod de eorum arg. nulla ratio haberi debet: cū contra casum legis contrariā decisionem velint ponere. Vidua etiam dicitur illa quæ cum viro diuortiu fecit, vt inquit Bertachi. in suo reperto. in vers. vidua dicitur. p. tex. not. in l. vir mulieris. ff. de don. inter vir. & vxo. & licet videatur in contrarium tex. in authen. quō oport. epico. in princ. ver. & neque. attamē rectē cōsiderando ille tex. non vult contrariari. d. l. vir, neq; negat quin ea quæ diuertit, sit vidua. sed q̄ dubitari potuisset, cū de vidua dixisset, an etiam

A D D I T I O.

2 Accipere. Adde q̄ (vt inquit Bonif. in c. statutū. §. notarium de rescrip. in vj.) notarij vt plurimum in exigendo Salario metas rationis excedunt, contra quos & actuarios vide quæ diximus supra ad Ritum 13. verbo sine ministerio. C. P.

Et à viro se iuncta, viduæ appellatione veniret, ad maiorem declarationem, & ad tollendam omnem dubitationem, illud adiecit: & quod etiam quæ a viro uertit, vidua dici debeat, vt viduarum priuilegio gaudeat, † facit quia etiam ea quæ virum habet viuente inuilem, tamen vidua dicitur, vt dicit gloss. reputata sing. quam etiam Bald. ibid. sequitur. in l. fina. C. ad l. Flau. de plagia. And. Barb. in cap. significantibus. col. j. de offic. delega. Alcia. in ca. 1. 4. not. vbi est tex. ad hoc, de prescriptio. & in cap. inter corporalia iuncta Gl. in ver. inuilem, de translatio. epist. Cott. in memoria. in verb. vidua. Berta. Rebuff. & Couuar. in locis præalleg. nam vt dicit gloss. in capi. cor. episcopi 68. dist. & in c. admonere. 33. q. 2. si re priueris, nec nomen habere mereris, & profecto negari non potest, quod quæ a viro diuertit; inuilem virum habet, & re ipsa priuata est. **23** Limita tamen dummodo diuortium ipsum non eius culpa sequutum fuerit: † quia priuilegia miserabilibus personis concessa, si propria culpa in miseriam de uenerunt, denegantur eisdem, vt dicunt Iser. & Afflict. in d. constit. statuumus. 7. not. q. 7. nu. 19. Deci. in c. quæ in ecclesiariis. col. pen. & ibid. Feli. nume 67. de constitut. Berta. & Rebuff. in d. locis, licet Dida. Couuar. in loc. præalleg. aliter sentire videatur: cuius opin. vltra quod est contra communem opin. mihi nullatenus satisfaciunt: † quia clarum est in iure quod delictum nemini debet immunitatem præstare. l. 1. C. vbi sena. vel claris. l. si ab hostibus. ff. solu. mar. & l. relegatorum. S. fina. ff. de interd. & relegat. præfata tam è semper intellige de vidua honeste viuente, alias si inhonestè uiueret: cessaret penitus priuilegia viduis concessa vt dicit Iser. in d. constit. statuumus. Afflict. in consti. lege præfenti 3. not. versu. Feli. in d. c. significantibus. col. pen. Luc. de penn. in l. 3. col. 2. C. de priuile. schol. lib. 12. est tex. optimus in l. his folis. vbi Bald. & Salyc. C. de reuoc. donat. & authen. eisdem C. de secund. nupt. Rebuff. & Couuar. in locis sæpius allegat. id que seruatur in præct. quotidie. **25** **¶** Secundo quæro iuxta prædicta, pone quod virgo aliqua per vim stuprata, vel t accusare stupratorem, aut aliquo modo ciuilitè vel criminaliter litem, vel causam contra aliquos mouere, nunquid habebit priuilegium electionis fori? istam. q. non reperio tactam ab aliquo Doct. quem viderim, attamen videtur dici posse, quod talis mulier non habeat dictum priuilegium per tex. in c. si quis. 15. q. j. & in ca. ille. 32. q. 3. & vtrouique Gloss. vbi quod licet quo ad Deum talis mulier stuprata reputetur virgo si animus non eosensit, vt etiam dicit tex. in cap. ita ne. 32. quæst. 5. & Hippo. in l. 1. S. præterea. num. 17. ff. de quæst. secus tamen, quoad mundum, quia non poterit inter virgines consecrari, quod etiam firmat Bal. in cap. sacris. num. 3. de his quæ in met. ve causa. Alber. in suo Dictionario in versicu. virginum consecratio. Iser. & Afflict. in constit. si quis rapere. 22. quæst. nume. 21. rectius tamen cogitando arbitror intrepide tenendum contrarium, per tex. in l. malum. S. viduam. ff. de verborum significati. vbi quod vidua dicitur nedum ea cuius maritus mortuus est, sed quæ nunquam virum habuit. quod etiam no. Gloss. in cap. 2. 87. dist. & omnes Doct. alleg. in quæst. præceden. ad l. vni. C. quando Imper. ex quo tex. & Doct. alleg. apparet quod virgo priuilegium fori habet vt vidua, & quia sine viro est, non quia ad aureolam virginittatis respectus habeatur, vt apud vnūquemque ex Docto. alleg. in d. l. vni, videri potest. Et quod hoc sit verum considerandum est, quod vere vidua cuius maritus mortuus est, non habet talem aureolam, & tamen gaudet d. priuilegio. Et si dicatur, quod Afflict. in constitutio. statuumus, vt magnæ. quæstio. 8. numero 29. dicit, quod virgo habet hoc priuilegium fori, quia habet aureolam virginittatis, & ideo miratur, quod Docto. inter priuilegia virginittatis non posuerunt istud de priuilegio fori, respondetur quod si

Afflict. posuit illud de aureola virginittatis vt causam finalem, male loquutus est, quia cessante virginittate per vim & violentiam à stupratore illatam, nõ potest negari quia talis mulier sit sine viro, & ideo vidua p. d. l. malum, & consequenter contenta in d. l. vni. sed ego credo posuit vt causam impulsiuam, nam loquitur argumentando à vidua, quæ non habet aureolam, ad virginem quæ ipsam habet. Et hoc stante non est mirandum quod Docto. inter priuilegia virginittatis non posuerunt istud, quia vere causa talis priuilegij in virgine non est virginittas, sed viduitas, quod nõ, quia nouum vt credo. Intelligi tamè potest, quotiescunque per alium quam per stupratorem opponebatur isti mulieri, quod non esset virgo, pura per Baronem petentem remissionem causæ, vel aliū quemcunque, quia si per ipsum stupratorem opponeretur, vltra ea quæ dicta sunt, talis stuprator cuius facto illa amisse virginittatem, nullatenus esset admittendus, quia committens in legem non debet eius priuilegio iuari. p. c. quia frustra. de vlu. c. cum ecclesiasticæ. in fin. de excep. cap. in grauibus. 3. q. 7. cap. an sit. de appell. l. auxilium. in fin. ff. de mino. & l. itaq; Fullo. ff. de sur. & not. Brixii. in suis quæst. q. 81. quæritur vtrum.

26 **¶** Tertio quæro, supra in j. nota. limita. dictum fuit quod vidua inhonesta non gaudet priuilegio electionis fori sibi concessio per l. vni. C. quando Imper. inter vid. & pupill. quid si vidua quæ olim fuit inhonesta, tempore quo agitur de electione fori viuat honeste, nunquid poterit sibi opponi, quod alias inhoneste vixit. Breuiter dicas quod non, quia postrema consuetudo attenditur per l. Mela in fin. principij. ff. de alimè. & ciba. lega. & cõsequenter mulier, q̄ mutata inhonesta vita honeste viuuit, non potest reputari turpis persona. ita Specu. in tit. qui filij sint legi. versic. quid si ipsa pœniter. nume. 16. Albe. in l. si quis à liberis. nume. 18. vers. sed quid si filia. ff. de libe. agnos. Bal. in l. si filiam. in fine. C. de inoff. testam. Alex. in l. j. num. 33. versicu. prædictis etiam, & Rip. ibi. num. 71. versic. fallit. ff. solu. mar. Abb. in cap. quinta vallis. num. 6. de iureiu. Idem Ripa in l. fin. q. 67. num. 223. C. de reuoc. donat. l. as. in l. non licet nu. 2. C. de libe. præte. & Ioan. de amic. cõsi. **27** 91. num. 6. Sufficit tamen illi qui vult excludere viduam ab electione fori propter inhonestam vitam, probare annis vel mensibus præteritis inhonestè vixisse; licet non probet, quod ad præsens ita viuat. quia detempore præterito præsumitur in præsens. per capit. semel, malus. de regulis iuris. in 6. vbi Gloss. & Dyn. vt plene scribit Euerar. in locis leg. loco de tempore ad tempus. Onus vero probandi, quod mutata vita, honeste viuat ad præsens, incumbit ipsi viutæ quæ priuilegio electionis fori vult vt, siue Regio fisco qui causam in suo tribunali vult retinere vigore querelæ viduæ, postquam se fundant super noua vita, quia ei, qui dicit probatio incumbit. l. ei qui. ff. de probatio. & pulchre Gloss. fin. in l. Titia. ff. solu. mari. Salerni die 27. Aprilis. 1559. Prosper Carauita.

R I T V S XX.

¶ Tem quod in huiusmodi causa vsurarum procurator fisci debeat designare, quæ designare debet accusator ex tenore legis libellorum. ff. de accusa. & intra de vsuris alium.

A D D I T I O.

¶ Hunc ritum debet præcedere ritus sequens, quod probatur ex verbo huiusmodi. C. P.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

S V M M A R I V M.

- 1 *Fiscus tenet locum accusatoris.*
- 2 *Quæ sint ea, quæ tenetur accusator designare inquisito.*
- 3 *In crimine vsurarum utrum ex officio, vel ad fisci instantiam procedatur? Et in quibus casibus permittatur.*
- 4 *Practica super solemnitatibus à fisco inquisito designandis.*

NOta. quod procurator fiscalis tenetur designare inquisito de vsuraria prauitate omnes solemnitates, quas ex forma. l. libellorum. ff. de accusatio. tenetur designare is qui accusat. † & sic fiscus, qui tenet locum accusatoris ad eadem tenetur; ad quæ accusator est obligatus, ut dicit Bart. in l. ex lege. §. si publico. nu. 2. ver. quæro vtrū. ff. de adul. & pulchre habetur in constitu. Reg. ij. qui, circa fi. & ibi per Afflic 13. no. qui in id distinguit post Abb. in cap. fin. de purg. canon. & exceptuat inscriptionem ad pœnam tallionis ad quam Bart. etiam dicit fiscum non teneri, sed hodie non cadit dubium; cum sit sublata per constit. pœnam calumniæ, vbi etiam Afflic. dicit in 3. not. & dicam infra in Rit. 299. † Quæ nã ea sint, ad quæ tenetur accusator habes. in d. l. libellorum. & per Gandi. qualiter fiat accusatio. num. 3. cum seq. & ex hoc sequitur, quod ad fisci instantiam procedi potest in crimine vsurarum; † & sic ex officio, quod verum est vigore istius Rit. cuius tempore seruabatur dispositio const. Reg. vsurariorum, per quam ordinatur procedi in hoc crimine tanquam publico ex officio, & nemine accusante. Hodie per dispositionem capitu. Regn. vt delatas, non possit ex officio procedi, quia cum non veniat imponenda nisi pœna publicationis bonorum, vt dicitur d. const. tit. non potest per curiam nemine accusante procedi, per d. ca. q̄ solum permittit ex officio inquiri vbi venit imponenda pœna mortis naturalis, ciuilibus, vel abscissionis membri, aut vbi offenditur viduæ pupilli, vel ecclesiasticæ p̄sonæ. Sed quia per v. prag. Caroli quinti Impe. incip. Vsurarum etiam voraginem. sub tit. de vsura. est statutum: q̄ dicta const. obseruetur in vsurariis manifestis, ordinando, q̄ tales vsurarij non valeant. vti beneficio pralleg. c. etiam hodie est dare casum in quo ad fisci instantiam procedi potest in hoc crimine nemine accusante, & in eo casu teneretur per hunc Rit. procurator fiscalis ad designandum solemnitates prædictas. ¶ Iuxta prædicta, quæro quo nam modo fiscus designabit illas solemnitates, nunquid dando libellum? Gand. in loc. pralleg. num. 6. dicit quod hodie communiter per Italiam obseruatur, quod non dantur libelli per accusatores, sed tantum querelæ, quæ scribuntur in libro, & verum dicit, nam aliquando datur querela quæ scribitur in libro querelarum quem librum tenent omnes curiæ, aliquando etiam libellus prout cuique melius videtur, & ideo non videtur q̄ procurator fiscalis debeat dare libellum: ad quem nec etiam accusator cogitur, minime etiam videtur quod debeat exponere querelam, tum quia Rit. iste non dicit hoc, sed tantum quod designet ea quæ designaret accusator, tum etiam quia communis curiarum omnium obseruantia se habet q̄ fiscus non exponit querelam in alijs maioribus casibus sed tantum proceditur ad informationem eo instante, & dicitur eo instante, & non scribitur aliter instantia, quia semper dicitur instare pro causis fiscalibus. Ideo dici potest quod procurator fisci designabit eã in rub. informationis dicens, hæc est quædam inquisitio, quæ fit ex mero officio curiæ contra talem de eo, & super eo, videlicet,

quod de anno tali, & mense, Regnante & cę. manifestam, & notoriam vsuram commiserit, cum tali, & sic apponendo omnia quæ dicuntur in d. l. libellorum, q̄ etiam firmat Bart. in d. l. ex lege. §. si publico. q. 3. num. 13. ff. de adul. dicens quod nedum istę solemnitates apponi debent: verum etiam, & consuetudo obseruat ponere conclusionem in requisitione, vt patet ex eo. Item, & secundo, dici potest quod procurator fiscalis designet ea quando dat capitula inquisito, & in j. c. dicit. in primis inquirendum est contra talem qualiter de anno & c. & sic designando, solemnitates, ex quo postea de talibus capitulis datur copia inquisito, (vt quotidie obseruatur,) Tu autem dum fueris iudex obserua, vt placet, nam ex quo omnes abstinere à commisione vsurariæ prauitatis manifestæ, cū eas faciant satis occulte, & sic, non vidi hucusque processum ex officio de vsuraria prauitate, & propterea non possum tibi dicere altero de prædictis modis fuisse practicum. Verum quia ille modus dicitur in processu, hæc est quædam inquisitio, non obseruatur generaliter, mihi plus placet q̄ solemnitates ponantur in primo cap. Salerni die 27. Aprilis. 1559. Prosper Caraita.

R I T V S XXI.

RITUS XXI. Item quod procurator curiæ possit causam vsurarum a prosequi, & ad prosecutionem publicationis bonorum, secundum formam constit. nullo alio crimine in iudicio præcedente.

A D D I T I O.

2 Hic ritus debet præcedere ritum præcedentem. C. P.

S V M M A R I V M.

- 1 *Accusatore desistente ante, vel post sententiam, pendente appellatione, num ex officio ad vltiora in causa sit procedendum.*
- 2 *Dictum doctoris, secundum eius allegata, intelligendum.*
- 3 *Pœna sequi debet delicto conformis.*
- 4 *Usurę quare prohibentur.*
- 5 *Usurę de iure ciuili prohibita non reperiuntur.*
- 6 *Usurarum pœna de iure canonico quæ. & nu. sequ.*
- 7 *Iudex ecclesiasticus in crimine vsurario, an possit ex officio procedere?*
- 8 *In crimine vsurario procurator, an interuenire possit?*
- 9 *Usurarum crimen ardua causa dicitur, requirit q̄ speciale mandatum.*
- 10 *Accusatore mortuo, perit instantia contra accusatum, & num. seq.*
- 11 *Accusato mortuo ante sententiam, num talem causam fiscus prosequi poterit?*
- 12 *Accusato mortuo, nunquid accusator ad prosecutionem acusatorem cogi possit?*
- 13 *Usurarum causa pendente, curia num in principio causę procedere possit ad descriptionem, & inuentarium bonorum mobilium?*

Quoniam

Quoniam in precedenti Rit. dictū fuerat qualiter procurator fiscalis tenetur designare ad quæ tenetur accusator ex forma libellorum. ff. de accus. præsupponendo propterea q̄ ad fisci instantiam, ex officio procedi potest in crimine vsurarum (vt ibi dixi) possetque euenire, & dubitari nunquid si ad instantiam & querelam accusatoris processum fuisset, qui postmodum ab accusatione desistisset, pcurator fisci posset causam ipsam prosequi, merito Ritus iste hanc dubitationem tollendo, dicit q̄ procurator curię potest eam prosequi, & ad perfectionem publicationis bonorum iuxta formā constit. Regni vsurariorum, etiam q̄ in iudicio nullū aliud crimen præcedat, idest etiam q̄ non sit de aliis diffamatus ipse inquisitus, vel nullo alio crimine præcedente, idest etiam q̄ non appareat q̄ reus colluserit cum accusatore desistente, vt volēbat Iser, quę statim citabo, sed primum verius, quia secundū hoc, iste Rit. contineret casum specialem, solū q̄ accusator desisterit: cum tñ generaliter loquatur, vt in si. dicam in j. q. Ante hunc Rit. dubitatum fuit de hoc per Iser. in d. constit. vsurariorum circa fi. & ibid. per eum, conciliatum, q̄ quod accusatore desistēte ante sententiam, vel post appellationem pendente, non posset ex officio ad vltiora in causa procedi, per l. qui cū natu. maior. s. accusasse. ff. de bon. liber. nisi per fraudē & collusio nē fuisset ab accusatione recessum per l. 2. C. de abostio, quod etiā refert, & sequitur Per. Follerius, in fragmen. post præf. Rit. de vsuris, nu. 55 comprobans optimatione, vt ibi per eum, & licet dicat Afflict. aliter voluisse, profectō saluari potest, vt loquatur in terminis in quibus loquitur Iser. quem allegat, scilicet q̄ per fraudem fuisse recessum, cum clarum sit, q̄ dictum Doctoris debet intelligi secundū eā quę allegat, vt dicit Bar. in l. non solum. s. si liberationis. nu. 7. ff. de libera legat. in l. j. s. si proponatur. ff. si quis omis. caus. testa. & in l. cum quidam, circa med. ff. de his quibus vt indig. Rom. conf. 76. col. fi. & conf. 1. co. fi. & Alex. conf. 22. col. 3. volum. 4. Accedat quā Iser. (alioquin more suo obfusis, & difficilis) ibid. facillimē locutus, ipsumque in casu tam claro Afflict. non intellexisse non arbitror sic facillē tenendū, dicit tamen Per. Follerius ibidem quod non obstante hoc Ritū, seruatur, quod quando accipiebat querelam de vsura, facebat dari sibi licentiam ab accusante procedendi in causa eo absente, non citato, & desistente, iuxta eā q̄ dicit Afflict. in constituto grandis q. 6. nu. 28. circa fi. vbi id esse de consuetudine Italiae asserit, sed stantē hoc Ritū de quo etiam ipse facit mentionem, talis cautela potius erat superflua, quam necessaria, nec hodie video eam seruari, immo accusatore desistēte in quacunq; parte iudicij, fisco instante, ad vltiora proceditur iuxta istius Ritus dispositionem, inuenio tamen annis ab hinc viginti sex, (fortē ad tollēdam omnem dubitationem) fuisse interpositum hoc decretum à sacro Regio Consilio, quod quare à quā pluribus scio inauditum, ad communem legentium vtilitatē, de verbo ad verbum infero. Die 23. Septemb. 1533. Neap. in cā & appellatione Stephani Sparani pictōris accusati de crimine vsurarię prauitatis, cum regio fisco, Decreto ipsius sacri Regij consilij prouisum est, ex quo accusator de vsurarię prauitate proposuerit accusationem suam, tunc fiscus possit etiam prosequi dictam accusationem ordinariē accusatore insistente, vel desistente in quacunq; parte iudicij tam ante litem contestatam, quam post hoc suam, & cetera. Antonellus Falangonus secretarius. ¶ No. ubi publicationis bonorum, quod in crimine vsurarum tam per constitutio. Reg. vsurariorum, quam per hunc Rit. imponitur poena publicationis bonorum omnium, vt constit. illa dicit, & profectō nulla melior poena puniri poterant vsurarij quā ista, tū quia, de hoc crimine ex auidia, & cupiditatis fomite puniuntur in eo in quo de-

3 linquunt, † & poena fit delicto conformis iuxta. l. si fugitiui. C. de seru. fugi. Tū etiam, quia, cū semper auidius egeat, nullam aliā poenam magis timuisset, quam priuationis omnium bonorum, vt dicit Maran. in pract. 4 parte 6. in ver. inquisitio. nu. 116. in nouis. † Ratio autē quare vsurę prohibeantur: est illa quam ponit Inn. in rub. de vsu. Hostie. in c. 2. Abb. in c. j. eod. tit. & Bald. in 2. reb. C. eo. ne earum dulcedine, deseratur agrorū cura. cum maius lucrum proueniret ex foenore, quam ex studio agriculturę, vt etiam post ipsos scribit Catell. Cotta in memor. in versicu. vsurę. loj. col. 4. licet de iure ciuili † ex cōmuni omnium sententia, non reperiatur prohibet. l. eos. C. de vsu. & Gl. & Bart. in l. j. C. de sum. Trinit. col. 3. Deci. conf. 170. Matthesi. sing. 49. no. ¶ omnes vsurarij Cotta in proximē citato loco col. fi. 6 & Maran. nu. 108. † quę tamen poena sit imposita de iure can. habetur in c. q. 2. in omnibus, vbi Abb. de vsu. 7 Afflict. d. constit. 15. no. † Sed an possit iudex ecclesiasticus aliam pecuniariam imponere, & ex officio procedere? Corn. conf. 19. volu. 3. late de hoc dicit, q̄ sic, & licet Deci. d. conf. 170. aliter sentiat, vide Maran. in loco præallegat. num. 111. cum sequen. vbi plenissimē disputat, & cū Corn. concludit, & ex eo q̄ poena vsurę est bonorum, & sic pecuniaria † sequitur secundū gl. d. constit. in vers. omnibus q̄ potest in causa ipsa interuenire procurator per iura quę allegat, & sequitur 9 Afflict. ibi. nu. 37. dicens t̄ q̄ cum sit de omnibus bonis, reputatur causa ardua. † patet ex constituto. profequentes, & propterea requiretur speciale mandatū argum. l. non solum. s. si. ff. de procura. firmat Alex. in l. cum rem pecuniariam. C. de procura. & Fely. in c. qm. § 1. de offic. deleg. ¶ Quæro quid si accusator non desistat, sed moritur: nunquid fiscus poterit causā vsurarum prosequi: Rit. iste generaliter loquitur, q̄ procurator fiscalis potest causam prosequi, nec restringit se ad aliquem casum, qm̄ accusator desistit, vel mortuus est, propterea virtute dicti decreti, datur fisco potestas ordinariē prosequendi causam vsurarię, ex quo profecta est accusatio, siue isistat, sine desistat, quasi dicere eo ipso q̄ exposita est querela, fiscus prosequitur causam ordinariē, non habito respectu, q̄ accusator prosequatur, vel ne, Confirmatur ex iis quę dicit Bart. in l. libellorum. s. si. num. 6. vers. sed quæro ff. de accus. 10 † vbi q̄ licet accusatore mortuo, pereat instantia cōtra accusatum, vt dicit rex. cum gl. in l. fin. C. si reus vel accus. mort. sue. tamen illud pcedit quo ad hæreses, vel alios qui vellent causam prosequi, cum eis sit permissum de nouo agere, & principaliter per se, vt dicitur in d. s. fin. & in l. accusatore defuncto. ff. de public. iudic. non tñ quo ad iudicem cui permissum esse debet causam perficere, postquā de ea sibi innotuit, quia habet tanquā super notorio procedere, super quo nullū dubium quod iudex potest sine accusatore procedere. l. ea quidem. C. de accu. Specul. plene in tit. de not. Bar. in l. 2. s. si publico. nu. 17. versic. vltimo scias ff. de adalte. Afflic. decis. 176. & Gramma. decis. 31. nu. 7. & idē Afflict. pulchre in constit. regni legum asperitatem. 4. no. ver. vltimo quæritur. nu. 12. in si. quam Bart. opin. firmat expresse Bald. in dicta lege finali, & in l. fin. versicu. in tex. nume. secundo. C. de abolitio. pro qua idem Barto. in leg. inter accusatorem. in fin. ver. ff. de publ. iudic. & Afflict. in constitutio. Reg. grandis. q. 6. ver. sed quid si fiscus. num. 28. vbi idē tenet licet videatur loqui solum in casibus in quibus ex officio proce-

A D D I T I O.

2 Dulcedinem vsurarum appellauit Vlpian. iure consul. in l. prætor ait. s. si fraudator ver. Si verò pass. ff. quæ in fraud. creditor. C. P.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani.

procedi potest, sed (vt ex prædictis patet) esto, quod in crimine vsurarum regulariter nõ procedatur ex officio vt dixi in Rit. præceden. tamẽ per dispositionem præsonis Ri. & præalleg. decreti, ac etiam quia iudici de causa innotuit, tanquam super notorio, potest pcedere, & causam prosequi. ¶ Secundo quæro quid conuerso, mortuo accusato ante sententiam, nunquid poterit fiscus eandem causam prosequi, in l. ex iudiciorum. ff. de pub. iud. dicit quod pœna ademptionis bonorum non alias danda sit aduersus hæredes, quam si condemnatio fuerit secuta, & ideo cum mortẽ accusati iudicium perimatur l. in senatus. §. si propter. ff. ad Turpil. l. si. C. si reus vel accu. mort. fue. & l. defuncto. ff. de pub. iud. non est dubium, quod fiscus causam ipsam contra hæredes prosequi non potest licet fallat in casibus expressis, in d. l. ex iudiciorum, & ibi per glo. no. in ver. maiestatis, in quibus pro adẽptione bonorum, etiam si cõtra defunctum nihil actũ sit; contra hæredes agi potest; Et ex hoc sequitur quod male sentit Afflict. in constitutio. vsurariorum, versic. 12 sed quæro, num. 37. ¶ dũ dicit quod mortuo accusato potest cogi accusator prosequi accusationem: p doct. Bar. in d. l. in senatus. §. si propter mortem, vbi tex. & Bar. loquuntur in criminalibus, quæ per mortem non tolluntur de quibus supra dixi, videtur. n. ex hoc sentire Afflict. qd crimen vsurarum per mortẽ nõ tollatur a ratione ademptionis bonorum; cum istud in iure nõ sit cautũ: ex quo sunt certũ & expressi illi casus in quibus publicantur bona: & statutum est quod etiã post mortem procedatur, inter quos non reperitur crimen vsuræ: nec reperiri potest, quia in eo crimine imponi pœnam publicacionis bonorum, est ius nouum intro ductum per d. constit. vsurariorum, vt glo. ibi dicit. Quid aut iuris sit accusato mortuo post sententiam appellacione tamen pendente, vide Gl. not in d. l. ex iudiciorum. vbi distinguit, & bene. ¶ Tertio quæro nunquid pendente causa vsurarum, possit curia procedere in principio causæ ad descriptionem, & inuentariũ bonorum mobilium, ne fiat fraus fisco: tex. in l. facultas. C. de iure fisci. lib. 10 facit quod non. Luc. de pen. ibi col. j. late hoc examinat: & licet alias viderit iudices Magnæ Curie sensisse pro parte negatiua: tñ ipse ibidem per multa iura, & rationes tenet quod sic potest Ifer. quem allegat in c. j. vers. condemnatorum. nu. 49. vers. vnde qñ, quæ sint rega. idem Bart. qui generaliter in omnicrimine loquitur in l. post contractum. in fin. nu. 19 vers. sed quæro. ff. de don. & Afflict. in const. Reg. grandis utilitas. 7. no. vers. item quæro nu. 17. nõ obstat l. facultas, quia secundum Bar. in d. l. post contractum loquitur de descriptione ad finem cognoscendi quod esset principis non autem ad finem sciendi tantũ quantitatem, & annotandi. adeo quod vltra descriptionẽ volebat ibi confiscare, vt Luc. ibi dicit col. 2. c. 1. cã medium ver. ad hanc legem: & cum hac descriptione, & inuentario intelligitur etiam sequeltratio secundum Bar. in d. l. post contractum, & Luc. in d. l. facultas col. 4. vers. sed an bona; & ita seruatur; & pluries seruauit in ciuitate Salerni, cum essem iudex: & factõ inuentario bona ibidem remanent, verum consignantur. alicui q se obligat exhibere, & restituere. Salerni die 27. Aprilis. 1559. Prosper Carauita.

A D D I T I O.

3 Adẽptione bonorum. Adde quod pro opinione Afflict. satis ad stipulatur quod inquit Vlpian. in l. in heredem. ff. de calumniator. vbi constitutum esse dicit turpia lucra hæredibus quoque extorqueri debere, & si quid aliud scelere quæsitum est. Idemque respondit Paul. in l. si quis cum falso. ff. ad leg. Cor. de fals. Cum non debeat quis scelere alieno ditari l. vna C. ex delict. defunctor. & c. & l. quod diximus. ff. quod met. causas. & c. t. videanturque omnino dicta per nos

in allegacionibus pro hæredibus Pompei de mazza. ra Sulmonensis inquisiti, & condemnati de vsuraria prauitate mortuique pendente appellacione. C. P.

R I T V S XXII.

Item procurator sine aduocato fisci, vel econtra nihil potest.

Dixi de hoc Rit. supra Rit. 17. vbi est idem de verbo ad verbum: ibi te remitto.

R I T V S XXIII.

Item quod aduocatus pauperum contra Curiam, & contra omnes, & pro omnibus quos ipse vult, aduocare possit, exceptis causis ecclesiarum, viduarum, pupillarum, & miserabilium personarum, quibus necessario, & gratis aduocare teneatur, & debeat.

S V M M A R I V M.

- 1 Aduocatus pauperum etiam stipendiatus, quare pro alijs etiam accepta pecunia, impetrata venia, postulabit.
- 2 Aduocatus pauperum in magna curia sedet in Rota cum iudicibus per horam.
- 3 Ordo scripturae in iure attenditur. Ecclesia ceteris personis praefertur, etiam fisco. ibidem.
- 4 Ecclesia aequiparatur minoribus; in rebus minoris fungitur. Et etiam pius locus.
- 5 Argumentum a minoribus ad piã causam valet.
- 6 Mora, fauore minorum, sine interpellacione, re ipsa contrahitur.
- 7 Sententia lata, contra litigantem minorem in iudicio, & ecclesiam sine superioris venia, an valeat?
- 8 Minori lasso ex facto administratorũ succurrendũ.
- 9 Instantia causarum contra minores, statuto tempore perimuntur.
- 10 Sententia lata contra minorem indefensum non valet.
- 11 Pupillus si cum vidua, vel alia miserabili persona litigat, Aduocatus pauperum quem defendere debet: & qua ratione.
- 12 Occupantis melior est conditio.

NOta ex hoc Rit. quod aduocatus pauperum potest pecunia recepta, aduocare in omnibus causis priuatorum tam cõtra prauos, quam contra curiam exceptis personis in Ritu descriptis, quibus aduocare debet gratis & sine salario ratio inducendi huc Rit. potuit esse, quia dubitari potuisset, q postquam aduocatus pauperum est stipendiatus a curia, non debet se in causis particularium intromittere: tanto magis, quia in Ritu 19. dictũ erat quod contentus sit suis gagijs, & ideo ad tollendam hanc dubitationem, voluit Regina Ioan. quod in hoc Ritu sibi daretur particularis licetia: non obstat, quod

quod salarium habeat à Curia; quia sic placuit, & etiã quia salarium aduocati pauperum non est adeo magnum vt ex eo possit remotus ab alijs negocijs, commode viuere. Nec obft. Rit. decimus nonus; quia illa verba referuntur quo ad personas miserabiles, quarum respectu debet esse contentus suis gagijs, & nihil recipere. Seruatur iste Rit. quia aduocatus & procurator pauperum causas aliorum quam miserabilium personarum agunt, & defendunt; & quando aduocatus ipse est homo frugi, eloquens, & doctus habet multas causas, eo magis, quia in magna curia quando iudices sedent in Rota hora causarum, sedet cum eis pro vna hora: & sibi datur prima hora pro causis pauperum quæ finita exit à tribunali, & tractantur aliæ causæ & propter aditum facilem quem habet intrandi, & exitu di, multi sunt qui concurrunt ad ipsam; vidi ego plures, & expertus loquor.

¶ Secundo no, ibi ecclesiarum, viduarum: quod inter personas miserabiles præfertur ecclesia; † sumpro argumento ab ordine scripturæ, seu literæ, qui in iure autè dicitur, l. hæredes, §. si. ff. ad Treb. Bal. in l. si duas. in prin. per illum tex. ff. de excus. tuto. Gugli. Benedic. in repe. c. Raynutius, in ver. testamentum. lo. 2. nu. 28. de reita. & late per me in tract. de ordine §. 7. in princ. & pro hoc Rit. habes conf. Reg. iusti cultoris versi. causas: vbi etiam præponit ecclesiam nedum personis miserabilibus, verum etiam & fisco. ¶ Tertio no. ibi ecclesiarum pupillorum, &c. quod ecclesia æquiparatur minoribus in materia istius Rit. vt sicut isti priuilegiantur aduocato sine salario eodem modo, & ipsa ratio est: quia ecclesia fungitur iure minoris c. 1. & c. audius de in integ. rest. & Matth. sing. 44 & vt dicit Bart. in l. pupillorum, in princ. ff. de rebus eorum. & Affl. de cil. 390. æquiparatur minori, & ne dum ecclesia, sed etiam locus l. orphanotofos in princ. vbi Bal. not. C. de epis. & cler. & clem. quia contingit, vbi no. Imo, de religio. domib. † in tantum quod à minoribus adpiam causam validum est argumentum, vt patet ex Glof. in l. 3. C. quando ex fact. tuto. & in l. respublica. C. ex quibus cau. maio. & Nico. Euera, in loco leg. loc. 133. † Ex hoc sequitur quod sicut fauore minorum motrahitur re ipsa absque interpellatione l. in minorum. C. in quibus caus. in integ. restit. non est necess. eodem modo, & fauore ecclesiarum, vt dicit Bal. in auth. hoc amplius, col. 2. C. de fideicom. Rom. singu. 117. tu habes, & plene Alexan. in l. quod te. col. 4. ff. si. cer. pe. † Item sicut sententia pro procuratore minoris contra legem constituto, aut pro ipso minore pro se in iud. litigante valet: licet contra ipsum non valeat. l. non equum. C. de procurat. eodem modo valebit pro ecclesia litigante sine consensu superioris licet contra eam esset nulla; vt satis pulchre firmat Ioan. And. Abbas, & Imo, in cap. causam. lo. 1. de iud. Alex. & Iaf. in d. l. non eo minus Imo, in l. quæ situm, in Gl. 1. ff. de re iud. † & sicuti minoris latio ex facto administratorum, succurritur, l. si. C. si tuto. vel curat. inter. eodem modo & ecclesiarum, vt dicit Hostien. in tit. de in integ. restit. §. in quibus. Et nedum in fauorabilibus, & his quæ faciunt pro eis: verum etiam & in his quæ tendunt contra eos æquiparantur, vt no. concludit Euera, loco proxime citato. versi. † item tertio, vbi ex hoc dicitur quod sicut instantiarum causarum tempore statuto perimuntur contra minores, l. pro perandum, §. si. & ibi Bald. C. de iudic. non obstante, l. si. C. in quibus cau. in integ. restit. non est necess. quæ intelligitur in præscriptione extraiudiciali eodem modo perimitur instantia causæ ecclesiarum dicto tempore, vt dicunt Saly. & Alex. in d. §. si. & Card. in clemen. vni. quæstio. 10. de in integ. restit. Et adde quod omnia priuilegia quæ supra dixi Rit. 19. in 4. no. competere minoribus, & miserabilibus personis: competunt per prædicta etiam ecclesiarum, (& vt videre poteris) omnes qui ponunt dicta priuilegia, nominant etiam ecclesiam. Limita tamen hanc regulam, & æqui

parationem ecclesiarum cum minoribus non procedere secundum Matthesi d. sing. 44. no. quod ecclesiarum, in casu. l. cum minorem, iuncta Glof. C. si aduer. rem iudic. & l. 10. contra pupillum l. acta. & l. si ff. de re iud. † vbi sententia lata contra minorem in defensum non habentem curatorem, vel habentem, & recusantem defendere, non valet, intelligendo in prima instantia, secus in secunda, vt dicit Bar. in l. alienam, C. de procurat. & ibi etiam Bald. per l. præses, C. quomodo, & quando iudex, & Alex. late in d. l. contra pupillum. nu. 6. & tamè lata contra ecclesiam in defensum habentem prælatum, valet. c. prout. & c. si. de dol. & contu. licet si rector caereret, esset nulla. per c. si. extra ne se. vac. Aduerte insuper, & satis no. secundum Gabrielem, Saray, in Apostill. d. sing. 44. Matthesi, quod licet regulariter, æquiparentur ecclesiarum, & minores (vt ex prædictis patet) tamè inter eorum administratores, hoc est, inter prælatum, & tutorem magna est in multis casibus differentia, quos quia ipse satis pulchre ponit, non refero, sed cū tibi opus fuerint, vide per eum.

¶ Quarto in hoc Rit. pone quod pupillus litigat cum vidua, vel cum alia persona ex descriptis in hoc Rit. quid facient aduocatus & procurator pauperum, poterit ne vnum contra alium miserabilem defendere, & si poterit, quæ defendet ex. in l. qui habet. ff. de tute. dicitur quod quotiescunque concurrunt duæ causæ, & tractatur de aliquo indiuisibili, vt Bald. ibi. illum tex. intelligit, præfertur cautia naturalis accidentali, ex quo Affl. in const. Reg. statuimus q. 12. inter, quod licet per illam constit. & l. C. quando imper. inter. vid. & pupill. vidua, & pupillus sint priuilegiati, tamen quotiescunque concurrunt in simul pupillus cum alia persona miserabili, puta vidua præferetur pupillus qui habet priuilegium naturale ratione ætatis: vidua, quæ ex accidenti priuilegiatur. Et ideo ex prædictis videtur dici posse quod aduocatus, & procurator pauperum poterunt vnã partem defendere, eam tamè quæ priuilegiatur naturaliter, non accidentaliter; quia eo in casu præfertur alteri, quæ in tali concursu non censetur priuilegiata; nec habetur in consideratione cum tractetur de patrocinio quod est indiuisibile, & si præstatur vni; non potest diuidi, & præstari alteri. verum quando istud cessaret, & litigantes essent æqualiter priuilegiati: esset maius dubium, & licet dici posset, quod dicit Affl. in d. const. statuimus q. 2. nu. 14. vers. tene ergo; vbi, quod in hoc casu priuilegiatus non vitetur contra priuilegiatum, sed priuilegia cõfunduntur, & obseruatur illud quod statuit ius cõmune, pro quo est Rit. inf. 227. item si pupillus, & propterea quod debeat defendere illum qui eos præuenit: † vt melior sit conditio occupantis iuxta ius commune in l. si seruum §. sequitur. in si. ff. de verb. obl. siue §. si duobus, ff. de publicia, in rem actio. & in l. pari causa, ff. de reg. iu. vel si simul acceperint potius actori, quam reo cū sit de respiciendis litis ordinationem, iuxta l. de die. vbi Bart. ff. qui satisda cog. & Dec. in l. fauorabiliores. nu. 4. ff. de reg. iur. & Cagno. nu. 5. Mihi videretur in hoc casu aliter dicendum, & quod aduocatus, & procurator debent ab vtraque abstinere, ratio est quia pro defensione vnus istorum est iam stipendiatus à Rege: cū ratione cõkursus, ignoratur quis potius præferendus: non est æquum vnum contra alterum defendere, potius quam alium. Salerni die 28. Aprilis, 1519. Prosper Carauita.

A D D I T I O.

2 Ad Trebell. Adde tex. in l. 2. §. prius, ff. de vulg. & pup. sub. ibi & non conuertere ordinem scripturæ: quod autem ordo scripturæ non attendatur vide text. in l. nec enim, ff. de solu. l. si finita, §. si plures cum glossa, ff. de dam. infec. l. cum pater, §. fidei suæ, ff. de legat. 2. C. P. R. I.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

R I T V S XXIII.

Tem quod magistri actorum debeant annotare in quintero deputato, & scribere omnia acta quæ fiunt in Curia per dies, & facere quinteros omnium

bannorum, & tertiariarum & etiam compositionum dictæ Curia, & ipsos quinteros conseruare in cassone cõmuni in dicta Curia pro tempore existente, & ad id deputato, siue deputando.

S V M M A R I V M.

- 1 *Actuarij in Regno ad quæ teneantur circa annotationem actorum.*
- 2 *Tertiaria quid sit.*

Per hunc Rit. tenentur ꝑ actuarij annotare in quintero deputato omnia acta quæ singulis diebus fieri contingunt, quod quidem intellige de actis, quæ scribi solent, & annotari in quinteris de quibus dicam statim, non autem de actis respicientibus processus carum quæ in curia agitantur, quia ille in suis processibus scribuntur (vt quisque nouit.) Sed quia acta occurrentia poterant esse ad diuersa, puta procuraciones, obligationes, vel prouentus scribendi, ne aliquis crederet, quod hæc omnia essent scribenda in vno quintero, & sic insimul confundi, subiungit Rit. dicens & facere quinteros, omnium bannitorum &c vt sic quod supra dixerat de annotatione omnium actorum faciendâ in quintero deputato, intelligatur de quintero respiciente acta scribenda, vt sic quilibet quinterus deputatus ꝑ obligationibus, reciperet obligationem, & quinterus ꝑ procuracionum contineret procuracionem, & sic de singulis. Rit. iste seruatur, nam actuarij omnes in omni curia faciunt librum, seu quinterum contumaciũ, & hi duo sunt, alter ciuiliũ, & alter criminalium. Banna etiam, quæ ab ipsa magna curia emanant registrantur, etiam in libro inferni, vt videre potes ex prag. filiorum amil. * incip. per excellentem de Sen. Conf. Maced quæ per modum banni, seu edicti fuit emanata per ipsam Curiam, nam in calce ipsius, est annotatum in inferno. 23. liber tertiariarum, vt Rit. mandat, non conficitur. Est autem ꝑ tertiaria de qua hic dicitur. tertia pars bonorum mobilium qua punitur contumax in causa criminali, & ciuili iuxta formam consti. Reg. Grandis utilitas, & constit. Reg. poenam nouem vnciarum ac Rit. Magnæ Curia 123. Item seruatur dicta Curia in citatione, & 218. Item seruatur ipsa Curia ab eo tempore licet ex communi stylo curiarũ, q̄ a contumacibus ciuilibus talis poena tertiæ partis non exigatur vt dicit Maran. in pract. parte 6 membro 2. num. 8. sed alia minor vt tibi latius dixi in pragma. relatione. quæstio. 1. de ord. iudic. & inf in Rit. 13; ratio non obseruantur esse potest, quia ex libro contumacium habetur effectus, quot enim sunt contumaces tot tertiariæ spectat ad fiscum. Liber compositionum vt Rit. dicit similiter fit ab omnibus, & appellatur liber prouentuum. Item (vt dixi) fit liber obligationum, vbi etiam annotantur fideiussiones, fit liber procuracionum, liber accusationum, seu querelarum, liber inquisitorũ, & liber carceratorum: qui omnes conseruantur in Magna Curia, in vna Camera quæ communiter appellatur archiuus, & ista camera successit in locum cassoni communis, de quo hic dicitur, tunc temporis forte erant pauca negocia, hodie sunt innumerabilia, & merito, nec duo cassoni sufficerent (vt vtar verbis barba-

ris istius Rit. & vulgaribus) nam vulgari modo dicimus vn cassone, & est arca magna, miror equidem de conditoribus istius Rit. qui obseruantias tanti tribunalis, & successiue totius Regni tam barbarè tam que inconcinne dictauerint. Salerni, die 28. Aprilis. 1559. Prosper Carauita,

R I T V S XXV.

Tem quod magistri actorũ nihil in pecunia, seu alijs rebus recipere audeant à quocunque pro actis scribendis, & faciendis in dicta Curia excepto pro copia scripturarum & exceptis fideiussionibus, comparitionibus, l. teris, & scripturis sententiarum, nec non cassaturis præsentationibus literarum; & tunc sic (& pro vt iura volunt, & permittunt) extitit laudabiliter obseruatum, vt supra.

S V M M A R I V M.

- 1 *Pecunia verbum stricte, large, & largissime sumitur, & in specie de vno quoque modo.*
- 2 *Rei appellatio latior est, quam pecunia.*
- 3 *Pecuniæ appellatione quid contineatur.*
- 4 *Communis vsus loquendi omni constitutioni præualere debet.*
- 5 *Dictio, prout, ponitur limitatiue, & conditionaliter.*
- 6 *Dictio, si, de sua natura quid importet.*

Pecuniæ ꝑ verbum stricte, largius & largissime capi potest, vt dicit glo. in l. recepticia. in ver. pecuniæ. C. de constitu. pec. & ibi eam sequitur Bar. stricte, pro pecunia numerata, l. 1. C. de prob. & in l. de emp. vend. s. item pretium. largius, pro his quæ pondere, numero & mensurave constant. l. 2. s. item mutuũ iuncta ibi Gl. ff. si cert. pet. & realis scriptura. ff. de leg. largissime, pro omnibus, quæ in patrimonio constitunt. l. p. cunię verbum. & l. pecuniæ appellatione, ff. de verb. signi. & no. Bart. in l. cogi. num. 1. ff. ad Trebell. ne ergo prohibita actuarijs receptione pecuniæ dubium fieret de interpretatione, & quæ pecuniæ prohibita intelligeretur, voluit Rit. iste ad tollendam omnem dubitationem ꝑ prohibitionem pecuniæ subiungere aliud verbum dicendo, seu alijs rebus, ꝑ quia rei appellatio est latior, quam pecuniæ * & etiam ea quæ extra patrimonium nostrum sunt, continent, licet pecuniæ solum ad ea quæ in patrimonio extant referantur. l. rei appellatio. ff. de ver. signi. & propterea causas, & iura continet vt inquit tex. in l. rei appellatione ff. de verb. signi. si ꝑ tamen effemus in dubio, & quereretur, quid pecuniæ appellatione veniat, vide Bart. in d. l. talis scriptura. num. 2. vbi plene distinguit super hoc, dicit tamen quod ea distinctio de iure procedit, licet attento communi vsu loquendi, forte non procederet, cum pecuniæ appellatione communiter intelligatur de pecunia numerata, & ꝑ talis communis vsus loquendi præualet omni constitutioni, l. Labeo, ff. de supellect. & l. librorum, s. quæ tamen cassius, ff. de leg. 3. & hæc pecunia numerata dicitur esse de his rebus, quæ seruando, seruari non possunt vt dicit Bar. in l. 1. s. fuit quæsitũ. nu. 3 ff. ad Trebell. quod dicit probari, quia alienari potest, auth. nouissimè; C. de administ. tut. & quamuis dici possit contrarium;

eo quia per sensum videmus q̄ seruari potest, & seruatur, tamen dicitur non posse seruari, vt afferat vtilitatem, secundum propriū vsum, ad quē destinata est, ¶ Not. ergo primo, ex hoc Rit. q̄ actuarij non possunt recipere pecuniam, vel aliam quamcunq; rem pro actis per eos faciendis, præterquam in casibus in tex. de scriptis & in eis id tantam exigere q̄ iura volunt, & obseruatum extitit laudabiliter, & idem ferè ad literā ordinat regia prag. Regis Ferdinandi quæ incipit * suscepi, prag. 5. §. item cum notarij. sub titu. de actua. Rit. iste non seruatur, sed tam in magna curia, quā in regis audientis, extat quædam ordinatio, quam paucā appellamus, in qua enumerantur acta quibus licitum est actuarijs pecuniam exigere, & etiā taxatur quantitas p̄ quolibet actu (vt poteris ex ea latius inspicere) quia nouiter impressa est inter prag. Illustrissimi Ducis de Alcalá in * prag. 38. incip. item diciamo de offi. magistri iusti, in alijs etiam curijs extant particulares pandectæ, & pro vt in vna quaque terra solitū fuit exigi, ibi taxatur, Sed quorsum hæc, cum nec etiā pandectæ (res quidem saris turpis) seruentur hodie p̄ actuarios, surs qui de foris veniunt, puniunt officiales, actuarios autē quos intus habent, non suspēdunt, sed tit. ille, ff. quod quisque iuris, terret ipsos. ¶ Secundo no. ibi prout, q̄ licet per hunc Ritum enumerentur casus in quibus licitum est actuarijs recipere solutionem, tamen si in aliquibus ex eis consuetudine, vel de iure, non est solitum, vel debitum solui, licet reperiantur enumerata, inter casus præmissos, non possunt actuarii pro eis aliquid recipere, & hoc propter aduerbium, pro vt, cuius propria significatio, est vt ponatur conditionaliter, & limitatiue quando non exprimitur certum quid in dispositione, vbi reperitur vt dicit Bar. in l. edicta. nu. 29. C. de eden. Oldr. cōf. 144. vlt. priuilegio. Ang. in l. si locus, ff. de acqu. poss. Alex. cōf. 3. in princ. vol. 2. & melius quam alibi apud Fel. in c. 2. nu. 11. ver. aliquando, de rescrip. & pro hoc quæ no. per Bar. in l. si sic, §. j. nu. 4. ff. de leg. 1. & in l. legauit. ff. de libera. leg. de quo dixi etiam supra Rit. 9. in 6. no. Quod tanto fortius procedit in hoc Rit. in quo vltra hoc aduerbium, prout, extat etiam dictio si f̄ quæ regulariter de sui natura ponitur in vim conditionis, l. 1. §. si quis, ff. de verb. oblig. & l. cum ad partes, ff. de reb. cred. licet quandoque ponatur superuacue, l. si Titio, ff. quando dies lega. sed quandoque distinctiue proquamuis, l. 2. C. de cond. insti. quandoque pro quia, L. quicertorum, ff. de hæc. inst. quandoque denunciatiue l. in conditione, §. hoc scriptum, ff. de condi. & demon. aliquando motiue. l. mutuo, §. sub conditione, ff. de turo. quandoque modificatiue, l. si decem, ff. de verb. obl. & aliquando negatiue, vt in plal. 161. si introibunt in requiem meam. ¶ Tertio Not. ibi pro scripturis sententiarum, q̄ pro scripturis sententiarum licitum est actuarijs exigere (provt iura permittunt) & extitit laudabiliter obseruatum, & licet infra in Rit. 311. contrarium ad literam disponatur, tamen, vt ex Afflic. colligitur in constit. Regni causas alias. 8. nota. num. 9. ille Ritus videtur concedi in priuilegium Neapolitanis, nam, & idem Afflic. in constit. Reg. pro scripturis nu. 2. allegando hunc Ritum, dicit licitum esse actuarijs exigere (pro vt extitit laudabiliter obseruatum) in tantum quod in alijs hominibus quam Neapolitanis, iuxta istius Rit. dispositionem, actuarii possunt exigere quod iustum est pro scriptura sententiarum, sed per d. prag. Regis Ferdinandi mandatur seruari cap. Regni. item statuimus q̄ sine in Magna Curia, vbi generaliter ista exactio p̄ scriptura sententiarum prohibetur actuarijs, & idem in alia eiusdem Regis Ferdinandi ordinatione nuper impressa inter dictas prag. Illustris, Ducis de Alcalá in * prag. 25. incip. magnæ Ritum. sub titu. de off. sacri cōf. sed quid nūc seruetur: vide quæ dicam in d. Rit. 3. 1. ¶ Quarto No. ibi laudabiliter obseruatum, q̄ iste Rit.

facit contra actuarios, qui allegant solitum, nam per hunc tex. non datur eis licentia exigendi iuxta omne solitum, sed secundum solitum laudabile, Salerni die 28. Aprilis 1559. Prosper Carauita.

RITVS XXVI.

Tem quod habeant dicti magistri actorum, & teneantur ponere omnes scripturas, & processus in dicta Curia, & in ipsa curia tenere, & conseruare in dicto cassono communi (vt supra) ad hoc vt absentia alicuius ipsorum partibus quæ rantur, & copiam ipsorum actorum quærentibus, & volentibus præiudicare non habeat, & propter alias iustas, & rationabiles causas.

SUMMARIVM.

- 1 Acta curiæ quare in publico archiuo conseruanda de iure municipali.
- 2 Male autem contrarium statuitur de iure communi.
- 3 Actuario absente à curia quo casu alius actuario presens possit supplere agenda in causa.

Nota ex hoc Rit. quod omnes scripturæ, & processus debent conseruari in ipso tribunali in cassono communi. de quo: & quid hodie sit: diximus supra Rit. 24. ¶ Ratio istius Rit. multiplex esse potest, vt patet in eo. Prima ne absentia alicuius ex actuarijs præiudicet partibus quærentibus acta, scripturas, & processus. Secunda, non exprimitur, sed ea haud dubia est: ne data licentia actuarijs conseruandi scripturas, in earum domibus præbeatur occasio occultandi processus, & falsificandi acta. ¶ Tertia quam ponit tex. in auth. de defenso. ciui. in prin. in vers. si vero quædam, ne pereant acta temporum cursu, vel tali modo inueniantur, quoniam la fide fiat digna, seruatur in magna Curia dispositio istius Rit. at in regia aud. principatus citra, & basilicæ nequaquam & actuarii tenent acta, & processus in eorum domibus scio quid audio, & officiales pariter, est male factum: seruari debet hic Rit. quia malitius occurrit, & signa ipsum, quia quotidie poterit euenire, & his diebus euenit de quodam capitaneo qui voluit omnes processus deferri in eius domo in aliqua camera sub duabus clauibus altera per ipsum tenenda, & altera per actuarium: de quo cum esset strepitus: quia actuarium cōquereretur dixi per hunc Rit. q̄ non fouebat iustitiam; & ille capitaneus optime faciebat per hunc Ritum, qui prohibet conseruari processus penes Actuarios, & per alium Rit. infra 96. vbi dicam & ideo Afflic. in constit. Reg. magistri cameraarii. 12. not. in fi. dicit, q̄ isti actuarii multum vsurpauerunt præsertim circa processuum cōseruationem, qui penes eos stare non debet. ¶ Licet autem supra dixerim, q̄ in Regia audientia principatus citra actuarii tenent processus in eorum domibus, hodie secus est propter prag. 4. §. quanto al secundo. de empr. & vend. ¶ Hæc t̄ vera in Regno: sed de iure communi Doct. omnes concludunt, q̄ debent stare penes actuarium per tex. c. quoniam contra vers. & omnia de probat. vt dicit Imo. Abb. & Fely. in c. cum bonæ, in 1. no. eod. tit. de prob. & spec. in tit. de teste. §. publicatis. nu. 1. & licet à iure communi non facile sit recedendum: tamq̄ videtur

Domini Prosperi Caraita Ebolltani.

videtur mihi, q̄ d. c. quoniam contra eorum opin. non probat: quia loquitur inter actuarium, & partem litigantem: quo casu dicit q̄ originalia non debent dari partibus: sed apud scribentem remanere, quid autem debeat post modum de his agere actuarium in domo tenere, an in loco curiæ conseruare? non dicit: & ideo non teneo cum eis * Sed cum d. i. ex. in auth. de defenso. in princ. vers. si vero quædam, & in § & iudicare. in vers. præcepta, ubi ordinatur in archiuo scripturas reponi. consuetudo tamen vniuscuiusque Curie esset seruanda: vt dicit Bar. in authen. offeratur, nu. 4. & ibi etiam Pau. de Cast. de lit. contest.

* ¶ Secundo ¶ Not. ibi ad hoc vt absentia alicuius q̄ si abest vnus actuarium à Curia alius qui presens est suppleat agēda in causa. Intelligi tamen q̄ faciat de mandato iudicis, non autem actuarij absentis, aut auctoritate propria vt dicit Bal. in l. Imperator. nu. 7. ver. sed nunquid. ff. de sta. ho. ratio est secundum eum quate mere priuata auctoritate vsurpatur q̄ publica auctoritate conceditur: idē Ala. ad Bar. in l. 1. super litera, d. in vers. committere. ff. de offic. consu. Fely. in c. quoniam contra. 2. not. nu. 4. de proba. & Apostill. ad Bal. in l. 1. in litera, m. super ver. potest alius deputari, C. de sportu. & adde q̄ prædicta procedunt nedum absente actuario verum etiam si alio modo esset impeditus. secundum Bal. in d. l. 1. ver. quid ergo. C. de sportu. & cessante absentia aut alio impedimento, actuarium qui incepit processum ipse debet perficere vsq; in fi. secundum Bar. & Bal. in eadem l. 1. de sportu. Bart. in l. cum sententiam. C. de sen. & Bald. in l. 1. nume. 11. q. 17. de offic. consu. & si alius scriba vel actuarium sine mandato vt supra dictum fuit scriberet, eius scriptura fidē non faceret secundum Bald. ibid. & plene Fely. in loco præleg. Bene seruantur hæc in Magna curia Vic. & alijs Tribunalibus Ciuitatis Neap. male vero in Regijs Audiencijs prouinciarum: & ideo nuper in Regia Audiencia principatus Citra me instante fuit factus ordo actuarij vt qui incepit causam & processum perficiat, & alius sine mandato non se intromittat. Salerni die 28. Aprilis. 1559. Prosper Caraita.

R I T V S XXVII.

Item quod magistri actorū debeant interesse in dicta curia, siue ad minus vnus ipsorum continuo permanere, & interesse, & ab ipsa curia non discedere, licentia à dicto locum tenente non petita.

S V M M A R I V M.

1 *Actuarij circa assistentiam in curia & discessum ab ea quomodo olim, & nunc se habebant in Regno.*

Nota q̄ omnes ¶ actuarij, vel saltim vnus ex eis tenetur continuo esse in Curia vbi adest Dominus Regens ipsius Magnæ Curie. Optime seruatur hodie iste Rit. in magna curia; & actuarij eorumque scribæ continuo assistunt in tribunali, diebus tamen non feriatis. Et inde non discedunt donec iudices non discesserint: vt etiam alias prouisum, & ordinatum extitit per Illustris. Don Perrum de Toledo huius Regni Viceregem in anno 1532. & per magnam Curiam in anno 1554. vt patet ex nouissimis prag. nuper editis per Illustris. Dominum Ducem de Alcalá huius Regni Viceregem in reformationibus Magnæ Curie prag. 15. Si item che similmen

te. & s. sequen. de officio magist. iusti. sed lucrum cogit actuarios, non obseruantia Ritus, & præfatarum ordinationum. Illud tamē q̄ hic dicitur q̄ actuarij nō discedāt absque licentia Domini Regentis non seruatur: sed iudicibus recedentibus, etiam ipsi recedunt: vt patet ex dictis nouissimis prag. Credoq; id fieri ob multitudinem eorum ne Dominum Regentem in causis audiendis iam lassum tot licentiis fastidiant. Qua tamen hora teneantur actuarii accedere ad tribunal: vide quæ dixi supra in Rit. 12. in fi. Qualiter autem intelligatur verbum continuo in Ritu positū, vide plenē quæ dixi supra in Rit. 15. Salerni, die 29. Aprilis 1559. Prosper Caraita.

R I T V S XXVIII.

Item quod teneantur dicti magistri actorum notificare iudicibus omnes illos qui fuerunt per dictam Curiam banniti, & condemnati; & nō comparuerunt eodem sero purgaturi eorum

contumaciam: necnon ipso die facere mandatum exequutum, secundum q̄ merita causæ exigunt, & requirunt de illis videlicet qui non comparuerunt, & purgauerunt fore contumaciam prædictam, si & prout hactenus in ipsa Curia extitit laudabiliter obseruatum.

S V M M A R I V M.

- 1 *Contumaces vsque ad quam horam possint comparere.*
- 2 *Error actuatorum expedientium executoriales contra citatos contumaces eadem die.*

Magna cur. vicariæ obseruat. ¶ & consequenter omnes alia Curie, q̄ citati per eas, & reputati contumaces possunt eadē die vsque ad primum somnum comparere coram Regente, seu capitaneo, aut coram iudicibus ipsius, vel actuario, vt sic non remaneant condemnati: & poenam contumaciæ effugiant; vt dicit Rit. 93. in fi. vbi dixi in 3. not. & Rit. item seruatur ipsa cur. q̄ si aliquis inf. 206. verum, quia actuarij poterant postmodū aliquo recepto, scribere comparuisse aliquem coram eis, qui reuera nō comparuerat; ad eiusmodi fraudes euitandas, ordinat iste Rit. q̄ teneantur notificare iudicibus bannitos, & condemnatos qui eodem sero nō comparuerunt, quod tam en intelligi debet die sequēti post diem contumaciæ, non autem eodem mer die, eo quia cum possint condemnati comparere vsq; ad primum somnum, sciri verē non possunt non comparere. Rit. iste nō seruatur: & vtinam seruaretur: quoniam tot fraudes non committerentur per actuarios. ¶ Scias tamen q̄ nouiter ad euitandum fraudes actuatorum correctus est Rit. 206. quatenus coram actuario permittebat comparitionem faciendam de sero vt ibi dixi, & hoc per prag. 13. de officio magist. iusti. ¶ Not. ibi, necnon ipso die, q̄ intelligendo hunc Rit. (vt proxime dixi) de die sequenti: post contumaciam, tenentur Actuarii die sequenti expedire mandata exequutiuā, vel prouisiones ad instantiam actorum (prout merita causæ requirunt, & obseruatum extitit) eadē enim die qua contumaces reputati sunt aliqui, non debent aliquas prouisiones facere, quum esse poterit quod

quod de sero compareant (vt dictum est) & donec terminus comparandi durat, exequi aliquid non potest; quod not. contra t̄ actuarios qui eadem die qua accusatur instrumentum contra aliquem, expediunt literas executoriales, nam male faciunt, & quæ in eis expenderunt, repetere possunt, & rei etiam contra quos expeditæ sunt: si aliquod damnum senserint: poterunt contra eos agere sine dubio. Salerni die 28. Aprilis 1559. Prosper Carauita.

R I T V S XXIX.

Item q̄ teneantur fiscales facta, aut data eis denunciatione per quemcunq; denunciatores facere citationem contra denunciatum registrari, facere in quaterno locum tenentis. & in ultimo peremptorio citationum prædictarum facere interrogatoria, seu capita consueta, & nõ permiti labi terminos consuetos.

S V M M A R I U M,

- 1 Per solam denunciationem non potest quis citari,
- 2 Practica citandi, habita prius informatione, vnde sumpta.
- 3 Cause contra carceratos citissima hodie expediuntur, in eorum autem fauorem nunquam.
- 4 Interloquutoria quid sit.
- 5 Forma interloquutoriarum, seu capitulorum remissive.

Not. ex hoc Rit. q̄ fiscales tenenter facta denunciatione de aliquo delicto, expediri facere citationem ad informandum, contra denunciatum, intelligi capta prius informatione, & ea visa per iudicem, vt dicitur in prag. nouel. Caro. v. prag. 2. incip. quoniam tit. de citationibus. vt refert Pet. Foll. in pract. in ver. vel eos verbaliter citari faciat. num. 1. alias esset satis absurdum; t̄ q̄ per solam denunciationem posset quis citari, & condemnari, quia non nisi informatione præcedente, cognosci & procedi potest, c. Deus omnipotens, s. fi. in prin. 2. q. 1. & c. qualiter & quando. lo 2. ibi videbo vtrum, & ibi veruatem diligenti perscrutari. de accusa no. Bar. in l. 1. s. item illud, ff. ad Sylla. & l. fi. nu. 2. ff. de quæstio. Ang. in tract. maleficiorum in ver. fama publica. vers. 12. tu iudex. Brun. in tract. de indi. q. fi. in prin. Hipp. in pract. s. principium. nu. 5. vers. & istud. & Pet. Foll. in loco præalleg. in prin. & laius in vers. capiat informationem. nu. 4. cum seq. & satis pulchre Guliel. benedi. in repet. c. Raynutius. in ver. mortuo itaq; testatore. lo 1. nu. 158. de testa. t̄ vbi dicit hanc pract. citandi habitã prius informatione, captam ex l. 2. iuncta glo. interlineari, C. de exhiben. re. & l. fi. eo. tit. vbi etiam Sal. & tradit not. Boer. in consuet. bituri. de iuris d. omn. iudi. s. 13. in vers. item parla costume, Quod autem dicitur de fiscalibus, non intelligas de aduocato & procuratore qui in alijs occupantur, licet etiam de hoc curam habeant: sed intellige de duobus scribis fiscalibus, qui hoc tempore erant in Magna Curia iuxta disposit. Rit. secundum, de quibus etiam habetur in prag. ma. volumus tit. de actuarijs: quamuis hodie (vt omnes notant) multi sunt scribæ fiscales in magna Curia. ¶ Secundo no. ibi, & ipsam denunciationem etiam, q̄

post quam factæ sunt denunciationes: debent registrari in quinterno locum tenentis Magnæ Cur. & de hoc tenentur ipsi scribæ curam habere. Hodie non seruatur, quia Regens Magnæ Curia non tenet quinternum pro hoc, & est causa, vt nonnullæ occupentur, nam multi scribæ recipiunt denunciations, easq; in vno folio annotant, & postmodum pro vno carleno tradunt igni. Illud tamen quod super hoc seruatur, est q̄ iste denunciations scribuntur in libro querelarum, & hodie modus iste denficiandi parum seruatur: nam vt plurimum exponunt querelas, & non denunciations

¶ Tertio no. ibi & in ultimo peremptorio, q̄ scribæ fiscales debent diligenter attendere quando est vltimū peremptorium citationum criminalium: ad hoc vt nõ comparentes fiant contumaces, & condemnentur ad poenam (vt fieri solet) in mandato contentam; & alio quatenus iuris, vt per pulchre docet Pet. Foll. in pract. in vers. accusentur contumaciæ nu. 1. & vt comparentibus possint eo die dari capitula, seruatur primum in diminute, & in eo vigilant semper, secundum vero minime, & inquisiti, quando comparent carcerantur; & post modum labuntur menses (& vti nam non anni) priusquam examinetur: capitula verò de quibus Rit. dicit: dantur post eorum examen: quando lis cõtestatur. t̄ adeo q̄ causæ in concernentibus fauorem carceratorum serere immortales redduntur: & in his quæ contra sunt; quam ocysime dilabuntur, Aduerte ad hunc Rit. quia alia litera cuiusdã alterius Rit. quem habeo cum constituit. Regni, dicit facere interloquutorias non interrogatoria, vt hic dicit. ¶ Interloquutoria appellatur illud decretum, quod fit in vltimo peremptorio citationum: quando citatus non comparet in quod dicitur, & vocato dicto tali, quia nemo cõparuit pro eo, sicut reputatus contumax, & condemnatus ad penam, & c. vt dixi, vt sensus sit prout iam dixi in princip. istius no. q̄ scribæ faciant fieri in vltimo peremptorio istas interloquutorias contra vocatos, non comparentes, seu capitula pro his qui forte comparent: t̄ de quibus, & eorum forma non te tædeat, lector clarissime videre Fol. in dicta pract. in vers. dentur capitula, quoniam satis plene loquitur & ita hunc Ritum intelligendo, dictio, seu, ponitur diuersificatiue, & augmentatiue, iuxta tex. l. si quis ita. ff. de libera. legat. vt dixi in Rit. 11, & istud mihi magis placet intelligendo autem interrogatoria ponitur expositiue, vt denotet identitatem, prout aliquando sic poni solet. secundum Bal. in pract. in tit. de signific. dictio. nu. 4. & sic, appellantur capitula interrogatoria, eo quia super eis interrogatur inquisitus, Salerni, die 29. Aprilis. 1559. Prosper Carauita.

R I T V S XXX.

Item quod dicti fiscales nõ audeant recipere aliquid pro aliqua scriptura, exceptis de præsentatione instrumentorum, & examinatione testium, ad petitionem partium & significatorijs, scripturis, & copijs quæ dantur partibus de comparitionibus in vltimo termino dato ad probandum: & de alijs (pro ut consuetum est,) & de iure eis permittitur, vt supra.

S V M M A R I U M.

- 1 Scribae fiscales regulariter pro scripturis aliquid nõ recipiunt. Et in quibus casibus hoc eis permittatur.

Scriptur-

Domini Prosperi Caraulta Ebolitani

2 Scriptura significatoria quid sit. Et quando ea fidem faciat.

3 Acta in vim probationis absque citatione, quando produci possunt.

Iste Ritus habet diuersas literas, in aliquibus dicit, item quod dicti officiales (vt communis litera dicit) & si hæc vera esset, haberemus text. expressum in quo scribæ appellantur officiales cõtra iuramentem, & ea quæ diximus supra Rit. 9. In alio meo codice Rit. dicit item quod dicti fiscales, & ista est vera litera, ne aliàs, secundum primam, sequatur ipsos appellari officiales, & secundum istam literam, ¶ no. quod scribæ fiscales non possunt a liquid recipere aliqua scriptura, nisi in casibus in text. descriptis, & in alijs etiam prout cõsuetum est, & de iure permittitur, de istis etiam dic vt supra dixi, in Rit. 25. in 1. no. nam extant hodie in curijs pandectæ quæ casus licitos & salarium in vnoquoq; ponunt ideo ad eas recurre.

¶ Secundo no. ibi examinatione testium ad petitione partium, quod scribæ possunt recipere salarium quando examinant testes ad instantiam partium, quod quidẽ ne erres, intellige, quando ipsos examinant dato termino, alias pro testibus quos examinant ad informationem, etiam quod a partibus querelantibus producantur, nihil recipere debent, vt dicitur in pandectâ magnæ curiæ, sed hoc etiam vidi, quandoque malè seruati, verum tamen est, quod secundum eandem pandectam magnæ curiæ nuper impressam inter noui simas prag. Illustrissimi Ducis de Alcalá huius Regni Viceregis in reformationibus Magnæ Curie * prag. 38. in ep. ite diciamo. ver. item quando, de off. magist. iusti. si inquisitus componitur non factis defensionibus, tenetur actuario qui examinavit, pro qualibet die qua vacauit in examinando, soluere ad iudicis arbitrium. Si vero non componitur, sed dantur defensiones: tunc quoniam habet aliud emolumentum testium qui recipiuntur ad instantiam inquisiti, nihil recipit pro his quos ad informationem examinavit.

¶ Quarto quæro quid est scriptura significatoria de qua Rit. facit mentionem? dic quod est scriptura in qua magna curia per viam literæ clausæ, aut prouisionis aperitæ, scribendo alicui officiali inferiori, significat ei; id est denunciat, vel fidem facit de aliquo incidenti, & econuerso, quando alius iudex inferior facit aliquam significatorem de aliqua re ipsi magnæ curiæ, vt quædo aliquis Episcopus per suas literas significat ipsi magnæ curiæ, aut alteri officiali, qualiter talis quem detinet carceratum, est suus clericus, & eius iurisdictioni subiectus, de quibus loquuntur Inno. in c. post cessionem, extra de prob. & Bald. in l. si quæ per calumniã in vers. sed pone. C. de epi & cle. vbi etiam dicunt, quod fides non faciunt nisi prius fuisset interlocutus illum esse clericum, & demum de eo significauerit, seu fidem fecerit iudici seculari.

¶ Secundo quæro quid est quod Rit. dicit de cõparationibus in vltimo termino dato. Ego pluries super his verbis cogitavi, & credo quod Ritus sit deprauatus, & quod vult dicere in vltimo termini dati ad probationem tã vltimo die termini possunt produci acta in vim probationis absque citatione partis vt dicit Bald. in l. si. C. qui admitt. & Bar. in l. item illa. ff. de constitu. pecu. licet si producerentur extra terminum partis, citatio requireretur secundum Bal. in l. si quando. C. de testi. Rom. consi. 176. col. 2. & Marat. in prac. parte, 6 artic. 3. num. 35. in nouis & Per. Foll. post eum. nu. 45. & 46. verum ex dispositione Rit. inf. 241. quando ista acta erant iam in ipsa cur. in aliqua aliã causã, & producantur in vim probationis alterius causæ, requiritur quod offeratur comparitio, siue petitio producta illorum actorum de quarum comparitionum copia loquitur iste Rit. Salerni die 29. Aprilis. 1559. Prosper Caraulta.

RITVS XXXI.

Item quod fiscales prædicti debeant interesse in ipsa Curia horis consuetis, & debitis? & omnia dicta capitula, & denunciationes facere, & scribere de consilio procuratoris, & aduocati fisci dictæ curiæ.

Fiscales seruant primam partem istius Rit. ad literam & vltra, nam ne dum horis debitis, verum etiam incessanter assistunt in ipsa curia, sciunt ipsi quod eorum præsentia ad multa prodest quo ad capitula de quibus Rit. dicit similiter seruat, sed hoc modo, nam ex quo ipsi sunt satis experti, & diligentes in similibus faciunt capitula danda inquisitis, verum antequam dentur, ostendit ea aduocato fisci, qui addit quotiesque, vel detrahit, & ob eorum peritiam, multoties neque eis additur, neque diminuitur. Verum enim in hoc fateor, quod si in eis abundaret probitas sicut peritia, & diligentia, præmiari non possent. dicunt ipsi quod sic faciendo extolluntur ab officialibus, & ad maiora præponuntur. Circa denunciationes, seu querelas recipiendas non seruat Rit. sed ipsi absque consilio dicunt, & scribunt eas. Salerni die 29. Aprilis. 1559. Prosper Caraulta.

RITVS XXXII.

Item quod teneantur fiscales notificare iudicibus omnia acta facienda per curiam prælibatã, in omnibus causis fiscum tangentibus: & in præmissis nullam moram, seu tarditatem committere.

Seruatur Rit. adunguem: & quando aliquid est agendum pro fisco: vt canes curiarum reperies istos scribas fiscales in domibus iudicũ: immo prima hora negotiorum post prædium datur ipsis, & euenit multoties quod in domibus iudicum concurrunt multi aduocati quibus, audientia nõ datur, nisi fiscalibus expeditis. Et nota verba in fine Rit. postea ibi, moram, seu tarditatem, quod mora & tarditas pro eodem ponuntur, sicque pro eodem vsus est Cic. in Antonium, siue in Philippicis, dum inquit, ista legatio moram, & tarditatem afferet bello, & in Epist. propter tarditatem sententiarum, moramque rerum. Salerni die 29. Aprilis. 1559. Prosper Caraulta.

RITVS XXXIII.

Item quod teneantur omnes qui recipiunt fideiussiones eodem die quo recipiunt, reuelare locum tenenti, & iudicibus seu vni ex ipsis iudicibus, & ærario, & ad tardius sequenti die, ad hoc vt exequenda circa præmissa possint executioni demandari.

Dispositio istius Ritus hodie non seruat, quia Actuarij nullam fideiussionem recipiunt absque signatura, & ordine officialium, propter quod superuacuum

quod esset reuelare scientibus, & mandantibus, & si dices ergo tempore istius Rit Actuarij recipiebant fideiussiones sine mandato officialium responderetur, qd sic. Verum non in omnibus causis, sed in his tantum, in quibus reperiebatur permixtum, & vt id bene intelligas. Sciendum est quod citatus pro causa criminali in qua potest interuenire procurator, si comparebat in ultimo peremptorio, sed postquam fuerat reputatus contumax, tenebatur sequenti die, curia pro tribu tali sedente, comparere, & instare quod in causa procederet, & infra tres dies dare fideiussionem de stado iuri, vt dicit Rit. 204. & 206. in fine, & lite contestata, dimisso procuratore, poterat recedere, vt habet in Rit. 208. quia ergo dicti Rit. dabat ordinem & modum procedendi, & licentiam dandi fideiussores, Actuarij, & comparentibus inquisitis capiebatur fideiussiones, nec opus erat speciali ordine officialium, hoc stante, vt sci rent officiales eos qui purgauerant contumaciam, & dederant dictam fideiussionem, possentque exequendum in causa ipsa demadari, ordinari iste Rit. qd Actua riu reuelant ipsas fideiussiones eodem die vel saltem die sequenti, & quod iste Rit. de dictis fideiussionibus loquatur, ponderanda sunt verba finalia ipsius, ibi ad hoc vt exequenda circa premissa, cum tamen in premissis nullus Rit. loquatur de aliqua causa, vel fideiuf sione, ex quo dico consequenter, qd iste Rit. deberet ita re post d. Rit. 204 vel Rit. 206. quoniam sic verba ista conuenient, & credo qd in antiqua compilatione sic stabat; quoniam aliter ista verba videntur ab re posita, Salemi, die 29 Aprilis. 1559. Prosper Carauita.

RITVS XXXIII.

Tem quod in eisdem cu rrijs, & qualibet ipsarum notarius actorum scribat acta p scriptores suos; in strumenta vero sententiaru scribat manu propria, Item quod scriptor filci debeat scribere omnes processus causarum filcum tangentium.

SVMMARIVM.

- 1 Qua veniant appellatioe actorum,
- 2 Practica qua seruatur ab actuario in subscriptione scripturae per scribam scriptam.
- 3 Notarius instrumentum scribere per aliam an possit?
- 4 Industria tabellionis non ad scribendum, sed vt gestis det fidem, est electa.
- 5 Actuarij sententiarum instrumenta scribere debent.
- 6 Sententia est de affis.
- 7 Actus publicus manu publici notarij de eo rogati, semper scribendus.
- 8 Contractus in protocollo redactos, in publicam formam, cum clausularum extensione, viuens notarius redigere debet: non alij committere.

Not. ex hoc Rit. quidd actuarij curiarum possunt scribere acta iudicij p suos scribas cum quo conuordat ad verbum Ritus 3. Item in eadem. Quæ tamen veniant appellatioe actorum vide text. & ibi Doct. om per in cap. quoniam contra. extra de probat. intellige

hunc Rit. dummodo Actuarij se subscribant, vt sic veniat iste Rit. ad dirimendum altercationem, que in eo est inter Doct. nam Host. Ioan. Andr. & Ant. de Butr. in cap. quoniam contra. de probat. tenent, quod Actuarij debent ipsi scribere iuxta dispositionem d. c. no autem per alios scribere, & postmodum se subscribere, per rationes quas ipsi allegant, & ibi refert, Felyn. q. 4. nu. 43. Innoc. vero in eo. e. in versu conscribant, num. 2. quem ibi sequitur Abb. & Fel. tenet contrarium, dices qd licet non possint per alium scribere: tamen si eorum subscriptione munierint; possunt, & reputabitur tanquam eorum iussu, & autoritate factum, arg. l. tutor. S. gessisse, ff. de adminit. tut. & c. cum ab vno, de re iud. in 6. pro hoc etiam tex in c. cum redemptor. in fi. r. q. 2. & rex. singu. a contrario sensu. secundum Abb. ibi in c. inter dilectos, circa fi. versu, instrumentum tamen, de fide instrum. ¶ Seruatur tamen in pract. ista subscriptio hoc modo, nam actuarij in calce solij vbi est aliquis actus, ponunt propria manu eorum nomina dicē do, notarius talis actuarius, vel talis de tali actorum magister, & ita pract. catur in omnibus curiis Regni, quod no. quia vidi aliquos officiales nolentes ponere manus aliquibus prouisionibus scriptis manu scriba, nisi extaret in calce ipsius manus actuarii, fuisse habitos, a multis scrupulosos, & male. Amplia hunc Rit. procedere etiam si actuarius non essent impediti impedimento legitimo, per dispositionem d. Rit. 36. ibi presens, vel absens, item per ea que dicit Fely. in d. c. inter dilectos, col. pen. versu, extra glo. nu. 25. vbi in q. illa ¶ an notarius possit instrumentum scribere per alium, dicit quod quamuis Bar. in l. diuus. §. item senatus. ff. de sal. & Bald. in l. 1. §. ne autem. nu. 2. C. de cadu. tol. len. & alij quos ipse citat: dicant, qd non, etiam si scribat nisi sit impeditus, ¶ tamen quia industria tabellionis non intelligitur electa in scribendo, sed vt det fidem gestis, satis dicitur eam prestare, se subscribendo etiam non impeditus, quam opinionem dicit tenere eundem Bar. in l. argentarius, in prin. ff. de ed. Card. in cap. pen. de fide instrum. Abb. post Innoc. in d. c. quoniam contra, & dicit approbatum per confuentionem, siue scribens sit tabellio siue no quia vt iustora in subscriptione consistit, & ita videmus seruari ab omnibus actuariis. qd etiam non impediti scribunt per suos scriptores, & ipsi eorum manum tantum apponunt vt dixi. ¶ Sequendo not. qd actuarij debent scribere instrumenta sententiarum manu propria, & de hoc instrumento sententiarum loquitur tex. d. c. in ter dilectos. ver. instrumentum tamen, & no. bene verba Ritus quia non dicit de sententiis, sed de instrumentis sententiarum ¶ ratio est, quia sententia dicitur esse de actis. l. in fraudem, §. neque, vbi glo. & Bar. ff. de iure filci, §. illud. in auth. infra filij. l. gesta. cum glo. C. de re iudic. per que iura, ita tenet Ioan. Andr. in addi. Specu. in tit. de sentent. i. mo. in c. quoniam contra, ver. ite no. nu. 5. & ibidem Abb. & Fely. in §. nota. de proba. & Bar. in l. in fraudem, §. neque instrumenta. num. 6. ff. de iure filci, vnde cum sit de actis per precedentia verba Ritus licitum est eam scribere per suos scriptores, tanto magis, quia per Rit. 37. Item seruat actuarius non tenentur nisi die qd ponere manu sua, vt ibi dicam, & in hoc non est dubium & sic quando pars que habuit sententiam in fauorem, vult de ea fieri actum, seu instrumentum publicum ad futuram rei memoriam: istud instrumentum debet actuarius facere sua manu: ratio est, quia tunc non agit vt actuarius, sed vt notarius, & ille no reputatur actus iudiciarius, sed actus publicus redigendus in prothocollo, ¶ qui semper debet esse propria manu notarij, qui de eo rogatur, vt dicit Bal. in d. S. ne autem in illis verbis, & facta matrice, & in rub. C. de fi. instr. Ang. in auth. de tabel. in prin. & Fely. in d. c. inter dilectos. col. pen. nu. 18. ver. & ista non intelligas. Et ex his habes casum in quo notarius non potest scribere per alium, etiam si se subscribat, ¶ secundus

Domini Prosperi Carauita Ebolitani.

idus casus est, quando vellet contractum redactum in prothocollo, redigi facere in publicam formam cum extensione clausularum, tunc enim si ipse notarius uat, committere non posset, sed ipsemet redigere habet propria manu, ut dicit glo. in d. c. pen. in ver. perpetuam, nihil addendo, vel inuendo, secundum glo. & ut ibi eam. Imo, declarat. nu. 2. circa ea quæ mutare possent substantiam veritatis, quia suas breuiaturas, & clausulas bene posset extendere.

¶ Tertio no. q. processus causarum tangentium regium fiscum, debent scribi per scriptorem fiscali, hoc idem dicitur in Rit. seq. in fi. non intelligas istum Rit. de fabricatione processus, & quod velit dicere quod quando tangunt fiscum scribantur per scriptorem, quia dixit per scriptores: cum duo erant, ut supra diximus Rit. 29. sed loquitur iste Rit. de scriptura. i. annotatione facienda de istis processibus per scriptorem, qui ad hoc fortè tunc erat deputatus hodie in magna Curia conseruantur in archiuo ipsius, in regis audientis, & aliis curiis scribuntur per inuentarium: quia Actuarius mutantur singulo anno, vel biennio, & quando ingrediuntur dantur sibi per inuentarium, & quando exeunt postea restituunt per inuentarium, & ita fraudes euitantur. Salerni die 30. Aprilis 1559 Prosper Carauita.

RITVS XXXV.

Quod subactarij debeant tenere Acta & scripturas Curiam concernentes, in ipsa Curia.

Item quod omnes subactarij non audeant recipere fideiussiones, & obligationes, nisi de conscientia, & voluntate actorum magistrorum, seu alterius eorundem, & eo casu registrari faciant in communi quinterno, & ponant, ac scribant in actis. Item scriptor fiscali debet scribere omnes processus, & causas fiscum tangentes.

S Y M M A R I U M.

1. Actuarius, & subactuarius vnde, & quare ita dicuntur.
2. Fideiussio, & obligatio de conscientia, & voluntate actorum capta quando dicatur.
3. De alicuius voluntate quid fieri, quando & quomodo dicatur.
4. Geminatio verborum vbiunque reperta, ab actu simplici diuersitatem facit.
5. Statuti verba quando fictionem, & quando veritatem important.
6. Geminatio verborum censetur electa industria persone.

Rubrica que præponitur huic Ritui, non respondet textui, ideo de ea non est curandum, credo tamen quod fuit per conditores transposita, nam debet stare ante. Rit. 26. ut sic Rit. seque. conueniat: ex quo vides quanta confusio adest in his Ritibus. ¶ No. ex hoc Rit. quod subactarij non possunt recipere fideiussiones, & obligationes nisi de conscientia, & voluntate vnius ex actoribus, vbi sunt plures, † Dicuntur autem subactarij scribæ qui subsunt actuarius, inde sic dicti quia sunt sub actuarius

ut dixi sup. Rit. 13. in fi. Dicti sunt autem Actuarius quia alii quid agunt, ut dicit glo. in l. quicumque, in ver. actuarii. C. de apo. publ. lib. 10. ¶ Sed o No. quod subactarij, postquam de conscientia, & voluntate actuarii ceperunt fideiussiones, & obligationes, debent eas registrari facere in quinterno, i. in libro, vbi solent extendi, & poni obligationes, & fideiussiones, nec non debet scribere, & ponere in actis easdem fideiussiones, & obligationes, & sic. tpe istius Rit. quod aliquis libera batur sub fideiussoribus, vel se obligabat ad aliquod, fideiussio, & obligatio scribebatur in actis, i. processu causa, sed quia postmodum poterat aliquis detrahere illud folium, ad euitandam hanc fraudem, ordinat quod et registrentur in libro solito. Hodie non fit ita, nam fideiussiones, & obligationes non extenduntur in processibus, sed eo ipso quod capiuntur, scribuntur in libro obligationum, & fideiussionum, qui in omnibus tribunalibus specialiter est deputatus ut dixi supra in Rit. 24. taliter quod non potest fieri fraus per actuarium, verum vidi aliquos actuarios in ipso processu in dorso, vel in calce folij, vbi est decretum liberationis cum fideiussoribus, annotare tamen. Capta est fideiussio ut in libro. ¶ In textu ibi scriptor fiscali. de hoc dixi supra in Rit. præced. vbi sunt eadem verba, vide ad intelligentiam ibi dicta.

¶ Quæritur in hoc Rit. quod dicitur capta fideiussio, & obligatio de conscientia, & voluntate Actuarii. Ang in l. si quis mihi bona in S. iustum. ff. de acq. her. dicit quod tunc dicitur factum de conscientia alicuius, cum de eius consensu factum est per text. i. auth. quo oportet episc. S. non autem alias. Bal. vero in rub. C. de exercito. actio. ver. quid si verba. nu. 8. dicit contrarium, quod non requiritur consensu, nec consensus sed sufficit quod id sciat tamen, per text. in c. in vete. ri. de elec. in nouel. l. idem in l. nemo. i. h. n. 7. C. de senten. & in l. oium, in fi. nu. 9. per illum text. in prin. C. de testa. nisi lex, aut statutum requirat loquelam, aut aliquid factum eius cuius conscientia requiritur, per glo. in l. 1. in ver. bonorum, in fi. C. de bon. poss. l. cum. 70. & hanc opinionem sequitur. Cassa. in consue. burgun. tit. de droit rub. 4. § 7. nu. 47. ver. quantum. † De voluntate alicuius dicitur fieri quotiescumque fit in eius presentia & non contradicit; hoc quando est pñens, quod vero est absens, quotiescumque ratificat expresse aut tacite approbat factus vel verbis, de ratificatione, est text. in l. 2. §. voluntatem, ff. sol. mar. de verbo vel facto ponit Spec. in tit. de successi. ab intest. ver. pone quod oes, firmat Cass. in d. loc. nu. 46. in tñ quod tunc dicitur capta fideiussio, & obligatio de actuarius conscientia, & voluntate cum ipse pñens id sciuerit, & non contradixit, vel absens ratificauit postea expresse, vel tacite. Sed aduerte quod Rit. requirit ista duo copulatiue, vnde licet absente actuario capiatur fideiussio, qui tamen postea tacite ratificauit, vel expresse, & propterea dicitur posse capta de voluntate sua, tamen non fuit capta de eius conscientia, cum absens scire non potuerit. præterea ista geminatio verborum hoc modo nihil operaretur, & sufficeret dixisse de conscientia, vel de voluntate actuarius postquam vtrūque tendit ad idem. † Sed quia geminatio verborum regulariter non intelligitur posita ex lubrico, sed curiosa, & cum ministerio, ut probat text. no. in l. balista. ff. ad Trebell. immo quod vbiunque

A D D I T I O.

2. Ad Trebellia. Adde, quod aliquando bis aliquid dicitur tollenda dubitationis gratia ne qua dubitatio superstitet. l. 1. §. ego puto, ff. de dil. edic. & facit text. in l. dubitationis vbi Dec. ff. de reg. iur. Superflua. h. non nocet abundantique; cautela non officit voluntati. l. testm. C. de testa. Neque mutat substantiam rerum non necessaria verborum multiplicatio, l. pediculis, §. Labeo, ff. de auto & arg. leg. Prodest. q. n. q. saltè ad tollenda sophistica interpretatione. fm. Host. Io. And. & Ant. de Butr. in c. nimis il. i. extra de excess. plac. facit et text. in l. 60. C. de pd. tamiac. & vide oino Aymon. conf. 70. ex n. 19. C. P.

que reperitur: diuersitatem faciat ab actu simplici, vt dicitur in d. l. balista. in l. quinquaginta. vbi tex. no. ff. de prob. l. similiter. la. 2. & auth. siue à me. C. ad Vel. leia. & l. cum scimus. 1. resposio. vbi Barto. & Alex. C. de agrico. & censu. lib. 10. dicendum est, qd licet hoc verbum, conscientia, item verbum, voluntas separatim requisita importent quod supra diximus, tñ vbi reperiuntur insimul posita, de conscientia, & voluntate, significant augmentum sermonis, ideo est qd subactarij non possint recipere fideiussiones, & obligationes, nisi de conscientia, & voluntate, hoc est licentia actionum propter geminationem istorum verborum, pro quo facit qd dicit Bald. in proce. ff. in fi. princ. vbi qd licet: 1. statutum dicens qd aliquis habeatur pro ciue fictionem importet secundum Bart. in l. si is qui pro em. p. ore. ff. de vsucap. tamen id secus est, si dicitur, sit & habeatur pro ciue, quia veritatem importabit, hinc Ro. singul. 2. licet verbum, dicit qd quamuis statutum loquens per verba futuri temporis non intelligatur ipso iure, sed mediante iudicis sententia per l. in criminali. iuncta glos. C. de iurisdic. om. iud. vt etiam dicit Matthes. singul. 1. 100. qd vbiunque, tamen id secus est: si geminatè loquendo, dicat cassentur & in irritum deducantur: quoniam tunc ipso iure intelligitur, vt dicit Bald. in tit. de pace consta. s. hoc qd nos. in versicu cassentur. laf. in l. non dubium. in 10. no. C. de legi Dec. conf. 137. col. 1. Socy. lun. conf. 133. col. 3. vol. 1. Carrel. Cor. in memora. in versicu. geminatio verborum Nicol. pignol post Rom. d. singula. Gabriel Saray. post Matthes. singu. 36. nota nouam regulam. prædictis etiam accedit quod dicit Bal. in cap. si. de offic. de leg. quem ibi Card. & omnes sequuntur, vbi qd si Papa committit alicui causam, dicat tu tu cognoscas. 4. ratione illius geminationis verborum, oen sebitur eadem industria persona: adeo qd subdelegare non poterit: licet alias posset, qd dictum latis extollit laf. in l. 1. in princ. col. 7. in 7. limita. ff. de offic. eius. & in l. penult. in fi. C. de patt. Corn. conf. 67. plene quid col. 2. vers. sed omnes. volu. 1. & Cott. in memora. in versicu. geminatio pro nominis. Item faciunt pro hoc alia nonnulla, satis quidem no. digna. quæ ponit Nicol. Euera. in loc. lega. loc. à loquutione geminationis. cap. 60. & Tiraquel in l. si vnquam. in versicu. reuertatur. num. 46. versu. quarto fallit. C. de reuo. donat. ex quo sequitur à contrario sensu, qd omnia alia acta possunt scribere subactarij absque licentia magistri actorum præter fideiussiones, & obligationes quæ non possunt accipi, nisi ab ipsis actuarijs, vel à subactarijs de licentia actuarij, vt hic dicitur, & dicam etiam infra in Rit. 161. in ciuitate Neapo. in Magna Curia Vicariæ video seruari quod hic dicitur, & subactarij non se intromittunt nisi de ordine actuariorum. Extra ciuitatem Neap. seruatur contrarium quo ad obligationes tantum: nam scribz omnes passim, & indistincte, quando sunt requisiti, accipiunt eas, & ponunt in libro, & admittuntur, ratio est præsumpta licentia generalis, quam in his habent scribz ab actuarijs, de ipsis recipiendis, & ideo est qd consuetudo obseruat vt per eos recipiantur, & receptæ admittantur. Quo vero ad fideiussiones, quia in his periculum est actuarij recipientis, si non fuerint idonei fideiussores, per ea quæ dicuntur. in l. 3. C. de magistra. conuenie. & l. 1. s. si magistratus, a contrario sensu, ff. eo. vbi hoc no Bal. in fi. seruatur iste Ritus, & nullus scriba, seu subactarius quantumcunq; requisitus se intromittit, nisi actuarius sibi ordinauerit, & hæc est veritas. Salemi die 1. Maii. 1559. Prosper Caraura.

RITVS XXXVI.

Item, in eadem Curia notarius Actorum præsens, vel abiens scribat acta per scri-

ptores suos, instrumenta vero sententiarum ipse propria manu scribat.

Dixi de hoc Rit. supra in Rit. 34. vbi est eadem dispositio fere per eadem verba, ibi videas.

RITVS XXXVII.

Item seruat ipsa Curia, quod magister actorum, eiusdem Curia, vel eius locum tenens ponat, solum saltem manu propria, diem quo proferuntur sententiæ diffinitiuæ,

& ipsa sententia quæ legitur, non autem expedit, eum ponere nisi diem, non autem mensem, vel annum, vel vbi expedit necessario, nisi diem tantum in principio sententiæ, id est circa principium vbi ponitur dies quæ fertur, & hoc quando fertur sententia in præsentia magistri actorum, vel ponit dictam manum qui loco dicti magistri est iuxta scripta infra, de fideiussoribus, vbi omnino vide.

SUMMARIUM.

- 1 Sententia an legi debeat presentibus actuarijs?
- 2 Sententia ore tenus prolata, deinde scripta, non valeret.
- 3 Sententia à iudice, vel ab alio an legi possit de iure? Quid de consuetudine, ac stylo?
- 4 Stylus contra ius non valet. Et quando iuri communi derogare possit.
- 5 Quod seruat magna curia vicariæ, bene seruant, et alia Regni curiæ.
- 6 Præctica, quando actuarius scribit diem lectæ sententiæ, quomodo dicere debeat.
- 7 Promulgare, id est sententialiter legere.
- 8 Notariorum, & actuariorum verba quæ non sunt de solemnitate, & substantia legis, omiſsa non vitiant.
- 9 Actuarij in sententia, quare illa verba, lecta lata, apponere teneantur. Et illa etiam, curia pro tribunali sedente.
- 10 Sententia clandestine lata non valet.

Nota ibi, vel eius locum tenens, quod actuarius curia potest tenere aliquem loco sui, quod quotidie seruat: nam videmus nonnullos subscribere in provisionibus; dicendo, talis pro actuario, ex quo cessat quod Doct. in l. cum sententiam. C. de senten. disputant qd quod sententia debet legi præsentibus actuarijs, & ideo Bar. ibi dicit spectandam consuetudinem. Secundo nota, quod licet actuarij possint scribere sententias per suos scriptores, vt diximus. supra in Rit. 34 in 2. no. tamen dies quo ipse sententiæ diffinitiuæ proferuntur, debet manu propria ipsorum scribi, & non solum dies quo proferuntur sententiæ diffinitiuæ: verum etiam dies quo proferuntur ipsa sententia quæ legitur: quasi velit dicere, siue sit sententia diffinitiuæ qd legitur:

Digitur:

Domini Prosperi Carauita Eboltani

gitur: siue interloquutoria, eo ipso, quod sententia ipsa legitur: tenetur actuarius manu sua diem promulgationis ponere, & hoc credo voluit dicere iste Ritus in his verbis obscuris. Et ex istis duo inferuntur. † Primum, quod sententia prius scribuntur; & postmodum leguntur iuxta rex. no. in l. 2. C. de senten. ex breui. recita. & cap. fin. de re iudic. in 6. & id adeo verum est: quod si ordo peruerteretur: & oretenus proferrentur, & postmodum scriberentur: non valerent. vt dicit Spec. in titu. de senten. §. iuxta. versicu non valet. nu. 12. Lanfran. in cap. quoniam contra. in versu. interloquutoria versu. 2. requiritur. de prob. & Sebastia. Van. in tract. nulli. titu. de nullita. senten. versu. viso. nu. 7 c. † intelligendo semper, quod legantur ab ipso iudice, & non ab alio: nisi sit Episcopus, vel persona Illustris, d. l. 2. & cap. fin. vt dicit Lanfran. in loco præ alleg. numero 9. quamuis de consuetudine Italiae (vt dicunt Archid. & Ioan. And. in d. cap. fi.) sufficiat iudici proferre illa verba condemnatio, vel absoluo, vt etiam dicit Specu. in loco præ allega. versu. quid de interloquutoria, circa finem. num. 14. Bald. & Saly. in l. hac consultiissima, C. qui testa. face. poss. & Sebastia. Van. in præ alleg. loco. versu. oportet. numero 85. sed hodie in Magna curia Vicaria, & Regia audientia Principatus citra, & Basilicata, neque vnum, neque aliud seruatur, quia iudices nec legunt integrè totas sententias (vt iuris effect) nec etiam illa verba condemnatio, vel absoluo iuxta consuetudinem Italiae, sed solum eorum ordinatio scribuntur: & post (etiam ipsis absentibus) per actuarios intimantur partibus, vel earum procuratoribus: & in earum calce scribitur per eosdem actuarios lecta lata supradicta sententia tali die talis mensis, an no tali. Nisi sententia esset civilis & procederetur in contumacia: quoniam tunc, curia sedente, legeretur per actuarium, aut esset sententia foriudicationis, quæ similiter curia sedente, per ipsum iudicem hebdomadarium criminalem legi solet, & debet: in alijs vero curijs Regni circa præfata, seruatur, & seruari video ius commune: vt etiam dicam infra in Ritu 298. 11. no. Et si dicatur quo modo in magna curia, & Regia audientia præfata, contra ius commune, aliter seruari potest † cum stilus contra ius non valeat. vt dicunt Pet. & Cy. C. quæ sit longa consue & referendo sequitur Alex. cons. 36. num. 10. volu. 2. responderi potest dupliciter. Primo, quod non est absolute stylus: sed consuetudo inducta. per tacitum consensum omnium, quo casu stylus consuetudine firmatus potest de rogare iuri communi secundum eund. Alex. in d. consil. per l. omnes populi ff. de iust. & iu. & l. de quibus. cum ibi no. per Glos. ff. de legi. cum simil. Secundo, quod in magna curia vicariæ extat decretum solemniter in terpositum quod inf. in Rit. 288. 11. no. ad verbum inseram: per quod cauetur, quod actus soliti fieri, curia sedente, possint fieri extra bencham, seu curia non sedente, ob multiplicationem causarum † & id quod seruatur in ipsa magna curia: benefacit. d. Regia audientia immo omnes alia curia Regni, sic seruant: cum etiam seruare teneantur. vt dixi latè supra in Rit. 1. Secundum, quod ex hoc Rit. sequitur est: quod nedom sententia diffinitiuæ verum etiam interloquutoria, in scriptis proferri, & legi debent, & licet de iure communi solum in sententia diffinitiuæ debeat id fieri vt dicit Glos. in d. cap. fi. in ver. diffinitiuæ. Spec. in lo. præ alleg. nu. 14. & Bart. in l. 2. in fine. C. de senten. ex breui. recita. tamen in Regno per hunc Ritum, etiam in sententijs, & decretis interloquutorijs id seruari debet, vt etiam probat apertius alius Ritus inf. 264. item seruatur ipsa curia cognoscere in fine. licet hodie in practica in magna curia quam Regia audientia prædicta non seruatur: quoniam decreta omnia absq; aliqua promulgatione, intimantur partibus, seu earum procuratoribus per nuncios, vel actuarios. vt etiam dixi supra de sententijs diffinitiuis. Et nouiter prouisum est

per Illustrissimum Ducem de Alcalá in suis nouissimis pragmat. in reformationibus sacri consilij pragm. 12. §. non defuere. ver. item quod decreta. de off. sac. consilij. Tertio nota, quod mensis, vel annus non expedit poni in sententia de manu ipsius actuarij: sed solum dies, & vbi expediret, quod sua manu poneret: tunc circa principium ipsius sententia, vbi ponitur dies qua fertur, ponet mensem, & annu, adeo quod secundum hunc Ritum, debet scribere actuarium supra sententiam ista verba: die tali, talis mensis, anno tali, infra scripta sententia fuit lecta lata, & ita intelligi debent verba istius Ritus, obscurissimi, a principio, vsq; ad finem male compositi, aduertendo, quod illa verba in eo posita, ibi nisi diem, tantum, sunt superflua: quia nullum sensum habent. Iste Ritus practicer in sententijs diffinitiuis civilibus: & in eis actuarij ponunt diem mensem, & annum quo lecte fuerunt, verum sententia ipsa communiter scribuntur per eorum scribas, in interloquutorijs vero tam civilibus, quam criminalibus subactuarij, siue scribae ponunt diem, mensem, & annum: verum non seruatur poni in principio sententiarum, & decretorum vt hic dicitur, sed in calce dicendo ista verba, lecta lata supradicta sententia, siue decretum, curia pro tribunali sedente, die tali, talis mensis, talis anni. Vidi tamen in multis interloquutorijs, & etiam diffinitiuis supra sententiam poni diem, mensem, & annum, tam in sacro consilij, quem Regia camera, quam magna curia vicariæ, sed non dicitur ibi quod fuit lecta: sed in calce actuarij dicunt, lecta lata supradicto die & non alud dicunt. In sententijs vero diffinitiuis criminalibus obseruatur, quod si fuerint condemnatoria: actuarium civilis, qui (vt vulgo dicitur in magna curia,) sa il mense scribit eas, & notificat inquisitis: nisi essent foriudicationis, quoniam tunc scriberentur a scribis: & lectum larum fieret ab actuario civili: principali, si vero fuerint absolutoria: quilibet scriba, tam civilis, quam criminalis potest eas scribere: licet sit abusus, quoniam civiles habent decretum quod ipsi tamen, & non criminales scribant eas. Quarto nota, ibi & hoc, quod tunc demum in sententijs debet manu actuarij poni dies, mensis, & annus, cum ipse est præfens, at quando est absens: sufficit fieri manu illius qui existit pro actuario: & ita seruatur vbi quod vt dixi etiam in prin. istius Ritus. † Quarto quomodo actuarium debet dicere: quando scribit diem quo fuit lecta sententia: dicit quod debet dicere lecta lata fuit supradicta sententia supra dicto die; quando in principio ipsius adest, vel quando non, debet dicere, diem, mensem, & annum, & subiungere curia pro tribunali sedente, alius si diceret data fuit dicta sententia: quia non appareret fuisse lectam: non valeret vt dicit Bar. in d. l. 3. in fi. C. de sent. ex breui. recita. per tex. l. 1. eo. tit. verum si diceret actuarium promulgata fuit sententia, dicta sententia valeret tum per illud verbum promulgare, quod importat sententia liter legere ex scripti recitatione, vt ipse Bar. ibidem dicit, tum propter verbum sententia liter, quod non potest aliter verificari: nisi dicatur fuisse lectam: vt dicit in l. sciendum, in fi. verbis. ff. de verb. oblig. reuertit & sequitur Fel. in c. sicut. col. .nu. 10. ver. limita. de sent. & re iud. dicit tamen Alex. consilij. 90. versu. nec ad substantiam nu. 4. vol. 1. † quod ista verba notariorum, seu actuariorum non sunt de substantia, nec de solemnitate legis, & de omnia non vitiantur: quod referendo tenet et Sebastia. Van. d. tract. titu. de nulli. sent. verbo. illa autem. num. 88. per gl. in d. c. fi. de re iud. in 6. in verbo. illustrum. in fi. quæ dicit sufficere, quod sententia feratur in scriptis, & valet etiam, quod iudex in sententia non dicat i his scriptis. Sed aduerte quod licet ista verba non sint de substantia: quia sufficit quod fuerit sententia lata in scriptis, & lecta iuxta iuris dispositionem, tamen ad probandum, quod sententia fuerit lecta est necessarium, quod actuarij apponat illa verba, lecta lata, & si in sententia non dicitur curia pro tribunali sedente, in his scriptis dicimus,

imus, determinamus, & diffinitive sententiamus, de
 beturam dicere actuarius, lecta lata in his scriptis
 præfens sententia, curia pro tribunali sedete, ratio est,
 quia alias sententia non præsumitur lecta vt dicit Bal.
 in l. quæcunque, §. fina. ff. de publicia. in rem actio. vbi
 etiam Ange. & idem Bald. in l. fideicommissa, §. 1. ff.
 de lega. 3. Fely. in cap. quoniam contra. versicu. quarta
 conclusio. num. 22. de prob. in tantum, quod per pro-
 ductionem actorum probatur non fuisse lectam. vt dicit
 Gl in l. 2. C. de erro. aduoc. Ant. de But Abb. & Fely in
 d. c. quoniam contra. num. 33 ver. limita vno modo, li-
 cet quando in rei veritate non esset lata sententia: &
 actuarius scripsisset lectam laram, &c. & esset proban-
 dum non fuisse lectam & laram, alio modo sit neces-
 se probari. vt dicit Bar. in d. l. 2. C. de erro. aduoc. & id-
 eo debet fieri mentio, quod curia pro tribunali sede-
 bat aut in sententia, aut in illa lecta lata † quia si non
 apparet hoc potuisset esse prolata curia non seden-
 te, & clandestine quo casu non valeret vt inquit Ho-
 stien. in titu. de iud. §. qualiter in princ. Specul. de sen-
 ten. §. qualiter, circa princ. pro quo tex. in l. cum sen-
 tentiam, C. de sent. facit tex. in c. quia propter de ele-
 ctio. & cap. cum inhibito. de clandest. despons. & fir-
 mat etiam Sebastia. Vant. d. tract. versic. debet in super.
 nu. 8. sed cessant hodie istæ difficultates, quia in sen-
 tentijs dicitur in his scriptis, maxime in fine dum dicitur
 taliter in his scriptis &c. Item dicitur; curia seden-
 te. & Actuarius etiam dicunt lecta lata supradicta sen-
 tentia, curia pro tribunali sedente, adeo quod super
 his nunquam cadit difficultas. Salerni die 2. Maij. 1559.
 Prosper Carauita.

R I T V S XXXVIII.

Tem quod dictus Tubita non audeat vocare aliquem ad petitionem partium, seu procuratorum, quando regi- tur Curia: excepto de man- dato dictæ Curia.

S V M M A R I U M.

- 1 Citationes fieri non possunt à curiæ seruientibus: nisi de iudicis commissione.
- 2 Præco tubitæ loco subnectitur.
- 3 Citatio illius qui interesse præendit, semper est necessaria, nisi fiat intra terminum.

Quoniam multoties citati non comparent, & propterea in vltimo peremptorio ter- mino reputantur contumaces, obseruatū exiit, & obseruatur ad præfens in ma- gna curia vicariæ, quod hora vesper- tina, quando curia regitur, ipsa pro tribunali sedente, tubita ordinarius ipsius magnæ curiæ alta voce vocat inquisitos: alias non possunt vti contumaces condem- nari, neq; banniri, vt dicitur Rit. 209. item seruat ipsa curia in sero quod quidem nedum in ipsa magna cu- ria, sed vbique per totum regnum practicatur, & in cu- rijs vbi adest tubita: fit talis vocatio per eum, vbi verò non adest fit alta voce per præconem, seu iuratum ip- sius, verum tamen est quod annis elapsis, in regia au- dientia principatus citra, contumaces non vocaban- tur: neq; alta, neq; submissa voce per aliquem: sed a- ctuarij clanculo reputabant contumaces: & scribebāt vltimam contumaciam contra inquisitos (& quod pe- ius erat) dicebant, & vocato dicto tali, quia non cōpa- ruit: fuit reputatus contumax, cum tamen ipsum ne-

mo vocasset: & ex hoc sequebantur multa. comoda actuatorum, sed populorum grauamina, quia voca- bant, & non vocabant actuarij ad eorum libitum, & vocatos cassabant: quinimo nec citationes apparebāt. Hæc tamen vsque quo eruditissimus Dominus Ioann. Nicolaus Carauita frater meus habuit officium, aduo- cati fisci in ipsa audientia, exinde in antea, cœprum fuit seruari bonos ordines, & præsertim circa vocatio- nem inquisitorum: qui non clam, sed alta voce, per tu- bitam, & in eius defectum per nuncium ipsius Regiæ audientia vocantur cum ergo actus vocationis præd- ctæ fit per tubitam faciendus vt in d. Rit. dicitur, sitq; valde præiudicialis ordinat iste Rit. quod tubita non habeat hunc actum vocationis facere ad partium, seu earum procuratorum petitionem, siue instantiam: ni- si per curiam sit eis hoc ordinatum † sicuti in simili de citatione dicitur, quod non possunt fieri per istos præ- cones iuratos, vel nuncios, nisi de ordine, siue iudicis commissione. vt dicit Bar. in l. neminem, C. de exhibe- rei. Bal. in l. cum clericis §. memorati. ver. deinde no. C. de episc. & cler. Alciat. in tract. præsumpti. regu. 14. præsumptio. 3 & Tiraq. de retract. tit. 1. gl. 9. §. 8. nu. 2. Et quod in tubita loquitur iste Rit. amplia in alijs cu- rijs, † & in præcone qui eius loco subnectitur & subne- cti posset, vt d. Rit. 209. in si. disponitur, in tantum qd etiam requisiti per partes iurati curiarum, debent ab- stinere a vocatione contumacium sine ordine curiæ, vt hic dicitur, & bene seruatur vbique. Ad vnum tamen aduerte, quod ista vocatio, quæ fit de inquisito in vltimo peremptorio: antequam fiat contumax, & condemnetur, est quid speciale eo quia inter alias li- mitationes quæ dantur ad illam regulam, qd citatio illius qui interesse præendit, semper est necessaria, alias actus non valeret. l. de vnoquoque, ff. de re iud. l. nam ira diuus. ff. de adopto & l. si quando, vbi Bald. C. de test. ea quidem est, vt non procedat quotiescunque aliquis actus fit infra terminum: tamen vltima dicitur ip- sius: vt dicit Bal. in d. l. si quando. col. 2. in fine, & Bart. in l. 2. C. de temp. appell. tunc enim secundum eos, par- te ipsa aliter non citata, nec audita expediri potest, vt dicit Maran. in pract. par. 6. in ver. citatio. nu. 18. in no- uis, & dixi tibi supra Rit. 30 & ideo talem limitationem poteris sublimitare, non procedere in contumacia ac- cusanda contra aliquem eo quia licet possit accusari in vltima die, tamen requiritur vocatio saltim absen- tis faciēda per tubitam, vel iuratum, vt per d. Rit. 209. & per præsentem disponitur. Itē sublimita in alio casu quem habes infra Rit. 43. & 45. de quo etiam me- tionem facit Maran. in loco præalleg. & per hæc fit ex- peditus etiam Rit. 209. Salerni die 5. Maij. 1559. Pro- sper Carauita.

R I T V S XXXIX.

Tem quod locumtenens dictæ magnæ Curia non mandet, nec faciat aliquem capi de per- sona, prætextu cuiuscunque ex- cessus, seu delicti, aut alia qua- cunque causa, absque consilio saltim vnus iudicum ipsarum curiarum, & si faceret, nō posset eum captū detinere, vel relaxare abs- que consilio vnus iudicum prædictorum, excepto si de Regalis Maiestatis expresse procederet mandato in scriptis facto dicto locumtenenti.

A D D I T I O.

- 2 Non mandet, Adde & vide omnino cap. Regni 22. 43. 178. & 280. & in omnibus Ioan. Ant. de Nigris. C. P. D 2 SVM.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

S U M M A R I U M.

- 1 Locumtenens mag. cur. vic. praesides provincia, & capitanei terrarum sine consilio eorum iudicum, aliquem carcerari facere non possunt.
- 2 Quod limita in carceratis de mandato superioris, in scriptis tamen interueniente, & in infragranti repertis non procedere.
- 3 Seruientibus officialium, aliquem sine mandato capere prohibetur.
- 4 Magistratus sine iudicum consilio administrantes, eorum officio priuandi essent.
- 5 Bene consiliari, est quaedam virtutis dispositio, prudentiaq, simulacrum. Consilium hominem a malo proposito trahit. ibid.
- 6 Doctorum communis illa doctrina, quod officialium familia captum relaxare teneatur sub cautione de stando iuri, & se presentando, alias iniuriarum actione teneri, qualiter sit intelligenda.
- 7 Omisso consilio in actu requisito actus non valet.
- 8 Captus de facto, de facto erit liberandus.
- 9 Delicta impunita remanere non debent.
- 10 Magistratus iudicum consilio homines sibi subditos capere posse vtrum sit indistincte, & semper verum.
- 11 Officiales a captura incipere possunt: tamen ad hoc cogi non possunt.

NOta ¶ ex hoc Rit. quod locumtenens magnae curiae non potest capere, nec etiam capi. facere homines praetextu cuiuscunque cauta, absque consilio sui iudicis. & cum hoc Rit. concordat. cap. Reg. Item quod praefati iustitiarum, & capitanei. vbi plenius quam hic prouideretur quod praesides provinciarum, & Capitanei terrarum non audeant hoc facere, nec etiam aliquem actum iudicarium exercere sine consilio sui iudicis: & casu quo aliter fecerint, teneantur iudices eis resistere: quod si non respuerint, denuncient personaliter Dominae Reginae, seu regio collaterali consilio, vt etiam dicitur in cap. Reg. Item caueant iustitiarum. ¶ limita primo hunc Riturum, non procedere, quando id faceret de mandato Regiae maiestatis: & sic suorum superiorum, in scriptis tamen habito, vt Rit. Ille dicit in fine ipsius, ibi excepto. Secundo limita hunc Riturum, & capita praesallata non procedere, quotiescunque aliqui reperirentur in flagranti facere rixas, portare arma contra prohibitiones, & banna, portare aliquid contra deuetum, extra territorium, vel aliud quid simile facere, quoniam tunc bene capi possent, vt inquit Par. in synd. in versi. captura nu. 5. per text. in l. si fugiui. C. de seru. fugi. l. q. fiscales, C. de nauic. lib. 1. & l. si quis de cursu publ. lib. 12. & nedum officiales in capite hoc possunt in casu simili, verum etiam & eorum familia. nec obstat secundum Parid. ibi cap. Regni. item stipendiarij, vbi prohibitum est istis seruientibus officialium ¶ capere aliquem sine mandato, etiam praetextu delationis armorum, vel alterius causae, vt etiam iure communi cauetur in l. neminem. C. de exhib. reis. & no. per Bal. in l. consentaneum. ver. sic. scias num. 9. C. quomodo & quando iudex, quoniam secundum eum intelligitur quando non sunt reperti in fragranti pillis causis. In effectu quo ad praes. seruatur dictum Pari. & isti Berroarij capitaneorum quotidie capiunt sine mandato inuentos cum armis, vel rixantes, quamuis iudicio meo d. cap. item stipen-

diarij. generaliter loquatur, quod non faciant hunc actum capiendi sine mandato, & velle intelligere modo praefato est mera laceratio ad illud. cap. vt cumque sit obleruatur hodie, vt ipse dicit, & in iure fundari potest per iura supra allegata, & etiam per text. in l. 1. in prin. C. de rap. virg. l. si quis in seruitute. in fi. & l. interdum. la. 2. §. qui furem, ff. de furt. lege capite quinto. ff. de adult. quae iura pro hoc citat idem Par. in ver. captura, §. quia, plerumque nu. 2. & ibi in specie loquitur de familia officialis. Dispositio istius Rit. & praesallata. ite quod praedicti non seruatur, & ideo videmus quotidie regentem magnae curiae iustitiarum provinciarum, & capitaneos terrarum arrestare homines, nedum absque iudicum consilio verum etiam & ipsis inuitis, & multoties sine causa, quibus iudices resistere non audent: quia vt plurimum, qui talia agunt sunt viri militares, & superbi quibus ob bonam fortunam quam habent in hoc regno, omnia foeliciter succedunt, & in synd. catu, ob eorum procacitates, statim dimittuntur, quoniam multoties visum est ab experto, & conuerentes de eis, de accusatoribus accusati euaserunt, vt calumniantes, & si durum tibi videtur lector carissime crede referenti, quia expertus loquor, ¶ sed hi omnes qui sine consilio iudicum administrant non essent in officijs relinquendi, sed eorum administratio priuandi. sicut Roboam Regno priuatus fuit, quia consilium eorum, qui sibi dati fuerant pro consilio, audire negauit, vt dicit 3. Reg. ca. 12. c. ecclesia. 1. 6. q. 1. & c. deniq; 7. q. 1. Cassa. in consue. Burgun. in proce. in ver. ordo v. ne. nu. 1. fol. 5. & late Luc. de pen. in l. omnes. C. de de. lib. 10. vbi valde inuehit contra praesides provinciarum, qui cum sint iurium ignari, ad motum sui capitis se regunt. dicit. n. ecclesia. c. 32. fili sine consilio nihil facies, & post factum non penitebit. prouer. 5. dissipantur cogitationes vbi non est consilium, & cap. 13. astutus omnia cum consilio agit. ex quibus, & alijs nonnullis quae dixi tibi in prag. ¶ per excellentem, §. 2. nu. 14. de sena. conf. Maced. necessario concluditur ab omnibus nil esse agendum sine consilio. ¶ quia vt inquit Egid. de regi. prin. lib. 2. c. 4. consiliari bene est quaedam dispositio virtutis. & prudentiae simulacrum, quinimo vt dicit Arch. 2. q. 1. c. anteriorum, hominem a malo proposito trahit, & vtriquit Arist. in secreto secreto-ru ad Alexandrum: consiliu dicitur oculus futurorum. ¶ Secund. No a contrario sensu istius Rit. ¶ locumtenens magnae curiae, & consequenter oes alij officiales, cum consilio iudicum suorum possunt homines suae iurisdictionis arrestare, quod tamen limita, non procedere in capto incidente in poenam banni pecuniaria, & parato dare fideiussores de iudicato soluendo, vt dicit in c. Reg. statuimus, vt nullus, & c. item caueant iustitiarum, tunc enim licet habuerint consilium, a iudice de capiendo, si ille captus statim offert sibi cautionem, debet dimitti nisi iudex dediderit consilium, ¶ etiam cum cautione caperetur, qm tunc ipsi essent exculati, & iudex teneretur, vt dicit tex. d. ca. item caueant, sed nec est ista duo. ca. seruatur, nec seruari video, quod per mille fideiussiones in promptu oblatas, & datas liberent quem ceperunt, licet postquam duxerint ad carcerem, viso processu, & qualitate cause bene discussa, & intellecta, seruatur dispositio eorum, & captus liberatur sub cautione de iudicato soluendo, ¶ et vt sentire regia prag. inoleuit sub tit. de custodia reorum, ibi non detineatur & sicuti non seruatur in ipsis officialibus, pari modo, nec etiam in eorum familia: adeo qd licet dicatur per Doct. ¶ quod familia officialium teneatur captum relaxare sub cautione de stando iuri, & se presentando, alias teneretur actione iniuriarum, vt dicit Alex. in rub. ff. in ius voca. vt eant. & in l. 1. ff. si quis in ius voc. non ier. Afflict. in cons. Reg. humanitate. col. 4. ver. rursus, & Niger. in c. Reg. statuimus, vt nullus. n. 7. ver. sed qd si familia. vbi id intelligit nisi criminis aut psonae qualitas, aliud suaderet, tñ hodie in pract. non

non seruetur, & credo ex eo, quia dictum Doct. debet intelligi, vt Niger intelligit, si qualitas personę, vel de iudici hoc patitur: cum tamen ista cognitio, & discretio qualitatis delicti non possit recte fieri per seruentes Curię, qui ne sciunt processum, & menta ipsius, nec etiam quando captus veniat relaxandus ex qualitate personę, vel ne. Tertio nota ibi & si faceret, quod si officialis capit aliquem sine consilio iudicis sui, non potest ipsum nec detinere, nec etiam relaxare similiter sine consilio, & sic quamuis captura sit nulla.

7 ¶ quia omisso consilio in actu requisito, actus non valet, vt tradit late Fely. in cap. ex parte. vbi tres limita. ponit de constit. & idem Bernard. Diaz. in regu. 134. 8 consilio. ¶ Et regulariter captus de facto, debeat etiam de facto liberari, vt dicit Bald. in l. si pacto. 5. notab. C. de pac. & ibi etiam Alex. in vlt. nota. quia nihil tam naturale est, quam eodem genere quodque dissolueri, quo colligatum est. l. nihil tam naturale, ff. de reg. iur. pro hoc glossa in l. minor. in versic. seius. ff. de euctio. plenē Tiraquel. in tract. l. conu. gl. 3. num. 15. & Affli. in constit. magister iustitarius, 3. nota nume. 7. Attamen talis Regula in materia istius Rit. non procedit, vt vides, Ratio potest esse, quia multoties euenire potest quod non sine causa capiantur aliqui ab officialibus qui licet id male fecerint, exequendo sine consilio, ¶ tamen ne delicta remaneant impunita, permitti non debent maiorum conculcationes, maxime quia hoc vltimum esset peius, dimittendo delinquentem. Et in hoc seruetur Rit. iste. quia si officialis captum sine consilio dimitteret sine consilio, teneretur parti ad interesse: quod nota.

90 ¶ Quæro in hoc Rit. nunquid semper verum erit, & officiales cum consilio iudicis capere possunt homines ipsi subiectos, vt diximus in 2. nota. ista. q. est satis intricata inter Doct. propter eorum diuersas sententias. nam Bar. in l. consentaneum. nu. 13. versic. istud videtur. C. quomodo, & quando iudex, dicit quod iudex potest, quando vult, a captura personali incipere. idem Bal. in l. 2. num. 2. C. de his qui lato. Ang. in l. i. c. apud Labeonem, §. quæstionis, ff. de iniur. cum alijs adductis per Hipp. sing. 93. incip. iudex. quod etiam se quutus est Petrus Foll. in pract. in versic. notatus capiat. num. 2. Bald. verò sibi ipsi parum constans in eadem, l. consentaneum. ver. quæro vna cum Butr. num. 32. dicit contrarium, quia nec etiam ab exequutione reali incipi potest, quod est minus, vt patet ex illa l. consentaneum, & l. nimis prope, C. de exequu. re. iud. & ideo secundum eum citari præcedere debet, nisi timeretur fuga. per l. ait prætor, §. si debitor, ff. quæ in fraud. credit. aut id suaderet qualitas personę, vel criminis enormitas, vt dicit Ang. in auth. vt iud. sine quoquo suff. §. scientes, & in auth. de defenso. §. audierint, idem Io. And. in cap. si clericos, de sent. ex comm. in 6. & Bal. in l. quod euitadi in fi. C. de cond. ob turp. cau. Quid dicendum? Mihi videtur distinguendum hoc pacto: aut enim capta est informatio, & ad sunt indicia contra inquisitum: & tunc procedat opi. Barto. quam etiam tenet Saly. in l. absentem, col. 3. C. de accus. vbi dicit, quod iudices moderni inuenerunt bonam pract. quia habita informatione a testibus, incipiunt a captura reali. idem Saly. in l. nullus. C. de exhib. reis, Fely. in cap. cum non ab homine. numero 11. versiculo limita. 3. de iud. & in cap. quoniam frequenter, col. 9. versic. circa quintam. q. vt lit. non contestata, quod etiam videtur confirmare, d. prag. inoleuit ibi antequam incipiat constare a contrario sensu, & Pet. Rebuff. in cōmen. const. Fran. tract. de liter. requis. num. 13. volu. 2. aut non extant indicia: & sic sibi de crimine non constat: & tunc procedat opin. Bal. in d. l. consentaneum, vteo casu non possit incipi a captura, nisi in casibus supra. & q. etiam non constito de crimine in dictis casibus, procedi possit ad capturam. sicque ibi intelligatur Bald. vide Par. in tract. syndi. in versic. captura.

num. 12. versic. an potestas. & Hipp. d. sing. 93. & in pract. §. constante num. 5. versic. & scias, vbi idem & vterque videtur hanc distinct. sentire licet non ita clare, & Boer. in consuetud. bituri. de iurisdic. omn. iudi. §. 3. in versic. item par la costume, & Marce. bon. in prag. inoleuit. num. 9. & sequen. verum per dictam prag. inoleuit. ex eo, quia antequam constet: processum est ad capturam. deberet liberari sub cautione de se præsentando, quia sic iudicium esset assecuratum per præsentum delinquentem: licet iudices non semper seruent dictam prag. sed quando eis videtur. & tunc tantum cum certi sunt, quod non possunt habere alia indicia, & ea que habent sunt satis debilia, & remota, & ita pract. ¶ Aduerte tamen, quod licet officiales possint a captura incipere. in primo casu supra relato, tamen secundum Barto. in dicta l. consentaneum. ad id cogi non possunt: nisi inquisiti essent cōrumaces: quoniam tunc si denegarent, tenerentur in syndicatu, vt dicit post eum Par. in dicto tracta. in versic. captura. §. quia plerunque. in princ. & Pet. Foll. loco præalleg. numero 2. & ideo dixi. in primo casu, quia in secundo casu, & quando incipitur a captura propter suspicionem inquisiti, qui si citaretur illico fugam arripere, teneretur officiales capere, quia partis interest, per d. l. ait prætor. §. si debitorem, quod nota, quia Bar. & Par. nec etiam Foller. tangunt hunc passum. Salerni die 6. Maij. 1559. Prosper Carauira.

R I T V S XL.

Item, quod si procedatur per dictam Curiam contra aliquem, vel aliquam de aliquo crimine per accusationem, vel ex officio: quod constet de crimine contra eum, aut eam, & propterea carceri mancipent, facta publicatione in causa, quantumcunque allegetur per aduocatos dicti carcerati, seu carceratę quod ipse carceratus, seu carcerata probauerit exceptiones suas propter quas probationes est a dicto carcere liberandus aut liberanda de iure, nullo modo ab eodem carcere liberentur, nisi facta prius conclusione in causa.

Nora ex hoc Rit. quod quotiescunque aliquis inquisitus ad querelam, vel ex officio carceratur, eo quia de crimine constat: licet datis defensionibus, & facta publicatione causę dicatur apparere de sua innocentia: & quod propterea debeat sub fideiussoribus liberari, nihilominus talis liberatio fieri non debet, nisi facta conclusione in causa ipsa. cum quo videtur concordare, cap. Reg. item iustitiarj delatos, dispositio istius Rit. corrigi ius commune. in l. nullus, C. de exhib. reis. per quem tex. Cyn. ibi in 4. no. Bal. nu. 2. & Saly. dicunt quoque accusatus non debet detineri in carceribus vsque ad sententiam, sed statim, quod constat ipsi non esse culpabile potest relaxari, quod Alex. & Bal. ibi dicit seruari in pract. & Rom. singu. 496. incip. accusatus. satis extollit & dicit singulare idē Ang. in tract. malefic. in ver. præsent. nu. 7. Hipp. in pract. §. attinga. num. 13. & 16. in singu. 381. licet reus criminis, & in re per. rubr. de fideiussor. quæstio. 31. nume. 219. Boer. in consuet. bituri. de iurisdic. omn. iudic. §. 14. in glo. 1. & 2. & Casfa. in consuet. Burg. tit. des iustices rub. 1. §. 2. nu. 170. item corrigi et cap. Reg. ab illo inchoandum.

D 3 per

Domini Prosperi Carauita Ebolitani.

per quod iuxta iuris communis dispositionem ordinatur, quod si publicatis attestacionibus, constat de Innocentia inquisiti non expectata prolatione sententiae, debet carceratus liberari sub fideiussoribus competentibus, ut ibi latius disponitur. Dicit tamen Cauens hic, quod post hunc Rit. superuenit regia prag. incip. inoleuit sub titu. de cust. reorum. per quam sub generalitate verborum, videtur ordinari quod seruetur d. cap. ab illo inchoandum. dicens huiusmodi op. esse Affl. et in constit. Reg. humanitate in 5. not. versiculo rursus quero numero 24. dum ibi dicit hunc Rit. esse correctum. & ita residet Cauens: ego autem arbitror aduertendum, quod dicta prag. inoleuit, nullo modo hunc Rit. corrigit, nec dictum capitulum confirmat, solum enim emanauit ad corrigendum officialium excessus qui iuris ordine non seruato, nec qualitate personarum attendita, procedebant ad detinendum & carcerandum homines antequam de delicto inciperet constare, & ne verbum quidem dicit de liberatione facienda, quando facta publicatione constat de innocentia, quia ad dictum capitulum non habuit respectum, nec etiam cogitationem Marth. de Affl. et in dicta constitutio. non loquitur de hoc Rit. sed de sequen. & dicit aduerte, ne erres, quia illi Rit. sunt cassi: nec dicit de quibus, sed solum loquutus fuerat de Rit. sequen. hanc meam opinionem concomitatur hodierna pract. que communiter & generaliter se habet, quod facta publicatione in causa, etiam quod de innocentia appareat, inquisitus non liberatur; nec etiam facta conclusionem, quia in criminalibus non fit conclusio, ut dicit Neapoda. in opere, Ioan. Anto. de nigr. super cap. ab illo inchoandum. numero 34. per tex. in l. pactum inter haeredem, ff. de pac. verum didicistis testificatis, & transacto termino repulsa, & alijs terminis, sic citatio ad sententiam; & proceditur ad expeditionem causae quatenus iuris fuerit, ut videtur sentire. d. c. Reg. Item iustitiarum delatos & ad confirmationem praesentis Ritus dico tibi plus, quod cum euenisset in facto in quo ego uti aduocatus interueniebam in ciuitate Neapo. fuerunt interrogati fere omnes aduocati qui vnanimiter dicebant, quod nunquam viderunt obseruari dictum cap. ab illo inchoandum. in tantum quod informatis iudicibus de meritis causae tunc vertentis, & innocenti carcerati, non potui obrinere liberationem sub fideiussoribus. huius etiam opin. circa intellectum. d. prag. pluries dixit esse eruditissimus Dominus Io. Nicolaus Carauita Frater meus, & quod illa prag. etiam si per capillos capiatur: non dicit hoc. Sa. Jerni die 7. Maij. 1559. Prosper Carauita.

R I T V S X L I.

Item si accusatus aliquis, vel ex officio contra eum procedatur de aliquo crimine: statim quod constat per vnum testem contra eum de visu, & persona alias de fama publica, detineatur in talibus tamen in quibus ipsa Curia consuevit ponere ad torturam reum.

S V M M A R I V M.

- 1 *Constare de delicto debet, antequam quis detineatur,*
- 2 *Testis vnus de visu facit semiplenam probationem.*
- 3 *Indicium est minus quam semiplena probatio.*
- 4 *Probatio per famam semiplena est: et dicto vnus testis equiparatur,*

- 5 *Carceratio, & detentio a iudicis arbitrio dependent.*
- 6 *Constare de delicto per vnum testem, vel famam publicam dicitur: quo ad actum carcerandi.*
- 7 *Vnus testis de visu non facit indicium ad torturam.*
- 8 *Probatio per famam, quando & quibus concurrentibus, indicium faciat ad torturam.*
- 9 *Fama est deterior testis qui haberi possit,*
- 10 *Fama res fallax, & perniciosa.*
- 11 *Fama qualiter probetur remissive.*
- 12 *Pœna delicti est corporis afflictiva.*
- 13 *Casus quibus subijci aliquis possit questionibus in regno sunt taxati.*
- 14 *Inquisitus offerens fideiussores, quando detineri in carceribus non possit.*
- 15 *Practica, quando delicti pœna a lege, vel statuto expressa non est: sed arbitraria, non liberari inquisitos sub fideiussoribus.*
- 16 *Iudex in arbitrarijs causis, alias pœnas, quam imponi solitas, imponere non potest.*
- 17 *In carceribus quis an pro pecuniaria pœna detineri possit?*

Collige ex hoc Rit. breuiter quod in omni causa criminali, siue procedatur ex officio, siue ad querelam: statim quod constat de delicto, & persona per vnum testem de visu, alias de fama publica: inquisitus detinetur, si tamen est talis causa in qua possit curia ponere ipsum ad torturam, & aduerte ibi. de visu, & persona, quod hic deficiunt verba, ideo debes supplere sic statim, quod constat per vnum testem de visu, de delicto, & persona; alias illa verba & persona, non recte sonarent, & ita supplendo, hic est casus quod de delicto debet constare eo modo ut hic dicitur antequam quis detineatur, ut Cauens hic dicit, & est tex. in l. 1. §. item illud, & ibi Barto. ff. ad Sylla. & in l. si ff. de quæst. licet ipse hunc Rit. non ponderet ad hoc. sed tantum per dicta iura prober. Dispositio istius Rit. corrigit ca. Regni ab illo inchoandum. in princ. vbi ordinabatur, quod non alias inquisitus detineretur quam si de delicto plene constaret: cum tamen vnus testis de visu non faciat nisi semiplenam probationem, ut dicit glos in l. quilibet, & ibi etiam Bald. C. ad l. Iul. ma. est. & Brun. in tracta. de indi. in princ. num. 2. & ut dicit Cy. in quodam consilio quem Brun. ibi refert, facit indicium tantum quod est minus quam semiplena probatio. secundum Gl. in l. cum probat. ff. de probatio. & probatio quæ fit per famam, similiter solum semiplenam probationem faciat, ut dicit Gandi. in tit. de quæstio. num. 39. vers. sed de vno quæro, per tex. in c. cum defideres. de senten. excomm. & dicto vnus testis æquiparatur secundum eum, quem etiam refert, & sequitur Bru. in d. tract. c. circa tertium. num. 32. & licet Affl. et in constit. Reg. humanitate. 5. no. num. 24. vers. rursus quæro, dicat hunc Rit. esse cassatum, taliter quod iudex qui ipsum seruaret: teneretur in syndicatu, & ipse in magna Curia: cum esset iudex practicauit contrarium; quia nunquam detinebatur quis ex indicijs oblata fideiussione, atramen iste Rit. est in viridi obseruantia, & quandoque ex minoribus indicijs carcerantur, & detinentur inquisiti: etiam si offerant fideiussiones, prout iudici attendita qualitate causae, & personae, inelius visum fuerit, adeo quod hodie in regno nedum seruatur iste Rit. verum etiam & plus quam ipse ordinet: id tantum quod carceratio, & detentio in iudicium arbitrio consistunt absque dubio secundum dispositionem iuris communis, ut dicunt Barbo. Bald. Pau. de Cast. & Alex. in l. neque impuberes. §. 2. ff. de

2. ff. de in ius voc. Barto in l. consentaneum. C. quomodo, & quando iudex. Ang. in §. audiant. in auth. de desensio. c. i. i. 2. Io. Fab. in auth. sed nouo iure. C. de custo. reo. Pau. de Cas. satis pulchre cons. 326 in nouis. Boer. in con. sac. bit. de iurisd. om. iud. §. 14. gl. 2. Caff. qui dicitur, ut eos id seruari in consue. burg. tit. des rustices rub. r. 1. §. 5. nu. 171. & Gramma cons. 55. nu. 6. & sic fuit us in terminis eiusdem Afflict. ibid. dicentis quod iste Rit. eatenus esset seruandus quatenus post Regiam Ioannam secundam, probaretur fuisse obseruatum ex consuetudine, sed licet ipse dicat hunc Rit. fuisse cassatum: ego non video ubi cassetur, & si ita esset (vtasserit) non esset in corpore istorum Rituum, propter quod ultra pract. hodiernam quæ ipsum seruatur, tene hunc Rit. & eius dispositionem serua maxime tu qui es iudex inferior, & non habes ita largas habenas carcer ad cum minoribus indicijs, quam hic dicitur, sicut habet Magna Curia, & regie prouinciales audientia, quæ excedunt ipsum multoties.

¶ No. primo ibi statim constat, quod dicitur constare de delicto, ubi est vnus testis, aut fama publica quod intelligi, quo ad hunc actum carcerandi, non autem pronuntiandi per tex. & quæ ibi nota. in c. significauerunt. de testi. vt inquit Pet. piccolus. in d. ca. ab illo inchoandum. nu. 13. in opere Bar. de Capua. & Afflict. in constitutione humanitate. in 5. no. versic. item quæro, num. 23. quia ad finem pronuntiandi, non aliâ constare dicitur, nisi fuerint examinati citata parte, secundum Bar. in l. maritus. ff. de quæst. in l. si. in fi. eo. tit. Ange. in repe. l. si vacantia. col. pen. in prin. ver. item quæro in causa. C. de bon. vac. lib. 10. & Salyc. in l. fi. C. de quæstio. & Afflict. in d. const. humanitate. in 5. no. versic. nem quæro verum num. 20.

¶ Nota scundò ex isto Rit. quod vbiunque adest minus iudicium, quam sufficiens ad torturam, ibi iudex potest procedere ad carcerationem, & detentionem in quibus, probatur hoc quia dictum vnus testis de visu non facit iudicium ad torturam: nisi sit omni exceptione maior, vt dicit Bar. in l. maritus. ff. de quæst. l. si. C. de herc. & l. admonendi, ubi etiam Bal. ff. de iure. & Afflict. in const. humanitate. n. 21. ver. quæro pro declaratione. Et dummodo aliæ circumstantiæ non resistant secundum Bald. in l. 2. C. quorum appellatio. post Io. And. in c. cum in contemplatione. de reg. iu. in 6. in nouel. & Bru. in d. tract. in prim. num. 3. ¶ item quia probatio quæ fit per famam: quamuis dicatur facere iudicium ad torturam, per Gand in tract. malef. in titu. de quæstio. num. 39. ver. sed de vno quæro: ubi dicit quod ita seruant communiter assessores: tamen verior opinio est in contrarium: secundum Bru. in præalleg. tract. §. circa tertium. ver. an fama nu. 32. & tunc tantum procedit, quando cum fama iungerentur alia indicia secundum Barto. in l. si. ff. de quæstio. & in l. de minor. §. tormenta. eodem titu. & Areti. in tracta. malef. in versic. fama publica, versic. & an fama. ubi August. ipsum sequens, ait quod si ipse esset assessor non poneret aliquem in tormentis ex sola fama, nisi esset factus vehemens, vt tener Bald. in cap. 1. §. iniuria. de pace iuram. firmam. & Brun. in loco præalleg. quod ego etiam sequor, ¶ quia fama est deterior testis qui haberi potest, vt inquit Afflict. in d. const. humanitate. 5. not. ver. item quæro. in fine. num. 20. eademque facili oritur, cum ad dictum vnus, plurimorum sequatur multitudo. cap. cum in iuuentute. de purg. can. ¶ & ideo dicitur esse res fallax, & perniciofa argum. l. pecuniam. ff. de hære. inst. l. decurionum, C. de poenis. & l. iustissimos. ibi nec ad libertatem, C. de offic. recto. pro ui. & latius Gandi. supra num. 39. in princ. & nihilominus: iste Ritus quando expressit de vno teste, non dicitur quod sit omni exceptione maior, & quando dicitur de fama, loquutus est absolute, non dicendo, iuncta cum alijs indicijs, propter quod remanet absque dubio conclusio clara, quam posuim principio istius nota. quam

uis Afflict. in præallegata constituit. humanitate in 5. no. ver. rursus, num. 24. videatur hunc Ritum allegare quod per indicia sufficiens ad torturam potest quis detineri, quasi vellet sentire, quod tunc demum procedere. et iste Ritus, quando dictum vnus testis, aut fama esset sufficiens ad torturam, sed caue ita intelligere, quia Afflict. non figit pedes in hoc, & perfunctorie loquitur, maxime quia de maiori præiudicio tractatur, quando est procedendum ad torturam, quæ quando ad detinendum, propter quod merito tunc vnus testis, aut sola fama non sufficeret, & ita teneas quod nota ad intellectum istius Ritus, quia non fuit huc quæta actum, quamuis raro contingat, dicta indicia sola reperiri, sed semper iuncta cum alijs. Aduerte tamen quis Afflict. in d. const. versic. item quæro num. 20. in 5. not. videatur firmare quod ex sola fama non potest quis detineri: circa quod Cauens. hic dicit quod fuit immemor huius Ritus, quod equidem non est verum, quia Afflict. postmodum ibid. nu. 24. citat hunc Ritum, & ideo dicitur dum est quod ipse loquitur circumscripto isto nostro Ritum, eo quia dicit ipsum esse cassatum, & non seruari, vt supra latius diximus.

¶ Qualiter tamen probetur fama, vide plenè per Cauens. hic.

¶ Secundo No. ibi in talibus tamen, quod tunc demum procedi potest ad detentionem inquisiti ex indicijs su pradictis, & in hoc tex. positus, cum tractatur de causa in qua posset inquisitus torqueri, vt etiam scribit Gramma. (hunc Ritum allegando) in consilio crimina 35. num. 55. & Decisi. 60. in fi. & ante hunc Rit. voluit Bal. in l. si quis post. ubi etiam Imol. ff. de testa. & referendo sequitur Cassa. in consue. burgum. tit. de iustices, 12 rubr. r. §. 5. num. 167. ¶ Item cum pœna delicti est corporis afflictiuæ, licet pro eo non veniat inquisitus torquendus, vt dicunt Bald. & Imo. in d. l. si quis post. idè Bald. in l. nullus, num. 3. ver. in ea. Glo. C. de exhiben. reis. Bart. & alii. in l. 1. ff. de culto. reo. Ang. in tract. malef. in ver. fama publica. ver. decimo quæro, & versic. seq. & Hipp. in pract. S. artingam, in prin. nu. 5. etiam si talis pœna personalis non esset determinata à lege, sed arbitraria cum tamen ex consuetudine imponi soleat secundum Bal. in d. l. nullus, quia ea consuetudo fori esset attendenda p. no. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de

A D D I T I O.

2. Etiam sequor. Adde quod hinc est quod dicere solebat Demosthenes fama nihil esse iniquius, cum vulgus (quod vasto bruto simile esse Plato existimat) ex opinione multa, ex veritate pauca estimat, ut Cicero testatur, fallax. à Marone appellatur. Quamuis Æschives orans contra Timar. Quoad hominum (inquit) vitam & sermonem & actus, & non e mentira quidam sponte sua orta fama, per ciuitatè vagatur, & effert in vulgus priuata cuiuscunq; studia: multa quoq; diuinat, quæ futura sunt atq; ita conclamaru est, minimeq; confictum, quod assero, vt & Remp. nostrâ, maioresq; nostros, fame veluti Deum maxime aram construxisse reperietis. Homerumq; sæpe in Iliade dicentem antequam aliquid futurum esset, eueniret fama ad castra venit. Rursusq; Euripidem ostendentem, hanc deam, non mortales solum docere posse qui sint cum viuant sed et cum mortui fuerint, dum ait, Nam fama telluris etiam in recessibus virum bonum ostendit. Hesiodus etiam palam ipsam deam facit dum eos admodum sapienter alloquitur, qui in viuendi consociatione esse volunt, ait enim.

Non moritur fama omnino: quam turba viro- rum.

Plurima vulgavit, quoniam ipsa est vna dearum. Qua propter famæ veluti deæ magis quam testibus fidem esse præstandam opinatur. C. P.

D 4

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

13 de his qui no. infra. † Sed cum in Regno taxa sint casus in quibus potest quis subici quæstionibus, & hi sint ubi quis venit puniendus poena mortis naturalis, civilis, vel abscissionis membri, aut alia poena quæ sit
2 ultra relegationem, vt patet ex c. reg. tormeta. & c. si iuste quis. in princ. ex Pari. in tract. syndica. in versic. tortura. §. an causa pecuniaria. Gramm. vol. 15. nu. 12.
• & consil. 16. nu. 14. & Maran. in sua pract. par. 4. dist. 2. num. 2. videtur dici posse, quod non potest dari casus (vt dicebant Bald. & præalleg. Doct.) in quo veniat qs puniendus poena corporis afflictiva, & nõ veniat torquendus, sed non est verum, quia poena fustigationis est corporis afflictiva (vt clarum est,) & tamen in delicto ubi ea poena cadit solummodo, non habet locum tortura, vt patet ex dictis cap. Regni, & latius Maran.
14 in loco præalleg. num. 5. & 6. † Et ex hoc nota. & prædictis omnibus sequitur, quod ubi in delicto venit imponenda solum poena relegationis, quia sic ordinat lex, vel statutum: inquisitus differens fideiussores, non debet detineri in carceribus, vt etiam scribit Afflic. in constituto Reg. humanitate, versiculo item quæro. num. 23. Practicatur tamen in Magna Curia, & Regia audientia, principatus citra, & Basilicata, in talibus casibus non liberare inquisitum per totum ad sui libitum, sed per ciuitatem, vel palatum, & quandoque per totum cum cautione de se presentando, tempore publicationis causæ, abique aliqua requisitione, iuxta qualitatē causæ & personæ, quia vt dicit Ang. in l. 2. C. de exhiben. reis. Gandi. qui de hoc pulchre tract. in tit. quid sit agendum reo presente. nu. 5. versic. sed quod dicitur, & Afflic. in dicta constituto, versicu. item quæro. num. 20. arbitrarius est iudici modus liberandi sub fideiussoribus inquisitum, attenda qualitate suæ personæ, & delicti, & licet in hoc Regno habeamus constituto. humanitate, latius prouidentem super liberatione sub fideiussoribus inquisitorum, tamen Magna Curia Audientia Regia, & alia curia parum seruant ipsam, sed solum hunc Ritus, (modo tamen quo dixi) & hodie per nouissimas prag. Illustrissimi Domini Ducis de Alcalá huius Regni Viceregis* prag. 8. incip. procurat. §. item vogliamo. lo. de offic. magistr. iusti. etiam ubi venit imponenda solum poena relegationis non est permessa liberatio inquisiti sub fideiussoribus, neque per palatium curiæ, neque per aliam partem nisi
15 ex causa toto tribunali visa, vt ibi disponitur. † Aduerte tamen ad id quod seruatur in Magna Curia, & Regiis Audientijs prouinciarum, quoniam ubicunq; poena delicti non est expresse determinata à lege, vel statuto, sed arbitraria, non liberat inquisitos sub fideiussoribus, vt tradit Gramma. consilio crimina. 5. numero 7. licet Doctinae quas allegat, id non probant, & obseruatur istud etiam si certum esset ex communi obseruantia non esse imponendam poenam ultra relegationem, sed infra mouentur, credo in vtraque præ. autoritate. Glos. in §. in summa. institu. de iniur. quæ vult, quod iudex in arbitrarijs, potest poenam imponere, etiam ad mortem licet Docto. communiter non recipiant illam Glos. dici posset, quod hoc vltimum est male factum, † quia iudex in arbitrarijs non potest alias penas imponere, quam imponi solitas, vt dicit tex. in l. quid ergo. §. poena grauior. ff. de infra. & Afflic. in proprijs terminis in dicta constituto. humanitate. versicu. quæro de aliquibus. num. 22. in fi. sed seruatur, † dixi per dicta. Glo. quia nulla causa potest esse in principio omnino certa de poena imponenda. pro quo videtur omnino, quæ scribit Ancha. consilio 272. plene, & subtiliter. numero 1. & 2. & Aymo. post ipsum consilio 224. numero 3. & quæ dico latius infra, in Rit. 68. in fi. 2. nota. ubi quod quando sumus in delicto in quo poena est arbitraria, iudicatur tanquam delictum in quo esset poena personalis imponenda, donec fuerit per iudicem arbitrata, quod manda memoriz quia alibi non reperies,

17 † quæro nunquid est dare casum in quo poena non sit personalis, sed pecuniaria, & in eo possit quis detineri in carceribus. Bald. in d. l. si quis possit. & in d. l. nullus, & latius Hipp. in d. s. attingam. nu. 3. cum sequi. & Gram. d. consil. nu. 8. dicunt quod sic, & præ alijs Bal. & Hipp. ponunt duos, vnum quando sponte quis confiteretur delictum in quo poena est pecuniaria, per l. si cõfessus. ff. de cult. reorum. Alium quando in flagranti re pertus est, & idem Augusti. post Ange. in tract. malef. in vers. fama, publica in additio. mag. incip. tu autem. Salerni die 8. Aprilis. 1559. Prosper Caraita.

A D D I T I O.

2 Tormenta, Pro explicatione huius c Tormenta, vide omnino quæ nos scripsimus in tract. Ad arbitr. magnæ curiæ vicariæ. cap. primo, ex numero 41. & capitu. 4. ex num. 47. C. P.

R I T V S XLII.

Tem, quod seruientes, vel notarij curiæ qui capiunt aliquem de mandato ipsius Curia, vel aliam quamcun que examinationem, vel exequutionem faciit, nihil recipiãt a captiuo, vel alio, contra quem exequutionem ipsam faciunt, sub poena exigenda ab eis per dictam curiã arbitrio ipsius curiæ.

S U M M A R I U M.

- 1 Exempla non restringunt regulam.
- 2 Aduerbiū, vel diuersimode in iure exponitur.
- 3 Alguzerios pro suo salario exequi posse. num sit de iure.

Nota ex hoc Ritu, q notarij curiæ, quos actuarios appellamus, quotiescunq; aliquid faciunt de mandato ipsius Curia: puta, capiẽdo aliquem vel examinãdo, aut exequẽdo, non debent aliquid recipere a captiuo, quem capiẽt, vel ab illo contra quẽ exequuntur, & licet Ritus exemplificet in notarijs. tñ loquitur, & procedit in omnib; seruiẽtibus ipsius curiæ, † quia exempla: non restringunt regulã, & probat tex. in §. hæc tenus, vbi no. Doct. in lit. de grad. Affinit. & Corn. con l. 88. de subscrip. one. in litera. 2. & consil. 195. circa in lit. c. vol. 3. vel dici pot. q pcedat solũ in notarijs, siue actuarijs curiarijs.
2 † & q illud aduerbiū, vel, non ponatur hic exemplificatiue, sed restrictiue, quemadmodum ponitur in l. j. in prin iũcta Gl. in ver. hac lege, ff. ad l. Falc. licet alias habeat expositiones tale aduerbiũ, vt scribit lati^o Bal. in sua pract in tit. de sign. verb. fol. 2. tene q vis ex istis duabus expositionibus. Tenendo tamen primam, quæ est, q Ritus loquatur in omnibus seruiẽtibus tam notarijs, quam alijs; dico q quo ad examinationẽ faciendam per actuarios bene seruatur iste Ritus: quia corũ salaria recipiunt a parte ad cuius instantiã examinãt, & quoad exequutionem, vel capturam similiter seruatur Ritus, eo quia non nisi ad instantiã quic vadunt ad hoc, quo casu fisco competit eis soluere, & ad instantiam partium non video accedere actuarios, in alijs seruiẽtibus qui accedunt ad capiendum aliquẽ, vel exequendum pro debito, Rit. non seruatur, immo in eisdẽ literis exequutorialib. cum quibus exequuntur, dñ, nec non exequimini pro vestro iusto, & competẽti salario † quia et de iure est quod Alguzerij pro eorum

rum salario possint exequi in bonis rei, vt scribit Ioan. Fab. in S. quadrupli. per illū tex. instit. de actio. dicens, quod in aliquibus locis seruatur, & in aliquibus non, quia videtur contra rationem, & quamuis lat. in eod. §. dicat contrarium, & quod ille tex. hoc non probat, ipsumque sequatur Cassad. in consuetu. Burgum rub. defuistices. §. 7. in gloss. de simple. reitōus, num. 44. fol. 78. tamen in hoc Regno seruatur, vt dixi. & iuxta opi. Io. Fab. Salerni die 9. Maij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS XLIII.

Tem quod carcerarius nihil recipiat à carceratis non pernoctantibus, & si pernoctauerint: recipiant grana tredecim quāto tempore steterint in carcere, prout cauetur in capitulis Regni.

SVMMARIVM.

- 1 Carcerarius à captiuo in carceribus non pernoctante, nil exigere potest.
- 2 Et quid a pernoctante.
- 3 Carcerarij plus debito à carceratis exigentes, incidunt in pœnam dupli.
- 4 Carceratus pro fiscali debito, quando liberatur, nil soluit.
- 5 Nec qui indebite captus, & absque probationibus liberatus.
- 6 Carcerarius sine in scriptis licentia habita ab officiali, carceratum non liberat. Practica super salt licentia. ibidem.
- 7 Præuilegium, & consuetudo parificatur.
- 8 Carcerarius commentariensis etiam appellatur. Et quare sic dicitur.

NOta primo ex hoc Ritu, quod carcerarius non potest aliquid exigere à captiuo, qui in carceribus non pernoctauit, & in hoc concordat alius Rit. infra 303. vbi eadem verba habes, item const. Reg. Castellani, cap. Reg. magistro iustituario. Regia, prag. quæ incip. cōstitutionem, sub tit. de carcerarijs, quæ omnia allegat Io. Ant. de Nig. in c. Reg. Castellanos, vers. quæro nunquid. num. 44. & in super capitulum Ebolitanum, num. 4. & quod nouiter dispositum est in reformationibus magnæ curiæ, prag. 33. §. item che detri carcerieri. de offic. mag. iusti, & quamuis Afflic. in d. consti. in j. no. dicat quod dictum capitulum magistro iustituario corrigat illam consti. ipsumque sequatur Pet. Foll. in fragmen. post pract. crimina. de reorum custo. num. 162. id minime verum est eorum pace, quia dictum cap. concordat. Bene tamen verum est: quod illa consti. corrigitur per capitulum Reg. Castellani, vbi prohibetur aliquid recipi à captiuo, qui liberantur, post quod cap. emanauit, d. c. magistro iustituario, qui cum const. concordat: dixi quod forte Afflic. hoc cap. Castellani. voluit allegare.

¶ Secundo Not. quod vbi carceratus pernoctauit: potest ab eo carcerarius exigere quocunque tempore steterit; grana tredecim, pro vt cauetur in capit. Reg. & ista verba, prout cauetur, non intelligas circa precium: quia in nullo cap. Reg. taxatur grana. 13. sed intellige circa id quod dixerat, quod quocunque tempore steterit; non nisi vnicam solutionem facit, vt dicit d. cap. magistro iustituario. Ille Rit. quo ad precium: corrigitur. Per d. Rit. 303. vbi vnus tarenus taxatur. Sed quia dicitur

etiam ille Rit. iuxta formam capit. Regni cum in nullo cap. taxatur vnus tarenus sed tantum dimidium, vt dicit d. capitulum magistro iustituario, illa verba, iuxta formam cap. referam: vt hic dixi, ad id quod dixerat, quocunque tempore: in patria mea aliter obseruatur: nam pro vna nocte soluuntur tantum grana quinque, si postmodum vltra pernoctauerit carceratus, etiā si per mille annos: non soluit nisi grana septem cum dimidio. In Magna curia, vt dicit Afflic. in præalleg. const. num. 1. & Io. Ant. de Nig. in d. c. Regni Castellanus, vers. quæro nunquid numer. 44. seruatur iste Rit. & solum grana tresdecim exiguntur pro regio fisco, verum secundum eund. Affl. c. Regia curia solet vendere talem prouentum in perpetuum, vel ad tempus, & ordinat custodem carcerum cum potestate substituendi, ita quod ipse teneatur de culpīs, & fraudibus substitutorum, vt dicit de hoc vidisse priuilegiū Regis Ferdinādi primi, quāuis hodie per nouel. prag. Car. v. Imperatoris, item volumus sub tit. de carcerarijs & carceribus, prohibitiū sit carceres ipsius magnæ curiæ affectari, vt ibi dico latius. Dispositio istius Rit. quo ad primum nota: sit in viridi obseruantia: licet viderim quandoque aliter fieri, & à non pernoctantibus exigi. quo vero ad secundum no. circa pretium aliter seruatur: nam in magna curia, si carceratus capitur intus ciuitatem Neapolis, soluit grana decē & viginti denarios sicuti ordinat pandecta Magnæ curiæ Vicarij nouiter impressa inter prag. Illustrissimi Ducis de Alcala * d. prag. 33. §. item cheli custodi. de officio mag. iusti, & sic vltra grana tresdecim duos denarios: si vero capitur extra ciuitatem: soluit duos carlenos, & viginti denarios: & sic vltra Rit. præalleg. 30. viginti denarios; in Regiis Audiencijs omnes solunt indistincte duos carlenos, & viginti denarios; in alijs curijs diuersimode, prout in vnaquaque reperitur fuisse seruatum, quod si carcerarij vltra exegerint per d. cōstit. & c. Reg. Magistro iustituario, tenentur pœna dupli. Limita hunc Rit. & præfata quæ diximus, non procedere in carcerato pro debito fiscali, is enim cū liberatur, non soluit aliquid vrdicit Afflic. in d. consti. in 2. nota. in fi. per cap. Reg. item collectoribus, quod inuenire non potui. sed verū est. & seruatur hodie: aliā pœna quadrupli puniretur Castellanus, aut carcerarius. ¶ Secundo limita, non procedere in capto qui capi non debebat. & postmodum absque probationibus liberatur. Et adde ad hunc Rit. quod carcerarius, quā liberat carceratum, non potest id facere sine licentia scripta ab ipso officiali, qui eū detinebat, vt dicit Pau. de Cal. in l. neque impubes. §. j. ff. de in ius vocand. quod hodie est in viridi obseruantia in Magna Curia: & etiam à pauco tempore in Regia Audiencia principatus citra, Et ideo actuarij quando quis est liberandus: scribunt schedulam, in qua dicunt carcerario quod talem liberent: & demum iudex in ea ponit manum, & sic carcerarius liberat carceratum & schedula remanet penes ipsum.

¶ Quæro iuxta prædicta, quis erit iste carcerarius, de quo loquitur iste Rit. quod possit exigere à carceratis quod diximus, nunquid officialis poterit hoc exigere? Afflic. in d. consti. in j. no. videtur dicere, quod Castellanus erit carcerarius, qui exigit: dicens quod officialibus non competit ista exactio, cum sit eis prohibita per d. cap. magistro iustituario, & ideo mone teos quod cum sint salariati, abstineant à talibus, & ipsum videtur sequi Pet. Foll. in pract. in frag. titu. de reorum custodia. nu. 162. Breuiter aduerte, quod d. cap. magistro iustituario non prohibet officialibus exigere à carceratis; sed exigere vltra dimidium tarenum, adeo quod si non exigunt vltra: licite possunt facere de quo non est modo aliquid dubitandum in d. c. & propterea non est opus dicere, vt dicit Afflic. quod nunc tantum officiales possunt exigere istud ius: cum de hoc habet priuilegium

7 t aut id quod est loco priuilegiū, vt consuetudo, cuius non

Domini Prosperi Carauita Eboltani

S V M M A R I V M .

non extat memoria in contrarium. l. j. s. denique. ff. de aqua plu. arc. cum ipsi non reperiantur prohibiti, im-
mo permiffum expresse in d. c. quod ipse allegat, ve-
rum quia de hoc quotidie nascuntur quæstiones inter
officiales, & Castellanos aut alios, qui habent ex
priuilegio & concessione hoc emolumentum exigen-
di ius carceris: & officiales ipsi non mittunt carcera-
tos in castrum, vel loco solito, sed faciunt in eorum do-
mibus locum carceris, in fraudem Castellanorum, vel
eorum ad quos hoc spectat, arbitror spectandum pri-
uilegium, nec non consuetudinem quibus stantibus,
in fauorem Castellani, vel alterius, bene fateor q̄ offi-
ciales male faciunt, exigendo ius carceris à carceratis
& propterea teneri debent ad simpli restitutionem in
syndicatu, non pœna dupli vt Afflic. ibi dicit, quia il-
la pœna dupli statuta per const. Castellani, & d. c. ma-
gistro, iusticiario locum habet quado exigeretur ultra
vnum carlenum ibidem taxatum, & stabilitum, non
aut in casu de quo agitur. Hinc est quod in patria mea
vbi adest castrum, & carceratur homines, quotiescū
que detinetur aliquis pro debito pecuniario, nō mit-
tur illuc, sed arretatur in domo officialis, cui postea
soluitur ius carceris cum liberatur, quia sic cauetur in
capitulis ipsius in z. c. sicque obseruatum extitit sem-
per, & seruari video in nonnullis aliis terris, cum si
capitulum, & consuetudo deficerent, secus esset dicē-
dum per præfata. † Et adde quod carcerarius alio vo-
cabulo appellatur commentariensis. l. ad commenta-
riensem. C. de cust. reo. dictus commentariensis a cō-
mentario, loco vbi captiui retinentur, vt dicit gl. in l.
abesse. in si ff. ex quibus cau. maio. vel secundum Cat-
rell. Cott. in memo. in vers. commentarienses, commē-
tariensis dicitur qui in commentarium, seu librum cu-
stodias referebat, vt sic nomen consequatur a scriben-
dis cōmentariis, quod quidem dicit plus sibi placere.
Salerni die 12. Maij. 1559. Prosperi Carauita.

R I T V S XLIIII

Ltem seruat ipsa curia q̄
quando liberatur aliquis
per curiam aliquo die fe-
riato, ita q̄ curia regi illa
die non posset: tunc si il-
le liberandus debet, iterū
venire ad curiam, quia fi-
deiuissio tali die recipi non potest: tenetur
iste modus, videlicet, quod Regens persona
liter assignat per clamidem liberandum ali-
quibus, vel alicui pro captiuo, & ille promit-
tit primo die iuridico eum præsentare in cu-
ria ad certam pœnam arbitrio Regentis, pu-
ta, centum vnciarum, & de hac assignatione
cū ista pœna specificata, vel maiori, vel mi-
nori secundum delicti quantitatem, fit pu-
blicum instrumentum inter dominum Re-
gentem, tanquam officialem, & personam
publicam stipulantem nomine, & pro parte
dictæ curiæ & illum cui dictus captiuus assi-
gnatur ex alia; & deinde ille cui assignatur
captiuus venit primo die iuridico, & obli-
gat se voluntariè præsens apud acta ad di-
ctam pœnam præsentare dictum captiuum
ipsi curiæ si & quoties fuerit per ipsam Cu-
riam requisitus.

- 1 *Actus iudiciarius die feriato prohibetur.*
- 2 *Actus voluntarius per publicam personam, etia diebus feriatis permittitur.*
- 3 *Clamis pro veste accipitur.*
- 4 *Actus precedere, formaq̄ sequi debet.*
- 5 *Forma omissa, actus sequens est nullus.*
- 6 *Actus contra iuris dispositionem, quod sit nullus & quomodo intelligendum.*
- 7 *Non entium, nullę sunt qualitates.*
- 8 *Absenti consignare, vendere, locare, & stipulari possumus etiam.*
- 9 *Promittens aliquem in iudicio sistere ob criminalem causam, nunquid certam pœnam promittere cogatur.*
- 10 *Quales fideiussores, qui ad præsentandum inquisitum præstantur: esse debeant.*
- 11 *Clausula, toties quoties, importat vt etiam post binam præsentationem, & post sententiam quis præsentare teneatur: & quando.*
- 12 *Instantia perempta quoad reum, quoad fideiussorem perempta etiam dicitur.*
- 13 *Practica quando quis per clamidem recipiens carceratum, promittensq̄ eum præsentare, non præsentat: ad pœna exequutionem qualiter procedendum.*

Quoniam multoties cōtingebat, prout sæpissi-
me quotidie euenit; quod liberantur carcera-
ti præstita fideiuissione de hædo iuri in forma,
talisque fideiuissio die feriato capi non
potest per actuarium curiæ † tanquam actus iudicia-
rius qui tali die prohibetur ex l. fina. C. de fer. ne duo-
rum alterū sequeretur, vel die feriato nulliter fideiuf-
siones recipi, aut liberationem carcerati supersederi,
inuenta fuit pract. quæ in hoc Rit. ponitur vt regens,
& sic omnes alij officiales Regni capiant carceratum
liberandum, & per clamidem, seu vestem consignent
illis qui pro eo vellent fideiubere, si dies esset iuridi-
cus: qui in seipfos carceratum recipiunt, & eundem
primo die iuridico sub pœna præsentare promittunt
eidem officiali, qui eum consignauit, & de hac consi-
gnatione, & promissione recipientis illum carceratū,
conficitur actus, seu instrumentum publicum cum iu-
dice, & testibus per ipsum actuarium tanquam nota-
rium: & postmodum primo die iuridico præsentet il-
lum officiali, & penes acta per eundem actuarium ca-
pitur fideiuissio in forma, de ipsum præsentando, to-
ties, quoties, vt in hoc Ritu dicitur, & idem in alio in-
fra Rit. 162. quod bene nota. quia est in obseruantia in
omnibus curijs Regni. Ratio validitatis istius consi-
gnationis est, quia nō actus iudiciarius reputatur, sed
voluntarius initus inter illos recipientes, & officialem
consignantem, per personam publicam rogatus, & sti-
pulator † qui etiam diebus feriatis à iure permittitur.
1. actus. & d. l. fin. C. de fer. † & quod clamis pro veste
accipitur vide tex. in l. 3. C. de militar. veste. lib. 12. &
ibi Luc. de pen. vbi eius significationem ponendo, di-
cit quod est breuis vestis, quæ ex vna parte tantum in-
duitur, quod non caret forte mysterio in hoc Rit. de
clamide mentionem faciente, & vt credo importat,
quod non per pallium consignetur carceratus, sed per
clamidem, id est illam vestem qua homo induitur: quia
per pallium non potest dici ita consignatus (cum pos-
set illud dimittere) sicuti per clamidem, qua est in u-
tus, credo tamen quod idem esset, & quod iste Rit. nō
vltus.

us est hoc vocabulo cū hoc misterio, communisq; pract. nos docet, quod etiam per pallium cōsignatur. Nota primo ibi Regens personaliter, quod licet fideiussiones penes acta curia capi possint, etiā absente officiali ipsius; vt dicitur Rit. 161. item quælibet, tamen cōsignationes per clamidem iuxta modum præsentis Rit. nō nisi in ipsius officialis præsentia fieri possunt. per dicta verba, vt inquit Pet. Foller, in frag. post pract. rit. de fideiussor. num. 272. Ex quo sequitur secundum eum, quod si aliter fieret absente officiali, nō valeret cōsignatio facta, mouetur ipse quia iste Rit. videtur requirere, quod cōsignatio per clamidem præcedat. & sic videtur ordinem statuisse, vt ea præcedat, & actus sequatur, & ex consequenti formam per ea quæ nō Bal. in l. j. num. 7. ver. ex hoc dicto. C. ne lice. in vna eademque causa, & post eum Fel. in c. cum dilecta. col. 9. ver. 6. signum, extra de relcrip. † qua forma omiſsa, actus qui postea sequeretur; esset nullus, l. cum hi. S. si prætor. ff. de transact. Bal. in l. creditor. C. de fideiussor. Afflict. in constit. Regni, capitaneorum in 7. no. & latè per me in prag. * per excellentem. S. 17. & acta non teneant. numero 24. de Senat. Consul. Macce. licet ipsi nihil de prædictis allegent. Nec obstat, qd iste Ritus nō procedit ultra annullando actum, & ratione omissionis formæ, actus non valebit; allegat pro hoc Alex. conf. 24. num. 3. volum. 4. & ita ipse residet: ego autem in hoc passu aduertendum, & distinguendum puto: quod aut vult dicere cōsignationem per clamidem factā, absente officiali esse nullam † tanquam receptam contra dispositionem istius Rit. per l. non dubium. C. de legi. & tunc dico id minime dici posse, quia tunc actus factus contra, l. vel statutum est nullus, cum lex. aut statutum prohibitiue loquitur, quod tale quid non fiat: secus quando non prohibitiue, sed tantum simpliciter mandat aliquid fieri certo modo, quoniam tunc actus factus aliter, non erit nullus nisi in lege, vel statuto esset clausula annullatiua, vt dicunt B. l. & Salic. in l. statuti. C. de sent. ex breui. recita Alex. d. conf. 24. & ego latius in d. pragm. S. 15. fuit de ordine. num. 11 sed quia iste Rit, non loquitur prohibitiue, sed tantum quod certum quid certo modo fieri debeat: nec habet clausulam annullatiuam, sequitur indubitate, quod actus aliter factus non potest dici nullus, & consilium Alex. quod ipse allegat, non pro, sed contra eum facit, vt cuique recte intueri poterit aperte, immo (ni fallor) videtur qd in hac q. præsupposito isto Rit. sumus in propriis terminis Alex. in d. conf. num. 3. vbi actum non esse nullum manifeste concludit. Aut vult dicere cōsignationem nullam, respectu omissionis formæ, & tunc negatur præsuppositum: quod iste Rit, pro forma requirat præsentia officialis: quauis enim dicat, qd Regens personaliter cōsignare debet, tamen non propterea sequitur, quod requiratur ei⁹ præsentiam pro forma, adeo qd si in eius absentia fiat carcerati receptio, actuario, seu notario stipulante promissionem de eo præsentando, nomine officialis absentis, non valeat, nec vllum verbum de hoc in Rit. & ideo præsupposito corrueſt cessant, quæ ad eius consequentiam allegantur, & supra dicta sunt. Argumentatio quam Foll. facit, procedit quo ad præcedentiam cōsignationis: debet enim præcedere cōsignatio, & postmodum de ea, fieri instrumentum publicum vt Rit. videtur dicere, quo casu bene fateor, qd videtur ordo stabilitus, & ex consequenti forma, vt ea cōsignatio præcedat & actus rogationis instrumenti sequatur: alias non valeret actus per prædicta nec notarius posset de ipsa cōsignatione non facta, gerere actum publicum: † cum non entium nullæ sint qualitates * (nisi illi qui promitterent præsentem, & in se ipsos reciperent, renuncarent huic exceptioni carcerati non traditi.) Vnde non sequitur argumentū, cōsignatio per clamidem debet præcedere instrumentum, & rogationem, ergo præsentia officialis est etiam

requisita, qd præcedat † cum & ab alio cōsignari possit, & ipsius præsentatio absentis promitti, & ipsi notario publico pro eo stipulanti, vt quotidie fit de alijs contractibus, & rebus, cum quis absentis locat, vel vendit, aut alium contractum facit, & notarius pro eo stipulatur: qd potest, vt dicit Barto. in l. stipulatio. ista S. si stipuler. col. 3. versic. 3. fallit. ff. de verb. oblig. per l. 1. S. exigere. ff. de magistra. conuenie. & l. non aliter. ff. de adoptio. idem Bal. in l. nec ei. S. eorum. versic. quarto nunquid tabellio. ff. de adoptio & in d. l. non aliter, vbi dicit ita de facto, & consuetudine seruari Corn. conf. 50. vol. 3. videtur in hac consultatione. vol. 1. Deci in l. nemo. S. nec paciscendo. ff. de reg. iur. post glo. in l. 2. S. publicum; vbi Barto. & Alex. post ipsum ff. rem pupill. saluam fore. Ioan. Fab. inst. de satisda. S. si vero aliquis. Afflict. Decisio 135. in fi. & conf. Reg. Baiulos. col. 10. versic. 10. & vltimo. Capic. decis. 78. in causa. Boeri. Deci. 172. num. 5. Guid. Pap. Deci. 49. & 222. alijs; quos in infinitum citat. Tiraquel. in tract. de constit. limita. 30. num. 23. & iterum num. 45. & ideo indubitanter concludo in hoc casu, quod etiam si absente officiali ab his qui vellent fideiubere, reciperetur per clamidem in eorum posse carceratus, & coram ipso notario cōfiterentur illum præsentialiter recepisse, promitterentque ipsum præsentare primo die iuridico ipsi officiali absentis, & eodē notario pro eo stipulanti, bene valeret, per præfata, & multo magis si cōsignatio fieret per carcerarium, vel alium nomine officialis, cui carcerario, seu alteri cōsignanti posset fieri promissio de præsentando, nec non officiali absentis, pro quo ipse notarius stipularetur, & ita seruatur, vt dico etiam infra Rit. 162. vbi est idem Ritus. Vidit hæc scripta mea Dominus Petrus, & super hoc passu pluries locutus est mecum, adhuc manens in sua opin. quamuis videat pract. aliter se habere quam scripsit, † Secundo Nobis ad certam penam, & in fi. Rit. ibi ad dictam poenā, quod fideiubens in causis criminalibus de presentando inquisitum, debet promittere certam poenam, & ita communiter seruatur, pro quo tex. in l. 4. ff. de custo. reo. & ex hoc cessant Doct. alterationes in q. illa † an promittens sistere aliquem in causa criminali cogatur promittere certam poenam in qua varijs varia dixerunt, vt dicit Bar. in l. fi. ff. de præor. stipula. & in l. 2. S. fin. ff. qui satisd. cog. uamus. vtrubi que ipsemer dicat cogendum esse propter consuetudinem iuxta l. qd si nolit. c. qui assidua. ff. de edil. edicto † & quales debeant esse isti fideiussores. qui ad præsentandum inquisitum præstantur vide Afflict. in consti. humanitate. in 4. no. num. 4. cum seq. & Cassa. in consue. Burgun. tit. des iustices rubr. 1. S. 5. num. 171. & ad materiā fideiussorum, quæ dico infra in Ritu. 159. † Tertio no. ibi toties, quoties, qd fideiussores inquisitorum debent promittere præsentare reum toties quoties fuerint requisiti, vt hic. & ista clausula toties quoties, secundū Ale. in d. l. si finita. in prin. ff. de dam. infe. & conf. 145. quoniam abunde. vol. 2. importat vt teneantur semper præsentare etiam vltra binam præsentationem, & etiam post sententiam, vt dicit Petr. de Rauen. in suo alfa. in versic. fideiussor. fol. 48. si tamen dictū fuit toties quoties, & quodocunque, vt dicunt Ang. & Cæpo. in l. qd si nolit S. si quis ita. num. 6. ff. de edil. edicto sed secundum Ang. in d. l. si finita. & in d. l. qd si nolit. S. si quis ita. & in l. 2. qui sunt. ff. eodem. & Rom. conf. 15. vltra binam præsentationem non tenentur: refert Afflict. decis. 130. num. 6. & in constit. tape contingit. in 2. no. Cassa in contue. Burg. tit. des iustices. rub. j. S. 5. nu. 171.

&c

A D D I T I O,

2 Qualitates, Adde l. eius qui in prouincia. ff. si cert. petat. l. in lege. ff. de contrahen. emp. l. si liber homo. S. si sitius. ff. de hered. instituen. C. P.

Domini Prosperi Carauita Ebolitan

& Pet. Fall infrag. tit. de fideius. num. 262. quod tamē
 intelligi debet superuenientibus nouis iudicis post
 primam liberationem secutam factis defensionibus,
 alias si noua non superuenirent, requiri non possent:
 vt dicunt Bart. & Alex. in l. pen. ff. de quæstio. nisi non
 factis defensionibus fuissent liberati. vt satis pulchre
 concludit Dyn. conf. 39. & Pet. Folle. in præalleg. loc.
 nume. 252. Item debet intelligi dummodo duret in-
 32 stantia & alias ea pereinpta quo ad reum, esset etiam
 pereinpta quo ad fideiussores, vt dicit Bar. in l. cum li-
 re mortua. ff. iud. sol. Imo, in conf. 47. in casu præmissio
 & latē Afflic. vbi disputat ad plenum in d. const. sæpe
 cōtingit. 2. no. num. 4. Item debet intelligi dummodo
 ab eodem iudice vocentur ad præsentandum non a di-
 uerso alterius tribunalis, vt dicit Gl. in auth. de his qui
 ingr. ad appell. in prin. Bartol. in l. cum apud. ff. iudica.
 33 sol. & Roma. conf. 468. In casu proposito. ¶ Quæro
 pone quod illi qui per clamidem receperunt carcera-
 tum, & promiserunt primo die præsentare, nō præsan-
 tant, quomodo iudex se habebit circa pœnam? dic bre-
 uiter quando esset fideiussio capta pœnes acta: res nō
 haberet dilationem, quia accusaretur pœna fideiussio-
 nis absque aliquo libello, vel citatione partis, vt dicit
 Rit. 128. vbi de hoc latius dicam * facta tamen prius
 perquisitione per locum vbi promissum fuit præsentare
 & examinatis duobus testibus, qualiter non fuit re-
 pertus, ac interposito decreto per iudicem in quo dic-
 tur, q̄ accusetur pœna fideiussionis cōtra principalem
 & fideiussores, & ea accusata exequatur realiter,
 & personaliter iuxta præct. quam dicam infra in Rit.
 158. in 2. no. sed quia ista cōsignatio fuit facta per no-
 tarij actum publicum, & non reputatur actus iudicialis,
 vt dixi supra in princ. esset etiam necessarium fideiussio-
 nis conuincere, q̄ non præsentauerunt, quod
 fiet facta perquisitione per palatiū, q̄ dictus talis non
 venit, vt quotidie vtitur faciendo alta voce vocari p
 tubitam, vel præconem illum talem si ibi adest, & an-
 tequam ad aliud procederetur, citare fideiussores, vt
 dicunt Iser. & Afflic. in consti. Reg. edictorum. q. 12.
 versic. 4. fallit. verum, quia tractatur de pœna fiscali,
 procederetur summarie iuxta dispositionem ca. Reg.
 ab olim. vt dicit idem Afflic. in consti. inter multas. 4.
 no. versic. sed aduerte, & si nihil allegaretur pro parte
 fideiussorum, q̄ terminatione opus haberet, vel es-
 sent contumaces, interponeretur decretum, q̄ accus-
 setur pœna fideiussionis, & exequatur realiter, & per-
 sonaliter, vt supra dictum fuit & ita seruatur. Salerni
 die 21. Maij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS XLV.

Tem quod ærarius teneatur fa-
 cere quaternum prouētuum
 lucidum, & distinctum in de-
 bita forma, nec non de omni-
 bus actis de quibus posset cō-
 modum prouenire Curia prælibatæ.

S V M M A R I V M.

- 1 Præceptor prouentuum, alias ærarius appella-
tur.
- 2 Præceptor antiquitus quæstor appellabatur. Et
quare.
- 3 Quæstor antiquitus triplex erat.
- 4 Præfectus ærarij omnibus quæstoribus præpone-
bitur.

In cuius locum hodie magnus camerarius successit.

- 5 Quæstor. de iure ciuili vnum, aliud de iure canonico
significat.
- 6 Baro nunquid cogere possit aliquem ex vasallis, vel
vniuersitatem ad dandum vnum qui exerceat
ærarij officium?

Tenetur per hunc Rit. Acarius Magnæ Cu-
 ria facere librum lucidum, & distinctum
 de omnibus prouenibus qui fiunt in ipsa
 magna curia: nec non de omnibus actis ex-
 quibus posset commodum ipsi curia prouenire. Serua-
 tur quo ad primū, iste Rit. in Magna Curia. ¶ Vbi adest
 Regius perceptor quem Rit. ipse appellat ærarium, &
 etiam in Regijs Audientijs prouinciarum vbi adfunt
 Magistri Cameræ, qui idem faciūt quod perceptor in
 magna curia, de quibus perceptoribus & magistris
 Cameræ fit mentio in Regia prag. & quia ad hoc de
 offic. quæsto. gene. pragma. 24. Et insuper seruatur in
 omnibus curijs inferioribus tam Regijs, quam Baro-
 num vbi adfunt ærarij, & penes quos hoc nomen æra-
 rij hodie remansit, & nedum liber prouētuum sit per
 præfatos, verum etiam per actuarios in Regijs Audiē-
 tijs, sed liber perceptoris, magistrorum cameræ, &
 ærariorum continet quid plus, videlicet introitum p-
 uentuum, nec non exitum, & rationem omnium par-
 titarum expensarum, cum apocis eorum, quibus solue-
 runt pecunias (vt omnibus notum est.) Quo ad secun-
 dum, Ritus non seruatur, nec perceptor prouētuum,
 aut magistri cameræ, vel ærarij faciunt librum de actis
 concernentibus commodam curia, cum cetera quæ ad
 materiam librorum spectant ad actuariorum curiam
 pertineant, vt diximus supra Rit. 24. Scias tamen, q̄
 licet hodie qui pecuniæ fiscali vacant, supradictis no-
 minibus appellentur, nec non, & alijs, vt puta, The-
 saurarius generalis in ciuitate Neap. & perceptores
 Regij in prouincijs. ¶ Antiquitus qui ærario præerat,
 quæstores appellabantur inde sic dicti, quia quæren-
 dz, conseruandæque pecuniæ causa creati erant. vt in-
 quit iurifcons. in l. 2. §. deinde cum ærarium. ff. de orig.
 iur. verum tunc temporis ¶ quæstor triplex erat, vnus
 qui ærario præerat, de quo supra diximus, alius qui ca-
 pitales causas & sententias audiebat. d. §. deinde. Itē
 alter qui legendis libris principalibus in Senatu vaca-
 bat, vt inquit tex. in l. j. ff. de offic. quæsto. & ibi Glo. in
 versic. plebeios, & gl. in st. in proœm. §. cum que hoc,
 Luc. de pen. in rub. C. de quæsto. & in l. neminem. col.
 1. C. de decurio. lib. 10. Guliel. Benedict. in repe. capit.
 Raynutius. in versic. Adelaſiam. lo 2. nu. 195. extra de
 testa. & D. Marinus Frez. de subſeu. in titu. de offi. ma-
 gni camerarij. num. 10 lib. 1. In locum istius vltimi q̄-
 storis ad quē etiam pertinebat decretare petitiones.
 successit in Regno Logotheta. & post modum protho-
 notarius qui eius officium exercet, vt inquit Luc. de
 pen. in l. 2. col. j. C. de peti. bon. subla. & D. Mar. in præ-
 alleg. loc. de offi. Logothetæ. num. 7. vbi q̄ vnitus est
 vnus officium alteri in hoc Regno. ¶ His omnibus q̄-
 storibus præpositus erat vnus qui præfectus ærarij ap-
 pellabatur, vt inquit tex. in l. 4. §. si bona ff. de fideicō.
 libert. in locum cuius præfecti, est hodie in Regno ma-
 gnus camerarius, seu Regia Camera Summaria, quæ
 præctt omnibus ærarijs secretis, magistris portulanis,
 magistris camerarijs, & omnibus alijs qui introitus,
 prouentus, ac fiscio buentiones percipiunt, & à quib⁹
 ipsa rationem exigit, vt plenē scribit D. Mar. in præal-
 leg. ritu. de officio magni camerarij. num. 10 ¶ Hæc tñ
 quæ de quæstoribus dixi, de iure ciuili procedunt, de
 iure verò canonico, quæstor dicitur qui ad quærendas
 elemosynas destinatur, vt inquit Luc. de Penn. in al-
 leg. rub. de quæstor. de quo & eius officio ac potesta-
 te vide tex. in cap. tuarum. de priuileg. cap. cum ex eo-
 de pœni. & remissio. cap. Romana. eod. titu. & de hæ-
 reu. in 6. capit. cum officium. ¶ ¶ Quæro in hoc Rit. fa-
 ciente

cientē mentionem de arario, nunquid Baro, in sua terra poterit cogere aliquem ex vasallis ad exercendum istud officium, vel vniuersitatem ad dandum aliquem quillud exerceat: Par. in tract. lyn. de excessu. Baronum. loj. late de hoc tractat, & concludit q̄ non iuribus, & rationibus de quibus per eum. dicit tamen in ver. tñ quia, quod vbi Baro haberet priuilegium cū regaliis angariis, & perangariis, posset istud seruitium personale exigere, soluta mercede, quod etiam referendo, tenet Io. Anr. de Nig. in c. Reg. graua mina. verfi. vigesimo. numero 59. dicens, ita tenere Capic. decisio. 118. Sed aduerte, quia Capic. ibi tenet aliter quam Par. vt patet. numero 5. verum dicit, q̄ licet hoc sit Iuris, de consuetudine seruetur contrarium in Regno, & ne dū ararij, verum etiam & bayulianno quolibet prestatur baroni, quæ consuetudo vbi probaretur centenaria seruanda esset secundum eum, & non aliter. Salerni die 15. Maij. 1559. Prosper Carauita.

R I T V S XLVI.

N primis cum non humane constitutioni, sed diuinae potius inhaerentes, in lege diuina scriptum nouerimus, ita magnum iudicabis, vt paruum: nec erit apud te exceptio per

sonarum: nostrarum constitutionum edicto, & decerta nostra scientia, motuq; proprio, & matura nostri consilij deliberatione, iubemus, decernimus, volumus, & mandamus, quod omnes Principes, Duces, Comites, & Barones, & alij subditi huius nostri Regni cuiuscunque status, gradus, conditionis, dignitatis, & praeminentiae fuerint; ac eius vniuersitates, terrarum, ciuitatum, castroru, & locorum quorumcunque huius Regni nostri, ac homines singulares ipsarum, & ipsorum, quos subditos, personas, ciuitates, terras, castra, & loca praesentibus pro expressis, & specificis, ac singulariter declaratis haberi volumus, mādamus, & decernimus, quod possint, & valeant conueniri, acculari, trahi, & euocari à quibuscunque ipsos, & quemlibet ipsorum, & ipsarum conuenire: citare, trahere, & reuocare volentibus, in praefatis nostris Magna & Vicariae Curis, & qualibet ipsarum, & etiam quod praedictae nostrae curiae, & quaelibet ipsarum, possint contra tales praenominatos procedere: siue per accusationem, siue per denunciationem, inquisitionem, & ex officio (prout alias a iure regni constitutionibus, & capitulis declaratur, & permittitur) non obstantibus quibuscunque priuilegiis, & indultis praefatis vniuersitatibus, hominibus, & alicui ipsoru & ipsarum de non trahendis, & conueniendis eisdem in dictis curis, concessis siue per claræ memoriae D. Regem Carolu tertium, & Do. Reginam Margaritam proximos parentes, & dominum regem Ladislaum, Re-

uerendissimum fratrem nostrum, ac per nostram Celsitudinem; siue per quosuis alios Illustres Regni nostri praedecessores, cuiuscunque praetextu, etiam pro statu Reipublicae, & motu proprio, & Considerationibus aliis quibuscunque concessis cum quibusuis clausulis derogatoriis, etiam si de illis vel aliqua ipsarum esset hic de verbo ad verbum expressa mentio, & notitia facienda, seu totius illorum & illarum tenor praesentibus inserendus: quæ priuilegia & indulta, & ipsorum tenores, de dicta certa nostra scientia, & motu proprio nostro, ac plenitudine nostrae dominicae potestatis, cum dicti nostri consilij deliberatione totaliter reuocamus, ac annullamus, cassamus, & tollimus, viribusque, & efficacia vacuumus, ac nullius esse roboris decernimus, vel vigoris: exceptis duntaxat familiaribus nostris, & comensalibus domesticis, & actu seruientibus, qui in eisdem curiis nequeant citari, cogi, compelli, aut quomodolibet euocari.

S U M M A R I V M.

- 1 Apud iudicem nulla exceptio personarum, sed aequalitas semper habenda. Et in quibus casibus in specie.
- 2 Imperator aequalitatis, ac iustitiae amator.
- 3 Iustitia quare caeca depingitur.
- 4 In materia ferendi testimonij, habilis contra inhabilem admittitur: non e contra.
- 5 Aequalitas in materia sedendi, assurgendi, & loquendi minime seruatur.
- 6 Sedere à dextris, dignius est; quàm à sinistris.
- 7 Aequalitas, in poenarum corporalium impositione non seruanda, nam defertur nobili magisquàm ignobili.
- 8 Nec etiam in pecuniaria poena impositione.
- 9 Argumentum ab ordine litera, validum est.
- 10 Princeps Duci praefertendus.
- 11 Princeps, quasi primum locum tenens, abusue dicitur.
- 12 Princeps proprie Imperator dicitur.
- 13 Dux praefertur comiti.
- 14 Comes praefertur Baroni.
- 15 Comitum appellatione, non veniunt Barones: secus e contra.
- 16 Magna Curia in toto Regno, iurisdictionem in civilibus & criminalibus habet contra omnes Barones in genere.
- 17 Commensales regis, familiares & actu seruientes à iurisdictione magna curiae exempti sunt. subditiq; magno Senescalco. Amplia prout in num. 20. & 21.
- 18 Effectus familiaritatis qui sint.
- 19 Nimia familiaritas contemptum parit inter rusticos tamen, inter prudentes auget amorem.
- 20 Familiari inimico nulla maior pestis.

Domini Prosperi Carauita Ebolitanl.

- 21 *Aegrotantes seruire intelliguntur.*
- 22 *Habentes literas familiaritatis, eius priuilegio, an gaudeant, actu officium pro quo literæ data fuerant minime exercentes?*
- 23 *Literæ familiaritatis, ad notitiam eius cui conceduntur, peruenire debent, vt præstent priuilegium.*
- 24 *Conditio personæ locum faciens beneficio, si deficit: deficit & beneficium.*
- 25 *Priuilegia à regibus concessa, sunt perpetua regulariter, reuocariq; non possunt.*
- 26 *Dictio, & operatur concursus: poniturq; copulatiue, & diuersificatiue.*
- 27 *Familiares, & seruitores gaudent semper dominorum priuilegijs? Et ratio quare.*
- 28 *Priuilegiatus si commode vti non poterit suo priuilegio: an familia gaudebit?*
- 29 *Familiares qui sint: & vnde dicantur.*
- 30 *Familij appellatione qui continentur.*
- 31 *Familiaritas duplex. Et quæ.*
- 32 *Domestici appellatione, qui continentur.*
- 33 *Domestici quare sic dicti.*
- 34 *Amicus familiaris large domesticus dici potest.*
- 35 *Commensalis domesticus quis dicatur.*
- 36 *Baro quisnam appellari possit. Et quæ Baro comes, Dux, Princeps, & Rex habere debent: vt tales verè appellari possint. ibidem.*
- 37 *Iurisdiçione concessa in omnes homines Regni, an adepta ordinarijs locorum videatur?*

NOta primo ex hoc Ritu. ibi ita magnum, &c. tunc in iudicijs non debet esse apud iudicem exceptio; sed æqualitas personarum pro quo tex. in cap. 1. de re iud. in 6. 45. di. c. omnis. 3. q. 9. c. neesse. de iud. c. nouit. S. sed fors. ca. itatut. S. insuper. & S. seq. de res. in 6. tex. in l. si cum dies. S. ff. arbiter. in fi. ff. de arb. l. non debet, ff. de reg. iur. c. in iudicijs, de reg. iur. in 6. & Hipp. plene sing. 168. cum quibus concordat etiam const. Reg. speciale, in acti. apostol. cap. 5. & in .Per ca. Et nedum in iudicijs æqualitas est seruanda, verum etiã in vltimis voluntatibus. l. in testamento. C. de milita. testa. & l. iam hoc iure. ff. de vulga. subtit. Tertio seruatur æqualitas in solutione tributorum, & munerib. lubeudis. in l. in fraudem. C. de anno. & tribu. lib. 10. Quarto in collationibus. l. illud. C. de colla. Quinto in legis beneficio. l. fin. ff. qui potio. in pig. habea. Sexto, in contractibus. l. Labeo. ff. de verb. sign. licet quandoque fallat in casu. l. penul. de act. emp. de primo, in quasi contractibus. S. 1. iustit. de oblig. quæ ex qua. contractu. licet etiam fallat aliquando in l. finali. ff. de neg. gest. Et ideo dicit Imperator in authent. de non elige. secu. nube. S. si æqualitatis, & iustitiæ sumus amatores, eamque in omnibus volumus obtinere, & ideo Pirrus in consuetu. Aurelia. in sermone quem facit cur iustitia pingatur cæca. fol. 186. † inquit q̄hi qui cæcutientem a pingunt iustitiam, non alia ratione ducti sunt, quã quod iudex aduersus magnatum principumq; minas, & preces, oculos claudere debet, & ab illis casta iustitiæ lumina auertete. Limita primo, regulã istius Ritus, & iurium præallegatorum non procedere in causa ferendi testimonij: † nam licet fide dignus, & habilis, admitratur in testem contra infamem, & inhabilem testimonij ferendi, tamen æqualitas non seruatur, vt è contra inhabilis admitratur contra habilem. secundum Io. And. in clement. j. de testi. vt ipsum refert, & sequitur Luc. de pen. in l. in sacris. col. 1. o. C. de prox. sacro scrini. lib.

- 5 12. Secundo limita, † non procedere in materia sedendi, surgendi, & loquendi. vt dicit Gloss. in cap. placuit. 16. dist. Bal. in c. 1. versic. prius. de controuers. feu. apud par. termi. Præposi. in c. Episcopus. 17. dist. tex. est in c. quia tua. 50. dist. cum multis quæ allegat Gramma. decif. 64. num. 33. pro quo Bald. in l. decerni mus. 2. no. C. de sacro. san. eccl. † vbi q̄ primo genitus debet sedere à dextris, quod est dignius, quam sedere à sinistris ad idem text. in c. non oportet. lo 1. 93. dist. & gl. in d. c. in iudicijs, de reg. iu. in 6. & latius per me in tract. de ordine. † Tertio limita, in pœnarum corporalium impositione, in his enim æqualitas non seruatur, sed defertur nobili magis, quã ignobili, vt inquit tex. in c. 2. de offic. deleg. & ca. pastoralis. eo. tit. 45. dist. in c. cum beatus. 24. q. 1. ca. qui contra pacem de Simo. c. per tuas c. fin. in si. de transact. vbi bona gl. in ver. causas. l. nemo. C. de sum. Tr. n. l. in seruorum. ff. de pœ. Bar. in l. si quis viduam. ff. de quæst. & in l. deserto. rem. S. pœna militum, vbi etiam gl. ff. de re milita. Gl. in d. c. in iudicijs Gramma. decif. 32. in si. Afflic. in cõstit. quæstiones iuris peritorum. 1. no. & excellens D. Hier. Gigan. in tract. crimi. l. f. maieft. de pœna committe. q. 1. num. 12. intelligendo tamen secundum pulchram dist. Bal. in d. l. nemo. num. 3. ver. tertio oppo. &
- 8 Dominũ Gigan. in loco præalleg. num. 15. † quarto limita, in pecuniaria pœnæ impositione, in qua pauperi defertur magis quam diuiti, qui grauius punitur, & ignobili magis quam nobili. l. illicitas. S. fin. ff. de offic. præsi. per quam ita dicit Bal. in d. l. nemo. pulchre glo. in c. qui contumacia. 24. q. 1. Afflic. in const. Reg. in cõstitutionis. 9. no vbi late per illum tex. & in constitu. cultus iustitiæ, vb. etiam bonus tex. in 9 no ¶ Secundo nobi
- 9 Princeps, Duces, Comites, & Barones † q̄ argumento ex ordine literæ istius Ritus, cum tale argumentũ validum sit secundum Bal. in l. si duas, in princ. per illũ tex. ff. de excusa. tuto. & l. heredes S. fi. ff. ad Trebell. & vt plene no. Guliel. Benedic. in c. Raynurius. in versic. testamentum. lo 2. num. 28. de testa. † Princeps præfertur Duci pro quo Gl. in clem. 1. de bapt. in ca. fundamenta. S. proinde de election. in 6. & Luc. de penn. in 11 rub. C. de prin. agen. in re. lib. 10. vbi † q̄ princeps dicitur quasi primum locum tenens: & licet aliqua in cõtrarium dici possint: tamen vt scribit D. Marinus Frez. de subfeu. in princ. libri in addit. num. 50. semper obserua-

A D D I T I O.

- 2 Cæcutientem. Adde q̄ Gell. noct. atticar. lib. 14. ca. 4. ex Chryssippi stoici libro quodam transcripsit iustitiæ imaginem his verbis. facit Chryssippus imaginem Iustitiæ, fierique solitam esse dicit a p̄toribus rhetoribusque antiquioribus ad hunc fermè modum, forma atque filo virginali, aspectu vehementi, ac formidabili, luminibus oculorum acris neque humilis, neque atrocis, sed reuerendæ cuiusdam tristitiæ dignitate. ex cuius imaginis significatione intelligi voluit Iudicem qui iustitiæ antistes est oportere esse grauem sanctum, seuerum, incorruptum, inadulabilem. contraque improbos, nocentesque immilericordem atq; inexorabilem, erectumq; arduum & potentem, vi & maiestate æquitate veritatisq; terrificum. Hæc à Græcis secũdum Bud. in adno. ad l. iustitia. ff. de iustit. & iur. Dicitur præfertim à poetis, vnde dicatæ iudices appellati, de qua Dice in Ergis versus: quos ipse sic latinofecit.
Nata Iouis summi est, veneranda diis quoq; virgo.
Cœlicolis, augusta Dice: quam, si quis iniquo
Iudicio incescit temerarius, illicet acris
Assidet ante Iouem quaribundo protinus ore.
Humanæ mentis fraudes exostulat ipse.
Vindicer in populos, Regum vt facta improba, qui fas
Atq; nefas miscet, reddentes turbida iura: Tu vide l.
obseruandum, ff. de offic. præf. C. P.

senatum fuit, quod princeps præcedat Ducem quā-
 33 **num. 4.** isti principes ab usque sic dicuntur quia prin-
 ceptis proprie loquendo, dicitur Imperator. vt no. ff. de le-
 gi & consil. princ. in S. sed quod principi. instit. de iure
 naturali, & in d. clemen. j. de baptismo. & habes tex. in
 33 c. 1. in primis verbis quis dicatur dux. ¶ Tercio. q.
 dux præferatur comiti; quod etiam patet ex rubr. præ-
 allega. qui dicatur dux: & latius ex D. Marino in tra-
 cta. de subfeud. lib. 2. tit. quis dicatur dux num. 39. fol.
 34 92. ¶ Item q. comes præferatur Baroni, vt etiam patet
 ex consil. honorem, ex consil. comite, vel Barone, &
 ex consil. de successione; aliisque quā pluribus
 locis quos Dominus Marinus in d. tracta. lib. 2. tit. quis
 dicatur comes. num. 40. plenius collegit, & adeo præ-
 35 feratur, secundum eum. num. 41. ¶ quod comitum ap-
 pellatione, non veniunt barones; quamuis vt ipse la-
 te differit. num. 40. secus, sit e conuerso: saltem ex cō-
 muni vsu loquendi, quo appellamus Barones Regni;
 & veniunt omnes tam principes, quam duces, mar-
 chiones, & comites. Aduerte tñ qd licet de marchio-
 nibus non fiat mentio in hoc Rit. ut tamen cū dixe-
 rit & Barones, ex his quæ proxime diximus: veniunt
 etiam ipsi, item ex verbis quæ sequuntur. ibi cuiuscū-
 que status, gradus, dignitatis, & præeminentiæ per
 ea quæ in terminis præsentis quæstionis ponit Afflic.
 in consil. comes & Baro. num. 3. versic. iterum quarto.
 Minor profecto quod nominati non fuerunt cum co-
 mitibus præferantur, vt patet ex d. rubr. quis dicatur
 dux. & ex Domino Marino in præalle. tracta. lib. 2. tit.
 36 quis dicatur marchio num. 2. ¶ Quarto no. ex hoc Rit.
 q. Magna curia habet in toto Regno fundatam iurisdic-
 tionem contra omnes; & in specie habet sub se prin-
 cipes, duces, comites, & omnes Barones, adeo q. tam
 per accusationem, quam per inquisitionem potest cō-
 tra quemcunque procedere; nedum in causis crimina-
 libus, verum etiam ciuilibus, & licet de ciuilibus, ex-
 presse non loquatur, tamen, virtualiter & implicite
 de eis loquitur; vt patet ibi, conueniri, quod in ciuili-
 bus debet intelligi propter aliud verbum quod sequi-
 tur accusari, quod de criminalibus intelligitur, vt pa-
 tet ex glos. in cap. Maximianus. in versic. querelam. 81,
 distincto, & in l. querela. C. de fal. sicque obseruatur
 hodie, vt pro causis criminalibus, & ciuilibus omnes
 citari possint in Magna Curia. vt clarius testatur Rit.
 inf. 264. licet post modum qui citari non debebant re-
 mittantur. Dispositio istius Ritus corrigi consil. Reg.
 statimus, per quam solum in certis casibus dabatur
 iurisdicctio specialis magnæ curiæ, extra vero illos cas-
 tus, ordinabatur agi coram suis iudicibus tam in ci-
 uilibus quam in criminalibus, vt ibi dicitur, & Afflic.
 not. in 10. no. num. 35. & iste Rit. corrigi etiam c. Reg.
 inuixit. ver. item cognosces de omnibus. vbi ordina-
 batur magnæ curiæ quod in causis spectantibus ad ba-
 rones, vel Barones: nō se intromitteret; sed hodie iste
 Ritus solum seruatur quo ad Barones qui oēs subsūt
 ipsi Magnæ Curię, & ciuilitate & criminaliter ibi citā-
 tur, conueniuntur, & carcerantur, quo verò ad vni-
 uersitates, & homines particulares earum corrigitur p
 prag. 2. querula expositione. in tit. vbi de delicto quis
 conueniri debeat per quā prohibetur pro primis cau-
 sis extrahi homines extra proprium domicilium, & p
 secundis extra prouinciam; vt ibi latius dico, & ideo
 quotidie seruari videmus, q. citati per magnam curiā
 ciuilitate aut criminaliter, petunt remissionem ad pro-
 prium domicilium; & illuc remittuntur regulariter, li-
 cet in aliquibus casibus non; vt in d. prag. latius dico;
 & traditur per Dominum Marinum Frez. de subfeud.
 lib. j. de offi. magistr. iustitiar. num. 40. fol. 26.
 37 ¶ Quinto no. q. familiares domini Regis, item com-
 mentales domesticis, & actu seruientes, sunt exempti
 a iurisdicctione magnæ curiæ: ex quo corrigitur consil.
 statimus vt magnæ: per quam magnā curia statuitur

iudex ordinarius omnium curialium Domini Regis,
 probatur quia cum curiales dicantur illi qui in curia
 Regis cōmorantur, & sine eius speciali mandato rece-
 dere non possunt; vt ibi expresse dicit consil. & Iter. in
 princ. idq; procedat quomodo docunque curiæ sint ob-
 ligati, siue milites, siue aduocati. siue iudices, siue of-
 ficiau, siue hiltiones, vt ibi dicit Afflic. in 6. no. num.
 6. & Luc. de pen. in l. curiales. la. j. C. de decurion. lib. 10.
 & negari non possit quin familiares, domesticis com-
 mentales, & actu seruientes D. Regi dicantur tales cū
 sine licentia recedere non possint sequitur absq; du-
 bio q. eximendo per hunc Rit. istas personas quæ cu-
 riales dicuntur; corrigi d. consil. statuimus quo ad id
 tantum qd de curialibus loquitur, ex quo sequitur qd
 Afflic. in ea consil. statuimus in 6. no. quæ Niger. refert
 in clemen. de vita & honestate clerico. conclusionis 4.
 num. 24. in fi. male admiratur, dum inquit quod licet
 illa consil. præbeat ordinariam iurisdicctionē contra cu-
 riales D. Regis, tamē ipse vidit q. tempore Regis Fer-
 dinandi primi magnus Senescalcus significabat mag-
 næ curiæ, quod talis carcerat⁹ erat curialis D. Regis,
 & magna curia illum remittebat tam in causa ciuili
 quā criminali, qd ipse dicit processisse; quia forte D.
 Rex ita ordinabat, q. alias illa consil. esset seruanda. &
 credo q. si Afflic. aduertisset ad hunc Rit. eximenter
 istas personas (quæ curiales dicuntur) a iurisdicctione
 magnæ curiæ: talia non dixisset. data. n. exēptionē ip-
 sorum a magna curia per hunc Ritum, sequitur necesse
 fario quod oēs isti qui in Rit. enumerantur; magno Se-
 nescalco sunt subiecti, ipseq; habet coercere, & punire
 eos vt familiares Regios aulicos, & curiales, vt in-
 quit D. Mar. Frez. de subfeud. lib. 1. de offi. magni Senes-
 calchi in princ. & nu. 3. vbi etiam ipse reprehendit Af-
 flic. de hoc dicto, quamuis ex alio capite quā ego di-
 xi. & ex consequenti sequitur, quod id quod tempore
 Afflic. faciebat magnus Senescalcus, non erat ex spe-
 ciali ordinatione Regis, sed ex sua ordinaria iurisdic-
 ctione, cui non obstat consil. statuimus; tanquam per
 hunc Rit. correctā Cum hoc Rit. cōcordat tex. in cap.
 per exemptionē. de priuileg. in 6. tex. in l. 2. vbi Bald. in
 3. no. C. de epif. & cler. Glo. in c. clericum. 1. q. j. vbi q.
 familia gaudet priuilegio clericorum, & sic quemad-
 modum D. Rex non subiecit magnæ curiæ: pari mo-
 do, nec eius familia, licet de ordine ipsius Do. Regis
 subiecitatur Senescalco, cui ipse Rex minime est su-
 38 biectus; t. hic est vnus de effectis quos familiaritas
 producit, alios nonnullos vide per Bal. in l. j. C. de epif.
 & cler. item adde, quod & illum effectum etiam facit
 39 ¶ quia si nimia fuerit: contemptū parit. l. obseruandū.
 ff. de offic. præsid. 6. & c. si Iudæos. de Iude, verum em
 Abb. & Fely. ibi inter rusticos procedit, non inter pru-
 dentes: inter quos augeat amorem. l. 3. ff. de pecun. qd
 etiam Aristo. voluit. 8. Ethico. 4. dum ait sola amicitia
 bonorum honestorum incommutabilis est: & in secre-
 to secretorum ad Alex. de tacurnitate Regis dum dī
 cit

A D D I T I O.

2 Præsid. Adde quatuor bonas matres, malos parere fi-
 lios veritatem. f. odiū, iuxta illud Terētij obsequium
 amicos; veritas odium parit. Nimiā familiaritatem,
 contemptum. l. obseruandum. ff. de offic. præsid. Com-
 munionem discordiam l. cū pater S. dulcissimis. ff. de
 legat. 3. Virtutem inuidiā, vt cuique perspicuum est,
 hinc; præcipue temporibus, quibus exclamare libet, q.
 rempora inimica virtuti, quo ad malos in quā, nō quo
 ad bonos, prauis enim moribus, grauis est vita bono-
 rum, secundum Gregor. 2. dialogo, & refert I. u. de
 penn. in l. j. C. de palatin. Sacrar. largit. quem vide om-
 nino, & pro virtute, eundem in lege 1. C. de metrop.
 Berito. C. P.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

Et decet etiam Regem abstinere, nec multum frequere consortium subditorum maxime vilium perlonarum: quia nimia familiaritas hominum parit contemptum honoris et facit etiam alium effectum quia familiari inimico nulla maior pestis, vt inquit Cic. de amici. & Spec. de aduoca. §. 9. versic. item itudeat: Amplia hunc Ritu. procedere etiam si ista perlonæ abessent à curia domini Regis pro suis seruitiis, nò autem propriis, vt dicitur in cap. fin. de verb. sign. vbi etiam glo. & tex. in cap. ex parte, de cler. non residen. et Secundo amplia, etiam si egrotarent: quia & tunc seruire intelliguntur. l. cum hæres. §. Stichus. ff. de sta. libe. & no. Glo. in d. cap. fin. de verb. signifi. Tertio amplia. etiam cum ab sunt pro negociis propriis de licentia domini, & hoc solum dum sunt in eundo, & redeundo. vt dicitur in d. const. statui mus, in princ. argum. text. l. 1. C. de re milita. & l. qui mittuntur, & l. si cui. §. 1. ff. ex quibus caus. maio. & idem firmat Afflicti. ibi in 6. not. num. 8. versic. quid si curialis. et Limita hunc Ritu. non procedere quando personæ hic descriptæ abessent à curia domini Regis pro negociis propriis etiam si cù licentia, tunc enim dum sunt in loco in contractibus, & delictis, priuilegio exemptionis Ritu. non gaudent. vt dicunt Iser. & Afflicti. in præalleg. consti. argum. l. fin. in fin. C. de priuileg. schola. lib. 12. idem Afflicti. in cõ. si. Reg. intencionis nostræ. 4. nota. versic. sed quarto. & Niger in clem. de vita & honest. cleric. conclusio. 4. num. 24. & propterea non magnus Senescalcus, sed ipsa magna curia cognosceret: & ideo videmus quòd Dominus Rex quando concedit literas familiaritatis aliquibus quos ipse scit non esse actu exercituros: exiunt ipsos familiares à curiis inferioribus tantum cum in eisdem maderatò posse cognosci nisi à magna curia, vel audientijs Regijs: prout ego vidi in multis literis, seu priuilegijs familiaritatis, pro quo est extrauagans Innoc. 5. ad futuram rerum memoriam, vbi quæ habentes literas familiaritatis nò gaudent priuilegio nisi exerceant officium pro quo literæ datæ fuerunt. idem Cardin. conf. 125. vacarunt canonicatus & Fely. in capit. insinuanter, versic. & nota. num. 5. de offic. de leg. et vbi etiam ponit quod ad hoc vt literæ familiaritatis. prebeant priuilegium: est necesse, quòd petueant ad notitiam illius cui concedunt pro quo etiam consuluit Ancha. conf. 398. præmitto pro clariori. Secundo limita, nò procedere post mortem Domini Regis et quia, vbi personæ conditio locum facit beneficio, ea deficiente, deficit beneficium. l. in omnibus. ff. de reg. iur. ad idem Gl. in l. 2. in versicu filij, quam Bar. ibi & Bald. numero 5. sequuntur. C. de episc. & cleri. & alij quam plures quos Tiraquell. ponit in tractat. cess. causa, in ver. fauoris causa, num. 104. cum sequ. intellige tamen istam limit. in illis familiaribus, & domesticis quos actu tenebat pœnes se Dominus Rex cum viuebat. secus autem, in illis qui actu non seruebant, & quos per priuilegium suos fecerat familiares, quoniam tunc etiam post eius mortem idem esset, & priuilegio exemptionis gauderent et quia priuilegia omnia quæ à Regibus conceduntur regulariter sunt perpetua, & renocari non possunt. vt dicit Gl. in cap. decet de reg. iur. in 6. Inn. in capi. quæ in ecclesiarum. de constitu. Bal. in l. qui se patris. nume. 14. C. vnde liber. & latius per me inf. in Rit. 301. in 2. nota. tanto magis, quia communiter talia priuilegia ea forma conceduntur, vidi enim multa ex ipsis concessa per inuidiosissimum bonæq; Memoriz Caro. v. Imperatorem, & in eis dicebatur mandantes singulis officialibus quatenus ad vnguem obseruare habeant, pro quanto gratiam nostram charam habent, ac Philippo eius filio immediate hæredi sub paternæ benedictionis intuitu, quòd similiter seruari: ac obseruari faceret, ex quibus verbis aperte demonstratur, quod etiam post mortem concedentis priuilegium, durat familiaritas. Tertio limita non procedere, quotiescunque a Domino Re-

ge fuissent licentiatu, per glo. in d. l. 2. vbi etiam Bald. num. 4. idem Bar. & Bal. in l. 2. C. de testi. Spec. in tit. de teste. §. 1. num. 13. versic. quid si olim fuit eius clericus. Bar. in l. 1. §. idem numidio. per illum tex. & in h. v. §. penul. ff. de quæstio. Salic. in l. seruos. C. de quæstio. & late Tiraquell. in præalleg. tra. in verfic. familiaritatis cessante. num. 101. et Quero primo de intellectu verborum existentium in fi. titius Ritu. ibi familiaribus nostris, & commensalibus domesticis, & actu seruentibus, alias ego intelligebam ista verba copulatiue, et vt ille dictiones, & operarentur concursum omnium istorum simul per l. si quis ita stipularis fuerit. ff. de verb. obl. & l. si hæredi plures. ff. de condit. inst. vt etiam voluit Iser. & Afflicti. in consti. iur. gentium. 8. no. nume. 19. vt sensus esset, quod tunc Ritu. iste locum haberet: quod si quis esset familiaris Regis, item commensalis, domesticus, & actu seruiens, & non alijs, nunc ista intelligentia mihi non placet, quia esset maxima restrictio ad hunc Ritu. & sequeretur maximum absurdum, quod si quis esset actu seruiens Domino Regi, vel familiaris, nisi esset commensalis non gauderet priuilegio exemptionis: contra ea quæ de familiaribus, & curialibus tradit D. Marinus Frez. in præalleg. loc. sicq; etiã summo opere restringeretur potestas magni Senescalchi de qua supra diximus. Item dicebam debere saltem intelligi, quod prima dictio, & ponatur inter diuersa, & secunda copulatiue, vt sensus sit, quod iste Ritu. loquatur de familiaribus Regis, item de commensalibus domesticis, & actu seruentibus, sed nec etiam placet ista secunda lectura, quia est mera diuiniatio, intelligere, quod prima & iter diuificatiue, & secunda copulatiue, ideo vera lectura est, quòd iste Ritu. loquatur de familiaribus, de commensalibus, domesticis, & de his qui actu seruiunt licet non sint familiares, neque commensales, vt sunt milites, aduocati, & alij officiales pœnes Regem de quibus supra diximus in 5. no. et Quarto secundò, num. semper verum est, quòd familiares, & seruitores gaudeant priuilegio domini. Fede. de sen. consti. 6. alias. 156. Bart. consti. 37. quidam Cola. Ant. de Butta. & Abb. in ca. 2. col. 2. de fo. compe. & Capic. decisi. 22. num. 2. dicunt quod non, sed tunc tantum, cum sunt perpetui, item cum sine mercede ternunt, quod etiam voluit Archid. in cap. clericam. 12. q. 2. Abb. in capit. 2. de fo. compe. & Gramma. qui præfata refert consilio ciuium 103. num. 15. & 16. Bald. vero in l. 1. num. 2. circa fin. 80 in l. 2. num. 4. C. de episc. & cler. dicit contrarium, & quod tam temporalis, quam perpetuus gaudet priuilegio, verum alter temporaliter, & alter perpetuo per tex. in cap. cum olim. de arb. vbi etiam no. Inn. ratio est secundum cund. Bald. in d. l. 2. C. eo. n. in 3. not. quia familia non propter se gaudet, sed propter fauorem dominorum suorum, quæ ratio in omni seruitore, & familiari locum habet, vt dicit Barb. in addi. cap. 1. de foro. compe. ten. quæst. 3. Gramma. in d. consti. citat. num. 7. quid dicendum? Capic. in d. decisi. dicit primam opinionem esse magis communem, quam etiam tenet Specula. de compe. iud. add. §. versic. 27. & Socyn. in cap. 1. in 5. declaratione. versic. vnde sit conclusio. de foro. compe. & contraria procedunt in familia clericorum, in quibus est speciale quòd gaudeat priuilegio clerici, quòd etiam firmat Albe. de Rosa & Pau. de Cas. in l. 1. C. de episc. & cler. & in familia laicorum secus erit, & hæc est ipsa veritas, et verum si priuilegiatus non posset vti commode suo priuilegio, semper familia gauderet eodem priuilegio, vt dicit Bald. in l. 1. C. de vx. mili. quem ad hoc citat Niger. in clem. h. de vi. & honest. cle. conclusio. 4. nume. 23. vbi de hoc plene, hanc etiam opin. firmat. Fely. in cap. 2. num. 2. versic. general. ter. de foro. compe. ten. dicens, quod cum de hoc quæritur; semper dicitur debet quòd familia gaudet priuilegio domini, si alias subtraheretur à suo seruitio, & non posset ea commode vti. per tex. in ca. pen. §. cum conceditur de priuileg. in 6. l. non alias. §. fin. ff. de iur. dic.

dic. no. Bar. pulchre in tractat. represali. quæstio. 6. 7. q. princip. Oldra. conf. 1. 1. thema tale est. Bal in l. scribarios. C. de milita. test. & in proœm. ff. colum. pen. vbi bonustex. & viderur etiã lentire satis pulchre D. Mar. Frez. de subfeu. lib. 1. de offi. mag. senescalchi. nume. 3. in fi. fol. 36. vbi de familiaribus, & aulicis Domini Regis dicit non esse verisimile voluisse subijcere Magnæ curiæ, & auferre cognitionem senescalchi: quia lógo litis itinere defatigaretur, & ab eius ruberitio subtraherentur, firmat etiam Luc. de pen. in rubr. de apparito. præfec. vrb. lib. 12. vbi allegat etiam per hoc tex, in 29 l. pen. C. de silen. & de decu. l. 2. lib. 1. 2. ¶ Tertio quæro, qui nam dicuntur esse familiares? breuiter familiares, a famili. dicuntur vt inquit Fely. in cap. in literis, 30 in princ. de testi. ¶ Sed quia appellatione familiæ veniunt filij, serui, cognati, item omnes qui sunt sub vno victu, & domo. l. pronuntiatio. S. familiæ. ff. de verbor. sign. l. fin. C. eo. l. 1. S. familiæ. ff. de vi. arma. l. ædiles. S. familiæ. ff. de ædil. edict. l. præfenti. S. fanè. C. de his q. ad ecclesia. confugi. cum infinitis quæ allegat Afflict. in const. Reg. iurigentium. 8. no. verificul. item quæro. nume. 19 sequitur, & omnes illi quibus competit aliqua ex dictis qualitatibus, familiares dicuntur, & ita 31 no. dicit Fely. in d. c. in literis. ¶ Hæc familiaritas duplex est potestatiua seu subiectiua, & socialis. Potestatiua contingit patri cum filio, domino cum seruo, viro cum vxore, & domino in famulum, vt dicit Bald. in d. l. j. C. de episc. & cleri. Socialis dicitur illa, qua q. continua conuersatione cum aliquo adstringitur, allegat tex in l. item apud S. si quis virgines. ff. de iniur. & hoc pacto vsus est Cic. in lib. de amici. vbi quia quotidie delectabatur lectioe terentiana, sic ait, nescio quomodo verum est, quod in Andria familiaris meus Terentius dixit, obsequium amicos, veritas odium parit. De hac etiam loquitur Iser. in const. iurigentiu. & Afflict. post eum ibid. 8. nota numero 19. vbi & satis dicitur familiaris qui omni die est in simul cum domino in domo, & extra domum, ipsumque associat, & cum eo semper assistit, si equitat, vel aliud agit, licet in domo sua propria comedat, & dormiat, pro quo etiam bonus tex. in d. S. si quis virgines, quod v. etiam firmatum per Luc. de Penn. in rubr. C. de domesticis. lib. 12. dum dicit & familiares Imperatoris dicuntur, qui absque officij distinctione sibi obsequuntur, & seruiunt, quocunq. ergo de præfatis modis dici potest & quis familiaris Regi in hoc Rit. comprehenditur.

32 ¶ Quarto subsequenter quæro de domesticis, in quodicas domesticos dici non solum eos qui subsunt ratione patriæ vel dominicæ potestatis, vt filij, & serui, vt dicebat Gl. in c. in literis. de testi. verum etiam omnes qui cohabitant cum patrisa. & aliquo modo sunt ei inferiores, vel subiecti vt liberti, seruitores, mercenarij, & similes, vt dicit Specu. de teste S. 1. nu. 11. ver. item excipitur, quod est domesticus. Barto. in l. etiam. C. de testib. Raph. commen. conf. 271. in Christi nomine, & Luc. de Penn. in l. 1. C. de mun. & hon. lib. 10.

33 ¶ Inde dicti domesticis, quia domui assant, & in eis domus, seu familiæ status habet consistere, vt dicit Bald. in l. etiam, C. de testa. & loquendo grosso modo, secundum Bald. in d. eap. in literis. de testi. & ibid. Fely. domesticis dicuntur omnes qui viuunt ad vnum panem, & vinum per tex. in S. cogitandum, in auth. de mona.

34 ¶ Et largè, amicus familiaris dicitur domesticus, vt dicit Luc. de Pen. in d. l. 1. pro hoc in arg. l. obseruandum, ff. de off. præf. & l. qui iure familiaritatis. ff. de acq. pos. ite omnes qui in simul morantur. l. qui bona S. damni, à contrario sensu, ff. de dam. infec. Item omnes propinqui. l. C. de emenda. propinquo. verum quia hic Rit. 35 loquitur de commensalibus domesticis, ¶ commensalis domesticus dicitur ille qui continuè expensis alienius viuunt, vt dicit tex. ad literam. in c. si. de verb. sign. in 6 quem ad idem citat Lic. de Penn. in rub. C. de do. mess. in fi. lib. 12. ex præfatis tamen quæ diximus de fa-

miliaribus & domesticis, satis clarè colligi potest, & familiaris, & domesticus idè important, & ideo vt dicit Ant. de But. & Fely. in d. c. in literis, Synonima dici possunt, ad idem Spec. de teste. S. 1. nu. 14. ver. sed nūquid agnati, vbi & omnes qui sunt de familia producuntur, siue in præte, siue non, siue liberi, siue serui dicuntur etiam domestici, & allegat l. ædiles. S. familiæ. ff. de ædil. edi. hoc idem firmat Luc. de Penn. in d. rub. C. de domest. ibi sic etiam dicuntur testes domestici, & vbi que patet ex Doct. qui cum de domesticis loquuntur, 36 citant iura loquentia de familia, & ecouerso. ¶ Quinto quæro in hoc Rit. faciente mentionem de Barone, quis nam Baro appellatur? Doct. in hoc varij varia dixerunt, vt patet ex Bal. in c. vno delegatorum. de offi. deleg. Gl. in proœ. prag. sanctio. in ver. magnatib. Boer. in cõsue. Bit. tit. de iurisd. om. iud. S. 3. gl. 3. & ex Cass. in suo Catalago. parte 8 cõsid. 1. vbi de hoc latissimè, & post eum. D. Marin. Frez. de subfeu. lib. 1. tit. de origi. Baronum. pones quem poteris ad saturitatem videre, secundum tamen cõem vsum Regni huius, Baro dicitur ille qui in sua terra, vlla, vel oppido, iurisdictione habet, vt etiam Cassa. & Frez. dicunt. in loco præalle. verè tamen, & proprie loquendo (cum de priuilegijs Baronibus concessis tractatur) Baro dicitur ille qui casttrum habuit, à Rege in titulũ Baronis, vel sub se hæt subfeudatarios, feuda quaternata ab eo tenentes, vt dicit Iser. in const. Reg. si post mortem, & in const. si aliquis. Baro. & in c. 1. S. similiter. col. 6. de capita. qui cur vendi. Gramma. deci. 34. nu. 7. & deci. 104. nu. 24. & lartius D. Mar. Frez. in tract. præalle. lib. 2. tit. quoniam dicitur Baro. fol. 69. ad idem facit quod scribit Io. Saxo. in cõsue. tyro. tit. de sdroic. art. 2. fol. 52. vbi & Baro debet sub se hære duos castellanos, Dux duos comites, Comes duos Barones, Rex vero ad minus duos Duces, quamuis in hoc vltimo Abb. in c. constitutus, aliter teneat dicens, & Rex dēt habere decē dioceses, & metropolitanum, quod èt firmat Cassa. in præall. loco. ver. & licet supra dixerim, vbi & debet habere decē duces. seu decem ducatus dignitatem habentes, in idq. citat no. in d. c. constitutus, & in duce similiter aliter tenet quæ Io. Saxo, dicens & deberet sub se habere decem comites, ad hoc vt vere Dux dici possit, & debes intelligere de istis Ducibus qui veluti Reges habentur in eorũ ducatu, vt Dux Sabaudis, Mediolani, Mantuæ, & Florentiæ, de quibus late ponit Cassa. in d. trac. parte 12, considera, 58. non autem de istis Ducibus nostri Reg. qui vix habent sub se aliquem Baronem, & nomine tantum dicuntur Duces, Principes, & Comites cum sint subiecti Regibus eorum superioribus, vt dicit Par. de Pute. de reintegr. feudo. c. 1. num. 5.

37 ¶ Sexto quæro nunquid per hunc Rit. concedentem ordinariam iurisdictionem in omnes homines Regu. iuxta ea quæ diximus supra in 4. no. censetur adẽpta iurisdictione ordinariis locorum antequam esset condita d. Prag. 2. querula expositione, quam ibi citauimus, per quam postea correctus est iste Ritus. Breuiter dicas, & non, quia iurisdictione vni concessa in dubio, censetur data cumulatiuè cum ordinariis, vt probat text. quem ibi ad hoc no. Bar. in l. studentibus. C. de off. præfec. vrb. idem Bald. in l. nulli. in princ. ibi & in hac ciuitate. ff. quod cuiusque vniuer. Ange. in l. 1. S. si quis in appellatione col. pen. ff. de appel. Aret. conf. 102. spectabilis domine. Abb. in cap. cum ab ecclesiarum. prope finem. de præscrip. in c. auditis. col. 3. eod. titu. & in c. ceterum. col. 2. de iud. Rom. satis pulchre & no. cõsi. 393. præfens consultatio. & Anch. consil. 9. de viribus & efficacia circa, licet secundum Fely. in c. pastoralis, col. 2. de offic. ordina. ea regula cõto fallentis limite-tur de quibus ibi plene per ipsum, sicque istius Rit. intentio non fuit tollendi ordinariam iurisdictionem ordinariis locorum, sed solum d. consti. statuimus corrigere in eo & dabat iurisdictionem Magnæ curiæ solũ in certis casibus, & in alijs volebat non posse per eam cognosci,

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

cognosci, sed per ordinarios, vt ibi latius patet, & ex Afflic. ibi in 10. no. nume. 5. Salerni die 22. Maij. 1559, Prosper Carauita.

RITVS XLVII.

Item quod curiæ ipsæ & quælibet ipsarum cognoscant, & cognoscere possint de guerra mota, priuato carcere, & omnibus alijs poenis fiscalibus, nullus verò deferens de præfatis, admittatur: nisi curiæ ad certam poenam se obliget de probando, & proseguendo: & idem vbicunq; aliquid fiscale eisdem Curii nunciatur, conuentio tamen istius poenæ fieri debeat cum aduocato, & procuratore fiscali.

S V M M A R I V M.

- 1 Iurisdicctio si concedatur in certis casibus; priuatiuè concessa videtur, & alijs derogare.
- 2 Mouentes guerram absque iussu principis, tenentur lege Iul. maiest.
- 3 Carcerem priuatum committentes, lege Iul. maiest. tenentur.
- 4 Poenæ fiscales in Regno de regalibus esse dicuntur.
- 5 Statutum, vel lex pecuniaria poenæ mentionem faciens, si non dicat cui applicanda; regio fisco applicatur.
- 6 Appellatione poenæ tam personalis, quam pecuniaria intelligitur.
- 7 Differentia inter poenam, & multam confunditur aliquando.
- 8 Omnes Barones habent quatuor literas arbitrarias & propterea poenas componunt, & permutant.
- 9 Bellum quid sit, apud quos illud indicendi potestas fuerit.
- 10 Bellorum septem genera reperiuntur.
- 11 Belli exitus incertus, Bellumq; periculosissimum.
- 12 Guerra quæ sit: & quando proprie dicatur.
- 13 Vis priuata quando dicatur. Et quando vis publica.
- 14 Poena priuati carceris, quando dicatur.
- 15 Qui recedere non potest, carceratus dicitur.
- 16 Aliquem in vinculis esse, vel sub custodia fideiussorum: paria sunt.
- 17 Plura delicta concurrentia impunitatem non causant.
- 18 Carcer quadruplex dicitur.
- 19 Carcer ad custodiam, non ad poenam dicitur inuentus.

Iste Rit. duplicatur infra Rit. 56. per eademmet verba. verum quia secundum tex. currentem, ille Ritu. est magis correctus, ego correxi, istum, fm literam illius. ¶ No. primo ex hoc Rit. qd magna curia habet cognoscere de guerra mota, priuato

carcere, & poenis fiscalibus, & licet non dicat, si hoc potest facere cumlatiue, an priuatiuè ab ordinarijs locorum, attamè intelligas hunc Rit. priuatiuè, ita qd ab alijs non possit de præfatis cognosci. Ratio est quia cum per Rit. præcedentem fuerit concessa iurisdicctio magnæ curiæ in ciuilibus, & criminalibus. vt ibi dixi in 4. no. eaq; intelligebatur cumlatiue vt ibid. dixi. q. 6. † dum iste Ritus postmodum in certis casibus concedit iurisdicctionem eidem magnæ curiæ videtur eâ in eis priuatiuè concedere, & alijs derogare; vt dicit Ang. l. testamenta, C. de test. quem refert, & sequitur Fel. in cap. pastoralis, col. 3. limita 4. de off. or. vbi inter alias limitationes quas ponit ad regulam, quæ habet qd iurisdicctio vni cõcessa, intelligitur, cumlatiue, ponit istâ, vt ex eo plenius videre poteris, & profectò si aliud diceretur iste Rit. de nihilo seruiret, postquâ certum erat qd magna curia per Rit. præced. in omnibus causis iurisdicctionem ordinariam in oēs habebat, qd quidem dici nullatenus debet, sicq; fuit semper inter pretatus iste Rit. vt patet ex his, quæ scribit D. Marin⁹ Frez. de subseu. lib. 1. de off. magis. iust. tiar. num. 40. vbi ponendo præminentias quas habet magna curia, dicit qd cognoscit super guerra mota de qua iste Ritu. loquitur, & si alij ordinarij possent cognoscere, nõ esset præmerentia magnæ curiæ. Item patet ex Apostill. Afflic. in const. Reg. magnæ curiæ nostræ, quæ inter alias præmerentias, ponit de potestate cognoscendi super guerra mota. Ratio. istius Rit. cõcedentis magnæ curiæ, ex præmerentia potestatem cognoscendi de guerra mota, priuato carcere, & poenis fiscalibus, est ista quia mouentes guerram absq; iussu principis, lege Iul. maiest. tenentur. l. 3. ff. ad l. Iul. maiest. cum. n. bellum gerere, armaq; mouere absque eius iussu, a lege sit interdictum. l. 1. C. vt arm. vsus. lib. 11. principè vsurpare, & eius Maiestatem lædere dicitur qui aliter agit, vt inquit Iser. in conslitu. Reg. comes. Baro. & propterea per illam constitu. poena capitali, cum omnium bonorum confiscatione punitur, etiam si Barones in absentia Imperatoris hoc vellent facere, cum semper adsint officiales ipsius, vt dicit Capi. decif. 27. num. 5. stante maxime, d. const. quæ hoc expresse prohibet Baronibus, licet Alua. in capit. 1. col. 1. hic finitur lex, aliter dicat. † Carcerem priuatum committentes, similiter tãquam Regiam iurisdicctionem vsurpantes, lege Iulia Maiestatis tenentur. d. l. 3. & ideo tanquam ipsi maiestatis violatores vltimo supplicio puniuntur, l. vni. C. de priua. carce. † Et in Regno isto per c. Reg. contra effrenatas Poenæ fiscales earumque compendia dicuntur esse de Regalibus. ca. 1. quæ sint regal. in tantum. † qd si statutum, vel lex faciat mentionem de poenâ pecuniaria, & nõ dicat cui sit applicanda, ea nõ alij quam Regio fisco applicatur, vt dicit Barr. in l. agraria. ff. de term. mo. & Afflic. in d. c. 1. in ver. poenarum, in prin. Et ne dum dicuntur esse de regalibus compendia poenarum, † quarum appellatio de poena certa tã personalis, quam pecuniaria intelligitur, vt dicit tex. in l. si. qua poena. in fi. ff. de ver. sig. verum èt & compendia mulctarum quarum appellatio de poena pecuniaria arbitra-

A D D I T I O.

- a Applicatur. Adde casum notabilem, in quo poena pecuniaria, vbi nihil expressum fuit, cui applicanda sit, applicatur aduersario, vt in l. fina. ff. de litigios. vbi, cū prohibitum sit, inquit iure con. rem de qua cõtrouersia est, in sacrum, dedicari, alioquin, dupli poenam, dedicantem pati, cum quæreretur, duplum, vtrum fisco, an aduersario præstandum sit, postquam nihil exprimitur, respondi, fortassis, magis aduersario, vt velut solatium habeat, pro eo qd potentiori aduersario traditus sit. C. P.

arbitraria intelligitur. d. l. si qua poena, & l. multarum. C. de mod. multa. q. multarum compendia de regalibus esse dicantur, habes expresse in d. c. j. quæ sint Regia. & late Afflict. ibi in versicu. multarum, in tantum quod ut dicit text. d. l. multarum earum compendia Regio rario applicantur, & licet iste Rit. fecerit solû de pœnis fiscalibus mentionem, adhuc, & multæ fiscales intelliguntur † quia differentia inter pœnam, & multam de qua dixi supra multoies confunditur, ut inquir Afflict. in const. Reg. ea quæ ad decus. 1. not. num. 20. & per me in pragm. per excellentem. S. 3. fuit mandatum. nu. 1. de sena. conf. Maced. & cum præfati casus maximæ sint importantiæ, voluit ista Regina, aliique conditores Rituum quod non ab aliis quam ab ipsa magna curia cognoscantur, ut istud tribunal, tanquam speculum omnium curiarum; ut dicit const. Reg. magnæ curiæ, aliqua maiori præminentia aliis præfesset, quem admodum & alia specialia per d. c. ost. magnæ curiæ sibi conceduntur. Hodie autem aliter servatur, quia Regiæ audientie omnes de præfatis cognoscunt, officiales Baronum (quia Barones habent privilegia limitata, exceptis criminibus læsæ Maiestatis) non cognoscunt de primo casu, videlicet guerra mota, de secundo sic, quoniam non Regia iurisdictione eorum terra visurparetur, sed Baronalis, sed non firmo constanti. De tertio videlicet de pœnis fiscalibus, & militert † quia omnes Barones habent quatuor literas arbitrarías, quæ continentur in cap. Reg. exercere volentes, in cap. iuris censura. Cap. ne tuorum. & cap. ad peruersorum, quarum literarum vigore possunt pœnas componere & permutare, ut scribit Afflict. in d. c. 1. quæ sint Regia in vers. penarum. nu. 23. & Regia prag. 6. Caro. quinti incip. mādamus etiam sub tit. de Baro. eorum officio, & eas sibi applicant ut dicit Capici. de cil. 185. nu. 4. vigore priuilegiorum concedentium eis iurisdictionem cum fructibus, & prouentibus mero mixtoque imperio & quatuor literis arbitrariis forma communis omnium priuilegiorum cantat; & hinc est quod D. Marinus in loco præallega. & Apostill. Afflic. quam supra citauimus, de istis tribus contentis in hoc Rit. non enumerat inter præminentias magnæ curiæ nisi cognitionem de guerra mota. † Secundo no. ibi nullus, quod denunciatus magnæ curiæ aliquem casum de contentis in hoc Rit. vel quocunque alio fiscali casu, non admittitur, nisi obliget se ad certam pœnam de probando, & prosequendo denunciationem, facta in conventionem de pœna ad quam se obligat, cû aduocato, & procuratore fiscali. istud hodie non seruatur, ut dicam infra Rit. 199. vbi est propria materia ibi vide. † Quæro primo in hoc Rit. quæ nam proprie dicatur Guerra? Breuiter habes primo scire quid sit bellum, & id s̄m Cicer. de republ. & Luc. de penn. in l. 1. col. 3. C. ut armo. v. lib. 11. dicitur esse illud quod ex edicto geritur de rebus repetendis, aut propulsandorum hostium causa, idque inter principes consistere dicitur, quoniam apud eos (tam seculares, quam Ecclesiasticos) dicitur residere potestas indicendi Belli, ut inquit text. cum Glo. in cap. quid culpatur. 23. q. 1. versic. ordo autem, & Luc. de penn. in d. l. 1. vbi ad hoc ut bellum dicatur iustum: quoniam ponit conditiones, easq; omnes satis pulchre ex sacra veteri scriptura cõ-

10 probat † quauis s̄m eund. in l. deuotissimos. C. de meta. lib. 12. septē genera Bellorum reperiantur, ut latius ex eo est videre, de hoc Bello dicit Pf. 67. dissipat gētes

21 quæ Bella volunt. Cicero in C. verrē. † quod exitus ipsius Belli incerti sunt. & idē Cic. in epist. q. bellū teter rimum, & periculosissimū est, & ad Atti. qd est calamitosa & exitiabile. hoc præsupposito, quia ad hoc ut dicatur Bellū: requiritur potestas ipsius indicendi pœ-

12 nes Bellum gerentes, † quociescunq; inter duos tale potestatem non habentes, absque principis licentia, hominibus armatis, parato vexillo ad modum Belli coadunatur exercitus, talis dicitur guerra, ut scribit

Iser. in dicta constit. comes, & Afflict. ibi in 2. no. vers. sed pro declaratione. num. 8. & Luc. de penn. in d. l. 1. col. 3. † alias s̄m eos, si non hominibus armatis, non esset guerra, sed vis priuata per l. 4. ff. ad l. l. de vi priua. Idem si cum hominibus armatis, sed non leuato vexillo, ad modum Belli, quoniam tunc vis publica esset, & propterea tantum pœna. l. Iuliz de vi publica locum haberet per l. pen. in ff. ad l. l. de vi publ. De hoc vocabulo guerra fit mentio in c. quod olim de Iude. in c. perpendimus. de senten. exco. & in vfi. feu. hic finitur lex. c. domino guerram, & s̄m Luc. de pen. in d. l. 1. est vulgare germanorum, & in hoc Regno appellamus guerram in vulgari, quod in latino dicimus, Bellum, & sic

14 ex communi v̄sū, vocabula ipsa confundimus † † Secundo quæro, quando proprie incurritur pœna priuati carceris de qua supra diximus. Bar. in l. capite quinto. ff. de adul. sub pulchra diff. quam ponit, concludit tunc demum incurri cum ille qui capiendi potestatem non habebat, cepit, & detinuit ad hunc finem vel cum ille qui potestatem habebat capiendi in casibus quos ipse ponit cepit: verum vltra viginti horas detinuit, quod etiam Bal. in l. 1. C. de priua. carcer. firmat, & pulchre Boer. decif. 275. vol. 2. per totam deci. Addit tamē Io. Arcamo. in c. Reg. contra effrenatas in opere. Ioan. Ant. de Nig. num. 20. dummodo captus vinculis ligetur, & custodiatur: alias si sine vinculis custoditus esset: in consueto esset pœna. l. flauiz. de plagia. per l. penul. ff. ad l. flau. & in non consueto, pro vna vice esset pœna. l. Iuliz de vi publica. si cū armis, vel vi priuata si sine armis. l. 3. & 5. ff. de vi publica: sed profectò ista vinculum requisitio ad pœnā priuati carceris incurrendam, non ponitur in tex. d. l. 1. C. de priua. carce. & per Doct. omnes ne verbum quidem de hoc, vnde eo ipso q̄ quis custodiam priuati carceris exercet includendo in aliquo loco, aut custodiendo, vel custodiri faciundo, ita q̄ ille vti carceratus recedere non possit: pœna priuati carceris incurritur ex dispositione d. l. 1. & ideo Ang. in l. si quis in graui. S. subuenitur. ff. ad Syl. la. dicit q̄ si quis potentior fuit in carcere a quo de facili potuisset aufugere non incurrit in pœnā d. l. 1. qd etiam firmat Aret. in tract. malef. in ver. fama publica. q. 12 in fi. nu. 71. securus est idem Hip. conf. l. 35. num. 19. † & sic s̄m præfatos, non aliud consideratur quam priuatio libertatis illius qui recedere non potest ad suum libitum: quia talis carceratus dicitur. l. succurritur. ff. ex quib. cau. maio. l. qui neque. ff. de ver. sig. no. p. Bar. in l. qui in carcerē. ff. quod met. cau. & ideo text. d. l. 1. dicit q̄ custodiam priuati carceris exercet, per q̄ verba videtur expresse decidi, q̄ etiam si sine vinculis tenearur, si tñ recedere non poterat: quia custodiebatur idem est, & ideo Afflic. in const. Reg. duram. 4. no. vers. sed quid si. nu. 10. referendo verba Arcamo in d. c. contra effrenatas: quamuis ipse referat vti verba Neapo. dicit q̄ poterit etiam puniri pœna priuati carceris, pro hoc etiam Cassa. in consue. Burg. titu. des droictz. rub. 1. num. 63. fol. 18. vbi quod carceris priuati pœna incurritur vbicunque quis aliquem sub custodia fideius-

16 sorē detinet in loco † quia paria sunt aliquem in vinculis esse, vel sub custodia fideiusforum. l. 3. in fi. prin. ff. de bon. eo. qui ante sent. 2. q. 6. c. j. & firmat Luc. de pen. in l. si grauius. in fi. C. de dignita. lib. 12. Ille text. in l. pen. ff. ad l. flau. de Plagia (quem supra retulimus, & Io. Arcamo. allegat) non facit ad q. nam licet loquatur de eo qui celat hominem, vel vincitum habuit, non tamen loquitur quod id fiebat ad finem carcerandi, & detinendi; sed forte ad alium, merito illa pœna de qua l. fi. ibi tractat: locum habet, solum quociescunq; ad finem hominis carcerandi, & detinendi: tunc siue cū vinculis, siue sine, si talis custoditur a custodia, vel sub fideiusforibus, priuatus carcer exerceretur, quia custodia priuati carceris est d. l. j. Tex. l. 5. ad l. Tu. de v̄sū pub. similiter supra allegatus, qui de homine incluso loquitur: simili modo refellitur, vel vnica, & alia, respon-

Domini Prosperi Carauita Ebolitani.

stone ambo refelli possunt, quod licet statuant pœnã videlicet lex penu. penã l. flauit. de plagia. & l. 5. penã. l. luliz de vi. quia incursum est in l. flauit. & l. Iul. de vi publicã nō propterea negatur in eis quin etiam penã priuati carceris ad l. 1. introducta imponi possit cum & priuatus carcer commissus sit, vt Afflic. videtur fen-
 17 ture in d. const. Reg. duram † quia nunquam plura delicta concurrentia faciunt vt illius impunitas detur. l. nunquam plura. ff. de priua. delict. & no. per Bar. in d. l. cap. 5. hocq; maxime in Regno procedet per ca. Reg. terrerij & aliu d. cap. quod incip. amplius per quæ. sola captura hominis prohibetur sub penã priuati carceris, vt dicit Afflic. in præalle. const. duram, nu. 10. in fin. & idem Io. Arcamo. in d. c. contra effrenatas, ver. sed ho-
 18 die, nu. 22. vbi dicta c. alleg. † præfatis adde qd carcer est quadruplex vt dicit Cassan. in consuet. loc. proxime cita. num. 99. quandoque enim carceratur quis perpetuo ad penam perpetuam, iuxta dispositionem iuris can. in c. nouimus. S. fio. de verb. signifi. & per Abb. in c. cum non ab homine, & c. at si clerici. de iud. quãdoque carceratur ad modicam coercionem, vt est in casu. l. 2. C. de sportu. aliquando ad custodiam de quo
 19 loquitur tex. in l. 2. & fin. C. de culto reo. tybi quod ad custodiam non ad penam carcer inuentus fuit a iure ciuili, vt tradit et Pau. Grilla. de relaxatio. carce. q. 2. nu. 4. & quandoque ad correctionẽ, vt cum pater carcerat filium, aut dominus seruum iuxta l. 3. S. 1. & 2. ff. de libe. ho. exhi. & l. j. & l. 2. C. de patr. pot. de quo Bar. in d. l. c. 5. Iudicio tamen meo potest etiam addi quintus carcer, qui furioso ex iuris dispositione datur in l. diuus. ff. de officio præsid. qui em Iurisconsult. ibi ad tutelam ipsius, & proximorũ securitatem permittitur quamuis Cassan. ibid. confundat hunc carcerem cum quarto. Salerni die 25. Maij. 1559. Prosper Carauita.

R I T V S XLVIII.

Item quod curia ipsa, & quælibet ipsarum dum sũt extra ciuitatem Neapolis: cognoscant ibi de causis ciuilibus, & criminalibus quãdoque, & vbicunque commissis, & causa ipsa incipiat per litis cõtestationem, & non aliter, etiam si curiæ inde recedant antequam causa ipsa terminetur: & dũ est in loco; ciuiles & criminales taceant, & non reddant ius nisi per curiam hoc eis permittatur.

S U M M A R I U M.

- 1 Magna curia quando extra ciuitatem Neapolis reperitur: de omnibus causis vbicunque cognoscit, exceptis inceptis coram ordinarijs locorum.
- 2 Litis contestatio lapis angularis totius processus dicitur: qua omissa, corrui totus.
- 3 Omnes causa in Regno sunt summaria.
- 4 Iudicium vbi ceptum est: finem habere debet.
- 5 Luminare maius obscurat minus.
- 6 Iurisdictio inferioris per superioris presentiam nõ silet.
- 7 Facilius tollitur potestas competens iure speciali delegationis, quã iure communi.

Iste Rit. duplicatur per eadem verba inf. Rit. 5. verum ibi habetur litera magis correctã em quã correxi hunc Rit. † No. primo qd magna curia qñ reperitur extra ciuitatem Neapolis: vbicunque reperitur potest ibi cognoscere, & pronunciare de causis ciuilibus, & criminalibus quãcunque, & vbicunque commissis: dummodo sanẽ intelligas præterquam inceptis. & vertentibus corã ordinarijs locorũ; qm tunc de eis non possent se intrmittere per regulam. l. vbi ceptum. ff. de iud. de qua infra dicã in 3. no. Seruabatur iste Rit. tempore isto, quia tunc Magna curia & iudices ipsius tenebantur per sex hebdomadas in qualibet provincia morari pro iustitia ministranda & corrigendo officialium excessus, vt disponitur in c. Reg. in super, verum quia temporum iniuria illud ca. non seruatur: quia magna curia non recedit a ciuitate Neap. cessat dispositio istius Rit. vtiq; tñ seruaretur, dicit Neapol. in d. c. quia tot extorsiones per Præsides prouinciarum, & alios officiales, non cõmitterentur, sed em eum, licet in hoc Regno non seruetur. d. ca. tñ seruatur in Regno Siciliae vltra farum. ¶ Secundo not. ibi & causa incipiat, qd tempore istius Rit. causa debet incipere a litis contesta. & sic tunc necessaria erat litis contestatio de qua in toto tit. C. de lite. contest. & c. 1. extra eo. tit. & in tñ litis contestatio erat necessaria: qd causa debebat lumere initium ab ea. vt iste Rit. dicit. & bene † nam em Bal. in c. 1. col. 1. de lit. contest. lapis angularis est totius iudicij & vnum de substantialibus ipsius, adeo, qd si omittebatur vtriabiq; totum processum, vt dicit Gl. in c. dudum. lo. 2. de election. & Bar. in l. prolatam. C. de sent. sed hoc non seruatur hodie: † quia cum in Regno causæ omnes sunt summaria per Rit. inf. 288. & seq. & per prag. dispẽdia lit. subtit. de ord. iud. causæ ipse non a lit. cõtest. incipiunt (cũ possit omitti, vt ibi dico & in d. prag. dispẽdia) sed primus actus qui solebat immediate sequi lit. contest. habet vim contestationis litis, vt dicunt Bart. & Bal. in l. nulla. C. de proc. Roma. conf. 164 Alex. consi. 50. nu. 7. vol. 2. Maran. in prac. parte 6. in 10. membro. ¶ Tertio no. ibi et si curiæ, qd licet magna curia recedat a loco: vbi coepit aliquam causam cognoscere antequã eandem terminet, tñ non propterea debet remanere officiali ipsius loci, sed ad ipsam magnam curiam: & hoc volunt dicere ista verba. † Ratio est quia vbi ceptum est iudicium. ibi debet finem accipere. l. vbi ceptum. ff. de iud. de hoc tex. in l. cũ quædam puella, in princ. ff. de iurisd. omn. iud. cũ aliis quæ Gl. vtrobiq; allegat & Doct. vbique. ¶ Quarto no. ibi & dum est in loco, qd vbicunque per Regnum reperitur ipsa magna Curia ciuiles & criminales iudices silent: nec possunt reddere ius nisi hoc eis ab ipsa magna curia permittatur, cum quo concordat const. Reg. honorem. verum iste Rit. plenius prouidet, quia per illam consti. solũ iustitarius silebat. vt const. ipsa dicit ad literam nõ autem alii, vt sunt capitanei, & baiuli locorum vt Iser. ibi dicit & post eũ Afflic. q. 11. nu. 23. † Ratio istius Rit. est eadem, quam ponit tex. dictæ cõst. quia luminare maius superueniens obscurat luminare minus in Reuentiam ipsius maioris: vt dicit text. in d. cap. denique 2. 1. dist. de offic. lega. cap. volentes, de priui. c. antiqua. S. dominica, & Glof. in præalleg. iuribus. De iure vero communi ciuili, vt dicunt Gl. & Iser. in d. const. honorem, & idem Iser. & Afflic. in consti. statuimus. q. 11. disponitur contrarium, † & iurisdictio inferioris nõ silet per presentiam superioris pro hoc l. in hac. C. de don. l. nihil. C. de palati. sacra. larg. lib. 12. & in auth. de defenso. ciuita. S. non valentibus, & no. per Bart. in l. ff. de off. procons. & em Afflic. in præalleg. const. statuimus dispositio istius Rit. & d. const. honorem concordat cum iure canon. in d. c. volentes, & aliis præalleg. cap. quod non credo procedere absq; difficultate per ea qd dicit Imo. in d. c. noleres. nu. 5. vbi satis, nota. ad illum tex. dicit qd ibi silet officium minoris in officio

et quod habebat vt delegatus, non autem dicit q̄ fileat quod ad eius ordinariam iurisdictionem prout ego credo q̄ debeat ille rex. intelligi, ratio diuersitatis est secundum eum † quia facilius tollitur potestas competens iure speciali delegationis, quam competens iure communi. l. eius militis. S. militia missus. ff. demilita. testa. in tantum, q̄ nec et fileat iuri dictio ordinarij minoris per presentiam maioris de iure cano. sed tantum iurisdictione delegati, vt etiam sentit Gloss. in d. c. denique, in ver. maior quæ d. c. volentes intelligit quando minor habebat iurisdictionem ab ipso maiore, & sic quando minor erat, vt delegatus maioris, non vt ordinarius, & hæc est alia, & quarta præ eminentia quam habet magna curia vltra præfatas in Rit. præceden. quia vbi est ipsa, silent omnes aliæ iurisdictiones, verum secundum Afflict. in const. statuimus. 10. no. nu. 35. in hoc est duplex præ eminentia, vna de qua proxime diximus, altera quia magna curia, cum non posset cognoscere de causis civilibus inter partes, sed b. iulij, vt dicit ead. const. statumimus per hunc Rit. quædo est per regnum, potest cognoscere, sed aduerte ne erres, quia (vt credo) Afflict. minus bene dicit ex quo magna curia, per dispositionem Rit. 46. vt ibi dixi habet iurisdictionem ordinariam civilem, & criminalem in regno, quod et firmat D. Marinus Frez. de subfeu. tit. de offi. magistri iustitiarij in princ. libr. 1. sicq; corrigitur dispositio d. const. quæ aliud volebat, vnde stance ordinaria iurisdictione poenes eam, præ eminentia non in alio consistit, nisi quia quando est per Regnū, sicut antea iurisdictione erat cumulatiue, vt dixi d. Rit. 46. in si. tunc est priuatiue ad officiales locorū, quia si ne eius licentia, nil possunt facere. Confirmatur quia Doct. ponentes præ eminentias magnæ curia, non ponunt illam de cognoscendo in causis civilibus, sed tantum, quod vbi ipsa reperitur, offuscatur aliæ, quod non est ob aliud, nisi quia in hoc non habet præ eminentiam, sed potestatem ordinariam, Sed cum magna curia hodie non recedat à ciuitate Neap. vt dixi supra in princ. presentis Ritus, cessat ista præ eminentia, & propterea credo quod D. Marinus in proxime citato loco in fine dum ponit præ eminentias magnæ curia, omisit istam ponendo eas tantum, quas vsu quotidiano habet. Recordor tamen, q̄ annis ab hinc lex, Dominus Alferes Hispanus qui tunc erat Iudex criminalis magnæ curia accessit Ebolum de ordine Illustrissimi Domini Proregis pro quodam graui factō, & cum ibi dē fuit, noluit q̄ curia capitanei redderet ius, ac si tota magna curia accederet: credo q̄ haberet præ eminentiam. d. cōst. & istius Rit. quia non sunt correcti, & non seruantur, quia magna curia non recedit à ciuitate, sed q̄ vnus iudex hoc possit facere, non credo, quia d. const. honorem, loquitur quando vadit per Regnū Iustitarius, vna cum iudicibus, non autem quando iustitarius sine iudicibus, vel iudices sine eis, vt in specie Afflict. ibi tangit. & ideo illud non fuit bene factū, Salerni die 27. Maij 1559. Prosper Caraita.

- 2 Merum imperium non per alios, quam per prouinciarum præfides, exercetur.
- 3 Dispositio Ritus 49. num. vendicet sibi locum etiam in officialibus Baronum?
- 4 Dicitio, aliorum, similia implicare solet.
- 5 Nullum simile est idem.
- 6 Indefinita locutio equipollet vniuersali.
- 7 Officiales Baronum an Regij dici possint?
- 8 Cessante causa, cessare debet effectus.
- 9 Barones in eorum terris sunt iustitiarij: idemq; possunt, quod Imperator in suo Regno.
- 10 Iustitarius officiales suos in officij exercitio delinquentes, punire potest.
- 11 Facile est inuentis addere.
- 12 Priuilegia Baronum eis quid tribuant.
- 13 Limitata causa limitatum producit effectum, & in num. 20.
- 14 Officialis maioris iudicis si in terra Baronis delinquat extra officij exercitium: per Baronem punietur, secus, si in officij exercitio.
- 15 Clericus exercens officium seculare si in eo excedat conuenitur coram iudice laico.
- 16 Princeps inuestiendo aliquem, non presumitur tollere iustitiam.
- 17 Rex concedendo, vel derogando, quæ concedere, vel derogare intelligatur.
- 18 Capitaneus officialem si mittat per comitatum, & delinquat, ipsi imputandum. Idem de Episcopo vicarium mittente. ibidem.
- 19 Dominus factō suæ familiae, an teneatur?
- 20 Baro exhibens officialem delinquentem liberatur.
- 21 Tribunal Magnæ curia vti iustitiæ speculum, ceteris prefixum dicitur.
- 22 Officialis dupliciter, & large, & strictè sumitur.
- 23 Aduarij, & seruientes curiarum large officiales dicuntur.
- 24 Seruientes iudici ecclesiastico si sint laici & delinquant in eorum officio à quo puniantur.
- 25 Officiales in exercitio officij delinquentes quando inquiri possunt, durante, vel finito officio.
- 26 Syndicatus officialium quo in loco fieri debeat.
- 27 Officialis si durante officio commisit adulterium, furtum, homicidium, & similia, vel eis committendis prestiterit auxilium vel fauorem, an dicatur deliquisse in exercitio officij.

RITVS XLIX.

Tem quod curia ipsa, & quælibet ipsarum cognoscat de excessibus officialium aliorum delinquentium in eorum officijs ea exercendo, & non aliter.

S V M M A R I V M.

1 Præfides de iure communi, officiales in sua prouincia delinquentes, punire debent.

Concordat iste Rit. cum aliis duobus Rit. inf. 51. & 61 vbi eadem verba habes, nisi q̄ hic extat illud verbū, aliorum, quod in alijs Rit. non adest. ¶ No. ex hoc Rit. aliam, & quintam præ eminentiam magnæ curia vt de excessibus officialium aliorum in exercitio officiorum delinquentium ipsa magna curia cognoscat. Amplia hunc Rit. procedere non solum in prima causa, sed etiam in secunda cum appellatur à syndicatoribus vt dicam infra latius in Rit. 295. in 5. quæst. De hac præ eminentia habetur etiam in const. Reg. Magister iustitarius, vt etiam Afflict. ibi. no. in j. no. & de ea facit mentionē. D. Marinus Frez. de subfeu. lib. 1. de offi. magistri iustitiarij. nume. 40. Detrahit iste Rit. iurisdictioni præfidum prouinciarum. † quibus de iure communi concessum erat officiales delinquentes in sua prouincia, punire,

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

panire, vt dicitur tex. in auth. vt iud. sine quo. supra. §. vo-
luntus. vers. si autem ipsi. & §. q. aut primitus. per que
iura ita tenet Luc. de pen. in l. quinque. col. 1. C. de decu-
rio. lib. 10. & in l. nihil. col. 2. C. de palati. sacra. larg. lib.
12. quod postmodum per const. Reg. statuimus vt ma-
gnæ confirmatum fuit, vbi etiam Afflic. notat. 10. no.
nume. 35. causæ criminales ipsi iustituario re-
seruantur, & etiam per const. Reg. ea quæ ad decus,
perquam merum imperium per alios exerceri quam
per præfides prouinciarum prohibetur; & profectò
nisi hunc Rit. intelligeres detrahere iurisdictioni præsi-
di prouinciarum, & sic loqui priuatiue ad eos, ad
nihilum seruiret; nec in hoc præminentia esset ex
his, quæ dixi tibi supra Rit. 47. ¶ Quæro primo in hoc
Rit. de vna. q. satis necessaria, & de qua vidi quotidie
quæri, ac dubitari. nunquid dispositio ipsius vendicat
sibi locum in officialibus Baronum? Anto. Capic. de-
cis. 27. nume. 11. dicit q. iste Rit. cum aliis sim. videtur
loqui in officialibus Regiis; & non dicit plus, nec in ca-
su per eum deciso potest apparere quid decisive sen-
tiat, cum decidat solum de delictis officialium Baro-
num: delinquentium extra officium, de quibus iste Rit.
non loquitur. confirmari posset q. sub dubio, & sub ver-
bo videtur, dicit Capic. propter dictionem, aliorum; q.
similia solet implicare fm Gl. in l. si fugitiui, vbi no. p.
Bal. col. fin. ver. quæro hic dicitur. C. de seru. fugi. Gl. in
c. sedes. de rescr. Bart. in l. sed reprobati. in princ. col. 1.
in fin. vers. contra hunc tex. ff. de excusa. tuto. Glo. in l.
argumento. §. Margaritam. ff. de aur. & argen. lega. Bal.
in l. conuenticulam. colum. 5. versic. item est argumē-
tum. C. de epis. & cler. Fely. in cap. veniens. in fi. de si-
mo. Alex. conf. 87. volum. 5. Rom. conf. 42. in fine. Lu-
do. Gomes. in c. cum in multis. nu. 60. de rescr. in 6. Ti-
raquell. in tract. ll. coniu. gl. 3. num. 25. & 42. Curt. iun.
confil. 183. nu. 2. & Pet. a Plaza. in epitome delictorum
lib. 1. c. 1. nu. 14. quasi voluisset dicere Rit. per illam di-
ctionem, quod licet magna curia cognoscat ex præ-
minentia delicta officialium illud intelligitur de aliis
officialibus similibus officialibus ipsius, & sic regis,
quid dicendum? mihi videtur q. intelligere hunc Rit.
in officialibus Regiis, est mera diuiniatio ad ipsum, &
vltra id, talis intelligentia non potest aliquo pacto sub-
sistere, nam nulla penitus est ratio diuersitatis inter
officiales Regios, & Baronum propter quod debet ea-
dem Ritus dispositio militare. l. à Titio. iuncta. Gl. ff.
de verb. oblig. l. 3. §. sed & hi. ff. de iniust. testa. l. pen. C.
de inoff. do. l. illud. ff. ad l. Aquil. & l. 1. C. de lib. præte.
non obstat quòd de dictione (aliorum) dictum est,
quoniam dupliciter responderi potest, primo quia hic
non dicitur aliorum officialium, sed officialium alio-
rum, & sic Baronum: secundo, quia licet dictio (alios)
referat similia: tamen includit diuersa ab expressis, q.
quia nullum simile est idem. l. quod Nerua. ff. de pos.
& firmat Socy. conf. 300. in causa interpellationis, ver-
sic. 3. principaliter. volu. 2. Alex. conf. 119. nu. 6. volu. 2.
Apostill. ad Bar. in d. l. si fugitiui, & Spec. de sponsa. &
matr. in princ. numer. 4. versic. item dictio aliam, vbi al-
legat illud Ioan. cap. 19. ibi, crucifixi xerunt eum & cum
eo duos alios, & 7. q. 1. Nouatianus. ibi alios pseudo
Episcopos, in tantum quòd improprie ponitur quan-
doque secundum Glo. & Bar. in l. non solum. §. quæri-
tur. ff. de procur. & in d. §. Margarita, & secundum eam
in d. §. quæritur esset facienda expositio hic quòd ma-
gna curia cognoscat de excessibus officialium aliorum,
hoc est de excessibus aliorum qui tamen sunt officia-
les, & si dicatur, aduerte, quia immo maxima est ratio
diuersitatis cum in officialibus Regiis non afferat præ-
iudicium, nisi præfidi prouinciarum qui a Rege de-
pendet, & propterea potest ad sui libitum præiudica-
re, sed in officialibus Baronum, qui habent iurisdic-
tionem propria in eorum terra quare priuilegiis, videtur
eisdem Baronibus fieri præiudicium. Respondetur q.
tempore istius Rit. non poterat haberi ista considera-

tionem fieret præiudicium Baronibus, ex quo Barones
tunc temporis non poterant merum imperium exer-
cere, & per consequens eorum officiales punire, vt pa-
ter ex const. Reg. ea quæ ad decus, vbi Afflic. in 1. no.
dicit q. Rex Alphonus primus de Aragonia qui fuit
post istos Rit. vt patet ex prag. Reg. cepit comunicare
merum imperium comitibus, & Baronibus per priuile-
gia specialia, & vt idem Afflic. ibid. col. 2. dicit re-
pore Reginae Ioannæ secundæ quæ hos Rit. edidit, vt in j.
Rit. patet, eadem Regina constituebat Comites, & Ba-
rones, Regios capitaneos ad vitam, cum mero imperio,
adeo q. non exercebant merum imperium vt Barones
nomine proprio, sed vt capitanei Regij, & ex conse-
quenti nullum poterat præiudicium generari ipsis Ba-
ronibus intelligendo hunc Rit. generaliter, de officia-
libus loquentem, tã de Regiis, quam Baronum, & ideo
cum non sit ratio intelligendi hunc Rit. de officialibus
Regiis, potius quã Baronum, locutio indefinitè facta
de officialibus debet æquipollere vniuersali iuxta ea
quæ dicit Bar. in l. qui ædificium. num. 2. ff. de seru. vrb.
prædio. per rationem quã ipse ibid. allegat, quia nõ est
ratio quare magis intelligatur de vno particulari, quã
de alio, idem Bar. in l. 1. §. sed si incertum. num. 3. ff. de
ventr. in posse. mittendo. vbi id dicit, procedere et in
odiosis, quando à lege profertur indefinita locutio, li-
cet secus, si ab homine, & in l. si pluribus, in princ. nu.
5. ff. de leg. 2. vbi late tractat eam materiam, tanto mag-
is, q. quia etiam officiales Baronum possunt dici offi-
ciales Regij, quia cum ipse Baro qui eos constituit ha-
beat à Rege merum & mixtum imperium, et suus offi-
cialis dicitur habere iurisdictionem à Rege, quia oia
nostra facimus quibus à nobis impartitur authoritas,
l. 1. §. & ideo. C. de vete. iur. enucle. & 94. dist. c. 1. vt p.
pulchrè per præfata, & alia firmat Affli. in tit. quæ sint
reg. in ver. potestas. num. 2. quamuis iudicium meo non
proprie, sed largè dici possit. Et pro ista opin. adduco
tex. in terminis, a nemine poderatum in c. Reg. in iun-
xit ver. nec non. vbi in specie conceditur magnæ curiæ
cognoscere de excessibus officialium Baronum vt ibi
patet. ¶ Iuxta præfata congruenter secundo quæro qd
dicendum est hodie in calu præmisso in q. præceden-
ti cum Barones oēs in eorum terris habeant merum im-
perium: propter quod possent eorum officiales delin-
quentes punire, nunquid poterunt Barones contra ip-
sos procedere, non obstante dispositione istius Rit. vi-
detur primo q. sic q. quia cessat ratio propter quam et
Baronum officiales includebatur, vt dixi supra & ideo
cessare debet ipsius dispositio. l. quod dictum. ff. de pa-
ctis l. adigere. §. quã vis. ff. de iu. pat. cap. cum cessante,
de appell. c. & si Episcopus. de iur. iur. cum concordata,
allega. per Nic. & uera. in loco præalleg. nu. 54. à cessa-
tione rationis & Tiraquell. in tract. cessa. causa. in ver.
legis causa. num. 25. fol. 42. ¶ Secundo, quia Barones
sunt iustitiarij in eorum terris, vt dicit Afflic. in const.
Reg. magnæ curiæ nostræ. 5. no. circa fin. in consti. ho-
norem in princ. & in consti. pœnam eorum. nume. 170.
versic. tertio licet & quarto, & vt dicit Ang. conf. 170.
num. 2. possunt illud in eorum terris, quod potest Im-
perator in suo Regno, vt etiam possit alios, firmat Ma-
ran. in sua disput. 6. nume. 14. in tantum quod vt dicit
Bar. in l. 1. num. 15. in fi. ff. de iurisd. omn. iud. Baro dicitur
princeps ciuitatis, & territorij: ad idem Gramma,
conf. cipi. 95. num. 15. & Io. de sancta Iulia conf. 3. nu.
7. inter consilia Brun. ¶ Sed iustitiarij possunt cogno-
scere, & punire officiales suos in exercitio officii delin-
quentes, vt dicit Bar. & Alex. post eum in l. si quis.
§. si quos. ff. de pen. intelligendo: vt per Par. in tracta.
synd. in §. potestas. lo. 2. num. 2. ver. tu dic fol. 240. in il-
lis officialibus quos ipse sibi elegit. vt etiam dicit Af-
flic. in const. iustitiarij per prouincias. 7. no. ergo etia
& Barones: quid dicendum? ista q. est satis ardua, & Ba-
ronibus Reg. præiudicialis, nondum tñ ab aliquo ex his
quos ego viderim tacta, & decisa: at tamen postquam
in

in hunc Rit. incidit: ne dicant qui indefinenter iudicant; qđ acillima scribo, & difficilia recuso; dicam qđ sentio, & saluo semper iudicio cuiuslibet alterius, me
 11 ius sentientis, t cum postea facile sit inuenis addere, videtur mihi Barones Reg. huius non posse eorum officiales in offic. j exercitio delinquentes castigare, & punire ex pluribus; primo, quia Barones eorū iurisdictionem, & imperium non habent aliunde, quam ex privilegiis concessionum eisdem factarum de ius terris, & propterea quatenus privilegia ipsa loquuntur, & patiuntur, eatenus cognoscunt, vel quatenus eisdem legitima p̄scriptione p̄cedente, licitum esset, alias crimine vii. patz iurisdictionis tenerentur, vt dicit ex p̄fesse Regia p̄z. Caro. v. incip. prohibemus de Baronibus, & eorum off. & Pet. Foll. in fragmen. post p̄ac.
 22 de iurisd. iud. num. 29. t Sed quia privilegia omnia Baronum non aliu. i eisdem tribuunt, quam iurisdictionem, & imperium in ius vasallis; & aliqua privilegia
 23 et in habitantibus, & habitaturis in eorum terris t sequitur qđ limitata eorum privilegia limitatum debet effectū producere. vulga l. in agris. vbi Alber. no. ff. de acqui. rer. domi. l. cancellauerat. ff. de his quę in testa. delent. l. cum seruo. in prin. vbi Bal. ff. de contrah. empt. l. cum pater. S. dulcissimis. ff. de leg. 2. & l. secunda vbi per Bal. ff. de seruis expor. cum concordā. positus per Tiraq. in trac. cessa. causa parte j. nu. 142. fol. 51. & p̄pterea solū suos vasallos delinquentes poterunt castigare: & hoc et si esset suus vasallus illius met terrę, aut alterius, ratio est, quia quotiescunq; officialis delinquit in officij exercitio non toritur torum ratione loci, vbi reperitur, sed ratione officij & iurisdictionis, adeo, qđ non consideratur tūc vti homo vasallus ibi delinquens, sed vti officialis t̄probatur, quia officialis iudicis maioris delinquens in terra Baronis extra exercitium officij, punitur ibi p̄ Baronē. L. officiales. C. de off. recē. p̄rouin. vbi hoc no. Bar. dū tñ notum faciat iuperiori iuro, & idem Alb. in l. si quis forte. S. si quos comitum ff. de p̄en. cū aliis quę ponit Boer. deci. 9. nu. 5. vol. 1. & tñ si delinquat in exercitio officij, nō punitur ibi p̄ Baronē fm lo. Fab. in l. quod pmulgatis. C. de off. p̄fect. vrb. & Boer. in deci. p̄z alleg. nu. 9. Item
 24 t̄probatur per aliud, qđ clericus qui exercet officium
 25 seculare si in eo excedit conuenitur a iudice laico, vt dicit Par. in l. synd. S. clericus, idē si tenet feudum fm eum c. verū. de ro. comp. ratio est, quia nō conuenitur de pertinentibus ad eūaliter quā rone officij, aut feudi, & tñ maius privilegium est, esse clericum quā vasallum Baronis vnde data iurisdictione cōtra vasallos & habitantes, non det postmodū extendi ad illos qui delinquendo, nō consideratur vti vasalli, & habitates: sed vti officiales de quibus puniēdis nō loquuntur privilegia, sed ipsi magnę curię, cui specialiter concessa est iurisdictione officialiū delinquentiū in officio: sunt remittēdi: vt puniantur. Secundo, quia per dispositionem istorū Rit. est iam quęsitū ius p̄ magnę curię per specialē p̄zeminentiā cognoscēdi priuatiue ab aliis, vt in prin. istius Rit. dixi, de delictis officialiū in offic delinquentium, & ideo licet postea per Regē cōcedantur privilegia Baronibus cū mero, & mixto imperio in eorū terris: tñ non propterea videtur cōcedere potestātē cognoscēdi de his de quibus specialis iurisdictione cōcessa erat alteri t̄ qđ princeps inuētiēdo, nō intelligitur tollere ius tertij. l. nec aius. C. de emācip. libero. l. 2. S. merito. & S. si qđ a principe. ff. de quid in loc. publ. l. 2. vbi Glo. C. de fun. & salti. lib. 1. immo semper saluo iure tertij, intelligitur inuētiēre. lex facta. ff. de vulg. & pup. quia iuri tertij nō intelligitur vel le p̄iudicare. c. super eo. de off. deleg. cū simi. quę allegat lo. de sancta. iura. inter col. Bru. conf. 3. nu. 1. & lo. de Neuiza. cōl. 12. nu. 13. et si motu proprio id faciat princeps, vt dicit lo. And. in c. si motu proprio, de p̄b. & Abb. in c. j. de iud. & et si p̄ viam legis generalis, qđ nō subefficit iura causā publicę vtilitatis. v̄ editor. S. si

cōstat. ff. cōm. p̄radio. Inno. in c. quę in ecclesiarum, de const. Bar. in proce. ff. vbi p̄ Moder. & in l. in fin. ff. de const. princ. vt late dixi in prag. * per excellentē. S. audeat, nu. 15. de sena. cōsul. Macedo. pro quo faciunt quę dicit Affli. in d. cōst. honorem. in prin. vbi qđ sicut iustitiarij regionū silere debēt iurisdictione qđ ibi est p̄tens magna curia p̄ dispositiones illius cōst. vt in Rit. p̄ced. diximus: eodē modo & Barones licet habeant in priuilegiū merum. & mixtū imperium; nisi in priuilegio esset in sp̄cie derogatum illi p̄zeminentię concessę magnę curię, qđ vbi ipsa reperitur, oēs iudices silēant pro vt dicit ipse vidisse derogatū in priuilegiis principis Salerni, & ideo nō seriose factū erat, qđ in aliquibus priuilegiis antiquis cōcessum vidi per Regē Ferdinandū primū, olim principibus Bisignani, & Salerni videlicet qđ possint cognoscere de quouis maleficiis, seu quasi criminibus, & causis quibuscunque, & casibus in quibus, & vnoquoq; ipsorū iustitiarij regionum Magistri iustitiarij, Regens Magnā curiā, & iudices ipsius, sacrum consilium, Regia camera summariz, & vnusquisq; ipsorū de iure Regni const. c. literis arbitrariis priuilegijs, obseruatis, & Ritib⁹ ipsius magnę curię, ac priuilegijs, & literis specialiter cōcessis ipsi magnę curię vsu cōsuetudine, & quouis alio mō p̄cedere possunt, seu potest, cōsueuerūt, seu cōsueuit
 17 t̄ nam per hęc verba apparet: qđ vbi aliter Rex concedit, nō propterea intelligitur concedere ea qđ specialiter alius tributa sunt: nec et eis derogare, nisi specialiter deroger, vt Affli. dicit in d. const. honore. Nec tñ putes per p̄zafata, quod illi barones qđ dicta verba haberent: possent officiales suos punire, quia potestas qđ forte daretur in his criminibus in quibus magna curia specialiter Rit. obseruantia, vel litera potest cognoscere, se refert ad vasallos delinquentes, & sic in illis qui vti vasalli delinquunt, sed quia officialis delinquēs in officij exercitio, nō consideratur vti vasallus, nec sortitur forū ratione loci, vt supra dixi: ergo de eo non cogitaret, & dicta verba qđ in aliquo priuilegio adessent in aliis locū vendicarent, in quibus magna curia specialiter cognoscit. Confirmatur qđ aliter dicta verba intelligendo, vt extēdatur ad vasallos delinquentes, aliter quā vt vasalli, vt est qđ delinquent in officio: obstatet tertia ratio, de qua statim dicā, licet non frequenter appareant privilegia baronū cū dictis verbis maxime ea quę a paucis annis expeditur a Regia maiestate: qđ nimis arida concedit, & si qui sunt, qui ex antiquis cōcessionibus habeant: non reperiuntur in possessione eorū (vt cuiq; notū est) p̄zertim ex eo, qđ nō videmus Barones inferre torturam vasallis ex processu nō legitimito vigore p̄zeminentię magnę curię, de qua in c. Reg. si cum sceleratis, & tñ per dicta verba bene possent id facere. Tertio, & vltimo, quia Barones pro delictis suorū officialium in exercitio officij delinquentiū: tenentur: vt dicit Bar. in l. i. C. de crea. lib. 12. prout eū citat Fely. in cap. Pet. num. 9: de simonia, licet in codice meo non reperiam vbi eum t̄ dicit quod si capitaneus mittit officialem p̄comitatum & delinquit, imputatur ipsi capitaneo Archidiaco. in ca. si episcopus. de offi. ord. in 6. & Dñi de Ro. decisio 6. alias 278. si vicari⁹. de offi. vic. in nouis. vbi quod si officialis episcopi, aut vicarius delinquit in officio sibi commissō, tenetur episcopus. ad idem Bar. in l. ne qđ. in prin. ff. de incen. rui. & nauaria. vbi qđ si do-

A D D I T I O.

2 Seculare, Vide omnino cap. Regni, vt cū nihil, nume. 159. & ibi Ioann. Ant. de Nigris, vide etiā Aufre. in decisionib. Cappel. Tholof. de cil. 126. Boe. decif. 69. De monacho vero quod possit esse iudex in spiritualibus cum licentia abbatis, & aduocatus procurator, ac defensor, vide Guid. papa. q. 563. C. P.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani.

si dñs posuit aliquos ad custodiam territorij, qui postmodum in commissis deliquerunt tenetur dñs, intelligendo, nisi criminaliter ageretur ad poenam corporis contra officiale, qm̄ tunc Barones ipsi non tenerentur: vt dicit Rom. consi. 1. 1. in quest. proposita, & consi. 1. 5. plura sunt. per Glo. in l. obleruare. S. proficiat. in vers. vindicta, quam Bal. ibi singu. facit. & Fely. qui & alij

99 comprobant in d. cap. Petrus. nume. 13. vers. 6. † Et si dicatur, qd̄ Dominus non tenetur de facto suæ familiæ, seruitorum, vel alterius. l. quoties. in princ. & S. j. ff. de noxa. cū similit. dico vt dicit Bar. in l. j. S. familiæ. in princ. ff. de publica. quod illud verum est regulariter: fallit tñ, quando famulus, vel quis alius esset præpositus alicui officio in quo deliquit, per d. S. familiæ. & l. 2. ff. de fur. aduer. naut. cū similit. idem Bar. in d. l. nequit. Fely. in d. cap. Petrus. nume. 7. vers. fallit septimo. Afflict. decif. 57. nu. 7. Gramm. deci. 3. nume. 12. & pulchre Io. Saxo. in consue. Turo. ritu. dies droictz. in ver. deboutement. fol. 46 licet si fuisset electus idoneus excusaretur, per text. in l. videamus. ff. loca. cum infinitis quæ Gloss. ibi allegat ad idem Gloss. in c. ad hæc. in ver. examinari. de offic. archid. Oldra. consi. 92. rex habebat. Fely. in d. c. Petrus. nu. 1. vers. 3. declara. & alij quos latè dixi in quodam cons. per me istis diebus facto in fauorem magnifici Barnabæ de Rabona Ebolitani in causa incendij frumenti cuidam illati per eius famulos idem si officiale ipsum delinquentem exhibent Barones, qm̄ tunc statim liberarentur. l. cū si exhibuissent. ff. de publica. firmat Bar. in d. sta. l. 1. S. quod nouissime ff. de publica. pulchre. Rom. d. consi. 1. 1. in quæst. proposita. Fel. in d. c. Petrus. nume. 12. vers. 5. declara. vbi in specie de potestate exhibent officialem, & Aufie. post decif. tholof. 164. & 195. vnde quia Barones saltim tenentur ad exhibendum: cū non conueniat velle sibi ipsis exhibere, sicque esse iudex & pars, seipsum cogedo ad exhibendum. contra. l. 1. c. ne quis in sua causa. cōcludo de eorum officialium exhibebus non posse cognoscere. Non obstant cōtraria quæ primo adduxi, & primo illud quo dicitur quod cessat ratio, quare includebantur Barones in hoc Rit. ergo, & ipsius dispositio. qm̄ ratio istius Ritus & dispositionis ipsius nō fuit, qm̄ tunc Baronum nō intererat: nā tunc bene procederet

21 argumentum † sed vna ratio fuit, vt tribunal magnæ curiæ, qd̄ vti speculū iustitiæ cæteris dicitur esse præfixum per consi. Regn. magnæ curiæ. hac præeminentia, & dignitate super omnes potiretur: sicut & alijs nonnullis potitur sibi specialiter concessis per consi. statuimus, vt magnæ. d. consi. magnæ curiæ. & consi. honorem, quæ ratio non potest dici quod cessauerit, & illud interesse Baronum, qui tunc temporis merum imperium non habebant potius considerandū est vt causa impulsua, quā finalis: quia impulsua cessante, non cessat effectus legis super alia causa, & finali fundare, vt dicit Glo. in l. 1. S. sexum in vers. causam. ff. de postulan. Nicola. Euer. in locis lega. loco 54. a cessatione rationis, fol. 288. & plene Tiraquell. in tracta. cessa. caus. limita. 1. Non obstat fm̄, quia licet barones sint Iustitiarj in eorum terris: tñ illud intelligitur quo ad concessa in priuilegijs, & quo ad ea verissimū est eos posse, quod possunt iustitiarj in suis prouincijs, & etiam Imperator in suo Imperio, non autem quo ad ea quæ priuilegia non concedunt, quia limitata causa limitatum parit effectum: vt supra dixi, quod bene nota, qm̄ non reperies ita tractum & declaratum, & quotidie euenit. † Tertio quæro, in quibus officialibus locum habeat iste Ritus: † breuiter cum istud verbū dupliciter capi possit videlicet stricte & large. vt dicit Afflict. in titu. quæ sint regal. 1. in ver. potestas. nume. 47. p. tex. optimum. in l. eum. ff. de in ius vocat. vt etiam diximus latius supra in Rit. 9. & iste Rit. sit exorbitans cōtra iurisdictionem ordinarij, & propterea stricte intelligendus per l. serui vestri. C. de noxa. Glo. in cap. cum dilectus. de consue. cum similit. quæ Cœpol. alle-

gat in consi. fina. nume. 10. dici debet quod locum vendicat in offic. alibus iurisdictionē habentibus: & ideo licet actuarij & seruites curiarum dicantur etiā large officiales, quia officium præbent. vt in d. Rit. 9. dixi post Afflict. in d. S. potestas tñ per prædicta si ipsi delinquant: per officiales met ipsoi. Baronum puniuntur, vt de actuarijs, in spec. et tangit Inno. in cap. dilectus. de poeni. & de proprijs seruitibus Alberi. in l. omnes per illum tex. C. de offic. recto. prouinciæ. & l. si quos. nume. 3. C. de offic. præfec. præto. orient. & Boer. decif. 9. nume. 3. volum. 1. ratio est, quia dicuntur coram ipsis officialibus Baro. etiam delinquere, & eorum aures offendere. propterea merito eorum iudicium subire debent per ea, quæ dicuntur, in lege nullum. C. de testi. & l. quæ situm. ff. eod. titu. * Intellege tamen prædicta si alias ille Baro habet illius causæ cognitionem, vt dicit Par. in sindica. S. officiales eliguntur, numero tertio. versicu. quod est verum. & Alberi. in dicta l. si quos. circa fin. versicu. vnum est tamen notandum. Ex quo infero † quod si tales seruites essent laici & seruirent iudici ecclesiastico delinquerentque in eorum officijs; ab ipso iudice seculari essent puniendi non ab ecclesiastico, qui alias contra laicos regulariter iurisdictionem non habet, vt patet ex c. si clericus. c. licet. & c. ex tenore. de foro compet. 25 & c. nouit. de Iudi. † Quarto qro, quo pacto intelligi debet iste Rit. durate off. an finito? Breuiter cū ponar. eandem

A D D I T I O.

2 Pinito. Adde, qd̄ quilibet: qui magistratum data pecunia emit, & durante administratione, furti reus postulari potest, bonorumq; publicationem, exiliū, corporiq; adhibitam tormenta, ac supplicia substinere dēt: prætereaq; & qui ab ipso suscepit (cūm vterq; in crimine hæreat) ingentibus malis inuolutus reperitur, ex constitutione Imp. Iustiniani in nouellis consi. 8. S. ceterum si quis contra hæc fecerit. sub tit. vt Præsid. absq; vlla data pec. & c. secundum translationem Haloandri quāuis in vulgata translatione vt Iud. sine quoquo suffrag. & c. addantur illa verba, si furti reus appareat cū verior sit translatio Haloandri, si quidem vbi quis furti reus apparet etiam qd̄ magistratum non emerit, quin furti reus postulari possit nemo est, qd̄ ambigere debeat. essetque lex sup̄ r. indubitabili cōtra l. domitius. ff. de testamen. l. qd̄ labeo. ff. de carbon. edic. Nec esset consequentia faciens ad constitutionem prohibentē officiorum venditionem nisi veller quis dicere, Ante hæc constitutionem magistratum etiam, qd̄ furti reus appareret, furti reum postulari non posse, exemplo tutoris: qui si rem pupilli furetur, pp̄ admiffam administrationem, non tā inuito domino contrectare videri, quā perfide agere l. tres tutores. ff. de administr. tutor. Item exemplo eius: qui pecuniā publicam, aut sacram: quæ periculo ei⁹ erat penes se retinuit. l. sacrilegij. S. labeo. ff. ad leg. Iul. pecul. sitq; ob cōmissam administrationē quasi crimen velatū, vt inquit Bart. in l. si multi. ff. de publicanis & vectigalib. contra tñ l. idem est in fine. ff. pro socio & contra cōst. Regni, eos tit. De repuls. official. Nos autē, non recedimus à translatione Haloandri cū non sit par ratio, magistratum, qui iurisdictionē exercent & tutorum, ac administratorū Rer. pub. vel sacror. locorū, qui bonorum tantum rationē reddere debent. Quinimo oēs sententiæ late ab huiusmodi magistratibus nullæ dici possent, absq; temporis præfinitione, ex defectu iurisdictionis, cū per Regiā prag. Caroli V. editam Neapoli 1536. postquā. & c. S. mandamus, & S. & inter, huiusmodi magistratus nullā cōsequantur iurisdictionem. Nisi eas substinere velimus. p. l. barbari. ff. de offi. præto. de quo videantur omnino per nos cōgesta in d. trac. de cōmer. magist. aut vetit aut permitt. propē finē sub c. de pœ. contrafaciē. C. P.

quædam præeminentiam quam ponit consti. Reg. magister iudiciarius, & ea intelligatur per Iser. & Afflict. ubi tam durante officio, quam finito, per multa quæ allegant, & præsertim quia officialis officio finito potest conveniri coram eodem, coram quo poterat durante eo. per l. 2. C. ubi de ratio. credo absq; dubio, & etiam iste Ritus taliter debet intelligi. Intelligendo tamen cum convenitur durante officio, in his casibus in quibus potest officialis durante administratione conveniri alias secus, ut dicam latius infra in Ritu. 295. in 3. nota. ubi latius de dictis casibus scribam. Sed huiusmodi intelligentiæ videtur ob stare unum, quod si sola Magna Curia excessus officialium cognoscit etiam finitus officijs, † sequitur, quod sindicatus eorum in ipsa Magna Curia fieri debet, & sic non in loco ubi officia gesserunt. contra dicta l. 2. & l. 1. C. ut omnes iudi. & ex consequenti, quod officium syndicatorum per hunc Riturum est sublatum contra dispositionem Rit. præfati. 295. Item circa id quod dicitur durante officio posse officiales conveniri solum per Magnam curiam, obstat aliud, videlicet capit. Reg. iniunxit. vers. nec nõ quod ordinat Magnæ curiæ, quod officiales habentes merum Imperium, durante officio, non molester, Respondendo tamen dico quod ad primum, quod iste Ritus non emanavit ad tollendum syndicatum officialium in locis ubi officia gesserunt, quia ne verbum quidem de hoc, sed eum possentiam durante officio, quam finito, cognosci (vltro syndicatores à iure deputatos) etiam à præsidibus prouinciarum, ut dixi supra. in 1. not. & insuper Barones qui eos creauerunt, possent etiam id prætere, ut patet ex his quæ dixi supra. in 2. q. voluit iste Ritus, istam cognitionem solum Magnæ curiæ concedere, non per modum ordinarij syndicatus de quo nõ loquitur, sed ordinariæ potestatis quæ ipsi contra eos conceditur, & præfatis præsidibus & baronibus denegetur: licet hodie præfides etiam prouinciarum cognoscant, quia ut dicam inf. in Rit. 54. ista præminentia Magnæ curiæ, & omnibus alijs vritur, adeo quod officij syndicatorum remanet in suo robore. Et quo ad secundum dico quod illud e. concordat cum iure communi in l. pars literarum. ff. de iudi. & tamen ut dicam in Ri. 295. multi sunt casus in quibus dicta lex non procedit sicque dictum cap. intelligitur etiam non procedere in illis casibus, cum & iste Rit. (vt supra dixi) in eis tantum locum habeat. Ex qua solutione sequitur, quod minus bene loquitur Afflict. in d. constit. magister iudiciarius, dum vult quod dictum cap. corrigat illam constitutionem, eo quia illa constit. volens quod officiales cognoscantur per Magnam curiam, etiam officio durante, vt Iser. & Afflict. eam intelligunt, intelligitur secundum ius commune, & sic in casibus in quib. posunt durante administratione conveniri, & præallega. cap. quod hoc prohibet, similiter intelligitur secundum ius commune, & ex consequenti, vt non procedat in illis casibus in quibus possunt officio durante molestari, quæ bene notabis. † Quinto quæro, quid si officialis durante officio facit adulterium, homicidium aut furtum, aut ad illa committenda præstata auxilium, nõ quid diceretur deliquisse in exercitio officij? Bar. in Leadem. S. hac lege, ff. ad leg. Iul. repe. & in consil. 174. ser. Ioan. vol. dicit quod notarius condemnatus de delicto commisso aliter quam in suo officio nõ priuatur officio notariatus, quia in e. nõ deliquit. Bal. etiam in l. ex argentarijs. S. 1. nu. 4. in fi. & ibidem Ang. nu. 1. dicunt idem in notario condemnato pro homicidio aut furto, idem Albe. in d. S. num. 5. Pau. de Cast. num. 3. & fas nu. 5. & Ang. in tracta. mælesi. in ver. falsario. col. 6. ver. quæro aliquis notari? Ex quo videtur dicendum, quod sicut homicidium, & furtum in notario nõ dicitur delictum commissum in exercitio notariatus, eodem modo in casu nostro commissum ab aliquo officiali tempore sui officij non erit dicendum fuisse commissum in exercitio, & verum est. Ratio est, quia

officialis dum adulterat occidit aut furatur, non exercet officium, sed agit, vt quilibet priuatus faceret quod nõ. Vnum tamen aduerte, quod vbicumque in præfatis delictis, vel similibus authoritas officij esset in causa, vt committerentur, tunc esset dicendum talia delicta fuisse commissa in exercitio officij, Exemplum est si officialis animo cognoscendi aliquam mulierem mitrat pro ea suam familiam prætextu ipsam examinandi vel alio colore, & cum fuerit in eius domo cognoscit eam. Item si habeat animum interficiendi, aut interfici faciendi aliquem, & de nocte mitrat ad ipsum vocatum dum sub aliquo prætextu, & ille dum est in itinere interficitur vulneratur, vel disrobatur. & finaliter vbicumque authoritas officij sui est in causa vt delinquat, dici debet delictum commissum in exercitio officij. Extra officium vero essent dicta, & similia quotiescunque officialis accederet ad domum alicuius mulieris, & ibi eam cognosceret, vel insultaret aliquem, & ipsum occideret vulneraret aut disrobaret, quia tunc in ijs perpetratis in nihilo veraretur officium, quod nõ. & ita post hæc scripta reperij generè Pari. de Put. in tracta. findi. in ver. officialis. offensa. S. quia dicit, post nu. 6. fol. mihi. 350. in nouis. quem vide quia valde gauisus sum, Salerni die 30. Maij. 1559 Prosper Carautia.

RITVS L.

Item quod Curie ipsæ & quælibet ipsarum, cognoscant, & cognoscere possint tam de toto feudo, quam de quacunque particula castri, vel alterius feudi quaternati, & quota etiam transeunte ad tripondium. De feudis vero nõ quaternatis, vel singulari re feudi quaternati, curia ipsa etiam ex priuilegio non cognoscet.

S V M M A R I U M.

- 1 Distio, & cuius sit natura.
- 2 Distio, alterius, similia importare solet.
- 3 Feudum quaternatum quot modis dicatur, & quare sic, remissive.
- 4 Tripondium quid sit.
- 5 Hereditas in duodecim vncias diuiditur.
- 6 Distio, etiam, de sui natura exprimit casum magis dubitabilem, & includit minus dubitabilem.

Ritus iste duplicatur infra in Rit. 60. & ibi est litera alio modo, quam hic: licet textus istius Ritus debeat intelligi, vt ille, prout infra dicam, quia vere illum tenent solum habet, nisi quod ibi clarius exprimitur. ¶ Not. igitur primo ex hoc Ritu aliam & sextam præminentiam Magnæ curiæ, quæ est, vt de feudo quaternato, & etiam de quacunque particula castri, vel alterius feudi quaternati cognoscat, & cognoscere possit, dummodo illa particula, cuiuscunque quantitatis, sit sub nomine quotæ, vt dicitur expresse. d. Rit. 60. & hoc voluit etiam dicere iste Ritus, dum dicit & quota, † vt sic illa dictio, & copulatiue capiat iuxta eius propriam significationem, vt patet ex l. triplici. ff. de verbo. sig. l. h. C. de impub. & alijs substit. & c. sepe. de verbo. sig. cum alijs quæ ponit Bal. in l. tua pract. tit. de signifi. dictionum. in prin. & propterea vt unumquodque adesse debeat iuxta naturam copulæ, & l. si quis ita stipulatus. ff. de

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

de verb. oblig. adeo quod tunc demum cognoscatur Magna curia de quacunque particula feudi quaternati, cum est sub nomine quotæ: puta, cum tractat de tertia quarta, vel quinta parte. Et secundum istum intellectum qui verissimus est, ut clare patet ex præfatis, & d. Rit. 60. dispositio istorum Rituum corrigat quod decidit Gl. & Afflic. in consti. Reg. statuumus, ut Magnæ nu. 54. dū dicunt, quod sicut per illam consti. cōceditur Magnæ curiæ potestas, & præminencia in feudo quaternato, & in quota eodem modo & in re particulari ipsius feudi concessa debet intelligi per rationes quas allegat, & referenda sequitur Cauens hic qui simpliciter tangit, & non aduertit quod Afflic. in d. consti. loquitur contra hos Ritus. Andreas de Barulo fecit super hoc puncto allegationes, quas Afflic. ad verbum refert in consti. præses prouinciarum, nu. 3. & postquam arguit ad partes, ponit quandam dist. quæ stantibus his Rit. non est necessaria. De ista præminencia loquitur text. d. consti. & alterius, quæ incipit Magnæ curiæ, vbi est Afflic. no. in prin. & Dominus Marinus Frez. de subfeud. lib. 1. de offi. magistris iustitiarum, num. 40. in fi.

¶ Secundo No. ibi vel alterius, quod cum dictio, alterius, solet regulariter importare similia secundum Glo. in l. si fugitiui. vbi etiam Bal. not. col. si. ver. quæro hic dicitur C. de ser. fugi. cum alijs que late dixi supra in præceden. Ritu. q. 1. hic est rex quod castrum dicitur feudum quaternatum, quod etiam voluit Iser. in c. 1. de controver. feud. apud par. termina. nu. 10. & Par. ibid. col. 3. & in consti. Reg. iustitiarum nomen. per illum text. cum gl. vbi etiam no. Afflic. 23. not. idem Afflic. in consti. Reg. violentias. q. si. nu. 20. & in d. consti. statuumus. 4. nota. & Dominus Frez. in præalleg. tract. li. 2. de differre. feud. quater. numero 1. & 34. fol. 238. idque locum habet, etiam si ab alio quam à rege, puta à Comite de comitatu, vel barone de baronia teneatur, ut dicunt Iser. & Par. ibidem. quamuis secundum eundem Do. Marinum in loc. proxime cita. de differentia feud. reg. & titu. 1. different. 6. nu. 12. fo. 244. magna sit differentia inter feuda quaternata, quæ in capite tenentur, a rege, & ea quæ tenentur à barone. ¶ Quot autem modis feudum dicatur quaternatum, & quare sic dictum sit Doctores præalleg. in superius citatis locis diffuse ponunt, vide per eos.

¶ Tertio nota. ibi, etiam transeunte ad tripondium, quod Magna Curia vtitur præminencia istius Ritus circa feuda quaternata, vel particulam eorum, & quotam, etiam si illa quota transeat ad paruam quotam. ¶ est. n. tripondium, pondo trium assium, & illud pondo est indeclinabile, à quo etiam dipondium dicitur, & assi pondium quod est vnum pondo, seu pondo vnus assis, seu libræ, vt tradit pulechre Cor. in memora. in ver. dipondium Et hinc Festus (quem Calepinus refert) inquit duo asses singuli libram, & pondo faciebant, ex quo patet assen libram, & pondo idem importare, licet assis quandoque pro tota hæreditate capiatur, ¶ quæ in duodecim vncias postea diuiditur l. asse toto. ff. de hæred. insti. ¶ Hoc vocabulo pondo, vsus est Cicero pro Flac. dicens, ante pedes prætoris expensum est auri pondo centum, paulo minus: & in Paradox. non est vir bonus qui depositum nullo teste, cū lucrari impunè possit, auri pondo decem reddiderit, si idem in decem millibus pondo auri non fecerit. Adeo quod vt ex prædictis Ciceronis locis patet, tria pondo, parum possunt importare, idque etiam patet ex Euangel. Luc. cap. 12. ibi nonne quinque passerres veniunt dipondio? ¶ Quarto No. in fine Ritus; quo de feudis non quaternatis, vel de singulari re feudi quaternati, quæ tamen nõ venit sub quota, ne contrarietur supradictis. in 1. not. nõ cognoscit Magna Curia, etiam ex priuilegio, suppletu præminencia. Ex quibus verbis infero, quod ne dū non habet Magna Curia in istis præminenciam, quæ importat iurisdictionem priuatiuam cum alijs officia libus, vt dixi supra in Rit. 47. in princ. sed nec etiam cu-

mulatiuam cum eis, ratio est, quia per hunc Rit. denegatur sibi præminencia cum illa dictione etiam ¶ cuius natura est exprimere casum magis dubitabilem, & includere minus dubitabilem, vt patet ex l. 1. & l. etiam, C. si tutor. vel curato. interue. l. 1. & in rubr. vbi Bar. C. etiam per procura. Bal. confi. 207. illa verba, volumine 3. clem. 1. vbi not. Cardin. de testa. Gemi. conf. 65. nu. 8. Soc. in l. 1. in princ. col. si. ff. de verb. obl. l. 1. item quia, nu. 5. ff. de pact. Gozad. conf. 73. num. 31. & August. Berous. in rubr. de consti. nu. 20. licet aliter videatur dicere Alex. (errore forte impressoris) in consti. 116. nu. 14. vol. 2. cum maior dubitatio sit, si Magna curiæ competit talis cognitio priuatiuè, quam si cumlatiuè, tum quia sibi reperitur concessa priuatiuè circa feuda quaternata, quæ sunt maioris mōmēti, vt patet ex hoc Ritu, & propterea multo magis censeri debet concessa cumlatiuè circa non quaternata, quæ sunt minoris præiudicij, tum etiam quia in istis feudis non quaternatis clarum est de iure consti. Reg. quod cognitio non spectat ad ipsam Magnam curiam, cum reperitur concessa Iustitiarum Prouinciarum, vt dicit text. consti. Reg. Iustitiarum nomen, ver. de feudis, & cōstiti. præses, vbi etiam Afflic. nor. in 2. not. & Do. Marinus Frez. in loc. proxime cita. differen. 4. nu. 8. fol. 239. intelligendo, secundum eum d. consti. præses, vsq; ad sententiam, & de iure communi feudorum, dominis feudorum per cap. Imperialē. S. præterea si inter duos, de prohib. feud. aliena. per Fede. c. ceterum, de iud. & cap. verum, de foro compet. & not. Afflic. in d. consti. Iustitiarum, & quod sibi non competeret etiam ex præminencia nõ erat hucusque prouisum, cum posset forte (nisi Rit. noster hoc expressisset) probabiliter dubitari, & teneri quod sic: postquam in quaternatis habet præminenciam. Dicit tamen Dominus Frez. ibid. quod Regia audientia Idruntina, tam de non quaternatis, quæ de quaternatis cognoscit, & in contingencia facti fuisse de hoc captam informationem, & confirmatas sententias illius audientie. Aliqui etiam Barones in priuilegijs eorum habent potestatem cognoscendi de feudis quaternatis, etiam de his quæ tenentur in capite, & immediate à Regia curia, vt vidi in priuilegijs olim Principis Salerni, Hodie vero causas feudorum nõ tractat Magna curia, nec etiam Regia audientia prouinciarum præter præfatam, sed quando eueniunt: si sunt inter partes tantum b sacrum Regium consilium cognoscit eas ex ordinatione Regis Ferdinandi primi nouiter impressa, & inserta inter nouissimas prag. Illustrissimi Ducis de Alcalá, huius Regni Viceregis. ¶ prag. 3. incip. deficiente, de officio sacri consilij, verbi. vt aare, nisi essent de minori summa, quam vnciarum viginti quinque: quoniam tunc secus, & etiam inferiores Curie cognoscerent, si vero sunt inter pares, tractantur tamen de interesse Regij sacri, tunc Regia camera summarie cognoscit, quia ibi causæ fiscales videtur, & terminantur, vt late scribit Do. Marinus Frez. de subfeud. lib. 1. de offi. magni camerarij, nu. 3. fol. 30. & satis pulechre ordinatur per quandam ordinationem Regis Ferdinandi primi, nouiter impressam, & renouatam, per D. Illustris Viceregem, ¶ prag. 37. incip. quoniam, de officio sacri consilij. Salerni die 2. Iunii 1559. Prosper Caraita.

ADDITIONES.

- a Instituen. Pro huius l. intelligentia & de materia ponder. & mensurarum videatur omnino Bud. tractatu, de asse & part. b. eius. C. P.
- b Tantum. Adde quod etiam vbi sunt inter partes tantum, si controuersia est, num res de qua agitur sit feudalialis vel non, hic articulus remittitur ad Regiam Cameram summarie. & ita quotidie practicatur. C. P.

RITVS

RITVS LI.

Item quod Curia ipsa, & quælibet ipsarum, cognoscant de excessibus officialium, si deliquerint in officijs eorum, ea exercendo, & non aliter.

Rit. iste duplicatur infra Rit. 61. & supra Rit. 49. vbi tractatur plene de materia ipsius, vide ibi.

RITVS LII.

Item quod Curia ipsa & quælibet ipsarum cognoscant, & cognoscere possint de appellationibus & nullitatibus omnium processuum inferiorum iudicum immediate, & etiam si inferiorum res ipsi iudices fuerint officiales prelatorum in terris ecclesiarum: dum tamen terre ipsa teneantur in feudum à curia, vel alio domino temporali,

S Y M M A R I V M.

- 1 Appellatio, & nullitas qua dicantur.
- 2 In regno, appellatur ad magnam curiam ommissis medijs.
- 3 A sententijs Baronum ad magnam curiam appellatur.
- 4 In regno multi sunt prelati habentes terras sibi subditas. Et qui sint remissive.
- 5 Castra, & terra per prelatos possessa, num feudalia presumantur?
- 6 Officiales deputati per prelatos ecclesiasticos in aliqua terra, an & quo casu subsint magna curia vicaria.
- 7 Prelatus non est dominus bonorum ecclesie.
- 8 Si terras per prelatos cum vassallis possessas, in feudum teneri non appareat: ad quem à sententijs sui officialis appellandum sit.

Duplicatur iste Rit. infra Rit. 61. vbi idem disponitur. ¶ No. primo ex hoc ritu aliam, & septimam præ eminentiam quam habet magna curia; vt nullitates, & appellationes inferiorum iudicum ad ipsam magnam curiam denolantur immediate, i. ommissis medijs, nam si est officialis Baronis, non appellatur ad eum: & si est regius non appellatur ad præsidem prouinciarum, & hoc voluit dicere per illud verbum immediate. ¶ Quæ tamè dicatur appellatio, & quæ nullitas vide Bart. in l. 1. in prin. ff. de appel. Bal. in rub. C. eod. titu. Abb. in rubr. extra co. & late Mar. in pract. parte 6. & u. 2. in princ. & Sebast. vant. in tract. nullit. in princ. & Petrum Rebuff. in tract. de supplicat. ver. 3. num. 86. vol. 1. vbi ad futuritatem. Concordat iste Rit. cum const. Reg. statuimus vt magnæ, & cum consti. magnæ curia, vbi de eadem præ eminentia magnæ curia concessa fit mentio. Adde in idem Glo. quam ibi sequitur Afflic. in constitu. Reg. cum noua. 4. not. ¶ vbi q. in Regno appellatur ad magnam curiam ommissis medijs. Item Her. in consti. officiorum periculosa in fi. & Afflic. in consti. iustitiarum nom. 22. no. nu. 37. in fi. Limita tamen secundum

eum in d. const. cum noua. 4. no. duobus casibus: primus est, quando à parte opponeretur: quia tunc ad iudicem medium remitti debet iuxta l. Imperatores ff. de appell. & l. præcipimus, C. eo. pro quo allegat Ant. & Imo. in c. dilecti filij, lo. 2. de appellatio. qui iudex mediatu erit Præses prouincia per Regiam prag. quæ statim allegabo. Secundo limita, nisi alteri competere recognitio secundarum causarum ex consuetudine, vel priuilegio, vt etiam priuilegium est per ordinationem Regis Ferdinandi primi nouiter impressam, & insertam inter nouiss. prag. editas per Illustr. Ducem de Alcalá huius Regni Viceregem in * prag. 7. incip. pro minori. de off. sacri consilij, & hoc bene seruatur in Baronibus qui habent secundas, & tertias etiã causas. verum per hos Rit. restricta videtur ista præ eminentia magnæ curia respectu quo fuerat concessa per dictas consti. primo, quia ibi nedum de appellationibus præ eminentia. conceditur iudicum ordinariorum, & sic inferiorum, de quibus Rit. isti loquuntur; verum et iudicum delegatorum ab ipso Rege, quando tamen ipsa magna curia reperiebatur adesse vbi erat etiam Rex. vt dicitur in d. const. magnæ curia in fi. & ibi declarat Afflic. in prin. præterquam de delegatis à Rege, qui tamen sunt de consilio, quia ab istis consiliarijs, & delegatis Regis dicuntur, non appellatur ad magnam curiam, sed ad consilium ipsius Regis, vt dicit idem Afflic. in d. const. statuimus. 5. no. nu. 1. vnde cū hic non dicatur de iudicibus delegatis, sed solum de inferioribus iudicibus, sequitur, q. in hoc corriguntur illa const. & ad magnam curiam appellabitur solum a iudicibus inferioribus ordinarijs: à delegatis vero à Rege ad ipsummet, vt dicit, expresse Rit. infra 264. quæ vide, & ideo seruatur quod si per Regium collaterale consilium expeditur aliquis commissarius in aliqua causa non videmus appellari ad magnam curiam: nec per eam eidem inhiberi: sed ad ipsum collaterale consilium, per quod quandoque committitur appellatio ipsi magnæ curia, vel sacro Regio cons. quod not. pro tertia limita. ad hunc Rit. vt non procedat cum appellatura delegatis à Rege, vel eius collaterali consilio. Secundo restringitur præ eminentia quia per d. const. statuimus conceditur ipsi magnæ curia q. iudices inferiores dubitantes in aliqua causa, debeant eandem consulere missis allegationibus partium, hinc inde, & ipsa magna curia habeat respondere pro illa parte quæ sibi verior videtur cum responsionibus ad motiua in contrarium factis, vt plene declarat Afflic. ibi in 9. no. nu. 3. & cum istud de consultatione omittatur in his Rit. videtur à dicta const. recessum, & vere tales consultationes iuxta formam præfatam, nec villo alio modo obseruantur, quia summis probris iudicaretur iudex qui talia ageret. Dispositio istius Rit. corriguntur per Regiam prag. * 2. incip. quæ iuxta expositionem sub titu. vbi de delicto quis cõue. debe. de qua supra in Rit. 46. in 4. no. tetigi. Disponit. n. dicta prag. q. pro secundis causis, nemo extrahatur a sua prouincia, & ideo ex eius dispositione non potest appellari ad magnam curiam omisso medio, qui est præses prouincia, vt supra dixi. sed bene mediate quia à præside postea appellatur ad magnam curiam, vel ad sacrum consiliu ad electionem appellantis, sed quia vltu non nimis recepta est illa prag. eius dispositio nõ seruatur, sed iste Rit. & ideo multoties ac sæpissime omisso medio iustitiarum prouincia, appellatur ad magnam cur. & sacrum consilium, contra dispositionem d. prag. ad electionem appellantis, quemadmodum disponit quædam ordinatio Regis Ferdinandi primi nouiter impressa, & inserta inter d. nouissimas prag. Illustris Ducis de Alcalá in tit. de officio sacri consilij prag. 4. ad subditorum, nisi sententia esset a summa vnciarum viginti quinque; infra: quoniam tunc seruata forma prag. præ dicta gradatim appellandum esset. vt in d. prag. ad subditorum ordinatur, & ibi per Illustris. Viceregem renouatur, & con-

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

& confirmatur, quod no. pro quarta limita. istius Rit. Quinto limita hunc Rit. per nouissimam prag. eiusde Illustris. Viceregis * prag 7. S. nos autem, & S. sequ. de off. sacri conf. non procedere vbicunque appellaretur a sententijs Regiarum audientiaru Calabrię Hydrunti Bari, Aprutii & Basilicę a ducatis centum infra, & a sententijs aliarum audientiarum a ducatis quinquaginta infra: quoniam tunc ad earundem audientiarum gubernatores appellari debet, qui cum conf. Doctoris partibus non suspectis in ipsis procedant & iustitiam faciant. Sexto limita vbicunque a iudicibus in ferioribus Baronum appellatur super causis computorum vnuerstatum tantum, quoniam tunc ob priuilegijs & commodum earum ad Regiam audientiam illius prouincię appellari debet: vt alias ordinatũ fuerat per Illustris. Don Petrum a Toledo huius Regni viceregem, & nuper per eund. Illustris. Ducę renouatum est in * prag. 46. incip. eccellente. de off. sac. conf. ¶ 1 Secundo not. ibi & etiam, quod a sententijs Baronum appellatur ad magnam curiam per hunc Rit. & hodie per d. prag. ad præsides prouinciarum, vt dixi in proximo not. vel ad auditores secundarum causarum creatos ab ipsis Baronibus, qui habent in priuilegijs cognitionem primarum, & secundarum causarum (pro ut multi habent) & vidi priuilegia principis Salerni in quibus concedebatur cognitio etiam secundarum appellationum, & sic in tertijs causis. ¶ 1 Tertio nota ibi in terris ecclesiarum, quod prælatus ratione suarum ecclesiarum possunt habere terras sibi subditas, quemadmodum habent alij Barones: & in hoc regno multi sunt Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates qui habent vasallos (vt vnicuique notum est) qui tamen ipsi sint, & in quibus terris eos habeant, ponit pulchre Dominus Mar. Freza. de subfeud. lib. 1. in tit. de orig. feudo. S. alia etiam fuit quæstio. nu. 24. cum seq. fol. 19.

¶ 2 Quarto no. ibi dum tamen, quod castra & terrę cũ vasallis quę possidentur per prælatos Ecclesiasticos non præsuntur ipso iure feudalia: quia si præsumentur feudalia: non diceret iste Rit. dum tamen teneantur in feudum, & ideo Iser. in constitu. Reg. iustitiarum nomen circa si. ver. sed quid in ecclesia, quem ibi sequitur Afflic. 23. not. nu. 39. super ista q. sic distinguit, quod aut de Castro, seu alia quauis terra, apparet priuilegium concessionis factę ecclesię: & tunc ipsi priuilegium standum est: vt si dicat quod fuit concessum in feudum, dicatur qd est feudum, si liberum dicatur non esse feudum, & si nihil diceret, & res esset in dubio præsuntur libera, vt etiam firmat Inn. in c. verum, ver. si autem Baronis, de foro compet. nisi aliud apparet ex coniecturis, vt statim dicam. Aut nulla apparet concessio, vel priuilegium: & tunc recurrendum est ad coniecturas: considerando quo pacto fuit processum, & si solum fuit de eo præsari seruitium, sicuti de feudo, præsumeretur feudum: si talis præsatio fuit per 40. annos, licet in laico sufficiat per 30. c. 1. S. si quis per triginta, si de feu. fue. controuer. si vero liberę fuit possessum, nihil curię præsando & tunc liberum cęlebitur, sicut alia res ecclesię quę nõ sunt in iurisdictione Regis. ¶ 3 Quinto ¶ no. ex hoc Rit. qd officiales deputati p prælatos Ecclesiasticos in aliqua terra, subsunt Magnę Curię Vicarię per hunc Rit. dum tamen illa terra teneatur per Ecclesiam in feudum a Regia curia, vel ab alio Domino temporali. Et ne dum subditi sunt Magnę Curię, sed cuiilibet officiali Regio superiori, vt sunt iustitiarum prouinciarum alijue commissarii qui quotidie deputantur per Illustr. Dominum Regni Viceregem. Ratio prędictorum est, quia Ecclesia quo ad bona feudalia, quę tenet a Rege aliove domino temporali ligatur legibus feudalibus laicorum, & subest domino temporali, vt in c. verum. de fo. comp. & c. solite. vers. quod autem. de maio. & obed. no. in c. nimis. per illum tex. de iureiu. per Iser. in ca. 1. qualiter iura. de bea. domi. vasal. hie. per Afflic. in c. 1. S. item si

clericus. nu. 15. & seq. de cap. Corradi. inquiring quod hoc iure vtimur in Regno. vt patet in c. reg. item statui mus, qd clerici, licet ipse non alleget, d. c. & plene per Par. in tract. de reinteg. seu in q. incip. an citatus super reintegracione feudi in prin. fol. 10. vbi dictum cap. al legat. Licet autem prędicta vera sint, attamen vbiprælatus committeret aliquam culpam erga Regem vel Dominum, a quo Ecclesia, illam terram tenet in feudum, quam si commississet feudatarius laicus priuaretur feudo & applicaretur domino, Ecclesia non priuaretur illa terra, sed solum viuente prælato dominus dicitur ea retineret, & perciperet fructus, & eo mortuo reueteretur ad successorę pręlatum, vt sic culpa pręlati sibi tantum noceat, & non Ecclesię, vt patet ad litteram in d. c. 1. S. item si clericus. de cap. Corra. & no. p. Io. Blan. in sua summa. lib. 2. c. 3. nu. 8. ratio est, secundum Glo. in d. S. item si clericus. in ver. ad Regem. quę ibid. sequitur Mart. Laude. priuilegium, & fauor Ecclesię. Sed melior ratio est quam ponit Afflic. in d. S. nu. 2. quia pręlatum non est dominus bonorum Ecclesię, sed ipse Deus seu Ecclesia vnuerſalis, vt in cap. cum ex eo. de electio. in 6. no. per Gl. in c. causa carpensis. in vers. folis. de verb. sign. & per Innoc. & Abb. in c. cum super. de cau. poss. cui Ecclesię prælatus per suum delictum nocere non potest, vt not. in c. 2. extra de dona. in c. 1. de dolo & contum. in c. 2. de ord. cogn. in c. delictum personę. de reg. iur. in 6. in ecclesia. lo. j. vt lit. p. e. & in l. iubemus nullam. C. de sacros. eccl. & alibi, vt per Afflic. latius in d. S. item si clericus. in 1. no. & ideo quia prælatus non est dominus bonorum ecclesię, vt dictum est, eo mortuo, nouus prælatus non tenetur solvere releuium sicut tenetur hæres, qui dicitur ab heredo, quod est dominus. vt in S. si. in st. de hæred. quali. & differen. vt no. per Iser. in d. c. 1. nu. 18. de cap. Corrad. & per Afflic. qui ipsum refert. nu. 28. & seq. in d. S. item si clericus. ¶ 4 Quær itum Cauens: quid si non apparet, qd prælatus ecclesiasticus teneat terram cum vasallis in feudum, ad quem appellabitur a sententijs suis officialis: dicit ipse ad Papam per Gl. in ca. si. de delict. puero. iunctis no. per Abb. ibi. vt latius hic dicit. Salerni Die 4. Iunij. 1559. Prosper Caraita.

R I T V S L I I I .

Tem quod in Curijs ipsis magister iustitarius, & eius locum tenens cognoscat, & pronunciet, & cognoscere, & pronunciare debeat cum vno ex iudicibus ad minus, tamen cum duobus qui inueniuntur in curia, aliquo alio exinde requisito, & expectato.

S U M M A R I V M .

- 1 *Auditores prouinciarum cum semper equitent per prouinciam; vnusquoque remaneat cum præsidente in loco residentia, aliqua causa civilis, vel criminalis cum in expeditione fuisset: parsque vna expeditionem instaret; alium collegam expectari vtum Præsides cum illo tantum iudice possit iudicari facere?*
- 2 *Auditores prouinciarum sunt in solidum, eorumq; officium auctoritate, ac vtilitate publicum.*
- 3 *Collega longa absentia si fuerit, causa per presentē expeditur.*

Ita

Iste Rit. est duplicatus infra Rit. 63. vbi licet sint alia verba quam hic, tamen in effectu, & recte intueno, idem disponit. Aduerte primum ad verba istius Ritus, & vbi dicit ad minus, ibi facias lineam: alias diceret ad minus cum duobus, & prius dixerat cum vno; & sic sequeretur, q̄ cum duobus esset minus, quam cum vno, quod est falsum.

¶ Nota igitur ex hoc Rit. secundum lecturam modo dictā, quod magister iustitarius, vel reges magnę curię potest cognoscere & pronunciare in causis, ad minus cum vno iudice: tamen regulariter cum duobus qui reperiuntur in ipsa curia non obstante absentia aliorum, nec etiam alio iudice in aliquo requisito, & expectato: & nedum potest hoc facere, verum etiam id debet, adeo quod si causa esset in expeditione, & non esset nisi vnus iudex, vel duo, & pars instaret: teneretur cum illo, vel illis qui reperiuntur pronunciare. vt Rit. 63. dicitur: nec posset ipse, aut pars dicere expectetur alius. dispositio istius Rit. quiescit hodie: q̄ indices non equitant, vt primo, & nisi vrgens causa incidat, non mittitur aliquis iudex extra ciuitatē Neap. quia satis sunt in causis p̄pediti: & propterea si secus fieret: maximum esset carceratorum detrimentum: & dato q̄ aliquis mittatur extra ciuitatem: semper reinitur in loca non multum longinqua: & cum criminales sint quatuor, & ciuiles tres: nunquam cum vno iudici contingit: vt iste Rit. dicit. aduerte tamen, q̄ in decreto de aliquem torquedo debent subscribere omnes iudices, vel maior pars ipsorum. & in eius executione duo ad minus. vt dicitur Regia prag. Caro. V. mādamus quoque q̄ decreta. sub tit. de questio. quę hodie bene obseruatur, & quando in notando sunt differentes, & in votis æquales: solitum est in magna curia adhibere vnum ex iudicibus ciuilibus: qui relatione audita, inclinatur in partem quę sibi melior de iure videtur. & quotidie cum euenit practicatur. * vigore regię prag. incip. notum fore volumus titu. de officio magistrī.

- 2 ¶ Juxta præfata quæro, in Regijs audientijs fere omnibus sunt duo auditores, dixi serē, & propter audientiam Calabriam, vbi sunt tres, & principatus vltra, vbi est vnus tantum * licet a paucis tempore etiam ibi sint duo. isti iudices quotidie equitant p̄ prouinciā, verum semper remanet vnus cum Præsede in loco residentis tribunalis: cum aliqua causa ciuilis, vel criminalis est in expeditione vna pars instat expediri: alia petit expectari collegam, quia sic sua interest: potest ne Præsides prouincię cū illo vno iudicari facere? Luc. de Pen. in l. nihil. col. 2. ver. 2. quæritur. C. de pala. sac. larg. lib. 12. tangit hanc q̄. & in ea arguit ad partes, tandem remittit se ad quendam dist. Bart. quam ipse refert in l. 1. nu. 1. ff. de offic. c. n. q̄. licet ipse non allegat locum Bar. ex qua diffinitione colligitur, q̄ Præsides prouincię potest cum illo solo auditore pronunciare: ratio est quia isti auditores sunt in solidum, eorumq̄ officium est autoritate, & vtilitate publicum: quo casu per tex. d. l. 1. administratio cuiuslibet competit in solidum vt ipsi latius dicunt: confirmatur per hunc Rit. volentem, q̄ Magister iustitarius possit id facere cum duobus, vel cum vno: cū illud quo seruatur in magna curia debeat seruari in alijs, vt dixi supra Rit. & si dicitur quod iste Ritus non obseruatur, vt supra dixi, illud non est ex defectu Ritus, sed quia iudices non separantur, nec equitant (vt dixi supra): quod nota, quia quotidie euenit in facto, & ego bis consultus semper respondi. Intellige tamen quando ille qui est præsens in tribunali est commissarius illius causę: alias si commissarius esset ille Auditor qui est absens, deberet eius aduentus expectari, cum de causa sit informatus, & per ipsum fuerit tractata, vt dicit text. in d. l. 1.
- 3 ¶ nisi absentia esset longa: quoniam tunc per præsentem posse expediri * non autem alius esset subrogandus loco absentis: vt Bar. ibi dicit. nu. 3. per l. si lōgius.

* ff. de iud. & ita practicatur. * quotidie & causa committitur alteri auditori collegę. Aduerte tamen quod vbi essemus in causa criminali & Aduocatus fisci ex aliqua ratione instaret expectari Auditorem absentem siue infirmum, siue sit commissarius causę, siue non, su perferetur in expeditione donec veniat, Salerni Die 6. Iunij. 1558. Prosper Carauita.

R I T V S L I I I I.

Tem q̄ nulla alia, præter ipsam Curiam Magnam Vicarię, a cognoscere possit, & valeat de præsentationibus instrumentorum: & in interrogationibus, fiendis super ipsis, & circa præfata seruetur laudabilis Ritus dictę curię hætenus obseruatus, & superius expressus.

A D D I T I O.

- 2 Vicarię: Adde quod hic ritus hodie non seruatur, quia omnes barones habentes merum & mixtum imperium, de huiusmodi præsentationibus cognoscunt. Paris. tractat syndic. ver. instrumentum. nu. 5. C. P.

S V M M A R I U M.

- 1 Curia Vicarię sola in Regno cognoscit de præsentationibus instrumentorum.
- 2 Citatus ad curiam Vicarię ad recognoscendum apocas, etiam si sit vasallus baronum non remittitur nisi prius apoca recognita.
- 3 Curia Vicarię an possit torquere ex processu informato.

Ritus iste ponit octauam præminentiam, quam habet Magna Curia, vt̄ de præsentationibus instrumentorum ipsa sola cognoscat, & nulla alia curia. De hac præmentia tacit etiam mentionem Do. Marinus Frez. de subseu. lib. 1. de offi. magistrī iustitiarī, nu. 40 in fi. verū dicit quod Curię Baronum ex forma privilegiorum suorum, cognoscunt de hoc, & sic etiam omnes alie curię capitaneorum Regiorum, adeo q̄ iste Ritus penitus recessit ab aula, quia nullus Baro, (etiam si is nimis sit) reperitur qui virtute priuilegij, non habeat cognitionem super præsentationibus instrumentorū, vt cuique notissimum est. Dicit tamen Marcel. Bonus super Rit. 166. qui de præsentationibus instrumentorum tractat, quod iste Rit. dum dicit nulla alia curia, debet intelligi de alijs Curijs quę sunt in ciuitate Neapolis, non autem de his quę extra, vt sunt Curię Baronum, & aliorum officialium Regiorum, & propterea secundum eam, infertur q̄ iste Rit. non obest alijs curijs, quę sunt extra ciuitatem præfata. Ego autem teneo contrarium, primo quia cum Ritus generaliter dicitur nulla alia præter Magnam Curiam, non videtur posse intelligi vt ipse dicit absque diuinatione manifesta, secundo, quia priuilegia omnia tam antiqua, quę moderna Baronum inter alia in specie continent potestatem cognoscendi super præsentationibus instrumentorum: propter, q̄ videtur apertissime colligi q̄ nisi specialiter concederetur in priuilegio, non veniret, stantē hoc Rit. & ita etiam expresse tenuit Paris. synd. in ver. instrumentum, & videtur tenuisse Dominum Mar. in loco præalleg dum dicit, quod hodie Barones

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

rones & alia Curie Regni ex priuilegio cognoscunt super presentationibus instrumentorum non obstante Rit. nostro. Sed quia Ritus finem faciunt in hoc Rit.

- 7 super preeminentijs magnæ curiæ. Adde et etiam nomen preeminentiam quæ consistit, quæ citatos ad recognoscendum apocas, etiam si vasalli fuerint Baronum non remittit, nisi prius recognoscant, immo in Regno Franciæ etiam si essent clerici, ut dicit Mansuer. in practi. tit. de iudicibus. nu. 9. versicu. item sciendum est, quod clericus, & in ritu. de remissio. versu. item cum agitur Guliel. benedict. in repet. cap. Raynutius. in versu. & uxorem nomine decif. 2. nu. 134. ver. plus seruatur. & Pet. Rebuff. (qui late Chirographorum materiã tractat) in comen. instri. Fran. tracta. de Chirographo. recogni. art. 92. nu. 5. fol. 193. versu. 1. & aduerte, quod Magna curia seruatur, tunc demum remittere apoca recognita, cum ille Baro ad quem petitur remissio, in specie habet in priuilegio potestatem cognoscendi de recognitionibus propriæ manus: alias non, quod tamen intelligo, quando recognoscens nihil, aut aliquid friuolum opponit adeo quod non aliud remanet quam mandare, quod soluat infra tot dies, alias probet, secus si recognoscens allegat aliquam exceptionem quam iudex non potest comprehendere si est vera, aut ad dilandum, quoniam tunc, cum causa termino ad probandum opus habeat, adeo quod ordinare est procedendum, remissio sine dubio esset facienda ad Baronem habentem cognitionem carum ciuiliu, licet in specie non habeat potestatem super recognitionibus, eo quia tali casu facta recognitione, finita esset causa recognitionis, & incipit causa ordinaria quæ sicut alia ciuiles spectant ad Baronem: quod nota. Et ex ea oritur, & decima preeminentia quæ se habet quod apoca recognita, quandoque nec etiam remittit, sed dat terminum ad probandum, alias ad soluendum si videt friuole aliquid opponi contra apocam quam veram dixit, ut de his tractat D. Mari. de subsecu. lib. 1. de off. Magistrum iustitiarum. nu. 40. fol. 26. Vndecima et preeminentia consistit in dando torturam ex processu informatio per c. Reg. in accusatis. Duodecima ponitur in const. Reg. precipimus, & de ea facit etiam mentionem. D. Mar. pralleg. lo nune. 34. licet secundum Afflict. in eadem constit. hodie non seruetur, & alia etiam reperiuntur, quas quisque poterit facile perquirere. Veruntamen scias quod licet, appellentur preeminentia magnæ curiæ, tamen Regiæ Audienciæ ex consuetudine habent ea indifferenter (ut quotidie videmus) idque non est mirum, quia ut dicit Afflict. in constit. iustitiarum nomen. 19. no. versu. quinto quarto. nu. 24. Curia iustitiarum dicitur curia Principis, & propterea ut ipse dicit, vsu sibi quæsiuit posse cognoscere causas viduarum, & pupillorum licet per illam constituitur. esset concessum solum magnæ curiæ de quo post modum factum fuit. cap. Reg. incip. quia nulla quod Iser. ibi allegat. * Hodie tamē ex noua prouisione Audienciæ Regiæ prouinciarum non possunt, ut d. vndecima preeminentia in dando torturam ex processu informatio, nisi habita in scriptis licentia ab Illustris. Domino Regni Vicerege, ut in prag. si. de officio magistrum iustitiarum. & inf. in Rit. 259. in 2. not. Salerni die 7. Iunii 1559. Prosper Carauita.

RITVS LV.

Item quod Capitaneus ciuitatis Neapo. non possit cognoscere, nec se aliquatenus intromittere debeat de causis mere ciuilibus, cum non debeat neque possit.

SVMMARIVM.

1. Duæ curiæ antiquitus erant in ciuitate Neapolis

scilicet magna curia: & Curia Vicaria. Et quibus præerant.

2. Curia Vicariæ personam Vicarij generalis regni representabat: torturamque, inferre citra & ultra constituit. formam poterat.
3. Tribunal Magnæ Curie Vicariæ hodie representat duas curias supradictas.

1. **D**uplicatur iste Rit. 302. vbi idem disponitur, et scias tamen ad intelligentiam quod in ciuitate Neapolis antiquitus erant duæ curiæ, vna quæ dicebatur magna curia, & huic præerat Magister iustitiarum, alia, quæ dicebatur curia Vicariæ, ut dicit Gramma. decif. 34. nu. 9 & diximus supra Rit. 1. in si. Huic curiæ non reperio quis præerat tunc temporis. Attamen, postquam in his Rit. fit mentio de curia capitanei ciuitatis Neap. arbitror absque dubio, quod huic curiæ Vicariæ Capitaneus præerat. et quia secundum Gramma. in d. decif. vti curia Vicariæ representabat personam Vicarij generalis huius Regni: poterat citra & contra formam constitui. & c. Regni, torturam inferre, sicut generalis Regni Vicarius potest per cap. quod incip. in accusatis. Hoc præmissio, not. quod Capitaneus Curie Vicariæ ciuitatis Neap. non potest cognoscere, nec aliquatenus se intromittere de causis mere ciuilibus, sed solum de criminalibus, ut expresse dicit d. Rit. 302. quem Cauens, non vidit, quia si vidisset, non diceret hic, quod ex hoc Rit. videtur includi, quod capitaneus potest causas criminales cognoscere. Dispositio istius Rit. hodie non seruit: et quia omnes dictæ duæ curiæ sunt vnita, & in vnum tribunal collectæ, quod magna curia Vicariæ dicitur ab omnibus, ut Gram. in præalleg. decif. dicit & in d. Rit. 1. in si. diximus. Salerni die & Iunii. 1559. Prosper Carauita.

ADDITIONO.

2. Temporis. Pro declaratione harum curiarum, magnæ scilicet, & vicariæ, & quomodo ac quando ex duabus fuerit facta vna, & appellata, pro ut hodie appellatur magna curia Vicariæ vide omnino quæ nos diximus in tract. Ad arbitr. magnæ cur. vicariæ c. 2. ex nu. 81. Et dicas, quod Curie vicariæ præerat vnus qui dicebatur Regens curiæ Vicariæ, ut fuit Ioannes de haia tempore Regis Roberti, & Caroli Illustris eius filij & Vicarij ut patet ex titu. c. Regni, si cum sceleratis, & c. detestates infra num. 288. C. P.

RITVS LVI.

Tem Curia ipsa cognoscat de guerra mota, priuato carcere, & omnibus alijs penis fiscalibus, nullus vero deferens de præfatis, admittitur, nisi Curia ad certam penam se obliget de probando, & prosequendo, & idem vbicumque aliquid fiscale eidem curiæ nunciatur, conuentio tamen ipsius poenæ fieri debeat cum aduocato, & procuratore fieri.

Materiam istius Rit. examinari plenè, supra Ritum. 47. vbi duplicatur per eadem verba merito ibi videas.

RITVS

Com. super Ritibus Magnæ Curia. 40

R I T V S LVII.

Item in curia ipsa non mouentur quaestiones reales contra Curiam, seu procuratores sine mandato.

S U M M A R I V M.

- 1 *Magistri camerarij in prouincijs de quibus causis antiquitus cognoscebant. Et vsquequo,*
- 2 *Inque magnis causis fisco illatis, inconsulto rege nõ se intromittebant.*
- 3 *Eorumq; iurisdictionem hodie qui habeant.*
- 4 *Regia Camera summaria, quod proprium officium hodie sit.*

AD intelligentiam istius Rit.† debes scire, q̄ de iure const. Reg. omnes quaestiones tam personales, quam reales quæ inter fiscum, & priuatum mouebantur, vsque ad sententiam, poterant cognosci per Magistros camerarios, qui in prouincijs aderant, adiuncto cum eis iuridicario prouinciæ, si tamen illæ quaestiones non erant de feudis, aut rebus feudalibus, neceriam de burgenfaticis immobilibus magnis, in tantum q̄ solum poterant cognoscere super rebus mobilibus, aut immobilibus modicis, vt dicit const. Reg. causas, & constituit, quaestiones omnes inter fiscum, & cum causa erat instructa, & inter terminis expeditionis per fidelem nunciium transmittebatur ad curiam Regis, vt dicit d. const. quaestiones. † Si vero aliquis super magna causa volebat fisco quaestionem inferre, magister camerarius non poterat se intromittere, sed debebat Regem consulere, vt dicit d. consti. causas, & interim super sedere, vt ibi Afflic. notat 4. no. per tex. in l. 1. C. de relat.

† Hoc ita præmissis, no. ex hoc Rit. q̄ magna curia non potest cognoscere quaestiones reales, quæ contra curiam, siue eius Procuratores mouentur, sine mandato, supple Domini Regis: quod quidem debet intelligi de realibus immobilibus magnis, in quibus a contrario sensu potest habita licentia, cognoscere, quonia de realibus immobilibus modicis, aut mobilibus, fiscus habet suos iudices quos supra dixi, & scribit Affl. in d. consti. causas. nota. nu. 1. & licet ibidem dicat, quod hodie in eorum locum successit regia camera, & idem in const. magistri camerarij, attam q̄ D. Mar. Frez. in tract. de subfeud. lib. 1. de officio magni camerarij, nu. 7. sol. 2. q̄ id non firmat, immo tenet, q̄ successit secretus, vt scribit Iser. in d. consti. causas, & in consti. officiorum, & in Apulia Magister portulanus, qui omnes de rebus mobilibus, & stabilibus valde modicis, ordinariam habent iurisdictionem, vt Magistri Camerarij habebant, vt diximus in principio. Item alia non nulla possunt, quæ ipse ibid. ponit, dicens paulo inferius, q̄ vbi est secretus (sicut in Prouincia Calabria) ibi non est magister portulanus, & contra. Saluari tamen potest, Afflic. ibi bene sciebat in Regno officium secreti, & Magistri Portulani, quia licet omnes isti officiales habeant eandem potestatem quam Magister Camerarius habebat, tamen vt ipsemet Do. Marinus attestatur, in multis eorum autoritas, & potestas est dimi-
nuta, & Regia camera in eis cognoscit, & prouidet, adeo q̄ Afflic. taliter loquutus fuerit habito respectu, quod Regia camera ferè in omnibus manum imponit, paucis relictis cognitioni eorum, non autem volens denegare officia prædictorum successisse in loco magistri camerarij. Dispositio istius Rit. hodie non est necessaria, quia neque mandato, neque cum eo Magna Curia cognoscit causas inter fiscum & priuatum,

† Sed Regia camera summaria cuius peculiare officium in hoc consistit, vt idem Dominus Frez. late ponit in præleg. tit. de officio magni camerarij. nu. 3. Afflic. in const. Præsides. 5. no. nu. 9. ver. sed iuxta hoc, in fi. vt plenè diximus supra in Rit. 17. in fi. & Rit. 50. in fi. Salerni die 9. Iunij. 1559. Prosper Carauita.

R I T V S LVIII.

Item de donis Curia in Curia ipsa non cognoscitur, sine speciali mandato; & cū causa ipsa agitur, ostenso priuilegio donatarij; non autem Procurator, & Aduocatus curia, donatario tenentur assistere; & Aduocatum donatarius sibi habeat aliunde: si habet vnde soluat eidem, alioquin aduocatus curia gratis patrocinetur eidem, sed vbi soluendo est, & vult q̄ Aduocatus Curia pro ipso principaliter aduocet, debet sibi salarium soluere, quod potest cum ipso conuenire,

S U M M A R I V M.

- 1 *Magna curia quare cognoscere non potest de donis curia factis, sine speciali Regis mandato.*
- 2 *Curia ipsa non conuenitur, nisi habita Regis licentia,*
- 3 *Cum quis de re aliqua conueniatur, & dicat à curia habuisse, appareatque priuilegium; non ipse, sed curia conuenitur.*

Superiore Rit. dictum fuit, q̄ quando mouentur quaestiones reales directè contra curiam, vel eius procuratores, magna curia nõ potest procedere nisi habita licentia, & mandato Regis, in præsentem vero tractatur, quando quaestiones directè mouentur contra priuatum, verum priuatus conuentus dicit se dono habuisse à curia, vt sic iste Rit. aliquid addat; quia alias intelligendo de litibus, quæ directè contra curiam mouerentur: esset superfluum; cum satis dixisse sufficiebat in præcedenti, q̄ quaestiones reales contra curiam non mouentur in Magna curia sine mandato.

- 1 † Hoc præmissis, nota primo, q̄ magna curia non potest cognoscere de donis curia sine mandato speciali; supple Domini Regis: ratio est, quia cum quis dicit rem pro qua conuenitur dono habuisse à curia; tunc ipse conuentus conueniri non potest; sed Regia curia est conuenienda iuxta, l. bene à Zenone, C. de quadri. præscrip. † vbi etiam disponitur quod ipsa curia non conueniatur; nisi habita licentia Regis, sed quia hoc posset dare materiam dilatandi lites, cum facile conuentus dicere possit dono habuisse à curia; subnectit Rit. alia verba, dicens, hoc verum, cum causa agitur ostenso priuilegio donatarii, adeo quod in promptu per inuentionem liqueat, quod à curia causam habet, & hoc volunt dicere illa verba, & cum causa ipsa agitur &c. Ex quibus verbis à contrario sensu sequitur, q̄ si non ostenditur priuilegium donatarij; tunc potest in ipsa magna curia procedi sine mandato.
- † Secundo No. ibi non autem; iunctis verbis, ibi pro ipso principali et aduocet, q̄ si donatarius curia veller in causa mota. pro se ipso principaliter comparere, & in causa adesse; aduocatus, & procurator curia nõ tenentur eidem assistere, eumque defendere; sed aut ipse

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

S V M M A R I V M.

- 1 Exceptio excommunicationis spectat ad forum ecclesiasticum.
- 2 Excommunicatus repellitur ab agendo.

se donatarius est pauper: & tunc tenentur. aut non, & tunc si vult. eos in sui defensionem: debet soluere salarium (prout poterit cum eis conuenire) intelligi tamē potest duobus modis Primo modo, quando iste conuentus dicebat dono habuisse à curia, ad finem habendi in sui fauorem Aduocatum & Procuratorem curie: non tamen apparebat de priuilegio donationis: quo casu vt supra diximus, arg sumpto ex hoc Rit. à contrario sensu, potest ipsa magna curia procedere sine mandato. † quia si priuilegium apparet: non esset opus aduocato & procuratori ipsi donatario: cum tunc regia curia debeat conueniri per d. l. bene à Zenone. Secundo modo, vt proprie loqui videtur, quando apparebat de ipso priuilegio: verum conuentus non laudabat curiam in suum authorem; quia volebat se ipsum defendere & per se principaliter comparere: quæ bene nota pro intellectu istius Rit. adeo intricati quod fecit me laborare multis horis, circa dispositionē istius Rit. dico quod dixi supra in Rit. præcedenti in fine; quod hodie ipsius prouiso non est necessaria, quia magna curia non tractat causas, quæ contra curiam possunt tendere, nec cum mandato, nec sine: sed solum Regia camera summaria, vt ibi dixi. Salerni die 12. Iunij. 1559. Prosper Carauita.

Iste Ritus cōtinet in se duas dispositiones, de prima tantum dicam hic, quia secunda duplicatur supra in Rit. 51. & 49. vbi late de ea dixi. Nota igitur ex prima parte Ritus quod Magna Curia Vicarie cognoscit, & pronunciat super exceptione excommunicationis † & si dicatur ob stare huic Rit. quod exceptio excommunicationis dicitur spectare ad forum ecclesiasticum, vt dicit Specu. in tit. de compet. iud. additio. in princ. vers. per tex. in c. multi. 2. q. 1. & in c. corripiantur. 24. q. 3. Ant. de But. in ca. tuā. col. pen. extra de ordi. cogni. & Alex. in l. Titia. col. penul. ff. sol. matrim. Respondetur, quod tale dictum limitatur non procedere quotiescunque summarie tantum vult iudex excommunicationem examinare, nō ad finem determinandi super eius validitate: sed solum se informandi de facto ipso, & si verum est, excommunicationem subesse, vt dicit Spec. in tit. de re. conuen. § nunc dicamus. nu. 2. & ibi bona additio. in litera, d. Bal. in l. fi. C. de Carbo. edict. in l. quoties. C. de iud. & in d. l. Titia. Abb. in c. cum sit generale. de fo. compet. & Lap. alleg. 56. & in hoc casu debet intelligi iste Ritus: vt sic concordet cum iure cōi Cano. & dicitur per Doct. supra citatos. adeo quod dum dicit, quod Magna curia cognoscit super dicta exceptione intelligatur de cognitione summaria iuxta præfata, & iuxta formam alterius Ritus infra 236. vbi latius dicam de hac materia: & dum dicit etiam quod pronunciat super ea, intelligatur de pronunciatione super facto vā delicti, quod ille talis est excommunicatione adstrictus † & merito repellendus ab agendo iuxta iuris dispositionem, in c. cum inter. in fine. c. dilecti filij, & c. exceptionem de exceptio. cum simi. allegatis per Nepotem à monte Alba. in tract. exceptio. contra actore. in princ. non autem de pronunciatione super validitate ipsius excommunicationis, quia iura Cano. refragantur, vt supra dictū fuit. Salerni Die 13. Iunij. 1558. Prosper Carauita.

R I T V S L I X.

Item Curia ipsa cum est in loco: cognoscit, & pronunciat ibi de causis ciuilibus, & criminalibus quandoque commissis: sed dum est in loco causa in Curia ipsa incipit per contestationem, non aliter: etiam si curia inde recedit antequam causa in eadem Curia terminetur: & dum est in loco, & ciuiles, & criminales tacent: & non reddunt ius, nisi per ipsam Curiam permittatur eis.

Duplicatur iste Ritus supra in Rit. 48. vbi etiam de hoc plene tibi dixi ibi.

R I T V S L X.

Item Curia cognoscit, de quacunque particula castri, vel alterius feudi quaternati, dummodo agatur de quota etiam transeunte ad tripondium. De feudis vero non quaternatis, vel singulari re feudi quaternati, curia ipsa ex priuilegio etiam non cognoscit.

Dispositio istius Rit. habetur supra in Rit. 50. per eadem verba, & quia ipi de utroque plene scripsi ad ibi dictate remitto.

R I T V S L X I.

Item Curia ipsa cognoscit, & pronunciat de exceptione excommunicationis. Itē curia cognoscit de excessibus officialiū, si delinquant in officijs, ea exercendo & non aliter.

R I T V S L X I I.

Item curia ipsa cognoscit de appellationibus, & nullitate omnium processuum inferiorum iudicum, etiam immediate, & etiā si in seriores ipsi iudices sint officiales prælatorum in terris Ecclesiarum.

Duplicatur iste Rit. supra in Rit. 52. ideo ad materiam, & intellectum vide ibi.

R I T V S L X I I I.

Item in curia ipsa, Magister iustitiarius, vel eius locum tenens cognoscit, & pronūciat cum illo & cum illis iudicibus qui inueniuntur in curia, aliorum absentia non obstantē, nec aliquo exinde requisito.

Dixi

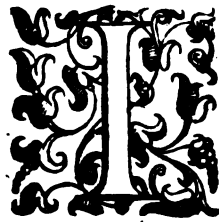
Com. super Ritibus Magnæ Curia. 4 I

R I T V S LXV.

Dixi de hoc Ritu supra in Rit. 53. ubi per eadem verba idem disponitur, & duplicatur: ideo ad ibi scripta remitto.

R I T V S LXIII.

Item curia ipsa ante, & in medio intelligitur ubi tantum Magister iustitiarum, vel eius locutenens mutatur, de mutatione iudicum, & notariorum actuum Magnæ Curia.

Item si aliquis clericus citatus fuerit ut laicus, de mandato dictæ Curia, pro aliqua criminali causa, vel civili, bannitus, vel fornicatus, & voluerit postea suam purgare contumaciam: ad purgandum suam contumaciam, debet in eadem Curia personaliter comparere, & ipsa Curia cognoscet de suo clericatu prædicto cum habitu, & tonsura demonstrato, & constituto ipsi Curia de clericatu huiusmodi, eadem curia remittit ipsum ad suum iudicem competentem, & hoc quotidie observatur.

A D D I T I O.

Curia ipsa. Adde quod vere huicritui nullus potest dari sanus intellectus, quidquid in eo commentator comminisci velit. C. P

S Y M M A R I V M.

- 1 Sententia in curia lata dicitur: non presente etiam Regente.
- 2 Curia ipsa regitur in magna curia saepe sapienter absente Regente.
- 3 Auditores provinciarum absente etiam præside, sententiam proferunt.

S Y M M A R I V M.

- 1 Clericus citatus per iudicem laicum ignorantem illum esse clericum; contumax effectus, an multa vi possit ratione sua contumacia.
- 2 Clericus citatus a iudice ignorante eum esse clericum: tenetur comparere, suumque privilegium allegare.
- 3 Clericus citato, si nescitur, nec allegatur, an pro laico interim habeatur, valeatque processus.
- 4 Contumacia est delictum.
- 5 Contumacia, & comparitio in clerico equiparantur apud iudicem laicum: coram quo comparere nec prorogare licebit.
- 6 Purgare contumaciam tria in se continet.
- 7 Contumax an ad purgandam contumaciam, per procuratorem admittatur?
- 8 Clericus differens eius clericatum à principio allegare, num teneatur actori in expensis? Et qui iudex de hoc ad eundem. ibidem.
- 9 Iudex secularis nullo modo contra clericum iudicabit.

Ritus iste semper mihi visus fuit difficillimus, & tempore studij mei in ciuitate Neapolis feci hanc apostillam ad eum: Adiuro te per Deum viuum: quia nescio quid dicat. Nunc autem iterum intrepide iuro quod multis diebus laboravi in eius intellectu, & credo quod si in eo non deficiunt verba: (prout valde dubito) Ritus iste hoc dicit: quod ubicunque locumtenens magnæ curia, qui est Regens ipsius ipse solus mutatur: de mutatione iudicum & actuariorum. i. mutatio ne quam facit ab eis recedendo, antequam curia regatur, vel in medio curia dum regitur, curia ipsa intelligitur si ipse solus recesserit ab ea. Est enim demutatio idem quod mutatio. ut ex Plin. lib. 28. cap. 8. colligitur. ibi nullum animal pauidius esse existimatur, & ideo versicoloris demutationis chameleonte & secundum hoc, iste Ritus probat quod sententia dicitur lata in curia, licet Dominus Regens ibi non fuerit presentis, quod voluit Glossa in l. cum sententiam C. de sentent. & interloqu. omn. iudic. licet Afflict in constitutum cum noua 3. nota. aliter dicat in sententia lata in magna curia absente regente, quam in Regijs audiens absente præside, & ita practicitur: quia curia regitur sapienter in magna curia sine Domino Regente, ut dixi supra in Rit. 13. & Auditores provinciarum etiam proferunt sententias absente præside à tribunali. immo etiam cum vnus ex eis vadit per provinciam similiter facit: & sic etiam Assessores, siue Iudices terrarum absente Capiteo. * Hodie vero Auditores provinciarum non equitant per provinciam sicut antiquitus faciebant, ex quo eis prohibitum est abique licentia, & commissione in scriptis Illustris Domini Regni Viceregis, ut in prag. 8. de offi. iusti. & si quando occurrerit equitare cum commissione dicti Illustris Domini Viceregis. vel pro aliquo graui facto non possunt se intromittere in alij causis quam in ea pro qua equitare contingeret, ut in d. prag. disponitur. Salerni die 15. Iunij. 1599. Prosper Carauita.

Magna est disceptatio inter Doct. & nunquid Clericus citatus per iudicem laicum ignorantem illum esse clericum, & effectus contumax, possit ratione sua contumaciae multari: in qua quidem q. Specu. in titu. de cita. §. 1. versic. sed pone quod iudex. nume. 20. videtur firmare quod non, quia quicquid factum est, statim quod constat de clericatu, reuocari debet, argu. cap. ar. si clerici. de iud. & cap. si diligenti, de foro competen. & idem firmat Bald. in l. ex quacunque, versic. item querro de ista quaestio. numero 7. col. 2. ff. si quis in ius voc. non ier. & in l. generaliter, la. secunda, col. 3. C. de episco. & cleri. & Bart. consi. 225. clericus, non sub nomine. volu. 1. & in proprijs terminis de multa, ratione contumaciae. Guid. Pap. decis. 450. Gram. vot. 8. num. 9. cum seq. & voto. 27. per totum, ubi sic refert fuisse iudicatum per sacrum consilium reuocando quod fecerat Magna Curia. idem Gram. decisio. 29. nume. 4. de ciso. 61. numero 15. & consilio de foriudicatione postea post decisio. nume. 27. pluribus rationibus, de quibus per Doct. præallega. latius habetur, & præsertim secundum Gram. in dicto consilio, quia Rit. Magnæ curia infra 235. qui dicitur clericum citatum debere comparere

F parere

Domini Prosperi Carauita Ebolitani.

parere cum bullis ad petendam remissionem, non pro-
cedit ultra, dicendo quod si non comparet, possit repu-
tari contumax. Bart. vero in l. 3. vers. bene tamen. ff. de
iudi. tenet contrarium, quod immo multari potest,
2 † quia cum iudex ignorauerit ipsum esse clericum: rati-
one dubij, tenebatur comparere, & suum priuilegiū
allegare, per l. si quis ex aliena. ff. de iud. & not. in ca. si
episcopus, 3. q. 2. & in c. super literis, extra de rescript.
quod etiam videtur firmasse Card. in clem. 1. §. 1. op-
po 2. de exceſ. praelato. † vbi quod si citatur clericus, &
nescitur nec allegatur, interim habetur pro laico, & va-
let processus, & idem Alexan. in l. 2. ff. de appella. re-
cipien. & pro hac secunda opin. facit iste Rit. qui ne-
dum vult, quod clericus purget contumaciam: sed
quod ipsam purget personaliter per quem Rit. vide-
tur confundi quod dicebat Gram quod Rit. non pro-
cedit ultra, nam vt hic patet, dicitur bannitus, & foriudicatus,
& sic ultra procedit dicendo, posse clericum
banniri, & foriudicari, item dicitur de purgatione con-
tumaciæ. Quid dicendum? mihi videtur quod prima
opin. est verior, etiam in puncto iuris; quia vere omnia
iura detestantur, & laicus an maduertat in clericum.
4 c. nullus iudicium. 1. q. 1. & si secus diceretur. † cum
contumacia sit delictum, vt dicit Glof in l. si quis, ff. de
interrogatori. actio. esset clericum pro delicto punire
contra. d. c. nullus. cap. 1. extra de cleri. coniug. in 6. &
omnia iura mundi. Non obstat quod dicit Bart. quia il-
lud argu. ratione dubij per l. si quis ex aliena, procedit
in contumace qui si comparuisset, potuisset in iudicē
consentire, at secus in clerico, † in quo contumacia, &
comparitio æquiparantur, vt dicunt Spec. in præalle.
loc. Bal. in d. l. ex quacunque, & Gramm. in proxime
cita. loc. quia in eo non est licita comparitio coram iu-
dice laico, nec possibilis prorogatio, neque expresse,
neque tacite. d. c. si diligenti. vt etiam firmat Iser. in cō-
stit. Reg. de personis. Nec etiam obstat iste Ritus, qui
prima facie satis quippe vrgere videtur; quoniam dū
loquitur de purganda contumacia, intelligi debet de
clerico reputato bannito, vel foriudicato, volente per
viam sui clericatus purgare contumaciā, hoc est ostē-
so clericatu, nullam declarari facere, quo casu dispo-
nit Rit. & bene & clericus volens contumaciam pur-
gare, debeat personaliter cōparere, ratio est quia non
debet plus gaudere contumax quam non contumax,
qui citatus non potest remissionem tractare, nisi ipse
de persona compareat, vt dicit Rit. 235. vbi latius di-
cemus, alias si hunc Rit. intelligeres de purganda con-
tumacia per solutionem multæ: sequerentur duo ab-
6 surda, vnum, † & cum purgare contumaciā contineat
sub se soluere pœnam curiæ, reficere expensas, & præ-
stare cautionem de iudicio fisci. vt dicit Spec. de satisfi-
da. §. 1. in fi. Afflic. in constit. Reg. siue reali. 3. & 5. no-
ta. & Rit. infr. 217. vbi dicemus, vt etiam dixi latius in
prag. relatione. 7. not. de ordin. iudi. sequeretur quod
dum iste Rit. vult clericum volentem purgare con-
tumaciam personaliter comparere, vult etiam quod ca-
ueat de iudicio fisci. contra. d. c. si diligenti, & c. at ficle
7 rici. Aliud etiam sequeretur. † quia clericus ad purgan-
dam contumaciam non admitteretur per procurato-
rem: cum tamen quilibet laicus cōtumax admittatur
ad eam purgandam per alium, vt patet ex d. Rit. 211.
in prin. vbi dicam. Et & iste Rit. loquatur de clerico q.
vult purgare contumaciam, per viam sui clericatus,
non per solutionem multæ, & cautionem de expen-
sis, vltra prædicta, patet apertissime ex hoc Ritu, dum
dicit, debet in Curia personaliter comparere, & ipsa
curia cognoscat de clericatu, per quæ verba demon-
strat quo pacto erat purganda cōtumacia, cum in pur-
ganda cōtumacia per solutionem pœnæ. & dationem
cautionis, non sit opus docere de clericatu, vt clarum
est, quod bene nota ad intelligentiā istius Ritus quæ
credo non fuisse hucusque taliter ponderatum, & in-
tellectum, quia prima facie quilibet diceret cōtrariū.

Dispositio istius Ritus bene seruetur, vt ipsemet dicit
in fine, & clericus qui vult eius contumaciam purga-
re, annullando ex capite clericatus, non aliter admit-
titur, quam si compareat, vt dixi supra, secus in volen-
te purgare contumaciam alio prædicto modo, quoniā
tunc personalis comparitio non est necessaria, vt dicā
infr. Rit. 241. ¶ Quæro quæ differentia est inter hunc
Rit. & alium infr. 235. vbi videtur idem disponi. ex su-
pra dictis colligi potest differentia, nam Iste Rit. loqui-
tur de clerico tractante remissionem post contumaciā
contractam, ille vero ante, & sic statim quod citatur.
8 ¶ Secundo quæro nunquid iste clericus qui distulit
eius clericatum allegare à princ. teneatur actori in ex-
pensis? Aegid. Bellame. deci. 226. in causa mea. in pro-
priis terminis decidit quod sic, & idem Felyn. in cap.
exceptionem, circa princip. extra de except. & pro eo
facit tex. dicti c. vbi, quod reus qui à prin. noluit actori
exceptionem ex communicationis opponere, si po-
stea opponit: cogitur eidem soluere expensas. sed Doc.
præallega. non decidunt per quem iudicem cogetur
iste clericus, ideo Gramm. vot. 18. nu. 17. dicit quod iu-
dex ecclesiasticus adeundus est, vt super reſeſſione
expensarum provideat, quia iudex secularis nullo mo-
do, nec principaliter, nec incidenter potest esse iudex
contra clericum, vt dicit Abb. post Gl. in c. etiam, de
ordin. cogni. in cap. lator, qui filij sint legi. & in cap. si
diligenti, col. penul. de foro compet. & firmat pulchre
in propria q. Dec. conf. 240. diligenter pro tenui. Saler-
ni die 18. Iunii. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXVI.

a

Atem si aliquis citatus fuerit
de mandato dicte curiæ, &
ad citationem ipsam com-
pareat i dicta curia, allegans
se esse clericū coniugatū, &
& quod gaudeat propterea
priuilegio clericali: huius-
modi priuilegium per dictam curiam sibi
non admittatur, sed tanquam contra lai-
cum, contra eum proceditur per curiā me-
moratam.

A D D I T I O.

2 Coniugatam. Vide prag. Regni, Nuper ad maiestatem,
sub tit. & clerici coniug. contrib. in fiscalib. f.unc. c. Re-
gni non exigit, nu. 248. & ibi Ioan. Anto. de Nigr. Tho-
gram. decif. 10. C. P.

S U M M A R I V M.

- 1 Clerici coniugati citati per magnam curiam an ad clericale priuilegium remissionis fori admittantur?
- 2 Princeps secularis potestatem non habet contra ecclesiasticas personas.
- 3 Lex vires assumit à potestate condentis.
- 4 Legum correctio est euitanda.
- 5 Clerici coniugati quo ad duo tantum, gaudent priuilegio clericali.
- 6 Vna lex distinguitur, & limitatur per aliam.
- 7 Allegare inconueniens, non est soluere argumentū.
- 8 Clerici coniugati qui vnicam & virginem duxerunt in habitu, et tonsura incedentes, ad eorum iudices remittendi pro omnibus causis, etiam secularibus negocijs se immiscentes, & ab eorum iudice ter non moniti.

Clericus

- 9 Clericus erat aliquis tempore commissi delicti, post delictum dimisso clericatu, vnicam & virginem duxit: nunquid ad ecclesiasticum iudicem remittendus?
- 18 Sortitus forum ratione contractus, ipsum quo postea mutans, in utroque conuenitur.

NOta ex hoc Ritu, quod Magna Curia non admittit clericos coniugatos ad priuilegiū clericale remissionis fori, si fuerint citati per eandem, contra hunc Rit. for. ter orbitat tex. in c. 1. de cleri. coniuga. in 6. vbi ad litteram disponitur contrarium. Io. Ant. de Nigr. in cle. de vit. & honest. cleri. in ver. alias priuilegio. num. 52. verfic. nec obstat, videns hoc contrarium solui tribus modis. Primo, quod licet iste Rit. ita dicat, tamen eius dispositio non tenet, tanquam emanata à Principe seculari contra personas Ecclesiasticas, & cōtra quas potestatem non habet, c. cum ad verum, & c. si Imperator

96. distin. & quia lex assumit vires à potestate condentis eam. l. si. ff. de iurisd. omni. iud. & cap. à nobis, extra de senten. excommu. Item quia reperitur correctā per Regiam prag. incip. nuper ad maiestatem. sub ritu. de vectiga. per quam disponitur conforme cum d. c. 1. de cleri. coniuga. in tantum, quod secundum eum, iste Rit. intelligitur, vt loquitur, & de directo contrariatur dicto cap. 1. verum ex prædictis duabus rationibus nō ligat. Secundo, dici potest secundum eum, quod iste Rit. intelligitur loqui de clericis coniugatis non incedentibus in habitu, & tonsura, qui secundum dispositionem dicti cap. & præalleg. prag. non gaudent priuilegio clericali, & sic vt nō dūm iste Rit. non contrarie

¶ rur, sed conformiter se, cum d. cap. & quia legum correctio est euitanda. l. præcipimus. C. de appella. quam solutionem, & intellectum ad hunc Rit. sequitur etiam Cauens hic, licet Nigrum in d. loco non alleget. Tertio, solui potest, intelligendo loqui hunc Rit. in fori remissione petita per clericum coniugatum in causa re ciuili, & ex quo clericus coniugatus quo ad duo tantum, gaudent priuilegio clericali. Primum, quo ad e. si quis suadente. 7. q. 4. vt iniiciens manus violentas in eos, incidant in excommunicationem. Secundum, vt pro causis criminalibus etiam si ciuilitè agatur: nō possint ab alio iudice cognosci, quam Ecclesiastico, vt dicitur in d. cap. 1. & præalleg. prag. Glof. in cap. 1. in verfi. omni, de biga. in 6. Imol. in cap. Ioannes, numero 4. extra de cleri. coniuga. & Afflic. in constitut. Regn. apostatantes, verfi. sed iuxta hoc quarto, numero 21. licet pro mere ciuilibus sit secus, vt late Lapus in sua allega. 1. 18. & Afflic. in loc. præalleg. vt sic iste Rit. distinguatur, & limitetur per d. cap. & quia vna lex distinguitur, & limitatur per aliam, vt probat tex. iuncta glof. in lege sciendum. ff. qui satidare cogantur. & ita ipse residet. Quid dicendum? Ego puto quod iste Rit. vltimæ solutiones quas ipse magis firmare videtur: & Cauens etiam hic sunt merè diuinationes ad hunc Ritum, quoniam nō potest magis clare loqui, quam loquitur, & profecto si eius intentio fuisset altero de duobus modis loqui, fecisset expressam mentionem de clerico non incedente cum habitu, & tonsura, vel de citato per Magnam curiam ciuilitè, & ideo cum neutrum horum fecerit: & clare apertè ore dicat, quod Magna curia contra clericum coniugatum procedit, tanquam contra laicum, non dubio debere intelligi ad litteram, vt loquitur. Non obstat contrarium de cap. 1. de cler. coniug. in sexto, quia facilis est solutio: cum illud procedat de iure cano. & Rit. de iure Regni in foro seculari omisso puncto, quod non potuit aliter prouideri, cum aliud sit tractare quod sit factū: aliud, quod fieri non potuit, & si dicatur non posse ita intelligi, quia non est verisimile magnam curiam voluisse hūc

Rit. introducere contra ius cano. & dico quod istud est al legare inconueniens, quod quidem non est soluere. Præterea istud non est nouum in his Rit. nam & intra Rit. 235. Alius extat Rit. qui in clericis similiter disponit, & demum in fine dicit, quamuis iura cano. videantur refragari. Bene fateor, quod post modum per dictam prag. quæ est ius posterius, correctus est iste Rit. & quando casus contingeret, seruandum esset ius cano. in dicto capitulo primo: cum quo ipsa prag. se conformat, & clerici coniugati: qui vnicam, & virginem duxerunt ad eorum iudicem. essent remittendi pro causis criminalibus, etiam ciuilitè intentatis, si in habitu, & tonsura incedunt, vt ibi disponitur, & per Afflic. in d. constitutio. Maran. in practi. parte quarta, distinct. 11. numero quinto, in nouis. Niger in dicta clem. numero 152. & Guido Papa. decisio. 138 etiam si aliquando ante delictum commissum, vel post, non incesissent in habitu, vt pulchre firmat Alexand. qui alios refert consilio octauo, numero quarto, versiculo & dato, volumine primo, & consil. 149. numero 7. cum sequen. volum. 6. & Cassa. in consuetu Burguntiu. des iustices, rubr. 1. §. 5. verfi. decimo fallit, numero 57. fol. 50. & etiam si negocijs secularibus se immiscuissent, cum tamen ab eorum iudice ter non essent moniti, vt idem Alexan. concludit per tex. expressum, elegantem in clementina prima, de vita & honestate cleri. licet. Imo. in dicto capitulo Ioannes, numero sexto, de cleri. coniuga. videatur dubitare, & aliter tenere, quia dicta clementina primam non allegat, nec forte tunc recordatus fuit, & miror quod Alexan. in dicto consilio, allegat Imo. ita tenere: cum nō sit verum, immo expresse dicat, quod alia opinio sibi videtur verior ad limita. capituli primi, de cleric. coniuga. in 6. Possent in hoc Ritu ponere multas quæst. in materia clericorum coniugatorum; sed quia Ioan. Anton. de Nigr. in dicta clemen. latissime de eis loquitur: ad ipsum te remitto, tanto magis, quia in hoc Regno clericis coniugatis non vtimur: & mulieres virum clericū habere non consentiunt vt expresse etiam sentit text. in dicto capitulo Ioannes.

¶ Quarto in hoc Rit. quid si tempore commissi delicti, aliquis erat clericus: demum post delictum dimisso clericatu, duxit vnicam, & virginem: nunquid ad suum iudicem ecclesiasticum remitteretur, an no, quia dimisit clericatum: Bald. in l. a finitatis. C. com. de iur. ces. dicit quod tempus delicti commissi attendi debet: non præsens status, per Glof. singu. in l. nemo potest, ff. de lega. 1. vbi etiam Alexan. & idem Alex. consil. 8. circa si. volum. 1. & Gramm. decisio. 10. vbi late disputat. dicens fuisse decisum in sacro consil. Ego autem satis dubito de hoc dicto, quia glo. in dicta l. nemo, super qua Bald. se fundat in casu e conuerso loquitur: quando quis cum esset laicus deliquit, vel contraxit: & postea effectus fuit clericus, quō casu dubium, quod subijciatur foro ecclesiastico, vt glof. ibi Bald. Ang. lmo. & Alexan. concludunt. Oldra. consil. 4. Bartol. in l. 1. ff. de poen. & in l. cum quædam puella. ff. de iurisdictione omnium iudicum, sed quod is qui nunc est laicus: pro delictis tempore clericatus commissis, ad Ecclesiasticū iudicem remitti debeat, nec Glof. dicit nec vlla lege, aut ratione video probari. & ideo dicerem, quod quemadmodum si quis sortitus est forum, ratione contractus: & postea ipsum mutat, potest conueniri in primo, ac etiam in secundo foro, vt probat tex. cum Glof. in l. 2. C. de iurisdictione omnium iudicum. Specu. de compet. iud. additio §. 1. num. 33. verfi. quid si debitor, & Aret. consil. 135. nume. 3. eodem modo in casu nostro, debet iste talis posse conueniri à primo iudice qui erat tempore delicti: & à secundo qui nunc est: adeo quod qui primo præuenit, cognoscat: & remittere non tenebitur, cogitabis tamen, & crede, quod licet magna sit authoritas Bald. non facile cum eo ob tinebis contra sicum. Habui hanc quæstionem istis

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

debus in Regia audientia principatus citra (cum ibi esset Advocatus fiscalis) contra magnificum Iulium Cesarem de Vicarijs de Salerno petentem se remitti, quia erat clericus tempore delicti: & potius fuit prouisum non esse molestandum, ex causa, vt in processu ob quam fuit remissus. Salerni die 20. Iunij 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXVII.

Tem quod si clericus in maioribus vel minoribus ordinibus constitutus, vel alius priuilegiatus, vt pupillus, vel vidua eligat forum ipsius Curia: agendo contra aliquem in ipsa Curia, compellatur per modum reconuentionis, a in eadem Curia aduertario respondere.

A D D I T I O.

2 Reconuentionis. Materiam reconuentionis vide latius in tractata per Marian. Socin. in rept. c. ex literis extra de mutuis petitionib. C. P.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici, pupilli, & viduae fori electionem habent.
- 2 Electio fori in quibus casibus locum habet, remissio.
- 3 Clericus per viam reconuentionis, de iure communi, coram iudice laico, an iuri stare debeat?
- 4 Et quid de qualibet alia persona agente? ibidem.
- 4 Reconuentionis duplex est ratio, quare permittitur contra actorem, & reum.
- 5 Reconuentionem ampliat locum habere non tantum in magna curia, sed in quocunque iudice ad actus instantiam delegato.
- 6 Et consequenter in quacunque iudicij parte, donec ipsum iudicium durat.
- 7 Idem etiam in iudicijs tam ordinarijs, quam summarijs.
- 8 Et si quilibet reconuentus a lite per eum mota, restituetur gratia reconuentionem impediendi.
- 9 Reo ante reconuentionem non est ius quaesitum.
- 10 Appellans non sponte, sed coacte agit.
- 11 Arbitrarius non potest nisi de contentis in compromisso iudicare.
- 12 Iudex laicus in causa criminali clerici index competens non est.
- 13 Reconuentionis in criminalibus inter laicos locum habet.
- 14 Reconuentionis cessat facta coram non iudice conuentionis.
- 15 Reconuentionis cessat in agente pro deposito. Et in reconueniente excommunicato, & in num. 16. 17. 18. & 19.
- 20 Fraus nemini prodesse debet.

Nota ibi, vel alius priuilegiatus, vt pupillus, & quod clerici habent fori electionem, sicut pupilli, & viduae, per l. 1. C. quando Imper. & per consti. statumimus, & magna concordat in hoc cum Rit. infra. 233. pro quibus tamen causis datur ista fori electio habetis Ritum expressum infra

3 229. vbi dicam latius. ¶ Secundo not. ibi compellatur per modum reconuentionis, quod clericus per viam reconuentionis cogitur iuri stare coram iudice laico loci per hunc Ritum. de iure vero communi magna est altercatio inter Doct. vt late ponit Abb. in cap. ar. si clericus, col. 7. de iudi. aliquibus concludentibus, vt in hoc Rit. concluditur, inter quos Glos. in eod. cap. ar. si clericus. Barto. in auth. & consequenter. circa fin. num. 19. C. de senten. & interlocu. omn. iud. Gloss. in cap. de mutu. peti. & Bald. in ca. 1. de controuer. seu. apud pariter, alijs vero tenentibus contrarium quos Abb. in d. late ponit: alijs vero affirmantibus spectandam fore consuetudinem, secundum quam si solum est reconueniri coram iudice laico; reconueniatur; sin vero secus, non fiat reconuentionis. inter quos Ioan. Andr. & Abb. in dicto cap. ar. si clericus. & Afflict. decisio. 173. num. 2. vbi secundum istam opinionem dicit fuisse decusum in sacro consi. quod clericus reconueniatur coram iudice laico, ex quo consuetum est in magna curia, & omnibus alijs tribunalibus pro causa civili reconueniri licet hunc Rit. non alleget. Vnde postquam hunc Rit. expressum habemus: cessant Doctorum difficultates in hoc Regno vt etiam scribit Marant. qui hunc Rit. citat in practi. parte 4. distin. 6. num. 53. in nouis. Et quod dicitur de clerico: idem etiam procedit in omni alia persona agente, vt etiam ipsemet Rit. disponit, cum quo concordat ius commune in l. cum Papinianus, & authen. & consequenter, C. de sent. & interlocu. 3. q. 8. cuius in agendo & de mutu. peti. c. 1. & 2. etiam si esset talis quae fori electionem haberet: vt vidua: pupillus, & alij miserabiles, patet hic vbi de clerico disponitur, & not. Bal. in d. c. 1. num. 5. versu. secundo quoque. ¶ Ratio istius reconuentionis, & quare ipsa fuerit permessa est duplex. vna contra actorem, alia contra reum, vt dicit Bart. in d. auth. col. 2. ver. secundo quozro. num. 3. prima contra actorem ponitur in tex. d. l. cum Papinianus, & est causa postquam agendo, iudicem eligit non debet de dignari eundem contra se habere. Secunda contra reum, in fauorem actoris est: ne reus possit actorem trahere ad alia iudicia: & sic deuiare ne coram primo iudice agat, & litem prosequatur. vt dicit tex. in l. si idem. S. quod si mutuae. ff. de iurisd. omn. iudi. & in auth. de exequuto. S. fin. ¶ Amplia primo, hunc Rit. procedere nedum in magna curia quae est iudex ordinarius: verum etiam in quocunque iudice delegato ad instantiam actoris: quia militat contra ipsum eadem ratio: ita dicit Spec. in titu. de reconuen. S. 1. num. 1. & Bart. in d. authen. & consequenter. versu. procedo ulterius, num. 11. nisi esset delegatus non impetratus per actorem, sed de communi consensu cum reo, vt fit mat. ibid. Bart. in fi. ver. & Alex. post eum in littera d. & Socyn. in regula. 332. fallencia. 3. ¶ Secundo Amplia, in quacunque parte iudicij, & donec ipsum iudicium durat. cap. dispendia. S. reus, de rescip. in 6. vlt. tamen ad conclusionem in causa, vt dicit Glos. in ca. 1. in ver. respondere, circa medium. de mutu. peti. intelligendo tamen secundum modificationem Bart. in d. auth. versu. sed iuxta hoc, num. 2. ¶ Tertio amplia tam in iudicijs ordinarijs quam in summarijs. l. sed hae. S. non solum, ff. de proc. iuncta, l. j. ff. de damn. insect. si tamen tam causa conuentionis, quam reconuentionis est summaria; vel si vna est summaria, & alia ordinaria, si reconueniens renunciat priuilegio reconuentionis: vt vt aq; causa simul terminetur iuxta dispositionem. d. auth. alias secus, quum simul expediri non possent, vt clarum est, ita firmat Spec. de reconuentione. S. nunc dicamus, versu. sed nec habet, num. 11. & clarus Bart. in d. auth. versu. iuxta hoc, quozro, nu. 13. sed cum hodie in Regno oes causae sint summariae p. c. de altitat. infra. in Rit. 288. & prag. dispendia litiu vbi plene dicitur. not. de ordi. iud. sequitur q. in distictione in eisha bet locum reconuentionis. ¶ Quarto amplia, et si clericus, vel quilibet alius reconueniatur vellet desistere a lite per eum mota.

nota, ad finem impediendi reconventionem per reū factam, vt firmat Spec. titu. præallegato. §. restat. argu. à contrario sensu, c. 2. de ordi. cogni. Bal. in d. authen. & consequenter, & latè Afflict. in decil. præallega. nu. 4. vbi dicit ita fuisse decisum in consil. & ideo dixi ad finem impediendi reconventionem iam factam, quia si nondum esset reconuentus, posset bene desistere; quia res esset integra † & reo ante reconventionem, non esset ius quæsitum. vt dicit ibi Bald. & declarat Marant. in præct. parte. 4. distin. 6. versu. sed si clericus.

20 nume. 54. in nouis. † Limita primo non procedere hunc Rit. in secunda instantia, & sic in causa appellationis. vt dicit Specu. in titu. de reconuen. §. nunc dicamus, versu. sed nunquid. num. 6. & clarius Bart. in d. authen. ver. quæro nunquid nume. 15. per tex. in l. 2. §. ei quoque. ff. de iudic. & ratio est secundum Barto. quia quando aliquis appellat, non sua sponte dicitur agere, & iudicem sibi eligere: sed coacte, vt releuetur à grauamine sibi à iudice illato: propter quod cessat ratio reconuentionis quam supra allegauimus. Secundo

21 limita, non procedere coram arbitro † quia is non potest iudicare, nisi contenta in compromisso, ca. cum dilectus, de abri. & l. de his. ff. eo. Spec. in tit. præalleg. §. fieri, in princ. & Barto. in auth. & consequenter. ver. quæro vtrum num. 20. C. de senten. & interl. Tertio limita, hunc Rit. quo ad clericum, non procedere: si reueneriatur pro causa criminali, † quia iudex laicus non esset alias iudex competens ipsius clerici in ipsa causa criminali. per c. at si clerici, de iudi. & ca. si diligenti, de for. competen. ita firmat Bar. in ipsa auth. & consequenter versu. secundo quæro. num. 7. & hoc siue prius ipse egisset criminaliter, & postea similiter criminaliter reconueniretur; quia tunc agèdo criminaliter, non dicitur sponte egisse: sed ex causa necessaria propter maleficium, vel iniuriam sibi tactam, propter quod cessat ratio supra allegata in reconuentionis confessione, vt ibi dicit Bart. & Marant. in loc. præalle. versu. 3. limita. num. 60. siue etiam egisset ciuilitè, & reconueniatur criminaliter, secundum eund. Bar. quia tunc licet iudicem elegerit, tamen reconuentio cadere non potest coram eo iudice, qui non est competens, vt etiam firmat Spec. in d. §. nunc dicamus, ver. & trado regulariter. num. 9. ideo tamen dixi solum quo ad

23 clericum † quia reconuentio in criminalibus inter laicos locum habet vt dicit Gloss. in d. authen. & consequenter, intelligendo, vt per Barto. ibi nume. 7. & plenius per Maran. in proxime cita loco. versu. 6. quæro.

24 num. 56. cum sequen. † Quarto generaliter limita, non procedere vbiunque iudex coram quo fit reconuentio non esset alias iudex in conuentione, vt dicit Spe. in d. §. nunc dicamus, versu. & trado. num. 9. vbi quod ista ratione non habet locum reconuentio de causa decimarum iuris patronatus, causæ liberalis, & legitimationis, vt in iuribus quæ Specu. pulchre allegat, & idem Barto. in præalleg. authen. versu. 1. quæro, num. 5. vbi quod propterea non posset fieri reconuentio coram iudicibus pedaneis de maiori summa, quam ipsi alias cognoscere possunt: de qua diximus supra Rit. 16. quia repugnaret natura causæ secundum Bart. ibi dem licet Gloss. ibi aliter voluerit. † Quinto limita, nō procedere in agente pro deposito: quia in eo cessat reconuentio cap. bona fides, extra deposi. † Sexto limita, in reconueniente excommunicato per cap. cum inter, extra de exceptio. & firmat Specu. in d. §. nunc dicamus, num. 5. † Septimo limita, in agente quæstione spoliationis, quia ea proposita, non habet locum reconuentio. cap. super, extra de ordi. cog. de restiti. spoliat. cap. in literis, & cap. ex conuentione, nisi de alia spoliatione reconueniatur, vt ibi, vt latius prosequit Spec.

28 in d. §. nunc dicamus, versu. item excepta, nu. 7. † Octauo limita, nisi reconueniens dedita opera offendisset clericum, vt ille eum conueniret coram iudice laico coram quo postea posset ipsum reconuenire, † quia

tunc talis fraus eidem prodesse non deberet, vt dicit ibidem Specu. §. 1. versu. quid si laicus, nu. 6. per l. 2. §. si agant ff. de iud. Bal. in d. auth. & consequenter. col. penul. & Marant. in præalleg. loc. versu. quinto princ. paliter, num. 53. sed meo iudicio ista limita. non est necessaria, quia etiam si clericus non fuisset offensus de dita opera, adhuc reconueniri non posset, per ea quæ dixi supra in tertia limita. Bene tamen ista limita. procedit inter laicos in illis casibus in quibus potest in criminalibus fieri reconuentio, vt sic in eis nō habeat prodesse sibi fraus, quæ nemini debet opitulari. * vt supra dictum fuit, & probat tex. in c. ad nostram, de emprio. & vendit. Item limita alijs decem modis quos late ponit Soci. in suis fallen. in Regu. 332. ad quem te remitto. Salerni die 22. Iunij 1559. Prosper Carauita.

ADDITIONES.

- a Arbitro. vide Marianum Socin. in repet. dic. c. ex literis, num. 26. C. P.
- b Clericum. Vide Marian. Socin. in repet. d. ca. ex literis, num. 27. & 28. C. P.

RITVS LXVIII.

Item seruat ipsa Curia non procedere ad denunciationem, nec ex mero officio, de percussione illata cū aliquo instrumento nociuo, sicut esset planella pedis a corrigia a luta, & similia: secus si cum bastone, vel simili, quia tunc proceditur iuxta capitulum Regni, sed fuit quæsitum tēpore meo, de quodam fatuo iudice, qui percussit quendam cum libro tabulato, quem honoris causa, non nomino. Sed tunc fuit dictum, quod superfederetur, & quod dictum est de percussione supra, idem intelligas de insultu, secus est in Curia magistri iustitiarum in qua proceditur per eum in omni crimine.

ADDITIONO.

- a Planella pedis. Adde, quod accidit semel in insula ac ciuitate Liparæ quædam mulier sicula à Pactis cum eius vir fuisset de mandato cuiusdam à quodam mancipio malè cum baculo verberatus, nec lè vir vindicare auderet, ipsa vxor virago, contra mandatorem, se vindicare voluit, & mane quodam tempore quadagesimè, intus cathedralem veleriam in medio cōcionis, existente ibi maxima virorum ac mulierum frequentia accessit ad dictum mandatorem sedentem ac concionem audientem, ipsumque cum planella pedis multis ictibus percussit ob quod facinus fuit condemnata in carcerem in eius domo per menses sex. C. P.

SVMMA RIVM.

- 1 Percussione facta cum instrumento ferreo, locum habet manus abscisso.
- 2 Percussione facta cum baculo, vel simili, quando procedatur ex officio, vel ad denunciam.
- 3 Pœna legis Iulie quando locum habet. Et qua sit, num. sequen.
- 4 Armorum appellatione, quæ contineantur.
- 5 Vis publica etiam per vnum hominem armatum committitur, & in num. 12.

F 3 Pœna

Domini Prosperi Carauita Ebolitani.

- 6 *Pœna iudicis arbitrio imponitur loco deportationis.*
- 7 *Officialis, si officio durante, deliquit, an conueniri possit.*
- 8 *Potestas procedendi ex officio, à pœna impositione regulatur.*
- 9 *Denunciatio est quadruplex. Et quid est ibidem.*
- 10 *Antiquitus certi officiales deputabantur ad delicta commissa intelligendum, iudicique denunciandum. Quos officiales quilibet magistratus meriti habens imperium deputabat, ibidem.*
- 11 *Omnes qui expresse non repelluntur, ad denunciandum admittuntur.*
- 12 *Insultus cum armis si contra aliquem factus fuerit: vulneraque non sequuta, an ex officio sit procedendum.*
- 13 *Faciens insultum cum armis, & vulnerans, vel non vulnerans, qua pœna puniendus.*
- 14 *Pœna extractionis armorum est duplicata a pœna deportationis armorum.*
- 15 *Insultus cum armis factus est vis publica.*
- 16 *Plura delicta in unum concurrentia impunitatem, an perdant.*
- 17 *Insultus cum armis factus, eisque non extractis, punitur ac si extracta fuissent.*

Nota ex hoc Rit. quod Curia Vicariæ non procedit ex mero officio, vel ad denunciationem vbiunque fieret aliqua percussio cum aliquo instrumento nociuo, intellige non ferreo, † quoniam quando cum instrumento ferreo, posset aliquando habere locum pœna manus: & sic abscissionis membri: vt dicit cap. Regn. qui cum rocha quo casu posset ex officio procedi per aliud, c. quod incip. vt delatas, ideo Rit. iste exemplificat in percussione facta cum planella pedis.

¶ Secundo Not. ibi fecus si cum bastone, vel simili, q̄ in percussione facta cum baculo, vel simili, vt puta, cum lapide qui est similis per l. armorum, ff. de verb. signifi. & l. 3. S. armis deiectum, ff. de vi arma. proceditur ex officio, vel ad denunciationem, iuxta formam, c. Regn. sed quia non adest aliquod cap. quod de percussione cum baculo faciat mentionem, voluit dicere iste Rit. quod cum ex cap. Regn. si temporum alternata conditio, nec non ex alio præallega. c. vt delatas, tunc demum proceditur ex officio, cum delictum committitur in personas ecclesiasticas, pupillos, aut viduas, vel cum venit imponenda pœna mortis naturalis, civilis, vel abscissionis membri in percussione facta cum baculo, aut lapide, attenta forma dictorum cap. tunc proceditur ex officio, vel ad denunciam, cum esset facta in aliqua ex personis enumeratis, vel cum in ea veniret imponenda pœna ultra relegationem, vt puta, quando esset facta hominibus coadunatis, quoniam tunc pœna. l. Iul. de vi publica locum haberet, vt scribit Bart. in l. si criminis. C. ad l. Iul. de vi publi. Bonifa. post Ang. de malef. in titu. ad l. Iuliam, de vi publi. versic. & prædicta videantur. num. 3. Corn. consil. 175. licet colum. 3. vol. 3. Gram. vot. 15. nu. 10. & decif. 17. num. 3. etiam si vnus homo fuisset coadunatus secundum Bart. in d. l. si criminis, & Salyce. ibid. dummodo homines coadunati fuerint cum armis, vt dicit Bonifa. in d. loco. & Cauens hic per text. cum Glof. in l. qui dolo, S. hac lege. ff. ad l. Iul. de vi publi. alias esset vis priuata per l. 2. ff. ad l. Iul. de vi priua. & dicitur interuenisse arma, vt dicit Bonifa. ibid. tunc, cum homines habuerint tela, item omne aliud quod huiusmodi nocere pot. l. 3. l. armatos, & l. pen. ff. ad leg. Iul. de vi publi.

† quia armorum appellatione, etiam fustes, & lapides veniunt d. l. armorum, & d. l. 3. S. armis. cuius quidem legis Iul. pœna est deportatio, vt dicit tex. in S. item lex Iulia, de vi. institut. de publi. iudic. & Gloss. in d. l. qui dolo, in fine. item bonorum omnium publicatio, vt dicit glo. in l. 2. C. ad l. Iul. de vi publi. Idem esset, si talis percussio cum baculo esset facta excogitato insultu per vnum hominem, alijs non coadunatis, quoniam vt dicam latius infra in 2. q. † vis publica etiam per vnum hominem armatum committi potest, & pœna illius legis puniri. ¶ Et si dicatur quod in percussione cum baculo non potest dari pœna ultra relegationem, & ex consequenti nec ex officio procedi, eo quia pœna. d. l. Iul. est correctæ, vt dicit Guid. Pap. decif. 422. & sequen. & decifio. 437. & Aymo. consil. 18. nume. 17. & latius consil. 224. colum. 1. vol. 2. cum sublata sit, vt ipsi dicunt pœna publicationis bonorum per auth. bona damnatorum, C. de bon. damna. † & loco deportationis imponatur pœna iudicis arbitrio, vt etiam dicit Alexand. consil. 55. volum. 7. & Corn. in præallega. consil. quod etiam sentit Afflict. in constit. si quis aliquem. versic. sed iuxta hanc. nume. 19. & Gramma. d. vot. 15. num. 10. & decifio. 17. vbi, quod in percussione cum baculo, siue ab vno solo excogitato tamen insultu, siue hominibus coadunatis, non potest dari certa pœna, sed secundum qualitatem personarum, locorum, temporum, & causæ. Respondeo cum Anchar. consil. 272. plene, & subtiliter, & Aymo. d. consil. 224. num. 3. vbi quod quotiescunque sumus in delicto cuius pœna est arbitraria, antequam sit declarata, iudicatur, vt delictum in quo venit imponenda pœna corporalis, vt etiam dico infra in Ritu. 269. 2. not. amplia. 2. & propterea in dicta percussione tanquam in vi publica procedi potest ex officio, quod nota.

¶ Tertio Not. ibi, sed tunc fuit dictum, quod officialis officio durante, delinquens conueniri, & molestari non debet. l. pars litterarum, ff. de iud. l. 2. ff. de in ius voca. l. si reus ff. iudi. sol. & l. si adulterium, S. fina. ff. de adulte. limita tamen, vt per glof. in d. l. pars litterarum. Afflict. in constit. statumimus, vt Magne. 14. nota. Roma. consil. 415. quo ad primum. num. 4. & Par. in synodi. S. officialis durante, fol. 120. Et not. a contrario sensu verborum istius Rit. quod si percussio cum libro tabulato non esset facta ab officiali posset ex officio procedi. Credo tamen esse etiam intelligendum cum grano salis, & pro vt in percussione cum baculo, dictum fuit. hoc est cum facta fuerit in personas miserabiles, vel in alias, cum hominibus coadunatis, aut sine, excogitato tamen insultu.

¶ Quarto nota ibi & quod dictum est, quod insultu facto cum instrumento nociuo, non ferreo, vt dixi in primo nota. non potest ex officio procedi: quemadmodum nec etiam in percussione procedi non potest, vt ibi diximus. In insultu vero facto cum baculo proceditur ex officio eodem modo, quo dictum fuit posse procedi in p̄sa percussione, & ita dicit iste Rit. in his verbis, & quod dictum est de percussione supra, vt sic intelligatur referre se, tam ad percussione factam, cum instrumento nociuo, non ferreo, quam ad percussione cum baculo; vt idem iuris sit in insultu, quod in percussione.

¶ Quinto Not. ibi secusest, quod in Magna Curia magistris

A D D I T I O.

2 Puniri. Adde ad hoc text. optimum in l. & cum ff. ad leg. Iul. de vi publi. de iuvene ingenuo rapto atque concluso, mox verberibus ac tormentis vsque ad summum periculum adflicto, quod quidem admissum se uerè exequendum esse diuus Pius rescripsit, ubi Vlpianus testatur. C. P.

gisti iustitiarum proceditur ex officio in omni crimine per hunc Rit. Hodie ista duo tribunalia, videlicet Curia Vicaria, & magistri iustitiarum, sunt in vnum collecta, vt dixi latius supra Rit. i. in fi. & Ritus iste non seruat, vt in Magna Curia, procedatur ex officio in omni crimine, sed bene seruat ea. Regn. pralleg. licet multoties procedant ibi in aliquibus causis, in quibus tribunalia inferiora non procederent, sed non est sine causa; quia attenda facti qualitate, & personarum, vel loci id faciunt & vbiunque poena est arbitraria, quia non est certum, quæ poena veniat imponenda non solum p Magnâ Curiam, sed etiam per Audientias Regias, & alias Curias proceditur ex officio in omnibus delictis, ¶ nam cum potestas procedendi ex officio, regulanda sit à poenæ impositione per dicta capitula: & poena non sit certa: re sic dubia existente, procedi potest in causa ex officio per ea, quæ supra diximus in fin. 2. nota. Et si dicatur quod poterit esse poena certa, ratione consuetudinis curiarum per gloss. l. hodie. ff. de pen. vbi etiam not. Barto. & idem Barto. in l. fina. ff. de priua. delict. per l. quid ergo. S. poena grauior. ff. de his qui not. infra. Aymo. consil. 224. num. 2. vo. Jum. 2. & Io. de Amic. consil. 143. num. 2. responderetur, quod cum ex ratione hominum insultantium, & insultatorum, nec non ratione loci, & temporis possint diuersa facta contingere, nunquam poterit dici poena certa, quia non semper concurrunt eadem in vno facto, quæ fuerunt in altero, vt etiam dixi tibi latius supra in Ritu 41. in fi. 2. nota.

¶ Quarto primo in hoc Ritu, quid est denunciatio. ¶ Dicat quod denunciatio est quadruplex euangelica, canonica, regularis, & iudicialia, vt late euangelicando tradit Salyc. in l. ea quidem, versic. ad secundum, nu. 2. C. de accusa & Abb. in cap. nouit. col. fina. de iudi. & denunciatio iudicialia diuiditur etiam in priuatam, & publicam, secundum eundem Saly. ibi col. 2. num. 8. Nunc ergo, quia iste Rit. loquitur de denunciatione iudicialia publica, respondedo ad q. dicas secundum Saly. in d. l. ea quidem, num. 1. Præpo. in cap. de accusatione, 2. q. 8. col. 56. & Bernard. diaz. in practi. cano. capit. 6. quod est criminis alicuius apud competentem iudicem per officialem ad hoc deputatum facta delatio ad poenam eidem inferendam. ¶ Antiquitus enim deputati erant certi officiales qui delicta commissæ intelligebant, & postmodum iudici denuntiabant, vt dixit text. in l. 2. S. quies. ff. de officio præfect. vrb. in l. diuus. ff. de culto. reo. & in d. l. ea quidem vbi glo. hoc notat. de quorum officialium denuntia, iudex postea procedebat ad informationem, prout video seruari in aliquibus curijs: præsertim in terra Sancti Seuerini, vbi iuratus curia facit denuntiam, quam actuarius scribit, & postea iudex procedit. Et dictos officiales potest deputare quilibet officialis habens merum, & mixtum imperium, vt scribit Salyc. in ead. l. ea quidem, colum. 3. versic. 1. igitur, num. 10. & isti tales deputati non tenentur se inscribere ad poenam talionis, vt dicit text. d. l. ea quidem iuncta gloss. in ver. citra. Saly. ibi in diffinitione, num. 1. colum. 4. versic. octauo quæro. num. 17. Bart. in l. diuus. ff. de culto. reo. & Angel. in Auth. quomodo oportet. episc. §. 1. col. 1. ad idem text. in c. super his, de accusa. & in c. licet Hel. de simon. licet regulariter in accusatione requiratur pertex. in l. fin. C. de accusa. ¶ sed quia ad denuntiandum admittuntur omnes, qui non repelluntur expresse, vt dicit Luc. de pen. in rubr. C. de delato. col. 2. lib. 10. per l. nec non. §. quod eis. ff. ex quibus caus. maio. l. 1. ff. de testi. & l. qsi sum, ff. de proba. licet i Regno aliter seruetur per Rit. infra. 192. sunt qui dicunt quod denuntians debet se inscribere ad poenam talionis sicut accusator, quod Luc. de pen. ibi sequitur per tex. in auth. de exhiben. reis. S. 1. dicens, ita consuetudine approbati, & idem Bernard. diaz. in d. practi. c. 6. de cuius dicti veritate quo ad practi.

¶ huius Regn. dicam infra. in Ritu. 199. ¶ Secundo quæ-

ro in hoc Rit. iuxta ea, quæ diximus in 4. nota. de insultu. quid si contra aliquem fiat insultus cum armis: poterit ne ex officio procedi, licet vulnera non sequantur; Andr. de Iser. in const. Regn. intentionis, videtur dicere, quod faciens insultum cum armis, & si solus fuerit; & offensionem non faciat: quia arma in publico habuit ad alium offendendum: tenetur, l. Iulia, de vi publica. per tex. in l. 3. S. eadem. ff. eo. titu. & idem in constituto si quis aliquem. vbi et firmat Afflic. in Glo. fina. nu. 20. in fi. ver. Io. Andr. in additio. Spec. tit. de homicid. in rubr. circa med. ibi varietas. & Gram. consil. 43. nu. 6. in tantum, quod non habetur consideratio, quod vnus solus fecerit insultum sine hominum coadunatione, quia vnus solus cum armis potest vim publicam committere vt patet expresse in d. S. eadem. & Iser. in d. constituto. intentionis, & requisito de hominibus coadunatis requiritur secundum Gram. d. consil. num. 5. ad finem præsumendi violentiam, vbi non constat de ea, sed vbi ex facto vnus armatus violentia apparet: non est dubium, quod competit poena. l. Iulia, de vi publi. & idem Gramma. vot. 15. numero 10. & decis. 17. nu. 3. dum tamen insultus fuerit excogitatus, vt ipse dicit. ex quibus videtur concludendum posse ex officio procedi in insultu facto cum armis, etiam ab vno; quia per illum dicitur commissa vis publica. Cuius Poena cum sit deportationis, vt supra diximus. in 2. not. locum habent capit. Regn. si temporum alternata conditio, & capit. vt delatas. quæ ibi citauimus. Et si dicatur quod ex ista conclusione sequitur maximum absurdum ¶ eo, quia faciens insultum cum armis, si vulnerat; tenetur poena manus, vt dicit tex. d. constit. si quis aliquem, & non vulnerans, tenetur poena deportationis. ex l. Iulia, de vi publica, & sic maiori poena qui non vulnerat, quam qui vulnerat; quod quidem magnum esset inconueniens, vt dicebat quidam Doctor quem incerto nomine allegat Gram. in d. gl. in fine. versic. licet non determinet. respondetur, quod istud absurdum non potest hodie procedere. quoniam poena. d. l. Iulia, de vi publica est correctæ. vt supra diximus. in 2. nota. & arbitrio iudicis imponitur, & cum non sit certum, quæ poena veniet per iudicem imponenda in insultu facto cum armis; regulariter proceditur per iudices ex officio. vt etiam diximus supra 3. nota. in insultu cum bastono, & in 5. not. & si pro eo citatur aliquis ad informandum si non comparet, efficitur contumax, quia non potest per procuratorem comparere sub pretextu, quod poena sit pecuniaria. videlicet extractionis. vt dicit dicta constit. ¶ si quis aliquem. ratio est, quia licet pro extractione puniatur quis poena pecuniaria, quæ est poena duplicata portationis armorum, vt dicit d. consti. tamè quia ultra simplicem extractionem, adest etiam insultus factus homini: ille insultus cum armis reputatur vis publica. vt diximus supra in 2. q. post Andr. de Iser. in d. constituto. intentionis, & Afflic. in d. constit. si quis aliquem in gl. fi. numero 20.

¶ quia nunquam plura delicta in eundem concurrentia faciunt, vt illi impunitas detur, l. nunquam plura, ff. de priuat. delict. & ita dicit fuisse decisum in consil. Gram. d. consil. 43. vbi in proprijs terminis loquitur, & quamuis poena. d. l. Iulia, sit correctæ, & ideo arbitraria vt supra dictum fuit in fin. 2. nota. interim procurator non admittitur, vt tradit pulchre, & nota. Anchar. consil. 272. plene, & subtiliter. & Aymo consil. 224. num. 3. volum. 2. quod nota. vt scias rationes practicæ omnium curiarum, quæ in insultu cum armis procedunt indistincte ex officio, & citatum non admittunt per procuratorem ¶ pro quofacit, quia insultus factus cum armis etiam non extractis, puniatur ac si extracta fuissent. vt dicit tex. nota. in l. 3. S. armis deiectum. ibi Barto. ad multa infert, ff. de vi & vi arma. Roma. singu. 568 insultus. Gram. d. consil. num. 3. Socyn. in capit. qualiter & quando. el. 2. arti. 9. de accusa. vbi dicit obtinuisse. Aretin. in situ. de actio. S. ex maleficijs. col. 5.

F 4 versic.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani.

versum item dixi in libello. & Iaso, ibid. num. 79. Deci. & Cagno, in l. quo tutela. §. vi factum. ff. de regu. iur. & etiam si arma fuerint deposita. per Glof. in d. §. armis. in versu. si deiecerint, quam valde commendat Angel. ibi, & Alex. consil. 98. quoniam, numero 3. & Deci. & Cagn. in dicto §. vi factum. Salerni die 26. Iunii. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXIX.

Vt dilationum materia præcidatur, & in quantum possit tollantur quedam aliæ ordinationes de no no factæ olim anno Domini. 1385. Die 6. mensis Octobris octauæ indictionis.

N primis detur terminus ad ponendum, & probandum in qualibet causa, tam ciuili quam criminali competens iuxta materiã causæ, & locorum distantiam: & quod in dicto termino ad probandum, duo testes producti iurati examinari debeant infra ipsum terminum; aliàs de cetero non audiantur, nisi iusta, & rationabilis causa mouerit Iudices ad concedendum, vt testes iurati examinentur vltra dictum terminum: & cum datur terminus ad probandum, fiat commissio examinationis testiu. Et idem Ritus seruetur in causis commissis, & de cetero committendis.

S U M M A R I V M.

- 1 Dilationum materia tolli debet. & nu. 3.
- 2 Actus faciendus cadens in diem feriatam, quod fiat sequenti die: intellige in citationibus, non in dilationibus.
- 3 Terminus ad ponendum, & probandum in omni causa dabitur considerata causæ, & locorum distantie qualitate.
- 4 Terminus ipso iure nunquam etiam parte instante, datus intelligitur: nisi à iudice concedatur.
- 5 Terminus vnus an duo ad ponendum, & articulandum sint dandi?
- 6 Testes producti, & iurati nunquid intra, vel extra terminum, sint examinandi? Et practica super hoc.
- 7 Terminò publicationis elapso, testes citati, & iurati an recipiantur.
- 8 Officialis quando dicatur vel non dicatur constitui in mora à parte circa examinationem testiu.
- 9 Depositio testis non trahitur retro ad tempus iuramenti mutata eius conditione.
- 10 Testes iurati infra terminum quando post terminum possint vel non possint examinari.
- 11 Practica super testium audientia committenda.
- 12 Si vnicus datus fuerit terminus ad ponendum, & probandum in causa: infra eum testes non examinati, nec citati, iuratiue fuerint: qualiter examinare volenti subuenietur?

- 13 Mulieribus, ac minoribus iuris beneficium semper concedendum.
- 14 Practica super termino dilationum.
- 15 Iudex reorum defensiones perquirere & recipere debet ad sententiam vsque, super antiquis, & nouis articulis.
- 16 Iudex in quacunq; parte iudicij quando testes recipere potest ex officio.

Nota. † primo ex rubr. ibi vt dilationum materia, quod dilationum materiz debent tolli quantum potest: pro quo habes tex. in l. 2. in princ. C. de tempo. & repara. appella. & Glof. in constitu. in pecuniarijs in ver. ex iuxta causa. Et ex hoc infert Bald. in pract. tit. de citatione. quæstio. 9. ver. secus autem, folio 13. † quod licet actus fiendus quãdo cadit in diem feriatum possit fieri die sequenti, vt late dicam infra Rit. 80. illud procedit solũ in citationibus secus in dilationibus, quæ prorogari non debent, vt hic, & in d. Rit. dicã, & Rit. 2. 19. † Secundo no. ex hoc Rit. quod in qualibet causa, tam ciuili, quam criminali debet dari terminus ad ponendum, & probandum, attendita qualitate causæ, & distantie locorum, ad idem tex. in l. qui bona. §. finali. cum l. sequen. & l. si finita. §. 3. ff. de dam. infec. l. nonnunquã, ff. de iud. l. 2. ff. de re iud. 63. dist. c. cum longe. 13. quæst. 2. cap. vbiunque, & cap. cum sit Romana, de appellat. & late Spec. de cita. §. nunc, num. 4. in fi. Et sic licet dilationum materia sit tollenda, tamen iudex non propterea debet adeo angustare, q; non possint partes eorum iura proponere, & demonstrare, sed consideratio haberi quod possint ire, & reuerti, vt dicitur in c. fi. extra de dolo & contuma. in constitu. Regni lite legitime contestata, in versu. terminum autem, vbi Glof. & Afflic post eam dicit, quod iudices inconsiderati, volentes abbreviare lites, aliquando dant terminum adeo breuem, quod impossibile est infra illum fieri probationes, & idem Afflic. post Glof. in constit. si exceptio. in fi. num. 7. Dispositio istius Rit. repetitur, in hoc correctã per prag. post prædictas, sub tit. de ordi. iud. vbi disponitur quod factis responsionibus, & finitis exceptionibus impediens litis ingressum, datoque iuramento de calumnia, terminus quindecim dierum ipso iure intelligitur datus. † Verum practica hodierna omnium curiarum aliter obseruat, & terminus nunquam intelligitur datus ipso iure, nisi concedatur per iudicem, vt iste Rit. dicit, parte etiam petente, & instante iuxta formam constit. Regn. causas alias, vbi etiam Afflic. not. in 5. not. nu. 6. & etiam iuris est, vt patet ex lege prima, vbi Bald. not. C. de dilatio. qui terminus regulariter in causis omnibus ordinarijs est dierum 20. & appellatur terminus iuris: & per iudicem quando datur terminus: dicitur, fuit datus in præfenti causa terminus iuris. Aliquando tamen datur terminus quindecim dierum, & aliquando decem vel octo, prout iudici visum fuerit, attendita causa, & loci distantia. Aduerte tamen, quia licet iste Rit. dicat in primis detur terminus: tamen non propterea debes intelligere, quod in causa id quod primo agitur: est datio termini, quia falsum esset, ex quo in primis debet dari talis qualis petitio, postea citari pars: & ea respondente, exceptiones aliquas audiri, ac dari iuramentum de calumnia, & alia nonnulla fieri quæ nullo modo omitti possent de iure, vt cuique satis clare notum est, & patet ex prag. dispendialitium, prag. quilibet agere volens, & prag. si reus vbi plenè tractati, de ordi. iud. sed istud quod hic dicit, in primis est proccemium, & principium istarum ordinationum, quæ factæ fuerunt hoc anno quod dicit rubr. istius Rit. quasi velit dicere, in primis fuit facta ordinatio quod terminus ad probandum detur, attendita locorum distantia. † Et not. verba. Rit. quia vnicum terminum dicit dandum tam ad ponendum,

ad idem, id est articulum, quam etiam ad probandum super eis, & ita seruat; quia in eodem termino sunt articuli, & recipiunt probationes; licet de iure dicant Doct. q̄ iudices debent prius dare terminum ad producendum articulos, ad finem videndi, an sint admittendi, & ut non deret dilatio longa; ubi non expedit, & demum alium terminum ad probandum, ut dicit Ant. de Butr. in cap. vltra terriam, de testi. Bart. in l. 1. num. 3. ibi, & per hoc ff. de ser. & firmat Alex. consil. 65. habita. volu. 1. & sentit expresse Ritus infra 81. sed seruat hoc in foro canonico, & ut video seruat in curia vicarij Salernitanæ Diocesis. In foro ciuili in hoc Regno seruat, ut dixi iuxta formam istius Rit. & ad vtrumque datur vnicus terminus. Bene tamen verum est, quod cum vnicus terminus detur ad vtrumque talis terminus non currit ad probandum: si pars instat, & videantur articuli si sunt impertinētes, ut dicit Bal. in l. quam diu. ff. de acquir. hared. & in l. 1. C. de iura. ca. hūm. Afflic. in constitu. iustitiarij per prouincias. 6. no. & in const. Regn. legitime contestata. 13. nota. num. 20. & nedum quando opponitur de impertinentia, verum etiam quando petitur, quod super eis deponat principalis alia exceptio allegatur; terminus non currit, nisi iudex interloquatur, quod currit a tali die in ter vt quotidie seruat in pract. ut patet ex Bal. in proxime citatis locis, & nota. pulchre Arer. in §. si minus. nu. 11. Instit. de actio. & Cur. in l. 2. col. 1. C. de iuram. calum. ¶ Tertio nota ibi, & quod in dicto termino, q̄ testes produci, & iurati infra terminum, debent etiam infra ipsum terminum examinari, & alias ipso elapso, non recipiuntur: nisi ex causa quæ iudicem moueat ad illud agendum: dispositio istius Rit. in hoc non seruat. sed ipsum ius commune, quo disponitur q̄ testes iurati infra terminum possunt examinari post terminum l. 1. in fi. ff. de bono. poss. ex testa. mili. & nor. l. ser. & post eum Afflic. in consti. pralle. lite. 13. nota. Bart. & omnes in l. damni. §. Sabini, ff. de dam. infect. Bar. & Bal. in l. si quando. C. de testi. & Fely. in c. licet caulam 13. col. limita. 16. de proba. Verum quia res ista posset tendere ad infinitum: & semper examinare testes iuratos, & citatos infra terminum, quia alia pars solet instare pro publicatione, & expeditione cause, iudex ad curandum ista, & dandum finem litibus, solet tacere publicationem cum termino tot dierum ad accipiendum copiam processus si voluerint, & infra eundem examinandi testes citatos, & iuratos infra terminum, ut dicit Afflic. in d. constit. lit. 13. not. nu. 20. in fi. & Capici. decis. 90. nu. 3. & ita seruat, & practicitur quotidie in omnibus curijs Regni, & ne dum pro testibus citatis, & iuratis sit reseruatio examinandi infra terminum publicationis, ut dixi (quod terminus publicationis est. 16. dierum per prag. 11. incip. cursu dilationū, de ordi. iudi. octo ad accipiendum copiam, & octo ad percipiendum, ut etiam Afflic. in d. 13. nota. nu. 20. in fi. dicit. licet hodie sit arbitrarius iudicibus) verum et protestibus citatis tantum, ut dicam infra Rit. 149. ¶ Quarto termino publicationis elapso, non aliter recipiuntur etiam citati, & iurati infra terminum, ut dicit Afflic. ibid. nu. 21. ver. & ideo, nisi iudicis infirmitas, aut aliud impedimentum superuenisset. Limita tamen q̄ dixi de examinandis testibus citatis, & iuratis, vel citatis, & tantum, infra terminum publicationis, nisi terminus datus fuisset ad probandum, & probatum habendum, seu ad examinari faciendum, ut dicam infra Rit. 149. in l. limita. & in Rit. 152. Secundo limita q̄ vbiunque producenti imputari potest, q̄ testes infra terminum examinare non fecerit, ratio est, quia pars producens testes infra terminum illosque iurare faciens tenetur etiam illos infra ipsum terminum examinari facere vel saltem instare iudici vt examinentur quia alias nō prælumitur stare per officialem, ita not. voluit Bart. in d. l. damni. §. Sabinus. nu. 8. ver. 3. Archi. in c. pia. nu. 8. in fi. ver. probauerit, & ibidem Io. Andr.

nu. 4. circa medium. de excep. in 6. Iacob. Butrig. in l. admonendi. ff. de iure iur. & Bal. in c. in causis. in fi. de testi. sed quicquid sit de iure communi pract. Regni huius seruat indistincte recipere testes post terminum si infra terminum iurauerunt de veritate dicenda. ¶ Tertio limita q̄ quotiescunque conditio testis periret mutata tempore depositionis & effecta inhabilis ad testificandum, ut dicit Bal. in l. si vero. §. quid ergo. in fi. ff. de milita. testa. ratio est secundum eum quia licet depositio testis trahatur retro ad tempus iuramenti p̄ not. in c. 1. de offi. deleg. in clem. tamen illud nō habet locum mutata qualitate personæ per illum tex. & si talis testis de facto reperiretur examinatus non valerit dictum suum, ut per Bal. ibid. ¶ Quarto limita q̄ in dilatione legali, ut dicit Bal. in c. i nomine domini. nu. 11. versi. sed nunquid, & in c. in causis. in fin. extra de testi. vt sic sit differentia, secundum eum inter dilationē datam a iudice, & datam a lege. Ego vero hanc Bal. limita. & differentiam non puto veram per eā quæ ipse met dicit, in d. c. in nomine domini. dum inquit, q̄ ad hoc vt satisfiat mandato legis debet quis summa opemini, vt omnia fiant infra terminum, ergo a contrario sensu vbiunque pars fecisset suam diligentiam cum iudice infra terminum pro examinandis testibus iuratis, non esset sibi imputandum, & propterea recipi deberent extra terminum etiam q̄ dilatio esset legalis, quod quidem magis clare voluit idem Bal. in eo. c. in causis, in tantum q̄ si ue simus in dilatione legali, siue in data a iudice testes iurati infra terminum possunt & debent examinari eo lapsa, si tamē per partem producentem non stetit, ut proxime dixi & supra in l. limita. Quarto not. ibi, & cum datur, q̄ dato termino in causis, expeditur commissio ad testes examinandū: ¶ Intellige officialibus locorum vbi degunt testes, & hoc in causis ciuilibus in quibus regulariter committitur audientia testium. l. iudices. C. de fide instru. & cōsti. Regn. in pecuniarijs, in causis vero criminalibus vbi regulariter non committitur audientia testium, ut patet in d. l. & constitu. & ex Rit. infra 157. vbi dico laus, expeditur commissio ad testes examinandum ali cui Doctori, vel literato quem curia ipsa elegit. Et q̄ iste Rit. dicit de expeditione commissionis, intelligitur parte aliqua petente, alias non fit aliqua commissio, sed testes recipiuntur in curia. Item intelligitur citata alia parte, ad dandum listam, seu notitiam locorum suspectorum, & ita seruat, & practicitur, & quando allegantur aliqua terra, vel ciuitates suspecte visoper iudicem. q̄ non fit animo calumniandi, committitur audientia testium officiali cuius loci, qui non sit de suspectis allegatis, & aliter commissiones non expediuntur: neque consignantur. quod not. in practi. ¶ Quarto primo dictum fuit supra quod vnicus terminus datur in causa ad ponendum, & probandum, pone q̄ infra illum non fuerunt testes examinati: sed nec etiam citati, & iurati poterit ne aliquo modo volenti examinare, subueniri? Breuiter facias duas regulas q̄ aut loquimur in ciuilibus, aut in criminalibus: circa primam regulam, concluditur de iure communi q̄ post primam dilationem, quæ cum qualibet leuica causa conceditur, non datur secunda dilatio. Ratio est, quia de iure communi omnis dilatio data ad probandum est peremptoria, etiam si non dicatur. l. 1. vbi Bart. C. de dilatio. & l. ff. de ser. vbi etiam l. af. col. 2. Fely. in c. licet causam col. 2. de proba. Capici. decis. 8. nu. 2. & decis. 90. nu. nisi ex iusta causa. l. oratione, & l. fin. vbi gloss. & Bart. in prin. ff. de ser. vbi examinat quæ leuica causa requiratur in concessione primæ dilationis, & quæ causæ cognitio in secunda. idque etiam cauetur

A D D I T I O.

2 Examinari, vide omnino Capicium decisione 81. 82. 83. & 90. C. P.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

cauetur per confitu. Regn. in pecuniariis ver. sane. vbi etiam gloss. no. in versu. ex iusta causa. dum tamen infra ipsum terminu protestatio fuerit facta de ipsa causa, cuius vigore petitur secunda dilatio, vt etiam Afflic. ibi dicit. in 7. nota. nu. 25. & in consti. Reg. lite. 13. not. 2. dubitatione. nu. 22. licet si protestatio fieri non potuisset, non noceret, vt glo. dicit. in d. const. in pecuniariis. Verum secundum eandem gl. ibid. si volens examinare testes, illos in promptu producit, petens illos recipi, licet secunda dilatio non possit concedi, quia causa non subest, tamen si post modicum tempus, elapso termino, offeruntur, recipi debent, vt late & satis pulchre disputando, concludit & confirmat infra Ritu. 149. vbi illud modicum tempus taxatur in tribus diebus. In multis tamen curiis huius Regni de stylo seruatur, qd secunda dilatio conceditur indistincte absq; causae cognitione, vel aliqua protestatione facta infra terminum (prout in ciuitate Salerni cum ibi essem iudex semper obseruau.) Eboli etiam seruatur, & vt au dio fere in omnibus curiis. Magna tamen curia Vicaria, & Regia audientia principatus citra non obseruat istam secundam dilationem sed iuris, & consti. Reg. dispositionem, circa quod vide Capi. decis. 81. nu. 8. vbi dicit, qd sacrum consilium non admittit novos articulos post terminum, nec novos testes, neque etiam concedit secundam dilationem: licet in Prouincia Calabria absque difficultate, & causae cognitione detur dilatio etiam ad probandum noua iura, & etiam facta publicatione in causa, vt ipse Capi. ibid. refert, & post modum mihi confirmauit Dom. Augustinus Carauita frater meus qui fuit in illa Prouincia iudex ciuitatis Tropeiae. † Exceptuantur tamen a praedictis minores, & mulieres quibus primum, & secundum beneficium conceditur, vt in const. Reg. obscuritatem, de quibus dicam infra Ritu. 70. & 71. & ponit Afflic. in constitu. Reg. lite. 9 no. num. 14. Circa secundam regulam. que est de causis criminalibus concluditur de iure, quod accusatori dantur duae dilationes, reo tres, ex causa tamen cognita vt dicit tex. in d. l. fin. ff. de fer. quia in causis istis non ita est curendum sicut in civilibus. l. 1. §. diuus Seuerus. ff. de quaestio. l. absentem. ff. de pen. & 14 l. 1. C. de require. reis. † In pract. tamen in hoc Regno quo ad reum, seruatur in magna curia, & in Regia audientia Principatus citra, & Basilicata: quod lapsa termino dato inquisito, expeditur citatio ad publicandum in causa, & si inquisitus nihil dicit, fit publicatio, si vero replicat, dicens habere testes, vel etiam facta publicatione, idem dicit, non datur aliqua dilatio, sed testes ipsi recipiuntur, vt dicit Capi. decis. 81. nu. 8. in fi. † eo quia reorum defensiones iuxta lex debet recipere, & perquirere, etiam ipsis non petentibus. l. vnus §. cogniturum. ff. de quaestio. & l. si non defendantur. ff. de pen. ne dum vsque ad sententiam, vt dicit Cepol. cons. crimina. 33. nu. 20. & Ange. in tracta. de malef. in versu. qui iudex statuit terminum, num. 25. verum etiam post sententiam. l. 1. in fin. ff. de quaestio. & firmat Barr. in d. l. fin. num. 11. ff. de fer. & idem Ange. de malef. in versu. comparuerunt, & totum negauerunt, nu. 19. verum in causa non supersederetur, quia dum testes examinantur, proceditur vltra, & fit publicatio ne sic rei (vt fieri assolet) sub clipeo examinandi, causam protelent, & vnum mensem ponant in examinando. Et praedicta intellige tam super nouis articulis, quam super antiquis, vt dicit Saly. in l. si. col. fi. C. de quaest. & Hipp. in l. j. §. si quis vltro. ff. de quaest. Quo vero ad accusato rem dicit Saly. ibid. qd publicatio, & conclusio prauidicant ei ad producendum novos testes, idem Are. in c. fraternitatis, de testi. & consi. 146. & Fely. in ca. cum clamor. col. 3. de testi. & licet Barr. in l. 2. §. si publico, versu. quarto vtrum, num. 12. ff. de adulter. & Angel. de malef. in versu. qui iudex dictum processum aliter videantur tenere, procedunt secundum Saly. ibidem, & Hipp. in l. j. §. si quis vltro, nu. 18. ff. de quaest. super no-

uis articulis, non autem super antiquis, vt sic differat a reo, qui super vtrisque potest. dicit tamen Afflic. in 16 constitu. terminum vitae, num. 44. † qd sicut pro inuenienda innocetia, ita etiam pro repertiendo maleficio, iudex potest in quacunque parte iudicij ex suo officio testes recipere per doctri. Bald. in auth. qui semel. colum. prima. versu. 2. fallit. C. de proba. & l. 2. col. 2. C. de eden. sed quamuis Bald. non videatur ita loqui vt ipse eum allegat, tamen ego video seruari, quod dicit Afflic. & vidi causas in limine expeditionis supersederi praetextu nouorum testium, quod not. in pract. licet Pet. Folle. in pract. crimi. 1. parte. 2. partis. in versu. publicatio. num. j. aliter teneat ex mente Saly. in d. l. §. Salerni die vlti. Iunij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXX.

Tem a quod infra ipsum terminum ad probandum datum fieri debeant responsiones, tam super articulis, quam super exceptionibus oblatis in causa principali, & in causa beneficiorum, in causis ipsis petitorum per principales, seu procuratores eorum habentes speciale mandatum ad praedicta, & responsiones ipsae assignatae in dicto tempore, scribantur in actis in fine vnus cuiusque articulorum, seu exceptionum per subactarios actorum, & si infra dictum terminum ad probandum datum non fierent dictae responsiones in articulis oblatis, per quem steterit dictarum partium principalium, incidat in poenam tarenorum. 15. dictae curiae applicandam. qua poena soluta, datur alius terminus ad dictas responsiones faciendas, iuxta prouisionem iudicum, in quo termino dando, si non fuerint factae dictae responsiones, & in actis dictae curiae assignatae, vt supra, habebuntur articuli ipsi, seu exceptiones pro confessatis, nisi de consensu partium, infra dictum terminum primum, vel secundum fuerit dictis responsionibus expresse renunciatum, curia ipsa pro tribunali sedente.

A D D I T I O.

2 Item qd infra. Adde ad materiam huius ritus, qd vbi examinandus erit aliquis vt principalis, & quia nobilis, debet accedere actuarius ad eius domum, hoc faciendum est expensis ipsius examinandi, vt per Cappell. Thol. decis. 100. & 273. & 161. per Aufred. in addit. Et si quis dicat, respondeo pro vt in instrumento desuper confecto, eius responsio valet, vt per Guid. papa. q. 334. & per Cappell. Thol. decis. 21. Quod non teneatur quis respondere positioni qui est excommunicatus, decis. 69. nec & cuiusque positioni crimino saq. decis. 371. C. P.

S V M M A R I V M.

1 Differentia, quae fit inter articulos, & exceptiones.

2 Arri-

- 2 *Articulus unde dicatur, & quot habeat significaciones.*
- 3 *Articuli in causis unde sumendi.*
- 4 *Responsiones super articulis fieri debent per verbum credit, vel non credit.*
- 5 *Responsio per verbum, credit, aduersarium ab onere probandi releuat.*
- 6 *Responsiones super articulis faciendæ non solum à principalibus, sed ab eorum procuratoribus speciale mandatum habentibus, fieri possunt.*
- 7 *Dulcius in fonte, quam in riuulo bibitur.*
- 8 *In causis criminalibus non fiunt positiones à parte parti.*

Not. primo ex hoc Rit. q̄ quando principales ligantes, vt est actor, & reus, habent respondere super articulis: tales responsiones fiendebent infra ipsum terminum datum ad probandum in causa, & debent fieri tam ab actore super exceptionibus presentatis à reo, quam ab ipso reo super articulis actoris, vt dicit iste Rit. † dum facit differentiam inter articulos, & exceptiones, & licet hoc non specificet, tñ hoc voluit dicere, dum dicit tã super articulis, quam super exceptionibus, sunt n articuli, quos actor pro se presentat, & exceptiones quas reus producit, vt pulchre dicit glos. in const. Regn. lite legitime contestata. in vlti. parte, vbi plus dicit, q̄ in multis partibus ita diuersimode nuncupantur articuli, & exceptiones, in aliquibus appellatur capitula per l. per hanc. C. de tempo. appella. & in aliis assertiones in iure per d. l. per hanc, & l. in offerendis, C. de appella. In hoc Regno appellantur articuli: item appellantur exceptiones, tam actoris, quam rei. vt ipsa met gl. dicit, & ita se habet hodie communis vsus loquendi, & quando presentantur articuli tam ab actore, quam a reo, in eorum Rubrica, dicitur infra scripta iura, exceptiones, defensiones, & articuli, offeruntur summarie probandi per talem in causa vertente, & c. † est autem articulus sigillata loquutio, vel distincta per membra oratio, sic dictus ab artu, id est membro, vt dicit Bald. Non possunt in i. repeti. in prin. ff. de legi. licet aliquando, secundum eum, articulus pro digito ponatur, aliquando pro dictione relatiua, l. hoc articulo, ff. de her. insti. & aliquando, pro ratione pertinet ad questionem principalem, vt in d. l. non possunt capit. † Et isti articuli sumi debent per aduocatos à prima petitione, seu libello, quem offerunt in causa, & de quolibet membro libelli fieri debet vnus articulus, vt docet Bal. in l. vinum, col. 5. vers. nunc venio, ff. si cert. per. & Specu. in tit. de positio. S. 5. vers. & no. nu. 11. quod debet mentineri, quia tota vis causæ in prima petitione consistit, & hodie iudicio meo, parum aduertitur: ratio est: quia per capit. detestantes prouisum est quod ex articulis, & probationibus sententia proferatur, vt patet ex Rit. infra 288. † Et adde (licet hic non dicatur) quod tales responsiones quæ fiunt à partibus super articulis debent fieri per verbum credit, vel non credit; non autem tenentur precise fateri, vel negare, vt dicit Reg. prag. Quinta die sub ritu. de ordin. iud. & not. Bal. in lege secunda. S. quod obseruari, versic. nunc venio, nume 11. C. de iuram. calum. non q̄ aliud sit credere, & aliud esse, † sed quia ista responsio per verbum, credit, releuat aduersarium ab onere probandi, vt d. prag. dicit & Bald. loc. præallega. eo quia, qui credit quod alia pandicit in articulo, dicitur credere nullam probationem fieri debere super eo; & propterea litigare non potest in eo, non quod sit proprie confessio, sed solum releuatio ab onere probandi secundum Bal. † Secundo not. ibi, & in causa quod principales litigantes debent respondere infra terminum articulis per

ambas partes presentatis, ne dum illis qui presentantur in primo termino, verum etiam si fuerint concessa beneficia: vt est, quando minor, vel mulier litigant, vt infra sequen. Ritu dicam: & si infra terminum concessum, in primo, vel in secundo beneficio presentantur articuli: debet etiam eis infra terminum beneficij responderi, sicut in articulis in primo termino presentatis responderi debet.

¶ Tertio not. ibi per principales, seu procuratores, quod responsiones, quæ fiunt à partibus super articulis, possunt fieri non solum per principales, verum et per procuratores eorum, dum tamen habeant ad illud speciale mandatum, vt dicit iste Ritu. & ita seruetur, verum si pars instat pro depositione ipsius principalis, tanquam legalioris, & melius scientis veritatem, vt dicitur infra in Ritu 79. non admittitur procurator: sed principalis tenetur respondere, vt pulchre dicit Specu. de positio. S. 6. num. 18. quem vide omnino: ratio est, quia melius est habere vocem domini, quam ministrorum, † & dulcius ac copiosius bibitur in fonte b quam in Riuius. cap. ieiunium, 76 dist. not. Bal. in c. quia propter, de elect. & Boer. in tracta. de auctho. mag. consi. 2. parte. addit. 1. num. 56. ver. nam dulcius. & ita practicitur quotidie. Et hæc vera sunt: intelligendo huc Rit. quod illa verba per principales, vel procuratores referantur ad verbum responsiones, intelligendo tamen, & referendo ad illa verba in causis ipsis petitorum notabile prædictum non colligitur ex hoc Ritu, sed aliud, videlicet quod beneficia restitutionis in integrum, quæ per minores & mulieres petuntur ad pinguius probandum, per ipsos principales peti debent vel per procuratores habentes in illud speciale mandatum, quia alias generale non sufficeret, vt probat tex. in l. illud. S. si talis, ff. de mino. & in c. coram, de restit. in integr. & constitu. Regn. beneficium, vbi Afflic. etiam id not. in 2. nora. & ista est melior, & verior intelligentia, quam nota. Limita tamen istud non. duobus modis, primo quando beneficium petetur ad instantiam fisci: quoniam tunc regius procurator fiscalis potest illud petere, licet speciale mandatum non habeat. vt dicitur consti. præallega. Secundo limita non procedere, quando peteretur in aliquo articulo causæ incidenti non in principali causa, vt dicit Alexan. in l. cum procurator, in princ. ff. de ope. no. nunc. & Afflic. in d. consti. beneficium. 2. no. num. 2.

¶ Quarto not. ibi & responsiones, quod responsiones fiendæ per partes super articulis, debent per subactarium scribi in fine vniuscuiusque articulorum, istud aliter seruetur in causis ciuilibus, quia in eis non scribitur responsio in calce vniuscuiusque articulorum: sed in vno folio separato. In causis tamen criminalibus non vidi aliquo modo seruari, quod inquisitus respondeat

A D D I T I O N E S.

- a Tam actoris, Adde quod hoc non est bene dictum, q̄ articuli. f actoris dicantur exceptiones, cum id nõ possit dici salua ratione recti sermonis arg. l. plautius, ff. de auro & argen. lega. & l. in ambigua, ff. de legibus, & quando actor in rubrica dicit articuli & exceptiones est ex eo, quia in articulo vult etiam replicare aduersus ea quæ reus excipiendo ponere vellet hac forma. Item quatenus forte ex aduerso diceretur, ac poneretur & c. tunc excipiendo, & nihil de intentione partis confitendo, ponit & c. C. P.
- b In fonte iuxta illud Lucretij lib. 1. propè finem, & lib. 4. in prin. De rerum natura.
Auia Pieridum peragro loca nullius ante
Trita solo: iuuat integros accedere fontes,
Arque haurire, iuuatq; nouos decerpere flores.
Insignemq; meo capiti petere inde coronam
Vnde prius nulli velarint tempora musæ. C. P.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

8 de articulis accusatoris, & ecōtra: ratio est, quia t̄ in eis non fiunt positiones à parte parti, vt dixit Bald. in l. nullus, circa fi. C. de exhiben. re. allegat Innocen. in cap. dudum, de electio. licet possit iudex quando vult inquisitum interrogare, & examinare: bene tamen seruat, quod quando inquisitus respōdet capitulis que sibi dantur per curiam quando habet defēnsiones & litem contestatur, ipsius responsio annotatur manu propria iudicis in fine vnus cuiusque capituli, & debet respondere de veritate, nō de credulitate per verbum, credit, vt dicit Barto. in l. inter omnes. S. recte, in fi. ff. de furtis, licet in multis & fere in omnibus curiis præterquam in Regia audientia principatus citra faciant scribere per actuarios, & scribas dictas responsiones, sed est male factum: Et magna curia seruat vt dixi quodd iudex sua manu scribit.

¶ Quinto & vltimo no. ex hoc Ritu, & ibi, & si infra dictum terminum ad probandum datum, practicam seruandam, quādo principales habent respondere super articulis infra terminum, & illud non faciunt, nā illa pars per quam stetit respondere ante lapsum termini, tenetur pœna tarenorum quindecim ipsi curiæ applicanda, qua pœna soluta, iudex dabit alium terminum ad sui libitum, infra quem partes habeant respondere, & si etiam infra ipsum non responderint, articulis super quibus erat respondendum, habebuntur pro confessatis, supple, vel negatis (prout recusanti deterius erit) nisi infra ipsum terminum de consensu partium, curia pro tribunali sedente fuerit renunciatum. Sed hodie pœna in hoc Rit. statuta & tota ista pract. non seruatur, quia per alium Rit. infra 120. alia practica est inducta, q̄ in viridi est obseruantia, ideo, quando partes non respondent, vel recusant respondere: vide illum Rit. & ibi latius dico, & teneas semper menti, q̄ interim terminus non dicitur currere, vt dixi tibi supra in præcedenti Rit. 2. nota. in fi. Salerni die 2. Julij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXXI.

Item quodd in causis in quibus petuntur beneficia restitutionis in integrum, & peti possunt, detur terminus in primo beneficio petito, & concesso ad probandum

2 mediætas, videlicet termini dati a beneficio: & quod testes iurati examinentur infra terminum datum, tam super primo, quam super secundo beneficio, ita quod de cetero non audiantur.

A D D I T I O.

2 Termini dati. Adde q̄ hic Ritus (vt ex eius lectura apparet) est mutilus, addendaq; sunt hæc verba, in causa principali, & in secundo beneficio mediætas termini dati in primo. C. P.

S V M M A R I V M.

- 1 In vna causa si petantur plura beneficia: istud plurale ad duo tantum beneficia verificabitur.
- 2 Beneficia in causis quibus personis statim conceduntur, & quare.
- 3 Beneficia quatuor in vna causa concedi possunt.

4 Casus in quibus beneficia ad probandum, vel pinguius probandum non tenentur. Et in numero. 5. 6. 7.

5 Repulsa odiosa dicitur. Et in odiosis propterea non danda.

6 Causa introducta, beneficia an competant.

7 Minor maiori succedens, iure suo non vititur.

8 Terminus in primo beneficio concedendus, arbitratitur secundum loci distantiam. Et quare.

NOta. i. ex hoc Ritu. ibi beneficia. dum in plurali numero loquitur, t̄ quod in vna, & eadem causa plura beneficia peti possunt, & verū est; tamen istud plurale non verificatur, nisi in duobus beneficiis, & sic in primo & secundo beneficio, vt late firmat Iser. in constit. Reg. obscuritatem colum. 4. vers. sed quoties, & Afflic. post eum, ibi. q. 8. num. 12. in tantum quod secūm eos, in vna causa non nisi vna restitutio datur per l. j. C. si sæpius in iure restit. postu. l. licet si sine. S. restituitur. ff. de mino. & ita seruatur in Magna curia, & in omnibus curiis Regni. t̄ ista beneficia quæ in causis conceduntur, dantur minori, fisco, vel mulieri eo ipso q̄ petuntur, sine causa cognitione, secundum glo. in d. consti. in vers. in iudiciis, in fi. ver. quia læsio. apparet in proptu, pro quo l. minor. 25. annis filio. S. minoris. ff. de mino. & Afflic. in decisi. 114. in prin. & petuntur, vel ad finem dandi articulos in causa, cum adhuc nullos de dissent. animo examinandi super eis, vel ad finem examinandum tamē produxissent tantum, & nihil examinassent, aut cum produxissent, & examinassent. sed non plene, quo casu essent ad pinguius probandi, vt late dicit gl. ibid. in versic. in iudiciis, item competunt dicta beneficia alijs personis quas ponit Regia prax. cursu dilationum. in fi. sub titu. de ordine iudiciorum. Amplia hunc Rit. procedere ne dum quando ista personæ litigant principaliter à princ. verum etiam si ex post facto incidant vti authores laudati, vt per multa concludit Afflic. decisi. 15. & aliquid in præallegata. constit. 16. quæst. nume. 20. ¶ Secundo amplia etiam facta conclusione in causa, vt dicit Iser. in d. const. obscuritatem & Afflic. post eum. q. 9. num. 13. intelligenda vt in fin. dicam in 2. not. in 3. casu ¶ Tertio amplia etiam in maiore succedente minori, & in homine succedente mulori, lite pendente, secundum Barto. in l. interdum. ff. de mino. & Afflic. in d. constit. q. 12. num. 16. & decisi. 211. per rationem quam Afflic. ponit in d. decisi. ¶ Quarto amplia nedum ad instantiam actoris verum etiam rei, adeo q̄ si ad actoris instantiam concessum fuit primum & secundum beneficium: & infra illa altera pars probauit; potest etiam aliud primum, & secundum concedi ad instantiam rei per l. per edz. C. de tēpo. in integr. resti. in tantum quodd in vna causa possunt quatuor concedi beneficia, vt late ponit Afflic. in præallegata cōst. quæst. 10. num. 14. Quinto amplia ne dum super nouis articulis, sed etiam super eisdem & de directo contrariis, & licet obstat text. in c. fraternitatis. de rest. tamen vt dicit Afflic. in d. consti. q. 8. num. 12. per illam consti. & per aliam quæ incipit. Minorum iura. in Regno semper fuit interpretatū q̄ dicta beneficia ad pinguius probandum intelliguntur etiam de directo contraria, & ita seruatur. ¶ Sexto amplia etiam si causa illa dependeret ex criminali, cū tamen non ageretur ad vindictam, vt puta, si minor veller agere contra aliquem, qui patrem suum mortuum spoliavit, ad restitutionem bonorum per l. 3. ff. de sepul. viola vt firmat Afflic. in allega. constit. q. 3. num. 7. ¶ Septimo amplia procedere in causa principali & appellationis, dum modo non fuerint concessa semel in prima instantia, adeo, quod si fuit vnum tantum beneficium concessum in causa principali: pote-

secundum concedi in causa appellationis, per ea que ponit Afflic. decis. 35, & 114. semper habendo respectum quod in vna & eadem causa non dentur plura beneficia, quam duo, vt supra diximus. ¶ Secundo not. ibi & peti possunt a contrario sensu, ¶ quod sunt aliqui casus in quibus beneficia ad probandum, vel pinguius probandum peti non possunt. Primus casus est, quando sumus in causa criminali. vt dicit Iser. in d. const. in princ. ver. non loquitur, & Afflic. post eum q. 4. num. 8. per text. in l. auxilium. ff. de mino. qui licet loquatur in minore. tamen intelligendus est etiam in muliere & fisco, secundum eos. Secundus casus est, quando petentes beneficia, vellent repulsare testes maxime ob crimina, vel defectus, vt dicit Iser. ibi. & Afflic. q. 5. num. 9. per d. l. auxilium. vbi per Bald. Fely. in cap. fraternitatis. ver. fallit. 2. de testi. & Capici. decis. 63. numero. 4. ratio est secundum omnes ¶ quia repulsa dicitur odiosa, & in odiosis non datur restitutio d. l. auxilium & ibi Doct. omnes. Tertius casus, est quando facta esset conclusio in causa: & commissarius eius citasset ad dicendum & cepisset facere relationem de ea, tunc enim nõ esset licitum petere dicta beneficia: & hoc est quod quotidie dicitur: quod ¶ in introducta causa, non competunt beneficia. ita firmat Afflic. in d. const. q. 9. num. 13. licet si non esset causa introducta, secus esset non obstante conclusione, vt tenet Iser. in d. consti. Regn. obscuritatem. col. 5. & Affli. post eum & decis. 114. & licet Rit. magnæ curia infra 296. secus dicat, tamen nunquam fuit obseruatum, vt patet ex d. decis. & ibi dicã, nisi cum conclusione concurrat etiam quod fuerit introducta causa, vt dictum est. Quartus casus est, quando istæ personæ quæ possunt alias petere beneficium: peterent in aliqua causa in qua lire pendente, successerunt. cum tamen ille cui succedunt, erat maior. ratio est, ¶ quia minor cum maiori succedit, non vitur iure suo. vt dicit Bald. in l. cum filius. §. in hac. ff. de verbor. oblig. Bal. in authent. quas actiones. colum. 4. & 5. dum allegat. l. Emilius. ff. de minoribus, & Afflic. in consti. obscuritatem. q. 13. num. 17. ¶ Tertio not. ibi medietas, quod dilatio concedenda in secundo beneficio, debet esse medietas dilationis datæ in primo beneficio: idest in primo termino dato ad ipsam causam. Dispositio istius Rit. est correctæ per decis. sacri con. vt dicit Afflic. decis. 124. ¶ & ideo (vt ipse dicit) terminus concedendus in primo beneficio, debet arbitrari secundum locorum distantiam, & non (prout vulgariter dicitur) ¶ sit medietas primi termini, ratio est, quia talis medietas posset esse impossibilis ad faciendum defensionem, habito respectu ad loci distantiam, & sic per indirectum tolleretur concessio ipsius beneficij, per quam rationem ita firmat Inno. in c. coram, de restit. in integ. & Cardr. in olem. q. fina. eod. tit. ¶ Quarto not. ibi. & quæ testes iurati debet examinari infra terminum datum ¶ tam super primo, quam secundo beneficio, alias ipso elapso, non audiuntur. istud dictum non seruatur in pract. quia si infra terminum concessum iurauerunt, recipiuntur etiã post terminum, vt latius dixi supra in Rit. 69. no Salerni die 5. Iunij. 1559. Prosp. Carautã,

RITVS LXXII.

Tem quod elapso termino, tam in causa ciuili, quam in causa beneficiorum dato, in fra dies quatuor à die dicti elapsi termini, petatur per partes principales, seu pro-

curatores earum, publicatio in causa: ¶ & si infra dictum terminum non peteretur: ha-

beat ex tunc pro publicato in causa, & scribatur in actis publicatio, rãquam esset facta de consensu vtriusque partis: & facta publicatione, eodem die detur terminus ad recipiendum copiam processus dictæ causæ, iuxta prouisionem iudicum, & naturam ipsius causæ. Itaque elapso dicto termino ad recipiendam copiam dato, de cõetero non audiatur, nisi steterit per magistrum actorum, vel subactuarios Curia. quo casu teneatur magister actorum, seu ille qui fuerit negligens in dando dictam copiam ad pœnam tarenorum decem excomputandorum in gagiis eius, quod nota.

A D D I T I O.

2 In causa, De testium vero repetitione post publicationem in causa factam, & post didicita testificata vide Guidon. papa q. 72. & eundem consil. 116. Quis autem, si testes dicant aliter dictum & aliter scriptum & vtrum possint sua dicta corrigere vide Capic. decis. 64. & 94. Gram. decis. 60. num. 18. & Guidon. papa. q. 540. & 593. C. B.

S U M M A R I U M.

- 1 Parte non vocata, publicatio fieri non debet.
- 2 Pars aduersa dicens testes velle producere, publicationem impedit. Et quare.
- 3 Publicatio in causa quare fiat.
- 4 Publicatio est de ordine iudicij, & in num. 7.
- 5 Examinatione testium extra iudicij locum alicui commissa, nunquid coram eo fiet publicatio?
- 6 Cause continentia diuidi non debet.
- 7 Publicatione non facta, si causa expediatur, nunquid sententia sit nulla?
- 8 Cause omnes hodie summaria dicuntur.
- 9 Stylus Curiarum seruandus.
- 10 Sententia lata contra notoriam consuetudinem nõ valet.
- 11 Publicatio processuum an de substantia, vel iuristitia sit? & supra num. 7.
- 12 Inquisito non petenti si testium nomina non dantur, processus non vitabitur.
- 13 Si de causa summatim cognoscetur, & testes parte vtraque presente, examinati fuerint, nulla requiritur publicatio.
- 14 Testes non rite recepti, & examinati, si iterum parte citata super articulis examinantur, se ad priorem depositionem referentes, num facta in causa publicatione, eorum depositio validetur.
- 15 Publicatio facta parte non citata, vel die seruata, an testes examinari impediatur?

H Veusque tractatur est in tribus proximis Rit. de terminis, & beneficiis dandis in causis vertentibus in euriis, nunc ponitur præctica curiarum post lapsum termini, & beneficia concessa. ¶ Nota igitur ex hoc Rit. illud quod ager-

Domini Prosperi Caraita Eboltani

videndum est elapsis dilationibus cōcessis, tam in termino, quam in beneficiis; nam vt hic dicitur, infra quatuor dies dicti elapsi termini, debent partes, vel earū procuratores petere publicationem fieri, q̄ si infra dictos quatuor dies petita non fuerit, intelligitur facta publicatio, & scribitur in actis qualiter die tali facta est, & que ac si de consensu vtriusque partis facta esset, & eodem tempore quo fit publicatio, datur terminus arbitrio iudicis, vt hic dicitur, vtrique parti ad accipiendum copiam processus, quo termino ad accipiendum copiam elapso, non audiuntur vterius partes ad eam petendam, nisi per actuarios steterit, quia tūc ipsi tenerentur pena decem tarenorum suis gagiis computandorum, sed per regiam praḡm. incip. cursu dilationum, sub tit. de ordin. iudic. pract. istius Rit. est correcta, & secundum ipsius dispositionem lapsō termino, intelligit facta publicatio ipso iure, nisi infra quatuor dies partes aliquod iustum opponāt, propter qd̄ iudex debeat eam retardare, & facta publicatione, datur octo dies immediate sequentes ad accipiendum copiam processus, & demum alij dies octo vt per aduocatū, & procuratorem videri possit vt ibi latius disponitur. Hodie tamen seruatur in pract. quod elapso termino, petitur publicatio, & intimatur parti aduersa, t̄ quia parte nō vocata, publicatio fieri non debet. ca. cum I. & A. de re iud. l. in causā. S. j. ff. de minor. & Spec. de teste. S. satis vtiliter. num. j. vel saltim contumaciter absente secundum eum, quā si nihil replicat: fit publicatio per iudicem in eius contumacia cum termino tot dierum ad accipiendum copiam processus si voluerint partes, vt pulchre declarat Bal. in l. gesta. col. 2. versi. quæro qualiter. C. de re iud. si verō aliquid replicat, iustam fore causam, quare fieri non debeat allegando, iudex de his cognoscit, & si reperit nō militare, facit decretum quod oppositis non obstantibus, fiat publicatio cum termino, vt dixi ad accipiendum copiam processus. Si verō aliqua iusta causa fuerit allegata superfeedat in publicatione, & super petitis prouideat, vt iuris est, t̄ quia vt dicit Papien. in pract. in forma publicatio. testium, potest pars aduersa publicationem impedire, si dicit velle testes producere, ratio est, quia post non admittitur vterius iuxta, c. fraternitatis. de testi. & clem. testibus, de testi. & idē late Specu. in titu. prælleg. num. 2. ver. hoc est. vbi plene enumerat causas in quibus possent recipi testes; & post publicationem super eisdem articulis, adeo q̄ in hoc regno de stylo omnium curiarum in causis omnibus petitur, & fit publicatio, sicq; seruatur dispositio, & consuluit. de offi. iud. delega. & constit. Regn. vniuersos iuncta ibi. gloss. in versi. publicatorum, & nunquam fit publicatio in Regno ipso iure, vt iste Rit. disponit, & d. praḡm. & firmat Maran. in pract. parte 6. actu. 1. num. 1. Jed vt credo tempore Maran. prælleg. praḡma. erat forte in obseruantia. t̄ Quæro primo ad quem finem publicatur in causa? dic propter plura: primo, vt ea facta, possint partes habere copiam testium examinatorum, & videre an bene, vel male fuerit probatum, & ex inde testes contra se deponentes, repulsare, ita dicit Papien. in pract. loco prællega. in princ. t̄ Secūdo, vt seruetur ordo in iudiciis, quia publicatio dicitur esse de ordine. secundum gloss. & Bart. in l. prolata. num. 5. C. de sentent. & interlocu. omn. iud. & Gloss. in d. constit. vniuersos. in versi. publicatorum, allegat text. in leg. 2. C. vt lit. penden. & in Auth. de testi. S. quia verō. Tertio, quia per eam datur maior robur attestationibus, per ea quæ habentur in l. gesta, & ibi per Bald. C. de re iud. Bart. in l. solam. C. de testi. Cano. in cap. causam, quæ. extra. de testi. & Maran. in pract. parte 6. actu. 1. nume. 1. t̄ Secūdo quæro, pone quod examinatio testium esset commissa alicui officiali extra locum iudicij iuxta dispositionem. l. iudices. C. de fide instrū & constit. Regn. in pecuniariis, nunquid coram eo fiet, seu fieri poterit publica-

rio de qua hic dicitur. gloss. in l. cum ab initio. ff. quæritur admod. testa. aperian. dicitur q̄ iudex principalis causa hoc facit idem Bart. ibi dicens probari. ex d. leg. iudices. ibi. res ad eos referatur, & Maran. in proxime citata. loco. num. 6. quod etiam firmat Papien. in pract. in forma publicatio. testium in princ. t̄ dicens id iude esse, quia continentia causæ non debet diuidi. Ideo nulli. C. de iudi. & l. 1. ff. de quib. reb. ad eund. iudi. eat. t̄ Tertio quæro quid si publicatio non fieret, & ea nō facta, expediretur causa, nunquid sententia erit nulla? & GL. in l. prolata. C. de sentent. videtur dicere quod sic, eo quia tenet, quod publicatio est de substantia, Bart. tamen. Alex. & Ange. ibi, & communiter Docto. tenent contrarium, & idem Abb. in c. cum. l. & A. col. 3. in fi. de re iud. & Fely. ibidem col. 2. Come. consil. 102. col. fin. volum. 1. & Ancharz. consil. 53. omisso publicationis, concludentes publicationem esse de iustitia, & iō omissa non reddidit processum nullum, sed ab eius omissione contra ius partis, potest appellari, & si non fuerit appellatum, acta tenent, quia sibi imputandum, qui tacuit, & ista opin. est communis. vt dixi, & firmat expresse Imol. in d. cap. cum I. & A. num. 19. dicens procedere etiam si fuerit publicatio a parte petita, qd̄ & Fely. etiam ibi placuit, sequitur Afflic. in constit. vniuersos. 4. nota. versicu. secundo quæro. numer. 6. & Maran. in pract. parte 4. dist. 9. num. 2. in nouis, quod maxime in hoc regno procedit secundum eundem Maran. parte 6. actu. 11. nu. 4. quia per iura municipalia videlicet, per c. desertantes infra Rit. 288. & Praḡm. dispensanda litium. de ordi. iud. t̄ omnes causæ sunt summarie, & sublata sunt substantialia iudiciorum iuris postiuu tantum, vt ibi plenius dico, item quia stant. d. Praḡm. cursu dilationum nunquam potest dici omissa publicatio: cum per lapsū termini ipso iure facta intelligatur, vt ibi disponitur. Quid dicendum est Cauens. in prællegat. praḡm. cursu dilationum, nu. 4. dicit ex mente Afflic. in constit. Regn. pacis cultum. 6. not. versic. hinc quæro. num. 53. quod cum in hoc Regno sit solitum publicationem peti, & fieri, vt supra dixi in fin. nota. tale solitum factū, quod publicatio de de substantia, quia concersit defensionem, & pro hoc Afflic. allegat Glo. in cap. fina. de hereti. in 6. in versi. iudicis vbi a contrario sensu videtur dicere, quod publicatio petita, & omissa vitiat processum confirmatur secundum eundem Cauens. t̄ quia stylus curiarum est seruandus. c. quam graui. extra. de falsi. l. ser. in constit. Regn. si quis in postremo, col. 4. Fel. in c. causam loci, de rescrip. & Afflic. in prælud. consti. q. 9. col. 2. & vt plenē dixi supra Rit. primo, & illud est ad eo verum: quod secundum Bal. in l. 2. col. 2. versic. item valet. C. qn̄ prouoca. non est necess. t̄ sententia lata cōtra consuetudinem notoria non valet quia cōsuetudo pro lege habetur. l. de quibus. ff. de legi. & c. 1. de consti. in 6. ego autem. quicquid sentiant Afflic. & Cauens. arbitror contrarium esse verius, & ideo non recedendum ab opin. communi pro qua illud præsūponēdum est pro fundamento, t̄ quod publicatio processum non est de substantia, sed de iustitia, vt supra latius dictū fuit, ex quo sequitur, quod & supra diximus, q̄ si omittatur, iudex non dicitur nulliter procedere, sed contra ius litigatoris qui eam petit, de quo potest ad superiores appellari, quod si appellatio non fuit interposita, sibi ipsi impuret, quia tacuit, non autē processum nullum dicit, cum lege non caueatur, q̄ sit de substantia, non obstat Gloss. dicti. c. fi. quia ea non dicit hoc. t̄ sed quod si inquisito, qui non petit: non darētur nomina testium

A D D I T I O.

a Nulla, Adde & vide Guid. papa q. 369. nume. 3. & q. 586. & ibi addit. Vide etiam Capel. Thol. decil. 396. & ibi Aufred. in additionib. C. P.

testium non vitiaretur processus, per tex. in c. j. de accusa. in 6. ratio est secundum Glos. d. c. 1. in versic. sue runt. quia dari nomina testium inquisito ad se defendendum, in eius fauorem inductum est, cui potuit renunciare, tacēdo, & si non fieret processus, esset nullus: hoc non decedit, & quando id decideret, contra eam, est communis opi. vt supra diximus, & firmat expresse Imol. in d. c. cum. l. & A. vbi in specie sic respondet add. Glos. per rōnem præalleg. quia si ommissio publicationis sibi nō placebat appellare, & nō illi tacite acq̄sere debebat ea. ex parte. de appella. & l. 1. C. si sapi. in integ. resti. postule. ibi appellare debuistis, si sententia vobis displicebat. & ideo cum tacite quiescendo, cōfirmauerit, parere necesse habebit, vt etiā pulchrē, & plene tractat Sebastianus Vant. in trac. nulli. de nulli. sentent. ex defectu processus versu 7. num. 41. & August. ad Ang. de malef. in versic. qui iudex dictum processum publicauit, & si dicatur, quod Bart. in tract. ad reprimē. in versu. & figura. versu. sed an requiretur, num. 15. dicit, q̄ publicatio, est necessaria, quia aliās auferretur defensio, quia nō posset impugnare testes, & eorum dicta, q̄ etiā referendo, dicit Capici. decisu. 55. num. 3. responderetur secundum Fely. in d. c. cum l. & A. colum. 2. & Marant. in pract. parte. 4. distin. 9. num. 23. q̄ illud dictum Bart. debet intelligi si petatur, ita vt si non concedatur, possit appellari, non autem, vt redat processum nullum, quia sic intelligendo, Bart. loqueretur contra communem quam ipse firmavit in d. l. prolatam. vel secundum Ancha. in d. consi. responde ripotest quod licet petitio publicationis sapiat defensionem, tamen denegata, non vitiat processum sed sapit grauamen tantum, à quo debuit appellari capitulo inter monasteriū, & capit. suborta, de re iudic. non obstat quod Cauen. dicebat de stylo seruando, quia id licet verum sit; tamen lege non cauetur, quin vna pars quo ad sui præiudicium tantum, non possit renunciare tali stylo, immo cōtrarium cauetur, quod potest vulga. l. si quis in conscribendo. C. de pact. Non obstat aliud de sententia contra consuetudinem lata, quia aliud est tractare de sententia lata contra consuetudinem expresso errore in ipsa sententia in quibus terminis loquitur ibi Bal. per illum tex. & Cyn. ibi Bal. in ritu. de pace consta. in versu. & in certis quo ad commoditatem late Abb. in cap. 1. extra de re iudi. & Barba. ad Bal. in d. l. 2. in litera B. & C. quando prouoca. non est necesse, & aliud est tractare an sententia reddatur nulla, quia in processu fuit ommissa publicatio, quo casu Docto. omnes concludunt, q̄ non & ita teneo indubitanter. Bene tamē fateor, quod difficillime euenit ista q̄ quia nullus iudex publicationem tam petitam, quā non petitam ommitteret, Vnum tamen scias, quod hæc materia publicationis est tractanda solum quando testes examinantur in secreto, † secus autē quando summatim cognoscendo, vtraque parte præsentē. essent examinati, quia tūc nulla publicatio requiritur, vt dicit Bal. in Auth. si quis in aliquo, col. 3. in fin. versu. sed aduerte. C. de eden. immo seruatur non fieri publicationem etiā in testibus secreto examinatis, quando super aliquo facto, vel incidēti summarie recepti fuerunt, & ita practicatur quotidie, & dicit seruari Guid. 14 pap. decisio. 369. in fina. versicu. † Quarto quæro, qd si testes fuissent non rite recepti, puta, examinati parte non citata ad videndum iuramenta testium, vel cū fuissent alias examinati ad informationem, & postea iterum examinati super articulis citata parte, se retulerunt ad primam depositionem, nunquid facta publicatione in causa validetur eorum depositio, per publicationem? Bald. in authen. si quis in aliquo, num. 2. C. de eden. dicit quod publicatio non censetur facta, super testibus non rite receptis, vt sunt testes examinati parte non citata, per ea quæ dicit Bart. in l. filius fa. C. de dona. & in extrauagan. ad repri. in versu. figura. Cur tuis, consl. 21. & Gram. decisio. 103. num. 233. vbi quod

testes deponentes parte nō citata coram Principe, nō valent. Itē testes examinati parte citata, sed non repetiti, vt fieri debet super depositione, alias facta ad informationem, & idem tenet Inno. in c. significauit; & c. cum causam, de testi. pro quo Bar. in l. si debitor. §. si in venditione ff. quibus mod. pig. vel hip. Rom. consil. 132. & Afflict. in consti. iuris peritorum, num. 4. versic. sed iuxta hoc quæro. & Maran. in pract. parte 6. actu. 11. num. 5. quod not. quia habui in facto in causa magnifici Barnabæ de Rahone cum magnifico Paulo de Rahone Ebolitano quimecum etiam erat aduocatus illius causę, debet tamen intelligi quando non deponunt per extensum, & explicite, sed simpliciter se referunt, ratio, quia si alias diceretur, sufficere testē se referre ad suam primam depositionem, decis. l. si. C. de testi. volentis testem alias examinatum esse repetendum, esset superflua. & ideo si deponerent per extensum & ad cautelam se referrent, sufficeret secundum Bal. ibi num. 7. vnde quia in dicta causa per extensum deposuerant, & postea se referebant: dixi quod valeant, licet magnifici Paulus aliter dixisset. † Quinto quæro quid si publicatio fieret parte non citata, aut die feriata, nunquid impedit testes examinari? Bart. in auth. qui semel, versu. quæro quid si, numer. 18. C. de proba. dicit quod non per tex. in l. non putauit. §. non quæuis. ff. de contratab. quia talis publicatio est nulla verum si ex tali publicatione nulla, sequatur esset q̄ didicisset testificata, & tunc impediretur non ratione publicationis, sed quia didicisset testificata idem Bald. ibi col. 3. versic. 7. & in l. si quis testibus, col. 4. eod. titu. Salerni die 10. Iulij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXXIII.

Item q̄ quod facta publicatione in causa si partes, vel aliqua ipsarum voluerint petere terminum ad repulsam testium, petere debeāt infra decem dies numerandos à die assignatę copię processus dictę causę; plus, vel minus ad arbitrium iudicum iuxta quantitatem processus, & quod detur terminus ad probandum iuxta materiam causę, & locorum distantiam, & dicta repulsa cōcedatur vtriq; parti per dationem vnus termini, & infra terminum datum ad probandum in causa repulsę, iam dicti testes iurati examinentur, ita quod de cætero non audiatur: nisi iusta causa.

A D D I T I O.

2 Item q̄ facta & quod in repulsa, & in causa appellationis, non possint fieri capitula & positiones impertinentes, vide Regiam prag. Contingit sæpe, sub titu. De modo procedendi in caut. ciuilib. & vide Affli. decis. 216. Guidon. papa q. 14. 348 & 586. C. P.

S V M M A R I V M.

- 1 Termini omnes sunt in arbitrio iudicis.
- 2 Terminus ad repulsam vtrique parti concedi semper debet.
- 3 Testes an recipi, vel examinari possint ultra terminum in causa repulsę præfixum.

4 Dila-

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

- 4 *Dilationes in causa repulsæ, non nisi cum causa cognitione conceduntur.*
- 5 *Blasphemia causa crimini læsæ maiestatis equiparatur.*
- 6 *Repulsæ magis ad differendum quam ad defendendum peti videtur.*
- 7 *Iudex quem à petitione, & ab exceptione quando, & propter quid, excludere possit.*
- 8 *In regno de repulsæ tangente testium inimicitiam & probatam fit magnus casus plusquam de alijs.*
- 9 *Inimicitia testem repellens, grauissima, saltem grauis esset debet.*
- 10 *Articulis non probatis, actione iniuriarum testibus clientulus tenetur, & cautela ad talem penam euitandam.*
- 11 *Testes, an infra terminum repulsæ, approbati possint?*
- 12 *Testes examinati, & mortui ante publicationem, nunquid repulsentur?*

NOta ex hoc Rit. pract. seruandam per litigantes, facta publicatione processus si viso processu, voluerint testes repulsare, debent repulsam petere infra decem dies, a die consignationis copiarum processus, & calu quo processus esset cartosus, possent petere maiorem terminum ad hoc, vt eo viso, valeant deliberare si repulsæ opus erit, & e conuerso si esset paruus processus, possent iudex eisdem statuere minorem terminum in tantum quod secundum hunc Rit. quando consignatur copia: iudex habet impartire terminum ad percunctandum processum infra quem partes debent, si voluerint repulsam petere. Hodie per Regiam pragmat. cursu dilationum sub titu. de ordi. iudi. facta publicatione processus, & habita ipsius copia sunt statuti octo dies ad percunctandum processum per aduocatum, quibus elapsis, die sequenti est petenda repulsæ: & petita intelligitur concessa, alias vterius non audiatur, vt in ea disponitur: in pract. tamen non nimis aduertitur ad d. pragmat. & profecto non multum pract. icatur, quia & post illos dies, & multo plures petitur repulsæ, & conceditur: seruatur etiam multoties causa expediendorum litium, quod infra terminum datum ad probandum in causa principali, examinantur testes super repulsæ, verum qui hoc agunt, renunciant futuræ repulsæ: & in vnico termino faciunt vtrunque: & ita ego millies praedicauit, & quotidie pract. icatur in ciuilibus, & criminalibus: alias si talis renunciatio non fieret, nõ admitteretur examinatio tanquam impertinens, vt dicit Maran. in pract. parte 6. actu. 13. nu. 8. & est Rit. infra 282.

¶ Secundo not. ibi & quod detur terminus, quod terminus ad repulsam debet dari iuxta materiam causæ, & locorum distantiam. vt etiam dixi in causa principali supra Rit. 69. in 1. no. sed per d. pragmat. cursu dilationum, terminus ad repulsam est medietas primi termini. in pract. seruatur Rit. & prag. quia quandoq; datur medietas primi termini, & quandoq; plus, & minus ad arbitrium iudicis adeo quod pract. ic. magis accedit Ritui quam prag. ratio est quia omnes termini sunt in arbitrio iudicis. c. cum sit Romana. vbi glo. notat. in vers. recisiuus de appella. l. continuus. §. 2. ff. de verbo rum obligationibus. l. 2. ff. de re iud. §. 3. cap. si ægrotaus, tertia quaestione secunda. cap. si episcopus, & l. nonnunquam. ff. de iudic.

¶ Tertio not. ibi, & quod dicta repulsæ, quod terminus qui ad repulsam conceditur, debet vtrique parti concedi, quod bene seruatur, quia semper iudices, &

actuarij quando faciunt decreta in quibus concedunt terminum in causis, dicunt, Et per curiam fuit statutum terminus vtrique parti tot dierum ad probandum incumbentia circa repulsam. vel si est in causa principali, non apponuntur illa verba circa repulsam, & licet non diceretur vtrique parti adhuc idem esset dicendum, quia etiam quando vna pars est exclusæ à termino si datur alteri, talis terminus est cõs. l. petendæ. in fi. C. de temp. in integ. restit. l. per hanc, & l. fi. C. de appellat. vbi Bal. not. Barto. in l. 1. §. nunciatio. ff. de noui ope. nuncia. l. ser. & Afflic. in constit. obscuritatem, q. 11. num. 15.

3 ¶ Quarto not. ibi, & infra terminum, quod dato termino in causa repulsæ, testes debent infra ipsum terminum iurare, & examinari, alias vterius non recipiuntur, nisi ex iusta causa, simile dictum est in testibus examinandis in causa principali, supra Rit. 69. Aduerte tamen, quia licet ibi dixerim in 3. no. aliter seruari, procedit in causa principali, at in causa repulsæ seruatur iste Rit. ratio est quia repulsæ est odiosa, & restringenda ¶ & ideo dilationes in ea cum magnæ causæ cognitione cõceduntur vt dicit Abb. in c. licet dilectus, in fi. de testi. & Maran. in pract. parte 6. actu. 13. nu. 7. vbi hunc Rit. allegat, sed quia materia repulsæ est quodtidiana, & pract. icabilis: Limita hunc Rit. loquentem de repulsæ testibus facienda procedere quando ante publicationem pars contra quam sunt producti, protestata fuit contra eorum personas, dicta & dicenda, per eos. vt dicit tex. in c. presentium. de testi. & Inn. in c. cum I. & A. num. 4. in fi. de re iudi. & ideo videmus communiter pract. icari per procuratores, quod quando intimantur ad videndum iuramenta testium propria manu scribunt in dorso ipsius citationis, & protestantur contra personas testium ipsorum, dicta & dicenda per eos, vt etiam scribit Maran. in pract. parte. 6. actu. 13. nu. 2. moneo tamen procuratores qd non indistincte, & in omni causa faciant prædicta protestationem, sed solum quando certi sunt facere repulsam, quia vt dicit Fel. in d. c. presentium. vlti. no. si testes illi dicerent aliquid contra productentem in fauorem protestantis non prodesset ei ex quo per dictam protestationem censetur declarare se nolle eis fidem adhibere vt etiam Maran. ibid. declarat. nu. 4. tanto magis quia per d. c. presentium. disponitur, quod licet non sit facta protestatio; si iurat pars se non petere repulsam ex malitia, sibi conceditur, vt etiam dicit Abb. & Afflic. decil. 351. num. 8. idem si non iurat, si tamen probat qd tempore quo fuerunt examinati erat absens vique quod fuit facta publicatio, vel erat in loco, tñ post publicationem, notitia habuit de defectibus ipsorum testium, vt in eodẽ c. presentium disponitur, not. Bal. in l. si quis testibus, versu. dubitatur. C. de testi. & Maran. loc. præalleg. nu. 2. in fi. ¶ Secundo limita procedere in causa principali non autem in causa appellationis in qua non licet repulsare testes examinatos in prima instantia, licet secus in examinatis in secunda vt dicit Ifern. in constit. Regni iuris peritorum & declarat Maran. in pract. loc. præalleg. nu. 3. nisi velit eos ex sola causa falsitatis repulsare vt ipsi dicunt. ¶ Tertio limita nõ procedere in aliquibus causis criminalibus pura, causa blasphemie quæ equiparatur crimini læsæ maiestatis, nam in ea non admittitur, & sic nec etiam in ipso crimine læsæ maiestatis vt no. Bar. in l. in quaestionibus ff. ad l. Iulia. maiesta. per illum tex. & Par. in tract. syndi. in ver. condemnatio. §. an potestas. nu. 13. nisi ex capite inimicitie, vt dicit Bar. in d. l. in quaestionibus. ¶ Quarto limita non procedere quotiescunque vellet repulsare testes, alias ab ipso productos, & examinatos secundum Glos. in §. & licet, in fi. in versu. & sup. plicijs, in authen. de testi. Bal. in cap. licet. de testi. & in l. si quis testibus C. eo. & Alexan. consi. 7. col. 9. vol. 1. & nedum examinatos, sed etiam productos tñ & annotatos in calce sup. citationis ad testes licet nõ aliter postea

postea examinauerit secundum Bal. in l. 1. §. bestias. ff. de postula & Fely. in d. c. presentium. col. 3. versic. & habet locum, & late Boer. decisi. 245. nu. 3. ratio est secundum Doct. omnes in præallega. locis, quia ex quo semel eos examinauit, vel produxit, videtur illos approbasse, & ideo volens post modum repulsare, tanquam sibi contrarius non admittitur, vt dicit etiã Cæpol. caute. 17. nisi exceptio de nouo si perueniat secundum Ange. in auth. de testi §. si vero dicatur, & Gram. decisi. 34. num. 12. aut velit eos repulsare ratione dictorum per eos, non ratione personarum vt dicit Abb. in d. cap. in presentiam, colu. 3. & 4. & Marant. in pract. parte 6. actu. 13. numero 12. vel ratione alicuius causæ non dependentis à producente, vt puta si in vna causa produxi pro me patrem tuum, cum non litigarem tecum, postea in alia causa quæ est inter me & te: producis contra me patrem tuum, tunc possum ipsum ex hac causa repulsare secundum Archi. in cap. si quis testibus. l. q. 3. & Boer. d. decisi. numero 4. ¶ Quinto limita non procedere in iudicio attenuatorum lite pendente, quando clare apparet quod repulsæ petitur potius ad differendum, quam ad causam defendendam: vt dicit Afflict. d. decisi. 351. num. 7. & per totã quia vt dicit Bald. in l. 1. col. pen. & fin. C. qui accu. nõ poss. ¶ iudex potest quem excludere ab exceptione, vel petitione, quando malitia est adeo clara, quod excipiens vix poterit denegare per l. qui sententiam, in fin. ff. de poen. licet alias propter præsumptam calumniam tantum non debeat deuiare à iuris tramite cap. licet causam de probatio. ¶ Sexto limita non procedere in causis summaris secundum, Abb. in cap. veniens. l. 2. column. 5. & ibi etiam Fely. de testib. & Roma. sing. 388. reprobatio personarum, intelligendo tamen vt per Anto. de Butri & Arer. in d. cap. veniens, quando iudicium est summarium ratione legitimationis personarum, alias si aliter esset summarium, & prout sunt omnes causæ huius regni summarie per pragma. dispensia litium. sub titu. de ordin. iudi. repulsæ denegari non posset: quia denegaretur defensio: vt dicit Bart. in tract. ad reprimen. in vers. & figura. num. 15. & sequitur Afflict. d. decisi. 351. num. 3. & 9. & ita seruatur. nam in Regno in causis vertentibus, licet sint summariz, repulsæ petuntur, & conceduntur absque dubio. Vnum tamen non omitto in materia repulsæ testium, quod licet possint multis ex causis repulsari quas plene ponit Barto. in tract. reprobata. testium. Afflict. in consil. Regn. mores dissolute viuientium. Nepos à morte albano in trac. suo exceptio. de excep. contra testes fol. 30. Papien. in pract. informa oppo. contra testes. & Doct. vbique, ¶ tamen in Regno. de ea tantum repulsæ fit magnus calus quæ inimicitiam testis tangit, & de aliis non multum curatur vt pragmatici omnes bene norunt, dummodo talis inimicitia in specie allegetur, & proberur, quia alias sic in genere probata nõ sufficeret vt dicit Bald. in cap. constitutus, de rescrip. & in l. si quis testibus. de testibus Imol. in capi. Raynutius: de testi. Ias. in l. sororem. colum. fi. C. de his quibus vt indign. & in l. Titiz textores, colum. 3. ff. de lega. 1. & Gramma. de cifo. 86. num. 4. ¶ ratio est, quia ad hoc vt inimicitia repellat testem, debet esse grauissima: vel factum grauis. §. si vero odiosus, in authen. de testib. & Gramm. in d. decisi. nume. 7. ¶ & insuper aduertant aduocati, & procuratores quando faciunt articulos repulsæ, dicere in eorum rubrica, quod non animo iniuriandi, sed suæ causæ defendendæ, ponuntur illa in articulis, ratio est, quia si postmodum non probarentur articuli, teneretur clientulus actione iniuriarum testibus, vt dicit Salyce. in l. si non conuitt. in fin. C. de iniur. Arer. in tract. malefi. in gloss. verba contumeliosa, penul. q. Mansue. in pract. de iniur. nume. 11. vbi intelligit si non probatur, & fuit admissus, secus si nõ fuisset admissus, idem Boer. pulchre & nota. consil. 1. colum. 10. post consil. Bizuri. & decisi. 245. nume. 7.

licet si fuerit dicta protestatio, excusaretur a calumnia, & actione iniuriarum, vt dicit Specu. titu. de accusa. §. 1. versic. quod. Bar. in l. eum. ff. de iniur. Roma. in l. fin. ff. quod quisque iur. & Boer. d. decisi. num. 8. licet secundum Alexan. & Ias. in d. l. fina. illa protestatio videatur contraria facta, & ita seruatur: quia cum illa protestatione, etiam si repulsæ non proberur, non agitur iniuriarum, licet teneatur ad poenam tarenorum decem secundum pragma. crimina. sub titu. de testi. re. fre. & repul. quando semiplene, vel per famam publicam probatum non fuerit, vt ibi latius dico. ¶ Antem infra terminum datum ad repulsam, possint etiã testes approbari, text. in ca. de iudicijs. 3. quæst. 3. probat quod sic: idem Glos. in cap. extendere, de testibus. Abb. & Fely. in cap. testimonium, eodem titulo. & ita quotidie seruatur. ¶ Quæro in hoc Rit. pone quæ antequam fiat publicatio in causa, testes examinationis moriuntur: nunquid repulsari poterunt text. in l. fin. C. de testi. probat quod sic, & idem firmat Mille. in pract. in versic. vicario. numero decimo octauo. fol. 105. in paruo volum. Et si dicatur quomodo post mortem crimina obijciuntur contra personas cum morte extinguantur. l. 3. C. si pende. appella. mors inter. respondetur, quod causa repulsæ non fit cum teste, sed cum parte. l. Lucius. ff. de his qui nota. infra. vt etiã scribit Innoc. in cap. verum, in fine, de foro competen. & vt dicit Bald. in d. l. fin. non fit ad effectum punitionis, sed ad fidem rei testificatæ quod not. Salerni die 13. Iulij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXXIII.

Item quod elapso termino dato ad dictam repulsam, infra quatuor dies, petatur, & fiat publicatio dictæ repulsæ, & si peteretur post dictam publicationem, repulsæ repulsæ concedatur vtrique parti per dationem vnus termini infra sex tantum dies numerandos à die assignatæ copiar dictæ repulsæ, & petatur vt fiat publicatio vt supra, & si infra datum terminum, non fuerit petita ipsa publicatio, habeatur pro publicato, vt supra quod seruatur.

SVMARIVM.

- 1 Practica repulsandi testes quomodo in Regno hodie sit. sublata & inducta.
- 2 Publicationes testium quomodo fiant in Regno.

¶ Quoniam ¶ nedum repulsæ testium, verum et & repulsæ repulsæ conceditur à iure Rit. iste ponit practicã ad ipsam petendam, & faciendam, vt clare patet ex eo, quia facilis est, hodie ista practicã cõtesta est per prag. curia dilationum sub titu. de ordin. iudi. vbi habetur quod elapso termino cõcesso ad repulsam, ipso iure intelligitur facta publicatio cum termino dierum octo ad percunctandum processum, quibus elapsis, si sequenti die fuerit petita repulsæ repulsæ, intelligitur concessa ipso iure cù medietate termini dati in repulsæ, sed in practica, vt dixi in Rit. præ. in fi. i. nõ aliter seruatur, tum circa præfatorum terminorum obseruantiam, tum ¶ etiam quæ publicationes oēs sũt mediãtibz interloquutionibz,

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

seu decretis iudicum, & non aliter, & procuratores semper per eorum comparitiones protestantur, quod terminus non currat circa repulsam, & habita copia repulsæ, & protestatur de repulsa repulsæ, adeo quod omnes termini sunt longiores, quam à dicta pragm. statuatur, & ita seruetur. Salerni die 13. Iulij. 1559.

• Prosper Carauita.

R I T V S L X X V.

Item facta publicatione dictæ repulsæ, & omnium aëtorum prædictorum in dicta causa, ita quod nil restet fiendum; fiat conclusio infra quatuor dies numerandos à die factæ publicationis, detur terminus procuratoribus dictæ causæ quod producant in dicta causa allegationes in scriptis cū rubricis assumptis breuius (vt melius potest.) infra quindecim dies numerandos à die factæ conclusionis, & alias ad arbitrium iudicum considerata qualitate, & natura causæ, quo termino elapso, siue fuerunt præsentatæ ipsæ allegationes, siue non, iudices dictæ Curie procedant ad diffinitiuam sententiam ferendam, breuius quam potuerint iuxta naturam causæ prædictæ.

A D D I T I O.

• **Conclusio, Et q̄ conclusio possit fieri altera parte scripta, vide Guid, papa q. 587. Quid autem si facta fuerit saluo iure produçendi & c. & altera pars producat, ac petat responderi vtrum sit audienda, vide Cappell, Thol, decif. 14. Et q̄ post conclusum in causa nõ possint produci instrumenta, nisi in sex casibus vide Cappell, Thol, decif. 146, & ibi Aufser. in addit. In Regno autem, de stylo sacri Consilij possunt semper produci antequam fuerit causa introducta & vide omnino Guid, papa. quæst. 201. vbi in fine inquit, q̄ in causis criminalibus non fit conclusio. C, P.**

S V M M A R I V M.

- 1 In causis summarijs non requiritur conclusio.
- 2 Conclusio omiffa, non vitiat processum.
- 3 Conclusionis diffinitio, atque effectus diuersi.
- 4 Conclusionem facta terminus datur ad iurium allegationes producendum ipsarumque effectus.
- 5 Allegationes iurium an post conclusum in causa concedantur?
- 6 Iudex aduocatorum negligentiam in iure, & in facto supplere tenetur, & num. seq.
- 7 Iudex ordinarius, delegatus & arbiter de causa informatus, motiua, & dubia facere debet.
- 8 Arbitria ad iudiciorum instar redacta sunt.
- 9 Distio, ut, necessitatem importat.
- 10 Quicquid iudici permittitur, non iuris necessitate subijcitur.

- 11 Allegare quid sit.
- 12 Iudices super facto prius informandi, quia ex facto ius oritur.
- 13 Aduocato licet mentem, & sensum legistantum allegare.
- 14 Iudices quandoque per rationem parum, aut nihil ad causam facientem, mouentur: propterea leuiores motiua allegantur.

Not. primo, quod facta publicatione in repulsa repulsæ, & omnibus aliis actis, taliter quod nihil restet agendum, infra quatuor dies à die publicationis, debet fieri conclusio in causa. Hodie per Regiam pragma, cursu dilationum, subtitu. ord. iudi, aliter est statutum, quia facta publicatione in repulsa repulsæ, statuuntur quatuor dies utiles ad producendum scripturas, & cautelas contra quas si aliquid est probandum, datur terminus arbitrio iudicis, & casu quo repulsa, aut repulsa repulsæ non est petita, terminus ad producendum scripturas currit a die primæ publicationis factæ in re sibi, examinatis in causa principali, quo termino elapso, causa habetur pro conclusa, sed in practica, vt dixi in Rit. præcedenti non multum attendimus d. prag. circa terminos ibi statutos, & conclusiones quæ fiunt in causis non intelliguntur factæ, nisi per decretum iudicis fiant, sicque fieri per decreta specialia seruant omnes Curie Regni, in tantum quod licet dicatur, quod in causis summarijs (vt sunt omnes causæ huius Regni per capitu, detestantes, infra in Rit. 288.) non requiritur conclusio per clement. sæpe, §. & quia, de verborum significatione, vt firmat Ioan. And. in additio. Specu. de renuncia, & conclu. in princ. Afflic. decisio, 272. nume. 4. Marant. in pract. parte. 4. distinct. 9. nume. 23. & parte 6. Actu. 15. nume. 9. in noui. tamen ex communi obseruantia, consuetudine, & stylo fiunt conclusiones in causis; fateor tamen quod cum conclusio non sit de substantia, sed potius ex consuetudine, omiffa; non vitiet processum, vt dicit Abb. & Felyx, in cap. cum I. & A. de re iudi. & Cardina. in d. clemen. sæpe, §. & quia, vbi etiam in iudiciis ordinarijs id dicunt procedere, & sequitur Marant. in proxime cita, loc. sicut etiam diximus in publicationis omissione supra Rit. 72. quæstio, tertia. f. Est autem conclusio de qua loquimur, renuntiatio quæ fit omnibus alijs probationibus, vt probat tex. in capitu. pastoralis. de causa poss. de procura. cap. auditis, & firmat gloss. in cap. cum dilectus. in versic. conclusum, de fide instrument. in tantum, quod dicitur claudere os partibus, dict. capitu. auditis, ne dum ad examinandum de nouo, verum etiam ad reperendum alias examinatos, vt dicit Capi. decisio. 35. in fin. & referendo sequitur Gramma. decisio. 28. nume. 61. ¶ f. Secundo not. ibi detur terminus, quod facta conclusione, debet dari terminus dierum quindecim, vel plurium arbitrio iudicis, attendita natura causæ, ad producendum in causa allegationes iurium, pro quohabes text. in Authen. iubemus. C. de iudi. ratio est secundum Bal. ibi, in primo nota. quia per allegationes animus iudicantis ad cognoscendam iuris veritatem aduocatur & informatur, & ideo text. in leg. iudicis, eodem titulo dicit quod interest litigantium dare istas allegationes in scriptis, & illud in tantum est verum, quod minor restituitur ad allegandum, l. minor. 25. annorum omiffam, ff. de minorib. ¶ & ex hoc Rit. collige quod etiam post conclusionem causæ possunt fieri iurium allegationes, contra hoc est gloss. in dicto capitu. dilectus, de fide instrumento. quæ dicit quod Conclusio est renunciatio allegationum, & omnium probationum, quod ibi firmat clarius Innoc. 20. au. 1. dicens, quod nec in facto, nec in iure quicquam

quam dici potest, quid dicendum? Bal. in Auth. iube mus. vers. item adde. num. 8. C. de iudi. dicit quod allegationes iurium simpliciter quo ad iudicem etiam post conclusionem causæ, fieri possunt per text. in le. quamuis indubitati. C. de aduoc. c. cum Iohannes eremita. de fide instrum. & in Auth. vt cum de appella. co. gno. in prin. Allegationes vero vt transeant in acta iudiciaria, & in eis connumerentur, & presententur iuxta. cap. dudum. lo. 1. de electio. & ea quæ firmat Spec. de disputa. S. porro. nu. 1. post conclusionem fieri non possunt, vt dicebat gloss. & Innocen. Huic tamen distinctio. obstat tex. istius Rit. in illis verbis, quod producant in causa allegationes per quæ videtur loqui in allegationibus faciendis, vt transeant in acta causæ, sed potest responderi. quod licet dicat illa verba de productione, tamen non aperit, si loquitur de productione faciendæ pœnes acta: & ideo cum generaliter loquatur debemus intelligere de allegationibus producendis in causa quo ad iudicem, quia quo ad acta intelligi non potest ex quo conclusa causa scripturæ non recipiuntur. d. c. cum dilectus, vt infra latius dico in Rit. 235. Dispositio istius ritus seruatur in aliquibus curiis, & in eis vidi peti, & concedi terminum ad allegandum in iure etiam post conclusum in causa. In Magna Curia, & Audientia principatus citra, non vidi peti talem terminum in scriptis, sed oreten⁹ per aduocatos, & concedi. Ego tamen semel in audientia præfata petij in scriptis, & fuit mihi datus quatuor dierum: scias tamen quo ad id quod diximus de dictis allegationibus in actis presentandis quod ex maiori omnium curiarum obseruantia praticatur allegationes dari ad manicam iudicis, immo rogari, quod parti aduersæ non notificet, qui si alias ageret probri⁹ dignus censendus esset, & non sine infamia euaderet licet in aliquibus temis in quibus ignorantia plurimū potest, quam iura, allegationes in actis presententur, vt vidi in multis processibus causarum appellatarum ad Magnam Curiam, & Regiam Audientiam Principatus citra. ¶ Tertio not. ibi quo termino elapso, quod finito termino dato ad allegandum in iure, siue denentur allegationes, siue non, iudex debet procedere ad expeditionem causæ: quam breuius fieri potest iuxta naturam causæ ¶ intellige suppleddum quod ab aduocatis est omissum, vel minus dictum in iure, pertinet. C. vt quæ defunt aduo. iudex supple. & c. bone. lo. 1. de postulan. debet. n. iudex allegatis per ambas partes respondere, & pro vtraque parte plenius allegare, & alia iura inducere, vt dicit Spec. de disputa. & allega. S. satis. num. 2. & ordine rerum plena inquisitione discutere, replicando, & arguendo, ac inducendo ad similia, & ad inconueniens, vt dicit gloss. in l. 1. in fi. C. vt quæ defunt aduo. donec ad rei veritatem perueniat: vt dicit tex. in c. iudicantem. circa fin. 30. quest. 5. & ideo male faciunt aliqui iudices, qui cum aduocati informant, silent, ac si in vtrâque aurem dormirent. Sed vereor quod eorum nimia ignorantia, taciturnitatis sit causa: & licet aliquibus aduocatis hoc placeat, quia si in causa non dubitetur, est bonum signum: mihi nunquam placuit, ex quo si nihil replicat, etiam nihil intellexerunt: ¶ & ideo semper optaui qd iudex faceret dubia, & motina in causis. Item potest etiam in facto suppleere si tamen illud sibi vt iudici non est secundum Gloss. in d. l. j. & Spe. in loco præallegato. num. 3. in fin. vbi ita intelligit l. age cum Gemiano. C. de transact. & l. is apud quem. C. de eden. & hoc facere potest nedum iudex ordinarius, verum et delegatus, licet aliqui contra dixissent, secundum Spec. ibidem ver. sed quis. num. 8. & propterea etiam arbitrum secundum eum num. 6. per l. Pomponius. S. recepisse. ff. de arbi. ¶ & quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum. leg. 1. ff. de arbi. & l. rem non nouam. C. de iud. & tam ante litem contestatam quam post argum. l. vbi cuncte. ff. de interrog. actio. ca. iudicantem. 30. q.

5. & c. inter dilectos prope finem. extra de fide instrum. & non solum potest suppleere in iure & in facto. vt dixi, verum etiam ad id tenerur, ¶ quia illa distinctio, (vt) posita in Rubrica præallegata. C. vt quæ defunt aduo. importat necessitatem secundum eundem Spe. num. 14. & pro hoc facit rubrica. ff. in ius voca. vt eant. C. vt digni. ordo serue. C. vt causæ post puber. adsit tutor. C. vt intra cert. tempus in authen. vt præpona. nomen Impera. extra vt lit. non contesta. & vt Eccle. benefi. illud tamen intelligo, vt suppleat in decisione causæ: nam licet in iure, vel in facto aduocati omittant, iudex non propterea desinet suppleere, studendo in iure, & in facto, cum alias non possit sine conscientie periculo sententiare. Non autem intelligo, quod teneatur suppleere in presentia partium, vel aduocatorum, quia si id nolit, non cogitur ¶ & ita procedet qd Spec. ibi dicit, qd non quicquid iudici permittitur, iuris necessitati subiicitur. l. non quicquid. ff. de iud. & l. 1. C. quomodo & quando iudex. ¶ ¶ Vnum tamen moneo aduocatos praticantes, qd cum allegare, secundum Spec. in tit. præalleg. S. 1. sit intentionem suam per probationes in iudicium deductas ostendere, & eam postea iuribus asseuerare. cap. aliorum. 9. q. 3. & c. conuenior. vers. allegatur. 23. q. fi. ¶ prius informant iudices super facto: vt illud bene percipiant, & demum super iuribus, quia ex facto ius oritur. l. si ex plagis. S. in clio capitolino. iuncta Glo. in vers. in causa. ff. ad l. Aquilianam, & non econuerso faciant. & prius leges allegent, cum factum penitus ignoretur, sicut quidam aduocati faciunt. Item & aliud moneo, qd raro leges allegent oretenus: quia vt dicit Specu. in titu. præallega. porro. 10. num. 3. ver. in summa ¶ sufficit aduocato sensum, & mentem legis dicere: dicendo ita est, vel non est de iure, quia si iudex nesciat, interrogabit eum vbi hoc in iure cauetur, & si non interrogauerit, & punctus esse dubius: poterit in scriptis allegare: & sic melius se informabit, & ideo in ciuita. Neapol. vbi sunt eximij aduocati, nunquam cum iudices informant, leges aliquas allegant: sed vel factum, aut iuris sensum, & postmodum scriptas allegationes mittunt. Item & tertio, moneo qd faciant sicut tradidit D. Ant. de Butr. in c. per tuas, qui fil. sint legi. & post eum Afflic. in consuet. Regni. hac edictali q. 2. num. 3. ¶ quando habet bonam causam allegent motiua bona, & insufficiencia, & quæ minus faciunt ad causam, quia iudices quandoque mouentur ad sententiandum per ratione quæ parum, aut nihil facit: quia varix sunt hominum opinionones. l. non cogendum. S. principaliter. ff. de arbi. & no. Glo. in c. sicut, de consecratio. distin. 4. Salerni die 5. Junij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXXVI.

Item quod quodocunque de sero proponeretur aliquæ causæ, siue fiscales, siue priuatorum, in quibus requirerentur disputationes, siue allegationes, quod transferantur in sequentem diem de mane.

Diximus supra Rit. 13. quod magna curia tribus vicibus in hebdomada de sero regit curiam pro tribunali per Dominum Regentem ipsius cum duobus iudicibus, sed quia multoties euenit, qd curia sedente, incidit aliquæ difficultates, quæ sic in promptu decidi, & terminari

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

R I T V S LXXVIII.

non possunt: quia requirunt magnam forte disputationem, siue allegationem in facto forte, vel in iure, ne sit necesse expectari pro eis decidendis, donec alia regatur curia; ordinat iste Ritus, quod quandoque euenit istud, tales quaestiones transferantur in sequentem diem de mane; Dispositio ista est in viridi obseruantia; verum iudices non dicunt sequenti die, nec de mane, sed solum extra bancam providebitur, & quandoque promissa transfertur in sequentem diem, & quandoque in vltiorem, prout a partibus fuerit instatum. Nuper tamen per Illustrissimum Dominum Ducem de Alcalá huius Regni Viceregem in suis nouissimis pragmat. in * pragmat. 9. S. item vogliamo lo 1. de officio magistra. iusti. prouisum est quod si huiusmodi difficultates contigerint circa liquidationes instrumentorum, non differantur in vltiorem diem, quam in sequentem. Salerni die 20. Iulij. 1559. Prosper Carauita.

R I T V S LXXVII.

Item quod quolibet sero postquam aduocati compleuerint propositiones eorum, audiantur procuratores ad actus, per eos faciendos in causis,

Tempore istorum Ritu, Magna curia non vtebatur ordine, quo hodie vtitur; videlicet, circa expeditionem causarum morari in vna aula Dominum Regentem cum iudicibus criminalibus, & in alia aula iudices ciuiles, vocando aduocatos (qui foris sedent expectando) quolibet in sua causa, cum eis opus est, & circa actus contumaciarum, & alios actus solitos fieri curia pro tribunali sedente, habere tribunal separatim in eodem palatio, vbi curia regitur, vt dixi supra Rit. 13. sed vt arbitror (omni die de sero) regebat curiam pro tribunali, vocando contumaces, faciendo publicationes in causis, concedendo repulsas, faciendo conclusiones, & alia occurrentia; & etiam expediendo processus, & audiendo aduocatos proponentes causas, adeoque confuse ista faciebat, & tractabat: quo stante, ordinat iste Ritu, quod quolibet sero primo audiantur aduocati in propositionibus causarum, & eis completis, procuratores ad dictos actus per eos faciendos in causis, quia hi actus ad ipsos procuratores spectant: non autem ad aduocatos, vt dicit Rit. infra 100. vbi dixi, sed quia vt proxime dixi, & etiam dicam infra d. Rit. 100. hodie magna curia expeditiones causarum non tractat curia sedente pro tribunali, sequitur consequenter quod iste Ritu, non est necessarius obseruari, quia aduocati raro accedunt ad locum vbi curia regitur, sed ibi tantum assunt omnes procuratores, qui pro his quaesturis sedente contingunt, sunt satis idonei, & experti. Bene tamen iste Ritu, poterit obseruari, & practitari in curiis inferioribus regni, in quibus tribus vicibus in hebdomada regitur curia pro contumacibus accusandis, & vocandis, & etiam expediendis causis, & ideo noceat hunc Ritu, officiales inferiores regni: qui curia sedente, expediunt processus, seu causas, & primo audiant aduocatos pro causis, demum eis completis, audiant procuratores pro actibus per eos faciendis, tam in defensionem eorum qui vocantur vt contumaces, quam in defensionem quarumcunque causarum pro actibus faciendis in eis. Salerni die 21. Iulij. 1559. Prosper Carauita.

Item quod cum datur terminus ad probandum, & ponendum in vltimo die ipsius termini, vel sequenti ad plus, petatur terminus ad examinari faciendum pro parte a-

trice, vel conuenta, si testes iurati non examinati tunc essent: alias de cetero dictus terminus ad examinari faciendum, peti non potest, nec conceditur: quod obtinet locum tam in causis principalibus, quam in appellationibus, Qui terminus ad examinari faciendum in supra scripto termino, & tempore, peti potest, & conceditur in banca & extra bancam die feriata, vel non feriata, de conscientia tamen duorum iudicum.

Quoniam supra in Rit. 69 in 3. not. dictum fuit quod testes producti in causa debent iurare, & examinari infra terminum datum ad probandum, alias etiam iurati infra terminum eo transacto, non recipiuntur iste Ritu, ponit vnam limitationem ad illum, quae est quod si in vltimo die termini, vel sequenti petatur terminus ad examinandum testes iuratos infra terminum, talis terminus conceditur tam actori, quam reo, alias postmodum ad petendum dictum terminum non auditur petens, & hoc locum habet (vt hic dicitur) tam in causa principali appellationis; item concedi potest in banca, & extra bancam; id est curia pro tribunali sedente, vel non, & die feriata, quam non, dummodo duo iudices ipsius hoc faciant. Dispositio istius Ritus non seruatur: quia testes iurati infra terminum examinantur extra terminum vt supra dixi d. Rit. 69. adeo quod non est opus petere terminum vltima die, vel sequenti ad eos examinandum, video tamen multoties seruari quod aliqua partium in fra terminum, et vltima die protestatur quod propter absentiam, vel infirmitatem iudicis, vel actus, vel alterius impedimenti, puta non nullorum dierum festiuorum, qui in termino inciderunt: non potuit examinare, propter quod protestatur quod terminus non currat, immo sibi prorogetur: solet ex causis praedictis, vel alijs, aut altera earum, prorogari terminus datus ad examinandum et testes non iuratos infra primum terminum; & hoc fit ab vno iudice tunc, tunc die non feriata & in magna Curia, & Regis audientia principatus citra extra bancam, in alijs vero curiis inferioribus, vt plurimum fit, curia sedente, & aliquando etiam extra bancam: & ego Salerni cum ibi essem iudex, pluries vtroque modo seruauit: & quando non esset talis protestatio facta in termino, consuevit concedi secunda dilatio sine causa cognitione, vt d. Rit. dixi, in 1. quaestio, Salerni die 23. Iulij 1559. Prosper Carauita.

R I T V S LXXIX.

Item quod quandoque partes principales actorum, & conuentorum citantur, & requiruntur tanquam legatios, & scientes exinde melius veritate: Respondeant super articulis exceptionibus, & quibuscunque alijs positionibus.

tangentibus proprium factum: responsiones ipsae fiant statim per ipsas principales personas sine consilio procuratorum, & aduocatorum in secreto, & sub silentio coram iudicibus dictae curiae, vel eis, aut ei, quibus, seu cui causa est commissa, & responsiones ipsarum partium per eosdem iudices, seu commissarios in scriptis redigi mandatur. Quod habeat locum tam in causis civilibus, quam in criminalibus, tam principalibus quam appellationibus absque tamen periculo poenae varietatis, & periurij. 4

A D D I T I O.

2 Et periurij. Adde, qd ex hoc ritu probatur, principale impune facti veritatem negare posse, iuxta tamen formam Rit. prag. quinta die. S. per verbum credo vel non credo Nec mirum, cum nec ob comminationem excommunicationis veritatem reuelare teneatur, immo nec procuratores & aduocati, vt per Negulan. in Sylua nap. intelligendo sane in foro fori, non in foro poli cum contempta religio Deum habeant vltorem. l. 2. C. de reb. credi. Imo iure civili, non solu non debet cuiquam negatio esse proficua, Lillud. S. pen. ff. de tribut. ac argu. s. ex eo de reg. iur. in 6. Sed nec debet esse impunita licentia mentiendi. l. fin. C. de calum. Vnde conuentus noxal. ac si negauerit suum esse seruum, de mendacio conuictus, precise tenetur, l. sed alio. S. si absens. ff. si ex noxal. caus. agat. cum uegens in ea causa sit, vt in solidum conueniatur, l. de etate. S. qui tacuit. ff. de interr. ac. inficians lege aquilia tenetur in duplum. l. 2. ff. ad l. aquil. l. inde neatius. S. hanc verba. ff. eod. lege contra negantem. C. eodem. lege cum qui in principio. ff. de iureiurando. l. ea que, C. de conditio. indeb. S. fina. Institut. de ob. quz ex quasi contrac. naf. Negans propriam scripturam vel numerationem, conuictus codemnat in duplu. Aut. contra qui propria, & in corpore vnde sumitur. C. de non numer. pec. nisi iurando confiteatur, vt ibi dicitur: non tamen si esset scriptura publica, vt ibidem inquit gloss. Per responsoriam autem prag. solitam per Comitum oliuarie die 31. Augusti 1598. fuit prouisum, qd negantes in iudicio apocas bac. cambij, vel priuatas, vel earu subscripiones, vel publicorum notariorum, aut priuatarum personarum, conuicti ac condemnati sol. pro poena respo sorio filco, pro singulis ducatis, cetum, ducatos decem, pro apocis; f. banci, et cambij, pro scripturis vero priuatis ducatos quinque. Inficians legatum factum piis loci tenetur ad duplum. S. fin. Institut. de obliga. quz ex quasi contract. naf. S. fin. Institut. de fideicom. her. Et quz per inficiationem crescunt et ab ignorante, indebitè soluta, non repetuntur, dict. l. ea quz, C. de cond. indeb. & dict. S. fin. Me ntiens se patrem fam. in solidu tenet. l. 4. S. interdum. ff. quod cum eo qui &c. & si facere non possit conuenitur ob mendacium. l. eum qui. eod. tit. l. q. cum se. ff. de re iud. l. 1. C. ad Macedon. totit. C. si maior se min. dix. Negans numerationem, non potest postea probare solutionem. S. si quis aut. de tnen. & semis, Negans res esse eius cuius dicebat actor, si postea confiteatur, & alleget pignus vel aliam exceptionem, prius rei, possessione priuabitur, deinde audiatur. S. illud lo 2. eod. tit. Negans se possidere, si conuictus amittit possessionem. l. fin. vbi gloss. ff. de rei vindic. Negans se habere tutorem punitur l. qd enim. ff. de dolo. l. quicumque. S. fin. cum gloss. ff. de public. in rem ac. Negans se socium, non potest praten-

dere, vt non teneatur nisi in quantum facere potest. l. si vnus. S. fina. pro socio. l. sed hoc ita. ff. de re iud. Inficiantibus fideiussoribus, auxilium diuisionis non est indulgendum. l. si dubitet. S. ita demum. ff. de fideiussor. Inficiatio autem reuocari potest ante litem contestatam, vel post si etas inficiantis ea sit, vt ignosci sibi debeat. l. elutio. S. neque. ff. de noxal. ac. C. P.

S U M M A R I V M.

- 1 Differentia qua fit inter positiones, & articulos. Aliquando confunduntur, ibidem.
- 2 Principales examinandi in quibus casibus articulis, seu positionibus alienum factum continentibus respondere non tenentur.
- 3 Principales examinandi super articulis, num cum aduocati, vel procuratoris consilio deponant, vel non?
- 4 Principalis si multum simplex esset, & facile in respondendo deciperetur: nunquid pro eo respondeat eius aduocatus.
- 5 Universitas, infans, demens, furiosus, & minor per alium respondere possunt.
- 6 Responsiones principalium in fine cuiusque articuli in scriptis redigenda.
- 7 Principales deponentes in civilibus, & criminalibus quando poenam varietatis, & periurij incurrant.
- 8 Poena appellatio corporalem continet.
- 9 Principales examinandi, an petere possint articulorum copiam, ante & post eorum examen?
- 10 Dicens se super imperimentibus examinatum auditur.
- 11 Copia articulorum in sacro Regio consilio ante causae publicationem, non datur.
- 12 Srylus sacri Regij consilij in Regno pro lege seruandus.
- 13 Iudices id tantum agent, vt res sine suspitione agantur.
- 14 Tortura non infertur principali ratione varietatis, sed in teste.

Not. primo ex hoc Ritu. quod quandounque principales litigantes sunt requisiti, ad seiplos examinandum, tanquam principales melius scientes veritatem, tenentur respondere, videlicet reus articulis actoris, & actor exceptionibus rei prout dixi ibi supra Rit. 70 in prin. ponendo differentiam inter articulos, & exceptiones: & quia vltra articulos, & exceptiones reperiuntur etiam positiones, dicitur in hoc text. quod etiam positionibus tenentur respondere. Differt autem positio ab articulo secundum gloss. in capitu. primo, in versi. ita tuimus, in fin. versi. de confesso. in sexto, quia qui ponit fateri videtur: is vero qui articulatur, non fatetur vt dicit Ioan. Andr. in capi. fina. de iure iuran. in sexto. Anto. de Butr. in cap. quoniam contra, colum. prima. de proba. & Alex. consil. 80. ver. praeterea num. 10. volum. 2. item & in alio secundum Bald. in cap. per tuas, extra de testi. & attest.

17 Domini Prosperi Caravita Ebolitani

quia articuli sunt illi super quibus sunt examinandi testes, & positiones super quibus sunt examinandi principales licet ex communi vsu loquendi, confusa sint ista nomina de articulis, & exceptionibus. vt d. Rit. 70. diximus, & etiam de positionibus, eo quia in articulis & exceptionibus communiter dicimus item excipiendo se, pone, & vole prouare: & quando non est opus, dicere excipiendo: dicitur solum item pone, & vole prouare, a deo quod non est dare hodie pro vero quod in articulis, quis non dicatur fari, vt supra dicebamus. ¶ Secundo Not. sibi tangens bus propriū factum a contrario sensu istius Rit. quod principales examinandi non tenentur respondere articulis, seu positionibus contingit, ubi factum alienate ad idem tex. in l. fin. ff. pro suo, & Ioan. And. in ca. 1. de confess. in 6. & ratione probatur, quia postquam sunt examinandi eo quod vti principales præsumuntur melius informati de veritate, vt hic dicitur in facto alieno talis præsumptio cessat, nisi esset tale factum alienum, in quo deliberando, possit dare certam opin. & responsonem: quoniam tunc daretur sibi terminus ad deliberandum, & cogere tur respondere vt dicit Bald. in l. 2. §. quod obseruari, nu. 16. C. de iura. calum. per not. in leg. qui interrogati. ff. de interrog. actio. & hic est vnus casus in quo principalis non tenetur respondere. ¶ Secundus casus est, quando articulus esset duplicatus, vt solent multoties aliqui facere, ad finem potius inuoluendi principalem secundum Spec. in titu. de positi. §. videndum. num. 1. & Bal. ibid. ver. item sunt. num. 20. per glo. in cap. 2. in ver. absque rationabili de conse. in 6. Tertius casus est quando esset capiosus, vel multiplex, seu non simplex, secundum glo. d. c. 2. Spe. vbi supra. num. 21. & prag. quinta die, in princ. sub titu. de ord. iudi. Quarto non tenetur principalis respondere, cum articulus est ignis, vt puta, quod potuit, vel non potuit facere testamentum, secundum eand. Glo. in d. c. Spe. in tit. præallega. §. 7. num. 29. & Bald. in d. §. quod obseruari, nu. 17. allegat tex. in l. ornamentorum. ff. de aur. & arg. leg. & habes expressum. In d. prag. 5. die. Quinto non est respondendum articulo incerto, vel generali, vt dicit glo. in d. cap. Spec. vbi supra. num. 29. & Bald. in d. §. nu. 13. per rationem quā allegat. Sextus casus est, cum articulus depedit, ab alio negato, secundum Glo. ibid. circa princ. Bal. in l. C. de confess. & d. §. quod obseruari, nu. 15. ratio est vt ipse dicit. ibid. & Spe. in loc. præalle. nu. 34. ver. 5. quia quodam modo dicitur esse responsum. Septimus casus est: cum articulus poneret aliquam negatiuam quæ probari non potest, vt dicit glo. eo. cap. fi. in ver. negatiuam, & Bald. in allegato. §. num. 18. quia si esset negatiua probabilis, tunc bene teneretur respondere per tex. d. c. fi. qui hoc expresse decidit. Octauo non tenetur quis respondere articulo criminoso, vt dicit. Inno. in c. dudum. de electio. Specu. in titu. de positi. §. septimo videndum. ver. 1. num. 40. & Bald. in d. §. quod obseruari, num. 23. nisi in certis casibus quos late ponit idem Specu. ibid. & insuper in alijs quam pluribus casibus non obligatur principalis respondere quos Specu. in præalleg. loc. lausime ponit, & Bar. in d. manifeste. ff. de iur. iuran. ¶ Tertio not. ibi sine cons. quod principales examinandi super articulis, debent deponere sine cons. aduocati, & procuratoris sub silentio, & secreto coram iudice, vel eo cui causa commissa esset, statim, id est sine répos. interuallo, vt dicitur Regia prag. quinta die, de ord. iud. quæ idem disponit, sed de iure communi, & consuetu. Regni aliter statutum erat, & principalis examinandus poterat petere tempus ad respondendum habito consilio cum aduocato, vt dicitur. in l. si postulauerit. §. quæst. ff. de adulter. & in consuetu. Regni partes vbi hoc not. Afflict. in 2. nota. num. 8. immo secundum Bart. in d. §. quæstione. aduocatus debebat esse præsens in examine sui principalis, & quando clientulus esset multū

a simplex, qui posset decipi in respondendo, & posset etiam aduocatus pro eo respondere: si iudex vellet, vt dicit Holt. & mo. in cap. dilecti, de iudi. & Abb. in c. pastoralis; eo. rit. Iser. & Afflict. in d. consuetu. partes. In practica seruamus, huius Rit. & d. prag. quæ expresse tollunt præfata, & sine cons. procu. & aduocati, examinantur principales, per seiplos, vt hic dicitur, a deo cessat, quod de responsonem faciendi per aduocatum concedebatur aliquando, & statim absque temporis interuallo, in tantum quod non potest petere terminum ad consulendum aduocatum, & ita quibus obsequatur: ¶ limita huius Rit. in vniuersitate, quæ potest per alium respondere, licet non per aduocatum, vt dicunt Gloss. & Abb. in d. c. pastoralis. & Afflict. in proxime cita. loc. Secundo limita in infante, demente, aut furioso, qui non poterunt etiam per eorum tutores, & curatores respondere: quia quod vident, ignorant in eo quod in simili in iuramento veritatis nota. Bart. in l. 2. §. quod obseruari, num. 10. & 1. C. de iura. calum. & firmat in specie Rebuff. in tracta. de respon. per credit. in princ. num. 7. Tertio limita in minore qui licet potest respondere, per verbum, credit, vel non credit, tamen id debet facere cum autoritate sui tutoris, aut curatoris, vt dicit Bart. in l. certum. §. in pupillo, num. 2. ff. de confess. & Rebuff. loco præalleg. ¶ Quarto nota ibi & responsones, quod responsones principalem super articulis debent inscriptis redigi (vt dicit Rit. 70.) in fine vniuersitatis; articuli licet hodie aliter seruetur, vt ibi dixi. in 4. nota. ¶ Quinto nota ibi quod habeat, quod dispositio istius Rit. vendicat sibi locum in causis civilibus, & criminalibus in prima & secunda instantia. ¶ Sexto not. in fin. Rit. ibi absque ratione quod principales deponentes super articulis & positionibus in civilibus, & criminalibus non incurrunt periculum pænæ varietatis, & periuurij. Intellegendo, quo ad pœnam ordinariam periuurij statuta per consuetu. Regni eos, quæ est pœna manus, vt dicit lo. de Amici. cons. 109. num. 27. in fin. non autem quod ad extraordinariam, quia ex quo periuurio offenditur, etiam diuina maiestas. l. 2. C. de reb. cred. obrale contemptum poterit principalis extra ordinem puniri. ¶ Nec obstat dispositio istius Rit. ¶ quia appellatio pænæ de corporali intelligitur, vt dicit Abb. in cap. inter alia, col. 2. ver. ex hoc de immu. eccle. & Card. in cle. 2. §. 1. de hære. & quod pro isto periuurio in contemptu diuine maiestatis possit pœna extraordinaria imponi allegatur communiter Ange. in auth. Sceni. non solū in princ. & alij nonnulli quos citat Afflict. in d. consuetu. eos in rub. & in cap. §. fi. in 4. no. q. 1. de consue. re. feud. vbi hanc Rit. ita intelligit, vt laus dixi in prag. filiorum fa. §. fi. nu. 5. tit. de Sena. cōsul. Maced. vbi huc Rit. allegauit, & taliter intellexi licet Cauens. hic aliter sentire videatur, & malè, per præfata. vt etiam nouissime, & post hæc scripta reperiri. tenere. Petr. Follet. in pract. censu. 2. in ver. Nicolaus. nu. 86. circa finem quamuis non loquatur in specie de principali. Aduerte tñ quod & si ita iuris esse affirmè per ea quæ superius dixi tñ in pract. non seruatur, nec aliquis principalis extra ordinem punitur: credo per huic Rit. qui generaliter loquitur,

A D D I T I O.

a In respondendo. Vide omnino Spec. tit. de positionibus. §. tertio, & Bal. in l. cum & iudices. C. de iure iurā. prop. calum. Vbi voluit quod si clientulus est nimis simplex aduocatus potest ei assistere, ne decipiatur instruendo eum de iure non de facto. Imo & in testibus potest idem fieri per aduocatum & per ipsam met partem, secundum Felinum post eundem Bal. in ca. licet causam num. 30. extra de probat. C. P.

Quæro primo in hoc Rit. de vna q. sup qua
 2 conluti non sunt multi dies nūquid principales exa-
 minandi poterunt petere copiam articuloꝝ, tā ante
 eorum examen, quam postea? Spec. in tit. de teste. S.
 aunc videndum. nu. 3. ver. siue igitur, & nu. 10. ver. ho-
 rum etiam dicit, q̄ si iudex vult, potest hanc copiam
 dare ad finem cognoscendi pertinentes, & impertinē-
 tes, ne super impertinentibus testes recipiantur, cōtra
 30 tex. c. cum cauiam. de prob. † verū si non vult con-
 cedere, non nocet, sed auditur contra dicens, qui dixit
 rit examinatum super impertinentibus, quod etiā fir-
 4 mat Inn. in c. per tuas. nu. 1. & ibidem Bald. * Abb. nu.
 3. ver. sed quæro. & Fely. nu. 2. ver. vltimus in quantū,
 de testib. & atteſta. non tamen aperiunt quo tempore
 hæc copia dari possit. Et ideo Bal. i. l. 3. not. nu. 6. ver.
 deinde iudex. C. vt lit. penden. dicit, q̄ post quam su-
 per eis fuerint examinati principales: danda est ista
 copia, nisi denegassent velle deponere, qm̄ tunc ratio-
 5 ne contumaciæ etiam, q̄ post modum respondissent,
 non esset danda, dicens ita communiter praticari,
 & ipsum sequitur Luc. de penn. in l. in sacris. la. 3. col.
 3. ver. 2. ex quo. ibi e contra. C. de prox. sacra scri. lib.
 12. qui dicit ita seruari, & quod post principaliū exa-
 6 men, bene datur copia ad hoc vt possint formari inter-
 rogatoria testibus examinandis super eis; verū se-
 cundum eum in Magna Curia etiam ante responſio-
 nem, principaliū datur copia articuloꝝ seu posi-
 tionum, quibus nedum respondeatur cum consilio ad-
 uocati, immo redduntur postea ipsæ positiones cum
 responſione formata in singulis. supradictam opin. vi-
 detur sentire Affl. deci. 33. nu. 3. à contrario sensu, dum
 7 dicit, quod in sacro regio consil. non datur † copia ar-
 ticuloꝝ ante publicationem causæ, & eam firmat
 expelle Maran. in pract. parte. 6. Actū. 4. nu. 19. in no-
 uis. Dicens etiam cauere per regiam pragma. 8. incip.
 quinta die sub tit. de ord. iud. Quid dicendum? ego fa-
 8 teor, quod de iure communi quæstio ista nullam ha-
 ber difficultatem, quia non est recedendum ab opin.
 tantorum patrum quæ satis bene per eos in iure fun-
 datur, sed in hoc Regno non seruatur, in tantum, q̄
 9 quæreret de hoc, videtur potius ridiculum, quam mo-
 menti, & nulla curia reperitur in qua copia articulo-
 10 rum datur † imitando sacrum Regium consiliū cuius
 By. us pro lege seruatur in Regno, vt dicit Affl. deci. 135.
 nu. 3. & deci. 88 in fin. * & in const. præſenti lege
 4. not. c. i. c. si, ratio istius generalis obseruantia, credo
 ortum habuit, quia vt supra diximus, de iure commu-
 ni, iudex non cogebatur ad dandam copiam articulo-
 11 rum, sed solum in eius arbitrio cōsistebat, sed quia ho-
 minum excreſcente malitia, cognitum sortè fuit ab
 omnibus iudicibus, quod dari istam copiam, posset
 incentiuum præbere delinquendi, & litigantes ad in-
 12 structiones falsitatum armare, res ipsa abiit in desue-
 tudinem, & summa cum ratione, quia iudices id age-
 13 re debent, vt sine suspicionē res agatur. l. 1. C. vbi pu-
 pill. educa. debe. immo omnes suspensiones potius re-
 pellere, quam inducere. cap. oues. 6. q. 1. quia, & periu-
 randi occasiones etiam tolli debent. s. sed nedum tol-
 li. instituit. bonorum raptor. tanto magis quia malitiis
 hominum non est indulgendum vulga. l. fundo. ff. de
 rei ven. cum satis certo appareat, q̄ fraudes melius re-
 monetur, si fraudandi facultas adimitur. l. facultas. C.
 de fabricæ. lib. 11. & per consequens si copia articulo-
 rum facta publicatione datur, & non ante. Sed dicit,
 quis quomodo respondebis dictæ prag. dico, quod
 illa prag. non loquitur de copia articuloꝝ vnus
 partis danda alteri parti, sed verus intellectus ipſius
 est, quod mihi detur copia articuloꝝ meorum cum
 responſionibus factis super eis per te, & tibi copia tuo-
 rum cum responſionibus factis per me, & quod ita in-
 14 relligatur, patet ex ratione quam prag. ipsa adducit,
 cum dicit, ideo dandam copiam articuloꝝ cum res-
 ponſionibus, vt videant partes à quibus releuentur

ab onere probandi, quæ ratio non bene congrueret
 intelligendo, quod mihi detur copia tuorum articu-
 lorum cum responſionibus factis per me, quia per hoc
 non possem scire quos articulos meos acceptasti, &
 ideo releuat' sim ab onere probandi. Et si dices, quid
 opus est, quod detur mihi copia articuloꝝ, quos
 ego produxi, respondeatur, quod tempore istorum Rit.
 & d. prag. responſiones scribebantur in calce vnus-
 cuiusque articuli, vt dixi supra Rit. 70. in 4. nota. & su-
 pra in 4. nota. propter quod non poterat mihi dari co-
 pia responſionum, nisi daretur etiam articuloꝝ, &
 ideo, quia hodie responſiones non fiunt in calce arti-
 culoꝝ: sed id vno folio separato, vt in d. Rit. dixi vi-
 demus, quod non petitur copia proprioꝝ articuloꝝ;
 sed tantum depositionis principalis ad finem
 præſatum videndi à quibus releuatur petens ab onere
 probandi. & ita, in quæſt. facti proximis diebus consi-
 14 luit, licet durum videretur magnifico Iacobo Antonio
 de Fulgione terræ Ebuli, quod bene nota, quia poterit
 * quotidie euenire. * ¶ Secundo quæro, † cum in hoc Ri-
 tus, in fine dicatur, quod principalis non incurrit pœ-
 nam varie ratis, quæ nam esset ista pœna? dic quod
 esset tortura quæ testi vario inferretur, vt dicit tex. in l. ex
 libero. & lege vnus. S. testes, iuncta glos. vtrouique. ff.
 de quæstio. Bartol. in l. 1. S. qui quæſtionem. ff. eodem
 Bal. in l. milites, num. 5. C. eodem titu. & in l. 3. in prin.
 vbi etiam Salyce. C. de adulte. & plenè Brunus, in
 tracta. de indi. 14. prin. nume. 12. ver. sed quæro. adeo, qd
 sensus istius Ritus in dictis verbis erit, quod principa-
 lis varius non torquetur, nec etiam punitur per
 iurij, & quod non torquatur principalis varius, dixit
 etiam Iser. ante hunc Ritum in constitu. si damna clā-
 destina, col. 11. Bene tamen verum est, quod si princi-
 palis fuit examinatus, vt principalis quoad se tanquā
 15 testis quoad alios prout communiter per actuarios fie-
 ri solet, & in eo, quod respicit socios est varius vel cō-
 uincitur per alios testes, quod occultat veritatem tor-
 quetur per nota. per Docto. in locis præalleg. quia tūc
 dicitur torqueri in alios vt testis, & non tanquam
 principalis quod nota. Salerni die 26. Iulij. 1559. Prof-
 per Carauita.

A D D I T I O.

2 Loquitur. Imò etiam ex dispositione iuris ciuili in l.
 2. C. de reb. credit. & iure iur. His verbis Iurifurandi
 contempta religio Deum vltorem habet: periculum
 autem corporis, vel maiestatis crimen secundum cō-
 stituta diuorum parentum meorum, & si per princi-
 pis venerationem quodam calore fuerit peioratum,
 inferri non placet. C. P.

R I T V S LXXX.

Tem seruat ipsa Curia: quod
 (sicut de iure communi)
 vbi debet fieri aliquis actus
 vno die qui reperitur esse fe-
 stiuus, seu feriatuſ, tunc se-
 quenti die iuridico fit ille ac-
 16 tus, & dicitur pro eo, quod tali die non po-
 tuit fieri per tale festum, quibus diebus cu-
 ria ipsa recta non fuit.

S V M M A R I V M.

- 1 Cōtumacia accusanda si incidat in diem feriatam: differtur in primum diem iuridicum.
- 2 Citatio expresse pro die dominico posita, non differtur, sed non valebit.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

3. *Actus faciendus die feriatâ, differendus in non feriatam, excipitur quando periculum esset in mora, & num. 4. 5. 6. 7.*
4. *Contra insignes latrones etiam diebus feriatis proceditur.*
5. *Consuetudo, hominum memoriam in contrarium non habens, vim statuti, ac privilegij habet.*
6. *Feriae de iure diuino inductae.*
7. *Ius diuinum non tollitur: limitatur tamen, distinguitur, & interpretatur.*
8. *Dilationum materia est amputanda.*

Dispositio istius Rit. est in viridi obseruantia in hoc regno: & idem, quod hic disponitur infra in Rit. 226. in fina. ver. & si vis ponere casum ad hunc Ritum, vide alium infra 224.

† ubi hoc idem statuitur exemplificando in contumacia contra aliquem accusanda, quae incidit in diem festiuium, quod differatur, & acculetur primo die iuridico sequenti faciendo mentionem, qualiter talidie non fuit recta curia propter tale festum, vt hic, & ibi dicitur, & scribit Bar. in tract. de Rit. iudicio, in princ. versic. item quod, & Afisi. in rubr. constit. si quoniam nostrorum. nu. 6. ver. tertia conclusio, licet hunc R. L. non alleget. sed Apostill. ad Bart. in d. tracta. in littera, u. & Mahlue. in pract. de adorna. num. 6. & not. ibi sicut de iure communi, quod Rit. iste concordat cum dispositione iuris communis, vt patet ex tex. l. dies ibi differatur. C. de fer. intelligendo tamen secundum Bart. in l. ex quacunque. S. fina. num. 3. ff. si quis in ius vocatus non ier. Bal. in d. l. dies, num. 6. & communiter Docto quotiescunque dies illa feriatâ non fuit expressa in citatione, quia in ea fuit dictum quod compareret octaua, vel sexta die post intimationem, & post modum illa dies octaua incidit in diem feriatam; † secus si fuisset expresse posita, dicendo quod die dominico compareret, quoniam tunc non solum differretur: sed citatio ipsa non valeret. d. l. ex quacunque, in fi. licet Inno. in c. conquestus. nu. 1. in fi. de fer. dixerit etiam hoc casu debere die sequenti comparere. quod Petr. & Bald. in d. l. dies. non placet, verum tamen est, quod si dies dominica expresse posita in citatione non esset apposta modo praefato, sed alio, vt quia diceretur in ea quod compareat vsque ad diem dominicam: tunc secus esset, & illa dictio vsque, staret exclusiue, & ideo deberet ante comparere: alias esset contumax, si die sequenti post dominicam compareret. vt dicit Barto. in d. l. ex quacunque, num. 4. Holtien. in c. exposuit; de dilatio. Bal. in d. Marg. & Marant. in pract. parte 6. membro. 1. num. 120. in nouis. ratio autem quare in primo casu differretur in sequentem diem est, quia quotiescunque octaua, vel sexta dies assignata est feriatâ; intercalatur, & occultatur: taliter, quod illa dies non reputatur pro vltima, sed illa quae post ipsam sequitur si iuridica erit vt dicit Bald. in sua Margari. in ver. citatus ad diem feriatum. † Hunc Rit. volentem, quod actus fiendi die feriatâ, differantur in diem non feriatam, limita primo non procedere in actibus in quibus periculum esset in mora: vt puta, quando est capiendus d. bitor fugitiuus, quoniam tunc non differuntur, sed eodemmet die tractantur per tex. n. l. de pupillo. S. si quis r. uos. ff. de no. ope nunc. l. 1. S. sed excipiuntur, & in l. 2. & 3. ff. de fer. firmat late Iaso. in d. l. 1. S. 1. columna fin. & Marant. in pract. parte 4. distinet. 16. num. 92.

4. † Secundo limita, in causis insignium latronum, in quibus etiam diebus feriatis ad honorem Dei proceditur, vt non differatur: vt dicit tex. in l. prouinciarum. C. de fer. & Marant. loco praalleg. numero nonagesimo primo, in fine.
- † Tertio limita, secundum eundem Marant. ibidem

numero 87. in curiis nundinarum in quibus omnibus diebus feriatis etiam ad honorem Dei proceditur in causis omnibus emergentibus ex antiquissima consuetudine, † quae, quia non habet memoriam in contrarium: † habet vim statuti, & privilegij. l. hoc iure. S. ductus aquae. ff. de aqua quotidiana, & aeterna. & late Ab. in cap. super quibusdam, de verborum signific. † licet feriae sint de iure diuino. vt patet in praecipis decalogi. Sabbathâ sanctifices, & propterea tolli non possint iure ciuili. l. si, ubi not. Glo. & Doct. C. si contra ius, vel vtili. publi. tamen. vt Glo. & Doct. ibidem dicunt, & Felyn in cap. quae in ecclesiis, col. 2. de consuet. † potest ius ipsum diuinum limitari, distinguui, & interpretari, vt in specie, in materia feriarum, dicit Bal. consil. 166. in fin. volumine 5. & propterea, quod feriae inducuntur in honorem Dei, in aliquibus casibus non seruentur: prout videmus expressum, in d. l. 1. 2. & 3. ff. de fer. & d. l. prouinciarum,

† Quarto limita, secundum Bald. in pract. de citatio. q. 9. versic. secus autem, fol. 13. non procedere in dilatione data ad aliquid probandum, producendum, vel faciendum; quoniam tunc si vltima die contingerit testium, non potest die sequenti fieri actus: † quia dilationum materia est amputanda, vt dixi supra Rit. 69. & licet in hoc habeamus Rit. infra 219. contrarium disponentem, tamen in pract. non seruat, vt ibi etiam dicam latius, Salerni die 27. Iulij. 1559 Prosper Cara.

ADDITIO.

† In contrarium. Adde ista verba, quae quotidie in positionibus, & exceptionibus ad probandum immemoriam, ponuntur, videlicet, quod non extat memoria in contrarium, sunt improprie dicta, nec sunt verba iurisconsultorum, qui ita locuti fuerunt, Nec memoria extare quando facta esset, vel quorum memoria vetustas excedit, ita Paul. in l. in summa. S. 1. & Cassi. ff. de aqua plu. arden. Cuius origo memoria in excesserit Vlpian. in l. 3. S. ductus aquae, ff. de aqua quot. & aetna. Cum nemo sit eorum qui meminerit, quibus consilibus id viderit Labeo, in l. si arbiter. ff. de probat. hoc autem verba leguntur infra ritu 97. in fine. C. P.

SVMMA RIVM.

Non seruat ipsa Curia, ante publicationem dare terminum de exceptionibus, & articulis, & hoc postquam oblati sunt articuli, & exceptiones, & non ante, sed post publicationem, datur de omnibus, etiam de instrumentis cum die, & consule, De responsionibus autem dic, vt in quadam alia obseruantia huius curiae quae est hic.

Not. ex hoc Rit. quod antequam fiat publicatio in causa, & postquam oblata sunt articuli, datur terminus de exceptionibus, & articulis, verum non dicitur, ad quem finem: propter quod iste Rit. est aliquatenus difficilis, ideo, quod iste terminus datur ad impugnandum articulos, & videndum si sunt admittendi, vel ne: ad finem ne detur longa dilatio ad probandum, quoniam & hoc est etiam de iure secundum Bart. in l. 1. numero tertio, ibi, & pro hoc. ff. de fer. vt dixi supra Rit. 69. 2. nota sed vt ibi dixi, istud non seruat in Regno, in quo ad articulan-

viculandum, & probandum vnicus datur terminus, & circa articulorum impertinentiam nihil discutitur ante publicationem, nisi essent notorie impertinentes sed recipiuntur saluo iure impertinentium, & de iure non admittendorum, vt infra dicam latius Ritu. 282. ¶ Secundo nota ibi, sed post publicationem quod facta publicatione in causa datur terminus de omnibus, etiam de instrumentis cum die, & consule, vult dicere, quod ad repulsandum, seu impugnandum testes, & instrumenta, facta publicatione in causa, datur terminus prout de repulsa testium dixim⁹ supra Rit. 72. & de impugnatione scripturarum infra Rit. 281. ¶ Tertio not. ibi de responsionibus, quod circa responsiones faciendas, supple per principales super articulis seruanda est alia obseruantia curie quae est infra Rit. 93. quasi velit dicere iste Rit. quod non datur certus, & praefixus terminus ad eas cum (vt ibi dicitur) vsq; ad conclusionem in causa admittantur, & per ista sit expeditus iste Rit. qui satis diminue loquitur. Salerni die 28. Iulij. 1559. Prosper Carauita,

RITVS LXXXII.

Hunc tamen Ritum non video seruari.

Tem seruat ipsa Curia, vt si die quo debet assignare responsale ne spiret citatio, puta, dicto vndecimo die, & ipso die vndecimo sit festum: & per ipsam curiam celebratur: sufficit si assignetur magistro actorum, vel alicui ex subactariis, qui ibi scribat praesentata die illo festiuo, non tamen dicit ipse notarius, quod praesentatum fuit in iudicio, sed apud acta tantum, quia tali die non potest esse iudicium: & ita diu seruauit ipsa Curia: & seruauit ad praesens, quia quando potest esse iudicium, die non feriata scilicet die primo quo prima contumacia accusatur: licet Curia; (vt hic dicitur) non regatur, dicitur die tali talis praesens in iudicio, & apud acta, accusauit contumaciam dicti talis in dicta Curia vocati, & non comparentis, & hoc semper seruauit, & seruauit ipsa Curia, & primo die iuridico debet accusari contumacia prima, licet Curia, non regatur, quia siue regatur Curia, siue non, dummodo non sit dies feriatus, in omni casu accusatur, & accusari potest prima contumacia praesente magistro actorum, vel aliquibus subactariis, licet non sit praesens Regens, vel alius officialis, vel alius ex iudicibus, quo die similiter non feriato, in praesentia, vt supra possunt recipi fidei iussores, & offerri articuli, exceptiones, instrumenta, & alia iura ad quae producenda terminus datus erat, licet ipsa Curia non regatur, & hoc est seruauit aliae Curiae Regni,

2 Instrumenta, & alia scriptura, an possint coram notario produci in absentia iudicis.

Iste Rit. deberet situari post Rit. 122. & 123. quoniam illi Rit. conferunt necessariò ad intelligentiam istius: immo credo, quod in ant. qua compilatione ita erat situatus, & per hoc pondero, quia hic in princ. dicitur, dicto vndecimo die, cum supra Rit. Praecedenti non sit tractatu de citatione facta, & quis compareat decima die post citationem; sed bene tractatur in d. Rit. 123. & hoc teneo pro constanti. ¶ Tex. istius Rit. est intricatus, & aliquantulum difficilis, & concordat infra Rit. 95. ideo pro intelligentia, debes praemittere, quod quotiescunque citatur aliquis, quod compareat in tali causa decima die post intimationem citationis; quia dies quo intimatur; non computatur in termino, debet comparere die vndecima, qua die currunt decem dies sibi assignati, alias si non comparet, actor eademmer die, potest, immo debet sibi accusare contumaciam, alias citatio spirat & est necesse iterum citari. vt dicitur expresse d. Rit. 123. hoc praesupposito, quoniam multoties eueniebat quod illa dies vndecima erat feriata, seu festiuata propter quod contumacia prima accusari non poterat; Rit. iste supplendo dispositionem d. Rit. 123. ordinat, quod eo casu, si non potest accusari prima contumacia, saltem assignetur actuario, vel alicui subactario ipsa citatio cum relatione nuntij, & in eam fiat praesentata pro illo die, quo fuit data actuario, quia sic fuit diutius obseruatum in ipsa curia, & seruatur ad praesens, vt hic dicitur licet non seruatur hodie haec practica in regno (vt omnibus notum est) & patet in rubrica istius Rit. quae hoc dicit similiter, nam quando, dies vltima qua debet accusari prima contumacia, est festiuata, accusatur sequenti die, quod non restituerit actor citationem cum relatione, ipsi actuario, vt hic dicitur. Et haec vique ibi quia quando potest esse, in istis verbis ponitur alius casus vt puta, si dies vndecima non esset festiuata, sed iuridica, vt eorum curia non regeatur ex alia causa; nunquid etiam tunc debet actor seruare dictam practi. & in eo dicitur Rit. & non, sed deberet accusare primam contumacia aliam spiraret citatio, quia non attenditur, & curia ipsa non fuit recta; sed & regi potuit, & potest accusare ipsi magistro actorum, vel alicui subactario licet officiales curiae non sint praesentes, quod semper seruauit ipsa curia, vt Rit. dicit, & seruatur etiam hodie in omnibus curijs. ¶ Not. ibi quo die, quod illo die quo curia non regitur si tamen regi potuisset, quia non erat festiuus, coram actuario, vel subactario possunt praesentari articuli, exceptiones & instrumenta, & alia iura ad quae producenda erat datus terminus: quod seruauit omnes aliae curiae regni, vt Rit. dicit, & practica per ista hodie. voluit Bart. in auth. quae supplicatio, per illum tex. nu. 1. C. de precib. impera. offerre, & in l. eos. S. super his. C. de appellationibus. & licet Bal. in dicta authen. in l. 2. C. de eden. & l. ait prator. vers. circa quintum. ff. de iureiuran. Innoc. Host. & Anto. in c. quonia contra, de probat. lmo. & Ang. in l. si finita, S. Iulianus. ff. de dam. infec. & Alex. ad Bart. in d. S. super his. aliter teneant, & quod instrumenta, & aliae scripturae non possunt coram notario produci, nisi in praesentia iudicis, vel in absentia eomandante, per rationem quam allegant: tamen, vt vides, per hunc Ritum recepta est opin. Bart. & etiam per consuetudinem quae se habet in omni curia, & coram notario, vel scriba producimus, & praesentamus quae volumus maxime dato termino, vt etiam dico infra in Ritu. 242. in 2. nota vbi similis tex. Salerni die 30. Iulij 1559. Prosper Carauita.

S U M M A R I U M.

1. Actor, ne citatio expiret, quando accusare debeat contumaciam rei.

RITVS LXXXIII.

Ordinationes factae in magna Curia, in anno Domini

Domini Prosperi Carauita Ebolitani.

ni M. C C C C. die 6. mensis Septemb. 8. indi. Regnante Serenissimo domino nostro Rege Ladislao Dei gratia.

IN primis qualibet hebdomada eligantur duo ex iudicibus dictę Curię, qui iudices hebdomadarij nūcupentur, & facient audientiam in bāca de omnibus causis ciuilibus, & criminalibus ordinarijs, & extraordinarijs occurrentibus in hebdomada ipsa & infra, & omnes causas ex eis, quę committi solent, & debent iuxta Ritum & obseruantiam dictę magnę Curię ipsis duobus hebdomadarijs committant, & examinationes testium, & alia hebdomada ipsarum causarum consimilium occurrentium ipsis iudicibus, vel hebdomadarijs applicentur.

S V M M A R I V M.

1. Forma examinandi testes in defensionibus inquisitorum.
2. Testes, cum interest, sub qua forma recipiantur.
3. Notarius quando possit solus sine iudice & fiscali testes examinare.
4. Curia Vicarię stylus tenentur seruare alie Curia.

Secundum hunc Rit. qualibet hebdomada eligebantur duo iudices, qui hebdomadarij nūcupantur. Quibus cause omnes solite committi iuxta Ritum, & obseruantiam Magnę Curię, quam habes infra in Ritu 124. & 126. committebantur, supple per dominum Regentem ipsius, & ad quos etiam spectabat dare audientiam in banca omnium causarum, tam ciuiliū, quam criminalium occurrentium in illa hebdomada, & testium examinationes facere, & demum alia hebdomada causarū consimilium, supple ciuiliū, & criminalium occurrentium, ipsis iudicibus hebdomadarijs qui postmodum eligebantur, applicabantur, supple causę occurrentes modo præfato, sed hodie iste Rit. non seruatur, tum quia vnus tantum iudex hebdomadarius eligitur vt patet ex ordinatione Regis Ferdinandi primi nuper impressa inter nouellas prag. illustrissimi domini Ducis de Alcala huius Regni Viceregis in reformationibus Magnę Curię vicarię * pragma. 4. S. item pro expeditione de offi. magis. iusti. & is iudex hebdomadarius curia sedente, ordinat interloquutiones, & alia ibidem occurrentia, tum etiam quia causę solite committi iuxta dictos Rit. non committuntur iudici hebdomadario Magnę curię, sed iudicib. pedaneis ipsius vt late dixi supra in Rit. 16. & † quo ad testes examinandos in defensionibus inquisitorum seruatur hoc modo quod actuarius antequam recipiat testes super articulis, tenetur demonstrare articulos aduocato fisci qui si viderit aliquos articulos impertinentes, & in quibus tota vis causę, vel alicuius capituli cōsistit, signat eos, super quib. actuarius non potest recipere testes, nisi in præsentia iudicis, vt hic dicitur, & aduocati fisci, vt dicitur quoddam capitulum instructionum datarum Regię audientię Principatus citra per sacrum Regium collaterale consilium cuius tenor est talis. Itē q̄ actuarij teneantur dare notitiam aduocato, & procuratori fisci de omnib. carceratis, & informationib. cōtra eos, & quando dantur defensiones, & præsentantur exco-

ptiones nullatenus debeant recipere testes, nisi perētatis exceptionibus per aduocatum fisci * & testes recipiendi cum interest, recipiantur in articulis signatis in præsentia commissarij, & aduocati fisci, quam instructionem reperies. in prag. 6. incip. pro bona. S. item q̄ de offi iustitia, verum, vt plurimum non interuenit iudex, sed aduocatus fisci, & in alijs non signatis examinatur actuarius, vel eius scriba absque difficultate. Nouissime verò per Illustrissimum Ducem de Alcala huius Regni Viceregem prouisum est in suis nouissimis pragm. in reformationib. Magnę Curię * prag. 6. S. Illustris & magnifici viri. eo. tit. de offic. magistr. iust. quod in ipsa Magna Curia iudices causarum commissarij examinent testes, qui ad defensionem inquisitorum producuntur, ex eo, quia præ nimia occupatione quam habet ibi aduocatus fisci prætextu, quod primum ipse solus examinabat, causę nimium protelabantur, & ita seruatur: In Regia † Audientia præfata seruamus dictam instructionem * solum quando Aduocatus fisci vult interuenire cum cōmissario examini testium ob aliquam rationem ipsum mouentem. q̄ etiam dicitur d. prag. 6. S. item che nel examine de of. ma. gis. iusti. vbi veron non vult interuenire, in præsentia commissarij examinatur super articulis signatis, & super non signatis solus scriba actitans causam examinat. Verū tamen est q̄ per certum tempus ego solus tanquam Aduocatus fisci interueni examini dictorum testium, quia dicta prag. solum Mag. Cur. dirigitur * & antequam ita seruabatur in ipsa Regia Audientia non obstante d. instructione, postmodum vero † quia quod seruatur in Magn. Cur. conuenit etiam vbique seruari vt dixi supra in Rit. 1. nu. 3. visum mihi fuit examen prædictorum testium commissarijs causarum relinquere iuxta formam d. prag. & in eo interuenire in simul cum commissario iuxta instructionem præfaram quando opus est tantum vt proxime dixi, & ita seruatur meo tempore & seruatum extitit post d. prag. & quando aliqua de causā interueniendum fuit a me examini, nos contulimus in simul cum commissario ad tribunal Regię Audientię, & ibi coram nobis testes examinati fuerunt. Saler. die 30. Iulij 1559. Prosper Carauita.

R I T V S LXXXIIII.

Item quod seruentur omnia capitula, & constitutiones regni edita, & editę ad administrationem regni, & pro statu pacifico subiectorum.

S V M M A R I V M.

1. Cuius est condere, eius est & derogare.
2. Consuetudo, & stylus sacri Regij consilij admittitur, quia Regem representat.
3. Consuetudo cuius non extat memoria in contrariū vim priuilegij habet præscribit, contra ius commune.
4. Statutum tempore. 10. annorum præscribitur.

NOt. ex hoc Rit. quod omnia capitula, & constit. Regni seruari debent, & si dicat aliquis quomodo mandantur seruari omnia, cum p̄ multos Rit. in hoc volumine contentos corrigantur aliqua e. & constit. vt patet ex Rit. 40. & Rit. 46. 4. not. vbi dixi r̄ndetur hūc Rit. debere intelligi exceptis illis consti. & c. quibus derogatum reperitur p̄ hos Rit. nam cum fuerint emanati autoritate Regine Ioannę vt supra in 1. Rit. apparet, nulli dubium, † q̄ cuius fuit condere constit. & c. eius etiam fuit ip-

in derogare. Item debet intelligi exceptis illis constit. & c. quibus est derogatum per sacrum Regium consilium ex eius stylo, & consuetudine, nam licet in prolog. constit. Regni. S. presentes, sint cassata consuetudines præteritæ & futuræ contra constit. ut ibi late Glo. & Afflic. disputant, nihilominus consuetudo. & stylus in troducti à Sacro Regio consil. quod Regem ipsum representat, ut dicit Bal. in l. humanum. C. de legi. & Grama. decisio. 76. nu. 33. etiam contra constit. & c. admittuntur, ut firmat idem Afflic. in constit. diuorum. nu. 4. in proprijs terminis illius constit. & bona apostit. ad eundem Afflic. in d. S. presentes, † Item & tertio debet intelligi exceptis illis constit. quibus esset derogatum per consuetudinem tanti temporis cuius non exeat memoria hominum in contrarium: quia ea vim habet privilegij. l. hoc ius. S. ductus aquæ. ff. de aqua quod r. & r. si. & etiam contra ius commune præscribit. ut dicit tex. not. in cap. 1. de præscript. in 6. adeo quod data consuetudine contraria, tam præsentem, quam futuram per d. S. presentes, non trahitur ad talem consuetudinem, quæ antiquissima dicitur, sed solum ad eam quæ esset. 10. 20. 30. vel 40. annorum, ut pulchre scribit Anchar. consil. 5. 1. & Afflic. in proprijs terminis illius consil. (quam dicit nunquam vidisse observari) in consilio hac edictali. 1. nota. & in cap. 1. Præterea, de cap. Corra. Quarto intellige hanc Rit. exceptis illis ca. Regni, quibus esset derogatum per contrariam consuetudinem, & stylum decem annorum, nam cum non habeamus aliquam constit. vel cap. Regni, quod casset consuetudines futuras, contra capitula sufficit † tempus decem annorum ad præscribendum statutum, per ea quæ not. glof. & Doct. in l. de quibus, & l. diuturna. ff. de legi. & in rubri. C. quæ sit longa consue. vbi Bald. & Imo. in c. fi. de consuet. dicens hanc esse communem opin. de iure ciuili, licet secus sit de iure cano. per glo. in cap. fin. de consuet. in 6. & firmat pulchre Alexand. consil. 132. num. 1. vol. 1. intelligendo, secundum eum. nu. 4. de consuetudine & stylo contrario in contradictorio iudicio obtento, ut not. per glo. & Barto. in l. de quibus. ff. de legi. & in l. 2. C. quæ sit longa consue. Bar. in prolog. ff. S. & antea. Alex. consil. 136. nu. 19. vol. 2. & Io. de Amic. consil. 1. vers. postquam. nu. 43. Salerni die. 1. Augusti. 1559. Prosper Carauita.

2. *Apertura vel pro aspectu, vel lumine ingrediendo fit.*
3. *Apertura quæ, & quando dosstita dicatur.*
4. *Et cum canonibus modulatis facienda est.*

Not. ex hoc Rit. ibi extraordinarie, quod vbiunque tractatur de constituendis iuris, vel aperturis, & seruitutibus quibuscunq; potest dupliciter procedi, videlicet ordinarie, & extraordinarie. quando proceditur ordinarie in his causis Rit. iste non tractat, quia tunc seruatur id quod fit in alijs causis, sed quando proceditur extraordinarie, seruatur quod hic dicitur, id est, quod de mandato ipsius curia partes litigantes eligunt duos curiales Neapolitanos, & ipsa curia vni aduocatum, per quos fit processus in causa: de quo nulla datur copia partibus, ad tollendum subterfugia, & dilaciones, & demum fit relatio de eo quod eis videtur, ipsi magnæ curia, per quam iuxta eorum relationem sunt mandata partibus ipsis, aduersus quæ nulla appellatio, vel allegatio admittitur, & iste modus procedendi extraordinarie, obseruatur inter ciues, & incolas ipsius curia Neap. ut in hoc Rit. dicitur. † Idem cundo not. ibi aperturis, & seruitutibus quibuscunq; quod ex hoc Rit. videtur colligi, quod apertura numerantur, & reputantur inter seruitutes, & hoc expressè dicit tex. consuetu. Neap. in tit. de seruit. in consuetu. incip. inter seruitutes. † Est autem apertura illa, quæ fit, vel pro aspectu, vel pro lumine ingrediendo, tantum, ut dicitur in alia consuetu. incip. si quis habet parietem. eod. tit. vbi bona Gloss. in ver. pro aspectu. † dicit quid istud importet, & quotiescunq; ista apertura fit pro lumine ingrediendo tantum in loco alto, appellatur dosstita, ut dicit Gloss. consue. inter seruitutes, & patet ex d. consue. si quis habet, vbi vero fit in loco non alto, ut habeatur aspectus, tunc apertura solum, non dosstita appellatur, ut ead. Gloss. dicit, verum vbiunque, fit mentio de apertura, intelligitur de dosstita, & sic de ea quæ fit ad lumen ingrediendum, ut dicit alia consue. quæ incipit & vbiunque, † & ea fieri debet cum canonibus modulatis, ut ibi dicitur, licet si fiat cum cancella ferrea, vel cum lapide marmoreo idem reputetur, ut dicit Afflic. decis. 225. secus autem si fieret cum cancella lignea secundum eum. Salerni die 1. Augusti 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXXXV.

Tem seruat ipsa curia, quæ si proceditur extraordinarie de mandato ipsius curia per duos Curiales Neapolitanos communiter electos per partes & per vnum aduocatum per ipsam curiam datum, fiat processus inter ciues, & incolas ipsius ciuitatis de constituendis muris, vel aperturis, & seruitutibus quibuscunq; & quod ipsius processus copia partibus non datur ad tollendum subterfugia, & cauillationes aduocatorum, sed iuxta relationem ipsorum curialium, & aduocati facere mandata per ipsam curiam partibus ipsis, nec aliqua appellatio admittatur aduersus ipsum mandatum.

SVMMA RIVM.

1. *Apertura inter seruitutes numerantur.*

RITVS LXXXVI.

Tem seruat ipsa curia, quæ si examinationes testium: l. vnus partis sunt presentatae in actis, & non examinationes alterius partis putata, quia examinati sunt testes citius vnus partis, quam

alterius: tunc si curia vult, & hoc petatur, fiat publicatio attestacionum illius partis quæ sunt in actis, deinde venientibus alijs attestacionibus, fit publicatio de eis venientibus, vel presentantibus, de alijs autem quæ primo veniunt, de quibus iam publicatio facta fuit, non fiet iterum: & idem intellige de responsionibus partium, nam fit multoties publicatio responsionum vnus partis tantum, multoties alterius tantum, quandoque fit publicatio simul attestacionum, & responsionum, & omnium aliorum actuatorum, vnde notandum

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

tandum est, quod publicatio potest fieri de quolibet actu per se si quis vellet, tamen præfata sunt in vsu. Copiæ tamen responsionū dantur, pro vt in quadam alia obseruantia curiæ.

S V M M A R I V M.

- 1 Publicatio cause potest diuersimodo fieri.
- 2 Publicatio an in quolibet actu fieri possit.

Quoniam dato termino ad probandum in causa, quotidie partes litigantes nominant habere testes in alijs partibus quam in loco iudicij, & per curiā eorum examinatio, locorum officialibus committitur, tam ad vnius partis instantiam, quam alterius, euenit multoties, & citius examinat, & testium examinationes præsentat vna pars, quam alia, & ne causa diutius retardetur: fit per eam instantia; & fiat publicatio in causa, & per aliam replicatur & non fiat: sed expectetur suum examen, ideo tali disceptationi occurrendo, statuit iste Ritus. & isto casu fiat publicatio testium vnius partis quæ prius eorum examen præsentauit, & demum aliorum testium alterius partis cum venerit eorum depositio, & quod dicitur in publicatione facienda testium examinatorum, idem intelligitur de publicatione depositionum factarum per principales super articulis iuxta dispositionem Rit. 79. vt diximus, in tãtum, & si vna pars priusquam altera deposuit, eius depositio publicetur, & de ipsa detur copia, vt d. Rit. dictum fuit & in hoc nostro Rit. dicitur in fine, & demum cum alia pars deposuerit, fiet idem. præfata tamen vera sunt quando iudex vult ita facere, alias non cogitur, vt patet ibi, tunc si curia vult, sed potest publicacionem retardare, donec venerint attestaciones alterius partis, & demum vnicam publicationem facere super omnibus actibus, & toto processu, & hoc voluit dicere iste Rit. ibi quandoque fit publicatio simul. ¶ No.

- 1 ibi quandoque fit publicatio simul, & publicatio cause aliquando fit simul de omnibus actis, & 1. quando attestaciones partium veniunt eodem tempore, vel quando veniunt diuerso tempore, tamen iudex non vult publicationem facere separatam super vno examine & postmodum super alio, vt supra diximus. sed quia multoties attestaciones vnius partis multum tardant: & æquum non esset suam moram alteri obesse: fit regulariter publicatio in causa licet non venerint: & etiam proceditur ad conclusionem: & altera parte reluctante, ratione sui examinis, & nondum venit, fit decretum quod quocumque eius attestaciones venerint ante sententiam, recipiantur, & in calculo ipsius habeatur ea ratio quæ de iure habenda erit: quia per Rit. infra 88. solum vsque ad conclusionem produci possunt. ¶ Secundo no. ibi vnde norandum est: quod iste Rit. ex seipso colligit vnum nota. ex præfatis & quod si quis vult potest in quolibet actu publicationem fieri facere sed vt tex. dicit præfata non sunt in vsu quasi velit dicere, & publicatio non fit super quolibet actu, sed vel fit vnica super omnibus, vt supra diximus vel quando fit separatim in quolibet actu: fit solum in casibus præmissis. s. quando depositiones testium, vel principalium, venerunt citius ex vna parte, quam ex alia, extra hos casus publicatio non fit in quolibet actu, sed vnica in toto processu: Non omitto tamen quod Maran. in præcti. par. 6. act. 11. in fi. dum facit mentionem de hoc Rit. legit hunc tex. cum vna negatiua non in illis verbis tamen præfata sunt in vsu, vt dicat, non sunt in vsu secū dum quam lecturam sequeretur quod quando attestaciones vnius partis veniunt citius quam alterius, non fit publicatio super eis, sed expectantur alia, vt fiat v-

nica publicatio, sed ego vidi multos codices modernos, & antiquos: & reperio illos absque illa negatiua, igitur lege hunc Rit. vt iacet & circa eius obseruantiam tene, vt dixi, & circa testium depositiones, quæ ex vna parte venerunt fit publicatio tam respectu earum quam totius processus, & circa depositionem principalis fit etiam publicatio, & de ea datur copia dato, quod altera pars non deposuerit, & parte altera reluctante, circa testium publicationem, fit decretum de quo dixi, in 1. not. Salernidie 2. Augusti 1559. Prosper Caraita.

R I T V S LXXXVII.

Item seruat ipsa curia, quod citatis testibus, & ipsis condemnatis ad poenam in citatione mādatoria contentā, licet non veniant: nihilominus curia ipsa ad posteriora procedit, quamuis constitutione regni forma, videatur aliquantulum refragari, & ita fuit seruatum in denunciatione facta per egregium virum militem Franciscellum Galliotum pridie quando denunciauit Buffillum brancatium de certis, in qua causa quæ testes non venerunt, fuit idem Buffillus absolutus de hoc præfati anno septimo indictmentis, primo tamen condemnatis testibus ad quatuor vncias, vt fit.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes multa indicta, vel captis pignoribus, ad ferendum in causis omnibus testimonium, compellendi.
- 2 Quod verificatur etiam in testibus qui compelli non possent: quando aliter probatio haberi non possit.
- 3 Testes compellendi ad testificandum, si essent presbyteri: compulsio eorum fiet coram eorum iudice & coram eo cui vult ipse, iurabunt.
- 4 Testes nimis à remotis degentes, non euocantur ad testificandum: sed locorum officialibus eorum receptio committitur.
- 5 Idem quoque de senibus, & valetudinarijs.
- 6 Testes, citati non comparentes, qua pœna, puniendi.
- 7 Testes citati ad testificandum si non comparent inquisitus absoluetur, tenenturq; parti ad interesse.
- 8 Testes se subtrahentes, vt veritas occultetur, qua pena puniendi, iurati, & non iurati.
- 9 Testes citati non comparentes, fuerunt ad poenam condemnati, post lapsum vero termini veniunt: nunquid ad deponendum admittantur.

- 1 **N**ot. primo ex hoc Rit. & ipsis condemnatis & testes possunt euocari, & compelli multa indicta vt testimonium ferant in causis. Item compelli possunt captis pignoribus, vt dicit Glos. in l. si quando, & ibi Barto. & Saly. nu. 4. C. de testi. per. S. pen. instit. de satisfactio. & no. per Imol. in c. dilectorum. nume. 2. extra de testi. cogend. & Lanfran. in c. quoniam contra. in ver. testium. vers. sed nunc quæro, nu. 42. de probat. ¶ Amplia.

plia hunc Rit procedere in omnibus causis tam civilibus, quam criminalibus, quia verè Rit iste generaliter loquitur, & q̄ postea dicit fuisse seruatum in denunciatione, & sic in causa criminali, ponitur exemplificatio: non autem, vt velit Rit generaliter loquentem restringere solum in criminalibus pro quo text. cum Glo. in d. l. si quando, in ver. causis. vbi testes compelli posse concluditur in causa civili & criminali, & no, Imol. in d. c. dilectorum, num. 3. licet de iure canonico multa sint opin. An in criminalibus testes compellantur inuiti, sicut in civilibus, vt late per eund. Imol. ibi ad quemte remitto. † Secundo amplia procedere etiã in illis testibus, qui non possunt cogi testimonium dicere de quibus in l. 4. cum sequen. & l. inuiti, cum sequen. ff. de testi. & l. libertorum. C. eo, dum modo sit causa in qua veritas non possit per alios probari; quoniam tunc in defectum probationis, ne veritas pereat, euocantur & compelluntur, secundum Hoff. & Io. Andr. in c. 1. de testi. cog. Roma. sing. 398. tu habes in l. 4. De cif. tholos. 3. in fi. Salyc. in d. l. si quando, nu. 4. & Lanfr. plenè in d. c. quoniam contra, nu. 42. † etiam si essent presbyteri, vt dicit tex. in c. quanquam. 9. q. 2. sed tunc licet compulsi per eorum iudicem, & iurabunt coram eo cui volet iplemet suus iudex secundum Glof. in d. c. quanquam, & in c. statutum. 2. q. 6. & not. Imo. in præ allega. c. dilectorum, col. si. vers. si vero per alios. dum modo probetur ex parte petentis ipsos cogi, qualiter veritas aliter haberi non posset; quia cum sit fundamētum suæ intentionis, sibi incumbit onus. secundum Bar. in l. in hoc iure. ff. de verbo, obligat. & l. quid ergo, ff. ex quibus caus. maior, & Lanfran. in d. c. num. 44.

¶ 19 Limita non procedere quando, nimis a remotis de gunt testes a loco iudicij: quoniam tunc eorum receptio officialibus locorum, vel conuicinis committeretur: non autem euocarentur vt dicit tex. in l. 3. § fin. ff. de testi. & l. sed si quis ex signatoribus. ff. quemadm. re. sta. aperia. nisi aliter se habeat consuetudo, vt dicitur in d. s. fina. quod hodie bene seruatur in magna curia & Regia audientia principatus citra, nam quando testes nimis distant, forte vltra ynam, vel duas digitas leagues, non euocantur, sed committitur audientia eorum, & quando sunt infra dietam, aut vltra, sed infra duas, citantur & euocantur ad instantiam filci q̄ veniant ad deponendum, & ad instantiam partis in civilibus, & criminalibus euocantur, factò tamen deponitio pro eorum dietis, vt dicam latius infr. in Ritu 140, in 1. not. & tunc vbiq̄que reperitur cogi possunt venire, si pars inlter sua interesse, quod veniant coram iudice; † alias eã non instante, committitur examen in civilibus, & in criminalibus pro senibus, & valetudinarijs iuxta tex. l. iudices, & authen. apud eloquentissimum, C. de fide instr. & constit. Regn. in pecuniarijs, verum in causis criminalibus ad filci instantiam, si subest causa aliqua, propter quam iudex vult testē videre, & examinare, loci distantia non attenditur: & sius receptio non committitur, sed citatur q̄ veniat personaliter ad deponendum, & ita seruatur pro quo docti. Domi. & Archid. in c. præsentium, de testi. in 6. Abb. & Fely. in c. si quis test. extra eod. tit. dicentium, quod iudex potest quando vult, yrgente causa, dicere quod testis vadat coram eo, etiam si esset persona egregia: vt etiam dico infra. in Ritu. 142. † Secundo not. ibi ad p̄nam in citatione contentam: quod si testis citatus ad deponendum, noluerit comparere, condemnatur ad p̄nam in citatione cõtentam: & hoc etiam disponitur per constit. Regn. in pecuniarijs. §. eadem p̄na vbi quod testes citat, & non comparentes puniuntur in civilibus & criminalibus p̄na tertiz partis bonorum, nisi in citatione fuisset appositã p̄na, quoniã tunc illa p̄na exigitur. Hodie tamen in præ. aliter proceditur contra testes, vt dico latius infra. in Ritu. 206. in 3. not. Vbi omnino videas † Tertio no. ibi ad p̄na priora procedit, quod post quam curia citauit, & cõ-

demnauit testes, qui non comparent, expeditio causæ protelari non debet: sed ad vltiora procedi prout Rit. Idcirco fuisse seruatum alias absoluedo quendam inquisitum contra quem testes producti, & citati noluerunt venire, quod etiã firmat Iser. in dicta constitu. in pecuniarijs, vers. sed si non veniant, circa finē & ibidem Afflic. nume. 44. quia alias secundum eum non esset litium finis, Testes tamen tenentur parti ad interesse secundum Angel. & Paul. de Cast. in l. argentiarij. S. cum autem, & ibid. Alex. colum. 2. vers. cu. iten. per istum tex. ff. de eden, vt etiam capetur in dicta constitu. quæ dicit procedere in civilibus causis, & in criminalibus vbi extimatio causæ quandoque haberi non potest, tenentur ad omnes expensas litis iuramento partis & taxatione iudicis declarandas † & si se subtraherint, vt veritas non pateret, tenentur crimine falsi, vt dicit Innoc. in c. 1. de crimi. falsi. verum quia non iurauerunt: sed tantum veritatem occultauerunt: tenentur ex generali cap. re. l. Cornelia. l. 1. ff. de fal. vt dicit Bal. in margari. in vers. testis qui se subtrahit, & sic p̄na arbitraria, vt etiam firmat Milleus. in præ. in vers. testis, secundus testis, nume. 2. cum ramen si iurassent dicere veritatem, & sic assumpsissent officium testificandi, & postea tacuissent veritatem, p̄na ordinaria falsi tenerentur, dicto cap. 1. vbi Innocen. & latius dixi supra: in tantum, quod vt ex præfatis patet, testes qui non curant comparere, non carcerantur sed præfatis modis prouidetur, quod firmat expresse Alberic. per illum tex. in d. l. si quando redarguendo imperitòs Affeslores qui testes nolentes deponere incarcerant, vt referendo, sequitur Lanfra. in cap. quoniam contra, in vers. testium de positiones. num. 42. de proba. sed hoc verum in causis civilibus, & etiam in criminalibus ad partis petitionem, ad filci tamen instantiam quandoque testis qui citatus nõ curat comparere, carceratur, & si verisimiliter veritatem scire potest, quia per alios testes nominatur, & negat: torquetur iuxta dispositionem, l. 1. §. qui quæstionem. & l. vnus. §. testes. ff. de quæstio. vbi Bart. vtrobique not. Bald. in l. milites. nu. 5. C. de quæstio, & in l. 3. in princ. vbi etiam Salice. C. de adulter. & late Brun. in tracta. de indi. q. 4. princ. nume. 12. vers. sed quæro. fol. 28. nisi esset presbiter qui proferendo testimonio, nõ torquetur secundum Bal. in l. presbyteri. la. 1. in princ. C. de episcop. & cleric.

¶ 20 Quæro iuxta præfata, pone quod citati sunt testes, & condemnati ad p̄nam: quia noluerunt venire ad deponendum, & elapsus est terminus, de quibus testes veniunt; nunquid ad deponendum admittentur Bald. & Imo. in l. quibus diebus, in princip. ff. de conditio. & demon. Alexand. in dicta l. quando, & alij quos Cætreus hic citat: dicunt, quod sic ex quo videtur pars fuisse q̄ potuit accusando testes, & faciendõ condemnationem, dum modo fuerit infra terminum de impedimento protestata. vt dicit tex. constit. Regn. in pecuniarijs, vers. cu. non aliter, & ibidem Afflic. nume. 57. alias secus, nisi testes essent non soluendo: quoniam tunc cum non possint ad interesse teneri, per beneficium restitutionis in integrum restitueretur ad terminum, vt eadẽ constitu. dicit in fina. vers. cu. Hæc tamen in civilibus, in causis vero criminalibus lapsu termini non obstante, admittentur testes, vt dicta constitu. dicit, in vers. cu. in criminalibus, & probatur ex his, quæ late diximus supra, in Ritu. 69. quæstione prima, sed cum hodie in regno fere generaliter seruetur concessio secundæ dilationis alibi sine causæ cognitione, & alibi cõ modica, vt in dicto Ritu. diximus: parum proderit hæc quæstio pro causis civilibus in hoc Regno, quia semper admittetur ad secundam dilationem; nisi esset facta publicatio, vt dicit Glof. præ alleg. constit. in fi. in vers. cu. non obstante. Salemi Die 5. Augusti, 1559. Prosper Caraita.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

R I T V S LXXXVIII.

Tem seruat ipsa curia, quod quando fiunt commissiones examinationum testium, illę attestations possunt produci in ipsa causa per partem vsque ad conclusionem cum sigillis examinatorum, per quod testes iurauerint infra terminum iuxta constitut. Regni. hoc diu seruauit, & seruat ipsa curia, & quando presentantur, fit actus per subactarios in principio earum vbi subscribitur dies presentationis earum.

Not. hunc Rit. q̄ quotiescunque cōmissa est audientia testium officialibus locorum vbi degunt testes, & eorum attestations tardat venire, proceditur in causa ad vltiora, q̄ mora vnus alteri non debet obesse, vt dixi supra Rit. 86. in 1. not. verum quandocunque venerint, si testes examinati post terminum, iurauerūt infra terminum: possunt produci in causa ipsa vsque ad conclusionem in causa, facto actu presentationis diei, q̄ presentantur per actuarium, vel subactarium, vt dicitur, quod bene seruatur, quia per Rit. infra 234. scripturę vsque ad conclusionem in causa, possunt presentari, vt ibi di eam latius, verum in pract. obseruantur, quod licet facta sit conclusio, recipiuntur attestations prefate, & etiam scripturę in processu, & non extra processum, vt dicitur in Rit. 238. verum cum illa clausula, q̄ de eis habeatur ea ratio, quę de iure habenda est, vt in superiore Rit. 86. 1. nota. diximus, & in d. Rit. 238. dicimus. Salerni Die 5. Augusti. 1559. Prosper Caraita.

R I T V S LXXXIX.

Tem seruat ipsa curia, q̄ in ciuilibus, & in criminalibus partes principales debent speciales articulos, positiones, & exceptiones ponere vsque & per totum sequentem diem qui sequitur post data capitula, seu post libellum accusatorium, vel ciuilem. in ciuilibus tamen, procurator sufficit si infra biduum prefatum det exceptiones generales, vel si est procurator actoris, articulos generales, secus in criminali. Sed circa hęc materiam, deponendo infra biduum, vide in hac eadem carta ex alio latere, maxime in vltima obseruantia, vbi omnino vide, vbi habes, quod in termino dato super capitulis, & quando fit actus repulsę, & quando datur terminus ad probandum in causa appellationis, & quando datur terminus ad probandum in petitione restitutionis in integrum, debet omnino in istis quatuor casib. specificari, quod ponant per totum diem sequentem, sed in li bello ciuili, & criminali dictum est, quod non specificatur, quia

subintelligitur, item in causis quę committuntur de voluntate partium per ipsam curiam alicui literato super summam quatuor vnciarum, si est de voluntate: & his quę ad summam quatuor vnciarum etiam partib. contradicentibus iuxta aliam obseruantiam eiusdem curię, tunc coram commissario tali non ponitur de necessitate infra biduum iuxta aliam obseruantiam. & Nota, quod in actu qui fit per notarium actorum, seu aliquem ex subactarijs, quādo datur terminus ad probandum, non fit mentio, quod debeant ponere infra prefatum biduum, quia intelligitur etiam si non dicatur.

S V M M A R I V M.

- 1 *Terminus datus ad ponendum, non ad articulandum datus nisi de partium consensu, intelligitur de iure.*
- 2 *Vocabulum positionum, & articulorum in regno est confusum.*

Iste Rit. ponit practic. obseruandam in iudicijs in causis ciuilibus, & criminalibus circa terminum infra quem partes principales debeant presentare positiones, articulos, & exceptiones speciales, aut procuratores earum positiones, articulos, & exceptiones generales, dicens, quod in quatuor casibus cum datur terminus ad probandum, debet dici & declarari in specie, q̄ infra biduum presententur ex quo in alijs causis non declaratur; quia subintelligitur, q̄ per totum diem sequentem presententur vt dicitur expresse in constit. Regn. Lite. quibus presentatis infra biduum, datur postea terminus ad probandum in causa, vt in ead. constit. dicitur. & cum hoc Rit. cōcordat alius qui est in fr. Rit. 91. vbi plus dicitur, quod in hoc biduo includitur etiam dies Dominicus, & Pascalis: licet quando his diebus presententur positiones, articuli, vel exceptiones non dicerentur presentatas fuisse in iudicio: sed solum apud acta, ex quo talibus diebus non potest dici iudicium. Sed dispositiones istorum duorum Rit. non seruantur hodie in Regno: quia articuli presentantur ad libitum, dummodo infra terminum, & terminus est vnicus ad ponendum, seu presentandum articulos, & probandum in omnibus curijs Regni, vt dixi supra Rit. 69. in 2. not. & dicam infra in Rit. 283. ¶ vnum tamen collige ex hoc Rit. ibi, & nota, quod illud biduum quod datur expresse per iudicem in supradictis certis casibus aut quod ex se subintelligitur dato termino generali in causa, intelligitur datum ad ponendum, & articulandum, cum de iure sit totum contrarium, quia terminus datus ad ponendum, non intelligitur datus etiam ad articulandum: nisi de consensu partiu, vt dicit Glo. in clem. sape. S. & quia, in vers. de partium, de verborum signifi. & ibidem Cardina. in 6. & 7. quęst. & Ba. qui rationem assignat in l. generaliter. S. sed de iuram ē to. nu. 13. C. de rebus cred. licet e conuerso secundum eum, terminus datus ad articulandum, vel capitulandum intelligatur etiam datus ad ponendum, sed in pract. seruatur quod hic dicitur, quia vnicus terminus datur in causa qui intelligitur ad ponendum, articulandum, & excipiendum, ratio est quia illis positionibus super quibus antiquitus deponebant principales secū dum Glo. cap. 1. in ver. statuimus, circa princ. de confess. in 6. hodie non vtimur separatim ab articulis, sed super illismet articulis qui fiunt per litigates, vt probentur

2 *benitur per testes, examinantur principales vt patet rubrica prag. 5. die. de ordi. iudicio, f & vocabulum ipsum positionum consulum est in hoc Regno cum vocabulo articulorum, vt patet ex dicta prag. 5. die licet in articulis dicamus item se pone, & vole prouare, Salerni die 7. Augusti. 1559. Prosper Carauita.*

R I T V S X C.

2 **T**em seruat ipsa Curia, raro dare terminum ad examinari faciendum fisco, sed alijs datur, quando Curia videtur, & talis terminus quandoque scribitur in actis, quandoque non, secundum quod partes insistant, & prout curia videtur. Sed pro maiori parte semper scribitur, & quamuis vnus habeat, vel petat terminum ad examinari faciendum semper datur ipse terminus ambabus partibus.

A D D I T I O.

2 *Fisco, Adde qd fisco non datur terminus ad repellam, ita inquit Paris de Puteo, tract. iudic. ver. inquisitio §. 1. & vide Ioan. Ant. de Nigris in ca. Regni plerunque, nume. 19. & 20. vbi etiam dicit quod nec eidem datur restitutio in integrum ad pinguius probandum, C. P.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Testes pro maleficio reperiendo, ad fisci instantiam ad sententiam vsque recipiuntur.*
- 2 *Termini omnes dati in causa ad instantiam vnus partis, alteri dati intelliguntur, etiam si eis re non integra renunciauerit.*
- 3 *Maior uti potest termino minori specialiter concesso.*

Rite seruat, & de eo ponitur aliquid p. Pet. Folle. in prac. crim. prima parte. 2. p. 1. in versiculo datur terminus, num. 11. verum licet non datur terminus fisco ad examinari faciendum, vt dicit, tamen testes ad instantiam fisci semper recipiuntur pro maleficio reperiendo etiam vsque ad sententiam, & in causa super se datur, vt dicit Bar. in l. 2. §. si publico. ver. quarto vtrū. ff. de adult. Ange. in tract. male. in ver. qui iudex dictū processum. Afflict. in consti. terminum vitæ, nume. 44. vt dixi latius supra Rit. 69. in fi. & quo ad terminum scriptum dari partibus ad examinari faciendum, prout in hoc Rit. dicitur, scias quod regulariter & semper scribitur in actis talis terminus, & testes alias non recipiuntur, quandoque tamen ad instantiam inquisitorum, facta publicatione in causa recipiuntur testes in eius fauore, ne veritas pereat, & innocens patiatur, & non datur aliquis nouus terminus pro eis, ne causa retardetur, & ipsius cursus impediatur, & sic vnico contextu proceditur in causa ad publicationem, citationem, ad dicendum, & ad alia, & recipiuntur eius testes, vt in d. Rit. 69. diximus. ¶ No. ex hoc Rit. ibi & quamuis, quod omnes termini dati in causa ad instantiam vnus partis, intelliguntur etiam dati communiter alteri iuxta tex. l. petendæ. C. de tempo. in integ. re. si, vbi Bart. & alij. Amplia, istud procedere etiam, si pars ad cuius instantiam fuerit datus terminus eidem renunciauerit, vt dicit Bart. per illum tex. in l. si post. §.

hi quoque. ff. de bon. poss. contra tabu. nisi se integra fuisset renunciatum, vt dicit Lanfran. in repet. c. quoniam contra, in ver. dilationes, nu. 8. de proba, per tex. optimum in argu. in l. si iudex circumuento. ff. de minor. Secundo amplia, etiam si terminus datus esset minori iure speciali restitutionis in integrum, vt est primum, & secundum beneficium per constitu. Reg. obscuritatem, de quibus late dixi supra Rit. 7. ¶ In tantum quod maior potest uti termino dato minori ex causa speciali, per tex. d. l. petendæ, vt dicunt Iser. & Afflict. in d. consti. obscuritatem, ille in fine, & ille, nume. 14. l. cet. Barto. aliter sentiat in d. l. petendæ. Salerni die 8. Augusti. 1559. Prosper Carauita.

R I T V S X C I.

Tem seruat ipsa Curia declarare in termino qui datur ad probandum, multoties, quod per totum sequentem diem ponat quicquid competit, & c. vt in repulsa, & beneficio restitutionis in integrum, non restitutionis dierum feriatorum, etiam in termino qui datur in criminalibus super capitulis, nam super actione ordinaria non declaratur, sed intelligitur, licet in predictis posset intelligi. Sed sic seruat hæc curia, vbi que tamē sufficit, vbi interuenit procurator, quod infra predictum biduum offerantur generalia, vbi procurator interuenit, qui habet iustam ignorantiam puta, quia contestata est lis per procuratorem actoris, vel rei, vel statim post contestationem litis per dominum, fuit ibidem procurator constitutus penes acta, (vt fit aliquoties.) Qui procurator potest interuenire etiam in criminalibus, & ingerentibus poenam infra relegationem, vt habetur per Doc. in l. pen. §. ad crimen. ff. de publi. iud. excepto tamen crimine iniuriarum, in quo non interuenit procurator, vt C. de iniur. l. si. & hoc seruat per magnam curiam vicariæ. Nota quod hoc biduum est commune, adeo continuum, quod etiam Pascalem, vel dominicum comprehendit, vt si volo die sequenti ponere exceptiones, vel articulos, vel positiones, debeo eas dare, & offerre magistro actorum, vel vni ex subactariis, & in oblatis die feriata, dicitur oblata apud acta, non autem dicitur in iudicio, cum ille dies fuerit dies feriatas.

S V M M A R I V M.

- 1 *Procurator in criminalibus causis infra relegationem poenam ingerentibus, regulariter interuenit.*
- 2 *Fallit in crimine iniuriarum criminaliter moto.*

Dixi de hoc Rit. supra Rit. 89. ibi me remitto. ¶ No. tamen ex hoc Rit. quod procurator potest interuenire regulariter in causis criminalibus ingerentibus poenam infra relegationem per tex. l. poena. §. ad crimen, vbi no. per Do. ff. de publi. iud. cum alijs nonnullis. que d. co. infra.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

sta latius in Rit. 108. † Fallit tamen in crimine iniuriarum criminaliter moto per tex. l. fin. C. de iniur. vbi hoc expresse disponitur exceptis personis illustribus. Sed de pract. & obseruantia, in hoc Regno vide in dicto Rit. 108. Salerni die 9. Augusti. 1559. Prosper Carauita.

RITVS XCII.

Item nota quod in beneficio restitutionis dierum feriatarum non datur terminus, nec quod ponat per diem totum sequentem, nec ad probandum in petitione quae de hoc offertur, quia notorium est curiae, ferias incidisse, & terminum datum tali fuisse, de quo termino restituuntur dies qui fuerunt feriati, & intelligitur quod restituuntur dies qui fuerunt feriati, quando inducuntur feriae de mense Iulij, & Augusti tantum: puta, datus fuit mihi terminus ad probandum per duos menses: de quibus duobus mensibus fuerunt feriati quinquaginta dies: certe isti quinquaginta dies restituuntur mihi per restitutionem in integrum, ex illa clausula generali, si qua iusta mihi causa videbitur. Et quia terminus est communis, restituuntur etiam aduersario, & vna petitio sufficit, siue ego primo petam, siue aduersarius, nam ex vna petitione restituuntur mihi, & aduersario propter actum, qui fit in ea, quia actus duo fiunt in ea per ipsam Curiam, qui sunt primi duo actus, hinc obseruantia restitutionis in integrum, id est quod vtrique parti conceditur quod petit vna pars tantum propter actum secundum in ordine dictae obseruantiae restitutionis in integrum, quae incipit forma actorum: & sufficit vna petitio vt dictum est.

SYMMARIVM.

- 1 Terminus ad vnius partis instantiam concessus, alteri concessus, intelligi debet.
- 2 Feria in honorem Dei, non restituuntur nisi absorberent maiorem dilationis partem.
- 3 Parti non protestanti non succurritur.
- 4 Feria Iulij & Augusti quare restituuntur: feria autem ad Dei honorem inducitur, non.

Not. ex hoc Rit. quod quotiescunque dato termino per iudicem, incidunt feriae Iulij, & Augusti, propter quas non potuit quis vti termino: potest per viam restitutionis in integrum saltem ex clausula generali, si qua mihi iusta causa, &c. petere eundem restitui ad dies feriatis, qua petitione oblata, curia ipsa cum et sit notorium terminum fuisse datum, & ferias incidisse: restituit litigantem ad tot dies, quot feriae ipsae fuerunt: & non habet necesse terminum ad probandum de hoc, nec etiam terminum, ad ponendum infra biduum iuxta ea quae in Rit. 89. dicuntur quoniam cum sit notorium

(vt dictum est) curia ad solam petitionem conceditur quae concessio & si petita fuerit ad vnius partis instantiam: intelligitur etiam alteri facta iuxta tex. l. per edictum, C. de tempo. in integr. restitut. & ea quae diximus supra Rit. 90. Et si dicatur quomodo dicitur, quod non datur terminus ad ponendum per totum diem sequentem, nec etiam ad probandum, cum in Rit. 91. expresse dicatur, quod quando datur terminus ad probandum in petitione restitutionis in integrum, declaratur per iudicem quod per totum diem sequentem ponat, quicquid competit. Respondetur, quod aut loquimur de termino dando ad probandum, & ponendum, circa causam ipsam principalem restitutionis & loquitur d. Rit. aut ad probandum circa impedimentum ratione feriarum & ponendum, seu praesentandum articulos super eo: & loquitur iste Rit. & benedicit, quod cum hoc sit notorium ipsi curiae, iudex absque aliquo termino restituit litigantem ad dies feriatis, vt etiam dicit alius Rit. infra 284. qui concordat cum isto. Aduerte tamen, quod iste Rit. dicit quod feria Iulij, & Augusti tantum, faciunt restitutionem concedere, quia si velit dicere quod secus esset in feriis inductis in honorem Dei, † quia illae non restituuntur: prout expresse disponitur in allegato Rit. 234. in fine, quod verissimum est: nisi absorberent maiorem partem dilationis dicit Host. in cap. licet causam, de probatio. quoniam tunc si redderent dilationem inutilem in totum, vel pro magna parte, terminus non curreret, sed inciperet post ferias. secundum eum, idem Bal. in l. si quando, vers. quazitur ergo, num. 6. C. de testibus. Lanfran. in cap. quoniam contra, in ver. dilationes, nu. 14. de probat. & Afflict. in constitut. Regni, lite legitime. 9. nota. ver. sed quare, num. 15. † dummodo fuerit pars protestata de feriis, alias secus: tum quia viderur acceptasse dilationem, cum etiam, quia incidit in eas sua culpa, quia nimium se arctauit, quo casu succurri sibi non debet. l. 2. ff. si quis cautio. no. Bald. & Salyc. in l. 1. in fi. C. de dilatio. Alex. in l. si ff. de ter. & Afflict. in d. constitut. lite, & merito in termino connumerari, iuxta l. siue pars, in fi. C. de dilat. † Ratio autem diuersitatis quare feriae Iulij & Augusti restituuntur: feriae autem in honorem Dei Inductae non, ea viderur esse, iudicio meo, quia quando incidunt illae feriae: dilatio curret, ex quo illis feriis renunciari potest. l. 1. vbi nota. per Ange. & Doct. ff. de fer. & cap. h. extra eod. titu. & ideo ex clausula generali, si qua mihi iusta causa, restitutione opus est: quando inciduat istae inductae in honorem Dei, quia eis renunciari non potest, d. c. si vbi omnes notant, secus est, & dilatio curret: sed currere incipiet post ferias, merito restitutio non est necessaria, intelligendo tamen, vt dixi, quando absorberent maiorem partem dilationis: cogitabis tamen. Salerni die 12. Augusti. 1559. Prosper Carauita.

RITVS XCIII.

Item seruat ipsa Curia, quod responsiones partium quae sunt super articulis, exceptionibus, & positionibus: possunt fieri vsque ad conclusionem exclusiue: siue infra terminum praecessit citatio, quod veniat ad respondendum siue non: & siue sint reprobatoriae exceptiones, siue non: & quandoque etiam procuratores respondent, quando essent informati a principalibus per instrumentum exinde confectum ad sic respondendum: hoc tamen scilicet respondere per procuratorem,

tozem, est in arbitrio curiæ. item no. quod quando aliquis comparet eadem die vsque ad primum somnum, reuocatur bannum, vel condemnatio ad tertiam, & licet non comparuerit Curia pro tribunali sedente, dicitur in actu, comparuit Curia pro tribunali sedente.

S U M M A R I V M.

- 1 *Iudex post conclusum in causa, ex officio, an partem interrogare poterit?*
- 2 *Ratio quare causa omnes in Regno sunt summaria.*
- 3 *Principalis super articulis interrogandus, per procuratorem instructum quando respondebit.*
- 4 *Interrogatio à principalibus faciendā, nunquid super articulis, an super interrogatorijs, sit faciendā?*
- 5 *Interrogatoria interrogatiue, positiones assertiue sunt.*
- 6 *Iudicium claudicare non debet.*

Dictum fuerat supra Rit. 70. & 79. qualiter multotiens principales litigantes citantur ad deponendum super articulis, exceptionibus, & positionibus, sed quia dubitari poterat vsque ad quod tempus tales depositiones fieri possent. Rit. ille hoc dubium decidendo, dicit q̄ vsque ad conclusionem in causa exclusiue: & sic nō vltra: & hoc siue fuerint principales citati ad deponendum infra terminum, siue nō, & siue fuerint articuli reprobatorijs, siue in causa principali, vt tex. iste expresse dicit De hoc Rit. (vt dicit Cauens. hic) fuit immemor Afflicti. in rub. constitu. Regn. partes, & in primo nota. illius const. dum ibi concludit q̄ quod etiam post conclusionem in causa, si iudici videbitur, potest ex officio interrogare partem, non autem ad instantiam partis, vt dicit tex. cum Glo. in versi. postquam, in cap. cum Ioannes Heremita, de fide instrumentorum. Bar. in l. vbi cunque vers. deinde quoz. num. 19. ff. de interrog. actio. & Gl. in c. fin. de confess. & in c. quoniam cōtra, in ver. interrogaciones, extra de proba. sed parcat mihi Cauens. Afflicti. fuit satis memor istius Rit. immo ipsum allegat in 1. nota. d. constitu. dum dicit, quod cū illa constit. concordat Rit. Magnæ curiæ, incipit item seruat ipsa curia, & postquam allegat hunc Rit. pro cōcordanti ad illud nota. debet intelligi quod ipse dicit secundum hunc Rit. & sic vsque ad conclusionem in causa, & si dicatur, q̄ paulo inferius dicit postea, quod etiam post conclusum in causa, principalis potest interrogari prout etiam dixerat in rub. constitu. dico q̄ loquitur quando interrogatio fit ex officio iudicis, nō ad partis instantiam: quo casu secundum Barto. in d. l. vbi cunque. nu. 19. & Glosas allegatas, non est dubitandum quod fieri potest: adeo quod recte intelligendo, Afflicti. & Bart. non sunt contrarij, huic Rit. (vt Cauens. dicit) & secundum præfata, verus intellectus istius Rit. est quod loquatur de interrogatione faciendā super articulis per principales ad instantiam partis, ea etenim interrogatio non nisi vsque ad conclusionem causæ fieri potest, vt tex. noster. dicit & Bart. in allega. l. vbi cunque, nu. 19. per l. iudices. & auth. iubemus. C. de iudi. Limita hunc Rit. non procedere in causis summarijs: & ex consequenti in hoc Regno † in quo omnes causæ sunt summaria: per capit. Regn. detestantes infr. Rit. 288. Ratio est quia inter alios effectus, quos producit causa summaria: est quod principalis interrogatur etiam ad partis instantiam, post causam conclu-

fam. vt dicit expresse Gloss. in clemen. sæpe, in vers. interrogabit. & ibid. Lanfran. de verb. signi. Abb. in d. cap. cum Ioannes, colum. 4. vers. not. & tene menti. & ibidem. Felin. colum. 5. Rom. confi. 171. colum. 5. & Marant. in pract. parte 4. dist. 9. nume. 30. in nouis.

3 † Secundo no. ibi, & quandoque quod principales interrogandi super articulis, possunt respondere per procuratorem instructū, & specialiter deputatum ad sic respondendum. vt etiam tetigi supra Rit. 70. & Afflicti. in d. constitu. partes q̄ 3. num. 4. qui allegat Iacob. Butrig in l. fi. C. de procu. sed potuit etiam allegare. Specul. qui hoc pulchre dicit in titu. de positio. §. 6. ver sic. in summa num. 18. quod hodie etiam seruetur. verum practicitur vt d. Rit. 70. dixi: quod si pars instat quod veniat principalis tanquam persona legalior, aut quia melius scit veritatem, procurator non admittitur, sed principalis habet deponere i positionibus. vt etiam firmat nota. Specu. in d. §. 6. num. 18. per tex. qui hoc dicit eleganter in l. fi. C. de procur. in ca. in pertra. & andis, de iur. calum. & c. præsentium de testib. in 6. & ideo bene dicit iste Rit. quod istud deponere per procuratorem est in arbitrio curiæ. Limita hunc Rit. non procedere in causis criminalibus: sed solum in ciuilibus. vt dicit Bal. in d. l. fi. C. de procu. & Afflicti. in allega. constitu. partes. quæst. 3. nu. 4.

† Tertio & vltimo, nota. ibi item nota. q̄ si aliquis fuit citatus per curiam & in vltimo peremptorio termino hora solita curiæ regendæ factus contumax, & bannitus, & condemnatus ad poenam tertie partis bonorum mobilium, iuxta formam constitu. Regn. poenam no. uem vnciarum, cum duabus seque. potest eadem die vsque ad primum somnū, comparere. & reuocabitur condemnatio facta & ipsum bannum: immo scribitur eius actus, quod comparuit curia sedente, pro tribunali, licet non fuerit ita, in veritate vt etiam dicit alius Rit. qui concordat cum isto ad literam inf. 206. & 306. & licet non dicat iste Rit. coram quo fieri debeat * cōpartio, tamen vt dicit d. Rit. 206. & dixi, supra in Rit. 28. potest fieri coram Regente, aut capitaneo ciuitatis, item coram iudice, & etiam coram actuario, quod hodie bene seruetur in pract. Maxime in magna curia vicariæ, & ille coram quo comparet, facit sibi cartulam eius manu, qualiter talis eo die comparuit coram eo, & demum tenetur alia curia sequenti comparere, & facere instantiam quod expeditur, & demonstrata dicta cartula, annotatur sua comparitio in actis pro eo tempore quo curia sedebat, & condemnat ut ipsum, vt etiam ad præses seruat Regia Audientia Principatus citra, & Basilicæ: ab eo tamen tempore quo in eadem creatus fuit Auditor. Dominus Cæsar de Luciano, * Verum hodie coram actuario non fiunt istæ comparitiones de sero vt in d. Ritibus dixi.

4 † Quæro in hoc Rit. de vna. q. admodum necessaria, & de qua vidi satis disputari, nunquid interrogatio faciendā a principalibus fieri debet super articulis: an su per interrogatorijs? effectus est maximus † quia interrogatoria fiunt interrogatiue, positiones vero assertiue, vt dicit Glo. in c. 1. in ver. statutum, circa prin. de confess. in 6. & Specu. de positio. §. 1. & §. 5. nu. 3. adeo qd̄ is qui ponit secundum eand. Gl. circa fin. fateri dicitur: & eius confessionem reuocare nō potest, nisi in aliquibus casibus, de quib. per Gl. & Doct. in c. fi. de iure iur. & Alex. confi. 34. col. 1. volum. 1. Lanfra. in d. clem. sæpe, nu. 35. vsque ad fin. post Bal. quem allegat, in quodam confi. videtur tenere quod talis interrogatio in istis causis summarijs debet esse super interrogatorijs, in causis vero ordinarijs super positionibus. vt late per eum ibid. ego vero in facti contingentia contrarium tenui, & teneo, primo ponderando hunc Rit. & d. Rit. 70. & 79. in quibus nulla penitus mentio fit de interrogatorijs, sed solum de articulis exceptionibus, & positionibus, cū siquidē hoc voluissent, expresse fuissent, Secundo, per d. clem. sæpe, vbi postquam dictū fuerat

Domini Prosperi Caraita Eboltani

fuerat quod in causis summarijs debet dari terminus ad articulos, & positiones; postea dicitur quod iudex interrogabit partem, quod quidem debet intelligi super his quae prius dixerat, videlicet, super articulis & positionibus, tertio, per pulchram, & satis, not. deci. Dominorum de Rora de sequestra. posse. & fruct. decis. 2. alias. 31. in nouis vbi hoc expresse deciditur per rationem quia iudicium claudicare non debet ut probat tex in c. cum inter, extra de exceptio. c. nouit, de iud. di. l. fina. ff. de rerum diuis. & Rit. infra. 187. in princip. & ideo sicut per confessionem principalis qui habet respondere, releuatur alia pars, eodem modo, & principalis releuatur per positionem factam per ipsam partem, quia si est positio; dicitur fateri ut supra dixi, & si esset interrogatorium, secus refert & sequitur Gemin. in c. 1. numero 11. de confess. in 6. Pau. de Cast. in individuo in l. iudicis. num. 7. c. de iud. & Capic. decisio. 97. in fine. non obstat id quod Lanfran. videtur dicere post Bald. quia noluit dicere hoc, sed quia dixerat, quod vbi iudex interrogat potest iuramentum deferre, se de clarat quod procedit in causis summarijs, quia in ordinarijs non est necesse dubitare de hoc, ex quo in eis per c. 2. de confess. in 6. determinatum est, quod fiant positiones, & respondeatur cum iuramento: nec tamen voluerunt dicere quod in summarijs non fiant positiones, sed interrogatoria, & ita practicitur, & in dicta causa factum fuit. Salerni die 15. Augusti 1551, Prosper Caraita.

RITVS XCIII.

Ltem seruat ipsa curia in principali causa ciuilitate, vel criminaliter, & in fideiussoribus suis quando citantur ad aliquem actum post contestationem litis, & illo sero quo debuit comparere ad citationem factam, accusatur contumacia tamen, & sequenti sero fit condemnatio, & de inde ipso sequenti die fit ille actus ad quem fuit citatus, & ab inde in antea quandoque. in testibus autem seruatur alius modus, quia illo sero quo debuerunt comparere, accusatur contumacia contra eos non comparentes per situm, si causa erat ex officio vel per accusatorem, vel per alium agentem ciuilitate, & de inde expectantur triduo ipsi testes, & postea condemnantur: immo solet eis testibus seruari aequitas, ut durante termino, infra quem iurare possunt, non condemnentur potest etiam fieri contra eos condemnatio ante vltimum diem termini (ut dictum est,) per quem d sciant diem quo debuerunt comparere, & sit accusata contumacia.

Iste Rit. ponit practicam, & modum procedendi contra citatos, post litem contestatam, & non comparentes, tam si fuerint principales, quam fideiussores; dicens, quod quociescunque citatur aliquis ad aliquem actum, puta, ad publicandum, aut fideiussor ad aliquem presentandum infra talem terminum, vltima die termini accusatur contumacia: & demum sequenti sero, seu curia condemnatur ad penam in citatione appositam, vel fideiussor ad penam contentam in fideiussione, quo facto die sequenti, & ab inde antea quando alia pars vult, potest procedi

facere ad publicationem, vel alium actum ad quem fuerat ille citatus, fallit hoc in testibus citatis ad deponendum in fra talem terminum, quoniam accusata prima contumacia vltima die termini, non condemnantur sequenti die, sed expectantur per triduum, quod elapso, condemnantur ad penam in mandato contentam: licet quandoque ex aequitate expectetur nedum per triduum, sed etiam ultra, & donec durat terminus datus in causa, infra quem iurare possent, & postmodum deponere, & cum hoc Rit. concordat alius Rit. infra 97. & 223. in quibus ad litteram idem disponitur. Et not. Rit. ibi potest etiam, quod licet dictum sit quod condemnatio testis citati ad deponendum, & non comparentis de aequitate potest supersederi donec durat terminus causae tamen (ut supra dictum est) fieri potest ante vltimum diem termini & sic infra ipsum terminum, elapso dicto triduo dummodo sciuerit diem quo debuit comparere & sit accusata contumacia, quod quidem semper scire potuit, cum in citatione terminus apponatur. Item nota Rit. hunc loqui de citationibus quae expediuntur post litem contestatam, & condemnationibus fiendis super eis: de citationibus autem ante litem contestatam, loquitur dictus Rit. 97. qui appellat eas, primas citationes, in quibus (ut ibi dicitur) seruatur quemadmodum dictum est de testibus, ut accusata contumacia, expectetur triduum quo elapso, accusatur vltima, & fit condemnatio. Dispositio istorum Rit. quo ad citationes, quae sunt lite contestata aliter seruatur hodie, quia in illis citationibus in quibus poena fuit apposita ad quam de necessitate oportet citatum condemnare, & vocare, expectandum est triduum, sicut in his quae ante litem contestatam expediuntur, & eo elapso, curia sedente, fit condemnatio ad poenam, & quo ad alias citationes quae fiunt sine poena, puta ad publicandum, vel concludendum, non accusatur contumacia, nec fit condemnatio. Sed elapso termino, fit publicatio, vel alius actus, ad quem ille fuerat citatus. Quod vero ad fideiussores similiter, aliter seruatur, & in eis expectatur triduum, sicut in testibus, & primis citationibus quo triduo elapso curia sedente, accusatur poena in fideiussione contenta, & dicitur quod exequatur realiter, & personaliter, ut tangit Aff. et. in constitut. Regn. clementiae in fin. versicu. & ita practicitur. & quo ad primas citationes, quae fiunt ante litem contestationem, seruatur d. Rit. 97. & in eis expectatur triduum, ut etiam dicit Rit. 23. in fi. & 218. Regia prag. relatione, vbi dixi in 4. nota. de ordi. iudic. & Rit. 118. Salerni die 18. Augusti 1559. Prosper Caraita.

RITVS XCV.

Ltem seruat ipsa curia, quod illa dies qua debuit accusari contumacia prima, si fuit dies feriata etiam parqualis, debet, assignari nihilominus ipso die responsale magistro actorum, vel alieni ex su. baccarijs de voluntate magistris actorum praedicti, & in ipso responsali scribitur praesentata, scilicet die illo festiuo, quo fuit praesentatum ipsum responsale, & primo die iudicio accusatur prima contumacia, & proceditur ad vltiora iustitia mediante, & potest accusari prima contumacia etiam si curia non regitur, dummodo coram magistro actorum, vel aliquibus ex subacta-

baſtarijs in curia exiſtenti, vel exiſtentibus, & nota, quòd quando dies eſt feriatuſ, aſſignatur prædictum reſponſale. & fit præſentata in eo, non dicitur quod fuit præſentatum in iudicio, ſed apud acta tantum, quia non eſt iudicium tali die, ſed acta ſemper ſunt, & ita obſervat ipſa curia quando tali die fierent, quo iudicium eſſe non poteſt: ſed quando accuſatur prima contumacia, ſcilicet hora quâ accuſatur, ſi non regatur, dicitur tali die, tali ind. & talis menſis, talis in iudicio præſentatus, & apud acta dictæ curiæ accuſavit contumaciam dicti talis vocati in dicta curia, & non comparentis, & ita ſervatur, & dum eſſet quæſtio de hoc tempore lælicis memoriæ, & recolendæ domini Caroli Ducis Calabriae, fuit facta terminatio per iudices ipſius curiæ (vt dictum eſt) præſente magiſtro Lancea dictæ curiæ actorum magiſtro, tunc ſubactario, ſeu ſcriptore in eadem curia, & cæt. & ipſe retulit.

De hoc Rit. & eius obſervantia dixi ſupra Rit. 8. qui cum iſto concordat, merito ibi te remitto.

RITVS XCVI.

Tem quod processus originales in dicta curia agitati, & facti, ac faciendi, non poſſint, nec debeant ad petitionem partium ab ipſa curia tolli, & elevari, ſed ſi ipſe partes voluerint Reginali Maieſtati, vel alteri iudicio producere & præſentare: teneantur recipere copiam de eiſdem a (vt ſolitum eſt fieri,) & dicti processus originales in ipſa Magna Curia conſerventur, ſicut de iſtis conſervari debent.

A D D I T I O.

De eiſdem. Adde quod quamvis regulariter, in appellationibus transmitti debeant copiaz proceſſuum: tamen ubi præſentatur, processus eſſe viciatos & falſificatos conſuevit magna curia Vicariæ & ſacrum conſilium mandare quod transmittantur originales relictis copijs & ita quotidie obſervatur. C. P.

S V M M A R I V M.

1. Acta originalia pœnes curiam remanent, eorum tantum copia dabitur parti.
2. Index ad quem, iudici à quo mandare non poteſt: vt originalem proceſſum, ſed authenticam copiam tantum transmittat.
3. Instrumenta originalia in quibus caſibus, retenta copia, reſtituantur.

4. Processus criminales, & civiles quomodo hodie Neapoli conſerventur.

Not. ex hoc Rit. ¶ quòd acta originalia non dantur partibus, & ſi eis opus habeant, vt coram alio tribunali præſentent, datur copia relictis originalibus pœnes curiam. ad idem text. in c. quoniam contra. verſic. & omnia, de probat. Spec. in tit. de teſte. S. publicatiſ. in princip. Imo. Abba. & Felin. in c. cum bonæ. in 1. nota. de probat. ¶ Amplia procedere nemum ad partium petitionem, vt Rit. loquitur, verum etiam iudicis ad quem qui non poteſt mandare iudici à quo, quod trãſmittat proceſſum originalem, ſed ſolum copiam anathematicam: vt dicunt gl. & Bart. in l. eos. S. ſuper hiſ. in verſi exempla. vbi etiam Saly. C. de appella. & idẽ Saly. in l. ſi. in ſi. C. de relatio. ſervatur tamen in præſent. in Magna Curia Vicariæ maxime in cauſis criminalibus, pro celeri expeditione carceratorum, quod actuarij cauſarum (ad quos ſpectat facere copiam, habito ſolito pretio) contentantur multoties dare originale in proceſſum (aliquo ſibi ſoluto à parte appellante, pro iuribus copiaz) actuario iudicis ad quem: qui tandem finita cauſa appellationis, habeat ſibi reſtituere, relictis pœnes ſe illis actis tantum, quæ geſta fuerint in cauſa appellationis. ¶ Limita primo hunc Rit. non procedere quoad instrumenta in actis, etiam in proceſſu cauſæ præſentata, & alteri parti intimata, quoniam ea relictis copijs pœnes curiam, & facta collatione inter copias, & originalia citatâ parte ad videndum collationem, reſtituuntur partibus, ſi tamen præſentantes ea, præſentaverunt cum ſolita proteſtatione, ſalvo tamen re relaxandi copiam, & recipiendi originale, vt diſtat Rit. infra 176. quem ita intelligo. Secundo limita non procedere, in instrumentis quæ in curia præſentantur, vt liquidentur iuxta formam ritus magnæ curiæ infra 166. quoniam talia instrumenta elapſis duobus menſibus, à die præſentationis, ſeu liquidationis, reſtituuntur partibus relictâ copia pœnes curiam, vt dicitur in d. Rit. 76. & 185. Quod tamen debet intelligi, vt à caſu præcedenti diſſerat, etiam ſi non fuerint præſentata cum dicta proteſtatione, & ita practicatur ¶ Sequendo not. ibi in ipſa Magna Curia conſerventur, quod processus originales debent conſervari in ipſa magna curia, in vno caſſono communi, vt dicit Rit. ſupra 16. vbi dixi, qui hodie appellatur archiuus, vt dixi ſupra Rit. 24. ſed vt in hoc ſcias, quid hodie ſervat magna curia, diſtingue processus criminales, à civilibus: processus criminales, aut ſunt informationes, & conſervantur per aduocatum ſiſci in dicto archiuo in vno loco ſeparato ſub clauſi, quam ipſe tenet: aut non, & tunc aut ventilantur, & tractantur, & conſervantur per actuarium qui eos domi, vel in banca detinet. aut ſunt expediti: & conſervantur in archiuo quem dixi in loco ſeparato clauſo cum clauſi quam ipſe tenet & quilibet actuarium habet in ipſo archiuo vnum locum pro ſuis proceſſibus. Processus civiles, quia pro eis nõ eſt locus in archiuo, ab aliquibus conſervantur in certis conſervatorijs, vel ſtipis particularibus quæ ſunt ſub ipſo tribunali Magnæ Curia, & ab aliquibus domi & in banca, in alijs autem curijs Regni, vt dixi ſupra Rit. 26. ſimiliter ſervari deberet, ſed vt ibi dixi: conſuetudo curiarum ſpectanda eſt. Eboſi die 20. Aug. 1559. Proſper Carauita.

RITVS XCVII.

Item ſervat ipſa curia, in primis citationibus expectare triduum, & eius elapſum antequam condemnet, vel aliquem banniat: in alijs aut citationibus, Hæ quæ

Domini Prosperi Caruita Ebolitani

quæ in processu causæ sunt lite contestata, ut quando citantur fideiussores, vel quando citatur quis ad publicandum, & similibus nunquam expectatur triduum: sed condemnantur hoc modo, si hodie debet comparere: accusatur hodie contra eum contumacia & cras condemnabitur ad poenam vinciarum quatuor, seu ad tertiam partem bonorum ipsius mobilium, si dicta tertia maior pars dictæ poenæ existat: & facta dicta condemnatione per interlocutoriam, sit dictus actus. oportet enim de necessitate, ut primo fiat condēnatio, ad hoc ut fiat actus in contumacia: & sit citatio isto modo: (scilicet, post litem contestatā, mandamus quatenus citetis dictum talem ad poenam vinciarum quatuor, aut, nō tamen in citatione dicitur, seu tertiam partem bonorum mobilium. ut supra & quamuis in citatione non dicatur, sic, (ut dictum est) & cōdemnatur: fideiussores autē requiruntur, ut sistant principalem, & ad poenam fideiussionis, & condemnantur per dictum modum ad poenam fideiussionis, non expectando triduum, sed testes qui citantur ad poenam vinciarum aut, quatuor tantum, & non veniunt ad deponendum testimonium veritatis, expectantur per ipsam curiam triduo, & elapso, ab eo tempore cuius memorā hominum in contrarium non existit.

A D D I T I O.

1 Vide quæ diximus supra ad Rium 80. C. P.

De hoc Rit. & eius obseruantia dixi supra Rit. 94. ibi me remitto.

R I T U S X C V I I I.

Item seruat a ipsa Curia, quādo disputatus est processus, & deinde secundum ordinem dictæ Curie est visus p omnes iudices, seu examinatus in camera, iudices, qui debent dare sententiam simul cum Regente (prout continetur in alia obseruantia) ponunt manum suam in processu hoc modo, in fine processus: videlicet, fiat sententia condemnatoria, per quam dictus talis conuentus condemnatur ad dādum tradendū, & assignandū dicto tali conuentu in prædi causā, domum prædictam, & ita videtur mihi Francisco Derapolano de Senis legū doctori dictæ Curie iudici, & ego Henricus Aconzalocus iudex dictæ Curie concurrere, quod nota.

A D D I T I O.

2 Item seruat, De ordine vorandi in sacro Consilio: qui in omnibus tribunalibus seruari debet, vide Afflic. decif. j. & quod iunior vorare debeat vora vide prag. Ducis de Alcala corrigete prag. Regis Ferd. j. in prag. Sacri Consilij. C. P.

S V M M A R I V M.

- 1 Vota qualiter dentur in Regno in causis tam civilibus quam criminalibus.
- 2 Maior pars iudicum in votando, minorem vincit.
- 3 Forma in scribendis votis iudicum, qua in magna cur. vic. & que in sacro Reg. consilio seruantur.

Ritus iste hodie, & aliter practicitur, ex quo facta relatione causæ, & auditis partibus, & alio (si causa est criminalis) voratur, & si omnes iudices sunt concordēs, fit decretum in processu, quod ab omnibus subscribitur, & demum partibus intimatur, si vero aliquis est in voto contrario similiter se subscribit decreto & vorum suum notatur in lib. vororum ad hunc effectum deputato, ut in prag. s. in princ. & in s. rem. che. & s. item perche, de offic. magistr. iusti. Verum in criminalibus quando inquisitus, & sit condemnandus decretū non scribitur in processu, sed in libro decretorum ad hoc designato qui singulis mensibus conseruatur per vniuersarios eiusdem obseruatiā ista (ut credo) ex eo, quod post originem, quia semper maior pars iudicum in votando, vincit minorem. Ut patet ex l. si in tres. cum l. sequen. ff. de arbitr. idque adeo verum est quod licet aliquis fuerit alterius voti, nihilominus subscribit post se decreto, vel sententiæ ut supra dictū fuit, sed quæ postea in syndicatū scri de iudicib. q. sententijs. & decretis se subscripsit, efficitur dictus liber, ut inde appareat quod fuerit eorum voti, & ex eo sequitur, ut contra quæ agi pot. vel nō. In sacro consilio sicut ad certā formā statuta in exquisitis, & scribendis votis, alia ordinata per Regem Ferdinandum primū, & nō.

A D D I T I O.

2 Minorem. Adde quod aliquando & in quibusdam locis sententiæ non numero sed pondere valebant: Nam testatur Bud. in adno. ad vlti. ff. de Senator. lib. i. Rex cognomine Pulcher, in capite quodam cuiusdā cōstit. quæ edidit anno 294. ita loquitur. Quod si iudices qui in maximo tribuna fuerunt sententijs suis diuersæ fuerint, principes aut præfides Curie, ex maioris partis sententiā, rem de cetero, ac pro maiore de hōnt, aut etiam ex potioris, si quando, ex cententium grauitate & meritis, aut ex rerum decernendarum qualitate eis ita videbitur, ex quibus verbis intelligimus, inquit perpetuum hunc morem non fuisse numerandarum sententiarum: De quo Plin. ad Adrian. de quodam Senatufcon. loquens, quod ipse magno pe. te improbandum censebat. Sed hoc inquit, pluribus visum est: numerantur enim sententiæ non ponderantur. Nec, aliud publico consilio potest fieri in quoniam hiltam inequale quam & qualitas ipsa. Nam cum sic impar prudentia, par omnium ius est. Vtrum autem, inquit, præstare videatur, nos in medio iam sitū positum relinquimus. C. P.

per renouata * vt patet in prag. 13. de offi. sacri consil. vide ibidem. Et aduerte, qd licet per dicta prag. in \$, post cause, iudices in votando, possint arguere, & ad partes disputare, & demum votare: quod quidem satis commendat Afflict. in consil. Regn. statumimus, vt magna 9. nor. nu. 30. dicens. se pluries optasse quod fieret constitutio regia: quod iudices votarent cum rationibus, & allegationibus veris. tamen per Illustrissimum Dominum Duceem de Alcalá in prag. prædicta. \$ non defuere, versu. prædictas, sublatum est, adeo quod iudices non habent in iure disputare cum votat: sed simpliciter votare, quia si secus fieret, quilibet causa duraret in disputando inter iudices vna die: & ita seruatur. Eboli die 21. Augusti. 1559. Prosper Carauita.

A D D I T I O.

2 **Votare.** vtrum autem melius sit, Deus ipse scit, Nobis autem valde grata via prag. foret, quam Afflict. desiderabat, atq; vt non solum iudices non ex arbitrio, qd maxime iustum est sed secundum leges iudicarent & cum rationibus votarent, rationibus in ipsis votis allegatis & notatis sed & vt in sententia quam rationes ex primeretur vt & litigatores & aduocati causarum que patroni agnoscentes causam fouisse, facile ad quiescerent, nec de iudicibus conquererentur. C. P.

R I T V S X C I X.

Item quod in curiis ipsis fiat, & fieri debeat distributio aduocatorum non habentium salarium, etiam de publico.

S P M M A R I V M.

- 1 *Aduocati antiquitus matriculati erant: & de publico salariabantur. Et quare.*
- 2 *Salarium aduocatis hodie à clientulis loco publici succedit.*
- 3 *Salarium aduocatis qualiter constituatur. Et quod illud licite percipiatur.*
- 4 *Qui primus patrocinantibus iustam mercedem instituit.*
- 5 *Aduocatus eius salarium, etiam sine labore, percipere quando poterit.*
- 6 *Aduocatus etiam pro rege, gratis patrocinari non tenetur.*
- 7 *Iustum consilium etiam ecclesie, vendere licet.*
- 8 *Principi à priuato aliquid absque salario habere non licet.*
- 9 *Aduocatus a paupere aliquid accipiens, in foro conscientia peccat.*
- 10 *Aduocatus si pauperis renuet patrocinium: denunciabitur, ecclesie, vel iudicis implorabitur officium ad eum cogendum.*
- 11 *Aduocatus, si iudice mandante, pauperis patrocinium renuat: priuabitur patrocinio.*

AD huiusmodi Ritus intelligentiam scire debes, qualiter de iure conprouissum est, quod in causis verentibus in iudiciis aduocati boni & qualiter litigantibus distribuuntur iudicis arbitrio, ne alius sequatur iniustum & inconueniens, quod dum meliores ex vna parte consistunt, aliam partem tirones foueant, & expectent. vt dicit textus in lege prouidendum. C. de postula-

1 do. † Sed quia tunc temporis aduocati erant matriculati, & salariabantur à publico. vt dicit glo. in Rubrica. C. de aduocatis diuerforum iudicium Cynus, & Bald. in l. j. nu. 3. in fi. C. de suffragio, & Tiraquellus de nobilitate cap. 29. nu. 53. Orta est contentio inter glo. Bart. & Doctores in dicta l. Prouidendum. Glo. ibidem dicente illum tex. hodie non procedere, quia aduocati non salariantur à publico: Bartolo vero num. 2. & Saly. in suo ipsius legis contrarium afferentibus. Tum quia licet non habeant ex publico salarium. † Tamen illud quod habent à clientulis loco publici salarij succedit argumēto legis fori. C. de aduocatis diuerforum iudicium. Tū etiam, quia ratio dictæ legis prouidendum, militat et in aduocatis hodiernis & à publico non salariatis. Quæ Doctores ibidem comuniter sequuntur. Ad confirmationem igitur opinionis Bart. Saly. & Doctorum in lege Prouidendum contra glossam. Ritus noster dicit, quod in curiis ipsis fieri debeat distributio aduocatorum non habentium salarium, etiam à publico. Et idem habes in fine Ritus sequentis: sed in practica non video seruari in hoc regno, & vt puto, ob multitudinem aduocatorum. Credo tñ quod si casus contingeret, teneatur iudex ad partium instantiam distributionem facere, si oēs meliores aduocati fuissent ab vna parte preuenti, & hoc tum ex dispositione dictæ legis, cum ec illius Ritus, quod nota. † Quæro in hoc Ritu, quonam modo intelligitur, quod hic dicitur de aduocatorum distributione nunquid cum salario à partibus soluendo, an sine? Breuiter licet textus non dicat. Tamen ipsū intellige mediante salario soluendo ab ipsis clientulis pro modo litis & laboris, aduocati facundia, & fori consuetudine per textum, in l. j. §. in honorariis. ff. de variis & extraordinariis cognitionibus: quia aduocati possunt licite ex patrocinio salarium percipere vt ibi patet, & ex l. j. C. de suffragio. & apertius ac notabilius in c. non licet. Vndecima. q. 3. c. non sane. Decima quarta. q. 5. & c. Romana. §. nec etiam. de foro competent. in 6. etiam si fuerint clerici, vt dicit Gloss. in c. 1. 15. q. 2. Abbas in c. j. in fine de postulando. & Tiraquellus de nobilitate. ca. 29. num. 30. post Speculatorem quæ non citat, in titulo de salario. §. sequitur. num. 20. Licet antiquitus per legem Cinciam, ob causam orandam, pecuniam, donumve accipere prohiberetur. auctore Ta cito lib. 11. quod & ipsum Plinius li. 5. epistolarum ad Valerianum sequitur inquiring, quod leges antiquas, sequutus nunquā aduocationes suas voluit esse venales sed à pecuniis semper abstinuit. Tullius lib. 2. officiorum cum ait, disertus hominis, & facile laborantis, quodque in patriis est, moribus, multorum causas, et non grauate, sed gratuito defendētis, beneficia, & patrocina late patent, & Ouidius lib. 1. elegiarum. sic dicens. Turpe reos empta miseris defendere lingua. a Quod faciat magnas turpe tribunal opes. vt aliis quāpluribus probat Tiraquellus in tractatu præallegato. nu. 21. cum sequenti. † Authorem qui primus antiquas leges abrogans apud Romanos iustam certamque mercedē patrociniis instituit, Nero eorū imperator fuit, si b Suetonio credimus in eius vita. ca. decimo septi. b vel secun-

A D D I T I O N E S.

- a *Lingua. Iuxta illud Senecæ in tragedia prima. Hercules furens, actu 1. Turbine magno & c. ibi. Hic clamor rabiosa fori Iurgia vendens improbus iras, Et verba locat. & c. C. P.*
- b *Vndecimo. Adde qd contrarium potius testatur ibi Tranquillus dum ait. Item vt litigatores pro patrociniis certam iustamque mercedem pro subsellijs, nullam omnino darent præbente ærario gratuita, De quo tamen videndus est omnino Vlpian. in l. j. ff. de extraord. cognitionibus. C. P.*

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

secundum Cornelium Tacitum libro Vndecimo. Claudius Cæsar qui ante Nerone[m] præfuit Romano Imperio, & aduocatis salarium vsque ad dena sextertia constituit, ita, quod ea egressi repetundarum tenerentur.

¶ Amplia primo quod dixi, Aduocatos licite posse salarium ex aduocatione percipere etiam si absque labore, & librorum reuolutione patrocinari valeant secundum Spec. de salario. §. sequitur. nume. 1. & Ioan. Andr. ibi per optimam rationem quam ponit, Quia, si secus diceret, sequeretur quod esset deterioris conditio nis aduocatus doctus qui eo quod continuos labores sustinuit ad adipiscendam legum scientiam in promptu potest de iure respondere, quam alij, qui, vt valeant consulere ad præsens, studijs opus habent. Idem dicunt Archidiaconus in capitulo non licet, 6, q. 3. Imol. in c. cum ab omni. colum. fin. de v. r. a & honestate clericorum. Alexan. ad Barto in l. 1. ff. de varijs & extraordinarijs cognitionibus. Socin in tracta. fallentiarum Regula 229, l. 1. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offic. proconsulis. & in §. ieu iste, colum. antepenul. in tit. de actionibus. & alij quos tibi late posuit Tiraquell. in dicto tractatu nobilitatis capite 29, num. 31. Licet Gloss. in d. cap. non licet. & alij quos ibi dem citat aliter voluissent. ¶ Secundo amplia, etiam si velle iudex ipsum aduocatum patrocinari causam fiscalem, quia etiam pro Rege non tenetur gratis aduocare, vt dicit Innocentius in cap. sicut. lo. 2. nume. 2. extra de iureiuram. Afflic. in constit. Regni. cum circa. Decimo octauo notabili numero 22. & Paris in sindicatu. litera A. §. Potestas. numero 2. & 3. vbi & quæ supra diximus allegat. ¶ Quia iustum licet consilium vendere, etiam Ecclesie, ca. significatum. extra de prebendis. notat Innocentius in cap. non satis de simonia. & in cap. primo, de magistris. Ad idem text. in athen. de mandatis princ. §. oportet & §. illud. & de iudicijs. §. ne autem. Pro quo faciunt notata per Iferniam de capitaneo qui curiam vendidit. in fine. ¶ vbi quod princeps qui vult aliquid a priuato, non potest illud accipere sine salario, & in titulo. de pace iuramento firmanda. §. Receptatores, nisi aduocatus habeat salarium ab ipso Rege, secundum Paridem ibi intelligendo nisi litis essent adeo magna quod labores excederent salarium, vt ipse dicit. num. 3.

¶ Limita non procedere, quando litigantes essent pauperes, quia pro iis tenentur aduocati gratis patrocinari, vt dicit Gloss. in cap. statutum. §. in super. in verbo pauperes. in fi. de rescript. in 6. bonus tex. in capi. 1. vbi Hostien. Abbas, & Felyn. de offic. iudicis. Albericus in proemio Codicis, colum. quarta, num. 18. Bald in l. si furiosus. per illum tex. in verbo gratis. C. de nupt. Decisio. Tholosana quadringentesima octuagesima prima. Alber. in l. prima. §. ait prætor ff. de postulando Ripa in l. si constante. numero 35, & 36. ff. soluto matrimonio. & Didacus Couar. libro practicarum questionum. capitulo sexto. numero quarto. Quod quidem adeo verum est. ¶ Quod si aduocatus aliquid a paupere acciperet, in foro conscientie peccaret, secundum Albericum in l. prima, colum. fina. C. de suffragio, & in lege nec quicquam. §. finali. ff. de officio proconsulis. & Iason in §. vbi decretum eadem lege. & in §. Tripli. colum. penult. instituta de actionibus. & Tiraquell. in dicto tracta. capite vigesimo nono, numero trigesimo nono, intelligendo tamen vt per Felynum in dicto ca. primo, nume. secundo, de officio iudicis. quem sequitur Tiraquell vbi supra. Austerius ad dictam decisionem tholosanam quadringentesimam actuaagesimam primam. Siluester in sua Iumma. in verbo Aduocatus. questio. 28. & Didacus Couarruias in præallega. 10. Quando causa pauperis importaret eius extremam necessitatem, adeo quod si causa fueret, tam moreretur, quia tunc, cum ista denegatio patrocini posset esse occasio mortis, ipsi aduocato imputaretur. per textum in c. pasce. 86. distin. ¶ Quod si aduocatus renue-

ret hoc facere, posset pauper denunciare ecclesiam, quæ posset talem aduocatum cogere tanquam reculante elemosinam facere, vt dicit Fely. in d. c. 1. per ea quæ dicit gloss. in c. sicut. in verbo esurientem. 47. di. quam singularem facit Roma. in repetitione legis. si vero. §. de viro. 24. fallentia. ff. solu. matrim. Aret. consil. 48. Reuocatur in dubium, colum. 2. & Soci. regula quadringentesima trigesima quinta. Glo. in capit. Domino. in verbo necesse, 10. dist. & in c. exigunt. prima q. 7. vel iudicis officium implorare, vt ipsum cogat, quia iure actionis hoc petere non potest. vt dicit Specu. in tit. de instrumentorum editione. §. nunc aliqua. col. 17. vers. sed in pauperes. Imola. & Abb. in c. 1. de empt. & vendit. Tiraquellus in præallegato c. nn. 46. & decisio Tholosana præallegata. ¶ Et si iudice mandante adhuc renuat, potest ei interdici patrocinium, per legem promouendum. C. de postulando. ibi Baldus. lege moris. §. sunt autem, ff. de penis & lege 1. §. cura carnis. ff. de officio præfecti verbis: notat Abbas in dicto c. 1. de officio iud. Austerius ad dictam decisionem Tholosanam. & Didacus Couarruias vbi supra. Eboli, die 24. Augusti. 1559 Prosper Carauita.

R I T V S C.

Redo per Curiam datus Aduocatis sedentibus, per subscriptum ordinem habeant loca, qui quidem aduocati non audeant accedere ad bancam, nisi vocati seruato dicto ordine, & quod non intromittant se de actis ordinarijs spectantibus ad ordinem causarum, sicut est publicatio, petitio, repulsa, conclusio, & alij eiusmodi actus, qui actus fiant per procuratores (vt spectat ad officium ipsorum) & quod quilibet aduocatus qualibet vice, qua venit ad bancam: ponat duas causas tantum. Item in Curia ipsa fiat distributio aduocatorum non habentium etiam salarium publicum.

S V M M A R I V M.

- 1 Aduocati se abstinere debent ab eis qua causarum ordinem respiciunt.
- 2 Officium aduocatorum nobile, & honorabile.
- 3 Infames aduocare non possunt, nec aliquam dignitatem habere, propterea nec Iudeus.
- 4 Officium procuratorum nobilitatem amitti facit adeo quod nobilis illud exercens, cum plebeis connumerabitur.
- 5 Et si ab eo desistat: nobilitate gaudebit.

EX princ. ipsius Rit. nihil colligo, quia est potius quædam rubrica duorum Rit. sequentium vbi idem disponitur, & ideo ibi meremitto. ¶ No. 1. ibi, & quod non intromittat, se quod aduocati non debent se intromittere in causis circa ea quæ respiciunt ordinem causarum, sicut est publicatio, repulsa, & huiusmodi, sed debent isti actus fieri per procuratores, ad quorum officium spectat. Et ex hoc corrigitur quod habetur in consti. Regn. lite iunctis his quæ ibi ponit Afflic. 12. no. numero 19. vbi quod aduocatus potest præsentare in iudicio articulos

pro suo clientulo, quod etiam voluit gloss. constituit.
 2 Reg. partes, ratio huius Rit. est: ¶ quia aduocatorum officium dicitur esse nobile, l. prouidendum, in prin. in vers. nobilissimos. C. de postula. l. aduocati, C. de aduo. diuer. iudi. & not. Bal. in rub. extra de offic. iud. col. ant. itē non possunt esse infames. d. l. j. S. ait p̄tor & c.
 3 infames in princ. 3 q. 8. & ¶ propterea nec et iudē, vt dicit Bald. in l. si per illum tex. C. de postula. & l. in rubr. ff. de iustit. & iur. col. 1. ¶ Procuratorum vero officium adeo vile, quod nobilitatem amittit. l. vniuersos, & l. si quis procuracionem, & vtrouique Gloss. & Doct. C. de decur. lib. 10. Dy. in c. infamib. de reg. iur. in 6. Bald. in pralle. rubri. de offi. iudic. & in d. l. inuitus. colum. 1. & infamibus non denegatur regulariter de iure ciuili. vt dicit Glof. in l. 1. S. hoc edicto. vbi Bar. & Bald. ff. de postulatio. Barto. in l. pedius, ff. de arbit. Dyn. in d. cap. infamibus, & Tiraquell. de nobilita. ca. 30. num. 2. in tantum, quod si ab eo (qui aliās nobilis est) exercetur, priuilegio nobilium exutus, cum plebeis & ignobilibus contribuit in subsidijs regalibus, vt dicit Guid. Papa. decisio. 89. 388. colum. 4. versic. & hoc dico. & 399. Cassa. consil. 64. viso processu. colum. 5. pen. num. 34. & Tiraquel. d. c. 30. nu. 3. licet ¶ si postea desistant, nobilitate gaudeant, vt dicit Cassa. ibid. nu. 35. & Guid. pap. decisio. 391. & ideo ne eorum officium & nobilitatem offendant; voluit iste Rit. quod ab huiusmodi actibus ad procuratores spectantibus, aduocati abstineant, quod bene seruatur, quia aduocati cauent ab his sicuti ab igne, licet reperiantur multi dolores legum, potiusquam Doctores, qui etiam vnus nūmi lucro peiora facerent. ¶ In tex. ibi quod quilibet aduocatus, dic de hoc vt dicam infra Ritum. 1c 2. ¶ In text. ibi item in curia ipsa, dic vt dixi supra Rit. præceden. vbi ad literam idem disponitur. Ebo. die 25. August. 1559. Prosper Caraita.

A D D I T I O.

2 Vile. Adde ¶ l. vniuersos non facit ad propositum. Lex si quis procuracionem loquitur de cur. ali qui procuracionem facultatim priuati suscepit. Officium namque procuracionis in iudicio non potest dici vile & infame, vt falsò quidam opinantur, vt latissimè nos ipsos ab hac nota defendendo disputandoque demonstrauimus in tract. de commer. magistrat. aut vetit. aut permiss. in ampliationibus legis. ampliat. 15. respondēdo ad. q. 9. Guidon. Papæ & ad omnia in contrarium adducta. Cui opin. ad stipulatur. Nam procuratores in iudicio, dicuntur habere peculium quasi castrense, vt latè per Alex. consil. 2.6. vol. & est ritus expressus infra num. 201. quod quidem peculium non dicuntur habere viles & infames: videmusque procuratores in Vrbe Roma esse legum doctores, quod neutiquā facerent si essent viles & infames. C. P.

R I T V S C I.

N primis Doctores sedeant hoc modo: videlicet, quod ille qui est antiquior in doctoratu p̄cedat. alij aduocati seruet ordinem quod antiquior aduocatus p̄cedat in sedendo alium aduocatum.

S V M M A R I V M.

1 Inter aduocatos & doctores, p̄cedet in sedendo,

- 1 primo ad doctoratum promotus.
- 2 Paritate temporis doctoratus concurrente, p̄feratur etate senior.
- 3 Senes potiusquam iuuenes consulendi, pluraque de senectute ibidem.
- 4 In honoribus deferendis non antiquior, sed magis idoneus p̄ferendus.
- 5 Doctoribus & aduocatis coram iudice, quando & vbi sedere liceat, ceterisque personis.
- 6 Inter doctores data paritate etatis, & doctoratus, p̄feratur qui libros composuerit. Et hoc cessante, nobilior sanguine p̄ferendus.
- 7 Inter nobiles data paritate, quis p̄ferendus.
- 8 Aduocati ex pulchritudine laudem consequuntur.
- 9 Deformis & ignobilis ad felicitatem satis non est idoneus.

N Or. i. ibi sedeant, ¶ aduocati in curia nedum sedent, verum etiam quilibet suū locum habet: seruabatur iste Rit. antiquo tempore quo magna curia expeditionem causarum, & vocationem contumacium, curia pro tribunali sedente, infimul faciebat: vt dixi supra Rit. 77. nam eo tempore, quia curia sedente, expeditabantur causæ, coacti erant aduocati ad curiam accedere, sed quia hodie expeditio causarū tractatur in vna aula per iudices criminales cum Regente, & per iudices ciuiles in alia, & quando curia regitur pro tribunali, fit in loco separato, licet in eodem palatio, & tunc temporis, aduocati non accedunt, quia eorum p̄sentia non est necessaria, sed tantum procuratorū, sequitur quod istud hodie recessit ab aula: & loco eorum, sedent procuratores qui curia sedente, astant, vt in d. Ritu. dixi, verum quando aliquem loqui contingit, se erigit, & capite detecto loquitur: & postmodum sedet.

- 1 ¶ Secundo no. ibi, ¶ ille qui est, ¶ inter doctores & aduocatos is debet p̄cedere in sedendo, qui primo ad doctoratum promotus fuit: cum quo concordat tex. in l. i. iunctis his, quæ ibi not. per Bart. C. de consil. & non sparge. & l. 1. in fi. C. de prep. sacri cubicul. lib. 12. cum alijs quæ scribit Cassa. in suo catalago. parte 4. considera. 23. nu. 23. & parte 7. considera. 46. num. 46. quod tamen limitatur multis modis, quos hic ponit Cauens, & ante eum posuit Cassa. in d. tracta. par. 10. considera. 26. 30. 31. 32. 33. & 34. & parte 7. confide. 47.
- 2 ¶ Tertio no. ibi alij aduocati, quod data paritate temporis Doctoratus, inter doctores p̄feratur antiquior, supple etate, ad idem tex. in l. prouidendum. ibi aut vt iustas. iuncta ibid. Glof. 2. C. de postu. gl. in l. cum quid in vers. nouum. ff. si cert. pet. & in S. audient. in versic. iudice. in auth. de defenso. ciuita. Pro quo etiam facit, quia qui est etate maior, p̄sumitur maturitate sensus p̄stantior. ca. nisi cum pridem. S. alia vero causa. extra de renunt. & c. sciendum. & ibi Glo. magna ibi, itē quia. 26. q. 4. & Gl. in c. sic viue. 21. q. j. itē facit tex. in c. fi. 20. dist. ¶ vbi ¶ seniores sunt potius consulendi quam iuuenes, & ¶ dicit Bald. in c. 1. per illum tex. de renunt. vbi ¶ plus valet vmbra senis, quā os eloquentiæ aut gladius iuuenis, & pulchra carmina, quæ ponit Cassa. in d. catalo. par. 10. considera. 29.

- Roma vetus, veteres cum te rexere quirites.
- Nec bonus immunis, nec malus vllus erat.
- Defunctis patribus, successit praua iuuentus.
- Consilio cuius p̄cipitata ruis.

Limita multis modis, vt per Iazo. in l. cum quid. in 2. lectu. colum. pen. & ina. ff. si certum peta. & Deci.

Domini Prosperi Caruita Ebolitani.

4 in e clerici. colum. 5. de iudi. extra. t. & prae alijs limita non procedere in honoribus deferendis, in quibus non antiquior, sed magis idoneus praeferi debet per tex. in l. honores in prin. ff. de decurio. in l. vnicuique C. de prox. sacro scrini. lib. 12. & in S. ordinationem in auzhen. de mona. ideoque intelligi debet quod hic dicitur; quo ad honores delatos tantum, ut etiam referendo sequitur. Cassa. d. parte 10. considera. 29. vers. & ad praedicta. ¶ Quero primo & reuoco in dubium nunquid Doctores, & aduocati sedere debeant coram iudice: Breuiter, aut loqueris in domo iudicis: aut in curia: primo casu, dicas quod sic per tex. in l. 2. vbi etiam Luc. de pen. id not. colum. 1. vers. sed est intentio. C. de prox. sacri. scri. lib. 12. & l. fi. C. de aduoca. diuerso iudic. secundo casu, nequaquam, dum iudex sedet in tota hora solita causarum expediendarum, ut probat tex. not. singu. pro hoc. in l. 1. C. de offic. ciui. iudic. rex. in l. quisquis in si. iuncta Gl. si. quaest. d. l. 1. allegat. C. de postul. & Gl. 1. in ca. 2. q. 5. quod bene seruatur in tribunalibus ciuitatis Neapol. & in audientijs Regijs vbi ne dum non sedent, sed etiam cum pro aliqua causa vocati ingrediuntur, de reo capite loquuntur, quae admodum statuit quaedam ordinatio Regis Ferdin. primi nuper impressa inter prag. Illustris. domini Ducis de Alcalá. 44. de off. sacri. consil. quae licet loquatur in sacro consilio tamen quod ibi statuitur; etiam in alijs tribunalibus idem Dominus Dux seruari mandauit. ut patet. in prag. 40. § sunt & alien. eo. tit. Seruatur tamen istud hoc modo, quod dum loquitur aduocatus vnus partis, aduocatus alterius quia tacet, caput non detegit, & e conuerso, licet tamen Doctores cum causas agunt, non sedeant; tamen si intrat cum eis eorum clientulus qui forte est baro titulatus, sedet in rota cum consiliarijs, aut iudicibus: licet inferius, & hoc etiam si causa esset criminalis, & pro ea Baro esset inquisitus, per tex. not. qui hoc bene probat, in l. si. ver. quot. es. ibi & sedendi. C. vbi sen. vel clarif. vbi id firmat Bal. in episcopo accusato Fel. in rubr. de maior. & obedi. col. 4. & Moder. hic in opere Bar. de cap. nu. 1.

5 ¶ Secundo quero quid si inter Doctores datur paritas temporis, circa promotionem & aetatem, quis veniet praefendus: Dic primo quod illi praeferuntur qui libros composuerunt, quia hi velut stellae in firmamento caeli reputantur. Danie. c. 13. & non solum sibi laborant, sed omnibus exquirentibus veritatem Ecclesiastici. c. 34. ut late de eis scribit Luc. de pen. in l. mulieres, col. pen. vers. 36. C. de dignita. lib. 12. & Cassan. in suo catalo. parte 10. consider. 28. & hac qualitate cessante, praeferuntur nobiliores ex sanguine, quia duo vincula magis ligant. S. affinitatis. in situ. de nupt. & S. sed hodie instituit. de adop. not. pulchre Bald. in l. nemini C. de aduoc. diuerso iudicio. & Cassa. d. parte 10. consider. 35. licet Barbat. in quodam consil. quod Cassa. allegat. voluerit hoc casu ignobilem praeferi, & male (ut credo ipse non fuit nobilis) ¶ data paritate ratione nobilitatis, praefertur qui magis ornatus, & honestioribus vestimentis indutus erit per ea quae not. Specu. in tit. de aduocat. S. sequitur videre. vbi aduocatos monet quod vestem gerant eorum professioni conuenientem. refert, & sequitur Cassan. in suo catalo. part. 7. consider. 44. & hac difficultate cessante, quia omnes vadunt in habitu, & veste conuenienti, praefertur ille qui est filius aduocati fiscalis per text. in l. laudabile. S. 1. C. de aduoc. diuerso iudic. & in l. nemini, S. filijs. & l. petitionem, S. filijs. C. de aduoca. diuerso iudic. not. pulchre Mart. de laude, in tracta. digni. conclusio. 7. & sequitur Cassa. alia plura allegans, d. parte 7. considera. 45. Et si non aderit haec qualitas, magni esset momenti, considerare aduocatum ex aspectu corporis pulchriorem ¶ aduocati ex pulchritudine laudem consequuntur ¶ ut patet in Papiniano ex proem. ff. S. tertij. vers. vobis autem. licet Alber. & Ange. ibi ad scientiae & animi decorem referant. ¶ & pro hoc facit quod i-

quir Aristo. lib. Ethic. 1. c. 8. vbi quod non satis est ad felicitatem idoneus, qui deformis est, aut ignobilis. & idem Bald. in supercriptione. d. proem. ff. in ver. Flauius, dum dicit quod pulchritudo corporis consistit ad felicitatem in hoc mundo. idq; adeo verum est quod Alex. consi. 209 ponderatis. col. 2. vol. 6. consuluit mulierem nobilem, ac diuitem deforme tamen, non posse dici indigno nupsisse, si pauperem quempiam formosum

ADDITIONES.

a Iudiciorum, Adde, quod idem dicendum est, de militarijs in sacris scrinijs l. 2. C. de prox. Sacror. scri. Limita tamen, nisi propriam causam agant, l. 1. C. de offic. ciuil. iud. quod tamen hodie non obseruatur nisi in titularijs, ut Comitibus Marchionibus, Ducibus ac Principibus; qui in Regijs tribunalibus dum ipsorum causae aguntur in aulis atque in rotis sedent cum iudicibus, donec causae referuntur, licet non cum notantur per tex. in l. si. sedendi, C. vbi senator vel clarif. & c. & diximus supra ad Rit. 5. C. P.

b Consequuntur. Hinc est quod inquit Iurecon. in l. Imperatores, ff. de decurio. hominis dignitatem oris quandoque probitatem morumque praestantiam in facie imminentem significare, ut declarat Bud. in adnot. ad d. l. certamque spem eius honoris facere. Nec immerito. Siquidem pulchritudo ad commendationem efficacior est, ut testatur Carneades, Quapropter Seneca, formosam faciem mutat commendationem appellat. Theophrastus silentem fraudem. Idem Carneades, Regnum absque Satellitio, quod formosi imperant iuxta illud quod legitur apud Liuium libro 8. decader. 3. de Scipione Africano loquentem, ibi, Cuius ceperat iam ante Massinissam numidam ex fama rerum gestarum administratio, substitueratque animo specie quoque corporis amplam ac magnificam, ceterum maior praestantior veneratior cepit. Nam (ut inquit Virg.) gratior est uirtus veniens e corpore pulchro. est autem haec secundum Aristot. donum quod gratis ac natura contingit, Platoque naturae praerogatiuam appellat quod paucis contingat. e contra vero deformitas, ut plurimum malos mores deformis indicat, iuxta illud Ciceron. in Pilonem, Non enim nos color iste seruilis, non pilosae genae non dentes putridi deceperunt, oculi supercilia, frons vultus denique totus, qui sermo quidam tacitus mentis est & c. Idem pro Q. R. C. oro inquit atque obsecro vos qui nollis vitam inter se vtriusque conferre, qui non nollis, faciem vtriusque considerare, Nonne ipsum caput & supercilia illa penitus abrasa olere, malitiam, & clamitare calliditatem videntur? nonne ab imis vnguibus usque ad verticem summum (si quam coniecturam adfert hominibus tacita corporis figura) ex fraude, fallacijs mendacijs, constare totus videtur; qui idcirco capite & supercilijs semper est rasus, ne vultum pilum viri boni habere dicatur. Nam ut inquit et Franciscus Petrarca, Spesso ne la fronte il cor si lege. Non tamen inficiabimur, fallacem quandoque esse hominis faciem, deformemque probitatem quandoque morumque praestantiam habere, ut de Socrate legitur apud Platonem. Quapropter secundum Bal. in proq. decretal. nu. 35, si formosus virtutibus deformis vero corpore concurrunt cum formoso facie, deformi autem virtutibus, formosus virtutibus praefertur. Cum pulchritudo (ut praclare eius diffinitionem colligit Ficinus ex Socrate apud Platonem in Hippia) nihil aliud est, nisi summi boni splendor fulgens in his, quae oculis auribus mente percipiuntur; perque ad illa ad ipsam bonum, visum, auditum, mentemque conuertens. quod fit, ut pulchritudo, circulus quidam diuinae lucis existat, a bono manans, in bono residens, per bonum & ad bonum sempiternae refluens. C. P.

mosum sibi matrimonio de spondit: & referendo, sequitur Cassan. in d. parte 7. considera. 49. Aduerte tamē, quod licet præfata vera sint: & pulchritudo corporis multum conferat ad foelicitatē in hoc mundo, de quo non dubito: tamen nō propterea videtur dici debere, quod cæteris paribus, doctōr aspectu pulchrior præferatur alteri, cum nec Cassan. ibidem id dicat. & ita reuocō indubitanter, nisi daretur talis deformitas ex parte altera, q̄ indignum & forte vituperabile iudicaretur pari passu cum alio ambulare. cogitabis tamen. Eboledi die 29. Aug. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CII.

Tem nullus aduocatus ascendat ad bancam, nisi vocatus per iudices hebdomadarios, & vocatus, non proponat nisi duas causas, vel vnam: si esset multitudo causarum, & sedeat sub

poena vnius tarenī.

Dispositio istius Rit. hodie non est necessaria quia vt dixi supra Rit. 77. & 101 aduocati non vadunt ad curiam quando regitur pro tribunali: sed quia vt ibid. dixi; procuratores successerunt eorum loco: & ipsi sedent cū curia regitur seruatur iste Rit. quoad eos, & ideo videmus q̄ procuratores ibid. sedentes non loquuntur: nec modo aliquo se erigunt, nisi contingat respondere pro aliquo suo clientulo in curia vocato vt etiam pulchre dispositum apparet in nouissimis prag. Illustrissimi Domini Ducis de Alcalá huius Regni Viceregis in prag. 32. S. item per remediare. de offi magistr. iusti. vbi modus & pract. seruanda ponitur. Et pro hoc Rit. ibi nisi vocatus per iudices, facit q̄ dicitur Eccle. cap. 9. priusquam audias, ne respondeas verbū. prouer. 11. homo sapiens racebit vsque ad tempus, & quod scribit Isidor. in his verbis, scito quo tempore loquaris considera quando dicas, tempore congruo loquere: & non loquaris, nisi interrogatus fueris, q̄ si secus agerent procuratores: Poena Rit. tenentur, & etiam in carceribus pōnerentur, arbitrio Regentis. vt in dictis nouissimis prag. S. præallegat. disponitur, Salerni die 29. Augusti. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CIII.

Tem quod nulla priuata persona que est in curia loquatur nisi vocata per aduocatum, seu procuratorem, sed stet in silentio: & qui contrafecerit, soluat gratia 10. & si pauper est grana quinque. Item quod quicquid exactum erit de dictis poenis: conuertatur in alimentationem captiuorum, & pauperum.

SUMMARIUM.

1. Priuata persone que dicantur.
2. Pauper in pecuniarijs tamen causis, mitius quam diues, puniendus.
3. Contrarium vero in personalibus poenis.

4. Poena silentium rumpentis, curia sedente, carcōr est: Regentis arbitrio.
5. Quem rumpere silentium, curia sedente, quando, & quomodo dicatur.

Optimè seruatur iste Rit. in magna curia, & pfecto tam magna est reuerentia, & silētium quo homines ibidem astant: q̄ tribunal illud tunc temporis non nisi in maxima Maie

state, iudicatur ab omnibus. † Et not. ibi quod nulla priuata persona: quia Rit. non procedit in actuarijs, & alius hominibus qui sunt de ipsa curia: quia priuata personæ dicuntur illæ quæ ab officijs publicis remotæ sunt vt dicit Luc. de pen. in l. prohibitum. col. pen. C. de iure fisc. libro 10 item quæ non habent dignitatē. c. qui contra 24. q. 1. verum nec etiam ipsi per hoc immoderate se habent, immo & qui plenius Ritum seruunt ipsi sunt: nam & ipsi, cum alij obloquuntur, vociferant, & reprehendunt: vt sunt maxime alguzerij ipsius curia de quibus sequens Rit. loquitur. † † Not. primo ibi, & si pauper est, q̄ mitius punitur pauper, quam diues per hunc Rit. & per consti. Regni cultus. circa finē: vbi idem disponitur, quod quidem verissimum est, & procedit circa poenas pecuniarias vt proprie tex. loquitur. ad idem tex. in l. properandum. S. fin. autem vtrinque. vbi Barto. & Doctō. C. de iudic. l. pedius. S. j. ff. de incen. rui. & naufra. Gloss. inc. 1. S. si quis vero autu in ver. centum. vbi etiam Bal. & alij de pacē iura. firma. Bar. in l. illicitas. S. fin. ff. de offic. præsid. Sa. ly. in l. seruos. C. ad l. Iuliam de vi publica. Mansuet. in pract. tit. de poen. versic. item ad infligendam nu. 11. Luc. de pen. pulchre in l. 1. col. penul. C. de conducto. & procurato. lib. 11. & Tiraq. de nobilitate. cap. 20. nu. 120. † alia in poenis personalibus paupertati non defertur, sed nobilitati. c. h. iuncta ibi glo. de poe. l. sacrilegij poenam, in prin. ibi pro qualitate personæ. & S. 1. ibi aut si honestiore loco. ff. ad l. Iuliam. pecula d. l. pedius & l. fin. eodem tit. l. 1. S. quanquam. ff. de abige. l. 1. in fin. de sust. l. 2. vbi etiam Bar. ff. de termi. mor. idem Bar. in l. quædam. ff. de poe. l. nemo. vbi Doct. C. de Summa Trinitate. in l. si quis viduam. ff. de quæstion. & in l. descriptionem. S. poena militum. ff. de re militat. & alij quos late Tiraquell. ponit vbi supra. nume. 104. & pulch. Excellens. Do. Hiero. gigas in tract. l. x. maiesta. de poen. committe. crimen l. x. maiesta. q. 1. num. 13. & late Gramm. decif. 32. per totam. † † Secundo not. ibi item q̄ quicquid, quod poenæ pecuniariæ quæ exiguntur ab his qui curia sedente, frangunt silentium, aut aliter contraueniunt, conuertuntur in alimenta captiuorum, & pauperum: Hodie vero per nouissimas prag. Illustrissimi Domini Ducis de Alcalá huius Regni Viceregis prag. 32. S. item per remediare. de offi. magistr. iusti. aliter prouisum est: & hi qui curia sedente, frangunt silentium, carcerantur in carceribus ipsius arbitrio Regentis, & poena vnius tarenī puniuntur quem alguzeris eiusdem Magnæ curiæ soluant: vt ibidem dicitur. † † Quæro nunquid statim quod loquitur aliquis non vocatus, tenebitur poena hic statuta? text. ille hoc non dicit, ideo recurrendum est ad d. consti. cultus iustitiæ. circa fin. qua cauetur interruptentem silentium non teneri, nisi ter fuerit per interualla monitus a iudice, vel Baiulo q̄ taceat vt etiam Afflic. ibid. not. in 3. & 7. uot. bene tamen verum est, q̄ si est nimium iudici tardiosus, & importunus (vt sæpissime reperiuntur multi:) potest statim poena hic contenta puniri, esto quod nondum fuerit monitus, vt dicit. d. consti. cultus. & Afflic. ad eam in 8. nota. Hodie tamen stante. d. nouella prag. puniente modo præfato pro qualibet vice, non videtur fieri debere, d. distinctio. Salerni die 31. Julij 1559. Prosper Carauita.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

R I T V S C I I I I.

Item quod deputentur quatuor de seruiētibus curiæ, qui habeant esse in quatuor locis curiæ: & indicere silentium, & exigere pœnam a contrafactoribus.

S V M M A R I V M.

1. *Cultus iustitiæ silentium reputatur.*
2. *In quibus casibus curia regitur: silentium rumpi permittitur.*
3. *Seruiētes curiæ quare ita: & quot diuersis nominibus appellentur.*
4. *Silentium, curia sedente, quomodo seruetur.*
5. *Pœna exigenda à silentium, curia sedente, rumpētibus, secundum personarum diuersitatem.*
6. *Importuni aduocati pœna quæ de iure canonico, & civili.*

Seruetur Rit. in magna curia: nam donec pro tribunali sedet: astant ibi, no. alguzerij, seu seruiētes qui silentium indicunt hominib. qui dispersim per tribunal vadunt, & in vna tantum parte morari permittunt, & contra facientes, vel eijciunt foras, vel capiunt, & ad carceres ducunt, immo & vnus ad ianuam atat, qui non omnes admittit, sed eos tantum qui pro aliquo negotio ingrediuntur. Nota primo ibi indicere silentium, quod dum curia regitur silentium seruari debet, † quia cultus iustitiæ silentium reputatur vt dicitur Esai. c. 32. circa finem. ca. in loco. 5. q. 4. & in constitu. Regni cultus iustitiæ, vbi Iser. no. & Afflic. in rubr. & in 1. nota. & Luc. de penn. in l. neminem. col. 2. C. de suscepto. lib. 16. † Limita primo, quando loqueretur quis ad aurem aduocati, vel procuratoris reducendo ei aliquid in memoriam, qd faciat ad causam vt dixit tex. d. constitu. cultus. & ibi Affl. 4. not. num. 5. Secundo limita, in casu necessitatis, puta, quando aduocatus, vel procurator dixisset aliquid nocium clientulo. vt dicit eadem constitu. cultus. & Afflic. ad eam. 6. nota. 7. quoniã tunc potest interrompere, & corrigere ne sibi faceret præiudicium iuxta. l. 1. C. de error. aduoc. † Secundo not. ibi seruiētibus, quod isti exequutores, seu ministri Curie appellentur seruiētes. idem dicit Ioan. Fab. in §. igitur. co. 1. inst. per quas personas nob. ac qui. sic dicti, quia tenentur cuilibet seruire: Secundo appellantur clientes secundum Glo. in l. non dubito. in ver. clientes. ff. de capt. & postli. reuer. & est vulgare gallorum secundum Cassa. in suo catalo. par. 7. consideratio. 5. 1. Tertio appellantur nunciij: quia sententias, & præcepta iudicum nuntiant, l. 1. §. nuntiatio. vbi not. Barto. & alij. ff. de nou. ope. nun. & in extrauaganti ad repri. in versi. per nuntium. vbi Bar. Quarto apparitores. l. 1. C. de exacto. tribu. licet isti proprie sint de curia Ecclesiastica. secundum Cassa. vbi supra. Item aliis multis modis quos idem Cassa. ponit in cōsuetudine Burg. ti des iudices. rub. 1. §. 6. nu. 1. † Quæro primo, quoniam modo diceretur seruari silentium: dic breuiter q silentium seruetur non loquendo, nisi vocatus: vt patet ex Rit. 102. vbi dixi & Rit. sequ. & ex consti. præalleg. cultus iustitiæ, siue vocerur a iudice, siue ab aduocato, vel procuratore vt præcedent. Rit. dicitur. Item non loquendo, nisi petita licentia iudicis, per tex. in l. proxime. ibi rogo te audias me patienter. ff. de his que in testa. delen. & etiam loquendo, si tamen mitissima verborum relatione loquantur, itaque ne contentiosè vocib. sensus audientium perturbent, nec iudicij vigorem tumultu eneruent. vt dicit tex. in d. ca. in loco. &

5 in d. constitut. cultus iustitiæ. † Secundo quæro quæ pœna erit a contrafactoribus, & silentium frangentibus exigenda? Rit. 102. & 103. vt ibidem scripsi: prouident circa hoc, licet iste Rit. non decidat: constitut. Regni cultus iustitiæ. dicit quod à Comite sexdecim augustales, à Barone octo, à burgenfi duo, & a rustico vnum, propter quod per dd. Ritus videtur recessum à dictis pœnis constitut. quia ab aduocatis exigitur pœna vnus tarenis vt dicitur in d. Rit. 102. & ab aliis grana decem, nisi fuerit pauper à quo exiguntur grana viginti quinque vt dicitur in Rit. 103. & vltra hanc pœnam, possunt eiici per alguzerios à tribunali. vt patet Prouer. c. 22. eiice derisorem, & exibat cum eo iurgiu. 6 & in d. c. in loco † vbi etiam in foro cano. pœna excommunicationis a consortio per tres dies imponitur: & si fuerit aduocatus importunus, potest sibi interdici aduocatio ad tēpus, vel etiam in perpetuum per tex. l. j. §. ff. de off. præf. vrb. l. moris. ff. de pœn. & l. j. vbi Glo. plenè. C. de postu. vt dicit Afflic. in d. const. 2. nota num. 3. vbi dicit se semel dixisse cuidam aduocato quod non accederet ad domum suam: quia erat nimis importunus. & in 8. not. nu. 9. dicit quod aliàs proposuit in mente sua non esse iudex vbi quidam erat aduocatus: & postea non fecit illud, ne nimis impatiens argueretur. Licet autem videatur, quod per Ritus Magnæ Curie recessum sit à pœnis statutis per dictā constitutionem cultus iustitiæ: tamen nouiter eadē constitut. renouata, & ad verbum impressa est in nouissimis pragma. Illustrissimi domini Ducis de Alcalá in prag. 21. §. cultus. & per totum de off. fac. consi. propter qd cum casus accideret, bene posset & deberet d. consti. praticari: imponendo illas pœnas, & si dicatur, quod per eundem illustrissimum Dominum Viceregem aliter prouisum est circa frangentes silentium curiæ: vt diximus supra in Rit. 102. & 103. respondeo, quod aut loquimur cum curia pro tribunali sedet: aut cum iudices manent in rota expediendo causas: primo casu, loquitur iste Rit. & duo alij supra citati. & dispositio Domini Ducis ibidem allegata, secundo casu, loquitur d. constitut. adeo quod rectè intueno, non est verum quod per Ritus corrigatur illa consti. Salerni die 31. Augusti. 1559. Prosper Carauita.

R I T V S C V.

Quidnam tenent eiusdem curiæ, quod in causis criminalibus in quibus procurator non admittitur, ad mediã etiam procurator non admittatur.

¶ Super hoc Rit. nihil dico, quia non loquitur dispositiue, sed solum dicit quidam tenent: & valde miror, qd per Rit. fuerint posita ista verba. vide igitur in Rit. proxime seque. vbi idē dicitur, per verba dispositiua.

R I T V S C V I.

Item quod in causis criminalibus in dictis curiis, & altera ipsarum in quibus procurator non admittitur, etiã ad mediã non admittatur.

S V M M A R I V M.

1. *Idem ius de toto quoad totum, quod de parte, quoad partem.*
2. *Litis contestatione per reum facta, num in quolibet delicto interueniat procurator?*

3. *Inqui*

- 3. Inquisitus carceratus procuratorem, non ad sententiam, nec personales actus constituet.
- 4. Procurator cum potestate substituendi an facta substitutione desinat esse procurator.

tur ante litem contestatam, procurator ipse non potest facere alium procuratorem ante lit. contestatam,

S V M M A R I V M.

- 1. Procurator ad litem cum potestate substituendi ante lit. contestatam non substituet. Et quare, fallit in duobus casibus. num. seq.
- 2. Procurator dominus litis quando, & per quod efficitur.
- 3. Procurator ad negotia an ad sui libitum substituat? Limita vt ibidem.
- 4. Quidam substitutus a procuratore ante litem contestatam non habente in specie potestatem substituendi, ante litem contestatam. pars in principio litis de inualiditate substitutionis opposuit, nihil dicendo, cum eo in causa processit ad expeditionem usque. In qua de actorum nullitate opponit, quia contra huius ritus formam facta: ratificat hoc principalis: quid iuris.
- 5. Mandatum non habere, vel nulliter habere, parificantur.
- 6. Exceptio falsi procuratoris quancumque opponitur.
- 7. Persona comparentis legitima nunquam dicitur nisi de legitimitate pronuncietur.
- 8. Persona procuratoris illegitimi per partis taciturnitatem legitimitatur.
- 9. Exceptio illegitimi & falsi procuratoris equiparatur, & quancumque vtraque opponitur.
- 10. Litem per dominum contestata, factus est procurator, talis procurator num substituere possit.

Not. quod in causis criminalibus in quibus procurator non admittitur, vt dicam infra in Rjr. 109. etiam ad media causa non debet admitti, vt puta, ad testium productiones, positiones, allegationes, & similia. ratio est, quia ista sunt de negotio principali, ad quod procurator non admittitur, & idem ius est de toto, qd de parte. l. que de tota. ff. de rei vendica, & l. penul. C. de non numerata pecu. vt plene ponit Specul. de procuratore, S. 1. versic. 1. 4. num. 12. ibi sed nunquid. Item secundum Io. And. post eum, quia speciale est in aliis quibus, quod ad media constituent procuratorem. l. in. C. de iniur. ergo in contrarium est in aliis com. mune. l. j. ff. ad municipia. & ista conclusio est contra opin. Martini qui volebat qd facta litis contestatione per reum, posset in quolibet delicto procurator intervenire ad ipsius defensionem, vt refert Glof. in c. reos. s. q. 3. sed etiam extra hunc Ritum opi. Martini de iure communi non procedebat, vt dicit Gandi. in tract. malef. in tit. vtrum procurator. num. 10. ver. nouus casus, quia tex. d. ca. reos quo Martinus mouebatur & alij similes, loquuntur in procuratore dato ad allegandum causas absentis, vt Gandi. dicit, non a utem ad plenam defensionem inquisiti, & ita seruetur. Limita tamen hunc Ritum non procedere, quando inquisitus esset carceratus, quoniam tunc secus esset, & ad totam causam posset procuratorem constituere preterquam ad sententiam, vt dicit Bar. in l. penul. S. ad crim. nu. 23. ver. 2. quzto. ff. de publi. iudi. & in l. non tantum. ff. de appell. Item preterquam ad actus personales, vt sunt tortura, & litis contestatio secundum Bald. in l. seruum quoque. S. publici. ff. de procura. Alex. ad Bart. in d. S. ad crimen in litera. f. & Apollill. ad Specu. in prall. *

4. Vnum tamen aduerte in hac materia qd procurator substituens alium procuratorem vigore potestatis, sibi ad hoc specialiter a Domino attributz, post factam substitutionem, desinat ipse esse procurator. vt dicit Bar. per illum tex. in l. quod si forte. S. quid ergo. num. 3. ff. de solutio. allegat etiam tex. in c. is. qui. vbi Glof. no. in vers. vsus. de procura. in 6. & ideo cautela est secundum eund. Bart. ibid. quod in mandato procurationis dicatur cum potestate substituendi semel & pluries, quia dicendo pluries videtur velle quod substituendo non desinat esse procurator: ex qua Barto. cautela inoleuit communis pract. de qua proxime dixi quam latius ponit Spec. in tit. de procur. S. vt autem. num. 10. ver. porro. ¶ Secundo nota ex hoc Ritum. vnum casum in quo requiritur speciale mandatum videlicet in procuratore qui vult alium substituere ante litem contestatam, alios quinque casus ponit Gl. in S. fi. in ver. neque. insti. de his per quos agere possu. Viginti quinque alios ponit Ang. in eod. S. nume. 2. Viginti quatuor ponit Spec. in d. titu. de procuratore. in princ. vers. item opponitur num. 4. cum sequen. & nonnullos ponit Bald. in l. sed & si quis. S. quz situm. num. 3. vers. tamen hoc fallit. ff. si quis cautio. In predictis tamen casibus si de speciali mandato dubitetur sat erit de rato cauere. vt dixit tex. expressus in l. quod si de speciali. ff. de min. & Specul. in proxime citato loco. num. 5. versic. in premissis, Salerni die 31. Augusti. 1559. Prosper Caranita.

Not. j. ex hoc Ritum. qd procurator constitutus ad litem cum potestate substituendi nulla facta mentione ante litem contestatam vel post non potest sui loco, substituere ante litem contestatam. Super quo scias quod de iure communi civilis prouisum erat vt procurator simpliciter constitutus non posset substituere nisi post litem contestatam, vt in l. si procuratorem. S. primo. ff. manda. & l. neque. C. de procura. De iure vero cano. statutum fuerat posse substituere etiam ante litem contestatam, quando non esset constitutus simpliciter sed cum potestate substituendi, vt in cap. j. S. j. de procur. in 6. De iure vero Regni in hoc Ritum statutum est aliter, super quo vide et Marant. in sua pract. par. 4. 16. distinct. num. 28. ver. super hoc autem in nouis. vbi hunc Ritum allegat dicens corrigere dictum. cap. per quod sufficiebat si erat data potestas substituendi. ¶ ratio istius Ritum, potest esse, quia procurator non efficitur dominus litis, nisi post litem contestatam, l. nulla, & l. procuratoribus. C. de pecu. lite autem contestata, quia effectus est dominus litis, bene potest substituere, vt in dd. ll. & alleg. cap. j. de quod. in 6. & non. Spec. de procur. nume. 25. ver. sed quid si procurator. Limita primo hunc Rit. non procedere, quando in rem propriam factus est aliquis procurator vt in casu. l. illam subilem. C. de dona. qm eo casu etiam lite non contestata, posset substituere, vt dicitur in pralleg. c. Secundo limita, qm esset expresse sibi data potestas substituendi, etiam ante litem contestatam, vt patet ex hoc met Ritum ibi, & non exprimitur, a contrario sensu, nam tunc vt dicit Glof. d. cap. j. censetur substitutus a domino potiusquam a procuratore,

R I T V S CVII.

- 1. Item si procuratori detur potestas faciendi alium procuratorem, & non exprima-

Domini Prosperi Caraita Ebolitani.

* ratore, & periculum pertinebit ad ipsum * dominum licet priore casu, quando procurator post litem contestatam substitueret periculum pertineret ad ipsum procuratorem, ut dicit Innoc. in c. 1. extra ut lit. non cōtesta. Et ex hoc credo, inoleuit cōis practica apponendi in omnib. instrumentis procuratorum illam clausulam cum potestate substituendi vnū: duos, vel plures cum eadem potestate, tam ante litem contestatā, quam post, qua practica generali existente, cessat hodie dispositio, istius Rit. & d. c. j. ¶ Quæro primo iuxta hunc Rit. quid in procuratore dato ad negocia? Breuiter regula est in contrarium, quod procurator ad negotia potest sui loco quandocunque alium substituere. l. si procuratorem. §. j. ff. manda. & clarius in d. c. j. §. 1. de procura. in 6. & per Ias. in l. 1. colum. fin. ff. de offi. procura. Cæsa licet talis regula limitetur decem modis, quos late ponit idem Ias. in l. quod quis. colum. 2. & fina. C. de procur. & refert Bernard. Diaz. in suis regulis Reg. 607. procurator ad negocia. ¶ Secundo quæro de vna. q. de qua proximis diebus fui interrogatus: quidam fuit substitutus à procuratore ante litem contestatam, cum tamen non haberet in specie potestatem substituendi ante litem contestatam: pars aduersa in principio litis opposuit de inualiditate substitutionis, demum nihil amplius dicendo, processit in causa cum eo vsque ad limen expeditionis & cum vellet expediri, opponit de nullitate actorum, eo quia facta cū procuratore substituto contra formam huius Ritus: principalis hoc audito ratificat, quid dicendum? Videtur primo quod acta non valeant, ¶ eo quia mandatum non habere, vel habere, & nulliter, paria sunt. l. 1. §. qd si ver. & quidem. ff. quod cuiusque vniuer. nomi. per quam ita firmat Iser. in c. 1. §. præterea, quæ sit prima causa benefi. amitte. & Sebastia. Vant. in tracta. nulli. tit. de nulli. ex inhabi. manda. versicu. 4. principaliter nu. 121. & not. Bald. in l. licet in prin. C. de procura. & ibidem Sebastia. vbi sup. nu. 74. ver. ¶ se cundo principaliter, & ex consequenti sicuti exceptio falsi procuratoris, potest quandocunque opponi etiam quod cū eo tanquam cum procuratore fuerit litigatum. ut dicitur in d. l. licet, & ibi Bald. Alex. confi. 147. visis dubitationibus, num. 4. vol. 6. & confi. 72. vol. 4. & Sebastia. in loc. præall. nu. 64. versu. in primis, eodem modo: & exceptio procuratoris illegitimi, ut dicit idem Bald. in ead. l. licet. versu. tertio modo, & Vantius loco præalleg. nu. 121. ver. 4. ¶ Secundo, quia persona comparentis nunquam dicitur esse legitimata nisi sit obiectum, & pronuntiatum super eius legitimationem, ut dicit Aug. in authen. ut sponsa. largi. §. & hoc in super. col. 2. Alex. d. confi. 72. & Hippol. in l. si quis ne quæsti. nu. 102. ff. de quæst. Nec in aliquo obstat ratificatio, quoniam licet dominus possit ratificare acta facta a procuratore falso per l. licet. ff. de iudi. cum simi. quæ allegat glo. si. in d. l. licet. C. de procur. tamen id procedit quo ad sui præiudicium, non tertij, ut dicit ibi Glo. & latius Ias. nu. 10. versu. limita. post Bal. in l. si circa prin. C. ad macedo. Item procedit dummodo non fuerit oppositum ante ratificationem, ut dicit Ias. in ead. l. licet. versu. primo nisi. C. de procurato. Contrarium tamen arbitror de iure verius: eo quia persona dicti procuratoris substituti censetur esse legitimata postquam iudex non obstante exceptione illegitimitatis, processit ad vltiora, ut probat tex. no. in cap. ex parte lo 2. de appellat. Bart. & alij in l. a procedete. C. de dilatio. Gl. quam ibi ponderat Augu. in l. 2. §. sed dubitetur. ff. de iudi. Alexan. confi. 37. viso, & opportune. num. 19. vol. 2. Rom. confi. 220. circa primum, num. 8. & in proprijs terminis Hippol. i dicta l. si quis nu. 90. versu. vel facias, quæ tacita pronuntiatio fecit iam transitum in rem iudicatam postquam ab ea non fuit appellatum, ut erat debitum. d. c. ex parte. ¶ Confirmatur, quia persona procuratoris non legitimi, per taciturnitatem partis legitimitatur. ut dicit Spec. de proc. §. 1. ver. sed pone. Gl. in 6.

in versu. criminalis, & ibi Gemina. de iud. in 6. Gl. in l. quamuis indubitati. C. de adul. Roma. conf. 225 duo sunt. Fely. in c. meminimus. col. 4. ver. vltima conclusio de accusa. Bonifa. in tit. de procura. ver. pone quod constitutus. nu. 17. Deci. confi. 469. visa inquisitione, in sine. vol. 2. Hip. in d. l. si quis, num. 104. ver. quæro vltimus, etiam Sebastia. Vant. in d. tracta. loc. præalleg. numero 177. versu. quo vero. Non obstant allegata in contrarium, ¶ & primo quod exceptio procuratoris non legitimi æquiparatur exceptioni falsi procuratoris: & vtraque quandocunque opponi potest, per dictam l. licet: quoniam ut dicitur Augu. in dicto §. & hoc insuper in authen. ut sponsa. largi. Alexand. d. confi. 72. & Hippo. in d. l. si quis. nu. 102. versu. & plus verus intellectus. d. l. licet: est quando nunquam in actis fuit productum mandatum procuratoris. & tunc verum est, quod etiam quod cum aliquo fuerit litigatum, tanquam cum procuratore, & nihil sibi oppositum quandocunque potest ei opponi, quod non est verus procurator, & dicitur eo casu non esse verum procuratorem, siue nullum habeat mandatum siue illegitimum, secus quando in actis productum fuit mandatum, & cum illa persona litigatum, quoniam tunc ut ipsi dicunt, non potest postea amplius opponi exceptio quod non est verus procurator, ratio est, quia ut dicunt Cyn. & Bart. in d. l. licet. Bar. in l. Pomponius. §. rati. ff. de procur. Alex. d. confi. 72. num. 2. vol. 4. & Hippo. in d. l. si quis num. 101. ver. item dispositio d. l. licet, non procedit quocunque iudex pronunciauit mandatum procuratoris esse legitimum, prout in nostra q. pronuntiatum diximus per processum ad vltiora Non obstat secundum quoniam responsio patet ex his quæ diximus pro illa secunda opi. in ver contrarium tamen, & ita teneo. ¶ Tertio quæro iuxta tex nostrum, pone quod his contestata fuit per dominum qui litem contestata fecit procuratore: poterit nunc talis procurator substituere? Io. ut refert Gl. in l. nihil. C. de proc. fuit in opinione, quoniam non, & eum se quibus est Spec. in tit. de proc. §. 1. num. 24. versu. quid sit procurator tunc potest substituere cū dominus litis efficitur: ex quo lis non fuit contestata per eum cessat hæc ratio, & ex consequenti potestas substituendi. Sed Glof. d. l. nihil tenet contrarium. idē Bal. ibi. nu. 7. ver. vltimo quæritur & Salyc. in fi. qui id verum dicit postquam procurator constitutus aliquem actum in litem exercuit, quia per eum actum efficeretur dominus instantiæ per l. nullam. C. de procurat. adeo, quod ipse damnatur tāquam effectus dominus litis. ut dicit Gl. Bal. & idem Saly. in l. ead. l. nihil iuxta practi. Gl. in l. 1. C. de sentent. & interloc. omn. iud. Salaria die primo Septemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS XCIII.

Item si aliquis, aut aliqua citatus, aut citata fuerit de mandato dictæ curiæ: de causa sua per qua procurator interuenire potest: & vigore ipsius citationis venerit personaliter ad ciuitatem Neap. vel ad locum alium in quo forte tunc ipsa curia residet, non potest ibidem super dicta causa procuratorem constituere nisi post contestationem litis in causa huiusmodi faciendam: & id similiter obseruari debet in actore, vel actrice. idem modus seruetur in ciuibus Neapolitanis, seu alterius loci in quo dicta curia residet, quia citantur de mandato dictæ curiæ ipsa curia residente ibidem.

S U M M A R I V M.

1. In criminalibus causis procurator quare non admittitur.
2. Limitatur tamen in pena infra relegationē in vniuersitate, in muliere coniugata, & personis illustribus.
3. Vniuersitas personam non habet; & propterea peculiariter punitur.
4. Accusator hodie non punitur pœna tallionis.

Iuris communis dispositione cauetur in l pen §, ad crimen. ff. de publi. iud. in causis criminalibus tam ad instantiam actoris, quam rei, non debere procuratorem admitti per rationes quas ibi ponit Bar. col. j. ver. item alia ratio. † Limitatur tamen id non procedere in illis causis criminalibus, in quibus pena veniret imponenda infra relegationem. vt dicit Gl. in l. seruum quoque. §. publice. ff. de procu. in c. veniens de accus. & c. si quando 2. q. 6. Bar. in d. §. id crimen. nu. me. 4. ver. 3. oppono Gandi. in trac. malef. tit. vtrū procurator. nu. 1. & communiter Doctores. Secundum limitatur non procedere in vniuersitate, que etiam in causa criminali citata, potest comparere per suum syndicum: & se defendere. vt dicit Spec. de procur. nu. 1. r. xes. 14. & Bal. in c. j. in vers. si damna. de pace constan. per tex. in l. tam collatores. §. si autē C. de re milit. lib. 12. & etiam constit. Regn. generalia iura. vbi Aff. nor. in princ. & in 2. no. † ratio est, quia vniuersitas non habet personam; neque caput; & propterea in persona puniri non potest secundum Spec. ibi. & Bal. in l. pol. la. col. 2. C. de his quibus, vt indi. immo, vt plurimum pœna pecuniaria puniuntur: vt dicit Bar. in l. aut facta. §. si de pœn. & Cur. eod. tit. 185. num. 9. & in l. j. nu. 57. C. qui admit. Tercio limitatur in muliere coniugata, que siue accuset, siue accusetur, potest illud facere per procuratorem sufficienter instructum, vt dicit tex. d. const. generalia iura. vbi etiam Aff. no. per rationem, que ibi ponitur in text. & per Aff. ibid. not. in 9. not. Quarto limitatur in personis illustribus in actione iniuriarum per l. §. C. de iniur. & c. absens §. nisi 3. q. 9. vt etiam no. Coepol. conf. crimin. 50. Item limitatur in alijs multis casibus quos ponit Spec. in loc. præalleg. num. 10. ver. primo. & Gand. in d. tit. vers. procurator. col. 3. nu. 10. ver. ex prædictis. Modo Rit. aliter attendit, quod in causis, & casibus interuenire potest procurator de iure communi, eiusdem iuris communis dispositionem limitando ordinat, quod in causis prælitatis ad instantiam actoris, quam rei tam in ciuitate Neap. quam extra, & tam in Neapolitanis, quam in alijs, non sit licitum procuratorem constituere, nisi facta prius licet contestatione, & hoc quando citati verum iam, vel reperiuntur in loco vbi curia residet. vt in tex. clare dicitur, sed quia hodie p. Rit. Inf. 269. in causis criminalibus quibuscunque, non licet per procuratorem opponere aliud quam certas exceptiones. Ibidem determinatas: estq; propterea correctæ dispositionis iuris communis in causis prælitatis quoad instantiam rei tantum, vt dicam etiam ibi sequitur, quod dispositio istius Rit. etiā corrigitur per illum: adeo quod in prælitatis non videmus in hoc regno licet contestata, causas criminales in casibus prælitatis ad reorum instantiam prælitatis per procuratorem, quod no. pro constit. Regn. generalia iura, que quotidie allegatur cum mulieres coniugate citantur: quoniam per dispositionē d. Rit. ad remanet correctæ, vt etiam ibi dico in 3. no. ampliat. 7. licet quoad vniuersitates, secus crederem. Et no. quia dixi hunc Rit. corrigi tantum quoad reos, ratio est, quia dictus Rit. 269. solum de eis loquitur, vt per, dum dicit ex parte citati, vel citandi, ex quo se-

quitur, quod ad actoris instantiam licet contestata, potest causa prosequi per procuratorem in illis causis in quibus potest procurator interuenire iuxta forma istius Rit. immo plus sequatur in prælitatis, quod etiam in causis generalibus a relegatione supra interuenit procurator ad instantiam actoris, contra dispositionem d. l. pen. §. ad crimen. quod ratio est quam ibi sentit Bart. nu. 1. † quia hodie non punitur accusator pœna tallionis nec ponitur in carcerem sicut erat de iure communi per l. 1. §. j. ff. ad turpillia, & l. §. C. de accus. vt dicam infra in Rit. 199. propter quod non videtur multum importare, quod principalis accusator personaliter accusationem prosequatur; quod bene nota. Salerni. Die 2. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

R I T V S C I X.

Item seruat dicta curia, quod in causis extraordinarijs super tenoribus instrumentorum etiam ad media ipsius causa (licet sit civilis) non admittitur procurator.

S U M M A R I V M.

1. In causis civilibus regulariter procurator ad totam causam admittitur.
2. Pœnam manus erant antiquitus puniendi ij, contra quos accusabantur instrumenta: iuxta formam ritus.
3. Crimen capitale, vel non, ex genere pœna iudicabitur.

Not. quod in causis extraordinarijs instrumentorum supple. que liquidantur, & a ceculantur seruaia forma Rit. 166. non admittitur procurator etiam ad media, quemadmodum in causis criminalibus diximus supra Rit. 106. quod quidem bene seruat in prælitatis, ratio dubitandi in hoc Rit. esse poterat, quia vt ipsemet Rit. dicit, † causa instrumentorum sunt civiles in quibus regulariter procurator nedum ad media, verum etiam ad totam causam admittitur. l. prima. §. vsus l. seruum quoque. in princ. & §. publice, vbi Glos. magna. ff. de procura. l. §. C. de procura. & bona Glos. in constit. Regn. editio sum. in vers. aut alium, ratio autē decidendi est, quia antiqua pœna, que exigebatur ab his contra quos accusabantur instrumenta iuxta formam Ritus erat pœna manus, vt patet ex Rit. infra. 179. sed dicere aliquis, ergo hac ratione attenda Rit. iste hodie seruari non debet, quia ex communi opinionum curiarum obseruantia recessum est a pœna manus, & tantummodo exiguntur pœna trium, tarenorum, vel duorum ad minus pro vicia iura facultarem debitorum, vt in instructio nibus que dantur commissarijs, qui quotidie deputantur per magnam Curiam, & res gias audientias ad exigendum contumacias, vt latius dico infra in Rit. 132. & 133. sed illud nihil est, quia pœna que hodie ex obseruantia est pecuniaria, successit in locum illius antiquæ, que erat personalis, & est eiusdem edicti, & potestatis. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cauitio. & l. §. donare. §. sponus. ff. de donat. inter viu. & vxor. & ex consequenti, sicuti quando imponebatur pœna manus: non poterat interuenire procurator, per nota. per Glos. in dicto §. publice, & ea que dicitur super Rit. præceden. eodem modo non debet posse seruari hodie: attenda potius origine pœna, quam obseruantia hodierna. l. 3. C. ad Macedon. & l. iusor. ff. de iudic. l. §. si dicatur nonne Bart. in l. 2. §. adrimet. numero

Domini Prosperi Caraita Ebolitani.

numero 14. versic. quarto extra, ff. de public. iudi. dicitur quod si statutum imponit poenam pecuniariam super delicto, in quo ius commune, imponit poenam capitulis, potest interuenire procurator, † quia ex genere pene iudicatur crimen capitale, vel non: quod etiam sequitur Gandi. post alios in tracta. malefi. in titu. vtrum procura. num. 12. versic. sed pone, & apostill. ad Specul. de procura. §. 1. num. 9. versic. item quod causa, in litera F, super verb. ciuili. ergo contra hunc Ritu. & dicta rationem decidendi respondetur, quod post dictum Ritu. 279 per quem imponitur poena manus, non habemus Ritu. dicentem quod imponatur poena pecuniaria ad eo quod non sumus inter terminis q. Bart. Gandi. & aliorum, propter quod bene potuit (attenta dicta poena,) Ritu. noster dicere quod in causis instrumentorum non interueniat procurator: & si iterum dicitur postquam iste Ritu. attenta d. poena, voluit non interuenire procurator: quare appellat causam instrumentorum ciuilem: respondetur, quod iste Ritu. appellat causam ciuilem: quo ad id quod petitur in instrumento in quo nulla profus est dubitatio: ratione tamen periurij, in quod debitor incidit: & pro quo erat poena manus statuta per dictum Ritu. 179. & respectu illius poene, non potest interuenire procurator, non autem ratione debiti contenti in instrumento, cuius respectu causa est ciuilis. vt hic dicitur, & etiam infra Ritu. 302. Salerni. Die 2. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

R I T V S C X.

Item quod omnes procuratores Curiae assignent interlocutorias faciendas per eos ad petitionem partium vni ex scriptoribus actorum, vel alteri deputando per ipsam curiam & eidem soluant granum vnu pro qualibet interlocutoria dandum per eum tubitis, & quod dictus tubita non recipiat, nisi granum vnum pro qualibet interlocutoria quantumcunque plures contineantur in ea.

Notandum quod procuratores debent assignare interlocutorias faciendas per eos, id est citationes super quibus sunt faciendae interlocutoriae curia sedente, vni ex scriptoribus actorum, vel alteri deputando per ipsam curiam aut iuxta formam Ritu. 249. vni ex fiscalibus, vt ipse legi faciant a iudicibus. Hodie assignantur per procuratores & per partes principales ad libitum illi actuario, qui eas expediuit: & post modum per omnes actuarios assignantur vni qui curia sedente, legit, tubita alta voce vocante, & dicente eadem verba quae actarius ille submissa voce dicit. nouiter vero post hanc scripta per pragma. Illustrissimi Domini Ducis de Alcalá huius Regni Viceregis, *pragm. 17. §. quia quod dicitur de offi. magist. iusti, sancitum est, quod citationes omnes curia sedente, legendae, recolligantur poenas actuarium, qui erit hebdomadarius per quem postea legantur tubita vocante (vt supra dixi) curia sedente, & post rectam curiam, diuiduntur inter omnes actuarios qualiter: vt sic vnus quisque habeat suam portionem. Secundo non ibi ad petitionem partium, iuncto ibi granum vnum, quod tubita pro qualibet citatione quam vocat curia sedente ad petitionem partium, debet habere granum vnum: etiam si mille vocarentur in vnica citatione quod bene seruat: & cauetur etiam

in nouissimis prag. editis per Illustrissimum D. de Alcá de Alcala huius Regni Viceregem *prag. 37. §. item per lo salario, & prag. 38. §. item per lo salario de offi. magist. iusti. vbi plura hic, dicitur istud procedere tam in citationibus ciuilibus, quam criminalibus: tam ad instantiam ciuium Neap. quam aduenturum: & tam in ciuitate Neap. & eius districtu, quam in toto Regno, nisi vocandus curia sedente, esset persona Illustrissima, quoniam tunc deberent solui tubitae grana decem, vt dicitur * in d. prag. 37. §. item che quando, & in d. prag. 38. §. item che quando. Et nota quia Rit. loquitur, vt ego exposui in illis interlocutorijs quae scribuntur super citationibus: non autem in decretis interlocutorijs proferendis in aliqua causa curia sedente, aut in sententijs diffinitiuis, quoniam pro his competunt tubitae grana decem, vt in eisdem nouissimis prag. locis praedictis disponitur, quantum hodie decreta interlocutoria curia sedente, non legantur per tubitatum, nec ibi proferantur, vt dicam infra in Rit. 288. 1. no. sed in camera audientiae (vbi conueniunt pro expediendis processibus, & audiendis aduocatis, vt diximus supra in Rit. 77) vorantur, & scribuntur, & per actuarios post modum publicantur, & traduntur Alguzerijs ad intimandum partibus, vt dicam latius in d. Rit. 288. 1. nota, & dixi etiam in Rit. 372. not. Item nota hunc Ritu. loqui ad instantiam partium, quia pro citationibus quae vocantur in Curia ad fiscum instantiam, Tubitae nihil habent, vt in dd. nouissimis prag. disponitur prag. 37. versic. item che per le citationi. Salerni, die 3. Sept. 1560. Prosper Caraita.

R I T V S C X I.

Item quod nullus procurator stet in loco Aduocatorum; nec accedat ad locum illum, seu bancham nisi vocatus de sententia iudicum hebdomadariorum, seu per iudices hebdomadarios: & vocatus nihil proponat ipse procurator, sed in secreto dicat quicquid vult, aduocato suo, & si quis contrarium fecerit, soluat poenam vnus carleni. Item quod nullus procurator sub poena granorum decem, ducat secum ad bancham aliquem clientulum suum, nisi primo fuerit clientulus ipse vocatus. Item quod procuratores pro actis ordinarijs causarum audiantur semel in hebdomada.

Ritus iste in sui principio recessit ab aula, quia aduocati non accedunt ad tribunal quando Curia regitur, sed solum procuratores ibi sedent, vt etiam dixi supra in Rit. 102. Bene tamen seruat, quod paulo inferius dicitur procuratores non ducant clientulos secum ad bancham: nam in loco eisdem procuratoribus assignato ipsi soli sedent, & clientuli in eodem palatio paulo inferius astant, extra locum procuratorum, & quando aliquis eorum vocatur procurator pro eo se erigit, & si ibi non adest excusat ipsam, si vero adest, dicit adest hic principalis, & statim ille clientulus eleuat manum suam: quasi dicat ecce adsum, & nihil aliud dicit, & actarius qui est supra tribunal, si est causa talis: de ordine iudicis hebdomadarij facit ei mandatum, quod non discedat a Palatio. Aduerte tamen ad id quod dicitur in fine, quod procuratores pro actis ordinarijs causarum audiantur semel in hebdomada; quia contrarium videtur dispositum per Ritu. 77. vbi quod quilibet

liber sero debeant audiri, sed utrumque in iste Rit. in hoc non seruat, quia nedum quolibet die, sed omni momento ipsius audiuntur pro actis ordinariis faciendis in causis, & pro alijs actis Curia sedente, faciendis, non audiuntur: nisi quando curia regitur, quandoque tribus vicibus in hebdomada, & quandoque duabus; & licet solum sit regi Curia tribus diebus hebdomadae, multoties ob multitudinem, & impedimenta causarum, regitur duabus & quandoque minus. Salerni, die 3. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXII.

Item quod litera citatoria, vel alia, per ipsas Curias, siue alteram ipsarum, non committatur nisi habenti officium publicum.

SYMMARIVM.

- 1 Citatio num parti aduersa committenda sit?
- 2 Litera citatoria, large omnis prouisa per quam aliquis citatur, appellabitur.

NOta ex hoc Ritu quod litera citatoria, vel alia (pura exequutoria) non debent committi, nisi habenti officium publicum, hoc est alicui, qui sit nuntius, vel seruens ipsius Curie, & idem dicitur infra in Rit. 114. & de iure vero communi, citatio etiam parti aduersa committi potest, ut dicit Bar. in l. 1. per illum textum, ff. de seruis fugit. in l. eum qui. S. sic epistola. ff. de furt. & in l. iuste, vbi etiam Alexan. col. 9. ff. de acquit. poss. Bald. in l. 1. vt perfectus. colum. si. C. de annal. exceptio. & authen. & omnino. colum. pen. versic. venio ad ministras, C. ne vxor pro marito. sed quia ex hoc poterat plura inconuenientia oriri, correctum fuit per consil. Regni edictorum, vt etiam Afflic. ibi dicit. in 3. not. & eadem etiam consil. quatenus dicit. quod citatio committatur alicui bono viro, corrigitur per hunc Rit. volentem non committi nisi habenti officium publicum; & ita seruat. Hincque procedit quod omnes citationes, & litera exequutoriales in earum principio ita dicuntur Nuntius & seruens ipsius Curie, & alijs locorum ordinarijs committitur &c. Video tamen multoties, quod Magna Curia committit literas exequutoriales pro capiendis aliqua possessione corporali, aut pro exequendo in bonis iuris forma seruata homini priuato, & quandoque talis priuatus est famulus partis ad cuius instantiam fit exequutio. Sed credo quod hoc vltimum ignorat Index, qui literis se subscribit. Aduerte tamen quia licet Ritus iste loquatur de literis: tamen idem est in alijs quibus loquitur prouisionibus quae expediuntur aperte non clausa ad modum literarum, & intentio Ritus est, appellare literam citatoriam, omnem prouisionem in qua aliquis citandus est; quia saltem large litera appellari potest cum Index in ea significet partium quod vult, & ita practricatur. Salerni, die 3. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXIII.

Item quod omnes citationes postquam accusata est prima contumacia, in cassano magno communi dictae Curie ponantur, & conseruentur, & quod nullus audeat abinde ipsas recipere, nisi sit procurator in

ca, vel eum tangat, & quod ea recepta actibus, & annotetur in quintero, seu manna in praedicto cassano existente.

Hodie in locum cassani communis successit archiuus in Magna Curia Vicariae, vt diximus supra in Rit. 24. & iste Ritus non seruat, quia accusata prima contumacia, citationes non ponuntur in archiuo: sed tenentur in fasciculis, vel per nouissimas prag. vt dix supra in Rit. 111. assignantur actuario hebdomadario donec veniat vltimum peremptorium, & curia sedente, accuetur vltima contumacia, qua accusata, aut ponuntur in processu: si citatio respicit processum, aut conseruantur similiter in fasciculo in banca actuarij, vel in archiuo ad eius libitum. Notatamen ex hoc Ritu quod accusata prima contumacia in citationibus, non possunt citationes ipsae ab inde capi ad instantiam alterius, quam procuratoris, vel eius ad quem spectant: facta tamen prius annotatione receptionis in quintero existente in dicto cassano, quod bene seruat etiam hodie in citationibus ciuilibus, quae multoties partibus querentibus assignantur, & ad memoriam fit annotatio in quodam quintero priuato quem facit qui libet actuarius, & ipsum in sua banca conseruat: non autem in archiuo (vt hic dicitur) & similiter fit de processibus ciuilibus, qui quando a partibus, vel procuratoribus queruntur (vt ab aduocatis videri valem) traduntur procuratoribus, & partibus quandoque, facta tamen annotatione de recepta in dicto quintero propria manu illius qui eos recepit, vt iste Ritus dicit, licet nouiter & post huc scripta per nouissimas prag. Illustrissimi Domini Ducis de Alcala prag. 55. incip. per sacrum regium, tit. de off. sac. consil. correctum sit, & ordinatum quod processus originales nullatenus partibus procuratoribus, vel aduocatis accompentur sub pena vnciarum quinquaginta, quae noua prag. licet solum loquatur in sacro consilio: tamen in omnibus tribunalibus seruanda est, quia in eisdem nouissimis prag. adest prag. 40. incip. allegantibus in S. sunt & alia volens, quod omnia ibidem de sacro concilio disposita, vbique seruentur. In citationibus vero criminalibus Ritus non seruat, ego vidi multoties quae situm ab officialibus per eos quorum intererat quod de citatione praerberetur copia, vel saltem facultas ea legendi & non fuit concessum, ratio est quia postquam illa citatio est intimata per nuntium, & reddita actuario, videtur esse de informatione, quae nunquam partibus demonstratur antequam fiat publicatio. Salerni die 4. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXIII.

Item litera citatoria, vel alia per ipsam Curiam non committatur, nisi habenti officium publicum.

Dixi de hoc Ritu supra in Ritu 112. ibi videas.

RITVS CXV.

Item si aliquis, vel aliqua veniret ad dictam Curiam asserens aliquem, vel aliquam sibi teneri, vel dare debere aliquam pecuniam quantitatem, vel aliam rem mobilem, & nolle sibi satisfacere: Curia ipsa ad tollendum lites, mandet alicui seruenti, vt mandet, & iniungat, ei ex parte di-

&c

Domini Prosperi Caraulta Ebolitani

Et Curia sub certa poena, vel restituat pecuniam ipsam, vel rem, vel sequenti die compareat in dicta Curia allegaturus causam rationabilem quare pecuniam ipsam, vel rem restituere recusat: sed in causis modicis, vel etiam inter stipendiarios: & his similia facit suo (solus Regens, vel alius officialis) arbitrio.

S V M M A R I V M.

- 1 *Practica quando index in modicis causis ex non scripto procedit.*
- 2 *Causa plures in quibus ex non scripto procedendum sit.*
- 3 *Causa modica privilegia que.*
- 4 *Causa modica quam dicatur.*

Nota primo ex hoc Ritu, quod in causis modicis, vel que tractantur inter stipendiarios, potest Regens Magnae Curiae, & quilibet alius officialis ex non scripto procedere, mandando debitori per vnum seruentem curiae, quod soluat, vel die sequenti compareat coram eo; & licet Ritus non dicat expresse sine scriptis: tamen ita colligitur ex eo, & concordat cum §. sit tibi. in auth. de manda. princip. & authent. nisi breuiores. C. de senten. ex breui. recita. Dispositio istius Ritus in viridi est obseruantia in omnibus curijs Regni. verum quando officialis ad instantiam creditoris aliquid petentis, mittit aliquem ad debitorem: non facit sibi dicere quod soluat, aut die sequenti compareat, vt hic dicitur, sed quod statim compareat coram iudice: & quandoque si debitor est suspectus, ordinatur seruenti quod ipsum vocet, & veniat cum eo, quo debitor coram iudice veniente, creditor oretenus exponit suam intentionem, & debitor replicat quod sibi videtur, & sic summarie praecipitur, quod soluat, & aliquando quod non discedat, vel probet quod dicit prout negocij qualitas ex postulat. Super quo vide etiam alium Rit. infr. 187. & quae ibi dixi. Et nota verba finalia Ritus, quae dicunt quod officialis hanc summariam iustitiam faciet solus suo arbitrio, quasi dicat, sine consilio iudicis, quod similiter in viridi est obseruantia vbique locorum, quia Regens Magnae Curiae. Iustitiarj prouinciarum, & Capitanei terrarum ex proprio iudicio ista minima expediunt, & determinant, nisi dubium aliquod occurreret in iure, aut factum esset valde intricatum, quonia tunc ad Iudices remittunt. Secundo nota ex hoc Ritu duos casus in quibus ex non scripto proceditur, videlicet in causis modicis, & in causis quae tractantur inter stipendiarios. Tertium casum habes in auth. vt iud. sine quoquo supra. §. necessitatem. vbi de officiali qui ante lapsum quinquaginta dierum, aufugit, & captus est, vt rationem reddat suae administrationis. Quartum casum ponit tex. in d. §. si tibi. & in auth. nisi breuiores. & is est quando causa de qua agitur, est vilium, seu pauperum personarum, etiam quod non sit modica, licet alij fuerint in opinione, quod vtrunque requiratur. vt dicit Glo. in d. §. si tibi. & Bart. ibid. num. 1. qui horum opin. non sequitur. Quintum casum habes etiam in d. §. & auth. quando Episcopus cognoscit inter suos subditos, quod etiam disponitur in authen. vt clerici. apud propri. Episc. circa princip. licet hodie vt dicit ibi Glo. in versic. ex non scripto. iste casus sit correctus per capit. quoniam contra. de probatio. Sextum casum ponit Bald. quem sequitur etiam Salyc. in d. auth. nisi breuiores. quando sumus in causis quae vertuntur coram ignorantibus leges, vt sunt vicarij comitatum: &

vt hodie sunt isti quos vulgo appellamus camerlingos. sed iste casus (vt credo) redit ad primum: quonia coram istis ferè semper tractatur causa minima: adeo quod si daretur causa magnae quantitatatis, etiam quod esset coram praedictis, eorum dictum non crederem procedere. Septimum & vltimum ponit Glo. in d. §. necessitate, quam refert, & sequitur Salyc. in d. auth. versic. quero, an sit alius, & is est quando causa est contra clericum, ad instantiam laici per text. in auth. vt clericus. apud propri. episc. in princ. sed vt supra dixi hodie per capit. quoniam contra. hoc est correctum. * Alios nonnullos casus vide per Afflic. in constit. pacis cultu. §. nota. versic. ad secundam q. nu. 47. Et adde quod isti casus & similes sunt speciales: quoniam in alijs, in contrarium est ius commune, & ex scripto regulariter causa diffiniri & terminari debent. l. si. cum sim. C. de senten. ex breui. recita.

¶ Tertio nota ex hoc Ritu vnum privilegium, quod habet causa modica. aliud privilegium ponit tex. cu glo. in l. Theopompus. in glo. fin. ff. de dote praeg. vt eam allegat Guilhelm. de Ludou. singu. 27. vbi quod in causis modicis vnus testis facit plenam probationem. Si tamen idoneus fuerit, vt dicit Mathef. singu. j. in cip. primo nota. & etiam appareat de tali idoneitate postquam est causa inductiua plenae probationis. vt dicit Ang. in l. vel necare. ff. quem adm. testam. aper. Alex. conf. 71. col. 3. vol. 1. Capol. consil. crimin. §. 8. col. fin. versic. postremo. & alij quos pulchre ponit Gabriel Saray. ad praalleg. singu. Mathef. in fine. & non solum vnus testis, sed etiam fama publica. l. vbi adhuc. C. de iure dor. qua ad hoc propositum citat Bart. in l. de minore. §. plurium. nu. 30. versic. vlt. principaliter quero, ibi si verò ista fama, & Mathef. in d. sing. quod etiam voluit Anton. de Butr. in cap. veniens de testi. & in c. 1. de appella. Bart. in l. 1. C. quorum bonorum. Alex. ad Bart. in d. §. plurium. in l. l. 1. & Hippo. ibidem. num. 59. versic. modo tu potes. intelligendo tamen, vt per Bart. in eodem §. Bald. & Imo. in l. ff. de hær. instit. & Alex. conf. 66. num. 9. vol. 3. vbi dicitur procedere in his quae difficilis sunt probationis.

¶ Quarto (satis necessario in hoc Ritu) quoniam verò dicitur causa modica. Cauens. hic remittit se ad quas quas vide per eum. tu autem dicas, quod Glo. in authen. nisi breuiores. C. de senten. ex breui. recit. posuit multas opin. & inter alias, vnam quae fuit Hugo. dicens hoc iudicis arbitrio remitti. Glo. etiam in §. si tibi in authen. de manda. prin. ponit multas opiniones: & tandem dicit, quod verius dicitur, quod causa centum aureorum dicitur causa modica. sed vt Bart. ibi dicit. nu. 7. in §. veritas est, quod iudicis arbitrio remittitur iuxta opin. relatum. in d. auth. nisi breuiores. & id etiam firmat Spec. in tit. de iura. delati. in princ. ver. nota igitur, num. 3. Salyc. in d. auth. in princ. vbi allegat l. sed & si susceperit. §. pen. & sequen. ff. de iudi. & Gabriel Saray. post Mathef. in praalleg. sing. 1. col. pen. Salconi, die 4. Septem. 1559. Prosperi Caraulta.

A D D I T I O.

2 Modica. Adde quod de iure ciuili causa modica intelligi videtur intra duos aureos, l. si ad sum. §. si. consil. sequ. ff. de dolo. ex dispositione vero ritus magnae curiae Vicariae, intra vnciam vnam, vt infra situ 131. valde autem modica infra duos augustales, vt in constit. Regni Dilaciones de dilat. & excep. C. P.

R I T V S C X V I.

Item seruat dicta curia quod citatio debet fieri die non feriata, vt compareat die non feriata:

RITVS CXVII.

feriatio: vt si curia ipsa regeretur in vno loco, puta Neapoli, & quodam die quidam citare tur in aliquo alio loco, puta Salerno, vbi dicto die essent feriaz, puta, quia ibi celebraretur à clero & populo aliquod festum, & eodem die in loco vbi curia prædicta resideret & regeretur puta fortè Neapoli, non essent feriaz, tunc citatio non valeret, quia attenditur locus factæ citationis, & ita practicum est multoties, & obtentum per dictam curiam ad præsens.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatio die feriatio ad Dei honorem facta, num valebit?
- 2 Citatus die feriatio ad hominum necessitatem comparere an teneatur?
- 3 Dies citationis sit feriatus, uel non: quis locus, iudicij, uel citationis attendendus?

NOta primo ex hoc Rit. duo super quibus Doctor. valde differunt: primum, quod citatio debet fieri citando die non feriatio: Secundum quod compareat die simili

- 1 licet non feriatio. Quo ad primum, communis opin. Doctor. iuris civilis est, quod aut citatur die feriatio in honorem Dei: & non valet citatio per l. dies festos. C. de fer. t. aut ob necessitates hominum, & valet, quia tex. in l. ff. de fer. non dicit, quod non valeat citatio, sed quod citatus non teneatur comparere. ita dicit Bartol. post Oldrad. in l. prima. S. nunciatio. numero 30. versicu. quærit. ff. de noui oper. nuntia. Specular. in titu. de citatio. S. 1. versicu. item excipitur. numero. 14. Bald. in l. in tempus. ff. de hered. institu. & l. cum clericis. nume. 3. C. de episc. & clero. Paul. de Castr. consil. 25. volum. primo, & Lanfran. in repet. capitu. quoniam contra. in versicu. citationes. nume. 26. extra de proba. licet Dyn. quem refert Bartol. in tracta. citat. quæstio. 7. aliter voluerit. & ipsemet Bartol. dicat quod de consuetudine seruatur eius dictum, idque etiam voluerit Feder. de Sen. consil. 25. & Bald. in practi. in titu. de cita. quæstio. 7. folio 12. Quo ad secundum Specul. in dicto titu. de citat. S. 2. versicu. item excipitur nume. 13. & Innocen. in cap. fina num. 1. extra de fer. aliter concludunt. dicentes citationem valere, sed citatum debere die sequenti comparere. idem Bald. in d. practi. in titu. de cita. q. 8. & Mansuer. (qui id dicit de consuetudine seruari) in tit. de adorna. nume. 6. sed communiter contrarium est verius. per text. in l. ex quacunque. S. ff. in ff. si quis in ius vocat non ier. vt Bart. ibid. nor. nu. 3. idem Innocen. in c. prætere de dilat. Mathesil. sing. 19. in fi. A postilla ad eum in ver. postremo. Lanfran. in dicto capite. quoniam contra in ver. citationes. nume. 26. versicu. aut quis citatur. vt dixi etiam supra in Rit. 80. & Sebastia. Vant. in tracta. nullita. de nullita. ex defectu citationis. versicu. diximus eam numero 65.
- 2 Secundo nota ex hoc Rit. quod cum tractatur, an dies citationis sit feriatus, uel non: attenditur locus vbi citatio est faciendæ, & non locus iudicij, in tantum quod si in loco iudicij esset festum, & in loco citationis non: citatio valeret, licet secus conuerfo: vt Rit. noster apertissime dicit: & etiam Riuis sequens, licet etiam in hoc fuerit altercatio inter Doctor. vt Cauens, hoc dicit. Hic non sunt alia: id solum scias quod in prædictis omnibus Riuis noster vbi que seruatur. Salerno. die 6. Septemb. 1559. Prosper Carauia.

Tem prælibata curia solet seruare hanc practicum, quod data commissionis cuiuslibet, vel data citationis cuiuscunque, potest fieri sub quocunque die etiam feriatio, die etiam paschali: & ea quæ occurrunt in dicta commissione, vel citatione (si sit actus iuridicus) debent fieri die non feriatio: puta, debet quis citari die non feriatio. Et attenditur vtrum sit feriata, vel cõsuetudo loci in Regno, in quo loco fuit facta citatio, vel ille alius actus: quædo tamen committuntur citationes apertæ; sicut quando quis debet citari qui sit in loco vbi curia regitur, & eius loci pertinentijs: tunc dies datæ talis citationis debet esse iuridicus, secundum consuetudinem dicte curia in ipsa curia diutius obseruatam.

S V M M A R I V M.

- 1 Data commissionis, uel citationis num quolibet die feriata, etiam paschali fieri possit.

Iste Ritus in eo, quod dicit quod data commissionis, vel citationis potest fieri die feriata etiam paschali, est in viridi obseruantia: licet Bald. in l. cum clericis. C. de episcop. & cleric. & Afflict. in rubrica constituti. regni si quem nostrorum aliter voluerint. & secundum hunc Ritus concludit Lanfran. in repet. capit. quoniam contra in versicu. citationes. nu. 27. de proba. per doctrinam Bart. in l. 1. S. nunciatio. nu. 30. versicu. quærit. ff. de noui oper. nuntia. quem Cauens, hic citat dicens per hunc Ritus confirmari. & idem quod hic firmat Rot. decisio. 367. si committatur causa in nouis Cassado. decisio. 5. in fine, de dolo. & contumacia. & Sebastia. Vant. in tract. nullita. de nullita. sentent. ex defectu citationis, ver. diximus etiam. nume. 46. considera tamen quia Bart. in d. S. nunciario. loquitur quando dies erat feriata ob necessitates hominum: & quicquid sit: serua hunc Ritus in hoc Regno. de alijs contentis in hoc Rit. dixi supra in Rit. proximo ibi remitto, quia plana sunt. & non habent difficultatem: Ad uerte tamen ad id quod dicitur in huius Rit. de citationibus apertis, quæ fieri occurrunt in loco iudicij, & eius pertinentijs, vt data earum fiat die iuridico, quoniam non seruatur. & indistincte omnes prouisiones clausæ & apertæ, in loco iudicij, & extra quocunque die expediuntur etiam feriatio in honorem Dei. Salerno. die 6. Septemb. 1559. Prosper Carauia.

RITVS CXVIII.

Tem not. quod si fit mandatum alicui extraordinarium (tamen non in aliqua causa, in qua sit inchoatus processus) ad aliquam poenam, semper expectatur ille cui est factum mandatum triuo, vt fit in citationibus ordinarijs, & hoc semper seruauit, & seruatur ipsa curia de consuetudine antiqua.

I Supra

Domini Prosperi Caraita Abbatis

Supra in Rit. 94. late dictum fuit quod in primis citationibus quae ordinariè in causis, & libris agitandis, & mouendis expediuntur ac cuncta prima contumacia, semper expectatur triduum, & postmodum accusatur vltima; verum quae multoties expediuntur aliis citationibus, siue mandata extraordinaria vbi non est inchoatus processus, vt sunt citationes super tenore instrumentum quibus dicitur extraordinariè procedi, vt dicit Rit. 109. aut citationes ad dicendum causam, quare non debet accusari obligatio stipulata in alia curia, & similes, & in istis, & similibus citationibus dubitari poterat de modo procedendi, & accusandi vltimam contumaciam, ideo iste Rit. ad tollendam hanc dubitationem, dicit quod etiam in istis expectatur triduum post accusatam primam contumaciam; sicut fit in citationibus ordinarijs: dicens quod ita semper fuit seruatum in ipsa curia, pro vt etiam hodie seruatur vbiq; Salor. Bi. die 5. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

-10-

RITVS CXIX.

Bseruat ipsa curia, & omnes aliae curiae huius regni, quod vbi quis citatur vt quinto decimo die, vel alio quocunque post citationem compareat, in diuisa curia, non computatur in illis quindecim diebus illa dies qua fuit facta citatio, i. qua fuit citatus.

S V M M A R I V M.

- 1 Dies termini an computetur in termino.
- 2 Statutum si dicat instantiam infra tres menses a litis contestata die numerandos, finiri, diem litis contestationis computari.

Iste Ritu. tractat illam q. quam ponunt Doctores, an dies termini computetur in termino, & quia docto. varie super ea dixerunt, vt patet ex Bart. in l. prima. versic. quæro tamen. ff. si quis cautio. vbi ponit vnam distinct. & ex Specul. de citatio. s. 3. num. 17. versic. Item nota. Bald. in l. fina. in princip. colum. 3. C. de temp. appell. & Fely. in cap. placuit. versic. & dum ista. de præscrip. vbi ponunt alias, iste text. tot. distinctionibus omissis, dicit quod statuta termino in aliqua citatione, dies qua fuit intimata citatio, & sic notificatus terminus non computatur in termino, & idem infra Rit. 123. & ita seruatur vbiq; etiam hodie, non solum in citationibus de quibus Rit. loquitur, sed etiam in quibuscunque decretis, & prouisionibus, quae per curiam assignando terminum expediuntur, ex quo sequitur secundum Bald. in l. scire. s. aliud. ff. de excul. tuto. & Fely. in d. c. quod si statutum. dicit quod finiat instantia infra tres menses computandos a die litis contestata, illa dies qua fuit facta litis contestatio, non computatur in termino, eodem modo nec dies impedimenti quibus quis fuit impeditus parere conditioni apposita. l. quibus diebus ibi etiam glo. not. & Bart. ff. de condit. & demonst. Salerni die 6. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXIX.

Item seruatur ipsa Curia quod si quis cita-

tur de mandato dictae curiae, vt inquam principalis, & legalior veniat responsurus super tenore articulorum, seu exceptionum, aut positionum, & non venit: tunc curia habet eum pro confesso: & ita determinatum fuit in causa Antonij de celano. Est verum, quod in vltima ipsarum citationum debet inferi totus tenor articulorum, seu exceptionum, & a dicto decreto nunquam appellatur.

S V M M A R I V M.

- 1 Practica quando ad deponendum citatus responde-
re non vult: non curans comparere, ter citetur,
pro confesso declaratur.
- 2 Quod limita in principali examinanda; quando est
praesens.
- 3 Vel si domi citatus vltima citatione cum inferione
articulorum fuerit.
- 4 Aut iustam recusandi causam habuerit.

Materia de positionum principalium, & per articulis tractauit supra Rit. 79. & ea etiam plene ad huc in constitut. Regn. partes, per totum, ideo super hoc. Rit. pauca sunt dicenda, & Not. hinc ex eo pract. in iudicijs seruanda quando principalis citatus ad deponendum, non vult respondere: quia non curat comparere, nam debet tribus citationibus citari; & in vltima inferitur tenor articulorum super quibus examinandus est; & adhuc reuente deponere, mediante iudicis decreto declaratur pro confesso super eis; a quo decreto appellatio non admittitur, & licet non bene aperiat Rit. quod tribus citationibus est citandus, tamen ita vt deur colligi ex verbis ipsius ibi, in vltima ipsarum citationum, & est etiam de iure communi. l. tenatus. s. quod vbius. ff. de iure iur. not. per Bald. in l. penul. in ff. C. de constit. pec. Fely. in c. ex communicationis. col. lam. de heret. & Alex. consil. 137. col. 4. vbi. l. 2. l. l. in l. primo. hinc Rit. & pract. in eo posita non procedere quando principalis examinandus est praesens in curia: quoniam tunc potest sibi mandare quod deponat; & si absque rationabili causa recusare, declarari pro confesso: dicit quod non essent factae tres citationes iuxta formam illius Rit. vt patet ex text. cap. 3. de confess. in c. 8. & ea quae per illum not. in l. 2. s. quod si rector. & ibid. Paul. de Cast. C. de iura. calum. quod bene not. in pract. vt scias euntate citatus tot citationum, & animaduertere quando principalis, vel procurator examinandus est praesens in iudicio, pro quo faciunt quae plene not. Maria. Soci. in tract. circa artic. 5. questio. 14. nume. 11. vbi quod praesens in iudicio non est citandus. Secundo limita: quando esset citatus domi in vltima citatione in qua inferius est tenor articulorum, quia statutum disponens quod quae rationes contumaciae habeatur pro confesso, intelligitur de vero contumacia, vt dicit Angel. consil. 91. Ad not. in l. 3. ff. de negog. est. & C. vlt. in c. & in pract. quinta die numero. 37. de sic de citato personarum, & non comparentis, vt dicit Glof. in l. prima. C. quod rem appellat. non resp. & in l. ex concessu. in fine, ff. de appellat. in primis duabus citationibus fuit personaliter citatus, vt not. Barto. in l. fina. ff. de iust. in re Rit. in l. proferendum. s. An autem reus C. de iudi. & Fely. in cap. quod ad consultationem col. 4. de re iud. Tertio limita: non procedere quod tunc principalis haberet aliquam iustam recusandi recusandi ex his, quas diximus supra Rit. 79. quia tunc

in nisi cum rationabili causa recusaret non posset pro confesso haberi. d. ca. 2. de confess. & not. Barto. in d. 9. quod si actor. num. 4. Salerni die 6. Septemb. 1559. Pro Prosper Caruita.

RITVS CXXI.

Item si quis impetrat citationem a dicta curia: non potest eam tenere semper, & non facere citare eum contra quem impetrauit. Sed debet curare dictus impetrans,

quod citetur aduersarius suus, & in criminali bannitur, & condemnetur, & in civili ut condemnetur in sex menses, si est prope locum ubi curia regitur per vnam dietam, si vero est infra duas dietas, tunc infra octo menses, si vero ultra duas dietas vsque ad quatuor inclusive, tunc infra decem menses. si vero vsque ad quatuor, infra annum. Aliqui dicunt infra sex menses in omnibus predictis casibus vbique per Regnum: alias citatio euanescit, & sic determinatum fuit in causa domini Iacobi Barils.

SVMMA RIVM.

- 1 *Citatio circumducta intimata non inducit litem pendentiam, immo pro non facta habetur.*
- 2 *Citatio circumducta non impedit prescriptionem.*

ab ipsa curia: non potest eam tenere a die dictae citationis, nisi per sex menses, vnde infra tempus sex mensium debet facere citare reum, & assignare responsale in actis, & accusare primam contumaciam, & facere condemnare in ciuilibus ad tertiam, vel in criminalibus banniri, & condemnari: dico banniri, & condemnari secundum constitutionem Regni, & haec obseruantia facta fuit, quia quidam impetrabant citationes, & eas tenebant longo tempore antequam facerent citari: & quandoque faciebant citare rerum & assignato responsali in actis curiae, & accusata prima contumacia, non curabant ad vltiora procedere. Vnde infra istos menses debent haec omnia facere, seu curare quod fiant, & computatur a die datae dictae citationis (vt dictum est) & hoc sciilicet sex mensibus, concedunt omnes antiqui litterati, & procuratores, ac scriptores dictae curiae, quorum aliqui dicunt, quod non praedicti sex menses, sed dantur alia tempora, secundum hoc modo tene quod vis, quandoque seruatur vnum, quandoque aliud de praedictis duabus opinionibus: concordant tamen in praedicta vltima opinione, quod dentur illa tempora limitata.

¶ Dixi de hoc Rit. supra in proxime praecedenti Rit. ubi idem tractatur, merito ibi videas.

RITVS CXXIII.

Item seruat dicta Curia in citatione, dare terminum secundum distantiam locorum: vt de iure est, hoc modo. quatenus ex dicta Reginali nostraque parte citeris eundem, vt

decima die post citationem in dicta curia se praesentet &c. & dies quo fit citatio non computatur in termino, vnde si die primo Augusti citatur quis, vt decimo post citationem, compareat die vndecima eiusdem mensis debet accusari prima contumacia: alias spirat citatio, & deinde potest, si non compareat ipse reus condemnari, potest tamen in civili ad tertiam partem, vel in criminali condemnari ad eandem tertiam partem, & banniri die quindecima eiusdem mensis, & ab inde in antea, & hoc fuit de facto in eadem curia die decimo quarto mensis Augusti 15. indictionis.

Iste Ritus coarctat tempus intimandi citationes expeditas, & habita consideratione ad loca, in quibus intimandae sunt: statuit terminum. verum in fine dicit, quod secundum aliorum opinio. indistincte datur tempus sex mensium ad eas intimandum, alias ipsis elapsis, circumducuntur: dicens, ita fuisse determinatum in quadam causa. In Rit. sequen dicitur idem, in fine, tamen ipsius videtur hunc corrigere, dum dicit quod concordant in illa opinioe quod dentur tempora limitata, (vt dixi) artenta locorum distantia. Hodie tamen seruetur quod in fin. praesentis Ritus. dicitur, & elapsis sex mensibus, citatio vti circumducta non valet: quinimo intimata non induceret litem pendentiā: quia perinde habetur, ac si nunquam fuisset facta, vt dicit Innocen. & Abba. in capitulo consuluit. de offic. delega. Baldus in l. fina. versicu. in eadem Glos. ff. de eo per quem factum erit, & in l. prima. in princip. ff. de in ius vocan. Felyn. in capit illud. colum. 3. de praescriptio. & Afflict. decisio. 366. numero 14. & in rubr. constit. Regn. si quem nostrorum. nume. 4. * & ideo nec etiam interrumpet praescriptionem, vt dicit Bald. in l. 1. & l. post editum. num. 2. versic. sed an. ff. de eo per quem fact. erit. Salerni die 6. Septemb. 1559. Pro Prosper Caruita.

RITVS CXXII.

Item seruat ipsa Curia quod si aliquis impetrat citationem civilem vel criminalem

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

S U M M A R I U M.

- 1 Terminus in citationibus apponendus iuxta locorum distantiam.
- 2 Termini & dilationes in iudicis arbitrio relinquuntur.
- 3 Citatio continens breuem, & impossibilem terminum ad comparandum: erit nulla.
- 4 Contumacia non comparantis si non accusatur: contumax non dicitur. Limita quando ex officio proceditur, & in causis fiscalibus.
- 5 Non comparans pro confesso habetur.
- 6 Citatione spirata, ex integro tamen iterum agi potest.
- 7 Citatus ad duo tenetur, comparere scilicet, & in termino.
- 8 Practica super accusatione contumacia elapso tri-duo.
- 9 Citatio tertium terminum non statuens, an teneat.

NOr. primo ex hoc Ritu. † quod iudices in citationibus debent apponere terminum secundum locorum distantiam, vt etiam est de iure l. nonnunquam. ff. de iud. l. si vero non remunerandi. §. fin. ff. manda. c. quoad consultationem. de re. iudic. & ca. pastoralis. de appell. habita etiam consideratione temporum viarum & negotiorum, vt pulchre scribit Spec. de cit. §. nunc. vers. nam omnes. num. 4. iuxta ipsorum iudicum discretionem.

2. † cum eorum arbitrio omnes termini, & dilationes relinquuntur. c. cum sit Roma. de appella. c. quo ad consultationem. de re iudic. c. si agrotans. in fi. §. 3. cum simili. quæ Specu. ibid. adducit. & Sebastian. Vant. in tracta. nullita. de nulli ex defectu cita. ver. debet itaq; num. 7. & licet in aliquibus casibus contrarium reperitur, illud casuale & speciale est secundum Holt. in summa extra de dilatio. §. quis ipsa. & Abb. in d. capit. quo ad consultationem. Estque adeo verum quod hic dicitur † quod si citatio continet terminum ad qd breuem, quod impossibile sit citato comparere in termino: citatio ipsa tanquam impossibilis, & temeraria erit nulla: & citatum non ardebit ad comparandum c. 1. & 2. & c. si primates. §. q. 2. not. Spec. de cita. §. versic. item excipitur, quod facta est. num. 12. Bar. in l. aut qui aliter. ff. quod vi aut clam. & in extrauag. ad reprimē. in vers. per edictum. Abb. in ca. cum dilecti. de dol. & contum. Afflic. deci. 124. num. 1. & in constit. Regn. causas. alias 4. nota. nu. 5. & Sebastia. Vant. in tract. nulli. de nulli. ex defectu. citatio. ver. terminus. nu. 67. ¶ Secundo not. ibi & dies quo fit citatio. quod dies citatio nis non computatur in termino. ad idem supra Rit. 119. vbi dixi latius. ¶ Tertio no. ibi die vndecima; quod prima contumacia debet accusari vltima die termini dati ad comparandum: vt dixi latius supra Rit. 94.

4. talias si non accusaretur: non comparēs non posset dici contumax. vt dicit Bart. in l. 2. col. fin. ff. si quis in ius voca. non ier. in l. consentaneum. col. fin. C. quomodo & quan. iud. & in auth. ei qui in fi. C. de temp. appella. Bald. & Pau. de Cast. in l. properandum. §. & siquidē. C. de iudic. & Hipp. in l. de vnoquoque. num. 143. ff. de re iud. Et ex eo quod hic dicitur quod debet accusari prima contumacia: cessat, quod scribit Bart. in l. inter accusatorem. col. fina. ff. de publi. iudi. Bal. in l. si tutor. C. de interdic. matri. Hipp. in l. de vnoquoque. nu. 126. vers. istud tamen. ff. de re iud. Alex. consi. 20. nu. 8. vo. lu. 7. & post eū Petr. Follet. qui ipsum sequitur in prac. crimin. in vers. accusentur contumacia. nu. 10. vbi qd contumacia accusatio non est necessaria, vbiunque

extat statutum quod citatus non comparens habetur pro confesso. † nam in hoc Regno habemus consuetudinem Regni penam eorum: per quam non comparens habetur pro confesso, & tamen per Bunc Ritu. dicitur qd contumacia accusari debet vltima die: & ita seruatur secundum hunc Rit. in pract. Limita istum Rit. non procedere vbiq; ex officio proceditur: quoniam tunc sufficit reum non comparuisse in termino licet contumacia accusata non fuerit, vt dicitur Alex. & Petr. Follet. in proximis citat. loc. sed profecto licet ista limita possit stare ad hunc Rit. quia nō aperit in causis civilibus & criminalibus, nec si ex officio: aut ad quærelā procedatur. tamen in pract. non seruatur in hoc Regno in quo semper contumacia accusatur siue ex officio procedatur, siue ad quærelam ad instantiam fisci, aut paritis: immo plus seruatur, quod vt plurimum contumacia tam prima, quam vltima accusantur instante procuratore fiscali: quia omnes citationes quæ expediuntur et si ad sit accusator dicunt ad omnem instantiam regij procuratoris fiscalis & talis quærelantis, in tantum quod licet accusator non compareat postea ad accusandum, fiscus prosequitur per c. Regn. ad consultationem, in casibus tamen in quibus potest ex officio procedi secundum Par in syndi. in ver. accusatio colli. 1. vers. quod est verum. & Nigrum. ibi nu. 20. Secundo limita, non procedere in causis fiscalibus in quibus etiam contumacia non accusata, proceditur per iudicem, vt dicit Bar. in l. 2. §. senatus. per illum text. ff. de iure ff. & Afflic. in consli. poenam nouem vnciarum. q. 7. nu. 18. ¶ Quarto not. ibi alias spirata citatio, quod si prima contumacia non fuerit suo tpe accusata, i. vltima die termini (vt supra dixi) citatio spirata, quod bene seruatur in prac. Bene tamen verum, est, quod in magna curia, & Regia audientia principatus citra, quia mittunt nuncios per terras eiusdem subditas ad intimandum prouisiones qui vadunt cum nonnullis citationibus. id eo quod non reuertuntur iuxta proprium terminum accusandi primam contumaciam, obseruatur qd qñ nunciij redeunt cum citationibus prima contumacia scribitur: & annotatur que, ac si fuisset suo tempore scripta: licet reuera ita non fuerit. quia citatio reuersa nō erat super quo vide latius regiam prag. 4. in titu. de citationibus. † Aduerte tamen quia licet spiraret citatio vt Rit. dicit tamen ex integro iterum agi potest. l. & post editum in fi. ff. de iudi. & seruatur in pract. qd cum eadem citatione citari potest, quia semper valet infra sex menses vt diximus Rit. 121. Limita satis not. ibi not. in citato ad vnicum actum, & ad omnes, & singulos actus vsque ad sententiam inclusiue, qm tunc licet nō fuerit accusata prima contumacia & sic nec actor, nec reus comparuerit suo tempore tamen quocumque voluerit actor, & et reus procedi potest in causa in contumaciam alterius non comparantis vsque ad sententiam, vt dicunt Domini de Rot. dec. 14 alias 345. licet impetrans. de dol. & contum. in nouis per ea quæ not. Inno. in c. consuluit. de offi. deleg. & in c. auditis. de p. cura. ratio est secundum Rot. ibid. † quia citatus ad duo tenetur, videlicet comparere, & in termino. vnde licet quo ad secundum, spiraret citatio: nihilominus quo ad primum, firma manet, & si in non comparando fuerit contumax: procedetur contra eum tanquam contra contumacem: nisi iudex de benignitate vellet de nouo citare, & expectare vt in capitulo consuluit de offic. deleg. in fin. & capitulo cum dilecti de dolo & contuma. refert etiam Afflic. deci. 366. num. 14. licet istud in pract. non seruetur: quia ad hoc vt possit procedi in contumaciam contra citatum ad omnes, & singulos actus: est necessarium accusare primam contumaciam iuxta formam istius Rit. qui dicit quod accusari debet, & seruandus est. In hoc Regno: & in vltimo peremptorio termino die vltima contumacia scribitur interloquutoria iudicis: per quam dicitur qd procedatur ad omnes actus vsq; ad sententiam inclusiue in contuma-

contumaciam partis citatæ, & non comparentis, Quinto not. ibi decimoquinto, quod vltima contumacia accusatur elapso triduo post primam, vt hic patet, & dixi in Rit. 94. & est Rit. infra 223. hoc tamen est in potestate actoris, quia si non vult accusare statim elapso triduo potest expectare, vt patet in fin. l. 1. Rit. ibi, & ab inde in antea. Verum in magna curia seruatur, quod si citati sunt de ciuitate, expectatur per mensem: si extra ciuitatem, per duos, vt etiam scribit Afflic. in constit. edictorum, q. 8. nu. 27. in fi. sicque etiam seruatur in Regia audientia Principatus citra.

¶ Quæro quid si citatio facta non statuit citato certum terminum? Bart. in l. liber homo, §. 1. ff. de ver. obligat. & Bald. in l. consentaneum per illum tex. in ver. & not. primo. C. quomodo, & quando iudex dicunt quod tanquam incerta, & obscura non ardet citatum. Bald. vero sibi contrarius in l. vt perfectius. col. 3. vers. secundo quod vbi. C. de anna. excep. & Specu. in titu. de citat. §. sequitur, tenent contrarium, quia tacite intelligitur tempus infra quod citatus possit comparere, vt late disputat Boer. qui hanc partem firmat decisio. 235. vbi late, & pulchre. Angel. vero in l. per interualla, ff. de iudi. & Paul. de Castri. in d. l. liber homo. distinguunt, quod aut tractatur quoad finem procedendi ad vltiora, tanquam contra contumacem, & procedit prima opin. aut quo ad eum puniendum, quia contumax non comparuit, & procedit vltima, quam dist. approbat Lanfran. in repet. c. quoniam contra. in ver. citationes, num. 20. ver. sed queritur nunquid valeat de probatio. licet Alex. in d. l. liber homo talem dist. in. reprober. vt etiam Boer. d. decis. refert. nu. 3. Quid dicendum? mihi videtur, quod & si multa hinc inde dici possint, secunda opin. quæ fuit Specu. in d. §. sequitur, est communior & venior vt Alexan. in d. l. liber homo. & Fely. in c. consuluit. colum. 3. in princip. vers. sed tenendo opin. de offic. deleg. attestantur, & idem Sebastia. Vant. in d. tract. loco proxime cit. & late colligitur ex Boer. in d. decis. vbi diffuse hoc tractat. cautiùs tamen erit semper in citationibus terminum apponere, vt dicit Bald. addit. Spec. de citat. colum. 3. ver. sic. an designatio diei. & Vant. vbi supra num. 71. vers. quicquid tamen. & ita seruatur quia omnes citationes etiam per incertum, & inexpertum scribam expediat, continent terminum infra quem citatus habet comparere. vt omnibus notum est. Salerni die 6. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXXIII.

Item quod curia ipsa, & quelibet ipsarum possint, si voluerint, committere causas pecuniarias ibi mouendas vsque ad summam vnciarum sex de carlenis argenti (& non vltra) curia referat in forma consueta. Item quod causæ committendæ per curiam non excedant vltra summam vnciarum sex, vt supra.

Materiam ipsius Rit. tractaui supra Rit. 16. in 2. not. ibi te remitto. ne bis idem repetam. vnum tamen aduerte quod licet iste Rit. dicat quod magna curia potest istas causas committere, si vult: adeo quod eius potestati relinquere videtur, tamen ille Rit. dicit quod debeat committere: sicque eius necessitati subijcit iudices, & ita practiceatur, si tamen petatur ab aliqua partium. vt ibi dixi: non obstat quod iste Rit. dicat, quod potest si vult, & ille alio modo p. verbu. debet, quoniam iste

debet intelligi nempe petente ille vero quando petitum fuit, & eo casu cogitur iudex, vt proxime dixi, & dicam infra in Rit. 138. De hoc Rit. facit mentionem Afflic. in constit. Regni cum circa. in fin. princip. ante. prim. not. Not. ibi referat in forma consueta. quod iudices pedanei quibus iste causæ minimæ committuntur debent facere relationem in forma consueta, quam ponit Ritus infra 126. & ego posui in d. Rit. 16. Salerni die 6. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXXV.

Item curia ipsa nec causas delegat, nec mandatum facit, quod habeat in se causæ cognitionem quo ad commissarium, sed bene committit, quod ad certam pœnam mandetur alicui ne turbet, spoliet, vel iniurietur.

S V M M A R I V M.

- 1 *Aliqua sunt, quæ planam, aliqua vero quæ plenam causæ cognitionem requirunt.*
- 2 *Causæ ciuiles, nisi in duobus casibus, non committuntur Secus de criminalibus in regno.*
- 3 *Causæ meri, & mixti imperij demandari prohibentur.*

Nota. ex hoc Rit. quod Magna Curia non delegat causas: nec facit mandatum alicui, quod faciat aliquam rem quæ requirat causæ cognitionem, vt esset restituere alicui in integrum, mittere in possessionem ex secundo decreto, expellere alicui de possessione, interponere auctoritatem alienationibus: & transactionibus alimentorum, & similia, & quorum aliqua planam, & aliqua plenam causæ cognitionem requirunt, vt ponit Bartol. in l. Imperium. vers. 3. nu. 19. & 20. ff. de iurisdictione omnium iudicum sed committere alicui, quod ad certam pœnam mandet tali ne talem turbet, spoliet, vel iniurietur: bene solet hoc facere ipsa Magna Curia. Dispositio istius Rit. bene seruatur in causis ciuilibus & quas non video committere, exceptis duobus casibus, primus est: quando committeretur infra summam vnciarum sex iudicibus pedaneis, iuxta formam præcedent. Rit. vbi dixi. secundus est (quæ etiam practiceatur quotidie) quando appellatur ad ipsam magnam curiam a duob. vncijs infra, nam tunc sæpissime consuevit committere eidem, c. a cuius curia est appellatum: quod cum consilio alterius iuris periti partib. non suspecti in causa ipsa procedat: & iustitiam faciat nomine ipsius magnæ curiæ. in causis vero criminalibus non seruatur, quia quotidie magna curia expedit suos commissarios per Regnum cum ampla potestate nedum in cognoscendo: sed et in sententiando. c. tra. tex. in l. 1. in principi. ff. de off. eius. & ea quæ ibi not. Bar. nu. 5. vers. oppono contra & vbi causæ meri, & mixti Imperij prohibentur demandari nisi in casu absentie vt ibi dicitur: sed credo ideo Magna curia hoc facit quia antequam suos commissarios expediat, ab Illustrissimo Dño Vicerege licentiam obtinet, iuxta formam Regiæ buellæ prag. olim editæ per Illustrissimū Caro. V. Imp. quæ incip. & vt moderetur, & quæ est prag. 1. sub tit. de commissis. Et anno præterito renouata & confirmata fuit per Illustrē Don Ioannem Manriques * eod. tit. de commissis. prag. 4. incip. is est regl. Salerni die 6. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

R I T V S CXXVI.

Item obseruat dicta curia committere causas si vult quatuor vaciarum alicui literato qui rite procedat: deinde ipsi curiae referat in scriptis id quod sibi videtur: & forma relationis est, quia facit mentionem de toto processu, & deinde dicit in fine relationis si est probata intentio actoris, quod sibi videtur mandandum per dictam curiam dicto reo vt petita per dictum actorem in causa praedicta infra terminum decem dierum assignet ipsi actori, & etiam datur maior terminus arbitrio ipsius curiae.

Dixi de hoc Rit. & eius obseruantia supra Rit. 17 & Rit. 124. & ideo ad ibi dicta te remitto.

R I T V S CXXVII.

Item curia ipsa non consuevit ad alicuius instantiam facere aliquem pignorari: nisi sententiam diffinitiuam, vel interlocutoriam exequendo, vel nisi fisco in aliquo teneatur.

S V M M A R I V M.

1. Non est ab executione incipiendum. Et ratio quare.
2. Quod limita in sententia diffinitiuam, vel interlocutoriam, & in rebus fiscalibus, & numero 5. 6. 7. 8. & 9.
3. Pro fiscalibus functionibus non tantum res, sed per sona etiam capitur. Et appellatio talem executionem non impedit.
4. Fiscus regulariter in executione, ac sequestro iure communi vtitur.
5. Obligationes pones acta, & liquidata, executionem paratam habent.
6. Instrumenta liquida accusata executionem paratam habent.
7. Instrumenta censualia paratam executionem habent. Immo maiora priuilegia quam sententia.
8. Contumacia civilis, & criminalis paratam executionem habent.
9. Casus in quibus appellatio non admittitur remissive.

Nota ex hoc Rit. quod Magna curia non consuevit ad partis instantiam pignorari facere aliquem; id est exequi in eius bonis: quia ab executione non est incipiendum. Item cum nulla vbi Pau. de Cast. ita summat. ff. de re iudic. ratio est quam ponit tex. in l. 1. C. de prohi. sequest. pecu. quia oportet primo debitorem conuinci, & demum ad solutionem pulsari, vt etiam dicitur in l. 1. C. de exequu. rei iudi. Limitatur tamen hoc dictum in duobus casibus in hoc Rit. enumeratis: Primum casus est quod si cuiusque executione heres viti-

te sententiae diffinitivae, aut interlocutoriae vt etiam dicitur tex. cum glos. in versu. diffinitia. in d. l. si cum nul. l. ratio est, quia sententia diffinitiva habet executionem paratam. l. maior. 25. annis cui fidei commissum. ff. de minor. si tamen fecit transitum in rem iudicatam vt probat tex. in l. 2. C. de exequu. rei iudic. & cap. quod ad consultationem, de re iudic. & plene Marant. in pract. par. 6. c. fin. in princip. Et sententia interlocutoria similiter habet executionem, etiam si transitum non fecit in rem iudicatam, vt dicit Glo. & ibi Bald. in l. a procedente, C. de dilat. idem Bald. in l. ita demum. versu. sed hic queritur, C. de procur. probat text. in cap. non solum, de appel. in 6. Bart. in l. eius quod, colum. 2. ff. de appellatio. recipit. & in l. intra vile. colum. 2. ff. de mino. & Maran. in loc. praealleg. num. 171. & 173. licet fallat multoties secundum eum ibidem. nume. 207. Secundus casus est quando aliquid debetur fisco quod tamen intelligi debet pro functionibus fiscalibus, & pro quibus nedum res, sed etiam persona capi potest. l. nomen. C. de exacto. tribu. & no. Maran. in d. pract. num. 12. versu. limita tamen, adeo, & appellatio non recipitur ad impediendum earum executionem. l. abstinentium, & l. h. C. quorum appellatio. non recipit. & no. Rebuff. in commen. consti. Fran. in tracta. de 4. appel. art. 7. num. 14. versu. quartus. & alias si non esset pro functionibus fiscalibus, secus esset, quia fiscus iure communi vtitur in hoc, vt non incipiat ab executione, vel sequestro. l. facultas. vbi hoc nota. in specie Luc. de Penn. colum. 4. circa medium. C. de iur. fisci inuehens contra quendam Doctorem insignijs fallentem qui dicebat, quod fiscus cum litigat, habet priuilegium incipiendi a sequestro, & idem referendo tenet Niger, in cap. Regni dudum ex praesumptuose, num. 10. & Tertio limita in obligationibus iuratis pones acta, & liquidatis vt in sequenti Ritu disponitur, quia obligationes pones acta executionem paratam habent: sicut sententiae, vt ad literam dicit, dictus Rit. & Cauens super eodem. & Quarto limita in instrumentis liquidis accusatis, & liquidatis iuxta formam Rit. Magnae Curiae 166. quia talia instrumenta similiter executionem habent paratissimam: adeo quod aduersus ea opponi nullatenus potest, nisi debitor dicat causam in vinculis, vt in eodem Ritu late dicemus.

7. Quinto limita, non procedere in instrumentis censualibus quae in hoc Regno per Regiam pragmat. Alfonso, de censu. paratam, & priuilegiatam habent executionem tanquam sententiae: nullaque prouocatio ne suspendi possunt ad eorum executionem impediendam, vt ibi us disponitur. Aduerte tamen quod licet instrumenta censualia tanquam sententiae executionem habeant, non propterea iudicantur ad paria, immo in multis differunt, vt late scribit Pet. Foller. quem nouissime & post haec scripta habui, in sua pract. censua. in versu. tanquam res iudicatas, numero quarto, cum multis sequi. vbi satis pulchre ponit quae maioribus priuilegijs gaudent instrumenta censualia, sententia a iudicibus prolatas. Sexto fallit in contumacia tam pro causa civili quam criminali, quoniam contumacia potest personaliter capi, & contra eum etiam exequi pro poena contumaciae absque alia citatione secundum Bald. in cap. gratis, columna septima, de restituz. spoliat. & Afflic. in consti. poenam. h. uem vaciarum, quae st. 3. nume. 6. vbi dicit ita semper fuisse seruatum, & etiam hodie seruatur, & pract. in tur. Item fallit in aliis quatuor casibus, quos ponit Afflic. in consti. Regn. edictorum, nume. 43. cum sequenti. & generaliter dici potest, hunc Ritum non procedere in omnibus illis casibus in quibus appellatio non admittitur, quos late ponit Speculare. in titu. de appellatio. & in quibus autem casibus, & dicam infra in Rit. 259. in fin. in his enim pignoratio & executio fiet sicut in omnibus supradictis. Salern. de 7. So-

RITVS

R I T V S CXXVIII.

Item seruat ipsa Curia, quod, quodocunque aliqua poena est stipulata poenes acta Curiae semper executio illius poenae fit sine vocatione partis, si esset vna sententia, nec datur libellus, nec petitio, sicut etiam ipsa Curia facit executionem sententiarum parte, contra quam fit, nullo modo vocata, quamuis altercatio iurisperitorum diu circa hoc nondum fuerit terminata.

S U M M A R I V M.

- 1 Non solum poena, sed obligatio poenes acta, liquida tamen; executionem paratam habet.
- 2 Fisco non acquiritur, parte non instante.
- 3 Poena contrauentionis causa in contractu appositae extra iudicium nunquam exequi possit parte non citata.
- 4 Obligatio antiqua quae, & quando dicatur.
- 5 Ratio quare in antiqua obligatione partis citatio requiratur.
- 6 Sententiam paratam executionem habere, intellige se fecit transitum in rem iudicatam.
- 7 Fatuus esset qui peteret sententiae executionem per actionem in factum.
- 8 Iudex qui sententiam tulit si mortuus est, per eius successorem necessario pars ad dicendum causam quare, citabitur. Idem mortua parte condemnata, seruabitur in eius heredibus.
- 9 Ritus nostri etiam decisionem limitabis, prout in nu. 9. 10. 11.
- 12 Obligationes ab actuario captae domi, per ciuitatem vel in strata publica, an executionem paratam habeant.
- 13 Omnia nostra facimus, quibus nostra impartitur auctoritas.
- 14 Obligatio stipulata poenes acta die feriata in honorem Dei, an poterit dici nulla.

Nota ex hoc Rit. (qui in viridi est obseruanda:) quod pro poenis promissis, seu stipulatis poenes acta curiae fit executio sine libello, & partis citatione, quemadmodum obseruatur in sententijs, quae simili modo exquantur, & licet loquatur solum de poenis, idem dicas procedere in quantitate promissa, & omni eo, quod in obligatione deductum est, & quia non solum poena est quae habet executionem sed ipsa obligatio poenes acta, si tamen liquida fuerit, vt dicit glos. in auth. generaliter C. de epis. & cleric. probatur ex tex. l. eum pro quo, vbi Bald. Pau. de Cast. & Alexan. ff. de in ius vocan. Luc. de Penn. in l. 2. C. de iure fisci lib. 10. & Afflic. in decisio 397. in princ. & in constitut. Regni clementiz, in fina. vers. & hoc etiam quod in ipsa obligatione non adfuerit iuramentum, vt nota. per Afflic. decisio. 30. nu. 6. & 4. intellige tamen hunc Rit. procedere quotiescunque poena obligationis fuit accusata

per partem cui aliquid forte fuerat promissum, vt dicit Afflic. in constit. Regn. edictorum, num. 46. 4. Falsitas tamen quia fisco nunquam acquiritur, nisi pars instet, vt dicit Iser. in constit. Regni, in pecuniarijs, in vers. in 3. parte, & Afflic. in constit. Regn. poenam nouem vaticiarum, num. 10. quae ff. 7. vel per Regium procuratorem, rem fiscalem quotiescunque fisco tantum fuisset facta, de aliquo obligatio, vt late scribit Afflic. decis. 3. per totam. Ex praedictis sequitur, quod si poena quae esset exigenda non fuisset stipulata poenes acta, sed aliquis in eam incidisset ratione alicuius hanni, forte emanantis, aut alio modo, executio ipsius non fiet ex abrupto, sed parte ipsa citata ad dicendum causam quare ad eam non renetur, & idem si extra iudicium in aliquo contractu fuisset aliqua poena promissa in casu contrauentionis, vt not. pulchre Barto. vbi ponit hanc praet. in l. 1. nu. 13. vers. sed quare. ff. si quis ius dicent. non obtrepera. per tex. in l. 2. S. i. ff. si quis in ius vocat. non ier. idem Imol. in l. quidam consulebat, col. fi. ff. de re iud. & Afflic. in d. constit. edictorum, nu. 42. vers. 12. querit, in fi. & ita practicitur, licet fallat in quinque casibus quos ibid. ponit Afflic. nu. 43. cum sequenti Ad vnum tamen aduerte, quod licet in poenis fisco acquirendis, & poenes acta non stipulatis, non detur executio parata, sed vocetur pars, vt supra diximus, tamen in eis proceditur in hoc Regno summarie per ca. Regn. ab olim, quod in specie ad hoc propositum allegat Afflic. in constit. inter multas 4. nota. cum alias si capi. praedictum non extaret, iuris ordine seruato procedi deberet. l. extat. ff. de iur. ff. l. omnes. C. de delato. lib. 10. facit, c. de mili. Vassa. qui contumax. est nota. Luca. de Pen. late in l. 1. C. de conducto. & procura. lib. 11. & Afflic. in d. constit. inter multas. Limit. hunc Rit. non procedere in duobus casibus. Primus casus est quando obligatio ipsa non esset stipulata poenes acta illius curiae, vbi accusatio est facienda; quoniam tunc necesse erit partem ipsam citare ad dicendum causam quare obligatio ipsa accusari non debet, dicit Iser. & post eum Affli. in constit. Regn. baiulus si furem, q. 2. nu. 3. & Cauens. hic qui alia multa allegat, & ita seruatur in pract. Secundus casus est, quotiescunque obligatio ipsa esset antiqua, quoniam etiam nunc partis citatio modo iam dicto esset necessaria, vt dicit Affli. in constit. Reg. dilationes, nu. 22. vers. an autem, vbi dicit ita seruari in Magna Curia, sicut in simili dicit Iser. ibi circa fin. vers. possit distinguui in sententia antiqua. Dicitur autem esse obligatio antiqua, secundum praet. quae vtimur quotiescunque transacti sunt decem anni die natiuitatis actionis. Et aduerte quod si citatus debitor, ad dicendum causam quare obligatio accusari non debet, opponit satisfactionem, non fit depositum, neque dicit causam in vinculis, sed auditur extra carceres, & ita in practica seruatur quotidie, quamuis Apostill. Afflic. ad d. constitut. dilationes aliter teneat, & istud amplio procedere etiam si reperiretur obligatio accusata per partem, & illa accusatio fuisset de antiquo facta. & quoniam ratio quare citatio requiratur in obligatione antiqua (iudicio meo) est, quia praesumptio est quod si debitum non fuisset, solutum; obligatio fuisset iam exequuta, quae quidem ratio militat etiam in obligatione accusata iam, praeter enim suspicionem videre obligat onem tam de antiquo accusatam, & quod post lapsum temporis petatur executio, & ita seruatur tam in Magna Curia, quam in Regia audientia principatus citra, & Basilicatae, & non sunt multi dies, quod Nob. Ioan. Anto. Milonius terrae Ebo-li, procurator pauperum ipsius Regiae Audientiae petijt sibi renouari quasdam literas exequutoriales virtute instrumenti accusati, expeditas annis decem & nouem antea, & non fuerunt sibi renouatae: sed expedita citatio parti aduersae ad dicendum causam quare renouari non deberent, quod bene nota. Scias tamen ad materia quod si facta executione virtute obligationis accu-

Domini Prosperi Caruita Ebolitani

fit, citatur debitor ad reluendum: & allegat satisfactionem, debet declarare si ante accusationem soluit, aut post: si ante, non auditur, nisi facta deposito, si postea auditur, verum interponitur decretum de vendendo, & quod superferatur in liberatione per torques infra quos possit docere de satisfactione, & ita seruatur.

- ¶ Secundo not. ex hoc Rit. q. sententia habent executionem paratam sine citatione partis, vt etiam diximus supra Rit. proceden. intelligendo de ea quae transitu fecit iam in rem iudicatam, & licet Bart. in hoc aliter dixisse videatur in litem veniunt. §. item si recte. ff. de peti. hered. & in l. qui de inofficioso, ff. de inoffic. testa. tamen seruandus est iste Rit. in hoc Regno, vt Cauen. hic dicit in prin. mihi tamen videretur q. iste Rit. adhuc sit intelligendus in terminis iuris communis: & pro vt Doctores loquuntur, & sic quod procedat quotiescunque executio sententiae per officium iudicis petitur, secus autem si peteretur per actionem in factum orientem ex sententia. iuxta tex. in l. miles. §. iudicati, vbi Doct. no. ff. de re iud. quoniam tunc processus qd. dinarius esset faciendus, vt dicit Iser. in d. constit. dilationes t. vbi quod factus esset ille qui executio nem sententiae peteret per actionem in factum. idem Ale. consi. 50 col. 3. in prin. v. l. 2. Marant. in pract. parte 6. c. si. versu. secundo principaliter, nu. 8. & Petr. Foller. in sua practi. censua. in ver. tanquam res iudicatas. nu. 8. Intellige istud nota. dummodo antequam iudex sententiam exequatur faciat praecipuum condempnato, qd. iuxta formam sententiae pareat. vt dicit Bar. in l. defendere. ff. de auth. tuto. & in l. a diuo Pio. §. in venditione. nu. 3. ff. de re iud. & late Afflic. in const. dilationes. num. 16. versu. secunda conclusio. & ita seruatur in pract. quia per iudicis expeditur mandatum de parendo partibus condemnatis. vt etiam ibidem Afflic. dicit seruari in sacro consilio. † Limita istud. not. non procedere mortuo illo iudice qui tulit sententiam, tunc enim quia successor non potest liquere de causa, citatio partis ad dicendum causam quare exequi non debet, est necessaria. vt dicit Glo. in l. quoties. §. fin. ff. de probatio. & Afflic. in d. consti. dilationes. versu. quarta conclusio. num. 18. Secundo limita quando is contra quem lata fuit. mortuus est & tractatur de exequendo contra successores vt dicit Inno. in c. quia. in fi. de iud. Alex. in l. a diuo Pio §. in venditione. col. antepen. ff. de re iud. Afflic. in dicta consti. nu. 16. & Marant. in supra citato loc. nu. 18. † Tertio limita quando a sententia fuisset appellatum, & peteretur executio ob non praesentationem processus. vt dicit Barto. in l. 1. in fi. ff. nil noua. app. pend. Dec. consi. 97. col. 2. Bal. in l. si contra. C. de appell. Afflic. vbi supra. versu. sexta conclusio. nu. 20. & Marant. in d. pract. parte 6. cap. fin. ver. an autem. nu. 16. † Quarto limita secundum Barto. in d. S. in venditione. nu. 2. ver. quare tu eris. quotiescunque executio esset facienda in alia re quam in contenta in sententia, puta, quando esset sententia condemnatoria ad quantitatem, & esset exequendum in bonis idem Bar. in l. meminerint. C. vnde vi. Bal. in l. 1. C. de iur. & fact. ignoran. Ang. in l. habere licere. ff. de euctio. Afflic. late (qui eam limita. defendit) in d. consti. dilationes nu. 15. ver. demum, & Petr. Foller. in d. pract. censua. ver. tanquam res iudicatas. nu. 9. sed licet ista limita. vera sit in iure, tamen vt satis no. & pulchre dicit Marant. in pract. loc. proxime cita nu. 19. ver. pro solutione: in pract. non seruatur, quia lata sententia expediuntur literae exequutoriales: quarum vigore absque partis citatione, fit executio in bonis iuris forma seruata & scripta in l. a diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iud. bene tamen verum est, quod citatio partis postea requiritur antequam interponatur decretum de vendendo. vt ibi dicit post Alberi. in l. creditor. per illum rex. C. de distra. pigno. & Afflic. decisi. 358. & ita seruatur. quia citatur pars ad reluendum executionem.

vel ad dicendum causam quare vendi non debet, cum comminatione q. interponitur decretum de vendendo (vt omnes curiales bene sciunt) sed ratio istius obseruantiae (licet Marant. non dicat) dependet ab isto Rit. dicente non requiri citationem partis. Quia ista limita. non habet locum nunquam seruatur stantibus aliis limitibus posui. vt etiam hinc infra in Rit. 262. q. 3. vbi etiam videre poteris. † Quinto limita vbi sententia esset de antiquo lata. vt supra dicitur in d. Rit. 262. q. 3. † Quarto cum iste Rit. loquatur de obligationibus pœnes acta. quid si obligationes contractae fuerint per actuarium in eius domo, vel per ciuitatem in strata publica. Luc. de Penn. in l. 2. C. de iur. si. lib. 10. tangit istam, q. & late examinatur, tandem dicit q. non valet per iura, & rationes quas allegat, & q. si qua consuetudo est in contrarium, corruptela potius iudicari debet. idem Afflic. in consti. Regn. magistri. c. merar. l. 12. no. & Gramm. (qui dicit Luc. reassumit) consilio ciui. 63. nu. 12. ver. & q. huiusmodi. sed idem Afflic. sibi contrarius decisi. 335. ver. nec obstat. tenet contrarium. quia licet non tunc capte praesente iudice, tales obligationes: tamen quia generaliter actuarij habet licentiam ipsas capiendi, tanquam captae eorum ordinantione, valebunt: & que ac si in eorum praesentia fuissent receptae t. quia omnia nostra facimus quibus a nobis impartitur auctoritas. l. 1. §. sed neq. cum con concord. per eum allegatis. C. de vere. iur. enuclea. & ita omittis dictis per Luc. & Gramm. seruatur in pract. indistincte in omni curia Reg. & vide quae dico in supra Rit. 161. * Secundo quarto pone q. obligatio pœnes acta est stipulata die feriato in honorem Dei nunquid poterit dici nulla? Breuiter dicas quod non, quia tex. in l. vt in die. & l. actus. vbi not. etiam per Bal. C. de feriis, dicunt, q. actus voluntariae iurisdictionis possunt die feriato fieri. idem Bal. in rub. de treug. & pac. nu. 5. & etiam probat Rit. infr. 161. licet notarius, & contra hentes peccent secundum Euera. in locis lega. loco de tempore ad locum versu. hinc etiam. & Plorum. in l. si quando. nu. 55. C. vnde vi. in 2. impressione. sed obligationes pœnes acta, quae quotidie fiunt inter partes voluntariae sunt iurisdictionis vt clarum est, ergo sequitur quod non potest dici nulla ob diem feriatum, & si dicatur quod tales obligationes capiuntur pœnes acta Curiae, & quod propterea dici possent esse actum iudicarium, responderetur dupliciter, primo q. actus voluntariae iurisdictionis non dicitur, eo q. non fiat pœnes acta, sed eo quod fiat voluntarie secundum Gl. l. 2. ff. de offic. proconsu. absque iudiciali indagine & causae cognitione vt dicit Bal. in d. l. actus. nu. 3. & 4. si cuti proprie sunt istae obligationes, imo actus voluntariae iurisdictionis etiam coram Iudice fieri possunt, vt in d. l. 2. Secundo q. emancipationes fieri debent coram Iudice pœnes acta l. non nudo. iuncta Glo. & l. si C. de emancip. li. §. praeterea. insti. quibus modis ius patr. potest solui. & dixi plene in prag. per excellentem. §. 12. vel fuerint emancipati. nu. 26. de sena. cons. macedo. & tamen per dd. l. vt in die. & l. actus. inter alia quae specialiter die feriato fieri permittuntur sunt emancipationes Vnum tamen aduerte secundum Plorum in loco praallegato quod si contractus, qui fit die feriato in honorem Dei, dato q. fieret die non feriato non esset validus nisi ratione iuramenti: vt est contractus minorum. per auth. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. contractus mulierum super reb. dotalib. vel propter nuptias donatis. per c. cum contingat. extra de iur. iur. & alij similes, & stipulatus fuit dicto die feriato non in casu necessitatis. vt dicit tex. in c. 1. extra de feriis: non habebit vires iuramenti quod die feriato praestari non potest. d. c. 1. adeo q. contraueniens non poterit dici periurus secundum Lanfranc. in c. quonia contra in fin. prin. num. 50. & sequē. de proba. & Tho. Ferr. caute. 3. incip. communiter. & consequenter contractus, qui

Qui de se non esset validus cessante vinculo iuramentum quod nota. Salerni, die 8. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXXIX.

Ritem seruat ipsa curia quod in causis in quibus ipsa curia committit literas, quod ipsi commissarii det unum, vel eundem terminum ad ponendum, & probandum, puta quindecim dierum, vel alium maiorem, vel minorem, & non astringuntur partes offerre infra biduum generalia, & specialia: iuxta constitutionem Regni, & aliam obseruantiam Curie.

Dispositio istius Rit, non est in obseruantia: ex quo quando curia committit audientiam recipiendum, terminus est datus iam per ipsam curiam: adeo quod non videmus in pract. seruari quod commissarius ad recipiendum, seu examinandum testes det terminum in causa ipsa, de materia tamen dandi vnicum terminum ad ponendum, & probandum (vt iste Rit dicit) dixi supra Rit. 69. 2. no. ver. & no. & simili modo de materia ponendi infra biduum generalia, vel specialia iuxta formam constit. Regn. lite. & aliam obseruantiam curie vt hic dicitur, dixi supra in Rit. 89. ibi videas. Salerni, die 8. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXXX.

Ritem quod causæ committantur in ordine solito per dictam curiam vsque ad summam vnciarum auri duodecim, vel infra personis idoneis & peritis pro qualibet ipsarum causarum, & commissarius earundem causarum in relatione sienda per eum, ponat terminum ad soluendum pro qualitate causæ & personarum: dum tamen non excedat terminum quadrimestris temporis.

De materia causarum committendarum per Magnam curiam vsque ad certam quantitatem, & de modo relationis postea faciendæ per commissarium causæ dixi supra Rit. 16. 124. & 126. & ideo non repeto: quia ibi videre poteris. Vereor tamen ne Rit. iste sit deprauatus dum dicit de duodecim vncijs, quia nullus alius Rit. dicit de tanta summa: nisi de sex, aut quatuor, & si forte non est deprauatus: non seruatur, sed solum d. Rit. 124. vt dixi in d. Rit. 16. Salerni die 8. Septem. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXXXI.

Item quod causæ modicæ infra vnciam vnā, examinentur per commissarium deputandum per curiam ipsam summam;

vsque ad dationem termini ad probandum & de plano audiuntur testes vtriusque partis, & statim fiat relatio.

Dispositio istius Ritus bene seruatur & tractatur de materia Rit. præcedent. & aliorum Rituum quos ibidem allegaui, verum tamē est quod multoties ab vncia infra, Regens Magnæ Curie, & alij officiales expediunt causas ortentus, & sine scriptis iuxta formam quam diximus supra Rit. 115, & quando reperirentur homines valde litigantes, qui pro recuperando vno denario expendunt centum aureos (vt sunt homines ciuitatis Campaniæ, prope Ebolum,) seruetur iste Rit in Magna curia, & committeretur causa iudici pedaneo, & in alijs curijs procederetur dato termino sicut in alijs causis, immo cum maiori strepitu, quia cum sint causæ potius ad perfidiam, litigantes super eis duriores efficiuntur. Vertitur nunc causa in hac Regia audientia Principatus citra, carlenorum viginti inter Paulum de Aliano actorem ex vna, & nobilem Gasparem grillum ciuitatis Salerni reum ex altera, in qua per iudices primarum, & secundarum causarum dictæ ciuitatis duæ sententiæ latæ sunt, & ad præsens in eadem Regia audientia expectatur tertia sententia. Salerni, Die 8. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXXXII.

In primis, & quod dicti commissarii de literis executoria libus criminalibus commissionis eorum, & qualibet ipsarum: & de qualibet criminali cuiuscunque, & quorūcunque bannitorum, fieri faciant publicum instrumentum, seu publica instrumenta per iudicem notarium, testes, quod, & quæ contineant inquisitionem factam per dictos commissarios, vel alterum ipsorum, de bonis omnibus tam mobilibus, quam stabilibus, quæ reperierint in dictorum contumaciam bannitorum per dictam curiam, pro causis quibuscunque, & captionem, & venditionem tertiæ partis ipsorum bonorum mobilium reperorum legaliter, & sine fraude, per eos facien-

A D D I T I O.

In primis. Adde quod de huiusmodi commissarijs & executoribus, leges male sentiunt Hinc est quod legitur, executorum pertinax & auara proteruitas. l. omnes, §. prætere C. de episcop. & cler. alibi, Apparitorum praua admodum venalique perfidia l. ne diu, C. de poen. alibi, illicita exactorum auaritia, l. illicitas, §. ff. de offi. præsid. alibi, quod Cæsariani suis fraudibus omnia temerare consueverunt, l. defensionis facultas, C. de iure fisci accipiendo, commissarios executores, apparitores exactores & cæsarianos pro eisdem. Et vide §. ad excludendos auth. de litigiosos. authen. de executor. in prin. auth. de exhiben. reis, §. 1. auth. vt hi qui oblig. se perhib. & c. §. 1. auth. de nup. §. si igitur, l. neminem, C. de susceptor. l. 2. C. de discissoribus, & ibi Luc. de Pernæ, & eundem in l. mediterraneæ in fi. C. de annon. & trib. C. P.

Domini Prosperi Casanovi Epistolam

facienda, & quæ bona mobilia fuerunt, & in quibus ipsa bona consistant. Item continent in quolibet dictorum instrumentorum cuiuslibet literæ executoriæ criminalis diuulgatio banniti in quolibet litera exegoria denominati, seu denominatorum, & dies diuulgationis banniti, seu bannitorum ipsorum: & etiam dies annotationis reliquorum bonorum omnium mobilium, & stabilium contumacis, vel contumacium, & banniti, seu bannitorum eorundem, per dictos commissarios ad opus dictæ curiæ faciendorum: & quæ per ipsos reperta fuerint tempore inquisitionis præfatæ, & instrumenta ipsa scripta, & subscripta, & omni solemnitate ualida, & signata, & completa, continetia omnia supradicta ad dictam curiam infra terminum in dictis literis commissionis eorum descriptum, & distinctum, una cum pecuniâ dictarum tertiarum mittere, seu ducere studeant, & procurent.

SUMMARIUM.

1. *Instructiones & ordinationes obseruanda à commissarijs mittendis pro exequutoribus pœnarum accusatarum, & pœnarum contumaciarum.*
2. *Fiscus ratione contumaciæ, quam partem habeat, in mobilibus: quam uero in immobilibus, & quando.*
3. *Contumax si extra territorium ubi contumax sit, bona habeat, an per iudicem ipsum contumacem facientem possint confiscari?*
4. *Mobilia nominaq; debitorum non circumscribuntur loco.*
5. *Bona stabilia contumacis alienari prohibita à restatore, vel à quocunque, num in confiscationem ueniant?*
6. *Prohibitum alienare pro interesse tertij, numquid etiam delinquendo, alienare prohibitum intelligatur?*

Iste Rit. cum quinque sequen. tractat. de instructionibus commissariorum, qui deputantur ad exigendum contumaces, & nihil aliud continet, sed quia hodie aliter seruatur, & aliæ extant instructiones quæ dantur quotidie commissarijs, qui per Magnam Curiam, & Audientias Regias expediuntur: visum est mihi tales instructiones hic inserere de uerbo ad uerbum, & prout habui ab ipsa Magna curia.

† Instructiones, & ordinationes dandæ commissarijs mittendis pro exequutionibus pœnarum accusatarum, & pœnarum contumaciarum quas habent inuolubiler obseruare.

¶ In primis quod perceptor non consignet listas pœnarum accusatarum, & bannitorum, & condemnatorum, nisi prius capta fideiussione de bene, & fideliter administrando, & se gerendo in dicta commissione consignanda de exequendo, ac se obliget de obseruando omnia infrascripta ad vnguem, ac uisa commissione facta commissario signata manu magnifici fisci patroni. Item quod dicti commissarij destinandi non audeant exequutionem facere contra aliquem nisi habita speciali commissione cum lista particulari pœna

rum, ac bannitorum, & condemnatorum prædictorum exequendorum à dicto perceptore & contra contentos in lista, & commissione tantum, & non alias exequuantur. Item quod dicti commissarij habitis dictis commissionibus, & lista, ueneantur & debeant seruare omnes ordinationes editas diebus præteritis, & formam eius datam in exequendo sub pœnis in eisdem ordinationibus contentis, & de quibus ordinationibus tangentibus dictum effectum quilibet ipsorum commissariorum debeat, priusquam accedat ad exequendum habere copiam pœnes se. Item quod nemo dictorum commissariorum presumat sub quacunque commissione lista, & causa ac colore quocunque contumacem aliquem contumacem, bannitum, siue contumacem ad instantiam fisci pro causa criminali, sed tantum procedere debeat ad exequutionem tertie partis bonorum mobilium, & pœnam ad quam apparet contumaces, & condemnati, sed quando occurrerit ponant pro redemptione tertie partis bonorum mobilium tantum remanente contumacia, & sic faciant annotare in apodissis per eos faciendis. Item quod nemo dictorum commissariorum aliquo quocunque colore presumat componere pro redemptione tertie partis nisi habita informatione de qualitate, & facultate banniti, & condemnati, & tunc facere debeant compositionem iuxta eius facultates non pro minori summa decem ducatorum. Item quod quilibet ipsorum commissariorum statim quod applicauerit in locum, in quo bannitus, & condemnatus, habeat facere annotationem omnium bonorum dicti banniti, & de dicta annotatione seruetur ad publicum fidem facientem & ad prædicta requirere capitaneum, & alios officiales dicti loci. Item quod similiter statim in loco in quo degunt, & habitant dicti banniti, & condemnati, seu eorum solite habitationis, fieri faciant publicum proclama, & bannum, quod quilibet habeat eos pro bannitis, & delinquentibus, & nemo eis pro victum, auxilium, & consilium, nec cum eis vel altero ipsorum conuersari, & praticare presumat, prædicta specialiter notificare Capitaneo actuario, ac alijs officialibus loci, sub pœna turis, & regie pragmatice. Item quod quilibet ipsorum commissariorum debeat similiter cum diligentia exequi pœnis caularum civilium, & componere iuxta qualitatem pœnæ accusatæ, & debiti pro quo est condemnatus, & iuxta qualitatem diuitiarum, & paupertatis debitoris: non tamen pro minori summa tamen unum trium, vel duorum, ad minus unius, pro quolibet unius debiti. Et nouiter post hæc scripta edita sunt pragmatissimæ Domini Ducis de Alcalá huius Regni Vicerregis, per quas in pragma. 31. sub titu. de officio magistrati iusti, multo plura, & etiam prædictis similia ordinantur.

¶ Not. in tex. huius Rit. 61. bonis omnibus tam mobilibus, quam stabilibus, quod commissarij contumacium debent facere inquisitionem, & annotationem bonorum mobilium, & stabilium, contumacium pro causis criminalibus, ratio est, quia in mobilibus fiscus habet tertiam partem ratione contumaciæ, & alia due partes similiter sibi competunt elapso anno a die annotationis, ut dicitur in constit. Regn. grædis & etiam disponitur in iure communi. l. 1. in fi. & l. fi. de requirere, & l. 1. C. eod. tit. & in immobilibus succedit in totum filijs non extantibus & extantibus, conceptis tamen ante bannum, succedit pro rata, ut dicitur in constit. Regn. fori iudicatorum bona.

¶ Querit iuxta prædicta quid si contumax haberet bona extra territorium loci, nunquid poterunt ea per iudicem, qui ipsum facit contumacem, confiscari? Breuiter distinguendum est, quod aut sunt immobilia, aut mobilia, primo casu, quia ea dicuntur coherere territorio, ubi extant, ad iudicem loci spectabunt: non autem ad illum qui fecit contumacem, ut dicit Bald. in l. mercatores, C. de commercio & mercato. consilio

consilio 3. i. nu. 5. vol. 1. & Cort. in memora. in versicu. confiscatio, & in hoc non est difficultas. Secundo casu Bald. in l. mercatores tenet contrarium, † quia mobilia & nomina debitorum non circumscribuntur loco: sed concernunt personam tanquam eius ossibus affixa. l. 2. ff. pro soci. in tantum, quod non censentur esse extra sed infra territorium, vt etiam latius, & nota. cōcludit Saly. c. in L. cunctos populos. colum. 7. nume. 14. versic. sin. auzem essent iura. C. de summa Trinit. idem Bald. in l. 1. circa princip. ff. de stat. homin. Alexand. d. consil. Socyn. consil. 23. viso testamento. colum. sin. in princip. volum. 2. & Cotta in loco præalleg. licet Alexand. consil. 16. nu. 2. versic. ad hoc bene facit. vol. 1. videatur aliter tenere, dicens contrariam opinio. videri vtiorem, allegando eundem Bald. sibi etiam contrariū in c. 1. in princip. de pace tenen. sed profecto quicquid dicant, opin. Bald. in d. l. mercatores, est magis approbata & rationes Saly. in d. l. cunctos populos, sunt inouitabiles, quod bene not. pro Baronibus ad quos spectat ex eorum privilegijs confiscatio, vt late Alex. concludit d. consil. 3. quoniam cum faciunt aliquem vassallum contumacem, & bannitum, mobilia alibi sita ad ipsos spectant per prædicta. * Aduerte tamen circa nomina debitorum existentium extra territorium iudicis confiscantis, quæ supra dixi spectare ad iudicem confiscantem sicuti bona mobilia, quoniam id verum est quotiescunq; nomina debitorum essent circa aliquid mobile, seus si circa aliquid immobile, vt plene concludit Alex. in d. consil. 3. nu. 6. & Iacobi. in tract. feud. in tit. de reid. nu. 16. ver. præmissis.

¶ Secundo quæro quod si bona stabilia contumacis essent prohibita alienari per testatorem, vel alium a quo ipsa habuit: nunquid etiam ea venient in confiscationem? Bart. in l. Imperator. per illum tex. ff. de fideicom. liberta. dicit quod non. Alex. late, & pulchre. consil. 23. opportune, vol. 1. num. 3. & per totum. Aret. consil. 14. num. 7. Socyn. consil. 114. in causa col. 18. volu. 2. Ias. qui hoc sing. dicit in l. fin. §. fed. quia nostra. in 1. no. C. commu. de lega. & in l. filius §. diui in 6. not. ff. de legat. 1. & Cotta. in memora. in versic. testamentum in quo ver. solet etiam. ad idem faciunt quæ no. Barto. in l. si finita. §. si de vestigialibus. quæstio. 6. ff. de damno infecto. & in l. si quis in tantam versic. quæro num. 1. C. unde vi. vbi, † quod prohibitus alienare pro interesse tertij, censetur prohibitus alienare etiam delinquendo, vt sic ob eius delictum, bona non veniant ad fiscū, quod Paul. de Cast. in d. l. si finita num. 7. putat singulare & menti tenendum, vt etiam dixi alias in pragmat. * per excellentem. S. 6. audeat. num. 29. de senatusconsulto macedon. Salemi, die 10. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

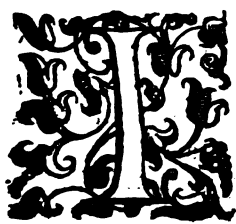
rem, licet in dictis literis commissionis eorum, non contineatur quod possint comparere de eisdem;

S V M M A R I V M.

1. *Pœna contumacia in civilibus est tertia pars bonorum mobilium.*
2. *Citari quis in iudicio tribus modis potest.*
3. *Practica super citato alio de tribus superioribus modis quæ obseruatur.*

Dispositio istius Ritu. tractat solum de modo seruando per commissarios in contumacibus civilibus, vt ex eius litera patet. ¶ No. ibi tertiam partem bonorum mobilium, † quod pœna contumaciæ in causis civilibus est tertia pars mobilium, vt hic & in constit. Regn. pœnā nouem vnciarum sicut etiam in criminalibus diximus in Ritu. præceden. in not. & est Ritu. infra. 218. vbi de civilibus, & criminalibus loquitur, & alius Ritu. supra 123. licet hodie, (vt etiam dicit Marant. in pract. parte 6. 2. membro. num. 8.) talis pœna in contumacibus civilibus, de stylo curiarum non seruatur sed alibi vnus tarenus, & alibi vnus augustalis. Sed quia contumaciæ civilium causarum possunt esse ad diuersas citationes & hodie diuersimode pœnæ exiguntur a contumacibus civilibus, vt habeas notitiam omnium quæ in practi. de super seruatur, † scire debet, quod tribus modis citari potest in iudicio, primo super tenore instrumenti liquidi in quo citatur quod personaliter compareat responsurus super tenore instrumenti contra eum liquidandi iuxta formam Rituum magnæ Curię. 166. Item quod si qui debitores, alio modo quod legitime compareat ad dicendum causam quare non teneatur soluere tali tantam pecuniæ quantitatē, vel frumenti, ordeī, & similia, & hoc per viam mandati pœnalis ad instantiam alicuius alicui prætendentis. Item, & tertio per viam provisionis, seu citationis absque pœnæ appositione, † primo casu obseruatur quod contumax ad talem citationem pro pœna ipsius contumaciæ teneatur ad tarenos tres, vel duos ad minus pro vncia, attentā facultate debitoris pro vt in instructionibus quæ dantur commissarijs qui ad contumacias exigendas quotidie expediuntur per Magnā Curiam, & per regias Audientias. Secundo casu regulatiter teneatur soluere certum quid in arbitrio curię minus tamen quam pro contumacia instrumenti accusati, & id solet esse pro quolibet ducato granum vnum; licet in Regia Audientia principatus circa hoc male seruatum fuerit, exigendo sere tantum quantum exigitur pro contumacia instrumenti accusati. Fallit tamen in multis casibus in quibus licet quis citetur ad aliquid per viam mandati pœnalis tui non obedi: nihilominus non efficitur contumax, vt in prædictis casibus sed obseruatur, vt modo dicam. si enim mandatur alicui sub pœna quod legitime compareat ad dicendum causam quare aliquid fieri non debet contra eum virtute pacti per eum facti in aliquo instrumento, vel exequi virtute sententiæ alias contra eum lata, vel laudaliū arbitrorum, aut quare non debet rescindi tali iudici quod suam sententiā exequatur, istis casibus, & similibus, si citatus non comparet in vltimo preceptorio, dicitur in calce citationis viso pacto, vel visa sententiā, aut laudo aut visis actis providebitur, & non ponitur in libro contumacium, quamuis non sibi mandatum sub pœna, & non obtemperauerit, si vero mandatur alicui similiter sub pœna quod extractare habeat talem domum, aut fundum, aut quod compareat ad declarandum si est heres talis, vel quod compareat ad producendum talem. Item quod contumax

R I T V S CXXXIII.

Tem de literis executorijs civilibus commissio nis dictorum commissariorum commissarij ipsi non curent facere instrumentum, seu instrumenta sed facta fideliter, & legaliter inquisitione pereos de bonis omnibus mobilibus tantum, condemnatorum quorumcunque in dictis literis contentorū, tertiam partem bonorum mobilium prædictorum capiant, & capta vendant, seu captas, pretio, seu pretijs quibus poterunt melioribus, seu de illis componant: conditionem dictæ curię faciendō propterea melio

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

reat ad depositandum vel ad exhibendum executio-
nem sibi consignatam, aut alia bona poenes eum exi-
stetia, & similia, istis casibus, in ultimo perceptorio,
si citatus non comparet efficitur contumax, & dicitur
in calce citationis cum appositione decreti, quod cō-
pellatur, & virtute dicti decreti compulsi sunt lites
re executoriales, etiam pro multa: sed nec etiam ta-
les contumaciæ ponuntur in libro: nec tenentur con-
tumaces ad poenam aliquam prout in præfatis casib.
verum si contigerit vigore executionis faciendæ cū
dictis literis executorialibus procedi ad venditionē
ipsius executionis, quia citatus adhuc manet in per-
fidia, & actor instat, tunc illa executio venditur pro
pena ratione spectri mandati, & applicatur fisco, licet
raro eueniat. Tertio, & ultimo casu quando quis citat-
ur absque poenæ appositione ad dicendum aduersus
petitionem per aliquem oblatam, & contentam in ea,
& quare fieri non debeat processus in causa ipsa vsq;
ad interpositionem sententiæ diffinitivæ, vt quotidie
obseruatur, quando petitur concedi assistentia bono-
rum per aliquem, aut aliæ lites intentantur in quibus
citurus reus ad procedendum ad vteriora in causa,
tunc si citatus non comparet, non condemnatur, vt cō-
tumax nec ponitur in libro, sed tantummodo accusa-
tur vltima contumacia, & datur terminus in causa ip-
sa, & proceditur ad vteriora, quod etiam firmat Luc.
de Penn. in l. locorum vers. illud autem. C. de omn.
agr. deser. lib. 11. dicens quod illis casibus actus expe-
ditur in absentia citati, sed non punitur vt contumax
quæ omnia bene not. quia sic diuturni mores (maxi-
mè in Magna Curia vbi recte proceditur) introducere
& ad præfens praticatur, quæ pract. in his contuma-
ciæ multis attendi debet, vt dicit Iser. in cap. 1. s. hæ-
reditatem. de pace tenenda. Salerni. Die 10. Septemb.
1559. Prosper Carauita.

cum condemnatis eisdem: comoda sem-
per dictæ Curie augmentando, prouideant:
prout melius & vtilius pro indemnitate di-
ctæ Curie videbitur prouidendum.

S Y M M A R I U M.

I. Quis ordo in Regno hodie seruandus pro execu-
tione poenarum fiscalium. Et ratio quare, ibidem.

Supra in Rit. 152. & 133. dictum fuit qualiter
debeant se habere commissarii circa exactio-
nes contumacium criminalium, & ciuilium
in tertia parte mobilium competente fisco
contumacia: nunc autem in hoc Rit. tractatur de ex-
actione aliarum poenarum fiscalium ad quas quotidie
multi diuersimode condemnantur vt Rit. dicit. prout
sunt poenæ fideiussionum, quibus multoties principa-
les & fideiussores conueniuntur, poenæ mandatorū
aliquibus factorum per curiam de non discedendo à
palatio Curie, vel à ciuitate, quæ loco carceris assi-
gnari solet aliquando. Item aliæ nonnullæ poenæ ad
quas variè ex varijs causis homines incurrunt, & con-
demnantur. ¶ No. ex hoc Rit. quod pro executione
poenarum fiscalium seruandus est ordo traditus à iur.
consu. in l. à diuo Pio. s. in venditione. ff. de re iudi. vt
primo mobilia, deinde immobilia, & postmodum per
sona capiat. Sed hodie aliter seruatur, & si persona
haberi poterit, absque obseruatione dicti ordinis ca-
pitur, & carceratur, ratio est quia istæ poenæ aut debent
ex conuentione fideiussionis, vel obligationis stipu-
latae poenæ actæ, & tunc nulli dubium quòd potest
exequi realiter & personaliter ad electionem, vigore
clausularum, quæ apponuntur ordinariè in eis, aut rati-
one contumaciæ, quia in contumaciam fuit quis cō-
demnatus ad poenam: & tunc idem vt no. Afflic. in con-
suet. Regn. siquis post litem. 9. nor. nu. 15. per illum text.
licet illa constituit. solum loqui videatur in contumacia
qui expressè dixerat nolle venire. bene tamen fa-
teor quòd si ad aliquam poenam condemnaretur ali-
quis per sententiā, quæ fecisset postea transitum in re
iudicatam licet esset poena fiscalis, seruaretur iste Rit.
quia in executione sententiarum seruatur ordo. d. s.
in venditione. ¶ Secundo no. in fine, ibi super composi-
tionibus, quòd commissarii possunt componere super
poenis fiscalibus prout melius, & vtilius fuerit pro cō-
modis ipsius Curie. hodie vt dixi in Rit. 132. habent
speciales instructiones, & aliquæ poenæ eisdem non
dantur in commissionibus, & aliquæ sic, ideo serua-
bunt eas, quia non est certa regula, & curia concedit
exactiones prædictas ad sui libitum. Salerni. die 11. Se-
ptemb. 1559. Prosper Carauita.

R I T V S CXXXIII.

Item quod super exactio-
bus poenarum fiscalium ad
quas nonnulli de Regno isto
maxime de partibus & pro-
uincijs Aprutinis citra & vl-
tra flumen piscariæ sunt per
decreta ipsius Curie diuersimode condem-
nati (pro vt in alijs literis commissionis ipso-
rum commissariorum exactiois poenarū
ipsarum plenius continetur) dicti commis-
sarii habeant facere vnum, vel plura instru-
menta publica, quibus sit insertus tenor di-
ctæ commissionis, & contineant bona om-
nia, tam mobilia, quàm stabilia dictorum
condemnatorum vendenda, seu quæ ven-
dantur per dictos commissarios, mobilia pri-
mo, si sufficientia fuerint, & si non suffice-
rent ad dictam poenam stabilia: & si mobilia
bona, & stabilia non sufficienter capiant, &
arrestent personas principalium condemna-
torum ipsorum: habito tamen respectu ad
personas ipsas, secundum conditiones ipsa-
rum: & si fuerint capiendi, & ipsos captos
mittere captiuos ad Curiam suprascriptam,
& alias super alijs debitis coherctionis mo-
dis tenendis per prædictos commissarios, &
dicta poenæ exinde habeantur, vel super cō-
positionibus ipsius etiam faciendis per eos

R I T V S CXXXV.

Item quod dictus commissa-
rius ex potestate ei concessa
per dictam curiam, & in a-
lijs literis commissionis eius
contenta, a quibuscunque
& omnibus & singulis banni-
tatis in literis alijs, & commissionis eius de-
nominatis: & se sponte à bannis ipsorum ex-
trahere volentibus: in testimonio publico,
primo, & ante omnia recipiat iura banni-
seu bannorum eorundem ad rationem de
varentis sexdecim pro quolibet banno cuius-
cunque

enique banniti in solidum: quam pecuniâ legaliter ad opus curiæ prædictæ conseruet, per eum infra terminum ei ad mittendum pecuniam tertiarum, tam bannitorum quâ etiam cõdemnatorum ciuiler iam fixum, ad eandem curiam destinandam, & deinde ad receptionem fideiussionum dictorum bannitorum procedat (debito modo) prout in literis de recipiendis ipsis fideiussionibus bannitorum plenius continetur. Qui si deiuissores recipiendi per eum sint idonei & sufficientes, & non sint clerici, nec filijfamil. nec alias alijs obligationibus obligati.

S V M M A R I V M.

- 1 Pœna contumacijs criminalis est tertia pars mobilium.
- 2 Filijfamilias, an & quando fideiussores esse possint?

Tem quod dictus commissarius ex dicta potestate ei concessa componat, & componere possit cum dictis bannitis, & quolibet ipsorum de tempore quo durauerint contumaciter in bannis eorum iam dictis, qui tantundem moraturi essent in carcere curiæ supra dictæ (pro ut melius eidem commissario cum utilitate, & augmento curiæ videbitur) componendum & pecunia exinde percipienda per eos vna cum alijs pecunijs tam bonorum, quam tertiarum, & pecuniarum supradictarum, fideliter ad opus curiæ obseruent: & deinde ipsam ad eandem curiam mittere in terminis supradictis.

S V M M A R I V M.

- 1 Contumax criminalis qui foriudicari non poterat captus antiquitus tanto tempore in carceribus stare debebat: quanto in contumacia stetit. Idem & de contumace ciuili.
- 2 Antichristus tanto tempore predicabit: quanto & Christus ipsa predicauit.
- 3 Iustitia denegabitur alicui, quandiu & ipse denegauit alteri.
- 4 Spoliatus non solum restitui, verum in pacifica possessione, quantum spoliatus stetit, permanere debet.

Pro intelligentia contentorum in hoc Rit. sciendum est, qualiter per dispositionem cõstit. Regn. clementiæ bannitus post lapsum duorum mensium, poterat coram quocumque officiali Regio comparere, offerendo se paratum iuri stare, qui officialis scribebat iudici qui eum bannierat, & faciebat ab eo concedi literas assicuracionis, & extractionis a banno, præstita tamen prius coram eo fideiussione de se præsentando coram illo iudice qui banniuit ipsum: verum quia erat dubium an posset comparere coram aliquo deputato ad exigendum pecunias fiscales, vt Afflic. ibi dicit s. not. num. 11. ille Rit. dat potestatem istis commissarijs, quod possint recipere fideiussores ab istis bannitis: & ipsos extrahere a banno solutis tamen pro iuribus banni tarenis sexdecim. ¶ Nota, igitur ex hoc Rit. quod licet pœna contumacijs criminalis sit tertia pars mobilium, tamen quando contumax sponte vult se extrahi facere a banno, tenetur soluere solum pro iure banni tarenos sexdecim, remissa si bi dicta tertia parte mobilium. vt dicit Rit. 214. & hoc siue compareat coram commissarijs, siue in ipsa curia, vt habetur infra Rit. 211 & 214. & licet iste Ritu. loquatur in contumace criminali, hæc exactione comparente, tamen idem disponitur in ciuili in dictis Rit. 211. & 214. sed hodie ista non seruatur, quia nullus contumax siue criminalis, siue ciuilis audeat comparere ad purgandum contumaciam, ne carceretur iuxta ea, quæ in Ritu præceden. diximus in primo not. & ideo omnes contumacijs componuntur & purgantur per interpositam personam. pro vt Rit. infra 211. dicit fieri posse, ibi de iudicio fisci pro aliquo bannito, & circa quantitatem componendi, seruantur instructiones speciales quæ dantur commissarijs, quas supra posui in Rit. 32. Et quando componitur per curiam ipsam, taxant officiales quantitatem ad eorum libitum, plus & minus (prout eis videtur) quia maiorem habent potestatem quam commissarij.

- 1 **¶ Secundo not. in si. Ritu. q. filijfamil. non sunt idonei fideiussores per hunc Rit. & de iure communi p. tex. in l. filijfamil. vbi Bald. C. de fideiuss. hodie in Regn. habemus Regiam Pragm. filiorumfamil. incip. per excellentem. in tit. de senat. consul. Macedon. super qua scripsi latius, vt in ea videre poteris, & secundum eius dispositionem filijfamil. fideiuberent cum consensu patris, vel viuerent seorsum ab eorû patribus, aut essent emancipati: valeret fideiussio, immo recipere deberent absque difficultate non obstante hoc Ritu. cui per d. Pragm. tanquam ius posterius est derogatum. Salerni. die 11. Septemb. 1559. Prosper Carauita.**

Scire debes in hoc Rit. qualiter antiquitus contumax, & captus pro causa criminali pro qua non poterat foriudicari, si veniat liberandus: in pœnam suæ contumaciæ debebat stare in carcere tanto tempore, quanto perdurauerat in contumacia: vt dicitur in cap. Regn. siue quis. iunctis his quæ ibi Sebast. de Neap. dicit & not. Afflic. in consti. Reg. clementiæ, q. 12. nu. 23. & contumax pro causa ciuili similiter debebat stare in carcere tanto tempore, quanto instantia cœpti iudicij erat duratura, si tamen fuerat verus contumax qui personaliter citatus expresse dixerat se nolle venire. vt dicitur in consti. Regn. si quis post litem, s. eadem censura, vbi etiam Afflic. nu. 15. 8. no. & pro his facit quod scribit Bald. in l. vsuras. C. de vsur. ¶ dum dicit quod Antichristus tanto tempore predicabit: quanto predicauit Christus. facit glo. in dict. constitutio. si quis post litem. in versic. custodia. quæ allegando legem longo. de offic. iudic. s. de viuerfali: ¶ dicit quod tamdiu iustitia denegatur alicui, quam diu alteri denegauit eam ministrare. Item faciunt quæ dicit Abb. in c. venerabili. col. 2. de off. de leg. ¶ vbi quod re spoliatus non solum debet ante omnia restitui: verum etiam debet stare tanto tempore in pacifica possessione, quanto stetit spoliatus: licet fallat in multis casibus de quib. ibi per eum. & Spec. in tit. de dilatio. §. 1. versic. restitutoria. His præmissis, not. ex hoc Rit. q. ultra alias compositiones quas possunt facere commissarij destinati contra contumaces: possunt etiam pro dicta mora carceris componere ad eorum arbitrium, & prout eidem pro augmento curiæ

Domini Prosperi Caraita Ebolitani.

¶ videbitur expedire, verum loquitur solum de compositione faciendā de mora carceris cum bannitis, & de contumacibus criminalibus, credo tamen quod idem erat in civilibus in casu in quo supra diximus, quod debebant stare in carcere. Iste Rit. restringitur per Rit. infra 213. ubi quod nullus bannitus pro dicta mora componatur, nisi fuerit captus in banno adeo quod si sponte comparuisset, & purgasset contumaciam, & extraxisset se à banno, iuxta formam constit. Regn. clementie. & Rit. præcedentis, non componeretur, ut etiam dicit Rit. 214 sed hodie ista recesserunt ab aula, quia nullus contumax detinetur in carcere tanto tempore, quanto duravit in contumacia, aut instantia civilis causæ fuisset duratura; & ideo non extant in rerum naturalis compositiones, Salerni, die 11. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXXXVII.

Item quod se in prædictis omnibus legaliter, & fideliter, ac sollicitè gerant nullamque fraudem committant, & aut extorsiones inusitatas, & illicitas, & sine dolo, sicut personas eorum haberent aliorum meritò cariores.

A D D I T I O.

• Committant. Adde quod hoc sperare licet, credere autem, quod fieri possit, durum est per ea quæ supra diximus. C. P.

Seruetur iste Rit. vel (melius dixerim) seruari debet, & ideo commissarij antequam expediuntur, præstant cautionem de bene, & fideliter administrando, & se gerendo circa contenta in eorum commissione ut dixi supra in Rit. 132. in princ. & per dispositionem regie pragmat. anno elapso editæ per Illustrissimum Do. Ioannem Manriques huius Regni Viceregem * incip. is est regnum. in titu. de commissarijs. in dicta fideiussione tenetur etiam promittere post finitam commissionem, infra viginti dies personaliter comparere in ipso Tribunali à quo fuerit expediti, & dare computum, & rationem suæ administrationis; stando iuri cum Regio fisco, & partibus, & ab inde non discedere, nisi habita licentia, & obtenta absolutoria, & insuper poenes acta Tribunalis, antequam expediuntur, tenentur iurare iuxta formam capituli Regni, item recipiant. Salerni, die 12. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXXXVIII.

Item quando occurrit aliqua causa in qua præcessit citatio criminalis de aliqua re, in qua versaretur commodum pecuniarium vsq; ad summam vnciarum trium seu quatuor, quod sit in arbitrio iudicum, ubi videtur eis expedire, committere causam ipsam cui libet quantumcunque pars contradixerit.

Dixi de hoc Rit. supra in Rit. 16. vide ibi latius. Not. tamen quod secundum hunc Rit. videtur esse in arbitrio iudicum istas causas committere, sed ut dixi supra Rit. 124. intelligi debet quando à neutra partium fuit hoc petitum, nam & tunc potest iudex committere, estque in eius arbitrio, & si ab aliqua parte peteretur, secus esset, & tunc committere cogeretur, ut in dd. Rit. 16. & 124. dixi. Salerni, die 12. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXXXIX.

Item quod instrumenta ipsa de exactionibus poenarum prædictarum debitis solemnitatibus roboranda; ad dictam curiam infra terminum in dictis commissionis eorum literis declaratum, simul cum pecunia dictarum poenarum mittere non postponant.

Prosequitur ad huc iste Rit. concernentia officium commissariorum, qui per Magnam Curiam expediuntur contra contumaces, de quibus supra latius diximus in Rit. 131. cum alijs sequentibus, & quia ibi dictum fuerat de instrumentis, quæ habent facere commissarij circa exactiones poenarum, ordinat modo quod infra certum terminum transmittantur ad ipsam Curiam cum pecunia, (sed ut dixi ibidem,) hodie circa ista aliter seruatur, & pecuniæ cum scripturis asportantur per ipsosmet commissarios Salerni, die 12. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXL.

Item nisi essent testes extra Regnum degentes quo casu prorogatio ipsa fiat secundo distantiam locorum ubi testes degunt, deposita pecunia necessaria per producentem pro examinatione ipsorum, ipsique testibus specificè nominatis, ac præstito iuramento per producentem prædictum, quod non fiat animo differendi, & calumniandi, & iudices ipsi prædictarum Curiarum & cuiuslibet earum (eo casu) possint dictam instantiam prorogare attendita distantia loci prædicti. verum si pars, vel eius procurator asserat habere testes absentes extra Regnum existentes, & per hoc peteret dilationem, & prorogationem, non faciendo infra tempus sibi datum, & per hoc prorogatum, testes ipsos examinari, talis petens, siue fuerit procurator siue principalis, puniatur per dictas Curias, seu alteram ipsarum, tanquam calum-

A D D I T I O.

• Item nisi. hic ritus transferri debet post ritum 143. infra fol. 136. ut bene aduertit commentator. C. P.

calumniator. Nec non ipso facto incidat in penam florenorum auri quinquaginta ducatus Curia applicandam, & a transgressoribus prædictis inuiolabiliter exigendam, & condemnentur nihilominus parti aduersæ ad solutionem expensarum.

S U M M A R I V M.

- 1 Litigator nominans testes examinandos extra regnum, ad quot & quæ teneatur.
- 2 Testes examinandi ad alicuius instantiam, sumptibus suis producantur.
- 3 Litigator nominans testes examinandos extra regnum, habita dilacione, si non fecit examinare, qua pena punietur, & nu. 4, 5, 6.
- 7 Deposita expensarum pro testibus pro quanto tempore durabit. Et pro quibus expensis.
- 8 Producentis testes, si dicat expensas per se, uel per alium datim eis ministraturum, an debeat etiam depositum facere.

Item sic fecit me diutius cogitare eo quia per illud aduerbium nisi positum in principio videtur loqui imitativè, & exceptivè ad Ritum, præcedentem, cum tamen bene, d. Rit. legendo, non possit sequens Ritus ad ipsum applicari, & ideo reuoluen- do antiquum Codicem Rituum meorum, reperi, quod ille Ritus est particula sequens immediate, & sub eo Rit. post Rit. quem, infra habemus. 243, & hunc Ritum firuando post illum, immo includendum eo, dicta verba nisi essent testes, bene manent, & suum habent intellectum absque dubio aliquo, & quod ille Rit. sit vobis & idem cum illo, notanda sunt verba existentiæ in isto, ibi dictam instantiam proponere quoniam ad verba præcedentia dicti Rit. bene adaptantur, cum ibi de tempore instantiæ causarum chilium dictum sit.

3. Rit. 1. Not. primo et hoc Ritum quod litigator qui nominat habere testes in causa examinandos extra Regnum teneret ad tria, videlicet facere depositum in pecunia necessaria pro examinatione testium, nominare specificè testes examinandos, & iurare quod non animo differendi, & calumniandi id facit, ut etiam ad litteram dicit Afflic. in constit. Regni causas alias, in 6. not. nume. 7. vbi hunc Rit. citat, quæ omnia bene seruantur in præf. p. presertim circa specificam nominationem testium, & etiam loci vbi degunt. Concordat quod hic dicitur de deposito pro testibus, cum l. quoniam. C. de test. cap. si testes. auenturis. 4. q. 3. & illa tutum 5. pen. de rescript. in 6. 1. vbi quod testes ad instantiam alicuius examinandi, debent suis sumptibus produci, ut etiam not. Specul. de teste. 5. qualiter. nu. 12. verbi testes autem, & de deposito ad hunc effectum faciendū, not. per glo. in d. e. statutum. in verbi. expensas, in fin. & Arno. caute. 93. & quo ad id quod dicitur de iura p. concordat cum consilio. Regni præalle. causas alias, & facit tex. in cap. 2. in fin. de iura. calum. quem gloss. in d. e. statutum allegat, & aduertit quia istud depositum fieri debet quocumque pars vult, quod testes veniant ad deponendum coram iudice, secus tamen quando nominat eos habere in aliqua parte, verum petit eorum receptiones committi officiali ibid. existenti, vel alteri commissario destinando, quoniam tunc fit aliud depositum, ut infra proximo sequentibus dicitur. Et secundo not. ibi verum si pars, & litigator, vel eius procurator, qui factam nominationem extra Regnum, & habita dilacione, non fecit

examinare, puniatur ut calumniator, in penam quinquaginta florenorum ipsi Curia applicandorum, nec non teneatur parti ad expensas, sed post hunc Rit. super uenerunt non nullæ Regiæ prag. quæ circa penam aliter prouident. Primo namq; disponitur per prag. post prædictas, S. quod si forte de ordine iudic. quod imponatur poena ducatum vnciarum, nec aliam poenam de prædictis imponit, verum loquitur de nominatione facta de examinando intra Regnum, 1. Secundo per prag. si quis petierit, de dilatio. quod vnus tantum vnciarum poena exigatur, & loquitur de nominatione vltimarina. quod etiam per quandam prag. Regis Ferdinandi primi confirmatum fuerat mandando insuper quod si dilatio calumniose petita fuerit, depositum factum iuxta formam nostri Ritus regio fisco applicetur, ut patet ex ea nouiter expressa inter prag. Illustrissimi Domini Ducis de Alcalá prag. 31. in c. plen. quoniam cum 55. sequen. in ti. de offic. facti consilij, verum quia in eadem prag. Regis Ferdinandi, vltima poenam vnus vnciarum, dicebatur quod etiam imponeretur alia poena arbitrio sacri consilij. hodie declarata est quod sicut erat vnus vnciarum sit ducatum. ut patet ex decreto eiusdem sacri consilij. in d. prag. impres. S. decreto in tantum quod eadem poena puniatur & dilacione petita vltimarina vsus non fuit, quia ille & iuxta Regnum, sed quo ad dilacionem vltimarina grauior poena imposita postmodum fuit, ut statim dicam. 1. Tertio per prag. aliam similiter in d. tit. de dilatio. d. citur quod pro quolibet mense dilacionis obiectæ vltimarina, vel extra Regnum, debent deponi realiter per partem, vel procuratorem quindecim ducati, & si postmodum in ipso termino probationes factæ non fuerint, amissione dictæ pecuniæ depositæ multatur, cuius medietas alteri parti, vna cum expensis viatici factis applicetur, & alia medietas commodis illius tribunalis vbi tractatur, ita quod per ipsorum aliquem talis poena remitti non possit, in tantum quod de deposito pro dicta poena faciendo, non loquitur nisi d. prag. Aliam quæ de nominatione vltimarina, & extra Reg. loquitur, ut patet ex ea quæ circa hoc in præf. obseruamus omittis dispositionibus, d. Regiæ prag. si quis petierit. prag. Regis Ferdinandi quam proxime citauimus, & decreti sacri Regij consilij, quoniam grauior poena est ista quam dicta prag. aliam si militer imponit, ut etiam asserit Illustrissimus Dominus Dux de Alcalá in d. prag. 31. S. quod hic de poena, quamuis si contrigeret dilacionem vltimarina, aut extra Regnum minorem esse vno mense, adeo quod non fieret depositum ducatum quindecim, bene seruaentur d. dispositiones quo ad poenam in eis statutam, verum si pars quæ fecit nominationem extra Regnum, dicit quod ea vult vti ac si esset infra Regnum, quo casu per d. prag. post prædictas, dilatio non potest excedere terminum trium mensium, datur sibi dilatio per tres menses, & equit dictum depositum, sed licet non facias tunc depositum, tamen non probatur puniatur adhuc poena contenta in d. prag. si quis, quæ est posterior, vnus tamen scias circa nominationem de qua supra loquutissimus, quod in Magna Curia vltimarina seruatur, quod talis nominatio fieri debet intra terminum quindecim dierum a die nominationis, in aliis curijs seruabitur idem, vel prout vnaquaque iuxta habet stylum. 1. Quæro in hoc Rit. in quo de expensis testium ministrandis tractatur, pro quanto tempore deponi debent expensæ? Preterit respondet tex. in c. statutum. S. pen. de rescript. in 6. dicens in prouentione distando, & redando, & in istis expensis non debet doctui ille quis domi essent facti, ut not. glo. in d. statutum. S. insuper, in verbo. moderatas, & ibi sic not. de Eran. & App. in c. cum ab omni. col. 4. de v. & h. not. de. c. licet oim. rime quando si in suis domibus fuerint, tunc expensæ lucratur, v. dicitur loam. Ad. ad Specul. de test. 5. qualiter in l. not. g. in v. sic. quoniam.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

nam per tex. in l. sed & si. s. i. verifico. ego autem. ff. ad exhib. immo si personæ testium hoc requirunt, etiam vecturæ equorum in istis expensis debent deponi secundum Ioan. Andr. ibid. per l. idemq. s. idem Labeo. ff. mand. l. si inter fratres. s. si quis ex socijs. ff. pro soc. & l. i. s. si pupillus. in fin. ff. de tute. & ratio. dista. etiã si proprios equos duxissent, quos tamen. locare soliti essent per l. si verò non. s. si nihil. ff. mand. & idem si nõ fuissent soliti locare. si tamen producens fuisset solutus vecturas per l. & in contraria. ff. de vsuca.

¶ Secundo quæro quid si producens testes, dicat se paratum per se, vel suum ministrum exhiberi facere tales expensas dicitur in quid adhuc tenetur deponere. Ioan. Andr. in proxime citat. loco dicit quod hoc sufficit, sed cum Rit. iste requirat depositum, credo absq. dubio seruandum esse in hoc Regno, prout iam in practica seruari v. de tam in causis criminalibus quam civilibus vt dicitur in præalleg. c. si testes, s. venturis, q. 3. Salerni, die 13. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXXI.

Item quod curiæ, & altera ipsarum non committant audientiam testium in causis criminalibus infra dietam vnam legalem, à dicta ciuitate Neapolis, nisi essent senes, & valetudinarij, & honestæ mulieres, similesque personæ, & nisi de partium voluntate processerint.

S Y M M A R I V M.

1. Audientia testium per dietam legalem absentium non committitur. Et quare.
2. Audientia testium in criminalibus regulariter non committitur.
3. Audientia testium ultra dietam, quare committitur.

Iste Rit. ponit limitationem ad regulam iudicis & auct. sequen. C. de si. instr. & const. Regn. in pecuniarijs. item ponit fallentias ad limitationem. Limitatio est quod testium examinandum aut diem non committitur quocumque sunt absentes per vnam dietam legalem, quæ continet viginti haria vt dicitur & ibi communiter scribentes in l. p. ff. si quis euri. Ratio istius obseruantia (vt credo) est, quia cum testes reperiantur ita de propinquo: cessat dispositio text. l. 3. s. fin. ff. de testib. per quem expresse prohibetur testes per longum iter per iudices euocari. Fallentia ad hanc limitationem sunt, quando testes essent senes, valetudinarij honestæ mulieres, aut similes personæ, vel quando partes inter se concordarēt: istis enim casibus & similibus tenerent iudex audientiam committere non obstante quod essent de propinquo, & euocari possent (vt dictum est). Bene seruatur iste Rit. in practi. & ead. vtiitati actuatorum, quia cum testes examinandi sint infra dietam & propterea eorum receptio committi non potest officialibus locorum per hunc Rit. litigantes forte plus expendant ducto testes ad curiam, vel ne aliqui reuoluerent venire: præcutant habere actuarium, vel aliquom. scribam pro eis accipiendis, cui soluitur salarium pro dictis. ad rationem vnius scuti pro quolibet die suis expensis, vel car. senorum octo expensis partibus perentis in tantum. Iste Rit. prohibens committi audientiam, ex communi obseruantia interpretatur loqui de commissione fr-

cienda locorum officialibus non autem actuarijs, vel eorum scribis. & ita quotidie practicitur: scias tamen quod hoc Rit. nõ obstante multoties vidit etiam infra vnam dietam, audientiam testium examinandum committi istis officialibus locorum vbi debebant testes. Vnum tamen aduerte ad hunc Rit. quia (vt credo) est deprauatus, & dum dicit in causis criminalibus, arbitror absque dubio, q. vult dicere in causis civilibus, & ratio est quia in causis criminalibus regulariter non committitur audientia testium nec infra dietam, nec ultra vt patet ex d. auct. apud eloquentissimum. C. de si. instr. consti. regn. in pecuniarijs, & etiam Rit. 157. nisi in casibus. nõ. infra in Rit. 156. in causis vero civilibus secus est: vt in eisdem iuribus probatur. Et vide o. si iste Rit. intelligeretur in criminalibus sequeretur contrario sensu, quod ultra dietam munda esset audientia testium etiam non senum, nec valetudinariorum, quod falsum esset: & contra iura præallega. cum tamen si ipsum intelligimus in civilibus, argumētum a contrario sensu bene procedit & quod ultra dietam committitur audientia vt testes euocetur de longinquo contra tex. d. l. 3. s. ff. de testi. confirmatur per verba existentia in fine istius Rit. ibi. nisi de partium voluntate, ex quib. clare apparet de civilibus (vbi inter partes tantum agitur) loqui, non autem de criminalibus. vbi etiam sicus adest: & quotidie reluctat, quamuis partes consentiant: & ita hunc ritum legendo, concordat cum alio infra 151. quod bene nota. quia communiter iste Rit. legitur præfato modo, & male iudicio meo. Salerni, die 13. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXXII.

Item quod non audeant iudices testes productos in curiis ipsis, seu alteri ipsarum extra curiam examinare: nisi fuerint mulieres, & personæ egregiæ, aut graui infirmitate detentæ, aut alio modo impeditæ, quæ non possint propter hoc personaliter ad dictam curiam accedere, & in ipsis casibus pro ipsis mulieribus, & personis egregijs examinandis, accedant ad aliquam Ecclesiã, & pro infirmis ad loca honesta, vbi dicti infirmi morantur.

S Y M M A R I V M.

1. Testes quibus in casibus extra curiam, & vbi examinantur.
2. Scilicet omnino regulariter iuri committuntur sunt conformanda.
3. Testes in ecclesia possunt examinari, iuramentum præstare.
4. Iuramenti receptio est ab his pijs, & erga Deum religio.
5. Testes die feriata non iurant: deponunt tamen.
6. Argumentum de tempore ad locum valet.
7. Personæ egregiæ quæ dicantur.
8. Advocatus fiscalis clarissimus vocatur.
9. Licentiatu pro doctore habendus.
10. Privilegio. l. ad egregias. ff. de iur. iuraz. nunquid renunciari possit.

Supra

Supra in precedenti Rit. dictum fuit quid face-
re deat iudex quando testes examinandi sunt
extra territorium: nunc autem tractat iste Ri-
tus quando sunt in territorio. ¶ Not. primo ex
hoc Rit. q. testes in territorio debent examinari in ip-
sa curia, non autem extra: præterquam in casibus in eo
expressis, in quibus iudex potest eos examinare in do-
mibus ipsorum, vel in Ecclesia, referendo singula sin-
gulis, accedendo ipsemet iudex ad ipsos testes. Et si di-
catur q. Bart. in l. cum ab initio, qu. 1. ff. quemadmo. re-
sta. aper. videtur aliter dicere in testibus existentibus
in territorio, dum firmat eo casu posse ad eos mitti a-
duarium: respondetur quod Bart. loquitur de iure com-
muni: nos autem de iure Regni per hunc Ritum. Dis-
positio istius Ritus hodie aliter seruatur. nam aut su-
mus in criminalibus, aut in civilibus. Primo casu, siue
testes sint personæ egregiæ, siue non seruatur q. non ex-
aminantur in eorum domibus, sed vel in domo iudi-
cis, aut aduocati fisci, vel in ipso tribunali per actua-
rium casu. vt etiam dico infra in Rit. 157. in prin. Nec
in hoc obstat, rex. l. ad egregias. ff. de iureiur. quoniam
vt dicit Gemin. in c. presentium, nu. 26. de re in 6. Ro.
sing. 397. personæ egregiæ. l. in illa. l. nu. 7. versic. se-
cundo. & Lud. Gomef. in c. mulieres. nu. 39. de iud. in 3.
6. ille tex. non habet locum in criminalibus in quibus
testium examinatio notario committi non potest: sed
requiritur quod ipse iudex examine. vt dicit Glo. no.
in c. constitutus, in glo. pen. de fidei iuss. & in d. c. mu-
lieres, vt dicam latius infra in Rit. 157. Nec etiam ob-
stat iste Ritus quoniam licet generaliter loquatur, tã-
tum in civilibus: non autem in criminalibus: intelligi
debet: vt sic se conformet iuri communi. in d. l. ad e-
gregias. quemadmodum statuta omnia conformari de-
bent regulariter. vulg. l. serui vestri. C. de nox. & Gl.
in c. cum dilectus de consue. Excipio tamen a præfata
obseruatio in firmos, vel mulieres circa quas seruatur
Rit. infra 304. vbi dicam latius. Secundo casu si pars
aduersa non reluctat: actuarj examinant etiam extra
curiam ad eorum libitum, parte vero reluctante, quia
forte causa esset magni momenti, vel aliqua suspicio
testium, aliter seruatur & testes in curia examinantur,
& multoties coram iudice, quia vt dicit Gemin. in d. c.
Abb. & Fel. in c. si qui testi. extra de testibus. quando
causa civilis est ardua, vel criminalis talis quod testis
deberet deponere coram iudice: quolibet persona etiã
egregia teneretur ite ad præsentiam iudicis: & eius pri-
uilegium non seruiret, nisi iudex ex gratia veller ad
eam accedere, vel nisi persona examinanda esset mu-
lier, & dignitas iudicantis non repugna ret. Habui in fa-
cto anno proximo in curia terræ Eboli in causa magni
sci Barnabe de Rahone rei comenti ciuilitur pro quo
dam incendio, & cum pars aduersa intenderet suos te-
stes quos in territorio habebat, extra curiam recipi fa-
cere, dixi per hunc Rit. & Doctrinas præalleg. quod tes-
tes in curia, coram ipso iudice recipi debebant: quia
causæ non modici momenti, & ita decretum fuit.

¶ Secundo not. q. testes possunt in ecclesia examina-
ri ad idem text. in c. mulieres. de iud. in 6. Bart. in l. ne-
mo apostolorum, nu. 5. C. de sacr. san. eccles. & Gemin.
qui allegat d. c. in c. de cetero §. si. in fi. de immu. eccl.
in 6. antiphrasque istud Barro. in d. l. nedum quoad exa-
men, verum etiam quoad iuramentum, quod etiam
in ipsa ecclesia prestari potest per ipsos testes & per ra-
tionem quia iuramenti receptio non est actus conten-
tiosus: sed pius, & quædam religio erga Deum per l. i.
ff. de iureiur. Ludou. vero Gomef. in d. c. mulieres, nu.
4. i. cum seq. tenet contrarium & eo quia die feriata se-
res iurare non possunt vt dicit Glo. in clem. 1. de off.
leg. & Abb. in c. col. fi. de fer. licet deponere sic, si
in die non feriatu iurauerunt: vt etiam dicit Ritus in
12. vbi dico latius & cum tamen validum si argu-
mentum secundum eum de tempore ad locum. l. vi.
in fi. c. compet. vbi l. si. in terminis arguit de tempo-

re feriato ad ecclesiam, & in l. plerique. colu. 4. ff. de in-
iur. voca. vt latius scribit Nico. Ehera in locis lega. in
loco a tempore ad locum fol. 170. & istam opin. vide-
re sentire Ritus noster ponderando illa verba, proip-
sis examinandis, & ideo isto casu. vt dicit Gomef. in
d. c. iuramentum prestari debet in refectorio, aut alio
loco extra Ecclesiam, depositio vero intra Ecclesiam
quod not. ¶ Quarto primo in hoc Rit. quæ nam suam
illa personæ quæ egregiæ dici possunt? Rom. sing. 172.
tu audiisti dicit Episcopus n. Cardinalem & quemlibet
bet in dignitate constitutum, cuius dictum verum est.
Addit tamen Fely. in d. c. si qui testi. l. in d. l. ad egre-
gias num. 10. & Lud. Gomef. in d. ca. mulieres, nu. 46.
post Dominos de Rota. decif. 88. in nouis. Auditores,
sacri palatii, & idem Fel. ibi omnes personas Illustres,
& Illustrissimas de quibus per Glof. & Ang. in l. j. ff. de
offi. eiu. & Bald. in c. cum accessissent, colum. 2. de co-
stit. & in super in eodem c. nume. 6. enumerat Doctorem
post Glo. in eadem Kad. egregias, & ficit Alexan.
ibi aliter tenere videatur: tamen primam opin. quæ cõ-
munis est, defendit Gomef. in præalleg. cap. mulieres
num. 45. vltimo adde Aduocatum secundum Bart. in l.
1. C. de aduoc. diuer. iudicium. & maiori ratione ad-
uocatum si sentem vt dicit Ioan. de Plate. in l. fin. C. de
decurio. lib. 10. & Cassan. in consuet. Burgund. titu. des
droictz. §. 19. nu. 9. eo quia vlt. quod est doctor, quem
supra diximus esse personam egregiam, dicitur esse
constitutus in dignitate: adeo quod appellatur claris-
simus a tex. in l. laudabile. C. de aduoca. diuer. iudic.
vt latius scribit idem Cassa. in suo Catalogo. parte se-
ptima. conside. 39. & in eisdem consuetu. titu. des en-
fans. §. 4. num. 14. immo quandoque inter spectabiles
connumeratur ut probat idem text. in d. l. laudabile.
¶ Et secundum l. in dicta l. ad egregias. nu. 11. in fin.
a potes etiam addere licentiatum, quia in materia fa-
uorabili habetur pro doctore. per tex. in l. penult. ff. de
testam. nisi. per quem ita firmat Bald. in l. colum.
penult. ff. solut. matrimo. & in authent. habit. col. 6. C.
ne nullus pro patre. Anchar. & Geminia. in proem. 6.
¶ Secundo quæro nunquid priuilegio dicta l. ad e-
gregias, & ex consequenti huius Ritus renuntari po-
test? Cynus in l. nec honorem. C. de episc. p. & cleric.
Roman. in præallegat. sing. 172. & Fely. in d. cap. si qui
testi. numero 3. dicunt quod non, per rationem quam
allegant & quamuis Roman. in d. l. ad egregias. & Fe-
lyn. in cap. si diligenti. de foro competen. sibi contrarij
aliter dicant, tamen prima opin. est verior, eamque la-
te defendit Gomef. in præalleg. cap. mulieres. num.
46. cum sequen. licet ista q. non nimium necessaria sit
in hoc Regno: cum ex his quæ diximus in princ. in cau-
sis, præsertim criminalibus, priuilegium d. l. ad egre-
gias parum seruiat: quod nõ Salerni die 14. mensis Se-
ptemb. 1559. Prosper Caraita.

A. D. D. I. T. I. O.

licentiatum. Adde quod licentiatum dicitur ille, qui
fuit a toto collegio licentiatum non tamen fuerunt si-
bi data insignia doctoratus, vt fieri consuevit in Hispa-
niis cum his, qui non possunt expensas isti doctoratu
facere, appellanturque licentiatum, postquam in pleno
collegio examinati & approbati fuerunt, nec est ve-
rum, quod vulgo Neapoli dicitur, licentiatos esse
eos qui ex delegatione prioris collegij, per duos de
collegio, examinari approbati fuerunt, ex recitatione
(vt vulgo dicitur) in punctis tentatiis, ad pronon-
nem dignitatis doctoratus, quorum relatio vulgo licen-
tia appellatur. C. P.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

RITVS CXLIII.

Item quod si detur terminus ad probandum, & veniendum ad Curiam, & ad procedendum in causa vltima die termini qui interpellat, testes qui producantur per partem alteram, iurare possunt, & deponere, vocata parte in Curia, & eius contumacia accusata, & si testes iurant die non feriata: in die feriata **a** audiantur, & examinentur. **a**

A D D I T I O.

a Examinentur. vide omnino Guidon. Papa quæst. 125. & 542. C. P.

S U M M A R I V M.

- 1 Testes de iure citari non debent, nisi parte presente, vel citata, & contumaciter absente.
- 2 In actu qui fit vltima die termini, vocatio absentis per tubitam saltim requiritur.

Nota ex hoc Rit. quod testes qui producantur examinandi vltima die termini dati ad probandum in causa debent examinari vocata parte, & contumacia accusata contra eam, & intellige vocata parte per tubitam vt supra dixi. in Rit. 138. & accusata contumacia per partem producentem testes, Dispositio istius Ritus videtur contra ius commune per quod secundum Bart. in l. ite illa. nu. 5. vers. & hoc est. ff. de consti. pec. distinguitur, quod aut testes examinantur infra terminum; & tunc quia pars non cogitur esse ibi semper ante diem termini, non possunt de iure examinari nisi parte presente, vel absente citata tamen, & contumaciter absente, vt dicit tex. in l. si quando. iuncta gl. in vers. noluerint. & auth. seq. C. de testi. quod etiam firmat Bart. in d. l. si quando. in 1. repe. nu. 1. aut vltima die termini, & tunc secus, quia vltima die debet esse in Curia in qua situs est; dicitur contumax sine citatione, quam distin. firmat idem Bart. in l. 2. C. de temp. app. Bald. in l. si quando. col. 2. in fi. C. de testi. & refert Marant. in pract. parte 6 in prin. nu. 18. in nouis. sed dici potest quod iste Ritus non est contra ius commune, eo quia non dicitur quando testes examinantur vltima die, requiratur citatio partis, sed quod requiritur quod accusetur contumacia, eo quia pars non adest vltima die: prout adesse deberet vt supra dictum est, item quod vocetur per tubitam alta voce, & hæc est ipsa veritas, vt etiam videtur sentire licet non ita clare; Marant. vbi supra vers. adde tamen, vbi hunc Ritum allegat & cum isto concordat ad litteram alius Rit. infra 145. Alium casum, in quo in actu qui fit vltima die termini requireretur saltim vocatio absentis per tubitam, posui supra Rit. 38. in fi. vbi hunc Rit. allegavi, sed quecquid iste Rit. dicat: non vi deo seruari eius dispositionem, & ratio est, quia partes litigantes dato termino, semper faciunt citare partem aduersam ad videndum iuramenta testium (vt omnibus notum est) ex quo dicitur, quod si pars non faceret aduersarium citare ad videndum iuramenta testium, verum testes omnes examinaret vltima die termini: valeret

eorum depositiones, dummodo accusata esset contra eum contumacia, & vocatus esset per tubitam seruata forma presentis Rit. ¶ Secundo Not. in fi. Rit. testes iurati die non feriata, possunt examinari die feriata: sed de hoc dicam latius infra Rit. 148. vbi dicam de ratione. Salerni, die 14. Septemb. 1559. Prosper Cara.

RITVS CXLIIII.

Item quod si testes iurant die non feriata examinari possunt. Item quod clerici, **b** tam in minoribus quam in maioribus ordinibus constituti producti ad testimonium, non admittantur in ciuilibus causis ad deponendum, & perhibendum eorum testimonium in ipsis Curijs & qualibet ipsarum, nisi prius iurauerint coram suo iudice, & licentiam obtinuerint iurandi, & deponendi in causis ipsis ciuilibus. In criminalibus vero ordinarijs, vel extraordinarijs nullatenus ad testificandum admittantur, nisi pro defensione conueni.

A D D I T I O.

b Clerici, vide omnino Goffred. in summa de testib. cogen. Innocen. in c. dilectorum extra eod. titu. Guidon. Papa. q. 65. & 615. C. P.

S U M M A R I V M.

- 1 Practica, quando est examinandus clericus in seculari iudicio.
- 2 Clericus secularis, vel regularis sine superioris licentia deponere non potest.
- 3 Contrarium erit si de facto sine licentia examinati reperientur, vel in clerico, aut religioso prelati: aut in religioso examinato simul cum priore suo.
- 4 Testes clerici extra iudicium ad solennizandum contractum, possunt adhiberi.
- 5 Clerici, in criminalibus cum superioris licentia & sine, contra aliquem nullatenus admittuntur. Et de facto examinati iudicium non faciunt.
- 6 Testes non idonei quando sint admittendi. Et in defectum probationis recipi quando dicantur. ibidem.
- 7 Clerici in repulsa cum licentia superioris, vel sine, an possint deponere?
- 8 Repulsa, species defensionis dicitur.
- 9 Clericus si fuerit examinatus, & in suo examine reperiat illa verba, talis iuratus testis cum superioris licentia, nunquid propterea licentia presamenda erit?
- 10 Facta nisi probentur, non presumuntur.

Circa id quod dicitur in Rit. in sui prin. vide quod dicitur infra in Rit. 148. vbi latius. ¶ Not. primo ex hoc Rit. regulam negatiuam quod clerici maiorum vel minorum ordinum non possunt esse testes in iudicio (supple seculari) sine prestito prius iuramento coram suo iudice, & obtenta licentia ab eo deponendi, & se examinandi, quod bene seruatur in practica in omni Curia, licet non

non seruetur illud quod hic dicitur, quod prester prius iuramentum coram suo iudice. Et quod clerici cum licentia superiorum possint testificari in ciuilibus * probat tex. in cap. super prudentia, in fi. 14. quæstio. 2. Spec. in tit. de teste. vers. item excipitur, quod est monachus. num. 36. Alb. in auth. si testis, in fi. ver. C. de testi. Lanfran. in c. quoniam contra, in vers. testium depositiones. num. 150. vers. vltra prædicta. de proba. Abb. & Fely. in c. cum nuncijs, de testi. dem Abb. post glo. in ca. 3. extra de iur. calum. Areti. consil. 159. longa est ista consultiatio. num. 20 * & d. c. cum nuncijs. in fi. & Græma. consil. cimi, 3. num. 7. vbi hunc Rit. citat. † Amplia hunc Rit. loquentem de clericis simpliciter, procedere ne dum in clericis secularibus, verum etiam regulariis, & religiosis, qui etiam sine licentia suorum superiorum deponere non possunt coram iudice seculari secundum Spec. vbi supra. Areti. & Gram. in dd. locis. Bald. in l. quoniam liberi, in princip. C. de testi. Siluest. in sua summa. in ver. testis, nu. 1. & Fely. post Abb. in d. c. cum nuncijs * Alber. & Lanfran. in præalleg. locis. & Curt. in tract. de testi. conclus. 49. † Limita hunc Rit. nõ procedere quotiescunque de facto reperirentur examinati sine licentia, quoniam tunc eorum depositiones valent, vt plenè concludit Abb. in d. c. cum nuncijs, & Fely. post eum num. 3. Ang. in auth. de testib. s. si liberus. Aret. & Gramma in præalleg. locis. quod tamen sublimitant non procedere quo ad clericos religiosos contra opinionem Abb. in d. c. cum nuncijs. vt late ibi dem scribit Fely. Ange. consil. 234. Aret. & Gramma. in dd. locis. in istis enim secundum ebs licentia omisa & depositio non valeret * vt etiam scribit Io. de Amic. cõ sil. 77. num. 17. sed vt dicit Siluest. in d. summa, opinio Abba. per eius rationes, & dicta est verior, cum profecto ita requiratur licentia in clericis secularibus, sicut in religiosis, quod maximè patet ex hoc Rit. & tamen omnes concludunt in secularibus examinatis sine licentia, valere eorum dicta quod bene not. * & adde qd idem firmat Crotus, in trac. de testi. parte. 4. num. 85. q. 22. fateor tamen quod ad fugiendum istas discussiones & dubietates melius est semper habere licentiam superioris istis religiosis, vt dicit pulchre Aret. in eodem consil. * ita quod de tali licentia appareat ex actis, alias non sufficeret assertio notarij dicentis frater talis examinatus cum licentia sui superioris. vt scribit Io. de Amic. d. consil. 77. nu. 18 & Curtius. d. tracta. conclusio. 49. in fi. ver. oportet ergo. Secundo limita non procedere in clerico, vel alio religioso qñ esset prælatus, vel superior in loco, quia tunc vltra quod non esset opus petere licentiam, quia sibi ipsi videtur impartiri, in illo loco, non esset alius, qui posset sibi eam dare, vt firmat Areti. d. consil. nu. 18 in fi. quod ita seruetur quoties die, & istis diebus seruaui examinando quendam priorem Sanctæ Mariæ de la poëta de Salerno cum exercebam officium aduocati fisci in Regia Audiëtia. Tertio limita non procedere vbi cumque clericus, vel alius religiosus esset examinatus insimul cum suo priore, quoniam tunc videtur tacite ab eo habuisse licentiam licet de ea non appareat secundum Areti. ibid. per nota. per Barto. in l. cum pater. s. libertis. ff. de leg. 2. & l. fi. C. Maced. vbi quod pater & filijs simul agendo in iudicio, videtur data licentia per patrem filio. † Et not. quia Rit. loquitur in iudicio, sed extra iudicium in testamentis morientium bene possunt adhiberi vt testes ad solemnizandum testamentum, vt not. expresse Bal. in authent. ingressi col. 1. C. de sacro. san. eccle. Ange. in præalleg. consil. & Aret. in pluries cita. consil. 159. num. 20. * & idem etiam in quibuscunque contractibus inter viuos, saltem ratione generalis consuetudinis, que se habet vt plurimum istos clericos adhibere testes, vt ibid. Aret. dicit & hodie vbi que seruetur in Regno, nec obstat secundum eum tex. in capit. quamquam. 14. q. 4. quia videtur esse potius de consilio quam de potest. pro, quod nota.

¶ Secundo not. aliam regulam in causis criminalibus, & ea est quod clerici in eis nullatenus (id est neque cum licentia superioris, neque sine ea) admittuntur ad deponendum contra aliquem, licet pro defensione admitti possint, præcedente tamen licentia, vt supra dictum est, & ita seruetur, cum quo cordat tex. in c. testimonium. 11. q. 1. Spec. in titu. de testi. in princ. vers. item quod est clericus, nume. 83. in fin. Innoc. in c. cum p. maneo. de accus. & Abb. in c. de cætero, de testi. & illud adeo verum est, quod si de facto examinarentur non facerent iudicium, vt dicit Bartol. in l. 1. s. eum quis. ff. de quæstio. Bald. in l. Imperator. ff. de sta. homi. Ang. in lantè stipulantem S. Stich. ff. de verbo. oblig. Roma consil. 359. Glo. in cor. Reg. prosequentes. Fern. in proprijs terminis, in consil. si damna. & Alex. consil. 127. num. 27. vol. 4. & licet alij aliter voluerint, vt dicit Fely. in c. cum dilecti. de accusa. tamen quia iste Rit. resistit actui dicens non admittantur, opin. contraria non subsistit, vt ipsemet Fel. dicit ibi. & Gram. præalleg. consil. 3. nume. 11. & 12. qui ponderando verbalitè Rit. dicentis, nullatenus admittantur, ita Respondet ad contrariam opin. † Limita hanc regulam non procedere in defectum probationis, quoniam tunc testes qui alias idonei non essent, admittuntur in subsidium, vt scribit idem Abb. in d. c. Ange. in tract. malef. in ver. qui iudex statuit terminu. nu. 4. & Gramma. d. consil. 3. num. 11. tunc autem dicentur recipi in defectum probationis quotiescunque alij testes verisimiliter ex propria natura facti adesse non potuerunt, non autem quando ex natura facti potuissent occurrere licet casualiter non occurrerint, vt dicit glq. & ibi Anto. de Butri. in c. tertio loco. c. probatio. Ale. in consil. 64. nu. 5. vol. 1. & consil. 103. col. 3. vol. 5. Socyn. consil. 17. vol. 1. Iaf. in l. fi. C. de his quib. vt indi. Hippo. plenè sing. 73. Gera. singu. 24. in prin. & Aleia. in tracta. præsumpt. reg. 1. presum. 47. nume. 3. & Gram. d. consil. 3. num. 9. ¶ Quæro necessario in hoc Rit. nunquid ad repulsam clerici poterunt in criminali, vel ciuili deponere cum licentia, & an tunc bene faciet superior dando licentiam? Breuiter primo videtur quod sic: arguendo à sufficienti partium enumeratione, nam aut sumus in ciuilibus, & in eis non est dubium quotiescunque extat licentia, vt iste Rit. dicit, aut sumus in eriminalibus, & tunc idem † quia repulsa dicitur species defensionis, & pro defensione similiter iste Rit. hoc permittit, quid dicendum. Do. August. Caraita frater meus cum de hoc sermone mecum haberet: dicebat quod ipse super hac q. distingueret, & aut testes sunt repulsandi sèpulsia infamatoria, & tunc non possent clerici super talibus articulis deponere, nec superior bene faceret dando licentiam, ratio est quia & si repulsa sit species defensionis, tamen negari non potest, quin quoad testes sit infamatoria vt patet ex nota per Bartol. in l. testium, s. legeiuria. ff. de testi. Bald. in authent. si dicatur. in fi. C. de testi. & Marant. in præalleg. parte 6. actu. 13. nume. 3. & ideo odiosa, vt dicit ibid. Marant. numero 7. & proinde licet quo ad producentem dicantur deponere ad defensionem, tamen quo ad testes dicuntur examinari contra eos quia ex hoc infamiam incurrunt, & a testimonio repelluntur, & ex consequenti contra hunc Ritum est d. capit. testimonium. 21. quæst. 1. vbi contra laicos deponere in criminalibus prohibetur. Aut sunt repulsandi alia repulsa non infamatoria, puta quia sunt amici alterius partis, vel consanguinei, aut inimici

ADDITIONES.

- a Numero 20. Vide Guidon. Papa. q. 517. C. P.
- b Verisimiliter, idque argum. d. consensu s. virum, C. 44. apud. C. P.

Domini Prosperi Carauita Eboltani

Inimici illius contra quem deposuerunt & simil. & tunc secus esset, & sine dubio possent deponere, quia contraria cessarent, quam distinctionem ego alias feceram in quadam causa consultus, & nunc eam firmo, cogitabis tamen quia non redere vsque tactum, ¶ Secundo quæro quid si clericus, vel monachus reperitur examinatus, & in princ sui examinis dictum sit per actuarium, talis frater &c, testis citatus iuratus, & de licentia sui superioris examinatus, nunquid per hæc verba licentia præsumatur? Io. de Amic, in proprijs terminis consi. 77. nu. 18. dicit quod non, per ea quæ scribit Inn, in c. cum in iure. de offi. deleg. & ideo cum talis licentia sit facta, & facta non præsumantur, nisi probetur, l. 1. & l. cum res. C. de probatio, & l. aßeueratio. § fi. C. de non num. pecun. nisi appareat de ea ex actis, non creditur adfuisse, & proinde aliter recepti non valebunt per prædicta, & ea quæ Ioan. concludit in prælegato consi. Salernidie 14. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

A D D I T I O.

2 Non nune. pecun. Addo hoc melius probari. in l. in finalibus, ff. finium regundor. C. P.

R I T V S C X L V.

Item si detur terminus in causis ad probandum, & veniendum ad curiam, & procedendum in causa, in vltima die termini quæ interpellat: testes qui producuntur per partem alteram iurant, & deponunt vocata parte in curia, & eius contumacia accusata.

Dixi de hoc Rit. supra in Rit. 143, & ideo ibi vide laqueus, ne hic repetam illud idem.

R I T V S C X L V I.

Item curia ipsa non committit extra Curiam audientiam testium reprobatorum etiam, tenum, & valetudinariorum.

S U M M A R I V M.

- 1 Audientia testium ad repulsam, nullibi committitur. Et ratio est, quia repulsa est odiosa.
- 2 Iudices tenentur liuibus & expensis parcere.

RIt. iste est facilis, & bene seruatur in omni curia Regni, & audientia testium ad repulsam nullibi committitur; etiam si examinandi essent testes senes, & valetudinarij, vt etiam scribit glo. consi. Reg. in pecuniarijs in ver. quo quidem. vbi dicitur ita seruare iudices magne Curie, ratio istius obseruantie & Ritu non est scripta: credo tamen quod ea sit, quia repulsa est odiosa vt dixi supra in Rit. 144. circa fin. limita hunc Rit. secundum Afflic. in consi. Regn. animalia in no. ver. bene tamen. vt non procedat quotiescuque causa non esset multum ardua: & facilius examinaretur in loco vbi sunt testes quam in curia: quoniam tunc bene possent committi vt parcat sumptibus, & expensis, quibus iudi-

ces tenentur quantum possunt obviare l. cum post sententiam. C. de appell. ca. finem litibus. de dolo & contu. est bonus text. in d. const. animalia. vbi Afflic. nor. in 1. nor. & dixi latius in pragm. dispendia litium in 1. no. de ord. iud. sed qui euid dicit Afflic. videtur istam limita non subsistere, eo quia ratio, quam supra posui ad hunc Rit. ita militat in causa ardua, sicut in minima, & testis repulsandus aliqua repulsa (pserim quæ infamat) ita repulsatur, notatur, & repellitur in causa magna sicut in minima; nec valet dicere, quod sumptibus & expensis est obuiandum: quia ratione sumptuum non est permittendum id quod alias non permittitur in materia repulsæ est maioris præiudicij, quam sumptus pecuniarij, immo quanto minoris momenti est causa pecuniaria, tanto minus repulsa est committenda: quia cum istæ causæ minimæ sint, potius vt plurimum ad perfidiam, vt dixi supra Rit. 131. maiori diligentia litigant homines, & propterea peiores fiunt repulsæ credentes per eas vincere: & ego testis sum non nullarum causarum vilium, in quibus vidi fieri adeo infames repulsas: vt ne quidem pro vno Regno factæ fuissent. cogitabis tamen, & crede pro certo, quod non vidi huicque præiudicium Afflic. limitationem sed semper testes venisse ad curiam. Secundo limita vt per Capens. hic quando committeretur alicui ex curialibus ipsius Curie, mouetur per verba istius Rit. ibi extra Curiam. sed profecto nescio quid sibi velit Cauens. per ista verba: nec video quomodo probent suam intentionem; credo tamen quod eius limitatio proceret quoniam scunquo committeretur alicui curiali curiæ qui haberet ipsos testes repulsam examinare in ipsamet Curia per Rit. expressum infra 157. & ratio est, quoniam tunc non videtur commissæ audientia extra curiam. immo potius videtur ipsam curiam ipsos recepisse, vt dicitur in eo. met. Rit. sed si Cauens. vellet absolute intelligere, quod repulsa possit committi curialibus, ita quod possint accedere ad locum vbi degunt testes; non proceret, nec cure aliquo probaretur prout nec etiam in præctica videmus illud obseruari. Aduerte tamen ad ea quæ Cauens hic dicit, quod Afflic. in consi. Regn. in pecuniarijs. nu. 4. ver. tertio quæro. tenet contra hunc Rit. immemor forte ipsius (vt ipse dicit) nam si recte legatur Afflic. ibi loquitur de iure communi allegando Innoc. in c. licet. de probat. non autem de iure Regni secundum quod bene sciebat ipse non committi audientiam testium in repulsa. vt patet ex eo ibid. num. 45. in glo. & clarius in d. consti. animalia vbi expresse dicit in hac materia repulsæ committendæ quod aliud est de iure communi, quam de iure Regni, & si ibi Cauens. vidisset eum, non dixisset hic quæ dicit. Salerni, die 14. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

R I T V S C X L V I I.

Item si rubrica testium non dicitur testes producti &c. & iurati parte præsepte, vel absente per contumaciam, ita quod de contumacia ipsa constet, depositiones testium non valent: & idem in iuramento calumniæ.

Iste Rit. non seruatur, quia actuarij curiarum, liceo faciant rubricam in testibus quos examinant ad defensionem inquisitorum, tamen non faciunt eam modo quo dicitur in hoc Rit. sed solum ducunt testes examinati ad instantiam talis in eius defensionibus in causa quam habet cum Regno si ipso super tali, & tali delicto. & ista verba tantum sufficiunt, & sciuntur communiter. & ita seruatur. Salerni, die 15. Septembris 1559. Prosper Carauita.

RITVS

RITVS CXLVIII.

Item si testes iurant die non feriata, etiã die feriata examinantur.

SUMMARIUM.

1 Testes iurati die non feriata, examinantur etiam die feriata.

Bene seruatur iste Rit. & quotidie in omni curia Regni; & concordat alius Rit. supra 143. vbi dicitur in fi. & infra Rit. 150. vbi est idem textus ad litteram; & ante hunc Rit. idem voluit glo. in l. 1. circa medium. C. de feri. Spec. in tit. de feri. S. 1. quitur num. 6. ver. quid si Barto. in l. si quando. in l. re. per. nu. 2. de testi. Pract. Papien. in forma opp. contra testes post publi. in ver. sunt que. num. 16. in fi. & Adm. post l. ser. ibid. in constit. Regni lite. 13. not. vbi allegat. d. Rit. 143. Ratio est illa quam ponit Bart. in d. l. si quando. & communitur scribentes. quia depositio testis refertur ad tempus iuramenti, & ideo licet deponat die feriata, videtur deposuisse eo die quo iurauit. Salerno die 15. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXLIX.

Item quod in quibuscunq; causis ciuilibus, quæ in dicta curia agitantur, si testes qui producuntur in causis ipsis tam per actores, quam per conuentos, citati fuerunt infra terminum datum ipsis partibus ad probandum, infra ipsum terminum non iurauerint in causis eisdem, conceditur ipsis partibus, quod per dies tres, post eundem terminum, immediate sequentes, deponere eorum testimonium veritatis in causis eisdem.

SUMMARIUM.

- 1 Dilatio ad probandum data, peremptoria dicitur: & si dictum non fuerit.
- 2 Probatio facta post terminum, vel paucos dies incontinenti, in termino facta esse censetur.
- 3 Practica hodie est: quod testes in termino citati, recipiantur etiam post terminum.
- 4 Et si elapso termino examinati non fuerint: fit tamen publicatio cum termino tot dierum.
- 5 Confessio aduersarij non est probatio: sed ab onere probandi releuatio? Et quandoquaque facta admittitur.

Not. ex hoc Rit. quod testes citati infra terminum datum ad probandum, licet etiam infra ipsum non iurauerint, possunt elapso termino, infra tres dies sequentes iurare, & deponere Ratio dubitandi ad hunc Rit. esse poterat quod omnis dilatio data ad probandum dicitur peremptoria

etiam si dictum non fuerit l. 1. vbi Barro. C. de dilatio. Spec. in tit. de dilat. S. videndum. nu. 7. ver. quid si data est. c. 1. vbi no. per gl. extra eod. tit. Bar. Ang. & Ias. in l. fi. col. 2. ff. de feri. Abb. & Fely. in c. licet causam, col. 2. de probat. & Capi. decif. 89 in prin. Ratio vero decidit di est quia de iure, probatio facta incontinenti post terminum, vel post paucos dies videtur facta in termino, vt dicit Bal. in d. l. fi. col. 3. ff. de fer. Ias. in ead. l. col. 6. & Capi. in p. alleg. decif. quia facta incontinenti dicuntur in esse. l. iur. gentium. S. quinimo. ff. de pact. l. heredes palam, ff. de testa. l. quod ait lex. S. si ff. de adul. & l. continuus, in prin. ff. de ver. obli. Ante hunc Rit. gl. in constit. Reg. in pecuniarijs in ver. ex iusta causa, ver. sic. sed quæro. late disputauit hanc q. & tandem firmavit idem quod hic, verum quod hic exprimitur de termino trium dierum post lapsum termini per gl. ibi dicebatur relinquendum arbitrio iudicis per l. si quis ita promiserit. S. Seia. ff. de verb. obli. & S. si vero, in auth. de test. Hodie autem secundum practicam, testes citati tantum, recipiuntur post terminum, infra tempus statutum per Regiam, prag. 11. incip. cursu dilationum de ordine iud. ad recipiendum copiam processum vt dicit Capi. decif. 90. nu. 3. vbi dicit ita seruari in sacro consilio, qui terminus ad recipiendum copiam cum alio termino etiam per prag. statuto ad eam percunctandū est dierum sexdecim vt patet ex ea no. per A. ffic. in cons. Reg. lre. 13. hō. nu. 20. in fi. & dixi supra Rit. 69. 3. not. sed quia post d. prag. terminus qui statuitur ad recipiendum copiam, quando fit publicatio est iudicialis & bitarius, & ex communi obseruantia omniū curiarum Regni practicatur, & lapso termino remanent examinandi aliqui testes citati infra terminum, fit publicatio cum termino tot dierum, vt iudici melius placuerit, & cum reservatione infra eundem terminum examinandis testes citatis. vt etiam dixi in d. Rit. 69. 3. not. Limita primo hunc Rit. non procedere in termino dato non solum ad probandum: sed etiam ad probatum habendū, quoniam tunc eo elapso, etiam iurati, infra terminum non admitterentur: vt dicam infra in Rit. 152. Secundo limita non procedere in probatione facienda per confessionem partis super articulis vel positionibus: quia eadem post triduum elapso termino, sed etiam ultra, & vsque ad conclusionem admittitur. vt diximus late supra in Rit. 93. Ratio est, quia confessio aduersarij non est probatio, sed releuatio ab onere probandi, vt dicit Bal. in auth. sed nouo. nu. 12. ver. tamē. C. si cer. per l. 1. ff. de inter. actio. in fi. l. 1. C. de iur. cal. & alia iura quæ allegat idem Bal. post Inno. in ca. vltra tertiam extra de testi. Alex. in l. publica. S. 1. ff. de deposi. & consil. 179. nu. 2. & si talis confessio fieret alibi quam in articulis & positionibus etiam post conclusionem, immo etiam post sententiam admitteretur, secundum eundem Bal. in d. c. vltra tertiam, per Gl. 1. in l. Iulianus. ff. de cod. indeb. & idem firmat A. post l. ad eundem Bal. in d. auth. sed nouo in littera B, in verfic. sed est releuatio, Salerno die 15. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CL.

Item si testes producti in dicta Curia, iurati die non feriata, die feriata volunt deponere examinationem, examinari possunt.

Iste Rit. ad litteram dicit idem quod alius Rit. supra 148. vnde quia: ipsius materiã ibi dixi ibid. me remitto.

RITVS CLI.

Item Curia non committit audientiam testium in causis ciuilibus, infra dietam vnam.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

¶ Dixi de hoc Rit. supra in Rit. 140. vide ibi.

RITVS CLII.

Tem si aliqui litigant in dicta Curia cluſiter, ſi infra terminum ad probandum datum, non fecerunt examinari teſtes per ipſam curiam, deinde terminus ad examinari faciendum datus fuerit, ſi teſtes ipſi infra eundem terminum ad examinari faciendum datum, non fuerint examinati, de cætero non audiatur, niſi fuerint mulier, vel pupillus, vel vidua, & eccleſia, vel filius, qui per beneficiũ reſtitutionis in integrum ad pinguius probandum de nouo admittantur.

S U M M A R I V M.

- 1 Terminus ad examinari faciendum, hodie ad probatum habendum datur, quo elapſo ulterius teſtes non recipiuntur.
- 2 Datio termini ad probatum habendum habet vim conſuſionis.
- 3 Quibus perſonis primum, & ſecundum beneficium ad pinguius probandum competat.
- 4 Impoſſibilitas in diſpoſitione non comprehenditur in dubio.

Nota ex hoc Rit. quod ſi poſt lapſum terminum datum ad probandum, fuerit datus alius terminus ad examinari faciendum, infra quem teſtes non fuerunt aliter examinati, de cætero non admittuntur per hunc Rit. & ante ipſum firmavit Spec. de teſte. S. qualiter, nu. 13. ver. is quoque, ſed vt Apoſt. ibi dicit in litera D. hodie iſtum terminum ad examinari faciendum, datus ad probatum habendum, in tantum q̄ iſte Rit. qui ita loquitur debet intelligi de termino quem hodierna practica appellat ad probatum habendum, & quod lapſo termino ad probatum habendum teſtes ulterius non recipiantur, firmant etiam Bald. & Ang. in l. Antuſtius, in princ. ff. de acqu. hæ. Barb. ad Bal. in l. ſi quando, in litera B. C. de teſti. pract. Papien. in forma, Opp. contra teſtes poſt publ. in ver. ſuæ que nu. 16. cit. ca. ſi. & Io. de Amic. conſil. 108. nu. 5. ¶ ratio eſt ſecundum omnes, quia iſta datio termini ad probatum habendum, habet vim conſuſionis quantum ad hoc vt poſt ipſum, teſtes ulterius non admittantur, vt dicit Ant. de Bur. & Abb. in c. licet, col. 3. de proba. Alex. conſil. 101. vol. 2. & Afflic. in conſt. Reg. lite. 8. no. nu. 13. ¶ & dixi ſupra in Rit. 149. limita. l. Amplia huius Rit. procedere etiam ſi fuiſſent citati, & iurati inſta terminum, vt dicit Spec. in d. S. qualiter, nu. 13. Ioan. de Amic. in d. conſil. nu. 8. Practica Papienſis in proxime cita. loco per rationem quam ſupra allegaui. ¶ Limita primum non procedere in muliere, pupillo, vidua, & eccleſia, vel filio legitimo, quoniam cum iſtis competit primum, & ſecundum beneficium ad pinguius probandum, vt laus dixi ſupra in Rit. 71. etiam poſt conſuſionem in cauſa (vt ibi dixi) poſt Iſer. & Afflic. in conſt. Reg. obſcuritatem. q. 9. nu. 13. ratio p̄ me ſupra tradita ad hunc Rit. conſtat. Secundo limita non procedere in teſtib. q̄ ſunt de longinquo, quia terminus ad probatum habendum

4 non extenditur ad eos ratione impoſſibilitatis ¶ quæ non dicitur in dubio in diſpoſitione comprehendendi. l. ſi. C. ad exh. l. filius ſam. ver. abſurdum. ff. de leg. 1. eum ſim. quæ allegat Pract. Pap. (quæ hoc latius firmat) in forma productionis inſtrumentorum in ver. in termino, nu. 3. & ideo ſi fuerint ſaltem citati etiam, q̄ terminus eſſet lapſus, admitti deberent, quod not. Salern. die 16. Septemb. 1559. Proſper Caraita.

RITVS CLIII.

Tem ſi Epiſcopus, vel ſuperior vel alius platus, & quæuis alia egregia perſona litigat in ipſa Curia, & citetur de mandato ipſius Curie, q̄ veniat reſponſurus ſuper poſitionibus aduerſarij ſui in cauſa factis, deũ venire prælatuſ, & reſpondere, niſi petatur pro parte ipſius, & ad eius expenſas mittatur aliquis de Curia ad interrogandum ipſum ſuper dictis poſitionibus in ſcriptis redactis, & ſigillo ipſius Curie ſigillatis, & niſi reſpondeat, conſuſio in cauſa ipſa differtur, donec reſpondeat ſuper poſitionibus ipſis.

S U M M A R I V M.

- 1 An expenſa principalis abſentis, & melius reſpondere ſcientis, vel petentis, commiſſarius ad ipſum examinandum, mittendus ſit.
- 2 Abſentia uoluntaria alieuius, aliter deterior conditio fieri non debet.

Vlgaris eſt quaſtio inter Docto. an expenſa abſentis, vel petentis mitti debeat commiſſarius ad examinandum abſentem tanquam principalem, melius ſcientem veritatem iuxta ea quæ ſupra diximus in Rit. 80. & 130. & cum de ea hæſitatum eſſet in ſac. conſil. Neap. deciſum ſuit q̄ expenſis abſentis, per Doctr. Anch. in c. ſtatutum. S. in ſuper. de reſcri. in 6. Bar. & Bal. in l. ſi actor. ff. de proc. Gl. & Bar. in l. 2. S. defendi. ff. ex quib. cauſ. in poſſ. ea. vt latius ſcribit Afflic. Deciſio. 177. & in conſt. Regn. partes. q. 3. Spec. verò in tit. de iuram. ca. lu. S. reſtat. nu. 18. in ſ. aliter dicitur diſtinguendo, quod aut principalis abſens uoluntariè litigat per procuratorem, ¶ & tunc quia eius abſentia uoluntaria non debet aliter conditio fieri deterior. l. 2. ff. ex quib. cauſ. in poſſ. ea. ipſius expenſis mitti debet iuxta ea quæ ſupra dicta ſunt, aut non uoluntariè litigat per procuratorem, ſed quia eſt mulier, monaſterium, prælatuſ, vel alia perſona egregia quæ de iure perſonaliter venire non tenetur per l. ad egregias. ff. de iure iur. & tunc expenſis communib. mittetur, quia talis actus communem uoluntatem concernit, & idem ſequitur Gemin. in c. præſentium. col. 8. de teſt. in 6. Alex. & Iaſ. in d. l. ad egregias. deciſ. Thoſo. 273. & late Boer. deciſ. 303. n. 5. vbi dicit ita diſſide ordinatum in parlamento Rothomagen. & Bertaeh. in ver. expenſa. qui dicit in iudicando tenuiſſe opinionem Spec. idque ego etiam optima ratione confirmo, quia ſi ſecus diceretur: priuilegium datur per d. l. ad egregias perſonas, perſonis præſentibus egregijs & alijs ſimilib. q̄ non teneantur perſonaliter venire ad iurandum, per indirectum infringere, dicendo, veniant perſonaliter ad deponendum, vel ſi nolunt venire eorum expenſis mittatur commiſſarius, q̄ laus eſſet abſurdum, & contra mentem legiſlatoris, in d. l.

in d. l. non obstat. text. in c. 2. de iudi. in 6. ubi aliter de-
 cimum videtur in muliere ut expensis petitis mittatur,
 quoniam ut dicit Io. And. ad Spec. in d. 5. restat. & Bœ.
 in præallega. decisi. loquitur quando favore producen-
 tis tantum id fieri debebat, quod non est ita in casu. q.
 nostre. & ita cum prædicta opinione Spec. ego etiam
 teneo de iure communi. In hoc ramen Regno aliter
 concludo, non quidem autoritate. d. decisionis Affli.
 sed præsentis Ritu. in quo expressim disponitur in per-
 sonis privilegiatis uti egregijs, q. si sunt absentes, eo-
 rum expensis mittitur commissarius ad examinandum
 quod no. & miror, quod Affli. ibid. non alleget hunc
 Rit. in terminis. ¶ Not. in fi. Rit. ibi. & nisi, quod con-
 clusio in causa petita ab vna partium potest superse-
 di per alteram prætextu, q. illa pars que instat pro con-
 clusione, non deposuit super articulis tanquam prin-
 cipalis, & ita videmus quotidie seruari, verum si pars
 ipsa que alteram petit examinari: vellet causam expe-
 diri ut poterit præc. supra tradita in Rit. 120. & citari
 facere principalem ad deponendum per trinas citatio-
 nes, qui si in vltima fuerit contumax. declarari poterit
 pro confesso, & procedatur ad vltiora, ut ibi latius
 diximus. In hoc electio erit partis que examinatione
 querit ut supersecedere faciat iuxta hunc Rit. vel ad vl-
 teriora procedere iuxta illum. Salerni, die 16. Septemb.
 1559. Prosper Carauia.

dicit quod cum quis citatur ad aliquem actum, qui pos-
 test explicari in eius absentia, si non comparet non
 reputatur contumax, sed explicatur actus ut etiam di-
 xi supra in Ritu. 133. in fin. Salerni die 16. Septembris
 1559. Prosper Carauia.

RITVS CLVI.

Tem seruat ipsa curia, quod
 si feci citare testes, ad mei
 petitionem, potest meus ad-
 uersarius, cum facio eos iura-
 re, facere eos etiam iurare
 pro se sine alia citatione de
 nouo, & ita vidi pluries practicari, & ideo iu-
 rabunt, & etiam præsentem ipso aduersario
 meo super suis exceptionibus, & articulis,
 quod nota. Et nota quod testes citantur
 semper ad poenam quatuor vnciarum, seu
 tertiæ partis bonorum mobilium si dicta
 a tertia maior dicta poena existat: a & ita fit
 condemnatio.

A D D I T I O.

2 Existat. Nota casum in quo poena tertiæ partis bono-
 rum mobilium, non potest excedere valorem quatuor
 vnciarum. C. P.

RITVS CLIII.

Tem fuit quæsitum, ecce
 datus est terminus ad pro-
 bandum in ciuili, vel crimi-
 nali, vna partium facitaliã
 citare ad videndum iura-
 menta testium ad poenam
 solitam per Curiam: non
 comparuit citata, an detur excusatori termi-
 nus ad denunciandum, & comparere facien-
 dum post litem contestatam? determinauit
 Consilium quod fuit hetic. 14. Septemb. pri-
 mæ indictionis, quod sic.

comparuit citata, an detur excusatori termi-
 nus ad denunciandum, & comparere facien-
 dum post litem contestatam? determinauit
 Consilium quod fuit hetic. 14. Septemb. pri-
 mæ indictionis, quod sic.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

- 1 Citato principali domi ad videndum iuramenta tes-
 tium, an eius allegabitur absentia, cum termino
 ad comparere faciendum.
- 2 Citationes ad videndum iuramenta testium, sine pe-
 na hodie fiunt.
- 3 Contumax non dicitur citatus non comparens in a-
 ctu qui potest eo absente explicari.

Nota. ¶ ex hoc Rit. q. principali litigante,
 & absente citato domi ad videndum iu-
 ramenta testium examinandorum, po-
 test pro eius parte allegari absentia &
 peti terminus ad comparere faciendum, ut ipse sit præ-
 sens iuramento præstando per testes iuxta dispositio-
 nem iuris communis. in l. si quando. C. de testi. quod
 not. quando casus euenient: quia ego hucusque non
 habui in factis. ¶ Secundo not. ibi ad poenam solitam,
 quod principales citantur ad videndum iuramenta
 testium sub poena; sed hoc in practica non seruatur,
 & fiunt citationes simpliciter sine poena, quod com-
 pareant ad videndum iuramenta testium examinan-
 dorum, & ita practicatur in omnibus Curijs: ¶ Ratio
 tilius præc. colligitur ex Luc. de Pen. in l. locorum.
 col. 2. circa fin. verbi. hinc est. C. de omni agro despr. ubi

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

- 1 Testes si ab vna parte citati, & ab alia producti fue-
 rint: quando vnica citatio sufficit.
- 2 Testes recusantes comparere, qua pena puniuntur.

Nota ex hoc Rit. duo, Primum q. testes pro-
 ducti ad instantiam vnus partis, possunt et-
 iam produci, & examinari ad instantiam
 alterius. ¶ Secundum, quod si testes fuerint
 citati ad instantiam vnus partis, & producantur ab alia,
 sufficit illa citatio, & ideo quando iurant pro vna par-
 te poterunt iurare pro alia de veritate dicenda super
 articulis vtriusq.; dummodo quando iurant sit præsens
 ille aduersarius q. vult eos pro se reproducere, & exa-
 minare: supple tu, vel saltem contumaciter absit, quia
 citatus ad videndum iuramenta, non comparuit ut dicitur
 in l. si qñ. C. de testi. & no. quia requiritur præsentia
 aduersarij tantum, vel citatio. ut dixi, non autem requiri-
 tur præsentia illius qui eos primo producit, q. quid si
 Rit. iste non dixisset, forte secus esset: nam postquam
 iurat de veritate dicenda super articulis aduersarij, de-
 beret esse præsens, vel citatus ille q. eos primo produ-
 xit: sed postq. hic dicitur solum de præsentia aduersa-
 rij: & hoc vñ sufficit. & ratio est; quia cum sint produ-
 cti ab eo vñ quodammodo superfluum citare ipsum.
 ¶ Secundo no. ex hoc Rit. quod testes, qñ citantur ad
 deponendum, semper iniungitur eis pena quatuor vnciarum
 & si non cõparent, condemnantur ad penã in ci-
 tatione contentam dictarum quatuor vnciarum, hoc
 est verũ est in testib. qui ante lit. cont. citantur: alij autẽ
 testes q. post litẽ contest. euocantur, citantur sub penã
 quatuor vnc. seu tertiæ partis bonorũ mobilium, si tertia
 pars bonorũ est maior, & ita fit cõdenatio. Aduerte tñ
 ne hunc Rit. intelligas q. in citatione alternativẽ appo-
 nitur penã quatuor vnciarũ, vel tertiæ partis bonorũ
 mobilium, q. hoc esset falsum, sed intellige q. in citatio-
 ne apponatur penã plata, & postmodũ si testes nõ cõpa-
 rent

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

recondentur ad certam citationis, vel tertie partis bonorum mobilium ad electionem curie, quae eligeat maiorem poenam. vs. *liber. et Rit. dicit. & etiam Cost. Reg. in pecuniarijs*, & eadem poena. † Hodie tamen in practica poena praedictae tertiae partis mobilium quo ad testes, recessit ab aula: sed solum condemnantur ad poenam in citatione contentam, quando recusant comparere, & dicitur quod captis pignoribus compellantur: iuxta iuris dispositionem in l. 3. §. exigere. ff. de tab. exhib. vt not. *l. l. in d. §. poena. in versic. in criminalibus*. & expediuntur litterae exequutoriales pro mul-
 ta iuxta practica. quam dico tibi latius infra in Rit. 206. in 3. not. & poena quae contra eos imponitur in citatione ad minus est vnciarum viginti quinque. tam si cite-
 tur ante litem contestatam, quam post. Iudex tamen po-
 test maiorem vel minorem poenam iniungi facere in ci-
 tatione (propt. ego pluries vidi sub maiori & minori pe-
 na citatos.) Salerni die 16. Septemb. 1559. Prosper Cara-

RITVS CLVI.

Tem seruat ipsa curia alicui co-
 mittere examinationem tes-
 tium in criminali, senum &
 valetudinariorum iuxta textu
 illum notabilem constitutio-
 nis Regn. in pecuniarijs, & ita fuit de facto
 in curia pridie vbi fuit commissa examina-
 tio contra statutum Salerni in dicta ciuitate
 Salerni.

SYMMARIUM.

1. Audientia testium in criminalibus, senum, & valetudinariorum quibus sit committenda. Et in quibus casibus.
2. Quod amplia in testibus impeditis ad iudicem venite. Et iudici vel fisco suspectis.
3. Iudex propter suspicionem probationes angustare non debet.
4. Iudex maleficio, & fraudibus occurrere tenetur.
5. Commissarius deputatus pro examinandis impeditis testibus, examinavit tales: si pars aduersa contrarium probare intenderit: nunquid admittetur.
6. Standum est fidei illius quem approbavimus semel. Audientia egragarum personarum num committatur. Et practica super hoc.

Not. ex hoc Rit. † q. in criminalibus causis audientia testium senum, valetudinario-
 rum committitur iuxta dispositione con-
 stit. Regn. in pecuniarijs. prout etiam ha-
 betur. in c. si qui testium, extra de testi. & per Nigrum
 in c. Regn. quia de vicarijs, num. 10. vbi hunc Rit. citat,
 & licet hic non dicatur cui audientia sit committenda
 tamen iuxta dispositionem. d. consti. intelligi debet. of-
 ficialibus locorum vbi sunt testes, si ita curia visum
 fuerit, vel alijs personis idoneis & discretis ad electio-
 nem ipsius curiae, & quandoque alicui probo a curario,
 & hoc vltimum est, quod plurimum praestatur. Aliu
 casum in quo audientia testium committitur: habes in
 fra in Rit. sequenti vbi late dicam alios. Item alium
 prout l. ser. in consti. Reg. in pecuniarijs. colum. 3. ver-
 ba. Magna curia quem sequitur Capy. decis. 90. nu. 7.
 & is est quando testes venerunt in curia: & se presen-
 tauerunt iudici, cui praestiterunt iuramentum de veri-

tate dicenda, ratio est, quoniam tunc examinatio tam-
 tum commissa videtur quae ad iudicem cui iuramentum est
 referretur. sed iste casus non muleum practicat: nec
 dicari vidi, quia quando testis venit ad curiam ad pra-
 standum iuramentum etiam tunc examinatur ne plu-
 ries super eo laboretur. † Amplia hunc Rit. & obser-
 uantiam in omnibus testibus impeditis venire ad iudicem
 vt sunt mulieres per l. 1. C. de offi. diu. iud. aut homi-
 nes debilitate confecti, vel tali paupertate depressi, &
 non possunt in eius praesentia comparere, vt dicit text.
 in d. c. si qui testium, iuncta ibid. Gl. & Capy. decis. 90.
 in si. ver. & ita quotidie videmus obseruari, licet super
 istis testibus impeditis satis stricte procedatur, & cum
 magno labore commissarius pro eis recipiendis impe-
 tretur, vt ego expertus in proprijs bene scio. Secundo
 amplia procedere etiam si iudex dicat vel fisco, &
 testes senes, vel valetudinarios habet suspectos vt dicit
 l. ser. in c. 1. §. si veritatem, ver. quod si habeat, num.
 7. si de inueltit. inter domi. & vasa. quest. oria. ratio est
 secundum eum: quia cum non possint, neque tenean-
 tur venire per iura praesalleg. † iudex propter suam sus-
 picionem non debet angustare probationes. l. curentes.
 ff. de testib. l. generaliter. C. de rebus ecclie. & l. quonia.
 C. de hereti. cum similibus. Cautela tamen erit hoc ca-
 su secundum eum, † quod vt malitijs, & fraudibus oc-
 curratur: vt iudices teneantur. l. in fundo. ff. de rei ven-
 dit. † ipsemet iudex accedat ad eos examinandum, vel
 alium quae idoneum mittat. Item quod faciat, sibi da-
 re in scriptis nomina infirmorum, & senum, vel aliter
 impeditorum quod fieri potest subsistente timore sub-
 bornationis, vel alterius suspicionis, licet postmodum
 dicat hoc sibi non placere: quia multi sunt sani quan-
 do dantur nomina, qui postmodum infirmabuntur, &
 econuerso, cum repente eueniant morbi hominibus,
 sicut & mors, vt in auth. facta noue. Constit. circa fi-
 sed quicquid ipse dicat praefata seruantur, & ego vidi
 peti nomina, testium impeditorum ad instantiam fisci, &
 non aliter concedi commissarium: optima siquidem
 est ratio l. ser. sed cum malitia hominum ad aucta sit (praeser-
 tim in hoc Regno) non ab re stricte proceditur in im-
 petrandis istis commissarijs, vt etiam supra dixi. Limi-
 ta hunc Ritum non procedere in causa repulsa: vt dixi-
 mus supra in Rit. 46. & not. per gloss. in consti. pra-
 allega. in versic. quo quidam casu. † Quae primo in
 hoc Rit. pone quod commissarius deputatus pro ex-
 aminandis impeditis, examinavit multos tanquam ta-
 les: nunquid postmodum admitteretur probatio in con-
 trarium: si probari praetendatur per partem aduersam,
 vel

ADDITIO.

2. Rei vindic. Adde. l. 1. §. citationis, ff. de eden. Cum sit
 adimenda facultas committende fraudis, l. 1. C. de fa-
 bricen. fraudeq; excogitata, rata haberi non debent, l.
 quidam in fine ff. ad senatus cons. Velleian: Imo etiam
 suspitio fraudis vitanda est, l. 2. ff. de separati. in ciuile,
 & l. ciuile, C. de fur. Na. & Cesar (vt legitur in eius vita
 apud Plut.) idcirco repudiavit vxore du Clodius, ne
 postulabatur, & diceret, vel vxorem quae etiam suspitio
 ne mali careret. fraus autem dilucidis probationibus
 approbanda est l. sed si maritus, ff. qui & a quibus, & c.
 cum plerunque credendum sit vnumquemque iure po-
 tius suo vti, quam furti consilium inire. l. merito ff. pro
 socio. fraudemque committere in adfirmando, non di-
 citur honestissima persona, l. cum quis decedens, §. Ti-
 tia, ff. de lega. 3. Casus autem, quibus praesumitur fraus
 vide enumeratos per hunc commentatorem infra ritum
 228. & vide omnino Luc. de Penna in l. quem admodum,
 C. de agric. & censit. vbi ponit & enumerat 23. praes-
 umptiones fraudis & doli. C. P.

quibus testes fuisse sanos, iuvenes, & nullo impedimento impeditos Breuiter. Constituit. Regu. in pecuniarijs, S. contra quos dicit quod non. & idem Iser. in d. ca. 1. S. quod si veritatem, num. 3. in fi. ratio est, quia postquam commissarius per curiam electus est, & cōsensu parium, & itandum est fidei ipsius quem semel elegerunt, & approbauerunt, vt colligitur in eadem constit. in pecuniarijs, & ex Iser. in prealleg. S. & ideo videmus in practica seruari, quod isti commissarii, quando deputantur, & examinant aliquos vt in sermos non contentantur eos inuenire in lecto: sed fieri faciunt fidem medicorum qualiter reperitur infirmus tali infirmitate, quod absque periculo sua persona discedere nō possit, licet multos viderim multas fraudes fieri culpa medicorum, qui fides faciunt, & quo ad senes, vel aliter impeditos procedunt nimis stricte, itaque totum eorum arbitrio remittunt postquam semel eorum fidei consensum est, & ita seruatur.

¶ Secundo quarto, quid in testibus egregijs, qui de iure per se ad egregias personas, ff. de iur. iur. venire non tenentur: nunquid eorum audientia committi debeat? Glo. in c. si qui testium, in princ. de testi. & equiparat ipsos cum senibus valetudinarijs, & impeditis: ergo debent pariformiter & equiparari iuxta Liam hoc iure. ff. de vulg. & pupil. vt etiam in proprijs terminis refert Gomez. in c. mulieres, num. 39. de iudi. in 6. tex. vero d. constit. & presentis Rit. non aliter de personis egregijs mentionem facit: sed solum de senibus, & valetudinarijs, & sic de his, qui venire non possent loquitur. vnde cum aliud sit venire non posse, & venire non debere. & iste Rit. dicat, quod curia seruat in senibus, & valetudinarijs: seruandum est, non obstat motuum supra factum quod cum sint equiparata persone egregie cum impeditis: debent pariformiter & equiparari, quoniam respondetur per Gomez. loc. prealleg. quod privilegium predictum concessum personis egregijs per se ad egregias. procedit in causis civilibus tantum, non in criminalibus, vt latius dixi supra in Rit. 142. Ne tamen ex eo agatur facilius probationum: si pars instat pro eorum examine, dicens eos reperiri extra locum iudicij in eorum domibus, & patria: (olet iudex ad eos accedere: & eorum dicta recipere, & ita seruare in Regia audientia Principatus citra, At in magna curia vicaria vbi plura sunt negocia, & iudices recedere non possunt eligitur vnus Doctor cum aliquo scriba, & eidem Doctori sit commissio pro examinandis omnibus testibus a eodem impeditis, verum etiam sanis, & qui venire ad curiam possent, dummodo ipsos examinet super articulis non signatis per aduocatum fisci qui nonnullos cum magna sunt importanter: multosque signat vt testes super ipsis deposituri coram eo producatur & ita seruatur, & sequari videmus licet quandoque etiam super articulis signatis licentia detur examinandi iuxta eorum qualitatem: quia tandem hoc arbitrium est: & plurimū in eo potest retractatio, aut consensus. Aduocati fisci. Salerni, die 1. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLVII.

Tem seruat ipsa Curia, & quamuis regulariter non potest committi, examinatio testium, in alijs casibus, quam in predicta proxima obseruantia contentis: tamen Aduocatis & literatis, qui ipsam curiam sequuntur: committitur pro maiori parte, quasi examinatio omnium testium in criminali, & examinant in ipsa curia prima in

loco vbi regitur, & est ratio, quia tunc non videtur esse commissio, immo potius ipsa Curia videtur examinare: & ista est ratio literatorum respondentium ad iura loquentia, quod non potest committi examinatio in criminalibus: & tunc aut est extraordinarius: puta quando dantur capitula inquisitionum processus, & Regens ipse eligit vnum examinatore: aut est ordinarius processus: & tunc dum curia regitur quilibet eligit suum, id est accusator, & accusatus, qui duo electi literati habeant testes examinare vtriusque partis, & soluitur eis de examinatione eorum testium vtriusque partis: sed in extraordinario processu non soluitur examinatori, nisi de testibus partis, quę infertur: non de testibus fisci. Et quod dicta examinationes fiunt in Curia non scribitur in actis, quia non scribitur, quando talis examinatio commissio est tali, nec ipsi examinatores qui examinat in curia ipsa, vt dictum est faciunt mentionem, quod ipsi examinauerunt, sed simpliciter dicitur, talis de tali loco testis iuratus, & interrogatus super primo capitulo, vel articulo dixit hoc inde scire, & talis &c. & omnia quę dicta sunt in processu criminali ordinario, seruantur in processibus civilibus inter partes ad inuicem causantes.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatione literatorum curia tabelliones, an veniant?
2. Tota vis causa in probationibus consistit.
3. Audientia testium regulariter in criminalibus non committitur: & quart.
4. Causa meri & mixti imperij non delegantur regulariter.
5. Quod limita in casibus in num. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11.
8. Papa, vel princeps in criminalibus testium audientiam committere potest.
12. Origo repetendorum testium ad fisci instantiam vnde est.
13. Commissarius deputatus ad testes examinandos, an suspectus possit allegari?
14. Lites debent absque descriptione procedere.
15. Examinator potest etiam allegari suspectus.

Iste Rit. ponit alium casum in quo in criminalibus audientia testium committitur, & is est, quando commissarius ad id deputatus per Dominum Regentem quando proceditur ex officio, vel electus a partibus, (quando proceditur ad querelam) examinatur in ipsa Curia, seu in iplo tribunali vbi Curia regitur, sed iste Rit. non seruatur, quia quando testes veniunt in Curia, recipiuntur per actuarios, seu eorum scribas in ipso tribunali, & quandoque in presentia Aduocati, vel procuratoris fisci: quandoque non, pro vt ipsis officialibus viderit, & alijs non committitur, vt Rit. dicit. Aduocant tamen aduocati, quod Caen. hic dicit, quod appellatione literatorum Curia, quibus potest

Domini Prosperi Carauita Ebohitant.

potest aliquando a uidentia testium committi in criminalibus, ueniunt tabelliones, quia id non puto verum de iure per ea quæ not. Ioan. Andr. in addit. glos. in ver. sic. interrogatoria. in cap. 2. de testi. in 6. vbi post Hof. quem allegat, valde inuehit contra iudices qui examinationes testium notarijs committunt, dicens, quod cum tota vis causæ consistat in probationibus: potius deberent committere alia, quam testium examinationem arg. capit. si qui testium extra de testib. vbi quod honestis, & discretis uiris committi debet, quando committi potest. Ideo autem dixi de iure, quia de consuetudine secus est, & actuarijs Curiarum committitur quotidie audientia in criminalibus pro testibus impeditis, vt in princ. præceden. Ritu. diximus.

¶ Nota. ex hoc Rit. in princ. quod in criminalibus audientia testium regulariter non committitur, ad idem tex. in auth. apud eloquentissimū. C. de fide instr. & in constitut. Regn. in pecuniarijs. cum simil. ratio est secundum Ang. in tracta. malefic. in ver. qui iudex statuit terminum, nu. 23. & Mille. in pract. in ver. reuocatus. num. 5. fol. 101. in paruo volu. † quia causæ meri & mixti imperij regulariter delegari non possunt. l. 1. ff. de offic. eius, & aliter fieret si cum in testibus quandoque possit tortura locum habere ratione vacillationis, vt inquit tex. in dicta authen. apud eloquentissimum sequetur, quod commissa audientia testium videretur etiam commissum omne subsequens necessarium. contra d. l. 1. vt etiam scribit Her. in ca. 1. §. quod si veritatem. nu. 5. ver. ratio. si de inuest. feud. inter domi. & vassal. quæ sio. oria. † Limita hanc regulam in tribus casibus, videlicet in duobus quos supra posui in Rit. 156. & in tertio quem ponit iste Rit. (licet vt dixi) non seruetur.

¶ Quarto limita secundum Bald. in d. authen. apud eloquentissimum, & Ang. in d. ver. qui iudex statuit terminum, & Mille. in d. pract. loco præall. vbi cunque iudex esset iusto impedimento impeditus, puta, absentia, in firmitatis, vel alterius occupationis, quoniam tunc cessat ratio præal. quod causæ meri imperij delegari non possint, vt patet ex eadem. l. 1. ff. de offic. eius. & idem tenet Lanfranc. in c. quoniam. contra. in ver. testium depositiones, nu. 19. in fi. & ideo si es memor. eorum quæ dixi in fin. præceden. Rit. ibidem dixi quod in Magna Curia propter multitudinem negotiorum generaliter committitur audientia testium in criminalibus alicui Doctori præterquam in articulis signatis ab aduocato fisci. † Quinto limita secundum eisdem Bald. Ang. & Mille. Bald. in cap. si qui testium. extra de testi. & Albe. in d. auth. vbi cunque testes essent alterius territorij, puta, Veneti, Siouli, vel Romani, nam cum eisdem inungi non possit, quod veniant, pati iudex non debet, quod probationum facultas pereat: & quandoque contra innocentem delicti de quo inquiritur, & licet Saly. in ead. auth. nu. 3. ver. quæro quid dicemus, aliter videtur concludere post Bar. & Ange. ibid. tamen vt dicunt Io. Andr. & Anto de But. in c. constitutus, de fidei iussu, de consuetudine seruatur contrarium, & idem eos referendo, firmat Augusti. ad Ange. in d. ver. num. 34. in fi. tamen secundum Domi. post Archidia. in c. præsensium. de testi. in d. id videtur commissum arbitrio iudicis * vt etiam tenet Alberic. in d. authen. & Afflic. in constitut. inquisitiones generales. 2. not. & idem firmat Barba. ad Bald. in l. iudices. in litera. 2. in prin. C. de fide instrum. & Lanfranc. in d. cap. in ver. testium. q. 12. nu. 19. vbi, quod melius faciet iudex si ipse ipsas examinet & scribat iudici loci quod ab eis iuramentum recipiat. Item. tamen in constit. in pecuniarijs. quem refert Afflicus. in constit. iustiziariorum. quinto no. dicit, quod si testes non sunt in loco, vt possint iurare committitur etiam iuramentum, hoc tamen vt dictum est arbitrio iudicis remittitur. † Sexto limita non procedere in Papa qui potest in criminalibus committere audientiam, vt vult, vt not. Spec. in tit. de testi. §. nunc tractandum. in princ. & probatur in cap. propolus. extra

de concess. præben. & refert, & sequitur August. ad Angel. in d. ver. qui iudex statuit. nu. 33. & quod dicitur in Papa, idem dici potest in Principe. * vt etiam dicit Afflicus. in dicta constit. inquisitiones. secundo nota.

¶ Septimo fallit secundum August. ibidem de iure canon. in crimine hæresis per textū. in c. vt officium, §. verum. de hered. in 6. ideo autem dixi de iure cano. quia in Regno secus esset propter generalitatem constit. in pecuniarijs, & huius Rit. † Octauo fallit quotiescunque tractatur de causa criminali per viam exceptionis, vt dicit Ancha. in c. 2. §. testes, in princ. de testi. in 6. & August. ad Ang. in loco præallega. † Nono fallit ad instantiam fisci seu Curie coadiutoris vbi non est fiscus (vt in Curijs Baronum) pro ut practica generalis, & consuetudo Regni antiquata nos docet, cum quotidie pro examinandis testibus ad informationem committatur examen officialibus locorum & omnibus, quibus Curia ipsa confidit, & videtur firmare. Salic. in l. fi. ver. sicu. d. auth. apud eloquentissimum, & intellige ne dñ. ad informationem, verum etiam cum tractatur de ipsius testibus alijs ad informationem examinatis repetendis, & ita seruatur, quia fisci priuilegium adeo se extendit, quod nunquam in extendendo fieri finis, & licet Milleus in d. pract. loco præallega. num. 4. dicat non posse alteri iudici redemptionem testium delegari, id dicas de iure procedere non autem de consuetudine

¶ per præfata. † Origine huiusmodi consuetudinis in examinandis, & repetendis testibus ad instantiam fisci (vt credo) ortum habuit, quia in fisco non presumitur subornatio, vel alius timor sicut in partibus quæ ad eorum defensionem pecunia redimunt testes (vt experientia docet.) Item, quia Curia semper presumitur ad huiusmodi facienda impediri: quo casu potest de iure committere per ea quæ diximus in 4. limita.

¶ Quæro nunquid commissarius deputatus ad examinandum testes, poterit allegari suspectus? Breuiter aarequam sit acceptatus, quias quod sic. per l. apertissimi

¶ C. de iudi. cum simil. † quia vt ibi dicitur lites debent absque suspitione procedere, postquam vero acceptatus est: & accessit ad locum, est idem, si non accessit, secus est, per d. l. apertissimi. nisi ex post facto suspicio orta esset vt in iudice concluditur. per Ang. in l. fi. C. de iurisd. omni. iudic. & Lanfranc. in cap. quoniam contra, in ver. recusationes. num. 2. de probat. per l. non distinguemus. §. cum quidam, ff. de arbit. cum similib. idque maxime procedit si idem commissarius est notarius, seu actuarius qui habet examinare † nam examinatos potest etiam allegari suspectus, vt dicit Bald. in d. l. apertissimi. Lanfranc. in d. ver. recusationes, nu. 6. ver. item notarius, & Io. de Anic. consi. 9. ver. ac qe dat. num. 8. per gl. reputatam sing. in auth. de trien. & Temiff. §. & quod sepe. in ver. articulis. quæ in libro meo dicit contrarium, sed credo quod est deprauata: & quæ illa negatiua (non) dum dicit non dari debeat sit superflua, quia alias tot Doc. allegarent gl. contrariam eorū dicto. Salerni, die 17. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

R I T V S CLVIII.

Tem seruat ipsa Curia quando committitur examinatio testium in civilibus, vt in debito, vel in casu criminali, quo testes examinentur extra conspectum Curie, tunc fit commissio cum inserta forma articulo- rum vel capitulorum, & cum nominibus testium: & fit vt plurimum, cum clausula, id est

est si vnus dictorum examinatorum non poterit interesse, alius possit exequi commissio- nem, & aliquando resistente aliqua partium, ex aliqua iusta causa, fit sine clausula. Et no. quod ad hoc, vt fiat cum clausula: oportet, q̄ petatur a partibus concordantibus, alias Curia facit sine clausula, vbi vero pars vna non concordaret, & alia insisteret, quod fieret cum clausula, tunc nisi pars, quæ discordat, alleget iustam causam: mandatur sibi parti discordanti, quod consentiant ad certam poenam, & vbi condemnatur, detinetur pro poena, & scribitur in actis tale mandatu, nec appellatur, quia notorium est, quia talis commissio oportet, q̄ fiat de partium voluntate, sicut publicatio, & conclusio, & alij actus in quibus simpliciter fit mandatum parti non concordanti, & iustam causam alleganti, ita quod quandoque fit cum clausula, & quandoque sine clausula arbitrio dictæ Curia, & secundum quod partes concordant, vel discordant, nam in casu quo ambæ partes concordant, tunc curia facit id in quod concordant partes.

S V M M A R I V M.

- 1 Audientia testium in civilibus committitur regulariter.
- 2 Quod limita non procedere in testibus distantibus in causa ardua, testibus suspectis, & causis feudali- bus, ut in nu. 2. 3. 4. 5.
- 6 In notorijs non appellatur.
- 7 Notorium est triplex.
- 8 Commissio pro examinandis testibus, de partium voluntate facienda.

Iste Rit. non seruatur in eo quod dicit, quod commissio pro examinandis testibus expeditur eum in certa forma articulo- rum, quia aut commissio est in partibus, & expeditur sibi litera con- fessionalis, & articuli in folio includuntur in litera, autem tenor eorum inseritur in tenore literæ, aut est in loco curia, & inde recedit, & articuli consignantur eidem separatim in alio folio ultra literam commissio- nale. Item non seruatur quod ad clausulam in eo pos- sitam quia nunquam committitur audientia pluribus, sed vni tantum, propter quod non est opus in clausula prefata laborare, & quando committitur capitaneo, & iudici alicuius terræ, in superscriptione dicitur, Ma- gnificis Capitaneo, & iudici talis terræ, & cui libet eo- rum insolidum, in tantum quod quando sunt duo qui- bus committitur illa verba insolidum, idem operantur quod clausula illa de qua in hoc Rit. que verba se- per, & regulariter apponuntur, licet Rit. dicat, quod il- la clausula non apponebatur, nisi ad petitionem par- tium. ¶ Not. primo ibi in civilibus quod in causis civilibus regulariter committitur audientia testium, ad idem tex. in l. iudices, C. de fide instrum. in consti. Re- qui in pecuniarijs, cum similibus ¶ Limita primo hinc Rit. non procedere in casu quo testes essent distantes a loco iudicij per vnam dietam legalē, vt latius dixi- mus supra in Rit. 1. 47. ¶ Secundo limita, secundum Pau. de Cast. & communiter Deco. in d. l. iudices, vbi

cunq̄ causa civilis esset ardua, quoniam tunc ad si- militudinem criminalis, non committeretur, vt etiam dicit Abb. in c. si qui testium. col. 1. de testi. idem Abb. in c. cum causam colum. si. eod. titu. & Capi. Decisio. 90. nu. 5. vt etiam dixi supra in Rit. 1. 42. In sacro tamen consilio, & Magna Curia seruatur quod pro duobus te- stibus tantum, etiam in causa ardua committitur au- dientia, quod nota in pract. ca. 7. Tertio limita vbi cun- que testes essent iudici suspecti ex iusta causa, quonia tunc iubere potest ad se venire, vt dicit Iser. in cap. 1. S. quod si veritatem. nu. 6. vers. quid si. de inuesti. feud. int. domi. & vassa. quæstio. oria. Immol. in l. si quis ex si- gnatoribus. ff. quemadmo. testam. aperi. Fely. in c. præ- allegat. cum causam, col. antepenul. & penul. in 2. fal- len. Afflict. in d. const. in pecuniarijs. q. 5. nu. 6. & Capi. in præallega. Rit. 1. 42. Quarto limita in causis feudali- bus per eandem constit. in pecuniarijs, sed quia illa constitutio loquitur de præsentatione tantum facien- da per testes coram iudice, sequitur secundum Iser. in d. S. quod si veritatem. nu. 4. vers. sed nunquid, quod de receptione examinis eorum faciendi per alium il- la constituit. non intellexit, & per consequens quod præ- sentatis coram iudice, & præstito per eos coram eo in- ramento de veritate dicenda, examen committi po- test iuxta dispositionem iuris communis secundum eū, qui dicit quod ita est moris in iudicijs, quem etiam se- quitur Capi. in d. decis. in fin. vt etiam tetigi supra in Rit. 1. 56. ¶ Secundo no. ibi, & ibi condemnatur. quod quotiescunq̄ aliquis ratione spreto mandati, conde- natur, ad poenam: potest pro tali poena detineri. Et dicitur de condemnatione intellige de accusatione: quia cum contrauenit quis mandato sibi facto accusa- tur poena mandati & dicitur per decretum interloqua- torium iudicis, quod accusatus poena mandati, & ex- equatur realiter, & personaliter, propter quod detine- tur, vt hic dicitur, appellatione non obstante, & ita ser- uatur: alias si verbum condemnatur, intelligeres de condemnatione per sententiam, non posset detineri data postmodum appellatione. Et ideo cum alicui sit mandatum, quod non discedat a palatio quod sibi p- carere consignatur, si postmodum discedit, a quibus facit perquisitionem de eo per palatium, faciēdo vbi- cari per preconem: quo non inuento, & examinatis duobus testibus qualiter inuentus non fuit, fit instab- lia per procuratorem fiscalem, quod decernat ac- cusari posse poenam mandati & per iudicem fit decre- tum, vt supra dictum fuit, & eo facto idem procurator fiscalis in margine Mandati facit scribere per acturū vel scribam die tali comparuit magnificus procurator fiscalis & incusauit poenam presentis mandati contra- talem, in vigore Decreti de superdati sub die tali, que practi. etiam seruatur quando accusanda est aliqua p- na fidei iurionis præstitæ poenes acta, vt dixi supra in Rit. 4. nu. 13. ver. quæro pone. quæ bene notabis.

6 ¶ Tertio no. ibi quia notorium, quod in notorijs non appellatur ad idem tex. in c. peruenit. c. consuluit. & c. cum speciali de appella. ¶ Sed quia notorium potest et- se tripliciter. videlicet, quo ad iudicem & alios, quo ad alios, non quo ad iudicem, & quo ad iudicem, non quo ad alios, vt dicit gl. in d. c. consuluit. in ver. notoria & alia glo. in cap. si. in ver. quod ad seipsum. de ophabi. clerico. & mulier. intelligi debet iste Rit. cum iurib. concordat. in notorio primo modo capto, alias in alijs notorijs iuris ordo seruari debet. vt dicit Mille. in pract. in tract. notorij, nu. 32. & 39. per tex. in cap. bone. S. licet. de elec. cap. 1. S. quando autem. 2. q. 1. & l. si vero. S. qui pro rei. ff. qui satisda. cogant. quia quantumcumq̄ sit notorium alijs, debet etia in iudici notum esse. vt in cap. cum quisque. 23. q. 4. Item quia vt Mille. ibid. dicit, notorium est triplex: facti, iuris, & præsumptionis. vt ipse late & pulchre exemplificat. intelligendum est et- iste Rit. cum concordat. alleg. in notorio facti vt ipse exemplificat. nu. 32. & in notorio etiam iuris vt ipse tra- dit.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

SUMMARIUM.

dit. nu. 43. & in notorio presumptionis de quo per eisd. num. 45. ad quem breuitatis causa te remitto.

¶ Quarto not. ibi quia talis commissio. quod commissio de examinandis testibus de voluntate partium fieri debet, intelligi quo ad personam cui est facienda commissio, non autem quo ad potestatem committendi, quia si causa est commissibilis etiam quod pars reluctet, audientia committitur. Et ideo quando petitur expediti commissionem alicui pro examinandis testibus, talis petitio intimatur parti quod veniat ad dandum listam suspectorum, qua data, iudex committit extra loca data in lista, nisi malitiose, & nimis generaliter suis allegata suspicio locorum, ut fieri solet quotidie: & expedita commissione, seruat in sacro conf. & magna curia, quod pars illa ad cuius instantiam fuit expedita, facit eandem commissionem intimare procuratori, vel parti ad finem ut opus non sit citare postmodum videndum iuramenta testium, nisi pars, vel procurator in eadem commissione, sua manu nominet aliquem in partibus: quem velit requiri ad videndum iuramenta testium, quoniam tunc ille citandus esset in partibus: & ita seruat. & successit in l. iudices. C. de fid. instrum. vbi quod iudex mandare debet partibus quod vadant ad illum locum vbi audientia testium commissio est ad videndum iuramenta ipsorum, ut etiam Bald. Saly. Ange. & Pau. de Cast. ibidem dicunt, & Bar. in l. generaliter. §. his de presentibus 3. not. C. de reb. credit. illa enim intimatio commissionis, fungitur vice citationis ad videndum iuramenta testium quae bene notabis. ¶ Quinto not. ibidem quod publicatio, conclusio, & alij actus de voluntate partium fieri debent, & verum est. Adde tamen quod si de voluntate communi non fiat: potest iudex altera inuita facere: si tamen iniuste reluctet: & ita seruat quotidie, alias raro concordant, & nunquam esset litium finis. Salerni die 28. Septem. b. 2559. Prosper Carauita.

RITVS CLIX.

IN primis, quod fideiussores iurant, sicut principales in criminibus, sed in civilibus, nec principales, nec fideiussores iurant. Itē notandum est, quod fideiussores se obligant presentare reum, si & quoties ipse principalis fuerit requisitus, vel ipsi fuerint requisiti, verum quando extra iudicium requiruntur dicti fideiussores, requiritur in eadem requisitione etiam ipse principalis, fideiussores ad poenam fideiussionis, & principalis ad poenam vinciarum, seu tertie partis bonorum mobilium, si dicta tertia maior dicta poena existat. hoc notatur in constitutione Regni lite libro 11. Item nota, quod in criminalibus fideiussores recipiuntur ad penas iustas, videlicet pro homicidio ad poenam vinciarum centum, si vero de priuato carcere, vel etiam falsitatis ad poenam quinquaginta vinciarum, si vero sint alia delicta, ad poenam vinciarum 25. & obligant se, & bona eorum omnia in solidum, &c. prout post infra in ritibus executionum commissariatū, in quinto Ritu.

- 1 Fideiussor non ex nudo pacto, sed ex stipulatione obligatur.
- 2 Pactum quando coherentia contractus vestitur.
- 3 Patientia in iudicio stipulationis vim habet.
- 4 Fideiussores promittentes principalem presentare, sub certa poena, si non presentarent, quando poena vel plus ab eis exigi possit.
- 5 Fideiussiones de iudicio sisti quare inuenta.
- 6 In confesso, vel condemnato non cadit fideiussio de iudicio sisti: sed de indicato soluendo.

PRO intellectu istius Ritus scire debes, & qualiter de iure communi fideiussor non obligatur ex pacto nudo: sed stipulatione interueniente, ut dicit tex. in l. blanditas. C. de fideiussoribus. versic. & aduerte Iaf. in l. lecta. col. fin. ff. de certum per. & Cott. in memore. in versic. fideiussor non obligatur. & idque adeo verum est, quod etiam si incōtinenti post contractum fideiussor absque stipulatione accedat: tale pactum non vestitur coherentia contractus, ut dicit Bald. in lege ex placito quæstio. 17. C. de rerum permuta. Cremen. singu. 169. & Deci. conf. 93. col. 1. in fi. volum. 1. verum, quia ab eodem iure communi nulla mentio fiebat de iuramento, nisi in casu quo fideiussores obligabatur in duriores causam, vel principalis non tenebatur: aut quando promittebant aliud, ut no. per Bart. in l. si quis pro eo, num. 15. ff. de fideiuss. Bal. in l. si prædium, colum. fin. versic. sed pone. C. de iur. dot. Alexan. & Aret. in l. 1. §. si quis ita. ff. de verb. bo. Ange. in l. hi qui. ff. de fideiussor. Cremen. singul. 42. Alexan. confil. 29. in fine, volum. 7. & Boeri. decif. 314. nume. 4. in fine. ite Ritu augendo dispositionem iuris communis, requirit generaliter in omnibus casibus criminalibus tantum, quod fideiussores iurent, sicut principales: & quod in civilibus neuter eorum iuret. Et ex hoc Ritu sequitur, quod licet de iure communi fideiussor, qui in iudicio patitur se scribi in aliqua causa fideiussisse: obligatur, & quia patientia in iudicio habet vim stipulationis, ut dicit Barto. in l. cum ostendimus, in 1. & 2. lectu. ff. de fideiussor. tuto. tex. in c. 2. de accusa. tio in 6. Ang. in tracta. malefic. in versic. pro quibus An. ro. num. 32. Alber. & Bald. in l. casus, in fi. ff. de excusat. tut. Gerar. singu. 36. Hippo. in repet. rub. de fideiussor. 43. nu. 345. & Boer. d. decif. nume. 5. licet dicat quod si fideiussor nihil respondit contra Barto. est communis opi ut ibi per eum: quod non presumatur stipulatio, attamen, quia ultra stipulationem, per hunc Ritu. requiritur etiam iuramentum, dictum Bar. & sequacium & verum esset: non procedit. Adde tamen, quod hodie ex communi obseruantia, fideiussores iurāt sicut principalis etiam in civilibus, adeo quod nullibi reperies captam fideiussionem absque iuramento vtriusque, ut omnibus est notum. ¶ No. primo ibi item notandum, quod fideiussores, quando fideiubent de iudicio sistere requisitus, obligant se ipsos presentare reum, si & quoties principalis fuerit requisitus: vel ipsi fuerint requisiti: ex qua forma promissionis sequitur, quod licet fideiussores non fuerint requisiti ipsum reum presentare: sed tantum fuerit principalis requisitus, si non se presentauerit, fideiussores tenentur ad poenam: ex quo alternatiue se obligauerunt ad presentationem, videlicet, si ille, aut ipsi fuerint requisiti. Hoc tamē verum, quando iudicialiter fiet requisitus principalis, secus autem quando extra iudicium, ut iste Ritu. dicit: quoniam tunc etiam fideiussores requiri debent in eadem requisitione. Ratio diuersitatis est (ut credo) quia cum se obligent in iudicio, & poenas acta de iudicio sistere inquisitum quoties fuerint ipsi, vel principalis requisitus, intelli-

intelligitur de requisitione iudiciali, non extrajudiciali. Hodie circa istas fideiussiones aliter seruat. principalis primo promittit se praesentare quoties tuerit requisitus, & postmodum eodem instanti & in eadem promissione dicitur, quod ad maiorem securitatem deditales fideiussores, & principales promissores praesentes & se obligantes ac teneri volentes, nec ponitur dicta promissio alternatiue (vt hic dicitur) sed subiungitur, quod curare habeant modis omnibus &c. quod quando dicitur principalis, & ipsi fuerit requisitus: se praesentent, &c. & quando curia postea eger praesentia principalis, vnicacitatione requirit ipsum: & fideiussores cum inserta forma fideiussionis, nec vnquam reperies citatum principalem ad se praesentandum sine requisitione fideiussorum tum ex forma fideiussionis, cum etiam ad euadendum altercationem quae fieri possit, an ipsi non requisiti, principali non praesentato, incidant in poenam de qua late Spec. in rubr. de dol. & contum. nu. 23. ver. sed pone, vbi dicitur cautius esse quod semper fideiussores requirantur: & idem Afflicti. in consil. Clementis. in fina. verbis, & ita practicum in omnibus curijs Regni. Secundo not. ibi. fideiussores ad poenam, quod quando citatur aliquis, & eius fideiussores ad praesentandum, principali comminatur poena quatuor vinciarum, seu tertiae partis mobilium: vt etiam diximus supra in testibus in Rit. 155. & fideiussoribus poena fideiussionis. Hodie aliter seruat. & cum fiat vnicacitatio principali, & fideiussoribus: poena quae comminatur, est vnicacitatio quandoque quinquaginta, quandoque centum plus & minus (vt iudici placuerit) & si postmodum non se praesentauerit principalis: non condemnatur ad poenam comminatum, sed ad poenam in fideiussiones contentam: & in vltimo preceptorio cum accusetur ad vltimam contumaciam: & vocatur, curia pro tribunali sedente, condemnatur ad dictam poenam fideiussionis. & dicitur quod exequatur realiter & personaliter contra eos. Tertio no. quod in fideiussionibus taxata est in hoc Regno certa poena, ad quam principales, & fideiussores debent se obligare: sicut etiam taxata est commissarijs, qui expediuntur pro contumacijs: vt patet infr. in Rit. 165. vbi dicam & intellige, quod isti fideiussores vna cum principali, se obligent sub certa poena, obligando eorum personas, & bona omnia, vt Rit. dicit pro executione poenae promissae. Iste Rit. optime seruat vbiq. & regulariter: verum quandoquae recipitur maior quantitas, & quandoque minor prout facti qualitas, & personae conditio iudici suadebunt. Ex quo sequitur quod cum omnes fideiussiones contineant certam poenam: fideiussores non praesentando principalem (vt promiserunt) ad ipsam tenentur & non ad aliam: nisi dolo non praesentent, quouiam tunc extra ordinem punirentur. I. si quis de cust. reo, vt etiam Bar. no. Glo. in c. cum homo, in ver. supplicium, 22. q. 5. Gaudi. in titu. quid sit agendum reo praesente. ver. sed quero, nunquid num. 7. Iaf. in l. 1. de in lit. iur. Felj. in c. 2. col. 2. de consuet. Causa. in consuet. Burg. tit. des. iustices. rub. 1. §. 5. nu. 169. & Mil. Je. in prac. in pain. in ver. denunciauerunt. nu. 66. fol. 19. bene tamen verum est, quod si certa poena non adesset: poena pecuniaria arbitrio curiae promodo delicti, & personarum generentur d. l. si quis & l. 2. §. ff. qui facild. cog. not. Spec. de accus. sequitur videre nume. 15. Mil. Je. vbi supra & Petr. Foller. in frag. post pract. tit. de fideiussor. nu. 259. ¶ Quero in hoc Rit. ad quem effectum requiruntur fideiussiones de iudic. sicut Mille. in pract. circa princ. in ver. denunciauerunt. nu. 65. fol. 10. in princ. vel dicit ad hoc vt habeatur persona inquisita in quo sententia condemnatoria, vel absolutoria ferri debet. Ex quo sequitur quod vbiunque aliquis requiritur, vel carceratur, vt soluat id ad quod tenetur, & confessus, vel condemnatus est, tunc non potest cade fideiussione de iudicio sisti, sed tantum de iudicato soluendo, quia (vt soluat) requiritur, vel carceratur, vt dicit

Bar. in l. neque impubes, §. ff. de in ius voc. Bald. in l. finia. §. & si praesentam. C. de iure delib. idem Bar. in l. consentaneum, col. 4. ver. venio, & affomo. C. quo modo, & quando iud. Pau. de Cast. & Alex. & Iaf. in l. fideiussor. §. ff. qui facild. cog. Rom. singu. 142. vnus vult, & Cott. in memor. in ver. fideiussor de iudicio: Et ideo Bald. not. in c. dilectis, col. 3. in si. de appel. monet iudices in hoc casu ne relaxent carceratus cum fideiussione de iudicio sisti: quia tales fideiussores lata sententia condemnatoria, liberantur. I. grace. §. & post litem ff. de fideiussor. Par. in tract. synd. in ver. fideiussor. officialium. nu. 5. Per. de Rau. in suo alphebe. in verbo, fideiussor. fol. 49. & not. Cepol. caute. 159. notent bona pract. alias si secus facerent tenerentur in syndicato secundum eund. Bald. & Cott. in d. memora. nisi in fideiussione fuisset promissum de iudicio sisti nedum roties quoties, sed etiam quandoque fuerint requisiti, quoniam tunc etiam post sententiam tenerentur, vt dixi supra in Rit. 44. vbi plura de materia fideiussorum posui Salerni, die 18. Septemb. 1539. Prosper Caruita.

RITVS CLX.

Tem quod nullus recipiatur fideiussor de capuana nobilis, nec nobilis de nido, maxime milites, & alij potentiores, curiales, vel aij, sed habiles ad conueniendum, & faciendum executiones contra eos: verum vnus nobilis de nido, vel de capuana recipitur pro alio nobili.

SVMMA RIVM.

- 1 Nobiles in fideiussores non recipiuntur. Et quare.
- 2 Nobiles sunt superbi, & popularium inimici.
- 3 Curiales non recipiuntur in fideiussores. Et quare.
- 4 Curiales qui dicuntur hodie.
- 5 Fideiussores in iudicio oblato, ad conueniendum habiles esse debent. Habilitasq. ipsa in quibus consideranda abid, & num. seq.
- 6 A procuratoribus, & notarijs exigere, difficile est.
- 7 Fideiussor idoneus quis dicatur.
- 8 Fideiussor non habilis propter paupertatem, contumelia tamen persona, recipietur. Idem de magno amico, & virtuoso.
- 9 Amicitia magna operatur idem quod sanguinis coniunctio.
- 10 Animi virtus non idoneum, idoneum censeat facit fideiussorem.
- 11 Carcerati nunquam ad inuicem sibi fideiubere possunt.

Nota ex hoc Rit. ¶ quod nobiles sedilis capuani, aut Nidi, maxime milites, & alij potentiores, puta, Princeps, vigore istius Rit. & obseruantie Magnae Curiae non recipiuntur vt fideiussores nisi quando alter pro altero fideiuberet, ratio est, quia non sunt habiles ad conueniendum, & faciendum executiones contra eos. Nobiles enim, vt inquit Bal. in l. per adoptionem. in 1 lectu. ff. de adopt. Gul. Benedict. in ca Raynuius. glo. 1. num. 16 & in ver. vxorem nomine adelasiam, nu. 966. & Tiraquel. in tract. nobilit. c. 23. nu. 2. cum maxima

Domini Prosperi Caraulta Ebolitani

maxima ex parte sunt superbi, & inimici popularium, quia ut dicit Luc. de Penn. in l. militaribus, in princ. C. de decurio. lib. 10. clarus sanguis elationem parit, potentiam affectat. concitatur inferiores, pares habere de dignatur, loquitur grandia, ortus, ex alto magnoque sanguine, tanquam fecerit ipse aliquid virtutis propter quod non debeat esse sui immemor, & eorum qui retro esse videtur, & se in anteriora ponere sine cultu virtutis, & idem referendo sequitur Affli. in confit. magistrum camerarii, in 5. not. vbi post hac subdit, quod respectate ista, quidam ex nostris hos mores habent, ut notorium est. De hac obleruantia Magna Curia, facit mentionem Par. in tract. Syndi. in versic. fideiussor officialium nu. 8. & pro ea faciunt quae dicit Bart. in l. si. in si. prin. ff. qui satisd. cog. & in l. sciendum, §. possessor. ff. de Bal. in l. si. ad si. ff. de neg. gest. l. 1. col. 8. ff. sol. ma. rimo. & Hipo. in repe. rub. ff. de fideiuss. nu. 260. vbi quod potentiores non sunt idonei fideiussores. Sed iste Rit. factus fuit quando Reges huius Regni erant potius Reguli, quam Reges: & timebant Barones, immo indigebant eorum auxilio in bellis, Hodie quia Reges Regni sunt veri Reges, magnanimi potentes, & iusti, non feruatur quod hic dicitur, & nobiles ditorum sediliu, etiam quod pro nobilibus non fideiubeant, recipiuntur, nam cum iustitia & qua lance procedat cum nobilibus & popularibus potentibus, & debilibus, isti nobiles libentius accipiuntur, quia plus habent in bonis, quam alij immo (verbo dicam) hodie plus timent Regia iurisdictione Principes, Duces, Comites, Marchiones & alij Barones, quam priuati homines, qui minus habent in bonis & istis diebus, cum quidam nobilis de sedili capuano duceretur carceratus pro debito ad Magnam Curiam Vicar. & a quatuor ex emptis esset, ordine illustr. & Excell. Ducis de Alcalá huius Reg. Vice regis, fuerit statim captus, & incorneti ad furcaru suspēdia cōdenati, & a quatuor partes eorū cadauera diuisa.

¶ Secundo no. quod curiales, vel alij, supple qui non sunt habiles ad conueniendum, non recipiuntur in fideiussores, & curiales dicuntur illi qui seruijs curiae adstricti, sine licentia non possunt recedere, ut patet ex conti. Regni Magna Curia in ver. curialiu. & ibid. no. p. Affli. in 9. pro vt ppris sunt officiales actuarij, & scribae eorū, & quae Rit. loquedo de curialib. intel. l. exerit de officialib. patet ex Parid. in d. tract. loc. prox. cir. vbi dicit quod in Magna Curia est obseruata, quod officiales curiae, & nobiles ciuitatis non recipiunt, ut fideiussores, idē et firmat Par. ibi. p. tex. qui illud non probat, ut dicit Boer. dec. 375. num. 2. & ipse idē Boer. ibi. dices ita seruari in Curia Burdegā. & seruat et in hōe Regno, et in hunc Rit. cū et per rōnē quā Boer. allegat, quod officiales essent suspecti fideiubedo pro inquisito, & est ipsa veritas. Vulgariter tū curiales appellantur aduocati, procuratores, & alij practicaes in curia. de istis aduocatis, & procuratorib. agit Boer. vbi sup. an possint esse fideiussores, ut ibi p. eū, & licet dici possit quod non p. hunc quod non sunt habiles ad conueniendū, vel saltem sūt difficiles pro eorū calūnijs: tū si offeruntur, recipiuntur, & valēt, veritas tū est quod non passim fideiubent. ¶ Tertio no. ibi. sed habiles, quod fideiussores qui in curia offeruntur, dēt esse habiles ad conueniendū, & et ad faciendum exequutionem contra eos, & in hoc cōcordat cū tex. in l. 2. in prin. ff. q. satisd. cog. habilitas quo ad conueniendū cōsideratur fm Gl. ibi. in ver. facultatib. rōne loci, quod non sit in loco, seu castello munitissimo. Rōne priuilegij, puta, quod non sit clericus, vel scholaris, aut mulier, miles, & minor, ut dicit tex. in l. de die. §. qui mulierem. ff. q. satisd. cog. & in Rit. infra. 163. & Rit. 200. aut quod non sit filiusfa. qui hodie per regiam prag. per excellentem de sena. cons. maced. (vbi dixi) obligari non potest absque assensu patris, & et p. Rit. 201. & d. Rit. 163. vel quod aliud quodecunq; priuilegij, vel exceptionē non habeat. Itē rōne personae, puta, quod non sit hō cauillōsus, rixosus, vel litigiosus, & ut sunt procuratores, & no

tarij a quibus difficile esset postea exigere, ut dicit Bart. & Doct. in d. l. 2. & Hipp. in repe. rub. de fideiuss. num. 257. ver. 10. nā & hac rōne attenda, quia cum difficultate exigeretur, filius & non censetur idoneus fideiussor, fm Bart. ibid. Affli. in confit. humanitate. in 4. not. & Caff. in cōspue. Burgu. tit. des iustices, rub. 1. §. 5. nu. 171. Habilitas quo ad faciendū exequutionē, consideratur rōne facultatum, ut dicit tex. in d. l. 2. habita semper considerat ad magnitudinē rei super qua interponitur fideiussio, ut dicit tex. in l. 1. ff. in ius vocati. ut eant. & gl. in ead. l. 2. & hodie postq; taxatur certa quantitas pecuniae fideiussioni, ut diximus sup. in pced. Rit. habita cōsideratōne si bona sufficiunt p. pena contenta in fideiussione extractis debitis, ut dicit inf. in Rit. 163. scribit Ale. in l. sciendū, §. possessor ff. q. satisd. cog. p. rē. in l. q. habebat in prin. ff. de leg. 3. & idē Imo. in l. 1. §. seruū corporaliter, ff. de acq. poss. nam nisi fideiussor sit idoneus facultatib. possidens immobilia, non censetur idoneus fideiussor, & recusari potest, ut hī in Bal. l. 2. & l. sciendū, ff. q. satisd. cog. in l. si stipulatus sit Stichū. ff. de verbo. not. gl. in auth. de exhibe. rei. §. suscepro. Bal. in c. corā. col. fi. de off. de leg. Spe. i. tit. de satisd. §. dicto. ver. sed si scholaris. & Alex. consil. 160. visum processu, vol. 5. Ad ueritē tū quod licet non possideat immobilia, si tū possidet tāta mobilia, quae de facili asportari non possunt, reputat idoneus, ut puta si teneret magnā apothecā, vel multa nomina debitorū, ut dicit Bart. Ang. & alij in d. l. sciendū. Bar. & Imo. in l. facere posse. ff. sol. ma. Alex. in d. cōsi. & Hipp. in repe. rub. de fideiuss. vers. tu aut. nu. 147. & ita seruat. ¶ Limita primo hunc Rit. & pced. nō procedere, vbi licet fideiussor esset cōiuncta plona inq. siti, quā tūc licet sit pauper, & sic nō habilis ad exequutionē contra eū recipiēt. l. 1. ff. in ius vocati. ut eant. & l. q. ff. q. satisd. cog. no. Bar. in l. sciendū, in si. prin. ff. quā satisd. cog. Hip. in repe. rub. de fideiuss. nu. 220. ver. 2. & Affli. in cōst. humanitate. 4. not. nu. 7. quod quidē ampliatū rēt in valde amico fideiussore, ut late scribit Hipp. ibid.

A D D I T I O.

¶ Valde amico. Adde, hinc esse quod inquit Bald. in l. 1. r. nu. 5. C. qui bon. cedere poss. debitorem filii non esse admittendum ad cessionem bonorum, si verisimile sit quod ab amicis consequi possit, tantam pecuniam quantum debet, ut eam soluere possit. Tutore absente, & affines & amicos vocare praetorem oportet. l. si absens, ff. vbi pupil. educ. deb. Et si non sit cui denunciatur, amicis aut procuratoribus, aut ad domum denunciandum est. l. aut qui aliter, §. si quis, ff. quod vi aut clam. Ad amicos extenditur quidquid cognationis fauore introductum est. c. requisisti extra de testa. Amicus sicut & cōiunctus ad agendum admittitur, ut per las. in l. exigenti. C. de procur. vnde, amicos habere expediri. genera. ff. de vsu & vsufruc. leg. Cum æquum non sit, amicū egenrem videre. c. 1. denot. feudor. Amico fidem accommodans, in fraudem facere non videtur. l. libertus cum fraudandi, ff. si quid in fraud. patroni. Per amicos seruitutem retinemus, l. vnde, §. vti videmur, ff. de itin. actu que priui. l. vsu ff. quem ad. fer. amit. Qui habitationem habet, cum amicis etiam habitare potest. l. 2. & 3. ff. de vsu & hab. Amici interrogandi sunt ut quis non defendi dicatur, l. ergo, ff. ex quib. caus. maior. ex amicitia & of. facio, mandatum originem traxit, l. 1. ff. mand. Vfus caus. comprehendit etiam vsum amicorum, l. 3. §. penori. ff. de penis leg. ut nō mirum si dicatur, Amicos, in duobus corporibus vnam animam esse Bal. in c. imperialem, nu. 14. de prohib. feud. alien. per Frider. Abb. in c. quoticus, nu. 5. extra de testib. De triplici amicitia, vide Alciat. in l. late, §. amicos, ff. de ver. signific. vide omnino Luc. de penna in l. 1. C. de castren. pecul. Et quae not. latissime scripsimus, in tract. de amicitia, vbi nonnulla etiam amicorum memoranda exempla ex varijs autoribus excerpta collegimus. C. P.

ibid nu. 134. quia amicitia magna idem operatur, & communio sanguinis, vt dicit Gl. penul. in c. 2. de testa. in 6. Abb. in c. requisiti. col. fi. de testa. & Alex. in l. exigendi. col. 2. C. de procur. licet ista in Regno hodie non feruentur in prac. nedum cum valde amicus offertur, sed etiam quando conuincit persona: & nisi habeant in facultatibus, non recipiuntur fideiussores. Secundo limita in fideiussore fidei virtuoso, ac vitæ probata: quia is licet non sit habilis ad exequendum, tamen animi virtus pro satisfactione habetur & facti ipsum esse fideiussorem vt no. sing. in l. 1. in ver. qualitate. ff. de ripa. mupien. Pau. de Castr. per illum tex. in l. si quis stipulatus sit Stichum. §. si. ff. de verb. oblig. Bal. in c. decernimus. vers. quæro iterum. nu. 8. in fi. de iudi. Hip. in d. rub. de fideiuss. versic. modo redeundo. nu. 238. & Affli. in constit. Reg. vt vniuersis. nu. 57. Sed nec etiam istud feruatur in prac. in hoc Regno, & nisi adsint bona, animi virtus parum prodest in fideiussoribus recipiendis, quod nota. ¶ Quæro nunquid carcerati poterunt ad inuicem fideiubere? Bart. in l. Romanus ff. de tur. & cura. datis. ab his, dicit qd sic. & ita feruari videmus, si tamen concurrat quæ supra dicta sunt in hoc Rit. supple quod sint habiles facultatibus, habita quantitate pœnæ continenda in fideiussionibus, qd nota. Salerni die 18. Sept. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CLXI.

Item qualibet fideiussio potest accipi omni die, licet illo die curia non regatur dummodo possit regi, si voluisset licet esset dies feriata, & qualibet hora potest recipi de mane de se-

ro, & quacunque hora diei, presente, vel absente Regente, & iudicibus, sufficit enim, quod eam recipiat magister actorum, & notarius, quia in actu dictæ receptionis dicitur magistro. N. dictæ Curie actorum notario prædicta omnia & singula solemniter, & legitime stipulante nomine, & pro parte dictæ Curie. Quandoque etiam subactarij dictæ Curie prædicto modo recipiunt fideiussores, quamuis magister actorum non esset ibi præsens in Curia, dummodo esset in Curia, & dicitur nihilominus præsentem dicto. N.

S Y M M A R I V M.

- 1 Fideiussiones qua die, & hora, & in quo loco capi possint.
- 2 Fideiussio capta per actuarij nomine curie, an valet.
- 3 Fideiussiones qualiter accipi possint diebus feriatis.
- 4 Fideiussiones per quos accipi possint.

Not. ex hoc Rit. quod fideiussiones omni die, & hora diei capi possunt: licet illo die curia non regatur, si tamen regi potuisset, & tamen præsentem quam absentem Regente, & iudicibus, ratio est, quia in ipsa fideiussione ipse actuarius stipulatur nomine, & pro parte Curie & ita feruatur. Et est hoc Rit. secundum Pet. Folle. in frag. post pract. ritu. de fideiussore. nu. 172. sequitur quod cessat disputatio Corne. consil. 211. vol. 2. vbi queritur an valeat fideiussio capta per actuarij nomine Curie. Item sequitur

quod male dixit Afflic. in constit. magistri camerarij, 13. nota. nu. 14. dum dicit qd fideiussio capta per actuarij absentem iudice, non valet, postquam, iste Ritu. in terminis dicit contrarium: quo ad primum, bene dicit, sed quo ad secundum, dum reprehendit Affli. iudicio meo, non meretur reprehensionem, quia licet iste Ritu. permittat capi fideiussiones absentem iudice, tamen loquitur quando capiuntur in ipsa curia, non autem quando per stratas, vel domos (vt hodie fit) de quo Ritu. iste non tractat. ideo de eo dic vt supra diximus in Ritu. 128. in fine. Aduerte tamen ad illud quod in Rit. dicitur quod fideiussiones capi possunt, licet dies sit feriata, quia ne contrarietur præfatis intelligi habet eodem modo quo accipiuntur fideiussiones diebus feriatis: hoc est per instrumentum publicum facta consignatione per clamidem, vt diximus supra in Ri. 44. & dicitur in Ritu. proxime seq. licet Petr. Folle. in frag. post pract. titu. de fideiussore. nu. 267. videatur intelligere aliter hæc verba Rit. dum dicit quod corrigitur per Ritu. proxime sequen. cogitabis tamen, quia (vt dixi) non est opus, quod corrigatur cum intelligendo modo præfato, se conformet cum Rit. sequen.

¶ Secundo tamen no. ibi quandoque, qd fideiussiones necdum per actuarios principales capi possunt, verum etiam per subactarios eorum, licet ipsi actuarij non sint ibi præsentem in curia dummodo sint in curia: sufficit enim quod sint in curia licet non sint præsentem receptionis & stipulationi fideiussionis, intellige tamen, dummodo ex licentia ipsorum actuatorum eas capiant: & non alias vt dicitur expresse in Ritu. 35. vbi dixi & ita feruari multoties, licet plurimum actuarij principales hoc faciant. Aduerte tamen ad id quod dicitur in fin. istius Rit. dum dicitur quod licet fuerit absens actuarius dicitur nihilominus quod capta fuit præsentem eo quia istud practicitur hoc modo: nam in stipulatione fideiussionis dicitur, me actuario ipsius curie nomine & pro parte ipsius recipiente & stipulante, in tantum quod licet eam scripserit subactarius: apparet scripta æque, ac si eam scripserit actuarius principalis per dicta verba. Salerni die 20. Septemb. 1559. Prosper Cara-

RITVS CLXII.

Item si esset dies feriata: ita quæ curia regi illo die non potest: tunc ipsis fideiussoribus, assignatur captiuus pro captiuo: non vt fideiussoribus, sed vt recipientibus eum tanquam captiuum, & non fit mentio quod sint fideiussores: & Reges, vel Locumtenens suum capit captiuum per clamidem: & assignat tunc aliquibus de ipsis prædictis: & promittunt ad certam prædictam

A D D I T I O.

- 1 Feriata. Adde, quod regulariter omnes dies sunt iudicij præter eos quos feriatos esse leges voluerunt de quibus in l. omnes dies. & in l. dies festos. & in toto tit. C. de ferijs. & in toto tit. ff. eod. Diesque iudicij facti proprie appellantur, quemadmodum e contra, nefasti, iuxta illud Ouidij lib. 1. de fastis. Ille nefastus erit, per quem tria verba fissentur, Fastus erit, per quem, lege licebit agi. Lege agere est, quauis actione experiri vt per Bud. in adnot. ad l. 4. ff. de adop. Sunt autem tria verba pœtoris, Do, Dico, Abdico. C.P.

Domini Prosperi Carauita Ebohtani.

nam poenam presentare primo die iuridico: quando curia ipsa regitur: & de hoc inter Regentem predicta stipulantem nomine curie solemniter, & legitime, & per illos qui recipiunt eum pro captiuo: sit publicum instrumentum: & primo die iuridico veniente, siue regatur curia, siue non: obligant se de presentando eum & penes acta in forma curie consueta: quo facto in continenti, Regens rumpit instrumentum predictum dictis accipientibus se obligantibus modo predicto.

S V M M A R I V M.

1 Regens & locumtenens magnę curie an sint idem vel diuersi.

D Vpligatur iste Ritu ad literam supra in Rit. 44. vbi dixi: & ad confirmationem eorum, quę ibi dixi de consignatione quę fieret absente officiali, per actuarium curie stipulantem nomine officialis vel curie. Adde quę hodie pract. tradita per hunc Ritu de consignatione faciendā p Regentem: non seruat in magna curia, nec in Regia Audientia Principatus citra vbi actuarij faciunt istas consignationes absentibus Regente, & officialibus: & procedunt absque difficultate: & controuenientes puniuntur poena promissa in instrumento consignationis. ¶ Nota. ex hoc Rit. ibi Regens vel locum tenens. quia per hæc verba videndum esse quod tempore istorum Rituum, in Magna Curia Regens ipse tenebat locumtenentem, sed id minime verum est, & nullibi reperitur, quia Regens & locumtenens supradem. repetat ex Rit. p. & 10. & ex nota. per Friz. in tracta. de subsej. lib. 1. de offi. magistri iusti. num. 18. & ideo sic dictus est quia regit & locum tenet magistri iustitiarj vt proprie ipsa verborum significatio demonstrat. Confirmatur quia Ritus iste inferius postea non nominat amplius locumtenentem, sed solum Regentem & Rit. 44. qui duplicatur cũ isto nullam de locumtenente, sed solum de regente mentionem facit. Non obstat verba istius Ritus quoniam illa dictio, vel ponitur pro idem. vt scribit Alber. in suo dictionario, in vers. vel alij quando. & dixi alias in prag. per excellentem. S. 8. vel contractus. num. 44. de senatusconsulto Macedonian. Salerni. die. 20. Septembris, 1559. Prosper Carauita.

R I T V S. CLXIII.

Tempro quolibet denunciato debent esse duo fideiussores, qui non sint filij familias: nec clerici, & iurent quantum valent bona ipsorum extractis debitis, & dotibus ipsorum: & quamuis iurent vsque ad certam summam: tamen quilibet teneretur in solidum: verum quando essent tres denunciati, si essent quatuor diuites fideiussores: curia recipit eos quatuor, vel quinque arbitrio dictę curie: & sic deinceps: & quando essent quatuor denunciati: sufficerent, si darentur sex, vel septem diuites, & quando essent multi denunciati: curia recipit pro modico fideiussores: quos deberet recipere

secundum dictum ordinem, & pro alia medietate ipsi denunciati inter se vnus pro alio fideiubet: & vocatur vicaria fideiussio, quando vnus pro alio fideiubet, & hoc seruat.

Item non possunt purgare moram fideiussores infra dies septem, vt dictant iura communia, & capitulum Regni, quia curia ipsa non vtitur dictis iuribus, & capitulo de hoc loquentibus, licet in alijs Regni partibus obseruentur dicta iura per capitulum illud, vel est legem veterem.

Item quando requiritur principalis & fideiussores, licet sit in loco vbi curia regitur, sit litera clausa cum sigillo iustitię, quo ipsa curia vtitur.

Item quod si condemnatus est fideiussor, quia non presentauit principalem, licet ipse fideiussor compareat, eodem die non purgat contumaciam, nisi dicto die veniat cura principali quem presentet, & ita seruiatur in curia.

S V M M A R I V M.

- 1 Fideiussio vicaria qua dicatur.
- 2 Fideiussor de presentando aliquem, si non presentet an incidat in poenam, & possit purgare moram.
- 3 Forma citandi principalem, & suum fideiussorem.
- 4 Fideiussor de presentando aliquem qualiter liberetur vel non.

Forma tradita per hunc Rit. quod pro tot inquisitis interueniat tot fideiussores: non seruatur hodie: nam pro vno inquisito quandoque fideiubet vnus, duo vel tres: prout sunt idonei facultatibus: & quandoque pro tribus inquisitis sufficit vnus fideiussor: & ideo est istud in arbitrio curie vel potius actuariorum, quorum periculo capiuntur fideiussiones. cetera contenta in Rit. quod si fideiussores non sint filijfamilie, nec clerici: & quod obligentur in solidum, & quod obligent eorum bona omnia extractis debitis, bene seruantur: & sunt in vsu vixi supra in Rit. 160.

- 1 Nota ibi & pro alia medietate, quod inquisiti aliquando fideiubent inter se vnus pro alio: & vocatur vicaria fideiussio. Adde quod ista vicarię fideiussiones etiam hodie sunt in vsu quando non reperitur inquisiti extraneum fideiussorem: alias si possent habere aliquem qui pro eis fideiuberet, non admitterentur ad vicariam fideiussionem: & ideo videmus, quod quando ad talem vicariam admittuntur inquisiti: facta est omnis diligentia pro habendo fideiussores, adeo quod curia ipsa certa est quod veritas ita se habet, & ita seruatur.
- 2 Secundo Nota. ibi item non possunt, quod fideiussores, qui promiserunt aliquem presentare in iudicio & postea non presentauerunt incidendo in poenam, si hoc fuit in magna curia, non possunt purgare moram presentando inquisitum, infra paucos dies infra formam 1. & si post tres si quis cautio. & cap. Reg. legem veterem, quia dicta iura non habent locum in magna curia licet in alijs curijs Regni, seruentur quod nota cum casibus euenerit extra ciuitatem Neapo. in Audientijs Regijs, aut alijs curijs quę tenentur. d. l. & ca. obseruaret. Et ideo si reus sit liberatus sub fideiussoribus de se presentando finis ferijs, vel alio certo tempore, & termino adueniente non se presentans vel est habitatus

habitatus sub cautione de non discedendo a camera vel palatio, & postmodum discessit, adeo quod vtroque casu inculcata est pœna contra ipsum & fideiussores, licet postmodum idem reus se præsentet, vel præsentetur à fideiussoribus, cum de exactiōe pœnæ agitur, distinguendum est si sumus in Magna Curia Vicariæ, ve in alijs tribunalibus & Curijs Regni, primo casu omni dubio cessante pœna debetur quia per hunc Rit. disponitur purgationem moræ permittitur. in l. & si post tres. ff. si quis cautio. & in cap. Regni legem veterem, non habere locum in Magna Curia & ita seruatur. Secundo casu secus est, & per decis. sacros. consil. vt per Gramma. decisio. 95. supersedendum est vsque ad exitum causæ principalis contra reum, vt si veniet absolueudus, ipse & fideiussores à pœna sint exempti: ratio est iudicio meo licet Gram. non dicat, quia satis videretur iniquum pœnam exigere à reo qui iustam causam tenebat, si vero veniet condemnandus in causa principali ad pœnam etiam tenebitur cum fideiussoribus vt in decis. præfata. Et si dices ad quid proderit Cap. Regni legem veterem: quod iudicialis moræ purgationem admittit in quacunque parte Iudicij? responderetur quod dicta purgatio moræ fundata est super equitate: vt dicit las. in d. l. & si post res. num. 2. per l. si seruum. §. sequitur. ff. de verborum obligation. quæ æquitas consistit vt iniquum videatur hominem habere & pœnam exigere. l. apud cellum. §. labeo, ff. de doli except. & l. rescriptum. §. si pacto. ff. de pacto. sed quia ista iura procedunt & intelliguntur, vbi pœna est apposita loco rei, non autem vbi loco inobedienciæ. vt dicit Glos. not. in §. quia vero, in versic. per multam in athen. de iudi. & Angel. in d. §. labeo. num. 6. versic. vel dic melius & clarius: vt etiam tangit Gramat. in d. decis. num. 2. sequitur quod etiam d. capitu regni debet intelligi vbi pœna est apposita loco rei non inobedienciæ, & sic vt non videatur iniquum, pœnam exigere, quæ ratione inobedienciæ fuit appositæ, etiam quod habeatur in fortijs reus qui fuit condemnatus in causa principali: & hanc opinio. videtur fuisse sequutum sacrum consil. in d. decis. dum voluit expectandum esse exitum causæ, alias sequeretur quod iudicis auctoritas quotidie contemneretur, & carcerati, vel habitati recederent aut se præsentarent ad sui libitum prætextu, quod omni tempore moram purgare possent. quod quidem permitti non debet ne iudicialis auctoritas vilescat Auduerte tamen quod si reus habeatur in fortijs post pœnam inculatam, quia fuit captus per familiam Curia, siue sumus in Magna Curia, siue in alijs Tribunalibus, semper pœna debetur, quia non poterit tractari de purgatione moræ, vbi opera fideiussorum non intercessit ad præsentandum reum; nec ipse reus sponte se præsentauit.

3. ¶ Tercio not. ibi item quando, quod principalis & fideiussor quando citantur ad præsentandum licet sint in loco vbi curia reperitur; expeditur litera clausa cum sigillo solito curia. sed hodie non citantur per literam clausam, sed per citationem apertam cum inserta forma fideiussionis. vt etiam tetigi supra, in Rit. 159. in primo nota.

4. ¶ Quarto ¶ not. ibi, item quod si condemnatus, quod quando citatur fideiussor ad se præsentandum non sufficit sola comparitio fideiussoris: etiam quod compareat eodem die postquam fuit condemnatus, sed requiritur, quod veniat cum principali, aliàs non purgatur contumacia. principali vero præsentato, purgatur contumacia, si fiat eodem die in magna curia: & in alijs post paucos dies post condemnationem. vt in 2. nota. diximus, quia alias iniquum esset hominem, habere, & pœnam exigere. l. apud cellum. §. labeo aut ff. de dol. exceptio. Salerni, die 20. Septembr. 1559. Prosper Carauita.

Tem eodem sero, seu die faciant cōdemnari fideiussores suos simul cum eo ad pœnam fideiussionis, sine noua requisitione fideiussorum. Et si tu dices quomodo possunt condemnari fideiussores sine requisitione? responderetur quod hoc est propter formam fideiussionis, quæ est quod præsentabunt eum si & quoties ipse fuerit per curiam requisitus, qui reus etiam tunc cum datur terminus, requiritur, si quis attendat formam dati termini, quæ hodie vsu tatur in Regno.

S V M M A R I V M.

1. *Condemnatio lata contra principalem afficit eius fideiussorem etiam non requisitum.*
2. *Forma procedendi contra Reum principalem, vt se presen tet.*

Nota. ex hoc Rit. ¶ quod eo die quo condemnatur principalis ad pœnam fideiussionis, quia non se præsentauit condemnantur etiam fideiussores sine aliqua eorum requisitione: & ratio est, quia forma fideiussionis, continet quod ipsum præsentabunt quoties fuerit principalis requisitus: & nihil dicit quod habeant requiri fideiussores, vel si diceretur esset alternatiue: videlicet, quando principalis, aut ipsi essent requisiti: vt dictum fuit supra in Rit. 159. in 1. nota. & dicitur etiam infra in Rit. 166. sed quia vt dixi: formæ fideiussionum hodie aliter concipiuntur etiam fideiussores sunt requirendi prout in præct. requiruntur, alias non essent in pœna, & sic iste Rit. propterea non seruatur quo ad id quod dicit de requisitione fideiussorum, quo ad aliud quod eodem die condemnentur fideiussores, & principales bene seruatur: vt dixi in d. Rit. in 2. not.

2. ¶ Not. in si. Rit. ibi qui reus, ¶ quod quando datur terminus reo principali, supple, ad se præsentandum sit etiam sibi requisitio, si attenditur forma termini quæ hodie præct. iuratur in Regno: & est ipsa veritas: quia in eadem citatione vbi dicitur quod infra terminum tot dierum habeat se præsentare: eidem mandatur sub pœna, quod se præsentet: quia eius persona est valde necessaria ipsi curia: quæ verba dicuntur ipsum requirere, & ita seruatur. Salerni die 21. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLXV.

Tem quod à bannitis, seu pro dictis bannitis, & quolibet ipsorum, si pro homicidio, & de homicidio banniti fuerint: fideiussionem ad pœnam vnciarum centum recipiant: si vero de raptu cuiuscunq; mulieris, ac etiã de priuato carcere, vel et quacunq; falsitate, fideiussionem ad pœnam vnciarum quinquaginta, & alijs quibuscunq; causis, & negocijs criminaliter quæ fuerint

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

fuerint ad pœnam vnciarum auri. 25. dictæ curiæ applicandâ similiter recipiat eosdem: qui se, & bona eorum omnia mobilia, & stabilia solemniter obligent notario publico pro parte ipsius curiæ stipulanti, quod dictus bannitus, seu banniti extrahentes se a banno, seu bannis prædictis, stabunt super causis de quibus banniti sint, iuri in ista curia, & præsentabunt se in dicta curia, & fideiussores ipsi præsentabunt eosdem, si & quoties, quod ipsi banniti se præsentent, vel dicti fideiussores quod præsentent eosdem, fuerint per dictam curiam requisiti, &c. Nota quod hæc dictio, vel, est dictio disiunctiua, ex qua sufficit, vt condemnentur fideiussores, quando est requisitus principalis, absque tamen requisitione ipsorum fideiussorum: propter hanc formam fideiussionis, quæ vsitatur per ipsam curiam, excepto quod in ciuilibus fideiussores non iurant, in criminalibus autem iurant fideiussores, & principales, in ciuilibus non iurant principales, nec fideiussores.

S U M M A R I V M.

- 1 *Forma quæ tenebatur in stipulandis fideiussionibus.*
- 2 *Principales & fideiussores iurant in criminalibus, secus in ciuilibus.*

Iste Ritu. in codice antiquo meorum Rituum est positus post Ritu. 135. vbi tractatur de commissarijs qui destinantur ad exigendum contumaces, & de potestate quam habent recipiendi fideiussores à volentibus se extrahere à banno, & secundum illam situationem, bene conuenit ille Ritu. post dictum Ritu. Et quod debeat stare post illum, patet ex princ. istius ibi pro dictis bannitis, cum tamen Ritu. hic præcedens de bannitis non loquatur, sed solum ille quem dixi. Ex quibus alias dixi, quod iste Ritu. dum taxat quantitatem pœnæ stipulandæ in fideiussionibus inquisitorum, factus fuit solummodo pro commissarijs, qui cum non habeat processum causarum, ex quibus valeant diiudicare sub quâ summa sit capienda fideiussio: habeant summam taxatâ ab hoc Ritu. & ideo quod aliter sit dicendum in officialibus, qui viso processu, etiam minorem summam capere possunt, hoc tamen inspecto tenore istius Ritu. qui (vt dixi) pro commissarijs factus fuit: sed quia ultra hunc Ritu. extat alius supra. 159 vbi similis taxatur quantitas pœnæ fideiussionum, qui ad officiales ipsos, & iudices spectare videtur: per illum Ritu., aliter dicendum est, & propterea quod etiam officiales ipsi non possint diminuere dictas summam ibi taxatas, & ordinatas, & ita seruatur vbique: quandoque tamè capiuntur fideiussores pro minori summa quam ibi dicitur, quia certum est ipsi curiæ, quod pro quantitate statuta à Ritu. non potest inquisitus inuenire fideiussores, ne ad impossibile homines obligentur contra iuris formam. Impossibile. ff. de regulis iuris. Et postquam supra conclusimus quod ille Ritu. in commissarijs contumaciam loquatur: aduerte, quia hodie non habent potestatem capiendi fideiussores ab inquisitis contumacibus de se presentando in curia, nisi in delictis vbi venit imponenda pœna à relega-

tione inf. & ita expediuntur eis cõmissiones in Magna Curia Vica & Regia Audientia Principatus citra.

- 1 ¶ Nota. † primo ibi, & fideiussores ipsi. formam quæ tenebatur in stipulandis fideiussionibus, secundum quam (vt Ritu. met dicit) si requirebantur principales tantum, & non fideiussores, poterant condemnari etiam fideiussores vt diximus supra in Ritu. 164. sed quia vt ibi (dictum fuit) stipulationes fideiussionum aliter concipiuntur; fideiussores nunquam condemnantur ad pœnam, nisi fuerint requisiti, vt etiam dixi supra in Ritu. 159.
- 2 ¶ Secundo † nota. ibi excepto, quod in criminalibus iurant fideiussores, & principales, & in ciuilibus, nec principales nec fideiussores, idem dicitur supra in Ritu. 159. sed quia ibi dixi de hoc, ad ibi dicta me remitto. Salerni die 21. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

R I T V S C L X V I.

- a Item a quod si qui debitorum, aut debitrices quarumcumque personarum, seu eorum fideiussores (ex quibus debitis publica instrumenta appareant, & in dictis Curijs, seu altera ipsarum presentantur:) de mandato ipsarum Curiarum, seu alterius ipsarum citentur, vt in certo termino peremptorio eis dato, in ipsa Curia personaliter compareant responsuri super tenoribus instrumentorum ipsorum: simili modo comparere debeant personaliter creditores debitorum ipsorum, responsuri super his quæ versa vice de iure competunt ad releuamen debitorum eorundem, ipsisque partibus in iudicio comparètibus interrogètur principales debitores, seu eorum fideiussores super tenoribus instrumentorum, quæ presentabuntur in ipsis curijs, seu altera ipsarum per creditores eorundem (præstito prius per eos de veritate dicenda corporali ad sancta Dei Euâgelia, iuramento) & facta respõsione per ipsos principales debitores, seu eorum fideiussores, per quâ confi-

A D D I T I O.

- a Item ¶ si qui. Adde ad materiam liquidationis instrumentorum, quæ scripturæ pro impedienda liquidatione instrumenti, debent presentari in ipsa magna Curia, vbi si non fuerint presentatæ non debent recipi in aula Sacri Consilij in relatione faciendâ vt ex prag. edita per Comitum Mirandæ anno 1587. Et quæ non expediuntur citationes super tenore instrumenti, nisi instrumento presentato, & viso per vnum ex iudicibus, si est liquidum. Quod in presentatione adnotetur dies, nec restitatur, nisi ex ordine, & notata die quæ detur notitia filco de instrumentis presentatis, quæ liquidatio fiat curia sedente, & si est necessaria discussio die sequenti. Et quæ per sacrum consilium non admittatur appellatio, nisi comparente citato personaliter, & præstita cautione de parendo mandato sacri consilij, vide i prag. magnæ cur. Vicar. in reformat. c. ne facta per Ducem de Alcalá sub tit. de presentationibus instrumentorum. C. P.

confiteantur quod instrumenta ipsa, & contenta in eis vera sint quantumcunque afferant se satisfecisse dictis eorum creditoribus, de debitis contentis in instrumentis iam dictis: nisi in promptu, & in ipso instanti doceant de satisfactione ipsa si in instrumentis contineantur pœnæ pecuniariæ, vel iuramenta. vel alterum eorundem, statim incarcerantur, & datur ipsis debitoribus, seu eorum fideiussoribus terminus, ad probandum solutionem prædictam, & similiter detur terminus dictis creditoribus ad probandum, si qua eis competunt ad præmissa, & interim donec probent legitime solutionem prædictam: debeant in vinculis causam dicere, quam solutionem si infra dictum terminum non probauerint, teneantur ad pœnas pecuniarias, & iuramentorum contentas in instrumentis iam dictis. & nihilominus satis facere debeant eorum creditoribus de debitis memoratis, & si forte dicti principales, seu eorum fideiussores, afferant dicta instrumenta forte falso modo confecta: vel aliter voluerint dicere, & allegare, quod instrumenta ipsa non valeant, detur etiam eis terminus ad probandum falsitatem prædictam, qui si falsitatem ipsam, vel defectus alios huiusmodi, infra ipsum terminum, non probauerint, teneantur propterea ad pœnam debitam, præter dictas pœnas in dictis instrumentis contentas, prout hactenus in curiis ipsis, & qualibet ipsarum exitit laudabiliter obseruatum. Et si debitores in continenti, vel in vinculis existentes, probauerint solutionem, falsitatem, vel defectus prædictos, tunc & eo casu, creditores ipsi puniuntur pro qualibet vicia in vno augustali, quæ pœna pro medietate applicetur fisco, & reliqua medietas parti læsæ persoluatur, & eo facto debitores ipsi de facto liberentur.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulieres pro civili debito, carcerari an possint.
- 2 Privilegium specialiter concessum, à Statuto sublatum non intelligitur.
- 3 Vna determinatio plura respiciens determinabilia debet omnia pariformiter determinare.
- 4 Præctica quæ Neapoli seruatur pro carceratione mulierum in casu tamen civili.
- 5 Instrumenta gaurentigiata quare ita appellantur, & ubi.
- 6 Instrumenta publica quæ. Et quot modis dicantur.
- 7 Exequatio publicis instrumentis data, gaurentigiatis, vel confessionatis etiam intelligitur.
- 8 Notar Apostolici instrumenta circa temporalia fa-

- cere non possunt in regno. Et quomodo bene ipse contrahere poterunt. ibide m.
- 9 Instrumentum liquidandum in Magna Curia. Uic. subscriptum per illiteratos, factum ab eis signo crucis, in partibus ubi adsunt literati non valebit.
- 10 Instrumenta gaurentigiata exequutionem paratam habere in regno. Intelligendum est partis citatione præcedente.
- 11 Citatus super tenore instrumenti liquidandi, personaliter comparere debet.
- 12 Minor contrahens, de persona non tenetur.
- 13 Instrumentum si cū tutoris autoritate stipulatur, allegari minor ætas non poterit.
- 14 Minor doli capax an carcerari possit?
- 15 Casus in quibus citatus etiam personaliter non comparendo, non condemnabitur, & num. 16. 17. 18. 19. 20. 21.
- 22 Creditor quando aliquem citari fecisset & infirmaretur, quomodo circa liquidationem procederetur.
- 23 Præctica circa liquidationem faciendam à carcerato.
- 24 Præctica super liquidatione à minore facienda.
- 25 Pena qua solvatur pro contumacia liquidati instrumenti hodie.
- 26 Debitor debiti priuati an, & in quibus casibus incarcerari possit.
- 27 Carceratus dicitur, qui non potest ire quo vult.
- 28 Palatium, & ciuitas loco carceris aliquando dantur cum fideiussoribus.
- 29 Esse in vinculis, quando & quomodo dicatur.
- 30 Doctores carcerari an possint?
- 31 Instrumenta ex iuris communis dispositione exequutionem paratam non habent.
- 32 Nullum probationis genus exequutionem paratam habet.
- 33 Præceptum iudicis factum in confessum, habet exequutionem paratam. Et equiparatur præcepto factum a notario sponte se obliganti cum iuramento.
- 34 Clerici creditores, an in liquidatione instrumenti comparere in curia debeant.
- 35 Vtens iure aliquo, eo cū suis adminiculis vti debet.
- 36 Clericus succumbens coram iudice laico, in expensis condemnatur ad eodem iudice.
- 37 Statutum specialiter contra ecclesiam non loquens, & honestum, clericos an comprehendat. & infra num. 44.
- 38 Leges imperiales canonicis sanctionibus non obuiantes, in foro canonico etiam obseruandæ.
- 39 Baldus quantum potuit, doctrina Bartoli detraxit.
- 40 Omnia nostra facimus, quibus nostra impartitur auctoritas.
- 41 Citatus super tenore instrumenti cui renuntiatum fuerat cum iuramento exceptioni non numerata pecuniæ si comparens, infra biennium pecuniam in instrumento promissam dicat non numeratam, num audiendus, & in vinculis causam dicat.
- 42 Exceptioni non numeratæ pecunia propter debitorum, gaurentium pecuniam, fragilitatem, non renunciandum.

Domini Prosperi Caruita Ebolitani

- 43 Quis contra propriam iuramentum venire non pot.
- 44 Renunciatio de iure civili, vel canonico an renuncian-
ti etiam cum iuramento obstat, cum rationibus.
- 45 Iuramentum ad tollendam exceptionem, aliquid
operari non debet.
- 46 Confessio de recepto tacitam conditionem, si nume-
ratio sequetur, habet.
- 47 Exceptio non numeratq pecunia infra biennium op-
posita, probata eo ipso dicitur.
- 48 Data rei negatione, verus actus numerationis non
probat.
- 49 Instrumentum probationem requirens, illiquidum
efficitur.
- 50 Exceptio rei non traditq, vel precij non soluti in pro-
ptu probata, carcerationem impedit.
- 51 Notarius si presentialiter pecuniam numeratam te-
statur: exceptio talis locum non habet.
- 52 Citatus super tenore instrumenti, si comparens petat
in integrum restitutionem ex causa aliqua, nun-
quid carceratio impediatur.
- 53 Carceratio grauaen irretractabile dicitur.
- 54 Debitor citatus in ultimo peremptorio comparens
dicit soluere non posse, quia non habet, offerens bo-
na sua creditori, vt vendat & sibi satisfaciatur: nun-
quid carcerem euitabit.
- 55 Qui pecuniam non habet habet tamen cessionis be-
neficiam.
- 56 In obligationibus facti succedit obligatio ad inte-
resse.
- 57 Quanam exceptiones in promptu opposita, & pro-
bat & impediatur instrumenti liquidationem, ac de-
bitoris carcerationem.
- 58 Exceptio simulationis, ac nullitatis in promptu pro-
bat, carcerationem impedit, & num. 59.
- 60 Exceptiones carcerationem impediens, quomodo
in promptu probari possunt.
- 61 Instrumentum confectum extra regnum, liquidan-
dum iuxta formam Ritus nostri. 166. nunquid exe-
cutioni demandabitur.
- 62 Locus iudicij attenditur in respicientibus litis ordina-
tionem, & nu. seq.
- 63 Debitor si contra instrumentum extra Regnum fa-
ctum aliquam opponat exceptionem, qua probari
non possit, in promptu, nunquid sit carcerandus,
& in vinculis audiendus, vel extra?
- 64 Instrumentum factum intra regnum nunquid ex-
tra Regnum vbi Ritus iste nec simile statutum vi-
get: executioni demandabitur?
- 65 Iudex suam, non alterius iurisdictionem sequi debet.
- 66 Debitor meus, contra quem liquidati, habet aliqua
debitorum nomina, virtute talis liquidati instru-
menti an exequi contra ea possim?
- 67 Quod fallit in quatuor casibus in num. 68. 69. 70.
- 71 Debitores debitoris mei contra quos feci exequi fa-
teatur debitum, opponentes tamen vel me no cre-
ditorem, vel mihi solutum, admittendi an sint?
- 72 Quilibet pro suo interesse exceptiones omnes oppo-
nere potest.
- 73 Citatus super tenore instrumenti, comparens allegat
iudicis incompetentiam, petitq, se ad competentem

iudicem remitti: nunquid audiatur super seffa li-
quidatione, & carceratione.

- 74 Statuto remouente omnes exceptiones, exceptio iurisdictionis incompetentiq remota non censetur.
- 75 Quilibet in eius praiudicium fauori, ac beneficio suo
renunciabit. Vt assallus autem non in domini praiu-
dicium ibidem.
- 76 Debitor citatus comparet, dicens se filium famil. num-
quid propterea carcerabitur? Instrumenta gua-
rentigiata contra filium fam. exequutionem non
habent. ibidem.
- 77 Allegans patriam potestatem, probare debet.
- 78 Instrumenta guarentigiata ad hoc vt habeant exe-
cutionem qua requirantur.
- 79 Executio vigore instrumenti guarentigiati confecti
cum patre & filio, an locum habeat contra fi-
lium allegantem solutionem a patria potestate
mortuo patre.
- 80 Citationis petitio vigore instrumenti qualiter impe-
diri possit.

Iste Rit. propter eius materiam practicabilem quo-
tidie versatur in tribunalibus: & licet super eo
multa dici possint, quae potius curiositatem, quam
utilitatem concernunt: nihilominus ego succin-
cte procedam, ea tantummodo ponendo, quae in prac-
tica necessaria videbuntur. ¶ Not. igitur tibi aut debitoribus
habet etiam locum contra mulieres: adeo quod ipsius
vigore, carcerari poterunt: ex quo sequitur secundum
Marant. in pract. parte 6. actu 8. num. 20. in nouis quod
licet de iure communi, mulieres pro debito carcerari
non possint per authent. sed nouo iure. C. de custo.
reo. & authent. sed hodie. C. de offic. diuerso. iudic. vt
etiam no. Alexand. & Ias. in l. plerique. ff. de ius. voe. &
Boer. in consuet. bitur. ritu. 1. S. 4. Glor. 3. fol. 5. hodie in
Regno per hunc Ritum. dicta dispositio est correctata. &
pro instrumento ad formam praesentis Rit. liquidato,
carcerari possunt: & quamuis Moderni Grauius. in hoc
Rit. par. prima, declarat. 1. num. 82. aliter in hoc passu
concludant, dicentes quod licet mulieres includantur,
tamen intelligitur quoad reliqua, citra earum
carcerationem: tum quia priuilegium ¶ specialiter
concessum non intelligitur a statuto sublatum per l. de
curionibus. C. de silentia. cum etiam per not. per Bald.
(qui praesupposito praesenti Rit. loquitur) in l. in mul-
tis. ff. de adopt. voluit allegare. ff. de stat. homin. nihilominus
videtur intrepide concludendum contrarium, ¶ quia vna determinatio
respiciens plura determinabilia, debet ea pariformiter determinare
vulga. l. iam hoc iure. ff. de vulgar. & pupila. Non obstat text. in di-
cta l. decurionibus. cum simil. quoniam procedit in de-
bitio, non autem quando certum est: prout in hoc Ritum.
in quo etiam mulieres exprimuntur. Nec etiam ob-
stat doctrin. Bald. quia in etiam loquitur quando sta-
tutum generaliter diceret, quod nullus admittatur
contra instrumentum, cum tamen in hoc nostro Ritum.
(forte ad tollendum istud dubium) nominatim mu-
lieres exprimantur, ¶ & ita seruatur in practi & seruati
videmus in magna Curia. verum tamen est quod si
est mulier honesta, & Neapolitana: non tenetur com-
parere in tribunali: sed in Ecclesia propinquiori, &
tunc curia cum sedet, mandat quod accedat ad qua-
rarius: & ea ibidem reperta, iniungit, quod non reco-
dat, & postmodum recta curia, iudex accedit ad Ec-
clesiam praefatam; & ibidem fit liquidatio, qua facta
sue neget, sue affirmet: datur sibi domus propria
loco carceris donec aliter fuerit prouisum & postmodum

dum alia domus, vel monasterium monialium cum fidei inforibus, vel ponitur in carceribus mulierum, secundum qualitatē personæ * vt plurimum tamen seruatur q̄ facta liquidatione fit mandatum mulieri vt eligat sibi domum vbi intendit stare carcerata donec latifecerit de debito, & ea non eligente electio fit per curiam, & sub pœna mandatur ipsi mulieri q̄ accedat ad locum electum qui sibi pro carcere assignatur Si vero est mulier Neapoli inhonesta, aut extera, tenetur comparere in ipso tribunali: vbi fiet liquidatio, & postmodum carceratur: & locus carceris ad arbitrium iudicis deputatur. vt late & pulchre tradit Gramat. decis. 33. nu. 12. vique ad finem & Pir. in consuet. Aurelia. de exequut. instr. ca. 19. fol. 161.

¶ Secundo not. ibi instrumenta publica, quod Ritum noster, qui dat executionem paratam instrumentis; procedit in publicis, † quæ in Tuscia appellatur guarentigiata, propter præceptum de soluendo, quod fecit in eis notarius auctoritate sui priuilegij, secundum Bart. in l. si. num. 8. C. vbi & apud quem, vel auctoritate statutorum secundum eundem Bartol. in l. a diuo Pio. §. sententiam, in fina. versu. ff. de re iud. & Perusij appellatur cōfessionata, vt dicit Bart. in l. 1. in princip. num. 3. C. de confess. Bald. in l. etiam, versu. & not. num. 4. C. de exeq. rei iudic. & Boer. in consuet. Bitur. tit. des constumes §. 27. Glof. 1. fol. 31. † Dicuntur tamen instrumenta publica, quo ad hunc Rit. omnia ea quæ solemniter, & ritè ordinata sunt authenticæ, seu publicæ personæ manu, publice causa memoriæ facta, vt inquit Spec. de instrum. editio. in princ. & in §. nunc dicendum. in princ. in publicam tamen formam redacta secundum eum per rex. in cap. illud, extra de instrum. concurrentibus his, quæ late ponit Affli. in consuet. Reg. Baiulos & omnes versu. quæ pro declaratione, nu. 19. cum seq. & in cōst. instrumentorum robur. 1. 3. & 4. nota. idco autem dixi quo ad hunc Ritum, quia extra hanc Ritum instrumenta publica alijs quinque modis dicuntur, vt no. Spe. in d. §. nunc dicendum, & Pirr. in consuet. Aurelia. tit. de exequutio. c. 18. Et iō aduertendum, secundum Lup. in rub. c. per vestras. 11. fol. vers. ex quo inferatur, de don. Rode. suares. i. l. post rem, in prin. nu. 5. & 19. ff. de re iud. & Dida. Couar. in lib. 2. varia. resolu. c. 11 nu. 3. versu. illud sane. † quod quando exequutio datur instrumentis publicis; intel ligitur de guarentigiatis, vel confessionatis quæ idem important, prout hodie sunt omnia instrumenta quæ fiunt secundum eund. Did. ibidem post Bar. in l. cum vnus, in fi. princ. ff. de bon. aucto. iudic. possid. & Pirr. in d. consuet. de exequut. instr. ca. 1. & prout sunt omnia instrumenta quæ fiunt in hoc Regno. non autem de instrumentis publicis, alijs quinque modis captis per Spec. in d. §. nunc dicendum, nisi a statuto hoc specialiter caueretur. vt ipse idem Dida. dicit cautū Madritia. const. etiam in scripturis priuatis seu chirographis. Item de illis quæ fiunt à notarijs laicis non autem spiritualibus secundum eund. Pirr. d. c. 1. & c. 18. quia vt inquit Bar. in d. §. sententiam, in fi. versu. & Pau. de Cast. consi. 63. in nouis à statutis secularibus notarij habent potestatem faciendi præceptum de soluendo debitori volenti, & sponte se obliganti, ac consentienti, non autem à spiritualibus, † item quia isti notarij. A postolici non possunt facere instrumenta circa temporalia in hoc Regno. vt dicit Iser. in const. Regn. instrumentorum, & Afflic post eum q. 11. nu. 12. vbi dixisse pluries in pleno consi. decisum contra opi. Luc. de penn. in l. si. q. 4. C. de loca. præd. ciui. lib. 10. & si facerent ea, nulla fides adhiberetur nisi cum iudice Regio, & testibus contraherent: vt inquit Affli. ibi in fi. versu. & decis. 245. nu. 2. versu. ad primum dubium, & pulchro Pet. Rebuff. in consi. Fran. de lit. oblig. ut. 2. gl. 1. num. 37 vol. 1. † Vnum tamen aduerte circa notarij instrumentorū publicorū de quibus diximus;

q̄ cum testes subscribendi ipsis instrumentis debeant esse literati (supra librā auri), tres, & infra librā. duovt dicitur in d. constitut. instrumentorum, si instrumentum, quod præsentatur liquidandum in magna curia esset subscriptum per teste illiteratos, facto per eos signo crucis in partibus in quibus adsunt alij literati: nõ valeret, nec præsentari posset, vt dicit ibi Affli. in 4. not. seruatur tamen in pract. hoc modo. quia aut hoc est certum, quod ibi adsunt alij literati: & tunc non liquidatur: aut certum quod non adsunt, & tunc liquidatur. aut est dubium, & tunc superseditur in liquidatione: donec auditis partibus aliter prouidebitur. 10 ¶ Tertiò no. ibi citentur, quod licet instrumenta publica in hoc Regno habeant executionem paratam tamen istud intelligitur præcedente citatione partis quod etiam in terminis instrumenti guarentigiati firmant Bal. & Sal. in l. ab exequatore, ille. col. 2. vers. sed quid dices, nu. 6. & iste. col. 4. versu. circa istius partis expeditionem. C. quorum appella. non recipi. * & Marianus Soci in tracta. citat. art. 7. vers. 18. procedit, nu. 21. ratio est quia nulla sententia præcessit, vnde ex quo nunquam fuit cognitum de causa, necesse est citationem interuenire per §. si. instit. de pœn. teme. litiga. in Hispania vero vt restatur Roder. suares in l. post rem. l. mita. 12. f. 624. ff. de re iudi. nulla requiritur a citatio. sed iudex viso instrumento, dat præceptū alguzerio de exequendo, verum si infra decem dies probabitur aliqua exceptio aduersus executionem, retrahatur, sin autem non, proceditur ad venditionem. 11 ¶ Quarto not. ibi personaliter, quod citatus super tenore instrumenti iuxta formam præsentis Ritum liquidandi, debet personaliter comparere: & ideo supra in Rit. 109. dictum fuit, quod in causis instrumentorum etiam ad media, procurator non admittitur, quod bene seruatur quotidie in pract. Aduerte tamen quod aut comparet curia sedente, aut de sero recta curia: primo casu, si præsentat supplicationem sacri consi. quæ dicit quod magna curia prouideat, aut re ferat curia ipsa potest, si vult procedere ad liquidationem, vel ad relationem: & in liquidatione supersedere. Si vero dicit simpliciter, quod fiat verbum: similiter supersederetur præstita cautione per debitorem de personaliter comparendo tempore relationis, & parendo mandatis sacri consilij vt patet etiam ex nouissimis prag. nuper editis per Illustrissimum Dominum Ducem de Alcalá huius Regni Viceregem in reformationibus Magnæ curiæ prag. 9. §. item vogliamo lo 2. de offic. magist. iust. hæ tamen supplicationes, vel alie scripturæ presentandæ per eum, non recipiuntur, nisi curia sedente: & si non præsentantur eadem die quæ expeditæ fuerunt, vel lequæti: de eis postmodum nulla ratio habetur sed proceditur ad liquidationem. Secundo casu tenetur post modum comparere sequenti curia, & insistere, & instate auctore, fit liquidatio: auctore vero non comparente, licentiatur: vt dicam infra in Rit. 204. 2. not. Amplia istud not. etiam allegata minori ætate citati, quia cōdenatur: verum dicitur quod ipso personaliter comparētis, & visa sua persona, prouidebitur. † quia reproto quod est minor qui cōtraxit, non

A D D I T I O.

2 Non requiritur citatio. Adde q̄ idē seruatur in Regno Sicilia, & in Insula Lipara, in cuius curia seruatur sty lus Regni Sicilia. Nam præsentato in curia per creditorem instrumento liquido, absque vlla partis citatione, prouidetur his verbis; Die, &c. causata fuit, & est executio vigore presentis instrumenti contra, &c. pro vncijs. &c. & prouisum, quod exequatur realiter, & personaliter ad electionem creditoris etiam pro expensis ad rationem tarenorum &c. pro singulis vncijs. C. P.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

non detinetur de persona, vt scribit Ang. in l. nemo carcerem. C. de exacto tribu. lib. 10. & pulchre comprobatur Rom. consi. 220. quem vide omnino. Barba. cō sil. 6. col. 1. vol. 4. & Roc. de Cur. in repetit. c. fi. q. 14. in fine de consuet. † Intellige tamen istud procedere qñ talis minor contraxisset sine autoritate tutoris, vel curatoris: aliás si cum præfatorum autoritate stipularum esset instrumentum, allegatio minoris ætatis non prædesset: quoniam in hoc Ritu. includeretur, vt scribit Barz. in tractat. de instrum. guarentigia. par. 1. q. 3. & Grauine. hic 2. parte declara. 16. & eo casu vendicaret sibi locum opin Bart. in tract. de carcere. q. 4.

14 † volentis minorem doli capacem posse carcerari: quam etiam sequutus est Iaf. in l. neq; impuberes, nu. 2. ff. de in ius voca. & nouissime Roland. à Valle, in suis quæst. editis super statuto de lucro dotis. q. 44. quod nota pro concordia inter Barto. & Roma. Item Amplia etiam si essent mille citati super tenore instrumenti, quoniam adhuc tenerentur omnes personaliter venire: & ita practicatur Nec obst. c. Reg. studio. per quod citati vltra decem possunt constituere procuratorem: & non tenentur personaliter comparere, quoniam d. c. limitatur in causis instrumentorū per hunc Rit. generaliter loquentem, * quia cū oporteat fieri liquidationem de facie ad faciem necesse est personaliter comparere, & nō per procuratorem. Cautela tamen erit ad euitādum discussiones q̄ hoc casu citentur in pluribus citationibus, ita q̄ quilibet citatio non excedat nouem homines & ita video seruari. † Sunt tamen multicaſus in quibus licet personaliter citatus non compareat, non condemnatur. Primus casus est quando allegatur absentia, infirmitas, aut carceratio citati: tum quia, tales exceptiones admittuntur etiam in causa capitali: vt dicitur infra in Ritu. 269. cum etiam, quia per alium Rit. infra 266. in ciuilibus, & criminalibus ordinatur admitti vt patet ex eo. Verum tamen est, q̄ si actor, aut fiseus, vellet conuincere citatum q̄ fuit visus in loco tempore citationis, aut q̄ bene se habebat, vel quod fuit visus excarceratus: datur dilatio competens citato & vnico decreto dicitur. Verum si fuerit conuictus de contrario non gaudeat: sed sit, & remaneat ex nunc condemnatus * scias tñ quod vbi pro parte citati super tenore instri vel de periurio allegatur absentia vel infirmitas non condēnatur, sed datur competens dilatio ad comparandum, qua finita si non comparet iterū vocatur Curia pro tribunali sedente abiq; noua requisitione & condemnatur, & postea alia practica dandi dilationem absentis, vel infirmo, & dicendi q̄ ea elapsa remaneat condemnatus seruatur in citationib. criminalibus per quas quis citatur ad informandum curiam super tali delicto vt dicam infra in Rit. 266. in prin. † Secundus casus est: qñ allegatur nullitas citationis ex defectu peremptorij quod debet continere citatio. vt in hoc Rit. dñ. vel relationis, aut quod fuit intimata die dominico, aut alio festo solemnī quod celebratur à populo, aut clero, vel q̄ relatio est sine testibus, aut deest nomen nunciij citantis, & referentis, vel q̄ contumacia nō est accusata suo die: seu die festiū, aut die vigiliæ, aut quatuor temporum, vel q̄ citatio est circumducta à die accusatæ primæ contumaciæ. isto. n. casu quo aliqua ex dictis nullitatibus allegatur ex parte citati, inspicitur citatio; & apparente

17 citati in aliqua ex eis, nō proceditur cōtra eū. † Tertius casus est: quotiescunq; dñ. instrū non liquidum, nam lecto instrū, & confitro de illiquiditate: nō proceditur, ex quo iste Rit. in instrumentis liquidis intel

18 ligitur vt dñ. in Rit. seq. vbi dicam latius. † Quartus casus est: qñ allegatur instrū non esse subscriptum testibus requisitis ad constit. instrumentorū robur.

19 q̄ hoc lecto, & repero similiter nō procedit. † Quintus casus est: quotiescunq; allegatur q̄ instrū nō ita stipulatum de facie ad faciem: pura, quia debitor qui

se obligauit: stipulatus fuit procuratorio nomine alterius, vt scribit Affi. decisi. 64. quidā, vel quia ille cui fuit facta promissio de soluendo, stipulatus fuit procuratorio nomine alterius, Viso. n. instrū, & altero ex præfatis repero, instrū non recipitur. seruatur tamen in pract. hoc vltimo casu ad euitandum istam oppositionem, q̄ compareat ipse & principalis qm̄ tunc ipse si duo faciant vnā personam: & instrū poterit presentari. Item q̄ si ille qui stipulatus fuit solutionem fieri sibi vt procuratori, stipulatus est fuit proprio, & principali nomine: similiter recipitur instrū, & sit li quidam debitor comparente, vel condemnatur, si non comparet. † Sextus casus est qñ esset venditio alii cuius feudi sine assensu Regio: nam tunc si de assensu ipso non constat, et q̄ debitor ipse nō compareat: sed alius pro eo, non condemnatur: licet secus si appareat de assensu. † Septimus casus est: qñ allegatur q̄ instrumentum excedit 20. annos à die nauitatis obligationis iuxta dispositionem Ritus seq. Quinto. not. ibi personaliter creditores, quod nedum debitor citati tenentur personaliter venire: verum est & ipse si creditores, alias eis non comparentibus, si reus in termino comparet cum copia citationis sibi intimata, vel in eius defectu, cum aliqua petitione: & faciat perquisitionem in actis: adeo q̄ non reperitur citatio actoris, accusat sibi contumaciam: deinde elapso tri-duo, vocatur curia sedente, & eo instante condemnatur ad sextam partem mobilium, & expensas vt docet Rit. infra 218. & ipse licentiat: & quandoq; actor vocato, prouidetur q̄ reus licentietur: & de expensis habeatur ea ratio, quæ de iure habenda erit: & ita seruatur in pract. quod nota. † Amplia primo istud nota. etiā si creditor esset infirmus, quia infirmitas ipsa circa hoc in aliquo sibi non prædesset: quia vt faciat liquidationem cum debitore comparente, vel vt faciat eum non comparentem condemnare, est necesse q̄ ita infirmus in alia qua sedia, vel alio commodiori modo asportetur in palatio, & coram ipsa curia sedente, in tantum q̄ sibi non sufficeret q̄ equitando venisset in supportico Magnæ Curie, nisi etiam ascēderet sursum ipsum palatium, vt dixi, q̄ si propter infirmitatem nullo modo ad curiam posset venire, non mittitur ad eum actuario, vt liquidationem recipiat, vt dicit Petr. Foller. post Marant. in pract. par. 6. actu. 8. n. 6. vbi dicit ita quotidie praticari. sed super sedet in liquidatione, vel condemnatione donec conualuerit, & si citatio, vel accusatio contumaciæ esset antiqua: adeo q̄ dubium esset, ne expiraret instante parte, prouidetur per iudicem vnica prouisione q̄ super sedeat donec conualuerit & q̄ interim non spiret, & eo post modum conualecente, & ad curiam veniente pōt vocari debitor, & si non eōparet, condemnari abique alia requisitione prius faciēda, nisi comparuisset tempore vltimi peremptorij, qñ fuit super lectum vsq; ad conualeſcentiam, qm̄ tunc priusquā vocetur, esset necessaria requisitio, cum scire nō potuerit qñ debitor conualeſcendo voluerit procedere; & cōparere in curia, & ita practicatur quod not. † Secūdo amplia etiā in creditore carcerato inter carceres ipsius curie, & ideo praticatur, q̄ tempore liquidationis iudex curia sedente, ordinat, q̄ carceratus veniat coram ipsa curia sedente, qui carceratus facta postmodū liquidatione, reuertitur ad carceres, vt vidi pluries, in Magna curia, nec mittitur actuario ad eum, vt Petrus Fol. in proxime cita. loco etiam in carcerato dicebat. † Tertio amplia procedere etiam si creditor esset minor; distinguitur tñ hoc modo, quia aut est maior septennio, & tunc debet venire vna cum tutore ad cuius instantiam confitro de præambulo, & solemnibus expedita fuit citatio, aut est minor septennio, ita q̄ est infans: & tunc si in ipsa citatione fuit facta mencio qualiter pupillus est infans, & debitor nō instat q̄ veniat pupillus, recipitur instrumentū tutore. solū compa-

comparente, si vero instat q̄ veniat etiam pupillus, tūc quantumcunque sit infans, debet a sportari in curia, etiā si opus esset portari in brachijs, & ita practicatur. **L**imita præfata, quando creditor esset mulier honesta Neapolitana, quoniam tunc ratione honestatis, non tenetur venire ad curiam, sed ad Ecclesiam propinquiorē ad quam postmodum accedit iudex, & ibidem sit liquidatio, non autem accedit actuario, vt dicit Petr. Foller. in loc. præalleg. num. 5. Extēre vero mulieres tenentur in tribunali comparere, & ibidem instrumentum liquidare, quemadmodum quando citantur super tenore instrumenti, vt diximus supra circa priā. ¶ **S**exto nota. ibi, ipsisque partibus comparentibus, q̄ liquidatio instrumenti iuxta formam istius Rit. videlicet, dato prius iuramento creditori de veritate dicenda pro quanta summa liquidat instrumentū, & habita responsione per debitorem tunc fieri debet, & fieri dicitur quādo creditor & debitor sunt præsentēs. Et ideo si debitor est contumax & in vltimo peremptorio termino, non comparet, non est opus seruare formam præsentis Rit. & facere liquidationem habito iuramento à creditore pro quanta summa præsentat instrumentū, sed solū tanq̄ contumax cōdemnatur pro summa debiti declarati in citatione iuxta formam alterius Ritus infra 183. item quod vbi, quod bene nota: quia in Regia audientia principatus citra, & Basilicæ, aliter seruatum fuit tempore præterito; & vsquequo ibidem creatus fuit Auditor Dominus Cæsar de Luciano, qui de hoc valde exclamauit, a deo quod actuario reduxit in hoc & alijs, ad bonum, & verum stylum. Et ex hoc etiam sequitur, quod si citatio fuit expedita, puta, pro centum aureis & debitor non comparet, cōdemnatur, & contumax reputatur pro illa summa etiam q̄ non esset debitor, nisi in quinquaginta, nec tenebitur de hoc postea creditor, quia dicere poterit quod si ipse comparuisset, & opus fuisset liquidare præstito iuramento secundum formam Rit. non liquidasset, nisi pro vera summa, & ita, practicatur: quod tene menti, quia quotidie euenit.

¶ **S**eptimo Not. ibi quantumcunque asserant satisfecisse, quod exceptio solutionis, falsitatis, nullitatis, & vel alterius defectus allegata aduersus instrumentum, nō impedit carcerationem debitoris, sed datur sibi terminus competens ad docendum, ipso prius posito in via calis, qui terminus erit communis tam ipsi, quam creditori, vt Ritus dicit: & si examinatis testibus, non constat de exceptione opposita, non liberatur, nisi soluto debito, & pœna debita ultra pœnas contentas in instrumento, vt hic dicitur. ¶ quamuis hodie non soluitur pro pœna nisi ad rationem tarenorum trium pro vicia, vel duorum ad mias, attenta ipsius debitoris facultate, vt supra diximus in Rit. 133. si vero constat de satisfactioe, aut alia exceptione allegata, liberatur, & creditor punitur pœna vnus augustalis pro qualibet vicia summae petite, quamuis etiam istud hodie non seruetur: quia à creditore solum exigitur pœna quam debitor esset soluturus, si debitum fuisset verū, & insuper cōdemnatur in expensis; & ita seruatur. **L**imita istud not. non procedere vt Ritusmet dicit quod ricscunque solutio, aut alia exceptio allegata, in promptu probaretur per testes: quoniam tunc carceratio impodiretur, vt quotidie practicatur, & aduerte, q̄ eo casu constito in promptu de exceptione allegata, creditor tenetur ad dictam pœnam, & expensas, vt Rit. dicit in fina. ver. ibi, & si debitores incontinenti.

¶ **O**ctauo no. ibi incarcerationi, q̄ debitor ex causa instrumenti potest incarcerationi, vs hic dicitur, & ita quotidie seruatur. ¶ **D**e iure vero communi debitor debiti priuati non potest in carceribus poni, nisi esset cōdemnatus, aut promississet sistere in iudicio & non sistisset, vel nisi per pactum ad id se obligasset vt dicit Bart. in l. cum eo, ff. ad l. Iul. pecu. prac. Papien. pulchre in forma a exequu. senten. diff. gloss. l. nu. 21. Ioan. Feb.

& Ias. in S. fina. Instit. de actio. & Boer. in consuetu. Bitur. rit. de costumes. §. 13. circa. fin. Et aduerte, quia Ritus noster nedam vitur verbo incarcerationi, verum, etiam dicit quod debitores debent in vinculis causam dicere. ¶ **E**x quo sequitur quod licet carceratus dici possit ille qui non potest ire quo vult, vt dicit Bart. in l. qui in carcerem. ff. quod metus cau. & Gloss. in l. qui neque. in ver. custoditur. ff. de verb. sign. Ang. in d. l. qui in carcerem, & Capic. decif. 154. nume. 4. & ex consequenti vt satisfiat huic Rit. dari possit secundum Capic. in d. decif. ¶ **T**ertum palatium curie, aut ciuitas cū fideiussoribus tamen, quia per hunc Ritum disponitur (vt dixi) quod debitor dicat causam in vinculis, scilicet erit, & palatium, vel ciuitas hoc casu dari non potest, ¶ quia nō potest dici esse in vinculis, nisi eius corpori vincula sint adhibita, vt dicit tex. in l. verum. ff. de verborum signific. & in l. aut damnum. §. solent. ff. de poen. vel saltem custodia adhibeatur per tex. in l. succurritur. ff. ex quibus causis maior. vt not. Angel. in d. l. qui in carcerem, & August. ad Angel. in tract. malefic. in ver. fama publica. 24. colum. Verum tamen est, q̄ ex consuetudine omnium curiarum Regni, non videntur debitores ex causa instrumenti liquidati ad formam huius Ritus. ponicum compedibus, aut alijs vinculis, vt forte per dictas leges fieri deberet, sed mediam viam seruari, quia neque in vinculis detinentur, neque palatium, aut ciuitas assignatur, sed in carceribus includuntur, & ibidem sub clauis detinentur, q̄ not. ¶ **L**imita istud not. secundum Petr. Foller. ad Marant. in pract. parte. 6. actū. 8. nume. 4. non procedere in Doctoribus, qui carcerari de iure non possunt per tex. eum gloss. in l. medicos. C. de profess. & Medi. libro decimo, not. per Bald. in l. prima, C. quibus boni cede. poss. & Hippo. in l. edictum. p̄m. 8. ff. de quæstio. sed de consuetudine omnium curiarum Regni seruatur contrarium: quia derogatum est per consuetudinem generalem dicto priuilegio Doctoribus concessio per dictā l. sicui etiam derogatum est alio per eā l. concessio, q̄ hospitari non teneantur, quia multitudo Doctorum (vel melius dorum legum) produxit eorum statum ad vilipendium.

¶ **Q**uarto 1. in hoc Rit. nunquid eius dispositio dici potest contra ius commune, an vero conformis iuri communi? Breuiter si ipsum intelligeremus de omnibus instrumentis publicis, esset contra ius commune ¶ **E**x cuius dispositione instrumenta non habent executionem paratam, vt dicit tex. not. & menti tenendus in l. minor. 25. annis cui fideicommissum. ff. de minor. vbi not. Bar. Bal. Alber. Ang. & ceteri Doct. Pau. de Ca. & Alex. in l. ait prætor. §. si iudex. ff. de re iud. Ioan. de Ana. conf. 16. nu. 5. & conf. 50. num. 8. ad idem tex. in l. 2. C. de exequu. rei iud. & in l. 4. §. si ex conuentione. ff. de re iudic. Ange. in l. cum antea. C. de arbit. Bald. in l. vbi adhuc. C. de iure dot. idem Bald. in l. 1. C. de exequu. rei iudic. ¶ **V**bi quod nullum genus probationis habet executionem paratam Ange. in l. tale pactum, §. qui prouocauit. 2. colum. ff. de pact. vbi quod omnia iura mundi fatentur quod nulla conuentio extraiudicialis meretur executionem, quantumcunque redacta

A D D I T I O.

¶ **N**ullitatis, vide omnino Ioan. Andr. in addit. ad Specul. lator. sub titu. de sentent. §. vt autem, in versic. procedendum. & addit. ad Bar. in l. prima, §. & parui versic. debet intelligi, ff. quod vi aut clam. Vide etiam Bald. in l. secunda, C. de execut. rei iudic. & in l. cum testamento, C. de testamen. manumiss. Alexand. in l. item quia numero quinto, ff. de pact. Capic. decif. 19. & 205. C. P.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

32 in publica documenta, & idempulchre Rode. Suz-
re in l. post rem. in vers. sequutus, nume. 6. fol. 546. ff.
de re iud. sed quia vt supra diximus, in 2. not. Rit. no-
ster intelligi debet in illis instrumentis publicis quæ ha-
bent clausulam gaurentigie, vel sunt confessionata, vt
sunt omnia instrumenta que fiunt in hoc Regno, dici
debet quod iste Rit. est conformis iuri communi, quia
inter alias limitationes quæ dantur ad regulam supra
dictam, quod instrumenta, non habent executionem
paratam, quas omnes posuit, nota. Iaf. in l. 3. 5. nota.
num. 6. C. de edict. diui. Adrian. tollen. Boer. decif. 205.
num. 6. Cott. in memoria. in vers. instrumenta publica,
& Petr. Rebuff. in comment. contit. Franciæ tracta. de
lite. obliga. artic. 6. gl. 3. num. 8. vol. prima est ista: quod
non procedit in instrumentis gaurentigatis, seu con-
33 fessionatis quæ idem sunt, ratio est: quia sicut præce-
ptum iudicis factum in confessionem habet executionem
paratam per l. si debitori. ff. de iudicijs eodem mo-
do, & illud quod facit notarius dum parti consentienti,
& sponte se obliganti facit præceptum de soluendo,
referendo eidem iuramentum, quod seruabit conten-
ta in instrumento, vt dicit Ang. in l. ait prætor. S. si iu-
dex. ff. de re iudic. Ana. d. confit. o. Boer. in præalleg. de
eif. & Suarez. in ead. l. post rem, in vers. sequutus nu-
m. Bene tamen fateor, quod quo ad quædam in tex. dis-
posita Ritus noster dicitur esse contra ius commune:
proit est illud quod quilibet exceptio opposita non
34 audiatur nisi in carcere ¶ Secundo quæro in hoc Ri-
tu. qui generaliter loquitur in creditoribus, & debi-
toribus, nunquid clericis includit: in qua breuiter di-
stingue, quod aut loquimur in clerico agente vigore
Ritus aut conuento. primo casu, Bal. in l. cunctos pop-
ulos, col. 7. vers. sed hic. num. 10. C. de sum. Trinit. &
ibidem Arer. colum. 5. & idem Bald. in l. de quibus. q.
5. & ibid. Iaf. nu. 12. ff. de legi. concludunt, quod sic: quia
statutum laicorum etiam clericos includit quo ad eor-
um fauorem, vt etiam Moder. Graui. hic dicunt. 2. par-
te 14. declara. nu. 2. allegando etiam pro hoc Rit. inf.
286. qui secundum meam computationem est. 190. &
in hoc nemo vquam, quem viderim, dubitauit, nequid
dubitat: sicque quoties seruatur in omnibus curijs Re-
35 gni. in quibus clerici ad formam istius Ritus liquidantur
instrumenta contra eorum debitores ¶ Et adde quod in
tantum vera est ista conclusio, quod si clericus male
accusauerit instrumentum: tenetur ad poenam quam
supra. in 6. not. diximus exigendâ ab indebite accusan-
tibus: quia postquâ viritur hoc Rit. debet eodem vti
cum suis adminiculis, vt dicit Bald. in l. de quibus. q. 6.
ff. de legi. in l. contra. S. ff. de pact. & in l. i. q. 6. num. 9.
C. de contrahen. empr. argum. l. in venditione. ff. de act.
empr. idem Bal. conf. 227. C. de nouit. nu. 16. in gl. quicunq.
de iudic. Petr. Rebuff. in cõmen. consti. Fran. in præm.
gl. j. vers. 7. nu. 78. vol. 1. & Petr. Foller. ad Marant. par-
te 6. act. 9. nu. 15. vbi in specie de hoc Rit. licet prædi-
36 ca omnia non alleget, & pro hoc etiam facit: quia
clericus succumbens coram iudice laico, condemna-
tur in expensis ab eodem iudice laico: vt dicunt Imo.
& Fely. in ca. at si clerici, col. 6. in fi. de iudic. Secundo
casu in quo maior est difficultas, vt patebit. Bar. in d. l.
cunctos populos, q. 5. nu. 29. idem concludit, q. in pri-
37 mo: quia statutum quod instrumenta habeant exe-
cutionem paratam, vt est Rit. noster: cum specificè
non loquatur contra Ecclesiam, vel Ecclesiasticas per-
sonas, vel disponat contra eorum libertatem: nec cõ-
cessa ipsi in priuilegium, & sic in se honestè
comprehendit etiam clericos dum modo conuenian-
tur in eorum foro: allegat tex. in ca. cum venissent. de
eo qui mitt. in possess. & in e. cum causam. de re iud. &
idem quod Barr. firmat Host. & Ioan. Andr. in c. fin. de
statutis. Iaf. in l. quor. nu. 24. C. de rei vendica. Lap. at
legat. de Calesa. conf. 7. Roderi. Suarez. in l. post. r. am-
plia. 3. ff. de re iudic. vbi quod hæc opin. est communis

inter Canonistas & Didac. Couarr. in lib. pract. q. cap. 8. nu. 5. intelligit tamen Didac. ibid. hæc Bar. opin. pro-
cedere vbiunque ex lege Regia instrumenta habent
executionem paratam: non autem vbi ex statuto: ratio
est secundum eum, quia leges Regiæ quæ contra
libertatem Ecclesiasticam non emanant: nec contra con-
cessa Ecclesijs aut Ecclesiasticis personis, in priuile-
gium: & sunt ex se honestæ: approbantur per summos
Pontifices vt patet ex c. 1. de nou. oper. nuncia. c. in quib.
fisionis, de heret. in 6. c. 1. de iuram. calum. & c. venien-
tes, de iur. iuran. cum alijs quæ ipse metallegat in Epit.
tome de spon. 2. parte. c. 6. in prin. nu. 20. vbi ampliat
etiam si de clericis mentionem facerent. Bald. vero in
ead. l. cunctos populos. tenet contra Bar. & idem Affr.
in consti. si quis in posterum. 1. no. q. 7. nu. 6. quia quæ-
uis statutum haberet conditiones præfatas, non pro-
pterea statuentes habent iurisdictionem in clericos: vo-
clarum est per c. Ecclesia. de consti. & cap. bene qui-
dem. 96. dit. ex qua ratione frequentiori consensu Do-
ctores improbat Barr. opi. vt patet ex Imo. in c. quod
clericis. nu. 3. vers. sed aduerte. de foro competen. Rec.
in c. ecclesia. nu. 81. de consti. & ibid. Dec. nu. 50. Roc.
de Curt. in c. si. q. 1. prin. de consu. & Moder. sequun-
tur in hoc Rit. in opere Bar. de cap. num. 15. Non obstat
secundum Imo. n. c. cum venissent. quod Barr. allegat
quoniam ibi erat consuetudo mixta clericorum, & lai-
corum: propter quod seruari debebat etiam in foro Ec-
clesiastico: & sic etiam debet intelligi cap. cū causam,
ab eodem Barr. allegatum. Ego autem Barro. & sequa
opin. sequor: non tantum periura allegata per eundem
Barr. quibus Imol. modo præfate respondit: verum etiã
periura supra allegata per Di. la. in d. c. 8. & per tex. in
38 c. 1. & 2. 10. dist. vbi aperissime probatur leges Imper-
ratorum etiam in foro canonico militare: si tamẽ cano-
sanctionibus non obuiant: vt etiam not. gl. per illu. tex.
in ver. adiuuantur, in d. c. 1. de nou. oper. nunciat. Bald.
in consti. 30. vol. 1. conf. 135. articulus. in fi. & 397. colu.
2. vol. 3. Alex. conf. 122. nu. 7. vol. 5. Petr. Rebuff. in pro-
cem. consti. Fran. glo. 2. vers. quarto limita. nu. 72. vo-
lum. 1. & Marant. in disputa. 8. nu. 47. vers. ad decimū.
licet ibid. nu. 14. vers. o. in terminis istius Ritus aliter
dixerit argum. caritue & disputatiue. Nec obstat ratio
Bal. quæ mouit totum mundum ad ita tenendum, quod
in persona statuentiũ non fundatur authoritas in per-
sona clericorum per iura supra allegata: quoniam ista
iura procedunt in statutis inferiorum a principe, quæ
per iura can. non reperiuntur approbata: non autem
in legibus imperialib. quæ etiam quoad Ecclesias, &
clericos valent: per iura proxime citata. vt in specie ita
respondent Host. & Ioan. Andr. in d. c. ff. de solu. Imo. in
cap. continetur circa fin. de his quæ fiunt a præla. sine
consen. cap. & Alex. in d. conf. 122. & verè dici po-
test quod scribit Suarez. i. d. amplia. 8. quod Bal. mortis
39 fuit ad ita dicendum: quia semper in quâtuor potest,
detrahit doctrina Bar. sui præceptoris. Nec dici potest,
quod Rit. noster sit inferioris a Principe: videlicet ma-
giz curiæ: quoniam tam iste Ritus, quam alij postquã
fuerunt conditi, emanauerunt per viam prag. & gene-
ralis consti. editæ per Reginam Ioannam vt patet in
primo Rit. propter quod videntur emanati ab ipsa Re-
40 gina: & quia omnia nostra facimus quibus a nobis
impartitur authoritas. l. 1. S. omnia. C. de vet. iur. enuel.
& capit. si apostolicæ sedis. de præben. in 6. & ideo ser-
uari videmus, q. etiam in foro Ecclesiastico in hoc Re-
gno instrumenta publica contra clericos liquidantur,
& executionem habent paratam iuxta formam nostri
Ritus. tam ad instantiam aliorum clericorum, quam lai-
corum: quamuis dici possit, quod in curijs Ecclesiasticis
Regni ita seruatur: non authoritate istius Ritus, sed
quia in eis etiam extat Ritus præbens executionem
instrumentis, sicut Ritus noster. Sicuti in Archiepisco-
patu Salerni extat Ritus inter alios qui incipit: item ca-
sa ipsa seruat. sub ritu. de liquidatione instrumenti præ-
quem

quem mandatur Riturum nostrum seruari: non tamen quoad poenam nisi iuxta solitum.

¶ Tertio quæro de vna q. quam habui in facto in curia tenz Eholi: & quæ quotidie potest euenire: pon e. q. citatus super tenore instrumenti, in quo cum iuramento renunciatum est exceptioni non numeratz pecun. comparat, & infra biennium dicitur pecuniam in instrumento promissam, non fuisse sibi numeratam: nunquid audiri debet: & si audiri meretur: nunquid in vinculis causam dicit? Breuibis expediendo, circa primū, omittis superfluis communis Doct. opin. se habet qd licet exceptioni non num. pecun. renunciari non possit propter fragilitatem debitorum quæretium pecunias, vt dicit Bart. in l. si exequutione, nu. 4. & 7. Bal. num. 6. vers. secundo quærit. & ibid. Ang. C. de non num. pec. Hoff. & Ioan. And. in c. si. de solut. Abb. in c. si cautio. de fide instr. & Alex. consi. 179. nu. 3. vol. 2. Port. institut. de literarum obliga. in si. vers. Rode Suarez. in l. postrem. §. sed pro euidencia. nu. 12. fol. 633. ff. de re iud. & Petr. Rebus. in comment. constit. Franc. tracta. de chirographo. art. 93. ver. 6. extende. nu. 27. vol. 1. tamen vbi quæro yltra renunciacionem, ad est etiam iuramentū maxime cum clausula de non contrahendo, secus erit, & amplius opponi non potest. ¶ ne renunciatio veniat contra proprium iuramentum. vt dicit Cyn. in d. l. si excautione Bart. in l. si. in 1. repe. C. de non num. pecun. Salyc. in ea. l. si excautione. q. 4. nu. 25. Decif. tholos. 374. & Rode Suarez. vbi supra nu. 26. vers. vnum tamen tenementi, hoc tamen inspecto iure can. vt dicunt Cyn. & Salyc. ibid. per capitulum cum contingat. extra de iureiur. quia secus esset de iure ciuili: per l. iurifgentiū §. & generaliter. ff. de pact. Solus tamen Ang. instit. de exceptio. §. idem iuris. vers. quid si renuntiat ibi, tu vero dicas num. 37. latis nota. concludit qd nedū de iure ciuili, verum etiam cano. renunciatio etiam cū iuramento, renunciatio non obstat, primo, quia si talis exceptio per renunciacionem iuramentū tolleretur iuramentū creditores ad non numerandum: & sic ad decipiendum, & delinquendum contra, l. conuenire. ff. de pact. nota. propter, quod tale iuramentum etiam in foro canonico non debet esse obligatorium: cum & ipsum ius canonū approbet ius ciuile in his in quib. contrarium de iure canon. non reperitur decifum ca. 1. & 2. 10. dist. vt supra diximus in q. præced. vers. ego autem, secundo, quia si simplex renunciatio non tollit exceptionem ex communi omnium opin. quam supra retulimus, ¶ iuramentum ad ipsam tollendam, minime debet aliquid operari, per tex. in terminis in d. l. si. C. de non numerata. pec. vbi textu. dicit indubitati iuris esse, non esse differentiam quo ad illam exceptionem opponendam, quod iuramentum sit adpositum in contractu. vel nō, & sic in omni casu quo daretur exceptio si iuramentū non interuenit, dari debet etiam, iuramento interueniente per illum tex. quia sicut confessio de recepto habet tacitam conditionem, si numerata sequatur d. l. si excautione. eodem modo, & iuramentum interpositum, hanc opin. reperio etiam tenere Petr. Rebus. in loc. præalleg. vers. quia sicut. nu. 24. licet Aret. non alleget. Ad id tamen granum salis, dummodo renunciatio antequam exceptionem opponat, absoluat a iuramento, quia alias non audiretur: & ita dicit seruari in practi. quod quidem ego aliā tenui: & etiam nunc teneo: quia habuit absolucione præfata a iuramento cessant, quæ in contrarium adducuntur, quod bene notabis. Circa ¶ secundum Grauius. hic in quinta parte declara. 15. num. 31. videtur tenere, quod talem exceptionem opponens, in vinculis debet audiri, quia statutum reijciēs omnes exceptiones, videtur etiam istam reijcere: allegat Bart. in tracta. de instrum. guarentigia. 3. parte q. 4. ego autem indubitanter teneo contrarium, quia Rit. post omnes exceptiones admittit, quæ tamen in præfata, & in ipso instanti probantur, adeo quod si in præfata de eis appareat, debitoris carceratio impeditur, vt

infra dicemus in 5. q. ¶ sed exceptio non num. pec. et talis, quod eo ipso, quod opponitur iura biennium dicitur probata, vt dixit tex. iuncta gl. in l. 2. C. de non num. pecun. & in l. 1. iuncta gl. C. de conditio. ob. turpē caus. & Roderi. Suarez. pulchre in loc. præalleg. vers. 1. nu. 13. ergo multo fortius, quam aliz exceptiones quæ aliquam probationem requirunt in promptu, debet carcerationem impedire, Comprobatur, quia opposita exceptione non num. pecuniz, quæ per solam allegacionem probatur infra biennium (vt supra diximus) onus probandi numeracionem incumbit creditori iuribus ¶ proxi. cita. ¶ in tantum, quod data rei negacione, non probatur verus actus numeracionis. vt dicit Bah in l. si ita stipulatus. S. Chrisogonus, ff. de verb. obli. ¶ & propterea instrumentum ipsum cum ex parte creditoris probationem requirat: efficitur illiquidum. vt etiam probat Bald. in l. rebus. C. de iure dot. & Afflic. in cons. Regn. causas per vers. & ideopridie. num. 6. vbi ¶ statutum super executione literarum cambi procedit vbi non negatur numeratio: alias ipsa negata infra tempora, secus erit: quia ciuili actus, vt est confessio de recepto, non potest absorbere naturalem veritatem: vt est numeratio quo existente illiquidum, succedit alius Ritus noster infra immediate seq. & etiam alij duo postmodum. sequen. in quib. clarissime disponitur, qd iste Ritu. super exequutione instrumentorum procedit in instrumentis liquidis de per se, sine alia probatione. & ex consequenti data illiquiditate, nec debitor carceratur, nec instrumentum liquidatur, vt ibi latius dicam. Confirmatur ex his quæ idem Graui. hic quinta parte declara. 16. scribit: ¶ dum dicit, quod exceptio rei non tradite, vel pretij non soluti in promptu probata impedit carcerationem: vt etiam firmat Canaris in tracta. de exequu. instru. quæst. 27. Bart. in tract. de instrum. guarentig. parte 3. q. 5 & 16. Boer. decif. 43. in si. & alij quos ipse semethic citat: quæ videntur contrariari his quæ in d. declara. 15. firmavit super exceptione non num. pecun. nisi eundem concordando, dixerimus ibi loqui: quando exceptio non numerata pecuniz altiore in indagacionem requirit, limita tamen præfata quotiescunque ex eodem instrumento appareret de vero actu numeracionis, ¶ quia notarius in instrumentis attestaretur pecuniam præsentialiter fuisse numeratam: tunc enim nedum creditor non habet necesse probare numeracionem: sed nec etiam exceptio ipsa opponi potest. vt dicunt glo. & Doct. in l. si excautione. C. de non num. pecun. Bald. in l. fin. in fin. vers. 2. quæro: & ibidem Salyc. in princ. & Paul. de Cast. C. eodem tit. Alex. in l. Scius. & Augerius col. si. ff. ad l. Fal. Dec. in lege qui pecuniaz num. 4. ff. si cert. pet. Roma. singu. 642. scis. Petr. Rebus. in comm. constit. tract. chirogr. art. 93. ver. 7. modera. num. 59. vol. 1. & Dida. Couar. in cap. quamuis. parte 2. §. 3. vers. secundo ex hac. nu. 11. de pact. in 6. vbi valde inuehit contra illos qui d. l. si. intelligunt in iuramento præfatio super numeracione, cum solum in promissione de soluendo, aut confessione de recepto locum habeat: & ideo sis cautus, quod quando contrahis cum debitore, facias præsentialiter pecuniam apparere per præfata. Item limita alijs decem modis quos pulchre ponit Rebus. in loc. præalleg. in quibus exceptionem non numerata pecuniz latissime scribit non comparere. ¶ ¶ Quarto quæro quid si debitor citatus super tenore instrumenti compareat & aduersus instrumentum ipsum petat restitutionem in integrum, ex tali, aut tali causa: nunquid ex hoc impediatur ipsius carceratio? Bald. in proprijs terminis in l. 1. C. de in integ. restitut. postu. dicit quod pendente restitutione præfata, non potest debitor propter instrumentum debiti poni in carcerem, ¶ quia carceratio dicitur granamen intractabile idem Pau. de Cast. in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud. Alex. consi. 17. nu. 6. vol. 1. Pet. Rebus. in comm. constit. Franc. tract. de sen. exeq. art. 7. gl. 12. nu. 8. & Rod. Suarez. in l. 1. illius Regn. tit. de los gouernos q. 4. nu. 3. sed qd Rit.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

Ritu. noster illas tantum exceptiones admittit, quæ in continenti, & ipso instanti probantur, ut patet ex his quæ dicemus intra in q. 6. aliter puro dicendum in hoc regno: & propterea distinguendum, quod aut de ipsa exceptione restitutionis potest statim & in ipso instanti constare: & procedit opin. dictorum Docto. quam etiam Grauine. hic parte 5. declara. 15. videtur sequi al legando Canar. in tract. de execu. instr. q. 21. Imol. c. 6. ff. 37. & Barz. in tract. de instr. guarentigia. parte. 3. q. 21. aut non potest constare in promptu, quia requirit altiorem indaginem & tunc secus. Nec obstant quæ Bal. & alij allegant: quoniam stante huiusmodi Rit. dispositione, cessant eorum decis. in hoc Regno. & hinc est, quod non audiuntur huiusmodi exceptiones opponi aduersus incarcerationem, quia cum nulla adeo sit clara, quæ non largam probationem requirat; nunquam admitteretur: quod nota.

54 ¶ Quinto quæro quid si debitor in ultimo pretempo termino citationis comparet, & dicit se non posse soluere pecuniam debitam, quia non habet: & propterea quod offert omnia eius bona mobilia forte, vel im mobilia ipsi creditoribus ut vendat: & sibi satisfaciatur, nunquid per hoc euitat carcerem? Barz. in l. 2. § mutui dato. in ff. si cert. pet. dicit, quod hoc casu tenetur creditor etiam inuitus, dicta bona acceptare per auct. hoc nisi. C. de soluti & idem Socy. post Barz. in d. S. nu. 11. dicens ita fecisse pluries in prac. seruari ad euitandum carcerem. tu autem breuiter tene contrarium, quia iuramentum, quod adest in istis instrumentis obligat precise ad obseruandum promissionis: & sic ad solutionem pecuniarum, & interim ad manendum in carcere, cum se obligauerit realiter, & personaliter: & si non habet pecuniam, remanet sibi beneficium cessionis. ita Abb. c. 6. ff. 42. vol. 2. & Paris. in appostil. ad Bart. in d. S. nitui;

55 pro hoc facit, quia licet in obligationibus facti succedat obligatio ad interesse. l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. tamen secus quando ad factum obligatus est aliquis cum iuramento, quia precise tenetur: ut no. gl. in l. si pecuniam. in princ. § ver. necesse. ff. de condi. causa dat. quam ibi sequitur Alex. num. 26. & in l. si conuenit. in princ. nu. 11. ff. de iurid. om. iud. Bald. in l. 1. col. 8. ver. modo quæro. C. de sent. quæ pro eo quod inter. in noc. in cap. veniens. de iureiur. & alij quos idem Alex. citat conf. 37. nu. 25. & conf. 91. nu. 6. vol. 2. per tex. in c. si. ne præla. vic. vic. & Firma. in reposito. in versi. debitor ad factum. Item quia ad hoc locum habeat. d. athen. muka copulatiue concurrere debent. ut not. pulchre Rom. conf. 163. quæ omnia probationem ex parte debitoris requirunt, ut ipse scribit, propter quod non esset conueniens ad solam ipsius debitoris assertionem, dicentis non posse soluere, velle carcerem euitare.

57 ¶ Sexto satis necessario quæro in hoc Rit. quæ nam sunt illæ exceptiones quæ in promptu opponi, & probari possunt ad impediendam instrumenti liquidationem & ipsius debitoris incarcerationem? Grauine. hic in 5. parte declarat. 1. in si. videtur ponere regulam generalem, quod nulla exceptio etiam in promptu probata, impedit incarcerationem, idque dicit probari ex hoc Rit. sorte in illis verbis, quæ dicunt, nisi in ipso instanti doceant de satisfactione, quasi velis dicere Rit. quod solum exceptio solutionis in promptu probata impedit incarcerationem, & non alia. Ego autem (ut alias pluries supra dixi) indubitanter teneo quod omnes exceptiones, quæ in promptu probari possunt, si opponuntur, liquidationem, & debitoris incarcerationem impediunt, tum quia, Ritus noster nullas reuocat exceptiones (ut patet ex eius litera), tum etiam, quia dato quod reijceret, vel differret, non extenderetur ad eas quæ in promptu probari possunt ut dicit text. quem ad hoc ita punctualiter summât Barz. in l. si is a quo. in princ. ff. ut in posse. lega. Rom. confil. 244. pro euidencia. nu. 6. Dec. & Fely. in c. ex parte. jo 2. Valle. 7. 15. & 19. de offi.

deleg. & idem Dec. conf. 424. proponitur. & conf. 467. bene vol. 3. & pro hac mea opi. faciunt que scribit Bal. conf. 118. præmittendum vol. 4. Alex. conf. 3. super vol. 4. Abb. conf. 37. circa vol. 2. Fely. & Dec. in d. c. ex parte 13. Fall. Canar. in tract. de execu. instr. q. 13. Barz. in tracta. de instr. guarenti. par. 3. q. 2. & Tiraqu. de retracta. conf. aguin. S. 1. glo. 2. nu. 12. vbi communi omnium

58 consensu concluditur. § quod exceptio simulationis in promptu probata, impedit incarcerationem, faciunt etiam quæ nota idem Barz. in d. tracta. parte 3. q. 9. Dec. in d. c. ex parte 19. Fallen. Cagn. in l. in testamentis num. 11. ff. de regu. iur. Tiraqu. in præal. tract. § 1. glo. 20. nu. 12. & Gramma. confil. ciui. 66. col. 2. vbi quod exceptio falsitatis in promptu ostensa, impedit incarcerationem, item faciunt quæ scribitur Alexan. Taf. & Rip. in l. 4. §. condemnatur. ff. de re iudic. Fely. & Dec. in sepius allegato cap. ex parte. 20. fallen Canar. in tract. præ alleg. q. 19. & Barz. parte 3. q. 19. & Gramma. confilio ciuili. 95. § vbi quod exceptio nullitatis si in promptu pateat impedit incarcerationem, quæ omnia sequitur idem Grauine. hic in 5. parte declara. 19. 20. & 21. in quibus, quod dum Rit. noster dicit quod excipiens de falsitate, vel alio quocunque defectu, contra instrumentum, in vinculis debet audiri, intelligi debet, quando non in promptu pateret exceptio allegata, prout frequentius contingere videmus, quod tales exceptiones altiore indaginem requirunt. Nec obstat ponderatio supra facta quod Rit. noster videatur solum exceptionem solutionis in promptu probatam admittere, ad impedendam incarcerationem per illa verba dum dicit, nisi in promptu doceant de satisfactione, quia illa exceptio facta per dictionem nisi de exceptione solutionis in promptu probata, porrigitur ad alias exceptiones, & casus similes, ut not. per glo. in l. 1. C. de condict. inde. Bal. per illum tex. in c. post translationem. §. quanquã. de renunc. & Abb. in cap. cum dilecta. de cõfirma. vtil. vel inut. tum, quia in hoc Rit. non excipitur exceptio solutionis tantum, per dictionem taxatiuam, tum etiam, quia dato quod esset dictio taxatiua prout non est, adhuc porrigeretur ad similes exceptiones, quæ per alia iura sunt comprehensa, & est dispositum de eis quod in promptu probata admittantur, ut scribit not. Dec. in l. 1. nu. 32. cum seq. ff. de regu. iur. ne alias sequatur quod iura super dictis exceptionibus disponentia, corrigantur, quod dicit non debet, ut not. per Barz. in l. 3. §. cum Titio. ff. de adimen. lega. in l. ob es. post glo. ibi C. de prædi. min. & in l. serui nomine. ff. de vfu cap. cum similit. quæ ipse allegat.

60 ¶ Septimo quæro in hoc Rit. quomodo poterunt in promptu probari exceptiones oppositæ ad impediendam incarcerationem? & hoc breuiter responderi potest, quod dicitur fieri probatio in promptu, si fiet per instrumentum publicum, item si per aliam scripturam authenticam, & insuper si per testes, ut dicit ad litteram Ritus infra 174. & 175. vbi dico latius.

61 ¶ Obsecro quæro, pone quod instrumentum liquidatum iuxta formam presentis Rit. est confectum extra Regnum, nunquid executioni mandabitur, ut hic dicitur? Breuiter Doct. omnes concludunt, quod sic; quia istud quod mandetur executioni absque libello, &

62 litis contestationem, respicit litis ordinationem, & in respicientibus litis ordinationem attenditur locus iudicij per text. in l. 3. in ff. de testib. l. cum clericis iuncta glo. C. de episc. & cler. l. 1. C. de emancip. libero. & §. si instit. de sarkla. ita dicit Barz. in l. eunctos populos. q. 1. nu. 14. & ibid. Taf. in 1. lect. nu. 20. & in 2. lect. nu. 57. Bald. in l. 1. q. 4. C. ne fil. pro patre, & in c. si. col. pen. de confes. Rom. confil. 263. ad prædictorum. & Rod. Suarez. in l. post rem. S. circa iudicem. num. 24. ff. de re iudica.

63 ¶ Sed magnum est dubium in hac q. si debitor opponeret aliquam exceptionem contra instrumentum quæ non posset in promptu probari (ut hic dicitur) nunquid carcerandus erit, & in vinculis audiendus? extra? &

in hoc etiam breuiter resoluenda. dico quod si Rit. iste penitus tolleretur omnes exceptiones aduersus instrumentum, tunc cum factum sit extra Regnum, ubi iste Rit. non extat, & istud respiciat litis decisionem: audiretur Rit. non obstante, & seruaretur ius cōmune: quia in respicientibus litis decisionem, attenditur locus celebrati contractus, vt dicit Barto. in dicta l. cunctos populos, & alij Doct. quos proximè reuli, sed quia non tollit penitus exceptiones, sed differt tantum, volens quod in omnibus audiatur, verū eo existente in vinculis, dicendum est, quod licet cōfectum sit extra Regnum instrumentum: debitor aduersus ipsum opponens, & in promptu non probans, carcerari debet, & postmodum audiri, quia istud q̄ prius carceretur, & postmodum audiatur, vere dicitur respicere litis ordinationem, vt patet ad sensum, & firmat Felyn. in c. fin. nu. 10. de constitu. vbi in terminis proprijs loquens de statuto volente, q̄ debitor ex instrumento capiatur: dicit quod tale statutum dicitur respicere litis ordinationem, non decisionem.

64. ¶ Non dō iuxta præfata quæro econuerso quid si instrumentum est factum intra Regnū nunquid executioni mandabitur extra Regnum, vbi non viget iste Rit. nec statutum sibi simile? Bald. in l. vni. in fin. nu. 2. de confess. l. 1. q. 4. C. ne fil. pro patre, dicit quod aut istud mandare executioni instrumentum est de iure communi, & tunc vbicunq̄ factum fuerit, exequetur: aut est de iure statuario, & tūc secus: sed seruabitur ius loci vbi est exequendum: ¶ quia iuxta dē suam non alterius iurisdictionem sequi debet. l. missi opinatores. C. de exactio. tributo. lib. 10. idem Bald. in d. l. cunctos populos. 15. colum. vers. viso de iure personæ. C. de sum. Trini. Alex. in l. a diuo pio. S. sententiam. colum. 6. vers. 1. limita. ff. de re iudica. & consil. 37 viso colum. 2. in fin. volum. 2. De ei. consil. 97. in casu proposito. 1. dubio. colum. 2. Hipo. sing. 138. in dex. Cott. in memoria. in versicu. instrumentum factum, & Roderi. Suarez. in l. post rem S. circa iudicem num. 22. ff. de re iudica. sed quia, vt supra tenni in 1. q̄ iste Rit. est conformis iuri communi quo ad iudicantem, quod instrumenta confessionaria mandentur executioni: & quod ad aliud, videlicet quod opponens exceptionem, quæ in promptu non probatur: carceretur, & demum audiatur, est contra ius commune: dico quod instrumentum factum in hoc Regno mandabitur executioni etiam extra Regnum, quia nō requiritur libellus nec litis cōtestatio: quia hoc est etiam de iure communi. Sed si opponeretur aliqua exceptio, quæ non possit statim probari, nō est debitor carcerandus iuxta hūc Rit. qui extra Regnum non seruaretur: sed audiretur iuxta iuris communis dispositionem, q̄ nor. quando eueniet in pract.

66. ¶ Decimo quæro quid si debitor meus contra quē liquidauit instrumentum iuxta formam præfatis Rit. habet aliqua nomina debitorum nunquid potest cōtra ea exequi virtute dicti instrumenti liquidati? Breuiter Doct. omnes in l. a diuo pio. S. sic quoque. per illum text. ff. de re iud. c. concludunt, quod sic: si debere constentur, & idem Bald. & alij in l. eriam. C. de execut. rei iudica. si vero negent se debere, & rem ipsam ponant in dubio: secus erit, vt text. d. S. sic quoque expressim decidit.

67. ¶ Fallit primo secundum Bald. in d. l. etiam. versic. modo restat nu. 13. Alexand. in d. S. sic quoque num. 4. & Roderi. Suarez. in l. post rem. q. 2. fol. 673. ff. de re iud. c. quotiescunq; illi debitorum essent perpetuo obligati ad aliquam annuam pensionem: quoniam tunc etiam quod negent exequetur contra eos.

68. ¶ Fallit secundo vbicunq̄ negent per euidētem calūniam, vt dicit Cyn. in l. secunda. C. quādo sit. vel priua. Speculat. in tit. de j. decret. S. restat. versicu. quid ergo. Ang. Imol. & Alexand. in d. S. sic quoque.

69. ¶ Fallit tertio, quando licet non appareat de equidē

ti calūnia, tamen creditor se offert in continenti probaturum eorum malitiam, vt inquit Alexand. in d. S. sic quoque. nu. 3. versic. item addatis.

70. ¶ Quarto fallit, quando contra tales debitores adesset instrumentum publicum gaurentiatum, vel cōfessionatum habens executionem paratam: quoniam tunc etiam si negent: exequetur contra eos, vt dicit Bald. in d. l. etiam nume. 3. quod etiam sequitur Alexand. in præallega. S. sic quoque. vbi id ampliat etiam si conuincerentur per instrumentum non habens executionem paratam, per ea quæ not. idem Bald. in dicta l. secunda, C. quando sit. vbi Bald. dicit quod quotiescunq̄ contra negantē adducitur probatio probata non obstante negatione, sit exequutio: ergo idem in hoc casu, quia probatio quæ fit per instrumentum, dicitur probatio probata, sed contra talem Alexand. ampliat. obstat fortiter quod dicit Ange. in d. S. sic quoque, quod ego creditor non possum plus iuris habere contra illos debitores, quam habet meus debitor, qui est eorum creditor, & ideo si nō sunt obligati eorum creditori per instrumentum habens executionem paratam: non est conueniens. quod ego possim exequi contra eos via executiua, quia non posset vti eorū creditor: & si diceret quod istud operabitur eorum negatio, quæ euidenter apparet malitiosè facta postquam adest instrumentum publicum: potest responderi, quod ista malitia non potest concedere ius executiuum, quod non habet instrumentum: sed quia hoc casu essemus in terminis secundæ limitationis secundum quæ cōclusum est posse exequi etiam data negatione, si euidenter apparet malitiosè opponi: dici potest ampliatio. Alexand. posse procedere. quotiescunq̄ debitores negantes conuincuntur per instrumentum etiam non habens executionem paratam, forte quia non esset liquidum: dum tamen euidenter appareat malitiosè negare, aliās secus esset per rationem Angel. & pulchrè firmat Roder. Suarez. in præall. loc. num. 5.

71. ¶ Undecimo iuxta præcedent. q. quæro pose quod debitores mei debitoris, contra quos exequi feci, fatentur se debere, tamen dicunt menon esse creditorem, vel esse solum aut aliud quid opponunt, nunquid admittentur? Breuiter hanc. q. ponit Bald. in l. etiam. num. 12. versic. quæro nunquid. C. de exequu. rei iudica. ¶ & terminatur quod ex eorum persona pro eorum interesse possunt omnes exceptiones opponere. argument. l. si cui. C. de nō num. pecu. l. idemque. S. generalit. r. ff. manda. & l. si fideius. S. quidam. eodē tit. ratio est, quia isti nō sunt proprie debitorum mei, nec ad eos trahitur instrumentum: cum in eo non sint nominati, vt in sequen. Rit. dicam. in 4. limita. si tamē mihi soluunt, & nullam exceptionem opponunt: liberantur ab eorum creditore. l. si liber. & l. soluendo. ff. de nego. gest. cum alijs quæ Bald. ibidem allegat.

73. ¶ Duodecimo quæro, pone quod citatus super tenore instrumenti comparet in Magna Curia, vel Regia Audientia petendo se remitti ad eius iudicem competentem; ac dicendo de incompetentiā ipsius iudicis citantis, nunquid in ea audiendus erit superfessa liquidatione, & carceratione? Moderni Graui.

74. in hoc Rit. parte. 5. declara. 23. dicunt quod sic, ¶ quia licet per statutum remoueantur omnes exceptiones, non intelligitur remota exceptio ista incompetentiæ iurisdictionis, vt dicit glo. in clemen. prima. de sequestra. posse. & fruct. Bald. in l. exceptionem. circa fi. C. de probatio. & in l. si quis filios. S. quod si quid. ff. de inuult. testamento. Dec. & Fely. in capitu. ex parte. 1. §. falte. de offic. delega. & alij nonnulli quos ipsi allegant. Tu autē dicas aliter, nam aut ista remissio petitur per ipsum citatum, & non potest, quia in omnibus instrumentis adest renunciatio fori, & ideo ea non obstante, procedetur ad liquidationem, & in hoc nulla prorsus est difficultas, ¶ quia in eorum præiudicium

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

Tertium poterunt renunciare. l. si quis in conscribendo. C. de pact. aut per eius Baronem, & tunc de iure pretendi posset contrarium, quia vassallus in domini preiudicium non potest renunciare, vt nota. per gloss. in capitu imperiali. §. præterea. in versu. duos. de prohi. alie na. per Fede. Barto. in l. i. §. & post operis in §. ff. de nou. oper. nau. Bal. in c. vni. de feud. marchi. Afflict. in conscri. iustitiarj nomen. 3. nota. num. 30. & Mill. in pract. §. propositus. num. 83. fol. 49. sed de generali consuetudine in hoc Regno seruatur contrarium, quia etiam ad Baronum petitionem nemo remittitur pro causa instrumenti pro quo habes regia pragmat. vnicam in titu. de instrumen. liquido non remittendo. ¶ Decimotertio quero quid si debitor citatus comparet, & dicit se filiumfam. & sine presentia ac expresso consensu sui patris contraxisse, nunquid hoc allegato carcerabitur? Breuiter si per instrumentum publicum apparet quod patrem habeat, nõ detinetur tunc quia, de iure communi instrumenta quarentigata non habent executionem contra filiosfam. vt dicunt Bald. & Paul. de Castr. in l. fina. §. necessitate. nu. 8. C. de bon. quæ liber. Canar. in tract. execu. instrum. q. 18. Barz. in tractat. de instru. quarentigata. parte 3 q. 6. Deci. in ca. ea parte. loc. 2. 27. sale. de offic. delega. & Moder. Grauine. in hoc Rit. parte 2. declara. 17. nu. 32. tum etiam quia in hoc Regno adest prag. in qua scripsi, quod contractus omnes filiorumfam. sine expresso consensu patris, non valeant, ¶ vt in pragmat. per excellentem de senat. conf. macedo. Sed si non constat de exceptione per instrumentum. ¶ 77 tum tunc, ¶ quia allegans patriam potestatem debet probare vt dicit glo. in l. Titia. in ff. solut. matrimo. Corne. conf. 208. nu. 6. vol. 4 & dixi latius in d. pragmat. §. 12. vel emancipa. nume. 5. in tali exceptione in vinculis debet audiri: & interim instrumentum liquidari. vthic dicitur licet autem non constat per instrumentum publicum quem esse filiumfam. si tamẽ constat per testes in promptu idem erit, vt carcerari non debeat, quia creditor posset multa pretendere circa validitatem contractus facti per eum, qui se dicit filiumfam. Iudex tempore vltimi peremptorij constituto sibi in promptu, quod citatus sit filiusfam. decerneret procedendum esse ad liquidationem, verum pro debito, & pœna super sedendum in executione personali donec aliter fuerit de iustitia prouisum super presentia nullitate contractus vigore Regiæ pragmatice. super qua exceptione postea dabit terminum, & procedet in causa.

78 ¶ Decimoquarto ¶ quero pone quod Titius habet instrumentum debiti liquidum contra Seium, & cū vterque esset in iudicio, Titius presentat dictum instrumentum iudici, dicens vigore ipsius Seium sibi teneri in tanta summa, & cum sit presentis petit ipsum interrogari super tenore dicti instrumenti iuxta formam Ritus nostri, & demũ carcerari, Seius vero presentis dicit quod citetur per citationem quemadmodum distat Ritus, quoniam suo tempore respõdebit, nunquid poterit iudex procedere ad interrogationem, & instrumenti liquidationem quemadmodum Ritus noster disponit? pro Seio facit quod diximus, supra in 3. not. & dicemus infra in Rit. seque. in 7. limita. quod ad hoc vt instrumenta quarentigata habeant executionem paratam requiritur citatio debitoris, contrarium tamen verum est, & iudex poterit ad interrogationem procedere seruando formã nostri Ritus, quia secũdum magis veram, & communem opinionem citatio non requiritur vbi pars reperitur presentis in iudicio, vt dicit Specc. de libell. concept. §. sequitur. ver sicu. item dicunt quidam. num. 6. Ioan. And. in cap. si. num. 4. de elect. in 6. Bald. in rubr. C. de in ius vo. q. 2. au. 2. in l. nam. ita diuus. num. 4. ff. de adop. & in auzhen. si omnes. num. 8. & 9. C. si vt se ab hæredi. abst. & plenius scribit Maria. Soci. in tract. cita. arti. 5. q. 16. nu.

21. & ideo Bal. in d. auth. si omnes infert ad statutum volens, quod iudex a die citationis vique ad certum terminum debeat sic facere, quod si nõ interuenit citatio, sed presentia partis habet locum statutum, quia idem operatur presentia quod citatio cum debita expectatione citati: quod proprie facit ad casum nostrũ cum iste Ritus dicat quod si debitores citentur, vt personaliter compareant responsuri super tenoribus instrumentorum debet etiam comparere personaliter creditores & ipsi partibus comparentibus dat formã procedendi. quæ forma absque dubio seruari poterit per iudicem si vterque est presentis in iudicio absque alia citatione postquam presentia idem operatur, ¶ quo etiam faciunt quæ dixi supra in Rit. 120. limita. 1. Non obstant, quæ supra dicta sunt. in 3. not. & dicemus inf. Rit. seq. in 7. limita. quia procedunt qñ debitor non est in iudicio licet sit in Ciuitate vt citari debeat, vt etiam Bal. dicit in d. auth. si omnes versu. dices ibi iste tex. intelligitur. Sed dicit quis, aduerte quæ presentis in iudicio qui non fuit citatus, potest petere terminum ad deliberandũ, & exceptiones dilatorias proponendum vt dicit Spec. in locis allegatis, & Maria. Socin. nu. 22. & consequenter iste talis poterit sic euitare interrogationem, siue liquidationem instrumenti tunc faciendam, ad quod responderetur quod p̄ fati Docto. loquuntur in causis ordinarijs in quibus pars conuenta pot. dicere omnia ex quæ posset si citatus fuisset, quia presentia supplet solum citationem, non autem aufert alia legum auxilia. vt per Soci. loco præall. nu. 23. ver. quod ego arbitror, nos vero loquor in materia instrumentali, in qua sicuti citatus in vltimo peremptorio termino comparens non potest allegare nisi quæ sibi per hunc Ritus permittuntur, eodem modo non citatus, sed presentis in iudicio interrogatus super tenore instrumenti cogetur respondere, & non admitteatur ad allegandum nisi quæ Rit. noster admittit. ¶ Decimoquinto ¶ quero: Quid si citatus super tenore instrumenti comparet dicendo instrumentũ esse verum, gestum tñ fuisse in simul cū patre, dũ esset in eius potestate, vt ex lectura instrumenti dicitur apparere, nunc vero reperiri sui iuris, per emancipationem vel mortem patris de qua in promptu dõcet, nullaque bona paterna possidere, & p̄ pœna nõ deberet ad liquidationẽ instrumenti procedi, neque ad eius carcerationem, ex quo iure per l. 2. ff. quod cum eo. non teneretur nisi in quantum facere pot. nunquid procedi poterit ad liquidationem, & ea facta carcerabitur? Breuiter dicas quod non, quia filius familias sui iuris effectus de contractibus gestis in simul cum patre tempore quo in eius potestate erat, si bona paterna non habet non teneretur nisi in quantum facere pot. per d. l. 2. vt etiam pulchre scripsi in pragmat. per excellentem. §. vel fuerint emancipati. num. 4. de senatus conf. Macedon. Et ideo iudex in vltimo peremptorio tpe liquidationis faciendæ debet decernere qd̄ sup̄ sedatur in liquidatione donec aliter fuerit prouisũ super beneficio petito, vigore dispositionis d. l. 2. vel melius quod procedatur ad liquidationem, verũ pro debito & pœna super sedatur in executione personali donec aliter fuerit pronunciatum super dicto petito beneficio, & vbi in promptu nõ appareret de emancipatione vel morte, iudex procedet ad liquidationẽ & carcerationẽ. Prædicta tñ vera si beneficio d. l. 2. nõ fuerit in instrumentum renuntiatum cum iuramento, vel in casu renuntiationis fuerit saltem absolutorio a iuramento impetrata. vt dixi in d. pragmat. nu. 70. in fine.

80. Decimosexto ¶ quero de vna questione quæ de facili poterit sepius interuenire, Titius habens annuũ censum super bonis Seij cum pacto de retrovendendo, illum vendidit Sempronio, pacto apposto, quod in casu nullitatis, inualiditatis rescissionis, vel euersionis contractus liceret ipsi Sempronio petere ab ipso Titio precium receptũ pro dicto annuo censu. Postmodũ

causam quod Seius vigore pacti de retrouendendo re-
 currens ad Titio dictum annum censum, quæ se-
 ptemta ad notitiam dicti Sempronij, comparuit co-
 ram iudice cum instrumento venditionis dicti census
 factæ per Titium, vna cum fide retrouendicionis per
 eundem Titium factæ Seio, petens expediri citationem
 super tenore instrumenti contra Titium pro precio per
 eum recepto, dicens factum esse casum rescissionis &
 euictionis contractus: postquam census sibi venditus
 per retrouendicionem factam per ipsum Titium Seio er-
 rat resolutus. Nunquid poterit dictus Titius citari su-
 per tenore instrumenti procedendo contra ipsum exe-
 cutiue via præsentis Ritus, Videretur dicendum quod
 non, ex quo per venditionem census factam per Titium
 Sempronio dominium census transiuit in ipsum Sem-
 pronium adeo quod postmodum Titius non potuit il-
 lum retrouendere Seio, ex quo non erat suus, & culpa
 fuit ipsius Seij retroemere a Titio tunc non domino, q̄
 culpa sibi tantum obesse debet, & non alteri, & ita cõ-
 suit magna curia vicariæ cum calus occurrisset in cau-
 sa Aureliæ Vitalianæ cum Marino mastro iudice, & Ma-
 gna Curia fundauit se, quia habuit pro constati quod
 Sempronius cepit iam exigere censum a Seio, adeo
 q̄ interuenit vnum de requisitis in l. 3. C. de nouat &
 Seius non recte fecit retroemere a Titio. De quo cum
 appellatum esset ad sacrum consilium quarto Nouem-
 bris 68. fuit decretum posse expediri citationem super
 tenore instrumenti, & procedi via Ritus. vt in bancha
 Ioannis Vincentij de angelis actuarij, & fundauit se sa-
 crum consilium, quod non esset verum quod Aurelia
 cepisset exigere censum a debitore adeo, quod nihil
 posset imputari debitori quod rem emisset a D. Mari-
 no. Ego vero teneo, quod siue Sempronius cepit exige-
 re censum a Seio siue non, Titius citari poterit super te-
 nore instrumenti, & contra eum executiue procedi via
 Ritus, quia dum Titius allegat Seium fuisse in culpa
 retroemere ab ipso allegat suam turpitudinem, contra
 lialias. ff. de iureiurand. immo detegit suam fraudem,
 retrouendendo, quod non est suum, & recipiendo de
 eo pretium: Et id quod dicitur de dicto requisito in d.
 l. 3. procedit vbi non est facta delegatio, adeo quod re-
 manent actiones pœnes primuta creditorem, at in ca-
 su nostro pœnes Titium primum creditorem facta per
 eam absoluta venditione census dicto Sempronio ni-
 hil penitus remanet, intantum quod dato quod Sem-
 pronius non cepisset exigere, ipse non poterat in ex-
 citatione amplius se intromittere, & consequenter nec
 in retrouenditione, & cum aliter fecerit retrouenden-
 do, precium quod est pœnes eum dicitur es alienum
 competens Sempronio qui nunc via Ritu. vult. agere.
 Salerni, die 29 Septemb. 155. Profer Caraula.

RITVS CLXVII.

Nota quod iste Ritus hoc mo-
 do practicatur: videlicet, qd̄
 fit interrogatio super tenore
 instrumenti: nisi fuerint trã-
 facti anni, viginti a die natiui-
 tatis actionis contentæ in di-
 cto instrumento, quæ casu quando transacti
 sunt non fit interrogatio. Sed proceditur via
 ordinaria vt de iure cõmuni conceditur,
 ista fuit determinatio facta die quinto men-
 sis Augusti quintedecimę indictionis: quam
 determinationem de mandato curiæ respõ-
 dit, & fecit iudex Henricus Acconza iocus
 pro parte totius Curie tunc sedentis, & tunc
 erat aduocatus, partis presentantis dictum

instrumentum Iudex Blasius latus. Item in-
 telligitur iste Ritus quando instrumentum
 est liquidum per se sine alia probatione, vel
 petitione danda ad probandum liquiditatẽ
 ipsius instrumenti. Potest etiam fieri interro-
 gatio quando essent plura instrumenta, quo-
 rum vnum esset liquidum per respectum ad
 aliud: vt si esset hæres qui de hæreditate ap-
 præhensa ex testimonio in promptu, consta-
 ret per instrumentum debiti liquidum: quæ
 prædicta omnia fuerunt terminata per cu-
 riam die prædicto.

S V M M A R I V M.

- 1 Elapsis 20. annis à die natiuitatis actionis in instru-
 mento contentæ: via ordinaria, non iure municipa-
 li proceditur.
- 2 Clericus ritibus nostris vti volens, eorum forma, suis
 que vinculis attentis, vti debet.
- 3 Mala fides nocet præscriptioni.
- 4 Statutum cum præbeat instrumentis executionem
 intelligendum est de liquidis.
- 5 Instrumentum restitutionis dotis non liquidabitur
 nisi probato casu restitutionis: nec instrumentum
 de promissa dote pro contrahendo matrimonio: ni-
 si sequuto matrimonio, nec instrumentum, quia de-
 perditum: nisi per testes probetur.
- 6 Statutum instrumento executionem tribuens, con-
 tra principalem tantum, non contra tertium pos-
 sessorem locum habet.
- 7 Obligatio personalis non sequitur fundum, nec etiam
 realis.
- 8 Instrumentum ante diem solutionis venientem, an
 exequatur ex iusta causa?
- 9 Instrumentum non citato debitore, executionem
 paratam non habet.
- 10 A citatione incipere, quando sit necesse.
- 11 In quibus locis à captura incipit executio.
- 12 Defensio de iure naturali est: & ad certum tempus
 reservari potest.
- 13 Instrumentum clausulam guarentigia, & execu-
 tionem paratam habere quid sit.
- 14 Instrumentum liquidum quando dicatur.
- 15 Instrumentum non liquidum per aliud instru-
 mentum liquidatur. An alijs etiam modis liquidari
 possit: & quibus?
- 16 Exempla non restringunt regulam.
- 17 Instrumentum de proximo liquidandum reputatur
 liquidum.
- 18 Decreto interposito instrumentum fore liquidum:
 statutum dicitans instrumentum habere execu-
 tionem: vires habere incipit.
- 19 In obligationibus facti succedit obligatio ad inte-
 resse.
- 20 Pratum venditum ad ius pasculandi: si renunciatio
 patienti in instrumento non appareat, an sit li-
 quidum.
- 21 De natura contractus venit euictio.
- 22 Instrumentum debiti de per se non liquidum, sed re-
 latione

Domini Prosperi Caravita Ebolitani.

- latione ad apocam testibus subscriptum, an tanquam liquidum in mag. accusabitur.
23. Scriptura priuata tribus testibus subscripta, publicum instrumentum dicitur.
 24. Scriptura quandoque instrumentum, quandoque documentum appellatur.
 25. Dicitio, quasi, impropriam, ac similitudinem denotat. Et aliquando veritatem infra. nu. seq.
 26. Nullum simile est idem.
 27. Instrumentum publicum, & apocho qua dicantur inspecto communi vsu loquendi.
 28. Instrumentum si sit in parte liquidum in parte non: num ipsius presentatio impediatur?
 29. Vtile per inutile non vitiatur. Et hac regula inseparabilibus, non autem in inseparabilibus, locum habet.
 30. Debitor creditori in alio loco quam creditoris domicilio, in instrumento debitum soluere promisit: citatus super tenore instrumenti non comparet: an condemnabitur: vel si comparens, instrumentum non liquidum ex praefata causa dicit: nunquid liquidabitur? & qualis erit forma actus publici, vide num. 31.
 32. Instrumentum censuale confectum ultra an. 20. non paratam habebit executionem.
 33. Citatio an interrumpat prescriptionem. & nu. 34.
 35. Prescriptioni an possit renuntari.
 36. Prescriptioni an cum iuramento possit renunciari.
 37. Verbum, quandocunque, & verbum, perpetuo an impediatur currere prescriptionem statutariam, vel legalem.

Iste Rit. venit ad limitandum Rit. praecedentem in quo posita fuit obseruantia, & practi. instrumentorum liquidandorum in hoc Regno. Limita igitur primo d. Rit. praecedentem non procedere (vt hic dicitur) quoriscunque die natiuitatis actionis in instrumento contentae sunt elapsi viginti anni, quoniam tunc contra debitorem procedi debet via ordinaria: non autem via Rit. & ita seuatur in pract. & est conforme his quae scribit Bald. in proprijs terminis in l. plane, ff. quod fals. tito. autho. item legibus hispanorum. l. 3. tit. de las praescripciones licet ibi de decennio tantum ordinetur: vt refert Roderi. Suarez. in l. post rem. limita. 6. fol. 608. Ratio istius Ritus esse potest, quia tempore istorum Rituum debitor ex causa instrumenti liquidati puniebatur poena manus adeo quod accusatio criminali subditus erat, vt per Ritum. infra 171. & 179. & accusationes criminales regulariter 20. tantum annis viuunt & non ultra per tex. in l. querela. C. de fals. + Amplia istam limita. etiam si clericus esset creditor qui vellet elapsis 20. annis, pcedere contra debitorem via d. Rit. quoniam vt debet his Ritibus autem eorum forma, & cum suis vinculis, vt diximus supra in Rit. praeced. q. 2. & firmat las. in proprijs terminis de statuto volente quod si sunt lapsi decem anni in instrumenta non mandentur executioni in l. de quibus de leg. col. 2. nu. 12. vers. sed pulchrum dubium. Secundo ampliamus praecedente mala fide debitoris non soluentis infra spatium dictorum 20. + quia licet mala fides noceat praescripti. oni. c. h. de praescri. & c. possessor. de reg. iur. in 6. tamen non nocet in casu isto quo ad perdendum beneficium executionis, concessum ab ipso Rit. quod per ipsum tolli potuit, vt in specie pulcherrime consiluit Alex. conf. 115. vol. 3. & in proprijs terminis Balbus in tract. praescri. 2. parte. 3. partis

prin. q. 14. ver. 3. limita. nu. 76. Secundo limita (vt Ritus met dicit) non procedere quando instrumentum non est liquidum de per se absque aliqua probatione, vel petitione danda ad probandum liquiditatem: ratio est, + quia statutum praebens executionem instrumentis intelligitur de liquidis, vt probat tex. nota. in l. hoc. ff. de verb. oblig. quem ad hoc citat Bal. in l. cum testa meo. in fi. C. de manu. testam. Bar. in l. proinde. S. notandum. ff. ad l. A. quil. idem Bald. in l. siquidem, per illum tex. C. de excep. & in l. si causam, ver. pone. nume. 9. C. de exeq. rei iudic. vbi allegat tex. in l. fi. C. de compensat. Alex. conf. 90. col. 3. vol. 3. conf. 25. col. 3. vol. 1. Ro. conf. 211. Pau. de Cast. conf. 311. & 277. & Doct. vbiq. Ex quo sequitur secundum Bal. in d. l. si causam, nu. 13. + quod si vigore instrumenti matrimonialis petitur restitutio dotis soluto matrimonio, tale instrumentum non poterit vigore istius Rit. liquidari, quia eget probatione qualiter factus est casus restitutionis per mortem: & idem si petatur a viro dos sibi promissa pro matrimonio contrahendo: quia eget probatione, qualiter matrimonium est contractum, vt probat tex. in l. tali. ff. de iud. dot. & firmat, idem Bal. in l. ab exequutore, col. 4. & 5. C. quorum appel. non recipia. gl. quam ibi Alb. dicit sing. in litem quia. ff. de pac. in l. 2. S. creditum. quam ibi ponderat las. ff. si cer. peta. & Rip. in l. in illa. nu. 9. ff. de verb. obli. Tertio limita non procedere vbiunque ipsum instrumentum quod pro debito confectum fuit (quia deperditum est) probaretur per testes, vt firmant in proprijs terminis Bar. & Bal. in l. 1. S. & cum hereditatis, in fi. de his quae in testa. delent. in lidem, Bal. in l. si. col. 3. ver. sed quis si scriptura. C. de fideicom. in l. 1. in princ. C. vt in possess. lega. & in l. general. C. de sacrosan. eccle. Pau. de Cast. in d. l. nostram. nu. 5. ver. ex praedictis C. de testa. & Roder. Suarez. in d. l. post rem. limita. 3. sed dicit aliquis contra istam limita. facit gloss. in l. fi. in ver. de positionibus. C. de edi. diui Adria. toll. vbi quod beneficium illius l. datum heredi. ostendendi testamentum non cancellatum, neque abolitur iur. alii qua parte vitiatur, vt mittatur in possessionem hereditatis, habet locum etiam in haerde instituto in testamento nuncupatio cuius nulla est scriptura confecta, sed de quo constat per testes, eorum attestacionibus, per iudicem parte citata & audita receptis: & postmodum in scriptis redactis. quam gl. sequitur ibi Bar. Bal. Saly. & Alex. & idem Alex. conf. 93. col. fi. volu. 6. Felyn. late, in c. sicut, col. 2. declar. 1. de re iud. Hippol. singu. 484. si verba loqui, & Tiraquel. in tracta. retracta. consanguine. S. 2. gl. 1. nu. 14. ver. & huic sententiae, cuius gl. auctoritate Ang. ibid. inferens ad nostram q. dicit idem etiam si per statutum instrumenta publica habeant executionem paratam, quia creditor poterit per testes probare fuisse factum instrumentum, vel contractum: & talis probatio in scriptis solenniter redacta exequetur sicut instrumentum. Item faciunt contra istam limita. quae scribit Ange. in l. pen. C. de po. & Mathesi. singu. 5. not. quod contractus, vbi quod id quod dicitur depositum habere executionem paratam, per tex. in d. l. pen. vbi etiam Bar. intelligitur, si de eo apparet publicum instrumentum, vel publica scriptura attestacione testium qui per iudicem fuerint recepti parte non citata in casibus tamen permixtis: puta ad futuram rei memoriam vel citata, & demum tamen scriptura publica iuxta l. publicari. C. de testa. vt proprie no. Bar. in d. l. fi. nu. 27. ver. procedo ulterius. C. de edi. diui Adr. toll. Responso tamen ad praedicta, est clara secundum Rod. Suarez d. limit. 3. nu. 4. quod praedicta contraria procedunt vbiq. non solum per testes probatur debitum, aut instrumentum: verum etiam super talibus depositionibus testium celebrata fuit scriptura, & demum iudicis auctoritate publicata iuxta formam d. l. publicari. & not. ibid. per gl. & Pau. de Cast. in princ. post Spec. intit. de instu. editio. S. ostenso. nam & sic proprie loquitur Bar. in d. l. si. vt proxime dixi, & tunc illa scriptura

publica testium depositionem exequetur sicut instrumentum. Bart. vero & ipsum sequentes, loquuntur ubi solummodo probatur per testes, & eo probato, quarebatur exequi instrumentum deperditum, aut cancellatum. Aduerte tamen ne erres in hoc Regno, quia licet super depositionibus testium fieret scriptura, & publicaretur: non propterea merebitur executionem vigore præceden. Ritu. ratio est, quia in d. Ritu. in prin. aperte dicitur quod in illis debitis locum habet, de quibus publica apparent instrumenta, quo casu, cum privilegium executionis censetur datum ipsi scriptura instrumenti, dato quod per testes deponatur, & inde fiat scriptura, non erit satisfactum Ritui, vt Bald. in terminis dicit in dicta l. prima, in fi. versic. ff. de his quæ in testam. delen tanto magis, quia vt ibi dixi in secundo nota. multa debent concurrere in instrumento publico, ad hoc vt locum habeat ille Ritu. Quarto limita contra tertium possessorem, aut alium in instrumento non nominatum, † quia statutum tribuens executionem instrumento, locum habet contra ipsum principalem debitorem tantum, non autem contra tertium possessorem, vt inquit Baldus. in l. 1. in princip. 2. col. C. commu. dele. Imo. in l. fin. versic. aduerte. ff. quibus appella. non licet Ange. in l. si vnus. S. ante omnia ff. de pact. & in l. 1. S. si hæres, vbi etiam Alexand. ff. ad Trebel. & idem Alexand. 7 confil. 83. nu. 11. & confil. 84. nu. 8. vol. 3. † & ratio est, quia obligatio personalis non sequitur fundum. l. ea lege. C. de cõditio. ob caus. l. vtpomum. ff. de seruitu. l. venditor, in princ. ff. commu. præd. & l. 4. S. opus. ff. de alie. iudi. muta cau. fac. & non solum non habet locum contra tertium possessorem executionis personalem per d. proximam rationem, sed nec etiam realis. l. sape, in fi. ff. de re iudic. l. 1. & 2. C. quibus res iudica. non nocet, & no. per Bart. in l. repeti. l. creditores, nu. 23. versic. hoc præmissio ibi si vero tale pactum. C. de pigno. licet istud de reali fallat in casibus quos ibid. Bart. ponit, nu. 25. latius Afflic. in constit. Regn. pacis cultum, nu. 23. cum seq. & Roderi. Suarez. in d. l. post rē, limita. prima, num. 5. ff. de re iud. fol. 77. Quinto limita ad instantiam creditoris tantum, non autem tertij, etiam si illius interfit, vt dicit Bald. in l. si pro te, per illum tex. C. de dot. promiss. Alexand. in l. prima. S. si hæres. ff. ad Trebel. Areti. confil. 86. diligenter, col. fina. Deci. confil. 198. col. antepenul. & confil. 410. col. 3. & 8 *Inf. in iuris gentium. S. prætor ait. ff. de pact. † Sexto limita die solutionis nondum veniente. l. 1. C. de cõd. ex lege. l. si mandauero, in prin. ff. mã da. l. eum qui ca lendis. ff. de verbo. obliga. per quæ iurata not. Ang. in d. l. 1. & Alex. confil. 95. nu. j. vol. 1. & istud adeo verum est, q̄ etiam si a debitore non opponeretur: posset iudex actorem ex officio repellere, per glossa. in l. vbi pactum C. de trãfact. vt tener. pulchre Bar. in l. lecta, col. 4. ff. si cert. per. & in l. ita stipulatus. ff. de verbor. oblig. & Ang. in l. j. C. vt actio. ab hæredi. licet tamen nõ detur executio instrumento ante diem solutionis per præfata, tamen ex iusta causa conceditur creditori p̄sequi pignora. & agere hypothecaria per l. quæsitum, iuncta gloss. ff. de pigno. item epere debitorem fugituum. l. j. ad finem vbi hoc not. Bar. Bal. Ang. & Alex. C. de condictione ex lege, item agere vt sibi idonee caueat. l. omnibus. ff. de iudi. l. si creditores. ff. de priuileg. credi. Bal. in l. 3. in fi. C. commoda, cum similibus, quæ ponit Roder. Suarez. in d. l. post rem, limita. 7. nu. 2. & 3. ff. de re iudic. & Afflic. decisio. 279. nu. 4. & quandoque agere vt condemnetur ad soluendum adueniente die, quando dies solutionis est statutus per dilationem legalem, vt est in dote. l. vni. S. exactio. C. de rei vxori. actio, vt nota. Afflic. in d. decis. in fi. & Rip. in l. in illa. nu. 10. ff. de verbor. oblig. † Septimo limita vbi-
cunque debitoris citatio non interuenerit, tunc enim instrumentum eo non citato, non habet executionem paratã, vt in proprijs terminis firmat Bal. in l. ab exe-*

quatore. col. 2. versic. sed quid dices. C. quorũ appellatio non recipia. ratio est secundum eum. † quia cum nulla sententia præcesserit, nec aliter de causa cognitum fuerit: necesse est a citatione incipere. S. fin. institut. de pœna temer. litigã. quod etiam voluit Saly. in d. l. ab exequatore. 2. col. ver. circa istius partis expeditio nem. per eandem rationem, licet Bald. non alleget. & confirmatur ex nostro præcedenti Ritu. vbi de citatio ne debitoris fit mentio, & ita seruatur in pract̄ adeo quod nullus iudex ex sola inspectione instrumenti fa-
cit illud exequi: nisi prius debitores citet † Florentiẽ tamen, vt dicit Ang. in l. si sic S. j. ff. de lega. j. seruatur contrarium, & a captura incipitur, nulla citatione,
2 præcedente, & ita etiam seruatur in Hispania, vt dicit Roder. Suarez. in dicta l. post rem. 12. limit. num. 2.
12 † Et si dicatur quod istud est tollere defensionẽ, quæ cum sit de iure naturæ tolli nõ potest. clemen. pastoralis. de re iud. respondet Ang. ibid. quod non tollitur defensio, sed variatur defendendi modus, quia post executionem auditur debitor in defensionibus suis, quæ de iure possunt ad certum tempus, & terminum referuari. l. fi. C. de compensa. l. ille a quo. S. si de testamẽto. ff. ad Trebel. & l. 2. C. de edict. diui Adrian. toll. & profecto, nisi Rit. noster. Præcedens expressisset de citatione absque ea instrumentum exqueretur per
13 prædicta. † & etiam quia vt dicit Rom. in consil. 133. in præsupposito. num. j. instrumentum habere clausulã guarentigiæ, & paratam habere executionem nihil aliud est, quam ipsius vigore cogere sine strepitu, & figura iudicij, a captura personæ de facto incipiendo, vt patet ex his que nota. Bartol. in l. si quis. C. de deposi. * Sublimita tamen hanc limita. secundũ ea quæ diximus in Rit. præceden. q. 14.
14 † Quarto primo in hoc Rit. quando instrumentũ poterit dici liquidum, & ad hoc responder Rit. mer in vers. item intelligitur, dicens quod erit liquidũ quotiescunque nulla eger probatione extrinsecus faciendã ad eius liquiditatem, ut etiam diximus supra in 2. limit. subdit tamen Rit. in versic. potest. quod quotiescunque instrumentum de per se solum non esset liquidum, sed iunctum cum alio, sic potest procedi ad eius liquidationem, & interrogationem, quæ fit seruata forma præceden. Ritus. & ponderanda sunt verba Ritus, quia non dicit quod hoc casu instrumentum est liquidum, quia liquidum est quod alio extrinseco non eget (vt dictum est) sed solum dicit, q̄ hoc casu procedi potest ad interrogationem: quasi velit dicere Ritus. quod licet aliquando instrumentum verũ non sit liquidum, tamẽ iunctum cum alio, potest liquidari, dicitur autem tunc instrumentum liquidatum, nõ autem liquidum, quod nota.
15 † Secundo iuxta præfata quæro, postquam instrumentum non liquidum liquidari potest per aliud instrumentum, & ita ad interrogationem procedi: numquid etiam alijs modis talis liquidatio fieri poterit? Ritus noster non ponit, nisi de liquidatione faciendã per aliud instrumentum, Ritus vero infra. 181. qui incipit item seruat ipsa curia, quod si. & alius inf. 286. incipit item seruat ipsa curia, quod quando, qui melius, & clarius loquitur, apertissime decidunt posse, etiam fieri per testes, & per quascunque alias probationes, & licet loquantur solum quo ad probandum quem esse hæredem, & non in alijs casibus: tamen vt ex eorum text. liquet: gratia exempli, ponunt illum casum tantum, vt patet per illa verba, puta, quæ sunt
16 exemplificatiua, † & exempla non restringunt regulam. S. hætenus instit. de gradi. affinita. & l. damni. ff. de damn. infect. cum similibus, quæ Cauens. in d. Rit. 286.

A D D I T I O.

a In Hispania, adde, & in Regno Siciliae, & Insula Lipara, vt in præceden. ritu diximus C. P.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

286. late adducit, hanc opinio. tenēs Moder vero Gra-
uine. in Ritu. præcedenti. parte 4. declar. fir. nume. 78.
his relatis, aliter tenent. distinguēdo, quod aut instru-
mentum non liquidum potest in promptu liquidari,
& tunc procedit. d. opinio. quod Ritus præcedens hæ-
bet locum etiam in instrumento non liquido quod
tamen statim potest liquidari, quomocumq; liqui-
37 derur, quia instrumentum ¶ de proximo liquidandū
reputatur liquidum, vt dicit Corn. consil. 223 2. vol.
Alex. consil. 101. supar vol. 4. & Capici. decil. 48. aut
non potest in promptu liquidari, & tunc secus tenet:
quia postquam non est liquidum: licet liquidari pos-
sit: Ritus non habet locum, nisi in liquido, non autem
in liquidando: quæ distin. ante ipsum, fuit Ioannis de
Imol. quem non allegat. in l. j. in fin. ff. de legat. 2. sed
profecto talis distinctio. mihi non placet, tum quia
Alexand. in ead. l. j. num. 13. ipsam optimis rationibus
reprobat, cum etiam, quia velle quod Ritus præce-
dens non habeat locum in instrumento illiquido, ta-
men liquidando, est contra dispositionem dictorum
duorum Rituum qui id decidunt expresse (vt supra
dixi) item quia, posita pro vera sua opin. quod Rit. præ-
cedens non procedit in instrumento liquidando, ta-
lis opin. erit vera etiam si instrumentum esset de pro-
ximo liquidandū, licet ipsi aliter dicant, quia vt Ca-
pic. met. dicit in alleg. decisio. id quod dicitur de in-
strumento de proximo liquidando, proced. t. quo ad
alios effectus, quam executionis faciendæ vigore,
Ritu. puta, quo ad exclusionem compromissi virtute
Regiæ pragma. vt ipse ibidem exemplum ponit. Et
ideo Cauens. opinio. sequendo, iuris communis in-
specta dispositione, indubitanter teneo, quod instru-
mentum per aliud instrumentum per testes, & alias
quascunq; probationes quastractant Felyn. & Dec.
in rub. de probatio. liquidari potest, vt etiā firmat Bal.
in l. si causam. num. 9. vers. pone dicit statutum. d. c.
de exequ. rei iudic. Ex his sequitur, quod siue instru-
mentum sit illiquidum ratione debiti, puta quia con-
tinet interesse, aut extimationem, siue ratione perso-
næ, vt quando est hæres creditoris: siue ratione con-
tractus: puta, quia est conditionalis, aut vltro citroq;
obligatorius, siue ratione ipsius instrumenti, quod se-
refert ad aliud, semper poterit præambula. petitione
oblata, peti quod liquidetur, & productis producen-
dis, interponi decretum, illud instrumentum esse li-
quidum: & posse procedi ad liquidationē ipsius iux-
18 ta formam Rit. ¶ quia vt dicit Bal. in d. l. si causam. nu-
mero 11. in fin. interposito decreto quod instrumentū
sit liquidum: statutum quod instrumentum habet exe-
cutionē incipit vires habere: licet in practic. in hoc
Regno istæ probationes illiquidatorū instrumen-
torum non seruentur, nisi quo ad probandum aliquē
esse heredem de quo dicti Ritu 181. & 286 expressim
loquuntur & exemplificat, aut quo ad producendū
aliud instrumentum pro liquidatione alterius instru-
menti, prout Ritu nolter dicit. Ex qua pract. & obser-
uantia datur nobis intelligi, quod vera est regula. ro-
stri Ritu. quod illud instrumentum exequitur, quod
per se est liquidum absque aliqua probatione: præ-
terquam, quando per aliud instrumentum liquidare-
tur, aut quādo esset probandum quem esse heredem
creditoris, & sic quod dicti Ritu. qui exemplificant
solum in probando quem esse heredem, locū habeat
solum in casu exemplificato, & ideo videmus, quod
præambula de quibus dicti Ritus loquuntur, nō sūt
ad probandum, & liquidandum alias illiquiditates,
quam ad probandum quem esse heredem creditoris
quæ bene nota. Redeundo tamen ad quatuor illiqui-
ditates quas supra dixi, scias quod de prima illiqui-
ditate loquitur Bart. in l. proinde in §. notandum ff. ad
l. Aquil. & in l. j. vers. quæro an in fideiussorem, nu.
3. ff. iudica. sol. Roma. consil. 211. nu. 5. Aret. consil. 32.
num. 4. in fin. & Alex. in dicta l. j. num. 13. ff. de legat.

2. in quibus locis præallega. Doctores dicunt, quod quod
do instrumentum non est liquidum: quia fuit pro-
missum interesse, non potest peti ipsius executio,
nisi prius declaratur illud interesse incertum, & con-
tentum in instrumento, quæ declaratio fieri debet p-
probationes summaras, non autem opus erit iudicis
decretum per quod taxetur certa quantitas, vt dicit
Alexand. ibidem motus per tex. l. j. cum ibi not. per gl.
& Doctores. C. de ordin. cogni. vbi quod iudex debet le-
summarie informare de incidenti ad finem vt possit
determinare principale, non autem opus est quod su-
per tali incidenti pronunciet, & ipsum sequitur Roderi.
Suarez. in l. post rem. limita. 4. num. 4. circa fin. ff.
de re iudic. cuius contrarium voluit Bald. in d. l. si cau-
sam. Dicunt tamen multi Doctores q; Bar. sibi contrarius,
in l. prima in ff. de legat. 2. & in l. prima, ff. de eden.
tenuit contrarium, & q; instrumenti illiquidi, quia con-
tinet interesse incertum, potest peti executio, &
postmodū in iudicio executionis declarabitur quan-
titas. & cum hac Bart. vltima opin. pertranseunt com-
muniter scribentes, vt late scribit Apostill. ad Barto.
in d. §. notandum. sed ommissa concordia satis pulchra,
quam tradit Roma. in dicto consil. vbi primam opin.
Bart. sequitur: item alia concordia quam tradit Socin.
consil. 83. volum. 4. videtur dicendum prout etiā Roderi.
Suarez. dicit in præalleg. loc. num. 6. quod Barto.
nullo modo sibi contrarietur, sed quod vtrobique di-
cit idem, quia dum dicit in dicta l. prima. ff. de leg. 2.
q; potest peti executio, & tunc in iudicio declarabi-
tur quantitas, debet intelligi eo modo, quo dixit in
d. §. notandū, scilicet, q; prius declarabitur quantitas,
& postmodum petitur executio: & prout ipsemet
Bar. se ipsum manifeste declarat. in dicta l. prima, nu.
13. ff. iudica. solu. vbi dicit quod instrumentum illiqui-
dum meretur executionem declarari prius, & limi-
tata quantitate, & vere in iudicio meo, Bart. non habuit
diuersam intentionem quod no. limitat tamen præ-
fata Alexand. in dicta l. prima, nu. 13. vers. prædicta.
vbi cumque interesse incertum esset expresse promit-
sum in instrumento, secus si intellectu. Inter, vt quan-
do est promissum fabricare domum, & postmodum
non adimpletum, ¶ quia in obligationibus facti
19 tucedit obligatio ad interesse. l. si quis ab alio. ff. de re
iud. & l. stipulationes non diuiduntur vers. Cellus.
ff. de verbo. allegat pro hoc Ant. de Butr. in capit. tra-
slato, de constit. & ipsum sequitur Roderi vbi supra
num. 9. De secunda illiquiditate loquitur Ritu. intra
181. item, seruat ipsa curia, & Ritu. 286. vbi latius dice-
mus. & Aret. consil. 21. num. 4. & d. consil. 32. num. 2.
De tertia loquitur Bald. in l. cum testamento, circa fi.
C. de testa. manu. Socin. consil. 51. præstantissime, &
consil. 4. volum. 7. Aret. in dicto consil. 32. colum. 1. nu-
mero 1. Alexand. consil. 90. colum. 3. volum. 3. Corn.
consil. 112. volum. j. Deci. consil. 4. colum. 3. in princ.
& 107. volum. primo & hoc procedit. siue sit conditio
expressa, siue tacita, vt d. cunct Angel. & Paul. de Cast.
& Alexand. in l. item quia, in princip. numero 5. ff. de
20 pact. ¶ & ideo si fuerit venditum aliquod prætū quo
ad ius pasculandi, & in instrumento non appareret
renunciatio patientiæ: instrumentum non est liqui-
dum, quia habet tacitam conditionem patientiæ præ-
standæ vt inquit rex. nota. in l. ex conducto. in princ.
ff. loca. Item si instrumentum esset de venditione ali-
cuius fundi, & in eo esset promissum pretiū per em-
ptorem, & euictio per venditorem, non esset liqui-
dum, quia ratione promissionis, dicitur contractus vltro
citroque obligatorius, per l. Iulianus. §. offerri. vbi
Barto. ff. de action. empti. & ibidem si nō esset expresse
21 promissa euictio, ¶ quia cum de natura contractus
veniat euictio. l. ex empto. in princip. ff. de actio. empti.
inest tacita conditio euictionis præstade. De quarta
illiquiditate loquitur tex. cum his, quæ ibi. nō. scri-
bentes in auth. si quis in aliquo. C. de eden.

Ter-

1. ¶ Tertio satis necessario quæro, pone quod instrumentum debiti non est liquidum de per se, sed per relationem ad apocham testibus subscriptam sic nunc quid tale instrumentum tanquam liquidum poterit in Magna Curia iuxta formam præcedere Rit. accusa-
 2. ¶ Prima facie videtur dicendum, quod sic, quia scriptura etiam priuata manu confecta, si habet trium testium subscriptionem, dicitur instrumentum publicum. ut scribit Specula. in tit. de instrum. editio. S. nunc dicendum, nu. 2. vers. 5. dicitur allegat. tex. in c. 2. de fide instrum. vbi appellat istas scripturas scripta authentica, in l. scripturas. C. qui potio. in pignor. habea. ibi, quasi publice conscriptas, in auth. de fid. instrum. S. si quis igitur. versic. sed & si quis, cum quo concordat authen. si quis vult. C. qui potio. in pigno. habea. † vbi istæ scripturæ quandoque instrumentum, & quandoque documentum appellantur: & text. in c. placuit, lo secundo versic. is autem iuncta glo. in vers. subscrip. 16. quæst. 3. cum quo concordat tex. in l. v. perfectius. C. de annal. exceptio. Nec obstat si diceretur quod apocha improprie dicitur instrumentum publicum: ponderando verba dictæ l. scripturas, ibi, quasi publice, † cum dictio quasi impropriam denotet, & similitudinem. l. ad tempus, in fin. ff. de v. cap. l. si non quasi hæres. ff. de acq. hered. l. postmodum. in princip. ff. de iust. restam. glo. in l. in personam S. qui pecuniam, ff. de pactis, & in cap. parochianis, de decimis. Dyn. consil. 41. nu. 4. & 5. & Ang. de Areti. in l. qui liberis, nu. 6. ff. de vulgar. l. as. in §. sed iste, nume. 26. & 68. institutio. de action. & Fely. in cap. gratum, nume. 12. de officio delegat. cum simili. quæ allegat Alberic. in suo diction. & Ioan. Baptist. castellio, post ipsum, † & nullum simile sit idem. l. quod Neratius. ff. deposit. quoniam responderi potest, quod dictio quasi etiam veritatem potest denotare, & proprietatem, vt patet in Euangel. Ioan. ibi, quasi vigenitia parte. in l. mulier. S. fin. ff. ad Trebellian. l. prima. ff. ad legem Iulia. de vi public. & l. nec is. S. primo. ff. de acquiran. hæredit. & alijs quam pl. uribus locis. quæ Alber. ibidem allegat, quod maxime dici potest in terminis dictæ l. scripturas. vbi quod si producitur apocha in iudicio actionis personalis, obunet suum robur quasi publice confecta: & si in iud. realis similiter, & præponitur instrumento posteriori si habet tres testes fidei dignos. in tantum quod postquam in casibus ibi expressis ita valet sicut instrumentum publicum: illa dictio, quasi, ibi denotat veritatem: & non similitudinem, bene
 3. ¶ tñ fateor qd in pract. non seruaretur: † quia inspecto communi vsu loquendi secundum quem Rit. noster loquitur: instrumentum publicum appellamus illud quod per manus publici notarij est confectum: apochas vero appellamus priuatas scripturas: vt omnibus clarum est, & patet ex Bald. in summario. dictæ l. scripturas, quod not.
 4. ¶ Quarto quæro si instrumentum in parte est liquidum: & in parte non, nunquid impediatur ipsius presentatio iuxta formam præcedent Rit. propter partem non liquidam: regula iuris se habet: † quod vtile per inutile non vitiatur: vt in reg. vtile. de regul. iuris. in 6. l. 1. S. penu. vbi Bart. & Docto. in 1. oppo. ff. de verbor. obligation. l. c. consultissima. S. ex imperfecto. 2. respo. C. de res. l. fin. C. fami. hercif. & in l. certi. S. quoniam. in. no. ff. si cert. pera. vbi Bald. ponit decem fallentia: sed quia dicta regula locum habet in separabilibus: non autem in inseparabilibus: vt dicit Bart. in sponsus. S. generaliter. per illum tex. ff. de dona. inter virum, & uxorem Bartol. in l. fina. nu. 3. in fin. ff. de iuris. omni. iudi. Cardin. in clem. 1. S. eadem. de supple. negli. præl. & in clem. 1. de decimis. & Alex. in l. stipulatio hoc modo. ff. de verborum obligatione: distinguendum videtur hoc pacto: aut pars illiquida impedit solutionem: & sic partem liquidam, & tunc non potest presentari, quia cum vna parte

dat ad impedimentum alterius, videntur inseparabilia. & sic vtile vitiatur per inutile. l. in hoc indicio. ff. fami. herc. quam Bar. allegat in d. l. si. aut non impedit solutionem: quia forte dicit instrumentum quod facta solutione, creditor teneatur facere hoc, vel illud: & tunc quia videntur capita separata: vtile non vitiatur per inutile: & potest instrumentum presentari, & accusari. Verum si instrumentum diceret quod tempore solutionis, teneatur creditor facere aliquid, non impeditur liquidatio instrumenti & exequutio, sed dicitur quod exequatur, & fiat depositum, & illud non liberetur nisi adimpleta promissione per creditorem: & ita seruatur in practi.
 5. ¶ Vnum tamen aduerte in pract. quod quotiescunq; que instrumentum debiti non est liquidum de per se: sed liquidatur per aliud: quando citatur debitor super tenore ipsius: dici debet in citatione, quod veniat responsurus super tenore instrumenti nõ quidi liquidatitamen per aliud instrumentum, ad finem vt citatus veniat instructus, & certus. Et adde quod tale instrumentum, quod inducitur ad liquidandum aliud quod est illiquidum: debet esse sumptum in forma probante, & si non est sumptum in forma probante sufficit quod sit alia scriptura publica dummodo etiã de ea fiat mentio in citatione (vt dixi.)
 6. ¶ Quinto quæro, pone quod debitor promisit in instrumento soluere debitum creditoris: & citatus super tenore instrumenti non compareret: nunquid poterit condemnari? vel compareret, & dicit instrumentum non liquidum ex causa præfata nunquid poterit liquidari? Breuiter dicas quod non: quia in tali casu tenetur creditor probare qualiter die solutionis destinata fuit in illo loco paratus recipere solutionem, vt dicit Bartol. in l. item illa. numero vndecimo versic. quæro pone. ff. de constitut. pecu. Alexan. consil. 1712 nume. 4. volum. 2. & Afflic. decis. 316. Vnde cum ex parte creditoris sit aliquid probandum: non potest instrumentum dici liquidum & ex consequenti procedi non potest. Et ideo cautela est ad hoc vt instrumentum possit dici liquidum: quod creditor protestetur per actum publicum, qualiter illo die fuit in illo loco paratus recipere solutionem: alias secus erit vt dictum est: quod adeo verum est, quod debitor eo casu etiã deponere in illo loco non tenetur vt late firmat Alex. consil. 92 nume. 10 cum sequen. volum. 1. & ita seruatur * Forma vero factus publici erit, quod creditor adeat officialem loci solutioni destinati eique offerat petitionem narrando talem mediante instrumento sibi debere ibi pro illa die ducatos tot, pro quibus recipiendis accessit illuc, & quia ignorat si debitor venit, rogat ipsam Curiam quatenus dignetur per eius nuntium per proclama perquiri facere per totam terram ipsum debitorem contra quem non repertum protestatur, quod per ipsum non stetit recipere debitum statuta die in loco destinato, & facta dicta perquisitione de ordine officialis more solito, fieri faciat publicum instrumentum a notar. Curia vel alio publ. not. tam de petitione prædicta quam de perquisitione, quod instrumentum poterit postmodum tempore vltimi peremptorij presentare. Velpoterit creditor ante tempus solutionis constituere suum procuratorem aliquem ciuem loci solutioni destinati, qui in eo loco statuta die exigat tale debitum, & demum faciat notificare dicto debitori mediante prouisione Curia quatenus die destinata soluat tali eiusdemmet loci quod sibi tenetur mediante instrumento. ex quo cum ad hoc constituit procuratorem, nam si non soluerit poterit creditor ad demonstrandum quod per eum non stetit statuta die recipere debitum; exhibere in Curia authenticam copiam procuracionis factæ in personam talis, ac mandati facti debitori cum notificatione dictæ procuracionis, & talis copia sufficiet.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

- 31 ¶ Sexto quæro quid in instrumento censuali quod supra annos 20. confectum sit: nunquid paratam non habebit executionem? iuxta formam Regiæ pragmat. Alfonsus. de censibus. pp dispositione istius Rit. Petr. Foller. in sua practi. censuali. quâ nuper edidit in ver. tanquam res iudicatas. nu. 37. mouet istam q. & dicit q sic, non obstante Ritu nostro cui ipse respondet, quod loquitur quando instrumentum producitur per viam liquidationis. in tantum q si debitor per instrumentum censuale pro censibus decursis citetur super tenore instrumenti liquidandi iuxta formam præcedent. Rit. (sicuti citari & liquidari consueuiffe pro tertijs, firmat Dom. Mari. Friz. de subfeud. lib. 2. limita. 12. ad cõstit. diuæ memoriæ. nu. 37. in fi. fol. 113.) & si illud instrumentum excedit 20. annos. non poterit liquidari: si vero non producitur hoc modo: sed citetur debitor addicendum causam quare non debet exequi contra eum vig instrumenti census iuxta pract. quæ in istis censualiõs seruatur: vt etiam ipse dicit ibidem. nu. 60. vers. hodie autem: tunc secus erit: & nihil obstabit q a die natiuitatis actionis sint elapsi 20. anni. & ita seruatur quotidie: quod bene not. quia ipse ibi non bene se declarat.
- 32 ¶ Septimo quæro, pone q debitor citatus super tenore instrumenti comparet in vltimo peremptorio termino, & dicit non posse procedi ad interrogationem ex quo elapsi sunt 20. anni, computando a die natiuitatis actionis vsque in illum diem interrogationis, creditor vero replicat q computando vsque ad diem inuiminationis citationis non sunt elapsi 20. anni, & quod propterea procedi debet, quid dicendum? pro parte creditoris vsq per dictam citationem sit interrupta præscriptio. per l. sicur. & l. cum notissim. C. de præscrip. 30. vel 40. ann. pro parte vero debitoris vsq responderi posse non esse interruptam, quia vt dicit Bar. in l. naturaliter nu. 31. ff. de vsucap. & in l. mariti. S. quinquennium. ff. de adult. præscrip. 20. annorum, quæ currit contra accusationes criminales per l. quærela. C. de fals. interruptitur per libelli oblationem non per citationem, & vt dicit idem Bar. in l. accusaturus. ver. circa hunc. ff. de adul. & in auth. offeratur. C. de litis conte. differentia est an præscriptio interruptatur p oblationem libelli, per citationem, vel per litis contest. quia primo casu attenditur libellus, secundo casu citatio, tertio vero casu litis contest. Mihi tamen vsq in hoc casu interruptam esse præscriptionem per citationem, & consequenter procedi posse ad interrogationem: ratio est quia quando agitur, contra debitorem via Ritus non datur libellus, sed proceditur per viam citationis vt in præceden. Rit. apparet, quæ citatio sustinet locum libelli vt practica nos docet. Non obstat legata in contrarium per Doctr. Bar. in d. l. naturaliter quoniam præscriptionem interrupti per solam libelli oblationem absque citatione est contra præscribentem, interrupti vero per citationem est in eius fauorem. vt patet ex dictis Bar. in d. S. quinquennium. & d. l. naturaliter. & aperte colligitur ex d. l. sicur. in illis verbis. ibi, nec sufficit. nam primo casu oblato libello dato quod non veniat in notitiam partis præscribentis est interrupta præscriptio, secundo casu non, quia c. p. est ipsam citari facere, in tantum q si præscriptio quæ currit contra accusationes criminales interruptitur sola oblatione libelli quod est minus, multo fortius interruptitur per citationem quod est magis in fauorem præscribentis vt proxime dixi. Minime etiam obstat alia Doctr. Bar. in d. l. accusaturus, quia dato q sit differentia quod præscriptio interruptatur per oblationem libelli, vel per citationem, tamẽ vt dixi interrupti per oblationem libelli potius quam per citationem, non respicit fauorem præscribentis, sed interruptentis præscriptionem qui potest suo favori renũciare, & interruptere per citationem non per libellum.
- 34 Ex quibus sequitur vna limitatio ad hunc Rit. vt nõ

procedat si inf. 20. ann. citatus est debitor & sic interrupta præscriptio, dato quod tempore interrogationis essent completi 20. ann. sublimita tã d. limita. nõ procedere si citatio inuimata esset circumducta, vel nulla, quia vt dixi in Rit. 121. citatio circumducta nõ arctat citatum nec interruptit præscriptionem. Sicuti neq etiam citatio nulla, vt dicit Bar. in l. accusaturus, n. j. ff. de adult. & Sebast. Vant. in trac. nulli. tit. de null. senten. ex defectu cita. nu. 24. nisi ad citationem nullam vel circumductam fuerit comparitum, quoniam tunc citatio reconualesceret, & præscriptionem interrupteret. vt not. Alex. ad Barto. in d. l. accusaturus. in ver. an citatio. super litera, b, & dixi latius in pragmat. 2. 10. not. de ordi. iudi. & ideo ille qui cum citatione circumducta vel nulla citatus est, super tenore instrumenti in quo lapsi sunt anni 20. a die natiuitatis actionis, sit cautus vt non compareat, quia licet reputetur contumax poterit postea de nullitate dicere, vel mittat alium eius nomine qui de nullitate citationis dicat, vel de lapsu 20. ann. quod potest facere vt dixi in Rit. præced. 4. not. vers. sunt tamen. vers. secundus casus. & vers. septimus casus. Secundo limitatur iste Ritu. vt non procedat quotiescunque per citatum, non fuerit oppositum quod sunt elapsi 20. anni, quia inter alias limita. quæ dantur ad d. l. quærela. C. de fals. ea est, vt non procedat parte non opponente secundum Barto. in l. j. S. accusationem. nu. 3. ff. ad turp. & l. absentem. nu. 4. in fi. ff. de poen. adeo q si citatus faciat se reputari contumacem, vel compareat & procedat ad interrogationem instrumenti, valet contumacia, vel instrumenti liquidatio, non obstante q erant lapsi 20. anni.

35 Et si diceretur quod præscriptioni etiam inductæ fauore priuato principaliter, & secundario fauore publico odio negligentis renunciari non potest secundum veteriorem & magis com. opin. Bar. in l. nemo. ff. de leg. j. quam ibid. sequitur Alex. num. 25 qui & alios allegat & l. f. nu. 8. in 1. lect. & in 2. lect. nu. 114. Felyn. in rubr. de præscriptio. nu. 11. cum seq. & plene Balbus. in trac. præscript. 5. par. 5. par. prim. q. 6. nu. 83. cū seq. responderetur quod multa possumus tacite, ad quæ expresse nos obligare non valemus, vt dicit Glo. in c. si diligenti. in vers. manifeste. extra de foro compet. & in l. filiusfam. S. veterani. in vers. prætermisum. ff. de proc. quæ conclusio probatur manifeste in d. 6. veterani. in l. nonnunquam. ff. de condit. & demonstr. in l. actus & l. expressa. ff. de reg. iur. & alijs quam pluribus. II. vt etiam per Cagnol. in dd. II. Nec obstat, quod Socin. consil. 86 num 16. volum. j. & consil. 66. num. 11. volum. 2. dicat, quod nec etiam tacite renunciari potest præscriptioni quoniam in eo nõ firmat pedes, sed transitorie & remissive loquitur, nec aliqua lege id probat & alleg. Bar. & alios in d. l. nemo. vbi de expressa

A D D I T I O.

- 2 Sexto quæro. Adde quod nos in hac quæstione aliter distinguendum opinamur videlicet, quod aut creditor vult liquidare pro censibus decursis ab annis viginti retro, & non potest aut pro decursis ab annis viginti infra, & potest, licet sint elapsi anni viginti a die confecti instrumenti: quonia spatium viginti annorum fuit per hunc ritum consideratum, nõ quoad confectioem instrumenti, sed quoad natiuitatem actionis. constat autẽ ex huiusmodi instrumentis singulis annis nasci actiones maturatis censibus seu tribus vt vulgò dicitur: & propterea inquit ritus a die natiuitatis actionis, non dixit a die confecti instrumenti, id q. procedere existimamus etiam quoad exactioem sortis principalis si infra viginti annos nata fuit actio petendi etiam sortem principalem, licet longe ante viginti annos instrumentum confectum fuerit attentis verbis ritus. C. P.

pressa renunciatione omnes loquuntur ut est videre.
 36 Terriot limita Riturum nostrum non procedere ubi-
 que cū iuramento specialiter renunciatum esset præ-
 scriptioni istius Ritus in instrumento, puta dicendo,
 q̄ debitor possit conueniri secundum formam Ritus
 Magnæ Curie quodocunque etiam post lapsum 20.
 annor. non obstante Rit. aliter disponente cui ex pa-
 cto cum iuramento renunciat. ita voluit nor Alex. in
 d. l. nemo. nu. 25. circa finem. Fely. in dicta rubr. de præ-
 scriptio. 4. fall. nu. 15. & Balb. in d. tract. præscript. 5.
 par. 5. par. prin. q. 6. nu. 39. vers. 1. prædicta. & licet Ias.
 in d. l. nemo. nu. 83. in 1. lect. & nu. 115. in 2. lec. teneat
 q̄ nec etiam cum iuramento præscriptioni renuncia-
 ti possit. motus ex consi. Ang. 55. incip. Gulielmus. &
 consi. Cuman. 91. incipien. visa copia. in fi. artamē nō
 recedas a d. limita. & ad consi. Ange. responde vt per
 Felyn. in d. 4. fall. q̄ locum haberet q̄ debitor simpli-
 citer dixisset quod conueniri posset quodocunque,
 & in fine instrumenti iurasset super obseruantia cō-
 tractus, nā tunc quia illa promissio conueniendi q̄-
 cunque habet tacitam conditionem ab isto Ritu dū-
 modo non sint lapsi 20. anni ne inducatur renuncia-
 tio præscriptionis cui vt sup. dictum est renunciari nō
 pōt. etiam iuramentum in contractu appositum reci-
 piet illam tacitam conditionem. iuxta dispositionem.
 l. fi. C. de non numer. pecu. quod in terminis. d. l. limi-
 ta. dici non poterit. ad consi. Cuman. responde quod ip-
 se fundat se in cap. si diligenti. extra de foro comp. vbi
 est casus satis dissimilis a nostro, ibi enim fauore pu-
 blico, & totius Ecclesie intuitu concessum est vt cle-
 rici coram iudice laico conueniri non valeant, merito
 tali priuilegio per clericum etiam cum iuramento
 renunciari non potest, in casu vero nostro principaliter
 fauore priuato inducta est præscriptio 20. annorū,
 & fauor publicus secundo consideratur, quo casu
 cum iuramento renunciari potest vt per Alexan. loco
 37 præleg. per c. cano. quæ allegat. Et si dicatur q̄ Bal.
 in l. quod si nolit. §. si quid ita. ff. de adil. edic. in sum-
 mario illius. §. dicit, quod vbi in instrumēto adest ver-
 bum quodocunque, vel verbum perpetuo, nunquā
 curat præscriptio statutaria vel legalis, & per hoc in-
 fert ad instrumentum quod mereatur executionem
 non obstante lapsu decennij si debitor in eo promisit
 quod posset quodocunque compelli, motus per il-
 lum tex. per quem & per alias causas dicit ita fuisse
 determinatum, respondetur quod ille tex. nō facit ad
 propositum, vt ipsemet ibi dicit. & Ang. ibi, & Cepol.
 in 3. no. & melius Fel. in rubrica de præscrip. 5. fall. nu-
 me. 15. vbi quamplures responsiones ponit ad dict. §.
 & conclusio firmata in d. summario per Bald. procede-
 ret secundum Cepol. in d. 3. not. in præscriptione cui
 renunciari possit vt est in casu illius. §. in præscriptio-
 ne. inducta in defectu prouisionis terminis, & ad au-
 thoritatem Bal. respondetur q̄ obstat quæ supra dicta
 sunt, q̄ præscriptioni renunciari non potest, alia cau-
 sa per quas Bal. dicit fuisse taliter determinatum, nō
 ponuntur per eum ideo de eis non est facienda vis-
 tatio magis, quia illa verba dicentia q̄ possit debitor
 perpetuo vel quodocunque conueniri possunt intel-
 ligi de conuentione per viam ordinariæ cognitionis
 cui per hunc Riturum non est præiudicatum, vt dixi in
 prin. ipsius, nō autem de conuentione via exequuti-
 uæ cui per præfixum esset præfixus tex. sicuti per hunc
 Riturum disponitur, & etiam statutum a Bal. relatū.

cordare, cum parte altera sine licentia Curie: immo de prosequendo dictam causam
 extraordinariam super tenore dicti instru-
 menti vsque ad finem: ad poenam tarenor-
 rum sex, pro qualibet vncia contenta in di-
 cto instrumento, & non minus: tamen quā-
 do esset vna summa multum excessiua: pu-
 ta duarum vel trium milium vnciarum: tūc
 committitur arbitrio curie. Nota quod ille
 Ritus isto modo practicatur per ipsam curiam:
 videlicet licet instrumentum sit liqui-
 dum, & omnia concurrant quæ in eo conti-
 nentur: tamen si ille, qui petit aduersarium,
 suum interrogati sit præuentus per citationem
 a dicto aduersario suo, vt rumpat ei in-
 strumentum illud super quo petit interro-
 gationem fieri: tunc non potest fieri interro-
 gatio, nisi sit finita dicta causa raptionis
 dicti instrumenti: qua finita, videbitur si est
 locus interrogationi, vel non. Et fit interro-
 gatio hoc modo: videlicet vnus Aduocatus
 fisci legit in cōspectu Curie alta voce dictū
 instrumentum: quo lecto, audiuntur Adu-
 uocati fisci ad fundandum intencionem curie
 quod procedat interrogatio. Secundo
 audiuntur Aduocati eius qui presentauit in-
 strumentum. Tertio, audiuntur Aduocati
 illius contra quem petitur interrogatio fie-
 ri: quibus auditis: si procedit interrogatio,
 vnus ex iudicibus Curie facit iurare illum
 contra quem est presentatum instrumētū:
 si illud instrumentum habet pro vero: & si-
 ue dicat sic, siue non, detinetur in carceri-
 bus: & deinde facit iurare facientem inter-
 rogari, si aliquid recepit de summa in in-
 strumento contenta: & deinde datur vtri-
 que parti terminus ad probandum (quo ter-
 mino dato) proceditur in dicta causa hoc
 modo videlicet: quia dato termino ad pro-
 bandum, & elapso, vel non elapso, renuncia-
 to tamen ipsi termino, (sicut etiam fit in alijs
 causis) publicatio, & deinde alij actus, &
 conclusio fit, & datur sententia ciuilibus quo-
 ad sortem, non autem ad poenam pecunia-
 riam, vel ciuilem. Ille autem qui presentat
 instrumentum, obligat se ad poenam tarenor-
 rum sex, pro qualibet vncia infra duos
 menses prolequi (quod intelligitur prole-
 qui causam ipsam per citationem, vel alios
 actus) & non pacisci cum parte aduersa si-
 ne licentia curie. Et tunc causa ipsa potest
 finiri quodocunque etiam post duos men-
 ses, prout de iure est.

RITVS CLXVIII.

SUMMARIUM.

Item nota, quod assignans instru-
 mentum in dicta Curia, & pe-
 tens interrogationem fieri: ob-
 ligat se, & bona sua, non con-

1 Quilibet citatus comparere tenetur, suasque al-
 legare exceptiones, & nunquid iuramentū ex-
 cludat debitorem a beneficio præuentionis.

M 2 Credj

est super sedendum in liquidatione instrumenti, tãquam cessante causa impeditiva. l. adigere §. quamuis ff. de iure patro. cum alijs quæ ponit Tiraq. in tract. celsa. caus. in ver. legis causa. nu. 25. sed quia per ea quæ diximus supra quando iuri de futuro renunciatur per pactum, valit renunciatio, cum nihil humanæ fidei tam congruum sit quam ea servare quæ placita sunt. vt dicit tex. in l. 1. in prin. ff. de pact. talis absolutio a iuramento operabitur vt in agendo in causa præuentionis, non possit dici periurus non autem vt tollatur renunciatio præuentionis per pactum promissa, & ideo stante firma ipsa renunciatione præuentionis, procedetur ad liquidationem instrumenti non obstante absolute a iuramento præstato super renunciatione præuentionis, quia liquidatione facta debitor in vinculis iuxta dispositionem Ritus 166. poterit allegare, & probare quæ per viam præuentionis intēdebat. † Sed quæret aliquis nunquid hoc casu creditor cui de præuentione liquebat, tenebitur ad poenam ad quam fuit debitor: condemnatus? Breuiter concludendum est, quod non, quia vt supra dictum est per Ritum loquentes de præuentione, non reperitur prohibitum, procedi ad citandum debitorem præuentionem, & ipsum reputandum contumacem, sed solum quod non procedatur interim ad interrogationem ipsius, & ideo non datur prohibitio citationis, ista poena in quam debitor propria culpa ob suam contumaciam incurrit, ab ipso creditore per eum recuperari non potest: per ea quæ nos spec. in tit. de expens. §. nunc de expens. ver. ceterum. Bar. in l. si pignores ff. de pignorat. actio. Alber. quæ ibi sequuntur Deci. & Cur. in l. quod quis ex culpa. ff. de reg. iur. & Alfiat. decil. 77. vbi quod victus non tenetur victori † ad expensas in quibus ex propria culpa siue contumacia incurrit per reg. d. l. quod quis, & capit. damnus. de reg. iuris. in §. pro quo etiam facit text. in l. qui proprius. §. item. ff. de procura. & in l. si communis familia. ff. de noxa vbi quod procurator non recuperat a principali poenam quam ex suo delicto passus est. Et ideo videmus in pract. seruari quod discussa causa præuentionis, viso quod malitiose facta fuit, iudices præstare creditore, & debitore iuxta formam Rit. 166. fieri faciunt liquidationem instrumenti: super quo etiam post præuentionem, citatus fuerat debitor, & postea in vltima super seffum, & ea facta, detineretur, immo cautela est, quod auditor præuentus citet debitorem super tenore instrumenti, & accuset primam contumacia: quoniam in vltima super sedetur propter præuentionem, & postmodum vnicui contextu discussa præuentione si appareret quod ius fouet in ea: procedit ad liquidationem contra debitorem præsentem, quia præsens esse debet tempore publicationis, vt dicitur in prag. malitijs litigantium, de præuentione. modera. in fi. & si non reperitur præsens, curia sedente, & vocatur, & condemnatur. ¶ Tertio no. ibi, & fit interrogatio, veram formam tenendam in liquidationibus, & interrogationibus instrumentorum. Hodie vero instrumentum curia sedente, non legitur per aduocatum fisci sed per vnum ex actuarijs, maxime in magna curia Vicaria vbi aduocatus fisci non accedit ad tribunal vbi curia regitur: quia sedet in Rota cum iudicibus criminalibus pro causis expediendis, sed solum in vico inferiori ante tamen procuratores priuatos. ¶ Est procurator fisci cum vna sedia, & ille resednet cum opus fuerit, aduocati etiam creditoris, & debitoris nequaquam accedunt. nec accedere dignantur, vt alias dixi supra in Rit. 77 & Rit. 101. qui incipiunt in primis, & ideo eorum procuratores ibidem astantes, respondent pro eis, ratio est, tum multitudo causarum pro quibus informandis coguntur aduocati tota die accedere ad domos consiliariorum, & præsentium Regiæ cameræ summarie, tum etiam, quia omnes illi procuratores qui astant in curia, sunt literati, & idonei & nonnulli legum professores, & istis

exceptis, seruetur Rit. & eius forma. ¶ Quarto nota ibi aduocati fisci; quod tempore istius Ritus. plures erant aduocati fisci, quamuis postea per dispositionem Ritus secundi (qui præsupponi debet post istum) ordinetur quod sit vnus tantum, & ita seruatum fuit vsque ad certa tempora a quibus duo fuerunt constituti a paucis annis, vt latius dixi in d. Ri. 2. in 4. no. ¶ Quinto nota. ex ordine istius Ritus. quod aduocati fisci ceteris priuatorum aduocatis, & antiquioribus præferuntur, quia a principe sunt approbati ratione officij. l. 2. & restituendæ in fin. C. de aduoc. diu. iudicio. Et hoc Pet. Rebuff. in comen. consti. Fran. ritu de recusationibus art. 7 glo. vna. nu. 9. vol. 1. dicitur inferri, & teneri posse quod absentibus iudicibus, aduocatus fisci potest ius dicere, & causas expedire: comprobatur, quia cum officialis in capite non habeat suos iudices, quorum consilio procedere possit, & inter aduocatos, iste præferatur, eius consilium præcedere debet: licet postmodum dicat, quod de anno 1740 in senatu Parisiensi, fuit determinatum contrarium, quia aduocatus fisci sit impeditur. circa causas fiscales, arg. l. sancimus. la. C. de aduoc. diu. iudicium. Sed ista ratio non obstat: quia absentibus iudicibus qui causas expediunt, officium aduocati fisci flet, & ideo ne aliquæ causæ diutius ventilentur maxime carceratorem tam civilium, quæ criminalium, contrarium teneo, intelligendo tamen quod aduocatus fisci non procedat iure proprio, quia in ipso nulla est fundata iurisdictio, sed vti consultor officialis qui stat in capite, ad quem spectat absentia suo iudice ordinario, sibi consultorem eligere. Et ideo in regia Audientia Principatus citra semper obseruatum extitit, (& vt audio) et in alijs Regijs Audientijs obseruatur: quod omnibus auditoribus absentibus aduocatus fisci facit omnia pro Auditore, verum decreta non promulgantur, neque sententia nec alie provisiones expediuntur solum cum sua manu, sed requiritur manus Præsidis, per id. quo dixi, quia ipse in iurisdictione caret, quod not. ¶ Sexto no. ibi vtrique parti terminus, cum verbis sequentibus. quod carcerato debitore, contra quem est liquidatum instrumentum, super exceptionibus per ipsum allegatis detur terminus, qui est cõis cum creditore, & demum proceditur in causa sicut in alijs, faciendõ publicationem, cõclusionem, & alios actus, ac inteponendo sententiã civilem quæ ad sortem supple; contentam in instrumento. Intellige tamen ista quotiescunque debitor non probauit exceptionem oppositam, adeo quod tractatur de ipso condemnato ad debitum, alias si probasset taliter, quod veniret liberandus, facta publicatione, non expectata conclusionem, alijs actibus, & sententiã excarcerandus, esset, vt per pulchre scribit Ioan. de Amic. cõf. 66. quæ sequitur Graui. in Rit. 164. quæ secundum meam computationem est. l. 6. par. 4. q. 14. declar. 19. mouet ipse in dicto cõf. ex verbis quæ sunt in fine Rit. 166. vbi dicitur quod de facto debitor liberatur. quæ verba de facto, neque conclusionem, neque sententiã videtur requirere. Item quia istud sapit æqualitatem, quia sicut ad instantiam creditoris, non obstante exceptione allegata, debitor de facto carceratus, eodem modo probata exceptione, debet etiam ipse de facto liberari, comprobatur, quia nulli dubium est, quod si in promptu doquisset de exceptione allegata, non fuisset carceratus, vt d. Rit. met. dicit. ergo multo minus detur detinere carceratus cõstito de exceptione probationes factas, & citato & audito ipso creditore, quia in probatione in promptu dici potest quod si creditor audiretur aduersus eam, forte demonstraret contrarium, quod in probatione facta dato termino, cõstito cum casus euenierit, non potest: quod not. in pract. cum casus euenierit. ¶ Septimo no. in fine Rit. ibi non autem ad poenam, quod licet debitor se obligauerit in instrumento probationem obseruantia promissorum ad aliquam poenam forte dupli, vel aliam (vt fieri solet) nihilominus quãdã

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

disprobationibus super exceptione per eum allegata, profertur sententia condemnatoria debiti contra ipsum, non condemnatur ad poenam in instrumento contentam, ratio istius Rit. est, † quia in hoc Regno poena nunquam exigitur nisi quatenus concurrat cum interesse, & ita dicitur esse de stylo in sacro consilio Affl. decis. 135, & Grama, decis. 58. negari tamen non potest, quin istud sit ex æquitate, dico infra Rit. 172, quia nedum noluit in tempore soluere, sed etiam sententiam expectare.

¶ Octavo not. circa fin. ibi, ille autem, quod ille, qui presentat instrumentum, debet se obligare ad poenam tarenorum sex pro vncia. infra eos menses prosequi causam, quod intelligitur facere citando debitorem, aut alios actus explicando, item non pacisci cum parte sine licentia curiæ, & talis obligatio scribi debet a tergo ipsius instrumenti, vt dicit Rit. infra 180. sed dicit aliquis nonne videtur illud idem dispositum in prin. istius Rit. cui respondedo, dico quod principiu Rit. loquitur quando creditor accedit ad curiam pro expedienda citatione, & assignat instrumentum actuario, quo casu illi obligationi de prosequendo causam, & non se concordando, videtur satisfactum, si postea contra debitorem accusat primam, & vltimam contumaciam: faciendū ipsum condemnari, aut liquidando instrumentum, finis vero presentis Rit. in verbis prænaratis loquitur, quando creditor in vltimo contemptorio presentat idest liquidat instrumentum contra debitorem qui aliquas exceptiones opponit, tunc enim quia prima obligatio est finita, debet alia obligatio se obligare de prosequendo causam contra debitorem qui aliquid pretendit infra duos menses, & de non se concordando cum eo sine licentia curiæ, sed sicuti hodie recessit ab aula illa prima obligatio, vt dixi in prin. Rit. eodem modo, & ista secunda abiit in desuetudinem, & creditor ad neutrum de præfatis se obligat, immo quotidie se concordant debitores ad eorum libitum absque licentia curiæ: † Nonno not. in si. versic. ibi quandoque etiam post duos menses, quod causa executionis instrumenti liquidati durat ultra duos menses (prout de iure, est) de iure autem causa executionis instrumentalis durat triennio, quia tanto tempore durat instantia in civilibus, & ita tenent Cyn. Bar. Bald. Alber. Ang. Salyc. & Alex. in l. properandum. in prin. & in S. & siquidem. C. de iud. Abb. in c. pen. de iud. Alex. satis pulchre conf. 50. volum. 2. Pau. de Castr. in l. 2. S. quod obseruari. C. de iuram. calum. Spec. de libel. concep. § nunc dicendū. melius quam alibi apud Rom. consi. 174. Afflic. plene decis. 246. Id. de Amic. consi. 66. nu. 3. & 4. & Graui. in d. Rit. par. 4. declar. 19. Salerni. die 13. Octob. 1559. Prosperi Caruitæ.

RITVS CLXIX.

Vbi autem citatus super tenore instrumenti venit ad ipsam curiam in termino sibi dato in prima citatione, vel infra triduum cum sacco paratus, idest cum pecunia, vel eo quod debetur, tunc non potest exigi poena ad quam se obligauerat presentans instrumentum, sed denarii tunc ponuntur in manibus Aerarij, qui Aerarius subtiliter indagat, si facta fuerit aliqua concordia extra iudicium inter ipsas partes sine voluntate dictæ Curiæ, si reperit fore factam aliquam concordiam extra iudicium inter partes ipsas sine voluntate curiæ tunc de ipsa pecunia

quæ intrat in bursam actoris se obligantis, retinet poenam, ad quam actor voluntarie se obligauerat, quando presentauit dictum instrumentum, scilicet tarenorum sex pro qualibet vncia, & ipsa poena acquiritur ipsi curiæ.

S U M M A R I V M.

- 1 Venire cum sacco paratus, quomodo intelligendū.
- 2 Ad poenam euitandam, an oblatio tantum absque consignatione, & depositione sufficiat?
- 3 Oblatio ad morā purgandā, congruo loco faciēda est.
- 4 Pecunia an tantum apud Aerarium; verum et apud electum a iudice vel alium deponi possit?
- 5 Index in eligendo depositario, nunquid & semetipsum eligere possit, ac debeat?
- 6 Debitor super tenore instrumenti citatus si comparet, eoque presente, contra ipsum sit liquidatio, qua propter carcerareur, eodem die facit pecuniā venire, offerens se illam soluere paratum, vel deponere, nunquid liquidationis poenā euitabit?
- 7 Ex diuersis non fit illatio.
- 8 Appellans a die latæ sententiæ, ad appellandum habet tres dies, & ex causa biennium.
- 9 Instrumentū super quo quis citatur si non continet pecuniā: sed vinū, oleum, & similibus que ad curiam portari commode minime poterūt. Et quia super eis est aliquid pretenditur, nunquid verbis ferri possint, solui, vel deponi, vt poena euitari?
- 10 Immobilia existētia indigēt depositione, quia ex se exhibentur.
- 11 Verba statuti, vel iudicis indefinīte loquentis, cuius liter sunt intelligenda.
- 12 Debitor super tenore instrumenti citatus, si per procuratorem, aut amicum mittit pecuniā debitam, vel extraneus pro eo comparet cum pecunia: nō contra eū procedatur ad contumaciā et poenā?
- 13 Exceptiones que pro parte citati, vel citandi admittantur.
- 14 Obligatio tollitur non solum solutione, sed oblatione, et depositione eius quod debetur. Et quā.
- 15 Factum quod non releuat, fieri non debet.

Nota. j. ex hoc Rit. ibi, ad ipsam curiam, quod debitor citatus super tenore instrumenti, si habet intentionem soluēdi, & liquidationem impediēdi: debet pecuniā, vel id quod debet: portare ad ipsam curiam. Ex quo sequitur quod si eam deponeret poenas aliquē magnum diuitem, vel camplorem, & presentaret fidem, non esset huius Rit. satisfactū. Confirmatur, quia istud videtur potius deponere, quam soluere: eam tamen per depositum non dicitur fieri solutio, vt ait Bar. in l. item. S. qui paratus, nu. 3. ver. non enim, ff. quibus modis pignus vel Hipo. solui. Item quia alioquin facile aperiretur via debitoribus fraudandi curiam: cum facillimum sit istas fides, & confessiones de recepto habere ad finem euitandi liquidationes instrumentorum: & postmodum se concordandi cum parte.

¶ Secundo not. ibi cum sacco paratus, idest cum pecunia, quod venire cum sacco paratus intelligitur ille qui portat pecuniā debitam: & ex ista oppositione quæ Rit. facit: collige quod nō sufficit in curia offerre marcupiū, seu saccū sigillatum, vel clausum, sed det ipsa

ipsa pecunia offerri: & licet in contrariū videatur tex. in l. si ff. de leg. & fideicommiss. ibi, sacculum cum pecunia signatum signis ob signavit, & gloss. in auth. vt exact. instan. dor. S. illud. in vers. contestetur. vbi q̄ sufficit pecuniam in sacculo, vel in folle ligatam offerre: quam etiam videtur sequi Bart. in l. acceptam. num. 7. C. de vsur. tamen intelligitur dummodo fuerit prius coram testibus, & notario numerata, & deponam in sacco recondita. vt dicit idem Bar. not. in l. cū seruus. in si. ff. de condit. & demo. Imo. in l. si mora. ff. sol. mat. Ang. in l. mora. ff. de seu. & Alex. ad Barto. in proximè cita. loco. item collige q̄ non sufficit oblatio verbalis de debite; postquam ordinat pecuniam, vel id quod debetur offerri. t̄ licet de iure quo ad poenam curam andam, oblatio sine cōsignatione & depositione sufficiat. vt dicit Bar. in d. l. accepta, in 2. repet. nu. 11. vers. quandoque queritur nunquid per tex. in l. Cel. sus. in si. ff. de arbit. l. si per te. C. de vsur. & quod not. in l. qui sine vsuris. ff. de neg. gest. & idem Salyc. in d. l. acceptam. num. 18. Collige tertio q̄ licet oblatio ad purgandam moram, fieri debeat congruo loco d. l. acceptam. & vt dicitur Bar. in 2. repet. num. 12. debeat portari ad domū creditoris pecunia, quando est eiusdem fori cum debitore. l. item illa. vbi etiam gloss. & idem Bar. not. ff. de constit. pecu. tamē per hunc Rit. purgatur mora: si portetur pecunia in curia.

¶ Tertio not. ibi tunc non potest, q̄ licet creditor q̄ expediuit citationem: se obligasset ad poenam, causam profecit: tamen si postmodum non liquidat instrumentum: quia debitor comparuit cum debitor: nō veniatur ad poenam, quia per ipsum non stetit, nisi reportum fuerit q̄ se concordauerit cum parte: & insimul colluserint de comparando cum pecunia ad eundem liquidationem: quoniam tunc de ipsa pecunia exigeretur pena: & ipsi curia applicaretur. Con-tingebant antiquitus istæ collusiones; quia postquā creditor expedierat citationem: non poterat sine licentia curia se concordare, vt in prin. præceden. Rit. diximus, sed quia (vt etiam ibi dictum fuit) creditores minime se obligant non concordare sine licentia curia: non est opus facere collusiones, quod compareat cum sacculo paratus: quia eo ipso quod sunt in concordia: & creditor in vltimo peremptorio non comparet: non potest vterius procedi: & ita seruatur.

¶ Quarto no. ibi, sed denarij, quod debitor comparet in primo, vel vltimo peremptorio, cum sacculo paratus: pecunia de ordine iudicis deponitur penes perceptorem, siue Aerarium curia. Hodie vero distinguendum est: q̄ aut debitor comparet cum pecunia, dicens se debere, & velle soluere: & tunc nō est opus deponere penes Aerarium (prout Rit. dicit) quia ista depositio tunc fiebat ad indagandum, si colluserat: & se concordauerat cum creditore: quod hodie non seruatur: quia potest se concordare, vt dixi. Aut debitor comparens cum pecunia, dicit se non debere: quia alias soluit: vel aliud opponit, verum ad euitandam liquidationem offert pecuniam deponere, quam petit non liberari (vt quotidie euenit,) & tunc non fit liquidatio: & pecunia deponitur penes perceptorem, vel Aerarium, & postmodum creditori liberatur cum cautione de restituendo in casu succumbentia. Adverte tamen secundum Grauine. in Rit. 166. 4. par. declar. 8. t̄ q̄ licet per hunc Rit. dicatur pecuniam debere deponi penes Aerarium, tamen non propterea excludit quin et deponi possit apud alium quem iudex elegerit, per ea quæ not. Alex. Socy. & Taf. in l. si fideiussor. la. 2. S. si. ff. qui satisd. cog. Cur. in l. 1. q. 4. C. de sequestra. prohib. Bal. in l. si reus paratus ante medium. ff. de procu. & ibi etiam Pau. de Cast. col. 1. in si per il. l. i. tex. quæ dicit no. & late Tiraq. i. trac. retract. conuē. u. S. 4. gl. 7. au. 11. vbi allegando gl. in l. senatuscon. in ver. deponatur. ff. de offic. præsi. concludunt depositū fieri debere penes iudicem, vel quem ipse statuit.

Ego autem arbitror contrarium, & q̄ iste Rit. ideo de Aerario dixit. vt tolleret altercationes Doct. an penes iudicem, vel quem ipse elegerit: vt dicebat dicti Doct. aut penes quēpiam idoneum mercatorem: vt dicebat Bar. & alij, in l. si soluturus, ff. de solutio. vel an penes Aedem sacram, aut quem iudex dixerit: vt dicit idem Bar. sibi contrarius, in l. acceptam. per illi. tex. qui hoc dicit expresse, C. de vsu. quem sequitur Tiraq. in d. tract. vbi late de hoc, dicens procedere in deposito iudiciali: secus in extraiudiciali, q̄ fieri potest vbi deponens elegerit. Extra t̄ terminos istius Rit. bene fateor, q̄ depositū iudiciale (q̄ dicitur esse, q̄ fit de aliquo de quo est controuersia) si fieret alibi quā penes Aedem sacram, vel illum quem iudex ordinauerit: non valeret per d. l. acceptam. quæ in hoc esset seruanda: licet quo ad id, quod dicitur de Aede sacra: non videamus in vsu in hoc Regno. t̄ Caueat tamen iudex in eligendo depositarium, ne semetipsum eligat: quia licet id facere posset: vt dicit gl. in d. l. senatuscōsul. quā Doct. omnes ibidem sequuntur: & Bald. in sua margarita in ver. depositarius. vers. 3. per tex. quæ dicit sing. in l. litigatores S. quid ergo. ff. de arbit. & c. exposita. extra eo. tit. tamen semper honestius est: ne eam prouinciam assumat: nequid suspitionis protelā dē litis oriatur, vt interim ipse vtatur, vt scribit Tiraq. in d. tract. nu. 11. ¶ Quæro satis necessario in hoc Rit. de vna. q. pone quod debitor citatus super tenore instrumenti, comparet: & eo presente, fit liquidatio cōtra ipsum: & propterea carceratur iuxta formam præceden. Rit. demum eodem die facit venire pecuniā offerens se paratum illam soluere, aut deponere penes perceptorem prouentuum curia: nunquid penā liquidationis euitabit? ista questio cōtingit in facto in Regia Audientia Principatus citra nō sunt multi dies & in ea per aduocatum debitoris fuit dictum quod sic: eo quia si non comparuisset, & propterea fuisset vti contumax condemnatus ad poenam nihilominus si postmodum eadem die vsque ad primum sonum venisset euitasset penam condemnationis. vt pluries dixi supra in Rit. 28. & Rit. 93. in 3. no. & est etia Rit. inf. 206. item seruatur ipsa curia q̄ si inferens propterea, q̄ si secus diceretur: melioris conditionis esset cōtumax, quā ille qui comparuit. Sed hoc nō obstante, dicebam, & etiam nunc dico contrarium esse verius, quia postquam debitor comparuit: & facta est liquidatio: non remanet aliquid vterius agendum: & actus liquidationis est iam consumatus: & perfectus propter quod frustra postmodum tractatur de faciendo id quod tempore liquidationis fieri debuit, & factum non fuit: tanto magis, quia nulli dubium, quod si vere pecuniam habuisset, eam asportasset tempore liquidationis: & ideo cum id non fecerit: suspitione non carebit quod inter ipsum & creditorem sit collusio: vt penam euitet: at quando debitor non comparet, & ideo vti contumax cōdenatur: remanet adhuc ali-

A D D I T I O:

2. In l. fin. & c. voluit allegare l. fin. ff. de lege commissor. ibi, & sacculum cum pecunijs signatorum signis ob signasse. Et adde quod in iudicio sola oblatio sufficere videtur secundum Bartol. in l. creditor. ff. de distract. pignor per iura de quibus ibi per eum. Et sola oblatio etiam sufficit, vbi debitum non est liquidū, vt per gloss. in l. ob signatione. C. de solut. & in l. acceptam. C. de vsur. & per Bartol. in dic. l. creditor. vide Afflic. decis. 205. Boer. decis. 124. & quæ nos scripsimus in nostris allegationibus in materia societatis, pro Castellanis & de Barono contra Ioannem Monsonum de Panormio super alumni fodinis insulz Lig. parz. C. P.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

aliquid faciendum, quia potest adhuc comparere ille hinc ad tres quatuor vel quinque horas: & vsque ad primum sonum; † propter quod ex diuersis illatio fieri non debet. l. Papinianus exuli. ff. de min. Non obstat argumentum præallegatum quia secundum istam conclusionem, contumax est melioris conditionis; quia postquam compareret eodem die, & vsque ad tempus sibi concessum; non est verum quod sit contumax; nec uti contumax tractari debet; immo est ita obediens, sicut ille, quia non refert quo ad obedientiam, quod veniat per aliquas horas ante, vel post: dum modo in tempore veniat. Præterea iste debitor qui tempore liquidationis comparuit: cum haberet tempus comparendi vsque ad primum sonum sibi ipsi terminum præclusit, comparendo citius; propter quod sibi imputare debet sicut in simili videmus † q. appellans habet decem dies ad appellandum a die lata sententiæ, aut hodie. C. de appell. capitulo cum dilecti. in fin. de electio. c. significauerunt, de testi & capit. quoad consultationem, de re iudica, & postmodum ad prosequendum appellationem: habet annum, & ex causa bienium, auth. ei qui. C. de temp. appella. & clem. sicut. de appella. in tantum quod si vult potest habere annum, & decem dies, & nihilominus si ante lapsum decem dierum appellat secundo tertio, aut vltiore die; lata sententia, annus incipit currere non lapsis decem diebus, sed a die interpositæ appellationis d. clem. sicut. & auth. ei qui. vbi no. Bart. vt dixi latius supra in Rit. 6. debitor vero qui non comparuit vsque ad primum sonum, non habet quid sibi imputare: quia nondum usus est tempore sibi concessio; nec etiam sibi viam præclusit propter quod inter eos magna est differentia; & ita decretum fuit referente Domino Cesare de Luciano dictæ Audientie Auditoris quod nota, quia poterit pluries euenire.

† Secundo quarto, ponit quod instrumentum super quo debitor citatur; non continet debitum pecuniæ, sed olei, frumenti, vini, vel aliarum similibus rerum: & quæ asportari ad curiam non commode possunt & debitor habet intentionem debitum exoluendi; forte animo quod detur creditori, vel q. non detur, quia aliquid præterdit: nunquid verbis offerendo se paratum exoluere, & penes quem curia ordinat deponere: poenam euitabit; de iure communi verbalis oblatio non admittitur, † nisi in rebus immobilibus quæ cum ex se continuo se exhibeant: non indigent depositione; aut consignatione. vt dicit glo. 1. in l. acceptam, & ibi Bar. in 1. repet. nu. 2. ver. venio ad quæst. & gl. in auth. dos data, quam ibi sequitur Bald. in summario & Sal. in 1. nota. C. de don. ante nup. & ideo cum istæ res quas dixi, & similes ex se non se exhibeant, nisi consignentur; oblatio verbalis non sufficit; & quamuis Barto. in ead. l. acceptam, q. 2. nu. 3. dicat in equo sufficere verbalem oblationem & tamen non est immobilis, Alex. post ipsum ibi in Apostill. tener contrarium & in l. si mora. col. 1. circa fi. post Ang. & Roma. ibi. ff. sol. matri. Imo. consi. 75. & Abb. consi. 56. vol. 1. Confirmatur, q. Rit. noster vult quod debitor veniat cum pecunia, vel eo quod deberetur, in tantum quod q. est de indubitabili (stante hoc Rit.) si oblatio tantum sufficiat. Sed dicit quis; ergo secundum hoc portabitur in curia vinum, oleum, vel frumentum; quod quidem videtur ineptum; respondendo autem, dico q. non erit opus portare oleum, vinum vel frumentum in curia, sed sufficiet qd debitor comparando, dicat vinum, vel frumentum est repositum in tali loco: paratus sum soluere, vel isto q. non consignetur: quia alias solui; & tunc iudex dicit, q. accedat actarius, quo accedete, & ita reperto, non fit liquidatio, & si domicilium creditoris vbi debitum esset soluendum, esset extra locum iudicij: puta quia fuisset citatus in magna curia, aut Regia Audientia, & domicilium esset in aliqua terra prouinciarum Regni: tunc sufficeret presentare fidem autentica[m] qua

liter vinum, vel frumentum reperitur per ipsum repositum penes talem. Non obstat iste Ritus, quia quo ad ea, quæ commode ad curiam portari non possunt.

† Verba ipsius ciuili modo debent intelligi per l. si cuius vbi no. Bar. ff. de seruit. sicuti etiam verba iudicis indefinite loquentis ciuiliiter intelligi debent: & ad iuris intellectum reduci. vt no. Bar. in l. 3. §. prætor ait. ff. de dam. infect. & latius Rom. consi. 220. nu. 4. & sic quod debeant portari eo modo quo commodius potest, cum tamen commodius portari non possint, quam supra diximus, & satis dicitur debitor venire cum sacco paratus, si modis præfatis compareret, vt clarum est. & quod verba Ritu. debeant intelligi, non vt portentur ad curiam, sed eo modo quo melius & commodius potest, ponderanda sunt verba sequentia, quæ dicunt quod denarij ponuntur in manibus Aerarij, & nihil tractant de alijs rebus quæ sorte deberentur, ex quo præsupponitur quod Ritus habuit pro absoluto quod illæ res non portantur ad curiam, & ideo non ordinat poni in possessione Aerarij, nisi denarios quod bene no. quia euenit

† Tertio quarto quid si debitor citatus super tenore instrumenti mittit per procuratorem, aut amicum pecuniam contentam in instrumento vel comparat extraneus pro eo cum pecunia debita: ipse autem debitor non venit, nunquid contra ipsum procedatur, tanquam contra contumacem, condemnando ad poenam iuxta Ritu. qui sequitur inf. 183. item quod vbi? breuiter omisissis superfluis quæ possemus hinc inde dicere, videtur distinguendum, quod aut portatur pecunia per procuratorem, amicum, vel extraneum, non tamen intentione soluendi, sed deponendi, præterdendo aliquas exceptiones contra creditorem, vel instrumentum, & tunc dico quod debitor non comparente, proceditur ad consumacionem, & condemnationem contra ipsum; non, quia sit prohibitum portari pecuniam per alium (vt statim dicam) sed quia per Rit. 109. in causis instrumentorum non admittitur procurator etiam ad media (vt ibi latius diximus) & per alium Ritu. infra. 26. die 2. † prohibitum est pro parte citati, vel citandi aliam exceptionem admitti, quam infirmitatis, absentia, captiuitatis, aut nullitatis, aut portatur animo soluendi, nullam exceptionem in contrarium opponendo, & tunc teneo absque dubio, quod contra debitorem procedi non potest, postquam soluit, † quia solutione eius quod debetur tollitur omnis obligatio debitorumque liberatur, siue soluat ipse, siue alius pro eo etiam ignorante, vt dicit tex. in lti. quib. mod. tolli. obligat. in princ. quem glo. in hac q. citat in l. obligatione in vers. eo loco. in fin. C. de solut. & non solum solutio, verum etiam obsignatio, & depositio per alium facta congruo loco, & tempore iuxta formam d. l. obsignatione liberat debitorem, vt dicit text. ad literam. in l. qui decem. §. cum mihi, vers. hic quoque. ff. de solutio. & in l. cum & postliminij. C. de capti. videtur tenere gloss. ibid. licet non firmiter vngulas, vt Cyn. post. eam dicit, & expresse firmat Barto. in d. l. qui decem. §. in l. solutionem, numo 1. ff. eo. & Salic. in l. acceptam, q. final. C. de vsur. & in istis terminis debet intelligi Cauens, in suo Rit. 170. qui secundum meam computationem, est 173. dum in num. 13. dicta iura allegat, alias in hoc Regno tantibus dictis Ritibus non bene diceret. Et si dicitur quod dicta iura procedunt antequam debitor citetur; non autem postea, quoniam tunc debet ipse venire: responderetur quod istud est diuinare, & nimium dictas. Il. restringere, tanto magis quia eius presentia istocasu ad nihilum prodest, neque necessaria est, satisque iniquum, & absurdum esset, velle debitorem detinere quem illico opus est

† set dimittere † cum in multis iuribus dicatur fieri non debere quod factum non releuat, † vt probat text. in c. cum contingat. lo. 3. & ibi Glo. in vers. nihilominus. de offi. deleg. in c. per tuas de sumo. & l. ad probacionem

nem la. in fin. & ibi, Glo. in versu. non conuenit C. de probatio. quod tene menti, quia quotidianum. Quarto quæro cum iste Ritus nihil dicat de pœna ad quã debitor se obligauit in instrumento, sed solum de pœna creditoris, vt dixi in 3. not. nanquid in terminis istius Ritus quando pecunia portatur ad Curiam, eui retur pœna, in quam incidit debitor per lapsum termini statuti in instrumento, ad soluendum? ista. q. deciditur per alium Ritu. infra 173. vbi dico latius, merito ibi videas. Salerni, die 15. Octo. 1560. Prosper Car.

RITVS CLXX.

Item nota, quod quando volens interrogationem fieri, id est actor habet instrumentum publicum, & liquidum, & dicit aduersarium suum post confessionem diuini instrumenti, factum esse fugitium, & duo testes dicunt reum nihil possidere immobile in regno, licet non assignent bene causam scientiæ, tunc fit citatio contra ipsum debitorem isto modo, super tenore instrumenti, videlicet quod citet eum, & in defectu fidei iussoriæ cautionis de iuri stando eum capi faciat de persona, quæ citatio vocatur vulgariter citatio super tenore instrumenti de citando, & capiendo, & hoc quotidie seruat ipsa Curia, præsentato prius instrumento in dicta Curia in forma prædicta, & facta obligatione, vt supra dictum est aliàs si non facit ipsum capi, curia incipit à citatione multoties etiam non præsentato instrumento in ipsa Curia, & sufficit si instrumentum præsentatur, postea veniente reo, vel dic quod condemnatur ad tertiam partem bonorum eius mobilium, vbi etiam decernitur per ipsam Curiam actorem fore ponendum in possessionem pro mensura debiti declarati in ipso instrumento, multoties etiam antequam fiat citatio, præsentatur ipsum instrumentum, & se obligat, vt supradictum est.

SUMMARYVM.

- 1 *Practica quomodo creditori consulatur quando debitor est suspectus fugitiuus.*
- 2 *Quod procedit etiam coram iudice incompetenti, duobus concurrentibus tamen.*
- 3 *Nec non in debito lite pendente. Et in debitore in diem, vel sub conditione.*
- 4 *Debitor dato pignore, non iurabitur suspectus fugitiuus, & in nu. 10.*
- 5 *Debitor, vt possit suspectus fugitiuus haberi, suspitio post contractum superuenire debet.*
- 6 *Ignorantia in dubio præsumitur, nisi probetur scientia.*
- 7 *Scire, & scire debere sunt paria.*
- 8 *Aduena, seu forensis cum quo contractum fuit noua causa non superueniente, suspectus non iurabitur.*

- 9 *Suspicio fugitiui debitoris per quot testes probari debet.*
- 10 *Suspectus quis ratione modici debiti dici non potest.*
- 11 *Satisfactio de iudicio sibi liberat debitorem à captiua. & ibi, quid hodie seruetur in practica.*
- 12 *Probationes faciendæ super fuga suspicionem, an die feriato fieri etiam possint? & nu. seq.*
- 13 *Qui vult consequens: concedit necessario suum antecedens.*
- 14 *Iudex capturam fugitiui debitoris absque summa cognitione, quando concedere possit?*
- 15 *Citatio debitoris num requiratur super probatione faciendâ de ipsius suspicionem.*
- 16 *Debitor meus cum secum contraxi dilapidare cepit, non taliter quod suspicionis fuga timor esset, post contractum vero fortius dilapidat, nunquid eius suspicionem probare potero, vt capiatur?*
- 17 *Creditor non habens instrumentum de debito, sed apocham, vel testes forte lite pendente, an ob fugam suspicionem ortam post contractum, capturam petere possit?*
- 18 *Appellationi reductio assimilatur.*
- 19 *Creditor si non comparet, sed generalis procurator, affinis vel coniuncta persona, probareque per testes velit talem debitorem effectum suspectum fugitiuum, ac expediri citationem, nunquid audiatur?*
- 20 *Debitoris interest pro creditore comparentem speciale habere mandatum. Et quare.*
- 21 *Procurator sine speciali mandato, non admittitur ad ea per quæ dominus in pœnam incidisset.*

Iste Ritu. ponit modum & pract. seruandam quã do creditor habet instrumentum contra debitorem suum, & vult contra ipsum procedere ad citandum, tamen quia factus est suspectus de fuga, vult sibi cõsulere, signa ipsum, quia notabilis est, & seruatur quotidie in pract. Similem & huic nostro Ritui conformem practi. ponit Ang. in l. si ab arbitrio §. 1. ff. qui satisda. cogan. Alex. post ipsum in apostil. ad Barto. in l. si is à quo. §. 1. ff. in posse. lega. Cott. in memora. in versu. debito non potest. Lanfr. in repet. c. quoniam contra. in ver. recusationes. num. 13. versu. & per hoc. & ibi pulchre apostil. Celsi. de proba. & plene Rode. Suarez. in repet. legum Hispaniæ. l. 2. tit. de los emplazamientos. nu. 32. & 33. fol. 807. † Amplia hunc Ritu. & pract. procedere etiam coram iudice incompetenti, vt tradit Anch. consi. 192. in auxilium. versu. quo ad primum. nu. 3. Roma. consi. 242. nu. 2. & in l. de pupillo. §. meminisse. ff. de noui ope. nuntia. & licet Dec. consi. 75. vol. 1. videatur aliter tenere, & magis late Areti. consi. 95. vbi inquit consilium Ancha. esse falsissimum, tamen prima opin. mihi magis placet eam que late defendit Celsus ad Lanfr. in loc. præalleg. * Ias. in l. 2. nu. 17. versu. quid tenendum. ff. de iurisd. omn. iud. & Roderi. Suarez. in d. l. 2. nu. 47. ver sed vnum. fol. 813. vbi post Alex. quem allegat. in d. l. 2. ff. de iurisd. omn. iud. duobus concurrentibus dicit eam procedere. Primo, quando non faciliter possit haberi copia iudicis competentis, secundo, & postmodum tradatur iudici competenti per rationes de quibus per eum, & secundum istam opinio. quam primam dixi video seruari. † Secundo amplia etiam lite pendente super debito, vt scribit Ange. in l. nemo. versu. item quæro quid. C. de exacto. tributo. lib. 10. Alexan. consi. 106. Magnifice prætor, volum. 3. & Ias. in d. l. 5.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

¶ Si ab arbitro. nu. 6. ver. quid. Tertio amplia etiam in debitor in diem vel sub conditione, vtrahit Ias. in d. l. si ab arbitro. nu. 7. ver. item aduerte, per Gl. in l. quæstum. in ver. interest iuncto tex. ff. de pigno. quam finem dicit post Bal. in l. 1. in fi. C. de conditio. ex lege. in l. si debitor. ff. de iudi. & in l. 3. in fin. C. commoda. idem Affic. decisio. 108. in fin. Cœpoll. in l. debitor. num. 2. ff. de verb. signi. Roderi. Suarez. ind. l. 2. num. 25. ver. tertio & Benue. strac. in tracta. merca. ti. de decoct. nu. 25. ¶ Limita hunc Rit. & prac. præallega. non procedere vbiunque creditor accepisset pignus a debitor, eo quia præsumitur illud pignus idoneum, vt dicit Glo. in l. 2. in ver. redigere. C. de pigno. per quam ita tradit Bal. in l. creditor qui non idoneum. ff. si cert. pet. Ias. in §. superest, nu. 94. in fi. de actio. And. Barba. qui id valde exclamat in rubri. de pigno. & Roderi. Suarez. in præallega. l. 2. num. 29. ver. limita primo. fol. 806. nisi secundum Alex. in d. l. creditor apparet pignus non esse idoneum, quoniam tunc ratio Bal. cessaret, quod not. ¶ Nota primò ex hoc Rit. ibi post confessionem, quod ad hoc vt debitor possit capi, vt suspectus, suspicio debet post contractum superuenire, idem Bart. in d. l. si is a quo. §. 1. per illum tex. & in l. si. C. de sponsa. cum concordat adductis per Cauen. hic & Roderi. Suarez. in d. l. 2. nu. 32. Limita primo istud nota non procedere quando suberat tempore contractus ipsa suspicio, verum creditor ignorabat vt dicit Alex. in l. 2. num. 24. ff. solu. matri. ¶ Præsumetur tamè ignorantia in dubio nisi debitor probet scientiam, vt Cauen. hic dicit firmasse Alex. ibid. idem Bald. in d. l. si. per illum tex. C. de sponsa. & Roderi. Suarez. in præallega. l. 2. num. 41. fol. 811. Sed vtrunque dictum mihi non placet, quia qui cum alio contrahit, certus esse debet de conditione eius cum quo contrahit per l. qui cum alio. ff. de regu. iur. t. immo, vt dicunt Deci. ibi num. 10. & Cagno. 23. scire, vel scire debere paria sunt nec obstat autoritas Alex. in d. l. 2. quia non firmat se in illa opin. vt attestat Cauen. immo totum contrarium tenere videtur dum allegat d. l. qui cum alio. & respondet contrarijs, & idem in d. l. si ab arbitro. nu. 4. in fine. Placet tamen mihi quod dicit Suarez. in d. l. 2. nu. 38. vt dicamus, quod aut debitor erat talis quod creditor scire debebat, puta, quia erat notorius ribaldus, & procedit secundum dictum, aut, non, puta, quia erat mercator, qui reputabatur ab omnibus idoneus, & tunc secus, & allegat per hoc Ange. in l. si creditoris. ff. de priui. credi. & l. creditor. C. de pignor. actio. Secundo limita, quando contraxisset cum aduena, quoniam licet sciebat ipsum esse aduenam, & ex consequenti recessurum, tamen ignorabat an esset recessurus antequam satisfaceret, propter quod scientia suspicionis videtur superuenisse, vt dicit Bald. in rubri. C. de reuoca. his quæ in fraudem credi. nu. 4. vers. sed vterius, & referendo, sequitur Ias. in d. l. si ab arbitro num. 5. vers. quarto limita. sed adhuc contrariam limita obstat. quod supra dixi de l. qui cum alio. ff. de regu. iuris, & ideo sicut sciebam ipsum recessurum tamquam aduenam, eodem modo scire debebam an esset recessurus debito non soluto, informando me de eius conditione, qualitate, & persona, qua propter eum non fecerim reputabor tanquam sciens per d. l. & merito petitione capturæ repelli debebo, & pro hoc allego Bal. in l. hæres absens. S. si quis tutelam. in fi. ff. de iudi. quem sequitur Rodericus Suarez. in d. l. 2. num. 36. ver. item optime. fol. 809. ¶ vbi quod aduenæ, & fontenses eum quibus contractum est, noua causa non superueniente, non possunt iurari suspecti, quia vt dicit Bart. in d. l. hæres absens. S. proinde. semper præsumuntur recessuri. Tertio limita quando, dolo, & per suasionem deceptiua fuisset inductus creditor ad contrahendum, vt dicit Pau de Cast. in l. etiam. §. 1. & Alex. in d. l. 2. nu. 25. ff. solu. matri. idem Alex. conf. 60. vol. 1. & in d. l. si ab arbitro. nu. 6. ver. limita etiam, &

ibid. & Ias. nu. 5. ver. limita. Deci. conf. 19. vol. 1. & Cagno in d. l. qui cum alio. num. 16. Ratio istius limita, est quia eo calu, quod per dolum fuit inductus creditor clare constat ignorasse per fraudem debitoris suam suspensionem. Quarto limita in vxore, vt dicit Bart. in l. si constante ff. solu. matri. Ang. in d. l. dictum, S. de illo. ff. de damn. infecto Barb. in apostil. ad Bald. in l. si pro ea in litera b, C. manda. & Anch. in c. propter sterilitatem loca. ¶ Secundo no. ibi duo testes, quod suspicio debitoris fugitiui debet probari per duos testes. idem expresse firmant Ang. Alex. & Cott. in loco præallega. ad idem Bal. in l. creditor, la. 2. ff. si cer. pet. & in l. apertissimi. in fi. C. de iudi. vbi dicit quod non suffice ret probari per iuramentum creditoris, nisi etiam concurrant indicia inducentia suspensionem, puta quod non possidet immobilia, quod composuit sarcinulas, vel quod factus est non soluendo ex aliqua calamitate, vel alia causa, quod est bene notandum secundum Ange. in d. l. si ab arbitro. & Docto. præallega. contra aliquos imperitos assessores, qui immediate ostenso instrumento debiti, & præstito iuramento de suspicione ne fuge, concedunt capturam. Aduerte tamen, quod postquam iste Rit. nihil dicit de iuramento præstando sed solum de duobus testibus, non requireretur, vt Docto. requirunt de iure communi in loc. supra citatis, & si non esset præstitum. non posset tractari de nullitate capturæ concessæ, vt aliquando audiui opponi. limita istud not. non procedere, quando debitum esset modicum: quia ratione modici debiti, quis non potest dici suspectus vt dicit Bald. in authent. sed etiam necesse. C. de dona. ante nupti. Rom. conf. 320. nu. 3. ver. vltimo. & Alex. in l. 2. nu. 24. ff. solu. matri. in Apostil. ad Bart. in l. si is a quo. §. 1. ff. vt in posse lega. & in d. l. si ab arbitro. nu. 6. vbi etiam Ias. nu. 5. ver. quarto limita: licet Rom. in l. fideiussor. ff. qui satisda cogant. aliter dixerit, & male. vt dicit Alex. in d. l. 2. Secundo limita, quando creditor pro debito habet pignus, & ei in hæret, vt dicit Bal. in l. creditor. la. 2. ff. si cer. pet. Ias. in l. 1. in prin. col. pen. circa medi. ff. si quis vis dicenti non obtemperat. & Cott. in memoria. in ver. creditor in hærens. ¶ Tertio not. ibi & in defectu. quod satisfactio de iudicio fisci liberat debitorem a captura, & idem firmat in his terminis Ancha. conf. 85. nu. 2. & secundum formam istius Rit. citabitur, & capiatur vnico contextu debitor: verum præstita ipsi nuncio cautione de iudicio fisci liberatur, & remanere citatus, & ita seruatur, quia in his casibus ita expediuntur citationes prout Ritu. met dicit. ¶ Quarto no. ibi præsentato prius, iunctis, alijs verbis, alias si non facit, quod quotiescunque creditor vult citationem de citando & capiendo contra debitorem debet prius præsentare instrumentum debiti. & se obligare, supple. de eo quod dictum fuit supra in Rit. 168. in 2. nota. sed quotiescunque non vult ipsum capi

A D D I T I O.

2 Aduenæ. Adde quod aduena est, quem Græci ἀνοικον appellant, vt inquit iurecon. in l. pupillus §. aduena, ff. de ver. signific. valetq. quantum nouam sedem quærens: differtq. ab incolâ, quia hic sedem fixit, domiciliumque constituit, aduena verò secus. Sunt etiam & conuenæ, collectitij, scilicet habitatores, sic dicti quod plures ex diuersis regionibus in vnum locum conuenerint, vt declarat Alciat. in dicto §. aduena. Quid autem interest inter peregrinum, & aduenam, vide omnino quæ nos scripsimus in nostris allegationibus contra episcopos, testamenta facientes mortuis pro declaratione aut. Omnes peregrini, & aduenæ, C. commun. de succession. sumptæ ex constit. Frider. Imp. sub tit. de statut. & consuetud. contra liber. Eccles. §. omnes peregrini, & aduenæ. C. P.

piscere, sed tantum citare curia ipsa incipit à citatione; & multoties etiam non presentato instr. vt in d. Rit. dicebatur: qui in hoc per istū corrigitur quia sufficit, quod presentetur in ultimo peremptorio, & ita seruat, vt ibid. dixi vbi vide in princ. Rit., aduerte tamen, quod dicta obligatio de qua facit mentionē iste Rit, nec etiam seruat: quando vult citationem creditor de citando, & capiendo. ¶ Quinto not. ibi tertiam partem, & ibi pro mensura debiti, quod tempore isto rituum seruabatur, & in ultimo peremptorio quando debitor citatus super tenore instrumenti, nō comparebat: & ideo fiebat contumax: dicebatur quod debitor fuit condemnatus ad tertiam suorum mobilium: & quod creditor ponatur in possessionem bonorum pro mensura debiti etiam dicit alius Rit, ias. 180. Hodie decernitur aliter; & dicitur, quod fuit debitor reputatus contumax, & condemnatur ad penam in citatione contentam: & quod exequatur contra ipsum realiter, & personaliter ad electionem creditoris pro debito in ipsa citatione contento, vigore cuius interlocutoria capitur debitor de persona: tum quia fuit ita interlocutum in ultimo peremptorio: tum etiā, quia tanquam contumax capi potest de persona: vt dicit Rit. instr. 172. & si exequitur in bonis statim expeditur mandatum ad releuandum: & proceditur ad venditionem: non expectato tempore trium mensium, sicut in exequutione ex primo decreto dicitur in Regia prag. relatione de ordine iudi. vbi dicam latius. ¶ Sexto not. in fi. ibi multoties, quod multoties presentatur instrumentum per creditorem in curia antequam expediatur citatio: in tantum quod iunctis his quæ diximus in 4. no. quandoque fit vno modo & non presentatur: & quandoque alio, & ista est veritas: & ita seruat quia in electione est creditoris. ¶ Hodie tñ pp nouam prag. quam in prin. Rit. 162. allegari aliter statutum est, & instrumentum ante citationem presentari debet, quod bene seruat in magna curia, in alijs tribunalibus Regni similiter, & aliquando non, vt in d. Rit. dixi. ¶ Quæro nunquid probationes faciendæ super ista suspitione fugæ etiam die feriato fieri poterunt? Bar. per gl. ibi in l. dies festos. in versu. fidei iussionis, C. de ferijs, dicit quod debitor fugi cuius si non cauet etiam die feriato in honorem Dei capi potest: & idem Anch. consi. 95. nu. 1. & consi. 123. nu. 7. immo etiā si esset dies Natiuitatis Domini, aut Pasche, vt dicit Bal. in c. fi. col. fi. de fer. ias. in l. vinu. col. 3. ff. si cer. pet. & Cott. in memoria. præalleg. licet, Fel. de hoc ultimo dubitet. in c. fi. col. pen. de iud. ratio est, quam Bar. in d. l. fi. & Anch. ponunt, in d. consi. 123. quia si ipse creditor potest autoritate propria hoc facere per l. prætor. S. si debitorem, ff. quæ in fraud. cred. multo fortius & ipse iudex: & ideo si ipsa captura est his diebus concedi potest, & ad ipsam per hunc Rit. requiruntur probationes per duos testes: sequitur necessario, & etiam ipsæ probationes ipso die feriato fieri poterunt, ¶ quia qui vult consequens: concedit etiā suum necessarium antecedens l. illud vbi etiam not. Bar. ff. de acqui. hære l. 2. ff. de iurisdic. omn. iud. l. ad rem mobilem, & l. ad legatum. ff. de procur. cum simi. quæ allegat Alex. consi. 130. nu. 2. vol. 4. Et quod possint fieri probationes, & processus isto casu etiam diebus feriatis in honorem Dei Bart. met. expresserunt in l. 2. ff. de fer. & late ias. in l. 1. S. sed excipiuntur. 5. not. nu. 9. eo. tit. immo plus dicit Anc. in d. consi. 123. nu. 8. ¶ quod etiam absq; summaria cognitione iudex potest concedere capturam debitoris fugitiui; quod tamen intelligendum est, quando adeo imminet periculum, quod si fierent probationes: arripere iam fugam: & ita proprie loquitur ipse dum æquiparat iudicem cum creditore: quia etiam hoc facere potest cū clarum sit, quod creditor non aliter potest capere, nisi adeo fugitiuum, quod si ad prætorem ire veller: debitorem amitteret. vt in d. S. si debitor. alias si secus

intelligeretur dictum Anch. esset contra ea, quæ diximus in 1. not. ¶ Secundo quæro nunquid debitoris citatio requiretur super probatione faciendæ de ipsius suspitione? Breuiter licet Rit, nihil dicat de hoc: dicas quod non: ne instruat ad fugam: licet saluum sit postea debitoris ius impugnandi illas probationes per alias cōtrarias. vt dicit Bald. in l. creditor. la. 2. ff. si cer. pet. per ea quæ nota. Innoc. in ca. significauit, extra de testi. idem Ancha. in consi. 83. Bal. in l. consentaneum. col. 5. ver. quæro vna cum, C. quomodo & quando iudex, Fely. in c. Rodolphus. col. pen. 3. fallen. de re feri. Hipp. in l. de vnoquoque. nu. 40. 2. fallen. ff. de re iud. Marant. in præct. parte 6. actu primo limita 7. nu. 14. in nouis. Lanfran. in c. quoniam contra. in ver. recusationes. nu. 14. ver. l. secundo. de probat. Cott. in memoria. in versu. debitor non potest in fi. & in versu. citatio partis. 4. fallen. vbi ponendo plures casus in quibus partis citatio non est necessaria: ponit istum, quando recipiendi sunt testes ad probandam suspitionem fugæ & Roderi. Suarez in sepius alleg. l. 2. tit. de los emplazamientos nu. 34. circa medium, & ita practicitur quotidie; quæ data petitione per creditores dicentes causas suspitionum: iudex dicit, quod capiatur informatio: & sic examinantur testes super contentis in ea. ¶ Tertio quæro quid si debitor meus tempore quo cum eo contraxi: inceperat iam dilapidare: tamen nō modo tali, quod esset timor suspitionis fugæ. nunc autem post contractum, incipit fortius dilapidare: nunquid poterō eius suspitionem probare: vt capiatur: & iudicium affecretur: iste Ritu facit, quod non. dū dicit quod suspitio debitoris debet post contractum superuenire quemadmodum est etiam de iure secus d. Bart. in l. si is a quo. S. 1. per illum textu. ff. vt in posse. lega. in l. fin. C. de sponsa. & in l. si creditor. ff. de priuile. credito. Bald. vero. in l. si pro ea. in princip. C. mand. quem sequitur Alex. ad Bart. in d. l. si is a quo. ia terminis q. nostræ determinat contrarium, quia ille dicitur dilapidare, vel dissipare, qui raliter dissipat, quod timeri potest. & idem Rodericus Suarez. in repet. legum Hispaniæ l. 2. tit. de los emplazamientos. nu. 39. fol. 810. Non obstant Rit. & allegata in contrarium: quia dilapidatio propter quam timeri debet de fuga, dicitur orta post contractum, & non ante. vt Bal. met. ibid. responderet: & Roderi. in d. loco. Et ex hoc sequitur alia limitatio ad primum nota. nostri Rit. vt non procedat, quando causa suspitionis, quæ erat tempore contractus erat adeo modica: quod non inferret suspitionem fugæ. ¶ Quarto quæro quid si creditor alicuius non habet instrumentum de debito: sed forte apocam, aut testes, vel habet: & super eo lis pendet: nunquid poterit ob suspitionem fugæ post contractum ortam, peti captura? iste Rit. videtur sentire quod non, dum dicit de creditore habente instrumentum publicum & liquidum; Ancha. vero consi. 85. nu. 4. in proprijs terminis firmat contrarium per rex not. in l. postquam circa princip. ver. Imperator. S. si. ff. qui satisfada. cogan. & in l. nemo. C. de exacto. tributo. & Celsus ad Lanfran. in d. c. quoniam contra. in ver. recusationes. in litera I. ver. quia forensis. immo plus dicit Anchar. ib. quod etiam lite pendente super reductione ad arbitrium boni viri, potest impetrari, & concedi captura ob suspitionem fugæ; quamuis pendente reductione, nihil sit innouandum: quemadmodū nec appellatione pendente, l. 1. ff. nihil noua. appella. pen. dea. ¶ cum appellationi reductio assimiletur. l. non distinguemus. S. cum quidam. ff. de arbit. Nō obstat iste Rit. quia loquitur quando creditor intendebat citare debitorem super tenore instrumenti: & procedere post modum ad liquidationem, verum propter suspitionem fugæ volebat etiam quod in citatione diceretur de capiendo: tunc enim propter citationem; creditor debet constare de debito per instrumentum publicū & liqui-

Domini Prosperi Caraitæ Ebolitanæ

& liquidum: ad hoc, ut possit postea procedi ad liquidationem: ut alias dictum fuit supra in Rit. 167.

19 ¶ Quinto quero quid si creditor non comparet: sed eius procurator generalis, vel alius tanquam affinis & coniuncta persona quæ potest sine mandato agere, l. sed hæ. ff. de proc. l. exigendi. C. eod. ut late per Ias. in l. maritus. in princ. eo. tit. C. & talis comparens vult probare per testes debitorem talem esse effectum fugitium: & propterea expedire citationem de citando, & capiendo iuxta formam presentis Rit. nunquid admitti debet? Rom. in proprijs terminis quod nostræ consil. 241. nu. 1. tenet quod non: dicens ad istud requiri speciale mandatam perea quæ not. Barto. in l. filiusfam. nu. 11. ver. quandoque. ff. de donat. Ego autem arbitror contrarium de iure verum: postquam comparet procurator, vel alia persona quæ ad agendum admittitur absque mandato. Confirmatur, quia auctoritas quam habet creditor capiendi debitorem fugitium iuxta. l. ait prætor, S. si debitorem, ff. que in frau. credito. competit etiam procuratori suo. ut probat gl. in l. 1. in ver. ab ijs. C. vbi quis de curiali. Salic. ibid. & melius Ang. And. Barb. in cap. cum non ab homine. colum. 15. de iud. & Roder. Suarez. in repet. legum Hispaniæ. l. 2. tit. de los emplazamientos, nume. 24. fol. 805. Non obstant quæ dicit Rom. in d. con. quoniam in casu quæ fuit erat statutum puniens certa pœna creditorem impetrantem capturam iniustam, quo casu ut dicit Bar. in d. l. filiofam. ¶ interest debitoris quod ille qui comparet pro creditore habeat speciale mandatam, ne postea dicere possit non fuisse suam intentionem: ut pœnam euitet. per tex. not. in simil. in cap. procurator. de elect. in 6. item interest creditoris ne in pœnam incidat ex facto alterius: ¶ immo procurator sine speciali mandato non potest admitti ad faciendum ea per quæ dominus posset incidere in pœnam. l. j. S. si procurator. ff. si quis ius diceat. l. si procurator. ff. quod quisque iur. & in l. si procurator. ff. de condi. indebi. sed statuto de quo Roma. loquitur deficiente, non vi deo quare procurator, vel alia persona de præfatis non sit admittenda: quod not. pro 4. ampliatione huius Rit. & adde alijs quas posui supra in princ. Eboli die 15. Octob. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CLXXI.

Item nota. quod ille qui carceratur vigore instrumenti, si non probat legitime infra terminum sibi datum ad probandum: curia ipsa procedit etiam ad truncationem, siue ad mutilationem manus: ut vidi seruari tempore Regis Ladislai: scilicet contra notorium Andream Burranam de Neapo. contra quem præsentauerat quoddam instrumentum dominus Gualterius Galioza de Neapoli. verum non fuit facta executio dictæ mutilationis manus: quia habuit concordiam cum parte: licet in quadam obseruantia in hoc libro contenta, dicatur quod non proceditur ad mutilationem manus: nisi via ordinaria: & non via extraordinaria agatur, quod nota.

SUMMARIUM.

1 Pœna periurij per regni consti. est mutilatio manus: alia vero est de iure communi.

2 Pœna mutilationis manus pro periurio in pecuniariam hodie euasit.

Nota primo ex hoc Ritu. quod debitor qui habuit terminum super exceptionibus per eum oppositis aduersus instrumentum contra ipsum liquidatum, & non probauit: condemnatur ad pœnam truncationis manus: & tandem detinetur carceratus donec creditor satisfaciatur: ut dicitur in alio Rit. infra 39. vbi similis Ritu. ratio istius pœnæ est: quia postquam habito termino, uih I probat: clare constat ipsum frivole exceptiones opposuisse: & ex consequenti scienter contrauenisse iuramento præstito in instrumento de soluendo: & in periurium incidisse ¶ cuius pœna est mutilationis manus per constit. Regn. cum iuxta prouidum. versic. aut per fraudem, & constit. eos qui scienter. cum quibus ut dicit ibi Glo concordat. l. de eo. & l. de his. de periurij in Longobar. licet de iure communi aliter per periurio prouisum esset. ut plene colligi potest ex not. per Bald. Ang. & Saly. in l. 2. C. de rebu. credit. Boer. decisio. 303. Corn. consil. 214. nu. 16. volum. 2. Rom. & Ias. in l. si duo. S. si ff. de iur. iur. & plenissime ex Petr. Foller. in sua pract. censua. quam nuper edidit (& post hæc scripta habui) in ver. Nicolaus. nu. 83. cū sequen. ¶ Secundo nota. ibi licet limitationem ad d. cōstit. cum iuxta, & constit. eos qui scienter. ut non procedant quotiescunque extraordinarie actum sunt ad periurium: sed solum quando via ordinaria. & de hac limita. fuit memor Afflic. in constit. Reg. statuius ut magnæ. 17. no. nu. 14. sed per hunc Rit. sublimitatur non procedere dictam limita. in periurio commisso in instrumento liquidato iuxta formam Rit. magnæ curiæ, quia licet causæ instrumentorum sint extraordinariæ, ut patet ex Rit. supra 109. & sic extraordinarie agatur ad periurium: (tamen ut vides) per hunc & alium Rit. supra allegatum imponitur talis pœna, & ut dicitur in hoc Ritu. ita seruatum fuit in quadam causâ. ¶ Hodie vero ex consuetudine generali omnium curiarum Regni huius, hæc pœna manus pro periurio in instrumento liquidato commisso nõ seruatur, sed solum certa pœna pecuniaria ad rationem vnus carleni pro ducato debiti contenti in instrumento, ut latius dixi supra in Ritu. 133. & firmat etiam Afflic. in d. constit. statuius. 17. nota. & Petr. Foller. in loco præallegato num. 89. immo plus dico circa istud, quod etiam si ageretur pro periurio via ordinaria, prout multoties agi video, & debitores citati responsuros super libello de periurio (ut dicam infra in Ritu. 182.) adhuc talis pœna manus non imponeretur, sed forte alia arbitraria ex crimine stellionatus per l. si. ff. de crimin. stellio. & ego in tot causis quas vidi ordinarie agi de periurio, nunquam audiui pœnam manus impositam: immo nec lites peruenisse ad hunc terminum sententiandi, quia ut plurimum sunt ad terrendum debitores, item quia facilis est defensio ad excusandum debitorem a pœna istius periurij extrajudicialis, ob multa quæ probari possunt, ut not. Afflic. in d. constit. eos qui scienter. q. 8. num. 16. q. not. Eboli die 16. Octob. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CLXXII.

Item quod si debitores citati super tenoribus instrumentorum in dictis curijs, vel altera ipsarum fuerint contumaces, & nõ comparuerint in termino statuto: statim tanquam suspecti possint capi de persona.

Com super Ritiis Magna Curia 195

ad. in. R. D. ... 1. Aliquando cum corpore temperantia, plures quid ... 2. Confirmat de supra suspectus dicit potest ... 3. Exequutio personalis vel realis contra debitorem ... 6. Commissio iudicis de citando debitorum ...

fit per iudicem nec causa rogatione. & inq. etiam seruat ut quotidie in Regno vbi personales, & reales executiones ... & qnq. ipse litera de exequendo etiam in diebus expediantur ... De dam. in fec. Adde meliorem tex. in ...

RITVS CLXXIII

Tem quod si aliquis, vel si aliqua citatus, vel citatus fuerit de mandato dictarum curiarum, seu alterius earum ad respondendum super tenore instrumenti aliquis debiti, in quo continetur pena pecuniaria, & iuramentum, si de periurio, vel pena accusetur, aut aliter quomolibet conveniatur, citatus, vel citata compareat in curia in peremptorio termino sibi praefixo cum sacco paratus, seu parata satisfacere de debito creditori ad quod teneatur, etiam si lapsus fuerit terminus in quo solvere tenebatur huiusmodi debitum in diebus curijs, & qualibet ipsarum ex quadam equitate nullo latens procedatur contra dictum debitorem, aut debitricem, super pena predicta.

SV M.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

S U M M A R I U M.

- 1 *Mora an de iure purgari possit, cum aderit in contractu dies, iuramentum, & pena?*
- 2 *Iuramentum, & pena habent executionem paratam.*
- 3 *Per equitatem, omnia qua de mora purgatione dici possent, limitantur.*
- 4 *Purgationi mora renunciari potest.*
- 5 *Purgatio moræ in conditionibus, an locum habeat, & ibi habes quid hodie seruet sacrum consilium in hoc.*
- 6 *Debitor super tenore instrumenti citatus si comparens sine pecunia, se non teneri ad soluendum dicit: quia imminet euictio in re sibi vendita, in limine contractus, demonstratq; per authenticam fidem litem sibi motam: quid iuris.*
- 7 *Fideiussor quo casu non sufficiat dari pro lite tunc mota, sed dari debeat pro quacunque in futurum mouenda.*
- 8 *Fideiussorem dare quando quis non teneatur, vel sic & nu. 10.*
- 9 *Fideiussor a iure vel Statuto requisitus dari debet etiam ab idoneo facultatibus.*
- 11 *Decisiones sacri consilij faciunt ius in Regno.*

Iste Ritu. conformis est cum alio supra 269. vbi idem disponitur, sed quia ibi omissum fuerat tractare quid iuris esset de poena contenta in instrumento ad quam debitor si non soluisset, se obligauerat, ac etiam de poena periurij Ritu. noster in si. vers. decidit. Not. igitur in si. Ritu. ibi ex quadam æquitate, quod licet lapsus sit terminus datus in instrumento ad soluendum & etiam citatus debitor su per tenore instrumenti, nihilominus si comparet in curia cum sacco paratus de æquitate poenas euitat, & bene dicit de æquitate, † quia de iure mora purgari non potest vbi adest dies, iuramentum, & poena per nota. in l. traiecitur, s. de illo. ff. de actio & obligat. & in l. si insulam. vbi Bart. & ceteri Docto. ff. de verb. obligat. not. per Bald. in l. magnam. C. de contrah. & comit. stipulat. in l. & si post tres. ff. si quis cautio. in l. i. s. edi. ff. de eden. & in l. si pacto quo poenam. nu. 6. C. de pact. Alex. consil. 130. nu. 11. volu. 4. Imol. in d. l. si insulam. s. nota. num. 3. vbi post Ange. in specie loquitur de mora commissa in instrumento guaranteegiato, & Par. de reintegra. feudo. s. sequitur a modo quotidiana questio fol. 61. † ratio est secundum Parid. ibi quia iuramentum & etiam poena habent executionem paratam, vt not. per Ias. in l. 2. ff. de iure iur. in l. nulli. C. de iud. & in l. si. colum. 4. C. de edicto diui. Adria. tollen. Hippo. singu. 356 iuramentum. & Boer. decis. 295, vol. 2. licet secundum Ballin. l. cum allegas. num. 12. vers. 6. oppono. C. de vsur. quem sequitur Alex. d. consil. & simpliciter refert Pau. de Cas. in d. l. & si post tres. præfata procedant in contractibus stricti iuris nõ autem in contractibus bonæ fidei, & secundum Imo. in d. l. si insulam. nu. 23. vers. item posset dici. procedat in vtrisque contractibus. Fundatus est iste Ritu. secundum Paridem, in d. s. sequitur. num. 28. (vbi de eo fuit memor) super equitate cano. in c. apud misericordem vbi gl. 32. q. 1. † per quam equitatem limitantur omnia præallega. & simil. quæ dicuntur de purgatione moræ, vt etiam dicit Bal. in l. qui Crimen. C. qui acular. non possunt, & Lanfran. in c. quoniam contra. in ver. testum depositiones. nu. 136. vers. not. ramentum. † Limita primo hunc Ritu. non procedere quocumque in instrumento purgationi moræ esset re-

nunciatum, cum renunciari possit, vt dicit Bal. in l. san-
cimus. per illum tex. num. 4. C. de fideiussor. Bal. & Sa-
ly. in d. l. magnam Par. in d. s. sequitur. nu. 32. & Petr.
Folle. qui hunc etiam Ritu. citat in Apostill. ad Ma-
rant. in præc. parte 6. membro. 9. nume. 38. † Secundo
limita non procedere in conditionibus: quia in his
purgatio more locum non habet. vt dicit Bal. in l. si su-
per possessione. in fin. vers. C. de trans. per l. Thais. s.
intra. ff. de fideicom. libert. & Par. in d. s. sequitur. nu.
35. exemplum secundum eundem Par. ibi est: quan-
do aliquis promittit soluere affectum in tribus tertijs:
videlicet, Paschate, Augusto, & Ianuario cum condi-
tione quod si in prima tertia non soluerit: possit peti
totum debitum: & pro hoc ultra præfata allegat quæ
not. Bal. in d. l. cum allegas. nu. 12. vers. deinde quæro.
& in c. 1. n. 5. ver. ex hoc infero. qualiter dominus pro
prio feud. priu. vbi fere in terminis determinat Bald.
totum debitum peti posse absque purgatione moræ.
& licet Petr. Foller in loco præallega. dicat alias se cõ-
trarium respondisse: & q nonnulli Docto. Neapo. ma-
gni practici ita etiam consulerunt: & quod non ob-
stante dicto pacto, esset locus purgationi moræ: nisi
esset renunciatum: nullam de Bal. & Parid. in loc. præ-
alleg. faciendo mentionem: attamen ego indubitanter
teneo contrarium. & quod si vidisset Paridem & Bal.
forte aliter dixisset. & fateor quod pluries ita vidi præ-
dicari, ac totum debitum peti, quod nota. cum casus
eueniet. Nec obstat dispositio istius Ritu. volentis
admitti purgationem moræ de æquitate: quoniam vt
Parid. ibidem dicit Rit. noster loquitur quo ad
euitandam poenam conuentionalem forte dupli-
in instrumento appositam: & poenam periurij, & non
alias. vt ad literam dicit subiungens Par. quod ita plu-
ries in consil. fuit iudicatum. * Hæc licet de iure vera
essent, & etiam de consuetudine, attento tempore Pa-
rid. Hodie tamen sacrum Consil. aliter seruat & nisi re-
nunciatum sit purgationi moræ purgatio semper ad-
mittitur vt scribit Dom. Friz. in l. de sub feud. libr. 2. de
differentijs feud. quater. nu. 24. fol. 241.

6 ¶ Quæro de vna q. quæ bis hoc anno euenit in Re-
gia Audientia Principatus citra debitor citatus super
tenore instrumenti comparet sine pecunia in sacculo
(vt hic dicitur) verum dicit se non teneri ad soluendum,
eo quia super re sibi vendita imminet euictio in
limine contractus: demonstrando per fidem authenti-
cam litem motam, quid fieret: in l. si post perfectam.
C. de euict. facit pro eo, dicens quod non teneatur sol-
uere, & ideo hoc casu in liquidatione super sede bitur:
vt firmat in proprijs terminis Ang. consil. 121. Nicolaus
& Graui. in Ritu. 164. qui secundum meam computa-
tionem 166. parte 6. declar. 26. verum, quia text. præ-
alleg. dicit quod si per venditorem daretur fideiussor
de restituendo in casu euictionis: emptor teneretur
soluere, & idem Bart. in l. 1. s. stipulatio duplex. ff. de
præto. stipu. & Areti. pulchre in s. penul. in tit. de su-
spec. tuto. caute la est: quod creditor statim cum effec-
tu præstet fideiussorem de generali euictione. vt A-
ret. ibid. dicit: qua præstita, debitore non habente tunc
pecuniam procedatur ad liquidationem. quia satisfac-
tum est sibi de fideiussione prout ita exequutum fuit
in dictis causis: ex quo statim fuit præstita fideiussio.
discant ergo debitores hoc casu portare pecuniam ad
maiores cautelam, quoniam si eis præstatur fidei-
ussor, poterunt euitare liquidationem alias secus. vt
dictum est * Ideo † autem dixi de fideiussore de gene-
rali euictione: quia non sufficeret dari fideiussorem
solum pro lite tunc mota, sed dari debet pro quacun-
que lite in futurum mouenda. vt dicit Bar. & ibi com-
muniter scribentes in l. post perfectam. C. de euictio.
& firmat Arer. in d. s. penul. Anto. Burgos. in capitulo
vnditor. vltimo not. num. 16. vers. quid autem, lo-
extra de empri. & vendi. Gratus consil. 135. nu. 18. vol.
apost. Barto. & Pau. de Cast. in l. 1. s. stipulatio. ff. de
præto.

præto. stipu. & Gram. consil. ciuili. 106. in causa Ar-
 mellinæ. nu. 3. post Ale. in consil. 65. vol. 5. Et hoc etiam
 si lis mota esset per transactionem sopita. vt scribit
 Gram. in d. consil. in fi. verbis. mouetur per l. fin. & ibi
 dicta per Alber. ff. de rescin. vendi. Prædicta t̄ que dixi
 de fideiussore dando per creditorem de generali
 euictione, quando imminet euictio, limita secundum
 aliquos, vbiunque creditor esset euidenter idoneus
 facultatibus, quia tunc onus dandi fideiussorem a iure
 vel statuto requisitum propter euidentes facultates
 sibi remittitur, vt plene scribit Iaso. in l. 1. nu. 18. qui sa-
 tis d. cogan. morus per doctri. Bar. in l. priuata. C. de
 marle. & l. quicunque. la. 2. C. de fund. patri. libro 11.
 ite per l. 1. S. si magistratus. ff. de magistra. conue. & l.
 conuen. & l. legitimos. in princ. ff. de legi. tuto. idem
 voluit Paul. de Cast. in l. diuortio. S. interdum. nu. 4. ff.
 solu. matri. per tex. cum Gloss. in l. de creationibus. in
 vers. sufficientem. C. de episco. aud. & per Doct. Bart.
 in d. l. quicunque idem Roma. consil. 67. nu. 4. ver. ter-
 tio. morus per d. l. de creationibus. & d. l. quicunque.
 Alexan. consil. 37. nu. 15. vol. 2. morus per prædicta. &
 Hippo. in rubr. de fideiuss. nu. 180. morus per tex. cum
 Gloss. in l. 1. ff. de ripa munien. Sed istam t̄ limita. ego
 non sequor, quia contrariam opin. vti veriore teneo
 quod immo fideiussor a iure vel statuto requisitus da-
 ri debet etiam ab idoneo facultatibus quam opin. te-
 nentur Alexan. in d. S. interdum. nu. 11. vers. ultimo. &
 in d. l. 1. nu. 12. ff. qui satis d. cogan. & Addentes ad d.
 consil. Alexan. in ver. idoneus per multa que Alexā.
 allegat in dd. locis. & Iason. in d. l. 1. dum ponit ratio-
 nes pro ista opin. Non obstant allegata in contrarium
 pro alia opin. videlicet rex. in d. l. quicunque in d. l.
 legitimos. & in l. 1. ff. de Ripa munie quoniam vnica
 responsione tollentur, videlicet q̄ rex. præfati vltra
 procedunt expresse dicendo in illis casibus quod ido-
 neus facultatibus non teneatur satisfacere, & ita respō-
 det Alex. in d. S. interdum. vers. vlti. ubi nec obstat.
 adeo quod secundum Alexan. in d. l. 1. nu. 12. ff. qui sa-
 tis d. cogan. fideiussio in illis casibus in casu inopie tā-
 tum est requisita, non autem indistincte. Non obstat
 rex. d. l. de creationibus quoniam secundum Alex. in
 d. l. 1. nu. 12. loquitur in casu speciali, videlicet in cura
 tore furiosi. vt dicit Gl. in titi. de satis d. tuto. in princ. in
 vers. idonei. & posset etiam responderi prout respon-
 sum fuit alijs præfatis iuribus, quod etiam ille textu.
 procedit vltra. Minime etiam obstat d. l. secunda. S. si
 magistratus. quoniam ille textu. non dicit quod tutor
 excusetur a fideiussione si est idoneus facultatib. sed
 quod excusetur magistratus qui fideiussorem non
 recepit a tutore si is idoneus sit tempore quo conue-
 niendus est. Immo t̄ plus dico quod dato & non con-
 cesso, quod prima opinio esset verior, adhuc fideiussio
 præfati deberet per creditorem (licet diuitem) quado
 euictio imminet, quia fideiussio in tali casu est
 requisita per ista verba. in l. penul. ff. de pericu. & com-
 mo. rei vend. videlicet ante pretium solutum, domi-
 nij questione mota, pretium soluere emptor non cogitur,
 nisi fideiussores idonei a venditore eius euictio-
 nis offerantur. & vt alias in simi. q. scripsi in Rit. 189.
 q. 2. vbiunque fideiussio est requisita cum illa dictio-
 ne nisi, & post ponitur dictioni negatiue prout in ca-
 su nostro per d. verba fideiussio dicitur requisita pro
 forma. & nisi præterea actus inane in suspensio, quia
 non dicitur nata actio obligatio ad pretium conse-
 quendum. vt in d. Ritu. plenius dixi. Secundo limita
 vbiunque debitor cui lis mota fuit super re vendita,
 laudasset in suum authorem ipsum creditorem vti
 venditorem, & per eundem creditorem fuisset susce-
 ptum iudicium, & ab eo similiter laudatus suus au-
 thor qui esset notorie diues in bonis stabilibus, & si-
 militer iudicium suscepisset, eo enim casu ille author
 laudatus per creditorem cum sit diues facultatibus
 habebitur vti fideiussor, & ad aliam fideiussione non

renebitur. vt scribit Afflic. decil. 171. dicens ita fuisse
 decisum in Magna Curia Vicaria, & sacro Consil. sed
 profecto ego valde dubito de ista limita. in puncto iu-
 ris, quia cum fideiussio in casu imminētis euictionis
 sit requisita pro forma vt proxime dixi debet specifi-
 ce adimpleri & non per æquippollens vt not. Bald. &
 Ang. in l. 1. & ibid. Alex. num. 8. ver. ex prædictis. ff. de
 liber. & posthu. Bald. in cap. 1. num. 2. vers. sed nung d
 de milite valla. qui contum. est. & in auth. qui se mel
 nu. 23. C. quomodo & quando iudex. pulchre Socin.
 consil. 24. nu. 21. volu. 1. plene & pulcherrime Foly. in
 c. cum dilecta. num. 1. vers. amplio vndecimo. de re
 scrip. & quia t̄ decisiones sacri consilij faciunt ius in
 Reguo vt inquit Afflic. decil. 169. in fi. propter autho-
 ritatem sacri consilij non audeo contradicere prædi-
 ctæ limita. sed transeocum ea. Tertio limita vbiunque
 appareret litem moram esse calumniosam siue affe-
 ctatam aut fraudulentam. per ea que dicunt Bartol.
 & Pau. de Cast. in l. S. stipulatio. ff. de præto. stipula.
 idem Bart. in d. l. si post perfectam. C. de euict. Alexā.
 d. consil. 65. vol. 5. Socin. consil. 208. nu. 5. vers. secun-
 da defensio. volum. 2. & Gramm. d. consil. ciuili. 106.
 Salerni die 29. Octob. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLXXIII.

Ite seruat ipsa curia quod si
 aliquis, vel aliqua interroga-
 tus, vel interrogata per ip-
 sam curiam super tenore ali-
 cuius instrumenti depositi,
 com modati, vel alterius de-
 biti, siue confiteatur instrumentum ipsum
 esse verum asserens se satisfacisse: siue ne-
 get instrumentum esse verum, statim deti-
 netur & competens terminus datur ad pro-
 bandum defensiones suas, nisi in promptu
 doceat per publicum instrumentum quie-
 tationis, vel per aliam scripturam authenti-
 cam: quo casu non detinetur.

S V M M A R I V M.

- 1 Probatio per publicum instrumentum, aut authen-
 ticam scripturam: in promptu probatio dicitur.
- 2 Probatio per instrumentum, realis probatio dicitur
 pluribusque modis etiam.
- 3 Scriptura authentica que dicatur. Et quot modis.

Iste Rit. venit ad supplendum Rit. 166. vbi dictum
 fuerat q̄ debitor in promptu dicens satisfacisse,
 non carceratur: cum ibi dictum non fuerat per
 Ritu. quando dicitur demonstratum de solutio-
 ne in promptu. vt ibi tetigi in 6. quæst.

¶ Nota igitur ex hoc Rit. ibi in promptu, q̄ proba-
 tio que fit per instrumentum publicum vel aliam scri-
 pturam authenticam: dicitur esse probatio in prom-
 ptu idem Bal. in l. 2. C. de edic. diui. Adr. tollen. dicens
 quod qui habet instrumentum in manibus, illudque
 ostendit sine alia dilatione dicitur incontinenti pro-
 bare. sequitur Dec. consil. 424. proponitur col. 2. & secū-
 dum Socin. consil. 59. in causa. col. 2. vers. primum cla-
 re volum. 3. t̄ probatio per instrumentum dicitur rea-
 lis probatio, & secundum Bald. in l. quoties, in fi. C.
 de iudic. in l. 2. col. 1. vers. sed iuxta hoc quæro. C. quā-
 do sic. vel priu. dicitur probatio probata, & vt dicit
 Bar. in l. 1. in prin. vers. venio ad questiones. ff. de nou.
 oper.

Domini Prosperi Caraulta Ebolitani

oper. nunciat. Bald. in l. interest. C. de solutio. & Hsp. in l. si quis. nu. 162. ff. de quaestio. dicitur probatio. cer. quandoque appellatur probatio evidens. cum di. lecti. ibi ex tenore instrumenti evidenter appareat. vbi etiam not. Abb. in 1. not. de donat. quandoque euiden. tissima. e. licet causam. ibi. ex privilegijs euidetissima colligatur. de probatio. aliquando manifesta probatio dicitur secundum gloss. in l. si. in ver. manifestum. C. de reb. cred. Paul. de Cast. conf. 157. volum. 2. & Alexan. consil. 37. viso col. 4. in fi. ver. attento vol. 2. & aliquando manifestissima vt dicit Aret. in l. si duo. colum. 2. ver. primum etiam. ff. de acquir. heredit. & est bonus text. quem non allegat. in l. si pluribus. ibi. ex scriptura manifestissimus esset. ff. de legat. j. quandoq; appellatur liquida. vt dicit Alex. conf. 137. vol. 6. alibi appellatur potens. vt dicit Abb. in c. causa. olim per illum tex. vlt. nota. de censu. secundum Bald. in l. generali. colum. 1. vltim. not. C. de sacrosan. eccl. Angel. 49. de dictis. post medium & Dec. conf. 423. negari col. 2. ver. quibus tamen. dicitur in dubitata probatio. adeo quod secundum eund. Bald. consil. 233. si per instrumenta. circa princ. volum. 1. dicitur habere vim definitionis. & vbi extat instrumentum. non videtur dubitandum. sicut nec de casu legis secundum eundem Bald. consil. 215. proponitur quod investitur. col. 2. volum. 2. & finaliter. vt dicit idem Bald. consil. 249. super libris. in fi. vol. 1. & Tiraquel. in tract. retract. consanguine §. 2. gl. 1. nu. 22. vsque ad fin. de instrumento dicit potest quod alibi dicitur noli me tangere.

¶ Quæro quid si scriptura authentica producta per debitorem non contat de satisfactione: sed forte de prerogatione sibi data ad soluendum? Rit. noster videtur solum loqui de satisfactione: tu autem dicas. quod postquam ex his. quæ supra conclusimus in Rit. 166. q. 6. quælibet exceptio in promptu opponi potest aduersus instrumentum. iste Rit. nihil obstat. quia non venit ad determinandum: si exceptio solutionis tantum potest opponi: sed quando dicitur exceptio solutionis in promptu probari: & ideo sicut per instrumentum. vel aliam scripturam exceptio solutionis probata dicitur in promptu verificata: & impedit executionem: eodem modo & dicta exceptio prerogationis termini & quælibet alia.

¶ Secundo quæro quæ est illa scriptura quæ authentica dici potest? Breuiter omnis scriptura facta manu publici notarii dicitur authentica. c. 2. vbi etiam Inno. in prin. & Imo. nu. 3. ver. tu potes. extra de fi. de instrum. & idem Host. in summa eiusdem tit. ver. quibus. num. 2. secundo dicitur authentica scriptura illa quæ sit per quoscunque autoritate iudicis. vt sunt acta iudiciorum: vt scribit Innoc. in c. j. in prin. de fi. de instrum. Tertio illa quæ habet sigillum authenticum: puta. alicuius Episcopi capituli vel domini secularis. d. e. 2. iuncta glo. in ver. sigillum. Quarto illa quæ manu priuata scripta est cum subscriptione testium. vt dicit Innoc. in d. c. 2. in prin. Imo. ibidem. Hostien. loc. præalleg. per l. scripturas. C. qui portio. in pigno. hab. & Abb. in d. cap. 1. & quamuis Innoc. sibi contrarius in d. ca. 1. num. 2. in fi. aliter tenere videatur: tamen tex. d. ca. 2. hoc expresse dicit vt videri potest. & Imol. ibi dicit. Salerni. die 29. Octobr. 1559. Pro Prosperi Caraulta.

RITVS CLXXV.

Item in casu præmissis si interrogatus per ipsam curiam super tenore instrumenti alicuius aduersarij. doceat in promptu per publicum instrumentum quietationis. vel aliam scripturam authenticam: vel per te-

stes se satisfecisse suo aduersario de debito in ipso instrumento contento: non detinetur: sed detinetur suus aduersarius prædictus tanquam calumniator. & periurus.

SUMMARIVM.

- 1 Argumentum de instrumentis ad testes valet.
- 2 Instrumenta & testes pares vires obtinent. Appellatione instrumentorum veniunt testes. ibid. num. seq.
- 3 Communis vsus loquendi in statutis attenditur.
- 4 Calumniator quando similitudine supplicij puniendus.
- 5 Calumnia in civilibus qualiter puniatur.

Supplet iste Ritu. præcedentem Rit. vt probatio in promptu ad euitandum liquidationem & carcerem: dicitur etiam fieri per testes. nam vt dicunt gloss. & Doctor. in l. c. de vsur. gloss. in cap. Abbate. §. in ver. censeretur. de re indic. in 6. & laon. consil. 137. viso & accurate. colum. 1. volum. 1. 4. ¶ de instrumentis ad testes valet argumentum. imo vt patet ex l. in exercendis. C. de fi. de instrumen. & c. cum Ioannes. eod. tit. extra ¶ testes & instrumenta pares vires obtinent: immo instrumentorum appellatione testes veniunt. l. 1. ff. de fi. de instrumen. c. peruenit. lo. 1. de testi. cogen. Specular. in tit. de dilatio. §. si. ver. sic item not. quod cum datur. & Bartol. & Alc. in l. notionem. §. instrumentorum. ff. de verborum significatio. & pro hoc facti gloss. nota in l. fin. in ver. de depositionibus. C. de edict. diui Adrian. tollen. quam ibi Bartol. Bald. Salycet. & omnes communiter sequuntur: vbi quod beneficium illius legis quod datur hæredi ostendenti testamentum non cancellatum. nec abolum. & c. vt mittatur in possessionem hereditatis: locum habet etiam in hærede instituto ex testamento nuncupatio cuius nulla apparet scriptura: restatum depositio testium a iudice receptorum. & in scriptis redactorum. Sed dicit aliquis quid ergo opus fuit facere hunc Rit. & de testibus exprimere? cui breuiter respondendo. dico id factum ad tollendam omnem dubitationem: quia & si præfata omnia vera sint de iure ¶ tamen attento communi vsu loquendi. qui in statutis attendi debet. l. librorum. §. quod tamen cassius. ff. de legat. 3. l. labeo. vbi nota. per Bartol. ff. de supelle. lega. & Bartol. in l. in prin. ff. de suis & legi. hæredi. & nedum in statutis verum etiam in diuina scriptura. in priuilegijs. rescriptis. contractibus. vltimis voluntatibus. in omni constitutione. & in quacunque materia vt late pulchreque scribit Tiraquel. de retract. consanguine. §. 2. gl. 1. num. 5. cum sequentibus. testes non veniunt appellatione instrumentorum: & econuerso. vt dicit Bar. & Alciat. in d. §. instrumentorum. Aret. consil. 51. si derur. post medium. Imol. Fel. & Dec. in rubr. de fi. de instrumen. & Tiraquel. in loc. præallegat. num. 15. & supra allegat. non procedunt vere. & proprie: sed interpretatius. vt dicit gloss. in d. §. instrumentorum. Specul. de instru. editio. §. instrumentum in fin. & Ioan. Andr. ad ipsum in litera 2. Lanfran. plene in repet. c. quoniam contra. in ver. instrumentorum productiones in prin. nume. 3. de probar. Alber. in d. l. in exercendis. Raph. Cuman. consil. 97. stante dicto statuto. colum. 3. ver. item licet. Affli. in constit. Regn. iuris peritorum. colum. 5. ver. quærit hic. And. & Tiraq. in d. gl. 1. nu. 12.

¶ Nota in fi. Rit. ibi tanquam calumniator & periurus. quod quotiescunque debitor citatus super tenore instrumenti. in promptu docet de satisfactione:

non carceratur ipse, sed suus aduersarius, tanquam calumniator: quia fecit se creditorem cum vere non esset, tanquam periurus, quia quando recipitur presentatio instrumenti: datur sibi iuramentum pro quâ summa illud liquidat iuxta formam Rit. 168. verfic. & deinde facit iurare, & reperio postea quod debitum fuerat solum: remanet periurus in eo, & iurauit. Sed dicit aliquis postquam tanquam calumniator, & periurus detinetur creditor in casu præmissos: quia poena punietur? & breuiter respondendo dico, quod inspecto stricto iure Rituum, puniri debet poena manus, qua punitus esset debitor nisi probasset, per Rit. 171. vbi diximus quia calumniator semper punitur similitudine supplicij, si crimē quod insinabat: erat ordinarium, & poena ipsius certa. l. fin. vbi gloss. in verfic. similitudo. C. de accusat. & habetur in constituto. Regn. poenam calumniae. vbi Afflic. nota. num. 8. in 4. nota. & idem Afflic. in constitu. poenam num. 8. 9. & si erat extraordinarium, & poena incerta poena quam verisimiliter iudex esset impositurus, vt dicit gloss. in dicta l. fin. & gloss. quam ibi sequitur Bart. in fi. in l. athletas. S. calumniator. in ver. ex vtraque. circa fi. ff. de his, qui nota. infam. itē quia poena periurij: est etiam poena manus per constitu. Regn. eos qui sciēter, vt latius diximus, in d. Rit. 171. sed quia vt ibi etiam dictum fuit, in 2. nota poena manus contra debitorem pro instrumento liquidato nō est in vsu: sed solum certa poena pecuniaria: sequitur quod tanquam calumniator punietur ad illam poenam tantum, nec non ad expensas litis, & alia dispendia prout punitur calumnia in ciuilibus. l. non ignorat. vbi etiam Bald. & Salycet. C. de fruct. & liti. expens. & pro periurio ad arbitrium iudicis, quia poena manus pro periurio secundum terminos. d. const. locum habet cum ordinariē actum fuit. vt in d. Rit. diximus, non autem cum extraordinariē tractatur prout esset in hoc casu, licet etiam si ordinariē ageretur adhuc talis poena locum non haberet ex communi obseruantia, prout in d. Rit. dictum fuit. Salerni, die 30. Octob. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLXXVI.

Item seruat ipsa curia, quod quamuis secundum practicam, immo per capitulum quoniam contra extra de proba. poenes acta debent remanere originalia documenta, tamen ipsa curia facta collatione, restituit partibus.

S V M M A R I V M.

Originalia instrumenta presentata, an & quo casu restituantur producenti, vel remaneant in actis Notarij.

Nota. ex hoc Rit. quod licet originalia documenta, seu instrumenta debeant de iure remanere penes acta: tamē in hoc Regno, ex obseruantia & presentē Rit. Magnæ Curia facta collatione, restituntur partibus: quod quidem bene seruatur in pract. in omni curia, quia pars non cogitur de iure originalia dimittere, vt dicit Specu. de instru. edi. S. videndum, post princ. sed vt dicit Abb. in c. contingit. in 1. nota per illum tex. de fide instrum. satis est originale presentē parte producere: & copia in actis relinquere, vel si sit pars absens. dictū

instrumentum sibi intimare, & postmodū copiam ipsius dimittere, vt seruatur in pract. & dixi supra in Rit. 96. Intellige tamen hunc Rit. & præfata: quia pars producens protestatur, & ipsum instrumentum presentat saluo iure relaxandi copiam, & recuperandi originale, (vt in d. Rit. diximus, & quotidie seruamus) aliās si absque dicta protestatione esset presentatum, curia non teneretur restituere, nec restituere, quia esset effectum de actis, & acta debent in curia remanere. capit. quoniam contra. extra de probatio. Salerni die 30. Octobris 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLXXII.

Item quod quæcunque citationes in processibus factis, nunquam ponuntur in processibus, sed in fascio citationū, & hæc duo semper fuerunt, & ad presentē seruantur per dictam Curiam.

Tempore istorum Rit. omnes citationes, etiam quæ processus respiciebant, conseruabantur simul in vno fasciculo, & ideo vt iste Rit. dicit, non ponebantur in processibus, sed istud hodie non seruatur, quia citationes processus, & causas respicientes cum ipsis processibus conseruantur, & ligantur: citationes verò super tenoribus instrumentorum conseruantur simul in vno fasciculo. & quo ad eas, seruatur presentē Rit. In text. ibi & hæc duo, adde quod in ritibus antiquis iste Rit. est coniunctus cum precedent. & ideo dicit, & hæc duo semper fuerunt &c. vt intelligatur de eo quod dictum est in Rit. præceden. & quod dicitur in isto.

RITVS CLXXVIII.

Item seruat ipsa curia, quod si debitor alicuius venit, & ipse creditor sit defunctus, & habeatur de debito ipso publicum instrumentum, & presentetur in curia ad petitionem filij, & hæredis dicti creditoris defuncti, dictus debitor viuens interrogatur super tenore instrumenti, si constat eum esse hæredem, secus autē si debitor ipse sit mortuus, creditor autem viuat, nam hæredem debitoris ipsius quomodolibet interrogare nō potest super tenore instrumenti, cum præsumatur iustā ignorantia causam habere.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatus debitor, si veniat, defunctusque sit creditor, an interrogatio ad hæredis instantiā procedat, dum constet eum hæredem, compareatque liquidationis tempore.
- 2 Hæres debitoris, & creditoris ad paria non indicantur.
- 3 Hæres habet iustam ignorantia causam.

N 4 In.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

- 4 Instrumentum habens executionem paratam, non solum contra debitorem, sed hæredes etiam exequitur.
- 5 Hæredis persona cum defuncto eadem censetur.
- 6 Hæres hæredis creditoris an liquidare, & comparere contra debitorem possit?
- 7 Hæres hæredis testatoris est hæres.
- 8 Creditor nomen sui debitoris Titio in suo testamento legauit, legatarius, ostenso prius legato, an tale instrumentum contra debitorem liquidabit?
- 9 Ille cui utilis competit actio, executionem petere potest. & in nu. 11.
- 10 Hæredis appellatio ad legatarios etiam trahitur.
- 11 Legatarium hæredem esse, defunctumque representare, improprissime dicitur.

Quoniam in Rit. 166. dictum fuerat creditores tempore liquidationis faciendæ de instrumento, debere personaliter comparere, vt ibi larius diximus in 5. nota. † erat dubium, quid si creditor esset mortuus, & ideo iste Rit. ad decidendum istud dicit, q̄ isto casu si debitor venit, licet creditor sit defunctus, procedit interrogatio ad instantiam hæredis creditoris, si constat ipsum esse hæredem, supple & si compareat ipse hæres tempore liquidationis, & interrogatio; & ita seruatur in præct. idq; ante hunc Rit. voluerunt Pau. de Caltr. & Alex. in l. postulante. col. 4. ff. ad trebell. post Io. And. ad Spec. de cessio. actio. Bald. in l. vii. § videamus, in fin. C. de rei vx. actio. & in l. j. per illum tex. C. quor. lega. & Roderi. Suarez. in l. post rem, amplia. j. nu. 10. ff. de re iud. Quo r̄i modo debeat apparere illum esse hæredem: vide infra in Rit. 181. vbi ponitur practica.

† Nota. ibi, secus autem, q̄ hæres debitoris, & hæres creditoris non iudicantur ad paria: quia licet ad instantiam hæredis creditoris possit citari super tenore instrumenti, & procedat liquidatio, & interrogatio (vt proxime dictum fuit) tñ hæres debitoris nō potest citari pro instrumento nec contra ipsum procedit liquidatio, & interrogatio; & ita seruatur, vt etiā scribit Maran. in præct. parte 6. actio 8. limita. 4. nu. 24.

3 in nouis vbi hūc Rit. allegat, † ratio est (vt dicit Rit.) quia hæres habet iustam causam ignorantiz. & ideo cogi non potest, q̄ compareat responsurus super tenore instrumenti, quo l. præsumitur ignorare, nec etiā interrogari potest si illud habet pro vero iuxta formā traditam per Rit. 166. cum ab ipso non fuerit stipulatum & confectum, sed ista ratio non placet Moder. Grauine. in Ritu. 164. parte 2. declara. 3. quia hac ratione attenda: hæres creditoris non debet posse liquidare cū etiam ipse teneatur iurare, si aliquid recepit de summa cōtenta in instrumento, vt dicit Rit. 168. & ignorantiz causam præterdere possit, nisi defendendo rationē Ritus, dicamus, q̄ ista ignorantia quæ præsumitur in hærede debitoris, non præsumitur in hærede creditoris, qui tanquā actor præsumitur certus suorum iurium, & ista est veritas, potest tamē vltra præfatam rationem, assignari alia ratio, quā Grauine. ibidem dicunt, quia per Ritu. 166. tempore liquidationis, requiritur responsio faciendæ per principales debitores, & propterea contra hæredes liquidari non potest, at ex parte creditoris non requiritur responsio principalis creditoris, sed solum dicitur de creditore, vt patet ex d. Rit. 168. & merito etiam eius hæres admittitur, qui creditor est, de iure verò communi contrariū disponitur: † & instrumentum habens executionem paratā exequitur nedum contra debitorem, sed etiam contra hæredes, vt dicunt Barto.

Ange. & Pau. de Cast. in d. l. postulare in princ. per illum tex. Bal. in l. per diuersas C. manda. Ange. in l. creditores. C. de pigno. Imol. in l. j. col. pen. in si ff. de his, quæ in testa. delen. & Alex. consi. 18. attentis narratis. col. fin. vers. per hoc etiam. vol. 7. & est pulcherr. in l. ex cōtra. ff. de re iudic. quem citat ad hoc Roderi. Suarez. in d. l. post ré. amplia. 1. col. 4. fol. 553. ratio est, † quia persona hæredis dicitur eadem cum defuncto, vt dicit tex. in authen. de iur. iuran. à moriē. præti. Bar. in l. 2. § j. colu. 2. ff. de prætor. stipula. & vt dicit Bal. in l. j. C. quorum lega. Socy. consi. 141. col. 2. in fin. volum. 2. Deci. consi. 262. col. 2. vers. 6. & laf. consi. 217. per totum. vol. 2. nominato Titio in instrumento videtur etiā nominatus hæres, propter qd nō potest allegari illa exceptio, tu non es nominatus in instrumento: attenda maxime, hodierna præc. notario-rū: qui semper in stipulationibus ponunt expresse ipsos hæredes, vt etiam dicit Pau. de Cast. in d. l. postulante. in prin. addunt tñ præfati Doct. dūmodo priusquam exequatur contra hæredem: præcedat prius citatio, & dilucidetur an sit hæres, vt dicit Bal. in d. l. per diuersas quæ sit. 10. Innoc. quem ibi sequitur Fel. in c. quia. §. col. pen. de iudi. Pau. & Alex. in d. l. postulante Ang. in d. l. creditores. col. 5. in l. ratione. ff. de ser. in l. 4. §. si ex conuentione. ff. de re iudic. & in l. ex contra. ff. eo. tit. Arer. consi. 21. si diligenter col. pen. circa medium & consi. 32. diligenter cōsideratis. in primo dubio. Alex. consi. 188. viso processu. colum. j. in fin. vol. 2. Cott. in memora. in vers. hæres grauat. circa fin. & Roderi. Suarez. in loco præalleg. num. 2. col. 1.

6 † Quæro in hoc Rit. loquente de hærede creditoris, quid in hærede hæredis creditoris? Cott. in memora. præalleg. circa fin. vers. quid autē, dicit idem qd in primo hærede, & idem Cauens. infr. in Rit. 286.

7 circa fin. num. 13. † quia hæres hæredis testatoris est hæres. l. fi. C. de hæred. insti. & l. hæredis appellatio cū simil. quæ gloss. ibidem alleg. ff. de verbo. signifi. declarat Bal. in l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulga. & pupil. & consulu. larē Anc. consi. 130. pro. & contra. idque verē & propriē procedit, vt dicit Bal. in d. l. fina. q. 21. num. 41. Calderi. qui ipsum allegat consi. 14. titu. de loca. Iaso. in l. si quis filium. §. fina. ff. de acqui. hæredi. & Alcia. in d. l. hæredis appellatio. circa prin.

8 † Secundo quæro satis necessario in hoc Ritu. pone quod creditor in suo testamento legauit nomen debitoris Titio; nunquid Titius legatarius poterit contra debitorem instrumentum ipsum liquidare ostenso prius de legato per petitionem præambulā? Roderi. Suarez. in l. post rem, amplia prima num. 12. ff. de re iudic. in propriis terminis q. nostre decidit qd sic. per doct. Bal. in l. ex legato. in fina. verb. C. de leg. item per tex. in d. l. ex legato. vbi dicit tex. quod legato nomine debitoris, licet legatario non competat actio directa. non mandatis sibi actionibus ab hærede, tamen competit utilis, † & ille cui cōpetit utilis actio, potest petere executionem. l. 4. §. j. & 2. ff. de re iudic. l. nam & poitea. §. usufrandum. ff. de iur. iuran. & not. Bart. in l. 1. col. 4. ff. de acti. & obliga. cōfirmatur, † quia hæredis appellatio etiam ad legatarios trahitur l. in conuentionibus. ff. de ver. signifi. & l. hæredis appellatio vbi Alcia. nota. ff. eo. de titu. & Roman. in l. in tempus. ff. de vlcupio. Cott. vero in memora. in vers. hæres grauat. in fina. vers. in specie tenet contrarium, † quia q̄ legatarius sit hæres, & re-

A D D I T I O.

2 In primo hærede. Adde q̄ contra hanc opinionem videntur dicta per Alex. consi. 37 nu. 5. 1. vol. nobis tamen magis placet hæc opinio, declarando tamen, q̄ addit vtriusque hæredis præambulū. C. P.

& repræsentet personam defuncti est impropijs-
me. d. l. in tempus. §. 1. ibi quodammodo quasi hæres
per quem tex. ita firmat Bald. in l. si abducta, ver. se-
cundo quizitur. num. 5. C. de fur. & ista opi. ego se-
quor, & video in pract. seruari. Non obstat qd supra
dicebatur, qd cum legatarius habeat vilem actione,
potest petere ex equatione: quia in ista materia nõ
aliud attenditur, nisi si iste qui vult liquidare, sit hæ-
res, vt hic patet, & infr. in Ritu 181. & 286. vnde cum
vere, & proprie non sit hæres: cessat dispositio istius
Rit. ab aliâ ratione attenda, multi essent, qui possent
instrumentum liquidare, & tñ non liquidant, prout
in cessionario dicemus latè infra, in Rit. 286. Salerni,
die 31. Octobr. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLXXIX.

Item seruat ipsa curia, qd
si aliquis, vel aliqua inter-
rogatus per ipsam curiam
super tenore alicuius instru-
menti, fuerit incarceratus:
& infra terminum ad pro-
bandum sibi datum, nõ probauerit defen-
siones: facta conclusione, curia ipsa pro-
cedit contra eum ad sententiam mutila-
tionis manus: & tamdiu tenet ipsum cap-
tium: donec contentabit aduersarium
suum qui fecit eum carcerari.

SUMMARY M.

- 1 Beneficium cessionis bonorum in Regno, an subla-
tum esse videatur per Riturum nostrum 179?
- 2 Carceratio impeditur per cessionem.
- 3 Ritus noster interpretationem à iure communi re-
cipere debet.
- 4 Renunciatio cessionis bonorum facta, an & quan-
do valeat?
- 5 Necessitas, & inopia excusant à periurio.
- 6 Necessitas regulis iuris non subiacet: immo illi-
citurum facit.
- 7 Debitor si carceratur vigore liquidationis aliàs
facta & dicit soluisse, & hoc ex præsumptio-
ne, quia aliàs fuerat de hoc carceratus: nun-
quid probata tali carceratione, sit liberandus?
Debitor fuit carceratus: ergo soluit: non se-
quitur. ibid.
- 8 Exactum non dicitur: quod adhuc debetur.
- 9 Alleganti incumbit onus probandi.

DE hoc Rit. dixi supra in Rit. 171. & vt ibi di-
xi in 2. not. ex consuetudine generali, iste
Rit. non seruatur quo ad id quod dicit de
mutilatione manus quo ad aliud bene ser-
uatur: quia debitor non liberatur donec creditori
non satisfacit de debito vsque ad vnum obolum † Et
ex hoc Rit. inferitur qd cum vltra carcerationem debi-
toris processerit vltra dicendo quod non liberetur
debitor donec non soluerit: videtur sublatum in Re-
gno beneficium cessionis bonorum per ea quæ not.
Socin. Angel. Paul. & Aret. in l. si alia, §. eleganter. ff.
solu. matrimon. vbi per hoc fundamentum ita firmat
idem Abb. consil. 42. volum. 2. Corn. 212. volum. 2. &

- Vinc. Maxil. in consue. Bari. de cessione bonor. in princi-
nu. 25. † Sed vt dicunt Modern. Grauine. in Rit. 164.
parte 5. declarat 19. per cessionem impeditur carce-
ratio. ita namque firmat Bald. in l. 1. C. qui bon. cede.
pos. Alexan. consil. 62. num. 2. vol. 2. Canar. de exequ.
instr. quæst. 28. Barz. de instru. guaren. 2. part. 16. quæ-
stio. & Dec. in cap. ex parte, lo 2. 13. fallen. de offi. de-
leg. † Nec obstat quod iste Rit. procedat vltra; dicen-
do, qd non liberetur, nisi soluat; quia debet recipe-
re interpretationem à iure communi. l. fin. §. in com-
putatione. C. de iure deliber. & sic intelligi, nisi ces-
serit bonis prout de iure communi potest vt Bald. in-
quit d. l. j. † Eritud amplio procedere etiam si ces-
sioni fuisset in instrumento renunciatum cum iura-
mento, quia talis renunciatio non valet vt dicunt
Bartol. & Imol. in d. §. eleganter. Cyn. & Salycet. in d.
l. j. Imol. in cap. lator. de pigno. Socyn. in regula 279.
pactum. & Anton. de Butr. in cap. cum contingat. §.
tamen inopia ipsius debitoris notoria sit, secundum
Ant. & Imol. in d. cap. cum contingat. Feder. de Sen.
consil. 60. Alexand. in dict. §. eleganter. & Maxilla. in
5 loco præallega. num. 19. † nec hoc casu obesset iura-
mentum, quia necessitas, & inopia exculant à peri-
urio capit. quærelam. & capit. breui de iure iuran. vt
dicunt Domini de Rot. de cessione bono. decif. 566. in
6 antiquis & in vltimis decif. decif. 27. de iure iuran. †
cuni necessitas non subiaceat regulis iuris, cap. 2. cir-
ca fin. de obser. iei. & l. illicitas. §. veritas. ff. de offic.
pæsi. & illicitum faciat licitum. vt per Ias. in l. prima,
ff. de offic. eius Felyn. in cap. cum accessissent. de iu-
reiuran. & latius Maxill. vbi supra num. 21. & ita ser-
uatur quotidie in pract.
- 7 † Quæro pone qd debitor vigore liquidationis alio
tpe facte carceretur qd debitor replicat se soluisse &
qd ita præsumi debet, cū aliàs steterit carceratus: ex
quo per huc Rit. liberari nõ poterat, nisi solueret; nõ-
qd probata aliàs carceratione, liberabitur? iste Rit.
facit

ADDITIONES.

- a Cessionis bonorum. Ad materiam cessionis bo-
norum, vide Francif. Hercul. in tract. de cessione bo-
norum, & adde quod ei qui cessit bonis, non debet
adimi quod misericordie causa ipsi relictum fuit, vt
puta menstruum vel annuum alimentorum causa,
cū non sit fraudandus alimentis quotidianis, l. qui
bona. ff. de cession. bonor. Qualiter fieri debeat super
lapide, vide prag. Præcarum legum &c. quod non
admittatur cessio pro debitis cōtractis infra annum,
vide prag. Magnifici Regente, & Giudici &c Vide
omnino multa quæ diximus infra ad Riturum 287. in
fine quæ huc transferri possunt. Et quod, qui cesserit
bonis, portare debeât in birretis velum viridis colo-
ris, vt dignoscatur. vide prag. editam per Duces Ok-
suni, l'occasione che succedeno, &c. C. P.
- b Necessitas. Adde qd alibi appellatur necessitas Iur-
giorum magistra. l. omnes §. fin. C. de Episc. & Cler.
Nam (vt dicitur) Necessitas omnia experiri cogit,
cumque primas spes fortuna destituit, futura præsen-
tibus esse potiora suadet & ad facinus plerisque im-
pellit: Vnde illud Ciceronis, Quo non adigit mis-
eros mortales, verè durissimum telum necessitas?
Non tamen inficiabimur quin paupertati quandoq;
faueatur. l. 1. ff. de colleg. illic. l. cum hi. §. si in annos.
ff. de transac. §. licet instr. ex quib. caus. man. &c. vbi
inquit gloss. quod paupertas prodest. distinguen. vt
ibi per Ang. qui post Cyn. in l. si quis ad declinandā.
§. fin. C. de Episc. & Cler. inquit, à tali prodesse pauper-
tatis, liberet nos Dominus. & vide hunc commen-
tator. infra ad ritum 233. ex num. 4. C. P.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

facta pro eo: sed quia non sequitur fuit carceratus: ergo creditor exigit. vt dicit Bald. conf. 229. primū dū hūm. num. 4. vol. 1. † & quia non dicitur exactum q̄ adhuc debetur l. hi. s. si rem. ff. de legat. 3. debitor probauit solutionem † cum alleganti incumbat onus. l. actor cum similibus. C. de probat. maxime quia alio modo potuit debitor ipse liberari: puta, per prorogationem temporis ad soluendum, quod nota: quia vidi pluries euenire. Salerni die 31. Octobris. 1559. Prosper Caruita.

RITVS CLXXX.

Item seruat dicta curia quod postquam ille qui fecit citare aliquem, super tenore instrumenti & fecit condemnari eum, quia non comparuit: (& forte fuit ipse accusatus alias accusator missus in possessione ex primo decreto, & transferunt duo menses à die factæ obligationis) tunc adhuc ipso reo condemnato scilicet ad tertiam partem bonorum mobilium, statim post lapsum dictorum duorum mensium reddit instrumentum à ipsi actori, qđ in dicta curia assignauit, & fecerat obligationem, quæ obligatio scribitur supradicto instrumento à tergo, cuius obligationis tenor statim ponetur: quo instrumento reddito, nõ exigitur obligatio ab illo qui obligauit se: licet se concordet extra iudicium sine licentia curiæ. tenor obligationis quæ fit in ipsa curia per eum qui assignat instrumentum ipsum, (qui actus assignationis est primus in dicto extraordinario processu: & citatio est secundus) talis est: videlicet a tergo hoc modo. instrumentum pro &c.

A D D I T I O.

Instrumentum. Quando restitui debet presentanti, vide Guidon. papa q. 471. C. P.

S U M M A R I V M.

- 1 Executio instrumenti qualiter olim concedebatur contra debitorem contumacem.
- 2 Creditor quo casu possit se concordare cum debitore sine licentia curiæ absque metu pœnæ.

Nota primo † ex hoc Rit. ibi ex primo decreto, qđ antiquitus contra debitorem citatū: super tenore instrumenti, & contumacem procedebatur ponendo creditorem in possessionem luorum bonorum ex primo decreto iuxta dispositionem iuris communis, in l. si. iuncta glos. C. vbi in rem actio. athen. ei qui iurat, iuncta glos. C. de honor. author. iudic. possidet cum similibus, & idem dicitur supra in Rit. 70. sed vt ibi dixi. in 5. not hodie aliter seruat: & facta exequutione cum literis exequutorialibus, proceditur ad mandatum ad relinendum & demum expectatis terminis debitis, & factis subhastationibus, ad venditionem, non aliter expectato termino trium mensium, vt requiritur quando exequutio fit ex primo decreto. vt dicit Regia. prag.

relatione. de ordine iudic. vbi dixi latius: & dicta præsertim ponendi in possessionem ex primo decreto seruat solum contra contumaces citatos super citatione cū clausula iustitiæ: non aut super tenore instrumenti liquidi: quod bene nota.

¶ Secundo † nota. ibi statim post lapsum, qđ post lapsum duorum mensium à die obligationis quæ se obligauit creditor prosequi causam, & non se concordare sine licentia curiæ iuxta formam Ritū. 168. vbi dixi in 8. nota. curiæ reddit instrumentum quod presentatum fuit ipsi creditori: vt etiam dicitur alius Ritū. infra 185. relicta tamen copia pœnæ ipsam curiæ: vt dixi supra, in Rit. 96. in 2. limita, & ita seruat vbi que. quo instrumento reddito, potest creditor se concordare cum debitore sine licentia curiæ absque metu pœnæ obligationis (vt hic dicitur) & ratio est, qđ illa obligatio erat tantum pro duobus mensibus, infra quos sufficiebat expedire citationem, vel aliquem alium actum facere, vt in d. Rit. 168. dictum fuit elapsis illis duobus mensibus, obligatio quæ scribebatur à tergo instrumenti: erat finita, & propterea poterat se concordare sine licentia: & instrumentū vbi erat scripta obligatio restitui creditori, licet non ante lapsum ipsorum duorum mensium. Sed cum hodie cetera dicta obligatio vt in d. Ritū dixi latius, teneri potest, quod etiam infra duos menses instrumentum reddi potest creditori.

¶ Tertio not. ibi tenor obligationis quæ fit, qđ hie ponebatur forma qua creditores debebant se obligare: licet postmodum in his Ritibus non sit expressa. Credo procedit quia tempore vltimæ compilationis nostrorum Rituum, recesserat ab aula talis obligatio: & fuisset potius superfluum, quàm necessarium, Salerni, die 1. Nouemb. 1559. Prosper Caruita.

RITVS CLXXXI.

Item seruat ipsa curia, quod si fit presentatio instrumenti debiti in ipsa curia: quod non est liquidum: puta, quia dico hæredem Titij, cui fecisti instrumentum tale &c. licet non constet per publicum instrumentum quomodo sum hæres: tamen possum dare petitionem: & probare per quasunque probationes me esse hæredem: & interposito decreto, qđ sum hæres: procedat interrogatio. Aliqui tamen dicunt contrarium: dicentes, quod debeo probare in proptu per publicum instrumentum: me esse hæredem: prout in quadam alia obseruantia, &c. quarum quandoque fuit obseruata vna, quandoque alia.

S U M M A R I V M.

- 1 Practica ad probandum quem esse hæredem.
- 2 Forma petitionis curiæ offerendæ, antequam hères ad citandum debitorem super tenore instrumenti procedat.
- 3 Forma decreti declarantis quem esse hæredem talis &c.
- 4 Præambulum ad probandum quem esse hæredem quando, & quibus competat.
- 5 In præambula probatione per hæredem faciendâ, nunquid aduersæ partis citatio sit necessaria?

Quo=

Quoniam in Rit. 178. dictum fuerat hæredem creditoris posse instrumentum contra debitorem accusare, & liquidare: si tñ constaret ipsum esse hæredem, † Rit. noster ponit præct. tenendam per hæredem ad probandum se esse hæredem: & eandem etiã ponit alius Rit. infra 286. & adde q̄ ista præambula probatio quæ requiritur per hunc Rit. etiã de iure communi requirebatur. vt dicit Bald. in l. per diuersas. quæstio. 10. C. manda. & Angel. in l. creditores, col. fin. C. de pigno. post Innoc. in ca. quia 5. de iudi. Alex. consil. 115. nu. 10. vol. 7. & Roder. Suarez, in l. postrem. amplia. 6. nu. 11. fol. 558. ff. de re iud. ratio est, quã ponit Alex. in d. consil. quia sine tali probatione, instrumentũ non esset liquidum quo ad personã dicentis se esse hæredem creditoris & propterea exequutione nõ mereretur.

Not. igitur primo ex hoc Rit. qđ hæres antequã procedat ad citandum debitorem super tenore instrumenti: debet offerre petitionem in curia. † Forma autem petitionis est ista. In curia Magnifici Dñi gubernatoris Eboli comparet Petrus Antonius filius & hæres quondã Sempronij, & dicit qualiter anno proxime clapsõ, dictũ Sempronius (cui ipse successit) decessit relictis nonnullis nominibus debitorum in eius hæreditate, & quia ipse est filius, & hæres, ipsamque hæreditatem adiuit: vt patet ex testibus, quos offert in promptu examinare: & propterea intendit eos idẽ debitorum, conuenire, & citari facere super tenore instrumenti iuxta formam Rit. per viam præambuli, ac omni alio meliori modo &c. petit per vestram Curiam consilio de præfatis, interponi decretum, qđ possit, & valeat tanquam hæres conuenire debitores, eosdemque citare super tenore instrumenti, ac contra eos liquidare, & accusare iuxta formam Ritus. Et oblara dicta petitione, si constat per particulam instrumenti qualiter apprehendit ipsam hæreditatem. vt dicit Rit. 167. circa si. statim interponitur decretũ, vt iste Rit. dicit, sin autẽ examinentur testes summarie, qui deponent ipsum esse hæredem, & eis examineatis, interponitur dictum decretum, † cuius forma erit, Curia vĩa informatione summarie data ad instantiam talis hæredis, prouidet qđ dictus talis tanquam hæres talis, possit, & valeat omnes debitores in hæreditate remãssos conuenire, & citare ac cõtra eos liquidare instrumenta iuxta formam Rit. Magnæ Curie, quo decreto interposito, expeditur citatio: & in eadem fit mentio de præambulo factõ: & ita seruatur, † Aduerte tamẽ quod præambulum de quo loquitur iste Rit. & alij: non solet fieri qñ hæres venit ab intestato: nisi ad instantiam filiorum, vel aliorum qui sunt ex linea descendenti propter Rit. 178. qui de filio, & hærede loquitur, ad instantiam vero eorum qui sunt ex linea transversali nequaquam, eo quia cum multi esse possint eiusdem lineæ in eodem gradu, vel maiori, esset satis difficile probare se esse proximiorẽ defuncto, & qđ ille nõ habebat alium proximiorẽ, & propter difficultatem probationis nemo se ponit, in hoc. Bene tamen verum est, quod ad instantiam fratris solet fieri, & ita pluries factum audiui a Domino Czfare Luciano cum ipse esset iudex Magnæ Curie Vicariũ. Quando autem hæres qui vult liquidare venit ex testamento, tunc quilibet admittitur ad faciendũ præambulum & probandũ se hæredem, quod not. in præct.

¶ Secundo no. ibi per quascunq̄ probationes, qđ licet in Rit. 167. dictum fue rit qđ hæres debet de hæreditate apprehensa probare per instrumentũ in propõtu, tamen iste Ritus talem probationem ampliandõ, dicit quod istud per quascunq̄ probationes probari potest, dicens quod quandoque seruatur vna obseruantia: quandoque alia, & ista est veritas, & etiã hodie seruatur.

¶ Quæro in hoc Rit. nunquid in ista præambula probatione quæ fit per hæredem, necessaria erit par-

tis aduersã citatio? Afflict. in constit. Regn. eos, quæ scienter. q. 4. nu. 7. dicit qđ non, licet nihil alleget, & idem firmat Marant. in præct. parte 6. actu j. & limit. 3. vers. & per hoc. nu. 9. allegat Bald. in l. ea quæ. vers. vlt. not. nu. 11. C. quomodo & quando iudex & in l. sed si hoc. & ibid. Alex. ff. de in ius vocan. vbi expressim firmant citationem partis non requiri, vbicunq; causã cognitio requiritur præambula, antequã pars citetur, & in d. l. ea quæ Bald. ponit nonnulla exempla, & præsertim de venia quæ cũ causã cognitione datur liberis ad in ius vocandum parentes. Item potest dari aliud exemplum de monacho qui sine licentia Abbatis non admittitur ad accusandum. cap. ex parte, de accusatio. & tamen vt Innocent. ibi. dicit, quia talis licentia causã cognitionem requirit, in tali summaria cognitione citatio partis nõn requiritur. Cauens vero licet hic videatur idem tenere, tamen infra in Rit. 286. tenet contrarium per ea, quæ not. Bal. in l. per diuersas. q. 10. C. mād. & in l. 2. num. 12. C. de exequutio. rei iudica. vbi Bald. expresse firmat partis citationem necessariam vbicunq; fit liquidatio. sed j. opin. verior est in puncto iuris per præfata, & seruatur in præct. in hoc Regno in omnibus tribunalibus, vt etiam firmat Grama. decis. 8. nume. 12. Non obstat Doctrinã Bald. per Cauens. adductã quoniam vt Marant. respondet in loc. præall. procedunt quouiescunque liquidatio esset faciendã postquam pars est citata in causã principali, non autem in eã quæ necessariõ fit antequã citari possit, vel secundum Grauiene. in Rit. 164. part. 4. declara. fin. in si. loquuntur quotiescunque liquidatio fit ad finem exequendi ipsum instrumentum. pura, capiendi debitorem absque citatione vigore statuti. (Ita enim proprie Bal. loquitur in d. l. per diuersas) quo casu antequã debitor capiatur in tali liquidatione audiri debet, secus autem quando fit ad finem cognoscendi, an talis sit admittendus ad agendum, & citandum ipsum debitorem, vt in casu nostro, & in casu Innocent. in d. c. ex parte, quoniam tunc ipsius debitoris citatio non est necessaria, & ratio istius rationis est, quam supra dixim⁹; quia ista causã cognitio ad hunc finem requiritur, vt debitor citari possit, vnde cum citationem debeat præcedere, ipsius citatio nullo modo est necessaria, & ita iungendo vtranque rationem, remanet clara responsio ad Doctr. Bald. in dd. locis. Salerni, die 1. Nouemb. 1559. Prosper Carauia.

RITVS CLXXXII.

Item seruatur ipsa curia qđ si multoties alijs citari faciat Titium, quẽ Titium dicit in citatione se velle de periurio accusare, quia constitutus idẽ Titius in testimonio publico corã iudice, notario, & testibus &c. promisit &c. iurauit, &c. deinde Titio venienti assignatur instrumentũ cõtra eũ cum obligatione, & nõ proceditur ordinarie, sed super tenore instrumenti, & hoc approbatum est per dictam Curiam, & approbatur &c.

S U M M A R I V M.

- 1 Lex, vel statutum per non usum non tollitur.
- 2 In actione criminali de periurio, an cum speciali mandato procurator tam ex parte actoris, quã rei, admittatur.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

- 3 In criminalibus, in quibus vltra relegationem imponenda veniet pœna non admittitur procurator.
- 4 Limita in clerico agente citra pœnam sanguinis. Et muliere honesta persona.
- 5 Procurator sine speciali mandato, nec coniuncta persona etiam, non admittuntur.
- 6 Et in quo casu sine mandato admittitur.
- 7 Heres creditoris, an de periurio accusare possit?
- 8 Vt de periurio agi possit, iuramentum de facie ad faciem, præstandum requiritur.
- 9 Causa iuramenti criminalis est, in eaque procurator non interuenire potest.
- 10 Stipulatus est aliquis procuratorio nomine, et promissio non adimplata per debitorem, nunquid principalis, ac procurator de periurio accusabunt?
- 11 Reconuentio num in actione de periurio locum habeat?
- 12 Reconuentio in criminalibus locum habet. Fallit in multis casibus, ibidem.

Nota ex hoc Rit. quod si debitor citeatur super libello de periurio; contra ipsum presentando, quamuis non fuerit citatus, quod veniat responsurus super tenore instrumenti liquidandi iuxta formam Rit. si comparet, potest creditor prestare instrumentum debiti perendo eundem interrogari iuxta formam Rit. 166. & 168. & demum liquidare pro debito, & sic in ipsius creditoris electione est, procedere ordinarie super libello de periurio, vel extraordinarie super liquidatione instrumenti; quod nota quando casus occurrit, licet ego non viderim hucusque practitari quod contra citatos de periurio, & comparatos, fuerit post modum processum ad interrogationem, & liquidationem instrumenti, (vt cunque sit) Rit. iste hoc dicit, & si occurreret, seruandus esset, quia per non usum, non tollitur lex, vel statutum, sed per contrarium usum, vt dicit glos. in §. quibus, & §. penul. Instit. in proœm. glos. & Docto. in l. de quibus, ff. de legi. Barto. in §. & antea in proœm. ff. Alexan. confi. 136. num. 19. volu. 2. & Ioan. de Amic. confi. 1. vers. posset tamen, num. 43. verum si non comparet, & propterea est contumax, & factus contumax, potest vsque ad mediam noctem venire coram officiali, aut actuario, dummodo prima curia compareat personaliter, & infra tres dies caueat, alias remaneret condemnatus, vt dicit Rit. 204. & si præstita liquidatione, actor vellet procedere, reus ipse requirendus esset.

1. ¶ Quæro primo in hoc Ritu nunquid in actione criminali de periurio tam ex parte actoris, quã rei admittitur procurator cum speciali mandato? Breuiter cum causa sit criminalis, & pœna periurij personalis, per constit. Regn. eos qui scienter, vt latius diximus supra in Rit. 171. dicendum est quod non, per l. pen. §. ad crimen. iuncta ibi glos. in versic. iudicij, ff. de publ. iud. ¶ vbi quod procurator non admittitur in criminalibus in quibus pœna supra relegationem venit imponenda, vt etiã nor Bart. in l. seruum quoque. §. publicè. in prin. & ibi ceteri scribes. ff. de procura. Ange. in l. Pomponius, ff. de procur. & Afflic. in constit. 9. nu. 13. in fine, vbi in specie de procuratore cum speciali mandato in hoc iudicio per actorem loquuntur. ¶ Limita istam conclusionem non procedere: quia talis accusatio fieret per clericum citra pœnam sanguinis, quã tunc cum agatur non criminaliter ad pœnam manus, sed pecuniariter, procurator po-

restiteruere, vt dicit glos. in cap. veniens, de accusa. & Afflic. in d. const. eos qui, vers. sed iuxta hoc, nu. 4. Secundo limita, quia actor, vel reus esset mulier honesta, in hoc nihil allego, quia est obseruantia Magnæ Curie quæ ita seruat indistincte, ¶ dum tñ procurator habeat speciale mandatum, vt dixi, alias non admittetur, nec etiam coniuncta persona, vt dicit gl. in l. exigendi, in vers. non cogitur. C. de procur. Iser. & Afflic. post eum in constit. Regn. generalia iura. vers. an aut coniuncta, num. 9. per text. in l. non solū. §. fin. vers. sed non facile. ff. de procur. & firmat Alex. in d. l. exigendi, in 3. no. nu. 6. in 3. falle. ¶ nisi illa coniuncta persona pro qua ageretur, aut quæ defenderetur, esset homo prodigus, aut furiosus per tex. (qui alibi non reperitur secundum Alexan.) in l. patri, in fin. prin. ff. de mino. quod etiam sequitur Rom. in singu. 227. & illam, & Socin. in l. 3. num. 7. vers. aduerte etiã ff. solu. matrim. Aduerte tamen, quod licet in actione de periurio non interueniat procurator, ramen Magna Curia, obseruat quod dato libello, & lite contestata, liberat citatum de periurio sub cautione de stãdo iuri quoties fuerit requisitus: quod quidem potest esse, quia vt dixi supra in Rit. 171. in 2. nota. ex consuetudine generali pœna manus pro periurio commisso extra iudicium, ob non solutionem factam, vt pmissum fuit per instrumentū, abijt in desuetudinē.

7. ¶ Secundo quæro, an hæres creditoris poterit de periurio accusare. Iser. & Afflic. post eum in d. const. eos qui scienter. q. 4. nu. 6. tenent, quod non, quia sibi non fuit præstitum iuramentū, licet crimine stellionatus possit agere vt ibid. dicit in fine. nu. 7. Capic. vero decil 75. dicit, quod aut loqueris de periurio commisso quo ad ipsum hæredē, non soluendo post mortem defuncti, aut de commisso ipsi defuncto, primo casu, si creditor stipulatus fuit pro se & hæredibus, nulli dubium, quod potest accusare de periurio propter illam clausulam instrumenti, quia pro se, & hæredibus stipulatus fuit, dicens ita fuisse desum in sacro consilio. Secundo casu, dicit fuisse opiniones diversas in consilio, & quod tandē fuit desum hæredem non posse agere de periurio defuncto commisso, ¶ quia vere sibi de facie ad faciem non fuit præstitum iuramentum, vt requiritur secundum Afflic. decil. 64. Tu autem scias quod Magna Curia antiquitus certo tempore practicauit admittere accusantem de periurio, etiam si sibi non fuisset præstitum iuramentum de facie ad faciem, in quam opin. Capic. in d. decil. inclinavit vna cum quatuor alijs consiliarijs, licet contrarium fuisset desum, & ex hoc sequebatur, quod si citatus de periurio non comparebat, sed alius pro eo petendo in vltimo preëmptorio exhiberi instrumentum, quia ab eo apparebat iuramentum non fuisse præstitum de facie ad faciem, Magna Curia non facebat exhiberi instrumentum, sed procedebat ad condemnandum, & reputandum contumacem. Hodie vero seruat aliter, & indistincte, vbi non est præstitum actori iuramentum, de facie ad faciem, non admittit ad accusandum de periurio, sed solum crimine stellionatus, quia vt dicit glos. in athen. cen. in versic. Deo, vbi cunque pœna de periurio locum non habet, quia deficit titulus periurij, habet saltem locum pœna illius criminis, vt colligitur ex l. i. iuncta glo. ff. eo. tit. cuius pœna extraordinaria est, vt dicit text. in l. penult. §. pœna. eod. tit. licet Afflic. in d. const. num. 7. in fin. solum pro periurio ipsi hæredi commisso admittēbat heredem ad accusationem criminis stellionatus, & de periurio defuncto commisso nihil dicebat, ex qua pract. inferri potest quod quemadmodum pro citato super tenore instrumenti, quilibet potest opponere in vltimo preëmptorio, quod instrumentum non fuit stipulatum de facie ad faciem vt diximus supra in Rit. p. 166. in 5. casu. eodem modo, & pro citato de periurio, adeo quod si viso instrumen-

to, ita apparet, non debeat procedi ad condensationem, & si dicatur quod obstat. Ritu. infra, 269. per quod in causis criminalibus nulla exceptio admittitur, nisi expressie in ipso Rit. responderetur, quod hoc Rit. attempto, etiam in citato super tenore instrumenti non esset aliquis admittendus ad istam exceptionem cum etiam causa instrumenti sit criminalis, & in ea non potest interuenire procurator, vt firmat Afflict. decif. 64. cum tamen videamus contrarium seruari, vt in d. Rit. 166. diximus, verum pro citato ad recipiendum copiam libelli super crimine stellionatus, cessat talis exceptio omni modo. & Magna Curia non facit exhiberi instrumentum, nisi tempore libelli offerendi, & litis contestandæ, & si citatus non venit; reputatur contumax, nisi opponantur exceptiones que admittuntur in quibuscunque causis criminalibus, vt absentie, infirmitatis, carceris aut nullitatis de quibus, in d. Rit. 269.

¶ Tercio quæro, pone quod stipulatus est aliquis procuratorio nomine, & pro parte Titij, & demum non fuit obseruata promissio per debitorem, nunquid tamen procurator, quam etiam Titius dominus poterunt accusare de periurio? Breuiter quo ad procuratorem, dicas quod non potest ipse proprio nomine accusare, quia fuit sibi promissum vt procuratori, nec est procuratorio nomine sui domini, quia in tali iudicio non potest fieri accusatio per procuratorem vt supra diximus in j. q. nisi in casu impedimenti principalis, & tunc requireretur speciale mandatum. vt dicit Ang. in l. Pomponius. ff. de procur. & Afflict. in d. const. q. 9. in h. nu. 13. quo ad dominum, de iure dici potest sic vt Afflict. concludit in loco præalleg. quia pro eo iuratum fuit: & modo sibi periuratur. prout supra in 2. q. dicebamus in hære. Sed attempta obseruantia Magnæ Curie que non admittit ad accusandum de periurio, vbi non est iuratum de facie ad faciem. vt supra dictum fuit: dicendum est quod non potest de periurio accusare, sed tantum crimine stellionatus.

¶ Quarto quæro an in actione de periurio habeat locum reconuentio; & in hoc breuiter concludendo, dico quod de iure communi non est dubium, quod sic: tunc reconuentio etiam in criminalibus locum habet: sicut in civilibus, vt firmat glo. & Doct. in authent. & consequenter. C. de sentent. probatur in l. j. & l. neganda. C. qui accus. non poss. & late prosequitur Abb. in c. j. colu. 9. de muru. petito. licet fallat in multis casibus quos ponit Marant. in pract. par. 4. dist. 6. nu. 56. versus istam conclusionem in nouis, sed quia per Rit. infra 497. accusator pendente sua accusatione, pro quouis crimine accusari non potest, dicendum est reconuentioni locum non esse nisi ex eodemmet instrumenti procederet reconuentio: vt dicit Grama. decif. 53. in fi. ver. vbi ponit exemplum. Et quia in actione criminis stellionatus proceditur ad instar actionis de periurio, quod dictum est in reconuentione accusationis de periurio, intelligas procedere etiam in accusatione, ex crimine stellionatus: quod not. quia magna curia ita obseruat. Salerni, die 3. Nouemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLXXXIIL

Item quod vbi aliquod instrumentum præsentetur publicum in dicta curia per aliquem creditorem contra aliquem debitorem, seu eius fideiussorem, quod primo peremptorio dictus creditor debet accusare contumaciam: in vltimo perempto-

rio debet instare vt interrogetur debitor, & fideiussores super tenore dicti instrumenti, vel in eius contumacia ipsos debet condemnare: nisi iusta causa interuenierit, & non potest creditor prorogare dicto suo debitori, seu dictis eius fideiussoribus terminum ad condemnari faciendum eos: nec aliquod pactum potest dictus creditor facere dicto suo debitori seu dictis eius fideiussoribus tam super prorogatione dicti vltimi peremptorii, quam super restitutione dictæ pecuniæ, seu partis ipsius, aut aliter quoquomodo &c.

S Y M M A R I V M.

- 1 Citatus cum in carcere, vel infirmus, aut absens fuerit; ab alio excusandus erit.
- 2 Creditor citato debitori super tenore instrumenti prorogationem aliquam vltimi peremptorii facere non potest. Et ratio quare.

Not. ex hoc Rit. quod prima contumacia contra citatum super tenore instrumenti debet accusari in primo peremptorio. erit autem primum peremptorium vltima dies termini dati in citatione vt dicitur supra in Ritu. 123. & infra 223. secunda vero contumacia in vltimo peremptorio, erit autem vltimum peremptorium prima curia que regitur elapso triduo post primam contumaciam vt in Rit. 94. latius diximus & si voluerit creditor accusare vltimam contumaciam: potest accusata prima suo tempore, super sedere, dummodo infra mensem ipsa accuset: si citatus est in ciuitate Neap. vel infra duos, si est extra ciuitatem. vt tenet Rit. infra 126. & dixi. in d. pragm. relatione in 3. & 4. not. quod nota. quia est in viridi obseruantia, in aliquibus tamen curijs seruatur, quod si vltima contumacia non fuit accusata suo tempore tridui: non potest accusari infra mensem: nisi requiratur debitor: & ita obseruatur in Terra Eboli.

- ¶ Secundo no. ibi, nisi iusta causa: quod citatus super tenore instrumenti non comparens, non condemnatur. Si iusta causa non comparens interuenit, erunt autem causæ iustæ illæ; quas diximus supra in Rit. 166. 4. not. in primo casu. Intellige tamen hunc Rit. si talis iusta causa fuit allegata, alias procederetur ad contumaciam: tunc quia citatus est si sit in carcere, vel infirmus: debet ab alio excusari & eodem modo si sit absens, c. querelam. iuncta glof. in vers. infirmus. & his que ibi no. Innoc. in glof. sua in ver. procuratorem, extra de procur. not. per Bartol. in l. is, qui reus ff. de public. iud. Bal. in sua marga. in vers. citatio. vers. 2. & est text. not. in l. 2. ff. de diuer. & temp. præscrip. vt dixi latius in prag. relatione 8. no. de ordin. iudic. & ita seruatur.
- 2 Tercio no. ibi & non potest. tunc quod creditor non potest citato debitori super tenore instrumenti facere aliquam prorogationem vltimi peremptorii: nec etiam ad soluendum debitum vel partem ipsius: ratio est, quia isto tempore prohibitum erat creditori se concordare sine licentia curie: quia obligabat se non concordare sine licentia. vt patet in Rit. 168. sed quia vt ibi diximus in princ. in 8. not. tales obligationes non fiunt hodie, creditores faciunt, vt volunt, super sedet in accusatione vltimi peremptorii quam diu eis placet: & quandoque in totum desistunt. vt omnibus est notum. Salerni die 3. Nouemb. 1559. Prosper Carauita.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

RITVS CLXXXIIII

Item quod facta condemnatione per dictam curiam ad petitionem dicti creditoris, contra dictum debitorem, seu eius fideiussores, praefatus creditor saltem semel in septimana debeat instare in dicta curia, ut dictus debitor, seu eius fideiussores capiantur & contra eos procedatur ad interrogationem super tenore dicti instrumenti: & non potest se dictus creditor modo aliquo concordare cum dicto debitore, seu eius fideiussoribus. ut supra.

Tria dicit iste Rit. Primum, quod creditor postquam fecit condemnare debitorem non comparentem tenetur semel in hebdomada instare quod capiatur. Secundum, quod postquam est captus: procedatur ad interrogationem, & liquidationem instrumenti quod propter eius non comparitionem liquidari non potuit. Tertium, quod non potest se concordare sine licentia curiae. Circa primum non insisto, quia recessit ab aula ista instantia, quae requiritur semel in hebdomada: & creditor instat quando visse quod capiatur debitor: alias non cogitur. Circa secundum similiter dico, quod abiit in desuetudinem & capto debitore, semel facto contumace, ad citationem super tenore instrumenti, non tractatur amplius de interrogatione, & liquidatione instrumenti: sed detinetur in carceribus donec soluat: & que ac si liquidatum fuisset instrumentum: & ita seruat. Circa tertium dico, quod sicut potest se concordare sine licentia antequam faciat debitorem condemnare: (ut in praecedent. Rit. diximus) eodem modo & post condemnationem, immo multo magis, quia facta condemnatione, qua sita est poena curiae propter contumaciam: & per concordiam, nullum fit curiae praedictum: sicut antequam fiat condemnatio. Et circa istud, locum habet titulus. ff. quod quisque iur. ut si eut curia se concordat pro poena antequam creditoris satisfiat de debito, eodem modo & creditor sine licentia curiae, & antequam sibi solvatur poena, quamvis arg. rubr. pen. fisco. credito. praef. lib. 10. dici possit quod curia malefaciat, concordando se antequam creditoris sit satisfactum, cum ipsius poenae emolumentum ex facto creditoris percipiatur. Salerni, die 4. Nouembr. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CLXXXV.

Item quod facta condemnatione praedicta ad petitionem dicti creditoris contra dictum debitorem, seu eius fideiussores, non debeat fieri restitutio instrumenti dicto creditoris infra menses duos a die praesentationis ipsius in antea numerandos: sed lapsis dictis duobus mensibus, fiat restitutio dicti instrumenti creditoris praefato.

Seruat iste Rit. & dixi de eo supra in Rit. 180. in a. not. vide quae ibi scripsi.

RITVS CLXXXVI.

Item quod ubi facta est praesentatio alicuius instrumenti liquidi contra aliquem debitorem, seu eius fideiussores, & eadem die sit facta praeventio in dicta curia: ante, vel post, quod per dictam praeventio-riem, seu citationem praeventio-riem ipsius, factam eodem die cum praesentatione dicti instrumenti, interrogatio super tenore dicti instrumenti non impediatur: immo potest fieri dicta interrogatio dicti instrumenti, dicta praeventio facta eodem die: non obstante in aliquo, non habito respectu de horis diei in quo fuerit facta praeventio ante praesentationem instrumenti praedicti, vel post.

A D D I T I O.

2 Praeventio Adde, quo ad praeventio-riem aduersus obligationem stipulatam apud acta Curiae quod, ubi cessit, & venit dies solutionis non possunt expediri prouisiones, quod praestita cautione de soluendo debitum & poenam, supersederetur in accusando per prag. Comitum Mirandae. editam anno 1587. Audiuimus &c. capite primo. C. P.

S U M M A R I V M.

- 1 Debitor super tenore instrumenti citatus fuit: creditor, eadem die super praeventio-riem: in ultimo peremptorio: nunquid super liquidatione procedatur: praeventio-riem non obstante, an etiam super praeventio-riem, in liquidatione supersedendo?
- 2 Praesentationem, & liquidationem instrumenti, idem appellamus.
- 3 Inspicere debemus quae frequentius contingunt.
- 4 Si apparet de prioritare praeventio-riem per horas: nunquid adhuc praeventio-riem non operabitur, tamquam facta eodem die.
- 5 Horarum consideratio in multis prodest.
- 6 Rit. noster 186. factus fuit ad tollendas calumnias circa probationem prioritatis horarum: quae reprobantur.

Supra in Rit. 168. in 2. nota. dictum fuit quod praeventio facta per debitorem creditoris, facit supersedere in liquidatione, seu interrogatione instrumenti: verum quia dubitari forte poterat an istud procederet etiam si fieret praeventio eadem die, ante vel post praesentationem instrumenti: Rit. noster ad tollendam huiusmodi dubitationem, dicit quod quotiescunque reperitur facta praeventio eadem die qua sit praesentatio instrumenti non impeditur interrogatio: nulla habita consideratione de horis diei ante, vel post, in tantum quod d. Rit. volens praeventio-riem impedire interrogationem, limitatur non procedere, quando eadem die esset facta praeventio, qua praesentatio instrumenti: pro quo habes etiam decil. Afflic. 387. ubi praesens Rit. allegatur.

tur, & ponitur ratio super qua potuit esse fundatus.

¶ Quæro satis necessario in hoc Rit. quid si eadem die qua debitor fuit citatus super tenore instrumenti: creditor citatur super præuentione: nunquid in ultimo perceptorio procedetur super liquidatione: non obstante præuentione, an super præuentione, supersedendo liquidationem? Ex Rit. nostro videtur inferri quòd debeat procedi super præuentione, eo quia dicitur in eo, quòd tunc præuentione non impedit interrogationem: cum reperitur facta eadem die, quæ sit præsentatio instrumenti: † unde cum præsentationem, & liquidationem communiter pro eodem appellemus: & nihil dicatur quando fiat eadem die cù citatione: satis est, quod fiat præuentione alia die ante liquidationem seu præsentationem instrumenti: nõ habita consideratione, quòd fiat eadem die, vel post citationem super tenore instrumenti. Confirmatur, quia vt dixi in Rit. 168. in 2. nota. præuentione non fit ad impediendam citationem instrumenti, sed interrogationem, & liquidationem ipsius, vt etiam hic patet: & infra Rit. 189. immo ne verbum quidem habemus in his Ritibus de citatione super instrumento, & ideo satis est, quòd præuentione præueniat liquidationem: licet non præuenerit citationem. Itè confirmatur ex alio, quia si diceretur, quod præuentione debet necdum præuenire per vnum diem ante liquidationem, verum etiam & citationem: sequeretur, quod præuentiones (vt plurimum) de vento ferirent, quia creditor citatus super præuentione posset eadem die citari facere debitorem super tenore instrumenti, & sic ipsum excluderet per hunc Ritum. Quid dicendum? Afflic. in d. deci. vers. & ideo. num. 3 videtur sentire contrarium, dum dicit quod præsumitur prius coepta causa super executione: si non apparet an præcessit citatio super obligatione, vel præuentione, & si dicatur quomodo Afflic. loquitur de citatione, cum obligationes pœnes acta executione sine petitione, libello, & citatione, vt supra dictum fuit in Rit. 128. Respondetur quod forte illa obligatio erat antiqua supra decem annos, quo casu (vt in d. Rit. diximus) necessaria est partis citatio ad dicendum causam quare non debet exequi, & ita intelligi debet illa decisio. alias Afflic. non posset bene loqui, & ista opin. communiter tenetur in prac. adeo quòd ad hoc vt præuentione impediatur liquidationem, fieri debet ante citationem instrumenti. Non obstat ponderatio facta ad hunc Ritum loquentem de præsentatione quæ (vt supra dixi) communiter appellamus liquidationem, sed de præsentatione instrumenti quàm creditor tenebatur facere antiquitus antequam expediret citationem, vt dixi supra in Rit. 168. in princ. adeo quod secundum istum intellectum, præuentione fieri debet necdum ante citationem, sed etiam antequam expediretur: cum expediri non poterat, nisi præsentato prius instrumento. Et quod de ista præsentatione loquantur bene ponderandus est Rit. noster dum dicit, quòd facta præsentatione instrumenti, non impeditur interrogatio per præuentionem. Nam si de præsentatione id est liquidatione loqueretur, non posset tractari de impedienda interrogatione, ex quo interrogatio fit insimul cum liquidatione, immo ante liquidationem, licet eodem contextu (vt omnes sciunt) & si facta est liquidatio: est etiam facta interrogatio, & iste est verus intellectus istius Rit. sed quia fieri præsentationes instrumentorum antequam expediantur citatio, non seruatur* (quod an sit verum hodie vide quæ dixi in Rit. 168. in prin. & Rit. 170. in 5. nota) nec etiam creditor se obligat de proseguendo, (vt sebat antiquitus) vt ibi dixi, adeo quod post expeditionem citationis multoties desistit, & se concordat. communis pract. adinuenit, quod sicut antiquitus præuentione debebat fieri ante præsentationem instrumenti, hodie fiat ante citationem, non obstat aliud

quod dicebatur quod præuentiones de vento ferirent, quia euitare tale absurdum, est in potestate debitoris, ex quo si veram causam habet præueniendi, potest creditorem præuenire antequam veniat tempus soluendi, & sic à creditore citari non poterit, & si diceretur, quod multoties causa præueniendi poterit euenire post elapsum terminum soluendi: † dico, quod inspicere debemus quæ frequentius contingunt. Inam ad ea. ff. de legi. nec debet reputari absurdum, quod debitores non nimis facile possint peruenire ad istas præuentiones (cum vt plurimum) fiant malitiosè ad dilatandum solutionem, & impediendam liquidationem instrumenti, vt patet ex Regia prag. malitijs hominum, de præuen. modera. Amplia præfatam conclusionem procedere etiam si citatio super præuentione esset expedita à Magna Curia, vel aliqua Regis Audètia, & citatio super tenore instrumenti eadem die facta, esset expedita à iudice loci vbi degit debitor, tali enim casu adhuc procederetur super liquidatione per hunc Ritum. generaliter loquentem, quod quæ eadem die si vtrunque, non impeditur interrogatio. Item per ea quæ dixi supra in Rit. 168. in 6. no. vbi latius dixi quod per citationem præuentionis impeditur solum liquidatio, non aut potestas citandi, quia non reperitur scriptum, quod nota. ¶ Quæro iuxta præfata quod si apparet de prioritatis præuentionis per horas, nunquid adhuc præuentione non operetur tanquam facta eadem die? Moder. Grauius. in Rit. 164. parte. 4. declarat. 19. numero 121. disputant hanc quæstio. & tandem concludunt impediri liquidationem, † tum quia, horarum consideratio in multis prodest, vt patet ex gloss. in l. si ex pluribus. §. fin. ff. de solutio in c. duobus in vers. si non apparet, de rescrip. in 6. cum sim. quæ ponit Afflic. in d. deci. 387. nu. 6. Soci. in l. qui duos. col. 2. ff. de rebus dubijs Alexand. Soc. & Rip. in l. i. ff. solu. matr. & Deci. & Cagno. in l. in ambiguis. ff. de reg. iur. tum etiam, † quæ secundum eum, iste Rit. factus fuit ad tollendas subtilitates, & calumnias, quas debitor potuisset prætere circa probationem prioritatis horarum prout p constituit. Regn. speciale. vbi Afflic. notat. in 6. & 7. nota. istæ subtilitates horarum reprobantur, & ideo si ex actis constaret de prioritare horarum, non posset dici debitorem velle calumniose petere terminum ad probandum prioritatem, & ita ipsi resident. Ego autem dico quod circa istam questionem non posset haberi clarior decisio, quam habemus in hoc Rit. dicente apertissime, quod non habeatur respectus horarum diei ante, vel post præsentationem, & ideo indubitanter teneo, quod quotiescunque vna die fieret præuentione, & citatio instrumenti, etiam si per horas ante fuisset citatus creditor super præuentione, non impeditur liquidatio. Non obstat, quod horarum consideratio ad multa prodest: quoniam de iure communi procedit, non autem in materia questionis nostræ, in qua habemus hunc Ritum. aliter volentem, & etiam dict. constituit. quæ similiter momenta temporum non vult esse in consideratione, quod bene nota quia ita seruatur. Salerni die 8. Nouemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLXXXVII

Item quæcunque instrumenta quæ præsentantur in dicta Curia, recipiantur per dictam Curiam, super illis quæ continent quantitatem vnus vncie inclusiue, & ultra vnciam vnam, fiat interlocutoria secundum

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

tandum Rit. Curia super alijs autem quæ continent quantitatem infra, interrogetur conuentus per curiam, & si confitetur, mæ detur sibi ad certam pœnam, quod soluat infra certos dies, secundum qualitatem personarum, & quantitatem debiti, & hoc qñ est possidens, & nō suspectus de fuga, aliàs vel caueat de soluendo, vel detineatur in defectu fideiussionis, si autem citatus aliqd allegaret contra instrumentum, vel quod soluerit, vel aliam iustam causam, curia ipsa cōmittit vni qui examinet testes, super solutione, & alijs dicendis per eum, vt supra dictū est in causis modicis committendis.

S U M M A R I V M.

- 1 Ius instrumenti liquidandi non diminuitur per partis eius receptionem.
- 2 Index potest debitorem vocare: ipsumque interrogare an debitum soluerit: si instrumentum est infra vnciam. & in num. 4.
- 3 Præceptum quod debitori confessio fit: quot dies dare debeat. Et vbi fieri possit. Et quando oretenus, vel in scriptis.
- 4 Nemo ad satisfaciendum est compellendus pendente dilatione, causa de nouo non existente.
- 5 Debitor num appellare possit à præcepto sibi tanquam confessio facta: ac dicere de sua confessionis errore coram iudice ad quem, & appellatione pendente, non molestari?
- 6 A sententijs à duabus vncijs infra non appellatur causa executionis retardanda.
- 7 Si debitor cui fit præceptum: sit filius famil. an tale præceptum sine patris consensu factum, valeat?
- 8 Cui non licet quod minus, minime licebit quod maius.
- 9 Minor qui in iudicio esse non potest, consistendo obligatur.

Iste Ritus ponit aliam limitam ad Ritu. 166. vltra alias per me positas in Rit. 167.

¶ Nota igitur ex hoc Rit. quod tunc demum instrumentum habet executionem paratam iuxta formam d. Ritus 166. cum continet quantitatem vltra vnciam. Limita istud not. quotiescunque quantitas infra vnciam esset ex residuo maioris quantitatis, ratio est, quia tunc licet debitum sit infra vnciam tamen quantitas contenta in instrumento est supra vnciam, & Ritu. non aliud requirit, quam qd instrumentum contineat maiorem quantitatem. ¶ Item qd ipsum ius, quod habet creditor liquidandi instrumentum pro debito, non diminuitur per receptionem partis debiti, immo integrum manet donec sibi soluat argum. l. si. ibi sed manere ius integrum. C. de fideiuss. tanto magis, quia iste Rit. non decidit hoc quod diminuat ius liquidandi, sed tantum quod instrumentum ipsum contineat tantam quantitatem, quæ vncias excedat, vel includat, qd nota, quia seruatur.

¶ Secundo no. ibi super alijs. iuncto verbo illo interrogetur, t quod quotiescunque instrumentum conueniet summam infra vnciam potest iudex summarie

vocare debitorem & ipsum interrogare, si dictum debitum soluit, quod not. contra multos proteruos debitores, qui oretenus vocati per iudicem super debito infra vnciam, & interrogati super eo nolunt respondere. Sed dicunt vocet me creditor in scriptis, qm tunc respondebo. Salerni cum essem iudex multoties mihi contigit, sed nunquam dedi locum istis calumnijs, quia iudex potest hoc facere oretenus, p hunc Ritu., & firman Iser. & Afflic. in const. Regiæ maiestatis, num. 10. in multis tamen partibus ad sunt statuta terrarū. seu priuilegia, quod à tribus, vel duobus ducatis supra non possit tractari sine scriptis.

3 ¶ Tercio not. ibi & si confitetur, qd debitori confessio debiti fit præceptum de soluendo infra tot dies arbitrio iudicis, inspecta qualitate, & quantitate debiti, & quamuis secundum generalem consuetudinem, non soleant excedere decem dies, vt dicit glo. in l. si debitori, in versiculo indultum, vbi est rex. cōsimilis. ff. de iudic. idem glo. in authen. de exhibend. reis. S. suscepro, in versiculo lite. Pau. de Cast. in dicta lege si debitori, numero decimo quinto, in finali versiculo. tamen vt iste Rit. dicit, inspecta qualitate personarum, & quantitatis, statuatur terminus, & etiam maior dierum decem secundum Albericum in dicta l. si debitori, & Afflic. in dicta constit. Regiæ maiestatis, numero 10. Amplia istud not. procedere etiam Curia non sedente, sed in camera iudicis, & etiā die feriata, vt dicit Afflic. in d. constitu. num. 10. in fin. intellige tamen hunc Ritu. quando oretenus per iudicem fuit interrogatus debitor ad instantiam actoris petentis iustitiam similiter oretenus, & prout dixi in præceden. nota. alias si in scriptis per petitionem actū fuisset, & debitor respondendo fuisset confessus, nō esset faciendum præceptum, sed sententia diffinitiuæ condemnatoria, vt dicit glo. in cap. dudum. lo. 2. in versiculo responsum, de electio. Paul. de Castr. in ead. l. si debitori. num. 6. & Afflic. post Iser. in præleg. constit. nisi quando confessus esset, & in responsione dixisset non animo cōtestandi litem, vt Pau. de Cast. ibidem dicit.

¶ Quarto not. ibi, & hoc quando, quod contra debitorem cōfessum, sufficit præceptum sibi factum de soluendo infra certum terminum, vt supra dictū est, quando possidet immobilia, vel non est suspectus, in tantum, quod durante termino, non potest detineri, sed si suspicio fugæ superuenisset post debitū iuxta tradita supra Rit. 170. 1. nota. teneretur cauere de soluendo in tempore, & in defectum cautionis detineretur. At de iure communi in dicta l. si debitori. eo ipso quod erat confessus debitor, & sibi fiebat præceptum de soluendo, tenebatur cauere de soluendo infra terminum etiam non existente causa suspicionis fugæ, vt Pau. de Cast. ibi dicit, numero decimo. ¶ * & Afflic. ipsum sequens in dicta constit. Reg. maiestatis, num. 13. quia & si pendente dilatione, nemo possit compelli ad satisfaciendum, non existente causa de nouo. l. omnibus. ff. de iud. cum alijs per me traditis in d. Rit. 170. tamen illud procedit pendente dilatione conuentionali, non autem legali data à iudice præter voluntatem creditoris, vt latius ipse dicit.

¶ Quinto not. ibi si autē citatus, quod licet iudex possit in debito infra vnciam, oretenus procedere, vt supra diximus in 2. nota. tamen potest etiam procedere in scriptis, citando debitorem, quo casu si ille comparet, & non confitetur, sed aliqua allegat, audiatur super oppositis, & examinantur testes, subaudi dato termino, & quia est causa infra vnciam, committitur, vt alias super causis modicis committendis dictum fuit supra in Rit. 16. in 2. not.

5 ¶ Quæro an debitor à tali præcepto sibi factum tanquam confessio poterit appellare, & dicere de errore iux confessionis coram iudice ad quem, ita qd appellatione pendente, non possit molestari iuxta ritum. ff. nihil

Nihil noua appella. penden. dicas; quod non, quia in casu præsentis Rit. esset cōfessus, & conuictus per instrumentum, vt dicit Paul. de Castro in dicta legē s. debitori. nu. 4. argumento legis secundæ. C. quorum appella. non recipi. alias si esset confessus raptus, à tali præcepto posset appellare, sicut à diffinitiuâ sententia, & errorem suum corrigere, secundū Pau. de Cast. ibidem per l. creditor. S. iustus, iuncta gloss. ff. de appella. * Hoc tamen de iura communi, de iure vero Regni etiam quod solum esset confessus nō posset à tali præcepto appellare per ritum 256. vbi dixit verfic. ex his sequitur. & istud tanto magis in hoc Regno procedit: † quia à sententia à duabus vncijs infra non appellatur ad effectum exequutionis retardandæ, vt dicitur infra in Rit. 257.

† Secundo quæro quid si debitor cui factum est præceptum; est filiusfamil. an valeat præceptū sine consensu patris: gloss. in l. fin. s. necessitate. C. de bon. qua. liber. dicit, quod sic: si factum fuit vbi libellus, & litis contestata. non interuenit. Specu. in tit. de actore. S. 1. num. ero 36. versiculo sed nunquid tenetur, dicit, q. non: † quia si non potest licem contestari, quod est minus, multo minus poterit recipere præceptū, qd est maius Bart. vero in dicto S. necessitate, nu. 7. versiculo quæro quid si præceptum, quem ibi Pau. de Cast. numero 8. sequitur, dicit, quod aut agitur ratione confessionis factæ coram iudice sine consensu patris, & potest conueniri: † quia etiam minor qui non potest esse in iudicio obligatus confitendo. l. certum. S. minorem. ff. de confel. licet possit restitui, & etiam contrahendo quo ad sui præiudicium. l. fin. S. 1. ff. de verb. oblig. & l. tam ex contractibus. ff. de iud. cum talis confessio magis accedat cōtractui, quam iudicio. aut agitur ex illo præcepto facto, & tunc, q. est act. judicialis: non potest, quia non valuit sine consensu patris. d. S. necessitate. licet distingui debeat circa q. bona emanauit: vt si circa castresia, vel quasi valeat: si circa alia in quibus patri vsusfructus queri potest non valeat. vt late ipse scripsit ibidem numero secundo. vsque ad finem. Salerni, die 9. Nouembr. 1559. Prosper carauita.

- 1 *Practica quomodo credatur instrumentis extra regnum confectis.*
- 2 *Instrumento publicam formam habenti, standū est. & num. seq.*
- 3 *Pro tabellione præsumendum est quod vera scripserit.*
- 4 *Iuri suo quis renunciare potest.*
- 5 *Producenti instrumentum extra regnum confectum, credendum quando sit.*
- 6 *Mortuis maior fides, quam viuis adhibetur.*
- 7 *Instrumentum quando dicatur antiquum.*
- 8 *Instrumento extra Regnum confectio, absque probatione, quare non credatur.*
- 9 *Notariatus officium à quibus conferatur. Facta non præsumuntur. ibid.*
- 10 *Testes examinandi pro summaria informatione de notariatu capienda, qualiter deponent. Et quæ alia notariatum probent ibidem.*
- 11 *Producens instrumentum si literas testimoniales etiam produxit, illum qui instrumentū scripsit publicum esset notarium: pars aduersa dicat tale instrumentum non esse illius manu scriptum, an sufficient dicta litera: an etiam de eius manu erit probandum.*

I See Rit. est in viridi obseruantia & nota. ex eo, quod instrumentis confectis extra Regnum, siue Apostolicis, siue alijs non Regijs, nec Reginalibus factis in Regno, non creditur, nisi habita aliqua summaria informatione etiam extraiudiciali, qualiter ille qui scripsit instrumentum est publicus notarius. † Sufficient tamen pro summaria informatione literæ testimoniales ciuitatis, vel officialis illius sigillatæ authentico sigillo & ita seruat in practica quotidie in omnibus curijs Regni. vt etiam dicit Afflict. in constit. Regni instrumentorum robur. quæst. 9. nu. 10. in fin. Sed diceret aliquis: iste Rit parū necessarius fuit, quia etiam de iure communi prouisum era quod instrumenta de longinquis partib. non probarent, nisi producens habuisset literas testimoniales, publico sigillo sigillatas, qualiter ille q. scripsit ea: est publicus notarius legalis, & fidelis. vt dicunt Bald. & Salyc. in l. comparationes illæ. num. 14. vers. Cynus format. & iste num. 17. vers. iuxta vtilem. C. de fide instru. Cogn. consil. 142. videtur. volum. 3. Lāfran in c. quoniam contra in vers. instrumentorū productiones. col. 2. de prob. Ange. in auth. de tabellio. vers. & sis cautus & Dec. in cap. j. num. 52. de fide instru. tu autem respondeas quod dicta per Doct. præalleg. loquuntur quando negabatur per illum contra quem instrumentum producebatur, ipsum esse publicum notarium qui scripsit instrumentum, sed quod istud non negabatur † standum erit instrumento habenti publicam formam. vt dicit Azon. in summa in authent. de instrumen. caut. S. si vero moriatur. circa medium, vers. sed quid si proferatur. Cyn. qui ipsum allegat in d. l. comparationes. nume. 11. vers. sexto iuxta hoc. & Ioan. And. ad Specul. de instrum. edi. S. restat. num. 24. in fi. super ver. illud autem in fina. ver. ibi, scire debes per text. in l. 2. C. quemadmodum testa. aperia l. cum precibus. C. de probat. S. item verborum. ibi omnimodo esse credendas & S. si scriptū. 3. instru. de inur. stipu. † & quia pro tabellione præsumitur, quod vera scripserit. c. ad audientiam. de præscr. maxime in instrumento continēte signum tabellionis

RITVS CLXXXVIII.

Item seruat in dicta curia, quod instrumentis confectis extra Regnum non creditur nisi per modum, qui sequitur infra scriptū, quia aut sunt instrumenta

Apostolica vel alia non Regia, nec Reginalia facta in Regno, & nō adhibetur fides: si iunt facta extra Regnum dicta instrumenta Apostolica, vel alia, tamen si habetur aliqua summaria informatio extraiudicialis, quod notarius qui publicauit, est vt notarius publicus: & locus vbi fuit cōfectum est notus, vt Florentiæ, statur sibi, si vero non est locus notus: puta vltra montes, vel est locus qui raro nominatur: & non habetur fides, quod sit publicus notarius, nō statur: sufficit enim quod habeatur summaria fides, quod sit publicus notarius extraiudicialiter, vt credatur dicto instrumento Apostolico, vel nō Apostolico confecto, & publicato extra regnum.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

tionis, & subscriptionē. vt in auct. de instru. caute. & A. de S. sed & si instrumenta immo. Azo. volebat quod etiā si negaretur standum esset instrumento. per præfata. Rit. vero noster vt aliquid operetur: & iuri communi addat. iuxta l. si quando. ff. de leg. primo, indistincte procedit, qd̄ eo ipso quod producitur instrumenta extra Regnum confecta, non creditur eis sine probatione præfata. Bene tñ fateor, q̄ si pars aduersa fateretur: & ea approbaret, secus esset: † quia huic Ritui eius fauorem respiciēti, posset renunciare. l. si q̄s in conscribendo, cum sim. C. de pact. † Limita primo, hunc Rit. non procedere quotiescunque producens instrumentū confectum extra Regnum, esset persona fide digna, & tantæ fidei, & authoritatis notæ qd̄ ei credere non esset reprehensibile. vt dicit Salyc. in d. l. comparationes. nu. 17. versic. ideo argum. l. j. in si. ff. de offic. præf. prætor. l. si vero. S. qui pro rei qualitate. ff. qui fatid. cogan. & l. ob carmen, in si. ff. de test. allegat. Salyc. Specul. idem tenētem in tit. de instru. edi. S. restat. nu. 6. ver. ego vero. Sed si bene legitur Specul. in sua distin. quam facit circa hoc: non firmat istud ita generaliter, vt refert Salycet. sed solum qm̄ pars contra quam producitur instrumentum, est abfens, aut præfens, & non negat instrumentum esse publicum: alias si negaret: non staretur instrumento sine probatione, propter quod talem limita. intellige prout loquitur Specul. ab ipso relatus. Secundo limita. fm̄ Bald. in athen. quas actiones. nu. 11. versic. ego dico in si. C. de sacrosan. eccles. & in l. cōparationes. num. 14. versic. sed ista cautela. quem sequitur ibid. Salyc. nu. 18. versic. vnum non omitto in instrumentis multū antiquis, † tum quia mortuis maior fides adhibetur, quam viuis: cum illi sint incorruptibiles. pro quo. l. census. ff. de probat. iudemus. S. sed ne aliqua C. de testa. & l. gesta. C. de re iudic. tum etiā, quia ex antiquitate oritur præsumptio, quod notarius fuerit notarius vt not. Innoc. in c. veniens, de verb. signif. verum isto casu, Ant. de Butr. in c. j. de fide instr. quem refert, & sequitur Barba. ad Bal. & Salyc. in d. l. comparationes requirit probationem per tamam: q̄ ille qui scripsit instrumentum: sit notarius: & vt dixit Salyc. ibid. forē in hoc casu & præcedenti posset producens deferre iuramentum neganti quod iuret negata esse vera, vel referat producenti, iuxta ea quæ dicuntur, in l. manifestæ turpitudinis. ff. de iureiuran.

7. † Quando aut̄ dicitur instrumentum antiquū. Vide Innoc. in c. veniens extra de verbor. signif. Bald. in l. non ignorat. C. qui accus. non poss. Pau. de Castr. in l. proprietatis. C. de probat. Roman. in l. 3. S. idē Labeo. ff. de aqua plu. arcen. & in l. cum super. C. de rei vendic. & late Aym. in suo pulcherrimo tracta. antiquit. temp. Tertio limita secundum Spec. in tit. de instr. editio. S. restat. nu. 24. nisi sit notorium; illum qui scripsit instrumentum: esse publicum notarium & idem Bal. consil. 229. primum dubium. versic. 5. vol. j. allegat pro hoc not. in l. j. C. qui & aduer. quos. & l. Barbarius. ff. de offic. prætor.

8. † Quæro primo quæ est ratio, quod instrumento confecto extra Regnum non creditur absq; probatione qd̄ scribens sit notarius Spec. in tit. de instr. editio. S. restat. nu. 24. versic. & scias. & nu. 39. versic. illud dicitur rationem esse, q̄a officii notariatus non datur a natura: eū nemo nascatur notarius, sed confertur, nō ab omnibus, † sed a paucis: puta, a Papa, Imperatore, & Rege, vel ab eo cui ipsi concesserunt: & ideo cum sit facti, & facta non præsumatur. l. in bello. S. factæ ff. de capt. & postli. reuer. onus probandi incumbit producenti. l. actor. C. de probatio. & l. quæcūque, cum simi. S. i. ff. de publicia.

10. † Secundo quæro quō deponent testes qui examinantur in informatione summaria capiēda de notariatu? Specul. in præalleg. S. restat. num. 39. versic. debet ergo. & Bald. in cap. j. num. 2. versic. idem ait,

quod sufficit de fide instrumen. dicunt quod sufficit quod testes dicant qualiter publica fama, & communis opin. est, illum qui tale instrumentum scripsit esse publicum notarium, publice conficere instrumenta, & quod instrumenta ab eo confecta pro publicis habentur in illa ciuitate. pro hoc d. l. prima. C. qui & aduersus quos. & d. l. Barbarius, & veria. quæst. 7. S. tria, cum simi. Et adde secundum eōdem ibid. quod si ostenderentur tot instrumenta ex quibus euidenter apparet illum notariatus officium exercere: sufficeret, quia oritur præsumptio notariatus, & suæ possessionis, vt dixi supra in secunda limita. Item si ostederetur copia matriculæ vbi notarij describunt: sufficeret. secundum Angel. in consil. 160. Bart. in l. petitione. per illum tex. C. de aduoca. diuer. iudic. & in l. matriculam. C. de agen. in reb. lib. 12. Bal. in l. 2. col. 2. C. de fonten. Sal. & Roma. in l. scriuariatos. C. de testa. & Deci. in c. j. versic. an autem nume. 50. de fid. instrum. quia cum Rit. noster nō requirat nisi informationem summariam: quocunq; modo sufficienti se informabit iudex, habetur effectus.

11. † Tertio quæro pone, quod producens instrumentum præsentat etiam literas testimoniales qualiter ille qui scripsit instrumentum est publicus notarius iuxta ea quæ diximus supra in princip. pars aduersa dicit, quod licet talis notarius sit publicus notarius: tñ instrumentum productum non est eius manu scriptum: nunquid dicitur literæ sufficientes, an adhuc probandum erit de manu ipsius? Salic. in d. l. comparationes, num. 17. versic. ideo vt pleniorē, videtur tenere, quod literæ solum probant rebellionarū: non autem manum illius, qui dicitur scripsisse: tu autem dicas, quod tota vis cōsistit in literis: nam si literæ dicunt hoc tantum, qualiter notarius talis est publicus notarius, publice conficit instrumenta: & eis adhibetur ab omnibus indubitata fides, & pars negaret esse manum illius, literæ non sufficerent. vt dicit Saly. qui ita debet intelligi: & Lanfranc. in d. cap. quoniam cōtra in versic. instrumentorum productiones, nu. 13. versiculo attende. si vero literæ dicerent qualiter notarius talis, qui tale instrumentum scripsit inter tales, est publicus notarius: tunc bene sufficerent. vt Salic. met dicit, & ideo secundum eum, aduertendum est ad istas literas: ne postmodum negetur manus. Et hinc credo ortum, quod istæ literæ (vt plurimum sūt in calce, vel in dorso ipsius instrumenti extra Regnū confecti: & in eis dicitur qualiter supra dictus notarius est publicus notarius. vt sic tollatur occasio dicēdi non esse eiuſdem notarij manu conscriptum. Sed dīceret aliquis si literæ dicunt iuxta q. propositam, hoc est qualiter ille qui scripsit instrumentum, est publicus notarius: non ne videntur fidem facere de vtroq; scilicet de notariatu, & quod ipse scripsit instrumentum: ergo quid opus est in proposita quæst. dubitare? dico, qd̄ illa verba qualiter ille qui scripsit, & c. sunt, accipiēda pro nomine proprio notarij: & sic quod literæ dicebant qualiter, Notarius Ioannes mala resta, Ebolitanus est publicus notarius: & in istis terminis debet intelligi q̄st. proposita: alias si dicerent qualiter notarius Ioanes talis de tali loco qui scripsit instrumentum est publicus notarius, non esset dubitandum: quia etiam de eius manu fidem facerent Salerni, die 10. Nouembr. 1559. Prosper Caruita.

A D D I T I O.

2. S. factæ. Adde quod iste S. non probat hoc, q̄ facta non præsumuntur, vt passim allegari solet, & male, sed solum probat, quod facta infecta esse nō possunt primum verò probatur in Lin finalibus. ff. finium re-gundor. C. P.

RITVS

Item quod quando a con-
tinerit fieri præventio-
nem per debitorem ali-
cuius contra aliquem cre-
ditorem quod restituatur
instrumentum debi-
ti, quod est pœnes eum
pro rupto & casso, & faceret mentionem
in citatione præventionis, quod est eidem
creditori satisfactum, per ipsas Curias, seu
alteram ipsarum debeat dari brevis termi-
nus secundum distantiam locorum, ad pro-
bandum de ipsa satisfactione, & si actor pro-
bauerit pecuniam fore solutam eidem cre-
ditori per debitorem, seu alium eius nomi-
ne, aut per alias legitimas probationes, quod
fuerit satisfactum dicto creditori, per ipsas
curias, seu alteram ipsarum condemnatur
creditor ad dandum, & restituendum di-
ctum instrumentum pro rupto, & casso ip-
si debitori, interim vero donec causa præ-
ventionis pendet, non procedatur ad inter-
rogationem instrumentorum contra debi-
torem ipsum iuxta Ritum per nos superius
expressum, & ipso facto, puniatur creditor
eo casu pro qualibet vncia debita ad tare-
nos auri sex dictæ Curie applicandos, pro
medietate filco, & reliqua medietate parti,
& vide alium Ritum in antiquis de
præventionem.

A D D I T I O.

Item quod quando. Vide prag. Malitijs litigantiu.
& ibi Cauensem, & vide Afflic. decif. 137. 294. &
387. C. P.

S U M M A R I V M.

- 1 Præventio in materia iurisdictionis, qualiter fiat.
- 2 Libellus vim citationis regulariter non habet.
- 3 Aliud est velle aliquid in genere, aliud petere in specie.
- 4 Cautum est debitorem volentem creditorem præuenire, ad præstandum fideiussionem de soluendo debitum: ac etiam in casu succumbentia, ad vncias decem, teneri: qui præventionem sine satisfactione intentauit. Queritur num eius omissione sit nulla præventio. Et ea non obstante, ad instrumenti liquidationem sit procedendum?
- 5 Statutum requirens in aliquo actu fideiussionem: intelligendum est: si petita fuerit.
- 6 Fideiussionis petitio etiam tacita, & subintelle-cta sufficit.
- 7 Statuto aliquid pro forma requirenti, an renunciari possit?
- 8 Dubio, nisi, conditionem actus suspensi num impartet?

9 Conditione non adimpleta, non oritur actio nec obligatio.

Iste Rit. ponit præct. & formam tenendam sã per debitorem qui facit præventionem aduersus instrumentum, quam per iudicem coram quo fit præventio, & ideo signa ipsum.

¶ Not. igitur primo ibi mentionem in citatione, & præventio in materia istius Rit. dicitur fieri per citationem, & in materia iuris præventio potest fieri nedum per citationem. l. si quis postea. ff. de iudi. & l. incola. la. 2. iuncta gloss. ff. ad muni. verum etiam per libellum, litis contestationem, & quandoq; per sententiam. vt not. per Bar. & post eum Alex. in l. si pluribus. ff. de lega. 1. Et adde quod in tantum ista præventio de qua loquitur, debet fieri per citationem; quod si debitor præsentaret petitionem continentem, quod creditor sibi condemnatur ad cassandum instrumentum ex tali causa, & postmodum super tali petitione non faceret eundem citare: nõ diceretur facta præventio, tã quia libellus regulariter non habet vim citationis. l. libertus. la. 2. ff. de in ius voca. tum etiã, quia per illam petitionem, non posset dici præuenisse creditorem, sed velle præuenire. l. amplius. ff. rem rat. habe. not. Paul. de Cast. in l. si quis maior. 2. not. C. de transact. Alex. consil. 34. nu. 3. volu. 1. vbi quod impetrans rescriptum contra transactionem iurata, nõ dicitur contrauenire, si postea non fuit eo vsus faciendum aduersarium citare, & ideo si creditor post oblatam dictã petitionem, alia die faceret debitorem citare super tenore instrumenti, procederetur ad liquidationem non obstante dicta petitione prius oblata, & creditori non intimata. Et not. bene hunc Rit. dicentem in dd. verbis faceret mentionem, quod citatio debet continere petitionem debitoris petentis sibi cassari instrumentum ex tali causa, & istud adeo verum est: quod etiã si citatus fuerit creditor ad recipiendum libellum super præventionem: non induceretur præuentio secundum Caues. hic, quia citatio esset generalis tã & aliud est velle petere in genere, aliud in specie, vt dicit Pau. de Cast. & Alex. in l. sed & si quis. S. quã sit. ff. si quis cautio. & Afflic. decif. 294. q. bene no. quia seruantur in præct.

¶ Secundo nõ, ibi nõ procedatur ad interrogationem, & præventio facta per debitorem impedit interrogationem, seu liquidationem instrumenti, & cum de citatione nihil dicat, sequitur absque dubio, quod ea non impeditur, vt dixi latius in Rit. 168. 2. not. & hoc est veritas, & ita practicitur licet Graui. in Rit. 164. parte 4. declara. 19. in prin. videatur certo modo aliter sentire.

¶ Tertio not. in si. Rit. quod probata per debitorem sua præventionem ultra condemnationem quia condemnatur creditor ad sibi cassandum instrumentum idem creditor puniatur pena tarenorum sex pro vncia debiti, quã pena pro medietate applicatur curie, & pro alia parti, sed non video hanc pœnam practitari: sed solum in expensis condemnari.

¶ Quarto an contumax in vna causa ciuili, vel criminali possit hanc præventionis petitionem præsentare? ista q. dependet ab illa an præueniens est actor, vel reus de qua dicam in proxime sequen. Rit. ideo vide quã dico ibi in 3. nota.

¶ Quinto quæro, ecce quod per Regiam prag. malitijs hominum, de præue. modera. statutum est, quod debitor, qui creditorem voluerit præuenire, teneatur præstare fideiussionem de soluendo debitum, & vncias decem in casu succumbentia, & debitor qui præventionem in iudicio intentauit, eandem non præstitit, nunquid ob eius omissionem, præventio ipsa nulla erit, ita quod ea non obstante, procedi possit ad liquidationem instrumenti. Cauens. in d. prag. dicit quod non: per regulam illã vulgã. tã quod statutum requirens fideiussionem in aliquo actu intelligitur si fuerit

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

RITVS CXG.

rit à parte poita, vt no. Pau. de Castr. & Iaf. in l. vniuersa. C. de preci. imper. offerend. Bald. confi. 361. primo vol. & 309. decretum. vol. 5. Cuma. confi. 182. impetratum in fi. Ana. confi. 82. Alexan. confi. 37. viso. vol. 2. & confi. 96. visis. vol. 4. & Fely. in c. fin. aurem. col. 4. de rescrip. cum simil. quæ ponit Hippo. in repe. Ru br. de fideiussor. q. 18. nu. 145. cum simil. Graui. vero in Rit. 164. parte. 4. declarat. 19. nume. 118. distinguit, quod aut nihil in ea re pro fideiussione non præstita oppositum fuit, & præuentio valet, aut fuit oppositum præuentionem non subsistere, admitteque non debere, & tunc secus, etiam si non fuerit expressim facta mentio defectus fideiussionis, † quia fideiussionis petitio etiam tacita, & subintellecta sufficit secundum Alex. confi. 205. visis. vol. 2. & August. Berro. q. 79. si perfecte inspiciatur. Ego vero horum omnium contrarium sentio, quia fideiussio in hac præuentionis materia per pragma. requisita videtur † pro forma inquirenti, renunciari non potest, vt scribit Bal. in l. 1. C. qui admitt. Barba. in c. super literis num. 169. de rescript. & dixi latius in pragma. per excellentem. S. 10. nisi in præsentia. num. 13. de senatusconsulto. macedo. quod autem sit inducitur pro forma, ponderanda sunt verba. pragma. dicentis, statuimus vt nullus præueniendo, creditorem suum conuenire possit coram quocunque iudice, nisi prius præstita fideiussione &c. † dicitio enim nisi, importat conditionem actus suspensiuam, vt late ponit Bar. & omnes in l. 1. col. 4. versi. tertio quarto ff. de conditio. & demonstratio, † adeo quod conditione non adimpleta, non sit nata actio nec obligatio, secundum eos. l. cedere diem ff. de verbo. obligatio. & si ponitur orationi negatiuæ, prout in casu. d. pragm. dicitur actum requirere pro forma vt dicit Ioan. Andr. ad Specu. de tute. S. fin. in addi. magna Bal. in authen. matri. & auiz. colu. 1. C. quando muli. tute. offi. fungi pōt. Arer. in j. col. 5. versi. secundo potest. ff. de testa. Cassa. in consue. Burgitico. desdroiz. §. 7. nu. 3. & 4. & Gratus. qui specialiter loquitur in materia præstationis fideiussorum confi. 258. nume. 6. cum seque. vol. 1. Et ultra quod ista opi. de iure est verior per præfata in pract. ita seruatur, adeo quod nemo est qui præuenit, qui fideiussionem prius non præstet, saltem ad euitandum istas disputationes immo annis ab hinc. 12. cum essem Neapo. in studio, & casus contingeret in facto proprio, consului excellentem Dominum Thomã Salernitanum nunc Regiæ Cameræ summariæ dignissimum Præfidentem, qui dixit mihi quod. d. pragm. semper fuit ita seruata, eo quia requirit fideiussionem pro forma, & idem dixerunt mihi alij quàm plurimi famosi Docto. Amplia istam conclusionem procedere, & si debitor præueniens esset manifeste idoneus, & soluendo, quia statuto requirenti fideiussionem, per hoc non dicitur satisfactum secundum Graui. in loc. præalle. nu. 119. vt firmat Alex. in l. 1. nume. 12. ff. qui satisf. cog. per tex. in l. 1. in princi. ff. vt lega. nom. caue. l. minor. S. fi. cum ll. seque. ff. de procurator. & licet Paul. de Cast. in l. diuortio. S. interdum. ff. solur. matr. & Iaf. in d. l. num. 16. & 17. cum seq. aliter uoluerint, tamen vt pulchre & not. inquit Rip. in leg. si quis ab alio num. 5. ff. de rei iud. quotiescunque statutum requirit fideiussionem ad euitandum dolum, vel fraudem, (vt est proprie. d. pragma. quæ vt malitijs præuenientium obuiet, fideiussionem requirit) procedit prima opinio, & ita procedat. leg. 1. vt leg. nom. & text. d. S. fin. cum ll. sequi. vbi vero requirit vt res salua sit, tunc procedit secunda opin. quia cessat causa suspitionis, & ita procedat tex. in leg. j. S. si magistratus, in l. quicunque. C. de fund. patrimo. lib. 11. & l. legitimus. ff. de leg. tuto. qui pro ea opi. faciunt. Salerni die. 12. Nouemb. 1559. Prosp. Caruita.

In primis, quod vbi aliquis habet aliquod instrumentum publicum contra aliquem mutui depositi, seu cuiuslibet alterius contractus: ita quod instrumentum illud sit liquidum ex omni parte. & debitor, a seu fideiussores eius velint præuenire illum creditorem, quod sibi satisfecerint, seu aliter quouis modo velint dicere contra dictum instrumentum, item quod ad satisfactionem dicti debiti debitor, seu fideiussores eius non teneantur dicto suo creditori, quod præuentio ipsa non potest fieri, nisi in dicta curia, & si fiat in alijs curijs, nullius sit roboris, vel momenti, nisi creditor sit clericus, quo casu præuentio ipsa fieri possit in curia Ecclesiastica: immo si instrumentum præsentatur in dicta Curia post præuentionem factam in alijs Curijs procedat interrogatio super tenore dicti instrumenti, præuentione ipsa facta in alijs curijs non obstante.

A D D I T I O.

2 Præuenire vide quod diximus supra ad Ritum 186. C. P.

S U M M A R I V M.

- 1 Præuentiones in Regio Francia fieri non possunt, nisi coram regio officiali, cum ratione. Et limitat prout in numero 3.
- 2 Præuentiones quibus in negocijs fieri possunt?
- 3 Præueniens actor, præuentus reus dicitur.
- 4 Actor forum rei sequi debet.
- 5 Intentans remedium. l. diffamari. C. de ingen. coram iudice aduersarij intentare debet.
- 6 Decisio Affict. facit ius in Regno.
- 7 Præuenienti creditorem, denegatur audientia.
- 8 Contumax non nisi vt reus necessarius audiendus.
- 9 Excommunicatus, & contumax equiparantur.

Hucusque per quam plures Ritus tractati sunt de materia præuentionis verum quod nōdum de iudice coram quo præuentio esset facienda dictum erat Rit. noster ad decidendam istam quæstionem factus fuit.

Nota igitur ex hoc Rit. quod præuentiones non possunt fieri in alio tribunali quam in Magna Curia & casu quo alibi fieret, non valeret, & procedi potest ad interrogationem, & liquidationem instrumenti, præuentione ipsa non obstante, † Et in Regno Franciæ non nisi coram officiali regio fieri possunt, vt pulchre ponit Gulielmus Bened. in c. Rainutius. in ver. sic. & uxorem nomine Adelfiam deci. 2. nu. 126. de testa. ratio est secundum eum, quia quam tractatur de viribus, & cancellatione instrumenti confecti à notario, præsertim Regio, non conuenit,

venit, quod alius officialis cognoscat quam Regius. Limitat se ipsum ille Ritu nisi creditor præueniendus esset clericus, quoniam tunc coram iudice Ecclesiastico fieri possit. Sed primum hodie non seruat de generali consuetudine omnium curiarum Regni & præventiones fiunt in omni curia: credo quod ita practi, & obseruantia ortum habuit à Regia pragm. malitijs hominum, ibi coram quocunque iudice, de præuen. modera De secundo dicam infra, in 3. nota.

¶ Secundo no. ibi seu aliter quouis modo, & præventiones quæ aduersus instrumenta quotidie fiunt non solum pro satis factione fieri possunt; verum etiã & pro quacunque alia causa quam debitor præten- dit aduersus instrumentum, vt illud debeat sibi casari, & cancellari; pro quo Afflic. decif. 387. vbi præ- uentionem etiam super nullitate instrumenti admit- tit. Cauens. in d. prag. & Grauin. in Rit. 164. parte 4. declarat. 19. nu. 116. & ita seruat.

¶ Tertio not. ibi in curia ecclesiastica, & quando cre- ditor præueniendus est clericus: tunc præuentio co- ram iudice ecclesiastico fieri potest. At in Regno Franciæ secundum Gulielm. benedi. in d. c. Rainutius, loc. proxime citat. seruat contrarium: & etiam co- tra clericos coram iudice seculari fieri debent. Ra- tio istius Rit. est quia ille qui præuenit: dicitur prouo- care creditorem in iudicium, petendo eundem cogi ad cassandum instrumentum, & ex consequenti di- citur actor: & præuenit qui vocatur ad causam, di- citur reus & forus. §. accusator. & §. reus. de verbor. si- gni. & pulchre Rom. consi. 217. res ista, & actor de iure, forum rei sequi debet. l. 2. C. de iuris. om. iudi. c. cum sit generale, & c. si clericus, de for. competen. & pro hoc faciunt quæ scribit Bart. in l. libertas. l. 2. in n. rept. ver. quarto pone & libertus. ff. de in ius voca. Aut. de Butr. in c. intelleximus, de iud. Pau. de Cast. & Alex. in d. l. libertus. Afflic. deci. 268. & Deci. consil. 487. num. 10. & 686. ¶ vbi quod intentans remedium l. diffamari. C. de ingen. debet illud intentare coram iudice aduersarij eo, quia reputatur actor, cum aliud ad iudicium prouocet. Ratio vero obseruantia Regni Franciæ est, quia licet loco actoris reputetur ille qui prouocat ad iudicium, tamen, quia non venit vo- luntarie: sed necessitatus, ne in futurum inquietetur, attendi debet potius causa naturalis, quæ ipsum mo- uet: & est, vt se defendat: quam accidentalis, quæ est quod ipse prouocat: & ex consequenti, causa tra- ctari debet coram illo iudice coram quo præueni- ens, vel intentans remedium l. diffamari, tuisset conuen- tus, vt dicit Gulielm. in loc. præallega. late Alexand. consi. 103 volum. 5. Abb. & Fely. in cap. si quis contra clericum. 1. nota de for. comp. Anto. de Butr. in c. cum inter. de exceptio. Fely. in cap. ea quæ. col. 1. de re iudi. & latius Cagnol. in d. l. diffamari. verif. his sic dis- cussis. num. 9. vbi hanc secundam opin. dicit commu- nem, ¶ sed postquam in Regno habemus non solum & deci. Afflic. quæ facit ius in Regno: verum etiam & hunc Ritu. approbantem illam primam opi. quod prouocas ex causa non voluntaria, dicitur actor:

¶ Itandum est primæ opin. ¶ Et ex his sequitur quod si præueniens suum creditorem, sit contumax: & per- ditorum opponatur quod non debet audiri, quia sibi denegatur audientia. l. sed & si per prætorem. S. a. 1. prætor. in fin. vbi gloss. ff. ex quibus caus. maio. vt lauius dico infra, in Ritu. 220. nõ potest nec debet in ipsa præuentione procedi, quia cum dicatur venire vt actor, iura ipsum repellit. Immo plus dico, quod etiam præsupposita pro vera opin. supra allegata, Alexand. & sequa. quod non dicatur vere actor: cum veniat necessitatus, & suus finis sit se defendere: ¶ tñ qd contumax non auditur, nisi quando venit vt reus necessarius: vt dicit Pau. & Alexand. in d. l. libertus & Cagn. in d. l. vni. num. 9 in fin. loquentes in excom- municatio, ¶ cui contumax æquiparatur secundum

Bald. in l. 1. num. 12. verif. si autem. C. de hered. insti. & Afflic. in consti. grandis. 7. nota. num. 12. & iste qui præuenit: non venit præcisè vt reus necessarius: au- diti non debet, quemadmodum nec excommunicatus auditur in intentando, remedium, d. l. diffamari. vt dicunt Bart. Paul. & Alexand. in præalle. Libertus. Anto. de Butr. Abb. Imol. Fely. & Deci. in c. cum. in- ter extra, de exceptio. Decif. in c. intelleximus. verif. quid autem, num. 24. de iudic. & Cagn. in alle. l. dif- famari. q. 4. nu. 13. Salerni, die. 14. Nouemb. 1559. Pro- sper Carauita.

RITVS CXCI.

a Quod nullus admittatur ad accusandũ tanquam vnus de populo: nisi suam, suo- rumque iniuriam prosequatur.

A D D I T I O.

ã Quod nullus. Adde & limitatur iste ritus in cri- mine læsæ maiestatis, in quo etiam famosi admittun- tur, & milites & serui contra dominos & liberti contra patronos. l. famosi. ff. ad leg. Iul. maiest. & mu- lieres l. in questionibus. ff. eod. Item & in crimine falsæ monete l. pen. C. de falsa mon. per quam etiam præmium denunciatori datur, pro quo vide omnino quæ nos scripsimus in allegationibus nostris in cau- sa D. Galpatis de toraldo. p. Prospero Cosenza. C.P.

S U M M A R I V M.

- 1 Accusatio, vel denunciatio de iure communi in publicis iudicijs omnibus permittebatur.
- 2 Suorum appellatione, qui veniant. Ex quibus excipiuntur pupilli & furiosi ibidem.
- 3 Commater, an ad quærelandum occisores compa- tris sui, sit admittenda?
- 4 Filio spirituali, sicut & adoptiuo à compatre ali- menta debentur.
- 5 Vxor pro morte, vel iniuria marito illata an ad accusandum permittitur.
- 6 Maritus appellatione suorum nunquid conti- neatur?
- 7 Commissio delicto, in quo procedi ex officio non potest: accusat aliquis de eo: dicens iniuriam suam, vel suorum prosequi, quia coniunctus il- lius in quem erat commissum: num sibi creda- tur: an probabit se talem: vt procedi possit? declarata tamen & intellige vt ibi late.
- 8 Mulier ad accusandam de iniuria illata alicui de suis, quonam modo, vel regula admittatur, & ibi successiue habes practicam, quæ in hoc seruat.
- 9 Si offensus, quis est: pater, vel tutor eius, (qui possunt) iniuriam remisit: mater num accu- sare poterit?
- 10 Principalis remittendo, an alij admittantur?
- 11 Principalis renunciando, non potest hoc facere nisi in sui præiudicium.
- 12 Habens remissionem à principali, compositus, & absolu-

Domini Prosperi Caraultæ Ebolitani

- absolutus, nunquid ad aliorum instantiam molestabitur remissive.*
- 13 *Committitur delictum propter quod ex officio procedi non potest: propter delinquentis potentiam, offensus, nec alij suo nomine accusare audent: nunquid ad hoc sint cogendi?*
 - 14 *Mala exempla cuius iudex conabitur.*
 - 15 *Plures quando in accusando concurrunt: quis preferendus.*
 - 16 *Aliquis cum vniuersitate vsuram commisit: syndicus non querelat, & sic ex officio curia procedere nequit: an quilibet de vniuersitate ad querelam admittatur?*
 - 17 *Iniuria contra diuinam religionem, vel patriam commissa: propria appellanda est.*
 - 18 *Patrię defensio cuiuslibet permittitur.*
 - 19 *Homines non sibi tantum, sed patrię nascuntur.*
 - 20 *Pater in ius a filio sine venia, non vocatur: nec patria.*
 - 21 *Filius pro patria tuenda, patrem occidere potest: & e contra.*

Iste Rit. duplicatur quasi per eadem verba infra in Rit. seq. & in Rit. 199.

¶ Not. igitur ex eis, quod hodie nemo admittitur ad accusandum, vel denunciandum de aliquo crimine tanquam vnus de populo. † De iure vero communi accusatio, vel denunciatio omnibus erat permissa in publicis iudicijs. l. quamuis la. 2. C. de adult. quia publica iudicia quasi publica dicuntur, vt habetur instit. de publi. iudi. in princ. per gloss. & Barto. in rubri. ff. eo. certa tamen persone excipiebantur a iurisco. in l. qui accusare, cum duabus seq. ff. de accusa. quibus accusatio, vel denunciatio tanquam vnus de populo prohibebatur. vt ibi. verum mittebatur quando suam, vel suorum iniuriam prosequi voluissent. l. 2. tamen. ff. de accusat. in tantum quod tit. de popula. actio. in Regno nostro per hos Rit. est correctus: quod not.

¶ Secundo not. ibi nisi quod omnes illi qui suam vel suorum iniuriam prosequuntur, admittuntur in hoc Regno ad accusandum, vel denunciandum. Limita tamen non procedere vbiunque denunciatio, vel accusatio fieret pro iniuria verbali: quonia tunc non admitteretur ob hoc solum quod suam, vel suorum iniuriam prosequeretur: nisi etiam libellum daret vt dicit alius Rit. infra 311. vbi dico in 5. nota. † Dicuntur autem suorum appellacione venire omnes illi qui per leg. 4. ff. de testi. inuiti testimonium dicere non coguntur. vt dicit glo. in l. si foemina. C. ad Turpil. tex. ad literam. in l. secunda, in princ. ff. de accusa. Bald. in l. prima. numero. 32. in fin. C. qui accusa. non poss. Salyce. vero in dicta l. si foemina. post Guido. de Suza. dicit quod latius dici possuat sui omnes illi, quibus sine mandato experiri possumus: de quibus in l. sed hæ. cum seque. ff. de procura. & idem Innoc. in cap. nulli de rescript. vbi addit, omnes illos pro quibus hi qui sunt de tertio ordine non postulantium, possunt postulare. quos omnes enumerat text. in l. 1. in fin. ff. de postula. Excipiuntur tamen secundum Ioan. And. in c. de cetero, de testi. & in additio. Spec. de accusat. S. 3. in princ. & Saly. in loc. prællega. pupilli, & furiosi per rationem quam Saly. ibidem allegat. Item & spurij vt dicit Alexan. consi. 60. num. 12. volumine 2. idem vero Bald. sibi contrarius in l. petitionem. C. de aduoca. diuer. iudi. dicit quod veniunt omnes coniuncti qui sunt vsque ad quartum gradum. Abb. in dicto capitu. de cetero enumerat eos, cuius

opin. dicit communem Fely. in c. dilectus. colu. ff. de accusa. & in c. cum oporteat. colu. 2. de accusa. idem Abb. dicit spectandam consuetudinem patrię. Maran. vero in practi. parte 6. in versic. inquisitio numero 62. versicu. sed hic cadit. relatis supra scriptis opin. dicit quod veniunt omnes coniuncti vsque ad sextum gradum per tex. in l. lex. Cornelia. in prin. ff. de iniur. vbi enumerantur sobrini qui dicuntur esse in sexto grad. vt dicit tex. in §. sexto gradu institu. de gradi. & eius opin. videtur mihi verior per d. l. lex. Cornelia. quod not. quia Docto. valde variauerunt vt patet ex prædictis, & ex no. itaque testatore. 2. 3. & 4. colu. de testa. & Casta. in consue. Burgun. titu. des successiones rubri. 7 S. 3. in glo. a les vrais hæretiers, nume. 3. cum sequenti.

¶ Quæro primo an comater admittatur ad querelandum occisores. sui compatris. de iure communi mulieres non admittebantur ad accusandum: nisi suam, vel suorum iniuriam prosequerentur d. l. 2. ff. de accu. & l. si famina. C. ad Turpil. prout in Regno per hunc Rit. statutum est in omnibus volentibus accusare: & nihilominus in terminis iuris communis Bald. concludit quod sic. in l. prima, nume. 36. vers. sic. sed an comater. C. de his qui accusa. non poss. mouerit ipse, quia affinitas spiritalis, quæ causatur ex compaternitate: est maior carnali, secundum gloss. 1. ante fin. in c. qui dormient. 27. q. 2. & est tex. in ca. ita diligere. 30. q. 3. idem post Bald. firmat Alex. conf. 34. num. 8. vol. 3. Iaf. in l. apertissimi. nu. 14. vers. sexta causa. C. de iudic. Cott. in memora. in vers. comater. & Boer. decisio 233. nume. 3. & 4. idem concludunt Cott. & Boer. in filiotio. per ea quæ no. Bal. in authen. nisi rogati. col. fin. vers. sed tunc ego. C. ad trebellia.

¶ Vbi quod alimenta debentur in subsidium filio spiritali, sicut ad optiuo, in tantum quod itante hoc Rit. comater admittitur ad accusandum de morte compatris, vel filiotij: & e conuerso: postquam de iure communi. præ allegati. Doct. admittunt comater

¶ Secundo quæro quid in vxore pro iniuria facta viro, vel de morte sibi illata? Bald. in præ alleg. l. j. nu. 35. vers. super tertio. C. de his qui accusa. non poss. dicit, quod sic: quia est pars corporis viri. ca. admonere 33. q. 2. sed quia ista ratio Bald. non est sufficiens: cum debeat in iure probari, quod veniat appellacione suorum: Bart. in l. secunda, num. 2. versiculo quæro veru. ff. de accusa. & Salycetis qui tam de iniuria publica, quam de morte loquitur in d. lege si foemina. firmando, † quod sic, dicunt quod ex lege. 4. ff. de testi. probatur maritum venire appellacione suorum: nam cum ibi dicatur quod inuita non cogitur ferre testimonium contra socerum: sequitur multo magis quod nec etiam contra maritum: & ex consequenti quod continetur appellacione suorum per ea quæ supra diximus in 2. nota. eandem conclusionem firmant Ioan. Fab. Bald. Alberic. & Angel. in l. de crimine. C. qui accusa. non poss. Alber. in lege 2. ff. de accusa. Oldr. & Alb. in l. sororem. C. de his quibus vt indigni. gl. vero in consti. Regn. summo periculo. in vers. mater. quæ ibi sequuntur Iser. & Afflic. num. 10. q. vlt. & Boer. d. decis. 233. & si eandem conclusionem teneant: tam e

videntur dicere quod hoc possit facere. suo nomine, professe.

A D D I T I O.

2 Viro. Quod pro iniuria facta viro vxor non agat. est tex. in l. quod si viro ff. de iniur. quia defendi vxores (inquit tex.) a viris, non viros ab vxoribus equum est. Pro iniuria vero facta vxori, competit actio, ipsi vxori, viro, & patri, neque vnus actio per aliam consumitur, vt in S. fin. legis præcedentis. C. P.

prosequendo suam iniuriam, quia comitem amisit per lium apud labeonem. S. Siquis virgines versi. re aut. ff. de iniur. non autem prosequendo suorum iniuriam, quia maritus non continetur appellacione suorum vt gl. d. consti. expressim dicit Ego autē vtrāque op. n. teneo primam, quia per d. l. 4. probatur q̄ veniat appellacione suorum: & secundam per dictū S. si quis virgines, & ita teneas.

¶ Tercio quæro, pone quod est commissum aliquod delictum in quo ex officio procedi non potest: aliquis de eo accusat, dicens, se prosequi suam, vel suorum iniuriam tanquam frater, pater, vel mater illius in quem est commissum: nunquid de hoc sibi fides adhibetur, vt procedi possit: an probare debet se esse talem text. in l. non ignorat. C. de his qui accus. non poss. in proprijs terminis dicit, quod non aliter admitti debet, quam si prius probet se talem: & idem Bal. in l. vxor. ver. sed pone. nu. 2. C. de his qui accus. non poss. nisi. secundum gl. ibi esset in quasi possessione fraternitatis, aut paternitatis: quoniam tunc in principio causæ, istud sufficeret: & in processu teneretur postea plenius probare. vt dicit Luc. de Pen. in l. 2. colum. 5. circa fin. ver. quid etiam si quis. C. de delato. & glo. in constitu. summo periculo in vtrāq. mater. prædicta tamen intellige si fuerit oppositum. alias parte non opponere admitteretur agens nomine suo tanquam mater, pater, aut frater, vt dicit Bald. in d. l. non ignorat. 1. no. nu. 2. & Iser. in consti. Reg. exceptione filiationis. i. ver. exceptionem. in fi. ibi si igitur. & ibid. Afflic. numero 2. ver. quid autem. Item intellige i terminis iuris communis, in Regno vero nostro per d. constitu. est correctā dispositio d. l. nō ignorat. vt expresse dicit Afflic. in loco præleg. adeo quod secundum eum vbicumque agenti nomine suo opponitur exceptio negativæ qualitatis ipsius agentis proceditur in causa ad vltiora, & exceptio referuatur ad merita causæ. Ideo dixi quando opponitur agenti nomine suo, quia si opponeretur agenti nomine alieno, puta vt tutor, curator, prælatus, vel similis, secus esset ex quo in eis non habet locum d. constitu. secundum Iser. ibi. in d. verbo exceptionem ibi secus si ageret. & Afflic. ibid. nume. 3. ver. sed quæro, sed secundum iuris dispositionem procedendum esset, vt latius per eund. Afflic. ibi.

¶ Quarto quæro quonam modo, vel regula mulieres admitti debent ad accusandum de iniuria alicui de ius illata? Bal. in l. senatus per illum tex. C. de his qui accusa. non poss. in Rub. ciuid. titu. numero. 4. & ver. quidam, tradit istam regulam: quod cum mulier non admittatur nisi iure speciali, hoc est quod suam, vel suorum iniuriam prosequitur. l. hi tamen. l. de accusa. masculi vero iure communi, quo eis cōceditur potestas accusandi, etiam si suam vel suorum iniuriam non prosequuntur ad hoc ne delicta remaneant impunita vt supra dictum fuit in princ. istius Rit. mulier nunquam admitti debet: nisi prius exploratum sit, an velint accusare illi qui admittantur de iure communi vel sint in mora: adeo quo secundū eum quandiu adsunt masculi, qui possint accusare, ipsa nō admittitur, quod etiam sequitur Salyc. ibid. & ampliat nedum si esset in pari gradu cum masculis per l. 3. ff. de libera. causa. & per alias multas rationes: verum etiam si esset in priori gradu, quia, & si cū muliere concurreret prioritas gradus, tñ cum masculis concurrat dignitas sexus, & ex consequenti discretionis excessus qui maxime attendi debet in his quæ spectant ad virile officium, & idem post Salyc. firmat Angel. in tracta. malef. in versicu. & ad quere lam. numero 16. ver. & licet, sed ista Doctri. in hoc Regno redditur dubia: ex quo per hunc Rit. masculi, & femina eiusdem sunt conditionis: quia neuter eorum admittitur, nisi suam, vel suorum iniuriā prosequatur, & sic cessat fundamentum Bal. quod de-

bet prius explorari illi qui de iure communi admittuntur, & ideo ego teneo quod mulieres (præsertim in hoc Regno) admitti debent ad querelandum omni tempore & casu, quo suam, vel suorum iniuriam prosequuntur, etiam stantibus masculis, & eis non exploratis, nec in mora existentibus prout communiter absque difficultate aliqua in omnibus tribunibus videmus admitti, & si dicatur dato quod cesset fundamentum Bald. quomodo responderetur ad l. senatus. per quam etiam ipse mouetur: dico quod verus intellectus illius. l. est ille quem Bald. met. in principio l. ponit. quod ideo ibi mulier non statim fuit admisa ad accusandum: quia falsitas erat commissa in causa filiorum qui erant viui, & ideo inferitur ex ea quod, quando est viuis ille in quem delictum est commissum, mulier quæ suorum iniuriam potest, & vult prosequi, non aliter debet admitti quam ipso principali offenso nolente accusare, vel si ipse sit pupillus, quando eius tutor non vult, vel est in mora.

Scias tamē, quia in practica circa istas querelas mulierum seruatur, quod in contradictorio iudicio eorum querelæ tunc admittuntur cum querelant in casibus expressim a iure statutis, quos habes in tex. & Gloss. l. secunda, ff. de accusa. item cum suam suorumque iniuriam prosequuntur. vt in lege tertia. S. sed & si mulier. ff. de liber. homi. exhi. l. de crimine. C. qui accusa. non poss. & lege si femina. C. ad Turpillia. Verum quando suam suorumque iniuriam prosequuntur non aliter admittuntur quasi necem alicuius cōsanguinei prosequantur iuxta d. legem secunda, vel iniuriam cōsanguinei mortui illatam tempore quo erat in humanis, non autem si viuents iniuriam viā dicent, quamuis ipse offensus declaret nolle querelare, vel sit in mora querelandi & ita in facti contingentia in pluribus causis declarauit sacrum consilium, & seruamus quotidie in hac Regia audientia. Et si dices quod huic practice contradicit textus, dicta lege tertia. S. sed & si mulier. vbi suam suorumque iniuriam prosequendo agit mulier illo interdicto viuente iam suo cōsanguineo, responderetur quod ibi est casus specialis in quo ille cōsanguineus non poterat ipse querelare ex quo derinebatur ab alio occultus, merito mulier admittitur ad proponendum illud edictum de suo cōsanguineo exhibendo, vel dicas quod cum mulier non admittatur, nisi in certis expressis casibus. dicta lege secunda & lege de crimine, ideo ibi admittitur, quia est vnus de certis casibus a iure expressis. Ideo autem dixi in contradictorio iudicio, quia inquisito non reluctante in hoc Regno oēs querelæ mulierū suā suorumque iniuriā prosequendo recipiunt absq; difficultate, vt supra dixi, & ne dū mulierū, sed vniuscuiusque querulatis et si quæla porrigat ab eo qui querulandi nō haberet, quia hoc dat iudicibus materia capiendi informationes sup. de lictis. vt p̄clare inq̄t Excellēs Dñs Clarus libr. 5. sentent. recep. S. fin. q̄stidne 14. versiculo scias tamē. & si inquisitus reluctet quæ interest talē querulante non admitti, forte, quia ea exclusā sup. illo delicto non potest procedi ex officio, vel quia velit se cōponere cū curia cū id nō possit sine remissione partis, vt in Rit. 172. vel quia ipse querulatus est in alio iudicio quā sui domicilij p̄textu quæ querulatus sit vidua & habeat priuilegiū eligendi forū p. l. vni. C. q̄si impera. petendo, propterea debere remitti ad suum iudicem his & alijs similibus casibus declarat per Curia tali mulieri ius querulandi non cōpetere, vt sic inquisitus cessante querela, valeat ius suum obuineri in casibus prædictis, vel alijs qui sibi competere possent.

¶ Quinto quæro iuxta prædicta, pone quod offensus, aut eius pater remittit, vel tutor: quorū potestas quoad hoc æquiparatur: vt dicit Salyc. in l. vxor. nu. 4. C. de his qui accus. non poss. nunquid mater poterit accusare Afflic. in consti. Regn. summo periculo. 9. no. nu. 7.

Domini Prosperi Caruita Ebolitani

¶ 7. di eis quod sic, quia suam iniuriā prosequitur, & allegat Saly in d.l. vxor. vbi nu 7. vers. quæro an. post glo. ibi dicit quod prioribus negligentibus admittitur sequentes; quod quidem procedit necdñ in matre; sed in alio quocunque qui sentit se iniuriatū tanquā consanguineum, cñ eadem ratio sit quod suam prosequatur iniuriā & pro hoc bonus tex. in l. sepulchri. la 2. ff. de sepul. viola. & Saly. in l. accusationē. col. 3. ver. ex his igitur, ibi vel die secundo. C. de his qui accusa. non poss. & si dicatur qd d.l. sepulchri, & Saly. nō loquuntur quando is ad quem principaliter vindicta spectat remittit, sed negligit, responderi potest, quod etiam quando remittit, negligit, & propterea idem videretur dicendum. ¶ Et quod quando remittit principalis, alij postmodum admitti possint, probat tex. iūcta gl. in ver. volet. in l. 3. ff. de sepul. viola. & in l. si maritus. la 2. S. si negauerint iuncta gl. in ver. non audiendū. in l. solu. ff. de adult. ¶ Ratio est quia remittēdo principalis non potest remittere, nisi in sui preiudicium, vt probat tex. in l. qui cæra. S. si. ff. ad l. iul. de vi publi. vbi bona gl. allegat tex. in l. si vnus. S. pacta que turpē. vers. & in summa. ff. de pact. & potuit etiā allegare alium tex. in l. iurifgentium. S. si paciscar. eo. titu. & c. si is qui cum simi. iun cta gh. 23. q. 4. non etiā aliorum qui ex eius iniuria sentiunt se iniuriatos, vt probat tex. in l. 1. in fi. ff. de iniur. vbi etiā not. per Ang. & Bar. in l. sita stipulatus. S. Chrisogonus in fi. ff. de verbo. oblig. in l. lex cornelia. ff. de iniur. & in l. cum firmo. C. de agrico. & censit. lib. 11. Soci. conf. 228. col. 3. vers. preterea inimicitia. volu. 2. cum alijs quæ adducit Marat. in pract. parte 6. in vers. inquisitio. numero 58. vers. ex predictis stante maxime in hoc Regno præsentis Ritu. per quæ (vt etiā Marat. ibidem dicit) quilibet admittitur ad accusandum dummodo suam, vel suorum iniuriā prosequatur, & idem in proprijs terminis per prædicta firmat Barto. in l. transigee in r. repet. numero 8. & ibi etiam Bal. col. pen. circa fin. C. de transact. quos etiam refert Marā. in lo. co proxime citato, ¶ pro quo et vide quæ dico infra ¶ in Rit. 272. 1. not. vers. intellige tñ, An autem si habitā remissione principalis offensus, vel eius ad quem principali ter spectat vindicta: fuerit quis compositus, condemnatus, aut absolutus possit postmodum ad instantiam aliorum iterum molestari. vide infra in Rit. 272. q. 4. ¶ Sexto quæro pone, quod commissum est aliquod maleficium in quo ex officio procedi non potest, & propter potentiam offendentis, offensus, vel alij pro eo non audent accusare, nunquid ad hoc cogi poterunt? tex. in l. vni. C. vt nemo iniuri facit quod not. Specu. vero in tit. de accusa. nu. 9. vers. fic. quid si nullus. contrarium tenet, dicens, qd bene faciet iudex si partem cogat ad accusandum, idem etiā tenet August. & Hier. Chucalō. ad Ang. de malef. in vers. & ad quarela. nu. 57. in ver. quæro aliqui. tum primo, ne delicta remaneant impunita contra. l. ita vulneratus. ff. ad l. aquil. & allegat pro hoc facere. l. 3. ff. de offi. præsid. & c. vt famæ. de sent. excom. tum etiam secundo, quia si alias heret res ipsa satis mali ¶ 14. exempli ¶ diceretur, & vt mala exempla euitentur, iudex sum mopere conari debet. l. obseruandum. cū concord. ibi traditis per gl. ff. de iudi. quod not. quia ¶ 15. potest quotidie in facto contingere. ¶ Septimo quæro pone qd plures cōcurrunt in accusando quis præfertur, tex. in l. 3. S. si tamē. ff. de liber. homi. exhi. & in l. si plures. ff. de accusa. dicit qd iudex hoc arbitrabitur causā cognita, extimatis personis, vel dignitate, ætate vel moribus, vel ex eo quod interest aut alia quæ ¶ 16. vis iusta causa. ¶ Octauo quæro de vna q. de qua proximis diebus sui interrogatus, quidā cōmisi vsuram cū vniuersitate, syndicus ipsius non querelat, propter quod ex officio curia procedere non potest, vt dicā latius infra in Rit. 237. nunquid quilibet priuatus, quisit de ipsa vniuersitate admitteretur ad accusan-

dum? Breuiter teneo quod sic non tanquam vnus de populo, quia esset contra hunc Ritum, sed tanquam prosequens suam propriam vsurā, quia vt dicit Ang. in. S. fi. in auth. quomodo oportet. episcopo. quem sequitur Marant. in pract. parte 6. in vers. inquisitio. nu. 63. ¶ 17. in ver. adde tamen. ¶ Iniuria facta contra diuinam religionē, vel cōtra patriā potest appellari propria in 18 iuria, & idem Bart in l. j. S. fin. ff. de iusti. & iur. ¶ vbi dicit qd defensio patriæ cuiuslibet est permissa tanquā ad se pertinens, & in hoc casu patet ad sensum, quia vsura quæ fit cum vniuersitate: ledit quemlibet priuatum ipsius qui postmodum in collectis, & alijs oneribus, multo magis grauat. Pro hoc facit tex. in l. j. S. & generaliter ex quibus. ff. de ventr. in posse. ¶ 19. mitte. vbi, ¶ quod homines non tantum patribus, verum etiam & patriæ nascuntur, & Cice. in ver. 5. qui dicit suscepas enim liberos non solum tibi, sed et patriæ; qui non modo tibi voluptati sed etiā aliquādo reipublicæ vsui esse possent; & in libro de offi. eū inquit; nō solum nobis nati sumus, sed ortus nostri partem parentes, partem patriā, & partē amici vendicant, & alibi in eodem libro vnicuique nostrū chari sunt parēs, chari liberi, & familiares, sed omnium hominum charitates vna patriā complexa est, vt etiā referendo, scribit Maria. Soc. conf. 35. circa vers. prætere charissimum, volum. j. Taf. & ibi Apostill. in litera, d. in S. penales. numero 69. in situ. de actio Firmi. ¶ in suo reperto. in vers. patriā, & Marant. in pract. parte 3. numero 43. facit quod dicit Angel. in l. generaliter. ff. de in ius vocan. & Iason in loco præallegato. ¶ 20. ¶ vbi quod sicut pater sine venia in ius vocari nō potest a filio, per l. 4. S. præter, & l. parentes. ff. de in ius voc. & per d. S. penales, eodē modo nec patriā, a quæ loco parentis habetur. dicto S. & generaliter, cum supra allegatis. item facit quod dicit Specul. in titu. de feud. S. 2. versiculo 26. Alexand. & Doctor. in l. minime. ff. de religio. & sump. fune. & Firmia. loc. præallegato. ¶ 21. ¶ ga. in versicu. patriæ tuendæ causa: ¶ vbi quod filius pro patriā tuenda, potest patrem suum occidere, & eocōuerso pater filium per d. l. minime, quod not. quia facile poterit quotidie vsu venire & vnusquisque diceret contrarium. Salerni die 18. Nouembris. 1559. Prosper Caruita.

A D D I T I O.

¶ Patria. Adde quod patria & parentes à pari procedere videntur iuxta illud iurifconf. Vt parentibus & patriæ parcamus. l. veluti ff. de iusti. & iur. Nam & patriā, communis omnium nostrum parens a Cicero appellatur in lib. de Oratore Idemque ad Atticū Patria inquit antiquissima & sanctissima parens & in lib. de finibus, Decet inquit, chariorem esse patriam nobis, qm nosmetipsos, vt nō mirum si & libro primo officiorū patriā parentibus, prætulisse videtur ibi sed si contentio quædā & comparatio fiat, quibus plurimum tribuendū sit officij principes sint patriā & parentes quorum beneficiis maxime obligati sumus. Si quæ ordo denominationis designat ordinē dilectionis & charitatis, vt per Angel. & Imol. in l. qui solūdo per illum tex. ff. de hēred. instit. C. P.

R I T V S C X C I I.

Tem quod nullus laicus admittatur tanquam vnus de populo ad accusandum de aliquo crimine, vel denūciandū, nisi suā vel suorū iniuriā prosequatur,

¶ Dupli-

Duplicatur iste Ritus in præceden. Rit. & in alio Rit. 197. Ideo ad eiuſ materiã, vide dictã in proxime præcedenti Rit.

RITVS CXCIII.

Tem si quis, vel si qua accusa-
uerit, vel denunciauerit ali-
quem indictis curijs, seu al-
tera ipsarum de aliquo cri-
mine durante ipsa causa di-
ctæ accusationis, vel denun-

ciationis persona prædicta accusans, vel de-
nunciãns, siue etiam pater, mater, filij, fra-
tres, sorores, nepotes, & neptes carnales ip-
sius accusatoris, vel denunciatoris accusari,
vel denunciari non possint in dictis curijs
per dictam personam primo accusatam,
vel denunciãtam, nisi eadem die denuncia-
uerit, vel accusauerit eosdem, & nisi ex no-
uo delicto.

S Y M M A R I V M.

- 1 Accusatus si de maiori crimine accusatorem re-
accusabat, de iure communi, super sedebatur in
prima, & procedebatur in secunda accusatio-
ne. Contrarium vero est de iure Regni. ibidem
cum limitat.
- 2 Cessante ratione legis, cessat ipsius dispositio.
- 3 Reaccusatio eodem die facta, quare permittitur.
- 4 Consideratio horarum ad multa prodest.
- 5 Nouum delictum quando, & quod dicatur, vt
reaccusatio locum habeat.
- 6 Accusatus criminaliter, an accusatorem ciuilitè
reconuenire possit?
- 7 Reaccusatio nunquid locum habeat contra nepo-
tes accusatoris, ad instantiã accusati vel nepotũ.

Circa materiam de qua loquitur iste Ritus,
habes alium Rit. infra 197. c. Regn. quod
incip. iniunxi, in fine & Regiam pragm. q̄
incipit legislatoris est proprium, in titu.
de accusat. quam Gram. decisio. 53. allegat pro ca-
pi. & Marat. in pract. parte. 4. distinct. 6. nu. 64. in no-
tis allegat. pro Rit. de qua etiam Cauens. hic mentio-
nem facit, vt autem tibi liqueat quo pacto proceffe-
rit constitutio Regni loquens de hac materia post ius
commune, & post constitu. cap. Regn. Rit. & prag.
1. scire debes, qualiter de iure communi si accusatus
reaccusabat suum accusatorem de maiori crimine,
super sedebatur in prima accusatione, & procedeba-
tur super secunda vt dicit tex. in l. j. C. qui accusare
non poss. si vero de pari, vel minori delicto, aut suam
vel tuorum iniuriam prosequeretur & poterat reac-
cusare, aut non prosequeretur suam vel suorum iniu-
riam, & tunc non poterat. l. neganda. C. eod. titu. qui
accusa. non poss. quamuis in eo Doct. maximas inter
se facerent distinctiones, & alterationes, vt patet ex
Bart. in l. is qui reus. 6. oppo. ff. de publi. iudic. & in l.
2. §. ff. de adulte. Per. de bella perti. in suis qq. qua-
stio. 144. Salyce. in d. l. neganda & Are. tract. malefi.
in versic. & ad querelam. q. 63. quero an accusatus.
verũ quia consti. Reg. si ciuilitè agens, euidentè ac-
cusantis malitiã, & frustrationem manifestã repura-
uit illius qui de maiori crimine, non prius quam ef-
fictus accusatus accusauit. corrigendo. d. l. j. voluit q̄ su-

pervtraque accusatione procederetur, sed quia re-
monebat adhuc dispositio. d. l. neganda, & in eius ter-
minis similiter dici poterat reaccusantem potius ex
calumnia moueri, quam iustitiã concupiscentia. su-
peruenit salleg. capit. Reg. iniunxit, & corrigendo
dispositionem. d. l. neganda ordinauit, quod ille qui
primum curiam adiuit pro aliqua accusatione non
posset ea pendente in aliqua curia reaccusari, vel
denunciari de aliquo crimine, in quo non posset pro-
curator interuenire dum tamen offerat separatim iu-
ri stare coram quocunque iudice finit prima accu-
satione. & super hoc caueat, & quia (hominum excre-
scente malitiã) repertum fuit quod qui non poterat
reaccusare suum accusatorem obstante dicto capitu-
lo accusabat eius patrem, matrem, filios, fratres, foro-
res, nepotes, & neptes, vt sic quouis modo posset, de
accusante vlcisceretur, Ritus noster huiusmodi frau-
dibus, & malitijs occurrendo ordinat q̄ quemadmo-
dum contra accusantem erat prohibita accusati ac-
cusatio, eodem modo, & contra personas supra enu-
meratas: præterquam si eadem die, & ex nouo deli-
cto hoc faceret, & post hunc Rit. factus fuit alius Rit.
infra 197. qui idem ordinat quod cap. præalleg. nisi q̄
de fideiussione præstanda per primo accusantem de-
stando iuri coram quocunque iudice, dicit, quod
sit de stando iuri coram quocunque iudice competere.
At quia lege condita, excogitatur fraus: & qui nõ
poterat per se reaccusare. & de accusante vlcisci: pro-
curabat id fieri per eius uxorem, liberos, parètes: aut
fratres vtrinque coniunctos, & insimul habicãtes, om-
nium nouissima d. Regia prag. etiam de super prouid-
endo, ordinauit vt quod accusato esset confirmatum:
etiã personis supradictis interdiceretur: prohibẽdo
illud, quod Ritus noster dixerat de nouo delicto, &
declarando, quod tunc diceretur prius adita curia p̄
aliquem: quouiescunque per citationẽ citatus esset
penes acta Curia instituta. Amplia hunc Ritum, &
dictas dispositiones procedere etiã si super secunda
querela vellet curia procedere ad instantiã fisci: tunc
quia si secus diceretur facile fieret fraus dictis iuri-
bus, & ritibus, quia semper fiscus diceret, proceditur
ex officio, & ad mei instantiam: tũ etiã quia d. prag.
prohibet euocari in iudiciũ primum accusatorẽ per
quamuis viam vt dicit Grama. d. decisio. 53. in fine
fuisse decisum. Credo tamen quod quando in rei ve-
ritate fiscus procederet super aliquo delicto in perso-
nam accusati commisso, ex officio mero ipsius curia,
& non ratione querelæ expositæ, tunc secus esset: tũ
quia, in fisco non præsumitur fieri animo calumnian-
di & diuertendi accusantem a prima querela, tũ etiã
quia Rit. noster & omnes præallegatę dispositiones
recusationes, & denunciationes prohibent, non in-
quisitiones ex officio. & illa verba per quamuis viã,
intelligi debent ad instantiam accusantis, vel denũ-
ciantis, & ita intelligas d. decisio. Grama.

¶ Not primo ex hoc Rit. q̄ accusatus potest suũ accu-
satorẽ reaccusare eadẽ die, & ex nouo delicto. istud
que intelligit Marat. in loc. præalleg. nu. 63. coniunctiue
& aliter dicit nõ pcedere reaccusationẽ: ego autẽ di-
co q̄ in hoc Rit. continentur duo casus: primus est, q̄
reaccusatio fieret eadẽ die: secundus est, q̄ ex nouo
delicto. & q̄ in hoc Rit. ponatũr duã limitationes &
nõ vna. vt ipse scribit, probatũ primo pmoderãdo verba
isti⁹ Rit. q. dicit nisi eadẽ die, & nisi ex nouo delicto:
cũ si voluisset vnũ casum tantũ cõprehẽdere, nõ ita
dixisset, sed nisi eadem die ex nouo delicto reaccu-
saret. Secundo, quia quando fit reaccusatio ex nouo
delicto, siue fiat eadẽ die siue postea: cessant penitus
oẽs fraudes & p̄sumptę malitię in psonã reaccusan-
tis, & propterea etiã q̄ iste Rit. hoc nõ diceret, reac-
cusatio fieri posset q̄ cessante ratione legis, cessat
etiã ipsius dispositio cum cessante, in prin. de ap-
pellat. c. cũ infirmitas, de p̄nit. & remiss. l. adigere. §.
quamuis

Domini Prosperi Caraitæ Ebolitanæ

quamuis, ff. de iure patro. & l. in omni vbi Bart. ff. de adoptio. cum simil. que citat Tiraquel. in tracta. celsa. causa parte 1. numc. 11. cum seq. Tertio probatur apertissime per d. prag. quæ ex nouo delicto reaccusari permittit; & non dicit eadem, vel alia die, & minor quod ad eam Maran non aduertit. Quarto, quia nulla profecto bona ratione diuersitatis moueri posset iste Rit. disponendo, quod si nouum delictum accusaretur, eadem die procederet reaccusatio, si alia die, non; cum ratio præsumptæ malitiæ in nouo delicto, ita cesset, reaccusando alia die, sicut eadem, & ita teneas indubitanter; quia d. prag. ita decidit, vltra tamen præfatas duas limitationes, adde tertiam in qua Rit. & dispositiones prælegæ, locum non habent, quando vtraque accusatio ex eodem fonte, & vnicò met factò procederet, vt dicit Barto. in l. is qui reus, nu. 2. vers. quarto quod. ff. de publi. iud. & Grama. decif. 53. vbi vterque ponit exemplū. Quarto limita non procedere quotiescunq; reaccusatio, fieret pro crimine in quo potest interuenire procura. vt colligitur a contrario sensu d. Rit. 197. & capitū, iniunxit. & dicam statim in 3. q. Quinto limita quando fieret pro crimine in quo non interuenit procura. verū fieret reaccusatio ciuilliter, vt dicit Maran. latius in d. pract. nu. 68. vers. quartum membrū, dum tamen secundum eum, ille iudex sit alias competēs primi accusantis per rationem quam allegat. Sexto limita quādo reaccusatio fieret pro crimine blasphemiz, vt dicit Pet. Fohler. ad Maran. ibidem per ea q̄ no. Barto. in l. Lucius, in fin. ad Turpillia. sed si Bar. ibi legatur, nullum verbum de blasphemia, ideo tenet contrariū quia d. prag. prohibet generaliter pro alio crimine priuato, vel publico quantumcunq; maiori reaccusari, vel denunciari; & profecto nulli dubium esse debet: quod qui tandiu crimen blasphemiz denunciare reticuit; & hodie denunciat: ex alio non mouetur, quam vera nequitia, & manifesta calumnia quod a d. conitit. si viriliter. & prag. expresse prohibetur.

3 ¶ Iuxta præfata quæro primo, qua ratione potuit moueri Rit. quod si eadem die fieret reaccusatio, permitteretur. Breuiter credo, quod non alia, nisi quia quando vtraque accusatio sit eadem die; nō ita facile apparet quis primo curiam adiuit; & ex consequēti cum eadem die reperitur vtraque accusatio facta: super vtraque procedi debet. ex quo sequitur, quod quādoque apparet ex actis met de prioritate, & posterioritate, vt puta, si in libro querelarū prius reperiretur scripta vna, & postmodum alia; secus esset; quia horarum consideratio ad multa prodest; præterquam quando aliter reperitur in specie prouisum, vt dixi supra in Rit. 186 in fine.

5 ¶ Secundo quæro quando poterit dici nouū delictum. ad hoc vt procedat reaccusatio? Maran. in practica loc. prælegæ. nu. 63. dicit quando tu accusas me de delicto commissio heri; istud dicitur nouū: & allegat ita tenere Bar. in l. is qui reus, nu. 2. vers. quarto quid si primus, ibi communiter seruatur. ff. de publi. iudi. in tantum quod secundum ipsum nouum delictum intelligitur illud quod de recenti factum fuit: etiā ante primam accusationē, sed de hoc dicto satis miror; primo quia Bart. in d. l. nō dicit, quod tūc dicatur nouum delictum: sed quod tūc dicuntur crimina separata. & non connexa. Secundo quia istud est cōtra prag. supra pluries allegatam, quæ ad literā declarat nouum delictum in hac materia dici, quod post mortem primam accusationem, vel denunciationem, in personam accuati, vel denunciati commissum est & ideo in hoc Rit. nouum delictum teneas illud quod modo præfato per d. prag. declaratur.

6 ¶ Tertio quæro quid si accusatus criminaliter, reconuenit ciuilliter suum accusatorem: nunquid hoc facere potest? Maran. in d. pract. par. 4. dist. 6. nu. 76.

vers. secundum membrū dicit quod ad sum præter. l. fin. C. de ordin. iudic. tum etiam per dispositionē d. prag. quæ prohibet per quamuis viam accusari in iudicio euocari; tu autem tene contrarium; primo per Rit. infra 197. & per d. c. Rega. iniunxit vbi reaccusatio prohibetur in crimine in quo non potest interuenire procurator; ergo pro crimine vbi interuenire potest, locum habet reconuentio, & si in crimine, multo magis pro causa ciuili. Secundo, per d. prag. ibi ciuiles ac etiam emanantes &c. vbi hoc expresse videtur esse permillum non obstat. l. fin. prælegæ. quia per consti. Regni si ciuilliter agens, est cōtra, vt gl. & l. ser. ibi dicunt. Non etiam obstat verba d. prag. dicentia per quamuis viam, quia intelliguntur quod pro crimine publico, vel priuato, vt supra dicitur ratio possit accusator per quamuis viam in iudicio euocari, nō autem trahi debent ad alias causas; quā in text. ibi expressas. Errandem non obstat quod accusans non elegit sibi illum iudicem sponte: sed ex necessitate propter iniuriam sibi facta: propter quod non esset cōueniens ibi reconueniri, iuxta ea quæ no. Bar. in auth. & cōsequenter. col. 3. C. de sent. & Abb. in cap. 1. col. 12 in fi. extra de mat. peticio. quoniam quod dixi de reconuentione: inteligo dum tamen ille iudex sit alias competens illius, qui primo accusauit criminaliter; & nunc reconuenit ciuilliter, alias secus esset; & reconuentione prohibita esset, non ideo quia accusator primo curiam adiuit: vt videbatur velle Maran. sed quia coram iudice incompetenti conuenitur, quod etiam Maran. sentire videtur in loco prælegæ. ¶ Quarto quæro nunquid reaccusatio hodie licita erit contra nepotes primi accusatoris, ad instantiam ipsius accusati, vel suorum nepotum? videtur prima facie dicendum quod sic: eo quia, quod dixerat iste Rit. de nepotibus per d. prag. fuit missum. & ita audiui aliquos tenere. Sed contrarium est verius, quia Rit. noster ideo expressit nepotes, & nepres, quia prohibuit reaccusari filios, quorum appellatione non veniunt nepotes regulariter §. si. in l. i. q̄ testa. tuto. dar. poss. l. quid si nepotes. ff. de test. tuto. & l. sed & milites. in fi. prin. cum si. ff. de excusa. tut. quod latius prosequere cum Alcia. in l. liberorum appellatione, de verb. sign. dicta vero pragma. liberos reaccusari prohibuit per accusatum etiam ad instantiam liberorum ipsius accusati, quorum appellatione cum veniant nepotes, & pronepotes, & ceteri. vt patet in dd. iuribus, & latius in d. l. liberorum. vbi plene Alcia. non fuit necessarium exprimere nepotes: & nepres; & ita teneas. Salerni die 20. Nouembris 1559. Prosper Caraita.

R I T V S CXCIII.

Tem quod nullus clericus in ipsis curijs, & qualibet ipsarum admittatur ad accusandum aliquem de aliquo crimine: etiam si citra pœnam sanguinis accusauerit, nisi suam, suorumque iniuriam prosequatur: verumtamen admittatur ad denunciandum cum obligatione pœnali facta p̄ laicū pro parte ipsius clerici.

S V M M A R I V M.

- 1 Antiquus qui suam, vel suorum iniuriā prosequatur: ad talionis pœnam se subscribat.
- 2 Obligatio ad certam pœnā, iniuriam prosequenti-bus derogata est: successitque in eius locū cautio de expensis in casu succumbentis.

3 *Data cautio de expensis per accusatorem in casu succumbentia: in principali causa non, sed in ipsius defensione succumbit; an fideiussor teneatur?*

Superioribus Rit. 191. & 192. prohibitum fuit laicis accusare, vel denunciare pro crimine in quo suam, vel suorum iniuriam non prosequerentur. ut ibi latius diximus; verum, quia loquendo tantum de laicis, dubitari poterat quod non procederent in clericis. Rit. noster hanc dubitationem tollendo, quod dixerat de laicis prohibet etiam in clericis, quod not. q. Not. ibi verumtamen, quod licet clerici admittantur ad accusandum, vel denunciandum quando suam, vel suorum iniuriam prosequuntur; tam illud intelligitur dummodo laicus se obliget pro ipso clerico ad certam penam, casu quo clericus non pareret, vel concordaret sine licentia curie, ut dicit alius Rit. in fra. 200. qui concordat cum isto: Ex quo sequitur quid etiam qui suam, vel suorum iniuriam prosequitur deus ad dictam penam se obligare, et quemadmodum antiquitus se inscriberet ad penam talionis etiam ille qui suam, vel suorum iniuriam prosequeretur ut dicit rex. in terminis in l. si crimen. C. qui accus. non poss. & Luc. de Pen. in l. 2. col. 3. vers. sed quare. C. in quib. cau. colon. capi. cons. lib. 11. licet Luc. ibid. disputando istam q. 2. d. l. decisam, illum rex. non alleget, sed c. ruz. extra de procu. & mirandum est profecto: quod gl. in auth. quomodo oportet. epif. in S. licentiam. super ver. vniuersis. aliter firmare videatur, nisi eam salvando, dixeris quod eius intentio ibi fuerit in illo casu speciali ratione religionis conferuandæ, illud affirmare: & non aliter, ne contra text. loqui videretur. Hodie ista obligatio ad certam penam non est in usu, nedum in clericis accusantibus: sed nec etiam in laicis. ut dicam latius infra, Rit. 199. & Rit. 200. vbi te remitto, sed solum datur cautio de expensis in casu succumbentia, parte petentis iuxta inris communis dispositionem in auth. generaliter. C. de epif. & cler. in aur. de litigio. § ad excludendas. ut nota. etiam Maran. in pract. parte 6. membro 8. numero 16. in nouis.

3 *¶ Iuxta præfata, pone quod fuit data per accusatorem cautio de expensis in casu succumbentia: & demum non succubuit super causa principali: sed super defensione ipsius; nunquid teneatur fideiussor? Bald. quem etiam refert Maran. vbi supra num. 17. cons. 106. proponitur vol. 2. satis pulchre & nota. dicit quod no: quia debet intelligi de succumbentia in causa principali. Salerni die 21. Nouemb. 1559. Prosper Carauita.*

RITVS CXC.V.

Item, quod nullus laicus admittatur per ipsam Curiam, tanquam vnus de populo ad accusandum de aliquo crimine: nisi suam suorumque iniuriam prosequatur.

Dixi de hoc Rit. supra in Rit. 191. cum quo & cum sequen. 192. duplicatur ad literam.

RITVS CXC.VI.

Tem, quod nullus admittatur, per ipsam Curiam ad accusandum aliquem de usuraria prauitate, vel ad denuntiandum: nisi cum obligatione pœnali: & Aduo-

carus & procurator dicte Curie procedunt contra dictum denunciatum ad priuationem bonorum omnium: ita quod eius obligatio fiat in bona forma iudicis officio referuata.

S V M M A R I V M.

- 1 Accusatus, quis & qualiter admittatur in crimine vsurarum.
- 2 Accusare, an & quomodo quis possit vsurarium manifestum.
- 3 Crimina in iudicium quot modis deducantur.
- 4 Accusans in crimine vsurarum qualiter se debeat obligare ad penam.
- 5 Usurarium pena qualis sit.

Nota. 1. ex hoc Rit. quod licet. in crimine vsurarum per constitu. Regn. vsurarium, quilibet admittatur ad accusandum vel denunciandum, tamen hodie per hunc Rit. talis facultas est coarctata, ut tunc demum admittatur: cum se obligat ad certam penam, & suam iniuriam prosequitur, vel suorum iuxta dispositionem Rit. 191. 192. & 195. verum iste Rit. corrigitur per alium infra. 237. dum ibi ordinatur neminem admitti ad denunciandum in hoc crimine, sed solum ad accusandum, & agendum via ordinaria. Adeo quod hodie per illum Rit. 237. non aliter in crimine vsurarum procedi potest: quia si accusator existat, ut dicunt Paris. in tracta. syndi. in versicu. inquisitio. circa finem versic. & hodie. Afflict. in d. constit. nume. 36. & Marant. in pract. parte 6. in versic. inquisitio. versic. venio nume. 126. in nouis. subdentes præfati Docto. ibidem quod per eund. Rit. d. constitu. corrigitur, & verum est, quia stante eius dispositione, nedum nemo admittitur ad denunciandum: sed nec etiam curia procedit: nisi vbi extat ordinaria accusatio sed ut dixi per hunc Rit. coarctatur tantum d. constitu. & non corrigitur quia nullum verbum hic de facultate procedendi ex officio: bene tamen fateor, quod d. consti. inquantum faciebat illud crimen publicum: ita quod quilibet de populo posset accusare, est correcta per alios Rit. præ alleg. volentes neminem admitti ad accusandum pro aliquo crimine, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur, & quo ad potestatem procedendi in eo ex officio ultra d. Rit. 237. est etiam correcta per cap. Regn. v. delata, per quod inquisitio permittitur solum vbi venit imponenda pœna mortis naturalis, ciuillis, vel abscissionis membri, ut ibi. Limita hunc Ritum non procedere in vsurarijs manifestis: quoniam ut expresse dicit Regia. pragma. vsurarum voraginem in titu. de vsur. cap. Reg. & Ritus Magnæ Curie: tales vsurarios non comprehendit, ut etiam dixi supra in Rit. 20. sed dicit aliquis postquam verba dicte pragme. que facit mentionem de Rit. Magnæ Curie, intelligis, & refert ad hunc Rit. ergo sequitur, quod d. Rit. 191. cum simil. remanet firmus etiam in vsurario manifesto, & sic tunc demum admittitur quis ad accusandum vsurarium manifestum sine dicta obligatione, cum suam, vel suorum iniuriam prosequitur: quidam ad euitandum istud dicebat, quod verba d. pragme. dum faciunt mentionem de Rit. Magnæ curie debent intelligi de d. Rit. 191. & non de isto, ut sit sensus: quod vsurarius manifestus potest a quocunque accusari, et si suam iniuriam non prosequatur, nec obligatio ad penam requiritur: quia vsu non seruatur. Sed istud dictum non est verum: quia d. pragma. refertur debet ad Rit. in quo fit mentio de vsurarijs: pro ut est Rit. noster, & non ad dictum Ritum. 104. in quo nullum verbum de eis, & quo ad illationem præfatarum, que proprie referuntur

Domini Prosperi Caruita: Ebolitani

Item dico quod vsurarius manifestus a quocunque etiam non prosequente suam iniuriam potest accusari, vel denunciari, non obstante d. Rit. 191. quia prealleg. pragma. ordinat, quod i vsurarijs manifestis seruetur constit. Regn. vsurarij, quę expresse permittit i crimine vsurę accusari, vel denunciari, etiam ab ijs q. eorum damnum, vel iniuriam non prosequuntur, quę
 3 not. pro intellectu d. pragm. ¶ Secundo not. Ibi accusandum, vel denunciandum, duos modos deducendi crimina in iudicio, vnum ordinarij, quod est per accusationem, alium extraordinarij, per denunciationem. Tertius modus est per exceptionem, & Quartus per inquisitionem, vt ponit pulchre text. cum glos. in versic. tribus. in capit. super his, de accusa. & Iodocus in sua pract. crimin. capit. 4. Tertio ¶ not. Ibi cum obligatione penali, quod denunciās, vel accusans in crimine vsurarum, debet se obligare ad poenā. Sed quid debet continere talis obligatio, & quomodo seruetur dicam infra in Rit. 199. vide ibi plene. Quarto ¶ not. ibi ad priuationem omnium bonorum, quod poenā vsurarij est publicatio bonorum, vt plene habetur in constitutio. Regn. vsurarij & dixi supra in Rit. 21. vbi latius vide, die 21. Nouembris. 1559. Proser Caruita.

RITVS CXCVII.

Item seruat ipsa curia quod accusator, qui prius curiam adierit, non possit ipsa accusatione pendente, in aliqua curia de aliquo crimine, in quo non potest intervenire procurator, accusari, vel denunciari, dum tamen sit paratus in dicta curia respondere pro denunciationibus, vel accusationibus quibuscunque (accusatione durante) & nihilominus fideiussoria cautione cauere, quod (accusatione finita) respondeat accusationibus, vel denunciationibus corā quocunque iudice comperenti.

¶ Plene dixi de hoc Rit. supra in Rit. 193. & ideo de eius materia, vide ibi dicta, ne idem repetam.

RITVS CXCVIII.

Item seruat ipsa curia: quod vbicunque in termino, qui dicitur peremptorius, ad dictam Curiam veniendū, vsque per totum diem talem: mensis talis, huius anni, talis indictio, sicut fit in principali termino qui datur ad probandum; in tota causa, & in termino repulle, & in termino cuiuslibet publicationis causę, tam primę, quam publicationis repulle, quam publicationis responsionis, quam termini super aliqua petitione beneficij, &c. quę quidem verba scilicet; peremptorius ad dictam Curiam veniendum, & cum ponuntur vbi datur aliquis terminus ad aliquid faciendum, tunc accusatus criminaliter si illo die vlti-

mo termini non compareat, & accusator compareat, vel coadiutor, seu aduocatus fisci, si est ex officio accusatus, contra dictū accusatum, vel inquisitum, contumacia accusatur, & sequenti die ad petitionem dicti accusatoris, vel aduocati fisci, potest idē accusatus, vel inquisitus condemnari ad penam fideiussionis, & banniri, & fideiussor condemnatur ad penam fideiussionis.

S Y M M A R I V M.

- 1 Dilationes expectatorię ad veniendum, vim peremptorię regulariter non habent.
- 2 Dilationes ad probandum datę, peremptorię intelliguntur, & si non sit dictum.
- 3 Accusator comparere in termino, sicut accusatus tenetur, contumaciamque accusare.

Iste Ritus est aliquantulum intricatus, in effectu tamen dicitur hoc, quod si citatus ad veniendum & se presentandum ad curiam infra terminum (qui peremptorius dicitur) puta, vsque, & per totum talem diem (pro vt fit in alijs terminis hic enumeratis) non compareat vltima die terminis, sed compareat accusator, vel procurator fisci, si ex officio proceditur, accusatur contumacia, & sequenti die tali citatus ad predictorum instantiam potest condemnari ad penam fideiussionis, & banniri, & fideiussor ad poenam fideiussionis.

- ¶ Not. j. in princip. Rit. ibi qui peremptorius dicitur, & ibi quę quidem verba, quod quando datur dilatio, sive terminus ad veniendum ad curiam, vel aliquid faciendum debet ipse terminus dici peremptorius, hoc est in ipso termino debet poni verbum peremptorie. Quo ad primum, circa terminum, qui datur ad veniendum, concordat cum his, quę not. per Barto. in l. si finita. S. Iulianus. num. 9. versic. sed in dilationibus. ff. de dam. infect. in l. fin. nu. 12. ff. de ser. & in l. cessante. num. 6. C. quomodo, & quan do iudex ¶ vbi dicit, quod dilationes expectatorię ad veniendum, regulariter non habent vim peremptorię; nisi dicatur illud verbum peremptorie, vel æquipollens. Quoad secundum cum datur terminus, ad aliquid faciendum: puta ad probandum in causa principali, vel repulla, contrariatur not. per Barto. in loc. prealleg. ¶ vbi dicit, quod dilationes, quę dantur ad probandum, omnes intelliguntur peremptorię etiam si dictum non fuerit. Idem Specul. in tit. de dila. §. j. num. 8. ver. & not. & S. videndum. nu. 3. ver. quidam. Ang. in d. l. fin. & Afflict. in consti. Regn. si quem nostrorum. 7. not. num. 12. In pract. seruetur primum, & in omnibus dilationibus expectatorijs communiter, & indistincte apponitur peremptorium, & ideo videmus quod cum aliquis citatur ad se presentandum in curia pro tali fideiussione prestita, vel tali causa, aut ad soluendum, vel aliud faciendum, & si seipsum infra talem terminum compareat, semper in citatione ipsa dicitur peremptorie. Secundum vero de dilationibus probatorijs non seruetur, & nullibi reperies, q. actarius dicat illud verbum peremptorie in terminis qui dantur in causis ad probandum, & ideo bene dicit Bar. in d. S. Iulianus, q. non oportet quod actarius hoc dicat, cum intelligatur.
- 3 ¶ Secundo not. ibi & accusator compareat, q. accitator tenetur sicut accusatus, comparet in termino, & contumacia accusare, alias actore nō comparente, reo nō imputatur.

impotatur, l. 2. in fi. ff. si quis in ius vocat. non ier. l. ar
biter Calendis. ff. de arbitr. l. properandum, §. & si qui
dem. C. de iudi. & not. per Bart. in d. S. Iulianus. num.
30. intellige nisi etiam ad ficti instanciam procedatur,
quoniam tunc licet actor non compareat, reo non cõ
parente, procurator fiscalis accusat contumaciam, &
fit condemnatio, vt Rit. noster etiam sentit, & ita ser
uatur, adeo q̄ fere omnes citationes criminales, aut
dicunt ad instanciam procuratoris fiscalis, vel coadiu
toris taliscursæ tantum, aut si adest etiam pars quære
lans, dicitur & talis partis quærelantis: quod not. An
autem teneatur etiam accusator licentiam, à iudice
petere: vide quæz dicam infra, in Rit. 218.

¶ Tertio no. in fi. Rit. ibi & sequenti die, q̄ accusata
contumacia vltima die termini dati sequenti die po
test citatus, & fideiussor condemnari ad pœnam fi
deiussionis. Idem dicitur supra in Rit. 94. sed vt ibi di
xi, hodie aliter seruatur, & accusata prima contuma
cia, expectatur triduum, & demum sequenti die fit
condemnatio: quib. adde Afflictum in consti. accusa
torum. nu. 6. vers. quid aut. vbi dicit q̄ ex gñali consue
tudine, de equitate expectatur triduum, & ita practi
catur. Salerni. die 23. Nouẽbr. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXCIX.

Tem seruat ipsa curia non
recipere denunciationem
aliquam: nisi denunciatus se
obliget ad certam pœnam
de probando ipsam denun
ciationem, & non concor
dari cum denunciato sine licentia curia,
deinde curia procedit ad dationem capitu
lorum.

SUMMARIUM.

- 1 Denunciator sicut accusator tenetur insistere.
- 2 Denunciatus in iudicio crimina, ad certam pœnam se obligabit. Et talis obligatio vtrum in locum talionis, vel inscriptionis successerit?
- 3 Maleficia, contra iuris dispositionem, impunita esse non debent.
- 4 Consuetudo quando excusat.
- 5 Denunciante aliquo, non voluntarie, sed ex parte, vigore sui officij, nunquid ad certam pœnam obligatio sit necessaria?
- 6 Differentia inter accusatorem, & denunciatores, remissive.

Quoniam superiore Rit. 94. dictum fuerat, quod accusatio, vel denunciatio clerici non reciperetur, absque obligatione ad certam pœnam: & in accusatione, vel denunciatione facienda per laicos, nihil dictum fuerat de tali obligatione, nisi in vno caso tantum, quando accusaretur crimen vsurarum, vt patet ex Rit. supra, 169. Rit. noster plenius hoc disponendo, ordinat quod nulla denuntiatio recipiatur absque obligatione ad certam pœnam de probando denunciationem, & non se concordando sine licentia curia: & ratio est, quia denunciator sicut accusator tenetur insistere. l. res quæ, §. ff. de iur. fi. & licet l. oocus in pract. de denunciationibus c. 6. nu. 10. aliter dicat intelligi debet de denunciante vigore officij non autem voluntarie. vt infra dicam. ¶ Not. 1. ex hoc

Rit. quod denunciatus crimina in iudicio, debent se obligare sub certa pœna: puta, pecuniaria arbitrio curia: vt dicit Afflict. in const. præsentis lege sancimus. in prin. quæ obligatio erit de probando crimen denunciatum: & non se concordando sine licentia: & in hoc concordat cum alio Rit. supra 47. vbi terigim 2. no. & cum constit. Regn. pœnam calumniæ. vbi Affli. in 2. not. allegat hunc Rit. verum illa constit. generalius loquitur, tam de denunciatis, quam de accusatis. Ista obligatio ad certam pœnam, vt Affli. dicit in d. constit. 3. not. successit in locum inscriptionis ad pœnam talionis, quæ antiquitus de iure communi seruabatur. vt patet ex l. fi. C. de accu. c. super his de accusat. & cap. tuæ. de procur. ego vero dico, q̄ successit in locum ipsius pœnæ talionis: ratio est, quia ante hunc Rit. & constit. inscriptio ipsa ad dictam pœnam talionis de generali consuetudine sublata erat, vt dicit gl. in l. 2. in ver. periculi. ibi nos dicim⁹, C. de fid. instr. Spec. in tit. de accu. §. viso. vers. item quod non recte. Bar. in l. si cui in prin. & in l. libellorum. ff. de accu. Sa lyc. in auth. sed nouo iure. C. de adult. Angel. in l. qui crimen. C. qui accus. non pos. Aret. in tracta. malef. in vers. ad querelam Titij. nu. 5. Gand. in tit. qualiter fiat accusa. nu. 6. vers. hodie vero. Affli. in d. consti. & Iodocus in sua pract. crimin. c. 5. n. 5. quia si talis inscriptio esset in vsu: pauci homines iouerentur, qui se vellēt ad talem pœnam obligare, vt dicit, Spec. in tit. de accusa. §. viso. in fi. Fely. in d. c. super his. col. 3. de accus. Gandi. & Iodocus in loc. præalleg. & Affli. in d. consti. præsentis lege, in prin. rō est, quia posset reus absolui, vel quia maleficium non esset plene probatum, vel pp imperitiam iudicantis, aut aduocati: & sic timore inscriptionis & multa maleficia remaneret impunita contra dispositionem, l. ita vtilneratus. cum sim. ff. ad l. aquil. verum licet ipsa inscriptio esset sublata, pœna talionis adhuc erat in vsu req̄ absoluto, vt dicit gl. in d. l. 2. C. de fid. instr. Albe. in d. l. fi. C. de accu. & Affli. in præalleg. consti. & ideo ad eam tollendā, adinuenta fuit obligatio ad pœnam certam arbitrio curia: saluando tamē id quod Affli. dixit potest dici, q̄ ista obligatio successit in locum inscriptionis non quod p̄ istam obligationem sit sublata inscriptio, quæ antea erat sublata: & non erat in vsu, sed q̄ sicut antiquitus accusantes se subscribebant in libello ad pœnam talionis: ita hodie se subscribebant ad certā aliā pœnam, & hoc voluit ipse dicere. Sed illa rō quæ fecit ab vsu recedere inscriptionē: eadem ē fecit cessare obligationem de qua in hoc Rit. & de consti. fit mentio. & iō in hoc regno ē talis obligatio recessit ab aula: vt libellus maleficia accusentur, vel denunciētur & ita seruatur & ē tpe Affli. seruabatur. vt patet ex his, quæ scribit in consti. regni pessimam in 2. not. vbi allegando huc Ritum: inuehit contra iudices qui accusantes, & denunciantes admittunt absq; dicta obligatione. dicēs, q̄ absoluto reo, ipsi iudices teneri deberent in syndi catu ad pœnam ad quam accusantes obligare non fecerunt. & quod procuratores fiscales qui ab eis talē pœnam non peterent: possent de negligentia redargui, & quia consuetudo contra d. consti. pœnam calumniæ non excusat per tex. in §. fi. in præmio consti. Regni, sed quicquid dicat: seruatur vt dixi. Bene tamen verum est, quod parte accusata petere, præstatu ratio ab accusante de expensis in casu succumbētis vt etiam dixi supra. in Rit. 94. nu. 11. & ita quotidie practicarur, & si pars non instat: non cogitur ad eam: qd no. ¶ Quæro pone q̄ denunciatio fieret per aliquem qui non voluntarie denunciatur: sed coacte vigore sui officij, pro vt antiquitus fiebat: quando certi officiales deputabantur. l. ea quidem. cum gl. C. de accu. & hodie in aliquibus curijs seruatur, q̄ iurati, aut alij earū seruientes hoc faciunt. nūquid talis obligatio necessaria erit? Breuiter dicas q̄ non, quia nec ē requirebatur in eis inscriptio ad pœnam talionis de iure cõmu

Domini Prosperi Carauitæ Ebolitani

ni, vt dicit Cepol. consi. crimina. 17 nu. 8. & si dicatur quod illud ideo erat: quia de iure communi in scripto non requirebatur in denunciante: sed solum in accusante vt probat. in cap. super his, de accusa. 1 per quod consi. tuebatur differentia inter accusatorem, & denunciatores, vt dicit Bald. in l. edita. C. de eden. Saly. in d. l. ea quidem q. 8. num. 17. C. de accus. & Iodo. in pract. de denuntia. c. 6 num. 9. & cum hodie per hunc Ritum. accusator. & denunciator iudicentur ad paria: cessat fundamentum iuris communis: respondetur quod iste Rit. qui etiam a denunciatore requirit obligationem ad certam poenam; debet intelligi de eo denunciatore qui voluntarie denunciatur adeo quod super ipsa denunciatione habeat procedi, non autem de eo qui coacte: quia tunc non proceditur super illa denunciatione, sed per eam proceditur ad inquisitionem. vt not. Saly. in d. l. ea quidem q. 13. nu. 26. & quod de tali denunciante debeat intelligi, patet, quia debet se obligare de probando, quod quidem non competit denunciatis vigore officij, & licet Ritus dicat quod nulla denuntiatio &c. tamen debet intelligi nulla de his, quæ voluntarie fiunt, vt super eis procedatur. Sed ista q. in hoc Regno stante obseruantia, de qua supra dixi: non est necessaria. die 25. Nouembr. 1559. Prosper Carauita,

RITVS CC.

Ite seruat ipsa Curia, quod quando aliquis clericus denunciat aliquem, debet dare aliquos fideiussores, qui se obligent, in casu quo ipse clericus absque licentia curiæ, se concordaret cum parte, vel non probaret dictam denunciationem: id est poenam ad quam tenetur clericus, qui non probat, vel concordat se cum parte sine licentia Curie memorate, nec obligat se clericus: quia non potest coram iudice seculari: sed alij pro eo obligantur, non in modum fideiussorum, sed obligant se voluntarie predictis: aliquando est miserabilis persona, vel ecclesiastica, & recipitur denuntiatio sine aliqua obligatione.

S Y M M A R I V M.

- 1 Actor in principio litis de expensis, in casu succumbentis cauere tenetur.
- 2 Clerici in foro secularis iudicis ad poenam nulla modo se submittere possunt.
- 3 Practica quomodo fideiubens pro clerico formaliter se obligare debet: cum ratione.
- 4 Fideiussores accedere non possunt vbi saltem nulla est obligatio.
- 5 Filiusfam. civiliter & naturaliter obligatur: habet tamen exceptionem.

Iste Rit. tractat de fideiussore quem clericus denuncians debet prestare, vt se obliget ad certam poenam casu quo ipse clericus non probaret, vel sine licentia curiæ concordaret. Sed quia hoc idem disponitur in Rit. 194. vbi et dixi. pauca erunt in hoc Rit. dicenda. Id tantum repeto quod etiam ibi dixi, q

ista obligatio ad certam poenam non est in vsu: sed solum parte inquisita petente, clericus prestat fideiussorem de expensis in casu succumbentis: pro vt de iure 1 quilibet actor in prin. litis prestare tenet. p. auth. ghaliter. C. de episc. & cler. vt in d. Rit. etiam dixi.

2 ¶ Not. ibi, quia non potest, qd clerici non possunt se obligare ad poenam coram iudice seculari: quia cum is in eos nullam habeat iurisdictionem: eius iudicio & foro nullo modo potest se submittere etiam voluntarie & cum iuro c. si diligenti. de for. compet. nec tacite, nec expresse vt Gl. ibi dicit in ver. manifeste in fi. & si secus fieret factum non valeret nec teneret. c. at si clerici. cum concord. ibi traditis per gl. de iudi.

3 ¶ Secundo nota. ibi non in modum fideiussorum, qd qm in iudicio seculari aliquis vult fideiubere pro clerico: non debet scribi in modum fideiussoris, quasi dictat, non debet scribi quod talis clericus se obligauit ad eandem poenam, & ad maiorem securitatem posuit talem fideiussorem: prout coiter scribitur, qm capiuntur fideiussores: Sed debet scribi in modum voluntarie obligationis: scribendo hoc modo, quod constitutus poenes acta Curie talis laicus, se obligauit soluere talem poenam, casu quotalis clericus suam accusationem non probauerit: aut se concordauerit, vel quia hodie tales obligationes non fiunt, qualiter se obligauit soluere expensas in casu succumbentis ipsius clericus pro quibus obseruandis obligat se ipsum & eius bona omnia quæ bene not. cum fueris iudex, & habebis actuarium imperitum. Rõ quare non dicit scribi in modum fideiussorum est: quia obligatio eorum accederet obligationi istius clericus: qd cum coram laico non valeat vt dixi in 1. notab. nullam obligationem parit iure canonico, resistente in dd. c. & ex consequenti, neq; ciuilem, neq; naturalem libemus. & auth. hoc ius porrectum. C. de sacrosan. eccl. l. quemadmodum. C. de agric. & censu. lib. 11. not. per Bart. in l. cum lex. col. 3. vers. sed iuxta prefata, ff. de fideiuss. & Grat. consi. 15. nu. 30. & 31. vol. 1. & ideo nec et ipsi fideiussores tenerentur, tum quia non potest accedere vbi saltem naturalis obligatio non adest l. fideiussor obligari. § fideiussor. ff. de fideiussor. tum etiam quia, cum principalis causa non consistit: nec ea quæ sequuntur locum habent, l. cum principalis, ff. de reg. iur. & in posterioribus terminis probatur in l. sed si. §. non solum. ff. ad maced. vbi fideiussori in contractu filijfam. subuenitur ex illo edicto, quia si ipse teneretur: haberet recurre ad filiumfam. & nihilominus filiusfam. civiliter & naturaliter obligatur de iure communi. licet exceptionem habeat. l. cum ibi not. in vers. petitio. ff. ad maced. vt dixi aliàs in pragm. filiorumfam. incip. per excellentem. §. 17. & acta non teneant nu. 35. cum sequen. in tit. de senatusconsult. macedop.

¶ Tertio nota. in fi. Rit. ibi aliquando, quod personæ miserabiles, & ecclesiasticæ acculantes, vel denunciantes sint, recipiuntur sine obligat. ad poenam si non probauerint. quod not. inter alia priuilegia quæ istis personis conceduntur: de quibus late dixi supra in Rit. 19 sed dicit aliquis, ergo clericus non est persona ecclesiastica: postquam in eodem Rit. dictum fuit supra quod clericus non admittitur, nisi cum obligatione facienda per fideiussores eius nomine, tu autem respondendo, dicas quod iste Rit. antiquitus erat idem cum precedenti: quo sic stante, quia posita fuerat regula, quod nulla denuntiatio admitteretur sine obligatione predicta, & qd quando denuncians esset clericus: alij fideiuberet pro eo, ad presens in sing. ipsius ponit limita. dicens, quod aliquando remittitur talis obligatio personæ miserabilis, & ecclesiasticæ: non quælit dicere, qd clericus non sit persona ecclesiastica sed qd aliquando dicta obligatio sibi, vt personæ miserabili remittitur. & istud aliquando, hodie est semper vt dixi supra, in princ. Rit. non sunt hic alia Ebolit. die 25. Nouemb. 1559. Prosper Carauita.

Item seruat ipsa curia quod quando venit aliquis, qui sit filiusfam. & vult denunciare aliquem: non recipit denunciationem nisi cum obligatione vt supra, cui obligatio

ni pater consentiat, vel nisi constet curia, quod habeat de bonis alijs, de quibus possit solui dicta poena, vt puta bona Castrensia, in actu armorum, quaesita, vel quasi castrensia, vt id quod lucratur Aduocatus, & procurator filiusfam. ex industria: cui similiter obligationi non assentiet pater. Et nisi sit aliquis qui se sponte obliget non per modum fideiussoris, sed principaliter de soluēda dicta poena, in casu quo non probauerit, vel cōcordauerit se sine licentia curia cum denunciato.

A D D I T O.

² Aduocatus, & Procurator. Adde q̄ ex hoc ritu apertissime probatur, quod id quod acquirit procurator in iudicio, dicitur peculiū quasi castrense. Itaque cōsuluit Alex. consi. 2. 6. vol. vide tamen omnino Bart. in l. fi. C. de silentiar. Bald. in l. forum. C. de aduoc. diuer. iud. eundem in §. fin. C. de inoffic. testam. & in l. cum oportet. num. 16. C. de bon. quę liber. de notario verò, quod similiter dicatur habere quasi castrense peculiū, vide Speculator. tit. de actore num. 23. vbi & de aduocatis, & alijs. C. P.

S V M M A R I V M.

- 1 *Filiusfamilias in bonis castrensibus patris vice fungitur.*
- 2 *Filiusfam. de bonis castrensibus, & quasi sine patris consensu disponere potest.*
- 3 *Castrense peculium quod dicatur. quod vel quasi castrense.*
- 4 *Aduocati antiquitus stipendia a publico percipiebant: erantque matriculati.*
- 5 *Filiusfamilias si in iudicio pro criminali causa erit accusans, vel accusatus: num patris consensus requiratur?*
- 6 *Pater in bonis filij, in quibus ei vsusfructus nō acquiritur, non erit legitimus administrator.*
- 7 *In minore, tutoris vel curatoris auctoritas est necessaria.*

Iste Rit. secundum communem litteram quæ in omnibus Riti. habetur, est valde intricatus, nā primo dicit quod filiusfam. denunciāns nō admittitur, nisi se obliget ad poenam de qua sup. in Ritu. 199 dictum fuit: dummodo tali obligationi assentiat pater, demum dicendo, vel nisi, videtur velle ponere alium casum, in quo admittitur, denunciatio filijfam. sine illa obligatione, quia alias illud aduerbiū, vel non bene stare, & tamen postmodum dicit, cui similiter obligationi assentiat pater, sentien-

do propterea, quod etiam quando habet castrensia, vel quasi, debet se obligare, & cum consensu patris. Ex quo sequitur, quod ista consideratio de bonis castrensibus vel quasi parum seruit, postquam etiā tunc debet se obligare cum consensu patris, & ideo ego indubitanter puto, quod litera sit deprauiata in duobus locis: primo, quod illud, vel, sit superfluum, secūdo, quod vbi dicitur, cui similiter obligationi assentiat pater deficiat vna negatiua: & quod vel it dicere, non assentiat, & ita intelligendo, Rit. erit planus, & absque difficultate.

¶ No. igitur. j. ex hoc Rit. secundum literā per me positam, quod filiusfam. denunciāns non admittitur sine dicta obligatione ad certam poenam: ita quod ipsi obligationi consentiat pater, ratio quare cōsensus patris, in obligatione requiritur, est quia cum sit filiusfamil. & quicquid acquirat, sit patris, talis obligatio sine ei⁹ consensu, parum seruiret. quia non extarent bona ex quibus poena exigi posset. Limita, vt Rit. dicit & etiā Afflic. qui ipsum allegat in consti. præsentī lege sancimus, in prin. quando haberet castrensia, vel quasi; qm̄ tunc cum cesserit ratio prædicta, † & in talibus bonis vice patrisfam. fungatur. l. 2. ff. ad maced. sufficeret sol. eius obligatio sine consensu patris, & ista est vera mens Rit. absque aliquo dubio. Ex quo sequitur non esse verum quod Cauens. in hoc Ritu. sentit q̄ cōsensus patris requiritur quotiescunque filiusfam. accusat, vel denunciāt in iudicio, & q̄ iste Rit. in hoc sedauit alterationes quæ erant inter Doct. super tali dubio, vt patet ex Ange. in l. inter liberos. ff. de adula. & melius per Aret. in tract. malef. in versic. & ad querelam Titij. q. 81. vers. quarto quando filiusfam. nam cōsensus patris, de quo in Rit. sit mentio, nō requiritur quoad accusationem, vel denunciationem, sed quoad obligationem faciendam ad certam poenam, per rationem quam supra dixi, & quod hoc sit verum, patet & quia quando habet castrensia, vel quasi: sufficit eius obligatio sine consensu; † cum pro dictis bonis possit disponere sine eo, vt dicit Bart. in l. fin. §. necessitate. nu. 12. C. de bon. quę lib. & ibid. Bald. Sal. & communiter Doct. & Imo. in Lille à quo. §. filius. cum sequen. ff. ad Trebell. licet glo. d. §. necessitate. aliter dixerit, & male secundum Bart. & communem opin. pro qua al legat Bart. tex. in terminis. in c. fin. de iud. item patet ex alio, quia vt statim dicit Rit. talis obligatio cū cōsensu patris non requiritur, quādo alius se obligat pro eo: adeo quod manifeste videtur patris consensum requiri ratione obligationis poenæ, non autem accusationis.

¶ Secundo no. in fi. Rit. ibi & nisi sit aliquis, alium casum: in quo filiusfam. denunciando. admittitur sine obligatione præfata faciendā cum consensu patris; & is est quando alius pro eo promittit certam poenam: casu quo filiusfam. non probauerit, velle concordauerit sine consensu, dummodo talis obligatio istius tertij non capiatur in modum fideiussorum, sed spontaneæ obligationis, vt dixi tibi in præceden. Rit. in 2. not. vbi posui formam, sed licet præfata vera sint, inspecta dispositione Rit. in præf. filiusfam. admittitur sine obligatione, sed solum præstat cautionem de expen. in casu succumbentis parte petente, vt in clerico dixi in Rit. præced. in princ.

³ ¶ Tertio not. vt puta, quod castrense peculium dicitur quod filiusfam. in castris acquirit, ad idem l. castrense peculium, & l. si forte. ff. de castr. pecu. quasi castrense quod aduocatus, vel procurator ex sua industria, vt etiam dicit tex. in l. fori tui. C. de aduoc. diuerso iudicio. & l. cum antiquis. ver. de alijs. C. de inoffic. testam. licet de procuratore nihil dicatur in dd. iuribus. Item adde illud quod clerici ex quacunque causa acquirūt. l. sacrosanctæ, & auth. presbyteros. C. de episc. & cler. vt alias dixi in pragm. filiorumfam. incip. per excellentem. §. 9. a filijsfamil. nu. 25. & §. 11. de

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

de expresso consensu. num. 48. de senatus cons. macedon. & etiam secundum Specul. in tit. de actore num. 23. ver. item cum agit, quod acquirit filius ex medicina, notaria, doctrina, vel assessoria, vt de hoc vltimo est tex. in l. velut. C. de assessor. aduerte tamen, quia secundum Spec. in d. loc. tunc acquisita per aduocatum, per iureconsultum, assessorum, medicum, præceptorem, vel notarium dicuntur esse quasi castrense peculium, ¶ quotiescunque de publico talia stipendia consequuntur, prout erat antiquitus, quando aduocati erant matriculati, sed gl. in d. l. fori. & Ioan. Andr. ad Spec. ibid. in litera, n. tener contrarium per tex. d. l. velut. vbi assessor ex industria acquirit, & dicitur habere quasi castrense peculium, & tamen non a publico consequitur, item quia ista salaria quæ hodie habent supradicti succedunt in locum publici salarii quod antiquitus merebantur a publico, & hæc opinio. firmat iste Rit. dū loquitur de aduocato, & procuratore: nec dici potest debere intelligi de his qui habent salarium, a publico, tum quia, esset restringere hunc Rit. & verè diuinare, tum etiā, quia tempore istorum Rituum Aduocati, & procuratores non habebant salaria a publico (prout nec etiam hodie habet,) vt colligi potest ex Rit. 99. vbi dicimus.

¶ Quarto primò iuxta hunc Rit. & ea quæ supra dixi in 1. not. nunquid hodie consensus patris requiratur, quando filiusfam. est in iudicio pro causa criminali accusando, vel accusatus? in quo breuiter pertrahendo, postquam Rit. noster non decidit hoc, vsup. dixi, dico distinguendum esse, quod aut accusat, vel conuenitur pro crimine publico; aut pro priuato, primo casu, licet glo. in l. si. S. necessitate dixerit requiri, communis opin. Doc. est, quod non requiritur; vt pater ex Bart. ibi. nu. 12. Paul. de Cast. & Sal. & Ioan. Fab. Bart. in l. fin. S. j. ff. de verb. & in l. post legatum. S. filius. ff. de his quibus vt indignis, post Specul. in tit. de actore. S. j. nu. 28. ver. sed nunquid. Aret. in d. tract. malefic. quest. præal. Gandi. in tit. de filiofam. & vtrū possit accusare in princ. & in tit. de aliquibus q. varijs vers. sed pone, nu. 13. Hieron. Cuca. post Aret. in d. loc. vbi dicit ita esse comunē, & in iudicando ab ea non esse recedendum licet Ang. in l. inter liberos. ff. de adul. & Gandi. in d. tit. de filiofam. dixerint tyrius esse requiri patris consensum, & idem etiam firmat Aufre. ad decisio. tholos. i. 75. ratio istius communis opinio. est, ¶ quia vbi patri non queritur vsusfructus, vt in casibus not. per glof. & Doct. in auth. excipitur. C. de bon. quæ lib. pater non est legitimus administrator, & ideo eius consensus non requiritur. d. l. si. S. j. sed quia in criminibus publicis ad publicam agit vindictam: nec aliquid ad patrem spectare potest: merito eius consensus non est necessarius, vt Bart. dicit in d. S. j. Anchar. cōsi. 72. in princip. Aret. Gand. & Aufre. in loc. præallegatis ¶ Hoc tamen verum, quando esset maior, verum si esset minor: tunc tutoris, aut curatoris autoritas esset necessaria, per tex. in l. clarum. C. de author. præst. vt dicit Bart. in d. l. fin. S. j. & Aufre. ad d. decisio. Secundo casu, Odofo, in d. S. necessitate voluit, quod sic per illum tex. & idem Gand. in loc. proxime citato, hoc tamen procedere, si esset maior, secus si esset minor: quoniam tunc vltra consensum patris, requireretur autoritas curatoris, vt pulchrè assignando rationem diuersitatis, scribit Gandi. vbi supra post Specul. loc. præalleg. nu. 27. vers. consilium. Ioan. Andr. verò in addit. Specul. d. vers. sed nunquid. nu. 28. in litera, l. post Guid. de Suza. quem allegat, vt etiam refert Augu. de Arim. in loc. præalleg. tenuit etiam in priuatis delictis non requiri consensum patris si filius accusaret, vel conueniretur: ego vero vtranque opin. concordando, arbitror dici posse, quod aut in crimine priuato agit ad rei persequutionem, vt in furto ad restitutionem rei ablata, & in actione iniuriarum pro extimatione iniurie, & tunc cum ex hoc posset aliquid queri patri

ratione vsusfructus procedit opin. Odofo, Gadi. & sequam tamen limita secundum Ioan. Andr. ad Specul. d. vers. sed nunquid. num. 28. in litera. R. quando filiusfam conueniretur criminaliter ex officio non per accusationem; quoniam tunc patris autoritas non requiretur, sed tutoris, aut curatoris si esset minor per præfata, aut non agit ad hoc: sed ad vindictam publicam, vt faciat punire, vel vt ipse puniatur, (vt iura volunt) & tunc procedat opinio Guid. & Ioan. Andr. & hanc distinct. & concordiam videtur sentire (licet non clare) Ang. instit. de act. S. penales. num. 14. ver. in eadem Glof. ibi non habent, instit. de actio. & Aufre. ad d. decisio. Tholos. vbi ponunt regulam quod in criminalibus non requiritur, quod pater consentiat filio agenti, vel conuento: si agit ad publicam vindictam, secus si pro re familiari. * Excellens tamē dominus Clarus lib. 5. senten. recep. S. si. q. 14. versic. sed quid in filiofam. relatis his quæ in hoc Rit. per me scripta sunt, dicit quod ipse nunquā vidit in pract. dubitari in casibus criminalibus an filiusfam. siue agendo, siue defendendo posset stare in iudicio sine consensu patris, sed semper vidisse procedi siue ageretur de crimine publico, siue de crimine priuato. Ego quoque possum attestari nunquam vidisse dubitatum & oppositum, & quando opponeretur, seruanda esse arbitror, quæ supra dixi, quia quæ de iuris censura scripta sunt nunquam per non vsu tolluntur, sed per contrariū vsu in cōtradictorio iudicio, vt dixi supra i. Rit. 18. num. 1.

¶ Secundo iuxta præfata quarto, pone quod filiusfam. accusat in crimine priuato ad persequutionem rei familiaris, propter quod iuxta proxime dicta, eget consensu patris, pater suus est de longinqua terra: quid fiet? Gandianus in titulo de filiofam. & vtrum possit accusare. num. 34. mouet hanc questionem, & dicit quod hoc sibi opponi non potest isto casu, quia reputatur eius pater absens: quo casu sine eius cōsentu agere potest. l. si longius. ff. de iud. & l. fin. ff. de procur. Salerni, die 27. Nouembr. 1559. Prosper Caruitæ.

RITVS CCV.

Item quod si partes voluerint, seu procuratores, in earum causa ciuili, & criminali ad vltiora procedere, & fuerint forsitā in concordia: debeant petere à curia licentiam desistendi, soluto iure curiæ consueto, iuxta antiquam obseruantiam dicte Curie, & si non petierint, teneantur ad penam tarenorum decem. Item nota, quod die vltimo termini qui datur ad probandum in causa criminali: deo ego accusator, & etiā accusatus in dicta curia comparere persona liter vbi vero non compareo ipso die, facit accusatus scribi facere comparitionem suā, & deinde in antea facere me citari ad procedendum in causa ad illum actum, vel actus, quæ vel quos vult facere: vbi vero ipse accusatus, non comparet ipso die accusato contumaciam contra eum: & die sequenti faciā eum condemnari ad penam fideiussionis, & banniri. Sed quid si partes in iudicio desistunt, tunc, aut ante litem contestatam, & soluit actor tarenos tres: post litem contestatam, duodecim, & hoc cum licentia curiæ solent fieri, & omnia seruantur, quando cunque ta-

men

Com. super Ritibus Magnæ Curia. IIo

men contingat in prædictis casibus me accusatorem, vel actorem esse in iudicio, & etiã contentum: mandabitur mihi quod dem libellam: vbi non velim desistere: sed velim agere, vel accusare, itẽ not. quod die vltimo termini qui datur ad probandũ in causa criminali: debeo ego accusator, & etiã accusatus in dicta curia comparere personaliter, vbi vero non compareo ipso die facit accusatus scribi comparitionem suam, & deinde in antea facit me citari ad procedendum in causa ad illum actum quem, vel quos vult facere, vbi vero ipse accusatus non compareret ipso die: accusabo contumaciam contra eum, & sequenti die faciam eũ condemnari, ad penã fideiussionis, & banniri item eodẽ sero, seu die faciã condemnari fideiussores suos, simul cũ eo ad penã fideiussionis.

S V M M A R I V M.

- 1 Licentia cũ parte concordandi à iudice, vel à principe petebatur antiquitus.
- 2 Pœna Turpilliani quæ erat de iure antiquo, & quãdo permittatur.
- 3 Contumacia in criminalibus est maior rei, quam actoris: cum ratione.
- 4 Accusatores in criminalibus sauariiores sunt, vt malefici terreantur.
- 5 Citatus non comparens in termino ad constituendũ procuratorem, & fideiussorem de expensis præstãdum: vltimus non audietur. Et practica quæ hodie super hoc seruatur, ibidem.
- 6 Accusator hodie non accusatorium libellum porrigit, sed querelam exponit. Et de querela solemnitatibus remissive.
- 7 Offensus cũ dicit se agere velle; nunquid ad inquisitionem instantiam præceptum fieri possit quod infra terminum agat; alias non audietur.

Not. primo ex hoc Rit. quod litigantes, seu eorum procuratores, tam in causa ciuili, quam criminali, qui volunt ab ipsis litibus desistere: debent ab ipsa curia licentiam petere soluto iure debito ipsi curi, quod vt infra dicitur in Rit. sequen. in criminali causa, erit tarenorum sex ante litem contestatam; & tarenorum duodecim post & in ciuili tarenorum trium, ante contestationem litis: & post contestationem, tarenorum sex. Iste Rit. quo ad causas ciuiles, corrigit constit. Regni sponte volepibus, per quam ante litem contestatam, licitũ erat desistere gratis, vel aliquo recepto; & post litem contestatam, si gratis desistebat; erat licitum secundũ Afflic. ibidem in 4. not. si aliquo recepto, nequaquã, nisi habita licentia, & soluto iure Curia vt constit. ipsa dicit. Et quo ad causas criminales corrigit constit. Regni priusquam, & c. Regni. ad audientiam nostram querela plurium. vbi licitum erat desistere sine licentia priusquam citata partes comparuissent in casibus tamen in quibus accusatio, vel denunciatio tangebatur accusantem tantum, non autem interesse curia principaliter vel accessorie: concordat tamen in eo quod de licentia petenda dicitur: cum rex. l. j. §. abolitio. ff. ad Turpillia. & l. 2. C. de abolitio. & cum constit. Regni.

accusatorum. in fi. Sed per d. l. 2. talis licentia ab ipso iudice competente, non a principe erat petenda per d. vero conti. vbi etiam Afflic. hoc tangit. num. 15. non ab alio quam a principe peti poterat, & per hunc Rit. ab ipsa curia licentia est petenda; adeo quod adhereret potius iuri communi, quam d. constit. licet dici posset, quod dum dicitur licentiam petendam esse a curia: intelligatur ab ipso Rege: iuxta dictã constit. sed esset falsum, quia si voluisset peti à Rege, dixisset: item quia numquam in his Rit. reperies nominatam personam Regis sub hoc verbo curia; sed semper tale verbum de ipsa magna curia intellectum, intelligique debere, sed vt cunque sit, istud ab aula penitus recessit: & in ciuilibus, & criminalibus. desistunt partes sine licentia, ac solutione dictorum iurium; & ita seruatur in omnibus curijs.

¶ Secundo not. ibi & si non petierint, quod desistentes a litibus sine licentia tenentur ad penã tarenorum decem; de iure communi puniebantur penã Turpilliani, quæ erat quinque librarum auri. l. tertia, in fin. ff. de præua. quando expresse desistebant: & quando tacite, non comparendo infra terminum, penã extraordinaria. l. qui crimen. C. qui accusa. non poss. nisi terminus presentibus fuisset datus: quoniam tunc penã Turpilliani. l. si ea. C. qui accus. non possunt, vt latius ponit Bart. in l. prima, §. si quis autem. ff. ad Turpillia. & in dicta l. tertia, & Aret. in tract. malefic. in versic. & ad querelam Titij, quæstio. 66. versic. quæro accusator; istudque habebat locum tam ante litem contestatam, quam post. vt dicunt Cyn. Bald. & Salyc. in l. prima. C. ad turpil. nisi quando fiebat ante litem contestatam: non esset reus citatus: nec data fideiussio de proseguendo, vt late ponit Bar. in l. quæstio. ff. ad Turpillia. & Aret. in loco præallegat. de iure vero constit. Regni. accusatorum. penã accusatoris desistentis ante litem contestatam, erat sexta pars mobilium corrigendo penã Turpilliani. vt ibi Iser. & Afflic. numero 4. dicunt: & post litem contestatã, per aliam constituit seque quæ incipit. accusatorum: erat tertia pars mobilium; & inter alios casus in quibus per capita regni permittitur cõpositio: est iste, quod possit componi super penã statuta contra desistentes sine licentia: tam ante litem contestatam, quã post. vt patet per literam arbitriam, in capitulo Regni exercere volentes. Et sicut vides, dictã constit. imponentes illas penã desistentibus ab accusationibus, sunt correctæ per hunc Ritum, qui solum penã decem tarenorum imponit, vt etiam scribit Marant. qui hunc Ritum. allegat in practica. parte sexta, in versic. inquisitio. versic. quid autẽ num. 80. in nouis, & valde miror quod Afflic. ibi de hoc Rit. nullam mentionem facit. Sed etiam ista penã Rit. ex consuetudine generali est correctã: postquam vt supra dixi, litigantes desistunt quotidie sine licentia, & metu penæ.

¶ Tertio. ibi, item nota, quod dato termino in causa criminali, vltima die tenentur actor & reus se presentare, & scribi facere comparitionem: quod si actor non comparet. sed solum reus: scribi faciat similiter suam comparitionem: & postmodum si vult procedere ad actum publicationis, vel alios debet citari facere ipsum actorem: si vero comparet solum actor, & non reus, tunc actor illa vltima die accusabit ei contumaciam & sequenti die faciet ipsum condemnare ad penã fideiussionis, supple præstitã de iudicio facti vsque ad finem causæ iuxta formam. l. properandum. §. si autem reus. C. de iudic. auth. offerat. C. de lit. contesta. §. sed hodie. in litu. de satisda. not. per Bartol. & Doct. in l. sciendum. in principio. ff. qui latitida. cogan. & Marant. in practica parte 6. membr. & in princip. vbi quod in ciuili & criminali causã, hæc fideiussio præstatur; vt etiam patet ex Rit. infra 2. r. ex quo sequitur quod in criminalibus contumacia rei est maior quam actoris, vt etiam reperies in constituit.

Domini Prosperi Carauitæ Ebolitani

fitur. Regn. accusatorum. vbi Afflict. tangit numero 1. & ponit rationem. Ratio autem quæ assignari potest ad hunc Rit. est: quia actor non præstat illa fideiussorem de iudicio sisti; & ideo non potest ad aliquid condemnari; sed citari debet cum proceditur ad vltiora. Item quia vt dicit Roffre. beneuq. in suis libel. de iure cano sub rubric. qualiter secundum constitutionem. Regn. in accusa. procedatur. quem Afflict. vbi supra 4 refert; & accusatores in criminalibus sunt fauorabiliores vt malefici terreantur. * Istud quod in hoc Rit. dicitur in practica non seruatur; quia inquisiti pro causis criminalibus, fere omnes defendunt se in carceribus, & si esset casus in quo posset fideiussoribus committi iuxta formam constitutionis. Regn. humanitate. & ea quæ late dixi supra in Rit. 41. in 2. nota. & curia vult procedere in causa: non præstantur fideiussores de iudicio sisti in forma ita quod possit recedere, vt dixi in d. Rit. 41. sed tantum fideiussores de tenendo palatium, vel ciuitatem loco carceris vel de presentando tempore publicationis causæ, absque aliqua requisitione, quæ fideiussio non committitur, nisi eo non inuento in palatio, vel ciuitate, aut se non presentante tempore publicationis; adeo quod non cogitur in si, termini, vt hic dicitur scribi facere suam comparitionem, si vero curia non vult procedere in causa: quia non habet indicia sufficientia tunc præstantur fideiussores de iudicio sisti, & se presentando quoties fuerit requisitus; & nisi requiratur, fideiussio non committitur. Item quod dictum fuit, quod accusator in si, termini debet se presentare. & etiam ad instantiam rei, citari ad omnes actus faciendos, aliter seruatur; & accusator non tenetur in fine termini se presentare: ratio est, quia ista presentatio ideo requirebatur, quoniam accusator se inscribatur ad pœnam talionis, vt dixi supra in Rit. 199. & in proprijs terminis scribit Ludou. Gomeff. in cap. 1. nu. 44. de iudi. in 6. & ideo cum hodie talis pœna non sit in vsu; non immerito accusatoris presentia non requiritur, bene tamen verum est, quod si habitat in loco iudicij: & fecit partem in iudicio; exponendo querelam, & præstando cautionem de expensis in casu succumbentis iuxta dispositionem authent. generaliter. C. de episcop. & cler. debet intimari in omnibus actibus faciendis, si vero non habitat ibi; sed est aduena: & fecit similiter partem in iudicio, relinquendo procuratorem, vel destinando domum vbi possit intimari: similiter debet citari in omnibus actibus, si vero hæc non fecit; sed solum querelam exposuit; & abijt: si esset de partibus multum longinquis; non citatur aliter, quia debuit procuratorem destinare: ne inquisitus fatigaretur ad intimari faciendum in omni actu, sed si non esset nimis procul, seruatur in practica, quod ad instantiam rei fit vna citatio: per quam sibi mandatur quod si intendit facere partem in iudicio: infra certum terminum compareat ad implendum adimplenda; alias eo elapso, non audiatur; & si non comparet ad constituendum procuratorem; & præstandum cautionem de expensis, in vltimo peremptorio proiudicatur, quod vltimus non audiatur, iuxta tex. in l. si ea. C. qui accus. non pos. & in l. ab accusatione. S. destitisse ff. ad Turpilia. nota. per glos. penult. in l. fin. & post eam Saly C. ad Turpil. & Afflict. in constitut. accusatorem. 3. nota numero 7. & ratio est vt expressius dicitur, in d. S. delictisq. & no. per Afflict. in tit. de pace iura firma. S. iniuria. num. 124. vers. item censetur, quia non comparendo videtur renuntiare accusationi. * Item est alia ratio secundum eundem Afflict. in constit. inquisitiones generales. 4. nota vt sit litium finis, vt dicit. l. si ff. pro luo. sed quia ista prouisio quod vltimus non audiatur, est valde prejudicialis: multoties fit alia citatio (q. magis in pract. versatur) per quam citatur accusator ad omnes, & singulos actus gradatim, & successiue faciendos vsque ad sententiam interpositionem inclusiuq. vt docet Bart.

in constitu. ad reprimendum, in versicu. per edictum, numero decimotertio, Innocen. in cap. consuluit, in glos. in versicu. quæ incip. nor. sufficere, extra de off. deleg. Bart. Bal. & Ange. in l. qui ante calendas. ff. de verborum oblig. & domini de Rota. decil. 14. alias 345. vt late dixi in prag. quilibet agere. quæstione quinta, de ordi. iud. post Marant. in pract. parte sexta. & si non comparet vltimo peremptorio accusatur vltima contumacia, & Curia sedente, vocatur alta voce & per iudicem in calce ipsius citationis fit interloquutoria quod procedatur in causa in eius contumacia, & non citatur amplius. quæ bene nota, quia quotidie versantur in curijs.

¶ Quarto no. ibi quodcumque tamen contingat, quod accusatori presentanti, & agere uolenti, mandatur quod det libellum accusatorum iuxta terminos l. libellorum. ff. de accus. Modie ex consuetudine generalis libelli accusatorij non porriguntur sed satis est quod exponatur querela, quæ scribitur i libro querelarum deputato in omnibus curijs; vt etiam dicit Gandi. in tit. qualiter fiat accus. nu. 6. licet secundum eum, illa querela debeat continere solennitates que requirebantur in libellis per d. l. libellorum. & ideo volens accusare non potest cogi ad porrigendum libellum, sed solum ad exponendum querelam, & alia quæ proxime dicta sunt.

¶ Quæro iuxta præfata, pone quod offensus non dicit quod vult agere, sed tacet: nunquid ad instantiam inquisiti poterit eidem mandari quod si intendit facere partem in iudicio: compareat infra certum terminum ad exponendum querelam, & ad implendum adimplenda quæ supra diximus alias eo elapso, amplius non audietur: & si non comparet: prouideri in contumaciam, quod non audiatur? Breuiter dicas quod non per tex. in l. vnica. C. vt nemo. inuit. iuncta ibi glos. in versicu. item ille, & l. finali. C. de vsur. pupill. nisi præcedat diffamatio facta per istum offensum: quia licet taceat in accusando, & querelando: tamen ratione diffamationis, potest sibi præfigi talis terminus & eo non veniente, decerni quod alias non audiatur iuxta tex. l. diffamari. C. de ingen. & manu. vt dicit Bal. in l. si ea. vers. not. quod vbi, numero nono. C. de his qui accus. non poss. pulchre consoluit Rom. cons. 53. Cag in dicta l. diffamari, numero 14. vers. quarta difficultas* & Ange. de malef. in ver. & ad querelam. num. 58. vers. quæro an iudex. dicens hoc verum dummodo præcedat bina monitio, & licet supra dixerim solere fieri tale præceptum quod infra certum terminum quis compareat: tamen vt ibi dixi, procedit in eo qui semel accusatus: non autem in non querelante, qui accusare cogi non potest, vt glo. & Docto. præallega. pulchre dicunt, quod not. & vide quæ dico in fra in Rit. 272. quæst. 3. numero 20. Aduerte quia in hoc Rit. sunt duo versicu. incip. item not. in quibus idem disponitur per eadem met verba Salerni, die 29. Nouembris, 1559. Prosperi Carauita.

A D D I T I O.

a Terreatur iuxta illud Ciceronis oratio. pro Sex. Roscio Amerino, ibi facile omnes patri oportere, in non vtilius esse accusatores quam plurimos esse in ciuitate, vt metu contineatur audacia, quod innocens, si accusatus sit absoluti potest: nocens, nisi accusetur, condemnari non potest, quod tamen minime in hoc Regno, atq. in hac ciuitate hodie optandum est ob copiam falsorum testium, vt nos diximus in tractatu ad arbit. magne cur. vicar. c. 3. nu. 21. C. P.

R I T V S C C I I L.

Tem seruatur ipsa curia quod si accusator vult desistere ante litis contestationem, soluit tarenos sex, post litis conte-

contestationem, sed in civilibus ante litem contestationem tarenos tres, post litem contestatam tarenos sex. In denunciatore non, vide capi. ad audientiam, sed Curia vicarie non seruat ipsum, & si denunciator desistit, procedit ad dationem capitulorum, & si probatur delictum, proceditur ad condemnationes, sed exigitur obligatio, quia obligat se, de non concordando se cum parte sine licentia Curie, & de probando, interim tamen Curia admittit partem denunciatam ad compositionem, vbi denunciator sit in concordia cum eo, quod scilicet habere concordiam cum eo non potest, sine licentia Curie, quæ Curia consentit semper, verum non componit, nisi in casibus comprehensis in constitutionibus Regni, & ideo in casibus in quibus non potest componi, Curia procedit ad anteriora, & expedit processum, iustitia mediante.

3 ¶ Quarto not. ibi interim tamen, quod denunciatore desistente, Curia admittit denunciatum ad compositionem; supple, vbi crimen non est probatum, propter concordiam quam habuit denuncians cum eo, idem supple. in casibus in quibus potest fieri compositio, alias proceditur ad vltiora, expediendo processum iustitia mediante, vt dicitur in fin. Ritus. Et quod illud debeat intelligi vbi crimen non est probatum patet ex proxime dictis, vbi dictum fuit quod si delictum probatum fuerit, proceditur ad condemnationem, & si dicatur contra de Rit. infra 276. vbi compositio prohibetur fieri crimine non probato, Respondetur dupliciter, primo, quod ille corrigatur in hoc; secundo, quod iste dum dicit de compositione: debet intelligi de transactione quæ per illum Ritum non dicitur esse prohibita, vt ibi dicam latius.

¶ Quinto not. ibi quod scilicet, quod denuncians qui vult desistere, & concordare cum parte, licet nihil soluat curie, vt supra diximus, in 1. not. tamen debet petere licentiam ab ipsa curia, quæ semper consentit, quia si non peteret, posset conveniri ad penam obligationis, vt dictum fuit in 3. nota. in fin. sed nec etiam illud in pract. seruat. Salerni, die 29. Noueb. 1559. Prosper Carauita.

S V M M A R I V M.

- 1 Accusatore desistente, curia loco partis ex officio cum procuratore fiscali, procedit.
- 2 Denuncians sine curie licentia desistens, qua pena puniatur.
- 3 Denuncians desistente, an & in quibus casibus denunciatum ad compositionem admittat?

Ste Rit. in sui princ. ponit illud quod curia exigebat antiquitus a desistentibus cum eius licentia, sed quia de hoc dixi supra in Rit. proced. in princ. ibi vide. ¶ No. ibi in denunciatore, quod denunciator desistendo a denunciatione, non soluit prefata iura ipsi curie, sed solum accusator. De hoc etiam dixi supra in d. Rit. 1. not. in fi. & vt ibi dixi, nec denunciator, nec accusator desistendo, soluunt aliquod ius ipsi curie.

¶ Secundo not. ibi vide ca. quod de materia desistentie extat in hoc Regno capi. Regn. quod incipit ad audientiam nostram quærela plurimum, de quo etiam dixi in preceden. Rit. 1. nota. sed vt hic dicitur, & etiam ibi dixi Magna Curia Vicarie non seruat ipsum, & vere dictum capit. non seruat in pract. vt etiam dicit Marant. in pract. parte 6. in versic. inquisitio. ver sic. extat num. 82. in nouis. immo per d. Rit. & istum corrigetur.

¶ Tertio nota. ibi & si denunciator desistit, procedit, quod quociescunque denuncians desistit, & non prosequitur suam denunciationem: curia procedit ex officio ad dationem capitulorum, & si probatur delictum. ad condemnationem, & cum hoc Rit. concordat cap. Regn. ad consultationem, vbi quod accusatore desistente, curia procedit ex officio cum procuratore fiscali loco partis. Intellige tamen istud in casibus in quibus posset ex officio procedi, vt dicit Par. in tract. syndi. in versic. accusatio. colum. prima, versic. quod est verum, Abb. in capit. j. colum. fin. de collatio. detege & Ioan. Anton. de Nig. in d. capit. ad consultationem. num. 20. versic. illud autem.

¶ Hoc tamen casu, quo denuncians desistit sine licentia, tenetur ad penam obligationis, qua se obligauit de non concordando sine licentia, & de probando crimen denunciarum, vt supra diximus in Rit. 199. sed vbi dictum fuit: talis obligatio ab aula recessit.

R I T V S C C I I I I

Item quod plerunque contingit, quod aliqui banniti legitime per dictam Curiam, seu alteram ipsarum, & eodem natu civiliter, die quobanna ipsa, & condemnationes edita sunt: de sero compareant in Curia, vt est diutius in dictis curijs obseruatum, dictam eorum contumaciam purgaturi, nec amplius in Curia comparere curant in causis ipsis processuri, sed recedunt pro eorum libito voluntatis, causis ipsis indiscussis, & minime terminatis, prædicti tales postquam de sero comparuerint coram Regente, & magistro actorum, iuxta antiquam formam, & curiarum ipsarum obseruantiam, & contumaciam prædictam eorum purgauerint, sequenti die teneantur & debeant, quando curia ipsa regitur, personaliter comparere, processuri in causis ipsis, (prout iustitia suadebit,) & nihilominus in omnem euentum cauere debeant de stando iuri, siquidem si criminalis fuerit causa, infra tres dies, post diem dicti banni immediate sequentes, si vero causa fuerit civilis, instare debeat, quod procedatur, aut a Curia ipsa licentietur, alioquin dicta eorum contumacia, & bannitio, seu condemnatio duret, & procedatur contra eos in causis ipsis, ac si contumaces fuerint prout de iure videbitur conuenire.

S V M M A R I V M.

- 1 Bannitus comparens ne audiatur, ne remaneat contumax, quid seruare debeat.

2 Con-

Domini Prosperi Caraitæ Ebolitani

RITVS CCV.

2. *Condemnatus pro causa civili comparens quid facere debeat ne remaneat contumax.*

Iste Rit. cum alio Rit. 206. & 215. in quibus idem disponitur, ponit præct. seruandâ quando banniti suple criminaliter, & condemnati scilicet ciuilitèr, non comparent curia sedente, & quia talis præct. in viridi est obseruanda vbiq; vt dixi tibi latius supra in Rit. 93. 7. not. signa ipsum, quia euenit quotidie.

¶ Not. t. primo ibi & nihilominus, quod bannito pro causa criminali non sufficit comparuisse coram Rege, vel iudice, aut actorum magistro, eadem die qua fuit factus contumax: & post modum prima curia sequenti (vt Rit. dicit) nisi etiam infra tres dies immediate sequentes cautionem de stando iuri præstiterit: quod si secus fecerit, & cautione non præstiterit, recesserit: remanet contumax, & bannitus, & tanquam contra contumacem proceditur in causa, intellige hunc Ritum in illis causis criminalibus in quibus potest quis fideiussoribus committi, & relaxari, de quibus in constitu. Regn. humanitate & per me supra in Rit. 41. in 2. not. quia in illis bene seruatur, vt dixi tibi in citato de periurio supra Rit. 182. in principio. alias intelligere ipsum in omnibus causis criminalibus, esset absurdum, cum in alijs rei comparentes carcerentur, & ibidem defendantur vt dixi supra in Rit. 202. 3. not. & adde quod præstita cautione de stando iuri (vt in hoc Rit. dicitur) quando in causa est procedendum: semper ipse reus debet requiri, & intimari, vt etiam in d. Rit. 192. dictum fuit: quod nota.

¶ Secundo t. not. ibi, si vero causa fuerit ciuilis, quod condemnato pro causa ciuili, non sufficit eadem die comparere coram Rege, & postmodum prima curia sequenti, nisi etiam insteterit, quod procederetur in causa, vel licentiam obtinuerit ab ipsa curia, alias si secus fecerit: remanebit condemnatus & tanquam contra contumacem procedetur. Et not. differentiam, quia bannitus pro causa criminali, præstat fideiussionem, condemnatus pro ciuili, non præstat: sed debet iurare, vel recedere cum licentia, & licet iste Rit. clare non exprimat quod condemnatus ciuilitèr non præstat fideiussionem, tamen in d. Rit. 215. hoc expressim dicitur. Istud non seruatur hodie, & si contumax pro causa ciuili, comparer per se, vel per procuratorem, eadem die, vsque ad primū somnum, præsentando actuario curiæ suam petitionem comparitionis curat contumaciam: & non tenetur, sequenti die curia sedente, comparere, & instare, quod procedatur in causa vel licentietur, & si actor post modū vult procedere in causa tenetur ipsum in omnibus iurare, vel suum procuratorem. Est tamen verum quod in causis præsentationum instrumentorum seruatur quod hic dicitur, vt dixi tibi in Ritu. 166. 4. not. & ratio est, (vt ibi dixi) quia in his causis requiritur persona debitoris, qui non potest per procuratorem comparere. l. fin. C. de procura. illa præct. comparèdi postmodum curia sequenti, non est necessaria, & ideo satis est ad euitandam contumaciam, quod reperitur præsentata petitio pro illa die, qua fuit cōdemnatus: debet tamen actarius in calce citationis vbi fuit reputatus contumax: annotare, qualiter comparuit de sero: & ita seruatur. Bene tamen fateor, quod ad euitandam fraudes magistrorum actorum, seruari debet iste Rit. quod si citatus pro causa ciuili, compareret per se, vel per procuratorem, de sero recta curia teneretur sequenti curia, ipse vel procurator comparere, & aliud etiam, quod hic dicitur, quod citatus non possit recedere sine licentia, esset etiam necessarium: quia multi fraudulenter comparent, & non relinquunt procuratorem, vt actorem vexent sumptibus ad intimari faciendum vsque ad eorum domos. Salezai, die 30. Nouembr. 1559. Prosperi Caraitæ.

Tem si aliquis bannitus, vel bannita fuerit pro quo cunque delicto tam via ordinaria, quam ex officio per aliquem officialem Regni huius, banniri potest per dictam curiam Vicariæ pro eodem crimine, etiam ad petitionem, seu denunciationem illius ad eum petitionem, seu denunciationem bannitus extitit per officialem prædictum.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

1. *Contumax pro vno delicto in aliquo tribunali ad instantiam eiusdem accusatoris, in alio contumax reputabitur. Et ratio quare.*
2. *Et quid si citatus coram secundo iudice citante, comparens litis pendentiam coram primo allegat. Nunquid de ea fide facta, superfederi debeat cum limitat.*
3. *Litis pendentia nunquid obstabit ad instantiam Baronis secundo loco citati coram secundo iudice?*
4. *Contumax purgat contumaciam, comparens q; coram secundo iudice, petit remissionem sui ad Baronis officialem: nunquid audiendus?*
5. *Contumax contumacia iurisdictionem prorogare non videtur.*
6. *Renunciatio vasalli sibi præiudicat, non suo Baroni tacite, nec expresse.*
7. *Qui coram secundo iudice, soluendo panam, purgavit contumaciam: an & aliam contumaciam coram suo iudice, vbi contumax est, purgabit.*
8. *Facta solutione principalis pænæ delicti coram vno iudice, non tenetur coram alio.*
9. *Contumax absens quando de iure communi, vel municipali condemnari possit?*
10. *Contumax condemnatus in duobus locis de eodem maleficio, an ad vtranque solutionem cogi possit?*
11. *Contumax coram vno iudice, si citetur ab alio, non potest coram secundo allegare litis pendentiam coram primo.*
12. *Bannitus vel excommunicatus à diuersis iudicibus sue pro eodem facto, siue pro diuersis eget pluribus rebannimentis & absolutionibus.*
13. *Vindicta non potest pluries sumi pro eodem maleficio, & ibi plura de hoc.*
14. *Iudex competens ad defectum arctandi citatum comparere, quis dicatur.*
15. *Contumax in duobus tribunalibus durat per annū in contumacia: qua propter bona eius curiæ qua ipsum contumacem reputauit, publicanda sunt: quis iudex in eorum publicatione potior erit?*
16. *Prauentio in materia iurisdictionis, per citationem inducitur.*
17. *Differentia inter publicationem bonorum ex delicto, & ratione contumacia per lapsum anni, remissive.*

No.

Not. ex hoc Rit. t. quod contumax in vno tribunali pro vno delicto, potest pro eodem ad instantiam eiusdem accusatoris, in alio tribunali reputari contumax & banniri, & idem firmat Bal. in l. prima, num. 5. C. vbi de crim. agi oportet. Ratio istius Rit. est secundum eundem Bal. in l. senatus. circa. fin. C. qui accus. non poss. quia ex quo neutri obtemperat, ab utroque puniri potest, & ponitur in banno argum. l. si quis Titio. §. fin. & l. cum quidam ita fidei commissum. ff. de leg. quod bene not. quia in viridi est obseruantia.

¶ **Quero primo**, quid si coram secundo iudice citatus, comparet & allegat litis pendentiam coram primo; nunquid facta fide de ea, supersederi debet. Bar. pulchre. in l. sepulchri. nu. 2. ver. circa primum, ff. de sepulch. violat. dicit quod non, quia alias sequeretur, quod esset in ipsius citati potestate eludere poenam, cum coram primo non compareat, & coram secundo impediatur propter pendentiam, idem Bartol. in l. quamuis. ff. de dam. infec. in l. vbi ceptum. ff. de iudi. Alex. cons. 11. col. 2. in 5. dubio. vol. j. & cons. 23. vol. 3. Abb. in c. ex tenore. in fi. de rescrip. Fely. in c. qualiter. col. j. de iudi. & in c. cum sit generale. in ver. quarta declaratio. col. 5. de for. compet. Bald. in d. l. senatores. in fi. Jacobi. in l. si quis poltea. nu. 3. vers. 6. fallit. ff. de iudi. Hip. sing. 239. Pet. de Rauen. in compen. iur. eano. de rescript. col. 3. fol. 713. & plene Niconi. in repet. e. quoniam contra. nu. 16. de probat. Limica tamem istud, nisi coram primo iudice purgasset contumaciam solutis expensis, & prestita cautione destando iuri iuxta. l. sancimus. C. de iudic. & l. si post tres. ff. si quis cautio. vel esset paratus nunc purgare, & cautionem prestare de stando iuri coram primo, vt dicit Bar. in d. l. sepulchri. vers. tertio, & licet idem Bar. in l. quamuis q. 5. numero 8. ff. de dam. infec. teneat contrarium de directo, tamē vt dicunt Paul. de Cast. in l. hoc amplius. §. gellus. num. 8. & Alex. ibid. num. 8. vers. puto posse concludi, post Ange. quem allegat, ff. de dam. infec. verior est prima opin. quam Ang. ibi fortiter defendit.

¶ **Secundo iuxta prefata quero**, nunquid ad instantiam Baronis dicti citati debeat coram secundo iudice ob stare litis pendentia, postquam ad instantiam ipsius citati diximus non ob stare? Breuiter aut citatus comparet, aut non: primo casu, nulli dubium, quod debet ob stare, quia cum Barones habeant in eorum vasallos iurisdictionem ordinariam, si ad primum iudicem non remitteretur causa, processus primi iudicis impediretur per secundum; ex quo non posset contra delinquentem quem secundus pœnes se retinet, procedere, vt dicit Bart. in d. l. sepulchri. vers. secundo. num. 3. & ita seruetur quotidie, immo etiam remittitur, dato quod non prœuenisset iudex Baronis, & hoc ratione priuilegiorum, quæ tribuunt Baronibus, iurisdictionem priuatiuam cum cæteris officialibus.

¶ **Secundo casu**, licet Barones Regni huius habeant in priuilegijs quod eorum vasalli non possint ab alio quocunque officiali citari, trahi, & euocari; & quod aliter citati non teneantur comparere; & casu quo fuerint effecti contumaces, contumacia sit nulla, nihilo minus de tali clausula, nunquam fuerunt, neque sunt in possessione; & ideo priuilegijs omittis, seruetur litis quod iuris est, & ex consequenti, quod allegata litis pendentia, & preuentio non obstant secundo iudicis per rationem quam tradit Bar. in d. l. sepulchri. vers. secundo est videndum, num. 3. in fin. quia processus primi iudicis per secundum non impeditur: ex quo libere potest procedere, licet neuter possit delictum punire, cum delinquentem non habeant & istud similiter ita quotidie practicitur; adeo quod inquisito non comparente personaliter coram secundo iudice, etiam ad instantiam Baroni, non remittitur: nec de remissione tractatur; & quia antiquitus in regia au-

diencia principatus citra, ob imperitiam quorundam auditorum, seruatum fuit remittere Baronibus poenitentibus, vasallos citatos, & non comparentes. Dominus Io. Nicolaus Carauita frater meus in dicta Audientia fisci patronus, inter alias instructiones per eum expeditas pro bona administratione ipsius Regie Audientie; obtinuit vnam tenoris sequentis videlicet. Item quod Gubernator, nec Auditores debeant, nec possint remittere aliquos inquisitos, seu contumaces nec tractare de eorum remissione: nisi comparentibus personaliter principalibus inquisitis, vel contumacibus; & purgata eorum contumacia tractatur de remissione ipsorum (prout iuris est.) quam instructionem inuenies hodie insertam inter Regias pragmatice huius Regni pragmatice. 6. incip. pro bona. §. item quod gubernator. tit. de offi. iustit.

Tertio quero in terminis nostri Rit. pone quod post contumaciam purgatam coram secundo iudice, comparet coram eo: & petit se remitti ad officialem sui Baronis; nunquid in eo audiri debet? Breuiter licet Bar. in l. si pupillus. §. defendere. ff. de priuileg. credi. dubitauerit, de hoc tamen Ang. in l. qui ff. eo. tit. tenuit quod non & hoc in poenam sue contumacie per gl. in l. si finita. §. idem videamus. ff. de dam. infec. & tex. quem dicit alibi nescire in leg. de die. §. plane. ff. qui satisf. cog. Idem Imol. in d. §. videamus. Alexan. in l. ex quaunque. n. 12. ff. si quis in ius vocat. non ier. Affli. dec. 133. vbi dicit fuisse decimum & in constit. poenam nouem vnciarum. q. 6. num. 9. non equidem illa ratio (quam ab aliquibus audiui) quia videtur in iudicem consensisse; quoniam ea falsa est: tex quo contumax nunquam videtur per contumaciam iurisdictionem prorogare. l. si qui ex consensu. in ver. ad fuisse. iunctis his, quæ Bald. ibi not. C. de episcop. aud. Innoc. in c. innotuit, de eo qui far. or. susce. Bald. in l. gesta. C. de re iud. & Alexan. in d. l. ex quaunque. num. 12. in prin. sed alia quidem, & meliori ratione, quia cum secundus iudex mero iure sit iudex competens, licet citatus habeat exceptionem de elinatoriam vigore priuilegij sui Baronis, vel Regie pragmatice. 2. incip. quærela. tit. vbi de delicto quis conue. debe. prohibentis quem extrahi a suo domicilio, ex eo quia in causa procedit; & si ibi talis exceptio non opponitur; videtur esse preclusa via amplius petendi remissionem vt dicit Alex. in loc. proxime cita. quia videtur tali exceptioni, & priuilegio tacite renunciaisse. vt Affli. dicit apertius in dicta deci. ¶ Sed quia talis tacita renunciatio sibi tantum potuit preiudicare & non suo Baroni, cui nec etiam expressa preiudicaret absque eius consensu. vt not. per Bart. in l. j. §. & post operis. in fi. ff. de nou. oper. nuncia. & Bal. in cap. imperiali. §. præterea, qui est fin. nume. 19. de prohibi. feud. aliena. per Feder. instanti Barone, vel suo officiali, causa esset omnino remittenda; purgata prius contumacia facta coram secundo iudice, iuxta formam instructionis Regie collateralius consilij de qua supra dixi. & ita quotidie seruetur in practic. nisi aliud legitimum impedimentum obstat. vt quia delictum commissum esset de casibus exceptuatis in priuilegio ipsius Baronis. q. bene nota.

¶ **Quarto iuxta prefata quero** pone quod quis coram secundo iudice, purgavit contumaciam, soluendo poenam; nunquid postmodum debeat aliam contumaciam soluere coram suo iudice, vbi etiam est contumax? Maran. in pract. par. 6. in ver. inquisito. limita. 10. num. 98. in nouis tangit istam q. & dicit quod sic: quia cum sint duæ contumacie ex quo duos iudices contempnit, quælibet contumacia punitur per tertiam partem suorum mobilium per consti. Reg. grandis utilitas. & consti. poenam nouem vnciarum & solutio, vel purgatio facta de vna, non potest in alia preiudicare; & pro hac opi. allegat Bar. in terminis secundum eum in d. l. sepulchri. in fine, vbi dicit, quod si quis in duobus locis fuit condemnatus tanquam contu-

De Domini Prosperi Caraita Ebolitani

Contumax: de eodem maleficio potest vtraque condemnationem soluere, & quamuis Bal. teneat contrarium, in l. si pluribus, circa fin. ff. de lega. 1. dicit ipse, quod opin. Barto. sibi videtur verior: & quod id quod dicit Bal. procedit t. quando est facta solutio poenae principalis ipsius delicti coram vno iudice: quo casu ipse bene dicit quod non tenetur coram alio: vt etiam ipsemet Bal. firmat in l. 1. q. 3. num. 6. C. vbi de crimi. agi oportet per l. licet. S. fi. vers. fin. ff. nau. caupon. stabul. Ego dico quod Marant. bene dicit per rationem quam supra dixi: & ita quotidie seruatur in pract. sed Bart. quem ipse allegat, in d. l. sepulchri non loquitur in terminis istius. q. de solutione faciendae poenae contumaciae: sed de solutione condemnationis factae de maleficio ex quo in precedenti. q. ipsemet Bar. dixerat quod absens contumax in aliquibus delictis condemnari potest de iure communi per l. absentem. ff. de pr. & de iure municipali in multis delictis in aliquibus locis, in quibus absens haberetur pro confesso. prout in hoc Regno per constit. poenam eorum, & in illis terminis dicitur quod si fuit condemnatus in duobus locis tanquam contumax de eodem maleficio, potest cogi vtraque condemnationem soluere, & in eisdem terminis contra Bar. loquitur Bal. in locis prealleg. & vere dictum Bal. est verius, quia de eodem maleficio pluries vindicta sumi non debet. l. senatus. ff. de accus. cum simil. vt late ponit idem Marant. ibid. 2. de clara. num. 92. & 94. Ratio, quae me mouet, quod contumax in duobus Curijs tenetur vtriusque contumaciae poenam soluere, est multiplex, prima quia contumax dicitur Iudice conseruare, vt in constitur. Reg. grandis, in prin. pro quo contemptu eadem constitur. imposuit poenam tertiae partis inobedientium, & nisi Curia vbi quis reperitur contumax, dictam poenam exigere, impunis penitus pertransiret contemptus quod esse non debet. vulga. l. ita vulneratus. ver. quod si quis

11. Et ad l. Aquil. Secunda t. quia nos videmus quod contumax coram vno iudice, si citetur ab alio, non potest coram secundo allegare litem pendentiam coram primo, vt dixi supra hoc eod. Rit. in prin. q. j. tum per rationem ibi positam, tum etiam quia culpa & delictum nemini debet tribuere immunitatem. l. si ab hostibus. ff. solu. matri. & l. relocatorum. S. fina. ff. de interd. & relega. ergo sicuti ex prima contumacia non reportat commodum ad impediendam secundam contumaciam contrahendam, eodem modo nec debet reportare ad impediendam solutionem poenae contumaciae iam contractae. Tertia ratio est, quia si secus diceretur, vique in potestate inquisiti positum esset mercaturam de eius contumacijs facere, & coram illo iudice contumaciae poenam purgare a quo maiore inueniret equitatem & gratiam, sicque iuris prouisionem in odium delinquentis inuenta, vt possit quis fieri contumax coram pluribus, iuxta Bar. doctrinam, in d. l. sepulchri, redundaret in eius fauorem quod esse non debet. c. inter corporalia. S. sed neque. ver. nec quod. & ibi etiam Gl. de transla. Bal. & Ang. in l. hereditas ad statum, per illum tex. ff. de heredi. instit. & no. per lal. in l. intra dies, nu. 3. ff. de se iudica. Quarta t. quia bannitus vel excommunicatus a diuersis iudicibus, siue pro eodem facto, siue pro diuersis, eget pluribus rebannimentis & absolutionibus. vt pulchre not. Io. de Ana. in c. ita quorundam, in fi. extra de iud. Imo. in c. ex parte, num. 6. vers. ex praedictis, de offi. iud. ordinaria. & Archid. in ca. Engeltrudam. 3. q. 4. nec rebannimentum vel absolutio vnus tollit bannum aut excommunicationem alterius, quia secundum Archid. ibid. par in pare non habet dominium c. inferior. 21. distin. & cle. innotuit. de electio. Quinta & vltima ratio est, quia cum reperitur prouisum quod potest quis effici contumax in diuersis Curijs, vt supra dictum est, non inuenio postmodum legem, Doctorem, vel aliquem dicentem quod ex dictis duabus contumacijs,

vnus tantum poena mulctetur, ergo nihil obstat quod quilibet iudex suae contumaciae poenam exigat, in forma d. constit. grandis. Et si dicatur quod de eodem maleficio pluries vindicta sumi non debet. l. senatus. responsio est in promptu quod istae poenae contumaciae non sunt pro eodem facto principali, sed pro diuersis contemptibus. Item si dicatur quod poena contumaciae debetur solum coram iudice domo. l. ij. non autem coram alijs praetextu regiae pragmatice expositione, sub tit. vbi de delicto quis conuenit, ac etiam priuilegiorum concessorum Baronibus & vniuersitatibus demanialibus quod earum mines a quocumque officiali citati non teneantur parere, & casu quo facti fuerint contumaces contumacia sit nulla. Respondetur dupliciter, primo quod nec per d. prag. & alleg. priuilegia non teneantur citati comparere ad causam tractandam, tamen tenentur comparere ad forum declinandum, vt dico latius Rit. 230. adeo quod intentio Regis est, vt non cogatur comparere, vt foro consentiant causam deducant, non autem tollere dispositionem. l. si quis ex aliena. ff. de iud. p. o. derando etiam pro hoc verba. d. prag. volentis causam remitti ad iudicem ordinarium, & profecto talis remissio fieri non possit nisi citatus comparere illam petat d. l. si quis ex aliena. Secundo quod per constitur. Reg. priuilegia quibusdam locis sunt sublata similia priuilegia illo tempore concessa tanquam incentiua ad maleficia committenda, vt littera ibi dicit, & sicuti priuilegijs tunc concessis derogatum fuit per d. constitur. eodem modo dictae prag. & priuilegijs concessis, postea derogatum est per contrariam consuetudinem & obseruantiam, vt dixi supra in 2. q. cuius contrariae obseruantiae credendum est eandem fuisse rationem quae fuit d. constitur. Et ne de derogatum est per contrariam obseruantiam, verum etiam per contrariam ordinationem expeditam a Regia Curia, vt inquisiti aut contumaces non possint mitti, nisi personaliter compareant & contumaciam purgent, quam ordinationem supra. questio. 2. retinuit formaliter, & habes eam incorporata in Regijs pragmatice in pragmatice pro bona administratione. Sit ergo quod gubernator nec auditores, sub tit. de offi. iusticiar. A deo quod non obstante d. pragmatice. quaezula. ac dictis priuilegijs, firmum remanet quod d. constitur. priuilegia disponit, vt omni omnino discretionem submotam quicunque & vnde cumque fuerit a iudice competentis citatus si contumax est in civilibus aut criminalibus causis, poenis subiaceat constitur. in Regn. introductis. Et si quis t. replicauerit notanda esse verba. dictae constitur. loquentis de citato a competenti iudice, vt intelligatur solum iudex domicilij, non autem magna Curia aut iustitiarum prouinciarum. Respondetur quod etiam Magna Curia & Iustitiarum prouinciarum iudices competentes habentque ordinariam iurisdictionem, illa quidem in toto Regno, Isti vero in prouincijs, vt dico latius vt in d. Rit. 230. & patet de iustitiarum in constitur. iustitiarum nomen, licet dicta iustitio sit declinabilis postmodum virtute dictae pragmatice. quaezula, & priuilegiorum Baronum aut vniuersitatum, praeterquam in multis casibus per me positus in d. Rit. 230.

15. Et Quinto iuxta hunc Rit. quarto, pone quod contumax coram duobus tribunalibus vt hic dicitur, durat in contumacia per annum, propter quod bona eius tempore suae contumaciae fuerunt annotata iuxta dispositionem leg. primae in fin. & leg. fin. ff. de require. rei & leg. primae. C. eo. tit. veniunt ipsi curiae quae contumacem reputauit, publicanda iuxta formam leg. j. 4. & 5. ff. de require. reis & constitur. Regn. grandis vtilitas, quis iudex in eorum publicatione erit potior? Bald. in leg. si pluribus. versicul. & ex praedictis. ff. de lega. primo, dicit quod vbi in diuersis locis proceditur pro eodem delicto, bona pertinent ad illum qui prauenit

provenit per inchoationem processus, & citationem. 167
 177 quia præventio per citationem inducitur in mate-
 riam iudiciorum l. si quis postea. ff. de iud. † Ego autē
 dico quod differentia est inter publicationem bono-
 rum quæ fit ex delicto, & eam quæ fit ratione contu-
 maciæ per lapsum anni a die annotationis bonorum :
 prout de hac differentia ponit gloss. d. consti. grandis
 vilitas. in versic. habeat liberos. & sentit Afflic. in cō-
 sti. Reg. patrenorum. 4. not. nume. 25. cura. seq. vbi po-
 nendo multos casus, in quibus bona publicantur; istū
 casum publicationis ponit, vt diuersum ab alijs, in
 quibus fit ex delictis: & ideo videtur dicendum in q.
 proposita, quod ille iudex erit potior; cui prius curret
 annus a die annotationis factæ bonorum ipsius contu-
 maciæ, postquam lapsus anni, & annotatio hanc publi-
 cationem operantur. vt patet in d. iuribus & d. consti.
 grandis. & quod Doctri. Bald. vendicat sibi locum
 in publicatione facienda propter delictum prout vere
 ipse loquitur: credo tamen quod quando in eodem tē-
 pore anni, concurrerent, dictum Bald. posset procede-
 re quod bene notabis. Salerni die 2. Decēbris. 1559.
 Prosper Caruata.

RITVS CCVI.

Tem seruat ipsa curia quod
 si aliquis bannitus ad ter-
 tiam, vel ad sextam partem
 bonorum condemnatur: po-
 test comparere illo sero,
 quo condemnatur vel ban-

nitur: vsque ad primum somnum, scilicet
 coram Regente, vel alio officiali, vel ma-
 gistro actorum, vel altero eorum, & curia
 scribit comparitionem eius: & dicit quod
 talis comparuit dicto die banni, vel condem-
 nationis, adhuc ipsa pro tribunali Curia se-
 dente: & licet in rei veritate, quando com-
 paruit idem bannitus, vel condemnatus:
 Curia non sedebat: posito quod compareat
 eadem die, vsque ad primum somnum:
 non remanet tunc bannitus, vel condem-
 natus: & idem in alijs decretis: puta in de-
 creto quod imponitur contra testem non
 comparentem, citatum ad poenam qua-
 tuor vnciarum (vt fit per ipsam curiam) vt
 compareat perhibiturus testimonium veri-
 tatis: quia in eadem citatione a tergo scri-
 bitur decretum, & vocatus non com-
 paruit, condemnatur ad quatuor vncias, ac-
 cusata contumacia per aduocatum fisci,
 vel per alium, ad cuius petitionem fuerunt
 citati: si non proceditur ex officio: sed alio
 modo ciuilitur, vel criminaliter contuma-
 cissima accusatur per partem, quæ fecit
 citare, sed secunda accusatur per ipsam par-
 tem, & Aduocatum fisci; quia in secunda
 contumacia fit condemnatio vbi est com-
 modum Curia: & idem seruatur in omni-
 bus condemnationibus fideiussorum (qui
 eodem modo condemnantur per decre-
 tum quod scribitur a tergo) si compareant
 eodem die, vsque ad dictam horam cum

principali quem præsentant: alias secus,
 quia remanent condemnati, extenderen-
 tur in aliam, & ita magis extense, puta, si
 expediret aliter in dicta citatione requisiti-
 onis eorum condemnatur postea: tamen
 si expediret, quod fieret testimoniale, vel
 alio modo, & idem in omnibus condem-
 nationibus interlocutorijs, & quocunque
 decreto, vel interlocutoria: si quis tamen
 bannitus sit, & compareat, debeat dare fide
 iussores de stando iuri infra tres dies, alias
 remanet bannitus, sunt autem prædicta ve-
 ra, si prædicti dicto sero (vt dictum est) com-
 pareant personaliter, siue sint ciuilitur, siue
 criminaliter condemnati vel banniti, &
 non per procuratorem, etiam si procura-
 tor veniat curia sedente pro tribunali, si ta-
 men scriptus est ille actus videlicet, lata est
 dicta interlocutoria, quia procurator pro
 tali comparere illo sero non potest, secun-
 dum antiquam obseruantiam dictæ Curia.
 de ciuilitur condemnato vide in ritibus di-
 ctæ curia prædictis vltimum ritum, & quia
 plerunque.

S V M M A R I V M.

- 1 Contumax in criminali causa, pena tertia ac sex-
 ta partis mobilium punitur.
- 2 Comparitiones coram quibus fieri debeant.
- 3 Testis citatus ad deponendum non comparens qua
 pena puniatur.
- 4 Comparere quando quis possit, vel non possit per
 procuratorem tam in ciuilibus quam in crimina-
 libus.
- 5 Petitio absentia, carcerationis, vel infirmitatis in
 criminalibus admittitur si presentetur curia ad-
 huc sedente.

Dixi de hoc Ritu supra in ritu 93.3. not. &
 supra ritu 204. vbi idem disponitur: ideo
 vide in dictis locis. & in alio ritu. infra
 306.

- 1 ¶ No. primo ibi ad tertiam & sextam, † quod contu-
 max in causa criminali punitur poena tertia, ac sexta
 partis bonorum mobilium: poena tertia partis impo-
 nitur reo contumaci per consti. Regni poenam nouem
 vnciarum, & ea etiam hodie est in obseruantia: poe-
 na sextæ partis imponitur auctori non comparenti in
 vltimo peremptorio ad accusandum contumaciam,
 contra reum citatum. vt patet in consti. Regn. accusa-
 torum & infra in ritu. 218. sed in curiis talis poena
 recessit ab aula. *Secundo † nota. ibi coram Regen-
 te: quod comparitiones de sero possunt fieri coram
 regente, vel alio officiali, vel coram actuario per
 hunc ritum, sed quia actuarij in hoc plurimum frau-
 dis poterant committere, correctum est nouiter per
 pragma. 13. de offi. magistr. iusti. per quam solum co-
 ram regente vel aliquo ex iudicibus istæ comparitio-
 nes permittuntur, immo in S. item in eadē pragma so-
 lum de iudicibus fit mentio, & istud plurimum ser-
 uatur in Magna Curia, vt coram iudicibus compa-
 reant non coram Regente & in audientijs regijs corā
 Auditoribus, non coram iustitiarijs.

P ¶ Tercio

Domini Prosperi Caruitę Ebollani

¶ Tertio no. ibi, & idem in alijs, iunctis alijs verbis. Ibi & idem in omnibus condemnationibus fideiussorum, & ibi, & idem in omnibus condemnationibus interloquutorijs, quod pract. illa quę seruat, quod citati possunt comparere vsq; ad primum somnum coram Rege, vel actuario, dummodo alia curia compareant: seruat in omnibus citationibus, & interloquutorijs quę curia sedente fiunt in contumaciam alii cuius, & ita pract. icatur.

3 ¶ Quarto nota. ibi cōdemnatur ad quatuor uncias quod testis citatus ad penam comminatam in citatione, facta tamen prius accusatione primę contumacię pro parte fisci si ex officio proceditur, vel per partem, si ad quęrelam agitur, & etiā accusatione vltima per partem, & fisco in simul sed. ita condemnatio pœnæ hodie non seruat, quia quando testis non venit in vltimo peremptorio curia sedente, dicitur in calce citationis, cū appositione decreti, quod captis pignoribus compellatur, & virtute dicti decreti compulsiui fiunt litterę exequutoriales etiam pro multa contenta in citatione, & earum vigore fit exequutio solum, vt testis cogatur venire ad deponendum, sed non venditur pro pœna: immo eo examinato, restituitur, verum si duraret in contumacia non veniendi, non obstante executione, procederetur ad venditionem executionis pro pœna, ratione sperti mandati, & tunc talis pœna applicaretur fisco. Item aliud de accusatione vltimę contumacię faciendā p partem in simul cum fisco, non seruat, sed semper siue ex officio siue ad quęrelam procedatur solum ad fisci instantiam, tam prima, quam vltima contumacia accusatur: quę bene nota.

4 ¶ Quinto nota. ibi, & non per procuratorem, quod licet in civilibus possit quis per procuratorem comparere. l. fin. C. de procur. & in criminalibus etiam, ad allegandum absentiam, infirmitatem, vel carcerationem, vt dicunt Rit. infra 266. 267. & 269. tamen postquam curia sedente, effectus est contumax. & scripta est illa interloquutoria, in qua dicitur uocato dicto tali, quia nemo comparuit, fuit factus contumax, & condemnatus ad pœnam in mandato contentam, tenetur ipse personaliter comparere, si vult eodem sero usque ad primum somnum comparere: & contumaciam euitare: alias per procuratorem comparendo, non sufficeret ad purgandam contumaciam, ut etiam dicit alius Rit. infra. 268. si tamen post dictam interloquutoriam, est scriptum illud quod post decreta scribi solet: uide licet lectum latum dictum decretum die tali curia se-

5 dente, sed istud in civilibus non seruat, quia ut dixi, latius supra in Rit. 264. 2. nota. procurator admittitur omni tempore ad comparandum, d. l. fi. & eius persona non est necessaria, & in super in interloquutorijs quę curia sedente, interponuntur in contumaciā, non scribitur illud lectum latum quod supra dixi, nec etiā iudex, in eis ponit manum, & ita pract. icatur. In criminalibus minime seruat, quia admittitur petitio absentię, carcerationis, vel infirmitatis, etiam quod sit factus contumax, & condemnatus, dummodo adhuc curia sedente presentetur, ut etiam pulchre scribit Pe. Rebuff. in tracta. de contuma. & defectu articu. quinto, glo. prima, numero secundo, cum sequenti, & in tracta. de expen. & interesse, articulo quinto, glo. uni. numero 58. uers. limitā. per tex. no. in l. pen. ff. de in integ. resti. secus si post rectam curiam, in tantum quodd dispositio istius Ritu, obseruatur post rectam curiam non autem ea sedente, ratio est: ut credo istius obseruantię: quia in Magna curia, & Regia Audientia quādo curia sedente, fiunt contumaces, illa interloquutoria condemnationis non scribitur tunc, sed postmodū leuata curia, & ut proxime dixi: illud lectum latum, de quo hic dicitur: nunquam scribitur, nec obseruatur propter quod non sumus in terminis istius Ritu loquentis, quando interloquutoria, & lectum latum

est scriptum. In fine, Rit. ibi de ciuiler condēmnatō adde quod dum allegat Ritum Magnę Curię intelligit de dicto Ritu 204. qui incipit item quod plerunq; Salerni die 2. Decembris. 1559. Prosper Caruita.

RITVS CCVII.

Tem seruat ipsa curia quod si i una citatione sunt multi (quotquot sunt citati,) & pars actrix, vel accusatrix fecit vnum condemnari tantum, vel banniri, & condemnari semel, (vt fit contra contumaces) non potest demum alios condemnare, seu condemnari facere, vel banniri alijs diebus sine noua citatione, & processu, & similiter si vnus eorum citatorum venerit tanquam obediens, & die quo venit fecit scribere comparationem suam, & sequenti iuridica fecit condemnare actorem in tribus tarenis, vel accusatorem in sex, & licentiatus recessit (vt fit semper) omnes alii citati in ipsa citatione, sunt licentiati, & non possunt banniri, neque condemnari sine noua citatione.

S V M M A R I V M.

- 1 Actor, vel fiscus vltimam contumaciam quando, & quousque supersedere possunt.
- 2 Diuisio iudicij quando inducatur, cum limitat.
- 3 Pœna actoris in vltimo peremptorio non comparatis, ad accusandum reo contumaciam in civilibus.
- 4 Uno excitatis comparente, etiam actor comparet, & contra non comparentes vult contumaciam accusare, & contra presentem procedere: nunquid possit?
- 5 Absentia contumacium non operatur impedimentum.
- 6 Aduocato absente, litiganti dilatio danda est.
- 7 Absens presentibus non prestabit impedimentum regulariter, cum exceptione.

Nota primo ex hoc Rit. quod quotiescuq; in una citatione continentur plures citati, qui non comparant: actor, supple, si est causa civilis, vel accusator, si causa est criminalis: in vltimo peremptorio nō potest unum, vel duos condemnari facere vna die, & alios, alia die, uigore eiusdem citationis, sed si contra aliquos tantum processit ad actum contumacię, ommissis alijs, opus est iterum eosdem quos omisit per nouam citationem, & processum citare facere. Illud tamen quod dicitur, sine nouo processu, potest in civilibus procedere, & in criminalibus cum eodem processu, cum quo sit citatus primo, potest citari nunc: licet in criminalitate citatis quod hic dicitur raro cōtingit, quia contra eum fisco instante, proceditur ad vltimam contumaciam, & ad primam, vt dixi in Rit. precedent. in tertio notab. & ideo quamuis pars uellet contra aliquos procedere ad contumaciam, & contra aliquos supersedere, fisco instante proceditur æqualiter contra omnes bene

bene tamen verum est, quod si fisco vellet superfedere contra aliquos, non posset, poitea condemnari facere vigore eiusdem citationis, sed noua citatione opus esset: sicut in parte diximus, per hunc Rit. Sed dicit aliquis non ne actor, aut fisco potest vltimam contumaciam superfedere vsque ad mensem, si citatus est infra ciuitatem, & vsque ad duos, si est extra ciuitatem: vt patet ex Ritu. 226. & dicit Afflic. in constitu. accusatorum. 4. nota. & in constitu. edictorum. quæstio. 8. nu. 27. in fin. ergo quæ est ratio, quod si contra quosdam proceditur ad actum contumaciæ, contra alios non potest alijs diebus procedi sine noua citatione? dici potest quod ex quo aliqui tantum, tanquam contumaces fuerunt condemnati, & omitti alij, qui in eadem citatione erant: videtur inducta diuisio iudicij: quod prius simul intentatum fuesat vnica citatione argumen. l. si creditores. C. de pact. & ideo non potest amplius pars aut fisco vigore eiusdem citationis cui renuntiatum videtur ex presumppta diuisione cõtra alios procedere, sed quicquid dicit iste Ritus in criminalibus non seruatur, immo vi deo quotidie fieri contrarium: & fisco hoc volente, aliquos vocari, & aliquos superfederi: & postmodum eadem citatione condemnari infra mensem antequam citatio circunducatur, & in ciuilibus similiter fieri video non tamen habui hucusque in facto, quod fuisset a parte oppositum allegando hunc Ritus. Limita hunc Rit. non procedere quotiescunque vltimum peremptorium non currete equaliter contra omnes, pura quia non eodem die citati fuerunt: quoniam tunc cessat ratio præallegata, & ita seruatur. Secundo limita, quando vnica citatio fieret contra plures pro diuersis debitis, & causis, vt quotidie seruatur in citationibus ciuilibus, ratio est, quia tunc quot sunt personæ tot censentur citationes: & in arbitrio actoris est contra vnum vna die procedere, & contra alium, & ita seruatur.

¶ Secundo not. ibi & similiter, quod si ex pluribus citatis pro eadem causa, vnus tantum comparet in vltimo peremptorio, qui quoniam nõ cõparet actor, incusat ei contumaciam: faciendõ ipsum sequenti die condemnare. & seipsum a iudice licentiare iuxta præct. quam infra latius ponam in Rit. 218. nõ potest actor post modum venire, & incusare contumaciã contra non comparentes, etiam quod sit infra mensem, vel duos iuxta ea quæ dixi in præceden. nota & ratio est vt Rit. noster dicit: quia vno licentiato, alij etiam sunt licentiati, ratio autem rationis est, quia cum illa licentia ex vna & eadem causa potuisset omnibus competere, videlicet ratione contumaciæ actoris non venientis obtenta ab vno dicitur etiam obuneri ab alijs, per ext. in l. 1. & 2. C. si vnus ex plur. appella. Item potest assignari alia ratio, quia tunc p. illam condemnationem in eius contumacia factam, citatio est circunducta: vt dicam infra in Ritu. 218. quod nota, quia poterit quotidie euenire in ciuilibus tantum, non autem in criminalibus, in quibus cum fisco instante, procedatur ad contumacias vt supra dixi, non potest dici quod contra fisco accusetur contumacia: cum semper fisco adsit.

¶ Tertio no. ibi in tribus tarenis, quod p. actoris non comparentis in vltimo peremptorio ad accusandum contumaciam reo, in ciuilibus est trium tarenorũ, & in criminalibus lex. Sed per Rit. supra 206. vbi dixi in j. nota. & alium Rit. infra 218. qui corrigit istum, in ciuilibus & criminalibus statuitur p. lex t. partis mobilium contra actorem, non comparentem: de quo vide quæ ibi dicam.

¶ Quarto iuxta præfata, pone quod vno ex citatis cõparente, comparet etiam actor: qui contra non comparentes vult accusare contumaciam, & contra præsentem procedere, nõ quid possit. Bart. in l. de vno quoque. ff. de re iudica. determinat quod sic, per tex.

in terminis in l. non idcirco. ff. de iudic. & l. vnica. C. de confort. eiusdem litis. Idem Bar. & Paul. de Cast. in d. l. non idcirco. Angel. in tracta. malefi. in versicu. dictum Sempron. um num 9. versic. & vt videtis. & plene Fely. qui multa concordat. allegat in cap. cum inter num. 10. versic. fallit quarto. de lenten. & re iudica. ratio est. quia absentia contumaciũ non operatur impedimentum respectu presentium, pro quo facit quod not. Bart. in auth. sed cum testator circa fin. ver. sed quæro ecte. C. ad l. falcid. vbi quod inuentarium confectum aliquibus non vocatis, & aliquibus presentibus, licet contra absentes non citatos sit nullum: tamen contra presentes est validum: quia ratione eorum potuit procedi ad confectionem (non obstante absentia aliorum) licet non ratione ipsorum absentium. Item facit quod scribunt Angel. & Pau. de Castr. in d. l. non idcirco quod licet aduocato absente sit danda dilatio litiganti, uel ad ipsum expectandum, uel ad alium de nouo, querendum. l. ab hostibus. S. sed quod simpliciter, & l. ait pretor. S. fina. ff. ex quibus caus. maior. & c. ubi pulchra gloss. in uers. aduocatus, extra ut lit. nõ contest. tamẽ illud non procedit ubi litigans haberet alios aduocatos eiusdem causæ consortes, & collegas. per d. rationem: quia absens non debet impedimentum prætere presentibus, nisi iste absens esset ille qui magis. de causa esset informatus: quoniam tunc presentes non essent sufficientes ad causam de fendendam vt Pau. de Castr. dicit ip. d. l. non idcirco. Salerni die. 3. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCVIII.

Tem seruat ipsa Curia, quod primo die iuridico quo curia regitur, post quascunque ferias scilicet messium, uel uindemiarum, uel Natalis, uel Resurrectionis uel carnis priuij nullus condemnatur, neque bannitur, in casu quo factus omnibus actis, potuisset illo die condemnari, uel banniri, & hoc fit de æquitate, potiusquam de iure.

SUMMARIUM.

- 1 Aequitas rigori quando preferenda.
- 2 Aequitas scripta, & non scripta.

Iste Rit. in iuridico est obseruantia in hoc regno in omnibus Curijs, & ideo dicimus communiter quod prima Curia quæ regitur post aliquas ferias, regitur pro forma: quia ipsa sedente, nemo reputatur contumax: nec aliquis actuseo die fit in aliterius contumaciam. Inimõ ea sedente, pro forma interponitur decretum quod ab inde in antea procedatur in omnibus causis ciuilibus, & criminalibus in terminis in quibus reperiuntur, & q. carcerati habilitati uirtute generalis decreti, ppter ferias, quia partes nõ cõcordauerunt: redire habeat ad carceres iuxta formã fideiussionũ per eos prestitarũ, & ita seruat.

¶ Not. ibi de æquitate, quod præct. in hoc Rit. contenta, est potius de æquitate, quam de iure: quod sequitur, quod æquitas præfertur rigori iuris: ad idem tex. in l. 2. S. item varus. versic. quanquam. ff. de aqua plu. arc. l. si tibi. ff. si certum petat. l. placuit. C. de iurid. & l. cum res. C. si alie. res pigno. dat. sit. sed dicit aliquis iste Rit. nõ dicit, quod æquitas præferatur,

Domini Prosperi Carauitæ Ebolitanæ

sed quod Magna Curia seruat istud de æquitate: nec aliter dicitur, quod si secus fieret, contumacia primo die post serias accusata, & vocata sit nulla: & propterea dici posset, quod licet magna curia seruet istud de æquitate: tñ si aliquando hoc noluerint facere: contumacia erit valida: & æquitas non præferretur rigori immo rigor æquitati: responderi tñ potest, quod ista obiectio procederet quando ista præct. & æquitas non esset scripta per hunc Ritu. quoniam tunc rigor præferretur æquitati vt dicit Bald. in d. l. placuit in fi. & ibid. Doctrina Bart. in l. nam natura. ff. de cōdictio. in deb. & Specu. in titu. de loca. S. 6. vers. 96. sed postquam est scripta in hoc Ritu. bene potest dici & inferri, quod æquitas præfertur rigori per dd. iura vt dicunt etiam Doct. in dd. locis. & propterea si aliter fieret, quam hic dicitur contumacia esset nulla. Scias tñ ad hunc Ritu, quod omnes seriaz in eo nominatæ seruantur in Regno: exceptis seriaz vindemiarum, quas non vbique habemus & seriaz messium in hoc Regno incipiunt a 15. Iulij, & durant vsque ad octauū Sept. quæ tamen solum seruantur in tribunalibus ciuitatis Neap. nō autem extra per Regnum. * Et in causis ciuilibus non in criminalibus, vt etiam de consuetudine de hac attestatur. Bar. in l. custodias. circa finē. ff. de publ. iud. Salerni die 3. Dec. 1559. Prosper Carauita.

dum vocari faciat actorem quo non cōparente non dicitur quod fuit reputatus consumax, & condemnatus ad pœnam vt in casu præcedenti, sed solum quod fuit reus licentiatu, & notatur in dicta comparitione. Bene tamen verum est, quod quando reus accusat contumaciam actori, & demum alia curia actor vocatur, & condemnatur iuxta præct. d. Ritu. 218. in illo actu, & interlocutoria dicitur etiam quod ipse reus fuit licentiatu, & ita seruat. Et circa pœnam ad quam actor condemnatur, hoc casu vide quæ d. co. in dict. Ritu. 218. Salerni die 3. Decembris. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXI.

Tem nota, quod si aliquis vadat ad curiam, & dicat velle dare fideiussores de iudicio sisti pro aliquo bannito: & soluere ius banni scilicet tarenos 16. & eos fideiussores det & soluat prædictum ius: tunc ille extrahitur a banno: qui fideiussores nō debent esse de reficiendis expensis aduersario: nisi de iudicio sisti tantummodo, & tunc datur illi litera extractionis a banno: & idē in ciuilibus, quia si condemnatur ciuilitèr aliquis: & det fideiussores de iudicio sisti, & de reficiendis expensis aduersario, tunc ipsi danti ipsos fideiussores fit litera, quod ille cuius nuncium se asserbat reponeretur in possessione rerum, in quarum aduersarius fuit positus ex primo decreto, vigore dictæ condemnationis ad tertiam partem bonorum mobilium, non tamen in actis, nec in dictis literis fit mentio de dicto iure, vel nuntio. Sed dicitur quomodo tales fideiussores voluntarie se obligauerunt in dicta Curia pro tali qui in fine interlocu.

RITVS CCIX.

Tem seruat ipsa curia in sero regi hora vespertorum, non de mane, nec potest aliquis cōdemnari: neque banniri: nisi primo vocetur alta voce per tubitam curiæ, vel alium loco eius in eiusdem defectum.

De hoc Ritu. & eius materia dixi plene supra in Ritu. 38. immo cum illo Ritu. expediendi etiam istum, vt dico ibi in fi. merito ad ibi dicta me remitto Lynum tantum hic dico, quod circa horam regendi curiæ, & vocandi contumaces diuersimode seruat: & alibi fit de sero, & alibi de mane. In magna curia fit temper de sero, vt hic dicitur. Salerni die 4. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCX.

Item seruat ipsa curia quod nunquam aliquis licentiatu a dicta curia nisi primo faciat condemnari aduersarium suum ad pœnam in obseruantia quæ sequitur stabilitā,

Quoniam supra in Ritu. 207. dictum fuit, quod si citatus comparet in vltimo peritorio, & actor non, potest ipse reus accusare contumaciam actori, & facere se licentiarum a iudice, & ipsum actorem ad decretam pœnam ibi dictam condemnari. Ritus noster ordinat quod nunquam aliquis licentietur, nisi primo faciat suum aduersarium condemnari ad pœnam contentam in obseruantia, quæ sequitur supplē, in Ritu. 218. sed istud aliter seruat in practi. secundum quam est in arbitrio citari accusare contumaciam actoris, & ipsum condemnari facere elapso triduo vt in d. Ritu. 218. dicitur, & ideo si nō vult, satis est, si reus ipse compareat: ac scribi faciat suam comparitionem pro eo die, & demum Curia pro tribunali sedente * suam quod nō sit lapsam tri-

SVMARIYM.

- 1 Obligatus fideiussores dare, cum effectu eos prestare debet.
- 2 Contumaciam purgare volens tam in ciuilibus quam in criminalibus, ad quid teneatur.
- 3 Qui statim non refectis expensis, non est audiendus.

Supra in Rit. 135. dictum fuit, qualiter licet pœna contumaciæ tam ciuilibis, quam criminalis sit tertiz partis bonorum mobilium: nihilominus si aliquis contumax sponte comparet coram aliquo officiali, vel commissario super exactionibus contumaciarum, præstando cautionem de stando iuri pro illa causa, extrahitur a banno, seu contumacia, & soluit solum tarenos sexdecim pro iure ipsius banni, remissa sibi pœna tertiz partis mobilium, vt ibi dixi, & dicitur in Ritu. 214. in fin. sed quia dubitari forte potuisset si hoc idem concedendum esset dato quod non ipse contumax personaliter compareat: sed alius pro eo, dando dictam cautionem, & soluendo dictum ius banni. Rit noster ordinat quod etiam isto casu, quo contumax mittit alium pro se: extra-

extrahatur a banno, & detur sibi litera extractionis; in qua dicatur (si contumacia erat ciuilis, & executum fuerat ex primo decreto) quod ex quo cautum est de iudicio fisci, & resecta sunt exponia tali, qui fuerat factus contumax: restituantur bona, in qua talis eius creditor fuerat immissus ex primo decreto. Iste Rit. seruatur solum in hoc, quia ferè omnes contumaces mittunt alios ad purgandum eorum contumaciam, & faciendum se callari à contumacia licet semper in criminalibus dicatur quod contumacia remaneat firma, quo ad iudicium causæ principalis, quo ad ius banni, hic taxatum, nequaquam. sed vt in d. Ritu. 55 diximus soluitur, pro poena plus, & minus (pro vt cum iudice fieri poterit) & semper habetur respectus ad valorem tertie partis mobilium. Nec etiam quo ad fideiussionem de iudicio fisci in criminalibus, licet in ciuilibus sic, & ideo videmus quotidie, quod contumacia purgantur: & talis fideiussio non præstat: ratio est vt credo, quia talis purgatio contumacia non operatur nisi redemptionem tertie partis, bonorum mobilium: pro qua non potest ulterius molestari, & quo ad ipsum factum principale, nihil prodest: quia adhuc tãquam contumax capitur & carceratur, quod fieri non posset si prælatio dictæ fideiussionis esset in vsu. vide tamen Anch. conf. 272. plene, & subtiliter: vbi tenet quod in purgatione contumacia potest iudex non admittere procuratorem, sed dicere, quod veniat principalis, sed illud est per rationem statuti per eum allegati: ne sequatur absurdum, quod ipse didicit. In Regno (vt dixi) præticatur vbique contrarium: & nedom procurator, sed qui libet purgat contumaciam pro alio.

¶ Not. primo ibi, dicat velle dare, iuncto versu. ibi & eos fideiussores det, quod fideiussores dare obligatus, debet cum effectu ipsos præstare: non autè sufficit dicere velle dare ad idem tex. in l. seruus si hæredis, in fin. ff. de statu. libe. & l. qui decem. §. idem responsum. ff. de solutio. per quæ iura ita firmat etiam Bart. in l. prætor. §. si quis paratus. ff. de noui oper. nuntiatio. & Alex. conf. 21. nu. 7. volumine. 1.

¶ Secundo not. ex hoc Ritu quod ille qui vult purgare contumaciã tã in ciuilibus, quam in criminalibus: tenerur soluere penam ipsi curia, dare cautionem de iudicio fisci: & etiã in ciuilibus reficere expensas & hæc omnia ponit Specula de satisfda. §. 1. in fin. Afflic. in constit. siue reali. 3. & 5. nota. & in costi. contumacem nu. 9. circa finem. Aduerte tñ quia iste Ritu. videtur dicere, quod circa expensas reficiendas, danda est fideiussio: adeo quod videtur innuere quod non sunt reficiendæ in promptu, antequam reciperet bona executata ex primo decreto: sed doct. præleg. ponunt ista separatim videlicet præstare cautionem de iudicio fisci, & reficere expensas, & idem clare patet ex regia & prag. relatione de ordi. iudic. & in practica seruatur: & nisi statim reficiat expensas: non auditur. l. lancimus. C. de iudicis: & in constit. Regn. clemetia. circa fin. & Afflic. ibi 9. nota. num. 27. quo ad cautionem de iudicio fisci in criminalibus aliter seruatur. vt supra dixi. Salerni die 3. Decembris 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXII.

Item nota, quod nullus bannitus potest capi ante lapsum duorum mensium, a die banni: nisi veniat in conspectu Curia: quod nota.

SUMMARIUM.

1 Bannitus habet menses duos a die banni ad comparandum, innocentiamque suam demonstrandum.

- 2 Contumax fectus, & verus quis.
- 3 Lex generaliter loquens, generaliter intelligenda.

NOta ex hoc Rit. quod nullus bannitus potest capi de persona ante lapsum duorum mensium, a die ipsius banni, & in hoc concordat cum constit. Regn. clemetia. prout eam ibi intelligunt lser. col. 2. versic. & sic positæ. & Afflic. 2. not. versic. sed quid si personaliter. nume. 3. vbi in nume. 4. alleg. hunc Rit. ¶ Ratio istius Ritus est: quia per istam constit. bannitus a die banni habet duos menses ad comparandum, & demonstrandum suam innocentiam, præstata cautione de stando iuri. vt Afflic. ibi. dicit num. 3. ver. sed quando. & Capic. decis. 154. nume. 3. vbi etiam de hoc Ritu. mentionem facit. Sed iste Rit. corrigitur per Rit. infra 229 vbi de vno tantum mense disponitur. Limita primo, vt istemet Rit. dicit, nisi veniat in conspectu ipsius curia: credo forte ratione contempus. Secundo limita, nisi de delicto constaret, & essemus in casu in quo etiam si a princ. cõparuisset: non esset fideiussoribus liberandus: sed in carcere audiendus: vt factis no. dicit lser. in d. constit. circa princ. & Afflic. post eum d. versic. sed quando.

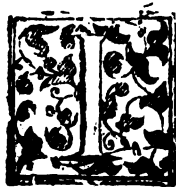
- ¶ Secundo nota. ibi nullus bannitus, quod iste Rit. procedit tam in bannito qui fuit intimatus domi: ¶ & sic in ficto contumace, quam in vero, qui fuit de persona citatus, licet de eo dubitauerit lser. in præleg. constit. circa fin. versic. alij æquius. & Afflic. post eum. num. 3. ver. sed quid si: & quamuis ibid. firmauerint illam costi. generaliter loquentem, ¶ generaliter debere intelligi, tamen credo, quod iste Ritu. ad maiorem declarationem, voluit apponere illud verbum, nullus, sed iste Rit. nec etiã d. Rit. 220. quoad istud de captura post mensem seruatur in practica. & ideo etiam die sequenti contumaces, & banniti quotidie capiuntur vigore ipsius contumacia, bene tamen fateor, quod iudices habito respectu ad qualitatem causæ, & quantitatem iudiciorum, ipsum postmodum detinent, aut liberant sub fideiussoribus purgata contumacia, & ita seruatur. Salerni, die 3. Decembris. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXIII.

Item nota quod nullus bannitus componitur de mora carceris: nisi sit captus in banno.

¶ Dixi de hoc Ritu. supra in Ritu. 136. ibi me remitto, illud solum hic repeto, quod istæ compositiones pro mora carceris, penitus ab aula recesserunt Prosper Carauita.

RITVS CCXIII.

Item quod si bannitus veniat ad curiam cum denarijs in manu: de iure banni, & prædictis fideiussoribus, soluit ius banni, & præstat fideiussores: non capitur, & extrahitur a banno, & non componitur de tempore, & idem si veniet cum iure nuntius eius paratus cum dictis fideiussoribus: & cum dicta pecunia banni, quia tunc extrahitur a banno, & non componitur.

Domini Prosperi Caruitæ Eboltani

ponitur de tempore, & in prædictis duobus casibus, quando aliquis est ciuilitè condēnatus: & idem bannitus, vel eorum inter nuneij, non coguntur componere de tertijs, ad quas fuerint condemnati.

¶ Materiam istius Ritus late posui supra in Ritu, 335. & 211. Igitur ne repetam illud, idem ibi videas.

RITVS CCXV.

Item quod illi, qui sunt banniti, debeant præstare infra tres dies fideiussores, si comparent eodē die: quo fuerunt banniti quæritur quid in ciuilitè condemnatis, an debeant præstare? Immo eo ipso quod comparent: etiam vsque ad primum somnum: & faciūt scribi comparitionem: cōdemnatio illa ad tertiam, vel sextam, est retractata absque alia retractatione, sed solum quod scribitur eodem die ibidem: dictus condemnatus comparuit in dicta Curia: & debet comparere dicto eodem die personaliter: & non per procuratorem: ad hoc vt dicta condemnatio retractata intelligatur, & idem in bannito, vt si eodem die comparet vsque ad primū somnū: intelligitur esse retractatum bannum, & tertiaria: q̄ nota.

De hoc Rit. plene dixi supra in Ritu, 204. & 206. 4. nota, vide ibi.

RITVS CCXVI.

Item quod de quolibet bannito extrahentes à banno, seu de pluribus, qui extraxerunt se a bannis suis vicibus, simul, vel se paratim fiant & fieri debeāt vnū, vel plura publica instrumenta debitis solemnitatibus roboranda in quo, seu quibus contineatur litera commissionum dictorum commissariorum, de recipiendis fideiussoribus a dictis bannitis, cum distinctione nominum bannitorum, & diuulgatione bannitorum eorundem, ac annotationibus reliquorū bonorum omnium mobilium, & stabiliū bannitorum præfatorum contentorum in eisdem literis exequutionum, assumendaque infra terminum, in dictis literis denotatum, dictis solemnitatibus munienda, mittant vna cum pecunia dictorum bannitorum, & tertiarum ad Curiam supradictam.

¶ Iste Rit. tractat. de his, que spectant ad officium commissariorum, qui quouidie deputantur contra con-

tumaces ciuiles, & criminales: sed quia de hoc plene dixi supra in Ritu, 132. & hodie in præfatis aliter seruatur, vt ibid. late posui, vide ibi dicta per me. Prosper Caruita.

RITVS CCXVII.

Item quod post receptionē dictarum fideiussionū commissarius ipse mandet ex Reginali dictæq; Curie parte dictis principalibus bannitis (si presentes fuerint,) seu eorum fideiussoribus supra dictis in illorum absentia, ad poenam fideiussionum præfatarum quatenus fuerint banniti, siquidem ipsi fuerint ex officio dictæ Curie banniti, quod dictos bannitos principales infra terminum per dictum commissarium eisdem bannitis, seu eorū fideiussoribus præfigendum, pro causis præmissis sistant in iudicio dictæ Curie, & se præsentent.

Iste Ritu, eandem materiam tractat quam præcedens, circa incumbentia officio commissariorum. Sed quia de vtroq; dixi supra in Rit. 132. ibi te remitto. Prosper Caruita.

RITVS CCXVIII.

Item seruat ipsa Curia ab eo tempore cuius contrarium memoria hominum non existit, hanc practicam in istis casibus, si facio aliquem citari ciuilitè, vel criminaliter vt die puta, sexta martij, compareat in dicta Curia, & dicto die sexto non compareo, sed comparet citatus ipse ciuilitè, vel criminaliter & accusat eodem die contumaciam contra me, deinde elapso triduo, condemnabor ad sui petitionem ad sextam partem bonorum meorum mobilium, scilicet quando citatus fuit aliquis extra locum, & partem eius, vbi, curia regitur, si ipse citatus veniet cum literis responsalibus citantis, quia citatio debet semper ytrique parti consimilis assignari, vbi vero non comparet citatus ipse die sexto prædicto, accusatur contra eū contumacia dicto die, & elapso triduo; cōdemnatur ciuilitè citatus ad tertiam partē bonorum mobilium, & criminaliter citatus ad tertiam partem bonorum mobilium, & etiā bannitur. Et nota quod in casibus prædictis, vbi ego accusator, vel actor condemnabor ad sextam partem mobilium, cōdemnor etiā tunc ad sui petitionem, ad expensas taxandas per curiam, vbi vero ego in præmissis terminis comparui dicto die sexto, & accusari contumaciā contra eum, quē ciuilitè feci citari, & ipse ciuilitè comparuit infra triduum,

triduum, vel quodocunque durante citatione, scribatur comparitio, sua, quò est paratus procedere in dicta causa ad vteriora, quatenus de iure fuerit, non tamen aliquã contumaciam accusat contra me: & sequenti die, & quodocunque durante citatione licentiabitur, & ego cõdemnor ad tarenos tres tantummodo, & non ad expensas, licentiabitur autem tunc, quã cõdemnabor, & talis condemnatio scribitur in actis. Sed non legitur. & idem in proximo casu seruatur in criminali, excepto, quã cõdemnabor ad tarenos sex tantummodo, & non ad expensas (etiam vt dictum est) non sic in casu præcedenti.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatus civiliter, vel criminaliter ad comparandum infra certos dies, comparens in vltima die termini, & non actor: accusabit in forma actori contumaciam.
- 2 Pœna sextæ partis mobilium quando, & vbi statuta.
- 3 Citatio vtrique parti semper consimilis assignatur.
- 4 Citatio per cedule affixionem, quando fit in domus limine.
- 5 Actor comparens tempore primæ, & vltimæ contumaciæ, instat procedendum in causa ad vteriora. Hoc sufficet ne, an contumaciam etiam accusabit?

Menti tenendus est iste Rit. quia ponit practic. seruandam in iudicio: quã reus compareret in termino, & actor non. ¶ Not. igitur primo, ex hoc Rit. quod si citatus civiliter, aut criminaliter ad comparandum infra certos dies vltima die termini compareret, & actor non veniret: potest citatus ipse eadẽ vltima die accusare primam contumaciam actori, quemadmodum illam eadẽ die fuisset sibi accusata per actorem: si ipse citatus non venisset & accusata dicta contumacia, elapso triduo, prima curia sequenti a oculabit vltimã, faciendo actorem curia sedente vocari & condemnari ad sextam partem bonorum mobilium, & ad expensas, vt Rit. met dicit Iser. in const. Regn. sponte volentibus, circa fi. in vers. sed quod actor, & Afflic. ibid. post eum. nu. 6. & tex. optimus. in c. actor. de do. & contum. in 6. et ultra præfata, vt dicit Iser. & Afflic. ibid. citatio circumducitur per l. & post edictum ff. de iud. & actor vterius non admittitur nisi resectis expensis. Immo per d. c. actor. tenere tur cauere de comparando postmodum in termino citationis: licet hoc in Regno non seruetur vt Afflic. dicit in const. Regn. accusatorum nu. 2. in fi. de hac pract. accusandi. contumaciam actori per reu dixi et tibi sup. in Rit. 166. s. nota. Et aduerte quod ante hunc Rit. nulla pœna erat statuta actori non comparenti in civilibus, & pœna sextæ partis mobilium statuta per const. accusatorum, erat ordinata contra actorem non comparentem in criminalibus: vt dicit Iser. & Afflic. in d. l. const. sponte volentibus, sed per Rit. 207. in fi. in civilibus fuit introducta pœna trium tarenorum, & in criminalibus, sex, & per istum, (qui circa pœnam corrigi illi) pœna dictæ sextæ partis mobilium statuitur in civili-

bus, & criminalibus (vt vides) quod nota, quia talis contumacia actoris potest poni in libro contumaciarum civilium, vel criminalium, & demum tractare prout tractantur contumaciæ reorum in civilibus, & criminalibus, & dixi supra in Rit. 132. & 133 & licet in prædicto. non videamus seruari, illud ideo est, quia communiter accidentibus (cum reorum sit fugere) raro euenit quod citatus sit ita diligens & sollicitus quod ipse accuset contumaciã actori. & si aliquando euenit cõteritur eligitur alia via procedendi contra actorem non comparentem quam posui supra in Rit. 210. adeo quod non est opus ponere in libro contumaciarum actoris, quia non reputatur contumax vbi dixi. & hæc est veritas. ¶ Secundo no. ibi scilicet quã citatus, quod illa pract. ponendi in citatione tot dies ad comparendam: obseruatur, quando citatus, est extra locum iudicij, & tunc attenditur loci distantia, vbi citandus dedit terminus apponi debet, quasi vellet dicere ille Rit. quod quã citandus est in loco iudicij: tunc non ponuntur tot dies. & ita verum est, & pract. citatur quã tunc in citatione dicitur, quod prima die post citationis intimationem compareat: vt et ponit Maran. in pract. par. 6. in vers. citatio. nu. 67. in nouis. ¶ Tertio not. ibi, si ipse citatus, quod ad hoc vt citatus veniens in termino possit accusare contumaciam actori iuxta pract. supra positã, debet venire cum literis responsalibus citantis, hæc est, cum ipsa citatione, in qua sit etiam responsale. Id est relatio nuntij, quod et intimauit, ratio autem quare cum ipsis literis responsalibus debet venire citatus, est vt Rit. dicit quia citatio semper assignatur consimilis vtrique parti, & quod citatio assignetur citato: patet ex consti. Reg. edictorum, & const. citationis literarum in prin. & vbi si vero dicitur quod si domus citati absentis non aperitur: citatio sibi relinquatur affixa in limine domus. Intellige tamen istud, de literis responsalibus, id est de earum copia, nam ea semper datur, & dari debet citato, vt hic dicitur, & in d. consti. Aduerte tamen quod dato quod citatus non veniat cum copia citationis, (vt dictum est) nihilominus sufficit: quod in eius defectum, veniat cum aliqua petitione, in qua dicat se fuisse citatum ad instantiã talis, vt et dixi latius supra in Rit. 166. s. not. & si facta perquisitione actorum, non reperitur ipsa citatio actoris: adeo quod certum est ipsum primam contumaciã non accusasse: tunc reus accusat contumaciam sibi iuxta pract. supra positã & ita seruatur. ¶ Quarto no. ibi vbi vero ego, quod quotiescunque actor & reus comparent vltima die termini assignati in citatione: quod tempore solet accusari prima contumacia: vt dixi supra in prin. verum tempore vltimi peremptorij, (quod est elapso triduo, vel quodocunque durante citatione, infra mensem, si citatus est intra ciuitatem: vel duos menses, si est extra, vt dixi supra Rit. 207.) non comparet amplius actor, sed solum reus, tunc nulla accusatur contumacia actori, sed solum offert se paratum, pcedere in causa quatenus iuris fuerit, scribitur sua comparitio, & actor condemnatur ad tarenos tres in civilibus, & in criminalibus ad tarenos sex: & non ad expensas, & facta tali condemnatione, ipse reus licentiatur iuxta dispositionem alterius Ritus supra. 210. Ex quo nota, quod quã actor non venit in tempore primæ contumaciæ: tunc accusatur sibi contumacia & punitur vno modo, quem posui in prin. Rit. sed quã non venit tempore vltimæ contumaciæ: quia iam paruit primæ, tunc non sibi accusatur contumacia, verum punitur alio modo, quem proxime dixi, quæ bene nota pro intelligentia præsentis Ritu. valde intricati: sed dicit aliquis contra hoc est Ritus infra 226. vbi expresse dicitur hoc casu accusandam esse contumaciam actori per eum, responderi tamen potest, quod reus in hoc Rit. venit ad accusandum contumaciam actori elapso triduo, durante tamen tempore citationis infra quod poterat actor comparere ibi elapso triduo, post tempus citationis. ¶ Quæro iuxta præfata, pone quod

Domini Prosperi Carauitæ Ebolitant

actor tam tempore primæ, quam vltimæ contumaciæ cõparet, & instat in causâ procedi ad vltiora nunquid hoc sibi sufficiet: an vero vltra comparitio nem, debet etiã contumaciã, inculcare. Affli. in const. edictorum. q. 8. nu. 27. mouet hanc q. & dicit quod licet l. for. aliter dixerit, actor tenetur contumaciam ac cusare per tex. in l. proferendum. S. & si quidem ibi, absentiam inculcante. C. de iud. dicens quod ita se per vidit obseruari: quod quidem verissimum est: & hodie ita seruat, & practicitur, voluit etiam Bar. in l. si finita, S. Iulianus, num. 10. ver. procedo vltius, & nu. 11. ver. sed quid, ff. de dam. infe. & fati pulchre & nota Anch. qui hoc late disputat cõf. 97. & Alex. post Bar. in rub. ff. de in ius voca. in litera a, & idẽ Alex. in d. S. & siquidem. nu. 4. & adde quod de iure non solũ tenetur actor contumaciam accusare, (vt proxime dictum est) verum etiam, accusata contumacia, non potest illicentiarus recedere. vt dicit Bart. post Gl. in d. S. Iulianus. & idem Bar. in l. si quis, C. de decurio. lib. 10. & in l. consentaneum, num. 18. ver. quæro tertio circa fi. C. quomodo & quando iudex. Alex. in d. S. & siquidem. Abb. Arc. & Fely. in c. j. ibi, illicentia rus recessit de iud. licet. in Regno istud non seruetur in prag. Salerni die 4 Decem. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXIX.

Tem, q̄ tam in ciuilibus quã in criminalibus causis, quẽ in curijs ipsis tractantur, si terminus datus ad probandum partibus, incidat in diẽ feria tam. sequenti die non feriata, parte non cõparente in curia, contumacia accusatur.

S V M M A R I V M.

- 1 *Dilationum materia est amputanda.*
- 2 *Iudex equitate motus potest gratiam facere.*
- 3 *Termino ad probandum elapso, ex litigantibus nemo examinat.*

Not. ex hoc Rit. quod si vltima dies termini dati ad probandum in causâ incidit in diem feriatum potest pars die sequenti comparere, & probare, alias ea non comparente, illomet die sibi accusatur contumacia. Iste Rit. de directo disponit contra id quod firmat Spec. in ti. de dilatio. S. j. nu. 4. ver. sed pone iudex. & Bald. qui ipsum refert, & sequitur in pract. tit. de citat. q. 9. ver. secus autem. vbi faciendo differentiã inter terminum datum ad comparandum in citationibus, & terminum datum ad probandũ, dicunt q̄ primo casu si vltima dies termini incidit in feriatã: admittitur ad comparandũ in sequenti vt late tradidi supra in Rit. 69. secundo vero casu, decidũt contrarium: quia dilationum materia est amputada l. 2. in princi. C. de temp. app. & dixi late in d. Rit. item quia alios dies habuit infra quos potuit probare: pp̄ quod non debuit se arctare ad vltimum diem feriatum. l. 2. S. si tñ ff. si quis cautio limitant tamen istud nisi terminus ad probandum, datus esset hoc modo per iudicem videlicet die Mercurij & die Iouis proba tibi incumbentia: † item limitat Bal. ibi num. 4. nisi iudex æquitate motus, admittat partem die sequenti: quia potest ei de hoc gratiam facere, arg. l. j. C. quomodo & quando iudex & c. consuluit, de offi. deleg. dum tamen ex actis appareat, quod ius sui iudicis die sequenti, fuit admissus. quid dicendũ? quicquid iste Rit. dicat in pract. non seruat in termi-

nis datus ad probandum: sed solum in terminis citationum prout dicebant Spec. & Bald. in dd. locis. j. & ideo lapso termino dato ad probandum, nemo ex litigantibus examinat die sequenti prætextu feriæ præcedentis: nisi iudex hoc sibi concedat (vt Bald. dicit) per modum secundæ dilationis: quæ in multis partibus. Reg. de stylo conceditur. vt supra dixi in Rit. 69. q. j. Salerni die 4. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXX.

Tem si aliquis, vel aliqua bannitus, vel bannita fuerit per dictas Curias, seu alteram ipsarũ & subsequenter in bano ipso perdurans, citatus, vel citata, fuerit de mandato dictæ curiæ: in aliqua causâ ciuili non admittatur ad comparandum per procuratorem in Curia ipsa: nisi contumaciam suam primo purgauerit: & si cõtumaciam non purgauerit infra spatium vnus mensis computandi a die banni emissi, capi possit de persona.

S U M M A R I V M.

- 1 *Bannitus pro vna causa, pro alia ad comparandum per procuratorem non admittitur.*
- 2 *Contumaci audientia denegatur.*
- 3 *Quæ requirantur, vt quis bannitus dicatur.*
- 4 *Bannitus extra ciuitatis protectionem esse dicitur: separatusq̄, à beneficijs alijs ciuibus competentibus.*
- 5 *Bannitus etiam ad defendendum non admittitur; excommunicatus tamen sic. cam 4. ampliat. & limitat.*
- 6 *Nemo pro bannito loquatur, vel compareat.*
- 7 *Contumax, de persona capi quando possit non purgata contumacia.*
- 8 *Quod locum habet, tam in ciuili quam criminali causa.*
- 9 *Allegans, secundum allegata intelligi debet.*
- 10 *Iudex aliquem pro debito capere, & carcerare nõ potest: nisi prius condemnetur.*
- 11 *Bannitus citatus in aliqua curia ad rem aliquam tradendam: poterit ne comparere per procuratorem excipiendo de pretio non soluto.*
- 12 *Defensio est de iure naturali.*
- 13 *Statutũ defensionem tollens, nullius est momenti.*
- 14 *Naturalia à ciuili iure non tolluntur.*
- 15 *Aliud est defensionem perincre: aliud vero defensionem d: stringere.*
- 16 *Cessionario banniti nunquid banni exceptio obstabit, in personam cedentis?*
- 17 *Bannum an in feudilibus etiã bannitum afficiat?*
- 18 *Affecta persona, eius quoque priuilegia affecta esse dicuntur.*

- 19. *Bannitus infamia facti infamis dicitur. Et a dignitate repellitur.*
- 20. *Officiali, ex delicto bannito, eius iurisdiclio suspenditur.*
- 21. *Practica, de sequestranda, per curiam iurisdiclionem Baronis, pro capituli delicto contumacis.*
- 22. *Contumacia in criminalibus qualiter purgabitur: ut bannum non obstet bannito pro alia causa agere, vel defendere volenti.*

Not. ex hoc Ritu. quod bannitus pro vna causa, si citeretur pro alia, etiam civili; non admittitur ad comparandum per procuratorem. Ratio istius Rit. est vt dicit Pet. Foll. in pract. criminali. in versic. banniantur. num. 55 versic. item contumax. quia contumaci audientia denegatur. sed si per procuratorem. S. ait prætor, iuncta glo. in versic. decreto. ff. ex quibus caus. maior. & gl. in l. contumacia in versic. litis. damno. ff. de re iudic. sed ista ratio mihi non satisfacit, quia si eam attendimus: bannitus tunc solum non esset admittendus per procuratorem: cum in iudicio compareret. vt actor: non autem si vt reus ad se defendendum: eo quia regula. d. l. sed & si per prætorem non habet locum in contumace qui pet se, vel procuratorem venit ad iudicium. vt reus. ca. intelleximus, de iud. & cap. cum inter de exceptio. & tamen vt hic vides bannitus citatus pro alia causa, & sic comparés vt reus, ad se defendendum, non admittitur per procuratorem: & si dicatur quod ista rationem ponit etiã Bal. in d. l. sed & si per prætorem dicens, post Bart. quod in illo textu fundantur statuta, quæ volunt, quod bannito non reddatur ius: responderetur quod Bald. & Barto. bene dicunt in statuto simpliciter dicente, quod bannito non reddatur ius, vel quod bannitus non audiatur, quoniam tale statutum intelligitur quando bannitus ageret: non autem quando se defenderet. vt Bal. met dicit, & ratio talis statuti esset fundata super illa quia contumaci denegatur audientia. Sed in terminis istius Rit. qui denegat defensionem bannito: illa ratio quia contumaci audientia denegatur: non potest adaptari per rationem quam proxime dixi: item quia sequeretur, quod eo ipso quod quis esset contumax in causa criminali quod esset admittendus ad comparandum per procuratorem in alia causa: quod esset falsum, quia, iste Rit. non repellit contumacem, sed bannitum. Et ad hoc vt quis dicatur bannitus: multa requiruntur, quæ ponuntur in constitu. grandis, & ibi per Afflic. in princ. num. 8. & 9. adeo quod sic non concurrant bannum non tenet: vt expressim Affli. dicitur d. 9. no. & ideo ego dico quod ratio istius Rit. est quia bannitus dicitur esse extra protectionem ciuitatis: vt dicit Cyn. in l. j. C. de natura libe. & Bal. in c. j. in prin. col. 6. de pace tene. & vt dicit idem Bal. in l. j. C. de hæred. instituen. & Afflic. in constitu. grandis utilitas 7. nota. numero 12. ad similitudinem excommunicati qui reijcitur à foro ecclesiastico, bannitus est separatus à beneficijs competentibus specialibus personis. vt patet ex c. j. in princip. versic. sed Obertus. hic finitur lex licet magis afficiat bannum in curia seculari, quam excommunicatio in foro ecclesiastico, quia (vt hic patet) etiam ad se defendendum non admittitur: & tamen excommunicatus sic. vt patet in d. c. intelleximus. & cap. cum inter. Amplia hunc Rit. procedere, etiam si per partem non fuerit oppositum, quia iudex potest bannitum & excommunicatum repellere etiam alio non opponente, vt dicit Iaco de Are. in l. vni. C. vt quæ defunt aduoca. & Bald. in d. cap. j. numero 3. hic finitur lex. pro quo text. in terminis. in cap. exceptionem. extra. de exceptio. licet aliter dixerit Pet. Foll. in loco præallegato.

numero 60. versic. & ad hoc. post Ang. in l. venditio ni in princ. C. de viuca. & Hip. in rub. de fideiuffo. numero 149. potest tamen vtraque opinio procedere secundum Salyce. in l. scimus. num. 2. in fi. C. de iudic. prima, vt possit iudex id facere, etiam si non petatur: secunda, vt non teneatur facere, nisi opponatur: quod nota. Secundo amplia. procedere etiam interdieras personas: tum propter generalitatem istius Rit. qui loquitur quod bannitus per Magnam curiam, citatus pro causa civili, non admittitur ad comparandum per procuratorem: & nihil dicit si citatio pro causa civili fuit expedita ad instatiam illius qui facie ipsum bannire, vel alterius: cum etiam quia militas eadem ratio, vt cum sit bannitus & extra protectionem communis, nemo pro ea loquatur: neque compareat. vt dicit Afflic. in d. constitu. 7. nota. numero 12. in fi. & in hoc etiam differt. iste Rit. à regula d. l. sed & si per prætorem, quia vt ibi dicit Bologn. in apostil. d. l. locum habet inter easdem personas: non inter diuerfas: & iudice hoc decernente: vt etiam dicit Iaf. in l. 2. S. fin. numero 2. ff. si quis ius dicen. nõ obtempera. Tertio amplia. procedere etiam si bannum esset factum in vno tribunali: & modo pro causa civili citaretur in alio: dummodo vtrumque tribunal a Rege depédeat: prout sunt omnes officiales buius Regni & ita proprie firmat Afflic. in constitutio. humanitate. 13. nota. versiculo, sed iuxta. numero 37. & referendo; sequitur Pet. Foller. in dicto versiculo banniantur, numero 53. versiculo, sed istud, licet ipsi loquantur ad alium finem. Limita. primo, non procedere nostrum Rit. in materia. l. qui accusare. C. de eden. cum simi, quia licet bannito sit sublata defensio, etiã pro alijs causis: tamen auctore non probante in causa, quam cum eo habebat: absolui debet. vt pulchre scribit Cypoll. caute. 255. similem cautelam, & Coe. in memora. in versiculo auctore non probante. Secundo limita, vt dicit Pet. Foller. in loco præalleg. numero 57. versiculo & potest. in causa cepta ante bannitum, quoniam in ea potest per procuratorem comparere secundum Bartol. & Aug. in rub. C. de delat. lib. 10. & Bartol. in l. vranus. in princ. colum. fin. versiculo deinde querit Dyn. ff. de fideiuff. tu autem aduerte, quia dubito de tali limita. ex quo Nel. in tract. banni. j. parte 2. temp. quæstio. 59. num. 150. cum sequenti, faciendo longam distinc. super ista quæst. dicit, (vt etiam postmodum Petr. Foller. met referet) quod quando statutum dicit, quod bannitus non audiatur, vel quod non fiat ei ius: tunc quando cunque intendat comparere, & audiri siue causa fuerit cepta ante, siue post: debet ei audientia denegari, & ius nõ reddi: ex quo tunc cum comparet, adest qualitas impeditiua. l. & seruorum. S. 1. ff. de stat. homi. & l. quoties. S. penu. ff. quod iussu. sed quia Ritu. noster dicit quod bannitus non admittatur ad comparandum per procuratorem nisi primo contumaciam purgauerit: sequitur absque dubio, quod in quacunque causa vult comparere non debet admitti, quia in hoc parui refert, quod causa fuerit cepta ante, si quando vult comparere, est bannitus, & ita teneas, & pone istud pro quarta arr. pliatione ad hunc Rit.

7. ¶ Secundo nota. ex hoc Rit. in fin. quod contumax contumacia non purgata, capi potest de persona elapso mente, à die contracte contumacie. Idem Affli. in constitu. Regn. grandis. 7. nota. nu. 12. in fin. in constitu. clementia. num. 3. in fin. versic. & scias & in constitu. pznam nouem vnciarum. q. 3. nume. 6. in fin. in quibus locis hunc Ritu. semper allegat, seruatus quo ad capturam, sed non quo ad tempus hic statutum: vt dixi supra in Rit. 2. 12. nam contumaces absq; aliqua difficultate, capiuntur & carcerantur quotidie infra mensem, immo vt ibi dixi etiam sequenti die post contumaciam, & quod contumax capi possit de persona, & carcerari vide etiam Milis. in prac. in vers. Andreas.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

Andreas. nu. 2. & 3. fol. 52. in parte vol & vide Bart. in l. fin. num. 2. ff. ad legē iul. pecu. † Ampliā hunc Rit. procedere nedum in contumace pro causa criminali, vt loqui videtur; verum etiam in ciuili. vt dicitur in auth. de exhiben. reis. §. si vero semel. versic. si vero etiam. Roma. consi. 214. nu. 3. Barto. per illū tex. in l. consentan. eum. nume. 13. versicu. istud videtur. C. quomodo, & quando iudex. Abb. in c. fin. §. in alijs. vt lit. non contestat. Afflict. in constitu. Regn. cōtumacem. 1. nota. & in constitu. Regn. si quis post litem per illum text. 8. not. nume. 1. vbi quod etiam tanto tempore debet stare in carcere, quanto durauerit instantia capti iudicii, & idem Mar. in. in pract. parte 6. in versu. contumacia. nume. 18. versicu. sexta pena. sed ista ampliā in pract. nō seruat in Regno ad instantiam partium, sed solum ad instantiam cuius pro pena contumacia. Nec obstat tex. d. §. si vero. & l. contentaneum: quia vt dicit Barto. in d. l. fina. ff. ad l. iul. pecu. ideo ibi pro debito priuato; capi quis potest de persona, quia fuerat semel in iudicio, & cū iuramento promiserat sistere, vnde cum postea non steterit, tanquam periurus capitur, vt proprie; & ad literam, dicit text. d. §. si vero. text. in d. constitu. si quis post litem loquitur in eo qui citatus personaliter dixit nolle venire. Abb. Afflict. & Marant. in dd. loc. loquuntur secundum terminos dictorum iurū: † quia cum eadem allegent, dictum eorum ita debet intelligi iuxta Doctri. Bart. in l. non solum. ff. de liber. lega. abas absurdum quippe & a legibus absōnum esset; intelligere quod citatus pro debito ciuili propter illam contumaciam capi posset, & carcerari; nam vt Bar. dicit in præallega. l. fin. iudex non potest aliquē pro debito capere; & carcerare, nisi prius condemnē iurilicite possit secundum eum, capi facere contumacem, solum vt veniat in iudicio, non vt in carcerem ponat: sicque etiā allegata supra procedere possent; tanto magis quia in hoc Regno quando aliquis est contumax in causa ciuili: prodita sunt remedia legitima citra omnem contumaciam carcerationem: vt patet ex Regia pragm. relatione. de ordin. iudi. vbi quod aut datur terminus in causa in contumaciam abientis, aut actor mittitur in possessionem ex primo decreto, & ita seruat: quod not. Et ex isto not. colliguntur penam, qua contumax ob suam contumaciam punitur. Alias vero penas contumacis vide per Marant. in pract. loc. præallega. vbi late ponit, & enumerat alias viginti tres, & Perr. Follet. in dict. versicu. banniat. numer. 43. cum sequen.

11 † Quæro in hoc Rit. vna cum Petr. Foll. in d. pract. nume. 59. vers. potest. pone quod bannitus citatur in Magna Curia, vel in alio tribunali ad tradendum aliquam rem: nunquid poterit per procuratorem comparere & exceptionem pretij non soluti opponere? Breuiter ipse dicit quod sic, per doctri. Salyc. & Bal. in l. fina. ille num. 4. & iste nu. 3. C. de pericu. & commo. rei vendi. vbi in specie Salycet. dicit, quod stante statuto, quod bannitus non audiatur, poterit bannitus de pretio non soluto excipere, tu autem dicas cōtrarium in terminis nostri Rit. qui in specie loquitur de bannito citato pro causa ciuili, quod non admittatur ad comparandum per procuratorem. Nec obstat Doctri. Salice. & Bald. quia ipsi loquuntur in terminis statuti, quod simpliciter disponit quod bannitus non audiatur, & vt supra dixi in 1. nota. intelligitur quando comparet agendo. non autem quādo se defendendo; nos vero in terminis præsentis Ri. qui expressius prohibet bannito defensionem vt etiam supra dixi in 1. nota. quod nota, quia poterit quotidie euenire. Et si dicatur quomodo per hunc Ritum tolli possunt defensiones bannitis † eum defensio sit de iure naturali. l. vt vim. ff. de iust. & iure, adeo quod vt ibi dicit Bal. colum. prima † statutum per quod ipsa defensio tollitur, dicitur esse nullius mo-

14 menti, quia ea quæ de iure naturali sunt inducta, per ius ciuile tolli non possunt clem. pastoralis de re iudica. & §. fina. instit. de iur. natu. & late Afflict. in prælud. constit. Regn. q. 12. nu. 18. respondetur, quod supradicta limitantur non procedere quotiescunque statutum ex causa tolleretur defensionem, vt dicit Alexand. consi. 105. numero 8. volumine quinto, allegat pro hoc l. si seruus C. de his qui ad eccles. confugi. & l. j. & 2. C. quando lice. sine iudic. se vindi. & ipsemet Bal. in d. l. vt vim, quem Alexan. sequitur in d. consilio limitat dicta ibi per eum non procedere, quando statutum ratione contumaciæ, tolleretur defensionem. Item responderi potest, quod iste Rit. non tollit penitus defensionem: sed in odium bannitorum quousque perdurauerint in contumacia non purgando; sed in eadem persistendo, seipos excludunt: veres in fi. ff. de iure. actuque priua. & facit l. non enim. ff. ex quibus cau. maio. † aliud enim est defensionem perimere, & penitus tollere: quod fieri non potest per dd. iura, & aliud est defensionem distinguere certo modo: vt Alexand. dicit in d. consi. num. 9.

16 † Secundo quæro quid in cessionario banniti, nunquid etiam ipsi agenti, vel se defendenti obstat exceptio banni in personam eius qui sibi cessit? Doctri. in hoc varij varia dixerunt vt patet ex Speculato. de cessione. actio. §. primo, versiculo illud etiam quæritur. Bald. in l. apud Celsum. §. si cum legitima. ff. de dolo exceptio. Bald. in l. si cum doctri. §. si patre. ff. de soluto matrimonio. in l. 3. §. si filius. ff. quod. quique iur. & in l. per diuersas C. manda. sed quia Nell. in tract. bann. parte 2. 2. temp. q. 7. viso quod; numero 187. omnium distinct. reassumit & late hanc quæst. tracta. ibi re remittit.

17 † Tertio quæro nunquid bannum afficiat bannitū etiam pro feudaliibus? Breuiter dicas quod sic, & de hoc habes tex. cum Gloss. in capitulo primo hic fini iuris. & sequitur ibidem Bal. numero 14. ver. & nota 18. verum. † dicens quod affecta persona, sunt etiam affecta eius priuilegia, vt patet ex illo cap. quod prohibet vassallis auxiliari, & seruitium præstare suis dominis bannitis, & ratio est, quam ibi gl. ponit, & sequitur. Bal. hu. 8. quia interim donec dominus est bannitus, feudum dicitur suspendi, licet penes se retineat directum dominiū, & vt scribit idem Iser. in c. j. col. j. de milit. vafal. qui contu. est perdit possessionem ipsius feudi, & si infra annum non comparet perdit proprietatem, vt etiam not. in d. c. j. & latius tradit Excellens Dominus Marinus Friza de subfeud. lib. 2. 29. authorit. nu. 11. ratio autem prædictæ rationis est; † quia bannitus dicitur infamis infamia facti vt dicit Iser. & post eum Afflict. in consli. grandis. q. 2. nume. 23. per tex. in l. fina. C. de requi. reis, & infamis infamia facti repellitur à dignitate. l. nulla. C. ex quibus

A D D I T I O.

a Defensiones bannitis. Adde quod adeo defensiones sunt de iure naturali quod neo verare quenquam reus potest quin ipsum in causa capitali defendat, & post condemnationem prouocet & appellet, humanitatis ratione suggerente omnem prouocantem audiri debere & si ipse acquiescat sententiæ nihil querendo, num necessarius sit qui prouocat vel nū eius interfit? ob cognationem quandam inter nos a natura constitutam. l. vt vim. ff. de iusti. & iur. adeo, quod & si resistat qui cōdemnatus est, nec velit admitti appellationem, perire festinans, differendum supplicium erit. l. non tantum. ff. de appellat. Et vide omnino quæ nos latissimè diximus in tract. ad arbit. magn. cur. v. car. ca. 3. ex nu. 37. vbi demonstrauimus etiam esse de iure diuino, fuisseque a summo Deo datas Adæ & Eug. & vide quæ diximus supra ad Ritum 18. C. P.

bus caus. infra. irrog. & l. 2. C. de digni. libr. 12. hoc tamē, donec ipsa infamia durat. vt dicit Iser. & Afflic. in constitu. Reg. clementiæ. q. 5. & 16 nu. 16. & 17. 207 vbi in officiali bannito ex delicto. concludunt eius iurisdictionem suspendi, vt banno durante non possit eam exercere vt etiam tradit Capi. decis. 31. 7 ex cuius Iser. doctrina in d. consti. clementiæ. cepit pract. in hoc Regno vt inquit D. Marinus in loco præalleg. quod vbi feudatarius, vel Baro est contumax pro delicto capitali sit sequestro iurisdictionis, & curia interim detinet, & iurisdictionem exercet donec tediæ affectus comparuerit, & contumaciam purgauerit; licet infra annum fructus non sequestrentur, sed percipiuntur nomine Baronis, per deputatum ab eo, vel procuratorem ipsius, vt latius per eum,

22 ¶ Tertio Quæro quonam modo dicitur purgata contumacia in criminalibus, ad hoc vt bannito non obstat bannum, si velit agere, vel se defendere in alia causa; quidam Doct. qui parum ad leges aduertit, dicebat, quod si soluit penam curiæ pro contumacia hoc sufficit, quia communiter tunc dicitur purgata contumacia; cum poena curiæ est soluta. tu autem dicas quod dicitur purgata contumacia tunc cum vltima solutionem poenæ, comparuit coram illo tribuna- li quod eum banniuit, & iuriserit, vel saltim caute stando iuri, debet etiam cauere de stando iuri qui contumaciam vult purgare, & expensas reficere vt dixi supra Rit. 211. in 2. nota. & Cauēs hic ponit etiā, & hæc est veritas. Salerni die 4. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXXI.

Item si datus terminus incidit in diem feriatam contumacia partis non comparentis accusatur præcedenti, & sequenti die.

Duplicatur iste Rit. supra in Rit. 80. & infra Rit. sequent. & Rit. 224. & 226. in fine, sed quia de hoc dixi in d. Rit. 80. ibi te remitto. ¶ Quæro in hoc Rit. quonam modo est quod hic dicitur: quod contumacia accusatur præcedenti, & sequenti die? Breuiter iste Ritu. in his verbis fecit me diutius insudare, tandem dicas sic, quādo citatio dicit, quod talis compareat hinc ad decē dies, tunc si decima dies est feriatā; die sequenti debet comparere; alias sibi accusatur contumacia, vt hic, & in dd. Rit. dicitur, quando vero dicit quod compareat hinc & vsque ad decem dies, tunc quia iste terminus appellatur terminus ad quem, si decima dies est feriatā, debet comparere die præcedenti, quæ est nona; alias tunc sibi accusatur contumacia; vt etiam latē dixi, in d. Ritu. 80. & ponit Marant. in præc. parte 6. in verbo. citatio. venio ad quintum dubium, num. 120. vbi in num. 123. de his Riti. mentionē facit. Salerni, die 4. Decēb. 1559. Prosper Carauita.

ADDITIO.

Dicas sic. Adde quod forte melius erit dicere, quod hæc verba, præcedenti & sequenti die intelligi debeant computari hoc modo, videlicet quod accusatur sequenti die facta mentione de die præcedenti ob festum, iuxta formam ritus 80. & 224. C. P.

RITVS CCXXII.

Tem quod causæ tam in civilibus, quam in criminalibus, quæ in ipsa curia tractantur, si terminus datus partibus incidit in diem feriatam, sequenti

die non feriato partis non comparentis in dicta curia contumacia accusatur.

Iste Rit. est idem cum præceden. diç vt ibi dixi.

RITVS CCXXIII.

Tem seruat ipsa curia, quod contumacia, scilicet prima accusatur proximo die quo ipsi testes debuerunt comparere, deinde expectatur triduo semper, sed fideiussiores ipsi non expectantur triduo, sed si isti sero debuerunt comparere, ego accusabo hodie contumaciam contra eos, & cras condemnabuntur ad penam fideiussores, & hoc modo fit omnis condemnatio, & de iure eodem instanti acta post contestatam litem, præterquam in testibus.

DE hoc Rit. dixi supra in Rit. 94. vbi etiam posui qualiter practiceretur. ¶ Not. ista verba, proximo die, & intellige quod ipso met die quo testes debuerunt comparere: vt patet ex d. Rit. 94. & 97. & sic proximum diem comparitiones appellat ipsummet diem vltimum termini quo die tenentur citati comparere, alias accusatur prima contumacia, (vt in d. Ritu. dixi) quid autem velint dicere verba fina. istius Rit. ibi post litem contestatam, & ibi præterquam in testibus, vide in d. Rit. 94. quia diutius insudavi in eis antequam d. Rit. vidissem. Prosper Carauita.

RITVS CCXXIIII.

Tem nota, quod vbi cunq; contumacia debet vno die accusari, si illo die sunt aliqua ferie, intellige de sequenti die iuridico immediate sequenti, & si plures dies essent feriatæ, etiam intellige de primo sequenti, & fit mentio quomodo tali die non fuit accusata contumacia propter festum tale, quo die dicta curia recta non fuit & si fuerint plura festa, fit mentio in ipso actu de omnibus festis, puta festum sancti Ioannis, & sancti Petri.

¶ Iste Rit. in viridi est obseruatiā, vt dixi supra Rit. 80. & de eius materia vide quæ ibi posui. & Marant. in præc. parte 6. in ver. citatio. versi. est etiam sciendum, numero 68. in nouis, vbi hunc Ritu. allegat. Prosper Carauita.

RITVS CCXXV.

Tem no. quod tales primæ contumaciæ accusantur die quo non regitur Curia: dummodo, nō sit dies feriatā: sed dies talis quo potuisset regi Curia, si voluisset regi: sed dubitatio est in Curia,

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

ria, ecce ego debui hodie accusare primam contumaciam contra Titium quod hodie non die non fuerunt feriæ, sed fuit dies iudicis, non tamen fuit recta Curia, ego non accusavi contumaciam dicto die hodie non, sed cras vole accusare, quando curia regitur: quæro autem admitat, vel spirat citatio: quia quamuis, quando non tenetur Curia: non possit accusari contumacia, tamen de consuetudine Regni est, quod accusatur, & notarius actorum scribit presentationem, & accusationem contumaciæ: dummodo sit dies quo potuisset regi ipsa curia: si voluisset, quia forte fuit impedita ex alijs: solutio, debet accusari prima contumacia die terminum, qui non est feriatum: licet curiam non regatur, alias spirat citatio: & debet talis contumacia accusari hora, qua solet regi curia.

S V M M A R I V M.

- 1 Contumacia prima potest accusari etiam quod curia non regatur, quod tamen intellige, ut ibi.
- 2 Contumacia prima coram quo, & qua hora possit, & debeat accusari.

Not. ex hoc Rit. quod prima contumacia potest accusari etiam quod Curia non regatur: dummodo si voluisset, regi potuisset, alias citatio spirat, & non potest accusari die sequenti, ut hic dicitur & infra. in Rit. 227. idem no. Maran. in prac. par. 6. in ver. citatio. ver. est etiam sciendum, nu. 68. in nouis, ubi hunc Ritum allegat. Et adde quod est in viridi obseruatio in omnibus Curijs: licet de iure secus sit, ut Rit. dicit: quia quanto curia non regitur, contumacia de iure accusari non potest.

2 ¶ Secundo ¶ no. ibi & notarius, quod prima contumacia potest accusari coram notario solum, debet tamen accusari hora qua Curia regi solet licet non regatur. primum obseruatur: & nedom notarius actorum scribit primam contumaciam: sed etiam eius scribit. Secundam vero minime, quia omni hora diei accusantur contumaciæ (ut omnibus est notum.) Salerni die 4. Decemb. 1559. Prosper Caruita.

RITVS CCXXVI.

Item nota, quod si feci te citare ciuilitate, vel criminaliter, & accusavi contra te contumaciam, & elapso triduo, post vltimum tempus, puta vno mense, vel duobus, quia nec feceram te adhuc condemnari, vel banniri, quia possum stare certo tempore, prout continetur in quadam alia obseruatio, tu compares in curia, & facis me vocari, & accusas contumaciam contra me die prima sequenti potes licentari. & ego condemnor, quod no. si accusatio contumaciæ cadit in diem feriatam, accusatur sequenti.

S V M M A R I V M.

- 1 Practica accusandi contumaciam a Reo Actori.

2 Actor quantum tempus habeat accusandi vltimam contumaciam.

Iste ¶ Rit. ponit pract. accusandi contumaciam a reo actori, qui comparuit tempore primæ contumaciæ, verum non comparuit tempore vltimæ, & dicit quod quandoque comparet reus elapso triduo post mensem: si ipse est de ciuitate. vel post duos si est extra ciuitatem: ut dixi etiam supra Rit. 207. in 1. nota. accusat contumaciam ipsi actori & die sequenti facit eum condemnare: & ipse licentatur, ut etiam dixi supra Rit. 218. in 4. nota. vbi posui ad quid condemnabitur actor isto casu. Ad vnum tamen aduerte, ut etiam ibi dixi: quia in terminis illius Rit. ponitur quando actore non comparente ad accusandum vltimam contumaciam, comparet reus elapso triduo, durante tamen tempore citationis: hic vero quando triduum erat elapsum post tempus citationis: adeo quod casus est diuersus.

2 ¶ Secundo ¶ not. ibi vno mense, vel duobus, iunctis. alijs verbis ibi, quia possum stare, quod actor habet tempus accusandi vltimam contumaciam, vnius mensis, vel duorum ut supra dixi, & ita seruetur. In fin. Rit. ibi si accusatio contumaciæ, vide quæ dixi supra in Rit. 80. 221. 222 & 224. vbi idem disponitur. Salerni die 4. Decemb. 1559. Prosper Caruita.

RITVS CCXXVII.

Item nota, quod in omni casu de mundo vbi expedit, quod accusetur prima contumacia semper ipsa prima contumacia potest accusari, etiam si Curia non regatur: dummodo non sit dies feriatum: sed talis quillo die regi potuisset, si Curia voluisset. Et ita seruetur.

Iste Rit. duplicatur cum alio supra 225. ut etiam ibi dixi, & ideo ad ibi dicta me remitto.

RITVS CCXXVIII.

Item quod nullus priuilegiatus trahat alium priuilegiatum ad Curiam ipsam, nisi sit curialis, sed cum priuilegiatus trahit non priuilegiatum ad Curiam ipsam, priuilegiatus iurat, quod perhorrescit, excepto curiali qui non iurat, & priuilegiatus trahit ad curiam ipsam in iure cesso, ex causa tamen necessaria, non lucratiua, excepto curiali, qui ad curiam ipsam de iure cesso non trahit, sed nullus priuilegiatus trahit, ex pena sibi cessa conuentionali, siue legali.

S V M M A R I V M.

- 1 Actor forum rei sequi debet, cum limitat.
- 2 Priuilegio fori, suoque priuilegio quilibet renunciare potest preter clericum.
- 3 Priuilegiatus contra priuilegiatum fori electionem non habet.
- 4 Priuilegiatus contra non priuilegiatum in electione.

Etone fori, quando perhorrescentiam adversarij iurare debet.

- 5 *Iuramentum perhorrescentie est ius nouum in Regno.*
- 6 *Bona fides in dubio presumitur semper,*
- 7 *Pia causa multa habet privilegia.*
- 8 *Dictio, nullus, est signum vniuersale.*
- 9 *Exceptiones legitime admittuntur, non obstante statuto quod nulla exceptio admittatur.*
- 10 *Cessio vera, & non simulata constare dicitur.*
- 11 *Cessionem simulatam non esse, ex quibus constare possit.*
- 12 *Cessio simulata quibus constabit, & seq.*
- 13 *Fraus, & delus non presumendus.*
- 14 *Cedens si est privilegiatus, cessionarius non, nunquid cedentis privilegio cessionarius vti poterit circa fori electionem?*
- 15 *Succedens in alterius loco, eius iure vti debet.*
- 16 *Privilegia personalia cum personis extinguuntur.*
- 17 *Varians eligere dicitur.*
- 18 *Curiales an perhorrescentiam iurare teneantur?*
- 19 *Procurator generalis an possit comparere pro personis privilegiatis ad eligendum & veritandum forum.*
- 20 *Procurator specialis constitutus à persona privilegiata ad eligendum forum an possit iurare de perhorrescentia.*
- 21 *Mandatum speciale ad iurandum quo casu requiratur.*
- 22 *Fraus an presumatur enumerantur casus trigintaquatuor.*

Not. primo ex hoc Rit. quod nullus privilegiatus (supple circa fori electionem) potest vti tali privilegio contra alium privilegiatum: nisi sit curialis & idem habes infra in Rit. 23. licet iste Rit. sit magis generalis: quia ille loquitur solum, quando pupillus contra pupillum, vel vidua contra viduam, iste vero, quod nullus privilegiatus contra privilegiatum. Ratio istius Ritus est, quam etiam sentit d. Rit. 23. quia isto casu reus conuenitur vltra privilegium, quod habet electionis fori quemadmodum, & actor habet etiam ad id quod sibi tantum est concessum de iure communi & quod sequitur forum rei, l. fin. C. vbi in rem actio. & capit. cum sit generale, de foro competen. cum similibus, propter quod trahi non potest reus in magna Curia: cum debeat vocari in foro suo. Intellige tamen istud procedere quotiescunque fuerit per reum conuenitum oppositum, & allegatum: & hoc tum per verba d. Rit. ibi velit declinare, & ibi renuntiet ius commune vt ibi latius dicam & tum etiam, quia privilegio fori per d. l. concessio, quilibet potest renunciare, l. si quis in conscribendo. C. de pac. nisi sit clericus, c. si diligenti, de foro competen. Et ex hoc Rit. generaliter dicente, quod nullus privilegiatus trahat alium privilegiatum: sequitur clara & indubitata decisio, quod siue actor sit privilegiatus maiori privilegio quam reus, siue non: & nunquam privilegiatus eligat forum contra alium privilegiatum. prout etiam voluit Afflic. in constitu. Reg. statumus, vt magna g. 2. pu. 14. post Bar. de cap. quem allegat, licet Doct. in auth. quas actiones, C. de sacrosan. Ecclie. Iser. in d. constit. statumus. Alb. in l. si ff. ex quibus cau. ma. & l. de Pen. in l. 2. in fin. C. de silentia. lib. 12. aliter

dixerint faciendo diuersas distinctiones. Miror tamen quod Afflic. de hoc Rit. nullum fecit fundamentum in d. constitu.

4 ¶ Secundo no. ibi, sed cum privilegiatus trahit, quod privilegiatus qui vult forum eligere, vigore sui privilegij, contra alium non privilegiatum, debet iurare quod perhorrescit potentiam sui adversarij in alio foro: excepto curiali qui non iurat, & in hoc concordat iste Rit. cum d. const. statumus, §. & de quæstionibus. vbi concessio privilegio electionis curialibus, nulla facta mentione iuramenti præfati, postea loquitur de personis miserabilibus, & ordinat tunc demum posse eligere, cum iurant de perhorrescentia. ¶ Istud iuramentum perhorrescentie est nouum ius in hoc Regno tantum, per illam constit. & hunc Rit. quia de iure communi in l. 1. C. quando Impera. inter pupill. & vid. non requiritur vt etiam Afflic. tangit in d. constit. statumus, in 8. nota.

¶ Tertio no. ibi & privilegiatus trahit, quod privilegiatus qui vult eligere forum, conueniendo suum adversarium pro aliquo debito sibi per alium cesso; tunc demum potest vti electione fori, cum illa cessio est facta ex causa necessaria, non lucratiua: & cum ipse est privilegiatus alio privilegio, quam curialis, & ad idem habes alium Rit. inf. 290. item quod nullus admittatur. Limita istum Rit. non procedere in personis miserabilibus quibus per dispositionem d. Rit. à constit. statumus generaliter est concessum privilegium electionis fori, nulla facta distinctione si cessio est ex causa lucratiua, vel onerosa, vt firmat Iser. in d. constit. versic. item quid si vtratur & Afflic. post eum q. 6. num. 18. si tamen cessio fieret bona fide & quæ in dubio presumitur argum. l. si. C. de euictio, alias secus secundum eos, vt etiam refert & sequitur Io. de amic. conf. 24. nume. 23. Non obstat dispositio istorum Rit. quoniam, vt dicit Afflic. ibid. non intelliguntur loqui in istis personis: ea quidem ratione, quia cum eis ceditur ex causa lucratiua: videtur fuisse donatum ad piam causam: & quæ in iure multa alia habet privilegia. vt late ponit Rom. in auth. similiter col. 4. C. ad l. Falcid. item alia ratione, quia cum presumatur donatio, licet non sit ad piam causam: succedit aliud, quod leges & Rit. prædicti loquentes de iure cesso, non vendicant sibi locum in cessione ob meram liberalitatem, & donationem: vt patet expressim in l. per diuersas, §. si autem, C. manda. & his que no. Io. de amic. d. conf. num. 25. versic. & considera. Et si dicitur quo pacto responderetur d. Rit. 290. qui generaliter dicit nullus admittatur ex iure cesso, & propterea per illam dictionem nullus videtur vniuersaliter omnibus negare: respondetur (licet Afflic. nihil de hoc dicat) & quod dicitio, nullus, sit signum vniuersale negatiuum, l. hæc oratio. vbi not. etiam Alb. ff. si libert. ingen. tamen vt dicit Albe. in suo Diction. in versicu. nulla exceptio. non semper negat vniuersaliter, vt patet ex dicta l. hæc oratio. iuncta gl. in vers. nullum. & ex text. nota. in l. si mihi Meua, §. si ff. de leg. 3. vbi est casus fortior, quia dicebatur nullus omnino: & pro hoc facit & quia stante statuto, quod nulla exceptio admittatur, exceptiones quæ sunt legitimæ adhuc statuto non obstante, admittuntur, vt dicit Albe. in d. Diction. & in l. non tantum. §. quod si pro emptore. iuncta gl. ff. de petit. hæredit. per illum tex. & per c. ex parte lo. 2. cum ibi no. de offic. deleg. & c. si quis arbitretur. 22. quæst. 1. & per eundem Albe. in l. si quando, C. de inoffic. test. & ideo ab isto signo vniuersali nullus admittatur: excluditur casus quo veniens ex iure cesso, obtinuit cessionem; tamen per donationem, & liberalitatem per d. l. diuersas. & ita teneas. Aduerte tamen sing. quod licet in hoc Regno extet dispositio istius Rit. & alterius præallegati. 290. tamen in pract. non sunt in obseruantia vt etiam dicit Io. de amic. d. conf. num. 7. versicu.

Domini Prosperi Caraitæ Ebolitani

scu. non obstat. & ideo in Magna Curia præfertim, & in alijs etiam curijs agentes ex iure cesso, etiam ex causa lucratiua, admittuntur, & si sunt priuilegiati videntur eorum priuilegio electionis fori: sicut si veniret ex causa necessaria, dummodo absit fraus. adeo quod conclusio supra firmata per Iser. & Afflicti in personis miserabilibus, in omnibus sibi locum vendicat, & ratio est, quia cessante dispositione istorum Rituum, dispositio iuris communis locum habet.

30 ¶ quod aut cessio est vera, & non simulata: idq; constat, & valet. l. per diuersas. iuncta glo. in versic. cessione. & in ver. quam alijs causis. C. mandat. nisi fieret potentiori l. 2. C. ne licet potent vel nisi fieret causa auzer venalitatibus, cap. 2. extra de alie. iud. mura. cau. fact. ¶ dicitur autem constare non esse simulatam, secundum Spec. de cessione. actio num. 6. vers. verum si actio. cum seq. quotiescunque actio magnæ summæ ceditur pro parua: item si fieret ex cau. donationis, tertio, si cohæres cedit cohæredi, vel hæres legatario, cui res vel actio est legata: quarto cum cedit creditori pro debito, quod sibi debet etiam si cederet maiorem quantitatem, vt patet de his omnibus ad litteram, in d. l. per diuersas, quinto cum eius iuramento affirmat non esse simulatam, vt dicit Guid. Pap. decis. 273. & glo. no. in l. si cui, §. ijsdem, in versic. doceat. ff. de accu. Aut cessio non est vera: sed simulata, & constat, & tunc non valet, l. fin. §. si quis autem, &

31 ¶ sed & si quis donationem, C. mād. ¶ Dicitur autem cessio simulata illa in qua agitur in rei veritate quod lucrum sit cedentis licet aliud appareat: vt not. per gl. in d. l. per diuersas, in versic. quam alijs, in princ. ¶ & per Dominos de Rota. decis. 1. alias 177. num. 2. vers. quæro de alie. iud. mutat. caus. fa. in nouis. fol. 26. Aut est dubium, & tunc licet aliqui aliter voluerint, Spec. ipse ibid. num. 7. vers. si vero dubitatur post Odoffe: concludit non præsumi simulationem: ¶ quia fraus, & dolus non præsumitur, l. quoties, §. qui dolo, ff. de prob. & no. per glo. in c. fedes, in ver. dolo. in princ. de rescript. excipit tamen tres casus, quas ipse enumerat, & colligit. ex tex. d. l. si. quartus casus esse potest secundum eund. num. 10. ver. item etiam, quando cessionarius est homo litigiosus & solitustalibus implicari, quintus quotiescunque nulla alia ratio assignari potest, quare cessio facta fuit nisi vt reus vereretur.

¶ Quarto no. in fi. Rit. ibi sed nullus, quod priuilegiati nõ possunt vt priuilegio electionis fori ex iure cesso, quando id quod eis cessum est, debetur ex poena conuentionali, vel legali, quod nota.

¶ Quæro primo nunquid ex alijs modis vltra prædictos constare potest, cessionem non esse simulatam? Spec. in d. ti. de cessione. actio. num. 10. dicit quod sic, si enim pauper qui non habet vnde causam prosequatur cedit alteri, ex necessitate potius quam sicte præsumitur cessio facta argum. pro hoc. l. alienationes. ff. de ercis. & l. ob q̄s. C. de præd. mino. item si ille qui cedit alijs: habet ire aut alia facere propter quæ litis prosecutioni vacare non potest, argu. l. 1. ff. de offic. eius. Item quando actio cedenti esset inutilis: quia forte debitor est potens, ex quo non posset iustitiam consequi vel quia debitor est Hispanus, & ipse actor Neapolitanus propter quod alteri Hispano cessit, vt etiam voluit Paul. de Cast. in d. l. per diuersas, nu. 4. vers. & in effectu. Item quando esset homo qui lites adeo execratur, quod potius vult parte debiti carere, quam litibus se implicare argum. l. item si res, §. 2. ff. de alien. iudic. mur cau. fact. Item si debitum esset multis disputationibus subiectum, vel debitor adeo cauillosus, quod etiam si esset liquidum, vix ab eo ipso extorquere potuisset. arg. l. fi. C. de proc. Item quando fuerint personæ coniunctæ, vt dicunt Cy. & Bal. in d. l. per diuersas. q. 19. Cyn. in l. qui impendia. C. de proc. Ioan. And. ad Spec. de cessione. actio. nu. 10.

ver. sed nunquid in litera, e. lo. de amic. conf. præall. num. 8. vers. & tanto magis, & late Tiraq. de retract. in præfatio. num. 53. & 54. licet Specu. in d. versic. sed nunquid, aliter voluerit & Guid. Pap. decis. 273. qui in hoc nihil allegat: nisi quod Curia parliamenti hoc non permittit.

14 ¶ Secundo quæro pone quod cedens est priuilegiatus cessionarius vero non: nunquid poterit cessionarius priuilegio cedentis vt circa fori electionem? Io. And. in Spec. titu. præalleg. num. 13. vers. ex præmiss. 15 in addit. incip. sed quæro dicit ¶ quod licet qui in alterius loco succedit: eius iure vti debeat c. is qui. de regi. iur. in 6. cum sim. tamen illud locum non habet 16 in priuilegijs personalibus, ¶ quæ personam sequuntur: & cum ea distinguuntur, c. priuilegium, eozitu. de regi. iur. in 6. & ideo residet, quod hoc casu cum priuilegium electionis fori detur personæ, non actioni, cessionario non competit nota. per Pau. de Cast. in l. si post diuortium, ff. solu. matr. Alexand. ad Bart. ibi in Apostill. incip. conuenti. & firmat Rom. consil. 235. vbi quod cessionarius vtitur priuilegio suo, non cedentis.

¶ Tertio quæro, tu scias quod illæ personæ quæ possunt eligere forum ex priuilegio, possunt etiam variare, ¶ quia qui variat eligere dicitur, l. cum qui certatum, §. 1. ff. de verb. obl. & not. per Affli. in consil. statutum, vt magn. 6. no. q. 13. nu. 25. ¶ nunquid etiam cum variant: teneantur iurare de perhorrescentia, sicut in hoc Rit. ¶ & d. consil. disponitur? Breuiter postquam variare forum, dicitur eligere, & iuramentum in electione præstandum est, nulli dubium quod etiã in variatione requiritur, & ita vidi pluries determinatum, & in præd. seruatur. Intellige tamen præfata quãdo variatio fieret, à curia domicilij ad Curiam Regiam, non autem econuerso, ratio est, quia primo casu tractatur de præiudicando officiali domicilij, qui est competens de iure communi, secundo vero casu secus, & ideo tunc strictius procedi debet vt tunc demum variando, eligant cum iurant perhorrescere, & quod hoc ita debeat intelligi: pondero primotex. l. 1. C. quando Imp. vbi mentio perhorrescentiæ non fit: quando declinabatur Curia Regis, sed Curia prouinciæ. eundem Rit. Istum & d. consil. statutum, vbi fit mentio istius iuramenti de electione fori: quæ fit trahendo in Magnâ Curiam, & sic quando tractatur de præiudicando officiali, qui alias est competens de iure communi. cogitabis tamen, quia est nouum, vt credo.

19 ¶ Quarto quæro ¶ cum per hunc Rit. & consil. statutum vt magnæ viduæ alia quæ personæ miserabiles habeant priuilegium eligendi forum, nunquid pro earum parte poterit proc. generalis comparere, & eligere aut variare forum? Breuiter dicas quod nõ, quia ista fori electio iure speciali petitur, ideo mandatum speciale requiritur: sicut in restitutione dicit Iser. in consil. si qui in posterum. in princ. per l. illud, §. si talis, ff. de mino. verum tamen est quod si esset talis proc. generalis cum libera bene posset hoc facere, quia talis proc. potest omnia quæ exigunt speciale mandatum, vt no. Bar. in l. procurator cui libera. ff. de proc. & latius Afflicti. in d. consil. si quis in posterum, num. 39. in fi. Et dicitur cum libera. secundum Bar. in præalleg. loc. & Afflicti quotiescunque dictum est in mandato, quod possit omnia facere quæ posset propria persona constitutentis.

20 Quinto ¶ iuxta prædicta quæro, pone quod vidua vel alia persona habens priuilegium eligendi forum a d. constit. constituit specialem proc. ad comparandum in tali Curia ad eligendum vel variandum forum eius nomine. nulla facta mentione, quod possit etiam iurare de perhorrescentia, nunquid poterit in electione fori quam faciet, iurare de perhorrescentia? Videtur diei posse, quod non, quia tale iuramentum non potest

testi præstari per proc. nisi habeat speciale mandatum adiurandum, vt dicit Gemi. in c. vt circa, §. super huiusmodi num. 3. & 4. ibid. Ioan. And. num. 15. in fi. de elec. in 6. & referendo sequitur Cassad. decis. 1. sub tit. de iureiur. Contrarium tamen credo verius. primo, quia constituto proc. ad eligendum aut uariandum forum, videtur concessum omne illud sine quo variatio aut electio fieri non posset, l. 2. cum similib. ff. de iurisd. omn. iud. immo cum electio non aliter deur constituenti nisi iuret perhorrescentiam, per dicta constitutio est procurator ad eligendum tacite in est, & adiurandum, & ideo non est curandum si non fuit expressum argumen. l. tertia, in fi. C. de fideicom. l. 4. ff. de leg. 1. & l. conditiones quæ extrinsecus, ff. de conditio. & demonstr. immo pro expresso habetur vulgar. l. cum quid, ff. si cert. petat. Secundo quia non est dicendum, quod quis videatur sentire id quod impugnet actum suum, arg. l. 4. ff. de test. milita, & sic, quod fecerit procuratorem ad eligendum, & non fenserit etiam quod iuret, immo illa verba de eligendo intelligi debent mediante iuramento perhorrescentiæ, quia verba aptari debent ad casum qui potest intelligi ex ipsius verbis, l. Gallus, in prin. ff. de lib. & posthu. & non per gl. in d. constit. si quis in posterum, in versic. inuocatione in rätum, quod ex dictis rationibus talis procurator in specie ad eligendum, vel variandum forū habetur ac si specialiter constitutus esset ad iurandum de perhorrescentia. Tertio probatur, quia præfati Doct. videlicet Gemi. Io. And. & Cassa. in prælle. locis dicunt, quod tunc requiritur mandatum speciale ad iurandum ubi a iure requiritur præstari. proprium iuramentum, secus si de iuramento tantum fit mentio quoniam tunc potest per alium præstari per clem. 1. de iur. & ita teneas sine dubio: nec obstat motium supra in contrarium allegatum, quia responsio patet ex proximo tertio fundamento. Et si dicatur quod in d. constit. statuimus, vbi fit mentio de iuramento perhorrescentiæ, non requiritur iuramentum simpliciter, sed dicitur de corporali iuramento, & propterea videatur non posse per alium præstari sicuti præfati non potest vbi a iure requiritur quod præstetur propria ipsius iurantem manu, vel propria persona, vt dicitur Arch. Ioan. Andr. & Cassa, in dd. locis, ut sic exponatur corporale iuramentum, id est per proprium corpus sine propriam personam respondeatur, quod iuramentum duplici modo præstari potest, vno siquidem verbis, & alio tactis scripturis, vt probat text. taliter intellectus per Bar. ibi in l. si alterius, C. si minor te maior dixit, & glo. 1. in §. sed neque, in authen. de mand. princ. & ubi requiritur tactis scripturis, debet præstari super sancta Dei euangelia, secundum Innocen. in capi. & si Christus, de iureiurand. nec sufficeret ipsorum præsentia nisi etiam esset tactus, secundum gl. & ibi Card. in clemen. prima, §. porro, de hæret. quantis de consuetudine sufficiat tangere quamlibet scripturam secundum eandem glo. dicto §. porro, in fine, Balio capitulo primo, §. item sacramenta num. quarto, vers. quæritur vtrum, de pace iura firma. & Afflic. in consti. puritatem, tertio not. nisi expresse diceretur quod iuramentum, præstetur tactis Euangelis secundum glo. d. §. porro, in fine, vers. quia ergo fit diuersimode iuramentum præstari potest, dicta constit. statuimus requirendo iuramentum in perhorrescentia, ne de iuramento, verbali fuisset intellecta addidit corporale, id est tactis scripturis, nec habuit intentionem in intelligendi, id est per proprium corpus, vel propriam manum, & quod illud corpale ita intelligatur, & exponatur probat text. in d. §. porro. Et ideo Rot. in c. nria Romana, vt dicit Cassado. d. decis. admittit procuratorem ad iurandum de perhorrescentia cum mandato in quo solum deur potestas iurandi in animam constituentis, quodlibet licitum, vel honestum iuramentum, & tanto magis si diceretur, & necessarium, cum

iuramentum perhorrescentiæ sit licitum, & honestum & per d. const. necessarium, item tanto magis admitte retur talis procurator si data sibi esset potestas iurandi de calūnia, & quodlibet aliud licitum vel honestum & necessarium iuramentum, quia cum sit expressum de iuramento calūniæ quod requirit speciale mandatum, & finali, de iur. cal. & no. per glo. in capi. qui ad agendum, de procu. in 6. clausula sequens intelligere tur etiam de simi, vt in c. sedes, de rescript. & d. qui ad agendum, cum ibi nota.

22 ¶ Sexto quæro supra in tertio, no. dictum fuit fraudē in dubio non presumi, nunquid id semper verum erit. dicas quod illud dictum procedit regulariter; fallit tamen in multis casibus de quibus in d. not. posuimus quinque. Sextus casus in quo fraus præsumitur est in venditione, ubi adest pactum de retrouendendo cum modicitate pretii, vt probat text. in cap. ad nostram extra de emptio. & venditio. quamuis secundum aliam opinionem requiratur etiam quod emptor sit solitus bene rari, de cuius opinionis veritate vide plene Cagno. in lege secunda quæstio. sexta. numero 50. cum sequ. C. de pact. inter empto & vendito. Septimus est quando debitor alionat eo tempore quo scit se habere creditores, & eius facultates non sufficere, vt probat text. vbi etiam nota. Bar. in l. si quis cum haberet, ff. quæ in fraud. credito. Octauus in donatione omnium bonorum, per l. omnes, §. Lucius, vbi nota, per Barto. numero 2. ff. quæ in frau. credito. & Bald. in l. eam quam, numero 40. vers. sed subiungitur, in fine, C. de fideicom. mis. & Idem si fuerit de maiori parte, vt no. per Bald. in l. si vnquam, in lect. numero secundo, vers. quid si. C. de reuocand. donat. post Barto. in l. nomen, §. 1. in fi. ff. de legat. tertio Nonus in solutione facta per debitorem creditori ante tempus, d. §. Lucius, versic. si uir. & l. ait prætor. §. si cum in diem eodem titu. Decimus in eo qui emi, a debitore in fraudem alienante non obstante quod fuerit sibi denunciatum a creditoribus ne emeret, d. l. ait prætor. §. si quis particeps. Vndecimus in alienatione omnium bonorum d. §. Lucius, ubi no. per Bar. numero tertio, & per gl. in l. qui testamentum, in vers. modum, ff. de prob. & ibi per Barto. numero tertio, vers. vlt. & per eundem Bart. in d. l. nomen, §. 1. in fi. vbi id dicit procedere, siue fuerint vendita omnia bona sub illo nomine collectio omnia, siue particulariter talis, & talis res: vt etiam dicit in d. l. qui testamentum, in fine verbis. Duodecimus vbiunque dominus diminit peculium serui, vel filii habentis creditores, vel patitur ipsum seruum, aut filiū transferre peculium in alium, l. summa cum ratione, & ibi Bar. ff. de pec. Decimustertius vbiunque quis intricat suum patrimonium, d. l. summa, vbi per Bart. & no. per Ang. in l. finali, ff. de stipul. seruo. Decimus quartus in alienatione facta rerum magis præciosarū reuerti inutilioribus, & vtilioribus, vt inquit Ange. in l. 2. C. de repudian. hære. & in l. fin. ff. de stipul. seruorum, & Alex. ad Bar. in d. l. summa cum ratione, in lite 2a, §. Decimus quintus casus est in alienatione, vel donatione facta bonorum ante delictum dummodo concurrat aliqua ex sex præsumptionibus positus per Barto. in l. post contractum, numero 2. ff. de donation. de quibus etiam per Ang. in d. l. omnes, §. Lucius, ff. quæ in fraud. credit. Decimus sextus vbiunque in testamento legatur alicui aliqua quantitas vti sibi debita, de qua quantitate alias non fuisset capax, nam debito nõ probato præsumitur quod in fraudem fuerit dictum sibi deberi, casus est in l. qui testamentum, ff. de probat. & nota, per Angelus in d. §. Lucius. Decimus septimus quoties fit alienatio, aut quiuis alius contractus clandestine, l. 2. & 3. C. de rescinden. vendit. & per Angelum in dicto §. Lucius, & in lege secunda, versiculo quarto, C. de repudi. hæredi. Decimus octauus ubi fit aliqua alienatio, & alienans adhuc possidet. l. sicut, §. superuacuum, ff. quibus mod. pig. uel hipo. solui. & ibi no.

Domini Prosperi Carauitę Ebolitani

ibi no. etiam per Bart. & per Angelum. in dicto S. Lucius. & Specula. in tit. de donat. nume. 7. versiculo ego dico. vbi nedū in alienatione, sed et in donatione loquitur, quę fraudis presumpcio qualiter elidatur, vide per Cępoll. in tracta. de simula. contra num. 76. in 24. pręsumptione. Decimus nonus quando filius abstinet se ab hereditate paterna, & postmodū per interpositam personā emit aliqua ex dictis bonis a creditoribus anterioribus, l. si is qui bonis. ff. de acquir. hered. l. pupillus. S. item ipse & ibi Bart. ff. de author. tutor. & nota. per Angelū in d. l. secūda. C. de repudia. heredi. vbi dicit idem esse, licet non emat per interpositā personā si emit clandestine pro quo textu. in l. nō existimo. ff. de administrat. tuto. & Barto. in l. Barbarius, in 2. repetit. in prin. ver. secūda solutio. ff. de offic. prętor. vel si emit incontinenti post abstentionem, vel si emit omnia bona, aut si emit meliora, vt latius per eum. Vigessimus vbi cūque interuenit celeritas actū. vt nota. per Bal. in d. l. eam q̄ num. 40. in fine. C. de fideicom. per text. in l. si ventri in fi. vbi etiam Gl in vers. benigne, ff. de priuileg. credito. Vigessimus primus casus est, vbi cūque contractum est matrimonium inter tutorē siue eius filium, & eā quę fuit sua pupilla, dū modo probetur dānum, l. si tutor. cum his quę ibi nota. Bal. n. 1. ver. quę ro. C. de interd. mat. inter pupil. & tutorē. Vigessimus secundus casus est vbi interueniunt nimis cautele. vt nota Bal. in l. testamentū. 3. nota. vers. quandoq; C. de rest. ordinan. & Corn. in conf. 23. incipien. vlt. per totū vol. 3. vbi de pactis insolitis loquitur conf. 203. incipien. videtur in litera m, eo volum. & con. 217. incipien. qui laicus. in litera i, eo. vol. Vigessimus tertius est in creditore solito scenerari vt dicit Bald. in l. cū allegas, num. 15. ver. quęro quomodo, C. de vsurp. Vigessimus quartus est vbi cūque fit aliquid quod de sui natura est nocuum cap. sicut. & ibi Zab. de pręsumptio. Vigessimus quintus quādo in aliquo actu probantur aliquę pręordinationes, quia ex pręordinatis ne dū pręsumitur verū etiam probatur fraus secundū Bald. in l. secūda, C. ad senat. consul. Velleia. Vigessimus sextus est vbi in aliquo contractu apparet de lesione minoris. vt nota. per glossa. in l. finali. in ver. commentitias. C. si aduersa. vedit. Vigessimus septimus est quādo fili⁹ bastardus emit ab eo cui pater suus vedit. vt dicit Bart. in l. si is qui, num. 4. ver. tertio quęro, ff. de vulg. & pupill. substi. & ne dum quando emit, sed quomodo cūque reperiat possidere de bonis paternis pręsumitur fraus. vt per eund. Bartol. in dicta l. qui testamentū nu. 2. in fi. ff. de probatio. & in conf. 194. incip. Cecchus, num. 2. vers. super secundo, volu. 1. 28. est quotiescūque Seius accipit mutuo centū a Titio, & promittit restituere cui Titius declarabit, si post modum Titius declarat filiū Seij vt dicit Bald. in l. iubemus, S. 1. nu. 5. vers. secūda quęstio. C. ad Trebel. & per eandem rationem Bald. idem erit si Titius declarasset filium suum 29. est in repudiante hereditatem, & post modū eam ab intestato possidente vt no. Bar. in l. i. in princ. ver. quęro hic, nu. 2. ff. si quis omiff. cau. test. per text. in l. quia aut. in princ. ver. ego puto, & S. non simpliciter. eo. tit. Trigesimus casus est in vasallo infeudante feudum, cū ipse esset caste natus, idest tam frigidus vt generare non posset, nam pręsumitur id factū esse in fraudem agnatorum vel Domini. vt inquit Glo. in c. 1. S. sed etiam. in vers. in fraudē. per quos fiat inuestitu. & per Aluaror. num. 7. vers. quęro cum gl. Trigesimus primus in vasallo infeudante in etate tam senili quod generare non posset vt per Glo. & Aluaro. in dicto S. sed etiam 32. est in alienatione facta viliori pretio, l. per diuersas iuncta gl. in vers. venditionis, C. mand. & cap. 1. S. donare. quali. olim feu. alie. po. not. per Bar. in l. pupillus. S. item ipse, nume. 4. ver. primo casu, ff. de aut. tut. & per Bal. in l. si vnquam, num. 2. vers. quod si. in 1. lect. C. de reuoca. don. Trigesimus tertius. vbi cūque extat statutum quod cessio actionum non possit fieri in nobi-

lem, si fuerit facta forensi qui cedat nobili vt dicit Bart. in leg. si quis, C. de hereti. idem quando nobilis fuisse factus procurator ad exigendum cum pacto quod nō teneatur reddere rationem. vt dicunt Bald. Angel. & Alexan. in l. iurisdictionum, S. prętor ait, ff. de pact. Trigesimus quartus est in cessione facta clerico a laico contra laicum. vt dicunt Domini de Rot. decisio. 1. alia. 177. num. 2. ver. item pręsumitur. de alie. iud. mut. of. fa. fol. 26. in nouis. quod dicit procedere. Spec. in d. de cessio. actio. vers. quarto, nume. 8. si clericus contra laicum coram iudice non suo, & per eandem rationem idem esset vbi cessio fieret alicui viduę vel alteri debenti ius eligendi forum. per l. vnic. C. quando l. si post modum dictę personę habentes ius eligendi forum traherent debitorem extra suum iudicem, p. ta coram iustitiaro prouincię vel Magna curia, sed in hoc Regno cessat ista pręsumptio fraudis, quia clericus non habet ius eligendi forum nisi pro bonis Ecclesię vt infra in Ritu. sequen. viduę & alij priuilegiati circa ius eligendi forum, etiam ex iure cesso possunt trahere eorum debitores in Magna curia, dummodo cessio sit ex causa necessaria, vt in hoc Ritu specialiter disponitur. Item pręsumitur fraus in 26. presumpcionibus quas ponit Cępoll. in d. tracta. de simula. cōtrad. & in alijs multis casibus quos studiosus lector facile poterit per se inuenire. Salerni, die 5. Decembris 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXIX.

Item si clerici de rebus Ecclesiasticis cum iuramento dixerunt quod perhorrescunt trahunt ad Magnam Curiam, (non autem de rebus eorum) priuilegio clericorum. Item qui sunt in Magna Curia gagia ipsius, trahunt ad ipsam Curiam priuilegio curialium.

SUMMARIUM.

- 1 Clerici electionem fori contra eorum debitores quādo habeant. Et pro quibus rebus.
- 2 Clerici in Francia, & Aretio, eorum debitores per quacūque causa, coram ecclesiastico iudice trahunt.
- 3 Clerici priuilegium immunitatis collectarum habent: cum ratione.
- 4 Impositio collectarum non imponit onus reale, sed personale pro rebus.
- 5 Re peruenta ad personam immunem, cessat collectarum exactio.
- 6 Priuilegium eligendi forum magnę curię quibus olim & nunc concedatur.

Item Rit. in viridi est obseruātia & no. ipsū, in eo q̄ dicit, quod clericitūc demū habent electionem fori iudicis secularis contra eorū debitorem: cum debitū est pro reb. Ecclesiasticis, nō autē pro reb. proprijs, & cum iurant perhorrescere potentiam aduersarij:

ut supra in alijs dictum fuit. idem firmat. in constit. statuimus, vt Magnæ. versiculo clericus, & post eum Afflic. ibid. 7. nota. quæst. 4. am. 16 & in constitu. iust. cultoris s. nob. nu. 5. vbi aliquibus contrarijs respondet. licet de hoc Rit. nullam penitus faciat mentionem. Ratio istius Rit. est secundum eos, quia priuilegium istud non datur per se ipsorum clericorum, sed Ecclesiæ, & ideo cum Ecclesiæ egreditur, clericis non competit & allegari. j. ff. de const. princ. & c. priuilegium. de reg. iur. 1. 6. & faciunt quæ dixi in præceden. Ritu. quæstio. 2. In Francia vero & Aretio, clerici pro quacunque causa possunt trahere eorum debitorem coram iudice seculari vt dicit Specul. in tit. de cessio. actio. in princ. vers. quarto præsumitur. num. 8. & in tit. de compet. iud. aditio. in princ. Aduerte tamen quod licet clerici pro rebus eorum non habeant priuilegium fori tamen habent priuilegium immunitatis collectarum vt dicit gl. fin. in capi. fin. de vita. & honest. cle. & ibi communiter Doct. Iser. & Afflic. in loc. præalleg. Cyn. & Bal. in l. placet. C. de sacro sanct. eccl. & pulchre Silua. qui pro hoc omnino videri debet in cõ filio 3. 2. & hoc tam pro patrimonialibus rebus, quam etiam emptis per eos, vt dicit Spec. in tit. de clerici. coniuga. colum. 2. & 3. versiculo ad huius autem. Barro. conf. 180. si aliqua possessio. Luc. de pen. in l. obistere. C. de anno. & tribu. lib. 10. Ioan. Ant. de Nig. in clement. j. de vita & honest. cle. nu. 104. & late Silua. in dicto conf. quamuis in Regno habeat cap. ite statuimus. quod clerici qui clericaliter, quod solum in patrimonialibus loquitur. Sed Nicol. de Neap. ibi, idem tenet de iure in bonis emptis. Ratio autem, quare priuilegium immunitatis collectarum, competit clericis pro rebus, ea est secundum Archid. in c. j. de immu. eccl. in 6. Nicola. in d. c. Reg. Imol. in d. c. h. nu. 35. vers. tertia & vltima. & ibi communiter Doct. Iser. & Afflic. in dd. locis, quia, collectæ non sunt perpetuæ, nec certæ: cum secundum varietatem imminentium negotiorum varientur, & ideo earum impositio non dicitur imponere onus reale: sed personale pro rebus. l. rescripto. S. fin. ff. de mune. & honori. j. & ideo re ipsa peruenit ad personam clericorum qui sunt immunes, arg. c. j. de iure pat. in 6. collectarum exactione cessat.

¶ Secundo nota. ibi, item quod omnes illi qui sunt in Magna Curia sub eius gagijs, priuilegio curialium, possunt eorum aduersarios trahere ad ipsam Curiam, & in hoc augetur dispositio, constit. Reg. statuimus vt Magnæ, j. quia per eam hoc priuilegium eligendi forum Magnæ Curie, solum curialibus Domini Regis qui immediate ei assistunt concessum est, vt patet in ea & ibidem nota. Afflic. 6. nota. numero 6. & per hunc Ritum conceditur etiam illis qui non assistunt in Curia Domini Regis immediate, sed in ipsa Magna Curia sub eius Gagijs, vt etiam habes infra. in Ritu. 233. vbi vide quæ dicam. j. nota. Salerni, die 5. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXXX.

Item a quod si qua mulier vidua, seu pupillus, citatus de mandato dictæ Curie, pro aliquo criminali, voluerit declinare forum ipsius Curie ad alium iudicem competentem. comparere debet personaliter in dicta Curia Vicarie allegatura, vel allegaturus in eadem curia, quicquid si-

bi de iure competit super declinatione fori prædicti.

A D D I T I O.

¶ Item quod si qua mulier hoc esse etiam ex dispositione iuris communis vt in l. ex quacunque. ff. si quis in ius vocat. non ier. & dic hoc procedere etiam quod citentur vidua vt vidua & pupillus, quia quauis possint ex priuilegio declinare forum, tñ possunt per iudicem citantem cognosci si nolint vti priuilegio, secus verò si citaretur clericus vt clericus, qui nec & volens potest à iudice seculari cognosci. c. si diligenti extra de foro compe. & vide hoc in dic. l. ex quacunque. Ad quod facit etiam tex. in l. fin. ff. de iurisdic. om. iud. quia extra territorium iudicenti, impune non paratur. vbi clarum est, iudicem non habere iurisdictionem, vt ibi per Alex. nu. 9. & 10. C. P.

S V M M A R I V M.

- 1 Reatus omnem excludit honorem.
- 2 Beneficium in integrum restitutionis in delictorum executione non conceditur.
- 3 Citari habentes priuilegium iudicis citantis fori declinandi, tenentur tamen comparere: eiusque priuilegium allegare.
- 4 Citatus à Regia Audientia, quem notorie constat esse sub Baronis dominio: nunquid comparere teneatur, ac priuilegium eius allegare?
- 5 Casus exceptuati qui, & quod sint: de quibus non possunt Barones cognoscere.
- 6 Citatus vt comparere teneatur: debet in citatione casus exprimi.
- 7 Magna curia, & Regiæ audientiæ in toto regno, ordinariam habent iurisdictionem.
- 8 Notorium licet reuelet ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponendi.
- 9 Recessus à iure communi est regulariter prohibitus.

¶ Quoniam per dispositionem. l. j. C. quando Impera. & constit. Regn. statuimus vt Magnæ concessum erat viduis, & pupillis priuilegium eligendi sibi forum: dubitari facile poterat, num istud priuilegium in delictis locum vendicaret, obstante in argumen. j. regula quæ habet quod reatus omnem honorem excludit. l. prima, C. vbi

A D D I T I O.

¶ Reatus. Adde quod non statim quod quis accusatur, reus existimandus est sed cum conuincitur criminosis, ne subiecta innocenti feriat, l. fin. C. de accusat. Cum crimina non in occasione sed in veritate habenda sint. l. famosi. ff. ad leg. Iul. maieft. Quod enim dicitur, reatum omnem honorem excludere. l. 1. C. vbi tenator, vel claris. l. raptore. C. de episc. & cler. intelligi debet de his qui conuicti & in crimine deprehensi sunt vt vtrobique dicitur. Idque patet quoniam qui in reatu decedit integri iuris præterquam in crimine læsæ maiestatis, l. fin. ff. ad leg. Iul. maieft. Imo defuncto eo qui reus fuit criminis, & poena extincta est. l. defuncto. ff. de publ. iudic. quæuis is qui reus factus est, purgare se debeat, nec ante potest accusare, quæ fuerit excusatus. l. is qui reus ff. eod. de publ. iudic. nec nos honores appetere debet, antequam purget innocentiam suam, l. 1. C. de reis postulat. Præterea quod dicitur reatum hoc est criminationem, omnem honorem excludit.

Domini Prosperi Caraitæ Ebolitani

excludere, intelligendo de criminibus quæ infamiam infingunt, cum infamem non ex omni crimine sententia faciat, l. infamem ff. de publ. iudi. animaduertendum est, quod si temporaria poena sit tempus poenæ non egreditur, veluti, si cui in quinquennium aduocationibus interdictum sit, nam post quinquennium pro omnibus postulare non prohibetur, & de exilio reuersus postulare potest, nec adhibet distinctio quo crimine silentium vel exilium sit irrogatum, ne scilicet, poena tempore determinata contra sententiæ fidem ulterius porrigatur. l. Imperator Titus ff. de postulan. Nec indulgentia infamiam abstergit, quia indulgentia quos liberat, notat l. indulgentia, C. de gener. abol. sicut qui pacificiter crimen cõfiteri intelligitur. l. qm ff. de his qui notan. infam. nisi specialiter ita restitutio fiat, l. i. C. de senten. pass. & restit. Adde etiam tantam esse vim reatus quod quamuis, vbi quis fuit alicuius criminis reus postulat, & postea absolutus hõ norificentior existimari debet velut aurum igne probatur, vnde gloriabatur Cato, se quater & quadragies causam dixisse nec quemquam sepius postulatam & semper absolutum, tamen in crimine hæresis, vbi de eo quis semel fuit inquisitus licet absolutus, non tamen potest ad summum pontificatus apicem admitti, vt in electione Summi Pontificis obseruatum fuisse videmus vt Summus Pontifex etiam suspitione tanti criminis vacare dicatur. Adde etiam postquam in reatus nomen incidimus, quod reatus quæque statum reorum significat i locis putridis. &c. vt nos alibi de clarauimus. Sicque accipitur in l. si diutino tempore ff. de pæn. vt per Budeum in adnotat. ad dic. l. si diutino tempore. C. P.

vbi senato. vel clarif. l. raptores. C. de epif. & cleric. & l. quoties. C. de dignita. lib. 12. ac etiam alia que habet, & quod beneficium restitutionis in integrum in executione delictorum non conceditur. l. auxiliu. ff. de mino. & ideo ad huiusmodi dubitationem forte tollendam Rit. nollet dicit qd etiã cū pro delictis dictæ persone conueniuntur gaudent priuilegio electionis fori, idem etiã voluit lser. in d. cõstitu. ver. ite si pupillus, & Afflic. post num. 7. no. quæst. 5. num. 17. licet hunc Rit. non allegent.

3 ¶ No. ex hoc Rit. & quod citati licet habeant priuilegiu declinandi foru iudicis citatis, tenentur cõparere, & eius priuilegiu allegare, & in hoc cõcordat cũ l. si quis ex aliena. ff. de iud. ca. si duobus. & c. cũ parati de appellatio. Glo. not. in c. si ep̄s. circa fi. 3. q. 2. Et not. quia Rit. vult, qd compareant psonaliter citati ad petendã declinatoriã fori: vt et dicit alius Rit. loquens in clericis infra. 235. vbi dixi in j. not. ad denotandũ tibi, qd in Regno exceptio ista declinatoria fori non admittitur p aliã personã vt et dixi in Rit. 105. q. 2. & latius in Rit. 269. Ratio istius Rit. & d. l. est secundũ Glo & cõmuniter Doct. ibi, quia licet citatus possit per aliquã exceptionem declinare forũ, tamen quia iudici citanti hoc non apparet, in dubio tenentur cõparere & priuilegiu allegare. & licet Afflic. in d. constã. statumimus. 7. not. q. 6 nu. 18. dicat qd nõ obstante nostro Rit. sufficit qd vidua, vel pupillus p procuratorem alleget declinatoriam fori, satis miror de tali dicto, cum expresse loquatur contra hunc Rit. & alium infra. 269. suo tempore fortẽ seruabatur, vt ipse dicit, hodie seruatur vt dixi, & secundũ hũc Ritũ.

4 ¶ Quæro in hoc Rit. de vna q. quæ quotidie versatur in tribunalib. Magna Curia vel Regia audiẽria alicuius prouinciæ citat aliquẽ de aliqua ciuitate, quã constat notoriẽ esse sub dominio sui Baronis, nõ quid ille talis citatus teneatur adhuc comparere, & eius priuilegium allegare: Barones omnes eorumque officiales dicunt: quod non, quia, cum notorium sit homines illius ciuitatis esse suos vasallos, ipsosque habere in eos ordinariam iurisdictionẽ, certũ est, ci-

tatũ nob esse de iurisdictione citantis, eoq; casu cõparere non tenetur. vt dicit gloss. & Bart. in l. secũda ff. si quis in ius vocat. non ier. & in clement. p̄datoris in ver. Bisana. de re iud. plene Imo. in l. quidam de re iudic. Felyn. in cap. cum ordinem. colum. 5. circa fin. de rescript. & Dec. post eum ibidem in glo. Et si diceretur contra eos, qd licet notorie constet citatum esse vasallum Baronis: tamen adhuc est dubium an veniat sibi remittendum vel ne, & cum Barones nes multos casus habeant in priuilegijs exceptio quibus cognoscere non possunt, vt crimen hæresis, læsã maiestatis, falsã monetã, & assassiniã, damna clandestina, delicta cõmissa extra territorium, casus pupillorũ, & viduarũ, & alij nõnulli, & propterea citatio aliqua ex prædictis causis iustificari possit, & dicitur in citatione causa non appareat, teneatur cõparere respondetur secundum Innoc. in cap. præterea. in si na. ver. de dilatio. Bartol. in dicta. l. 2. num. 1. in fin. Felyn. in cap. 1. ampliat. 5. num. 7. de re iudic. & Matth. fil. singu. 19. not. quòd sententia in si. quòd cum regulariter iurisdictione ad aliquem non spectat, sed solum in certis casibus, & ad hoc vt citatus teneatur comparere, debet i citatione exprimi casus super quo possit ipse cognoscere, alias si non exprimat, licet citatus ex aliquo casu permisso iustificari possit ex actis, citatus comparere non tenetur, quia citatio est nulla, pro quo facit quod scribit Roman. consil. 283. num. 14. vbi quod licet aliquando licitum sit recedere a iure communi ex causa, tamen non sufficit, quod illa causa adit nisi exprimat, faciunt quæ dicit Ang. in l. vtique in si. ff. de rei vend. vbi quod iudex proferens sententiam contra intentionem actoris, vel rei funditam, tenetur causam inferere, alias sententia est iniusta. & faciunt etiam alia quamplura quæ ad hoc ponit Felyn. in capit. sicut, verificum vndecimus casus numero 17. de re iudic. & latissime Gabriel. Sarz. post Matthesia. dicto singula. Tu autem indubitanter tene contrarium, ea quidem ratione & quia Magna Curia habet ordinariam iurisdictionem in toto Regno. vt patet ex Riũ. 49. vbi dixi, & per Afflic. constituit. statuimus vt magna. 8. not. q. 3. num. 29. Regis Audiẽtiæ prouinciæ in ipsis prouincijs. l. 4. de oibus. & l. seq. ff. de offi. p̄dis. Barones vero licet ipsi habeant ordinariã iurisdictionẽ in eorũ territorijs fundatur in iure specialitatis in eorũ priuilegio, quod si tate, nulli dubiu esse debet qd cũ ab istis tribus casibus citatur aliq; tenetur cõparere, & priuilegiũ sui Baronis allegare. d. l. si qd ex aliena. Nõ obstantẽ dicitur p Barones de notorietate suorũ priuilegiõrum: qd & si priuilegia sint notoria: attamẽ ob multos casus quos ipsi cognoscere nõ possunt: sem p dubiu est, an subsistat locus remissioni, vel nõ: & in eo dubio vendicari sibi locũ dispositio. d. l. si qd ex aliena. Itẽ respõderi pot qd notoriũ licet releuet ab onere probandi nõ releuat ab onere proponendi: vt dicit Gloss. in d. mētina appellati. in vericu. alias. de appellat. l. molli. capitulo cũ sup. nu. 22. vers. & nota. de offic. de leg. Alexand. in l. 2. nu. 14. ff. si qd in ius vocat. non ier. & tertio quod locum habet quando notorie constat funditus non habere iurisdictionẽ contra citatos, secus quẽ nõ funditus incõpetens, sed ope exceptionis vt satis nota. tradit Imo. in d. capit. cũ sup. nu. 10. ver. ter. Ita conclusio. & nu. 22. ver. tamẽ cõtra hanc. post Innoc. & Anton. ibi. & idẽ Alexan. in d. l. 2. nu. 13. & 14. Nec obstant illud, quod ex mente Innoc. & aliorũ contra istud dictũ fuit, quòd in hoc casu debet exprimi causa in citatione alias secus: quoniã illud procedit in eo iudice qui regulariter non habet iurisdictionem, nisi in certis casibus: & tũc verum est, quod nisi citans, causam exprimat: citatus comparere non tenetur, quia facit actum notorie sibi non competentem. Ita etiam procedit dictum Roma. loquentis de eo qui facit actum, per quem recedit a iure compu-

quia recessus a iure cōmuni, regulariter est prohibitus ut dicit Ioan. de Monte ferra, in rubrica de recessu in sexto. Sylua. Nup. lib. 6. numero. 25. & consil. in tract. consil. Brun. numero. 8. & Thraquel. in tract. consil. cau. parte. 1. in vers. necessitatis. numero. 182. Etiam Matthesil. in suo singul. similiter procedit, & hōquet in iudice proferente sententiam expressam contra regulā iuris communis: & finaliter omnia allegata per Felyn. in dd. locis procedunt in eo qui facit actum contra quem regulā iuris communis sunt in contrarium, quo casu non est dubium, quod faciens talem actum, debet exprimere causam propter quā illum facit: quia regulā iuris sunt contra eum: nos vero loquimur in casu, in quo iudex citans ordinariam habet iurisdictionem in omnibus causis, & personis: propter quod necesse non habet exprimere causam iurisdictioni permixta: quod bene nota, licet hodie in Regno nullam habeat difficultatem: quia tribunalia prefata a tempore immemorabili, semper ita seruauerunt, & seruant ad presens, adeo quod quando etiam de iure, Baronū opinio, subfineri possit, ex dicta generali, & prescripta consuetudine, ius non fouerent, nec in hoc aliquid Regiæ curiæ imputari debet: sed ipsismet Baronibus, qui nullam, aut modicam iustitiam in eorum terris ministrando, vassallis eorum proprijs recurrendi ad Curias Regias occasionem dederunt. Salerni die 5. Decembris. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXXXI.

Item si pupillus, vel vidua trahit in ipsa curia civili ter, vel criminaliter aliū pupillum, vel viduam, & pupillus vel vidua cōuentus, vel conuenta velit declinare forū: renunciet ius commune: & actor sequatur forum Rei.

SVMARIVM.

- 1 *Conuentus non in foro domiciliij, volens consentire, nū beneficio p se introducto renuntiare possit?*
- 2 *Per vassalli consensum, & expressam renunciationem Baroni præiudicari non potest.*
- 3 *Persona in fori electione priuilegiata, contenta a Mag. Cur. consentit ibidem: an post litem contest. possit penitere.*
- 4 *Priuilegio miserabilibus personis concessō, renunciarī minime potest. Cum ratione.*
- 5 *Iuramentum contra bonos mores non obligat.*
- 6 *Personæ priuilegiata circa electionē fori possunt etiam post conclusum in causa variare ab eo cui consenserunt fallit vt ibi nu. 7.*

Item Rit. dicit idem quod alius Rit. supra 228. & ideo vide quæ ibi dixi. No. tamen ex hoc Rit. quod quando pupillus, vel vidua conuenitur in Magna Curia ab alio pupillo, vel vidua, & conuentus velit declinare forum: debet renunciare, id est allegare ius cōmune, supple in l. finali. C. vbi in rem actio. & actor sequatur forum rei. Ex quo sequitur, quod nisi ipse conuentus velit declinare forum allegando ius commune: causa ipsa non remittitur, sed in ipsa Magna Curia tractatur, vt etiam in d. Rit. dixi, & ratio est: non quia actor habet priuilegium eligen-

di forum tanquam pupillus, aut vidua, cum, stante quod reus conuentus, est etiam pupillus aut vidua: sibi non competit, sed quia in hoc casu vterque tractatur: & que ac si neuter esset priuilegiatus. & ex cōsequenti si conuentus in alio foro, quam domiciliij, vult ibi consentire, & fori declinatoriam non petere, bene potest hoc facere, & beneficio pro se introducto renunciare, vulg. l. si quis in conscribendo. C. de pact. verum tamen est quod si Baro conuenti, pro eius interesse subintrat: petendo remissionem cause, non esset in Magna Curia tractanda, sed ad ipsam remittenda: quia per consensum vassalli, nec etiā per expressam renunciationem potest ipsi Baroni præiudicari. vt dicit Bart. in l. prima. S. & post operis. in fine. ff. de no. oper. nunciacione. & dixi latius supra in Rit. 204. q. 2. q. no. quia potest quotidie euenire, q. t. Quæro in hoc Rit. pone q. aliqua ex istis personis habentibus priuilegiū electionis fori, cōuenitur in Mag. Cur. vel aliqua ex Regijs audientijs, & conuenta ibidem consentit: demum post litem contestatam vult forū eligere, & petit se remitti: num poterit Afflic. in consil. Regn. statuimus vt Magnæ. 7. not. q. 6. nu. 12. mouet hanc q. & decidit quod non; nisi per errorem. nu. 6. ver. vltimo limita. ff. de iurisd. omn. iudic. sed ego miror valde quod Afflic. illud dixerit: quia priuilegio concessō viduis, pupillis, & alijs personis miserabilibus renunciari non potest: vt dicunt glos. & Bal. in l. vni. C. quādo impera. Fely. in c. si diligenti in vertertium corollarium, nu. 16. de for. compe. Barb. cōf. 64. scribitur. col. 2. vol. 4. & Petr. Rebuff. in comme. constituti Franc. tract. de sentent. prouiso. artic. 3. glos. si. Ratio est secundum eosdem, quia tale priuilegiū est concessum miserationis intuitu, & si renunciari possit: misericordia tolleretur. quod esset contra bonos mores, etiam scribit Alex. cōf. 122. vilo nu. 14. & cōf. 126. visō. in fi. vol. 4. Ex quo aliud sequitur, q. etiā si cū iuramento fuisset promissum nō variare ab illo foro; non obstante. c. quamuis. de pact. in 6. tale iuramentū tanquam contra bonos mores non obligat. c. non est obligatorium. de reg. iur. in 6. vbi glo. in specie per illud. c. limitat. d. c. quamuis. * Contrarium tenet Cagno. in proce. ff. S. illud vero. nu. 289. mouetur ipse autoritate Rom. in cōf. 269. tal. in l. qui Romæ. in prin. nu. 5. ff. de verbo. & tex. in l. iurisdictionum. S. vt puta. ff. de pact. & l. de die, cū sequen. ff. de pact. dota. & Rom. in d. cōf. mouetur autho. Cyn. in l. vni. C. qn̄ Impe. inter. pup. & vid. & Bal. in l. j. ff. si quis in ius voc. nō ier. sed non recedēdo ab opin. p̄dicta pōt r̄nderi allegatis in cōtrariū, nā Cyn. allegatus p Rom. in d. cōf. nō loquitur de renūciacione priuilegij, sed de cōcessione faciēda p principē, vt non præiudicet pupillis, nisi specialis fiat mētio. Bal. in d. l. j. minime etiā loquitur de renūciacione priuilegij miserationis causa iuducti, sed de cōcessō ratione exuberatis fauoris, cum differentia sit inter vnū & aliud vt Rom. dicit in d. cōf. tal. in d. l. q. Romæ. q. loquitur q. potest renunciari priuilegio iuducto miserationis gratia ad restituendā dotē infra annū, pro quo etiā Rom. allegat. d. S. vt puta. & l. de die. cū seq. locū habet in materia dotis in qua ob eius fauorem specialiter reperitur prouisum. p. d. l. i. de die. cū seq. vt possit dicto priuilegio renūciari, & pacisci eius restitutio ceteriori tpe nō lōgiori. Et ideo t̄ in q. p̄fata dicas, q. et post litē cōtest. & post cōclulum in causa, tales p̄sonæ possunt eligere sibi forū, & variare, ab eo cui cōfenserāt, et si iurassent. vt dixi. & firmat Sylua. Nup. lib. 6. num. 38. vbi dicit vidisse, q. post causam ap̄ctuatā vidua petit se remitti, & remissa fuit. Doctr. Alex. præalleg. p Afflic. possit procedere in alijs p̄sonis, quā in istis, & vere Alex. ibi nō loquitur de viduis, & pupillis, sed loquitur sicut Afflic. qd̄ not. Limita t̄ tamē p̄fata, nisi cū ipsa p̄sona priuilegiata esset admixta alia nō priuilegiata: quā tunc ratione connexitatis causa, co-

Domini Prosperi Caraitæ Ebolitani

Item primo iudice deberet determinari, vt dicitur not. Arc. consil. 83. quia multa col. 4. nu. 7. vel vltimo dicebam, licet Silu. Nup. loc. præalleg. dicat, quod sibi videtur durum. Et ex prædictis collige, quod clausula illa quam ponunt actuarij in querelis viduarum dicendo quod cum iuramento promiserunt non variare ad nihil prodest. quod nota. Salerni die 5. Decembr. 1519. Prosper Caraita.

RITVS CCXXXII.

Item quod omnes curiales dictæ curiæ siue sint ad gagia ipsius curiæ, siue non, omnes qui dictam curiam sequuntur: vt aduocati, procuratores: & alij scriptores curialium priuilegio permittente, in civilibus, & in criminalibus causis, trahunt eorū aduersarios in dictā curiam: sed ipsi in alijs curijs non trahuntur ad instantiam aduersariorum suorum, vel ipsorum.

A D D I T I O.

- Item quodd. Adde quod aduersus dispositionem huius ritus anno 1505. fuit supplicatum Serenissimo Regi Catholico per fidelissimam ciuitatem Neapolim, fuitque responsum, quod habita informatione prouidebitur. vt in capit. dicti Regis in volum. capitulor. ciuitat. Neap. num. 54. fol. 61. Deinde in alia suppositione anno 1507. fuit prouisum, quod officiales actus feruientes, non trahantur extra tribunalia in quibus seruiunt, ita tamē quod nec ipsi possint trahere alios suis iudicibus vt in alijs capitulis eiusdem Regis num. 51. fol. 84. C. P.

S V M M A R I V M.

- 1 Curiales qui dicantur de iure communi; large et stricte.
- 2 Communis vsus loquendi est attendendus.
- 3 Curiales audientiarum prouincialium nunquid eligendi forum habebunt priuilegium?
- 4 Duo specialia simul non concurrunt.
- 5 Curia Regiarum Audientiarum, Principis curia dicitur.
- 6 Curiales Regiarum Audientiarum habent priuilegium electionis fori, assistentes tantum in eis, Secus extra contrahentes, vel delinquentes ibid. et num. 8.
- 7 Armorum portatio Regis familiaribus concessa vbi locum habeat.

Supra in Rit. 292. in fin. augendo dispositionem constituti. Regn. statuimus vt Magnæ, dictū fuit, qualiter priuilegium electionis fori concessum Curialibus Domini Regis cōpetit etiam illis qui assistunt i Magna Curia Vicariæ sub eius gagijs: nuper augendo dispositionem d. Rit. dicitur in hoc Rit. quod omnes curiales magnæ Curie, siue sint ad gagia ipsius, siue non: omnes qui ipsam curiam sequuntur: vt Aduocati, Procuratores, & alij scripto-

res, habent dictum priuilegium: vt ipsi trahant alios in Magna Curia, & ipsi non trahantur ab alijs in alijs curijs. ¶ Not. igitur ex hoc Rit. quod curiales dicuntur Aduocati, procuratores, & scriptores ipsius curiæ vt sunt actuarij, & eorum subactarij, seu scribæ: Quo ad aduocatos, & procuratores priuatorum videtur iste Rit. nimis durus: eo quia de iure communi, curiales appellantur illi qui curiæ aliquo modo sunt obligati, vt dicitur glos. in cap. 1. §. 1. distim. Luc. de Pen. in l. curiales. la prima. C. de decurio. lib. 10. ¶ Alb. in rubr. C. si quis decuriali vel coarctali, vbi late explicat. & Affli. in d. consil. 6. not. num. 7. & licet glos. in d. c. j. exemplificet in aduocatis tamen videtur intelligenda de illis Aduocatis, qui a curia sunt stipendiati, & seruire tenentur, prout erant antiquitus tales aduocati stipendiati, vt dixi supra in Rit. 99. Et hodie sunt aduocati, & procuratores fiscales, & pauperum non autē de illis aduocatis, & procuratoribus, qui non sunt obligati seruire, sed quatenus eis placet assistunt. Quo vero ad actuarios, & scriptores cum ipsi sint obligati seruire curiæ, ad libitum voluntatis recedere non possint, dici potest quod nedum sit per huc Rit. Sed etiam de iure per gl. in d. cap. primo. dici tamen potest pro defensione illius Rit. qui curiales appellat aduocatos, & procuratores, quod licet curiales stricte capti dicantur illi tantum qui curiæ aliquo modo sunt obligati, tamen magis large, & inspecto cōmuni vsu loquendi ad quem iste Rit. respicit, & qui de iure attendi debet, vt dicit Bart. in l. talis scriptura, nume. 2. ff. de lega. 1. per l. librorum. S. quod tamen cassius. ff. de le. 2. & l. Labeo. ff. de supellecti. lega. etiā aduocati, & procuratores appellantur curiales, sed primum tenetur, vt etiam dicam in fine Ritus.

¶ Quæro necessario in hoc Rit. quid in curialibus Regiarum Audientiarum quæ sunt in prouincijs, nūquid etiam ipsi earumque aduocati, & procuratores actuarij, & scriptores habebunt priuilegium eligendi forum ipsarum Audientiarum. Breuiter videtur dicendum quod non, quia isti Ritus concedunt hoc priuilegium curialibus Magnæ Curie, & vt trahant in ipsa Magna Curia. vnde si modo etiam ad istos extenderetur, sequeretur, quod gauderent priuilegio electionis fori sicuti curiales Magnæ Curie: & quod tali priuilegio vterentur in alio tribunal, quam in Magna Curia, & sic concurrerent duo specialia in eis, quod esse non debet. l. 1. C. de dot. promiss. tanto magis, quia de Audientijs Regis nullum verbum in his Rit. cit. de tamen contrarium esse verius, per Rit. seq. qui non loquitur vt iste in curialibus Magnæ curiæ, sed de curialibus Regijs, & Reginalibus, ac alijs Regalibus curialibus, cum nulli dubium esse possit, quod curiales Audientiarum Regiarum, dicuntur Regales curiales. ¶ Quia & Curia ipsarum dicitur curia Principis, sicut Magna Curia, vt dicit Affli. in constitut. iustitiarum nomina. 19. nota. versiculo quinto quæro, numero vigesimoquarto & dixi supra in Rit. 54. Non obstantia quod dicebatur, quod in istis concurrent duo specialia, quia postquam priuilegium electionis fori cōceditur omnibus Regalibus curialibus cessat primum speciale, & si dicatur ego fateor, quod etiam isti sunt curiales Regales tamen quando ex eorū priuilegio volunt eligere: debent trahere in Magna Curia, non autem in Audientijs ipsi: quia Rit. omnes loquuntur, quod trahant ad Magnam Curiam. Respondere potest, quod Regiæ Audientie Prouinciarum vsu sibi quæ fuerint cognitionem illarum causarum, quæ ad Magnam Curiam spectant ex priuilegio, ut in d. Rit. 54. dixi post Affli. in dicta constitut. iustitiarum per constitut. Reg. statuimus, videtur, p. pilli, & miserabiles personæ quædo volebant eligere forum debebant Magnam Curiam eligere: & nihilominus Audientie Regiæ etiam de earum causis cognouerunt, & cognoscunt & de hoc postmodum factum fuit.

fit e. Reg. incip. quia nulla. immo illo tempore concumbant duo specialia in hoc, vnum quod personæ miserabiles eligebant Audientias, cum constitut. Re qui statim us vt Magnæ, de Magna curia loqueretur, alerū, qđ Audientię cognoscebant de causis ciuilib⁹ talium personarū, cum in alijs personis cognoscere non possent per d. constitut. Reg. iustitiarū nomen, & eo non obstante, (vt dictum est) Curie Audientiam eligebantur, & semper electæ fuerunt, & ideo cum hodie in ciuilibus, & criminalibus eandem habeant iurisdictionē, quam Magna Curia, & in omnibus præsentibus specialiter Magnæ Curie concessis, cum eas omnes vsu sibi quæsiuerint, vt in d. Rit. dixi, & omnibus est manifestum, nullatenus est dubitandum, quod earum curiales possunt ipsas eligere, & suos aduersarios ibidem trahere ciuilitate, & criminaliter, ipsi vero ab alijs alibi quam in Audientijs trahi non debent, vt hic dicitur, & ita his diebus per Regiam Audientiam principatus citra, & Basilicæ in causa Notarij Vincentij de durante de terra sancti Seuerini, adons, & eouenientis suum debitorē, & actuarij ipsius Regiæ Audientię, (referente Domino Cæsare de Luciano auditore) decretum fuit. pendet tamen appellatio in Magna Curia. † Prædicta tamen vera sunt, donec curiales ipsi penes ipsas Audientias assistunt, & non aliter vt dicit Iser. & post eū Afflic. in dicta constitut. statim us. 6. nota. in fin. numero octauo, argumen. tex. in l. fine. C. de re milita. & l. generaliter. C. de episcop. & cleric. & ideo si in eorum patria contraherent, vel delinquerent, tali priuilegio non gauderent. l. fina. in fine. C. de priuileg. lib. 1. libro duodecimo, etiam si cum licentia ad eorum domos accessissent secundum Iser. in d. constitut. & per hoc facit cap. Reg. vt inter subiectos. † vbi quod amorum portatio familiaribus, & domesticis Regis permittitur, in eorum patria prohibetur, & in eū do tamen, & redeundo ad eorum domos gaudet priuilegio, vt dicit Iser. si cum licentia vadunt, argum. le g. prime. C. de re milit. & l. qui mittuntur, & l. si cui. s. primo. ff. ex quibus causis maior. Aduerte tamen, quia etiam in Magna Curia Rit. non seruatur in aduocatis, & procuratoribus priuatorum, quia quo ad eos recessit ab aula, nisi essent Neapolitani siue habitantes qui vigore priuilegij eisdem concessi, vt patet ex Rit. infra 301. trahunt, & non trahuntur. * Aduerte tamen † quod & si curiales Regiarum audientiarum supra dixerim ius eligendi forum habere, at tamen in practica a petentibus non obtineretur, quia magna curia in suos tantum curiales per antiquam obseruantiam hos Ritus interpretata est, in vno tamen casu indubitate teneo procedere quod supra dixi in fauorem curialium, cum lis quæ ageretur per prædictos curiales esset pro seruitijs per eos prædictis in causis in eodem tribunali Regiæ audientię agitatis, vel alia simili causa dependentiam habente ab eodē tribunali, quia iudex alias incompetens, ratione dependentię efficitur cōpetens, vt scribit not. Soci. consilio 244. numero quarto, volumine secundo, & plene Bos. de foro competen. numero 117. vers. Adde ad prædictam materiā. ¶ bonus tamen iudex arbitrabitur hanc dependentiam, ne sub tali prætextu auocetur causæ quæ non competunt Sakerni, die 5. Decembris 1559. Prosper Carauita.

gio permittente, in ipsa Curia ciuilitate, vel criminaliter aduersarios suos trahunt.

S V M M A R I V M.

- 1 Priuilegium electionis fori quibus competat, & quod non iudæ & heretica lata dicit in principio huius commentii.
- 2 Priuilegio. l. i. C. quando imper. inter pupil. & vid. Ecclesia gaudere quando, & in quibus causibus valeat.
- 3 Ecclesia pupilli equiparantur. Et vniuersitates.
- 4 Nulla miserabilior persona quam pauperis.
- 5 Miserabiles personæ priuilegio fori gaudere volentes, tales se esse probare tenentur.
- 6 Qui sint, & quot numerandi inter miserabiles personas remissive.
- 7 Eligens ex priuilegio forum, competentem iudicem etiam eligere debet.
- 8 Priuilegiatis, quibus permittitur fori electio, an eius variatio permittatur?
- 9 Qui potest eligere, potest & variare. Et varians eligere dicitur ibidem.
- 10 Electio, ac variatio nisi semel tantū permittitur.
- 11 Vidua in magna Curia, & coram iudice loci querelam exposuit, in secunda scriptum non reperitur illam exposuisse, variado à prima. Nec adest perhorrescentiæ iuramentum. qui eorum iudex erit.
- 12 Vidua Magnæ curiæ forum eligendo, querelam contra aliquem exponit, remittit postea, demū moritur, vel ducit virum. Num ad Baronis, vel alterius partis instantiam debeat causa talis ad proprios domicilij officiales remitti, & vide infra post. num. 18.
- 13 Vbi persona conditio facit locum beneficio, ea cessante beneficium etiam cessat.
- 14 Accusatore ab accusatione desistente, curia ipsa ex officio ad vltiora procedere potest.
- 15 Cessante causa, cessat & ius quæsitum. Cessatque effectus de futuro successiuus ibid.
- 16 Competentia tractum successiuum quando, & quomodo habeat.
- 17 Causa per personam de exceptione declinatoria inquisitam, amplius non tractabitur.
- 18 Pronunciatio à qua non est appellatum firmat iurisdictionem iudicis ordinarij etiam contra non subditos.
- 19 Vidua an competat querela & fori electio pro insultu facto contra aliquem in domo in qua ipsa habitabat.

R I T V S CCXXXIII.

Item clericus, pupillus, vidua, clericorum, vel permittente, ac curiales Regij, & Reginales, ac alij Regales curiales Regalium, & curialium priuile-

Iste Rit. repetit illud idem quod supra dictum fuit in Rit. 228. 229. 230. & sequentibus, & ideo vide quæ in dd. Rit. diximus, vnum tantum videtur iste Rit. plus dicere quam præfati, quia in eis de curia lib. Regijs, & Magnæ curiæ solum dictum erat, in isto verò latius disponitur de Curialibus Regijs, & Reginalibus, ac de alijs Regalibus Curialibus, vt in præced. Rit. dixi ponendo effectū qui exinde sequit:

Q 3 & quo-

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

* & quotidie haberetur in curijs. * Limita tamen hunc Ritum ac l. vni. C. quando Impe. inter vid. & pupil. & constitu. Regn. statuimus vt Magnæ. non procedere quotiescunq; personæ hic & ibi enumeratæ essent Iudææ vt dicunt Iser. in constit. si quis in postero. super verbo Iudæis. pro quo etiam vide quæ dixi in Rit. 19. in prima limit. * Et licet Afflict. in ead. constitu. 16. not. nu. 47. miretur de hoc dicto Iser. eo quia ipse Iser. mouetur per text. in auth. de priuileg. dot. heret. non præsta. qui tex. loquitur de hæreti. non de iudæis. non est recedendū a d. Limit & opin. Iser. nec obitat quod ille tit. in authen. de priui. dot. loquitur de hæreticis quoniam respōdetur dupliciter. primo quod nigrum illius tit. narrando quæ sint hereticæ. dicit hereticas quæ diuersarum sunt hæresum. ite omnes quæ non sunt mēbrum sanctæ Dei cathol. & Apostolicæ Ecclesiæ prout proprie sunt Iudææ. & quæ per illa verba includantur Iudæi. legatur idem Afflict. sui immemor in constit. lege præsentis. 3. no. nu. 5. in fi. vbi dicit quod Aduocatus a Curia statutus pro viduis non debet Aduocatus pro vidua iudæa: quia nō est membrum sanctæ Dei Cathol. Ecclesiæ. & alle. d. tit. in auth. de priuileg. dot. adeo quod ipsemet illū tit. intelligit etiam in Iudæis. Secundo respondetur quod licet ille tit. loquatur in hæreticis extenditur etiam ad Iudæas. quia sunt species hereticorum. vt dicit Azo. i. summa. C. de Iudæ. in princ. Et quod hoc sit verum legatur idem Azo. C. de hæret. num. 10. qui ponit omnia quibus priuantur hæretici. & dicunt inter alia priuari priuilegio dotium. per auth. item priuilegium. C. de hæret. & post modum. Idem Azo. in tit. de Iudæ. num. 11. in fi. videtur quod Iudæi priuantur omnibus quibus priuari sunt hæretici remittendo se ad dicta per ipsum. C. de hæret. adeo quod clare tenet illum tit. in auth. de priui. dot. etiam in Iudæis locum habere. quæ not. pro intellectu. d. tit.

† Quæro primo in hoc Rit. nunquid vltra personas in hoc & præcedent. Rit. enumeratas. reperiatur aliz quib. competat priuilegium electionis fori? Breuiter dicas quod sic. & ideo potes præfatis addere ecclesiam. vt dicit Iser. quem sequitur Afflict. in cōstit. statuimus 7. not. num. 11. dicentes ita semper fuisse seruatum. & postmodum determinatum per c. Reg. quia nulla. & Capici decisio. 160. idque etiam probari potest per Ritum. supra 229. & post prædicta. firmat etiam Didac. Couar. in lib. pract. quæst. c. 7. vers. habent præterea. vbi dicit in illo Regno castellæ ex diuino vsu ita fuisse receptum. & obtentum. Et non ab re Iser. Afflict. & Couar. fundantur in vsu & pract. quia si in Regno non extaret. d. c. nec Rit. præallegatus. iure cautum non reperitur † quod Ecclesiæ gaudeant priuilegio. l. vnicæ. C. quando Imper. inter vid. & pupil. nisi quando eisdem fuisset commissæ aliqua violentia. rapina vel fraus. vt dicit Ioannes Andr. in c. cum sit generale. de for. compet. Imo. in c. si clericus. de for. compet. Alex. conf. 103. in fi. vol. 5. Afflict. decis. 257. in princ. & Couar. in loc. præallega. Ratio autem quare iudicantium vsu tributum fuerit etiam Ecclesijs hoc priuilegium pupillorum. & viduarum ea est: quam Didac. ibidem ponit in versic. habuit. † quia etiam ipsæ pupillis equiparantur. cum earum res sub aliorum Regimine maneant. si cur res pupillorum sub administratione tutorum. & pro hoc text. in c. j. e. auditis. de in integ. restit. meno. & Bart. in l. pupillorum. in princ. ff. de reb. eorum. quam rationē Afflict. etiam sentire videtur decisio. 390. nu. 3. Adde etiam vniuersitatem. tum quia sub se includit viduas. pupillos. aliasque personas miserabiles. propter quod eadem ratio censetur esse. quæ est in vnoquoque eorum. tum etiam. per text. not. in l. rempublicam. C. de iur. reipublic. lib. 11. iuncta gloss. vbi vniuersitates pupillis æquiparantur. & sicut ratione æquiparationis supra positz inter Ecclesiam & pu-

pillos. diximus fuisse hoc priuilegium concessum etiam Ecclesijs. eodem modo in vniuersitatibus dici debet. & nō sunt multi dies. quod litigante in Regia Audientia Principatus citra & Basilicæ. vniuersitate Campaniæ. fuit petita remissio ad Baronem. & referente Domino Cæsare de Luciano Auditore ipsius Audientiz decretum fuit causam remanendam. quod tamen postmodum per Magnam Curiam Vicariæ confirmatum fuit. Item adde pauperes. & vt pulchre scribit Didac. Couar. in loco præalleg. quæst. 6. versic. secundus. probatur secundum eum ex tex. d. l. vni. & ratione tex. in cap. significatibus. de officio deleg. vbi miserabilibus personis hoc priuilegium est concessum. † quasi nulla miserabilior quam pauperis. & pro hoc psalm. 9. tibi derelictus est pauper. orphano tu eis adiutor. Psal. 10. oculi eius ad pauperem respiciunt. & Psalm. 40. Beatus vir qui intelligit super egenum. & pauperem. & in hoc debent summo opere animaduertere officiales prouisi ad remittendum causas Baronibus. quia cum coram eis pauper a diuite opprimatur. ouem lupo remittunt. Aduerte tamē. quia. & si dixerim pauperem. concessum hoc priuilegium. intelligi debet dummodo eligens forum vt pauper. doceat se talem. vt Didac. ibidem dicit. & ad hoc in paupere requiritur. sed in omnibus personis eligentibus forum. † adeo quod viduæ. & pupilli. tenentur se tales esse probare. alias succumbent in electione. per text. in l. non ignorat. C. de his qui accus. non poss. vt etiam dixi supra in Rit. 19. 1. questio. tertia. * Et fideatur quod Afflict. decis. 197. ex doct. Bartol. in l. secunda. in j. lect. num. 9. & in 2. lectu. num. 7. ff. si quis in ius vocat. nō ier. dicit. quod licet negetur qualitas quæ fundat iurisdictionē sufficienti quod illa qualitas fuerit narrata in libello. nec cogitur alias pars eam probare. sed datur terminus in causa principali. cum clausula. quod si facta publicatione non constabit de illa qualitate causa remittetur. & si constabit procedetur ad vteriora. scilicet dum quam decisio. dicit concurrere magis comminam opinionem Tiraq. de retract. cōsanguin. in gloss. in versic. iudicem §. octauo. num. 17. & 20. Respondetur quod non video seruari secundum pract. dictam decisio. Sed quando quis tanquam pupillus. vel vidua. aut vt persona miserabilis in causa civili. vel criminali vult trahere suum aduersarium extra curiam sui domicilij. & petit remissio ad domicilium pretextu quod actor non sit pupillus. vel vidua. neque miserabilis. datur breuis terminus trium. vel quatuor dierum ad probandum incumbencia circa remissionem petitam. & summarie cognoscitur de exceptione allegata. & ea cognita. mediante decreto prouideri causam remanendam. vel remittendam. quæ practica mihi magis placet. & secundum eam fuit in opinione Alexand. in dicta l. secunda. & in cōsil. 1. colum. 1. & 3. volum. 5. & Felyn. in cap. si clericus laicum. colum. 2. versic. limita secundo de foro competen. in quibus communem esse opinionem. Prædicta tamen intellige vbi per partem negatur esse pupillum aut viduam. alias nemine negare. etiam non probata dicta qualitate. procederet in causa. per ea quæ dixi sup. in d. Rit. 19. qō. 3. & ad fundandam iurisdictionē sufficeret. † in libello vel que relata narraretur quem esse pupillum. viduam. aut personam miserabilem. iuxta dictam doct. Bar. in d. l. secunda.

ADDITIONES.

- a Limitationes. Adde. quæ diximus remissive circa Iudæos ad dictum ritum. 19. C. P.
 b Pauperes quo ad paupertatē & quo ad pauperes. vide quæ diximus supra. ad ritum 179. C. P.

causa, & decisio. capel. Tholof. 210. post Cyn. in l. prescriptione. C. si contra ius vel util. publi. ultimo adde generaliter omnes personas miserabiles, vt patet ex Rubric. & textu dictæ l. 1. C. quando imperat d. cap. singul. cantibus, & constitu. statuimus vt magna. si quis tamen scire velit qui sint illi qui inter personas miserabiles connumerantur. videat late Rebuff. in comen. constitut. Regn. Francie. in tract. de sen. ten. prouiso. articul. 3. glossa fin. in princip. vbi quindecim personas enumerat, sed vere Bartol. in d. l. vni ca. in hoc tradidit meliorem Doctr. quod in arbitrio iudicantis relinquatur: quia multe sunt personæ quas Rebuff. inter miserabiles posuit, quibus hoc privilegium electionis fori non tribueretur, & si alias alio respectu essent miserabiles. Et aduerte in ista materia, vt semper intelligas, quod personæ quæ possunt forum eligere ex privilegio, eligant iudicē qui alias sit competens aduersarij: alias si esset incompetens non procederet. vt dicit Hser. in d. constit. statuimus vt magna: & Afflic. post eum 7. no. nam. 13. ver. quid enim, & in eod. not. q. 1. v. nam. 22. & decis. 257. vbi latius de hoc. & Sylu. Nupti. lib. 6. num. 44.

¶ Secundo quæro in materia electionis fori concessæ viduis, & alijs miserabilibus personis, per l. vni cam, C. quando impera. & per constitu. statuimus, vt magna, nunquid sicut eis est permissa electio fori: sit etiam permissa variatio? Afflic. in constitu. Regn. statuimus 7. nota. quæstio. 13. dicit quod sic quia qui potest eligere potest etiam variare, l. eum qui certarum, ff. de verbo. oblig. item quia ille qui variat, eligere dicitur. Et istud intellige etiam post litem contentatam, immo etiam post causam conclusam, vt dixi supra in Rit. 23. licet Afflic. in eadem constitu. aliter dixerit: & non bene. vt ibi dixi latius: Aduerte tamen diligenter circa istam materiam variationis, quia quod de variatione dictum fuit, intelligi debet quando variatio fieret a curia sui domicilij ad Curiam Regiam, alias si aliquem conuenissent in Tribunali Regio, puta Magna Curia, aut Regia Audientia, & ibi consensissent, & demum vellent variare, & causam trahere ad curiam domicilij, non possem: quia cum variatio permittatur quia concessa est electio dictæ leum qui, postquam semel elegerunt, trahendo eorum aduersariam coram iudice per eas electo: vlt. sunt eorum privilegio electionis, & ideo non potest amplius cadere variatio, sicque videtur firmasse Hser. in authent. habita. in ver. litem, in fin. sui libri feudo, & Bartol. in d. authent. num. 7. vbi reprehendendo gloss. dicit quod non, nisi semel permittatur electio, & per rationem variationis secundum Bald. ibidem, versic. tertio, dubiatur num. 35. in fin. versiculo & Tiraque. in l. Boue. s. hoc sermone, in princip. nume. 24. eum sequen. ff. de verborum significat. in tantum quod tunc solum poterant istæ personæ variare, cum nondum elegerunt aliquam curiam vigore sui privilegij. & in veritate iuris ita intelligo istam materiam. Benetamum verum est, quod in pract. non seruatur, & variatio etiam bis, & ter conceditur tam à curia domicilij, quam a Magna Curia, & Regia Audientia. & vid. ego viduas elegisse Regiam Audientiam, & postmodum variasse ad curiam Baronis, & a curia Baronis variasse iterum ad Regiam Audientiam, & suis se admissas, sed crede mihi non omnes aduerterunt, neque intelligunt hunc passum variationis.

¶ Tertio quæro de vna q. de qua in facto consultatus, quædam vidua quærelauit in Magna Curia, & eam iudice loci, non reperitur scriptum in secunda querela, quod illam exponit variando a prima sed solum duæ simplices querelæ, & nec in prima nec in secunda adedit iuramentum perhorrescentiæ vt requiritur per consti. statuimus vt magna, & diximus supra Rit. 228. quis eorum iudicium causam accipit? Breuiter ergo dico prout etiam tunc dixi,

quod iudex causa erit ille qui est competens de iure communi: non obstante alia querela facta coram alio iudice, ratio est, quia ille qui est competens de iure communi, non eget iuramento perhorrescentiæ: sed fufficit ei expositio querelæ, alius verò qui non est competens de iure communi, sed solum ex privilegio querulantis, tanquam vidua, per d. constitu. statuimus, iuramento perhorrescentiæ eget, alias eius Curia eligi non potest, vt in d. Rit. dixi. Limita tamē istud, nisi vidua ipsa prosequendo causam, suam querelam corrigeret iurando perhorrescentiæ, & variando: quoniam tunc is esset iudex coram quo ipsa vidua hoc ageret.

¶ Quarto quæro de vna no. & practicabili quæstione. pone quod vidua eligendo forum Magnæ Curia. exponit querelam contra aliquem, demum ipsa vidua remittitur: moritur vel ducit virum: nunquid ad instantiam Baronis, vel alterius partis, causa ipsa ad proprios officiales domicilij debeat remitti? videtur primo quod non, eo quia exposita querela per viduam Magna Curia effecta est iudex competens, & in causa est sibi ius quæsitum: propter quod, licet cesset persona vidua: ius quæsitum non tollitur. l. fin. ff. de post. l. si post mortem, s. 1. de legat. 1. & l. si post mortem, ff. de bon. possess. contra tabu. & capitul. ab eo: de elect. in sexto. cum simi. quæ pro hoc allegat Tiraquell. in tracta. cessa. causa limita. 11. Secundo, quia per expositionem querelæ viduæ, effectus electionis fori, qui est facere iudicem competentem: est iam in esse productus, & consumatus, quo casu cessante causa electionis fori, non cessat effectus in esse productus, seu consumatus, l. si in princip. ff. vnde liber. l. inter stipulantem, s. sacra mibi. nec teuocentur. ff. de verborum obligatio. & l. patre furioso, ff. de his qui sunt sui, vel alien. iur. Cyn. & Bald. in l. generali ter ille, colum. secunda. versic. in contrarium & iste colum. 3. versic. item exemplum, C. de episc. & clec. Bart. in l. secunda, s. si in fin. ff. de dona. & Bal. in l. vbi colum. penult. versic. formatur alia q. C. de iur. dor. cum infinitis simil. quæ in idem adducit Tiraquell. in l. si vnquam. in versic. susceperit liberos: num. 165. versic. & ne post tot tantisque, & in d. tracta. cessante causa limita. 12. Contrarium ego puto verius. primo, per tex. in l. in omnibus causis id obseruatur, ff. de reg. iuris. vbi ad literam iure conl. ait quod vbi personæ conditio locum facit beneficio: ibi cessante ea, cessat etiam beneficium. & pro hoc aliud quod dicitur quod privilegij causa cessante, cessat privilegium, l. Athlete, s. primo. ibi quo ad in presidatu sunt, l. geometra. ibi, donec curam gerunt, & l. idem vlpianus, ff. de excusa. turo. l. Titia Seio, s. vltimas. vbi gloss. & Bald. ff. de legat. secundo, & l. filius a patre, s. primo, ibi, cum militare desijt. vbi etiam Imo. Alex. Arc. & laf. ff. de lib. & posthu. cum infinitis quæ ponit Tiraquell. in d. tract. in versic. privilegij causa num. 207. ¶ Secundo, quia accusatore desistente ab accusatione, potest curia ipsa ex officio in causa ad vltiora procedere, l. penul. in princip. ff. de pub. ind. l. secunda, vbi not. per Bal. C. de abolitio. c. 1. & 2. extra de col. detegen. cap. Regni ad consultationem, & l. monente, C. de delato. lib. 10. vbi Io. de Plat. nu. 2. ampliat istud procedere siue desistat voluntarie siue necessario: vt quia moriatur, vel absens sit: & nihilominus limitatur, nõ procedere in eo delicto in quo alijs absque querela ex officio procedi non posset. vt dicit Abb. in d. c. 1. col. 2. Par. in tract. syndi. in versic. accusatio. colum. r. ver. q. est verum. & Io. Ant. de Nigr. in d. c. ad consultationem, num. 20. & cap. pridem, nu. 10. ergo eodem modo desistente vidua per remissionem, vel ea mortua, aut nupta, non debet ipsa Magna Curia causam retinere: sed remittere, quia alias non esset competens iudex in persona vidua: Non obstat primum: quod in contrarium allegabatur de iure quæsitio: quia illud

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

procedit, & verum est, quando ius esset quæsitum de iure cõmuni: secus si de iure speciali, prout est istud quod quæritur ex priuilegio concesso viduis tãtum, & personis miserabilibus: quoniam tunc cessante causa cessat etiam ius quæsitum. vt satis pulchre & notata. voluit Bal. in l. si pro ea. quæstio. octaua. num. 10. C. manda. Philip. Fran. in c. cum cessante, col. 1. vers. secunda conclusio limitatur, extra de appel. & Tiraquel. in præalleg. tracta. cessa. causa. limita. 11. num. 3. Non obstat secundum: quoniam ad id responderi potest eodẽ modo, quo ad primũ responsum fuit: item quia illud intelligitur quò ad effectum pro tempore præterito, non autem pro tempore futuro: quoniam tunc ille effectus de futuro successiuus tollitur, vt dicit Bald. in capit. quemadmodum, num. 4. de iur. iurand. idem Tiraq. in d. tract. limita. 12. num. 24. & limita. 23. num. 8. per text. in l. tutelae. ff. de cap. diminu. & institutu. eod. S. sed & capitis, & S. sequen. vbi q. tutela legitima quæ iam delata erat agnato tollitur quo ad tempus futurum, si agnatio ipsa cessat per capitis diminutionem, & ideo in proposito: licet nou tollatur effectus electionis quo ad competentiam iudicis circa acta retrofacta, quia illa bene valent, tamen cum effectus electionis sit competentia iurisdictionis, quæ competentia habet tractum successiuum quo ad Baronem, donec causa durat, & quo ad partem aduersam vsque ad licitã contestationem, l. fina. C. de exceptio. quo ad competentiam de futuro & circa acta postmodum facienda, cessante persona viduæ, bene cessat effectus electionis, vt sic nõ sit amplius iudex competens Magna Curia, sed causa spectet ad Baronem petentem remissionem. Limitarem tamen prædicta, quo ad partem, non procedere quotiescunq; in causa principali esset lis contestata: & postmodum vidua remitteret querelam: ratio est, quia cum non possit vltimus tractari per ipsam inquisitam de exceptione declinatoria per text. d. l. fina. & quia videtur iudicem approbasse. vt dicitur in l. fed & si suscepit. in princip. ff. de iudic. per Ancha. consil. 16. Roma. consil. 169. Cardina. consil. 5. & Practi. Papien. in forma libell. declina. iurisdictionis. in princ. nu. primo. competentia ipsa iurisdictionis est perpetuata, & non habet amplius tractum successiuum quo ad ipsam, & ideo tunc vt dicit Tiraquel. d. limita. 23. nu. 3. quamuis cesset causa non cessat effectus consumatus, qui non habet tractum successiuum. Item limitarem quò ad Baronem, & etiam quo ad partem, quotiescunq; remissio viduæ fieret postquam per iudicem fuisset interloquutum, quòd causa remanet, illudque decretum fecisset transitum in rem iudicatam per eandem rationem quam proxime dixi * & per doctrinam Inn. in c. præterea, nume. 2. vers. sed si postquam. in si de dilat. quam refert & sequitur Alexan. in l. 3. nume. 15. ver. tamen illud fallit. ff. si quis in ius voc. non. ier. & Anch. consil. 192. nu. 4. ver. confirmat vbi quod pronuntiatio, a qua non est appellatũ, firmat iurisdictionem iudicis ordinarietiam contra non subditos. quæ bene nota. quia sunt quotidiana, & (vt credo) nondũ per aliquem tractata. * Scias tamen quod & si in puncto iuris vera sint quæ supra dixi quod vidua remittente querelam vel mortua, aut ad secunda vota transiente potest peti remissio causæ ab illo Tribunali in quo per viam electionis sibi querelã exposuerat, eo quod cessare dicatur persona quæ erat causa priuilegij, attamen in præct. non seruatur. & prædictis non obstantibus decernitur causa remanenda, quæ quidem præct. in casu quo vidua mortua est, vel ad secunda vota transiit, ea ratione defendi potest quia credendum est cum eadem voluntate mortuam esse vel ad secunda vota transiisse postquam de alia voluntate non apparet & de iure voluntatis mutationem præsumitur vt probat tex. cum Gl. in c. maiores, S. dormientes, in ver. perdurare. de baptis. & multis probar

Dec. consil. 19. nu. 6. sed quando remittit petitorq; remissio causæ ad Curiam domicilij, non video quare ratione dicta præct. fundari possit contra d. meã opinio. 19 Quinto t. quæro Titius habens inimicitiam cum Seio volens illum offendere, associatus cum alijs armatis accessit ad eius domum & per vim eius ianuam aperuit, Seius hoc præsentis supra tectum se recepit vel alio modo offensã euasit. in illa domo habitabat quædam soror Sei vidua vel pupilla quæ tamen in domo nullam portionem habebat, vel erat in ea filia eiusdem Sei virginis, nõquid illa vidua vel istę virginis poterunt quærulare Titium pro tali insuku facto vbi ipsę habitabant, & ipsum trahere in Curiam quam voluerunt per viam electionis fori ex priuilegio, l. vnice. C. quando Imperat. & Ritus nostris? prima facie quilibet absq; difficultate diceret q. sic per duos text. expressos (qui videntur in indiuiduo loqui) in l. lex Cornelia. in princ. ver. domum. ff. de iniur. & S. sed & lex Cornelia, vers. domum. institutu. eo. vbi ad licentiam dicitur posse quem agere si domus sua vi introita esse dicatur, & domus sua dicitur siue sit propria, siue conductã, siue gratis habitet, siue hospitio receptus sit: sed Doctr. Bart. in l. & habet, S. hospites, ff. de præca. facit dubium in contrarium. dicit enim ipse quod sorores quæ iure familiaritatis habitant cum fratribus vel vxores cum maritis nõ dicuntur detinere domum, sed ipsę detineri quòd etiam eadem ratione procedit in filiabus quæ detinentur à patribus nõ autem ipse domum detinent, si ergo præfate personæ cum detineantur, non detinent domum, pro violentia facta in domo querelabit Seius, & non ipse, quid dicendum? mihi videtur præfatis personis nullam ius querulandi competere aduersus Titium, nõ propter Doctr. Bar. quia intelligendus est in suo casu loqui vt statim dicam, sed per rationẽ quia Titius habuit animum offendendi & iniuriandi Seium, & licet in domo sei tunc temporis habitassent alię personæ, quæ se iniurias tenent ob illum violentum ingressum in domo factum, per dd. S. talis iniuria non fuit principaliter in ipsas, sed in cõsequentiam ex quo erant in domo quo casu dicit tex. nota. in l. cum qui nocentem, S. si iniuria, ver. at cum & ibi Barto. fide iniuria quod vbi iniuriã habuit animum offendendi & iniuriandi aliquem, licet ex tali iniuria in cõsequentiam offendantur alius contra quem non habuit animum, iniuriatus in consequentiam non poterit agere ex quo cum eo non fuit animus, ex quo sequitur q. si Titius intrasset violententer domum Sei causa offendendi eius sororem viduam seu pupillam, aut filias virginis licet non offendisset, possent dictę personæ pro illo violento introitu querulare per dispositionem, dd. S. eius eorum domus vi introita est. & eo casu non obstaret Doctr. Bar. in d. S. hospites, quia debet intelligi quo ad materiam de qua loquitur vt si quis vellet agere interdicto de præcario pro restitutione domus quæ præcario concessit non posset ito interdicto conuenire hospites alios nec eos qui gratis domum habitant quia illi non dicuntur precario tenere domũ, sed detineri, & verum est, quod nota quia facili eueniet. Salerni die 7. Decemb. 1559 Prosp. Caruitæ

R I T V S C C X X X I I I I .

Tem vbi pupillus, vel pupilla citatus de mandato dictæ curiæ ex officio, ac contractu paterno, vel materno, hoc expresso in catione ipsa, non auditur o-

lens declinare forum ipsius Curie.

S V M M A R I U M

- 1. *Hæres conuentus pro contractu defuncti, non licet
sibi proprium privilegium allegare.*
- 2. *Uidua, & pupillus sunt privilegiati de iure com-
muni. Cum ampliat.*
- 3. *Statutum in uno de equiparatis in alio statutum
esse censetur.*
- 4. *In iure municipali stricte procedendum: ut quan-
tum ledatur ius commune.*
- 5. *Clericus hæres laici conuentus, forum declinare
potest de iure communi.*
- 6. *Instantia capta cum defuncto non contra hære-
dem ipsa iure transeat: ita quod lata contra
defunctum sententia, contra heredem exequi
possit.*

Not. ex hoc Rit. q. licet pupillus habeat electionem fori vt sup. in preceden. Ri. dictum fuit nihilominus quociescunq. conuenitur vt hæres patris; privilegium fori sibi non competit sed debet iuri stare vbi defun- ctus fuerit. De iure verò comuni est secus, t quia licet hæres conuentus pro contractu defuncti non possit proprium privilegium allegare. l. hæres absens. in princ. ff. de iudi. tamen vt ibi dicit Bart. post glo. nō procedit in privilegio inserto in corpore iuris: quia illud non dicitur proprium ipsius hæredis, & ponit exemplum in clerico qui si vt hæres conueniatur. potest declinare forum: idem Paul. de Cast. ibid. ponit exemplum in vidua & pupillo, quicum sint privile- giati de iure communi, possunt forum declinare vbi cuiusque vt hæres alterius conueniuntur: & secun- dum iuris communis dispositionem. alias fuit deter- minatum in Magna Curia in causa viduæ conuentæ ex contractu defuncti, vt dicit Bartholom. de Cap. in consi. statuumus ut Magnæ, sed tunc non erat condi- tus iste Rit. hodie cum habeamus ipsum; ius commu- ne non seruetur in hoc. Amplia hunc Ritum loquen- tem in pupillo procedere etiam in vidua, & qualibet persona miserabili & privilegiata in electione fori. t quis statutum in vno de æquiparatis censetur etiam statutum in alio. l. si quis seruo. C. de fur. l. quid verò. iuncta glo. ff. de leg. ca. quamquam. c. quamuis, &c. quam fir. de elect. ca. qui contra certam. de electio. in 6. & Roma. cōf. 231. nu. 3. & ita alias in Magna Curia non sunt multi dies: obtinuit. D. August. Carauita fra- tremeus in causa cuiusdam viduæ ibidem conuentæ totamq. hæresis, & petentis remissionem ad suum forum. Secundo, amplia procedere siue lis fuerit capta cū defuncto cui pupillus successit, siue non: quia etiam de iure communi, quando lis erat capta cum defuncto, & ea transferre batur in heredem; non pote- rat eum declinari forus vigore privilegii ipsius defuncti in corpore iuris, etiam si talis hæres fuisset cle- ricus vt dicit Im. in l. si eum hominem. ff. de fideius. Pau. de Cast. in d. l. hæres absens. in prin. nu. 4. & in l. si constante. S. fin. vbi etiam Rom. & Alex. ff. sol. ma- ti. l. so. in auth. quas actiones. nu. 39. C. de sacrosan. eccle. & Dida. Coua. in lib. pract. qua. ff. c. 8. vers. hinc ergo. Intellige tamen Rit. nostrum procedere (ut lo- quitur) in pupillo, non autem in clerico alia ve perso- na ecclesiastica quæ uti hæres alterius conuenitur de nouo hie nondum capta cum defuncto: nam cū iste Rit. veniat directo cōtra ius commune: debet in eo stricte procedi vt quāto minus possit corrigat, vt pro- bat textus l. serui uestri. C. de noxa. not. per gl. in c. cū dilectus. de consue. & late per Capol. in cons. fin. nu. 20. tideo cum de iure communi clericus vti hæres

laici de nouo conuentus, possit declinare forum, l. causam ad suū iudicem trahere vt dicebat Bar. in d. hæres absens, & ibi Cy. Albe. & Fulg. Bal. in l. 2. C. u. in posse. lega. l. in d. auth. quas actiones. num. 39. D. d. Coua. latius in loco præallega. nu. 4. ver. tertia con- clusio. & plene etiam Cag. in repe. l. 2. q. 92. n. 249. C. de pact. inter emp. & vend. idemq. etiam erat in quo liber laico hærede, ut supra dictum fuit. Rit. noster qui ius commune corrigat in pupillo, non debet am- pliari in clerico, de quo nō loquitur, vt sic in parte tā- tum corrigat ius commune, quo ad hæredes laicos, vt sunt pupilli, & viduæ nō autē quoad Ecclesiasticos.

¶ Quæro quid voluit dicere ille Rit. in prin. ibi ex officio. Breuiter ego credo, quod sensus eius sit dico- re, q. siue pupillus hæres citetur ex contractu defun- cti, huc ex quasi cōtractu ratione alicuius officii per eum gesti, ex quo oritur obligatio, puta, si exercuisset tutelam, uel curam alterius, aut argētariam aliudve officium vel negotia gessisset, vt dicit text. in d. l. hæ- res absens, in princ. ff. de iudi. semper conuenitur in eo forq. in quo defunctus si uiuus esset: conuenire- tur, cogitabis tamen, quia latis me fecit istud verbū cogitare, & credo, quod iste est verus sensus.

¶ Quæro iuxta proxime dicta, nunquid instantia capta cum defuncto quam diximus supra transire in heredem: transeat ipso iure, adeo quod sententia la- ta contra defunctum possit exequi cōtra heredem? Dic breuiter q. non, per text. nota. in l. Paulus. la. 2. ff. quæ senten. sine appel. relin. d. & l. in summa. S. si ff. de re iudi. vt dicunt ibi Pau. de Cast. & Alex. necesse est ad hoc vt instantia transferatur in eum quod cite- tur per text. in l. editum ff. de iud. & l. oratione. ff. de fer. & tunc intelligitur instantia translata, & ex eisdē actis, & instantia iudicari poterit contra ipsum per l. si. ff. ad exh. l. Lucius. S. rogatus, cum his, quæ ibi no. Bart. ff. ad Trebe. Bald. in l. si eos. C. de fidei. ius. Ang. & Imo. in l. pœnales. in prin. ff. ad l. falcid. Et idēo seruat- tur in pract. in Magna Curia Vicariæ, & in omnibus aliis Curis, q. mortuo reo lite pendente actor f. cit- citare filios, vel alios qui prætenduntur hæredes: qd compareant ad declarandum si sunt filii, & hæredes talis, & ex quora parte, & ad uidendum translationē iudicii in ipsos faciendam, qua citatione facta, iudex postmodum interponit decretum q. iudicium in ip- sos transferatur, & cum ipsis ad vltiora proceditur que ad sententiam inclusiue; nec in aliquo amplius nominatur defunctus & idem etiam seruetur ad in- stantiam rei, mortuo actore lite pendente. Salemi, die 10. Decembris 1559. Prosper Carauita.

R I T V S C C X X X V.

Ltem seruat ipsa Curia quod nullus clericus po- test comparere, nisi per- sonaliter cum documē- tis clericatus, alias nō au- ditur in declinando forū curiæ ipsius, & ipso veni- ente, datur terminus ad probandum de cle- ricatu, oblata per eum quadam petitione declinatoria fori: & raro quasi dictus pro- cessus finitur, vnde eo ipso quod datur ter- minus, intelligitur esse remissus, multoties etiam finitur processus, & interponitur de- cretum eum esse clericum, & remittitur si- ne seruientibus, & si esset suspectus, & de graui re, cum seruientibus, & sub fida cu- stodia ad Archiepiscopum, & si Archiepi- scopus

Domini Prosperi Caruitæ Eboſtanti

ſcopus uult petere copiam inuentorum cōtra eum, Curia mittit ſibi. & hæc ſeruantur per ipſam curiam, quamuis iura canonica hic prædictis uideantur aliquatenus refragari.

S V M M A R I V M

- 1 Clericus à iudice ſeculari citatus ut clericus comparere non tenetur. Secus ſi ut laicus. Et ratio quare ibi.
- 2 Præſcripta qualiter citatio contra clericum, uel monachum à iudice ſeculari facienda ſit.
- 3 Teſtis depoſitio integra ſcribenda, etiam contra ſiſcum.
- 4 Clericatus cognitio ad quem iudicem ſpectat.
- 5 Præſcripta duplex arbitraria in probatione clericatus.
- 6 Probatio clericatus coram ſeculari iudice, ad quid ſit.
- 7 Remiſſio clerici à ſeculari iudice ad eccleſiaſticum quando libere, & quando ſub fida cuſtodia ſit facienda.
- 8 Fida cuſtodia quomodo in præſcripta ſit interpretanda.
- 9 Remiſſione clerici cum ignominia facta, tenetur lege Iul. de vi, iudex.
- 10 Abſolutio, nec condemnatio in clericos à ſeculari iudice non cadit.
- 11 Iudex ſecularis clericum cum actorum copia contra ipſum ad ſuum iudicem remittere debet.
- 12 Actus factis in ſeculari foro ſtandum non eſt in eccleſiaſtico iudicio contra clericum.
- 13 Expensæ in remiſſione clerici à iudice laico, a quo faciendæ.
- 14 Alteri per alterum iniqua conditio inferri non debet.
- 15 Expensæ pro mittendõ ad examinandum principalem, ab eo fieri debent.
- 16 Confefſioni de crimine coram laico iudice factæ, an per eccleſiaſticum ſtandum ſit?
- 17 Confefſio extraiudicialis in ciuilibus, & criminalibus nihil operatur: quid autem in tortura.
- 18 Appellatione clericorum qui ueniant.
- 19 Caſus in quibus in iure ſecularis iudex contra clericos procedere poteſt: remiſſiue.
- 20 Clericatus quomodo probetur.
- 21 Clericus dato ſibi termino ad probandum de clericali cauſa quid habeat probare.

Nota ex hoc Ritu. quod nullus clericus citatus (ſupple pro cauſa criminali) poteſt petere ſe remitti, niſi ipſe perſonaliter compareat cum Bullis clericatus, quod nota, quia eſt in uiridi obſeruantia. ¶ Intelligit tamen iſtud ſano modo, & quotieſcunque citatus prætendebat ſe clericum, cum tamen fuiſſet citatus tanquam laicus, non autem quando fuiſſet citatus ut clericus, quoniam tunc citatio eſſet nulla, & citatus non teneretur comparere, ut dicit Bart. in l. 3. ff. de iud. & dixi laius ſupra in Ritu. 230. Ratio iſtius Ritus eſt, quæ cum iudici citanti nõ appareat citatũ

eſſe clericum, ratione dubii tenetur comparere, & ſuum priuilegiũ allegare. I. ſi quis ex aliena. ff. de iud. ¶ Et hinc eſt quod hodie iudices in citationibus quædo citant clericum, uel monachum, ponunt iſtum nomen, & cognomen citati, nec dicunt citatur donus talis, uel frater talis, ſed ut dicit Bart. in d. l. g. ſi hoc ipſum apparet in proceſſu iudices male facerent, quod nota. quia multoties ita ſit, & non bene, niſi iudex eſſet certus, uel dubius quod clericus citato non prodeſſet, quoniam tunc non crederem malefactum, ſeruant tamen actuarii in capiẽdo informationes, quod licet inſcriptus nominetur per teſtes donus, uel frater, illud omittunt, ut nec etiam exproceſſu appareat, ſed hoc etiam eſt malefactum, ¶ quia reſtis depoſitio integra ſcribi debet etiam in his, quæ ſunt contra ſiſcum ut diſtat Regia pragmat. incipitẽm quia quæ eſt pragmat. 6. ſub titu. de actuariis.

* Secundo nota. ibi & ipſo ueniente datur terminus, ¶ quod licet de iure can. clericatus cognitio ſpectet ad iudicem Eccleſiaſticum, & non ad ſeculare, ut dicit tex. in c. ſi iudex laicus. de ſenten. excommu. in 6. vbi gloſ. & communiſer Doct. Anto. de Burſa quæ parte tertio. in fin. extra de priuile. Bal. in l. 1. quæ per calumniam, verſi. ſed pone quod iſte C. de epiſto. & cleri. & Capol. conſi. 11. verſi. de prima q. u. 2. tamen in hoc Regno per hunc Ritu. allegato clericatus, datur terminus ad probandum clericatum, & eo dato, ſeruantur duæ præſcriptæ ad iudicis arbitrium, una eſt, ſeruari receptis probationibus, non ſeruetur proceſſus, faciendõ publicationem, conſeſionem, & alios actus, ac decretum quod remittatur, ſed omnia omiſſis conſtituẽdo de clericatu, remittitur ipſo facto, & conſignatur ſuo iudici ſine decreto, & hoc eſt quod Ritu. dicit quod eo ipſo quod datur terminus intelligitur remiſſus, quia ſit ad eo breuiter, & ſummariẽ, quod datio terminum remiſſione ſit quæ eodem inſtanti. Et hæc præſcripta minus quam alia refragatur iuricano. ¶ quia ut dicitur Bald. & Capoll. in hoc. præſcripta allegat. coram iudice ſeculari, poteſt produci probatio clericatus, ad eius inſtructionem, & informationem tantum, non autem ut uere & plene de eo cognoſcatur, quamuis per iſtam dationem termini prædicatur adhuc iuri canon. quia ubi datur terminus uideatur recipi probatio plena, ut clarũ eſt. Alia præſcripta quæ ſeruat, eſt finire proceſſum cognitionis clericatus, & interponere decretum remiſſionis ad ſuum iudicem, quæ præſcripta quæ ut dixit, & Ritu. mer. dicit iuri canon. refragatur de directo in d. capiti. iudex laicus, non ita ſæpius ſeruat, ſicut prima, maxime in Magna Curia Vicariæ, & Regia Audientia Principatus citra. vbi dato termino ſuper probatione clericatus, & facta publicatione ipſius, abſque aliis actibus iudicialibus, ut plurimum, ſine decreto remittitur, & conſignatur ſuo iudici: uel legitime perſonæ ad hunc actum receptionis carcerati, ut tamen eſt, quod propter multas difficultates, quas in iſtis remiſſionibus faciunt aduocati ſeculares, talis prouiſio cõſignationis nimium diſfertur, & ego ſcio clericos detentos in Magna Curia inſiſtiſſe ſuper remiſſione per annum, & ſex meſes, & poſtmodum fuiſſe remiſſos. Malitia clericorum eget proſecto hodierna præſcripta quia ſub clipeo clericatus, nec ſeculari, nec Eccleſiaſtico iudici ſubiunt, debet tamen in hoc abeſſe omnis cauillatio, & calumnia, alias aduocati ſeci non bene facerent & tenerentur Deo, & mundo. Et ex prædictis lequitur, quod poſtquam ſuper probatione clericatus datur terminus, & quandoque interponitur decretum per iudicem ſecularem in tali probatione citatio partis eſt neceſſaria per vulga. text. in l. de unoquoque ff. de re iud. & licet Bal. & Capoll. in dd. locis aliter firmaverint argum. I. ſi quis inſciatus. ff. de poſi. & Hippol. in d. l. de unoquoque. num. 107. eorum dictum procedit in

terminis iuris communis secundum quod iudex laicus non poterat recipere probationem, sed solum quandam iurisdictionem, vt dixi supra, nō autem in terminis nostri Ritu. & ideo seruatur in pract. quod semper data petitione remissionis per clericum, dicitur in ea quod inuenerit parti, si adest, & fisco, qui semper est loco ipsius, licet Cauens. hic nu. 3. in terminis nostri Rit. aliter dixerit & male. ¶ Tertio no. ibi sine seruientibus, quod quando clericus remittitur per iudicem secularem ad Ecclesiasticum, debet illum remittere sine seruientibus, nisi esset inquisitus de grau delicto, vel esset de fuga suspectus, quonia tunc cum seruientibus, & fida custodia remitteretur, ad quod adde Bald. & Saly. in l. eos. §. super his, C. de appell. vbi idem dicunt. ¶ Et quod hic dicitur de fida custodia vitra seruientes potes intelligere etiam cum catena in manibus vel collo; vt dicit Angel. in auth. de defento. ciuita. in fi. Par. in tracta. syndica. in versu. remissio. & Boer. decisi. 303. circa finem. dummodo aliquid aliqua ignominia mittatur, vt dicit Bar. in l. le galia. ff. ad l. Iul. de vi publi. Bart. & Boer. in loco p. alleg. ¶ Alias si cum ignominia mitteretur, iudex remittitur lege Iulia de vi. vt ipsi dicunt post Bar. in d. l. et autem mittere cum ignominia, quotiescunq; adederent cum mitra, vel cum tubis sonantibus: idē sicut catena in collo, vbi casus hoc non requireret; quoniam tunc potius ob ignominiam diceretur fieri, quod ad custodiam, vt ipsi dicunt, & dū subdit Par. quod quidam Regens Magnæ curia fuit priuatus officio propterea quia cum catena in collo remisit quēdam clericum ad suum Episcopum, debet intelligi, vt dixi quod parte ille Regens non fecit catina custodiam, sed ignominiam: alias de iure priuati nō potuisset; quia bene nota. quia seruantur in pract. & quotidie eueniūt, vbi tamen vt plurimum seruari, quando delictum non est multum atrox: & iudex Ecclesiasticus nō est in loco iudicis remittentis, quod iudex Ecclesiasticus capit fidei uisores idoneos, qui promittunt quod talis clericus se presentabit coram eo, & demū constituit aliquem procuratorem ad recipiēdum carceratum: & iudex secularis consignat ipsum illi procuratori dimissa procuratore poenes acta, & multories vidi remittitur coram seruientibus curia secularis, & in summa secundum facti, & personæ qualitatē hoc expeditur nec potest dari certā regula. Intelligē tamen quæ diximus de remissione clericorum faciēda per iudices seculares: quotiescunq; per informationem apparet de delicto pro quo inquiruntur alius si constaret iniuste detineri: nunquam iudici Ecclesiastico essent remittendi, sed per eundem iudicem secularem relaxandi, ne si remitteretur, sine causa, à suo episcopo venientur. vt dicit Guel. Benedict. in c. Rainuius. in vo. & vxorem nomine Adelsiam decisi. 2. nu. 147. ¶ verū & præmissa. de testam. * & late Aegid. Bossius in l. de for. compe. nu. 50. versu. sed succedit. ¶ & bene dicitur relaxandos esse, quia nec absolutio, nec condemnatio cadit in ipsos coram seculari, vt dicit Bald. in auth. clericus col. fi. C. de episc. & cle. Quæ no. etiam pro vassallis Baronum, qui semper (pace bonorū diximus) iniuste vexantur, vt non remittantur, si per processum non apparent delinquentes. ¶ Quarto no. ibi ¶ & si idem Archiepiscopus, quod iudex laicus remittens clericū ad suum iudicem, debet ipsum remittere cū copia actorum, quæ habet contra ipsum: si iudex ipse eam petat. idem Bal. & Saly. in d. l. eos. §. super his, de iocens. ¶ quod licet actis factis coram iudice laico, non sit standū contra clericū in for. Ecclesia. vt patet ex cap. ac si clerici, vbi communiter scribentes & Felj. versu. verū Ecclesiasticus nu. 4. de iud. no. per Bart. & Ab. in l. diuus. ff. de cult. reo. Bart. in l. magistratib. ff. de iur. omn. iud. & Boer. decisi. 50. nu. 1. vbi dat fallentiam, nihilominus profunt quo ad aliquale informationē ipsius iudicis Ecclesiastici. ¶ Quarto in hoc

Rit. iuxta præfata, quis faciet expēsas circa acta, quæ sunt in remissione coram iudice laico: ac etiam pro seruientibus qui habent ducere clericum, & pro copia processus transmittendi ad ipsum iudicem ecclesiasticum? super ista. q. reperio tres opi. prima fuit Io. Fabr. in l. vnic. C. de offi. procons. & lega. ubi arg illius l. dicit, quod iudex remittens debet suis expēsis remittere sed ille tex. nihil dicit de hoc: nec etiam ipse nimis firmat se in hoc dicto: quia sine dubio nullam habet rationem. Secunda opi fuit Bald. in c. 1. §. si iudex. nu. 1. de pac. ten. quem sequitur Afflic. in consti. Reg. capitaneorum. 4. no. nu. 6. in fi. vbi quod si ad instantiam accusatoris fit remissio, ipse accusator faciet expēsas remissionis. per l. fin. C. de eroga. milita. anno. lib. 12. l. quoniam. C. de testi. & c. mulieres. de iudic. in 6. si vero non ad instantiam accusatoris, sed iudicis ipsius inquisiti, & tunc iudex soluet eas: arg. l. mulier in opus salarium. ff. de capt. & postli. reuer. Tertia opin. est Boer. in d. decisi. 303. nu. 12. versu. quid dicendum, vbi tenet, quod ipse clericus inquisitus debet facere expēsas: & si non est soluendo, soluet actor qui in stat. & in eius defensione, iudex ecclesiasticus, et vltimo iudex capitaneus. mouetur ipse per tex. in l. lex. Cornelia. §. si quis librum. ibi premium constituitur. ff. de iniur. iunctis no. per Ang. & Alex. ad Bar. ibi. & eund. Bar. in l. lege Cornelia. in fi. princ. ff. ad Syl. vbi quod informationes, & alia suffragia iustitiæ expēsis carcerati fieri debent: si culpabilis est, & soluēdo, sin autem, expēsis accusatoris, vel instigantis, & vltimo ipsius curia: quod etiam firmavit idem Boer. in constue. Bituri. de iurisdic. omni. iud. §. 29. & pro hac opin. facit quia carceratus appellans, & petēs se mitti ad iudicem ad quem, debet expēsis ipsius carcerati transmitti: & si non est soluendo, expēsis iudicis a quo, vt dicit Bald. in l. generaliter. §. his de præsentibus. nu. 4. C. de reb. cred. Io. Fab. in l. minime. C. de appellat. & Aufse. ad decisi. tholos. 100. & ista opi. puto veriore per tex. d. §. si quis librum. item quia culpa ipsius carcerati delinquentis non debet suo superiori obesse circa petitionem remissionis ipsius ¶ quia alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri. l. non debet alteri. cum concordant. traditis ibi. per gloss. ff. de reg. iur. & ideo expēsas faciēdas super ipsa remissione culpa sua, quia deliquit, damno ipsius delinquentis cedere debent. ¶ sicut dicitur de expēsis quæ sunt pro mittendo ab examinandum principalem absentem quod debent fieri ab ipso absente: quia absentia sua est causa expēsarū. vt dicit Anch. in c. statutum. §. in super. de rescri. Alb. & Aug. in l. actor. ff. de procu. Sali. in d. §. his de præsentibus nu. 10. ver. ego puto. Alb. & Dec. in l. quod iuxta sua culpa ff. de reg. iur. & Afflic. decisi. 177. Et ex hoc sequitur quod Barones qui tenent aduocatos poenes Regias Audientias pro defendendis vassallis, qui per eā citantur, & carcerantur: & ad hoc vt ipsos ad eorum officiales remitti faciant: dū salarium annuatum ipsi aduocatis constitutum solui faciant ab vniuersalib. ipsis subiectis, & in prouinciis existentibus, nō male faciunt: & si dicatur quod Barones tenendo aduocatos pro remissionibus vassallorum, defendunt eorum iurisdictionem, & priuilegia: & ideo suis expēsis debent ipsi salarium soluere: ex prædictis responsio est in promptu: quod si vassalli ipsi non delinquerent: eorum priuilegia in hoc defensione non egerēt, & ideo cum

A D D I T I O.

2 Coram seculari Limita nisi clericus esset inquisitus de assassinio per c. pro humani, quod est c. 1. de homic. in 6. Possuntque per iudicem secularem capi assassini etiam in locis religiosis ex dispositione. Pape Sixti V. quæ fuit postea per sequentem Pontificem moderata. C. P.

Domini Prosperi Caraultæ Eboltani

dam eorum culpa id totum fiat: sibi ipsis imputent. cogitabis tamen.

26 ¶ Secundo quæro supra in 4. no. dictum fuit, quod actis factis coram iudice laico contra clericum non est standum per iudicem ecclesiasticum, quid dicendum de confessione facta de crimine coram seculari? Areti. in c. at si clerici. de iud. Card. Zabba. in c. per inquisitionem, de electio. dicunt quod licet tanquam confessio iudicialis non valeat: tamen tanquam extraiudicialis valebit: & faciet iudiciū ad torturam: † quia quamuis confessiones extraiudiciales regulariter in ciuilibus, & criminalibus nihil operentur secundum glo. in c. de hoc. de simo. & cap. si cautio. de fid. infr. & Bat. in l. admonendi. vbi etiam Bal. ff. de iur. iuran. tamen fallit quo ad iudicium torturæ. per text. cū gl. in l. capite quinto. ff. de adul. & gl. in l. iustus furtium. ff. de iis, qui no. infam. Bal. in l. 1. col. 5. C. de confess. Roma. conf. 8. & conf. 45. Fely. plene in d. c. at si clerici nu. 6. versi. tu facias. & Boer. plenissime. decis. 90. nu. 4. ver. 3. Bald. vero in c. cum super. de confessi. & Ant. de Brüt. in c. dilecti. col. 1. de arbi. & c. fina. col. 6. de confess. tenent quod nec etiam quo ad torturam faciet iudicium. & idem Ange. in l. 1. col. 5. C. de confess. & in l. 1. ff. eo dicens speciale esse in clerico: quia in laico consistente coram iudice nō competente, secus est: & iudicium facit. vt etiam prædicta referendo, firmat Afflict. in const. si damna. q. 4. nu. 32. dummodo secundum eum, clericus reuocet postea coram suo iudice per Doctri. Bal. in l. fina. num. 69. C. de confess. & ista opin. est verior de iure. vt dicit Boer. in d. decisio. nu. 3. sed de consuetudine seruetur prima: secundum Auferri. in repeti. cleme. 1. in 3. regula. versi. confessio vero clerici. de off. ordi. eamque seruari dicit in illa curia Francia.

28 ¶ Tertio quæro qui nam veniunt appellatione clericorum? tex. in auth. presbyteros. C. de episc. & cleric. dicit venire presbyteros, diaconos, subdiaconos, cantores, & lectores. text. verò in c. clericos. 21. distinctio. latius respondet in hoc dicens, quod clerici generaliter nuncupantur omnes, qui in ecclesia deseruiunt, quorum gradus, & nomina sunt ostiarius, Psalmissa, Lector, Exorcista, Acolytus, Subdiaconus, Presbyter, & Episcopus: & dicti sunt clerici. vt dicit text. d. c. & glo. in d. auth. clericos. Græce, Latine fors, vel hæreditas: quia de sorte domini sunt: vel quia domini partem habent.

29 ¶ Quarto quæro in hoc Ritu. nunquid aliqui casus reperiuntur in iure, in quibus iudex secularis potest contra clericos procedere, & cognoscere? Cæsar Pirrinus in hoc Rit. inter commentaria. Cauens. dicit quod sic. & in criminalibus enumerat viginti vnum, & in ciuilibus trigintaduos, uerum quia nihil allegat in his quæ dicit: vide Guliel. Benedict. in repet. cap. Raynatus, in ver. & uxorem nomine Adelastiam. deci. 2. ver. ex quibus nu. 117. vsque ad num. 172. de testa. Cassa. in consue. Burgun. titu. des iustices. rub. 1. §. 5. ver. prima regula. num. 47. Steph. Aufre. in tract. de potesta. seculari super eccle. & Marant. in pract. parte. 4. dist. 11. num. 2. versi. 1. 6. & nu. 59. versi. successiue in nouis. vbi casus omnes enumerat per Cæsarem Pirrinum, & longe plures, cum eorum authoritatibus textuum, & Docto. reperies. Aduerte tamen, quia multi casus sunt inter eos, qui & si in Regno Franciæ seruentur ex antiquissima consuetudine (vt ipsi met dicunt,) in hoc Regno non sunt in obseruantia, stante maxime conuentione inita inter sanctam Romanam ecclesiam, & Regem huius Regni vt clerici ad secularia iudicia non trahantur, nisi pro bonis feudalibus. ut patet. per c. Regn. item statuimus quod clerici ad secularia.

20 ¶ Quinto quæro quid si clericus detentus coram iudice laico pro aliquo delicto, & petens remissionem ad suum iudicem non demonstrat bullas sui clericatus vt iste Rit. dicit, sed solum bullas alicuius sui be-

neficii in quibus nominatur clericus, nunquid pertales bullas dicitur probatus clericus. Ioan. Andr. in cap. non licet. de reg. iu. in sexto. mouet hanc. q. dices fuisse disputatam pro & contra per Guliel. de Pet. l. 2. te. vt late per eund. Ioan. Andr. referentem omnia eius argumenta, & licet d. Guliel. indistincte fuerit in opin. quod tales bullæ beneficiales sufficiant a Ioan. Andr. relatas, attamen ipse facit tres casus. primus est quando talis clericus per prius habebatur pro laico, secundus quando communiter habebatur pro clerico, tertius quando fuit captus in habitu clericali, & non habebatur pro laico: primo casu ipse tenet contra opi. Guliel. & quod tales bullæ beneficiales non sufficiant sed quod teneatur fidem facere de suo clericali tu propter præsumptionem contra ipsum insurgentem ex præcedenti delatione habitus per capitulum si iudex in fin. de senten. excommunicata. in sexto, & quia tales bullæ beneficiales potuissent surreptitè impetrari eo non existente clerico. vt probat text. in cap. ex literis. de tran. 2. vero & tertio casu tenet cum Guliel. per d. cap. si iud. dicens quod si in talibus casibus esset facienda remissio ad iudicem Ecclesiasticum absque bullis beneficiales per dictum cap. si iud. multo magis existentibus ipsis bullis. Ego vero valde dubito de ista Doctri. & Io. Andre. in hoc Regno in dd. duobus vltimis casibus per Ritu. 65. dicentem quod clericatus debet demonstrari cum habitu, & tonsura, quæ demonstratio licet ibi non dicatur fieri debet vt Rit. iste expressim dicit per bullas ipsius clericatus, & hoc dico etiam si vltra bullas beneficiales concurrerent simul quod per prius se gessisset vt clericus, & fuisset captus in habitu & pro tali fuisset communiter extimatus: ratio est, quia ista extimatio non potest esse ex alio nisi quia fuit visus in habitu & tonsura & tamè d. Ritu. 65. vult quod demonstraretur clericatus cum habitu & tonsura, & sic vltra habitum & tonsuram debet demonstrari clericatus per Bullas vt etiam iste Rit. disponit, & cōcordat cum cap. legum. 2. q. 1. & licet in d. c. si iud. caueatur in dd. casibus absq; istis bullis beneficiales debere fieri remissionem ad iudicem Ecclesiasticum, & cō quod iste Ritu. in specie dicit quamuis iura Canon. his peccatis videantur alicuiatenus refragari, & considerandum etiam est quod per d. cap. si iud. dicitur quod nedū in dd. casibus remissio fieri debet ad iudicem Ecclesiasticum, verum etiam si sit fama publica alicuius esse clericum ista fama probata sufficit vt talis cognoscatur ab Ecclesiastico Iudice, & tamen vt omnes practici bene sciunt, ridiculum putaretur in tribunalibus Regni huius velle obtinere remissionem alicuius tanquam clerici ad Iudicem Ecclesiasticum absque bullis clericatus ex sola probatione famæ publicæ, quod sit clericus aut quod fuerit ita communiter reputatus vel captus in habitu vt dicit cap. disponit. in tantum quod Ritu. iste introducens. quod clericatus probetur per bullas & quod alias non audiat in declinand. forum, videtur ipse derogare d. c. per quod dispositum erar aliter. & si diceres quomodo potest Ritu. derogare d. c. respondeat tibi qui fecit hunc Ritu. satis est quod in Regno seruetur Rit. iste in omnib. ita vt loquit & disponit.

21 ¶ Sexto quæro Rit. iste dicit quod veniente & comparente clerico cum bullis, datur terminus ad probandum, de clericatu, quid nam erit probandum pro parte ipsius clerici infra dictum terminum, tex. hic non exprimit, ideo dic quod probabitur qualiter incessit in habitu & tonsura: vt dicit Rit. 65. item probabitur quod seruiuit in diuinis. iuxta tex. cap. penu. extra de vita & honesta. clerico, ac Regiam pragmat. huius regni. incipit quemadmodum canonicis. sub ritu. de clerici. subdiacon. salua. & etiam iuxta. nouam dispositionem sacri Concilii Tridentini. 23. sessione. cap. 6. incip. nullus prima tonsura. alias sitalia non probetur fori

fori ecclesiastici privilegio non gaudebit sed per iudicem laicum cognoscetur hoc tamen inspecta dispositione præfati Concilij Tridentini quæ nouiter ita disponit, quia ante d. dispositionem ista sola non sufficerent ad declarandum ut cognoscatur quoad iudicem laicum, sed non nulla alia concurrere debent quæ latius ponit Capic decisio. 167. Et profecto d. Concilium Tridentinum (vt omnia) ita etiam hoc sanctissime disposuit, quia licentia istorum clericorum primis tunc adeo inualuerat quod in Regis tribunalibus non nisi criminales causæ clericorum tractabantur, ergo multa requirebantur ad perdendum fori privilegium vt in d. deci. opus erat ipsos remittere ad iudices Ecclesiasticos, qui vt vires vt plurimum liberabant & absoluebant, sicque audacia delinquentium dies magis crescebat vt iam creuerat, Hodie vigore dicti sanctissimi Concoilij, cum clerici petunt se remitti constiterit quod dicta requisita a sacro Concilio non seruarunt, vel non probato ab eis quod seruauerunt declaratur quod causæ eorum remaneant in Regis tribunalibus, & tractantur, vt laici. Hoc tamè intellige in clericis primæ tonsuræ seu primorum ordinum non habentibus beneficia, vt d. Concilium Tridentinum expresse dicit, in clericis vero habentibus beneficia, vel sacros ordines seruatur disposita alias à iure can. vt late in d. decisio. 161. Salerni, die 5. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXXXVI.

Item quod in quibuscunq; causis ciuilibus, vel criminalibus ordinariis, vel extraordinariis motis, & mouendis in dicta curia ante litem cõtestatam, vel post,

exceptio excommunicationis proponenda per partem altrinsecus, vel contra testes in causis ipsis productos, & etiam producendos, non admittatur per curiã nisi proponens excommunicationem ipsam in promptu, & in ipso instanti legitime doceat dictæ Curie de excommunicatione prædicta per legitima documenta.

S V M M A R I V M.

- 1 Exceptio excommunicationis coram seculari iudice opponi tantum, non probari potest.
- 2 Præiudicialia in regno sunt sublata.
- 3 Excommunicatio maior quæ fit: Et contra incorrigibiles pro quo imponatur crimine.
- 4 Excommunicatio minor quæ fit: eiusque effectus.
- 5 Excommunicatio a Deo illata: ita improprie appellatur: Eiusque effectus.
- 6 Exceptio excommunicationis in quacunque parte iudicij opponi potest.
- 7 Exceptio excommunicationis anomala dicitur.
- 8 Ommittens excommunicationis exceptionem scilicet tenetur in expensis. Redditurque propterea processus nullus ibidem.
- 9 Excommunicatio partem ab agendo, & conueniendo expellit, & nu. 11.
- 10 Testesque a deponendo.

- 11 Excommunicatus contra excommunicatum de excommunicatione non excipit.
- 12 Excommunicatus a patrocinando repellitur. Et quam plures pœnæ ipsius ibidem vsq; ad nu. 29.
- 25 Cui non communicamus vino: nec mortuo communicare debemus.
- 26 Absolutio post mortem, quando & quomodo fieri possit.
- 29 Aliquis intendit examinare pro se aliquot testes: pars aduersa non recipi tanquam excommunicatos instat. offerens excommunicationem incontinenti probare. Nunquid interim admittendi?
- 30 Exceptio excommunicationis in Regno non admittitur contra testes.
- 31 Appellatione legitimorum documentorum quid veniat.
- 32 Testes legitimi dicuntur omni exceptione maiores.

NOta ex hoc Rit. quod exceptio excommunicationis quacunque in quacunque causa opposita non admittitur: nisi opponens, in promptu, ipsoque instanti, de excommunicatione doceat per legitima documenta. At ex dispositione iuris communis, ut dicit Bald in l. quoties. in fin. C. de iudi. coram iudice seculari poterat solum opponi ista exceptio: non autem probari etiam per instrumenta. Et ex hoc Rit. contingitur in hoc Regno cap. 1. de exceptio. in 6. & capitu. Regn. pro bono statu, per quæ ad probandam exceptionem excommunicationis terminus a iudice dari debebat vt etiam scribit Marant. in pract. parte 6. membro. 9. nu. 5. in nouis. vbi hunc Rit. allegat. Ratio istius Rit. est quia hominum excrescente malitia multoties exceptio excommunicationis opponebatur ad differendum lites, & negocia; & si dicatur ista ratio est falsa, quia in hoc Regno exceptio excommunicationis non facit supersedere in causa principalis, quia præiudicialia sunt sublata in hoc Regno, vt patet ex const. Regn. si ciuilitè agens. ubi gloss. in versic. præiudicialibus, & Aff. ict. in 6. nota. num. 6. expressim loquuntur de exceptione ista quod non faciat in causa supersedere dico quod licet effectualiter ista exceptio opposita, causam non impediatur: tamen animi opponentium eam, vt plurimum, sunt ad dilatandum. & ideo iste Rit. occurrendo istis malitiis, & etiam dispendiis quibus posset altera pars prægruari: si facile probatio excommunicationis admittitur: voluit quod eam opponens, in promptu doceat per legitima documenta. L. limita primo Rit. non solum procedere in excommunicato excommunicatione maiori, non autem minori: vt proprie loquitur textu. d. capitu. 1. Ratio est, quia excommunicatio maior, quæ etiam anathema appellatur; & non nisi pro mortali crimine debet imponi contra incorrigibiles. vt dicit text. in capitulo nemo episcoporum. 11. quæstio. 3. illa est, quæ a perceptione sacramento rum, suffragiis ecclesie. ac cætu fidelium separatur: vt inquit diuus Thom. in 4. distinct. 18. Abb. in rub. de sentent. excommunica. & Silue. in summa. in versiculo excommunicatio. lo. 1. in principio & numero 11. 4. versiculo. quibus vero causis. Excommunicatio vero minor, quæ est, cum excommunicatis participare; vt dicit text. iuncta glo. in capitulo cum excommunicatio. 11. q. 3. non separat a cætu fidelium, nec spiritalium bonorum participatione, aut sacramentorum collatione: licet conferens peccet: sed solum a parti-

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

participatione passiva sacramentorum: & eorū quæ sunt via ad sacramenta percipienda. vt dicit Siluest. ibid. num. 3. per tex. elegatē, in capitulo si celebrat de clerici. excommu. Et multo minus potest intelligi Rit. de alia excommunicatione quæ a Deo in fertur pro quolibet peccato mortali: vt patet ex capitulo audi. 11. q. 3. quia improprie excommunicatio appellatur vt dicit plene. Dida. Couar. in capitu. alma mater. in princip. nu. 5. versic. & alia. de sentent. excom. in 6 & licet grauissimè lædat animam, quia segregat Christianum ab interiori illa cōmunionē, quæ a charitate cōstat: & quia omnes fideles in Christo coniungimur & vnum corpus effimur, tamen nō separāt ab his a quibus aliæ excommunicationes separāt, vt patet in locis præallega. Secundo limitat procedere quotiescunq̄ exceptio excommunicationis opponit in vim dilatoriæ, secus si in vim exceptionis peremptoriæ, vt quia dicatur talis electio, sententia, vel contractus non valet, quia factus de excōmunicato, vel ab excommunicato: quoniam tunc cum si exceptio ipsa non probaretur perimeret ius opponentiū, dilatio esset danda ad probandum vt dicit gloss. quam ibi communiter scribentes sequuntur. in d. c. 1. in versicu. opponit. de exceptio. in 6. gloss. in clemen. 1. de excep. in versicu. dilatoriæ. & Specula in titulo de dilatio. in prin. numero 12. ver. secus autem vbi excommunicatio, & in titulo de excep. s. nunc videndum. num. 11. versic. quandoque tamen.

¶ Secundo not. ibi ante litem contestatam, quod exceptio excommunicationis, potest opponi tam ante litem contestatam quam post, & sic in quacūque parte iudicij, & post lapsum terminum statutum ad proferēdas exceptiones dilatorias, vt dicit tex. in clemen. 1. de exceptio. quia etiam post sententiā opponi potest vt dicitur in capitulo 1. de exceptio. in 6. per Spec. in titulo de exceptio. num. 16. versicu. sed non quid. Ratio est, quam ponit tex. in capi. exceptione. extra de excep. & Specu. in d. versicu. sed nunquid, nequis cogatur cum excommunicato litigando participare, & periculum animæ incurre, quia etiam ipse esset excommunicatus. d. ca. cum excommunicato. 11. q. 3. ¶ Et ex hoc sequitur quod cum in omni parte iudicij possit opponi ista exceptio: dicitur anomala. vt dicit Specu. in d. titulo de exceptio. in prin. num. 7. versicu. anomala, & s. nunc videndum, num. 8. versicu. porro. & Marant. in prag. loc. præalle. Amplia hunc Riturum. procedere etiam si scienter fuerit omissa ista exceptio infra terminum, vt dicit tex. in dicto cap. exceptionem. extra de exceptio. ¶ & licet per illud. c. eam omittēs scienter teneretur in expensis, eo quia processum redderet nullus per ipsam exceptionem. vt ibi gl. no. in versic. condemnandus, tamen hodie secundum eam, non fiet condemnatio expensarum, quia acta facta retro, non sunt nulla per tex. d. c. 1. de exceptione. in 6. vbi etiam gloss. nota. 1. ver. duraturis, & latius glo. c. 1. de except. in 6.

¶ Tertio no. ibi per partem alitricus, vel contra testes, quod exceptio excōmunicatiōis potest opponi cōtra partem, & contra testes: contra partem opponitur excommunicatio ad hoc ¶ vt ipsam repellat ab agendo, & reconueniēdo: vt dicit tex. in capitulo decernimus. vt sentent. excommu. in 6. & capitulo cū inter. de exceptio. extra, plene Spec. de actore. in prin. nu. 23. versic. item quod est excommunicatus, & Nepos a monte Albano. in tract. excepti. de exceptio. contra actorem. in princip. quod ampliatur procedere etiā si suam, vel suorum iniuriam prosequi vellet excōmunicatus, vt dicit Feder. de Sen. consil. 116. Ioan. Andre. in addit. Specula loc. proxime citato, in litera l. * & late Petr. a Plaz. in epito. delicto. libro 1. capitu. 44. num. 10. eum sequen. vbi idem tenet, intelligit tamen de excommunicato excommunicatione maiori. ¶ si. vt supra diximus in prima limita. ¶ Contra testes

opponitur vt repellantur a deponendo, vt dicit tex. in dicto capitulo decernimus, in capitulo veniens. lo 2. in fin. extra de testi. capitulo conspiratores. 3. q. 4. & Specu. in titu. de teste. numero 31. versicu. non quod est excommunicatus, quod ampliatur procedere secundum eundem Specula. ibi. num. 32. versicu. sed nunquid. etiam si vellent deponere cōtra aliq̄ excommunicatum, ¶ quia excommunicatus non potest contra excommunicatum de excōmunicatiōe excipere. vt ipse dicit per tex. lapud. S. Marcellus. ff. de exceptio. & capitulo dilecti. & capitulo 2. bis. extra eodem titu. de exceptio. intelligo tamē semper præfata omnia (vt supra dixi) in excōmunicatiōe maiori, quia minor excommunicatio nō posset facere tales effectus. vt nota. gloss. dicto capitulo decernimus, in versicu. & testificando. & Specu. in præallega. titu. de actore. nu. 13. in fi. ver. quid de minori. per tex. d. c. si celebrat vbi etiam glo. in versic. iurisdictionis. de cleri. excommunicata.

¶ Quarto nota. ex hoc Ritu duas pœnas quibus excommunicatus afficitur: nam repellitur ab agendo 12 item a testificando Tertia pœna est ¶ quia repellitur a patrocinando, vt dicitur. in dicto capitulo decernimus. de sentent. excommu. in 6. cum similibus. et dicitur ibi per glossa. Quarta pœna est (quam supra diximus) separatio a perceptione sacramentorum, suffragijs Ecclesiæ, accoerū fidelium. Quia est, quia non potest cum alijs interesse diuinis, vel cum eis in Ecclesia orare sine peccato mortali. Immo nec etiā stare extra Ecclesiam, prope eam, ad eo quod audiat diuina. capitulo quod in te de pœni. & remis. Qualiter tamē possit dicere horas, ad quas tenetur si esset clericus: vide Siluest. in summa. in versicul. hora. versiculo tercio queritur. num. 4. ¶ sexta est exclusio a Regno cœlorum, si tamen excommunicatio iusta fuit. capitulo quisque. 24. quæstio. 1. idem etiam si non iusta, si fuerit contempta. 11. quæstio. 3. capitu. nemo. ratio est, quia mortaliter peccatur, vt Doct. dicunt.

¶ Septima est, quia efficitur irregularis si in aliquo ordine existens, ingerit se diuinis. vt dicunt Hostien. Ioan. Andre. & Abb. in capitulo 2. de cleri. excommunicata. intelligendo tamen vt per Siluest. r. in summa in versiculo irregularitas, num. 15. versiculo decimo. tertio queritur. ¶ Octauo est quia non potest suscipi ad aliquam religionem: nisi prius absoluat. vt dicit Abba. & ibi communiter Doctor. in capitu. cum illorum. per illum tex. de sentent. excommunicata. & latius Silue. in summa. in ver. absolutio. lo 5. numero se. pmo. versicul nouum est. ¶ Nona pœna, est quia non potest eligere: nec eligi. capitulo constitutus de appellatio. & si secus fieret, electio ipso iure esset nulla. capitulo cum dilectus. de consue. & 9. q. 1. capitu. nos. iuncta. glo. ibi siue fiat de dignitate ecclesiastica, siue laica, vt dicit Siluest. in summa. in versiculo excommunicatio. lo 3. versiculo octauo. adeo quod secundum eum, nec in Regem, nec Imperatorem quis eligi potest. capitulo cum per venerabilem. de electio. ¶ Decima pœna est: quia ecclesiasticum beneficium conferre non potest. c. tanta. de exce. prælato. nec etiam aliud acquirere. c. postulasti, de cler. 18. excom. & c. cū bonæ, de gra. & qualita. ¶ Undecima pœna est quia est suspensus ab omni officio, & beneficio propter quod ligare, & absolueri non potest. c. 19. audiuius. 24. q. 1. Duodecima est, ¶ quia sibi est interdictus omnis actus legitimus, adeo quod iudicare nullatenus potest, & si iudicet (licet simulcum alijs iudicibus) sententia ipsa annullatur, si tamen excommunicatio ipso publica erat. cap. ad probandum de sentent. & re indi. ¶ Decimatertia est quia non potest procurator institui. capitu. post cessionem, de probatio. nec etiam procuratorem cōstituere, & secus factum, non tenet capitu. fina. de procura. nisi tanquam reus vellet hoc facere capitu. intelligimus.

1. **rimus, vbi gloss. extra de iudic. † Decima quarta est quia obligati sibi ad iuramentum fidelitatis ad fidelitatem non tenentur cap. nos sanctorum. & capitu. sequen. 15. q. 6. † Antamen obligatus cum iuramento ad soluendum in certo termino teneatur tunc solvere excoꝛicatio gl. in d. capitu. nos dicit; quod sic: & latus Siluestr. in summa. in versic. excommunicatio. lo 5. numero 21. versic. duodecimum est, Decima quinta est, † quia litera per ipsum a Papa impetrata super alio articulo, quam excommunicationis, vel appellationis, non valent. capit. ipso iure, de rescrip. in 6. Decima sexta pena est, † quia efficitur infamis. 6. q. 7. capitu. infamis, si tamen excommunicatio ipsa notoria est, secundum Bald. in capit. cum dilectus, de consuetu. Decima septima est, † quia mortuus non potest in ecclesia aut loco sacro tumulari: quia cui non communicamus viuo, nec mortuo communicare debemus. c. sacris. de sepul. † Decima octaua est, quia pro eo mortuo non potest oblatio suscipi: nec publica oratio fieri nisi in eo signa contritionis ante mortem apparuerint: quoniam tunc absoluetur post mortem: & fieri poterunt omnia preſata 24. q. 2. c. sane. qualiter tamen absoluetur sic mortuus vide Silu. in summa in versicu. absolutio lo. 3. numero 15. versiculo vndecimum. † Decimanona poena excommunicati est, quia eius cadauer non facit locum religiosum sicut cadauer hominis fidelis non excommunicati, vt dicit Silue. in loc. proxime cita. & in versicu. excommunicatio. lo. 3. numero primo. in fia. versicu. vigesimo primo. vbi late de istis, & alijs poenis. 28 † Vigesima poena est, quia si ultra annum in excommunicatione perdurauerit, punitur poena. cap. Reg. si quis in excommunicatione, vt etiam scribit Afflic. in constitu. Regn. poenam eorum. primo. nota. num. 2. si tamen talis excommunicatus fuerit per prelatu excommunicantem denunciatus curie seculari, vt dicit Luca. de pen. in d. capitulo si quis, per aliud capitul. Regn. quod incipit item statuimus quod si contingat vide tamen Petr. Rebuff. in concordia. Titu. de excom. non vitan. vol. 2. vbi sexaginta duas penas excommunicationis ponit. 29 † Quarto primo in hoc Rit pone quod aliquis vult examinare pro se aliquos testes, alia pars instat ipsos non recipi, quia sunt excommunicati qui testificari non possunt vt supra diximus. in 3. no. & offert incontinenti probare de excommunicatione, nunquid interim admittentur? Specu. in titul. de teste. §. 1. numero 41. versiculo quid ergo si premissa, arguit pro & contra: tandem dicit quod aut mora ipsos recipiendi est periculum allatura, quia testes sunt infirmi, vel abfuturi, & tunc eorum depositio recipi debet, & demum quarti de excommunicatione. arg. c. quonia frequenter. in prin. vt lite non contest. & l. 1. §. fina. & l. si ff. de fer. & l. cu hereditas. ff. ad Trebell. aut non est periculum allatura, & tunc secus, quia cu statim contitare possit non esse admittendos, superfluo admitterentur, quod fieri non debet. §. sane. extra in procm. Tu autem dicas quod ista distinctio de iure communi posset procedere: quia per ipsius dispositionem probatio excommunicationis non requirebatur in promptu, & in ipso instanti, vt patet ex c. 1. de excep. in 6. & licet esset oblatu velle incontinenti probare illud incontinenti, non intelligit Spec. sine dilatione, quia si ita intelligeret, questio ipsa superflua esset: postquam statim posset de excommunicatione constare. in Regno nostro per hunc Ritu. secus est, quia cum exceptio excommunicationis contra testes, non aliter admittatur, quam si in promptu, & ipso instanti appareat per legitima documenta, verbu interim, non potest in hoc cadere, quia aut constat de ea statim, & non solum superfederetur: sed nec etiam recipiantur, aut non constat modo quo hic dicitur: & tunc sine scrupulo recipiuntur quod nota. * Verum**

30. † tamen est quod in hoc Regno non video practica-
 ri hanc exceptionem excommunicationis ad repellendum testes, sed omnes indistincte recipi, & postmodum in termino dato ad repulsam, ipsos repulsari tanquam excommunicatos vel habentes alios defectus. credo quod procedat ratione istius Ritus dispensantis exceptionem excommunicationis tunc demum militare cum ipso instanti legitime appareat de ipsa excommunicatione per legitima documenta.
 31. † Secundo quarto quid nam veniet appellatione legitimatorum documentorum? Breuiter glossa dicto capitulo primo. de exceptio. in 6. in versiculo documentis, dicit venire instrumenta, vel testes, & idem Alberi. in suo dictionario in versu. documenta. Dicitur tamen legitime quotiescunque testes erunt legitimi, ideo omni exceptione maiores. vt dicit glo. in capitulo at si clerici, in versiculo legitima. extra de iudic. & quotiescunque instrumenta ipsa erunt publica, siue authentica, vt late scribit Specula. in titulo de instrumen. editio. §. nunc dicendum. in princip. & Lantfron. in repeti. capituli quoniam contra in versiculo instrumentorum productiones. numero 8. versiculo secundo est videndum in tantum, quod exceptio excommunicationis, tunc demum admittitur, cum per testes legitimos omni exceptione maiores, vel instrumenta publica apparebit, dummodo id fiat in promptu, ipsoque instanti. quod nota. pro declaratione verborum istius Ritus. Salerni, die 9. Decbris. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXXXVII.

Item quod nullus admittatur ad denunciandum aliquem de vsuraria prauitate: sed admittatur ad accusandum, agendo via ordinaria, & tunc Aduocatus, & procurator filci dictarum causarum procedant ordinariè contra dictum accusandum ad priuationem bonorum suorum omnium.

† Dixi de hoc Ritu. supra in Ritu. 196. videas.

RITVS CCXXXVIII.

Item quod post terminum datum ad probandum, non recipiantur aliqua scriptura, verum vbi pars producere vellet curia accipiat ipsas, & non ponantur in processu, sed teneat eas magister actorum, & scribatur in eis presentate post terminum, scilicet die tali, &c. post terminum, &c. iudices deinde videant eas ad eorum declarationem, & recipiant dicto modo etiam post conclusum.

S V M M A R I V M.

I. Casus duo in quibus iura producantur etiam post terminum, & conclusum in causa. Et ad quem effectum.

Domini Prosperi Caraitæ Ebolitani

1. *Conclusio causa non nocet dammodo facti veritas habeatur.*
2. *Conclusio fit post scripturarum presentationem, pars petit terminum ad eas comprobandum, quia illa impugnantur, nunquid dandus sit?*
3. *Appellatione scripturarum, veniunt scripturae publicæ, & privatae.*

Nota ex hoc Ritu, quod lapsio termino statuto per iudicem ad probandum in causa, scripturae presentatae per aliquam partium non recipiuntur in processu, sed tenentur extra ipsum ad informationem, & instructionem ipsius iudicis, & hoc sine producatur ante conclusionem, siue postea, & idem disponitur infra in Ritu, 240. adeo quod per dispositionem istorum Rituum, concordant etiam cum constituto Regni lite, instrumenta, & scripturae, in termino probatorio presentari debent. Limita tamen istud non procedere in duobus casibus, quos ponit sequens Ritus. 1. Primus est, quando essent scripturae nouiter repertae post terminum, quoniam tunc vsque ad conclusionem in causa presentari, & produci possunt iuxta iuris dispositionem in c. cum dilectus, de fide instr. Secundus est, quando producens eas esset aliqua persona priuilegiata, a iure, vt videtur, pupilli, & aliae personae miserabiles, per l. 1. C. quando impera. inter vid. & pupill. quod etiam cauetur per d. constitut. Regni. lite. sed iste Ritu. correctus est per Regiam prag. 11. incip. cursu dilatoriū. S. quibus. de ordi. iudi. vbi patet expresse, scripturarum productiones & earum impugnationes fieri posse etiam post lapsum terminum intra quatuor dies a die publicationis. Adeo quod per illam prag. instrumenta, & scripturae vsque ad conclusionem in causa presentari possunt in processu: quia vt ibi dicitur, conclusio intelligitur facta elapsis illis quatuor diebus, & ante illam prag. vt dicunt l. ser. & Afflict. in constitutio. Regni. lite. 13. nota. num. 13. versicul. tertia dubitatio, dispositio istius Ritu. non seruabatur sed ius commune. in dicto capitulo cum dilectus, de fide instrumento, in tantum quod vsque ad conclusionem in causa absque dubio instrumenta & scripturae produci poterant in processu, & ita etiam seruatur hodie ex communi obseruantia in omnibus Curijs Regni non obstante dicta constituto. & dispositione istorum Ritu. vt dicit etiam Marant. in pract. parte 6. actū. 8. num. 47. versiculo venio ad secundū, eund. Marant. ibid. num. 49. quod licet vsque ad conclusionem scripturae presentari possint, & non vltra, per d. prag. & per communem obseruantiam, tamen si presententur, seruatur quod hic dicitur, & extra processum recipiuntur non in vim probationis: sed ad instructionem iudicis tantum, & multoties recipiuntur etiam in processu cum clausula quod de eis habeatur ea ratio, quae de iure habenda erit. vt Cauens, dicit in Ritu. sequen. & istud video saepius praticari, quam quod recipiantur extra processum, & adhuc talis clausula parum seruit: quia in omnibus Curijs Regijs habetur ratio omnium scripturarum presentatarum, etiam post conclusionem & recipiuntur vsque ad sententiam, vt omnibus clarum est. Ratio istius obseruantiae est: quia causa omnes in hoc Regno sunt summariae, & in eis proceditur sola facti veritate inspecta, per capitulum Regni, detestantes, quod habes infra. Ritu. 228. & per Regiam prag. dispendia litium de ordi. iudi. 1. quo calu conclusio causa non nocet dummodo facti veritas habeatur, & scripturae omnes admittuntur. vt firmat Roma. in l. admonendi. ff. de iur. iuran. & in consil. 176. numero 12. circa fin. & Domini de Rot. decis. 2. alias 165, alijs tribus, de resti. in integ. & licet Felya. in d. tap. cum dilectus. num. 19.

limka. 7. aliter teneat, dicens istud esse verum solum in causis summarijs beneficialibus: non autem in profanis per aliam decis. Rot. alias 30. fuit dubitatum, de sequella posse, tamen in Regno vt dixi, seruatur prima opinio, Roma. & Dominorum de Rot. quoniam in profanis expresse loquuntur.

3. ¶ Quæro in hoc Ritu, pone quod conclusio fiat post presentationem scripturarum, verum quia illae scripturae nunc impugnantur, pars ipsa petit terminum ad eas comprobandum, nunquid dari debet? Abb. in titulo quoniam contra colum. 9. in glossa, in versiculo productiones, de probatio. dicit quod sic non obstante conclusione, quia per dationem termini vel admissionem articulorum, videtur tacite reuocata, vt dicit Bellamera decis. 55. & 57. quod potest facere, iudex cum sit interlocutoria, capitulo cum cessante, de appellati, & l. quod iussit. ff. de re iudicata. & ita firmat expresse Afflict. decisio. 115, dicens ita fuisse decisum in consil. dummodo scripturae comprobanda sint publicæ, vel priuatae: quæ de se fidem faciunt, alias si essent priuatae quæ de se fidem non facerent, secus esset. & licet ibi dicat quod quod ad priuatas sacrum consilium seruauit sibi meliorem deliberationem: tamen in alia decisio. 272. hoc expresse determinat. & quod diximus de termino dando post conclusionem ad probationem scripturarum presentatarum ante: amplia procedere etiam in scripturis presentatis post conclusionem, quando conclusio facta fuit cum reservatione presentandi scripturas, vt dicit Afflict. in decisio. 272. semper intelligendo in scripturis publicis & etiam priuatis modo quo dixi: vt ipsemet dicit, quia reservatio facta presentationis scripturarum, intelligitur de publicis & priuatis: quæ fidem faciunt: non de priuatis quæ de se non probant, vt dicit Abb. in rub. extra de fide instr. & ita debet intelligi quod dicit gloss. in cap. 1. in vers. in scriptis, extra de appella. Inno. in cap. 1. de sentent. excommunicatio. in 6. & Bald. in l. 1. C. de iuram. calum. 1. vbi quod scripturarum appellatione veniunt publicæ, & priuatae. Dicit tamen idem Afflict. in cap. 1. in princ. versic. sed quæro de quadam questione: numero 111. si de inuol. inter domi. & va. sal. lis oria, quod etiam quando essent scripturae sine testibus, quæ de se fidem non facerent, sacrum consilium consuevit admittere earum productionem, & dare breuem terminum ad eas comprobandum, non tamen rescissa conclusione, sed quod ponantur extra processum pro veritate inquirenda, & habeatur ea ratio de eis quæ iure habenda erit: quod nota. Salerni, die 10. Decembris. 1559. Prosper Caraitæ.

RITVS CCXXXIX.

Ltem quod in quacunq; causa ciuili, quæ in dictis Curijs, & altera ipsarum agitur: actor, & reus presentare, debeant instrumenta & cautelas alias, si quas producere habent: ad probandum intentionem eorum infra terminum eis statutum ad probandum in causa ipsa: ita quidem quod terminus detur ad producendum omnia iura sua, & non aliter: nisi essent instrumenta, & cautela nouiter reperta, quæ secundum iuris dispositionem, produci possunt: etiam vsque ad conclusionem, & nisi essent personæ priuilegiatae in iure.

S V M M A R I V M.

- 1 Scriptura vsq; ad causa conclusionem indistincte presentari possunt: non ultra.
- 2 Facta conclusionem liquere de causa dicitur.
- 3 Conclusio in causa eosdem effectus, quos sententia producit. Cum ampliat. & limitat.
- 4 Conclusio in causa multipliciter.
- 5 Iuramentum suppletorium post conclusionem deferri potest.
- 6 Pars interrogari potest post conclusionem, ex officio.
- 7 Aspectus loci omnem superat probationem.

Not. ex hoc Ritu, quod dispositio iuris communis in capitulo cum dilectus. de fide instrumentorum volentis instrumenta, & scripturas vsque ad conclusionem posse presentari, per hunc Ritum restringitur, & limitatur procedere solum in duobus casibus positus in text. videlicet, quando essent scriptura nouiter reperta post lapsum terminum, vel pars producens esset persona a iure priuilegiata. sed vt dixi supra in preceden. Ritu. istud non seruatur, & Prag. Regiam quam ibid. allegaui. est redactum istud ad dispositionem iuris communis. in d. cap. Et qualiter hodie practiceretur: ibi dixi.

¶ Secundo nota ibi iuris dispositionem, quod ex dispositione iuris instrumenta, & scriptura presentari possunt indistincte vsque ad conclusionem in causa & non ultra. Ratio est secundum Felyn. ibidem. in princip. quia facta conclusionem dicitur omnino liquere de causa. vt dicit gloss. in capitulo significauerunt. in versicul. liquere. vbi etiam ipse notat extra de testib. & vt dicit Bald. in authen. qui semel. in fin. C. de proba. non est amplius cognoscendum, sed cognitum esse. Immo multoties conclusio in causa producit eosdem effectus quos facit sententia, vt dicunt Ioan. Mona. Ioan. Andr. & Domi. in cap. 2. de restitu. in integr. in 6. Bald. in l. error. column. 4. C. de iuris & fact. ignor. est bonus text. in capitul. auditis extra de procura. in capitulo auditis. de restitutione in integr. & capitulo pastoralis. de causa. posse. & proprietate. Amplia dispositionem prefata procedere in conclusionem quomodocunque facta, quod cum multipliciter fieri possit, & hoc ideo, quia semper militat eadem ratio, quem supra dixi, siue conclusio fiat per expressam renunciationem quam faciunt partes omnibus probationibus, vt dicit Specula. in titul. de renunciatio. & conclusionem. in princip. siue per lapsum terminum statuto prefati ad probandum. vt ponit Bald. in l. accusatoribus. in fin. C. de accusa. & in d. capitulo pastoralis. post Innocen. in capitulo super eo. lo. 2. super versicu. certum. in principio. de appellatio. Ro. malate consilio 176. & patet ex dicta Regia pragmat. 11. incipien. cursu dilationum. §. quibus. de ordine iudi. siue fiat per commissionem factam de causa consilio sapientis decidenda ex voluntate partium. vt dicit Cardina. consilio 25. in causa Amareti, & in dicto capitulo pastoralis. & Felyn in dicto capitulo cum dilectus. numero 30. versicu. alio modo, siue etiam fiat per iudicis interloquutoriam (prout hodie in Regno fit communiter) vt dicit gloss. in clemen. saepe. in versicul. conclusionem, de verborum significatione. Item amplia alijs quatuor modis, quos ponit Felyn. in d. capitulo cum dilectus. numero 11. versicu. & amplia. Limita non procedere in quatuordecim casibus ibi notata per eum. numero 13. versiculo modo. cum sequen. Decimoquinto limita non procedere in probatione facienda per delationem iuramenti suppletorij, quod

etiam post conclusionem deferri potest, vt dicit Roma. dict. consilio 176. numero 12. versiculo preterea. & Alexand. consilio 53. numero 5. volum. 1. pertex. in l. generaliter. §. 1. C. de reb. credito. si tamen antea petitum fuerat. vt declarat Ias. in l. admonendi. ff. de iureiurando, & Maran. in pract. parte 6. actu. 15. num. 4. Decimosexto limita, in probatione facienda per interrogacionem partis quod etiam post conclusionem interrogari potest ex officio, & ad instantiam partis in causis sumarijs, vt dicit gloss. in d. clemen. saepe. in versicu. interrogauit Roma. d. consilio 176. num. 12. in fine. Abb. & Felyn in cap. cum Ioannes. de fide instrumentum. vt dixi latius supra in Ritu. 93. Decimosextimo limita non procedere in probatione facienda per reieuentiam, & aspectum loci ad quem iudex vsque ad sententiam potest accedere; sed quia iste modus probandi superat omne genus probationis. vt dicit Bald. in l. contra negantem. in fin. C. ad l. Aquil. in l. quis testibus. in fin. C. de testi. & Maran. in loc. prefat. leg. numero 6. Sakerni, die 10. Decembris. 1559. Prosper caruuta.

ADDITIONES.

- a Liquere. Adde supra occasione horum verborum quod olim apud Romanos in iudicijs publicis rerum capitalium, quoniam sententia non vocales, sed tabularia erant, iudicibus ternę tabula dabatur a quaesitore: qui iudicio preerat, absolutionis. scilicet condemnationis, & ampliationis, in quarum vna signata erat litera A. quae salutaris dicebatur, nam absolutionis nota erat: in altera. C. quae tristis dicebatur, quoniam condemnationis nota erat a Persio nigrum theta appellata, ibi & potis es, viuo Nigrum praeferre theta vbi Nigrum theta mortiferum dixit, significabat enim thianaton, id est mortem, cuius est prima litera th. in tertia autem erant duae literae, videlicet N L. quae non liquere significabant, hoc est obscura causa est: vnde ampliatio nascebatur vt pulchre declarat Bud. in adnot. ad l. 2. in verbo vindiciae. ff. de orig. iur. C. P.
- b Accedere, per tex. optimum in l. si irruptione in fine. ff. finium regundor. ibi, vt equum est & (si ista res exigit) oculis etiam suis subiectis locis. C. P.

RITVS CCXL.

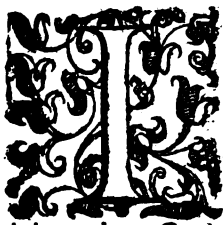
Item seruatur ipsa Curia quod post terminum datum ad probandum, non recipit aliquas scripturas: curia accipit eas: & non ponuntur in processu: sed tenet eas magister actorum: & scribitur in eis. presentata post terminum v. die tali, & cert. post terminum, & iudices possunt deinde videre eas, ad eorum declarationem, & recipiuntur dicto modo etiam post conclusionem.

R. Iste.

Domini Prosperi Caraultæ Ebolitani

Iste Ritus, ad literam dicit idem quod alius supra 238. ideo ad materiam vide quæ ibi posui.

RITVS CCXLI.

Tem seruat ipsa Curia qd̄ quando aliqua acta in causa ciuili, vel criminali q̄ sunt in actis Curia ipsius inducerentur ad probationem alicuius alterius causæ vertētis in eadem Curia, dicta acta nullā faciunt fidem nisi sit oblata petitio de producēdis actis prædictis quæ pars producere vult. ita fait de facto practicum.

S V M M A R I V M.

- 1 Acta in vno iudicio facta quando in alio fidem faciunt. & nu. 5.
- 2 Iudex de iure, non de facto supplere potest.
- 3 Actis quis vti quando dicatur secundum practicum. Cum limit.
- 4 Acta quando reproductuntur: si sint testium depositiones, ille contra quem producuntur eliget eis stare, vel iterum examinari.

Pro intelligentia istius Ritus scire debes † qualiter acta facta in vno iudicio faciunt fidem in alio inter easdem personas: si tamen quis citatus est. vt dicit tex. in l. cum antea. S. fina. vbi etiam glossa. nota. in versicu. iudiciis. C. de arbit. alias si non citatur, iudex non possit fidem illis adhibere pro vna causa: quamuis sciat illa esse facta in alia, † quia suppleret de facto, quod nō potest: sed solum de iure l. i. cum ibi nota. C. vt quæ desunt aduocæ. iudex supple. † Dicitur tamen vti tunc, cum illa producit in alia causa. vt dicit not. Bar. in l. naturaliter. S. nihil commune. nume. 32. ff. de acquiren. posses. vbi dat cautelam aduocato, vt ipsa producat in alio iudicio, alias non probant. idem Bald. in l. ordinarij. col. 4. C. de rei vendi. Alexand. consil. 82. nume. 5. volum. 1. & in l. 2. in fin. vbi etiam Dec. numer. 33. C. de eden. & Matthesi. singu. 160. no. singularem. Hoc itaque sic præmissis. Not. ex hoc Ritu, quod Magna Curia seruat quod quotiescunque acta facta in vna causa inducuntur (supple verbo actū) ad probationem in alia causa, nullam faciunt fidem, nisi ille qui ipsa verbis inducit, & allegat pro se, producat ea mediante sua petitione, in qua faciat mentionem de ipsis, & quod vult eis in tali causa vti: & propterea reproductit: & p̄ reproductis haberi vult: & ita seruatur in pract. quotidie. Limita istum Ritu procedere, quando actorum, factorum in vna causa non accipitur copia, & presentatur in alia causa, non autem quando de eis acciperetur copia: quoniam tunc si illa presentaretur in alia causa, bene sufficeret, & diceretur vti eis: licet petitionem de qua Ritu loquitur, non presentet. quod bene no. ne erres: quia sic etiam practicum. † Aduerte tamen, quod si acta quæ reproductuntur: sunt depositiones testium examinatum, electio est illius contra quem producuntur, stare illis depositionibus, & earum scripturæ: vel dicere volo, quod iterū veniant, & deponant, vt dicit tex. in l. fina. C. de testi. & gloss. d. l. cum antea. nisi sint mortui, quoniam tunc omnino eorum

depositionibus standum esset, vt in eadem. l. finali disponitur. nota. per Practic. Papien. in forma opposita contra testes post publicationem in versic. suntque numero 12. † An tamen & quando verum sit, & procedat quod dixi, acta facta in vna causa fidem facere in alia inter easdem personas & quando inter diuersas. vltra Doct. in dict. l. 2. C. de eden. in l. gesta C. de re iudica. & in d. l. fina. C. de testi. vide pulchrè, & no. Pract. Papien. in loc. prælat. quia satis plene & succincte id tractat. Salerni, die 10. Decembris. 1559. Prosper Carault.

A D D I T I O.

- 1 Suppleat. Adde q̄ alibi dicitur, facti quæstionem in arbitrio esse indicantis, penè verò persequonem, non eius voluntati mandari, sed legis authoritati referuari. l. S. i. ff. ad senatufcon. turpill. in l. ordine in princ. ff. ad municipal. C. P.

RITVS CCXLII.

Tem seruat ipsa curia qd̄ dato termino ad probandum in quacunque causa; pendente termino, partes, seu procuratores earum possunt procedere ad ea ad q̄ erat datus terminus ad probandum: sine requisitione amplius alterius partis, vel presentia, & possunt produci, & debent recipi per subactarios, etiam quando Curia nō regitur, dummodo non sit illo die tempus feriatum in qd̄ si illo die voluisset curia Regi potuisset

S V M M A R I V M.

- 1 Citatio partis, in scripturarum presentatione, requiritur cum 3. fall.
- 2 Presentatio scripturarum infra terminum, coram scribis actuariorum etiam fit.
- 3 Presentatio scripturæ die feriato an fieri possit.
- 4 Presentatio scripturæ actus iudicarius non est.
- 5 Attenta facti veritate in causis, in Regno proceditur.
- 6 Practica & cautela super presentatione scripturarum ante terminum.

Not. ex hoc Ritu. † q̄ licet citatio partis requiratur in presentatione scripturarum, vt dicit Bal. in l. si quando, in fi. C. de testibus. Roma. consil. 176. colum. 2. cum aliis quæ Cauens. hic citat. & Marant. in pract. par. 6. actu. 8. in ver. verum, nume. 35. in nouif. tamen illud fallit quando infra terminum datum ad probandum producuntur: vt Rit. nofter. dicit, & voluit Bal. in l. qui ante Calendas. ff. de verb. oblig. in addit. in d. l. si quando, in fi. & in l. fancimus, in addit. parua. C. de iud. & Alex. ad Bar. in l. item illa. ff. de constit. pecun. quemadmodum etiam fallit, quando presentatio ipsa fieret vltima die termini, vt dicit Bar. in d. l. item illa. Bal. in l. fin. col. 2. C. qui admitt. Ang. in l. properandū. S. fin autem. C. de iud. Afflit. in constit. cordi nobis. 9. nota. nu. 12. in fin. & Marant. in pract. par. 6. in versic. citatio.

emilimita. 11. numero 18. in nouis. Item fallit qñ scripturæ præsentantur solum ad iudicis instructionem, vt dicit Bald. vbi ponit exemplum de elerico probante de clericatu coram iudice laico, in l. si qua per alumniam, num. 2. vers. sed pone. C. de episc. & clericis.

¶ Secundo not. ibi per subactarios, quod præsentatio scripturarum infra terminum potest fieri etiam coram scribis actuatorum, & idem Bald. in l. eos. S. super his. C. de appel. & licet Afflic. in loc. præalleg. dicat aliter fuisse prouisum in Regno per Regē Catholicum, vt non fiat præsentatio scripturarum corā notario actorum, nisi citata parte coram iudice ad vñ dēdum præsentationem, tamen hodie seruatur Rit. & nedum actuarij, sed eorum scribæ (vt hic dicitur) recipiunt præsentationes instrumentorum & scripturarum, vt etiam dixi latius supra Rit. 82. in fi. & est Ritus expressus supra in Rit. 91.

¶ Tertio no. ibi dummodo non sit, quod præsentatio scripturæ non potest fieri die feriata: sed de iure secus esset, ¶ quia vt dicit Specu. in tit. de dilatio. S. j. vers. sed pone iudex, num. 5. præsentatio scripturarū non est actus iudicialius. & idem referendo, tenet Marant. in dict. pract. act. 8. numero 42. in pract. seruatur Rit. in hoc Reg. vt plurimū, & raro præsentantur scripturæ die feriata, & si præsentantur, non nocet, ¶ quia attenda facti veritate proceditur in causis in hoc Regno: vt dispositum est per c. detestante, infra in Rit. 288. ¶ Aduertant tamen semper litigantes, vt instrumenta, & scripturas non producant ante terminum (vt solent nonnulli facere, & cum libello producere,) quoniam cum talis productio sit facta ante litem contestatam, & sic in iudicio summario: nō facerent fidem lite contestata, & sic in plenario, per cap. venias, cum ibi. not. extra de testib. & casu quo ante terminum præsentasset, sint cauti in termino postea eas reproducere, vt dicit Federi. de Sen. consilio 160. in Christi, & Fely. in cap. ex epistole, numero 28. versic. 6. & vltimo, de probatio. alias non probarent, vt dictum est, nisi pars contra quam essent productæ: eas impugnasset, vel habuisset terminum ad impugnandum, quod bene nota. Salerni, die 5. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXLIII.

Tem quod causæ ciuiles, non tamē feudales imposterū mouendæ in dictis Magnæ, & Vicariæ Curii, & qualibet earum, tã principales, quam appellationū, per indices dictarū

Curiarum, & cuiuslibet earum decidantur, terminentur, ac decidi, & determinari debeant intra terminos subscriptos: videlicet, siquidem quando fuerint inter personas ciues, siue habitatores, ciuita. Neapo. & eius districtus, infra tres menses cōtinuos a die litis contesta. in causa principali, & in causa appellationis a tempore præsentati procelus: si vero fuerint de loco a dicta ciuitate Neap. distāte per vnam dietam vulgarem, infra quatuor menses, si vero per duas dietas infra menses sex, & si vltra duas dietas, infra octa menses in antea numerandos, &

vltra metas, & terminos prædictos, causæ prædictæ prorogari nequeant, nisi ad id accedat expressus consensus, & voluntas ambarum partium, quō casu de voluntate partium prædictarum prorogatio ipsa fieri possit vsq; ad alios sex menses, & nō vltra.

S P M M A R I V M.

- 1 Instantia causa incipit à die litis contestata.
- 2 In causis summarijs vbi lis non cōtestatur, incipit instantia ab actu fieri solito post litem contest.
- 3 Statuta a iure communi interpretationem recipiunt.
- 4 Instantia nunquam perit in his quæ sunt ante litem contest.
- 5 Dieta legalis, 20. continet miliaria; Et est triplex legalis, vulgaris, & singularis.
- 6 Dieta appellatione in dubio de vulgari intelligitur.
- 7 Locus quo eundem est si duas habet vias permare & terram: quarum vna longior altera sit, per quam computabuntur dietæ?

Quoniam instantia causarum ciuiliū, & criminalium, per capit. Regn. quorundam. erat statuta, & terminata in sex mē sibus tantum, vt ibi patet. iste Rit. corrigendo d.c. (quod iam sine hoc Ritu per mortē illius Regis erat finitum: vt Io. Anto de Nigr. ibi dicit) ordinat alio mō instantiā in causis ciuilibus, & de

A D D I T I O.

2 Quoniam instantia. Adde, q̄ nec ritus iste, nec allegatum c. quorundam loquuntur de instantia causarum ciuiliū nec criminalium, de qua instantia loquitur Ritus supra num. 248. sed loquuntur de iustitia non retardanda, Nam Rex Robertus autor dicti cap. quorundam, ob querelam habitam à prouincialibus contra Iustitarios & Capitaneos terrarum, de retardata iustitia, mandat Regenti curiæ vicariæ, q̄ si iustitiarij & capitanei causas infra semestre tēpus à die litis contestatæ debito fine non terminauerint, ad audientiam curiæ vicariæ reuocet easque in quibus reperiuntur finibus reassumendo, debito fine de cida cogendo eos per poenarum impositionem, & exactionem & alio iuris remedio ad actorū trāsmisionem, non obstante lege, quæ vbi, captum est iudicium finiri iubet. & qualibet alia lege: quas vsq; ad sui beneplacitum viribus vacuat. Hic ritus præcipit dictarum causarum in Magnæ & Vicariæ curiis vententium in terminis cum distinctiōe declaratis expeditionem: quod hodie fieri non potest ob causarū multitudinem & litigatorum ac procuratorum calūnias. Adde etiam q̄ hodie magna curia Vicariæ consuevit mandare curiis extra Neapolim, quod si causæ sunt in limine expeditionis infra competentem aliquam dilationem, eas expediant sub poena auocationis, iuxta formam dicti ca. quorundam quod non est verum corrigi per istum ritum, intelligendo vt nos declarauimus & ita causæ, vel deciduntur in dictis curiis, vel auocantur ad ipsam magnam curiam, & in ea terminantur non obstante l. vbi cēptum. ff. de iudic. ex beneplacito Reuerend. maiestatis: qđ morte Regis non extinguitur. per capi. si gratiose de rescrip. in sexto. C. P.

Domini Prosperi Caraultæ Ebolitani

de feudilibus loquitur Rit. sequens, & de criminalibus alius infra. 246. & de hoc facit mentionem Afflict. in constit. hæc lege j. not. nu. 2. sed quia dispositio istius Rit. est correctata per alium Rit. infra 248. & instantia causarum est redacta ad ius commune: (vt ibi dico latius) & tangit Afflict. in constit. causas alias 3. not. num. 3. in hoc aliter non me extendo.

¶ Not. primo ex hoc Rit. ibi a die litis contestatæ, † quod instantia causæ incipit a die litis contestatæ. vt est etiam de iure communi, in l. properandum. in princip. vbi nota, communiter per Doct. Alexand. num. 5. & Ias. 5. not. nume. 5. C. de iudic. & idem Ias. in eadem l. s. & siquidem. r. not. & Marant. in practi. parte quinta, in versic. instantia. num. 3. & ideo si per mille annos starent partes ad litem contestandam: nunquam instantia inciperet secundum eos in loc. præalleg. & Bald. in l. post edictum. S. circumducto. ff. de iudic. † & in causis summarijs, vel executionis instrumentorum in quibus lis non contestatur: instantia ipsa incipit currere ab eo actu qui solet fieri post litem contestatam, vel ab eo die quo fuit tractatu de meritis causæ vt dicunt Bartol. Alexand. & Ias. in l. nulla. C. de procur. Bald. Salyc. Paul. Alexand. & Ias. in d. l. properandum. in princip. Roman. consil. 174. numero 5. & Marant. in loc. præalleg. numero 4. Et ad de quod etiam si dictum non fuisset in hoc Rit. q. instantia curreret a die litis contestatæ: adhuc ita intelligi deberet, vt dicit Bald. in authen. clericus. C. de episcop. & cler. & Ias. in l. properandum. in 5. nota. in princ. C. de iudic. vbi quod si statutum dixerit quod causæ terminentur infra sexaginta dies: intelligitur a die litis contestationis; vt sic se conformet iuri communi † a quo statuta interpretationem recipere debent. l. 2. C. de noxa. & l. fina. S. in computatione iuncta gloss. C. de iure deliberand. Et ex hoc nota. sequitur, quod si inquisitus de crimine, liberatur sub cautione de stando iuri, & de se præsentando toties quoties: prout quotidie seruant omnes curiæ Regni, & non fuit lis contestata super crimine: instantia causæ nunquam perit, & fideiussores, ac principalis semper vocari poterunt: † quia in his quæ fiunt ante litem contestatam nunquam perit instantia vt dicit Bald. in l. & post edictum. S. pen. in fi. ff. de iudic. Alexan. in d. l. properandum. in princip. num. 5. vers. & ex hoc tex. & ibid. Ias. in 5. not. Capic. decisio. 11. nu. 14. Specul. in titu. de appella. S. breuiter. versiculo, sed iusta, & Marant. in practi. parte quinta, limita. 10. numero 29. in nouis.

¶ Secundo nota. ex hoc Rit. ibi dietam vulgare, quod ultra dietam legalem, quæ cõtinet viginti millia, vt dicit text. in l. 1. ff. si quis cautio. & in l. tertia. ff. de verborum significatio. reperitur etiã dieta vulgaris, quæ continet tot millia, quot vulgariter, & communiter secundum consuetudinem regionis fieri solent, vt dicit gloss. in capitu. nonnulli. de rescrip. & in c. statutum. S. cum vero eiusdem de rescript. in 6. Item reperitur alia, quæ dicitur dieta singularis, q. est quando quis felici diplomate vsus est faciendo in vna die tot millia, quot alius in duobus diebus fecisset vt dicit Cæpo. in d. l. 3. & de hac dieta loquitur tex. in l. continuus. S. cum ita. ff. de verborum obliga. sed profecto ista expressio de dieta vulgari fuit superflua, quia dietæ appellatio, in dubio, de vulgari intelligitur; non de legali, vt dicit gloss. quam ibi sequuntur communiter Docto in d. cap. nonnulli, & Cæpol. in d. l. 3. q. 8. nu. 22.

¶ Quæro in hoc Rit. quid si locus ad quem eundem est: habet duas vias: per terram, & per mare, & vna est longior altera: secundum quam viam computabuntur dietæ: Ioan. Andr. in ca. olim. de except. quem refert & sequitur Imol. in d. c. nonnulli. nume. 4. versic. quid autem si aliter. dicit secundum eam, quæ magis vsatur, & sic secundum viam, quæ sit

per terram, quia in dubio via per terram consuetudine esse magis vsitata quam per mare, propter pericula quæ quotidie occurrunt, idem Bart. in l. Imperator. ff. de appellat. & in d. l. prima. ff. si quis cautio. & Imol. in d. l. continuus. S. cum ita. Salerni, die 11. Decembris, 1559. Prosper Caraulta.

RITVS CCXLIII

Tem quod instantia causarum feudalium tam principalium, quam appellationum, & cuiuslibet earum duret per annum vnum integrum ad plus, incipit a die litis contest. super testibus vero producendis, & prorogatione instantiæ seruentur ea quæ infra scripto proximo capitulo continentur.

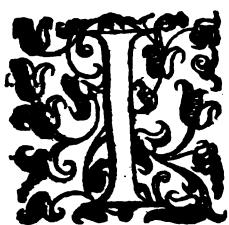
SVMMARIVM

- 1 In his quæ non sunt per leges feudorum decisa: iuris dispositioni statuitur.
- 2 In feudilibus instantia, an duret per annum?

Iste Rit. voluit statuere aliud tempus instantiæ in causis feudilib. principalib. & appellationum, quam statutum erat per Rit. præceden. in causis ciuilibus non feudilib. Ratio est, quia si per istum Rit. & præceden. non fieret differentia expressa inter causas feudales, & alias: statuto tempore instantiæ in causis ciuilibus, intelligeretur etiam in feudilibus † quia in his quæ per leges feudorum non sunt decisa, dispositioni iuris stari debet vt dicitur in ca. de feud. cognit. Alua. in capi. Imperialem. S. penult. in fi. de prohibi. feudi. alie. Curt. in tracta. feud. part. 7. versic. 3. quæro. & Capic. decis. 186. Corrigit istum Rit. quo ad causas principales, l. properandum. C. de iudi. in cuius generalitate etiam causæ feudales includuntur. sed quo ad causas appellationum, concordat cum iure communi feudorum, vt patet c. j. in princ. si de inuestit. inter domi. & vasal. lis oria. vbi id not. Iser. nu. nono. & Alua. numero septimo. versic. oppo. cum gloss. 4. dum allegat auth. ei qui. C. de tēp. appella. sed dispositio istius Rit. est etiam correctata: sicut præcedens, per Rit. infra 248. & licet ibi de feudilibus Rit. non loquatur: tamen propter eius generalitatem, & per rationem proxime dictam de causis etiam feudilibus intelligitur, & quamuis Afflict. in constitut. hac l. primo nota num. secundo, & Marant. in practi. parte 5. in princ. num. 42. 19. limita. † dicant q. in feudilibus instantia durat per annum per hunc Rit. quem sic simpliciter allegant, mihi videtur per prædicta quod non bene dicant: & ita teneo quo ad instantiam causarum principalium de quibus loquitur d. Rit. 248. & quo ad instantiam causarum appellationum de quibus ille non loquitur: firmus remanet iste Rit. qui cum iure communi concordat (vt dixi) verum tamen est quod ex causa daretur bienniu: vt etiam Iser. scribit in loc. præallega. iuxta formam d. auth. ei qui. aduerte tamen, quia Boer. in consuetu. Bituri. tit. des. costumes. §. 23. in fi. dicit q. de iure communi feudorum instantia causarum feudalium perit anno: & allegat d. c. 1. & ibi not. per Bal. sed miror valde q. Boer. istud dicat: cum annus in illo ca. statutus sit præfixus instantiæ causæ appellationis, non principalis. vt Iser. Alua. & melius Præposit. ibid. num. 4. versic.

verba. salutio dicite quod text. immo Bald. ubi, num. decimo quarto. ver. & not. dicit illum annum non instantiæ causæ supple principalis, nisi saluando Boer. dixerimus quod dum dicit quod causa feudalis perit anno per d. ca. intelligitur loqui de instantiæ causæ appellationis, vt loquitur tex. allegatus. per eum, non principalis. Salerni, die 11. Decembris. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CCXLV.

Tem quod termini dandi, & statuendi ad probandum testes, & instrumenta producendum, & super exceptionibus quibuscumque oppositis, & opponendis sint & esse debeant competentes arbitrio iud. moderandi secundum tempus instantiæ suprascriptæ: ita quidem, quod iudices per hoc non permittant labi tempus instantiæ suprascriptæ, & si permitterent, partibus instantibus vel earum altera, puniatur vice qualibet poena quinquaginta florenorum auri, fisco nostro applicanda, & ultra hoc etiam alijs poenis nostro arbitrio reseruat, & a breuiatione, & modificatione ipsorum terminorum nullatenus possit appellari, aut reclamari: & si appellari contingerit, appellans siue fuerit procurator, siue principalis: incidat in poenam florenorum auri quinquaginta, applicandam ut supra: & ipsa appellatio nihilominus non teneat: & per ipsas curias, vel alteram ipsarum in causis ipsis procedatur, ac si appellatum non fuisset: & esset frivola, & frustratoria manifestè.

S V M M A R I V M.

- 1 *Iudicij meta vbi est breuis, breuiores dilationes esse debent.*
- 2 *Iudex videns instantiam perire: in expeditionis limine, dilationes abbreviabit.*
- 3 *Iudex ex officio sententiam quando proferre possit, parte non petente.*
- 4 *Pœna statuta contra iudicem causam infra tempus instantiæ non expedientem intelligitur expeditione à parte petita.*
- 5 *Iudex qui sub pœna infra tempus instantiæ vel aliud tenetur causam expedire non incidit in eam vbi pars non petit expeditionem.*
- 6 *Sententia lata post tempus instantiæ per nostros Rit. abbreviatur, an valeat?*

Quoniam supra in Ritu. 69. dictum fuerat quod iudex in omnib⁹ causis debet dare dilationes,

attenta qualitate causæ, & locorum distantia, & supra in Ritu. 243. statuta fuit instantia in causis ciuilibus in ciuitate Neapolitana trium mensium, in alijs locis quatuor, & in alijs sex, aut octo: dubitari forte poterat, quid nam esset agendum si talis dilatio peteretur, quæ attenta loci distantia, absorbere fere posset bonam partem instantiæ: & ideo istæ Ritu. declarando dict. Ritu. 69. addit, vt non solum in dilationibus attendatur causæ qualitas, & loci distantia: verum etiam tempus instantiæ: adeo quod iudex nullatenus faciat ipsam labi propter dilationes, † quia vbi meta iudicij est breuis: ibi breuiores debent esse dilationes, dummodo non adeo arctet, quod sint quasi impossibiles vt dicit Bald. in capitul. fina. columna sexta, de iur. iurand. & in l. i. in princ. C. de tempo. appella. Ias. in l. properandum, de iudici. in principio, num. 17. versic. adde & Afflict. in constit. Reg. causas alias. 4. not. Sed quia per Rit. infra 248. Instantia causarum est redacta ad ius commune: adeo quod non est ita breuis, sicut per dictos Ritu. præceden. statutum erat: remanet dispositio dict. Rit. 69. in suo robore, vt dilationes dentur in causis secundum earum qualitatem, & loci distantiam, non aliter, at tæo tempore instantiæ statuta per Ritu. præcedentes vt hic dicitur. Bene tamen verum est † quod si iudex videt instantiam perire, & esse in limine expeditionis, potest dilationes ipsas breuiare, & vnicum terminum dare ad producendum articulos, & examinandum testes, & instrumenta producendum, ac alia similia faciendum: ad hoc ne labatur instantia à iure statuta: vt dicit gloss. in l. properandum. in princ. & ibid. Alexand. nu. 6. ver. item not. & Ias. num. 14. versic. 8. not. C. de iudic. quinimmo secundum eandem ibidem post Bart. in l. Seius & Augerius. ff. ad l. falcid. Bald. in l. prima. C. vt quæ desuat Aduocati, & Imol. in cap. cum contingat membro. 10. q. 3. extra de iure iur. † in tali casu potest iudex ex officio, parte non petente, sententiam proferre. licet Ias. dicat qd sibi videtur forte dictum.

4 † Not primo ex hoc Rit. ibi partibus instantibus, quod poena statuta hic contra iudicem non expedientem causam infra tempus instantiæ intelligitur si per partem fuerit petita expedio causæ: sicut erat etiam de iure communi, vt dieunt Alexand. & Ias. in d. l. properandum in princ. ille num. 8. & iste num. 15. versic. si statutum idem Paul. de Cast. ibi & communiter scribentes Abb. in c. pen. in fin. de iudic. Ias. in l. vniuersa. C. de precib. impe. offeren. & plenè Hippo. in repet. rubr. de fideiussio. nume. 145. sed ista poena contra iudices non expedientes causas infra tempus instantiæ recessit ab aula: & vsu non seruatur: ratio est, quia statuta erat contra iudices non expedientes causas secundum tempus instantiæ præfixæ per Rit. supra 243. & 244. vnde cum modo illi Ritu. sint correcti (vt ibi dixi) & maior instantia sit statuta per Ritu. infra 248. remanet etiam correctus iste quo ad poenam. * Quæro † pone quod causa remissa est per Magnam Curiam vel Regiam Audientiam, ad aliquem officialem Baronis cum comminatione quod ipsam expediat infra duos menses alias aduoceatur ad eam, pars non instauit pro expeditione, & terminus est elapsus nunquid euocari poterit? Viderur primo quod non. quia vt dicit Abb. in cap. pena. colu. pen. de iudi. iudex qui sub pœna infra tempus instantiæ vel aliud tempus tenetur causam expedire non incidit in eam, vbi pars non petijt expeditionem. idè Barb. in cap. consuluit. colu. 4. de offic. deleg. Bald. consil. 111. super contentis vol. 51. Catald. in sindica. in vers. 42. incip. adde quod fit iudex. & late Hippo. in l. vnus. §. cogniturum. num. 4. ff. de questio. & in repet. rubr. ff. de fideiuss. q. 18. nu. 145. Pro alia parte videtur dicendum quod sic, quia dies interpellat pro homine. l. magnam. C. de contra. stipula. c. potuit. lo.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

R I T V S C G X L V I .

ea. elemen. quia contingit. in ver. 2. annis. de religio. domi. no. per Anch. in consil. 230. prima facie videtur per Alex. in l. si mora. col. 2. ff. soluto matrimo. & ubiq; per Doct. & proinde ita est ac si per partem fuisset iudex interpellatus. Ego autem arbitror distinguendum quod aut sumus in causa ciuili, vel criminali, in qua ex officio curia pcedere non poterat. Aut in causa criminali, in qua ex officio procedi poterat. primo casu teneo primam opin. quia iudex parte nõ instante non poterat procedere, & illa clausula comminationis aduocationis causæ subintelligitur si fuerit a parte interpellatus per iura primo allegata. Non obstant iura pro alia parte allegata quod dies interpellat pro homine, quia vt dicit Fel. in c. si autem col. 3. in fi. de rescript. quem etiam sequitur Hipo. in d. S. cogniturum. num. 22. locum habent in act. extra iudicialibus, non autem in iudicialibus expediendis per iudicem, in quibus partis instantia est necessaria. secundo casu teneo quod elapsotermine & causa non expedita poterit aduocari ad iudicem qui remisit iuxta formam decreti remissionis quod fuit acceptatum per ipsum iudicem ad quem remissa fuit. Non obstant iura primo loco adducta quod iudex debuit interpellari per rationem quã ponit Abb. in d. c. pen. quia non tenetur suum officium impartiri non postulatũ per l. j. S. hoc autem iudicium. ff. de dam. infec. cum ibi not. per Bar. quando talis ratio in casu nostro prorsus cessat, & etiam si pars querulans non intauit, iudex debuit in causa procedere, cum poterat ex officio id facere, & tenebatur ad illud, ne delicta remaneant impunita. contra tex. in lita vulneratus. circa fin. versi. quod si quis. ff. ad l. A. quil. & l. licitatio. S. quod illicite. ff. de publicia. cum sim.

¶ Secundo not. ibi. & a breuiatione q̄ quando iudex breuiat terminos causæ ad hoc ne labatur instantia partes litigantes non possunt appellare & si appellauerint tenentur ad certam poenam: & procedi potest in causa æquẽ ac si appellatio interposita nõ fuisset: quod bene nota, quia non reperio istud correctũ.

¶ Quæro in hoc Rit. quid si sententia esset lata per iudicem post tempus instantiæ per dictos Rit. 243 & 244. breuiata, nunquid valida erit? Specul. in tit. de iudi. delega. S. restat. versic. quid si statuto, firmat qđ sic: dummodo proferatur infra tempus instantiæ iuris communis: alias esset nulla per text. dict. l. properandum in princ. iuncta gloss. in versicul. triennij. circa fin. & ibid. etiam not. Alexand. nume. 19. & l. f. nume. 26. & communiter scribentes ibi Mart. de Fano. in l. fin. C. vt omnes causæ tam ciuil. quam crimi. & Afflic. qui hoc late disputat, in constitut. hac l. 2. & not. circa fin. Ioan. Andr. vero in addit. Spec. d. S. restat. quem sequitur etiam Alexand. in d. l. properandum. versic. item iuxta prædicta. nume. 22. dicit aliter: & quod prædicta opin. Spec. procedit, & vera est: quotiescunque instantia est breuiata per statutum, & p̄na ordinata contra iudicem non expedientem; quia tunc censetur venire addendo iure communi, non corrigendo: alias si p̄na per statutum non esset inducta: secus esset, & sententia non valeret, quia statutum videtur hoc casu subrogare suam instantiã in locum instantiæ iuris communis: & ipsum ius commune corrigere, quæ quidem disti. iudicio meo videtur satis bona: adeo quod cum per hunc Rit. sit statuta p̄na contra iudicem non expedientem causam, si post instantiam per dictos Rit. breuiatam, fuerit lata sententia: valet ex opinio. tam Specul. & sequa. quam Ioan. Andr. & Alexan. sed cum instantia etiam in hoc Regno sit redacta ad ius commune per Ritum infr. 248. præsens quæstio est superflua: quia sententia lata post tempus instantiæ erit nulla: sicuti, in d. l. properandum concluditur per glo. & Doct. quos proxime retuli. Salerni, die 12. Decemb. 1559. Prosper Caruita.

Tem a quod causa criminalis mouenda in dictis curiis & qualibet ipsarum decendantur, & terminentur per iudices ipsarum curiarum infra terminos subscriptos videlicet si causa fuerint in ciuitate Neapulis & eius districtu infra dies quadraginta numerandos a die oblationis libelli, seu capitulorum, si vero fuerint extra ciuitatem prædictam, & eius districtum, per vnã diem tam vulgarem, tunc infra menses quatuordecim, & si ultra fuerint, vbicunque per totum Regnum, infra sex menses, & ultra terminos prædictos causæ criminales prædictæ nullatenus possint prorogari: & extendi: exceptis si testes producendi essent extra Regnum, quo casu prorogatio ipsa fieri possit, & debeat per iudicem causa cognita, attendente instantia locorum dictorum testium, & prout superius in causis ciuilibus exprimitur: & non aliter, nec alio modo, & in ipso casu poenas ibi expositas locum habere, & a transgressoribus exigere volumus, & iubemus exceptis tamẽ causis criminalibus, in quibus p̄na pecuniaria venit imponenda b in quibus seruatur prout in ciuilibus est expressũ.

A D D I T I O N E S .

- a Item q̄ causæ. Adde ad materiam huius Ritus: quæ nec etiam loquitur de instantia causarum, sed de eorum celeri expeditione, vt ex eius verbis apparet. q̄ diximus supra ad Rit. 243. & maxime, quia in causis criminalibus premissa instantia, quæ durat biennio l. properandum. C. de iudic. & in quibus non datur in sufflatio spiritus pro vt datur in ciuilibus. Si instantia non fuit prorogata per D. Proregem ad petitionem responsorij fisci, vt fieri consuevit ca. 5. manente argum. l. sed si manente ff. de precario, non potest amplius contra inquisitum procedi, etiam q̄ fuerit liberatus sub cautione de stando iuri, & se presentando in forma, quamuis superueniant noua indicia, immo etiam testes de visu, sicq; nobis patrocinantibus fuerit prouisum per magnam Curiam vicariæ, decretũque postea confirmatum per sacrum Consilium in fauorem quorundam de Martucullo de ciuitate Muro, cum contra ipsos tortos, ac liberatos sub dicta cautione, premissa instantia superuenissent duo testes de visu. q̄ supra stante preemptione instantiæ contra ipsos non procederetur, sed liberarentur, prout liberati fuerunt. C. P.
- b Ciuilibus, Nota, q̄ causæ criminales in quibus venit imponenda p̄na pecuniaria æquiparantur causis ciuilibus. C. P.

S V M M A R I V M .

- 1 Instantia criminalis causæ prorogatur per iudicem ex causa.
- 2 Idem per partes, dum iuris metam non excedat.

Ille

Iste Ritu. inducit aliam instantiam in causis criminalibus. quam fuerat inducta de iure communi per l. properandum. C. de iud. & per c. Regn. quorūdam, ut etiam tetigi supra in Rit. 248. sed quia ut etiam ibi dixi, per Rit. infra 248. instantia causarum criminalium est redacta ad ius commune; dispositio istius Rit. remanet correcta.

¶ Not. ex hoc Rit. ibi per iudicem causa cognita, quod instantia causæ criminalis potest ex causa per iudicem prorogari; & hoc ideo est quia instantia per hunc Rit. est breuior, quam per ius commune. in d. l. properandum, quo casu etiam de iure commune concludit quod partes possunt ipsam prorogare dummodo biennij metam a iure inductam non excedant ut dicit Salyc. in d. l. properandum. in princ. nu. 6. vers. quæro an terminus. Alex. ibid. nu. 22. vers. item iuxta prædicta, & latius Iaf. qui respondet contrarijs num. 23. ver. quintonota limita. Capici. decisio. 11. nu. 16. & Maran. in pract. parte 5. in ver. instantia. nu. 25. ver. prædicta tamen. Quid autem iuris sit hodie: cum per d. Rit. 248. Instantia duret per biennium: dicam infra in eodē met. Rit. 248. Salerni, die 12. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXLVII.

Item quod teneantur iudices postquam fuerit i causa conclusum: ipsas causas expedire, decidere, & per sententiam terminare infra decem dies necnon dare breues dilationes secundum distantiam locorum, & debent, inquantū possunt, lites abbreviare, & subterfugia Procuratorum, & Aduocatorum amputare: pro ut superius dictū est in decisione causarum ciuiliū.

SVMMA RIVM.

- 1 Iudices infra quot dies debeant causas expedire post conclusionem in causa.
- 2 Iudicis circumspectio in dandis dilationibus qualis esse debeat.

Nota. † ex hoc Rit. quod iudices debent causas expedire infra decem dies post conclusionē in causa factam. & in hoc concordat cum constituto. Reg. hac lege. ut etiam Afflict. tangit. in j. not. sed in pract. non tenetur: quod summopere dolendum est, quia in hoc Regno, & præsertim in tribunalibus ciuitatis Neap. lites fere oēs sunt imortales, & difficillime terminant. Secundo † not. ibi necnon, quod iudex debet dare breues dilationes: atenta tamen locorum distantia, amputata do subterfugia Procuratorū, & Aduocatorū, ut etiā supra dictū fuit i Ri. 69. & 245. vbi de hoc latius. Salerni, die 15. Decēb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXLVIII.

Item seruat ipsa curia, ut instantia in ciuilibus ipso iure per lapsum triennij perimatur, & idē in criminalibus per lapsum biennij: si vero Domina Regina proroga-

ret ut quotidie fit & licet in curia non presentetur litera prorogationis infra triennium, vel biennium, non refert, si postea presentetur si prorogatio facta est infra terminū facit capit. super eodem. et secundo, extra de appellat.

A D D I T I O.

2 ut quotidie fit: Adde quod in causis ciuilibus hodie non fit huiusmodi prorogatio sed solum in criminalibus ut diximus supra ad ritum 246. In ciuilibus vero perempta instantia consuevit præses sacri consilii insufflare spiritum vitæ indifferenter & pluries cum clausula tamen, resectis expensis, quæ nec etiam resciantur sed proceditur ad vltiora cū prouisione de expensis habeatur ratio que de iure habenda erat tempore ferendæ sententiæ & ad materiā insufflationis huiusmodi spiritus, vide prag. Regni instantiam causæ. Vide & glo. et Bal. in l. ab hostibus. S. sed quod simpliciter ff. ex quib. caus. maior. & c. Par. trac. f. indic. ver. instantiam S. restat vnum aliud. & Capic. decis. 165. Grammat. decis. 91. C. P.

SVMMA RIVM.

- 1 Instantia triennio in ciuilibus, biennio in criminalibus perimitur cum amp. & limit.
- 2 Instantia ciuiliū ac criminalium causarū num per regem hodie in regno prorogentur?
- 3 Omnimodo, verbum quam habeat naturam.
- 4 In vno tantum casu instantia in Regno prorogatur de q. huius ratione.
- 5 Rex spiritum vitæ perempta instantia insufflare potest.
- 6 Petens insufflationem spiritus, expensas reficere quando tenetur.
- 7 Instantia triennij, & biennij num possit per partes prorogari?
- 8 Instantia peremptio quare inducta.
- 9 Publica vtilitati priuatorum conuentione non derogatur.
- 10 Instantia nunquid triennij lapsu tantum biennij que pereat: vel iudicis sententia requiratur.
- 11 Meta cognitori, cognitioni, & iudicio imposta dicitur.
- 12 Instantiam ipso iure restitui, quando dicitur. Per que iudicem stetit e causam non expediri, quomodo dicitur ibidem.
- 13 Effectus quis ex instantia peremptorie resultabit.
- 14 Actor nouam causam incipere, aliamque instantiam fabricare potest.
- 15 in causis criminalibus acta non tantum ordinata, sed probatoria etiam lapsu biennij pereunt.
- 16 Sententia absolutoria lata in criminali causa ab obseruatione iudicij, propter instantia peremptio nem: vltius ad agendum actor non admittitur cum limitat.
- 17 Iudex perempta instantia in ciuilibus, & criminalibus, reum ab obseruatione iudicij absoluet.

Domini Prosperi Caruitæ Eboltani

- 18 *Præficia in Regno quando fabricato processu re-
us non possit condemnari: quid agendum, cum
limitat.*
19 *Sententia lata ab observatione iudicij, nunquid
diffinitiva dicatur?*

Not. ex hoc Rit. ¶ quod instantiæ causarum
in civilibus triennio perimuntur, & in crimi-
nalibus biennio quemadmodum de iure
communi est dispositum. Amplia, & limita-
ta, vt per Marant. in pract. parte 5. in vers. instantia. &
Afflict. in cap. 1. in princ. nume. 114. si de inuest. inter
do. & valal. lis oria. & per hunc Rit. corriguntur Rit.
243. & 246. in quibus circa hoc aliter fuerat statutum;
vt etiam ibidem dixi. * Item limita hunc Rit. in cau-
sis Regiæ cameræ vbi non perit instantia vt dicit Af-
flict. in consti. accusatorem. 2. not. vers. scias, num. 5.
¶ Secundo not. ibi vt quotidie fit, quod in hoc
Regno practiceatur q̄ instantiæ causarum civilium,
& criminalium per Regem prorogantur, & idem fir-
mat Par. in tracta. syndic. in vers. sententia. S. restat
vnum. nu. 5. & dicit seruari in Francia Boer. in cōluc.
Bitori. titu. des costumes. S. 23. vbi subdit istas literas
prorogationis obtineri à Cancellaria Regis, aut eius
parlamentis; sed quicquid dicat iste Rit. & Par. in lo-
co præallega. hodie in pract. non sequatur in hoc Re-
gno, q̄ instantiæ causarum maxime criminalium,
prorogentur per regem inquisitis: alias si hoc esset
verum Aduocati ficales semper prorogationem im-
petrarent, & sic in criminalibus nunquam fere serua-
retur dispositio. l. properandum. C. de iud. quod nul-
latenus esset ferendum, & audiui alias fuisse a magnis
Doctoribus quesitū, & disputatum in ciuitate Neap.
& tandem non obstante hoc Rit. ita fuisse conclusum
per l. h. C. v. intra cert. temp. ponderando verbum, ¶
omnimodo, ibi positum. quod excludit facultatem
dispensandi in contrarium secundum gl. in clem. vt
hi qui extra de eta. & qua. & Gram. qui alios allegat,
& in p̄p̄rijs terminis loquitur in vot. 31. nu. 7. ¶ Scias
tamen, q̄ in vno tantum casu instantia prorogatur
hodie in Regno per aliud triennium computandum
a die lapsæ instantiæ, & is est quando in causa esset
citatum ad dicendum: quod not. quia ita practiceatur
in magna Curia. Ratio istius pract. (vt credo) potest
esse: quia si postquam citatum est ad dicendum; cau-
sa non expeditur, videtur stare per iudicem: quo ca-
su, ipso iure restituitur instantia, vt dicit Regia prag-
ma incip. instantia. sub tit. de instantia cauz non re-
stitui. Aduerte tamen q̄ licet prorogatio instantiæ ci-
uilis, aut criminalis non fiat per Regem, tamē post-
quam perempta est: ¶ potest eidem insufflari spiri-
tum vitæ, & sic ipsam rescitare vt dicit Par. in trac-
syndic. in loco proxime citato per gloss. in Lab hosti-
bus. S. sed quod simpliciter. in vers. restitutionis. circa
medium. ibi sed dic vtilis suscitatur, quam ibi Bald.
not. in §. quoties. ff. ex quib. caus. maior. & idem Bart.
in l. si ab hostibus. nu. 5. ver. quæro quando. C. quibus
ex caus. maior. Afflict. in consti. Regni sæpe contin-
git. circa fi. Capic. decis. 11. 165. & 206. Marant. in pra-
cti. loc. præalleg. nu. 35. in notis. vers. & ex hoc inole-
uit pract. & Guid. Pap. consi. 38. in fi. verum ¶ tamen
est secundum Doct. præalleg. q̄ aut insufflatur spiri-
tus vitæ ex aliqua iusta causa, & tunc petens insuffla-
tiones non soluit expensas parti, aut ex causa colora-
ta, & tunc secus, causas tamē iustas vide ibi per Par.
late, & vbi supra per Afflict. & Capic. quæ bene not.
quia seruantur in prac. quotidie in Regno, vbi sæpius
videmus in sufflari spiritum vitæ in civilibus non au-
tem in criminalibus.
¶ Tertio not. ibi non refert, quod instantiæ proro-
gatio sufficit, si infra triennium, vel biennium facta
fuit: licet postea presentetur, & idem dicit Marant.

per hunc Ritum. vbi supra num. 19. in nouis. vers. cu-
quinto limita.
¶ Quæro primo in hoc Rit. nunquid instantia per
hunc Rit. statuta cōformis iuri communi poterit per
partes prorogari. Gl. in l. properandum. in prin. in ver-
fic. triennij. circa fin. C. de iud. & in l. 2. S. sed si iudex.
ff. eo. dicit q̄ non. idem Bar. Bal. Salye. Alex. laf. & cō-
muniter Docto. in d. l. properandum Roman. consil.
174. Boer. decis. 283 nu. 30. volum. 2. & in consuet. Bi-
turi. tit. des costumes. S. 23. Par. in tracta. synd. in ver.
instantia. S. dicit constitutum. num. 8. Syluan. consil. 49
num. 3. Marant. in pract. parte 5. nu. 23. vers. an autem.
in nouis, & Doct. vbi que ratio est. secundum gloss. in
d. l. properandum loc. præalleg. ¶ quia peremptio in-
stantiæ fuit inducta: vt tex. ibi dicit, ne lites fierent im-
mortales, in quo dicitur publica utilitas consistere: ¶
cui per pacta, & conuentiones priuatorum derogari
non potest. l. 2. S. sed quia veremur. cum sim. C. de iu-
iur. propter calum. Limita tamen prædicta non pro-
cedere in instantia statuta per partes in compromis-
so ad expediendum causam, quoniā ea si minor fuit
triennio, poterit per ipsas prorogari. vt dicit Alb. in
l. non distinguemus. S. dies compromissi. ff. de arbit.
per l. arbiter ex compromisso, & l. sed & l. compro-
missum. ff. eodem. vt late scribit Boer. in decis. num.
22. cum sequen. dummodo terminum triennij non
excedant: vt etiam dixi supra in Rit. 246. in fin.
¶ Secundo quæro nunquid per lapsum triennij
in civilibus: & biennij in criminalibus, instantia peri-
mat: an vero ultra lapsum temporis, requiratur sen-
tentia iudicis absolutoria, ab obseruatione iudicij
adeo quod nisi proferatur sententia, possit de causa
cognosci, nō obitante lapsu temporis prædicti: Oldr.
quem refert Bald. in cap. 1. in princ. num. 14. vers. sed
aduerte, si de inuesti. inter dom. & valal. lis. oria. per
tres rationes tenet, q̄ nisi sententia fuerit prolata,
adhuc in causa procedi poterit: non obstante lapsu
triennij, vel biennij a die lites cōtestatæ: quam opinio
tenuerunt etiam Petr. & Cyn. in d. l. properandum
& hoc proculdubio. C. de iudic. Gloss. vero d. l. prop-
randum. S. fin. autem vtraque, quā ibi sequuntur Bar.
Salye. & Bald. tenet contrarium, & quod ipso iure ab-
sque sententia absolutoria perimatur: etiam si per iu-
dicem stetit nisi fuisse impeditus præ multitudine
causarum: quoniam tunc daretur restitutio. v. dicit
ibid. Alex. num. 3. vers. limita. per rationem quā
allegant idem Socin. consi. 31. volu. 1. Rom. in l. si
vero. ff. soluto matrimon. Capic. decis. 11. num. 16. Af-
flict. in d. cap. 1. num. 112. vers. vltimo. cum num. se-
quen. & Gram. vot. 31. num. 11. & 12. dum tamen non
possit aliqua negligentia paribus imputari: alias se-
cus. vt Salyeet. & Bald. dicunt in dict. S. fin. autē.
¶ consulunt litigantibus, q̄ faciant multiplices pro-
stitutiones iudicij in scriptis, instantes, instantius, & in-
stantissime. vt ibidem lason dicit. num. 4. vers. tu ad-
de fortius. vt sic detur eis restitutio, & dici possit per
iudicem stetit vt etiam Gramat. sequitur in d. ver-
nume. 13. & ista secunda opin. confirmatur per hunc
Rit. dicentem q̄ ipso iure perimatur instantia, adeo
q̄ quicquid faceret iudex super causa post lapsum
triennij, vel biennij, non valeret: ¶ quia meta est im-
posita cognitori, cognitioni, & iudicio. vt Bal. dicit in
d. cap. primo, in princip. Alexan. consi. 136. colum.
1. volum. 1. & consi. 42. volum. 3. & Marant. in d. pra-
cti. parte 5. in vers. instantia. num. 8. vers. alius est
¶ S. scias tamen, quod hodie in Regno per Regiam
pragm. quæ incip. instantia. titu. præalleg. ¶ quæ do-
stetit per iudicem causam expedire: instantia in-
ligitur restituta ipso iure: adeo quod non est op-
petere quod restituitur, & tunc dicitur per iudicem
stetit: cum per duos menses ante lapsum inst-
antiæ processus conclusus fuit iudicij presentatus c-
petitione, & protestatione, q̄ ipsum expediret vt
dic

dicit Ioan. de Amic. consil. 139. num. 7. vbi vero stetit per negligentiam partis tunc est necessarium petere restitutionem, supple à Rege, vel sacro consil. vt dicit Maran. in d. pract. parte 5. nume. 32. versicu. & ex hoc mouetur que restitutio secundum eum, alio vocabulo appellatur insufflatio spiritus vitæ, de qua dixi supra in 2. nota. & non sit necessarium adire Regem, vel sacrum consilium; quando stetit per iudicem causam expedire; sed instantia de se ipso iure per illam pragmat. reuocatur: vide etiam eundem Marant. locq. præallegato num. 3. 4. versicu. item per dictam.

¶ Tercio queritur cum in præceden. quæst. dictum fuerit quod per lapsum triennij, vel biennij instantia perit ipso iure, etiam si per iudicem steterit; nisi fuisset impeditus multitudinè causarum, quis nam effectus resultabit ex ista peremptione instantiæ, & quæ erunt partes iudicis hoc casu? Breuiter in causis ciuilibus effectus erit, quia acta omnia quæ tendunt ad litem ordinationem pereunt, vt sunt libellus, litem contestatio, terminus, satisfationes, conclusio, & similes, licet non acta probatoria; vt sunt testes, instrumenta, & confessiones. vt dicit Spec. de iudic. deleg. §. restat. versu. sed nunquid omnia. Bart. in l. cum lite. ff. de iudica. sol. Bald. in l. cum antea. circa fin. C. de arbitr. Alexan. consil. 58. volum. 2. & Afflic. decisio. 248. adeo quod sententia quæ per iudicem in causa sentitur absoluo, vel condemnando, esset nulla, vt supra proxima. quæst. dixi. partes iudicis erunt in absoluo, reum ab obseruatione iudicij, & condemnando actorem in expensis. vt dicit Innocen. in capi. fin. de iureiuran. Felyn. & Decy. in cap. de causis de officio delega. Bald. Alexan. & alij in dicta l. properandum. §. illo. Alexand. consil. 137. & sequent. volu. 2. Dec. consil. 14. in fin. volum. primo. Roman. singul. 788. & Maran. in dicta pract. parte 5. in princip. versu. intellige. nu. 59. quæ absolutoria lata, non dicitur petere causa, neque ius partium; ¶ quia potest abor non causam incipere, & aliam instantiam fabricare. dicta l. properandum. §. fin. iuncta glos. in versu. vigesima vbi Doct. communiter idem firman. Barto. in l. petende. C. de tempo. in integrum restituito. & Marant. in loco præalleg. nume. 47. ¶ In causis vero criminalibus elapso biennio, pereunt acta nedum ordinaria verum etiam probatoria vt patet ex nota. per Salice. in l. vnic. tertio nota. num. 3. C. vt intr. cer. tep. & dicta l. properandum. §. hinc & ibi Bal. & Alexan. ¶ vbi dicunt quod lata sententia absolutoria ab obseruatione iudicij, in causa criminali propter peremptionem instantiæ, accusator non admittitur vltius ad agendum: sicut in ciuilibus, & idem firmat clarius Afflic. constituitur accusatorem. 2. not. per illum text. & Marant. in loc. præalleg. num. 48. versu. limita tamen. §. num. 57. versu. prædicta tamen. ¶ & partes iudicis in istis causis elapso biennio, esse debent similiter si in ciuilibus in absoluo reum ab obseruatione iudicij, vt dicit text. iuncta glos. in dicta l. vnic. Contra certum temp. & ibi Bald. Io. Fab. & Salyc. Limita tamen quod dixi; quod lata sententia absolutoria ab obseruatione iudicij in criminalibus, nõ admittitur accusator vltius ad causam; vt procedat quotiescunq. eius culpa, vel negligentia non fuit causa ipsa terminata; alias si per eum non steterit, sed per iudicem: licet reus sit absoluo, ab obseruatione, vel reperitur absoluo: per iudicem admittendus esset ad iterum accusandum. vt dicit Salice. nota. in l. qui de crimine oppo. quarta. num. 8. versu. in criminalibus. C. de accusa. & in dicta l. properandum. §. fin. solum. 1. quem sequitur Capici. decisio. 206. Itè limita, quod dixi: quod lapso biennio in criminalibus, & triennio in ciuilibus, fertur sententia absolutoria ab obseruatione iudicij; quotiescunq. lite contestata per reum, nõ fuerunt producti testes per actorem; processus agitatus fuit, secus si fuissent testes

producti, & processus agitatus, quoniam tunc lapso biennio, vel triennio, partes iudicis esse debent in ciuilibus, & criminalibus in absoluo reum definitiue, stante peremptione instantiæ a tota causa, vt dicit Petrus de Bell. perti. in dicta l. vnic. Ioan. de Amic. qui ipsum sequitur consil. 139. num. 9. & Grammat. dicto vor. 31. num. 11. & effectus istius absolutoris a causa, erit secundum eos, quia taliter absoluo non poterit vltius molestari. ¶ Ex quo sequitur pract. seruanda in Regno nostro in causis criminalibus, nam cum in eis communitè obseruetur, quod datus defensionibus, & agitato processu, si non potest procedi ad condemnationem; non absoluitur definitiue inquisitus; sed causa sic indiscussa pendente liberatur cum cautione de stando iuri, & se presentando toties quoties fuerit requisitus iuxta doctr. glo. Bald. & clarius glos. in l. si qui num. 6. versu. ex ista glo. sume consilium. C. de adulter. elapso biennio iudex tenetur ipsum absoluo a tota causa, non autem ab obseruatione iudicij, adeo quod vltius ipsum molestari non poterit; nec ad instantiam partis nec fisci. Limita tamen istam practicam vbi que de eodem delicto reperirentur inquisiti alij socij, & complices, quod non essent in fortijs curiæ sed contumaces; quoniam tunc cum possent facile noua iudicia de delicto haberi: inquisitus non esset absoluo, a crimine & causa ob peremptionem instantiæ, sed solum ab obseruatione illius instantiæ, præstita cautione stando iuri, & se presentando toties quoties fuerit requisitus, vt dicit Gram. in d. not. in fi. vbi quod ita fuit votatum, & exequutum relata causa coram Illustrissimo Prorege huius Regni. Et potest ista limitatio comprobari à simili ex illa Doctr. glos. & Salyc. in dict. l. si qui. nam sicut iudex non debet absoluo definitiue inquisitum, quoniam causa esset dubia, an esset culpatus, vel ne: sed solum sub cautione liberare, pari modo allegata peremptione instantiæ, non debet absolui a causa: sed ab instantia quotiescunq. iudex reddidit dubius de innocentia vt est in casu præmisso quoniam complices delicti sunt contumaces: quod bene nota,

¶ Quarto iuxta prædicta queritur, nunquid sententia lata ab obseruatione iudicij, definitiua dici poterit? Bald. in l. 2. C. de episc. audie. dicit quod nõ sed quod appellabitur interlocutoria; idem Guid. Pap. consil. 69. num. 1. ver. ad primum & decisio. 220. num. 3. ratio est secundum Guido. in d. decisio. quia non obstant dicta sententia, prima actio semper remanet; & de nouo agi poterit. vt qui loquitur quod quoniam post sententiam ab obseruatione iudicij non potest vltius de causa tractari (vt est in criminalibus) quando stetit per partem; vt dixi supra versu. limita, tamen ista sententia habebit vim definitiue. quod nõ, Salic. lerni, die 20. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXLIX.

Item quod omnes interlocutoria quæ tangunt partes, assignantur vni ex fiscalibus vt ipsas legi faciat a iudicibus.

Iste Rit, non seruatur; quia iudices hodie nõ legunt ipsi interlocutorias quando curia regitur sed pract. quæ tenetur (in Magna Curia præsertim) est ista, quod omnes citationes super quibus curia sedente sunt vocandi citati, siue pro causa ciuili, siue criminali, assignantur vni ex actuarijs criminalibus, qui assistant cum curia regitur; & poenes illum actuarium actitat vnus actuaris causarum ciuiliu, demum ille actuaris criminalis legit, tubita vocat alta voce; iudex interlocuitur; & postquam interlocutus est oretenus, illa citatio quæ vocata fuit, assignatur illi actuario ciuili qui scribit interlocutoriam

Domini Prosperi Caraitæ Ebolitani

roriam dictam per iudicem: & ita fit in omnibus citationibus gradatum, & successiue donec curia regitur: & ea recta, post modum omnes actuarii conueniunt simul: & unusquisque accipit citationes suas. In Regia audientia principatus citra, & Basilicatæ ubi non est tanta multitudo causarum, & citationum vocandarum: vnus actuarius legit, & scribit interloquutorias, quæ sunt per iudicem curia sedere, & ita etiam fit in alijs curiis Regni. Hodie vero in Magna Curia Vicariæ prouisum est nouiter per Illustrissimum Ducem de Alcala huius Regni. Viceregem in reformationibus Magnæ Curie: pragm. 17. § quia quod dicitur. de offic. magistris iusti. quod omnes citationes ciuiles vocandæ curia sedente, qualibet hebdomada perueniant in posse vnus ex actuariis qui hebdomadarius dicitur per quem in vno libro annotentur: & curia sedente legantur: & postmodum in fine hebdomadæ distribuuntur inter eos æqualiter per sortem: adeo quod non debet restitui illi actuario per quem fuerunt expeditæ (vt proxime dixi) sed audio quod non seruatur ita, sed vt primo seruabatur, & dixi supra, Salerni die 21. Decemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CCL.

Tem quod relatio ipsarum causarum commissarum dicitur iudicibus hebdomadariis fiat per ambos, vel vnū de consilio alterius. & quod pars quæ senserit se fore grauatum potest reclamare ad consocios iudices, quæ reclamatio debet fieri in scriptis, & cum causa grauaminis infra quatuor dies, a die datæ sententiæ in antea numerandos, secundum reclamationem præfatam. & decisio reclamationis debet fieri infra decem dies, a die reclamationis factæ in antea numerandos, & ex eisdem actis, nihilo de nouo addito, vel diminuto &c. sed in sententiis oportet magistrum actorum esse præsentem: & sic dicitur in fine sententiæ, sed si non est præsens in banca, dum fertur sententia: Curia eligit unum notarium, qui sit publicus, vel duos scriptores, de quo vel de quibus fit mentio in sententia iuxta practicam Innocen. extra de probatio. capitulo quoniam contra falsam: sed vt plurimum eligitur notarius publicus: & ponitur alia causa propter quam non est præsens dictus magister actorum: puta infirmitatis: hoc modo præsentem notario. N. publico notario &c. in absentia magistris actorum notarii dictæ curiæ infirmi, uel aliter, alias dicitur solum in absentia magistris, sine ponere aliud, & sine ponere infirmitatem.

SVMMA RIVM.

1. *Grauatatus in Regno a sententia hebdomadarij ad quem & intra quot dies debeat appellare.*
2. *Actuarij curiarum debent esse presentes prolationi sententiæ.*
3. *Iudex in absentia actuarij quem eligere possit.*

Iste Ritu. deberet situari (prout credo antiquitus fuisse situatum) post Rit. 83. vbi de iudicibus hebdomadarijs, & commissione causarum ipsis faciendâ dictum fuerat, & aduertere, quia loquitur de commissione causarum faciendâ iudicibus pedaneis de quibus loquitur. d. Rit. vbi dixi

1. ¶ No. figitur ex hoc Rit. quod ille qui sentit se grauatum a sententia iudicis hebdomadarij, debet infra quatuor dies reclamare ad consocios iudices: quintra alios decem dies, ex eisdem actis, debent terminare (ut iuris fuerit.) sed istud hodie nõ seruatur: quia vt in d. Rit. 83. dixi: causæ non committuntur iudicibus hebdomadarijs tantum, sed omnibus pedaneis iudicibus distribuuntur ad electionem Regentis, qui eas committit: & quando causa ipsa deciditur, nõ reclamatur ad consocios iudices pedaneos: vt hic dicitur, sed ad iudices ipsius Magnæ Curie, & seruatur forma per me posita supra in Rit. 16. in 2. nota.

2. ¶ Secundo nota. ibi, sed in sententiis, quod actuarii curiarum debent esse presentes probationi sententiæ: idque in fine ipsius dici debet: & ita seruatur. verum in aliquibus curiis (& fere in omnibus) fit mentio de ipso actuario in principio sententiæ seu in rubrica ipsius: vbi dicitur. nos talis gubernator Terræ Eboli assidente nobiscum magnifico tali iudice ipsius, ac notario tali actuario, vel notario tali pro actuario absente, seu infirmo &c. & in aliquibus curiis vbi non fit talis rubrica fit mentio de eo. in fine sententiæ. ubi scribitur. lecta lara supradicta sententia die tali per me talem actuarium, uel pro actuario infirmo, vel absente.

3. ¶ Tertio nota. ibi sed si non est præsens: quod iudex in absentia actuarii potest eligere pro actuario quemlibet publicum notarium, vel supple in defectum publici notarii duos scriptores iuxta præf. post tam per c. quoniam contra. extra de probatio. licet vt plurimum in defectum actuarii eligatur notarius publicus, & quando eliguntur duo scriptores qui interueniant pro actuario: debet etiam de eis fieri mentio in sententia, ut supra dixi in præceden. not. & quandoque dicitur quod ille notarius, vel scriptores fuerunt electi propter infirmitatem, vel aliud impedimentum ipsius actuarii: quandoque non, sed solum dicitur, qualiter ipsi interueniunt pro actuario absente: vt Rit. iste dicit: cum casus eueniat maxime in istis casualibus, & uillis, ubi non sunt actuarii, nec publici notarij. Salerni, die 22. Decemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CCLI.

Tem si appellans fuerit negligens & facta presentatio ne copiarum processus, & appellatorum immediate per menssem non prosequendo causam suæ appellationis, quod eo casu si appellatus voluerit appellationem ipsam statim prosequi: possit, & prosequente, vel non prosequente ipso appellante, non teneatur expectare tempus a quocunque iure canonico, ciuili seu municipali, scripto, uel non scripto, speciali, uel communi stabilitum in præmissis.

SVMMA RIVM.

1. *Causa appellata quando post annum appellationis, & quando post menssem presentati processus,*

cessus, terminari possit.

- 2 Terminus in expeditione appellationis quare praefixus.
- 3 Appellanti an praefigi debeat terminus ad se presentandum cum processu ad iudicem ad quem?
- 4 Iudex ad quem si est de maioribus: cum causa terminum abbreviare potest.
- 5 Processu infra terminum breuiatum ad iudicem ad quem, non presentato, transit sententia in rem iudicatam.

NOr. bene hunc Ritu. ¶ licet appellans habeat unum annum de iure civili, ad prosequendum suam appellationem; & ex causa biennium, per authen. ei qui. C. de tēp. appell. illud intelligitur: cum appellatus non inverteat, alias eo instante, post mensam a die presentati processus per appellatē: potest causa ipsa tractari, prosequi, & terminari statim non expectato quod labatur totum tempus a iure concessum. ut hic dicitur. & in cap. oblatz. in vers. si vero. & c. cum sit Romano. iuncta glo. magna ibi, verius dicas. de appella. & nota per gl. in constit. Regn. appellationum tempora. in vers. non instanter. ¶ Ratio est ut dicit tex. d. cap. oblatz: quia dictum tempus intelligitur statutū ad hoc ut prorogari magis appellatio non possit; nō autem ut breuiari, & citius expediri nequeat: & ita servatur quotidie in pract. quamvis de iur. communi civili. in d. auth. ei qui. appellatus non potuisset instare causa expediretur nisi in fine ipsius anni, vel biennij: hoc est cum vnus tantū mensis supererat, ut text. dicit. in d. auth. & ibi Bart. Ange. & Alij Abb. & Philipp. in c. oblatz. extra de appella. & Marant. in pract. part. 6. in vers. appellat. q. 3. num. 244. vers. scias etiā. vbi per hunc Ritum dicit corrigi ius commune. in d. authen. ¶ Et adde quod non solum post presentationem processus, elapso mense, appellatus potest inesse pro causa terminetur, & plequetur, & sic cogere appellantem ad prosequendum: verum etiā antequam presentet processum, ne sit in arbitrio appellantis ipsum quando sibi placuerit presentare, potest petere a iudice quod sibi praefigat terminū infra quem habeat se presentare cum processu iudici ad quem ut dicit Gloss. per illum text. & ibid. Bar. num. 3. & Alexan. ad eum in l. preses. C. de appella. Innoc. in c. perlonas. in fin. extra de appella. Guid. pap. decis. 336. & deci. 436. nu. 47. & plene Marant. in pract. part. 6. in vers. appellatio. num. 205. vers. 21. credo tamen quod in Regno ista termini praefixio non proferat: eo quia, de iure communi non reperiebatur, nisi terminus certus infra quem appellans tenebatur se presentare post receptionem processus, & apostolorum iudici ad quem, sed solum erat statutus terminus triginta dierum infra quos tenebatur comparere actorum, & apostolos a iudice a quo recipere, videlicet in l. iudicibus. C. de appel. in capit. ab eo. eodem titu. in 6. & clemen. 2. eod. titu. & gloss. in d. l. presens, & merito iudex ipse a quo poterat & debebat certum terminū appellanti statueret ad se presentandum cum processu, & literis dimissoriis iudici ad quem ¶ vnde cum in Regno habeamus constit. appellationum tempora, perquam quinquaginta dies dantur appellanti ad se presentandum cum processu iudici ad quem, infra quem terminum includitur etiam 30. dies qui de iure dabantur ad recuperandum copiam actorum a iudice a quo ut. Gloss. ibid. dicit in vers. infra quod & Afflict. in 9. not. nu. 16. & est Rit. expressus infr. 260. quem citat ad hoc Marant. in pract. loco proxime citato num. 221. versicul. sed istud non video quo modo practicari possit, quod terminus dierum quinquaginta dierum abbreviatur: sū

aliud sit tractare dedando terminum, ad se presentandum, vbi nullus terminus reperitur statutus: prout est in terminis iuris communis, & aliud tractare de breuiando terminum qui a lege, vel statuto reperitur determinatus in d. constit. & ita teneo. ¶ Bene tamen verum est. quod licet iudex a quo non possit dictum terminum quinquaginta dierum abbreviare per rationem quam dixi, tamen iudex ad quem, si est de maioribus potest ex causa illud facere. quia sic sibi permittitur per d. constit. in vers. ceterum. ut etiam Afflict. ibi dicit in 3. nota. vbi quod ita vidit pluries fieri per Magnam Curiam, ¶ & quod si infra illum terminum breuiatum non esset presentatus processus: sententia transiret in rem iudicatam, & idem Afflict. ibid. in 8. nota. numero 15. vbi disputat an Magna Curia includatur inter iudices maiores, & dicit quod sic. Salerni, die 22. Decembris. 1559. Prosper carauita.

RITVS CCLII.

Tem si contingat causas per supplicationem deuolui, quod tunc debet fieri executio in causa principali data cautione, secundum formam authen. quæ supplicationem tamen in expensis executio non fit quousque causa ipsa supplicationis fuerit per sententiā, seu sententia debite terminata.

S V M M A R I V M.

- 1 Supplicatio interposita a sententia, non impedit eius executionem, & nu. 4. & 5.
- 2 Supplicatio ex gratia, & benignitate Principis conceditur.
- 3 Appellatio suspendit pronunciatum. Estque de suspensionis species. ibid.
- 4 Differentia multa inter appellationem, & supplicationem remissive.
- 5 Supplicatio retardat executionem quo ad principale non quo ad expensas.
- 6 Supplicatio proprie quæ dicitur. & nu. 12.
- 7 Remedium supplicationis quando locum habet.
- 8 Cautio in casu retractationis sententiæ, an præstāda, antequam exequatur.
- 9 Sententia lata fuit in alicuius fauorem: qui in alio quo grauatus, ab ea supplicat: quo ad reliqua, poterit ne exequi præstita cautione.
- 10 Quis non debet ex eo fructum consequi, quod impugnavit.
- 11 Qui habuit sententiam in fauorem, pendente supplicatione, executionem petit: nunquid cavere debeat?
- 12 Supplicationis diffinitio, & supr. nu. 6.
- 13 Supplicatio quare inuenta.
- 14 Supplicatio in quibus casibus denegetur remissive.
- 15 Supplicatio infra quod tempus fieri possit?
- 16 Supplicationem quis prosequi infra annum, vel biennium debet.
- 17 Supplicationes, & reclamationes idem sunt.

Nota.

Domini Prosperi Caraultæ Ebolitani

NOta. ex hoc Rit. † quod supplicatio interposita ab aliqua sententia, non impedit executionem ipsius; immo ea non obstat, sit executio præstita cautione de restituendo in casu retractationis sententiæ: prout etiam de iure. in auth. quæ supplicatio. C. de preci. Impera. offe. no. per. glos. in cap. ex literis, de integ. restit. Abb. in c. suscitata. eo. tit. Cardin. in clē. vni. q. 10. de causa posse. & proprie. Carol. Rui. conf. 84. visis omnibus. volu. 2. & Ant. de tremo. in Appostill. ad pract. Bonacursij in tit. de impedi. execu. ver. 5. Ratio est vt dicit Afflic. decisio. 341. versic. nec obstat. † quia supplicatio conceditur ex gratia, & principis benignitate, cum detur aduersus sententiā; contra quam non competit remedium ordinarium appellationis. vt dicit Abb. in d. c. ex literis, & supplicatio ipsa non est sicut appellatio † quæ suspendit pronunciatum. l. 1. §. inter. ff. nihil noua. & c. 1. vt lit. pēd. quia appellatio innititur iustitię cum sit species defensionis. c. cum specialis. S. parro. de appell. & no. p. Socin. conf. 195. col. 3. versic. confirmatur. nam appell. vol. 2. & iustitia vult quod ea pendente, nihil innouetur, vt in dd. iurib. † Et ex hoc sequitur vna differentia inter supplicationem, & appellationem, sex alias ponit Afflic. in præfat. constit. quæst. 10. num. 7. septem Marant. in pract. par. 6. in versic. appellatio. nu. 15. versic. differunt, & duodecim Petr. Rebuff. in commen. cōst. Franc. tract. de supplica. in præfat. q. 1. r. su. 84. cū seq. volu. 1. Item sequitur aliud, quod cū supplicatio executionem sententiæ non impediatur, tales supplicationes in criminalibus locum non habent. quia fatuū esset prosequi executam sententiā vt etiam Rebuff. dicit ibidem nu. 71. versic. decimus tertius & num. 90. versic. septima, & ita seruatur.

† Secundo not. ibi tamen in expensis, quod licet supplicatio non retardet executionem sententiæ: tamen istud intelligitur quo ad factum principale p sententiā terminatum: nō autem quo ad expensas ad quas victus condemnatus exitit, vt etiā dicit Afflic. finisse decim in sacro consilio in decis. 231. & hoc est nouū in hoc Regno. vt dicit Marant. in d. loc. num. 16. vbi hunc Rit. allegat. nam text. in d. auth. quæ supplicatio. non aperit hoc dubium. sed generaliter dicit qd sententiā executur: non obstante supplicatione, & ideo Petrus Rebuff. in d. tractatu de supplicat. in præfat. nu. 40. dicit qd in Francia aliter seruant, & nedum pro causa principali, verum etiam p expensis sit executio.

† Quæro primo in hoc Rit. de quib. supplicationibus debet intelligi iste text. Breuiter licet iste Rit. dicatur Rit. Magnæ Curie, attamen est Rit. & obseruātia tenenda in sacro consilio, & sic in supplicationibus quæ fiunt a sententijs sacri consilij ad ipsum debet intelligi. † Ratio est, quia supplicatio proprie dicitur quando a sententia Regis vel præfecti prætorio supplicatur ad ipsummet. l. 1. C. de senten. præfec. prætor. & in d. auth. quæ supplicatio. iuncta gloss. in versic. præfectis not. Spec. in tit. de supplicat. §. 1. versic. solus tñ. Rebuff. in d. tract. versic. tertia in appellatione. num. 86. & Marant. in loc. præallegat. versic. supplicatio. num. 12. & versic. tertio differt. nume. 17. vnde cū a sententijs Magnæ Curie appelleretur ad sacrum consilium, & sic cōpetat remedium ordinarium, & sententiā sua non dicatur sententiā Regis, neque præfecti prætorio: prout dicitur sententiā sacri consilij, licet iste Ritus ponatur inter Rit. Magnæ Curie non propterea voluit præsupponere qd a sententijs Magnæ Curie supplicetur ad ipsammet: quia non cadit supplicatio, sed appellatio. vt dixi, & firmat Afflic. in constitut. Regni Magnæ Curie. 6. not. nu. 7. & * alias in prag. per excellentem. §. 14. & postea. nu. 16. de Senatufconsul. Macedon. In vno tamen casu Rit. iste etiam in Magna Curia, & quolibet alio iudice infe-

riori posset locum habere, & is esset quando per Regiam maiestatem sibi committeretur causa appellatione remota: † nam tunc cum ordinarium remedium appellationis cessaret: posset ab eius sententiā ad ipsammet supplicari. vt dicit Abb. in d. cap. ex literis. 4. not. & in glos. supplicat. Marant. in d. loc. nu. 13. ver. amplia. & Rebuff. num. 37. versic. 10.

† Secundo quæro nunquid priusquam sententiā ipsa executioni mandetur: cautio ipsa præstari debet? Cauens. hic dicit, qd non nisi a parte contrariæ fuerit petita per not. per glos. in l. vniuersa. C. de precibus impera. offere. tu vero teneas contrariū, eo quia iste Rit. vult dari istam cautionem secundum formam dictæ authen. quæ supplicatio. vbi dicitur non aliter executioni sententiæ mandabitur nisi vtrix pars fideiussionem præstiterit: ponderando verba, non aliter, & verba nisi, quæ cum sint conditionalia: videtur pro forma fideiussionem requirere: ad qd eadem nullo pacto omitti, neque renūciari potest vt dixi alias in quæstio. simil. supra in Rit. 189. quæst. 2. vbi vide latius, & ita seruatur quotidie in sacro consilio. adeo qd nisi præstetur fideiussio etiam parte minime petente, literę executoriales non conceduntur: ita etiam firmat Rebuff. in d. tract. in præfat. num. 38. versic. 7. & nouiter sancitum est in nouissimis prag. editis per Illustriss. Ducem de Alcalá in reformatio-nibus sacri consilij, * prag. 5. ibi cautionem tñ prius de officio sacri consilij, & ante Rebuff. scripsit Vber. de bonacorso in suo pract. in tit. de impedi. execu. versic. quinto num. 7. & Specu. in rit. de execu. sententię §. j. in princ.

† Tertio quæro, pone qd ille qui habuit sententiā in fauorem, sentit se in aliquo capitulo grauatum: & propterea quo ad illud capitulum, supplicat ab ipsa sententiā: nunquid quo ad reliqua, poterit executionem petere præstita cautione iuxta hunc Rit. † Breuiter licet iuris regula sit, quod ex eo non debet quæ fructum consequi quod nixus est impugnare. cap. 6. eo. de regulis iuris, in sexto cum similib. ibi traditur p gloss. tamen illa regula non procedit vbi cunq; im-pugnatur sententiā continens plura capitula, vt gloss. dicit per tex. in cap. Rainutus. & cap. Rainaldus test. * & ita in proprijs terminis quæst. nostræ firmat Petr. Rebuff. in tract. de liter. ciuilibus artic. vni. gloss. vlt. versic. etiam nu. 9. vol. primo, & in d. tract. de supplicat. in præfat. num. 39. versic. immo. & vtrouique dicit ita fuisse iudicatū in senatu Parisien. quod not. pro amplia. istius Rit.

† Quarto quæro nunquid ille qui habuit sententiā in fauorem, & nunc pendente supplicatione, petat executionem: teneatur cauere cum fideiussionibus? Rit. iste videtur dicere quod non, ex eo quia cautionem requirit: cuius verbum de nuda promissione intelligitur. l. sancimus. C. de verborū significatio. & not. per gloss. in l. 1. C. de procurator. veritas est in contrarium: eo quia dum iste Ritus cautionem requirit, dicit secundum formam dictę auth. quæ supplicatio: vbi fideiussio requiritur, & ita seruatur in pract. Limitatamen istud Guid. Pap. decisio. 50. nu. 3. & decisio. 189. nisi ille qui executionem petit, facta diligenti perquisitione nō innentat fideiussionem: & de eo iure: qm tñ eius iuratoria cautio sufficeret per authen. generaliter, C. de episcop. & cleric. cū similib. quæ allegat. Sublimitat tñ istam limita. Apostill. ad eundem Guido. in d. decisio. 189. procedere vbi cunq; talis victor non esset suspectus, aliā si esset suspi-

ADDITIO.

2 De testamen. Adde tex. optimum in l. etiam. §. ex causa. ff. de minor. xxv. anno. C. P.

suppicio fuge vel dilapidationis, non esset executio concedenda nisi fideiussione prestita per ea que not. *Bar. in l. in oibus. ff. de iud. & si penitus fideiussor nō reperitur, res ipsa executā sequestrari deberet secū dum ea quæ nota. Goffre in summ. de sequestr. poss. & fructu. S. generaliter, vers. tertio quid. & vers. & nota. quæ bene nota. quia sunt quotidiana.*

¶ Quinto quæro quid sit supplicatio, & in hoc respondet Abb. in d. cap. ex literis, colu. 2. de in integ. restitu. dicens qd est quædam precum correctio, facta Principi, per quam ex quadam benignitate superior restituat supplicantem aduersus sententiam; contra quam non competit remedium ordinarium. & idem latius Rebuff. in d. tractat. de supplicatione. in præfatione. vers. 2. num. 9 cum sequenti.

¶ Sexto quæro qua ratione fuit inuenta supplicatio, & in hoc respondet Rebuff. ibidem, vers. 3. num. 14. dicens fuisse inuentam ne auxilium contra iniuriam, & iudicum incuriam denegetur. arg. l. 1. ff. de appella. iuncta l. 1. ff. de iniur. & ne contra ius subditos grauari Princeps patiat, & inde oriatur iniuria: vnde iura nascuntur. vt dicitur in l. meminerint. C. vnde i. & capi. qualiter. lo. j. de accus. ¶ sexdecim tamen casus in quibus supplicatio denegatur, vide penes Rebuff. ibid. nu. 55. ver. sunt tamen.

¶ Septimo quæro infra quod tempus supplicatio fieri possit? text. in dicta authent. quæ supplicatio dicit infra decem dies: quemadmodum in appellatione dicitur. in authent. hodie C. de appell. text. vero in l. 1. C. de sentent. præfecti. prætor. dicit infra biennium: vt etiam dicit Guliel. Benedict. in repet. capi. Rainutius. in ver. mortuo, itaque lo. 1. num. 273. de testa. quæ quidem iura videntur inter se contraria. tu autem dicat vtunque tex. procedere: intelligendo tamen hoc modo, quod si publicatio fiet infra decem dies, sententia non mandabitur executioni, nisi præstita fideiussione: & ita procedat. d. authent. quæ supplicatio: si vero fiet post, infra biennium: tunc procedatur in ea, verum executio sententiæ fiet sine fideiussione, & ita procedat. d. l. 1. vt gloss. ibi concordare videat. in vers. nostro numini. iunctis his quæ dicit in vers. cul. post successionem ibi & hoc casu: & clarior Abb. in cap. ex literis. colu. pen. vers. & in fin. gloss. de integrum restitu. post Specul. in tit. de suppli. ca. 5. vers. solus tamen. & idem Bald. in d. authent. Rebuff. in d. tract. num. 89. vers. 6. Afflic. in præfatio. Regn. quæst. 10. num. 7. Anto. de tremol. in apostil. ad præct. vbi bonacur fo. tit. de impedi. exequ. vers. 5. num. 7. in littera d. Marant. in præct. parte 6. in vers. cu. appellatio. vers. differt autem. nu. 18. quod etiã differtur est in pragm. nouissime editis per Illustriss. Ducem de Alcala in reformationib. sacri consilij prag. 5. de offic. sacri consil. sed vt ibi dicitur, prædicta verba sunt quando supplicatio ipsimet sacro consilio offeratur, secus si in consilio collateralis, quoniam tunc

super supplicari potest, & ab ipsa regia cancellaria iuris sacro consilio directas obtinere. vt per alium consiliarium partibus nō suspectum, causam ipsam reuideret faciat. ¶ Debet tamen postmodum qui supplicat, ipsam supplicationem prosequi infra annum, vel biennium: sicuti de appellatione dicitur. in authent. ei qui C. de tempo. appell. & ita dicit gloss. in d. l. 1. C. de sentent. præfecti. prætor. in fin. vers. cu. & licet Afflic. dicat in decis. 78. in si fuisse decisum in consil. qd fatalia non currant in supplicationibus: quia in sacro consilio causæ semper reuidentur ex eisdem actis, non obstantibus temporibus appellationum decursis, quem videtur sequi Rebuff. in d. tract. supplica. in præfatio. quæst. 9. num. 57. vers. sed tamen, & nume. 77. vers. quamuis. licet dicat in Regno Franciæ feruari infra quinquennium finiri debeat: attamen vt dicit Gramm. decis. 13. vbi hoc late disputat. decreto sacri consilij (quod ipse inserit ad verbum) prouisum

est in Regno contrarium eius quod decidit Afflic. & qd fatalia currant etiam in casibus supplicationum, siue reclamationum ¶ quæ idem sunt. vt scribit Marant. in loc. præalleg. nu. 11. ver. reclamatione & hodie in nouissimis pragm. editis per Illustriss. Ducem de Alcala in reformationibus sacri consilij * prag. 54. de offic. sacri consil. idem sancitum, & determinatum est: ponendo dictum decretum de verbo ad verbum. Salerni, die 23. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCLIII.

Item in eisdem curijs, & qualibet ipsarum in omni causa appellationis procedi possit sine libello, & litis contestatione: & causa appellationis inchoet per aperturam processus.

¶ Duplicatur iste Rit. supra in Rit. 6. & infra in Rit. 254. & 255. sed quia de hoc dixi in d. Rit. 6. ibi te remitto; ne repetam illud idem.

RITVS CCLIIII.

Item in curia ipsa in omni causa appellationis proceditur sine libello, & litis contestatione.

¶ Iste Rit. duplicatur supra in Rit. 6. in Rit. proxime præceden. & in Rit. sequen. vide igitur ad materiam, quæ posui in d. Rit. 6.

RITVS CCLV.

Item in causis appellationum quæ agitantur in dicta curia: nō datur libellus, nec litis contestatur.

¶ Quoniam iste Rit. ad litteram dicit idem quod Rit. sextus & duo alij proxime præcedentes: vide quæ late dixi in eodem Rit. 6. vbi de his omnibus mentionem feci, Salerni, die 23. Decembr. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCLVI.

Item seruat ipsa, quod appellatione in infra scriptis casibus remittitur: videlicet quando fit mandatum per ipsam curiam condemnatorium, vel absolutorium.

S Y M M A R I V M.

- 1 Appellatio in omnibus causis, & grauaminibus civilibus, & criminalibus est admittenda.
- 2 Appellatio defensionis est species. Estque teriaca aduersus iniquam sententiam iudicis ibidem.
- 3 Ab interlocutoria, cum diffinitiuā non speratur: licet appellari.

Domini Prosperi Carauitæ Ebolitani

- 4 *Præcepta absolutoria, vel condemnatoria, an sint interlocutoria?*
5 *A præcepto debitori confesso facto, num liceat appellari.*

Quamuis regula iuris communis sit, et appellatio in omnibus causis, & grauaminibus admitti debet per gl. not. in leg. qui restituere in ver. restituitur. in fi. ff. de rei vndi. & per generalitatem. l. i. ff. de appella. & relati. vt etiam dicit Philip. francus in rubri. de appella. column. 4. tam in ciuilibus, quam in criminalibus. vt scribit Deci. in ca. cum sit Romana 9. nota. de appella. ¶ cum appellatio sit species defensionis. vt dicit text. in capi. cum speciali. § porro. extra. de appella. & patet ex l. i. ff. de appella. recipi. & Soc. consi. 195. colum. 3. volum. 2. & vt dicit Bald. in l. i. C. si de morten. possel. dicitur tyriaca aduersus venenū, id est sententiam iudicis, tamen (vt hic vides) Magna curia obseruat, quod ab eius mandatis, seu præceptis condemnatorijs, vel absolutorijs non appelleretur. ¶ Et quo sequitur quod licet à sententia interlocutoria, postquam nulla alia diffinitiu speratur: licitum sit appellare vt dicit Bart. in Lante sententiam. C. quorum appella. non recipi. & in l. 2. num. 2. vers. ex his. ff. de appella. recipi. per l. ait prætor. § permittitur. ff. de minor. tamen ab istis præceptis Magnæ Cur. quæ aliam diffinitiuam non possunt expectare: cum sint condemnatoria, vel absolutoria: non appellatur, vt hic dicitur. ¶ Et si dicer aliquis vbi probatur, quod præcepta absolutoria vel condemnatoria sint interlocutoria: responderetur quod id voluit gloss. in capi. dudum. lo secundo. in versio. responsionem de electio. extra. & secunda quæstio. prima, in princ. quæstio. in gloss. magna circa finem. versio. sententia præcepti. & Specul. in titu. de instru. editio. §. nunc vero aliqua. versio. ex his autem quæritur. vbi quod præcepta quæ faciunt iudices, vbi libellus non est datus: nec lis contestata: non possunt appellari sententia diffinitiuam, sed interlocutoria. idē Spec. in titu. de senten. §. 2. Aret. fati pulchre. in l. 5. in prin. nu. 3. in fi. versio. & quia. ff. de verbo. obliga. Gui. Papa. decif. 12. in princ. & Fely. in rubr. de re iud. numer. 5. & 6. pro hoc Barto. in l. j. ff. de confess. vbi dixit quod vbi non est datus libellus: non potest sequi sententia diffinitiuam. idem Bar. in l. non fatetur col. 3. ff. de confess. & Paul. de Castr. in l. si debitori. in prin. ff. de iudi. vbi quod post præceptum factum per iudicem de soluendo contra confessum. iuxta terminos dictæ leg. si debitori, potest doceri de confessione erronea: quod tamen contra sententiam diffinitiuam non licet cap. fin. de confess. vt etiam latius ponit Fey in loc. præallega. num. 5. ver. fortius & dixi. supra in Rit. 187. quæst. 1. ¶ Et ex his sequitur quod stante hoc Rit. à præcepto facto debitori confesso iuxta terminos dictæ l. si debitori de qua dixi. in d. Rit. 187. non est licitum appellare: quod nota. Intellige primo hunc Rit. procedere quo ad effectū exequutionis nisi impediendæ per appellationem, non autem quo ad tollendū penitus appellationem. vt dicam infra. in Rit. sequen. versio. intellige. nam iste Ritu. cum illo eadem ratione subnectitur, quia vt plurimum, ista præcepta fiunt in causis modicis, in quibus proceditur etiā sine scriptis per authen. nisi breuiore. C. de senten. ex breu. recitand. Secundo intellige procedere quotiescunque talia præcepta fiunt non dato libello, nec lite contestata: prout supra dixi: alias si libellus esset datus: & lis contestata: talia præcepta tanquam causa cognita emanata, magis accederent sententiæ diffinitiuæ quæ interlocutoria. vt dicit Ang. & Pau. de Castr. in d. l. si debitori num. 5. & propterea appellatio ab eis interposita regularetur sicut appellatio à diffinitiuæ: & exequutionem impediret vt di-

cit Abb. in cap. peruenit. lo secundo in fi. de appell. & Fely. in d. rubri. nume. 5. & 6. nisi essent à duabus vncijs infra iuxta dispositionem sequen. Ritus, Salerni, die 23. Decembris. 1559. Prosper Carauitæ.

A D D I T I O.

- 2 *Tiriaca. Adde Bal. etiam, dicentem in consi. 145. num. 6. 3. parte verba illa, si expedierit, tiriacam esse contra venenum, insertumque esse arbitrium boni viri vt locotiriacæ omnem machinationem excludant. arg. l. non cogendum. §. vt si iustam ff. de procurator. & l. cum stichus in fine, ibi quatenus & commodius & c. ff. de solut. C. P.*

R I T V S C C L V I I.

Item in causis duarum vnciarum ciuilliter peticitarum, non appellatur.

S V M M A R I V M.

- 1 *Appellatio de modica summa non recipitur: cum rationibus.*
- 2 *Appellatione pendente, nihil innouandum.*
- 3 *Appellantes communiter de nullitate dicunt ex eisdem actis.*
- 4 *Practica, quando transmissus fuit processus ad iudicem, ad quem, factaque eius apertura.*
- 5 *Coaceruatio, ad impediendam executionem: fieri non debet, & nu. 13.*
- 6 *Casus duo: in quibus appellatio ad effectum retardandæ executionis: non admittitur. Et aliter remissive.*
- 7 *Sententia si excedit duas vncias: in modica tantum quantitate: nunquid exequutio impediatur.*
- 8 *Et an eadem sententia pro summa duarum vnciarum saltem exequi possit?*
- 9 *Sententia est indiuidua.*
- 10 *Aliquis consequi debet ab alio vncias sex: pro domo locata annis tribus: conuentus vnica sententia condemnatur: nunquid appellatione non obstante sententia exequatur?*
- 11 *Aliquis vnica sententia ad diuersas summas condemnatur: nunquid exequatur?*
- 12 *Quot summae, tot capitula.*
- 13 *Coaceruatio fieri non debet: quando impeditur iurisdictio: & nu. 5.*

Ponit iste Rit. alium casum. in quo appellatio non admittitur: & is est, quando causa de qua agitur duarum vnciarum summam non excedit: Ratio istius Ritu. est, quia cum tractetur de modica summa etiam de iure communi ciuili, appellatio non recipitur. vt probat text. in authen. nisi breuiore. C. de senten. ex breu. recita. & ca. ante riorū. secunda quæstio. sexta, licet secus esset de iure canonico: vt dicit Abb. & Philip. in c. de appellationibus extra, eodē titulo. Et ratio rationis esse potest secundū Rebu. in commen. consil. Fran. in tracta. de senten. exequu. artic. 12. gloss. prima, nu. 5. volum. primo, vt lites citius expediantur iuxta l. properandum C. de iudic. Itē ne plus expendatur postea in appellatione quam valeat, tota causa: vt dicitur in l. medice rancē.

C. de anno. & tribu. lib. 10. Item quia talis ex-
 eptorum generat præiudicium, vt latius Re-
 bid. verum, quia ex eodem iure communi non
 euebat taxa quantitas, quæ minima dici de-
 ret in iudiciis arbitrio consistebat, iste Ritu. vo-
 certam summam dicere quæ bene no. quia in vi-
 di est obseruantia in omnibus curiis Regni, & licet
 ant. in pract. parte 6. in vers. appellatio. versic. 27.
 num. 356. in nouis, dicat nunquam vidisse huc
 obseruantia, sed totum contrarium, parcat
 dominatio sua: contrarium verum est hodie;
 fore suo tempore erat quod ipse dicit. Intellige
 hunc Ritu. procedere vt etiam Cauen. hic di-
 ad effectum executionis retardandæ, non
 rem quo ad finem nullatenus appellandi. Adeo
 od iste Rit. vult dicere quod licet appelletur, † &
 pellatione pendente, nihil sit innouandum. l. 1. ff.
 nil nouari appella. penden. tamen quando causa
 nuer summam præfatam, non appellatur, id est
 pellatione non impedit iudicatum, & eius execu-
 tionem. Et ideo in pract. seruat, quod iudices ap-
 pellationum quando eisdem præsentantur appella-
 ones, quæ non continet certam summam: faciunt
 mod appellantes dicant in eis, de quanta summa
 sit sententiarum, & si est supra duas vncias, expe-
 iunt provisiones inhibitoriales in forma: ordinan-
 do quod appellatione pendente, nihil innouetur, &
 quod innouatum est restituarur, si vero est infra di-
 ctam summam: tribus modis vidi seruari, aliquando
 expediti provisiones quod veniant acta tantum, &
 non ligari manus iudicis à quo, aliquando eandem
 causam committi eidem officiali: qui nomine ipsius
 iudicis ad quem reassumpis actis provideat de iusti-
 tia, cum consilio alterius Doctoris partibus non su-
 specti, & aliquando inhibitori in forma, modo quo di-
 xi: non obstante, quod sit causa duarum vnciarum,
 ratio est, quia communiter in omnib. appellatio-
 nis appellantes dicunt de nullitate ex eisdem actis;
 quo casu executionis superferretur, vt patet ex Re-
 pragm 2. incip. Magnæ Curie Vic. Ritu. de ap-
 pella. & ex l. fi. C. si ex sal. caus. l. 1. vbi no. per Bar. C.
 ando prouoca. non est neceff. Bald. & Salyce. in l.
 C. ne liceat tertio prouoc. & Imo. in ca. cum Bertol-
 us dereindi. in fin. † verum tamen est, quod trans-
 misso processu iudici ad quem, & facta apertura, iu-
 dex appellationis dat terminum suo arbitrio compe-
 tentem, duorum forte, vel trium dierum ad discutien-
 dam nullitates processus, quibus discussis, & viso qd
 non militat, prouidetur quod eis non obstantibus
 sequatur sententia iudicis à quo literis inhibitoria-
 bus expeditis non obstantibus, & datur terminus
 probandum in causa principali, si vero militat
 & dicitur per eum quod visis actis, & discussis nul-
 litatibus allegatis fuit datus terminus in causa ad p-
 rimum tacite interloquendo nullitates subsistere,
 & sub aliis verbis, & formis, il. ud idem diuersimo-
 do per iudices decernitur. Secundo intellige hunc
 Rit. procedere quado sententia continet summam
 duarum vnciarum, quo ad debitum principale tan-
 tum, non autem computatis expensis, ad quas victus
 condemnatus extitit: † quia vt dicit Petr. Rebuff. in
 prag. allegato articulo 16. gl. 7. nume. 3. non debet
 in hac obseruatio ad impediendam executionem p-
 rimum. ff. de iurisdic. omnium iudic. sed secun-
 dum materiam principalis considerabitur separa-
 tim, & materia expensarum separatim. Et ideo si sen-
 tentia continet summam ducatorum sex, vel octo,
 vel decem, vel aliam, dummodo duas vncias nō ex-
 cedat: quamuis expensæ ascenderent ad aliam sum-
 mam, quæ iuncta cum principali, excederet duas vn-
 cias: executio ipsius non impeditur, sed Rit. iste
 obseruaretur prout, quotidie in pract. fieri, & serua-
 ri videmus, quod nota. quia quotidie euenit, & vidi

dubitari. Tertio intellige quo ad debitum principa-
 le, non autem quo ad expensas, per ea quæ diximus
 supra in Ritu. 252. in 2. not. vbi qd sententiæ sacri con-
 silij quæ non impediuntur per appellationem, tamē
 impediuntur, quo ad expensas. Et ex hoc sequitur
 quod si sententia quo ad debitum principale, conti-
 net summam ducatorum sex, vel octo, & quo ad ex-
 pensas: aliorum ducatorum duorum, adeo quod iū-
 ctæ summæ simul non excedunt summam duarum
 vnciarum: sententia solum exequitur quo ad debitū
 principale; & quo ad expensas superferretur per ap-
 pellationem, vt scribitur in propriis terminis idem Re-
 buff. d. articulo 16. num. 3. post Bart. in l. creditor. S. Iul-
 ius. ff. de appella. Bal. in l. vnic. C. si de momen. posse,
 & Afflict. decis. 77. in fine, & ita seruat. quod nota;
 quia vidi dubitari, immo per aliquos imperitos iudi-
 ces, contrarium prouideri. Quarto intellige procedere,
 (vt etiam Rit. met dicit) quotiescunque summa
 duarum vnciarum fuit ciuilitè petita, secus si crimi-
 naliter. & ideo si ego criminaliter egi contra aliquē
 de facto non excedente duas vncias, petendo eundē
 condemnari prout iura volunt, & mandat: ac etiam
 ad summam mihi fusto subtractam, & querulatus p-
 sententiam condemnatus fuit criminaliter: nec non
 ad satisfaciendum; & soluendam: mihi querelanti
 summam ipsam furto subtractam, puta ducatorum
 decem, vndecim, vel duodecim aut infra: à qua sen-
 tentia per ipsum condemnatum appellatum extitit:
 executio superferretur: nedum quo ad pœnam, ve-
 rum etiam quo ad debitum, quod ciuilitè petiturum
 non fuit, sed criminaliter, & ita seruat, quod nota.
 Ex quo etiam sequitur qd si dictam summam ciuili-
 ter petijsem: petendo ipsum solum condemnari ad
 eam nulla facta mentione de actione criminali, quā-
 uis ex delicto descenderet: sententia per appella-
 tionem nō impeditur: quia fat est, quod summa in ea
 contenta non excedat duas vncias, & ciuilitè petita
 fit, vt Rit. notter dicit. † Adde huic Rit. duos alios ca-
 sus in quibus non admittitur appellatio ad effectum
 retar-

A D D I T I O:

2 Ex eisdem actis. Ad materiam nullitatum, Adde
 qd vbi dicitur de nullitate decretorum & sententiarū
 Magnæ Curie Vicariæ, seu causæ commissarij nulli-
 tatis allegatis non militantibus soluitur pœna ex
 dispositione Regiæ prag. editæ per Cardinal. Gran-
 uela anno 1574. quæ incipit. Quotidie apud nos hoc
 modo videlicet à ducatis 75. infra, ducatorum sex, a
 75 supra, ducatorum 12. vbi supra sunt sententiæ ac
 decreta diffinitiuæ, vel diffinitiuorum vim habentia.
 Vbi sunt decreta interlocutoria, si sunt decreta Ma-
 gnæ Curie facta verbo, est pœna ducatorum trium,
 si verò causæ commissarij domi. Carlenorum quin-
 decim. Intelligendo hoc sanè, vbi diceretur de nul-
 litate pro impedienda executione, ob allegatum ca-
 lumniam, vt in prag. dicitur. vnde si diceretur de nul-
 litate citra præiudicium executionis, quasi cessante
 calumnia, subcumbens forte non tenebitur ad dictā
 pœnam. Vbi verò dicitur de nullitate sententiæ seu
 decreti sacri consilij à ducatis mille infra, pœna fit
 ducatorum 12. à ducatis mille supra, ducatorum 90.
 ex dispositione Regiæ prag. editæ per Don Petrum
 de Toletto anno 1545. quæ incipit quamplurium &
 c. confirmatæ postea per Don Parasfan. anno 1559. vt
 in prag. 5. Regij consilij. quod similiter intelligi
 fortè deberet, vbi diceretur de nullitate pro impe-
 dienda executione. Et in sacro Regio Consilio, nō
 auditur allegans nullitates nisi factis prius deposito
 pœnæ, & ita obseruatur. C. P.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

RITVS CCLVIII.

retardandæ executionis, Primus est quem nouiter statuit Illustris. Dux de Alcalá huius Regni Vicerex in suis nouissimis prag. in reformationibus sacri consilij prag. 3. §. quod vero de offic. sacri consilij vbi pronuntiatum est, quod sententiæ Magnæ Curie a ducatis centum quinquaginta infra habeant executionem paratam, præstita cautione de restituendo in casu succumbentiæ. quemadmodum in sententiis sacri consilij diximus supra in Rit. 252. quæst. 1. intelligendo tamenne erres, quod propter d. nouissimam pragm. non sit sublatus iste Ritus: & si sententia Magnæ Curie est infra duas vncias: mandabitur executioni sine cautione prædicta de restituendo quemadmodum disponit iste Rit. qui nihil de cautione dicit. quod non pro d. pragm. Secundus est, quem alias Rex Ferdinandus primus statuerat, & quia per desuetudinem non seruabatur, idem Dominus Vicerex in eisdem reformationibus sacri consilij d. pragm. 3. eodem. §. quod vero renouauit, vbi quod à duabus sententijs conformibus latis per quoscumque iudices, & postmodum à Magna Curia confirmatis à viginti quinque vncias infra, non appellatur: nisi facta prius executione, & præstita cautione prædicta. Et idem etiam si illæ duæ sententiæ conformes essent latæ per ipsam Magnam Curiam, vt latius ex dic. prag. est videre. Alios casus in quibus appellatio nõ admittitur vide remissive infra in Rit. 259. in fin.

¶ Quæro primo in hoc Rit. quid si sententiæ excedit duas vncias in modica quantitate: nunquid impeditur executio? Pet. Rebuff. in d. tract. artic. 16. gl. 5. in prin. in propriis terminis similis constitutionis, dicit quod sic, etiam si in vno obolo per l. 2. & ea, quæ ibi no. Doct. C. de rescind. vendi. & gl. in capi. cum caula, de empt. vbi quod venditio ultra dimidiam, rescinditur etiam si in minimo excedit.

¶ Secundo quæro eadem q. retenta, nunquid saltem pro summa duarum vaciarum poterit exequi, idem Rebuff. ibidem, nu. 5. & gl. seq. nu. 3. in fi. dicit non, ¶ quia sententiæ est indiuidua l. in hoc iudicio. ff. famil. ercisc. item quia postquam excedit summam, non habet executionem per hunc Rit. & ita dicit fuisse iudicatum in senatu, licet vidisset dubitari per reg. vtile. de reg. iur. in 6.

¶ Tertio quæro, pone quod aliquis debet consequi ab alio sex vncias, p. locatione forte sibi facta de aliqua domo, pro tribus annis; & hinc agitata, conuictus vnica sententiæ fuit condemnatus: nunquid non obstante appellatione, sententiæ exequatur? Rebuff. in eo. loco dicit, quod si actor in petitione distinxit annos: videlicet duas vncias pro quolibet, sententiæ mandabitur executioni: quia censentur tot sententiæ, quot sunt anni & etiam totidem stipulationes. l. pluribus. ff. de verbo. oblig. l. sancimus. §. si quis autem. C. de donatio. Barba. consil. 9. col. 1. vol. 3. & las. consil. 87. in præsent. vol. 3. & pro hoc tex. in l. si idem cum ibi not. per Doct. ff. de dona. alias si simpliciter fuisse petitæ ex causa locationis, non esset nisi vnica sententiæ, quod no.

¶ Quarto quæro in hoc Rit. quid si quis fuit condemnatus vnica sententiæ pro vna causa ad decem, pro alia ad octo: nunquid talis sententiæ exequatur? Pet. Rebuff. in eod. tract. artic. 12. gl. 1. vers. quæro

quid, mouet hanc q. ¶ & dicit, quod tot sunt sententiæ quot sunt capitula. l. scire debemus. ff. de verbor. oblig. & l. quid tamen, in prin. ff. de arbi. ¶ item quia non debet fieri coaceruatio, quando impediretur iurisdictioni. d. l. si idem. ff. de iurisd. omn. iud. & l. maiorem, cum l. seq. ff. de pact. licet secus quando faueretur iurisdictioni. l. si quis separatim. §. 1. ff. de appella.

no Bar. in l. vbi fideiusor. ff. de solutio. Alex. col. 113. viso themate, & consil. 97. volu. 6. & Dec. consil. 344. & pro hoc etiam quæ diximus in præceden. q. Salerni, die 24. Decembris. 1599. Prosper Caruitæ.

a

Tem non appellatur a ab omnibus sententijs absolutõ latis per ipsam curiam ex officio, vel ex denunciatiõ ne criminaliter proceden

A D D I T I O.

a

Item non appellatur. Adde ad materiam huius, per hunc Ritum probari fiscum non habere appellationem, idemq; probari in ritu, vbi verò in num. 261. licet habeat recursum: qui species quæ est appellationis l. nõ distinguemus §. cum quid ff. de recept. arbit. sicque hodie practicatur, & v. Capic. decif. 137. in fine & decif. 144. & Gram. de 15. Per quem tex. nos apud inquisitores Regni Sicilia, in causa recursus concessi aduersus sententias per M. Pignonem Commissarium delegatum appellatione remota contra Augustinum Gifulsi & Ioannem Sollema, obtinuimus, omnia atq; per reclamationem in pristinum reduci, vt diximus tract. de commer. magistratibus, aut velis, aut p. miss. capitu. 22. C. F.

S V M M A R I V M.

1. Sententijs absolutõijs in criminalibus quædam non appelletur. Et ratio quare.
2. Fiscus nullo iure reperitur prohibitus appellare.
3. Appellatio, & repulsa in criminalibus denegatur fisco. Et quare.
4. Terminus ad pignus probandum, fisco denegatur. Hoc idem & mulieribus.
5. Fisco granato qualiter in Regno succurratur.

Not. ex hoc Rit. ¶ quod a sententijs absolutõijs latis in criminalibus, non appellatur, si ex mero officio, vel denunciatiõne processum fuit. vt enim dicitur infra in Rit. 261. qui concordat eum isto, & per Maran. in pract. parte sexta, in vers. appellatio. limita. 2. num. 328. in nouis. vbi hunc Rit. allegat. & licet per cap. Reg. plerunque aliter in hoc fuerit prouisum, l. iud. cap. in pract. non seruatur (vt omnibus est cl. & Ioan. Anto. de Nigr. ibidem attestatur. Ratio Ritus est, quia cum ex officio, vel denunciatiõne deditur, non adest pars offensa, & querulans, quæ la possit appellare, sed solum fiscus cui placuit Regine appellationem non dare, de iure tamen innocen. & Abb. in cap. cum clamor, extra de testib. dentur tenere contrarium, & idem Pat. in tract. syn. in versicu. condemnatio, ¶ vbi inquit, quod fiscus a lo iure reperitur prohibitus appellare, sed istud in l. gno nullam habet difficultatem, per hunc Ritum alium præallegatum: & alias in facti contingenti cum de hoc fisci Aduocatus veller contendere, ¶ fuit decium contra fiscum in sacro consilio. vt scribit Grama. decif. 14. in fine. Amplia hunc Ritum eandem rationem, quam dixi procedere etiam omnibus decretis, quæ non tractant de absolutiõne sed de alijs quæ sunt contra fiscum, vt puta, si denitur ipsum inquisitum remittendum ad suum domicilium vel quid simile. & ita seruatur, qd nota. Sciamen, quod his non obstantibus, quia fisci priuilegium, ad multa se extendit, multoties vidi, quod

in illa sententia, reclamatio Aduocato fiscali in eoll. sententia, & decreto contra ipsum lata, fuerit... non appellatur in ipsa curia a tormentis ali...

non appellatur in ipsa curia a tormentis ali quibus pro delictis, de quibus loquitur ob...

A D D I T I O

Curia civilis. Adde q. vulgo dicitur esse Ritum ma gnae curiae vicariae, q. a decreto super assistentia affir...

S V M M A R I V M

- 1. Sententia contra homicidam lata: an liceat ap pellari? cum ampliat. & limitat.
2. Omnis appellatio regulariter recipienda.
3. Condemnatus conuictus, & confessus appellans, non audiendus in Regno.
4. Sententia principis ex iracundia lata, pro quanto tempore sit differenda exequutio.
5. Sententia lata in pregnantem, exequutio differ tur post partum. Quod differatur etiam per de fectum nutriscis: ibid.
6. Lex non tollitur per non usum: sed per contra rium usum.
7. Homini summa peccata condemnati, differatur exequutio, donec princeps consulatur.
8. Cardinalis cum se obuiam facit ei qui ad suppli cium ducitur, liberandi eum a morte potestatem habet cum pileo suo.
9. A tormentis, id est a pronuntiatione, siue decreto lato quem esse torquendum: an appelletur?
10. Præminentia Magn. Cur. consistit in potestate torquendi ex processu informatiuo. & ibi habet in quomodo extensa sit ad iustitiosarios prouinciarum.

R I T U S C C L I X.

Item non appellatur vigore certarum Reginalium literarum a sententia con demnatoria lata contra homicidam. Item

Domini Prosperi Caralita Ebolitani

- 11 *Practica, quod a decreto de torquendo, appellatio admittatur: et super sedatur in tortura: iuri communi est conformis.*
- 12 *Appellatio ab interlocutoria manus iudicis non ligat regulariter.*
- 13 *Graumem irreparabile est de torquendo.*
- 14 *Tortura aliquando ad eruendam responsionem infertur.*
- 15 *Tortura pro quibus delictis inferri possit remissive.*
- 16 *Appellatio a decretis civilibus, vel criminalibus Mag. Cur. quando admittatur.*
- 17 *Appellationem a causis criminalibus magna curia, non retardare executionem. Incollegete ultra farum.*
- 18 *Casus, in quibus de iure appellatio non admittitur remissive.*
- 19 *Interlocutoria quo casu habeat effectum ligandi manus iudicis.*

Nota ex hoc Rit. quod a sententia lata contra homicidam, non appellatur: & idem per hunc Rit. firmat Gram. in vol. 2. nu. 8. Cauens. hic, & Carre. in prac. in 1. obseruare curabis. in prin. aut. 21. ver. in hoc. & Cepol. conf. crim. 32. quidam iustici Vicentini. col. 9. dicit quod per totam Italiam communiter prouisum est per statuta terrarum, quod a sententijs capitalibus non liceat appellare. sed dispositio istius Rit. in hoc est correcta per alium Rit. inf. 26. 1. vbi generaliter disponitur, quod in quacumque sententia condemnatoria si fuerit appellatum ab ea, seruetur ius commune constitutiones, & 6. Regni miror, quod Gram. in vor. prealleg. & alij prealleg. Doctor dum allegant hunc Rit. nihil dixerint de illo; nisi velint forte dicere quod ille Rit. non loquatur de sententia lata contra homicidam; & credo quod ista fuerit eorum opin. quae si ita est non potest procedere absque magna ipsius Rit. violentia; cum generaliter loquatur, & quando ita esset (prout ego non teneo) in pract. non seruatur iste Rit. sed ius commune, & volens regulariter omnem appellationem recipi debere, vt dixi plene supra in Rit. 256. in princ. sicq; etiam dicit seruari in Regn. Franc. Per. Rubuff. in comment. conf. Franc. in tract. de appell. artic. 7. gl. 2. vers. 2. casus, num. 12. vol. 3. verum tamen est, quod si condemnatus est conuictus, & confessus; non auditur appellans in hoc Regno. Iuxta tex. in l. 2. C. quor. appell. non recipian. Et ideo videmus, quod cum appellatur a sententijs capitalibus ab Audientijs Regijs, & alijs curijs ad magnam curiam; ipsa magna curia cum expedit prouisiones inhibitoriales, multoties dicit, verum si fuerit conuictus, & confessus, non audiatur appellans, vt ego vidi multoties Magnam Curiam ita scripsisse in prouisionibus, quod nota. Amplia quod dixi, sententiam criminalem condemnatoriam, a qua appellatum extitit; non posse executioni, nisi in calu quem dixi procedere etiam si appellatum non esset; si tamen durarent decem dies dati ad appellandum, vt dicit Bar. in l. qui vltimo. in fine. ff. de pen. & in l. ad dictos. C. de appella. per l. j. circa princ. iuncta ibi gloss. ff. nihil nota. appella. pende. & idem Abb. in capitulo cum sit Romana. 6. nota. extra de appell. 2. & licet dicit Bar. in d. l. qui vltimo, in fin. vers. quod de consuetudine non seruatur. & illi decem dies non expectantur: talis consuetudo seruabitur vbi est, & vbi non, seruatur ius commune, prout in Regno ipsum seruamus. Limita primo quod dixi sententiam condemnatoriam non obstantem appellatione, exequi posse: vbi in quibuslibet effectus conuictus, & confessus: non procedere secundum specul.

in. i. de. ex. qu. sentent. videndum. An. 1. Arc. in d. de off. iudic. de s. in re. vbi dicitur quod sententia ex rescripto in principio de iudic. non tenet, esse lata contra debitum quod non tenet per dies. ex quo erit effectus de iudic. vt interueniens corrigatur quod furor promulgatus est. com. apud. l. 1. q. 3. & l. v. de iudic. C. de pen. vbi Sal. per ratione, & idem Cepol. caute. 2. num. 1. 9. Secundo nota, vbi dicitur, lata esse contra mulierem propter rem, quoniam tunc donec pariat, exequutio debet deferri, prout dicit vbi etiam ibi Bar. ff. de pen. Salic. cum sit. 6. de pen. vbi ratione assignat. & Hippo. l. edictum. num. 1. neum seq. ff. de quaest. vbi hoc amplius post. in d. Anan. in c. intelleximus. de his, qui liberos occide. vt procedat etiam postquam peperit, non repetitur butrix puero, propter defectum maritus. secus si propter defectum pecuniae, quia tunc de publico solueretur ne executione impediretur. vbi dicit Cepol. in d. caute. 2. nu. 20. ver. sed dubium. Tertio limita, vbi dicit Salic. d. l. cum reus vbi dicitur aliqui administrationis ratio est reddenda per condemnationem, per l. 2. C. de bon. proscriptis. & idem Romanus Pomponius scribit. ff. fam. herciscun. & licet ipse in d. Angl. in d. l. 3. dicitur quod de consuetudine non seruatur iudicis: tamen vt Cepol. dicit in prealleg. caute. nu. 3. vers. si vis, de iure ita est, & de consuetudine non seruatur, quia non potest, & lex non tollitur per non vltim. sed per contrarium vltim. vt dicit gl. in l. de quibus. ff. de legi. & ego alias dixi super his l. tribus. Quarto limita, quoniam in l. 1. ad quam inquisitus condemnatus exiit, propter penam est eligenda, & pro hoc bona glo. in d. eorum apud. & Gubel. benedi. in repetit. Raynutius in ver. moruo itaque restator. l. 1. nu. 268. vers. qu. quarto de testamen. Quinto limita in casu. l. ad bestias. ff. de postis. vbi propter summam condemnationis penam populo potestis gratiam. Princeps est consulendus. Roma. l. 1. q. 7. potestas. Hippo. in pra. d. s. oportune. col. 2. Cepol. d. caute. num. 1. Sexto limita, quando condemnatus accusaretur de aliquo alio delicto: ex quo non potest venire imponenda. l. 1. ff. si finit. non appella. pende. & no. per Bar. in l. 12. in fine. ff. de re. rom. Roma. l. 1. q. 566. suscipere vnam caput. Feljo in d. quarenti. col. 3. Gubel. benedi. in d. loc. prealleg. & Carre. in pract. s. circa nu. 88. quod nota, quia multoties euenit, & non sunt multoties: quod quidam condemnatus per Regiam Audientiam principatus extra ad remigandum, per triennium in Regijs timentibus: cum esset inquisitus coram Barone suo de delicto capitali; non fuit transmissus ad timentes, vt expectaretur exitus alterius causae. Septimo limita, quoniam si quis testes ex quor. de positionibus fuerit condemnatus; accusatur quod corrupti falsum deposuerint; vt dicit Salic. in l. si docueris. C. de fals. & ciunt not. per glo. & Abb. in c. licet causam, de practio. Aduerte tamen circa istam limit. quia bene potest procedere, quoniam si quis appellatio non admitteretur; quia ius in casibus nota. per glo. in d. l. obseruare, secus si essemus in casu ipsius: legis obseruare, & sic in conuictio, & confessio, quoniam tunc cum vt tra testes ad sit confessio inquisitus, non potest tradere de reuocanda sententia; quae nedum propter testes lata fuit; verum etiam propter confirmationem, quod non sublimata tamen istam limit. non procedere, vbi dicitur que ultra testes accusatos, essent alij, ex quibus posset sequi condemnatio, vt dicit Bal. in l. j. iuncta glo. C. de quaest. Cepol. in d. caute. in fin. & Capic. dec. 25. numero 3. secundo sublimita, nisi talis accusatio fieret malitiose, & de malitia constaret aperte: vt dicit Bal. in l. j. colu. fina. C. qui accus. non poss. Cepol. & Capic. vbi supra. Tertio sublimita secundum Bal. & Capic. ibi. nisi talis accusans nimum sit, & actus sit: puta, post conclusionem in causa, & etiam reit. & sequi.

8 Sequitur Carre. in d. § nu. 90. † Octavo limita ubi
cunque taliter condemnatus cum duceretur ad sup-
plicium, obuiam faceret alicui Cardinali, quoniam
Cardinales habent hoc priuilegium vt liberent
condemnatum a morte: si ei obuiam facerent, vt di-
cit Bal. in d. l. ad dictos. C. de appell. & Paul. de Cast.
ibi qui id verum dicit: si cum obuiam faciunt eodem
modo pileum in eius capite imponunt. idem Cepoll.
in d. caute. in princ. Nonno limita quotiescunque cō-
demnatus post sententiam factus esset furiosus, vt di-
cit Bal. & Aluar. in c. j. an ille qui interfecit fratrem do-
mini. Ale. ad Bar. in l. Fulcinius. ff. de eo qui mitti. in
p. p. p. p. rei serua. nisi secundū C. p. in d. caute.
num. 7. versicu. est & alia, & Carre. in pract. S. circa.
n. q. id fieret simulate, & de hoc apparet per tex.
in Lobseruare. C. de cura. furio. & l. diuus. ff. de offi.
præd. item nisi culpa sua factus esset furiosus, vt di-
cit Cardin. in clemen. 1. q. 6. de homicid. quem refert,
& sequitur Carre. in d. S. numero 89.

9 Secundo no. ex hoc Rit. quod a tormentis nō ap-
pellatur, id est a pronunciatione, siue decreto lato,
quod inquisitus torqueatur, nam iudex antequam
reum tormentis exponat, debet super hoc pronuncia-
re, siue decernere, vt dicit Bru. in tract. de indi. & tor-
q. s. q. principia. num. 13. & Hipp. in l. j. num. 9. versu.
& subdit. ff. de quæstio. Dispositio istius Rit. seruatur
in decreto lato de torquendo vigore præminentia
Magnæ curia Vicariæ, † nam cum illa præmi-
nentia consistat in potestate torquendi ex processu
informatiuo non obseruatis capitulis Regni, ac iuris
ordine prætermisso. vt patet ex c. Regn. in accusatis.
cap. tormentis. ca. iuris censura. & c. si cum sceleratis
ex quorum dispositione colligitur ipsa præminen-
tia vt dicit Par. in tract. syndi. in versu. tortura. S. & an
si quis dixerit. num. 8. & Gramm. not. 3. nu. 28. de ap-
pellatione, quæ iuris est remedium non conuenit tra-
ctari, tanto magis quia. d. ca. si cum sceleratis. in spe-
cie tollit appellationem: vt patet ex eo. & ideo licet
pales appeller inquisitus quando in camera cordæ
reponitur decretum, & inferitur tortura de præmi-
nentia, tali appellationi non defertur, sed ea non ob-
stante torquetur, & ita seruat Magna Curia. & Audiē-
tia Regis in prouincijs, & licet Par. & Grama. in loc.
supra allegatis dicant, quod sola Magna Curia habet
hanc præminentiam, & quod iudices inferiores de-
bent ab ea abstinere: tamen ex communi obseruan-
tia delata est etiam ad ipsas Regias Audientias. ve-
luti aliquæ quolibet semestri obtinenteam per litte-
ras a coll. consil. & aliquæ ex longo tempore vsu quæ
obtinunt eam: adeo quod pro dictis litteris nunquam
curant, & illæ Audientia quæ solitæ sunt mittere,
parum curant de licentia, tanquam certæ de-
licentia passim, & semper conceduntur litteræ: adeo
quod videtur potius quid superfluum, quā necessa-
ria. Nouiter tamen & post hec scripta, præmi-
nentia Magnæ Curia concessa est Iustitiarijs prouin-
ciarum per annum cum comminatione quod circa
finem anni procurare habeat prorogationem ipsius,
& alias ea vti non possint lapso anno, & prorogatio-
ne non impetrata, vt in prag. fina. in titu. de offi. magi-
strat. iustitia. sed quādo tale decretum de torquendo,
reponitur factis defensionibus per inquisitum, ac
publicatione in causa: sicq; legitimo processu, iste
Ritus non seruatur in pract. si ab ipso decreto appella-
retur, sed seruatur dispositio c. Regn. qd incip. si iuste
vt si iuste appelleretur, recipiat appellatio: si vero iniu-
ste, minime. & tandem q̄a periculosum est torquere, vbi
torquendus appellat: ex quo esse potest, vt quod sibi
causum, vel iniustū videtur, aliter appareat iudici ad
quem: cōmuniter seruatur, quod appellatio recipi-
tur a decreto de torquendo lato post factas defensio-
nes, & ideo Io. Ant. de nigr. in d. c. si iuste. numer. 36.
vbi dicit, q̄ cautius agit iudex si stante appel-

lacione supersederet: ne periculo se exponat. Aliqui ta-
men iudices Baronum, qui volunt apparere fiscales,
& criminalistæ, (& quos videmus postea a syndicatu
aufugere.) aliter faciunt, & quandoque appellationi
deserunt: quandoque non, & ipsimet discernunt si iu-
ste, vel iniuste appelleretur, sed vt dixi prima pract. est
melior, & magis frequentatur propter periculum. cū
quot capita, tot sententiæ, & ista pract. quod appel-
latio a decreto de torquendo admittatur, & in tortu-
ra supersedeatur est conformis iuri communi, vt di-
cunt Bar. & Bal. in l. 2. C. quor. appella. non recipi. Bal. in
l. si quis prouocatione. & l. eos. C. de appell. & in l. an
te sententiam. C. quorum appell. non recipi. Iser. in ti-
t. quæ sint rep. in versu. maiestatis, & in constitu. Reg.
intentioni. fely. in c. cum super. colum. penul. de re
iud. & in c. significauerunt. col. fin. de exceptio. Brun.
in loco præallega. Neapoda in d. c. si iuste nu. 15. ver.
& ex tex. & Hippo. in pract. S. expedita. nu. 70. Quæ
quidem appellationis admissio intelligitur etiam a
12 tequam periudicem ad quem inhibeat. † nam li-
cet regulariter appellatio ab interlocutoria non li-
get manus iudicis nisi a superiore ligentur, vt in c. nō
solum, de appella. in 6. tamen illud limitatur nō pro-
13 cedere in ea interlocutoria quæ insert grauamen
irreparabile, vt ista de torquendo. vt dicit Bal. in rubi-
C. cōmina. vel episto. las. in l. 1. col. 20. num. 73. versu.
secundo adde. ff. de offi. eius Brun. in loc. supra allega-
nu. 14. & Guid. pap. decis. 74. Amplia prædicta quæ
dixi de recipiēda appellatione interposita a decreto
14 de torquendo, procedere etiam si tortura inferatur
ad eruendam responsonem: vt quando acceptatus nō
vult respōdere negatiue, nec affirmatiue: iuxta pract.
quam tradit Bal. in l. si accusacionem. col. fina. C. qui
accusa. nō poss. Brun. in d. tra. de iudi. s. q. prin. nu. 4.
& Cap. decis. 145. nam cū d. e. si iuste, & Doct. præal.
generaliter loquatur de appellatione recipiēda a ta-
li decreto: generaliter debent intelligi, & sic siue in-
feratur ad eruendam confessionem, siue responsonem
tanto magis, quia vtroq; casu, tale decretū tractat de
actu irretractabili, & propterea militat eadem ratio,
quod not. in pract. Secunda amplia nedum quando
appellatur a decreto: verum etiam a comminatione
facta de torquendo, vt dicit Brun. in tract. præallega. s.
q. prin. num. 14. per gloss. in c. cum in contemplatio-
ne. de regu. iur. & idem Guid. pap. decis. 136. num. 15.
versu. septimo, & sicut diximus ligari manus iudicis
per appellationem a decreto de torquendo: ita etiam
ligantur per appellationem a comminatione vt per
Brun. ibid. & ita seruatur, & practicitur quotidie.
15 † Tertio not. ibi pro delictis, quod tortura nō po-
test inferri in omnibus delictis: sed solum in illis de
quibus loquitur proxima obseruantia: sed quia talis
obseruatia hic nō adest: si vis scire in quibus casibus
tortura locū habeat: vide q̄ dixi supra in Rit. 4. l. 2. no.
16 † Quarto not. ibi item non appellatur a decreto,
quod appellatio non admittitur a decretis ciuilibus,
vel criminalibus ipsius Magnæ Curia, quo ad decre-
ta ciuilia, seruatur si ea fuerint affirmatiua, vt dicit
c. Afflic. decisio. 261. vbi talia decreta omnia enume-
rat. Intellige tamē, quod dicitur, quod non appella-
tur

A D D I T I O N E S.
a Vicariæ. Quid sit hæc præminentia quare sic ap-
pellata, a quo primum introducta, quomodo ad
magnam curiam vicariæ manauit, in quibus crimini-
bus locum habeat contra quos, quæ ad eam requiran-
tur & quæ ipsam cessare faciant nos latissime demon-
strauimus in tractatu, Ad arbitriū mag. Cur. vic. C. P.
b Sententiæ, vt in l. quia poterant ff. ad senatus con-
trebell. C. P.
c Decif. 261. Adde quæ diximus supra ad tex. huius
ritus ver. curia ciuili. C. P.

Domini Prosperi Carauitæ Ebolitanî

rui procedere quo ad effectum retardandę execu-
 tionis, quia facta executione decreti appellatio in-
 terposita iustificari & prosequi potest, vt patet ex Re-
 gla pragma. 2. quę incip. Magnę Curie Vicarię Ri-
 dum in titu. de appella. & Afflic. in præallega. deci-
 sio. quo vero ad decreta criminalia si ea fuerint ab-
 solutoria, vel contra fiscum bene seruatur, vt dixi la-
 tus supra in Rit. 25 & si verò fuerint condemnatoria,
 vel alias contra partes: seruatur in omnibus dispositi-
 ois iuris communis per Rit. infra. 264. qui corrigi istū
 & ita se habet eommunis pract. in toto Regno. & li-
 cet Capici. decisio. 137. num. 17. in fin. & decisio. 144.
 17. in princip. simpliciter, & absolute dicat. Magnam
 Curiam habere hanc præminentiam, quod appella-
 tio à causis suis criminalibus non retardat executio-
 nem, tamen ipse loquitur de Magna Curia Regni, Si-
 cilię: vltra farum nõ autem istius Regni, vt videri po-
 test in d. decisio. 144. vbi allegat Rit. illius Curie: li-
 cet Cauen. hic videatur tenere (dum allegat Capic.
 in d. decisio. 144) quod Capic. ibi loquatur de Magna
 Curia huius Regni, & quando de nostra Magna Cu-
 ria loqueretur: pract. hodie seruatur aliter, vt dixi supra.
 18. ¶ Quinto, & vltimo no. in fi. Rit. quod appellatio
 non admittitur in hoc Regno in illis casibus, in qui-
 bus de iure admitti non debet, qui tamen sint isti ca-
 sus vide late, & pulchre per Specul. in titu. de appella.
 S. in quibus autem casibus, Soci. in Regu. 24. vbi tri-
 ginta duos enumerat. Maran. in pract. parte. 6. in versi-
 culo ad secundum membrū. num. 280. in nouis vbi
 tresdecim alios ponit Anto. Micell. in cõcordijs Glos-
 farum iuris ciuili. & cano. concordia sexta, Bernard.
 Diaz. regula. 35 & Petri. Rebuff. in cõmen. cõsti. Fran-
 in tracta. de appella. artic. 7. gloss. 2. vol. 3. Scias tamē
 19. quod licet inter alios casus in quibus non admittit-
 ur appellatio, vt ligetur manus iudicis est vbi sumus
 in interloquutoria, vt per doct. præalleg. in dic. locis, &
 vt etiã supra dictum fuit in 2. no. Tamen quãdo in ter-
 loquutoria est lata super declinatoria iurisdictionis,
 declarando iudex se esse competentem, & prouiden-
 do causam coram ipso remanendam, tali casu si ap-
 pelleretur, iudex non debet ad vteriora procedere in
 causa principali, vt scribit not. Cur. Iun. in conf. 124.
 Sacratissime nu. 13. & Rebuff. in tract. de senten. exe-
 cutio. arti. 3. glo. 2. in prin. & artic. 9. gloss. 6. vol. 1. in-
 tellige tamen hanc limitationem quando ad instan-
 tiam alicuius baronis, alteriusque iudicis fuisse peti-
 tã remissio causę: Secus ad instantiam inquisiti, Ra-
 tio est, quia primo casualis interloquutoria quo ad
 baronem alium ve iudicem habet vim diffinitiuam, se-
 cundo vero casu non, & ita in practica quotidie ob-
 seruatur, Salerni, die 26. Decembris 1559. Prosper
 Carauita.

RITVS CCLX.

Item seruatur ipsa Curia q̄
 quando aliquis appellat ad
 eam procurator, seu princi-
 palis appellans, debet in ip-
 sa Curia infra legitimum
 tempus presentare aposto-
 los, & processum & debet obtinere literas
 responsales ab ea Curia illi iudici a quo fuit
 appellatum: & illa scilicet responsales suffi-
 cit, si quicūque alius presentet iudicia, quo
 fuit appellatum, licet presentans non sit
 procurator, vel principalis.

J. V. M. M. A. R. I. V. M.

1. Appellatio deserta efficitur, presentato processu post legitimum terminum. Cum limitat.
2. Quapropter iudex ad quem amplius se non intro- mittet in tali causa: nisi in declarando appella- tionem desertam.
3. Sacrum consilium Neapol. non presentato pro- cessu in causa appellatio. in termino, ex eisdem actis quando & quomodo procedere possit. & numero 7.
4. Sacrum consilium Neapo. personam Regis repræ- sentat.
5. Rex, & eius præfectus pratorio desertam appella- tionem admittere possunt.
6. Iudices, & magistratus inferiores a sacro consilio potestatem nõ habent, contra ius communitatis pa- stilum aliquid inducendi.
7. Stilus sacri consilij habet vim legis in Regno.
8. Sola facti veritate inspecta, proceditur in Regi- tam in prima quam in secunda instantia.
9. Appellans vltra processus presentationem, ad quid teneatur.
10. Appellans, ne dum processum a iudice a quo infra quinquaginta dies tenetur recuperare, sed & iu- dici ad quem etiam presentare.
11. Appellans instantanter, instantissime, ac sepius ap- ptohos non petere tenetur hodie?
12. Exceptio desertionis causę si ob nõ presentati- onem processus infra 50. dies opponitur, per alteram partem impedimentum allegatur qua prop- desertionis punctus dubius redditur, quid per- dicem faciendum?
13. Iudex appellationis, nunquid in dicem a quo- tare debeat: vt ad sui processus defensionem veniat?
14. Quod fallit in multis modis.
15. A communi opinione non recedendum.
16. Practica, quando iudex appellationis expedit pro- uisiones pro transmissione actorum.
17. Iudex a quo, volens informare pro defensione sua sententia tantum, non vt aduersarius iudicẽ a quem, non repellitur.
18. Iudex a quo, si quibus casibus venit citandus: non citabitur, processus fit nullus.
19. Et comparens non vt pars, sed vt voluntarius co- tradictor comparabit.

Nota ex hoc Rit. quod appellans tenetur
 per se, vel per procuratorem suum præ-
 sentare iudici ad quem, copiam proces-
 sus cum literis dimissorijs infra tempus
 legitimum: quod secundum constitutu. Regni appella-
 tionum tempora, est quinquaginta dierum, & istud
 adeo verum est: quod si post terminum prædictum,
 presentetur, appellatio efficitur deserta, vt scribit
 Iser. in d. constitutu. per illum tex. columna tertia, ver-
 siculo item si non presentauit. Afflic. post eum ibid
 quarto nota, numero quinto, in fine. & 12. nota. nu-
 mero 30. & Marant. in pract. parte 6. in versiculo ap-
 pellatio. in versiculo octauo, & vltimo, ibi secun-
 casus

ess, nume. 41. in nouist & in tali casu iudex ad
 nullo modo potest in causa appellationis se in
 conuere, quia ipso iure, appellatio est deserta, &
 transiit in rem iudicatam. vt dicit Bal. in l. 2.
 in l. pendens. per gl. eos. ibi. quid si tempore ap-
 pellationis. C. de appella. sed eius partes. erunt solū
 in declarando appellationem desertam: vt di-
 cit Afflic. in d. constitu. 4. not. numero. 5. in fi. & ita
 tenetur quotidie. † Limita tamen prædicta non pro-
 cedunt in sacro Regio consilio Neap. vbi propter sty-
 lum qui est ibidem, non obstante præsentatione pro-
 cessus facta post terminum quinquaginta dierum, si
 nondum fuerit pronuntiatum super desertione: po-
 test in causa ipsa appellationis procedi: reuocando
 eandem ex eisdem actis. vt dicit Afflic. in decisio. 79.
 & melius decisio. 243. in fi. & Marant. in loco præ-
 allega. num. 411. † Ratio istius stylus est: quia sacrum
 consilium personam Regis repræsentat, vt patet ex
 Regia institutione Regis Ferdinandi primi, auper
 inserta in nouissimis pragmat. editis per Illustrissimum
 Ducem de Alcalá huius Regni Viceregem in refor-
 mationibus sacri consilij pragmat. 4. incipient. ad sub-
 ditorum. de offic. sacri consilij. & eius sententiæ sub no-
 mine Regis proferuntur: vt patet ex alia institutione
 eiusdem Regis in eisdem pragmat. inserta pragmat. 6. in-
 cipient. Sacrum: adeo quod supplicationes omnes
 quæ ibidem præsentantur, in earum exordio dicunt,
 sacre Regiæ Maiestati humiliter, & deuote supplica-
 tur † & propterea appellationem desertam potest ad-
 mittere: quia id etiam Rex ipse, & eius Præfectus præ-
 tonio potest. vt dicit Innoc. in c. ex literis in fi. de in-
 ter. restit. & Guido. Pap. decisio. 158. Ex qua ratione
 sequitur, quod iudices inferiores a sacro consilio, vt
 est Magna Curia Vicariæ, Audientiæ Regiæ in pro-
 uincijs, & iudices secundarum causarum Baronum,
 cum non sint deputati, nisi ad ius reddendum secundum
 iura, nec vllam habeant potestatem per stylum
 aliquid inducendi contra ius commune vt dicit Pet.
 & Cyn. in l. 2. columna quarta, versiculo tertio circa
 hoc. C. quæ sit longa consue. & Alexand. conf. 36. nu-
 10. volum. 2. conf. 17. num. 14. volu. 4. & conf. 90. volu-
 9. not. per gl. in cap. fin. in versicu. figura. circa fin. de
 iur. et in 6. Bald. conf. 330. volu. 4. Abb. conf. 1. volum.
 1. & Felyn. in cap. j. extra de rescript. non possunt iux-
 ta stylum præfatum, qui est contra ius, causam ex eis-
 dem actis reuideri. † Et si dicatur quod stilus sacri cō-
 silij habet vim legis in Regno, vt dicit Afflic. decisio
 135. nu. 3. post Cyn. & Bal. in l. j. in fi. C. quæ sit longa
 consue. vt etiam supra dictum fuit in Rit. 79. nu. 12.
 responderetur primo, quod intelligitur procedere in
 sacro consilio, non autem vt habeat vim legis
 generalis extra & in alijs curijs. vt dicit Fely. in cap. pa-
 roralis, columna tertia. num. 10. de fide instrumen-
 tum. & in cap. ex parte lo primo nu. 46. vers. regulæ
 cancellariæ. de rescrip. & la. in l. j. col. 5. numero 29.
 In certum peratur vel secundo, & melius secundum
 lib. 2. interpretata. d. cap. ex parte num. 84. procede-
 re intelligitur quotiescunque talis stilus extractus est
 de corpore iuris communis, vel saltem eidem non est
 contrarius: exemplum patet ex Rip. ibid. & ex Afflic.
 in d. decisio. vbi dicit quod stilus sacri consilij est, quod
 contra apposita obligationi, non exigitur: nisi quatenus
 cum interesse concurrat: nam talis stilus, quia de iure
 communi prouenit: vt patet ex his quæ ibi scribit Affli-
 catur in omnibus curijs Regni, secus quando stili-
 us est contra ius, quoniam tunc per lege seruatur so-
 lum in curia, vbi est (vt supra diximus) & non in alijs,
 & hanc opin. quod iudices inferiores non valeant iux-
 ta stilum sacri consilij reuideri causam desertam ex
 eisdem actis reperio firmasse Vincen. Maxillam in
 proce. consue. Bari. versiculo quid differat. num. 148.
 folio 11. Scias tamen quod licet prædicta vera sint de
 iure, tamē Magna Curia, & Audientiæ Regiæ

seruatur quod antequam pronuncient super desertio-
 ne ex causa præsentationis processus post quinquaginta
 dies, faciunt se informare ab aduocatis partiū
 super meritis causæ: citra tamen præiudicium deserta-
 tionis, & si vident sententiam bene latam, vel saltem
 ex facto intricato dubiam, decernunt appellationem
 desertam, sin vero male, determinat causam ipsam
 principalem, omisso capite desertionis, quæ præct.
 8 iustificari potest ex eo, quia vt patet ex Ri. infra 288.
 in hoc Regno sola facti veritate inspecta, proceditur
 tam in prima quam in secunda instantia, quod bene
 not. quia iudicio meo quilibet bonus iudex debet ita
 facere: immo sicuti ab igne cauere, pronuntiare ap-
 pellationem desertam vbi videt sententiam male la-
 tam, sed vel ipsam reuocare, vel a decreto desertionis
 abstinere.
 9 † Secundo no. ibi & debet, quod appellans tenetur
 ad aliud vltra præsentationem processus, & Aposto-
 lorum infra quinquaginta dies: videlicet ad obinend-
 dum literas responsales iudicis ad quem, iudici a
 quo significates eidem receptionem processus, quas
 literas sufficit præsentare, nedum per suum procura-
 torem, sed per quemcunque alium, vt etiam dicit
 Afflic. per hunc Rit. in constit. Reg. appellationum
 tempora. 11. nota. versic. autem appellans. nume-
 to 32. Item per d. constitu. tenetur instare pro expe-
 ditione causæ: & sine iudicis licentia non recedere,
 alias causa ipsa efficitur deserta: sicuti ob præsentatio-
 nē processus post terminū quinquaginta dierum. vt
 dicitur expresse ibi & nota. per Afflic. in 12. not. nu.
 36. Hodie vero quod dicitur de istis literis respon-
 salibus, non seruatur in præct. nec iudices appellatio-
 nū scribunt iudici a quo, receptionē processus: sed il-
 lud, quod video fieri quandoque est, quod actarius
 iudicis ad quem facit vnā fidem, qualiter per manus
 talis fuit sibi præsentatus talis processus: quod fides post-
 modū præsentatur actuario iudicis a quo: & hoc etiā
 nonnulli omittunt. Nec minus seruatur quod de li-
 centia petenda dicit. d. constit. ratio est, quia per illā
 constitit appellans tenebatur ipse præsentare processū
 & apostolos, & per hunc Rit. potest etiā præsentare
 per procuratorē. Aliud vero quod de instantia dictū
 fuit seruatur etiā hodie: nam cum instantia per d.
 constit. requisita tūc dicebatur fieri: cum appellans fa-
 ciebat citare appellatum. vt dicit Iser. ibi in versu. non
 instanter, & Afflic. post eum. 11. nota. versic. rursus.
 num. 29. & 30. hodie obseruatur, quod quando iudex
 ad quē, expedit prouisiones inhibitoriales pro trans-
 missione processus, in eisdem prouisionibus dicitur
 in fine, & insuper citetur pars aduersa quatenus infra
 terminum in eis præfixum, comparere debeat, visura
 aperturam processus, processuraque in causa ipsa ad
 alios actus incumbentes gradatim, & successiue faci-
 endos vsque ad sententiæ prolationem inclusiue.
 adeo quod instantia, quam appellans tenebatur face-
 re tempore præsentationis processus: hodie fit in prin-
 cipio appellationis, & ita seruatur quod not.
 10 † Tertio not. ex hoc Rit. quod appellans tenetur
 infra quinquaginta dies, nedum recuperare proces-
 sum, & apostolos a iudice a quo: verum etiam illos
 præsentare iudici ad quem: Ex quo sequitur quod
 terminus prædictorum dierum quinquaginta inclu-
 dit terminum dierum triginta a iure communi statu-
 torum in leg. iudicibus. C. de appellat. ad recuperand-
 um copiam processus cum apostolis a iudice a quo
 vt etiam dixi supra in Rit. 251. & propterea, vt dicit
 Afflic. in const. Reg. appellationum tempora. 9. not.
 num. 16. versicu. vtrum hodie. infertur quod appella-
 tio non erit deserta, quia appellans infra triginta
 dies non recipit processum, & apostolos a iudice a
 quo: prout erat de iure communi. in l. quoniam non-
 nulli. vbi not. per Bart & glosam. C. de appell. quia sc-
 tis erit si infra quinquaginta dies. præsentetur iudici

Domini Prosperi Carautæ Ebolitani

11 ad quem, vt dicit d. constit. & sic Rit. † Item inferitur aliud, quod licet de iure communi appellans teneatur petere apostolos instantes, & instantissime, ac si prius per l. primam, ff. libell. dimisso, vt etiam not. per Bal. in Leos S. apostolos. C. de appella. hodie i Regno non necessarium: quia siue fuerint petiti semel, siue bis, cum instantia, aut sine, satis erit, si infra dies quin quaginta fuerint presentati; vt appellatio nō dicatur desertā, vt etiam scribit idem Afflic. in d. constitu. 9. nota. num. 18. & ita seruatur licet nonnulli aduocati in petitionibus appellatorijs multoties ponant illa verba petens apostolos, & copiam processus instantes, instantius, & instantissime, vt valeat se presentare iudici ad quem; & credo quod si interrogentur de ratione, & an in Regno teneantur taliter petere, nescient respondere.

12 † Quæro in hoc Rit. iuxta prædicta, pone quod opposita exceptione desertionis ob presentationem processus, post quinquaginta dies, fuit allegatū impedimentum per alteram partē propter quod punctus desertionis redditur dubius: quid faciet iudex? Per. de Anch. in proprijs terminis desertionis in cōl. 362. nu. 2. ver. sed re vera dicit quod si exceptio desertionis, non est clara, & liquida: adeo quod sine vlla dubitatione in iure, vel in facto prouideri possit super ea: iudex debet decernere, quod procedatur ad vltiora in causa principali exceptione desertionis ad merita reseruata per l. nam, & postea. in princip. ff. de iur. iuran. & not. per Bart. in l. fin. ff. pro suo. quem admodum referuntur aliz exceptiones præiudiciales de quibus in cap. j. de lit. contestata. in 6. ergo si est clara, & apertissime constat; non obstante impedimēto allegato, appellationem esse desertam: iudex non debet desertionem ad merita reseruare: sed statim p. videre super ea declarandō ipsam desertam, vt scribit Afflic. in d. constit. 1. t. no. versic. sed iuxta hoc, nu. 26. Et adde secundum Per. de Anch. ibi. nu. 3. q. etiam si iudex dixerit fore procedendū ad vltiora in causa opposita desertionem non obstante, nullam penitus faciendo mentionem de reseruatione ad merita, non propterea præiudicat opponētī, quin possit postea in processu causæ iterum desertionis exceptionem tanquam peremptoriam opponere: quia primo loco opposita, & in initio, videtur opposita in vim dilatoriz ad impediendum litis ingressum, quod notā quia quotidie euenit, sed cautius & melius faciet iudex si eam expresse reseruauerit.

13 † Secundo quæro necessario in hoc Rit. nunquid iudex appellationis tenebitur citare iudicem a quo, quod veniat ad defendendum suum processum? Innoc. in cap. in nostra. num. 9. versic. & nota. de procurat. & in cap. cum speciali. nu. 6. in versic. iudice. & nu. 7. & ibid. etiam Imo. & Abb. in §. fin. de appella. valy. in l. sancimus. q. 1. 3. C. de iud. Bald. in cap. 2. in 8. not. de rescrip. Fely. in c. dilectus. num. 3. versic. regulariter. de rescrip. & Par. in tract. syndica. in versic. appell. col. 3. nu. 6. communiter concludunt, quod nō: quia reuocatio sententiæ non affert sibi præiudicium: licet si velit iudex appellationis, possit ipsum citare: & p. hoc allegatur per eos tex. in c. venerabilibus. in prin. versic. secus autem. de sententia excommunicata. in 6.

† Fallit tamen ista conclusio multis modis: primo secundum Innoc. in d. c. cum speciali: quotiescunque primus iudex contenderit pro suo proprio iure. per cap. si quis. 2. q. 7. vel causa appellationis possit eidē pōnam inferre, vt in exemplo posito per eum, & Fely. in d. c. dilectus. num. 5. versic. secunda declaratio. Secundo fallit secundum eundem Innoc. in d. cap. in nostra. & Fely. in d. cap. dilectus. num. 8. versic. quinta declaratio: quotiescunque expedit ipsum vocari, vt ferat testimonium de his quæ acta sunt coram eo, per cap. non sine. de arbitr. vel vt per eum instruat ipse iudex appellationis iuxta. c. cum dilecti de accu.

12. Tertio fallit vbiunque ex officio processit primus iudex vt dicit idem Innoc. in d. c. in nostra. gl. in d. c. cum speciali in versic. coram superiore. Abb. & Fely. in i. præalleg. c. dilectus. numero 4. versic. prima. Bald. in d. cap. 2. de rescrip. Roma. cons. 343. num. 13. & est t. x. in terminis qui cauillari non potest. in d. capi. v. n. erabilibus, in princ. versic. at tamen. vbi etiam Gemina. firmat, num. 7. & licet Saly. in l. fin. circa fin. C. l. eius. vel accus. mort. fue. aliter teneat per multas rationes allegand. etiam pro hoc Innoc. in d. c. cum speciali. at tamen vt dicit Fely. in d. c. dilectus. num. 4. versic. prima (vbi respondet suis rationibus) † nota a. est recedendum a communi opin. quam et tenet Boer.

A D D I T I O.

2 (Communi opinione. Adde q. communis opinio non ex maiori numero doctorum, sed ex veteri, & æquiori ratione legumq; auctoritate iudicanda est: vt apertissime præcipisse videmus Iustinian. Imperator. l. 1. §. cumq; ver. sed neque. C. de veter. iur. enuel. Sed neq; (inquit) ex multitudine authorum quod verum & æquius est iudicande, cum possit vnius forsitan, & deterioris sententia, & multos & maiores aliqui in parte superare, omnibus autoribus iuris æquā dignitate pollutibus, & nemini (vt antea dixerat) quadam prærogatiua seruanda, quia non omnes in omnia, sed certū per certa, vel meliores, vel deteriores inueniuntur. Et propterea inquit Abb. in c. Capellanus, num. 8. extra de ser. q. inter plures opiniones illa sequenda est, quæ nititur meliori & subtiliori ratione, nec debet haberi respectus ad qualitatem personæ illam fouentis, pro quo facit etiam dictum Ioannem Andr. in cap. primo. de consti. vbi dicit, communem opinionem sequendam, nisi notorie dicatur male, & probabiliori ratione conuincit possit, quod bonus iudex acutissimi ingenij arbitrabitur vt inquit etiam Abb. dist. cap. 1. num. 5. non obstante tex. in 1. ff. de offi. quæstor. ibi, & crebrior apud veteres opinio est, per quem text. inquit Bald. quod vbi sunt vterq; opiniones magistrorum, stari debet illi opinioni: quæ plurimorum testimonio comprobatur, quoniam, tex. ille non loquitur de his quæ pertinent ad ius, sed ad factum, Imo, fortius inquit idem Iustinianus in l. nemo. C. de senten. & interloc. om. iud. Nemo iudex, vel arbiter existimet, neq; consultationes, quæ non rite iudicatas esse putauerit, sequendum, & multo magis sententias eminentissimorum præsectorum, vel aliorum procerum: non enim, si quid non benedixit hoc, & in aliorum iudicium vitium extendi oportet, cum non exemplis, sed legibus iudicandum sit, nec si cognitionales sine amplissime presenturæ vel aliquibus maximi magistratus prolata sententiæ, sed omnes iudices nostros, veritatē, & legem & iustitiæ sequi vestigia sancimus hæc ille. Nō enim tam spectandum est, quod Romę factum fuit, quam quod fieri debuit sed licet, ff. de offic. præf. Hucque conferunt quæ lanxit Philippus Rex cognomine pulcher. vt diximus supra ad Rit. 98. Contra autē hic videntur vrgere. c. nouimus extra de verb. signi. ibi, opinio a pluribus approbata, c. de inducijs 3. q. 3. ibi, in quo plurimi concordant l. athletas in princ. ff. de his qui notan. infam. ibi & generaliter ita oēs opinantur. Nos autē existimamus eam tanquā eōem esse amplectendam, quā plures grauioresq; tenent, per tex. in c. in canonicis 19. distinc. ibi, eas, quas plures grauiores que tenent. Limitando primo, nisi opinio pauciorū fundetur melioribus rationibus argu. dist. §. cum que hæc. 2. nisi opinio plurimum sit euidenter falsa conuincique possit probabilibus rationibus, quod bonus iudex acutissimi ingenij arbitrabitur, vt per Abb. post Hostiens. & Ioann. de Andr. in cap. primo, numero 15. extra de constitu. 3. nisi contra opinionem plurimum,

nam adfit opinio gloss. vt per Iacob. Butr in l. 1. de pro sua iurisd. & ca. 4. nisi opinio pauciorum pro matrimonio secundum Hostiel. in c. si uero. de cognat. spir. 5. nisi eadem faueret potestati eorum, vt per Hostien. & Ioan. de Andr. in c. rursus. qui cler. vel mon. 6. nisi eadem esset in fauorē testamenti vel similibus causarū fauorabili secundum Andr. Sicul. quæsti. 70. scriptum est extra de re iud. 7. nisi obstaret consuetudo, in Hispania, & Angliā vbi statuer opin. Bar. quam contra communem vt testatur Ioan. Bapt. da Caz. in trac. de modo studen. & hæc omnia habentur in addit. ad Abb. in dic. c. 1. de constit. C.P.

Boer. decif. 259. col. penult. Guid. Pap. singu. 597. & etrus Rebus. in comen. consilii. Fran. in tract. de ap. pell. in princ. num. 31. & quæ pro se habet tex. in d. c. venerabilibus. Ratio est secundum Fel. ibi post Butr. in cap. qua fronte. col. 4. ibi ex tertio nota. de appella. quia cum iudex sine parte ex suo officio motus fuerit, videtur sua interesse, eius sententiam defendere. In hoc Regno communiter obseruatur, quod primus iudex in nullo casu citatur, sed eius loco procurator fiscalis illius curiæ: si habet fiscum, vel si non habet, eius coadiutor, qui idem officium facit. quod procurator fiscalis: & licet ex hoc potius attēdatur in hoc Regno opi. Salyce. in d. l. fin. volentis. primum iudicem non esse citandum, tamen non vsquequaque receditur ab opin. communi, quia fere idem est cum loco primi iudicis citetur procurator fiscalis, vel curiæ coadiutor: immo ista obseruantia inter communem opi. & opi. Saly. est contra aliud dictum eiusdem Saly. ibi. numero 7. & Bartol. in l. j. §. fin. ff. ad Turpi. volentium procuratorem fiscalis non esse citandum ¶ Adeo quod communiter seruatur in hoc Regno: quod iudex appellationis cum expedit provisiones per transmissiones actorum, in fine earum dicit. & insuper citetur pars ex aduerso & regius procurator fiscalis, seu curiæ coadiutor quatenus comparere debeant visuri aperuam processum, processurique in causa ipsa ad omnes actus, vsque ad sententię prolationem inclusiue. ¶ Aduerte tamen quod licet regula sit vt supra dixi in princ. q. iudicem a quo non esse citandum, ea que in omni casu seruetur in hoc Regno (vt proxime dixi) tamen si ipse vult se offerre defensionis suę sententię ad informationem secundi iudicis tantum, non autē vt aduersarius, non potest repelli. vt dicit Abb. in d. c. dilectus, & Fely. post eum. numero 7. declaratione 4. & Bald. in Rubr. C. de pen. iudic. qui male iudic. in fi. ¶ Secundo aduerte, quod in casibus in quibus de iure communi dixi esse citandum primum iudicem, nisi citetur processus est nullus, vt dicit Rom. in d. consil. Fely. in d. cap. dilectus. num. 6. versic. tertia declaratio. & Bal. in l. nā ita diuus. in fi. ff. de adoptio. ¶ Tertio aduerte quod in eisdem casibus in quibus primum primum iudicem esse citandum, si citetur non comparebit vt pars; quia citatio non erit arctata, sed vt contradictor voluntarius sicut ille qui citatur si sua prauerit interesse vt dicit Fely. in sapius al leg. c. dilectus num. 9. ver. sexta, & vltima. quæ bene notabis in pract. Salerni die 27. Decemb. 1559. Profper Carauita.

RITVS CCXLI.

Bi verò denunciatus velit litigare, & non componere cum curia, vel velit modica pecunia componere, tunc Curia procedit ad antetiora, raro tamē venitur ad sententiam ferendam

ex capitulis, idest ex officio, si tamen venitur, tunc in appellatione, si est condemnatoria, seruatur per omnia ius commune. & const. & cap. Regni. si vero est absolutoria, siue ex mero officio, siue ex officio precedente denunciatione nunquam appellatur in aliquo casu, licet ipsa sententia contra fiscum proferatur, siue sit confessus tantū, siue conuictus tantum, & ita pridie de presenti Anno. 12. Indi. fuit in ipsa curia seruatum, in sententia absolutoria lata pro Buzillo, brancatio, qui inquirebatur per ipsam curiam, facta denunciatione contra eum per dominum Franciscum Caleotam de Neapo.

S V M M A R I V M.

- 1 Compositiones inquisitorum cum quibus & qua liter fieri debeant.
- 2 Parte concordata vbi proceditur ex officio raro deuenitur ad sententiam.
- 3 Appellatio de ritu & de iure permittitur a sententia condemnatoria.

Iste Rit. incipit certo modo: quod apertissime demonstrat in antiquis fuisse situatum alio modo: & cum diutius hoc quæsissem, tandem reperi, quod in antiquiori codice meorum Rituum, iste Ritus est vnitus cum alio Rit. quem habes infra 275. post quem legendo istum, verba eius bene conueniunt: alias secus & miror profecto, quod absque vlla ratione de vno Rit. fecerunt duos.

- 1 ¶ Not. igitur primo, ibi, velit, quod compositiones inquisitorum debent fieri cum volentibus, non autē cum inuitis, vel coactē consentientibus. de quo dic vt dicam latius infra. in Rit. 172.
- 2 ¶ Secundo no. ibi raro tamen, quod vbi proceditur ex officio, quia pars quærulans, vel denunciāns se concordauit, raro causā peruenit ad sententiam quasi dicat, quod tunc magis communiter proceditur ad compositionem. Hodie quia non in omnibus casibus est licitum componere: vt dicam in d. Rit. est totum contrarium: & causæ facilius de iustitia expediuntur, quā componantur. verum tamen est, quod cum causā est componibilis, & quærulans est concordata, facilius fit compositio: quam si adest, quia tunc nisi remittat, curia non componit. vt dicitur in Rit. præalleg. sed dicitur aliquis, quis reuelauit tibi, quod iste Rit. in illis verbis ex officio, intellexit quando pars denunciāns est concordata: cui responderi potest, quod cum iste Rit. debeat stare post d. Rit. 275. si legatur post illum: patebit ad literam.
- 3 ¶ Tertio no. ibi, tunc in appellatione, quod quando Magna Curia interponit sententias condemnatorias, vel absolutorias: obseruatur quod a condemnatorijs appellatur, quemadmodū de iure permittitur appellari: vt etiam dixi supra in Rit. 259. in 4. no. & in hoc iste Rit. corrigit illum: vt ibi latius dixi in 1. nota. & ab absolutorijs nequaquam interponitur appellatio: & ita seruatur vt dixi supra plenius in Rit. 258. vbi videas: quia idem disponitur. Salerni, die 27. Decembris. 1559. Profper Carauita.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

RITVS CCLXII.

Tem seruat ipsa Curia quod quãdo aliqua causa deuoluitur ad eam re medio appellationis siue sit ciuilibis, siue criminalis, & siue sit deserta postmodum, siue pronuntiatum per ipsam tacite, vel expresse: confirmando sententiam, vel retractando nullam: semper exequutio fit per ipsam curiam, & non per aliquam aliam, nisi Rex aliud demandaret.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia qua transuerunt in rem iudicatam, paratam habent exequutionem.
- 2 Iudex qui suam possit sententiam exequutioni demandare.
- 3 Sententiam confirmari, vel renouari est secundum ius commune. Contra vero desertam effici. cum rationibus.
- 4 Iudex appellationis in criminalibus mandat exequutioni sententiam.
- 5 Practica in Regno in causa appellata, quando confirmatur, vel deseritur, exequenda est a iudice a quo.
- 6 Et reuocata in totum, vel partem, a iudice ad quem exequitur.
- 7 Sententia lata post quod tempus exequutioni demandabitur.
- 8 Spatio 30. ann. prescribitur iuri petendi sententia exequutionem.
- 9 Victor quonam modo sententiam in sui fauorem latam, petet exequutioni demandari.
- 10 Ex sententia duo remedia oriuntur & quæ.
- 11 Iudex nunquid ad partis instantiam, statim exequatur sententiam qua transiuit in rem iudicatam? cum limit.
- 12 Iudex sententiam a se, vel ab alio latam, nunquid executioni semper mandare teneatur: vel supersedere ad tempus vel in partem aliquãdo possit? cum fallen. remissiu.
- 13 Sententia lata a iudice contra non subitos, consentientes tamen in ipsum nunquid poterit eandem ipse exequi? cum limitat.
- 14 Iudex vbi sunt bona condemnati per alium iudicem poterit ne sententiam talem exequi sine literis requisitorijs illius? cum limitat. & num. 18.
- 15 Nemo potest se intrmittere in exequutione sententia per alium lata.
- 16 Actio in factum vbiq; exerceri potest, vbi reus forum sortitur.
- 17 Actio est ius residens in persona partium.
- 18 Officium iudicis residet in persona ipsius.
- 19 Episcopus, sententiam a iudice laico latam, exequi quando teneatur.

20 Index ad alterius iudicis requisitionem exequens, quem stylum, sua, vel requirentis curia seruabit.

Quoniam sententia omnes que in rem iudicatam transuerunt, paratam habent exequutionem per l. minor viginti quinquæ annis cui fidei commissum, ff. de mino, quia si secus ageretur, & debite exequutioni nõ mandarentur parum esset interponere, vt dicit tex. in c. quod ad consulationem de re iudica. Glo. in rubr. de exequu. rei iudic. & l. in constit. Regni dilationes, col. 2. in si. iuris communis dispositione prouisum est, que idem iudex qui sententiam tulit, valeat ipsam exequutioni demandare si ordinarius sit d. c. quod ad consulationem & l. cum quædam puella. ff. de iurisd. om. iud. secus si de legatus, quia tunc per ordinarium exequeretur. La diuo Pio. in princ. & ibi glos. & Bart. ff. de re iudic. nisi esset delegatus a Principe per tex. in l. properandum §. sin autem reus. iuncta glos. in versi. ad maiorem. C. de iudi. & not. per Alex. in d. La diuo Pio, col. 3. & 4. Abb. in c. siquis contra clericum. colum. fin. de foro competen. & cap. significasti. de offic. delega. & Marant. in pract. parte. 4. distin. 5. versic. decimo octauo differt num. 45. in nouis. verum quia euenit multoties quod cum a sententijs appellatur, aliquæ confirmantur, aliquæ reuocantur, & aliquæ postmodum coram iudice ad quæ non terminantur, quia appellatio deseritur, & dubium esse potest quis iudex his casibus sententiam mandabit exequutioni, Rit. noster vnica resolutione id decidit.

¶ Nota. igitur primo ex hoc Rit. quod appellata sententia siue criminali, siue ciuili ad Magnam Curiam tam si confirmetur, quam si reuocetur, vel deserta efficiatur, semper ipsius exequutio per ipsam Magnam Curiam demandabitur. ¶ Iste Ritus quando sententia lata confirmatur, vel reuocatur. est conformis iuri communi. vt patet ex not. per Bar. in l. præcipitur §. officijs. per illum text. C. de appella. & in l. tale pactum §. qui prouocauit. nu. 3. vbi etiam Bal. in 2. led. nu. 10. vers. considera. ff. de pact. & idem Bal. in auct. quis litigantium. nu. 2. C. de epis. & cler. sed quæ appellatio efficitur deserta est contra ius commune, quia eo casu, vt ipsi dicunt in locis præal. exequutio demandabitur per iudicem a quo si ordinarius fuerit & hoc per tex. in l. fin. §. illud etiam. & auth. ei qui. in fin. C. de tempo. & repara. vbi quod appellatione deserta, sententia in suo robore manet tanquam si nunquam prouocatum fuisset. Secundo quia appellatio ipsa efficitur deserta ipso iure, absque ipsa pronuntiatione, vt not. in l. eos. in prin. C. de appel. Tertio, secundum Bald. in d. auth. si quis. quia talis pronuntiatio super desertione est interlocutoria: & non ipsa meretur exequutionem. sed diffinitiuæ quæ a primo iudice lata fuit. d. §. qui prouocauit. Quarto, secundum eund. Bal. quia talis interlocutoria non continet dare vel fieri, & ideo ex ea non potest nasci obligatio, vel actio ad dandum, vel fiendum. Et licet idem Bald. in d. authen. si quis litigantium dicat quod in causa criminali appellata semper exequutio spectat ad iudicem a quo; quia cognouit in loco delicti adeo quod secundum eius opini. iste Ritus quo ad causas criminales videtur esse contra ius commune, ¶ tamen veritas est, quod etiam in criminalibus concluditur quod iudex appellationis immandat exequutioni sententiam vt dicit tex. ad literam in l. additos vbi Bald. met sibi contrarius id. not. & Salycet. C. de appella. Imol. in l. penult. in princ. ff. de publ. iudi. & Deci. in Apollit. ad Bald. in d. authen. si quis & dictum Bal. in d. auth. non est verum, maxime quia ipse loquitur per verbum credo. ¶ Hodie vero obseruatur in hoc Regno coram quibuscunq; iudicibus appellationum, & quando sententia confirmatur, vel

appellatio deseritur; exequutio ipsius sententiæ fit per iudicem, qui eam tulit & ita etiam dicitur esse de Franciæ Guid. Pap. decis. 436. numero 43, & servatur quod iudex appellationis cum iuramentum profert, dicit bene iudicatum, & male appellatum, & ideo rescribendum esse iudici a quo quædam sententiam exequatur literis inhibitorialibus peremptis, non obstantibus, & quando appellatio est deserta: pronunciat ipsam desertam, & simili dicitur esse rescribendum iudici a quo quod suam sententiam exequatur, ut etiam docet Pet. R. ebuff. in consuet. constit. Franc. tract. de appell. artic. 5. gl. v. in num. 40. versic. practica est volum. 3. demum expeditur rescriptum directum iudici a quo ubi inseritur tenor decreti dati per iudicem ad quem, quo rescripto habito, iudex a quo expedit literas exequutionales cum inserta forma suæ sententiæ, & rescripti iudicis ad quem, & cum illis literis exequutorialibus fit exequutio, & ita practicitur. † ubi vero sententia iudicis a quo reuocatur in totum, vel reformatur addendo, aut detrahendo, tunc servatur iste Ritu. & ius commune, & iudex ad quem exequitur sententiam, ut dicebant præalleg. Doct. in dd. locis & Bal. in d. S. qui prouocauit. num. 20. versic. considera. ubi etiam de reformatione loquitur quæ bene not. in pract.

¶ Quarto primo in hoc Ritu. post quod tempus mandabitur exequutioni sententiæ lata, ut dicitur in hoc Ritu. Spec. in tit. de exequu. sententiæ. S. videndum in princ. & Bart. in l. a diuo Pio. S. in venditione. versic. quæro tu eris num. 3. ff. de re iudic. distinguit, quod aut sumus in actione personali, aut reali, primo casu regulariter fiet post quatuor menses, & non ante per cap. quarrenti. & c. quod ad consultationem. de re iudic. l. 2. & fin. C. de usu rei iud. & l. si debitori. ff. de re iudic. ex causa tamen cognita potest fieri ante & et post inspecta qualitate, & quantitate personarum, locorum, cause, & temporum, ut dicitur in dd. iuribus.

Secundo casu si non fuit appellatum, nec restitutio postulata, post decem dies: quoniam tunc transit in rem iudicatam, & statim cogi potest, ut in lit. de offic. iudi. & S. si in rem. iuncta gl. in versic. in presenti. ad idem extra de electio. ca. cum dilecti. & capitulo significauerunt. extra de testi. & hæc in ciuilibus, in criminalibus, post decem dies indistincte, si non fuerit appellatum. l. cum reis, C. de pæn. & cap. sicut sint. 2. q. 1. nisi in casibus quos posui supra in Rit. 259. in 1. no. † Hinc tamen iuri petendi exequutionem sententiæ præscribitur spatium triginta annorum ut dicit Bal. in l. debitori tuo. versic. tertio quæro. num. 8. C. de pact. p. l. sicut. C. de prescript. 30. ann. Afflict. in decisio. 245. in fi. versic. ad secundum. & Maran. in pract. in fine. 6. partis versic. vlti. numero 54. † Secundo quæro quomodo modo victor petet exequutioni mandari sententiam in sui fauorem latam? Spec. in tit. de exequu. senten. S. breuiter. in princ. * & Afflict. in constit. dilatores numero 20. dicunt quod sicut ex sententiâ duobus remedia oriuntur, actio iudicati, siue in factum † ut patet ex l. in iudicati. iuncta gloss. ff. de re iudic. & obicum iudicis ut patet ex l. qui restituere. ff. de rei vendi. ita duplici modo exequutio peti poterit; via petendi exequutionem sententiæ per actionem in factum, prolixior est illa, qua petitur per officium iudicis, ratio est secundum eum ibi numero 2. quia quando intentatur actio iudicati, debet dari libellus, & dicitur aduersarium esse sibi ciuilitè obligatum ex tali sententiâ: & super eo lis contestari, adeo quod iudex tunc in forma iudicij, cognoscet, & partes iudicis assumet, sed quando petitur exequutio per officium iudicis: tunc nec libellus datur nec lis contestatur: nec iudex partes iudicis assumit, sed solum exequutoris faciendū exequi, & demum iubendo distrahitur iuxta l. 2. & fi. C. de exequu. rei iud. & ideo in pract. hanc viam, potius quam aliam practicamus, & re-

nemus; quod not.

11 ¶ Tertio iuxta prædicta, quæro nunquid iudex ad instantiam partis, statim sententiam quæ fecit tractatum in rem iudicatam exequetur? Breuiter, aut sententia est lata super actione personali ad aliquam quantitatem, vel aliud in genere, aut super actione reali. primo casu Doct. omnes communiter concludunt, quod non, sed primo citabitur aliam partem contra quæ exequutio est faciendâ: quod compareat ad dicendū causam quare sententia non debet exequi. ita Bart. in l. a diuo Pio. S. in venditione. versic. quæro tu eris. num. 3. ff. de re iudic. Innocen. in c. super. in gloss. in versic. præiudicio. de re iudic. Bald. in l. j. C. de iur. & fact. igno. Abb. in cap. ex ratione. de appella. & Afflict. in constit. dilatores. versic. demum. num. 15. Limitatamen ista Afflict. in d. constit. numero 22. versic. an autem procedere ubi sententia esset de antiquo lata: secus si de recenti: quoniam tunc sicut quæ fit exequutio virtute obligationis accusatæ penes acta: nõ citatur pars, eodem modo quando petitur, virtute sententiæ: ut probat ad literam Ritus not. menti tenendus, quem Afflict. non allega. supra in Ritu. 127. & ita servatur in pract. quotidie in Regno ut etiam late dixi in d. Rit. 227. in 2. not. limit. 4. & c. Secundo casu Bart. in d. S. in venditione, & in extrauag. ad reprimendū in versic. exequutionem, dicit similiter: quod non, verum hoc casu non requiritur citatio partis ulterius: sed tantummodo quoddam præceptum iudicis, quod infra tot dies restituat iuxta formam sententiæ, quo termini elapso, si nihil allegatur fit exequutio, si vero aliquid quod requirit altiore indaginem, similiter fit exequutio cum cautione de restituendo, ut dicit Bar. in l. ait prætor S. Marcellus. ff. de iudic. & Afflict. in d. constit. numero 16. versic. secunda conclusio. ubi quod sacrum consilium ita seruatur etiam hodie, & tale præceptum appellamus in Regno mandatum de parendo. Limitatamen ista secundum Afflict. ibid. quotiescunque exequutio petitur contra eundem, qui habuit sententiam in contrarium, & ab eodem qui etiam protulit, secus contra successorem condemnati, quoniam tunc citatio prius requiritur. ut dicit Innoc. in c. quia. in fi. de iudi. Bald. in l. j. circa finem. C. de aliena. iudi. mutand. causa fact. & in l. per diuer. sas. q. 10. C. manda. vel ab alio iudice forte successore illius qui dedit sententiam: quoniam etiam tunc citatio priusquam exequatur, est necessaria ut dicit Glo. in l. quoties. S. fi. ff. de probat. Afflict. ibid. num. 18. versic. quarta conclusio, & latius per me in d. Rit. 127. 2. nota.

12 ¶ Quarto quæro nunquid semper iudex tenebitur sententiam a se vel ab alio latam exequutioni mandare, an vero poterit aliquando supersedere ad tempus, vel in totum? Breuiter dicas, quod semper tenebitur: quia parum esset eas interponere: nisi & c. ut dixi in princip. istius Ritu. fallit in duodecim casibus quos ponit Vber. de bonacursu in sua pract. in tit. de impedi. exequ. & Specul. in tit. de exequu. sententiæ. S. fin. in princip. ubi quinque alios addit. ad quos breuitatis causa te remitto cum casus in pract. contigerit.

13 ¶ Quinto quæro, pone quod sententia fuit lata per iudicem contra non suos subditos; qui tamen in ipsum consenserunt, nunquid poterit ipsemet eandem exequutioni mandare? Glo. in l. 3. in versic. ex causa. ff. si quis in ius vocan. non ier. dicit quod nõ, sed quod iudex ordinarius condemnatorum hoc faciet ex relatione iudicis qui protulit sententiam iuxta l. cum vnus. S. is qui possidere. ff. de bon. autho. iudic. posside. l. a diuo Pio. S. j. ff. de re iudi. & l. properandum. S. fin. autem reus. C. de iudi. idem Vber. de bonacursu. in d. pract. tit. præalleg. versic. se primo. num. 8. Specul. in tit. de exequu. sententiæ. S. fin. numero 3. versiculo sexto, & Guid. Pap. decisio. 77. numero 4. Limitatamen

Domini Prosperi Caraitæ Ebolitani

RITVS CCLXIII.

men istud Barto. in d.l. 2. in j. lectu. numero 19. in ff. Anto. de Tremol. ad pract. Bonacur. in loc. przalleg. in versic. extra suum. & Appostil. ad Guid. in d. decif. nisi condemnati habeant bona in territorio iudicis condemnatis: quoniam tunc ipsemet exequetur: nec teneretur aliter scribere. vt etiam dicit Pau. de Cast. Alex. & Iaf. in d.l. 2. & glo. no. & menti tenenda secundum Bal. in c. significasti. de off. delega. in l. cum que dam puella. in princ. in ver. quod generaliter. ff. de iurisd. omn. iud.

- 24 ¶ Sexto iuxta præced. q. quæro, nunquid iudex vbi sita sunt bona condemnati per alium iudicē, poterit illam sententiam exequi sine literis requisitorijs alijs? Cy. & Bald. in l. cum que dam puella. S. fin. ff. de iurisd. om. iud. mouent. hanc q. & dicunt alias in facti contingentia fuisse obtentum Florentiæ, quod talis executio facta sine literis iudicis, qui protulit sententiam esset nulla, † quia non potest quis se in tromittere in executione sententię per alium lata. vt probat tex. mulier de iure secundum Paul. de Cast. ibi in l. properandum. S. fin. autem reus, quem ad hoc etiam vo. ibi Ang. & Iaf. in 2. not. C. de iudi. & est tex. in c. Romana. S. contrahentes, de foro cōpet. in 6 per que duo iura ita tenent Bartol. Paul. Alex. & Iaf. in l. a diuo Pio. S. j. ff. de re iudi. Limita tamē istud secundum cosd. Doct. ibid. & Ant. de Tremol. in apostil. ad pract. Bonacur. rit. de impedi. exequu. num. 8. ver. septimo. in versic. extra suum, procedere quādo talis executio peteretur per officium iudicis, secus si per actionem in factum: quoniam tunc, † quia talis actio vbi que exerceri potest vbi reus fortitur forū secundum Bart. in d.l. a diuo Pio. S. j. Pau. & Iaf. in d. S. fin. autē reus. talis executio etiam sine literis ibid. peti, & concedi poterit. Ratio diuersitatis est secundum Iaf. & Anto. de Tremol. in dd. locis. † q. actio est ius residens in persona partium pro persequendo in iudicio quod sibi debetur: propter quod merito vbi que reperitur debitor fortiri forū talis actio intentari potest: † officium vero iudicis residet in persona ipsiusmet iudicis, & est ius faciendi ea que sibi incumbunt ex ipso officio: vt dicunt Bart. & Salyc. in l. j. ff. de iurisd. om. iud. & ideo illud ius quod residet in persona illius, qui sententiauit, non debet posse intentari coram alio, nisi cum suis literis, quod nor. Sed an tunc teneatur, & sit obligatus receptis illis literis, exequi? Bart. in ead. l. a diuo Pio. S. j. colum. fin. versic. sed quæro. cum quo ceteri Doctor. ibid. transeunt, dicit quod sic, quia ille iudex scribendo id, facit autoritate legis. vt dicit Bal. in c. licet vndique, colum. fin. de offic. deleg. alias si recusaret, posset per superiorem cogi, & teneretur parti ad interesse. vt et scribit Anto. de Butri. in ca. postulasti, de foro compe ten. Et istud verum est ne dum si fuerit iudex eiusdē fori, verum etiam si alterius, († vt quia episcopus) nam teneretur etiam ipse exequi sententiam latam a iudice laico, & econtra, vt dicit Bal. in c. 1. col. 3. & in c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. 2. de const. & in d. capit. licet vndique. & Iaf. in d. S. fin. autem reus, vbi dicit cordi tenendū; quia multi crederent oppositum, & in d. l. a diuo Pio. S. 1. col. 4. teneretur tamen episcopus, nō obediendo præcepto arctatio illius iudicis, sententiam exequi sed patrocinando fouere eius iurisdictionem in licitis, & honestis iuxta. cap. 2. de excepti. in 6. vt dicit Bald. in cap. 1. de off. ordina. & Ant. de Tremol. in loc. przalleg. † Et intellige quod iudex exequens ad requisitionem alterius iudicis, seruat stylum curiæ suæ non exquirentis. vt dicit Bal. in l. 1. nu. 3. C. de exequu. rei iudi. & Luc. de Pen. in l. missi opinatores per illum textum. C. de exact. tribu. to. lib. 10. Salerni, die 29. Decembris. 1559. Prosper Caraita.

Tem nota, quod quando appellatur ad ipsam curiam, tunc citatur pars ad videndum aperturam processus: & datur etiā terminus ad ponendum per totum sequentem, &c. vt supra: & sic vbi debet poni infra biduum, habes hic omnes casus.

Dispositio istius Rit. bene seruatur in practi. in eo quod dicit de citatione partis ad videndum aperturam processus: verum quod dicit, tunc intellige, id est quādo per ipsam Magnam curiam expediuntur provisiones iudicis a quo quod trāsmittat copiam processus, vt etiā dixi supra in Rit. 270. 2. nota in fin. Circa aliud vero quod dicit iste Rit. de termino dando ad ponendum per totum sequentem diem: concordat cū alio Rit. supra. 86. sed vt etiam ibi dixi, in practi. nō seruatur, quia in regno datur vnicus terminus tā ad probandum, quā etiam ad ponendum articulos: qui terminus quandoque est iuris dierū quindecim: quandoque breuior arbitrio iudicis, atenta qualitate causæ, & locorum distantia.

¶ Nota. alia verba Rit. quia demonstrant quod iste Rit. fuit coniunctus cum alio Rit. in codicibus antiquis prout in multis alijs diximus supra, & credo quod antiquitus iste Rit. erat connexus cum d. Rit. 86. qz ibi enūmerantur omnes casus in quibus debet poni. infra biduum. Salerni die 27. Decembr. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CCLXIIII.

Tem seruat ipsa curia cognoscere de omnibus causis ciuilibus, vel criminalibus, & de appellationibus interiectis a sententijs quorumcunque officialium, non tamen in prædictis casibus in feudaliibus. Vnde si quis ex delegatione Regis cognouit de feudis, & dedit sententiam: non bene appellatur ad curiam vicariæ. Item si quando in debitis casibus appellatur ad ipsam curiam, & appellatio deseritur, tunc deserta appellatione, interponitur decretum per ipsam curiam, appellationem esse desertam, non tamen ipsum legitur, sicut leguntur alia decreta interponenda per curiam, & de ipso decreto fit testimoniale in forma curiæ consueta.

SUMMARIUM.

- 1 Causæ feudales quæ in magna curia tractantur.
- 2 Practica super decreto, quando per curiam causam desertam esse pronunciat.
- 3 Iudex ad quem si fuit aditus, desertaque appellatio: eius pronuntiatio semper requiritur.
- 4 Sententia lata super appellationis deserta, quomodo

modo iudicabitur interlocutoria, vel diffinitiva.

¶ Appellatio quot modis deserta dici potest, & mo-
di quibus.

6. Ab interlocutoria iure canonico appellatur: iure
civilis vero non ante diffinitivam.

7. Effectus desertionis appellationis qui.

8. Vbi hinc defensio competere potest: sententia de
claratoria requiritur.

9. Post desertionem habetur, ac si non esset appel-
lationum.

10. Iudex ad quem deserta appellatione, de ea cogno-
scere, & pronunciare potest.

11. Appellatione deserta, appellans tempus iudica-
tis dari solitum, non habebit.

12. Desertio appellationis fingit retro.

13. Appellatione deserta, reus in expensis condemna-
bitur.

14. Appellatio in dubio, non presumitur deserta.

NOta ex hoc Rit. præminentiam, quam
habet Magna Curia vt de omnibus cau-
sis civilibus & criminalibus, & de om-
nibus nullitatibus, & appellationibus
a quibuscunque iudicibus valeat cognoscere, sed qd
de hac præmentia late dixi supra in Rit. 46. 4.
not. & Rit. 52. qui cum isto concordat: ad ibi dicta
ut remitto.

¶ Secundo not. ibi non tamen, quod licet Magna
Curia habeat generalem, & ordinariam iurisdic-
tionem in Regno in omnibus causis: tamē in aliquibus
in feudalibus non habet. Et si dicatur qui sunt isti ca-
sus: & responderetur, quod licet hic non appareant ta-
men apparent ex Rit. 50. in fine vbi dixi. in 4. not. im-
mo credo quod cum hic dicatur in prædictis casibus:
iste Rit. in antiquis codicibus stabat post illam quod
not. † sed vt in d. Rit. dixi in fin. in Magna Curia non
tractantur causæ feudales nisi essent a viginti quin-
que vncijs infra quoniam tunc posset de eis cognosce-
re in prima, & in secunda instantia vt ibi latius scripsi.

¶ Tertio not. ibi vnde si quis, quod quamuis om-
nes causæ appellationum possint per Magnam Cur-
iam cognosci, tamen id non procedit in illis que
appellatur a delegatis Regijs, & hoc tam in feuda-
libus, quam in burgenaticis: vt dixi latius in d. Rit. 52.
in 1. no. & licet Ritus iste solum in feudalibus videat
tur loqui, tamen putandum est ipsum loqui per mo-
dum exempli, non regulæ, cum in quacunque causa
pronunciatur per delegatum Regium: non conue-
niat appellari ad Magnam Curiam, vt hic etiam dici-
tur, & ibi dixi, sed ad ipsum met delegatum per tex.
in l. 1. vbi etiam Bart. ff. qui, & a quo appelle. & Bald.
in c. 1. colum. 4. num. 11. ver. ex præmissis de aliis d. j.

¶ Quarto no. ex hoc Rit. quod decretum quo per
curiam pronunciatur appellatio deserta: nõ legitur,
sicut leguntur alia decreta curiæ. vt dictum fuit su-
pra in Rit. 37. 2. not. sed solū interponitur, & postmo-
dum de eo fit testimoniale in forma curiæ consueta,
& idem etiã per hunc Ritum firmat Marant. in pract.
parte. 6. in ver. appellatio. limita. 19. nu. 126. Et p. huc
Rit. corrigi quod dicunt Ifern. & Afflic. in constitu.
Regni appellationis tempora col. 5. in princ. post eos
Marant. in loc. præallega. nume. 102. & Petr. Rebuff.
in commen. constitu. Franc. tracta. de appella. articu.
5. gloss. vnica. num. 41. versicu. 3. vbi quod iudex ad
quē viso calendario processus, si sibi liquet, appella-
tionē esse desertā sine alio decreto de desertione fa-
ciēdo, potest per literas rescribere iudici a quo quod
suum sententiam exequatur: ex quo sibi liquet de de-
sertione (nam vt hic vidēs) requiritur decretum: & est

conforme iuri cōmuni vt scribit Philipp. in c. ex ratio-
ne. col. 19. in si. versu. circa septimum. de appella. Ale-
xand. in l. præfes. de re iudica. & Marant. in loco præ-
allega. nume. 200. † vbi quod quotiescunque index ad
quem fuit aditus: si appellatio deseruit, semper
requiritur eius pronuntiatio. pro quo tex. in l. si contra.
& ibi Bald. & l. præcipimus. S. officijs, & ibi Bart. C. de
appella. licet si non fuisset aditus iudex a quo posset
exequi sine pronuncia: si sibi constat ex actis de de-
sertione. vt dicit Baldus in capitu. ex parte. lo secun-
do. numero 11. & ibid. Fely. numero 9. de rescrip. Phi-
lipp. & Marant. vbi supra. citato tamen prius aduersa-
rio ad dicendum causam quare non debeat contra ip-
sum exequi sententia. vt dicit nota. Angel. in l. si contra
maiores. C. de appellatio. & Fely. in præallega. ca-
pitulo numero. 9. versiculo secundo. Iste Rit. in hoc
bene seruatur: quia decretum desertionis postquam
est scriptum: non aliter legitur, sed solum paribus in-
timatur, prout fiti omnibus alijs decretis: immo etiã
in sententijs diffinitiujs vt dixi plenius in dicto Rit. 37.
sed in alio quo ad testimoniale non est in vsu, sed la-
to decreto, illa pars que illud habuit in fauorem, ex-
pedire facit vnum rescriptum per iudicem, cum in-
certa forma decreti desertionis: in quo rescripto scri-
bitur iudici a quo, quod suam sententiam exequa-
tur, literis inhibitorialibus. expeditis per eum, non ob-
stantibus. vt alias dixi, supra in Rit. 262. in 1. nota.

¶ Quæro in hoc Rit. quomodo iudicabitur sen-
tentia lata super desertione appellationis, interlocu-
toria, an vero diffinitiva? Bald. in l. 2. quæstione 14. nu-
mero 20. C. de episco. audien. & in l. si præfes. vbi etiã
Salye. numero 3. versiculo oppono. C. quomodo. &
quando iudex. Guid. Pap. consilio 77. numero 1. versu-
culo præterea. & Afflic. in constitu. Regni. vt vni-
uersis. 12. nota. numero 29. dicunt quod iudicatur in-
terlocutoria, sapiens tamen vtrū diffinitiva: ideo in
interlocutoria, quia non fertur super facto principalis.
d. l. si præfes. & ideo habet vim diffinitiuę, quia aliam
sententiam post se nõ expectat. vt dicit Bald. in dicto
capitulo ex parte. numero 13. & domini de Rot. decisi-
o. 11. alias. 185. si a sententiã. de appellatio. in nois.
Guido. vero Papa. de cisio. 11. & 12. Aufre. ad decisio.
Tholos. 48. & Rebuff. in loco præallegato in tracta. de
appellatio. articulo. 5. gloss. vni. numero 43. volumi.
3. post Bartol. consilio 220. appellatum est volumi.
primo. distinguunt quod aut appellatio fuit interpo-
sita a diffinitiva, aut ab interlocutoria: primo casu
procedunt supra allegata. Secundo verò secus est, &
dici debet mere interlocutoria secundum eos, quod
bene not.

¶ Secundo quæro in hoc Rit. mentionem faciente
de desertione appellationis † quot modis appellatio
dici poterit deserta? Breuiter dici potest, quod quin-
que modis deseruit. Primus modus est quando in-
terposita appellatio ad iudicem competentem (cū
plures essent) appellas infra tempus quo poterat ap-
pellari non declarauit ad quem illorum appellabat,
vt dicit glo. in capitulo si is cui in versicu. durante. de
offic. delega. in 6. Ang. in l. prima. S. si quis. ff. de appella-
tione. Alexand. consilio 12. colum. 1. volum. 6. & Re-
buff. in d. tracta. appellatio. articu. 5. gloss. vnic. nu. 5.
Secundus est, quando copia processus, appellationis
præsentata fuit iudici ad quem post lapsum quinquaginta
dierum statutorum in hoc Regno per constit.
Regni. appellationum tempora. vt scribit Afflic. deci-
si. 79. & 243. Tertius modus est, quando appellans
præsentato processu infra tempus quinquaginta die-
rum, non fuit postmodum appellationem profequu-
tus infra annum, vel biennium, capitu. cum sit Ro-
mana. de appellatio. auth. ei qui. C. de temp. appella-
tione. & clemen. sicut. de appellatio. cum similibus.
Quartus est, quando appellans non petit a postobis
intra triginta dies. vt dicit tex. in capitulo ab eo. de
appella.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

appella. in 6. & in clemen. s. eodem titul. sed quia vt dixi supra in Ritu. 251. iste terminus est hodie sublatuſ, quia inclusus est sub illis quinquaginta diebus quos habet appellans ad præſentandum processum, vt statim dixi. sequitur qđ in regno iste modus deferendi non datur: sed in eius locū successit secundus modus. Quintus & vltimus modus, est quando appellatio ab interlocutoria, verbo tantum, & non scriptis fuit interposita. vt probat tex. in capitulo 1. de appellatio. in 6. & capitulo vt debitus, extra. eod. Guid. Pap. consil. 77. versic. ad tertium dubium num. 4. & Pet. Rebuff. in loco præalleg. nume. 8. idem tamē Rebuff. ibid. dicit isto casu sibi videri, quod potius debet dici inualida appellatio, quam deserta. † Procedere tamen poterit iste modus de iure cano. quia eo iure a quolibet interlocutoria, vel grauamine appellatur, vt dicit l. apertissimi. C. de iudi. l. 2. C. de episcop. au. probat tex. in c. cum eansam. de appell. & c. dilecto. capitulo vt debitus, & c. cordi nobis. extra. eo. tit. iure vero ciuili ante diffinitiuam sententiā non permittitur. & l. ante sententiæ. C. quorum appellatio. non recipiunt. & tradit Bart. in differentijs inter ius cano. & ciuile nume. 150. & quando appellaretur in aliquo casu ab interlocutoria, adhuc non procederet in hoc Regno, in quo cum causę omnes sint summarizę, etiam viua voce, & sine expressione grauaminū appellari potest, vt dico infra in Ritu. 288. 4. not. ver. septimo inferitur.

† Tertio quæro quis erit effectus desertionis appellationis, & in hoc breuibus me expediendo, dico effectum esse, primo, quia deserta appellatione, sententia in causa lata, rata manet. vt not. gl. post Host in d. clemen. sicut in ver. a die. circa princ. & Guid. Pap. d. consil. 77. num. 1. & iudex qui eam tulit potest ipsam executioni demandare, per l. quoniam. l. j. C. de appella. & c. reprehensibilis. ibi, si forte prosequi neglexerit tunc episcopus libere sua autoritate vtatur, extra. eod. titu. Præcedente tamen iudicis ad quem declaratione si processus ad eum fuit transmissus, & inhibitiō facta potest etiam, & debet iudex ad quę, appellationem desertam esse pronunciare, vt hic patet. & probat tex. in l. præses. C. quomodo & quando iudex, & a iudicij obseruatione absolueret, vt inqđ Barto. in l. eos. C. de appellatio. Fel. in capitu. ex parte. 2. col. 5. de rescrip. post Bald. consil. 338. reparatio. vol. 3. ratio est, quia multę exceptiones proponi possent, ne videtur appellatio deserta. c. ex ratione. extra de appell. † & vbiunque potest cōpetere desensio, requiritur sententia declaratoria vt probat tex. in c. cum secundum. de hæreti. in 6. & c. cum sit Romana. de appell. ibid. & scribit Rebuff. in d. tracta. loc. præallega. num. 39. Secundo, quia appellatio deserta, iudex ad quem nullam habet iurisdictionem in causa ipsa principali, vt dicit Bald. in ritu. quo tempore miles. s. fin. & Guid. pap. d. consil. num. 5. Adeo quod non potest amplius declarare male, vel bene iudicatum secundum Bald. consil. 20. vol. j. & Rebuff. in d. tracta. loc. præalleg. nume. 14. immo neque de nullitate cognoscere, vt dicit Guido pap. consil. 10. in præſenti num. 3. & 4. plene Cagno. in l. 2. quæst. 166. ver. quādo vero. C. de pact. inter empto. & Brunus consil. 50. numero 8. sed eam ad ordinarium remittere, secundum Anch. consil. 345. iam deserta, & Rebuff. loco proxime cita. nume. 14. & in super nec etiam super actentatis providere secundum eund. Rebuff. num. 15. tum quia si super principali non potest, nec etiam super accessorijs posse debet † tum etiam quia post desertionem habetur ac si nō esset appellatum. c. licet. de senten. excom. in 6. & præfata adeo vera sunt qđ si secus faceret iudex, sententia esset nulla vna cum processu tanquam a iudice incompetente, & nō suo lata, & neque ad agendum, neque ad defendendum valeret. vt dicit Bald. in auth. ei qui. in fin. C. de temp.

appel. & in d. cap. fin. quo tempore miles. Anch. d. consil. 345. Alex. consil. 62. viso processu, & consil. 82. vol. 6. Guid. pap. consil. 47. nu. 4 & 5. consil. 38. num. 4. & d. consil. 77. num. 5 & Pet. Rebuff. in loc. præalleg. num. 14. † datur enim iudici ad quem in hoc solo iurisdictio quando appellatio est deserta, quod possit ipsam desertionem cognoscere, & pronunciare, & quia quo ad hoc non definit esse iudex. argu. clemen. j. de rescrip. vt scribit Guid. pap. consil. 10. num. 5. consil. 47. num. 5 & consil. 77. numero 5. & Rebuff. d. loco. numero 13. nec etiam quoad excommunicacionis cognitionē de qua etiam coram eo quæri potest quia de salute animę agitur. c. licet. de senen. excommunicat. in 6. intelligendo tamen, vt per Rebuff. d. tracta. articul. 5. gloſ. vni. numero 16.

† Tertio quia appellatione deserta, appellans non habet tempus quod dari solet iudicatis sed statim cogi potest ad soluendum, eo quia longo tempore litigauit, per text. in l. quoniam. in versiculo mox. C. de appella. not. per gloſſ. in l. prima. in versiculo exequutioni. C. de tempo. appellatio. Alexand. consil. 61. & si puo. vol. 3. & las. in l. debitoribus. colum. 2. limita. 4. ff. de rei iudica. sub distinctione tamen quam tradit Pet. Rebuff. in præalle. tract. arti. 5. gloſ. var. numero 26. † Quarto, quia desertio appellationis, fingit retro, quod quidem non faceret sententia etiam confirmatoria primę late a iudice, a quo, vt dicit Bal. in l. furt. s. j. numero 2. per illum text. ff. de his qui nota. in fa. & ideo dicunt secundum eum, & Pet. Rebuff. in d. tract. num. 23. quod magis nocet desertio quam sententia, qua pronunciatur male appellatum. † Quinto quia appellatio deserta, reus appellas debet cōdemnari in expensis instantię desertionis. ex parte. 2. de rescrip. & c. cum appellationibus, eod. tit. in 6. eo quia iudicis officium impediuit: vt not. Cy. & alij in l. litigatur. C. de fruct. & lit. expen. Fede. de Senis. consil. 133. casus talis. Guid. pap. consil. 48. nedum. columna. 2. & Pet. Rebuff. præallega. loco. numero 30.

† Scias tamen quod in dubio appellatio non debet præsumi deserta, immo iudex potius debet interpretari, quod non sit deserta quam contra, quia tenetur semper eligere viam per quam vtrique parti consulatur. l. prima. vbi nota. per las. in 6. nota. ff. si quis cautio. Deci. consilio 34. & pro tenui. numero 5. & Rebuff. in pluries citato tracta. de appellatio. articulo quinto. gloſſ. vni. nume. 27. quod nota. Salerni. d. ic. 1. Ianuarij. 1460. Prosper Caruita.

RITVS CCLXV.

Item si contingat a iudice ordinarium, vel delegatum allegari suspectū: seruetur in hoc edictum Maiestatis nostre, cuius tenor sequitur, & est talis:

Ioanna secunda Dei gratia Vngarię Hierusalem,

A D D I T I O.

Item si contingat. Adde primo ad materiam suspensionis iudicum quod post litem contestatam, iudex ordinarius vel delegatus nō potest allegari suspectus, nisi postea suspitio emerferit c. Regni. prodixitatem nu. 217. vbi latissime Ioā. Antonius de Nigris & cum legitur petitio suspensionis, iudex recusatus nō debet adesse, sed exire ab auditorio c. Regni voluntas num. 231. Item adde, quod post hęc ritum seu prag Regiņe Ioannę Carol. v. in prag. edita ann. 1539. Cum nihil s. statuimus etiam quod si contingat, tuit quod i Regijs tribunalibus ciuitatis Neap. sulj

quom causa cognoscantur in eisdem tribunalibus, ab ipse recusato iuxta dispositionem c. si contra de off. & pot. iud. del. in vj. nec quidquam de officialibus extra ciuitatem edixit. Idem postea, seu don Pe ms de toledo, anno 1551. per prouisiones directas Archiepiscopo Acheront, quartu initium, Per parte del iusta scripto prohibuit extra Neapol. causas suspitionis iudicium cognosci per diocefanos dicés hoc pe stare ad iurisdictionem sua maiestatis cum ageretur de suspitione syndicatorum. Deinde anno 1556. don Parafan de rbera, prouidit quod suspitiones officialium extra Neapo. cognoscatur per Regias prouinciales audientias, vt in prag. quæ incipit, semo auilati, Idemque fuit iterum prouisum anno 1585. per Duce m Ossuni, in prag. quæ incipit, in questa magnifici citra, Anno 1576. per Marchioné de mondesciar emanata fuit prag. quod omnes officiales collateralis consilij, sacri consilij Regia camerae & magnæ curie vicariæ, eorumque aduocati fiscales non possint allegari suspecti, nisi propositis causis suspitionis, & cognito prius, si casu quo probarentur, militarent admitterentur, casu vero quo non militarent, rejicerentur, & allegantes suspitionem solueret ducatos quindecim, vbi verò militarent, & non probarentur ducatos quinqueaginta, eorūque dimidia Regio fisco, altera vero dimidia iudici recusato, vt in prag. quæ incipit, volendo noi procedere & c. Nec immerito, nam quem nos hodie suspectum dicimus, antiqui iniquum dicere solebant vt testatur Bud. in adnot. ad l. 1. ff. de iust. & iur. Idemque Dux Ossuni dic. anno 1585. prohibuit suspitionem allegari per quascunque personas etiam priuilegiatas post conclusum in causa vt in prag. Semper intentio, Nec de officialibus Regiarum audientiarum meminit, Tandem vero anno 1594. per Comitē Mirandę fuit edita prag. qua confirmatis pragmaticis editis annis 1576. & 1585. fuit prouisum quod vbiunque agitur de suspitione Regiorum iudicū, siue maiorum siue minorū huius Regni (quibus verbis videntur comprehendi nō solum officiales Regiarum audientiarum, sed etiam capitanei & iudices Regiarum terrarū) quod de facto non seruat, quoad capitaneos & iudices, nam cognoscuntur per Regias audientias ex quo non habent collegas, siue sit causa commissarij, siue collega etiam quod sint capita tribunalium pendente causa suspitionis procedatur in causa ad vltiora per commissarium suspitionis in omnes actus & decretor interlocutoria eo modo & forma quibus procedebatur antea vsque ad sententiā definitiuam exclusiue, ita vt militante suspitione, acta omnia remaneant valida, vt que causa suspitionis habeat instantiam quindecim dierum, præcisè decurrorum à momento ad momentum à die dati termini ad probandum causas suspitionis quibus finitis, procedatur. Itē quod suspitio proponatur ab uno ex aduocatis causæ, nec recipiatur absque eius subscriptione, ita quod si rejiciatur vt nō militans, seruetur forma prag. anni 1576. aduocatus soluat dimidiā partē, alteram verò pars; & si aduersarius vna vel duabus vicibus propulerit suspitiones, & in eis succubuerit & soluerit pænā pro tertia vice soluat pænā duplicatam & pænā quæ erat ducatorum quindecim sit ducatorum triginta & quæ erat ducatorum quinqueaginta, sit ducatorum centum, & quod non procedatur ad cognitionem suspitionis, nisi propositis capitibus, & facto deposito pænæ, & quod præsidens non committat causam suspitionis nisi præcedentibus omnibus supradictis abdicando in hoc a se iurisdictionem, vt in prag. quæ incipit Ancora che per le Pragmatiche; Quid circa huiusmodi suspitiones statutum fuerat iure civili quid iure pontificio, & quomodo gradatum pcesserit supradictæ Regia prag. & vtrū ad decreto suspitionis possit appellari, vide omnino quæ nos scripsimus pro Ioanne donato altamura Ta

rentino contra præsidētē Regia camerae Alesanam. Nam cū per Regiam cameram fuisset prouisum causas suspitionis allegatas non militare habito recurfu ad PN. Proregem, obtinimus relationē fieri in Colateralis consilio. De processu verofacto per iudicem recusatum antequam fuerit captum cognosci de suspitione, quod sit nullus, vide quæ diximus infra ad ritum 289, C, P,

rusalem, & Sicilię Regina vniuersis præsentis ordinationis seriem inspecuris, tam præsentibus, quam futuris, Principis circumspecta prouitio ad subditorum commoda fultū frequenter conuertit intentum, & ne in eorum litigijs per subriles, & magis sophisticas quam veraces aduocatorum, & procuratorum versutas veritas iustitiæ lateat, ne ve circa celerem exequutionem eius cuius debitrices existimus, in diffinitione litigiorum numerus producatur congrua, & debita remedia adhibet pro futuro, sanē si cū actis nostris fidelibus notorium esse debet, patulum, & manifestum, qualiter Neapol. ciuitas præterito tempore, fuit decorata ciuibus, & specialiter Doctoribus, & iurisperitis, tam iuris canonici, quam civilis, qui velut lilia pomerijs florescere videbatur, quatenusve ad præsens depopulationibus, amaritudinibus, alijs generibus, & mortalibus varijs sit imbuta, iudicet animus cuiuslibet iudicantis, cuius rei causa, ipsorum doctorum, & iuris peritorum numerus est totaliter diminutus; propter quod indignū censetur, & absolum: si tam pauco restanti doctorum iuris peritorum numero, in causis quæ inter partes plerunque verterentur, suspicio inordinata procederet, & quia contingit interdum ex quadam abusione obseruata, hic hætenus (pro vt clamorosa insinuatio nostrum pulsauit auditum:) quod iam iudices ordinarij Curiarum nostrarū, quam alij iudices per Maiestatem nostram delegati, aut delegandi in causis quam omnes alij literati sistentes in ciuitate Neapol. tam iuris canonici, quam civilis nullo exceptuato, fuerant allegati suspecti, & etiam allegantur per alteram partium, interdum per vtranque partem litigantiū (nulla causa suspicionis contra eos proprie expressa) ob quod causæ ipsæ longitudinem recipiunt, & etiam tarditatem, nec discuti possunt, & sine debito terminari, propter quod prorogantur causæ in litigantium præiudicium, contra nostræ Maiestatis honorem; propterea nos cupientes matere circa præmissa remediabiliter prouidere, & subriles aduocatorum, & procuratorum ipsorum in hac parte versutas amputare, & ora calumniantium (in quantum arbitrio nostro possumus) refrænare: prouidemus, & hac edictali constit. nostra cum deliberatione nobis

Domini Prosperi Caraitæ Ebolitani

nobis assistentis consilii statuimus, & ordinamus, quod non obstante dispositione iuris ciuilibus, qua cauetur quod sufficiat causam suspicionis simpliciter allegare, nec allegans teneatur ad probationem illius, sed sequendo iuris canonici sanctionem, quæ in hac parte videtur æquius providere, & quotiescunque occurrerit aliquem nostrorum iudicum ordinariorum vel delegatorum ac officialium cum eis de putatorum allegari suspectum: causæ suspicionis exprimat̄ur coram viro Magnifico Logotheta, & Prothonotario Regni nostri Siciliae, Collaterali Consiliario, & fideli nostro dilecto: vel eius locum tenente, aut alio cui ipse logotheta duxerit committendam: qui extra iudicialiter, & sine scripturis (pro vt expedire videbitur) infra breues dies, de causâ suspicionis huiusmodi se informet & reteneat: & si quidem secundum eius arbitrium & videre, videbitur, per informationem ipsam causam suspicionis, fore probatam & secundum eius arbitrium esse iustam: tunc recusatationem dicti iudicis, vel alterius officialis allegati suspecti admittat: Et vbi non videbitur sibi causam ipsam suspicionis infra breue tempus prædictum, fore probatam, vel a principio non esse iustam recusatationem ipsam iudicis, vel alterius officialis, nullatenus admittat: sed ad ipsius prothonotarii dictum iudex ille allegatus suspectus in causa illa procedat (non obstante allegatione prædicta.) Nos autem arbitrio discretioni, & voluntati ipsius Prothonotarii cuiusque locum tenentis, vel alterius eligendi per eum per præsentem ordinationem nostram inspiciendum committimus: si causâ suspicionis iusta sit, vel iniusta: & in casu quo iusta apparet: si probata sit: vel non infra tempus prædictum: eius prothonotarii, seu eius locum tenentis dicto super hoc stetur, absque aliqua contradictione quacunque eiusque arbitrio committimus imponendi, & exigendi pœnas, quæ sibi videbuntur ab allegantibus, causam suspicionis: & ipsam minime probantibus coram eo, vt aut edictalis ordinatione nostra in notitiam deueniat singulorum: & ne ipsius ignorantiam valeant allegare, membranam, ipsius seriem continentem, in porticibus castri nostri noui Neapol. apponi fecimus & affigi, quæ tenorem edictalis ordinationis affatæ suo sonoro pœonio, & patulo indicio publicabit, cum nõ sit verisimile remanere incognitum, quod tam patenter, in oculis omnium diuulgatur, in cuius rei testimonium, præsens edictalis nostræ ordinationis scriptum exinde fieri, & pendentis Maiestatis nostræ sigillo iussimus communiri. datum Neapol. per

manus Magnific. Vir. Frãcisc. Zurli de Neapol. Comitibus montis auri Logothetæ, & Prothonotarij Regni nostri Siciliae, collateralis consiliarij, & fidelis nostri dilecti. Anno domini. MCCCXVI. die penultimo Septembr. 11. indictionis Regnorum nostrorum anno quarto. Adicientes quod in alijs ciuitatibus, & locis Regni, suspensiones prædictæ modo, & forma prædictis debeant allegari coram Diocesano loci, vel eius Vicario, qui procedat in præmissis, sicut procedere debet prothonotarius iuxta formam prædictam.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex vt suspectus remotus, relationi, & discussione dictæ causæ, non potest interuenire, & infra num. 14.
- 2 Practica hodie coram quibus iudex suspectus sit allegandus.
- 3 Barones non aliam habent iurisdictionem, quam ex eorum priuilegijs concessam.
- 4 Barones secundas causas non habentes, an de suspicionibus suorum officialium cognoscere possint?
- 5 Limitata causa limitatum producit effectum.
- 6 In allegatione suspecti iudicis, an sit necesse causam exprimere: vel simplex allegatio sufficiat?
- 7 Actuarij de iure suspecti accusantur.
- 8 Practica super causis suspicionum notarij.
- 9 Sufficit prorogatio voluntas.
- 10 Suspicio iudicis, & aliorum allegari quando possit ante, vel post lit. contest.
- 11 In notorijs non est locus iudicis recusatationi.
- 12 Tota vis causa in sententia consistit.
- 13 Iudices tam ordinarij, quam delegati suspecti accusari, & remoueri indistincte possunt.
- 14 Suspitione in iudice, qui habuit adiunctum, non cessante, an recusari possit?
- 15 Officium logothetæ, & prothonotarij, hodie unitum.
- 16 Officium prothonotarij in quibus versatur hodie. Et illustris ipse appellatur ibidem.
- 17 Iudex allegatus suspectus quando in causa procedere possit.
- 18 Argumentum, a contrario sensu in iure validissimum.
- 19 Recusatio iudicis, & appellatio a pari procedunt, & infra numero trigesimo & trigesimo primo.
- 20 Appellatio suspendit iurisdictionem, & infra numero 30.
- 21 Iudex recusatus ut suspectus, an reiectis suspicionibus, in causa procedat.
- 22 Malitijs non est indulgendum.
- 23 Allegans iudicem suspectum, & non probans puniendus venit iudicis arbitrio qui super suspicionibus processit.
- 24 Teneturque iudici allegato suspecto actione iniuriarum ibidem.

- 25. Allegatio suspecti iudicis a principali est facienda propter bonam, vel a procuratore habente legale mandatum.
- 26. Ignorantia quando verisimilis non est.
- 27. Causa tribunalis si est suspectum, nunquid talis suspicio in eodem tribunalis, allegabitur? Et infra tit. 3 l.
- 28. Consiliarij sac. cons. presidetes Reg. Cam. Iudices, & Magn. Auditores provinciarum, nunquid ab officio, vel delectari dicantur.
- 29. Videtur nihil ignorare.
- 30. Iudex allegatus suspectus si hoc obstante, procedat in causa: acta nunquid valeant?
- 31. Allegans iudicem suspectum: si circa suspensiones vel causam principalem non procedat, quid facturus est iudex.
- 32. Iudex ex quibus causis possit suspectus recusari: quæstio.
- 33. Inimicitia qualibet probabilis in specie sufficit ad recusandum iudicem.
- 34. Qui iudex probatus suspicionibus in causa, de iure consilij, & canonico procedat.
- 35. Suspectio officialis personam sigillat: non Baronis iurisdictionem tollit.
- 36. Appellari si contingat a sententia lata per eum, consilio Baro procedere, debebat in causa: nunquid ad iudicem secundarum causarum Barones, vel ad Magn. Curia appellabitur.
- 37. Appellatio omisso melio, non admittitur.

gram provisionem similiter noviter impressam, & ibidem insertam * in d. prag. 40. S. illustres. & magni, fieri vni adeo quod propositio suspensionum coram lo, gothera faciendâ iuxta formam Rit nostri recessit ab aula, per dictas novas ordinationes. Si vero suspicio allegatur de officialibus civitatis Neap. Neapo. distinguit: quod aut de aliquo Auditore Regio in provincijs, aut de aliquo alio officiali alicuius civitatis, tam Regie, quam Baronis: primo casu, id servandum est quod in officialibus civitatis Neap. diximus & quatenus d. prag. statumus loquatur volumus de consiliarijs, presidentibus Regie Camere, & iudicibus Magnæ Curie, & d. ordinatio Regis Ferdinandi solus consiliarijs, tamen noviter promissa, est per eund. Illustrissimum Vicerem in præ alleg. prag. 40. S. sum; & alia, quod dicta & ordinata de Secretario consilio, observentur etiam in Magna Curia Vicarijs, & Audientijs provincialium, & que ac si principaliter de eis esset in ipsis prag. dispositum. Secundo, casu, licet non habeamus aliquam prag. quæ in hoc corrigat hunc Rit. volentem tales suspensiones proponi coram diocesano tamen præf. se habet, quo allegentur, & proponantur coram regijs tribunalibus superioribus illi Curie, cuius officialis allegatur suspectus, prout est Magna Curia, & Audientia Regie provincialium, & Diocesani hodie non se intromittunt: vt etiam tangit Petr. Foller. ad Marant. in loc. proxime cita. dicens vldisse literas coll. consilij, Regie Audientie Principatus circa directas quod cause suspensionum officialium per eandem audiantur: & non per Diocesanos & ego vidi & penes me habeo literas eiusdem collateras consilij, tempore Illustr. Don. Petr. de Toledo expeditas, quas nuper imprimi fecit inter alias prag. huius Regni & reperies in præ alleg. pien. Reuerende vir. de suspici. officia. per quas ordinatur Archiepiscopo Archetronino ad instantiam vniuersitatis Petre pericite quod a cognitione suspensionum abtineret in futurum, cū talis cognitio spectet ad iurisdictionem Regiam non obstante isto Rit. tu, qui non fuit obseruatus: alia si secus ageret, contra ipsam procederet, tanquam contra vsurpantem Regiam iurisdictionem; & idcirco post modum ordinatum fuit per prag. 3. incip. semo auisati, eodem titulo. Et prædicta intellige etiam, quando officialis qui allegatur suspectus, esset Baronis, siue habitentis in sua terra secundas causas, siue non habitentis, & licet attentari posset pro Barone, quod eam habeat secundas causas suspensiones primo debent allegari & discuti coram secundo, vel coram ipso met. Barone; tamen ex pluribus non procedit primo, quia tractatur de gravamine, vel meritis primæ causæ: & propterea nec etiam tractari potest de iudice secundarum causarum, qui tunc debet adiri, cū de causa principali aliqua ex partibus conuenitur. Nec minus tractari potest de ipso Barone, quoniam cum Barones non aliam habeant iurisdictionem quam quæ eisdem ex tenore privilegiorum conceditur, nullus Baro reperitur, qui aliud habeat in privilegio, quam iurisdictionem in suos vasallos, & in sua terra, & territorio, & propterea dici minime potest, quod de suspensionibus præf. tis erga suos officiales, cognoscere valet, & committit in eius privilegio, non concedatur nec ex primatur, Tertio quia in hoc Regno per hunc Ritum generaliter loquentem in omnibus officialibus, certi & determinati erant iudices suspensionum, qui si seruetur non est dubium, quod etiam in officialibus Baronum procederet: prout quando seruabatur audeat, quo prædebat, quo stante, Cum Regiam coll. confidit, quod cognoscere de suspensionibus spectat ad Regiam iurisdictionem, istaque promissio de officialibus suspensionum successit in locum aliorum qui per hunc Rit. dati erant: scilicet videndum est quod sicut antiquitus per hunc Rit. de omnibus officialibus sus-

Licet ita. postmodum; & formam seruandam in præ allegantes in allegatione iudicium suspectum: vt in ciuitate Neapoli hoc euenit, & a gothera, & protonotario suspicio allegatur coram impressione causæ, & extra ciuitatem, i alijs Regijs partibus coram Episcopo diocesis, vel eius Vicario, quæ allegatione suspensionis proposita, logothera, & Diocesanus suos scripsit infra breuē terminum informabit, & protidebit, prout suspensiones apparerint militare, vel nō. Et licet Marant. i præf. parte. distinet. l. i. versiculo vigesimo quarto. hunc, & in notis; Cauens. hic in princ. & Ioan. Anton. de Magn. Hospitalo Reg. prolixitatem versiculo & in Regum numero 51. dicant, hunc Rit. quotidie seruari præf. tamen hodie non seruatur: quia si suspicio allegatur de officialibus civitatis Neap. puta, de aliquo Regio consiliario, presidente Regie Camere summa regij iudice Magnæ Curie per dispositionem Regie prag. 40. V. Impera. incip. statumus etiam prag. 1. de susp. officialium in ipsomet tribunalis allegari nō debet, & coram collegijs illius qui suspectus allegatur ipso excepto, & casu quo suspicio omnibus, vel maiori parte apparebit militare, iubeunt suspectum abstinere: & ipsi in causa procedent. vt etiam disponitur in quadam ordinatione Regis Ferdinandi primi super impressa, & renouata per Illustriss. Ducem de Alcala, huius Regni Vicerogē in nouissimis prag. in reformationibus sacri consilij, prag. 40. de off. sacri consilij, ubi quod isto casu, ex alijs collegijs prouidebitur de alio commissario causæ non suspecto, vt idque adeo verum est: quod illi iudex qui fuerit, & i suspectus remouens: si tunc non potest in causa iudex esse partem, nec etiam discussione & relationi præfens. vt scribitur in Capie. decisio. 138. numero 5. & Rebuff. in re. recusa. artieu. sexto. gloss. fina. num. 3. volum. 3. facit opus Regni, voluntas libera. & per aliam Re-

Domini Prosperi Carauita Ebdhian

spectis cognoscatur, per illos qui numerantur in
rex. eodem modo & hodie per tribunalia Regia que
de eis cognoscunt de omnibus cognosci debet, quod
nota quia quotidie euenit. ¶ Do. tamē Marinus Foz.
de feud. lib. 2. titu. de differentia feud. quarternā.
4 numero 37. folio 243. in omnibus predictis aliter te-
net dum dicit quod Barones et non habentes, secundas
causas possunt de suspensionibus suorum officialium
cognoscere. & ipsos remouere, uoleis adiunctum de-
re: argumētum tex. capruli si contra de officio delega. in
6. per quē dicit ita firmasse Boer in singu. suo in ver-
ficulo suspicio. numero primo. sed pace tamen viri ar-
bitror non recedendum ab ijs que supra diximus quā
urgēt rationes per me allegat: tam etiam quia nō
obstat capitul. si contra: primo quia loquitur in Epi-
scopo qui ab ipso iure cano. iurisdictionem habet ge-
neralem, nos uero in Barone qui de iure est incogni-
tus, & solum ex privilegio ¶ certam, & limitatam ha-
bet iurisdictionem quā propterea limitatam debet
5 producere effectum ualgar. l. in agris. ff. de acquirēd.
rerum domi. secūdo quia in hoc Regno statuti sunt
iudices suspensionum per hanc Ritum, & propterea
frustra quo ad hoc, ad ius cano. recurrimus: & licet
eius dispositio non seruetur, est quia Vicereges Re-
gni ordinauerunt vt supra dixi, quod suspensiones co-
gnoscantur per officiales Regiē iurisdictionis, & ideo
per Regios officiales tantum iuxta mentem superio-
ram cognosci debet & ita uideo vt plurimum fieri
& ad tribunalia regia recurri, & insuper cōsidera qd
illud de Episcopo est speciale, in d. c. si contra. Ad-
uerte tamen ad id quod dicit Petr. Foller. ibid. quod
iste Ritu. uolens suspensiones allegari coram Dioce-
sano. loquitur solum in aliquibus Regni partibus: ga-
regulariter fieri debet coram logotheta in ciuitate
Ncap. & alibi coram Regiis Audientijs prouinciarū:
nam iste Ritu. post sui finem, in uersic. adijcietes di-
cit contrarium: id est quod in alijs ciuitatibus, & lo-
cis Regni suspicio allegatur coram Audientijs: ut ip-
se dicit, non procedit ex eo quod iste Rit. non prou-
deat istum casum sed ex noua causa. & obseruantia,
(quā hunc Rit. correxit) orta ex uoluntate superiorū
declarata per literas expeditas in diuersis causis. vt
supra dixi.

6 ¶ Not. j. ibi non obstante dispositione iuris ciuili,
quod de iure ciuili in allegatio suspencionum iudi-
cium, non est necesse exprimere causam: sed sufficit
simplex allegatio. ut dicit Gl. in l. apertissimi, in uersic.
reculare per illum rex. & ibi etiā Bar. & Bald. & alij
C. de iud. dum modo allegas suspensiones iuret se nō
calumniē causa id agere. secundum gloss. ibidem, &
post eam Bald. Salyc. Aret. & Iason. Ancha. consil.
263. subtiliter Lanfra. in repe. capitu. quoniam con-
tra in uersic. recufationes. num. 11. Ang. in S. si quidē
institu. de fideicom. hered. & Alex. in l. quia poterat.
¶ ad Trebel De iure uero canonico est fecus vt pa-
ter ex c. secundo requiris. extra de appellatio. ex Do-
cto. prazallega. & etiam ex hoc Rit. ibi sed sequendo.
& secundum hanc iuris canonici dispositionē, Ritu.
noster ordinat quod causa suspensionum exprima-
tur: idque etiam ordinat in d. prag. statuimus etiā,
& in prazallega. pragm. 20. & in pract. seruatur. Illud
tamen quod Bar. ibi dicit, quod sine scriptis audien-
tur suspensiones: non obseruatur: sed pro ut etiam di-
citur in d. prag. 40. datur terminus ad verificandum
suspensiones, infra quem examinantur testes: & pro-
ducuntur producenda ad probationem ipsorum, &
postmodum fit publicatio: ut practicanibus est no-
torium. Bene tamen ¶ uerum est, quod cum actuarij
7 in hoc Rit. includantur vt patet ibi ac officialium cū
eis deputatorum, & Marcel. Bono. hic dicit nume. 2.
quia etiam de iure suspecti allegari possunt. ut dicit
Bal. in l. apertissimi. S. sape. C. de iudi. Gloss. not. in S.
quoniam sape in auth. de trien. & semiff. & Lanfra.

in dicto cap. quoniam contra in uersic. recufationes.
8 nume. 6. ¶ circa suspensiones eorum sequitur in pract.
quod hic dicitur, & iudex sine scriptis informat se de
causis suspencionum & eis ueris reperitis, prouidit de
alio actuario partibus non suspecto. ut etiam in
cell. Bon. hic nume. 21. seruati seruatur in sacro con-
sil. Magna Curia, & alijs tribunalibus, & licet secun-
dum Ancha. in dicto consil. 263. Alex. consil. 104. Ver-
fic. circa secundum num. 2. vol. 5. & Affist. in condi.
Regni. iustitiarj per prouincias. 4 nota. nume. 7. sub-
diat solum iuramentum: quia non inserit magnum
preiudicium: tamen in pract. semper aliqua causa re-
quiritur ad remouendum eos, quamuis non ueritatur
arbitrium iudicis: qui multoties ex leui suspencionē
9 mouet: ut fieri uidi, ¶ quia ueritatur Ancha. & Alex.
in hoc. prazalleg. iustitiam hoc. prouisione uoluntas.
10 ¶ Secundo not. ibi, quod etiam que occurrunt quod
suspicio iudicum, & aliorum cum eis deputatorum
quotiescunque occurrit: allegari potest (suppleme-
tu addunt Ritum) quod etiam que occurrit ante hanc
contestatam: quia postmodum non potest allegari.
dicta l. apertissimi. in principio. & ibi gloss. & com-
muniter sententes, nisi post litis contestationem. super-
ueniat. ut est text. in l. non distinguemus. §. cum quā-
dam. ff. de arbit. not. Angel. in l. fin. C. de iudic. in
omnium iudicum, & Lanfra. in dicto capitu. quoniam
contra. in uersic. recufationes. numero secundo. scilicet
etiam post conclusionem in causa, admittitur: si
post conclusionem orta est, ut dicit Fely. in capitu.
pastoralis. numero 17. uersiculo excipiuntur certi ca-
sus: de excepti. & Hippo. in l. marinus. numero 2. ff.
de questio. & licet Domin. in cap. iudex de officio de-
legati. in sexto. Roman. in l. si mulier dixerit. ff. de
solu. matrimo. & Aretin. in l. i. de exceptio. in rubrica.
numero 38. uersiculo septimo quarto, in hoc uero
teneant contrarium, quia conclusio in causa facit no-
11 torium: & in notorijs non est locus recufationi
iudicis. per capitu. prouidit de appell. tamen solus
bene dicit Fely. illud capitu. loquitur in crimina-
bus, & ubi debetum est notorium, & grandis notus
in ciuilibus. Et insuper ubi preteritis est de qua
si esset arbitraria, secus est in iudicio. Aretin. in cap.
quia suspecti. q. 5. Hostien. in l. Ancha. in capitu.
tum specialiter appellat. & Albin. in capitu. cum ueritatur
12 sent. de iudic. & ita opin. uidetur uerior: quia tota
vis causę consistit in sententia, quam oriam uidetur
sequi Marcel. Bono. hic nume. 11. uersic. & in quocun-
que, uerum tamen est, quod per capi. Regi. prouide-
tatem. quotiescunque suspicio allegatur post hanc
contestatam, etiam quod dicatur de nouo emerisse
non aliter admittitur quam si notorie, & euidenter
appareat: ut ibi latius est uidere.

13 ¶ Tertio nota. ibi ordinariorum, uel delegatorum
quod iudices tam ordinarij, quam delegati, possunt
allegari suspecti per hunc Rit. & ne dum allegari
spectat: uerum etiam reculari ueris existentibus suspen-
cionibus, ut patet ibi tunc recufationem dicti iudicis
admittat, & in hoc iste Rit. sequitur est dispositio
iuris cano. in cap. suspensionis. de officio delega. in ca-
pitulo. cum speciali de appella. in capitu. requiris. eo-
dem titulo in sexto, & in capitulo 3. de foro competi-
tarij ubi idem disponitur, quoniam de iure ciuili iudex on-
dinarius non potest ut suspectus recufari, dicta l. apertis-
simi. iuncta gloss. in uersic. iudices. circa fin. & ibi
Bald. Paul. & Iaso. exceptis certis casibus, quos ibi
gloss. ponit. & Lanfra. & in d. loco numero 2. uersic. in
dex autem. sed si suspectus fuerit allegatus, datur si-
bi adiunctus Episcopus, ut dicit tex. in auth. si uero
14 contigerit. C. de iudic. ¶ & si suspicio ex hoc per-
fecta non cessare: posset tunc etiam de iure ciuili re-
cufari, ut dicit Bartol. in l. secunda in 2. lectu. in fine.
numero 30. ff. si quis in ius uoca. non ier. in tantum
quod

quod datio adiuncti iudicis ordinarij suspecti, iuxta dispositionem iuris ciuilibus, per hunc Ritu. admittentem recusationem, est sublata: quod nota. quia paucis aduerterunt hunc Ritu in hoc. Et cum hoc Rit. concordat dicta Regia pragma. Caro. 5. incipient. Arnimus etiam de suspi. officia. & ordinatio Regis Ferdinandi. primi quâ supra citauimus in dicta prag. 40. in quibus disponitur de iudicibus ordinarijs, & dicitur quod vera existente causa suspensionis, iudex remouetur: adeo quod nec etiam præsens relationi causæ esse potest, vt supra dixi in prin. istius Rit.

¶ Quarto nota, ibi Magnifico Viro Logotheta, & Prothonotario, quod officium logotheta, & Prothonotarij reperitur in vno homine vnium. Antiquius diuersa erant ista officia: vt dicit Dominus Marinus Friz. de subtend. libro primo. S. quintum officium. folio 31. numero 7. & vt ipse dicit in prin. illius. S. Logotheta, & Prothonotarius circa diuersa se impediabant: licet hodie vnium sit vnium alteri: & officium logothetae sit in Prothonotario. vt etiam scribit Luc. de penn. in l. neminé. C. de decurion. libro 10. Officij Prothonotarij consistit hodie in creationibus notarij, vt Dominus Marin. ibid. dicit, num. 9. ponit manum, in priuilegijs, quæ à Regia Cancellaria expediuntur. vt dicit Iser. in c. quoniam inter dominum, in additio. in princ. de prohi. feud. alie. per Lotha. & item dom. Marin. loco proxime cita. nu. 28. Habet secundum eum. num. 21. nonnulla emolumenta circa suum officium. vt puta, quando a Rege aliquis legitimatur, vel fit iudex ad contractus, & quando ipse tractat notarios, & insuper vt scribit in d. S. num. 22. appellatur illustris per not. per Bart. in l. j. S. diuus. ff. de ver. & extraordina. cognitio. & Iacobi. in l. j. col. 4. ff. de offic. affesso. & licet hic appelletur Magnificus; procedit ex eo, quia in hoc Rit. loquitur Regina cuius esse videtur si hoc titulo subditum, suumque officium honoret, vel ideo est, quia antiquitus in hoc Regno istis titulis, & similibus non ita passim appellabantur homines: vt facimus nostris temporibus quibus res deuenit ad terminos, quod (vt breuius, meo pediam) maximum vituperium est in hoc Regno quod circa istos titulos seruatur. Audiui tamen, quod ab hispanis ceperunt huiusmodi vsurpationes: quæ ante a iuris, quique titulis appellabatur.

¶ Quinto nota. ibi in causa illa procedat non obstantem allegatione præfata, quod iudex allegatus suspectus, tunc demum potest in causa procedere, cum autem istis suspensionibus, prouisum est eas non militare: ergo argumentum sumpto a contrario sensu quod verum est in iure. l. j. ff. de offic. eius. antequam tunc super hoc declaratum, pendente discussione suspensionum, non debet se intromittere vt etiam voluit Bald. in l. quia poterat. num. 3. ver. sed quarto. ff. ad Trebell. Hostien. & Ioan. And. in c. cum speciali. extra de appell. Ancha. in c. iudex. de off. deleg. in 6. Lapusal. j. Alex. consil. 104. num. 4. vol. 5. & late Rom. c. 6. versic. quo ad secundum num. 3. Ratio istius conclusionis esse potest secundum Rom. ibid. quam etiam Alexan. sentit in d. consil. j. quia recusatio iudicis & appellatio a pari procedunt, vt probat text. ad litteram. & ibi glos. in c. super eo. lo. 2. extra de appell. l. 1. & ideo sicut appellatio suspendit iurisdictionem toto tit. ff. nihil noua. appell. pende. & l. appellacionem. C. de appell. eod. modo, & recusatio. de quo tamen vide infra q. 3. Et ex isto not. j. Sequitur quod postquam reiectis suspensionibus, idem iudex procedat in causa, vt etiam disponitur in d. Regia ordinatio Regis Ferdinandi primi prag. 40. de offic. sacri consilij. non est verum quod multi dicunt, quod iudex additur suspectus adeo quod iudicare non potest, propter allegationem factam de eo, quod sit suspectus: Comprobatur, quia si id verum esset aperta esset via omnibus recusandi iudicem, & quilibet alle-

garet ipsum suspectum: quod satis esset absurdum cum malitijs non sit indulgendum. l. in fundo. ff. de rei vendi. Nec obstat dictum Isern. super quo se fundant in constituto. Regn. si quis rapere. col. 4. in princ. quoniam Iser. ibi non loquitur de eo qui allegatur suspectus, sed de eo iudice, qui semel grauauit, & ideo appellatur ab eo. quo casu dicit ipse, & bene, quod idem iudex non cognoscit de appellatione: quia functus est officio suo, & de eo conqueritur, propter quod presumitur ei odiosus, vt etiam probat text. quæ Iser. non allegat in c. proposuit. de appell. quod not. quia multi tenent aliter per illam autoritatem, quæ nihil penitus probat: & quando probaret: iste Ritu. & d. ordinatio prouident contrarium.

23 ¶ Sexto nota. ibi eiusque arbitrio, quod allegatus iudicem suspectum, & post modum nec probans, puniatur arbitrio iudicis: qui super suspensionibus processit: & idem dicitur in sepius allegata prag. 40. in cip. allegantibus. de officio sacri consilij. vbi quod tali poena iudicis arbitrio puniri poterit, tam principalis quæ procurator, & Aduocatus qui suspensiones ipsas proposuerint. Et insuper vt dicit Bal. in c. super. q. de off. deleg. & Ang. in l. quæ omnia. per illum text. ibi magis conuictum. ff. de procur. j. actione iniuriarum tenentur iudici allegato suspecto. Et ex hoc sequitur, quod cum ex allegatione suspicionem non probatum incidat quis in poenam: iudex suspectus allegari debet per principalem, non per procuratorem, nisi habeat speciale mandatum vt dicit pulchre Rebuff. in tracta. recusa. articulo. j. glo. j. nume. j. volum. 3. Ratio est secundum eum, quia procurator non potest aliquid facere per quod dominus incidat in poenam, si ad id non fuit specialiter constitutus. vt dicit Bar. in l. si procurator. nu. 6. & 7. per illum text. ff. de conduct. indeb. & per l. si pater. ff. quæ in fraud. creditor. Dicit tamen Rebuff. ibi fuisse decisum ibique seruatum, quod si dominus esset absens, & iudex esset suspectus: posset allegare suspectum offerendo dominum ratum habiturum, & petendo terminum ad habendam ratificationem, & speciale mandatum, & iterum ipse deberet abstinere, sed hodie ista cessant: quia communis forma omnium procuracionum se habet quod in specie dicatur istud.

26 ¶ Septimo nota. ibi cum non sit verisimile, j. quod ignorantia eius quod publico edicto proponitur, non est verisimilis, immo vt dicit glo. in l. fin. ff. de decret. ab ord. facie. talis ignorantia, quia non est licita: non admittit, idem Bald. in l. sed & si. S. præscribere per illum text. ff. de institor. actio. & facit text. cum Glos. in l. si tutor. C. de pericu. tutor. cum similibus. q. gloss. ponit in d. l. fin. idq. adeo verum est: quod volens iurare contrarium, non auditur. vt dicit Gloss. in cap. nulli de electio. in 6.

27 ¶ Quarto primo in hoc Rit. quid si caput tribunalis est suspectum: puta, in consilio præsidens, in Regia Camera locum tenens, in Magna Curia Reges, & in Audiens provincialium Iustitarius: nunquid suspensio sua coram eodem met tribunali allegabitur & probabitur, iuxta ea, quæ supra diximus. in princ. Breuiter, dico, quod non: quia ob eius suspensionem totum tribunal est suspectum. vt dicit Bal. in l. j. C. si tecto. prouinci. & in c. j. nu. 7. ver. tertio, & ibi etiam Felyn. col. 2. de iudi. idem Fely. in c. causam q. circa princ. colum. j. de off. deleg. & Par. in tractat. Syndic. in versic. suspensio. nu. 10. & ideo hoc casu, coram tribunali superiori illius fiet, quod ibidem alias esset agendum. Et idem etiam dico, quando maior pars officialium esset suspecta: quoniam secundum Bald. in d. c. & Par. suspensio maioris partis totum tribunal suspectum facit quod nota.

28 ¶ Sc-

A D D I T I O.

a Caput. Adde quod hoc fuit prouisum per Comitē Mirandae, vt diximus supra in præcedenti addit. C. P.

Domini Prosperi Caraitæ Ebolitani

28 ¶ Secundo quæro de vna. q. de qua alias dubitavi nunquid consiliarij sacri consilij, Præsidentes Regiæ Cameræ, iudices Magnæ Curie, & Auditores prouinciarum, iudices ordinarij dici poterunt: an delegati? Bald. (qui omnia sciuit. & nihil penitus ignorauit) præcipimus. nu. j. C. de appell. dicit. quod iudices qui de nulla causa cognoscunt, quam de ea quæ eis nominatim committitur, dicuntur delegati, non ordinarij. Ex quo sequitur quòd Regij consiliarij sacri consilij, qui nihil ex se possunt: nisi causa per Præsidentem committatur: dicuntur iudices delegati, non ordinarij: idque etiam patet ex prouisionibus, quas expediunt, quia in earum principio dicitur Marinus Friz. de Neapo. Miles Regius consiliarius, & ad infra scriptam causam commissarius, & iudex delegatus per sacrum consilium & c. Præsidentes Regiæ Cameræ iudices Magn. Curie, & Auditores Prouinciarum dicuntur iudices ordinarij, & licet etiam ipsi committantur causæ per locum tenentem Regiæ Cameræ, per Regem Mag. Cur. & iustitiarium prouinciarum, tamen ipsi possunt ex se multa facere absq; commissione aliqua, vt sunt citationes, quas expediunt, prouisiones inhibitoriales, & alia mandata quæ omnia si quæres à consiliario: non expedire, nec expedire potest: nisi Præsidentis sacri consilij data supplicatio sit, committat, immo Præsidentes, Iudices, & Auditores prædicti etiam sine commissione, multoties procedunt in causis: quia commissio causarum quæ fit eis potius fit ad euitandum confusiones, & vt qualibet causa suum proprium habeat iudicem quàm ad dandum potestatem procedendi: sicut fit cum consiliarijs: quod not. in pract. quando interrogaberis.

29 ¶ Tertio quæro quid si iudex allegatus suspectus, non obstante suspitione allegata, procedit in causa, nunquid acta erunt valida? Ludou. Roma. d. consil. 220. numero 3. diffuse tractat istam quæstionem: ponendo quinque opinio. quæ fuerunt super ea. quarum vnâ sequitur Neapoda. in capitulo Regni. prolixitatem. vers. an autem. numero. 16. tandem concludit Roman. quòd opi. Barto. in d. l. quia poterat. Host. in dicto capitulo cum speciali Ancha. in dicto capitulo Iudex. Lap. in j. alleg. & sequacium relatorum per Maran. in pract. parte 4. dist. 6. numero 4. vers. secundo dicitur, & parte 6. in vers. appellatio. numero 24. dicentium quòd sint nulla, est verior de iure ciuili, non autem de iure cano. quia de iure ciuili non requiritur expressio causæ suspitionis: nec probatio: de iure vero cano. secus, vt supra diximus in j. nota. adeo quòd sola allegatio de iure ciuili potest tantum quantum de iure cano. allegatio, probatio, & sententia, & sicut de iure cano. per sententiam latam super suspitionibus, suspenditur iurisdictio iudicis recusati, & non ante. dicto capitulo si iudex. eo dem modo de iure ciuili per solam allegationem cum ipsa sola sufficiat per d. l. apertissimi. C. de iud. iuncta gl. o. in vers. recusare. Ex quo sequitur quòd cum in hoc Regno procedatur circa istud secundum ius canon. debeantque exprimi, & probari causæ, & postmodum super eis decerni. vt supra diximus in j. nota. acta facta per iudicem allegatum suspectum non erunt nulla: sed venient annullanda postmodum. vt dicebat Inn. in dicto capitulo cum speciali. de appell. hoc est postquam fuerit decretum suspiciones militare, & iudicem suspectum debere abstinere, iuxta ea quæ dicuntur in capitulo non solum. de appel. in 6. vbi quòd innouata post appellationem ab interloquutoria, tunc demum reuocantur cum appellationis causam veram esse consistere. cum vt supra dictum fuit in j. not. recusatio, & appellatio à pari procedant: & etiam iuxta tertiam opinionem relata per Roma. in dicto consil. quæ volebat quòd validitas vel nullitas actorum factorum per iudicem allegatum suspectum dependeret à fu-

turo euentu, vt si suspiciones militauerint, acta sint nulla. An vero secus, valida.

31 ¶ Quarto quæro, quid si allegans iudicem suspectum, non aliter procedit circa suspiciones, nec etiam in causa principali, nunquid iudex perpetuo ira manebit, cum in causa procedere non debeat, vt supra diximus, in quinto nota. Neapod. in capitulo Reg. prolixitatem. numero vigesimoprimo. vers. quare vt eorum fraudibus, mouet istam quæst. & dicit quòd iudex allegatus suspectus statim debet impartiri terminum ad eligendum arbitros qui de suspitionibus habent cognoscere, vt probat tex. in capitulo cum speciali. iuncta Gl. in ver. terminum, de appellatio. & si est delegatus, faciat illum statuere per iudicem ordinarium. vt dicit rex. in l. apertissimi. vers. necessitate. C. de iud. cum comminatione quòd elapso termino, procedetur in causa principali, iustitia mediante, vt latius ibi. vnde cum hodie in Regno in ciuitate Neap. causæ suspitionum discutiantur coram eodem met tribunali, & extra ciuitatem de officialibus inferioribus coram Regijs Audiensibus prouinciarum, vt supra diximus in princ. Ritu. seruari debet hoc modo, quòd quando id em tribunal habet cognoscere suspiciones: & vide et partem differre, debet statuere certum terminum ad probandum suspiciones allegatas: alias eo elapso, procedetur ad vteriora oppositis non obstantibus: & vbi non idem tribunal, sed aliud superius vt quando allegantur suspecti capitanei terrarum, & ijque officiales Baronum. tunc idem officialis debet statuere terminum, infra quem adeat superiores, & causas suspitionis prosequatur: quemadmodum statuitur appellanti ad prosequenda appellationem, vt dicit Gl. in dicto capitulo cum speciali: & diximus supra latius in Ritu. 251. cum vt supra dictum fuit in 5. nota. recusatio iudicis & appellatio à pari procedant, & licet in dicto Ritu. 251. dixerim quòd in Regno isto termini prefixio non potest fieri per iudicem a quo, illud ideo est, quia in appellatione est statutus certus terminus quinquaginta dierum ad se præsentandum iudici ad quem vt latius ibi diximus: vnde cum in allegatione suspecti iudicis non requiratur certus terminus ad adeundum superiores, quæ debeat statui per iudicem met recusatum dicto capitulo cum speciali. non est dubium, quin ita fieri, & obseruari debeat ne iudex recusatus continuo sit in pendenti.

32 ¶ Quinto quæro ex quibus causis iudex potest vt suspectus recusari? Breuiter dicas, quòd multæ sunt causæ per Doct. enumeratæ quas si vellem hic ponere multas membranas occuparem: ideo vide Philipp. Franc. in capitulo cum speciali. & capitulo postremo. extra de appellat. vbi enumerat quædraginta causas. Specu. in tit. de offic. delega. §. superest. Doct. in l. cum apertissimi. C. de iud. Par. in tractat. syndi. in vers. suspicio. & plene Marant. par. 6. in vers. appellat. numero 28. in nouis. vbi etiam ipse quadraginta causas scribit. Multas in superius quæstiones possem in hoc Ritu. ponere, sed quia in loc. præ alleg. Doct. latissime scribunt: Neapoda. & alij in capitulo Regni. prolixitatem. Capici. deci. 137. & 138.

33 ad ipsos te remitto. ¶ vnum tantum scias, quòd cum inter alias causas recusandi iudicem, sit inimicitia. vt per Doct. in dd. locis. quælibet inimicitia sufficit etiam si non sit capitalis, vel grauis, sed solum probabilis allegata in specie, & non in genere. vt dicit Fra. in dicto capitulo postremo. in 32. causâ. Gl. & Gemina. in capitulo 2. de probat. in 6. & Capici. d. deci. 138. numero 3. per tex. in capitulo quia suspecti 3. quæstio. 5. & c. cum super, de offi. deleg. quòd

34 not. ¶ Sexto quæro satis necessario in hoc Rit. quis iudex procedet in causâ probatis suspitionibus? de iure ciuili in auth. si vero. C. de iud. idem iudex recusatus

ius vna cum Archiepiscopo, vel Episcopo, vel cū alio bono viro in adiūctum. vt Bal. Salyc. & Iaf. ibid. dicunt. De iure vero can. idem iudex recusatus reasumit iurisdictionem: verum tenetur causam alteri delegare, vel ad superiorem remittere vt dicit text. in c. cum speciali: vbi not. etiam Imo. nu. 11. de appel. & Gl. in c. si quis contra clericum. in ver. executor. de for. comp. & late Capici. deci. 137. num. 10. & sic cum iste Rit. in materia suspencionū sequatur ius can. videlicet. expresse videtur dici posse, quod ille iudex procedet. quē iudex recusatus eligit, vel iudex suus superior: si ipse ad eum velit transmittere, sed contra ius verum est in hoc Regno: eo quia, licet Rit. iste sequatur ius cano. tamen in fine ipsius non dicitur quod quando sunt probataz suspiciones, iudex recusatus eligat iudicem vt vult ius can. imò totum contrariū. dum dicit, quod iudex coram quo suspiciones probataz sunt recusationem admittat: quod non aliter fiet, quam prouidendo, quod ille abstineat, stantibus suspencionibus & ex consequenti, eo abstinente, electio facienda de iudice causę spectabit ad ipsum, qui de suspencionibus cognouit: potestaque quę de iure cano. residebat in potestate iudicis recusari circa iudicis electionem: per hunc Rit. ita dicentem ad ipsum iudicem suspicionem pertinebit. vt dixi, & ita feruatur hodie in Regno. Varijs tamen modis & formis prout qualitas suspencionum officialis, vel Baronis & causę videbitur requirere: quandoque enim Magn. Curia stantibus suspencionibus, remitti causam ad Baronem illius terrę vbi officialis est suspectus: cū clausula quod in causa procedat cum consilio alterius officialis partibus non suspecti, eo quia suspicio per sonam tantum officialis sigillat: non autem Baronis iurisdictionem tollit. l. p̄tor vbi Pau. de Cast. & alij. ff. de iurisd. om. iud. & no. Dom. Marinus Friza de sub feud. lib. 2. tit. de differe. feud. quaterna. num. 37. fol. 242. quandoque si adest etiam aliqua suspicio circa ipsum Baronem, dicitur in decreto remissionis causę quę ad eum remittitur quod procedat cum consilio alterius eligendi per ipsam Magnam Curiam, & quādoque nimum virgente eius suspicione, deputatur iudex qui nomine ipsius Baronis procedat cogitator, & iustitiam faciat in causa. vt idem Do. Martinus tradit in loc. p̄ allega. Verum quando ille officialis, qui allegatur suspectus non esset Baronis, sed Regius: tunc prouidetur quod causa remaneat in ipsa Magna Curia stantibus suspencionibus eo quia tali decreto nō p̄iudicatur Baroni: & quandoque si partes essent de longinquo, ne cogantur venire ad Magnam Curiam: prouidetur per eandem de iudice partibus non suspecto in locis conuicinis. Prædicta tamen quando capitaneus allegatur suspectus, secus quando eius iudex, siue Baronis, siue Regius, quonia iuxta hūc Rit. admittitur recusatio dicti iudicis: & remittitur causa ad capitaneum qui in causa procedat, & iustitiam faciat cum consilio alterius iuris partibus non suspecti. Euenit ista quæstio pro- p̄ diebus in facto in Regia Audientia principa- litate in causa Magnifici Marci Antonij cioffi, dū iudicem in dicta Audientia aduocatus fiscalis, & cum p̄ prædictum allegaretur suspectus magnificus ca- pitaneus terrę Eboli: fuit decretum quod dictus ca- pitaneus abstineret: & causa remissa ad Illustr. Prin- cipem Eboli: qui in causa procedere faceret per offi- cium per eum in provincia eligendum, partibus non suspectum: Sed est dubium, quid si euenit ap- pellant a sententia lata per illum cuius consilio Ba- ro processit in causa vt proxime dixi, nunquid appel- labitur ad iudicem secundarum causarum eius Baro- nis an vero ad iusticiarios provinciarum, vel Magnā Curiam: Gloss. quam ibi sequitur Abb. in d. c. si quis contra clericum in ver. executor, facit quod appel- lamur ad eundem iudicem, qui fuit recusatus, vt ipse

causam appellationis committat: quia si appellare- tur ad iudicem secundarum causarum, iusticiarios, vel Magnam Curiam: omitteretur medium quod est ille iudex recusatus a quo gradatim debet appel- lari: ¶ quia appellatio omisso medio non admittit- tur: per dilecti, de appella. cum simi. Specu. vero in tit. de appel. §. nunc tractemus. verfic. si vero num. 5. Hof. Ant. de Butr. & Aret. qui alios allegat in d. ca. si quis contra. ver. sed statim queritur num. 16. faciunt quod debeat appellari ad iudicem secundarum cau- sarū Baronis, gradatim, & postea ad alios: quia in ca- su simili quando Episcopus fuit allegatus & pronun- ciatus suspectus & per eum delegatus iudex iuxta d. c. cum speciali. si appellatur ab illo delegato per Epi- scopum concludunt communiter appellandum esse non ad episcopum, sed ad Archiepiscopum, & quā- uis ad Archiepiscopum non appelletur: nisi a suo medio, quod est Episcopus, tamen vt ipsi dicunt quā do prius iudex est pronunciatus suspectus: non dicitur facere medium. argu. c. placuit. 2. q. 6. & ex con- sequenti non dicitur appellari omisso medio: quod satis verum videtur, ne alias sequatur Baronē amitte- re cognitionem secundarum causarū, sine causa: itē aliud absurdum, quia posset esse quod cognitio primarū causarū esset vnus Baronis, & cognitio secundarū alterius Baronis: quē nō esset iustū defraudari sua causa ob suspicionem officialis primæ q̄ oīa rā quā quotidiana bene not. Saler. die 5. Ianuarij, i Vigilia s̄ctissimę Paschę Epiphanię. Prosper Carauita.

RITVS CCLXVI.

Item si aliquis ciuilitate, vel criminaliter a ex officio, vel via ordinaria de mādato ipsius Curia citatus fuerit, & excusetur per aliquam con- iunctam personam ipsius, quod citatus ipse sit absens, quod arripuerit iter ad sanctum Iacobum vel ad sanctū Sepulchrum, talis excusatio admittatur, nisi si p̄sumatur malitiose proponi.

A D D I T I O.

2 Criminaliter. vide omnino c. Regni post cōmissum nu. 228. & ibi Ioan. Ant. de nigris vide & prag. Regis Ferdin. Chat. pro serenissima. &c. A ffic. deci. 129. & 289. num. 28. Capic. deci. 123. C. P.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatus in omni causa tanquam absens excusa- tur cum ampliat.
- 2 Practica, quando allegatur absentia citati, & ip- sius practica limitatio.
- 3 Excusatori absentiam in genere alleganti, ignoran- tique vbi citatus reperitur: terminus ad compa- vere faciendum dabitur.
- 4 Ius publicum in defensione absentium consistit. Et in allegatione absentię.
- 5 Ius publicum cuilibet de populo competit etiam minori.
- 6 Excusans citatum, regulariter de eum infra cer- tum terminum presentando, promittere tenetur sum limit.

T 2 7 Malitiose

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

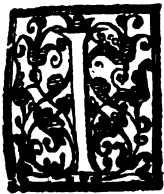
- 7 *Malitiose opponi, p alicuius absentia, qñ dicatur.*
8 *Pro contumace nemo loquatur.*

Not. ex hoc Rit. t̄ quod si citatus pro causa civili, vel criminali excusetur tanquā absens: talis excusatio admittitur. vt etiā probat tex. in l. pen. §. ad crimen. ff. de publi. iud. & licet Rit. non se extendat ulterius, vt Rit. inf. 268. supplēdo istum, dicit quod oblata petitione absentia, datur iuramentum excusanti, quod non calumniosē & fraudulenter excusat citatum: licet tale iuramentum non scribatur vt dicitur in præalle. Rit. 268. & postmodum datur terminus compe- tens attenda loci distantia ad comparendum. t̄ Et in pract. fit isto modo: quod citatus curia sedente, vocatur in ultimo peremptorio, efficitur contumax & bā- nitur forma solita, & in illa interlocutoria in qua fit contumax: dicitur quod si cōparuerit infra tot dies: deleatur a contumacia: & qñque in calce petitionis absentia scribitur decretum hoc modo, per Regiam Audientiam visa dicta petitione fuit dictum, quod si dictus talis comparuerit infra tot dies, deleatur a cō- tumacia. Et quod de iuramento dictum est, & dicitur per d. Rit. 268. in pract. non multum obseruatur, quia in reueritate vt plurimum periuratur in excusando citatos, quo casu bene facit iudex si iurum non de- fert. Quo termino ad comparendum dato, si præten- ditur in contrarium per partem, vel curiam, quod ta- lis excusatio non sit vera: sed quod citatus sit in lo- co, vel post citationem se absentauerit, aut post deli- ctum (vt infra dicam) fuerit visus, tunc in eadem præ- dicta interlocutoria, vel decreto dicitur, verū si fue- rit conuictus de contrario, dilatio non gaudeat, sed sit, & remaneat ex nunc contumax, & condem- natus. * Limita tamen istam pract. quādo proceditur contra citatos super tenore instrumenti vel de peri- urio: quoniam tunc allegata absentia vel infirmitate non fit condemnatio sed datur terminus ad compa- rendum, & seruatur vt dixi in Ritu. 166. in 4. not. ver- si. scias tamen. Sed dicit aliquis, quid est quod iste Rit. dicit in illis. verbis, sit absens, quod arripuerit iter &c. nunquid non dicitur absens, qui iter arripuit ad sanctum Iacobum vel ad sanctum Sepulchrum? cui responderi potest quod iste Rit. in his verbis ponit pract. seruādam per excusantes citatos absentes, vt in petitione absentia nominent locum vbi reperit- tur citatus, vel ad quem dixit velle accedere quom pract. sentit etiam Rit. infra 2. 8. vbi dicitur quod ter- minus dandus absenti ad comparendum iuxta loco- rum distantiam dari debet, & ita seruatur. Multoties tamen, quia reuera nescitur locus vbi sit, vel ad que accessit, admittitur excusatio, & datur terminus ma- gis breuis arbitrio iudicis, t̄ quia excusant alleganti absentiam in genere, & ignorant locum vbi reperit- tur citatus, ex iuris dispositione, terminus ad compa- rare faciendum dari debet, vt dicit Bart. in extrauagan. ad reprimendum in ver. per edictum, nu. 7. ver. quid si intra terminum, & Anton. de Canar. in tracta. de excusa. questio. 22. Nec obstat iste Ritus in verbis prædictis, ac etiam quod iudex non potest arbitrari terminum competentem ignorato loco, quia ex cō- muni obseruantia, de æquitate (adhærendo potius iu- ri communi, quam his Ritibus) talis excusator admit- titur: sed in alio oneratur absens, quia non allegato loco, iudex facile præsumit fraudem, & concedit mi- norem terminum, vt dixi. Amplia, primo hunc Rit. procedere nedum si excusetur absens per coniunctā personam vt hic dicitur: verum et per quamcunque; vt dicit expresse Bart. in l. seruum quoque. §. publice. numero 3. vers. vbiq̄que per illum tex. ibi quam- nis pro eo verba facientem. ff. de procura. vbi Barto. loquitur in excusatore allegante causas innocentia,

quod est plulquam allegare causas absentia, & add. Gandi. in tract. malefi. in titu. vtrum procurat. nu. me- ro quinto. Secundo amplia procedere etiam sine ma- dato vt dicit Innocen. in cap. veniens in prima glof. & ibi Ioan. And. in secunda glof. de accusa. per text. in capit. querelam. extra de procura. & l. si prator. ff. de iudic. idem Barto. in l. pen. §. ad crimen. nume. 16. versic. quæro quod est officium. ff. de publi. iud. & Bal. in l. reos. circa fin. C. de accusatione quod maxime procedit in hoc Regno. per Ritu. 269. in illis verbis pro parte citati, nec alias sic dicendo, de vento seruiat. Tertio amplia etiam si talis excusans sine man- dato, non satisfet de rato. vt dicit gl. in l. in eo. §. nemo. ff. de regul. iur. Ioan. Andr. ad Specul. in rubr. de coniuncta persona in Apostilla incipien. huiusmo- di versic. firmat Innocen. Bart. & Bald. in locis proxi- me citatis. Ratio est secundum eos: quia talis excu- sans allegans absentiam, non deducit in iudicio absenti: sed solum ius publicum, quod dicitur con- sistere in defensione absentium t̄ vt dicit text. in q̄- sto. §. publice. & Gandi. in tit. præallega. nu. 5. Quar- to amplia, siue excusans sit masculus, siue femina, siue maior, siue minor, siue liber, siue seruus, vt dicit Inn. in d. cap. veniens. Car. in d. §. ad crimen. num. 17. versic. aduerte. ad euidenciam Ang. in l. exigendi. C. de procura. Alex. ad Bart. in d. §. ad crimen. versic. sit mulier. Bar. in d. §. publice. col. fin. numero 3. & Bald. in d. l. reos in fine vbi allegat rationē, quia in allega- tionē absentia, consistit ius publicum, t̄ quod cui- libet de populo competit, & etiam minori per text. in d. §. publice. Quinto amplia procedere etiam, si talis excusator allegans absentiam, non satisfet de præ- sentando citatum finira causa absentia. vt dicit Ioan. Andr. ad Specul. in d. rubr. de coniuncta persona in Apostilla incip. scite debes, Glof. in d. §. nemo Alex. in l. exigendi. 2. nota C. de procur. Canar. in d. tracta. de excusa. q. 30. & Gandi. in loc. præalleg. nu. 4. & loā. Anto. de Nigr. in c. Regn. post commissum num. 42. versic. limita. prædicta t̄ licet regulariter excusant alijs de causis, teneatur promittere de præsentando citatum infra certum terminum vt dicunt Bal. Pa- de Castr. & ceteri scribentes in rub. ff. de in ius vocat. vt eat. Gandi. in tract. malefi. in titu. vtrum procurat. in malefi. col. 3. circa fin. & Afflict. decisio. 29. Limita primo istud not. non procedere quotiescunque talis absentia malitiose allegaretur, vt dicit text. in ius Rit. in fin. t̄ Dicitur tamen malitiose opponi quoties- cunque appareret ex processu citatum fuisse visum in loco delicti tempore quo fuit commissum, aut die præcedenti, vt dicitur in præalleg. c. Regn. post com- missum. idem etiam seruatur si esset visus die sequē- ti: intelligendo tamen, prædicta omnia vt etiam loā. Ant. de Nig. scribit in d. c. num. 11. limita. j. quoties- que delictum pro quo nunc citatur aliquis, de recen- ti esset commissum, secus. si non de recenti, (arbitrio in hoc rel. cto iudicanti:) quoniā tunc licet ex actis appareret fuisse visum: non nocet, nec terminus de- negatur, quia esse potuit in delicto, & etiam quod nunc ex causa reperitur absens, & non ex fraude, & ita seruatur. Aduerte tamen, quia licet iste Rit. dicat, non admitti excusantem absentiam: quando præsumeret malitiose opponi, adeo quod videret solum p̄sumptionē malitiose requirere, tamen intelligi debet de p̄sumptione, q̄ colligit ex processu modo quo dixi nā si ex actis apparet Titium de homicidio in q̄ fitu. fuisse visum die delicti aut p̄cedenti, vel sequenti: licet nun- sit verē absens a territorio, p̄sumitur q̄ malitiose se absentauerit, & ideo q̄ nūc malitiose allegetur absentia, alias si secus intelligeretur ista verba rato, & forte nūquā absentibus daretur terminus: quia fiscales semper præsumunt contra inquisitos: quod not. quia t̄ seruatur. Secundo limita non procedere in citato p̄sonaliter: quia tūc multo magis præsumitur malitiose se opponi

se opponi absentiam, quæ post citationem orta est: adeo quod iste Rit. solum in citato domi, locum habet, & ita seruatur. Tertio limita quotiescunque talis citatus, pro quo allegatur absentia, reperietur contumax pro alio crimine, & etiam bannitus: † quoniã cum pro contumace nemo loquatur, vt dicit Rit. supra 220 vbi diximus) nulla dilatio ad comparandum dari debet, & ita quotidie obseruatur in curijs, & præsertim in Magna Curia. Salerni, die 7. Ianuarii. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXVII.

Tem si aliquis, vel aliqua ciuilitè, vel criminaliter ex officio, vel via ordinaria de mandato ipsius curia citatus, vel citata fuerit, & excusetur, per ciuẽ idoneum, vel aliam coniunctam personam, quia infirmus, vel infirma, vel mulier grauida sit, adeo quod sine suæ personæ periculo, in dicta curia comparere non potest, quamuis in instrumento excusationis ipsius, vnus medicus, vel obstetrix sit, nihilominus eius excusatio, ex quadam æquitate admittitur per curiam lupradictam.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatus tanquam infirmus excusatur.
- 2 Mulier citata infirma, vel prægnans excusatur.
- 3 Practica super excusatione citatæ personæ cum ampliat. & limitat.
- 4 Excusatio pro citato per quacunque personam porrigitur.
- 5 Fides medici pro excusando infirmo, quid continere debeat.
- 6 Fides infirmitatis ad excusandum infirmum, an vnus medici sufficiat? & in num. 8.
- 7 Numerus pluralis duobus est contentus.
- 8 Fides medici pro infirmo, cuiuscunque gradus conditionis, & sexus, valet.
- 9 Cuiuslibet perito creditur in arte sua.
- 10 Sententia ex peritorum iudicio lata, an transeat in rem iudicatam?
- 11 Medici maioris auctoritatis, quam obstetrices non sunt.
- 12 Obstetrices medicorum numero ad scribuntur.
- 13 Medici & notarij adeo viles, & propterea non posse de iure postulare?

Supra in Rit. præcedenti fuit dictum qualiter citatus ciuilitè, vel criminaliter excusari potest tanquam absens, ad præsens in hoc Rit. ponitur qualiter elulari potest tanquam infirmus: vt etiam de iure fieri potest. vt dicunt Bart. Imo. & Alex. in l. quæsitū. ff. de iud. & in l. ea quæ in fin. C. quomodo & quando iudex. est tex. in l. 2. §. si quis vbi not. Alex. & alij ff. si quis cautio. & Afflic. decis. 289. num. 25. & Rebuff. in act. de excus. numero 26. vol. 3. vbi hunc Rit. alleg. † Nota. igitur primo ex hoc Rit. quod si citatus, vel citata pro causa crimina

li exesetur, tanquam infirmus, vel infirma, aut mulier tanquam grauida talis excusatio admittitur, dñ modo præsentetur instrumentum in quo citatus se excuset, propter infirmitatem, ac etiam fides medici, vel obstetricis. † Et istud adeo verum est, quod si præsentaretur solum instrumentum excusationis, sine fide, aut sola fides sine instrumento, non releuaret, sed citatus condemnaretur tanquam contumax. Multoties tamen de æquitate iuxta facti, & personæ qualitatem, in interloquutoria, in qua talis condemnatur vt contumax: dicitur per iudicem, verum si infra tot dies comparuerit, vel legitime docuerit de infirmitate allegata, deleatur à contumacia. Sed dicit aliquis iste Ritus dicit, quod excusatio citati infirmo admittitur, sed non dicit vltra, & quid erit agendum cui (supplendo hunc Rit. respondetur, quod practica aliquarum curiarum seruat isto casu, condemnare absentem, tanquam contumacem: & in eadem interloquutoria dicere quod si comparuerit, cum primum conualuerit: absque alia requisitione deleatur à contumacia: melior verò pract. seruat dicere, quod si comparuerit infra tot dies, deleatur: quia primo modo comparitio ad citati arbitriū differri posset, secundo nõ, & si infra illum terminum datum non conualescit, facta alia fide, prorogatur terminus, sed si filius, vel pars prætenderet ipsum conualuisse, vel nunquam fuisse infirmum: capitur informatio, & quandoque per curiam mittitur alius medicus, & reperta fraude, dilatione non gaudet: sed vt contumax reputatur, etiam diximus supra in Rit. præceden. in prin. & ponit Mansuer. in pract. tit. de contumacia. nu. 24. † Amplia istud not. & Rit. procedere nedum si excusatio præsentetur per coniunctam personam, vel ciuẽ idoneum. vt Rit. iste dicit: verum etiam si per quamcunque personam per ea quæ diximus supra in Rit. præceden. in prima ampliat. Limita istud not. & quæ diximus non procedere quotiescunque citatus qui vt infirma non excusatur, esset in ciuitate, vel districtu loci iudicij: quoniam tunc etiam quod non præsentaretur instrumentum excusationis cum fide medici: admittetur petitio illius, qui ipsum infirmum diceret, & ita seruatur in Magna Curia, verum practicitur isto modo, quod citatus qui tali modo excusatur, condemnatur tanquam contumax: & in eadem condemnatione dicitur, quod illa die, vel sequenti accedat actus rursus cum medico, & eoreperto infirmo, deleatur à contumacia, virtute cuius interloquutorie accedit actuarius: & si ipsum (vt præsertur) inuenit infirmum, & delictum est graue, & graui ad sunt iudicia: facit sibi cauere de se præsentando, cum primum conualuerit, absque requisitione faciendâ, vel de se præsentando infra tot dies: & si delictum non est graue; facit sibi præceptum pænale, quod non discedat vel prout ipsi curiæ melius visum fuerit, considerata causa, & persona, & alijs considerandis, & demum ad hoc vt deleri possit citatus à contumacia: penes acta refert, qualiter accessit, & ipsum inuenit, & fecit ita, vel ita (pro vt sibi per iudicem fuerat ordinatum.) Si vero inuenit non infirmum: tunc tanquam contumacem, duci facit carceratum in præsentia iudicis. Secundo limita, non procedere quotiescunque infirmus non est talis, propter quam sine periculo venire nõ posset, vt iste Rit. met dicit, † & ideo fides medici debet dicere qualitatem, & speciẽ infirmitatis, & concludere quod absque periculo vitæ discedere nõ posset aliàs citato nõ opularetur: quod nota. † Secundo nota ibi quæuis in instrumento vnus medicus quæ licet de stricto iuris fides infirmitatis p duos ad min⁹ medicos fieri deberet: quia iura regentia medicos loquuntur in numero plurali. l. semel. C. de re milit. libro 10. & l. j. §. ff. de ventr. inspici. & capitulo significasti. lo 2. de homic. tradit Bart. & ibid. Bald. in j. konstitut. ff. Ana. in capitulo significasti, col. 5. de homicid. Petr. Iaco. ibi

Domini Prosperi Carauitæ Ebolitani

pract. titu. de actio. ex empto. Guid. pap. conf. 1. 76. no. bilis. & nouissimè Petrus a Plaza. in Epito. delicto. 7 lib. 1. capit. 13. nume. 10. † qui numerus pluralis duorum numero est contentus. l. vbi numerus. ff. de testi. & iuris iurandi. C. eodem. tamen per hunc de æquitate non curatur si fides infirmitatis est vnus medici: sed admittitur, & ita seruatur. † Amplia istam conclusionem, & Riturum. procedere: siue medicus sit Doctoratus, siue non, siue seruus, siue liber, & siue masculus, siue foemina, vt dicit Alexand. in conf. 15. in fi. volum. 1. Afflict. in constit. Reg. terminum vitæ. quæstione quarta. numero 42. in fin. vers. Bart. elegant in l. sciendum. ff. de ædil. edict. Ana. in rubr. de magistr. las. in l. 2. in princip. ff. quod quisque iuris, & Petrus a Plaza. in loco præalleg. numero 9. Aduerte tamen, quòd quado fides medici esset facta per illum qui est deputatus a publico, vel in loco vbi non est nisi vnus medicus tantum: tunc in admittendo eius fidem, non versatur æquitas: sed iustitia, quia in talibus casibus statur dicto vnus. vt dicit Bar. in l. secunda. in fi. C. de pondera. lib. 10. & in proem. ff. columna quarta. tex. in §. vt autem nobis in auth. de non alien. Cœpoll. in l. quod si velit. S. si mancipium. numero 12. versiculo sed iuxta prædicta. ff. de ædi. edict. Petrus a Plaza. satis pulchre in præcitato loco num. 10. Afflict. in d. constitu. & late Boer. decis. 323. num. tertio. licet Abb. in cap. proposuisti. extra de proba. aliter dixerit. distinguendo, & sic limitatur dispositio. d. l. semel. eum supra alleg. vt Doct. præallegati, & alij quos refert Boer. ibidem cõmuniter concludunt.

9. † Tertio no. ex hoc Ri. quòd creditur medico, quòd aliquis sit infirmus, & obstetrici, quòd aliqua sit grada: similiter Doctori creditur de discipulo, & magistro militum de milite. l. prima. C. de offic. magistr. milit. Fabro & Architectori de fabrica. vt in authent. de non alien. S. quod autem dictum Mensori de officio suo. l. prima. ff. si men. fals. mod. dixit. & l. si irruptione. S. primo. ff. si. reg. Naturali de natura. l. septimo mense. ff. de statu hom. Discipulo de opinione magistr. l. talem qualem S. penultimo. ff. de arbi. tabellioni de officio suo. l. si quis decurio. C. de fal. legato principis siue literis legationis, si ipse est vir magnæ virtutis, capit. nobilissimus. 97. distinct. Cardinali, de his quæ acta sunt coram eo. secundum Innoc. in capit. cum dilectus extra de accus. & in capit. cū olim. lo 1. de priuileg. Et tandem cuilibet perito creditur in arte sua. 50. dist. c. vt constituetur. in proce. ff. S. j. tex. in d. l. semel. Gl. in l. cum quidam S. quod dicitur in versic. obstetrices. ff. de acquir. hæred. Afflict. decis. 236. in fi. & in d. constit. numero 17. Boer. decis. 220. &

10. Luc. de pen. in l. furioso. C. de decur. lib. 10. † sententia tamen lata ex iudicio peritorum, nunquam transit in rem iudicaram, & per iudicium aliorum peritorum reuocari potest. vt dicit Bal. in l. ab hostibus. S. si vir. ff. sol. mar. Bart. & Pau. de Cast. in l. arbitrio. ff. qui satisda. cogan. Ang. & Cæpol. in d. S. si mancipium, vbi hoc dictum dicunt singulare, & menti tenendū.

† Quarto no. ex hoc Rit. quòd tanta fides adhibetur obstetrici, quòd mulier sit grauida, quanta medico,

11. quòd aliquis sit infirmus. Ratio esse potest: † quia medici non sunt maioris autoritatis, & precij, quàm obstetrices vt probat tex. optimus in l. fin. in princip. C. commu. de lega & no. in cap. non sane. in versic. nec medico. 14. quæstione quinta. Spec. in tit. de sala. S. fin. in princip. & Io. de Ana. in cap. primo. columna

12. secunda. de Iudæis, † imo iure cons. in l. prima S. sed & obstetrices. ff. de variet. & extraord. cognitio.

13. obstetrices numero medicorum adscribit. † Et hinc ortum putat Tiraquel. in tract. nobili. c. 31. num. 414. versiculo quis nunc, quòd cum medicina sit adeo vili, medici non possunt de iure postulare. l. placet. C. de epis. & clerici. quem admodum nec notarij, propter eorum vilitatem, aduocati munus exercere. l.

vniversos iuncta Gl. C. de decur. lib. 12. sed quia ve-reor, ne quandoque liber iste in manus perueniat me-dicorum, cum talis sum valetudinis, quòd eorum re-medijs indigeam sæpissimè: nolo locum istum tali-ter pertransire, quòd irati quandoque vindictam su-mant in infirmitatibus meis. Dico igitur ad huc Rit. quòd ratio ipsius est pericia obstetricis circa artem suam, non autem æqualitas autoritatis cum medi-cis & cum pateat ex his quæ dixi in præced. nota. qd eo ipso, quòd aliquis est peritus in aliqua arte: credi-tur sibi circa illam artem: non est bona consequètia, quæ fit per hunc Rit. creditur obstetrici, quòd mu-lier sit grauida: ergo æquiparatur medico, cui credi-tur, quòd aliquis sit infirmus. Et si quis dicet quòd li-cet consequentia non probetur per hunc Rit. tamen satis bene probatur per tex. in d. l. fin. vbi tanti extima-tur serua obstetrici quanti seruus medicus: responde-tur quòd non propterea se quitur, olim medicina ip-sa non sit omnium artium, atque doctrinarum nobi-lissima aut nulli postponenda: siue ipsius originem spectemus, siue materiam, siue finem: & siue eos qui eam exercuerunt: vt late, diffuseque ac not. multis comprobat Tiraquel. in dicto cap. 31. in princ. & per totum. & numero. 522. hæc sunt. vbi particularitèr re-spondet obiectis in contrarium. Salerni die 8. Ianu-arij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXVIII.

Ite seruat ipsa Curia: quòd petitio excusationis absentia non admittitur per ipsam Curiam: si datur petitio postquàm lata est interlo-cutoria civilis, vel criminalis: & non sufficit quòd sit lata: nisi etiam la-ta sit scripta in actis. Vnde si esset lata, id est lecta per vnum ex iudicibus: (vt est de consuetudine Curie) & non est scriptum in actis: lata est dicta interloquutoria: & tunc datur excusanti iuramentum: quòd animo differendi iudicium, & calumniose non facit: cuius datio iuramenti nõ scribitur in actis: item datur dicto excusato, quòd veniat, & ad comparere faciendum: qui terminus datur secundum distantiam loci: iuxta formam iuris communis, si verò ille excusator cum vellet offerre dictam petitionem, fuit forsitan impeditus: puta, quia ad locum, vbi curia regitur, intrare nequiuit, & Curia hoc constat verbotenus per aliquem, vel aliquos qui illa hora, qua Curia regitur, fue-rit, vel fuerint in Curia, tunc ipsa eadè hora antequam Curia descendat, recipitur dicta petitio cum prædicto iuramento: & fit in ea prædictus actus, & habet locum prædicta in ciuilibus, & in criminalibus, secundum antiquam obseruantiam dictæ curiæ, quòd nota.

S V M M A R I V M.

1. Excusans absentè, non calumnie causa fecisse iurare debet. Et in quibus curijs obseruetur ibidè.

2. Impe.

- 3 Impedimento in persona venientis ad excusandū citatum, cessante, dum constat curia quando admittitur cum ampliat.
- 4 Index quando de impedimento, solo iuramento creditur.
- 4 Citatus venies ad comparandum, si in itinere propter fluminis inundationem pertransire non potuit an propterea a contumacia excusabitur?

Quoniam supra in duobus Rit. precedentibus dictum fuit qualiter citati civiliter, vel criminaliter possunt per quascunque personas excusari, tāquam absentes, vel infirmi. Rita. noster statuit terminum vsquequo possunt tales petitiones presentari, & presentate admitti.

¶ No. igitur primo ex eo quod petitiones exculationis absentia citatorum tam civiliter, quā criminaliter non admittuntur: postquam citati curia sedente factis contumaces, & scripta est interlocutoria eorum condemnationis: ac etiam lectum latum, qd scribi solet post decreta. vt etiam dicit alius Rit. supra 106. sed quia (vt ibi dixi) nec in civilibus, nec in criminalibus obseruatur: si tamen curia adhuc reuertatur ad ibi dicta te remitto.

¶ Secundo nota. ex hoc Rit. quod excusanti citatum tanquam absentem, datur iuramentum: quod non calumnia causa excusatum: vt etiam dixi supra in Rit. 266. in prin. & scribit Guid. pap. dec. 338. nu. 3. Ista datio iuramenti in curijs Baronia obseruatur. sed in Magna Curia & Regia audientia principatus circa non multum est in vsu: qui veller obseruare cum maximè suspicatur quod nō est ita: bene potest hoc facere. Ego autem nunquam seruauit: ne huius author peritij: cum certus sim quod multoties allegatur absentia que non sunt verę. vt dixi in d. Rit. 266.

¶ Tertio nota. ibi, si vero ille excusatur, quod impedimentum causatum in persona illius qui veniebat ad excusandum citatum, si constat Curia de impedimento: non obstante quod fuerit factus contumax citatus: si postmodum cessante impedimento, venit antequam curia discedat: admittitur. (vt hic dicitur) dixi etiam supra in d. Rit. 206. 4. no. & facit tex. nota. in l. pen. ff. de integ. rest. Amplia istam conclusionem procedere etiam quod talis excusator non venerit: quia forte impedimentum durauit: nam postmodum veniendo principalis, & probando qualiter miserat suum excusatorem, qui demum tali impedimento impeditus, venire non potuit. excusari debet a contumacia. per tex. no. ad hoc in l. cum a magistratibus. C. qui petat. ut. per quem in propria. q. nostra ita signat Mansue. in pract. tit. de contumacia. nu. 26. vt. item si quis. ¶ Quarto no. ibi constat per aliquos, quod impedimentum, de quo dicitur in hoc Rit. per testes probari debet. De iure communi exceptis casibus in iure expressis arbitrium est iudici qualiter impedimentum probari faciat inspecta qualitate cause, impedimenti, loci vbi fuit impedimentum, & personę impeditę, ¶ quoniam attentis istis, potest ali-

quando solo iuramento credere de impedimento. vt dicit Bar. & Imo. in l. quæsitum. ff. de re iud. Ant. & Imo. in c. querelam. de proc. Bar. in l. contumacia. §. fin. de re iud. & in l. si quis. C. de naufrag. lib. 11. Bal. in l. fin. per illum tex. C. de fide instrum. & in l. j. C. de dilatio. & Bar. in l. 2. §. quod diximus vbi Alex. nu. 2. dicit communiter teneri. ff. si quis cautio. ¶ Quinto iuxta prædicta, quid si citatus veniebat ad comparandum, & cū esset in itinere, ob aliquā fluminis inundationē, transire non potuit, nunquid constituto postmodum de eo ipsi curia, talis contumax excusabitur a contumacia? tex. in d. l. 2. §. si quis in iudicio. & §.

quod diximus ad litteram dicit quod sic, idem Bart. Alex. & alij ibidem, & Bar. in l. præses. C. de app. qd tamen verū est: nisi nimium se arctasset relicto hoc in arbitrio iudicantis, vt dicit rex. in d. S. quod diximus. & Alex. ibid. post Bar. & ideo Bar. in l. qui com meatus. ff. de re milit. & in d. l. præses. Bal. in l. in pecuniarijs. ff. de fer. Alex. conl. 45. vol. 2. Arer. in l. lex Cornelia. in ff. de vulg. & Fel. i cap. fiscitarus. de rescrip. dicunt quod impeditus ne dum debet probare impedimentum, verum etiam quod nisi fuisset impeditus perfecisset illud pro quo veniebat. Salerni, die 7. Ianuarij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXIX.

De 21. mensis Iulij primæ in di. Neapo. anno domini. 1378. prouisum est per dictam curiam, & decretum cum consilij Reginalis deliberatione matura, quod in quibuscunque causis criminalibus per quascunque personas, in dicta curia pro tempore mouendis, nulla exceptio admittatur pro parte citati, vel citandi aut citandum, per procuratorem, scilicet ipsius citari offerenda, nisi fuerit exceptio infirmitatis, aut absentia aut captiuitatis.

SVMMA RIVM.

- 1 Exceptio declinatorie fori in criminali causa, an per procuratorem opponatur in regno.
- 2 Opponens declinatoriam fori, se non defendit nec iudicium suscipit.
- 3 Bannitus potest impune occidi.
- 4 Inquisitus de crimine, indultum sibi competens, an per procuratorem petere possit?
- 5 Contumaci, & bannito denegatur audientia.
- 6 Index ex se rei absolutionē quando providere deat.
- 7 Citatus exceptionem loci sibi non tuti opponere poterit.
- 8 In criminalibus a relegatione supra ex parte rei non admittitur procurator.
- 9 Veritas cause liquebit magis per partes litigantes ex se, quam per procuratores. cum ampliat. & limitat.
- 10 Citatus criminaliter in citantis carceribus detentus, an per procuratorem comparere possit?
- 11 Criminaliter contra mortuum etiam, idest eius memoriam, agi potest.
- 12 Delegatus in criminalibus, non cognoscat civiles causas.
- 13 Exceptiones in Regno qua & quot per procuratorem opponantur.
- 14 Practica exceptionis opponenda quando citatur aliquis repertus alibi carceratus.
- 15 Citatus per maiorem, & minorem iudicem, corā quo comparere teneatur.
- 16 Carceratio affectata quando dicatur.
- 17 Exceptio probabilis, & non necessaria a comparando non excusat.

Domini Prosperi Caruisti Ebolitani

- 18 *Aufugere non dicitur qui vadit ad superiores.*
- 19 *Carcer priuatus potest committi respectu duplicis finis.*
- 20 *Exceptio nullitatis ex eisdem actis apparens per quemcunque propofita impedit processum ad condemnationem non comparentis.*
- 21 *In dubio relationi nuncij citantis standum erit.*
- 22 *Absolutus ab vno iudice a contumacia & delicto, an dicatur absolutus ab alio iudice a quo fuit, contumax ex eodem delicto.*
- 23 *Præuentio minoris pena affectate procurata ab vno iudice non prodest delinquenti quin possit ab alio iudice puniri.*
- 24 *Infirmus qualis excuset aliquem a contumacia.*

Verba istius Rit. formaliter habes post Regiam prag. 4. Regis cath. quæ incipit nihil est, sub tit. de posses. non turba. vt potes ibi latius videre. ¶ No. igitur primo ex hoc Rit. quod nulla exceptio admittitur per procuratorem ex parte citati pro quacunque causa criminali, præter enumeratas per ipsum. † Ex quo sequitur primo quod licet exceptio declinatoria fori possit de iure communi opponi, & discuti per procuratorem: † quia opponens eam non se defendit, nec iudicium suscipit. vt dicit Bar. in l. pen. S. ad crimen. nu. 18. vers. dic ergo ff. de pub. ind. Bal. in l. reos. circa fi. C. de accus. Aret. in c. veniens. nume. 57. vers. it. ad de Accus. Gandi. in tract. malefic. in tit. vtrum proc. nume. 2. vers. item quæro. Guid. Pap. decis. 338. num. 2. & refert Gramma. in conf. de foriudica. post decis. num. 39. & 76. tamen in hoc Regno per hunc Rit. non admittitur, nisi personaliter compareat citatus. vt et dixi supra. in Rit. 230. in 1. nota. & 205. q. 2. & ita præticatur in omnibus curijs: scias tamen vnum q. Doct. præalleg. loquuntur in terminis iuris comm. per quod ind. S. ad crimen est prohibita defensio per procuratorem: item loquuntur præsupposito statuto, quod inquisitus de crimine nullam possit proponere defensionem per procuratorem: quo casu benedicunt ipsi in exceptione declinatoria: quod cum per eam reus non defendatur super crimine, admittatur procurator, sed præsupposito statuto dicente prout Rit. iste dicit, quod reus inquisitus nullam possit opponere exceptionem: ipsi non dixissent quod possit opponi per procuratorem, quia aliud est denegare defensionem per procuratorem aliud exceptionem, & ideo idem Aret. in d. c. nu. 39. ver. consequenter. præsupposito statuto dicente non admitti exceptiones pro inquisito per procuratorem, dicit quod tali casu declinatoria fori non possit per procuratorem opponi: quod no. Minor tamen quod Gramma. in d. consil. sciens Ritum nostrum, firmet cū dictis Doct. quod exceptio declinatoria fori possit per procuratorem opponi ad instantiam inquisiti, & citati † Secundo inferitur ex hoc Rit. quod licet de iure communi inquisitus de homicidio possit per procuratorem excipere qualiter occisus erat bannitus, & poterat impune offendi. vt dicunt Bar. Bal. Salyc. Pau. de Cast. & Alex. in l. vbi pactum. C. de transact. Bar. in l. si seruus. C. de his qui ad eccl. cofugi. Aret. in tract. malefic. & August. post eum in vers. comparent dicti inquisiti & in termino defensionis. vers. quid si dicat nu. 13. Czpol. conf. crimin. 74. & Gandi. in tract. malefic. in tit. vtrum proc. col. fi. vers. nunc restat. maxime quando notorie constaret; quod ille occisus erat bannitus, vt dicit Bar. in d. S. ad crimen. ver. quædam sunt nu. 19. ea præsertim ratione, quia ista exceptio venit examinanda separatim a crimine, tamen stan-

te hoc Rit. siue talis exceptio notorie constet, siue non: nullo modo admitti potest per procuratorem. † Tertio inferitur, quod licet inquisitus de crimine possit de iure communi petere indultum pro illo crimine, sibi ex aliqua causa competens per procuratorem: vt dicit Bal. in l. reos. nu. 35. vers. quæro hic. C. de accus. & Nell. in suo tract. bannito. in 3. par. 2. temp. q. 68. mori ratione quam nuper diximus, quia in ista exceptione non disputatur de crimine & an illud fecerit, vel ne: tamen postquam iste Rit. dicit nullam exceptionem admitti, præter illas quas enumerat exceptio, indultum per procuratorem peti non potest in hoc Regno: vt etiam firmat Pet. Fol. in prag. foriudicarum. nu. 55. vers. decimo quarto. licet ipse non fundet se per hunc Rit. sed per dictum Nell. in loco præalleg. qui dicit contrarium. vt supra dixi. Aduertit tamen, quia iste Rit. loquitur in inquisito de crimine, & citato pro eo, quo casu bene fateor, quod cum curia citauit ipsum ad informandum: nisi ipse personaliter compareat, non admittitur procurator ad allegandum alias exceptiones quæ hic enumeratas sed quando esset inquisitus tantum, & non citatus, & sponte mittit per procuratorem: tunc quia iste Rit. non loquitur de isto casu mihi videtur, tam in exceptione quæ opponitur, quod occisus tanquam bannitus poterat impune occidi, quam etiam in exceptione indulti, quod petitur ex aliqua causa: distinguendum esse hoc pacto, quod aut iste talis inquisitus pro quo nunc sponte comparet procurator: perituralitas contumax super illo crimine, vel alio, aut non: Primo casu, quia per Rit. supra 220. vbi dicitur tunc contumacia denegatur audientia: adeo quod iura Regni est expeditum quod pro contumace nec mo debet loqui, tunc indubitanter, quod procurator nullatenus debet admitti: † Et si dicatur quod Bal. & Nell. in dictis locis loquuntur in bannito cui etiam de iure communi denegatur audientia. sed si per prætorum, ait prætor. ff. ex quibus cau. maior. & tamen concludunt admitti per procuratorem. Respondetur quod dispositio dicti S. ait prætor, intelligitur in alio contumace, qui comparet iudicio vt actor voluerit: secus si vt reus necessarius; quoniam tunc secus per cap. intelligimus, de iud. & ideo non est mirum si bannitus admittitur de iure communi, vt ipsi concludunt ad petendum indultum per procuratorem: quia talis bannitus non venit ad hoc voluntarie: sed coacte ad sui defensionem, vt reus, sed dispositio Rit. nostri 220. procedit. vt tibi diximus, tam si quis bannitus compareat vt actor, quam si vt reus: quod tibi denegatur audientia. propter quod eorum Doct. non obstant: quod no. in pract. quia quotidie euenit, quod indulta petantur per procuratorem pro contumacia, & licet in aliquibus curijs aliter sentiri vidi: est male factum. Secundo casu, ego distinguo rem cum Bar. in dicto S. ad crimen. num. 19. q. dictæ exceptiones sunt notorie: & tunc procurator debet admitti, ad ipsas allegandum: quia in tali casu iudex ex se, nemine petente, debet prouidere quod reus absoluat, vel non molestetur. l. qui cum maior S. libertus. cum ibi no. ff. de bo. liberto cum fin. & no. Czpol. conf. 21. num. 12: Aut exceptiones sunt reo nocere. Sed dicit aliquis, ergo ex prædictis ratione sequitur quod inquisitus de crimine, notum pro Reo citatus, potest mittere procuratorem ad petendam notoriam declinatoriam fori: propter Doct. quos supra allegavi in princip. communiter concludunt: non obstante isto Rit. prohibente opponi per procuratorem alias exceptiones, quam hic enumeratas: quia intelligitur procedere, quando inquisitus est citatus, sed huiusmodi obiectioni respondedo, dico quod licet ita verum sit de iure: cum isto casu cesserit dispositio istius Rit. tamen in hoc Regno in pract.

in p[ro]c. seruatur quod exceptiones declinatoriæ in criminalibus non petuntur per procuratorem inquisiti, siue sit citatus, (quia tunc obstat ille Ritu.) hinc nota: quia tunc omnes curiæ replicant, & dicunt quod hoc capta sit informatio; tamen non infertur inquisito molestia, quando pro crimine citabitur, compareat & tunc prouidebitur super remissione causæ, vt etiã dico infra in Rit. 299. 2. nota. & ideo per sacrum Regium coll. consilium in instructionibus datus Regiæ Audienciæ principatus citra, prouisum, & ordinatũ est, quod remissiones tam contumacium, quam inquisitorum nõ tractentur, nisi ipsi inquisiti, vel contumaces personaliter compareant vt dixi latius supra in Rit. 205. quæst. 2. vbi ad verbum inserui istam instructionem. Sed vt dixi in prag. prima. q. 17. num. 167. de excul. communi obseruatia introductum est concedi indulta etiam per procuratorem petentibus adeo quod non obstante. d. Ri. 220. causæ indultorum indistincte tractantur per procuratorem inquisiti, vel contumacis immo ad id admittitur quilibet pro eo etiam quod non sit procurator vt dixi in dicta prag.

¶ Quarto infertur ex hoc Rit. quod quamuis de iure communitatis per iudicem pro aliqua causa possit opponere exceptionem loci non tuti; vt dicit gl. in c. cum locum. extra de sponsa. Specu. in tit. de offic. ord. s. 3. & de offic. omni. iud. s. sexto, versic. ante litem. Fely. late in ca. accedens. lo. 2. extra vt li. non contest. & Afflic. decisio. 189. numero vigesimo, ea quidem ratione, quia vt dicit Bartolus. in l. quia poterat. s. si quis alio. qui legitur cum. l. de reat. ff. ad Trebellia. cumus ad locum non tutum, non tenetur comparere tamen in hoc Regno per hunc Rit. reijcientem omnes exceptiones, præter quasdam talis exceptio pro parte citati non admittitur, crederem tamen quod quando iudicis constaret postmodũ quod in rei veritate, locus non erat tutus citato; licet ipsum non admiserit quando reputauit contumacem debet saltem postmodum a contumacia excusare, & delere. si tamen ipse comparere nunc, & exceptionem alias oppositam verificat alioquin pro contumace nemo loquitur, vt supra dixi. Quinto, & vltimo infertur, quod exceptiones quas laiffimè ponit Afflic. in dicta decisio, & omnes alie similes quas in iure facile reperies, licet in legum libroribus, & Doct. adiuuentur, & comprobantur; tamen si pro parte citati opponuntur: eo non comparente, non admittuntur per Ritum nostrũ nisi sint decumeratis hic, & ita practicatur & obseruatur.

¶ Secundo nota. ex hoc Rit. quod in quibuscunque casis criminalibus non admittitur procurator pro parte rei citati: quo ad causas criminales a relegatione supra concordat cum iure communi in l. pen. s. ad c. de pub. iud. & ca. veniens. de accusa. cum quæz ponit Spec. in tit. de proc. s. j. num. 9. versic. in quod causa est criminalis, & Cepoll. cau. 66. sed delegatio infra est contra ius commune. vt patet per l. seruũ quoque s. publicæ. ff. de procurat. gl. vbi Bart. nume. 4. versiculo tertio oppono, in d. s. ad c. de pub. Gandi. in tit. vtrum procurator. in princip. d. de consil. 272. bene & subtiliter. & alij qui commu. concludunt tali casu posse procuratorem interponere, vt latius dixi supra in Rit. 108. Ratio istius Rit. potest: quam ponit illustis, & acutissimus Doct. Aret. in d. cap. veniens. num. 61. versiculo, † & dicitur quia partibus litigantibus per se melius possunt liquere de veritate causæ, quam si litigent per procuratorem, dicente Iurisconsul. in l. de minore. s. non quæst. de q. quod veritas melius elucescit in iudicio criminali ex sermonibus, trepidatione, & costantia partium. Amplia primo hunc Ritum. procedere nequaquam si comparet simplex procurator, verum etiam si comparet procurator, qui etiã esset coniuncta persona vt tenet Iason. in l. secunda, in 3. nota. per illum

tex. C. de proc. Secundo amplia etiam si pro delicto imponeretur p[en]a corporalis, vel pecuniaria arbitrio iudicis. quoniam tunc pendente arbitrio, iudicatur vt de p[en]a capitali. vt dicit Bart. in l. fin. per illum tex. ff. de iniur. iuncta. l. si. C. eo. Anch. in d. conf. in princ. & Fely. in d. cap. meminimus. num. 18. versic. item adde quod. circa fin. vt latius dixi supra in Rit. 41. 2. nota. in fi. & Rit. 68. 2. no. in fi. Tertio amplia etiã vbi pro delicto imponeretur p[en]a pecuniaria, quæ efficeretur corporalis per inficiatione. vt dicit idem Fely. in d. c. meminimus. circa fi. Quarto amplia etiam in delicto, in quo de iure communi imponitur p[en]a pecuniaria, cum tamen per statutum imponatur corporalis, vt dicit Fely. in p[ri]alle. cap. meminimus. num. 18. circa fin. & faciunt hoc per Bart. in l. penult. s. ad crimen. versic. quæro extra. nume. 14. ff. de publ. iud. vbi quod ex genere p[en]æ iudicatur crimen capitale vel non, & an possit procurator interuenire. Quinto amplia procedere etiam circa media causæ. vt dicit alius Ri. magnæ curiæ supra 106. vbi dixi latius. Sexto amplia procedere etiam si inquisitus, & citatus esset vidua vel pupillus: vt dicit Rit. supra 230. vbi etiam late dixi in 1. nota. & per totum. Septimo amplia etiã si mulier coniugata citaretur per curiã, non obstante consti. Reg. generalia iuris, quæ aliter disponit, & per hunc Rit. corrigitur. vt dixi supra in Rit. 10. Octauo amplia etiam si citati essent personæ illustres, quæ in actione iniuriarum citarentur non obstante. l. fin. C. de iniur. quæ aliter disponit & per hunc Rit. generali ter loquentem quo ad personas, & causas corrigitur: vt etiam in d. Rit. 108. dictum fuit. Nono amplia etiã si dominus inquisiti, aut pater, vellent in causa comparere, ipsum defendendo pro suo proprio interesse. Nec obstat quod Bar. in l. penult. s. ad crimen. numero 6. ff. de pub. iud. aliter tenet de iure, & idem Fely. in d. capit. meminimus, numero. 12. versic. tertia conclusio. & Cepoll. conf. 46. num. 6. conf. 48. 55. & 56. quoniam, vt dicit idem Cepoll. caute. 66. in princip. secundum veram opin. tex. in l. si cuiusdam. C. de accus. bñ alijs per quos mouetur Barto. intelligi debet in inquisito carcerato, & non aliter prout videtur etiam dicere ipsa. l. si cuiusdam. si rectè ponderetur. † Limita. primo istud nota. quando inquisitus, & citatus pro crimine esset iam detentus in carceribus iudicis citatis; quoniam tunc potest per procuratorem in causa comparere, excepta sententia, & litis contestatione: vt dixi supra in Rit. 106. nota. per Bart. in dicto. s. ad crimen numero. 10. versicu. possumus. Pau. de Cast. in l. seruum quoque. s. publicæ. ff. de procura. Ang. & Imo, in dicto s. ad crimen. Gandi. in tracta. malefic. in titu. vtrum procur. nume. 3. versic. item pone quæro, vbi latis pulchre. Specu. in titu. de procura. s. j. versicu. sed nunquid media. Aret. in tract. malefic. in versic. qui iudex videns. Alexand. conf. 116. volum. 2. Ioan. de Ana. conf. 1. num. 3. & Bologni. ad eum in Apostill. numero 14. & Domini de Rota. decisio. 203. de procurat. vbi quod vxor clericis carcerati potest pro marito procuratorem constituere. Ratio istius limita. est, quia cessat tunc ratio prohibitionis, quam supra posui. vt etiam Fely. scribit in dicto capitulo meminimus. numero 15. versic. septima conclusio: Secundo limita in vniuersitate accusata, vt dixi supra in Rit. 108. limita. 2. & scribit Fely. in capit. meminimus. versic. quarta conclusio. de accusa. & idem in ecclesia. vt nota. Specu. in titu. de procurat. s. j. nume. 11. versicu. decimoquarto. & Idem in moniali secundum Fely. ibid. num. 13. versic. tertia conclusio. Tertio limita quando citati pro eadem causa, essent plures numero, decem: quoniam tunc per cap. Reg. statui- mus. possunt ordinare syndicum, qui eorum nomine respondeat, sed istud satis raro euenit: quia inuenta lege, excogitatur fraus, & actum in hoc casu quando de eodem crimine sunt plures inquisiti, faciunt plu-

Domini Prosperi Carauitæ Ebolitanæ

res citationes, & sic cap. prædictum euitatur.

¶ Quarto limita quando causa criminalis non agitur contra viuum: sed contra mortuum, seu eius memoriam. vt dicit Bald in l. reos. ad fin. C. de accusat. Fely. in dicto cap. meminimus. numero 13. versicu. quarta conclusio. & Alex. ad l. pen. ff. de publ. iud. vt est in casu de quo per gl. sing. in c. sanè. lo. 2. 23. q. 2. & in casu. l. si. C. de bo. eorum qui sibi mor. consci. in si.

¶ Quinto limita vbi causa esset criminalis: verum ageretur de nullitate sententiæ, per tex. sing. in cap. hæc quippe. iuncta gl. in versicu. de expulsis. 3. q. 6. Sexto limita, quando ageretur ciuilitet pro crimine. vt dicit Spec. in tit. de proc. S. j. num. 10. versicu. 11. per tex. in c. tuæ. extra de proc. & Fely. in dicto cap. meminimus numero. 11. versicu. 2. conclusio. pro quo facit quod dicunt Domini de Rot. decisio. 111. an iudex apostolicus. in nouis, † vbi quod delegatus in causis criminalibus non potest cognoscere eas in quibus agitur ciuilitet. idem Alber. in tract. statutorum. 2. parte. q. 725. & Rom. in l. secunda, in princip. colum. 17. ff. de verborum oblig. Item pro hac limita. facit, quod in causa suspecti tutoris in qua posset resultare criminalis effectus potest interuenire procurator, quia solû agitur ad ciuilem effectum. vt patet ex l. nõ solum. S. si. iuncta Gl. & l. penultima. ff. de suspect. tut. & not. per Imol. in dicto S. ad crimen. colum. 8. vbi dicit nõ fuisse ab alio tractum, & per lo. de Ana, & Fely. in sapius alleg. capit. meminimus. numero 19. de accusa.

¶ Tertio no. ex hoc Rit. quod in Regno res tantum exceptiones opponi possunt per procuratorem. vide licet infirmitatis, absentia, & captiuitatis. De prima diximus supra in Rit. 267. de secunda in Rit. 266. de ærtia loquitur iste Rit. quarta exceptio quæ etiam admittitur per procuratorem tam de iure, quam de obseruantia huius regni est exceptio carcerationis penes alium iudicem. vt dicit tex. in l. 2. S. simili modo. ff. si quis cautio. Bart. in d. S. ad crimen. num. 18. versicu. dic ergo sic. Alexand. in l. 2. S. quæsitum. ff. de re iud. Ang. in l. eos. S. super his per illum tex. C. de appella. Hipp. in pract. S. sequitur. numero 31. & Afflict. decis. 389. nume. 34. † Et ista exceptionis oppositio practi-

catur in Regno hoc modo: quod si inquisitus carceratus ab alio iudice. detinetur in eodem loco: in quo citatur per alium iudicem: in vltimo peremptorio iustificat, quod fiat fides de carceratione per fidem authenticam actuarij curiæ, vel officialis, si vero extra illum locum, & extra eius districtum, siue territoriu: tunc fides carcerationis debet esse per publicum, & authenticum instrumentum: alias ea non obstante, condemnatur, multoties tamen admittitur etiam quod non sit per instrumentum publicum: quia per fideum non opponitur, & satis est, quod sit fides authentica. Et adde quod pract. in hoc Regno se habet, quod opposita carceratione inquisiti coram iudice citante, siue admittatur, siue non, statim per curiam ipsius iudicis citantis, si est maior illo qui detinet expediuntur provisiones iudici penes quem inquisitus detinetur: quod ipsum caute detineat: ne succedat locus suus, & ipso inconsulto, non liberet, & post modum discuitur penes quem remanebit cognoscendus, & puniendus carceratus: & si pro eodem crimine molestatur per ipsum secundum iudicem: causa ipsa remittitur ad primum nisi legitima causa adsit: propter quam cogatio spectet ad eum: si vero alio crimine, tunc licet de iure communi indistincte deberet comparere coram ipso maiore iudice: vt dicit tex. in leg. contra pupillum. S. si. ff. de re iud. & Gl. & Bart. in l. secunda. S. si. ff. de custod. reorum. tamen per constitut. Reg. contingit. la secunda, debet distinguui, quod aut crimen pro quo citatur per iudicem maiorem est par cum eo pro quo inquiritur a primo, & tunc non tenetur coram secundo venire, & propterea tali casu fiunt provisiones iudici inferiori, quod si remanebit locus

penes: nõ liberet eum ipso inconsulto, si vero crimen est maius: tunc venit puniendus poena mortis, & pro primo non, tunc debet coram secundo venire, & eodem cognosci, vt dicitur in d. constit. & ideo expediuntur tunc literæ iudici inferiori, quod carceratum ipsum consignet suis seruentibus quos ad hunc effectum mittit: quæ no. in Practica. aduerte tamen secundum Afflict. in d. constit. in j. nota. versicu. & prædicta, quod ista dist. in facto. per illa constit. vera est & procedit quotiescunque citatus per secundum iudicem detinetur per primum: † secus si citaretur, quoniam tunc indistincte citatus per minorem, & maiorem iudicem tenetur comparere coram maiore. vt dicit Gl. & Bart. in d. l. secunda. S. fin. Intellige tamen istam exceptionem esse veram: dummodo carceratio non fuerit affectata, & procurata: quoniam tunc ea non obstante, proceditur ad contumaciam, vt dicit tex. in d. S. simili modo. Spec. & Io. And. in tit. de cita. S. j. versicu. item quod citatus detentus. Fely. in cap. fin. extra de testib. cum simillate, & no. collectis per Tiraque. in tracta. retract. consanguini. S. 35. gl. 4. num. 27. cum seque. & Cassa in confu. Burgu. tit. des fiede. S. primo numero decimo. licet alias videatur sentire Hipp. in pract. S. sequitur, numero 31. vbi dat cautelam ad comparendum per procuratorem. † Dicitur tamen contumuni obseruantia affectata quotiescunque facta est post inimationem factam citationis ipsius iudicis citantis, in tantum quod communitet seruatur, quod vbi cunque carceratur quis per iudicem inferiorem: postquam citatus fuit per maiorem: exceptio carcerationis sibi non admittitur tanquam præsumpta affectata, sed contra ipsum proceditur tanquam contra contumacem quod nota. Et quando hoc modo affectata nõ apparet: possit, alijs modis verificari per scripturas, vel per testes, & ea constitra, nõ gaudet beneficio exceptionis carcerationis opposita, & ita seruatur: Intellige secundo, dummodo carceratio sit iusto a quo non posset aliquo modo recedere ad iustitiam: de facto impeditus: vt quia esset inclusus in carceribus: secus si teneretur cum cautione per ciuile vel territorium: quoniam tunc cum facti impedimentum non habeat, quia si vult comparere, bene potest.

† talis exceptio dicitur probabilis, & non necessaria: quæ ad comparendo non excusat. vt dicit Bartol. in l. penultima. S. ad crimen. numero decimo octauo. versicu. quædã sunt ff. de publ. iudic. * & ita in proprijs terminis voluit Ang. in l. qui in carcerem. ff. quod me tus causa. & Aegidius Bossius in tracta. suo. tit. de carcer. numero vigesimo octauo. dicentes quod nõ dicitur esse in carceribus qui dimissus est fideiussoribus. & si dicatur quod iudex ille inferior ratione controuentionis fideiussionis, molestabit eum: respondeatur quod hoc nihil est, quia iudex maior statim promittet, quod eum non molestet; quia comparuit coram eo † & non dicitur a fugere qui vadit ad iudicem l. capitalium. S. ad statuas. ff. de poen. & l. quis sit. versicu. item nec eum, ibi hæc ita. vbi Cepoll. nota numero vigesimo primo. ff. de edil. edict. verum hoc casu de equitate fit: quod si infra tot dies comparuerit: delectur a contumacia: quod no. quia quotidianum. * Et si dicatur † in Rit. 47. numero 16. dictum fuit quod pena priuati carceris exercetur etiam tenendo aliquem sub fideiussoribus, responderetur quod respectu finis committedi priuatum carcerem ita committitur detinendo sub vinculis sicuti sub fideiussione per ciuitatem aut territorium, quia vtroque casu dicitur detineri sub custodia licet quando est in vinculis dicitur custodia carceralis, & quando non, custodia tantum vt dicit. l. si grauius. C. de dignit. lib. 12. sed respectu finis nostri an possit vel non possit comparere, clare patet sine legibus, quod si stat sub fideiussoribus nõ est impeditus facto, & merito non stat carceratus.

¶ Quinta † exceptio quam in practica seruamus in Regno,

Regno, est exceptio nullitatis notoria ex eisdem...
 apparetis, ut puta, si dicatur relationem esse
 factam, aut carere nomine nunciij citantis, cita-
 tionem fuisse factam die festivo, vel esse circumdu-
 ctam, & contumaciam non esse accusatam suo die,
 vel fuisse accusatam die feriato, aut alias quævis nul-
 litas allegetur: quæ similiter in promptu pateat ex
 actis, & ista exceptione allegata, nedum per procu-
 ratorem, sed per quemcumque, inspiciatur relatio, cita-
 tio, aut contumacia accusata, seu actus ille, qui dicitur
 nullus: & aliqua ex nullitatibus allegatis reperta
 non proceditur ad condemnationem non opponentis:
 nec aliter fit contumax, verum si quoquomodo nul-
 litas allegata notorie ex actis non appareret: sed ali-
 quam indignem, discussionem, vel extrinsecam pro-
 bationem requireret: ut quia diceretur relationem
 esse falsam, quia talis nunquam fuit citatus: vel quia
 locus ubi fuit citatus non erat domus suæ solitæ habi-
 tationis: ut in relatione asseritur per nuncium: aut quæ
 vis aliud opponeretur, quod ex inspectione actuum
 apparere non potest: † quia in dubio standum est re-
 lationi nunciij citantis & referentis ipsum citasse, &
 in domo suæ solitæ habitationis: exceptio ipsa non ad-
 mittitur: sed proceditur ad contumaciam non com-
 parentis, etiam si offeratur in promptu probatio eo-
 rum quæ opponuntur: & quandoque in eadem inter-
 loquutoria contumaciæ dicitur, quod ipso com-
 parente, de oppositis habebitur ea ratio, quæ de iure ha-
 benda erit, & licet non dicatur, idem erit si post mo-
 dum apparebit.

¶ Primo queritur in hoc Ritu, iuxta ea quæ supra diximus
 de carceratione affectata pone quod aliquis pro
 eadem causa fuit querulatus de aliquo delicto coram
 præside provincie, & coram iudice originis aut domi-
 cilij, vel delicti, & in utroque tribunali effectus com-
 tumax, demum sponte accessit & se præsentavit eor-
 am iudice præfato originis, domicilij, vel delicti, a
 quo fecit se expediri absolvendo cum debuisset con-
 demnari, vel leuiter condemnando aliqua poena mo-
 dici exilij, cum tanquam convictus debuisset grau-
 ius poena condemnari, immo etiam torqueri ad sciendum
 complices, qua absoluteione vel condemnatione
 taliter sequuta, purgata prius poena contumaciæ
 coram præfide provincie, comparet coram
 eorum copia sententiæ late per illum iudicem petens
 decerni, quod non molestetur stante quod de causa
 semel cognitum est, nunquid poterit de eodem ite-
 rum molestari. tex. in capitulo de his. extra de accusa-
 tio. & l. si cui. §. iij. idem. & l. senatus. ff. eodem titu. de-
 cidant, quod de eiusdem hominis facto sæpius queri
 non debet, quod etiam firmiter passim Doct. in dd. iu-
 ribus. & late Boer. decis. 289. numero sexto. Couar.
 lib. varia. resolu. 2. capitulo decimo. & Excellens Do-
 minus Clarus. lib. quinto. sentent. recepta. S. finali. q.
 37. in princi. & in fine, versiculo dictum est. ubi alios
 Doct. allegant. tu autem teneas in hoc casu contrariū
 stante collusione habita inter inquisitum & iudicem
 quæ præsumitur ex illa spontanea comparitione iun-
 cta cum indebita absoluteione. vel levi condemnatione
 & etiam omissione torturæ ad sciendum compli-
 ces, quia quotiescunque aliquid de sui natura habet
 prodesse, si illud fuit affectatum vel procuratum non
 prodest. l. spadonem. S. finali. ff. de excusa. tuto. S. item
 tria onera. institut. eod. not. Bartol. in l. secunda. S. simi-
 li modo. ff. si quis cautio. Cæpoll. Caut. 3. & 4. & alij
 quos citat Tho. Ferr. caute 19 iudex maleficiorum.
 numero primo, ex quo Ang. in l. si servus plurium S.
 si quis ante. versicu. sed si ff. de lega. primo. Cæpoll.
 caute. 5. quando quis delinquit. Ferr. d. caute. 19. &
 Boer. in præfata decis. numero decimo in fi. inferunt
 † quod si quis procuravit vel affectavit inferiorem iu-
 dicem ut haberet mihiorem poenam, talis præventio
 in iuris poenæ sibi non prodest. ut etiam firmat Cla-

rus in præ alleg. quæst. versiculo dictum est. in fine. di-
 cens posse iterum puniri ubi ex parte iudicis qui mi-
 norem poenam imposuit, aliqua fraus siue collusio in-
 tercessit, & ideo Præses provincie in quæstio. propo-
 sita iterum de causa cognosceret & iustitiam faceret non
 obstante cognitione taliter facta per alium Iudicem
 habita tamen aliqua consideratione ad poenam exilij
 impositi si ei paruit & quo ad complices torquebit
 inquisitum ne quo ad eos delictum transeat im-
 punitum. contra dispositionem. l. ita vulneratus.
 circa fin. ff. ad legem Aquil. Immo plus dico quod etiã
 si iste talis fuisset debita poena condemnatus tanquã
 de delicto convictus, & non prouisum super eius tor-
 tura quo ad complices, cum ex processu liqueret deli-
 ctum patratum cum socijs, poterit modo præses pro-
 vincie ipsum torquere solum ad sciendum socios, ne
 ipsi impune pertranseant, & de eorū scelere glorien-
 tur. cum Reipub. interfit delicta puniri. l. licitatio. S.
 quod illicite. ff. de publicia.

¶ Secundo queritur ad hunc Ritu quid si pro parte
 citati allegaretur infirmitas suorum. Alber. Alex. &
 Iaf. in l. 2. ff. si quis cautio. dicunt quod sicut excusatur quis
 a contumacia ratione propriæ infirmitatis eodem mo-
 do ratione infirmitatis suorum. idem Boer. in consue.
 Bituri. de iurisd. omn. iud. §. 19. Iaf. & alij in l. j. colum.
 pen. ff. de offic. eius. in l. j. colu. 2. in ius voc. ut eant. &
 in l. de pupillo. S. si quis ipsi prætori. quæst. 9. ff. de no-
 ope. nunciat. mouentur omnes per rex. in cap. com-
 munitis filius. iuncta Glot. 23. distinct. Sed profecto ille
 tex. si consideretur hoc non die t, sed tantum narrati-
 uè ponit de illo Episcopo qui discessit propter infir-
 mitatem suorum. & ideo Rebuff. in commen. const.
 Franc. in tract. de excusat. nume. 31. volum. 3. tenens
 eand. opin. allegat alium & meliorem tex. in l. inter-
 dum. in princip. versic. humanum. iuncta Gl. & in si-
 milibus. ff. de iudic. qui tex. non loquitur ita generali-
 ter de suis, sed tantum de patre, & filio, ac de viro &
 vxore. dicit tamen postmodum idem Rebuff. ibid. quod
 hodie vix excusaretur quis etiam ob duram valetu-
 dinem aut mortem patris vel matris aut vxoris. quid
 tamen dicendum in hoc Regno? iste Ritus non lo-
 quitur nisi de infirmitate ipsius citati, sed quia possit
 dici quod in casu omisso recurrendū sit ad ius com-
 per l. commodissimè ff. de libe. & posth. dico ne dum
 ut dicit Rebuff. quod vix quis excusaretur, sed quod
 moueretur risus omnium in tribunali assistantium si in
 casu ubi citatur quis ut personaliter compareat excu-
 saretur propter infirmitatem prædictorum, quia in
 præct. non vitimur talibus excusationibus, immo ob
 fraudes quæ quotidie fiunt in excusandis citatis, ma-
 gna cum difficultate admittitur excusatio ratione pro-
 priæ infirmitatis. Salerni, die 13. Ianuarij in octaua
 Epiphaniæ. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXX.

Tem seru at dicta curia, quod pro perurio scienter com-
 missio vel ignoranter, in iu-
 dicio, vel extra iudicium:
 non possit foriudicari de
 æquitate antiquata, potius
 quam de iure:

S V M M A R I V M.

- 1 Foriudicatio in quibus delictis locum habeat.
- 2 In crimine periurij, curia ex officio, an procedere possit parte non querelante? Cum limitat.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani.

- 3 Pro iuris iurandi violatione diruuntur domus.
- 4 Crimen periurij num publicum vel priuatum sit?
- 5 Crimen repetundarum est publicum.

in delictum legis Iuliz repetundarum: † cuius accu-
satio est publica. vt dicit rex. in leg. prima. in §. finali.
ff. de publi. iudic. quod bene nota. quia quotidie po-
terit euenire. . Salerni, die 14. Ianuarij. 1560. Pro-
sper Caruita.

NOt. ex hoc Rit. quod pro periurio tam iu-
diciali, quam extra, & tam ignoranter,
quam scienter eommissio, ad sententiã
foriudicationis procedi non potest de
æquitate: licet de iure possit, quia pro periurio impo-
sita est poena manus per Rit. 171. vbi latius dixi, † &
foriudicatio locum habet in omnibus delictis in qui-
bus imponitur poena mortis naturalis, ciuilibus, abscis-
sionis membri, aut carceris perpetui. vt dicitur in ca.
Regni. siue quis. no. per Afflic. in conti. Regni. gran-
dis utilitas. 3. no. in fi. & in conti. poenam eorum. nu.
22. vers. quartodecimo requiritur. Ratio istius æquira-
tis, & Rit. est, quia licet de iure const. Reg. cum iuxta
prouidum. & consti. eos qui scienter. & dicti Rit. 171.
in periurio locum habeat poena manus: tamẽ vt ple-
nẽ dixi in eodem Rit. ex communi obseruantia recep-
sum est ab illa poena: adeo quod quando agitur ex-
traordinariẽ: exigitur certa poena pecuniaria, & quan-
do ordinariẽ, nõquam peruenitur ad poenam manus
nec etiam ad actum sententiæ, quia periurus ex mul-
tis potest se defendere vt ibi dixi, & cum ex poenã im-
positione iudicetur: quando foriudicatio locum ha-
beat. vt patet ex d. ca. siue quis, visum fuit antiquo-
ribus practicis, & conditoribus istorum Ritu. prouide-
re quod in periurio non procedatur ad foriudica-
tionẽ, quod not. quia seruat in pract. inconcussẽ.

- 2 † Quæro in hoc Ritu. nunquid in crimine periurij
potest curia procedere ex officio, nemine querulan-
te? Breviter attendita poena statuta per dictas consti.
Reg. possit ex officio procedi: quia vbi venit impo-
nenda poena mortis naturalis, ciuilibus, vel abscissionis
membri, potest absque querela partis iudex ex offi-
cio inquirere: vt dicitur in cap. Reg. vt delata. sed at-
tenta obseruantia, quæ in poena periurij aliter se ha-
bet. vt supra dixi, quemadmodum ratione poenæ a
qua recessum est: non proceditur ad foriudicationem
eodem modo nec etiam ad inquisitionem: & ita etiã
firmat Par. de Pute. in tracta. syndica. in versiculo in-
quisitione. §. & aduerte. col. 5. numero 3. versic. & in
periurio. vt dicit quod ideo videmus in pract. seruari
quod in periurio proceditur portrecto libello vt etiã
dixi supra in d. Ritu. 171. in fi. & ita seruat quotidie.
Limitat tamen istud Luc. de penn. in l. si vacantia. col.
5. versiculo & ideo videtur melius. C. de bon. vacant.
lib. 10. procedere vbiunque in iuramento deductũ
erat aliquid quod seruari priuatæ pe. sonæ intererat
in aliquo dando, vel faciendo, secus si publicæ, vt
ipse ponit exemplum in pace iuramento firmata: †
pro cuius violatione diruuntur domus per capitulum
primo §. conuenticula. in fine. de pace iuramen. firm.
Item in iuramento præstito per officialem publi-
cum, quod postea seruat non fuit per l. finali. in fi.
C. ad l. Iul. repetu. vbi casus videtur in terminis, & ra-
tio est secundum eum; quia isto casu crimen ipsum
censetur publicum non priuatum. Ego autem licet
magna sit authoritas Luc. talem limita. non sequor.
- 4 & omiffa disputatione, quam ipse facit † an crimen
periurij sit publicum, vel priuatum? cum satis possit
apparere ex l. finali. iuncta l. prima. ff. de crimi. stellio.
dico, quod cum in Regno habeam expressum in
dicto capitu. vt delatas. quando potest ex officio pro-
cedi: & in periurio non imponatur poena manus: vt su-
pra diximus: nulli dubium esse debet: quod in eo ex
officio inquireri nõ potest, vt Par. concludit & in pract.
indistincte in quouis periurio seruari videmus. Nec
obstat text. in l. fin. C. ad l. Iul. reperund. qui videtur
aliquatenus vrgere: quoniam contrauentio illius iu-
ramenti non remanet in finibus periurij: sed transit

RITVS CCLXXI.

Item seruat ipsa Curia, quod
actor, vel accusator, fecit
quẽ citari: & in perempto-
rio termino citatus comp-
ruit: & est accusator vel actor
si accusator vel actor in dicto
peremptorio coram curia dixerit se non
habere paratum libellum: & habeat aliam
quam iustam causam, tunc Curia ipsa de
terminum arbitrio Curie vtrique parti
reus, vt veniat pro libello: & accusatori
actori, vt veniat ad dandum: qui terminus
rarò scribitur in actis dictæ Curie.

S V M M A R I V M.

- 1 Actori comparenti, dicentique non habere para-
tum libellum: dabitur terminus iud. arbitrio.
- 2 Querela scribitur in libro in curia ad hoc deputata.
- 3 Lex aliqua per non vsu non tollitur, sed per con-
trarium vsu.

- 1 **N**Ot. ex hoc Rit. † quod reo citato ad in-
stantiam accusatoris, vel actoris, com-
parente in vltimo peremptorio, si actor
vel accusator compareat: & dicat se nõ
habere paratum libellũ datur sibi terminus arbitrio
iudicis ad illum præsentandum, & reo ad iterum ve-
niendum pro eo; licet talis terminus rarò scribatur.
Intellige hunc Rit. loqui in illis casibus in quibus pro-
ceditur super libello: vt est in crimine periurij: vt dixi
in Rit. præceden. & in Rit. 182. & etiam in actione
iniuriarum: vt dicit Rit. infra. 311. vbi dicam in §. not.
nam cum istis casibus citetur reus responsurus super
libello contra ipsum porrigendo, per talem de perempto-
rio, vel de iniuria, tunc poterit contingere quod dicitur
in hoc Ritu. in alijs autem causis criminalibus, in
quibus nõ seruat porrigere libellos, † sed solum ex-
ponere querelam quẽ scribitur in lib. ad hoc in curia
deputo, vt alias in hoc opere dixi post Gand. in tractu
malefic. in titulo qualiter fiat a cculatio. in princip. in
posset euenire quod dicit iste Rit. tanto magis, quã-
to in eis non citatur reus ad respondendum super
libello: sed ad informandum curiam. & eo compar-
te, sibi non legitur querela: sed examinatur per di-
uersa interrogatoria: donec iudici visum fuerit ope-
tunum examinare, & interrogare, sed adhuc etiam
dico, quod in casibus, in quibus proceditur portrecto
libello, non video in facto contingere quod hic dicitur:
quia litigantes sunt adeo diligentes, & solliciti
quod etiam multoties antequam citetur reus: por-
rigitur libellus, & quando non porrexerunt eum in
vltimo peremptorio semper comparent cum eo: qui

domen accideret de facto, & actor opponeret non haberet libellum paratum; seruandus esset iste Ritus, qui per non vsu, non tollitur; sed per contrarium vnum, vt dicit Gl. in S. quibus. & S. pen. inst. in proem. & Alexand. conf. 136. numero 19. volu. 2. Salerni, die 24 Ianuarij. 1560. Prosper Caraura.

RITVS CCLXXII.

Tem quòd vbi proceditur ex officio curia ad denunciationem alicuius cum obligatione poenali, maxime in maleficio; curia nunquam componit, nisi prius parte denunciante contenta, & concordata. a

A D D I T I O.

Concordata circa remissiones partium vide plures pag. sub tit. De composit. quas citauimus infra ad tit. 273. C. P.

S V M M A R I V M.

- 1 Denunciatio iudiciaria duplex: publica & priuata. Et de vtriusque effectu, & multa de materia remissionis tam respectu partis offensa, quam eius consanguineorum, & successorum.
- 2 Pars offensa quandocumque in eius prauidicium non fisci, potest se concordare.
- 3 Denunciatio in delictis poenam merentibus, & non merentibus fieri potest.
- 4 Iudex an habita partis remissione absque alio possit inquisitum componere?
- 5 Iusta causa componendi existente, an possit iudex super quolibet delicto componere? Et quae in compositione requirantur. ibidem.
- 6 In delictis non bursa, sed persona deliquit, & poena suos teneat auctores.
- 7 Officiales Baronum in Regno quam potestatem habeant circa commutationem poenarum, & delicta componenda, & remittenda.
- 8 Poena pecuniaria commutata ex personali num ad Barones civilium causarum spectet?
- 9 Iudici communi in condemnatoria sententia, an potestatem gratiam faciendi, moderandi vel poenam minuendi liceat reseruare? & ibi quid in officialibus Baronum, & Regijs.
- 10 Iudici in sententia, vel ante compositionem, vel poenam commutationem facere licet: non possit.
- 11 Commutare poenam, vel remittere post sententiam, solius principis est. cum dubitat.
- 12 Compositio vicem legalis poenae obtinet. & in nu. 23. & 24.
- 13 Iudex in impositione poenae, & compositione valde circumspexit esse debet.
- 14 Delicta impunita non transeant.
- 15 Remissio peccati delinquendi audaciam non praebeat.
- 16 Pauperes in pecuniarijs poenis mitiusquam diui-

- tes puniendi.
- 17 Qualibet poena personalis etiam minima, maior quacunq; pecuniaria.
- 18 Vera iustitia compassionem habet.
- 19 Compositionis summa qualis esse debeat, & cum licentia cuius fieri possit, vide numero 30.
- 20 Commissum est delictum, & per curiam ex officio processum: pars offensa non querelatur, nec remittit, si tamen remitteretur posset componi: potest ne per aliquod remedium deueniri ad compositionem?
- 21 Nemo inuitus cogitur agere, vel accusare.
- 22 Vindicta criminum reipub. debetur.
- 23 Iudex inquisitum composuit cum principalis offensi remissione. Nunquid ad instantiam alterius possit eum iterum molestare?
- 24 De eiusdem hominis facto non iterum queri debet.
- 25 Auctoritas iudicis componentis illicitum facit licitum.
- 26 Transactionis effectus in criminalibus quis.
- 27 Consanguinei quando civiliter, vel criminaliter, vel criminaliter tantum, possint accusare, remissive.
- 28 Perpetrato delicto in persona incognita, qua propter incertum sic vnde haberi possit remissio. Nunquid in tali casu iudex possit componere?
- 29 Clausula generalis refertur ad ea ad quae commode referri potest.
- 30 Clausula ad impossibilia non obligat.

NOta primo ex hoc Rit. quòd etiam vbi proceditur ad denunciam, iudex non potest delinquentem componere nisi parte denunciante concordata, aduerte tamen ne erres, quia vt dicit Salyc. in leg. ea quidem. numero 8. verficulo iudiciaria. C. de accusat. t denunciatio iudiciaria est duplex: publica, & priuata: prima spectat ad vnumquemque etiam interesse non praetendentem, quae antiquitus fiebat per officiales ad hunc effectum deputatos. vt dicit glos. in dicta leg. ea quidem. & Salyc. ibidem numero decimo. verficulo primo igitur, & dictum fuit supra in Ritu. 199. in si. secunda spectat ad illum qui laesus, & offensus fuit, & propterea Ritus noster debet intelligi de denunciante qui etiam est pars laesa, siue offensa: non autem de eo, qui nullum interesse praetendit: quia alias esset absurdissimus, & omn. ratione careret. Et quòd iste Ritu. debeat intelligi de denunciante qui interesse praetendit, tanquam laesus, vel offensus, patet, primo ex eodem met Ritu. qui denunciantem appellat

A D D I T I O.

- 2 Praetendit. Adde, quòd si in crimine falsae monetae esset faciendae compositio quod minime credendum est vtiq; esset necessaria concordia denunciatoris. ob interesse praemitti, quòd sibi debetur ex dispositio ne leg. 2. C. de falsa moneta. per quam legem alias nos obtinuimus in crimine falsae monetae admitti denunciatores, ad faciendum partem in iudicio vt in nostris allegationibus pro Prospero Cosenza. non obstantibus ritibus 5. 191. 192. & 195. per quas nemo admittit ad accusandū nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur. C. P.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

pellat partem. Secundo patet ex Ritu. seq. qui etiam quando proceditur ad denunciationem: dicit quod curia nunquam componit, nisi prius & ante omnia, pars læsa fuerit i cōcordia denunciantis, ille Rit. declarando istum, non nominat amplius denunciantem, sed partem læsam: quod bene nota, quia ista est ipsa veritas, & fateor, quod diu cogitavi super vero intellectu istius Rit. in his verbis. Iste Rit. taliter intellectus, & requirens partis concordiam, antequam fiat compositio: concordat cum Rit. seq. & cum Rit. 275. vbi idem disponitur, & licet alius Ritus infra 274. dicat posse fieri compositionem, etiam vbi non extat remissio partis, dum tamen compositio fiat saluo iure partis: tamen per dictum Riturum. 275. qui est post illum: corrigitur, vt dicam ibi, & dispositio istius firma manet, & ad presens etiam vbique seruat in hoc Regno. Intelligit tamen quod dictum est de remissione, non solum quo ad remissionem principalis offensi mortui, verum etiam omnium personarum, quæ de iure ad querelandum admitterent non obstante quod principalis remisit. aliàs licet principalis remisit si adfuit alij qui propriam iniuriam prosequendo possent querelare, cum solius principalis remissione compositio fieri non posset: quia adesset adhuc pars, & ita post hæc scripta sacrum Regium collaterale consilium declarauit per quasdam litteras Regiæ Audientia principatus citra & Basilicæ in causa Afcanij Capocrassi de Salerno inquisiti de homicidio, cum peteret se componi, quia principalis remisit, cum tamē eius soror querelasset: scribens insuper sacrum collaterale consilium, quod ipsa Regia Audientia nedum in illa causa, verum etiam in omnibus alijs in futurum non faciat compositiones solum cum remissione principalis: verum etiam omnium remanentium, & qui querelare possunt* quas literas inuenies nouiter insertas inter Regias prag. in titu. de composit. prag. 6. Qualiter tamen intelligatur d. prag. requirens remissiones omnium remanentiu post mortem principalis offensi, vide prag. 8. eodem titulo. vbi quod remissio requiritur ab omnibus illis tantum qui sunt in eodem gradu, & ad quos successio defertur. Et quod remissio habita, a vulnerato etiā de morte, eo mortuo non sufficiat de consuetudine, licet aliud sit de iure, vide Excellentem D. Clarum lib. 5. sent. recepta. S. fin. quest. 8. versic. quæro pone. Et ex hoc Ri. cum similibus, sequitur quod curia quæ non potest se concordare ante partem offensam, detentio conditionis est: quam partes. t. quæ possunt quæ decunque in earum præiudicium tantum, & non fiscalis, iniuriam eis factam remittere, & se concordare, vt dicit glos. in l. 2. ff. ad Sillan. Barto. in l. prima. S. v. que adeo. ff. de iniurijs. in consi. 175. domino potestati. in l. si tibi. vbi etiam Alexand. & Ias. ff. de pact. & in leg. si vnus S. pacta. quæ turpem. ff. eod. titu. Corfe. in suis singu. in versic. poenz. & Boer in consuetu. Birturi. titu. des costumes. S. 16. in glos. fin. Ratio istius diuersitatis esse potest: quia quando curia delicta componeret parte non concordata, licet diceret saluo iure partis, tamen semper ius eius esset debilius, quia officiales non ita procederent diligenter, & rigorose sicut quando curia non est concordata, quæ quidem ratio non militat in casu cōtrario, vt clarum est. Limita hunc Riturum, ex similibus procedere quiescuntque compositio fieret super delicto principali, secus si super aliquo incidenti: puta contrauentione mandari, aut fideiussionis: vbi ad partem nihil atinet, quoniam tunc iudex potest super eo componere, licet pars non sit concordata super causa principali.

¶ Quæro primo, quid volunt dum dicunt maximè in maleficio? Breuiter ego dico, quod pro eorum intellectu laboravi multis horis, tandem credor quod cum denunciatio fieri possit, & debeat ne dum de de

listis, quæ penam merentur, verum etiam de his quæ poenam non merentur. vt dicit Salyc. in dicta l. ea quæ dem. nume. 13. versicu. quarto quæro. vbi ponit exemplum in marito occidere adulterum. per l. Gracchus C. de adult. & de occidente bannitum. per leg. secundam. C. de deserto. & occul. libro. 12. ista verba debent coniungi cum præcedentibus, quæ dicunt cum obligatione penali. vt sensus Rit. sit dicere, quod obligatio poenalis quæ requiritur a denunciantibus iuxta ea quæ diximus supra in Rit. 199. in 1 nota debet fieri maximè in maleficio, idest quando denunciatur crimen quod est punibile cogitabis tamen.

¶ Secundo quæro in hoc Rit. nunquid habita parte remissione, poterit absque alio iudex inquisitum componere? Breuiter dicas quod non, sed requiritur etiam aliud, & secundo, quod adsit iusta causa componendi: vt dicit Luc. de pen. in leg. j. colum. 10. versic. econtra. C. de deserto. libr. 12. vbi multas causas enumerat, & idem Par. ibi in tracta. syndi. in versic. compositio. in princip. Hipp. cons. 24. nume. 37. consi. 30. nume. 20. & cons. 39. nume. 59. vbi ponit minorem ætatem. Afflic. decif. 287. & Hipp. sing. 454. vbi ponit antiquitatem delicti. Tertio requiritur, quod casus de quo inquisitus componitur, sit talis, quod valeat iudex super eo componere. Et licet de iure communi eo ipso quod extat iusta causa componendi, potest iudex regulariter super quolibet delicto componere vt dicit Luc. & Par. in loc. præalleg. & Afflic. in titulo quæ sint rega. S. poenarum. numero 21. tamen in hoc Regno secus est: & distinguitur inter officiales Regis, & Baronum. Primi namque officiales non possunt componere, seu commutare poenas delictorum pro quibus poena mortis naturalis vel mutilationis membri in fligenda veniret, sed quando ex aliquibus causis eis videretur agendum, tenentur prius Illustrissimum Proregem Regni, & eius collaterale consilium consulere: a quibus obtinent postmodum licentiam per literas eorum manibus firmatas, quæ inquisitum condemnent ad remigandum, vel componant, vt dicitur in Regia prag. secunda. Caroli Quinti Imperatoris. incipiente. & ne sperata. in titulo de compositio. quam nuper confirmauit in suis vniuersis Pragm. Illustrissimus Dux de Alcala huius Regni Prorex in reformationibus Magnæ Curie, sub titulo. de offic. magistris iuitit. prag. 11. & ante dictam prag. statutum etiam fuerat per Regem Ferdinandum primum per aliam ordinationem, quæ ibidem etiam renouata, & nouiter impressa est, & incipit ita, per quas prag. corrigitur capit. Reg. ne quis. vbi strictius ordinabatur quod vbi quis veniret personaliter plectendus, non posset inquisitus ad compositionem admitti: sicut etiam in Francia ordinauit (et magis stricte) Carolus Quintus Francorum Rex quæ iudices Regni in quibuscunque delictis neminem recipere ad compositionem vt refert Guliel. Bencardi. in q. an liceat occidere peccatores. nume. 27. post repet. cap. Raynutius. Ratio prædictarum prag. & ordinationum est, vt dicit Guliel. ibid. ¶ quia in delictis non deliquit bursa, sed persona quæ puniri debet, vt poena suos teneat authores iuxta l. sancimus. C. de penis. Alias penas aliorum delictorum nec etiam possunt in Regno componere, nisi in eorum commissionibus concessæ essent eisdem quatuor litteræ arbitrarie insertæ inter capitula Reg. & præsertim illæ, quæ incipit exercere volentes: vbi de hoc late disponitur. vt etiam scribit Afflic. in d. tit. quæ sint rega. S. poenarum. num. 23. & Par. in d. vers. compositio. num. 6. dicens insuper ibid. in vers. & aduerte, quod ideo in omnibus commissionibus officialium specialiter conceduntur illæ quatuor litteræ: quia cum fuerint arbitrarie, mortuo illo Rege qui eas concessit, fuerunt extinctæ, & amplius non durant sicut alia capitula Regni. quæ sunt perpetua. Secundi vero officiales Baro-

num,

quia eorum Barones habent in specie in priuilegijs concessas quatuor literas arbitrarías & (quod) potestatem commutandi pœnas personales, & quæcumque delicta componendi, ac etiã remittendi in totum, vel in partem satisfacto prius parti læti, vt communis forma priuilegiorum se habet, possunt indistincte omnes causas, & casus componere, & pœnas quascunque personales in pecuniarias, vel alias commutare: vt omnibus est satis notum: dummodo habeat ab ipsis Baronibus in commissis potestatem talia faciendi sed an tunc pœna pecuniaria, vt haberetur ex pœna personali commutata, spectet ad Baronem casuarum ciuiliũ: vide Capic. decis. 2. & Ioan. Ant. de Nigr. in ca. Reg. ad peruersorum. 22. Aduerte tamen quod licet Barones talem habeant potestatem: tamen semper debent cum causa iuxta ea vt iuxta secundum requisitum per me supra positum: quia dicit Regia prag. eiusdẽ Caroli Quinti Imperatoris quã incipit mandamus. prag. 6. in titulo de Baronibus. quod Barones taliter hac potestate vtantur: quod non cogatur pro iustitiæ cultu, pro eorum abusu debite prouideri sed profecto (vt vera narrem) tempus esset iam opportunum, quod Regia maiestas de super prouideret, quoniam Barones hodierni, plurimum, omnia delicta commutant in pœnam pecuniariam ob eorum auaritiã: & aliqui etiã indulgent absque aliqua pœna: quia forte delinquentes sunt eorum domestici, aut famuli, vel talium confan quicquid de quo in specie contra Barones, valde dolet Guliel. in d. quest. numero 28. Immo aliqui eorum officiales (quod vilius est) vt Guliel. inquit, proferunt sententias condemnatorias. & in fine referunt sibi ipsis, vel eorum Baroni potestatem faciendi gratiam vel moderandi, aut minuendi pœnam quod fieri non potest secundum eum post Baldum. in l. prima. C. de Baldum. & in auth. interdiximus. C. de episc. & cler. quod verum credo: nisi in eorum priuilegijs diceretur, quod possent pœnas commutare in totum, vel in partem, tam ante sententiam, quam post, vt vidi ego in multis priuilegijs Baronum. Hodie vero in hoc Regno etiam quod Barones habeant in priuilegijs talẽ potestatem commutandi pœnas tam ante sententiã quam post, prohibuit est eorum officialibus & etiam Regijs tales reservationes ponere in suis sententijs. vt patet in vigesima prima pragmat. incipient. per manro. in titulo de Baronibus.

¶ Quarto requiritur, quod iudex qui vult componere, vel pœnam commutare ante sententiam, vel in sententia hoc faciat: quia post sententiam, vltimo non potest, vt dicit Glossa. per illum textum. in principio. in verbo facti. ff. ad Turpill. & in l. ordine. in fine cum facti. ff. ad municipa. Iser. qui etiam illos allegat in capitulo primo, in versiculo & bona committentium. numero 75. quæ sint regal. Luc. de Regia & Par. in locis præallega. & in S. an facta compositione. numero quarto, versiculo nam alij iudices Bald. in lege secunda. numero quinto. C. de sententijs breuic. recita. & Afflic. in constitutio. Regni Baranorum. 4. vota. numero 4. commutare enim. tunc post sententiam, vel remittere, ad Regem spectat vt dicit tex. in l. relegati. in fi. ff. de pœn. in prima. S. finali. in fi. ff. de quest. & leg. j. C. de legi. & Afflic. in locis proximẽ cita. & idem Afflic. in titulo. quæ sint rega. S. pœnarum. numero 30. licet tamen istud requisitum non procedere in Baronibus, qui ex forma suorum priuilegiorum potestatem componendi, commutandi, & remittendi habent tamen sententiam quam post: vt paulo ante diximus: quoniam possunt parte tamen concordata, quandoque componere, commutare, & indulgere eorũ delictis: prout quotidie videmus facere, & per supradicta approbari. sed vt vera dicam, nonnulli Barones taliter in hac parte se habent: quod nedum

rali potestate mererentur exui, sed etiam tota iurisdictione priuari: cum homicidas fere omnes, alijsque grauioribus criminibus inquisitos nullo, aut modico dato concordent. immo qui in maioribus criminibus scelestas manus immiserunt: hi sunt qui Baronibus istis fauorabiliores existunt & (quod peius est) quorũ opera ad proprias vindictas vindicandas læpissimẽ vtuntur: & postmodum receptant, fouent, & alunt. Quintum requisitum ponitur infra in Ritu. 276. vbi te remitto. ¶ Sextum requisitum est quod cum istæ compositiones succedant in locum pœnæ legalis: & eius vicem obrineãt. vt dicit Luc. de pen. in d. l. j. column. 11. versic. ergo & componere & Par. in d. versic. compositio. S. an facta. nume. 5. versiculo nam pœna. arg. l. f. donata. S. j. cum similib. quæ Gl. ibid. allegat. 13. ff. de donat. inter virum & vxorem. ¶ quemadmodũ iudex in grauioribus delictis. grauiorẽs pœnas imponit: & in leuioribus leuiorẽs iuxta. leg. respiciendum ff. de pœn. attenta insuper qualitate personæ, loci, tẽporis, & euentus. vt dicit tex. in l. aut facta. in princ. ff. de pœn. & l. fi. ff. de iniur. eodem modo in compositionibus tenetur aduertere ad prædicta: ¶ ita quod taliter componat, quod delictum impunitum non transeat contra. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. ¶ & remissio peccati non præbeat audaciam delinquendi, quod iustitia abhorret vt in capitulo exigunt. 1. q. 3. vt etiã dicit Luca. de pen. in d. l. j. column. 12. versiculo secundo ad pleniorẽ. & Par. in dicto versiculo compositio. S. quæro. item quod taliter componat quod pauperes, & impotẽtes nimis non grauent. ¶ quia pauperes in pœnis pecuniarijs mitius puniuntur, quam nobiles, seu ditiores. l. properadum. S. fin. autem vtrunque. vbi Bar. & alij. C. de iud. Glo. in cap. j. S. si quis vero ausu. in vers. centũ de pac. iura firma. Cy. Alber. & Bald. in l. nemo. C. de summa Trinit. Barto. in l. illicitas. S. fi. de offic. præsid. & in l. prima. S. finali. ff. de pœn. ¶ vbi dicit quod illa regula quæ se habet quod quilibet pœna personalis etiã minima, est maior quacunque pœna pecuniaria per l. in seruorum ff. de pœn. non habet locum, & per personis vilibus, & pauperibus vt etiam scribit Tiraquell. in tract. nobilit. cap. 20. numero 125. secundo intellige. & numero 127. ceterum. miscendo semper lenitatem cum faueritate: & faciendo ex vtroque temperamentum. vt dicit tex. in capitulo disciplina. & capitulo omnis. 45. distinct. 18. ¶ nam, & vera iustitia compassionem habet. vt dicit tex. in capitu. vera. eadem distinct. alias qui nimium emungit elicit sanguinem. vt dicitur in capitulo nisi. S. propter malitiam. in fi. iuncta Gl. extra de renun. 19. ciar. ¶ Et in summa, talem summam compositionis nomine recipiat, quod pro pœna statuta, Deo seu iustitiæ videatur verisimiliter: accepta vt dicit tex. iuncta Gl. in cap. de vot. & Lucas de pen. in d. l. j. col. 10. versic. talis ergo.

¶ Tertio quæro, pone quod commissum est delictũ super quo ex officio per curiã processum est, & pars offensa non querelat nec aliquid dicit: sed nec etiam remittit. casus tamẽ est talis quod si remissio adesset: posset iudex ad compositionem admittere: nunquid poterit aliqua via prouideri quod non obstante defectu remissionis, possit curia inquisitum componere. Luc. de pen. in d. l. j. q. 4. versic. hoc autem. col. 18. C. de deserto. & Par. in d. versiculo compositio. S. an si compositio. mouent istam q. & dicunt quod sic, quãdo iudex facit requisitionem partibus quod infra certum terminum compareant ad accusandum si accusare intendunt. quia facta, ac nemine comparente. poterit postmodum inquisitum componere, & partes non admittentur vltius ad accusandum. arg. c. lator. iuncta Gl. qui fil. sint legit. cap. ex tuarum. iuncta Gl. fin. de purgat. cano. capitulo cum in tua. iuncta gl. cap. repellendus. qui matrimo. accus. pos. & leg. si manus. la. 2. §. si negauerint. ff. de adul. vbi gl. dicit, quod

Domini Prosperi Caraultæ Ebolitani

quod si maritus requisitus noluerit accusare: & si
post modum ab alio cepta est: non potest amplius
maritus admitti: quasi velint ex hoc dicere Luc. &
Par. quod si lite post modum ab alio cepta, qui no-
luit accusare, amplius non admittitur, multominus in
hoc casu licet fieri a iudice per compositionem. Ego
autem licet magna sit autoritas Luc. & Par. arbitror
parte non remittente, nullo modo posse iudicem in-
quisitum componere, cautelaque per eos positam ni-
hil penitus valere † per iuris regulam, quæ se habet
quod nemo inuitus cogitur agere, vel accusare. l. j. C.
vt nemo inuitus. Et si dicatur quod regula. d. l. j. C. vt
nemo inuitus limitatur vbiunque præcedit diffama-
tio per l. diffamari. C. de inge. manu. & propterea quod
cum iste reperitur de erimine diffamatus, & in-
quisitus, possit iudex partibus certum terminum præ-
figere iuxta eandem l. diffamari prout videtur inter
decentes sentire Luca ibidem: respondetur quod tex. d.
l. diffamari. non habet locum contra tacentem, sed so-
lum cõtra dictã diffamatam. vt dicit pulchre Cagnol.
ibi. in versicu. quinta difficultas. num. 14. idque adeo
verum est secundum eum & Rom. conf. 53. in prin. &
ver. item quod si vnus est qui diffamat: ratione istius
diffamationis non debet præfigi terminus quibuscum-
que prætendentibus actionem, sed solum diffamanti
ne alias sequatur, quod qui filio: cogatur agere. con-
tra d. l. j. confirmatur: quia si eorum opi. procederet:
sequeretur quod offensa facta alicui pauperi quia postea
ob eius paupertatem non posset accusare, suamque
vindictam prosequi, posset iudex delinquentem com-
ponere, pauperi offenso, & læso, pro suo interesse nõ
satisfacto: quod quidem satis esset impium, & iniu-
stum: quia & si vindicta criminũ reipublice debeatur.
l. si a reo. cum concor. ff. de fidei iusso. tamen debe-
tur etiam & principaliter priuato offenso. vt dicit tex.
in l. si quondam. in fi. C. de adulter. l. finali. in fi. ff. ad
Turpill. & l. licet. in princ. & S. j. ff. de procur. l. ser. in
rit. quæ sint regal. in versic. & bona committentium.
num. 75. & idem Luc. de pen. in d. l. j. quæst. 4. circa
princ. colu. 17. Tertio confirmatur quia Ritus noster
priusquam iudex inquisitum componat, præambulã
remissionem partis requirit: dicens, quod alias curia
nunquam componit, ex quo Rit. sequitur quod licet
offensus non aceuset, nec aliqui dicat: tamen eius
remissio non adest, & si absque eius remissione com-
poneretur, nec iuri suo esset satisfactum, nec etiam
Ritui nostro requirenti in compositionibus remissio-
nem partis cum illa dictione, nisi, quæ videtur eam
requirere pro forma, per ea quæ diximus supra in Ri.
189. quæstio. 2. & Rit. 251. q. 2. Non obstat tex. in cap.
lator. iuncta Gl. quæ Luc. pro se allegabat: quia ideo
ibi dabatur certus terminus, post quæ postea ille non
admittebatur: quia præcedebat diffamatio de illegiti-
mitate, & Gl. ibi allegat tex. in d. l. diffamari. non ob-
stat gl. in capit. ex tuarũ. quia similiter debet intelligi
quando terminus datus erat præcedente diffamatio-
ne, cum essent incerti diffamantes: quod patet, quia
ibi de purgatione can. tractatur. Non obstat tex. in ca.
cum in tua. quoniam ibi non statuebatur certus ter-
minus ad accusandũ pro prosecutione propriæ vin-
dictæ: cũ fieri non possit per d. l. j. C. vt nemo inuitus:
sed ad accusandum impedimenta matrimonij con-
trahendi iuxta consuetudinem ecclesiæ. vt tex. ibi di-
cit in prin. quæ quidem satis differt a prima accu-
satione: vt clarum est. Vltimo non obstat tex. in l. si ma-
ritus. S. si negauerint. quoniã vt Bart. ibi dicit in princ.
versic. quid ergo. verus intellectus illius tex. est. quod
ibi proposita fuerat accusatio per maritũ: & postmo-
dũ distulerat accusare requisitus, & ideo vltimus nõ
admittitur: quia videtur destitisse. vt dicit tex. ad lite-
ram. in l. qui destiterit. ff. ad Turp. in tantũ quod ita intel-
lectus nõ obstat in aliquo q. nostræ in qua præsuppo-
nimus quod partes nunquã accusauerint. quod bene no-

ta. quia poterit quotidie euenire, cũ maximè reperia-
tur multi iudices qui nimium anhelant ad composi-
tiones: vt ego noui, & vidi multos. & vide quæ dixi
supra in Ri. 202. versic. quæro iuxta præfata. num. 7.
23 ¶ Quarto quæro pone quod iudex componit in-
quisitum cum remissione principalis offensi, vel eius
ad quem principaliter spectat vindicta: nunquid
instantiam aliorum qui etiam ad accusandum ad-
tuntur, tanquam suam iniuriam prosequentes, vt
ximus supra in Rit. 191. q. 5. poterit iterum de eode-
molestari? Luc. de pen. in d. l. j. q. 4. col. 17. C. de des-
to. & Par. in d. ver. compositio S. an si compositio
nent istam q. & plene examinant: & tandem con-
dunt, quod sic: isti qui secundo loco acculant, suam
prosequuntur iniuriam: & docent se ignorasse quod
factum fuit, vel si sciuerunt, docent per collusionem
actum esse: mouentur per tex. in l. 3. S. si tamen ius-
gl. in ver. amplius. ff. de liber. hom. exhi. l. 3. in prin.
ff. de præuaric. l. eum. S. in popularib. ff. de iur. iur.
& l. is cui. S. iisdem. ff. de accus. & pro eis faciunt
nota. per Alex. conf. 11 num. 7. versic. circa quintũ.
1. Rom. pulchre conf. 2. 13. præsupposito. & Mar-
in pract. parte 6. in versic. inquisitio. num. 54. versic.
mita tertio. vbi dicta iura allegant. alias his cessan-
bus, tenent contrarium & compositionem factam
tractari non posse quia cum solum nomine com-
sitionis succedat in locum penæ legalis. le. si eum
qui iniuriarum. ff. si quis cautio. vt etiam diximus
24 pra q. 2. in requisito. de eiusdem hominis facto ite-
queri non debet. l. licet. ff. nau. Caupo. stabu. cũ ali-
quam pluribus simil. quæ iidem allegant: quid dicitur
dum breuiter licet eorũ autoritas sit adeo magna
Regno, quod videatur os ponere in celum qui
fos reprehenderet: nihilominus, ego teneo indif-
fere quod talis compositus, vltius molestari non
test per iura supra allegata per eos, quæ dicunt quod
de eiusdem hominis admissio sepius quæri non de-
non obstant iura primo loco adducta, per quæ ipse
cerunt distinctam. prædictam, quoniam si bene ad-
tantur: loquuntur quando reus fuit de crimine
latus, & eo casu allegantur etiam per Alex. Ro-
Marant. in locis præ alleg. quo casu bene procedi
stinctio. facta per iurisconsultos in dictis iuribus
vero loquuntur quando reus punitus fuit per com-
sitionem, cum proximè dictum fuerit quod com-
sio succedit in locum penæ legalis, & quando re-
semel iam punitus est: distinctio dictarum legum
non habet locum, sed dispositio tex. in l. sepulchri.
secunda. vbi etiam nota Bartol. in princip. & Albe-
ff. de sepulch. viola. etiam si minus sufficienter pun-
tus esset: vt lae, & pulchre scribit Boer. decisio. 1.
numero sexto cum sequent. volum. secundo præ-
rea (pro intellectu dictorum iurium) dici etiam
test, quod (vltro quod loquuntur in re absol-
procedunt reo absoluto in accusatione facta
alium quam per principalem offensum, vel eum
quem principaliter vindicta spectaret: vt patet
Rom. in d. consilio. versic. in quo breuiter dicendũ
ita expressim. intelligit, non autem quando facta
set per offensum proprium, vel eum ad quem mo-
tuo offenso, principaliter vindicta spectaret. quon-
niam tunc eum collusio aliqua presumi verifirma-
ter non possit, sed vera absoluti iustitia, secus fore
esser: & dicta iura locum non haberent, & ideo
istam q. allegari non possent. Confirmatur opi.
quia Rit. iste in compositionibus faciendis, nõ aliter
requirit, quam partis offensæ remissionem, & i-
semper quod iudex componit habita remissione
cipalis offensi, vel eius ad quem principaliter vin-
cta pertinet, huic Ritui satisfacit, & compositio
terfacta vltius retractari non potest per præ-
* & per d. prag. 8. in ritu. de compositio. † & etiã
25 autoritas iudicis qui composuit, etiam illicitum

estitum. l. ferri. §. qui iustu. ff. de his qui no. infam.
 Eleganter. §. si q. s. post eum ibi nota. ff. de condic.
 deb. ne alias autoritate ipsius. homines circumue
 niantur, quod esse non debet. l. secunda. C. de his qui
 in. rta. & l. qui testamento, in fi. ff. de excu. tut. cū
 ijs quæ idem Luca. & Par. ibid. allegat. Intellige ta
 men prædicta quotiescunque isti qui vellēt post mo
 dum accusare, vellēt id agere cum eodem processu
 infantia. quia vt dicit Bar. nota. in l. transigere nu.
 C. de transact. quem sequitur ibi Alexand. colum.
 Abb. in c. j. col. fin. de collu. detegen. & Maran. in
 act. parte 6. in versic. inquisitio. num. 55. ver. limita.
 Barto, † trāsactionis effectus is est in criminalibus,
 super veteri processu, neque iudex, neque alij pos
 sent ulterius procedere, secus si nouam accusationē
 nouamq; processum vellēt instruere, quoniam tūc
 amitterentur cum ex his quæ diximus in d. Ri. 191.
 §. 5. quilibet qui suam iniuriam prosequitur, ad accu
 sandam periculum Ritum admittitur nō obstāte prin
 cipalis remissione. † illud vero quod seruatur i pract.
 quod facta compositione cum remissione princi
 palis officij vel eius ad quem principaliter quis
 querendi pertinet, neque ex eodē neque ex nouo pro
 cessu tractatur amplius de causa, per ea quæ proxi
 mē per me dicta fuerunt. quæ bene nota quia quoti
 ana in pract. † An tamen, & quando isti confan
 tianci possint accusare criminaliter, & ciuilitē, vel
 criminaliter tantum. vide Bart. in l. lex Cornelia. ff. de
 iniur. & late Maran. in loco præalleg. num. 60. versic.
 limita tamen cum num. seq.
 §. 4. Quinto quæro pone quod delictum pro quo in
 quæstus vult se componere, fuit commissum in pso
 nam alicuius hominis incogniti p. p. quod non est cer
 tum a quo sit habenda remissio: nunquid iudex pote
 rit in hoc casu componere? Rit. iste facit quod non,
 dum dicit, q. curia nunquam componit, nisi pars læ
 sa sit concordata: vt etiam dicit Rit. sequens. Barto.
 vero in consil. 167. quod ministret fratrum, quem re
 fert, & sequitur Apostil. ad Angel. in tracta. malefi. in
 versic. & ad querelam. num. 11. in litera c. videtur di
 cte contrarium: quia clausula de obrinenda remis
 sione partis, intelligitur, quando est certa, non autē
 quando ignoratur a quo sit petenda. ratio est secun
 dum eum, † quia clausula generalis refertur ad ea,
 quæ commodē referri potest. l. j. §. ceterum, iuncta
 gloff. in versic. ex superioribus. ff. de postula. Quid di
 cendum? ego teneo quod iudex etiam hoc casu non
 potest componere: quia pars læsa non est concordata:
 dicit iste Rit. sed debet hoc modo se habere, quod
 iudex est in p. batis: ita q. possit deuenire ad sen
 tentiam poenæ ordinariæ, vel extraordinariæ, etiam
 inuenerit & tunc debet condemnare, aut non, &
 debet absoluerē, vel liberare cum cautione de
 presentando quoties fuerit requisitus iuxta prædi
 ctam gloff. Bald. & Salyce. in l. ff. qui. nu. 6. C. de adulter.
 quia etiam dixi supra in Rit. 248. q. 3. & ita facien
 dum causam de iustitia expediat: parum eget re
 missione partis. Non obstat consilium Bart. in contra
 allegatum: quia Bart. non dicit, quod vbi adest
 offensio: si tamen est incerta, non sit petenda re
 missio, sed solum quando non reperitur offensus: quia
 si homo offenditur, vt ponit exemplum in blas
 phemante. Vnum tamen fateor, quod si causa esset
 quod in ea multa concurrent: propter quæ iudex
 debet inquisitum componere, & esset quasi certum,
 nunquā pars superuenit, posset iudex hoc casu,
 sequere Ritum. 274. & inquisitum componere pro p.
 curia, & pro interesse partis recipere cautionem
 stando iuri cum parte quando cūq; superuenit,
 vt vidi serimultoties, † quia clausula istius Rit. de
 habenda remissione partis, non debet obligare ad im
 positionem iuxta limpossibilem cum simi. ff. de regul.
 iur. tamen non obstāte consilio iudicibus, vt talē

compositionem non faciant absque licentia Domini
 Proregis vt supra dixi. in secunda questione, versic.
 tertio requiritur, quem arbitror nunquam talem licē
 tia m concessurum etiam præsupposito casu præfato
 vt patet ex d. pragma. 2. de compositio. quid autē ser
 uietur isto casu in statu Mediolanensi, vide per Excel
 lentem Do. Clarum. libr. 5. sentent. recep. §. finali. q.
 58. versic. sed quid si nullus, Possem in hoc Ritū, ad
 materiam compositionum alias quam plures q. pone
 re. sed quia Luc. de penn. & Par. in locis præallegat.
 ad saturitatem loquuntur ad eorū dicta te remitto.
 Salerni, die 15. Januarij. 1560 Prosper Carauita.

RITVS CCLXXIII.

Item quod dictus locum te
 nens non debeat neq; pos
 sit aliquem pro quocunq;
 delicto componere, vel ali
 quem ad compositionem
 admittere, siue procedatur
 per ipsam curiam ad denunciationem, siue
 ad accusationem partis, siue etiam ex offi
 cio ipsius curia: nisi prius, & ante omnia,
 a pars læsa fuerit concordata, & tunc com
 positio ipsa fiat præsentibus iudicibus, acto
 rum magistro, & æratio ipsius curia. b Ve
 rum in casu quo propter absentiam prædi
 ctorum a ciuitate Neapolis non posset hoc
 facere: & si propter dictam absentiam hu
 iusmodi compositionem facere contige
 rit, subito teneantur, & debeant reuelare
 eisdem officialibus: & poni facere in quin
 terno prouētuum dicte Curia, & quod lo
 cūtenens ipse in his recipiat, nisi prout con
 fuerum est, in ipsa curia, & antiquitus ob
 seruatum:

ADDITIONES.

- a Concordata. Adde quo ad cōpositiones delinquē
 tium. q. non fiant nisi parte concordata, plures prag.
 sub rit. de compositionibus videlicet prag. 2. & ne
 sperata. &c. prag. 4. per quam statuitur, esse habend
 dam remissionem omnium qui admittuntur ad quæ
 relandum prag. vj. quæ præcipitur non sufficere re
 missionem principalis morientis prag. 7. quæ caue
 re remissiones fieri debere in iudicio coram iudici
 bus & in magna curia hodie recipiunt per actuarios
 causarū prag. 8. Neli anni passati; quæ declaratur re
 missionem esse necessariam proximiorū qui admit
 tuntur ad successionem, & quod requiratur remis
 sio omnium & quod non sufficiat, remissio maioris
 partis vide et ad rem Affli. decif. 287. & Ioan. Ant. de
 nigris in c. Regni ad peruersorum. nu. 252. C. P.
- b Curia Adde vltra dicta in præcedenti addit quod
 remissio debet recipi et adnotari nō per scribam sed
 per actuarium ordinarium, qui interrogare debeat
 partem remittentem, quæ causā facit remissionem,
 & timore precio, vel amore, & si habuit vel sibi prom
 issum fuit aliquid pro dicta remissione, ex dispositi
 one Regia prag. & ne ex multitudine nu. 29. §. item
 quod nemo cū §. sequen. sub tit. de offic. iustitiar. seu
 magn. Cur. vicar. C. P.

SVM MARIVM.

- 1. Iudex in partis læsa præiudicium delicta compone
 re minime potest.
- 2. Nec princeps idem facere potest. ibid. nisi de abso
 luta potestate.

Domini Prosperi Carauitæ Ebolitani

- 3 *Actum non censetur ex absoluta potestate, nisi expressum fuerit.*
- 4 *Instructiones Regiæ audientia pro compositionibus faciendis.*
- 5 *Fieri non potest compositio sine partis remissione,*
- 6 *Baro an possit reuocare compositionem non legitime factam per suum officialem, & etiam per seipsum.*

P Rincipium istius Ritu, tractavi supra in Ritu. præceden. in principio. & per totum: ideo ad ibi dicta te remitto. ¶ Nota primo ibi non debeat, neque possit, quod index in præiudicium partis læsæ non potest delicta componere, & idem Innoc. in cap. Odoardus, in si. de solutio. pro quo facit text. in authen. de quarto. S. si vero aliqui, & in authen. de administra. S. si quis autem, & capitulo pessima. 43. q. 8. vbi quod primum debet læsis satisfieri, & postmodum delinquens puniri. Et adde quo nedum iudex, sed nec etiam princeps potest in præiudicium partis offensæ delicta indulgere: vt late scribit Luc. de Pen. in l. 1. q. 5. C. de deserto. Iser. in titu. quæ sint rega. in versic. & bona committentium numero 73. Gloss. & Bald. in leg. venia. C. de in ius voca. vbi etiam Angel. & Iason. Angel. in le. si docueris. C. ad le. Cornel. de falsi. Afflict. in consti. Reg. mulier quæ dotarij. 10. nota. numero 25. Abb. confi. 6. in 2. dubio volu. 2. Fely. in cap. j. nume. 4. versiculo secundo declara. de probatio. Afflict. in titulo quæ sint rega. S. penarum. numero 32. Cassa. in consue. Burgu. titu. des iustices. §. 5. numero 163. & consilio 27. nisi ex absoluta potestate hoc faceret ex causa, vt plene scribit Grama. confi. 3. 4. vbi quod non censetur actum ex hac potestate, nisi expresse dictum fuerit: vt etiam refert Carre. in pract. S. circa. numero 373. versic. item non valet, aut concessio aliter non valeret vt scribit Ioan. de San. Iulia. inter consilia Bru. confi. 3. num. 18. ¶ Secundo not. ibi & tunc, quod locum tenens, siue Regens Magnæ Curie, quando facit compositiones, debet eas facere in præsentia iudicum, actuariorum, & Aerarij, seu perceptoris prouentuum ipsius Magnæ Curie. Et insuper cum interuentu Aduocati fiscalis, vt nouiter prouisum est per nouissimas pragmat. editas per Illustrissimum Ducem de Alcala huius Regni Viceregem in reformationibus Magnæ Curie sub titulo de offic. magis. iusti. pragma. 11. §. in primis & postmodum duplicatur in pragma. 30. §. item volumus. & S. in primis. immo cum voto aduocati fiscalis, vt patet in pragmat. 5. §. & piu perche. in si. & ante dictas pragmat. cum male seruaretur iste Ritus in Regia Audientia principatus citra, & Basilicæ, quia compositiones fiebant per gubernatores prouinciarum solum, vel per vnum ex auditoribus in domo, per Regium collaterale consilium intante Domino Ioanne Nicolao Carauita fratre meo, in ipsa Audientia fisci patrono, inter alias instructiones ordinatas ipsi Regiæ Audientia fuit expeditum capitulum tenoris sequentis videlicet. ¶ Item quod gubernator, & auditores qui pro tempore fuerint in dictis prouincijs, in compositionibus quas faciunt aliquarum poenarum: seruare habeant tenorem Regiæ nouellæ pragmat. quod poenæ corporales nullatenus commutentur, & in casibus in quibus ipsi Regiæ Audientia permissum est: facere debeant compositiones in audientia, & banca cum præsentia, & interuentu aduocati fiscalis, & in præsentia magistri Camera, actuarij, & aliter factæ sint ipso iure, ipsoque facto nullæ, & inualidæ. quod capitulum inuenies insertum inter pragmat. 6. quæ incipit per bona. S. ite guber. de offic. iustitia. Et nota. bene dictam nouissimam pragmat. in d. S. & piu. q. cum requiratur votum aduocati fiscalis in compositionibus aliter nõ valent,

ipso reluctante fieri non possunt. ¶ Tertio not. ex hoc Rit. q. compositiones postquam factæ sunt: scribi debent in libro prouentuum ipsius Curie: iuppleri, in Magna Curia per perceptorem ipsius, qui facit, & tenet hunc librum, vt nouiter etiam prouisum est in dictis pra. in reformationibus Magnæ Curie in tit. de offi. magistr. iusti. prag. 11. §. ite vogliamo. el primo. & prag. 30. §. ite vogliamo el 6. qui est idem ad literam. Et in Regijs Audientis per actuarium qui ealem librum faciunt, & conseruant. Vnum tamen aduerte: quod licet in dd. SS. item vogliamo, ordinetur quod scripta compositione in libro prouentuum Magnæ Curie qui sit per perceptorem, in eadem post compositione, ponantur manus Regentis iudicum, & aduocati fisci, tamen in audientijs prouinciarum non seruatur; quia compositiones omnes siue per decreta quæ firmatur per manus officialem, postmodum annotantur per actuarium in libro prouentuum. ¶ ¶ Quæro in hoc Rit. hic dicitur q. iudex non potest neque debet inquisitum componere, parte nõ conuicta: quid si fiat compositio sine remissione partis. Par. de pute. in tracta. synd. in versic. compositio. prin. nem. 7. dicit quod est nulla, & quod poterit in superior qui in causa habeat procedere. argu me fin ff. ad Turpilla. l. adprio non iure. ff. de ad opta. si riu. nulla. ff. de re iudica. l. cū hi. S. prator. ff. de re factio. Dicit tñ idem Par. quod si superior postmodum componeret, quia pars remisit: excompatri debet inquisitio q. soluit in prima compositione. Ego autem contrarium teneo: & q. in index secundum quibus remissione partis, componit non tenebitur in sua compositione excompatri acceptu. indebitè a primo tota summa, pro qua componit, exiget & inquisitio recuperabit a primo iudice quod dedit pro compositione, vel transactione facta, quæ nunc est resoluta per text. nota. in proprijs terminis quæ Par. non vult in l. eleganter in prin. versic. idē puto. ff. de condic. indebit. q. not. quia facile poterit quotidie euenire. ¶ Secundo iuxta prædicta quæro quid si is qui notet querelat ad eam Magnam Curiam vel iustitiam prouinciarum, cum tamē compositio absque eius remissione facta fuerit in Curia domicilij inquisiti, quid peti poterit per eandem met Curiam causam remitti offerendo se paratam iustitiam ministrare ad instantiam nouiter querulantis. Par. in versic. compositio. S. an si delinquens. numer. 4. & 5. pagina 11. ¶ ¶ Videtur facere quod sic. dum dicit quod Baro potest reuocare compositionem non legitime factam per suum officialem ac etiam per seipsum, & quod potest venire contra factum suum per not. in c. d. ut sis fallacijs de cler. conuig. Ego autem arbitror hoc pacto distinguendum, aut compositio sine remissione partis facta fuit in Curia domicilij in Terra Regis, aut in Terra Baronis, primo casu absq. dubio discerni potest compositionem nullam, & merito eam remanendam in ipsa Magna Curia vel coram iustitiano prouinciarum & ibidem procedendum ad vltiora iustitia mediante. per ea quæ scribit Par. in S. compositio num. 6. in si. ver. & ideo consului. & in d. S. si delinquens. vbi quod per superiorem debet compositio retractari: & in causa procedi. vt in præced. q. etiā diximus. secundo casu subdistingue, aut per Baronem, aut per suum officialem, primo casu indubitanter teneas idem quia Baronibus præceptum est per Regiam pragmat. quæ incip. mandamus etiam in titu. de Baronibus. ne in compositionibus faciendis abutantur eorum priuilegijs, cum in casu nostro negari non possit abusus facta compositione absque remissione partis, quæ attenda forma priuilegiorum omnium Baronum debet compositionem præcedere. & dato quod non extaret. d. pragmat. neque priuilegia aliquid dicerent de remissione partis requirenda in compositionibus faciendis, adhuc iurisdictione concessa

est Baronicū potestate componendi delicta, præcedente partis remissione esset intelligenda: quia de iure sine ea compositio fieri non posset ut latius diximus in princ. nostri Rit. & aliter faciendo abusus est remissione sibi concessa, cum abusus non sit aliud quam malus siue illicitus usus, ut dicit Guliel. bene. in c. Raynu. in vers. si absq; liberis. lo. 2. de testamen. num. 47. & Rebuff. in commen. consti. Fran. titu. de appella. tanquam ab abusu. in prin. vol. 3. & ante eos Luc. de pen. in l. vsum aquæ. in princ. C. de aqua du. lib. 11. & cognitio de tali abusu non ad alium spectat quam ad Regiam iurisdictionem, ut dicunt Guliel. & Rebuff. in locis præallega. ille numero 47. & iste. nu. 81. Et aliud amplio procedere etiam si Baro habeat se condas causas in sua Terra, quia Iudex secundarum causarum non est supra Baronē, pro quo faciunt not. per Dur. in l. j § si quis. nume. 12. versic. quarto quid. ff. de appella. & eund. Rebuff. in concordia. tit. de frivo. appella. in princip. versic. fallit quando pag. 650. vol. 1. Secundo casu similiter subdistingue, aut Baro in illa terra non habet secundas causas aut sic, primo casu dic idē quod supra dixi in alijs casibus per eadem rationes. Secundo casu dico quod declaratio super nullitate compositionis stante abusu compositæ Magnæ Curia. vel iustitiar. provinciar. verū quia declarata compositione nulla, procedendum est in iura principali ad instantiam nouiter querulantis, illis cognitio debet remitti ad iudicem secundarum causarum, & ideo eodem decreto quo annullatur compositio facta per iudicem primarum causarum, de iudici causam remittendam ad iudicem secundarum qui in ea procedat iustitia mediante ad instantiam nouiter querelantis. Non obstat Doctri. Par. in d. S. an delinquent. quia intelligo procedere quando Baro in iudicio per nouiter querulantem, non autem in iudicio nostro in quo fuit aditus superior per ea quæ dicta sunt, quæ bene not. Salerni, die 16. Ianuarij. 1560. per Caraniza.

RITVS CCLXXIII.

Item Curia ipsa componit de quolibet delictio, saluo iure partis: excepto crimine hæresis, & læsæ Maiestatis.

Dispositio istius Ritus corrigitur per Titu. sequentem in quo aliter disponitur, ut etiam dixi supra in Rit. 272. in 1. nota. & in effectu hodie in Regno nullibi fit compositio, saluo iure partis, sed semper habita prius remissione, vt dicitur Ritus sequens. & duo Rit. præcedentes. In vno tantum casu seruari posset iste Ritus, dixi supra in Rit. 272. quæstione 5. in fine. vbi vide.

RITVS CCLXXV.

Item seruat ipsa curia nullū denunciatum componere: nisi pars sit in concordia cum ea, quæ eum denunciavit, & duobus modis potest contestare curia: de ipsa concordia, vel quod ipse denunciator veniat ad Regentem, vel ad quemcūque alium officialem, & dicat ego nolo iustitiam de tali denunciato per me: vbi curia, & vobis placeat, vel vbi hoc non fiat per præsentiam denunciatus, sufficit si de ipsa pace ha-

bita inter denunciatum, & denunciantem, & de renunciatione talis denunciantis reseruato beneplacito curia, constet curia per publicum instrumentum dictæ curia presentatum: quod remanet apud acta dictæ curia. Semper hoc constituto dictæ Curia, per vnum de istis duobus modis, si denunciatus vult componere cū dicta curia in casibus tantummodo a iure permissis, fit compositio, & ipse denunciatus admittitur ad compositionem indistincte semper in casibus permissis à capitulis, & constitutionibus Regni.

S V M M A R I V M.

- 1 Differentia inter remissionem, concordia, & pact
- 2 Modus constandi de remissione partis offense.
- 3 Iniuria duplici remissione, tacita scilicet & expressa remittitur. Tacitaque qualiter fiat.
- 4 Facta iniuria remissione per dissimulationem, andamna, expensa, & interesse remissa videantur
- 5 Renunciatio, qua verba exprimere debeat in renunciatione.
- 6 Casus permissi in compositionibus faciendis remissive.
- 7 Remissio facta per procuratorem offensi an sufficiat ad compositionem.
- 8 Episcopus solus absque capituli consensu, nunquid iniuriam ecclesie illatam remittere possit?
- 9 Offensus in mortis articulo si per instrumentū declarat iniuriam remississe, querelaque exposita renunciaſſe: num per curiam ad compositionem deueniri possit
- 10 Per remissionem in mortis articulo quid remissum censeatur.
- 11 In foro conscientia quid remittatur.
- 12 Pars offensa in instrumento remissionis aliquam partem fecit promissionem, & sequuta compositione, postea eam non adimpleuit: nunquid poterit iterum accusari?
- 13 Non seruando promissa, quando quis incidat in penam.
- 14 Pena ex delicto, an ex pacto oriri debeat.
- 15 Offensus iniuriam, & offensam coram testibus renunciauit, & non fuit confectum instrumentū: talis remissio an possit per testes probari: indeque ad compositionem deueniri.
- 16 Casus de necessitate scripturam requirentes qui remissive.
- 17 Probatio per testes, & scripturas equiparantur.
- 18 Clericatus per testes, & scripturam equiparantur. Clericatus per testes, & instrumenta probatur.
- 19 Offensus si minor est: nunquid ipse, vel eius tutor remittere possit.
- 20 Qualitas que fundant, aut priuat, debet ante omnia probari.
- 21 Remissiones facta a tutore absque decreto & causa cognitione an valeant.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

- 22 Pupillus laesus laesione enormi an possit se absolue-
re a iuramento & petere restitutionem in inte-
grum.
- 23 Tutor antequam ministrare incipiat: ad multa te-
netur: si omnia ea non adimpleuerit: remissionem
que fecerit: an de nullitate opponi possit?
- 24 Gestæ per tutorem qui non satisfecit: sunt ipso
iure nulla.
- 25 Requisita in tutore ante administrationem, quan-
do & in quibus requirantur.
- 26 Cessat restitutio in integrum per remissionem fa-
ctam a tutore: quia per eam pupillus non dicitur
lesus.
- 27 Offensus est monachus, & viuit: abbas sine mo-
nacho an possit remittere?
- 28 Monachus mortuus mundo dicitur.
- 29 Monachus pro iniuria sibi illata non agit: sed
abbas pro eo.
- 30 Iniuria si sit facta monacho, dicitur iniuriata ec-
clesia.
- 31 Remissio iniuria per monachum, vel clericum
cum consensu abbatis, vel episcopi num ecclesia
præiudicet.
- 32 Factum per Abbatem, vel Episcopum cum ca-
pituli consensu, per dominum factum dicitur.
- 33 Pecunia perueniendæ de remissione iniuria mona-
cho illata, patri illius, an sua ecclesia competat?
- 34 Monacho interfecto qui habebat patrem & fi-
lium legitime susceptum ante monachatum cui
competat remissio.
- 35 Clericus secularis & monachus in quo differant.
- 36 Remissio partis, an sit necessaria in compositione
fienda cum curia pro delicto non consumato.

Dixi de principio istius Ritus supra in Ritu.
272. in principio, & ibi etiam quæter in-
telligatur, quod hic dicitur: quod pars de-
nunciatis sit concordata. Aduerte tamen.
¶ licet in hoc Rit. dicatur quod pars denunciatis, seu
offensa debet esse in concordia cum offedente: ta-
men non intelligitur quod debeant facere pacem in-
finiul: sed voluit dicere Ritus quod pars offensa de-
bet remittere: quia concordatam esse partem, aut
remississe idẽ sunt quo adhuc effectum: ¶ licet alias
differat remissio a cõcordia, seu pace. vt dicit Specul.
in tit. de treug. & pace. num. 3. versiculo item nota. &
Luc. de Penn. in l. prima, columna tertia. versicul.
circa secundum. C. public. l. 1. libro 12. Afflict. in ti-
tulo de pace iura. firma. §. iniuria. numero 124. versu-
culo, & scias. & Petrus à Plaza in epitome. delictorũ.
libro primo cap. 6. num. 43. remissio enim sit cum ab
vna parte tantum fuit offensio: pax vero seu concordia
cum ex vtraq; parte, vt ipsi dicunt. Et si dicatur,
¶ iste Rit. aliter videtur dicere, dum dicit quod de
pace habita inter denunciante, & denunciatum, &
de renunciatione denunciantis sufficit constare per
instrumentum: & quod propterea sentiat quod ne-
dum offensus debet remittere, sed etiam pacificare
cum offedente, respondeatur quod eius intentio non
fuit ista. sed tantum ponere modos quibus possit de
remissione constare, & quod intentio sua non fuerit
talis: patet expresse dum ponit primum modum in
quo non dicitur quod denunciatis debet pacem fa-
cere cum offensa: sed quod satis est si in curia com-
paret, & dicitur nolle iustitiam de denunciato quantũ

ad se spectat: & dum ponit secundum modum illic
de pace loquatur, adhuc tamen loquitur retento eo-
dem themate, vt si denunciatis non potest personali-
ter illud facere comparando in curia satis est, quod
constet per instrumentum publicum de ipsa pace hoc
est remissione & renunciatione denunciantis: in
tam quod potius iste Ritus confundit ista vocabula
remissionem, & pacem, quam quod velit dicere, quod
curia non potest componere, nisi ostendens, & offe-
sus faciant pacem, & etiam offensus remittat.

¶ Nota, primo ibi, quod ipse denunciator veniat
quod primus modus constandi de remissione parte
offensæ, est si comparet coram aliquo officiali curiæ
& dicit, quod quantum ad se spectat: non vult iusti-
tiam de denunciato, seu querelato per eum: & addit
quod idem etiam est, si nõ comparet coram officiali
bus sed coram actuario principali ipsius Curie. ¶
patet in prag. nouiter edictis per Illustrissimum Do-
cem de Alcalá huius Regni Viceregem in reforma-
tionibus Magnæ Curie * prag. 29 § item ¶ nemo, &
§. seq. de offi. magi. iusti. tenetur tamen actarius ip-
se, vt ibidem dicitur, cum scribit remissionem parte
eandẽ interrogare qua de causa remittit: & si facta
eam per vim, vel metum precium vel amorẽ: & si
ipse responderit, post remissionem scribere. Et si
missio ipsa fieret in fauorẽ plurium, de eodem in-
ditorum, aut vnico, & eodem tempore, aut diuersis, p-
mo casu non potest recipere nisi grana decem in pa-
tium: si hoc sit in palatio, & si extra per ciuitatẽ gra-
na quindecim, & extra ciuitatem arbitrio iudicis. Se-
cundo casu potest recipere grana decem pro vnoquo-
que: vt etiam disponitur in eisdem prag. in reforma-
tionibus Magnæ Curie * prag. 38. §. item pro remissio-
ne. eodem tit. Hodie vero per nouissimam prag. ser-
uissimam Regis Philippi. prag. incip. vna delas can-
sas titu. de remissionibus partium, quam etiam in-
cipies in prag. 7. §. vna delas causas titu. de compo-
sitionibus Neapol. remissiones non possunt fieri
in tribunali Magnæ Curie, & extra ciuitatẽ Neapoli
coram Iusticiarijs vel Auditoribus prouinciarũ
coram officialibus locorum in quibus partes habent
suum domicilium, adeo quod d. nouissima prag.
cordat cum primo modo dato per hunc Ritum.
hoc vt constet de remissione, sed propter d. prag.
est sublaturum quin possit per notarium publicum
pulari remissio quæ fit ab aliquo & de ea confici
publicum instrumentum, dummodo stipulatio fiat cor-
am officiali secundum dispositionem dictæ prag.

¶ Secundo Not. ibi semper hoc constito, quod sem-
per ¶ constat de concordia partis offensa altero de
duobus modis: scilicet postis, videlicet: per remissionem
factam pœnes acta Curie, vel per publicum instru-
mentum, curia ipsa potest super crimine componere.
Sed dicit aliquis, ergo per hunc Rit. corrigitur, quod
iure communi disponitur: ¶ quod iniuria remittitur
ne dum per remissionem expressam, sed etiam
tã: puta per dissimulationem quæ fit ridendo, luden-
do, aut comedendo, scribendo, vel loquendo, cum
iniuriante, vt probat tex. in l. non solum. §. j. & l. si
vnus. §. si ante. ff. de iniur. & in l. si. in. in. c. 1. §. 1.
not. lo. Fab. & Areti. insti. god. tit. de late lib. de
in l. j. quæst. 9. C. publi. l. 1. lib. 12. vbi dicitur quod ad
lendã accusationem, sufficit tacita remissio quæ
per dissimulationem, quemadmodum expresse, quæ
fit verbis, quod quidem locũ habet secundũ lo. Fab.
in d. si. in. in. sine. siue verbis, siue facto fiat instrumentum
etia scribit Afflict. in cap. 1. §. iniuria. num. 107. versu-
culo videamus. & num. 118. cum seq. vbi etia alios
modos ponit quibus iniuria remissa censetur. & Pet-
a plaza. in epitome delictorum libro primo, cap. 6.
num. 43. versiculo ceterum. Huic tamen objectioni
dupliciter responderi potest: primo, quod allegata
procedunt, & vera sunt, quoniam scilicet post quam of-
fensio,

scilicet, vel iniuria facta fuit iniuriatus non reuocauit eam ad animum suum, sed statim dissimulando per alios extrinsecos demonstraui remississe, Rit. vero notat loquitur quado offensus reuocauit ad animum: & contra denunciavit. quo casu offensio, vel iniuria non remittitur per dissimulationem: sed verbis, & factis. ut dicit Glos. fin. in fi. & Io. Fab. in dicto S. fin. nu. 4. in fi. de iniur. Barto. in d. l. non solum. S. iniuriarum num. 3. decisio. Tholos. 233. in propriis terminis & Aures. ad decisio. Tholos. 127 in fi. & ideo non mirum si duo tantum modi hic ponantur ad constadum de remissione, seu concordia partis. Secundo responderi potest quod etiam quod allegata procederet, postquam inuoria ad animum reuocata esset per querelam: per remissionem iniurie factam per dissimulationem, non intelliguntur remissa damna expensarum, & interesse ut dicunt Io. Fab. & Aret. in dicto S. fina. & Aute. in d. decisio. 127. in fine. Immo nec etiam si verbis expressis remittatur iniuria, intelliguntur remissa predicta: ut dicit Spec. in titulo de accusatore. num. 8. versic. quid si vulueratus. Boer. decisio. 52. nu. 6. Petrus a plaza in epitome delictorum lib. 1. cap. 6. num. 40. & Ioan. de Amic. consi. 88. num. 14. & propterea cum adhuc possit ius aliquod profequi offensus licet probetur per dissimulationem iniuriam remississe: non potest dici concordatus adeo quod curia ne eius remissione possit componere, nisi de concordia, vel remissione appareat altero de duobus modis positus per hunc Rit. quæ bene notabis. Et vide infra quest. 4. numero 15.

¶ Tertio Not. ex hoc Rit. ibi nolo iustitiam, & ibi de renunciatione, quod ille qui remittit: in ipsa remissione debet dicere, qualiter renunciat denunciationi, seu querelæ per ipsum expositæ, quia non vult iustitiam quantum ad se spectat, contra illum quem denunciavit, vel querelauit. ut latius scribit Specu. in tit. de treuga & pace, in princi. ubi ponit formam instrumenti remissionis seu pacis, & ideo communiter instrumentis remissionum apponitur illa verba: quod pars ipsa remittens cessat, & irritat, & annullat querelam per ipsam expositam, ac processus omnes deper fabricatos, reuocando omnes procuratores per ipsam ad causam factos, &c.

¶ Quarto. in fi. Rit. quod compositio debet fieri in casibus permisis, & non aliter. ¶ qui tñ dicantur casus permisi in compositionibus faciendis per iudices vide supra in Rit. 272. q. 2. ubi etiã posui aliquas causas per quas iudex induci potest ad componendum. de quibus etiam Cauens. hic tractat numero 2. cum sequen.

¶ Quinto primo in hoc Rit. quid si remissio peracta, vel per instrumentum fieret per procuratorem offensum nunquid ipsa sufficeret, ut curia valeat componere? Rit. iste dicit quod per denunciantem ipsum debet fieri: & hæc est veritas: nisi procurator ipse habeat speciale mandatum: ut dicit Spec. in tit. de treuga & pace. nu. 4. versic. hoc quoque not. per tex in l. mandam generale. ff. de procura. & l. nam & nocere. ff. de pact. c. per tuas. de arbit. & c. contingit. de transact. & sequitur etiam Nell in tracta. banni. in 3. parte 2. re. per. quest. 37. num. 12. ¶ Et quod diximus in simplici procuratore laici: intellige etiã procedere in Episcopo qui cum sit procurator simplex suæ Ecclesiæ: ut dicitur in tit. de iur. & ibi etiam Glos. in c. fina. 12. quest. 1. non potest ipse solus absque consensu capituli remittere iniuriam Ecclesiæ illatam. ut dicit Glos. not. in cap. 1. de iur. punire. de poen. in 6. & in cap. contingit. extra de senten. excommunicat. in cap. si is qui. in versic. post. num. ubi sed nunquid. 23. quest. 4. Alexand. in l. partium curatoris num. 9. in fine. C. de pact. ubi allegat pro hoc text. in capit. cum desideres. in fine. extra de sent. excommunicat. & Afflict. in tit. de pace iura. in §. iniuria. num. 60. versiculo & scias. Immo etiã

intellige procedere in summo Pontifice. ut probat text. in ca. Salernitana. 63. dist. zenze. in extrauagan. si fretrum. in versiculo iniuriarum. ne sede vacan. Boer. d. decisio. 120. num. 5. parte 1. Petrus a plaza in loco præleg. cap. 6. num. 2. versic. præ ceteris. * & nouissime Excellens. Dominus Clarus libr. 5. sent. recepta. §. fin. q. 5. versic. præterea quæro. Hodie vero remissio per procuratorem etiam cum speciali mandato non valeret, quia is qui habet remittere debet coram officiali id agere per dictam nouissimam pragmaticam, de qua dixi supra in primo not. & si diceretur quod procurator tempore quo remissionem faciet accedet coram officiali, responderetur non sufficere, quia ratio. d. prag. ut in ea expressim dicitur, fuit ne partes offensa ob vim vel metum facerent remissiones, quæ ratio non dicitur cessare per accessum procuratoris coram officiali cum potuit vis vel metus incuti parti offensa ad constituendum dictum procuratorem. Predicta tñ non procederent in episcopo vel abbate remittente cum consensu capituli, vel monasterij offensam factam ecclesiæ ob iniuriam illatam clerico vel monacho, quia cum ecclesia sit corpus representatum non posset comparere coram officiali & remissionem facere, & idem in syndico remittente iniuriam illatam vniuersitati cum speciali mandato ipsius vniuersitatis, & finaliter in quocunq; procuratore alicuius corporis representati, per eadem rationem, quod nota. pro intellectu dictæ pragmatice.

¶ Secundo quæro quid si in mortis articulo offensus per instrumentum declarasset qualiter ipse remittit iniuriam talem sibi factam, vel aliter diceret quod renunciat querelæ expositæ quatenus ad ipsum spectaret: nunquid cum tali instrumento remissionis posset curia componere, quasi censeatur pars concordata? Breuiter dicas quod non: ¶ quia per talem remissionem quæ fit in mortis articulo publice, vel tectate, censetur remissus rancor tantum non autem satisfactio iniurie & interesse. ut dicit Innoc. in cap. præterea. de iniur. & dam. dat. Bart. Bald. & Aret. in S. finali. in tit. de iniur. licet Glos. fina. ibi aliter dixerit, & male secundum Bart. in dicto S. 1. * & idem etiam lequutus est Dominus Clarus (qui alios allegat) in loco præallegat. versiculo quæro modo. Et si dicitur prout dicebat Glos. in dicto S. finali. quod nisi intelligatur remissio plena quo ad totum, non potuit offensus bene conuicti & peccatorum poenitere: ¶ responderetur communiter quod etiam in foro conscientiarum non tenemur remittere satisfactionem & interesse, sed solum rancorem, & animi odium. ut dicit Glos. in ca. si quis contristatus. 90. dist. in. & in cap. si is qui. in versic. possumus. 23. quest. 4. Spec. in tit. de treuga & pac. num. 2. versic. & not. Bart. & Doct. in d. l. si tibi. idem Bart. in l. non solum. S. iniur. num. 3. de iniur. Io. Fab. & Aret. in d. S. fina. limita tñ ista secundum Bald. in tit. de pace iur. firma. Par. in tracta. syndic. in versic. compositio. S. vltimo. & Alex. ad Bart. in d. S. iniuriarum. nisi remissio ipsa plene facta esset, ut latius per eos Igneus. in l. 1. S. diuus. num. 2. ff. ad Sylla. Angel. in tracta. malefic in versiculo necnon ad querelam. num. 40. & Petrus a Plaza. in epitome delictorum. lib. 1. cap. 6. num. 41. quo casu procedere posset secundum Pet. opinio. glos. in dicto capitulo si quis contristatus, & sequacium.

¶ Tertio quæro quid si pars offendens, siue denunciata, & accusata in eodem instrumento remissionis promissit aliquid ratione expensarum, & interesse, vel per annum non accedere ad patriam partis offensa, vel non transire per eius domos, & facta est compositio: demum promissis non stetit, nunquid poterit pars offensa ulterius accusare, & inquisitum pena de bita puniri facere? text. in terminis quem ibi commentant Bart. Bal. & Salyc. in l. quando. C. ad Turpill. dicit quod non, ratio est secundum Salyc. ibi

V 3 quia

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

quia per talem remissionem dicitur accusator destituisse, & in Turpillianum incidisse propter quod amplius accusare non permittitur. l. qui destiterit. ff. ad Turpillia. Limita istam conclusionem non procedere quotiescunque remittens nondum querelasset, vel querelasset, & remitteret ante litem contestationem & dationem fideiussoris de lite prosequenda; quoniam tunc cum sumus ante litem contestationem, per remissionem non dicitur quis destitisse, nec in Turpillianum incidere, ut dicit Bart. in lege quaesitum. ad Turpillia. & Salyc. in l. 1. num. 2. vers. ego puto. C. ad Turpillian. & propterea si in instrumento dictum esset quod in casu contraventionis licitum esset agere. & suam querelam prosequi posset ipsum accusare, & poenam iuris contra ipsum prosequi, & insistere: quoniam non servando promissa, incidit in poenam in instrumento contentam; ut dicit text. in l. vbi pactum. & l. si quis maior. C. de transactio. non obstante dicta l. quamvis; quare in hoc casu non habet locum ratio cessante, ut dixi. Istud tamen verum erit secundum Barto. in l. si vnus §. pactus. in fin. vers. iuxta hoc num. 26. ff. de pactis. quem ibi sequitur Alexand. num. 16. & Iason. nu. 46. quotiescunque ex illo crimine veniret imponenda aliqua poena pecuniaria, quae potest in stipulatione deduci, quoniam tunc illa poena imponeretur potius ex stipulatione, & pacto positum in instrumento, quam de delicto cuius poena fuit remissa; secus si alia poena, quam pecuniaria: quoniam tunc talis adiectio non valet; quia ut ibi dicit text. ex delicto oriri debet non ex pacto, & idem Bart. in l. non solum. §. iniuriarum. in fin. ff. de iniur. & ideo melius est in istis instrumentis remissionem in quibus aliquid dandum, vel faciendum promittitur, in casu contraventionis, adijcere certam poenam pecuniariam vna cum refectione dannonum expensarum, & interesse, ita quod poena soluta, vel non soluta, rata adhuc maneat promissio, quemadmodum docet nos Specul. in tit. de treug. & pace. in princ. vbi ponit formam instrum. remissionis.

¶ Quarto quæro pone quod offensus remisit offendenti omnem actionem, declarando coram testibus, nolle aliter iustitiam contra tale; verum non fuit factum instrumentum; nunquid possit ista remissio postmodum probari per testes ut ea probata, valeat iudex inquisitum componere? Nell. in tracta. bani. 3. parte 2. tempo. q. 38. num. 1. 4. mouet hanc q. & dicit quod sic; quia cum multi sint casus in quibus de necessitate requiritur scriptura. ut patet ex gloss. ca. 1. §. post. de cens. quæ enumerat viginti nouem, & Specul. de instru. editio. §. restat vers. sed si vnus; non reperitur enumeratus iste. Pro quo facit: quia probatio per testes, & scripturam æquiparantur. capit. cum Ioannes Heremita. iuncta gloss. in versic. quodlibet instrumentum. de fide instrumentorum. ¶ Item quia etiam clericus potest per testes, & instrumenta probari. capit. de cler. peregr. ordina. nota. per gloss. in cap. si iudex laicus. in vers. fecit. de senten. excommunicata. in 6. & Capoll. consil. crimina. 11. Ego autem per hunc Rit. teneo contrarium, & fatendo contraria, dico quod procedunt de iure communi; quare in hoc Regno locum non habent stante hoc Rit. dicente, quod duobus modis potest constare curie de remissione partis offensæ, & ideo Nel. ibidem dicit quod communiter prouidetur per statuta, quod de remissione debet constare per publicum instrumentum; ne facilius fraudes committantur. Hanc opinio. per hunc Rit. reperit post hæc scripta tenere etiam Pet. Foller. in declarationibus per ipsum editis ad generalem indultum columna penultima. * & Dominum Clarum lib. 5. sent. recept. §. fin. q. 58. vers. scias etiam dicens fuisse declaratum in illo senatu, quod si vnus senator & fiscalis attestaretur pacem coram se factam, & delictum non esset valde graue, admitteretur, licet de ea non appareret instrumentum.

19 ¶ Quinto quæro in hoc Rit. quid si offensus est non nunquid poterit ipse, vel eius tutor, aut ipse cum auctoritate tutoris remittere? Doct. circa istud varia dixerunt & ideo veriores eorum conclusiones breuiter reassumendo, dico quod aut minor ipse infans; aut pupillus. Primo casu, communiter cõceditur, quod ipse neque solus, neque cum auctoritate tutoris hoc potest ut voluit Vbe. de Bobio. quæ allegat Specul. in tit. de homici. colu. 2. & Nell. in tracta. bani. 3. parte 2. tempo. q. 36. per gloss. not. in l. in versiculo promiserit. ff. de noua. eius tamen tunc bene potest, si remissio infanti expediat, non aliter dicunt Bald. & Salycet. in l. pactum curatoris. C. de pact. per tex. iuncta gloss. in fine. C. de transactio. dum tamen secundum Nell. in d. tracta. ead. quaest. conlium sepius interueniat: & iudicis decretum per gloss. & Barto. in l. tutor. ff. de bono. posse. & Bald. in l. bonorum. C. qui admittit. Secundo casu similiter cõmuniter concluditur, quod si remissio pupilloe petit: potest tam pupillus cum auctoritate tutoris, quam etiam tutor ipse solus remittere per d. l. pres. ut Bal. & Salyc. dicunt in d. l. pactum curatoris, & ab cõmuniter scribentes Bald. in l. 1. C. de integ. re. mino. in rub. de treug. & pace. num. 10. & in l. iurisrandi. ff. de iur. iura. Angel. in l. si non conuitij. ff. de iur. Abb. consil. 39. volum. 1. Pau. de Castro in l. res. ptum. §. plerumque. numero 6. ff. de pact. Nell. in d. l. ca. ead. quaest. & Ioan. de Anic. in consil. 88. numero primo. Addit tamen Specul. in loco præallegato columna 2. versicul. potest tamen Bald. in d. rubrica de treug. & pace. & Arno. commenta. 188. dummodo etiam iudicis decretum interueniat. Abb. vero in consil. 108. illud in effectu. volumine 2. & La. in d. l. pactum curatoris. tenent contrarium, quod etiam videntur sequi Nell. in loco præallegato. & Apostil. Specul. vbi supra in versiculo tractatur, dum dicunt cautius esse quod interponatur decretum. Ego vero Specular. & Bald. opin. sequor, quod iudicis decretum de necessitate requiritur * quam etiam tenet Petr. à Plaza. epitome delictorum. libro primo, cap. 45. num. 1. timo. Ratio quæ me mouet: est, quia ut Bald. Sal. & ceteri Doct. concludunt in dicta l. pactum curatoris in dicta l. pres. in fine, tunc demum tutor potest mittere iniuriam pupilli, cum remissio ipsa expediat, & non aliter, & ideo cum non simpliciter hoc possit tutor, sed cum expediat, ista qualitas quod expediat debet prius apparere, ut eius potestas sit furi data per tex. in l. Fulcinius. §. aut prætor. vbi not. Bart. ff. ne quid in loc. public. l. Fulcinius. §. cum hoc. iuncta gloss. & Barto. ff. ex quibus causis in possessione eorum. l. prætor. §. docere. vbi not. Pau. de Cast. ff. ne quis eum qui in ius voca. l. 2. §. si dubitetur, ff. de iudic. cu. in similibus, quæ tradit Gramm. in consilio de fori. iudic. post decisio. num. 51. & 53. ¶ vbi quod qualitas quæ impedit, aut priuat, debet ante omnia probari, & propterea antequam remissionem faciat tutor, debet in iudicio petere, quod cum ipsa expediat pupillo, capiatur informatio de eo: & ea capta, & confitto, interponatur decretum quod valeat ipsam facere, & ita videmus magis communiter seruari, alias si secus fieret esset eius arbitrio remittere quando expediat pupillo; vel non, quod minime dici debet. Prædictam opinionem intelligo absque dubio procedere in remissione facta per tutorem pupilli solum, ut si iudicis decretum non interueniat, remissio ipsa non valeat per rationem prædictam, secus autem vbi per pupillum facta esset cum auctoritate tutoris, & ipse pupillus pubes, aut impubes, doli tamen capax iurasset: quoniam tunc ratione iuramentietiam si alia esset inualida, valdaretur, per authent. sacramenta pubertum. C. si adner. vendi. ut late disputat, & concludit Abb. in dicta * consilio 39. num. primo, & consil. 108. num. secundo.

21 & Afflicti. decisio. 32. * & per hanc rationem iuramentum

menti prestiti a pupillo fundari potest id quod serva
tura (enatu Mediolanensi quod remissiones facte a
tutoribus absq; decreto & cause cognitione valeant
vtrabit Dominus Clarus. libr. 5. sena. recep. S. finali.
questio. 58. vers. que ro an tutor. qui vt ipse ibidem
dicitur, requirit vt in simul cum tutore interueniat ipse
pupillus si est maior infante. Possert tamen pupillus
suis laetione enormi, absolui facere se à iuramento,
& petere restitutionem. in integrum iuxta. opinio. An-
ton. de Restit. capit. in eum contum. in quarto. Ca-
su principali. de iure iuran. & Ancar. in disputa. in ci-
pien. cap. laicus. in repeti. capit. canonum statuta. 11.
questio. princip. de constit. & Abb. in d. c. cum con-
tingat. 18. col. quam etiam firmat Assiict. in dicta de-
cis. vers. tamen dicebant.

¶ Iuxta prædicta, quæro, nos habemus, quod
tutor antequam incipiat administrare: tenetur mul-
ta facere, quæ late enumerat Bartol. in l. legitimus. in
princip. ff. de legiti. tuto. gloss. in l. tutor. qui reperto-
rium in princip. ff. de adm. l. tutor. Bald. in l. prima
S. item solent. ff. de offic. præf. vrb. Roma. con-
silio 435. & Capici. decis. 50. & pulchre Sebastianus
Van. in tracta. nulli. titulo de nulli. ex defectu manda-
vericulo in super. numer. 148. & præsertim conficere
inventarium per. l. finali. S. finali. C. arbi. tutel. & sa-
tisf. per leg. prima. C. de tut. & curat. qui satis. non
de. nunquid si priusquam inventarium confice-
re, & satisfatione dederit, remissionem fecerit, opponi
poterit, quod non valeat? Breuiter ratione inuenta-
rii non confecti, opponi non poterit, eo quia text. in
dicta l. tutor. & l. finali. S. finali. dicunt, quod vt sus-
pensio remoueri potest: ergo interim donec remouea-
tur, tutor est, & administrat. vt dicit Bartol. in dicta l.
tutor. numero septimo. Alexand. consilium 86. vers. cu-
lo non obstat. num. octauo. volumine secundo. pul-
chre Cuma. consilio 15. & Capici. in d. decis. licet vi-
deatur secus sentire. Ratione vero satisfationis non
prestat, potest dici de nullitate, vt quia gesta per tu-
torem qui satis non dedit, sunt ipso iure nulla. vt per
text. in l. dubium. in fin. vers. C. de tuto. qui sa-
tis. non dedit, sed in casu nostro, nullatenus dici
poterit, quia vt dicit Bartol. in dicta l. legitimus. in fi-
ne. princip. & Bald. in l. fina. C. de tutor. qui satis. fa-
cis. dedit & requisita in tutore antequam administrat.
non requiruntur in his quæ dilationem non recipiant,
vel in his, quæ principaliter ad commodum pupilli
spectant. per dictam l. tutor. qui repertorium. in fin.
princip. & l. finali. C. de tutor. qui satis. fa-
cis. non dedit, sed quia per remissionem quam facit tutor, non dicitur
pupillus perdere: sed lucrari, vt dicit Bald. in l. pa-
trium curatoris. num. tertio. versiculo quæro in ista.
& de pactis. & Ioan. de Amicis. consilio 88. numero
tertio. & adeo quod vt dicit idem Bald. in l. prima.
numero quarto, versiculo 98. queritur. C. de in inte-
grum restitutio. mino. & in l. minoribus. ff. de minor.
etiam in hoc casu restitutio in integrum: quia per re-
missionem non potest dici læsus pupillus: sequitur ab-
sque debito quod defectus dictæ satisfationis remis-
sionem non annullat, nec obstat text. d. sa. in dubiū:
quia per prædicta limitatur. non procedere in his quæ
sunt in commodum, & expediens pupilli: maxime
quia text. met loquitur de his quæ gesta sunt in eius
preiudicium, quod bene not. quia quotidie euenit in
iudicio, & facile a multis intelligi conuenit.
Intellige tamen quæ dixi quod per remissionem in quæ
dicit tutor, non dicitur pupillus perdere, sed lucrari:
de quo aduersus eam non restituitur: præsuppon-
endo quod talis remissio facta fuerit causa cognita,
& cum decreto Curie. iuxta conclusionem quam et
expente Bald. supra tenuimus in precedent. quæsti-
o. alio si simpliciter diceretur quod pupillus remittē-
do semper lucratur, & non restituitur, frustra quære-

retur si causæ cognitio, iudicis que decretum est ne-
cessarium, quod bene nota pro intelligentia eorum,
quæ dicit Bald. in proximis citatis locis.

27 ¶ Septimo quæro pone quod offensus est mona-
chas qui etiam nunc viuit, nūquid poterit solus pars
bas sine monacho remittere: ita tunc dici possit pars
concordata? Bald. in rubrica de treug. & pace. num.
primo, quem refert, & sequitur Arno. in commentar.
190. dicit quod Abbas sine monacho non potest re-
mittere: ¶ quia licet Abbas sine monacho non potest mundo
vt dicitur in capitulo non dicatis. 12. quæstio. prima,
& Gl. in capitulo religiosus. in vers. non habeat de
testam. in 6. tamen iure naturali viuere censeri deb-
bet. & ideo secundum eum in simul cum monacho
offenso poterit remittere, & eodem modo, nec mo-
nachus solus id facere poterit, ¶ quia nec si iniuria
sibi illata sit agere poterit, sed Abbas pro eo. vt dicit
gl. quam ibi sequitur Abb. & Fely. in c. parochianos.
30 in gloss. 1. extra de sentent. excomm. ¶ In iura
per iniuriam factam monacho dicitur etiam iniuria
ta, & offensa ecclesia, vt dicitur in c. cum desideres.
31 in fine. & cap. contingit. de sentent. excomm. ¶ talis
remissio facta per monachum, vel clericum cū con-
sensu sui Abbatis, vel Episcopi, quo ad iniuriam Ec-
clesiæ, non sufficit licet quo ad monachum tantum
sufficeret, vt dicit text. in d. cap. cum desideres, iuncta
gloss. in versiculo quam offendit, & ideo vt etiam ec-
clesiæ præiudicet, fieri debet secundum Bald. in l. præ-
ses. num. 11. versiculo septimo quæro. C. de transact.
& Alex. in l. pactum curatoris. in fina. ver. C. de pact.
per ipsum Abbatem, vel Episcopum cum consensu
capituli vt supra diximus. in 1. q. etiam quod non ad-
32 fit consensus monachi: ¶ quia factum per Abbatem,
seu Episcopum vt not. in l. iubemus nullam, & auctori-
per dominum vtrum in l. iubemus nullam, & auctori-
hoc ius potestatem. C. de sacrosanct. eccl. & ideo tali-
ter facta remissio ita sufficit secundum Bald. in ea l.
præses quem admodum sufficit ea, quam facit domi-
nus de iniuria facta seruo per l. si vauis. S. seruis me-
us. ff. de iniur. ¶ Ex quo sequitur quod pecunia inde
33 peruenienda ipsi Abbati, seu monasterio competit:
non patri illius monachi. vt scribit Federi. de sen. col.
35. quidam monachus. Roma. singu. 456. statutum vt
bis veteris. Deci. in c. in præfenti. in nu. 57. & ibi Au-
gusti. Bero nu. 473. de probato. Alciat. in l. 4. S. Caro.
col. penult. ff. de verb. oblig. & Petr. à Plaza. in epitome
delictorum. lib. 1. cap. 6. num. 18. & licet Boer. de-
cisi. 121. nu. 9. aliter teneat dicendo contrariam opin.
communem. tamen prima magis placet: & pro ea ad-
legat Petrus Glo. in l. si ex causa. S. Pomponius in vet.
* siculo cum statū. ff. de minor. * Ant autem interfe-
34 cto monacho qui habebat patrem, vel filiū susceptū
legitime ante monachatum, vltra remissionem sui Ab-
batis cum consensu capituli vt proxime diximus et
ipsum patris vel filij remissio requiritur? videtur per D.
Clarum. d. q. 58. vers. vltimus quæro. Vnū tamen ad-
35 uerte ¶ ad ea quæ supra diximus, ¶ differentia est in-
ter clericum secularem & monachū, nam qñ offen-
ditur clericus secularem nascuntur duæ actiones, vna
ipsi clerico, & altera Ecclesiæ, vt dicunt Abb. & Fely.
in d. c. cum desideres. 1. not. & Ioan. Fab. in S. patitur.
nu. 3. instit. de iniur. & hoc verum licet offensa nō
sit facta clerico in contemptu Ecclesiæ. vt dicit Abb.
in cap. contingit numero 10. de sentent. excomm. ratio
est secundum eum propter nimiam conuentionem
quæ est inter Ecclesiam & clericū. Et sicut quilibet
potest agere pro sua offensa vt dictum fuit, eodē mo-
do quilibet remittere, verum remissio clerici non
præiudicat Ecclesiæ, nec eōnuerfo remissio Ecclē-
siæ præiudicat clerico, vt dicit Gloss. 1. & ibi Abb. in
cap. parochianos. num. 4. de sentent. excomm. Er si
quis diceret quod in remissione quam facit clericus
in sui præiudicium, requiritur consensus prælati. per
V 4 d. cap.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

d. cap. cum desideres. de senten. excom. vbi ponitur casus de clerico qui remisit mediante Episcopo, respondetur quod illud. cap. non emanauit vt desideret qd sit de necessitate consensus prælati quando clericus remittit quo ad suum præiudicium sed solum vt desideret an commissio clerici cum consensu præiudicet ecclesie quod ibi deciditur, qd non. At quando offenditur monachus, licet fiat offensio personalis in sua persona ac etiam offendatur Ecclesia, nascitur solum vna actio quæ competit suo monasterio, vt dicit Ioan. Fab. in d. §. patitur num. 2. & Gloss. in d. cap. parochianos. in tantum quod monachus agere non potest. vt in Gloss. præfata. vbi Fel. & omnes Doctor. Areti. consi. 138. num. 1. & Bossius. in titu. de pace nu. 18. & sicuti non potest agere, eodem modo nec potest remittere, & si remittat nihil agit, sed remissio spectat ad ipsum monasterium secundum. Gloss. in d. ca. parochianos. & dicitur facta per monasterium quando fieret per Abbatem cum consensu capituli vt supra proxime dictum fuit. Et si dicatur qd supra dictum posse Abbatem simul cum monacho remittere, intelligendum est quo ad iniuriam respicietem particularem personam monachi (licet pro ea non habeat actionem) vt proxime diximus, non autem quo ad respicientem ecclesiam: licet & talis remissio monachi cum consensu Abbatis parum proficiet postquam nõ fient actionem, nisi monasterium & ab ipso sit facienda remissio vt dictum est.

36 ¶ Octauo quæro ¶ pone quod aliquis est Inquisitus per Cur. quod tractauit occidere, vulnerare, aut baculo percutere Titium, verum delictum non fuit consummatum, nunquid si eum Curia velit se componere remissio Titij erit necessaria. vide item apud Labeonem. § si iurauerit. ff. de iniur. Sakemi, die 23. Ianuarij. 1560. Prosper caruita.

RITVS CCLXXVI.

NTem quod nullus accusatus, vel denunciatus, seu ex mero officio inquisitus de aliquo crimine publico vel priuato, ex quo veniat imponenda pœna personalis, vel pecuniaria, admittatur ad compositionem, nisi demum probato delicto per testes, vel per confessionem rei accusati, vel denunciati, aut ex officio inquisiti.

S V M M A R I V M.

1. *Compositio de delicto per iudicem quando fieri possit.*
2. *Delicta manifesta seuerius, occulta lenius puniendâ.*
3. *Differentia inter compositionem, et transactionem. Et aliquando pro eodem ponuntur ibidem.*
4. *Cautela pro officialibus compositionem de delicto non confitro facientibus.*
5. *Officiales indebite componentes qua actione teneantur.*
6. *Permissa compositione, transactio quoque permissa censetur.*
7. *Compositio in locum pœna succedit.*
8. *Transactio quare fiat.*

NOta. ex hoc Rit. ¶ quod compositio debet fieri per iudicem vbi constat de delicto per testes, vel cõfessionem inquisiti: idem Par. in tracta. syndica. in ver. compositio. num. 6. & Afflic. in titulo quæ sint regli. num. 23. vbi hunc Rit. allegant. Et si dicatur quod Luc. de Pen. in l. j. colum. 9. C. de deserto. libro 12. Pa & Afflic. in locis præalleg. dicunt contrarium: & compositio fieri potest etiam quando de crimine non constat: ea quidem ratione, quia si de iure est permisa vbi cõstat adesse iusta causa vt etiam supra diximus in Ritu. 372. quæstio. 1. in 2. & 4. requisito. facilius debet permitti vbi crimen non est liquide probatum quam vbi constat de eo: ¶ quia delicta manifesta verius, occulta vero lenius puniuntur. ca. cum qui 23. q. 4. & etiam facilius dispensantur. cap. 2. extra apolta. respondetur quod eorum intentio non est dicere quod vbi de crimine non constat possit fieri compositio sed transactio: adeo quod dum dicunt quod etiam vbi de crimine non liquet: potest componi: confundunt ista vocabula, & volunt dicere transigi: & quod taliter eorum dictum debeat intelligi: patet primo, quia idem met Luc. ibidem postquæ dixit de compositione faciendâ etiam vbi de crimine non constat: dicit hæc verba: valeat igitur compositio de modo non sit certum fore crimen admissum: & allegat tex. in l. eleganter. in princ. versi. si post rem. ff. de condic. indeb. qui de transactione loquens dicit: ¶ si fiat super certa non valet. Secundo patet quod paulo inferius idem Luc. loquendo proprie de compositione, dicit qd ordinari potest indebita pecunia summa: componere vt loco pœnæ substinendæ conuertatur, & non transactionis: sed commutationis inquit obtineat: apertissime demonstrando, ¶ quod facit differentiam inter compositionem quæ fit super certo, & transactionem quæ fit super dubio. Tertio patet, quia ipsimet Luc. Par. & Afflic. dicunt quod ideo vbi de crimine non constat, compositio fieri potest: quia compositio, & transactio idem sonant: in pro eodem ponuntur. lab. accusatione. ff. ad Turp. & c. fin. de transact. ex quibus verbis sentiuntur quod eo casu quo de crimine non constat transactio dicitur, & non compositio. Et adde quod adeo vt in quod iudex non debet cõponere, nisi vbi crimen est probatum: quod si iudex secus faciat: & inquisitus causa redimendi se à carceribus, fuit compositus: de crimine non constaret: teneatur de extorsione, seu concussionem finito officio: vt dicit tex. in l. 2. §. fina. iuncta l. seq. cum sua glo. ff. quod met cau. & Par. in versi. compositione. S. an si est. num. 5. versi. ubi autem: ¶ Cautelam tamen ponit idem Par. ibidem, vt officialis ad euitandum ista, faciat quod inquisitus confiteatur se culpabilem, & petat se admitti ad tolerabilem compositionem, quam cautelam sæpe prædicant officiales Baronum excoꝛiantes subditos, & milia, & terram, & faciunt, qd ad hoc vt inquisitus non valeat de cõpositione conueniatur: confiteatur crimen dicendo se culpabilem, ac remittat se gratis curiam: ¶ Et nedum si componit de crimine de quo nõ constat: teneatur de concussionem: verum etiam si non constaret sed pluries citaui ad hunc finem: vt se componeret cum de crimine non appareret: teneatur actione iniuriarum. vt dicit idem Par. in tracta. syndi. in syndican. etiam. artic. 6. num. 7. versi. & adde arg. l. item apud Labeonem. § si quis non debitorem, & l. si iniuriæ. ff. de iniur. & not. per Inno. in cap. nouit. de iudi. Ille Rit. prohibens compositiones vbi de crimine non constat: non vendicat sibi locum quoniamscunque inquisitus componeretur per viam transactionis ¶ & licet permissa compositione, intelligatur etiam multo fortius permissa transactio, vt diximus supra ex mente Luc. de Pen. & Afflic. tamen secus est in prohibitione. Ratio diuersitatis est: ¶ quia compositio

in dicitur succedere in locum poenæ substinenda inquisitum adeo quod dicitur poenæ commutatio supra diximus post Luc. de Pen. in versic. 2. p. merito non debet fieri ubi delictum non est certum, quia nec etiam certa est poenæ, quæ esset infigenda. A transactione non succedit in locum poenæ, nec dicitur poenæ commutatio: † Sed fit, & fieri solet ratione dubij. vt dicitur in l. j. ff. de transact. & ad euitandum litis dubiosos euentus, sumptus, & expensis: & ideo licet prohibeatur compositio per ratione prædictam, quando delictum non constat: tamen non debet esse prohibita transactio in qua cessat dicta ratio. Et hinc est, quod cum per Regiam pragmat. Carol. V. Imp. pragmat. 2. incip. & ne sperata. in tit. de compositione. quam supra allegauimus in Rit. 272. §. 2. prohibita esset officialibus Regijs componere inquisitos in delictis pro quibus veniret imponenda poenæ mortis naturalis, vel mutilationis membri: officiales ipsi in dictis delictis ad euitandam dictam pragmat. componebant per viam transactionis: sed quia inuoluntate istud fraudabat dispositionem dictæ pragmat. & licet in decretis diceretur per viam transactionis: tamen in rei veritate erant compositiones: quia delicta constabant. dominus Io. Nicolaus Carauita frater meus & in prouincijs Principatus citra, & basilicatæ fisci patronus, significauit hoc Illustriss. Domino Proregi Duci de Alua, & eius colla. consil. a quibus fuerunt expeditæ literæ registratæ in regia cancellaria in Registro Curie tertio, continentibus in effectu. quod dicta Regia pragmat. seruaretur etiam per viam transactionis: prout iam ita seruatur, quod not. ad d. prag. quas literas inuenies impressas inter pragmatias prag. 3. incip. in viri. in tit. de compositio. Salerni, die 25. Ianuarij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXXVII.

Item Curia ipsa non credit literis sigillatis alieno sigillo, quantumcunque authentico, etiam si de hoc literæ faciant mentionem.

S V M M A R I V M.

- 1 Literis alieno sigillo sigillatis, an credendum?
- 2 Literarum appellatio generalis.
- 3 Literarum duæ species, publicæ, & priuatæ. Et quæ utraq; sint.
- 4 Literæ proprio sigillo sigillatæ, quando fidem faciant.
- 5 Literis, vel epistolis quæo standum sit: remissive.
- 6 Sigillum duplex publicum, siue authenticum, & priuatum.
- 7 Sigillum authenticum quod est. Et quare ita: & num. sequen.
- 8 Sigillum priuatum quod sit.
- 9 Omne authenticum est publicum, non econuerso.
- 10 Sigillans alieno sigillo, mentionem de hoc facere tenetur.
- 11 Sigillu in scripturis diuersis de causis apponitur.
- 12 Differentia in sigillante proprio vel alieno sigillo.
- 13 Sigilli vocabulum iuris canonici est, annulus de iure civili appellatur.
- 14 Sigillum in scripturis in quo loco apponendum.
- 15 Sigillum asportanti credendum an sit: prout est si literas asportasset sigillatas.

- N**ot. i. ex hoc Rit. † quod literis sigillatis alieno sigillo, quantumcunque authentico, noq; creditur: etiam si in ipsis literis de hoc fiat mentio. De iure vero communi prouisum est contrarium, vt dicit Inno. in cap. 2. num. 2. in fine. extra de fide instr. Spec. in tit. de cit. S. iam de citatione. num. 13. versic. literis, & in tit. de prob. S. videndum. num. 16. versic. & not. per tex. in l. testium. S. si ab ipso. vbi etiam Gloss. ff. de testa. & S. possunt. vbi Ioan. Fab. late tracta. num. 1. vers. vel forte. instit. de testa. & l. si vnus. C. eo. tit. & not. per Gloss. in c. inter. in versic. delata. extra de fide instr. † Sed cũ literarum appellatio sit generalis, comprehendens quaslibet literas: vt pater ex l. sed & si. S. proscribere. ff. de instit. aetio. & d. c. inter. & l. seruus si heredi. S. imperator. versic. sed si hæres. ff. de statu. lib. & ex not. per Rebuff. in tractat. de liter. oblig. in princ. volu. 1. † & ipsarum species duæ sint. Publicæ videlicet & priuatæ. secundum eund. Rebuff. ibid. publicæ, quæ sunt Papæ, vel Imperatoris. vt not. Fely. in c. post cessionem. 11. fallentia. num. 17. de proba. & de eis habetur in c. quod super. de fide instr. & l. vnice. C. de mād. princ. item quæ sunt cuiuscunque habentis authenticum sigillum vt patet ex d. capit. 2. cum ibi nota. per Innoc. in princ. de fid. instrui. Priuatæ vero de quibus dicitur institui. de liter. oblig. in princ. & per eundem Rebuff. in tracta. de chirographo. recogn. volu. 1. intel ligi debet iste Rit. quifig generaliter loquitur: in quibuscunque literis, siue publicis, siue priuatis.
- 4 ¶ Secundo Not. à contrario sensu istius Ritus, † quod literæ sigillatæ proprio sigillo fidem faciunt, sed quia istud non semper verum est: licet aliter videatur distinguere Salyc. in l. si qua per alumniam num. 5. C. de episc. & cleric. & Guid. Pap. decisio 175. & 481. distinguere, quod aut sumus in persona priuata: aut non. Primo casu, si literæ sigillatæ vnus personæ priuatæ tractant de facto proprio contra scribentem bene p. bant. vt dicit tex. & ibi Gloss. in l. si procuratore. ff. de procura. l. 2. C. de reb. alienis. non alie. & l. 1. ne satisfactio. ff. rem rat. habet. si vero de facto alieno: & tunc secus, nisi comprobentur. vt dicit Specul. in tit. de procura. Statione num. 2. versic. priuatæ. & tit. de proba. S. videndum. num. 14. versic. sigillum. Bar. in d. l. si procuratorem. num. 2. & Ioan. Fab. in d. S. possunt. num. 2. versic. & not. institui. de testa. per l. instrumenta. C. de probatio. Secundo casu dicit Inn. in d. c. 2. num. 2. versic. nos tamen, & ibi etiam Gloss. & Spec. in tit. de probatio. S. videndum. num. 13. versic. 10. quod si literæ sunt Archiepiscoporum, Episcoporum principum, & Abbatum exemptorum, in omnibus fidem faciunt, si vero inferiorum ab eis, etiam quod iurisdictione habeant, secus est, nisi in his quæ spectant ad suam iurisdictionem, per tex. iuncta Gl. in fin. in c. post cessionem. de probatio. cum similibus quæ citat Ioan. Fab. in d. S. possunt. num. 3. versic. item dic. & Gloss. in c. cũ in iuuentute in versic. rescripserunt de præsumptio. vel nisi consuetudo aliter se haberet secundum eos per tex. in cap. cum dilectus. de fide instrum. cum similibus quæ allegant. † Et circa istum articulum, an, & quando literis, vel epistolis standum sit: vltra prædicta vide pulchram Bald. distin. in l. non epistolis. C. de proba. & Afflic. in constitutio. Regn. in locis demanij. 8. not. num. 13.
- 6 ¶ Tertio Not. ibi sigillo quantumcunque authentico, quod sigillum duplex esse potest: authenticum, siue publicum: & priuatum. † Sigillum authenticum secundum Gloss. in cap. 2. & ibi Innoc. num. 2. de fide instrum. Specu. in d. S. videndum. num. 13. & Ioan. Fab. in dicto S. possunt. num. 13. versic. sed quid vocas: dicitur sigillum Episcopi d. cap. post cessionem: iuncta Gloss. & cap. curæ. 11. quest. 3. etiam si Episcopus sit alienus: dum modo sigillum sit notum. secundum eund. Specul. per cap. 1. & 2. 19. quest. 2. sigillum Card-

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

Cardinalis. ca. quod super his, de fid. instr. sigillum principis secularis. d. cap. cum dilectus. sigillum capituli vel conuentus cap. 3. de proba. & in cap. in nomine patris. in fine. 73. distinct. & cuiuslibet collegij, seu vniuersitatis, cap. cum dilecta. de excessio. prelati. sigillum legati. cap. cum dilecta. de confirma. vul. vel inutil. sigillum Abbatis c. statumimus. 19. quest. 3. & capitu. noicitur. de his que fiunt a prelat. si tamen esset de magnis Abbatibus: vt dicit Specula. ibid. item sigillum vniuersitatis, prout est sigillum Regie Camere summarie, Magnæ Curie Vicarie, & Regiarum Audienciarum, quemadmodum diximus supra de sigillo capituli per d. cap. tertio loco. de proba. & quemadmodum diximus de sigillo vniuersitatis, per d. cap. cum dilecta, de excessio prelati. ¶ Sigillum priuarum dicitur illud quod est aliarum personarum, quæ de supradictis, & ideo sigillum etiam vniuersitatis Ducis, Marchionis, vel alterius Baronis, aut officialis habentis ordinariam iurisdictionem, non dicitur authenticum, nisi secundum Innoc. in d. cap. 2. Specul. in d. S. videndum. num. 13. & Ioã. Fab. in d. S. possunt. num. 3. apponeretur circa concernentia eorum officium, vel iurisdictionem: quoniam tunc secus esset: & authenticum reputaretur. argumen. capit. cum a nobis. iuncta glos. in versic. scriptum. extra de testi. vt etiam scribit Rebuff. in tract. de liter. oblig. art. j. gl. 7. num. 2. vel nisi consuetudo faceret aliud sigillum authenticum: vt ipsimet Inn. Spec. & Rebuff. dicunt in locis supra citatis, argum. dicti c. cum dilectus. de fide instrum. Dicitur tamen sigillum authenticum ex eo quod auctoritatem certam habeat: sicut dicitur de instrum. authenticis in dicto cap. 2. de fide instr. & l. 2. ff. eod. tit. vt scribit Rebuff. in loco proxime citata. artic. 1. in princip. & vt dicit Bald. in l. bonæ fidei. num. 5. in fine C. de rebus credit. facit scripturam indubitata. Et ex eo quod est authenticum: dici potest etiam publicum: ¶ quia vt dicit Innocen. in sapius allega. cap. 2. de fide instrum. in princip. omne authenticum est publicum per dictum capitulum secundum, sed non e conuerso.

9 ¶ Quinto not. ibi etiam si literæ faciant mentionem, quod sigillans sigillo alieno, tenetur facere mentionem qualiter sigillauit sigillo alieno, apponendo etiam cautam propter quam sigillo proprio non sigillauit, & propter quam alienum fuit appositum. vt dicit Innocen. in c. 2. num. 2. in fi. de fid. instr. & Specul. in tit. de cita. S. am de citatione. num. 13. versic. literis. vbi ponit verba dicenda in fine literarum per illum qui aliud sigillum posuit, quam proprium. Ratio est, secundum eos ibidem. ¶ quia sigillum ponitur in literis, prouisionibus, & alijs negocijs diuersis de causis. vt etiam dicit Bald. in sua Margia. in versic. sigillu: quandoque in signum auctoritatis: cap. cum redemptor. & capi. sacrorum. 12. quest. 2. quandoque in signum contentus capit. sine exceptione, 12. quest. 2. l. fideiussor. S. finali. cum l. sequen. ff. de pign. & l. 2. C. de rebus alienis non alien. quandoque in signum testimonij. l. ad test. um, S. si ab ipso. ff. de testa. & S. posunt institui. eod. & l. Caius. ff. de pignor. action. quandoque in signum confirmationis. capitulo inter. extra de fide instrum. & dicta l. secunda, & quandoque in vim subscriptionis. vt dicit not. Roma. consil. 303. & Hippo. in rept. rubr. de probat. nu. 300. versic. his expeditis, & ideo vt dicit idem Specul. ne suspicetur citatus, vel alius ad quem perueniunt literæ cum sigillo alieno: quod sint falsæ: & propterea possit excusari a comparando, vel faciundo, contenta in eis:

10 ¶ Quarto not. ibi etiam si literæ faciant mentionem, quod sigillans sigillo alieno, tenetur facere mentionem qualiter sigillauit sigillo alieno, apponendo etiam cautam propter quam sigillo proprio non sigillauit, & propter quam alienum fuit appositum. vt dicit Innocen. in c. 2. num. 2. in fi. de fid. instr. & Specul. in tit. de cita. S. am de citatione. num. 13. versic. literis. vbi ponit verba dicenda in fine literarum per illum qui aliud sigillum posuit, quam proprium. Ratio est, secundum eos ibidem. ¶ quia sigillum ponitur in literis, prouisionibus, & alijs negocijs diuersis de causis. vt etiam dicit Bald. in sua Margia. in versic. sigillu: quandoque in signum auctoritatis: cap. cum redemptor. & capi. sacrorum. 12. quest. 2. quandoque in signum contentus capit. sine exceptione, 12. quest. 2. l. fideiussor. S. finali. cum l. sequen. ff. de pign. & l. 2. C. de rebus alienis non alien. quandoque in signum testimonij. l. ad test. um, S. si ab ipso. ff. de testa. & S. posunt institui. eod. & l. Caius. ff. de pignor. action. quandoque in signum confirmationis. capitulo inter. extra de fide instrum. & dicta l. secunda, & quandoque in vim subscriptionis. vt dicit not. Roma. consil. 303. & Hippo. in rept. rubr. de probat. nu. 300. versic. his expeditis, & ideo vt dicit idem Specul. ne suspicetur citatus, vel alius ad quem perueniunt literæ cum sigillo alieno: quod sint falsæ: & propterea possit excusari a comparando, vel faciundo, contenta in eis:

11 ¶ Quinto not. ibi etiam si literæ faciant mentionem, quod sigillans sigillo alieno, tenetur facere mentionem qualiter sigillauit sigillo alieno, apponendo etiam cautam propter quam sigillo proprio non sigillauit, & propter quam alienum fuit appositum. vt dicit Innocen. in c. 2. num. 2. in fi. de fid. instr. & Specul. in tit. de cita. S. am de citatione. num. 13. versic. literis. vbi ponit verba dicenda in fine literarum per illum qui aliud sigillum posuit, quam proprium. Ratio est, secundum eos ibidem. ¶ quia sigillum ponitur in literis, prouisionibus, & alijs negocijs diuersis de causis. vt etiam dicit Bald. in sua Margia. in versic. sigillu: quandoque in signum auctoritatis: cap. cum redemptor. & capi. sacrorum. 12. quest. 2. quandoque in signum contentus capit. sine exceptione, 12. quest. 2. l. fideiussor. S. finali. cum l. sequen. ff. de pign. & l. 2. C. de rebus alienis non alien. quandoque in signum testimonij. l. ad test. um, S. si ab ipso. ff. de testa. & S. posunt institui. eod. & l. Caius. ff. de pignor. action. quandoque in signum confirmationis. capitulo inter. extra de fide instrum. & dicta l. secunda, & quandoque in vim subscriptionis. vt dicit not. Roma. consil. 303. & Hippo. in rept. rubr. de probat. nu. 300. versic. his expeditis, & ideo vt dicit idem Specul. ne suspicetur citatus, vel alius ad quem perueniunt literæ cum sigillo alieno: quod sint falsæ: & propterea possit excusari a comparando, vel faciundo, contenta in eis:

12 ¶ Sexto not. ibi etiam si literæ faciant mentionem, quod sigillans sigillo alieno, tenetur facere mentionem qualiter sigillauit sigillo alieno, apponendo etiam cautam propter quam sigillo proprio non sigillauit, & propter quam alienum fuit appositum. vt dicit Innocen. in c. 2. num. 2. in fi. de fid. instr. & Specul. in tit. de cita. S. am de citatione. num. 13. versic. literis. vbi ponit verba dicenda in fine literarum per illum qui aliud sigillum posuit, quam proprium. Ratio est, secundum eos ibidem. ¶ quia sigillum ponitur in literis, prouisionibus, & alijs negocijs diuersis de causis. vt etiam dicit Bald. in sua Margia. in versic. sigillu: quandoque in signum auctoritatis: cap. cum redemptor. & capi. sacrorum. 12. quest. 2. quandoque in signum contentus capit. sine exceptione, 12. quest. 2. l. fideiussor. S. finali. cum l. sequen. ff. de pign. & l. 2. C. de rebus alienis non alien. quandoque in signum testimonij. l. ad test. um, S. si ab ipso. ff. de testa. & S. posunt institui. eod. & l. Caius. ff. de pignor. action. quandoque in signum confirmationis. capitulo inter. extra de fide instrum. & dicta l. secunda, & quandoque in vim subscriptionis. vt dicit not. Roma. consil. 303. & Hippo. in rept. rubr. de probat. nu. 300. versic. his expeditis, & ideo vt dicit idem Specul. ne suspicetur citatus, vel alius ad quem perueniunt literæ cum sigillo alieno: quod sint falsæ: & propterea possit excusari a comparando, vel faciundo, contenta in eis:

te. cum alijs que allegat. Et significatur quod idem Innocen. ibidem dicit, quod non sufficit apponere sigillum nisi etiam dicat qui apposuit, se illud apposuisse per l. hac consultissima. & libemus. C. de testam. quod etiam videtur velle Bart. in proem. ff. num. 7. versic. item quæro. & in l. ad testium. S. si quis. in fin. ff. eod. dicens, quod ultra sigillum, requiritur etiam subscriptio sigillantis: qui dicat se apposuisse. Respondetur, vt per Alex. in l. quæ dotis. num. 38. ff. sol. matr. & in apostil. ad Bar. in d. S. si quis, quod allegata procedunt in casu speciali testamentorum, in quibus de solemnitate requiritur etiam subscriptio: quia de magno iudicio agitur in eis: vel secundo quod procedunt, quando in vna carta reperitur appositum sigillum alicuius, nec aliter apparet: quod ipse apposuit, vt etiam expresse scribit idem Inn. ibid. paulo inferius versic. sed si in literis: secus est vbi de hoc apparet, quia non est appositum sigillum absolute. sed est facta litera per aliquem, & postmodum eius sigillum appositum, vt patet ex l. diuus la. 2. ff. de cust. reo. quod not. quia ita seruatur. Multoties tamen in aliquibus testimonialibus dicitur in fine, in quorum fidem has presentes, fieri fecimus nostri sigilli impensione munitas. ¶ Et addendum Inn. in d. c. 2. num. 3. versic. episcopus autem. Io. Fab. in d. S. possunt. in princ. & Bal. in sua Margia. in versic. sigillum. post Specul. in d. S. videandum. num. 17. quod sigilli vocabulum a iure can. ortum quia a iure civili appellatur annulus. vt in d. l. testium. vbi not. Bartol. in S. signum. ff. de testa. d. S. possunt. insti. eodem.

14 ¶ Quinto primo in quo loco sigillum apponidebet in literis, vel prouisionibus. Petr. Rebuff. in preal. leg. tract. artic. 1. gl. dicit quod in fine per tex. in l. hac consultissima, ibi. finem autem testamenti inscriptiones, & signacula. C. de testa. & l. hac consultissima. C. qui testa. facere poss. ibi & in fine subscriptio. quod bene seruatur in hoc Regno in prouisionibus apertis, secus in clausis, que fiunt per modum literarum: quoniam tunc non in calce, & intus, sed a tergo ponitur: & tandem circa hoc standum est consuetudini: vt idem Rebuff. ibid. dicit.

15 ¶ Secundo quæro, an sicut per hunc Riccio & alia præallegata creditur portanti literas sigillatas, eodem modo credatur portanti solum sigillum, & ideo admitti debeat tanquam procurator Domini sigilli. Goffr. in ca. 2. per illum tex. de solutio. dicit quod sic. Host. vero, & Io. And. ibidem tenent contrarium: nisi portans sigillum caueat etiam de rato argu. l. vii. C. de iurisd. & id etiam sequuntur Roma. consil. 446. num. 12. versic. 2. ex eo, & Hippo. in rept. rubr. de proba. nu. 304. quia tamen sublimitant, nisi persona portans sigillum, sit domestica, vt cohabitaret cum Domino sigilli: quia tunc facile esse posset, quod furto subtraxerit. Bald. autem in tit. de pac. constan. S. imperialis. nu. 7. in l. si procuratorem. in 1. lect. versic. quod si procurator. ff. de pro. ura. & in l. falsus. in fin. num. 33. versic. dubitari potest. C. de furt. indistincte tenent contrarium: quia sigillum de per se nihil loquitur, & est sicut testis mutus, & sicut Cyfra & chimera. Gemina. vero in c. quamuis. num. 7. versic. vnde dico. de procurat. in 6. melius & plenius quam alij super hoc artic. facit duo capita, dicendo, a tractatur nunc quod sola ostensio sigilli inducat probationem mandati, vel alterius negotij, aut nunquid ostendens sigillum, possit admitti vt procurator cum cautione de rato. Primo casu, dicit ipse indubitanter prout dicebat Bal. quod non: quia iure cautum non reperitur quod sigillo solo sit data ista auctoritas: sed tantum quando est iuramentum alicui literæ, vel scripture. cap. 2. & c. tertio loco. de probatio. cum similibus. quæ ipse adducit: & pulchre loquitur. Nec obstat, vt ipse dicit tex. in d. c. 2. de solutio. qui videtur probare contrarium, quia ibi non dicit simpliciter literas, seu sigilla: sed subdit text. quibus

bus possent ecclesie obligari: sentiēdo propterea de illis sigillis, quæ essent iuncta cum aliqua scriptura; alias solum ipsum non posset hoc operari. Item quia illa dictio, seu, ibi posita, debet intelligi copulariue de literis sigillatis, vel de sigillis vniuersi cum scriptura: cum alterum de per se non sufficiat. Limitat tamē ipse, & bene, nisi consuetudo se haberet, quod comparenti cum sigillo vniuersitatis, vel domini, credatur; & ita dicit ipse vidisse Senis, vbi hominibus actorum subiectorum comparētibz cum sigillis Comitatus, creditur tanquam nuntijs, & procuratoribus; pro quo est text. in c. cum dilectus. de fid. instr. Secundo casu distinguit, quod aut apparet qualiter ostendens sigillum illud habuit à domino, & tunc procedit opin. Host. Ioan. Andr. & sequa. quod admittatur cum cautione de rato: aut non apparet, & tunc secus: quia præsumitur, vel esse potest, quod furto subtraxerit. vt Imo dicit in d. c. 2. nume. 11. & hæc est ipsa veritas iudicio meo. Salerni, die 28. Ianuarij, 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXXVIII.

Litem seruat ipsa Curia, quod nulla litera Reginalis, puta, litera delegationis, seu rescriptum in ea expeditur nisi sit manus propria Regentis, vel eius locumtenentis, vbi ipse scribit manu propria nomen suum tantum, aliàs dicta litera nullatenus habeatur pro admissa. Et nota. quotiescunque quis præsentat aliquam literam, sufficit, quod scribarur in ea, præsentata fuit &c. & non dicitur per quem, quæ dirigatur ipsi curie cuiuscunque officialis, vel domini sit, de remissione, vel alio modo.

S V M M A R I V M.

- Regens Magnæ Curie locumtenentem sibi an constituat.
- In casu impedimenti licita est delegatio.
- Præsentatio literarum Magn. Cur. directarum fit a quocunque.

Nota primo ex hoc Rit. quod nulla litera Reginalis, idest Regiæ Maiestatis in ipsa Magna Curia expeditur, idest exequitur, nisi in ea ad sit manus Regentis ipsius Magnæ Curie, vel locumtenentis sui, aliàs si dicta manus non adest habetur pro non admissa. Sed hodie non seruat, quia ad hoc vt habeatur pro admissa: sufficit quod eidem Domino Regenti, & iudicibus fuerit præsentata, & acceptata: dicendo pro vt communiter dici solet: quod fuit recepta supra caput cum omni qua decet reuerentia, & paratiles obulerunt obedire, in tantum quod si aliquis haberet aliquam literam Regiæ Maiestatis annis terentis expeditam, & etiam tunc præsentatam ipsi Magnæ Curie, & ex præsentatione annozata apparet qualiter fuit recepta supra caput, & paratus obulit obedire: satis dici posset hodie quod fuit admissa: licet manus Regentis non ad sit, & ita seruetur.

¶ Secundo not. ibi. ve eius locumtenentis, quod

Regens Magnæ Curie potest habere locumtenentem: vt etiam scribit Afflict. in constit. Regn. officia quæ. num. 2. versic. an autem, & licet illa constit. videatur in hoc ob stare, tamen vt ibidem Afflict. dicit semper fuit seruatum, vt etiam hodie seruetur, quod Regens cum est aliquo modo impeditus, facit in suum locumtenentem vnum ex iudicibus criminalibus, vel ciuilibus ad eius electionem. Nec obstat illa constit.

2. ¶ quoniam in casu impedimenti licita est delegatio de iure: vt probat text. in l. 2. ff. de offic. eius, & in l. 2. C. eod. tit. cum simili.

3. ¶ Tertio not. ibi, & nota, quod præsentatio literarum quæ diriguntur ipsi Magnæ Curie cuiuscunque officialis, vel domini sint: qui sorte scribant de remissione, vel alio modo, potest fieri per quamcunque personam, & in annotatione præsentationis non dicitur per quem fuerit præsentata, vt dicitur in hoc Rit. qui aliquatenus est intricatus, & propterea legi, ac construi debet vt proxime legi, sed licet primum seruetur, quia sufficit præsentari literas per quemcunque, secundum tamen non præficatur, & communiter in annotationibus præsentationum dicitur præsentata fuit per talem &c. Salerni, die 31. Ianuarij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXXIX.

Litem quod nullus officialis, audeat trahere, vel expedire aliquam literam absque licentia Locumtenentis, & quod primo ponat sigillum Locumtenentis in ipsa litera: deinde sigillum magnum, seu paruum dicte Curie: sicut exigentia facti requirit. Item quod omnes qui sunt in gagia curie debent interesse lectionibus literarum.

S V M M A R I V M.

- 1. Index plura sigilla, an habere possit?
- 2. Lectioni literarum Magnæ Curie præsentēs, interesse qui debent.

Nota 1. ex hoc Rit. quod nulla litera potest expediti in Magna Curia absque licentia, & sigillo paruo Regentis ipsius Magnæ Curie, ac etiam alio sigillo magno, vel paruo eiusdem Magnæ Curie: prout facti exigentia requirit. Hodie seruetur aliter: quia in locum licentiæ, & sigilli parui ipsius Regentis, apponitur eius manus: adeo quod nulla litera expeditur in Magna Curia absque eius manu. sigillum etiam quod in ipsis literis apponitur non variatur (vt hic dicitur) sed semper ponitur paruum licet in prouisionibus apertis secus, vt statim dicam.

¶ Secundo Not. ibi sigillum magnum, siue paruum, quod Magna Curia habet duo sigilla magnum, & paruum: primum ponitur in exequutoriis prouisionibus, quæ expediuntur ad exequendum virtute instrumenti, vel alterius cause. Secundum ponitur in omnibus mandatis, citationibus, literis, & prouisionibus, quæ per eandem expediuntur. ¶ Potest enim iudex plura sigilla habere ad diuersos effectus vt phat tex. cū gl. in c. significauit, de appell. not. Firm. in suo repert. in vers. sigillū, nu. 50. ver. sigilla plura. & Petr. Rebuff. in tracta. de liter. oblig. art. 6. volum. 1.

¶ Ter-

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

¶ Tertio Not. in fine Rit. quod quando leguntur aliqua literæ in Magna Curia: earum lectioni debent interesse omnes illi qui sunt sub gagiis ipsius Curie. Hodie vero aliter seruatur: & solum coram Regente & iudicibus leguntur per actuarium: vt etiam nouiter prouisum est per Illustrissi. Ducem de Alcalá in suis nouissimis prag. in reformationibus Magnæ Curie prag. 24. § volumus. de offic. magi. iusti. & licet ibi non dicatur de Aduocato fiscali: tamen etiam ipse est præsentationi literarum, & omnibus quæ in Rota tractantur. Limita tamè, quæ dixi nisi aliquis ex prædictis esset suspectus: quoniam tunc secus, & interesse non deberet: vt probat tex. c. Regn. voluntas libera. Salerni, die 3. Ianuarii 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXXX.

Item quòd Curie ipsæ, & quælibet ipsarum etiam inter longobardos repulsationem, & reprobationem sacramentalium non admittant.

SVMMA RIVM.

- 1 Sacramentalium quo iure mentionem habemus.
- 2 Sacramentales qui, & quomodo dicantur.
- 3 Ancipites iuramentum subire non cogendi.
- 4 Contra sacramentales repulsa non admittitur.
- 5 Sacramentales recefferunt ab aula.

Premitto prius quod de istis sacramentalibus, de quibus loquitur Rit. noster: nihil habemus in iure communi: vt dicit Afflic. in rubrica const. Reg. crebra. sed solum in iure longobardo. vt Iser. ibidem dicit, & patet in tit. qua liter quis se defende. debe. l. omnia. & l. suspicio. & per totum in longobard. item in iure feudo. vt patet in tit. de contentio. inter domi. & fidel. de inuesti. & de consue. reft. feud. §. sacramentum. & etiam in præalleg. constit. crebra. ¶ Dicuntur autem sacramentales secundum Iser. in tit. præalleg. de cont. inter domi. & fidel. num. 7. & Afflic. in d. rubrica. illi qui postquàm delatum est iuramentum alicui in defectum probationis, iurant se credere quòd ille talis verum iurauit. vt etiam patet ex dicta l. omnia in longobard. & vt dicit Iser. in loco præalleg. nu. 7. per l. si quis alij. eodem tit. qualiter quis se defen. debe. in longobard. antequam iurent, possunt petere terminum ad certum randum se si possunt iurare, quòd credant illum verum iurasse: ¶ ad hoc ne ancipites cogantur subire periurium iuxta. l. 4. in princip. ff. de in lit. iur. Istis sic præmissis Not. ex hoc Rit. ¶ quod contra sacramentales non admittitur repulsa: etiam si lis esset inter longobardos, vt etiam dicit alijs Rit. infra 293. ¶ Sed vt etiam Afflic. sentire videtur in d. constit. l. not. in fin. isti sacramentales non sunt in vsu, quando tamen casus accideret, forte inter longobardos, vel viuentes eorum iure seruandus esset iste Rit. si contra eos peteretur repulsa. Salerni, die primo Februarij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXXXI.

Item seruatur ipsa curia non concedere repulsam alicui contra aliquas scripturas: videlicet instrumenta, vel alias scripturas: facta publicatione in causa, post

terminum datum ad probandum, sed pars potest denunciare de falso, vel accusare vtentes.

SVMMA RIVM.

- 1 Terminus ad repulsandum scripturas presentatas infra terminum datum ad probandum, & post conclusum: non conceditur.
- 2 Vera scripturarum repulsa qua sit.
- 3 Scripturarum appellatione que veniant.
- 4 Utens qualibet scriptura falso, poterit de falso accusari: cum limitat.
- 5 Falsificans priuatam scripturam qua probat, et falsi pena puniendus sit, sicut vtens?

Not. primo ex hoc Rit. ¶ quod dato termino ad probandum in causa, & facta publicatione, si forte infra terminum fuerunt presentata, instrumenta, vel alias scripturæ non potest peti terminus ad repulsandum eas, & casu quo peteretur: non debet concedi, vt dicitur, & firmat Marant. in pract. parte 6. actu. 13. §. 9. vers. fuit autem, & Petrus Foller. in pract. crimin. l. 1. parte 2. partis in vers. concedatur repulsa. num. 2. ¶ vbi hunc Rit. allegant: ¶ Ratio est, quia vera scripturarum repulsa est, ipsas redarguere de falso: & propterea dicit Rit. uter, quod qui velit ipsas redarguere de falso, bene poterit, & ita seruatur.

¶ Secundo Not. ibi aliquas scripturas, iunctis alijs verbis ibi, instrumenta, vel alias scripturas. ¶ quod appellatione scripturarum veniant instrumenta, que sunt publica, & scripturæ priuatæ: & ex consequenti quod Rit. noster loquitur in instrumentis: & sic scripturis publicis, & priuatis.

¶ Tertio Not. ibi accusare vtentes, quod hic est vtens volens, ¶ quod vtens scriptura falsa, siue sit instrumentum, siue scriptura priuata, potest accusari de falso. ad idem tex. in l. fin. C. de fide instrum. & l. 1. §. 1. C. de fal. quæ iura ad hoc citat Bald. in l. si quis decurio. in princip. C. de fal. intellige tamen verum quando scriptura priuata esset talis, quæ probaret, vt dicit Gloss. in dicta l. damus. & Bart. in l. 1. §. ex illi. num. 2. ff. de fal. aliter secus esset: cum nemini occurrere posset secundum Gloss. in eadem l. damus. Item limita, nisi ille qui produxerit renunciet vsui scripturæ falsæ. vt dicit tex. & ibi communiter Docto. in l. si falsos codicillos. C. de fal. ¶ An autem falsificans scripturam priuatam, quæ probat, puniatur pena falsi, sicut vtens. tex. in d. l. si quis decurio. vbi etiam Bald. probat quod sic. ad idem tex. in l. j. §. qui in ratione ff. de fal. & l. qui veluti. C. eod. tit. Bald. in rub. C. de fide instrum. nu. 36. vers. sed quæritur, & vers. seq. ¶ pro hoc etiam allegat pulcherrimum text. in l. Titius cum esset. ff. ad municipa. & Alexand. consilio. 77. numero primo. Salerni, die primo Februarij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXXXII.

Item seruatur ipsa Curia, quòd in exceptionibus & articulis primis nulla exceptio, vel articulus recipitur, vbi reprobetur alijs testis partis aduersæ, cum tempore repulsæ quilibet possit reprobari. iuxta ca. præ-

presentium. extra de testi. in dictis tamen primis exceptionibus & articulis quando reprobatu[r] testis, quia inimicus, tunc ante repulsam, recipitur talis exceptio. iuxta autem si testis productus. C. de testibus. quandoque etiam vidi ipsam Curiam non recipere talem exceptionem inimicitie, antequam detur repulsa.

S Y M M A R I V M.

- 1 Repulsa testium an infra terminum datum, ad probandum fieri possit?
- 2 Articuli repulsatorii infra terminum ad probandum datum, non misceantur cum causæ principalis articulis. Et pœna secus facientis. ibidem.
- 3 Exceptio ad impediendam testis receptionem quando admittatur.

Not. primo ex hoc Rit. quod articuli repulsatorii testium non admittuntur cum articulis causæ principalis: † & ex consequenti repulsa testium non potest fieri infra terminum datum ad probandum, idem etiam Marant. in pract. parte 6. actu. 13. nume. 8. versic. quid autem, & Pet. Foller. in pract. crim. 1. parte 2. partis, in versic. & facta lis contest. detur terminus num. 12. & in versic. concedatur repulsa. nu. 8. ubi hunc Rit. allegant, ratio istius conclusionis est, quam Rit. met dicit, quia in termino qui datur ad repulsam, omnes testes repulsari poterunt: quod not. quia servatur nisi dato termino in causa ad probandum, qui vult eodem tempore repulsare renunciet futuræ repulsæ: quoniam tunc secus, & cum eisdem articulis qui sunt in causa principali fieri etiam poterunt repulsatorii, ut etiam dixi supra in Rit. 73. in j. no. & Petr. Foll. in loc. præalleg. in versic. concedatur repulsa. nume. 8. † Et adde quod sicut infra terminum datum ad probandum, non possunt commiseri articuli repulsatorii cum articulis causæ principalis, eodem modo infra terminum datum ad repulsam, alias si secus fieret, pro quolibet articulo impertinenter posito in termino repulsæ pars ipsa principalis teneretur pœna quinque tarenorum: & procurator pœna decem ut dicit Regia pragmat. quæ incipit. contingit sæpe quæ est prag. 12. in titu. de ordine iud. & Maran. in loc. præalleg. actu. 13. num. 5. versic. ad evitandas, vel ut dicitur quedam ordinatio Regis Ferdinandi Primi nuper impressa in recentissimas pragmat. Illustrissimi Ducis de Alcalá in reformat. sacri consilii. pragmat. 30. incipit. quisquis. de officio sacri consilii. pœna cardenorū decem & alia arbitria attenda qualitate personarum, & causæ, ut ibi magis disponitur.

Secundo Not. ibi in dictis tamen, quod licet repulsa non admittatur infra terminum datum ad probandum; tamen quando testes repulsarentur ex capite inimicitie, secus esset, arg. 2. ubi si testis, C. de testibus. ubi quod exceptio opposita ad impediendam testis receptionem, non admittitur nisi fuerit inimicitia ex causa criminali, & apparuerit de ea idem Marant. in placit. loc. præalleg. nu. 8. & Pet. Foll. in d. versic. Concedatur repulsa. nu. 8. sed in hoc iste Rit. non servatur: & etiam si repulsa esset ex capite inimicitie quantumcumque capitalis: non admittitur infra terminum datum ad probandum; nisi renunciet futuræ repulsæ: ut supra dixi. & videtur etiam sentire hic Rit. in fin. dum dicit, quod quandoque vidis exceptionem inimicitie non admitti ante terminum repulsæ, possem hic multa dicere in materia repulsæ:

sed quia late scripsi supra in d. Rit. 73. ibi videtur: Salerni, die primo Februarij. 1560. Prosper Caravita.

RITVS CCLXXXIII.

Tem servat dicta Curia, quod dum petitur repulsa, terminus ad repellendum testes, datur isto modo, ad ponendum hodie, vel cras, ad probandum per totum talem diem, & servatur ista practica.

Not. ex hoc Rit. quod cum petitur terminus ad repulsam: iudex debet dare unum terminum ad ponendum, seu producendum positiones, & articulos: & alium terminum ad probandum: dicendo quod per totum hodiernum, vel crastinum diem ponat, & per totum talem diem probet. ut etiam dicit alius Rit. supra 89. sed ut ibi dixi: non servatur in practicum quia, terminus qui datur ad probandum; intelligitur etiam, datus ad ponendum, seu presentandum articulos, (ut omnibus est satis notum) tum etiam, quia terminus ad repulsam semper intelligitur datus: & quotidie datur medietas termini dati ad probandum in causa principali, ut dicit Regia pragmat. cursu dilationum prag. 11. de ordine iud. & dixi supra in Rit. 73. in nota. quod nota. Salerni, die primo Februarij. 1560. Prosper Caravita.

RITVS CCLXXXIII.

Tem servatur in petitionibus beneficii restitutionis, in illo videlicet beneficio in quo non datur terminus ad probandum sicut petitio restitutionis dierum præteritorum feriatarum infra ferias non in honorem Dei, sed de aliis feriis, quæ concurrent alicui in aliqua causa, cui aliquis terminus datus erat, ita quod infra illum terminum sibi datum, puta ad probandum, fuerunt dies feriatæ puta 20. propter ferias messium: non restituantur illi data petitione, in qua nullus terminus datur, quia notorium est iudici, ut iudici. (ferias indixisse, & terminum illi dedisse) per acta Curie, dies enim feriarum in honorem Dei non restituantur per ipsam Curiam, quod nota.

S Y M M A R I V M.

- 1 Notorium iudici ut iudici quid quomodo dicitur.
- 2 Iudex an ex allegatis, & probatis magis iudicet, quam ex his quæ privatus vidit?
- 3 Iudex secundum purissimam conscientiam iudicabit.

Dixi

Domini Prosperi Caraultæ Ebolitani

Dixi plene de hoc Ritu supra in Ritu. 92. qui cum isto concordat, ideo ad ibi dicta me remitto.

¶ Nota, in fine Ritu. ibi notorium iudici per acta curiæ, † quod notorium iudici, vt iudici dicitur esse illud quod constat ex actis, & id adeo verum est, † quod iudex ex allegatis, & probatis potius quam ex his quæ vt priuatus aliter cognouit iudicare debet. vt probat tex. iuncta gl. & Bart. in l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. præsid. & tex. iuncta gl. in cap. pastoralis. §. quia vero. de offic. deleg. gl. in l. 2. de fer. in cap. j. de offic. ord. & in cap. iudicet. 3. quæst. 7. Iason. in §. si minus. num. 15. in tit. de actio. Præposi. in d. ca. iudicet col. pen. And. Alcia. in cap. j. num. 83. de offic. ord. Siluester in sua summa in versiculo. iudex lo 2. quæst. 5. & Sanctus Thom. in 2. Secundæ. quæstio. 77. artic. 2. & late Fely. post Imo. & Barb. in dicto. §. quia vero. nume. 23. & licet Martinus antiquus Glossator relatus ab Accur. in dicto §. veritas. Calde. & Abb. in dicto §. quia vero, & idem Abb. & Imo. in cap. j. de offic. ord. aliter voluerint tenentes potius abstinendū à iudicandi munere, quam contra propriam consciētiam iudicandum: tamen vt ex prædictis, & alijs quos citat Fely. in d. §. quia vero. communis opin. est contra ipsos. vt late, & pulchre scribit Dida. Couar. in libro varia. resolu. c. j. numero 6. Vbi in vtranque partē arguit, & ita residet. Ego autem semper tenerem contrarium, & à iudicando potius abstinendum iuxta opi. præceden. pro qua facit maximè constit. Regni iudices vbique, vbi etiam Afflic. nor. & Apostill. ad eam † quæ vult quod iudices iudicent secundum purissimam conscientiam, quod no. Salerni, die 2. Februarij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXXXV.

Item seruat dicta Curia, quod cū actor, vel reus petit repulsam: tunc Curia interrogat aliam partem si vult etiam repulsam, & vbi voluerit, datur ambabus partibus: vbi non vult, sed abinde ad quindecim dies petat, vel circa, iste alius: tunc Curia præsumit, quod ille qui tunc non voluit: fecerit causa protelandi, quia tunc noluit, cum potuerit petere, & esset facta publicatio pro vtraque parte, & ideo quādo postea petit Curia cum maiori deliberatione concedit dictam repulsam ei qui tunc petijt, id est, magis differt curia, antequam concedat, multoties ante concedit ex causa prædicta, vel alia arbitrio dictæ Curia.

Iste Rit. non est in obseruantia: quia quando petitur repulsam ab vna partium, non exquiritur voluntas alterius partis: sed solum eidem intimatur petitio illius qui petit repulsam, ad hoc vt de ea notitiam habeat, & si quid habet in contrarium: valeat opponere, quia intimata, siue velit, siue nolit: si nihil quod iustum, & legitimum sit opponit, conceditur terminus ad repulsam, qui est medietas primi termini, vt dixi supra in Ritu. 73. in 2. no. & Ritu. 283. Et circa aliud, quod tractat iste Ritu. de termino repulsæ. petito post quindecim dies, per vnam partium quod curia ipsum concedit cum maiori deliberatione, quia postquam, tam diu stetit videretur animum

habere protelandi litem: adde quod per regiam præsens cursu dilationum. §. quibus vltimis, lo j. de ord. iud. certus terminus statutus est ad repulsam petendum: quo elapso, vltius non auditur, etiam terigi supra in d. Ritu. 73. in princ. licet vt ibi dixi, in præd. non multum aduertitur ad d. prag. quod no. cætera in materia repulsæ, vide in d. Ritu. 73. ibi late dixi. Salerni die 3. Februarij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXXXVI.

Item seruat ipsa Curia, quando creditor præsentat instrumentum debiti contra debitorem suum, & instrumentum non est liquidum de se, & velit creditor liquidare instrumentum per petitionem præambuli, & per testes examinandos in dicta petitione, vt puta, quia est hæres creditoris defuncti: primo & ante omnia præsentare debet in ipsa Curia instrumentum, & exprimere pro quanta quâtitate præsentat instrumentum, & se obligat ad poenam vnus floreni, pro qualibet vncia debenda ei per debitorem, & prosequi causam infra duos menses, & deinde offerre petitionem præambuli, ad hoc vt si appareat, quod dictus hæres, seu alius creditor non deberet habere integram pecuniam, pro qua se obligauerat, teneatur soluere eidem Curia dictam obligationem ad rationem de florino vno per vnciam, & si instrumentum ipsum non præsentabit in dicta Curia, & obligationem ipsam nõ faciet, primo, & ante omnia (vt prædicitur) non admittatur per dictam Curiam ad oblationem petitionis præambuli pro eo quod Curia ipsa non intendit vexare partes, & iudicium esset elusorium.

S V M M A R I V M.

- 1 Cessionarius nunquid præambuli petitionem offerre, cessionemq. verificare, & liquidare instrumentum possit, ad modum hæredis.
- 2 Quæ sunt stricti iuris, extendi non debent.
- 3 Habens vtilem actionem, potest petere executionem.
- 4 Cessionarius dicitur creditor.
- 5 Statutum executionem instrumentis præbens quando locum habeat.
- 6 In contractibus persona extrinseca nunquam subauditur.
- 7 Cautela vt possit cessionarius instrumentum accusare.

Trahat iste Rit. materiam præambuli, & eius formam, sed quia dixi plenè de ea supra in Rit. 172. & plenius in Rit. 181. ad ibi dicta te remitto. Scias ramen, quod ea quæ in hoc Rit. dicuntur de instrumento præferendo, & obligatione præsentanda antequam detur petitio præambuli: in pract. non seruantur (vt omnibus est notum.) ¶ Quæro in hoc Rit. nunquid cessionarius ad modum hæredis, poterit offerre petitionem præambuli, & verificare cessionem, & demùm instrumentum liquidare iuxta formam Ri. 166. Afflicti in const. Reg. eos qui scienter, q. 10. nume. 14. dicit quod non; tum quia, esset constandum cessionem factam ex causa onerosa, citato. prius debitore, vt dicit Bald. in leg. per diuersas q. 10. C. mand. quæ quidem de prioris citatio in præambulo hæredis non requiritur, secundùm veniorem opin. quam supra tenui in Ri. 181. vers. que rotam etiam, quia iuramentum præstitum in instrumento, non fuit præstitum ipsi cessionario de facie ad faciem, vt requiritur secundum eundem dec. 64. ¶ & propterea cum sit stricti iuris, non debet extendi, secundùm Abb. scu in c. clericus, de iure iur. Bar. vero in l. col. 4. versic. quæro ex forma statuti. ff. de actio. & oblig. & Bald. in lege ex legato. in fi. versic. C. de leg. tenent quod sic, ea quidem ratione, ¶ quia habens vtriusque actiones sicut habet cessionarius, potest petere executionem. leg. si procurator. ff. de procurat. & l. A. S. j. & 2. ff. de re iudic. vt dixi etiam supra in Ri. 178. quæst. 2. idem Io. And. in addi. Spec. in ritu. de cessione. actio Bal. in d. leg. per diuersas. q. 10. Pau. de Cast. & Alex. in leg. postulante. in prin. nu. 5. ff. ad Treb. Rom. cons. 38. & melius. cons. 141. Roder. Suarez. in le. post rem. ampliat. 7. ff. de re iudic. & Maran. in repen. le. si actor. nu. 20. & 22. ff. de prob. moti alia ratione, ¶ quia cessionarius dicitur creditor. leg. ab Anastasio. versic. & in alium creditorem. C. mand. & ideo quod ad instantiam creditoris, eodem modo & cessionarij fieri debet: id que etiam firmat Cauens. hic. & Grauine. in Rit. 164. qui secundum meam computationem est 16. 2. par. 23. declar. num. 94. Non obstat secundum Maran. & Cauens. quod iuramentum non sit præstitum debitori cessionario de facie ad faciem; vt dicebat Afflicti in d. const. & decif. quoniam etiam dici posset hæredem, & tamen non est dubium, quod potest instrumentum liquidare, vt hic patet & in Rit. 178. & 181. Ad ista responsio nõ placet Grauine, in loc. præalleg. quia ideo hæres potest instrumentum liquidare, quoniam iuramentum etiã sibi præstitum fuit: cum semper pro se, & hæredibus stipulentur creditores, quod quidem in cessionario dici non potest. Mihi vero ista ratio non satisfacit, quia licet iuramentum sit receptum pro se, & hæredibus, tamen non propterea dici potest, quod sit præstitum hæredibus, tamen non propterea dici potest, quod sit ficitum hæredibus, de facie ad faciem, tantum quod dici potest, vt etiam Maran. & Cauens. dicunt secundum eorum responsionem, & quod sicut in hærede non obstat ratio iuramenti non præstiti de facie ad faciem, eodem modo non debet obstat in cessionario. Tanto magis, quia vt Cauens. hic dicit, nullus Rit. dicit, quod requiratur iuramentum esse præstitum de facie ad faciem: vt Afflicti. asserit. Quid dicendum? ex prædictis patet, quod ista secunda opinio communis est inter Doct. & eam communem dicit Cepol. in leg. creditoris quæst. 4. nume. 21. ff. de sig. licet ipse ibi aliter teneat sub dist. adeo quod Rode. Suarez. dicit in loco præalleg. nullum habet dubium, licet Maran. dicat in loc. præalleg. quod in Re no de facto non seruat. Ego autem arbitror priorem opin. (vltra quod in pract. seruat vbi que in hoc Regno) etiam in puncto iuris veniorem, ea quidem ratione, quia communis est etiam Doct. conclusio, ¶ quod statutum præbens executionem instrumenti, non habet locum nisi ad instantiam creditoris non

minari in instrumento non autem tenij non nominati, licet interesse prætendatis; nec etiam contra tertium non nominatum, vt dicit Bal. in l. si pro te. per illum rex. C. de dot. promiss. Alex. in l. j. S. si heres. ff. ad Treb. Aret. cons. 86. diligenter. col. fi. Dec. cons. 198. col. antepen. & cons. 410. col. 3. In leg. iuris gentium. S. prætor ait. num. 13. ff. de pact. & Roder. Suarez. in l. post rem. limita 2. ff. de re iudic. licet fallat in vltimis voluntatibus. secundum eundem Bal. in d. l. si pro te, & in leg. si cui legetur. S. Titio. ff. de leg. j. item in alio casu posito per eundem Bal. in leg. vni. S. videamus. nume. 3. vers. aduertatis, C. de rei vxo. act. & Roder. in loc. præalleg. ¶ Ratio istius conclusionis est, quia in contractibus persona extrinseca nunquam subauditur. leg. si ita stipulatus. S. Chrisogonus. ff. de verb. oblig. Vnde cum cessionarius, in instrumento non nominetur, non est mirum si Ri. Regni dantes executionem instrumentis in ipso locum non habent; nam & in simili habetur, quod appellatione remota per rescriptum intelligitur quo ad ligantes, non autem quo ad tertium in rescripto non nominatum. vt pater ex cap. super eodem. in fine de offic. deleg. & no. per Bart. in l. j. S. interdum. ff. a quibus appell. non licet. in quod nota. gl. in leg. si creditor. in princ. ff. mand. vbi quod regula quæ habet nihil nouari appellatione pendente, nõ habet locum quod ad tertium in processu non nominatum, vt etiã referendo sequitur Imol. in leg. si quis filio exheredato. S. hi qui. ff. de iniust. testa. & leg. qui a latronibus. in fi. ff. de testa. Non obstant allegata per Doct. tenentes secundam opin. & primo non obstat, quod dicitur de habente vtili actionem, quod possit petere executionem: quia iura pro hoc allegata loquuntur in domino pro cuius procuratore fuit lata sententia, quo casu non est mirum, quod sententia ipsa quæ fertur pro procuratore; semper nominat eius dominum. Secundo non obstat aliud, quod cessionarius sit creditor, quia licet sit creditor & interesse prætendat, tamẽ nõ propterea sequitur quod sit nominatus in instrumento. Ex qua opin. & eius ratione sequitur, quod ideo hæres admittitur per hunc Rit. & alios præalleg. facti præambulo ad liquidandum instrumentum, quia in omnibus instrumentis creditores stipulantur pro se ipsis, & suis hæredibus, & propterea censentur nominati sicut principales creditores, quæ bene nota, quia quotidie eueniunt in tribunalibus; & vt credo, non reperies ita discussa, & quæ diximus circa liquidationem instrumenti, intellige procedere circa accusationem obligationum penes acta, ad quam cessionarius non admittitur, licet procurator cum speciali mandato sic, ¶ & ideo cautela est, quod ad hoc vt cessionarius postea obligationem accuset, constituatur procurator primitus ad exigendum a tali tot aureos sibi debitos virtute obligationis, eumque quietandum, &c. & ipsam obligationem cassandum, & casu quo renitens fuerit; pœnam ipsius obligationis accusandam & accusatam exequi faciendam, &c. & dictis aureis exactis penes se retinendum prototidem ab eo receptis; ponens eum in locum & vicem suam, &c. constituens ipsum procuratorem velut in rem suam, &c. ac cedens ei omne ius omnemque actionem, &c. quam formam bene nota. in pract. vt scias illa postmodum vti. Salerni, die 3. Februarij. 1560. Prosper Caraita,

RITVS CCLXXXVII.

Item quia iudicia claudicare non debent & omnibus equa liter sunt obseruanda, & iniqua iura concessa tollenda, & iure æquo confirmanda, decerta nostra scientia, ac proprio metu nostro

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

stro prædictis volumus, mandamus, & de
terminus quod omnes illæ personæ vniuer
sitatesq; Regni prædicti quibus forsitan per
nostram Maiestatem, seu per nostros præ
decessores salui conductus, seu moratoria
concessæ fuerint, seu in posterum forsitan
concederentur, de non trahendo ipsos, &
quemlibet ipsorum in iudicio: motu pro
prio concessi & concedendi cuiuscunque
dignitatis, status, gradus, præminentie &
conditionis existant, vel existat, teneantur
& debeant ac teneatur, & debeat idoneam
fideiussoriam cautionem eorum creditori
bus, ad omnem ipsorum creditorum re
quisitionem præstare de soluendo debitum,
ad quod eis tenentur post tempus statutum,
& eis in dictis saluis conductibus, seu mora
torijs indultum iuxta formam in morato
rijs a iure communi statutam, alias effectu
dictorum saluorum conductorum, & mo
ratoriarum careant ipso facto, & eis huius
modi saluus conductus, & moratoria in iu
dicio, vel extra non opitulerentur, quibuscun
que clausulis derogatorijs in eisdem saluis
conductibus, & moratorijs forsitan appo
nendis non obstantibus quoquomodo, &
præcipue si in ipsis contineatur quod non
teneantur præstare fideiussoriã cautionem.

S V M M A R I V M.

- 1 Moratoriæ & salui conductus a quibus concedun
tur. & num. 3.
- 2 Forma petendi moratoriam pro debitis remissive.
- 3 Moratoria, seu saluus conductus duplex.
- 4 Saluus conductus pro delictis quando, & a quibus
concedi possit.
- 5 Moratoria ad tempus concessa, quam conditio
nem, & clausulam habeat. Cum limitat.
- 6 Moratoria, seu saluus conductus nunquid ad iu
rata debita extendatur?
- 7 Princeps & Pontifex actui iurato derogare non
intendunt. & in num. 10.
- 8 Iuramentum per creditorem non solum dispensa
ri, sed remitti potest.
- 9 Iuramenti remissio ad quem spectet.
- 10 Princeps, super iuramentis vim Apostolici habet.
- 11 Debitor in instrumento, si exceptioni moratoriæ
vel salui conductus renūciavit in specie: nunquid
moratoriam allegare poterit?
- 12 Concessa moratoria à Principe motu proprio, quæ
a creditoribus non molestandum: an de credito
ribus ex delicto intelligatur? Cum ampliat. &
limitat.
- 13 Creditor ratione delicti an sit proprie creditor.
- 14 Delinquentes in paupertate semper marcescere
digni sunt.
- 15 Ratio legis, vel statuti, legem ipsam, & quamli
bet dispositionem ampliare debet.
- 16 Moratoria si concessa est ad tempus: nihilque de

fideiussoribus dictum in ea: termino durante, &
posset reconueniri?

- 17 Cautela dua per quas moratoria etiam fideiussoribus proderit, cum limitat.
- 18 Fideiussores largo sumpto vocabulo, creditores dicuntur.
- 19 Moratoria, an aduersus dotem etiam impetrari possit?
- 20 Moratoriæ, & honorum cessiones contra Neapolitanos non admittuntur.

Not. j. ex hoc Ritu. in princ. quod æqualitas in iudicijs est seruanda: sed quia de hoc late dixi supra in Ritu. 46. vbi idem disponitur ad ibi dicta me remitto. &

- 1 cundo Nota ibi per nostram Maiestatem, quod moratoria, & salui conductus per Regem ipsum conceduntur, vt hic & in leg. quoties. C. de prec. impe
- 2 offer. t. formam autem petendi à Rege moratoriã per debitis, vide per Ant. Caium. in Apostil. ad Ang. inst. de exceptio. in rub. num. 13. t. Adde tamen quod cum moratoria, seu saluus conductus sit duplex: vnus fundatur in sola gratia, alter qui fundatur in iustitia. Ritus iste, & tex. in d. leg. quoties procedunt in moratoria, seu saluo conducto gratioso: adeo quod iudex inferior à principe non potest ipsum concedere vt dicit Pau. de Cast. in l. j. S. qui magistratum, num. 9. per tex. ibi, & gl. ff. quod quilibet iur. in morator verò, vel saluo conducto fundato super iustitia: vt e propriè quando maior pars creditorum petit à iudice, & minor pars concurrat cum eis ad dandum quinquennalem dilationem debitori: secus est dicendum & is potest per iudicem quemcunque dari, & concedi per tex. in l. fin. C. quibus bon. ced. poss. vt etiam in Ang. Pau. de Cast. & Alexan. in l. & suum. S. hodie.
- 4 pra. de pac. t. Et istud nedum verum est: cum concedatur debitori, verum etiã si concedatur delinquenti, modo fiat cù causa, vt dicit Bart. in l. illicitas. S. neg. tentiores. nu. 10. ff. de off. præsid. & in l. is qui reus. Gl. ibi. ver. vltimus. nu. 12. ff. de pub. iud. vbi etiã in Bal. in l. sed si hac. S. & si pena. ff. de in ius vocan. Ad de. 4. & Gram. no. 15. nu. 1. alias si sine causa id fieri esset ex gratia: & ab eo fieri nõ posset sed solũ à Principe. vt dicit Bal. in l. reos. col. 9. C. de accus. Bart. in d. S. ne potentiores. Afflict. in d. decif. & Boer. decif. 179. vol. 1. vbi late de poena infringentis saluum conductum, & per Guid. decif. 418.
- 5 ¶ Tertio No. ibi teneantur, & debeant, quod moratoria seu saluus conductus debitori concessus ad certum tempus, tacitam habet conditionem, & clausulam dummodo fideiussoribus caueat de soluendo finitimo tempore: alias moratoria sibi non prodest: vt hic dicitur, & concordat cum l. vniuersa. C. de precibus impetrat. offeren. Et istud adeo verum est: quod etiã si in moratoria remittatur adhuc teneretur ipsam præstare. vt hic dicitur in fi. & voluit Gl. quã ibi sequuntur Bal. Sals. Pau. de Castro. & Fulg. in d. l. vniuersa. Quod tamen limitatur nõ procedere secundum Cyn. Bal. & Doct. præalle in dicta l. vniuersa. quando in ipsa moratoria esset clausula, non obstante, & licet Iaf. in d. l. vniuersa. nu. 15. videatur tenere quod etiã sine tali clausula possit remitti: tamen communis opinio. est in contrarium quæ tanto magis procederet in hoc Regno: quia R. noster expresse ordinat, quod remitti nõ possit per scriptum ipsius moratoriæ. Intellige tñ istud nota. vt R. met. dicit: dummodo petatur fideiussio à creditoribus: vt etiam dicit Gl. quam ibi sequuntur communiter scribentes. in d. l. vniuersa. in ver. præbeatur. in tr. quod clausula fideiussionis præstandæ quæ inest in moratorijs: habet etiam sub se aliã clausulã, & conditionem: dummodo à parte petatur (vt dictum est.) valde exclamat Pau. de Cast. in eadem l. vniuersa. ibi dicitur

videtur Ias. in principi. ubi per hanc Regulam infert ad multas quæstio. idem Alexan. consi. 2. 10. visis his que amantur in themate. vol. 2. & Aret. consi. 137. clarissime domine.

¶ Quæro prima in hoc Ri. nunquid moratoria, seu saluus conductus extendatur ad debita iurata: ista q. habet duo capita, primū est, qm̄ sumus i dubio: scdm̄ est qm̄ sumus in claris. primo casu Alex. in consil. 38. nu. 4. vol. 3. & Ias. in L. quories. 2. nota. C. de prec. Imperat. offerend. concludunt, quod non: † quia Princeps, & et Summus Pontifex nunquam intelligitur velle derogare, actui iurato, vt probat text. expressus in cap. constitutus. extra de rescrip. cū simili. quæ Alexan. allegat etiā si ad sit clausula nō obstante, vel alia clausula derogatoria, vt dicit Gl. fing. in ca. cū nō deceat. in Gl. fin. de electio. in 6. Cyn. Pau. de Cast. & Ias. in l. fin. nu. 5. C. si contra ius, vel vtil. publ. Imo. & Abb. in ca. 1. de his que fiunt a maiori parte capituli. Alex. consi. 125. vol. 1. Rom. consi. 393. 426. 435. & 404. & Thom. Ferr. cautela. 55. oculata fide. Secundo ca. distinguere, quod aut sumus in moratoria fundata super iurata, vt qm̄ conceditur a maiori parte creditorū: vt dixi supra in 2. nota. aut in ea quæ fundatur in sola gratia principis. primo casu, indubitanter cōdūde, quod sic: † quia iuramentum nedū dispensari potest, sed etiā remitti per creditore. vt patet ex ca. j. iur. iuran. & cap. 2. iuncta Gl. in vers. interpositio. de sponsa. & in iure ciuili per tex. apertissimos. in Labeo. ff. de iure iur. & l. fin. in princip. ff. qui & a quæ manu libe. non fiant, & ita videmus quotidie seruari, & praticari in istis moratorijs, quas vulgariter concorrentias creditorum appellamus. † Secundo ca. si esset dicendum, quod nō valeat, quia Princeps secularis non potest iuramentū remittere, nec etiā super eo dispensare cum spectet ad ecclesiam, vel ad Romanum Pontificem. per cap. Venerabilem. de electio. c. nouit. de iud. vt tenet Host. in c. quāto. de iur. iur. in l. de Bur. in cap. cōtingat. in vers. tertius casus, & ibid. Imo. in 3. Membro. & Abb. eod. v. Cyn. Salyc. & Pau. de Cast. in l. fin. C. si cōtra ius, vel vtil. publ. Alex. consi. 38. vol. 3. & consi. 7. vol. 4. Bal. in l. fin. C. de nō in pec. & Ias. in l. qui iurato. nu. 26. versic. quarta fuit quid tenendum. ff. qui satisf. cog. sed quia videmus in hoc Regno fieri contrarium, vt ego pluries, & pluries vidi concedi in debitoribus per instrumenta, & obligationes iuratas: dici etiā potest, quod sic. Nec obstat allegatā in cōtrarium, quod Princeps nō possit in iuramento dispensare, vel aliter disponere: quoniam cum illud dictū tres alias habeat opi. vt dicit Ias. in l. qui iurato. vers. tu aduerte. nu. 23. videtur in hoc Regno recepta secūda opin. per ipsum relata, † quæ habet quod Princeps habet vim Apostolici super iuramentis iuxta opin. Gl. & Bar. ibid. in l. adigere. S. quamuis. ff. de iure patr. Bal. in c. 2. col. pen. de prob. in l. 2. q. 6. C. rescin. vendic. in l. si quis inquilinos. S. si per illū rex. ff. de leg. j. & in l. iurifgenium. S. generat. ff. de pact. Anchar. in c. quamuis. de pact. in 6. & in consi. 120. cum simili. dūmodo id faciat cum causa vt dicit idem Bal. in l. 2. in fi. vers. C. de ind. vidui. tol. nouit semper videmus ex causis vrgentissimis ipsas moratorias concedere. quod nota. In Francia tamen seruatur, vt dicit Ant. Caius ad Ang. instit. de excep. in rub. nu. 13. qd̄ isto casu apponitur clausula dūmodo dispensetur super iuro a iudice Ecclesiastico.

¶ Secundo quæro, pone, quod in instrumento esset renunciatū in specie exceptioni moratoria, siue salui conductus: nunquid debitor poterit moratoriā allegare. Cy. in l. fin. nu. 4. vers. vltimus quæro. & ibid. Salyc. ver. quæro. cum Iacob. nu. 6. C. si contra ius, vel vtil. publ. Pau. de Cast. in l. fin. nu. 3. & Ias. ibid. nu. 22. ff. qui satisf. cog. dicunt quod sic in petitione moratoria de renunciacione fuit facta metio: quia tūc videtur dispensatum per principem: quod potest iux-

ta ea, quæ in pced. quæst. diximus: alias secus, & psumeretur subreptitia per ea que in pcedenti quæst. diximus in prin. quod princeps in dubio non censetur derogare actui iurato, & ita seruatur quotidie, & seruari vidi.

12. ¶ Tertio quæro in hoc Ri. pone quod concessa est moratoria alicui a Principe motu proprio: quod nunquam psumitur nisi dicatur, vt dicit Barto. in l. 1. num. 15. C. de peti. bon. subla. lib. 10. & in ea moratoria ordinatur qd̄ a nullo eius creditore possit per tantum tempus molestari: nunquid intelligitur de creditoribus ratione delicti? Guliel. de Cune. in l. si ex parte. S. quanquam. ff. quod cum Roma. singu. 182. quid si titius. Cœpoll. in l. er. ditores. 8. nota. n. me tertio. de verborum significatione. & Rip. in l. 1. numero 97. ff. si certum petatur. dicunt quod non: ratio est, secundum Cœpoll. ibi, † quia creditor ratione delicti, nō dicitur proprie creditor per illum tex. vt etiam no. Bar. in dicta. l. prima. ff. si certum petatur. licet Rip. ibidem num. 94. disputando aliter teneat: & propterea verba ipsius moratoria in proprio creditore, qui est ex contractu debet intelligi, item potest alia ratio assignari secundum Ripam in dicta lege prima. quia si secus diceretur, sequeretur quod Princeps faceret gratiam delinquenti: quod quidem dicere non debemus: non facta mentione de delicto per cap. postulati. in versiculo non ita de leui. de rescript. & per ea quæ nota. late Ias. in authent. res. quæ numero vagesimo. C. commun. de leg. Ampliat iusta conclusio secundum Rip. ibidem. etiā si propter pau-

14. peratem esset concessa moratoria: † quia delinquentis digni sunt in paupertate temper marcescere. lege quisquis. C. ad l. lul. mai. ita. & l. bona fides. ff. de pos. cum simil. quæ ponit Ias. in dicta authent. res. quæ. Limitatur tamen secundum eundem, nisi ratio moratoria esset talis, quæ etiam in creditoribus ex delicto locum haberet: quoniam tunc secus esset: † cū ratio legis, vel statuti debeat legem ipsam, & quamlibet dispositionem ampliare. l. regula. S. cum quis. ff. de iur. & fact. ignoran. & l. cum pater. S. dulcissimis. ff. de lega. 2. exemplum est secundum eum quotiescunque datus est alicui saluus conductus ad finem veniendi in ciuitatem pro aliqua causa, nam tunc cū sub illo fine subintelligatur etiam data securitas recedendi, vt dicit Bartol. in l. vtimur. ff. de sepul. viola. & l. prima. n. me. quarto. ff. ad legem Iuliam maiest. & Guido Papa. decisio. 418. numero tertio, talis saluus conductus etiam creditores ex delicto, comprehendet, vt ipsum molestare non valeant, & in recessu impedire, ne alias sibi de nihilo seruiat. vt etiam firmat Bartolus in proprijs terminis consilio 169. statutum ciuitatis Tuderti. qui secundum Rip. taliter, & ob hanc rationem intelligi debet consuluisse.

16. ¶ Quarto quæro, pone quod moratoria concessa est alicui per tantum tempus: & in ea nihil est dictum de fideiussoribus suis, nunquid termino durante, conueniri poterunt? istam quæstionem tangit Cyn. in l. quories. numero septimo. versiculo sexto quæro, & ibidem etiam Baldus & Salycetus numero quarto. versicu. quæro an. C. de precibus Imperat. offeren. Bart. in l. cum filiis famil. S. si stipulatus sum. numero secundo. in fine ff. de verborum oblig. Dyn. consil. 11. Bal. in l. tam mandatori. numero septimo. versiculo secundo quæro. C. de non numerat. pecun. & Angel. instit. de exceptio. in rubrica. versiculo secundo postquam. numero duodecimo. ex quorum dictis sumitur conclusio, quod cum istæ moratoria concedantur ratione personæ debitoris, & vt plurimū ac semper ob eius paupertatem, ad personas fideiusorum non trahantur, per tex. in l. exceptiones. ff. de except. l. quia personale. cum ibi nota. per Bart. ff. soluto matrimo. l. & si fideiussor. ff. de re iudic. & S. sed quod princip. instit. de iure naturali. cum simi. per-

Domini Prosperi Caraultæ Ebolitani

17 eos alleg. † Dantur tamen per eos duæ cautelæ per quas pot. directum etiam fideiussoribus moratoriz proderunt. Prima est, quod opponatur per eos exceptio discussionis principalis iuxta S. primum. in autent. de fideiuss. vel exceptio cedendarum. iuxta l. nisi iuncta glos. & nota. per Ang. ibi. ff. de pact. l. si stipularus esses. S. primo. iuncta glos. in versiculo exceptione, & l. vt fideiussor. ff. de fideiussor. nam tunc eum stante moratoria principalis excuti, nec etiam cedi possit: repellendi sunt creditores maximè quando moratoria esset ab ipsis creditoribus concessa, cū ad id vt excusare, & cedere non possint eorum culpa incidere. arguitur in pro hoc l. si pupillus alterum. ff. de administrat. tute. Limita tamen non procedere istam cautelam secundum Cin. & Salycet. in dicta l. quoties, quotiescunque moratoria concessa esset generaliter, respectu omnium suorum creditorum; 18 † quoniam tunc cū etiam ipsi fideiussores late sumpro vocabulo dici possint creditores. argumen. l. prima. in fi. ff. si certum peratur. videtur etiam contra ipsos concessa, & propterea vocari & exacti non possent interim habere reuersum contra eorum principalem. Item limita quanto in instrumento esset renunciatum istis exceptionibus prout renunciari potest. vt dicit Gl. in dicta l. si stipularus esses, quoniam tunc secus. vt gloss. illa ibidem dicit. Secunda cautela est, quod conuentus fideiussoribus, debitor ipse pro suo interesse compareat, & captiorem moratoriz alleget, ad hoc ne ipse per inducitur cogatur solvere conuentus postea a fideiussoribus, iuxta l. indebitam. ff. de condict. indeb. & pro hoc tex. in l. idemque. S. generaliter. ff. mand. & l. procurator ad exhibendum. S. si procurator. ff. rem rat. habe. cum simi. cogita tamen, quia quando moratoria esset generaliter concessa aduersus omnes creditores, repellatur tunc debitor ab ista oppositione per ea quæ supra diximus in prima limita, quæ bene nota, quia quotidie eueniunt in pract. Et adde, quod quæ dicta sunt in moratoria debitori concessa: etiam in cessione bonorū locum habent per easdem rationes.

19 † Quinto quæro in hoc Ritu. nunquid etiam aduersus dotem impetrari potest moratoria? Cauens hic tangit istā q. nū. 14. & dicit quod non allegat pro hoc Io. Bapti. de sanct. blas. in tract. priuileg. dot. priuilegio 289. D. August. Carauita frater meus super hoc passu distinguit, & dicit, qd aut moratoria est concessa debitori per Principem ex gratia, iuxta terminos legis quoties. C. de precibus Imperat offerent. aut per creditores. Primo casu, dicit ipse procedat fauore dotis dictum Ioan. Bapti. & Cauens. Secundo casu, quia talis moratoria fundatur in iustitia. vt dixi in princip. illius Rit. per dispositionem. l. finali. C. qui bono. cede. poss. tenet contrarium* quod etiā voluit Ioan. Bapti. loco alleg. priuileg. 260. versiculo eo quia, dispositio illius l. finali. etiam in dote locum habet: vt patet ex gloss. l. si constante. S. quoties in versiculo nec ferenda. in fi. versiculi. ff. soluto matrimonio. vbi Alexand. hoc clarius firmat. numero vndecimo. circa finem, & ita dicit se obtinisse in sacro consilio referente Domino Mari. Frizia causæ commissario in causa. nob. Gasparis Faballis de Ebolo: qui dilationem quinquennalem obtinuit contra Ioan. Iacobum Columbam terræ Coliani agentem pro dotibus suæ vxoris: & processus conseruatur penes vollarum actuarium eiusdem sacricōsiliij, quod bene nota: quia verissimum est, & quotidie practiceatur, & obseruatur in omnibus dilationibus quinquennalibus, quæ per creditores debitoribus conceduntur. Vidi tamen pluries per Vicereges Regni, & eius collaterale consilium concedi istas moratorias per annum, etiam aduersus dotes: dummodo certum quid interim creditori solueretur, & inter alias seculo fuisse concessam nobili Ioann. Anton. de Ra-

bone de Ebolo contra quondam Magnificum Franciscum de Vulgione eiusdem terræ agentem pro dotibus suæ vxoris, & fororis dicti Ioannis Antonij.

20 † Vltimo vt nihil remaneat intactum, scias, qd moratoriz, & cessiones bonorum non admittuntur contra Neapolitanos: vigore eorum priuilegij de quo in priuilegijs ciuitatis Neapolis. folio 41. versic. magnifici vini* & in prag. incip. Regente. de cessione bonorū. Salerni die 5. Feb. 1560. Prosper Carauita.

A D D I T I O.

2 Vltimo. Adde quo ad cessiones bonorum moratorias, supersefforias, saluos conductus & dilationes gratias concessas per Sereniss. Reges vt in capitu. ciuitatis Neapo. Nam per Reg. Ferdin. primum anno 1476. fuit prouisum, quod cessio bonorum fieri debeat cum ignominia, vt fol. 25. à ter. capit. 45. Fitque hodie cessio cum ignominia super quodam lapide marimoro cum columna marimorea ad quā cedent adheret per spatium quoddā temporis nudo capite ante valuas magnæ curiæ vicariæ erecto tempore Iulstris. D. Petri de Toledo Nani, & Romę olim columna posita erat ad quam ære alieno oppressi confugientes se dicto ære alieno liberabant, vt colligitur ex cerone orat. pro Sestio, ibi Alrei, unguentis affuerit calamistrata coma, despiciens cōscios stupratorum ac veteres vexatores tabulæ suæ piteali & fenestrorum gregibus inflatus atq. percussus, olim in scylo illo æris alieni infido ad columnam adherere, in tribunatus portum confugerat, per Frider. anno 1496. statutū fuit quod non concedatur in causis supersefforie. vt fol. 32. à ter. c. 21. per eundem, eodem anno, quod omnes dilatorias cessiones, bonorum seu quinquennales, non habeant effectum contra Neapolitanos, nisi fiant cū ignominia vt fol. c. 33. per eundem anno 1498. quod omnes prouisiones de cessionibus bonorum de dandis bonis in forum, & de moratoris, non admittantur vbi essent præiudicium priuilegiorum concessorum ciuibus Neapolitanis fol. 41. mag. & c. Per eundem anno 1498. quod non admittantur moratoria nec cessiones bonorum pro pessionibus bonorum, ac territoriorum locatorum, ac censuatorum etiam in fauorem Neapolitanorum, vt fol. 43. à ter. Regente & c. Per Reg. cath. anno 1505. qd non concedantur moratoriz contra Neapo. etiam ad inuicē nec supersefforie vt fol. 62. à ter. cap. 64. & 65. Per eundem anno 1507. qd contra Neapo. non concedantur moratoriz, vel alia dilatoria præterquā saluconductus, vt fol. 84. c. 13. Per Carol. V. anno 1532, quod non concedantur incausis supersefforie vt fol. 120. à ter. c. 10. & per eundem anno 1554. in gratis imperatis per Cardinalē Seripandū quod non concedantur guidatica aduersus reservationē Regis Cath. dic. an. 1507. vt in gratis c. 18.

R I T V S C C E X X X V I I I.

Apitulum emanatum a Duce Calabria, Domino Ioanni de Haia Regenti Magnam Curiam de supplendis defectibus iudiciorum. Item quod in decisione causarū ciuiliū in ipsis Curis, & qualibet earum agitata, seruetur, & seruari debeat litera Ducis Calabria, & æquitas ipsius, cuius tenor sequitur & est talis. Carolus Illustris Hieru. & Sicilia Regis Rober. primo genit. Dux Calabria, & eius Vicarius Generalis Ioannes de Haia paterno Cabellano Magistro Hostia-

Hostiario cōsiliario, & nostræ Magnæ Curie Regenti, & iudicibus eiusdem Curie cōsiliariis, & familiaribus paternis nostris que salutem, & dilectionem sinceram: De testantes a quod plurimum, & magis per sophisticas quam veraces Aduocatorū veritas, b veritas iustitiæ lateat, & celerem executionem eius, cuius debitores existimus: indefinitum litium terminum non producat de certa nostra scientia, & præsen- ti epigrammate declaramus, volumus, vobisq; committimus, & iubemus expresse: ut signando processus causarum de quibus vos, vel vestrum alter in dicta nostra Curia, vt ordinarij, vel delegati eiusdem causis cognouistis, vel in antea cognoscetis, vel quas ad vos deuolui per quamcunque viā con- uingar, vel continget, ex defectu omis- sionis solennitatis iudicialiæ, proponi allegari, dici vel excipi contigerit esse nullōs, dummodo alias debito modo sup negotio liqueat pura substantia veritatis, propositione, allegatione, aut exceptione huiusmodi non obstante, tunc ad finalem decisionem causarum ipsarum, Deum, & ipsam iustitiam habēdo præ oculis, procedatis, aliquibus le- gibus, seu constit. contrariis non obsta- tibus, quoquo modo, illo, vel illis ex vestris iudicibus qui præsens, seu præsentis extite- rint executioni præsentium vacaturis, alio- rum absentia non obstante, exceptis tamē priuilegiis concessis Comitibus, & Baroni- bus tam generaliter quam specialiter, que ex vigore præsentis infringi nolumus quo- uis modo. Datum Neapoli: anno Domi- ni M. CCC. XX. die vigesima octaua De- cembrii secunda. indi. Regnorum dicti do- mini patris nostri, anno vndecimo. Quas quidem literas declaramus, decernimus, & iubemus, intelligi debere de quacunque omissione etiam substantialis processus solennitatis, dummodo alias ritē, & rectē sententia proferatur.

ADDITIONES.

Detestantes. Adde quod per hoc cap. non supple- tur lapsus instantiæ, ita inquit Paris tract. Syndicatus de sententia. S. restat. & pro intellectu huius capit. de eundem Par. in eod. ver. S. vtrum & in alijs seq. que an si iudex in sententia, & conferunt dicta per tract. Ad reprimendum, vbi inquit Par. Bart. som- me hoc capitulum. C. P.
Versuius. Adde quod hinc est, quod legitur apud Ambros. in sermonibus. Iuste aduocato dicitur, red- de quod accepisti, quoniam contra veritatem feci- sti, iniquitati adfuiti, iudicem setellisti, iustam cau- sam oppressisti, de falsitate vicisti. Et Augustinus etiā in sermonibus, Nihil, inquit, impudentius arrogan- tia aduocatorum, qui garrulitatem, autoritatem pu- rari & parati ad lites in subiectos tumidē intonant.

Præterea & Bernard. Hi sunt, ait qui acuerūt lingua loqui grandia, cum operentur exigua, largissimi pro- missores, parcissimi exhibitores, disertī aduersus ius- titiam, eruditi pro falsitate, sapiētes sunt, vt fa- ciant malum, bene autem facere nesciunt. Atque vt inquit Origenis, Ranz significant clamoras ad- uocatorum allegationes, quæ inani, & inflata mo- dulatione velut ranarum sonis & cantibus mundo- deceptionis fabulas intulerūt. Hi alias vulcurij togati appellari cōsueuerunt nā (vt ait Inno.) sæpe causas tantum differunt q̄ litigantibus plusquam totum au- ferunt, quia maior est expensarum sumptus quā sen- tentiæ fructus. Ideoque Bar. in repet. l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. aduocatos & procuratores, canes appellat curiarū & deuoratos ciuium. cui se sub- scribit Ias. in S. tripli. inffit. de action. Vt non inme- rito iurecon. dixerit in l. 4. §. i. ff. de alienat. iudic. mu- tan. caus. fac. Non improbare prætorem eius factum, qui tanti habuit, rē carere ne propter eas sapius li- tigaret, cū verecundia, & cogitatio eius qui lites ex- cratur, non sit vituperanda. Hæc autem (bonis sem- per exceptis) aduersus malos tantum, si qui modo huiusmodi reperiuntur, qui vt inquit Seneca in Tra- gedia Herculis furentis, Clamosi rabiosa fori Iurgia vendentes improbi iras, & verba locant, contra quos multa etiam, supposititijs nostri defensor in epistola purgatoria tract. nostri, de commer. magistrat. aut. vetitis, aut permisis. Cæterum, laudabile vitæ que ho- minum necessarium est aduocationis officium l. lau- dabile C. de aduoca. diuer. iud. quo aduocati ambi- gūta facta causarum dirimunt suæque defensionis vi- ribus, in rebus sæpe publicis, ac priuatis, lapsa erigūt, fatigata reparant, nec minus prouident humano ge- neri, quam si præliis ac vulneribus patriam, parentes, que saluarent, cum non soli imperio militare dicantur qui gladius, clypeis & thorace nituntur, sed etiam aduocati, qui gloriose vocis munimine confisi labo- rantium spem, vitam, & posteros defendunt. l. aduo- cati C. eod. tit. Vnde aduocatos fideles viram actiuā sine plica ducentes vitam ipsam magis fructiferam ducere existimauit Hostien. in prin. suæ summx, quā si contemplatiuam agerent. Meritoq; Iuris Sacerdo- tes à iurecon. appellatur. l. i. ff. de iustit. & iure. C. P.

S V M M A R I V M.

- 1 *Aduocati cauillationibus vtentes, qua pena pu- niantur.*
- 2 *Aduocati vtentes legibus, vt debent sunt plusquam religiosi.*
- 3 *Celeres in expeditione iustitiæ esse debemus.*
- 4 *Causæ in Regno sola facti veritate inspecta, omis- sis solennitatibus, terminantur.*
- 5 *Et propterea in Regno libellus, & litis contesta- tio non necessarij.*
- 6 *Iudicesq; posse inuitis partibus, seriarum tem- pore procedere.*
- 7 *Officiales in quibus causis sportulas exigere pos- sunt.*
- 8 *Verba sententiæ in cuius personam sint diri- genda.*
- 9 *Princeps num solus causas summarie committe- re possit?*
- 10 *Sententia libello non conformis in Regno an va- leat?*
- 11 *Appellans ab interlocutoria, grauaminis causas, in scriptisq; appellare tenetur.*
- 12 *Effectus causæ summarie remissive.*

Domini Prosperi Caraitæ Ebolitani

- 13 *Veritatis species sex.*
- 14 *Iudices in omnibus causis, præ alijs, veritatem at tendere debent.*
- 15 *Veritas amicorum causa, non omittenda Amicus Socrates, amicus Plato, sed magis amica veritas. ibidem.*
- 16 *Veritas si ex actis vno modo, ex conscientia alio appareat: quid sequendum remissive.*
- 17 *In causis etiam summarijs debet de negotio debito modo liquere.*
- 18 *Iudex iudicans sola facti veritate inspecta, iudicat tanquam Deus.*
- 19 *Poterit q̄ in tali casu testes infames improbosque de iure admittere.*
- 20 *Vt non tollantur partibus defensiones ad ius commune, constit. & cap. Regni recurrendum.*
- 21 *Procedendo sola facti veritate inspecta, Baronum privilegia seruanda.*
- 22 *Ordo, seu solennitas iudiciorum duplex alter de substantia, alter vero de iustitia.*
- 23 *Exceptio debet esse de regula.*
- 24 *Sententia dicitur de processu: venitq̄, actorum appellatione.*
- 25 *Verbum, ritè, ordinariè, rectè, iustitiam causæ respicit.*
- 26 *Iudex pro tribunali sedendo, & per se ipsum sententiam proferre debet.*
- 27 *Diuersum in Mag. Cur. & Reg. Audien. vigore in ferti decreti.*
- 28 *Vbi in causis summarie proceditur, possit & in eisdem ordinariè procedi.*
- 29 *Quare inductum fuit per Rit. nostros posse procedi in causis, omittis iuris solennibus?*
- 30 *Lites ex arrogantia proueniunt.*
- 31 *Lis festinans effundit sanguinem, Multaq̄, mala ipsius litis.*
- 32 *Iudex litigans cum aliquo, vt suspectus recusabitur.*
- 33 *Causa si capta ordinariè fuit postea ordo peruersus: an possit de nullitate dici?*
- 34 *Stante quòd summarie procedi potest: an iurari debeat de calumnia?*
- 35 *Iuramentum calumnie de quo iure fuerit indutum.*
- 36 *Naturalia quæ sunt: derogari minime possunt.*
- 37 *Iuramentum calumnie est de substantialibus iudicij.*
- 38 *In causa appellationis, an sola facti veritate inspecta procedi possit?*
- 39 *In discussione causæ si de peremptione instantie opponatur: nunquid sola facti veritate inspecta procedatur, ea non obstante?*
- 40 *Instantia currit à die litis contestatæ.*
- 41 *Statuta, & Ritus emanarunt vt lites citius expediantur.*
- 42 *Ratio vbi fauorabilis ad similem casum extendenda.*
- 43 *Quis actus in sumarijs causis sit loco litis contestationis.*

Nota primo ibi Ioanni de Haia, quòd istud cap. dirigitur Magnæ Curie Vicariæ, sed postquam per Reginam Ioannam infertur fuit inter alios Ritus Magnæ Curie: clarum sit, quòd omnes Ritus vbiq̄ per Regnum variari debent, vt late dixi supra in primo Rit. remaneat absque dubio: quòd etiam istud capi. tanquam Rit. Magnæ Curie in omnibus Curijs Regni seruari debet. vt etiam firmat Par. in tract. synd. in vers. sententia. § est tamen in fin. verbis, & ita seruetur.

¶ Secundo Not. ibi Aduocatorum versutias, quibus Aduocati vt plurimum vtuntur versutijs, & cauillationibus: vt lites protrahant. * Ad quòd vide notanda verba. August. ad Macedo. relata per Luc. de Pen. l. 1. c. de lucr. aduoca. lib. 12. vbi plus subdit quòd die Aduocationis officium potius ad subuersionem veritatis quàm elucidationem iustitiæ exercetur. Sed quæ talia agunt ex malitia, puniuntur a lege in duabus libris auri. vt probat tex. in l. properandum. S. illo & rem non nouam. S. patroni. C. de iud. & insuper tenetur ad restitutionem damnorum per partem ob eam protractionem passorum. vt dicit Spec. in titu. de exceptio. §. viso. numero 54. per constit. vero Regni incip. aduocatos. puniuntur in tribus libris auri, & officio aduocandi priuantur cum perpetua infamia nota: (vt ibi patet.) & cum talis constituitur in feudum abijisset in hoc Regno, in grauem litigantium iacturam, nuper renouata est per Illustrissimū Ducem de Alcalá in suis nouissimis pragmat. in reformationibus sacri consilij pragma. 21. S. aduocatos de offic. sacri consil. adeo quòd tenentur hodie per illam constit. anno quolibet iurare quòd partes quarum patrocinium suscipient, cum omni fide, & veritate adiuuabunt: causas desperatas non recipient: & contra eorum conscientiam nullatenus allegabunt, licet non seruent quòd de iuramento dicitur. ¶ Si Aduocati hoc faciunt: & etiam quòd non iurauerint legibus vtentur vt debent. meliorem vitam facient quam fratres prædicatores, vel alij religiosi. vt dicit Hostien. in procem. suæ Summæ. & Alber. in l. circa fin. princip. ff. de iust. & iure. fin. autem partem memores eorum animæ, minime seruabunt: & morientur in eorum peccatis. iuxta text. prima questione 7. cap. conuenientibus. circa princip. & ad illud tribunal perferentur vbi nullum habebunt de allegationis nitore, subsidium: vt dicit Spec. in dicto §. viso. numero 55.

¶ Tertio Not. ibi celerem executionem eius, quòd Rex Regni dicit se debitorem celeris expeditionis iustitiæ, & infra in Rit. sequi dicit hoc cordi sibi esse: vt breuem finem litibus imponat: idem in constit. Reg. animalia. versicu. horum. vbi etiam Afflic. in j. no. in constit. pessimam. num. 2. Summus etiam Pontifex in c. finem litibus, & c. si. de dolo & contum. in princ. & in c. eam te consul. de offi. deleg. istud etiam ordinat. in capi. nonnulli. extra de rescrip. dicit quòd litibus potius restringi, quam laxari debent. In iure etiam vili sunt nonnulli tex. qui dicunt quòd litium finem esse debet. vt patet ex l. properandum. in princ. C. de iud. in l. litibus. C. de agrico. & cæstitis. lib. 1. l. fratris C. de transactio. & l. fina. ff. de transactio. cum similibus quæ dixi supra in Rit. 10. in princip.

¶ Quarto Not. ibi ex defectu omittæ solennitatis iudicariæ, iunctis alijs verbis sibi, substantia veritatis, & causæ in hoc Regno omittis solennitatibus iudiciorum, sola veritate inspecta, terminantur id est summarie, & de plano cognoscuntur: quia omnia ista verba istum sensum habent. vt dicit Par. in tractat. Synd. in vers. sententia. S. vtrum iudex. numero 11. & idem quòd hic disponitur infra in Rit. sequen. ibi, sola veritate inspecta, & in Regia pragma. incip. dispendia litium de ord. iud. in tantum quòd per hunc Rit. & per seq. & d. pragma. omnes causæ in hoc Regno

quo sunt summarie, & ad hunc effectum quotidie ci-
 5 namus hos Rit. & d. prag. † Ex hoc sequitur primo, q
 libelli & litis contestationes in causis in hoc Regno
 non sunt necessariz, vt probat rex. in clem. s. p. de
 verborum significat. Par. in d. s. vtrum. nu. 12. & s. an
 dictum. in princ. verb. nam quamuis. Oldra. col. 244.
 in princ. & Fely. in capi. exceptionem. col. fi. versic. 3.
 intellige nisi esset causa. de exceptio. † Secundo seq-
 12 quod tempore feriarum messium, & vindemiariū
 iudices procedere possunt etiam inuitis partibus: vt
 dicit rex. d. elementina s. p. iuncta gl. in versic. ob ne-
 cessitates, & Marant. in pract. parte 4. distinct. 9. num.
 19. & distinct. 16. num. 35. quod etiam dixerat glo in
 consuet. Regni. Batulos, & ita seruatur in hoc Regno
 in omnibus curiis præterquam in ciuitate Neap. vbi
 sent. zstiuæ seruantur: & nisi per Viceregem conceda-
 13 tur specialiter ad instantiam partis, quod feris nõ
 obstantibus, procedi possit: non proceditur. † Tertio
 sequitur q̄ officiales in causis vertentibus, cum sint
 summarie in hoc Regno: non possunt exigere sportu-
 las secundum Bald. in authen. generaliter. col. 1. C. de
 episc. & cler. vbi circa sportularū actionem æquipa-
 rat causas miserabilium personarum, & causas sum-
 14 marias, & sequitur Arno. comenta. 30. hocque prohi-
 bitum est etiam per alias nonnullas pragmati. huius
 Reg. videlicet per prag. quæ incip. vniuersis, & fia-
 lis. per prag. Renouamus etiam, & per prag. quæ
 incip. & vt etiam vassallos. in tit. de trigesi. & salario
 official. Vtinam aut̄ q̄ non datur pro sportulis: non
 datur pro subornatione, & barataria. † Quarto seq-
 15 quod licet regulariter de iure ciuili, verba sententiæ
 debeant dirigi in personam procuratoris, non domi-
 nique sit condemnatoria, siue absolutoria. vt probat
 rex. & ibi Bald. in l. j. C. de sent. & interloqu. omn. iu-
 dic. & Rom. singu. 452. per tex. in cap. inter dilectos. in
 extra. de sine instrument. licet secus sit in pupillo
 dirigente per tutorem: cum etiã in ipsum pupillum
 16 dirigi possint secundum Barto. in d. l. j. & l. stipulatio.
 2. s. si stipuler. num. 2. ff. de verb. obliga. & Abb. qui
 actionem diuersitatis assignat in c. licet. in si. de prob.
 in hoc Regno i quo causæ sunt summarie, possunt
 17 dirigi etiam in dominū: vt dicit Imo. in dicta clemēt.
 spe. Rom. singu. 21. & Pau. Paris. ad Bart. in d. l. 1. de
 consuetudine tñ seruatur in hoc Regno iuxta opin.
 in d. j. & verba diriguntur in personā vtriusque:
 18 nec ego pluries seruaui, cum essem iudex Salerni:
 & seruari video. † Quinto infertur, q̄ licet solus prin-
 ceps possit cõmittere causas summarie, & de plano
 dicit Iser. in proem. constit. Reg. Spec. tit. de lega-
 19 tis. s. superest. versic. sed nunquid legatus, & Afflic.
 quæ alia allegat in titu. quæ sint rega. in princ. num.
 20 tamē in hoc Regno etiam Barones hoc possunt.
 etiam dicit Par. in tract. synd. in versic. sententia. S.
 tamen. & Afflic. in proem. constit. Regni. quæst.
 21 num. 6. & in constit. Regni autoritatem. la prima
 22 not. quia cū causæ omnes sint summarie in hoc
 Regno, & de plano cognosci possunt: non dicuntur
 de nouo committere, sed id quod concessum est per
 hunc Rit. & seq. & d. prag. dispendia litium, excita-
 23 re. argu. l. prima. s. dato. iuncta Gloss. ff. a quibus ap-
 pell. non licet. † Sexto infertur, quod sententia in hoc
 Regno licet non cõformis libello, valet, vt dicit Bar.
 24 constit. 2. d. reprimen. in versic. videbitur. Bald. in l. ne-
 25 no. C. de sent. Aret. consil. 83. diligenter. tal. in l. certi-
 26 bondictio. s. si nummos. nume. 32. & 33. ff. si cert. per.
 Gramma. decif. 15. num. 3. decif. 19. num. 3. & consil. ci-
 27 ni. 94. num. 2. & Maran. in pract. parte 4. dist. 9. versic.
 28 operatur. num. 3. stante maxime Rit. seq. qui dicit,
 quod sufficit, quod ex articulis, positionibus, capitu-
 29 lus productis, aut probatis, confessis, narratis, aut cõ-
 30 sensis consistit de veritate eorum pro quibus agitur.
 31 † Septimo infertur, q̄ licet appellans ab interloquu-
 32 toria geneatur exprimere causas grauaminis, & ap-

pellare in scriptis. per cap. cordi nobis. vbi nota. Ges-
 minia. de appellatio. in 6. & plene Maran. in pract. par-
 te 6 in versic. appell. num. 153. versic. secunda differen-
 12 tia, tamen cum causæ omnes in hoc Regno sint sum-
 marie, sufficit si viua voce appelletur: & causæ gra-
 uaminum nõ exprimantur. vt not. Ang. consil. 267. in-
 cip. constitu. Philip. Fran. in cap. vt debitus honor. nu.
 15. de appella. & Pet. Foll. ad Maran. in loco præalle-
 gato. num. 254. † Item infertur alia multa: quæ late
 enumerat text. in dicta clementi. s. p. & latissime
 Maran. in pract. parte 4. distinct. 9. num. 11. versic. pri-
 mo igitur, & in repet. l. is. potest. num. 193. cum sequi-
 ff. de acqui. hæredit. vbi omnes effectus ponit qui na-
 13 scuntur ex causa summaria.
 ¶ Quinto Nota. ibi super negocio de substantia
 veritatis, q̄ reperitur vna veritas, quæ dicitur veritas
 negocij per hunc Rit. & per prag. Regni dispendia
 litium. de ord. iud. appellatur veritas facti. Secunda
 veritas reperitur quæ dicitur veritas vitæ, & hæc est
 ipse Christus. lo. cap. 12. & Matt. cap. 24. ego sum via
 veritas, & vita. Tertia dicitur veritas humanæ iusti-
 tiæ, quæ de cælo prospexit, & est illa, quæ reperitur in
 legibus diuino quodam motu, per ora principum
 promulgata. l. j. s. sed neque C. de veter. iu. enuclea.
 & l. fin. iuncta. Gl. in versic. diuino. C. de præscript. lon-
 14 gi temp. & hæc pertinet ad iudicem, secundum Gl. in
 cap. 2. in versic. multitudo, de temp. ord. & in cap. qui
 scandalizauerit. extra de reg. iur. & ligat in foro con-
 scientiæ. cap. si. 16. quæst. 3. nota. in d. l. fin. & pulchre
 per Cagno. in proem. ff. s. hanc constitutionem. nu.
 107. Quarta dicitur veritas doctrinæ, siue disciplinæ.
 c. quando ergo. 11. q. 3. & hæc pertinet ad prælatum,
 vt dicit Gl. in d. c. 2. & cap. qui scandalizauerit. Quinta
 dicitur veritas philosophiæ: de qua dicitur in l. j. s.
 j. ff. de iust. & iu. ibi veram nī fallor, philosophiam, &
 est verus amor sapientiæ, vt etiam patet ex Glo. ibidē,
 & latius ex Neapoda. in consuetu. Neapo. in 1. cõsue.
 incip. Carolus. num. 13. cum seq. potes etiam addere
 sextam veritatem, quæ dicitur veritas bonæ vitæ, &
 est illa, quæ pertinet ad vnumquemque hominem se-
 cundum gl. in d. ca. 2. & c. qui scandalizauerit. ad quæ
 breuitatis causa me remitto.
 ¶ Sexto not. ibi pura substantia veritatis, a quodiu-
 15 a dices in omnibus causis veritatem præ aliis debent
 atten-

A D D I T I O.

2 Veritatis. Adde q̄ veritas semper inquirenda est l.
 si eum in princ. ff. si quis caution & cap. etiam iudice
 inuestiganda l. is apud quem C. de eden. Imo, tã diu
 actio ventilanda est quandiu ad rei veritatem perue-
 niatur, c. iudicantē 30. q. 5. & de veritate, non de ap-
 16 pibus iuris disceptandum est l. si fideiusor s. quædã.
 ff. mand. & sine veritate, actio minime est conceden-
 da l. si veritas C. de fideicom. Præterea veritas semp-
 seruanda est l. prima. C. de nonnumera. pecun. ipla-
 que magis quam opinio inspicienda est, gloss. in le-
 ge si pupilli alias, Item si cum putau. s. se titul. ff.
 de negoc. gest. & in lege dolo. ff. de ser. corrupto.
 Nam veritas numquam moritur l. vbi C. de falsi iuxta
 illud prophetæ. Psal. 99. ibi, & vsq; in generatione &
 generationem veritas eius. & psal. 116. ibi, & veritas
 Domini manet in eternum. Præterea, veritati cõsue-
 17 tudo cedit c. veritate cum seq. 8. distinct. Ideoque nec
 legum subtilitate deletur, neq; confunditur. l. in re-
 bus C. de iur. dot. nec imagine naturæ obumbratur. l.
 filio. ff. de liber. & posth. & vel a quocunq; dicatur
 præponenda est, vt per glo. in c. ego ver. quantalibet.
 9. distinct. Cum in veritate, filius patri præponatur c.
 quæritur 2. q. 7. Sententiæq; ad veritatis indaginē, nõ
 ad motum propriæ rationis ferendę sunt. l. fina. C. de
 appell. præscriptioneq; veritatis opposita, pro tenore
 veritatis non deprecantis ad firmatione iudex datus
 X 3 6090-

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

cognoscere debet l. 2. C. si cōtra ius vel vil. publ. &c. Nam veritate Deo placemus vt inquit gloss. in l. 3. C. eod. Veritas enim nihil aliud est, quā ipsa rerum constantia & firmitudo, & basis ac fundamentum Iustitiæ, qua virtute nulla præclarior secundum Bal. conf. 343. prima parte tantaque est eiusuis (vt præclare inquit Cice. orat. pro Cælio) quod contra hominum ingenia, calliditatē, solertiam, facile se per se ipsam defendit: veritasq; rerum erroribus gestarū non vitatur, l. illicitas. S. veritas. ff. de offic. præf. & dic. l. si fideiussor S. quædam. ff. mand. vnde veritatis amatores esse debemus l. si ita. ff. de condit. & demon. S. enim vero in fine aut. de trien. & semis: veritasq; spectanda est l. si forte. ff. de castren. pecu. Imò colenda l. j. C. de dedit. liber. tollen. nec immerito quando quidem inquit Dominus noster Iesus Christus, vt legitur apud Ioan. capi. 14. ego sum via veritas & vita. veritas inquam: quæ de terra orta est. vt inquit Dauid psalm. 84. Et vide Marianum Socin. consi. 8. inter consilia, Bartol. Socini primo vol. Par. trac. Syndic. ver. sententiā S. restat, & vide quæ diximus infra ad ritum 289. versū. inspecta. C. P.

attendere: sicuti etiam habes infra in Rit. sequen. & in d. Regia prag. dispendia litium. & vt dicitur. in ca. iudicantem. 30. q. 5. & c. occidit. 23. q. 8. & not. p. Bal. in l. si. in fi. C. de eden. l. neque. & l. si. C. de test. iudex modis oibus conari debet, vt ipsam inqrat. Hinc Proverb. cap. 3. dicitur misericordia, & veritas te non deserant. Ecclesiast. 4. non contradicas verbo veritatis vilo modo. Psal. 30. in fin. quoniam veritatē requirit Dominus. & Corinthio 2. ca. 13. non possumus aliqd aduersus veritatem, sed pro veritate. Estq; adeo vera ista conclusio q̄ etiam amicorum causa, veritas omitti non debet. vt dicit Soci. consilio 8. visis. versiculo qualitercunque. cum versico. seq. volum. 1. quā amicus Plato, amicus Socrates, sed magis amica veritas vt latius de veritate dixi in prag. falsorum testium. in princip. prag. 4. incipien. quoniam falsorū. de falsis. post Parid. in tracta. synd. in versiculo sententia. S. restat. numero 7. cum seq.

16 ¶ An aut si veritas vno modo sibi pateat ex actis & alio ex conscientia, teneatur sequi acta: vide quæ dixi supra in Rit. 284.

17 ¶ Septimo not. ibi debito modo super negotio liquere. qd licet in hoc Regno omittis solemnitatibus iudicariis attenda veritate procedatur in causis: attamen de negotio debet debito modo liquere. idē Bar. in l. si filius. ff. de donat. & in constit. ad reprimendū. in versico. videbitur, & Par. in syndica. in versico. sententiā. S. vtrum nu. 10 vbi quod solemnitas iuris naturalis vel gentium non videtur remissa. sed solius iurisciuilis, & quod propterea legitimus numerus testium, defensionesq; legitimæ citata parte, ad oēs actus sunt necessariæ. Et ideo per Regiam prag. dispendia litiū. in fi. de ord. iudic. dicitur, quod circa probationes necessarias per istū Ritum, seu capitulū, nec per ipsam prag. intelligitur derogatum dispositioni iuris cōmunis, consti. & cap. Regni. immo secundum Bart. & Parid. in proximē citatis locis cum per hunc Rit. nō solum debeat de negotio liquere: sed etiam debito modo liquere: quod est tantum, quantum dicere legitime, licet remittantur solemnitates iuris in causis: intelligitur in omni parte processus, præterquā in probationibus in quibus ordo iuris requiritur, ad hoc vt dici possit liquere de negotio debito modo. Et ex isto

18 no. ¶ Sequitur primo quod licet vbi iudex potest iudicare sola facti veritate inspecta, possit tãquā Deus, vel Princeps, esset iudicaturus solum secundum eius conscientiam, innitendo veritati, absque aliqua probatione: & etiā adhibendo fidem priuatæ scripturæ in fauorē scribentis: vt dicit Bart. conf. 82. punctus questionis. col. j. Arer. in cap. dilect. col. 3. de iudic. A lex.

conf. 6. col. 2. in princip. vol. 3. & conf. 189. in fi. vol. 4. Fely. in c. olim. col. penult. de aceuf. Deci. conf. 63. in fin. & 699. col. fin. Par. d. S. Vtrum. versico. inter. num. 5. Aymo. in tract. de antiq. temp. parte. 1. num. 202. cum seq. Maran. in pract. parte 4. distinct. 9. versico. 2. quæro nu. 26. & pulchre Gram. in quibusdam allegat. quæ habeo ad pennam in fauorem magistri Bartholomæi de Venofio. versico. nec militat. fol. 93. vol. j. attamen hoc Regno locū non habet: quia debet de negotio 19 quere: & debito modo liquere. vt dictum est. † Secundo inferitur per eandē rationem, q̄ nec etiam poterit iudex in hoc Regno adhibere fidem testibus assignantibus causam verisimilem: licet de iure non concludentē, nec etiā admittere testes in fames, vel alias de iure reprobos. licet vbi sola facti veritate inspecta iudicari potest secus sit: secundū Bart. in d. l. filius. col. 2. ff. de don. Arer. in l. eū qui. S. filius. 2. not. ff. de acqui. hæred. & Maran. d. dist. 9. num. 18. de quæ valde miror: quod firmando supra dicta, cum bene 20 sciuisset hunc Rit. transiit sicco pede. † Tertio inferitur, q̄ vbi cunque tractatur de materia probationum, vel q̄ non tollantur defensiones partibus, debemus recurrere ad ius commune, consti. & cap. Regni: qui in eo iste Rit. nihil seruit, vt etiam firmat Luc. de P. in l. litibus. col. 2. versico. & die talē. C. de agrico. & c. lib. 10. vbi quod lites in eo tantum sunt accelerandæ propter qd possit iudicium prorogari: non autem legitime, & necessarias probationes sunt omittendæ: per clem. t. p. c. versico. non sit tamen. quæ hoc dicit ad literam. de verb. significat.

21 ¶ Octauo no. ibi exceptistū privilegii, qd licet in hoc Regno per hunc Rit. procedatur in causis omittis solemnitatibus iuris, sola facti veritate inspecta: hoc fallit vbi cunque ageretur causa alicuius Baronis quā tunc non obstant hoc Rit. seruanda essent privilegia Baronibus concessa, supple tu per const. Reg. vniuersis. & const. prosequetes. vt etiam dicit Par. in tracta. syndic. in versiculo sententiā. S. vtrum iudex numero septimo.

22 ¶ Nono not. ex additione posita in fin. Rit. ibi substantialibus solemnitatibus, qd cum solemnitas, siue do iudiciorū sit duplex. vt dicit Iser. in proce. col. Reg. col. 8. versico. 1. casu. Host. in summa de sent. S. quæ liter. versico. is est ordo & Sebastia. Vant. in tract. nulli. titu. de nulli. ex defectu processus. num. 16. cum seq. vnus qui dicitur esse de substantia iudicij, vt libellus, litis contestatio, & alia quæ Host. & Sebastia enumerat post gl. in l. prolatam. C. de sent. & interloc. omn. iud. qui si omittatur, vel peruertatur: facit processum nullum ipso iure per d. J. prolatam. Alter qui dicitur esse de iustitia. vt sunt positiones, & responiones testium, & instrumentorū productiones, & alia p. Host. enumerata, qui si omittat licet non faciat processum nullum: tamen appellari potest, tanquam a grauamine illato secundū eundem Hostien. tamen iste Rit. volens, quod non obitante omissione solemnitatum iudicariæ, procedatur ad expeditionem causarū inspecta veritate: habet locum siue sit solemnitas, siue ordo qui sit de substantia, siue qui sit de iustitia. Et propterea secundum Parid. in d. S. vtrum. num. 13. ca. si. versico. & tamen aduertendum, fuit facta ista additio, seu declaratio, quod no.

23 ¶ Decimo no. ibi dummodo sententia, quod cum exceptio debeat esse de contentis in regulā secundū Bart. in l. fin. ff. de regu. iur. vt dixi latius supra in Rit.

24 ¶ Iste Rit. ¶ probat quod sententia dicitur esse de processu. facit tex. in l. actorum. vbi no. Bartol. ff. de re iud. & in l. in fraudem. S. neque. ff. de iure fisci, & licet tex. in l. 2. C. vt lit. pen. videatur probare contrarium: tamen veritas est vt ibi dicunt Cy. & Bal. quod sententia venit appellatione actorum, seu processus vt hic. Nec obstat illa l. 2. quoniam. vt Cy. ibi idem dicit ideo primo nominantur acta, & postea sententia quia

quo posuit genus, & postea speciem: adeo quod secundam cum actorum appellatio continet genus, & similiter appellatio processus, sententiæ vero continet speciem, & ita etiam se habet communis usus loquendi. vt sub processus, vel actorum nomine, intelligantur etiam sententiæ.

¶ Undecimo nota. ibi, dummodo alias rite, & recte, quod cum verbum rite respiciat ordinem, recte vero iustitiam causæ. vt dicit Glossa in l. 2. ff. de inoffic. testamen. & in l. non putauit. S. non quæuis. ff. de bono. possels. contra tabu. nota. Alexand. in l. 3. de liber. & posthum. & Deci. in l. infantis. C. qui admitt. ex his verbis sequitur secundum Parid. in tract. syndi in versiculo sententia. S. vtrum. in fi. versi. capitulo quod iudices in hoc Regno in prolatione sententiæ debent seruare ordinem statutum, t qui est vt proferant sententiam sedendo pro tribunali, & per se ipsos legant, non per alios: ne alias sententia sit nulla. vt probat tex. in cap. fi. de re iudic. in 6. in authent. de iudic. S. se debent. glof. in authent. vt ab illustribus, & qui super eos. in verbo sedere Hostien. in loco supra allegato, & late Sebaltia. Vant. vbi supra num. 84 & 85. versicu lo diximus, licet si ista verba non fuissent addita: secus esset, quia vbiunque summaria, & sola facti veritate inspecta, procedi potest, talis ordo non requiritur. vt probat tex. in clem. sæpe. S. sententiâ, & ibi gl. in verbo. signific. Rom. con l. 497. diligenter. colum. j. in fran. in repet. cap. quoniam contra. in versic. intersequitur. numero 21. de prob. Par. in præalleg. S. vtrum. numero 12. ver. nec requiritur Maran. in præf. parte 4. distinct. 9. numero 29. & Sebalt. Vant. in loco præallegato. num. 84. Hodie tamen in Magna Curia Vicaria, & etiam in Regia Audientia principatus civitatis, & Basilicæ, quod dicitur de prolatione sententiæ faciendâ, Curia sedente pro tribunali, non seruatur ob quoddam decretum ibidem prolatum: quod nondum impressum fuit, ad legentium utilitatē connectam. vt habui ex Inferno Magnæ Curia 34. circ. in. Die 29. mensis Ianuarij. 1538. Neap. Cur. pro tribunali sedente, prouisum est, & decretum, quod omnes actus iuridici solui fieri in Curia pro tribunali sedente, ob multiplicationem causarum & ne in longum trahantur, & differantur: fiant ex nunc in antea extra bancham, & quod habeant eandem vim, robur & efficaciam, ac si essent facti dicta Magna Curia pro tribunali sedente, in his factis hoc suum dicta Magna Curia super præmissis solenniter interponere decretum omni meliori modo, &c. Et similiter eadem die per eandem Magnam Curiam pro tribunali sedente, prouisum est: quod super omnibus scripturis reuocandis, & provisionibus desuper faciendis in presenti Curia extra bancham recognoscantur, & promittantur, vt iuris, &c. In tantum quod sententiæ postquam scriptæ sunt tam in Magna Curia, quam in Regia Audientia non in præsentia iudicis, per actuarij publicantur, & notificantur partibus, seu earum procuratoribus, & in calce earum per eundem scribitur: talis fuit supraddicta sententia, & ex consequentia curatur, qd curia sedente, per ipsum met iudicem legantur. vt etiam dixi supra in Rit. 37. in 2. nota.

¶ Vbi in h. allegauit nouam pragma. super hoc editam. in aliquibus tamen curijs Regni seruatur dispositio iuris communis, in iuribus primo loco adductis, & iudices met legunt sententias Curia sedente, & in alijs quibus alijs curijs legunt eas actuarij solenniter Curia sedente, & iudice præsentia.

¶ Quæro primo in hoc Rit. an quid stante hoc Rit. & sequen. quorum vigore summarie, & sola facti veritate inspecta procedi potest in causis, poterit adhuc iuris ordinariæ procedi. ac seruatis omnibus solenni iuribus iuris. tex. in clem. sæpe. S. si tamen. de verbo. significatione. probat quod sic. idem Bald. in l. testamentum. 3. nota. C. de testamen. & in l. nulla. in

1. repet. ff. de legi. Goza. pulchre consilio 40. numero quinto & Arno. soliloquio. 8. vbi loquitur in terminis Regiæ pragmaticæ dispendia litium. de ord. ind. Ratio istius decisionis est: quia Ri. isti fauorem partium respiciunt. vt statim dicam in quæst. sequen. cui nulli dubium esse debet: quod possunt renunciare vulga. lege, quod fauore. C. de legi. cum similibus.

29 ¶ Secundo quæro qua ratione fuerunt mori condito res istius Rit. & sequen. ad disponendum, quod in causis procedatur iuris solennitatibus ommissis? in quo breuiter respondendo, dico quod ratio est illa quam Rit. met allegant, videlicet vt lites citius expedirentur, quam rationem in statuto simili allegant Iser. & Afflict. in prælud. constitu. Regni. quæsti. o. 12. numero 18. Ratio istius Rationis duplex esse potest. Prima vt dispendia ipsarum litium euitentur: cum partibus sint damnosæ: vt probat tex. in l. in ciuilibus. ff. de cap. ti. & postlimi. reuer. quam rationem expresse exprimit Rit. sequens & Regia pragmat. dispendia litium.

30 Secunda, vt odia, & rancores litigantiū tollerentur, t nam cum lites ex arrogancia proueniant. vt dicitur Prouerb. cap. 13. & 46. distinct. in princ. ab experto videmus ex litibus ciuilibus (præsertim quæ longo tempore durant) maximas inimicitias oriri, & in præteritum orras esse vt etiam not. Aret. in l. properandum.

31 in princ. C. de iud. fidque patet Ecclesia. cap. 28. dum dicit, lis festinans effundit sanguinem. in 1. Metaphi. vbi quod lis est causa malorum. & in 2. eiusdem vbi dicitur quod lis est causa corruptionis, & principiu eius, si lis non esset in rebus, omnia essent in vnum, sed cū lis sit in rebus, dispergit eas, & non sinit quiescere. Pro hoc facit tex. in capitulo item cum quis. in fi. de restitutione spoliatorum. vbi quod inimicitia cū aliquo præsumitur ob litem motam, & nedum cū eo ems quo mota est: vt ibi, verum etiam, & cum eo cum quo moueri potest, vt in auth. vt hi qui oblig. S. vt autem, col. 6. Item faciunt quæ scribit Abb. in. c. cū super. 3. nota. de offic. deleg. & post ipsum Maran. in 32 præf. parte 6. actu. 2. numero 40. t vbi quod index potest vt suspectus recusari per aliquem: si alias cum eo tanquam priuato litigat, & in id etiam recidit quod dicit Gl. in l. prima. S. sed & constitutio. ff. de calumnia. vbi quod etiam aduocatus, & procurator partis aduersæ præsumuntur inimici. Et ideo non ab re Iurrecon. in lege quarta. S. fin. ff. de alien. iud. mur. causæ facti. dicit quod verecunda cogitatio eius qui lites execratur, vituperanda non est, sed laudanda. vt etiã referendo sequitur Luc. de Penn. in lege litibus. in princ. C. de agrico & cæstis. libro vndecimo. cum similibus quæ posui supra in Rit. decimo. in principio.

33 ¶ Tertio quæro in hoc Rit. quid si aliqua causa cæpta fuit ordinariæ vt fieri potest iuxta ea quæ diximus supra in 1. quæst. demum iuris ordo fuit peruersus, nunquid de nullitate dici poterit per l. prolatam. C. de senten. gl. in l. proinde. S. fin. in fi. ad l. Aquil. dicit quod causa solenniter cæpta, solenniter debet firmiter: idem Bald. in l. diffamari. in 2. oppo. C. de inge. manu. Iser. & Afflict. in prælud. consti. quæst. 12. numero 18. vbi plenius circa istud idem tenent: dicentes quod d. l. prolatam adhuc locum habet si ordinariæ causa incepit, & loquitur Afflict. ibidem in terminis istius Ri. quem etiam ipse allegat. Ego autem contrarium putô verius in hoc Regno per hunc Rit. & etiam sequen. ex quibus patet apertissime eorum dispositionem habere locum nedum in causis de nouo faciendis, verum etiam in iam factis, & quæ tempore eorum pendebant, quæ stante, non est dubium, quod in causis, tunc pendentibus ceptum erat agi ordinariæ,

A D D I T I O

2 Euitetur. Adde hic qd scripsimus supra ad rit. x. C. P.

Domini Prosperi Carauitæ Ebolitani

ordinarie, & postmodum ordo fuerat peruersus, quia ante ista iura, nondum erat cautum in Regno quod in causis omnibus summarie & sola facti veritate inspecta procederetur. Non obstat gl. Bald. & Iser. in præallegatis locis; quoniam ipsi loquuntur in statuto simpliciter volente, quod in causis procedatur summarie sola facti veritate inspecta; nos autem in terminis istorum Rituum, qui cum expresse loquantur etiã in causis pendentibus: aperte nobis demonstrat, quod etiam si causa incipiat ordinariè, & postmodum ordo perueratur: succurri debet eisdem per eorum dispositionem, ex quo sequitur quod Afflicti, qui in dicta quaestione 12. in terminis istius Rit. aliter firmavit motus autoritate Iser. male dixit, cum Iser. nõ loquatur in his terminis, vt supra dixi. Prædicta tamen intelligas quando causa capta ordinariè, ordo iuris fuit peruersus per errorem, nõ autem quando ex propria partium voluntate, & consensu; quoniam tunc nulli dubium esset, qd possent poenitere, & summarie procedere, vt probat text. in d. clemen. saepe. S. si tamen in fine de verborum significatio. vbi dicitur, quod in causa in qua potest summarie procedi ex consensu partium, iuris ordine seruato procedi potest in totum, vel in partem, & si in partem: ergo causa iurata cepit ordinariè. An autem tunc in iudice id fieri possit: altercatio est inter gloss. ibi, in versiculo partibus, & Docto. ibid. tu autem vide Imo. ibid. numero 58, qui post Ioan. de Ligna. concordat opin.

34 ¶ Quarto quaero de vna quaest. de qua non sunt multi dies sui interrogatus, nunquid hodie in Regno stant de hoc Rit. & sequent. ac etiam dicta Regia pragmat. dispendia litium, iurari debeat de calumnia? Bartolus in constitutio. ad reprimen. in versiculo, & figura numero 11. in terminis illius constituti. quæ est consensu. istis Ritibus, dicit quod sic per text. qui hoc probat expresse in dicta clementina saepe item per rationem, ¶ quia hoc iuramentum de iure naturali, &

35 diuino est inductum tempore Moyse. Exod. cap. 22. & cap. & si Christus, de iure iurand. quamuis si omittatur, non vitiet processum. capitulo primo. S. primo. de iuramen. calum. in 6. Par. vero in tract. syndi. in versic. sententia. S. vtrum numero 13. (licet transitorio) videtur firmare contrarium, allegando Anto. de Butr. in capitu. literas. de iuramen. calum. Mihi tamen videtur prout etiam tunc dixi, quod opin. Bartoli sit verior; ¶ nam cum istud iuramentum iure naturali, & diuino sit inductum vt supra; per hunc Ritum, & alias dispositiones præallegatas derogari nõ potest. vulga. clement. pastoralis. de re iudica. & S. finali. institutio de iure naturali, & pro ista opinio facit Rit. infra 204. Et quamuis in parte non videamus in hoc Regno seruari; illud est quia partem omittunt, quod possunt. dicto capitulo primo. de iuramen. calum. in sexto. alias si peteretur: iudex deberet concedere, non obstante quacunque consuetudine, quæ in contrarium allegaretur. capi. ceterorum. extra de iuramen. calum. etiam per ista media reperi postmodum tenere Afflicti. post Iser. in prælud. constit. Regn. quaestio. 2. nume. 12. alioquin processus esset nullus; vt dicit Roma singul. 425. tu habes Mathes. sing. 65. nota quod statutum. Cott. in memoria. in versicu. iuramentum calum. & Arno. epitom. 23. Et istud verum, tam in principio causæ, quã in quacunque parte iudicij. dicto capitulo primo, & tam in causa principali, quam appellationis. capi. secundo. de iuramen. calum. in sexto. licet sufficiat, si semel præstitum fuerit vniuersaliter in tota causa per authenticam hoc sa-

36

37 cramentum. C. de iuramen. calum. ¶ Et si quis dixerit aduerte, quia iuramentum calum. dicitur esse de substantialibus iudicij, vt patet ex Hostien. in summa in titulo de sententia. S. qualiter. quem supra allegauit. in 9. nota. & tamen iste Rit. locum habet etiã in his qua sunt de solemnitate substantiali processus

vt dixi in d. 9. nota. responderetur, quod aliud est si processus est nullus propter omissionem istius iuramenti, aliud propter denegationem factam a iudice perente parte, primo casu, habet locum iste Ritus. tunc quia Rit. hoc dicit, cum etiam, quia partes possunt iud. committere, vt supra proxime dictum fuit. Secundo casu non, & locum habet quaestio nostra: quia iudex non potest vilo pacto id denegare parti petenti vt patet ex dicto capitulo ceterum, quod bene notum in practica. cogitabis tamen.

38 ¶ Quinto quaero nunquid iste Rit. etiam in causis appellationum locum habeat? Breuiter dicas quod sic per verba in eo existentia, ibi, vel quas ad vos deum ui per quamcunque viam contingat, quod etiam expressius dixit Rit. sequens. ibi, aut per modum recurre querele, nullitatis, supplicationis, seu appellationis, & in hoc concordat dispositio Rit. Magnæ Curie præ in Rit. 6. vbi dicitur quod causa appellationis in hoc Regno incipit per aperturam processus, & in proceditur absque libello, & litis contestatione, ibi latius dixi, & ita seruetur.

39 ¶ Sexto quaero, pone quod in discussione causarum opponitur peremptorio instantiæ, vigore. leg. proponendum. C. de iud. nunquid attenda facti veritate iudex in hoc Regno iudicabit non obstante peremptorie instantiæ? ista quaest. est nimium disputata per doctores, & multi sunt qui tenent quod sic: inter quos Bartol. & post eum Angel. ibidem. in l. litibus. C. de agric. & cens. libro 11. Bald. in l. prima. C. de iuramentum. Cald. in additio. ad Baldum in materia syndi. dica. additio. 89. & laffe. decisio 392. moti præsertim

40 illaratione, ¶ quia instantia cum ita die litis contestatæ. dicta l. proponendum. in principio. cum tamen in istis causis summarijs, (prout sunt omnes in hoc Regno) litis contestat. non requiratur per clementinã saepe. de verborum significatio. vt etiam nota Bart. in constit. ad reprimendum. in versiculo & figura. num. decimo. Par. in tract. syndi. in versiculo sententia. S. vtrum numero 6. Afflicti. decisio. 340. & Marant. in practica parte quarta. distinctio. 9. num. 11. parte quinta. in principio. nu. 4. vt dixi supra in quaest. nota. verior tamen opinio, & quam in practica vauamus; est in contrarium: quam tenet Bart. & sibi contrarij in dicta l. proponendum. Alexan. & ibi, quos refert, & sequitur Afflicti. in dicta decisio numero septimo. Abb. pulchre. in capitulo penultimo. mo. de iudi. Alexand. pulcherrime consilio 50. num. sexto. cum sequen. volu secundo. & Par. (licet ipsum non allegat Afflicti.) in loco præallegato. S. restat. Ratio. istius opinio. est secundum Abb. in dicto capitulo penultimo. Alexand. in dicto consilio. numero decimo, versiculo præterea. & Parid. in dicto, restat.

41 ¶ quia cum iste Rit. & statuta similia emanent: vt res citius expediantur vt dixi supra in quaestione secunda: si prima opinio vera esset contrarium esse operarentur, contra. l. nulla. ff. de leg. & l. quod facte. C. de legi. item quia vt dicit Alexand. in dicto consilio. numero octauo. dispositio dictæ l. proponendum. inducta fuit ob publicam vtilitatem, & vt causa haberent. vt nota. per Gloss. & Docto. ibid. in principio.

42 ¶ quæ ratio tanquam fauorabilis extendi debet etiam ad casum similem maxime habentem eandem vel similem rationem: etiam si essemus in correctore vt dicit gloss. in authen. vt hi qui obliga. habent remota. in principio. Baldus in authen. quas actiones. con. 2. C. de sacrosanct. eccles. cum similibus. & ex consequenti extendi debet etiã ad causas summarias: in quibus vertitur eadẽ ratio. Non obstat ratio in contrarium allegata: quoniam licet lis nõ contestetur in causis: tamen vt dicunt Bartol. Par. & Marant. in locis præalleg. ille actus qui immediate sequi solet in causis ordinarijs, post litis contestat. habet vim litis contestationis in causis summarijs, & eo ipso quod legitima-

43

is personis incipit tractari de meritis cause, vel dan-
 articuli aut terminus in causa, haberulis post cō
 testata, & ab eo tempore seruabitur instantia. vt dicit
 Alexand. in dicto consilio, numero septimo. & præ-
 cluditur terminus exceptionum dilatoriarū, & alio-
 rum actuum qui nō possunt fieri post litem contesta-
 tam, vt etiam nota. Bartolus, & Baldus, in dicta l. pro-
 perandum. S. siquidem, & Marant. in loco præallega-
 to. quæ bene notabis quia seruantur in practica. Saler-
 ni, die 9. Februarij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXXXIX.

Sabella Dei gratia Hieru-
 salem, & Sicilia Regina,
 Andaganię, Bari, Lotorin-
 gię Ducissa, positis Mar-
 chionissa prouincię Zeno-
 mania, Folquarquerij, ac
 Pedemontis Comitissa :

nec non & pro serenissimo & Illustrissi-
 mo Principe, & domino cōinge nostro re-
 uerēdissimo domino Rainato eadem gra-
 tia dictorum Regnorum Rege, &c. Vica-
 rio generali, Magnifico Raimūdo de Vrsi-
 nis Nolano Palatino ac Sarni Comiti, Ma-
 gistro iustitiario Regni Sicilia collaterali,
 & etarij Locumtenenti, nec non Regenti
 Magnam Curiam nostram Vicarię, præ-
 senti, & successiue futuris, consiliarijs fide-
 libus Regijs, nostrisque dilectis gratiam, &
 bonam voluntatem, &c. Quātum est pos-
 sibile cordi nobis est, lites minuere, & ei-
 dem breuem finē imponere expensis dam-
 nis ac interesse nostrorum fidelium posse-
 rems obuiare, qua de re calumnias litigan-
 tium, subterfugia, & protelationes postu-
 lantium ex debito nostri officij amputan-
 tis hac lege nostra, Deo authore perpetuo
 valitura, omnes causas, lites, quęstiones, pro-
 cessus, seu controuersias, quę in nostra Ma-
 gna Curia Vicarię Neapol. ordinarię, siue
 iure delegatę, aut per modum recursus,
 querelę, nullitatis, supplicationis, seu appel-
 lationis tractari moueri, aut ventilari, civili-
 ter, aut criminaliter contingat: non obsta-
 tibus quibuscunque libelli ineptitudine, ac
 nullitate a; etiam si totum processum respi-
 cient: quę personas litigantium, aut iuris-
 dictionis, seu iudicis non concernant: dū
 ramē in processibus ex articulis, positioni-
 bus, capitulis productis, aut probatis, seu
 confessis, narratis, aut conclusis de veritate
 illorum de quibus, seu pro quibus agitur
 constet, & appareat secundum veritatem,
 & ipsa sola veritate duntaxat inspecta b, &
 considerata decidi diffiniri, & dererminari
 facimus. Quoniam scriptum est (veritati
 semper locum fore) super expensis verō
 processibus vobis, & cuiuslibet vestrum vt bo-
 nis viris, ac vestrum arbitrio duximus relin-
 quendum. Quę omnia seruari iubemus,

non solum in causis futuris, sed etiam in pē-
 dentibus de præsentis. præsentem autem li-
 teras magno nostri pendenti Vicariatus, si-
 gillo munitas vobis duximus dirigēdas, &
 concedendas, in testimonium præmissorū.
 Quas pro ipsarum validiori robore dedi-
 mus, & subscripsim⁹ manu propria nostra.
 Datum in Regio nostroque castro Capua-
 nę Neapol. per manus nostrę prædictę Ilsa-
 bellę Reginę anno dñi M. CCCCXXXVI.
 die decimaquarta mēsis Aprilis. quartade-
 cima ind. Regnorū vero dicti domini Reg-
 is I. De mandato Reginali cū delibera-
 tione: & præsentia consilij. Vitali loco pro-
 tho. Angelillus miles.

ADDITIONES.

- a Nullitate. Adde ad materiam nullitatum & præci-
 pue quo ad hunc ritum, seu prag. quod si in proces-
 su causę dicitur de nullitate & petitur super ipsa pro-
 nunciari, & iudex non pronuntiando super ea, proce-
 dit ad vltiora, processus erit nullus, secundum Bal.
 in l. tale pactum §. qui prouocauit q. 12. in fine ff. de
 pac. & ratio est, quia, nisi super hoc cognoscat prius
 & pronunciet, non potest scire an sit iudex vt inquit
 Bart. in l. cum quærebatur nu. 2. ff. de re iud. & hæc ex-
 ceptio, non est sublata per hanc prag. quia concernit
 personam iudicis. Item adde quod processus factus
 per iudicem recusatum vt suspectū, etiam antequā
 fuisset ceptum cognosci de suspitione, est ipso iure
 nullus quidquid velint doc. & Alex. in l. quia poterat
 ff. ad senatuscon. trebell. nam est magis communis
 opinio Bar. vt latissime per Alex. qui omnino videat-
 ur consi. 89. 1. vol. & per Dec. consi. 175. & simili-
 ter hæc nullitatis exceptio, tanquam respiciens perso-
 nam iudicis non per hanc prag. sublata. Et ad mate-
 riā etiam nullitatum vide Bal. consi. 152. 2. parte &
 consi. 274. 3. parte de processu etiam facto per iudi-
 cem recusatum Cappel. Thol. q. 478. & Sebast. Vant.
 tracta. nullit. Adde etiam quod licet per hanc prag.
 referuantur tres nullitates, videlicet respicientes p-
 sonas litigantium, aut iurisdictionis seu iudicis, non
 tamen videntur reiectę alię, eandem vel maiorem
 rationem habentes, arg. l. ita nobis cordi, vbi Cyn. &
 Bal. C. de adulter. Bar. Socin. consi. 254 nu. 3. 2. vol. Ad
 rem etiam vide Alex. cōsi. 123. 1. vol. Affic. decif. 28.
 39. 47. & 273. Guid. papa q. 50. C. apic. decif. 167. Grā.
 decif. 19. num. 15. vide etiam Felin. in c. inter cæte-
 ras, extra de re iud. cum cōcor. vt ibi per eum, & ad in-
 tellectum huius prag. adde, quod hic nullitates cen-
 sentur reiectę, solum ad finem vt non impediatur
 processus causę, ad tollendum subterfugia & cauilla-
 tiones, non autem, quo minus postea suum operen-
 tur effectum. Præterea nec sententur reiectę quę ap-
 parent ex eis de actis: Nam vbi quęque cauetur statu-
 to, quod nullo modo dici possit de nullate, poterit ta-
 men dici, si appareat ex eisdem actis doct. est Anton.
 de Butr. in c. cum Bertoldus extra de re iud. & vide
 Dec. consi. 8. num. 7. Bartol. Socin. consi. 3. in fine &
 124. in fine. 1. vol. Petr. de Ancha. consi. 207. Nam quā
 uis aduersus tres sententias conformes non possit di-
 ci de nullitate. clem. 1. de re iud. potest tamen dici, si
 ex inspectione actorum appareat nullitas, secundum
 Oldr. consi. 106. Alex. consi. 77. num. 1. 2. vol. Roman.
 singul. 287. C. P.
- b Inspecta. Dic, iuxta formam præg. Dispendia litis.
 & adde, quod huc confert, quod inquit Iustinianus
 Imper. in l. vnicā. C. de dedit. liber. tolle. ibi. Nos enim
 qui

Domini Prosperi Carauitæ Ebolitanæ

qui veritatem colimus, ea tantummodo volumus in nostris esse legibus, quæ re ipsas obtinent. Cuius etiã iurecon. in l. cum ita in fine ff. de condit. & demon. Imo si verum inquit amamus accipiendo si pro quia Vlpian. in l. 1. ff. de iustit. & iur. Veram inquit (nifal- lor) philosophiam nõ simulatã adfectantes. est enim hominis propria veri inquisitio atque inuestigatio se- cundum Cicer. lib. 1. offic. Idemque pro A. Cluen. In terdum ait, ita perspicua veritas est vt eam infirmare nulla res possit, quamuis adhibenda quandoque vis veritati sit, vt eruatur, Magna tamen est eius vis, si- quidem, vt testatur etiam Seneca, contra hominum ingenia calliditatẽ solertiam & contra fictas omniũ inuidias facile se per se ipsam defendit. Præterea (vt ait August.) Veritas dulcis est & amara, quando dul- cis parcit, quando amara, curat. Idẽ alibi veritas est quæ mentes reficit non deficit, mutat vescentẽ nec ipsa inuescentem muratur. Idemque alibi, Incompa- rabiliter pulchrior est veritas christianorum, quã He- lena Græcorum. Nec mirum, Cùm dominus noster Iesus Christus, ego sum, inquit via, veritas, & vita. Vn- de veritas semper & vndique causã cognita inqui- renda, exquirenda, & excutienda est l. si cum in prin. ff. si quis cautionib. & c. l. cum de ætate ff. de probat. l. fin. S. licentia. C. de iure deliberan. Veritatemque naturæ nõ perimit error. l. assumptio ff. ad municip. & quod iuatur primordio veritatis falsum non di- citur. l. cum filius S. hères ff. de legat. 2. & adde quæ diximus supra ad ritum proxime præcedentem, ver- veritatis. C. P.

S V M M A R I V M.

I Ritus noster 289. correctus reperitur quo ad cri- minales causas.

Iste Ritus tractat materiam præceden. Rit. vbi la- te dixi interpretando etiam hunc Ritus: ideo ad eius intelligentiam, & practicam vide quæ ibi dixi: ne hic repetam illud idem. Vnum tamẽ credo, quod addat iste Ritus præcedenti Ritui, quia loquitur in causis, tam civilibus, quã criminalibus: cum tamen de criminalibus in præceden. non esset expressum. Credo tamen quod per Regiam prag- maticam dispendia litium de ordi. iudi. quæ solum loquitur in causis civilibus, & mistis: sit correctus ¶ iste Ritus quo ad causas criminales: propter quod non obitante ipsius dispositione, in eis locum habet quæ scribit Par. in tracta. syndi. in versiculo sententia S. an per dictum cap. Afflic. decisio, 250. & in con- stitatio. Regni. lite legitime contestata. in 6. nota. & procedi debet attentã dispositione iuris communis consti. & cap. Regn. & ideo videmus in pract. seruari: quod in criminalibus in libellis, vel querelis appon- untur requisita. in l. libellorum. ff. de accusatio. & in eis inquisiti contestantur litem: cum tamen in civili- bus secus sit: vt dixi in præcedenti Rit. in quarto nota. & firmat etiam Ioan. Anton. de Nigr. in capitulo Re- gni frequens. numero 62. versiculo tertio intellige. in fine. vbi dicit quod de facto iste Ritus non serua- tur: & quod fuit localis solum in Magna Curia, vt lo- quitur expresse, sed nec etiam ibi seruatur. Salerni, die 10. Februarij. 1560. Prosper Carauita.

R I T V S C C X C.

Item quod nullus admittatur iure ces- so: nisi fuerit causa necessaria: & ex causa non lucrativè facta.

Materiam istius Ritus plene posui supra in Rit.

228. in 3. nota. vbi idem disponitur: merito ad ibidi- ca, me remitto. Salerni, die 10. Februarij. 1560. Pros- per Carauita.

R I T V S C C X C I.

Item quod pupillis litigan- tibus in eisdem Curijs, seu altera ipsarum, afferenti- bus se carere curatoribus: curia ipsa dat curatorem ad litem, absque aliqua dif- ficultate, & causæ cognitione.

S V M M A R I V M.

- 1 Dispositio Ritus præsentis 291. non seruatur.
- 2 Practica in prouidendo a iudice de tutore, vel tu- ratore in litem pupillis, cum non habentibus.
- 3 Curator in litem, nunquid inuito dari possit?
- 4 Pupillus in iudicio, nisi cum curatore non admit- titur.
- 5 Curator nunquid & ipse dabitur inuitus.
- 6 Curator tripliciter datur.
- 7 Lata sententia contra pupillum, curator ad litem an appellari, & prosequi teneatur?
- 8 Infans si conueniendus erit: vtrum citari possit?
- 9 Maior septennio potest citari.

NOr. ex hoc Rit. quod eo ipso, quod pupil- li litigantes dicunt se carere curatoribus: iudex absque difficultate, & causæ co- gnitione, prouidet eis de eo. ¶ Sed vt di- cit Afflic. in decisio. 256. iste Ritus non seruatur, sed di- spositio iuris ¶ vt isto casu ad instantiam actoris, iudex citet ipsos pupillos, si sunt maiores infantibus, quod compareant ad sibi petendum curatorem, in eis comparentibus, dat illum, quem petierint, in i- tem, ipse eliget & constituet eum. vt dicit text. & ibid. Salyet. in l. prima. C. qui petat. tuto. glof. in l. qui ha- bet. S. si pupillus. in versiculo cogit. de tute. Moan. Fab. in S. inuiti. in lit. de cura. & Imol. in l. si fini. 12. S. non autẽ statim. in si. ff. de dam. infec. si vero nom. iur. maiores infantibus, sed infantes: tunc quoniam eis cura- tor dari non potest. vt dicit text. in d. S. si pupillus: eo- quia, nec petere possunt, cum dari non possint: nec ci- tari valent. vt dicit text. in l. neque. ff. de in ius voc. d. S. inuiti. vel quod actor adeat iudicẽ, a quo facit eis- dem constituere curatorem. per text. in d. l. j. vel quod citet consanguineos, vel amicos, quod compareant ad ipsos defendendum: & eis non comparentibus, faciat, se ponere in possessionem bonorum per l. hoc ar- tem. & l. apud Iulianum ff. ex quibus caus. in posses- ea. vt etiam scribit Afflic. decisio. 262. in princip. in- tellige hunc Rit. & prædicta omnia, quando pupilli litigantes, & curatore carentes, non habent tutorem præsentem, vel absentem, vel habent, qui tamen non producit solemnia, de quibus dicitur infra in Rit. 294. quoniam his solum, causis habenti tutorem, da- tur curator. vt patet ex d. decisio. Afflic. alias secus. vt dicit text. in l. curato. & l. curatorem. ff. de tutor. & curato. dat. ab his.

¶ Quæro primo in hoc Rit. & iuxta prædicta, num- quid curator iste ad litem inuito dari potest. text. in d. l. qui habet. S. si pupillus dicit, quod nõ: sed quod nõ ipse petat aliter nõ datur. in eodem tamẽ text. versic. idemque cassius. videtur dicere contrarium. & quod non

non petat cogitur. & idem text. in d. l. r. C. qui petuntores. Gloss. in d. l. j. in versic. officio. sentiens ista contrarietatem in ista q. ista distinguit, dicens aut lis ipsius pupilli est cum tutore, & tunc procedat dispositio d. S. si pupillus volentis, quod non aliter detur, quam si petat; aut cum alio: & tunc procedat dispositio d. versic. idemque cassius. & d. l. prima, quam distinctionem sequitur Afflict. in d. decisio. 256. versic. pro intelligentia. alia vero Gloss. in d. versic. idemque cassius, aliter distinguit; & dicit, quod aut ipse pupillus agit: & tunc procedit. d. S. si pupillus: vt nisi ipse petat, curator non detur † quia tunc non aliter admittitur nisi cum curatore compareat, ne sententia sit nulla. iuxta. l. nec eo minus. C. de p. cura. & Gloss. in d. l. prima. in princip. aut pupillus conuenitur & procedit dispositio. S. idemque cassius. & d. l. prima. vt si ipse petat tutorem, detur ille, quem petierit. In autem, detur a iudice ipso inuito, quam distin. sequitur Bartol. in d. S. si pupillus. numero 1. & Saly. in d. l. prima. dicens, quod prima distin. iure nō probatur; & est ipsa veritas; quia si non posset dari curator inuito pupillo litiganti, nunquam, ipse peteret: ne cum eo ageretur. vt text. dicit. in dicto versiculo. idemque cassius.

Secundo quæro quid in curatore, nunquid etiā ipse inuitus dari poterit? Ioan. Fab. in §. inuiti. nu. 3. versic. sed nunquid inffit. de curat. arguit pro & contra: tandem dicit, quod sic: eo quia iura absolute, & simpliciter dicunt ipsum cogi. & allegat text. in §. quibus inffit. de satisda. tuto. † Saly. et. vero. in d. l. r. nume. 3. post Cyn. ibidem distinguit tres curatores. Primus est ille qui datur ad litem. Secundus est qui datur furioso, & mente capto: Tertius est qui dat bonis principaliter, & secundario personæ. primus debet dari volens. per text. in l. qui habet. S. si pupillus. ff. de tut. ubi dicitur quod curator ad litem præsens dari debet: quia frustra præsentia requireretur si inuitus susciperetur, ex causa tamen posset dari inuitus: vt dicit post Cyn. ibi per text. in l. 2. S. quæritur versic. nisi & magna. ff. de cura. bon. dand. Secundus datur inuitus per text. in l. si. C. de cura. furio. Tertius datur volens per text. in d. S. quibus per quem Ioan. Fab. mouebatur: quoniam ego intelligo ipsum quem procurator suscepit onus, vt tunc cogi debet cauere capus pignoris rem pupilli, saluam fore: non autē ante, & hunc credo verum intellectum illius. S.

† Tertio quæro, pone quod lite agitata, fertur sententia contra pupillum: nunquid curator ad litem datus tenebitur appellare, & etiam prosequi Ioan. Fab. in §. inuiti. numero 4 inffit. de curat. mouet istam q. & primo dicit esse distinguendum, sicut ipse distinguit in procuratore in l. inuitus. C. de procur. vt si appelletur ab interlocutoria teneatur ad vtinque: si a diffinitiuâ: † teneatur appellare tantum; non autem prosequi, nisi velit. per d. l. inuitus, & per gloss. in l. si actor. in versic. exercebit. C. de appella. postmodum dicit vel dicas aliud in curatore: aliud in actore suo ab eo constituto: qui non habet ita latam potestatem: quasi velit dicere, quod curator teneatur ad vtinque per text. in terminis iuncta gl. ibi & Saly. in d. l. si actor, procurator vero ab eo constitutus non tenetur, nisi secundum d. distinctionem. vt etiam probat idem text. quam gloss. in d. l. si actor.

† Quarto quæro, pone quod infans est conueniendus, nūquid ipse citabitur? tex. in l. neque. ff. de in ius vocand. dicit, quod non: quia citari non potest. sed secundum Bart. & Pau. de Castr. in l. 2. ff. de condi. furt. & Afflict. decisio. 262. in princip. citandus est eius tutor si habet, per text. in l. j. S. sufficit ff. de admini. tra. tu. & si non habet seruandum est quod dixi supra in princip. istius Rit. alias si infans citaretur non posset ad primum decretum in eius contumaciam procedi:

vt dicit Imo. in l. contra pupillum. ff. de re iud. ubi refert ita fuisse decretum licet Barr. in d. S. sufficit. aliter voluerit: & idem post Imol. firmat Afflict. in d. de cisi. † In eo vero qui est maior septennio, secus est, quia ipse citari potest. vt dicit Bartol. in d. S. sufficit. num. 1. & 2. & latius Petr. Folle. ad Marant. in pract. parte 6. memb. 3. num. 10. vbi etiam quid si citada est ecclesia, furiosus, aut mente captus. Verum comparent post modum tali citato maiore septennio sit distinctio quam supra posuimus in princip. quod si compareat cum curatore admittitur: si sine, prouidetur vt supra dictum fuit. Salerni, die 11. Februarij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCXCII.

Item quod Curia ipsa, & quelibet ipsarum dent mulieribus Longobardo iure viuentibus, in singulis causis singulos mundaldos, sine difficultate, & causæ cognitione.

S V M M A R I V M.

- 1 Mundualdus mulieri iure Longobar. viuenti quare dandus.
- 2 Ius Longobardorum ius asininū, & sine ratione. Eique derogatum.
- 3 Mundualdus mulieris quis legitimus erit.
- 4 In dubio, quem iure Longobardo, vel Romano in Regno viuere, an presumatur?
- 5 Argumentum ab ordine litera in iure validum.

NOr. ex hoc Rit. quod si litigat mulier in iudicio: & viuit iure Longobardo iudex debet eidem in qualibet causa quā habet dare suum mundualdum absque difficultate, & causæ cognitione. † Ratio est, quia talis mulier quæ dicto iure viuuit sine mundualdo non potest viam suā agere. vt probat text. l. j. qualiter mulie. ali. permi. sit in Longobard. & scribit Luc. de pen. in l. quicumque. col. 2. versic. hæc faciunt. C. de re milita. lib. 12. sed istum Rit. parum video seruari: vt etiā videtur sentire Cauē. hic numero 6 qui dicit quod in iudicijs, vt plurimum mulieres viuunt iure Romano. † Ratio est, quia cum illud ius Longobardorum secundum Ifern. in capit. primo. de controuer. interdo. & fide. de inuesti. & in cap. j. S. fina. de no. feud. & Luc. de pen. in d. l. quicumque. in fina. versic. dicatur ius asininum, & secundum Bald. post Odoffre. in athen. dos data. C. de dona. ante nupt. Maran. in pract. par. 3. numero 127. & Vincen. Maxil. in procem. consue. Bari. num. 225. dicitur ius sine ratione quod merito recessit ab aula. sęx potius appellandum, quam lex secundum Luc. in d. l. quicumque. col. 2. circa. med. eius dispositioni est derogatum in hoc Regno per generalem consuetudinem, & obseruantiam notoriam tanti temporis cuius non extat memoria in contrarium, vt dicit Marant. in loco præalleg. numero 126. versic. quinto. licet secundum Luc. in d. l. quicumque. col. penul. in fin. in partibus Apulia multum frequenter. † Quis autem sit legitimus mundualdus mulieris Luc. in d. l. quicumque. late disputat in marito, tandem. col. penul. cōcludit quod pater, vel fratres erūt legitimi mundualdi: & in eorum defectu maritus. † An autem in hoc Regno presumatur: quem viuere iure Romano, vel Longobardo. Cauē. hic dicit, quod in dubio censetur quis viuere in iure Longobardo per text. constitut. Regn. puritatem, † arguendo ibi

Domini Prosperi Carauitæ Ebolitani

do ibi ab ordine literę : vt etiam Afflict. ibid. scribit in 6. nota. Marant. vero in loco præalleg. nume. 95. versic. sed iuxta hoc, latius & plenius examinat pro & contrarium num. 106. versic. verum non obstantibus, firmat contrarium, per multa quę allegat, dicens in dubio præsumendum quem viuere iure Romano. non Longobardo: nisi aliter exaduerso allegaretur, & probaretur: quia ei qui allegaret incumberet onus probandi. & ista opinio est verior in iure: & etiam seruatur in pract. Salerni, die 11. Febr. 1560. Prosper Carauitæ.

- 6 Solemnibus a tut. vel cur. non adimpletis, processus est nullus.
- 7 Processus, nulliter factus per pupillum, quomodo conualidatur.
- 8 Agens vt cessionarius, vel vt hæres, nunquid ante litem contestatam cessionis copiam demonstrare teneatur?
- 9 Probationes in causa principali ante lit. cont. no admittendę.
- 10 Litis contestatio non impeditur vbi quis agit nomine suo, licet negetur esse talis.

A D D I T I O.

Literę. Adde quod regulariter, ordo scripturę non attenditur, sed potius ex iure sumitur id quod agi videtur. l. nec enim ff. de solut. Quod autem ordo scripturę non sit conuertendus, & quod conuersa scriptura non iuuat, vide l. 2. §. fin. ff. de vulg. & pupill. sub. Quod ordo naturę sit sequendus eoq. non apparente sit fortendum. vide l. generaliter §. quid ergo ff. de fideicom. liber. Quod ordo scripturę nõ impediatur causam iuris ac voluntatis l. cum pater. §. fidei tut. ff. de legat. 2. & vide l. si finita §. si plures cum glos. ff. de dam. infect. C. P.

R I T V S C C X C I I I.

Item Curia ipsa etiam inter Longobardos repulsionem sacramentalium non admittit.

¶ Dixi de hoc Ritu. supra in Ritu 280. vbi similis text. ideo ad ibi dicta me remitto.

R I T V S C C X C I I I.

Item seruat ipsa Curia, quod cum aliquis tutor, vel curator tutorio, vel curatorio nomine contestatur litem in iudicio, siue conuenti siue conuenientis nominibus quibus supra, admittuntur per ipsam Curiam, etiam quod non habeant instrumentum tutelę, vel curę, siue veniant etiam cum pupillis, siue sine, verum facta litis contestatione, & iuramento de calumnia, & dato termino ad probandum, datur vnus alius terminus ad docendum de solemnibus, idest de curis, & tutelis infra quem si non docent: non recipiuntur iura ipsorum tutorum, vel curatorum nominibus quibus supra.

S V M M A R I V M.

- 1 Agens alieno nomine, ante litem contestatam, debet se monstrare esse talem.
- 2 Exceptio legitimacionis personę quę dicatur.
- 3 Exceptiones dilatorię quando regulariter opponantur.
- 4 Solemnia in tutela, & cura, quę.
- 5 Sententia lata contra pupillum, cuius tutor non cauerat: nulla est.

Dispositio istius Ritus volens tutorem, vel curatorem admitti in iudicio, ad litem contestandam: antequam doceat de eorum potestate, est contraria iuris communi, 1 ¶ quia vt dicit Speculat. in tit. de actore, numero 71. versic. sed pone quidam. in tit. de instr. editio. §. nunc dicamus. nume. 4. versiculo sed quid. & in titulo de procu. §. finali. numero 9. versiculo an autem, quoniam conque aliquis alieno nomine agit vt tutor, curator, procurator, & similes tenentur ante litem contestatam demonstrare se esse talem: qualem se facit iuxta regulam non ignorat. C. qui accus. non poss. & ea quę dixi supra in Ritu 19. i. q. 3. ad finem vt videri possit si est tutor testamentarius, vel datiuus, & si est datiuus si satisfecit & inuentarium confecit iuxta. l. fin. C. de tutor. qui satis non dedit. & l. veteris. Carbi. tute. & si est procurator si est legitime constitutus per cap. extra de procurator. licet fallat in prælato secundum eum: intelligendo vt ipse dicit in d. tit. de actore. num. 74. in fi. & pro ista opin. facit aliud: ¶ quia ista exceptio quę opponitur tutori, vel curator, aut procuratori de eorum potestate, & mandato, dicitur exceptio legitimacionis personę: & dicitur exceptio dilatorię gens personę litigantis. vt late ponit Marant. in parte 6. membro. 9. in princip. & numero 3. ¶ & exceptiones dilatorię regulariter ante litem contestatam opponuntur: & opponi debent. vt not. gloss. Bald. Doctor. in l. exceptionem. C. de probatio. & prob. text. in l. finali. C. de exceptio. licet fallat in exceptio. ne legitimacionis personę quę etiam post litem contestatam, opponi potest: quia reddit iudicium reus nullum. vt probat text. in l. licet, vbi glos. & Bartol. C. de procur. Salycet. in l. quod quis. C. eod. titulo. Marant. in loc. præallega numero 10. versicu. secundo limita. & patet in hoc Rit. quem etiam Marant. vbi supra numero 4 ad hunc effectum citat. sed postquam habemus Rit. volentem tutorem, & curatorem non cogi ante termini dationem ad docendum de eorum potestate: seruandus est in Regno: prout video quotidie seruari.

¶ Nota. ibi de solemnibus, idest curis, & tutelis solemnibus dicuntur copię tutelę, & curę decretę cui. Nec tamen putes, quod sufficiat tutori, vel curator demonstrare qualiter est tutor vel curator, quod iste Rit. explicando expressit solum de tutelę, & curis, non autem disponendo, & restringendo, ideo dicas, quod vltra tutelam tenetur etiam demonstrare qualiter confecit inuentarium. vt dicit Bartol. in l. tutor qui repletorium. numero 24. versicu. queritur. ff. de administr. tuto. & in l. si tutor. in princip. vt etiam Bald. C. in quibus caus. in integr. restit. non est necessa. & Alexand. consilio 111. columna finali volumine 2. item qualiter satisfecit rem pupilli saluam fore. iuxta. l. j. C. de tuto. & curato. qui satis non dedit, ¶ quia alias sententię lata contra pupillum cuius tutor non caueret esset nulla. vt dicit text. in d. l. si tutor. vbi etiam Bart. & licet alia multa teneantur facere tutores priusquam administrarent. vt not. Bartol. l. legitimos.

Legitimos. ff. de legiti. tuto. pulchre Roma. consilio 42. & Capici. decisio. 50. attamen ista tria quæ dixi magis in pract. frequentatur ad hunc finem legitimi personam tutoris, aut curatoris comparentis: nec videtur de alijs quæsitum, & dubitatum. † Et adde quod in tantum est necessarium, quod tutor & curator doceat de solemnibus, & quod quilibet comparens legitimer suam personam quod nisi hæc fiant: processus erit nullus d.l. si tutor. non obstante quod per Rit. 288. in hoc Regno procedatur sola facti veritate inspecta, quia vt dicit Par. in tracta. syndica. in 5. vnum. nume. 11 ille Rit. non tollit legitimaciones personarum: sed tantum solemnia iudiciorum, licet licet, quod iudices Magnæ Curia dubitarunt de hoc: & ita seruatur. quod nota. quia omisi ponere in illo Rit. † quotamen modo. fiet, vt processus factus nulliter per pupillum conualidetur. vide Afflict. decisio. 262. in fine. & Dec. consilio 549 numero 1. volum. 3. quia est in viridi obseruantia, & practicatur quotidie.

Noc. in fin. Rit. quod si tutor, vel curator nõ docet de solemnibus post datum terminum: non admittitur ad presentandum iura suorum principalium: id est viculos: & istud remedium est valde bonum: quia ipse ageret. Sed quando conueniretur, hoc non noceret: quia forte nunquam produceret iura ne se ageretur, & ideo dicas, quod etiã captis pignoris potest compelli ad docendum de eis: & ita videmus fieri, & obseruari quotidie.

Quero iuxta huc Ritum, pone quod aliquis agit, vt cessionarius, vel vt hæres alterius: nunquid antequam lis contestetur, vel derur terminus, teneatur demonstrare copiam cessionis, vel qualiter est hæres? Breuiter Spec. in d. iur. de instrumen. editio. §. nunc dicamus. nume. 40. versiculo sed quid. & de actore. num. 71. cum seq. determinat quod nõ tunc quia probationes super causa principali non sunt admittendæ ante licem contestatam: per text. in capitulo prohibita. de iudi. & extra vt lite non contesta. per totum: tunc etiam quia ista exceptio tu non es hæres, vel non es cessionarius: perimit ius agentis, & propter istam contestationem non impedit. per text. in capitulo exceptionis. de lit. contesta. in sexto. quod bene nota. quia habui in facto, non sunt multi dies, & multi erant qui dicebant prima facie contrarium pro qua opin. habes in hoc Regno constitu. exceptione contestationis. per quam secundum Iser. & Afflict. ibi vbi cumque quis agit nomine suo, licet negetur esse talẽ impeditur lis contesta. vt etiam dixi supra in Rit. 214. 3. Salemi, die 21. Febr. 1560. Prosper Carauita,

RITVS CCXCV.

Tẽ quod quilibet officialis, iudiciarius, capitaneus, iudex, assessor in Regno in fine sui officij, debeat syndicari prout constituit. & capitula Regni iubent, & mandant, & nisi demõstrant literas sui syndicatus, non possint accessum, nec admittantur ad aliud officium.

SVMMA RIVM.

Officialis quilibet in fine officij syndicatui stare tenetur.
Differentia inter iudicem, & assessorem qua sit.
Officiales durante officio, conueniri non possunt cũ

- ampliat. & limitat. numero quarto & quinto.
- 6 Officiales omnes regulariter annales esse debent.
- 7 Finis officij vsque ad successoris aduentum non dicitur.
- 8 Officialis non demonstrans literas syndicatus, ad aliud officium non assumendus: cum duplici ratione, & ampliat.
- 9 Semel malus semper presumitur malus.
- 10 Vbi militat eadem ratio, militabit eadem iuris dispositio.
- 11 Officialis in syndicatu non habens criminales que relas, relicto ibi procuratore, potest inde recedere cum limit.
- 12 Inductis pro forma renunciari non potest.
- 13 Officialis quando vere syndicatui stetit dicitur.
- 14 Verba cum effectu intelligi debent.
- 15 Officialis coram quo iudice stabit syndicatui.
- 16 Permissum vni, ceteris prohibitum censetur.
- 17 Iurisdictio concessa de re alicui pertinenti in contrarium aliquo non apparente, cumlatiua magis quam priuatiua dicitur.
- 18 Preuentio locum habet inter plures iudices cum latiuam iurisditionem habentes.
- 19 Actuarius an syndicatui stare teneatur.
- 20 Fideiusor prestitus in principio officij, si refirmabitur: an de gestis anno sequenti teneatur.
- 21 Si statuto termino dierum 50. in syndicatu elapso causa determinata non fuerint an possit ultra officialis molestari: cum limitat.
- 22 Terminus statutus ad expediendum causas syndicatus, currere non incipit: nisi a die litis contest.
- 23 Appellari si contingat a syndicatorum sententia, vel decreto in terra Baronis habentis primas, & secundas causas: ad quem fit appellandum.
- 24 In dubio censetur concessa magis ordinaria quã delegata iurisdictio.
- 25 Iurisdictio syndicatorum a quo fluat.
- 26 Syndicatores nunquid testes citare possint coram eis ad deponendum, & non comparetes cogeret.
- 27 Arbitri falsum coram eis deponentes possunt punire.
- 28 Concessa iurisditione, omnia ea sine quibus explicari non possit, concessa intelliguntur.
- 29 Terminus statutus syndicatui, nõquid poterit per syndicatores breuiari?
- 30 Litera syndicatus officiorum qua forma faciende sint.

Not. primo ex hoc Rit. † quod quilibet officialis huius Regni in fine sui officij, debet stare syndicatui, prout iubent constituti. & capit. Regni supple. constituto volumus. cap. Regni. item statuimus, quod tam iustitiarij. ca. quod incip. nouas formas, & aliud cap. quod incip. item quod predicti officiales iustitiarij scilicet, & capitanei.

2 † Secundo not. ibi iudex, assessor, quod differentia est inter iudicem, & assessorem: postquam hic diuersis nominibus nuncupantur per l. si idem. C. de codicil. iudex nanque dicitur ille qui iurisditionem habet cap. forus extra de verb. sign. assessor vero ille qui nullam habens iurisditionem, iudicibus assistit: eol.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

que instruit ad procedendum, & recte iudicandum, ut dicit Bal. in l. j. in ff. de offic. assess. & in l. pricipimus. S. quod si is. C. de appell. Bartol. in l. prima, & post eum Ias. nume. 16. ff. de offic. assess. idem Ias. & Deci. in rubr. eiusdem tituli. Deci. consilio 8. & Cagno. in l. diem functo. nume. 13. ff. eodem titulo. Hodie de istis assessoribus non habemus: quia generaliter in commissionibus que fiunt eidem: dicitur, quia liter creantur iudices, & assessores: adeo quod omnes assessores in hoc Regno sunt etiam iudices, & habent iurisdictionem: sicuti officiales sui quibus habent consuleri: & ex communi usu loquendi, iudice & assessorem pro eodem ponimus, & appellamus.

¶ Tertio not. ibi in fine. sui officij, quod syndicus officialium debet esse in fine officij. Ratio est, quia durante magistratu conveniri non possunt. ut probat text. in l. pars literarum. ff. de iur. & l. nec magistratibus. ff. de iniur. not. Cyn. in l. si præs. C. de episcop. audien. Bart. in l. 2. ff. ad l. Julia. repetu. & late Par. in tracta. syndica. S. officialis durante officio folio 120. in part. ult. Amplia istud not. procedere siue delinquat officialis, ut officialis: siue utri priuatus extra exercitium officij: ut dicit text. in d. l. nec magistratibus. & Par. in syndica. S. durante officio. nu. 2. fol. 19.

¶ Limita non procedere in officiali habete dignitate sine administratione: quonia is etiam durante officio: convenitur. ut dicit text. ad literam, & ibi etiam Bartol. in dicta l. nec magistratibus. & Par. in dicto S. durante. numero. j. ubi exemplificant in comitibus, Marchionibus, & alijs Baronibus ac prioribus artium, illis tamen, qui non habent merum imperium, vel saltem potestatem carcerandi. ut no. Bar. in l. de pupillo. S. si quis ipsi prætore. num. 9. versic. quarto hic. ff. de novi oper. nuncia. & probat text. in ead. l. nec magistratibus. ¶ Secundo limita in officiali perpetuo. secundum Bartol. in d. S. si quis ipsi prætore. versiculo secundo quarto nrm. 10. & etiam in officiali posito ad beneplacitum, qui equiparatur perpetuo secundum eum ibid. per text. in l. iuris peritos. in princ. ubi not. ipsemet Bar. in vlt. lectu. ff. de excusa. tuto. & Par. in d. S. durante. nume. 1. in fine. Item fallit alijs quinque modis quos ponit Afflict. in constit. Regn. statuimus ut Magna. 14. nota. num. 42. & in constit. eos tinentum. 5. nota numero 5. Par. in locis præallegat. & Roman. consilio 415. nume. 3. Erit autem finis sui officij in fine anni: cum officiales oēs regulariter debeant esse annales. ut probat text. ubi etiam not. per Bart. & Ioan. de Plate. num. 2. in l. neminem. C. de suscepto. lib. 10. constit. Regni occupatis. S. horum; ubi Glos. Iser. & Afflict. 11. nota. num. 11. cap. Regni item quod prædicti officiales. quod supra in princ. allegauimus. Neapoda. in cap. Regni item statuimus quod tam iustitiarum, nume. 42. & Regia nouella pragmat. Caro. V. Imper. quæ incipit volumus etiam ut Barones pragmat. 5. in titulo de baronibus. possunt tamen quandoq; ad plus pro sequenti anno refirmari. ut not. Bart. & Io. de Plat. in d. l. neminem. per illum text. in si. verbis: & probatur per Regiam pragmat. quæ incipit. Regia dignitati. in si. prag. 1. de syndica officia. & licet. d. nouella pragmat. Caro. V. volens quod officiales sint annales si posterior dicta pragmat. Regia dignitati: tamen non propterea corrigit; sed intelligitur procedere regulariter, quia multoties, fit refirmatio: (præsertim per Barones pro anno sequenti, ut omnibus est notum) & tali casu finis sui officij, & tempus sui syndicati erit finis biennij; quia per d. Regiam pragmat. Regia dignitati in fine prouisum est, quod quando officialis refirmatur; non syndicatur; nisi quando in totum finiuerit officium, corrigendo in hoc text. in d. l. neminem, qui volebat, ut etiam Bart. & Io. de Plat. ibid. not. non aliter posse refirmari, quàm si primo fuisset syndicatus. ¶ Intelligas tamen prædicta: si finito anno venerit successor: alias finis officij non esset v-

que ad aduentum successoris. per tex. in l. meminisse ff. de offic. proconsul. l. j. S. administratores. C. ut omnes caus. & l. præfertur. ff. de offic. præfect. augusta. d. simil. quæ ponit Par. in tracta. syndica. de modo forma syndica. in principio. fol. 32. in paruo. volu. est etiam prouisum in Regno per Regiam pragmat. vltimissimi Caroli Quinti Imperatoris. quæ incipit. prohibemus pragmat. 2. de offic. iudic. & ita seruat. ¶ Quarto nota. in fin. Rit. quod officialis qui sine officio, non demonstrat literas sui syndicatus: non potest assumi, nec admitti ad aliud officium, assue supple. ab his ad quos spectat ipsum creare, admitti supple. ab vniuersitate ad quam destinatur: & ista melior prouisio, quam illa quæ haberetur in capitulo Regni item quod prædicti officiales iustitiarum: scilicet & capitanei: nam per illud capitulum disponitur quod finito officio, non possit quis in anno sequenti obtinere, & exercere illud officium ad hoc ut valeat syndicari. sed per hunc Rit. dicitur a contrario sensu quod si demonstrat literas syndicatus: potest assumi & admitti ad aliud officium, quod obseruatur etiam in anno sequenti: non obstant. d. capitulo quod hoc non seruat. Ratio istius nota. per Io. de Plat. in d. l. neminem. numero 1. prima quia non debet eligi ad aliud officium, nisi primo reddiderit rationem administrationis. ut dicit text. in d. l. neminem. Secunda, quia esse potest, quod fuerit malus officialis: donec non steterit syndicatus: non debet interim eligi: ¶ quia semel malus semper præsumitur malus per regn. semel malus, de regul. iur. in 6. ut etiam nota. Io. de Plat. in d. l. neminem. numero 1. Amplia istud not. procedere. nedum ad militiam vniuersitatis: & hominum loci ad quæ modo destinatur quis officialis: verum (quod plus reputatur ab aliquibus) etiam vniuersitatis, & hominum loci in quo de præterito fuerit officialis. ¶ Ratio est quia in primo casu vendicatur ibi locum secunda ratio proxime allegata ad istud. ¶ Ra. & in secundo casu limita prima ratio similiter præ allegata: propter quod militare debet eiusdem Ritus dispositio. l. illud. ff. ad l. Aquil. & l. a Tit. in princ. ff. de verbor. obligatio. cap. translatio. deo. & c. inter corporalia. de traslatio. prela. cum finit. quæ citat Tiraquel. in tract. cessa. caus. par. 1. nu. 174. Immo dico plus, quod prouisio facta per hunc Rit. quod officialis non admittatur ad aliud officium: nisi demonstrat literas sui syndicatus dicitur: potius respicere fauorem vniuersitatis, & hominum loci, ubi administratur: quam loci ubi nunc intendit administrare: ex quo ibi forte aliqua male egit: hic vero non dicitur: ut sic iste tædio, siue impedimento affectus precureat stare syndicatus, & rationem administrationis reddere: quod bene nota: quia nuper fuit in factu: & cuidam iudici vnius ciuitatis, qui non compleuit syndicatum officij quod gesserat anno præcedente in alia terra, ad instantiam vnus particularis tunc conuerentis de dicto iudice: sue iunt expedire litteras per Sacrum Regium coll. consilium quod non exiret: donec syndicatus non steterit. ¶ Secundo amplia siue officialis habeat querelas criminales, siue civiles in illa terra ubi gessit de præterito officium: & licet quando habet querelas ciuiles. non teneatur ibidem de persona assistere cum possit relicto procuratore

A D D I T I O.

2 Numero 42. Adde vltra sex limitationes postas per Afflict. in dic. consil. statuimus, Septimam. videlicet nisi ageretur de emptione magistratus per tex. in S. si quis contra hæc fuerit. in nouell. sub titulo, ut præsid. abiq; vlla data pecun. & c. alias autentica ut Iud sine quoque suff. & vide quæ diximus supra ad ritum. 2. ut episcopali audientia. C. P.

recedere. vt probat text. in l.j. S. quod si intra. C.
 iohannes iudi elapso tamen tempore 40. dierum ita
 notum per d. cap. Regni item quod predicti officia
 iustitiarum, & capitanei. quia antea non possent. vt
 text. in d. l. in principio. & Ioan. de Amic. con-
 39. numero 12. in fine. tamen iste Rit. non confi-
 ritur: sed solum si habet literas sui syndicatoris:
 non dantur nisi finito eo. (vt clarum est.) & ideo
 ipso quod quis non demonstrat literas syndicatoris
 debet admitti. Limita istud not. procedere, si
 fuerit a parte petitum per ea que nota. per Glo-
 in l. vniuersa. in versiculo præbeatur. & ibid. Pau.
 Catt. iass. & alij. C. de precib. Impera. offe. vt etiã
 supra in Rit. 287. 3. not. & pro hoc faciunt que scri-
 Pau. de Catt. in l. pen. S. fina. per illu text. in lectu:
 arana. ff. de leg. 2. quem refert & sequitur Hipp.
 per. rub. de iudei. ff. q. 18. numero 146. vbi quod
 iurum dicens quod appellans, vel petens restitu-
 nem in integrum, debeat cauere de restituendis
 pensis, alius processus per eum factus sit nullus, in
 dignitate cautio fuerit a parte petita. per l. 4. S. hoc
 remedi. ff. de dam. infect. nisi ex verbis statu-
 tæ comprehenderetur per ea que dixi supra in
 252. q. 2. eo maxime quia ex his que supra dixi-
 sanorem partium solum respicit iste Rit. cui be-
 possunt renunciare per l. si quis in conscribenda
 fin. C. de pact. Intellego tamen in hoc partem
 dixi supra in 1. amplia. tam vniuersitatem, & ho-
 nes vbi nunc vult esse quis officialis: quam etiam
 vniuersitatem & homines loci vobit officialis, &
 vniuersitatem non dedit. Et si dicatur aduerte, quia li-
 syndicatoris requiruntur hic per dict. onem, nisi
 videtur pro forma eas inducere. vt nota. Bald. in
 vbi natri. & an. col. j. C. quando mulie. ture. offic.
 f. q. 2. & Ar. in l. j. col. v. versicu. 2. ff. de testa. &
 inducis pro forma renunciari non potest, vt dicit
 Bald. in l. j. C. qui admitt. respondetur vt dixi etiam su-
 in Rit. 189. q. 2. & in Rit. 252. q. 2. illud verum esse:
 modo dictio, nisi, postponitur dictioni negatiua:
 de: cum hic præponatur: argumentum non proce-
 Sique in præf. seruamus: quod nisi opponatur
 nes officiales admittimus: etiam quod literas syn-
 dicatoris non demonstrent.
 Quinto nota. ibi & nisi, quod non sufficit officia-
 re syndicatori per tempus a iure statutum: nisi
 am literas expeditionis dicti syndicatoris obtineat:
 multi sunt, qui stant syndicatori intra dictum
 tempus, & postmodum cum non adsint causę in q-
 personaliter debeant assistere, recedunt dimissio-
 natore. In tantum quod per ista verba tunc di-
 officialis stetit syndicatori, cum effectualiter
 fuit expeditus, & licentiat: demonstrando de
 literas syndicatorum, vt fieri solet: pro quo fa-
 que scribit Bartol. post Dyn. in l. amplius. ff. rem-
 de. & Hip. in l. is qui cum telo. num. 49. C. ad l.
 de Sica. vbi quod statutum dicens, quod is
 executionem, puniatur tali pœna: intelligi
 bo qui petierit, & ad finem produxerit. Item
 quod scribit Deci. consilio 177. incip. quod su-
 post ipsum Hipp. in d. l. is qui cum telo. num.
 quod ad hoc vt legatum alicui factum iubeo
 ne, si studuerit, debeat: requiritur qd studuerit
 doctoratum peruenerit: & tandem faciunt quã
 familia que in idem Hipp. ibid. cumulat pro eo
 communiter dicimus, quod verba debet in-
 cum effectu per l. j. S. 2. ff. quod quisque iur. &
 S. docere. cum simili. ff. ne quis eum qui in
 cat. est, vt eximat.
 Sexto primo in hoc Rit. coram quo iudice offi-
 ciat syndicator: istam q. pouit, & late exami-
 na. Ant. de Nigr. in capitulo Regni. Item statui-
 quod tam iustitiarum. versiculo item quæro. nu-
 dicit quod licet, de iure communi deberet sta-

re syndicatori coram præfecto prætorio, & episcopo.
 per l. j. C. vt omnes iudi. & S. necessitatem, in auth. vt
 iudi. sine quoquo supra. & per consili. Regni. volum-
 mus. vbi nota. Afflict. in 3. nota. ac per dispositionem
 illius capituli coram successore: tamen per Regiam
 pragma que incipit Regiæ dignitati pragma. 1. de sin-
 dica. officia. ac per aliam nouellam pragma. Caro. V.
 quæ incip. volumus etiam vt Barones que est prag-
 ma. 5. in titulo de Baronibus. debet id fieri coram syndi-
 catoribus eligendis per vniuersitatem, vbi esset of-
 ficium, absque necessario interuentu successoris. Mo-
 16 uetur ipse ex pluribus. † Primo quia cum per dictas
 prag. sit permissum solum syndicatoribus eligendis,
 ceteris censetur prohibitum per l. cum prætor. ff. de
 iudi. Secundo, quia cum per d. Regiam pragma. Regi-
 æ dignitati esset prouisum quod syndicatoris fieret
 coram syndicatoribus: nisi aliam nouellam pragma.
 idem disponentem intelligeremus loqui, quod fiat
 coram syndicatoribus absque interuentu necessario
 successoris: nihil operaretur, quod non est dicendum.
 Tertio quia si secus diceretur: sequeretur, quod offi-
 ciales deberet stare syndicatori coram successore, &
 syndicatoribus: quod videtur inconueniens. Sed cer-
 te istæ rationes facile tolli possunt: quia primum ar-
 gumētum non procedit. per l. cum prætor. ex quo ibi
 hoc solum dicitur qd si vni de tribus sit prohibitio: cæ-
 teris videtur commissum: sed quod si committatur
 duobus iurisdictionibus que etiam ad alium spectabat, cæ-
 seatur prohibita quo ad illum tex. ille hoc non dicit,
 secundum etiam minime subsistit: ex quo dicta no-
 uella pragma. satis operatur aliquid vltra primam: cū
 ordinet Baronibus quod eorum officiales faciant an-
 nales: & ad hoc solum emanauit, & licet etiam lo-
 quatur de syndicatoribus coram quibus sit faciendus
 syndicator: tamen hoc incidenter dicit, & remittit se
 ad dictam pragma. Regiæ dignitati. Tertium de incō-
 uenienti iure non probatur: propter quod vt vides,
 eius rationes non iungunt. Quid dicendum? Ego
 teneo eandem opinio. quam ipse tenet quod inter-
 uentus successoris non sit necessarius in syndicatori
 officialium, coram syndicatoribus: & hoc per dictã
 nouellam pragma. vt statim dicam. Aduertendum
 tamen puto, magnam esse differentiam inter primã
 & secundam pragma. Vigore namque d. primæ prag-
 ego dico, quod cum in ea nihil aliud dicitur, quam
 quod contra officiales, qui stant syndicatori possit pro-
 cedi per syndicatores eligendos per vniuersitatem:
 iurisdictione, & potestas syndicatori redditur cumula-
 17 tiue inter successorem suum, & syndicatores, † cum
 quolibet iurisdictione, quæ alicui conceditur de re,
 quæ etiam ad iurisdictionem alterius spectabat sem-
 per dicitur cumulatiua potiusquam priuatiua, abio
 in contrarium non apparente, vt probat text. nota.
 in l. fina. de iurisdictione. om. iudic. tex. in l. prima. vbi
 hoc nota Bartol. in l. prima. C. de offic. præf. vrb.
 text. in l. adiri. iunctis nota. per Bald. ff. de offic. præ-
 fect. vrb. & text. iuncta glossa. in l. finali. C. vbi cau. fisca.
 quæ iura cum nonnullis aliis pulchrè citat Ro-
 ma. consilio 393. in princip. idem pulchre concludit
 Anch. consilio 159 de iuribus, & efficacia. circa fin.
 Bald. in l. nulli. in princip. ff. quod cuiusque vniuer.
 Abb. consil. 25. canonicus regularis, late Fely in cap.
 pastoralis. num. 2. de offic. delega. Cagno. in l. in to-
 to. nume. 2. ff. de regul. iur. & Grama. decisio. o. nu-
 mero 1. cum seq. & propterea tempore dictæ primæ
 prag. poterat syndicare successor, & syndicatores:
 18 verum inter eos habebat locum prætorio: † quæ sem-
 per locum habet inter plures iudices habentes iurisdic-
 tionem cumulatiua. per l. si quis postea. in fi. vbi
 etiam not. Bartol. ff. de iudi. idem Domi. de S. Gemi-
 nia. in capitulo per hoc de hæreti. in 6. Io. de Ana. in
 cap. excommunicamus. S. volumus. de hæreti. Ang. in
 l. j. S. si quis in appellatione. cola. penult. ff. de appel-
 l. Are.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

Aret. consil. 101. spectabilis domine. Affict. decisi. 41. nume. 1. & Grama. in d. deciso. numero 5. vigore vero alterius pragmat. quam nouellam appellamus, iurisdictionis concessa syndicatoribus, dicitur concessa priuatiue, non per rationem, qua mouebatur ipse: sed quia inter alias limitat. quæ dantur ad regulam prænaratam, quod iurisdictionis in dubio dicitur concedi cumlatiue: est vna quæ dicit eam regulam nõ procedere, vbicunq; non conceditur simpliciter iurisdictionis alicui de re quæ ad alterius iurisdictionem spectabat, sed dicitur quod causæ emergentes in tali loco, debeant agitari per vicarium ibi ponendum: & apparet de voluntate concedentis, vt dicit Fely. in dicto ep. pastoralis. colum. 2. limita. 1. & Roma. in dicto consilio, vnde cum in dicta nouella pragmati. non dicatur simpliciter, sicut in prima, quod contra officiales possit procedi per syndicatores: sed quod finito anno, officiales debeant stare, & parere syndicatui faciendõ per syndicatores. manifestissime patet intentionem Imperatoris esse eorum iurisdictionem facere priuatiuam, & non comulatiuam. & ita seruatur communiter, licet in multis terris, & præsertim in Ducatu Amalfitæ interueniat etiam successor: quod bene not. quia quotidie euenit. * Et adde quod vltra prædicta hanc etiam opin. in proprijs terminis firmat Bald. in l. obseruare. §. proficisci. q. 1. numero 2. ff. de offic. proconsul.

19 ¶ Secundo quæro quid in actuarijs Curiarum, nunquid etiam ipsi in hoc Ritu. includunt? Breuiter licet de eis non fiat expressa mentio: tamen virtualiter continentur, quia loquitur de quolibet officiali: cuius appellatione veniunt etiam actuarij: vt late scripsi supra in Ri. 9. 3. nota. Item quia iste Ri. loquens de quolibet officiali, remittit se ad capitulum Regni. in quibus extat vnum, quod incip. item quod prædicti officiales, iustitiarj. & capitanei, in quo expresse ordinatur quod actuarij sint annales, & stent syndicatui. & de iure etiam prouisum est per text. not. quem videas. in leg. 3. C. de assessor. & ita seruatur vbique exceptis actuarijs sacri consilij, Regiæ Cameræ summariz, & Magne Curie Vicarijs, qui sunt perpetui.

20 ¶ Tertio quæro cum supradictum fuerit in 3. nota. in si. quod officialis finito anno potest per alium annum refirmari: nunquid fideiusor practicus in principio officij, tenebitur etiam de gestis in anno refirmato. Bal. in l. si cum hermes. in prin. C. loca. Ang. in l. legem. in si. C. eodem titulo. & Hipp. in repeti. rubr. de fideiuss. q. 8. numero 94. in proprijs terminis dicit quod non. per text. in d. l. si cum hermes, cum alijs quæ allegant pro quo facit gl. not. in l. damni infecti. §. si is qui vicinas. in versicu. augeri. ff. de dam. infecti. quæ dicit, quod promittens fructus talis arboris, non tenetur si ea deiecta vi ventorum, vel incisa fuerit et eadem nata nouella arbor. & ita seruatur quotidie, vbicunq; refirmantur officiales.

21 ¶ Quarto quæro nos habemus in Regno præfixum terminum quadraginta dierum, infra quos officiales tenentur stare syndicatui, commorando in loco, vbi officia gesserunt. iuxta l. j. & 2. C. vbi de ratio. vt patet ex cap. Regni. item statuimus quod tam iustitiarj, licet de iure communi essent quinquaginta per text. in l. j. C. vt omnes iudi. quorum quadraginta dierum viginti dantur ad proponendum querelas, & viginti ad expediendum vt dicit Par. in trac. syndica. de modo. & forma syndica. §. & modo videndum est. nu. 1. fol. 35. in paruo vol. nunquid si infra dictos dies nõ fuerint causæ determinatæ, instantia syndicatus erit perempta quod officialis amplius ob peremptione instantia molestari non possit. Par. in d. tract. in versu. instantia. & in §. sequi. incip. dicit constitutio Regni. versu. tamen in cõtrarium: diffuse examinat hanc q. & tandem dicit, quod etiam post dictum terminum poterunt tractari, & expediri causæ syndicatus, idem

Bart. in d. l. j. & in l. propterandum. in princ. num. 6. C. de iudi. Bal. in l. scire oportet. §. consequens ff. de excusa. tuto. Roma. consil. 415. quoad primum. num. 10. de Amic. consil. 139. nu. 12. & Io. Ant. de Nigri. in d. item statuimus. num. 66. dummodo expediantur infra alios viginti dies secundum Io. Ant. de Nigri. d. c. per tex. cum glo. in d. l. j. in si. versu. in glo. præfixo modo. Bene tamen verum est, secundum Bart. in d. j. & Io. de Amic. in d. consil. quod lapso termino dierum si causæ sunt ciuiles, officialis poterit recedere dimisso procuratore iuxta tex. d. l. 1. quod quidem antea infra illum terminum facere non poterat: vt dicitur in princ. illius. l. j. Limita tamen prædicta procedere secundum Alberic. in d. l. j. Soci. in ca. venetialis. extra de iudi. in trac. quem ibi fecit de instan. 6. fallen. 7. Parid. in d. §. dicit. constitutio. & Grama. fil. crimi. 54. num. 12. quoriescunq; per ipsos syndicatores stetit causam expediri, nam recte intrudenda proprie loquitur tex. in d. l. 1. in si. ibi. nam si interfuerit, & idem quando stetit esset, per procrastinationes ipsius officialis syndicandi vt dicit Par. in d. versu. culo instantia. §. an si partes. tunc enim verum quod etiam post terminum. 40. dierum causæ ediri poterunt: secus vero, quando per procrastinationes partis querulantis: quoniam tunc absque dubio, lapso dicto termino quadraginta dierum, secundum dictum cap. Reg. vel quinquaginta, secundum ius commune: instantia syndicatus erit perempta.

22 ¶ Secundum Alber. Socin. & Grama. ibid. ¶ Aduerte tamen, quod viginti dies statuti ad expediendum causas syndicatus, tam per ius commune in d. l. j. quæ per d. c. Regni. non incipiunt currere nisi a die litæ testatæ. vt probat text. cum glos. in d. l. j. in fin. in versu. ora. & ideo cauti officiales statim lapso termino, porrigendum querelas ommissis omnibus subtrefugis contestantur litem super eis: quod bene nota.

23 ¶ Quinto quæro de vna q. quæ quotidie poterit uenire: pone, quod a sententia, vel decreto syndicatorum contingit appellari in terra in qua forte habet non solum primas, sed etiam secundas causas: nunquid ad iudicem secundarum causarum Baronis appellabitur, an vero ad Magnam Curiam vel Regiam Audienciam provincie? istam q. nõ per huiusque tactam ab aliquo quem viderimus, terquam nouiter a Vincentio Maxilla. in consue. in titulo de immu. nostre. ciui. in consue. incip. neq; a comitibus. numero 29. vbi pro & contra arguit: dicit, quod ad ipsum Regem, vel suos officiales, maxime ad Magnam Curiam appellari debet non ad officialem Baronis in secundis causis ordinatis. Mouetur ipse tribus rationibus: prima, quia cum syndicatores non habeant iurisdictionem coherentem territorio: sed solum sit eis commissa cognitio certarum causarum: non videntur habere ordinariam iurisdictionem, sed delegatam. vt firmat in specie in leg. 3. num. 11. versu. & per hoc. C. vbi & apud & Ias. in l. more. num. 50. ff. de iurisdic. om. iud. propterea tanquam a iudicibus delegatis, ad Regem delegantem, suosve officiales appellabunt per tex. in l. j. ff. qui & a quo appellat. cum sed ista prima ratio mihi non satisfacit: quia, nõ toto veru, quod syndicatores sint iudices delegati etiam quod eisdem committatur cognitio certarum causarum: vt dicit Bart. & Ias. in locis prædictis immo teneo indubitanter, quodcum eis committatur iurisdictionis vniuersalis de quibuscunq; causis tra officialis syndicandum: dicantur iudices ordinarij non delegati, quia vt dicit idem Bartol. in l. morum. 8. versu. iuxta hoc. ff. de iurisdic. omnium iudic. & in leg. ambitiosa. num. 3. 4. circa fin. ff. de dec. ab ord. facien. & late Marc. Anto. Blan. in tract. de c. promiss. q. 6. numero 4. versiculo. ego instantia. quoriescunq; iurisdictionis conceditur inter certas per

nas vniuersaliter dicitur concessa ordinaria, non delegata per text. in l. prima. §. cum vrbem. ff. de offi. p. fid. & d. l. fina. C. vbi & apud quem. Exemplum est secundum Bartol. in d. l. Ambitiosa in fina. versic. in authen. habita. C. ne filius pro patre, vbi Doctoribus concessa est iurisdicção ordinaria inter scholares. Item exemplum est, secundum Blanc. in loco præallegat. in arbitris electis vigore statuti inter coniunctos: qui cum habeant iurisdicçãoem vniuersaliter inter omnes illos propinquos qui in eos consentiunt: dicuntur etiam ordinarij, non delegati. per prædicta & ea quæ nota. Bart. Alexand. & alij in l. & quia. ff. de iud. om. iudi. & Abb. & Deci. in ca. relatum. de offi. delega. vbi quod quando iurisdicção datur simpliciter ad vniuersitatem causarum, absque verbo delegatus: dicitur trãslata ordinaria non delegata, & tan magis quia in dubio semper dicitur concedi ordinaria iurisdicção potiusquam delegata. vt nota. Cardin. in capitulo quoniam Abbas. in 13. q. de offic. delega. & Afflict. in constitu. Regn. auctoritatem la prima in 2. nota. in fi. per Gloss. singu. in li. i. ubere. ff. de iud. om. iudic. & l. a diuo Pio. in princ. ff. de re iudic. Secunda ratio est, quia cum iurisdicção syndicatorum fluat a Rege, vigore Regiæ prag. huius Regni. vt dixi latius supra in prima quæstione ad eundem Regem, seu suos officiales, per appellationem refluere debet. vt dicit Bald. in cap. j. numero. 11. versic. exmissis. de alodijs Barolom. de capua. in proce. constituto Regn. num. 3. Afflict. in consti. ea quæ ad de 2. nota. numero 6. Capic. decisi. 9. & Gram. decisi. 46. & ista ratio mihi satis placet, quam melius de vando, dico, quod satis certum est: quod syndicatorum dicuntur officiales Regij cum auctoritate dicitur Regiæ prag. procedant non autem ex concessione iurisdicçãois eisdem facta per Barones, & proprie sicut a sententijs, & decretis latis per officiales res in terris, & ciuitatibus deputatos, appellatur officiales superiores similiter Regios: non autem nonales eodem modo a sententijs, & decreto syndicatorum deber appellari ad Regios superiores. vt re fluat iurisdicção vnde manauit. vt supra dictum. Tertia ratio est, quia per Rit. Magnæ Curia supra 49. excessus officialium, siue durante officio conuincuntur siue postea. vt ibi dixi in 4. q. solum. a Magnæ Curia cognoscuntur. quo Rit. exiitente, sicuti in vna causa Baronibus est sublata cognitio suorum officialium vt latius dixi ibid. in 2. q. part. modo debet eisdem esse sublata in secunda: quæ oritur ab officio syndicatorum non ab eis ordinatorum, sed ab vniuersibus auctoritate Regia in d. prag. dispensata. & in istam opinio. videmus in pract. seruari quod a syndicatoribus non appellatur ad iudicem secundum aularum Baronis: sed ad Magnam Curiam, vbi dicentias Regias Prouinciarum. quod nota.

Sexto quæro nunquid syndicatores poterunt citari testes mandando, quod compareant coram ipsis proponendum, & non comparentes cogere? Breuius dico, quod sicut arbitri electi voluntate parari non possunt ista facere. vt dicit Spec. in titulo arbit. §. differt. versiculo item arbitri non potest. debent procurare, quod fiant per iudicem ordinatum. ff. de arbit. & in capitulo nu. 19. si de in. inter dom. & v. al. l. is oria. Lantraq. in tract. de. num. 11. vol. j. tract. & Mar. Ant. Blan. in tract. de. promiss. q. 8. num. 13. Arbitri vero electi vigore statuti, hoc bene possunt. immo etiam, & tallum. eis depONENTES punire: vt dicunt Goffr. Host. Fel. in cap. suspencionis. de offic. delega. 10. And. in. 10. Spec. in tit. de teste. §. j. numero 46. in versic. Ang. in l. si v. cantia. C. de bon. vasant. libro. 10. Blan. in loc. præallegat. ea quidem ratione, quia iurisdicçãoem habent vigore statuti. vt diximus su-

pra in præceden. q. eodem modo & syndicatores debent ista posse cum ex his quæ supra diximus, patet ipsos officiales regios esse: ordinariamque iurisdicçãoem habere vigore Regiæ prag. & clarum sit in iure, & quod cui concessa est iurisdicção: ea etiam quoque concessa esse videntur, sine quibus iurisdicção explicari non potest l. 2. ff. de iurisdicção. om. iudi. l. ad rem mobilem, & l. ad legatum. ff. de procurator. spectanda est tamen consuetudo vniuscunque ciuitatis: quia dicunt Ang. & Blanc. in locis præallegat. Perusij, & in ciuitate Patruina quæ supra dicta sunt, de arbitris statuarijs in practi. non seruantur: & ego quoque neque in eis, neque in sindicatoribus video seruari, quod testes per ipsos cogantur, vel puniantur: sed solum quod citentur sub poena, licet postmodum si non pareant per iudicem cogantur: vt clarum est quia regula. d. l. 2. ff. de iurisdicção. om. iudic. intelligitur cum generalis: & multas limita. habet: vt patet ex Ias. ibi. Deci. & Fely. in capitulo præterea. de offic. delegat. & Iason. in l. plane si consequenti. ff. de legat. 1. & Deci. consilio 77.

29. ¶ Septimo quæro nunquid terminus statutus officialibus ad standum syndicatorum, de quo diximus supra in 4. q. poterit per syndicatores breuiari? Par. in tract. syndica. de modo & forma syndica. §. & modo. nume. 2. fol. 34. in paruo. vol. tangit istam q. & dicit quod cum iste terminus sit a iure præfixus absque ministerio hominis: & dilationes a iure concessæ absque ministerio iudicis, sine causa breuiari non possunt. vt dicit Bart. in l. 2. num. 4. versic. ego teneo. ff. de re iudic. Gloss. in c. cum sit Romana. de appellat. & in S. fancimus. i. versic. viginti in auth. de exhibe. reis. Ant. de But. in c. 2. de dilatio. Fel. in c. pastoralis. nu. 5. de except. & Deci. in d. o. cum sit Romana. nu. 35. syndicatores non poterunt hoc facere: nisi cum causa licet, secundum eum, male seruetur: & arbitrio sindicatorum, dentur tempora syndicatorum: eo quia officiales aliquando administrant anno, aliquando biennio, & aliquando plus, & minus arbitrio superiorum. Erunt autem causæ iuxta consuetudinem fori. vt dicit Bart. in d. l. 2. nu. 5. post Gloss. in auth. qui semel. C. quomodo. & qñ iudex. Item alie multas, quas ipse enumerat: & pulchre explicat Rip. post eum. Et ex his dictis Par. duas habet conclusiones. Prima est, quod terminus statutus officialibus ad standum syndicatorum, dicitur præfixus a iure absque ministerio iudicis, seu sindicatorum: Secunda est quod dilationes a iure statutz absque iudicis ministerio non possunt per iudicem breuiari sine causa, licet cum causa sic. Quo ad primam, ego puto quod Par. non bene dicat: & quod talis terminus dicatur a iure præfixus cum iudicis ministerio. induco text. l. prima. in princip. C. vt oēs iudici t. ciui. quæ cumina. vbi text. dicit quod officialis postquam sibi successum est non debet recedere d. loco vbi administrauit ante, quæ quinquaginta dierum constitutus numerus finitur: ponderando verbum constitutus quod quidem non potest intelligi, nisi de constitutione facta p. deputatos ad sindicandum, eo quia ante illud text. nullo alio iure talis terminus constitutus reperitur. Itē iudicio practica p. eundem Parid. positā in eodem text. §. in prin. vbi dicit, quod syndicatores debent bona emittere, & in eisdem terminū a iure statutū assignare: ex qua practica colligi potest, quod ultra quod legislator in d. l. j. voluit talem terminū esse a iudicibus deputatis constituendū: et modus sindicandi taliter se habet quod nisi p. syndicatores statuatur, & præfiguratur: nunquam currere incipiet. vt clarū est, & ex consequenti iudicis, seu sindicatorum ministerio ager, quo stante nulli est dubiū, quod a iure sit præfixus cum iudicis ministerio potest per iudicem breuiari: et siue causa. vt tradit idē Bart. in d. l. 2. num. 12. versic. item quid si lex. & ibid. Pau. de Castr. num. 4. Bald. in li. ubemus. C. de iudi. Angel. in authen. hodie. C. de appella. Rom. confi. 497. numero 2. Imol.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitanæ

Imol. consil. 68. num. 8. & plene Rip. in d. l. r. numero 14. vers. prima. sicque videmus quotidie breuiari per syndicatores fere in omnibus ciuitatibus Regni: licet in aliquibus terris seruetur cōtrarium: & ne quidem vna dies diminuatur de termino statuto. per ca. Reg. Hodie vero per nouissimam prag. 7. inci. Illustres & magnifici. S. e. nel tomar de los sindicados, in tit. de composicio. prohibitum est breuiari terminum statutum syndicatorum officialium, & licet loquatur solum in Gubernatoribus, & Capitaneis regijs, illud nō est circa verba dispositiua prag. sed circa relatiua exprimendo quod de illis audiuit breuiari terminum ad complacentiam, nam postea dicit quod prag. & Capitula Regni quæ super hoc disponūt inuolabiliter seruentur quod not. pro intellectu d. prag. Quo ad secundam, contrarium tenuerunt lac. de Aret. & Cy, in l. j. C. de dilatio. & in authen. qui semen. C. quomodo & quando iud. Bal. Rom. & plene Iaf. in d. l. 2. ff. de re iudic. Bald. in l. de die. ff. qui satisda. coga. & in d. l. iubemus. vbi dicit quod est ipsa veritas. Imo. in d. cap. cum sit Romana. vbi dicit hanc esse communem & Rip. in dicta l. 2. numero 14. dicentes communiter non posse iudicem id facere etiam cum causa exceptis sex casibus quos Rip. ibid. enumerat. Bene tamē verum est secundum eund. Rip. ibi num. 27. quod si ille cui terminus legalis coarctatus fuit: acceptauit, talis coarctatio valet per tex. in l. ad solutionē. C. de re iud. & c. quo ad consultationem vbi not. Abba. extra de re iudic. & Idem si fuerit coarctatus causa cognita, & non extiterit appellatum per tex. in cap. cū inter. extra de re iudic. quæ bene norabis.

¶ Octauo quæro, qua forma fiant literæ syndicatorum officialium de quibus in hoc Ritu dicitur, quod nisi demonstrētur officialis non admittitur ad aliud officium? Breuiter licet non reperitur formiter sic scripta, nihilominus infra scripta (a me nouiter tradita in syndicatu infra scripti Auditoris officialis aliter fuisse videlicet Philippus Dei Gratia Rex Castellæ Aragonum, vtriusque Siciliæ, Hierusalem, &c. Don Lope de Herrera miles regius collateralis consiliarius, & in prouincijs principatus citra & Basilicæ generalis Gubernator, Cæsar de Luciano & Desiatus Baxileo Regij auditors. Nec non Petrus Maria capocrassus v. r. d. & Lucas Mathæus Naccarella de ciuitate Salerni syndicatores electi, & deputati per regiā prouincialem audientiam Principatus. citra, & Basilicæ ad sindicandum magnificum v. r. d. dominum Mariam pepe eiusdem Regiæ audientie auditorē, &c. Sanctissimi Imperatores nostri cum scirent iudicibus quo minus in iure dicendo, & sententijs ferendis, iustitiz munus explerent odium, amicitiam, iram, atque auaritiam omnino impedimento esse: optimo iure sancierunt, vt magistratus & iudices qui iurisdictionis suæ administratione functi essent: continuo factorum redderent rationem: vt si qui in huiusmodi gerendis, vel crudeliter, vel superbe, aut auare, cupide vè quid egissent non sine magna & famæ & existimationis nota graues pro sanctarum ll. constitutionibus penas penderēt: qui vero ius vrgentes, & æquitate, a praua animi libidine se temperarūt: famæ suæ, & hominum necessitatibus consulentes, eos summis laudibus per hominum probatorum testimonia in cælum tolli, iidem Imperatoris voluerunt: Quas obres, vt id recte fieret & sine corruptelæ suspicione homines lectissimos, & viros vitæ integritate probatos, reperundarum iudicio diligenter, atque seure præesse mandarunt: qui summa adhibita diligentia ex postulationibus, & hominibus, qui non a quo iure, & clementer habiti fuerant: operam darent. Vnde re diligenter & ex veritate perspecta, ita vtrique consulerent, vt nullus iustæ querelæ locus relinquereur. Quare factum est cum nobis in supradicti magnifici Marij syndicatu, qui in hac Lucania regione,

sue prouincijs Principatus citra, & Basilicæ Auctor fuit: id oneris impositum esset: vt nihil in nostrum munere desideraretur: dedimus operā, qui cauum edicto, & præconum voce per harum prouinciaru vrbes oppida. & loca (vt mos exposulat) palam femus vnicuique licere per certos dies adesse: & si metu exposulationes, & querelæ (si quæ essent apud nos & nostrū tribunal auctacter habere: quo tempore ad nos ad eundi dato, & consumpro, nemo comparuit, qui querelam aliquam exposuisset. Cum vero diligentissime inuestigaremus, exquireremusque cuncti eundem dominum Marium quasi pleno ore laudabant, eiusque virtutes, doctrinam, in orum probitatem, & totius vitæ integritatem, summis laudibus tollebant in cælum, qui non modo factō, sed verbo quidem, quemquam læserat vnquam, quæ cognoscentes nos hunc magnificum Marium iudicem in malos seuerum, in infantes mitem, erga bonos beneficium, erga viduas, & pupillos facilem, atque benignum, iudicauimus non modo nostra sententia ad soluendum, sed etiam vtriusque sapientem, iustum modestum, fortem, & incorruptum, esse omnino, & summa gloria dignissimum, itaque eum tale esse nostro approbatione comprobamus: & a iudicatorum administratione in posterum, & perpetuo liberamus, & quia cupimus in eiusdem laudem gloriam hoc nostrum iudicium omnibus esse notū has literas in clarum, & firmum huiusce rei testimonium scribendas curauimus: quibus nostra nominum manu nostra adscriptimus: atque sigillum eiusdem Regiæ Audientie impressimus. Salerni die 23. mensis Martij. 1560. Don Lope de Herrera: Cæsar de Luciano. Desiatus Paxileo. Petrus Maria capocrassus Lucas Mathæus Naccarella.

¶ Nono quæro quod tempus dari debet per syndicatores officiali sindicando, qui per duos vel tres annos officium exercuit? tex. in capitulo Regni institutum quod tam iustitiarj, dicit quod pro quolibet anno dari debent quadraginta dies, adeo, quod si stetit per duos annos, dari debent quadraginta per tres annos centum viginti, attenda semper temporis quo officium exercuit, vt in d. c. dicitur. pro vero in l. obseruare. S. proficisci. q. 19. nume. 12. quod si sunt plura officia pluries est sindicandum: vero, vnum prorogatum, vnicum est totum temporationis reddendæ, & ipsum sequutus est Alciatus consil. 10. nu. 4. tomo 2. lib. 7. Dicentur autem plura officia quotiescunque per annum habuerat commisionem ad illud officij, & eo finito habuit alij pro alio anno, vbi quæque vero durante primo anno commisionem habuit pro alio anno, vel sine noua commisionem toleratus fuit, dicitur vnicum officium prorogatum per tex. nota. ad hoc in l. sed si manere. ff. de ca. l. 4. in prin. vbi per Alex. ff. de dam. in fest. l. si dies: vbi per Alberic. ff. de arbit. late Deci. in causa. nu. 38 post Bal. ibi. de offic. deleg. & Tiraque de retract. conuen. S. j. gloss. 7. nu. 24. vers. sed de vt dixi latius in prag. 4. q. j. & 2. de exulibus. vbi quæ prorogatio dicitur fieri durante primo termino, fiat eo elapso, dicitur noua dispositio, & vbi tempus prorogatur non dicitur fieri alterationem prioris dispositionis, sed extensionē. d. l. sed si manente. & Tiraquel. loco præ alleg. nu. 26. vers. sed id quod mus. adeo quod secundū eundē ibi. nu. 27. vers. quo. & Hippo. sing. 300. ipsa prorogatio assumat qualitates, & conditiones primæ dispositionis, & seature esse eiusdem omnino naturæ. & hanc Balopin. ego sequor. Non obstat. d. capit. Reg. item si tuimus. in illis verbis, pro quolibet anno: quoniam cum in sui principio loquatur cum iustitiaris ceterisque officialibus, illa verba pro quolibet anno referuntur ad ipsos officiales, vt sit sensus quod officiales quilibet pro suo anno stet sindicari per quadraginta

quadraginta dies, corrigendo dispositionem iuris ob
 nis per quod statuti erat dies quinquaginta ab-
 que distinctione si officialis steterit in officio per an-
 num vel per duos vt in l. prima. C. vt omnes iudi. &
 si necessitatem. in athen. vt iudi. sine quoquo sub-
 Minime etiam obstant alia verba. d. cap. dicentia
 rata temporis, quoniam illa verba sunt apposta
 fauorem officialium supplendo ius commune a
 no nihil erat dispositum de tempore. sindicatus quan-
 steterit minus vno anno, & cū nihil dicat quan-
 starent plus, relinquendum est dispositioni iuris
 communis vulgar. l. comodissime. ff. de libe. & posth. a
 iure communi tempus ad sindicandum officia-
 statutum fuerat indistincte vt supra dictum fuit
 eo quod intentio prefati capi. est. in vno capite cor-
 gere, & in alio supplere ius commune, & in vtroq;
 reere officialibus sindicandis, non autem statuere
 si officialis steterit in officio per plures annos quilibet
 annus habeat quadraginta dies ad rationem reddē-
 lam, quia in hoc nimis grauarentur officiales con-
 mētem ipsius capituli quod vt dixi fauere intē-
 & ita tenes quia est ipsa veritas. In Regno autē
 stro ita. q. vltra prædicta nullam habere debet dif-
 saltem, quia commissiones omnes officialium
 temporalium, tam Regiorum quam Baronum, expe-
 nantur pro vno anno, cum illa clausula & deinde in
 ad nostrum beneplacitum, exceptis commis-
 sionibus quæ a Regia Maiestate expediuntur Præ-
 sibus prouinciarum, quæ sunt per biennium simili-
 cum dicta clausula, adeo quod sine officiales stēt
 per duos annos sine plus, semper erit vnicum offi-
 cium, & quadraginta tantum dies stare debent. sin-
 dicatum & ita seruari videmus i præ. in iudicibus Ma-
 gnæ Curie, Præsidibus & Auditoribus prouinciarum
 qui ad minus stant per biennium, & tempore fori
 sindicatus datur idem terminus, qui dari solet illis
 qui pro vno tantum anno officium exercuerunt. Vnū
 tamen aduerte quo ad sindicatum præsidum prouin-
 ciarum & auditorum prouinciarum quod per prag-
 maticam cum iure. de off. isti. correctum est. d. capia-
 tur circa terminum dandum eorum sindicatum,
 eo quod per d. prag. debet esse dierum quinquaginta
 quæ pragmatica seruari debet propter disposi-
 tionem alterius nouissimæ prag. 7. incip. Illustres
 magnifici. S. e. nel tomar delos sindicados. de com-
 officio. in ceteris autem officialibus. d. cap. remanet
 suo robore. Decimo quarto, Pone quod vnus ex
 sindicatoribus ordinatis ad sindicandum officialem
 & solus omittit bannum imponendo maiorem ter-
 minum ad proponendum querelas, officialis senten-
 tiam appellat ad Magnam Curiam Vicarie,
 præsidem prouinciarum, petendo, stante graua-
 te causam euocari & remanere coram ipsis, nun-
 stantetal grauamine prouideri poterit causam
 amendam? mihi videtur quod decisio pēdeat ab
 articulo, videlicet an vnus ex sindicatoribus pos-
 siss bannum emittere, super quo Paris. in suo tra-
 dic. titulo de offic. indic. S. iudices. versiculo,
 per plures. numero 10. in proprijs terminis di-
 quod sic, quia bannum est interlocutoria. Iason.
 quod iussit. numero 2. de re iudica. & vnus ex iu-
 dices ordinarijs vel delegatis ad vniuersitatē cau-
 sicur sunt sindicatores, potest interlocutorio
 proferre, & valet & tenet, vt ipse ibidem con-
 post Barr. in l. si vni ex pluribus. quæstio. 2. nu-
 re iudica. & ibi Iason. numero 11. quemadmo-
 valet & tenet sententia difinitiuā lata ab omni-
 ali vnū cum duabus sequen. ff. de. re iudicata. nō
 vnus sindicandus remittendus ad sindicato-
 quo stante, sicuti si infertur grauamē per omnes
 dicatores in sententia difinitiuā causa remanet
 iudice appellationis, & non remittitur am-
 eodēmodum sindicatores, per textū in l. eos. in

princip. C. de appella. eodem modo si infertur per
 vnū ex sindicatoribus in aliquo actu quem potest
 ipse solus expedire, vt in interlocutoria diximus,
 quia quod iuris est de toto quo ad totū idem est de
 parte quo ad partem. l. quæ de tota. in principio. vbi
 gloss. Bartol. & ceteri. Doctores. ff. de rei vendic. & l. iur-
 risgentium. S. adeo. ff. de pact. cum alijs quæ allegat
 Euerar. in locis legal. loco a toto ad partem. fol. mihi
 277. Salerni, die 6. Martij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCXCVI.

Item quod in quibuscun-
 que causis ciuilibus, quæ in
 præfata curia pro tempore
 agitantur; post conclusio-
 nem factam in illis, per di-
 ctos actores vel cōuentos,

aliqua petitio restitutionis in integrum of-
 ferri non possit.

Dispositio istius Rit. non seruatur nec vn-
 quam fuit in obseruantia: vt patet ex de-
 cis. Afflic. 114. & his quæ dixi supra in
 Rit. 71. in 2. nota. Bene tamen verum est
 quod si vltra conclusionem concurrat etiam citatio
 ad dicendum, & quod causa capta sit referri per eius
 commissarium; seruaretur quod hic dicitur. vt scribit
 Afflic. in constit. obscuritatem. quæ 9. numero 19.
 & dixi latius in d. Rit. 71.

RITVS CCXCVII.

Item seruat ipsa Curia in prima causa
 nec in ciuilibus, nec in criminalibus aliquo
 condemnare in expensis.

S V M M A R I V M.

- 1 In prima instantia an fiat condemnatio in expensis?
- 2 Correctio in iure euitanda.
- 3 Victus victori in expensis condemnandus, vel iuste absoluendus cum limitat.
- 4 Quid autem in expensis criminalis cause. Iudex omittit in condemnatoria sententia in expensis condemnare: appellat victus num & victor ab omissa expensarum condemnatione appellabit cum limitat. Iudex in sententia omittendo expensarum condemnationem, an possit addere eam supplendo.
- 7 Iudex victi in expensis debite cōdenādū si non cōdenauit: an possit in syndicatu molestari? Emergentia post lit. contest. in iudicis arbitrio consistunt.
- 9 Pragmatica iuri communi addere debet.
- 10 Ius non ledunt quæ dubitationis tollēde causa exprimuntur.
- 11 Expensæ quo iure peti debent.
- 12 Expensæ extra iudiciales, quæ sint remissive.
- 13 Quæ summarie expediuntur, per iudicis officium expediri debent.
- 14 Lites de litibus oriri non debent.
- 15 Iudex in consequentijs causæ ex officio pronunciat.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

- 16 *Index appellationis in sua sententia dicit victum victori in expensis condemnamus, nunquid de expensis prima instantie, an & secunda, sit intelligendum.*
- 17 *Iudex appellationis efficitur iudex totius causa.*
- 18 *Sententia si dicat, victum victori in expensis: nec sequitur aliud verbum, condemnantes: nunquid quo ad expensas valebit talis sententia: ita quod suppleatur verbum condemnantes.*
- 19 *Illam interpretatio accipienda, est quæ magis valere quam perire actum facit.*
- 20 *Litigans quando iustam causam litigandi habere dicatur.*
- 21 *Vincens in prima instantia succumbens postea in secunda, an & quando in expensis condēnetur.*

Not. ex hoc Rit. † quod Mag. Cur. seruatur in prima instantia non condemnare, in expensis: & pro hoc facit quod no. 10. And. ad Specu. in tit. de expen. S. nunc de expensis. num. 5. in ver. alterutra. in litera g. vbi dicit quod hodie seruatur, victum victori non condemnare in expensis: nisi in causa appellationis. Sed dispositio istius Rit. corrigitur per Rit. infra 310. secundum Cauens. hic & ibi. Ego autem satis dubito de hoc: tum quia Rit. ille non exprimit in prima an in secunda causa † propter quod vt correctio euitetur iuxta. l. precipimus. in fi. C. de appel. in secunda causa debet intelligi: tum etiam quia, non videtur emanare principaliter ad prouidendum circa condemnationem expensarum faciendam: sed solū circa taxationis reservationem: & licet etiam de condemnatione loquatur expresse, intelligi debet in illa causa, in qua taxatio & condemnatio locum habet: & sic in secunda, non in prima: in qua per hunc Rit. prouisum erat, cogitabis tamen, licet autem per illum Rit. non corrigatur iste, attamen corrigatur per Regiam prag. temeritatem in tit. de expensis. † quæ generaliter vult quod victus victori in expensis condemnetur, vel ex iusta causa aboluatur: sicut etiam per const. Reg. diuorum prouisum erat. & de iure communi cautū est in l. eum quem temere. in prin. ff. de iud. l. properandum. S. siue autem. C. de iud. l. nō ignorat. C. de fruct. & lit. expen. & l. seueriter. C. de excusa. tutor. cum si milibus & ita seruatur in hoc Regno: tam in causa principali, quam appellationis, vt patet ex dictis iuribus. & no. Bal. in l. eos. S. cautione. num. 4. C. de appel. Pau. de Cast. in l. destitisse. ff. de iud. & plene Grā. decif. 83. Exceptis tamen temper illis casibus, quos sparsum ponunt Doct. in diuersis locis Bart. in l. si quis inficiatus. ff. de deposit. in l. hæres. ff. de administ. tut. in l. qui solidum. S. etiam. ff. de leg. 2. in l. bonorum. nu. 4. ff. de bonorum poss. & in d. S. siue autem. nu. 2. & 3. & post eum Iason. ibi ponens decem limita. num. 3. cum seq. Bald. & Ang. in l. terminato. C. de fruct. & lit. expen. Guid. Pap. decisio 436. nu. 65. Lanfran. in reper. c. quoniam contra. in ver. expensarum nu. 3. Hippo. in l. patre vel marito. col. 7. nu. 21. ff. de ques. Prac. Papien. in forma libelli in actione reali S. & expensis nu. 12. Cypoll. in l. quod si nolite. S. apud Labonem. nu. 12. & in §. idem cælius. lo 3. n. 4. ff. de edil. edi. Bern. Diaz. in suis regulis. in versic. expensarum. reg. 274. & Pet. Rebuff. in commen. constit. Franc. tract. de expen. in prin. num. 25. ver. limitant cum seq. vol. 3. vbi multos casus ponit. † Aduerte tamen, quod licet iste Rit. sit correctus per d. prag. attamen adhuc est in obseruantia in criminalibus, nedum in prima causa: (vt loquitur) verum etiam in secunda. vt patet ex Gram. decif. 39. in princip. vbi dicit quod dum casus occurrisset

scriba fiscales Magor Curia fidem fecerunt in vna recordari in ipsa Magna Curia quarulante. *sunt* condemnatum in expensis, sicque vbi que ob seruare video in hoc Regno: nec vnquam in criminalibus si etiam esse, vel fieri condemnationem expensarum ratione victoriz inquisiti liberati, etiam diffinitio ab soluti. Et licet Bar. in l. j. in princ. nu. 13. ff. ad Turpill. & in l. si postulauerit. S. fin. per illum tex. ff. de a. dult. Cyn. in l. qui crimen. quest. fin. C. qui accus. non poss. Salyc. in d. l. non ignorat. Ial. in d. S. siue autem. nu. 21. q. 8. vbi ponit tres ampliat. & limita. & post ipsum Bern. Diaz. in suis reg. in versic. accusator. reg. 20. Pe. Rebuff. in dicto tract. de expen. in princip. num. 17. & Hippo. in dicta l. patre vel marito. versic. sed post set quæri numero 18. & in pract. S. superest. in prin. u. neant contrarium de iure, per leges & iura quæ adducunt: sicque dicat Gram. d. decif. 39. fuisse decisum per Magnā Curiam Vicariz, nihilominus prima opinio non solum attenta generali pract. & consuetudine huius Regni, verum etiam dispositione iuris veterior est vt voluit Iac. But. relatus p. Bar. in d. l. j. scribit pulchre Bal. in auth. generaliter. num. 11. versic. modo quæro. C. de episc. & cler. & in dicta l. qui crimen numero 22. versiculo circa finem. & Lanfran. in lo. præallegato. per tex. qui haud hoc pbat iudicio in d. l. non ignorat. quam etiam videtur sequi Ios. de Ana. in c. accedens. colum. 5. vers. not. quod in causa de accus. vbi relatis omnibus Doct. qui super ista q. scribunt cum rationibus, quæ hinc inde allegantur tandem dicit se credere, quod non reperitur, tex. nec gl. de iure can. vel ciuili qui, vel quæ expresse probent quod in causa criminali criminaliter mort. uo ad penam pecuniariam possit fieri condemnatio expensarum ratione victoriz per officium iudicis experientium, vt latius per eum, quem vide, quia satis loquitur, & ipsum refert & sequitur Fely. ibi. num. 2. & ad id quod dicit Gram. in d. decif. fuisse decisum respondeo quod si quemadmodum ab illa sententia in illa causa prolata fuit appellatum ad sacrum consiliū: fuisset appellatio prosequuta: pro certo fuisset illis de ciso reuocata, & adhuc dubito si ita fuit d. *¶* Iuxta prædicta quæro primo, pone quod iud. sententia condemnatoria omittit condemnare in expensis: & ab ea sententia victus appellat: nunquid actor poterit ab omitta condemnatione expensarum appellare? Breuiter ego facio tres casus: primus est quando omittit condemnare, quia expresse aboluuit, secundus est quando omittit reseruando post sententiam, tertius est quando verè & propriè omittit, nihil penitus dicendo de expensis. Primo casu dicas quod sic. alias nisi victor expresse appeller, appellatio interposita per victum sibi non prodesset quoad expensas: sed sententia faceret transitum in rem iudicatam pro eis. vt dicit Imol. in capit. significauit. numero 3. per tex. cum gl. j. & 2. & ibi etiam Fel. 2. de exceptio. qui Imol. defendit ab impugnato. Abb. & idem Imol. in ca. fin. col. fin. eodem metu. Secundo casu dicas idem: alias sententia quo ad expensas, faceret transitum in rem iudicatam: nec posset ulterius post sententiam de expensis tractari: quous condemnatio fuerit reseruata: quia ius hoc prohibet, l. terminato. C. de fruct. & lit. expen. vbi etiam Bal. col. penul. versiculo quæro quid: idem Bald. in d. auth. generaliter numero 11. versic. item scias. Specu. in titu de alleg. & dispura. Bar. in l. Paulus. ff. de re iud. & in l. si testis. S. officium. ff. de aqua plu. ar. cen. Lanfran. in dicto capitulo quoniam contra, in versiculo expensa numero 10. versiculo quæro nunquid, & numero 15. versiculo sed diceret quis, & Iason. in lege properandum. S. siue autem. secundo nota numero 26. C. de iudic. verum tamen est, quod in hoc Regno etiam si non esset appellatum ab omitta condemnatione expensarum. possent postea

lapi, & de vis tractari non obstantes, d. l. termi-
 que limitacub non procedere, vbi ad est. Statutu
 in Regno. d. Regia pragma. temeritatem man-
 quod victus victori condemnatur in expensis.
 Bart. in l. 3. §. rem. ff. de leg. 3. & in l. non solum.
 de re iudica. Ang. in ead. l. terminato & in auth.
 exhib. reis in princ. Alex. in d. l. Paulus. numero 8.
 Lanfran. in d. capit. in versic. expensæ. nume. 15. ver-
 sic. sed diceret & Afflic. in constir. Reg. diuorum.
 nume. 1. & licet Mathesi. sing. 80. nota. quod Bart. ten-
 eat contra istam limitæ. tamen commutis est cum
 Bart. in d. l. 3. §. si rem, & ad id quod Mathesi. dicit, re-
 sponde, vt per Gabrie. Saray. nouiter respõdetur post
 eundem fin. in apostil. Tertio casu dicit tex. expressus,
 & nota. quod non in l. fin. C. quando prouoca. nõ est
 necesse. Imo. in d. capit. significauerit. Socy. in suis reg.
 2. 4. Fallen. 23. Lanfran. in loco præalleg. numero. 20.
 versic. iuxta præmissa. Cardin. in clem. sepe. §. si. quæ.
 penult. de verbosum signific. & Hippo. in præd. §. su-
 perest. num. 2. i. versic. quærit postea ratio est, secun-
 dum Bald. in d. l. fin. Imo. in dicto capitulo. & Lan-
 fran. vbi supra: quia cum appellatum fit per victum
 & appellatio rescindat pronunciatum iudex ad quæ,
 cognoscer tam de principali quam de expensis: &
 pro eis non est opus appellare: vt dictum est,
 pro casu principali: minime cum fuerit in eius fau-
 orem, vt text. met. dicit in d. l. fin. & Bald. ibi numero 2.
 versic. sed victor. Limita tamen prædicta secundum
 Lanfran. in loc. proximè cita. Cardin. d. clem. cent. &
 in cap. Nicolao. de appell. & Fely. in dicto capitulo si-
 gnificauerunt. Limita. 3. vbi cunque victus non ap-
 pellasset: quoniã tunc victor posset appellare ab om-
 nia condemnatione expensarum, quia cessaret ratio
 d. l. fin. Item limita ab his duobus modis quos pul-
 chre ponit Fely. in d. c. significauerunt. limita. 2. & 4.
 Secundo successiue quarto pone quod iudex. omi-
 condemnationem expensarum nihil penitus dicẽ
 de eis: nec absolvendo, nec condemnando victũ
 nunquid poterit postmodum ipsam addere, eandẽ
 sententiã supplendo Breuiter licet iudex non possit
 in sententiã rescruare condemnationem expensarũ,
 postmodũ faciendam: vt supradictum est in questio.
 præceden. per l. terminato. C. de fruct. & lit. expen.
 tamen vbi nihil dicit, potest eadem die & non vlti-
 morandem sententiã supplendo, addere cõdem-
 nationem probat tex. nota. cum gl. vbi etiam Bart. &
 Pau. de Cast. in l. Paulus. 1. ff. de re iud. & capit. cum
 appellacionibus friuolis. iuncta gl. in versic. eadem
 obiectum Geminia. nota. de appell. in 6. intelligerem
 tamen procedere si partes adhuc sunt præsentis, se-
 cõsi recessissent: quoniam tunc putarem illam addi-
 tionem tanquam parte non vocata factam, non va-
 lere per l. de vnoquoque. ff. de re iud. quod nota. qd
 facile poterit euenire.
 Tertio quæro pone, quod iudex non condemna-
 victum in expensis, cum tamen condemnari de-
 buisset: nunquid poterit in syndacatu molestari. text.
 sul. properandum. §. siue autem. C. de iudic. expresse
 dicit quod sic: & idem glos. in l. fin. in versic. confitea
 C. quando prouocare non est necesse, debet tamen
 intelligi secundum Bart. post Dy. in l. 4. §. hoc au-
 tem. quæst. 5. numero 9 ff. de dam. infecto. Bald. in d.
 l. fin. & in §. hæc autẽ omnia. instit. de pen. temer. litig.
 Anch. in c. finẽ. de dolo & contum. Abb. in c. auditis,
 in fi. de procura. Fely. in d. c. significauerunt. limita. 4.
 & Lanfran. in d. versic. expensæ. nu. 20. versic. sed po-
 ne. Aret. in l. sancimus. nu. 3. 4. nota. C. de iudic. & Af-
 flic. in constir. Reg. diuorum. num. 1. quotiescunq;
 per partẽ petitæ fuerit: alias secus: q. tunc si vellet
 bene posset: non autẽ cogeretur, ¶ quia ea, quæ emer-
 gunt post litẽ contestatã: consistũt in iudicis arbitrio
 l. ediles. §. itẽ loiedũ, vbi hoc et firmat Cepol. in 5. no-
 ta. nu. 7. ff. de edil. edi. & ideo Bart. in d. §. siue autem

in fi. vers. & Bald. in d. l. fin. tradunt cautelam litiga-
 tibus vt semper in libellis petant aduersarium con-
 demnari vna cum damnis & expensis factis, & facie-
 dis: vt quotidie videmus fieri. In hoc tamen Regno
 supradicta dist. non procedit: quia cum habeamus d.
 prag. temeritatem volentem quod victus victori cõ-
 demnetur in expensis, vel ex iusta causa absoluat
 semper iudex tenetur condemnare in expensis, cũ
 9 semper condemnari potest, ¶ vt sic pragma. addat iur
 cõmuni iuxta no. per Bart. in l. 2. ff. de vfu cap. & l. 4. §.
 prætor. ff. de damno infecto. & Ang. in auth. de ex-
 hib. reis. nu. 6. & similiter stante. d. prag. supradicta
 Bart. cautela non videtur necessaria licet semper bo-
 10 nõ sit ipsa vti ¶ quia ius nõ lædũt, q. dubitationis tol-
 lende causa, exprimũt. l. q. dubitationis. ff. de reg. iur.
 11 ¶ Quarto quæro, quod ius expensæ, peti debet. Et
 in hoc breuiter insistentio, dico quod aut sumus in
 expensis extraiudicialibus, aut in iudicialibus. Pri-
 mo casu. Spec. in tit. de expensis. §. j. numero 8. vers.
 & not. dicit quod iure actionis specialiter per libel-
 lum: nisi quis eas fecit. ius habeat renuntiationis p
 rex. in l. si necessarios. ff. de pignor. act. & l. in rebus.
 12 §. possunt. ff. commoda. ¶ quæ autem sint expensæ
 extraiudiciales, vide per eundem Specula. ibid. in
 princ. illius. §. & per totum. Secundo casu, gl. in c. fi-
 nem litibus. in versic. expensas. circa finem. extra de
 dolo & contum. distinguit. dicens quod aut sumus
 in expensis, quæ contingunt ante litem contestatã:
 aut post. Expensæ quæ contingunt ante litem contesta-
 tam, iure actionis nominatim per libellum peti
 debent per tex. in l. ediles. §. item sciendum. vbi etiã
 Gl. no. de edil. edi. quæ vero post litem contestatã
 iudicis officio peti possunt per tex. in litem si serui.
 ff. de edil. edi. vbi no. per gl. hoc etiam voluit gl. in l.
 edita in versiculo perpetui. C. de idem. & Abb. in di-
 cto. cap. finem litibus qui dicit esse de mète Bart. in
 l. 4. §. condemnatum, in fi. ff. de damno infecto. dum
 ibi ad cautelam, quod litigantes in libello petat ad-
 uersarium condemnari in expensis. Iacob. vero de
 Aren. quem refert Cy. in l. sancimus. nu. 10. quæst. 9.
 C. de iudic. & præd. Papien. in forma libelli. in act.
 reali in ver. & expensis. num. 4. ver. sed circa. in distin-
 & tenet quod per officium iudicis peti possunt etiã
 quæ ante litem contestatã debentur tribus ratio-
 13 nibus ¶ Prima, quia quæ summarie expediuntur: per
 officium iudicis debent expediri. l. nequicquã. §. de
 plano. ff. de off. proconf. sed expensæ quæ ante litem
 contestatã debentur: summarie expediuntur: quia
 statut de eis sacramento partis. d. l. sancimus ergo, &c.
 Secunda, quia si iure actionis deberentur: semper q
 quis vellet expensas factas ante litem contesta. opus
 esset super eis dare libellum: & litem contestari. iu-
 14 xta auth. offeratur. C. de lit. contesta. ¶ & sic lites li-
 tibus oriuntur contra l. terminato. C. de fruct. & lit.
 expen. Tertia, quia si secus diceretur, sequere-
 tur quod cum actõ etiam finita lite, locum habeat l.
 centum Capuz. ff. de eo quod cer. loco etiã post sen-
 tentiam peti possent cõtra d. l. terminato. Hanc eãd.
 opi. tenet Bart. in d. l. edita. in fi. nu. 32. & las. post eum.
 nu. 38. præd. Papien. in loc. præalleg. circa fi. & ple-
 nius Spec. in d. tit. §. j. in prio. & ver. his motus. p. tex.
 in c. cum dilecti. in fi. de dolo & contum. & c. auditis.
 iuncta Gl. in versic. facies circa med. extra de proc. cũ
 simil. & per d. l. sancimus. vbi tam ante litem cõtesta-
 tã quã post dicitur, quod expensæ ratione cõtumacię
 taliter debentur: quod non prius iudiciorum aditus
 pandi debet contumaci quã fuerint resectæ. Facit et
 15 pro ista opin. ¶ quia iudex in cõsequentijs causæ ex of-
 ficio pronũciat. arg. l. paulus. ff. de re iudic. l. cum qui
 emit. §. item si iumenta. ff. de sur. & c. prudentiã. in fi.
 de offic. deleg. Secundo facit quia clarum est, quod
 officium iudicis etiam ante litem contestatã de-
 seruit in citationibus, interrogacionibus, & alijs, vt
 Y 3 plene

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

pleno. Specul. in titu. de offic. deleg. §. deseruit: et eo eodem modo debet deseruire in expensis. cap. 2. de offic. iud. Tertio, quia nulli dubium, quod iudex citatum ante litem contestatam & non comparentem punit ex suo officio l. 2. §. ff. si quis in ius voc. pō. ier. & l. j. §. ff. si quis ius dice. ergo pari ratione punitur in expensis contumacem. per d. l. sancimus. Non obstat modo text. in d. s. item sciendum. per quem gl. se fundat, quoniam vt dicunt Cy. in dicta l. sancimus. & Specula. vbi supra numero 2. loquitur in expensis extraiudicialibus quæ consistunt circa fructus & partus rei petita, & iuris æque principales & per se existentes, in quibus verum est non posse iudicē se intromittere: nisi nominatim iure actiones fuerint petita, vt etiam in principio quæst. diximus, nos vero loquimur in expensis iudicialibus circa litem factas, & sic in casu diuerso & profecto satis miror, qd gl. in d. cap. in ista quæst. alleget. d. s. vel secundo, secundum Cy. dici potest quod tex. ibi non dicit quod expensæ quæ ante litem contestatam cōtingunt: nullatenus pertinent ad iudicem: sed quod valde non pertinent: quasi velit dicere, quod spectant etiā tunc ad eius officium, sed illæ, quæ post litem contingunt: plenius, & valde pertinent: cum in omnibus dicatur factus iudex vt tex. ibi dicit. Effectus huius q. est secundum Cy. ibidem, quia si expensæ quæ contingunt ante litem contestatam, iudicis officio peti non possent: sed iure actionis tantū: iudex non posset aduersarium ad eas cogere ex suo officio: sed opus esset quod is qui eas fecit: libellū daret, & sup. eis litis cōtestatio fieret, vt supra dictum est, quod bene nota.

16 ¶ Quinto quæro iudex appellacionis in sua sententia dicit victum victori in expensis condemnantes: nunquid de expensis circa primam instantiam solū intelligitur, an etiam & circa secundam? Fely. in cap. significauerunt. num. 7. versic. demum. de exceptio. & Hippo. in l. patre. num. 74. versic. item scias. ff. de q. mouent hanc quæst. & breuiter determinant. quod nisi aliud appareat: ad omnes videtur condemnasse. sed quia ad hoc nihil allegant, nisi Alex. in quodam consil. quod dicit non reperisse in impressis: dici potest

17 ¶ Verū esse, quod ipsi firman: quia iudex appellacionis efficitur iudex totius causæ tam facti principalis, quam etiam expensarum factarum in prima instantia, vt probat tex. in l. fin. C. quando prouoca. non est necess. & no. per Spec. in titu. de expen. §. aunc videndum reltat. num. 7. & Inno. & Bald. in c. l. p. de appell. vbi dicunt quod ad eum deuoluitur tota causa, & etiam officium primi iudicis. vt etiam probat tex. in c. Raynaldus, & c. Raynuius. de testa. & propterea secundum eos & Philip. ibid. in gl. fi. q. 7. l. ser. & Afflic. in d. consil. diuorum. num. 6. ver. secūdo quærit, nedum potest condemnare ad expensas factas in causa appellacionis: verum etiam in prima instantia per d. l. si quæ hoc probat expresse. & per l. tutor. in princ. ff. de vsur. & l. fi. ff. de re iud. cum si. & ideo cum ad ipsum spectet tota causa super qua pronunciat, condemnatio expensarum per eum facta de expensis totius causæ debet intelligi: nisi sententia diceret victum victori in expensis in hac causa coram nobis factis condemnates: quoniam tunc secus esset, & quo ad alias videretur absoluisse quod potest facere secundum Spec. & Afflic. in loco præalleg. quod nota.

18 ¶ Sexto quæro pone quod sententia dicat victum victori in expensis, nec aliquid verbum condemnantes, subsequitur: nunquid talis sententia valebit quo ad expensas, ita quod in ea suppleatur illud verbum condemnantes? Bart. in l. præles. C. de sent. circa istam q. distinguit: dicens quod aut sententia quo ad factum principale est absolutoria, aut condemnatoria. Primo casu, tenet quod non valet: quia non potest quo ad expensas suppleri per verbum principale. idem Ian. in capit. quoniam contra. extra de testi. Bald. &

Ang. in l. prima §. sin autē. ff. de heredi. instr. & Ray. in l. prima. ff. de reg. iur. Secundo casu tenet quod quia tunc suppleretur per verbum condemnantes appositum circa factum principale. Idem vero in dictis §. sin autem videtur indistincte tenere valeat: & quod verbum condemnantes subintelligitur argum. illius tex. & ipsum sequitur Bal. in b. c. rarius. & Pau. de Cal. in l. errore. C. de testa. & C. ma. in d. s. sin autem. Imo tamen in dicto §. sin autem numero 96. & Alex. in Apostil. ad Bart. ibi demum dicit quod prima opi. est de iure verior, & quæ seruaretur in pract. licet secunda sit magis æqua: & etiam de iure iustineri possit vt latius per eos. Aret. vero & Ias. §. curare. ille. numero 6. ille nume. 55. in situ. de d. dicunt Bart. non esse contrarium: quia dicta l. præ loquitur quando sententia non continet alia verba quam supra dicta: quo casu etiam ipsi tenent cum fin. Bart. ibi at in dicto §. sin autem loquitur quod sententia procedit vltra: & dicit quarum taxationem nobis & nostræ Curie referuamus: quo casu non dubiū, quod per talia verba subintelligitur verbum condemnantes: cum non possit subintelligi verbum absoluentes: quia alias non posset fieri taxationis seruatio: & ita ipsi resident, & credo cum Ias. quæ sit pura veritas. Cogita tamen si dici potest, quod uel sententia sit condemnatoria, siue absolutoria, siue procedat vltra, referuando taxationem siue ad semper debet subintelligi verbum condemnantes: tum quia, semper capi debet illa interpretatio quæ potius facit, quod actus valeat, quam quod pereat. l. quoties. ff. de reg. iur. tum etiam quia non videtur verum quod Docto. dicunt, quod quando sententia non est condemnatoria: aut in ea non extant dicta verba referuantiæ taxationem: illa verba victum victori in expensis, &c. possunt referri tam ad abolitionem quā ad condemnationem, & quod non sit verum, patet ad sensum, quia si iudex vellet absolueret ab expensis non diceret victum victori in expensis, &c. sed solū victum in expensis, & eo casu, posset subintelligi vnde que verbum, sed cum dicit victum victori, aperte dem denotat alicui velle dare Vincenti. Durum me videtur a communi tantorum patrum opinione cedere, sed nihilominus silere non possum quod mihi satis vrget, cogitabis tamen.

20 ¶ Septimo quæro cum inter alias causas, quæ sunt ad condemnationem expensarum (quas tamen tibi remissive supra in princ. vers. exceptis) sit ista causa litigandi per l. qui solidum. S. etiam. vbi nota. per Bar. ff. de leg. 2. Corset. in singu. incip. p. c. 1. & Alex. consil. 135 nu. 14. volum. 6. cum similibus dicit poterit litigantem habuisse iustam causam litigandi. Lanfran. in d. cap. quoniam contra. in vers. expensæ. num. 5. cum seq. de probat. late hoc tractat mens quinq; casus & latius Rebuff. in cōmen. Fran. tract. de expen. in princ. num. 30. versic. in causam, vol. 3. & ideo ad eorum dicta tereminus ad materiam expensarum vide infra in sequen. R.

21 ¶ Octauo quæro tunc pone quod ille qui in prima instantia obtinuit sententiam pro se, in secunda debet succumbere propter probationes factas per partem aduersam, cum tamen ille nouæ probationes concernent factum proprium ipsius qui primo vicit vel tactum alterius de quo poterat eidem verisimiliter constare in prima instantia, nunquid condemnabitur in expensis? Bart. post Gl. ibi in l. Generaliter. §. sed iuramento. numero 8. dicit quod vincens in prima instantia, succumbens postea in secunda non condemnatur in expensis, si succumbit ex nouis probationibus, secus si ex eisdem actis, idem Bald. in l. pen. col. fin. C. quando prouoca. non est necess. & in addit. ad Specul. de instr. edi. §. an in causa appellacionis. Hostien. & Imo. in capitulo finem litibus. de de lo & contum. & Lanfran. in capit. quoniam cōtra. in vers.

et expensæ num. 5. verfic. aduerte tamen. de prob. Sed nihil dicunt de casu q. nostræ. tu dicas quod talis succumbens ex talibus probationibus debet condemnari in expensis sicuti si succubuisse ex eisdem actis. in voluit nota. Saly. in d. S. generaliter. in prin. nu. 6. verfic. sed quando ratio est secundum eum quia isto casu nullam habuit iustam causam litigandi cum ex his quæ sciebat potuit scire iniustam causam fouere: q. in ou. Salerni, die 17. Martij. 1560. Prosper Carauita.

- 22 *Ab ista taxatione appellari potest.*
- 23 *Sententia taxationis expensarum licet interlocutoria, habet vim diffinitiuæ.*
- 24 *Si a lata sententia, per quam aliquis in expensis condemnatur, appellabitur: iudex pendente appellatione, nunquid expensas taxabit?*
- 25 *Iudex expensas taxando non innouare, sed pronũciata declarare dicitur.*
- 26 *Advocatus vincens causam propriam an debeat habere patrocinium a parte sibi condemnata in expensis.*

RITVS CCXCVIII.

Tem seruat ipsa Curia, quod quando expensæ fiunt ante sententiam a in aliquo casu: sicut contingit in multis casibus: tunc Curia committit taxationem expensarum ipsarum magistro actorum, & facta taxatione, si dictæ expensæ veniunt reficiendæ propter contumaciã per l. sancimus. C. de iud. tunc non auditur in iuribus suis nisi eis refectis: si alia de causa veniunt, tunc facta taxatione & inquisitione ipsarum per dictum magistrum actorum ab eius procuratore & advoco, & commissario, qui dicuntur recepisse dictas expensas, fit executio per Curiam, sicut sententiarum executio.

Hunc Ritum loquentem de expensis, quæ fiunt ante sententiam: intellige loqui de expensis, quæ fiunt & præstantur per verbum aliqua interlocutoria ante sententiam diffinitiuam: nec etiam loqui posset de his quæ fiunt ante sententiam & præstantur postea: quoniam in præcod. Rit. dispositum erat: quod in prima causa victus non condemnaretur ad eas. In tantum quod aut post verbum fiunt, positum in hoc Rit. suppleri debet, & præstantur: aut illud verbum fiunt exponi debet: id est præstantur, quod bene nota. pro intelligentia istius Ritus.

- 1 ¶ Nota primo ex hoc Rit. ibi in multis casibus, quæ expensæ factæ in iudicio præstantur ante sententiam diffinitiuam, in multis casibus. Primus est quem Rit. ponit. quando aliquis est contumax: ¶ nam tunc non auditur, nisi refectis expensis per l. sancimus. C. de iud. cap. si. de maioriã & obedientia. cap. querelã de procur. cap. cum dilecti, de dolo & contumacia. ca. quoniam. S. in alijs. extra vt lite non contestata. & cap. j. de sequest. poss. & fruct. & Pract. Papien. in forma libelli actione reali. in ver. & expensis, numero. 5. verficulo sed hic queritur. Secundus est, quando aliquis malitiosè, aut fraudulenter vexauit aduersariũ, per literas dolo, aut fraude contra eum impetratas. probat tex. in cap. ceterum. extra de rescript. Tertius casus est cum quis per modum exceptionis opponit crimen ad repellendum aliquem a beneficio. capit. accedens. extra de accusa. Quartus est, cum quis trahit reum coram diuersis tribunalibus super pluribus personalibus actionibus cap. si. extra de rescript. Quintus est quando quis citatus ad totam causam, constituit procuratorem: & demum in contemptum iudicis, & præiudicium partis reuocat ipsum: vt probat tex. in c. auditis. extra de procur. Sextus est quando minus sufficientem procuratorem constituit quis in iudicio: quia cum esset reus constituit procuratorem solum ad agendum, vt patet ex cap. constitutis. extra de proc. Septimus casus est, cum quis appellat a denegata quarta productione testium & non probat: vt dicit text. in capitu. significauerunt extra de testi. Octauus casus est, quoties quis exceptionem dilatoriam, quam opposuit non probauit. si tamen calumniosè fuit opposita, & hoc constat euidenter. vt nota. pulchre gl. in cap. finem. per illum tex. in verficulo expensis. circa princip. de dolo & contum. & Specu. in titu. de expensis. S. si ante. numero 4. verficulo sed nunquid alias, nisi de malitia constaret: licet succumberet, in expensis non condemnaretur, quia a iure conceditur exceptionem proponere maximè vbi verisimilis adest causa. capit. pastoralis. extra de except. Et vltra prædictos, sunt alij nonnulli casus, quos late ponit Specu. in loco præalleg. numero 9. vbi te remitto. ¶ Et tandem ne super casibus & exemplis immoremur, concludendo dico, quod in quocumque incidenti, vel emergenti quis succumbit condemnari potest in expensis ante diffinitiuam sententiam per textum in cap. significauerunt. vbi nota. Bald. ex.

A D D I T I O.

Ante sententiam vide tu Guidon. Papa q. 66. C. P.

S V M M A R I V M.

- Plures casus in quibus expensæ in iudicio factæ ante diffinitiuam præstantur.
- Contumax, nisi refectis expensis, non auditur, & nam. 8. cum suis ampliat. & limitat.
- In quocumque emergenti quis succumbat: ante diffinitiuam in expensis poterit condemnari. cum ampliat. & limitat.
- Taxatio expensarum per quem fiat.
- Taxatio expensarum est iurisdictionis.
- Practica super taxatione expensarum, cum limitat.
- Causæ quatuor, propter quas reficiendæ veniunt expensæ.
- Temerarius triginta modis dicitur remissive.
- Differentia septem inter expensas debitas ratione consumaciæ, & debitas ratione victoriæ. & nu. 10. 11. 12. 13. 14. 15.
- Iusta causa litigandi ab expensis an excuset? Legum correctio euitanda ibidem.
- Expensarum in litibus faciendarum quinque genera. & numero 17. 18. 19. 20.
- Sportula quæ dicantur proprie.
- Expensæ præstandæ ante sententiam diffinitiuam, si non soluantur: fiet pro eis executio prout in sententijs quæ in rem iudicatam transuerunt. cum ampliat.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

tra de testi. Barto. in dicta l. sancimus & ibi Bald. numero 4. idem Bar. in l. non ignorat. per illum tex. C. de fruct. & lit. expen. Bald. Ang. Salyce. & Alex. in l. properandum. §. sin autem alterutra. & ibidem Iaf. num. 19. C. de iud. & Lanfranc. in cap. quoniam contra. in versic. expensarum. num. 21. versiculo quæro ulterius, de probat. Ratio quare succumbens in interloquutoria, potest tunc condemnari & condemnatur in expensis: duplex esse potest: secundum Rebuff. in commen. confit. Fran. in tract. de expen. artic. 3. gl. vnica. num. 3. volum. 3. Prima quia litigantes videntes quod in omni incidenti in quo succumbunt condemnantur in expensis, non ita facilliter multiplicabunt dilationes, & incidentia. Secunda quia esse potest, quod ille qui succubuit in interloquutoria, vincat postmodum in diffinitiva, quo casu si ille qui vincit in interloquutoria, non habuit tunc expensas per ipsum factas: non possit ulterius eas petere ab eo qui vincit in facto principali, vt dicit Ang. in l. terminatio. C. de fruct. & lit. expen. Lanfranc. in repe. cap. quoniam contra. in versiculo expensarum. numero 22. versiculo, notandum est etiam. de probat. & Rebuff. in loco præallega. num. 4. & 8. Et si dicatur, quod ista condemnatio expensarum que fit in interloquutoria: parum prodest, & omisa non nocet eo, quia si ille qui succubuit in interloquutoria, & soluit expensas, vincit postmodum in diffinitiva, aduersarius sibi condemnatur ad expensas per ipsum factas. Replicatur, quod illa condemnatio expensarum non extenditur ad eas quas facit, quia succubuit in interloquutoria. vt dicit Bart. in l. si pignore. ff. de pign. act. & in l. damni. §. cum pariete. in ff. de dam. infecto. Salyce. in dicto. §. sin autem alterutra. colu. si. Iaf. quæst. 7. nume. 20. & Doct. in locis præalleg. propter quod secundum eos, semper cautius faciet ille qui obtinuit interloquutoriam, si statim petat aduersarium in expensis condemnari. Amplia præfata procedere etiam si tempore interloquutoriarum, iudex omiserit condemnationem expensarum: quoniam poterit in quacunque parte litis id facere. vt no. Spec. in dicto. §. si ante, nu. 11. i. sine versic. his igitur. Bald. in d. l. sancimus. nu. 4. & in dicta l. properandum. §. si autem alterutra, in fi. & vt not. Ang. Lanfranc. & Rebu. in locis proxime cit. poterit etiam id agere in sententia diffinitiva: si tamen ille mer qui succumbit in interloquutoria, succumbit etiam in principali alias secus, vt proxime dixi. Secundo amplia etiam si ille qui succumbit in incidenti iustam habet causam litigandi super principali: quoniam ad hoc vt condemnatur in expensis in incidenti, inspicitur solum si habuit iustam causam super ipso incidenti non si super facto principali. vt no. expresse Innoc. in ca. finem litibus. numero secundo, versiculo & nota. de dolo & contum. per tex. in capitulo ad hoc. de sequest. cap. significauerunt, de appe. & cap. sæpe. §. spaciū. in fi. 3. quæstione 3. Specul. in titu. de expen. §. nunc de expensis. numero 9. versiculo hoc etiam satis. & Lanfranc. in loco præallegato. nu. 22. versiculo notandum. in fine sicque debet intelligi Iaf. in l. properandum. §. sin autem alterutra. numero 7. versiculo quarto limita. C. de iud. Limita modo que dixi non procedere vbiunque interloquutoria que fertur: esset super puncto iuris: quoniam tunc cum iudex potuerit eam statim expedire victus non condemnatur in expensis. vt dicit Innoc. in cap. sæpe. de appell. Cy. in l. polla. C. de his quibus vt indig. Bald. in l. fi. C. quando pronoca. non est negesse. Lanfranc. in dicto cap. in versic. expensarum. num. 21. versic. quæro ulterius. vbi ponit exemplum. & Rebuff. vbi supra. num. 7. vbi aliud exemplum ponit & dicit quod communis pract. seruat contrarium, si in effectu in discussione illius quæstionis que erat de iure fuit aliquid expensum. scias tamen quod licet prædicta omnia sint iuris, & de iure peti possint per

partes, & per iudices fieri: nihilominus in hoc Regno non video seruari, quod victus in interloquutoria, condemnatur in expensis, sed solum victus in diffinitiva. Quandoque tamen si quis vocat aliquem in iudicio coram iudice incompetente: & causa remittitur ad iudicem competentem: condemnatur in expensis, & condemnari vidi multoties, quod nota.

- 4 ¶ Secundo Nota ibi committit taxationem, quod taxatio expensarum ex commissione iudicis fit per actuarium. Hodie autem in hoc Regno non seruat, sed iuxta iuris communis dispositionem. in l. sancimus, & auth. sequen. taxatio fit per iudicem. & ita et dicit seruari in Francia Rebuff. in tract. de expen. artic. 5. gl. vnica. numero 1. & 3. volum. 3. licet dicat quod etiam ibi antiquitus fiebat per actuarium. Ratio autem quare per iudicem & non per actuarium fieri debet: ea est, secundum eum, ¶ quia taxatio expensarum est iurisdictionis. vt no. Doct. in l. Imperium. ff. de iurisdic. omnium iudicum, que iurisdic. potest actuarium non retinetur, vt clarum est. ¶ Seruatur tamen multoties vbi que in hoc Regno, quod cum iudex in alijs occupatur: & presentata est nota omnium expensarum iuxta practica, quam ponit inferius: committitur ore tenus actuario, si is fideus est, & expertus. vt listam illam recognoscat. præsertim circa expensas actorum, & in margine quod iustus esse solet adscribat, & demum in calce eiusdem marte, per ipsum iudicem interponitur decretum: in quod dicitur quod dictæ expensæ fuerunt taxatæ, & modum taxatæ in ducatis tot: & aliter actuarij in taxationibus non se intromittunt, quam practica ponit etiam Bald. in l. properandum. §. & siquidem. nume. 8. versiculo ulterius. C. de iud. Limita modo que dixi taxatione faciendæ, procedere vbiunque expensæ veniunt reficiendæ per listam presentandam per partem, & iuramentum suum: secus vbi venirent per probationes factas: quoniam tunc absque taxatione, quantum probatum est, reficiuntur: nisi legitimam modum excedant, vt not. Bald. in l. sancimus. numero sexto, versiculo vbiunque. C. de iud. gl. in capitulo cum olim. lo. secundo, de priuileg. Iaf. in auth. post futurandum. numero 1. in fine. C. de iud. & Afflic. constil. diuorum. numero 8. 3. nota.
- 7 ¶ Tertio nota. ibi reficiendæ propter contumaciam, quod causa ex qua veniunt reficiendæ expensæ: est contumacia. vt hic, & in d. l. sancimus cum simil. quæ supra allegauimus in j. nota. Secunda causa est retardatio processus, quia licet quis compareat, si tamen per ambages litem protrahit: condemnatur in expensis per l. non ignorat. C. de fruct. & lit. expen. Tercia causa est, temeritas. per tex. in l. eum quem temere. ff. de iud. & totum tit. instit. de poena temere litigat. quæ quidem temeritas dicitur esse tunc, cum sine causa quid agitur per S. alij. instit. de donat. & no. per l. in l. magistros. colu. tertia. C. de professio. & medi. lib. 10. & cum processum quis sine cons. prosequitur teste eodem. Luc. in l. fi. C. de priuileg. qui in sacro pal. la. mili. lib. 12. ¶ vbi dicit triginta modis temeritas vocari, & Rebuff. in d. tract. artic. 3. gl. vnica. num.
- 8 Quarta causa est victoria litis, & istarum expensarum ratione victorie veniunt: quedam præstant sine causa post sententiam diffinitiuam, vt dixi in princ. de quibus dixi supra in Rit. præced. quædam in medio cause in quolibet incidenti, & interloquutoria, vt dixi supra in j. no. Et de istis quatuor causis expensarum ponit Bald. in d. l. sancimus. num. 4. aliquid per Lanfranc. in d. ver. expensarum. num. 6. versic. notate singulariter. Manfue. in pract. titu. de expen. art. 5. versic. item expensarum. pract. Papien. in formalibelli in actione reali. in versic. & expensis. num. 3. & latius per Rebuff. in d. tract. in princ. num. 4. c. ult. ¶ Quarto nota ibi tunc non auditur, quod contumax non auditur nisi prius reficiat expensas vt etiam dixi supra

Altera in j. nota. in princip. sed quia istud multipliciter extenditur, & limitatur; vide late Ias. in dicta l. Sancimus, 4. not. numero 5. cum seq. ubi ponit duodecim ampliationes, tres limitationes, & Pet. Rebuff. in d. tract. artic. 5. gl. vnica. num. 37. cum seq. ubi duas alias limita. addit.

¶ Quinto Nota. ibi, si alia de causa, differentiam inter expensas quæ debentur ratione contumaciæ: & expensas quæ ratione victoriæ; nam qui tenetur ad primas non auditur, nisi prius reficiat eas, ut proximo nota. dictum est: qui vero ad alias auditur, quia cautum non reperitur, quod sibi denegetur audientia, sed solum quod pro eis sit exequutio. v. hic dicitur in fine & latius dicam inferius. Secunda differentia est, quia in primis expensis nedum veniunt expensæ factæ in iudicio circa aduocatos, procuratores, actuarios, & viaticis; verum etiam damna contingentia ratione personæ, vt si tanquam artitex non potuit ille laborare, & etiam ratione rerum suarum, in quibus forte ob hoc damnificatus fuit, vt nota. Glor. & Barto. in l. prima. ff. de alien. iudic. mut. causa facta. Bart. in dicta l. sancimus. & Ias. post eum. numero 8. quæst. j. & Rebuff. in dicto tract. artic. 5. gl. vnica. numero 55. versic. & in his impensis, & artic. 8. gl. vnica. numero 24. versiculo, item quæ debentur. Idque etiam procedit in expensis ratione retardati processus, & ratione temeritatis: de quibus diximus in 3. nota. vt dicit Ias. in l. prima. §. si. n. 11. & 12. ff. si quis ius dicen. non obtempera. in secundis vero expensis secus, & de damnis ratione rerum passis, non habetur ratio. secundum eos ibidem. & Barto. in dicta l. prima. §. si col. prima. & Ias. post eum. ibi num. 14. ff. si quis ius dicen. non obtempera. Tertia differentia est: quia in primis expensis non computantur illæ quas quis domi factururus esset, in secundis vero sic. vt not. Cy. in l. properandum §. & quidē. C. de indic. Bal. & Ang. in l. sed & si lege. §. quod autem. lo. 2. ff. de pet. hered. Ias. in dicta l. prima. §. si. numero 15. Lanfran. in cap. quoniam contra. in versic. expensæ. numero 24. versic. est autem, de probatio. & Rebuff. in d. tract. 12. d. tract. artic. 8. gl. vnica. numero 30. Quarta differentia est, secundum Ias. & Rebuff. ibid. quia in primis veniunt omnes expensæ tam necessaria, quam viles, in secundis vero necessaria tantum. vt dicit ante eos Innoc. in cap. cum venissent. de eo qui mit. in poss. & Ang. in dicta l. properandum §. si. autem alterutra. & Lanfran. in repet. dicti cap. quoniam contra. in versic. expensæ. numero 33. versic. quæro nunc. de probat. Quinta differentia est, si cum dum Rebuff. in loc. præalleg. quia in primis expensis iusta causa litigandi non excusat, in secundis vero sic. vt dicit gl. not. in §. oportet. in aut. de iud. Spec. in tit. de expen. §. si ante. numero 5. versicu. hoc autem certum est, & Innoc. in l. fin. colum. fin. ff. de re iudic. Et si dicatur quod ista differentia confunditur in hoc Regno per consuetudinem. Respondetur per quam vt ibi dicit Afflict. in sumuario & 1. nota. numero 4. iusta causa litigandi non excusat. Respondetur quod Afflict. ibi non bene loquitur (pace sua) eo quia illa consuetudo quæ dicit esse condemnandas in expensis victoribus victos quos ignorantis causa probabilis non excusat, non vult dicere, quod probabilis ignorantia non excusat; quia hoc esset quodam modo iniquum, sed quod illi victi sunt condemnandi, qui ab aliqua iusta causa non excusantur, vt taliter intellecta illa consuetudo conformetur cum iure cum muni in l. qui solidi. §. etiam. vbi not. per Bart. ff. de leg. secundo, non autem vt corrigatur, quia legum correctio est euitanda; iuxta l. precipimus. in fi. C. de appellat. Sexta differentia est, vt dicit Rebuff. ibidem, quia prima etiam post sententiam peti possunt, secundæ vero non: vt nota. per glor. in l. tertia. §. si rem. ff. de legat. tertio. Bart. in l. non solum. ff. de rei vendicat. Alber. in l. sancimus. colum. 2. C. de iud. & Bald. cons. 106. quidam

dominus. volum. 3. & patet ex his quæ dixi in præcedenti Ritu. quæst. j. 1. Septima differentia est secundum eundem. Rebuff. eod. loco, quia in primis non admittitur compensatio, & in secundis sic. dicens ita fuisse ibidem decretum in senatu. & licet nihil alleget: immo dici possit in contrarium, quod contumax potest hanc exceptionem compensationis obijcere, per textum in cap. intelleximus. de iud. & c. cum inter, de except. nihilominus probari potest in hoc Regno per Ritum quem supra habemus. 220. per quem. vt ibi dixi in j. no. contumax nedum non potest agere, verum nec etiam excipere quod bene nota. cum casus euenierit.

¶ Sexto Nota. ibi aduocato, & commissario, duo genera expensarum quæ fiunt in iudicio. Primum quod consistit in expensis quæ fiunt aduocatis, & procuratoribus, & etiam notarijs: vt dicit Spec. in titu. de expen. §. postremo. numero 21. versiculo in summa. Tunc secundum quod consistit in his quæ fiunt circa iudices. vt etiam not. per glor. in authent. de iudic. §. ne autem Cy. in rub. C. de sportu. & Spec. in dicto §. postremo. nuper allegato. intelligendo semper iuxta no. & pulchram distinctionem eiusdem Specu. in titu. de salarijs iudicum. Tertium genus est secundum eundem Cy. & Specul. in dictis locis, quod consistit in expensis quæ fiunt circa nuncios, siue excoutores, quæ expensæ proprie vocantur sportulæ, vt ipsi dicunt per tit. C. de sportu. & cap. offeramus. 4. q. 3. & inspecto labore arbitrio iudicis eisdem taxantur iuxta textum in §. nullum, in authent. de iudic. exceptis clericis qui certum & taxatum solvunt salarium. vt patet ex l. cum clericis. & authent. seq. C. de Episcopis & clericis, & etiam exceptis quibusdam alijs personis positus in l. fin. C. de fruct. & lit. expen. & l. fin. C. de agen. in rebus. lib.

¶ Quartum genus est secundum Specul. in dicto §. postremo. quod consistit in expensis, quæ fiunt in alienis testibus. iuxta textum in l. quoniam C. de test. & 4. q. 2. cap. 2. circa fi. vers. venturis. Quintum genus est secundum Cy. in d. rub. quod consistit in expensis, quæ fiunt per litigantes circa se, & pro hoc allegat l. properandum. §. siue autem alterutra. & l. sancimus. C. de iud. vbi licet nihil de talibus expensis in specie dicatur, attamen generaliter dicitur, quod veniunt expensæ solite fieri circa quascunque causas: sed de eis loquitur textus in l. eum quem temere. in princ. dum de viaticis & sumptibus litis loquitur. vt probat per illum Rebuff. in præalleg. tract. de expen. artic. 5. glor. vnica. numero 20. & 21. vbi etiam ipse de istis generibus expensarum tractat.

¶ Septimo Nota. in fine Ritu. quod nisi soluantur expensæ quæ præstantur ante sententiam diffinitiuam in causibus quos supra dixi in j. nota. sit exequutio pro eis quemadmodum pro sententijs (supple quæ transierunt in rem iudicatam, & quarum executione dixi supra in Ri. 128. in 1. not. & pro hoc Rit. facit quod dicit Bal. in l. gene. aliter. §. his de præsentibus. num. 4. C. de rebus credit. & Rebuff. in d. tract. de expen. artic. 2. gl. vnica. numero 6. vbi quod istæ expensæ statim post condemnationem refici debent: alioquin secundum eundem. Rebuff. artic. 5. gl. vnica. num. 31. bonius illius qui tenetur ad expensas: possunt pro eis capi, & vendi, & plus offerenti dari; intelligendo secundum eum, si fuerint expensæ taxatæ. vt proprie loquitur Rit. noster. Amplia istud non. procedere etiam si ab ipsa taxatione tanquam excessiua, esset appellatum quia cum sit appellatio ab interlocutoria non impedit executionem e. non solum. de appella. in 6. not. Bart. in l. eius qui colu. 2. ff. de appella. recipi. & Mara. in pract. parte 6. in ver. appellatio. ver. quarta differentia. num. 172. Et si dicatur, quod a nimia taxatione potest appellari secundum Innoc. in c. fi. nu. 4. de his quæ vi metulue cau. & in c. sepe. nu. 3. de appe. Bar. in l. ab exequutore. nu. 13. ver. sed iuxta. de appe. & rela. Bal. in l. 2. q. 15. nu. 21. C. de episc. audi. & in l. 3. nu. 8. C. de fruct.

Domini Prosperi Caraultæ Ebolitani

fruct. & lit. expen. Hippo. in l. patre. nu. 93. ff. de quæ-
 23 stioni. & Rom. conf. 257. t. & quod sententia taxationis
 expensarum licet sit interloquutoria: tamen habet vim diffinitiuam, quia nullam aliam proferendam ab eodem iudice post se expectat: ut dicit late Rom. conf. 358. & propterea per appellationem eius executio debet impediri, ut dicit Saly. in l. pen. num. 5. & 7. C. quorum appel. non reci. per l. ait. prætor. S. per mittitur. ff. de mino. Abb. in cap. super eo. 2. no. de appell. Gl. in auth. habita. in fi. C. ne fil. pro patre. & Rebuff. in tract. de sent. exequu. art. 10. gl. 1. num. 9. volu. 3. & artic. 16. glof. 7. num. 2. & 3. respondetur supradicta procedere, vbi cunq. taxatio expensarum fieret post diffinitiuam: quia tunc proprie militat: non autem vbi cunq. sit ante: ut in casibus supra positis in j. not. tunc enim cum eius grauamen possit reparari in diffinitiuam: & talis interloquutoria taxationis merito causæ non concernat: per appellationem executio non impeditur, ut dicit Saly. in d. l. pen. per illum tex. l. eos. S. super his. C. de appel. & l. j. C. de episc. au di. quæ bene nota.

24 ¶ Quæro primo, quid si a sententia in qua quis in expensis condemnatus fuit, appelletur, nunquid iudex poterit appellatione pendente, taxare expensas? Breuiter licet appellatione pendente, nihil sit innouandum toto titu. ff. nihil noua. appella. pend. immo nec etiam antequam sit appellatum: donec tamen durat decem dies dari ad appellandum, ut patet ex c. non solum. de appell. in 6. nota. per Alexand. in l. 3. S. si feruus. col. penult. ff. de acquiren. posses. nihilominus inter alios casus in quibus limitatur d. regula. quos late ponit Marant. in pract. parte 6. in versicu. appellatio. vers. ex ista quarta numero 173. est iste, ut non procedat in casu taxationis expensarum: ut dicit Lap. allega. 72. in causa matrimoniali. Fely. in cap. significauerunt. colum. 6. de except. Hippo. in l. patre. numer. 73. ff. de

25 quæst. & Maran. vbi supra 17. fallen. nume. 197. t. & ratio est secundum eos: quia iudex taxando expensas, non dicitur innouare: sed pronunciare declarare. ut etiam sentit Bald. in l. 3. nu. 8. C. de fruct. & lit. expen. limita tamen istud, nisi iudex ad quem inhibuisset iudici a quo, non solum quod nihil innouet: sed (ut quotidie sunt inhibitoria) quod in causa non se intromittat, nec aliquid innouet: quoniam tunc per talem inhibitionem erunt ligatæ manus: & in aliquo non poterit se intromittere: per ea quæ dicuntur. in d. ca. non solum. versic. illa verò & ideo videmus quotidie seruari, quod donec iudex ad quem, non inhibet: iudex a quo, procedit ad taxationem expensarum: postea vero minime.

26 ¶ Secundo quæro: cum in hoc Ritum fiat mentio de expensis quæ sunt in causis Aduocatis & procuratoribus nec non magistris actorum pro actis vt supra notauimus. in 6. nota. quid si aduocatus, vel procurator vincit causam propriam & in ea pars aduersa sibi condemnatur in expensis nunquid poterit petere salarium pro suo patrocinio? breuiter dicas quod non, quæ vere nihil expendit. ita not. per Gl. & Barto. in l. fin. C. de fruct. & lit. expen. eundem Bar. in l. si stipalatus es. ff. de fideiussor. & in l. quod si domus. in fine, per illum tex. ff. loca. & Boer. decif. 210. volum. 1. Idem etiã dicendum si victor cui victus fuit cõdemnatus in expensis habuit aduocatum vel procuratorem aut acta gratis, vt voluit Bald. ad Specul. in tit. de sent. in vers. & c. quidam nobilis. Ang. in dicta l. fin. & la. in l. proferandum. S. fin. autē alterutra. numero 14. C. de iud. Verum tamen est quod si Aduocatus, vel procurator peteret salarium tanquam damnum, quia propter illam litem non potuit vacare aliorum causis id facere posset, quia in condemnatione expensarum ratione victoriæ habetur ratio damnorum ex persona victoris si est solita lucrari. vt nota. per Glossa. & ibi Bart. in l. prima. ff. de alien. iudic. mut. causa facta. & per la. in

loco præalleg. Et si victor habuit Aduocatum vel procuratorem aut acta gratis ratione beneficiorum per eum alias præstitorum vel præstandorum similiter habebitur ratio dicti patrocinij & actorum in condemnatione expensarum. secundum Spec. in titu. de expen. S. fin. versicu. quid si victor. & la. qui alios citat in d. S. fin. autem. num. 14. scias tamen quod si aduocatus vel procurator vincit causam propriam, communem tamen cum aliquo, poterit saltem pro parte socij in ratione expensarum recipere salarium. vt plenè per Boer. in d. deci. 210. Salemi, die 30. Martij 1560. Prosper Caraulta.

RITVS CCXCIX.

Tem seruat ipsa Curia, quando datur aliqua petitio, puta clericatus, vel similis in processu inchoato, vel non inchoato, vbi non requiritur libellus, non fit aliquis actus, nisi quia datur terminus probandum, si expedit, & alius actus non fit in ea petitione per ipsam Curiam.

S V M M A R I V M.

- 1 Super clericatus remissione quare libellus non requiritur.
- 2 Causa, & processus vere per citationem inchoati.
- 3 Absurda in iure euitanda.
- 4 Quæ petitio similis esse potest clericatus petitioni.
- 5 Cognitio spiritualis ad secularem non pertinet.
- 6 Clericorum appellatione non veniunt monachi Episcopi, nec ceteri prælati.

27 Materiam istius Rit. tractaui supra in l. 235. vbi idem disponitur: merito ad quæ ibi dixi: te remitto.
 ¶ Not. tamen primo ibi clericatus, in actus alijs verbis ibi, vbi nõ requiritur, quod in iudicio faciendo coram iudice seculari sup clericatu alicuius petentis se remitti, tanquam clericum: non requiritur libellus, sed solum quædam petitio. Ratio est, quia vt dixi in d. Rit. 235. in secundõ nota. coram iudice seculari ordinaria cognitio clericatus non est permessa: sed solum summaria, & vbi summarie proceditur libellus & litis contestatio non requiruntur: sed solum talis qualis petitio vt dixi in Rit. 288. in 4. nota. licet autem iste Rit. solum in remissionibus quæ tractantur de clericis loquatur: nihilominus etiam in laicis obseruatur: non quia militet eadem ratio: sed quia in hoc Regno omnes causæ sunt summarie per dictum Ritum 288. & 289.

¶ Secundo Nota ibi, vel non inchoato, quod clericus potest petere a iudice seculari se remitti: etiam vbi nondum processus est inchoatus. Hodie in practica tam in Magna Curia Vicariæ, quam in Regia Audientia, Principatus citra, & Basilicæ istud non seruatur: adeo quod licet aliquis clericus, siue etiam laicus sit inquisitus de aliquo delicto: & sponte compareat petendo se remitti: non admittitur, nisi citatus fuerit ad informandum, & tunc venerit vt etiam dixi supra in Rit. 299. primo nota. versicu. sed dicit: sicq; secundum istam practicam, tunc demum de remissione delinquentis tractatur, cum processus est inchoatus per citationem: t. verè enim causa & processus inchoat per citationem. vt probat tex. & ibi etiam Aret.

in s. in j. nota. inquit, de pena temere litig. Ratio istius obseruantia est vt credo, quia multoties cum incipit processus inquisitionis contra aliquem: non bene constat de delicto, de quo tractatur: & si tunc ageretur super remissione & sequerentur duo absurda, vnum quod remissa causa, index ad quem, daret inquisito defensionem: & postea opus esset absolueret & sic causa destrueretur: quia nouis superuenientibus indicijs, non posset vltius molestari. Alterum, quia daretur occasio omnibus iudicibus, ad quos remitterentur tales causæ: molestandi indebite inquisitos, vt quotidie videmus ab experto fieri: quia vbi sunt prima tribunalia non citantur: nec procedunt; inferiores iudices procedunt, & vexant indebite, quo quidem casu etiam supra in d. Ri. 235. in 3. nota. diximus non fieri remissionem ad istud absurdum euitandum quæ bene notabis, quia pulchra, & quotidiana.

¶ **Quæro** iuxta illa verba dicentia in princ. Ritu. puta clericatus vel similis, quænam petitio potest esse similis petitioni clericatus? Breuiter ego dico, quod petitio qua quis petit se remitti tanquam monachum; est similis illi, qua quis petit se remitti, tanquam clericum, ex quo in vtraque petitione deducitur quid spirituale; & cuius cognitio ad secularem non pertinet, vt probat textus in capitu. si iudex laicus, de sententia excommunicationis. in 6. & si dicatur nonne ab eo, quod dixerat de petitione clericatus, includitur etiam illa qua quis dicit se monachum? respondeatur quod non: & quia clericorum appellatione non veniunt monachi, vt probat textus in leg. generaliter de episcop. & cleric. & capitulo generaliter. deinceps. iuxta quæstione prima. Archidiaconus in cap. primo. numero tertio. in versiculo clericalem, de biga. in 6. & Albericus in suo Dictionario. in versiculo clericus appellatur. versiculo sed nunquid. Item dici potest quod petitio qua quis peteret se remitti tanquam Episcopum, Archiepiscopum, Patriarcham, vel Primatem: etiam similis petitioni clericatus: cum etiam in quod spirituale deducatur: sicut in illa: nec posset verbis hic dictis de clericatu includi: quia clericorum appellatione non veniunt Episcopi alij ve præ superiores, vt probat text. in cap. quia periculosus. in Glo. in capitulo superioribus. de sententia excommunicationis. in 6. per quam ita firmat Albericus in Dictiona. in versiculo clericorum appellatione. & hoc credo voluit dicere iste Ritu. in his verbis & multis horis fecerunt me infudare. Eboli die, Julis. 1560. Prosper Carauita.

A D D I T I O.

Aburdum euitandum, Adde arg. l. sed si vnus §. de iniur. l. nam absurdum, ff. de bon. libertor. n. d. in iure esse dicitur argumentum ab absurdo, vt patet ex multis legibus tam iuriscōsulorum quam Imperatorum quas enumerare potius laiosum esset, quam subtile, eas autem cumulatim col. Euerar. in trac. qui inscribitur, Loci argumentum legales loco, ab absurdo vbi eum videtur, P.

R I T V S CCC.

Tem seruat ipsa Curia hanc prædictam iuris inter conuentum rei vendicatione, & actorem; nam

si dico te indebite & minus iuste tenere, & possidere talem domum, seu dolo malo desisse possidere, primo & ante omnia interrogaberis a iudice ante litem contestatam, an teneas, & possideas, & si dixeris tenere, & possidere iuste, & rationabiliter: nec negas, tunc procedit libellus, quia intentatur directa rei vendicatio, Si dicis te non tenere: tunc etiam procedit libellus, quia intentatur vtilis rei vendicatio, & prædicta probantur in l. rem & in l. qui petitorio. ff. de rei vendicat. vbi vero in libello non dicitur, seu dolo malo desijt possidere: tunc non procedit libellus. Quod hic dicitur, non procedere hoc casu libellum, verum est, si actor velit, quod vltius non procedatur in rei vendicatione, sed vult dare libellum de mendacio, Sed vbi actor velit renunciare beneficio. l. fin. de rei vendicat. quia non vult dare libellum de mendacio, sed vult terminare ad probandum contra negantem se tenere, & possidere, procedit libellus, & proceditur in causa vsque ad decisionem causæ, & hoc est de iure: & hoc etiam ipsa Curia seruat, & propterea in ipso instanti debet interrogari actor, an velit dare libellum de mendacio iuxta formam, l. fin. ff. eodem titulo. & si dixerit ita, statuatur ei dies quo veniat cum libello mendacij, & reo vt veniat eodem die ad recipiendum eundem, si dixerit non, tunc Curia licentiat ab illa instantia conuentum, & seruat ipsa Curia, quod quando proceditur in vtili rei vendicatione quando dico te dolo malo desisse possidere, non compellitur reus, nisi diceret possidere, vel non, & seruat etiam ipsa Curia sic interrogare, procuratorem conuenti quando comparet per procuratorem, scilicet ante litem contestationem (vt dictum est) vtrum tenet, & possidet, deinde contestando litem, potest respondere ipse procurator, cætera vero in dicto libello ignorat, prout posita sunt litem contestando super causa prædicta. Et nota quod in causa rei, vendicationis prædictæ, quando actor vult conuincere reum de mendacio, libellus rei vendicationis remanet in Curia, & scribitur in eo actus interrogationis ante litem ingressum si tenet, & possidet, dixit quod non, præsentem tali actore, reum de mendacio conuincete volente, & nullus actus fit in dicto libello, nisi quia datur terminus actori, vt veniat cum libello de mendacio, & reo de mendacio,

Domini Prosperi Caraultæ Ebolitani

S V M M A R I V M.

- 1 In rei vendicatione, ex parte rei interuenire debet possessio, seu quasi. Et etiam detentatio.
- 2 Pro possidente habetur, qui dolo fecit quominus possideret.
- 3 Ex parte actoris in rei vendicatione dominium vel quasi requiritur, & etiam civilis possessio.
- 4 In iudicio rei vendicationis quare tenetur iudex interrogare num reus teneat, & possideat.
- 5 Iudicium frustratorium quando contra non possidentem agitur.
- 6 Rei vendicationis quatuor species. Et contra quos qualibet intentanda.
- 7 Tenentes alienas res restituere non tenentur, nisi probantibus de iure suo.
- 8 Forma tam actoris, quam rei in respondendo, si tenet, & possidet, remissive.
- 9 Multa, et que requirantur vt locum habeat remedium. l. finalis. ff. de rei vendicatione.
- 10 In vtili rei vendicatione reus interrogatus, si possidet, qualiter respondeat.
- 11 Positioni criminosa, an quis respondere teneatur?
- 12 Procurator rei conuenti super rei vendicatione, interrogatus si principalis possidet: qualiter respondebit.
- 13 Libellus super mendacio porrigendus, alius est quam libellus super translatione.
- 14 Forma libellandi in rei vendicatione.
- 15 Conuentus rei vendicatione, nunquid opponere possit non molestandum: quia sit infra tempus inuentarium conficiendi.

Not. primo ex hoc Rit. ibi seu dolo malo defuisse, & quod in rei vendicatione sufficit ex parte rei interuenire vnum ex duobus: vel quod possideat vel quod quasi possideat: vt quia dolo defuit possidere, vt dicit glo. quam ibi sequitur Iaf. in §. omnium: versiculo veniamus nunc. num. 76. Instr. de actio. & Bart. in l. prima. in prima opposi. C. de alien. iudic. mutan. causa facta. Ratio est secundum eos & quia pro possidente reputaturis qui dolo fecit quominus possideret. l. qui dolo. & l. parem. ff. de reg. iur. l. si autem: §. sed & si quis. & l. si quis dolo. ff. de rei vendicatione. prædicta tamen vera sunt: quoniam conuentus rei vendicatione dolo defuit possidere post litem contestatam: secus si ante: quoniam non competeret rei vendicatio: sed actio in factum ad interesse ex titulo de alien. iudic. mutadi causa facta. vt dicit not. Abb. in c. i. in secunda opposi. de alien. iudic. mutadi causa facta. & Iafon. in præallega. §. omnium. nu. 78. versiculo aduertite tamen. & Et eodem modo ex parte actoris sufficit interuenire duorum alterum: vel quod sit dominus, supple directus per l. in rem. ff. de rei vendicatio. vel quasi dominus, supple vtilis. vt dicit gl. in dicto §. omnium. quam ita declarat Iaf. ibi versiculo circa primum. nu. 66. Bart. in dicta l. i. & præct. Papien. in forma libelli in actione reali. in versiculo tenet, & possidet. num. primo. & Abb. in cap. examinata. num. septimo versiculo nota quod. de iudic. Scias tamen, quod etiam quod ex parte rei non interueniat possessio, vel quasi, sed solum nuda detentatio, vt in colono depositario, & similibus, adhuc potest rei vendicatione conueniri: quia facultatem rei restituendæ habet. Locum. in si. ff. de rei vendic. per quam ita firmat

Arer. in d. §. omnium. num. 8. Iaf. numero 100. versiculo quarunt hic & Gomes. in 3. nota. numero vltimo. & Bald. in l. secunda. in 2. quæsti. C. vbi in re actio nisi verè possidens offerat se liti, quoniam talis detentator non posset conueniri, vt voluit Innoc. in cap. cum super. extra. de re iudic. Imo. & Iape. circa fin. ff. de re iud. & Iafon. in §. omnium. nu. 101. vers. aduertite. Et similiter licet ex parte actoris non interueniat dominium vel quasi, sed solum civilis possessio adhuc potest agi rei vendicatione. Iacetum glo. in l. clam. possidere. §. qui ad nundinas. glo. finali. circa finem. vt etiam Bart. ff. de acquir. per is. idem Bart. in l. prima. §. inter dum. ff. vt possideat Iafon. in eo. §. omnium. vers. an autè possidens. nu. 109. & Gomes. numero 11.

¶ Secundo Nota. ibi primo & ante omnia, quod in iudicio rei vendicationis, ante omnia, iudex debet interrogare reum si tenet. & possidet. ad idè est textus in l. qui petitorio. ff. de rei vendicatio. in princip. Arer. in dicto §. omnium. numero octauo. versiculo quare quid & Iafon. numero 99. versiculo & ex prædictis Maran. in practic. parte 6. membro 7. numero tertio vbi hunc Rit. allegat. & præct. Papien. in forma interrogatio. cum reo conuen. actio. reali. Ratio est, quod nisi quis possideat, vel dolo definat possidere: non potest rei vendicatione conueniri. vt dicit textus. in l. si de rei vendicatio. & si contra non possidentem agatur: frustratorium esset iudicium, veditur textus in dicta l. qui petitorio. & Bartol. in l. si is qui se obrulit. ff. de rei vendicatio. & Bald. ibi in rubr. versiculo quare hic. Istud autem quod hic dicitur, ante omnia, in intellige secundum glossam. & Bartol. in dicta l. qui petitorio. ante litem contestatam, vt etiam patet ex hoc Rit. in fine. ibi, ante litem contestationem. immo secundum Arer. & Iaf. in proxime citato loco. & præct. Papien. in dicta forma interrogatio. si enim cum reo conuenit actio. ante portectum libellum. verum tamen est, quod si talis interrogatio omittatur, testis quandoque fieri etiam post litem contestatam, secundum gl. & Bart. in eadem l. qui petitorio. quia secundum eandem. Glossam. in vers. debet Arer. Iafon. vbi supra interrogatioem istam fieri, conuenit, & cautela.

¶ Tertio Nota. ibi directa. & ibi vtilis, quod vendicatio directa datur domino directo contra possidentem, & vtilis contra illum qui dolo defuit possidere, & in hoc ille Rit. approbat opin. Ultramonasterium per Bart. in rubr. ff. de rei vendicatio. contra opin. glo. ibi que volebat, quod contra illum qui dolo defuit possidere: daretur rei vendicatio directa, vtiliter tamen. Scias tamen secundum Bart. in eadem rubr. quod rei vendicatio est quadruplex directa quia supra dixi, directa vtiliter, secundum opin. quam supra retuli: vtiliter directo competens qui non habet vtile dominium, contra possessorem, & vtiliter competens ei qui habet vtile dominium contra eum qui dolo defuit possidere, vt latius per eundem ibidem.

¶ Quarto Nota. ibi, vbi vero, & ibi quod hic dicitur, quod quotiescunque conuentus rei vendicatione negat se possidere: libellus rei vendicationis non procedit: intelligendo tamen, vt etiam Rit. dicit: si actor reo negante, vult vti beneficio. l. si ff. de rei vendicatione. supple in conuincendo conuentum de mendacio, & faciendo in se transferre possessionem: si autem non vult vti remedio dicta l. si. sed ordinariè procedere in iudicio rei vendicationis, probando se dominum, & conuentum, tenere, & possidere: quemadmodum in tali iudicio requiritur, vt supra diximus, tunc bene procedit libellus. Ratio autem quare libellus non procedit: quia actor vult vti remedio dicta l. si. est, quia agendo illo remedio, etiam quod non probet se dominum: Ratim

quod conuincit reum de mendacio; consequi possessionem in poenam illius mendacij, vt patet in l. 1. & nota. Pract. Papien. in dicta forma interrogant reo conuen. reali actio, in versiculo primo an reus numero secundo. † cum regulariter tenentes alienas, non debeant illas restituere, nisi probantur de iure suo, vt dicit textus in leg. finali. C. de rei vendicatio. & Iason. in dicto §. omnium. num. octuagesimo sexto. versiculo vnum etiam: agendo vero via libelli in quo intentata est rei vendicatio, cum se in eo dicat dominum rei: esset necesse illud probare, vt supra diximus in principio.

Quinto Nota. ibi & propterea in ipso instanti, quod reo negante se possidere, actor habeat duplex remedium (vt proximè dictum est) eo ipso quod reus negat, debet interrogari actor quo remedio intendit vt, & si replicat velle vt beneficio dictæ l. finali. ff. de rei vendicat. statim datur terminus vtrique actori ad producendum libellum de mendacio, & reo vt veniat ad ipsum recipiendum: si vero vult procedere ordinariè in ipsa causa; probando incumbentia, & quod possidet; vel quod dolo desijt possidere: & se omnium esse, tunc datur terminus in causa ad producendum: & proceditur ad vltiora circa ipsam rei vendicationem, & index licentiat reum ab illa instàtia, supple libelli de mendacio. vt etià scribit Marantunc Rit. allegando in sua pract. parte sexta. mem. de se primo. numero tertio. † Formam autem tenentiam circa scribendas istas responsiones, tam rei, si tenet, & possidet, quam actoris in respondendo quo remedio vult vt: vide in fine istius Rit. in versic. & nota vsque ad finem. † Aduerte tamen tu actor, vt quando interrogaberis; quo remedio ex dictis vobis vult vt: non facile eligas remedium dictæ l. finali. quia ad hoc vt illa l. & eius beneficium locum habeat multum requiruntur. Primo enim requiritur quod probeatur reum tempore quo negauit possedisse, ipsumque fuisse suam possessionem, alias si ignorasset, non dicitur conuincij de mendacio. vt dicit gl. & Barto. in dicta l. finali. numero 9. versiculo quarto vtrum Bald. ap. yalalus feudum sciens. per illum textum not. de feud. fuer. controuer. inter domin. & agna. late sup. consil. 70. visis themate. numero quinto. Aret. in dicto §. omnium. numero octauo. versiculo quarto & Iason. numero 96. versiculo item aduerte. Se- cundo requiritur, quod talis negatio fuerit facta per reum super libello apto: alias si fuisset ineptus; non daretur. vt dicit Bald. in l. edita. columna penultima. C. de eden. Alexand. & Bart. in dicta l. finali. in li- tate, in versiculo transfertur. & Iason. in dicto §. omnium. numero 97. versiculo item intelligatis. Tertio quod reus negauerit simpliciter se possidere, alias si negasset implicite, nego narrata, prout narratur; non esset. vt dicit in l. si dubitetur. §. ita demum. vbi dicit Imo. ff. de fidei iusso Imo. in l. sed hoc ira. ff. de vendicata. & Iason. in præalleg. §. omnium, numero 98. versiculo item & vltimo. Quarto, requiritur quod negatio non fuerit reuocata ante litem contestatam; alias si esset reuocata dicta lex finalis. non haberet locum; quia actor non esset grauatus onere probandi, vt dicit Bald. in illa l. post gl. ibi circa finem. ibi etiam hoc verum. Aret. in dicto §. omnium. nume. octuagesimo sexto. versiculo quarto quid Ias. ibidem numero 99. versiculo & ex prædictis. & plenius Rom. in dicto consilio 70. numero sexto. versiculo secundo principaliter & consilio 59. ad discutiendum numero vndecimo. versiculo tertio principaliter. Ex qua ratione sequitur, quod quotiescunque actor non fuisset grauatus onere probandi: dato quod negation non fuisset reuocata, dispositio illius. l. fin. locum non haberet, vt scribit Rom. ponens in hoc exemplum in dicto consilio. 59. numero 9. versiculo dicendum est. Sexto requiritur, quod talis negatio non fuerit reprobata, seu an-

nullata per iudicem, tanquam facta forte super aliquo articulo, vel interrogatorio reiecto vt impertinente. vt late exemplificando, tradit Rom. in præalleg. consilio 59. numero decimo. versiculo secundo principaliter, ratio est secundum eum: quia ex confessione partis per iudicis decretum reiecta. nullus effectus oritur, neque parti prouenit utilitas, vt scribit Inn. in capit. mulieri. de iure iur. & satis commendat Bald. in l. si quis in hoc genus. C. de episc. & cler. Septimo requiritur, quod talis negatio facta fuerit in terrogante iudice, non autem interrogante parte. vt dicit gl. in dicta l. si. in versicu. non possidere. & Ang. ibi sequitur, numero 3. versiculo in gl. prima.

¶ Sexto Nota. ibi & seruat ipsa Curia, quod quando proceditur in vtili rei vendicatione; vt quando dico reum dolo desijisse possidere, reus interrogatus super hoc non tenetur respondere aliud quam si possidet, vel non possidet, non autem tenetur dicere si dolo desijt possidere. Contrarium tamen est de iure communi: vt patet ex l. qui petitorio. in princip. vbi hoc not. Ang. ff. de rei vendicat. & licet Bart. ibi videatur dicere contrarium in illo versiculo, vltimo no. dum dicit, quod vbi quis interrogatur de re que delictum suum continet: non tenetur respondere: tamen ibi est superflua illa negatiua, non: & vult dicere tenetur respondere, idque patet tum ex. 2. repeti. quam fecit ad illam l. in secunda lectura illius titu. vbi eadem formalia verba ponit sine illa negatiua, tum etiam, ex theorica eiusdem Bartol. in l. Marcellus. §. qui rerum. numero tertio, versiculo secundo est videndum. ff. rerum amotarum. † vbi Bar. in illo art. an positioni criminosa teneatur quis respondere? dicit, quod vbi si crimen celaretur, faceret negantem locupletari cum aliena iactura: tenetur quis interrogationi respondere, & ponit exemplum in l. quousies §. prator. ff. de noxa. vbi cogitur quis respondere an possideat, vel dolo fecerit quominus possideret.

¶ Septimo Nota. ibi cætera vero, quod procurator rei conuerti super rei vendicatione si interrogatur vtrum suus principalis possidet, vel non, debet circa hoc respondere simpliciter, quod possidet, vel non, & circa alia, debet respondere se ignorare, prout posita sunt in libello, ratio est, quia circa illud vtrum tenet, & possidet; responderet aliter, quam simpliciter nunquam haberet beneficium. l. si. ff. de rei vendicat. vt dixi supra in quinto nota. in versiculo tertio requiritur.

¶ Octauo, & vltimo Nota. ex hoc Rit. quod reo conuento rei vendicatione, negante se possidere, & actor eligente velle vt remedio. l. finalis. ff. de rei vendicat. dari debet libellus mendacij infra terminum, à iudice præfixum, vt hic dicitur. Contrarium tamen videtur dispositum de iure communi secundum Bar. in dicta l. finali. numero secundo. versiculo quarto vtrum. Bald. in l. finali. columna penultima. C. de exequat. rei iudicate. plene Rom. dicto consilio 70. num. septimo. versiculo tertio principaliter, & Iason. in dicto §. omnium. numero 89. versiculo & aduerte. allegant omnes glol. ad hoc nota. in §. illud quoque. lo secundo, in gl. magna, in versiculo & legem. circa finem, in authen. de trient. & semiss. vbi quod in translatione possessionis facienda ex dispositione dictæ l. finalis. non est necesse dari libellum. Dicit tñ potest ad euitandum correctionem iuris communis, quod libellus per hunc Ritum requisitus non est necessarius postquam constat de mendacio ad petendam translationem possessionis, vt Doct. loquuntur in terminis iuris communis; sed est necessarius antequam constet de mendacio; ad hoc vt possit de eo apparere.

¶ In tantum quod aliud est libellus porrigendus super mendacio de quo loquitur iste Ritu. alius est libellus porrigendus super translatione possessionis; postquam iam constat de mendacio: de quo Doct. dicunt;

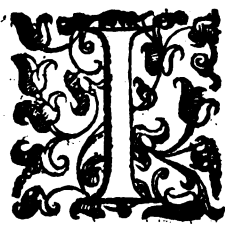
Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

Genet. quod non est necessarius : quia cum constet ex probationibus actoris de ipso mendacio: iudex ex suo officio id faciet sine libello. vt gl. in d. s. illud. dicit. & Rom. in dicto consi. idq; maxime hodie procedit in hoc Regno: in quo libellus in causis est sublat. vt dixi supra in Rit. 288.

14 ¶ **Quæro primo** in hoc Rit. qua forma erit conficiendus libellus in rei vendicatione? Breuiter quamuis in hoc Regno non requiratur, vt proxime dixi nihilominus ad hoc, vt scias primam petitionem bene ordinare, narrare, & concludere: vide Aret. & Ias. in dicto S. omnium, qui late hoc tractant: ille numero 10. versiculo quæro ergo. & iste numero 114. versiculo extra glos. & Pract. Papien. in forma libelli in actione reali.

15 ¶ **Secundo quæro** de vna quæstione quam habui in facto diebus præteritis: nunquid conuentus rei vendicatione potest opponere, quod non potest molestari eo, quia est infra tempus conficiendi inuentarium: iuxta leg. finalem. S. donec. C. de iure deliberan. Breuiter dicas quod non; eo quia ista actio non quaritur quis vt hæres, sed tanquam quilibet possessor: & ita inter alios limitat. limitant illum. S. Bald. Alexand. & Paulo de Cast. ibi in principio. & latius Roder. Suarez. in leg. post rem. amplia. prima, numero septimo. folio 556. ff. de re iudica. Eboli die 11. Aprilis in serq. Iouis sancti. 1560. Prosper Caruitæ.

R I T V S C C C I.

Ioanna secunda Dei gratia Vngariæ, Hierusalem, Dalmatiæ, Croatia, Romæ, Seruiæ, Galitiæ, Lodomeriæ, Romanie, Bulgariæ que Regina, prouinciæ Forcalquerij, ac Pedemontis Comitissa Vniuersis, & singulis presentes literas inspecturis tam presentibus, quam futuris.

Concessionem, & gratias benemeritis fidelibus nostris gratiosè concessas, licet perpetua firmitate, consistant, plerumque ad maioris cautelæ præsidium, non solum nostræ confirmationis munimine roboramus, sed libenti animo de nouo concedimus, atque damus: sanè motæ nouiter supplicationibus vniuersitatis, & hominum Ciuitatis nostræ Neapolis nostrorum fidelium dilectorum per eorum speciales syndicos, ad nostræ Maiestatis præsentiam destinatos: humili cum deuotione porrectis, volentesque cum eis benignè, & gratiosè agere: eisdem Vniuersitati, & hominibus præfatæ Ciuitatis nostræ Neapo. omnes & singulas franchitias, immunitates, exemptiones, priuilegia, gratiosè factas, & facta, ac concessas, & concessa eis per claros memoratæ dominos Reges, & Reginas prædecessores nostros a tempore, scilicet domini Regis Roberti octauæ nostri citra, per eorum

literas, & priuilegia, & omnia singula in eisdem literis, & priuilegijs contenta iuxta earum, & eorum continentias & tenores quos haberi volumus, de certa nostra scientia presentibus, pro sufficienter expressis, (specificè declaratis. ne non & omnes consuetudines, statuta, ritus, & obseruantias, & capitula antiqua tempore Regis Roberti, & successiue vt que ad præterita tempora obseruata in dicta Ciuitate nostra Neapo. eius casalibus & pertinentijs omnibus, quæ hic etiam haberi volumus pro sufficienter expressis, in quarum & quorum possessione, seu quasi ad præsens existunt, tenore presentium de certa nostra scientia, specialiter gratè confirmamus, & ad maiorem cautelam de dicta certa nostra scientia, de nouo concedimus, atque damus. Declarantes tamen expressè, ac eadem scientia certa nostra, earundem tenore presentium, que per huiusmodi nostræ confirmationis, & nouæ concessionis dictorum priuilegiorum, franchitiarum, immunitatum, & exemptionum, & omnium, aliorum superius expressorum literas, seu priuilegia eisdem Vniuersitati, & hominibus per nos factas, siue factum nos, & nostra Curia nostrique in dicto Regno hæredes, & successores non teneamus, nec teneantur solutiones prouisionum quarumcunque pagamenti, seu solutionis, alterius cuiuscunque: nec etiam per eas, vel ea volumus aliorum iuribus quomodolibet derogare confirmantes, ac de nouo concedentes eundem tenore presentium de dicta certa nostra scientia iam dictæ vniuersitati, & hominibus præfatæ nostræ Ciuitatis Neapol. infra scriptas alias gratias, & priuilegia videlicet quod ciues nostræ Ciuitatis Neapolis, & habitantes in ea, & eius districtu, non possint vocari, vel ad iudicium trahi ciuilitè, vel criminalitè, etiam ex delegatione, extra ciuitatem Neapol. ratione rei, ratione contractus, & ratione delicti.

S Y M M A R I V M.

- 1 Meritis gratiam princeps facit: remittitque legales penas.
- 2 Merita ad gratiam consequendam, qualia esse debeant.
- 3 Gratia benemeritis concessa, an possint per Principem reuocari? Excipitur causa publicæ utilitatis. ibidem.
- 4 Princeps concedendo, vel confirmando, iurisdictionem derogare non intelligitur.

Cives Neapolitani, & habitantes ibi in omni causa trahunt, & non trahuntur. Cum ampliat, & limitat.

Civis Neapolitanus an foro alterius officialis possit consentire?

Confirmatio quid, & quotuplex & num. 10. Confirmatio quando iura noua concessionis operetur.

Aliud est dare, aliud confirmare, Confirmatio ex certa scientia fieri dicitur alio ex quinque modis. 12. 13. 14. 15.

Civis Neapolitanus quis dici potest, nouem modis. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25.

Sola domus comparatio sine habitatione hodie an sufficiat ad efficiendum quem ciuem Neapolitanum?

Differentia inter ciuem & incolam.

Habitans ciuitatis Neapolis quis dicatur.

Verbum, domus, habitationem significat.

Incola & habitans qui dicantur.

Habere domicilium, & habitare differunt.

Appellatione habitantium qui veniant.

Differentia inter habitantem & habitatorem.

Habitans ciuitatis Neapol. nunquid statim omnibus eius privilegijs gaudebit?

Differentia inter privilegium fori, & alia privilegia.

publicæ utilitatis id vellent agere. vt dicit Afflict. in constitu. Regni priuilegia. nume. 2. versic. sed stat du bium. per tex. in l. quod semel, ff. de decret. ab ordin. facien. & alia quàm plura quæ ipse allegat.

¶ Tertio not. circa finem, ibi, aliorum iuribus derogari, quod princeps concedendo, aut confirmando nunquam intelligitur iuri tertij derogare, ad idem tex. in l. quoties. C. de preci. impera. offeren. & l. fina. C. si contra ius, vel vtil. publ. cum simil. idque etiam procedit, quamuis, vellent id agere per viam legis: si tamen non subesset causa publicæ utilitatis. l. venditor. S. si constar. ff. de commu. prædio. nor. Inn. in d. c. quæ in Ecclesiarum. & Bart. in procem. ff. & in l. j. in fine. ff. de constitu. princip.

¶ Quarto no. in fine Rit. quod ciues Neapolitani & habitantes in ea, speciali priuilegio eisdem concessio, nec ciuilitate, nec criminaliter vocari possunt extra ciuitatem Neapolis: etiam ex delegatione: supple Regia, si ueritate rei siue ratione contractus, & siue ratione delicti; & nedum conuentioni habent priuilegium declinand i quemcunque forum, & petendi se rimitti ad Magnam Curiam; verum etiam conueniendo alios, non tenentur sequi forum reorum, sed possunt eligere tribunalia ciuitatis Neapolis, adeo quod dicuntur habere priuilegium electionis fori: & possunt in ciuitatem Neapolis trahere; & ipsi extra eam non trahuntur vt patet inter priuilegia Neapolitanorum ad quæ latius te remitto, & ex Grama. de cisi. 87. circa princ. & ita quotidie practicitur, & obseruatur. ¶ Amplia primo prædicta procedere etiam si post delictum, vel contractum, obtentum esset priuilegium ciuilitatis Neapolitanæ, vt dicit Ioan. And. in cap. j. de obligat. ad ratio. est de intentione Bartol. quem sequuntur communiter scribentes in l. j. ff. de pen. & in l. cum quædam puella. ff. de iurisdictione. om. iud. habetur in l. si quis postea, ff. de iud. & dixi supra in Rit. 66. in fine in eo qui post delictum fecit se clericum. ¶ Secundo amplia etiam si Neapolitanus semel consensisset foro alterius officialis quam Ciuitatis Neapolis: quia non potuisset prorogare iurisdictionem iudicis non sui in præiudiciu vniuersitatis Neapolitane, scui per hunc Ritum concessum est, quod eius ciues & habitantes non possint trahi in alijs tribunalibus, & pro hoc Bart. in l. priuilegio, num. 1. C. de decurio. libro 10. vbi allegat l. assumptis in princ. ff. ad municipa. item per aliam rationem quam reperi dedisse Dominum Federicum longum, laudatissimum fisci patronum Regiæ Camere summariæ in quibusdam allegationibus alijs per eum editis in fauorem notarij Gulielmi Siluij de ciuitate Melfæ, quas habeo ad pennam in 1. volu. alleg. fol. 344. versiculo præ terea. dicit enim ipse ibi, quod Regina Ioanna dum in hoc Ritum disponit, quod Neapolitani non possint alibi conueniri quàm in Ciuitate Neapolis; nullam penitus iurisdictionem ipsi, nec alteri concedit: sed solum cognitionem, & iurisdictionem quo ad eos sibi ipsi in suis tribunalibus Neapolitanis reseruauit propter quod cum sint sub ipso Rege relictis, & reseruari, siue velint, siue nolint postquam sunt Neapolitani; non possunt alterius iurisdictionem prorogare, vt dicit nor. Bal. in cap. imperialem. §. fin. colum. penul. de prohibi. feud. aliena. per Federi. est de mente Inno. in cap. cum M. Ferrariensis, de constit. & in cap. inter dilectos. de excessio. prælato. Guliel. bened. in terminis in c. Raynutius in versic. & vxorem nomine Adelasiam decisi. 2. num. 54. de testa. & refert & sequitur Iacobi. in l. 2. §. conuenire. ff. de iudi. Limita primo prædicta non procedere quotiescunque Neapolitani extra ciuitatem Neapolis delinquerent vel contraherent tanquam Barones: quoniam tunc coram ordinario loci delicti, vel contractus possent conueniri per tex. in c. j. §. si. de priuileg. in 6. per quem ita fuit in concilio alias decifum, vt dicit Capici. decisi. 59.

Nota. primo in prin. Rit. ibi gratias benemeritis, & quod gratia sunt per principem benemeritis, ratio est quia merita sunt illa propter quæ princeps facit eas: tunc remittit poenas legales: vt probat tex. & ibi hoc. & Doct. in §. sed quod princ. instit. de iure natu. l. i. & in catalo. gloriæ mundi parte 6. considera. 19. & hoc. & Doct. in §. de considera. 38. in fi. & Gram. con. l. c. 29. num. 40. & decisi. 23. num. 15. Dicunt tamen Alex. & Salyc. in l. illud. C. de sacro sanct. eccles. Alex. & Salyc. in l. si donatione. C. de collatio. & Guliel. benedict. in quest. de episcopatu. num. 23. post repet. cap. Raynuius de testa. quod quotiescunque merita sunt causa aliuuius concessionis, vel dispositionis alijs iure prohibita: debent esse talia, quod ad se non fuerit obligatus ille in cuius fauorem concessio vel dispositum fuit: alioquin concessionem non possent insistere secundum eos.

¶ Secundo not. ibi perpetua firmitate, quod gratia, & concessionis benemeritis fidelibus per Regem eadem, dicuntur consistere firmitate perpetua: ratio est quia cum sint concessa, benemeritis: videntur esse ob meritum, seu seruitiorum remuneratio: & propterea transire in vim contractus: quo ea communiter concluditur per Doct. quod per Regem, reuocari non possunt. vt probat text. quem pro nota. Angel. & Roma. ibi, in l. pater. §. fin. de don. l. ad in l. si cum mitti. ff. de dol. nor. idem Bald. in l. si parisi, num. 14. versic. sed Nicolaus. C. de bono. & mal. vnde libe. Inn. in cap. quæ in Ecclesiarum. de constitu. Bartol. in l. hi qui. ff. de iure immu. l. de Cast. in l. digna vox. C. de legi. Roma. consil. 21. num. 3. Alex. consil. 101. vol. j. consil. 216. vol. 2. l. in cap. j. colum. 2. de proba. per glof. in c. decet. de regul. in 6. Afflict. decisi. 228. num. 10. & Capic. decisi. 23. num. 16. & decisi. 166. cum alijs quos allegaui in pragm. per excellentem. §. 11. & de expresso con. §. 22. numero 64. de senat. cons. Macedo. nisi causa

Domini Prosperi Caraultæ Ebolitani

12. **Et** seruatur in pract. Secundo limita quotiescunque priuilegium Ciuitatis Neapolitanæ esset obtentum post delictum commissum, vel contractum in fraudem iuxta. l. fin. ff. de bonis eorum qui sibi mortem conscia. vt not. Bart. in d. leg. j. ff. de poen. & Oldr. consil. 4.

13. **¶** Quarto primo in hoc Ritu tractante materiam confirmationis priuilegioꝝ, quid est confirmatio & quoruplex, quo ad primum respondendo cum Hostien. Imol. & Decio in rubrica de confirma. vtil. vel inutil. dico quod est iuris prius quæsitæ corroboratio, & ideo dicitur iuris prius quæsitæ: quia vt dicit Bald. in l. nominationis. circa finem versiculo conclude. C. de appella. confirmatio semper præsupponit aliquid esse prius, quod confirmetur: adeo quod secundum eund. ibid. in versicu. illud certum est, commensuratur ad illud quod confirmatur: & non extenditur ultra quam actus confirmatus se extendat. Et eius natura est secundum eund. Bald. in l. aduersus: in fin. C. si aduer. rem. iudi. C. una. consil. 97. stante dicto statuto Alex. consil. 122. viso puncto. numero 3. 1. volu. 4. & Corne. consil. 278. visis consilijs, volum. 1. addere confirmatio, & non extendere, nisi in ipsa confirmatione adesset clausula ex certa scientia: quoniam tunc nedium daret robur actui confirmato: verum etiam ipsum extenderet. vt dicit singu. Bald. in cap. penul. colum. fin. versicu. quæro ergo, de consit. Alex. d. consil. numero 22. & Cott. in memora. in versiculo confirmatio fit. & omne obstaculum tolleret vs scribit Bart. in consil. 196. 2. colum. versiculo super secundo, & vt dicit Bald. post Cyn. in l. lex verbis, versiculo & inducit. C. de donat. inter virum, & vxor. & Cott. vbi sup. ¶ quando actus qui confirmatur ex certa scientia alias esset nullus, talis confirmatio operaretur causam nouæ concessionis. & idem Bart. in l. & quia. ff. de iurisdic. om. iudic. Imol. in cap. inter dilectos, in glos. appellari, de fide instrum. & Decio. in præallega. rub. num. 6. versiculo & retenta. cum alias si non esset dicta clausula, illa confirmatio nihil de nouo daret. vt dicit Bald. in d. lex verbis, ¶ quia aliud est dare & aliud confirmare, secundum Decio. vbi supra nume. 3. per tex. in d. cap. inter dilectos, & glos. in c. veniens. S. nec ob stare de præscripto. Quo ad secundum, dico cum Decio. in præalleg. rub. num. 8. versicu. tertio, & Cott. in memora. supra cita. quod confirmatio duplex est, vna quæ fit in forma communi: de qua loquitur tex. in c. quia diuersitatem de concess. præb. & c. illa. ne sed. va. altera quæ fit ex certa scientia. de qua loquitur tex. in c. pastoris. S. præterea, de off. de lega. & in clem. j. de iudi. confirmatio in forma communi secundum eos, dicitur fieri tunc, cum siue causæ cognitione aliquid confirmatur. vt quando dicitur confirmamus tibi tales possessiones, vel tale officium, quod iuste possides: vel sicut iuste possides. vt etiam not. Abb. in c. j. & c. examinata, de confirmat. vtil. vel inutil. consil. 62. volu. j. & consil. 57. volu. 2. & Alexan. consil. 39. volu. 4. cuius confirmationis formam ponit Spec. in tit. de rescript. præsentia. S. ratione quoque forma versu. sequitur videre. ¶ Confirmatio vero ex certa scientia dicitur fieri altero de quinque modis: primo cum confirmans dicit se ex certa scientia confirmare, vt dicit gl. in clem. 2. de rescript. Imo. in clem. præsentia eod. tit. & pulchre Rom. consil. 327. illæ sunt in 2. col. Abb. in d. c. j. & c. examinata. Card. consil. 44. quid retificatio, & satis notat Dominus Felix de Rubens sacri Regij consilij consiliarius in quibusdam allegat. quas alias fecit in fauorem Hectoris de pazis. versu. nec similiter. & ego habeo ad pennam in 2. vol.

14. **¶** Allegationum ¶ Secundo cum tenor rei confirmata inseritur. vt dicit Specul. in tit. de instru. editio. S. nunc autem. versu. item opponitur. Aret. consil. 15. reuerendissime pater. versu. præterea certa scientia & est tex. quæ Decio in d. rubr. allegat. in c. penul. de confirma. vtil.

13. vel inutil. ¶ Tertio quando cum causæ cognitione, tradidit Bal. in d. lex verbis. Aret. consil. 8. abunde c. j. & 2. Barba. inter consil. Alex. consil. 124. scripsit eod.

14. **¶** siast. volu. 4. & Cott. in d. memora. ¶ Quarto quæ secunda iussio emanat. vt not. Abb. in ca. porrecta.

15. **¶** confirma. vtil. vel inutil. ¶ Quinto cum apponitur clausula non obstante secundum eund. Abb. in prox. allegato. cap. & Decio. in d. rubrica. nu. 10. & istius confirmationis formam ponit Spec. in præal. tit. de.

16. **¶** scrip. præsentia. quem vide ¶ Secundo quæro quid dici poterit ciuis Neapolitanus: & in hoc breuiter pondendo, dico primo dici eum qui in ciuitate Neapolis ortus est, vt probat tex. in l. j. in princip. ff. ad municipa. & l. ciues. C. de incol. lib. 10. intelligendo dicit glos. in d. l. j. siue ipse ortus sit ibi, siue eius pater vt probat tex. in l. assumptio. S. filius. ff. ad municipa.

17. **¶** municipes, ff. de verbor. signifi. ¶ Secundo quid dicitur ciuitate manumissus fuit. d. l. j. vbi etiam not.

18. **¶** nu. 7. & d. l. ciues. ¶ Tertio ille qui ab aliquo Neapolitano adoptatus fuit. vt probat tex. eiusd. d. l. j. vbi Bar. not. & eiusd. l. ciues. intelligendo tamē vt dicit glos. l. ciues, & Bart. in d. l. j. nu. 9. donec durat adoptio non aliter. vt dicit tex. ad literam l. sed si is ff. ad municipa.

19. **¶** Quarto ille qui ab ipsa ciuitate Neapolis in ciuitate receptus est, vt quotidie videmus fieri per specia. priuilegia, quæ ciuitas ipsa & alia concedunt. & probat tex. in d. l. j. cum ibi not. per Bart. tit. 76. ff. ad municipa. Bart. consil. 61. punctus talis est, & in l. 3. §. verba. ff. de nogoc. gest. pulchre Alex. consil. 137. vtil. instrumento donationis. nu. 13. volu. 2. Decio. consil. 352. col. j. & Afflict. decisi. 384. nu. 14. intelligendo secundum Bartol. & Alexan. in d. consil. etiam si ibi non habitat & munera non subeat. vt etiam dicit idem Bart. in d. l. j. versu. veniamus ad tertiam particulam. nu. 20. in ff. ad municipa. ¶ Sed hodie a ista tolluntur in ciuitate Neapolis, quia nunc ibi quis habitat, & domum habeat, non recipitur in ciuem, nec priuilegia conceditur. nam & sola domus comparationem ad habitationem non sufficit de iure, vt probat tex. in l. vtil. S. sola domus. ff. ad municipa. & gl. in c. 89. in verbo. andegauensi, de foro compe. Verum tamen est, quod post receptionem in ciuem & priuilegia sibi concessum, si non habitat per vnum, aut duos tantum adhuc priuilegijs, & prærogatiuis Neapolitanorum gaudet, vt vidi in multis causis ciuitatis Neapolis per fides scriptas attestari. & firmat etiam in supra allegatis allegationibus Dominus Petrus longus folio 344. versu. fauet quoque.

20. **¶** Quinto ille qui in ea est electus ad aliquod officium seu dignitatem puta vt officialis ipsius. vt dicit glos. d. l. ciues in versu. electio. in princip. illi tamen quæ in illis verbis ita intelligit, sed quia Bart. in d. l. j. in versu. 2. not. ff. ad municipa. aliter dicta verba intelligit, scilicet in electione facta per receptionem proxime dixi & eius intelligentia melior videtur dicio meo. iste quintus casus melius probatur pen. quam d. glos. allegat eod. tit. 10. C. de incol. 10. & hoc maiori ratione dicimus quod Baro est in sua terra, vt etiam probat tex. in d. cap. ex parte. mo. primus ciuis. vt probat etiam Regia prag. s. in S. item. per cheli Baroni. in tit. de admini. vnuer.

21. **¶** Sexto ille qui in ipsa ciuitate vti miles militauerit, vt probat tex. in l. municipes. la. a. in l. vtil. ff. ad municip. per quem etiam ita firmat glos. in l. ciues. Et ex hoc credo procedere, quod omnes testes Hispani qui sunt in ciuitate Neapolis gaudent priuilegio Neapolitanorum, quod nota quædam in glos.

A D D I T I O

2. Sed hodie Adde. q. per pragm. don Petri de tele. editam anno 1539. Perche sono molti &c. Neapo. a priuilegijs alibi habitantes non gaudet immunitate. C.

Intelligendo prædicta secundum Bar. in ead. Municip. siue sit miles armata militis: siue legatus Doctor, quod quidem potest etiã trahi ad Doctores exteros qui in studio Neapolitano conducti sunt legendum, & ibi stipendia merentur. † Septimo ille qui in ea est rector alicuius ecclesie. vel presbiter. ut dicit Inn. in cap. ex ore. vers. in casibus, de privileg. Bar. in d. l. j. num. 13. vers. quæro etiam. ff. ad municip. per tex. in c. cum nullus. de temp. ord. in 6. facit tex. in d. c. ex parte. de fo. compet. & not. Abb. in c. quia in tantum. in fina. ver. extra de præben. † Octavo ille qui in ipsa ciuitate est monachus alicuius monasterij. ut dicit Bart. in sapius allega. l. j. num. 14. ver. propositam. ff. ad municip. ratio est, secundum eum, quia sicut adoptatus transit in potestatem adoptantis: & eiusdem ciuitatis efficitur ciuis, ut supra dixim⁹: eodem modo monachus in potestatem capituli, & Abbatis, qui secundum eum ibid. nu. 12. sunt ciues ciuitatis: durat tñ ista ciuilitas donec monachus durat in ipso monasterio & ipso inde recedente, finitur sicut, in adoptione conclusimus. † Nono secundum Bar. in d. l. j. num. 13. ff. ad municipa. illa mulier quæ virum habet Neapolitanum per tex. in l. fin. §. item rescripterunt. ff. ad municipa. ad idem tex. in l. cū quædam puella. ff. de iurisdic. omniū iudic. & l. foeminæ in ibi nota. per Docto. ff. de senato. istud non potest: quia mulier per hoc nō efficitur ciuis Neapolitana: ut dicit Bart. incola tantum, & dicit ad litteram tex. d. §. item rescripterunt, cum nulli sit dubiū, differentiam esse inter ciuem, & incolam. ut patet per tex. in pluries allegata. l. ciues. C. de incol. lib. 10. In autem non fit ciuis sed incola, tñ gaudet eisdem privilegijs quo alij ciues. ut dicit Bart. in tract. repræsentat. q. 1. princi. Bal. in l. ciues. num. 4. C. de appella. in late consi. 129. vers. circa secundam. volum. j. de man. consi. 20. in fi. volum. 2. & satis pulchre Silua. consi. j. num. 10. quem vide.

† Tertio quarto in hoc Ritu, q. poterit dici habitans Ciuitatis Neapolitanæ? text. in l. j. §. hæc autem de habitare, vsq; ad fi. ff. de his, q. deieci. vel effude. ubi Bart. videtur dicere, q. is tantum qui in loco domicilio habet cum vxore, & familia iuxta. l. ciues. in ibidem Bart. allegat. C. de incol. lib. 11. idem in l. 4. §. totiens ff. de damn. infect. iuncta. l. j. §. doctus de liber. agnos. dicitur, enim in d. §. totiens. qd. quis debet citari ad domū † verbū domus signifi- cat habitationem, & in d. §. domū, dicitur quod illa sit esse domus alicuius in qua laem constituitur vxore & familia, idē Bar. in l. j. §. permittitur. nu. 1. de liber. agn. Rom. pulchre. consi. 264. Fely. in c. §. sum. 2. de offi. ordinarij. & alij quam plures quos Afflic. decis. 384. num. 11. & Grama. decisio. 87. Quod quod secundum ista, † cum incola dicitur ille in loco habet domiciliū animo ibi perpetuo permanendi ut probat tex. in d. l. ciues, is tantum dici potest habitans dictæ ciuitatis, qui eiusdem est incola. patet in l. lex Cornelia. §. si tamen. vers. ego puto. de iur. dicit q. habitans dicitur etiã ille qui in loco non habet domiciliū, & explicatione in scholari. in Glof. in l. 3. C. de incol. † vbi facit differentiam inter habere domiciliū, & habitare tantum. Vince. in cap. repellantur. quem ibi refert, & sequitur latissime, & notabiliter Areti. vers. quærit etiam hic nu. 33. de accusa. dicit similiter, & quod satis dicitur habitans, qui nō paruo tempore manet, nec uti hospes, per tex. in l. licet. §. in factum. ff. naut. caupo. stabula. & idem Archidia. & Io. And. in cap. penul. per illum tex. de verbos. signifi. in sexto, vbi quod etiã in materia privilegatiua ille dicitur habitans, qui in loco est ad tempus, dummodo non stet in loco ad momentū temporis, vel paucis diebus, & quod habitans dicitur etiã is qui domiciliū non habet sicut Bar. consi. 42. nu. 3. vbi de famulo qui stat ad seruitia dicit, q. di-

citur habitare, quia non momento temporis hospita- tur, siue tantisper iuxta verba. dictæ l. 1. §. hæc autem. versiculo habitare. ibi tantisper. & idem satis pulchre Neapoda. in vltima consuetud. Neapo. in versiculo habitatoribus, num. 10. & Afflic. in constit. quisquis. tertio nota nu. 6. per tex. in l. est differentia. ff. in quibus causis, pignus vel Hipo. taci. contrah. vbi quod serui dicuntur habitantes, & tamen nō habent domici- lium, & ad idē potuerunt etiã allegare tex. in l. q. si- tum §. j. ff. de leg. 3. & ista secunda opin. est verior secundu Areti. in d. capit. licet iura super ista materia loquentia satis ambigue loquantur secundū eū. In- telligendo tñ, dummodo habitans maiore parte ani- ni habitet iuxta declarationem Regie camere sum- marie, de qua faciunt mentionem Afflic. & Grama. ad. decisio. Non obstant iura pro prima opin. allega- ta qm responderi potest ut per Areti. in d. cap. ad que- te remitto: vel (melius iudicio meo) quod non sunt contraria, dicunt enim eadem id solum, quod habita- re dicitur qui habet in loco domiciliū, & hoc plus- quam verum est: sed quod solum ille dicitur habita- re nequaquam decidunt, & propterea ad alias leges id disponentes recurrere debemus. Et ex ista se- cunda, & veriori opin. sequitur quod exteri qui habi- tant in ciuitate, vti scolares, vti Magistri Gramaticæ, veluti Artifices, dicuntur habitantes ipsius, & habitati- um privilegio gaudere debent per prædicta, & per tex. admodum. not. in l. si vero plures. §. si horrearius §. ff. de his, qui deiec. vel effude. † vbi omnes prædicti habitantium appellatione veniunt, cum illud edictū contra habitantes detur. l. j. §. summa. vers. hæc eodē ritu. & istis diebus euenit in facto in Regia Audien- tia Principatus citra, & Basilicæ in quodam homi- ne qui vxorem suam tenebat in Ducatu Amalfiæ, vbi de eratorius, qui tamen cum apotheca cōducta maiore parte anni habitabat in terra sancti Seuerini tanquam Artifex, & quandoque declinabat ad vidē dum vxorem, & quia priuilegium Illustrissim. Don- Cælaris de Gonzaga utilis do mini sancti Seuerini lo- quitur, quod habeat merum, & mistum imperiū con- tra habitantes, cum essem in dicta audientia aduoca- tus fiscalis, & peteretur remissio præfati hominis fa- ciebam in eo dubium per iura præallegata: tandem ex prædictis fuit causa remissa, quia reperto tunc per me Areti. in d. capit. & Neapo. cum Afflic. vbi supra acquiesci. & a dubio recessi. † Aduerte tñ secundum Neapod. & Afflic. ibidem, quod differentia est inter habitantem & habitatorem, & si primus est: licet nō habeat domiciliū: tñ secus in secundo, nihil alle- gant: sed est text. in terminis, in l. j. §. hæc verba. vers. habitare. ff. de his, qui deiec. vel effud. quæ omnia vti quotidiana bene nota.

† Quarto iuxta præfata quæro nunquid eo ipso, quod aliquis est habitans ciuitatis Neapolitanæ gau- debit oibus priuilegijs, prærogatiuis, immunitatibus, & exemptionibus quibus ciues Neapolitani gaudent. Breuiter inspecto iure cōmuni, ex his, quæ dicta sunt in quæst. præcedenti: esset dicendū quod sic: sed inspe- cto nostro Ritu secus est. nam ut satis clare patet ex eo, dū loquitur de immunitatibus, priuilegijs, & ex- ceptionibus: sic generaliter non nominat nisi vniuersita- tem, & hoies ciuitatis Neapolis, dū vero loquitur de priuilegio fori: nominat ciues & habitantes: † & propterea videtur facere differentiam inter priuile- giū fori, & alia multa priuilegia quibus Neapolitani gaudent: in tantū q. quæst. præfate respondendo, sic puto distingui debere: quod aut sumus in priuilegio fori: aut in alijs exemptionibus, & priuilegijs. Primo casu, eo ipso quod aliquis est habitans gaudet, & gau- dere debet tali priuilegio: quia sic est de iure: ut in præcedenti. quæst. tractaui tum etiã quia sic Rit. iste determinat. Secundo vero casu secus, quia nisi sit ho- mo Neapolitanus eisdem non gaudet: ut hic patet;

Domini Prosperi Caraula Ebolitani.

& confirmatur per Reg am prag. Regis Ferdinandi, que incipit, pateat vniuersis, in titulo de immunit. Neapol. vbi quod exteri habitantes in ciuitate Neapolis non aliter gaudent vti ciues omnibus priuilegijs, libertatibus, & exemptionibus: quam si vxorem duxerint Neapolitanam. & ibi domum adificauerint, aut emerint, sicque videmus in pract. seruari in Regia Camera summariz vbi non aliter obtinet quis decretum ciuilitatis Neapolitanę, quā si dicta prag. adimpleuerit. quod nota. Salerni, die 27. Maij. 1560. Prosper Caraula.

RITVS CCCII.

Item quod curia capitanei ciuitatis nostrę Neapol. non possit cognoscere de causis ciuilibus, nec super tenoribus instrumentorum, sed tantum habet cognoscere de causis criminalibus iuxta antiquum ordinem antiquitus obseruatum.

Not. ex hoc Ritū, quod antiquitus in ciuitate Neapolis erat Curia quę regebatur per capitaneum; & vt credo, erat illa quę appellabatur Curia Vicarię, in qua pręsidebat dictus capitaneus: differens a Magna Curia in qua pręsidebat Magister iustitiarius & eius nomine Regens, vt de his duabus Curijs latius dixi supra in Ritū primo in fine. Hodie tale officium in dicta ciuitate non pręst in aliqua Curia, sed cum Curia Vicarię, & Magna Curia sint vnite, & faciant vnū tribunal. vt in eodem Ritū. primo dixi, extinctum est officium capitanei in curia: & solus Regens pręst Magnę Curię Vicarię. de hoc Ritū terigi aliquid supra in Ritū. 109. in fine. versicu. vide quę ibi dixi, Salerni, die 28. Maij. 1560. Prosper Caraula.

RITVS CCCIII.

Item quod carcerarius quauicunque Curiarum ciuitatis nostrę Neap. non possit, nec debeat aliquid exigere a carcerato, vbi non pernoctauerit, in carcere, & si pernoctauerit, quocunque tempore steterit in carcere, habere debeat tarenū vnū Amalficę tantū, iuxta formam c. Regni.

De materia istius Rit. & eius intellectu, in illis verbis, iuxta formam cap. Regni, dixi plene supra in Rit. 43. ad ibi dicta te remitto. Salerni, die 29. Maij. 1560. Prosper Caraula.

RITVS CCCIII.

Item quod honestatis causa, mulieres Ciuitatis Neapol. citatę pro testibus in causis ciuilibus, in quacunque Curia & p quauis causa coram iudice ordinario, vel delegato, non compellantur ire ad iu-

randum, & ad deponendum pro testibus sed mittatur ad domū earum vnus scriptor ad recipiendum iuramentum: & examinentur in domo sua, vel in alio loco honesto iuxta antiquam obseruantiam in talibus consuetā: & sic similiter si dictę mulieres sitigarent in Curia, & essent citatę ad respondendū super articulis, in quibus fuerint citatę ad respondendum.

SUMMARIUM.

- 1 *Practica pro examinandis mulieribus, honestis tamen in ciuilibus, & criminalibus in Regno, cum ampliat.*
- 2 *Mulieres vagari, nec virorum cętui immisceri oportet.*
- 3 *Omnes curia Regni obseruare tenentur, quod magna cur. vic. obseruat.*
- 4 *Actuarius cuius expensis mittendus sit ad examinandum principales, remissive.*

Not. ex hoc Rit. quod mulieres Neapolitanę, & honestę in testes citatę pro causa ciuili, non tenentur accedere ad iudicem ad deponendum, & se ipsas examinandum, & minime pro alia quacunque causa tenentur personaliter accedere ad deponendum, vt hic dicitur, sed in loco honesto, vel domo sua mitti debet actuarius qui eas examinet. Et licet Ritū supra 142. disponat quod iudex eo casu debet accedere ad domos earum, vel locum honestum, puta Ecclesiam; dici potest quod loquatur generaliter omnibus mulieribus; iste vero specialiter in Neapolitanis: vt cunque tamen sit, in pract. seruatur, quod in ciuilibus mittitur actuarius ad earum domos, & in mulieribus Neapol. quam exteris, tam in ciuitate Neapolis quam in alijs Curijs Regni, & in criminalibus quandoque accedit iudex ad Ecclesiam, quandoque actuarius iuxta naturam cause, & qualitate personarum. qui actuarius etiam aliquando accedit ad domos, & Ratio istius Ritus, & etiam illius est honestas mulierum, vt tex. iste dicit & constitut. Regni mulieres, eas enim non conuenit vagari, nec cętui virorum immisceri vt probat text. in capi. mulieres de ind. libro sexto, & latius Afflic. in dicta constitut. mulieres. prima not. in quibus quod iudices iuuenes male seruant ista, & facile mulieres pręsertim pulchras procurant ad se venire: sed est male factum. Amplia hunc Ritum secundum Cauens. hic (vt proxime dixi) in omnibus mulieribus honestis etiā exteris, cum militet eadem ratio honestatis, vt per eum hic, & ita videmus obseruari in Ciuitate Neapolis, & in omnibus Curijs Regni, & quę per ea quę dicta sunt supra in primo Rit. tenentur obseruare, quod seruatur Magna Curia, maxime cum sit iuris. vt firmat Bartol. in l. ad egregias numero tertio. ff. de iure iurand. Secundo Amplia secundum Barto. in ead. l. ad egregias. Iser. in constitut. Regni. in pecuniar. colum. 2. in fine. & Marant. in pract. parte sexta in versicu. citatio. numero 27. versiculo vicesimo limitata etiam parte aduersa absente, & non citata, sed vt dicit Abb. in cap. si qui testium. extra de testi. & Alex. ad Bart. in d. l. ad egregias ista opin. (licet & qua) de iuris rigore non procedit: quia sicut va dita actuarius ad examinandum mulierem: pari modo debet posse pars accedere: quod mihi magis placet, & videtur tenere etiam Marant. ibidem dum postea allegat Abb. in d. cap. si qui testium.

¶ Secun-

¶ Secundo not. in fine Rit. ibi, & sic similiter, quod mulieres nedum quando vt testes citantur, nõ tenentur accedere ad se examinandum coram iudice: sed etiam qñ citantur ad deponendum tanquam principales, & melius scientes veritatem, ratio est quam supra dixi in principio istius Rit. ¶ Cuius autem expensis isto casu vltimo mitteretur actuaris ad eas examinandum tanquam principales, dixi supra in Rit. 153. Salerni, die 29. Maij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCCV.

Item quod de accusatione contumacię in citationibus in Magna Curia, soluaturn torniensis vnus tantum: iuxta antiquum ordinem, & obseruantiam dictæ Magnæ Curia: & eodem modo de sigillo magno citationum.

¶ Circa accusationem contumacię de qua loquitur iste Rit. habes Regiam prag. 5. incip. suscepti. in titulo de actuariis. per quã mandatur solui vnum granum. Sed hodie soluitur. & extar pandecta Magnæ Curia Vicariz nouiter impressa inter prag. Illustriss. Ducis de Alcalã in reformationibus Magnæ Curia: prag. 38 incip. item diciamo. in vericulo item per accusatione de contumacia. de offic. magistr. iusti. per quã mandatur quod pro accusatione contumacię ad citationem factam intus ciuitatem & districtum: soluitur vnum granum, tam per ciues, quam per externos: & extra Ciuitatem, & districtam per Neapolitanos grana duo cũ dimidio, & per externos grana sex. intellige, pro prima contumacia: quia pro vltima, exteri soluunt grana decem: & ita etiam seruatur in Regia audientia principatus citra, & Basilicatę: vbi ista pandecta aderat antequam fuisset impressa. In alijs Curijs Regni aliter seruatur & qualibet secundum suos stylos. Quo ad solutionem sigilli de quo etiam loquitur iste Rit. similiter aliter seruatur, & pro sigillo quod apponitur in mandatis cum clausula iuramentis, & Bannis quę quotidie ad partium instantiam expediuntur: soluitur vnum granum: pro sigillo vero quod apponitur in prouisionibus, inhibitionibus duo carleni: & pro exequutorijs virtute instrumenti accusati iuxta formam Ritus, soluitur secundum quantitatem: a certa summa supra: & infra, & aliter Neapolitani, quã exteri. Salerni, die 29. Maij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCCVI.

Item quod vbi aliquis citatus vel citata ciuiler, vel criminaliter in quacunq; Curia fuerit bannitus, vel condemnatus, seu bannita, vel condemnata: deinde se possunt presentare eadem die, Curia sedente pro tribunali, vel post leuatã: & nihil recipiatur pro presentatione iuxta antiquam obseruantiam Curia Vicariz, & tempore presidatus quodam domini Ludouici de obiecis.

¶ Dixi de hoc Ritu supra in Rit. 93. in 3. not. ibi vide. scias tamen, quod id quod hic dicitur de presentatione: vt nihil soluaturn non seruatur, & siue presentet se quis Curia sedente, siue de sero, semper soluit grana decem primo casu, pro petitione presentationis. secundo casu, pro illa cartula quam firmat iudex manu sua. vt dixi supra in d. Rit. 93. & ita etiam cauetur in pandecta Magnæ Curia Vicariz, nouiter impressa in prag. editis per Illustriss. Ducem de Alcalã in reformationibus Magnæ Curia: prag. 38. incip. ite diciamo. vers. item per la comparã che si fa per li contumaci. in titulo de offic. magistr. iusti. Hic non sunt alia. Salerni, die 29. Maij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCCVII.

Item quod pro presentatione instrumenti, & prima citatione quę fit super tenore instrumenti nihil exigatur: nec recipiatur: sed pro interlocutoria soluantur grana decem.

¶ Iste Rit. in eo quod dicit, quod nihil soluaturn citatione, super tenore instrumenti, & pro presentatione ipsius: non seruatur, sed vtroque casu solui debent grana decem: quinque pro citatione, & alia quinque pro presentatione instrumenti: iuxta formam Regia prag. 5. incip. suscepti. in titu. de actuarijs, sed quia actuarij curiarum omnia vsurpant, multoties exigunt grana decem pro quolibet ex dictis casibus. Salerni, die 29. Maij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCCVIII.

Item pro syndicatione omnium officiorum ciuitatis Neapol. interfint duo syndici eligendi per vniuersitatem, & homines ciuitatis Neapol.

¶ Vbique seruatur quod hic dicitur de electione duorum ciuium, eligendorũ per vniuersitatem ad syndicandum officiales vt dixi supra in Rit. 195. q. 1. & quia libilate de hoc dixi, ad ibi dicta me remitto. Salerni, die 29. Maij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCCIX.

Item quod magistri actorũ, & subactarij Magnæ Curia: non debeant per substitutũ seruire, sed personaliter debeant vacare in exercitio officiorum ipsorũ non obstantibus quibuscunq; literis & privilegijs factis, vel inantea faciendis, sub quacũque forma, & expressione verborum.

¶ Dixi plene de hoc Ritu supra in Ritu. 2. in quinto nota. ideo ibi vide. Salerni, die 29. Maij. 1560. Prosper Carauita.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

RITVS CCCX.

Item iudices Magne Curie tempore prolationis sententiæ debeant taxare expensas, & condemnare, & non reseruare eis taxationem in futurum, & ita obseruatur per omnes curias prout antiquit^o olim erat fieri; & etiam consuetum.

S V M M A R I V M.

- 1 *Practica super taxatione expensarum.*
- 2 *Iudex expensarum condemnationem sibi reseruare non potest: sed earum taxationem sic.*
- 3 *Quis iudex taxabit expensas in sententia reseruatas.*
- 4 *Iudex successor est eadem persona cum predecessore respectu officij.*
- 5 *Taxatio expensarum nunquid diffinitiuam, vel interloquutoriam dicatur. Et ab ea an appelletur, remissive?*
- 6 *Iudex inique expensas taxans, an possit reuocare, & moderare?*
- 7 *Taxatio expensarum antequam fiat, num. partis citatio requiratur.*
- 8 *Taxa debet parti intimari, cuius appellatio suspēdit executionem.*
- 9 *Appellandi tempus quando currat.*
- 10 *Qua forma iudices ad expensarum taxationem procedent.*
- 11 *Munera aduocatorum non veniunt in expensarum taxatione, & quare.*

DE intellectu istius Rit. dixi plene supra in Rit. 297. in princip. vbi etiam late posui materiam condemnationis expensarum, & in Rit. 298. ad ibi dicta te remitto.

- 3 ¶ Nota ex hoc Ritu. quod antiquitus in Magna Curia Vicarie primo taxabatur expensarum, & postmodum de eis sic taxatis fiebat condemnatio: quæ practica sumpta erat ex tex capiculi constitutis, in neta gloss. in versiculo taxatione. extra de procur. vbi idē ad litteram disponitur. Secundum quam pract. idem iudex taxabat & condemnabat. & ita dicit Cauens. hic multoties seruari, licet vt plurimum contra huc Ritum taxatio expensarum reseruatur. Hodie vero quicquid Cauens. dicat, Ritum iste non seruatur, & taxatio expensarum semper sententia condemnationis reseruatur in omnibus curiis Regni, idque tenens esse scribit Ioan. Faber in l. sancimus. C. de iudi. & dicit communiter, & quotidie seruari Mansuet. in pract. in titulo de expen. numero 8. versiculo item si iudex. Marant. in pract. parte 6. actu vltimo. numero 22. in fine, & Petr. Rebuff. in commen. const. Franc. tract. de expens. artic. 5. gloss. vnica. numero 12. versiculo item taxationem, & numero 15. versiculo nec valeret, nam licet iudex non possit condemnationem expensarum sibi reseruare. vt late dixi supra in d. Ritu. 397. quæst. j. tamen taxationem earum bene potest sibi reseruare. vt dicit Bart. in l. fructus. in fine, ff. de rei vendic. Bald. in authen. generaliter. n. 11. versiculo item. C. de episcop. & cleric. Anto. de Burr. in cap. grauis. in fine de restitut. spol. Hipp. in l. parte,

num. 73 ff. de quæst. Pract. Papien. in forma libelli actio. reali. in versic. expensis num. 15. & Alex. co. 37. vol. 2. alias si non reseruaret, non posset postea taxare. quia functus esset officio suo. l. j. in princip. & ibi Paul. de Cast. ff. ad l. Falcid. not. Luc. de Pen. in l. v. ni ca. col. 3. quæst. 12. C. de sumpt. recupera. & Petr. Rebuff. in loco præallega. n. 13. & secundum istam pract. Regni & quæ vbi que ex prædictis generalis videtur: seruant iudices in fine sententiarum dicere victori in expensis condemnantes, quarum taxationem nobis & nostræ curiæ in postero reseruamus: vt etiam scribit Lanfranc. in cap. quonia contra in versic. expensarum. num. 10. versic. quæro nunquid probati, & Rebuff. vbi supra num. 12.

- 3 ¶ Quæro primo iuxta præfata, quis iudex taxabit expensas: quarum taxatio in sententia fuit reseruata? Bart. in l. ab exequutore. numero 10. & 11. versic. item prædicto. ff. de appella. & Pract. Papien. in forma libelli. in actio. reali. versic. & expensis. num. 16. & Lanfranc. in dicto cap. quonia. contra. nu. 13. versiculo quæro quis. mouet istam q. & ex eorum dictis elicitur ista distinctio, quod aut sumus in iudice ordinario, aut in delegato, aut in arbitro: primo dicunt ipsi, quod taxabit idem qui condemnauit eius successor, ¶ qui est eadem persona respectu officij. l. cum quærebatur. ff. de re iudica. & cap. si graue. de rescript. in 6. & sequitur Petr. Rebuff. in loco præ citato. num. 24. dicens id maxime procedere scriptis dictis verbis sententiæ, quarum taxationem nobis & nostræ curiæ &c. Secundo, & tertio casu, taxabit iudex ordinarius: quia ipsi functi sunt eorum officio. ad idem Bald. in l. terminato. num. 10. & 11. C. de fruct. & lit. expen. & tex. in l. a diuo Pio. in principio de re iud. Verum si duraret adhuc tempus computationis, posset arbitri taxare, secundum eisdem Bald. Lanfranc. & si iudex delegatus esset talis, quod ad sibi iurisdictio remaneret ad sententiam exequendam idem esset secundum Barto. in d. Lab exequutor Papien. in loc. præalleg.
- 5 ¶ Secundo quæro nunquid taxatio expensarum dici poterit sententia diffinitiuam, an vero interloquutoria? & an ab eadem poterit appellari? & breuiter respondendo, quia de vtroque dixi supra in Rit. in 7. nota. remitto me ad ibi dicta.
- 6 ¶ Tertio quæro nunquid iudex postquam sententiam taxauit expensas: videns se inique taxasse: poterit istam taxationem reuocare, & moderare? Inn. in cap. per eo. in si. quod met. cau. dicit sic. idem Bald. in eleganter. §. si quis post. col. pen. ff. de condi. inde. l. in l. j. col. 2. C. de iudi. Rom. consil. 38. in princip. l. in l. quod iussit num. 4. ff. de re iud. & Hippo. in pract. §. superest. nu. 23. Gui. vero pap. sing. 71. versic. si iudex tenet contrarium per autoritatem Inno. relatus in pract. Papien. in forma libelli in actio. reali. in versic. expensis. in fine. num. 19. & idem Petr. Rebuff. in loco præal. num. 32. ver. & si iudex dicens seruari in facta, dummodo taxatio fuerit consignata parti. Etenim autem arbitror non esse recedendum à prima opinione: tum quia habet text. pro se in d. l. quod iussit, & etiam quia Inn. relatus à pract. Papien. allegatur in l. quod iussit, vbi non habentur eius scripta: propter quod credo, quod sit littera deprauata, & quod vult allegare Imo. immo Papien. ibi videtur tenere primam opin. quia dicit quod sententia taxationis, suscipiunt vim interloquutoriam, & istud credo verum.
- 7 ¶ Quarto quæro nunquid partis citatio requiratur antequam taxatio expensarum fiat? Bal. in l. terminato. nu. 9. ver. sed nunquid. C. de fruct. & lit. expen. mouet ista q. & eadem relatis aliquibus opin. & dicit, quod aut in sententia principali aduersarius non comparuit, sicq; in eius contumaciam fuit prolata: aut non. Primo casu dicit ipse, quod si fuit citatus ad sententiam ad certam horam: requiritur noua cita-

dicir Rebuff. & seruatur in hoc Regno, vbi nō quantum promissum, aut solutum est aduocatis, taxatur, sed quantum iudici iustum videbitur. Salerni, die 2. Iunij in die Pentecostes. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCXI.

Tem quod actorum notarij nihil exigere debeant pro scriptura sententiarum. Item pro copijs processuum, & aliarum scripturarum recipiendarum ex actis Curia: soluatur tarenus vnus auri: videlicet pro singulis cartis octo & quod quaelibet facies dictarum cartarum contineat virgulos. 25. & quod quilibet virgulus decem contineat partes. Et insuper volentes cum eisdem vniuersitatibus, & hominibus præfatæ ciuitatis nostræ Neapolis ad supplicationes eorum, & petitionem gratiosius agere: earum tenore præsentium de dicta nostra certa sciētia decernimus statimus, volumus, & mandamus, quod nulla Curia ciuitatis Neap. tam scilicet Magna Curia Domini Magistri iustitiarum Regni Sicilia:, seu eius locum tenentis, ac Regentis curiam Vicaria:, quàm Capitaneorum, vel aliorum Officialium habentium merum & mistum imperium, cum gladij potestate de homicidio & de damnis clandestinis cōtra vniuersitatem, & homines dictæ ciuitatis Neapol. ad pœnam, & damni satisfactionem damnū passo a malefactore procedere possint sed contra eundem malefactorem secundum iura communia Regni & constitut. & capitula. Statuentes etiam insuper & decernentes, eandem tenore præsentium de dicta certa nostra scientia, quod nulla curiarum prædictarum dictæ ciuitatis Neapolis, ex officio procedere possit de verbis iniuriosis ad denunciationem partis, sed per libellum accusatorium institutum secundum constitut. Regni, & iura communia procedere debeat, atque possit: in alijs vero criminibus, & delictis dicta Magna Curia Vicaria: procedere possit, & valeat non ex mero officio, sed ad denunciationem partis, exceptis duntaxat criminibus, & delictis vbi imponitur pœna mortis ciuilibus, vel naturalis, aut membri abscissio: in quibus quidem casibus per ipsam Magnam Curiam procedatur secundum iura communia Regni, constitutiones, & capitula: Curia autem prædicti Capitanei Ciuitatis nostræ Neapolis procedendo in criminalibus, & delictis contra quoslibet,

Z 3 bet,

quis prima est consumpta: si vero ad diem: tunc citatio intelligitur facta cum suis accessorij, & pluriè est interpretanda per l. fina. C. de anna. exceptio. non est necessaria noua citatio, secundo casu distinctè tener quod requiritur citatio partis, per l. de quoquoque. ff. de re iudicata. & idem etiam sequitur Hipp. in l. patre vel marito. numero 92. ff. de quest. & Marant. in practica, parte sexta actu fina. numero trigésimo secundo. & ita seruatur. Et adde f quod ne dum requiritur citatio partis ad videndum taxationem expensarum, verum etiam postquam facta est ipsa taxatio, debet parti intimari, quia cum ab ipsa taxatione si iudex exceßerit in ea, appellari possit. vt laxi supra in Rit. 198. in septimo nota. & ponit Marant. in loco proxime citato. * & si appellatum fuerit executio impeditur. vt tradit nota. Rebuff. in tracta. de sentent. exequu. articulo decimo sexto. gloss. 7. numero secundo & tertio. † appellandi tempus nō curret nisi a die intimationis, vel sciētia: vt probat text. in l. prima. §. finali. ff. quando appella. sit & capitulo concertationi, de appellat. in 6. quod nota. quia habui in factu in hac ciuitate in causa Magnific. Ioannis Comitum eiusdem ciuitatis & multi erant qui tegebant contrarium. * Et licet Petr. de monte forte in opere Bart. de capua constituit. Regni poenam exoritur in versiculo, in gloss. magna. dixerit non esse necessariam citationem, sed posse taxari in absentia & ita qui post decē dies, nec posse appellari iuxta nota per glo. in l. si cum exceptione. §. hæc autem actio. in versiculo datum. in fine. ff. quod metus causa. nō recedas a distinct. Bal. supra quo ad citationem prædictam, & quo ad executio. & apellationem non recedas a prædictis quia Bart. in d. §. hæc autem. non sequitur illam Gloss. immo communiter reprobat ut Alber. ibi latius dicit quem vide.

† Quinto quæro in hoc Rit. qua forma, & modo procedent iudices ad taxationem expensarum. Lantanc. in sapius allegato capitulo quoniam contra. in versiculo expensæ, numero vndecimo. versiculo & notate. de probatio. dicit quod primo iudex debet taxare, secundo victor iurare illas fecisse. Tertio iudex declarando, condemnare: vt probat text. in authent. post iusiurandum. vbi etiam Bald. not. C. de iudi. & idem Marant. in practica, parte sexta actu. 9. numero trigésimo tertio. Rebuff. vero in præallegato. tractat. de expens. articulo quinto, glossa vnica, numero decimo, volumine tertio. quod in illo Regno Franciæ non seruatur talis practica, attenta forma dictæ authent. sed iuxta formam. in l. sancimus. C. de iudi. que fuerat correctæ per illam auth. practica: vt ibi, adeo quod primo præsentatur lista, seu nota omnium expensarum quas victor fecisse prætendit. secundo per eandem victorem iuratur fuisse illas expensas in illa lite factas. tertio per iudicem taxantur non omnino iuxta partis assertionem, & notam: sed prouidendi boni arbitrio, inspecta personarum, & causæ conditione, & qualitate vt tradit Bartolus. in l. ab exequutore. questione finali. ff. de appellat. nec aliter requiritur quod iudex post taxationem condemnet. vt Lantanc. dicit per dictam authent. quia iam facta est condemnatio, quando proceditur ad taxationem, & secundum istam practica. quam tradit Rebuff. etiam in hoc Regno obseruatur, & proceditur. Et intellige, quod iudex absque aliqua probatione, ex suo officio taxabit expensas, considerata qualitate causæ, & temporis prolixitate, per l. non ignorat. C. de fruct. & lit. expen. vt dicit Bart. in l. prima. in fine. ff. si quis ius dicte. non obtempera. plene Alexand. consilio trigésimo septimo, numero trigésimo tertio. volumine secundo. & Rebuff. in loco præallegato, numero vigésimo quinto. † semper aduertendo, quod in honorarijs aduocatorum multa solent partes fundere quæ nō veniunt in taxationem: ne homines facile litigent. vt

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

bet, per omnia seruent iura communia Regni constitutiones & capitula, Ritibus, obseruantis, priuilegijs, literis, & rescriptis quibuscunq; præsentibus forte contrarijs sub quacunq; forma, & expressione, verborum, etiam si de illis præsentibus esset specialis mentio facienda; quibus in quantum præsentibus refragantur tenore præsentium, & de dicta nostra scientia totaliter derogamus: non obstantibus quoquo modo, mandantes propterea præfatis vniuersis, & singulis alijs nostris officialibus maioribus, & minoribus quocunq; nomine nŕicipatis, ac officio, & iurisdictione tangentibus eorumque locum tenentibus vbilibet in toto Regno Siciliæ, & præsertim in prouincia terræ laboris, præfataque nostra Ciuitate Neapolis præsentibus & futuris ad quos spectat & spectabit quatenus forma præfatarum literarum, & priuilegiorum præfatorum Regiarum, & Regiorum prædecessorum nostrorum de præfatis franchitijs, priuilegijs, immunitatibus & exemptionibus eisdem vniuersitati, & hominibus, (vt præfertur,) concessarum, & concessorum ac præsentium nostrarum literarum per eos & eorum quemlibet diligenter attenda, nec non & attentis præfatis consuetudinibus, statutis & obseruantis, & capitulis antiquis, illas, & illa ipsi & quilibet eorum: officiorum suorum temporibus eisdem vniuersitati & hominibus præfate ciuitatis nostræ Neapolis eodem modo quo in ipsarum, & illorum possessione, seu quasi ad præsens existunt: nec nõ & præfatas omnes alias concessiones, & priuilegia præsentibus nostris literis expressas, & declaratas obseruent inuiolabiliter, obseruare, & obseruari facere: sicut habent gratiam nostram charam, & beneuolam; nec contra faciant præsentibus, si prædicti & ipsorum quolibet indignationem cupiunt euitare, eisdem eadem scientia certa nostra, ac sub fidelitate earum tenore præsentium similiter & bona fide eiusdem vniuersitatis verbo, & fide Regalibus, pureq; sub nostra concessione ad omnem ipsorum de huiusmodi nostra confirmatione intime pro eisdem requisitionem, & voluntatem vniuersitatis, & hominum, seu per præsentibus literas præsentibus similes, bulla aurei, fieri facere mādare nostras lucidas, seu laudandas, in cuius rei testimonium præsentibus literas exinde fieri fecimus, magno nostro pēdenti sigillo iussimus communiri, quas pro validiori robore earum, dedimus, & subscripsimus propria manu nostra: Ritu, & obseruantia nostræ Curie contrario non obstante, Dat. in castro nouo Neapolis,

per manus nostræ prædictæ Ioannæ secundæ Reginae, Anno Domini. 1420. die 19. Mensis Ianuarij. 12. ind. Regnorum nostrorum, Anno 6.

SUMMARIUM.

- 1 Forma eorum qua actuarij pro sententiarum scripturis exigere debent.
- 2 Valet consequentia, actuarius ergo latro.
- 3 forma, seu taxa salariorum, qua actuarij pro copijs actorum exigere debent.
- 4 Magna Curia dicitur curia magistri iustitiarj.
- 5 Ciuitas Neapol. & eius homines pro homicidijs, & damnis clandestinis, non molestantur ea priuilegio.
- 6 Nec vlla alia ciuitas, vel locus Regni pro eis molestatur propter nouam contributionem Baricello seu capuano campania, faciendam.
- 7 Pro verbis iniurijs per Curiam ex officio ad partem denuntiata, non potest procedi: sed per bellum cum limitat.
- 8 Pro iniuria illata facto, competit recusatio non actio.
- 9 Iniuria facta ecclesiastica personæ, totam ecclesiam tangit: Deoque facta dicitur.
- 10 Remissio pro damnis clandestinis facta Regno pro solutione facta Barricellis campania qualiter intelligenda.
- 11 Princeps iuri tertij præiudicare nunquam videtur intelligitur num. 14. Quod minime sine causa cere poterit. ibidem.
- 12 Dispositio principis alterius dominium auferentis non seruanda.
- 13 Cessante causa, cessabit effectus.
- 14 Omnis redditus ad ius commune fauorabilis, recessus vero odiosus.
- 15 Subrogatum sapit naturam eius in cuius locum subrogatur.
- 16 Qui ad custodiam tenetur: satis erit, si faciet quod potest.
- 17 Forma quam iniuriati libellando seruabunt.
- 18 Pro iniuria ciuilitate, & criminaliter agi non potest.
- 19 Iudex extimabit iniuriam suo arbitrio.
- 20 Iniurians nunquid iniuriato ad satisfactionem iniurie, vel honoris teneatur: ita quod possit de hoc a iudice in sententiâ condemnari?
- 21 Casus in quibus homo homini iniuriarum actione teneri potest remissive.
- 22 Verba aliquando iniuriam non sonant: sunt tamen in effectu iniuriosa, & ibi adducitur Salernitanorum prouerbijs in hoc.
- 23 Iniuria num alio modo, quam verbis inferri possit?
- 24 Ponens famosum libellum, an & quando pena vltimi supplicij, & qua alia puniendus.

P Rincipium istius Ritus in alijs Ritibus impressis vsque nunc non est impressum in forma Ritus, sed vti rubrica alicuius Ritus sequentis: sed verè est Ritus; & pro Ritibus auegatur per Afflict. in constit. Regn. causas alias. 8. not. num. 9. in fine. & Ioan. Anton. ne Nig in cap. Regni. Item statuimus quod siue in Magna Curia. & eius dispositio concordat cum d. cap. Item statuimus in Regia prag. 5. incipien. suscepti. in titulo de actuariis. & alia ordinatione eiusdem Regis nuper impressa inseri nouissimas prag. Illustriss. Ducis de Alcalá in reformationibus sacri consilij. pragma. 25. incipien. Magnæ Ritum in titulo de officio sacri consilij, vbi dictum capitulum seruari mandatur.

¶ Nota. igitur primo ex hoc Rit. in sui princip. qd pro scripturis sententiarum actuarij non debent aliquid recipere. Ratio istius Rit. & aliorum iurium supplicatorum est secundum Neapod. in dicto capit. & Afflict. in constit. Regn. pro scripturis. num. 2. quia antiquius actuarij habebant gagia a Regia curia vt etiam dixi supra in Rit. nono. in principi. & propterea istum erat quod essent contenti eorum stipendijs, sed quia hodie talis ratio cessat: & actuarij emunt officia a curia: vt etiam dixi in dicto Rit. nono. merita neque capituli prælegati. neque dictarum ordinationum, & nostri Ritus dispositio obseruatur; sed sua dispositione Ritus 25. quem citat Afflict. in dicto constit. pro scripturis. possunt actuarij exigere pro scripturis sententiarum prout extitit laudabiliter obseruatum. Est autem laudabiliter obseruatum in sacro Regio consilio, & Magna Curia Vicarie in causis ciuilibus, quod a ducatis quinquaginta supra vsque ad sexaginta, soluantur quinque carleni, & a sexaginta vsque ad ducentum, carleni decem, a ducentum vsque ad sexcentum quatuordecim carleni dimidio, & a sexcentum supra vsque ad quamlibet quantitatem, triginta carleni: nisi esset sententia Magnæ Baroniz, comitatus, & alterius status vel tenus hereditaris ducatorum decem mille: quorum tunc ad arbitrium sacri consilij, & eius præsidis solueretur actuarijs vt patet ex pandecta sacri consilij nuper impressa in dictis prag. Illustrissimi Ducis in titulo de officio sacri consilij. pragma. 25. in fine. scilicet item per cadauna sententia. & ex pandecta Magnæ Curie. prag. 38. versic. item per ragione de la sententia. in titulo de officio magi. iusti. mandatur exigere actuarios, pro scriptura sententiarum iuxta formam pandectæ sacri consilij. & in causis criminalibus licet nemo in Magna Curia, neque in Audiencia in his prouincijs, absoluat per sententiam diffinitam, sed solum per decretum ordinetur liberatus sub fideiussoribus de stando iuri, & se mandando toties quoties fuerit requisitus, vt dixi supra in Rit. 24. quæstio 3. pro illo decreto solum actuario tres carleni: si non factis defensionibus proponitur, & si factis defensionibus, nihil exigere nouiter per Illustrissimum Ducem de Alcalá in dictis nouissimis prag. sancitum est in reformationibus Magnæ Curie prag. 24. §. hoc capitulum de officio magi. iusti. sed actuariorū incorrigibilis ad mandatum habitus, nunquam cessat ab inquisitis exquirere. & multo plurisquam dictum est exigere, tã Magna Curia Vicarie, quam in omnibus curijs Regni: quia valida est consequentia, actuarius ergo pax (pax tamen bonorum dixerim.)

¶ Secundo not. ibi, item pro copijs, qd per hunc Ritum data est actuarijs forma, & taxa quam habent equare circa eorum salaria pro copijs processuum, & chartarum scripturarum: & iste Ritus in hoc quotidie versatur in tribunalibus Regni per ora litigatiu: verum actuarij (qui semper omnia latentur ad se trahunt veluti per alluionem. de quo in §. præterea insinuat de rerum diuis.) continuo fraudem faciunt hanc

Ritui, & ordinat eorum scribis, quod faciant literas magnas, vt cito impleant chartas, & copia processus appareat chartosa: sed reddent rationem, quando de his, & alijs penitentiam agere non poterunt: & ego ingenue fateor, quod in hoc nihil mihi conscius sum quoniam quatenus ad meum officium aduocati fiscalis spectauit, & spectat, semper contra ipsos exclamauit in Regia Audientia Principatus citra, vbi ad præsens dictum officium exerceo: & continuo exclamabo. Scias tamen quod in Magna Curia Vicarie circa Salaria actuariorum pro copijs processuum, extat. d. prag. 38. in versic. item per la copia. per quam mandatur solui iuxta ordinem, & stylum sacri consilij. impressum in eisdem nouissimis prag. in reformationibus sacri consilij. d. prag. 25. §. ex prouisione. versic. item per le copie de li process. vbi actuarijs ordinatur, quod pro quolibet tarenno habeant dare decem chartas scriptas; ita quod quilibet charta contineat viginti virgulos, & quilibet virgulus quatuor partes, nisi aliter inter ipsos & partes fuerit consentum, quæ quidem taxa si recte consideretur in istam redit. Adverte tamen quod licet iste Ritus dicat, tã pro copijs processuum quam aliarum scripturarum, tamen nunquam fuit in obseruantia, pro copijs scripturarum: quia pro eis arbitrarie soluitur, sed solum pro copijs processuum (vt omnibus, notum est.) Limita istud non procedere in personis pauperibus; quoniam vt latius diximus supra in Rit. 194. nota in versic. 2. est immunes sunt a solutione sportularum, tam iudicij, quam actuariorum.

¶ Tertio Not. ibi Magna Curia domini magistri iustitiarij, quod Magna Curia, dicitur esse Curia magistri iustitiarij. & idem supra in Rit. 68. circa finem. quod est contra aliquos iudices deridentes aliquos procuratores dicentes in petitionibus, in Magna Curia domini magistri iustitiarij. Intellege tamen hunc Ritum loqui eo respectu, quia in ipsa Magna Curia præsidet magister iustitiarus, & pro eo locum tenens, siue Regens, non autem, quod Curia sit sua; quia immo est Curia Regia: tum quia Rex, siue eius locum tenens generalis creat in ea Regem, & iudices, nõ autem ipse magister iustitiarus, tum etiam quia ipse Rex nominando ipsum magistrum iustitiarium. non dicit magistrum iustitiarium suæ Magnæ Curie, sed nostræ. vt patet ex constit. Regni statuimus, vt magnæ, & constit. Magnæ Curie.

¶ Quarto Not. ibi, de homicidio, & damnis clandestinis, qd ciuitas Neapolitana, & homines ipsius per hunc Rit. sunt priuilegiati; quod pro homicidijs & damnis clandestinis non possunt molestari; neque pro pena Curie, neq; pro emendatione damni parti læsæ: Ex quo sequitur, qd in alijs vniuersitatibus Regni, ius commune Regni est in contrarium, vt teneantur ad pœnam Curie, & satisfactionem damni parti per constitutio. Regn. si damna clandestina, & constit. super incisionibus. iuncto cap. Reg. frequens & inefrenata. per quod etiam ad pœnam Curie vniuersitates tenentur. vt latius per Grama. decisio. 47. intelligendo tamen, quod vniuersitates teneantur vltra damni emendationem, ad pœnã Curie in duobus casibus casibustantum, positis postea per alios posteros c. Regni. quod incip. clandestinis, & clarius notatis per Grama. in præleg. decis. num. 2. videlicet quando vniuersitates vellēt occultare malefactores, aut officialibus ipsos querentibus nollēt exhibere, quia extra dictos duos casus dictum capitulum frequens. & vt attendatur

A D D I T I O.

2. Latro, vide quæ diximus ad ritum 13. & 19. C. P.

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

statutur ibi Grama facta diligenti perquisitione in sacro consilio, & Magna Curia Vicariæ, nunquam fuit reperta aliqua vniuersitas condemnata ad aliquam poenam Curie, vltra dampni emendationem. † Sed hodie nulla vniuersitas Regni molestatur pro homicidiis, siue dânis clandestinis: eo quia annis ab hinc decem Regia Curia in singulis prouinciis constituit capitaneos, seu Barricellos campaniæ cū quinquaginta hominibus cum vnoquoque, pro custodia territoriorum, quibus oibus soluitur stipendium per easdē vniuersitates, quæ sub hoc pacto consenserunt huic nouæ impositioni, & solutioni, quod ad custodiã territoriorum nō tenerentur, & proinde pro clandestinis nō molestarentur, in tantum qđ quotie scunquē euenit aliquam vniuersitatē molestari pro tali causa, si per eandem exponitur Illustris. Proregi Regni, & eius collateralis consilio illico expediuntur prouisiones, quod ad stante contributione quam facit solutioni Barricelli campaniæ, non molestetur. vt pluries vidi expediri in multis causis vententibus in Regia Audientia principatus citra & Basilicatæ, * & nouiter videre poteris per pragm. vnic. in titu. de dampnis clandestinis.

† Quinto nota ibi statuentes etiam insuper, qđ pro verbis iniuriosis non potest per Curiam ex officio procedi ad denunciationem partis iniuriatæ: sed per libellum instituti secundum formam constitutionis Regni, & iuris communis, & idē etiam firmat Afflic. per hunc Ritū in tit. de pace iuram. firma. S. in iuria. num. 7. & Gramm. decif. 37. num. 22. & Pet. Foller. in frag. post. pract. titu. de iniur. num. 139. versic. & est notandum. & limitat Rit. iste dispositionem alterius Rit. supra 291. per quē dicitur, quod qui suā vel suorum iniuriā prosequitur, admittatur ad denunciandū, vt ibi dixi in 2. not. Et adde quod nedum non potest procedi ex officio ad denunciationem partis, sed nec etiā ad querelam: nisi querulans libellū porrigat, vt patet ex pandecta Magnæ Curie impressa. nouiter in prag. Illustris. Ducis de Alcalá in reformarionibus magnæ Curie dicta prag. 38. versic. item che. nullo, vbi ordinatur actuariis, qđ non debeant accipere querelas de verbis iniuriosis, & casu quo acceperint, non possint aliquid consequi pro eius castatūra, neq; pro decreto, sed teneatur parti ad expensas, & licet iste Ritus videatur solū loqui in ciuitate Neapo. & pandecta solū in Magna Curia, tñ per totum Regnū idem seruatur, & seruari video. Et ideo Afflic. in d. S. iniuria, & Grama. in dicta decif. dicunt qđ stante hoc Ritū, ita seruatur in Regno, & maxime in ciuitate Neapo. Maran. tñ in pract. parte 4. distin. j. versic. ex prædictis. num. 11. videtur contra hunc Rit. & præfata loqui dū dicit, quod in Regno est cōmunis stylus curiarum quod in crimine iniuriarum solet procedi per libellum, & per querelam, & ideo Pet. Foller. ibi in apostil. ad eum dicit, qđ eius dictū contrariū tur huic Ritui: sed saluari potest Maran. quia nō loquitur in verbis iniuriosis, in quibus loquitur Ritus, sed in crimine iniuriarum, intelligendo in aliā iniuriā, quam in verbali. vt infra dicam. † Limita primo hūc Ritū non procedere secundum Pet. Foller. ad Marat. in loco præalleg. nu. 166. vbi cunq; iniuria illata esset facta, qm̄ tunc quia comperit accusatio, & non actio. per l. iniuria. ff. de iniur. & l. lege Cornelia. S. si quis libellum. ff. eo. tit. & l. vnica. C. de famo. lib. etiā sine libello per accusationem siue querelā procedi potest. sed ista limita non est necessaria, quia Rit. noster non loquitur generaliter in actione iniuriarū, sed in verbis iniuriosis, & valde miror quod ipse nō ponat hunc Ritū in hoc. Secundo limita secundum Afflic. in d. S. iniuria. num. 8. quotie scunq; iniuria fiet per vasallo per eius Dominum per capitu. Reg. quod ipse alleg. Tertio limita secundum eundē Afflic. ibi. & Petr. Foller. ad Maran. in loco præalleg. nu. 13. ver.

fallit; quotie scunq; iniuria esset facta viduis, p. lis, ecclesiasticis, & aliis miserabilibus personis tunc ex officio procedi potest per Doct. Bal. in ad hæc. circa fin. C. de iur. & in l. si quis in hoc C. de epis. & cler. & per c. Reg. de iniuriis. vt etiam Maran. in pract. par. 6. in tit. de inquisitio. num. 1. seq. vers. 11. inquit. † vbi quod iniuria facta clerico siue ecclesiasticæ personæ, dicitur facta Deo, & tota ecclesiam tangit secundum gl. in c. nonnulli. 3. q. j. & Abb. in c. 2. de foro comp. & c. cū sit generale. colu. 2. eo. tit. Sublimitat tñ Pet. Foll. ista limita. in prox. citato loco, & in fragmen. post. pract. crim. tit. de iniur. nu. 141. versic. illud adnotandum est. procedere in graui iniuria tantum per ea quæ dicit Bal. in l. si quis in bo. genus. in fin. & Hippo. conf. 103. num. 20. vbi qđ factum puniens offendentem clericum, cōprehendit solum inferentem ei grauem, & atrocem iniuriā, non autem leuem, sed istam sublimita. non puto veram quia dictum ca. Regni de iniuriis loquitur generaliter, nec obstat Doct. Bald. & Hippo. quia Bal. nō dicit id ad quod Hippo. ipsum allegat, vt videri potest sed quia tēx. dicit l. si quis in hoc loquitur de iniuria. Bal. in fi. illud dicit. nota quod non omnia facta clerico, dicitur offensa sed tantum ad supplē quo ad terminos illius loquentis de iniuria, & ista est intentio Bald. abas non recte dicit, nec verum esset, quod clericus nō dicitur iniuriatus, vel iniuriatus nisi atrociter offendatur vel iniuriatur dictæ personæ, curia ex officio procedere potest, & quotie procedi videtur.

¶ Sexto Nota. circa finē, ibi, in illorum possessione seu quasi quod privilegia omnia Neapolitanis concessa per hunc Ritum confirmantur; cum clausula, scilicet, eo modo quo in possessione existunt.

¶ Quarto satis necessario ad hunc Ritum supra quattuor nota dictum fuit, qđ hodie in Regno vniuersitates non molestantur pro clandestinis, ex constitutione quas faciunt barricellis, nunquid tamen poena curie, quam pro emendatione dampni imponitur, an vero solum pro poena curie, saluo ad manente iure parti læsæ contra vniuersitates in eorum territorio dampnum commissum fuit? Vnde primo quod dicta contributio solutionis exonerat vniuersitates solum ad poenā curie, † quia iuri terminum nunquam intelligitur Princeps velle præiudicare, vt probat text. in l. secunda. S. si quis a principe concordant. traditis ibi per glo. ff. ne quid in loco publico, sed nec etiā potest id sapere, etiam per viam legis absq; causa. vt not. Innoc. in cap. quæ in ecclesiis. de constit. & Bart. in procem. ff. & in l. prima. ff. de constit. princip. pro quo. l. venditor. S. si constat. ff. commu. præd. adeo quod vt inquit Bald. in iur. bemos. in princip. C. de sacrosan. eccles. late Felix dicto cap. quæ in ecclesiis. & Afflic. in consuet. Regni. instrumentorum. quæ st. 12. vericulo. sed nota hanc num. 15. † dispositio Principis per quā dominium alterius aufertur non est seruanda, neq; in foro neque in foro poli. contrarium tñ arbitror de iure verius, pluribus ex causis: prima, quia recte procedendo omnia iura Regni, quæ de hac materia loquantur nullibireperitur quod vniuersitates teneantur ad poenam curie vltra dampni emendationem, ratione territorij non custodiri, propter quod credo factum, qđ nunquam in Sacr. consil. & Magna Curia vniuersitas aliqua ad talem poenam reperitur condemnata. vt attestatur Grama. decif. quadragesima septima. & licet per cap. Regni. quod incip. clandestinis circa finem. in duobus casibus vniuersitates teneantur ad poenam curie, vt supra etiam dixi in quarto not. si recte illud cap. consideretur, in illis duobus casibus, non tenentur ratione territorij non custoditi, sed quia scientes malefactores, vel pones se habentes, nolunt ipsos reuelare, & officialibus querentibus exhibere.

habere, quo stante provero, & verissimo, nisi contributionem, quam faciunt vniuersitates Barricellis generarent eas ab emendatione damni parū eisdē potuisset creati facere Barricellos pro custodiis territoriorū, & de nihilo penitus eisdē seruiret, & si diceatur, qđ satis eisdem prodesset, si in illis duobus casibus, in quibus possent ad penā curiæ teneri; non tenerentur. Respondeo quod ego indubitanter teneo, quod etiam hodie stante dicta contributione, vniuersitates non sunt exemptæ ab illis: quia Regia curia, a custodia territoriorum exempta est, non autē delictis, prout esset proprie occultate malefactores, vel nollet exhibere. Secundo, quia dato quod teneretur vniuersitates ad emendationes, & poenas ob malā custodiā, prout ex supradictis contrarium patet apertissime, cum Regia Curia assumpserit in se hoc onus custodiendi, deputando in qualibet prouincia suū Barricellum & milites: videntur ipsæ exemptæ ab omni eo, ad quod ratione custodiæ tenebantur: † quia custodia causa cessante, cessat ipsius effectus, & si Christus, in si. de iure iur. c. cū cessante. in princip. de appell. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patri. cum si. quæ late cumulat Tiracuell. in tract. suo cessante causa. in princip. nu. 12. Tertio, quia vt inquit Iser. in consti. super incisionibus. circa finem, & in consti. si damna clandestina, non reperitur scriptum de iure communi, quod subditi teneantur ad custodiā, secundum Dippum Thom. in 2. 2. quæst. 63. art. 7. Rex Regni qui habet reditus, & proventus, tenetur custodire, & oēs violentias, & latrocina emendare; quo fit, quod cum d. const. & cap. Regi quæ volunt contrariū, sint contra ius commune per istam contributionem redditus ad ius commune, † & oñis reditus ad ipsum ius commune est fauorabilis, recessus vero ab eo odiosus vt dicit Situa. Nup. lib. 6. nu. 25, & consil. 12. Inter consilia Brunni. nu. 182. & Tiracuell. in tract. cessa. causa. parte 1. in versiculo necessitatis. num. 182. & secundum istam vltimam opi. vidi ego literas Regij collationis consilij tempore Reuerendiss. Card. Pacechi Anno Domini 1554. 21. mensis Iunij expeditas, & registratas in registro partium octauo. folio 144. p. quas ad instantiam vniuersitatis terræ Eboli ordinabatur Regiæ Audienciæ principatus citra, & Basilicatæ quod hodie dicta contributione solutionis Barricelli, eandem vniuersitatem non molestaret tam pro poena, quam pro damno, vt ex eis colligitur, & etiam hodie videri potest * quā literas inuenies impressas in die, prag. vnica in tit. de dam. clandest. Non obstat contra nō supra allegatum, quod iuri tertij Princeps non videretur neque potest præiudicare; qm̄ quo ad ius tertij, circa damni emendationem non negarem, quod idem ius quod competebar partibus læsis, contra vniuersitates, posset hodie competere contra Regiā Curiam exemptam vniuersitates, a custodiis territoriorū, cum quoad custodias præfatas, ipsa Regia Curia sit subrogata in locum vniuersitatum, † & subrogatum supiat naturam eius in cuius locum subrogatur, per tex. vbi Bar. no. & ceteri scribentes in l. si eum. §. qui iniuriarū ff. si quis cautio Verum quia Regia Curia quod hodie ex causa præfate contributionis tenetur ad custodiā, vt dictum est, deputauit iam Barricellos, & homines in prouincijs pro custodia territoriorum, arbitror quod nec etiam ipsa conueniri potest a partibus læsis ad damnorum emendationem, quā vt inquit Iser. in præalleg. const. Regni super incisionibus. circa finem. cum prouinciæ Regni sint multe, & territoria ampla, & nemo possit tam perpetuè tamquē continenter etiam arctum locum continuo ire, quin possit ab alijs interpellari. vt inquit text. in l. seruitudes. la. 4. in princ. ff. de seruitutij. nō est possibile taliter custodire vnā partem territorij, vel prouinciæ, quin in alia latrones deprenderentur, & occidant. vt clarum est, & propterea † qui tenetur ad custodiā, satis est

secundum cum, si faciet quod potest. l. si. C. de his quibus vt indig. immo, & quod commode potest per l. nepos proculo. ff. de verb. sig. & cap. faciat 22. q. 2. & ideo videmus quod a constitutione facta de dictis Barricellis, causa clandestinorū penitus conqueuerunt in hoc Regno: quæ omnia bene not. quia ad præsens lis est in limine in Regia Audiencia Principatus citra, & Basilicatæ, inter Illustriss. Comitissam Pollicastri adricem ex vna, & vniuersitatem terræ Eboli reā conuentam ex altera super emendatione furti clandestini in territorio dictæ terræ commissi in persona cuiusdam hominis, seu vasalli dictæ Comitissæ, qui ad eandem Comitissam asportabat in ciuitatē Neapolis quandam pecuniarum quantitatem.

17. † Secundo quæro hic dicitur, quod libellus in actione iniuriarum debet institui secundum formam iuris communis, & const. Regni, quæ nam erit illa forma, 18. quam iniuriari seruabunt circa hoc? Breuiter † cum pro iniuria possit agi ciuilititer, & criminaliter, vt probat tex. in §. in summa. instit. de iniur. nota. per Affl. in cap. 1. §. iniuria. num. 6. de pace iura, firman. & Marant. in pract. parte 4. in princip. versiculo quia tamē. num. 9. quotiescunq; agitur ciuilititer, debent in libello dicere secundum eos, & iurare quod potius uoluisse tot aureos de proprijs bonis amittere, quam talem iniuriā pati, petendo eundē iniuriantem in illis condemnari sibi secundum dispositionem iuris communis: per quod tota poena applicatur parti. vt no. Bar. in l. iniuriā. ff. de iniur. Affl. & Marant. in dictis locis. secundum vero dispositionem consilij. Reg. varietates poenarum, condemnari sibi solū pro tercia parte, alijs duabus partibus ipsi Curie applicandis, quo libello taliter instituto, † iudex postea taxabit illam quantitatem quæ sibi iustior apparebit; personarum loci, temporis, & iniuriæ qualitate peccata. vt dicit tex. in §. poena. instit. de iniur. & consil. præalleg. varietates poenarum, condemnando ad eā partem iniuriantem, & distribuēdo in sententia modo quem dixi in Regno, vel alio modo extra Regnū vbi seruabitur ius commune. Dicit tñ Marant. in loco præalleg. versiculo & hoc fuit inductum. num. 10. quod inspecto iure communi præfato, secundum quod tota poena applicatur parti: dicitur agi mere ciuilititer; sed inspecto iure Regni in dicta constit. per quod pro duabus partibus applicatur Curie: dicitur iudicium mixtum; in tantum quod si peteret iniuriatus totā poenam applicari sibi; libellus non procederet, secundum eum ibidem num. 11. Quotiescunq; verò agitur criminaliter iniuriatus petet iniuriantem condemnari & puniri: prout iura & Regni constit. volunt, & mandant. vt scribit Affl. in dicto §. num. 6. & Marant. in loco præallegato. num. 16. versiculo criminaliter. & eo casu poena erit extraordinaria secundum qualitatem personarū, loci, temporis, & iniuriæ. vt dicit tex. in d. §. in summa. l. fin. ff. de iniur. & l. pedius. §. i. ff. de incend. sui. & naufrag. quamuis in Regno habeamus aliā const. quæ incipit: vt dignitatum. per quam certæ poenæ determinantur quando criminaliter agitur, vt etiā Marant. dicit in loco proximè citato. & in isto iudicio criminali iniuriatus nō extimabit iniuriam; nec aliud petet, quam quod dixi, quia extimatio in tali iudicio pertinet ad iudicem, qui extraordinariè condemnabit, alias si pars secus faceret, libellus, siue querela non procederet. vt no. Marant. in præalleg. num. 12. versiculo ex prædictis infero.

20. † Tertio quæro nunquid iniurians tenetur iniuriato ad satisfactionem iniuriæ sue honoris, puta metiendo vel veniam petendo, aut famam restituendo, adeo quod ad id iudex debeat in sententia ipsum condemnare? Marant. in pract. parte 4. in princip. nu. 17. versiculo sed iuxta hoc, videtur firmare quod sic, nō quod ad primum sed etiā quo ad secundum, & quod iniurians teneatur ad satisfactionem honoris firmat

Domini Prosperi Caruitæ Ebolitani

firmat Hostien. in summa de poeniten. S. quibus. versiculo tu dic. Diuus Tho. in secunda secunda. quest. 62. articulo 2. Floren. secunda parte. titu. 1. cap. 2. S. 3. Par. in tract. syn. dica. in versiculo compositio. S. quia plures. & Dida. Couar. in libro variarum resolu. lib. j. cap. 11. versiculo iustissimum tamen. & probari potest ex cap. inter sollicitudines circa finem, de purgatione canonica. & cap. peccatum. de regu. iuris. in 6. Petr. vero Foller. in apqstilla. ad Marant. loco prealleg. tenet contrarium quo ad id quod dictum est posse iudicem ad talem satisfactionem condēnare, iniquiens quod satisfactio fieri consuevit cum partes inter sese concordant, non autem cum in iudicio res agitur, quoniam tunc iudex non aliam poenam imponet, quam quæ sibi oibus pensatis iusta videtur, & quod Par. qui de istis satisfactionibus tractat, ita procedit, ut patet cuilibet legenti. & Hostien. dictum cum in foro cōscientiæ agit coram sacerdote loquitur, & verum est, quam opin. ego verissimam puto, tam de iure, quam de consuetudine, quæ non seruet in sententia condemnare ad satisfactionem honoris. & eā etiā tenet Dida. Couar. loco prealleg. num. 4. versiculo verum. dum dicit quod iudices frequentius omittūt hoc in sententijs: & aliam poenam eorum arbitrio imponunt. Non obstat tex. capituli inter sollicitudines. & capituli peccatum, quoniam licet aliquid videatur in argumen. probare; tamen de satisfactionibus honoris partium non loquuntur; & quando id dicunt, expresse de iure cano. procederent; quæ bene nota, quia facile quotidie eueniunt, & poteris interrogari. In Hispania tamen per l. 2. titu. 9. lib. 8. ordin. aliter est statutum in sex tantum verbis iniuriosis. vt dicit Didacus Couarruias loco proximè citato, in princip. capi. 11. num. 2. & Petrus a Plaza. in epitome delictorum, lib. j. cap. j. num. 2.

¶ Quarto quarto in quibus casibus homo homini teneri potest actione iniuriarum? Mathæus de Afflic. in titulo de pace iuram. firman. in S. iniuria. num. 23. versiculo & ideo quarto. latius super hoc scribens enumerat multos & penè infinitos; ideo ad eius dicta te remitto, ¶ scias tamen vltra eum, quod nedū cum expressim iniuria dicitur; actio iniuriarum locū habet, verum etiā cum aliqua verba proferuntur quæ quo ad corticem iniuriam non sonant: & in effectu iniuriosa sunt. vt scribit Card. in capitulo ex literis. tertio nota. nu. j. de consue. Ioan. Neuiza. in sua silua. lib. 4. num. 76. Petr. de Rauen. in allega. consue.

inter suum Alfab. col. 34. folio 171. & Petr. a Plaza in epitome delictorum prealleg. cap. j. nu. 13. vbi explicat in eo qui dicit alicui mulieri; tu es vna bonæ mulier: firmat Ang. in l. vestem. ff. de eo qui dicit, de leo quod fuisi verberibus affectus. & Soci. consil. 6. volum. j. vbi de eo qui dicit alicui tu es bonus homo, & communiter intelligitur quod appellat ipsum contentum. ¶ Salernietiam sunt aliqui qui sub specie pietatis iniuriant alios dicendo talis est persona satis prudens, sed doleo quod ei successit illud finistrum quoddam a tali fuit multis verberatus, vel quod ei vixit fuit inuenta cum tali, vel alia similia dicendo, de quibus non est mirum. quia vt inquit Luc. de Pen. in l. col. 4. C. de exact. tribu. lib. 10. prouerbium est Salernitorum mel in ore, & passorium in manu.

¶ Quinto quæro, in hoc Ritu sit mentio de iniurijs verbis tantum illata: nunquid non alijs modis iniuria infertur? Breuiter dicas quod sic; & ideo iniuria non tantum verbis infertur. vt hic dicitur; & probat textus in l. si non conuiuij. C. de iniur. l. eum qui nocentem. & litem apud Labeonem. ff. eodem titulo. & cap. cum te. a. b. extra de re iudicata. verum oritur factio. vt patet ex l. lex Cornelia. & toto ritu. ff. de iniur. nota. Dida. Couar. loco prealleg. in principi. & Petrus a Plaza in epitome delictorum. cap. 1. in principi. & Petrus a Plaza. Item scriptura vt probat text. in l. prima. S. quis libellum, & l. lex Cornelia. S. si quis librum. ff. de iniur. & totus titulus. C. de famo. libell. ¶ Scias tamen quod licet ponens famosum libellum poena vltimi supplicij puniatur per l. j. C. de famo. libell. tam si contenta in libello sint vera quam si sint falsa. vt scribit Rom. consil. 96. nume. 3. versicu. secundo vero casu. post Glo. in dicta l. j. Dida. Couar. dicto capitulo. vnde primo. nume. sexto. versiculo secundo eadem. & Petrus a Plaza. dicto capitulo primo. nume. 5. tamen vt inquit ibi glos. j. quam sequitur ibi Petr. Cyn. & Angel. procedit quotiescunq; in libello est descriptum delictum pro quo diffamatus veniret puniendus poena mortis, alias secus esset, & poena iudicis arbitrio imponeretur secundum Glo. & Doc. prealleg. & notissime satis pulchre Petrus a Plaza in loco prealleg. capitulo tertio. nume. 3. vbi de hoc latius tractat. per ista ad laudem omnipotentis Dei ac Gloriosissime Virginis Mariæ cuius hodie festum celebramus sit impostus operatus finis commentarijs super Ritum Magnæ Curie Vicariæ. Eboli, die 15. Mensis Augusti. 1560. Prosper Caruita. V. L. D.

RITVS MAGNAE CVRIAE VICARIAE REGNI NEAPOLIS,

in expositionibus eximij Iuris Vtriusque Doctoris, Domini
Annibalis Troyfij, ciuis Cauensis.

quàm utilibus, ac necessarijs, maximè in tribunalibus: Quibus accedunt
Appendices Ioannis Michaelis Troyfij. I. V. D.
Et Hieronymi de Lambertis.

quod nouiter emendatiores facti, & à quàm pluribus, quibus antea, impressorum in-
curia, scaturiebant, erroribus, repurgati.

R I T V S P R I M V S.

S U M M A R I V M.

- 1 Ritus huius voluminis, & omnia quae in Magna Curia seruantur, in ceteris Curijs Regni seruari debent.
 - 2 Verbum, edito, pro lege exponitur.
 - 3 Curia quaelibet suos Ritus, ad causatum ordinationem habet.
- Index appellationis quem seruabit Ritum, sua Curia, vel iudicis à quo?*
Milites etiam suos habent Ritus.
Ritus diffinitio.
Magna Curia caput, domina, & fons aliarum curiarum.
Stylus Curiae seruandus pro lege.
Stylus quando ad causam decisionem possit allegari.
Stylus in quo a consuetudine differat.
Stylus an ius faciat?

beat seruare Ritus suae Curiae, vel Ritus Curiae iudicis a quo? vide gl. in c. licet. Canon. de elect. in 6. & in l. sancimus. C. de sac. san. ecc. Fel. in cap. fi. 2. col. vers. quarto limita. de constit. Mart. in constitu. si quis, cap. in decif. 86. nu. 19. per Alex. in l. 2. in fine. ff. de leg. 2.

5 ¶ Etiam milites habent suos Ritus per const. Regni hostie excep. & ibi per scribentes, in fine tex. ibi decernimus, &c.

¶ Nota clausulam decreti annullatiui: concordatæ tex. in clem. j. s. j. extra de concess. præb.

¶ Et de non obseruantia Rituum antiquorum, vide per Matth. in constit. Regni humanitate. s. nota in tex. ibi statuimus, &c.

¶ Adde quod tale verbum indicat auctorem velle promulgare noua iura. vt probat gl. in c. vt litigantes, in versic. statuimus. extra de offic. ord. in 6. & in clem. fin. de rescrip. secundum Abb. & alios in ca. decernimus. in fi. extra de iud.

a ¶ ADDE quod Ritus est lex non scripta. s. ex non scripto. insti. de iur. nat. gen. & ciui. & dicitur quasi rebus: & si non rebus dicitur corruptus. Iser. in consti. si quis in posterum. 6. col. Io. Mich. Troy. I. V. D.

b ¶ ADDE quod Magna Curia Vicariae est caput, & domina aliarum curiarum Regni huius, quia est curia Regia constit. appellationum tempora. Matth. in constit. in pecuniarijs. secundo vol. immo supremum tribunal idem Matth. in d. constit. appellationum, 6. no. & est velut fons a quo, ceteri riuuli deriuantur, d. consti. nihil veterum, & in iurisdictionem Regiam commendatam, vt pote vt membra regis, potius quàm propriam & ipsi soli, & prouinc. Iustitiarijs antiquitus concedebatur merum & mixtum imperium. glo. in proem. const. in ver. gladius, & intus alias Curias, tanquam iustitiae speculum, in const. mag. curiae, immo luminare maius. in consti. seq. Io. Mich. Troysius.

c ¶ ADDE quod Ritus & etiam stylus curiae seruandus est Bar. in l. iuris peritos, in fi. ff. de excu. tud. & Felix. Malleolus in tract. de matr. num. 6. dicit quod sicut stylus Curiae Romanae seruatur pro lege, ita & alij. ¶ Et quando stylus possit allegari ad decisionem causarum, vide Io. de Monta. in tract. de parlamentis in Add. numero 8. ¶ Et in quo stylus differat a consuetudine Pau. de Cast. in l. j. nume. 2. C. de sacrosan. eccle. ¶ & an faciat ius, apostillam ibid. allegantem plures quotas; in sacro tamen consilio Neapolitano longe uisus stylus facit ius. Afflict. in prælud. constit. not. 9. Ioan. Michael.

RITVS

MAGNA secunda, &c.)
In text. ibi quod oes, &c.
¶ not. extext. isto a quod omnes Ritus descripti in hoc volumine debent in Magna Curia seruari, & consequenter. In quavis Curia Regni ¶ Neapolitani, vt probat. tex. in s. fi. inst. de satisf. per que tex.

¶ dicit And. de Iser. in constit. Reg. si quis in posterum. in 4. col. probat etiam tex. in consti. Regni, nihil extext. in fi. & const. Regni Magnae Curiae. in princ. probatur ex illo verbo posito in tex. Ritus predicti, licet constitutionum edito, &c. quia illud uerbum, edito, exponitur, id est lege generali, vt probat tex. in c. 2. gl. in vers. oraculo. in l. digna vox. C. de leg. & lege haec dictali. C. de secundis nuptijs. quod uerum quoad litis decisionem, secus uero quoad litis ordinationem, ¶ quia quoad ordinationem litis vna ue Curia habet suos Ritus & secundum Matth. in d. constit. nihil. in fi. dicentem fuisse declarationem Bar. de Capua. facit. tex. in l. tertia. s. finali. ff. de testi. ¶ ¶ Quid autem in iudice causae appellationis, an de

Domini Annibalis Troysi, Cauensis

RITVS II.

S V M M A R I V M.

- 1 Ordo seruandus.
- 2 Instrumenta duo si in vna carta scripta reperiantur: quod primo scriptum censeatur.
- 3 Quietationibus duabus factis, num duplicata solutio censeatur.
- 4 Bonorum obligatione facta pluribus, cuius hypotheca sit.
- 5 Instrumenta duo si stipulata sint à diuersis notarijs eadem die: quod prius presumendum remissius. Et de prioritare horarum. ibidem.
- 6 Et quid de instrumentis habentibus ordinem à natura.
- 7 Ordo facit conditionem.
- 8 Concurrentibus patre, & matre ad accusandum de morte filij: quis preferendus.
- 9 Rex in Regno, an proprie fiscum habeat?
- 10 Ordo iudicij vnde ortum habuit.
- 11 Ordo quid sit, pluribus, de ordine. Et quod aliquando non seruetur.
- 12 Instrumenta duo coram eodem not. iud. & test. confecta, diuersa si reperiantur: quando pro vno censeantur.

IN primis quia, &c.) In tex. ibi ordo. † Nota ordinem debere seruari adde tex. & ibi not. in auth. in med. lit. non fieri fa. ius. S. finali. l. j. ff. de orig. iur. in l. fin. ff. de hered. instit. l. reg. S. si quis. & ibi Barto. ff. de iur. & facti igno. habetur per Bar. in l. ambitiosa. antepen. col. ff. de decr. ab ord. fa. & in l. in princ. ff. de tras. Car. in cle. pe. in fi. extra de elect. per Can. in c. pen. in fi. extra de cler. coiug. Bar. & Bald. in prima constit. C. S. quibus. per Alexand. consil. 19. fin. colum. primo volu. & in consil. 72. 2. volum. † & in tantum ordo seruandus est quod si reperiantur duo Instrumenta scripta in vna carta, primo scriptum intelligitur primo celebratum, secundum Barto. & Bald. in d. S. quibus. & Bald. in l. de rebus. C. de donat. ante nup. probat tex. in l. si quis. S. initium. ff. de eden. † vbi vide Alex. de duabus quietationibus factis an censeatur duplicata solutio, & text. in l. quotiens. ff. de vsufr. & etiam in eadem scriptura seruabitur ordo † hinc est, quod si in eodem instrumento obligasti bona tua Titio & Seio: Quod hypotheca Seij erit posterior tanquam vltimo nominati. & ita dixit Ang. in auth. de here. & fal. S. etenim. vbi late de materia. per Doct. in l. 2. S. prius. ff. vulg. & pup. & per Fely in cap. dilecta. ver. ordo. extra de rescrip. Quid autem si reperiantur † duo instrumenta eadem die stipulata, & confecta à diuersis Notariis: quo casu non potest de prioritare constare: pro quo erit presumendum? vide Bar. late & alios, maxime Soc. in l. j. in princip. ff. sol. marr. vbi ponit regulam & fallentias, & ibi reperies. Quid si probetur prioritas per horam? vide etiã per gl. in l. si ex pluribus. ff. de sol. per Bal. in l. Imperator ff. de statu homi.

† Et quid si instrumenta † habent ordinem à natura, puta, quia vnum continet debitum: aliud quietationem: vel vnum habitum, aliud priuationem; quod presumitur pro habitu secundum Cyn. Bald. & alios in l. cum propona is. C. de codicil. & in d. S. quibus, vide Soc. in d. l. j. & Matth. in decil. 387 pen. col.

† Quod facit ad questionem, quid si tres sunt ordinati ad officium hoc ordine. s. primus, & si primus

non erit: secundus, & si secundus non erit: tertius primus acceptauit, & sic fuit secundus exclusus, per exclusionem secundi volebat admitti, quo purificata fuit conditio in persona secundi exclusi per quam videtur quod tertius debeat admitti. In contrarium dicitur per rationem: quia

- 7 † Ordo facit conditionem, & per acceptationem primi ceteri sunt exclusi secundum Bal. & Imo. l. ci. in testamento. ff. de hered. inst. habetur per Aret. in l. quandiu. in 4. colum. ff. de acquir. hered.
- 8 † Quid enim si pater & mater concurrunt in accusando de morte filij quis ipsorum preferatur & certum est: quod pater, tanquam Primo nominatus consti. Regni summo periculo. & ibi hoc not. Mart. in 9. nota. & idem de iure communi secundum Selyc. in l. vxor. C. qui accusa. non poss. & per rationem & iura predicta. Et adde predicta his quæ dixi in commento Prag. Regni quæ incipit. Statuimus. in tex. ibi
- 9 fiscali, &c. † Adde an Rex. in hoc regno habeat fiscum proprie loquendo. vide per And. de Iser. in prelud. constit. & ibi Afflict. in 15. q.
- 10 ADDE † ordo iudicij habuit ortum in paradiso. Spec. in proce. S. ceterum. & seruatur inter dignitates, ita Bar. Brixien. in tract. de heredi. 3. q. nu. 4. t. quid sit ordo Roland. in tract. flos testamen. rub. 5. plura de ordine. vide per Nic. Boeriũ in tract. de ord. graduu. vtriusque fori. Aliquando tamen ordo non seruatur, vt puta in notorio secundum Bar. in l. scriptus heres. ff. de relig. & sumpt. iun. & Par. in trac. synd. in vers. notorium. & Spec. in tit. de noto. crimine. Io.
- 11 Mich. † Adde quod si reperiantur duo instrumenta vnum post aliud scriptum coram eisdem iudice not. & testibus, videlicet primum vditionis, secundum de mutuo: censeatur vnum. Bald. in l. Sempro. de leg. 2. & post eum Afflict. in consti. diuz memoriz. nu. 7. & post num. 54 Ioan. Mich.
- ADDE Bar. in rub. de iur. fil. & post eum Franc. Lencani in tract. de fisco & eius prin. in j. quest. num. primo vol. Ioan. Mich.

RITVS III.

S V M M A R I V M.

- 1 Non potens prohibere, non incidit in penam, reuelando. cum fallent.
- 2 Episcopus coniurationem contra temporalem dominum non reuelans, qua pena puniendus.
- 3 Quis reuelare secreta, quando teneatur & quæ pena reuelans puniatur.
- 4 Delicta enormia in clerico, qua.
- 5 Casus in quibus puniatur affectus, non secus † festu.
- 6 Pœna sacerdotis confessionem reuelantis, & similia circa idem.

Item quod adde † præter terminos huius ritus, si aliquis sciret aliquem comisisse enormia, & non tenetur ad penam ex sola scientia, non reuelando, si non possit prohibere per regulam. l. culpa caret. ff. de reg. iur. & in l. in delictis. in prin. ff. de noxa. habetur per Bar. in l. vtrum. ff. de parri. dato quod non reuelasset, secundum gl. in l. culpa caret: vide per Abb. Panor. in c. j. 2. col. extra, de rest. spol. & hoc est regulare. Sed fallit quæ delictum esset committendum contra eum cui conscius delicti erat subiectus, vt in patre, & filio, in seruo & domino, in vassallo & domino. vt vassallus domino. cap. j. S. præterea quæ sit pri. cau. be. ami. quæ intellige si potest probare. tex. & gl. q. 7. plerunque Alex. consil. 55. 4. volum.

† Cleri-

¶ Clerico & episcopo, & clerico parochiali, & hoc sequuto maleficio.

¶ Preter in vasallo & principe. quia tunc secus per b lquisquis. b C. ad l. Iul. maiest. & c. q. i. S. rerum. versifiquis cum militibus vide plene per Abb. in d. c. 1. & per Oldra. in consilio 43. † Sed qua poena punitur. Episcopus non reuelans coniurationem contra dominum temporalem, vide Lud. Rom. in sing. suis. folio 21. † Et an alio casu quis teneatur reuelare secreta. vide per Innoc. in c. officium, extra de poen. & remis. per Abb. in c. qualiter & quando, lo primo. extra de accusa. in cap. si sacerdos. de off. ord. & in cap. dilectus. extra de excess. præl.

¶ Quia alias reuelans secreta e aliena, sine iusta causa, tenetur poena falsi. l. j. §. is qui. ff. de fals. per Aret. in tract. malefic. in versicu. falsario. & etiam tenetur adione in factum, & iniuriarum si iniuriandi animo fecit; secundum gl. in l. in lege. §. sed & si quis. ff. ad l. Aquil. per text. ibi.

† QVAE sint delicta enormia maximè in clerico: vide Cypol. conf. 11. 4. col. Ioan. Mich.

† Quia est vnus de casibus in quo punitur affectus non sequuto effectu.

¶ ADDE alios, qui notantur in l. si quis non dicam sapere per gl. & Doct. C. de epis. & cler. & alium per nouellam pragma. punientem mittentes ictus balistarum & archibutorum poena mortis; etiam non sequuto effectu. & Hyppo. in l. qui falsam ad l. Corn. de fal. qui ponit regulam in fallentis & limitationibus. Ioan. Mich.

ADDE quod in sacerdote reuelante secreta consentis, est alia poena per c. omnis vtriusque, de pen. Et quid in consiliariis Regum & aliis reuelantibus secreta Regum. & quid in teste deponente in secreto, & postea reuelante. vide Her. in c. j. quibus modis feudami. 4. & 5. Ioan. Mich.

Ritus Octauus.

S U M M A R I U M.

Duo officia incompatibilia eodem tempore quando quis exercere possit.

¶ IN tex. ibi duo officia, &c.) de ista materia, † an & quando quis possit exercere duo officia incompatibilia vel non, vno & eodem tempore. vide text. & quæ ibi habentur per Albericum de Ros. Barto. & alios Docto. in l. 2. ff. de adoptio. per Bart. in l. iubemus. §. sane. C. de sacros. eccl. per gl. in l. comperim. C. de prox. sacro scri. & in l. hac parte, eodem titulo.

¶ ADDE quid in beneficiis & dignitatibus Abb. in cap. ad hæc, cum cap. seq. & cap. de multa, & quæ ibi de præb. & dign. Ioan. Mich.

Ritus Decimus.

S V M M A R I U M.

- 1 Miserabiles persona qua sint. & num. seq.
- 2 Vidua diues luxuriose viuens, an priuilegio miserabilis perso. gaudeat? & num. 7.
- 3 Pauper quis dicatur. & num. 6.
- 4 Modus probandi paupertatem.
- 5 Miserabilis persona iudicis arbitrio iudicabitur.
- 6 Vidua inhoneste viuendo, expellitur a conuincinia.
- 7 Pauper diuini quando preferatur.

¶ IN tex. ibi miserabilis a de isto Ritu fuit memor. Matt. in 23. rubrica const. Regni: † quæ autem sint personæ miserabiles: vide per Matth. de Afflic. in const. Regni, quæ incipit lege presenti in tertio nota. ibi vide, † an Vidua diues gaudeat priuilegio huius ritus: & quid de luxuriose viuente. Late scripsi in prag. Regni, quæ incipit cursu dilationum, vltima carta. dicam infra in Rit. 186. Itè quod nullus in materia iuris cessi habetur per Ioan. And. & Abb. in c. significantibus. extra, de offi. deleg. Et inter miserabiles, personas numeratur pauper. vt ibi per ipsos. † Quis autem dicatur pauper & dicitur ille qui habet quinquaginta solum in bonis. l. nō nulli. ff. de accusa. Bart. in l. q. accusare. ff. eod. in Spec. de accusa. §. item excipitur contra accusatorem, qd est pauper. & in tit. de teste. §. j. versicu. quod est pauper. † De modo probandi paupertatem, vide p Bart. in l. si constante. in princip. vbi per omnes. ff. solu. mæri. & in l. vbi adhuc. C. de iur. dori. vbi per Bald. per Ang. in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisf. cog. & in l. in fundo. ff. de rei vend. vbi dixit.

¶ Paupertatem probari per fallimentum mercatoris habetur in l. paupertas. ff. de excusa. tuto in l. sigs. C. de episc. & cler. & in auth. quod locum. vlt. col. C. de colla. & in l. si pro ea. C. mand.

¶ Probatum etiam per famam publicam gl. & Bart. & Doct. in l. 2. C. cū fiscus, vel priua. per Ang. in auth. de hæred. & falci. §. hinc bis. j. col. per Alex. plene in d. l. si constante. Et de a paupertate vide & de eius priuilegiis, infra Rit. 286.

ADDE quod aliquando † miserabilis persona dicitur secundum quod iudici videbitur Barto. in tract. de car. in fi. Ioan. Mich.

† ADDE quomodo & quando dicatur quis pauper. Christ. por. instit. quibus ex cau. ma. non po. nu. 20. Ioan. Mich.

† ADDE quod vidua committens stuprum amittit dotem. Pau. de Cast. in l. sororè. num. 4. C. de is quib. vt ind. & licet vidua retineat domicilium p priuilegium viri. & l. filij. §. viduas. & ibi gl. & Bart. ff. ad mun. Alex. in l. cum quidam. nu. 9. & idem Pau. nu. 4. de iurisdic. om. iud. atamen si luxuriose vixerit amittit. vtrunq; ibidè per supradictos Docto † & alias inhoneste viuendo, potest expelli a conuincinia; idem Pau. in l. nullus. C. de episc. & cler. post eum Dec. in l. semper in contractibus. & apostill. ad eum in l. Femina. ff. de reg. iur. Ioan. Mich.

† ADDE, an & quando pauper preferatur diuini: & contra Afflic. in capitulo primo, quibus modis feud. amir. Hiero.

Ritus Trigessimus nonus.

S U M M A R I U M.

- 1 A captura quando incipi possit.
- 2 Captus de facto, de facto etiam releuabitur.
- 3 Cuius relaxationis cognitio, spectat ad Magnam Curiam.
- 4 Carceratus iniuste a priuato eximi propria auctoritate an possit?

¶ DE materia supradicti Rit. vide dicta per me in pragma. Regni quæ incipit inoleuit, † vbi reperies, an & quando possit incipi a captura: quibus adde Bald. in l. quis curialis. C. de episc. & cler. vbi dixit quod potest a captura incipi, idem dixit Bald. in l. consentaneu. C. quo. & quado iud. quem ibi sequitur Alex. per tex. in cap. si clericos. extra de sent. excom. in 6. & Bald.

Domini Annibalis Troyfij, Cauensis

& Bald. in l. 2. C. de his qui latr. & in l. fin. ff. ad l. Iul. pecu. debet tamen iustificari Captura de probabili suspitione, & fide delicti pro quo capitur secundum Io. And. in d. c. si clericos. & Bald. in l. quod euitandi, in fi. C. de cond. ob turp. cau. cum Ritu concordat. c. Regni incip. Item caueant si non precedentibus suspitione, & fide delicti, caperetur quis. † Sed si de facto deberet etiam de facto, relaxari secundum Bal. in l. si pacto quo poenam, prima col. C. de pact. que sequuntur ibi Moder. secundum Alex. cum consilio iudicis. tamen seruata forma supradicti Ritus. Et si eo modo non relaxatur, † Eius relaxationis cognitio spectat ad Magnam Curiam Vicarie, & sic providere super relaxatione predicta. vt probat constit. Regni magister iustitiarum, & ibi hoc nota. Matth. in tertio nota.

2 ADDE † quod iniuste carceratus potest propria authority, etiam a priuato extrahi, & dimitti e carceribus fortasse etiam iudice renitente. ita Bart. l. nemo. C. de exact. tribu. libro 10. numero 4. in Addi. Ioan. Mich.

Ritus Quadragesimus.

S U M M A R I U M.

- 1 Carceratus confitit de innocentia, quando liberandus post publicationem, vel conclusionem?
- 2 Conclusio an necessaria si de iure communi?

Item si.) Et adde quod per supra dictum Ritur videtur fuisse correctum cap. Regni quod incipit ab illo inchoandum quamuis. in d. c. de ciditur, † quod post publicationem confitit de innocentia, relaxatur carceratus, quia secundum istum Ritur debet expectari conclusio in causa vt in eo legitur, & similiter per istum Ritur videntur moderata multe questiones positae per Matth. in consti. Regni humanitate, sed aliter fuit prouisum per Regiam prag. que incipit inoleuit, que emanauit post istum Ritur, & mandat seruari dictum. c. ab illo inchoandum sub generalitate verborum contetorum in d. prag. & ita sentit Afflict. in d. constit. humanitate. in 5 nota. vbi dixi istum Ritur fuisse correctum in dicta prag. fuerunt per me multa dicta: poteris ipsa videri in ipsius commento.

2 AN autem † de iure communi sit necessaria conclusio gl. in clem. saepe. de verb. sig. & post eam Abb. in cap. cum I. & a. de re iudic. num. 13. in criminalibus autem quod non sit necess. tenet Alex. in apostil. ad Bart. in l. prima. §. si quis vltro. ff. de quast. & Ang. in tract. malef. in versicu. qui iudex statuit. num. 24. Ioan. Michael.

Ritus Quadragesimus primus.

S U M M A R I U M.

- 1 Accusare quid sit.
- 2 Denunciare quid sit.
- 3 Differunt procedere per accusationem vel querelam, vel ex mero officio.
- 4 Accusans, deserens, vel Curiam instigans, quando ad expensas condemnatur. & num. 18.
- 5 Et quando, vel quibus causis a predictis excusabitur.
- 6 Requisita in accusatione, & denunciatione.
- 7 Accusatio, vel denunciatio cui competat.

- 8 Modus procedendi per accusationem, &c.
- 9 Constare qualiter dicatur.
- 10 Constare semiplene quando dicatur.
- 11 Constare de delicto debet ante torturam, vel condemnationem.
- 12 Et quid si non reperiatur corpus occisi?
- 13 Carceratus an relaxari possit: cum de delicto per famam constabit?
- 14 Fama qualiter probetur.
- 15 Casus in quibus in Regno ad torturam proceditur remissive.
- 16 Fiscus a sententia absolutoria, an appellet?
- 17 Quilibet de populo admittitur ad accusandum in publicis delictis, cum limit.
- 18 Extranei hodie non admittuntur ad accusandum de adulterio.
- 19 Delicta enormia, graua, grauiora, & grauissima, que dicantur.

Item si accusatur &c.) † Adde quod accusare aliquem reu criminis in libello deferre, vel cere ad vindictam secundum Azo. in summa de accus. Host. in summa eiusdem titu. probatur. in cu rationibus. C. qui accusa. non poss. † Denunciare autem crimen deferre apud competentem iudicem, secundum Saly. in l. ea quide. C. qui acc. u. no. poss. & Gadi. in tit. quo. de crimi. cogno. per Guliel. de Suza. in trac. ma. in tit. de den. vide que dicam infra in Ritur ite quod nullus sub rubrica quod nullus admittatur, &c.

3 † ADDE quod procedere, per accusationem vel querelam, vel procedere ex mero officio differunt quoniam per accusationem, vel denunciationem proceditur tunc ad partis instantiam proceditur secundum quod clarat Ang. in tract. malef. in vers. nec non ad querelam † & eo casu si accusatio, siue inquisitio non probatur: tunc accusans deserens, siue instigans cum condemnatur ad expensas secundum ipsum per cum gl. in l. j. §. incidit. & in l. in senatus. §. an ad ea & ibi Bartol. ff. ad Turpill. & in l. ob hac verba. & Bal. & Ang. ff. de infra. † Excusatur tamen quis predictis, & a pena Turpilliani ex aliquibus causis: quas de in l. j. in principio. ff. ad Turpilli. habetur per Hippol. in l. patre, in princ. 3. col. ff. de quast. † Et requiritur in accusatione, vide per Ang. in d. tracta. malef. in vers. nec non ad querelam, & quare in denunciatione

7 vide ibidem in vers. nec non ad denunciam. † Et ad de predictis quod denunciatio, vel accusatio competit tantum ei cuius interest. secundum gl. in l. h. ff. de priua. delict. per Ang. in dicto versic. & ad querelam, versiculo quarto an quilibet per quem datur intelligitur quod accusatio, vel denunciatio non proponitur per miliares potestati. quod etiam vetat. ca. Regni quod incipit item statuimus quod iustitiarum: in text. ibi officio, supple mero, quo proceditur nemine accusante, denunciante, vel instigante, sed fama. vt per Ang. in d. tract. in versic. mero officio. † Et modum procedendi eo casu, & diffinitionem, vide per Bart. in l. 4. §. si in publico. ff. de adult. & Ang. in l. si vacantia C. de bon. vac. lib. 10. & tunc inquirens ex mero officio si non procedit precedente fama, & indicij. & inquisitio absoluitur ab inquisitione inquirens teneatur inquisito absoluto, ad expensas secundum Bal. & Cy. in l. sancimus. C. de iud. in 13. q. & in authent. generaliter. in fin. C. de epif. & cle. in l. seueriter. C. de excusato. & in rubr. C. de re iudic. firmat Par. in tract. tyadic. in vers. expensa, & Ang. de malef. in glo. est hanc quendam inquisitio ante penult. col. per Bar. & Alex. in l. 1. & in l. ad eos. ff. ad Turpill. & Par. in d. tracta. 9 versu. inquisitio in eo rex. ibi constat. † Nota quare dicitur

dicitur constare scilicet vocata parte, & audita secundum gl. in clem. fin. in versiculo constiterit. extra de celsibus. & in clemen. prima in gl. magna. extra de officio delega. habetur per Innoc. & Cano. in d. capi. iudum. extra de præsumptio. per quæ ita consilium lex. conf. 218. 2. col. 2. vol. Rota decisio. 684. textus si in constit. Regni incipien. Regiæ maiestati, & ibi notat Afflic. secundum da colum. 3. quæst.

¶ Et etiam dato termino ad probandum secundum id. in l. cum, & minores. C. si aduer. re iud. de quolene vide per Matth. in consti. Regni pacis cultum, uarta carta, in gloss. fin. & Doct. in l. prolatum, C. e sentent.

¶ Et post publicatum in causa & terminum ad reuocandam ita consilium Car. in consi. 119. immo post consilium secundum gl. singularem in cap. significauerunt. extra de testib. & ibi p. Innoc. & Fely. per Matth. in consi. Regni humanitate. secunda carta fin. col. 2. videtur decisum in præcedenti Ritu. Licet aliquando dicatur. ¶ Semiplene constare iudici per informationem ab eo habitam a pluribus non in figura iudicij secundum Saly. in l. 2. prima. col. in fi. C. de custo. eo. allegat notata per Iaco. But. & Iaco. de Aret. in l. iudices. C. de iud. Et dicit hoc sufficere quo ad custodiam subeundam tantum; quod videtur seruari hodie in delictis enormibus. ¶ In tex. ibi & persona ad quod debet constare de delicto etiam antequam procedatur ad torturam, siue condemnationem, nõ nisi ad detentionem. l. 1. §. item illud, & ibi Bart. ff. de sen. consil. Sylla, & in l. fin. ff. de quæst. facit tex. in suis qui. S. si tu Titium. ff. de fur. habetur per Aret. ad tract. in versu. fama. pen. carta. versu. 12. per Hipp. in l. j. in principio. ff. de quæstio. ¶ Sed quid si non reperitur corpus occisi forte, quia fuit proiectum in mare aut in flumine, aut fuit combustum? Respondeo, sufficit si constat per famam secundum Bald. multo notanter in l. equi probatio. ff. de prob. quod si nota. ¶ In tex. ibi alias, adde quod per istam dictioem videtur decisum per istum text. quod si constat per famam de delicto: quod non esset locus reuocati carcerati: quia.

¶ Dictio, alias exponitur, idest alio casu ar. tex. in l. testamento. S. mulier. ff. de testam. secundum Bart. per. quinto quæro. ff. de cõd. & demonstr. licet Mat. videatur dicere contrarium in constit. Regni humanitate. 2. carta, versu. item quæro, in fi. immemor for delicto Ritu. ¶ In tex. ibi per famam, qualiter autem loberet fama, vide Bart. in l. 1. l. de minore. S. si plures, & ibi per Marfi. ff. de quæst. & ibi Alexan. dicit ubi famam per decem testes deponetes sine cautione, per Aret. in d. tract. malef. versu. fama publicæ per Alex. consil. 7. 3. volum. & in consilio 25. 2. volum. 4. volum. Cor. consil. 232. 2. volum. consil. 84. primo volum. Dec. consil. 373. per Matthe. in constit. Regni humanitate, in fi. tex. ¶ Adde casus in quibus in Regno proceditur ad torturam, vide in capit. Regni quod incipit tormenta, & aliud quod incipit tormentis cumulatos per me in commento. pragmat. Regni quæ incipit inoleuit. ¶ Et scias quod a sententia ab solutoria fiscus non appellat per capit. Regni quod incipit plerunque contingit, & Ritum Magnæ Curie quæ incipit item in causis.

ADDE quod istud procedit in priuatis delictis, vt in iuribus per auctorem allegatis secus in publicis, & quia in eis admittitur ad accusandum quilibet de populo, §. consequens, & ibi gloss. instit. de susp. tut. & capit. de publ. iud. in princ. versu. publica. & Ang. in tract. 2. malef. in versiculo, & ad querelam. versu. in crimine autem publico, &c. quod tamen limita nõ pro cedere indistincte in omnibus criminalibus publicis: nam adulterij delictum licet sit publicum instit. eo. §. item lex Iulia: attamen non competit cui libet nisi serua forma. l. quamuis. la. 2. C. de adulte. quia

prius datur cui interest glo. ibidem in versiculo. omne 18 genus. ¶ immo extranei hodie non admittuntur ad accusandum de adulterio l. miles, S. volenti. iuncta gl. & Bart. ff. de adult. per quam & per alia ita firmavit Angel. & post eum Aug. in dicto tract. malef. in versu. che me hai adulterata la mia donna. in versu. quis possit. de adulterio, &c. Idem etiam in crimine suppositi partus licet sit publicum nõ competit cui libet ius accusandi. gl. instit. de pub. iud. in princ. versu. publ. Ioan. Mich. Quando dicatur constare adde eundem Afflic. in consi. si damna clandestina. 11. no. num. 4. Ioan. Michael.

19 ¶ ADDE quæ dicant delicta enormia, siue grauia, quæ grauiora & quæ grauissima & quæ leuiora. Bart. in l. non solum. S. si mandato. num. 7. ff. de iur. Abb. in c. tuz discretionis. num. 3. de poenis. decis. Regni 81. & quæ sunt enormia in clerico. Cæpol. consil. 11. 4. col. Ioan. Michael.

Ritus Quadragesimus sextus.

S U M M A R I U M.

- 1 Constitutioni per Regium rescriptum non derogatur: nisi fiat in eo specialis mentio.
- 2 Casus in quibus in Regno ex officio proceditur.
- 3 Priuilegijs omnibus per derogatiuam clausulam derogatur. cum limit.
- 4 Priuilegium quid sit. Et aliqua de priuilegio: numero 14.
- 5 Lex vna quando aliam tollere possit.
- 6 Priuilegia concessa remunerationis causa, in vim contractus transiuerunt.
- 7 Ius quesitum ex contractu non potest per principem tolli.
- 8 Priuilegium iuratum per generalem clausulam derogatoriã non tollitur. & num. 14.
- 9 Priuilegium speciale per generalem legem non tollitur.
- 10 Priuilegium primum in dubio non reuocatur, orta dubietate per posterius.
- 11 Princeps ex causa, vel de plenitudine potestatis, an priuilegia possit reuocare?
- 12 Clausula derogatoria, qua verba continere debeat.
- 13 Aequalitas in iudicijs seruanda.
- 14 Clausula non obstante tali, & cat. quid importet.

IN primis cum non humanæ, &c.) In tex. ibi ita magnum, &c. adde tex. in cap. nouit extra de iud. & in cap. iudicijs, de reg. iur. in 6. & in cap. fin. 3. quæst. 9. habetur per S. Thom. 2. 2. q. 63. articu. vlt. & in constit. Reg. speciale, &c. In text. ibi matura. nota. quod author testatur præsentem constitutionem factam præcedente deliberatione matura Regij consilij. ¶ Ex quibus inferitur quod huic constitutioni nõ derogetur per aliquod rescriptum regium: nisi in eo fiat mentio specialis. b vt probatex, in canon. nonnulli, extra de rescrip. & in c. pen. extra, de capit. mon. ita dixi Bald. in l. humanum, in princ. C. de legi. allegat Archid. in c. 1. de constit. in 6. sequitur Pau. de Cast. in dicta l. humanum. habetur plene per Lud. Rom. in l. si vero. S. de viro. 2. 3. quæst. ff. solu. matrim. 2. ¶ In tex. ibi constit. quæ incipit iustitiarum non per Calendas, vbi ponuntur casus in quibus potest in Regno

Domini Annibalis Troyij, Cauensis

3 **gno procedi ex officio:** habetur etiam per And. de Iser. in consti. hi qui extant multa capitula regni designata per Afflic. in consti. Regn. inconstitutum, in 19. not. de iure vero communi habes. glos. in l. 2. §. si publico. ff. de adul. † In tex. ibi non obstantibus, nota ex textu quod quilibet in regno potest trahi, conueniri, & accusari in magna curia vicarie non obstantibus aliquibus priuilegijs concessis ante presentem constitutionem, quibus est derogatum per clausulam derogatoriam appositam in hoc tex. & idem si priuilegia fuisse concessa post presentem constitutionem, per ea quae voluit Dy. & Bart. in l. si mihi. S. in legatis. ff. de leg. j. & ibi per Doct. Quod limita primo, nisi priuilegia per hanc constitutionem concessa, haberent clausulam derogatoriā: quia tunc huic constitutioni & clausula ipsius est etiam derogatum, vt probat tex. in cle. eos de sepul. ita dixerunt Bal. & Pau. de Cast. in d. l. humanum. C. de legi. in princ. & probatur in l. si quis. in principio testamenti. ff. de leg. 3. nam q. principi placuit legis habet vigorem. l. j. ff. de consti. princ. † Priuilegium enim priuata lex est c. priuilegia. 3. dist. † Et vna lex potest tollere aliam. ca. j. de consti. in 6. maxime facta ab habente potestate condendi eam vt Rex in Regno, hoc secundum Andr. de Iser. in reper. actor. & reus. in vers. tex. & Afflic. in decis. 283. 3. col. probatur in l. postliminium. ff. de capt. & postli. reuer. in l. si. C. de leg. secundum intellectum gl. & Andr. de Iser. in procem. consti. & in c. imperiali. S. praeterea, de prohib. feud. alie. per Feder. ita videtur voluisse Fely. in c. si. in 4. col. extra de consti. & Afflic. in prelud. consti. in 2. q. & pro confirmatione predictorum vide que dixi in proce. prag. † Item limita, nisi priuilegia transiissent in vim contractus puta quia fuerunt concessa causa remunerationis per tex. iuncta gl. in l. si parer. S. si quis. versio. irreuocabilis ff. de don. quam sequitur Vitalis in lib. cau. in clausula generalis, & c. pro qua consuluit Ro. eius conf. 297. firmavit etiam Bald. in l. qui se patris. antepenult. col. C. vnde liber. Pau. de Cast. & alij Doct. in l. digna vox. C. de leg. per Bart. in l. hi qui ff. de iur. immu. per Rom. cōf. 252. 2. col. in princ. per Alex. confil. 101. primo volum. & in conf. 216. 2. volum. per Marth. in consti. Regni instrumentorum robur. 1. no. 12. quæst. versio. sed iuxta. & in consti. ea quæ. & in decisione 128. Fely. in capit. j. 2. colum. de probat. per glos. in cap. decet. de reg. iuris, in 6. firmavit Capic. in eius decisio. 121. num. 16. & in decis. 166. & cetera non derogatur dictis priuilegijs per presentem constitutionem. benefacit id quod dixit Innoc. in capitu. quæ in ecclesiarum. extra, de constitu. † Vbi dixit qd ius quæritum contractu non potest per principē tolli. Itē limita tertio nisi verisimiliter princeps in specie non derogasset eidem priuilegijs. argum. l. obligatione generali. ff. de pigno. capit. 2. de deci. in 6. & capit. fin. extra, de offic. vic. ita dixerunt Arch. & Io. And. in c. ei cui. de probat. in 6. habetur per Rom. in l. si vero. §. de viro. 27. fall. in princip. ff. solu. matrimo. quod sequitur Vital. in dicta clausula. & Moder. in l. omnes. ff. de diuer. rescrip. † limita quarto nisi priuilegium esset iuratum: quia tunc per generalem clausulam derogatoriā non tollitur. gl. est valde not. in capit. cum non decet. in versio. effectus. extra de elect. in 6. quam pro singulari allegauit Rom. in sing. suis singu. 8. incipit quod dispositio. † Item Adde qd per legem generalem non tollitur priuilegium speciale. ita probat tex. & ibi hoc nota. Barto. in l. decurionibus. C. de silen. Bald. in l. non plures. C. de sacrosanct. eccl. & in cap. j. in fi. quo temp. mil. in ver. feu. ita consuluit Soci. conf. 153. 9. col. versio. confirmatur & c. & Decius conf. 301. in princip. 2. volum. Pau. de Cast. in conf. 131. pen. colum. Bal. in l. j. col. pen. C. de iur. Alex. conf. 101. per totum primo volum. † In dubio autem primum priuilegium non censetur reuocatum si per posterius oritur dubitatio gl. est sing. quæstione secunda. cap. in familia pro qua consuluit Federicus confilio 227. & Rom. confil. 327. † An tunc ex causa, vel de plenitudine potestatis princeps possit tollere priuilegia alteri concessa: vide per Ep. in decisione 9. & in decis. 166. in text. ibi demerabendis, & c. nota, quod dicta verba important si dixisset, non obstantibus priuilegijs in contrarium disponere quia clausula derogatoria debet tenere hæc verba, scilicet lege qualibet non obstante in contrarium disponente. secundum Barto. in l. in fine. C. si contra ius vel util. publ. & ibi per Mo. & in dicta l. si quis, in principio. ff. de leg. 3. in euag. ad reprimen. in versio. non obstante. & in d. S. in legatis per Bald. in consti. de pace consti. versio. libellarie. & in l. fina. C. sent. resc. non potest in dicta l. humanum. per Bar. in l. prima. ff. de vulg. pupi. & in l. sciendum. in princ. ff. qui satisfacit. cog. Paul. de Cast. in confilio 55. incip. passus iste & c. sil. 230. & 315. per Bald. confil. 374. primo volum. Ang. confil. 139. & in l. nemo potest. ff. de legat. Roma. confil. 436. per Fely. in cap. cum accessit extra de constitutio. & in cap. nonnulli, extra, de script. per Marth. in consti. Regni statuumus in 7. & in consti. regni clementis. 3. not. & in consti. quam plurimum 2. nota per Alexan. in l. quacumque. C. de milit. test. & in l. centurio. ff. de vulga. & per 13 † Adde quod æqualitas est seruanda maxime in iudicijs l. non tantum. ff. de re iudi. l. viro. ff. solu. maer. l. in sacris, la. 3. & ibi glos. in versio. custodiri. C. de pxi. sacro. scri. lib. 1. 2. l. maximum vitium. C. de liber. pro. test. consti. regni quilibet de Burgensibus in versio. æqua etiam lance. Pau. de Cast. in l. 1. C. de pact. m. 2. & in l. fin. per illum tex. secundum vnam lect. C. fruct. & lit. expe. licet contra videatur gloss. & ibi per nor. in ca. per tuas. de simonia. in versio. excellentior. b Ioan. Micha. † Mentio specialis vt puta, per clausulam non obstante tali Ritu. secus si ex certa scientia de Penn. in l. nulli. C. de vetera. lib. 12. vbi quod quis obtinuit priuilegium cū clausula ex certa scientia, vt non possit conueniri nisi coram certo iudice non possit conueniri in loco delicti: & firmat potest: nisi in priuilegio sit apposta clausula non obstante. authentic. qua in prouincia. C. vbi de mi. agi. oportet. & de ista clausula non obstante, vt Barto. & Iason. in l. fina. C. si contra ius vel util. publ. Pau. de Cast. in l. secunda. C. de preci. impet. et cetera. idem Bart. in extrauagan. ad reprimen. Fely. in c. cetera de rescrip. las. & alij. in l. omnes cuiuslibet. cetera si contra ius, vel vti. Afflic. in prelud. consti. q. Ioan. Micha. Priuilegium enim adde videnda nulla de priuilegio per Franciscum Lucani in tra. de fisco. & eius pri. in prima quest. num. 1. 2. & per d vol. trac. Ioan. Micha. Nisi priuilegium esset iuratum. Adde Ias. in l. fina. num. 5. C. si contra ius vel util. publ. per gl. & per multa alia: adde aliam gl. in clausulam, versio. pacta. de sepul. facit text. in cap. cetera, de rescrip. & Mar. Ant. Bauerus de virtut. ramenti. num. 17. Ioan. Micha.

Ritus Quadragesimus septimus.

S V M M A R I U M.

- 1 *Guerram quis facere quando & quomodo iuste dicatur.*
- 2 *Differentia inter guerram, bellum, & prelium, & duellum.*
- 3 *Homicidium in duello sequitur quando puniatur.*
- 4 *Dissidantis sine Principis licentia, pena.*

diffidatione ex Principe permiffa, an pacta inter bellantes feruanda? An possit bellum indicere. Bellum iustum, & iniustum ibidem. Bona in bello acquisita quomodo diuidenda, & an in foro conscientie retineri possint?

Item quod curie &c. Adde quod guerra in Regnis vtriusq; Sicilie est prohibita. vt in consuet. regni Comes & Baro. vbi And. de Iser. diffiniendo guerram, dicit quod ille dicitur facere guerram qui publice gentem armatam cum vexillo adducit ad alicuius offensionem sine iussu prin-

cipis guerram si princeps permitteret: iuxta iudicatur, & non punibilis: per dictam consuet. vt pro- tex. & ibi habetur per gl. in c. 2. 32. q. 2. & in c. quid apatur. 27. q. 1. & in l. j. C. vt armo. vsu lib. 1. r. ita sen- And. in d. consuet. & ibi Matth. in 4. col. versicu. sed

vt ibi ponit differentiam inter guerram & bellum, bellum, & duellum, quibus adde. Quod duellum potest iustificari per pactam duorum: nisi prae- ter diffidatio cum auctoritate principis. vt habe- per Host. & Io. And. in cap. j. de homi. lib. 6. & per d. in aut. item nulla. C. de episc. & cler. Et eo ca- nomidicium inde sequutum in duello non punitur

And. in rub. extra de cler. pug. in duell. & Ioan. de p. in tract. de duell. ante fin. Hipp. de Mar. in l. j. in c. 7. l. m. ff. de fca. Et an si fiat diffidatio sine li- centia principis, incidat in poenam capitis diffidans: respondet quod non fretus auctoritate Bal. in l. data opera. C. qui accus. non poss. Et si peruenerit ad duellum in capite puniatur. vide per Bal. in c. j. S. si quis de pace tene. vbi per Afflict. & per eundem in d. con- uen. comes. num. 8. & quamuis de generali consue- tume fuisset permiffum duellum secundum Bald.

in l. is poenas. C. de deposi. Item hodie inoleuit nouella prag. l. Caroli Im- peratoris inuictissimi. qua videre poteris. Ad vnum certe, quod casu quo permiffa esset diffidatio cum iussu de permiffu princip. An eo casu pacta appo- nitur epellu exercentes erit seruanda, vide Bal. in c. de deci. lib. 12. & in l. penes C. depo. t. Licet aut

diffidat si quid illicitum, priuato: tñ principali licet illi indicare. secundum Bal. in l. penul. C. de execu- tione. ind. de duello in Rego c. vide Cap. deci. 130. nu. 74. DE quo possit indicere bellum & quando dica- tur iustum, & quando iniustum Iser. in c. j. in princ. mod. feud. am. t. & bona in eis capta cui acqui- ritur & quomodo diuidandur. inter milites Bart. in c. 1. et. & in l. si quid in bello, & ibi Alex. ff. de capti- uis. Illi reuer. & an & quando possint retineri in foro conscientie, Bal. in c. j. de mili. vassa. Abb. & scri- ptor. c. sicut. el. 3. de iur. iur. & cumulara per Angel. in c. quasio in sua summa versic. bellum. Io. Mich.

DE quod dicta prag. punit prouocante ad duellum pro facto pena capitis etia non sequuro effectu prouocationis, quæ fuit edita 11. Ianuarij. 1540. inci- piens Carolus. 6. &c. Io. Mich. De duello in regno adde- dit in consuet. comes. 3. not. in consuet. omnes no- tas. 9. not. in consuet. in qua q. 12. & 3. not. in consuet. in con- suet. 17. not. in consuet. prosequen. j. not. &c. Io. Mich.

Ritus Quadragessimus octauus.

S V M M A R I V M.

Libello ordinariorum cessat per aduentum Ma- gne Curie.

- 2 Mag. cur. ex præeminentia contra quos procedere potest.
- 3 Latrones insignes, & famosi qui dicantur.

Item &c. not. Quod per aduentum magnæ curie in quacunque ciuitate Regni cessat iurisdictio ordinariorum: quod est contra id quod decidit Bartol. in l. quarta. §. penul. ff. de dam. infect. cū alijs Docto. ibi.

Et credo quod propterea emanauit Ritus iste prouidenda iurisdictio magnæ curie propter eius præeminentiam: & suprema iurisdictio ei concessam per consuet. & capitula regni de quibus vide consuet. regni honorem & ibi per Marth. & in consuet. statuimus & in alijs consuet. sequentibus vsque ad dictam consuet. honorem & in consuet. nihil veterit vbi per And. & Afflict. & signanter habet præeminentiam procedendi contra insignes latrones & difrobatores stratarum & similes ex processu informatio alias non legitimito. per cap. regni quod incipit si cum iceleratis de quo fit mentio per Afflict. in consuet. regni super inciso num. 26.

ADDE quod contra insignes latrones & similes proceditur iuris ordine non seruato. vt in allegato docto re: in tantum quod potest procedi contra eos etiam die feriata in honorem Dei. l. provinciarum. C. de ferijs: & qui dicantur famosi latrones Bartol. in l. capitalium. §. famosos. & ibi apostil. ff. de pœn. & qui dicantur insignes & comitatores seditionum idem in l. constitutiones. ff. de appel. Io. Mich.

Ritus Quinquagesimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Feudum quaternatum quid. & latius. num. 5.
- 2 Feuda quaternata nobilitant.
- 3 Quæstio de vita, & militia, an sit feudalis?
- 4 In causis feudalibus proceditur ordinariè.
- 5 Feudum ex pluribus membris, & iuribus consistit. & sup. num. 1.
- 6 Forma libelli in causa feudali.

Item curie &c. In rex. ibi de particula &c. adde quod istam quæstionem tanquam dubiam disputauit Mart. in consuet. Regni statuimus in vlt. col. aduertens forte ad decisionem huius Ritus, cum quo concordat consuet. Regni quæ incipit Magnæ Curie nostræ &c. vbi vide. t. Quid sit feudum & quaternatum & in consuet. violentias, & in d. consuet. statuimus And. & Matth. in prælud. constit. 25. q. vbi dicuntur t. Quod feuda quaternata nobilitant secundum And. in c. j. quis dicatur dux: com. vel mar. & in cap. primo in fine. de cap. qui cur. vendi. vbi vide. t. Et an quæstio de vita & militia sit causa feudalis, vide Matth. in decisio. 43. t. Et in causis feudalibus proceditur ordinariè: quia datur libellus b. lis contestatur, iuratur de calumnia & alia sicut coram ordinario, secundum And. in capitulo primo, 9. colum. de controuer. feud. apud par. ter. & magister meus Anto. Capici. approbat in decisio. 186. num. 4.

ADDE quod feudum est quid integrale, & potest consistere ex pluribus membris rebus & iuribus And. in cap. j. §. similiter. de ca. qui cur. ven. num. 20. & 21. quia aliquæ sunt res excendentiales feudi, aliquæ totæ feudi, aliquæ redditæ feudo, aliquæ demaniales feudi, aliquæ regales, aliquæ emphyteotæ, aliquæ burgensia feudi, aliquæ censuales vt habetur in con-

Domini Annibalis Troysij, Cauensis

fit. constitutionem diuæ memoriæ per scribentes, & feriatim per Pari. de puteo. in tract. de reintegr. feud. in rub. quæ dicantur feuda plana, &c. vbi etiam quid sit feudum, quæ dicantur feuda quaternata, quæ nobilia, quæ rustica, quæ plana & de tabula, quæ attenata, siue tenimenta: quid mansum: & quid colliberum. Io. Michael.

b ADDE Libellus: † forma autem libelli in causa feudali, siue petatur totum quid, siue pars ponitur per glos. in constitu. constitutionem diuæ memoriæ, in versic. cum his. Io. Michael.

Ritus Quinquagesimus secundus.

SUMMARIVM.

- 1 Terra in feudum non retenta an possit ad Papam appellare?
- 2 Dominus temporalis feudi, de eo cognoscit.

Item quod curia.) † Adde quod si terra non tenetur in feudum: videtur quod debeat appellari ad Papam secundum glos. in cap. fin. extra, de delict. pue. pro vt eam intelligit Abb. Pano. ibi eam videtur approbasse hoc casu Anto. Capici. in sua decis. 187. numero. 13. & ibi vide per ipsum: quid si constat terram ipsam datam in feudum: quod debeat appellari ad Papam. In fine text. ibi domino temporali, † adde text. & quæ ibi habentur, in cap. verum. extra de foro comper. vbi dominus temporalis feudi cognoscit de eo. vide infra Ritus. 55. & 54.

Ritus Quinquagesimus quintus.

SUMMARIVM.

- 1 Iudex in criminalibus, quando in civili causa cognoscere possit. cum limit. & num. 8.
- 2 Et ex eadem instantia, & processu criminaliter, & civiliter condemnare.
- 3 Crimen per mortem extinguitur. & num. 3.
- 4 Iudex in civilibus, an in criminalibus cognoscere possit?
- 5 Ius in criminalibus an dare possit curatorem?
- 6 Potestas an cognoscere possit de sibi illata iniuria, familia, vel inter familiares?
- 7 Potestas an possit assessorem punire remissive.
- 8 Causa civilis quæ: & quæ criminalis. Et quæ mixta. num. 11.
- 9 Contrariorum eadem est disciplina.
- 10 Si iniunctum alicui fuerit, ne palatium exeat: exijt, statimque reuersus, an exijisse dicatur.

Item quod Capitaneus &c.) † Nota quod ex isto Rit. videtur includi, quod capitaneus possit causas criminales cognoscere, & non civiles, concordat text. in l. solemus. S. latrunculator. ff. de iudi. & in l. medicus. ff. de var. & extra crimi. & in l. j. C. quæ civil. act. præi. crimi. ita dixit Inno. in c. cu oporteat; extra de accusa. text. est in l. interdum. & ibi not. Bart. ff. de publ. iud. & in l. prætor. S. interdum. ff. de vi bon. rap.

† Quod limita habere locum quoniam principaliter index causarum criminalium vellet cognoscere de causa civili, quia non potest per iura prædicta: secus si incideret, si proposita actione criminali criminaliter: & consequenter peteretur restitutio rei deductæ in actione

criminali, puta furti, quia tunc bene possit cognoscere per text. in l. interdum. S. qui fur em. ff. de furt. vbi Bartol. dixit illum text. esse mirabilem probat text. in l. 4. S. si dicatur ff. fin. regum & ibi hoc notat Bartol. & idem Bart. in l. j. in fi. princ. ff. ad Turpil. probat etiam text. in l. penul. ff. de calum. † vbi dixit Bald. quod hoc potest iudex ex eadem instantia & processu condemnare in causa criminali, & ad rei restitutionem firmare Bald. & Salyer. in l. si quis ad se fundum. ff. ad l. iul. de vi & Areti in tracta. malef. in versic. vestem collestem. in 5. colum. versiculo quæro an simul, & Matth. in constitur. si quis in posterum. 14. not. 2. q. extat de hoc capitulum Regni quod incipit, si de furto.

† Quod verum intellige viuente accusato, si autem moreretur accusatus tunc secus. vt probat text. & ibi hoc not. Bart. in l. defuncto. in fin. ff. de publi. iudi. S. quitur vt sing. Ludo. Ro. in sing. iudex nunquid. quæ refert apostil. ad Bald. in dicto S. latrunculator, & ratio ponitur ibi in text. scilicet † quia per mortem b. critio men extinguitur facit text. in l. prima. C. ne ex delict. defu.

† Quod autem econtra an si iudex cognouit de crimine civiliter possit cognoscere criminaliter de delicto, & imponere penam criminalem. Bal. in l. quæ sit. C. de condit. ob turp. cau. dicit quod sic: non ex eadem instantia. † Sed quæro an iudex maiorum & causarum criminalium possit dare curatorem minori, puta secundum ea quæ habentur in l. c. rum. C. de auth. præsta. respondeo quod sic: vt probat text. in l. fin. S. j. de admin. turo. & in cap. fin. extra de offic. iudi. lib. 6.

† Vbi dicitur quod iudex causæ semper habet potestatem dandi curatorem in causa quæ coram eo vertitur ita decidit Bald. & Angel. in dicto S. latrunculatori: secus si vellet dare generalem curatorem minoribus quia non potest. † Sed incidenter queritur.

† An potestas possit cognoscere de iniuria facta in vel eius familiari, & quid si est lis inter familiares de glos. & Bart. in l. si quis forte. S. fin. ff. de poen. & S. Senatus. ff. de offi. præf. & in l. si quis obrepserit. te finem. ff. de fal. glos. in capit. primo. extra, de p. in d. per Cano. in cap. cum venisset. extra de iudic. Inno. in cap. super. extra, de testi. & in c. venerabili de censib. glos. 18. questione prima, capitulo scripto. Imo. in c. cum contingat. extra, de foro comper. Specul. in tit. de compe. iudi. ad i. S. sequitur. versic. item not. & in titulo de iud. deleg. S. primo, versic. sed nunquid possit legatus per Cano. in cap. ex pallo. primo, extra, de verborum signific. plene per P. in tract. syndi. in versic. potestas. 2. carta. tyb. repries ex dicto Dyni. an possit potestas punire assessorem. In text. ibi causis civilibus † Adde quod causis iudicatur quado agitur in iudicio ad aliquod applicandum parti, secundum glos. & Bart. in l. p. ff. de sepul. viola. & Specul. in tit. de contru. S. tur. versiculo alia civilis & versiculo si vero: que dicitur a criminali causa, qua agitur ad aliquod applicandum. l. agraria, & ibi Bartol. ff. de termin. ad cum similibus.

ADDE quod dicta limitatio non procedit in causa matrimoniali, quia de ea etiam incidenter non potest cognoscere iudex laicus. P. a. hor. in ca. tuam. num. 3. de ordi. cogni. idem etiam in causa vsuraria P. de Castr. in l. quotiens. C. de iudi. & quid econuerso incidit causa coram iudice ecclesiastico ad ipsum respectans ibidem, & vide regulam cum pluribus salentis per Ias. in d. l. quoties. Io. Michael.

ADDE quia mors omnia soluit in l. de usufruct. S. finitur, & in auth. de nupt. S. deinceps. Io. Michael.

ADDE quod † contrariorum eadem debet esse disciplina. per scribentes, & maxime per Ias. in rubr. ff. de acquiren. possessio. hinc d. meus. To. Cola. de Vicarijs de Salerno legendo dictam rub. dixit, quod fiet in iuratum

in sum alicui vt exeat poss. & exiuit. & statim reingressus est non videtur exisse. & quia contrariorum & c. si est iniunctum alicui ne exeat palatium potestatis, & exiuit: & statim reingressus est: non videtur exisse alleg. Bartol. in l. sicut. §. superuacuum. ff. quibus mod. pig. vel hypote. solu. & Bald. in le. prima. §. colum. C. de ser. fug. tenet etiam Iason. in l. si fideiuss. §. primo. de leg. j. & vide Pau. gril. tract. de relaxa. carce. in rubr. de fuga. incarcerati. nu. 15. Ioan. Michael. ADDE, quæ dicatur causa ciuilibis, quæ criminalis in rubrica. C. de iudi. numero 5. & in l. in pecuniarijs. ff. de ferijs numero 50. & Paul. de Cast. in l. prima. numero tertio. C. vbi de crim. agi opor. & quæ etiam causa mixta latissime per Andr. Barol. in tracta. de testa. in tertia parte, folio 82. 2. volumi. tracta. Ioan. Michael.

b ADDE quod idem est in Abba. in monacho per ea, quæ habentur per Abb. in c. fin. num. 2. de regular. & in c. suscepimus. num. 5. de homici. & in c. reprehensibilis. num. a. de appella. Io. Micha.

Ritus Quinquagesimus octauus.

S U M M A R I V M.

- 1 Per aduentum maioris iudicis, an minoris iurisdictio cesset? remissive.

Item curia &c. Adde quod supra est similis Ritus huic in quo multa addidi, & signaui: vide ibi dicta & signanter quod per istum Riturum & illum corrigitur id quod dixit Bart. quem alij sequuntur. in leg. 4. §. pen. in fin. ff. de dam. insect. vbi firmiter maui, quod per aduentum maioris iudicis non cessat iurisdictio minoris: cuius contrarium deciditur in istis Ritibus, quod nota.

Ritus Sexagesimus quintus.

S U M M A R I V M.

- 1 Clericus citatus a iudice laico, vt clericus comparere an teneatur? & num. 4.
- 2 Laicus per contumaciam non comparendo, priuilegium fori declinandi, amittit.
- 3 Contrarium in clerico. Et de ratione.
- 4 Iudex secularis, quando de clericatu non constat, cognoscit de clerico.

Item si aliquis &c. In text. ibi vt laicus. Adde quia si citetur clericus, seu aliter de clericatu appareret notorie: citatio esset nulla: & citatus taliter non teneretur comparere. secundum Bald. in l. vt perfectus. in 3. colum. C. de annali. exceptio. per text. in l. prima. ff. de fer. in text. ibi personaliter comparere. adde text. & quæ ibi habentur in l. 2. ff. si quis in ius voca. non ier. & in l. si quis ex aliena. ff. de iudi. vbi vide Doctor. de materia. Et licet laicus per suam contumaciam in non comparendo, amittat priuilegium declinandi forum per text. in c. præterea. & ibi hoc not. Innoc. extra de dilat. habetur per Bald. in l. si qui ex consensu. 3. colum. versiculo deinde. C. de episc. audien. per Alexand. in d. l. 2. per Matth. in decisio. 133. tamen hoc non habet locum in clerico.

¶ Qui nec tacite potest sub priuilegio regulariter renunciare. c. si diligenti. extra de foro compet. per rationem, quia priuilegium concessum clerico, declinandi forum laici, est concessum toti clero: & propterea vnus clericus ei renunciare non potest. vt habetur. in d. c. si diligenti. vide ibi per Doctor. maxime Do. Abb. in text. ibi curia cognoscit &c. Adde quod de clericatu, quando non constat de eo iudici seculari: puta, quia clericus non accedit in habitu & tonsura, cognoscit iudex laicus per text. in cap. j. extra de cler. coniuga. libr. 6. & ibi per Dom. de sancto Gemin. & per Soci. in consil. 122. primo lib. per Alex. in d. l. j. per Rotam in decisio. suis, de foro competen. per Czpoll. plene in consil. 11. & bene dicit text. istius Ritus demonstrato priuilegio, &c. quia de eo summarie cognoscit curia per prædicta: & deinde remittit ad suum iudicem. vide infra in Rit. 321. & quæ ibi plene dixi in materia.

A 2 3 ADDE

Ritus Quinquagesimus sextus.

S U M M A R I V M.

- 1 Pena priuati carceris.
- 2 Carcerem priuatum committere quis dicatur. & num. 4. & 5.
- 3 Casus in quibus possit quis capi, & per spacium. 20. hor. detineri.
- 4 Captura licita quando fiat remissive.
- 5 Retinens mulierem libidinis causa, vel bannitum priuatum carcerem non committit.

Item quod curia &c. ibi in text. de guerra mota. &c. de ista materia fuit dictum supra in text. ibi de priuato carcere. Adde quod poena priuati carceris est poena capitalis criminis, scilicet lætæ maiestatis, per l. j. C. de priua. carce. & hoc ibi not. Bart. & Bald. Et non solum ille dicitur committere priuatum Carcerem qui habet carceres priuatos ad custodiam, sed etiam ille qui quocunque modo inuenit aliquem quacunque inclusione per text. iuncta c. in l. 3. C. ad le. Iul. de vi pub. siue in compedibus in vinculis: vt non possit inde recedere. dicitur in tempus in priuato carcere secundum Ang. & Saly. in d. l. j. etiam si detinuit minori spacio viginti horarum quando sine iusta causa detinet, immo momentanea inclusio sufficit, secundum Ang. in d. l. j. sed si iusta ex causa capitur: potest detinere per viginti horas, ipsum capum iudici præsentare, secundum quod doctores Docto. concludunt. in d. l. j. glos. est in c. cum ab homine. extra de iudicijs. casus autem quibus potest aliquem capere, & detinere dicto spacio viginti horarum. vide per Sal. in d. l. j. per Bart. in l. capite quinto ff. de adul. Et de licita captura per Bar. in le. in eo ff. ad l. Iul. pecul. & in l. si quis in seruitute. ff. de iur. & in l. ait prætor. §. si debitores. ff. de his quæ ab aud. credi. per Abb. in d. c. cum non ab homine per Matth. in constitu. Regni iustitiarj non per Candelas. b Pater vero in filium, & dominus in seruū, non committunt priuatum carcerem: secundum gl. & Saly. in dicta. l. j. & Bartol. in d. l. capite quinto. Nec etiam qui tenet mulierem causa libidinis secundum Bart. in l. verum. in fine. ff. de fur.

¶ Aut bannitum, siue foris iudicatum per rationem, quia si potest ipsum impune offendere: vt in constitu. Regni poenam eorum a fortiori posset in carcere detinere, secundum Iacob. de Areti. & Saly. in d. l. j. Sed in hoc Regno extat. c. Regni quod incipit contra effrenatas, de quo capitulo fuit memor Matth. in cōstit. Regni duram & diram, in 4. nota. quod vide.

ADDE priuatum carcerem adde Paul. Gril. in tracta. de relaxa. carce. sub rub. de fug. incarcerati num. 16. 4. vol. tracta. Ioan. Michael.

Domini Annibalis Troyfij, Cauenfis

AD DE nisi si citatur vt hæres laici, vel si sua putauerit interesse, secundum Baldū. in l. testamento. C. de testamen. vel si esset depositarius laici secundum Afflic. in decis. 24. vbi vide per capitula Regni. Item clerico minori litiganti coram laico datur per laicū curator in causa Rot. decis. 207. in antiquis. text. in l. si. de iudi. Bal. in l. fin. C. de auth. tut. Hieronymus.

Ritus Sexagesimus sextus.

S V M M A R I V M.

1 Clericus coniugatus non incedens in habitu, & tonsura non gaudet clericatus priuilegijs.

Item quòd si) adde quòd iste Ritus videtur contrariari tex. c. j. extra, de cler. coniug. in 6. & ad hoc vt euitetur contrarietas, videtur debere intelligi in clerico coniugato † qui non incedit in habitu & tonsura: vt tunc non gaudeat priuilegio: si- cut non gaudet in alijs casibus exceptuatis de quibus. in d. c. j. per gl. & Doct. quos vide adde nouam. pragm. Regis Catho.

Ritus Sexagesimus septimus.

S V M M A R I V M.

- 1** Clericus actor quando reconuenitur coram quo iudice laico egit. & num. 4.
- 2** Iudex laicus de quibus rebus iudicare non possit.
- 3** Clericus agens in foro seculari, an laicorum statutis ligetur?
- 4** Clericus in Regno quando ad compromittendum compellatur.
- 5** Instantia cum laico defuncto capta, an in clericū hæredem transeat? & num. 3.
- 6** Priuilegiati qui sint.
- 7** Priuilegia concessa priuilegiatis personis quæ.
- 8** Iudex laicus clericum quando ad expensas condemnat.

Item clericus &c.) adde quòd iste Ritus est conformis cum communi opinione Doctor. qua cōcluditur. † Quod clericus actor potest coram iudice laico coram quo egit reconueniri & vt firmat gl. in c. extra. de mutui. peti. & in c. at si clerici. extra de iudi. ita decidit Bart. in auth. & consequenter. prima. q. C. de sent. & ibi per Alexan. post ipsum. Quod sane intellige si reconuentio esset de re, de qua iudex laicus posset iudicare & alias secus: puta si reconuentio esset de re spirituali. de quo tamen vide late per Abb. in d. c. j. ii. col. † Quæ autem sint res de quibus iudex laicus non potest iudicare vide per gl. & Cano. in e. ex tenore. extra de foro competen. In text. ibi agendo &c. † Adde quòd clericus agens in foro seculari ligatur statutis & consuetudinibus laicorum ordinatorijs & decisorijs iudiciorum. † Et in Regno compelleretur ad cōpromittendum per prag. Regni, quæ incipit odia litium &c. per ea quæ consuluat Cor. in consil. 114. i. volu. & consil. 64. 3. volu. & consil. 187. 4. vol. habetur per Alex. post Bart. in l. j. in §. q. C. de sent. † Sed incidenter queritur. An in clericum hæredem transeat instantia cœpta cum defuncto laico iuxta terminos legis si eum hominem. ff. de fidei iur. Imo. in d. l. si euni. firmat quod sic: de veritate tamen vide Alex. post Bart. in d. auth. & consequenter & in l. si. constante. S. fin. ff. solu. ma.

trim. habetur per Cano. in dicto c. j. de mutui. **P**erit. † Et quia in text. fit mentio de alijs priuilegiatis, qui sint, habetur per Doctor. in leg. j. C. qua. impetr. in inter pup. & in cap. significantibus, extra de officio delega. cum l. i. late in pragm. Regni, quæ incipit cursu di- lationum. † Quæ autem sint priuilegia a iure concessa dictis priuilegiatis personis, vide in d. l. prima. & in consti. Regni statumus. & ibi per Matth. vbi reperies an gaudeat clericus eisdem priuilegijs tanquam cō numeratus inter priuilegiatas personas, & infra in Rit. 286. vbi late posui.

2 AD DE Reconueniri. Adde quòd contrarium de iure tenet Panor. in cap. at si Clerici. num. 19. per res colu. de iudic. licet de consuetudine secus. adde Stephan. Aufser. de potest. secul. super eccle. &c. in secunda regu. Ioan. Michael.

8 † AD DE Afflic. decisio. 173. Item iudex laicus coram quo agit clericus cōdemnat clericum ad expensas. Vide Fely. in c. at si Clerici, extra de iud. colum. 7. in fine. Hieronym.

6 AD DE d. Ant. Cap. in decis. 66. & an coram tali arbitro vigore statuti habeat locum reconuentio. Panor. in c. cum dilectus nu. 7. distinguendo tenet. quod sic extra de arbitris. adde Alex. consil. 119. Ioan. Michael.

d AD DE quod clericus reconuentus non renunciet instantiæ, vt euitet reconuentionem secundum Bal. in auth. & consequenter pen. col. C. de sent. Hierony.

Ritus Sexagesimus octauus.

S V M M A R I V M.

- 1** Percussio cum bastono quando pœna manus pœnitur: locusque torturæ faciat. & numero 6.
- 2** Percutiens cū baculo, an occidendi animū habuerit?
- 3** Officium iudicis in quibus casibus restringitur.
- 4** Mors civilis quid sit.
- 5** Personæ ecclesiasticæ quæ sint.
- 6** Papillus & vidua qui remissive, clericus priuilegiatus ibidem.

Item seruat &c.) in text. ibi ad denunciationem &c. adde quòd de ista materia denunciationis & processus ex mero officio, fuit dictum super in Ritu si acculatur vbi vide ibi posui. In text. ibi cum bastono. † Adde quòd de percussione cum bastono non venit imponenda pœna manus, secundum Andr. de Iler. in consti. Regni. si quis aliquem. quem ibi sequitur Matth. & Tho. in voto. 15. 4. colum. sed erit pœna pecuniaria secundum Bart. de Capua. in d. constitutu. si quis. vt refert Tho. in dicto voto, nisi percussio cum bastono sit facta contra gregatis gentibus. quia tunc erit pœna legis Iulie de vi publica. vt probat tex. in l. quæ dolo. S. pen. ff. ad l. de vi publ. per quem text. ita dixit Bar. in l. in §. ff. eodem. & Thom. in dicto voto. 15. vide ipsum in consil. 44. & tunc percutiens deportabitur & erit locus torturæ, & foriudicationi, secundum ipsum in §. colum. tu autem intellige sane, si eo casu geas con- gregata vi armata secundum glos. in dicto S. pen. in vericulo hac lege. alias erit pœna legis Iulie de vi priuata secundum dictam glos. per text. in l. 2. ff. ad l. de vi priua.

1 Arma requisita in ista materia, vide in l. armatos. ff. de vi publ. † Et an percutiens cum baculo videatur habuisse animum occidendi: si percussit in capite, vel in alia parte corporis: & an si cum hasta, si habet lanceam in manu? vide Bartol. in l. j. S. diuus. ff. ad l. Corn. de Sica. & alia adducta per Tho. in voto. 23. & per Hippo. in consil. 7 nu. 44. in 1. volum. In text. ibi. ca. regni &c. quod incipit si temporum alterata conditio,

sub rubrica ne nõ procedendo ex offic. tper quod capitulum liberum officium iudicis restringitur in procedendo, nisi in subscriptis casibus videlicet in casu quo venire imponenda pena mortis civilis, vel naturalis, membri abscissio; & vbi in persona ecclesiastica, vel pupilli, ac vidua flagitiũ esset commissum & in homicidijs clandestinis. vide tamen per And. de Iser. & Math. in constitu. regni inquisitiones. primo. not. & in S. hi qui. 11. not. vbi post Speculat. numerant casus in quibus de iure communi & per constitu. regni proceditur sine accusatore ex mero officio: & quia materia est quotidiana expedit exponere singula verba dicti capituli. Et primo ibi. † Mors &c. Adde quod mors civilis, est quando quis damnatur in metallum, seu deportatur secundum Bartol. in lege prima, in nona columna, versiculo secundo, quæ. 10. C. de sacrosanct. eccles. & in l. secunda, in principio ff. de publi. iudic. & idem est in regno quando cõdemnatur quis ad perpetuum carcerem. Puta tritemium, secundum regni constitu. incipien. hi qui. & ibi Math. in 9. nota. † In text. ibi ecclesiastica persona. Ut est clericus, siue presbyter. vt probat text. in cap. clericos. vigesimaprime distinctione, secundum gloss. in capitulo si quis tuadente. 17. quæstione quarta habetur in athen. presbyteros. C. de episcop. & cleric. & per Fe yn. in capitulo cum ab eo. extra de rescrypt. & in capitulo licet. extra de offic. ordin. vt sunt etiam clerici primæ tonsuræ secundum Cardina. in clementina secunda. S. primo. extra de sepul. etiam si essent prorsus illiterati secundum ipsum 22. distinctione capitulo si quis. 20. quæst. 7. capitulo eos. gloss. 27. quæst. prima. cap. primo, quæ gloss. dicit eos gaudere priuilegio ecclesiastico si viuunt sub regula ecclesiastica: & idem de clerico coniugato qui cum vnica & virgine contraxit matrimonium: si desert tonsuram & vestes, capitulo primo, extra de cleric. coniu. lib. 6. Item conuersi. poenitentes & hospitalarij secundum gl. in cap. qui vero. 16. quæstio. j. e. nulla. 93. distinct. & in l. 2. ff. de in ius voc. & ibi per Ang. & in capitulo 2. extra de foro compet. & ibi per Felyn. plenissime ibi vide. † Quis autem dicatur pupillus & vidua: vide plene dicta per me in commento pragma. Regni quæ incipit cursu dilationum. De materia homicidij clandestini, vide per Math. in rubr. 27. in constitu. Regni adamna clandestina. De clerico autem primæ tonsuræ extat nouella prag. Regia vide eam. Et quod dictum est supra de clericis: intelligas etiã de regularibus et monachis vt probatur in dicto capitulo si quis tuadente. & in cap. parochianos. & in capitu. ex tenore, & ibi not. Abb. extra de sent. excommunic. de dictis monachorum statibus, & regularium, & 12. q. secunda, c. duo sunt. & ibi glo. dicit quod accoliti sũt personæ ecclesiasticæ. Et tamen possunt matrimonium contrahere, & idem dicit de templarijs. A D D E quod immo ex percussione cum bastono, sine lapide deberi imponi poena manus securo tamẽ magno vulnere, siue effectu consimili: ac si cum armis: facit c. regni qui cum roncha. iunct l. armorum appellatio. de verborum significat. & l. secunda de vi & vi arma. & vide demum Andr. in dicta constitu. si quis cum armis ibi qui habet arma prohibita, & percussit cum lapide non tenetur poena manus: ergo si non habuisset arma prohibita &c. extendendo. d. capitulum si quis cum roncha ad istum casum bastoni. quod videtur fieri posse etiam in poenalibus per doctrinam sig. Bart. l. quemadmodum, in j. col. C. de agri. & censit. lib. 11. Ioan. Mich.

- 2 Probationes, in criminalibus, an sint necessario dandæ?
- 3 Defectus formæ quicumque vitiat actum.

IN primis detur &c.) Adde quod post istum Ritũ superuenit noua prag. Regis Ferdinandi primi. In qua terminus ad probandum designatur incipien. post prædictas.

¶ Et alia quæ incipit responsionibus. Circa commissionem audientia testium vide quæ in vtraque scriptis. † Quæritur modo an probationes factæ sine datione termini valeant: & dubium videtur facere text. in l. si quando. C. de dilat. & ibi hoc not. Richa. Cyn. & Bald. in l. cum a nobis. eo. tit. Bart. Bald. Angel. & Alexan. in l. sin. ff. de fer. Afflic. in constitu. Regni causas alias 5. nor. & in sua Decisio. 55. Ant. de Butr. & Abb. in ca. licet causã. extra de probat. Imo. & Card. in cap. prudentiam. extra de offic. delega. Spec. in tit. de dilat. S. videndum. Geor. naita. in repe. clem. sape. S. & quia. 15. colum. Paris in tract. synd. in versic. sententia. 11. carta. 57. col. consuluit. Petr. Philip. Cor. in 2. cons. 223 in fi. in 2. vol. † Et in criminalibus scdm Bar. in l. in criminali. ff. de adult. quia dicit Bal. in l. prima. C. qui accusare non poss. quem refert Alexand. in dicta l. in criminali. quod in criminalibus causis necessario dilationes non sunt dandæ. tum maxime in Regno per cap. Regni quod incipit Isabella nouiter impressum quo cauetur in omnibus causis veritatẽ inspicere remotis ineptitudine libelli, & nullitatibus etiam totum processum respicientibus. præter conuenientes personas litigantium, iurisdictionis, aut iudicis, ac virtute prag. incip. dispendia litium, per quã proceditur de veritate de qua sufficit constare ex processatis etiam quod non sit deducta in libello: nec alias allegata secundum Raph. Fulg. & Pau. de Cast. quos refert & sequitur Alexand. in l. si ita stipulatus. S. Grisogonus. ff. de verb. oblig. Ant. de Butr. in consil. incip. viso dicto puncto &c. Et Soc. in consil. 11. in fin. in 3. volum. non obstat dictus Ritus quatenus præcipit dari terminum in causis ad probandum, quia non dicitur ibi quod si non detur terminus, quod probationes factæ sine datione termini, non valeant: quia quãdo lex mandat aliquid: & si non fit eo modo quo mandat, si non procedit vltra annullando actum, tũc actus non annullatur vt probatur in l. statutis. & ibi Bald. & Salyce. C. de senten. ex bre. recit. & quatenus etiam dicat Ritus quod post terminum non audiat scilicet quando est datus terminus, quia peremptorius, & non excludit per hoc probationes factas sine datione termini.

2 A D D E quod d. c. situatur post d. cap. detestantes. de quorũ intellectu late scribit Par. de puteo in tract. syndic. in versic. vtrum iudex qui per vim & in versic. an. dicto capit. detestante: & in duobus sequen. Ioan. Mich. Annullatur.

b A D D E eundem Bal. in l. j. ff. de liber. & posthu. sed Panor. in c. cum olim. num. 6. de arbit. reprehendendo Hostien. videtur tenere contrarium: & quod defectus formæ quantuncunq; modicus vitiat actum Iaf. in l. si vnus. num. 4. C. de testa. & in l. vniuersis numero 3. C. de precib. impe. offe. & idem Abb. in ca. cũ post de elect. & in c. nulli. num. 7. de reb. eccl. alien. & vide Bertac. in tract. de gabel. 24. quæstio. 1. primo vol. tract. Ioan. Mich.

Ritus Septuagesimus.

SUMMARY M.

Ritus Sexagesimus nonus.

SUMMARY M.

1 Probationes factæ sine termini datione an valeant?

1 Requisita vt quis pro confesso habeatur, remissive.

A 2 3 Item

Domini Annibalis Troyfij, Cauensis

Item quod infra &c.) in fin. tex. ibi pro confessa
tis &c. adde quid infra aliter disponitur per aliū
Ri tum qui incipit item seruat ipsa curia quod
si quis citatur &c. vide quæ ibi dicam de ista ma
teria † & ibi reperies requisita ad hoc vt quis possit ha
beri pro confesso.

Ritus Septuagesimus primus.

S V M M A R I V M.

- 1 In criminalibus non conceduntur beneficia.
- 2 Testes in criminalibus post publicationem, an recipiantur? & num. 6.
- 3 Iudex pro reperiendo maleficio, vel innocentia, nunquid in quacunq; iudicij parte testes recipere possit? & num. 6.
- 4 Restitutio aduersus fori declinatoriam denegata minori non conceditur.
- 5 Mulier & rusticus de iure communi non restituantur, secus de iure Regni.
- 6 Priuilegiatus contra priuilegiatum, priuilegio an utatur?

Item quod in causis &c. Adde quæ posui de ista
materia primi & secundi beneficii in pragmati.
Regni quæ incipit cursu dilationum, ante finē.
In tex. ibi & peti possunt. adde quod † in crimi
nalibus causis non conceduntur beneficia secundum
Specul. in tit. de restit. in integ. §. qui autem. versicu.
Sed pone. & Ioan. And. in c. auditis, extra de restit.
in integ. gl. penul. in olem. 2. extra de procur. per Mat
th. in constit. Regni obscuritatem in 7. col. in fin. Est
tamen aliter à iure prouisum videlicet, † quod publi
catis testibus possunt recipi testes non obstante pu
blicatione in causis criminalibus? per tex. in l. vnus.
§. reus. secundum vnam lecturam ff. de quæstio. per
quem text. ita firmat Bart. in l. j. §. si quis vltro. ff. eo.
etiam non obstante conclusione secundum ipsum
quem communiter sequuntur Doctores in dicto §. si
quis vltro. cum modificatione tamen & limitatione,
vt non procedat dicta conclusio in testibus nouiter re
cipiendis ad offensam: quia tunc tali receptioni & exa
minationi obstat conclusio & publicatio, ita singula
riter limitat Saly. in l. fin. vlt. colum. C. de quæst. fir
mat Aret. in c. fraternitatis. de testib. 8. car. & in confi.
146. & Fely. de test. cap. cum clamor. 3. colum. & qua
tenus Bart. in l. vnus. §. j. & Aret. in tract. male. in
versic. comparent &c. Et in versic. & dictum proces
sum &c. Firmant quod etiam ad offensam recipi pos
sunt non obstante publicatione, intellige hoc verum,
super nouis capitulis, non autem super antiquis: licet
ad defensam tam super nouis, quam super antiquis
recipi possint: secundum Saly. in d. l. si. cuius opinio
nem firmavit Hyp in d. §. si quis vltro. per aliquas ra
tiones de quibus ibi per eum, quod valde erit notan
dum in practica: quia ita vidi obseruari per optimos
Docto. † licet Marth. in confi. Regni terminum vitæ.
in penul. car. teneat in distincte posse iudicem recipere
testes in quacunq; parte iudicij pro reperiendo
maleficio, vel innocentia: allegat. Bald. in authen. qui
semel. prima col. versic. 2. falle. C. de proba. & in l. 2. in
3. colum. C. de edend. tamen ibi Bald. solum decidit
quod iudex potest ex officio recipere testes in casu
quo potest inquirere de iure, & non dicit in quacun
que parte iudicij: vt ipsum allegat Marth. licet dicat
tam ad offensam, quam ad defensam, & propterea
ego ad hanc distinctionem, & limitationem Saly. de qua
supra distinguendo opin. Marth. vt distincta & limita

ta est opin. Bart. & aliorum supra, scilicet. vt possunt
recipi ex officio etiam post publicatum, ad offensam
super nouis articulis, siue capitulis & non super anti
quis, faterur tamen Marth. quod ad defensam iudex
tenetur recipere vsque ad sententiam † prolationem
allegat Ang. in d. tracta. in versic. iudex statuit &c.
text in l. fin. ff. de var. & extraor. cogn. Et alias tene
tur in syndicato secundum ipsum, in hoc concordat
cum supra dictis Docto. vide Capi. in decisio. 81. m.
4. & 5. † Item restitutio non conceditur minori aduersus
declinatoriam fori denegatam argum. l. Seio. ff. de re
stitut. in integ. per quem tex. ita decidit Innoc. in c.
coram seclis. extra de restit. in integrum, licet
dilatatorijs secus. l. minor omiffa. ff. de mino. Capic.
5. ciff. 13. † Et quamuis mulier siue rusticus de iure com
muni non restituitur per tex. & glos. in l. fin. C. de iur.
& fact. igno. habetur per Bartol. in l. prima. §. nuncia
tio. finali colum. ff. de oper. noui nuncia. & in leg.
quædam, & in lege vbi, & ibi Angelus. ff. de edend.
in Regnis autem versusque Siciliæ focus est per con
stit. Regni mulieribus, & in constit. obscuritatem
6. vbi vide per scribentes. Sed queritur An minor con
tra minorem, seu ecclesia contra ecclesiam restitu
tur ad pinguius probandum? & videtur quod non
quia priuilegiatus contra priuilegiatum non vt
priuilegio: data paritate priuilegij per tex. in l. ve
§. fin. in princ. & in l. si minor viginti quinque anni
filio. ff. de mino. habetur per Docto. in authen. qua
actiones. C. de sacrosan. eccles. contra decidit Marth.
in constit. Regni obscuritatem. in versiculo 10. quæ
ro. allegat Bald. in l. pupillorum. C. de repudia. hære
dit. tu adde text. in dicto. §. fina. versicu. puto autem.
cum gloss. in versic. captus vbi probatur, quod minor
quando est captus, restituitur aduersus minorem: sed
fatis dicitur minor captus per lapsum dilationis ad
probandum & tunc tractat de damno vitando, & me
rito restituitur vt habetur in cap. auditis. extra de re
stitut. in integrum. & ibi per Docto. ita in terminis
soluit Alexand. consilio 55. finali colu. versiculob
præsupposito, quinto volumine. Paul. de Cast. in
filio 317. in fine.

- 2 A D D E Et vide Hypo. in allegato. §. si quis vltro.
Angel. de malef. & ibidem Augu. in versic. compar
runt dicti inquisiti & negauerunt totum. Et quid in
ciuilibus an testes recipiantur post publicatum, &
post conclusum per eundem Hypo. d. §. num. 9.
- 3 A D D E sententiæ prolationem: adde quod etiam
post sententiam est licita defensio in criminalibus, &
debet iudex etiam parte non perente, inquirere de
defensiones Bart. in l. in pecuniarij. num. 2. ff. de test. per
text. in l. fin. de quæst. Ioan. Mich.

Ritus Septuagesimus nonus.

S U M M A R I V M.

- 1 Forma citandi quem vt principalem & legatum.
- 2 Veritas in principali in criminalibus, an puniatur
& indicium faciat ad torturam? Et quid de
mendacio. & num. 6.
- 3 Periuurium non puniri, de qua pena sit intelligend
um.
- 4 Pena in dubio de corporali intelligitur.
- 5 Negans inquisitionem cum iuramento, an periu
rus dicatur?
- 6 Mendacium est sufficiens indicium ad torturam
& sup. num. 2.
- 7 Casus 12. in quibus ratione mendacij, aliquibus
beneficijs quis priuatur.

Ritus Octuagesimus.

SUMMARIUM.

- 1 *Alius si tali die fieri deberet, reperireturque feriatus, sequenti die iuridico fiet.*
- 2 *Delegatus, finita delegatione die feriata, quando sententiare posset.*

Item seruat &c. In text. t. ibi de iure communi, vt habetur per Cyn. in l. dies. ff. de fer. per glo. & Arch. in c. placita. 15. q. 4. per glo. in c. cupientes. S. quod si. de electio. in 6. habetur per Doct. in cap. si extra, de fer. per Bald. Imo. & Alex. in l. j. S. nunciatio. ff. de ope. noui nuncia. per Bal. in l. 2. & ibi Alex. remissive. ff. si quis in ius voc. non ier. per Bahin. l. 2. C. de tempiappel. & per Io. And. in addi. Spec. tit. de fer. S. j. versic. pen. vbi dicit verbum nocendum t. quod si delegatio finit die feriata: delegatus si non fuit in culpa: potest sententiare: vide in materia de d. conf. 75. Petrum de Anch. conf. 98.

Ritus Octuagesimus sextus.

SUMMARIUM.

- 1 *Publicatio in causa, an sit necessaria? & nu. 6.*
- 2 *Omissio publicationis nunquid vitiet processum ipso iure: cum limit.*
- 3 *Sententia lata sine causa cognitione, nulla est.*
- 4 *Practica in presentando iudicij cause, attentatones alibi factas.*
- 5 *Testes non publicati fidem non faciunt: e contra publicati.*
- 6 *Publicatio per iudicem revocari potest: & quando renouata censetur.*
- 7 *Ad instantiamque tertij fieri non potest.*

Item seruat &c. In textu. ibi publicatio &c. t. Queritur, an publicatio in causa sit necessaria & reddat iudicium retro nullam: si non est facta: vel sit contra ius litigatoris, vide gloss. Barto. & Angel. in l. prolatam. C. de sentent. Alexan. in lege prima S. finali. ff. de prator. stipul. Georg. Naz. in repetit. clemen. s. pe. S. quæ omnia. 27. & 28. colu. gloss. in constituto. Regni vniuersos. & ibi per sententes. & in constituto. pacis cultus per Matth. primo not. versiculo hinc quarto. per Par. in tracta. syndic. in ver. sententia. 4. Anto. Cap. in decis. prima. 8. colum. magis communis opinio videtur esse cum Innocen. Imo. Hostien. & Ioann. Andr. in cap. 1. & extra de re iudica. & cum Iacob. Buttr. & Bart. in dicta lege prolatam, secundum Imo. in dicto cap. cum i. & a, quam etiam dicit veriozem Georg. in dicto S. quæ omnia. 29. colu. t. Scilicet quod omissio publicationis etiam petita non vitiat processum ipso iure: sed grauat partem: & præbet causam appellandi, & si non appellat, valet processus, quam opin. videtur. approbare Marth. in loeis prædictis, & responder ad glof. in dicta constituto. vniuersos. videlicet quod quamuis glof. dicat requiri publicationem: non tamen dicit quod si non est facta: processus vitietur: nam licet publicatio sit requisita de iure in casu tamen non sequitur ergo est de substantia secundum Abb. in d. c. cum i. & a, Quam conclusioné limita non habere locum, quando iudex commisit examen ad partes cuius non esset facta publicatio. t. Quid si fertur sententia: dic quod esset nulla tanquam lata sine causæ cognitio-

Item quod quâdocunq; &c. Adde quod cum isto Ritu concordat Regia pragma. quæ incipit quinta die. Cuius contrarium videtur fuisse de cibus per Regni constitut. quæ incipit partes in iudicio, & ibi nota. Andr. de Iser. & Matth. & idem Andr. in repet. in versic. ex diu. & in versic. periurus, sed in Regno statui dispositioni huius Ritus; & dicitur prag. tanquam iuris nouissimi. t. Formam autem citandi quem vt principalem, & legaliozem, vide in fra alium Ritu sub rubrica de for. cita. quem vt lega. & quæ ibi dicam. In text. ibi absquetamen. &c. t. Nota quod varietas in principali non punitur per istum Rit. circa quod ante eum variè fuerant loquuti Doct. quia Bartol. in l. de minore. S. si plurium. ff. de quest. Voluit, quod variatio in principalia criminibus faceret indicium ad torturam: & in l. si. eod. tit. dixit quod est magna præsumptio, & Luc. de Pen. in l. quoties. C. de dignit. lib. 12. refidet cum primo dicto. contrarium firmavit Andr. de Iser. in constitut. si damna. & in c. j. S. sacramentum. de consuetu. re. feu. in vrbibus feud. quod Mart. dixit esse verum per ipsum Ritum in d. consti. si damna. 14. not. primæ q. & idem firmat Gramma. in voto. 30. num. 16. vide etiam late dicta per Par. in tract. synd. in ver. tortura versic. viso de iudicij indubitat. vbi signantes limitat, vt tunc me acium & faciat indicium, quando est dictum post transitum iuramentu veritatis. in text. ibi periuri &c. Adde quia aliqui tentauerunt dicere, quod licet periurus per hunc Ritum non puniatur: intelligatur, scilicet pena ordinaria statuta per constitut. Regni. Sed bene punitur extra ordinem: allegabatur pro. Ang. in auth. sceni. non solum in primo colu. vbi dicitur quod quando iuramentum est illicitum, periurus non solum Deum habet vltorem: sed etiam extra ordinem punitur. & ibi dicitur ratio, quia in text. huius remittitur poena: quasi dicitur quod deliquerit propterea poena remittitur: Nam quando lex remittit penam: non excludit delictum pro quo inducitur est poena. probat text. in l. si quis vxor. in. princi. de fur. gl. & ibi Bald. in l. Decuriones. C. ex qui. cau. fra. irro. & verbum Poena. in dubio intelligitur de corporali secundum dom. Abb. in capitulo inter lia. in secunda colu. versic. ca. hoc extra. de immu. vel. Card. in clem. 2. S. j. extra de hære. & sic remanet delicto, puniri posset extra ordinem: quod non videtur dictare text. huius Ritus: intelligendo quod remittit penam corporalem tantum. Contra videtur dicere id quod dixit Alexan. in l. prima. ff. de bon. eo. in mort. lib. confic. t. Vbi dixit quod negans cum iuramento inquisitionem: non est periurus: & si periurus non est: delictum non commisit: idcirco nullam penam meretur, nec ordinariam, nec extraordinariam. per text. in l. sancimus. C. de pen. primam opin. sequitur Afflic. in c. j. S. fin. in 4. nota. 2. q. de consuetud. re. pen. in vrb. feud. & in rubr. constitut. Regni de periur. rub. 55. & Franc. Are. in l. si duo. S. fin. ff. de iure iur. & ratio, quia quamuis ex decisione istius Ritus sine metu penæ periureretur quod ad partem, tamen offenditur diuina maiestas. l. ij. C. de reb. cred. & ideo, extra ordinem punitur secundum Afflic. vbi supra.

ADDE Hyppolitum late in allegata. l. si. de quest. dicentem quod mendacium est sufficiens indicium ad torturam, & Alex. consil. 62. primæ col. 3. volu. & t. adde quod ratione mendacij, quis priuatur aliquibus beneficijs quorum decem casus cumulat per laso. in l. quod te. ff. si cert. pet. ad vndecim, & negans debitum, nō potest cedere bonis. idem in S. cū quoque in 3 colu. nu. 16. de acti. item. 12. quia negans amittit beneficium presumptionis, scilicet quod solutio simpliciter facta sit facta ex causa debita. l. cum de ind. bito. ff. de proba. & vide nonnulla de mendacio per Afflic. in capir. 1. S. item si vasallus. 3. nota. de conno. in uel. Ioan. Mich.

Domini Annibalis Troyij, Cauensis

- ne secundum Ang. in d. l. prolatam que sequitur Lanfran. in c. quoniam contra. i. col. extra. de probat. & Geor. in d. s. quae omnia. 29. col. † & practica presentandi attestaciones alibi factas iudici causae est, quod presentent clausas cum sigillo iudicis a quo mittuntur. de qua pract. vide per Fely in d. cap. cum. 1. & 2. Et adde quod publicatio fit per iudicem causae interloquendo secundum Bar. in l. cum ab. ff. quem admo. testa. aper. quia publicatio testium interlocutoria est secundum Bald. in l. publicati. C. de testi. in vers. quin to quia quia alias testes non publicati fidem non facerent secundum Bart. in l. solam. C. de testi. & Bal. in l. in bonae fidei. C. de reb. cred. & publicati perpetuo fidem faciunt secundum Bald. in d. l. publicati;
- 6 Quae autem publicatio cum sit interlocutoria potest renocari per iudicem, Et tunc censetur renocari quando admitteret testium productionem secundum Card. in clem. 2. in 2. opposi. de testi. Sed data materia appellandi secundum eum. † Et ipsa publicatio fieri non potest ad instantiam tertij comparentis in causa pro suo interesse. cap. constitutus. extra de testi. Roman. in sing. suis. verlicu. tertius compars &c.
- 7 ADDE videndum d. Amodeum de castello in tracta. syndicus. nu. 219. fol. 12 r. 10. vol. tract. 10. Mich. Adde quid possit facere tertius compars pro suo interesse. Bart. in l. si pro laforio. ff. de appel. & Pano. in ca. cum super num. 28. de sent. & re iudi. & Soci. reg. 235 Ioan. Mich.

Ritus Octogesima septimus.

S U M M A R I U M.

1. *Chassis testibus, & condemnatis non venientibus, in civilibus & criminalibus; curia procedit.*
2. *Solicitudo ut vestes inrent; & iurati deponant, ad quos spectat.*
3. *Producens, & faciens in termino citare testes, quado, si non venerint; non restituendus.*

Item servat quod citatis &c.) In tex. ibi const. Regni, videlicet in consti. in quaestionibus & ibi no. Matth. in versic. nolentes &c. quae loquitur in causis criminalibus, in civilibus autem habetur in consti. regni. in pecuniarijs & ibi per Afflict. in 17. no. de materia tamen huius Ritus habetur in l. si quando. C. de testi. & in c. cum olim extra eo. tit. & in cap. statutum, de rescrip. in 6. † & dicit Pau. de Calt. in d. l. si quando, quod sollicitudo, & instantia, ut testes iureat spectat ad partem producentem. & si negligeret esset in culpa. Sed postquam iuraverunt, spectat ad iudicem qui ex officio eos compellit ad deponendum; quod si non fecerit, ipse iudex esset in culpa secundum Bal. in l. 2. C. de eden. vide prag. Regni quae incipit cursu dilationum. Adde ibi dicta per me † quod licet producens testes fecerit eos in termino citari non est restituendus, & restaurandus ad terminum, si testes non venerint, nisi accusaverit eorum contumaciam & petierit eos multari, & fuerint sequuti secundum Bald. & Imo. in l. quibus diebus, in princ. ff. de cond. & demon. A lexan. in l. si quando. ff. de testi. glo. in clem. j. de offic. delega. probat & Alexan. in l. j. si servus. ff. de quaest.

Ritus Nonagesimus tertius.

S U M M A R I U M.

1. *Principalis nunquid post conclusum in causa interrogari possit?*

2. *Procurator ad deponendum pro domino, an possit constitui.*

Item servat quod responsiones &c.) Adde quae contra istum Ritur videtur notare Matth. in c. oritur Regni patres in iudicio. in primo not. & in l. ubi dicitur constit. immemor forte istius Ritur &c. Bart. in l. vbiunque. ff. de interrog. actio. Abbas in c. cum causam, extra de iura. calum. † vbi volunt etiam post conclusum principales posse interrogari. & in dicta constit. partes in 2. colum. in vers. tertio quae ro. posuit in offit quaestionem de qua in tex. nostro; † scilicet an possit constitui procurator ad sic deponendum nomine domini; & decidit quod sic. siertus auctoritate Iaco. Butr. in l. fin. C. de procura. & minime aduerpit ad istum Ritur qui hoc permittit. Sed tamen relinquit arbitrio iudicis. de qua materia, vide per Doct. in d. l. fin. & in l. si actor. ff. de procur. & per Matth. in locis praedictis.

Ritus Centesimus primus.

S U M M A R I U M.

1. *Doctor antiquior inter doctores praefertur cum limit.*
2. *Ad probandum excellentiam qua requirantur remissive.*
3. *Doctoratus ab Imperatore praefertur doctorato ab inferiore.*
4. *Marchio, & Comes, praefertur Marchioni tantum.*
5. *Primo doctoratus expulsus a civitate, & restitutus, nunquid primum locum recuperet?*
6. *Papa, & Imperator potestatem verbo doctorandi habent.*
7. *Licentiatum & doctoratum magno intervallo non praefertur doctorato in ista intervallo?*
8. *Scholaris licentiatum, adhuc scholaris dicitur.*
9. *Cingendus quando pro cincto habendus.*
10. *Filius familias testari quando potest.*
11. *Aliud est esse talem; aliud haberi pro tali.*
12. *Fictioni praevalet veritas.*
13. *Priuegia doctoratus remissive & num. seq.*
14. *Doctor per 20. ann. legens Comes Palatinus efficitur. & num. 2.*

In primis doctores &c.) In tex. ibi antiquior † Nota quod inter doctores antiquior in doctoratu praefertur, concordat tex. & ibi not. Bar. in l. j. ff. de obse. a lib. pat. p. st. & in l. j. ff. de albo scrib. & in l. si. C. de tiro. lib. 12. & in l. j. C. de consul. eo. lib. arg. l. semper ff. de iure immu. & in ca. 1. extra de maio. & obed. 6. dist. in cap. statumimus. & 24. dist. in cap. episcopo; quae regula fallit si doctor iunior est excellentior secundum glos. in S. ordinationem, in authen. de mona. quam ibi sequitur Angel. & idem Ang. in l. cum quid. ff. si certum petatur. & Salyet. in l. prouidendum. ff. de post. Abb. in capi. clerici. extra de iud. per Roma. in d. l. cum quid allegantem. glos. similem in l. j. C. de anno. ciuit. libro 11. & in l. si vero. S. de viro. ff. soluto matrimonio allegat text. 74. dist. in ca. episcoporum & in l. vbiunque. C. de prox. sacro scriu. lib. 12. † per quem textum dicit quod ad probandum dictam excellentiam requiruntur quindecim testes. Item limita nisi iunior doctor sit actu legens a publice, & antiquior actu non legat. quia iunior sibi praefertur

secundum And. de Bar. in l. j. C. de consu. li. 12. & Ioan. de Plat. in l. 2. C. de dignita. eod. lib. prædicta sequitur Alexand. in dicta l. cum quid 2. colum. 1. Ter-
 tio limita, nisi secundo doctoratus sit doctoratus ab
 Imperatore, & primo doctoratus ab alio inferiore;
 quia tunc ab Imperatore doctoratus præfertur secun-
 dum Lud. Roman. in d. l. si vero. §. de viro 49. fall. quæ
 refert & sequitur Alexand. in d. l. j. ff. de alb. scrib. in
 apostil. ad Bar. allegat rex. in c. hi qui autoritate, ex-
 tra de præben. in 6. idem tenet Abb. in d. c. j. de ratio.
 & obed. allegat text. in cap. per tuas, eod. tit. & in l.
 j. ff. de alb. scrib. Quarto limita, nisi secundo docto-
 ratus sit doctor vtriusque iuris; quia præfertur primo
 doctorato in iure civili ita dixit Felyn. in cap. clericus,
 extra de iud. & pro eo facit id quod dixit Bald. in l.
 sed & milites. ff. de excusa. tut. t. vbi dixit quod Mar-
 chio & Comes præfertur Marchioni tantum: & ibi
 per illud dictum. & per ea quæ dixit Felyn. in d. cap.
 clericus: & dicit Apostil. in d. l. sed & milites: quod mi-
 les & doctor secundo doctoratus, præfertur doctori
 primo solum: 1. Quinto limita quod si primo docto-
 ratus fuisset expulsus a ciuitate si restitueretur: non
 recuperat primum locum, & sic non præfertur secun-
 do doctorato ita dixit Bart. in l. qui ad tempus. ff. de
 decur. Sexto limita in doctore decretorum qui præ-
 fertur doctori iuris civilis, & doctori artium primo
 doctoratus secundum Ioan. Andre. in dicto capitulo
 clerici. quem refert & sequitur Ludouic. Roman. in
 d. consil. 333. in fine. Omnia prædicta intellige, nisi se-
 cundo doctoratus fuerit doctoratus in examine rigo-
 roso per text. in l. nemini. C. de aduoc. diuer. iud. ser-
 uis autem si solo verbo esset secundo doctoratus et
 ab Imperatore, seu Papa; t. qui potestatem habent
 verbo doctorandi secundum Angel. in l. j. C. de sen-
 ten. pass. quia tunc non præfertur primo doctorato.
 Ita limita And. Sic. in proce. Clemen. in 14. colum. &
 Maria. Socin. capit. qualiter & quando in 3. not. extra
 de accusa. refert & sequitur Ia. in l. 2. §. prius. ante pe-
 nulum. ff. de vulga. & pupi. t. Sed pone quod aliquis
 sit licentiatus, & in magno interuallo doctoratus
 & alius in illo interuallo similiter doctoratus quis
 orum præferri debet Alex. in l. j. in apostil. ad Bar. ff.
 de obsc. 2. li. patr. præsta. dixit quod præfertur licentia-
 tus: quamuis postea doctoratus, allegat Bart. in l. j.
 de cõsu. lib. 12. melius videtur facere rex. in l. pen.
 de test. mil. quia Bart. in d. l. j. non dicit ad quod
 allegatur per Alexand. in d. apostil. sed tantum dicit
 quod primo adeptus dignitatem, præfertur secundo:
 si si secundo pluries adeptus fuerit contra Alex.
 videtur decidere glos. in l. fin. C. de tiro. eod. lib.
 vbi dicit, quod tiro postponitur militi: & tamen tiro
 ordinatus est ad militiam. l. ex eodem. ff. de testam.
 milit. quemadmodum licentiatus ordinatus est ad
 doctoratum. vt in dic. l. pen. pro ista parte consuluit
 Roma. consil. 333. vers. quo ad secundum facit id quod
 dicit Bal. in authen. habita in 5. colum. versic. quid de
 scholari. C. ne filius pro pat. t. vbi dixit quod schola-
 ris licentiatus adhuc scholaris dici potest: quamuis
 habeat quoddam medinum, & tamen omnes Doctor.
 in dicto capit. j. & in dicta l. cum quid, & in alijs lo-
 cis supra allegatis dicunt, quod doctor antiquior præ-
 fertur recentiori doctori, & sic ad prælationem requi-
 rit doctoratum, & non dicunt quod sufficiat esse
 licentiatus. Non obstat text. in d. l. penul. in contra-
 rium allegatus, t. vbi probatur quod cingendus habe-
 tur pro cincto; quia illud erit verum vbi agitur de fa-
 uore, secus si tractatur de pœna, vel odio secundum
 intellectum Bald. ad dictam l. pen. quem posuit in l. j.
 pen. col. versic. quid si filius. ff. solu. matrim. t. Nã fa-
 uor est filij familias de proximo cingendi vt habeat
 tur pro cincto ad effectum testandicum alias testa-
 ri non possit. l. qui in potestate. ff. de testa. l. senium.
 C. qui test. facc. poss. & in l. i. in prin. sed ante-

ponere licentiatus doctori esset odiosum: quia an-
 teponeretur sibi non habens eandem dignitatem sic-
 ut ipse, per iura superius allegata: nam quicquid est
 eõtra iustitiã est odiosum secundum Bal. in l. certum.
 in princ. C. vnd. cog. quæ refert & sequitur Cor. consi.
 117. num. 4. 3. vol. t. præterea aliud est esse salè, aliud
 haberi pro tali probat text. & ibi not. Aret. in l. patris.
 ff. de vulg. & pupil. habetur per Felyn. in rub. extra
 de fide instrum. j. col. quia haberi pro tali improprie-
 tatem denotat. l. j. in princ. & ibi not. Bar. in fin. ff. de
 suis & legi. l. mercis. la. 2. & ibi glos. ff. de verb. signifi.
 & sic vt licentiatus habeatur pro doctore est fictio, &
 12 improprie t. cui fictioni præualet veritas, scilicet verus
 doctoratus secundo secundum Bald. in l. 3. 2. col.
 C. de hære. insti. per text. in l. p. eibus. C. de impu. & ali.
 substi. secundum Gui. de Suza. ibid. Et signanter, quoniam
 veritas, & fictio tendunt ad idem. vt probat text. &
 ibi not. Bar. in l. filijs. ff. de libe. & posth. nã in casu no-
 stro ad idem tendunt: scilicet ad effectum prælatio-
 nis, quæ nota, quia fuit de facto secundum Alexand.
 13 in d. l. j. t. priuilegia doctoratus vide per Card. in cle.
 2. 4. quæst. de magist.
 2. ¶ A D D E quod doctor legens per viginti annos in
 14 studijs efficitur Comes Palatinus. l. 2. & ibi Barto. C.
 de profes. qui in vrb. Constan. & per eundem in proe-
 mio. C. & per Ioan. Baptist. de Caccialup. in tract. de
 debitore suspecto. 5. q. num. 2. fol. 225. 9. vol. tracta. Et
 de doctoribus & eorum priuilegijs & dignitatibus
 largissime per Petrum Leuanderium in tract. de doct.
 eorumque priuilegijs. 6. vol. tract. versic. 164. Ioan. Mich.

Ritus Centesimus secundus.

S V M M A R I V M.

1. Aduocatus causas coram iudice proponens, stare non sedere debet.

Item quod nullus &c. (In text. ibi, sedeat t. ad de quod de iure communi aduocatus quando proponit causam coram iudice: debet stare, & non sedere, probat text. & ibi habetur per Doctor. in lege quisquis la prima. Cod. de postul. sed ibi dicit Bartol. quod non seruatur in practica.

Ritus Centesimus octauus.

S V M M A R I V M.

1. Casus in quibus procurator in criminalibus admittatur vel non.
2. Casus in quibus non Papa, nec Imperator procuratorem admittit.
3. Procurator in capitalibus ad allegandum notorias exceptiones pro inquisito admittitur.
4. Pater, an vt pater, vel procurator filij admittatur ad eius defensionem capitalem?

Item si aliquis, &c. (In text. ibi procurator t. ad de ad declarationem istius Rit. & præcedentis, qui incipit Item quod in causis, &c. quæ habentur p. Bar. & Doct. in l. pen. §. ad crim. ff. de pub. iudi. & in l. seruum quoque. §. publice. ff. de proc. & in c. veniens, extra de accusa. in quibus loc. reperies casus in quibus admittitur, vel non procurator in criminalibus; quia est longa materia; propterea non re-
 2. fero. t. Et no. quod in casibus in quibus in criminalibus procurator. de iure non admittitur, quod Papa nec Imperator potest de potestate ordinaria ex parte rei procuratorem admittere per tex. sing. in c. veniens,

Domini Annibalis Troyfij, Cauensis

niens, extra de accus. per quem text. ita dixit Alex. in d. s. ad crimen in apost. ad Bart. ¶ Vnum nota, & semper teneas menti, quod etiam in capitalibus, causis admittitur procurator ad allegandum exceptiones notorias perquisito, ista est decisio singula. Cyn. in l. reos. C. de accusa, quem refert, & sequitur Bal. in l. 2. C. ut ne priuat. & in d. l. reos. vide plura per Cyn. & alios Doct. De materia ¶ an pater tanquam pater vel procurator filij admittatur ad defendendum filium in capitalibus. Vide per Capol. alias per Barth. Veronen. in consil. 41. cum octo sequentibus. & per Capi. in decis. 143. In Regno est prouisum quod mulier accusat, & se defendit in accusatione per procuratorem specialiter instructum, per constitu. Regni generaliter iurata, ubi vide per scriben. & vide And. in suo repertorio actor, & reus.

Ritus Centesimus decimusquintus.

S Y M M A R I U M.

- 1 *Causa modica qua dicantur, remissive, & numerum sequent.*
- 3 *Causa minima in rustico, qua.*

Item si aliquis, &c.) In text. ibi causis modicis. ¶ Quæ autem sint causæ modicæ vide Specul. in tit. de suit. versic. quid si nauta. & de libell. cõcept. S. decimo, ver. 3. vide per Ias. in repeti. l. ad monendi. ff. de iure iur. per Fel. in c. de causis. extra. de testi. & in c. 2. extra. de offic. deleg. Par. de put. in tract. synd. in ver. sententia. cum remissionibus per eos traditis in dictis locis per Afflic. in constitu. causas. in tertio not. & in consil. quæstiones. Vbi dicit quod causa meri possessorij dicitur modica, & idem dixit Bart. in d. l. ad monendi, ante penul. col. ¶ **A D D E** que sunt causæ modicæ, & quæ minime vid. Ant. Corsetum in tract. de minimis, ubi latissime de materia. 2. vol. tracta. fol. 87. ¶ ubi etiã dicit quod causa vnius bouis immo vnius porcelli in rustico est magna causa post. num. 8. Ioan. Mich.

Ritus Centesimus decimus sextus.

S Y M M A R I U M.

- 1 *Feria loci ubi reus est, seruandæ.*
- 2 *Feriarum quatuor sunt species.*
- 3 *Citatio facta die feriato in honore Dei, est nulla.*
- 4 *Quibus feriis renunciari possit. Citatio die feriato pro non feriato, an valeat ibidem.*
- 5 *Feria ad hominum vtilitatem inducta, vt puta vindemiarum, num seruandæ ubi vinum non colligitur & num. 8.*
- 6 *Nouum festum à populo, & clero inducitur.*
- 7 *Testes iurati die non feriato, examinantur die feriato.*
- 8 *Feria messium, & vindemiarum num profint etiam eis qui nihil horum habent.*

Item feruat, &c.) ¶ Puto quod iste Rit. voluit decidere illud in quo variauerunt Doctores: circa contenta in eodem Rit. quia Specul. in tit. de fer. S. j. versic. Sed pone: Voluit quod deberent feruari feria loci rei in quo reus citatus est. per iura de quibus ibi per eum, & pro eo facit text. in l. præses. C. de ferui. & aqu. Inn. vero i. c. si. extra. de fer. & ibi Host.

voluerunt quod obseruarentur feria loci iudicij. Sed per istum Ritum videtur approbatam fore opinionem Specul. ubi supra, ¶ & adde quod in ista materia Docto. ponunt tres species feriarum, videlicet vnam, feriarum quæ sunt inductæ in honorem Dei, & de his habetur in dicto cap. fina. & in cap. j. & in cap. r. gationes. de consecr. distinct. 3. & in l. 2. C. de fer. Aliæ sunt, quæ inductæ sunt ad vtilitatem hominum, messium, & vindemiarum, de quibus in l. j. ff. eode sunt & aliz quæ repetuntur nuncupantur quæ a lo Principe inducuntur, vt est text. in l. 2. nullo. C. de & in l. sod. & si. S. si feria ff. quibus ex cau. maior. hæc per longum Spec. ubi supra enumerat & Appano. in d. cap. fina. Adde & quartam scilicet quæ ducitur per statutum in arbitramentis in quibus re debet arbitrator secundum Bald. in l. clericorum. C. de iure delibe. Et aduertatur, quod de primis feriis, videlicet inductis in honorem Dei, loquitur

- 3 *Ritus. ¶ Quia in illis citatio facta nõ valet vt probatur in d. cap. fina. & ibi per Docto. habetur per Bart. & Docto. in l. j. S. nunciatio ff. de oper. noui nuu.*
- 4 *quæ erit nulla. ¶ Et dicitur nullitati, & eisdem feriis, nec expresse, partes possunt renunciare, vt probatur in dicto cap. fina. & ibi hoc nota. omnes. ¶ In illis vero feriis inductis ad vtilitatem hominum citatio est prohibita, & ad eam pars citata nõ tenetur parere per text. in lege. j. ff. de fer. verum si comparatur videtur feriis renunciare in actibus in quibus comparatur secundum Angelum in dicta lege prima, quia eis tacite potest renunciari. vt probatur, in dicta lege prima, & in dicto capitulo finali, & ibi, per Docto. An autem valeat citatio facta die non feriatæ comparatur die feriatæ. Et an feria inducta ad hominum vtilitatem seruentur ubi non vindemiarum, & ubi vinum non colligitur, vide per Abb. in dicto capitulo finali, & de materia in dicto S. nunciatio per Docto. & Federic. in consilio 11. & 242. per Pal. de Castro, consilio 25. ¶ In text. ibi celebraretur, nota, quod à populo, & clero potest nouum festum induci, de consensu tamen Episcopi. vt probatur in dicto capitulo finali, & in cap. quoniam, eod. titulo. & ibi per Docto. & vide sequentem Ritum.*
- 7 *¶ Testes autem qui iurant die nõ feriatæ possunt iurari die feriatæ, vt infra in Rit. 143. incip. quod si detur.*
- 8 *¶ NON vindemiarum, & quid si vindemiarum in vtilitate, an profint dictæ ferie: illis qui non habent, quid vindemiarum: neq; meti facere: vide Io. Bertr. in tract. de episc. j. q. num. 20. fol. 68. j. vol. 2. de Bartholomeum Brixico. in rub. de fer. fol. 69. vol. 2. c. 1. Ioan. Michael.*

R I T V S C X I I.

Item prælibata, &c.) per istum Ritum approbatur opinio Bartol. in l. j. S. nunciatio. ff. de oper. noui nuncia. contra Bald. ibi, & vide dicta supra præcedenti Ritum.

Ritus Centesimus decimus nonus.

S Y M M A R I U M.

- 1 *Dies termini, an computetur in termino?*

Obseruat ipsa curia, &c.) An autem ¶ dies termini an computetur in termino: vide text. & ibi gl. & Doct. in l. j. ff. si quis caus. Et quid si iudex dixerit statuo

Statuotibi terminum hinc ad quindecim dies: vide ibi per Alex.

Ritus Centesimus vigesimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Contumax pro confesso nisi ter citatus, non habetur, cum limit. num. 3. & 7.
- 2 Contumax verus quando dicatur, & num. 13.
- 3 Minor, mulier, & rusticus quando pro non confessis, & contumacibus habeantur.
- 4 Dolus cum dolo compensatur. & num. 13.
- 5 Habitus pro confesso, facti qualitatem consisteri quando videatur.
- 6 Ut quis pro confesso habeatur, an sit necessaria sententia.
- 7 Contumacia morientis ante declarationem sententiae, an noceat heredi?
- 8 Citatus sub forma nullius iudicij pro confesso non habetur. Nec terminum ad comparandum petit.
- 9 Vbi appellare non licet: ex iusta causa licebit, & in quibus casibus, & num. se q.
- 10 Iustæ causæ excusantes quem pro confesso haberi per contumaciam: quæ sint.
- 11 Prohibitum appellare, an etiam & supplicare prohibeatur? & num. 14.
- 12 Habitus pro confesso in integrum num restituitur?
- 13 Requisita quatuor, ut quis pro confesso habeatur. Differentiæ inter appellationem, & supplicationem remissive.
- 14 In quibus casibus quis recusabit respondere.

Tem seruat quod si quis, &c.) Adde quod in text. isto deficit dictio ter, quod innuit in fine textus ibi in vltima ipsorum, & ita est de iure communi. † Quia contumax non posset haberi pro confesso, nisi ter citaretur vt probatur in l. senatus. §. quod si tribus. ff. de iur. fisci. quem text. ad hoc allegat Bald. in l. penul. in fine. C. de constit. pecu. quem refert, & sequitur Fel. i. c. excommunicamus, §. col. extra de hæreti. nec sufficeret vna pro omnibus secundum Baldum in l. 2. C. quo. & quando: iud. quem approbat Alex. in consil. 137. 4. col. ver. præterea. 2. vol. Et intelligendum est quod in vltima citatione apprehendatur per nuncium personaliter, & practicatur. Quia quando per statutum quis tantam contumax habetur pro confesso, intelligitur de vero contumace. ita consuluit Ang. consil. 95. quem sequitur Alex. in l. 3. ff. de neg. gest. † Verus autem contumax dicitur quando personaliter citatus non comparere secundum gl. in l. j. C. quor. appe. nō recip. in l. lex consensu, in fin. ff. de appel. quia. si in vltima citatione non esset apprehensus personaliter: non esset verus contumax etiam si in primis duabus fuisset personaliter apprehensus vt firmat Bart. in l. in. ff. de restit. in integ. quem refert, & sequitur Fel. i. c. quoad consultationem, in 4. col. extra, de re iud. habetur per Bart. & moder. in l. propterandum. §. si autem reus. C. de iud. per Bar. & alios in d. l. fin. Ex quibus inferitur quod † minor, mulier, & rusticus nō possunt haberi pro confessis in terminis istius Ritus, etiam si personaliter forent citati in vltima citatione, aut etiam moniti a iudice: ex quo non possunt dici vti contumaces si citati non comparent secundū

Ang. Paul. de Cast. & Alex. & communiter Doct. in l. vbi. post princ. ff. de eden. per dictam gl. vbi nisi expresserit dicere se nolle comparere vel iudicem contemneret, quia hoc casu essent in dolo expresso secundum ipsos, quod not. ¶ Limita multum singulariter prædicta, nisi aduersarius scienter articulare aut poneret falsum † quia tunc verus contumax non posset haberi pro confesso ex quo dolus cum dolo compensaretur secundum Bal. in l. sicut, in fi. C. de repudia. 5 hæred. Et not. † quod si articulis, siue positionibus super quibus fuit habitus pro confesso, continetur factum: non intelligitur habitus pro confesso qualitatem facti per ea quæ consuluit Ang. in consil. 146. & per ea, quæ habentur per Bal. in l. 3. C. de fid. instr. & per Doct. in l. sicut. §. j. la. 2. ff. deleg. j. † An autem sit necessaria sententia, vt quis habeatur pro confesso? vide per Bar. & Alex. plene in l. eius. ff. de iur. fisci, & in l. 2. §. si actor. in fi. C. de iur. calu. vbi concluditur quod sic, in qua sententia debet fieri mentio de contumacia, vt firmat Bald. in l. pen. in fi. C. de consti. pecu. si autem ratione suæ contumaciæ quis deberet haberi pro confesso. † Et si moritur antequam habeatur pro confesso per sententiam sua contumacia eius hæredi non nocet secundū Bar. in l. j. §. pen. ff. de cal. & in d. l. eius qui. & in d. §. quod si actor. in fi. & Bal. i. c. vassallus. vlti. si de feu. fuer. contro. in vfi. feu. † Et not. quod si iudicium esset ex aliqua causa nullum, tunc citatus sub dicta forma, & contumax, non posset haberi pro confesso. vt probat tex. & ibi hoc not. Bart. in l. filius. ff. de interro. actio. firmat Fel. in c. ex tenore, extra de rescr. num. 2. An autem citatus sub dicta forma aut monitus a iudice possit petere terminum ad respondendum? vide per And. de Iser. & Matth. in constitutio. Regni partes in iudicio, & in suo reper. in ver. iudex dixi plene in pragm. Regni quæ incipit quinta die. In fine Ritus nota quod per istum Ritum corrigitur id quod dixit Iacob. de Aret. in l. 2. C. de iur. cal. & Bald. in l. filius. ff. de interro. act. Vbi dixerunt licitum esse appellare a sententia qua quis habitus fuit pro confesso, quod est contra istum Ritum: posset tamen limitari iste Ritus in casu quo habendus pro confesso, non fuisset legitime citatus: quia tunc admitteretur appellans, per ea quæ voluit notabiliter gl. quam ibi approbat Bart. in l. j. §. si. ff. quando appell. sit. † Nam vbi in aliquo casu non esset licitū appellare tamen ex causa iuxta appellare licebit. vt declarat Barto. in l. fin. ff. de appel. recip. Bal. in l. j. C. si de momen. poss. sue. appel. & in l. qui quis. C. quorum appell. puta si dolo aduersarij, vel sine sui culpa absuit citatus: quo casu licite appellat: vt probat tex. & ibi not. Bartol. & alij in l. diuis. ff. de restitutione in integrum. Et etiam si habitus pro confesso, compareret adhuc iudice pro tribunali sedente, secundum gl. in d. §. fin. Et idem si non sederet pro tribunali: sed ab eo discessit, quia vidit habitum pro confesso volentem comparere: vt etiam admittatur appellans, secundum Bar. in l. si cum ipse. ff. de excus. tut. Et si habitus pro confesso comparuisset in Curia, & reperisset iudicem tempestiue recessisse a bācho: admitteretur appellans secundum Bal. in d. l. si cum ipse: aut si malitiosè versatus fuisset iudex secundū ipsum quæ omnia nota. † Et quia, dictum est supra, quod iusta causa excusat a vera contumacia quominus possit haberi pro confesso: causas autem iustas vide in tex. & quæ ibi habentur per Bart. & Doct. in l. quæ situm. ff. de re iud. quibus adde gl. tertiam constit. Regni rei vend. & ibi per scribentes, vbi addunt aliam scilicet si citatus sub forma istius Ritus esset in luctu iuxta terminos legis. 2. ff. de in ius voc. & auth. Sed nec. C. de sepul. viola. & in auth. vt defu. feu. l. eo. §. primo. Et si fuerit habitus pro confesso non impeditur appellare his casibus per prædicta. † Appellat etiam habitus pro confesso a taxatione expensarum

Domini Annibalis Troyfij, Cauensis

Ratum secundum Bald. in l. saneimus. C. de iud. habetur per Matth. in consti. Regni speciales in fi. sed an in terminis istius Ritus prohibitus appellare possit supplicare? & videtur dicendum quod non. per ea q̄ communiter concludunt Doct. in cap. ex literis. extra de in integ. restit. & Cyn. in l. fin. C. vt lite pend. & Ias. in authen. quæ supplicatio. C. de prec. Imperat. of feren. Vbi concludit quod prohibitus appellare de iure communi prohibetur etiam supplicare & sed iste Ritus in Regno seruatur pro iure communi vt fuit conclusu supra in princ. operis igitur, &c. Vide Imo. 12 in l. ex consensu. S. fin. ff. de appell. † Sed an habitus pro confesso restituatur in integrum vide tex. & Bar. 13 in l. minor. la prima. ff. de mino. † Et insuper adde qd Gul. de Cug. & Barr. in l. filius. ff. de interrog. act. pofuerunt quatuor requisita ad hoc vt quis possit haberi pro confesso. primum videlicet quod positio perponentem sit iurata saltim per iuramentum calunitæ in tota lite. Secundum quod positio sit lecta. Tertiū quod sit iustus seu monitus a iudice respondere. Quartum quod non habeat iustam causam recusandi & respondere, & si quod istorum deficeret, nō posset haberi pro confesso quæ dicunt probari in capitulo secundo, extra de confess. in 6. ita sequitur Matth. in dicta constitu. partes in iudicio. in secunda columna, & faceret Alexand. consilio 188. in secunda columna, verfic. nec dicat secundo volumine. De materia vide Bart. in l. qui ante. ff. de verborum obligat. Iacob. de Aret. in l. prator. ff. de oper. noui nunciat. Afflict. in capitulo primo, de mili. vas. qui con. est. 13. columna. Vbi reperies quid si citatus in prima citatione comparet, in alijs non: an sit contumax?

A D D E tex. in l. contumacia. de re iudic. & capitulum primum, de vita & honest. cler. in 6. & quis sit verus & quis fictus cōtumax adde Nepotem de mote albanio in tra ct. ex ce. fol. 177. nu. 7. 9. volum. tract. Ioan. Mich ael.

A D D E l. viro. ff. sol. mar. l. si ambo. ff. de compensa. l. si duo. ff. de dolo. & facit quæst. posita per Bar. in l. cum pater. S. libertis. in fi. de leg. 2. vbi si duo fecerūt pacem & postea eam ruperunt, & nescitur quis primo, & quis postea, non potest accusare alterum de pace rupt. Ioan. Mich.

A D D E in quibus differat inter se appellatio & supplicatio. Afflict. in prælud. constitut. decima questione. numero septimo. vbi ponit sex differentias. Ioan. Michael.

A D D E nonnullos casus in quibus quis possit recusare respondere per Spec. in tit. de positionibus. S. septimo. adde alium per Bal. in l. mala fide. C. de conditio. ex leg. in fi. Ioan. Mich.

Ritus Centesimus vigesimusoctauus.

S V M M A R I V M.

- 1 Stipulatio penes acta habet executionem paratam.
- 2 Quod seruat Magna Curia seruandum est in toto Regno.
- 3 Quando is contra quem petitur executio esset citandus.
- 4 Sententia lata coram vno iudice, quando & quo modo exequi possit coram alio.
- 5 In executione sententia seruabitur mos Curie exequentis, non pronunciantis. & nu. 9.
- 6 Stipulatio penes acta, sine causa expressione, an valeat?
- 7 Causa omissa per testes probatur.

- 8 Geminatæ promissiones sine causa valent.
- 9 Consuetudo per duas vices inducitur.
- 10 Iuramentum facit valere actum omni meli modo quo potest.
- 11 Geminatio aliquid operatur. Effectusque geminationis quam plures remissive.

Item seruat quod quando cunque, &c. †) Nō quod stipulatio penes acta habet executionem paratam. concordat text. & quod ibi not. Bar. Pau. de Cast. & Alex. in l. eum pro quo. ff. de ius vocan. & quod habetur per Bart. in l. prima. in secunda colum. ff. iud. solu. & tex. secundum internum Bart. & Alexand. ibi in apostil. in l. tale pact. S. qui prouocauit. ff. de pact. & Cano. & maxime ibi in capitulo si quado, extra de offic. deleg. In vbi vna sententia, concordat tex. in l. post rem. ff. de re iud. & in l. prima. C. de confess. & quod not. Bar. l. minor. la pen. ff. de mino. licet contra videatur per Barto. in l. item veniunt. S. item recte. ff. de p̄hered. & in l. qui in offic. ff. de in offic. testam. & in tra vtile. ff. de re iudic. quæ opin. an sit vera de communi. vide ibi per Alex. & alios † In Regno tem serua hunc Ritus, quia quod seruat Magna Curia seruari debet in quavis Curia Regni auctoritate gl. in S. an. instit. de satisfda. secundum And. de In. in constitu Regni si quis in posterum ante pen. col. vna. In tex. ibi, altercatio, & q. de ista altercatio habetur in l. a diuo Pio. in S. in venditione. ff. de re iud. per Bart. Alexand. & alios & per scribentes in constit. Regni dilationes. † Et adde quod iste Ritus videtur debere intelligi, quando p̄na esset stipulata penes acta curia in qua petitur executio, secus autem si in alia curia. Quia tunc non habet executionem paratam. Sed necesse est, quod is contra quem petitur executio, citetur secundum Iacob. de Aret. & Cy. in l. prima. C. de confess. in ro. quæst. quod fert, & sequitur Barto. in l. prima. in fi. ff. de offic. sul. & Bald. in dicta l. a diuo Pio. S. sententiam de Butr. in c. fi. extra de confess. in ro. colum. † Et in sententia, quia si coram alio iudice petitur executio ipsius, illa exequi non debet nisi vocatus te secundum gl. in l. quoties. S. fin. ff. de prob. in interrogationes. quam ad hoc allegauit Matth. in constit. dilationes. in quarta conclu. probatur in properandum. S. sine autem reus. C. de iud. & in cap. Romana. S. contrahentes, de foro competenti. in per quæ iura ita firmavit Bar. & alij Doct. committer in dicto. S. sententiam, & postea ita reperitur Matth. in consti. Regni. Baiulus qui furem per tota authent. de sanct. episc. S. si vero. Nisi ad requisitum illius iudicis in cuius actis facta sit stipulatio, vbi ita sit sententia, vt habetur in dicto S. sententiam consuluit Pau. de Cast. in conf. 327. & eo. calu. ibi Pau. quod iudex exequens debet audire excepiones, & illas remittere ad iudicem requirentem. per ea quæ habentur per Inno. in cap. de cetero. C. de re iud. & in cap. pastoralis. S. quia vero, extra de offic. deleg. probatur in l. si prator. in princip. & in Marcellus. ff. de iud. habetur plene per Bald. in l. la diuo Pio. in princip. in tertia columna. † Nota men quod circa prædicta seruabitur mos Curie exequentis, & non Curie pronunciantis, secundum Bald. valde notanter in l. prima. C. de exequ. re. iudic. in colum. per tex. in l. missi opinatores. C. de ex. lib. lib. 10. vbi Luc. de Penna notat quod Officiarius debet seruare consuetudines regionis in qua reus officium. Et adde † Etiam quod stipulatio p̄na sine expressione cause valet, secundum glo. Ant. de But. & Innoc. in capit. fin. extra de confess. & ibi per Panor. in 6. colum. verfic. nota quia: & gl. in l. prima. S. fin.

3. fin. ff. de interrog. actio. per Cy. in l. generaliter. C. de non num. pec. ita consuluit Alex. cons. 132. col. 2. versic. illi. primo volum. casus est in l. si cum maior. C. de repudi. hered. ita firmat Rom. cons. 373. 2. colu. ver. ceterum. & Hippo. in l. prima. S. præterea. 15. colum. ff. de quæstio. & Abb. in cap. si cautio. 3. colum. in si. extra de fide instrum. & ibidem Fely. Maxime si est apositum iuramentum: vt firmat Rom. in dicto consilio 373. eod. versic. & Decius consilio 332. numero 5. Ioan. Bapt. Goza. in repet. admonendi. ff. de iure iurao. in septima carta. Hippol. in dicto S. præterea. 15. colum. versicu. nec etiam. Vbi concludunt iuramentum et supplere causam omissam. † Potest etiã anfa omissa suppleri & probari per testes secundum Bald. in l. generaliter. 7. quæst. C. de non num. pecu. De materia autem; vide Afflic. in constit. quæ incipit magistri camerarii 13. not. & in constit. edictorũ. & in constit. clementiæ; & per Fely. in dicto capitulo si cautio. per glos. & Doct. in l. 2. S. circa. de doli exce. pt. † Valent etiam & obligant duæ promissiones de eadem re sine causa; secundum Ang. singuliter in l. petens. in 3. colu. C. de pactis propter geminationem a promissionum & pro eo facit singuliter doctri. Barto. in l. cum scimus. C. de agri. & celi. lib. 11 Et idem esset. Si causa præcessit stipulationes; quia censetur repetita in ea per gl. in l. triticum. de verb. oblig. & ibi per Alexand. Et insuper adde notabilem regulam tradita per Bald. in l. scripturas. in si. C. qui porio. in pigno. habe. quod vbiunque Pri scriptura continet speciem contractus; est cum causa; vbi vero continet confessionem sine specie contractus; est sine causa.

ADDE. Vide eundem actorem supra in pri. Ritu; & quæ ibi addidi. Ioan. Mich.

ADDE consuetudinem esse seruandam secundum iurisdictionem locorum Bar. in authen. offeratur. nume quarto; & post eum Pau. de Cast. C. de litiis cõfess. & inducitur per duas vices gl. in auth. de testib. S. iura vero; in princip. Iser in capitu. j. de his; qui se u. p. poss. num. 4. Et quid de stylo; vide quæ addidi in mo Ritu. Ioan. Mich.

ADDE quod iuramentum facit valere actum omnimodiori modo quo potest Bar. & alij scribentes in si quis ita. ff. de verb. oblig. firmat Mar. Ant. Baue in tract. de iur. iur. in princip. fol. 48. tertio volum. vbi poteris videre innumerabiles virtutes; & effectus iuramenti. Ioan. Mich.

ADDE quod Geminatio vt plurimum aliquid operatur. l. balista. ad Trebellia. & ibi Barto. & Pau. de Apostill. & alij scribentes; per Hippol. in l. prima. sectioni. ff. de quæstio. vbi ponit quatuordecim causas; qui effectuantur per geminationem; & plenissime per Ant. Corsettum in tracta. de verbo. gemin. fol. 92. secundo volum. tract. qui enumerat septuaginta effectus geminationis; quos vide. Ioan. Mich.

Ritus Centesimus trigessimus quintus.

S V M M A R I V M.

De idoneitate fideiussorum remissive; idonei fideiussores qui non sint.

Item quod dictus; &c. In tex. ibi idonei. † De idoneitate fideiussorum; vide tex. & quæ ibi habentur in l. si vero. S. qui pro rei qualitate. ff. qui facti. cog. † In tex. ibi clerici; adde quod etiã de iure communi clerici non sunt idonei fideiussores; nec scholares; milites; minores nec mulieres; vel alij. priuilegiari; vt habetur in l. prima; & secunda; & in l.

si fideiussor. ff. eodem titulo. & per Doct. ibi maxime Alexand. de filiofamilias; quod non est idoneus fideiussor; habes de iure communi in l. filiusfamilias; & ibi Bald. C. de fideiussor. vide per Bald. in l. fin. C. ad Maced.

Ritus Centesimus quadragesimus.

S V M M A R I V M.

1. *Si testes extra Regnum nominati; non examinantur; qualiter de iure communi; & Regni prouisum sit.*

Item nisi essent &c. Ad istum Ritum; vide quod aliter fuit post ipsum prouisum per Regiam prag. Regis Ferdinandi primi; quæ incipit si quis petierit; & adde hic quæ ibi dixi; & vide aliam nouellam prag. quæ est in vsu. & incip. aliqui; &c. † q̄ iuber fieri depositum quindecim ducatorum; quando allegantur testes extra Regnum; & casu quo non examinantur; depositum diuiditur inter Curiam; & partem; vide eam; De iure vero communi aliter prouisum fuit. vt per glos. in capitulo statutum. S. fin. de rescript. in 6. habetur per las. in l. 2. in princip. penultima columna. ff. si quis iusd. non obtemp.

Ritus Centesimus quadragesimus primus.

S V M M A R I V M.

1. *Causa criminales quæ sint.*
2. *Dieta legalis quæ.*

Item quod Curie; &c. In principio textus ibi criminalibus; &c. † Adde quæ sint causæ criminales tex. & quod ibi no. Bar. & Doc. in l. Agraria. ff. de termi. mo. † In tex. ibi dieta legalis; de dieta legali; vide tex. & que ibi habentur per Doct. in l. j. ff. si quis caut. In tex. ibi senes; &c. vide per Doct. in l. ad egregias. ff. de iure iur. per Marth. in constit. Regni in pecuniarijs; & quæ late dixi in commento pragmatice; quæ incipit responsionibus; & vide infra Ritum qui sequitur.

Ritus Centesimus quadragesimus tertius.

Item quod si detur. In fine Ritus; adde quod iste Ritus est conformis iuri communi; vt probat tex. & ibi notat Barto. in l. si quando. C. de test. habetur per Bar. in l. 2. S. fin. ff. si quis in ius vocat. non ier. Et de citatione facta die non feriata pro feriata. in l. j. S. nunciatio. ff. de operis noui nunciati. & p. Doct. ibid.

Ritus Centesimus quadragesimus quartus.

S V M M A R I V M.

1. *Dictum clerici ad deponendum admissi; quando valeat.*
2. *Causa civilis quæ dicatur.*
3. *Causa criminalis quæ dicatur.*

Item quod clerici; &c. † Sed quid si clericus secularis aut regularis fuit admissus ad deponendum in causa civili; & deposuit; an valeat dictum eius; vide Abb. i. c. j. extra de iuram. cal. Abb. & Aret. in l. cum nunciatus; extra de testi. Aret. cõf. 60. nu. 12. de quo

Domini Annibalis Troyfij, Cauensis

- de qua vide Tho. gra. confilio 3. † Adde quòd causa civilis dicitur quando agitur ad aliquid applicandum parti secundum gl. & Bar. in l. pretor. ff. de sepul. viol. & Spec. in titu. de contu. s. sequitur alia civilis, versic. si vero. Secus si agitur ad aliquid applicandum fisco. l. Agraria, & ibi Bart. ff. de termi. mo. † Dicitur causa etiam criminalis quando presentatur instrumentum secundum formam Ritus: ut decidit Matth. in decis. 324. in tertio dubio per Ritus infra qui incipit item nota: In contrarium videtur Ritus infra incipiens item seruat. sub rubrica, quod non admittatur procurator.
- ADDE. Quae dicitur causa civilis, quae criminalis: & quae mixta. vide supra, quae addidi. in Ritu. 57. Ioan. Michael.

Ritus Centesimus quadagesimus quintus,

S U M M A R I U M,

- Testes quando post terminum examinari possint.

Item si detur, &c. † Adde, an quando testes possunt examinari post terminum, posuit gl. plene, & ibi per Scribentes in const. Regni in pecuniarijs: vide quae dixi pro intellectu istius Ritus in prag. Regni incip. responsionibus, & ibi reperies, quid si testes post primum terminum, aut post publicationem, superuenerunt.

Ritus Centesimus quadagesimus sextus,

S U M M A R I U M,

- Audientia testium in repulsa, an committenda?
- Senex in qua aetate dicatur.

Item curia, &c. † De commissione testium in repulsa nota istum Ritus, quia contra ipsum videtur sentire Matth. in const. Regni in pecuniarijs. 3. col. ver. tertio quæro. Immemor forte isti vbi dixi posse audientiam testium, in repulsa committi solum contra personas; tu dic posse committi curialibus curiae, ut iste Ritus permittit. In tex. ibi seruum. † Adde quod senex dicitur ille qui est in septuagesimo anno ætatis suae secundum Doct. Abb. in c. si qui testium. extra de testi. & Matth. approbat in const. Reg. in pecuniarijs. in 6. col. dixi in prag. Regni responsionibus. 2. col.

Ritus Centesimus quadagesimus septimus,

S U M M A R I U M,

- Citatio requiritur in petitione testium examinandorum.

Item si, &c. † Ibi parte presente, supple ibi per contumaciam scilicet precedente citatione, quae requiritur, quando testes petuntur examinari. l. si quando. C. de testi. cap. in nomine domini. extra eod. titu. in fi. tex. ibi iur. cal. vide in l. 2. C. de iur. iur. propter cal. dan,

Ritus Centesimus quadagesimus nonus,

S U M M A R I U M,

- In testibus deponentibus attenditur tempus, &c.

dies iuramenti.

- Testes si in congruo loco iurarunt: deposueruntque in non congruo, valet eorum depositio.
- Testes ad deponendum die feriata cogi non possunt. cum limit.

Item quòd. † Adde quod cum isto Ritu concedat gl. in const. Regni in pecuniarijs. Et non quod ex isto Ritu cum sequenti videtur colligi quòd in testibus deponentibus attenditur tempus dies iuramenti si iurauerunt infra terminum, vel iuramenti fuit feriata. Et si iurauerunt infra terminum die non feriata, possunt deponere post terminum etiam die feriata. Sic etiam dicimus, quod iurauerunt in loco incongruo, & deposuerunt in loco congruo: valet eorum depositio. clem. j. de deleg. habetur per Spec. in titu. de officio deleg. versic. sed nunquid, per Bart. in l. si quando. C. de testi. & in l. qui bona. s. qui damni. & ibi per Alex. dam. in sec. per Bar. & Alex. in l. j. s. si seruus. ff. de Rom. conq. l. 443. Est bene et verum, quòd die feriata testes non possunt compelli deponere, secundum Pau. de Cast. & alios in l. j. ff. de fer. quod limita causa esset talis in qua feriae non obstarent secundum dom. Alex. ibi.

A D D E Feriae non obstarent. ut puta si procedatur contra famosos latrones, & in alijs atrocibus factis, vide quae addidi supra in Rit. 48. & 41. num. 1. Ioan. Michael.

Ritus Centesimus quinquagesimus primus.

S U M M A R I U M,

- Audientia testium an in criminalibus committatur remissive.
- Dieta quid remissive.

Item curia, &c. † De ista materia commissione audientiae testium, & an possit committi in criminalibus: vide per scribentes in const. Regni in pecuniarijs. † In tex. ibi dietam, de dieta, vide in l. scribentes. ff. si quis cautio.

Ritus Centesimus quinquagesimus tertius,

S U M M A R I U M,

- Egregia persona, quae dicantur.
- Examinator ad quarum personarum domum mittendus.
- Et an tunc aduersarius sit monendus. Et cum sumptibus.

Item si episcopus. In tex. ibi egregia persona. Adde quae dicantur personae egregiae: vide Doct. in l. ad egregias. ff. de iur. iur. & idem intellige in testibus examinandis, quando testes sunt personae egregiae, quia eis mittitur examinandus ad eorum domum, & non solum egregijs, sed etiam personis pauperibus qui per verecundiam non sunt in iudicio comparere. Et etiam mulieribus, quam pluribus alijs de quibus p. Moder. d. l. ad egregias, vbi vide an aduersarius debeat moneri, ut vadat ad videndum iuramenta ipsorum. Et cuius sumptibus mitti debeat: vide ibi & per Matth. in const. Regni partes in iudicio in 3. q. & de extensione dictae ad egregias. an habeat locum in alijs personis quaeritur.

expressis in ea: vide per Hippol. in l. edictum. p. col. ff. de quaestio.

uilegij esset inhabilis ad conueniendum, vñ clerico. & alijs de quibus habetur in l. prima. ff. si quis in ius voc. noa ier. & ibi Bartol. & Doct.

Ritus Centesimus quinquagesimus sextus.

Ritus Centesimus sexagesimus sextus.

S V M M A R I V M.

S V M M A R I V M.

Senex quia in etate dicatur.

Item seruat, &c. † In tex. ibi senium, adde quod senex dicitur ille qui est in anno etatis suae septuagesimo supra, secundum dom. Abb. in c. si qui testium. extra de testib. & per Matth. in d. consist. in pecuniarijs. 6. col. In tex. ibi valetudinarios vide per Doct. in l. quaesitum. ff. de re iudic. & vide Riturum sequentem.

- 1 Debitor quis dicatur. & num. 3. & 5.
- 2 Exigere quid sit.
- 3 Fideiussor debitoris appellatione continetur.
- 4 Practica super presentatione instrumenti debiti contra fideiussorem.
- 5 Creditor, an dicatur cui ex delicto debetur.
- 6 Cessionarius, an dicatur creditor? & num. seq.
- 7 Statutum loquens de cessionario, quando locum habeat in creditore.
- 8 Cessionarius an via executiua possit agere?
- 9 Requisita vt instrumentum dicatur.
- 10 Debitor instrumentum non solemne in sui prauidicium pro vero fateri potest.
- 11 Debitum si non per scripturam, sed per testes probaretur: fuissetque postea guarentigia praecipue factum per notarium: nunquid posset liquidari? secundum formam Ritus 166.
- 12 Instrumenta publica quae dicantur, & num. seq.
- 13 Ficta stipulatio in causa dotis a lege inducta executioni non demandatur.
- 14 Instrumentum vt liquidari possit: validum esse debet.
- 15 Instrumentum conditionale purificata conditione, an liquidari possit secundum formam Ritus 166.
- 16 Guarentigia habet vim confessi.
- 17 In iudiciali confessione non requiritur causa.
- 18 Si in instrumento aliquid incertum cum interesse promissum fuerit: an instrumentum cum interesse simul liquidabitur?
- 19 Exceptio non numerata pecunia quando obstat in instrumento liquidando. cum limit.
- 20 Debitor creditori, & venditor emptori instrumentum facere compelluntur.
- 21 Et an ydem liquidum facere cogantur.
- 22 Instrumentum quod, & quando liquidum dicatur.
- 23 Satisfactio quomodo intelligitur.
- 24 Causa super liquidatione instrumenti est criminalis.
- 25 Exceptio compensationis, an opponi possit, quando instrumentum est liquidum? & num. 38.
- 26 Instrumentum seruandum est in specifica forma.
- 27 Iuri suo quilibet renunciare potest.
- 28 Exceptiones quam plures post liquidationem instrumenti opponi possunt.
- 29 Opponens exceptiones, an causam in vinculis dicat?
- 30 Index laicus an de instrumenti usurarij oppositione cognoscat?
- 31 Modi probandi falsitatem. & num. seq.
- 32 Instrumentum de parte falsum, nunquid totum falsum

Ritus Centesimus quinquagesimus septimus.

S V M M A R I V M.

Examinatio testium regulariter non committitur. Literati qui dicantur.

Item seruat ipsa curia, &c.) † In text. ibi regulariter, vt habetur in l. iudices. & per ibi posita. C. de fide instrum. & in consist. Regni in pecuniarijs, & vtrobiq; perscribentes. In tex. literati, &c. † vt sunt iuris periti & rebelliones, & alij vt crebro similem peritiam literarum habentes, vt habetur per Doct. in l. sicut. C. de fide instrum.

Ritus Centesimus quinquagesimus octauus.

S V M M A R I V M.

Commissio testium examinationis alibi ad partis instantiam, alij intimatur.

Item seruat, &c.) † adde quod quando committitur examinatio testium alibi ad instantiam vnus: commissio debet intimari alteri, quod vadat illuc, vbi examinatio committitur ad videndum iurare testes, vt probat tex. in l. iudice. C. de de instr. & ibi no. Doct. habetur per Bar. in l. genera. ter. ff. C. de reb. credit. & in l. cum ab initio. C. quae. ad testam. aper. per Aret. inst. de act. S. quaedam. fin. colum. vide quae dixi in prag. quae incipit respon. sionibus.

Ritus Centesimus sexagesimus.

S V M M A R I V M.

Fideiussor habilis ad conueniendum esse debet. Facilitas conueniendi multis consideratur modis.

Item quod nullus &c.) In tex. ibi, sed habiles ad conueniendum &c. † fideiussor debet esse habilis ad conueniendum, vt probat tex. in l. 2. in prin. ff. qui satisd. cogan. † Et facilitas conueniendi consideratur ratione loci forte munitissimi, secundum Gu. & Bar. in dicta l. secunda. Et etiam ratione personae: vt esset vnus notarij cauilloso multum, seu alius homopotens, vt probat tex. in l. prima. in ff. de alie. iud. ma. cau. facta. & in l. si quis stipulatus sit Stichus. S. j. ff. de verborum oblig. & habetur per Bar. in d. l. secunda. Item si esset privilegiatus, quia ratione pri

Annibalis Thoyfi, Cauensis

- falsam censetur.*
- 33 *Instrumentum literis non intelligibilibus scriptum, vel contra formam statuti non valet. Et etiam si corrosivum fuerit. num. 38.*
- 34 *Quae opponi possent contra instrumentorum falsitatem, et invaliditatem.*
- 35 *Instrumentum guaranteeatum quid remissive.*
- 36 *Instrumentum liquidum quid.*
- 37 *Notarii guaranteeatæ præceptum ex privilegio habent: et quando fieri possit.*
- 38 *Geminationis virtus, remissive.*
- 39 *Opponi potest contra instrumentum quod caret subscriptione notarii, anno. et indici.*

Item quod si qui debitor, &c. ¶ Adde quod debitor dicitur a quo invito exigere potest l. debitori. ff. de verb. oblig. l. Marcellus. ff. de reg. iur. ¶ Exigere nanque est ab invito extorquere. l. si de commissis. ff. de leg. 3. ¶ Et comprehenditur fideiussor. l. & magister. ff. de solu. l. si fideiussor. in princ. ff. de leg. j. per que infra ita concluditur communiter per Doct. in l. j. ff. si cert. per. vbi vide per Alex. in fi. col. & probatur in tex. istius Ritus. Et nota ¶ quod quando presentatur instrumentum contra fideiussorem non opus est, quod creditor ostendat instrumentum debiti in casu quo forte post instrumentum debiti intercessit fideiussor per aliud instrumentum publicum si in instrumento fideiussionis sit clara mentio debiti. secundum Bald. & Ang. in l. sciendum. ff. de verb. oblig. quod est singulare, secundum Alex. ibi. An autem in realibus sit dare creditorem & debitorem. Et an creditor dicatur ille cui debetur ex delicto? vide in locis predictis per Doct. Comprehenditur etiam hæres debitoris sub isto Ritu secundum Bar. Ang. & Doct. in l. postulante. ff. ad Treb. nisi obstaret alius Ritus qui infra sequitur, & incipit. Item servat ipsa Cura quod si debitor, qui Ritus prohibet instrumentum presentari contra heredem debitoris. Debitor autem non dicitur, qui debet aliquid causa conditionis implenda. secundum Bar. in l. statum liberorum. ff. de sta. lib. Et an ¶ Cessionarius dicatur creditor, vide per Alex. post alios in d. l. j. ff. si cer. pe. & in l. si sic. ff. si quis ita. ff. de leg. j. Rom. in cõsi 38. & conf. 142 vbi videntur concludere quod sic. & dicit Rom. in d. conf. 142. quod de hoc est casus, in l. 2. C. de don. Et ideo ¶ Statutum loquens de creditore habet locum in cessionario secundum ipsos: nisi apparet aliam esse mentem statuti: contra tamen eos facit tex. & quod ibi no. gl. & Bal. in l. plane. ff. fam. cre. sic. quæ videtur loqui in actione reali cessa, quo casu, an dicatur creditor cessionarius, vide in locis predictis. An ¶ autem possit via executionis cessionarius agere secundum istum Ritus? Matth. videtur dicere quod non, in cõstit. Regni eos qui scienter. in 20. q. de ista questione, vide quæ dicam infra in Ritu, qui incipit item servat, &c. sub rub. de præambulis, nu. 282. In ¶ tex. ibi publica instrumenta, ¶ ad hoc ut dicatur instrumentum: vide requisita posita per Matth. in cõstit. Regni Balulos omnes. au. 19. & in cõstit. instrumentorum robur. in princ. & in decisi. 183. Potest autem ¶ debitor in sui præiudicium faceri pro vero instrumentum non solenne iuxta theoreticam Inn. in e. cum venerabilis. extra de excep. & ibi per Abb. & Felyni. pro qua consuluit Alex. consilio 34. versic. sed dixi. 3. volum. ita Bald. in l. si cum. C. de cond. ob. cau. secus autem si illud faceretur relative ad instrumentum secundum Rom. consilio 294. Sed postea ¶ pro debitor non esset facta scriptura: sed probaretur debitum per testes: & postmodum fuisset factum præceptum guaranteeatæ per notarium, his omnibus vedactis an pos-

set liquidari secundum formam istius Ritus? & videtur quod sic, autoritate eius quod singulariter dicitur Ang. in l. fin. C. de edicto diui Adri. toll. vbi hoc dicitur punctualiter, & dixit esse mirabile, & singulare eius dictum impugnat ibi Alexand. per doct. B. l. 3. C. de piggo. penult. colum. quem vide. dicit tamen posse saluari Ang. in casu quo testes possunt recitari non contestata, scilicet valerudinarij, & de primo recessuri, Sed ego dico quod in terminis istius Ritus non potest habere locum doct. Ang. ¶ qui in Regno instrumenta publica dicunt ea de quibus contestata scriptura cum requisitis de quibus per doct. post Andr. in cõstit. Balulos omnes. in 20. q. & in cõstit. instrumentorum robur. primo post glossa. in l. generali. C. de tabu. libro 10. & in capitulo primo. extra de fide instrum. & iste ¶ requirit publica instrumenta apperere de debito iuramento, & appositione penæ ad hoc ut possit liquidari. igitur, &c. pro quo facit id quod dicitur in capitulo ex parte. lo. 2. extra, de offic. deleg. vbi dicitur quod si per statutum prohibetur opponi exceptio contra instrum. publ. Opponitur tamen, quod est in instrum. publ. Et per ista videtur posse fieri id quod dixit Imo. in l. prima. ff. sol. mar. ¶ quod ista stipulatio inducta a lege in causa dotis non sit executioni mandari secundum formam istius Ritus, mouetur per text. & quæ ibi habentur per Bar. in l. prima. ff. de his quæ in testa. dele. vbi dicitur quod si instrum. liquidum est deperditum: & probatur est tenor per testes: licet debitum possit peti: non tamen potest peti executione ex forma statuti. Nam ¶ instrum. dicitur illud quod continet id quod legi preest, sed facta stipulatio legi non potest secundum formam, igitur, &c. de quo articulo vide plene per Alex. in l. iurisdictionum. §. quod fere. ff. de pact. & in d. l. in l. j. in ff. de leg. 2. post Barto. ibi per Arist. de ¶ in cap. translato. extra de cõstit. Et intelligitur etiam instrumentum debet esse validum ad hoc possit liquidari secundum formam istius Ritus, secundum Barto. in l. non putauit. in §. non quæ de bon. poss. con. tab. & Bald. in l. etiam. secundum columna. in princ. C. de exequ. rei iud. & in l. hæc. l. §. quam obseruationem. C. de secund. nupt. & absentis. ¶ Cessionarius per Alex. in l. ubi C. de cond. cu. & in l. si non fortem. §. indebitum. ff. de cond. in 22. etiam consuluit Cor. consilio 284 numero ¶ 4. & iuritur ex isto Ritu. in versic. alios de ¶ vide Ritus sequentem, qui requirit in instrumentum esse liquidum ¶ cum quo concordat Bald. in l. §. tum. C. de exequ. rei iud. & Barto. in l. prode. §. standum. ff. ad l. Aquil. & Alex. consilio 188. ¶ in ¶ na. versic. venio. 2. volum. Quid autem ¶ si ista esset conditionale: & conditio esset purificata: sit liquidari secundum formam istius Ritus, & ¶ tur quod sic, per doct. Bald. in l. etiam testamen. ca. finem. C. de testa. manu. pro qua consuluit ¶ consilio 46. 3. columna in princ. primo libro ¶ Aret. consilio 32. prima colum. Socii consilio 4. ¶ volum. Alex. consilio 90. 3. colum. 3. volum. ¶ consilio 112. j. volum. Deci. consilio 107. j. volum. ¶ non credo habere locum in terminis istius Ritus, quo obseruantia Magnæ Curie quæ infra sequitur ¶ requirit quod instrumentum sit liquidum sine conditione, vel petitione danda ad probandum iniquitatem: sed in questione predicta esset necessitate ¶ care purificationem conditionis secundum ¶ ctos. per tex. in l. hoc iure. ff. de verb. sign. per ¶ tum ita declarat Ias. in l. j. ff. de eden. ita etiam ¶ luit Socii. consilio 51. incipien. præstantissime. ¶ ¶ vol. igitur, &c. Nisi in casu quo penaliter in ¶ tum. probaretur purificatio conditionis, quæ ¶ admittetur ad presentandum dictum instrumentum: moue per perid quod dicta obseruantia ¶ per

permittendo procedi posse ad interrogationem quod
 vum instrumentum esset liquidum per respec-
 tum ad aliud, sic etiam in casu quo purificatio condi-
 tionis probaretur per instrumentum deberet posse
 procedi ad presentationem ipsius instrumenti condi-
 tionalis purificata, & probata conditione, vt supra p
 Doct. Bald. in l. fin. C. de fal. cau. adie. leg. Sed quid si
 in instrumento non liquido apponitur pactum execu-
 tium? vide per Bart. in l. 3. C. de pigno. versic.
 tertio principaliter quarto. Aret. conf. 32. j. colum. Et
 quid si instrumentum liquidum habet pactum exclu-
 sium executionis in futurum, vide per Socin. in l. pe-
 cuniam. ff. si certum pet. & in l. quibus diebus. S. qui-
 dam Titio ff. de cond. & demonstr. per Ang. consilio
 203. per Bart. in l. Iulianus. ff. de cond. indeb. Br adde
 vnum notabile verbum Alexand. in l. sicur. C. de re-
 pud. haret. videlicet quod si instrumentum liquidum
 non haberet causam, haberet tamen executionem
 paratam secundum formam statuti, mouetur quia se-
 cundum Bald. ibid. † Guarentigia e habet vim confes-
 sionis in iudicio. † Et in iudiciali confessione non requiri-
 tur causa secundum Cyn. in l. j. C. de confess. & Abb.
 ff. cautio 3. colum. de fide instrum. vbi etiam p
 sely. habetur per Alexand. in l. fin. S. in computatio-
 ne. C. de iur. delib. maxime si instrumentum contine-
 re iuramentum, secundum Rom. consilio 373. inci-
 piens in casu proposito, &c. Circa medium. versicu-
 lo ceterum. & Ioan. Bapt. in repet. l. admonendi. in 7.
 ff. de iureiur. Hyppo. in l. j. S. preterea. 15. colum-
 na. ff. de quzstio. Quia iuramentum supplet causam
 secundum ipsos, & ideo posset liquidari secundum
 formam istius Ritus. † Sed quid si promissum nõ fuit in
 esse, sed aliquid incertum in instrumento: an pos-
 set illud instrumentum liquidari, & eodem tempore
 liquidari interesse? ista quzstio ponitur per Barto. in
 l. prima. in fi. ff. de leg. secundo. & in l. prima. de eden.
 & ibi per Ias. Bald. consilio 393. 2. lib. Rom. consilio
 26. penultima columna. Alexand. in l. certi conditio.
 in principio. in 3. columna. ff. si certum petatur. vbi
 etiam per Ias. in 7. columna. & in l. iurisdictionum. S.
 quod fere. ff. de pact. & ibi per Modern. per Alex. con-
 silio 187. 2. lib. ibi videtur conclusum magis commu-
 niter quod sic: quorum decisio posset procedere nisi
 constaret ei preallegata obseruantia Magnæ Curia q
 requirit instr. liquidum de perse, sine alia probatio-
 ne, vel petitione ad probandam liquiditatem. Quid
 autem. † Si instrumentum quod petitur liquidari se-
 cundum formam istius Ritus: cauat de confessione
 debiti promissi, & non de reali numeratione, an si in
 tria biennium presentatur secundum formam istius
 Ritus: obstat exceptio non numerata pecunie? & vi-
 detur quod sic, per ea quæ voluit Bald. in l. qui pecu-
 niam. ff. si certum petat. Cyn. Bal. & Alexand. in l. in
 contractibus, in princip. C. de non num. pecu. per l. 2.
 in d. l. qui pecuniam concludentes exceptionem
 non numerata pecunie habere locum contra instru-
 mentum confessionatum, quod habet executionem
 paratam: habetur etiam per Matth. in constitut. Regni
 penult. colum. in fi. quod limita, nisi confessio
 sit geminata & per tex. & ibi Bart. in l. cum fidem.
 C. de non nu. pecu. & in l. j. C. de plus pet. per quem
 ita dicitur glos. Bald. & Ang. in l. contractibus. S.
 quoniam. C. de eo. & Cap. in decis. 19. † Quarto
 super, quia clarum est iure, quod debitor potest cõ-
 pelli ad faciendum instrumentum creditori de debito,
 vt firmat gl. & Abb. Panormit. i capitulo significauit,
 extra de test. & Barto. in l. si finita. S. eleganter. ff. de
 damno infecto. Aret. in l. 2. in principio. in 3. colum.
 ff. solu. matrimo. Lucas de Pen. in l. ne casu. C. de di-
 scu. libro decimo. firmavit Matth. in constitut. Re-
 gni baiulos omnes. penultima columna in princip.
 Et idem in venditore, qui tenetur facere instrumen-
 tum emptori de re vendita, argum. leg. sicut datam.

21 C. de lib. cau. † an isti scilicet debitor, & venditor te-
 neantur facere instrumentum liquidum, quod habe-
 ret executionem paratam per istum Ritus Ang. sin-
 gulariter in l. omnibus. ff. de iud. dixit, quod non per
 rationem, quia ius debitoris efficeretur deterius: &
 vide per Alexand. in S. eleganter. Et adde quod iste
 Ritus conseruatur contra clericum, secundum Bald.
 in l. cunctos populos. C. de summa Trinitate, & fide
 catholica. 6. columna versiculo sed hic licet Bart. vi-
 deatur ibi temere contrarium, & non bene secundum
 ipsum per rationes de quibus ibi per eum, etiam ad
 instantiam alterius clerici in foro canonico. secundum
 ipsum, ita decidunt Compstell. Ioan. And. & Anto-
 nius de Butrio in rubrica extra, de consuetud. pro-
 bat tex. in l. tertia. S. finali. ff. de testibus. cõsuluit Ale-
 xander consilio 163. incipien. viso processu. prima co-
 luma versiculo attento. secundo volum. firmat Mat-
 th. in constit. Regni si quis in posterum. primo not. se-
 ptima quæst. Sed quid si clericus habet instrumentum
 liquidum contra laicum, an possit ipsum presentare
 contra laicum, secundum formam istius Ritus? &
 videtur, quod sic, per ea, quæ dixit Bald. in l. cunctos
 populos. in septima columna. C. de summa Trinitate.
 vbi adduntur quamplures alia authoritates. An
 autem in terminis istius currat instantia? vide, quæ ha-
 bentur per Iason. in l. properandum. in principio. in
 secunda columna in fi. C. de iudicijs. Et quia in
 frequenti obseruantia dicitur, quod instrumentum de-
 bet esse liquidum. † Quarto, quod & quando instru-
 mentum dicatur liquidum? vide per Bal. in l. secunda
 in fine. C. de execu. rei iudic. & ibi per Alexand.
 in appostilla, & in consilio 90. penultima columna.
 tertio libro. & in consilio 25. 3. colum. secundo libro.
 & consilio 188. secundo volum. per eundem Bald.
 in l. si quidem. C. de exceptio. per Aret. consilio 32.
 in princip. Soc. consilio quarto. primo volum. in text.
 23 ibi satisfecisse. † Adde quod satisfactio intelligitur
 quocunque modo obligatio creditoris sit soluta. pro-
 bat tex. in l. solutionis. & in l. satisfactio. ff. de sol. Puta
 si soluit creditoris creditoris sui: quia liberatur a suo
 creditore per textum, & quæ ibi habentur per Ale-
 xand. in l. solutum. S. solutum. ff. de pign. act. & ibi per
 Bart. in princip. & idem in similibus, vt habetur per
 Bart. & Doct. in lege non solum. in S. finali. ff. soluto
 matrimonio. cõsuluit Corn. consilio 2. & consilio
 79. primo vol. & consilio 111. quarto volum. Dicitur
 etiam satisfactum, si creditor sua voluntate ha-
 buit promissorem eius, quod sibi debebatur, ita con-
 suluit Cornelius consilio 169. fin. columna. secundo
 volum. Qualitercunque enim est creditori satisfac-
 tum, secundum dominum Abb. in capitulo pretere-
 rea extra de vsur. In tex. ibi iuramenta, &c. adde quod
 Matth. in decisio. 324. in tertio dubio, & in decisione
 24 64. firmat, quod † causa super liquidatione instrum-
 ti est criminalis: in contrarium videtur Ritus expres-
 sus infra, qui incipit item seruat ipsa curia sub rubri-
 ca, quod nõ admittatur procurator. † Sed quzritur,
 an postquam instrumentum est liquidatum, possit opponi
 e exceptio compensationis. Et in hoc cõsidera verbum
 soluere positum in tex. quo considerato, videtur dicen-
 dum, quod non f. stante instrumentum iurato in quo
 26 solutio promissa fuit, quia. † Iuramentum debet serua-
 ri in forma specificata per tex. cum gl. & ibi p Doct. ca-
 pitulo ad nostram. de iureiur. lo primo. ita cõsuluit Ale-
 xand. consilio 91. secunda colum. secundo volu. con-
 trarium firmavit Bar. & Ang. Raphael. in l. amplius. ff.
 ré rat. hab. & Ang. in lege si cõstat. C. de cõp. & Ale-
 xand. cõsilio 12. penultima colu. eodẽ volum. sibi cõ-
 trarius. Quo vero ad verbum satisfactio, de quo in
 text. dicitur quocunque modo obligatio soluta est, vt
 probat text. in l. solutionis, & in l. satisfactio ff. de so-
 lutio. cum alijs supra ad hoc allegatis tunc in casti-
 bus in quibus compensatio opposita ab homine fit
 B b iplo

Annibalis Troyfij, Cauensis

ipfo iure iuxta text. & quæ ibi habentur in l. si con-
 stat, fufficeret ipsam opponere iuxta text. & quæ ibi
 habentur in l. si. C. eo. nisi instrumeto liquidato esset
 27 renunciatum compensationi. † Quia iuri suo quilibet
 renunciare potest lege si quis in conscribendo.
 C. de pactis, cum similibus, Et multæ aliæ exceptiones.
 28 † opponi possunt post liquidationem instru-
 menti maxime exceptio cedendarum, & acceptila-
 tionis de quibus per Barto. & Alexand. in l. prima. S.
 parui. ff. quod vi aut clam, & in dicta lege amplius.
 Et collige ex fine istius Ritus ibi, & si debitores, &c.
 29 † Opponens exceptionem falsitatis, inualiditatis, &
 defectus instrumenti, quod debet causam in vincu-
 lis dicere contra opin. Matth. in constitutionibus Re-
 30 gni instrumentorum robur, in tertio no. dicentis con-
 trarium, sed nihil allegat. † Quid enim si opponitur
 contra instrumentum liquidum, quod est vsurarium,
 31 an iudex laicus cognoscat. vide per Bald. in l. quo-
 tiens. C. de iudicij. sequentem distinctionem Barto.
 32 ibidem. In tex. ibi falsitatis, &c. † Adde modum pro-
 bandi falsitatem instrumentorum, per Specula. in ti-
 tulo de probat. S. tertio, versiculo instrumentorum,
 & in titulo de instrumento. editio. S. octauo. & S. no-
 mo. & in titulo de proba. S. 3. Quæ falsitas non præsu-
 mitur. vide per Alex. in l. iurigentium. S. fere. ff. de
 33 pactis. † Et an si in vna parte instrumentum proba-
 tur falsum censatur falsum in totum gl. & Doct. in
 l. si. ex falsis. C. de transact. & Paul. de Castro in consi-
 lio 138. & dicit Bald. in dicta l. si. ex falsis. versiculo
 vltimus queritur. Quod si instrumentum, est falsum
 in fideiussione, siue poena: non ceterum falsum in prin-
 cipali. Et de modo probandi falsitatem instrumenti,
 vide per Abb. in cap. tertio loco, extra de probatio-
 nibus, & in l. iubemus in fine C. de testamentis, &
 in l. Imperator. ff. de statu homin. & vide Alexand.
 consilio 13. quarta parte. per Doct. in cap. fraternita-
 tis. extra de testi. per Fely. in capitulo fraternitatis,
 de hæc. & in l. quicquid astringendæ. de verborum
 obligat. vbi Bart. Ang. & Alex. dicunt instrumentum.
 34 † Scriptum literis non intelligibilibus: non valere, &
 idem si instrumentum esset siue apparet contra
 formam statuti, secundum Dom. Card. in clemen. j.
 S. j. in fi. quæst. extra de excess. præl. & consequenter
 hodie contra formam constitutionis Regni, & ideo
 non diceretur instrumentum publicum; & per conse-
 quens non esset locus præsentationi, & liquidati-
 oni secundum formam istius Ritus. Et de his, quæ
 35 possunt opponi, † contra instrumenta ad eorum fal-
 sitatem: & inualiditatem; vide per Doct. maxime Bal-
 in l. in exercendis. C. de fide instrument. non etiam op-
 ponitur, quod continet pactum nudum; ex quo con-
 fertur literis vestitis; & ideo præsentaretur secundum Ri-
 tum auctoritate Bald. in l. secunda, in fine. C. de exe-
 cutione rei iudic. Et si instrumentum esset confectum
 extra Regnum, & contra exterum præsentaretur se-
 cundum Ritus per not. per Barto. in l. j. C. de sum-
 Trin. & ibi Bald. in consilio 453. Corn. in consilio 152.
 primo volum.

† ADD. Quid sit instrumentum guarentigie, vide
 35 Bart. & ibi add. in l. error. numero 2. & lal. pen. col.
 C. de iu. & fact. igno. & Alexand. in l. 3. C. de reali.
 ger. Ioan. Michael.

† ADD. Liquidum. Adde quid dicatur instrumen-
 36 tum liquidum per eundem authorem in prag. odia;
 antepen. car. Ioan. Mich.

† ADD. quod notarius facit præceptum guarenti-
 37 gie ex potestate sibi data in privilegio, quia aliis non
 posset per nota. per Bar. in l. fin. C. vbi, & apud quæ,
 & in l. a diuo Pio. S. sententia. in fi. ff. de re iud. contra
 opi. Pau. in l. prima. de iud. & fit in mere confessum.
 secundum Iac. But. in l. 2. S. actor. C. de iura. cal. vbi in-
 fert, quod non fit contra fratrem confessum, secundum
 Ant. de But. in reperto. in litera c. numero 224. in ver-

ficulo guarentigia per scripta per Can. in c. cum feci-
 dum. de her. in 6. per Bald. in add. Spe. in tit. de appel.
 S. i. quæritur, & i l. iubemus. S. sane. C. de facto lan.
 eccl. & in l. si quis maior. C. de transact. Hieronymus.
 d ADD. Iuramentum. Adde eundem authorem su-
 pra in Rit. 129. & quæ addidit max. Mar. Ant. bau-
 de virtu. iur. Ioan. Mich.

† ADDE. Geminata. Adde videndum de virtute
 minationis Ant. Corsetum in tract. de virt. gemin.
 quæ addidi supra in Ritu 129. num. 14.

† ADD. Compensationis. Adde quod licet non ha-
 beat locum compensatio, admittitur reconuentio in
 continenti probanda. Bald. in l. finali. de compen-
 Ioan. Michael.

ADDE Aret. consilio 99. Hieronymus.

ADDE an si contra instrumentum opponitur, quod
 testes subscripti non sunt omni exceptione maiores;
 an debeat liberari fideiussoribus, & non dicere cau-
 sas in vinculis; vide Afflict. in const. Reg. instrumen-
 torum. in 3. not. Hieronymus.

ADD. cognoscat, vide quæ addidi supra in Rit. 129.
 num. 2. Ioan. Mich.

ADD. Non intelligibilibus. Adde, quod idem vi-
 detur si in aliqua sui parte esset corrosus, siue dele-
 quod non possit oculis corporeis legi, nisi per con-
 sturam, quia tunc non posset præsentari secundum
 formam Rit. facit opime rex. in l. j. ff. de his, quæ in-
 stam, delen. quem text. ad hoc pondera uir legendo
 dominus meus dom. Loyfius Grillus de Salerno.
 Ioan. Michael.

† ADDE quod contra instrumentum oppo. quod ca-
 ret subscrip. notarij, anno, & iudictione gl. j. l. gene-
 rali. C. de tab. lib. 10. l. in nomine Domini. C. de offi-
 præ. Afr. authe. de ann. in princ. col. 6. 23. dist. c. in no-
 mine Domini, & his deficientibus, non dicitur instru-
 mentum. l. contractus, C. de fide instrum. habetur per
 Cano. in c. cum p. extra eo. per ciuil. in l. hac confi-
 rissima, de testa. per Alex. consilio 142. 2. vol. & c.
 deberent scribi per longum. per gl. in conscri. Re-
 consuetudine possunt; talia instrumeta impu-
 ri, secundum Matth. ibi.

Ritus Centesimus sexagesimus septimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Instrumentum etiam liquidum, elapsis diebus 20
 presentari non potest.
- 2 Instrumentum liquidi debiti conditionem, liqui-
 dari non potest nec paratam habet executionem.
- 3 Condicio instrumenti iudici liquidanda.
- 4 Ex duobus instrumentis iunctis probabitur
 liquidum.

Nota quod, In tex. ibi not. quod, &c. ex isto
 tex. notatur † quod instrumentum etiam
 sit liquidum non potest presentari, secundum
 formam Ritus si sunt transacti anni viginti;
 à die natiuitatis actionis contentæ in dicto instru-
 mento; & ad effectum cognoscendi, quando fit iura
 actio, vt videatur si sunt transacti anni viginti; vide
 Cyn. l. prima. C. vt actio ab hæred. & contra hæred.
 & Barto. in l. ita stipulatus. in 17. col. ff. de verborum
 obligat. & ibi per Alexand. & alios; & in l. interdum
 ff. eodem, habetur per Matth. in decisi. 279. per Bald.
 2 in l. exceptionem. C. de prob. † In text. ibi item in-
 telligitur, &c. Adde quod si instrumentum debiti
 liquidi continet conditionem; non habet execu-
 tionem paratam; nec posset propterea liquidari se-
 cundum formam Ritus per nota. per Innoc. in cap.
 quia

Ritus Centesimus septuagesimus.

S U M M A R I V M.

- 1 Suspicio fugæ ad capturam sufficiens post instrumentum superuenire debet: non ante. cum limit. & num. 12.
- 2 In dubio præsumitur ignorantia creditoris, omnesque scientiam probandi, cui incumbat.
- 3 Dans creditori dolosum promissorem habet contra se actionem de dolo, teneturque ad interesse.
- 4 An creditoris iuramento sit standum, quod suspicionis causa superuenit?
- 5 Qualiter fugituum quem esse probetur.
- 6 Suspicio fugæ pro modico debito, non allegabitur, nec quando pignus adest. & num. 13.
- 7 Contrahens cum aduena, sciensque recessurum nunquid eum capi faciet?
- 8 Captura ob fugæ suspicionem, & die feriato, & a iudice incompetenti fieri permittitur nume. 12.
- 9 Iudex, quando familiam ad suspectum capiendum concedit, eum non citat.
- 10 Captura si post non iustificabitur, erit nulla: captus que relaxandus. Et si aufugeret nemo pro eo tenetur. Et etiam si ipse redire iurasset. ibidem.
- 11 Curia quando a captura incipiat.
- 12 Pactum in instrumento, quod non soluens capiatur propria creditoris aut heritate, an valeat? & num. seq.
- 13 De modico non curandum.

Item no. &c.) In tex. ibi post confectionem, &c. † Not. quod suspicio fugæ debet superuenire post confectionem instrumenti concordat. cum. ibi not. per Bar. in l. si creditores. ff. de priu. cred. & in l. is a quo, in fi. vbi per Bart. ff. de priu. le. & in l. ait prætor. §. si debitores. ff. que in frau. credi. & ibi per Bart. no. Ang. in l. si ab arbitrio. ff. qui satilidi cog. habetur per Imo. & Alex. in l. 2. in prin. in 4. col. ff. sol. mat. per Ang. in l. nemo carcerem. C. de exact. tribu. lib. 10. & in d. l. si is a quo, per Bart. in l. fi. C. de spons. in l. quæ situm, de pi. & in l. qui bona. §. de illo. & ibi Ang. ff. de dam. infe. in tatum, quod si ante suberat suspicio non est sufficiens ad capiendum, & captus deberet relaxari, secundum Ang. & Pau. de Cass. in d. l. si ab arbitrio. Limita tamen multum notanter, & si tempore contractus causa suspicionis suberat, & creditor illam ignorabat, quod perinde iudicabitur, ac si postea superuenisset, ita no. Alex. in d. l. 2. in princip. in pen. col. allegat Bar. in l. fi. C. de spon. Et dixit Bal. in d. l. si per tex. ibi in ver. probatum fuerit, & † in dubio præsumitur ignorantia creditoris; & onus probandi scientiam incumbit debitori. & idem voluit Bal. in l. si legibus. C. de epi. aud. firmavit Alex. in d. l. 2. pen. col. q. no. multum. Secundo limita, nisi dolo debitoris creditor inductus fuisset ad secum contrahendum: quia tunc perdet beneficium dicendi q. causa suspicionis suberat tempore contractus: ita dixit Pau. de Cast. in l. etiam. §. j. ff. sol. mat. quod sequitur Alex. in d. l. 2. q. dicit similiter esse notadū. Et no. † vnū contra mercatorem dolorem, qui dat suo creditori promissorem, qui incōtinenti est fugæ arrepturus, q. contra ipsum datur actio de dolo quamuis primæ actio fuerat extincta per dationem promissoris: & ad interesse tenetur, secundū Bal. & Ang. in l. si cū dotē. §. si mulier. lo. j. & ibi p. Alex. ff. sol. matr. & d. i.

Bb 2 cunct

quia extra, de iud. † quia conditio debet liquidari in d. i. secundum Bald. in l. cum testamento. C. de man. rella. & Alexand. & alios in l. fi. §. j. ff. de vulg. & pup. ita consil. Deci. consilio 107. fin. columna. & cō. l. no. 46. 3. colum. primo volum. & in ipsa liquidatio ne oblata de super petitione, debet pars citari, secundum Bald. in l. por. diuersas; in 10. quæst. C. mand. & Deci. in d. consil. 107. cum concord. ibi allegatis per eum, quod verat præsens obseruantia: vide quæ dixi supra in Ritu. 16. numero 20. quibus adde, quod p. petitionem præambulant videtur esse liquidam cō. l. conditionem per Ritu. infra numero 28. & ipsa liquidata, secundum eius ordinem, liquidari in instrumentum, secundum Ritu., & Credo quod ita seruetur. In tex. ibi potest etiā, &c. adde Bal. in l. fin. C. de sal. cau. adiect. leg. in prin. vbi † dixit, quod ex quibus instrumentis simul iunctis probatur aliquod liquidum: quod ex vno solo non probaretur, & dicit notandum ad executionem instrumentorum liquidorum, de materia adde videnda notata per Bart. & quæ ad eum addit. Alex. in l. proinde. §. notandum. ad legem Aquiliam. & Cap. in decif. 48. numero 2. & j. & quæ dixi in prag. odia. quarta carta. in fi. ver. & ibi dicitur.

Ritus Centesimus sexagesimus octauus.

S U M M A R I V M.

- 1 Præuentionis materiam remissive, & num. 3.
- 2 Hæres creditoris beneficium statuti loquentis in creditoris fauorem habet.
- 3 Præuentione per citationem quando inducatur.

Not. q. illa, &c.) In prin. Ritus ibi per citationem præuentus, de materia † præuentionis vide prag. Regni quæ incipit malitiis: & quæ super ea scripsi quibus adde ibi dū per me allegatur Matth. in decif. 18. duerte quia est in decif. 387. & processit ex ore imitatoris, & in fi. comm. vbi allegatur lex pupillus. adde Matth. in decif. 138. 3. columna. in fi. tex. adde no. in l. si sic. §. si. ff. de legatis primo, vbi voluit qd. hæres creditoris habet beneficium statuti exequuti in fauorem creditoris loquentis, & hoc cadit, in fi. de tex. obseruantia præcedentis. De materia præuentionis, vide quæ dicam infra in Ritu. qui incipit itē quod quando contigerit sub rubrica de præuentione, vbi declarabo quod per citationem inducitur præuentione, quando citatio continet continenda ex quibus citatus. poterit reddi certus de his ad quæ citatur: secus si cōtineret, quod citatus compareret ad accipiendum libellum: quia tunc non inducitur præuentione per iura ibi alleganda, vbi vide per quæ optime prædicta probantur.

ADDE quod est in Ri. num. 185. Ioan. Mich.

Ritus Centesimus sexagesimus nonus.

S U M M A R I V M.

- 1 Practica quod veniens cum sacco paratus nō exigitur de pœna: vnde sumpta.

Vbi autem citatus, &c.) In tex. ibi sacco paratus † credo, quod ista practica fuit sumpta ex tex. & glos. in capitulo apud misericordem. 32. quæstione prima. vide quæ dicam infra in Ritu, qui incipit. Item, quod si aliquis num. 170.

Annibalis Troyfij, Cauensis

sunt probari in l sub pretextu, la prima. C. de transa.
 & in gl. dicti. S. si mulier. An autem t sterur iuramen-
 to creditoris, quod causa suspitionis sibi peruenit? vi-
 de per Bar. in l. soler. ff. de alm. & cib. leg. & per Alex.
 in d. l. 2. in pen. col. In tex. ibi fugituum, &c. t qualiter
 autem probatur quem esse fugituum. Doctores
 varia dixerunt: tñ magis communis conclusio vide-
 tur esse, quod solo iuramento probatur quo ad effe-
 ctum capiendi, propter periculum fugæ, ita quod po-
 stea iustificetur captura coram iudice per coniectu-
 ras saltem, vt habetur per Alex. & las. i. d. l. 2. in princ.
 antep. col. per Par. de Puseo in tract. synd. in vers. ca-
 ptura. Et aduerte t quod pro modico debito suspi-
 cio debitoris allegari non potest, secundum Bald. in
 auth. Sed iam neesse. C. de don. ante nup. ita firmat
 Paris in d. ver. captura. nec etiam si creditor incum-
 bit pignori secundum Bald. in l. creditor. la. 2. ff. si cer-
 pet. t Sed pone quod aliquis contraxit cum aduen-
 quem debet scire recessurum, an ipsum recedentem
 possit capi facere? Bar. in d. l. ait prætor. S. si debitor.
 vers. queritur. sentit, quod non: quia causa receden-
 di suberat a principio contractus: quia tanquam ad-
 uena poterat recedere, sed Bald. in rubrica. C. de re-
 no. his quæ per frau. sunt alie. in 2. col. ver. sed vltre-
 rius, dicit contrarium per rationes de quib. ibi per
 eum, quæ sequitur Ro. in l. 2. ff. sol. mat. vido per Alex.
 in d. rub. in apost. ad Bal. in d. ver. vltreus. potest ta-
 men t in casu præmissio captura fieri die feriato etiã
 in honorem Dei secundum Bart. in d. S. si debitorem.
 s. vt captus ducatur ad iudicem: non autem: vt iudex
 cognoscat de meritis causæ, secundum ipsum: ita etiã
 dixit Angelus. in dicto. S. ab arbitrio, vbi dicit, quod
 etiam lite pendente, possit procedi ad capturam: su-
 perueniente causa, vide eum etiam si esset dies do-
 minicus: vt consuluit Per. de Ancha. in eius consilio
 122. quem referunt Moderni post Bart. in dicto S. si
 debitorem. Ac etiam per iudicem incompetentem
 & talis captura non redargitur propter iudicis in-
 competentiam: secundum ipsos habetur plene per
 Deci. consilio 75. primo volumine, & per Card. Za-
 harel. & Barb. in capitulo, cum non ab homine, extra
 de iudicijs, in tatum, quod iudex secularis potest ca-
 pere clericum in flagranti, vt postea ipsum dimittat
 ad suum iudicem secundum Ioan. And. post Innoc.
 in cap. vt famæ. extra de sent. excommu. & in dicto
 capitulo cum non ab homine. & Barto. in l. si quis in
 seruitute. ff. de fur. Bald. in l. si qua per calumniam. C.
 de episc. & cler. & in l. j. C. de ser. fug. per Mod. in l. de
 pupillo. S. meminisse. ff. de ope. no. nunciat. & per Ale-
 xand. in l. 2. ff. de iurisdic. omn. iudic. Quando autem
 t iudex cõcedit familiam ad capiendum suspectum
 non citatur ille, qui capi iubetur ne instruat ad fug-
 am, secundum Bart. in d. S. si debitorem. & Bald. in
 l. creditor. la. 2. ff. si cert. pet. & in l. si quis curialis. C.
 de episc. & cle. & merito iste Ritus prouidet in ca-
 su suo: q̄ simul citetur, & capiatur. In Text. ibi duo
 testes, &c. Adde quod licet iste Ritus non procedat
 vltra. t Tamen captura debet iustificari postea: quia
 cessauit timor fugæ: alias erit inutilis, secundum Doct.
 in d. l. 2. ff. soly. mat. habetur per Rom. cons. 241. &
 cons. 416. Pau. de Cast. cons. 39. per Alex. cons. 19. 3.
 vol. sequitur Felij. in c. dilect. vers. ordo. vltima co-
 lumna. extra de rescriptis. in tantum, quod ante om-
 nia esset relaxandus ipsa captura non iustificata, vt
 supra secundum Bal. in l. plerique. ff. de in ius voc. &
 Ang. in dicta l. si ab arbitrio. Et si aufugeret ipsa ca-
 ptura nõ iustificata cõmetariensis eius si de iussor nõ
 tenetur, secundum Ang. in l. quæ sub conditione. S. si. ff.
 cond. insti. Et si iurasset redire ad carceres, & relaxa-
 tur sub iuratoria cautione: redire nõ tenetur ad eodẽ
 carceres tãquam iniustos, secundum gl. no. in dicto
 capitulo pastoralis, in versiculo violentiam, extra de
 sentent. & re iudic. ita consul. Alexand. consilio 144.

incipien. post reditum. 2. volum. de quibus fuit mo-
 mor Marth. in constitu. Regni castellani: & si de-
 sor esset ex re. similiter iste rex, vendicat sibi locum
 vt egregie consuluit Alex. cons. 64. 3. volum.
 11. t In sex. ibi presentato instrumento, &c. Conco-
 dar. tex. in l. per hanc. C. de prog. mil. anno. & in l. i.
 bus, & ibi Barto. C. de agri. & censu. habetur per
 thesil. in tract. de carcere: habetur etiam per Mod-
 nio. in d. S. si debitorem. & per Ang. in l. nemo cap-
 tem. C. de exacto. tribu. per Imo. in l. Imperatores.
 de appell. de materia habetur plene in d. S. si debi-
 tem, & in dicta l. 2. in prin. per Cano. in d. cap. q̄
 non ab homine, per Par. in dicto versiculo capti-
 12. t Incidenter querit, an valeat pactum quod soler
 poni in instrumentis, quod debitor nõ soluet nisi in
 mino possit capi per creditorẽ propria autoritate
 vide p̄ Alexand. in l. alia. S. eleganter. ff. solu. mat.
 ADD. Superuenit post, &c. Adde plene cum plene
 in hac materia per Ioan. Bapt. de Caccialupis in
 statu de deb. suspe. & fug. folio 223. 9. volum. tñ
 & Lanfran. in cap. quoniam contra, in versiculo
 cufationes. numero 13. & apostil. ibidem in vers.
 quia forensis. Ioan. Mich.
 b ADDE quia de modico non est curandum, l. si o-
 13. S. si. cum l. sequenti. ff. de dolo. ff. Comod. l. in re-
 S. post. l. scio, & de contrah. empr. l. res. Sed contra
 de iudicijs. l. si debitor, iuncta gl. & de damno iust.
 dco. l. si proprietarius. Ioan. Mich.
 c ADDE quod non solum per iudicem incompetentẽ.
 Sed etiam per alium, potest capi debitor suspectus
 de fuga Bar. in allegato, S. debitorem, & apostil. in eo
 etiã si debitor esset clericus. Abb. & alij Scribentes in
 dicto cap. cū non ab homine. de iud. & apostil. ibidẽ.
 & las. in l. vinum. nu. 5. ff. si cert. pet. Ioan. Michael.

Ritus Centesimus septuagesimustertius.

S V M M A R I V M.

1. *Masculus, & femina in oblatione facta non differunt.*
2. *Pecunia coram notario, & testibus numeranda, & num. seq.*
3. *Solutionem de nocte recipere quis non cogitur.*
4. *Oblatio iudicialis liberationem inducit.*
5. *Offerens pignora, liberatur: & qualiter, cum limit.*
6. *Oblatio post lit. contest. an sufficiat: vel deponere, & consignari debeat?*
7. *Depositio, seu consignatio creditori ab extrinsecis facta, quando debitorem liberet, cum limit.*
8. *Oblatio verbalis tantum quando sufficiat.*
9. *Offerens quibus in casibus iudicium subire non tenetur.*

Item quod si aliquis, vel aliqua, &c. bñ dicitur
 vel aliqua, quia t masculi, & femine circa ob-
 lationem faciendam nõ differunt, vt probatur
 & quæ ibi no. Bart. in l. fin. ff. de leg. committ.
 in l. cum seruus. ff. de cond. & demonstrat. vbi dicit
 Barto. quod notarius, t et testes debent cognoscere
 quanta sit pecunia existens in sacculo, ipsam scilicet
 numeratam, allegat text. in l. j. ista. ff. de poss. & dicit
 Bald. in l. si ex cautione. in 7. questio. C. de nou.
 nume. pecu. & ideo dixit Barto. infra cautius esse
 quod numeretur coram testibus, & deinde ponatur
 in bursa, & depositetur, bene facit id, quod dixit
 gl. & Ang. in l. more. ff. de fer. t vbi dicunt quod quis
 non

notogitur recipere solutionem de nocte, ne decipiamur, & quod etiã consuluit Rom. conf. 352. in principio scilicet, quod non sufficit pecuniam offerri super tapeto, nisi sit numerata, mouetur per d. iura, habetur plene per Alex. in l. si mora. ff. sol. mar. & ex p. dicitur confirmari potest intellectus, qui datur ad doctrinam Bart. in l. quirem. S. si. ff. de pign. act. t. vbi dicitur, quod obligatio iudicialis inducit liberationem, quam doctrinam sequitur Bald. in l. inuicem. C. de eo mpe. & l. si. C. de commu. ser. manu. vt intelligatur si habet pecuniam in manu: ita declarat ipsemet Bart. in l. item liberatur. S. qui paratus. ff. quibus modis pign. et l. hypo. sol. allegat tex. in l. si peculium. in ff. de tu liber. & in l. fundum. ff. de rescind. vendit. pro ista declaratione consuluit Corn. in conf. 85. numero 3. primo volumine, & eo casu purgatur mora, vt probat tex. in l. interdum. S. si. ff. de verb. oblig. & ibi Bart. in ff. & in l. si seruus. S. sequitur. ff. eo. tit. t. Et offerens eo modo pignora, liberatur secundum Bart. in l. si debitor. ff. de sol. sequitur Aret. in l. si seruus. ff. de vulg. & pupil. Non tamen perpetuo liberatur: quia tenetur ad pecuniam debitam. Sed vt pignoratitia agere possit: & non denegatur creditori petitio pecuniae, secundum ipsum, ita etiam declarat sing. Bald. in l. acceptam, in 4. oppo. C. de vsur. Quæ tamen limita, si creditor cui fit obligatio in iudicio: sit absens, tunc requiritur consignatio, & depositio, vt probat tex. in l. si reus paratus, & ibi hoc not. Bald. ff. de procurat. tesert, & sequitur Aret. in d. l. si seruus. ff. de vulg. & pupil. Sed si creditor esset præsens, & acceptaret obligationem verbalem in iudicio facta: tunc debitor debet realiter soluere: aliàs nihil sibi prodesse iudicialis obligatio. Ita sing. dixit Bart. in l. an. ff. de iura pignor. quem sequitur Imol. & Alexand. in d. l. si mora. ff. soluto matrimonio, & insuper dixit Bart. in d. l. in. prædicta habere locum quando debitum est liquidum. Sed si esset illiquidum puta, propter implicationem rationis, tunc debitor potest coram iudice interpellare creditorem, vt ponat mercatorem ad calculandum rationem inter ipsos, quod creditor differes tacere in mora constituitur, sequitur Bald. in prima. C. ne. li. ter. prouoc. glossa. & ibi Bald. in d. l. acceptam, plene per Iason. in lege prator. S. siue autem. ff. de noui operis nunciat. cum remissionibus ibi aditis per ipsum. t. An autem post litem contestatã officiat obligatio, vel debet deponi, & consignari: vide per Bart. & Alexand. in dicta l. interdum. S. fin. & in l. sed si alia. ff. de constitu. pec. & in l. si insulam. ff. de verborum obligat. vbi plene. t. Et not. qd depositio & consignatio fieret creditori ab extraneo, debitor liberatur secundum gloss. quam ibi sequitur Bart. in l. solutione. ff. de sol. per text. in l. qui licet. S. cum mihi. versiculo quemadmodum ff. eodem titulo, sequitur Bald. in l. ob signatione. C. eod. Bald. & Ang. in l. tale pactu. S. penultimo. ff. de pact. Bald. in l. acceptam. penultima quæst. C. de vsur. Vbi limitat, nisi esset necessaria recognitio iuris creditoris: vt in feudatario, & emphyteota quia tunc mada tam requiritur: vide plene per Iason. in l. secunda. C. de iure emphyt. numero 77. & 78. Vide etiam de ista obligatione tertij per Aret. dicta. l. si seruus. ff. de vulg. & pup. vbi notanter loquitur. t. Iussit autem obligatio verbalis quando offertur fundus, aut alia res immobilis, vel etiam mobilis, & non consignabilis: vt equus, &c. vt habetur per gloss. Bart. & Bald. in d. l. acceptam, habetur plene per Alexand. in dicta l. si mora, vel nisi pecunia esset alibi soluenda, secundum Bald. in d. l. acceptam. t. Quibus casibus offerens non tenetur iudicium subire per text. in l. si reus paratus. ff. de procurat.

ADDE quod licet emphyteota de iure communi non solvens canonem per triennium in profanis, & per biennium in rebus eccl. cadat a iure suo. l. a. & ibi

scribentes. C. de iu. emph. attamen per istum Riturum hodie videtur prouisum in Reg. quod in profanis eo parendo in vltimo peremptorio cum sacco paratus soluere, purgat omnem moram licet in contrarium videatur decisi. Afflict. 174. Ioan. Mich.

Ritus Centesimus septuagesimus octauus.

S U M M A R I V M.

1 *Faciens pro aliquo instrumentum liquidum, contra eum liquidare non potest.*

Item seruat. (In tex. ibi hæredem, &c. t. Adde et quod si procurator, vel institutor faceret instrumentum debiti liquidum pro suo damno, nõ posset contra dominum liquidari tale instrumentum licet liquidum, secundum Math. in decisi. 64.

Ritus Centesimus octuagesimus primus.

S U M M A R I V M.

1 *Citatio partis in quibus probationibus requiratur?*
2 *Regula. l. si quando. C. de testib. limitatur.*

Item seruat, &c. Vide de hoc alium Riturum supra ead. car. qui incip. item seruat, quod si debitor. In tex. ibi quascunque probationes, t. adde quod in his probationibus non requiritur citatio partis, vt declarat Math. in constitu. Regni. eos qui scienter, versic. quarto quæro, & ibi vide, ista prag. habuit originem, per cuius doctrinam datur intelligi, t. quod in hoc limitatur regula. l. si quando. C. de test. &c. in nomine Ddmini, extra eodem, vt veritate dicam infra, in Ri. 282.

R I T V S C L X X X V I.

Item quod vbi, &c. Vide quæ dicam de isto Ritu infra in eadem carta: in Ritu, qui incipit. Item, quod quando, & quæ dixi supra Ritu. 2. numero sexto.

R I T V S C L X X X V I I.

Item quæcunque, &c. In tex. ibi possidens, &c. de ista materia vide text. & quæ ibi habentur per Doct. in l. sciendum. ff. qui fatiſda. cogan. in tex. ibi suspectus, de fuga, adde de hoc quæ fuerunt dicta per me supra in Ritu. Item not. quod quando, &c. num. 168.

Ritus Centesimus octuagesimus octauus.

S U M M A R I V M.

1 *Modus probandi instrumentum extra Regnum confectum.*

Item seruat, &c. In princip. text. adde quod de isto Ritu fuit memor Math. in constit. Regni instrumentorum robur. in 9. quæst. t. vbi disputat istum Riturum. & dat modum probandi instrumentum confectum extra Regnum. vt scilicet officialis dictæ ciuitatis in qua instrumentum est confectum: fidem faciat qualiter ille qui scripsit

Annibalis Troyſij, Cauenſis

inſtrumentum eſt publicus notarius, & ita dicit ſeruari de more in Regno.

Ritus Centeſimus octuageſimus nonus.

S U M M A R I U M.

- 1 Praeuentio fit per citationem.
- 2 In praeventione dies, non hora conſideratur.
- 3 Debitor a creditore in iudicij aſſecuratione conuen- tus creditorem ſuper inſtrum. caſſatione an pra- uenire poſſit?
- 4 Praeuentio praeter formam Ritus 189. an indu- catur?
- 5 Differant petere in genere, & in ſpecie.
- 6 Satisfacere, ideſt quocunq; modo obligationem ſoluere. & num. ſeq.
- 7 Debitor probans ſoluiffe creditori ſui creditoris li- beratur.
- 8 Debitor liberatus tēporē, ſatisfacienti aſſimilatur.
- 9 Volens praeventionem facere, ad quid teneatur.
- 10 Probationes legitimae quae.

Item, quod quando contigerit fieri praeventio- nem.) Adde quod praeventio fit per citationes, vt probat tex. in l. ſi quis poſtea. ff. de iud. & in l. incola. la. 2. cum gl. ff. ad municipa. ita Bald. in l. ſi pluribus. ff. de leg. primo, & probat praecedens Ritus, qui incipit item, quod vbi facta eſt praeventio, &c. & Adde quod in praeventione conſideratur dies, & non hora qua praevenit ſecundum Matth. in decif. 287. & probat Ritus ſupra ea. carta, qui incipit item quod vbi facta eſt praeventio, in ſi. num. 182. & in d. decif. 287. reperies rationem in qua potuit eſſe fun- datus dictus Ritus loquens de horis. ¶ Et an debitor conuentus a creditore ſuper aſſecuratione iudicij poſſit praevenire ſuum creditorem ſuper caſſatione inſtrumenti? vide Matth. in decif. 294. ¶ Et ſi praeter formam hic traditam expeditur citatio. Puta ſi cite- ritur creditor ad recipiendum libellum: ſive petiti- onem, ſuper praeventione, tunc per talem citationem, nō induceretur praeventio, quia eſſet generalis citatio.

¶ Et aliud eſt velle petere aliquid genitricē: aliud eſt petere in ſpecie ſecundum Pau. & Alexand. in l. ſed & ſi quis. S. quaſitum. ff. ſiquis cau. vt. concludit Matth. in decif. 294.

¶ In tex. ibi ſatisfactum, &c. ¶ Intellige quocunq; modo obligatio ſit ſecundum Abb. in capitulo praeterea. extra de vſur. ita probat tex. in l. ſolutionis, & in l. ſatisfactio. ff. de ſolu. & in l. ſoluturus. ff. de verbo- rum ſignific. habetur per Bart. in l. item liberatus. S. qui paratus. ff. de diftra. pign. Et tam ſi ipſa obligatio eſſet ſoluta ipſo iure, quam ſi ope exceptionis: debi- tor eſſet liberatus, & probatur in tex. ibi alias legiti- mas probationes.

¶ Et ideo ſi debitor probaret ſoluiffe creditori ſui creditoris eſſet liberatus per text. & ibi habetur per Alex. in l. ſolutum. ff. de ſolu. & in l. ſolutum. S. ſolu- tam. ff. de pig. actio. & ibi per Bart. in princ. & idem in ſimilibus caſibus per ea, quae habentur per Barto. & Alexand. in l. non ſolum. S. ſin. ff. ſol. matt. ita con- ſuluit Cor. conf. 52. in princ. & in conf. 79. primo vo- lum. & in conf. 211. 4. volum. Et ſi creditor ſua volun- tate promiſſorem reciperet debitor eſſet liberatus: na conſuluit Cor. conf. 169. ſi. col. 2. vol. ¶ Et idem ſi debitor eſſet tempore liberatus, quia ſimilis eſt ſa- tisfacienti, vt probat tex. in l. ſi pupillus, in ſi. ff. de ad- miniſt. tuto. ſignat. Matth. in decif. 139. 3. col. & vide prag. Regni, quae incip. malitijs, & quae ibi ſcripſi;

9 prouidentem quod volens, ¶ praeventionem facere debeat praestare fideiuſſoriam cautionem de ſolue- do debitum, & penam in caſu ſuccumbentiae, ſu- ple ſi fuerit petita per partem aduerſam, vt prob- gl. in l. vniuerſa. C. de prec. Imperat. offerē. per qua- gl. ibi decidit Pau. de Caſt. quem ibi communiter quuntur Doct. & loquitur in ſtatuto, ita etiam con- ſuluit Alex. in conf. 205. in 2. vol.

10 ¶ In tex. ibi legitimae probationes. ¶ Quae autem ſunt legitimae probationes? vide per Alexand. in l. tert. S. dato. ff. de iureiuran. per Felyn. in rubr. extra de probationibus cum remiſſionibus de quibus ibi per- cum.

Ritus Centeſimus nonageſimus ſecundus.

S V M M A R I U M.

- 1 Populi appellatione qui contineantur, & numero 12.
- 2 In quibus caſibus quilibet de populo poſſit cuſare.
- 3 Accuſare quid ſit.
- 4 Denunciare quid ſit. & num. 13.
- 5 Differentia inter denunciationem, & accuſationem.
- 6 Appellatione ſuorum, qua perſona veniant: & num. ſeq. & num. 13.
- 7 Amicus ſingularis inter ſuos numeratur. Amicus amici negocia perire non permittit. Amicitia ex conuerſatione naſcitur.
- 8 Vxor de iniuria viri non accuſat: praeter matrem.
- 9 Pupilli an inter tutoris coniunctos connum- rantur?
- 10 Coniunctus ante principalem ad accuſandum auditur.
- 11 Iudex de delicto non inquit non citato prius ſenſo.
- 12 Crimen publicum ſemper durat.
- 13 Denunciationis quatuor ſpecies.

Item quod nullus, &c.) In tex. ibi nullus de populo, adde quod iſtud verbū ¶ populus eſt ¶ generale conrings, & nobiles, & ignobiles ¶ probat tex. in ſi de iur. nar. gen. & civil. S. ¶ autem, & ibi gl. & ſcribentes. ¶ Caſus autem in quibus quilibet de populo potēſt accuſare: vide per Bart. in l. pen. S. ad crimen. ff. de publ. iudic. per Bald. in rub. C. qui accuſa. non poſſ. per gloſ. & Barro. in l. prima. S. huius ſtudij. ff. de iur. & iure. & in l. ſeruum quoque. S. publice. ff. de procur. & in l. licet. eod. tit. per Bald. in l. reos. C. de accuſ. & ff. de popu. ad. per totum, habetur per Matth. in conſtit. Regni vſurario- rum. ¶ Accuſare autem eſt, aliquem reum criminis in libello deſerre ad vindictam, ſecundum Azo. in ſumma de accuſat. & Hoſt. in ſumma eiusdem tituli: probatur in lege, cum rationibus. C. qui accuſa. non poſſ. & per hae eſt expoſitum verbum accuſan- dum poſitum in textu noſtro. ¶ In textu ibi ad denun- ciandum b ¶ Adde, quod denunciare eſt crimen de- ferre apud competentem iudicem. ſecundum Saly. in l. eum. quidem. C. qui accu. nō poſ. & Gan. in tract. malefic. in ur. quo. de crimine cog. per denun. vide in l. ab

Libellus accusatione. ff. ad Turp. & Spec. in tit. de denun. per Bart. in l. is cui reus. ff. de publi. iud. & in l. Di. ff. de cust. reo. † In quibus autem differt denun. ab accusatione, vide per Matth. in d. const. vsu. orum. secunda carta, vide in dicta lege is qui reus. Id. & Saly. in d. l. ea quidem. Aret. in tract. male. in bo nec non, cum verbo sequenti. Et ultra dicta p. os Doct. vide aliam differentiam inter accusa. mem. & denunciationem, quia accusator se sub. trahit ad poenam talionis: sed denunciator non, se. cundum Bald. in l. editas. C. de eden. ¶ In tex. ibi sua. rumque iniuriam. † Adde ad declarationem illi. s. verbi suorum, quæ personæ veniant appellatione. tuorum, & vide quæ habentur per Bart. & Alex. in l. 2. ff. de accus. clarius per Abb. & Felyn. in cap. de cę. tero. extra de testi. & in c. cum dilectus, extra de ac. cul. per Aret. in l. j. C. vnde vir. & vxor. cum remis. sionibus ibi traditis per eos, tangit glos. in c. j. S. hoc autē, qui seu. da. poss. in vsib. feud. & vide apost. post Abb. in d. c. de cetero, vbi per Abba. reperies nume. ratas infrascriptas personas videlicet parentes. patro. que liberi, frater, soror, socer, vxor, socrus, gener, virus, vitricus, nouerca, & priuignus, & dixit sin. ald. in l. j. in 12. col. C. qui accus. non poss. † quod sin. alaris amicus inter suos numeratur: & ipsum sequi. Alex. post Bart. in l. non solum. S. qui alieno ff. de cocur. Amicus autem dicitur, qui non permittit ne. otia amici perire secundum glos. in l. non solum. S. d. si ego, & in l. is qui amicitia. ff. de nego. gest. Ami. tiaz autem ex conuersatione nascitur & nata auge. ritur secundum Bald. in c. j. in princ. de probi. seu. alie. per Fedē allegat. tex. in l. cum allegas. C. de Castr. pe. val. Quid autem de filijs naturalibus, siue spurij: vi. de per Bart. in d. l. 2. ff. de accus. per Bal. in d. l. j. C. qui accusa. non poss. in 12. colu. cum sequenti. Et ibi vi. de, quid de compare, & cum matre, & quia dixi q. vxor connumeratur inter suos: secundum dom. Abb. vbi supra: Adde q. de iniuria illata viro, vxor non ac. cusat præterquā de morte: secundū Bal. in d. l. j. in 13. pl. † Et licet inter coniunctos tutoris connumere. re pupillus. tamen hodie displicuit Abb. vt ipse di. cit in c. de cetero. cum quo concordat Bal. in l. sena. tis, in prin. C. qui accus. non poss. per rationem, quia tutor pupilli, siue curator minoris potius admittun. s. tā quam habentes expressum mandatum, quam in qua m. personæ coniunctę habentes tacitum, secū. tum Bal. in d. l. qui dicit aliud notabile verbum: vide t. cer quod semper in casibus prædictis debet † Prin. cipalis explorari si vult accusare: nec ante auditur cō. iunctus quemadmodum dicimus de iudice. † Qui non inquirat de delicto, nisi prius citetur offensus an. te sit accusare, allegat glos. in c. presbyter. i. vers. vel colligitur. 2. quaestione prima, quod est not. secundū osum. Quid autem si tutor negligit accusare, vide ibi per eum, † Et nota vnum quod licet per istum Ri. tum sit arctata accusatio publica ad certas personas, tamen semper durat crimen publicum, ita dixit Bal. rub. C. qui accus. non poss. in fine.

ADDE quod appellatione populi veniunt non solū mobiles, & ignobiles, sed etiam senatores Inno. in c. edes. de rescrip. Ioan. Mich.

ADDI. denunciandum. † adde quod quatuor sunt species denunciationis, nam alia est euangelica, alia canonica, alia regularis, & alia iudicialia: Angel. in verbo nec non ad denunciam, versic. sed quarto quot. tant. Ioan. Michael.

ADDI. appellatione suorum. Adde Ioan. Raynu. in tractatu iuratis: & extraneitatis in fine. 3. volum. tractu. Ioan. Michael.

de materia huius Ritus, vide illum Ritur infra sub rub. de eo, qui prius curiam adiuu, &c. Regis Rober ti inter capitula regni, quod incip. iniunxit nobis &c. & literam Reginae Ioanne, quæ incip. legislatoris est. insertam inter Ritus in fine i voluminibus antiquis, & credo quod non sit inserta in hoc volumine erro re impressoris, quæ est magis lata, & declarat, quod curia intelligitur adita per citationem, vel denuncia tionem saltem annotatam penes acta.

Ritus Centesimus nonagesimus nonus.

S U M M A R I U M.

- 1 *Contra vsurarium manifestum proceditur absq; partis instantia.*
- 2 *Vsurarius manifestus quis dicatur. & nu. 12.*
- 3 *poteſt quis ad vsuras p ipsum nō extortas teneri.*
- 4 *Vsurarium manifestum esse, an per librum priua ti probetur?*
- 5 *A crimine manifesti vsurarij qui, & quomodo excusaretur.*
- 6 *Et qui à falsi pena excusantur.*
- 7 *Vsurarius manifestus condemnatus ad appella tionem non admittitur.*
- 8 *Repulsa quando concedatur in crimine manifesti vsurarij.*
- 9 *Constitutio Reg. vsurariorum in quo corrigatus peritum. 196.*
- 10 *Vsura diffinitio duplex. & num. 12.*
- 11 *Quæ requirantur in accusatione vsurarię prauitatis.*
- 12 *Contractus vsurarius qualiter probetur, multa in materia vsura ibidem.*
- 13 *Communis error facit ius.*

Item quod nullus &c.) Aduertatur quod iste Ri. tus cum alio simili qui infra ponitur fuit decla. ratus per quandam Regiam literam insertam inter prag. Regni: quæ incip. Ludouitus &c. cui prag. multa addidi pro eius declaratione: vide ibi dē. cta per me: postea successit prag. Caroli Quinti Im. peratoris, quæ incipit vsurarum etiam &c. per quam limitatur iste Ritus, & consimilis, vt non procedant in † vsurario manifesto, contra quem mandat dicta prag. procedi sine partis instantia prohibens expres. se vsurarios manifestos posse se iuuare auctoritate huius Ritus, nec dictæ literæ, & hinc sumpta occasio. ne † Quæritur quis dicatur vsurarius manifestus, re. sponde, q. dicitur ille qui tenet banchum publicē ad vsuras secundū gl. in c. j. in vers. manifestos extra de vsur. in lib. 6. Et idem si mutuat ad vsuras in camera cuiuslibet volenti, secundū Bart. in l. 2. ff. de furt. allegat. tex. in arg. in l. palam. ff. de ritu. nup. in princ. & in l. 3. in prin. ff. ad Maced. & si de his fuisset confessus, seu cōiuctus. s. mutuaſſe ad vsuras: diceretur manifestus vsurarius. c. fin. de vsur. in li. 6. habetur per Bar. in d. l. 2. & p. Aret. in sti. de actio. S. ex maleficijs, poteſt et p. a testes pbari quæ esse manifestū vsurariū a secundum Bald. in l. hæres palam. ff. de testamen. in princ. & in l. scripturas. C. qui pot. in pig. habe. quia sufficit testes scire aliquem reputari vsurarium manifestū; licet non viderint scenerari, secundum Bald. in l. j. fin. colum. C. de testa. ordi. Dicitur etiam manifestus vsurarius omnis ille, qui vt vsurarius publicus ab episcopo est declaratus, ita firmat Ang. in consi.

Domini Annibalis Troyfij, Cauensis

30. j. eolu. i. fine, & Bald. consil. 17. 3. li. & licet quis in testamento fateatur se usurarium non per hoc dicitur usurarius manifestus secundum Bald. in l. j. 2. col. in fine. C. de fal. c. ad. leg. quod videtur contrarium dictis per Bart. in d. l. 2. ff. de furt. cogit. si Bald. loquitur quo ad iudicium ecclesie; cum etiam si codices rationum fuerint detecti post mortem testatoris, secundum ipsum, & vide Bald. & Modern. in l. posthumo, in fin. C. de bonorum possessio. contra tab. nisi dixerit se extorsisse à Titio, & à qua m pluribus alijs secundum Bald. ibidem; & idem scilicet, ut dicitur manifestus si dixisset se teneri ad vsuras per ipsum publice extortas, secundum Modernio. in d. l. heredes palam per rationem, quia quis potest teneri ad vsuras, non tamen extortas per ipsum habetur per Fely. in c. auditis, de prescripti, in secunda col. de manifesto usurario, vide late per Alexand. in apostil. ad Bart. in d. l. 2. ff. de furt. per Angel. in dicto consilio decimo, & in questio. quæ incip. Astensis miles per Abb. consilio 22. primo volum. & consil. 2. 2. vol. per Fely. in d. c. auditis. pen. col. † Et an per scripturam libri privati probetur quem usurarium manifestum? vide per Archidiaz. in c. qui sincera. 45. dist. Bal. in d. l. scripturas. Cardin. in c. cum in diocesi, extra de vsur. & in consil. 81. † Excusaretur autem ab isto crimine: si quis fecisset contractum: qui communiter estimaretur licitus: licet in se fuisset usurarius: secundum Bartol. multum notanter, in l. j. §. apud. ff. de edil. ed. Et forte etiam excusarentur simplices rustici, & mulieres, quia in ijs non presumitur fraus, secundum Bald. singulariter in l. cum allegas. in 3. col. in princ. C. de vsuris, sicut dicimus in simili. † In falsi pena, à qua predictæ perlonæ excusantur secundum Angel. in authen. de testi. §. licet, & Bald. in l. j. ad fin. C. de fide instrum. ita consuluit etiam Capoll. consil. 21. vltima colum. habetur per Barto. in l. quotiens. §. primo. ff. de hære. instit. Socin. in l. si quis. §. vtrum. 6. col. ff. de reb. dub. Hipp. in l. de minore, in princ. in 17. col. ff. de quest. † & postquam quis esset ut usurarius manifestus condemnatus, non admitteretur ad friuolam appellacionem, ut probat tex. & ibi per Abb. in c. quam perniciosum, extra de vsur. secus si appellatio esset iusta alia ratione, quam ut manifestus fuisset condemnatus, secundum ipsum. Item adde, quod in materia istius Ritus, & circa prædicta † conceditur repulsa secundum Abb. in dicto capitulo quam perniciosum in fine, quando per testes repulsatos crimen vsurarum non probatur secundum And. de Iser. in constit. Regni vsurariorum, & ibi ipsum sequitur Matth. per tex. in constit. Regni prosequentes, & arg. tex. in l. si prætor. §. Marcellus. ff. de iud. † & aduerte, quod per istum Ritus, & dictam nouam prag. Corrigitur d. constituit. Regni vsurariorum permittens inquiri in isto crimine vsurarum, ut declarat ibi Mat. in gl. in ver. fraudandi, licet post ipsum superuenerit dicta noua prag. Imperatoria, quam supra retuli; in alijs autem remanet dispositio dictæ constituit. pro cuius intelligentia queritur. An dicta constitutio habeat locum in alio contractu, quam metus: istam questionem formauit Matth. in dicta constituit in 4. col. 8. not. antequam referat eius decisionem: debes scire quid est vsura, quæ nihil aliud est, nisi lucrum ex mutuo. ita not. Io. Andrea in regula, peccatum, de regulis iuris, in 6. in mercuri, & in capitulo conquestus, de vsur. † Alibi dicitur, quod vsura est quicquid accedit sorti. 14. q. 6. capitulo vsura. l. fina §. preterea. C. de iure do. habetur per Abb. consil. 114. 2. vol. his relationibus, in questione proposta dicit ibi Matth. per multa argumenta, quod dicta constituit. habet locum, etiam in alijs contractibus: verum dicit ipse, quod iudex ecclesiasticus ante debet iudicare contractum esse factum in fraude vsurarum, & deinde iudex secularis procedere potest ad punitionem. † Iuxta dictam constituit. Reg.

runtur autem in accusatione vsurarie prauitatis eaque habentur in l. libellorum. ff. de accus. secundum Ritus positum sub. de offic. aduoc. & procur. in fin. incip. item quod in huiusmodi &c.

12 ADDE quod contractus probatur etiam vsurarius ex præsumptionibus & cõiecturis, l. a. in l. prætor ait. num. 27. ff. de eden. adde eandem in l. licet Imperator. ff. de legat. j. num. 10. & in l. quotiens. C. de iud. & licet vsuræ sine prohibere, aliquo tamen casu possunt capi. idem in l. cunctos populos. C. de summa Trinitate, & fide cath. num. 50. de quo recurrendum est ad si. extra de vsur. & ibi scriben. & quod sit vsura, unde dicatur, in quibus committatur, quæ sunt eius species, qualiter petatur, quare prohibeatur, vtrum villo casu permittatur, vtrum accipere mutuum ad vsuras sit peccatum, vtrum ex dispensatione quis possit sine peccato fœnerari, quomodo vsurarius detegatur, & quæ sit eius pena de iure capto. p. Laurentiū de Rodolph. in tracta. vsur. in principio, & p. totū adde Amb. de vignate, Gulielmū Guidonē, & Ant. in tracta. de vsur. quinto volum. tract. Ioan. Michae.

b ADDE quia cõis error facit ius. l. Barbarius. ff. de sic. pres. l. tertia, in fine. ff. de supell. leg. Ioan. Michae.

Ritus Centesimus nonagesimus septimus,

SYMMARIUM.

- 1 Adita curia quando, & quomodo dicatur.
 - 2 Aliud est agere, aliud agere velle.
 - 3 Prius id est per diem, hora non est in consideratione,
 - 4 Casus in quibus non potest procurator interuenire.
- Item &c.) † Adita curia dicitur per comparationem. l. si conuenerit gl. 2. ff. de iuris omnium ubi Bart. & Alexand. §. si vero; in authen. de re. Quis autem dicatur accusator fuit late dictum supra. Sed pone, quod quis non accusauit: sed dixit iudicio se velle accusare (ut communiter solet fieri) videlicet quando citatur aliquis, quod compareat in curia ad recipiendum libellum accusatorum: an dicitur adita curia, & dubium facit, † quia aliud videtur agere, & aliud agere velle, sicut aliud petere velle, l. amplius. ff. rem ra. hab. sed videtur dicendum quod sic, ut probat tex. in l. miles. §. fœcer. ff. de adul. iuncta gloss. in versic. fœcer. vbi dicit, iure consultus, quod testatus fuit se accusaturum, & supplet gloss. nõ dato libello, & postea dicit, & maluit ab accusatione desistere, & sic qui dicit se accusaturum, accusare dicitur, & ibi hoc not. Bar. in versic. no. quod &c. probat etiam, tex. in c. licet, & ibi hoc notat Abb. in versic. not. vltimus, extra de accus. & idem ibi sequitur Felya.
- ¶ In text. ibi prius &c. † intellige verbum, prius, scilicet per diem, ut declarat alius Ritus infra secus si esset adita curia per horam, quia hora non est in consideratione secundum Matth. in decisio. 387.
- ¶ † In text. ibi interuenire procurator. Casus autem in quibus non potest interuenire procurator, vide per Bar. & alios in l. pen. §. ad crimen. ff. de pub. iud. & in l. ieruum quoque §. publice, de procurat. habetur per Barto. Veron. in consil. 47. 4.º. 49.
- ¶ In text. ibi fideiussoaria catione, &c. intellige si ipsa fideiussoaria cauto fuerit petita, & per notata, per gloss. & Doctores. in l. vniuersa. C. de precibus impetra. offere.
- ADDE & si eam potest inuenire, alias non tenetur nisi sub iuratoria cautione, & obligatione omnium bonorum, facit text. in l. de creationibus. C. de episcop.

Episcopus aud. & l. cum non facit, ff. si cui plusquam
 per l. falcidiam, cum ibidem not. & plene per Hipp.
 in l. prima, §. præterea, numero 13. cum tribus sequ. ff.
 de quæst. Ioan. Michael.

Ritus Ducentessimus primus.

S U M M A R I V M.

Filius familias in criminalibus an paternus con-
sensus præstandus,

Et an eidem minori accusato sufficiat paternus
consensus?

Procurator legitime constitutus idem operatur,
quod curator.

Confessio minoris in criminalibus in iudicio fieri,
Et tortura inferri sine curatore an possit?

Item seruat (&c.) † Credo, quod iste Ritus fuit fa-
 ctus ad sedandas opiniones doctorum diuersi-
 mode loquentium circa consensum paternum
 præstandum filiofamilis, in causis criminalibus
 quibus per Bar. in l. pen. §. fin. ff. de verb. oblig. &
 l. inter liberat. §. fin. ff. de adul. & per Bald. in l. pen.
 fin. C. de ho. quælib. per Gand. in tract. de accu. in
 princ. Ang. in tract. malefic. versic. neq. non. 16. car. in
 an. & insti. de pz. po. S. ius autem, per Pet. de Anch.
 consil. 73. Et an si filius familias accusetur, & sit mi-
 nor, sufficiat patris consensus, & quod non sufficiat
 manuit Bald. in d. S. fina colum. fin. per text. in l. cla-
 rum. C. de aucto. præsta. & ibi vide per Bald. vide per
 Matth. in decisi. 208. & in constit. Regni minorum in
 6. not. Hipp. in l. j. in princ. 5. col. versic. 8. quæro, &
 l. de minore, in prin. pen. col. ff. de quæst. vbi decidit
 cum verbum, quod idem operatur procurator legi-
 time constitutus, quod curator & ibi vide. † Quid de
 confessione minoris facta in iudicio criminali sine
 curatore an valeat, & dicunt quod non. Et etiam an
 tortura inferenda minori debeat intervenire aucto-
 ritas, & præsentia curatoris? vide eosd.

Ritus Ducentessimus tertius.

S U M M A R I V M.

Ex delicto duplex oritur actio,

Parte desistente, curia ad vindictam procedit.

Item seruat (&c.) In text. ibi desistere &c. † Nota
 quod si denunciator desistit: curia procedit in
 causa ad vteriora, & est ratio. Quia ex delicto
 duplex oritur actio: vna curiæ & altera parti, † &
 pars desistit: eius desistentia, & remissio sibi tantum
 licet: sed curia procedit in causa pro vindicta publi-
 cæ argum. text. in l. qui cætu. §. qui vacantem. ff. ad le.
 al. de vi. pub. & in l. iurisdictionum. §. si paciscar. ff. de
 iur. per quæ iura ita dicit Bart. in l. iniuria. §. vsque
 deo. ff. de iniur. & in l. prima. §. si ea ff. de vent. in pos-
 s. mitte. Arcin. in §. furtum. lo primo. instrum. de ob-
 statio. quæ ex deli. nascu. Par. in tractatu syndic. in
 versu culo, inquisitio in fine.

R I T V S C C V I I.

Item seruat, de materia istius Ritus, vide Bart. in l.
 de vno quoque. ff. de re iud. & in l. furioso, eodem tit.
 per Soc. consil. 12. primo volum.

Ritus Ducentessimus vigesimus.

S U M M A R I V M.

1 *Purgatio contumaciæ continet tria.*

2 *Pœna contumaciæ in ciuilibus, & criminalibus*
quæ.

3 *Mulier non est idonea ad fideiubendum.*

Item si aliquis (&c.) In text. ibi purgauerit &c. †
 purgatio contumaciæ continet tria, quæ debet
 facere contumax: soluere pœnam curiæ in qua
 est contumax, rescire expensas parti ad cuius
 instantiam fuit positus in contumacia: & præstare
 cautionem de iudicio silti. ita declarat Spe. in tit. de
 satisfd. §. j. in fi. habentur per Doc. in l. finita §. Iulia-
 nus. ff. de dam. infect. in c. quoniam frequenter. §. in
 alijs. ext. vr lite non cont. & in c. cõtingit extra de do.
 & cont. per Matth. in constitutio. Regni sine reali. 3.
 & §. nota. † Quæ autem sit pœna contumaciæ in cri-
 minalibus, & ciuilibus: habetur in const. Regni pœ-
 nam: & ibi per scribentes, per Matth. in consti. Regni
 contumaces in j. not. Credo quod vnaqueque curia
 circa hoc habet statuta particularia siue stylum, †
 Mulier autem non præstat cautionem fideiussoriam
 de stando iuri secundum Spe. in d. §. j. in fi. intellige
 quod non est idonea ad fideiubendum, vna cum alijs
 personis de quibus in l. de die. §. j. ff. qui latisd. cogan.
 Et de refectione expensarum, vide per Bart. & Bald.
 in l. sancimus. C. de iud. per Doct. in l. contumacia. ff.
 de re iudica. And. de Isern. in suo repertorio actor, &
 reus. De fideiussione mulieris prohibita extat noua
 pragma, Caro. Quinti Imperatoris prohibens mulie-
 rem intercedere pro alio, & renunciare velleiano.
 ADDE si inuenerit fideiuss. aliàs iurat prout supra in
 Ritu. 139. addidi Ioan. Michael.
 ADDE Stylum vide, quæ addidi supra in primo Ri-
 tu & in Rit. 129. Ioan. Michael.

Ritus Ducentessimus vigesimus octauus.

S U M M A R I V M.

1 *Cessio necessaria quæ.*

2 *In quibus casibus quis de iure cessionem facere te-*
neatur.

3 *Causa lucratiua, quæ dicatur.*

4 *Titulus dotis, quando causa lucratiua dicatur.*

Item quod ibi, & privilegiatus (&c.) In text. ibi
 causa necessaria &c. † Adde quod cessio necessa-
 ria dicitur quam quis habet necesse facere ne-
 cessitate, scilicet iuris secundum Bald. in l. fin. in
 princip. ibi ex hoc. C. de iure dotium. † Casus autem
 quibus quis de iure tenetur ad faciendam cessionem
 vide per Bart. & Doct. in l. Modestinus. ff. de sol. & in
 l. pen. & fi. C. manda. In text. ibi lucratiua, &c. † Dici-
 tur autem causa lucratiua quando ex donatione capi-
 tur. l. j. C. de impo. lu. desc. & ibi Luc. de Penn. l. cum
 qui. §. ff. de pub. l. Iulianus. §. si fundum. ff. de actio.
 empt. † Item titulus dotis dicitur causa lucratiua. l.
 fin. §. de his quæ infra. cre. cogita si potest esse verum
 ad prædictum effectum per tex. in l. pro oneribus. C.
 de iure dot. Et idem in legato, quod est quedam do-
 natio l. legatum. ff. de leg. 2. vid. glof. instrit. de leg. §. j.
 ADDE quod titulus dotis quo ad mulierem, est lu-
 cratiuus, vt in allegato. §. quia socero, & ibi Bartol. &
 idem Bart. in l. melius §. duobus, numero 16. de leg. 2.
 quo autem ad virum est onerosus, d. l. pro oneribus
 C. de

Domini Annibalis Troyfij, Cauensis

C. de iur. dot. & lex promissione. ff. de act. & oblig. & non solum quo ad virum, sed etiam quo ad filios Bart. in l. si constante. numero 64. 65. 66. 67. ff. sol. matrim. vide apostil. ad Bart. in d. l. si a focero ex quibus pater, quod respectu viri, potest habere locum hic Ritus in causa dotis, & non respectu mulieris, iuxta terminos predictorum iurium. Ioan. Mich.

Ritus Ducentesimus trigessimus tertius.

S U M M A R I U M.

- 1 Pupillus, minor, & vidua qui dicantur.
- 2 Deque ipsorum priuilegijs.

1 **I**tem clericus &c. Itaque autem dicatur pupillus quis minor, &ve mulier vidua vide quæ plene scripsi in prag. quæ incip. Cursu dilationis penultima columna. † & de priuilegijs ipsorum habetur in l. j. C. quando Imper. inter pupill. & vid. & per Matth. in constit. Regni statuimus. In secunda, in septimo not. ubi vide quando possunt declinare forum ad declarationem supradictorum Rituû : vide dicta per me supra in Rit. 70.

2 **ADDE** Vidua. adde quæ per auctorem supra Rit. 19. num. 2. & quæ ibi addidi. Ioan. Mich.

Ritus Ducentesimus trigessimus quintus.

S U M M A R I U M.

- 1 Iudex secularis de clericatu cognoscere non potest.
- 2 Clericus in minoribus vxoratus, quando clericali gaudeat priuilegio. Et à quibus abstinere se debeat.
- 3 Potestas secularis de clerico in quibus casibus cognoscit.
- 4 Habitus, & tonsura in quibus consistat.
- 5 Clericus portans habitum, & non tonsuram, vel econtra, an clericali gaudebit priuilegio?
- 6 Clericus coniugatus, an coram iudice laico, de causa mere ciuili conueniri possit?
- 7 Vxores coniugatorum clericorum num sint priuilegiatæ?
- 8 Priuilegium clericale qualiter probetur.
- 9 Monachum quem esse qualiter probetur.
- 10 Litteris testimonialibus Episcopi fidem facientibus quem esse clericum, quando credatur.
- 11 Clericus à iudice laico citatus, vt compareat, vel non, considerandum qualiter in citatione nominatur.
- 12 Iudex laicus clericum assassinum, absque degradatione punire poterit.
- 13 Clericus propter syndacatum, quando coram laico iudice conueniatur.
- 14 Clericus regulariter coram seculari iudice non conuenitur, cum 21. fallen.
- 15 Clerici etiam volentes, coram iudice seculari non possunt conueniri, cum 32. fallen.
- 16 Talis quis presumitur, in quali habitu reperitur.
- 17 Habitus non facit monachum.
- 18 Virginem, seu cognitam à viro esse mulierem qualiter probetur.

19 Clerica quid sit; quid ve significet.

20 Probationes per testes, & scripturam aquirantur.

21 Casus in quibus requiritur scriptura.

22 Professio monachatus qualiter fiat. Et per cam monasterium acquirit ius in monacho.

23 Clericus citra sanguinis penam accusans, si corporaliter iudex punit; irregularis non fit.

2 **I**tem seruat &c.) In principio Ritus adde, quod si capitur clericus à potestate seculari, & allegat se clericum, & ostendat sibi literas clericatus, quod debet ipsum remittere ad suum iudicem. † quia quamuis potestas secularis non possit cognoscere de clericatu, tanquam de re spiritali capi. si iudex laicus, in princip. extra de sentent. excomm. in 6. Tamen quo ad instructionem ipsius iudicis secularis: ne incidat in canonem, si quis suadente diabolo, sufficit ostensio literarum clericatus, in singu. dixit Bald. in l. si qua per calumniam. C. de episcop. & cle. cuius doctrinam consulendo approbat Bart. Vero. alias Cepol. in confi. 1. 1. 2. colum. versic. prima. Et tunc quando remittitur, non est opus cum aduersariis, secundum ipsos arg. tex. in l. si quis in ciatus. ff. de positi. † Item debes scire, quod clericus in minoribus constitutus vxoratus habens vnicam, & b virginem si accedit in habitu & tonsura, gaudet priuilegio clericali. c. 2. de foro compet. capi. primo de cler. coniuga. & debet se abstinere a negocijs, & armis secundum glo. 32. dist. c. si quis & gl. in c. tu. 2. q. j. In. in c. fin. extra, de vit. & honest. cler. 10. Mo. & Gemi. in c. j. de cler. coniug. si capitur a potestate seculari, & allegat se clericum coniugatum. † Potestas secularis potest cognoscere si contraxit cum vnicam, & c virginem secundum Rot. in suis decisio. de foro compet. quam allegauit ad hoc propositum apostil. Alex. in l. 2. penul. colum. ff. si quis in ius voc. non ier. Et milititer quando capitur clericus per potestatem secularem cognoscit, an incidit in habitu. & tonsura hoc est sibi notorium, ita dixit Dom. de sanc. Gemi. d. c. j. in fine. in finalibus verbis: refert & sequitur tanquam no. in consil. 122. antepen. col. primo volu. † Et adde, quod habitus, & tonsura consistunt in clerica & vestibus, secundum Gemi. in d. c. j. & Bal. in d. l. si qua, ver. vltimus quero. † Et ibi dicunt, quod si portans habitum, & non tonsuram, vel econtra, non gaudet priuilegio clericali, allegant text. in d. c. si iudex laicus, de sent. excomm. in 6. & dicunt esse notandum, secundum Ioan. And. † Sed incidenter queritur, an de causa mere ciuili clericus coniugatus possit conueniri coram iudice laico? respondeo, quod sic, quia priuilegiatus est in causis criminalibus criminaliter, siue ciuilitate motis, & non in ciuilibus, ut decidunt Ioan. And. Io. Cal. & Gemi. in d. c. j. S. j. de cler. coniug. c. ordo. in 6. licet secus sit in alijs clericis etiam in minoribus constitutis per d. c. si diligenti, in consil. Hippo. de Marfi. in confi. 57. primo volu. † Et an vxores dictorum clericorum sint priuilegiatæ, & quibus priuilegijs vide late per Gemi. in d. c. j. S. fin. † Et in super adde, quod priuilegium clericale probatur per instrumentum clericatus, & per testes qui viderunt ipsum clericum tex. est in c. tu. extra, de cleric. perogri. ord. & not. gl. in d. c. si iudex laicus. in ver. fecit prope finem not. Cyn. in d. l. si qua per calumniam, ante finem, ita consu. Bar. Veronen. in confi. 1. probatur etiam clericatus per argumenta. c. inter quatuor, & ibi gl. eo. tit. 2. q. 7. S. diffinitiuam, ver. nullus homicidarum, & 22. q. j. versic. dicit dñs. 27. q. j. versic. nec aliqua. arg. l. iudicia. C. de rei vend. & extra, de præsump. c. literis, ac etiam per vnum testem secundum Bald. multum sin. in c. licet vniuersis extra de test. & in c.

ac. veniens, eod. tit. ita firmat Hippo. Marfi. in l. j. S. idem Cornelio. ff. de quæst. Ias. in admonendi. ff. de meiu. in 7. col. & Affi. in const. Regni, quæ incip. apo. lites in 3. co. In monacho qualiter probetur quæ sit esse monachum & vide in cap. pen. & vlt. & ibi Can. extra de regula. & trans. ad rel. De materia tamen vide notanda consilia Cepo. 1. & Alex. & j. vol. & Cap. decil. 16. 1. † Sed an credatur literis testimonij alibus Episcopis facientibus fidem, quod talis sit clericus. In hoc. in c. post. cessionem, extra de proba. & Bald. in d. l. i. qua per calumniam, in vers. sed pone. decidunt, quod non, secus si episcopus in teilocutus fuit illum esse clericum: & de his fidem facit seculari: secundum ipso, quos vide. In fin. text. ibi iura canonica refragantur: & verum est quod isti Ritus refragantur iuri canonico. Quia aut clericus citatus nominatur in citatione clericus: & tunc quia de carentia iurisdictionis notorie constat: non tenetur comparere. c. ex literis, extra de offi. dele. c. fin. extra de foro com. c. veniens, & ibi not. glexra, de accus. ita dixerit Pau. de Leaz. & Pet. de Anch. in cle. j. extra, de excels. præl. Bart. & App. in l. j. ff. de iudic. aut citat ipsum tanquam laicum non exprimendo ipsum clericum, vt docet Bart. in l. 2. & soler alibi practitari, & tunc licet Bar. ibi dicat, quod si est contumax, quod eius contumacia multatur, tamen communiter Cano. in d. ca. si diligenter, quod non. Immo totus processus est nullus. firmat Thom grammati. voto. 18. & voto. 27. etiam communiter reputatur laicus, & detecto clerico nullus, ita concludit Tho. gra. per multa iura in suo prædicto voto. 18. quamuis Card. in d. clem. j. salter dixerit, & vltra allegata per ipsum in d. voto, ego allego lo. And. in reg. scienti in mercur. & Pet. de Ancha. in d. clem. vbi hoc dicunt ad literam, ita etiam consuluit Corne. in consil. 37. nu. 7. primo vol. de his plene habetur in cap. at si clericus, extra de iud. & in præalleg. c. si diligenti, & propterea bene dicitur, quod raro sunt processus, & quamvis dicatur in text. quod multoties finitur processus, & declaratur illum esse clericum, credo quod seruat magna iura in casibus a iure permissis, vt est supra declaratum. Et vide supra alium Ritum in rubr. clericus citatus, incipit si aliquis & c. Et alium Ritum sequentem, quiloquitur de clerico coniugato, cuius priuilegium per curiam est sublatum, quod est contra dictum. quatenus Ritus intelligeretur de clerico coniugato cum vnica, & virgine, sed ego intelligerem illum Ritum de bigamis, vel de clerico coniugato cum vnicâ, & virgine, qui non vadit cum habitu, & tonsura, secundum Anto. in cap. j. de aposta. ad hoc ne. Ritus ille fit contrarius dispositioni. d. c. primi. cui Ritus ille derogare non potuisset per iura vulgaria. † Posset tamen iudex laicus punire assassinû clericum absque degradatione, secundum Gemi. in c. pro humani extra de homi. in 6. Capi. decisi. 122. numer. 5. & firmat grammata. in voto. j. num. 4. licet non alleget Domi. Gemi. vbi supra. Et idem in clerico incorrigibili secundum Domi. vbi supra allegat Io. Ant. in c. cum nō ab homine, extra de iudicij. † Item clericus officialis componitur in syndacatu eius officij habiti a domino temporali coram syndicatoribus laicis; vide Par. de synd. in suo tract. in versic. clericus. Ita etiam si esset feudarius laici c. verum, extra, de foro comp. † Et adde quod prima regula est quod clerici non possunt coram seculari de crimine conueniri: nec valer consuetudo contraria, siue agatur ciuilitè, siue criminaliter: nec potest vni personaliter, aut pecunialiter condemnari à seculari: ista regula fallit prim. nisi Papa concessisset clericis certi loci potestatem laico: Secundo fallit in clerico & fallum deponente: quia exequutione punietur, personalis autem reseruatione episcopo: & eodem modo in expensis in causis ciuilibus ligatis: & idem de vteate falso instrumento: idem.

quando nollent in ciuilibus deponere: quia possent a seculari per attestacione equi, vel aliam leuè coercionem cogi: Tertio deficiente potestate ecclesiastica: quia tunc secularis poterit punire maxime facientes scissima in ecclesia Dei: si ecclesia non possit illos corrigere. Quarto fallit in actualiter degradato: quia effectus est de foro seculari: de quo per Luc. de Pen. in l. 2. C. de priu. scho. Quinto fallit in clerico verbaliter deposito: & incorrigibili excommunicato: & cōzumaci anatematizato: quia a seculari comprimitur absq; degradatione actuali. Sexto fallit in ioculatore etiam in sacris constituto: qui monitus. 2. vel 3. nō desistit: nam ipso iure est priuatus suo priuilegio. Septimo in coniugato non deserente vestes, & tonsuram clericalem. Octauo in clerico in minoribus constituto: qui duas vxores habuit, aut viduam, vel corruptam secus de monacho: vel constituto in sacris: quia priuilegium clericale non amittit: Nono in macellatoribus: et tabernarijs: quia si tertio moniti, non desistunt: vel tale officiu reassumpserit personaliter exercendo: puniuntur a laico maxime coniugati, nō coniugati: si incedunt sine habitu, & tonsura. Decimo ex delegatione sedis Apostolicæ ad hoc. Vndecimo quō post capturam a laico assumpsit habitum clericale, secus si ante iudicium inchoatum: quod intellige, vt cognoscat de causa: & nō de persona ex quo clericatus illum omnino eximit a laici potestate, quod extendas etiam ad professum. Duodecimo in Fracia est præscriptum in fractione salaz guardiæ, & etiam in portatione armorum offensibiliu. Tertio decimo: quādo clerici offenderent officiales Regios: quos modos vide in Bar. in l. vnica. ff. si quis iusdi. non obt. puta in omni genere cōtumaciæ impeditiæ partes iudicis, & eius officium: vt non veniendi non pariendi, non respondendi. Item propter offensam in personam officialis. Quartodecimo, vbi clerici vellent usurpare iurisdictionem Regiam: quia tunc multantur a laico. xv. ratione alicuius artis, vel officij: quocasu si in eo deliquit etiā superior: licet laicus cognoscat. xvi. fallit in clerico officiali laicorum ratione eius administrationis. xvii. in clerico assassino, qui criminaliter punietur a laico. xviii. in clerico, qui post assumptū clericatum immituit se enormibus, & sæuis: & diu in illis perseuerauerit habitu, & tonsura dimissis: qui per buffonibus, seu hiltionibus, & galiofardis, qui per annum illam artem exercuerunt. xix. in clerico, qui relicto ordine clericali, & habitu in apostasia tanquam laicus conuersatur. xx. in clerico in minoribus constituto: qui effectus ex lex exercet arma. xxi. fallit in clerico arma militaria detente, qui si tertio monitus, non desisterit omne priuilegium perdidit. † Secunda regula ciuilis est † clerici in causa ciuili etiam si volentes, de iure non possunt coram seculari iudice conueniri contraria consuetudine non obstante: Fallit primo in causa ciuili, vt quādo inter duos vassallos tractatur: quis ipsorum sit potior in feudo: quo casu laicus dominus est iudex: quod non procedit, quando ageretur criminaliter, vel ciuilitè de delicto: Secundo fallit in episcopo, vel clerico habente iurisdictionem temporalem iure feudi: nam dato, quod vassalli sint clerici: tamen ad superiorem appellabitur, quod non procedit, si episcopus habet hoc ex collatione cum reseruatione alicuius seruicij a domino temporali: vel ab eo iurisdictionem recognoscat. Tertio fallit in causa reconuentionis: quod non procedit, quando in fraudem hoc fuisset actum vt ibi reconueniretur: idem si laicus procurasset conueniri: idem si conueniret pro re famosa, vel iniuria laicum: idem si causa tangeret rem spiritualet: vel illi annexam: idem si reconueniretur de crimine: idem si veniret refringenda persona clerici: in quibus casibus laicus non habet iurisdictionem: Quarto fallit in actione reali, vel hypothecaria: pro qua secundum multos

Domini Annibalis Troyfij, Cauensis

multos conuenitur coram laico: tamen in contrariū est communis opinio. Quinto fallit, quando clericus laudatur in auctorem; quia tenetur de euictione: nā tenetur coram seculari causam agere, & defendere. Sexto fallit quando clericus efficeretur hāres laici cum quo causa erat inchoata: quia tenetur prosequi causam coram iudice defuncti, & est opinio equior: licet multi contra. Septimo, in emancipatione, quae debet fieri coram laico. Octauo in insinuatione nominationis quae similiter debet fieri coram laico. Nono fallit in insinuatione testamenti, quando per statum debet fieri. x. fallit si clericus, vt tertius vellet impedire executionem sententiā laici, quia coram eo & c. x. vbi vellet contradicere publicationi testamenti in quo est hāres institutus laicus: si habet interesse, tenetur contradicere coram laico. xii. fallit in confectione inuentarij per laicum citatis creditoribus, si clericus sit creditor, seu legatarius tenetur coram iudice inuentarij comparere. xiiii. in clerico successore p̄doni. xv. in clerico depositario ex ordine iudicis secularis: & idem in sequestis. xv. rātionē adiuncti: & causae connexitatis, vt si vnus sit clericus cum tribus fratribus laicis conuentis, trahitur coram seculari. xvi. fallit rātionē reconuentionis. xvii. rātionē absurditatis euitandae: quia vnus iudicaret aliter, quam alter. xviii. rātionē administrationis, puta datis pluribus tutoribus quorum vnus erat clericus. xix. rātionē vniuersitatis, data maiori parte conuentorum laicorum, conueniuntur etiam clerici coram laico. xx. rātionē reclamationis a laudo super compromisso facto per clericum, & laicum: quo casu clericus reclamans, debet adire iudicem laicum. xxi. secundum aliquos, in hypothecaria respectu bonorum propriorum ipsius clerici, quod an sit verum: non firmo. xxii. ex delegatione per episcopum facta laico cognitionis causarum ciuiliū, & pecuniarū. xxiii. in appellatione a banno facto per laicum super bonis clerici. 24. si dubitatur, an sit clericus, vel communī opinione reputatur laicus citatus a laico, non comparens potest puniri, & condemnari: in expensis: quod extendit etiam ad clericum certum, quando ex facie citationis apparet causa, propter quam concluderetur citantem habere iurisdictionē in eum. 25. in possessorio si allegat se turbari ab alio clerico, vel laico: & intentat interdictum retinendae ad quod etiam sunt capitula Regni ad Regale fastigium: finis p̄cepti charitas, & alia, & procedit tam si contra clericum, quam si contra laicum & c. & idē si intentaretur. c. reintegranda, etiam si circa recuperationem cum talia possessoria habeant plurimum facti. 26. in proprietatibus omnium beneficiorum quorum collatio spectat ad Regem. 27. pro reparatione ecclesiae secundum aliquos. 28. pro censibus, & tributis pro quibus non ipsi: sed eorum res videntur conueniri: 29. in prouisione tutelae. 30. in curatore clericum minoris litigantis coram laico. 31. in clerico negotiatore, quia de eius negocijs tenetur ad gabellas: & alia, vt laicus. 32. in clerico patiente se condemnari, & executionem a laico committi, quia licet postea alleget priuilegium, condemnatur tamen ad expensis, & non declinans forum laici, venit puniendus arbitrio iudicis tanquam transgressor & c. quod extenditur ad concubinas eorum de quibus etiam iudex laicus cognoscere non potest, nisi in notorijs: idem extenditur ad uxorem clericorum incedentium in habitu, & consura: idem ad familiam clericorum, idem ad heremitas, idem ad rectores hospitaliorum de licentia episcopi adificatorum promittentium castitatem, idem ad fratres tertij ordinis, & hic aetate opportunē, quod in concernentibus litis ordinationem, vt dationem libelli, instantiam, & similibus in praemissis casibus seruabitur ius laicorum in decisionib; si rātionē contractus, & tunc secundum ius loci

contractus, si rātionē delicti, locus delicti, si agitur de re ius loci, in quo res stat: si vero esset statutum reficiens personam: non ligaret clericum, de quo videtur plene per Andr. de Item. in constitu. Regni si quis in posterum. per Angel. in authent. vt cler. apud propri. episc. Philip. in cap. secundo. de arbit. in 6. & omni no Felyn. in cap. Ecclesia Sanctae Mariae, extra de constitutionibus. ig. 7. conclusi. col. 17. Abb. ibidem, & c. licet extra, & cap. quod clericus. extra, de foro compet. & in cap. cum sit generale vbi Moder. eodem titu. Paul. de Cast. in lege priuilegia, & in authent. cassa. C. de epil. & cleri. Andre. in cap. primo. de his qui feud. da. post col. secunda. Alexand. consil. 5. in 5. vol. & consil. 136. 2. volumine. vbi in istis, haec quia notabilia: in forma per conclusiones veras: Caesar. Petrus de Neap. a A D D. A potestate seculari. Adde, scilicet in habitu seculari, secus in clericali, quia talis quis esse praesumitur, in quali habitu reperitur. c. si vero. lo. secundo & c. in audientia. & ibi Abb. de sentent. excom. text. & ibi Barro. in l. Item apud. S. si quis virgines. ff. de iniur. secus si capitur de nocte: quia tunc indistincte potest capi, & praesentari episc. idem Abb. in d. ca. si vero. de sent. excom. facit ad supra dicta alleg. cap. si iudex laicus, & quae ibi scribuntur de sent. excom. in sexto. Ioan. Michael.

17 † ADD. In habitu. Adde quod sine, videtur idē b quia habitus non facit monachum. ca. porrectam ibi glo. & Abb. de regula. ex. Ioan. Mich.

18 † ADDE cum vnica, & virgine: sed in isto casu, lo c licet, an fuerit virgo, quomodo probatur virginitas cap. propoluisti, de probationibus dicit quod adhibentur septem mulieres ad inspiciendū corpus, & sed qualiter probatur quod cognita a viro fuit virgo tempore coitus primae vicis: glo. in cap. satis. 3. q. dicit quod probatur per inspectionem linteamini primae noctis concubitus, quam sequitur Abb. in d. ca. propoluisti, & Alexan. in d. l. Item apud. si quis virginem. ff. de iniur. quamuis Aret. in cap. Imago, eod. ca. & quae. & refert etiam Panor. in d. capi. propoluisti. dicit quod haec sunt quaedam nomen mulier millies cognita, bene scit inuenire, dia, vt appareat virgo in prima nocte: quod etiam nunt glo. in d. ca. propoluisti. ibi quia oculus, & vnus obstetricum saepe fallitur. Ioan. Mich.

19 † ADDE quod clerica est abrafo capitis, & signa d cat depositionem omnium temporalium, & pars capillorum circumcirca significat: quod aliquid sustentatione retinere debet. 1. 2. q. 1. c. duo sunt genera. Ioan. Michael.

20 † ADDE quod probationes per testes, & scripturas aequiparantur c. cum Ioannes heremita. & ibi glo. in versi. quodlibet instrumentum de fide instrum. ca. sed priuilegium videtur vnus de casibus in quibus requiritur scriptura. c. porro. de priuileg. glo. in cap. postquam. de cens. in 6. quae † glo. cumulat. 3. ca. in quibus requiritur scriptura: quibus adde triginta quatuor, scilicet quod ordinaria iurisdictione non potest probari, nisi per publicum instrumentum. Ioan. in l. more. numero 33. ff. de iurisdic. omni. iudic. Ioan. Michael.

f ADDE per vnum testem, adde Petrum girar. in l. 49. & Ioan. de arno. p̄ceptorem meum in l. ius com. men. 18. Ioan. Michael.

g ADDE capitulo primo. eodem titulo. de regulari. in sexto. & eod. lib. ca. vnico, & ibi glo. in versi. rātionem de vot. & vot. redemp. † in quibus improbat quod professio monachatus sit tacite i monasterio per monachum illic factam cum habitu, eo maxime vbi nō suat habitus distincti, quia post annum novitiatus sit professio Panor. in supradicto capitulo antepenult. cum sequen. extra, de regular. & per professionem monasterium acquirat possessionē in monachum. idem Pan. not. & Fely. in c. super. de test. Io. Mich.

ADDI

ADDE quod si clericus accusat citra poenam famam, & officialis punit accusatum corporaliter: accusatus non est regularis Afflict. in constit. eos, ibi sed hoc, & ibi, ad secundum.

ADDE Bart. in l. diuus. ff. de fal. per Afflict. in decisio. 1. & in constit. eos, versic. 6. quæro vbi habetur de materia Hieronymus,

ADDE quod ista regula, & regula præcedens cum eum fallentis, & earundem corroboracionibus ponuntur per Stephanum Auffrer. præsidem parlamentum tholosani in tractat. de potestat. secul. super c. clesi. & econtra vbi satis abunde. Ioan. Michael.

ADDE quod clericus reconuentus non renunciat de causæ vt enitet reconuentionem secundum Bal. in auben. & consequenter pen. col. C. de sent. Afflict. decis. 173. Hieronymus,

Ritus Ducentesimus trigessimus sextus,

S U M M A R I U M,

1 Iudex secularis, an de excommunicationis exceptione cognoscere possit?

2 Excommunicatus nunquid compensationem possit opponere?

3 Excommunicatus agere non, sed excipere potest. Solutio pro factio habetur.

Item quod in quibuscunq; (&c.) Sed an de t exceptione excommunicationis possit iudex secularis cognoscere, & dicendum erit quod non, secundum Per. de Anch. in c. canonum statuta, l. 5. q. extra. de constit. & Spec. in tit. de comp. iud. l. 5. j. ver. 2. & Anton. de But. in c. tuam, extra, de cog. pen. col. quos sequitur Alex. in l. Titia, pen. l. ff. sol. mat. quod videtur prima facie esse contra Riturum in fine vbi permittitur probatio excommunicationis in promptu in Magna Curia, sed ego colligetem prædicta procedere de iure communi in ordinaria cognitione secus in incidenti, & summa ita videtur loqui iste Ritus, quia casu ipso non de iure cognitio ipsius iudici laico etiam, quod sit virtualis ad defectum impediendi iudicium; ita videtur notare Spec. in tit. de primo decreto. S. restat. l. quod si agatur, nota, etiam Bal. in l. fi. C. de Car. edi. & in authen. ei qui. C. de bon. aut. iud. poss. l. in tit. de rei vend. S. nunc dicamus. versiculo, l. nunc incidentes. habetur per Bald. in l. quotiens. de iud. & in d. l. Titia. referet & sequitur Rom. conf. 19. post prin. & hinc sumpta occasione quæro. t An excommunicatus possit opponere compensationem non possit agere, sed excipere. c. cum inter. ex. de exceptione. Bart. in l. amplius, in fin. ff. rem rat. l. dicit, quod non idem firmavit. Bal. in l. cum Pananus. in fi. C. de int. & Jacob. de Arer. & Bal. in l. oniam. C. de adul. Potest tamen excipere, & dice ego non soluo tibi, quia tu non soluis mihi, & sic per te quo minus tibi solvam. t igitur solutio habetur pro factio secundum Ang. in dicta l. quoniam, item refert, & sequitur Soci. in l. iure ciuili. ff. de cõ. & demon. quod est notandum: quia licet non possit opponere, compensationem (vt est dictum supra) tamen per prædicta potest se tueri modo quo supra,

Ritus Ducentesimus trigessimus septimus,

S U M M A R I U M,

1 Denunciare, & accusare quid. Et de differentiâ

inter vtrumque,

2 Requisita in accusatione vsuraria prauitatis.

3 Accusatio de vsuraria prauitate, num sit cui libet de populo prohibita?

Item quod nullus, (&c.) In text. ibi denunciandum, t Adde qd denunciare est crimen deferre apud competentem iudicem, secundum Sal. in l. ea quidem, C. qui accus. non poss. & Gan. in l. in tract. malefi. in tit. quomod. de cri. cog. per denun. per Gul. de cun. in tract. male. in tit. de denun. & in l. ab accusatione. ff. ad Turpil. & Spec. in tit. de denun. S. j. Bart. in l. diuus. ff. de custo. reo.

In text. ibi accusandum. Adde quod accusare est aliquem reum criminis in libello deferre ad vindictam secundum Azo. in sum. de accusa. & Host. eod. titulo probatur in l. cum rationibus. C. qui accus. non poss. In quibus autem differant accusatio, & denunciatio, vide per Matth. in constit. Regni vsurarium. 2. car.

1 t Et in accusatione huius criminis debent poni requisiti per legem libellorum. ff. de accusa. secundum Riturum supra positum sub rubr. de offic. aduoc. & procur. fisci, t & in hoc est correctæ d. constitutio Regni vsurarium, scilicet quod per istum Riturum & per cap. Regni prohibita est cui libet de populo accusatio de vsuraria prauitate: sicut permittēbat dicta constitutio. vt declarat Matth. in d. constitutio. vsurarium, & Par. in tracta. synd. in versic. inquisitio in fin. principi. & post istum Riturum emanauit quædam licentia Regia inserta in volumine pragmat. in qua multa addidit: vide ibi dicta per me, nouissime successit nouella pragmat. Caroli Quinti Imperatoris inuictissimi, cui Dominus noster Iesus Christus faueat; quæ incipit. vsuratum etiam, & capitulo per quam confirmatur dicta constitutio Regni vsurarium contra vsurarios manifestos tantum, & mandat eos non posse se iuuare dispositione Ritus & cap. Regni supra nominatorum vt in ea legitur, De vsurario manifesto, vi de quæ dixi supra in Ritu qui incip. Item quod nullus, &c. sub rubr. non potest quis accusare, &c. Ritu, numero 192.

Ritus Ducentesimus trigessimus nonus,

S U M M A R I U M,

1 Materia productio nis scripturarum, ante & post conclus. remissive.

2 Persona priuilegiata que remissive.

3 Sufficit quando cunque de veritate constare.

Item quod in quacunque, (&c.) t Materiam productionis scripturarum ante conclusionē, vel post vide per And. de Iser. in constitutio. Regni iuris peritorum, & quæ ibi habentur per Matth. & per Fely. in c. cum dilectus. extra. de fide instrum. per Bar. & alios in l. admonendi. ff. de iure iur. per Matth. late in const. Regni lite legitime contestata. 13 not. vbi declarat omnes istos Ritus, ibi vide causa breuitatis, in fine text. ibi personæ priuilegiatæ. t Adde, & vide de personis priuilegiatis quæ habentur. in l. j. C. quando Imper. inter pup. & vid. & in cap. significantibus, extra. de offic. deleg. & vbi que per Doctor. & ultra eos cumulata per me in prag. Regni quæ incipit cursu dilationum, ego vidi seruari etiam in S. R. consil. quod recipiuntur quando cunque: & de ipsis scripturis habetur ratio, t quia sufficit quando cunque constare de veritate per cap. Regni detestantes, & per primam pragmat. & sic contra istos Ritus,

ADDE Lanfran. in c. quoniam contra. in ver. instrumentorum

Domini Annibalis Troysi, Cauensis

mentorum productiones, & ibidem Fel. extra de pro
bation. Ioan. Michael.

Ritus Ducentessimus quadragesimus secundus,

S V M M A R I U M.

1 Instrumentum quando in actis presentatur debet
pars citari. cum limit.

Item seruat, quod dato termino, &c.) Adde q
per istum Riturum limitatur communis conclu-
sio quae se habet, quod quando, † presentatur
instrumentum in actis debet pars citari: alias nō
facit prejudicium non citato, de qua per Bald. in l. si
quando. in fine. C. de testi. & in l. iudices. C. de fide in
strumen. & in l. sancimus. penul. col. C. de iud. & per
Matth. in constitut. Regni baiulos omnes in 17. colu.
& in consti. Regni cordi nobis in 13. not. Limita vtrū
habeat locum quando presentatur instrumentum in-
fra terminum datum ad probandum, & cum isto Ri-
tu in hoc concordat id quod dixit Angel. in l. prope-
randum. in §. si autem. C. de iud. & Bald. in l. fin. 2. col.
C. qui admi. & Bar. in l. item illa. 2. col. ff. de constitu.
pec. & istam limitationem sequutus fuit Matth. in d.
constitu. cordi, & non allegauit istum Riturum.

Ritus Ducentessimus quadragesimus tertius.

S V M M A R I U M.

1 Causa civilis & criminalis. quae dicatur.
2 Dieta vulgaris quae dicatur.

Item quod causa, &c.) † Adde quod causa civilis
dicitur quando agitur ad aliquid applicandum
parti secundum gl. in l. prator. ff. de sepul. vio. &
ibi per Barto. per Spec. in tit. de contuma. §. sequi-
tur versic. alia civilis. & versic. si vero. Alias si agre-
tur ad aliquid applicandum fisco, siue ad vindictam
diceretur causa criminalis. l. agraria: ff. de ter. rito. &
& ibi Bart vbi, vide per Doctor. in text. ibi per vnam
dietam vulgarem, † Adde quod dieta vulgaris dicitur
secundum consuetudinem regionis: vt not. glos.
in c. nonnulli. extra de rescrip. habetur per Doct. in l.
j. ff. si quis caur.

Ritus Ducentessimus quadragesimus quartus.

S V M M A R I U M.

1 Causa feudalis quae sit.
2 Feudum quaternatum quid sit.
3 Instantia causarum feudalium, an sit triennalis?
Et quid si lata fuerit sententia feudalis post su-
prad. terminum. ibidem.
4 Feudi diffinitio.

Item quod instantia, &c.) In text. ibi feudaliū,
&c. † Adde quod causa feudalis dicitur in qua
de feudo tractatur siue non quaternato. vt pro-
batur in constitut. Regni. contingit interdum.
in princ. & in cap. iuncto fin. & ibi And. de Iser. de
seu. cogni. in vsib. feu. † Et quid sit feudum quater-
natum. vide per Afflict. in constit. Regni statum us. in
quarto nota. In text. ibi per annum. † Adde quod de
isto Rit. fuit memor. Matth. in constitu. Regni hac leg.

in 2. col. per quem Riturum corrigitur in hoc Regno
neralitas. l. properandum. in princ. C. de iudi. quare
nus statuitur terminus triennalis instantiae causarum
civilium, vt non comprehendat causas feudales tan-
in causa principali, quam appellacionis: vt in text.
isto habetur. Sed quid si post terminum statutum pe-
istum Riturum, esset lata sententia in causa feudali
an valeat? vide per Matth. in d. constitutione hac fe-
ge. in 2. col. † Feudum autem dicitur esse quoddam
beneficium, quod ex beneuolentia alicui datur ca. j. §.
fin. quib. cau. feu. amit. habetur per Bal. & Moder. in
pralu. feudo. & cognito quid sit feudum, scies quae
sit causa feudalis de qua in Ritu. 50. vbi vide.

Ritus ducentessimus quadragesimus quintus.

S V M M A R I U M.

1 Instrumenta producuntur vsque ad conclusionem.
2 Testes non producuntur regulariter post public.
3 Appellatione instrumentorum veniunt testes.
4 Iudex facultatem habet dilationem breuiandi
quare, & num. 6.
5 Instantia si erit breuis: vt in nundinis: an pot
& concedi possint dilationes iusta instantiam
excedentes?
6 Iudex dilationes in totum auferre non potest.
7 Dilationes instantiam a lege, vel statuto induc
non transibunt.
8 Instantia in quibus emergentibus non currat.
9 Sententia lata post tempus praefixum a Ritu. 14
an sit nulla?
10 Subrogatum natura eius in cuius locum subro
tur: sapit.
11 Lex apponens temporis mensuram, instantiam
pus apponere videtur?
12 Elapso tempore instantiam, an post per sententiam
causa possit terminari?
13 Dilationes nunquid arbitrariae?
14 Iudex, an ex officio ad sententiam procedere,
alia facere possit.
15 Statutum, si dicat causam infra certum termi
num committi: intelligendum, si a parti
petitur.
16 Officium iudicis nisi petenti non impartitur.

Item quod termini, &c.) In princ. tex. adde
si esset datus terminus ad producendum testi-
In eodem termino non comprehenditur produ-
ctio instrumentorum nec econtra. † Et ratio est
quia alia est regula circa productionem instrumen-
rum, quae possunt produci vsque ad conclusionem.
2 a cap. cum dilectus, extra de fide instrum alia circa
2 productione testium † qui non possunt regulariter
b produci post publicatum b c. testibus. in fin. & c. fra-
ternitatis. extra de testi. ita signanter dixit Spec. in tit.
de dila. §. fin. versic. item not. & Bald. in l. si ex falsis.
C. de trans. in 2. col. & in l. j. ff. de fide instr. & ibi per
Alex. per Bal. in l. j. C. de iur. calum. per Pau. de Call.
& Alexan. in lege oratione. ff. de ser. habetur per Abb.
Panor. in c. peruenit. numero 1. extra de testi. cogen.
Quod videtur verum si dilatio esset data post publi-
catum: secus si ante, secundum Ioan. de Imo. licet
sub dubio in d. l. oratione. quem refert ibi Alex. & di-
cit probari in d. c. Peruenit. in versic. caut. cognita. vbi
idem Imo. sic firmat: quamuis regulariter † Appella-
tione

ione instrumentorum veniant testes. v. habetur in d. l. si de fide instrumen. & per gl. & Doct. in d. l. si ex falsis habetur per Cano. in c. peruenit, & in capitulo s. extra de verb. sign. & in l. in exercendis. C. de si de instrumen. c.

In tex. ibi labi tempus, &c. adde glos. iuncto text. & quæ ibi habentur per Doct. in cap. de causis. extra de offic. deleg. & in cap. super eo. lo. 2. extra de appellat. Spec. in tit. de dila. cap. j. versic. sed pone. & ibi Ioan. Andr. per quem text. ¶ Et iura prædicta datur facultas iudici breuiandi dilationem. ne instantia labatur cau indecisa.

Ad iuxta prædicta queritur. ¶ Quid si instantia esset leuis, vt accidit in nudinis: & contingerit peti iustas dilaciones excedentes tempus instantia: an sint concedendæ? & videtur dicendum quod sic. arg. textus in l. mortuo. ff. de iud. & per ea quæ not. Cy. in l. pendæ. in fine. C. de tempo. in integ. rest. & l. intendum & ibi per Pau. de Cast. ff. de iud. quia licet. ¶ Iudex post breuiare dilaciones: tamen non potest eas in totum inferre secundum Spec. in d. ver. sed pone. sed Imo. in c. de causis. extra. de offic. deleg. dicitur quod dilaciones in iura moderandæ: quod non transeat instantia in iura a lege, siue a statuto, vide per Petr. de Anch. in c. de foro comp. Bart. in extra. ad repri. in versic. prædicta. Bald. in l. j. in princ. C. de dilat. Imo. in leg. ante calendas. ff. de verbor. obligatio. Alex. in l. 2. ff. de appel. recip. & Matth. in consti. causa alij. s. dixit Gul. de Cu. in l. properandum. C. de iudic. Bald. in leg. & post edictum S. primo. ff. de iudic. quod in emergentibus nõ currit instantia: in emergentibus dico ante litem contestatam: vt si disputatur de mandato, siue procuratorio. quod est singulare secundum ipsos: sed quia statutum est tempus decidendum causam queritur. ¶ Quid si sententia prolata, post tempus præfixum in isto Ritibus, an valeat vel sit nulla? ¶ Et videtur dici posse nullam. Etiam prolata infra tempus præfixum instantia: de iure communi per not. per Ioan. Andr. in add. Specu. in tit. iudic. deleg. § restat. versic. quid si in statuto, per quem quia tempus per hos Ritibus. statutum instantia subrogatum in locum temporis præfixi instantia iure communi secundum Ioan. Andr. in add. l. in tit. de app. in §. nunc breuiter versic. licet in. in addi. magna ante fin. habetur per Doct. in de off. deleg. & in c. ex ratione. extra de appell. quia subrogatum sapit naturam eius in cuius locum rogatur. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis eatur. apriu. ecclesia. extra vt lit. pend. sed d. sententia labat tempus præfixum instantia: de iure communi erit nulla, secundum glos. communiter approbatam in l. properandum. in prin. igitur, &c. ¶ nam quantum lex apponit mensuram temporis: si loquitur in re textu supradictorum Rituum colligitur) vide proponere tempus instantia secundum Bal. in l. quare. §. proficisci. in 3. q. ff. de offic. proconf. & in c. vt infra cer. temp. vide tamen per Doct. in d. l. mandandum & Matth. in consti. Regni hac lege. & de pu. in tract. synd. in versic. instantia. Pau. conf. per Alex. conf. 104. in prin. in 5. volum. ¶ Sed quid si frustratorias dilaciones vnus part. s. tempus in labatur: an post tempus possit causa terminari sententiam vide gl. in l. intra vtile. in si. princ. ff. de iur. iur. cum venerabilis. extra de excep. & ibi in Cano. per dominum Iason. in d. l. properandum; in princ. in secundo not. In tex. ibi arbitrio iudicis, &c. ¶ Adde quod licet per istum Ritum dilaciones arbitrarie: tamen per pragma. Regni quæ incip. comparato reo. statuitur terminus quinque dierum ad probandum exceptiones dilatorias ante litem ingressam, & in causa principali quindecim dierum ad probandum post litem contestatam. vt in alia sequenti pag. quæ incipit. post prædictas. quæ seruan-

tur. tanquam iura nouissima in Regno: in quibus vide de quæ ibi scripsi. ¶ Adde etiam quod iudex potest ex officio procedere ad sententiam: ne instantia labatur vt probat text. iuncta glos. in l. vbi pactum. C. de transact. per quem text. ita nota. dixit Bart. in l. Seius. ff. ad leg. Falc. quem sequitur Alex. in d. l. properandum. in princ. in 2. col. & in dicta l. vbi pactum. Quæ autem iudex ex officio facere possit in causis ciuilibus vide per Alexand. in l. j. C. vt quæ desunt aduoc. & in l. 4. §. hoc autem. ff. de dam. infect. ¶ In tex. ibi partibus instantibus, &c. ¶ Adde quod stante statuto, quod causa committatur intra certum terminum: quod intelligitur si fuerit petitum secundum Ant. de Butr. in e. penul. extra de iudic. & Angel. in consilio 140. quod facit ad Regiam pragmat. quæ incip. odia litium, &c. quæ loquitur de cõpromissis fiendis infra duos menses inter coniunctos: quia intelligitur si fuerit petitum, faciunt quæ habentur per glos. & Doctor. in l. vniuersa. C. de prec. Impera. offer. quæ concordant cum isto text. ex quo habetur quod iudex ad partis instantiam non debet permittere labi tempus instantia: licet ex officio etiam possit terminare causam. Sed non cogitur, quia non quicquid, &c. l. non quicquid. ff. de iudic. ¶ quia officium iudicis non impartitur nisi petenti, vt habetur in dicto §. hoc autem. & sentit Bart. in dicta l. Seius.

- a ADD: Vsq̄ ad conclusionem, Adde quæ supra in Rit. 23. dixi. Ioan. Michael.
- b ADD. post publicatum, An & quãdo testes possint produci, & recipi post publicatũ, & post conclusum latè per Hipp. in l. j. in §. si quis vltro. numero 9. cum pluribus sequent. & numero 45. & 46. ff. de quæstio. Ioan. Michael.
- c ADDE Lanfranc. in cap. quoniam contra, in versic. instrumentorum productiones in princip. de proba. Ioan. Michael.
- d ADDE nulla: quid reddat sententiam nullam: vide quæ addam infra Rit. 285. Ioan. Mich.

Ritus Ducentesimus quadragesimus sextus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Causa criminalis qua. Et quando stricte dicatur.*
 - 2 *Pecunia pro testium extra regnum examinatione deposita, quando inter Cur. & partem diuidenda.*
- 1 **I**tem quod causæ criminales, &c. ¶ Adde quod causa criminalis dicitur quando pœna applicatur fisco l. Agraria. & ibi Barto. ff. deter. mo. l. prætor. ff. de sepult. viola. Item quando in libello dicitur accuso, &c. tunc dicitur criminaliter agere secundum glos. in rubr. C. quando ciuil. actio præiud. crim. habetur per Pano. in eapheries. extra de testi. Licet stricte dicatur causa criminalis quando agitur ad punitionem corporalem secundum glos. in leg. si qua per calumniam. C. de episc. & cler. & Bart. in d. l. prætor. ¶ In tex. ibi extra Regnum, &c. Ad de nouellam pragma. Regis Catho. quæ mandat de poni certam summam pecuniæ: Quando petitur examinatio testium extra Regnum: & si non examinatur, quia diuiditur inter partem, & curiam pecunia depositata: vide eam.
- a ADDE eundem authorem supra in Rit. 57. & ibi scripsi. Ioan. Michael.

Domini Annibalis Troysi, Cauensis

Ritus Ducentessimus quadragesimus octauus.

S U M M A R I V M.

- 1 Instantia in ciuilibus, & criminal. quantum durat.
- 2 Instantia per triennij lapsum de iure canonico non perit.

Item seruat vt instantia, &c.)† Adde quod iste Ritus concordat cum tex. & his quæ ibi habentur in superius allegata. l. properanduth. de iudic. vbi est materia ista: quantum durat instantia in causis criminalibus, & ciuilibus, vbi vide.

- 3 ADDE† quod instantia non perit de iure can. per la psum triennij text. & ibi Abb. in cap. cum olim. 2. de priuil. & in cap. pen. de iud. & Scriben. vtroque loco, & apostil. ad Abb. in d. c. cum olim. Ioan. Mich.

Ritus Ducentessimus quinquagesimus primus.

S U M M A R I V M.

- 1 Appellatus quid facit, appellante non prosequente appellationem.
- 2 Appellatio potest de iure communi actuario presentari.
- 3 Tempus appellandi de iure canonico, ciuili, & municipal.

Item si appellans, &c.)† Quid autem possit face re appellatus quando prosequitur causam appellationis, vide text. & quæ ibi habentur per Panor. & Moder. in cap. sæpe contingit. & in ca. reprehensibilis extra de appel. In text. ibi præsentatione, &c.

- 3 † ADDE quod de iure communi appellatio potest actuario presentari. vt habetur in auth. quæ supplicatio C. de preci. impe. offer. & ibi per Bart. & Bald. habetur per Alex. in l. j. s. libelli. ff. de appel. & in const. Reg. appellationum tempora. † In text. ibi quocunque iure, &c.
- ADDE quod de iure canonico statuitur tempus appellandi in c. ei. 2. q. 6. cap. cum sit Romana. extra de appellat. & in c. ex ratione. eo. tit. de iure ciuili statuitur, in auth. ei. qui. C. de temp. appel. & in auth. de his qui ingrediuntur ad appellandum. S. j. col. 5. In Regno vero per const. appellationum tempora. & ibi per scribentes, & in pragm. Regni quæ incip. appellatio num tempora. vide quæ ibi scripsi.
- ADDE cle. sicut. de appel. quæ dicit quod appellans debet infra anni terminum facere litem, nisi ex causa, & ibidem. d. Card. Ioan. Mich.

R I T V S C C L I I.

Item si contingat, &c.) In text. ibi aut quæ supplicatio, quæ est situata sub rub. C. de preci. Imperat. offer. Quæ cautio præstatu si ab aduersario petitur iuxta ea, quæ habentur per gl. & Doct. in l. vniuersa rescripta. C. eod. titu.

Ritus Ducentessimus quinquagesimus tertius.

S U M M A R I V M.

- 1 In causa appellationis, an procedatur sine litis contestatione de iure communi?

Item in eisdem, &c.) In text. ibi litis. contestatione, &c. † An autem de iure communi in causa appellationis procedatur sine litis contestatione, si volumus loqui de iure canonico; vide c. interposita extra de appe. per Imo. in c. Rayn. in in vers. contestata. extra, de testa per Old. consil. de iure ciuili. vide tex. & ibi Bart. & Alex. post ipsu in l. cum anterioribus. S. illud. C. de tempo. appe. Regno seruatur iste Ritus secundum quod declar. Afflict. in constitut. Regni dilationes. in 3. & 5. no. & quid in interloquutoria, vide in cap. per tuas extra de appellat.

- 2 ADDE sine litis contestatione. Adde Lanfran. & apostil. c. quoniam contra. in versic. interloquutoria & appel. num. 140. Ioan. Mich.

Ritus Ducentessimus quinquagesimus septimus.

S U M M A R I V M.

- 1 Appellatio non fit gratia retardandi executionem, sed reuocandi sententiam.
- 2 Appellatio de iure canonico, etiam in minimis prohibetur.

Item in causis, &c.) Adde quod iste Ritus quis dicat, quod non appellatur † intelligitur effectum retardandi executionem & non appellatur ad effectum reuocandi sententiam, siue cretum latam, seu larum de duabus vncijs si fuit lata, siue larum iniuste, ita declarat Afflict. in sua decis. 161. vbi etiam declarat sequentes Ritus, & de decreto affirmatiuo emanauit Regia pragm. Regis Ferdin. primi incip. Magnæ Curie, quæ similiter intelligitur. † De iure vero canonico appellatio prohibetur etiam in minimis per text. & quæ ibi habentur per Doct. in c. de appellat. extra de appellat.

Ritus Ducentessimus quinquagesimus nonus.

S U M M A R I V M.

- 1 Appellari de iure communi ab aliquibus casibus non licet.
- 2 A decreto curie ciuili, vel criminali num appellatur?

Item non appellatur ab omnibus, &c.) In text. ibi de iure communi habetur in l. 2. C. quo. 28. non reci. & per totum titu. in l. j. C. de rap. vi. per gl. & Doct. text. est & ibi habetur per Doct. in l. constit. ff. de appell. habetur per Matth. in const. Regni humanitate. & in consti. poena eorum. & in consuet. patrenorum. Adde. c. Regni plerunque concilii.

- 2 git † In text. ibi ipsius curie, &c. ADDE quod iste Ritus obseruatur in Magna Curie & pro eo ita fuit decisiu secundum d. Ant. Capic. in decis. 144. & habetur per insignem. do. magnum criminalistam Tho. gra. in voto secundo num. 9. & quid in supplicatione, aut interloquutoria. Vide Capic. in decisio. 144.

Ritus Ducentessimus sexagesimus.

S U M M A R I V M.

- 1 Tempus legitimum est 50. dierum.
- 2 Processus si post legitimum tempus presentabitur?

tur, ante tamen declarationem desertionis, an ex eisdem actis reuidebitur?

Index ad quem, an possit tempus abbreviare?

Item seruat ipsa curia quod quando, &c.) In text. ibi legitimum tempus, & adde quod tempus legitimum est quinquaginta dierum & per consi. Regni appellationum tempora, & per pragmat. Regni, quæ similiter incip. appellationum tempora. vide ibi dicta per me. & adde quod si processus non esset presentatus infra dicta tempora contenta in d. constit. & prag. sed esset presentatus post terminum prædictum ante tamē quam esset declaratum appellationem esse desertam: quod causa ipso processu: ita fertur Matth. esse de more sacri Consilij in decis. 143. & verum est b quia ita practicatur. ADDE, & an iudex ad quem possit breuiare dictū tempus ex qualitate rei & loci? dic q̄ sic. Affi. in d. consi. appellationū tempora. 3. & 8. nota Ioan. Mich.

RITVS CCLXI.

V Bivero, &c.) Vide supra ear. præcedent alios similes Ritus sub rubr. de appell. cū aliquibus additi. quas ibi edī, & adde. c. Regni plerunque, &c.

Ritus Ducentessimus sexagesimus secundus.

SUMMARY M.

Quis iudex de iure communi executioni sententiam mandabit in ciuili & crimi.

Item seruat ipsa curia, &c.) & adde quis mandabit executioni sententiam de iure communi: iudex a quo, an iudex ad quem: vide per Bar. in l. eos. in fin. prin. & in l. præcipimus. C. de app. in l. a. diuo Pio. in princ. & ibi per Docto. ff. de re iud. per Bald. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de test. & Cano. in cap. pastoralis, extra de offic. deleg. quid in criminalibus. vide per Bal. in d. §. qui prouocauit, & in l. addictos. C. de appellat. & in authen. quis litigantium.

Ritus Ducentessimus sexagesimus quintus.

SUMMARY M.

- Causæ suspicionis quæ sint, & num. 7.
Sententia lata per iudicem recusatum, an nulla?
Suspicio, an iuramento probetur?
Iudex, an possit in totum recusari, vel dari adiunctus de iure ciuili, & canonico?
Exceptio recusationis quando, & quo ordine opponitur.
Recusatio indifferenter allegata non valet.
Officialis si accusatur suspectus, an finito officio & confirmatus, succedat vt suspectus?

Item si contingat, &c. Ioanna, &c.) Adde quod iste Ritus est in viridi obseruantia: & continuo practicatur. & Quæ autem sunt causæ suspicionis vide in c. cum speciali, & in c. postremo. extra de appell. vbi per Doct. & maxime per Philip. de Fran. habetur: per Felyn. in cap. tanquam. extra de

- offic. deleg. per Par. in tract. de synd. in versic. suspicio. habetur in l. apertissimi, & in l. fin. C. de iudi. vide quæ scripsi in pragma. quæ incip. responsionibus vlt. car. & An autem sententia lata per iudicem recusatum sit nulla: vide per Docto. in d. cap. cum speciali, per Alexan. in l. quia poterat. ff. ad Trebell. & Et an suspicio probetur iuramento: vide gl. Bal. & Ang. in d. l. apertissimi, & Alexand. in l. si fideiusor. §. fin. ff. qui sa tisf. cog. & Et an iudex possit in totum recusari: an debeat sibi dari adiunctus, vide per Bald. in d. l. apertissimi distinguentem: aut recusatur ille qui est iudex ex prorogatione; & tunc ante litem contestatam, recusatur in totum, aut est iudex ordinarius, & datur sibi adiunctus episcopus nisi ratione præcedentis aduocationis, & eo casu recusetur, & idem vbi suspicatur, quod non sit sibi contrarius: per iura ibi allegata per eum & hoc de iure ciuili. De iure vero canonico ordinarius recusetur, si in recusatione inseritur legitima causa recusationis. c. 2. requirit. extra de appell. secundum ipsum. Seruata forma alterius. c. Regni, & incipit Prolixitatem, &c. ad car. 22. in noua impressura, quod approbatum videtur in hoc cap. & Sed quæro quando potest opponi exceptio recusationis, & quo ordine ponitur, per Inno. in c. inter monasteriū. extra de re iud. per Bar. in l. quidam consulebat. ff. eo. per Bald. in d. l. apertissimi. qui concludunt, quod opponi debet ante quam consentiatur in iudicem. l. si tunc subest causa suspicionis: sed si orietur in processu causæ: tunc quandocumque oriatur, opponi potest secundum ipsos. & Et adde verbum notandum quod si recusatio indifferenter allegatur: videlicet allegando suspectos omnes, &c. quod recusatio non valet ita dicit Ray. Bal. & Imo. ac Mode. in l. hoc modo ff. de condi. & demonst. & Sed quid si officialis fuit suspectus: finitoque eius officio, an si successit etiam suspectus, & videtur dicendum, quod sic si suspicio inheret dignitati alias secus: ita decidit Alexand. in d. consil. cum speciali. 12. col. de vtroque tamen vide Dom. meum Ant. Cap. in decisio. 138. numero 6. cū sequen.
ADDE Quia Phillip. enumerat quadraginta causas suspicionis. Adde Specu. in tit. de position. §. 7. & Steph. Aufferi. in tract. de recus. 9. vol. trac. qui enumerat nonaginta causas propter quas quis recusatur vel suspectus allegatur. idem Spec. in tit. de offic. delegat. §. superest. Ioan. Michael.

Ritus Ducentessimus sexagesimus sextus.

SUMMARY M.

- Absens quis dicatur, & num. 6.
Iudex si in causa, excusatione non obstante, procedit, processus nullus.
Si quis excusatur quia alibi ex alia causa carcera tur, quid iuris.
Absentia malitiosa quando, & qua dicatur.
Personæ coniuncta quæ dicantur.
Absens quinque modis dicitur.

Item si aliquis, &c.) In text. ibi excusetur, adde quod cum isto Ritu concordat text. in l. pen. §. ad crimen & quod ibi not. Bart. in 3. col. versic. quæro primo. in fine. ff. de publ. iud. & Bal. in l. reos. in fin. col. C. de accus.
¶ In text. ibi coniunctam personam, &c. & idem si per quem idoneum excusetur vt in sequenti Ritu, quos simul examinabimus.
¶ In text. ibi absens, &c. & adde quod absens dicitur

Domini Annibalis Troyfij, Cauensis

- 1 cur ille qui reperitur extra territorium tempore quo citatur, secundum gloss. in l. heres absens. ff. de iudi. gloss. in authen. de fideiuss. §. j. super versic. presentes in fine. & in l. 2. §. fin. in fine. de duo. reis. Etiam si territorium in quo citatus reperitur esset subditum ius dicenti, secundum Bartol. id quod dicit probari in d. §. primo. puta. si vnus præses haberet sub se plures ciuitates. Ita tex. ibi ad sanctum Iacobum, &c. Supple idem esse si haberet alias similes excusationes. vt in sequenti Ritu, & idem si est vltra mare, vt in alia peregrinatione, secundum Bal. in d. l. reos. si col. versic. si impediretur transire per iter, vt no. Inn. in cap. veniens. extra de accus. vel si fuit sibi mandatum, qd nõ transiret per illum locum propter eius inimicos, secundum Matth. in prælud. constit. Reg. 12. quæst. ver. quintum exemplum. & idem dicas in quolibet alio iusto impedimento, secundum Bar. in l. 2. §. si. in prima quæst. ff. de custo. reo. & in extrauag. ad repri. iter neglexerit. & in l. pen. C. quomodo & quando iud. & in l. 2. in fi. ff. de in ius voc. Io. de Imo, & Alex. in l. que situm. ff. de re iud. Et talis excusatio absentia ex causa necessaria operatur, quod si iudex procedit vltra, non obstante excusatione, processus & sententia essent nulli constituto postmodum iudici de impedimento, vt communiter concluditur per Doct. in d. l. quæsitum. habetur etiã per Bar. in d. l. pen. §. si. ff. de cust. reo. & in l. seruum quoque. §. publice. ff. de proc. & in l. 2. §. si quis in iudicio. ff. si quis caut. & in l. liberto. §. si. ff. de neg. gest. per Mat. in d. ver. quintum exemplum.
- 2 Et quid si excusatur quis quia est carceratus alibi ex alia causa: vide per Alex. in d. l. quæsitum. & per Mat. in d. loco. in fi. verbis. In tex. In fi. tex. adde ibi malitiosè, quod malitiosa absentia dicitur quando quis post citationem recessit & se absentauit. vt probatur in c. si aduersarius, & ibi hoc no. Abb. in pen. col. extra de eo qui mitt. in posse. cau. rei ser. vbi etiam dicit secundum Innoc. ibi quod quoties, qui tenentur aliquid facere, & abest: præsumitur malitiosè abesse vt in exemplo clericorum, qui tenentur residere in ecclesia: & viro qui tenetur habitare cū vxore, & hoc quãdo ex iusta causa agit cõtra istos. vt per Abb. ibi quæ vide, & vide alium Ritu in infra. qui incip. die 21. &c.
- 3 Et quæ autem dicantur coniunctæ personæ. b Pro declaratione sequentis Ritus vide in l. j. §. fin. cum l. seq. ff. de posthu. & in l. sed & hæ. in prin. ff. de proc. vide infra Rit. 286. in fi.
- 4 ADDE Absens. t Adde quod absentia dicitur quinque modis: nã vna est absentia probabilis, & necessaria, vt in milite, secunda est probabilis tantum, vt in subdito, tertia est necessaria tantum, in relegato: quarta est voluntaria, vt in mercatore, quinta est vbi per contumaciam, ita d. Nepos a Montalbano in suotra. excep. sub rub. contra diffini sententias in prin. fol. 177. 9. volu. tract. Ioan. Mich.
- 5 ADDE coniunctæ personæ. Adde Barto. in l. 2. & ibi Alex. remissive. ff. de accus. vbi etiam qui sint proximiores, & Panor. late in cap. nonnulli. §. sunt, & alij, num. 10. de rescript. & per eundem autho. in pragmat. dia. litium. Ioan. Mich.

RITVS CCLXVIII.

Item seruat ipsa curia, &c. In tex. ibi formam iuris communis, de qua in l. j. ff. si quis caut. & ibi habetur per omnes Doct. & vide ea quæ dixi supra in ista materia in Rit. 162.

Ritus Ducentesimus sexagesimus nonus.

S Y M M A R I V M.

- 1 Exceptio in criminalibus per procuratorem admittatur.

- 2 Procurator in crimine læsæ maiestatis an possit comparere?
- 3 Procurator si ad excipiendum fuit admissus: vnum quid acta cum eo facta valeant?
- 4 Procurator si in criminalibus admittitur: & de mandato dubitatur: promittet de rato.

DIE 21. &c.) t Adde quod secus videtur dictum per Bar. & Doc. in l. pen. §. ad crimen, ff. de pub. iud. & in l. seruum quoque. §. publice. ff. de procu. Bar. Veron. in conf. 147. cū sequē. t Et quid in crimine læsæ maiestatis an possit comparere procurator: vide Cap. in decis. 143. & quid pro muliere: vide in constit. Regni generalia iura. & ibi per scribentes. t Sed quid si procurator fuit admissus ad excipiendum pro parte citati acta facta cū eo valeant. Afflict. decidit quod sic, in 15 rub. constit. Regni in primo lib. num. 9. allegat gl. in l. quamuis. la prima. C. de adul. & ea quæ habentur in cap. j. de iud. in. 6. & in l. licet. C. de procurat. sed Bal. in d. l. quamuis restringit illã gl. vt si procurator fuisset admissus acta valent, liquidato tñ negotio, & ita etiam Bar. Ang. & alij intelligunt: vide eos. & per ista vide si test iste Rit. limitari in casu quo procurator fuit admissus. t Er nota vnum, quod in casibus in quibus procurator admittitur in criminalibus, si dubitatur de mandato, debet cauere de rato, secundum Bal. in l. non solum. §. fin. ff. de procurat. vide Cap. in dec. vbi ponit exemplum de syndico, seu procuratore vniuersitatis: per ea quæ habentur per Barto. in l. secunda. §. si. ff. de accus. in fi. tex. adde quæ fuerunt dicta supra proximè in Ritu incip. Item si aliquis, vbi de accusationibus fuit dictum.

Ritus Ducentesimus septuagesimus.

S Y M M A R I V M.

- 1 Pro periurio non est locus foriudicationi.

ITEM seruat, &c. In tex. ibi pro periurio, &c. de Afflict. referendo Bald. de Capua. in constit. Regni grandis, in 3. col. firmavit, t qd pro periurio non est locus foriudicationi: & idem dicitur constitu. eos qui. 4. col. versic. octauo quæro, immemor istius Ritus: licet secus dixerit in constit. penultimorum num. 22.

RITVS CCLXXII.

ITEM qd vbi, &c. Adde videndum Par. de Puro in tract. synd. qui late loquitur in vers. cõposito, & nouellã prag. Caroli Quinti Imperat. quæ incipit, & ne sperata. & quæ dicã infra in seq. Rit.

RITVS CCLXXIII.

Item quod, &c. De intellectu istius Rit. vide Mart. in decis. 387.

RITVS CCLXXIII.

Item curia ipsa, &c. Vide nouam pragmat. Caroli Quinti Imperatoris quæ incipit. & ne sperata, &c. de qua dicam infra proxima in Ritu.

Ritus Ducentesimus septuagesimus sextus.

S Y M M A R I V M.

- 1 Commutatio pena in quibus delictis, officialibus Regijs.

- Regis, irrequisito Rege prohibetur, & num. 5.
- Delicta pœnam mortis naturalis infligentia, quæ, & num. 33.
- Affectus quando, non secuto effectu, puniatur, & num. 22.
- Delicta in quibus pœna mutilationis membri locum habet.
- Commutare pœnam in delictis gravibus soli Regi, & coll. conf. reservatum est, & nu. seq.
- Iudex augere & minuere pœnam, causa cognita, potest.
- Qualitates delictorum sunt in magna consideratione pro augenda, vel minuenda pœna.
- Committens homicidium sine dolo, culpa tamen mitius punitur, & num. 35. & 36.
- Doli capax quis, & quando dicatur.
- Pœna minoratur in committente delictum ex isto dolo.
- Vulneratus vulnerantem fugientem si occiderit: an de homicidio sit puniendus.
- Vulneratus ab uno fataliter, ab alio parvo vulnerare, si moriatur, parvo vulnere vulnerans homicidii pœna non tenetur.
- Delictum mitius punitur per lapsum temporis. Minoratur delictum ratione senectutis.
- Pœna mortis quis ex præsumptionibus non damnatur.
- Titius percussit Caium cum bastono, non animo occidendi, sed moritur: nunquid occisi pœna teneatur?
- Committens homicidium mandato tyranni, mortis non traditur.
- Nobilis mitius quàm plebeius punitur regulariter. Nobilis furtum committens, furca suspendendus.
- Pœna augetur in verberante armatis gentibus. Taliterque verberando nunquid foriudicabitur? ibidem.
- Pœna minus morte qualiter intelligitur.
- Ictus balista, scoppetis, & archibus, pœna mortis naturalis punitur etiam non secuta percussione, & sup. num. 3.
- Ictus sagitta cum arcu ad nocendum, nunquid puniatur, ut ictus balista, & similibus.
- Arcus balista appellatione non venit.
- Statutum odiosum, an & quando restringendum.
- Ictus cum arcu punitur extra ordinem.
- Quod contra ius commune est: restringendum est.
- Præstans opem proyicienti sagittam, an eadem pœna puniatur? Et de pluribus similibus.
- Præstans simpliciter opem, mitius quàm principalis regulariter punitur.
- Mittens ictum balista si in unius iudicis est territorio, ille contra quem mittitur, in alterius: quis iudex de hoc cognoscer?
- Ictus balistæ & similes ante novam prag. qualiter puniebantur.
- Novæ pragmatica de ictu, an ad mandantem etiam extendatur?

- 33 Aliquis extra territorium delictum ictu balistæ & simil. commisit: reuersus in patriam, an puniri de eo possit?
- 34 Habens arbitrium secundum ius se regulabit.
- 35 Insanus & furiosus equiparantur.
- 36 Dormiens, vel ebrius delinquendo, an puniendi?

Item & nullus, &c.) In tex. ibi accusatus, &c. ad de & superuenit nouella prag. Caroli Quinti Imperatoris inuictissimi, quæ incip. & ne sperata, &c. † per quam prohibetur officialibus Regni Commutatio pœnæ in delictis in quibus infligitur pœnæ mortis naturalis, vel mutilationis membri nisi ex eius circumstantijs & qualitatibus aliter fuerit visum Proregi, & Collat. Consil. quo casu commutatur pœna ad trimes Regias in perpetuum. † Quæ autem sint delicta infligentia pœnam mortis naturalis: vide const. Regni terminu vite & ibi per scribentes. & per Afflict. in const. iustitiarj. in 6. no. vide ca. Regni incip. ad hoc. & duos casus nouiter sanctos. per nouellam prag. dicti Imperatoris quæ incip. contra autem videlicet Contra bancherios fallitos non satisfaciens eorum creditoribus intra terminum in eadem prag. statutum: & alia quæ incip. ad restringendum. contra videntes scoppetis archibus. † Isti proyicientes contra aliquem, etiam non percipientes vt his casibus incidant in pœnam mortis naturalis.

b Et tex. de iure communi. & ibi habetur per Doct. in l. j. in princ. de sicar. & in l. 3. C. de epi. aud. † Delicta autem in quibus pœna mutilationis manus debetur ponuntur in const. Regni si quis aliquem & in const. eos qui scienter. & ibidem per Scribentes. † Et nota, quod ex illa noua prag. datur arbitrium Proregi & Consil. Collat. commutandi pœnam in delictis ingentibus pœnam mortis, aut mutilationis membri ex circumstantijs & qualitatibus ipsorum delictorum. concordat text. & quæ ibi habentur per Bar. in l. hodie. ff. de pœn. vbi probatur quod iudex habet arbitriū augendi & minuendi pœnam causa cognita in delictis in quibus pœna est ordinata. & per tex. in l. quid er go. §. pœna grauior. ff. de his qui no in fa. & dixit Bald. in const. vlt. in 3. lib. allegans Iac. de Aret. in l. j. §. sed si claua. ff. ad leg. Julia. de Sica. & si habens lanceam in manu, percussit cū hasta, & erat sibi liberum percutere cū ferro, & ex percussione sequuta sit mors: percutiens non tenetur pœna mortis: & in hoc datum est arbitrium a iure præsidibus prouinciarum secundum qualitate delicti per tex. in d. l. hodie. quod arbitrium in Regno reservatum est soli Proregi & Consilio Collat. per dictam no. prag. concurrentibus circumstantijs & qualitatibus delictorum quæ qualitates valde sunt in consideratione, etiam de iure communi pro arbitrio augendi, vel minuendi pœnas, vt senilis ætas, bona sunt si semel deliquit, secundum Ioa. de amicis. consilio octuagesimo octauo vt etiam probat text. in l. aut facta. §. qualitate. de pœn. & potest poni exemplum in varijs casibus, † & primo quando homicidium committitur sine dolo, & sed culpa, tunc licet committens non puniatur pœna mortis: tam è mitius punitur ita dixit Lud. Ro. in l. in actionibus. ff. de in lit. iur. Barto & Alexand. in l. prima. S. j. ff. si quis test. li. esse ius. sue. firmat Alex. in consilio 76. in cip. vna inquisitione: primo volumine. & conf. 140. incip. videtur, & c. in secundo volumine. Math. in rub. d. constit. terminum vite. vt in eo qui apposuit faniculū in fenestra causa capiendi ingredientiēs ad furandū, & strangulatus repertus fuit ita ingrediens secundū ipsos: secundo in infante homicidiū committente cū dolo, dico de infante doli capace, qui licet pœna mortis nō puniatur. per tex. in l. infans. ff. ad leg. Corde Sica. & in clemētina prima, extra de hom. pœna

Domini Annibalis Troysij, Cauensis

- que iura ita limitat Matth. dictam consti. terminum, in 7. fallen. tamen, puniunt. sed mitius secundum dom. Abb. in cap. primo, extra de delict. puer. ita declarat Hippo. in dicta l. infans. in secunda col. versic. fa-
9 reor. & hoc opera: vt qualitas ætatis, † Quando autē dicitur infans doli capax & qualiter probetur: posuit Archid. in c. illud is. quæstione 2. & Ioan. de Ana. in cap. secundo. 7. colum. de deli. puer. ad quos se remittit Hippo. in d. l. infans. secunda colum. & dicunt quod doli capax dicitur infans quando proximus est pubertati, vel ille quæscit discernere inter bonum & malum; & hoc verius in delictis secundum ipsos.
- 30 Tertio † in committente delictum ex iusto dolore, quia tunc similiter poena minoratur. vt probat tex. in l. si adulterium. §. Imperator. ff. de adul. secundū Luc. de Pen. in l. si apparuit. C. de cohor. 7. colum. lib. 12. & Abb. in cap. olim ex literis. extra de rescrip. per illum tex. & in c. dilecti. vii. colum. extra de excep. & ibi per Felyn. ita consuluit Alex. conf. 76. primo volu. & conf. 140. 2. volum. habetur per Matth. in consti. Regni. si maritus in principio. per Luc. de Penna in l. error C. de cast. pe. l. j. lib. 2. firmavit Hippo. in dicta l. prima, in princip. in 9. col. ff. de Sica. etiam Aret. consil. 80. etiam si dolor, seu iracundia prouenerit aliter quam ex facto offensi. secundum Lud. Ro. in l. cum mulier. ff. soluto matrimo. per tex. no. in l. lex Iulia. in fin. ff. ad legem Iul. repet. quod dictum pro valde nota. resumpsit Fel. in capitulo dilecti. 8. colum. versic. secunda declaratio. de exceptio. ita cōsuluit Pau. de Cast. conf. 192. incipien. in causa carceratorū vlt. col. refert. & sequitur Hippo. in dicta l. prima, in princip. 9. col. & in d. §. diuus. & suo singu. 270. probat tex. in l. diuus. ff. ad leg. Pomp. de par. & ibi per Hippo. vbi probat, quod pater occidens filium propter adulterium commissum in personam nouerce, non puniuntur poena mortis, sed mitiori poena; quia motus iusto dolore. Ex quibus etiam inferitur ad aliam qualitatem scilicet quod si vulneratus insequitur vulnerantem, qui post vulnus fugiebat, & eum interfecit. quod nō puniuntur poena homicidij, quia potius homicidium dicitur culposum, quam dolosum in non temperando suum dolorem receptum per vulnus. ita Ingu. dixit Iaco. de Aret. relatus per Ant. de But. & Abb. sic. in cap. olim, lo primo, extra de resti. spol. refert, & sequitur Hippo. in dicta l. prima. in principio, in 7. colum. ff. de Sica. & Fely. in d. cap. dilecti. extra de exceptio. Matth. in d. constitutio terminum vitæ in 11. folio.
- 32 Item si vnus vulnerauit letaliter, & alius cum hasta lancea, vel cum paruo vulnere: & vulneratus mortuus est, quod percutiens paruo vulnere non tenetur poena homicidij, sed arbitrio iudicis puniuntur secundum Iaco. de Are. in l. j. §. sed si claua. ff. de Sica.
- 33 † Præterea quando sunt elapsi anni decem a tempore commissi homicidij, tunc homicida mitius puniuntur. vt probat tex. iuncta gl. in l. si quis diuipio. ff. de pe. per quem tex. & per alia ibi adducta. per ipsum, ita concludit Matth. in decis. 187. ita firmavit Hippo. in singu. 454. incip. cur. sus temporis. habetur per Pet. de Anch. & Rocchum in c. fi. extra de consue. per Sa-
34 ly. in l. rerum. ff. ad legem Iul. de vi. † Item poena minoratur ratione senectutis. l. 2. ff. de termin. moto l. si quis. §. agnoscitur. ff. ad Syl. 26. quæst. 7. cap. tempora. & ibi gl. ita dixit Deci. in l. si fugitiui. quinta colum. C. de ser. fugi. † Iterum & alio casu. l. si aliquis veniet condemnandus de homicidio ex præsumptionibus; non imponeretur poena mortis, sed mitior poena, secundum Inn. in cap. quia verisimile. extra de præsumpt. quod dictum tanquā singul. approbant Doct. in cap. asserit. eodem titulo. Bal. in l. non est verisimile. ff. quod metus causa. & in capitulo primo. in si. quibus mod. seu. amit. in si. & ibi Afflict. & in l. eius. §. j. in si. ff. de testib. Abb. in cap. auditis. extra de præscr. Ant. de But. & Abb. in capitulo quanto. extra de præ-
- sum. Pau. de Cast. in consilio 199. incipien. visa in qua-
sitione. Oldra. consilio 192. viso diligenter, &c. & præ-
terea consuluit Pau. de Cast. in consil. 192. incipier
36 in causa incarcerationum, † quod si aliquis percussit
aliquem cum bastono animo ipsam bastonandi; &
ex illa percussione mortuus est: quod nō puniuntur per-
cutiens de occiso: sed mitius puniuntur, & ratio est, quod
non deliquit ex præposito quoad homicidium, &
sic cessat qualitas doli. quod consilium refert, & se-
quitur Aug. in addit. Ang. in præf. malef. in versic.
appensare. & Hipp. in suo singu. num. 176. & in d. l. j.
§. diu. ff. de Sica & ibi vide multa adducta per ipsum
in ista materia, quando iudex habet arbitrium auget
di & minuendi poenam propter qualitates occurren-
tes in delictis quæ possunt satis prodesse, pro intelle-
ctu dictæ no. pragma. & intelligas in casibus quibus
dixi & dicam mitius puniri, scilicet minus morte na-
turali, secundum Bal. & Imo. in dicta l. seruos. per il-
37 lum tex. vbi ponunt exemplum in committente ho-
micidium mandato tyranni, quod non traditur mor-
38 ti, sed mitius puniuntur. Qualitas etiam nobilitatis
operatur vt mitius puniatur nobilis suam plebeius,
vt habetur per Matth. in prop. consti. §. his, ita que. §.
6 no & in const. minoribus. in 2. not. 3. quæst. & Tho.
Gram. in voto. 23. numero 22. ego addo tex. & ibi ho-
no. Bald. in d. l. seruos. C. ad l. Iul. de vi. & ibi etiam
Salyc. & rex. in l. pedius. ff. de incend. rui. nau. & in l.
3. §. pen. ff. ad legem Iul. de Sica. & de nobilitate vt
de plene per Salyc. in d. l. seruos. vbi dicit, quod al-
quando poena augetur in nobili: quod approbat per
39 consti. Regni quia nobilis furtum committens tan-
ca suspenditur: licet in alijs delictis decapitetur. vlt.
constitu. Regni prosequentes. in fi. & ibi gl. & Math.
40 Augetur etiam poena contra bastonantem. aliquem
congregatis gentibus armatis, licet alia poena no. au-
cta puniatur bastonator solus. Et an quando congre-
gatis gentibus bastonauit, possit foriudicari? vide de
vtraque Tho. Gram. in voto. 15. numero 10.
- 41 † Et quatenus dixi supra quod mitior poena, intelligitur
minor morte. Adde quod non intelligitur in con-
sed poena erit pecuniaria, secundum Tho. Gram.
voto. 23. numero 20. allegat tex. & ibi per Doct. in
adulterium §. Imperatores. ff. de adul. & in l. si quis
§. si tamen. ff. ad Syl. & in l. Gracchus. C. de adul.
hæc notabis pro intellectu dictæ no. prag. de ar-
bitrio Præregis loquentis: vide Cap. in decis. 27. nu-
14. qui ponit alium casum quo poena potest commu-
tari, scilicet in sponte confesso homicidium ad sui de-
22 fensionem. † Restat aliquid dicere ad intellectum al-
terius no. prag. præallegatæ loquentis de ictu
balistæ, scoppetæ, & archibus, vt ictus puniatur poena
mortis naturalis, etiam quod non sit secuta percussio
pro concordia allego tex. in l. secunda. ff. de Sica. & id
quod dixit Ang. in l. prima. §. fin. ff. quod quisque iur.
vbi dixit quod conatus puniuntur eadem lege quæ pu-
23 nitur actus si in lege sit mentio de conatu. † Sed quid
si quis vsus est arcu mittendo ictū cum eo ad nocen-
dum cum sagitta: an puniatur poena imposita per di-
24 ctam no. prag. & videtur dicendum quod non, quia
actus non venit appellatione balistæ: vt probatur in
l. si. ff. de iu. immuni. & ibi hoc not. Bart. pro quo facit.
25 Quia statum odiosum non extenditur de vno ad aliud
in penalibus, sed restringitur ad casum iuum. capitulo
lo odia. de reg. iur. leg. quicquid astringendæ. ff. de
verborum obligat. ita dixit Bald. in leg. 3. C. de episc.
audi. & in leg. tertia. C. de hered. instit. & Card. in ele-
mentina prima, quæstione prima, extra de consangu.
& affinit. consuluit etiam Hippo. in consilio 8. primo
libro, etiam si esset eadem ratio in vtroque casu se-
cundum gl. Bart. & Ang. in l. furti. §. fin. ff. de his qui
no. infam. & dicunt illam gloss. esse communiter ap-
probata: ita etiam consuluit Bart. Cœpoll. in con-
silio 2. intertia columna, in principio. per tex. in l. 3.
§. hæc

Sicut verba. ff. de neg. gest. & in l. prima. §. is, qui natus est de exercitoria. l. hodie, & l. si de interpretatio. ff. de pœn. quod sequitur Gram. in voto. §. in fi. C. de predicta videtur facere doct. singu. Bart. in leg. admodum. in prima columna. C. de agrico. & in libro vndecimo. vbi singu. dixit, quod licet statuta pœnalia non extendantur tanquam odiosa: tamen possunt extendi, vbi faciundo extensionem de qua non remaneret impunita, quod dictum sequitur. & Aug. in add. ad Angel. in tract. malefic. in vers. de hac tradita la patria. 2. car. in addit. incip. tu tamē. & Alexand. consulendo, pro vt refert Hippol. in con. no. 71. numero 6. primo volum. cumq; dicta noua pragma sit statuta ob delicta puniendā (vt in ea legi) ideo videtur debere extendi ad vntem arcu ad locendum: sed videtur posse responderi quod dicta doct. Bart. habet locum quando mittens ictum, si nō puniretur pœna dictæ nouæ pragme. non puniretur alia pœna.

Sed ego dico quod talis ictus cum arcu est punibilis, & punitur extra ordinem, per tex. in l. prima. de extraord. crim. & in l. aut facta. §. euentus. ff. de pœn. per que iura ita dixit Ang. in dicta l. prima. §. fin. quod quisque iur. & Spec. in titu. de accusat. §. primo. versiculo quid si. & ideo cessat ratio Bart. & sequentium per quam voluit fieri extensionem ne delinquent remaneant impunita: quia etiam non facta extensione dictæ nouæ pragme, ictus cum arcu sine percussione punibilis est, per predicta. Præterea dicta noua pragme est contra ius commune, vt infra dicetur, ideo restringenda. Bart. & Bald. in l. prima. C. de pœna Trinit. & consuluit Cort. consilio 94. numero secundo volum. & consilio. 147. numero 44. consilio 133. lib. 2. iterum quæro an dicta noua pragme extendatur ad præstantem opem: vt si quis præstiterit opem proijcienti sagittam, puniatur eadem pœna: non mittentis: & videtur quod mouetur per no. per r. & Ang. in l. is qui opem. ff. de fur. vbi dicunt, quod non est, qui præstat opem furto, percussor non est qui præstat opem percussori. Et homicida non est, qui præstat opem homicidio. & ideo præstans opem non comprehenditur in statuto loquente de principali de quante, quos refert, & sequitur Hipp. in consilio. num. 52. primo lib. ita etiam decidit Matth. in con. no. Regni si quis aliquem. 2. nota. in fi. Tum maxime quia loquitur in personam dicta noua pragme, quo sit vt non comprehendatur præstans opem in quo vt singu. declarat Bart. in dicta l. is qui opem: & ibi dicitur Ang. pro ista opin. consuluit Barth. Veronen. consilio 36. incip. requisitum. fin. columna. & Hipp. consilio 47. secunda columna. numero tertio, primo volum. Præterea etiam quia simpliciter præstans opem magis punitur quam principalis delinquens, secundum Salyc. in l. prima. C. de rap. virg. Hippo. in consilio, numero octauo cum seq. primo lib. Cœpol. questione 27. requisitus. vltima colum. Præterea in super quæritur, pone quod mittens ictum cum balista, stat in territorio vnius iudicis, ille contra quem mittitur, stat in alio territorio: quis istorum iudicum puniet tale delictum: & quis locus ponendus est in accusatione, & dicendum puto: attento quod noua pragme loquitur in personam, quia ponit mittentem ictum: quod sebet considerari locus in quo stat mittens ictum: per ea que no. Bart. in l. libellorum. secunda columna versiculo vltimus quæro. ff. de accusat. & Floren. in l. ait lex. ff. ad legem Aquil. Cyn. & Bald. in l. prima. C. vbi de cri. agi oportet. & Ant. de But. in capitulo fin. extra de foro compet. vbi vide Fely. Abb. in capitulo patientibus. extra de priuileg. & Bartol. in l. ait lex. §. primo. ff. de adult. ideo debet puniri per iudicem loci in quo stat mittens ictum. Præterea scias, quod ante sanctionem dictam nouam pragme. ille qui proijciebat sagittam cum balista, non sequuta percussione, non

puniretur pœna capitali: neque pœna manus, sed extra ordinem secundum And. de Her. & Matth. in cō. ritu. Regni asperitatem. tertia columna, allegantem Ang. in dicta l. prima. §. fin. ff. quod quisque iur. Præterea an dicta noua pragme extendatur ad mandantem proijcis, vt ictum puniat proijcientem? videtur quod non per predicta. facit gl. in l. j. §. supra. ff. si pars hereditatis. & Salyc. in l. non ideo. r. 3. colum. in princ. l. qui accusa. vbi dicunt quod est diuersa qualitas in vtroque, & ideo videtur quod puniatur extra ordinem secundum ictum. & Afflict. in consitu. Regni omnis nostri.

33 4. nota. versic. sed ego. Præterea ideo quia est exasperata pœna: si delictum ictus cum dictis instrumentis esset commissum extra territorium: an puniretur delinquens reuersus in patriam per iudicem domicilij: vide de Bart. & Bald. in l. cunctos populos. C. de summa Trinitate, & fide cathol. & alios Doct. de quibus per Matth. in consitu. Regni incip. eos. 6. columna, decima questione, & in consitu. homines. 2. nota. Petrus Philip. Cor. consilio 89. tertio volumine, & cons. 152. primo lib. numero 3. & Bald. in l. si quis non, antepenultima. colum. versic. & predicta. C. de episc. & cler. vbi ponit casum quando puella est capta in vno territorio, & in alio cognita: vtriusque territorij iudex punit: & similiter in proijciente cum balista: vide Afflict. in §. iniuria. de pa. iur. fir. de remissione vide Afflict. in consitu. Regni capitaneorum. 3. col.

a ADDE Guliel. bont. qui enumerat omnes casus in quibus imponitur pœna mortis tam de iure ciuili, quam Canon. in quodam suo tract. inserto post tracta. de syn. Ang. de Perusio lib. 10. tract. Ioan. Mich.

b ADDE Naturalis. Adde alij contra prouocantem aliquem ad duellum per aliam nouellam pragme. etiam quod non sequatur effectus duelli. Ioan. Mich.

c ADDE ordinata. Adde quod idem videtur vbi non est ordinata facit tex. iuncta glos. j. l. nemo martires. 34 C. de fac. san. & eccl. & habens arbitrium debet regulare secundum ius, facit tex. in l. si libertus, de oper. liber. gl. in tex. in clemen. pastoralis. §. ceterum, de re iudic. Barto. in l. Titia. §. Imperator. in fi. ff. de leg. 2. Abb. in cap. j. de const. licet ibi impugnetur per scribentes. Ioan. Michael.

d ADDE Sino dolo, vt puta in infante & furioso: qui equiparantur per Iurisconsultum. in l. j. §. adipiscimur. 36 ff. de acquir. poss. sed quid in dormiente committente delictum in somnijs? vide Bart. in l. vt vim nunc. §. ff. de iust. & iure Bart. in l. j. antepenultima. C. vnde de vi. & Alex. in dicto §. adipiscimur. no. & quid in ebrio Barto. in §. delinquent. l. respiciendum de pœn. dicit quod teneatur contra quam doctrinam requirit do. Io. Cola. de vicarijs, de Salerno, legendo d. §. adipiscimur. inferendo de furioso ad ebrium, scilicet non teneatur pœna corporali per ea, que dicit Alex. in d. §. delinquent. & late Lud. Rom. in l. j. ff. de verbo rum obligat. & Ang. & Augu. in tracta. malefic. versic. scienter dolose, & e. in vers. sed quis propter ebrietatem. vbi tam de ebrio quam dormiente. Ioan. Michael.

e ADDE capit. ceterum, de iud. & cap. Regni item statumimus.

f ADDE quod eandem quæst. format Afflict. in vrbibus seu. in rit. de pace iur. firm. §. iniuria. 4. nota. numero. 79 ad quam facit gl. fin. per c. finem in const. damna. Ioan. Michael.

Ritus Ducentesimus septuagesimus septimus.

S Y M M A R I U M.

1 Quis alieno sigillo de iure communi potest sigillare.

Annibalis Troÿsij, Cauensis

Item curia, &c.) In text. ibi alieno, &c. † Adde quod de iure communi quis poterat alieno sigillo sigillare faciendo expressam mentionem de hoc, vt probat tex. & ibi no. Bar. in l. ad. testiu. S. si ab ipso. ff. de test. & in S. possunt. in st. eod. tit. habetur per Bar. in l. si procuratorem. 2. col. ff. de proc. Bal. in l. si. in fi. C. de iur. deli. Innoc. in cap. significauit. extra de appella. vbi per Philip. Fran. & per Doct. maxime Ioan. And. in cap. 2. de fide instru.

RITVS CCXXXI.

Item seruatur, &c.) In text. ibi repulsam, &c. de ista materia repulsam, vide quae late dixi in pragmat. Reg. quae incipit cursu dilationis. In text. ibi de falso, &c. de ista materia vide dicta per me in alia pragmat. quae incipit. testem falsum, quae hic causa breuitatis non repetit.

Ritus Ducentessimus octuagesimus secundus.

SVMMARIVM.

1. Impertinentium materia remissive.

Item seruatur, &c.) † De materia impertinentis, quo ad istum Riturum vide quae dixi in pragmat. Regni incipit. saepe contingit, &c. quae hic breuitatis causa non repleto. In text. ibi aucten. si testes, &c. Adde quae habentur, in c. repellantur, & in c. inquisitionis, & in c. cum p. tabellio. extra de accus. & in auct. si dicatur. C. de testi.

2. ADDE Bar. & alios scrib. in l. per hanc. C. de temp. appell. vbi quando contrarij, & quando impertinentes. Ioan. Michael.

Ritus Ducentessimus octuagesimus quartus.

SVMMARIVM.

1. Feriarum materia remissive.

Item seruatur, &c.) † In text. ibi honorem Dei. De istis ferijs videatur in l. j. ff. de fer. & in l. omnes. C. eod. & in cap. fin. extra eod. in quibus locis habetur late per Doct. & dictum est supra Rit. 117. numero primo. cum seq.

Ritus Ducentessimus octuagesimus sextus.

SVMMARIVM.

- 1 Pars contra quam esset liquidandum; an citanda in liquidatione instrumenti?
- 2 Cessionarius nunquid praebulam petitionem offerre possit, cessionem verificare, instrumentumque liquidare?
- 3 Cessionarius in rem suam est procurator, & creditor.
- 4 Exempla non arctant generalitatem antepositam.
- 5 Principalis creditor, & cessionarius habent idem ius executiuum.
- 6 Ius executiuum in heredem, & cessionarium pariter transit.
- 7 Cessio loco traditionis habetur.

- 8 Argumentum a simili validum est in iure.
- 9 Haeres cum cessionario parificatur in liquidatione.
- 10 Haeres heredis an instrumentum praebulam petitione praebulam?
- 11 Haeres heredis verus est haeres.
- 12 Statutum de haerede loquens, in vero locum habet.
- 13 Haereditis appellatione qui veniant.

Item seruatur, &c.) In text. ibi liquidare, &c. † Ad in ista liquidatione debeat pars citari contra quam intendit liquidare instrumentum? Math. in const. Regni eos qui. in 4. col. videtur dicere quod non, & nihil allegat; sed mihi videtur dicendum contrarium, fretus autoritate Bal. in l. 2. in fi. col. vers. ijs. C. de exe. re iud. vbi dixit quod in liquidatione instrumenti pars aduersa citanda est, quia causa cognitionem requirit; & idem firmat in l. per diuersas. q. C. mand. † Sed pone pro declaratione istius Riturum an cessionarius possit offerre petitionem praebulam & verificare cessionem legitime factam, & deinde quidam instrumentum debiti secundum formam praebulam Riturum? & dubium facit quia Math. in constit. eos qui. in 10. q. firmat cessionarium non posse liquidare instrumentum debiti secundum Riturum plures rationes; & prima, quia ante omnia debet constare de cessione, & quod fuit facta ex causa onerositate debitoris, vt per Bald. in dicta l. per diuersas. 10. quaestione, cum alijs allegatis ibi per eum de causa onerosa. melius allegasset Riturum infra numero 286.

Item alia ratione, quia iuramentum non fuit praebitum de facie ad faciem; † licet cessionarius, sit procurator in rem suam per quem concludit, vt supra fretus autoritate Benedi. de Bart. in tract. de quare allegantis tex. in l. si mulier. S. ex affe. ff. de iud. dot. Quibus non obstantibus, videtur dicendum quod legitimus cessionarius possit offerre petitionem praebulam & liquidare cessionem sibi legitime factam quemadmodum & haeres seruata forma istius Riturum & pondera text. huius Riturum. in principio ibi, quando creditor, & post medium ibi, alius creditor, &c. nam cessionarius creditor est. vt concludunt Doct. communiter in l. prima. ff. si certum petatur. habetur per Alexand. in leg. postulante, in fi. ff. ad Trebell. & Math. fatetur in d. constit. eos; namque creditor permittitur per istum Riturum petiti praebulam ad liquidandum instrumentum, ergo & cessionario ad liquidandam cessionem sibi legitime factam: qualiquidata praebulam potest instrumentum debiti secundum formam Riturum contra debitorem sibi cessionem. Non obstat quod Ritus noster videtur se restringere ad haereses: quia hoc videtur posuisse exempli gratia: vt ostenditur per dictionem similitudinariam positam in textu, † exempla non arctant generalitatem antepositam. vt est tex. instit. de gradi. S. haecenus. & in l. damni. ff. de dam. infe. & in l. prima, de iur. ff. de vi & vi arma. ca. primo. extra, ne cler. vel mon. Ita consuluit Corn. consilio 88. & consilio 195. tertio volumine, beneficium id quod dixit Bart. in l. prima, in versiculo quarto, ex forma statuti. ff. de act. & obligat. & Bald. in l. ex legato, in fi. C. de leg. & in l. prima ff. si certum petatur. † Vbi dicunt quod ius executiuum quod habet principalis creditor ex forma statuti ratione guarantigiae habet etiam & cessionarius: hoc idem firmat Cy. Bart. & Alexand. in l. fin. S. fin. ff. de leg. primo. Pau. de Cast. & Alexand. in dicta l. postul. qui dicit hanc esse commu. opin. quam optime probat tex. in d. l. ab Anastasio, in versic. in alium creditorem. C. manda. & ibi hoc not. Bald. in tertio nota.

- 3 Item alia ratione, quia iuramentum non fuit praebitum de facie ad faciem; † licet cessionarius, sit procurator in rem suam per quem concludit, vt supra fretus autoritate Benedi. de Bart. in tract. de quare allegantis tex. in l. si mulier. S. ex affe. ff. de iud. dot. Quibus non obstantibus, videtur dicendum quod legitimus cessionarius possit offerre petitionem praebulam & liquidare cessionem sibi legitime factam quemadmodum & haeres seruata forma istius Riturum & pondera text. huius Riturum. in principio ibi, quando creditor, & post medium ibi, alius creditor, &c. nam cessionarius creditor est. vt concludunt Doct. communiter in l. prima. ff. si certum petatur. habetur per Alexand. in leg. postulante, in fi. ff. ad Trebell. & Math. fatetur in d. constit. eos; namque creditor permittitur per istum Riturum petiti praebulam ad liquidandum instrumentum, ergo & cessionario ad liquidandam cessionem sibi legitime factam: qualiquidata praebulam potest instrumentum debiti secundum formam Riturum contra debitorem sibi cessionem. Non obstat quod Ritus noster videtur se restringere ad haereses: quia hoc videtur posuisse exempli gratia: vt ostenditur per dictionem similitudinariam positam in textu, † exempla non arctant generalitatem antepositam. vt est tex. instit. de gradi. S. haecenus. & in l. damni. ff. de dam. infe. & in l. prima, de iur. ff. de vi & vi arma. ca. primo. extra, ne cler. vel mon. Ita consuluit Corn. consilio 88. & consilio 195. tertio volumine, beneficium id quod dixit Bart. in l. prima, in versiculo quarto, ex forma statuti. ff. de act. & obligat. & Bald. in l. ex legato, in fi. C. de leg. & in l. prima ff. si certum petatur. † Vbi dicunt quod ius executiuum quod habet principalis creditor ex forma statuti ratione guarantigiae habet etiam & cessionarius: hoc idem firmat Cy. Bart. & Alexand. in l. fin. S. fin. ff. de leg. primo. Pau. de Cast. & Alexand. in dicta l. postul. qui dicit hanc esse commu. opin. quam optime probat tex. in d. l. ab Anastasio, in versic. in alium creditorem. C. manda. & ibi hoc not. Bald. in tertio nota.
- 6 pro ista parte consuluit. Rom. in consilio 38. † Nam quemad-

quodmodum ius executiuum transit in heredem, secundum Bal. in capitulo primo. S. si vero. de pace iur. in l. i. v. lib. seu. quem sequuntur Ang. & Alex. in l. i. si ira stipuler. ff. de verborum oblig. Ita & idem ius transit in cessionarium, secundum Bart. & Imo. in l. prima. S. si usufructuarius. in principio. ff. de oper. noui nunciat. & est commu. opin. secundum Alex. ibi. & in dicta si ita stipuler. † Per cessionem namq; transfertur dominium, & cessio locotraditionis habetur. vt no. in l. fin. ff. de donat. habetur per Bal. in dicta lege per diuersas. vndecima quaestione, & si niter transfertur dominium in heredem. l. 2. Titio. C. de fur. cum similib. & ideo data paritate, & similitudinem etiam importat illa dictio alius posita in text. mot. per Abb. in cap. mulieres. extra de sent. excommunicat. & per Bart. & Bald. & Alexand. in l. si fugiti. C. de seruis fugi. † Quod arg. a similitudine validum in iure, secundum Bald. in l. conuenticulam. C. de iur. cop. & cler. in secunda columna habetur. in l. prima. ff. de offic. eius cui man. est iur. in l. 5. C. de interdictis. glos. Bald. & Imo. in l. si socer. in princ. ff. solu. mammo. videtur igitur concludendum, quod sub Rit. comprehendatur & cessionarius, vt possit & petitionem praeambulam liquidare cessionem, & inde presentare instrumentum secundum formam us contra debitorem sibi cessum. Non obstant legata per Matth. & primo non obstat doct. Bald. in l. per diuersas. in decima quaestione, quatenus si quod debet liquidare cessionem sibi factam ex causa onerosa cessionarius citato debitore, quia hoc potest, vt fiat in petitione praeambula citato debitore eodem modo potest facere haeres qui liquidat prius haeredem citato debitore, secundum Bal. ibi. & l. i. in si. C. de ex. re. iud. † vbi Bald. parificat in ista liquidatione haeredem & cessionarium: ergo sua dona facit pro cessionario; & non contra, quod videtur fieri Matth. in d. constitu. in superioribus verbis in allegat legem si potest. ff. de acquir. haered. non obstat etiam quod iuramentum non sit praestitum de re ad faciem cessionarij, & debitoris: quia hoc non fitur in Rit. si qui debitores: sed solum ibi dicitur per instrumenta quae praesentantur, contineant iuuentra, aut poenas pecuniarias. Praeterea in haerede iure iuramentum fuit praestitum sibi: & tamen praestatur ad liquidandum & presentandum, cum petitione praeambula: ergo idem in cessionario per dicta. Non obstat doctrina Benedicti de Bar. quia l. 5. ex asse, quem ipse allegat non probat id ad quod allegatur per ipsum: nam ibi ideo prohibetur legatio fideicommissi in aliam personam, quam si commissarij: quia obstat voluntas testatoris, vt clarat ibi Bart. qui allegat tex. in l. sed si ante. in ver. quia non restituitur hereditas, vt testator rogauit, ad Treb. erit bene verum, qd secundum do. Matth. d. const. cessionarius non posset liquidare, & presentare instrumentum contra debitorem sibi cessum per non liquidata cessione per petitionem praeambulam. Item in fauore cessionarij videtur facere obsequantia Magnae Curie quae est post Ritum si qui debitorum, vbi in fine dicitur quod vnum instrumentum potest liquidare alterum, vt in haerede, &c.

¶ Sed an haeres haeredis possit cum petitione praeambula presentare instrumentum secundum Ritum: & videtur quod sic. † Quia haeres haeredis testatoris est haeres. l. fin. C. de haered. instit. l. paterfam. ff. de vulg. & pupil. nam haeres haeredis vere, & proprie est haeres, secundum Bald. in d. l. si. a. i. q. & directe secundum gl. in d. l. paterfam. † Et statutum loquens de haerede, habet locum in vero haerede, secundum Bald. in rub. extra de causa poss. in si. & Alex. in conf. 82. ver. praeterea. 2. vol. † Et qui veniant appellatione haeredis, videtur in d. l. paterfam. maxime per Ias. & Alex. in l. quaedam, in nihil. ff. de eden. & in l. quod dicitur. ff. de verborum

obligatio. & in l. Gallus. S. etiam. ff. de lib. & posth. Et quid de haerede pro parte, quod sic, quia haeres est l. in conditionibus. S. fin. ff. de condit. & demonstrat. vbi de per Doct. in l. quoties. C. de haered. instit.

a ADDE vt per Maran. in sua pract. in 6. parte folio. 54 nu. 6. qui videtur sub dubio tenere contra Hierony.

b ADDE cessionarius, Adde quod idem videtur in legatario cum in re sibi legata haeres censeatur. l. id tempus. S. fina. ff. de vsu. l. in compensationibus. & ibi Bar. de verborum signi. Afflict. decis. 44. & 249. & Ias. in l. si fundum. de leg. primo. numero 40. Ioan. Michael.

Ritus Ducentessimus octuagesimus septimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudicium claudicare non debent.
- 2 Satisfactio ad creditorum requisitionem praestatur.
- 3 Concessio moratoriae nunquid teneat, creditoribus satisfactionem non petentibus?
- 4 Satisfactione non petita, nec data, decursa salui conductus dilatione, & creditori non satisfacto, an debitor bonis cedere possit?
- 5 Creditori satisfactionem petenti debitor non praestatur, quia non reperit: an dilatione gaudeat?
- 6 Priuilegium lex est.
- 7 Impetrans moratoriam facultatibus idoneus, petita a creditoribus fideiussione, an dare eam teneatur.
- 8 Argumentum a communiter accidentibus valet.
- 9 Quando pro actu perficiendo aliquid a lege pro forma requiritur: si in specie non fiat: per equipollens adimpleri non sufficit.
- 10 Fideiussoria cautio etiam per rescriptum non remittitur.
- 11 Dilatio simpliciter concessa nunquid ad iuratum debitum se extendat?
- 12 Moratoria aduersus dotem nunquid impetretur.
- 13 Moratoria principali concessa, an fideiussori proficit?
- 14 Si renunciatum sit impetranda moratoriae cum iuramento: nunquid vti poterit absque periurij metu?
- 15 Priuilegium moratoriae ad haeredes non transit.
- 16 Priuilegia ius tertij quanto minus possunt, legere debent.
- 17 Saluus conductus, an possit in criminalibus concedi?
- 18 Socij qui dicantur.
- 19 Saluus conductus pro debitis concessus ad criminales condemnationes se extendit.

Item quia, &c.) In tex. † ibi claudicare, &c. concordat text. in cap. cum inter. extra de excep. & in capit. nouit. extra de iudic. & in leg. non debet. ff. de reg. iur. & in leg. finali. ff. de rer. diuis. In tex. ibi moratoria, adde tex. in l. quoties, & in l. vniuer. C. de prec. Imp. offer. canonizata. 2. i. q. 2. c. vniuer. † In tex. ibi ad omnem requisitionem, nota quod † Satisfactio de qua in tex. praestatur ad requisitionem credi-

Annibalis Troijsij, Cauensis

perum concordat. *et q̄ ibi no. gl. & Doct. in d. leg. vniuer. late per Hipp. in l. vnus. §. cogni. de quæstio.*
3 vbi adducit multa similia. *† Sed quid si creditores nõ petunt satisfadionem; an concessio moratorij teneat? & videtur q̄ sic: secundum gl. Barr. Bald. & Pau. de Cast. in d. l. vniuersa: quia creditores non petendo ipsam, videntur illi renunciare. per tex. in l. si quis in conscribendo. C. de pact. cum in eorum fauorem sit inducta, vt colligitur ex tex. presentis const. † Sed pone quod non petita, nec data est satisfadatio: & decursa est dilatio de qua in saluo conductu: aliter non satisfacto creditori, an debitor possit bonis cedere. do. Marth. disputauit istam quæstionem in decif. 378, & post multa firmavit q̄ non possit bonis cedere. per gl. in l. ff. C. qui bo. cede. pos. quam ibi approbat Bar. & alij. & in l. alia. §. eleganter. ff. solu. mat. & ibi vide per*

4 Alex. aliquos casus in quibus cessio nõ prodest. *† Sed pone quod creditores petunt satisfadionem, & debitor facta diligenti perquisitione, iuxta ea, quæ habentur in auth. generaliter. C. de episc. & cler. & in l. j. ff. qui satisf. cog. ipsam non præstat. quia eam non reperit: an gaudeat dilatiohe? Bald. in l. dedi in princ. ff. de cond. ob causam. decidit quod omnino debeat satisfadare, etiam si eandem non inuenit. per tex. in d. l. vniuersa. vbi idem ibi firmat. sed contra videtur firmare Cyn. in d. l. vniuersa, in 2. quæst. scilicet quod debitor exigitur statim deducta vtilitate medij temporis per tex. in l. si cõstante. §. quotiens. ff. sol. mat. quam opin. sequitur Alex. in d. §. quotiens, & licet aliqui dicant quod §. quotiens, loquitur in dilacione legali. Tamen dilatio de qua in tex. nostro legalis dici potest tanquã a Rege concessa ex dispositione legis vniuersa, & huius constitutionis † cumq; priuilegium lex est, cap. priuilegia. 3. dist. l. j. ff. de cõst. & licet præstatio fideiussionis videatur inducta in tex. nostro pro forma, per ea quæ habentur per Doct. in l. 2. ff. de lib. & posthu. vbi dicunt, quod quando lex, vel statutum mandat aliquid fieri: & si non fit; annullat actum, tunc videtur illud requirere pro forma. tamen a forma receditur propter necessitatem, secundum Bald. in l. j. C. vt quæ defunt aduo. habetur per Alexand. & Socin. in d. l. j. ff. de lib. & posthum. & propterea opinio. Cy. videtur æquior. † Sed quid si impetrans moratoria, est idoneus facultatibus: & petatur fideiussio a creditoribus; an debeat illam præstare? & videtur quod non. per tex. in l. de creationibus. C. de episc. & cler. & in l. quicumque. cum ibi no. per Bart. C. de fun. par. lib. 11. & in l. priuata. C. de muri. lib. 10. per quæ iura Pau. de Cast. in l. j. ff. qui satisf. cog. & in l. diuortio. §. interdum. ff. solu. mat. dixit quod si quis ex forma statuti tenetur dare fideiussorem, quod sit facultatibus idoneus, & non suspectus, si deficiat, non tenetur fideiussorem præstare. ita consuluit Rom. in consil. 67. incip. viso themate, & Alexand. consil. 37. incip. viso, & opportune. §. col. vers. facit, & c. 2. vol. ita firmatur Ias. in d. l. j. postposita opin. Alexã. & Arer. ibi, tamen non credo prædicta habere locum in terminis istius const. quia Pau. & sequaces loquuntur de statuto simpliciter loquente de eo qui tenetur præstare fideiussores, & deinde dicunt si est idoneus, & non suspectus, quod in posterum deficiat, sed obrinentes moratorium dilacionem communiter solent esse suspecti, & inhabiles ad soluendum debita vt experientia docet, & propterea non videntur posse adduci prædicta ad euitandum dictum fideiussorem; † cum valeat argumentum a communiter accidentibus, secundum glo. & Bal. in l. cum dotis. C. de iure dot. & in l. conuentualium. C. de episc. & cler. & authen. habita. C. ne fil. pro par. & in l. neque. C. de proba. & in l. neque. C. de nupt. cum et q̄ in tex. nostro videtur inducta pro forma quod præstetur fideiussio: † & q̄n aliquid a lege in actu perficiendo requiritur pro forma: si illud non fit in specie, non sufficit impleri per equi*

pollens per ea quæ voluit Bal. in c. j. in vers. 3. de nulli. vafal. qui cont. est. gl. in cle. j. in vers. tertiam. extra de vita & honest. cler. Bal. in auth. qui semel. 4. col. C. quom. & quando iud. Bar. in l. non sunt liberi. ff. de statu hom. & do. Ant. de Butr. & Imo. in c. extra. extra, de cler. non resid. Anto. de But. in ca. si. de dila. & in c. quoniam. §. si verò. extra, vt lise non conte. Ioan. And. in addi. Specul. in titu. de cler. non residen. Imo. in l. si finita. §. si plures. 16. col. ff. de dam. insecto. plenè per Alex. in dicta lege prima. ff. de libe. & posthu. Ias. in l. cum hi. §. si prator. ff. de transact. per Marth. constitu. Regni si quis in posterum. post principium, & propterea non sufficere facultates petentium saluum conductum: quia non esset adimplere textum nostrum in specie. sed per æquipollens, quod verum prædicta, & quod sit pro forma inducta fideiussio in tex. nostro: probatur per verba ipsius ibi, quia si non præstatur, annullatur effectus ipsius. nam q̄n lex aliquid requirit in actu, & si non fit illud, vltra procedit annullando actum. Tunc intelligitur illud requirere pro forma. ita not. dixit Bal. in d. l. j. quem ibi sequitur Alex. & Arer. & consuluit Alex. consil. 35. in princ. 4. vol. igitur opus, est vt præstetur fideiussio formiter. ¶ In h. tex. † Nota quod fideiussoria causa non potest remitti per rescriptum etiam si in repto esset clausula derogatoria: concordat gl. in d. vniuersa, & per istam constitutionem corrigitur Regno dictum Bal. in d. l. vniuersa, in fi. qui videtur dixisse contrarium. † An autem dilatio simpliciter concessa extendat le ad debitum iuratum? vide per Abb. in c. j. extra, de his quæ fi. a ma. parte cap. & in const. de rescrip. per Alex. consil. 205. 2. vol. & consil. primo vol. per Iason. in l. quotiens. C. de prec. Imper. offe. & in l. si. C. si cont. ius vel vit. pub. per Marth. in

10 decif. 5. † Aduersus autem dorem videtur q̄ non possit impetrari moratoria dilatio fauore doris: ita firmat Io. Bapt. de Sancto Blasio in tract. de priuileg. do. priuilegio. 279. † Et an concessa moratoria principali pro eius fideiussori? vide per Cy. Bar. & Bal. in d. l. quotiens. & in l. cum filius. §. si stipulatio. ff. de verb. obli. ibi per Alex. vbi dicit quod si fideiussor soluit parte dilacione, an repetat a principali. † Et quid si iuramento est renunciatum impetrationi moratorium an possit impetrans ea vt sine metu petatur, vide per Cy. & Salyc. in l. fin. C. si cont. ius vel vit. pub. Pau. de Cast. in l. si. ff. qui satisf. cog. per Oldr. consil. 92. post medium: per Iason. in d. l. si. † Et vtrum priuilegium moratorie transeat ad hæredes. & videtur q̄ non per ea quæ dixit Io. de Imo. in l. maritum. ff. sol. mat. ibi dixit quod si concedatur priuilegium debitori, vt non teneatur respondere suo creditori. q̄ intelligitur donec viuat debitor: per rationem quia priuilegia debent intelligi, vt lædant ius tertij quanto minus possunt argumen. tex. in l. nec auus. C. de eman. liber. & l. 2. §. merito, & §. si quis a principe, ff. ne quid in lo. pub. & in c. cum dilectus, extra de consue. Et ideo non ferretur etiam contra hæredes retorquutio, secundum Pau. de Cast. in l. pen. §. quod autem. ff. quod quisque iur. licet contra principalem sic. Et priuilegium moratorie le extendit etiam contra futuros creditores, vt habetur ibi per Doct. maximè per Alexan. quem vide,

17 † Sed an in criminalibus possit concedi saluus conductus gl. in auth. de mad. prin. §. neq. col. 3. & in l. is qui reus. in vlti. gl. ff. de publi. iud. videtur q̄ non. Et si concedatur, an debeat seruari, & quid si cu iuro: vide per Bar. & Alex. in d. l. is qui penul. col. & in l. 2. §. non fuit. ff. de dol. plene per do. Vital. in libel. claus. in cla. nil noua ap. pen. vers. nih. nouari securitate pend.

18 in 10. col. Et si conceditur alicui, & eius socijs. † Qui dicantur socij: vide per Bart. & Ang. in l. j. ff. ad leg. Iul. maiest. & in l. vitmur. ff. de sepul. vio. Vbi reperies quid de Iudæo, & Saraceno. adde Bal. in l. Spadone. §. si autem. ff. de excommunicationibus tur. Et si saluus conductus,

An. seu moratoria sit concessus, seu concessa cum aliqua qualitate, dicta qualitas debet probari, ita concludit Marth. in decis. 377. † Et insuper adde quod si libellus conductus concessus pro debitis se extendit ad condemnationes criminales, ita consulit Bar. in consil. 169. Quid enim si non apparet ad eius inittam sit concessus saluus conductus, quid de iure presumatur? vide Cap. in decis. 4. num. 20.

2 ADD. servantur. Adde quia est caput, &c. vide quæ scripsi de Magna Curia in primo Rit. Ioan. Mich.

Ritus Ducentessimus octuagesimus nonus.

S V M M A R I V M.

Ritus Ducentessimus octuagesimus octavus.

S V M M A R I V M.

- Ritus 288. an locum habeat in criminalibus.
- 1 Quod in Magna Curia servatur, in toto Regno servari debet.
- 2 Solemnia iudiciorum quæ.
- 3 Manu Regia quando procedi possit?
- 4 Index arbutium habens persuasiva probationi credere potest.
- 5 Pæso nudo ius non patrocinator.

- 1 Libellus ineptus quando dicatur, & nu. 2. & 3.
- 2 Inquisitio inepta quando, & quæ dicatur.
- 3 Ineptitudo libelli in conclusione cognoscitur.
- 4 Libellus nullus quis sit. Et quando non valere dicatur.
- 5 Processus nullus: quando citatio nulla.
- 6 Nullitas causata quia in diebus in Dei honorem feriatibus processum: nunquid validetur.
- 7 Statuto iuris solemnitates remouete, diebus in Dei honorem feriatibus procedi potest.
- 8 Iudicium ex tribus constat personis.
- 9 Libellus ineptus, an possit saluari per clausulam, peto mihi ius, &c.
- 10 Libellus omni modo est sustinendus.
- 11 Nullitates reddentes processum nullum. & supra numero 5.

Item quod detestantes, &c. Istud c. positum inter hos Ritus. † An habeat locum in criminalibus, & dicit Par. de Pu. tract. de synd. in ver. seu. ver. an per d. c. quod non, & idem Marth. in decis. 250. & in consil. Regni lite legitime contestata. in l. no. post quod c. emanavit. quædam litera Regina Sabella, quæ incipit Sabella, &c. ut infra est situata, & providet etiam in criminalibus: eam vide, quia fõ pore Par. & Marth. non erat inserta in volumine. Et licet præsens, cap. sit directum, ad Magnam Curiam, sive Regentem ipsius, † tamen id quod in Magna Curia servatur debet servari in omni curia Regni arg. ex S. si. in ff. de satis. secundum And. de Iser. in consil. Regni iuris peritorum. pen. col. & Par. in loco prælegato, & ita servatur per totum Regnum, multa scripsi de d. c. in j. prag. Regni ubi vide. In tex. ibi solemnitatis, &c. Quæ autem sint solemnia iudiciorum: de dicta per Bart. in consil. ad reprimendum. & in l. iudicium, ubi etiam per Doct. C. de sent. habetur per sententias maximè Astensem in cle. sæpe. extra de reb. sig. In tex. ibi pura substantia, &c. † Adde quod per ista verba potest procedi manu Regia, secundum l. in d. constit. ad repri. in verfic. videbitur. Bald. in dem. o. C. de sent. & in l. ne quicquam. 2. colum. ff. de off. proconsul. & in c. 2. de nou. for. fide. in vñ. seu. l. l. in l. c. c. rri conditio. §. si nummos. ff. si certu. per. dixit Bald. in l. solam, in fi. C. de testi. † quod iudicium habet arbitrium, potest credere probationi riu. siue, quæ sequitur Aret. in consil. 6. in fi. & consil. colum. l. l. in d. §. si nummos. 7. colum. Quid si probatio continet pactum nudum, vide per Bald. in d. l. nemo. ubi dixit quod non valeret sententia, † quia pacto nudo ius non patrocinator, quamvis in Regno procedatur secundum veritatem, vide ad hoc quam Bald. in l. iustitia. ff. de iust. & iu. Bar. in l. quin. ff. mand. Ioan. And. & Ant. de But. in c. 2. extra, de in. calum. & in c. dilecti extra de iud. & Bal. in c. fin. de 90. for. fidei. in fi. & domi. de Ro. conclu. 33. quid anem in curia mercatorum ubi proceditur de verita. vide per Bart. in dicta l. quintus. In tex. ibi rite, & rege. De istis dictionibus vide in l. iuste possidet. per Alex. ff. de acquir. possil. In fi. tex. ibi. privilegia, & c. de his, vide in consil. Regni, ut vniuersis. & in constit. sequentes, & ibi per scribentes. Ad d. no. & vide omnino de intellectu huius prag. de Pur. in tract. synd. in secundo quintero, in cap. de delictum capitale, &c. qui dictum capitulum detestantes. per multas quæstiones glossauit, & de-

1 Sabella, &c.) In tex. ibi ineptitudine libelli. † Adde quod libellus dicitur ineptus a quando male concludit secundum Bald. in l. si. C. de integ. restit. vide Corn. consil. 121. incip. quaquam. primo lib. etiam dicitur ineptus libellus quando peruertitur ordo, secundum Barth. Veronen. consil. 12. in princ. idem si continet causam ineptam secundum Alex. in l. j. ff. de eden, & in l. edita, C. eo. & idem si continet malam causam secundum Bal. in l. per diuerfas. C. mand. 1. 1. q. † Quid si inquisitio sit formata de delicto vno tempore commisso, & probetur de alio tempore, an inquisitio sit inepta? vide per Bar. & Salyc. in l. pen. C. de accus. Dicitur etiam ineptus libellus, quando continet defectum apparentem secundum Inno. in capit. j. extra, de off. vic. & Bald. in l. si de functus. C. de suis, & legi in fi. † & ineptitudo libelli in conclusione cognoscitur; secundum Ant. de But. in capit. super literis, extra de rescrip. Cy. in d. l. edita. Bald. in l. fin. C. de restitut. in integ. Bart. in l. Aurelius. §. idem quæsiuit. ff. de lib. leg. in l. qui interrogat. ff. de petit. hered. & dicitur ineptus libellus quando petitur res mortua, secundum Ang. & Alexand. in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verborum obligat. Bar. & Alexand. in l. si seruum. §. finali. ff. eodem. tit. † In tex. ibi de nullitate, dicitur apertè libellus nullus quando est sine causa: & talis nullitas reddit processum nullum de iure communi, secundum gl. sing. & ibi per Alex. in l. 2. §. circa. ff. de doli exceptis: & tamen quod deciditur secundum veritatem per supradictum capitulum; item si continet falsam causam, secundum Bal. in l. si. in prima opi. ff. de edi. di. And. tol. probatur in l. j. §. j. ff. si mensor falsum modum dixerit. † Item non valet libellus super contractu simulatione si in eo non apponitur species simulationis, secundum Bart. in consil. Petrus Nicolæ Pau. de Cast. in l. iu. risgen. §. dolo. ff. de pact. & Bal. in l. ab Anastasio. C. mand. & diem in libello super vi turbatiua in quo debet poni species turbationis, secundum Inn. in c. licet causam, extra de prob. & Bald. in d. l. ab Anastasio. Item non valet libellus agentis petitione hæreditatis, quia tenetur ad collationem si ipsam non offert secundum Pau. de Cast. in l. filiz. C. de colla. ubi dixit, quod non valet etiam libellus emptoris agentis ad rem emptam non oblato pretio, probatur in l. Julianus. §. offerri. ff. de act. emp. nõ valet etiam libellus in

Domini Annibalis Troyfij, Cauensis

fus in quo creditor petit sibi dari bona debitoris in solutum, secundum Bart. in l. pro debito. C. de bo. auct. iud. pos. & alias nullitates libelli, vide per Spec. in tit. de libel. concep. in prin. & in S. iusta. in tex. ibi totum processum, puta quando processus esset factus non oblato libello, secundum Pau. de Cast. in consil. 5. & Fely. in cap. ex rescripto, extra de iure iur. De alijs nullitatibus processus, vide in l. prolatam. C. de lentē. per gl. Bart. & omnes Doct. ibi, & per Doct. in cle. sape, extra de verborum signif. & in c. j. & 2. extra vt lite non contest. Item processus est nullus, si citatio sit nulla. S. fi. inst. de poena te. litig. per quem tex. ita dicit Bald. in l. testamenta. C. de testamē. vide Fely. in c. quoniam, contra in 6. colum. vers. citationes. extra de prob. Quod si eadem nullitas causatur, puta quia fuit processus diebus feriatis in honorem Dei; an eo casu processus valideret, per text. istius litē, siue per capitulum derelictas, & videtur dicendum quod sic: per ea quae dixit Barto. in l. filiusfam. ff. de don. & in l. milites. C. de testa. mili. quem sequitur Par. de Par. in tract. synd. in versic. sententia. versic. vtrum iudex t vbi dixit quod remotis solemnitatibus iuris per statutum, potest procedi diebus feriatis in honorem Dei, contrarium firmavit idem Barto. in constitu. ad reprimen. in vers. figura, & Imo. in d. l. filiusfam. cum alijs Doct. allegatis per Alex. in d. l. milites quos ipse sequitur per tex. in d. clemen. sape, & cum eo pertransit ibi Iaf. & Deci. per multa media quod videtur verius, per iura eorum,

In tex. ibi quae personas litigantium, &c. Quia iudicium constat ex tribus personis: videlicet iudice, actore, & reo. c. l. in tribus. & l. inter litigantes, & ibi Barto. ff. de iud. instit. de interdi. S. retinenda, in tex. ibi iurisdictionis, aut iudicis, &c. Puta quia caret iurisdictione. l. si quis ex aliena. ff. de iud. l. ex quacunque. ff. si quis in ius voc. non ierit. extra territorium. ff. de iurisd. omn. iud. l. solemus. S. latrunculator. ff. de iud. & in constitu. Regni exceptionis cum similibus exceptionibus, concernentibus iudicis iurisdictionem, & personas litigantium de quibus in l. ita demum, & ibi per Doct. C. de procu. aut procuratorem, & tutorem siue curatorem eundem litigantium, vt in l. licet. C. eod. & in d. l. ita demum. puta quia sunt minores, aut serui, vel similes his, quibus casibus iudicatur secundum veritatem vt in textu habetur. Et quid si defectus est in citatione. vide Marfil. in consilio 64. primo volum.

ADD. Ineptus. Adde an libellus ineptus possit saluari per clausulam quae quotidie solet apponi in fine: videlicet, peto mihi ius, & iustitiam ministrari, vide Iaf. in S. omnium. num. 149. in tit. de act. Deci. in l. petens. nume. 4. C. de pact. & Alex. in l. 2. S. prius. nu. 19.

ff. de vulg. & pupil. subit. & t libellus debet sustineri omni modo quo potest etiam per impropirationem verborum. idem Iaf. in l. 2. S. & harum, de verb. oblig. num. 32. Ioan. Mich.

ADD. Nullitatibus adde Spec. in tit. de senten. S. iuxta qui enumerat decem nullitates, quae ipso iure reddunt processum nullum, & 40. per Nepotem a Montalbano in suo tract. excep. in rub. contra diffinitiqs sententias. fol. 177. 9. vol. tract. Ioan. Mich.

ADD. cap. forus, de verb. sign. vbi est, & quantum requisitum, scilicet ex tribus testibus, & ibidem quod negotium, &c. Ioan. Mich.

Ritus Ducentessimus nonagesimus,

S U M M A R I U M.

- 1 Cessio actionis in tertium quo iure, quibusue casibus concessa, & prohibita.
- 2 Ritus noster 290. de quo iure cesso loquatur: prin-

- cipaliter, vel accessorie.*
- 3 Clausula, quod plus valet, donat: quando simulationis praesumptionem insurgere faciat,
 - 4 Cessio iuris est odiosa, & quare,
 - 5 Machinatio dolum importat,
 - 6 Cessione iurium ex necessaria causa facta, regulariter fraus, & simulatio non praesumitur.
 - 7 Cessio, vel legatum miserabili personae factum praesumitur ob piam causam.
 - 8 Personae miserales quae dicantur.
 - 9 Priuilegia 57. paupertatis remissive. vsque ad numero 23.
 - 10 Copia processus pauperi danda est absque salario.
 - 11 Afflictio non addenda afflictio.
 - 24 Paupertatis incommoda multa, & 18.
 - 25 Egestas, est disciplina nouerca.
 - 26 Pauper effectus propter suam culpam, perdit omnina paupertatis priuilegia.
 - 27 Paupertas pluribus probatur modis.
 - 28 Cessio iurium personae coniunctae facta simul non praesumitur.
 - 29 Consanguinitas facit cessare dolum, & fraudem.
 - 30 Consanguinitas cum paupertate praesumi facit legatum ob piam causam.
 - 31 Consanguineis subucnire tenemur.
 - 32 Coniuncta persona quae dicatur.
 - 33 Bastardi, & spurij, an coniuncti dicantur?

Item quod nullus, &c.) Pro declaratione istius textus adde, quod de ista materia cessionis actionis habetur in l. pen. C. mand. ex cuius legis dispositione fuit prohibita cessio actionis in tertium praeter certos casus in eadem lege exceptuatos, vt in vers. exceptis, &c. & alios eandem ratione habentes secundum Barto. ibi & alios Doct. postea superuenit lex si C. eod. per quam fuit prouisum cessio non possit fieri partim ex causa onerosa, & partim ex causa lucratiua: & voluit eo casu praesumptum mutari. per supradictum Ritum aliter fuit praesumptum, vt in eo legitur. Et nota quod dictus Ritus loquitur de iure principaliter cesso, vt declarat Ioan. ami. in cons. suo 24. 4. col. vers. non obstat. qui nihil legit, sed probatur in d. l. pen. in prin. non autem loquitur in casu quo accessorie fieret cessio iniuri: pro communitate hodie fit: quasi in omni contractu secundum Bar. in l. si pro re. S. si ff. de euictio. & in d. l. pen. & Bal. in l. cum successores. C. de euictio. ita enim experientia docet secundum ipsum Ioannem consilio. si. col. vers. praeterea, adde Ab. in c. ex. 4. colu. ante si. extra de alie. iud. mu. ca. sa. vbi dicitur quod clausula quae solet apponi in contractu. l. i. statuto praedicto solet addi. quod plus valet donat &c. t quod ex illa clausula insurgit praesumptio simulationis, non intelligas in omni contractu: sed tantum in contractu cessionis actionis t quae est odiosa cum soleat fieri in praerudicium tertij, & ideo in alijs contractibus, in quibus incidenter apponitur dicta clausula, non inducit praesumptionem simulationis secundum ipsum, quia si bona fide vendiderit, donaretur, seu alio legitimo titulo alienaretur non men debitoris: regulariter valet alienatio. iuxta text. in l. nominis. C. de here. vel act. ven. & in l. norma. ff. eo. & in d. l. pen. C. mand. secundum do. Abb. in d. c. ex parte, & de hoc non videtur loquiste Ritus. Quia aliter dicendo sequeretur tantarum legum correctio contra. l. praecipimus. in si. C. de ap. & in l. sancimus. C. de test. Sed loquitur quando facta est cessio principaliter.

paliter, & non ex causa necessaria in fraudem eius, contra quem fit; cum prærens Ritus, & tota ista materia fundetur ad evitandum fraudes, & simulationes. vt firmat idem Io. de ami. in d. conf. 24. & voluit gl. in d. l. pen. verfi. cessiones. & ver. inhiantes. & in d. l. fi. in pen. verfi. machinationes. & nam machinatio dolum importat. iuxta tex. in l. j. § dolum. ff. de dol. & in l. j. C. de plus petit. & in proce. cle. s. j. prædicta singu. nota pro declaratione huius Ritus. ¶ Quando autem fit cessio iurium ex causa necessaria, vt in exemplis positis in d. l. pen. verfi. exceptis. & habetur per Dy. & Bart. in l. seruum. §. equum. ff. de proc. non præsumitur fraus, & simulatio secundum Bart. & Doct. in d. l. pen. & Abb. i dicto cap. ex parte. Nisi de dolo, & fraude probetur, nam tunc infringeretur cessio, aut per d. l. pen. & si aut per titulum, de alie iud. mu. cau. fa. aut per tit. ne lice. poten. aut per tit. de litigio. secundum diuersitatem contractuum. iuxta gl. & doct. Abb. in d. cap. ex parte. ¶ Item non præsumitur cessio simulata & fraudulenta, quando fit personæ miserabilis: quoniam tunc præsumitur facta ob causam piam: licet non haberet aliam causam necessariam, & eo casu cessio valeret secundum Marth. in const. Regni statum. in 7. colum. q. 6. sicut dicimus de legato facto personæ miserabili, quia censetur factum ob causam famam, secundum Bal. in auth. similiter. C. ad leg. Fal. d. ¶ Quæ autem sint personæ miserabiles, ponitur in l. j. C. quando Imperat. inter pupil. & vid. & ibi p. Doct. habetur per canonistas. in cap. significantibus. extra, de offic. deleg. plene cumulauit in prag. Regni, quæ incip. cursu dilationum; in fi. & ibi dictis adde, quæ inter personas miserabiles numeratur pauper, secundum Io. And. & Abb. Pan. in d. c. significantibus, vide per Marth. in d. const. statum. & in decis. 277. & in prag. Regni omnes nostris. in 2. no. & in const. mulier. in fi. ¶ Vbi enumerat 44. priuilegia paupertatis, secundum Luc. de Pen. in l. fi. C. qui nu. libe. Tu autem vide. 45. videlicet, quod contra pauperem appellatum non currunt fatalia, secundum Inn. & Bald. quos fert Fely. in d. c. significantibus probatur. & ibi professor. s. si ignorantes, & ibi per Barto. & Moder. ff. and. habetur per Bal. in const. 5. 3. lib. & est. 46. ¶ scilicet quod pauperi appellanti danda est copia processus sine salario. vt probat tex. cum gl. in l. tam demen. in fi. C. de epi. aud. ratione ¶ quia non debet addi fictio afflictio, secundum gl. ibi ita firmat Afflictio. in const. Regni appellationum tempora in 5. no. ¶ 47. ¶ quia permittitur matri pauperi impunè prostituere filiam, ipsa filia cõsentiente, licet alias matri non permissatur prostituere filiam impunè, quia truncatur ibi natus secundum Regni const. incip. matri quæ. 22. & ibi Afflic. nu. 48. ¶ 48. ¶ quod per clausulam non obstante non tollitur priuilegium concessum paupertatis, secundum Cy. in d. l. j. C. qua imper. spu. & vi. quod dictum pro nota. extollit Mar. laud. prag. de priui. §. 39. secundum Fely. in c. nonnulli, extra de rescrip. in verfi. restant, &c. ¶ 49. quia pauper non præstat cautionem Mutianam secundum Bald. in auth. cui relictum. C. de indi. vidui. ¶ 50. In teste paupere qui per verecundiam non potest in iudicio comparere ad deponendum: quia mittitur actuarius ad eius domum ita not. Alex. de Imo in l. ad egregias. ff. de iureiur. ¶ 51. videlicet, quod vendita re duobus, ille est potior, qui in possessione reperitur. l. quotiens. ff. C. de rei vend. quod non habet locum in paupere, & in d. l. pen. in illegiato: quia si primo emit pauper, præferatur secundo ementi possidenti, secundum gl. not. in l. siue autem. §. si duobus. ff. de public. & ibi p. Doct. firmat Hyppol. mar. in suo sing. 82. ¶ 52. p. prag. nouellam incip. vsurarium voraginem, mandantem procedi contra vsurarios manifestos ex officio ratione paupertatis. ¶ 53. quia permittitur pauperibus facere collegium secundum Imo. in c. inter. extra de do-

na habetur per Alex. post Bar. in l. fodaes. ff. de col. ¶ 191. ¶ 54. quod quis stipulatur absenti pauperi secundum Bald. in l. illud. C. de sacrosanct. eccl. las. in l. stipulatio. §. alteri. ff. de verb. oblig. ¶ 55. quia pauper euitat caducitatem in re emphyteotica: de quo vide 21 per las. in l. 2. C. de iu. emph. num. 64. ¶ 56. quia pauper euitat peritium secundum gl. in c. breui. extra de iureiur. Bal. in c. j. §. porro. quæ fuit prima cau. amitt. be. Fely. in c. j. extra de iureiur. Afflictio. in cõst. eos qui. 22 ¶ 57. adde aliud quod ponit Afflictio. in decis. ¶ 57. ff. 23 col. videlicet: quod personæ miserabiles habent quæstiones iudicis rei quando reus habet plures iudices: quia pauper non soluit collectam. l. fi. & ibi Barto. C. qui. mun. lib. 10. & l. inductiones, C. de anno. & trib. eo. li. nec ad onera personaliter, nec ad sumptus burd. sales. d. l. inductiones. Bal. de d. pa. const. §. nos de c. delendum ab extimo Bald. in auth. defuncto. vlt. col. 24 C. ad Tertull. ¶ E contra paupertas habet multa incommoda. Primum, quia paupertas facit quandoque debitorem suspectum l. si creditores. ff. de pri. cre. Secundo facit testem inhabilem. l. 3. ff. de test. §. fam. cimus. in auth. eod. titu. Tertio facit eum ab honoribus remoueri. l. ad subeunda. C. de decur. lib. 10. Quarto facit pauperem delinquentem personaliter puniri, ff. de iur. omn. iud. l. si quis. §. 2. l. j. in fi. ff. de pæ. & l. in seruorum. §. si. ff. eod. Quinto, quia pauper cogitur satisficere. l. de creationibus. C. de epi. laud. l. sciendum. ff. qui satisficere togan. Sexto facit fructus sequestrari. eod. tit. l. fideius. §. fin. Septimo nocet in adop. faciendis. l. nec ei. §. primo. ff. de adopt. Octauo nocet in transactione alimentorum. in l. cum 1j. §. sed & personarum. ff. de transa. Nono præiudicat in proponenda actione de dolo. l. non debet. ff. de dolo. Decimo nocet in accusationibus. l. alij. l. nonnulli, cum l. seq. ff. de accusa. Undecimo pauper non solum auditur contemnitur cum non habeat offerat sed etiam contra veritatem opprimitur. 21. quæst. 3. c. pauper. §. nec latet. in authen. vt omn. ob. iud. pro. Duodecimo exequutores, iudicum qui causas præparant. non debent esse pauperes in auth. de iud. §. ijs qui. Decimotertio pauper licet doctissimus tamen debet abstinerere a magistratus officio. secundum Boerium de discipli. 25. na scholast. ¶ O quam absurdum est magistratus egestas: cum egestas sit nouerca disciplinæ. Decimoquarto, quia vt plurimum a cunctis spernitur. 93. distinctio cap. diaconi. ff. de mune. & hon. l. scripto. in prin. l. ad subeunda. C. de decur. lib. 10. Ecclesia. capi. 13. vnde illud, si fueris diues multos numerabis amicos, si fueris pauper nullus amicus erit. Decimoquinto, pauper timore paupertatis præsumitur peccare de facili. l. fi. C. de specta. Decimo sexto, præsumitur malum de paupere cui non est victus sufficiens. in auth. de defen. ciui. post princ. Decimo septimo, in casu. l. sed si proponatur. ff. de in diem adie. Adde, Decimo octauo, quod pauper habens officium, præsumitur illud affectare. l. spadonem. §. si non. & ibi Barto. ff. de 26 excu. tur. ¶ Limita tamen omnia priuilegia paupertatis, nisi quis esset effectus pauper propter suam culpam, quia tunc perderet omnia eius priuilegia et cõcessa propter paupertatem, ita multum not. decidit Bald. in capi. quæ in ecclesiis. extra de constitut. quem sequitur las. in authen. res quæ. C. commu. 27 de leg. ¶ Probatur autem paupertas pluribus modis, & signanter per famam, secundum Bald. & Ang. in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisfic. mod. & Bald. in l. paupertas. ff. de const. tute. & alios modos. vide per Bar. & alios in l. si constante. ff. sol. mat. & in 28 l. qui accusare. ff. de accus. secundum Bart. ibi ¶ Item valeret cessio iurium principaliter facta personæ conjunctæ, & non præsumeretur simulata, seu fraudulenta, sed facta præsumitur obtentu sanguinis ita dixit Dy. in l. patrem. ff. quæ in frau. credi. C. vn. & Bald. in d. l. pen. C. mand. in 19. q. & per prædicta ita cõsuluit Io. de

Domini Annibalis Troyfij, Cauensis

- Yo. de amic. in d. conf. 24. versiculo & taneo. tu. adde
 Pet. de Bellaper. & Cy. in l. qui stipendia C. de proc.
 29† Nam consanguinitas facit cessare dolum, & frau-
 dem, vt no. Bart. & Doct. in l. trāfractionē. C. de trans.
 & in l. frater à fratre. ff. de condi. indebi. & Bald. in l.
 Polla. C. de his quibus vt indi. & in l. j. C. si quis ali-
 quom test. prohi. ita consuluit Dec. conf. 36. primo.
 30 volum. † Et consanguinitas cum paupertate opera-
 tur quod legatum factum consanguineo censetur fa-
 ctum ob causam piam remota fraude. ita Bald. in au-
 then. similiter. C. ad legem Falci. immo præsumi de-
 bet quod fit factum ob causam necessariam per ra-
 31 tionem† quia tenemur subuenire consanguineis, &
 nobis coniunctis: vt probat tex. in cap. non satis. 86.
 distinctione, & nota. glossa in capitulo omnino. 31.
 distinctione. & in capitulo primo. extra. de cohāb.
 cler. & mul.
 32 † Et quæ dicatur coniuncta persona, & vsque ad quæ
 gradum, vide tex. & quæ ibi habentur per Doct. in l.
 sed & hæ. ff. de proc. per Bart. & Alexand. in l. secun-
 da. ff. de accus. remissive per Alex. in l. exigendi. C. de
 procura. per gl. Innoc. Abb. & Fely. in cap. nonnulli.
 S. sunt, & alij. in fi. extra de rescrip. per Bart. & Alex.
 in l. cum acutissimi, & ibi per Mod. C. de fideicom.
 33 † Et ibi quid de spurij, & bastardis an dicantur con-
 iuncti: vide per Dy. in consilio 16. incip. diligenter
 consideratis. Pau. de Cast. conf. 69. habetur in l. ex fa-
 cto. S. si quis rogatus. ff. ad Trebell. & in l. cui eorum.
 S. affinitatis. ff. de postul. per Barto. & Alexand. in l.
 cum alienam. C. de leg. & in Specula. de coniuncta
 persona. in princip.
 3 ADDE quod plus valet donat, &c. Adde quod per
 ista verba videtur venditor donare in parua, non au-
 tem in magna quantitate: nisi sciuisse valorem rei.
 Barto. in l. 2. C. de rescind. vend. num. 14. & in l. fi. q5
 cum aliter. ff. de verb. oblig. attamen ad euitanda re-
 media. l. 2. & aliarum cautius est, vt dicatur, & quod
 plus valet, ad quamcumque quantitatem ascendens
 siue magnam, siue parua, donat, &c. idem Bart. in
 d. l. fi. quis. Sed do. Ioan. Cola de vicarijs de Salerno
 verariuris lucerna legendo d. l. fi. quis. dixit quod plu-
 ries consulens, fecit apponere in instrumentis videlicet,
 & sciens venditor dictam rem plus dicto precio
 valere, attamen illud plus quod valet cuiuscunque
 quantitatē etiam magis donat, &c. & hæc est distin-
 ctio Bartol. in dictis conf. vbi distin. aut venditor sci-
 uerit, aut ignorauerit valorem rei venditæ, &c. Ioan.
 Michael.
 b ADDE non obstante. Adde quæ dixi in Ritu 46.
 c ADDE alias limitationes ad d. l. per Alex. conf. 25.
 in fi. 3. lib. & Ang. consilio 106. in fi. Hyppol. mar. in
 sing. 28. Hieronymus.
 d ADDE quod in causa pauperis proceditur summa-
 riè pro quo facit dictum Barto in tract. de carce. in fi.
 nam quia pauperi remittitur multa, secundū And.
 in capit. j. S. sed nec. quæ sit prima causa be. amitt. 2.
 col. Ioan. Mich.

Ritus Ducentessimus nonagesimus primus.

S U M M A R I U M.

- 1 *Mulieres in Regno, quæ cum mundualdo contra-
hant.*
- 2 *Mulier in dubio iure longobardo viuere in Re-
gno censetur.*
- 3 *In Regnis Sicilia quadruplex ius seruatur, &
quod primum in ordine.*
- 4 *Ordo literæ seruandus, & vbi.*
- 5 *Mundualdus legitimus quis erit.*

- 6 *Contractus mulieris cum iuramento sine mundio
tamen, in quibus casibus teneat.*
- 7 *Mulier si litigat in foro Episcopi quod ius circa
eius contractus validandos seruabitur.*
- 8 *Statutum curiæ mercatorum est validum in om-
ni foro.*
- 9 *Mulieribus iure longobardorum viuentibus, lesi-
an restitutio in integ. concedatur?*
- 10 *Mulier si per procuratorem contrahat: an mundius
requiratur?*

Item quod curiæ, &c.) In text. ibi longobardo i-
 re, &c. † Adde quod in Regno mulieres contra-
 hentes debent habere mundualdum quod pro-
 uisum fuit per ius longobardorum Quia dicitur
 mulieres, quod morimur sine mundio sicut moritur
 piscis sine aqua. l. in longo. qual. mul. alie. permitt. in
 dixit Marth. in const. Regni iurisdictionum. 5. col. ver-
 fic. quid autem. & in decis. 260. post princ. † Et in di-
 2 bio mulier censetur viuere iure longobardo, † quæ
 in Regnis vtriusque Sicilia. Primo seruatur ius con-
 3 stit. Secundo consuetudines rationabiles. Tertio
 longobardum, quo prouisum fuit de mundio mu-
 ribus. d. l. prima. Quarto, ius Romanum, vt in const.
 Regni puritatem. & ibi notat Marth. in 6. nota. quod
 4 que designat ibi ordo literæ. † Qui seruandus est. l. h.
 redes. S. in. ff. ad Trebell. l. quotiens. ff. de usufruct. gl.
 fin. 24. quæst. j. cap. alienus. habetur per Marth. in con-
 stitu. Regni specialia. Et prædicta in contractibus, in
 testamentis vero videtur idem vt concludit Marth.
 in dicta decis. 260. & in constitu. Regni instrumento-
 rum. in primo nota. in prima quæst. in iudicijs ve-
 5 seruabitur iure. Ritus: tamen in iudicijs, vt plurimum
 mulieres viuunt iure Romano. † Et quis erit legi-
 mus mundualdus mulieris. Luc. de Pen. in l. quicun-
 que. in pen. colum. C. de re milit. libro 12. dixit quæ-
 si habet patrem, & fratres ijerunt mundij legitimi
 vero ipsi deficiunt: erit vir. & hoc videtur firmum
 Marth. in decis. 260. in fi. istud firmat Alexan. de l.
 in consilio 106. in fi. in primo volum. gl. not. in l. v-
 les. C. de reuo. dona. in versiculo sed secus. & ibi
 no. Bald. quod communiter seruatur, facit tex. in c.
 mulieres. 23. quæst. 5. ita etiam consuluit Cor. in co-
 6 silio 254. numero 20. primo volum. † an autem con-
 tractus mulieris in ius cum iuramento sine mundio
 firmetur iuramento, attento quod in longobardo
 fit mentio de iuramento, & videtur quod sic: per
 quæ no. per Doct. maxime Pau. de Cast. in auth. sac-
 ramenta pub. C. si aduer. vend. Ant. de But. Imo
 Abb. in capitulo. cum contingat. extra de iureiuram. in
 concludunt quod si mulier non potest contrahere
 sine consensu propinquorum, & contrahit cum
 iuramento sine illorum consensu valet contractus, in
 7 consuluit Soc. in consilio 77. antepenult. colum. primo
 volum. Corn. consilio 35. 2. colum. & consilio 182. l.
 3. vol. & consilio. 121. 4. volum. Alexand. consilio 10.
 vltima colum. versiculo ad quartum. 3. volum. Et
 etiam si contrahit mulier sine mundio matris. An
 si contrahit super dote, valet contractus per ea
 adducit Corn. conf. 254. numero 6. primo volu. Item
 potest sine mundio contrahere in sui fauorem, in
 8 consuluit Socin. consilio 80. numero 9. 4. libro. Item sic
 trahit ad pias causas, probatur per adducta per Cor.
 consilio 256. numero 6. libro quarto † Sed pone quod
 mulier litigat in foro episcopi, & in iudicio fuerint
 producti contractus in ius per mulieres sine mundio,
 an circa validitatem dictorum contractuum in eo-
 dem foro seruatur ius longobardum, & Regni consi-
 tutiones illud approbantes, & videtur quod sic per
 gl. in l. ex ea. ff. de postul. & per illud quod dixit Bald.
 in l. pen. C. de constitu. pec. vbi firmavit, quod † ita-

nam curia mercatorum validans scripturam ipsorum, et validum in omni foro etiam episcopi, refert & sequitur illud dictum Iason in l. quada S. numularios, ff. de edendo, & in l. admonedi, decima carta, in principio ff. de iur. iur. bene faciunt ea, quæ communiter concludunt Doct. in c. ecclesia Sanctæ Mariæ, extra de constit. Vbi concludunt quod in foro canonico, decisorijs statutis laycorum in causa layci, An autem istis mulieribus viventibus iure longobardorum, si læduntur in iudicio; concedatur restitutio in integrum? vide constitutionem Reg. obscuri, & ibi per And. de Iser. & Matth. late, vbi etiam vult quid in mulieribus viventibus iure Romano, et iure Francorum. Et in constitutione Reg. mulierum, vbi habes quod per modicam læsionem in iudicio passam per mulierem non restituitur mulier, & eo debet mulier probare se non modicè læsam, & iuncti iudex, ex equitate restituit eam. vide ibi. Et in iudicio requiritur si mulier contrahit per procuratorem, & an in constitutione procuratoris: vide Soc. conf. 1. 12. col. 8. & conf. 172. col. pen. 1. lib. Et si adit hæreditatem, in d. conf. 1. 12. col. 7. 172. col. 6.

secundum probata, ita refert Matth. fuisse practicatum in consi. de cisi. 162. & per prædicta ita consuluit Decius. consilio 549. finali columna,

Ritus Ducentessimus nonagesimus quintus.

S V M M A R I V M.

1 Verbum stare, intelligendum est de statione personali.

Item quod &c.) Adde ad istum Riturum pragmatice Regis Ferdinandi primi gloriosissimi, quæ incipit Regiæ dignitati, & quæ ibi dixi, quibus addere ex quo in ea legitur, debent stare ad syndicatû, & quod videtur debere intelligi de statione personali durante termino syndicatus, ita intelligit Bald. verbum stare in l. prima. C. de lega. & ibi Angel. & Bart. in l. si quis ita ff. de condit. & demon. vbi dicunt verbum stare quod importat stationem personalem.

Ritus Ducentessimus nonagesimus sextus.

S V M M A R I V M.

1 Relatione causa facta post conclusum in causa, restitutio in integrum non admittitur.

Item quod in quibuscunque &c.) Adde quod istum Riturum decidit Matth. in decis. 114. verum secundum ipsum: si post conclusum in causa, esset facta relatio causæ; non admitteretur petitio restitutionis in integrum secundum Andr. & Matth. in consi. Regni obscuritatem. & in decis. 19. in fin. & ita vidi servari contra istum Riturum,

RITVS CCXCVII.

IN prima causa, &c.) Adde quod iste Ritus communiter non est in observantia, sed servatur contrarium; quia semper quod videbitur iudici condemnare ad expensas, etiam in prima causa factas, poterit, secundum iura, & constit. Regni, & si contrario vsu abijt. l. de quibus. ff. de legi. S. pen. instit. de iur. nat. gen. & civi. extat Ritu, infra 306, qui corrigat istum,

RITVS CCC.

Item servat, &c.) In text. ibi hanc practicam, de materia huius Ritus extat cap. Reg. quod incipit conventus &c. & consi. Reg. incip. eorum fraudibus; & ibi habetur per And. de Iser. & Matth. de iure vero communi habetur in l. j. C. de litig. in l. sed si lege. S. consuluit. & in l. fin. ff. de petito. hæred. & in auth. de mona. S. si vero his, per Bart. in l. 3. C. de pigno. per Bald. in l. 2. C. de alie. iud. per Alex. in l. 2. diuo Pio. S. si super. ff. de re iud.

Ritus Trecentessimus quartus.

S V M M A R I V M.

1 Mulieres per citationes vagari non convenit.
2 Mulieres in criminalibus agunt, & conveniuntur per procuratores.

Item quod honestatis causa &c.) Adde quod iste Ritus debet ubique servari quamvis loquatur de mulieribus

Ritus Ducentessimus nonagesimus quartus.

S V M M A R I V M.

1 Tutor pupilli nomine agens, se tutorem docere ante litem, contest. debet.
2 Solemnia in tutore quæ dicantur.
3 Processus contra pupillum, & eius tutorem sollemnibus non adimpletis, est nullus.
4 Cautela ad validandum processum nullum ex defectu legitimæ personæ.

Item servatur quoddam c. &c.) In princ. text. Adde quod tutor agens nomine pupilli, debet ante litem contestatam, docere se tutorem, & hoc est de iure communi per text. in l. fin. C. de tutor. & in d. deder. l. veteris. C. arbi. tute. ita dixit Spec. in d. acto. versic. sed pone. 2. in tit. de procur. S. fin. sic. an autem. & de instrum. edit. S. nunc dicat. versic. sed quid. Bart. in l. tuto. ff. de administ. tu. quia eidem incumbit onus probandi se tutorem, habetur per Alexand. in l. illa. ff. de verb. oblig. In notamen servabis istum Riturum. in text. ibi sollemnibus &c. Adde quod solemnia dicuntur copia telæ, & inventarij facti per tutorem de bonis pupilli secundum Bar. & Bal. in l. si tutor. C. in quibus cau. te. rest. & caue. quia non dabitur copia totius inventarij ne manifestentur bona pupilli, sed sufficit copia principij, & finis vt ostendat se inventarium se fecit secundum Bald. in d. l. si tutor. & Bart. in l. tutor. ff. de adm. tuto. & in l. 2. C. qua. & quibus quar. is de lib. 10. Quia processus factus contra pupillum & eius tutorem non implentem solemnia, erit nullus, & ideo credo quod fuit promissum per istum Riturum contra tutorem non docentem de solemnibus, quod non admittantur iura pupillorum per ipsos producenda; & erit periculo ipsorum tutorum; quia remouebuntur vt suspecti, l. eum qui. & ibi Bart. Doctor. C. de procur. l. fin. C. de admin. tuto. glos. in l. tutor. ff. de suspec. tut. l. j. in princ. ff. de administ. tu. Et ad validandum processum nullum ex defectu legitimæ personæ datur cautela sumpta ex doctrina Barto. in l. mutari. ff. de procura. & in l. si vt propositis C. quo. & qua. iud. Vt petatur dari curatorem liti, & quæ omnia acta facta vsque ad dilationem curatorem, & sequantur vniq; contextu, & fertur sententia

Domini Annibalis Troyſij, Cauenſis

mulieribus ciuitatis Neapol. tantum, Et hoc ratione
honestatis super qua fundatur ille Ritus, † quia non
cōuenit mulieres vagari per ciuitates nec cētibus vi
rorum miseri. cap. mulieres. extra de iud. lib. 6. & cō
stit. Rēgni incip. mulieres, & ibi per Matth. in consti
tut. generalia iura. 6. nota. Et videtur quod idem sit
dicendum in criminalibus propter generalitatem di
ctorum iurium, & dicitur rationis, i qua fundatur ille
Ritus, scilicet honestatis, vt sentit Matth. in d. consti.
generalia iura. † & ista ratione in criminalibus agūt,
& conueniuntur per procuratorem specialem. d. cō
stit. generalia. & per Andr. in reperi. actor & reus. in
versic. mulieres. in principio.

Ritus Trecentesimus decimus.

SUMMARYM.

† Taxatio expensarum, non condemnatio in senten
tia reseruat.

† Tem iudices, &c. † Adde quod communiter ho
die in Regno procedente oōdemnatione ad ex
pensas, Taxatio vt plurimum reseruat, liceo
multoties in eadem sententia in qua fit condē
natio taxentur secundum istum Ritus. condemnatio
autem expensarum reseruari non potest secundū
Bald. in l. terminato. C. de fruct. & lit. expen. penul. ca
lum. versic. quare quid & per istum Ritus corri-

gitur Ritus supra. numero 293. & ibi dixi.

ET per ista expeditum est hoc opusculum :
suppletionem Rituum Magne Curie Vicar.
ad laudem & gloriam omnipotentis Dei Pa
tris filij, & Spiritus sancti : vnus deitatis :
gloriosissime Matris Virginis Mariæ : nostre semp
advocatæ; a quibus si quid boni in eodem opuscu
retuli: processisse fateor, non quod iuris peritis st
diosius fuerit necessariis quibus aperta sunt iura (se
communicare cupiui meas vigilias volentibus illa
cum charitate & benignitate recipere, vt protega
ac illud defendant. Et si quid in ipso imperfectum
latum fuit: illud imbecillitati mei intellectus imp
tent: saltem ex eo aperta est via reperiendæ veritat
& perfectionis: qua dixit Ioan. Andreas, in addit
Specul. in procem. post sua scripta, multum restat
opere perfici: & Seneca in epist. 65. nulli enim pe
cluditur via per mille secula aliquid addēdi, nihil
in humanitate reperitur perfectum propter inge
mortalis exiguitatem: vt dicit Imperator in l. sec
da. S. si quid, & S. sed & si quis. C. de veter. iure e
cle. cui finem impono: sub inuocatione presidij
omnipotentis Deo beatorum Benedicti confessoris
sub cuius protectione sum. & Fracisci de paula
Annibal Troysius ciuis Cauensis: sub Anno In
tionis Dominicæ. MDXLII. die primo mensis
uembri. In quo festum omnium sanctorum &
Christicolas veneratur qui me & omnes fideles
suos protegant foueant atque regant. Amen.

IOHANNES FRANCISCUS SCAGLIONVS V. I. D. NEAPOLITANVS.

Super aliquibus Ritibus Magnae Curiae Vicariae.

Et obseruationes ipsorum Rituum pro vt haecenus eadem Magna Curia vidit obseruari.

RITVS PRIMVS INCIPIT IOANNA.

S V M M A R I V M.

- Ritus quis dicatur, Ritus sunt nulli qui non reperiuntur ascripti in his Ritibus; nisi post hos Ritus fuissent introducti. Ritus isti in decisione causarum habent locum in ceteris curijs Regni. Ritus pro lege habentur. Ritus confirmant processum. Ritus dicitur practica a curia confirmata. Vbi de Ritu iudex dubitat potest se informare.

mio consuetudinum ducatus Burgundiae num. 8. & omnibus dictis locis praefati Bal. Aufferius, Andreas ac Cassaneus tenent quod Ritus habent locum in eisdem curijs in quibus vigent: tu vero dicas: quod isti Ritus quo ad ordinem processus non seruantur in alijs curijs, nisi quoad decisionem causarum.

S V M M A R I V M.

- 1 Officialis magister, stipendiarius agrimensor, an possit alium in locum ipsius substituere? 2 Officialis mortuus, qui erat supernumerarius: numerus redditur ad pristinum. 3 Officialis mortuus, si subrogatus in locum ipsius erit vltimus: non ingreditur locum defuncti.

In 3. Ritu qui incipit in primis quia.

RITVS dicitur mos siue consuetudo in administrandis officijs comprobatus: stylus varie apud grammaticos sumitur: nae quandoque significat aeneum instrumentum quo in albo, idest in ceratis tabulis aequitatus scribebatur, & demum in ligneis libellis, negotiatores scribit, & hos libellos habent venales teutonnes, quaque pro structura orationis: aliquando pro puuicio, & reprehensione, & quandoque pro stylo sententiarum quo proscripti notabantur, vt Berosius Cornucopios. col. 9. 36. numero. Mich. 52. dicitur in primo Ritibus quod ceteri Ritus praeter hos sint irriti, & nulli: conatur subuenire non solum processibus officialium ipsius Reginae, sed processibus fidelium suorum, & aliorum habentium castra, & vasallos, & illatio maxime implicat affectionem quam debet habere praecipuam in vasallis demanialibus & praefatis Neapolitanis, vbi frequenter habitabat: quare natura magis afficit propinquos quam remotos, & ex hoc sumitur fidele argumentum quod isti Ritibus vendicant sibi locum in toto Regno, & pro hoc agatur Andreas de Isernia in constitutione Regni in 4. col. & in Magna Curia habentur pro lege: dem in cura Romana, vt tenet Spec. tit. de teste. S. 9. versic. deinde, & de rescriptis. S. 4. princ. & confirmat processum, & Aufferius in de. Tholo. 115. Fely. in c. 3. in 6. col. de rescrip. Bal. in c. 2. quae sit longa consuetudo, & dicitur secundum Baldum praeterea a curia confirmata: etiam vbi quaestio aliqua emergeat de stylo potest iudex informare ita dicit Iacobinus de sanc. Geor. in l. de iura. ff. de lega. & non ligat alios, nisi tantum in ea qua viget, vt Bald. in l. certum in 3. col. C. vnde agitur, & de Ritu, & stylo vide Cassaneum in proce.

MELIUS esset si audires Imperatorem in authentico, vt iudices sin. quoquo suffr. S. eos autem: vbi dicit quod illi qui sine mercede, sumunt administrationes, praeter omnibus studium habere decet, fiscalia vigilanter inspicere, & in deuotos quidem & egentes necessitate cum omni exigere fortitudine, & in nullo illas, neque pro hoc ipso lucrum aliquod omnino considerantes, donorum autem paterne se exhibere, deinde nostros subiectos referuare vndique sine violentia: nihil ab villo eorum percipientes: sed qui sint in iudicijs, exequentes delicta: innoxios custodientes; reis autem poenam imponentes secundum legem; & tales consiliarios sumentes, qui circa eos sint. & hic est verus ordo, sed vbi Assentiremus etiam cum Iustiniano in authentico de iudicijs, & vt nullatenus cum iuramento eligantur. A Zenone praeter memoriam scripta est lex de iudiciorum ordine, & Iustinianus reperto ordine iudicium consulo, existimauit non oportere habere nomina quorundam iudicium, Ill. inepuditorum, sed assessores per quos eorum praesentiam compleant, ad finem vt vbi negarent scire id quod iustum est: illud vti que aliunde mendicarent, & eos eligendos curauit habentes attestationem, qui communes omnium erunt iudices, tanquam vndique electi, & expensato causarum multarum aug plurimis exercitatos singulis. & an iste possit officium per substitutum exercere: dicit quod sic, nisi exigat eorum officium indultriam personarum, Bart. in l. habentes. C. de praepositis agentium in rebus. & maxime vbi per substitutum posset conferre iurisdictionem. Nec magister posset legere per scholarem, Veronen. in l. si quis sic. ff. de verb. signifi. Nec destinatus ad solvendum stipendia, ad videndum confinia, ad mensurandum,

Domini Ioan. Francisci Scaglioni

quodum, nisi consenserint partes not. in l. j. S. ne au-
 tery. C. de cadu. sol. gl. in c. fin. extra de officio deleg.
 & idem Cauens in Regia pragma. nouella. Item ma-
 damus. quod habentes, sub rubr. officiales non pos-
 sunt seruire per substitutos, & de num. officialium,
 extat etiam Regia nouella pragma. quz incipit, item
 mandamus, sub rubrica, in Magna Curia octo iuro
 1 Actuarij, &c. † & quid si Rex addidit supernumera-
 rium: eo mortuo, vbi cauetur quod non superadda-
 tur alius, an possit superaddi quod non, & supe-
 radditio est nulla. text. est in l. compenimus. C. de pro-
 xi. sacro. scri. lib. 12. † vbi Ioannes de platea, dicit qd
 3 si subrogatur aliquis in locum primi premortui, erit
 tamen vltimus in ordine licet obtineat locum in pri-
 uilegio primi.

S V M M A R I V M.

- 1 Officialis tenetur secreta in secreto tenere.
- 2 Officialis reuelans qua pena puniatur, & 4.
- 3 Officialis non reuelans tractatum contra Reges
qua pena puniatur.
- 5 Secreta qua dicantur.
- 6 Antiani reuelantes secreta vniuersitatis, priuan-
tur officio.
- 7 Actuarius an possit se intromittere de facto alte-
rius?
- 8 Actuarij qui non dant numerum contumaciarij
faciunt litem suam.
- 9 Consiliarij prohibentur vota eorum publicare.

In tertio Ritu qui incipit item qui omnes
 officiales curie.

- 1 **O**fficiales † Curie tenentur in secreto se-
 creta curie tenere &c. † & quid si reue-
 lauerint, puniuntur a tenentura cau-
 sa, & criminis videlicet pena capitis. l.
 omne delictum. S. exploratores. ff. de re milit. quan-
 doq; pena exilij. l. placet in fin. C. de sac. sanct. eccl.
 3 † item contra non reuelans consulta contra Regem
 puniuntur pena capitis, & publicationis bonorum c.
 Regni, quod incipit nuper apud Franum, in quo no
 solum cauetur quod teneat reuelare, sed capere
 proditorem: vel vbi non potest reuelare nec capere, tene-
 tur acclamare: ecce proditorem Regis, & constitutio Regni quz incipit: disputa-
 re: sub rubrica, vt nullus se in intromittat, † & an re-
 uelans consilium Regis inimicis Regis incidat in cri-
 4 men maiestatis: seu falsitatis ita tenet Angel. in consi-
 li. 256 col. 9. quod incipit, quia consultissima. l. si quis
 aliquid. ff. de pœnis. l. j. C. de Comer. & mer. And. de
 Ifern. in c. j. quibus mod. feud. amit & Matth. ibid. col.
 3. versic. vltimo, & plura alia ad hoc congerit domi-
 nus Hieronymus Gigas in tractat. criminis læsæ ma-
 iestatis, quæsti. 221. & refert Valerius Maximus: de
 causa Iudæorum, quod tempore Tarquinij superbi,
 qui reuelauit librum religionis fuit aculeo infusus,
 5 & in mare deiectus. † Secreta dicuntur, ea quz vul-
 gus ignorat Bald. in verbo credentiam, de pace consi-
 6 stant † & quid si antiani reuelat secreta vniuersitatis
 priuantur officio eorum. ita tenet Bal. in titulo de pa-
 ce tenen. In verbo in nomine Christi, & idem in tit.
 7 quibus mod. feud. amit. † Et an vaus actuarius possit se
 intromittere de eo quod spectat ad alium dicitur secun-
 dum Barto. in l. in prouincijs. C. de actuar. & nu. lib.
 8 12. † & quid si actuarij non dant perceptori puentuū
 Magnæ Curie numerum contumaciarij faciunt li-
 tem suam, ita tenet Bartol. in l. qui numerarij, eodem
 9 titu. C. lib. 12. † item consiliarij prohibentur publica

re eorum vota, vt in prag. nouella, quz incipit: cu-
 vero, & propalatione, & hoc sub pœna priuati-
 eorum officiorum. limitantur in Ri. 4. super quo gl.
 factor dicit multa quz hic non repeto.

S U M M A R I V M.

- 1 Appellatio quando interponatur, & quando ca-
rit dies appellationis interponenda.
- 2 Primum fatale currit die interpositæ appellationis.
- 3 Processus incipit ab apertura.
- 5 Fatalia quare sic dicuntur.
- 5 Secundum conceditur ex causa.
- 6 An partes possint prorogare terminum interpo-
da, introducendæ, & prosequendæ appellationis.
- 7 An termini appellandi, & prosequendi possint
uari?
- 8 Quot modis appellatio deseritur.
- 9 Quæ causa impediunt desertionem.
- 10 An partes possint acquiescere & parere quod
pellatio deserta desentiatur.

In Ritu sexto, qui incipit item quod causa.

- 1 **A**ppellatio interponitur † infra decem
 authentica hodie C. de temp. appella-
 constituta. Regni, quz incipit appella-
 num tempora, & currit a die scientie
 est primus terminus, seu primum tempus, seu
 instituta appellationis, & ab eo die interpositæ
 2 lationis, seu interponendæ † currit primum fatale
 sic dicitur terminus, seu secundum tempus ex-
 dz appellationis. l. j. C. de tempo. appella. Bal. in
 C. de temp. appellationum. in secunda colum. v.
 redeo ad primum. & Bart. in authentica ei qui. co.
 3 † sed processus incipit ab apertura, quoniam tu-
 citur iudex cognoscere gl. in d. l. fin. S. illud, & C.
 4 Papa quæstio 58. † fatalia dicuntur, quia perue-
 sicuti mors ex negligentia appellantis: & dicitur
 a fluendo, & quod fluunt in fatum: quoniam
 est mors: sicuti vltima dies anni dicitur dies
 in quo instantia perijit. vt idē Bald. in d. l. fin. in j.
 5 versic. Modo restat † & ex causa conceditur secun-
 fatale per legem: nam ex capite restitutionis co-
 ditur tantum pro tanto. authentica ei qui. vbi l.
 6 C. de tempo. appella. An partes † possint prorogare
 terminum interponendæ appellationis dicit Bald.
 authentica ei qui. in fine quod non, quia non potest
 facere quod iurisdicctio deuoluatur ad non
 iurisdictionem. l. priuatorum. C. de iurisdicctio-
 dic. item non possunt facere partes, quod
 non transeat in rem iudicatam, vt not. in l. si dicitur
 C. de transact. & an possint prorogare tempus
 quendæ appellationis, quod sic. l. quod si noluit.
 ita. ff. de adilitio edict. nisi prosequitio esset prius
 supra. & per consequens deserta appellatio
 de offic. deleg. c. significantibus. & Bald. vbi supra
 Cyn. in d. authentica, ei qui. & Guido Papa consi-
 7 Nedum inferioris & † an possint arctari dicti tem-
 per iudicem, nisi quādo de iure liquerit de causa. ita
 vbi supra, licet secus de iure canonico vt in cap. ex
 sit Romana, extra de appellatio. & proinde appella-
 8 tio † tribus modis deseritur, primo quando non
 troducitur infra terminum quinquaginta dierum
 merandorum a die interpositæ appellationis, vt in d.
 l. fin. Bald. & idem Guido Papa. ood. conf. numero 1
 secundo dicitur deserta ob lapsum primi fatalis. ter-
 tio ob lapsum secundi fatalis, vt tenet idem Guido
 papa ead. decisi. pu. 2. & nullo iure excusaretur pars
 9 vbi sola facilitate, vel iperitia se excusat, tga requiritur
 quod

ad intercesserit iusta causa impeditiva, & sine eul appellantis, sequitur hoc Alex. post Bald. in auth. appellacione. C. de temp. appella. in consil. 19. vbi dicitur per partem vbi bis non allegauit, sed pro- nus est de impedimento coram iudice per l. fin. l. iud. C. de tempo. appellat. facit rex. l. quibus die- bus de cond. & demon. clemen. si appellanti, de ap- pella. Rota decis. 65. num. 3. † Vnde etiam si deserta appellacione. ambo a. quiescunt processu; sententia nulla; vt tenetidem Guido Papa consil. 38. num. in quantum quod nec etiam nullitates discunt post. Guido Papa consil. 83. num. 9. versic. cum ergo, in qui non est iudex in negotio principali facit de- monem haberi ac si nunquam fuisset appellatum. Guido Papa consil. 69. num. 13.

S U M M A R I U M.

Officialis quando potest recedere ab officio. Causa legitima recedendi que sit.

In Ritu 7. qui incipit item quod nullus.

AN officiales † possint recedere ab officio, & ciuitate in qua exercent officium sine licentia locumtenentis; iste Ritus dicit quod non, idem statuit pragmatica nouella quæ incipit: probhemus, etiam quod nullus officialis & c. Regni quod incipit. Item quod prædicat. 35. & pragmatica Regis catholici, quæ incipit prudentia rerum. car. 3. & est iuris. l. vnica, vt iudices tam ciuiles quam criminales co. † possunt ex causa proficisci. notatur. in l. j. ff. de offic. eius, cuiusmodi est. nr. causa iusta est infirmitas, legatio, & ministerio principis; vt notatur in authentico vt de. & num. 5. illud.

S U M M A R I U M.

Officialis non potest exercere duo officia. Officialis non potest exercere tutelam, procuratio- nem, baliatum. Officialis olim, & hodie excusatur a tutela præterquam in proprijs filijs. Officialis non potest esse arbiter.

In Ritu. qui incipit item quod nullus officialis.

Nullus † officialis potest duo exercere of- ficia: sed vno debet esse contentus. Ad- de etiam quod hodie per Regiam prag- maticam Imperato. Caroli quinti nul- lus consiliarius Regius & Officialis exerrens iurif- dictionem, seu administrationem pecuniæ † potest esse baiulus neque tutor, seu procurator alicuius, seu actor, & consultor auditor ad exercendum iurif- dictionem intra nec extra Regnum sine licentia Illu- strissimi domini Viceregis in scriptis obtenta: quæ in- ter addentes in super, idem erat iuris ne polluerent dignitatis singulus vilitate officij: & puniebantur pena exilij. l. si quis decurionem. C. de decur. lib. 1. nec alia officia poterant acceptare. l. omnes om- nes. C. eo. ut, olim excusabantur etiam a tutela præ- terquam a tutela propriorum liberorum. l. admini- strationes. § qui corporis. ff. de excusa. tut. idem in ex- tra. l. j. C. de except. libro 12. † Item etiam nec pos- sunt esse arbitri, vt in pragmatica nouella Regis Phi- lipphi secunda sub præsidatu Illustrissimi domini Don- dini de Mendocia.

- 1 Aeratorius primo fuit vocatus quæstor.
- 2 Officium arotij dicebatur quæstorium.
- 3 Quæstura erat prima senatoris dignitas.
- 4 Ad quæstorem spectabat erogare pecuniam pu- blicam.
- 5 Attributa pecunia erat illa, qua consignabatur alicui soluenda, hanc attributionem pecuniæ as- signatq, vt hodie officiales regij habent loca a quibus pecuniam stipendiorum habent.
- 6 Quæstores arotij, qui.
- 7 Tribuni arotij, qui.
- 8 Coactores arotij, qui.
- 9 Pecunia emendarum, mulctarum, penarum, & contumaciarum debet venire ad manus perce- ptorum.

In 9. Ritu qui incipit item quod locumtenens iudices magistrum actorum & arotius, &c.

CAuetur in hoc Ritu quod præfati locum- tenens, iudices, magistri actorum, & aro- tius, in fine cuiuslibet mensis faciant diui- sionem prouentuum, & soluant cuique ratam secundum morem antiquum, de quo non habemus notitiam, & poterat esse, quod isti officiales nō habebant certum salarium: sed inter se diuidebant prouentus, prout est in pluribus curijs huius Regni. Sed vt non sit tibi penitus incognita antiquitas: iste arotius multis diuersisq; modis fuit vocatus & † primo fuit vocatus quæstor a quærendis pecunijs, & sic de hoc fuit inscriptus titulus de officio quæstoris, † & officium dicebatur quæstorium. Lilius lib. 10. Itaque captum quæstorium: quæstorque ibi panfa occisus: Cicero pro planco: Thessalonicam me in quæstorium perduxit, & ij habebant lictores vestem, & insignia quæstorica vt idē Cicero meminit vbi supra, & Alco- nius in diuinationem † hæc erat inquit prima senato- ris administratio † quæstor: m fieri in prouincia, curam gerere publicæ pecuniæ in vsu diuersos erogā- dæ, & Cicero in prætura vrbana ne diutius teneam, inquit pecunia † attributa numerata est: profectus est quæstor in prouinciam. qui vrbani quæstores erāt, ij ærarium curabant eiusque pecunias acceptas, & ex- pensas referre in tabulas publicas consuescebāt, dicū- tur quæstores ærarij ij qui mulctarum, id est emenda- rum receptores vocantur, & antiquitus vrbani dice- bantur, & munera multa obibant † tribunos ærarios vocamus solutores stipendiorum: eratque ærarium primo Romanorum temporibus in æde Saturni col- locatum dicunturque † coactores ærarij illi qui cogunt debitores fisci soluere, & habent † antigra- phos id est contra scriptores præsentiarum publicarū, quos hodie credentiores vulgo vocamus, & † ad eorum manus exequutores penarum, & contumaciarum, tenentur consignare pecuniam sub pœna duplj, & si is qui soluit non curauit pecuniam peruenire ad ma- nus eiusdem, perdit pecuniam, vt cauetur in Regia pragmatica nouella quæ incipit. Et quia ad hæc, sub rubrica perceptores prouentuum, & quod itæ pœnæ debent assignari ærario, cauetur in authentico de in- cessis nuptijs. § sancimus igitur de cætero. ibi, simul autem, & ea quæ nomine dotis data sunt: ei in nullo potui sed ea omnia ærario assignari.

S U M M A R I U M.

1 Iudices de quibus possunt habere aliquid pro la- boribus.

D d 2 Indices

Domini Ioan. Francisci Scaglioni

- 2 *Iudices nec munera, nec candelas capere possunt.*
- 3 *Pena est exilij, & quadrupli hodie.*
- 4 *Iudices baiulorum de consuetudine capiunt pro examine, & pro decretis, & alijs.*

In Ritu 14. qui incipit item quod iudices, ipsarum curiarum,

Iudices Magnae Curiae pro subscriptione eorum manus, & decisione causarum, ac pro sententijs prohibebantur olim aliquid capere, & extorquere: Excepto profructibus, & examinatione testium; hodie praedicta sunt omnia sublata in Magna Curia intus civitatem, extra habent dietas pro examine testium, & hoc prouenit, quoniam Imperator noster auxit salarium, & prohibuit praefata fieri, vt in pragmatica nouella, quae incipit, & quia praecipua iura. Item alibi prohibuit munera, vt in pragmatica quae incipit quis nefecit munera, & alibi candelam accipi, vt in pragmatica, quae incipit, & vt etiam uasallos, & maxime ubi constitutum est salarium; alias licet quantum inculpabilis antiquitas diffiniuit: a spontaneis potius quam ab iniurijs & sub poena exilij: authentico, vt iudices sine quoquo suffragio; quae omnia non habere locum in iudice baiulorum; qui de consuetudine certa emolumenta capit & quia non habent constitutum salarium & dicuntur extorquere prohibita a iure intuitu officij, & puniuntur poena quadrupli. cap. ad hoc. sub rubrica de duplicandis gagijs cap. vulgaris fama proloquitur. §. si autem a priuatis,

S U M M A R I U M.

- 1 *Aduocatus fisci ubi potest aduocare non debet deferere causam.*
- 2 *An possit contra fiscum aduocare.*
- 3 *Non debet litem per calumniam mouere.*
- 4 *Etque absente non debet locum tenens cognoscere.*
- 5 *Transmittit salarium ad heredes.*
- 6 *Praefertur ceteris aduocatis.*
- 7 *Immunitus est a muneribus.*
- 8 *Durabat officium primo per annum.*
- 9 *Sedebat in salutatione principis inter comites, sibi illustrabantur in solis clarissimorum.*
- 10 *Aduocatus fisci potest interuenire in receptione testium in tortura, & in votando.*
- 11 *Aduocatus in causa propria habet salarium.*
- 12 *Prohibitus aduocare potest consulere in camera.*
- 13 *Impeditus a clienulo debet habere salarium.*
- 14 *Aduocatus in eadem causa non potest esse iudex.*
- 15 *Aduocatus non potest aduocare contra Regem.*

In Ritu 1. qui incipit, item quod aduocatus fisci,

Aduocatus & fisci ubi potest aduocare non potest praetextu salarij, non soluti causam deferere. l. j. C. de aduoca. fisci. & an possit aduocare contra fiscum dic, quod ubi est generalis, quod non, secus si particularis. In alijs causis l. potes. eod. titu. & licet non debeat omittere ullam litem: non debet aliquam litem per calumniam mouere. l. fisci. eo. tit. & etque absente non debet locum tenens cognoscere de causis fisci. l. si. eo. tit. limitatur haec regula non habere locum in causis agnatorum & filiorum. l. pensiones. C. de aduoc. diuer. iudicio. & ubi moritur infra annum transmittit salarium ad heredes. l. post duos. C. eo. tit. praefertur ur-

que ceteris aduocatis in sedendo, & deambulando, & incedendo l. ad similitudinem. eod. titu. & coram officium primo durabat. anno l. sancimus eo. tit. & sunt immunes a multis muneribus. l. sancimus aduocatis, & l. cum aduocato. eod. tit. & intantum sunt grati Imperatori quod Kalendis Ianuarij sedebant in generali salutatione inter comites palatinos: recipiebant strenam; eorumque filij in solis clarissimorum inscribantur. l. laudabile vitae. C. de uoca. diuer. iudicum, & ubi aduocatus fisci potest interuenire in receptione testium in tortura, & in votando: Mar. in consil. Regni. questionem. nu. 3. sub rub. de quest. inter fiscum, & priuatum mouend. nec quod non, & allegat. Pau. de Cast. in l. minima l. legis cursus ff. de leg. & Bart. in l. cultodias. ff. de public. iud. in l. postulauerint. S. questionis. ff. de ad. in l. 2. C. de sacr. sanct. eccl. notat, in cap. secundo, capitulo pastor, de iudic. & Bald. in lege nullum. lege si quando. C. de testibus, quoniam iudex de deliberare remoris aduocatis. Item Bald. in l. pro me. ff. de ijs quae in test. delent. versicu. deinde not. alio, & non posset iudex habere consilium aduocati ad diffinitiuam sententiam nisi ad se informand. propter affectionem, quam habet ad causam; in reuelando committeret crimen falsi, & perindudicium prauidigiale non potest haberi cum par colloquiale tantum, & informatiuum, vt tenet in l. cum quidam. §. non distinguemus, in fine. arbitr. & tunc quando consilium non est auctoritatis: quod uerbum Baldi mouet me, quod magis patronus posset interuenire ad huc finem, quia consilium est auctoritatis, & interuenit pro Re qui potest esse iudex etiam in causa propria, vt in Alex. consil. 34. in j. volum. & in eo nulla caducatio: sed cogita,

- 11 *¶ Et an aduocatus priuatus possit habere salarium, si aduocauit in causa propria, quod sic.*
- 12 *l. si stipulatus. ff. de fideiuss. & si promisit & non care, potest in camera consulere. Bart. in l. j. S. per re. ff. de postul. ¶ Item si fuit impeditus a clienulo non aduocare, nihilominus debet habere salarium. Ioan. And. in regula beneficium. num. 10. in fine.*
- 14 *¶ Aduocatus et causa in eadem non potest esse iudex, vt tenet idem Io. And. in reg. cum quid in uocati non possunt aduocare contra Regem l. moris est aduocationib. ff. de poenis, & Boet. gif. 8. in j. par.*

S U M M A R I U M.

- 1 *Usura quid est.*
- 2 *Foenus quid est.*
- 3 *Usura est latro legalis.*
- 4 *Quot modis capitur usura.*
- 5 *Quotuplex sit usura.*
- 6 *Prohibita a quo iure est usura.*
- 7 *Piratica usura.*
- 8 *Ubi quaestiones usurariae terminentur.*
- 9 *Prohibetur per se, vel per alium facere usura.*
- 10 *Iudex quare conceditur.*
- 11 *Appellatio admittitur.*
- 12 *Testes singulares probant.*
- 13 *Crimen est publicum.*
- 14 *Potest procedi quando ex officio.*
- 15 *Quando dicitur usurarius.*
- 16 *Usurarij haeres ab agendo non repellitur.*

7 *Vsurarius manifestus, qui dicitur.*
 8 *Quid de dantibus animalia ad menandum, quid de cambijs, quid de grano in herba.*

Ritibus, 20. & 21. qui incipiunt. Item quod huiusmodi causa. Item, quod procurator curie.

VSurā est quicquid percipitur ultra sortem dicitur ab usu, a Latinis, a Parthis, a Græcis, a morfu ab Hebræis: sœnus t̄ a fetu eo, quod parit contra naturam: Aristot. Politicorum, libro primo cap. 7. & Suidas ex Arisphæ in nubibus ait esse beluam, quæ per dies, & menses aliquid amplius argenti semper parit, serpen tempore, & Bernardus in libro primo de curâ rei militaris distinctione prima, & Salyce. in authen. ad l. C. de vsur. quæ l. 24. t̄ dicit, quod vsura est latio legalis prædicens, quid intendit rapere, & similitudine est mortuæ aspidis. Exod. 22. Deutero. 23. & Ioannes Chrylostomus super Matthæum. 5. capit. mortuus in aspidis inducit somnum, & suauitate soporis generat vsuram: vsura parit beneficium, & mox per omnes facultates decurrit, & totum cõuertit in debitum: vsurarius est vermis totum patrimonium rodens. l. consilio 449. vsura large t̄ capitur pro omni augmento, & accessione fortis in quantitate consistens quacunque causa alia, quam ex mutuo debita. l. Ianus. S. ex vendito. ff. de actio. empti. l. curabit. l. datus. C. de vsur. etiam deoris, & susceptorum onerum eius. l. cum post. S. vsuras. S. in domum. ff. de iur. e. cap. salubriter, extra de vsur. & in iudicijs bonæ rei debetur ex mora, vt in venditione legat. & fidei. l. qui solidam. ff. de legatis secundo. l. mora. ff. de iur. quandoque capitur largissime pro omnium abundantia: siue debeatur quantitas, siue non. 14. l. herio capitur strictè pro eo, quod accedit ultra rem, vt in mutuo. l. si tibi decem. ff. de pacti. l. roga. l. S. si tibi. ff. de rebus credit.

¶ Alias proprie dicitur vsura formalis, quæ capitur propter ipsum officium mutationis, & nõ ex alia causa. Alias capitur propter indemnitate mutantis, & improprie: Alias dicitur vsura recompensatoria: vt per Mod. in cõsuetudinibus paris. S. j. gloss. in l. 20. Alias dicitur mentalis, quæ non obligat mutuum ad restituendum, sed ad solam pœnitentiam. Pau. de Eleazar in cle. j. de vsu. & Car in c. conuuluit, extra de vsur. t̄ est prohibita de iure diuini. l. c. 25. t̄ dicitur piratica vbi veditur tempus, & qui per dilationem cum fideiussore vendunt merces longè pluris supra iustum precium: easq; per se, vel per interpositas personas reemunt villiori precio, deinde illas scariores precio reuendunt, & isti sunt meri latrones, vt apud Aristophanem, non es turinq; sed latro: & dulcibus verbis mutato vultu stetes ad lacrimas ocodrilli respiciunt. Innocentius. & Ioan. de ligna. l. c. in ciuitate dicunt, quod si venduntur redditus non habita relatione ad rem, contractus est illicitus: sed si primo cõstituitur census, & demum venditur: licet vt tenet Laurentius de Rodolph. in tractatu de vsur. par. 2. q. 12. & Aret. consil. 152. viso themate, & pro correptione vsurariorum, emanauit constitutio Regni, quæ incipit, statuimus: quæ fuit Regis Rogerij, & sequitur alia, quæ fuit Federici t̄ prima cautela, quod quæstiones vsurariorū terminentur in Curia Regia, & idem cauetur in capitulis. 3. c. in omnibus, c. in manifestis, extra de vsur. per Papam Alex. tertium, verum in Curia Regia, secundum constitutiones Regias, in curia Romana secundum canones prohibetur vsura per se, vel per alium in magnis, vel paruis, vel minimis sub pœna publicationis omnium omnibus bonorum. Daturque cuilibet t̄ deferendi pœna huius tanquam publicum t̄ Iudæis concedi-

tur vnam vnciam ex decem lucrari in anno. pœna quandoque apponitur in fraudem vsurarium quando non interest. l. Iulianus. S. responder. ff. de act. empti. & ad finem, vt ab eis, auferantur bona, debent dari nari, & t̄ vbi non fuerint coniuncti, & confessi admittuntur ad appellandum, & t̄ quid si testes singulares deponentes de diuersis personis. Andr. in cõstitutione vsurariorum, tenet, quod probant. c. noui. 14. car. 35. t̄ contra vsurarium manifestum potest procedi ex officio. c. Regni. Item quod officiales. car. 35. 15 dicitur t̄ vsurarius, qui emit vilius, vt carius vedat: vel ante tempus. c. pro bono publico: alijs incipit curiam habentes cart. 24. t̄ vsurarij heres non repellitur ab agendo. Cagnolus.

¶ In l. ex qua persona. ff. de re. iud. licet contrarium dicat Dec. quod tenetur in foro poli non foro fori cõl. 111. & si quis dicat, quod vsura non est peccatum: reficitur hæreticus clement. j. de vsur. t̄ vsurarius manifestus dicitur qui tepet banchnum in publico. t̄ Quid de dantibus animalia ad menandum vbi communicatur damnatum, & lucrum. contractus est licitus. Io. de Imol. in cap. fin. de vsur. versic. 10. quæritur: quid de cambijs, & de ijs, qui emunt granum in herba, vide eundem, in dicto capitulo finali.

S U M M A R I U M.

1. *Tubitta dicitur præco, & debet esse idoneus.*
2. *Citatio per edictum quomodo fiat.*
3. *Tubitta non potest vocare aliquem, nisi de mandato iudicis.*
4. *Carceratus non potest banniri.*
5. *Vniuersitas quomodo citanda.*

In Ritibus 38. qui incipit: item, quod dicitur tubitta.

DE tubitta t̄ habemus textum, quod debet esse idoneus: authentico de iudicijs. S. ij qui causas: alias dicitur præco, cuius ministerio vt imur in vocandis personis per edictum: authentico, qui semel Cod. quomodo, & quando iudex, & t̄ citatio per edictum fit more solito, & in locis vbi maior pars congregari solet secunda cõst. codicis. S. fin. ibi in verbo ex more, & notatur ad respiciendum in verbo edictum, & t̄ tubitta non debet vocare aliquem, nisi de mandato iudicis parte instante. l. properandum. S. & si quidem, C. de iudic. & t̄ vtum carceratus possit banniri? dic quod non: Bal. de pace tenen. S. eius, versic. 5. an debeat quos banniri col. 4. t̄ vniuersitas quomodo citatur dic, quod citatur in locis solitis, & more solito, vbi maior pars congregari solet: vide in pragmatica dispen. litium, & Bart. in l. j. S. quod nemo, & post eum Bal. & Bar. in l. fin. ff. de cuiusque vniuersitatis, & Decius post Bartolum, & Cagnolus post Decium l. nõ potest dolo. ff. de reg. iur.

S U M M A R I U M.

1. *Capere quis neminem potest, & detinere ultra duos dies.*
2. *Capi debet de consilio assessoris.*
3. *Capi potest in alieno territorio.*
4. *Carceratus quantum soluit pro portello.*
5. *Carceratus si aufugit incurrit crimē lese maiestatis.*
6. *Capi non possunt familiares officialium, sine eorū licentia.*
7. *Carcerari quando aliquis possit.*
8. *Custodes passuum, & grassia, quando possunt capere*

Domini Ioan. Francisci Scaglioni

- capere animalia homines, & vidualia.*
- 9 Custodia fiat a curia sumptibus ipsius curie.
 - 10 Carcerari in ciuilibus quando possit.
 - 11 Capitanei non capiant salarium vltra taxatum.
 - 12 Nec detrudant aliquem in carcerem, sine licentia.
 - 13 Exequentes non capiant arma a domo capti.
 - 14 Exequentes in alieno territorio, an teneantur petere licentiam?

- 8 Clericus debet remitti absque requisitione.
- 9 Privilegium cum clausula: non obstantibus, an possit derogari.
- 10 In concessione noue gratie sunt vocandi, qui laici possunt.

In Ritu 46. qui incipit in primis cum non humane: sub rubrica, quod omnes regnicolæ, vel habitantes.

In 39. Ritu qui incipit,

CA pere neminem potest, vt illum detineat, sed vt presentet iudici, alias puniretur vbi detineret illum vltra duos dies. capit. contra effrenatas, & c. amplius, sub rub. de non capiendo, & And. in const. iustitiarij per calendaras qui si in pecuniaria causa obtulerit cautionem idoneam debet sub ea habilitari. capit. statuimus, vt nullus officialis, alias punitur. c. ite iustitiarij. l. neminem. C. de exhi. rei: lo. And. & Inn. in c. quoniam contra, de testib. & carcerari debet de consilio assessoris. capit. item predicti iustitiarij. car. mihi 45. item delinques potest capi in alieno territorio per spacium milliariorum quindecim, c. iam diu. car. 24. & carceratus vbi detinetur vltra diem solvebat primotarenum vni, c. magistro iustitiario car. 18. & Ripus; item, quod carcerarius, car. mihi. 12. hodie grana tresdecim car. & si aliquis frangeret carceres tenet criminose & maiestatis sed hoc quomodo intelligitur vide Isf. in l. j. §. is videtur: ff. si quis ius dic. non obtemp. num. 3. & plura consilia, & vota eximij quondam domini Thomæ Gram. & variè reperitur decisum secundum diuersitatem factorum & præterea nemo capiat familiares officialium, sine eorum mandato; etiam occasione armorum. c. item stipendiarij car. 7. Nec est carcerandum aliquis antequam constet de crimine l. nullus. C. de exhi. rei: Custodes passuum grassæ non capiant homines animalia vidualia; nec redimi illos faciunt. c. item, quia custodes. car. 9. & que ceperint mittant Curie Regie. c. item predicti magistri passuum, eo loco: & pro custodia carceratorum, & carcerum soluantur custodia a Regia Curia. & Carcerari in causis ciuilibus nemo potest nisi facta discussione bonorum Bar. in l. tutor. §. tutores. ff. de suspect. tut.

11 Capitanei, & algerij non debent capere vltra salarium taxatum in pandecta, vt in pragm. nouella, 12 que incipit: & ad tollendam, Nec possunt detrudere aliquem in carcerem, sine licentia. Bar. in l. omnes. C. de coh. princip. & cornicul. lib. 12. Item exequentes non debent capere arma ex domo capti sub pena priuationis officij, & furti extat Regia nouella 14 pragm. que incipit capitanei car. 30. & exequens mandata Regia, an teneatur Baroni in terris suis: dic. quod non: secus in alijs exequentibus, qui teneantur crimine vsurp. iuris. Bald. in l. prohibitum. C. de iure fisci, lib. 10. Boer. in quest. 8. in prima parte, num. 6.

FAcit pro hoc Rituali Ritus, qui incipit Ioanna secunda cart. 12. & privilegium ratione rei contractus delicti extenditur ad habitantes, & si cauetur, quod non trahat privilegium intelligenitur, nisi perhorrescat extat Ritus qui incipit: quod nullus car. 9. Item privilegium concessum ad beneplacitum non potest reuocari per generale privilegium, & maxime vbi est concessum ad seruitia, vt notatur per gl. & Andre in constit. Regni, que incipit item quod nullus emes, & trahitur ad incolas, vt tenet Bar. in trad. repral. in quest. j. iuxta princip. & sequitur Paul. Cast. in l. omnes populi, ff. de iustitia & iure, & gelus in tract. male. in verbo, de Bononia. & facit in l. cives. C. de app. & Cassianus. §. car. 118. num. rubrica de fideiuss. Item est facienda remissio de loco ad locum. l. ff. de iust. & iur. §. quod authenticum, vt iud. fin. quoquo suffr. & efficitur ratio delicti illius iurisdictionis authentica qua in provincia. C. vbi de crim. agi oportet. & idcirco vt sit solam offensis in eodem loco, l. capitalium. §. famosis. & poen. Item in loco delicti facilius sunt probati. S. hæc considerantes authentice, vt omnes obediunt. prouinciar: & adeo, quod si baro ratione superioritatis capiat aliquem in castro super quo habet prioritatem tenetur illum remittere. not. in l. fin. Bal. C. si a non comp. iud. c. tuæ, vbi gl. extra de p. & Ioan. Andr. in l. statutum. §. contrahentes; de compe. in 6. vbi Iacobus de Beluifo, & in sua præca criminali & huiusmodi remissiones sicut vbi tur. l. 3. ff. de offic. præfecti vrb. & l. fin. ff. de custor. l. solent. l. fin. ff. de off. præfec. vigil. & clericus debet remitti absque requisitione no. in authentico, vt apud propr. episc. §. illud palam. capit. vt fama, tra de sent. ex comm. un. & vtum privilegia concessum clausula non obstantibus possint per alios derogari, quod non, quasi effectus cuiuscunque privilegij, aut rescripti subsequendi in futurum & sicut si placet. ff. de lib. & posthu. & not. in l. si seruus in secundo responso. ff. de seruitutibus rust. præsi mihi, & tibi, §. in litibus. ff. de legat. primo, quod mihi questum, sine facto meo mihi auferri non potest. l. si post mortem in fine ff. de bonor. possess. tra tab. vbi Bald. 20. quest. & hoc, quia in concessione noue gratie sunt vocandi, qui ex hoc laeduntur in concedendo. ff. de aqua pluuiæ arcen. alias in præiudicium eorum ageretur, l. j. C. quomodo quando iudex.

SUMMARIUM.

- 1 Privilegium quando extenditur ad habitantes.
- 2 Privilegiatus, vt trahat privilegium, exigitur, quod perhorrescat.
- 3 Privilegium ad beneplacitum non potest reuocari.
- 4 Quando facienda est remissio de loco ad locum.
- 5 Sortitur forum ratione delicti.
- 6 Baro debet remittere delinquentes ad officiales proprios, licet ratione superioritatis ceperit illos.
- 7 Remissio fit vbi petitur.

SUMMARIUM.

- 1 Nemo potest propria autoritate de iniustitia in dicit se vindicare.
- 2 Magna Curia consuevit comminare propiisones quod infra duos menses expediat causam.
- 3 Cognitio retardata, & denegata iniustitia spectat ad Magnam Curiam.

In Ritu

In Ritu 47. & 48.

Nemo potest propria autoritate se vèdica re de iniustitia iudicis, vt in pragmatica Ferdinandi, quæ incipit ad audientiam nostrâ, sub rubrica prohibitio repræsaliarum, sed per viam denegatz, & retardatz iustitiæ ad penorem. capitulo de statu. gl. And. & Matth. in cõnitione iustitiarj nomen, & normam, † & Magna curia consuevit comminare prouisionem, quod in adnos menses expediat causam alias auocabitur, notat eximius Thomas Gram. consil. 28. nume. 1. & hoc est vnum. quod spectat ad cognitionem Magnæ Curia, vt notatur in dicto capitulo, de statu.

S V M M A R I V M.

Sola Magna Curia cognoscit de presentatione instrumentorum.

Baro vbi potest cognoscere: si prauenit vtrum de beat causa ad ipsum remitti.

Princeps non potest. aliquid concedere in preludi cum tertij.

Rescriptum impetratum. contra stylum curia est falsum.

In Ritu 54.

Sola Magna Curia cognoscit de presentatione instrumentorum, & hæc est vna de præ eminentijs Magnæ Curia, & vbi conceditur privilegium baroni cum clausula derogatoria, & priuatiua Ritibus Magnæ Curia vtrum potest impedire presentationem Magnæ Curia per viâ presentationis, & petere remissionem † vel vbi præue Magna Curia impedire presentationem presentando privilegium: hæc materia, & quæstio fuit in multis causis tentata, & pendet lis sub iudice, vt in lib. Mag. don. Troyli de spes, cum Georgio spata, & tenus per sacrum consilium causa tandem re per Magnificum Bartholomeum de Massa in conspectu aulis vnus non fuit decisa: vbi plures practi curiales examinari deposuerunt, quod Magna Curia est in possessione etiam contra dictos priuilegiatos & proinde tantipatres non ausi sunt hanc mori subuertere: esset enim Riturum Magnæ Curia obviare, & arguendo ad partes: vbi scholasticus haberet iudicium in iudicem, rectorem scholarium: & per statum, episcopum: an sit derogatum consuetudini statutum adeo, quod rector cognoscere non possit. in l. viros. C. de diuers. officio. lib. 12. tenet, 9. & not. in cap. j. de consue. lib. 6. & Dec. consil. 3. Sontiori vbi statutum disponeret, quod lis nõ possit cognosci, nisi per rectorem. Bart. in l. ex eo. C. de agen. reb. li. 12. In contrarium facit quod huiusmodi statuti cõcedi non debet nec literæ, nec rescripta quibus datur iurisdicctio ordinaria. c. si. extra de rescr. Nam iudicio iuris confunditur si sua vniuique iuris dictio non seruetur. c. peruenit. 11. q. j. Io. Fab. in S. j. inst. de iur. iur. & remittuntur vasa Hi petentes remitti ad suos iudices competentes. tenet Io. Fab. in S. j. inst. de iur. iur. Huiusmodi præuentionia dicitur potius arrogari, vt dicit Petrus Iacobus in tit. de condicctio. ex S. quadrupli. Secundo facit, quod vbi Princeps dedit iurisdicctionem, nunquam intelligitur concessit priuatiuè. & annullatiuè, tenet Geminianus in c. iuritas. S. fin. de sentent. excomm. in 6. & Oldrad. consil. 17. in contrarium, quod esset verum opus vnum vbi præcederent verba solum inclusiua nõ exclusiua & priuatiua iurisdicctionis, idè Oldrad. cõs. 153. prope finem, concludo, quod vbi dat iurisdicctio

tionem Baroni, & aufertur Magnæ Curia debet remitti causa ad Baronem circumscripta pragmatica, item † iurisdicctio non potest concedi in præiudiciu tertij. l. 2. S. si qs. versi merito. ff. ne quid in loco pub. idem Matthæus in constitutione Regni va fallus a domino. in 7. not. & Dec. consil. 10. verfic. contrarium. fa cit id quod notat Magna Curia, & in c. fin. de foro cõ per. in 6. col. & propterea præualet illud in quo specialius extat priuilegium. † Item priuilegium impetratum contra stylum Curia præsumitur falsum Fel. c. 2. extra, de rescrip. Item sententia. Guido Papa q. 292. fallit dicta regula vbi princeps rescriberet ex certa scientia l. in re mandata. C. manda. quia in re sua quilibet est moderator, & arbiter, & ad prædicta vide de Cassaneum i rubrica 13. titulo des foreff. pasturage, & riueres, nu. 20. & 21. & in vers. vidimus supra.

S V M M A R I V M.

- 1 An clericatus possit probari per testes ?
- 2 Clericus, vt clericus citatus si sit contumax contumacia est nulla.
- 3 Clericus quando teneatur comparere.
- 4 Iudex laicus in tribus casibus potest procedere contra clericum.

In Ritu 65.

An clericatus possit probari per testes † non tenet Guido Papa. quæst. 49. num. 3. licet contrarium pluries fuerit iudicatum de quo latius dicam in suo loco. † Clericus si citatur tanquam clericus contumacia est nulla. Bal. in c. si clericus, de pace tenè. & Ias. in l. ex qua cunque. ff. si quis ius dic. non obtemper. † Et quando teneatur comparere lege. S. si quisquam aliquem, in authentico de sancti. epif. † iudex laicus in tribus casibus potest procedere contra clericum, videlicet in causa meri possessorij. c. charitatis affectus. c. finis. pcepti charitas, not. in capit. tua. de decim. el. primo. Guid. Papa quæst. 72. Idem tenet. Io. Faber. in l. si qua per calumniam. C. de episc. & cler.

S V M M A R I V M.

- 1 Reconuentio quomodo procedit.
- 2 Reconuentio non habet locum coram arbitro.
- 3 Reconueniri clericus, an possit coram iudice laico.
- 4 Fallit vbi procurasset conueniri in fraudem clericatus.
- 5 Reconuentio non habet locum in causa criminali.

In Ritu 67.

Reconuentio quomodo procedit: Lapsus alleg. 3. † Reconuentio non habet locum coram arbitro. l. est receptum. ff. de iurisd. om. iudic. † & an clericus possit reconueniri coram iudice laico Felyn. in c. at si clerici. extra de iud. in 6. col. vbi tenet quod sic. † Nisi procurasset laicus a clerico conueniri in fraude † reconuentio in causa criminali non habet locum etiam vbi sola poena infamiz veniret imponenda, & pecuniaria. Notat. capit. vnico, de cler. coniuga. & Decisio Tol. 95. vbi Auffreus plene examinavit hanc materiam.

S V M M A R I V M.

- 1 Peremptorium editum, quod dicatur.
- 2 Citatio generalis, & ad constituendum procuratorem

Dd 3 ratorum

Domini Ioan. Francisci Scaglioni

- ratores instructum quando potest expediri & quomodo debeat citari.
- 3 Terminus primo erat arbitrarius, & concedebatur vni, deinde alteri.
 - 4 Terminus hodie est communis, & certus.
 - 5 Terminus prorogatur secundum distantiam locorum, & ex alijs causis.
 - 6 Terminus non prorogatur extra Regnum, nisi factis deposito.
 - 7 Actor, & reus quid facere teneantur in termino.
 - 8 Terminus quomodo impeditur currere.
 - 9 Terminus non currit vbi ius partis non est factis deterius.

In Ritu 69.

- P**remptoriū edictum dicebatur quod perimeret iudiciū, seu disceptationem, & vltra non patiebatur aduersarium tergiversari. l. & tertium. ff. de iud. & per id cominabatur iudex te cogniturum, & pronunciatum etiam par te absente veluri hodie sub his verbis: si senserit te grauatum compareat tali die, alias in causa procedetur absentia non obstante: & hoc non procedit sine distinctione: quoniam, aut citatur ciuis in loco iudicij: & comminatio ista non operatur, nisi quod prætextu contumaciæ possit procedi ad plenum actum: videlicet: vel condemnari ex primo decreto, vel dari terminus in contumaciam, etiam in alijs debet iterum citari. l. de vnoquoque. ff. de rei iud. & aut forensis, & extra, vel vltra dietam, similiaria viginti: & in dicto casu fit citatio generalis ad omnes actus: quæ est hoc modo videlicet, & insuper citetur aduersus contentas, & exposita ac ad recipiendum terminum, ad videndum iuramenta testium, ad publicandum, concludendū: dicendum in iure, & in facto: & ad alios actus gradatim conditionaliter, & successiue vsque ad sententiā inclusiue: & tunc debet citari de persona, & non domi ad finem vt in verum cōtumacem proferatur sententia: aut est infra dietam, & citatur ad constituendum procuratorem instructum cum quo possit procedi, alias dicatur procedi in contumaciam ad omnes actus vsque ad sententiā similiter inclusiue: & similiter debet citari de persona: vt eum afficiat citatio, vt late tradunt Anton. de But. & Ioan. de Imo. in capitulo consuluat. de offic. deleg. Soc. consil. 95. in 2. vol. in fin. & is qui ius dicit hoc æstimare debet: pro conditione personæ causæ, & temporis ordinemque edictorum, vel compedium moderari. l. nonnunquā. ff. de iudic. & si non responderit citatus: agatur causa. l. & post ædictum. ff. de iudicij. vbi comparuerit & negauerit vel confiteretur dabitur terminus. l. cum de iudicito. ff. de probatio. & de iure. ff. nono reperio certum terminum fuisse datum solum per iura C. l. siue pars. C. de dilatio. idcirco a principio terminus erat arbitrarius vt tenet And. & gl. constitutio. hinc legitime contestata. In fine. sub rubrica de sacr. cal. & regulariter fit, est prout hodie regulare vbi fit nominatio testium extra locum iudicij, & distantia locorum, ex multitudine testium, ex difficultate habendi testes & ex alijs legitimis causis. vt not. in constituto. Regni exceptiones. de exceptio. cap. præterea. extra de dilatio. l. 2. ff. de rei iudic. & Innocentius in capitulo 4. lo ad præsentiam, de accusatio. & hodie ista dilatio est extra dierum viginti, & communiter praticatur & nominatur terminus iuris & intelligitur viginti dierū & per nominationē prorogatur pro qualibet die viginti miliarium quinque diebus: ita quod infra Regnum non excedat tres menses. vt in prag. post prædictas responsiones: de modo procedendi extra Re

gnum non admittetur nisi factis realiter depositis catorum quindecim pro singulis mēibus, vt in pragmatica: cum frequentius litigantes, alias incipit, aliter similiter occasiones infra certas dilaciones debet tate, & producere articulos, & instare p̄ receptio. testium eosque compelli facere multa idicta & al remedijs opportunis, & explicare exceptiones opositas, & cessari facere impedimenta. l. qui potest ff. de reg. iur. l. sed si per prætorem. §. hæc clausula. ex quibus caus. maior. Bart. in l. qui contractus. ff. re mil. Bar. Pau. de Cast. Socin. in l. quibus diebus de condit. & demonst. & Ritus Magnæ Curie, qui cipit. & Item seruat in petitionibus: fallit vbi impeditur ex altera parte. l. si cum ipse. ff. de excus. iur. vt staret per examinatorem, vt in pragmatica, & si p̄ examinatorem, vel aliud legitimum intercederet impedimentum. Bar. in l. si ita effecti. ff. de verb. obl. q̄ in tantum restituitur in quantum abstulit impedimentum. l. j. C. de temp. appel. estque communis dilatio hodie, & currit, quæ, vt in dicta constitutione, legitime cōtest. & Fallit etiam vbi ius partis non esset factis deterius Bal. in l. si ea. C. qui accul. & l. & si post tres dies. ff. si quis cautio.

S U M M A R I U M.

- 1 Repulsa dicitur recusatio.
- 2 Citatus ad videndum iuramenta testium opponat alias facta conclusione excluditur a repulsa.
- 3 Fallit vbi testes repetuntur facta conclusione.
- 4 Ritus reprobat.
- 5 Termini omnes sunt communes in Regno.
- 6 Repulsa non conceditur in primo termino.
- 7 Fallit in causis criminalibus.
- 8 Repulsa scripturarum productarum ante publicationem quando potest fieri.
- 9 Testes reprobat causa excommunicatio nis, si soluti deinde, an probent.
- 10 Terminus repulsa est medieta primi termini.
- 11 Repulsa in causis summarijs non conceditur.

In Ritu 73. & 74.

- D**icitur & recusatio vbi cognouerit se citari aduersus parentes maioris, & patronos lege Iul. ff. de test. & prouenit ex personis testis qui se accusando repulsa: ex persona eius cōtra quem producit vbi allegat ipsum cum, & in promptu offert se probaturum, & authenticum, & si testis productus dicitur. C. de test. & debet talis, quæ repellat testes ex causa vbi sunt infirmi, & valetudinarj, senes, mulieres, & magistratus. l. inarti. ff. de test. & vbi ex alijs causis non sunt idonei testes: procurator protestetur contra testes, & dicta eorum: quoniam huiusmodi protestatio conferuatur, & in termino repulsa illud potest explicari, quod euenit modis, vt notatur in l. testis. l. nullus. l. ad hunc. l. quæ situm, & l. sequenti. ff. de test. eorumque dicta animaduertantur præseuente: deponerit ex persona, ex moribus, ex dignitate, ex verifimilitudine, ex tempore, ex causa, ex malignitate, ex errore, ex dolo, & ex alijs causis, quæ enumerantur in dictis locis vsque ad §. si testes. & in §. & licet dudum authenticum de test. & Et vbi mibi fuerit oppositū facta conclusione non conceditur repulsa. §. si. authen. de test. & Sed quid si facta conclusione repetitur? Alteri parti conceditur repulsa. c. ne per exceptiones, in c. Regni car. 19. & & vbi cōceditur vni debet iterrogari al-

refult illam, secundum Ritur, qui incipit. Item seruat dicta curia, quod dum actor, & vbi recusabat non concedebatur vterius: sed hic Ritus non est in obseruantia, † quoniam omnes termini sunt communi-tes, vt in dicta constitutione lre legit. contesta. † Repulsa non conceditur in primo termino, vt in Ritu: qui incipit. Item seruat ipsa curia, quod in exceptionibus car. 11. † In causis criminalibus vbi reus habet testes, pro repetitis, & legitime citatis, quod est vbi reces est delictum, & possunt haberi de facili, & materia est implicita, & nō potest aliter certiorari reus: gratia breuiandi iudicium, potest repulsare testes in eodem termino defensionum, verum debet renunciare future repulsæ, aliās non deberet admitti ad faciendam repulsam, & vbi ex errore, aut incuria actus, reus non renunciaret, posset facere repulsam iterum, & ita fuit iudicatum per sacrum consilium in causa quorundam de aceris carceratorum in Magna Curia Vicariæ in bancha egregij Lucij capituli referente Magnifico. V. I. D. Nicolao Francisco de Cōstantio † repulsam scripturarum productarum ante publicationē, facta publicatione si de eis habuit notitiam non potest facere, nisi referauerit sibi impugnationem, vt in Ritu, qui incipit. Item seruat dicta Curia non concedere, cart. 11. & Matth. decis. 266. testes reprobatū ex capite excommunicationis si verunt recepti, absoluti probant. c. neque exemptio nis cart. 19. † terminus repulsæ est medietas primi termini, vt in pragmatica, quæ incipit cursu dilationū, sub rubrica de pub. process. † Repulsa in causis summarijs non conceditur Abbas in capitulo veniens, numero secundo, de testi. Capicius decisio. 55. nu. 3.

S V M M A R I U M.

Summaria causa dicitur ratione modi procedendi.

Relatio fit communibus impensis.

In Ritu 84.

Dicitur causa summaria † vbi deuenitur ad euidenciam loci: cuius est melior probatio. l. contra negantem. C. ad legē Aquil. vbi plenissime Bal. de expertis, qui trāmittuntur ad faciem loci, & Panormitanus, & Felyn. in capitulo iudicantem, extra de præscriptio. & in ijs non rigitur præsentia partis † sitque huiusmodi relatio communibus impensis, vt refert Matth. in constitutioe Regni, quæ incipit in posterum in duodecimo no. l. & sequitur Cassaneus de consuetudi. Burgun. sub rubrica de iustitia. S. sexto, numero 8 fallit hoc quod non esset causa summaria vbi procederetur per actus dinarios.

S V M M A R I U M.

Cedens qui non est in lite, an teneatur deponere vt pluri.

In Ritu 119.

Quid † si est cessionarius in lite, & pars aduersa in termino desiderat, quod deponat cedens tanquam legalior: melius sciens veritatem, vtrum teneatur cessionarius procurator depositionem cedentis? dic, quod sic, & ita factum verbo in sacro consilio in causa magnificorū de Carleuario referente quōdam Magnifico. V. I. D. Ioan. homa de minadoes fuit decisum, vt patet ex proces-

su, qui conseruatur penes nobilem Ioannem Portiū actuarium dictæ causæ. & fundatur ex doctrina Imola. in l. facta. S. si hæres scriptus. versic. interdum. ff. ad Trebellianū, in qua causā interueni ego Scaglionus.

S U M M A R I U M.

- 1 Quomodo committatur causa pedaneis iudicibus.
- 2 Iudices hodie non committunt sibi causas.
- 3 Forma relationis.
- 4 Reuidetur relatio ex eisdem actis.
- 5 Appellatio a duabus relationibus non suspendit executionem.
- 6 Exequutio fit infra decem dies præstita cautione.
- 7 Relatio prima si appellatur non transit in rem iudicatam.
- 8 Nullitas habet causam impediendi executionem duarum relationum.
- 9 Quæ sententia habeant executionem.

In Ritu 123.

Committitur † pedaneis iudicibus vsque ad summam vnciarum sex: per ordinem, & eo tempore, quo iudices sedent pro tribunali, & ista est vera obseruantia, & ex quodam vsu indifferenter propter multitudinē causarum causas summarias ceptas coram magnificis iudicibus, vel existente domino regente post terminum, & in qualibet parte, ipsius iudicij committitur † Ritus vero 130. & sequentes de hoc loquentes nō obseruantur post aduentum suæ maiestatis in hoc Regno aucto salario: ex quo non committit sibi causam duodecim vnciarum † nec plus duodecim vnciarum, & isti iudices pedanei non condemnant, sed referunt esse condemnandum, vel absoluendū hoc modo, refero esse condemnandum prout quantum in me est condemnatio & huiusmodi practica sumpta est ex alio ritu a qua relatione. † si fuerit reclamatum reuidetur ex eisdem actis nihil addito, vel diminuto per alterum ex magnificis iudicibus dictæ Magnæ Curia per quem debet dicta relatio, vel confirmari, vel reformari, aut infirmari † & ab eis appellatur postremo ad sacrum consilium, sed non impeditur executionem, imò præstita cautione prouideretur, quod exequantur dictæ relationes, verum non infra quatuor dies † sed infra decem dies, & in hoc Ritu est correctum per contrarium vsum, qui Ritus incipit: item quod relatio ipsarum, & vbi fuerit appellatum, appellata relatione iudicis pedanei † nunquam transit in rem iudicatam, quia non habent istæ relationes fatalia, & ab vltima relatione, licet appellatum sit, fit exequutio (vt dixi) vide Albericus in l. fin. C. de relati. & Pau. de Cast. in l. 2. C. de legi. & ista obseruatia fuit approbata per sacrum consilium, & solum † fallit ex capite nullitatis, vt refert Matth. decis. 28. & 362. & proinde hæc negocia in quibus superfluum erat expectari moderatorem prouincia committentur iudicibus pedaneis. l. finali. C. de iudi. ped. & vbi sunt reformatæ exequuntur in eo, quod sunt conformes: Petrus Rebuf. ita tenet sub rubrica de Inno. appellatio. versiculo, † adde etiam, quod tres sententia conformes in praxi. & Barbata consil. 10. & consil. 20. in 3. volum. & Aymon. Craueria consil. 183. vtrū habeat locū in duabus sententijs latis per Magnā Curiam vna ex officio ipsius altera ex delegatione sacri consilij, dic quod nō, quia non est eius præminētia, & autoritatis, vt tenet Soci. in cōsil. 195. in 2. par. colum. 2. & est text. in l. a proconsulibus. C. de appellatio.

Dd 4 SVM-

Domini Ioan. Francisci Scaglioni

S V M M A R I V M,

I Audientia testium in quib. causis committitur,

In Ritu 140,

Audientia testium. † Committitur præterquam in causis seu dalib. & maxime importantibus; quæ dicuntur ducatorum quingentorum; idem in causa criminali ut tenet And. de Iser. & gl. in const. in pecuniarijs, & gl. in verbo civili in clem. j. de offi. & potest. aud. vbi dominus Abb. Idem in repulsa, quæ currit de momento ad momentum, ut nota gl. & Doct. in l. 3. §. minorum. ff. de mi. & in l. qua tractat. ff. de test. & Nicol. de Neap. in l. quinquaginta. ff. de excus. tur. & Ang. in l. si quis ita. ff. de condi. instit.

S V M M A R I V M,

- 1 Instrumentorum appellatione quæ comprehenduntur,
- 2 Forma contractus, & quot testes requiruntur, ut probetur,
- 3 Quando instrumentum est ultra libram, & presentatur infra libram vtrum sufficiant duo testes,
- 4 An huic statuto possit renunciari,
- 5 Protocollum quid sit,
- 6 Numerus testium est supplementum probationis,
- 7 Materia instrumenti cuius esse debet.
- 8 Quæ requiruntur ut scriptura sit publica,
- 9 Imbreviatura non est originalis.
- 10 Copia quando facit fidem.
- 11 Quomodo, & quando reassumi potest ac renouari,
- 12 Quis erit iudex in exequendo,
- 13 Quando continet instrumentum quantitatem in certam, quomodo potest liquidari.
- 14 Quando potest liquidari instrumentum.
- 15 An instrumentum dotis possit liquidari?
- 16 An possit liquidari instrumentum continens certam quantitatem vini, olei, frumenti?
- 17 Instrumentum liquidum quando dicatur,
- 18 Liquidatio quomodo fiat.
- 19 Citatus super tenore instrumenti quid facere debeatur.
- 20 Captus pro crimine potest recommendari pro debito,
- 21 Cessionarius vtrum possit liquidare instrumentum,
- 22 Debitor sub conditione pro assecuratione iudicij capi non potest.
- 23 Carceratus non potest banniri,
- 24 Carceratio an sit de mero, & mixto imperio?
- 25 Fides legalem notarium facit,
- 26 Promissio facta in diuersis locis quomodo intelligatur.
- 27 Citatus in loco non tuto, & suspecto respectu pestis mali acris, loci inhonesti.
- 28 Excusatur ex quibus causis.
- 29 Protestatio facta debitori debitoris, quod non soluat, quid operetur,
- 30 Creditor, quomodo potest implorare manum milis

- 31 Quomodo potest recusare pecuniam oblatam, & quando non,
- 32 Quando tenetur debitori consignare instrumentum debiti,
- 33 Quando est in mora cum vno ex obligatis insoluum, an sit in mora cum alijs.
- 34 Quando debitor carceratus alij debet.
- 35 Debitum, quando videatur remissum,
- 36 Debitor proprie qui dicatur,
- 37 Creditor, quando dicatur esse in mora,
- 38 Instrumentum liquidum est probatio probata,
- 39 Instrumentum antiquum, & antiquissimum, quando dicatur,
- 40 Illud dicitur expressum,
- 41 Quomodo potest impugnari, & reprobari.
- 42 Attenditur tenor instrumenti nõ citationis super instrumento,
- 43 Quare non possit presentari instrumentum procuratorum.
- 44 Instrumenta tangencia magnates fiant per publicos demaniales notarios,
- 45 Instrumenta extra Regnum, quando possunt presentari,
- 46 Quid in instrumento infra vnciam.
- 47 Quid fiat vbi allegatur satisfactio.
- 48 Sententia instrumentalis quomodo feratur.
- 49 Vbi sunt illa verba, nisi aliter ex calculo rationis apparuerit.
- 50 Contumax quando carceratur.
- 51 Instrumentum, an exequi possit extra terminum statuentis,
- 52 Quando soluitur adiecto, an remaneat obligatum.
- 53 Testes, qui faciunt signum crucis in carta inscripta,
- 54 Quid si in margine instrumenti reperitur cassus,
- 55 Quid si opponitur compensatio,
- 56 Vtrum possit appellari ab interloquutoria.
- 57 Quis possunt opponi per tertium.
- 58 Quid si alterum apparet in protocollo aliud in instrumento.
- 59 Quomodo fiat presentio,
- 60 Instrumenta facta tempore litis, quid probent,
- 61 Solutio in continenti quomodo intelligatur, et probetur.
- 62 Presentationi præscribitur,
- 63 Liquidatio extra locum iudicij.
- 64 Præambulum quomodo fiat, & quid sit,

In Ritu 163,

Instrumentorum † appellatione comprehenduntur omnia quibus iudex instrui potest, & sic etiam testes l. ff. de fide instrum. alias apparatus dicitur tunc mansurum sine quo possessio exerceri non potest. l. quæ situm. ff. de fun. instr. & instrum. alibi citationem comprehendit, ut in authentico de instr. caut. & fid. alias comprehendit apocas, & antapocas ut in tribus lib. Cod. largissime in decretalibus, ut latius per totum titulum, succedit in Regno per seculares rubrica de ferijs, & notariorum salario constit. bannulos.

qua cauetur quomodo sunt cogendi notarij, & mendi contractus, deinde sicut edicta alia consti-
 qua incipit instrumentorum robur: qua datur
 ma celebrandi contractus & cauetur quot testes
 praesentes in stipulatione adesse debent, &
 debent se subscribere, ut probet, & est in obser-
 qua, quod infra libram debent ultra notarium, &
 item se subscribere duo testes ad minus, & ultra
 am ad minus tres, & ubi reassumptum in huiusmo-
 forma erit, & liquidum praesentatur iuxta formam
 alias non. Sed quid si est ultra libram, & inter
 herunt tres testes in stipulatione, sed praesentatur
 summa, quae est infra libram; utrum sufficiant duo
 tes: & tandem dico, quod attenditur summa con-
 ta in instrumento, & pro hoc faciunt verba con-
 tionis ibi contra praedictam autem formam instru-
 ta confecta in posterum nullam habeant firmita-
 tem, & idcirco huiusmodi forma, quae concernit mo-
 dum probationis praecise debet observari. I. hac con-
 ditione. S. ex imperfecto. C. de test. l. si vnus. C. eod.
 & Bald. in l. j. ff. de lib. & posthu. & Decius in l.
 onorum. num. 4. versic. ad hoc responderetur. C. de
 n. poss. secundum tab. non obstant, quae dicuntur
 cum quaedam. S. quoties. & in l. si idem. ff. de iur.
 iud. quoniam ibi procedit id quod dicitur respe-
 iurisdictionis, ut attendatur summa petita non res-
 tu statuti, vel probationis Matth. notat in consti-
 tione instrumentorum robur, in primo no. num. 19.
 in constitutione baiulos num. 10. & cap. scripta ve-
 extra de fide instr. t. cui statuto, an possit renuncia-
 vide Fely. in d. c. scripta vero. Dicitur libra auri se-
 undum cursum monetarum, quae quadoque; consistit
 i. ducatis auri septuaginta duobus, ut refert gl. in
 verbo ad trecentos, in authentico de defensor. & gl.
 in verbo solidorum. S. fin. in instit. de pena. tem. litig. l.
 quodies de suscep. & archat. lib. 10. hodie respectu cur-
 sus monetarum variata dicta libra; t. & quia proto. locum
 prima imbreuiatura instrumenti, dicitur primum
 illud, id est prima collocatio litterarum ad quam
 curritur ubi dubitatur de instrumento. S. illud. in
 authentico de tabellio. t. & numerus testium, qui in-
 tulerunt dicitur supplementum probationis, &
 tantur testes per notarium in principio instrumenti
 & postremo completo instrumento se subscribunt
 ad circo dicitur additametum, & postrema manus
 scriptio testium. S. sed si instrumenta, in authenti-
 de instr. fid. & caut. & datur ratio quare iste nume-
 rus testium debet interuenire, & subscribere; quonia
 iteratus illico denegaret, quod non interuenit. S. il-
 d. in authentico de tabellio. & proinde requiritur
 lemnis numerus testium, facit in argumentum. S.
 porter. iuncta gl. in verbo, quinque. in auth. de instr.
 l. & caut. Materie instrumenti in quo scribitur con-
 tentio, & consensus partium olim erant tabulae, &
 rta de papir. Bar. in l. in commodato. S. sicut. ff. com-
 od. hodie in carta de pergamento; ut in constitutio-
 consuetudinem. t. Dicitur publicum, secundum
 d. in l. j. S. editiones. ff. de eden, ubi quatuor interue-
 unt scilicet, primo quod sit publica manu scriptum
 & licet per notarium. 2. quod scripserit tanquam ta-
 el. l. io. 3. quod fuerit rogatus ab utraque parte, 4. quod
 f. scilicet solemnitatibus requisitis gl. in l. generali
 de tabellio item etiam quod ad sit locus confes-
 sionis instrumenti, & signum notarij, ut idem Bald. in l.
 quisque. ff. de eden, ubi tenet, quod registratio in
 his non dicitur originale, quoniam immutata, seu
 compilata a partibus conseruari debet pro origina-
 & sic audio notarijs Neapolitanis obseruari: t. &
 imbreuiatura in iudicio non faceret fidem Gui. Pa.
 quae. 19. a fortiori exemplum sumptum ex dicta im-
 breuiatura, quam nemo alter posset authenticare, &
 in publicam formam redigere, nisi idem, vel alter, qui
 tabet hoc in privilegium, vel faciat hoc decreto iudi-

cis, ut tenet Iason in l. prator ait. S. cogitur, vers. 15.
 quaro. col. 3. ff. de eden, quid si ex errore instrumen-
 tum non habet diem, an faciat fidem? vide Guid. Pa.
 quae. 582, quod si approbavit, & non cantat de facto
 suo potest illud impugnare, ut tenet idem quae. 131
 & ubi reperitur praesentatum in actis, & ex eo exem-
 10 plar. copia; quado restitui debeat relicta copia, t. &
 an faciat fidem copia extra acta? dic, quod fidem fa-
 cit, & debet restitui postquam est collationatum inti-
 mata parte ad videndum collationes: nisi pars illud
 veller redarguere de falso, quae potest teneri per duos
 menses Guido Papa. q. 471, sed quid si praesentavit,
 & intimavit illud parti, deinde renunciavit vsui ip-
 sius, an possit cogi, dic quod non, idem Guido, Papa,
 11 quae. 244. t. quid si perdidit illud? notarius tenetur
 iterum reassumere parte citata, ut not. in const. baiu-
 los. S. decernimus, & Bertachinus in tractatu gabella-
 rum. in 3. par. primae questionis. & Capella Tol. q. 417,
 item renouatur propter antiquitatem, & consumptio-
 nem. S. j. authentico, de haered. & fal. Iason. in l. 3. in 9,
 12 col. C. de iure emphyt. t. & quis erit iudex in exeque-
 do instrumentum praedictum: dic quod omnis iudex
 Bar. in l. a diuo pio. S. j. ff. de re iud. in contrarium facit
 Ritus 54. quo cauetur, quod sola Magna Curia,
 13 Quid si contineat consequentiam incertam? dic quod
 declarata consequentia liquidatur instrumentum Bar.
 in l. j. ff. iudic. solu. & cum vellem in causa dotis ma-
 gnificae Camillae Ferrariae vxoris meae ponere hoc in-
 practica, quidam ex magnificis iudicibus denegauit
 hoc facere, & male, ex quo nondum viderat Bartolum
 ubi supra, quia paria sunt esse liquidum, & posse in-
 continentis, seu in breui liquidari, ita quod non requi-
 rat liquidatio altiore in indagine, l. fina. & ibi notatur
 C. de comp. & Alexand. in l. quidam estimauerunt. ff.
 14 si certum petat. in 3. col. Et potest liquidari etiam t. die
 bus feriatibus ad honorem Domini, & tractatur, ut cau-
 sa criminalis, ut tenet Bart. in l. omnes C. de ferijs, &
 proinde citatur pars ad liquidandum instrumentum,
 secundum Bar. in l. creditorum in 15. & 16. col. C. de
 15 pig. t. & an habeat locum Ritus in instrumento dotis
 dic, quod sic, ut tenet Bart. in l. j. ff. de ijs, quae in test.
 delen. & vidi temporibus meis plura instrumenta do-
 talia liquidari, & maxime illa in quibus fit mentio
 de matrimonio iam contracto, nec indigeat extrinse-
 cus probatione: Et ubi cauetur quod testamenta exe-
 quantur; quando debeant exequi, vide Bart. in l. filio
 16 praeterito. ff. de iniust. rup. & irrit. testa. t. & an habeat
 locum Ritus in instrumento continentem certam quan-
 titatem vini, olei, frumenti, vide Bar. in l. j. S. in hac a-
 ctione. ff. commod. & quid si stipulatio est inutilis,
 an possit exequi? vide Barto. in l. si quis ita. S. si quis. ff.
 17 de verb. obl. t. Instrumentum dicitur liquidum quado
 non indiget quia extrinsecus probatum est, Alias di-
 citur certa stipulatio quando continet certam conte-
 stantem, seu aliquid certum in substantia, qualitate,
 & quantitate. l. stipulationum. ubi Barto. ff. de verbo,
 obliga. item tenet idem Alexander in dicta lege sti-
 pulationum, quia res clara non indiget alia declara-
 tione, ut tenet Alex. in l. si sit stipulatus ff. de verb. ob-
 lig. Dicitur debitum liquidum instrumentum confes-
 sionatum, & eo maxime quando nulla exceptio ad-
 versus debitum opponi possit, ut tenet Angelus in l.
 1. ff. de transactio. quem sequitur Paulus de Castro, &
 Iason ubi supra. Item debitum purum, & in diem di-
 citur ubi vtriusque dies cessit gl. in verbo conditione
 l. si Stichum. S. legata. ff. de noua. verba pura dicuntur
 ubi non adsunt illa verba si volueris, gl. in l. plerun-
 que. S. fin. ff. de iure dot. in verbo: cum pure, & Bar. in
 l. si quis stipulatus. ff. de solut. & dicuntur verba sim-
 plicia, verba pura, quae nullam habent conditionem,
 & modificationem. Ita dicit Alex. in l. j. S. si quis sim-
 pliciter. ff. de verb. oblig. & idcirco talia instrumenta
 non recipiunt compromissum ex necessitate, ut in
 pragmatica

Domini Ioan. Francisci Scaglioni

pragmatica odia litium, infratre de modo proced. Sed quid si instrumenta continent verba incerta, generalia, obscura: quæ recipiunt interpretationem promiscuam: liquidari non possunt. l. quicquid astringendz. vbi Doct. ff. de verb. oblig. Idem est vbi est apposta dies, & conditio, quæ pendent ex facto promissoris, & ster per promissorem. l. in illa. ff. de verb. oblig. dicitur ibi quidam, quod non habent subscriptionem testium argumentum eorum, quæ notat Iason. in l. contra. §. si filius familias. ff. de pact. in 2. col. vers. capio glossam, quoniam debet ex omni parte esse perfectum instrumentum, quod prætitur liquidari, vt tenet Matth. decif. 283. numero 1. an possit tunc solui, ad ea vide Bar. in l. si. ff. de verb. oblig. si dico, cõstituo me, & Titium soluturum, si Titius non consentit teneor in quinque, si dicam satis fiet tibi à me, vel à Titio eodem Titio non consentiente teneor in solidum. §. fin. authentico, vt cum de appel. cognosc. si constituo me soluturum alijs non illi cum quo stipulor non potest agere, nisi sit pupillus, minor, vel ciuitas cuius es administrator; vel nisi tua intersit, vt not. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. ff. de verb. oblig. & vbi debitor alias offert pecuniam, & creditor recusat, & non habet iustam causam recusandi: æquum est succurri debitori, exceptione doli, vel iusta interpretatione. l. qui decem. ff. de sol. etiam post iudicium ceptum infra paucos dies. l. & si post tres. ff. si quis cautio adeo quod illa verba, si neque die constituta, supple neque postea infra paucos dies. l. sed si alia. ff. de constit. pecunia. vbi Salyc. & in l. si pacto quo pœnam. & Alex. in l. qui Romz. §. coheredes. ff. de verb. oblig. Et quid si debitor facit depositum cum conditione extrinseca, quæ non potest sic de facili adimpleri, & non habet liberam facultatem recipiendi creditor: dic, quod debitor nõ liberatur. l. si soluturus, vbi Paulus de Castro. ff. de solutio. sed quomodo possumus cognoscere, quod instrumentum est conditionale: dic, quod vbi sunt verba, quæ important conditionem, l. quodcunque. §. non solum. ff. de verb. oblig. l. promiss. ff. de cond. indeb. l. si Stichum. §. legata. ff. de noua. & quomodo intelligantur obligationes. adde gloss. in l. obligationum ff. de act. & obligat. Item inspecto exitu conditio, & modus non differunt: sed principio sic: Nam non datur actio, nisi esset conditio, in eo vbi est modus: secus non datur actio, & cauetur de adimplendo. l. liberto. §. Lucius. ff. de annu. leg. l. quibus diebus. §. fin. ff. de cond. & demonstr. gl. in l. j. C. de ijs, quæ sub modo in verbo, pro conditione, & vbi duo instrumenta reperiuntur de eodem debito eodem die facta inter se repugnantia neutri creditor gl. est singularis in l. scripturæ, in verb. scriptura. C. de fide instrum. † & in liquidationibus, quæ debent fieri iudice sedente pro tribunali: licet hodie per abusum & multitudinem negotiorum reseruetur liquidatio pluries post rectam Curiam in audientia ciuili: forma est. quod principalis cum iuramento interrogatur: creditor pro conuento præsentat instrumentum, & deinde interrogatur debitor: si habet dictum instrumentum pro vero: & confitens ac asserens habere pro vero carceratur debitor, & allegans solutionem, seu alia, quæ redarguunt instrumentum propter, quod cassari debet, nisi venerit cum testibus iudice pro tribunali sedente, & obrulerit in promptu examinari facere: tunc debet admitti, & ita obseruatur: ita dicit Ritus iste cum sequentibus Ritibus. Sed an debitor teneatur ad omnia respondere, dic, quod non, nam ad prorsus incerta, non tenetur respondere, nec ad alia de quibus non fuit intellectum in iuramento, nec de ijs, quæ non faciunt ad causam l. quotiens. §. si. ff. de noxali lege secunda. Cod. ad exhiben. Nec ad ea, propter quæ esset contrarius priori in terminis, ne incidat in periurium. l. si quis liber. §. finali. ff. de pact. hæred. nec de facto alieno. l. Marcellus. §.

primo. §. rerum amot. nec super quæstione iuris & gatiua, quia huiusmodi iuramentum fuit inducendum ad exonerandum, & ad releuandum probationis. l. ad iudicis. §. obseruari. Cod. de iureiuran. propter eum, iurantes debent sacra tangere. lege rem non tuam. C. de iudic. licet glossa dicat hodie obseruari. 19 trarium, & præfari super qualibet carta. † Citari super tenore instrumenti debet comparere in quodbet termino, & non debet recedere, nisi licentiatur vt in Rit. qui incipit. item seruat ipsa Curia, non quàm, & notat Bart. in l. si finita. §. Iulianus. numero 20 cimo, & vndecimo, † & cum diebus præteritis fuisse vocatus Marcus Aemus de Ragona de Ebolo, ad instantiam cuiusdam, & accusasset contra, & creditur potuisset licentiari iudex denegat, & infertur, quod deberet stare donec aperitur instrumentum megestumaciæ, quæ infra ciuitatem est mensis, extra duorum mensium, & tandem porrecta supposita, facta demum relatione in aula in qua retulit, & percedit materiam per Magnam Curiam fuit prouidum quod licentiatur, vt patet ex actis, quæ conseruantur. 21 penes egregium notarium de buperijs. † Vtrum sit vocari super tenore instrumenti ad instantiam sionarij hoc hæctenus non vidi, nec practica nisi vidi vti hæc cautela, quod creditorum pro partitionis cessionarij fecit obligari, quod debet iurare instrumentum illudque præsentare iuxta formam Rit. & sic fuit practicum, quod ambo cessionarius, & cedens assistant tempore liquidationis, & fuerunt exclusi: sed fuit facta liquidatio & idcirco potest cedi, quoniam exigitur iuramentum veritatis quod præstat, quando interrogatur pro quanto gar: quod iuramentum cedi non potest, vt tenet Baldus in consilio 314. quod incipit. Vtrum dictus cessionarius incip. dubio. libro quinto. nec transit ad hæres quia personale le. generaliter. C. de rebus cred. & nota. in capitulo veritatis, de iureiur. secus in hære vt tenet Tiraquellus in secunda glos. & per totum vbi capitur pro crimine potest recomendarum pro. & sic, & contra Barto. in l. prima. ff. ad legem pecul. & in lege placet. C. de sacrosanctis eccles. numero 49. & in lege eximendi. ff. ne quis eum. §. primo, numero primo. & vtrum possit pro actione iudicij capi pro cessionario, quod sic tenet cobus Buttrigari in quæstione, quæ incipit ita cauetur, & Ioan. Andreas, super Speculatur. in rub. de cessio. actio. & Baldus, & Doctor. in l. prima. §. tum petatur, & in l. per diuersas. Cod. manda. in cima quæstione, & in l. prima Cod. de act. & oblig. in duodecima quæstione, & Salycetus, numero primo. Cod. de verborum significat. in l. cred. res. & est communis opinio, & maxime vbi cessat ei obligatio. Bald. in dicta l. prima, numero decimo. 22 quinto. † Idem dicitur in debitore cum conditio, quia interim non potest capi, vt inquit Barto. de Salyceto in lege debitores de verborum significat. 23 tione, † & si carceratus vocatur super tenore instrumenti non potest banniri, vt tenet Bald. in cap. pacetenen. & eius violat. versiculo quinto, colum. 4. dixit hoc in Rit. nonagesimo tertio, tamen potest comparere pro procuratorem, & si non comparere contumax, vt tenet Bart. in l. is, qui reus. ff. de public. iud. & tan Carceratio sit de mero, & mixto imperio vide Bart. in authentico de defensor. §. finali, collat. 24 ne tertia. † Cautela de legalitate notarij quomodo fiat: vide Bart. in l. generaliter C. de non numerat. 25 pecunia, † & promissio facta de diuersis locis videtur Bartolum quomodo intelligatur. C. de pactis, in lege si quis. Cod. de pactis † Item citatus potest dicitur de loco non tuto. Barto. in leg. sciendum. §. primo. ff. de legatis primo, capitulo accedens, vt licet non contestata. & Andr. de Ifern. in constitut. privilegia quibusdam, & effectus dictæ excusationis cessat cessante

sanctæ causa, vt notat Hostiensis, in capitulo dilecti, columna secunda, de foro comper. & Tiraquellus in causa cessante causa, in prima parte, nume. 43. & potest excipere de aere malo: vt illi de abrutio à mensali vsque ad mensem Septembris. Bartol. in l. rebus. S. si quis. ad Trebel. & quid de impedito, tene mittere procuratorem. Bart. in l. secunda. S. si quis si quis caut. non tenetur comparere ad locum in hunc. Bart. in l. ex quacunque. ff. de iniuris vocan. Excusatur propter infirmitatem, & ab amico cum instrumento infirmitatis, & literis medici, seu saltem subscriptione medici instrumento infirmitatis, & illud idem importat, & pluries ita fuit practica hoc anno. Bartol. in l. tertia. Cod. de remilit. libro primo, & extat Ritus, qui incipit. item seruat ipsa, quod petitio excusationis, & pragmatica, que incipit Sereniss. pro Serenissima Regina, & Matth. de 185. idem in carceratione vbi carceratio non est curata, & in alijs similibus causis per eadem iurammodo fides clara exhibeatur tempore vocationis comparitione per quam allegantur prefata. has non debet admitti ex quo non dicitur formiter legari prefata. † Creditor, qui ante citationem, & citationem vult protestari debitoris debitoris, quod non alteri, quam ipsi debet per scripturas docere suo credito. Bart. in lege Iulianus. ff. de regulis iurum † creditor quomodo potest implorare maiorem militarem contra debitorem fugientem extat us, qui incipit. Item nota, quod quando volens derogationem, & Bart. in lege creditores. Cod. de no. numero vigesimo octauo. † Creditor non tenet recipere debitum incongruo loco, & tempore. Bartol. in lege creditor. ff. de solutionibus, nec partem nec rem pro pecunia, vt notatur in l. quidamauerunt. ff. si certum petatur, fallit propter importiam, vt tenet Alexander in dicta lege quidamauerunt per doctrinam Imole, in capitulo Odoardo solut. nec depositum sub conditione extrinsecam vt tenet Paulus de Castro. in l. si soluturus. ff. de solutio. Ant. de Fano in tractatu de pignori. in tertio membrum quintæ partis, numero vndecimo, sed si illam in sacco, quia potest videri, & explicari tene illam recipere, vt tenet Alexander in l. si seruus. ff. vulgari, & pupillari, & hodie sufficit deferri pecunia in sacco in marsupio, & in immocatur, vel mitti penes magnificum perceptorem prouentum Magnæ Curie, & ita dicitur Ritus Magnæ Curie Vicarie, qui incipit. Item si aliquis, vel aliqua non ante, quod de iure sufficiat in banco publico, vel de sacra fieri depositum in lege solutionem. ff. de solutionibus. Et an † creditor teneatur soluta sibi pecunia consignare instrumentum debiti debitori suo. Bart. in l. huimodi. ff. de legatis primo, & si sunt res obligati in solidum, & † creditor fit in mora ex eis offerente vbi postea creditor interpellauit quæ non obrulit, vt notat Bartolus in authentica ita, de duobus reis, numero tertio. Creditor, an eligere iniquam causam. Bartol. & ceteri in l. prima. ff. de solut. & an excludatur Velleianus vide in l. antiquæ. C. ad Velleia. & vbi creditor consistit instrumentum debitori propter solutionem sibi factam faciat sibi facere a debitore cautelam de conditione instrumenti, & quod erat vere debitum illud quod soluit. Bart. in l. si plures. C. de fideiussor. Debitor carceratus debet alij creditori, vt notat Bartolus in l. sanctum. ff. de rerum diuisione & ita obseruatur Magna Curia per quam capta informatione de opertate mandat subministrari alimenta ad rationem denarium viginti pro quolibet die vbi carceratus est ignobilis: vbi vero nobilis, statatur arbitrio Magnæ Curie, & vbi recusantur, liberatura carcere Magnæ Curie, & ita refert fuisse decisum in sacro consilio Matthæus decisio. sed quid si paupertas euenit

set post moram, ei non deberet prodesse, vt tenet Bartolus in l. sancimus. C. de fideiussor. & maxime ob culpam ipsius, vt tenet Tiraquel. in repetitio. leg. si vquam. C. de reuoca. donat in verbo bona, in quinto numero, & idcirco alij debet, quoniam est seruus creditoris, & impeditur negociari. Bar. in leg. si de lege. Cod. de nouationibus, & in lege si constante. S. quoties. ff. soluto matrimon. Maxima enim est debitoris fragilitas, & idcirco moderanda Bartolus in lege si ex 35 cautione. Cod. de non numerata pecunia, tdebitum videtur remissum vbi præterijt tempus decem annorum, & sæpius calculata ratio, & intercessit inter debitorem, & creditorem consanguinitas vt tenet Bartolus in l. libertis. S. manumisiss ff. de alimentis, & cibarijs legatis, non habet locum in debito instrumentali. Debitor † proprie dicitur ille a quo inuito extorqueri potest debitum Bart. in lege fideiussor obligari S. qui certa loca. ff. de fideiussor. & quando debitum intelligitur aliquod esse, vide Bartolum in lege prima S. debitum, ff. de constitu. pecun. debitore fugientem capere possum, non vt detineam: sed vt adducam ad iudicem, Bartol. in l. si focer. S. Iulianus, ff. de dot. prælega. & suspicio debet caulari post debitum contractum Bartolus in lege grege S. primo. ff. de pignori- 37 bus. † Creditor dicitur esse in mora, quando non venit eotempore in loco in quo solutio fieri debebat, lege item illa. ff. de constitut. pecun. & licet fuerit impeditus, mora nocet ipsi non debitori, & purgat moram debitor soluendo postea, nisi interfit creditoris, quia tunc debet offerre vna cum interesse, vt notat gloss. in prefata lege ite illa. in verbo ad diem, quonia tempus fuit appositum gratia debitoris, & vbi solutio facienda esset extra locum contractus, vel iudicij, tunc debitor teneretur ire ad locum destinatum alias creditor: vt nota. in dicta gloss. ad diem. Instrumentum † est probatio probata, vt tenet Decius in consilio trigesimo sexto, numero vigesimo, & an nullitas instrumenti præscribatur, vide Papiensem in libellis suis in forma executionis, numero octauo, & nono. 39 † Instrumentum antiquissimum dicitur, quod excedit metam centum annorum. Decius consilio quadragesimo secundo, & antiquum, vt non possit accusari viginti annorum, vt dicitur Ritus, & notatur in l. querelam. Codice de falsis, Boerius quæstione vigesima sexta, numer. quinto, in prima parte, & dicitur antiquum decem annorum, per quos inducitur obliuio lege peregre. ff. de acquirenda possessione, per quos tollitur infamia, & inducitur probitas, vt tenet Decius in rubrica, capitulo primo, de probationibus, per quos minoratur poena. lege si diutino. ff. de peni. & vbi quis condemnatur simpliciter, sine præfinito tempore ad metallum intelligitur per decennium, lege sine præfinito. ff. de poen. Item illud dicitur expressum in instrumento, quod potest colligi ex verbis expressis Decius consilio 68 in primo volumine, numero 41 ro tertio, † quomodo possit reprobari, & quod testes qui exiguntur in reprobatione quales esse debeant, & quid debeant deponere idem Decius consilio 191. in primo volumine, & vbinon est renunciatum rei non tradita potest opponi, idem consilio 119. numero 4. in primo volumine, & quod non possit fieri executio debiti non liquidum, notat Decius consilio 21. in 1. volumine, clausula guarentigie operatur, vt procedatur summarie Ludouicus Romanus consilio 133. & proinde presentatio instrumenti habetur loco libelli Matth. decisione 191. idemque importat super tenore 42 instrumenti † quod super tenore libelli, & hoc est, quod dixi supra, quod attenditur tenor instrumenti non petitio conuenti, instrumentum repertum penes debitorem non domesticum nec cohabitorem, contra creditorem probat solutionem. Ludouicus Romanus consilio 446. & an instrumenta illiquidum, que possunt liquidari in executione, possint presentari, secundum

Domini Ioan. Francisci Scaglioni

43 **Secundum Ritu.** vide domi. Bracheturonensam in suis aphorismis aphorismo 98. † & queritur num possit presentari per procuratorem dic, quod ubi exigitur presentia alicuius; non sufficit procurator maximè cum exigitur proprium iuramentum in liquidando instrumentum: faciunt notata in capitulo statutum. Scum verò de rescriptis, in sexto ubi Archidiaconus & Philippus Francus, in quarto nota, & idem Archidiaconus capitulo, vt circa de electio. in sexto, & Abbas in capitulo finali, de iuramento calumnie, & glos. in clementina dudum, de sepulturis, & Abbas in capitulo comparati, de appellationibus, & Mathæus de Afflict, decisione sexagesima quarta, ubi dicitur de banco cum quo non fuit præstitum iuramentum de
44 facie ex quo banchum non habet requisita. † Item instrumenta tangentia magnates fiant per notarios demaniales, capitulo non sine prudentis. carta trigesima sexta. Item pro presentatione instrumenti nec pro citatione soluat aliquid, nisi interloquutoria gratia. 12. vt in Rit. qui incipit item, quod pro presentatione. carta 12. sed contra Ritu, criminales scribæ pro confectioe citationis habent carlenum, & nihil
45 pro presentatione. † Instrumenta extra Regnum facta non possunt presentari, secundum Ritu. quod incipit item seruat ipsa curia, quod instrumenta, carta septima ubi aperitur, quod apostolica non possunt presentari nisi de locis notis non nimium longinquis facta fide, quod ille, qui confecit est notarius. Idem
46 Math. decisione 245. & 251. † Quid si instrumentum continet quantitatem infra vnciam interrogetur debitor, & si confiteretur fieri præceptum, quod soluat, & si est suspectus, an stetur, & ubi allegauerit satisfactionem detur terminus, & recipiantur testes, vt in Rit. item quæcunque instrumenta, carta septima, & ibi mortuus est creditor filij facti præter Bald. de quo facta mentione in citatione possunt vocare debitorem in iudiciu per intermediam personam tutoris: vt in Ritu, item seruat ipsa curia carta vndecima, &
48 carta septima. † Sententia instrumentalis fertur in debitorum ad poenam manus, licet non teneatur exequi, & detinetur quousque satisfiat curie, & per se, vt in Rit. item nota, quod ille, qui carceratur, & restitutio originali vocato debitore sit creditor per actuariu vt in Ritu, qui incipit ita seruat ipsa curia, quod quauis. carta septima, & nota. in capitulo quoniam contra falsam: de probationibus, † quid si in instrumento adest clausula, nisi aliter ex calculo rationis apparuerit, dic quod est purum. Barto. & glos. in lege Iulianus verum debitorem. Codice de conditione indebiti, & Socin. in lege quibus diebus. S. quidam. ff. de conditionib. & demonstration. & habetur instrumentum celebratum de voluntate partium ac si esset factum coram iudice, lege si debitori. ff. de iudicijs, & reuocari non potest Bart. in lege error. ff. de verborum obligationibus, & habet vim sententia interloquutoria: Baldus in lege finali S. necessitate. Codice de bonis, quæ liberis, & in lege cum vnus. ff. de bonis auctorit. iud. possid. † Contumax carceratur, nisi sit contumax actor. Socyn. in lege si quis arbitrato, &
52 numero quinto. ff. de verborum obligationibus si instrumentum extra Regnum statuentis habet executionem paratam extra Regnum statuentis etiam vigor literarum remissoriarum, non potest exequi. Baldus in lege prima. Codice de confess. in fine. &
52 † quando soluitur adiecto remanet obligatus, & tueretur exceptione, legis si quis duobus. ff. de constitur. pecun. & ubi cauetur, quod non admittatur aliqua exceptio intelligitur de friuolis, notat Bartol. in lege
53 prima. S. & parum. ff. quod vi aut clam, & † quid si in instrumento sunt personæ quarum est signum crucis & solet solemnitas ciuitatis celebrari, contractus non tenet in lege idem erit. ff. pro socio, & ad præfata tu
serua distinctionem constitutionum baiulos consue

tudinem, & instrumentorum robur. ubi dicitur in
tinenti, intelligitur arbitrio boni viri, vel iudice.
54 dente pro tribunali Guido Papa quæst. 132. † Qu
si in margine instrumenti reperitur casum irritu
de voluntate partium, & in eo non reperitur rogus
tenet cassatura. dicit Baldus in lege si quis ex arger
55 rijs. S. similiter. ff. de edend. & quid si opponitur
pensatio, non impeditur liquidatio, nisi per conf
sionem creditoris, vt in capella tolosana, decisio
56 prima, & vtrum possit appellari ab ista interloqu
ria dic, quod non, nisi aliquid addatur, vel dimini
tur. Baldus in capitulo finali, extra de sequestratione
possessionum: bene verum q̄ reclamatur, & porrigit
supplicatio, & contueitur obtineri, quod reclama
nes faciat Magna Curia requisitis requirendis p̄
57 die. Item † licet non possit opponi per debitorem
potest opponi per tertium, Baldus in lege prima.
dice com. de leg. & in lege si debitori. Codice si
58 uer. credit. quid si vnus apparet in protocol
aliud in instrumento: neutro staretur, vt tenet Bar
59 lus in lege Sempronius. ff. de legatis secundo. † Q
modo fiat præuentio, vide Ritu, qui incipit, in
seruat ipsa curia, quando contigerit, carta septima
ubi non datur terminus in causa præuentiois,
fuerit præstita cautio de soluendo debitum, &
nam, vt in pragmatica de modo procedendi ca
cunda, quæ incipit malitijs. Item de se present
facta publicatione, vt possit detineri, & ista præ
tio in alijs curijs fieri non potest. præterquam in
gna Curia, & præterquam per clericum, vt in Rit
qui incipit item, quod ad satisfactionem dicti de
ti, qui Ritu hactenus non fuit practicus in ciuitate
Neapoli tempore meo: & præterquam in sacro co
filio, quod reputatur idem tribunal: & præuentio
intra paucos dies post diem destinata solutionis
fra quos licet purgare moram, vt dixi supra, &
quam citatur super tenore instrumenti, & non re
tuentur instrumenta, nisi elapsis duobus mensib.
vt in in Rit. qui incipit, item ubi facta est præ
tio. ad cartam septimam, Bartolus in lege quæ
condemnatum. ff. de re iudicata, & nota. in leg
quo ff. vt in possels. lega. & Bartolus in verbo
rie, ad reprimendum lege iudicati, Codice si
sis instrumentis lege prætor ait. S. Marcellus. ff.
iudicijs, & ubi elaboretur biennium procurer in
modi causa prorogari iustitiam, vt dicit Ritu, qui
cipit, item seruat ipsa curia, vt instrumenta, & ca
tulo super eo. sub rubrica de appellat. in capitulo
60 gni, carta decima. † instrumenta facta tempore
non possunt presentari, & sunt nulla. Math. deci
ne septuagesima septima. & constitutione Regni
incipit principis, & quia dixi, quod infra paucos
post diem solutionis posset purgare moram, &
uenire adde, quod & infra id tempus arbitrio
moderandum, vt notatur per Doctores in dicta
post tres dies. ff. si quis cautio. alias ubi datur
excipiendi, vel agendi debet excipi, & agi
lud tempus, alias dicitur exclusus, vt notat Fel
in capitulo. sin autem, versiculo temporalia, in
da columna, extra de rescriptis, est enim modus
tendi cassari instrumen. & declarari non teneri ad
le debitum, & fieri instrumentum quietationis.
hoc debet audiri creditor, vt notat Bart. in lege si
ra. S. eleganter. ff. de damno infect. in authentica
la, & irrita. C. de sacrosanctis ecclesijs, & in lege
pupillus. ff. de nouario. & Felynus in capitulo acco
dens, el primo, vt lite nõ contestata, in secunda co
lumna, & Abbas in dicto capitulo, & in capitulo
dilecti, de confirmat. vtil. vel inutil. & de modo oppo
nendi prædictas executiones per viam excipiendi,
& agendi, vi de Bald. in lege peremptoria. Codice
tenent. rescindi non posse, & in lege dissolute. Co
dice de conditio, ex lege, & de materia præuentio
nis.

vide legem primam. ff. de iure fisci, & Angelum in tractu malefic. in verbo iudex commisit, numero undecimo, & duodecimo, & Guido Papa. in singul. 154. & consilio 154. & decisione 202. & Marthæum decisione 219. & Capicum decisione 27. & aduerte, quod ubi esset fundata intentio actoris, & reus exciteret de solutione non est præsentio, sed exequutio reclusiva intentionis, & tunc incontinenti debet proba Bartol. in lege iudicati, Codice si ex falsis instrumentis, quia ubi apparet allegata extrinsecus solutio impedit exequutionem instrumenti, & rigorem ipsius, & sic observatur, quoniam ubi allegatur debet iudice sedente pro tribunali in promptu producere testes & instare, quod recipiantur, & non condemnentur, & iudex utriusque, scilicet debitori, & creditori sit præceptum, quod non discedat, & deferat testibus iuramentum in faciendū creditoris eosque recipiat, ubi examinatis testibus constiterit de solutione hæret debitorē sub cautione, & similiter creditorē soluendo poenam temere vocationis, & sic vidi Meruarium hætenus, quam satisfactionem debitor nõ lum per se testes, sed per alia instrumenta probare potest, & tunc exceptio solutionis capitur strictè in suo proprio significato, sed ubi reus vellet deducere ius in antequam actor agat dicitur implorare officium iudicis, & petere, quod declaret sibi exequutionem impetere, & defendat ipsum in exequutione allegata, & sic manentem extra carceres, gl' est notanda in lege si contendat, ff. de fideiussor. & Angelus in iuramento. de exceptio. versiculo est aduertendum, & Socynus in lege prima, ff. de except. tamẽ dicitur actor exequendo proprie dicta lege prima, & sic proprie dicitur præuenire, vt dicit Salycet. in dicta lege iudicati, Codice si ex falsis instrumentis, ex eo, quia ubi actio est, competit exceptio finali, ff. rem rat. hab. tunc, quia est in potestate agere, & dicitur remedium extraordinarium. vt et Socynus in lege secunda, ff. de exceptio. & in virtus exceptionis est repellere actorem ab eius actione. lege exceptio. ff. de exceptio. ubi Socynus, tunc cui presentationi præscribitur, vt dixi spatio orum viginti, quia tantò tempore præscribuntur fisci, vt tenet Baldus & Bartolus in l. querelam, l. de falsis, & in l. in cognitione. ff. ad Syllaniam, in possit fieri liquidatio extra locum quo sedet tribunal: de rigore iuris non posset: quia Ritibus, sed quia actus non annullatur si fit ex benivolentia, & causa sustinetur lege finali. ff. de diuor. & circo consuevit fieri extra locum iudicij propter ritum dinem causarum, & occupationes earum, & in his casibus poterat iurisdicctio delegari, vt nõ alon. in tertia columna, lege prima, ff. de officio iudicis mand. est iurisdicctio. l. e. quod quidem simili lo. ff. ex quibus cau. maio. vel vbi cunque alia prolis suggerit causa, qua impeditur alter ex litigantibus. l. sed si per prætorē. §. quoties. lege nec nõ, alijs in eodem titulo coniectis. ff. eodem titulo, subus cau. maior. quia multa conceduntur predictas causas, quæ alias non concederentur, vt in lege prima, ff. de offic. cons. & proinde conterunt liquidari in domo infirmi per iudicem ex his infirmi, & fieri præceptum, quod quamprimum conualuerit se præsentet ad carceres magnæ Curie, & præstat huiusmodi cautionem de se præsentendo, & sic vidi temporibus meis obseruari, item propter sexum habitantur mulieres a Ritu Magnæ Curie: veniunt. n. ad proximiorē Ecclesiam, & procurrunt instat condemnari, & allegat eam esse in ecclesia, & sic accedit actarius, & interrogat eam si præstat instrumentum, & pro quando instrumentum videtur: refert Magnifico iudici hebdomadario quem condemnatur, quod non discedat debitor ab eisdem: si vero præsens, sit ei præceptum; & re-

ta Curia, facit iudex liquidationem, in dicta ecclesia modo quo dixi supra.

¶ Restat solum loqui de præambulo: & ad euidenciam huius articuli est præmittendum, quod instrumentum transit in successorem lege si cum, vbi Paulus de Castro de fideiussor. & nota. in lege in iudicio, ff. familiariz herciscunda, lege si a Domino, §. si a filio, famil. ff. de petition. hæredit. eodem numero, & art. vt in eisdem legibus, & per Doctores plenius, & hic non inuito, & proinde ubi agitur de præsentatione instrumenti per hæredes defuncti sit præambulum: quod tamẽ fieri potest per eos in quos ipso iure actio transit, vt notatur in lege 2. C. de pactis inter empt. & vendit. & in eo casu cum non agatur de præiudicio tertij: non exigitur citatio partis, ita tenet Alexander in lege de vnoquoque. ff. de re iudicata, versiculo itẽ fallit quantum ad eum, & eo maxime ubi certus est, quod ille, qui petit declarari se hæredem, non habet contradictorem, secus est si appareat contradictor, quia iuris ordo est seruandus, vt tenet Decius in lege honorum, numero vigesimo quinto, vigesimo sexto, & vigesimo septimo, Codice qui admitti, & in repetitione eiusdem legis, numero sexagesimo primo, sexagesimo secundo, ergo ubi non habet contradictorem, & agitur contra tertium non de directo sed per petitione hæreditatis, sed ad declarationem talis heredis potest in præparatorijs iudex interloquendo declarare eum hæredem, & ita notatur in dicta l. de vnoquoque, & in l. sepe. ff. de re iud. & per Abbatem, & Felinum in capitulo quamuis, extra de re iudica, & per Bart. & ceteros in l. Papinianus, §. si ex causa, ff. de inoff. testamen. per Bal. in l. si qui homicidij causa, de accusation. & in l. si ab eo, Codice quomodo, & quando iudex, & in leg. nam ita diuus. ff. de adoptionib. & in leg. ingenuus. ff. de statu hom. & per Alexand. in l. si patronus. §. fin. ff. ad Trebel. & non immo-rito, quia filius est hæres ipso iure, Item filius non tenetur iurare fidelitatem cum sit vna & eadem persona patris & filij: vt tenet Barbat. in tractatu de præsentatione Card. parte prima, quæst. j. colum. 9. versicu. sexto Cardinalatus. & licet hoc reproberetur à Tiraquello in repe, l. non nunquam, de reuocac. donat. in principio, num. 17. quo ad ea quæ concernunt animam: nihilominus quo ad obseruatiam continuatur in filium & hæredem dictum iuramentum: & proinde ubi certus est iudex quod nõ habet hæres contradictorem, possit fieri in quolibet successore & consuevit vt in informatione capiẽda in materia præambuli, pbari quod ille mortuus est ab intestato dicto filio & tali existente in gradu proximiori naratis gradibus in quibus non est alius, nisi dictus proximior optendit succedere, & sic dicitur præambulum decretũ, quĩ præcedit, & præambulat ante presentationem instrumenti, & est præparatorium iudicium ad exequutionem instrumenti: in quo iudicio nec requiritur libellus, vt notat Bald. in colum. fin. l. e. primæ. C. quando fiscus vel priuatus. in quo iudicio tanquam præparatoria ad iudicem exequutionis sufficienter præsumptiuæ probationes. vt tenet Baldus in l. quo tempore. C. de test. milit. columna tertia, versiculo tertio quæro. & Bartol. in l. Thefaurus. ff. ad exhib. & coram iudice presentationis instrumenti sit exequutio. præsentatio instrumenti est loco libelli, vt tenet Bald. in l. ab exequutore, in prima columna, versiculo extra quæro. C. quorum appellat. non recipiantur. & sic consuevit opponi illi prædicta incontinenti iudice sedente pro tribunali, alias non admitteretur idem Bal. vbi supra in tertia columna, versiculo, sed punquid exceptio nullitatis.

Domini Ioan. Francisci Scaglioni

S V M M A R I V M.

In Ritu 236.

- 1 Vidua quæ dicatur.
- 2 Miserabilis qui dicatur.
- 3 Vidua agendo privilegio utitur.
- 4 Quando potest variare.
- 5 Quando presentat instrumentum quid facit.

In Ritu 230.

Vltra cap. conue. procuratorem. In hoc Ritu noranter. Adde quod t̄ vidua vt virgo tractari debet. S. optimum, authenticco, de non eligen. 2. nuben. vidua dicitur vxor capti ab hostib. l. vxores eorum. ff. de diuer. & interim etiam virgo desponsata per verba de futuro tractatur vt vidua, ita tenet Andreas in constitutione statuimus vt Magnæ Curie. idem Socynus, & ceteri in l. cum quædam puella. ff. de iurisdictione omnium iudicum. in contrarium tenet Ang. in l. si quis postea. ff. de iudic. Abbas. & Antonius de Burrio, in capitulo propositio. de foro compet. Oldradus consil. quar. 10. Bart. & ceteri in l. prima. ff. de poen. & t̄ dicitur miserabilis vt orphani & pupilli. cap. ex tenore, extra de don. inter vir. & vxor. & Spec. in tit. de instr. editio. S. nunc vero aliqua, ver. & scias: quando sunt inopes: secus quando sunt diuites. idem tenet Alexand. consilio 127. item dicuntur miserabiles senes decrepiti, diurno morbo fatigati, & omnes quibus mouetur natura admiserandum propter enormem iniuriam, etiam si diuites sint, tenet Azo. in leg. vnica. quando imp. inter pupil. & vid. & sic quæ dicatur vidua: vide Bald. in l. ea quidem. C. de test. milit. Guido Papa. quæstione 5. 6. t̄ vidua & pupilli si agunt contra filium: cessat privilegium, sed procurator Cæsaris erit iudex competens. l. si vt proponis. C. de bon. proferti.

- 4 & t̄ potest vidua variare, & vbi variauerit, potest iterum variare: dicit Baldus in authentica habita. C. ne filius pro patre, quod non, idem Matheslanus per l. primam. C. de assertio. tollend. & Bald. in l. quicquid. columna quarta. ff. de verborum obligat. & in l. edita. C. de eden. & Tiraquel. in l. boues. S. hoc sermone, in prima regnum. vigesimoquarto. ff. de verborum significatione. & Archidiaconus in capitulo fina. de exceptio. in sexto. & fingitur esse in primo matrimonio do nec secundo non nupserit, eisdemque privilegijs claret, & gaudet. l. quoties, de privilegijs scholar. Cod. li. 12. & in prouincijs supplem̄ iustitiarij, & oppressos liberant. 23. quæstione quinta, capitulo Regnum in Magna Curia magister iustitiarij, seu eius Locumtenens cap. Regni quia nulla. car. 20. capitulo pridem per diuersas. car. 22. & cognoscunt de iniurijs violentijs commissis in personis eorum. capit. de statu. ibi, item habeas sic curam, car. 30. hoc idem in pauperibus. capitulo de violentijs car. 15. & t̄ vbi volunt presentant instrumentum, declarant quantitatem, & se obligant ad penam vt in Ritu qui incipit item seruat ipsa curia quod creditor car. 11. fallit hoc in contractu paterno. & vbi conuenti prædicti volunt declinare fori: reuancient iuri communi vt in Ritu qui incipit item si pupillus car. 1. & debent comparere personam: & declinare fori, vt in Ritu qui incipit, si qua mulier car. 9.

S V M M A R I V M.

- 1 Conclusio quid operatur.
- 2 Recognitio signi quando fiat,

Conclusio excludit t̄ productionem scripturarum, nisi fuerit facta cum reueratione. Capella tol. quæstione decimaquarta rescinditur vbi ille contra quem fit admittitur ad examinandum Rot. decisione quinta, & Abbas in cap. cum dilectus. de fide instrumen. Recognitio t̄ signi, & aliarum scripturarum potest fieri per conclusionem Rot. decisione 6. & vbi iurauerunt testes infra terminum, recipiuntur, & post terminum & in actu conclusionis: nisi terminus fuerit datus probandum, & probatum habendum. Lud. Rom. l. antistitius. ff. de acquiren. hered. verum post terminum admittuntur per viam restitutionis in integrum, not. in l. quandiu. ff. de acquiren. hered. in causa criminali semper vt in alijs Ritibus dixi.

S V M M A R I V M.

- 1 Infra quot dies post conclusum in causa debet dæ expedire causam.

In Ritu 243.

Post conclusum in causa iudices t̄ infra tot dies debent causam expedire: hoc capit interpretacionem ex causa, & ex locis & personis, & ex multitudine causarum in constitutione Regni: quæ incipit vniuersos, & regulos idem fuit prouisum per Regem catholicum anno. 1510. in ordinationibus sacri consilij, idem anno. 1539. vt in pragmati. quæ incipit: similiter adamus. fuit prouisum per suam Maiestatem Cretam, & procedit vbi concurret voluntas iudicij, alias remanet in arbitrio iudicis quod regulari debet vt suggerunt dicta iura.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio quid sit, & quid operetur: & ad interponatur, & qua debeat continere.
- 2 Pronunciatum quando dicatur.
- 3 Appellatio a quo die currat infra quos dies interponatur, & quod tempus ad prosequendum presentandum processum, & coram quo fiat sententio.
- 4 Computatio quæ fit, quomodo intelligatur, & habeat cum sententia?
- 5 Reclamare est superiores adire.
- 6 Desertio appellationis nullitatis.
- 7 Appellatus etiam deserta appellatione potest appellacionem.
- 8 Nominati audiuntur in appellatione.
- 9 Mater potest pro filio appellare.
- 10 Sequestratio fructuum quando fieri potest.
- 11 Si sententia transit in rem iudicatam, & dicitur.
- 12 Infra biennium reclamare.
- 13 Appellatio non excludit, sed sustinet ius offerendi.
- 14 Processus si non presentatur infra 50. dies videtur in sacro concilio.
- 15 A quibus appellatur, & non retardatur curatio.
- 16 In appellationibus causarum feudalium

Curia non se intronactit.

*77 appellans olim quomodo venire debebat vt ob-
tineret literas inhibitoriales.*

Qui potest interpretari sententiam.

Milites obseruant solemniam appellationis.

*Breviori via proficiscens, si impeditur sibi ascri-
bitur.*

Appellatio aduersus iuramentum.

Protestatio conseruat substantiam.

*Vbi causa per alium non agitur nec appellatio de-
regitur quam iniquitas retractauit.*

Qui frustra appellat punitur.

*Appellatio non priuat iudicem quin in alia causa
non cognoscat.*

*Item 260. & sequentibus sub rubrica de appellatio-
nibus admittendis.*

Appellatio est remedium condemnatio-
nis quo extinguitur pronunciatum. l. j.
S. si. ff. ad senat. Turpil. dixi pronunciatum
proprie pro eo pronunciatum, quo fuit
pronunciatum: et ab eo qui ius pronunciatum habebat
pronunciatum. ff. de verb. sig. item appellatione cor-
am male pronunciatum. l. j. ff. de appell. est etiam
auxilium. l. ferui. ff. de appell. Appellatio est
proponenda ad superiorem, quia si ad inferiorem
valeret. l. j. S. si quis appellatione. Appellatio prin-
cipaliter debet tria continere: scilicet a quo, ad quem
quæ sententia: ead. l. S. fin. & omnis cuius interest
appellare potest leg. ab exequutore. S. j. ff. de appell.
quæ die scientiæ d. S. j. & d. appellatio potest
quæ voce d. S. fin. l. a sententia. S. fin. & procedit
in sine causa. l. appellati, eod. tit. appellans habet
decem dies ad appellandum: authentica hodie. C. de
del. l. interloquutoria authentica significauerunt.
restit. & currit a die sententiæ & scientiæ. l. j. S. bi-
m. ff. quando appellandum sit. Et habet quinquaginta
dies ad presentandum processum: constitutio
ni appellationis tempora. & annum ad profe-
radum: & ex iusta causa, alium annum, & sic
omnium. authentica, ei qui. C. de temp. appell. præ-
tatio processus potest fieri coram notario actorum.
S. j. C. de appell. Quid et in computatione, dicitur
quod non habet cum sententiâ etiam quare fit per
sententiam publicam approbatam, per rationalem,
indiget confirmatione. & vbi non fuerit confir-
mata, non transit in rem iudicatam, nisi post trigin-
ta dies, sed vbi admittit non admittenda, possunt
retractari vsque ad viginti annos, vt tenet Bart. in leg.
lar. C. de iure hscr. lib. 10, per l. j. C. de apoc. publi.
C. de i. ff. de admin. rer. ad ciuit. pertin. & vbi fa-
relacione, & intimata assignatur dies ad discutiendam
causam relationis, debet expectari. l. de vnoquo-
que. ff. de re iud. Alij tenent contrarium per l. 2. S. de
momentaria. ff. de adm. rer. ad. ciui. pert. & Ang. in l.
Marcellus. ff. si cui plusquam per l. Fal. & in Regia
nuncupatur huiusmodi relatio significatoria
sententiæ et Regia supplicatur seu reclamatur. aut
autem quæ supplicatio C. de precib. impe. offer. &
reclamationem non suspenditur pronunciatum,
sed præstita cautione exequitur. Capi. decis. 202. &
appellatio licet deseratur non propterea prohibetur
iterum de nullitate per viam querelæ & recursus, vt
tenet Decius in c. cum sit Romana, extra de appell. l.
expressim. S. si. ff. de appell. & relar. & Guido Papa
tenet contrarium in cons. 2. 8. nu. 3. & cons. 158. & con-
93. ibi Decius loquitur per viam recursus querelæ hic
Guido Papa, quando appellauit & incidenter dixit

de nullitate, quæ etiam deseritur, nisi facta partis vel
iudicis fuerit impeditus, aut casu & fortuna. Old.
conf. 73. & Decius in c. ex ratione, extra de app. & vbi
deseritur appellatio non potest iudex a quo. exequi
sententiam nisi appellatione declarata deserta, sed
Ritus Magnæ Curia: extat in contrarium vt in sequen-
tib. ritib. & comprobatur iste Ritus per testimonium,
l. tempora fatalia. C. de temp. appell. Ant. de Buain c.
ex inuinatione. extra de appellatio, & Romanus sin-
gu. 162. & quælibet contradictio habetur loco appel-
lationis. l. si quis ex litiganib. C. de Epif. aud. & De-
cius in c. ad audientiam, extra de appell. item vbi su-
perior committit causam, inferior non potest se intro-
mittere, cap. vt nostrum, extra de appell. Appellatus
potest prosequi appellationem, post annum vel bien-
nium. cap. ex parte, de rescript. l. petendæ, C. de tem-
po. in integr. restit. sententia appellationis debet con-
tinere condemnationem vel ab solutionem. leg. cum
apud Sempronium. ff. iudicatum solui, & appellatio
suspendit executionem. Socy. in l. Iulianus, nume-
ro 11. ff. de cond. & demonstr. sententia lata actis non
discussis non tenet Bal. in l. prolata. C. de senten. &
inter omn. iudic. & fauendum est appellationi, ita qd
defendatur a desensione Cagnolus. in l. quoties nihil,
ff. de regulis iuris, & t. nominati audiuntur in appel-
latione quando plures fuerant condemnati, leg. sed si
apud acta. S. illud. l. scio. S. quæ situm. ff. de appell. appel-
latur a quocunque in causa criminali l. non tantum,
ff. de appell. & ex necessitate appellatio potest fieri
coram notario, cum quidam. ff. de appell. & appel-
lans seruet debitum honorem iudici a quo. capitulo
vt debitus honor, extra de appellatione. & l. illud. ff.
de appellatio. & vbi condemnatus præcone com-
pellente soluit, reformata sententia restituitur solut-
um l. cum ex causa. ff. de appellat. item mater potest
appellare pro filio. l. prima. ff. de appellat. recip. appel-
latio interposita omisso medio remittitur ad pro-
prium & immediatum iudicem appellationis. l. Im-
peratores. ff. de appell. & iudex appellationis vbi t. i-
mer fructus dilapidari faciet sequestrationem. d. leg.
Imperatores. S. finali. nihil debet innouari penden-
te appellatione lege prima. ff. nil noua penden. ap-
pellatio. sententia lata contra mortuum est nulla. l.
Paulus. l. prima. ff. quæ sentent. sine appella. rescin.
11 & quid si sententia transit in rem iudicatam & ap-
pellans admittitur ad probandum & probat, reuocatur
sententia Abbas, in capitulo cum contingat. de
officio delega. & non dicitur sententia contra senten-
tiam, vt tenet Bald. in l. j. C. quorum appell. non recipi.
12 a sententiâ Regia potest et reclamari infra biennium
gl. in l. vniuersa. C. de precibus Imperat. offeren. C. 4
picus decif. 169. Ritus 248. appellationi expresse in
criminalibus renunciari non potest. Matth. decif. 78.
& suspenditur in fructibus & interesse, & in expen-
sis Matthæus decif. 77. & Ritus qui incipit. Item si cõ-
tingat car. 10. Bart. in l. prætor ait. S. luffus. ff. de appell.
& interlo. & si procurator non appellet, & nõ est sol-
uendo admittitur principalis ad appellandum infra
decem dies enumerandos a die scientiæ. Matthæus
13 decisione 344. & appellatio sustinet ius offerendi
in causa adiudicationis. Matth. decisione 157. appel-
14 latio quod sit deserta in sacro consilio ob non pre-
sentationem processus infra quinquaginta dies reui-
deretur ex eisdem actis nisi fuerit præuentus. Matthæus
decisione 79. tempus fatalium currit a die interposi-
tæ appellationis. Bart. in l. cum anterioribus. S. illud,
C. de temp. appell. & Andreas in dicta constitutione
appellationum tempora; proceditur sine libello in
causa appellationis extat Ritus qui incipit. Item in
eisdem curijs, & gl. in l. fin. S. illud. C. de temp. appell.
& Guid. Papa. quæstione 58. verum pendente appel-
latione possunt expensæ taxari l. apus alleg. 82. De-
cius in capitulo pastoralis. S. verum. extra de appell.
& in

Domini Ioan. Francisci Scaglioni

Et in eis semper debet condemnari Barto. in l. tuto-
res. S. tutor. ff. de administr. tut. Ritus; qui incipit item
35 iudices; car. 12. appellari non potest ab assistentia ad
finem regardandæ executionis, vt in Regia pragma-
tica, quæ incipit Magnæ Curie Ritus. Item a senten-
tia dotis alimenterum, vt tenet Ioan. Bapt. Caccialu-
pul, in capitu. per vestras, de donat. inter vir. & vxor.
fol. mih. 102. columna tertia, versic. aduerte. prope fi-
nem. Appellatio procedit absque litis contestatione.
I. cum anterioribus. S. illud. C. de temp. appell. & suf-
ficit prima contestatio litis. in qua effectus procura-
tordominus litis ipse appell. & potest per procurato-
rem appellare. I. ab exequutore. S. fin. ff. de appell. &
relatio. & quod in causa appellat. non requiratur li-
tis contestatio extat Ritus. 250. & Andreas in consti-
tutione Regni quæ incipit dilaciones, appellatio in
causa momentaneæ possessionis non suspendit exe-
30 quutionem præterquam in fructibus, & interesse
Bald. in l. vnica. C. si de momen. poss. sue. appella. &
Matth. decis. 379. Publico, & manifesto debitori de-
negatur appell. l. vt publicarum. C. quorum appella-
non recip. & vbi stat per principem quod non com-
mittatur appellatio non currunt fatalia. Matth. de-
35 cisione 78. omnia acta debere trãsmitti. l. nec causas.
C. de appell. Guido Papa quæstione 425. 440. 920. ex-
ceptio dolo facis. petere quod restitutus es aduer-
sus sententiam opponitur. l. prima. C. de re iudic. l. fi-
nali. l. si cum nulla. ff. eodem titulo. capitulo aliqui-
bus, extra eodem titulo. In causis summarijs proce-
dicur ex non scripto Auth. nisi. breuiore. C. de ten-
gent. ex bre. recita. Ritus 252. 253. capitulo de appel-
lationibus extra de appellat. Appellatio à sententia
subreptionis concessionis, non suspendit execu-
tionem. cap. vulgaris fama. carta 31. Ab exequendo, &
decreto quod exequatur non appellatur. l. ab exe-
quutore. C. de appella. Alexand. consilio 95. in secun-
do volumine. Capicius decisione. 34. Interloquutio-
ria debet reuideri ex eisdem actis nisi fuisset lata in
contumaciam vel saperet vim diffinituæ. Barto. in l.
ait prætor. numero 4. ff. de iniur. & in l. quod iussit. ff.
de re iudic. Non admittitur appellatio ab anona, ab
apertura testi. à perpetuo edicto, a venditione pigno-
ris conuentionalis. l. fin. ff. de appell. à sententia prin-
cipis, & præfecti prætorio, Capicius decisione. 3. à cri-
mine læsæ maiestatis idem decis. 130. l. prima. ff. à q-
bus appel. non licet. Non appellant publici latrones,
vt no. in l. edicto. S. fin. autem. C. de edi. diui Adriani
tollen. Conuicti, & confessi non appellant, l. obserua-
re. C. quorum appellat. non recip. & no. in l. obserua-
re. ff. de offic. præsid. Non restituntur pupilli & rei-
publicæ aduersus libertatem. l. illud. S. sciendum. ff.
de appellationibus, el secundo, & vbi non admitti-
tur appellans, debet appellare à non admissione Ca-
30 picius decis. 34. Appellatio restituit causam ad ter-
minos litis contestatæ idem Capicius decis. 28. In
appellationibus rerum feudaliũ non se intromittit
Magnæ Curie in Ritu qui incip. item seruat ipsa cu-
ria cognoscere, car. 10. olim in annonis fuit per Regē
catholicũ prouisum quod appellantes non admit-
terentur nisi præsentatis appellatione & literis di-
missorijs vna cum sententia & hodie recessit ab aula
35 ex abusu. Item si appellatur à sententia Magnæ Cu-
rie quæ est infra summam ducatorum centum, &
confirmatur; non auditur vltèrius reclamandæ, & ita
fuit per Sacrum Consilium declarata d. cta pragma.
& obseruatur hodie. Nemo facultatem interpretan-
38 di sniam habet nisi Pæfex & procurator Cæsaris ac
Sacrum Consilium. l. ab exequutore. ff. de app. & re-
lat. Præsentia arguit scientiam. l. ab exequutore. S. j.
39 versic. edita. Hæc militibus & solemnibus, & appellan-
di tempora remittuntur, quoniam si non appellant,
non admittuntur nec audiuntur, lege, qui suspecti
ff. de appell. & relatio. vbi iudex remisit causam ad

principem potest circunducere, & cassare acta remi-
sonis & cognoscere de causa, l. ad principem. ff. d.
appellat. & minor effectus maior per restitutionem
potest prosequi appellationem interposita ab ex-
curatore. l. negociorum. S. curator. ff. eodem titu-
20 breuiori & via, & in via facere & impediri prohibe-
tur appellantes. l. Imperator. ff. de appellatio. Item
appellare pro domino non potest. l. creditor eode-
21 titulo. appellatio & admittitur aduersus iuramentum
dicta l. S. iustus. & an tutores finita tutela eogendi
finire appellationem die quod non dic. l. creditor
22 ne. Imperator potest committere causam appella-
tionem remota. l. j. §. fina. ff. à quibus appell. non lice.
Imo. col. 17. Non dicitur sententia sub conditione.
prima. §. biduum. ff. quando appel. sit pro testame-
23 t & conseruatius & si docuerit de non receptione
mittitur, item supponitur principi. l. ei cuius. ff. de
appell. recip. & proinde consuevit in literis inhi-
24 ribus, quod iudex à quo, non admittit ex talibus
ca. l. sciendum. ff. epd. appellans debet instare in
ter, & instantissime. l. prima. ff. de li. dimiss. & Alex.
23 l. propterandum. S. fin. C. de iud. & vbi causa per
agi non potest nec etiam appellatio agi potest.
24 prima. §. fin. ff. an per aliam caus. appell. Qui
stratouiam interposuit appellationem soluit po-
ex stylo Sacri Consilij, & per pragmaticam de
procedendi, & tenetur reficere expensas dom-
j. ff. si tutor, vel curator appell. Appellatio non pro-
iudicem quin nõ possit in alia causa contra eundem
procedere. l. prima. ff. apud eum à quo appellatur
causa agi. comp.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Quo et quando admittatur excusatio aduersus appellationem ad informandum?*
- 2 *Quando dicatur absens.*
- 3 *Contumax quomodo habeatur pro confesso.*

In Ritu 264.

Post commissum flagitium si fuit vlti-
dem die vel sequenti, non admittitur
latio absentis. cap. post commissum à
quente flagitium, car. 23. de infirmitate
alijs causis supra diximus in Ritu qui incipit, in
seruat ipsa curia quod petitio excusationis. Equi-
3 & dicatur absens, vide Ioan. Fabrum. S. primo. num.
decimo. instir. de vsuca. & de modo excusandi, &
pragmaticam Regine Ioannæ, quæ incipit Fer-
dus pro Serenissima Regina, & vbi vocatur per
ra statur dicto duarum obstetricum, vt tenet
lomeus Veronenfis in l. pueri. ff. de verborum
ficat. & quomodo probetur infirmitas, vide Barto.
l. contumacia. in S. fin. & in l. quæ situm. ff. de re
Absentes & fugitiui fiunt contumaces, & contra
potest procedi ad foris iudicationem. vt no. in con-
pœnam eorum, & quando ad condemnationem
tex. & gl. in l. apparitor. C. de cohort. lib. 12. & leg.
Commentarietlem. C. de cust. reo. l. ne diu. C. de pe-
glo. in cap. qualiter & quando, extra de accus. in l. 1.
absentem. C. de poe. & in poena extimationis, & in
mitz, & vsque ad relegationem inclusiue, idem
3 consuetudine Regni Francie cõtumax & habetur
confessus nec postea auditur de crimine, vt in d. cta
constituti. & notat Barto. in leg. diuus. ff. de cust. &
exhib. reo.

S V M M A R I U M.

perjurium quid sit, & quomodo puniatur.
de iure ad constitutionem eos, qui scienter
iuramento non recipiatur verum iuramentum,
aut iuramentum illicitum,
quod dicitur de ierare.
Princeps nunquam possit remittere periurium,
quomodo puniatur periurus.
An perdat causam?

In Ritu 365.

Periurium puniatur † & ubi scienter quis pe-
iurauerit in iudicio, & extra iudicium obru-
tatione manus, const. Regni eos qui scienter,
sed ubi extra iudicium, vel iudex desert
iuramentum, & reperitur deinde peierasse non puni-
truncatione manus. vt tenet Andreas in titu.
iur. recti seu. c. quicumque. 6. quæst. j. hæc duo
ia resolue vt per Andream in d. const. eos qui
de credere quod † loquitur in teste qui de
cum iuramento in iudicio, vel extra, & iuratu
in secundum eius depositionem, & contra te-
plura prodita remedia, vt se abtinerent a
positione, & hæctenus non sufficient, & sic to
2. C. de iureiur. & l. nullum. C. de test. & An
constitu. edictorum. † A periuro non admittit
recipiatur amplius iuramentum. capit. lite-
tra de præsump. capit. qui periurat. 22. quæst. 5.
iuramentum † illicitum respectu rei si illa res
ita quæ iuratur. 22. quæstione secunda. capit. u-
ndo respectu personæ vt in impubere. 22. quæ-
quinta. capit. paruuli. cap. nullus. respectu cau-
sæ si ad rumore populii iurauit. 22. quæ-
2. capit. cuiusque. ratione modi ubi temere, &
necessitatem in indifferenter iuratur. 22. quæstio
arta. capitulo secundo. ratione temporis. 22. quæ-
5. capi. decreuit. & licet iuramentum non ob-
amen ad cautelam, de iure se absoluit. capi. cum
m. extra. de iureiuran. 22. quæstione quarta. ca-
pitulum. 16. quæstione quarta. capitulo quicum-
non † dicitur de ierare qui ex iusta causa deserit
iuramentum. l. vltima. ff. qui fatid. cog. Item neces-
difficultas excusat a periurio. cap. querelam.
qui. extra. de iureiur. ebrius si inter vina iurauit,
dicitur periurus. 22. q. 2. c. vnusquisque. periurus
in infamis, vt no. in l. si quis maior. C. de tran-
quæst. 5. cap. 5. quicumque. nec † Princeps po-
mittere periurium, quia iur. mentum, & voru
de iure naturali e. & si expr. extra. de iureiura-
t. † de ierare & cognoscitur ex officio puniatur ex
pariè, si per accusationem ordinariè, vt tenet
de Bell per. in dicta l. nullum. C. de test. cap.
quæstione 6. & Cynus in dicta l. nullum. qui
lo lueret in termino, & soluit post terminum no
ar periurus, vt no. 32. q. j. c. apud misericordem.
nocentius in c. significante. extra de pigno. & si
rati ignoranter non puniatur vt in Lombarda. de
69 l. j. 12. q. j. c. dixit, sed Princeps ante iuramen-
potest tollere effectus iuramenti. vt notat Bald.
non dubium. C. de leg. & Andreas in constitu. di-
nemoriz. de renouandis alienat. & in pragmati-
enatus consulti Velle. & de edicto in filium fami-
& alibi. periurus, † an perdat causam vide Saly-
um in authentica qui iurat. C. de bon. authen. iud.
hæc regula fallit in filio inquisito, quoniam
puniatur poena constitutionis eos qui scienter.
at Barto. in l. prima. de hered. institu. & Alexad.
additionibus ad Barto. in l. prima. ff. de bon. eorum
sibi mor. consciue. numero primo. & extat iste Ri-

tus Magnæ Curie. & qui deierat extra contractum
puniatur extra ordinem. Capella. Tolo. decif. 17. accu-
sa. periurij est criminalis Matthæus decif. 64. & extat
Ritus Magnæ Curie qui incipit. Item seruat ipla cur-
ria. car. 7. & ubi mendax in vno non valet in alio &
maximè est quando est periurus in substancialibus. e.
fraternitatis. extra de hæreticis. & Bald. in rubrica,
de contropet. inuest.

S V M M A R I U M.

1 Citatus super tenore libelli, debet habere paratos libellos.

In Ritu 266.

Quando vocatur † super tenore libelli, die
quod debet esse paratus, aut citatio seruiat
loco libelli si conuentus remansit contētus.
alias decreuit iudex quod ad primam detur
libellus vel recta curia: & in hoc versatur officium
assessoris. l. prima. ff. de officio assessoris.

S V M M A R I U M.

1 Compositio quando fieri possit.
2 Remissio quid operetur, & quando intelligatur facta.

In Ritu 267.

Arte concordata † faciliores sunt iudices ad
componendum Marchus in consti. Regni
si quis aliquem numero 19. an cogi pars pot
sit dic. quod non, sed suaderi. Bald. in l. om-
nia. §. qes. ff. de offic. præf. præf. Fely. in rub. de reuigi
& pace. cap. super quæstionum. de offic. deleg. &
valet cum carcerato: Guido Papa quæst. 236. 233. &
quæ requirantur ad componendum, vide capad præ
uerforu. scilicet quod vnus non sit letale, quod
inde non remaneat mutilatio: membri concurratque
bona fama inquisiti, & quod delictum probetur, vt
in Ritu. item quod nullus accusatur. car. 11. & Paris
de Pue. in tractatu syndicatus in verbo inquisitio. &
Matthæus decif. 27. hodie proccuret fieri in consilio
Rege, seu eius Locumtenente, vt in Regia nouella
pragmatica. quæ incipit. Et ne sperata. capit. si quis
contristatus. po. dist. & an possit fieri sine remissione
partis, vide lo. And. & Imo. in c. Odoardus. extra de
sol. & quando sit iusta causa, vide Ang. in l. tenatus
ff. de accus. & ubi cessat interesse partis an possit in-
dulgeri. ppa. Ita tunc obseruatum tempore Tumul-
tus. An iustificat remissio in mortis articulo de quod
sic. l. j. §. quod ius publicum. ff. de iust. & in. & Bart. in
dicto. §. per ius publicum, & Alex. in additio. ad Bar.
in l. non solum. §. iniuriarum. ff. de iniurijs. An ille qui
remisit iniuriam videatur remississe damna, quod nota
tener Bald. in l. si tibi. §. quædam. ff. de pact. & Matth.
in dicta Consti. si quis aliquem numero 3. item ad
præfata, & an quando possit indulgeri sine remissio-
ne partis Andreas & Matthæus in consti. quæ sint re-
gal. In verbo & bona committentium. & Taf. in l. in.
si contr. ius vel util. publ. & in l. damnosa. & in l. re-
scripta. Cod. de prec. Imperat. offerre. ubi Bald. & in
lege qui crimen. & in lege accusationes tenet con-
trarium dicens quod licet cesset interesse: non desi-
nit ius vindictæ.

Ec SVM.

Domini Ioan. Francisci Scaglioni

In Ritu 282.

S U M M A R I U M.

1 *Sigillum Regis & Baronis quid sit, & de falsificanti- bus sigilla.*

1 **D**E sigillo Regio & sigillo Baronis, & qua poena puniatur qui ea falsificauerit, vide cap. Regni, quod incipit Regis Caroli dama infipientia. & cap. si quis literas. luo rub. de falsar. l. prima. §. qui in rationibus. ff. ad l. Corn. de fall.

S U M M A R I U M.

- 1 *Repulsa quid.*
- 2 *An in repulsa committatur audientia testium?*
- 3 *Repulsa non competit fisco.*
- 4 *Repulsa scripturarum.*

In Ritu 276. & tribus alijs sequentibus.

1 **R**epulsa potest concedi etiam elapso termino ubi testes recipiuntur facta conclusione, idem si repetuntur, c. ne peremptionis, car. 19. in causa: et repulsa non committitur audientia testium gloss. in verbo quo quidem, constit. in pecuniarijs, terminus repulsa odiosus, & currit de momento ad momentum gloss. & Doctor, in l. 3. §. minorem, ff. de mino. & in l. qua re. ff. de test. & Nicolaus de Neap. ff. de excusat. tuto. & Ang. in l. si quis ita. ff. de conditio. inst. in. Inquisitus potest infra primum terminum reprobare testes dummodo renunciauerit futuræ repulsæ, licet contrarium teneat Philippus Francus in allegat. 101. §. testes, versiculo tertio, queritur limitatur, nisi habuerit testes pro repetitis legitime citatis, & examinatis, vt nota. in capitulo qualiter & quando, el secundus, §. si vero. de accusation. & abusus iste est prauertere iuris ordinem capitulo exhibita: de iudic. An & quando admittatur repulsa post conclusum in causa; vide notata in capitulo presentium, de test. & Lanfrancum, in capitulo quoniam contra, in versicu. testium; columna duodecima, de prodation.

2 Repulsa. et non competit fisco, sed parti facienti partem in iudicio vt tenet Paris de Puteo in tractatu syndicatus, car. mihi. 7. colum. prima, in quarto folio & de forma articulorum in causa repulsa, vide gloss. in capitulo secundo, §. testes, in verbo nomina: dum dixit quod committitur nisi sint duo testes examinandi tantum pro quibus consuevit committi indifferenter, sed ubi et conceditur repulsa elapso termino an possit reprobare, & impugnare scripturas dicere sic nisi fuisset idem terminus datus ad repulsandum & impugnandum, & fuit pluries id notatum in sacro consilio, vt refert Capicius decisio. 68. & repulsa petita & non concessa in prima instantia potest concedi in 2. vel ex capitulo falsitatis cum subornatione, vt refert Mattheus decisione 266. quid in scripturis prodatis post publicationem, vide Mattheum decisione 215.

S U M M A R I U M.

- 1 *Filius representat personam patris.*
- 2 *Preambulum.*

1 **F**ilius representat et personam patris l. si. C. de hered. inst. & continuatur a communicatur ei omne ius patris. l. ff. de lib. & posth. & sola declaratio e.

2 in nlio conue. et dicitur preambulum, & nihil uat: & proude huiusmodi declaratio non indla iudiciaria ubi non est contradictio: Oldra. & iuris presumptione filius est heres, & non tit probationem in contrarium: est glossa uau. §. sancimus: in auth. vt ij qui obligatas. coll. 6. in l. apud hostes. col. 2. C. de suis & legit. & sic no procedit in filio & descendentibus ex eo. & i rede instituto preambulum absque difficultate

S U M M A R I U M.

1 *Saluus conductus moratoria, concurrentia sine & an impediant executionem?*

In Ritu 283.

1 **S**aluus et conductus seu concurrentia dicitur moratoria quinquennalis, vel tum creditores concesserint, procedit in chirographarijs & preiudicat hypothecis, quia est modicum preiudicium, vt tenet in l. rescriptum. ff. de pact. & ita fuit pluries iudic. referente. M. V. I. D. domino Felice de Rubeis i cro consilio, & aduerte quod cessante causa salu ductus cessat & saluus conductus, vt tenet in tracta. cessa. causa in prima parte, num. 230. quinquennales non impediunt executionem tentia sacri consilij. Guido Pap. quaestio. 97. ne tenduntur ad creditores futuros. idem quaestio nec potest concedi per aduocatum fisci, Mar cisco. quarta, & si fuit dilatio concessa per ca res non prohibetur iterum concedi, vt tenet quell. in lege boues. §. hoc sermone. numerus verborum significatio.

S U M M A R I U M.

1 *Clausula super quibus omnibus & eorum quilibet quid operetur.*

In Ritu 284.

1 **I**lla verba in libello et posita: super quibus omnibus & eorum singulis, &c. supplet defectum narrationi; & sequeretur condemnatio. vt in Pract. Papiensis de forma inquisi. In verbo per quibus. & Bartol. in l. senatus. ff. de accusation. Bal. in l. 2. C. de proba. Alexand. in consi. 121. in l. lum. Socy. consi. 188. in fine.

S U M M A R I U M.

1 *Cessio lucratiua quando dicatur.*

In Ritu 286.

1 **C**essio lucratiua dicitur et etiam quando colore est titulus quaesitus. l. Sulpicius. ff. de don. inter. vir. & vxor. & quando credit post certamen & motam litem condemnatur ad expensas. l. quidam hiberus. ff. de seruitu. vrbano. praedio.

SVM.

Utror quibus datur.

In Ritu 295. & 297.

In Ritu 287.

C Vrator t datur minori, muto, furdo, fatuo, prodigo, infirmo, & hære. Iaf. in leg. cum deliberant. & l. sequenti. ff. de cur. fur. & ubi cessaret causa propter quam datur, arer curatio. ita tenet Tiraquel. in tractatu cessan. causa. num. 70.

S V M M A R I U M.

- Syndicus qualiter debet fieri.
- Absolutus non potest amplius molestari.
- Quanto tempore debet morari in syndicato.
- Quando ratio reddi debeat.
- Quid si officialis permisit carceratos ire libere.
- Quia verba al syndicato te volemo, an inferant iniuriam?

In Ritu 291.

S yndicus debet congregari more solito de fientia superioris. l. actuarios. C. de nu. lib. 12. & Barto. in l. in omnibus. ff. ad Trebell. & ubi fuit absolutus, t non potest amplius molestari. Ang. in l. iubemus. C. ad legem Iul. rep. & Baldus l. obseruare. S. proficisci. ff. de offic. proconsul. & c. Regni iur. statumimus quod tam Iustitiarij, car. 13. ubi dicitur quod si officialis per annum stetit in officio, debet morari in syndicato t per 40. dies: sin minus, data temporis, & interim non debet promoueri ad aliud officium: ne fiat confusio administrationis. Item quod parti officiales, & iustitiarij car. 36. & in tractatu syndicatus in verbo, syndicator. car. 38. numero quarto. & t huiusmodi ratio debet esse in fine anni. Bar. in l. neminem. Cod. de suscep. l. i. & S. iubemus, authenticum. de colla. & Bart. l. rescripto. S. debitorum. ff. de mun. & honor. & ubi dicitur de administratione, seu liberatione dbari debet l. fin. Cod. de profess. & medi. & quilibet sponte offerre debet syndicatum ca. 2. lib. 1. regu. loquimini de me, & prefati possunt absolui a proprio dictæ ciuitatis. Bald. in l. mancipia. C. de seru. nisi esset culpabilis. vt in additio. Alexand. super abbas. ff. de dect. ab ord. faciend. & ubi admittit ibi tenetur reddere rationem. S. si quis autè, authenticum, vt iudices sine quoquo suffrag. Quid permisit iudex carceratos ire libere: t tenetur in syndicato. l. ne quis receptam. ff. de custod. reor. & contrafactores, & rei eorumque procuratores, & aduocati dicere illa verba. Al t syndicato ve aspetto, quom non erunt impunes Bart. in l. si tutor. ff. de autor. & ubi aufugit debet reduci ad standum syndicator. glo. iuncto text. in l. siue ex pratoriano. C. de reor. & exact. libro 12.

S V M M A R I U M.

- In quibus casibus potest procedi contra clericum.
- Clericus vt clericus citatus non cogitur comparere secus vt laicus.
- Laicus nominans clericum, an declinet forum?
- Clericatus, an possit probari per testes?

I Vdex t laicus in quibus casibus potest procedere contra clericum dicit glof. cap. tuam. el. j. extra, de decim. & Guid. Pap. q. 73. & vbi citatur vt clericus non efficitur contumax. S. si clericus de pace tenen. & Iaf. in l. ex quacunque ff. si quis ius dic. non obr. & S. si quis contra clericum: authenticum de sanct. epif. & quado debeat gaudere beneficio clericatus. And. de Her. in constit. apostatantes. & ubi clericus t nominat clericum declinat forum Angel. in l. sicuti. S. Imperator, ff. de accusatio. Clericus an t possit probari per testes. Guido Papa quest 498. nu. 3. & in reconuentione quid iuris Lopus alleg. 3 & an iudex laicus possit cognoscere de clericatu. Io. Faber in l. si qua per calumniam. C. de episc. & cler. & de ciuilitate adest, pragmat. quæ incipit Ferdinandus vniuersis. car. 10. qui si t negatur ciuis prober. l. j. ff. de prob. & Bald. in l. nomina. de pace constan. & ubi cessat habitatio, cessat & priuilegium: glof. & Doct. in l. 2. C. de episc. & cler. & Tiraquellus. in tract. cess. causa: in prima par. numero 104. & Idcirco Scholaris non dicitur ciuis, qui modo habet annum esse ciuē. Angel. in l. lex Cornelia. ff. de iniu. habitare dicitur q maior parte anni habitat. Bart. in l. cum legionis. S. Sabinus ff. de fund. instr. & instrumento leg. Neapo danus in consuetudine Pupillus. in rubri. de in integ. rest. & Andr. in 10. col. tit. qualiter vas. deb. iur. fidel.

S U M M A R I U M.

- 1 Carceratur de mandato iudicium.
- 2 Carceratus quid soluit.
- 3 Si frangit carceres, & fugit.
- 4 Cura, & regimen carceratorum.

In Ritu 299.

Nemo carceretur, nisi Iudicis precedente commissione t l. neminem. C. de exhib. re. & Ioan. And. & Imo. in cap. quoniam contra. de prob. cap. item quod prædicti Iustitiarij, car. 33. nec detineatur vltra diem, t & primo detentus soluebat tarenum vnum ca. magister iustitiaris, car. 8. & t si frangit carceres, & vel facit aufugere carceratos cum conspiratione, tenetur crimine l. f. maiestatis. Iaf. in l. prima. S. is videtur. ff. si quis ius dic. non obtem. & in eorū t cura adhibetur Phisicus medicus, & alter chirurgicus, vt in nouella pragmatica quæ incipit: pro cura pauperum. Item nec cogantur soluere vltra debitum modum, vt in pragmatica nouella quæ incipit item volumus, & mandamus, & si careerarius passus est inferri ferum venentum: puniendus est arbitrio Iudicis l. carceris. ff. de cust. reor.

S V M M A R I U M.

- 1 In quibus casibus potest substitui, & quod in omnibus præterquam in casibus prohibitis.
- 2 Item vbi exigitur industria personæ, & confertur iurisdicctio.
- 3 Fallit nisi partes consentiant.

Domini Ioan. Francisci Scaglioni

In Ritu 305. & 306.

Locus.

IN quibus + casibus possit subitari: dic in omnibus præterquam in casibus prohibitis: + & in casibus in quibus requiritur industria personæ. Bar. in l. habentes. C. de præp. agent. in reb. Item vbi conferret iurisdictionem. Verongensis. in l. si quis sit ff. de verbor. signific. exemplum in ijs quæ indigent industria personæ ad videndum stipendia, ad mensurandum, ad videndum faciem loci, ad ponendum confines, vt not. in l. j. S. ne autem. C. de caduc. toll. + fallit vbi consentirent ambæ partes gl. in cap. fin. de offic. deleg.

I E S V S.

Ordo Iudiciarius pro tironibus.

Iudicium.

Faciunt tres personæ necessariæ; videlicet Index, Actor, Reus.

Iudicium plenissimum.

Faciunt Index, actor, Reus, & Nuncius, Actuarius, Aduocatus, Procurator, exequutor, manus militaris.

Incipit Iudicium.

Ab actione qua experimur: libello, comparitione loco qualis libelli, supplicatione, & mandato, siue citatione.

Libellus continet.

Causam, rem, personas, tempus, & locum.

Causa.

Obligationem propter quam, & actionem qua experimur.

Rem.

Quæ petitur, aut factum, aut aliquid aliud.

Personæ erunt.

Actor qui agit. Reus contra quem agitur; Index coram quo agitur.

Tempus.

Infra quod, vel in quo compareat moderatim Arbitrio Iudicis secundum distantiam locorum in quo habebit rationem itineris per terram, ad rationem viginti miliarium pro singulis diebus, per mare ad rationem quinquaginta miliarium: & vbi non exprimitur intelligitur Arbitrio Iudicis.

Exemplum in tempore.

Vbi per terram distaret locus iudicij a loco in quo est citandus reus per centum miliaria, Iudex debet dare dilationem quinque dierum, vbi per mare duorum dierum nisi repugnaret accessus maris.

IN quo reus compareat: vt sit & turns: & in competens illius loci. cum quælibet iurisdic. præter voluntariam, circumscribatur loco, & quæ sit honestus.

Arma Actoris sunt.

Libellus, supplicatio, comparitio, mandatum citatio: quæ continet intentionem ad clarandum, qua reus veniens possit delibere, & hinc primo. In initio dabantur dilationes seu dilaciones deliberatoriz viginti dierum hodie arbitrantur per iudicem.

Arma rei sunt.

Exceptiones quarum quædam sunt dilatoriz quædam peremptoriz quædam anomalæ quælibet ipsarum circumscribuntur tempore.

Dilatoriz.

Differunt iudicium, quo minus peruenit ad litem contestationem, & hodie ad terminum termini, & sunt veluti legitimariæ personæ, cautionis expensarum, de claratiz intentionis, veluti quando libellus est obscurus generalis, incertus, ineptus.

Exemplum.

Obscurus propter verba, quæ sunt apta comprehendere diuersam sententiæ interpretationem. Generalis propter rem, quæ petitur in genere in specie peti deberet per suas circumstantias omnes, qualitates, & quantitates.

Incertus, quando continet conditiones, alternam, vel dies incertos, & dubios.

Ineptus quando continet non aptam formam conceptionem, vel est sibi contrarius in eodem loco, & præcedit conclusio narrationem.

Et istæ exceptiones habent instantiam.

Adie porrecti libelli vsque ad datonem termini, qui est loco litem contestationem nam hodie in quælibet contradictione contestatio litem, & sic datio termini huius exclusiuis exceptionum dilatoriarum.

Peremptoriz exceptiones sunt veluti.

Ivs iurandum, periarium, solutio, res iudicata, pactum, conventio, transactio, & similes, & non excluduntur litem contestationem, nec peritiam termini, sed quandoque discutuntur litem, & tunc perimunt iudicium: quandoque referuntur ad merita, & efficiuntur anomalæ ex quibus sunt simplices peremptoriz, nec simplices dilatoriz.

Terminus.

Et principium instantiæ quæ erit in causa criminosa, nati duo um annorum: in causa civili trium annorum, & in civilibus causis perpetuatur citatione ad dicendum per aliud triennium expedita intra primum triennium, vel suscitatur precibus porrectis principi, solutis, & resectis expensis contra quem suscitatur: nisi esset pupillus, vidua, mulier, eccle. vel alia.

alia personarum que haberent restitutionem in integrum, In criminalibus non perpetuatur, sed prorogatur, in triennium per memoriale oblatum principi.

Terminus hodie in Regno iuris.

Est viginti dierum, & ubi fit nominatio erit quindecim dierum: quoniam si per nominationem elevatur in vno, quia prorogatur terminus iuxta dilationem locorum, scilicet attribuendo cuilibet dietæ viciniorum viginti dies quinque, & sic fit dinumeratio modo quod facta dinumeratione non excedat duo spatium trium mensium, in alio grauat: quod viginti diebus detrahuntur quinque, & nominatio non vitur nominatione, retrenatur eius calumnia contra contenta in pragmaticis.

Dicitur ista dilatio probatoria,

Intra quam actor fundat suam intentionem, & reus suas extensiones, & in ea producunt articulos, exceptiones, positiones, defensiones, testes, scripturas, & quilibet ipsorum vitur diligentia examinando: daturque dilatio ad dandum libi suspectorum locorum officialium examinatio: citantur testes, & sumptibus producentis exantur. Instruuntur super articulis, coguntur muldicta, & pignoribus captis, & alijs remedijs iuris, & omnia fiunt secreta vsque ad publicationem.

Citatio ad publicandum non habet,

Iriduum, sed solum prima citatio habet triiduum, & citatio testium in quibus accusatur prima contumacia, & vltima in citatio ne ad publicandum: si citatur hodie, & nificat, fit sequenti die publicatio, & quandoque estruatione ex causa.

Publicatio.

Est cum termino iuris, qui erit in prima dilatio probatoria octo dierum ad capiendum copiam, & octo ad percurrendum, infra quos quilibet partium poterit deliberare, & impugnatione scripturarum publicatum, seu concomitantia etiam publicatum, & blicantur examinationes facte secreta: effectusq; blicationis erit quod dato quod instantia pereat: m pereunt probationes, sed habentur ac si esset scriptura publica, & ubi deliberavit de repulsa, & impugnatione.

Terminus repulsa iuris,

Erit medietas primi termini, & sic in termino viginti dierum erit terminus decem, & sic in alijs terminis, & breuiatis arbitrio iudicis secundum naturam iudicij, & fiet nominatio si liget, & examinabit vt supra.

Terminus beneficij erit,

Decem scilicet decem dierum, vel medietas primitermini, & hoc in primo beneficio, Quia in secundo beneficio, erit terminus iuris medietas primi beneficij, & sic quinque dierum vel breior, prout breuior fuit primus terminus causa.

Terminus repulsa iuris,

Erit quinque dierum, & sic medietas primæ repulsa, vel breuior prout fuerit breuior terminus

repulsa, & in omni termino potest fieri nominatio: sed non in omni nominatione committitur audientia testium, nisi in causis consistentibus infra summam quingentorum aureorum ciuilibus. Secus in causis criminalibus, & excedentibus summam ducentorum quingentorum, & feudalibus, & in repulsa præterquam pro duobus testibus, pro quibus consuevit committi.

Citatio ad concludendum ad primam.

Conclusio est terminus exclusiuus omni probationum, & ubi fit cum termino iuris intelligitur cum termino quatuor dierum ad producendum scripturas: licet de consuetudine, in iudicijs practicum produci vsque ad introductionem causa.

Citatio ad dicendum in iure, & in facto, ad primam.

Et in hoc termino citati cum eorum advocatis informant Magnificos Iudices, & dant allegationes.

Introductio causa est, & fit.

Vt non perimatur instantia in ciuilibus tantum, & quando introducitur, fit relatio omnium meritorum causa, & excluduntur personæ, quæ habent beneficia a petitione beneficiorum, si illa non petunt in sacro consilio infra viginti quatuor horas præterquam pupilli: quos semper vsque quo notatur causa conuenit sacrum consilium admittere.

Sententia,

Qua finitur instantia, & sopitur questio intentata, & est terminus exclusiuus exceptionum,

Decem dies ad appellandum,

Qui currunt quando non est procurator in causa, & fertur in contumaciam a die scietate ubi est procurator, & legitur pro tribunali sedente, currunt die quo legitur, & imputatur ei qui malum eligit procuratorem, licet possit habere recursum contra procuratorem quando est soluendo: quando non est soluendo, restituitur, & hoc in inferioribus: secus in sacro Consilio ubi semper leguntur, & habet biennium ad reclamandam,

Appellatur,

Ab inferiore ad superiorem reclamatur ab eodem ad eundem, & si non appellatur infra decem dies in interioribus tribunalibus transit sententia in rem iudicatam: in superioribus si non reclamatur infra biennium, & si non reclamatur infra decem dies, qui obtinuit non tenetur prestare cautionem in casu retractationis,

Sententia superiorum,

Exequitur non obstante reclamatione interposita infra decem dies secus in alijs inferioribus, quæ suspendit per appellationem præterquam in assistentia, & in momentanea possessione, & in duabus relationibus conformibus in summarijs causis, & infra duas vncias,

Appellatio

Domini Ioan. Francisci Scaglioni

Appellatio.

S I fit infra decem dies, appellans habet alios quinquaginta dies ad presentandum processum, & annum ad prosequendum appellationem connumeranda a die interpositæ appellationis qui dicitur primum fatale respectu ultimi diei anni qui est fatalis, & quo petitur secunda instantia, & processus appellationis incipit ab apertura, & ab eo die dicitur quod iudex ad quem incipit cognoscere, & in reclamationibus connumeratur a die quo committitur causa: quoniam consuevit ubi non est facta executio, quando reclamatur, & porrigitur supplicatio provideri annotetur dies, & facta executione providebitur.

Ex causa,

D Atur biennium ubi quis protestatur, & petit infra primum fatale secundum fatale, id est secundum annum; & caueant practi- cantes facere dictas protestationes, & petitiones, & porrigere supplicationes petendo causam expediri, & facere introduci, & uti omni diligentia.

Apertura fit in causa appellationis.

C Vm termino iuris scilicet sexdecim dierum octo ad recipiendum eopiam, & octo ad presentandum: nisi breviorum terminum interpositus fuerit iudex, quo termino elapso actor vel reus qui bene sentit de causa sua cum causa reducatur ad terminos lites contestationis, & ad pristinum statum. ubi habetur per aperturam ac si omnia merita facta coram primo iudice essent publicata: facit citare alteram partem ad concludendum, & ubi decrevit velle terminum terminus iuris in appellatione erit arbitrarius: sed consuevit esse decem dierum licet possit dici viginti, postquam per secundam instantiam restauratur prima: nisi dicatur quod omnes termini post primam dilationem, habent medietatem primæ dilationis: & sic consuevit fieri. ceteri termini, & actus procedunt ut in prima instantia, & prefata dixi, & apposui causa tyronum venientis ad practicam, non illorum qui sunt magistri, & licet penitus predicta, in quibus siquid erravit, relinquenda correctioni eorum qui melius sciunt predicta quibus cupio ediscere.

F I N I S.

VENETIIS, M D C I.

Apud Ioan. Antonium Rampazettum:

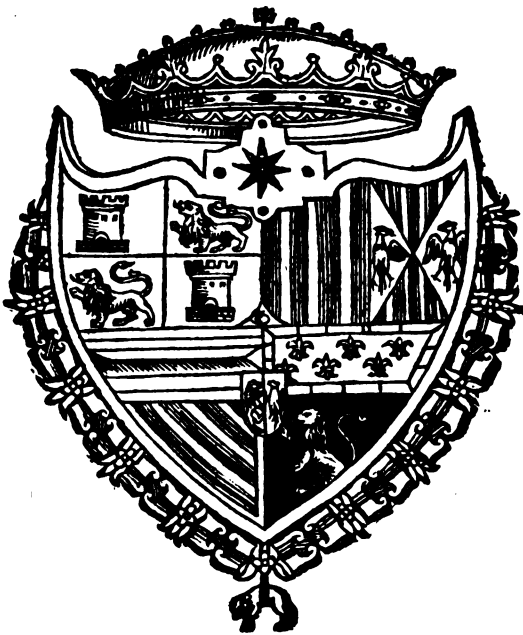
R I T V S

ARCHIEPISCOPALIS
CVRIAE NEAPOLITANAE.

CONSTITVTIONES ITEM SYNODALES
Eiusdem Archiepiscopatus Neapolitani.

CUM COMMENTARIIS D. ALBERICI
Olusæ Neapolitani I. U. Doctoris.

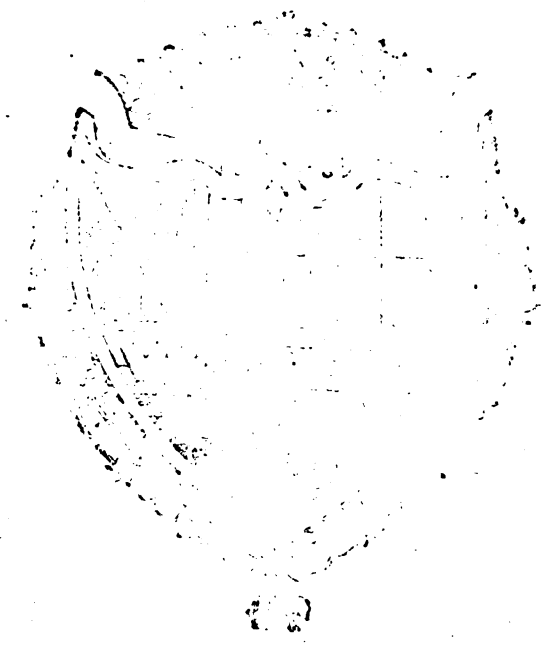
subsequentibusque Annotationibus, relictis per Abb. Ioan.
Hieronymum Campanilem Neapolitanum V. I. Docto-
rem, & Protonot. Apostolicum; nouiter ob ea-
rum necessariam doctrinam appositis.

VENETIIS, MDCI:

Sumptibus Hæredum Melchioris Sessæ Veneti,
Ac Andreae Pellegrini Bibliopolæ Neapolitani.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.

UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

I N D E X

OMNIVM NOTABILIVM,

QVAE IN COMMENTARIIS RITVVM

Archiepiscopalium Neapo. continentur.

A

A BSOLVTIO à iuramento fieri an debeat parte citata, Rit. 12. num. 1. & 3 fol. 13	
Accessus non totus quomodo pro- bandus Rit. 2. num. 4. 3	
Accusatio quid sit. Rit. 6. nu. 1. 9	
Ad sequitur forum rei, quod aliquando limitatur, Rit. 9. num. 1. 12	
Ad satisfat de expensis Rit. 15. nu. 1. & 5. 15	
Ad copia datur expensis petentis Rit. 20. n. 4. 19	
Ad iij officium ab Episcopo vendi potest, & quomo- dum vendi debeat Rit. 32. num. 8. 28	
Ad iocari quâ pessime se gerant, dum consultant in qui- bus subtrahere veritatem Rit. 7. nu. 5. 11	
Ad iocantibus fuisse seruatum formam iuris, incumbit onus probandi Rit. 36. num. 6. 33	
Ad iocura processus est primus actus qui in Regno fiat in causa appellationis Rit. 36. nu. 19. 34	
Ad iocura Testamenti quomodo faciendâ, remissive Rit. 39. num. 4. 39	
Ad iocura Testamenti coram Ecclesiastico fieri potest. Rit. 39. nu. 1. 38	
Ad iocura foli quot modis distinguantur Ritu. 35. num. 7. 13. 31	
Ad iocura lari permittitur ab ipsius taxationis expensarum effu Rit. 4. nu. 21. 7	
Ad iocura lari non posse videtur a denegata iustitia Rit. 10. n. 3. 12	
Ad iocura latio suspensua non conceditur ab excommuni- cacione, sed ab ipsius declaratione Rit. 3. nu. 15. 5	
Ad iocura latio interponitur à delegato ad delegantē Rit. num. 22. 22	
Ad iocura lationis materia tangitur Rit. 35. num. 9. 31	
Ad iocura llans debet tria probare pro fundamento iurisdic- tionis Rit. 35. num. 2. 31	
Ad iocura llatio ab interlocutoria iustificari debet ex eisdē lis Rit. 36. num. 24. 35	
Ad iocura llatio fit deserta in aliquibus casibus Ritus 36. m. 7. 33	
Ad iocura llatione deserta quis iudex sit petendus pro de- ratione desertionis, aut executione sententia. 33	
Ad iocura llatio emittitur à suffraganeis Episcoporum ad Ar- chiepiscopum Rit. 36. num. 2. 35	
Ad iocura llatio ab interlocutoria quomodo interponenda, Rit. 36. num. 1. 32. & 36	
Ad iocura llatio de iure suspendit iudicatum Rit. 22. nu. 10. o. 21. eodem	
Ad iocura llatio a delegato a Vicario interponitur ad ipsum episcopum Rit. 22. num. 11. eodem	
Ad iocura llatio episcopus quâdo possit se intromittere inter sub- d. suffraganei, remissive Rit. 11. nu. 2. 13	
Ad iocura llatio episcopus quando possit manum apponere in iu- d. suffraganei Rit. 36. num. 5. 33	
Ad iocura llatio episcopus est iudex ordinarius Episcoporum Rit. m. 1. & 3. & quod hodie num. 4. 13	
Ad iocura llatio culus aut noua positio quâ fit Rit. 28. nu. 8. 25	
Ad iocura llatio culus omnino nouus qui dicatur. Rit. 36. nu. 23. 35	
Ad iocura llatio uoluntatum impertinentium tutius est illico discussio	

nem facere Rit. 29. num. 3. 26
Attentatorum reuocatio fit summarie. Rit. 36. nu. 20. 34
Attestatorum reuocatio potest peti quandocunque an- te conclusionem Rit. 36. num. 21. 34

B

B igami unde dicantur, eorumque declaratur mate- ria. Rit. 37. num. 8. & 15. 37. & 38.
--

C

C anonis uocabulum quid importet Rit. 8. nu. 1. 12
Carceratus quando sit fideiussoribus relaxandus Rit. 6. nu. 3 & 11. 9. & 10.
Causae spectantes ad Curiam Ecclesiasticam, quae sint, Rit. 14. num. 5. 14
Causae breues quae sint Rit. 25. nu. 1. 23
Causa semel ad sedem Apostolicam deuoluta, semper est inibi decidenda Rit. 36. num. 26. 39
Causa Criminalis quae dicatur Rit. 37. nu. 6. 37
Cautione praestita de iudicio sisti an censetur proroga- ta iurisdictio Rit. 5. num. 7. 8
Cautio iuratoria admittitur cum deest fideiussoria. Rit. 15. num. 3. 15
Cautio iudicatum soluendi quâd cõtineat Rit. 15. nu. 8. 15
Citari nequit subditus commorans in alieno Territorio. Rit. 1. num. 21. 2
Citatio quae debeat continere Rit. 1. num. 9. 2
Citatio fieri per edictum quando possit Rit. 1. nu. 10. 2
Citatio ad domum quando sustineatur Rit. 1. nu. 16. 2
Citationis mandatum expediri prohibetur die festiuo. Rit. 1. num. 20. 2
Citatio ad audiendam Sententiam non fit ex stylo Re- gij Consilij Rit. 1. nu. 13. 2
Citatio quando dicatur facta ad totam causam Rit. 2. num. 2. 3
Citatio executâ die feriata ualet Rit. 1. nu. 18. 2
Citatio originalis est assignenda, non autem eius copia. Rit. 1. num. 11. 2
Citatio cum trina requiritur maxime personalis non satis est vnica, & peremptoria Rit. 1. num. 12. & 25. fol. 2. & 3. & quando sufficiat vnica, & perempto- ria. eod. num. 26. 3
Citatio ut circumducatur duo requiruntur, & num. 6. Rit. 2. num. 5. 3
Citatione precedente ad totam causam, rite deuenitur ad sententiam Rit. 2. num. 6. eod.
Citationis forma ad totam causam Rit. 2. num. 3. 3
Citatio antea debet declarationem poenae incurra- Rit. 3. nu. 5. 4
Citatio quas partes habeat Rit. 1. num. 3. 1
Citatio decreta die feriata ad non feriata subsistat. Rit. 1. num. 4. 1
Citatio domi ualide quando fiat Rit. 17. num. 2. 16
Citatio cum sit Domi, debet in ea fieri, quam tunc in- habitat Rit. 17. num. 3. 17
Citatio decerni potest tempore feriarum. Rit. 19. n. 2. 18
Citatus ad locum non tutum comparere minime com- pellitur Rit. 1. num. 17. 2
Citatus ad certum diem, qui sit feriatum, an teneatur comparere Rit. 1. num. 7. 1

Index

- Citatus domi nec comparens, nulliter excommunicatur Rit. 1. num. 15. fol. 2
- Citatus cum clausula si sua putauerit interesse dicitur reus voluntarius Rit. 5. num. 5. 8
- Clausula si tua putaueris interesse non arctat citatum ad comparandum Rit. 5. num. 4. 8
- Clericus torqueri non potest, si infamatio abest Rit. 6. num. 8. 10
- Clericus est conueniendus coram suo iudice in causa congrui Rit. 22. num. 6. & 18. 21
- Clericus vtrum subiateat consuetudini disponendi circa ius congrui Rit. 22. num. 16. 22
- Clericorum non deferentium habitum, puniatio ad Ecclesiasticum spectat Rit. 37. num. 3. 36
- Clerici peregrini quomodo debeant probare, qd gaudeant privilegio clericali Rit. 37. num. 4. 37
- Clericus habens Infrumentum garentigiatum cōtra laicum, vtitur Ritibus Mag. Cur. Rit. 37. nu. 9. 37
- Clerici sunt exempti a iurisdictione laicali Rit. 37. num. 13. 38
- Clerici coniugati quando, & quo gaudeant privilegio, Rit. 37. num. 14. 36
- Comes lemos laudatus Rit. 22. num. 19. 22
- Commissio, vel delegatio quid importet si sub nomine proprio fiat, vel dignitatis Rit. 30. num. 2. 27
- Comparentes pro suo interesse quid docere habeant. Rit. 5. num. 3. 8
- Compulsorium literarum materia discutitur. Rit. 36. num. 17. 34
- Communicandi præceptum in Pascha intelligitur à Dominica Palmarum vsque ad Dominicam in Albis. Rit. 19. num. 6. 19
- Conclusio non est de substantia Rit. 32. nu. 5. 28
- Conclusio facta nemo loquatur Rit. 32. nu. 3. 28.
- Conclusio processus an sit facienda Rit. 32. nu. 10. 29
- Conclusio quot modis fiat Rit. 32. num. 11. 29
- Cōsensus partis summum in iudicijs obtinet locum. Rit. 31. num. 3. 28
- Cōsensus tacitus quandoque plus operatur, quā expressus Rit. 36. num. 15. 34
- Constitutio Sinodalis quæ Rit. 21. num. 2. 19
- Consuetudines Neapolitanæ quæ videantur approbatae per Curiam Ecclesiasticam Rit. 22. n. 4. & 20. f. 20
- Contemnere quid sit, & quando dicatur aliquid factū ex contemptu Rit. 3. num. 9. 5
- Contractus substantia, natura, aut forma quæ sit Rit. 33. num. 3. 29
- Contumax debet re ipsa antequam audiatu soluere expensas taxatas Rit. 4. num. 4. 6
- Contumax verus appellat infra decennium a sententia Rit. 34. num. 1. & 3. 30
- Contumacis proteruitas operatur, vt non tantum excommunicatio, verum etiam missio mulctetur. Ritus 16. nu. 6. 16
- Contumax aut excommunicatur, aut cōtra eum fit missio in possessionem Ritus 16. nu. 4. 16
- Contumacia purgari potest Rit. 18. nu. 7. 17
- Contumax volens soluere expensas, & purgare moram auditur etiam actore renuente Ritus 18. nu. 11. 18
- Contumax verus qui sit Ritus 16. nu. 1. 15
- Contumacia pro qua fertur excommunicatio triplex est Rit. 18. nu. 2. 17
- Contumax debet reficere expensas antequam purget contumaciam Ritus 18. nu. 8. & 13. 18
- Contumax dupliciter consideratur, remissive Rit. 16. num. 10. 16
- Cōtumacia purgata nequit ille amplius opponere exceptionem declinatoriam Rit. 18. nu. 9. 18
- Contumax fictus appellat infra decennium a scientia Ritus 34. nu. 4. 31
- Copia Articulorū est danda aduersario Rit. 29. nu. 1. 25
- Copia processus est danda expensis petentis Ritus 36. num. 11. 33
- Conuentus olim satisfabat de iudicato soluendo, & quid hodie Ritus 15. nu. 6. & 7.
- Criminosus vtrum pendente iudicio intentato con ipsum, valeat beneficia resignare: impetrans beneficia alterius ob illius priuationem vtrum illo intercedente præfata consequatur beneficia Ritus num. 12. & 13.
- Curia quæuis sit, suos habet mores Ritus 1. nu. 5.

D

- D**ebitum quomodo sit probandum ad finem imponendi primum decretum remissive Ritus num. 8.
- Dictio item est cōtinuatiua præcedenti Rit. 2. nu. 1
- Declaratio excommunicationis incurfa est nulla, si cōtatio non præcessit Ritus 3. nu. 6. & 7.
- Declaratio nihil tribuit nouum Rit. 3. nu. 1. & 13. 4.
- Declaratio nullitatis matrimonij cōtracticum exte potest fieri iudice petentis Rit. 17. nu. 3. & 4.
- Delegatio quando perpetuetur Ritus 1. nu. 23.
- Delegatus non recipit exercitium iurisdictionis presentatum rescriptum Ritus 36. nu. 28.
- Denunciatio multiplex Ritus 6. nu. 6.
- Depositiō testis non interrogati super interrog redditur inualida Ritus 29. nu. 5.
- Depositiō cuius non requirit iuramentum Ritus num. 14.
- Depositiō clericī in causa criminali non probat Rit. 37. nu. 11.
- Differentia inter fideiussorem iudicij, & contractus Rit. 4. nu. 16.
- Differentia inter libellum, & petitionem Rit. 2. nu. 5.
- Differentia quæ sit inter Contumaciam in non veni do, & alteram in non agendo Rit. 16. nu. 2.
- Differentia inter contumacem actione personaliter contumacem actione reali, remissive Rit. 16. nu. 2.
- Differentia quæ sit inter articulos, & exceptiones Rit. 29. num. 16.
- Differentia inter articulos, positiones, & capitula Rit. 29. num. 17.
- Dilatō secunda quando concedenda Ritus 28. nu. 13. & 14.
- Dilationes legales quādo Iudex possit moderari Rit. 33. num. 2.
- Dispensatio obtenta ab homicidio non præiudicat petenti antea suum beneficium, vacans ob illud homicidium Ritus 6. num. 5.

E

- E**piscopus potest condemnare ad perpetuum carcerem cum reseruatione minuendi Rit. 6. nu. 16.
- Episcopus potest concedere absolutionem a iuramento Rit. 12. num. 4.
- Episcopus nequit absolueri per iuramentum secundum dispensare Ritus 12. num. 5.
- Episcopus potest excommunicato præcipere, vt quilibet mense soluat tot libras Ritus 18. nu. 6.
- Episcopus est executor legatorum ad pias causas Rit. 24. num. 3.
- Episcopus iurans quid tangere debeat Rit. 36. nu. 16.
- Episcopus est executor legatorum ad pias causas Rit. 39. num. 2. & 3.
- Examen alteri commissum subdeligari non potest Rit. 29. num. 8.
- Examinatio testium committi à iudice prohibetur Ritus 30. num. 3.
- Exceptionem habens, si perturbari dubitet, potest iudicis officium ab eo petere, qui esset competens in causa principali Ritus 13. num. 5.
- Exceptiones quotuplices sunt Rit. 26. nu. 1.
- Excipere de simulatione contractus vtrum liceat iuramento

Index

- ato non obstante Ritus 12. nu. 2. 13
iens non tenetur suæ exceptionis copiam dare 19
nus 20. nume. 5. 19
municatio incurritur ipso iure, licet absit declaratoria Ritus 3. nume. 3. 4
municatus non vitandus ante denunciationem ritus 3. nume. 4. 4
ommunicationem reincidentis quotupliciter discutitur Rit. 18. nume. 10. 18
ommunicatum denuntiatur, qui non tenetur vitari ritus 3. nume. 8. 4
municationes de iure communi incurrendæ quotquot fit ritus 3. nume. 12. & 19. 5
municatus est seruus Diaboli ritus 18. nu. 5. 17
ne sine delicto ritus 18. nume. 1. 17
municatio quid sit ritus 18. nume. 3. 17
municationis appellacione venit maior rit. 18. numero 4. 17
municari an permittatur qui Domi fuit citatus ritus 17. nume. 6. 17
municatio lata tempore feriatum vtrum subsistat ritus 19. nume. 3. & 4. 18
tio etiam sententiæ facta die feriata valet ritus 1. numero 19. 2
no Sententiæ latæ à laico contra clericum in capite premissa fit ab Ecclesiastico ritus 37. nu. 7. 37
sententiarum condemnatio fieri potest etiam si illæ non petuntur ritus 4. nume. 2. 6
sententiarum condemnationem an victor petere possit, nihil de eis dictum sit in diffinitiva ritus 4. nu. 12. 12
sententiarum liquidatio peti eodem eodem Iudice vtrum possit ritus 4. nume. 13. 6
sententiæ factæ pro Aduocatis sunt taxatæ rit. 4. n. 11. 6
sententiarum taxatio vtrum requirat nouam citationem ritus 4. nume. 14. 6
sententiarum taxationem potest iudex à quo facere, & vendente appellacione ritus 4. nume. 17. 7
sententiarum taxatio potest in diffinitiva reservari, non vtrum condemnatio ritus 4. nu. 3. & 15. 6. 7
sententiæ factæ in reassumptione Instrumeti an persoluetur à debitore ritus 4. nume. 7. 6
sententiæ, cuius ire debeat Minister ad examinandum principalem absentem ritus 4. nume. 8. eo. 6
- F
- Familia Episcopi potest arma deferre rit. 38. nu. 2. 38
Familiares laici Episcoporum remittuntur ad illos, delinquant ritus 38. nume. 5. 38
falsæ quid sint ritus 19. nume. 1. 18
fide appellatiõe qualiter fieri debeat rit. 35. n. 6. 31
fuffor idoneus qui sit ritus 15. nume. 4. 15
fuffor de iudicato soluendo non citatur in sententiâ, eaque contra ipsum executioni mandatur ritus 1. nume. 16. 7
fufforis iudicij, & contractus, quæ sit differentia ritus 4. nume. 16. 7
fuma iuramenti præstandi interrogato super capitulis ritus 7. nume. 1. 11
fura quot modis quis sortitur ritus 15. nu. 9. 15
- G
- Varientigia declaratur ritus 37. nume. 20. 37
Grauzmen nisi constet, causa remittitur iudici a quo ritus 36. nume. 25. 55
- I
- Impedimenta Matrimonij quæ sint ritus 13. nu. 2. 14
Impedimentum est probandum ritus 28. nu. 10. 25
continenti fieri quod dicatur ritus 36. nu. 9. 33
inhibitoria quando requirat partis citationem Ritus 14. nume. 4. 14
inhibitoria quâdo sit faciendâ rit. 36. nu. 2. & 26. 33. 35
inquisitio vtrum requirat formam legis libellorum ritus 3. nume. 2. 12
- Inquisitio quid sit ritus 6. nume. 7. 10
Inquisitus qn teneatur iudici fateri veritatē rit. 7. n. 4. 11
Inquisitio infamiz, & traditio capitulorum non est de substantia inquisitionis ritus 7. nu. 2. & 3. 11
Inscriptio ad penam talionis quo iure fit sublata r. 6. n. 2. 9
Instrumentum differt a contractu rit. 33. nu. 4. 29
Interesse in negotio qui dicatur habere ritus 5. nu. 6. 8
Interrogatoriorum copia cum est data, præcluditur via amplius ponendi ritus 29. nume. 12. 27
Interrogatoriã admitti nequeunt cum clausula saluo iure impertinentium ritus 29. num. 4. 26
Interrogatoriã corrigere pot, q ea præsentavit r. 29. n. 6. 26
Interrogatoriã præsentans non contribuit in expensis ritus 29. nume. 9. 26
Iudicium quasi ceptum dicitur per citationem ritus 8. num. 8, 22. & 23. 2
Iudex non condemnans victum in expensis petitis, facit litem suam ritus 4. num. 1. 6
Iudex Appellacionis vtrum seruare debeat Ritus propriæ Curiz, vel inferioris ritus 1. num. 6. 1
Iudex Ecclesiasticus quando possit imponere poenam pecuniariam ritus 6. nume. 9. 10
Iudex Ecclesiasticus qn valeat capere laicū r. 9. n. 2. 12
Iudex vt procedat, debet prius constare de fundamentis iurisdictionis ritus 10. num. 2. 12
Iudicis officium quo duplex fit ritus 13. num. 1. 14
Iudicij cum procuratore vtrum possit inchoari r. 17. n. 5. 17
Iudex appellacionis potest condemnare etiam in expensis factis in aliis instantiis ritus 4. nu. 18. 7
Iudex non tenetur imparari, suum officium nisi petatur ritus 22. nume. 8. 21
Iudex rutilius agit declarando expressè se competentem ritus 36. num. 4. 33
Iudex procedendo ad vteriora, tacitè declarat se competentem ritus 36. nume. 12. 34
Iudex pot prouinciare se competentem rit. 36. nu. 30. 36
Iudex laicus quibus in casibus cognoscat ecclesiasticos ritus 37. nume. 1. 36
Iudex causa potest admittere aliquam facti probationem post conclusionem ritus 32. num. 4. 28
Iuramentum remitti pot testia parte rit. 28. nu. 3. 24
Iuramentum de calunia quid contineat rit. 36. nu. 14. 34
Iuridica dies illc consideratur, qui tra reputatur in loco iudicij ritus 1. nume. 14. 2
Iurisdictione deficit in exemptis ritus 15. nu. 2. 15
Ius congrui decidendum est secundum ius commune ritus 22. num. 5. & 17. 20
Iusta cam litigandi qn aliqui dicatur habere rit. 4. n. 10. 9
Iustitia denegatam fuisse quo probandū rit. 10. n. 4. 12
- L
- Laicus statim debet remittere clericum, cui ei fuit exhibita fides de clericatu Rit. 5. nu. 8. 18
Legata ad piâs causas sortiuntur forum iudicis Ecclesiastici, & in quo Rit. 24. num. 1. 23
Legatus de latere causam simpliciter decidendam committere nequit Rit. 23. num. 2. 23
Lex vtrens verbo sancimus est poenalis Rit 22. nu. 7. 21
Libellus quid sit Rit. 20. num. 1. 19
Libelli copia est dàda reo, expensis actoris. R. 20. n. 3. 19
Libellus in causa appellacionis non requiritur Rit. 36. num. 10. & 13. 33. & 34
Lis quando dicatur pendere Rit. 1. nu. 22. 2
Lis quando dicatur pendere Rit. 14. num. 1. 14
Litis contestationis locum, qui actus iudicialis obtineat Rit. 28. nu. 5. 24
Litis contestatio requiritur de iure in iudiciis. Rit. 28. num. 1. 24
Literæ Episcopi plenam faciunt fidē. Rit. 37. n. 5. 37
Literæ significatoriz q sint, earumq; vis. Rit. 14. n. 2. 14
Literas significatorias præcedere debet informatio de clericatu Rit. 14. num. 3. & 6. 14 & 15
Locans opera nec integras præstans quid agendum Rit. 4. num. 9. 6
- Monitiones

Index

- M
- M**onitiones contra detinentes vel scientes quando ferendæ Rit. 3. num. 10. 5
- Monitiones istæ, quando testem etiam scientem non ligent Rit. 3. num. 11. & 17. 5
- Monitorias generales pro ferenda excommunicatione, quis possit concedere Rit. 3. num. 16. 5
- Munimenta quæ sint Rit. 35. num. 1. 31
- N
- N**egligentia Episcopi deuoluit causam ad Metropolitanum Rit. 10. n. 1. & 5. 12
- Nomen debitoris quid comprehendat Rit. 4. nu. 10. 6
- Nomina testium examinandorum coram deputato non exprimuntur coram committente Rit. 30. nu. 1. 27
- Noticia sententiæ quando dicatur inducta ad finem appellandi Rit. 34. num. 2. 31
- Numorum qualitas, ut cognoscatur, septem requiruntur Rit. 25. num. 3. 23
- Nuncio, seu cursori credendum est, & quomodo Rit. 17. nu. 1. 16
- O
- O**bservantia quid sit Rit. 1. num. 1. 1
- Officium iudicis quando imploretur sine libello. Rit. 24. num. 2. 23
- Officialis regulariter non est suspendendus ab executione officij, donec pendet inquisitio ratione officij. Rit. 6. num. 4. 9
- Ordo confertur per tonsuram clericalem Rit. 5. n. 1. 8
- Ordinarius in causa sibi commissa est delegatus. Rit. 22. n. 2. 20
- Oportet regulariter datur iudici in poenis alternatiuis, Rit. 16. num. 3. 16
- P
- P**aschatis nomen est Hebræum Rit. 19. num. 5. 18
- Periurij poena quædam Rit. 37. num. 12. 37
- Petitio quomodo fiat Rit. 20. num. 2. 19
- Petitio mutua dicitur reconuentio Rit. 5. nu. 11. 9
- Pœna ipso iure imposita non debetur, nisi præcedat declaratio Rit. 3. nu. 2. & 14. 4. & 5.
- Positio probat contraponentem Rit. 29. nu. 2. 26
- Præceptum sub poena excommunicationis non importat latam sententiam Rit. 22. num. 9. & 21. 21
- Primum decretum quid operetur Rit. 16. nu. 5. 16
- Principalis non teneatur reuelare veritatem ad excommunicationem vitandam Rit. 3. num. 18. 5
- Probatio in causa appellationis quando, & circa quæ fieri possit Rit. 36. nu. 22. 34
- Probationes sunt recipiendæ parte citata. Rit. 22. n. 3. 20
- Procurator quando sit citandus Rit. 17. nu. 4. 17
- Publicatio non impedit testes recipi, nisi didicistis testificatio Rit. 22. num. 1. 28
- Publicatio non est de substantia Rit. 32. num. 2. 28
- Publicatio est faciendæ utraq; parte presente. Rit. 32. n. 9. 29
- Q
- Q**ualitas tribuens iurisdictionem debet prius verificari Rit. 37. nu. 2. 36
- Quæ spectent ad declarationem faciendam quod aliqua inciderit in excommunicationem, remissive Rit. 21. nu. 4. 20
- R
- R**eassumptio instrumenti stipulati a Notario nunc defuncto, quomodo faciendæ Rit. 36. nu. 18. 34
- Reclamatio infra decem dies est proponenda Rit. 22. num. 15. 22
- Reconuentio effectus Rit. 15. num. 10. 15
- Reconuentio contra Clericum coram laico debet ulterrius progredi, tamen si ille desistat in cõuentione. De rotaque hac reconuentio materia, remissive Rit. 5. num. 10. & 11. 9
- Remissio personæ est faciendæ una cum actis. Rit. 38. n. 3. 38
- Remissio clerici est faciendæ cum actis Rit. 5. nu. 9. 9
- Remissoria concessa in prima denegatur in secunda instantia Rit. 22. nu. 24. 22
- Remissoria ad partes quomodo sit deneganda Rit. 29. n. 7. 26
- Remissoria ubi non concedatur nisi antea sit exhibitæ nota testium nomina examinandorum continens. Rit. 30. n. 5. 28
- Reo datur terminus ad liberandum Rit. 26. nu. 2.
- Repertorum copia quodammodo danda Rit. 29. n. 1.
- Repetitio testium perinequit ab eo qui passus est, conclusio fieri ritus 28. num. 6.
- Repulsæ fit contra testes, aut eorum dicta. Rit. 29. n. 108.
- Repulsare testem a se approbatum nemo potest Rit. 33. n. 6.
- Rescriptum quo casu non expiret, si non fuit presentatum ante obitum Pontificis ritus 1. num. 24.
- Rescriptum quando obtineat locum libelli Rit. 23. n. 3.
- S
- S**acerdotes utrum veniant appellatione vniuersalis ritus 5. nume. 2.
- Saffinarum appellatione quid intelligatur Rit. 22. n. 1.
- Sententiæ conformes quæ dicantur Rit. 22. num. 13.
- Significatorie sunt pro officiali Curie Archiepiscopi ritus 38. nume. 1. & 4.
- Synodus quid sit ritus 21. nume. 1.
- Scripturæ produci non debent post conclusionem Rit. 32. nume. 7.
- Scripturarum presentatio quousque permittat Rit. 33. n. 9.
- Summarie Aduerbium quomodo declaretur: Summarie causæ omnes in regno Rit. 23. num. 1.
- Summarie quorupliciter procedatur Rit. 23. nu. 3.
- Summarie in quibus causis procedatur ritus 27. nu.
- Summarijs in causis quid possit omitti, quod adquiretur de iure ritus 23. num. 5.
- T
- T**erminus est communis actori, & reo Rit. 28. nu. 24. & num. 9. & 11.
- Terminus datur absente altera parte quando subsistit ritus 31. nume. 1.
- Terminus est concedendus parte citata Rit. 31. nu. 2.
- Terminus datur ad recipiendum copiam acti citati processus ritus 35. num. 8.
- Termini qui constituti soleant appellanti. ritus 35. nu. 11. & 12.
- Termino pendente ad recipiendum Apostolos nihil nouandum ritus 35. num. 4.
- Termini lapsus inducit desertionem Rit. 35. nu. 5.
- Terminus ad deliberandum cum fuit datus, denegatur alter ad proponendum dilatorias. Rit. 26. nu. 5.
- Terminus ad replicandum quoties datur Rit. 27. nu.
- Terminus ad replicandum potius ad causas procedendas, quæ expediendas acquisitus videtur. eo non.
- Terminus etiã datur ad repulsam repulsæ Rit. 33. nu.
- Terminus datur ad producendum omnia, remissive ritus 33. nume. 8.
- Terminus ad repulsam debet esse brevis, & quid in regno ritus 33. nume. 5.
- Termini ad repulsam discutitur Materia Rit. 33. nu. 1.
- Terminus ad impugnandum Neapoli datur post conclusionem ritus 32. nume. 6.
- Terminus ad petendum Apostolos quando incurre ritus 31. nume. 20.
- Terminus ad non posita ponendum datur in causa appellationis. nu. 12. & 13. rit. 22.
- Termini ad impugnandum declaretur aliqua ritus 31. nume. 10.
- Testes iurati in termino utrum valeant postea testificari ritus 28. num. 4. & 12. 24. & 25
- Testes sunt per iudicem examinandi Rit. 30. nu. 4. 27
- V
- V**icarius nullam habet iurisdictionem in causa commissa suo Episcopo ritus 36. nu. 3. 33
- Vnciam quam dicamus, & quotuplex sit ritus 15. nume. 2. 23
- Vsus causarum allegari pro iure quando possit ritus 1. nume. 2. 1

Indicis Finis.

D. ALBERICI OLIVAE NEAPOLITANI IN RITVS CVRIAE ARCHIEPIS.

Prooemium.

S V M M A R I V M.

Differentia quae sit inter Riturum & stilum

Stilus quando seruandus

Consuetudo loci seruanda sit illa vbi Causa ventilatur, non autem vbi cōmittitur.

Stilus notariorum est seruandus

*Opiniones Doctorum cum sint diuersae, illa tenenda, quam Episcopus per Con-
stitutionem approbat*

Feriae quae sint attendendae scilicet Rei an Iudicis?

Iudicium dicitur interdictum tempore feriarum.

Nequam primum ex Ritibus attingā ne illotis manibus videar materiam assumere Christi Iesu nomine repetito Almq; patris Ianuarij cuius patrocinio me dicaui implorato suffragio: prius qd nominis: item quid intersit inter ritum & stilum enucleabo: Equidem ritus quaejam consuetudo in ordinandi do vel alio actu exercendo solēnitatem prēbens: q vbi vsus disponit erga actus solemnitate, potē dici seu obseruantia: ita Do. An. de bu. in c. cum in dum in 1. not. de tempor. ordi. per cap. fin. de su etud. quem al. voluit Rochus in trac. de cōsue. er rubric col. viij. in fi. ver. ritus autem. allegans or. qui in dictoc. cum secundum non scripsit, sed uerū super eo Do. Ant. est impressa & inserta vna lectura Panor. & per eundem Panor. in c. in alibus. primo not. de deci. vbi dixit q ritus denotat res in spiritualibus, & q ritus referatur ad ea que t de sacramentis. not. isdem Panor. in c. fi. not. i. de rit. f. & plene per Do. Rochum vbi supra. stilus vero ius non scriptum vsibus introductum ab vno iue, & est vnus iudicis vsus: quando. f. per vsum stili a Iudice determinata est lex: videlicet in cau- viginti solidorum nō dari debere libellum: de quo ra in ritu vigesimo quinto: seu stilus dicitur vsus scribendo ratum c. penult. de confir. vti. in iuri. quā graui de cri. fal. & sumitur a stilo quo scribi- in cera vel in tabula, & propterea dicimus curia- um, vt per D. Ant. de bu. in c. fi. col. 2. ver. vīla ma- ia de consue. & Ioā. de Ana. in al. c. quam graui. de fal. & de isto stilo q non clare reperitur expref- a de iure ciuili, nisi in l. 1. C. de sacr. sanct. eccles.

ibi liber sit stilus l. loquens de stilo iuris communis: de iure vero canonico q expressus habeatur in al. c. pe. & c. quam graui. not. Albe. de ros. in l. de quibus col. 25. nu. 4. ff. de legi. referens Petrum diffinientem prout not. Do. Anto. in al. c. fi. & per Io. de Ana. in al. cap. quam graui. vbi an reperiat de iure ciuili: Feli. vero in c. ex parte lo 1. col. viij. post numerum. xj. de rescrip. dixit q stilus est forma recte scribendi a consuetudine Romanae Ecclesiae approbata al. Bal. in rubrica de rescrip. col. 3. & ibi plene se extendit, vbi de quo etiam per Rochum supra: hinc dicimus ex ritu sacri regij concilij fore vsurpatum q non obstat appellacionis desertionē: ab interloquutoria reuideretur causa ex eisdem actis, vt in deci. 73. in collectis per Do. Ma. de afflic. hinc etiam dicimus stilum cōtra ius nihil operari, vt per Rochū vbi supra, & per D. Alex. con. 178. alias secundum alium numerum. 36. vl. col. vol. ij. hinc similiter dicimus q dūmodo substantialia iudicij seruentur mos: stilus: seu ritus tolerantur, licet diuersi sint. not. in c. cū venissent de eo. qui. mit. in pos. ca. rei. seru. not. Do. de ro. deci. xx. in no. & no. in c. causamque de testi. hinc etiā dicimus q sem per seruabitur lex statuti seu cōsuetudo loci in quo causa ventilatur. Feli. in cap. ecclesia S. Mariae col. xx. ver. se prima declarat. de const. Bal. in l. cum clericis col. 1. ver. vltimus not. C. de Episc. & cleri. quod non procedere dixit Rochus in al. rubrica. ver. tertio. forte in cōmissione facta a principe alicui delegato cū nō teneatur seruare loci statuta, vt per Fili. in cum dilecta. col. 22. ver. quarto. in fi. de rescrip. licet aliter videatur loqui Rochus in cap. fi. col. 34. q. 16. ver. tertio amplia. de consue. ponens pro regula q in ordinarijs actibus seruari debeat consuetudo loci in quo proceditur. per not. in c. quod clericis. de foro. compe. & hoc procedere nedum corā ordinario, sed etiam coram delegato, vt per Io. An. d. Ant. & Imo. in alleg. rubrica.

Proemium

rubrica. vbi. per Barba. col. xvij. & licet delegatus fungatur vice delegantis c. sane. lo. ij. de offi. delegati, & propterea videatur attendi & considerari locus delegantis, tamen illud esse verum voluit Do. Anto. in all. rubrica. vltima. col. quo ad auctoritatem non quo ad consuetudinem: nam ipse delegans non suam sed loci in quo committit seruari vult consuetudinem. cum venissent. preal. c. constitutus de integ. restit. hoc tamen non sequitur Do. Iaso. in l. ius autem numero. 4. ff. de iusti. & iu. affirmans delegatum non teneri in modo procedendi seruare statuta illius loci in quo facta delegatio. al. Ang. ibi Bal. in ca. licet in corrigendis. de offi. or. lmo. in cap. cum ex officij de prescr. & corroborat per tex. per eum ibi alle. istas opiniones concordat Do. Ant. de burr. in al. rubrica col. 2. ver. recitant etiam. concludendo q̄ quo ad preparatoria delegatus seruabit stilum loci in quo est delegatus: quo vero ad decisoria consuetudinem delegantis. confirmat. d. Ale. in l. i. in fi. de le. 2. dicens q̄ semper in his que concernunt ordinem procedendi debet attendi locus in quo causa agitur aper. l. 3. S. fi. ff. de test. & per alia vtrique per eum: sequitur Panor. in c. causam que lo. 1. de testi. Fel. in al. c. ecclesia sancte Marie col. 37. num. 54. de const. in c. fi. col. 5. ver. limita tertio num. 6. eo. ti. in c. super his col. 7. in prin. ver. & pro hac parte. de accus. & in c. 1. col. 2. in fi. ver. declara primo. de mu. peti. Phil. Deci. plenissime in al. c. ecclesia sancte col. 17. ver. octauo post. de cost. Philip. fran. post Gemi. in glo. c. 1. ver. docuit. de sum. tri. & fi. catho. li. 4. Moder. in const. reg. si quis in posterum. nono nota. post nu. 26. lib. 1. post Andre. de lser. ibi. & in consti. nihil veterum. in fi. col. lib. 1. hinc etiam dixit Soci. const. 277. col. 2. ver. tertio loco. in litera. B. stilum notariorum Ciuitatis Senarum in instrumentis interpretandis attendi debere, & an attendatur stilus eiusdem notarij vel notariorum communiter vt clausula dicatur consueta apponi in instrumento. Do. Alex. in l. gallus S. idem credendum. maxime 4. col. in princ. ff. de lib. & postu. & plenius. const. 23. col. fi. vol. 2. ver. nec obstat si diceretur. vbi q̄ non sufficeret vnicus actus eiusdem notarij, sed recurrendum esse ad stilum, & consuetudinem aliorum notariorum, quia per vnicum actum non constaret de stilo eiusdem notarij: Nec ab re pretermittendum esse duxi, q̄ si super aliquo dubio iuris sunt diuersę opiniones doctorum, & constitutio seu decisio Episcopi super tali dubio alteram dictarum opinionum approbabit illa seruabitur, & de iure militabit, cum tunc non sit contra ius: permittitur enim Episcopis preter vel secundum ius canonicum statuere seu declarare, & poenam iuricomuni adicere, vt plene per Io. de Ana. in c. cum in diocesi. penult. & vlt. col. de vsu. al. glo. in ver. tolli. in ele. ne roma. de elec. c. 2. de consti. lib. 6. & plures. q. Lau. de Rodul. in tract. de vsu. & con. Fede. de

se. & aliud est esse preter, aliud contra ius com not. in c. si propter. de rescrip. lib. 6. Io. an. in cap. offi. Archipresby. & ibi plenam addi. in litera. b. normit. in cap. prudentiam. in princ. in vlt. non offi. dele. Bar. in l. cum lex. ff. de fideius. quæ add Philip. deci. cõ. 11. col. 6. añ. fi. & de potestate scopi circa istud plene per Henr. de boic. in tract. Sinodo. in tertia parte cap. 10. conclu. 13. fol. 14.

Annotation D. Ioan. Hieronymi Campanilis.

CAusa agitur. Quid verò dicendum videtur, cum feris in ipsius rei loco indicendos longiores sunt, atq; antecedunt ferias dicendas in loco Actoris, aut Iudicis, opinantur in hac re Inn. atque Host. in c. conquestus de feriis, ille post num. 4. hic verò num. 10. attendas esse ferias regionis ipsius Iudicis, quorum sententiam sequitur inibi Ioan. de Imol. nume. 1. tamē contradicunt super eodē Tex. Petrus de S. & Abb. Antiq. num. 6. illa freti ratione, quod ferias dicendæ sint ad fauorem rei, ne ad iudicium eum compellatur damnū sustinere in rebus propriis l. 1. ff. de feriis, nos autem, vt in iuratas vias inuenimus, vt tritas relinquamus, oportet, vt vtamur ratione Henrici Boich in eod. cap. conquestus in quo qui sensit varias quamuis diuersa sonarent concurre sententias, & inquit, quod si Iudex, & litigantes in loco Iudicij, aut saltem per eorum prelores, nullumque inferretur illis detrimentum, ferias denegarentur, & subsistat prima opinio, sed tunc si quæ essent diuersorum locorum, non tam magno admodum illorum interuallo distanti, & licet altera, & Abb. antiq. resolutio; ex hoc tamē conquestus, & l. 1. ff. de feriis excerpterunt scribere omnes, interdictum ceteri iudicium temporarium, & Campag. in cap. Regni pridem nu. 1. 8. huiusmodi verò resolutionem tute valebit vnusquisque alios securus auctores restringere in multis casibus & primo in appellatione, quam sanè potest quilibet illo tempore interponere tamen non profectum. I. C. de feriis 2. in re quæ tempore esset peritura, dilatio actionem peremptura ex c. fin. de Iudic. fin. eiusdem l. 1. ff. de fer. 3. in pertinentibus ad concordiam. & pacem in eundem l. fin. C. de feriis, & ceteris omissis, in quibus pietas suadet procedendum esse ex verbis eiusdem Abb. Antiq. in d. c. conquestus nu. 3. vbi apostilla prædictas sententias congregavit limitationes.

ARCHIEPISCOPALIS CVRIÆ NEAPOLITANÆ,

VM COMMENTARIIS D. ALBERICI
OLIVAE NEAPOLITANI,

*Subsequentibusque Annotationibus Dom. Abbatis Ioan. Hieronymi
Campanilis Neapol. nouiter additis.*

RITVS PRIMVS.

IN primis obseruat ipsa curia quod cōmissio in citationibus fiat die iuridica ad diē iuridicam, sed executio, idest citatio nunciij fieri potest die feriata, & die do-
mestica, & postea die iuridica nunciij referatur, & seruatur etiam in citationibus venientibus à curia Romana.

SUMMARIUM.

- Observantia quid sit.*
- Ufus causarum allegari pro iure quando possit.*
- Citatio quas partes habeat.*
- Citatio decreta die feriata ad non feriatam subsistat.*
- Curia quaeuis sit, suos habet mores.*
- Index Appellationis utrum seruari debeat Ritū propriae Curiae, vel inferioris.*
- Citatus ad certum diem, qui sit feriatus, an teneatur comparere.*
- Iudicium quasi ceptum dicitur per citationem, & num. 22. & 23.*
- Citatio qua debeat continere.*
- Citatio fieri per edictum quando possit.*
- Citatio originalis est affigenda, non autem eius copia.*
- Citatio cum trina requiritur maxime personalis non satis est vnica, & peremptoria, & num. 25. & quando sufficiat vnica, & peremptoria num. 26.*
- Citatio ad audiendam Sententiam non fit ex stylo Regij Consilij.*
- Iuridica dies illa consideratur, quae ita reputatur Ritus Archiepisc.*

- in loco iudicij.*
- 15 *Citatus domi nec comparens, nulliter excommunicatur.*
- 16 *Citatio ad domum quando sustineatur.*
- 17 *Citatus ad locum non tutum comparere minimè compellitur.*
- 18 *Citatio executata die feriata valet.*
- 19 *Executio etiam sententia facta die feriata valet.*
- 20 *Citationis mandatum expediri prohibetur die festiuo.*
- 21 *Citari nequit subditus commorans in alieno Territorio.*
- 22 *Lis quando dicatur pendere.*
- 23 *Delegatio quando perpetuetur.*
- 24 *Rescriptum quo casu non expiret, si non fuit praesentatum ante obitum Pontificis.*

Obseruat. Quid importet obseruantia, ex dictis in Prooemio patet, & colligi potest ex doctrina Dom. Anto. relata per Dom. Rochum in alleg. tract. super rubrica colum. 6. versic. quarto quarto. fol. 3. & in effectu dicit obseruantiam esse quid facti, quae concernit usum vnus iudicis, vel tribunalis, vel interpretationem Sermonum circa actum scribendi, & non requirere tempus, sed sufficere quod aliquibus actibus arbitrio iudicis ita sit obseruatum duobus seu tribus actibus, & licet contra hoc videatur text. leg. prima. C. quae sit lon. con. tamen ille text. loquitur de obseruantia quae fit contra ius commune, quae debet esse praescripta, prout concludit Roc. vbi supra. & Alex. consi. 249. alias 107. pro inuestigatione. colum. pen. versic. nec requiritur quoddam dicta obseruantia. volu. 2. & longaeum usum causarum tendentem siue ad litem ordinandam, siue decidendam posse pro iure allegari dixit Zabarel. in clemen. saepe. S. & quia. de verbo. signific. versic. sexto nota. & ex interlocutorijs iudicium, vel consilij prudentum virorum oriri ne dum obseruantiam, sed consuetudinem concludit Bald. in lege nemo. C. de senten. quem refert, & sequitur

Ritus Primus.

Uir Felin. in capitul. in causis paulo ante fin. de re iudica. & non immerito, quia aliquando obseruare pro obedire capit. in aucten. vt neque mi. neque sede. S. sint igitur in gloss. in v. sicu. obseruauerunt. coll. oct. ua. & ideo dicimus quod in absolui ab obsequantia iuramenti capitul. secundo de arb. & fidei debere obseruare, capitul. secundo de sponsa. id est iuramento & fidei obedire, Nam licet reatus periurii ex non obseruantia & obediencia non transeat ad haerese[m], tamen quo ad obseruantiam & obedienciam transeat ad haerese[m], no. in capitul. veritatis de iureiuran. & no. Bal. in repet. legis secundae, in secunda par. folio mihi 43. colum. 2. in fin. ff. de iureiuran. & Petr. fil. cor. consil. volum. 3. colum. 4. intelligo esse obseruari. par. edo superiori qui sic statuit, seu verbo ordinauit, & decernit quod commissio & ca. nam quod superiori placuit, legis habet vigorem. lege prima. ff. de constit. princ. maxime cum pro communi vtilitate fuerit ordinatum & non pro particulari commo, ar. cap. erit autem lex. 4. di. no. Philipp. dec. cons. 361. col. antepen. & pe.

In citationibus. Tres habet citatio partes. prima commissio de citando, & dicitur decretario. secunda nuncii executio. tertia, ipsius nuncij relatio quod citauerit. Ioan. Andr. in primo capi. romana. in s. contrahentes. de fo. compe. libro 6. refert & sequitur Panorm. in capitul. fina. in fin. de offic. leg. dicens primam partem esse iurisdictionalem duntaxat, secundam & tertiam non, inferens quod iudex non potest committere alias decernere citationem extra territorium, sed si eam decreperit in territorio, poterit nuncius extra territorium illam exequi. b. per all. s. contrahentes. & l. omnes. C. de episco. & cleric. & ratio est, quia illa nuncij executio non est actus iudicialis, ideo potest exerceri extra territorium, quam rationem fundat idem Panorm. capi. fin. colum. 15. vers. secundo casu. de fo. compe. per capit. nouit, quod est fin. pr. al. de offi. lega. per alleg. s. contrahentes. & per alios ibi. alleg. hanc eandem tripartitam distinc. refert Panorm. in capitul. fin. antepen. colum. ff. de fer. vers. redeo ad primam. Felin. in capitul. gratum. colu. 3. vers. prima pars de offic. deleg. Alb. de ros. in l. si. colum. 1. post numeru[m] 2. C. de fer. dicens primum actum esse interlocutoriam seu iussus iudicis de citando; secundum, esse ipsam citationem; tertiam, esse effectum citationis, vt citatus re ipsa teneatur venire, & quod sit interlocutoria & iurisdictionis Marti. Soci. in tract. de cit. articu. decimo septimo. quaest. prima. vers. citatio enim habet. hanc eandem distinc. sentit. Fed. consil. 244. cuius est initium. suo domino Federico & c. in princip. & Pau. de Cast. consil. 270. in 3. dub. yo. r. in noua impress. cuius initium est. super primo dubio clara. & quamuis istud quod die feriatu[m] executio facta ad diem iuridicam, etiam si fieret die dominico approbetur ab isto ritu seu stilo; tamen inter Docto. plurimae fuerunt opin. vt patet in allega. consil. Paul. de Cast. qui dixit hoc posse tolerari, sed non in die dominico, vt ibi per eum, & relatis dict. opin. concludit Alb. de Ro. in alle. l. fin. ritum quo ad istud esse contra ius, sed quod sit secundum communem opin. refert Panorm. in alleg. capitul. fin. de fer. imo plus voluerunt. D. de Ro. deci. 367 in no. inci. si committatur causa. quod citatio decreta die feriatu[m] ad non feriatu[m], teneat, cum non sit actus iudicialis, quia fit sine causae cognitione, quae si interuenire deberet iudice p. tribunali sedente, tunc decerni non posset, vt ibi per eos & per gloss. in vers. festiuus, in cle. 1. de foro competen. si fiet causa cognita, erit iurisdictionalis, alias non, vt patet ex premis, & nouissime ad saturitatem per Mar. Soci. in alleg. tract. de cita. ar. 19. quaest. 1. & in curia ecclesiastica istum ritum seruari dixit Mar. de Aiff. & esse primum ritum in constit. regn. bapulos omnes, colum. 2. in fin. nume. 5.

post num. 6. fol. 152. colum. 2. in fin. lib. 1. ritus tamen magnae curiae vicariae inci. item prelibata curia in xitaliam practicum, videlicet quod si citatio committatur extra locum vbi regitur curia, quacunque die feriatu[m] etiam die Dominico, poterit citatio decerni in curiam de Passatis, sed si contenta in d. citatione committantur iurisdictionem contentiosam, debet decerni die iuridica; sed si decernatur in loco vbi curia regitur, debet dies data esse iuridicus; quem ritum intelligi debere denotant eius verba bene perpendenda seruari ergo debet iste noster ritus, prout asserit Mar. vbi supra, & quia quilibet curia habet ritus suos & mores, vt declarat Andr. de Iser. in const. reg. si quis posterum. fol. 5. & in cap. 1. vers. mod. de vero. de m. val. qui cont. & communem stilum curiarum ecclesiasticarum seruare istum ritum seu stilum, firmiter mandem Mar. de Aiff. in const. reg. in ru. 95. de exo. praep. iu. nume. 6. lib. 1. folio 182. vbi etiam firmo opin. Inno. quod reneatur comparere die sequenti. Bar. in tract. de cur. quaest. 7. & ponit practicum decernenda citationis. & Barto. in d. quaest. 7. dixit consuetudine seruari debere istum stilum, & quod sic obseruat stilus curiae Romanae; quod no. pro verbis istius ritus, & sufficit dicere, sic se habet vnes no. in rub. de consuetu. & sufficit ita scriptu[m] se. l. prospexit. ff. qui & a. qui. & secundum ritum non de ritu iudicandum est. cap. erit autem. in l. di. An autem iudex appellacionis & sic curia Me in causa deuoluta per remedium appellacionis. in rex. cap. Romana. de ap. lib. 6. debeat seruare in causa deuoluta ritum curiae suffraganeae vel suae. v. Alexan. in alle. l. 2. in fin. ff. de leg. 2. concludentem in preparatoriis seruabit curia metrop. ritum suum in decisoriis ritum suffrag. sequitur. & declarat in cap. super his. col. 7. in prin. de acc. in cap. eccle. col. 37. vers. nam tunc. num. 14. & in capitul. fin. ante si. vers. sed in his. de consti. Pan. in cap. cano. que lo. j. de festib. An autem h. dies ad quam quatur cadat in diem fer. teneatur in sequenti comparere. Inno. in capit. conquestus. in princip. de fer. quod sic, per l. celsus. ff. de arb. a qua sumptum praeterita, cui mandatur. c. cum dilecti. de do. & ratione, quia duo mandantur vt compareat; & tunc compareat; & si tali die comparere non tenetur, minus comparere debeat coram iudice, quia dispulatiue praecipuntur. ar. cap. 2. & capit. inter op. de rescrip. sequitur Panorm. in cap. fin. colum. pen. ad secundam quaestionem. de fer. immo die sequenti eadem poena comparere debet. vt no. Andr. de in cap. primo. col. 3. vers. verius videtur, quotem mil fo. mihi. 25. col. 2. & intelligas, quaest. in tem figuratam, quia si in citatione exprimeretur talis dominico seu feriatu[m], tunc communior tenetur quod comparere non teneatur, vt concludit Panorm. in al. cap. fin. de fer. & poterit ad saturitatem v. Alexan. in l. j. s. nunciatio. col. 8. & p. ff. deno. num. non ob. consil. xj Fed. de se. in quo post primarium concluditur per cap. cu. parati. & cap. si de bus. de ap. quia illa iura non probant intentione[m] & contra Fed. clarius concludit Bald. in l. sed & p. praxorem. col. 2. vers. sed an debet comparere. si qui. ca. ma. & Pau. de Cast. in l. 2. s. si quis in iudice ante fin. ff. si quis cau. qui no. dixit. capit. cum dilecti. debere intelligi quod ipso iure censetur interrogata dies sequens absque facto iudicis. & Barto. in col. 2. ver. quandoq. statuitur terminus in quo. C. de temp. ap. Et ne mihi obijciatur quod de citatione loquitur & nesciam quid sit citatio, prout dixit gloss. in capitul. manifesta. secunda quaestio. prima videlicet quod de notorio loquebatur & nesciebat quid sit notorium, & gloss. in leg. stipulatio ista habere licere. S. hi quoque de verb. obliga. ideo dico quod citatio est actus vocatiuus al. cuius cuius interfit. q. 9.

velis dispositione, vel iudicialiter iudicis mandato, arbitri commissione ad partis Instantiam, vel officio, quandoque per ipsum iudicem, quandoque per nuncium, aut per alium iudicem, vel notarium, quandoque per edicta, per epistolam, præconem, campanam ad iudicij & eorum quæ in iudicio fiunt fundamentum & validitatem, & ad defensionem, & ad varios effectus iudiciales legitime celebratos, hoc diffinitionem posuit Soci. in al. tract. pri. art. q. 1. Et illam specialiter declarando prosequitur ibi, & merito dicit fundamentum, quia est potissima pars ordinis iudicarij & fundamentum, Specu. in titu. de iur. s. 1. in prin. al. cap. quoniam contra. de proba. ca. 1. per quatuor. de maio. & obe. Ma. de Afflic. in al. rubrica. 95. in constit. regn. nume. 1. vbi alle. Panor. in cap. fin. de feri. & plura alia cum. ulat. fol. 182. 1. col. per citationem dicitur iudicium quasi ceptum. cap. gratum de offic. dele. s. fin. in tit. de p. teme. li. 2. per alia collecta per Ma. in alleg. rubrica. 95. numero 3. in constit. regn. sed hoc non procederet de iudicij, quia iudicium incipit a litis contestatione. in l. 1. in vers. iudicio. C. de iudi. per text. in s. si non. de litigi. colla. 8. not. in c. super quæstioni. s. 1. offic. delega. cap. ex parte. lo. 2. de verb. signi. & p. dea dicimus, tu teneas gratum, Legista tenuere. num. vt not. glos. in cap. relatum, de offic. deleg. in l. 2. vt lit. pen. in prima gloss. in tantum quod si ab Auditoræ Rotæ decreta, & expedita citatione respectu actoris, taliter est introducta litis pendens quod, quicquid actor attentauerit reuocabitur per viam attentatorum, dato quod citatio non exequuta, vt per Rom. deci. 75. in no. inci. quod dicitur 226. in antiquis. inci. not. verum postquam, inquam non vulgare not. & vide. Philip. Dec. cap. gratum secundum not. & Fel. ibidem column. 1. in princip. & plene per Matth. de Afflic. in constit. conuigit. in fin. post num. 6. fol. 197. lib. primo, ibi dicitur, & debet citatio continere locum, diem, horam, nomen iudicis citantis, & citari, & sine aliqua securitate. per text. in l. aut aliter. in princ. ff. quod dicitur clam. vide Lanfran. in repe. cap. quoniam contra. per al. in vers. citatione. quæst. quinta, & constit. edictorum. in princ. & ibi Ma. de Afflic. in 3. di. fol. 184. lib. primo, & pro diuersis formis citationis occurrit ad alleg. tra. de cita. Soci. artic. vigesimo, & quarta, & 23. quæst. 8. & taliter formata citatio quando exequenda erit per edictum. iuxta text. clem. primæ, de iudic. debet seruari forma tradita 2. in cap. quoniam frequenter. in s. porro colum. 5. in princ. nume. 17. vt lit. non contesti videlicet quod debet affigi saltem in duobus locis vicinis & publicis. alleg. deci. Rot. 27. in antiquis. de rescript. alias sub nume. 522. inci. not. quod si committatur. & 5. nouis, alias sub num. 79. in no. inci. si committatur causa, & deci. 8. de do. & contu. quæ est sub num. 23. in no. inci. si committatur causa, & per istam vltimam deci. voluerunt quod citatio originalis, & non copia legatur & affigatur in valuis Ecclesiarum, & ibi affigenda dimitti debet aliquibus horis. quod not. tâquam ab omnibus cognitum, cum sit de pane lucranda. vide. Andr. de Her. in capitu. primo. versic. curia romana. de mil. vassal. qui contumax est. vbi de affigitione citationis in foribus Ecclesiarum, & quando a iurisperita citatio personalis requiritur ad inquirendam sententiam non sufficit vnica peremptoria. iuxta glo. in capitu. constitutionem. s. statuimus. in versic. vna. in no. omnibus. de senten. excommunicationis. 4. lib. sexto. exempli gratia, vt sub poena priuationis priuilegij clericatus omnes clerici reassumere debeant abicum & tonsuram. de quo per Panor. in capitu. fin. le. vi. & honesta. clerico. plene per Felin. in allega. s. notto. column. sexta, & septima, post numerum vigesimum secundum, & in capitu. cognoscentes. colum. sexta,

13 de constit. vbi pulchra dicta notabis, insuper stilum sacri regij concilij qui se habet quod non sit citatio ad audiendum sententiam, prout exigit. lex. de vnoquoque. ff. de re iudic. cum simi. sed ante sententiam & post conclusum in causa sit citatio ad dicendum & allegandum, & sine ista citatione sententia esset nulla per not. per Bald. in lege fina. C. de legi. refert. & ampliat. Matr. in prælud. constit. reg. q. 9. colu. 3. in fin. fol. 9. colu. 2. in fin.

14 Die iuridica. Illa dicitur iuridica dies quæ iuridica deputatur, & obseruatur in loco in quo ius redditur, & non in loco rei vel actoris. & ita se habere communem opinionem refert Panormita. in allega. capitu. fin. de feri. vltima colu. in princip. versic. tertia quando, & curia metropolitana Neapolitana pro diebus iuridicis obseruat secundam, quartam, & sextam feriam in quibus festum non cadit cuiuslibet hebdomadæ, sed Ritus Magnæ Curie Vicariæ præal. fol. 103. incipien. item prælibata. vult attendi consuetudinem loci in quo fuit facta alia sequuta citatio, sed quando citatur, vel exequutio citationis fit in loco in quo curia regitur, & in eius pertinentijs debet attendi consuetudo dictæ curie: Et licet de iure communi regulariter quis sit personaliter citandus, & quamdiu haberi potest eius præsentia & non ad modum. vt not. in capitu. causam. de do. & contu. in lege prima. s. primo. ff. de libe. agnoscen. curia. Simi. prout tradit Soci. in alleg. tracta. art. decimo septimo,

15 quæst. secunda. versic. circa septimam, intantum quod si contra citatum domi procederetur si non comparuerit ad excommunicationis sententiam, talis sententia de iure non tenet, per capitu. sacro. de senten. excommunicata. istud fuit singul. dictum Innocent. in capitu. si aduersarius. de eo qui mitt. in poss. cau. reser. quem sequitur ibi Dom. Anton. de Butt. nona colu. & istud dictum refert & sequitur Lanfran. in repe. capitu. quoniam contra. præalleg. in versic. citationes penul. colum. versic. quæritur ulterius. & etiam contra personaliter citatum semel sine peremptoria si proceditur ad excommunicationem, talem sententiam dixit nullam Imo. Felin. referente in cap. ad petitionem. colum. 9. in fin. de accusa. contra Dominos de Ro. deci. 271. in no. inci. si de speciali mandato. & tradit etiam Barro. in tract. de citatio. quæst. secunda numero tertio, refert & sequitur Ma. in constit. reg. citationis literæ. prim. not. folio 187. libro j. vbi plene, tamen semper persequendum est in qualibet causa si sunt aliqua statuta, quia illa seruanda sunt, non obstante iure communi. Ita Soci. in alleg. artic. decimo septimo, quæst. secunda. Versi. est autem circa prædicta aduertendum, & Bart. in alleg. quæst. 2. in fin. vbi dixit quod propterea in quolibet municipio fit citatio ad domum. Et non inmerito fuit facta in archiepiscopali Curia Neapolitana constitutio synodalis, num. 57. incip. porro calumniosus. & exinde ritus incipien. item citatus per nuncium semel, num. 17. statuendo quod semel personaliter citatus, vel bis domi, & non comparens, quod possit excommunicari: de quibus synodali constitutione & ritu meminit Ma. de Afflic. in al. constit. reg. citationis literæ. fol. 187. eol. j. in princip. post num. 2. & propterea ad tollendū difficultates & Doct. altercationes curia archiepiscopalis Neapolitana seruat ritum & constitutionem prædictam. quod no. vt scias de iure respondere, & ne ex res per illud verbum, domus, quia non sufficeret citatione fore bis exequutam i statione, siue apotheca, & rōnem quare, vide per Panor. in all. c. caulam. col. 4. vers. ex hac ratione. de do. & contu. & quod nunquam citatio ad domum fieri poterit, nisi quoniam in iure expressum sit cap. significat. de testib. not. Phil. Dec. cons. 450. numero trigesimo, & si non seruabitur talis ordo vt perueniatur ad citationem ad domum eius peruersio vitiat processum. Soci. in alleg. tracta. ar. 17. quæst.

Ritus Primus.

secunda, vers. circ. septimam, colum. 3. vers. & dicit sing. fol. 28. & pro forma citationis vide Bald. in l. accusacionibus, colum. penult. ante fin. C. de accusacio, & quod non sufficiat citatio in apotheca. Lanfr. in alleg. capit. quoniam contra, in vers. citationes. & licet citatus teneatur comparere coram iudice & in loco iudicis, & non iudex coram litigatore, alias opprobrium dici posset. l. habemus. §. fin. C. de episco. & cleric. cum si. ramentum si citatur quis ad locum non tunc, non teneatur comparere. clem. pastoralis. §. pifana quandoque ciuitas, de re iudic. capit. 2. cecedens. lo secundo, vt lit. non contest. gloss. penult. in fine. in clem. appellanti, de appell. & tutus locus multipliciter sumatur; & inter cetera, non dicitur tutus propter aeris intemperiem, vt quia ibi viget pestis vel simile periculum. gloss. in capit. communis. 23. di. glo. in cap. cum dilecti. de dol. & contu. l. habitatores. ff. loc. lege secunda. §. pen. ff. si quis cau. per quem text. dixit Mar. Soc. in capitu. ventens, de acc. in rub. de dila. & in trac. de cit. ar. decimo octauo. quest. quinta, quod Gregorius. 12. se excusauit quia non venit ad concilium Pisanum; timebat enim grauitatem celi Pifani, facit text. iuncta gloss. in versicu. morari. capi. ad supplicatione. de renun. & quod assignari debeat alius locus per delegatum in tali casu. Andr. de Iser. in cap. quo rem. mil. in fine. folio. mihi. 24. colum. 2. secunda, post princip. alleg. capit. cum. Reg. de offic. deleg. & multa iura probantia locum debere esse tutum; & ne sequentes ritus portione debita defraudentur, quia iste condigna dote fuit dotatus. Sequitur secundus.

AN. Die feriata. Omni sumnota dubietate. exi. 18. timo, vtiore esse sententiam affirmantium, vtiore citationis executionem factam per Nuncium in die feriata. quamue defendunt Ioan. Andr. in capit. fina. post numerum quartum, vers. tunc igitur, extra de Ferijs, Abb. in capit. si numero vigesimo. de iudic. Cyn. in l. si. post numerum primum, vers. non obstat. C. de ferijs, nec dubium de hac re esse affirmat Rot. deci. 367. si committitur, siue prima nume. 2. de fer. in nou. idque presertim quia concurret consuetudo turiarum, maxime ecclesiasticarum, eandem approbans sententiam, vti illic Ioan. Andr. & alij testantur, & Afflict. in consuet. Regni, Rubr. 95. num. 5. in fine lib. primo, obidque non mirum, si eandem seruare etiam Curia Archiepiscopalis Neapolitana, vt Ritus iste docet, cuius ad hoc meminit Afflict. in constitutione Regni, Baiulos numero quinto. Rubr. 73. lib. 1. Romae praeterea idem seruatur in omnibus Tribunalibus, Foll. praet. crim. Canon. cap. nono, num. 24. praeterea Auditoris Camerae, vt sapius in ea versatus sum; Quinimodo executione sententiae, & capturam pignorum in eadem die fieri posse, tueri, Guid. Pap. Decis. 215. an executio, inibi que Ranchi, in annotationibus Imol. in capit. conquestus nume. quinto de ferijs. Fulgos. in l. omnes la. 2. numero primo. C. alleg. titu. & Aufrer. ad decif. Capell. Tholos. 158. an executio. citationem vero, seu mandatum citatorium a Iudice die feriata expediri posse tamen, si Ioan. Andr. & Cyn. in adductis locis, atque alij plures affirmant, dummodo illa non requirat causae cognitionem, attamen verius ipse censeo illam non posse decerni nisi die iuridica, nam debet iudex in omni citatione adhibere praefatam causae cognitionem, & intelligere causam citationis a petente illam, & praecedente comparitione, ne reus iniuste vexetur laboribus, & expensis, vt Odoffr. dixit in l. cum clericis, C. de episco. & cleric. cuius dictum sequitur, & notabile esse, inquit Bald. in ead. l. nu. 6. & Afflict. super dicta Rubr. 95. de exordis. praepar. Iudic. num. 6. lib. primo. Qui adiungit, quod boni assessores ita faciunt, quod vti que recte persistentes antiquissimi, praedictissimi que illi patres, & iudices huius Curiae Archiepiscopa-

lis, illud vsque adeo obseruantia tradiderunt, tam longauo vsu comprobauerunt, vt merito, tamquam ritus illius Curiae fuerit typis datus. ne commissio citationibus alia die, quam iuridica fieri debeat. Abb. Io. Hier. Camp.

Illam exequi, Hanc sententiam alij complerentur, eamque esse vtiore de subtilitate ris opinatur Alber. in l. prima, num. secundo. ff. de qui. reis. ipse autem arbitror, illam omnino reijcendam, ad id ductus tum ex generali consuetudine, & nullus iudex citat degentem extra suum territorium quam quotidie seruari, attestatur l. de Beluis. quem allegat, & sequitur clar. §. fin. qu. 31. num. 18. tum etiam ex iuris dispositione id conueniente; sententia namque prolata contra citatum erat extra territorium citantis, nulla est ipso iure per Clem. pastoralis, de senten. & re iudic. ex qua communis enata est decisio in iure communi, & vbi que inoleuit, quod litera citatoriae dirigantur diei loci, vbi executio illarum fieri debet, vt fuerit assensum, & brachium concedat, aut illuc mitti nuncijs cum praedictis literis, vt impetretur iuramentum illius Territorij iuxta conclusio praedictorum, & Marant. in suo specul. iudic. pra. vers. recte concipiatur citatio, nume. 40. Chas. consuet. Burg. Rubr. prima. §. 6. num. 95. ver. 2. Afflict. in consuet. in ciuitibus num. vndecimo. §. 90. lib. primo. in consuet. edictorum nume. 5. & Rub. 26. lib. primo, & Bar. in l. 1. §. 1. num. 2. ff. de re. Reis. vbi Alex. in addit. vers. canonistarum hanc solutionem coarctat quinque modis, quorum pra. prius, & quotidianus est in citatione a Delegato pra. quae nullibi prohibetur fieri, & firmat Zabara. in consuet. prima, num. 12. de iudic. & Fel. in cap. fin. au. de foro. compet. Abb. Io. Hier. Camp.

Quasi ceptum. Hae regula prodest ad multum quod his propterea dicitur, pendere emanatam executionem, iuxta clem. secundam, vt lit. pendum modo citatione nuncijs confiterit de iuramento per Fel. in cap. illud num. vndecimo in fine script. & Alex. in l. 3. num. 12. ff. de eo, per quem erit, istud tamen subsistit respectu Rei, quo vti actorem, ita tamen decreta citatione, Rot. deci. 75. dicitur siue 6. vt lit. pend. in nou. Deci. 426. nota seu 4. alleg. tit. in antiq. Decif. 457. siue 11. de deleg. contum. in antiq. Fel. in cap. super literis num. 13. rescript. & Roman. cons. 330. circa primum post meritum 2. vers. illud autem, vbi Mandos. & Afflict. cil. 220. in causa post num. 13.

Secundo prodest ad perpetuandam iurisdictionem in delegato respectu delegantis, nam licet olim concedere delegatus nequebat post obitum delegantis nisi ante coram ipso delegato fuerat lis contestata per cap. relatum de offic. delega. hodie vero latius quo ad hoc, si citatio praecesserit mortem delegati per c. gratum, & c. licet, alleg. tit. alia expiraret legatio cap. fin. §. primo. de offi. legat. non tamen necesse est, vt mandatum citatorium fuerit executum, & parti notificatum, cum sufficiat ad hoc executum fuisse a delegato expediri, nec dum executum, Rot. decif. 439. Nota vtrum, siue 9. de dolo. contum. in antiq. Capell. Tholos. decif. 341. Item iurisdictione, Marian. Soci. in cap. proposuisti nume. 6. de foro. compet. Caccialup. in l. more maiorum §. 31. ff. de iuris. omn. Iudic. ibique Dec. post nume. 3. & Anto. Gabriel. lib. 2. Comm. opin. conclus. 2. in fine sub Rub. de citat. Qui etiam respectu huius perpetuationis ad impediendam tacitam reuocationem post mortem delegantis, sufficit, si delegatus quomodo docunque coeperit aliquid agere, nepe si vocauerit, & elegerit notarium, vt inquit Host. in c. licet nume. 2. in fine de offic. deleg. & Anto. de Butt. subiungens, hanc veram esse opinionem, in capitulo relatum post

...ne. q. de offic. deleg. in d. per solam rescripti
...tionem factam ipsi delegato, cenferi ad huc
...um perpetuam iurisdictionem defendit Specul.
...ub. de compet. iudic. aditione. §. 3. numero. 2. Lu
... de Penna in hac lege. vers. si autem queritur. C.
...proxim. Sacror. scrip. lib. 12. Afflic. in constit. Re
...contingit num. 6. Rub. 98. de partib. prorogant.
...o pri. atque id. q. multo magis, si alteri vices suas
...delegavit, per Host. in alleg. cap. licet, num. 2. est
...off. in capi. si a subdelegato, vers. proceffum, de of
...deleg. in 6. Milis in suo Repert. vers. iudex dele
...gatus subdelegans, & hoc verum tamen si And. ficul.
...dicto cap. relatum, & capi. licet, teneat contrariu.
...Archid. atque Gemin. in eodem cap. si a subdele
...gato; nouissimo autem iure prouisum est, vt etiam
...in presentiaris literis Delegatio Papalis per, illius
...sententia non extinguatur, dummodo infra annum
...obitus Pontificis litera delegatorie expeditur
...iuxta Reg. Cancell. xj. huius Potif. Clem. 8.
...Hier. Camp.

De sent. excom. in sexto. Hæc glosa, haud probat
...sententiam, sed gl. in elem. 1. vers. tertio de vit.
...sent. cleric. & inibi expressius Abb num. 9. & c.
...post numerum 4. de Cleric. non resid. Præte
...rea absens clericus, si nescitur, vbi sit, debeat tri
...bus diebus citari ante priuationem, iuxta tenorem
...cap. ex tuz, non vtique tunc sufficeret vnica, &
...in priora per Io. And. ad specul. in Rub. de cleric.
...non resid. vers. circa secundum, & Abb. adducto nu.
...mero 4. & consi. 67. condescendo. numero secundo,
...vol. j. ac Fely. in cap. consuluit post num. 13. de of
...deleg. quod etiam habet locum in aliis tribus cas
...bus. Quos adducit Fely. in loco nuper citato, &
...omnes prædicti casus restringunt regulam illam,
...de constitutione ab eodem Fel. inibi nume. 13. Quod
...vnica citatio, & peremptoria regulariter sufficiat p
...robus, & comprobatur ex text. in l. ad peremptoria.
...de iudic. & cap. de illicita 24. q. 3. tradit Fuscus fin
...incipiente, citatio peremptoria, hinc est, quod in
...tota citatione debet exprimi illud verbum, perem
...ptorium, quod si trina foret, non opus esset, illud in
...tota explicare, vt inquit Burr. in cap. quoniam nu.
...mero de elec. in 6. & Archid. in cap. constitutione,
...tota pro omnibus de sent. excomm. in 6. Cû ve
...ro citatio esset in personam executam, illa profecto ha
...bita citationis peremptoria, vt affirmat Guid.
...de decis. 225. viso ergo in fine, per Innoc. in capi. ad
... citationem de accusa. Ab. Io. Hier. Camp.
...personaliter citandus. Hanc materiam congruen
...ter loco explicabo in Ritu 17. ibi dicturus, quando
... citatio debeat esse personalis, & quando sufficiat, vt
... fiat domi.

RITVS II.

Item si reus est citatus ad totam causam,
... sic statuta neuter comparet, non circun
... citatur citatio, a sed actore postea compa
... rate, procedetur in causa absque alia cita
... tione in contumaciam illius vsque ad sen
... tentiam, nisi de benignitate expectetur, vel
... de nouo citetur.

S V M M A R I V M.

- 1. Dicitio item est continuatiua precedentium.
- 2. Citatio quando dicatur facta ad totam causam.
- 3. Citationis forma ad totam causam.
- 4. Accessus non tutus quomodo probandus.

- 5. Citatio vt circumducatur duo requiruntur, & num. 6.
- 6. Citationem procedente ad totam causam, rite dene nitur ad sententiam.

Iste ritus ponit regulam: & deinde, exceptione
a regula. secunda, ibi, nisi. & seipsum summat.
¶ Item. Dicitio ista, est continuatiua precedentium.
Panor. in capit. pastoralis. §. item cum totum. 2. no. de offic. deleg. & q. repetat superiora. An de Iler. in rub. episcopum vel abb. fol. mihi. 16. col. 1. post princip. per tex. in l. in repetendis. & in l. iterum. §. de le. 3. & q. fit continuatiua præced. Bal. in cap. 1. §. item. de feud. guard. fol. mihi. 9. col. j. & quod repetat Phil. dec. cons. 413. nu. 3. post prin. al. Bart. in l. ite in potestate. ff. de his qui sunt sui vel ali. iu. hoc idem sentit no. Pau. de Cast. cons. 88. viso legato. nu. j. vol. j. secundum nouiss. impre. & ibi plene per totum con. & Alex. cons. 117. j. vol. col. pen. post vers. sed in proposito. sed hic ponitur continuatiue. nam in 1. ritu posuit obseruantiam circa decretationem, & executionem citationis: in isto continuando ponit de circunductione citationis, & q. hic sumatur continuatiue, & nõ repetitiue. probat not. Theorica Bar. in l. j. in prin. ff. de pub. & vecti. dicens, quandoq; per dictionem, item, adiicitur precedentibus noua oratio: in se perfecta omni perfectione, & tunc non inducit repetitionem, sed continuationem. ff. de ini. l. item apud labeonem. in prin. cum aliis iuribus ibi alle. ita est in isto ritu, quia per prædictam dictionem, item, adiicitur precedentibus noua oratio, in se perfecta omni perfectione, ergo non inducit repetitionem precedentium qualitarum. sequitur Soci. cons. x. col. 6. literis, A, & B, vol 1.

¶ Ad totam causam. Et dicitur citatio ad totam causam facta, quando quis citatur vt veniat ad respondendum libello, & ad omnes & singulos actus successiue vsque ad diffinitiuam sententiam hæc forma traditur in consi. Fed. de Sen. 197. inc. casus talis est. licet sub alio nu. al. 2. Panor. in c. exposuit nobis. col. 3. de dil. & a Soc. in al. tract. ar. 20. quæst. 16. ver. circa tertiam. alia fuit Zab. quam refert Panor. in al. cap. exposuit. videlicet, compareat tali die, & demum singulis diebus, hora iuridica vsque ad sententiam inclusiue. has ambas formas impugnat Panor. vbi supra, & finaliter concludit quod aut talis citatio generalis ad totam causam fit in presentem, & non valet, aut fit in absentem, maxime, de longinquo, & tunc aut non comparet, & potest procedi ad vltiora, prout qualitas causæ patitur sine noua citatione, b cum videatur contumax in tota causâ, aut comparuit, & tunc citatio arctat vt non recedat de loco iudicij, nisi saltem dimittat procuratorem, cum de facili nõ possint citationes de longinquo geminari. Socin. vero vbi supra distinguit tres casus post aliorum opiniones relatas. Primus quando comparens per se, vel per legitimum procuratorem est in loco iudicij, & hoc scitur, ita q. de facili potest de nouo citari, & hoc casu debet ad singulos actus de nouo citari, & sic illa citatio ad totam causam per comparitionem & existentiam in loco, dicitur euanescere: & procedat opin. Federic. de senis. Secundus casus, quando certum est quod citatus post primam comparitionem recessit ad partes, nullo dimisso procuratore, qui pro ipso in sua causâ habeat respondere, & remittit se ad ea quæ infra se dicturum procedendo spondit. Tertius vero casus est, quando actor vel iudex dubitat an citatus ad comparendum & respondendum recesserit vel non recesserit de loco, tunc iudex per nouam citationem factam per præconem, seu per edictum, vel literas ad hospitium, vbi fuit, si illud scitur, & in loco iudicij & ad consanguineos seu amicos.

Ritus Secundus

si comparebit bene erit, alias presumetur illicentia-
tus discessisse, & procedatur ad ulteriora iuxta for-
mam mandati, & etiam ad sententiam diffinitivam,
si hoc comprehensum fuit in citatione, & qualitas cau-
sae patiat. Alex. vero. in l. qui ante calendas. col. 3.
verf. item in quantum. de ver. ob. dicit quod ad eui-
tandam necessitatem multarum citationum quan-
do citandus est de longinquo, est remedium, quod
fiat citatio generalis ad omnes actus quae fieri potest
ut per Inno. in cap. consuluit. de offi. delega. verum
dicta citatio non debet fieri nisi ex causa, ut quae cita-
tus est de longinquo. cap. cum ex literis. de in. inte. re-
sti. & si semel citatus comparuit, non debet ulterius
procedi ad aliquem actum sine noua citatione, per
al. conf. Fede. ut ibi per eum, & formam citationis ad
totam causam, & generalis. vide per tex. cap. cum di-
lecti. & cap. fin. de do. & contu. & talis generalis cita-
tio non debet per verba sequentia restringi, quia prin-
cipium generale inspicitur. l. regula. §. & licet. ff. de
iu. & fact.igno. no. Philip. decif. consil. 449. visus duo-
bus conciliis. col. 1. num. 4. & practica curiae Roma-
nae, ut prius personaliter citetur, & postea praedicta in
audientia contradictarum vide per Pau. de Cast. in l.
& post edictum. in ff. de iudic. prout refert Philipp.
4 decif. consil. 460. nume. 25. ubi etiam qualiter constare
debeat de non tuto accessu & formas per extensum
vide in al. tra. Sociar. 20. q. 4. & si fiat contra absentem
de longinquo, omnia exprimi debeant, secus si con-
tra praesentem in loco iudicij. Ioan. de anania in capi.
licet. post princip. de accusa. hodie vero per formula-
ria taliter consultum est quod de his hæsitari non potest,
quia plenissime omnia continent, ut patet ex eis, &
per citationes in curia Romana decreta. de quibus
in plurimis Rotae decisionibus vna simul remissive
collectis. ad do. Feli. in cap. ad petitionem. col. 10. de
accusa. & in rubrica de citationibus, in nouis decif.
reperuntur octodecim, ex quibus qualiter intelligan-
tur ista verba, ad totam causam, facillime colligitur,
& omnino vide decif. Rom 435. in no. inci. fuit du-
bitatum.

¶ Non circunducitur. Id est tollitur, ita Panor. in
cap. consuluit. in glos. 2. de offic. dele. pro isto ritu est
decif. Rom. 345. impetrans commissionem in no. in
formis, & ratio est, quia ad hoc ut citatio circunduca-
tur duo debent concurrere. primum, quod citatus
pareat, & ille ad instantiam cuius fuit citatio decreta
& exequuta non compareat. l. & post edictum. fall.
§. j. ff. de iudicij. per quem tex. ita concludit Philip.
Decif. in al. cap. consuluit. in fine. de offi. deleg. & ille
ritus loquitur nemine comparente in termino, & sic
perdurat citatio, ideo non requiritur alia, ut est text. in
alleg. cap. consuluit. & de materia circunductionis,
plene per Feli. Philip. Decif. & alios in all. capi. consu-
luit. & per Pau. de Cast. Ange. & alios in l. ad per em-
ptorium. l. & post edictum. ff. de iudic. & an teneatur
illa die videlicet. x. comparere vel die sequenti, aut
praecedenti. Bar. in al. trac. q. 8. concludit quod illa. x.
die debet comparere, quia illa vltima dies computa-
tur in termino, per tex. in l. antepe. ff. de in ius voc. &
in l. cum ita. §. j. in princ. ff. de adul. licet ritus magna
curiae Vicariae de contumaciis accusandis inci. item
seruat ipsa curia quod contumacia. fol. 103. colum. 3.
loquens de testibus veli quod accusari debeat pro-
xima die qua ipsi testes debuerunt comparere, & Ma.
de affict. in consil. reg. edictorum. q. 8. num. 27. lib. j.
dixit quod requiritur instantia actoris coram iudice
ne citatio circunducatur per al. l. & post edictum,
& quod hodie in magna curia vicariae est obseruan-
tia quod si actor accusat primam contumaciam &
stat per vnum mensem nihil dicit, citatio est circun-
ducta, sed extra ciuitatem si actor nihil dicit per duos
mensis & similiter circunducitur. & distingue pro in-
telligentia quod post illam generalem citationem

exequuta aut comparet in termino in citatione pro-
fixo actor tantum ad cuius instantiam est citatio de-
creta, aut reus tantum, aut neuter: Primo casu si
instantia & accusata. contumacia per actorem
requirit. Ma. in al. consil. reg. edictorum. quia ritus
specificat specialiter ad quid fiat ista citatio, sed si
lum quod citetur ad totam causam, & propterea
setur generalis ad totam causam prout exprimitur
in principio. ibi ad totam causam, & virtute huius
generalis citationis ex quo citatus non comparuit
potest procedi ad omnes actus, etiam vsque ad senten-
tiam diffinitivam inclusive, si erit talis causa in qua
potest procedi lite non contestata. ita Bar. in exten-
gan. ad reprimendum. in verbo. super dicto crimine
per illum tex. no. in al. cap. consuluit. de offic. dele.
in cap. cum qui. de do. & contu. lib. 6. in nouella
si. probat test. in l. consentaneum. C. quo. & qua-
lud. refert ista, & ponit istum ritum & ritum. 17. in
item si citatus in propriis verbis & terminis. Pan-
Cast. in consil. 254. videtur dicendum dictam. ve-
In nouiss. impress. in quo clare & eleganter loquitur
pro intelligentia istius ritus & 17. infra. Secundum
sunt quando reus tantum, & tunc citatio ipso iure
circunducitur seu tollitur, sed habet reus dupli-
medium. primum, ut faciat declarari terminum
circunductum seu sublatum, & se absolui ab illa
tione, & contumacem in expensis condemnari, &
neat ne recedat illicentiatum, quia si recedit nec
non recuperabit expensas, sed actore veniente &
cente de legitimo impedimento possit petere expen-
sas a reo qui propria auctoritate. illicentiatum rece-
dit. ita Inn. in al. ca. consuluit. quod merito not. est.
refert & sequitur ibi Panor. col. 3. in princ. tanquam
notabile dictum, hoc tamen vltimum limitabis, ut
licet quod possit illicentiatum recedere quando re-
fuit per totum tempus quo iudex pro tribunali
dit & recessit nihil dicendo: & sic non est tracta-
an fecerit gratiam necne de expectando contumacia
ita limitat & intelligit Philip. decif. istud primum
medium referendo Panor. in al. cap. consuluit.
post princ. Secundum erit remedium ut faciat
solui ab instantia iudicij. t. properandum. C.
cap. q. fieri. 3. q. 3. & aduertendum quod non parum
inter primum & secundum remedium, nam
soluatur termino non requiritur alia citatio
tis, nec pereunt alia acta litis si qua sunt. iuxta ca-
samque. lo. j. & ibi not. de testi. (ubiq; sint acta
& quae cauz.) sed solum tollitur ille terminus
fixus. & hoc in facto concilio, in causa commissa
gnifico Dom. Ant. Baraturio vno ex regijs consiliarijs
practicaui, sed vbi absoluitur ab instantia requiritur
citatio, & debet iterum absens citari, & debet in
casu esse trina citatio secundum Inn. in c. ad per-
nem. de accu. quia pereunt omnia acta litis, id est
dinatoria processus, & non decisoria, ut in al. cap.
causamque. & in dicta l. properandum, & oportet
de nouo incipere causam, non pereunt tamen
cauz, ut sunt attestaciones seu depositiones
confessiones & similia, ut no. Bart. in l. cum lite
tua ff. iudi. sol. & talis absolutio ab instantia peri-
terit & antelitem conte. & post. aucte. qui semel
quo & quando iu. & tenet Inn. in al. c. consuluit.
refert & sequitur ibi Panor. al. colu. 3. & licet alia
qui semel. parum faciat, probatur tamen. Panor.
retia in auct. quod fieri. c. de dila. & defenditur ab
pugnatione Pet. de An. ut ibi per nouiores. & clar.
per Panor. in c. causam. vtr. & pe. col. de do. & con-
vbi dixit reum habere quatuor remedia, quae po-
runt facillime videri. tertio casu, quando neuter
paret obseruabitur iste ritus, & decif. D. de rot. 345.
in princ. istius verbi. circunducitur, & not. hac diff.
non ita ab alijs cum ulata & declarata reperies, p. i.
lignitia istius ritus: quam intelligas, prout loquitur
videlicet

licet quando citatio fit ad totam causam quæ erit generalis, vt supra dictum est, sed quando fit citatio ad audiendam sententiam, vel ad alium actum per quem expediendum, debet citari ad certam diem horam, & illa die & hora actus debet expediri. iuxta c. cōsuluit. alias non tenere actus, prout cōcl. Pau. de Cast. in al. consil. 254. 2. volum. ante fin. & citatio circumduceretur si non cōparet die peremptorij, & accusabit contumaciam verbo vel facto, assistendo scilicet, vt concludit Andr. de Iser, in cap. c. ol. v. versi. sed an die peremptorij. de contro. inter c. ff. & ali. de benefi. fol. 76. colum. 3. cir. me. & ibi plebede materia, & dicitur infra in ritu. 17. præal. & videtur magis curie vicarij inc. item seruat dicta iura in citatione. fol. 103. vlt. col. ante fin.

Nisi de benignitate. Ista verba sumpta sunt a de Rom. 345. in no. præal. quæ fundata sunt in al. cap. cōsuluit. quæ no. quia declarant quanta attribuantur iustas circa acta litis iudici, parcere enim pōt contumaci, tam in expectando & prorogando quàm in citando citando, sed in expensis soluendis comparatione contumaciæ ipsius non comparentis. no. in cap. quærelam. de procu. non potest gratia dicit. Panor. post glo. in versi. nisi gratiam. al. c. conuenit. quem sequitur ibi Philip. dec. & cons. 34. vlti. nam. vbi post Bald. in cap. conquerente, col. j. de re. spo. dixit quod si vnus denarius dederet quod non auditur contumax. quod no. quia istæ expensæ debent statim refici, & prouideri his quibus in medio litis deficit pecunia, put dixit. d. Fe. in c. 2. ante fin. ante ver. clausula saluo iur. de libel. obla. Phi. fran. in cap. pia. S. si quis igitur. 2. not. de exceptio. lib. 6. Fel. in significauerunt. col. 5. de testi. Bald. in l. eum quæ per. ff. de iudi. & in l. facimus. in 2. op. C. eo. tit. præmissa dictione, nisi, vide plene a me cumulata in c. peritorio, supra in litera. N. in dictione, nisi, c. de iur. Oliu.

Citatio. Hoc videtur aduersari iuri communi, quo si actor, ac reus citatus non comparet, circū dicitur citatio, vt affirmat Luc. de pen. in l. hac lege, c. de hoc etiam. C. de proxima. sac. scrib. lib. 12. & c. de iudic. 744. nota, quod si auditor, siue 6 de iudic. antiq. & addit. ad decif. 33. quando committitur, in numero 20. De rescript. in nou. sed aduertendum, quod Ritus iste loquitur, cum neuter comparere contenta in citatione: Sed postea infra breuiter tempus, & paucos dies comparet actor, vt ex eius citata patet, quod verò Luc. affirmat, procedit, cum inter illorum vnquam cōparet vel saltem per longum tempus. Abb. Ioann. Hier. Camp. in noua citatione. Idque adeo verum, vt etiam sententia prolationem procedi possit absque alia citatione ad sententiam, si primò fuit citatus omnes actus, & euasit contumax Aluar. in cap. j. sicu. 7. hic finit lex. per Bar. in l. desertorem. S. si ad rem. ff. de re milit. Castrenf. in l. ad peremptoriam. m. 6. ff. de iudic. & tenuit Rot. teste Serafino. decif. 4. num. 7. parte prima, & decif. 259. num. 8. par. 2. in decif. diuers. vbi affirmat fuisse per Rotam reiectam hanc nullitatem adductam ex defectu citationis ad sententiam, ex quo aderat citatio generalis, que ita scribi potest, vt concludit ex aliorum auctoritatibus Cappell. Tholof. Decif. 428. Item fuit quæsitum: Quinimò licet soleat Rot. denudò citare Reum per audentiam contradicatarum ad singulos actus, id tamò non est de necessitate, sed potius de vrbantate iuxta decif. Rotæ 245. licet in causis, siue x. de re iudica. in nou. Vestr. in praxi Romana lib. 4. Rubr. de dolo, & contum. versi. quod si actor, ideoque si prædicti termini omitterentur, non vtique vitaretur processus, vt idem vestrius adiungit, & Bellam. decif. 310. fuit citatus, prædicta vero subsistere videntur. quoties idem causæ commissarius procedit, sed si eo

absente, aut defuncto substituatur alter esset sane contumax semel saltem citandus iuxta opinionem Archid. in capit. caueant 3. quæst. 9. quæ uè vti æquiorum tenuit Regium Consilium teste Minad. decif. 28. Dom. de Franch. decif. 457. numero tertio, & sequitur Rouit. super Pragm. 4. incipientem reo sub Rubr. de ordin. iudic. tametsi alia, & contraria exte opinio, quæque fortasse verior de iure stricto appareat. Ab. Io. Hier. Camp.

Per duos menses. Ioan. Anto. Batus in addit. ad Afflic. in constit. Regni. Rub. 95. de exord. præparat. Iudic. lib. primo, & in constit. reorum fraudibus rub. 41. lib. 2. rescriptis quasi hæc formalia verba posita. hic a Commentatore à versicu. non circumducitur. Ab. Io. Hier. Camp.

RITVS III.

Item præmittitur citatio partis ad allegandum causam rationabilem. Quare declarari non debeat ipsam incidisse in pœnam excommunicationis synodalis vel iuris communis.

SUMMARIUM.

- 1 Declaratio nihil tribuit nouum, & num. 13.
- 2 Pœna ipso iure imposita non debetur, nisi præcedat declaratio, & num. 14.
- 3 Excommunicatio incurritur ipso iure, licet absit declaratoria.
- 4 Excommunicatus non vitandus ante denunciationem.
- 5 Citatio anteire debet declaratione pœnae incurse.
- 6 Declaratio excommunicationis incurse est nulla, si citatio non præcessit, & num. 7.
- 8 Excommunicatum denunciatum, qui non teneatur vitare.
- 9 Contemnere quid sit, & quando dicatur aliquid factum ex contemptu.
- 10 Monitiones contra detinentes vel scientes quando ferendæ.
- 11 Monitiones istæ, quando testem etiam scientem non ligent, & num. 17.
- 12 Excommunicationes de iure communi incurrendæ quot & quæ sint, & num. 19.
- 15 Appellatio suspensua non conceditur ab excommunicatione, sed ab ipsius declaratione.
- 16 Monitorias generales pro ferenda excommunicatione, quis possit concedere.
- 18 Principalis an teneatur reuelare veritatem ad excommunicationem vitandam.

D eclarari. Declaratio illud quod est ostendit, & nihil de nouo tribuit. l. adeo. S. cū quis. ff. de acquir. re. do. l. heredes palam. S. siquid post. in fin. ibi, nihil enim, nunc dat sed datum significat. ff. de testame. & propterea declaratio iuris quæ debet ab officialibus fieri, nihil noui debet inducere, sed ius, put est significat. ita Phili. dec. in cap. pastoralis. S. verum. no. 3. de app. & consil. 25. col. pe. ver. suadetur ista. & licet præmitti debeat citatio & ritus dicit, hoc non fit, vt citatus se emendet de actu gesto, sed forte vt ostendat an incidit in

Ritus Tertius.

penam vel non ita intelligas glo. in clem. presenti. de cons. prout declarat Fel. in cap. cum olim. col. x. in fi. de re iud. & rex. cap. licet Episcopus. de præben. li. 6. quem intelligit Fel. in al. c. cum olim. col. vij. ante fin. quando possit esse dubium de iure possidentis. alle. in cap. si. de elect. lib. 6. sed pro intelligentia ritus pone regulam quod omnia iura Canonica quæ dicunt ipso iure vel ipso facto aliquem puniri confiscatione bonorum vel quacumque alia pœna, non aliud requirunt quam declarationem iudicis de commisso crimine, & statim succedit pœna, etiam si in sententia non exprimat, sed ante talem declaratoriam pœna non potest effectum sortiri. b ca. cum secundum. de hæreticis. lib. 6. §. notandum. ver. nam facit quidē. 2. q. 3. Bal. in auct. hoc amplius. C. de fideicom. & in capit. 1. de feud. si cul. non amit. Specul. in ritu. de loca. ver. nunc aliqua ver. numero. 47. Ita concludit Domini, post Archi. & Io. Andr. in ca. pro humani de homi. lib. 6. Bar. in l. eius qui delatorem. ad fi. prin. ff. de iur. fi. Fel. in c. 1. col. xv. ver. non obstat. de const. in c. inquisitionis. col. 2. ver. si. in contrarium. de accu. & in c. rodul. col. 26. ver. sed declaratoria. de rescrip. vbi plene And. de Iser. in consti. reg. si vassallus. col. 2. in fin. ver. sed si esset casus. fol. 161. & plenius. c. fin. col. pen. ver. hoc quidem est regulare quo tempore miles. fol. 27. col. 2. cir. me. & deci. Ma. 385. ante fin. & in const. reg. violentas. fol. 74. vl. colum. nume. 5. lib. pri. & c. bona proditorum mihi. num. 171. fol. 74. col. 3. & Philip. Deci. consti. 327. penul. colu. ver. præterea dapo. & Lapus. alle. 127. in fi. Hanc regulam primo ampliam in re ecclesiæ data sub conditione a laico, quæ quamvis ob non seruata pacta ipso iure debeat reverti ad laicum, tamen antequam reuertatur, requiritur declaratoria super non obseruantia. ita Fel. post Panor. in cap. verum col. 5. ver. quinta declaratio. de foro comp. secundo amplia quod si aliquis fuit bannitus & diffidatus iux. c. pro humani. de homi. lib. 6. & c. felicis. de pe. eo. lib. & mandetur cancellari a bano. requiritur quod declararetur bannum cancellatum tantum quod si ante declarationem fuerit interfectus non punitur interficiens. de quo vide Philip. Dec. in al. consti. 327. penul. col. 3. amplia quod quamvis emphiteota per triennium nõ soluendo canonem incidat ipso iure in commissum. cap. potuit. loca l. 2. C. de iur. em. tamen ad hoc vt cadat requiritur declaratio directi domini, & hanc dixit esse communem sententiam laico. in al. l. 2. not. 5. C. de iur. emphi. ceteras amplia. vide per Fel. in al. c. rodolphus. colu. 27. de rescrip. & ibi prosequere quatuor limitationes istius regulæ, & signanter ponderabis quartam limitationem, circa medium, vbi quod excommunicatio a iure inflicta ipso iure affligit & inhabilitat quo ad omnes suas potentias illum contra quem fertur absque alia declaratione per c. pastoralis. in fi. de ap. & trahit secum executionem, & tamen aliter de excommunicatione loqui oportet, quia predicta procedunt respectu ipsius excommunicati, sed vt ab alijs euitetur opus est sententia declaratoria. Ita Pe. de an. consti. 189. tribus de causis motus per al. cap. cum secundum. de hære. Fel. in cap. 2. col. 2. ver. & ex dictis. de sponsa. & licet de ista sententia Pet. de Anca. olim hæsitaretur hodie non pissime canonizata est in concilio Basiliensi, sessione 20. fol. 26. cuius est initium. ad euitandum scandalam, & quod decretum sessionis semetipsum limitat, excipiendo illum quem constiterit incidisse in excommunicatione, ita vt nulla possit tergiuersatione celari, & sic excipit omnem notorie excommunicatum & ista est veritas sessionis predictæ, cui in hæret. Fel. vbi supra. prout patet in originali. xx. sessione, quæ est penes me sub folio, 26. præal. impressa Mediolani die xx. Iunii 1511. & q̄ ante publicationem & denunciationem excommunicatus non sit euitandus, vltra Fel. vbi supra etiam quod sciam ipsum excommunica-

tum, vide per eundem Felin. in cap. cum non ab homine. col. 5. in fi. de iudi. in c. ad probandum. 4. col. cir. me. de re iud. & Inno. in c. cum olim. el. 1. ante de priuil. & librum nouissime impressum sacerdotum lem fol. 51. & talis denuntiatio fieri debet in loco sunt hi qui debent excommunicari euitare, vbi Andr. de Iser. in consti. reg. homines extra regnum. 116. & ista tanquam arcana & recondita, nõ a me nota tanquam nouarum rerum inuētores, sed vt raro notanda recondas in scrinio pectoris, quia sunt pane lucrando. & quod non requiratur declaratio quando factum est notorium taliter q̄ non possit tergiuersatione celari. Panor. in c. cum non ab homine. col. ante pe. & penul. de iudi. vbi de notorie corrigibili, & similiter quando sententia trahit executionem, vtputa quod sit instabilis quæ infamis &c. pro quibus vide Gemi. in c. felicis. col. ver. unde dicit, de pen. lib. 6. & in cap. vbi perior. S. præterea de elect. eo. lib. ex quibus habes regulam ampliatam & limitatam respectu declarationis & pro pleniori intelligentia ritus facio etiam regulam secundum ritum, videlicet, partem citandam antequam fiat declaratio pœnæ incurse, hanc regulam probat gl. in ver. constiterit. cle. presenti. de clem. in clem. 2. in eo. ver. de pe. Imo. post Card. extirpandæ. col. 7. de præben. Rot. in no. deci. 54. tarur. vbi datur ordo qualiter procedendum sit: deci. est repetita in antiquis dec. 504. nota si pœnæ & in tantum regula est vera quod licet excommunicatio sine citatione & absq; iuris ordine prolata teneat, licet iniusta. c. sacro. de sen. ex. c. 1. & §. cō erg. xj. quæst. 3. (quod dixerunt verum Do. de rō. dec. 139. in antiquis, quando proferatur ab ordinario, si cui si a delegato) tamen in declaratione si non citatur pars, ipsa sententia declaratoria excommunicacionis a iure incurse est nulla. Imo. in al. c. extirpandæ. col. 6. plene per Fran. de Are. consti. 165. col. 2. secundæ obiectioni. cuius est initium, sicut Io. limitatur tamen primo ista regula, nisi esset suspicio vt per Panor. in al. c. cum non ab homine. colu. prin. quia tunc non requiritur citatio. secundum tatur vbi delictum ponitur pro indubitato, & beat discuti factum propter quod quis dicitur excommunicatus. sed declaratur vt magis innotescat, & effectum vt euitetur, non oportet eum citare. Panor. c. peruenit. de appel. Ludo. rō. consti. 482. in causa misso. ad fi. Bellamer. decif. 411. cuius est initium, nunciatio. tertio limito, nisi esset datus terminus se defendendum, quia illo elapso exequetur pœnæ absque alia declaratione. Gem. in c. ordinarij. §. qui si forte. de offi. ordi. lib. 6. & licet ordinarij extra diocesim non possit aliquem excommunicare quia extra territorium dicenti non paretur impube. de consti. in 6. in fin. tamen declarare quem excommunicatum etiam extra suam diocesim. poterit. Io. in c. vouit. de offic. lega. Fel. in c. 2. col. xij. post no. 16. de libel. ob. & in c. qualiter & quando. lo. j. col. post prin. de accu. quod verum intelligo quando dictum est taliter notorium quod etiam sit notorie excusabile, quia tunc non requiritur citatio, prout voluit Fel. in al. c. cum olim. col. 11. in prin. dere in alias quia extra territorium non potest citatione discernere, cum sit actus iurisdictionalis, prout fuit conclusum in j. ritu: non possit etiam declarare quem excommunicatum. quod nõ quia non tactu ab aliquo videt Fel. in c. si. col. 2. post prin. vbi ponit regulam cum fall. de fo. comp. de citatione extra territorium & Roch. in repe. c. fin. q. 13. de consue. & multi etiam excommunicatum & denunciatum euitare de non tenentur: qui nimerantur in c. qm̄ multos. §. 3. quem tex. limita primo, quod non licet his qui continentur in al. c. qm̄ cōicare in contēptu clauis. Seco. nec cōtra præceptum superioris. Tertio, nec in diuinis.

Quarto,

Quinto, nec in crimine. Quinto, nec nimis assidue. Sicut, si fuisset excommunicatus cum participantibus de quibus limit. vide Fel. in c. 2. nobis. col. 4. post. num. 11. de excep. & inuenies ibi Feli. dicentem quod illo tex. c. qm. Papa fecit de peccato non peccatum. Quid sit contemnere: & quando fieri dicatur ex contemptu. vide Fel. in c. cum quidam. col. 4. num. 7. iureiu. in c. j. fall. 3. in fi. de const. col. 8. & in c. cum fororum. in fi. de sen. excom. vide infra in rit. 18. in gl. versu. excommunicatur. & ista seruiunt ad multa, & deo no. & quid si per vim communicauero excommunicato, an incurram. vide Ana. in cap. j. ult. col. de forale. & Fel. in al. c. cum quidam. pen. col. & promaria de declarationis plene Feli. in al. ca. rodolphus col. 16. cum seq. de rescri. in c. 2. col. 12. cu. seq. de lib. obla. in c. qualiter & quando. lo. j. col. 15. cum seq. de ac. tu. in cap. 2. col. j. in prin. de spons. & inuenies declarationem aliquando permissam, dummodo declaratio sit congrua verbi & orationis expressio; secus si in verborum distraheret vel offenderet: & quod declaratio non transit ad successorem, cum consistit in animo: & vt nihil desit, si testator dicat se debitorem in aliqua quantitate quam reliquit suo creditori, & de quantitate vult q. debeat. Itari dicto. ipsius creditoris, creditor in declaratione facienda non metur iurare, nec in tali declaratione facienda debent citari heredes debitoris. Alexan. confi. 54. alias. 96. secundum alium nume. cuius est initium. circa. 1. quod. vol. 2. quod alleg. addi. ad lo. an. super Spec. tu. de instru. edi. in tract. de vlti. volun. execu. nu. 1. in ver. sacramento in 2. par. fol. 162. col. j. & Fran. are. conf. 16. & iterum debet citari pars quado certum est persona citanda ante declarationem, sed etiam quando nescitur quis detineat res suas, potest episcopus seu vicarius ad instantiam petentis concedere monitorias generales contra derelictas, seu sciencia denneri, vt infra certum tempus debeant restituere seu reuelare, alias termino elapso procedere ad excommunicationis sententiam generalem proferre, pro quarum generalium monitionum validitate & quod personarum incertarum & non nominatarum ligentium ecclesiastica censura est tex. c. 2. s. j. de constit. lib. 2. & quamplures tex. alle. per Do. de rot. deci. 444. in cuius est initium. extra rotam. & etiam concedi potest contra testes qui veritate sciunt de aliquo negotio, & eorum nomina ignorantur vel sciuntur, & proponere nolunt. c. dilectorum in fin. de testi. cog. c. in causam que. de testi. Panor. in ca. constitutis. el. j. am. 4. & clarius in c. ad nostram. el. 2. num. 3. de iure iuri. vbi in specie dixit quod est bona practica quando testes ignorantur & fiant monitoriarum generales, qui testis aliquid nedum sic generaliter monitus sed etiam in specie scit, & illud probare non potest, fno tenebitur reuelare, nec censuram aliquam incurret. Feli. in c. de cetero. col. fi. de re iud. Alexand. confi. 51. cuius est initium prospectis. col. 13. vol. 4. & tales monitoriarum non possunt expediri ad instantiam excommunicati. Panor. in cap. nouit. col. 9. in ij. addi. de iure iuri. & hanc opi. dicit ibi Areti. esse communem, in 5. col. nec pro re leui concedi debet, puta pro vna Galloza, & id quod dicitur quod tanto maiori excommunicatione quis dignus est quanto pro minori contemnit: quia si in minori, quid in maiori. de quo per glo. sing. in ver. videbatur. in c. duo iud. 96. di. de qua meminit Panor. in c. lane lo. 2. in not. de offi. deleg. intelligitur in contumacia in non comparendo pro re leui. quod bene not. dixit Panor. in c. 1. col. 3. in fin. de iud. & differentiam inter contumaciam in non veniendo, & in non agendo, vide per Bald. in l. diffamari. col. 2. in fin. C. de inge. & manumiss. & per Philip. dec. confi. 34. vltra Panor. in proxi. alleg. c. j. de iud. col. 3. & ibi Deci. in lectu. 1. num. 7. vbi etiam dicit q. vera contumacia est in non comparendo: ficta,

seu quasi, contumacia in non parendo. & idem reperit in alleg. conf. 34. col. pen. nec concedi debent qm in se crimina continerent, vtputa qui cognouit carnaliter talem mulierem illud reuelare debeat. Sozi. con. 118. visis narratis. col. 4. & 5. & licet pparatis, & pparari idem sit iudex. Ias. in l. quoties. C. de iudi. Filip. deci. in rubr. extra eo. tit. Feli. in c. j. col. 12. de iure iur. & per consequens ecclesiasticus post reuelationem possit procedere super negotio principali, hoc non habebit locum, quando prius lis pendebat coram seculari. l. vbi ceptum. de iudic. Panor. & Prapposit. in c. lator. col. 2. versu. item nota. qui fil. sint legi. de quibus monitorialibus plene per Barto. Bald. Ange. Alberic. Sali. & Pau. de Cast. in l. in ciuilem. C. de furt. relatos per do. Ioan. Neuzanum in silua nuptiali. fo. 11. cum seq. & pmissa tanquam practicanibus parum cognita. habeas familiaria, quia coronaberis in palatiis. ¶ Sinodalis. Quae sint excommunicationes quae continentur in constitutionibus sinodalibus collige ex constitutionibus, quae in fine huiusmodi nostri presentis Operis plene collecta annotataque perspicui poterunt. ¶ Iuris communis. Quae & quot sint excommunicationes quas de iure communi quis incurrit. vide. 32. per glo. in ver. canonis. in c. eos qui. de sent. excō. lib. 6. & 50. per glo. in ver. excommunicationis. in cle. g. 1. de sent. excommu. de quibus etiam per Host. g. in sum. eo tit. de sent. excommu. s. 3. in prin. & quia ponuntur passim in summis, sufficit tantum illas memorasse. Albericus Oliua. 13 ANN. Tribuit hanc regulam probat Nauar. confi. x. a nu. 1. de sent. excommu. in impressis Craemontae, sed in impressis Venetijs hoc anno 1600. est Conf. 3. inci piens, Iudices quidam. Dec. in l. edita actio num. 47. C. de eden. & Mohedan. deci. 264. alias inter dominum Antonium, in fine vt lite pendente. Abb. Ioann. Hier. Camp. b ¶ Sortiri, namque Regula est, quod poenam a statuto, vel lege impositam, siue parti, siue fisco soluendam, nemo persolvere compellitur, etiam in foro conscientiae, nisi declaratoria precesserit, ex glof. notab. in c. fraternitas. 12. quae st. 2. quam communiter approbari, scribit Menchia. de testam. part. prima. s. 10. num. 662. sequitur Gome. in s. ex maleficiis num. 14. Instit. de action. Simanch. de cathol. instit. tit. 9. a nu. 1. 7. Molin. de iust. & iure tract. 2. disput. 95. & Couar. in rubr. de sponsal. per 2. cap. 6. s. 8. nume. 10. subdens neque Theologos dissentire, & ipse caeteris luculentius declaro in meo diuersor. seu prompt. Iur. Canon. rubr. de person. proh. promou. cap. de excomm. versu. fructibus, haec tamen regula coarctatur in multis casibus, ac praesertim in tribus, primo in conuentionali, 2. in censuris, & 3. in testamentarijs, quos aliqui ex antedictis auctoribus commendant, & praeter eos Anchar. probat limitationem de poena conuentionali in regula possessor post num. 21. versu. tertio queritur de reg. iur. in 6. sequitur Dec. in cap. j. post numeru 73. de constit. ibique Feli. post nume. 46. dummodo pars illam petierit a debitore, Corn. con. 69. de duobus post num. 39. volu. 2. Alias vero limitationes tradit Caetan. in sum. verbo poena, & Cagnol. in Reg. quod a quoquam num. 21. ff. de reg. iur. Abb. Ioann. Hier. Camp. c ¶ Ad evitanda scandala, Circa intelligentiam huius constitutionis copiose scribo in diuerso. seu Promptuar. Iur. Canon. Rubr. de Priuileg. Cleric. cap. primo, versu. sed ne dum breuis esse laboro. Abb. Ioann. Hier. Camp. d ¶ Est nulla, Ratio vero ea mihi videtur, quam refero in meo Diuersor. rubr. de person. prohib. prom. C. 15 de excom. versu. fructibus, circa medium, dum proba non concedi appellationem suspensiuam a sententia excommunicationis per cap. pastoralis. s. verum de

Ritus Tertius.

de appell. & c. 15. cui. § fin. De sent. excom. in 6. concedi tamen à declaratoria ipsius incurfus censuratur per gloss communiter receptam in c. cupientes. §. q. si per viginti. vers. priuatus de elect. in 6. adeo quod pendente appellatione post declaratoriam excommunicationis, de cuius validitate iuste dubitatur, nihil excommunicato obstat declaratio prefata. per Nauar. Conf. x. num. 4. & conf. 12. num. 2. de sent. excommu. in impressis Cremonæ, sed in impressis Venetijs hoc Anno 1600. est conf. 3. num. 4. & conf. 6. num. 2. allegato met. tit. & Rot. Decis. 2. num. 5. de dolo, & contum in nou. Zabar. clem. prima. §. primo. in fine de se quest. possess. & fruct. Dec. c. Reprehensibilis nume. 20. cum seq. de appell. & Feli. in c. Rodulphus num. 43. de rescript. atque ideo, si interim celebret, non incurrat irregularitatem. ex Nauar. in cap. cum contingat causa. 15. Remed. 2. num. 5. de rescript. in summa cap. 23. num. 104. vers. succedit. Achil. de Grass. decis. 370. licet excommunicatus, siue. 4. num. 7. de sentent. excommu. & succurrunt que scribit Toletus in sum. lib. j. cap. 8. num. 8. ac rationem diuersitatis illic subiit go, quia excommunicatio, siue iuste, siue iniuste feratur est timenda. C. de sacro de sent. excommu. Sed declaratoria ipsius incurfus censuram dependet à facto, in quo quidem iudex errare potuit ex Felin. in cap. præterea num. 5. vers. & ideo de sponsal. ideo illam non suspendit, hanc verò maxime, ob idq; opinor hanc ob causam necessariò esse præmittendam citationem quotiescunq; facienda est huiusmodi declaratio, vt pars ipsa valeat facti veritatem ostendere, ac de eo informare iudicem, ne in eo erret. Abb. Io. Hier. camp.

16. Monitorias generales. Quando, & à quibus sint huiusmodi monitiones concedendæ iuxta hodiernum usum, & Canones Concilij Trident. non paucis explico versiculis sed copiosè declaro in meo Prop. Iur. canon. rub. de person. prohib. prom. cap. de excommunicatione a vers. monitio autem Ab. Io. Hier. Camp. Probare non potest. Hoc dictum arbitror melius declarandum & sit conclusio, vt excommunicatio prolata aduersus scientem aliquid, nempe à quo fuerit commissum furtu, non incuratur ab eo, qui scit, sed certus sit id plenè non posse probari, eo quod ipse tantum est illius confcius, ex Nauar. in c. inter verba 11. q. 3. conclus. 4. num. 23. & in Manual. cap. 17. nu. 135. Hieron. Paul. Barchin. in sua pract. cancell. fol. mihi 119. versic. quantum ad id, & Gratt. in suis deci. aureis lib. 4. cap. 8. num. 32. nam cauendum est dicere in quenquam, quod aliis documentis conuincere non potest, ex quo ipsi soli nõ creditur, vnde frustratoria esset sua denuntiatio. cap. placuit 6. q. 2. & concinit Cardin. post. gl. in c. nerui. vers. à transgressionis 13. dist. Fel. in cap. de cõterero nume. 17. de sent. & re iudic. & succurrit tex. in c. plerumque in princ. 2. q. 7. & notata à Bann. in tract. de iust. & Iur. q. 70. articu. j. ver. ad quartum; eorum tamen resolutio restringitur in eo, qui impedimentum Matrimonij non ignorat, quia reuelare tenetur, tamen si solus illi d sciat, eius etenim dictum satis est ad impediendum illius contractum ex capitu. super eo el. 2. de testib. capitu. præterea el. secundo. de sponsal. specul. in titu. de teste. §. restat numero 9. vers. 13. & Nauar. cap. 22. numero 83. Præterea non ligatur predicta cenlura excommunicationis, qui tamen si committetum illud non ignoret, nihilominus pertimescit reuelare ob periculum personæ propriæ, vel bonorum, quod sibi propterea immineret, aut etiam si iam dictum periculum deesset, non ideo ad reuelationem teneretur antequam illum fraternè correxerit ex resolutione Nauar. Paul. Gratt. & Glo. adductis in locis, & colligitur ex verbis consultò apponi solitis per Cancellariam Apolt. in præfa. literis, nempe contra iniquitatis filios, detentores, ac temere, & malitiose occultantes, vel nequi

ter detinentes, quæ indicant Pontificem nullam habere intentionem ligandi eos, qui non inique, aut temere veritatem celant. Quinimò non erit superfluum canem. Si adiungam quæ situm illud perneccesarii & a paucis bene cognitù, vt rù principalis teneatur veritatem detegere, si excommunicationem istam vitare concupiscit, & veram constituo resolutionem in præsentibus dubitatione, quòd excommunicatio prolata contra scientem furem, aut aliam rem, non obligat principalem occultum, contra què nulla adferat iudicia, quod si esset prolata contra scientes & detentores, esset profecto ille exemptus ab onere reuelandi, non tamen ab onere restituendi, atque ideo si restituit, incidat in præfatam excommunicationem nam quiuis occultus delinquens potest per excommunicationis poenam compelli ad restitutionem faciendam, quamuis non ad detegendum se ipsum, vt rectè colligitur ex Caietan. ad Diu. Thom. 2. 2. quest. 69. artic. j. & ij. vers. tertio, quod auctor dicit, Nauar. in sum. cap. 17. num. 100. Gratt. lib. 4. decis. aurear. cap. 8. num. 18. & Tolet. in sum. lib. 5. cap. 27. in fine scilicet neque illam incurrit, qui excommunicatur, nisi delictum soluerit, sed parere nequeat, quia non sufficiens: quinimò excommunicatio genericè constituitur prolata, illum tunc non ardeat ad comparandum coram iudice, quod si nominatim, tenetur profecto illum adire, rationemque suæ excusationis afferre, aliter excommunicatus esset propter inobedientiam. vt Tolet. affirmat adducto capitu. post num. 10. Abb. Io. Hier. Camp.

19. Per Host. in sum. eod. tit. Excommunicationes latas à iure fuisse duas, & triginta desumptas à libr. 6. Decretalium, & quinquaginta collectas ex clementinis, dicit, & eas colligit gloss. in cap. eos de sent. excommu. in 6. & in Clem. prima. alleg. tit. & antea, Host. alias triginta tres collegerat in sum. de sent. excom. num. 3. ex libro decretalium, & decreti, ex quibus facile quisquam (ex sententia Nauar. in sum. cap. 4. num. 49.) potest intelligere, quàm parci fuerint antiqui Patres in excommunicando, & quàm largi ceteriores, cum ad annum vsque 1398. quo proscriptus est sextus, vix inuenirentur triginta sex. Qui in pauciores, quàm 26. redigi possunt, & de octuaginta duo alij casus colliguntur ex sententia clementinis, postea vero per Bullam cenæ per euagantes impressas, & non impressas, per Constitutiones, Synodales & prouinciales, per visitationes, reseruationes secularium, & Religiosorum penes numerum, quas idem Nauar. illo tempore capit. congesto num. 55. vique ad num. 151. & breuioribus verbis ter Ioan. Bapt. Antoni. Eugubin. in Cathedes Neapol. lib. 3. cap. 3. cum alijs tredecim capitulis sublequentibus. Ab. Io. Hieron. Camp.

RITVS III.

Item requiritur citatio partis condemnatæ ad videndum taxari expensas.

SUMMARIUM.

- 1 Iudex non condemnans victum in expensis partis, facit litem suam.
- 2 Expensarum condemnatio fieri potest etiam illa non sint petita.
- 3 Expensarum taxatio potest in diffinitiuâ reseruari, non autem condemnatio, & num. 15.
- 4 Contumax debet re ipsa antequam audiat, solvere expensas taxatas.

expensa multipliciter considerantur in iure.
expensas regulariter persolvere debet, qui id pe-
nit fieri ob quod expenditur.
expensa facta in reassumptione Instrumenti an
persolvenda à debitore,
expensis, cuius iure debeat Minister ad examinā-
dum principalem absentem.
locans operas nec integras prestans quid agen-
dum.
nomen debitoris quid comprahendat.
expensa facta pro Advocatis sunt taxanda, &
num. 20.
expensarum condemnationem an victor petere
possit, si nihil de eis dictum sit in diffinitiva.
expensarum liquidatio peti coram eodem Iudi-
ce vtrum possit.
expensarum taxatio vtrum requirat novam cita-
tionem.
indies for de iudicato soluendo non citatur in sen-
tentiā, eaq; contra ipsum executioni mandatur.
expensarum taxationem potest index à quo fa-
cere & pendente appellatione.
index appellationis potest condemnare etiam in
expensis factis in alijs instantijs.
hanc causam litigandi quando aliquis dicitur
habere.
appellari permittitur ab ipsius taxationis expen-
sarum excessu.

Condemnate. Iuris regula satis vulgata est,
 victum victori in expensis debere condem-
 nari. l. properandum. §. si autem alterutra.
 C. de iudi. cap. finem de dol. & contr. cap.
 unum. de pœnit. l. eum quem temero. ff. de iu-
 r. in tantum est vera regula, quod si iudex q; de
 partem cōdemnatam etiam in expensis condē-
 nit, & illud omisit, si hoc fuit petum fecit litem
 Bar. in l. 4. §. in hoc autem col. fi. q. v. ff. de dam.
 Bal. in l. fi. vers. quæro an per solam. C. quando
 no. non est neces. secus si non fuit petum, & ita
 intelligo regiam pragmaticam de pœnitione faciē
 cuius est initium, malitijs. litigantium, ibi, prius
 iura cautione, videlicet si fuerit petita, non ob-
 stante opinione Pau. de Cast. in l. vniuersa. ante fi. C.
 precibus impe. offe. qua voluit cautionē esse pre-
 cedam parte petente vel non petente, quam nō pu-
 teram per illam dictionem, prius, in pragmatica
 intentam, quia inducit formam vt per Felin. in ca.
 dilecta. col. 9. vers. textum signum, de rescrip.
 in cap. pastoralis. col. pe. vers. septimo quia de ex-
 & pro materia quando iudex facere debeat ali-
 quid parte petere vel non petente vide Hip. de mar.
 l. vnius. §. cogniturum. per 4. colu. ff. de quæsti. post
 lin. in cap. si autem. de rescrip. & Philip. Deci. conf.
 15. post medi. & etiam si expensæ non fuerint peti-
 poterit iudex partem condemnare: & est ratio, quia
 quæ emergunt post litem contestatam spectant
 iudicis officium. l. ediles. la. j. §. fin. ff. de edili. edic.
 per Bar. in al. §. hoc autem, & licet iudex possit in-
 diffinitiva sententia sibi reseruare taxationem expen-
 sarum, non tamen condemnationem. glo. in l. termi-
 nato. C. de fruct. & li. expen. quam communiter se-
 quuntur doc. Panor. post Io. And. in c. j. col. 7. vers. ve-
 nio ad tertium, de sequestra. pos. & fructuū. & quod
 equatur citatio partis condemnatæ iuxta formam
 iuris firmat Iaso. in auct. sed hodie. cap. de iud.

contra Bal. in l. sancimus. C. de rit. & facit deo. Rom.
 299. licet quo. in no.

¶ Taxari. Id est extimari, & contra dicimus ex-
 rimari, id est, taxari. glo. in vers. extimatione. in l. san-
 cimus. C. de iudi. & pro practica istius ritus: oblata
 petitione cum lista expensarum quæ petuntur taxa-
 ri per illum qui obtinuit partem sibi aduersam in ex-
 pensis condemnari, & illa citata iuxta formam istius
 ritus siue comparuerit siue non, iudex taxabit & mo-
 derabitur expensas, deinde victor iurabit illas taxa-
 tas exposuisse, nouissime præstito iuramento
 iudex declarabit condemnando partem ad soluēdas
 expensas sic moderatas taxatas & iuratas, & in ista
 taxatione iudex habebit respectum ad quantitatem,
 & qualitatem causæ ad moram quam victor traxit
 in loci iudicij ad qualitatem personæ ad consuetudi-
 nem fori seu loci in quo iudicauit: & si pars prius iu-
 rauerit, & postea iudex taxauit, inique fecit, sed nulli-
 ter non processit, & propterea oportet appellare, se-
 cundum quod no. Panor. in c. j. ante fi. de seque. pos.
 & fru. quem sequitur Barb. in addi. ad Bal. in auct. sed
 hodie. alias nouo iure. alias post ius. in litera, F. C. de
 iud. licet contrarium notauerit do. Ant. in al. cap. 1. &
 Lanfranc. in repe. c. quoniam contra. in ver. de expen-
 sis. col. 2. ver. quære iterum, de prob. erit ergo talis or-
 dinis præposteratio & sententia contra ius partis &
 non nulla, & propterea appellandum. & colliguntur
 præmissa omnia in al. auct. post iusurandum extra
 no. per Panor. in al. cap. j. per Lanfran. in al. ver. de ex-
 pensis per Ion. in al. c. fin. de his quæ vime. causa siu.
 per Alb. de ro. in l. terminato. C. de fru. & li. expen. p.
 Spe. in tit. de expen. §. fin. & intelligo præmissa quæ in
 sententia diffinitiva quis in expensis condemnatur,
 secus in expensis ratione contumaciæ, quia in illis iu-
 dex non potest taxando vel moderando contumaci
 parere. ita Alb. de ro. in al. auct. sed hodie. & nota-
 uit supra in prox. præced. ver. in fi. Secundo intelli-
 go non procedere præmissa quæ victor vult expensas
 probare. Panor. in al. cap. 1. col. pen. de seq. pos. & fru.
 las. in al. auct. ver. limita tamen. & est constitutio regi-
 ni inci. diuorum principum. fol. 42. col. 4. lib. 2. vide
 Alex. cons. 37. alias. 179. vl. col. ante fin. vol. 2. Spec. in
 tit. de exce. §. viso. ver. quod si reus. fol. 108 in 2. parte.
 & not. in cap. pia. de exce. lib. 6. in cap. frequens. de re
 sti. spo. eo. lib. in c. constitutus. de procu. in l. sancimus.
 C. de iud. in cap. querelam. de procu. Maz. in constit.
 reg. accusatorum. li. 2. fol. 24. & in deci. 70. & 71. Hoff.
 in l. m. de do. & contu. vers. qua pœna. 1. & postquam
 expensæ rescindendæ a contumace sunt taxatæ, reali-
 ter debent solui, nec sufficit depositum facere, vt vo-
 luit notan. Bal. in auct. qui semel. col. pe. vers. quæro
 nunquid. C. quomodo & quando iu. quem refert &
 sequitur Philip. dec. in con. 34. vl. col. vers. postremo
 non omitto. quod perpetuo no. tanquam practica-
 bile. & vide Luc. de penna in l. 1. C. de sumpt. recup.
 lib. x. fol. mihi. 130.

b Expensas. Intellige de his quæ sunt in litigijs, &
 quia multifarie multisq; modis fir. mentio in iure de
 expensis, collige. infra, & recondas. nam aliquandq;
 petuntur expensæ funeralium prælati, de quibus in
 cap. j. de solu. & Philip. deci. conf. 157. in prin. aliqua-
 expensæ factæ in consequenda & manutenenda
 dignitate ecclesiastica. Soci. consi. 15. col. 8. ver. tertio
 probatur, & consi. 29. col. j. ver. circa primum. vol. j. ali-
 quando petuntur expensæ erogatæ in infirmitate vel
 funere vxoris, de quibus per Ange. in litit. de a. tio: §.
 fuerat. col. 7. fol. 160. aliquando factæ per Regem in
 castro pro defensione, & recuperato castro, vt illis do-
 minus illas non restitueret Regi. Fran. cre. sing. 25. ali-
 quando de expensis in vestibus lugubribus post mœ-
 rem mariti, & de ornamentis pro vxore paratis, de
 quibus per Alex. in l. si usufructus. §. dos legata. ff. ad
 l. fal. & in l. penul. §. seruus. ff. fol. mar. & Ioan. Lup. in
 repeti.

Ritus Quartus.

peti, rubr. de dona. inter vir. & vxo. fol. 3. & 6. vlti.
 colum. & quod expensæ funeris & infirmitatis equi-
 parantur. Bald. in l. in restituenda. C. de peti. hæred.
 Alex. in l. si. in computatione. C. de iur. delib. aliquo
 dubitatur cuius expensæ aliquid sit fiendum, &
 regulatim qui petit aliquid fieri soluet expensas; &
 quod producens iura sua in iudicio, non teneatur par-
 ti copiam fieri facere suis sumptibus, quia probatio
 fit iudici, & non parti; & faciens quem carcerari, te-
 netur soluere Nuncio Communi deputato, & non
 Communi; & quod debitori carcerato expensas faci-
 erit qui carcerare fecit, si non habet debitor unde; &
 quod si quis dubitat offendi, & petit familiam a iudice,
 debet dari sumptibus petentis; & quod fideles
 Regis non tenentur secum sequi expensas eorum sumptibus,
 nisi feuda que ab eo tenent sufficiant ad ipsos sum-
 ptus; & cuius expensæ viuat præstans operas promis-
 sas; & si Scriptor Apostolicus habet referre literas
 propter errorem causatum causa abbreviatoris, restitu-
 entur expensæ abbreviatoris; & conducens aliquem
 in dietis, debet in eundo, stando, & redeundo submi-
 nistrare expensas de consuetudine, secus de iure; &
 si vicarius, finito officio nollet tunc ad domum redire,
 sed alio tempore, tenetur Potestas ad expensas itin-
 neris, dummodo non longioris; & si in via derobaret
 non tenetur conducens; & conducens aduocatum extra lo-
 cum, tenetur ad expensas itineris; & patronus defendens
 ecclesiam, illam defendere sumptibus ecclesie, hæc
 omnia ultimo loco relata cumulat Felin. in c. 1. colu.
 3. & 4. & seq. de libel. obla. & vltra ipsam Ang. in l. i.
 de actio. S. si. in si. & si pupillus petat sumptus victus
 & litis ab aduersario. Barto. & Bald. in l. imperatoris.
 ff. de iure. & ratio dista Alber. de Ros. in l. fina. C. de
 ordi. cogni. & quod motor vel prosequens inquisitio-
 nem condenabitur in expensis, si inquisitus fuerit ab-
 solutus. Hippo. de Marf. in l. patre. colu. 3. & 4. nume.
 18. & 19. ff. de questio. fol. 30. & an rescio debeant ex-
 pensæ factæ in reassumendo in instrumento. Alex. in l.
 aristo. numer. 7. ff. de acquir. hæred. in l. vbi pure. post
 princ. ff. ad senatus consultum. trebel. fol. 123. & in l. domus.
 ff. de leg. 1. & Felin. in cap. j. colum. 15. in si. versu. tertio
 declara. num. 22. de proba. & Ange. in l. eos. in si. C. de
 vsur. & de salario non promisso famulo Federic. de
 Sen. consil. 218. & si promissus decem sacerdoti eum
 ero diaconus, & deinde nolo effici sacerdos, an de-
 beatur salariam. Bart. in l. j. S. diuus. col. 2. versu. si vero
 debetur ex contractu. ff. de var. & extraordi. cogni. &
 ibi Bald. & si mittetur ad absentem vt respondeat li-
 bello, vel deponat, fiet, & mittetur expensæ absentis.
 Paul. de Cast. in l. si actor. ff. de procur. Panor. in cap.
 dilectus. col. 2. de procur. nisi habuerit speciale man-
 datum procuratorium. Felin. in capi. pastoralis. colu.
 2. de iudic. Maz. decis. 177. & quod famulo ægroto
 reneatur dominus facere modicam expensam, & non
 magnam. Bart. in l. si cum dotem. S. si nauem. in fin. ff.
 solu. ma. & de famulo ægroto offerente operas suas
 cessante infirmitate. Pau. de cast. in l. si vno. S. item cum
 quidam. versu. vltimo. gl. ff. loca. Felin. in cap. ex rescri-
 pro. in fin. de iureiuran. & quod famulo infirmo non
 debeatur salariam Alexan. in alleg. S. si autem. colu.
 2. solu. matri. & si feci expensas, quando sit mihilita-
 retentio rei ratione expensarum iure factarum. Ias. in
 l. si non fortem. S. si centum. in si. ff. de condi. indebi.
 & an salariam pro rata temporis debeat. Bald. in l. 1.
 ad em. colu. 3. versu. sed pone. C. locati. & Bart. in l. si
 vno. S. item cum quidam. ff. eo. & pro debitor carce-
 rato, si non habet unde, vide constit. reg. humanitate.
 ante si. fol. mihi. 33. & si per totam diem operam non
 præstitit, locans operas, quid fiendum. Bald. in l. qui
 operas. ff. locati. & qualiter intelligatur dies in locan-
 tibus operas, Philipp. Deci. in capitulo consuluit. colu.
 4. in princ. de offic. delega. & unde dicatur dies.
 Felin. in cap. perfodiens. col. 2. in princ. de homicid.

& refectio ferramentorum siere expensæ fabri. glo. in
 verbo, sumptus. in l. qm. C. de testibus. & quid intersit
 inter expensas, damna, & interesse. Socin. consil. 4.
 r. 4. volum. 4. & qualiter fructus intelligatur deducti
 expensis. Felin. in cap. ad nostram. j. & 2. colu. de
 reiu. & in cap. ad aures. colu. x. versu. duodecim
 conclusio. de rescript. tracta. de peste. Ioan. franci-
 10 125. versu. sed quia. ibi, secundo intelligi. & quod
 nom. debitoris intelligatur tantum quantum
 confecti poterit, deductis expensis. Bart. in l. 1. in
 de impens. in reb. dot. vbi text. que dicantur expen-
 voluntariæ, necessariæ, & vtilis, & si pro expensis
 interesse promissi stare iuramento creditoris, an
 sim reuocare ante declarationem faciendam a
 ditore Ias. in l. si ab arbitro. colu. 2. ff. qui satisda-
 gan. & ista dicta ex variis lectionibus & in ebra-
 nibus sic conglutinata sepius in seruiunt nec
 nites alibi reducta, omnibus etiam modernissimis
 quisquis, a quorum nullo me habuisse inquam
 ties; & quod ipsorum laboribus vtor, eos
 non erubescio, ne sim par Furi laudem alienam
 do, vt dixit Bald. in prælud. pseudo. ante fin. & ex-
 tia docet. & intelligas ritum sic generaliter pro-
 quitur, tam de expensis ratione contumaciæ
 ratione victoriæ, quem ita intelligit Ias. in alleg.
 sed hodie. versu. nunquid autem. C. de iud. & vic-
 cif. Rot. 403. in no. incip. fuit dubitatum vtrum,
 11 in taxatione expensarum taxantur etiam expen-
 aduocato & procuratore, & quot esse debeant
 aduocato, & procuratore in vrbe, vide decis. Bellar.
 437. inci. super. Alb. Oli.

AN. Ad videndum taxari expensas. Huius
 2 vniuersam materiam expensarum rectè dilucidari
 12 se non arbitror nisi distinguatur, quod antevictum
 fuit ipsa sententia diffinitiuam condemnans in expen-
 sis, & victor in stetit illius fore condemnandum,
 que fieri taxationem, aduocati in expensis dantur
 per ipsam diffinitiuam sententiam, & eas taxantur
 Primo quidem casu taxari de expensis, &
 repetitione non amplius posse existimo iuxta
 minato. C. de fruct. & lit. expens. & Bal. in l. far-
 13 nume. 18. C. de iudic. quod tamen verum eor-
 dem Iudicis per Bal. in l. si. numero primo. versu.
 no. C. quand. prouo. non est necess. coram alio
 & superiore haud quamquam ille prohibetur
 tere, & petitas prosequi ex Innoc. in capit. super
 numerum primum de appell. idque tum per
 lationem a victo interpositam, cui ipse appellat
 rest. inhære, tum per propriam, si ille non cur-
 pellare, vt concludit Rot. Decis. 353. si audire
 47. de appell. in nouis: eas præterea petere victo-
 cet coram ipso superiori iudice, cum deserta
 pellatio, dummodo coram eodem cepta fuerit
 per e. ex parte de rescrip. & notabiliter tradit
 Brederod. in suo amplo tract. appellat. parte 2.
 versu. deserta appellatione, in ibi respondens om-
 rationibus, q. possent aliquatenus aduersari: Quod
 14 autem controuertitur a Doctoribus, requiritur
 noua citatio in condemnatione expensarum ne
 fragarit conclusioni iam constituta in primo
 Siquidem procedit cum reus citatus pro negotio
 cipali nec comparuit, & in eius contumaciam
 dicitur, possit etiam in expensis tunc damnari
 sententia diffinitiuam, quam antea in multis
 iuxta terminos Doctorum: Quos refert Marant. in
 specul. parte 6. versu. & demum fertur sententia
 36. & 38. & ipse dico inferius Ritu 18. & Carar.
 Ritu Magn. Cur. 298. & illo quidem casu aliqui
 dunt vniuersam sententiam negatiuam ne sit nec
 ria noua citatio in expensarum condemnatione
 propter contumaciam, vt Bal. censet in l. sancimus
 17 ibique Cyn. quaest. 13. C. de iudic. & alij plures
 adeo quod illa communis reputatur, vt inquit De-
 in cap-

Ritus Quartus.

Rub. de expens. vbi Cōment. nume. j. subiungit, tunc non esse admittendum ad appellandum: si altera Pars opposuerit & petierit illum non admitti ad tale remedium, nisi resectis expensis, per Bart. in l. j. S. j. ff. ad Trebell. Condemnari autem per Rotam passim solet quibus victus victori iuxta decif. Cassad. 13. num. 1. de rescript. estque dispositio iuris in l. properandum, S. si autem alterutra. C. de Iudic. dummodo temere litigauerit, l. eum quem temere. ff. de iudi. & Rolan. à valla cons. 41. habita num. 2. vol. 3. quæ quidem lex videretur excusare ab ista condemnatione, vbi cunque victus iustam habuisset litigandi causam, & cōcinit text in l. qui solidum. S. etiam. ff. de legat. 2. & capitulum primum in fine de elect. in 6. ac late Tiraquell. de retract. Conuent. S. primo. Glos. 2. num. 58. Sed quæ sententur aliquis habere iustam causam litigandi scribunt Socii. Regula 30. lit. E. Dyn. in Regu. cum quis de reg. iur. in 6. Lanfranch. in cap. quonia contra vers. expensæ de probat. Dec. in Regula, qui in alterius a num. 7. ff. de regul. iur. l. al. in l. properandum. S. si autem alterutra num. 8. de Iudic. atque ex his, & aliorum grauissimorum doctorum scriptis concessit decem causas, Menoch. tract. de arbitrar. Iudic. lib. 2. casu 277. ac precipua ab omnibus illa cōmendatur causa quoties succumbens habuit opinionem alicuius Doctoris pro eo sentientis, quorum fecutus sententiam ita pluries iudicauit Senatus Lusitan. teste Antonio Gama decif. 38. Franciscus Fernandez num. 3. sed Romana Curia, & præsertim Rota huiusmodi excusationem prouenientem ex iusta causa nunquam concessit admittente, nisi in vnico tantummodo casu, si succumbens alteram prius reportasset sententiam ad sui fauorem, vt attestat vestr. in praxi lib. octauo, capit. 2. vers. si. quod ex illius vsu neque semper procedit, ac cum ex nouiter tantum deductis reuocaretur, non autem si ex eisdem actis, vt idem vestr. illic subiicit, & extat Rotæ decif. 251. licet sententia, seu x. de dolo, & cōtum. in nou. & alia caputa q; 340. seu prima expensæ, par. prima, & succurrunt notata per Mathesi. sing. 81. nota regulam; cum verò alicubi per statutum præciperetur, vt victus condemnaretur victori in expensis, tunc non excusaretur litigans ex iusta causa, vt affirmat Angel. in auth. de exhib. reis, in princip. Hippol. de Marfil. singul. 207. victus victori, consi. 37. viso tenore num. 9. consi. 44. quoniam num. 27. idem in l. Patre num. 19. 22. & 27. ff. de quæstio. in Rubr. de fideiuss. num. 32. in praxi Crimin. S. opportune num. 43. Franc. Cremon. Sing. 121. habens iustam causam, & Alex. cons. 183. viso puncto num. 9. vol. 3. idque ea ratione, vt dicatur a liquid addidisse vltra dispositionem iuris communis: Et propterea cum in Regno extet constitutio Diuorum Principum, mandans victum victori condenandam, nemo quidem poterit ab illarum solutione excusari, etiam ob iustam causam ad litigandum ductus, vt super illa cōstit. affirmat Afflict. post nu. 2. tamen si addat, id male seruari in Regno, Concilio semper absolvente victum litigantem ex iusta causa; quare adiungit illam constitutionem omnes iudices ligare præter ipsam Regem, eiusuè consilium. Sed hodie clarum est, quod semper & ab omni iudice venit in hoc Regno absolvendus ab expensis, qui ex iusta causa litem profecutus est per pragmat. temeritatem litigantium; Cuius supra memini, & eius vigore est introductum, vt in principio litis ad petitionem cōuenti teneatur actor præstare cautionem de resciscendis expensis in casu succumbentis vt super ea annotauit Scipio Rouitus, ad quam præterea satisfadationem expensarum teneatur etiam clericus cum actor est in foro laicali iuxta decif. 4. Minad. quidam clericus.

Hæc autem condemnatio non solum debet continere expensas iudiciales iuxta l. properandum. S. si autem. C. de iudic. sed alias factas inuaticis per l. eum

quem. ff. alleg. iur. iudiciales autem complexum etiam salaria Aduocatorum, Procuratorum, Sollicitatorum teste vestro in sua praxi. libro 8. S. 2. Circa finem; & decif. Bellam. 437. super interlocutoria, à valla men nisi ipsemet victor in hac sua causa paroc. nisi sibi ipsi præstitisset vt est Deci. Rotæ 533. an ducen seu 47. de senten. & re iudic. in antiq. auri nisi præstatur gratuito propter amicitiam inseruierint, præter quod quod si animo remunerandi salarium eidem remiserint iuxta aliam Rotæ decif. 534. Sed quid si habuerit. 38. & 48. De sent. & re iudic. in antiq. & 2 mbo præfatos casus ita determinauerat antea eadem Rota teste Bisigneto Decif. 5. de procurat. ac deinde de Ioseph Ludouic. decif. Perusina. 101. Sed in tribunali Auditoris Cameræ nunquam potui consequi expensas pro aduocatis, & procuratoribus factas. Appellari autem à sententia taxationis expensarum non prohibetur, dummodo ab ipsius taxationis excessu appellatio interponatur, ex Inno. in cap. fin. num. 4. vt taxatione quodmet causi Lanfranch. in cap. quonia contra vers. expensæ de probat. & concludit Magos in deci. Rot. Lucens. 16. num. vndecimo cum sequentibus tamen debet iudex taxare expensas, quæ factæ sunt iuxta consuetum modum ex Bart. in l. properandum. S. & si quidem nume. 7. C. de iudic. ac distincti quando, concludo in hac taxatione expensarum non esse necum expensas necessarias, sed vtilis, non enim superfluas habito respectu ad qualitatem causæ, & personarum, & consuetudinem fori, ob id si pars oneraret se multis aduocatis, ipsosque maxima cum impensa adduceret, non vtiq; illarum vlla haberetur ratio in liquidatione, vt resolu. Io. Ber. in suo Breuiario. C. de iudic. nume. 15. & melius in S. hæc autem nu. 3. instit. de poen. temer. litig. Quæ autem sint impensæ necessariæ, quæ vtilis quæ voluntariæ tradunt omnes in l. prima. ff. de impens. reb. dotal. facien. & l. cum certum. C. de rei vendic. Rolan. à Valla consi. 28. quoniam num. 8. vol. 1. in subiungens, quæ illarum sint restituendæ, & ab Rebuti. cons. 149. Serenissimus num. 3. cæterum, alia hic non delibata voluerit non ignorare in materia expensarum, præsertim iudicialium adeo in nar. in tract. pract. quæst. cap. 27. & Luc. de pen. in C. de sumpt. recuperan. lib. x. sed facere non valui primoribus saltem labiis degustarem, extremis digitis attingerem aliqua ad expensas victus, ad diurnarios lumpsum. spectantia, cum & illa omnibus sanè apprimè sint p. necessaria, & propterea cunctos populos admoneo, & consulo, vt illas ex redditibus quisque metiatur, sicuti, & Imperator admonet in primo in fine, vers. sed ex ijs in auth. vt determi. num. cleric. vbi glos. notabiliter subnectit pauper fieri non posse: qui hoc dictum amplectetur, in dicit cōsuluit Vulpian. in l. ius alimentorum. ff. vbi pupill. educ. debeat, ne iudex alimenta pupillis iactet, quæ vniuersum redditum patrimonij absumbeant, sed tam moderate, vt semper aliquid in anno super sit. Quod si Parthenope quibus Proceribus atque habitatores omnes pensitauerit, & que marentur, non vtiq; expensarum quantitas ad tam immensitatem aucta esset, nec creditores in vtiq; eos vrgerent, aut vsuræ, ac nouissima mops superueniens emerla esset tanta, vt neque creditores inueniantur, propter incredulitatem eandem; nec etenim aduertunt quam facile periclitetur etiã magnitudo substantiæ transcendens cum non mensura rei, sed propria animi magnificentia sunt impensæ cui profecto consilio si paulisper Neapolitani inciderent. omnium sanè locorum Cuius diiores essent, eisque bonorum aceruus influeret in domum, sine fraude nemini patrata iniuria, & quamuis illud verè dictum extet, vt stulta, stultus loquatur, non tamen hoc meum salubre consilium paruipendatis quippe

pe sepe etiam est holor oportuna locus :
 vericulum olim p roverbio fuisse celebratum
 Gellius lib. 2. noct. attio. ca. 6. quo quidem ad-
 emur non esse fastidiendam salutarem senten-
 tiam, propter auctoris humilitatem : nam fieri non-
 quam cernimus, vt aliquis in fine fortis, ac nota-
 tur, aut minime doctus dicat aliquid haud qua-
 m alperendum etiam summis viris. Abb. Io.
 r. Camp.

Intellige de ijs, quæ sunt in litigijs. Ex hoc ver-
 que ad finem digreditur commentator ad extra
 materias, in quibus ipse possem quam plura no-
 digna, nec inutiliter adiungere, sed ea præterire
 quia tempus vnius mensis mihi assignatum
 collectione harum annotationum non patitur,
 cis diutius immerer, nec typographus permittit
 tam longioribus versibus vt, non enim vult, vt
 ac mea scripta excedant, impleantq; plura qua-
 m folia Abb. Io. Hier. Camp.

RITVS V.

Item si clericus citatur in curia seculari,
 si sua interesse putauerit: & comparens,
 et sua interesse: & petat se remitti ad
 primum iudicem: solet remitti, & ipsa cu-
 ria, scilicet Archiepiscopalis cognoscit:
 sed si in magna curia vicariæ reconuenia-
 tur clericus, non audietur in conuentione,
 nisi se defendat in reconuentione iuxta ritum
 missorum.

S Y M M A R I V M.

Ordo confertur per Tonsuram clericalem.

Sacerdotes vtrum veniant appellatione vniuersi-
 tatis.

Comparens pro suo interesse quid docere habeat.

Clauisula si tua putaueris interesse non arctat cita-
 tionem ad comparendum.

Clauisula cum clausula si sua putauerit interesse di-
 citur reus voluntarius.

Interesse in negotio qui dicatur habere.

Citatione præstita de iudicio sisti an censeatur
 prorogata iurisdictione.

Clericus statim debet remittere clericum, cui ei fuit
 exhibita fides de clericatu.

Emissio clerici est facienda cum actis.

Reconuentio contra Clericum coram laico debet
 ulterius progredi, tamen si ille desinat in conuen-
 tione. De totaque hac reconuentionis materia

emissive. num. 11.

Hic ritus diuiditur in tres partes. Secunda, ibi, &
 ipsa curia. Tertia, ibi, sed si magna, & quælibet
 pars, infra de per se clare declarabitur, quam-
 vis aliquantulum obscure loquatur.

Si clericus. Appellatione clerici hic veniet etiam
 sacerdos, nam clericus proprie dicitur, qui in sortem
 Domini vocatus est, & Domini partem habet, cum
 præneur clericus a clerico græce, latine fors. l. fid. in lib.

primo, ethimolog. capitulo duodecimo, fol. 40. &
 consuepturque habetur in c. clericos. 21. distin. & quod
 si clericus dicitur prima tonsura, & per illam cle-

ricus ordo confertur, & possit a presbitero cōfer-

ri, est rex. iuncta glos. in cap. cum contingat. in fin. de
 27a. & qua. & per talem primam tonsuram seu psal-
 mizatam cōsequitur imminutionem ecclesieasticam.
 glo. in versic. tonsuram in capi. nullus episcopus. de
 tempo. ordi. lib. 6. sed largo sumpto vocabulo veniūt.
 omnes, in quacunque dignitate sint positi. Panor. in
 rubri. de vit. & ho. cle. in fin. in cap. 1. vers. vltimo col-
 ligunt. de iur. casum. in cap. humilis. vlt. col. de ma. &
 obe. & Fel. in proce. decret. colu. v. decima. in capit.
 ecclesia sanctæ Mariæ. col. 28. num. 43. de conti. in c.
 fi. colum. j. de simo. & in cap. tua nos. in prin. de iure
 iur. Bald. in l. si nondum. in prin. & ibi addi. in litera.
 F. C. de iur. & ser. cor. & in cap. 1. de mil. qui arm. bel-
 depo. Philip. deci. conti. 275. num. j. & Vinc. hercula. in
 reipon. impress. in fin. in lect. Infor. vbi plene, & an
 clerici veniant appellatione prouincialium. Lud. ro.
 con. 180. & sing. suo. 449. alias. 441. inci. habeo casum.
 & Fel. in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. colum. 35. num.
 51. de constit. & an appellatione vniuersitatis veniat
 Sacerdotes Oldr. confi. 32. & an appellatione ciuim
 veniat officialis, & quod sit caput ciuim Bald. in l.
 obseruare. S. proficisci. q. 8. ff. de offi. procon. pap. in c.
 primo. not. j. de vi. & hone. cle. & Panor. in alleg. rub.
 de vi. & hone. cle. memini noster Tho. grammata. voto
 suo. 33. num. 3. & seq. plura cumulans.

¶ Si sua putauerit interesse. Comparens pro suo
 interesse in primis habet summarie docere quod sua
 interfuit. Inno. in cap. veniens. 10. 2. & ibi Fel. colū. 5.
 versic. quinta conclusio. de testi. & per eundem in c.
 ex parte. colum. 2. num. 5. ibi in eadem gloss. eod. tit.
 in cap. cum semper. 2. no. de offic. deleg. in capi. exhibi-
 ta. in princ. de iudi. in cap. cum M. col. 16. de constit.
 in cap. super his 8. col. ver. modo aduerte. de accu. &
 hoc ad effectum vt admitatur in sua comparatione,
 & petitione vt remittatur, vt dixit Ang. in l. adoptio.
 ver. denuo videtis. ff. de adoptio. quem refert. & sequi-
 tur Fel. in ca. cum super. col. 7. ver. & dicit. eleganter
 Ang. de re iudic. tamē quando est citatus clericus
 simpliciter & specialiter; fallit supradicta conclusio,
 quia omnis citatus audiendus est tāquam legitimus
 contradictor. glo. in cap. exhibitā. in ver. excommuni-
 cationem. de iudi. quam alleg. Fel. in cap. cum inter.
 col. 8. post num. 11. de excep. in capi. præsentium. col.
 3. ante nume. 8. de testi. & absque eo quod probetur
 interesse debet admitti, quia per talem citationem
 videtur eius persona approbata & legitimata. Hippo.
 de Marf. in l. qui ignorans col. 2. num. 7. ad l. corn. de
 fal. fol. 29. col. j. & ita fallit similiter limitatur quando
 in citatione fuisse apposita clausula, si sua putauerit
 interesse, prout loquitur iste ritus. nā tunc debet do-
 cere, saltem summarie, de suo interesse. Hippo. vbi
 supra Fel. in alleg. cap. cum inter. col. 9. num. 12. vers.
 l. in ta secundo de excep. Ro. deci. 53. in antiq. incip.
 nota quod vbi sunt citati, & Docto de interesse sum-
 marie petere remissionem, vt tradit Alexand. in l. in
 prouinciali. S. si in publico. in fi. ff. de no. oper. nunci.
 faciunt not. per Panor. & post eum per Socin. in cap.
 quoniam frequenter. S. in aliis. col. 9. & x. vers. & faci-
 unt hæc ad quæstionem. vt lit. non contestā. Alber.
 de Rol. in l. non solum. S. quod vulgo. ff. de vsucap. &
 per Andr. de Ifern. in cap. j. versic. rei autem. in fi. de
 inuestit. de re. alie. fac. est tamen verum quod virtute
 dictæ clausulæ, si tua putaueris interesse, non arctat
 citatus ad comparandum, & non comparens nõ
 erit contumax, vt concludunt Alexand. & Fel. vbi
 supra qui dixit, quod cautela est, dicere in citatione
 quod ipse putat sua interesse, sed falso, & nunc arctat-
 tur, & non veniens, erit contumax. facit dec. Mata
 de Afflic. 2. & quamuis ad comparandum non arctet,
 tamen inducit scientiam litis, & taliter citatum affi-
 cit quod postea non poterit impedire sententiæ exe-
 cutionem. Paulus de cast. in l. a diuo pio. S. si super
 rebus. colum. 2. num. 7. & ibi dicit pro concordia. ff. de
 re

Ritus Quintus.

Et iudic & in l. cum filius. colum. 1. in fin. ff. de verbo. oblig. quod dixit esse singulare, & quotidianum, & obtinuisse in facto contra Aduocatos male auisatos, & cum difficultate obtinuisse propter ignorantiam multorum, quibus fuerat causa commissa, qui dicebantur valentes & non erant. quam doctrinam Pau. de Cast. allegat Philipp. deci. consil. 348. colum. vlti. versu. venio ad secundum. de veritate cuius doctrinae vide per Alexand. in alleg. S. 4. super rebus. col. 5. post num. 14. & Docto. in cap. quamuis. de re iudica. & Philipp. deci. consil. 273. num. 3. vbi quoddam praeiudicabit quo ad praesumptionem, quae habebit vim se implere probationis. & per Pet. de Ancar. consil. 27. in princ. incipient. pro solutione. quo vero ad illud an dicatur citatus si sua putauerit interesse necessarius vel voluntarius reus. sic prout not. Philipp. deci. in alleg. cap. cum inter. colum. 6. de exceptio. videlicet, quod illa conditio reducitur ad voluntatem citati, & sic in effectu citatus videtur, si voluerit comparere, & dato quod probeat interesse, nihilominus voluntarius & non necessarius erit reus, quia conditio non refertur ad veritatem interesse, sed ad voluntatem citati, & ad illud quod putauerit citatus, & videtur quaedam requisitio quae fieri potest, etiam in casu in quo non potest fieri citatio. alleg. not. per Innoc. Ant. de But. & Panor. in cap. cum nobis. de election. nec omitto distinctionem eiusdem Philip. decij ibi, col. 5. videlicet, quod quando plures certi, seu nominatim citantur, dicentur rei necessarii, aut generaliter per edictum citantur quicumque contradicere velint, iuxta cap. fina. de electio. libr. 6. & comparantes erunt voluntarii, prout etiam concludit Ioan. de imol. post Innocen. in cap. dilecti. colum. 2. num. 5. de exceptio. & Ias. in l. de pupillo. S. seruo. colum. 2. ante fi. de noui oper. nuncia. repetentes cautelam Feli. vt dicatur, sed falso &c. & ista omnia signa pro intelligentia capitulorum regni, ad regale fastigium. fol. mihi. 98. finis praecipui charitatis. fol. mihi. 89. omnis praedictio eo. fol. charitatis effectus. fol. eod. pro quibus omnino vide Panor. in cap. 2. ar. 2. colum. vsque ad. 4. de iurament. calum. Bald. in l. fina. colum. 2. in princip. C. de edict. diui. & Philipp. deci. consil. 220. in fine. & 241. & Felin. in cap. ecclesia sanctae Mariz. colum. 20. in fi. de constitutio. & ille dicitur habere interesse qui pro proprio nomine agere potest vel excipere. leg. j. S. sed alius. ff. quoniam appellan. sit. Felin. in cap. in super eolu. j. in fi. de test. & ibi, maxime in fin. de principali & secundario, seu mediato & immediato interesse, & de interesse damni emergentis, & lucris cessantis, post gloss. in cap. conquestus. de vsur. quod possit peti post & non ante moram. Panormi. in consil. 38. incipient. illud de iure queritur. & hoc etiam de iure canonico procedat. plene per Felin. post Theologos in cap. P. & G. de offic. delega. in princip. & quod in solito negotia reratione lu. ri cessantis, interesse peti possit, secundum communem opinionem. plene per Philipp. deci. consil. 441. dubio. 2. & pendente solutione rei vendite, quod possit aliquid peti ratione interesse, per eundem consil. 312. num. 4. & consil. 119. dubio secundo. & quae liter probeatur interesse per eundem consil. 322. secundo dubio.

¶ Et comparans alleget sua interesse. Quod facere debet, saltem ad euitandum periculum exequutionis, de quo in proxima gloss. dixi secundum opinionem Paul. de Caltr. vel expensarum condemnationem, quam facere posse iudicem saecularem affirmat Bellame. deci. Ro. 226. incip. in causa mea. per cap. exceptionem. de exceptio. quam Deci. refert ibi Felin. in princip. quam per plura reprobatur Philip. deci. consil. 441. num. 2. & maxime ratione defectus iurisdictionis, quia nullo modo etiam incidenter iudex laicus poterat esse iudex clerici, cuius consilij memor tuit postea Tho. grammata. voto suo. 27. numero. 4. & 5. plu

ra cumulans, licet non faciant mentionem alleg. deci. Bellame. & quia fateretur Deci. in alleg. consiliorum iudice ecclesiastico si laicus actor constitutus clericatu destitit, poterit obtinere condemnationem expensarum, tutius erit comparere iuxta ritum saecularem. nam quisque debet comparere citatus, pro legum suum allegaturus. l. si quis ex aliena. ff. de iudic. not. in cap. praeterea. de dilatio. in cap. cum in re peritus. de offic. delega. & Felin. in cap. veniens. fin. de accusatio. versu. vltimo posita, & supra versu. sic. in ea gloss.

¶ Ad proprium iudicem. Scilicet suum immortem, cuius iurisdictionem effugere, & in non si consentire, etiam si ecclesiastica iurisdictioni praesine iudicis voluntate non potest cap. significasti foro competens. & an per cautionem de iudicio censetur iurisdictionem prorogasse. vide in deci. Maz. 133 & si in dicta obligatione iurauit, an vi iuramenti compellatur. Anto. de Butr. in cap. j. col. 16. fol. 6. colum. j. de iudic. & si non subditus prohibet iurisdictionem episcopi, ab eius sententia non pellabit. Alberi. de Ros. in l. episcopali. C. de episcopi audien. & in foro conscientiae quis dicatur pro iudex, vide in cap. omnis vtriusque. & ibi Panor. colum. 2. versu. quero quis de pe. & remiss. & pro materia prorogationis vide cap. P. & G. de offic. delega. Philipp. deci. consil. 394. num. 5. & seq. & quod citatio facta prorogatur secundum qualitatem iudicis per eandem consil. 25. colum. 3. & in fin. nam si a sententia illius iudicis cuius prorogatur iurisdictione non potest appellari, censetur facta prorogatio cum illi qualitate.

¶ Soler remitti. Facta summaria fide de tali interesse prout dixi supra in gloss. si sua putauerit concludit Felin. in cap. cum super. colum. 6. in fine. re iudica. affirmans iustificare interesse apparenter, cet non existeret, vbi alleg. Zabarel. dicentem deinde Innocen. ad hunc effectum esse signandum centum manibus, quia per illud clausit ora Aduocatorum tenentium oppositum, prout etiam dicitur facta fide iudicis saeculari de clericatu, statim remittere clericum. Federic. de sen. consilio 236. circa medium. versu. ob quam causam. & bar. text. cap. si iudex laicus. de senten. excomm. libro 6. S. & si notorium. & ibi Scriben. & pro ratione semper vide Ioan. de Neuiza. in tractat. nuptia. fol. 13. & ritus magnae curiae vicariae incipit item si aliquis clericus citatus, fol. mihi. 102. colum. quem ritum in eo quod dicit, iudicem saecularem gnoscere de clericatu. intellige prout dicit Bald. in si qua per calumniam. colum. 2. C. de episcopi & quod producetur instrumentum seu litera clericatus, sic sit excommunicatus si detinuerit eum, & in ostensione instrumenti non oportet aduersariariari, quia non fit in modum probationis, sed in electionis: vera enim probatio clericatus non potest fieri coram alio quam Episcopo. & Andr. de Iser. in qua su. reg. ver. contrahentium. col. 2. in fi. fol. 106. no. & diligenter signa ista verba Bal. nedum pro intellectu ritus magnae curiae vicariae. sed ad comprobationem istius gl. & maxime verba Bal. vbi supra in ve. sed ponamus quod est captus, vbi firmat quod procedere debet summaria informatio ante remissionem de qua etiam per doct. in cap. j. de offi. or. in materia implorationis auxilij brachij saecularis. & per Felin. in cap. cum sit. col. 6. in princ. de foro competens. per Pet. de Ancar. consil. 382. incipient. retento ordine. conpenulti. in 4. dubio. per Tho. de ferra. cau. 53. per Alexandr. in l. titia colum. 4. versu. vnus perpetuo nota. ff. solut. matrimo. per Andre. de Iser. in capi. prim. colum. penultima in fin. de controuer. inter vassal. & ali. de benefic. folio 76. & in constitutu. regn. post machinam in prin.

¶ Cognito-

S U M M A R I U M.

- 1 Accusatio quid sit.
- 2 Inscriptio ad penam talionis quo iure sit sublata.
- 3 Carceratus quando sit fideiussoribus relaxandus
• & nume. 11.
- 4 Officialis regulariter non est suspendendus ab executione officij, donec pendet inquisitio ratione officij.
- 5 Dispensatio obtenta ab homicidio non præiudicat impetranti antea suum beneficium, vacans ob illud homicidium.
- 6 Denunciatio multiplex.
- 7 Inquisitio quid sit.
- 8 Clericus torqueri non potest, si infamatio abest.
- 9 Iudex Ecclesiasticus quando possit imponere penam pecuniariam.
- 10 Episcopus potest condemnare ad perpetuum carcerem cum reservatione minuendi.
- 12 Criminosus vtrum pendente iudicio intentato contra ipsum, valeat beneficia resignare: impetrans beneficia alterius ob illius priuationem vtrum illo interim decedente præfata consequatur beneficia. num. 13.

Cognoscit. Facta tamen remissione, etiam cum coram seculari iudice factis, vt per Bal. in l. eos. Super his. C. de appella. dicentem debere intelligi factis factis antequam sciret illum esse clericum, & postea iudex si procederet, deberet puniri, nec debet statutum quo iudex secularis impetrati inhibitionem a iudice ecclesiastico, cui causam remittit, recipit & statuit terminum infra quæ se debeat excedere. Felyn. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. 54. ver. adde quod de constitutionibus.

Reconueniatur clericus. Circa istam reconuentionem varij varia dixerunt, & non immerito, si propter dubias & varias opiniones magna curia uicarię rituum, de quo fit mentio in isto ritu, qui ritus materia curiæ incipit, item quod clericus, fol. mihi. 102. & pro varietate istarum opin. illis relatis dixit in c. at si clerici, col. 7. de iud. attendendam esse consuetudinem loci, quæ licet non ualeat quando honorosa ecclesijs, tamen in isto casu propter dumtaxat Doctores tenet, ita pũctaliter decidit Ph. dec. in alle. c. at si clerici, col. 15. in si. ver. ex præd. qui etiam col. 13. dixit quod pro affirmatiua, videlicet, quod valeat reconuentio in causa mere ciuili communis opi. quam ipse sequitur: & fuit in sacro concilio decium, quod si clericus in foro seculari & fuit reconuentus, etiam quod velit a conuentione desistere, iudex secularis procedet in reconuentione, prout attestatur do. Ma. de affict. decif. 173. & reconuentionem non habere locum in causa appellationis firmat Rota decifio. 61. inci. no. quod in causa, utiq. quam opi. post longam discussionem defen. Maria. soc. in capitulo primo, fallen. 21. fol. 150. prima prima, secunda, & tertia, de mutu. petitio. plenissime pro materia, & maxime in septima in qua tenet quod si causa principalis est summa & reconuentio ordinaria, quod nihilominus credit reconuentio, fol. 145. per totum, quod nota materia capitulorum regni, in quibus summarie creditur iuxta formam dictorum capitulorum, quia nota ibi apparet quod in illis habebit locum reconuentio, & erit maximi momenti, & tamen in Rota manz Curie si impetraui commissionem, & obtemperum citari, non possum reconueniri sine noua commissione ex usurpatione Rotæ, cum de iure aliter dicitur dicendũ, vt per Rotam decifio. 598. si quis tractat, in antiquis. Albericus Oliua.

Cognoscit. Materia clericus in Curia seculari si interesse putauerit, luculenter explico in meo di. Cur. Canon. Rubr. de priuili. cler. capitulo secundum verficul. consueto vero, circa finem. Quod uenit ad secundam partem huius Ritus de mutua ratione (quæ passim reconuentio appellatur) vtrum clericus reconueniri coram laico permittatur, quibusve in iudic. aut rebus concedantur, aut denegentur mutua rationes, atque alia multa huc spectantia discutit, ceteris copiosius Soc. in tract. de mutuis peritio. capitul. ex literis post numerum vigesimum septimum verficul. & si clericus, det. Barbar. & alij in cap. at clericus de iudic. atque ipse plena manu declaro in adducto. c. 2. verficul. in causa igitur reconuentionali, vniuersum autem tractatum circa exemptionem clericum a foro laicali plenè explico in eod. illo capit. huius materiam agnolco nõ posse hic paucis restrin. re verbis, ac propterea duxi satius esse omnia hoc loco silentio inuoluere. Ab. lo. Hier. Camp.

R I T U S VI.

Item denunciatus seu accusatus in curia archiepiscopali solet se obligare ad certam penam pecuniariam de probando. a Ritus Archiepisc.

Hic ritui est conformis constitutio synodalis nu. 55. cuius est initium, nec calumniantium. Denunciatus seu accusatus. Tribus modis procedi posse in curia ecclesiastica declarat text. in capitu. qualiter & quando, lo 2. S. ad corrigendos, de accusa. videlicet, per accusationem, denuntiationem, & inquisitionem, & accusationem legitima procedere debet in scriptio, de qua in capitul. tuz. de procurat. denuntiationem vero, caritatiua correctio, de qua in capitul. nouit. de iudi. inquisitionem autem, clamosa insinuatio, de qua in capitul. Deus omnipotens. 2. quaestione prima, accusatio enim est alicuius hominis apud iudicem competentem inscriptione interueniente legitime facta delatio, in leg. aliud est accusare quam reum criminis aliquem per libellum deferre, vel facere ad vindictam, vt per Hosti. in summa. titul. de accusat. in princip. quem allegat. Angel. de malef. in verficul. necnon ad querelam. verficul. & subdit, hic subiungens quod accusans primo iurare debet quod non animo calumnia di reum accusat, all. Bart. ita voluisse in l. is qui reus, verficul. sed quæro quomodo eum, supra, ff. de publi. iudi. & in l. 1. C. de iur. calumn. secundo se subscribere debet ad penam talionis. leg. tertia. C. qui accusare non poss. & ibi scriben. & licet de iure ciuili ex generali consuetudine in scriptio ad penam talionis sit sublata, vt est gloss. magistra in leg. secunda C. de si. instrum. prout firmat Alber. de rosa. in leg. fin. C. de accusat. quem refert Mat. de Affli. in const. reg. pessimam. col. 3. not. 8. nume. 9. fol. 73. colum. 2. li. 1. & per Ang. in alleg. tract. & verficul. secundo requiritur. & ibi per Augustin. tamen de iure canonico feruatur, de quo dic vt in ritu. 8. infra, eod. per tex. alleg. C. qualiter & quando lo 2. cap. quisquis 1. q. 8. cap. licet. Heli. de fimo. confirmat Angel. in alleg. tract. de male. in eod. verficul. necnon ad querelam, verficul. de iure canonico uidi, & licet ad petitionem non legitimi accusatoris reus ad iudicium non fit trahendus cum de legitimatione personæ sit prius querendum cap. 1. & ibi Fel. in prin. de accusat. tamen si per partem nec per iudicem non legitimus accusator non fuerit

B repul-

Ritus Sextus.

sepu. tenebit quod actum est, non obstante q̄
iudex ex officio debuit repellere, quia non sequitur
ergo non valet quod actum est glo. in vers. criminalis.
ante si. cap. 1. de iudi. lib. 6. Ioan. de Ana. in all. cap.
1. 2. not. ver. quid autem si inhabilis. de acc. deci. Ro.
351. & 485. in no. quod fateor verū, donec fuerit op-
positum de inhabilitate, quia post oppositionem nō
tenebit quod actum erit. Felin. in capit. meminimus.
colum. penult. versic. vltima conclusio. de accusa. &
ibi alleg. Bald. in lege ita demum. colum. prima in si.
C. de procur. dicentem hāc esse communem opinio-
nos quos refert & sequitur Philipp. deci. consilio 469. in
fin. inci. vlt. inquisitione formata. vbi dixit hanc esse
communem & veriorē opin. & alleg. Rom. consil.
215. inci. duo sunt. & firmat hoc vltimum dictum.
pro quo est text. capitu. pia. de excep. libro sexto, &
ita iudicauit in causa mihi commissā a Ro. D. Ioanne
yuarta. Episcopo sanctæ Agathæ Gotorum, & quod
accusare volens, tria facere debeat, videlicet, libel-
lum offerre, se expresse ad pœnam talionis obligare,
& fideiussorem de lite prosequenda dare, probatur
in l. qui crimen, C. qui accus. non poss. sequitur Ioan.
de Ana. in rub. de accu. in fine. non tamen debet citā
ri reus accusatus, nisi primo accusans legitimauerit
personam suam; & licet hoc sit de iure per l. secun-
dā. C. de exhi. & intro. re. tamen attendi debere stilū
curiæ voluit Dom. Anton. de But. in alleg. capitu. pri.
de acc. quem refert & sequitur Ioannes de An. ibi. 3.
not. fortius dixit Panormita. in capitu. licet. 1. not. de
accus. & ibi Felin. quod de consuetudine Romanæ
curiæ illa l. secunda non seruetur. & quod non ser-
uetur de consuetudine Specu. in titu. de accusa. S. pri-
mo. colum. secunda versic. his igitur consideratis. &
si citatus venerit & propter commissos excessus in-
clusus fuerit in carceribus pœna debita castigandus,
& de parendo iuri fideiussoriam dederit cautionem,
relaxari debet, nisi excessus, vel alia causa rationalis
eum suaserit detinendum, hic est text. in capitu. si cle-
ricos. de sentent. excommunicatio. pro cuius text.
intelligentia & practica distingue, quod aut pro
crimine pro quo est carceratus est pœna certa & de-
terminata, aut est arbitraria. primo casu subdistingue,
aut pœna determinata est corporalis, &
tunc non est relaxandus fideiussoribus, quia nō est
in potestate eorum iudicatum solui, quia executio
est fienda in persona; aut venit imponenda pœna pe-
cuniaria certa, & tunc accusatus fateatur crimen, &
est statim condemnandus, & non dimittendus. leg. si
confessus. ff. de cu. reo. lib. secundo. C. eod. titu. aut
non confiteretur, sed denegat, & tunc fideiussoribus
relaxabitur, qui debent promittere de presentando,
& iudicatum solui. leg. prima. ff. de cu. reo. & tene-
buntur fideiussores illum presentare vbiunque per-
sona eius erit necessaria, si iudex veller ipsum inter-
rogare vel torquere, & pro practica istius presenta-
tionis not. quod si promisi reum presentare iudici,
per primam presentationem ero liberatus gloss. in
versicu. exhibuerit in l. duobus. §. primo. ff. de iureiur.
ran. Felin. in capitu. fina. colum. 2. in fin. de treug. &
pac. & si fuit additum, toties quoties, per binas pre-
sentationes liberabor, Angel. in l. si finita. in princip.
& ibi Alexand. de dam. infect. Ma. de Afflict. deci. 46.
in fin. vbi plurimæ remissiones. Alexand. in l. si vero.
post princip. in addi. in litera. C. ff. qui satisfd. cogan.
Lud. Ro. consil. 137. & si non fuerit dictum. & quan-
docunque tenetur vique ad sententiam tantū. Fran.
cre. singu. 11. & si infra octo dies promisi presentare,
& non fuerit additum, absque aliqua requisitione,
non tenetur presentare, nisi requisitus. Philipp. dec.
consil. 2. volum. 2. & 405. colum. 2. Iaf. in l. uniuersa.
num. 6. C. de preci. imp. off. & si curia semel reum ce-
pit & carcerauit, & aufugit, an sim liberatus. Ma. de-
ci. 130. & non presentans tenetur ad pœnam filco, &

parti ad interesse, per eundem dec. if. 234. secunda
vero casu principali quando pœna est arbitraria
debet considerari qualitas criminis, & consue-
do iudicis, & fori; vnde si est verisimile, quod
veniret imponenda pœna corporalis, non erit re-
xandus; si pecuniaria, dic. vt supra in versicu. aut
nit imponenda pœna pecuniaria. de quo plene
Cyn. & Bal. in lege secunda. C. de exhi. re. & ibi B.
plene quomodo debet detineri, si in carceribus, si
bet ligari, & poni in cippis, vinculis, vel cathenis,
manicis ferreis; & si debet haberi ratio, si est per-
na vilis, & ponenda in carceribus; si nobilis, & de-
nenda in palatio. & pro ista distinctione & doct.
practicabili semper videas lo. de Ana. in c. fin. ante
de accu. & Cald. consil. tertio de appella. quod o-
nino vide pro illo membro quando negat accusari
& Matt. de Afflict. in constitu. si quis clericus. ante
numero septimo, libro. 1. folio 146. & accusatus
crimine commissio ab officiali circa ficium suum
quod regulariter non sit pendente accusatione
pendendus ab executione officij sui capitu. not.
septima quæst. 4. Gemin. in capitu. primo. de accu.
libro 6. intantum quod prælatum qui veniret
no priuandus, si ante accusationem feudum
infeudaret, tenebit infeudatio. Alvaro. in cap.
in fin. hic potest esse, qui suc. re. post Bald. &
An. in capitu. quia propter. de elect. quæ regula
in crimine simonia. capitu. accusatum. de simo-
cundo fallit, data criminis enormitate vel scand.
quia tunc deberet suspendi. gloss. in capitu. presb.
si a plebe. 2. quæstio. 5. Panormita. post Ioann. And.
allega. capitu. accusatum. & in capitu. in. er. de p-
cono. vide Capell. Tholosa. decif. 370. incip. item
quæsitum si aliquis, & ibi plenam addi. & adde-
ctabilem quæstionem Titius accusatus de ho-
dio a sempronio, qui sempronius obtinuit a
Apostolica, quod sequuta sententia priuationis
beneficium conferatur; pendente accusatione
ritur Titius, an habeat locum capit. si hi contra
vt lite penda. libro sexto, & concludas non
re locum d. capitu. adeo quod sempronius ne-
terit consequi beneficium quod non erat suum
sibi debitum, vt per gloss. in ver. finita alleg. cap.
hi. per Philipp. deci. consil. 300. num. 7. vbi alleg.
in versic. debitum. in clemen. auditor. de rescrip-
decif. Capellæ Tholosa. 436. item fuit quæsitum
contra, & ibi addi. & vltra deci. verior ratio est,
vacat per mortē, & non per priuationē. ar. c. susce-
1. & 2. respō. de rescri. li. 6. & mā dabatur p priuati-
sibi cōferri. Et pone q̄ interim ciuilitate & nō na-
literticus moriatur, puta per cessionem seu renū-
tionem, quæ est mors ciuilitatis respectu benefici-
qua per Lud. Ro. consil. 374. præsens est quæstio
lin. in capitu. licet vndique. colum. 2. de offic. de-
deci. Rot. in no. 376. fuit dubitatum an habeat
capitu. si hi præallega. & conclude quod nō, si
rans talem impetrationem renunciauit, secus si
ter. ita addi. in alleg. deci. Capell. Tholosa. 436. 2.
Ant. de But. consil. 43. aggrediar secundum & c. &
ci. Ro. 5. de re iud. inci. accusatus corā ordinario.
colleat per Bernard. de besigneto, alias in antiqui-
bus. & Felin. in capitu. in noitra. corre. 32. de rescrip-
vbi hoc non dicit. ru adde eundem Felin. in capitu.
scificatus. columna secunda. versiculi. adde etiam
& columna tertia in fin. eo. titu. & in capitu. in quæ-
tionis. columna secunda, & tertia. de accusatio. & in
capitu. ceterum. columna. 6. post princip. de rescrip-
vbi quod si priuandus ex causa homicidij pendente
accusatione ad instanti. accusantis qui impetrant
sibi prouideri de beneficio secuta priuatione, ob-
tinebit secum dispensari super dicto homicidio,
non præiudicabit talis dispensatio impetranti & ac-
cusanti. allegat. Calderin. consilio 12. de rescrip. &

Abbas. confil. 33. in hac dubia causa. & Fran. de are. procedendum est breuiter, tu ad Calde. & lib. pe. Panor. in c. at si clericus. §. de adulte. & de iudic. Thom. ferra. cau. 44. in qua docet beneficia debere resignari ab homicida, postea a Papa impetrare habilitationem, vt non ob hoc homicidio possit beneficia ibi conferenda legitime & canonice retinere, & recuperabit beneficia resignata ab amico, si tamen papa committeret equatori quod se informet si titius commisit tale delictum, & constito quod titium priuet beneficiis, & illud conferat sempronio, etiam si delictum ipse priuationem non induceret prout inducit c. j. homi. lib. 6. & per simoniacam prauitatem, prout Felin. in c. sciscitatus. pral. 2. col. de rescrip. rñ priuatur & fiet collatio sempronio. ita Felin. in c. cū a. col. 3. vers. 4. not. de testi. & in c. inquisitionis. §. ver. 2. not. de accu. hodierna vero practica in vtroutrouduxit vt volens accusare titium de homicidio prius impetret beneficia titij vacatura per priuationem faciendam, & quod interim sit titius velit resignare, quod non ualeat resignare, nisi in fauorem errantis, & signatura solet apponere clausula prima sententia contrarium, adeo quod prima sententia titius poterit resignare, & adoque conceditur, quod siue per priuationem faciendam, siue per resignationem forte sequendam, per mortem titij accusandi, seu quouis alio moriatur, & tibi conferatur, & eris tutus: & vide in reg. cancellariz apostolicæ nu. 64. item voluit reseruetur beneficium, quæ satis confert ad præsentia vna cum gl. in reg. 27. cancellariz Apostolicæ medium, ver. aliqui curiosi. de surrog. collati. ubi clarius, Archid. in c. quia res. 11. q. 1. col. 2. & c. de cri. fal. & pro complemento istius gl. not. in nouo accusatore perit omnis instantia iudicij, & contingitur omnis actio, & alia quecuq; acta. C. 2. vel acc. mor. sue l. fi. s. j. & ibi glo. Hipp. de marf. l. i. nu. 28. ff. de quæsti. vbi quod non poterit procedi ad condonationem contra accusatum, licet mortuo sit plures casus in quibus post mortem procuratur in crimine læsæ maiestatis & aliis collectis. Hippol. de marfi. in l. accusatio. col. 2. ad l. corne. l. i. ritus ergo iste vltra illa tria de iure communi scripta, videlicet, libelli oblatio, inscriptio ad penam, si de iussione de lite prosequenda datio, reg. & addit quod debet accusans se obligare de prodo. Dixi supra denunciationem procedere debere per charitativam correctionem. propterea no. q. denuntiatio est crimen alicuius deferre apud competentem iudicem sine inscriptione legitima ad poenitentiam faciendam, vel ad aliam legitimam penam subeundam. hanc diffinitionem ponit Hosti. in sum. r. de denunciatione sequitur Ang. in tract. malefic. in vers. necno denunciationem. vbi dixit plures esse species denunciationis, aliam euagelicam, aliam canonicam, aliam regularem, aliam iudicalem. alle. Salice. in l. i. de iud. C. de accu. Bar. in extraua. ad reprimend. §. ver. per denunciationem. & canonistas in al. c. not. de iud. sed quia ritus iste tractat de iudiciali denunciatione quæ aliàs dicitur canonica, quæ tendit ad penam legitimam imponendam & non ad spirituales poenitentiam peragendam, ad quam euangelicam denuntiatio, prout concludit Hosti. in alle. sum. §. ver. quis pot. denunciare. ibi, ego audeo asserere, & c. ideo dico q. regulariter qui pot. accusare pot. denunciare, ita Sali. in al. l. ea quidem. quem refert Angel. in all. ver. necnon. col. 2. in prin. inferens q. denuntiatio ista solum operatur q. iudex inquirat super maleficio denunciato, præal. l. ea quidem, & qualiter cognoscatur quando denunciatio tendat ad correctionem, & quando ad poenam imponendam. Io. cal. c. 3. inci. Abbas de accusa. dixit quando ex forma denun-

ciationis concluditur ad depositionem, tunc est criminalis, & tendit ad poenam, sed quando ad remotionem erit civilis, etiam si crimen de quo tractatur sit graue cum tendat ad correctionem: ad quam denunciationem criminum sacerdotis etiam laicum debere admitti concludit Io. de ana. in c. cum p. a. fi. §. ver. not. q. iudex. de accu. licet regulariter ad accusandum non admittatur, & fiet etiam denunciatio per literas, licet secus sit in accusatione. Fel. post Pan. in c. licet 1. not. de accusa. & non debet denunciatio recipi sine nomine denunciatoris, cum idem sit denunciatio quod accusatio. Ma. de afflic. in consti. reg. literas. post prin. & no. 4. l. 1. fol. 105. dixi etiam inquisitionem procedere debere clamorosa insinuationem, propterea dicitur cū Host. in al. sum. ti. de inqui. q. inquisitio est alicuius criminis manifesti, ex bono & æquo iudicis competentis canonice facta inuestigatio, nam sæpe post denunciationem deuenitur ad inquisitionem, quæ fit quandoq; aliquo prosequente seu promouente ipsam quandoque ex officio superioris, fama quasi deferente, ut per Spe. in titul. de inquisitione. §. viso igitur. in prin. quando fit ad alicuius querelam, tunc non est proprie accusator, licet instiget iudicem ut inquirat, quia non se inscribit, nec alia facit, de quibus supra in princ. istius ritus dixi, & tamen si inquisitio non probatur, absoluetur inquisitus, & quærens tenebitur pena turpilliani, & condennabitur in expen. ac si principaliter accusasset, & accusationem non probasset, vt est tex. iuncta gl. in l. 1. S. incidit. ff. ad turpillia. & plene prosequitur Ang. de male. in vers. necnon ad querelam, in prin. Card. zaba. in cle. exiui. §. si. q. 4. de ver. signi. vbi plene Alexan. conf. 11. circa primum. 2. dub. vol. 1. & procedere debet inquisitionem infamia de his delictis de quibus est inquirendum. Spec. in tit. de inquisi. §. 1. in prin. And. de iser. in c. si vero. §. publici latrones. de pa. tenen. fol. 60. & in consti. humanitatem. post princ. fol. 146. & si clericus non erit infamatus de delictis de quibus inquiritur, nunquam, etiam ex mille indicijs, poterit torqueri, ita Abb. anu. in c. de deposi. Doct. in c. cum in contemplatione, de reg. iur. Tho. grammar. voto. 11. nu. 15. & inquisito dari debet copia inquisitionis articulorum de fama, & q. edi debeat locus & tempus. Bal. in l. 2. not. 2. C. de eden. & in l. edita. in repe. padua. col. 5. vers. nono opponit, eo. tit. plene per Fel. in c. qualiter, lo. 2. præal. §. debet col. 2. ver. extra gl. de accusa. & licet hoc sit de iure, tamen per ritum. 8. infra corrigitur, qui vult, q. l. libello rum, non seruari debeat in foro ecclesiastico in inquisitione tantum: & iste ritus debet attendi seruari: & danda etiam sunt inquisito nomina & dicta testium simul, vt concludit Fel. in alleg. §. debet. col. 2. ver. nota secundo, quod uerum dicunt Doct. in speciali inquisitione, & non in generali, vel in ea quæ fit sine accusatore, instigator, vel denunciator, quia tunc non datur copia. Fel. i. alle. c. qualiter. lo. 2. col. 4. in fi. ver. sed ad vnum aduerte. Et nouem differentias, quando iudex procedat ex mero officio, uel aliquo postulate, notant per Ioa. de ana. in alleg. c. qualiter. lo. 2. post prin. per Ang. in alle. tract. de malef. in ver. necnon ad querelam, & quia quando per viam inquisitionis proceditur, mitior poena uenit imponenda, non immerito, quando constat de delicto per viam inquisitionis, cum prolato in maioribus criminibus adulte rio, q. possit episcopus moderare poenam in prolato ne sententia, concludit Fel. in alle. c. qualiter. col. 4. ver. vtrum episcopus, & plene de moderatione penæ & de pluribus quo ad poenam, per eundem in alle. c. qualis. §. ad corrigendos. col. 6. vers. circa quartum. & col. seq. vbi ponit quæ sunt iustæ causæ mutandi poenas, & in col. 8. dixit quod iudex mutans penam sine causa, efficitur infamis, quod not. & vide gloss. final. cap. 2. de delic. pue. Archid. in ca. si vos. 23. q. 5. Paris. de put. in tract. sin. fol. 9. cap. an si potestas. & aliquos

Ritus Sextus.

**casus in quibus ordinarius procedere potest ad inq-
rendum, infamia non procedente. vide per Innoc. &
Docto. in capit. ad nostram. lo. 2. de iure iur. & in capi-
cum in diocesi. de vsur. & si inquisitus petierit prius
debere procedi sup infamia, qualiter delegatus, &
qualiter ordinarius procedet. vide Panor. in capit. cum
oporteat. col. 3. versu. & ad predicta. de accu.**

**9 Penam pecuniariam. Quod iudex ecclesiasticus
potest imponere poenam pecuniariam, si illa magis
timeatur, & maxime vbi a iure non est certa poena.
statuta. glo. 2. in c. licet. de pe. lo. an. in c. j. de homic. li.
6. feli. post. Panor. in c. irrefragabili. S. ceterum. versu.
prima conclusio. de offi. ordi. per quatuor col. vbi li-
mitat istud pluribus modis, & primo, si eps per statu-
tum velit imponere pro quolibet delicto poenam pe-
cuniariam, qd non pot. secundo, nisi extra iudicium
veller prelatum pro delicto poenam exigere, quia no
potest. tertio, nisi esset prelatum inferior ab episcopo,
qd non potest pena iuris computare in pecuniaria, &
contra voluntatem illius qui ex forma statuti inci-
dit in poena corporalem, possit iudex mutare poenam.
Fran. crem. sing. 102. & episcopus possit in senten-
tia qn condemnat aliquem ad perpetuum carcerem,
sibi reseruare facultatem minuendi poenam. Bald. in
auc. interdicimus. in fi. C. de epif. & cle. & i casu quo
potest eps per statutum poenam pecuniariam appone-
re qd possit illam sibi retinere, & etiam qn illam per
sententiam imponit, honestius tn faciet pro equitate
suspitione cupiditatis & auaritie, si illam deputabit
ad pium vsu, nisi ipse episcopus euidenter indige-
ret, vel nisi imponat poenam damnum infereti, quia
tunc damnū passo applicabitur. hec Feli. in prall. S.
ceterum, vbi prosequitur an proprie episcopus dica-
tur habere fiscum dicens, qd quicquid sit de iure ho-
die de consuetudine generali eps habet fiscum: quia
oia diligenter reponere mouit tanquam penitus no-
uissima, & alibi non reducta, etiam per modernissi-
mos Apollillatores. adde Gemin. in c. qm quidem. v.
si. col. 18. distin. & quod poenam a statuto impositam
minuere non possit. Tho. fer. cau. 14. in quinta illatio-
ne. & quod poena conuentionalis in contractu
non prorogetur ad aliam partem, per Philipp. deci.
consil. 414. nu. 8. & qd clericus talem poenam conuen-
tionalem petere possit, Soci. consil. 253. in fi. vol. 2. nec
possit cum aliena iactura ditari. Philipp. deci. consil.
273. in fi. & qn poena cum interesse cocurrat, Mat. de
Affi. deci. 135. vbi facit mentionem de stilo sacri regii
concilij Neapolitani, & qd poena oium bonorum sit
quasi maior poena mortis. Hipp. de marsi. in l. furem. ad
l. cor. de sic. fol. 13. & quod in foro poenitentiali seu
conscientie non habeat locum poena, sed satis est qd
sacerdos imponat poenitentiam, est glof. sing. in c. fra-
ternitatis. in fi. 2. q. 11. quam. pro sing. alleg. Panor. in
c. rainaldus. in ver. adiciens. de test. in c. pleriq. col.
vlt. ver. alia qd. de immu. eccl. in proce. greg. rex paci.
col. 3. & in cap. j. col. 4. in fi. de const. quam gl. Feli. in
all. cap. j. limitat pluribus modis. & primo, in poena
imposita a iure ipso facto, quia illa procedit in foro
conscientie, secus si ab hoie, maxime perl. commis-
sa. ff. de pub. secundo, nisi reus condennatus pro deli-
cto, quia tenetur in foro conscientie soluere cōdem-
nationem, tertio, qn poena non descendit a l. sed ex
partium conuentione: quod intelligitur qn poena con-
uentionalis deberetur laico, sed non sacerdoti, iuxta
no. per Soc. in all. consil. 253. licet Feli. in infra. all. col.
non dicat, quarto, qn poena legalis esset surrogata lo-
co inestimabilis & impossibilis interesse, pura p mē-
bro debilitato vel truncato, quia tunc debetur. quin-
to, qn praestatur damnū passo sine lucro damnifican-
tis. quas limi. vide per Feli. in alle. c. j. col. 15. & 16.
de const. & an prima limit. sit vera. & plenius per d.
gl. & limi. praal. vide per eum Fel. in cap. audiuimus.
de sim. Phil. deci. in al. c. 1. col. 8. versu. quinta conclu-**

**sio de const. & pro 2. limi. vide And. de Iser. in con-
reg. violentias. Hipp. de marsi. in l. si finita S. iulian.
col. 3. fol. 52. col. 3. ff. de damno intec. in l. si in sul-
col. antepen. num. 38. folio 59. ff. de verbo. oblig. &
conf. 47. num. 10. vol. 4. vide supra in dictione, per
Albericus Oliua,**

**2 AN. Dispositionem huius Ritus non admittit v-
eiusdem Curie multis abhinc annis probatus, v-
multi illius Curie Actuarij, & iudices me non ser-
certiorem fecerunt, neque ipse vnquam practica-
dum inibi Aduocatus munere, ac deinde iudicis
ficio fungebar, cum Canonicus Cathedralis Eco-
siae Neapolitanae era, quem postea canonicatum
re dimisi, Romam, vt peterem, ac perdurum Au-
exercitium, vt existeret, indeque coactus fui Ne-
polim. regredi, vt illustissimo, ac amplissimo Ca-
dinali Sancte Seuerinae parerem, in hoc Regno
sa exercendi generale pro eo munus negotiorum
storis, & Agentis, ex predictis credo potius volun-
rium, quam necessarium, aut vtile, quicquid sup-
hoc Ritu commentatus est Oliua, eo tantum
cepto, quod num. 3. delibauit circa carceratorum
laxationem sub fideiussione, pro cuius materia
riori cognitione addo videndum Bar. in l. j. num.
ff. de custod. & exhib. Reor. Feli. in ca. fi. nu. . . .
cusat. Boss. in tit. de carcer. fideiuss. committit. Iub.
in S. fi. quaezt 46. a nu. 6. & Foller. in sua pra. xi. ca.
Dialogica 1. par. 2. par. Rubr. examinati liberens
fideiuss. q. mihi 152. atq; alijs luculentius, & accu-
sius Menoch. de arbitr. lud. lib. 2. cent. 4. casu. 303.
quorum scriptis inter cetera ea vnusquisq; colla-
uerissimam, & communem distinctionem, vt no-
relaxandus, vbi cunq; pro crimine illo imponi
poena corporis afflictiva, sed vtique relaxetur, qd
non venit infligenda poena corporalis, cuius dis-
tinctionis partes ampliat, & limitat Menoc. lococin-
omitit tn, an ipsa seruanda sit etiā in causa appe-
tionis, ideo recurrendum est ad Anan. consil. 1. an
vbi additio Bolognini nu. 13. & Calder. consil. 3. de
pellat. sed cum est imponenda poena relegatio
vel exilij, an sit relaxandus fideiussoribus in ca-
uersiam ducitur a doctoribus allegatis per Bol-
rata rub. nu. 6. vbi ipse videtur propendere in pa-
negatiuam, tanquam exilium afficiat corpus, b-
tamen quaestionis veritas non est in Regno hec
da, cum peculiaris in eo extet determinatio, vt
deiuissoribus committendus, quicunq; crimine
praeterquam in decem casibus contentis in consti-
manitare, atq; etiam hodie omnis delinquens
plectendus non venit poena mortis naturalis, au-
uilis, vel abscissionis membri, esset relaxandus
fideiussoria cautione, vt concludit per cap. Regu-
illo incohandum glo. in d. constit. vers. dixerunt
Affi. nu. 20. Commentator super eodem illo cap.
7. vbi etiam notat, & Carau. super ritu 41. l. i.
accusetur nu. 14. adiungens vigore predicti cap.
uerissimum in Regno quotiescunq; venit impo-
da solum poena relegationis, est tn verum, quod
nouissima Prag. Ducis de Alcalā praecipitur, ne po-
carceratus comitti fideiussoribus, quotiescunq; ve-
pnuendum poena mortis naturalis, ciuilib, abscission-
membra, tiremium, & relegationis, etiam si veller
tinere Palatium pro carcere, nisi relata causa in
& approbata per Regentem, & iudices, atq; audi-
fisco, vt est Pragm. 8. sub Rubr. de offi. iust. seu Mag.
Cur. & incipit, pro cura pauperum. S. Item voglia
ex ea tamen apparet, quod non prohibetur habilita-
tio in predictis casibus, sed tm ne vni iudici id liceat
Cum vero est quis pro dilecto inquisitus, & carce-
ratus ob quod meretur poenam corporale, & supra
relegatione non datur ex iuris dispositione fideiussoribus
pendente inquisitione, vt inquit Affi. in eadem
const. Humanitate nu. j. sed per humanitatem ciuilib
const.**

est. ut antea dixi, datur vtiq; fideiussoribus quou- que de prætenso delicto confiterentur, præterquã in de- cem casibus in ead. consti. relatis, sed quò de crimine constare dicatur ad finem ne possit in hoc Regno car- tatus relaxari sub fideiussione, maxima est inter Regnicolas controuersia, siquidem Affl. in all. const. num. 21. ver. rursus quæro, affirmat, quod videtur suf- fere semiplena probatio, & indicia ad torturam vi- re illius consti sed vigore all. c. ab illo inchoãdam, non si plena probatio impediatur hac relaxationem, etiam q; liceat illum detinere in vinculis, & propte- r illud c. corrigat relatum const. & hoc verũ, quan- præstatum c. interpretati sint sapientes Regni etiã non plene, sed semiplene confiterentur, & per indicia id dicti per Rit M. C. 40. & 41. nam subiungit pfa Ritus annullatos fuisse per Reginã Ioannã secun- dam, atq; ideo inquit, cessare illorum prudentiũ in- terpretationem, sed Foll. in praxi crimin. Dialogica ab examinari, liberentur post nu. 16 tuetur præfa- ritus cum relata intelligentia de semiplena pro- batione seruari, ex auctoritate Lucæ de Pen. & Ioan. de Theatini super all. cap. Regni, & inibi sequitur post. de Neap ac de consuetudine seruari, vt semi- ma probatio delicti grauis impediatur illi dari fi- deiusoribus, concludit additio ad al. cap. post nu. 50. Ioan. Hier. Camp.

Horitur Titius. Duo sunt, quæ inter alia exhis, & sententibus Comentatoris versibus eliciuntur vti- lia dubia, quæq; copiosius subscriptis cæsi expli- ca verbis, alterum est, verum qui comisit delictum tam inducens priuationem beneficiorum ipso iure, per sententiam valeat sua beneficia resignare pè- re iudicio contra ipsum intentato de crimine? & inquit certi iuris esse Gabriel cõf. 196. existimã. in vol. j. id eternim firmauerat antea gl. in c. 2. vers. 2. vt lite pendente in 6. Rebuff. tract. de p. c. post. 1363. in praxi super regula de subrog. collig. glo. nu. 5. & reg. de infirmis resignant, gl. 1. nu. 19. Pro- ce ad Io. Mona. in c. Apost. nu. x de re iud. i 6. Caua. c. Fruizan 44. sub nu. 12. lib. j. & in repertorio vers. tricus põt, Tho. ferr. fin. 44 Io. Bap. ferr. consil. 89. 13 lib. j. & con. 283. nu. 4. lib. 2. Foll. pract. cr. canon. 11. par. nu. 31. & resolutũ per Rotã in vna parmen- ochialis coram Dño de Rubeis 12. Iunij. 1562. ac- tem Lancellor. trac. de atent. par. 2. c. 5. nu. 6 oino- cidus, & Moder. tract. de refig. benefic. lib. 3. q. 16. disti. n. aliquas ampliationes, ac limitationes ad- dunt ad præstatam conclusionem, atq; oĩum præci- pua videtur ampliatio, quæq; semper in facto cõ- cre solet, vt subsistat etiam si Papa illa antea cõ- trahenti iuxta morẽ curiæ tanquã vacatura p pri- uationem ob illud delictũ, dummodo criminofus il- le renunciationis ignorauerit præfatã collationem, aut si sciuerit, vt præter antedictos Lancell. & eodem dixerunt Burr. consil. 43. casus nu. 2. & 3. Boer. c. 11. 205. hic videtur nu. 8. Aufer. ad dec. Capp. Tho. 7. an si contra post. nu. 5. Gomes. in al. Regula Cã- l. de annali possessione q. 42. nu. 4. vers. & tñ Rotã c. 5. de sent. & re iud. in antiquior. Rossiniac. tract. de benefic. 21. nu. j & 2. Gammor. in tract. de auct. leg. later. lib. 10. de dispen. nu. 336. Mados. in tra. signat. 21. Rub. priuationes vers. in super cũ seq. & concit- ant quæ scribit Boer. dec. 3. videtur nu. 5. & Ana. c. 3. c. collus. & Barba. cõf. 11. post nu. 16. vol. j. His tñ rã- tribus solet aliquando decretũ concedi in clausulis applicacionum expediendarum ob alterius priua- tionem, si contingat priuandũ beneficiũ in alterius fauorem, q̄ ipsius, qui per priuationem impetrauit re- signare, seu cedere, aut alias illud quomodolibet di- cedere etiam in manibus S. iux. quod ex nunc, pro- ce tunc, & e contra, huiusmodi resignatio, seu ces- sio Oratoris, & non alterius fauorem facta, & ad- ditã sit, ac de illo, eidẽ Oratori prouisum esse eo ip- so censetur, plerunq; verò ista deleri, nonnunquam limitari his, vel similibus verbis additis, videlicet. (& post sententiam) vt scribit Mandos. tract. signat. Grat. Rub. priuationes, ver. decretum.

Alterum verò est dubium, neq; exiguum, cũ scilicet criminofus vita functus pendente iudicio priuatio- nis contra ipsum intentato, vtrũ valeat eius beneficia consequi, qui illa a summo Pontifice obrinuerat tan- quã vacatura ob delictum? & negatiuã partem am- plexata est Rota deci. 491. Titius erat siue vltima, vt lit. pend. in nou. Cappell. Thol. decis. 437. an si contra nu. j. Gomes. in reg. de annali q. 42. ver. sed modo Ros- siuac. tract. de benefic. 21. nu. 7. Gondiffal. tract. de te- gat. par. j. q. 14. col. 15. Gam. in eodẽ tract. nu. 321. vsq; ad nu. 351. ac primũ suadet illa ratio, quod vacat per obitum, non aut per illius priuationem, cuius vigo- re iam dicta beneficia sibi fuerunt collata arg. c. susce- ptum 1. & 2. de rescript. in 6. non secus ac responde- tur in casu contrario, cũ prouiso facta fuit ob vaca- tionem prouenientem ex morte naturali, ne exten- datur ad vacationem inductam ex morte ciuili, vt re- soluit Thom. saltolus dubio 47. Die Mercurij, nec vl- la debet constitui differentia, an deuolutio narretur certo modo, aut in impetratione per priuationem, vt scribit Mandos. in tract. Signat. Grat. Rub. certo mo- do vers. nec debet, sed quotiescunque impetratio fit certo modo, apparet ex mer illis verbis cer- to modo, ceteri concessionem, & collationem fa- ctam cum vacat per illum ratum expressum modũ, idcirco sit idem omnino concludendum in hac im- petratione per priuationem, quæ est vna species pri- uationis certo modo, His equidem possem nonnulla subnectere ni satius esse duxerim silentio inuolnere, cũ isthęc dubitatio his temporibus non tam frequẽs sit, ob clausulam illam, in huiusmodi literis consu- tam apponi, siue alio quouis modo, & c. præterquam per obitũ obtinentis, vt testatur Mandos. adducta ru- br. vers. fin. quæ profectò expresse excipit vacationem obuentã ex morte naturali. Ab. Ioan. Hier. Camp.

RITVS VII.

Item inquisito solet dari iuramentum cum interrogatur super capitulis inquisitionis faciendæ ex officio, licet nullus præ- cesserit processus super infamia, & tene- tur inquisitus dare fideiussorem de se præ- sentando, alioquin de curia non discedet.

S V M M A R I V M.

- 1 Forma iuramenti præstandi interrogato super ca- pitulis.
- 2 Inquisitio infamię, & traditio capitulorum non est de substantia inquisitionis, & num. 3.
- 4 Inquisitus quando teneatur iudici fateri veritatẽ.
- 5 Aduocati quam pessime segerant, dum consul- tant inquisitis subicere veritatem.

Iste ritus habet quatuor partes. Secunda, ibi, licet nullus, tertia, ibi, & teneatur, quarta, ibi, alioquin. in prima parte ibi.

1 **¶** Dari iuramentum. Scias formam istius iuramen- ti esse triplicem, videlicet, quod iuret quodd super his quæ scit vel credit, exceptis occultis criminibus quodd meram & plenam dicet veritatem. de qua in c. qualiter & quando. lo. primo. de accusa. secunda, quodd super statu ecclesiæ plenam & meram dicet ve- ritatem. tertia, vt ad inquisita veraciter respondeat,

Ritus Septimus.

de quibus in cap. cum dilecti filij. eo. ritu. de accu. & ibi Panorm. in fin. Felin. post Ioan. de Ana. colum. 1. in fin. vers. not. decimo, & concludit ibi Panormita. primam formam seruandam per tex. alleg. cap. qualiter. in fine. Hostien. vero in summa. titu. de inquisiti. §. & qualiter procedatur, ibi est. tertia, dicit quod iurabit plenam dicere veritatem in speciali inquisitione, in generali vero quod dicit veritatem plenam quasi. d. nil celabit de veritate, & meram, id est sine adiunctione falsitatis super omnibus his que scit, vel credit in sua ecclesia reformanda tam in capite quam in membris, exceptis omnino occultis, vel quod ad interrogata respondebit. & in eo. §. vers. sed secundum Goffredum, dicit quod in generali & speciali inquisitione inquisitus iurabit dicere veritatem. Specu. vero in tit. de inquisiti. §. viso igitur. colum. sexta, versic. inquisitores quoque. dicit, in inquisitione a reo non esse exigendum iuramentum in speciali inquisitione, quia non tenetur inquisitus contra se iurare. & remittit se ad tit. depositi. §. septimo. versic. decimo. nono. in secunda parte, ubi plene ad tollendum ergo istas varias opiniones seruabitur ritus dirimens illas; vel poterimus dicere ritum intelligi in generali inquisitione nemine prosequente, quia tunc omnes p[re]alleg. concordant quod debet iurare inquisitus; & hoc declarat illud in isto ritu contentum, videlicet, ex officio. nam licet pars denunciaret vel accusaret, dicitur nihilominus iudex procedere ex vero officio nobili, & denuncians vel accusans dicitur stimulus instigans iudicem, ut not. Caccialup. laugel. & Clau. in l. imperium. columna quarta. ff. de iurisd. omn. iudic. prout refert, & alios cumulando sequitur etate nostra peregrinus Domin. Ioan. de Neuzan. in tracta. filuz nuptialis. fol. duodecimo, colum. 1. versicu. & licet. & vltima verior. erit explicatio, & concordabit cum iure communi, quod expedit. cap. cum expedit. de ele. lib. 6.

¶ Super capitulis. Et in secunda parte super infamia. Licet de iure infamia procedere debeat, & super ea prius informatio capituli. & capitula specificata danda sint inquisito, tamen si absque eo quod capiatur informatio super infamia, & absque eo quod tradantur capitula processum fuerit, & non fuerit oppositum, vel contradictum seu appellatum. non propter hoc vitabitur processus. capit. qualiter. lo. Teundo. §. debet. de accu. cap. primo, & secundo. eod. ritu. libro 6. not. doc. in capitu. fin. in fin. de pur. cano. & propterea dixit Philip. Franc. in allega. capit. secundo in princip. de accu. libro sexto, quod inquisitio in famia & traditio capitulorum non est de substantia inquisitionis, immo possunt omitti, & non solum expresse, sed tacite, & pro clara doctrina istius infamie, & capitulorum traditione semper vide Specu. in titu. de inquisi. in quarta parte. §. viso. colum. septima, versicu. hac igitur via. & pro formandis capitulis vide practicam capitulorum formandorum per eundem Specu. in prima part. titu. de teste. §. nunc tractandum. columna octaua. versicu. porro in causa & sic precesserit vel non infamia, seruabitur ritus: & quando capitula tacite vel expresse fuerint remissa, vel non tradita, non propter hoc vitabitur processus, parte inquisita non opponente, ut supra dictum est, faciunt not. in rit. 6. vers. denuncians. ibi q[ue] fateor verum &c. post princ. versiculi. denuncians.

¶ Fidei iuramentum de se presentando. in 3. parte. Pro ista presentatione satis dixi supra in 6. ritu. vers. denuncians. ibi, & pro fidei iuramento dando vide Specu. tit. de accus. §. j. qualiter autem. ver. sed pone. T. accusatus. colum. 3.

¶ Alioquin de curia non discedet. Vide notata in 6. ritu. in vers. denuncians. ibi, & si citatus venerit. & pro ista dictione, alioquin, vide supra in dictione, alioquin. in repertorio seu dictionario. Alberic. Oliua.

2 ANNO. Super infamia. Vera quidem est de re resolutio, ne valeat iudex ex abrupto, nulla; curren[te] p[re]sumptione, aut indiujs procedere ad inquisitionem particularem, cum vt iudicum malitia & proteruitas retineatur, cum ne sumptibus vertatur inquisiti, grauitateque criminis infametur, perbelle concludit Prap[os]t. in capitu. de acceptatione post nume. 48. casu 2. quazit octaua. Foller. pract. in. Canon. capitu. sexto, numero vicesimo septimo; & Theologis Bannes trac. de iust. & iur. quazit articulo secundo in principio, legitimum vero ambulatum est infamia, aut querela partis, aut denunciatio, & vnum quodque istorum sufficit, vt tom detendunt, ac ceteris melius Iulius Clar. §. fin. quazit quinta, numero tertio. ubi hanc rem copiose explicat cum alijs quinque subsequentibus quazitionibus subiungens in dicta quazitione quinta, post numerum tertium, quod si aliquid istorum desit, processus nullus ipso iure, tamen si delictum esset plene proptum, quod equidem contradicit dispositioni huius Ritus, nisi eius dispositionem tueamus, vt locum ubi vendicet, cum non precedit infamia, sed querela partis, vel denunciatio, quorum alterum sufficit p[re]dictis, & quatenus velimus fateri hunc Ritus perire locum, etiam si nullum p[re]fatorum conuenitque iuri communi non aduersari arbitror, eo loquitur in ordinario, quem de iure posse deuenire ad inquisitionem specialem contra aliquem, non p[re]cedente infamia, aut querela, aut denunciatio firmat Ange. in lege si vacantia. C. de bon. vacat. text. in capitulo primo, de offic. ordin. Rota de c. 201. nota, quod ordinarius alias 2. de accus. in articulo. Foller. practica criminis. canon. capitu. sexto, numero vicesimo secundo, & melius numero tertio primo quarto, vers. ego autem, & quamuis aliqui pugnent hanc resolutionem, eam tamen sequitur Archiepiscopus Neapolitana, visum est ante prudentibus; est tamen indubitarum, quod resolutio inquisiti, vt debeat fateri veritatem iudici ab illi polcenti, non utique teneatur hoc casu, quia illud ab ipso non expetit secundum formam iuris, nulla precesserit infamia super crimine, aut inquisitio aut sem plena probatio, ex Diuo Thom. secundo quazit. 69 articulo. secundo, in medio, ubi p[re]fatus. vberatim declarat & Michael Salon de inquisi. quazition. 68. articulo primo. controu. 3. contra prima, omnino videndus, & Bannes eod. tract. iustit. & iur. quazitio. 69. articulo. secundo per totum quinimum Caiet. loco citato subnectit in vers. tertio non precesserit, quod indicia, cum adsumantur, beat. res. manifestari, vt sciat se esse in tali articulo constitutum, in quo teneatur iudici perenti veritatem delicti obedire, & sequitur Diazza p[re]dicti in. canonica capitu. decimo octauo, & Bannes lato articulo. secundo in principio. Nam tunc si iuste interroganti veritatem mentiretur, esset peccatum mortale ex Diu. Thom. 2. secundo quazitio. articulo. primo, & Michael Salon. de iust. & iur. quazit. 69. articulo secundo. controu. x. conclus. prima. omnes Theologi, ob idque aduocati, aut alij causam instruentes reum, subterfere veritatem sibi a iudice petendam male sibi ipsis etiam consulunt, quoniam non tuta conscientia faciunt, ex resolut. doc. in cap. primo de testib. & Bossij in titu. de respons. a Reo sciend. numero decimo octauo, p[re]sertim cum illi impellant ad peccatum mortale, quam obrem ista contra aduocatos, adeo inuersam habentes conscientiam, vt perperam clientibus suis illicita persuadeant, declamat specular. in tit. de posit. §. lex non numero 2. ver. hoc autem certum est, & Io. Baptist. Plotus in repetitione, legis si quoniam nume. 659. C. vnde vi, nec immerito lex 12. tabularu illos haud secus puniuit, ac si capitali iudicio essent affecti in hęc verba.

Patronus

quis si clienti fraudem fecerit, sacer esto, atque
 in eum quidem voluerunt veteres, teste Alexan.
 lex. lib. 6. genial. dier. cap. x. clientem, qui tutelam
 tibi commisit chariorem haberi, quam propinquum
 affinesque, ac Persarum, & Indorum lege ca-
 tur, vt ei, qui clientem decepisset, quique ter me-
 abusus fuisset per omnem vitam silentium in-
 teretur, nulloque magistratu, aut honore dignus
 eretur; ac Gell. etiam lib. 5. noct. artic. capitu. 13.
 oriz prodidit, quod apud Romanos iuxta Pa-
 pupilli, post hos locum obrinebant clientes,
 am Hospites. Abb. Ioan. Hier. Camp.

RITVS VIII.

Item in inquisitione non seruatur forma legis libellorum, & cum secundum rationes non ponatur poena quae in accusatione imponitur.

S Y M M A R I V M.

Formae uocabulum quid importet. Inquisitio utrum requirat formam legis libellorum.

Egis libellorum. De qua dixi supra in rit. 6 ante ver. poenam pecuniariam et ibi allega. i. sum rit. vide ibi.

¶ Secundum canones. Videlicet cap. quater & quando. lo. 3. versi. sed cum super excessibus. facca c. dilectus. cap. per tuas. de simo. Spe. in ti. de iudi. S. nunc videndum. in princ. Host. in sum. ti. de iudi. S. quis sit effectus. & ca. ad petitionem. de ac. & per Inno. in cap. si. ibi secus est in inquisitione. de purg. cano. & ibi. Panor. vide quae notauimus supra. versi. dixi etiam inquisitionem. ante si.

Canones. Canon graec. latine regula nuncupatur. teste Isid. lib. 6. ethimol. cap. 16. & transumptum. cap. canon. 3. distin. & ibi in cap. primo. column. 2. ad primum. ibi, ad tertiam dicendum. dixit de tur. crem. quod largo sumpto uocabulo, canonem constitutionem ecclesiasticam comprehendit. sed stricte, capitur pro sola constitutione quae est in concilio vniuersali, aut prouinciali.

Canonis Oliua.
N. Legis libellorum. An semper requiratur de Canonico, vt seruetur forma libellorum. ff. de iur. in inquisitione facienda, scilicet, vt debeat in ea tempus, locus, mensis, & ha in dicta. l. futura, non parum difficultatis habet, quam uideat Bald in l. edita. C. de edendo, & distinctius in praxi Crimin. Canon. cap. 6. num. 37. & Curia Archiepisc. palis amplexata est partem negatiua, fortasse est etiam uerior de iure. Ab Io. Hier. Cap.

RITVS IX.

Item in ipsa curia clerici conueniunt laicos pro rebus seu iuribus ecclesiae, sed non pro precio rei vel debito principali.

S Y M M A R I V M.

Forum sequitur forum rei quod aliquando limitatur.

2 Index Ecclesiasticus quando valeat capere laicum.

Iste ritus diuiditur in duas partes, secunda, ibi, sed non quamuis actor sequi debeat regulariter forum rei. cap. cum sit. cap. si clericus. de foro compe. l. iuris ordinem. C. de iurisd. om. iud. clarius Spec. in tit. de compe. iudi. adi. S. j. in 2. parte tamen fallit in casu istius ritus, uidelicet, quando laicus conuenitur pro rebus seu iuribus ecclesiae; immo etiam si pro rebus clerici conuenietur, respondebit laicus coram iudice ecclesiastico. Panor. in alleg. ca. si clericus laicum. in 1. no. de fo. cope. & ibi Fel. in summar. & col. fin. versi. tertia conclusio est text. quem alleg. uoluit Host. in sum. de fo. compe. versi. ex premissis. in cap. super quibusdam. S. cum a legato. de verb. sig. quando al. cap. hominum eo. ritu. in quo versi. ex premissis colligit circa 24. casus, in quibus fallit regula. fac. con. Ioan. de Anz. 84. in fin. & ibi addi. Bologni. & gloss. in verb. subditos in clem. 1. de fo. compe. & q. habeat locum ritus, etiam pro rebus clerici, Alben. de Ros. in audt. statuimus. col. j. versi. sed licet C. de episc. & cler. allegat pro casu. cap. pen. & fin. de iudi. & capit. conquestus. de fo. compe. & quando iudex ecclesiasticus possit personaliter capere laicum. Albe. de Ros. in l. cognouimus. C. de haeret. post princi. & quando episcopus valeat aperiri facere testamentum clausum alicuius laici coram se, Franc. de Are. consil. 36. vli. colum. ubi subiungit quod prolegatis ad pias causas est iudex competens Episcopus contra laicos. & Ang. idem no. in l. haereditas la. 2. ff. de per. haeret. vide infra ritum. 24. & 39. & si negabitur rem esse ecclesiae, seu clerici, iudex ordinarius ecclesiasticus cognoscat de ista qualitate. Felin. in alleg. capitu. si clericus. & non immerito, quia si allegatur clericum ordinatum in fraudem, ecclesiasticus cognoscat de fraude. Panormi. in cap. cum sit. columna 3. versi. secundo ex dictis. de foro compe. post Innoc. uerum in sacro concilio Neapolitano fuit usus patum, teste Mat. de Afflic. deci. 297. quod dabitur terminus ad probandum, & facta publicatione in causa, si qualitas allegata fuerit probata, proceditur in causa ad actus incumbentes, alias causa remittitur, ibi videas: & quod debeat de qualitate iurisdictionem tribuente prius constare, vide Felin. in cap. licet. columna vigesima tertia. de proba. in capit. examinata. columna quarta, de iudic. in capitul. cum ex officio. columna decimatercia. versi. pro quo facit. & in capitu. auditis columna vigesima secunda in si. de praescrip. Panormi. in cap. conquestus. columna secunda in fin. versi. ex his insert. de foro compe. Archidiacono. in capitu. primo. versi. inueniatur. eod. titu. libro sexto. vide omnino Felin. in capitul. cum sit. columna secunda. versi. & adde quod de foro compe. ubi quod communis opin. est quod si agitur rei uendicatione prore ecclesiae, quod laicus erit iudex, & tamen communi opin. huiusmodi non obstante, seruabitur iste ritus, cum multitenent contrarium, de quibus in cap. si clericus. de foro compe. & signanter Panormitanus ibi.

¶ Sed non pro precio rei. Non conuenietur ergo laicus secundum istum ritum in curia ecclesiastica a clerico actione personali, sed reali, pro rebus seu iuribus ecclesiae, quia in personali datur actio quando non agitur ad certam rem, sed dicitur ex contractu vel maleficio personam obligatam: quod multis ex causis contingere poterit, prout not. in l. obligamur. ff. de actio. & obliga. finis enim concludendi in actione personali, est, aduersarium mihi dare, aut facere oportere. aliusque pluribus modis, vt ex quasi contractu, vel ex quasi maleficio instituit. de actio. S. omium. versicul. namque agit. & ibi Angel. ponit formam libelli in actione personali, columna 6. versi. forma

Ritus Decimus.

ergo. & per Panormia. in capi. quoniam frequenter. §. in ali. s. col. 2. versicu. & pro aliquali declaratione. vt lite non contesta. & non sine causa dixi, secundum istum ritum, quia de iure communi, etiam pro re clerici & pro aliis respondebit laicus coram ecclesiastico iudice, vt pro clara omnium intelligentia supra notauit in precedenti glofa proxima. quam videas. Albericus Oliua.

2 AN. Materiam huius Ritus vt nimis periculofam consulto omisi pertractare, quamue fortasse alibi congruentiori loco declarabo, Si Deus dabit, hic tamen allego tibi textum consimilem in capi. si clericus de for. competen. & in bi Butr. num. v. decimo. Abb. Ioan. Hier. Camp.

RITVS X.

Item quantum ad processum facientem in negligentiam suffraganeorum contra illorum subditos, requiritur quod primo constet curiae archiepiscopali de illorum negligentia vel denegata iustitia, vt contra ipsos subditos procedi valeat in curia ipsa. 4

S P M M A R I V M.

- 1 Negligentia Episcopi deuoluit causam ad Metropolitanum, & num. 5.
- 2 Iudex vt procedat, debet prius constare de fundamentis iurisdictionis.
- 3 Appellari non posse videtur a denegata iustitia.
- 4 Iustitiam denegatam fuisse quomodo probandum.

Iste ritus non recipit commodam diuisionem, §. In negligentiam. Quamuis Archid. in capit. primo. de sup. neg. prela. lib. 6. tenuerit quod per negligentiam episcopi non deuoluatur iurisdictione ad Metropolitanum inter subditos suffraganei, quem sequitur Panor. in cap. pastoralis. de offic. ordi. tamen glos. in versu. culpis in eo. cap. 1. & ibi communiter scriben tenent contrarium, & signanter Philipp. franc. & Felin. in alleg. capit. pastoralis. & sic iste ritus erit conformis iuri communi, tamen vrbanius faceret archiepiscopus metropolitans remittendo subditum ipsius suffraganei ad ipsam cum comminatione, & infra certum terminum debeat iustitiam facere, & si non fecerit, elapso termino causam aduocare poterit. vide plenas remissiones per Philipp. Fran. vbi supra, & ex capite negligentie deuoluitur iurisdictione ad superiorem. & an intelligatur de parua seu notabili negligentia, & an sit causa legitima minuenti salarium, & de pluribus aliis, per Felin. capi. irrefragabili. de offic. ordinarij.

Quod primo constat. Regulariter quando certum & limitatum tempus seu certa & limitata pars loci vel alia qualitas est fundamentum iurisdictionis, de illis respectiue consistere prius debet, vt per concordantias alle. in proximo precedenti ritu, in prima parte, in fin. quas vide, & adde deci. Maz. 21. post prin. & 377. Felin. in cap. nouit. post prin. de iudic. Philip. deci. consi. 62. in causa quae ante. fin. 405. colum. 2. ver. secunda conditio. 437. num. 3. 259. num. 6. vbi etiam de lege & statuto requiritibus certam qualitatem. 261. num. 2. 268. in princ. 466. num. 7. 741. in princ. 18. col. 3. in princ. & 37. colum. 4. ver. quarto principaliter. Bar. in ex quaeunque. colum. pe. ff. si quis in ius voca. no.

ier. & in l. praescriptione. C. ff. contra ius vel vt. pu. & Io. An. in c. romana. §. contrahentes. de fo. com. Bal. in l. si quis ex aliena. ff. de iud. Alex. consi. 79. ca. primam. de quo queritur. colum. 2. volum. primo. hoc etiam obseruare debet metropolitanus visitationem priusquam corrigat crimina debet constare ipsorum notorietate inducta propter negligentiam suffraganeorum c. Romana, §. notoria vero. de c. lib. 6. cap. peruenit. 18. dist. cap. 1. & si. §. vt autem offi. deleg. lib. 6. vbi de conservatore idem statit Felin. in cap. super litteris, col. 24. versic. fallit, rescript. & in cap. si clericus laicum, col. 2. ante de foro comp.

¶ Vel denegata iustitia. Si intelligis ritum per querelae planum est quod procedit de iure conueni: quia a denegata iustitia non videtur quod appellari. Bald. in l. si. §. illud, ver. nota litteram. tempo. appel. & in l. j. colum. 3. ver. oppo. contra l. C. vt li. pen. & clarius in l. fin. colum. 2. versic. ne. C. de sent. & inter. omni. iud. vbi ponit ratio videlicet, quod non potest appellari, nisi si quod potest infirmari, vel confirmari, sed negatio dissimulatio nec infirmari, nec confirmari potest in l. 2. q. 11. C. de episc. audi. sed si per vim appellatis, tunc sunt opinio vt per Bald. in alleg. q. 11. addit. ad Bald. in alleg. §. illud. C. de temp. app. l. itera P. vbi plene. & alleg. cap. ex conquestio restit. Pol. Panorm. in c. ex parte. lo ultimo. de Card. in c. cum sit. de foro compe. & plures con-

vide etiam Paris de Put. in tract. sind. c. quomodo videatur. fol. 17. col. 1. & quomodo probabitur iustitiam fore denegatam, ibidem, §. qualiter autem 16. colum. 3. & an propter denegatam iustitiam sit adiri iudex ecclesiasticus, per eundem cap. quando. eod. fol. 17. colum. 1. & an ratione denegatae iustitiae officiales criminaliter puniantur, per fol. 16. c. indicantur. col. 2. & videtur concludi postquam iudex tertio monitus non iudicasset videtur quod possit appellari ab isto grauamibus Franc. in al. c. ex parte. lo ultimo. de appel. col. vide constit. reg. statumimus. §. talis iure lib. 1. §. constit. iustitiam nomen. §. defectus vero. col. lib. 1. const. regni 255. Robertus primogenitus vsu. item cognosces. fol. 86. & consi. 82. R. & c. curiae vicarie, fo. 75. & c. irrefragabili. §. ex de off. ord. & omnino Andr. de Iser. in c. Imper. de prohib. seu. alie. per Feder. §. praeterea inter ver. eadem ratione. fol. 99. vbi concludit, quod res ciuili potest dici, quod ex negligentia causa uolutio ad superiorem, de iure vero Canonico do requisitus non facit iustitiam, alleg. c. 1. de negl. prelat. not. in c. cum causa de off. deleg. hunc esse vnum de casibus in quo metropoli-

5 habet iurisdictionem in subditos suffraganeibus not. in c. pastoralis. de off. ord. c. cum seip. q. 4. & quod multo fortius quando ex malicia al. c. ex transmissa, in fi. de foro comp. & in c. p. tiam, in §. sexta, de off. deleg. iste tamen ritus si consistit de negligentia vel denegata iustitia fabricatur deuolutio ad tollendum istarum opinionum conflictum, de quibus plenissime per Felin. in c. pastoralis, colum. quarta cum sequen. num. circa nouam, de offic. ordin. habes ergo quid Canonico, quid de ciuili, quid secundum regulationes & capitula, & quid secundum ritum, & in feudilibus vide Felin. in cap. verum tertia, versic. glo. in verb. cognitionem. de fo. Albericus Oliua.

AN. ¶ In curia ipsa. Huic Ritui concinit ius 66. secundum veriore scribentium resolutionem communem esse taterit Abb. in c. graue. nu. 9. ord. & Fel. in c. pastoralis, nu. 6. alleg. tit. ac Steph. nus Quaranta copiose hanc materiam pertracta-

met. de aucto. Archiep. in suffragan. in 19. aucto. Ab. Io. Hier. Camp.

RITVS XI.

Item si pars conqueritur etiam de episcopo suffraganeo, poterit ipsa curia archiepiscopalis procedere contra subditum eius suffraganei, & ipsum suffraganeum mul absque alia appellatione, ex quo querelam de ipso episcopo curia ipse aditur. 4

SUMMARIUM.

Archiepiscopus est Iudex ordinarius Episcoporum, & num. 3. & quid hodie num. 4.

Archiepiscopus quando possit se intrmittere in per subditos suffraganei, remissive.

Ritus iste commodam non recipit diuisionem.

¶ De episcopo suffraganeo. Qui iure permittente, conueniri debet pro causis habent subditi contra eum, coram metropolitano. cap. peruenit. xj. quæst. j. quem textum alle. gl. verb. ca. usis. in cap. j. de supplen. neglig. prælat. 6. cap. romana. S. deinde liceat ibi suffraganeos suorum subditos. de censibus. libro. 6. & permittit hoc subditis episcoporum absque petitione ven. Panor. lmo. & Zaba. in capi. legebatur. in fia. de p. & obed. Præpos. Alexand. in cap. Episcopus. 12. art. 2. fol. 186. all. cap. si clericus. xj. q. j. cap. ex constitutione. de restit. spol. & alia iura. & vide. cap. paroralis. de officio ordinarij.

¶ Ex quo per querelam. Idem voluit Host. in cap. reprehendam. vltim. colum. ibi. non enim habet intrmittere. de offic. ordi. & Panor. videtur sequi cap. pastoralis. in princ. colum. vlt. vers. vltra glo. titu. vbi colligit casus in quibus archiepiscopus se intrmittere de subditis suffraganeorum. clericus Oliua.

¶ AN. Curia ipsa aditur. Attenta dispositione iur. communis Archiepiscopus est iudex ordinarius episcoporum suffraganeorum. ca. quia cognouimus quæst. 3. cap. pastoralis. vbi Abb. num. 7. de offic. ordi. glo. in cap. metropolitanum. 2. quæst. 7. in capi. vnire verbo attentare. de excess. prælat. Gemin. cap. venerabilibus num. 4. de sent. excomm. in 6. capus alleg. 102. non potest clericus num. 2. ita etiam vicariorum generalium ipsorum Episcoporum, in his casibus in quibus delinquant in officio. capit. primo. de offic. vic. in 6. atque ideo potest in eo casu ipsos viuos punire. vt scibit Zabarella. in clem. abusionibus num. 8. de poenit. & remissio. ita pariter ipsosmet suffraganeos. de quorum criminibus cognoscere potest nec non de causis ciuilibus iuxta notata per Abb. in cap. pastoralis in princ. & cap. 2. de appellat. & luculentur Stephan. Quaranta primò loquens de hac auctoritate Archiepiscopi in suffraganeos. deinde de alia nempe in Vicarios ipsorum. in tracta. de aucto. Archiepisc. in suffragan. in 16. & 17. aucto. Hodie tamen per Concil. Tridentin. nequeunt Archiepiscopi procedere in causa criminali contra Episcopos, sed tantum Romanus Pontifex, vel alius ab ipso eligendus. quotiescunq; causa ipsa meretur depositionem, vel priuationem. cum verò sunt minores causæ criminales. tunc eas cognoscit tantum Prouinciale Concilium, vel deputandi per Concilium Prouinciale

vt est cap. Concil. Trident. Incipiens. causæ criminales. sess. 24. de reforma. qua in re subiungere. duxi necessarium quidquid in ea declarauit sacra Cōgregatio eiusdem Concilij, & primo. quod præfata causæ minores possunt tractari, & diffiniri in Concilio Prouinciali. etiam non existentibus inibi duodecim Episcopis à Concilio requisitis. Quia constat Concilia Prouincialia ex minori numero Episcoporum consistere; nec obstat. quòd ad cognoscendam causam Episcoporum requirantur duodecim. quia illud procedit in causis maioribus. ita censuit congregatio. quod non est necesse. vt deputandi per Concilium sint Episcopi. quia facultas est generalis; ac demum possunt ipsi deputati cognoscere. & terminare istas causas dissoluto Concilio Prouinciali. si causæ erant ceptæ ab ipsis Deputatis ante dissolutione dicti Concilij; Quia in simili non expirat iurisdictio delegatis quòd si causæ non erant ceptæ. non amplius possent ipsi deputati illas cognoscere & terminare. Ab. Ioan. Hier. Camp.

RITVS XII.

Item in petitione relaxationis a iuramento. non accumulatur restitutio rei.

SUMMARIUM.

- ¶ 1 Absolutio à iuramento fieri an debeat parte citata. & num. 3.
- ¶ 2 Excipere de simulatione contractus vtrum liceat iuramento non obstante.
- ¶ 4 Episcopus potest concedere absolutionem à iuramento.
- ¶ 5 Episcopus nequit absolueri per iuramentum seculumque dispensare.

PRO isto ritu. vide Felin. in cap. inter ceteras. in fin. de rescript. vbi alleg. Bal. in l. quæ sub conditione. S. j. ff. de condi. insti. & vide eundem Bald. consi. 169. volum. 5. & contra ritum vide Ias. in l. stipulationum quædam. S. qui illud aut illud. ff. de verbo. oblig. & Philipp. dec. in alleg. cap. inter ceteras. colum. 2. in fin. vbi allega. l. adigere. S. j. de iurepa. l. si. §. is qui. ff. qui & a quib. l. 2. C. de obseq. pat. prætan. Panormita. in cap. cum causa. in 1. no. de emp. & vend. & vide supra in dictione. aut. & concordabis opi. prout ibi notauit. allegando Alb. de Ros. in l. fina. S. non prohibetur. ff. qui & a qui. & contra ritum vide. cap. constitutus. de in integ. rest. & Bal. in l. ædita. colum. 16. quæst. 7. C. de eden. & Panorm. in alle. cap. constitutus. in fi. & merito pro istis varijs opin. emanauit iste ritus. & omnino vide in al. dictione. aut. supra in dict. ionario.

- ¶ 1 A iuramento. A quo absolui non debet quis regulariter. nisi parte citata. quia vbiunque iuramentum est obligatorium ex parte iurantis. & aliquam vitiatom continet ex parte recipientis. nunquam debet relaxari. nisi parte vocata. ita Fel. in capit. j. col. 8. ver. quarto quæro. post Panor. de iureiuran. & istam regulam firmat Panormi. in cap. qua frôte. & ibi post ipsum Philip. deci. colum. vltim. de appellatio. dicens istam esse communem opin. alleg. Ioan. And. in rub. de iureiuran. Oldr. consi. 130. ad duplicem finem. & alia iura Ias. in l. quicquam. S. vbi decretum. numero 49. de offic. proconf. & lega. Franc. cur. consi. 43. super contingentia facti. penult. & vlti. fol. vers. quid aut. colum. 9. Petr. de Anca. consi. 197. & 382. Alex. consi. 223. & secundum aliam numc. 367. visa facti narratione.

Ritus Duodecimus.

done. col. 3. post nume 7. volum. 2. quam regulam li-
 mitat esse veram, & vendicare sibi locum, Felin. in
 alleg. capi. 1. colum. 8. in fin. quando per absolutionem
 ex toto tollitur obligatio, quia tunc requiritur citatio,
 secus quando habilitaretur tantum, & post longa ar-
 gumenta ad partes dixit, quod tutior est tenere regu-
 lam quod requiritur partis citatio, quam limitatio-
 nem sublimat, nisi notorie constaret de turpitudine
 ex parte recipientis, ita quod certum sit parti absenti
 in hoc nullam defensionem competere, ut ibi per eum.
 vide Petr. de Anca. consi. 18. in questione quae verti-
 tur circa. colu. 2. Pau. de Ca. consi. 259. circa primum
 questionum. colum. 3. nume. 9. vol. 2. in nouiss. impress.
 & ibi addi. in litera A. Philip. dec. in allega. capit. qua
 fronte. versi. fallit primo. de appell. allega. Card. Zab.
 consi. 35. colum. 1. limitatur etiam regula quando ne-
 mini competeret actio vel aliquid ius ex iuramen-
 to. Fel. in alleg. cap. 1. col. xj. in princ. versi. tertio limi-
 ta. alleg. Zabarel. consi. 38. quaedam habens. sequitur
 Philip. dec. in alleg. cap. qua fronte. versi. secundo fal-
 lit. ulterius limitatur quando iuravit creditorem in
 iudicio non vocare vel denunciare, quia tunc non pos-
 set citari facere creditorem quin ipse debitor incidere-
 rit in periurium. ita Fel. in alleg. cap. j. colum. xj. versi.
 quarto & ultimo. limitatur. & ultimo quando pericu-
 lum esset in mora. ita Philip. dec. in alleg. capit. qua
 fronte. versi. ultimo fallit ultimo semper mentitend-
 dum, & nunquam obliuioni tradendum est, quod con-
 suetudine introduci potest, quod non requiratur talis ci-
 tatio, ita Barb. consi. 85. lib. 3. & mouetur per dictum
 Bald. in auct. si quis in aliquo. C. de eden. dicentis con-
 suetudinem posse solemnitati citationis derogare. se-
 quitur Alex. consi. 41. alias 183. habita super conten-
 tis. vltim. colum. num. 2. versi. & statutum, & stilus, &
 consuetudo lib. 2. quod omnia ista tria idem opera-
 bunt. vide addi. ad Philip. dec. in litera, A. in alleg. ca-
 pit. qua fronte de appella. & quod possit episcopus
 subditum sibi absolueret a iuramento extraneo praes-
 tito super soluendis vsuris. vide Lapum al. x. q. al. Ant.
 de But. in cap. postulasti. colum. penul. versi. & ex his
 tollitur. de so. compe. & pro plenissima noticia istius
 absolutionis a iuramento quando fiet a Papa, quan-
 do ab episcopo, quando a iudice seculari, quando a
 parte partis, & quando a se sibi ipsi. vide omnino Feli.
 in cap. praeterea a 6. colum. nume. 17. vsque ad 6. per
 nouem colum. de spon. & quando nec episcopus, nec
 Papa absolueret possint, vide Pau. de Castr. consi. 290.
 vlt. supra scripti facti narratione, colum. 2. nu. 3. versi.
 sed dubitatur. in litera, A. volu. 2. in nouiss. impress. &
 si iuravit absolutionem non petere, vide Lud. Rom.
 consi. 326. in praesenti consulatione Pau. de Castr. con-
 sil. 122. vlt. puncto supra dicto. vltim. colum. versi. cu.
 quarto loco. volum. 2. in nouiss. impress. Feli. in cap.
 constitutus. colum. 9. num. 14. versi. cu. amplius dicas,
 de rescrip. glo. j. in cap. tuas. de vlur. pro qua vide Fel.
 in cap. debitores. colum. 6. circa med. de iureiurand.
 & vital. in clausul. de absolutione a iuramento. folio.
 385. colum. 3. Mat. de Afflict. decis. 220. 5. & 6. dubio,
 in fin. & decis. 30. & 80. & si iuravit omnia & singu-
 la vera esse, vide do Alexandrum in olen. consi. 89.
 ante finem, vol. 2. Mat. de Afflict. decisione. 6. Alex.
 consi. 17. lib. 3. Pau. de Castr. consi. 306. volumi. 2. qua-
 quam in nouiss. impressio. alleg. Ioan. Baptist. impres-
 sam post singul. Francisc. Cremen. sol. 121. do. Alexan-
 drum in l. nemopoteit. colum. 4. in litera, D. de lega.
 primo. Soc consi. 155. vlti. colum. versi. 2. responderetur
 vol. 2. & quando istud iuramentum dicatur in frau-
 dem appositum. Philip. dec. consi. 403. in fin. vol. 3. &
 de pacto de non agendo iurato, Philip. fran. in cap. j.
 post princ. de litis contest. lib. 6. & si contractus est si-
 mulatus & iuratus an possit excipi seu agi de simula-
 tione, iuramento non obstante. Petrus de Anchara. in
 cap. ad nostram. no. 5. de emp. & vend. & Philip. dec.

in alle. 9. 403. num. 22. Thom. Ferr. aut. 16. colum. 2.
 post num. 3. vbi alleg. Pau. de Castr. in l. si quis pro eo
 ff. de fideiuss. colum. 3. versi. adde quintum calum. de
 centem, quod tale iuramentum cum non habeat ef-
 fectum dicitur carere anima. & Bald. in l. nec pati-
 nis C. de operibus liber. dicentem quod nil operatio-
 ramentum, nec erit necesse pro eius relaxatione a-
 re episcopum, exigente simulatione, & in omnibus
 casibus in quibus papa remittit iuramentum, seu
 litat ad effectum agendi, non est quis periturus,
 fuerit papae obiectum, ita Archid. in cap. in memo-
 19. di. quem ad hoc alleg. Bald. in l. cum non so-
 S. necessitate. versi. filius autem. in fin. C. de bo. quae
 be. & ideo semper practicaui quod in omnibus
 citationibus seu habilitationibus quae a Romani, con-
 veniunt, semper fiat expressa mentio & de clausula
 omnia & singula vera esse, & de pacto de non pe-
 do, & de clausula de non obtinenda absolutione
 iuramento, & de illa obtenta non uti, & de plura
 iuramentis in eodem contractu contentis, vel in
 versis, & de periurio forsitan incurso ad effectum
 reatu periurij etiam absoluator prius, ut eum
 notata per Felin. in allega. cap. j. col. 12. & 13. ver-
 septimo quero. de iureiuran. & ista sic collecta
 bis, quia alibi tam succincte reducta non inueni-
 nota quod in curia Archiepiscopali neapolitana
 practica, secundum quam non conceditur citatio
 instantiam petentis se absolui, seu habilitari a
 iuramento, nisi ad minus superint viginti dies ante
 uentum termini solutionis fiendae cum iuramento
 & si per inaduertentiam concedatur citatio, non opo-
 bitur suum effectum. ita testatur Mat. de Afflict.
 decisio. 31. in fine. quam vide. Albericus Oliua.
 AN. Nisi parte vocata, Non est parui pend-
 da in hac difficultate distinctio illa, quod ab absolute
 iuramento petita ad tollendam penitus obligat-
 nem contractum, requirat partis citationem, illi-
 ro, quae petitur ad formam agendi, ut scilicet non
 stante iuramento appposito in contractu, liceat
 ti detegere illius fraudes, & se defendere, vti
 ri potest absque tali citatione, ut concluderunt
 multi auctores citati ab Oliua in hoc Com-
 Et praeter eos Loffred. apertè consi. 12. num. 16.
 consi. 120. ad duplicem finem, Crauer. consil. 7.
 44. & Rot. decis. 67. sciendum est siue 8. de
 in antiq. Aufser. ad decis. Capell. Tholos. 62. 6.
 satio, Pau. de Castr. consil. 216. circa primum,
 Conf. 170. de tribus num. 30. lib. primo Pet. de
 consi. 18. in questione post numer. 6. & Afflict.
 220. in causa post num. 9. subiungens esse communem
 opinionem, atque ex communi stylo tunc non
 quiri citationem, affirmat Curt. iua. con. 152. post
 ponitur post num. 9. & Soccin. consi. 59. in cau-
 bilium post num. x. volum. 3. has tamen absol-
 Episcopos concedere posse non dubitatur ut
 de Butr. in cap. quanto post num. 16. de iur. iura-
 in cap. 2. num. 21. de sponsal. & concinunt, quae
 dit Gemin. in cap. fin. post num. 12. de foro com-
 6. ac communis est opinio, teste Antonio Gagli-
 tractat. de absolut. a iuramento. §. 4. num. 7. ar-
 quoridie seruari & tolerari ex communi obser-
 tia concludit Guid. Pap. decis. 140. in decisio-
 num. 4. quae restringitur, praecipue si post periur-
 incursum petatur absolutio, nam tunc nedum ep-
 pus, sed neque magnus penitentiarius, aut legatus
 latere possunt illam elargiri, ut abunde demonstra-
 Berous consi. 50. num. 74. libro primo, Riminaldo
 consi. 203. num. 77. Quibus alij multi ab eodem Ri-
 minaldo citati stipulantur, omnique prorsus sim-
 mota dubitatione consentiunt. cum vero ante peri-
 rium fuit concessa per episcopum absolutio, non
 peditur obtinens quin circa metum periurij
 proponere iura sua, & agere, aut excipere etiam
 decess

re appellatione ab aduersario interposita ab hu-
modi absolute vt probat, ac pluries obtinuit
practica refert Vrsill ad Affitt. deci. 188. si conue-
nar numero 6. & Ant. Gagliard. adducto tract. 5. 3.
m. 32. Abb. Ioan. Hier. Camp.

RITVS XIII.

Item si imploratur iudicis officium su-
per absolute, seu declaratione nulli-
tatis matrimonij ab habitate Neapoli, pro-
lit ipsa curia, a non obstante quod pars al-
a sit alterius diocesis, citatur tamen ille
diturus tenore citationis seu petitionis,
m nil a parte petatur.

S V M M A R I V M.

Iudicis officium quod triplex sit.
Impedimenta Matrimonij quae sint,
declaratio Nullitatis Matrimonij, contracti est
extero, potest fieri a iudice petentis, & num. 4.
Exceptionem habens, si perturbari dubitet, po-
test iudicis officium ab eo petere, qui esset com-
petens in causa principali.

Sec ritus diuiditur in duas partes, secunda, ibi,
citatur tamen.

Iudicis officium. Nota quod solet comu-
niter dici quoddam est officium iudicis
se stans, no deseruiens alicui actioni, quod exer-
tur, quandoque ex mero iudicis facto, vt in inquitio-
ne: quandoque ad instantiam partis, vt in petitio-
restitutionis in integrum: vel quando imploratur
contra calliditatem aduersarij, & dicitur officium no-
n, quoddam est officium per se non stans, sed actio-
deseruiens quado iudex mouetur ad propositam
onem per partem, & dicitur officium mercena-
n, quia deseruiens actioni propositae, de quibus ple-
que in tit. de libel. concep. S. nunc dicendum
octauo vbicunque, in quarta parte, Do. de Ro-
in no. Henri. boic. in cap. 2. de offic. iudi. & ibi
orm. colum. j in prima glo. ibi, communiter dici-
& Host. in summa. vers. quid sit officium. vbi ple-
pro materia.

Nullitatis matrimonij. Licet sit extra materiam
s, tamen vt cognoscatur impedimenta matrimo-
a quibus nullitas oritur succincte colligam illa,
12. que his versibus comprehenduntur, videlicet,
tor, conditio, votum, cognatio, crimen, cultus, dis-
ritas, vis, ordo, ligamen, honestas, si sis affinis, si
re coire nequibus, Hae socianda verant, connubia
retractant. et declara. error, si cum berta inten-
contrahere & presentatur altera. cap. tua nos, de
pons. Soci. confi. 28. j. vol. error si cum libera, & repe-
tor serua. cap. 2. & si. de coniug. seruo. votum capit,
ritus, quib. cle. vel uoue, & intellige de voto solen-
n. vt ibi, per gloss. cognatio capitulo non debet, de
consanguinitate & affinita. cap. martinus, de cogna.
f. ni. & cap. j. eo. tit. lib. 6. & capi. j. de cogna. lega. cri-
men. videlicet, homicidium. ca. super hoc. de eo qui
du. in ma. quam pol. per adul. disparitas cultus. capi.
caute. 28. qu. 2. j. cap. in nonnullis, de iude. vis. capit.
cum locum. cap. gemma, de sponsa. ordo. cap. diacono.
ni. 28. di. ca. si quis eorum, 3. 1. di. & ordinatus in sacris
matrimonium contrahens est excommunicatus. cle.
pos. de confan. & affi. ligamen. cap. 15. qui fidem. ca.
in presentia. de spon. honestas idest publicae honesta-
s. 12. s. de qua in cap. j. de sponsa. lib. 6. affinis. all.

cap. non debet. de confan. & affini. & intellige de af-
finitate primi generis, & non secundi, quod non ha-
ber prohibitionem. Hosti in summa. titu. de affinitate.
S. qualiter ipsa. vers. secundum autem genus. coi-
re nequibus. cap. de frig. & male. quia si naturae vitio
vel maleficio detinetur, matrimonium contrahere
non poterit: & ultra, erit etiam. 13. impedimentum,
videlicet, furor ante matrimonium. capit. dilectus fi-
lius. de sponsa. 32. q. 7. cap. neque, Alexand. confi. 54.
volum. 1. fac. con. Philipp. deci. 86. col. 4. & 5. & 448,
pro quibus omnibus vide Archiepis Flor. in cap. par-
te sum. titu. j. cap. j. S. quantum ad primum. & Host. in
summa. titu. de matri. S. qualiter impediatur. in qui-
bus praemissa non ita quotata reperies, & habes cau-
sas nullitatum & declarandi matrimonium nullum.

Ab habitante Neapoli. Et tunc non contestatur
lis, tamen si pars comparet fiet litis contestatio. Bal.
in auc. si omnes. C. vt se ab here absti. quem refert &
sequitur Panor. de off. iud. c. 2. col. 2. post prin. & dicit
esse dictum satis no. tamen pro isto ritu in indiuiduo
est doctri. Panor. in. c. ex parte. A. not. de resti. spo. per
ratione istius ritus, videlicet, quia nihil petit ab alio,
sed tantum a iudice, & originaliter ipse est reus, qa
conueniendus est principaliter super matrimonio
coram iudice suo, ex quo negat matrimonium. con-
firmatur per alleg. Lap. alleg. 10. in proximo ritu al-
leg. Ant. de but. in c. postulasti. col. pe. de fo. comper.
in qua dixit quod agitur tantum de tollendo ligam-
ne sibi subiecti. ergo & de liberanda anima eius, ne
de aliquo disponendo circa personam absentis, & di-
xit pro hoc esse casum in alleg. c. postulasti. & pro for-
ma istius citationis vide Soci. in tract. de cita. artic.
20. q. 4. & 23. q. 8. quem alleg. in. 1. ritu. in glo. in ver. in
citationibus. circa medium. ibi, pro diuersis. Alber-
ticus Oliua.

AN. Ipsa Curia, Hoc idem subsistere de iure co-
cluserat antea Abb. in cap. ex parte nume. 5. de resti.
spoliat. & concinunt scripta per Lapum alleg. x. dis-
put. nec quidem sine ratione, nam petens hanc licen-
tiam discedendi a sponsalibus, vtique nil petit ab
alio, sed a iudice, dumtaxat idque magis, quod ori-
ginaliter ipse est Deus. cum neget matrimonium va-
lidum esse, & propterea deberet coram suo iudice
super illius validitate conueniri obidique sibi liceat
in hac sua exceptione suum adire superiorem pro con-
secutione huius licentiae tanquam iudicem causae
principalis, & coram quo erat conueniendus per actio-
rem, vt ille tenet, & ipse pro cuiusque huius rationis
allego Roman. idem decidentem in suo consil. 412,
pro habenda num. 2. Bart. in l. societatem. S. arbitrarij
post num. 19. ff. pro socio, Anto. de Butrio in c. si cle-
ricus post num. 13. de foro comper. Gomes. in S. pra-
iudiciales post nume 7, vers. quid autem si iudex in-
stitu. de action. & rex. in l. cum hi. §. transactione. ff. de
transac. Ab. Io. Hier. Camp.

RITVS XIII.

Item de causa pendente in dicta curia
fit significatoria, & inhibitoria, q iudici
seculari, & idem de causa spectante ad cu-
riam ecclesiasticam.

S V M M A R I V M.

- 1 Lis quando dicatur pendere.
- 2 Litera significatoria quae sint, earumque vis.
- 3 Literas significatorias precedere debet informa-
tio de clericatu, & num. 6.

4 Inbi.

Ritus XIII. & XIII.

- 4 Inhibitoria quando requirat partis citationem.
5 Causa spectantes ad Curiam Ecclesiasticam, a quibus sint.

D iuidetur iste ritus in duas partes. secunda, ibi, & idem.
¶ De causa pendente. Vt causa dicatur pendere lex requiruntur. Primū, q̄ citatio sit decreta. Sed m, q̄ sit decreta a cōpetēti iudice. Tertium, q̄ ad citatū peruenerit, vel per eū steterit, quin puenierit. Quartum, q̄ ex citatione plene potuerit instrui. Quintum, q̄ citatio sit apta. Sextum, quōd nūcius sufficienter intimauerit. ista omnia not. Zab. in clem. 2. no. 4. vt lit. pen. & per talem citationem inducitur cum effectu taliter pendencia quōd eius taciturnitas vitiat rescriptum impetratum. Feli. in cap. ceterum. colum. 2. versū limita decem. de rescrip. contra dictum Bal. in l. 1. in fin. C. de relatio. contra quod uocauit sacrum concilium Neapolitanum, teste Mar. de Afflic. deci. 120. 6. dub. in princ. dixerat enim Bal. q̄ ante litem contestatam non erat lis in aliquo statu, & tamen per citationem perpetuatur iurisdicō, vt per Feli. in cap. relatum. de offic. deleg. & in alleg. ca. ceterum. faciunt etiam contra Bald. decis. Rota. 75. in no. & 426. in antiq. concludentes q̄ quo ad actōrē per citationem decretam tātum inducatur litis pendencia, sufficiens pro reuocatione attētorum ab ipso actōre, de quibus mentionem feci supra in ritu. j. in glo. in ver. in citationibus. ante fin. & illas declara vt per Lud. ro. conf. 330 circa primum. eolum. 2. quod plenissime retulit & sequitur Feli. alias Rot. decisio. allegans in c. super literis. colu. 10. ver. limita primo. num. 23. de rescrip. fac. no. glo. in versū assignatē. in c. vt debitus. de appel. & pro principio istius glos. vide Federic. de senis consilio 300. incipiente, factum tale est &c.

¶ Significatoria. Alias appellatur litera testimonialis, quā fit de facto praterito, vt quando in ea atq̄ statar de ordinibus collatis, de bona conuersatione, & de litis pendencia, & similibus, quā sunt modici praiudicij, & talibus literis sine subscriptione aliqua solo sigillo episcopali munitis creditur. c. eur. 11. q. 3. c. 1. de reug. & pa. cap. 1. de rap. 62. & 63. dist. per totum. quā iura alle. Panorm. in cap. post cessionem. colum. 8. in fi. ver. decimo dicitur, de prob. facit cap. lator. qui fil. sunt legi. & operantur istā literā vt iudex secularis habeat notitiam contentorum in eisdem, & illis credat vt teneretur, & de cetero se non intromittat, vt per Bald. in auc. si qua per calumniam, col. 2. ver. sed pone. C. de epi. & cle. dicens, quōd istis literis testimonialibus tanquam enunciatiuis in iudicio, non creditur, vt per Inno. in alleg. ca. post cessionem. de proba tamen capta informatione de clericatu, vel de litis pendencia, interlocutus fuerit episcopus seu vicarius illum esse clericum, vel litem pendere, vel de aliis huiusmodi, tenetur credere. alleg. e. fin. de except. lib. 6. facit consil. Feder. de sen. 126. in quæstione domini Campioli, dicens, sufficere quōd iudex secularis sciat litem pendere super praiudiciali, & interim debet cessare. & consil. 236. in quæstione verrente. col. penul. versicul. ob quam causam dico. dixit quōd sola notificatio & intimatio quæstionis praiudicialis delata ad curiam ecclesiasticā sine inhibitione aliqua domini vicarij, afficit & impedit processum iudicij secularis: nisi enim natura causæ praiudicialis hoc haberet, inhibitiō domini vicarij non esset tantē efficacitē quōd posset priuare iudicē secularē sua potestate & iurisdicōne. alleg. cap. tuam. de ordin. cognitio. cap. lator. qui fil. sunt legiti. cap. si duobus. de appellatio. cap. 2. de in integrum restitutio. quod consilium allegat. & plenius prosequitur Petrus de Anchar. consil. 62. duplici respectu Est

tamen aduertendum quōd dictum Bald. pralle vrget cōtra opinio. Panor. & ideo semper antequam fiat significatoria, seu litera testimonialis ego prae caui quōd deberet capi informatio de clericatu, de litis pendencia, & de huiusmodi, & constiro, dicitur in litera prædicta testimoniali, quia per informationem captam nobis constat talem esse clericum vel litem pendere, & huiusmodi, ideo significo. & tunc iuxta nota. per Baldum vbi supra, tenebit iudex secularis per talem significatōriam iudicē ecclesiastico parere, alias incideret in excommunicationis sententiam: quā omnia notabis pro practico & vide diligenter infra ritum. 37. & 38.

¶ Inhibitoria. Quæ fiet pro parte non citata, vt
4 Panormi. in cap. tuam. 4. colum. versū. quæro nūc sit. post do. Anto de Lap. allegatio. 61. de ordinatio. Bal. in l. consulta diualia. C. de testa. men. An. conf. 75. diligenter & mature. colum. 4. versū. hoc pmissio. Bald. in l. presbiteri. col. 2. versū. secundo quo hic. C. de episcopo & cleri. licet contrarium tenet Fede. de sen. conf. 300. factum tale est. Iaso. in l. ministratio. C. de lega. quem refert & plene perquirat allegans plurimas quotas alias collectas. Iaso. in l. si opus. col. 2. ff. de ope. no. nunci. tacito t. auctore Tho. Ferr. caute. 28. prouisum reperitur Philip. deci. consil. 460. col. pe. num. 20. pro conuentione tamen reperies distinctiones quōd aut inhibitoria ad partis instantiam, & tunc erit vera: est secunda pars quōd requiratur citatio, aut ex officio iudicis non requiritur. & in pralle. cau. in fi. inuenies dicto Inno. in c. ad aures. de tempo. ordi. dicentis quōd vni capituli esset qui diceret prælato non posse percipere sine causæ cognitione, & maxime de his quæ pertinent ad officium suum. & al. plurima consil. Ale. & Pet. de Anca. vide ibi & per Iaso. in alle. l. opus in l. nec quisquam. §. vbi decretum. col. 7. ver. odia fal. ff. de offi. procon. & lega. & præmissa vendicatio bilocum in ordinario. in delegato vero apostolice de Panorm. & post eum Feli. in c. dilectus. jo. 2. de rescrip. vbi plene. & concludunt quod aut papa se grauamine coram se committit, & videtur riorē iurisdictionem abdicare, & illico inhiberi legatus apostolicus datus super grauamine, & ita grauamen exprimitur, & tunc non illic inhibetur, secus in appellatione a diffinitiuā, vide ibi quotidiana, licet videantur extra materiam querentis in prima instantia, & de iurisdictione pendente ab eodem fonte, & quo ad inhibitionem temporibus istis de raro practicitur ritus, quā sumus in temporibus archiepiscopi cantuarie sancti Thomæ archiepiscopi & martiris.

¶ De causa spectante ad curiam ecclesiasticā. Videlicet sacrilegij, vsurarum, hæresis, simonia, inrii, adulterij, & de quocunque peccato, vt per in ver. malefactores. c. cum sit. de fo. compe. & nor. Pet. de Anca. Ioan. de Imo. Ant. de Bu. & sequentes singulariter singula, & illa declarant matrimonij & incidenter dotis. c. prudentiam. e. don. int. vi. & vxo. c. lator. qui si. sint leg. c. causam. de offi. delega. item natalium. c. tuam. de ord. cog. Alex. in l. l. ticia. 3. 4. & sequen. col. ff. sol. m. vbi re la. cū. 10. limita. & Panorm. in ca. literas. de iura. cal. 2. 3. & 4. in quibus de causa spirituali & mixta, videlicet, iurispatrio, per c. quanto. de iudi. & si agatur crimine publico ad pœnam legalem imponendam erit ciuile: si ad pœnam ecclesiasticam, puta vt de communetur vel deponatur, erit canonica. glo. in auc. clericus quoque. C. de epi. & cle. quam al. Andre. de i. ser. in cap. 1. S. contrahentium. quæ sunt reg. & ibi plene, item penitentium, 11. q. 1. aliud item libertorum pupillorum, viduarum debiliū personarum, peregrinorum, mercatorum, agricultorum, nauigantium, decimarum, rapinæ, publicæ honestatis iusticiæ

impedimenti, cognationis spiritualis. pro quibus ultimis vide Hosti, in sum. tit. de fo. compe. S. ex pmissis. & cap. 1. de sponsa. lib. 6. Alber. Oliua. AN. Vt inhibitoria, Adde Feder. de senis de istis inhibitionibus verba facientem in consi. 30. factum tale post numerum primum. Marat. in suo specul. tit. 4. dist. 11. num. 55. Alex. consi. 91. visis actis nu. 7. & Afflic. aliqua degustantem in decif. 30. fuit arbitratum num. 3. ac meum promptuar. lur. Canon. sub. de priuil. Cler. c. . . ver. . . Ab. Io. Hic. Camp,

dicatur, sufficienter caueat. item si competens requirat cautionem, & si dixerit, satisfidet, vel caueat, si persona non est suspecta sufficit cautio cum obligatione bonorum, & si statutum facit mentionem de idonea cautione, intelligitur arbitrio iudicis; & si nuda requiratur, an sufficiat hipoteca bonorum salte pro qua regula & fall. vide ad plenum Feb. in cap. ad nostram, colum. 2. & 3. de iure iu. & si tunc verisimiliter ab aliquo offendi, implorato iudicis officio, possum petere vt compellat ipsum ad prestandum cautionem de non offendendo, & non debet hoc iudex facere, nisi praemissa cause cognitione, item non sufficit nuda cautio, sed fidei iustoria, & non erit perpetua, sed ad tempus arbitrio iudicis; & ab extero a quo timeo offendi, si nunc venit vbi ego habito, non praestabitur: & quando debet cauere, nedum cauebit de non me offendendo, sed nec offendet meos; & si petis a me vt caueam, debes & tu cauere, nec petetur a superiore ab illo qui est subditus, nec illam petet qui dedit causam timori: & similiter qui grauati sunt, petet a iudice vt inhibeat. ista cumulat Falin. in rub. de prep. & pa. a colum. 6. vsque ad fin. & si conceditur dilatio miserationis gratia, oportebit satisfacere, & si illam non reperierit, non propterea dabit iuramentum, quia vbi tractatur de satisfactione necessaria, quauis impotentia sit in illa debente prestare iuramentum tamen non sufficit. Lud. Ro. consi. 439. in fin. & ille dicitur idoneus fideiusor si res suae tantum valent quantum est quantitas causae pro qua fideiuber. Par. de pur. in trac. find. cap. si iudex. colum. j. in si. foli. 51. no. in l. si quis stipulatus. § j. & ibi. d. la. ff. de verb. obli. vide tex. & ibi scribere in cap. quamquam. in ver. idoneae. de vsur. lib. 6. in cap. alma. S. illis. in ver. idoneam. de sen. excommun. eod. lib. in cap. fin. ver. idoneam. de pig. cap. qua fronte. ver. cautione. de appell. cap. vestras. ver. quam potest. de do. intervir. & no. in cap. j. ver. sufficienter. de do. & contu. lib. 6. Panor. in cap. pilanis. col. 6. de rest. spol.

RITVS XV.

Item ciuis seu habitator Neapolis non satisfacit de expensis, nisi sit monasterium exemptum; nec etiam reus satisfacit de iudicato soluendo, licet sit forensis;

SVMARIUM.

- Actor satisfacit de expensis, & num. 5, iurisdicatio deficit in exemptis. Cautio iuratoria admittitur cum deest fideiussoria. Fideiussor idoneus qui sit. Conuentus olim satisfacit de iudicato soluendo, & quid hodie, & num. 7. Cautio iudicatum soluendi quid contineat. Forum quot modis quis sortitur. Conuentionis effectus.

In isto ritu ponuntur duae regulae negativae cum duabus limitationibus, & diuiditur in quatuor partibus, secunda, ibi, nisi sit, tertia, ibi, nec etiam, quarta, ibi, licet, in prima parte est textus, ibi: Non satisfacit. De iure tamen communi secus est am in clerico actore, vt per glo. j. in auct. generali. C. de episc. & cler. etiam si immobilia possideat, per Cin. in preal. auct. generaliter, plene per Panor. cap. quoniam frequenter. S. in aliis. 1. no. vt lit, non test. vbi subiungendo dixit, quod iste cautiones parte actoris & rei, praeter illam, de qua in alleg. S. aliis. non praestatur hodie de consuetudine. alleg. in S. sed hodie, in l. de satisf. per qua dixit Bar. in alleg. auct. generaliter, quod cum in facto praeteretur, non potuit obtinere, ex qua consuetudine manauit iste ritus. & p. practica istius cautionis respectu rei contumacis, vide Panorm. in cap. propt. col. ver. oppo. de dot. & contu.

Exemptum. Ratio fundamentalis est, quia defuncto Pontifici gl. in cap. quod translatioem, ver. nunquid legatus. de offi. leg. facit, quia si quis contumax cauerit de stando rei, & ad euitandam cautionem dixerit, se in regno possidere immobilia, donec hoc docuerit cauebit. est decif. sacri concilij neapolitani, test. d. Mat. deci. 109. si enim non possideat, iudicium efficeretur elusorium, eadem ergo ratione exemptus cauebit: & si iurabit non reperire fideiussorem, non debet admitti cautio iuratoria, & propterea non retardabitur exequi sententia, iuxta auct. quae supp. C. de preci. impe. off. Guid. pa. deci. 189. & 250. & regulariter nomine cautionis venit simplex promissio, quae regula fallit in praetoria cautione, quae intelligitur de fideiussoria. item vbi lex mandat cauere, causa cognita, item vbi nuda cautio nihil operatur, item vbi persona stricta ad cauendum esset superflua, item si dicatur vt plene caueat. item quando

Iudicato soluendo. Nec de iudicato fisti. S. sigs autem pro pecuniaria in auct. de san. episc. gloss. in l. cum clericus. C. de episc. & cler. Spe. in tit. de satisf. S. j. quod verum intelligo, nisi per eius contumaciam deuentum fuerit ad remissionem in possessione. Panorm. in ca. quoniam frequenter. S. in aliis. vt lit. non contest. vbi plene. Forensis. Idest, non ciuis seu habitator ciuitatis, sed dioecesis, quia si non dioecesanus, non teneretur comparere regulariter coram archiepiscopo seu vicario, quia extra territorium iudicanti non pareretur impune cap. 2. S. statuto. in fin. de conti. lib. 6. cap. no. vit. de offi. leg. l. vlt. ff. de iurisdic. om. iur. dixi regulariter propter cap. fin. de fo. compe. cum si. vide ibi fall. Albericus Oliua.

AN. Expensis. Iuris cois est dispositio, vt actor, praesentato libello, dare debeat cautionem expensarum, alias non audiat per auct. generaliter. C. de episc. & cler. conuentus autem cogebatur olim ante litem contestationem satisfacere de iudicato soluendo, tam si suo, quam si alieno nomine conueniebatur pro reali, aut personali actione. S. j. institut. de satisf. & propterea has cautiones praeparatorias esse dixit, Bald. Cons. 46. notandum est, nume. 2. vol. 3. hodie vero nemo conuentus proprio nomine aliquam praestat satisfactionem pro litem aestimatione, sed pro iura tantum persona ex. S. sed hodie in l. de satisf. sed vtiq. conuentus alieno nomine. l. j. in fine. ff. de satisf. glo. in Rub. ff. iudic. solui; qui tamen hanc cautionem iudicatum soluendi praestat, tria stipulatur de soluendo quidquid fuerit iudicatum, de re defendenda, ac de dolo malo. Iudicatum solui, la. i. ff. iudic. solui, ac propterea licet hodie de iure Caesareo, conuentus proprio nomine non satisfidet de iudicato soluendo, vt dixi, id intelligitur pro litem aestimatione sed satisfacit

Ritus Sextus.

Satisfat de iudicio sisti, a uob. offeratur, C. de lit. cont. test. in c. 1. sed hodie sup. citato, verum quæ his potestatis temporibus est hominum in cõseruandis bonis, & honestis rebus negligentia, fecit, ut nihil horum nunc in foro seruetur, ut affirmat Mising, in d. 5. sed hodie nu. 1. Quod tamen coarctatur in Regno respectu cautionis expensarum quæ à quocunque actore præstatur, ut dixi super Ritu atq; etiam in Curia Archiepiscopali non tantum ab incolis, sed etiam natis in ead. Ciuitate, nam id seruari indistinctè uidi, quare contrario vsu abolita est prima pars huius Ritus excipiens ab hac satisfactione, actorem Neapoli degentem; Quod autem in 2. par. eiusdem Ritus deciditur, ne Reus satisfat de iudicio soluendo licet sit externus, confirmatur ex iuribus hætenus allegatis, ex quibus itidem limitatur ne subsistat in satisfactione sistendi in iudicio, quam etiam hoc tempore præstare compellitur in ipsa Curia, præsertim si sit externus, scilicet non diocesanus, tamen Oliua noster Commentator uideatur inuere contrarium, non n. dubium est, quia plerunq; accidat, ut aliquis tanquam Reus conueniatur coram aliquo iudice, tamen natus alibi, & extra territorium illius, & iurisdictione 9 quinque etenim modis aliquem fortiri forum, notat Soc. in c. sm. nu. 1. de for. compet. nempè ratione delicti, contractus, domicilij, Rei Siste, ac demum Communis Patriæ, inter quos perutilis mihi quidem uideatur ille, quo quis forum ipsum fortitur ratione contractus, & probat tex. in l. hæres absens §. si quis tutelam. ff. de iudic. auth. quæ in Prouinciæ C. ubi de Crimine. agi oportet. hoc tamen intelligunt omnes, si in eo loco reperiatur, nam licet in delictis, qui taliter illius forum fortitur ut remittendus sit ad Iudicem loci delicti per §. si quis corprehensorem in auth. ut null. Iudic. Clem. Pastoralis §. si quis punitio, & inibi gl. uerside more de re iud. auth. si uerò crimen, & ibi Salic. C. de adult. & communem esse opinionem dicit Clar. §. si. q. 38. nu. 18. & firmat Couar. pract. 9. cap. 1. nu. 7. nihilominus in contractibus non est locus remissioni, illucque inuitus trahi non permittitur, nisi in ipso loco contractus inueniatur ex c. 1. §. contractus, de foro compet. in 6. præterquam, si certo loco se soluturum promississet cum iuramento, §. si uero, & quidam iurent, in auth. de exhib. reis. His igitur in casibus, in quibus Forensis tenetur comparere in ipsa Curia Archiepiscopali poterit sanè compelli ad dandam satisfactionem de iudicio sisti. Quinimmo pro meo cliente Neapolitano in ipsa Curia Archiepiscopali conuenit per quendam Romanum intermedia persona procuratoris, & reconuentum in eadem producat tercentum obuinui, ut ipse Romanus præstaret satisfactionem de iudicio sisti in ipsa Curia pro causa reconuentionali, suspensa interim causa conuentionali, quod quidem iustissimum fuit, nè si ille succumberet in causa reconuentionali, sententia foret elusoria: cum immobilia in Diecesi minime possideret, atque ideo compellatur iam dictam præstare cautionem iuxta, l. sciendum, ff. qui satis. cogant. quæ si præstitisset, utique cautio esset ipsi reconuenienti, & potuisset ab hoc fideiussore consequi rē tanti, quæ uia est ex l. 1. §. si. ff. qui satisfat. cogant. imò decimum reperio in Regio Consilio, quod replicante Reo se habere immobilia in Regno, adhuc compellatur, eā dare fideiussionem, quousq; id constiterit per Afflic. decis. 109. Actor, & hanc ob rationem fideiussor etiā de iudicio sisti perneceffe est, ut immobilia possideat, ut legitur ex §. si. instit. de replicat. illaque possidere debet in loco iurisdictionis ubi sit satisfatio, ut resoluit Glos. in Constit. Regni humanitate uers. quæro an fideiussor, & allegat Glos. notab. in l. final. uers. adiutoria. C. de prin. agen. in reb. lib. 12. Quod autem in ipsa sententia Archiepiscopali additū fuit, ut interim suspensa sit causa conuentionalis, inniti-

10 tur etiā ratione, eo quod inter alia priuilegia, & etus reconuentionis est simultanei processus ut utraque causa conuentionali, & reconuentionali mul, ac paripassu procedatur, ex script. per Soc. in ex luteris nu. 6. & c. prudentiam nu. 18. 19. & 21. mutui petit. & Marant. in suo specul. par. 4. dist. nu. 12. atque etiam, ut propterea compellatur ad petitioni Rei satisfacere, illique debitam præstare satisfactionem respectu reconuentionis, non secus, consueuit fieri, & iustè quidē contra clericū in æne per ipsum intentata aduersus laicum, nè inter iudex patiatu clericū actionem, & iudicium progi, quousque ille respondeat, & requisita adimpli in reconuentionali causa iuxta gloss. 1. in c. 1. & in Butr. nu. 21. de mutuis petit. & Guliel. de Benedic. c. Raynuius uers. & uxorem nomine Adelasia p. nu. 416. De testam. ad id ductum per practicum l. 1. & si per Prætozem. §. ait prætor, uers. sed si dum de to. ff. ex quib. caus. maior in integr. restit. conced. Ab. Io. Hic. Camp.

RITVS XVI.

Item si reus citatus sit contumax, ad debet esse contentus, aut excommunicacione, & aut missione in possessione ex primo decreto, nec fiet utrunque.

S V M M A R I U M .

- 1 Contumax uerus qui sit, & num. 9.
- 2 Differentia quæ sit inter Contumaciam in ueniendo, & alteram in non agendo.
- 3 Oportet regulariter datur Iudici in pœnis alteratitinis.
- 4 Contumax aut excommunicatur, aut contrafit missio in possessionem, & num. 7.
- 5 Primum decretum quid operetur.
- 6 Contumacis proteruitas operatur, ut non tantum excommunicatione, uerum etiam missione tatur.
- 8 Debitum quomodo sit probandum ad finem terponendi primum decretum remissive.
- 9 Differentia inter contumacem actione personali & contumacem actione reali, remissive.
- 10 Contumax dupliciter consideratur, remissive.

Ritus iste diuiditur in duas partes, scilicet in danda, ubi, ne fiet. Contumax. Vere, uel fiste, de quibus in gloss. in uer. manifeste. in cle. 1. de e. & contu. & uere dicitur ille contumax qui citatus personaliter non comparet, nec sui præsentiam faciat. l. contumacia. ff. de re iud. sed quasi contumax quando comparat & non uult respondere, l. de ætat. §. qui tacuit, ff. de interro. act. quæ iura alle. Phil. dec. c. 34. col. pen. circa med. & differentiam inter contumaciam in non agendo, uide per Bald. in l. diffam. col. 2. in fi. C. de inge. & manumif. & p uero uel fideiussor, c. venerabilib. §. secus, de sen. ex com. lib. 6. l. f. cinius. §. pe. ff. ex qui. cau. in poss. ea. & Andr. de iur. in c. 1. §. receptorib. col. 2. in fi. uer. additio de pat. iur. fir. fol. 88. col. 3. dec. Ro. 49. in no. inci. si fertur, & ibi plenam addi. & 364. in no. inci. cum iura. quas omnino uide, quia sunt plene fundatæ pro materia, & si dixerit, nolo uenire, dicitur expressus cõtumax, per consli. reg. post litem, & ibi Mod. 7. no. alle. Bar. in l. fi. col. 2.

al. ver. pro huius declaratione, ff. de integ. resti-
 tudens q non est ulterius citandus, remittentes se
 ad Card. zab. in alle. cle. si ante, q. 9. de do. & contu.
 & hoc in lib. 1. fol. 192. & vide, infra, ritum. 34. vide
 in l. sancimus. in prin. C. de iud. & Philip. dec. in
 causis, not. 4. de offic. deleg.

Actor debet, Licet in poenis alternatiuis detur
 iure optio iudici, gl. & Doct. in c. fraternitatis. 34.
 imo. & Panor. in c. a crapula, de vi. & ho. cle. ple-
 nime per Fel. in c. inter ceteras. col. 2. nu. 4. ver. fal-
 samente, de rescr. tamen quando verba statuti diri-
 guntur ad partem, tunc electio poenae alternatiue non
 iudicis, sed partis, gl. in l. quicumq. C. de ter. fug.
 in l. 1. S. expilatores. ff. de effract. Panor. in c. si di-
 senti. 13. col. vers. quæro, cum glo. de fo. compe. per
 ita concludit Fel. in alle. c. inter ceteras, col. 4.
 5. ver. secunda restrictio. de rescrip. contra istam
 virget tex. c. quoniam frequenter. S. in alijs. ver. si
 rem. vt li. non conte. ubi in casu huius ritus datur
 iudici eligendi excommunicationem vel mis-
 sionem, ea, videlicet, que magis videbitur iudici q
 tibi debeat. & ita intelligit ibi Panor. illum tex. col.
 ver. venio nunc ad gl. ibi, nec obstat, propterea di-
 scit q verba illius, uer. si autem, dirigantur iudi-
 cionant uerba illa, videlicet, iudex a princi-
 contentus, & verba ritus præsentis ad partem, uir-
 get, actor debet, vel dicas q cum & tex. alle. ver.
 item, & ritus loquantur, de excommunicatione
 missione, quæ fieri debent a iudice, & non a parte
 de se patet; pars eligit, & iudex exequi madabit,
 quo ad utrumq; secundum ritum, procedere pot-
 contumacis proteruitate exigente, per alleg. vers.
 item, & faciunt pro ista dist. ultima not. uerba Phi-
 dec. in alle. c. inter ceteras. col. 5. ver. vel dicamus
 cum dicatur, de rescri. dicentis q c. sicut. de iudeis,
 quæ de excommunicatione, quæ debet fieri a iu-
 deo, eodem modo altera pars alternatiue, videlicet,
 sio, quæ similiter decerni debet a iudice, q fiat
 iudice alleg. Bar. in l. 1. per arg. illius textus. ff. de re-
 dubitatio. primam tamen distinctionem uerio-
 esse putamus.

[Aut excommunicatione aut missione. Loquitur
 ritus in actione personali, iuxta tex. c. quoniam
 uenter. S. in alijs. ver. si autem, vt lit. non conte.
 & qui iurat. C. de bo. auc. in pos. const. reg. con-
 tuncam. civil. li. 1. fol. 27. & ibi gl. in ver. antiqui. in
 hc. antequam autem iudex decretum interponat,
 debet acta: & si sibi constituerit de citatione decreta
 sequuta legitime, de quo dixi in primo rit. supra
 gl. in citationibus, & quod si contumax, tunc di-
 creto, uisa citatione, nunciij relatione, de qua
 cum parati. de app. & contumacia accusatione,
 per Bar. in l. 1. autem. S. 1. ff. ex qui. cau. in pos. ea. Spe-
 ti. de contuma. S. sequitur. in fi. Bar. in l. multum. ff.
 condi. & demon. decernimus actorem ponendum
 in possessionem bonorum ipsius conuenti pro mo-
 leu mensura debiti in libello declarati causa rei
 pandæ, donec redio affectus ueniat in iudicium re-
 ualurus, quæ forma colligitur ex præmissis, & per
 per mod. in alleg. constit. reg. contumacem, col. 2.
 er. secundo no. fol. 9c. lib. 1. ubi etiam q ista forma
 mutabitur in contumace ante litis contestationem,
 de Spe. in ti. de contu. S. sequitur. ver. si vero agitur,
 cum seq. q dixit Alb. de Ros. in auct. item nulla com-
 unitas. C. de epi. & cle. pro certo & declarato debi-
 to, & facit gl. in ver. ac si peremptorie. in cap. sepe. de
 app. & no per Host in sum. ti. de off. dele. S. quæ iu-
 rati. ver. si vero ante. per Bal. in auct. & qui iurat.
 col. 2. ver. quæro quando fiet, & quid operetur istud
 primum decretum, vide Spec. in ti. de pri. decre. S. iã
 de eff. & vt fieri ualeat missio in possessionem ex
 primo decreto, præcedere debet secundum ueriores
 citatio, vel vnica & peremptoria, iuxta præ-

sticam glo. in ver. vna pro omnibus. in c. constitutio-
 nem, de sen. excommun. li. 6. And. de iser. inc. 1. ver.
 hæc citatio. de mi. val. qui contu. est. Fel. in c. ex lite-
 ris. 6. & 7. col. de consti. prout no. gloss. in uer. dilatio-
 nes, & ibi plenissime Fel. col. 9. nu. 14. in c. quoniam
 contra, de proba. & plene per eund. de primo & se-
 cundo decre. in c. consultationibus, de offi. deleg. vbi
 col. 4. reperies regulam, quod missus in possessione
 ex primo decreto ex actione personali, non possideat,
 & ibi limitationes, quas uide.

Nec fiet utrumque. Aequitate canonica suadente,
 quia contra contumacem de iure canonico sufficit
 missio ex primo decreto, & aliter contumax non mul-
 tatur, c. 1. de dol. & contu. non procedet ergo iudex
 secundum istum ritum ad excommunicationis senten-
 tiam, & missionem contra contumacem. ita Mod.
 in const. reg. contumacem, l. no. li. 1. fol. 189. secus de
 iure communi, quia si proteruitas contumacis id exi-
 get, iudex nedum procedet ad missionem ex primo
 decreto, sed etiam ad excommunicationis sententiam
 tex. est in c. quoniam frequenter. S. in alijs, ver. si au-
 tem, vt li. non conte. & etiam multabitur, & quatuor
 remedia contra contumacem in actione personali,
 uide per Panor. in alle. c. 1. & in S. in alijs, prout refe-
 runt Mod. in alleg. constit. contumacem. 1. col. & ne
 obliuiscaris not. dictum Innoc. in ista materia in cap.
 dilecto, cir. fi. de ver. sign. videlicet, quod propter ni-
 miam contumaciam poterit iudex aggravare primū
 decretum & decernere quod missus in personali hæ-
 beat veram potestatem donec sibi satisfiat, & etiam
 q fructus ex tali possessione percipiendos lucretur, nec
 cadant in sortem, & hoc debet in decreto exprimere
 quem refert & sequitur Bal. in auc. & qui iurat, col. 4.
 vers. quæro nunquid, in litera, R. C. de bo. auc. iudic.
 poss. uel ritum dicas conformem iuri communi, uide
 licet, q non fiet utrumque, proteruitate contumacis
 id non exigente, alias crescente contumacia cresce-
 re debet & poena, multis enim remedijs contra con-
 tumaces utendum est. l. 1. S. 1. ff. de libe. agno. c. 2. de
 dol. & contu. per quæ iura mouetur Inno. ad præmis-
 sa notandum in alle. c. dilecto, in fi. Albericus Oliua.

AN. Aut excoicatione. Est patens iuris disposi-
 tio, vt possit aliquis ab homine excommunicari ob
 contumaciam non comparendi, aut non parendi iu-
 ro præcepto sibi facto, vt concludit Nauarr. in Sum.
 cap. 27. nu. 9. & Rota teste Bisigneto Decis. 9. utrum si
 commissio nu. 3. de Rescrip. atque adeo, quod ubi est
 consuetudo tales contumaces excommunicandi, si
 citatus ad constitutum diem sub poena excommuni-
 cationis non comparuit, postea uero celebrat, nescies
 se fuisse a iudice excommunicatum, est irregularis
 per Anch. in c. Apostolicæ de Cleric. excommun. Di-
 dadum a Villadiog. tract. de irreg. col. 4. & Nauarr. lo-
 co citato: Per curiam autem Archiepiscopalem non
 tantum excommunicatur iste contumax, at præterea
 vigore huius Ritus fit etiam missio in possessionem,
 iuxta c. fi. de eo. qui mittit in possess. ideo Ritus iste
 adiungit, ut Reus debeat esse contentus altero ex præ-
 dictis remedijs, nec possit habere utrumque, nisi ex-
 communicatus persistat in contumacia, quia in illū
 conuenit magistratus esse seueros, ac propterea con-
 tra eos fit missio in possessionem petente actore, vt re-
 ner Alex. consil. 130. vol. 4. Afflict. constit. Clementiæ
 post num. 23. Rub. 4. li. 2. In Regno etiam proceditur
 contra ipsum ad primi decreti, interpositionem, vel
 ad termini assignationem ad probandum ad electio-
 nem actoris, qui si uiam primi decreti elegerit, sine
 alia citatione in possessionem non conuenti po-
 nitur pro quantitate, & mensurâ debiti, vt est Pragm.
 3. relatione citationis sub Rub. de ordin. iud. nec tunc
 conceditur eidem actori uariandi, cum altera ex
 his uijs elegerit, vt concludit Troyf. super illa Pragm.
 nu. 7. per Tex. in l. quod in hæredem S. eligere. ff. de iu-
 bur.

Ritus Declinatus.

hinc action. quod notandum arbitror pro intelligentia huius Ritus concedentis actori electionem obtinendi primum decretum, vel petendi Reū declarari excommunicatum; demum pro materia contumacis iuxta obseruantiam Regni recurrentum est ad Afflict. in constit. poenam Rubr. 97. lib. 1. Et pro materia primi, & secundi decreti ad eundem Afflict. in constit. contumacem, iuncta constit. si quis post litem, Rubr. 97. lib. 1. ac præsertim quomodo debeat probari debitū ad finem interponendi primum decretum, declarat ipsemet Afflict. in constit. quæstiones Iuris peritorum eadem Rubr. 97. & quæ sint diæ inter contumacem conuentum actione personali, & conuentum actione reali, ipse explicat de eum subiungens differentias in constit. Rei uendicatione, alleg. Rubr. 97. Contumax autem dupliciter consideratur, uerus, & fictus, & quilibet istorum in duas finditur species, ut affirmat, & declarat additio ad decis. Rotæ 49 si feratur, vel secundo nume. 3. de dolo, & contum. in nouis, Ab. 10. Hic. Camp.

RITVS XVII.

Item si citatus per nuncium semel personaliter, aut bis in domo, a potest excommunicari, si non comparet, ac contra eum procedi ad alia iuris remedia.

S V M M A R I U M .

- 1 Nuncio seu Curfori credendum est, & quando.
- 2 Citatio domi valde quando fiat.
- 3 Citatio cum sit Domi, debet in ea fieri, quam tunc inhabitat.
- 4 Procurator quando sit citandus.
- 5 Iudicium cum procuratore utrum possit inchoari.
- 6 Excommunicari an permittatur qui Domi fuit citatus.

Iste ritus diuiditur in duas partes, 2 ibi, ac contra. **S**i citatus. Vide nota. in primo ritu, in gloss. in vers. in citationibus, & in 2. in glo. in ver. non circunducitur, ubi plene, & merito emanauit ritus iste, & comprobatur per ea quæ dixi, supra in ver. ritus, in fi. & quæ ibi notauit hic repetas, quæ breuitatis causa omitto.

Per nuncium. Cui credendum est etiam in alterius præiudicium. l. magis. §. illud. ff. de reb. eo. qui sub ritu. vel cu. quod verum est de nuncio publico & iurato fideliter suum officium exequentem, gl. in vers. suus nuncius, in c. cum parati. de appel. Phil. Deci. consil. 344. ante nu. 2. ver. & posita conclusio, qui executionem sibi a iudice commissam, etiam iudice remoto ab officio vel mortuo perficiet. Bar. in l. fundi. in fi. ff. de acqui. pos. & in l. & quia, post prin. ver. & per hoc dico. ff. de iurisd. omn. iud. & mouetur per capit. si super gratia. de rescript. lib. 6. quem refert & sequitur Philip. Deci. consil. 404. col. 3. ante nu. 11. ver. & idē dicunt Doc. & licet nuncio credant ut supra, tamen in regno nuncio iurato referenti nō creditur, nisi fiat executio citationis coram duobus uel tribus testibus, vt per Andr. de iser. in constit. reg. citationis literæ, fol. 141. col. 3. in prin. ubi ponit formam citationis, dicens absurdum esse quod vni seruienti, qui consueuerunt esse leues personæ, in vna magna resoli crederetur, & sic posset pars quæ dicit non se citatū hoc legitime probare. al. l. optima. C. de cōtrah. stipu. fatur tamen quod extra regnum de maximis factis credatur de nuncio curiæ, ut ibi per eum, & sic vbiq;

seruari notat Spee. in ti. de cita. §. sequitur videtur, sed nunquid creditur, quem refert & sequitur Narda. in consue. non creditur seruienti. in gloss. & C. l. ea quidem, col. 3. ver. iuxta præmissa queritur. C. accu. dicens hoc uerum, dummodo confiter de commissione, quod limitatur procedere in causis ordinarijs, secus in summarijs, vt per Phil. dec. consil. 449. 3. nu. 15. alle. Rom. consil. 479. diligenter periculis in 2. dub. quod est bene no. & quod generali nuncius sit credendum, etiam sine commissione, no. Innoc. e. quoniam cōtra, post prin. in vers. citationes, de ba. quem refert & sequitur Bal. in leadem ratione apollit. ver. querit Innoc. ff. de ser. Præpos. alias Alex. in cap. cum parati. col. 8. in prin. ver. & ad prætam quæstionem, de app. dixit illud Innoc. dict. in c. quoniam contra. ibi communiter reprobari credit etiam nuncio sine iuramento: & si retulisset extra territorium eum quem non citauit, nō terit puniri, nisi in loco relationis; nec in relatione eum faciendā requiritur partium præsentia: nec alium relationem facere potest, si ipse fuerit imputatus, sed iudex debet mittere aliquem ad eum quæ relationem suscipiat: nec aliquem personaliter capere poterit sine speciali commissione iudicis, quæ esse debet per publicam scripturam: & qualiter referatur nuncius falsam referens relationem, & quomodo illam fieri faciens, & post quā iudex elegit ad nuncium in causa, non poterit amplius illum mittere: & an nuncio dicenti se citasse, an parti illi uiganti magis credatur: & si citatus fuerit contumax iudex non poterit punire contumaciam illius nuncij relationem: & relationi nuncij referenti nihil fuisse reperit in bonis debitoris statat, & an teneatur credere nuncio se dicenti habere commissionem iudicis, si illam non ostendat: & an aliquis possit citare sine commissione iudicis; & quomodo Romana curia credatur cursori referenti, licet non fiat per nuncium proprium, hæc sic collecta glutinata reperies & decisa in add. ad Panor. in cap. cum parati. in litera, C, & in seq. litera, A. de & per Philip. fran. ibi, col. 5. vers. circa tertium præcipale, cum seq. & ibi Phil. dec. col. 4. vsq; ad fi. & post alias Car. alex. ab. 8. col. vsque ad fi.

¶ Ad alia iuris remedia. De quibus per tex. in quoniam frequenter. §. in alijs, vers. si autem, vt in conte. & dixi in prox. præced. ritu, in fin. vide ibi Albericus Oliua.

1 A. N. Aut bis in domo. Cupiens nē ignoretur validè fiat citatio domi, recordor, nullā dari (ex) sententia capuraque. decis. 111. post nu. 8. par. 1. à in formam citandi præter illam, quam dat Tex. in l. etiam oportet. §. qui autem, ff. de excusat. tutor. uolendus sit Reus, vel ad faciem, uel ad domum, modo aut alterutra ipsarum debeat fieri, non minus apud omnes existit dubium, ipse autem condelloquendo, affirmo, ut in personam debeat fieri citatio præcedens litis contestationem, nisi per copia haberi nequeat, uel sit absens, quia domi fieri permittitur, facta prius diligenti perquisitione iuxta. l. 4. §. Prætor ait, ff. de damn. infecto, l. 1. ff. de liber. agn. l. aut, qui aliter. §. & si forte. ff. quod vi, & clam, ac communis est Doctorum opinio in citato Prætor ait, ut inquit Roman. Consil. 454. in re præserti post num. 4. Tiraq. latè de utroque retract. tit. 1. §. gloss. 2. num. 46. & est dec. Achill. 147. siue 17. de dolo & contum. illa uerò citatio, quæ subsequitur litis contestatione, aut post quā semel reus fuit ab initio personaliter citatus in causa, aut semel comparuit in iudicio, utiq; potest domi fieri, & facta sine aliqua perquisitione, ut Roman. & Bart. adductis in locis affirmant, Mohedan. decis. 2. fuit dubium in fine, & Marant in 6. par. verbo rectè concipiatur citatio nu. 128. in fine, & est decisio prima, ualet citatio, sine dolo,

de, & contu. in nouis. Relata tñ distinctio non habet locum in Regno, vbi ois citatio potest fieri personaliter, vel ad habitationis domum per Pragm. 2. ordin. Iudic. incipientem, quilibet agere volens. Decius validitate nemo dubitare debet, siquidem iure iudic. potest induci posse modum citandi, etiã prater ius, valere dixit, Bal. in l. prima. post nume. 7. C. quom. quando iudex Anchar. in cap. j. de Constit. & Anil. Troysius super dicta prag. num. 6. nec amplius vi re dicta Pragm. requiritur perquisitio de iure cõgni necessaria in citatione domi faciendã, vt con- dicit Marant. adducto num. & Troyf. super illa prag. a. nu. 27. & confirmatur ex Bart. in d. S. Prætor ait m. 15. dùm inquit, quod statutum dicitans, quem nandum personaliter, vel domi, sufficiat si alterum, nulla habita consideratione illius qualitatũ, ita, nẽ possit personaliter apprehendi, quod illa seg. Alex. num. 11. & Abb. consil. 42. in quæstione nu. vol. 2. subiungens hoc dictum Bart. esse notabile; in quem domo est faciendã citatio; quam ille tem- te executionis illius citationis inhabitat, ex resolu- te Cardin. Zabar. consil. 113. Respondeo num. 2. in te Cuman. consil. 146. primo dubio, Corn. consil. 52. nec consultatione num. 7. lib. 4. & caputaq. decif. nu. 2. par. 1. Insuper Procurator etiam debet pri- uice de iure communi citari personaliter, ac po- tificat domi, non secus, ac principalis, nec de- pcedere perquisitio, antequam domi citetur, a illa pernecessariã sit adhiberi in prima tatum- tione introductionis causæ, vt concludit Rot. re- Mohed. decif. 165. fuit dubium propositum, siue de dolo, & contum. quod tamen in Regiis Tribu- bus Ciuitatis Neapolis non recipitur, eò quod- per est personaliter citandus Procurator, aut facta diligẽtia circa perquisitionẽ, nec fuerit re- ms. Præ dictis subiiciam quæsitũ nõ inuile, an. f. dicitũ possit inchoaricũ procuratore, & cõcludo- imatiuẽ cum Procuratore generaliter constituto- oes causas motas, & mouendas, actiuas, & passi- s, & cũ eo terminati iudicium, non prohiberi, per- ci. Rot. 375. fuit dubitatum, siue 27. de procur. in u. Soc. tract. de cita. arti. 50. nu. 1. ver. aut dñs nõ re- titur, & Salust. Tiber. in praxi Roman. lib. 2. ca. 15. nu. 3. subiungit limitationem in his, quæ sunt ma- pziudicii, est tñ indubitatum, quod prædicto p- ratori petenti ante litis contesta. terminũ sibi dari denunciandũ principali, non est denegandus, nõ e procuratori deputato ad speciale causam, iux- decif. Cassad. 1 nu. 1. de dilat. & Rot. decif. 395. fuit bitatum nu. 1. ver. breuiter, & nu. 3. de p. in nou. decif. Bisign. vnic. de dilat. Ab. Ioan. Hier. Camp. Potest excommunicari. Nemo conceditur à iure cõficari, nisi fuerit personaliter citatus iuxta decif. de 33. qñ cõmittitur, vel 2. de rescri. in nouis, & de primũ si cõmittitur nu. 4. & mox ver. & hanc con- sionẽ de feriis in nouis, & deci. 28. nota qd lite cõ- tata, siue 31. 4. nume. 5. de appell. in antiq. Tiraq. de 109; retract. tit. 1. § 8. gl. 2. nu. 4. aliq; Doctores, qui cõsententiã asciscunt Inn. in c. si aduersarius post 3. de eo, qui mittit. in poss. caus. rei seruand. Hæc conclusio restringitur, cũ fraude, & malitia se ab- tasset, vt idẽ Inn. illic subiungit, & Ant. Gallef. ad- tã camera. obligat. Rub. reliqua de processu post 11. quo verò ad citatũ per edictũ, vtrũ liceat ex- ficare, tamen si videatur Rota dubitare in adducta decif. de feriis circa fin. nihilominus affirmatiuẽ cõ- cludit additio ad deci. Rot. 79. si committatur, siue 5. nu. 9. de rescrip. in nouis. per textũ in c. nemo episco- porum, 11. q. 3. & Bellam. decif. 188. seu prima de do- lo: Quinimò per hunc Ritus excommunicari per- mittitur quiuis citatus bis domi, eiusq; dispositio est in v. andi obseruantia, sequitur Afflict. in const. Regni citationis literæ post nu. 3. rub. 96. lib. 1. & Foller. præ- Ritus Archiepif.

tti. crim. in. Canonica cap. 6. nu. 20. idemq; cõstitutio Synodalis. 57. in fin. horum Rituum posita vna cum aliis, Ab. Ioan. Hier. Camp.

RITVS XVIII.

Item si propter contumaciã aliquis ex- communicatur, purgare potest cõtuma- ciam per totam illam diem: tenetur tamẽ a reficere expensas, a & requiri facere alterã partem ad primam curiam: & si ad dictã primã curiam talis absolutus similiter non venerit, re incidit in eandem sententiam.

Si tamen ad alium actum quam excom- municationis processum fuerit, non habet b locum talis purgatio, b quia præiudicaretur alteri parti, cui fuerat ius quæsitum ex tali actu factò in contumacia, nisi forte statim recta curia absq; malitia compareat, tunc enim arbitrio vicarij purgatur cõtumacia, & in causa procedetur, si pars altera sit præ- sens, aliàs differtur ad primam curiam.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatur nemo à iudice sine contuma- cia, nec à iure sine delicto.
- 2 Contumacia pro qua fertur excoicatio triplex est.
- 3 Excommunicatio quid sit.
- 4 Excommunicationis appellatione venit maior.
- 5 Excommunicatus est seruus Diaboli.
- 6 Episcopus potest excommunicare precipere, vt quolibet mense soluat tot libras.
- 7 Contumacia purgari potest.
- 8 Contumax debet reficere expensas antequã pur- get contumaciam, & nu. 13.
- 9 Contumacia purgata nequit ille amplius oppone- re exceptionem declinatoriam.
- 10 De incidentia in excoicationẽ, aliqua discutiuntur.
- 11 Contumax volens soluere expensas, & purgare moram auditur etiam actore renuente. & n. 13.

Iste ritus diuiditur in duas partes principales. secũ da, ibi, si tñ. vt infra sequetur. & ista prima pars si- militer subdividitur in quatuor partes. 2. ibi, tenetur tñ. tertia. ibi, & requiri. quarta, ibi, & si ad dictam.

¶ Contumaciã. Quæ est erga iudicẽ vel prælatum cõmissa inobedientia, vt p Host. in sum. ti. de cõtu. in princ. & est peccatũ mor. qd immediata cã excõica- tionis, sine quo nõ potest q̄s ab hoie excõicari. c. nemo eporum. 11. q. 3. quẽ tex. ad hoc alle. Card. de tur. crem. 11. q. 3. c. epi si sacerdotali. no. Fel. in c. si diligen- ti. in fi. de foro comp. & in c. dilecte. col. 2. ver. secun- do sunt dicta. de excep. immo quãto ex minori resur- git tãto maior cõsetur. gl. sing. in ver. videbatur. in ca. duo sunt. 86. dist. dixi in 3. ritu. sup. in fi. & nunq̄ quis excõicatur ab hoie sine contumacia, & a iure sine de- licto, pur no. gl. magist. in al. c. epi. in prin. vnde dẽpta cõtumacia, & sublato delicto, nõ erit reperire excõica- tionẽ, quẽ qñq; pro hæresi, qñq; pro simonia a iure infigitur. i. pro cõtumacia de tali vel de tali crimine insurgente, fm Card. de tur. crema. in alleg. ca. epi. & ita cõtumacia est immediata cã excõicationis, quis enim pro delicto feratur, tamen dicitur ferri pro cõtumacia, quia semper admonitio pro emendatione pcedere debet; verba sunt ipsius, & meo iudicio

C non

non eformia canonibus. nam statim cum quis manus violentas iniecit malo aio in clericum, absq; monitione ipso iure est excoicatus. cap. si quis suadente. 17. q. 4. & cum quis pacto precedente pecuniam pro beneficio ecclesiastico dederit, est ipso iure excoicatus, vt per extrauag. collectas per Feli. in cap. de cetero. de re iud. & in c. de simoniaca. de simo. renouata a Clemente 7. olim. die. 21. Nouemb. 1524. per litteras suas in vrbe editas, & impress. & in conci. Late. in 9 sessione. ver. & vt nefarie celebrata anno incarnationis Dñi. 1514. tertio nonas Maij, anno Leonis x. secundo; & ratio Card. quia semper admonitio & c. non procedit, quia post delictum consumatum statim insurgit censura secum trahens executionem. capi. pastoralis. de app. prou. indiuiduo no Io. Cald. in tra. de eccl. interdi. 4. mē. princi. alleg. capi. in loco 5. q. 4. dicens qd qñ pro delicto fertur, non est necessaria monitio. & sic debere intelligi no. per Inno. & alios in c. adhuc qm. de appel. & in c. 1. de excess. praela. & plene per Fel. in c. cum olim. col. 7. ver. non est citandus. de re iud. erit ergo vera glo. in alle. cap. episcopi. & illam sequor. quam etiam approbat prepos. Alex. ibi in fi. per cuius verba possent saluari no. a do. Card. vide licet, qd conuictus de crimine a quo non resultat excommunicationis sententia, & monetur vt emendet vel satisfaciatur, & contumax est in parendo, tunc excommunicatur pro contumacia & pro crimine ab hoiē. & ista contumacia pro qua profertur excoicatio est triplex. alia, in non veniendo ad iudicium vocatus a iudice. alia, cum citatus venit & nō vult parere, & illicentiatu rededit. alia, quando offensa est manifesta, & iussus a iudice non vult se emendare aut restituere, vt profequitur do. Card. de tur. crema. in all. c. episcopi. ante fi. Hosti. vero in sum. de dol. & contu. s. expediuimus. vers. quid sit. ibi, est tñ notandum dixit, duplicem esse contumaciam. s. veram; & interpretatiuam siue p̄sumptam: veram; cū quis citatus & inuentus nullum habens impedimentum dicit, se non velle venire, vel veniens & sine iusta cā. parere nolens, vel illicentiatu ante tēpus recedens p̄sumptam vero, cum solenniter citatus, licet non inuentus, nec venit, nec sufficientem procuratorem misit in termino statuto. vide que notauī supra in 16. ritu. in gloss. in ver. contumax. & quæ not. Spec. in tit. de contuma. in prin. in 2. parte. & vide ritum. inf. 34.

¶ Excommunicatur. Est enim excommunicatio censura a canone vel a iudice Ecclesiastico prolata, priuans legitima cōione sacramentorum, & quando que hominum, & est duplex, excommunicatione maior. s. & minor. maior. priuat participatione sacramentorum, & cōione hominum. ca. a nobis. de sen. excō. minor solum priuat a participatione sacramentorū, & non a communionem hominum fidelium. cap. si de ele. excom. mini. ca. a nobis. de excep. & est excommunicatio quasi extra communionem positio. cap. certum. 24. q. 3. & appellatione excommunicationis intelligitur de maiori, vt in cap. pe. de sen. excom. hæc colliguntur a Panor. in rubri. de sen. excom. & debet excommunicatio esse iusta tribus modis, ex causa, ex animo, & ex ordine. ex causa. s. ex contumacia, & tunc ab homine, vt in præceden. gl. notauī. ex animo. s. non ex odio vel vindicta. capit. 1. de re iudi. lib. 6. ex ordine, qui est traditus in c. 1. de sen. excō. lib. 6. alias proferens punitur. cap. sacro. & ibi glo. in ver. iusta. de sen. excō. c. quatuor modis. 11. q. 3. And. de Iser. in l. imperialē. s. si inter. col. 8. ver. additio. rex ibi iudex debet habere. fol. 100. col. 1. de prohi. feu. alie per fe. de. & etiam iniusta excommunicatio timenda erit. c. sententia. 11. q. 3. & ex tali timore & patienti tolerātia apud deū coronabitur. c. & si ad tempus. ca. quid ergo. ca. q. 3. no. moder. in const. defensas, in fi. fol. 66. col. 3. lib. j. & dicitur medicinalis tā in proferente legitime procedente, vt p̄missi, quia tunc tendit ad

medelam & non ad mortē. c. audi. 11. q. 3. quam tene qui humiliter parer videns se euitari, & fusus. redit ad cor. al. c. audi. & c. pia. de excep. h. etiam mortalis, tunc qñ excoicatus illam contem. & ex contemptu magis ligatur. c. notandū. in 3. c. nemo episcoporum. 11. q. 3. nā ratione contem. aliquid efficitur delictū qd non erat. gl. magna in l. j. s. si. ff. si quis ludif. nō obtem. & veniale peccat ex vsu & contemptu efficitur mortale, & peccatū contēptu dicitur peccare in spiritum sanctum. c. qualis. 25. di. & ille dicitur ex cōtēptu peccatū obstinate perseuerat in malo & contumaciter dicit. Domi. in all. c. qualis. col. 2. qui et dixit in c. tudo. cir. me. 9. di. q. qui qñificatus de excommunicatione celebrat videtur tanquā obstinatus contēptu. & in c. sed illud. 45. dist. q. monitus non dicitur contēptu. not. Fel. in c. j. col. 8. in prin. sti. & Domi. in c. metropolitanum. in glo. 1. 2. q. q. contēptu est aspernari & non curare. & An. c. quicunq; 56. di. dixit q. quis dicitur ex contēptu qñ volūtas eius reuult subici ordinationi vel regule, & ex hoc procedit ad faciendum egerm vel regulā. no. Feli. in c. cum quidam. col. quinta declaratio. de iura. & ex tali cōtēptu cōmunicatione quis citius moritur. c. episcopi. 11. q. 3. & diabolus maior in eo vixit potestari in pecore suo. gl. in al. c. audi. 11. q. 3. Panor. in sen. excō. vbi dixit q. Angelus deputatus ad estodiam minus operatur. & in c. ita quorundā. 12. q. 3. & Io. neu. in trac. siluæ nuptia. fol. 12. col. 2. med. plus dicens, quod excoicatus est seruus diaboli. all. l. pedius. & ibi glo. 2. ff. de arb. vide quæ not. supra in 3. ritu. in glo. in vers. declarari. paulo antecentum & decem & septem casus, in quibus quididit in excoicationem maiorem ipso iure, & dicitur in quibus incidit in excoicationem maiorem. vide per Car. de tur. cre. in cap. si inimicus. 9. 11. q. 3. & ibi plene pro materia, & propter contemptum & perseuerantia in excommunicatione, tur poena. nam consti. sinodalis infra n. u. 5. 1. quod nonnulli. statuit q. permanentes publicoicatione per mensem soluere debeant florenum auri, & talem constitutionem seu statutu iure militare no. Host. Car. & Ana. in c. ad aures. mo dicentes q. potest eps statuere, q. pro quomente quo excoicatus perseuerauerit in excoicatione soluat decē libras. quod all. & sequitur c. irrefragabili. s. ceterū. col. 1. in fi. de offi. ordi. c. ita cap. regni incip. si quis in excoicatione. mihi 74. col. 2. q. si comes nominatim excommunicatus iteret per annum in excommunicatione se pro poena regie curie vncias 24. si baro, vncias 10. miles, vncias sex. si burgenfis, vncias tres. si rubi vnciam vnam cū dimidia. si per duos annos, duplum quantitates prædictæ, & ideo prælati tales perseuerantes in excommunicatione de re regie curie per aliud. c. item statuimus q. si legit. fol. mihi 70. col. 3. quod est regis Karoli. 2. in parte sancti Martini, de quibus no. per nouio. in cont. reg. poenam eorum. col. 2. ante fi. fol. 5. lib. 2.

¶ Purgare potest contumaciam. Idest per contrarium actum contumacie præcedentis comparari seu parendo, rem ad pristinum statum reducere, & ter contumacia nō potest purgari. ar. l. si ita quis. s. ff. de ver. ob. no. Bal. in l. vnica. col. pen. ver. & scilicet quandoq; ibi est aut. C. de his quæ p̄. no. & sic utra in iudiciis circa præparatoria purgari potest, etiam si sit adiecta dies & poena. Bald. in l. & si post tres. col. ver. & no. ex prædictis. ff. si quis cau. ita contumacia in his præparatoriis, quia quo ad iudicem mortalius purgatur argum. allega. l. & si post. cum possit iudex etiam contumaci gratiā facere, & ipsum expectare. c. consuluit. de offi. dele. & maxime in p̄sumpro

quo contumace, contra quē non est subito proce-
ssum, & præcipue, si adhuc iudice pro tribunali
comparcat, sicut Host. in tit. de contu. §. quid sit
& si item ter. ver. sed quid si iudex, ubi dixit quod
ante suadente poterit iudex usque in diem alterū
stare, & eadem equitate regente voluit pñs ri-
per totā illam diē purgari possit contumacia,
congruo tempore venisse tunc videtur, & qua-
sentiunt sunt & c. arg. l. lecta. ff. si cer. pet. & facit
de tex. iuncta gl. in ver. extimari in l. diuus. ff. de
reft. ubi bonus tex. & Leum qui. C. de epif. &
ibi Pau. de ca. dicens quod vna præsumptio tollit
nam cōparendo eadem die tollitur præsum-
contumacia, nam die statuta venit, prout no. gl.
l. & si post tres. facit regia prag. inci. relatione
is. fol. 93. col. 1. quæ etiam alle. ritum magnæ
vicariæ, & plenius p And. de lser. in const. reg.
onis literæ. vltim. columna in princip. folio 141.
olum.

Deficere expensas. Scilicet factas ante litis cō-
tionē, vt per Host. in sum. in ti. de consu. §. sed &
penf. pro quibus debet partem contumacē cō-
ate antequā in causā procedatur, vt ibi, quia p
istæ expensæ his quibus in medio itineris de-
ecunia, put dixit Fel. in c. significantibus. vlti-
e si. de lib. obla. vide quæ no. supra in 4. ritu, in
ver. ta xari & in ver. expensas. & gl. 1. in fin. l. &
res ff. si quis cau. & dixit Bal. in cap. conqueren-
ver. integre. quod expensæ litis vsque ad quadratē
ci debent, nec in causā procedi potest si vnus nū-
de ficeret. de resti. spol. & Host. in sum. de contu-
qua pœna & pro hoc extatritus magnæ curiæ vi-
iz inci. itē seruati p̄a curia quod expensæ. fol. 105.
1. 3. post prin. & si expensas soluerit & contumaciā
gaueat, non propterea poterit petere se remitti,
ceptionem fori declinatoriam opponendo in pos-
tū contumaciæ, vt per Ang. in l. eum qui. la 1. in
de priui. cre. ff. per gl. in l. si finita. ff. itē videmus. ff.
la. in fec. & ibi Inn. per q̄ ita fuit in concilio regio
pol. decimus. vt per Mat. de afflic. deci. 133.

Et requirifacere. In hoc ille ritus plus contuma-
punit quā ritus mag. curiæ Vic. inci. item quod ple-
q; contingit quod aliqui. fol. mihi 100. col. 2. in fi. qui
at contumacem vt die sequente compareat &
a & non quod requiri faciat partem aduersam,
amit contumacem ipsum, ad purgationem con-
taciæ admittendo, grauat in requiri faciendo, &
qui in vno grauatur in altero releuatur. glo. in ver.
pce. quæ est secunda, in c. cum vos, de offic. ordin.
simil.

Reincidirin eandem sententiam. Absque alia
atione & contumacia. c. ad reprimendā. in fi. de
x. c. ad nostram. lo. 1. de iureiu. in fi. ca. quæstioni
app. non obft. quia ibi fit absolutio simpliciter &
tū reincidētia, prout ita intelligit & declarat ibi
& plenius Phil. dec. conf. 145. & in all. cap. ad no-
m. post prin. nu. 2. de iureiu. per Fel. quē intelligo
pra quā simpliciter fuit absolutus, & non cum re-
dentia, prout loquitur decif. Ro. 490. in no. inci.
scōicatus. licet ab iplo sub alio numero allegef,
alia sub nu. 399. si pronuncietur. in no. & hoc verū,
a statuto fit talis reincidētia put dicit ritus, quā ab
qui habet potestatem legis cōdendæ, secus si a iu-
e inferiore, vt notan. p Bart. colligitur in l. si vnus.
ctus ne peteret. in fi. ff. de pact. & ibi Alex. & lal.
alleg. Bart. in l. tale pactū. §. qui prouocauit. in fi.
o. & in l. non solum. §. iniuriarū. ff. de iniur. Angel.
disputa. incipiē. exorta guerra. 16. col. Paul. de cast.
nt Ang. in §. præcedente dictum. §. ne peteret quæ
m. fuit glo. in cap. romana §. caueant. in ver. futu-
s. de sent. excom. lib. 6. vbi text. not. quod ista pacta &
rektiones positæ in absoluteione a iudice nihil ope-
ant, prout dixit lal. in alleg. §. pactus ne peteret. &

quo ad prolationem excoicationis sententiæ profe-
rendæ a statuto vel a sententia ab hoie, colligit Phi-
franc. in alleg. §. caueant. col. 2. vnde cum differentias,
quæ oīa no. tanquam ab alijs non collecta, quæ coa-
dunantur per allegatum ritum magnæ curiæ vicariæ
in fi. in proxima præcedente glo. dum vult quod rein-
cidat in eandem contumaciam, si non inisterit qui
comparuit vt licentietur & c. Albericus Oliua.

¶ Ad alium actum. Puta, missionis in possessionē
ex primo decreto, iuxta tex. in c. quoniam frequen-
ter. §. in alijs. verfi. si autem super. vt lit. non cont. vel
ad dationem termini in causis summaris, iuxta tex.
in clem. dispendiosam, de iud. clem. sæpe. de ver-
bo. sign.

¶ Quia præiudicaretur alteri parti. Vel quia tunc
res non diceretur integra. l. nec intentio. C. de transa.
l. si pecuniæ. ff. vt in pos. lega. ca. quāuis. de offic. dele.
lib. 6. c. licet eo. tit. in antiquis, vel quia efficeretur de-
terius ius alterius partis, & ideo si contumax in pri-
ma citatione velit purgare moram solutus expensis,
& oblato fideiussore. de iudicio fisti, si actor non vult
non audietur, quā ius actoris deterius factum fuisset.
ita Bar. in l. quāuis. vlt. col. in prin. ff. de dam. infect.
quæ & alios per Fel. alle. c. n. ex tenore. col. 8. & 9.
num. 16. de rescript. vide. & Andre. de lser. in consti-
reg. citationis literæ. vlt. col. ver. cōrumax reputetur.
fol. 141. vlt. col. Felin. in c. proposuisti. col. si. verfi. am-
pliant etiam. de foro compe. & citatus volens purga-
re contumaciam & adimplere adimplenda, quod admi-
tatur, etiā cum alterius partis præiudicio, firmat Phi-
lip. dec. in alleg. cap. ex tenore. vl. col. verfi. limita. de
rescrip. & ideo seruabimus ritum istum propter doc-
variantes.

¶ Ius quæsitum. Quod a me sine facto in eū trans-
ferri non potest, regu. id quod nostrum. ff. de reguli
iur. ar. cap. ab eo. in fi. de elec. lib. 6. gl. mag. post prin.
in consti. reg. si dubitatio. fo. mihi. 46. l. si. C. de pac. in
fi. Andr. de lser. in cap. 1. ver. in rebus enim. qui succe-
tene. fol. 8. col. 2. & in cap. 1. §. & iterū. col. fin. cir. me.
ver. nam quæ sit iure. de cap. corrā. fol. 73. columnæ
vltim. & in capit. primo. §. similiter. columna quinta,
verficu. quod nostrum est. de cap. qui. cur. vendi. fol.
83. col. 3. & Philip. dec. conf. 220. in fi. aliās ius meum
efficeretur deterius, quod esse non debet. glo. 1. & se-
quen. in l. & si post tres. ff. si quis cauti. & ibi vide pro-
tequē. verbis, videlicet, nisi forte statim. & vide gl. in
1. parte illius ritus, in ver. purgare potest.

¶ Arbitrio Vicarij, Licet æquitas in iure scripta
restituatur taliter comparentem, vt in tex. l. diuus. ff. de
in integ. resti. & dixi supra in prima parte istius ritus,
in glo. in ver. purgare potest. tamen modus purgandī
istam contumaciam a iure statutus non reperitur, &
tunc arbitrio iudicis committitur. l. 1. §. expilatores.
ff. de effrac. cap. dilectus. de pe. & tunc iudicis arbi-
trium regulari debet a consuetudine. cap. non solum.
in fin. de reg. lib. 6. l. si quis reum. ff. de custo. reo. in sti.
de officio iudic. in prin. auct. iubemus. in fi. & ibi Bal.
vlt. not. C. de iudi. & in l. si quis non dicam rapere. col.
3. C. de epif. & cleri Panor. in cap. licet. colum. vltim.
verfic. vltimo aduerte. de pe. Fel. in cap. inter tēteras.
col. 5. ver. quinta restrictio. numero 9. de rescript. vbi
plene. consuetudine tamen cessante arbitrium iudi-
cis regulabitur de similibus ad similia. gloss. in capit.
inquisitionis. ver. alioquin. de accusa. clem. j. §. volumus.
de pe. cap. primo §. porrō. quæ sit causa pri. bene.
amit. vbi etiam in delictis puniendis præiudicatur
de similibus ad similia. & ibi Bal. dixit illum tex. esse
melioem de iure. & hoc no. Mod. in ca. translato de
consti. & in cap. de causis. de offi. deleg. & in l. si quis
id quod. ff. de iuridi. om. iudi.

¶ Alias differatur ad primam curiam. Requisita tū
altera parte, expensis contumaciā purgantis, ad pri-
mam curiam, prout in 1. part. istius rit.

Ritus Decimus nonus.

AN. Reficere expensas. Iuris comunis est dispositio, ne contumax audiatur, nisi refectis expensis. *l. sancimus. C. de iudic. & prac. papient. in form. libel. in actione Reali, in verbo, & expensis num. 5. versic. sed hic queritur, Afflict. in constitu. Regni, siue reali num. 4. Rubr. 98. lib. 1. & Carau. super Ritu 211. num. 2. & 3. & in Regno huius dispositionis viget obseruatio tum per Ritu Magor. Curie 298. item seruat ipsa Curia, quod quando expense, tum per pragma relatione citationis, quæ est 3. sub. Rubr. de ordm. iudic. que in peculiari casu huius Ritus 18. Ut excommunicatus ob contumaciam valeat contumaciam purgare, & absolui ab interrogata censura, solutus, antea integris expensis seruat Curia Romana, ac præsertim Rota, vt est decisio Fabij 195. Die 4. par. 3. in decis. diuers. Notandum est tamen quod dixi integris expensis: Quia si nummus, aut obolus, siue denarius decesserit, non diceatur purgasse contumaciam, vt in alleg. decis. constituitur, & Decius consi. 34. pro tenuinum. 6. Tirac. de retract. conuent. nume. 23. & Troyl. super d. prag. 3. in finalibus verbis, nec sufficeret illarum depositio. nisi eas actor cum effectu receperit, vt præcitari affirmant ex auctoritate Bal. in auct. Qui semel ntm. 18. C. quom. & quan. iudex sed minor ramentis contumax audiretur: etiam non refectis expensis, sed quod ipsi suffragaretur restitutio in integrum, vt per Thezaur. decis. 9. & Rom. in adducta prag. 3. Ab. Io. Hier. Camp.*

Talis purgatio. Dispositio relata in hac 2. par. Ritus nimio quidem rigore immititur, cum de iure. Ciuih satis sit purgasse contumaciam, & expensasque persoluisse, ex *l. sancimus. C. de iudic. nec videtur ius alter parti aduersæ quæ situm, quam reuocabile secundum naturam contumaciar. vt inquit Dec. in capite: ex tenore post numeum 34. de rescript. vel saltem æquior est prag. Regni, relatione cõcedens trimestre tempus ad purgandum contumaciam a die quo fuit interpositum decretum, & postea alium mensem post secundum dec. iuxta aliam, & sequentem pragmatice ex orientem Reo. Ab. Io. Hier. Camp.*

RITVS XIX.

Item in prima curia post ferias Natiuitatis, Carnispruiij, & Paschæ, a non sollet aliquis contumax reputari, nec excommunicari, etiam si data citationis fuerit ante ferias, sed equitatiue procedetur, si forte partes præsentis fuerint.

S V M M A R I U M.

- 1 Feriæ quid sint.
- 2 Citatio decerni potest tempore feriarum.
- 3 Excommunicatio lata tempore feriarum vtrum subsistat, & num. 4.
- 5 Paschæ nomen est Hebræum.
- 6 Communicandi præceptum in Pascha intelligitur à Dominica Palmarum vsque ad Dominicam in Albis.

Ister ritus diuiditur in duas partes. secunda, ibi, sed equitatiue. Post ferias. Quæ sunt quædam temporum solennitates, in quibus causa tractari non debent, quia forensibus negociis immunitatem præstât *l. diuus. ff. de fer. & dicitur, feria, dies solemnus a feriendis victimis seu animalibus, quæ tunc offerebantur*

holocaustis. Panor. in rub. de fer. & similis est in magna cur. vic. incip. item seruat ipsa curia, quomodie iuridico. fol. 106. col. 1. in fi. dicens hoc prodere de æquitate potius quàm de iure. pro quibus ruis vide gl. in ver. quibus vtiq; in ca. fi. de fer. & in sum. in prin. & D. de rot. deci. 367. inci. si comatur. in no. vbi q. tempore feriarum ob necessitate holum potest decerni citatio, & decreta, etiam qui per edictum. Bellam. deci. 658. incip. audire q. auditor qui ante ferias decreuit remissionem partes, & alia adimpleuit, poterit in vacationibus quentibus compellere partes ad concordandum nuncio, & portitor dictæ remissionis ad partem licet feriarum, vindemiarum, & messium non decetur seu deterrinetur tempus, q. stari debeat cõuuantia, decidit text. in l. præfides. ff. de fer. men. Soc. consi. 6. col. 2. in litera. D. vol. j. qui etiam in 176. col. 2. nu. 12. vol. 4. dixit q. si ferias, etiam in honore Dei, a statuto fuerint introductæ, a statuto tunc tolli. per text. in l. quadraginta. & ibi gl. C. de fer. & Alex. consi. 53. col. 2. in prin. nu. 13. & ferias repetinæ comparantur feris introductis honorem Dei, quibus renūciari non potest. gl. in ob necessitates, in cle. sape; de verb. sig. Spe. de punc videamus per quæ ita decidit Calca. col. inci. breuiter. & Lap. alleg. 40. inci. si queratur. not. dicta ponit in ista materia, & signanter quos dies rogationum introducti fuerunt ante actionem Dñi, & quod dies feriatæ ad effectum incurtæ poenâ a statuto impositam incipiat a primis vesperisq; ad secundas, vel vsq; ad complet. Fede. de sen. 44. & die feriatæ, et in honore Dei, in inuatio donationis fieri potest. Old. consi. 253. col. 2. verificatio videtur. & feris non obstantibus, habilitatio iuramentum dolose præstito, q. fieri possit. Cald. consi. 1. de & si intra ferias quis fuerit excommunicatus, nullis excõicatio sit nulla. pro & contra, vide consi. de sen. consi. 11. incip. queritur an excõicatio. cõrespon. & feris a statuto indictis renūciari potest per Alex. consi. 278. alias 36. em alium nu. col. quo ad tertium. vol. 2. & q. derogatio feriarum gatur ad proximas, & tãquã odiosa debeat re Alex. consi. 42. col. 3. vers. nec obstat. vol. 3. & quod die feriatæ iurare non debeat, & tacite postulat renunciari, Alex. consi. 46. col. 2. ver. nam iuramentum 6. & si testes fuerint recepti, vel exequutio facta feriatæ peccant exequentes, & actus tenet. Panor. cap. si. vt. col. circa med. de iud. contrariu tñ. no. in l. damus. C. ad l. con. de fal. & pro concord. vide nor. inc. j. de fer. dicentē, q. receptio sine iuramento, depositio testis, tenet, licet recipiens sine necessitate peccet, sed iuramenti præstatio nō, vt per Ferr. cau. 3. qui dat caute lam officiali facienti in sum, vt iuret seruare statuta tpe feriatæ, quia iuramentum tunc non tenet. & pro materia vide Berz. tract. de epō. fol. 2. col. 3. & 4. Albericus Oliu.

AN. Paschæ. Non tm in prædictis festiuitatibus habetur aliquis excommunicari, sed iuxta morem Curie Rom. antea excõicatus absoluitur ad tempus cõreincidentia post terminum, nisi interea pariter non semel inibi obtinui pro Clientibus; De huiusmodi aut abfoluone cum reincidentia notabiliora cõgressi in meo Diuerso. iur. Canon. Rubr. de pson. p. prom. cap. de excommunicatione, vers. sed vtrum.

De Paschate autem, vt aliqua prodam, affirmabile esse nomen Hebræum, ac transitum significare, teste diuo Hieron. sic dicente; Pascha quod Hebræo dicitur phase, non a passione, vt plerique arbitrantur, sed a transitu nominatur, idque explicat Bellam. libro tertio de cultu Sanctor. capitulo duodecimo Tom. 2. quæ quidem vox phase, seu Pascha, dum absolute dicitur, non sumitur in Scripturis sacris, nisi pro die primo solemnissimo numero 28. vt affirmat

Henrich

in sum. Theol. moral. lib. 8. capit. 11. §. 2. eo-
 rez super 3. par. diui Tho. q. 80. artic. 11. disput. 70.
 sione 2. ver. sed circa, & concinūt, quæ scribit Bel-
 lib. j. de sacr. Euchar. cap. 11. ver. quædam citã-
 & Astens. Qui innumeros scripsit modos, pro q-
 Pascha ponitur in sum. lib. 4. tit. 9. artic. 2. q. 6. ver.
 cha enim. Quid quid autem sit de vi vocis, illud
 certissimum Paschæ nomine alios etiam dies fi-
 ficari, quod præferim ex eo constat, quod peccat
 taliter, qui sanctissimum Eucharistie Sacramen-
 non suscipit in Pascha per cap. omnis vtriusque
 us, de poenit. & remis. & Canon. Concilij Trid.
 sess. 13. & tamen non de ipsa tantum die. Domini-
 Paschæ, in qua Christus resurrexit, intelligitur,
 in hoc tempore complectatur etiam quindecim
 es à Dominica Palmarum vsque ad Dominicam in
 bis inclusivè, vt Nauar. in sum. cap. 21. num. 45. Io-
 h. Angles. de Sacram. Euchar. q. 2. artic. 9. conclus.
 Caietan. verbo communio, ver. tertium est, in fine,
 que subiungit ex declaratione Eugenij 4. art. idè
 pleat illud præceptum, qui communicat quolibet
 tim dierum; Quinimò si consuetudo alicubi ex-
 it, quæ longius hoc tempus extenderet, tutum
 redderet seruantem illam, vt inquit suarez alle.
 sed circa, subnectens complures retulisse, Me-
 ani esse consuetudine receptum, vt quolibet die
 dragesimali. quis communicado adimpleat hoc
 ceptum, quod etiam in Hispania fieri posse, ser-
 declaratum fuisse à Clem. 7. apud iuristas etiam
 eritur conclusio illa, vt statuto si caueatur, nè cõ-
 dari possit delictum commissum in Pascha, non tã-
 a locum sibi vendicabit in patris vnicuique illa, ac
 cipua paschæ die verum etiam in omnibus quin-
 cim Paschalibus diebus ex Bald. in l. omnes. C. de
 is. Pascha autem non nisi die Dominico celebra-
 bere, certa fide credendum est, vt iam pridem
 clesia definiuit contra hæreticos. Qui à contrario
 re nominati sunt quartadecimani, sicuti relator
 Graegor. de Valent. super Diu. Tho. disput. prima.
 punct. 7. §. 5. ver. item certa fide, & §. 39. ver. de-
 e. quo aut tempore anni sit celebrandum Pascha,
 bectur copiosè, atque adamussim explicat doctis-
 us ille vir Robert. Bellarm. nunc autem meritis-
 Cardinalis in adducto capit. 12. à ver. quantum
 secundum. Ab. Io. Hier. Camp.

RITVS XX.

Tem pars offerens libellum, seu petiti-
 onem de his primis scripturis, dat alteri
 copiam suis expensis: a sed reus repli-
 cando, seu respondendo non dat copiam
 s sumptib⁹, sed recipitur a magistro acto-
 m expensis petentis.

Similiter citatus ad alięandum causam
 ionabilem quare non incidit in excõ-
 anicationem, comparens, & in scriptis ex-
 piens, non tenetur alteri parti copiam da-
 cum nil petat, sed se defendat, & ideo a
 tia copia recipitur.

S V M M A R I V M .

- 1 Libellus quid sit .
- 2 Petitio quomodo fiat .
- 3 Libelli copia est danda reo, expensis Actoris.
- 4 Actorum copia datur expensis petentis .
- 5 Excipiens non tenetur suę exceptiomis copiã dare.

Iste ritus diuiditur in duas partes. secunda, ibi,
 similiter. Prima pars subdividitur in duas. se-
 cunda, ibi, sed reus.

¶ Libellum seu petitionem. Est libellus bre-
 uis in scriptura clarã continens intentionem acto-
 ris siue accusatoris secundum Cin. in auct. offeratur.
 post princip. versic. quæro ergo. C. de lit. contest. quæ
 refert & sequitur partes diffinitionis declarando Pa-
 normita. in rub. de lib. obla. & regulariter libellus in
 iudicio est de substantia iudiciorum, vt profequitur
 gloss. in clement. sæpe de verbo. obligat. in versic. ne-
 cessario. Panormita. in cap. 1. 6. & 7. colum. de lib. ob-
 la. & pro ista opin. not. scriben. versic. offerendū. con-
 tentum in auct. offeratur. C. de lit. conte. & transum-
 ptive in cap. offeratur 3. quælt. 3. cū offeratur proprie-
 non petenti. cap. literas. circa fin. de restit. spol. l. fidei
 commissa. §. si rem. ff. de leg. 3. Philipp. deci. consil.
 421. columna 2. numero 8. colum. 3. ante num. 3. vbi
 plene limitatur in casibus per scrib. no. in alleg. capi.
 pri. & propterea ritus iste dixit, offerens: & vt omnia
 comprehenderet tam in regula quam in fall. contetã
 subiungit, seu petitionem, quæ etiam solet fieri per
 modum postæ apud acta, & super ea lis solet conte-
 stari, vt docet alleg. gloss. in versic. necessario. allega.
 clem. sæpe. de verbo. significa. quæ in ipso litis exor-
 dio fieri debet, siue in scriptis, siue verbo, acti tamẽ
 continuo, vt ibi dixit text. allega. clem. sæpe. S. verum
 quia & ibi dixit do. Cardina. Zabarel. in S. non sic. in
 fin. versic. 14. quæro. q. talis petitio debet scribi per
 actorum scriptores, & infert contra quosdam acto-
 rum scriptores, qui exceptiones, & alia quæ in
 scriptis necessario non debent offerri, verbo prolata
 nolunt in actis scribere, nisi in scriptis dentur, & ad
 in scriptis dandum nõ tenentur, vt dixit ibi probari.
 quod nota contra actuarios: & dixit in scriptis pe-
 tionem poni propter labilem hoium memoria, &
 vt in sententia possit exprimi sicuti habet consuetu-
 do: & quando libellus est offerendus, in tm̃ est scrip-
 tura necessaria, q. non sufficeret dicere notario, scri-
 be q. peto decem a titio. Bar. post glo. in l. saccus. la. 2.
 prope fi. C. de prox. fact. scrib. lib. 12. dicens notari.
 q. possit de facto contingere, & hoc probari dixit Fe-
 lun. referens Bart. in alle. cap. j. col. 2. ver. in tantum. de
 lib. oblatio. per glo. in cap. j. in versic. in scriptis. de cen-
 sibus. lib. 6. & q. in scriptis debeat offerri, & q. sit de
 substantia iudiciali, plene per Lanfrancum de oria-
 no in repetitione. cap. qm̃ contra. in antepenulti. col.
 in versic. petitiones. de probationibus.

¶ Suis expensis. Ita gl. in ver. porrecto. in clem. cau-
 sam. de elect. & in alleg. cap. offeratur. 3. q. 3. & Spe-
 cu. in tit. de libel. oblatio. in 2. parte. ver. actoris. & ratio
 est, q. tractatur de commodo actoris vt lis intro-
 ducatur, vt per Card. Zaba. in alleg. cle. causam, q. 21.
 in fi. & intellige si copia fuerit petita. præ alleg. clem.
 causam. in versic. petita. & ibi glo. in versic. præ allega.
 petita. propter quod Spec. vbi supra dat cautelam ad
 uocato actoris, vt actor in iudicio compareat cū tri-
 plici copia libelli: vna, iudici porrigenda: altera, parti
 cõuentæ: & altera, vt sibi remaneat, & q. petita, da-
 ri debeat. & ita illam clem. intelligi debere not. Feli.
 in cap. cum. M. col. 23. versic. quarta conclusio. in fin.
 constitutio. & Philipp. Franc. in cap. fina. columna 7.
 versic. non tamen arctatur. de appellatio. & quamuis
 ritus hoc non dicat. & sit stricti iuris & stricte inter-
 pretandus, Bart. in l. si vero. S. de viro. ff. solu. matrim.
 in l. omnes populi. folio vltimo. versic. quarto quæ-
 ro. ff. de iustitia & iure. do. Philippus decius consilio
 444. numero 11. cum similibus. tamen secundum ius
 commune debet interpretari, argumento. l. si qñ. C.
 de in officio. testa. ca. cū dilectus. de consue. Phil. dec.
 consi. 5. vlt. col. ante fin. facit no. doctri. Pau. de Cast.
 in l. vn iuerfa. in fi. C. de preci. impe. offe. vbi voluit p
 gl. ibi, quod qñ lex vel itatutum mandat fidei iussores

Ritus Vigessimus primus.

præstari, aliâs annullat actum, debet intelligi si fidei-
iussores fuerint petiti, & plenius per la. ibi in j. no.
cum, 2. col. seq. & plures no. decis. ad propositum col
ligit Fel. in c. si autem, 3. & 4. col. de rescr. quas refert,
& per maxime cumulando declarat Hip. de marf. in
l. vnus. S. cogniturum. per 4. col. ff. de quæst. & Philip.
dec. conf. 405. post med. quod facit pro pragma de p-
uentione, inci. malitis, fol. mihi. 94. col. 3. loquens de
fidei iussione præstanda) quæ secundum præmissa, de-
beret intelligi, si fuerit petita: sed oblat aduerbium,
prius, in ea contentum, quod dat formam, vt per Fel.
in c. cum dilecta. col. 9. ver. sextum signu. de rescript.
& in cap. pastoralis. pen. col. ver. septimo quia de ex-
ce. & sic etiam si non petatur iuxta formam pragma-
tis, præstanda erit fidei iussio. pro veritate cuius vide
omnino Hipp. vbi supra sed quia ius commune vult
q̄ petatur copia libelli, vt no. in d. clem. causam, me-
rito iste ritus reducitur ad terminos iuris cõis, vide-
licet, si petatur. & ita practicatur. & iste ritus serua-
tur, non obstante opi. Panor. quam Fel. dixit esse com-
munem, videlicet, q̄ expensis rei dari debeat copia
libelli, in cap. j. col. 3. ver. expensis rei. de lib. obla. vbi
omnino vide opi. hinc inde relatas, quibus exigenti-
bus, ritus canonizatur, prout notauit supra in prælud.
in fi. quas opi. latius ponit Barb. in alleg. cle. causam.
col. 16. ver. glo. in ver. porrecto. vbi etiam alle. Bar. in
l. j. de eden. & in alle. auct. offeratur dicentem in hoc
seruandam esse loci consuetudinem. quam seruandam
esse concludit ibi Barb. colum. 18. in fin. versic.
tu vero.

¶ Expenfis petentis. Quia ad sui vtilitatem fit, vt
notâ concludit Zab. in alle. q. 2. 1. cle. causam. de elec.
nam actorum copia petitur, & datur expensis peten-
tis. cap. qm̄ contra. de proba. l. 2. S. defendi. ff. ex qui.
cau. in pol. ca. no. Ang. in l. 1. S. edere. de eden. & ibi
Bal. dixit, q̄ potest edes dicere, facias tibi extrahi co-
piam tuis expensis, prout refert Barb. in alleg. clem.
causam. col. 18. ver. & in quantum. gloss. in fin. fol. 63.
col. 3. de elect. Albericus Oliua.

¶ Ista est secunda pars xx. ritus, & congruam non
recipit diuisionem.

¶ In excommunicationem. A iure. s. introductam,
vel a cõstitutionibus sinodalibus introductis a iure,
dixi supra in ritu. 18. in glo. in ver. excommunicatur.
de introductis a cõstitutionibus sinodalibus pate-
bit intra in cõstitutionibus sinodali. impress. in fin.
præsentis vol. & tunc nõ excommunicat homo, sed
ius cõe, seu municipale, & ideo præmittitur citatio
ad allegandum causam. de qua declaratione satis dixi
supra in 3. ritu, in glo. in ver. declarari.

¶ Copiam dare. Per rõnem quæ infra sequitur, cū
nil &c. & quia ritus i prim. dicit de primis scripturis,
& excipiendo præsupponit primas scripturas præce-
dere. ergo in excipiente non dicentur primæ scrip-
turæ, quia exceptio præsupponit actionem, & eâ exclu-
dit. l. 2. ff. de exce. sicut priuatio præsupponit habitum
cap. ad dissoluendum. de despon. impu. l. decem. S.
sed & si decem. ff. de ver. obli. cum fini.

¶ Copia recipietur. Prout dicimus in producente
instrumenta in iudicio, qui non tenetur dare illorum
copiam parti aduersæ suis sumptibus prout dicitur
de libello, vt per Ang. in l. j. S. edere. de eden. ff. quem
refert Barb. in alle. cle. causam. col. 18. ver. si. & in qua-
rum. glo. de elec. & ita practicatur in curia archiepif-
copali Neapolitana. Albericus Oliua

AN. Suis expensis. Hoc contradicit dispositioni
iuris in l. 1. ff. de ædend. cuius vigore non nisi edere li-
bellum reo, tenetur actor, non aut eius copiam suis
expensis dare, vt scribit Bal. in auth. offeratur nu. 1. &
Cyn. nu. 7. C. de lit. contest. Alex. in ead. l. j. nu. 8. & Fe-
lin. in c. 1. nu. 8. de libell. oblat. tamen si Bart. videatur
tenere, vt expensis actoris debeat ista copia tradi, mo-
tus per dictam auth. Offeratur; attamen permulti af-

firmant, illam auth. non corrigere dispositionem
leg. l. 1. sed omitta huiusmodi disputatione, ve-
rum est diuersimodè seruari, ac præsertim in c
ecclesiasticis obseruari primam opinionem, test
Arnon. in sua practica iudiciaria cap. 3. 1. 80 Tart
praxi cap. 3. nu. 1. ac propterea unanimes est in
Doctõrum resolutio, vt standum sit cõsuetudini
p Bar. in ipsal. j. & Alex. alioq; relatos, & conse-
ter seruanda est in Curia Archiepiscopali Neap-
na, quod in ea quotidiano vsu obtentum est, u
consignetur. expensis actoris cum præsertim
partem defendat gloss. in clem. causam ver. po-
de elect & in clem. sæpè ver. pronuntiatio de
signifi. id etiam obtinet in Tribunalibus Regijs
Regni per prag. 5. de ordin. iudic. incipientem
Ab. Io. Hier. Camp.

RITVS XXI.

Item si petitur aliquem declarari
a disse in poenam, & excommunicatum
contentam in vna ex cõstitutionibus
dalibus, nec petitio, nec libellus datur
ipsa cõstitutio habetur loco petitionis
si dicitur incidisse in aliam excommu-
tionem a sinodalibus, non datur libel-
b sed simplex petitio. b

S V M M A R I V M.

- 1 Synodus quid sit.
- 2 Constitutio Sinodalis quæ.
- 3 Rescriptum quando obtineat locum libelli.
- 4 Quæ spectent ad declarationem faciendam quæ
aliquis incidit in excommunicationem, re-
sue.
- 5 Differentia inter libellum, & petitionem.

Duiditur iste ritus in duas principal-
tes. secūda, ibi, sed si dicitur. Prima
subdiuidit i duas partes. 2. ibi, sed si
¶ Constitutionibus sinodalibus. S
dus græce, latine cõtus vel comitatus. l. fid. in lib.
mo. lib. 6. cap. 16. & transumptiue in c. sinodus. 1.
& accipitur pro congregatione, vt per Panor. in
ofus. de elec. & ibi Phil. dec. no. 4. referentem Pa-
dicentem q̄ cõiter sinodus capit. pro congrega-
ne quam facit episcopus in sua diocesi. & disti-
tur a concilio prouinciali quod facit archiepiscopus
in sua prouincia cum suffraganeis, & a generali
facit Papa in toto orbe. alleg. Panormita. in cap.
in princip. de offi. ordinan. in cap. sicut. de accu.
cap. fin. de præscrip. & quod sinodus proprie sit
copi est text. in cap. episcopus in sinodo. 35. quæ
quem alleg. Felin. in capitu. ego N. colum. 5. ante
meru 8. de iureiuran. firmat Hostien. in sum. ver. q̄
possit. ibi, sed tale concilium. de consti. Cardin. v.
Zaba. in proce. clem. ver. nec sane. dixit, concilium
generale a Papa celebrari: prouinciale, ab archiepiscopo:
copo: sinodum, ab episcopo: capitulum, a monacho:
no. Paul. de cast. in l. & si minor. C. si ad uer. lib. Henr.
de boit. in tractat. de sinod. episcopali. in princip. in
quæstio. & in proprio suo significatu etiam in
teria stricta & odiosa capi debere. not. Matthe.
thes. singul. quo nonages. quinto incipient. no. m-
rabilem. quem refert, & sequitur Philipp. Dec. in
rubr. de prob. col. quarta. ver. sed saluando. continu-
tio vero dicitur sinodalis, quæ edita ab episcopo de-
ber

snodo publicari, vt per supradictum Ant. in 2.
3. part. sum. ti. 21. capit. 2. S. cuius est initium.
alia spiritalia, col. si ibi, singulis annis sinodū
& debent dictæ constitutiones sinodales in si-
ex latino in vulgare idioma vulgarizari, pro-
considerauit optime. domin. Cardin. Alexand. in
pen. col. circa med. ver. crederem quod debet
alle. in arg. l. sed. & si pupillus. S. pro scribere. ff.
lt. & in l. decreta. ff. de re iud. & torma sermonis
vtitur episcopus in sinodo ponitur in libro pon-
ti. sub rubr. inci ordo ad concilium provinciale
sinodum. capitu. fratres carissimi consacerdotes
qui 184. qui liber est approbatus, vt per gloss. in
de iureiur. quam refert Feli. in capi. 2. col. 26. nu-
1. liber pontificalis. de rescrip. & qualiter fieri
dicta constitutio sinodalis, dixi supra in si. pro-
plenissime traditur per Henri. de bot in allega-
de sinodo episcopi in 3. parte.

Nec petitio nec libellus. Pro istis verbis vide su-
no. in 20. ritu, in prin. in gloss. in ver. libellum seu
tionem vt non repetam ibi scripta. & quia hic di-
quod constitutio habebitur loco libelli erit sit
no. in cap. 2. de dila. videlicet, q̄ rescriptum ha-
tur loco libelli, quod intelligit ibi Panor. in sum-
uendicare sibi locū, & non in ordinariis cau-
mod declarat Bal. fore intelligendum solum quo
etum actionis perpetuandæ, non quo ad ordi-
processus, immo oportet q̄ libellus offeratur, &
ntestetur &c. in l. j. C. quando libel. prin. & clz.
in l. i. num. 3. C. de preci. impe. offer. dicens il-
verum ad concludendum iudici, sed non ad cō-
ndendum parti: vnde quando rescriptum non diri-
ur parti, nec concludit parti, contra partem requi-
bellum qui fundabitur super rescripto. alle. auct.
eratur. C. de lit. contesta. quem refert & sequitur
lip. deci. conf. 483. colum. 2. num. 7. & alleg. Imol.
si quis filio. S. hi autem. ff. de iniuit. rup. irrit. resta-
ibi Alexand. & con. 201. incipien. in causa. in prin-
volum. 2. & idem dicimus de literis quod habeā
loco libelli. Maria. Socin. in cap. primo. colum. 2. i.
ficu. vigesimo sexto fallit. de libell. oblatio. Inno.
ap. dudum. lo. 2. colum. 2. in fin. versicu. item quia
il potest. de electio. quos refert vna cum Hostien.
oto. de Butr. in allega. ca. 2. de dilatio. Felin. in c.
ndentiam. lo. 2. colum. 2. col. 9. in fin. versicu.
non dant ius. de rescrip. quem allega. additio
anocen. in alleg. cap. dudum. in littera, A. in ex-
municationis ergo sententia contenta in consti-
onibus sinodalibus sufficit cōstitutionem sino-
em præferre in non comprehensis in constitu-
ibus sinoda. præsens ritus requirit simplicem pe-
nem, prout in summa. vt in fin. ipsius ritus patet,
rap. in alleg. clem. sæpe. in glos. in versu. necessa-
de verb. sign. & dixi in 20. ritu. in princip. & in 3.
vide omnino decisionem Rotæ. nu. 54. in nouis, in-
te. si petatur quis &c. Albericus Olua.
N. Incidisse in pœnam. Super Ritu 3. aliqua de-
ni spectantia ad declarationem faciendam, quod
uis inciderit in excommunicationem & cetera lute-
ntius. scripsi in meo diueri. siue Promptuario Iu-
Canonici, Rubr. de person. prohib. prom. capit. de
com. ver. fructibus. Abb. Io. Hier. Camp.

Simplex petitio, constat ex hoc Ritu, libellum, ac
tionem vulgo dictam cōparationem vicissim disti-
te, quod etia confirmatur ex glo. sæpe ver.
cessario, prope finem, de ver. signi. inde fit quod in
igno quia proceditur summarie loco libelli debet
cedere qualis qualis petitio per prag. j. de ordin.
vic. quinimo de iure rescriptum supplicationis su-
ver locum libelli, immo citatio cum inserto tenore
delegationis est loco libelli, vt scriptum reliquit
Bernard. Pand. super alleg. Prag. nu. 117. inibi se iun-
tum has comprobans ampliationes, sed que proprie-

rea sint in Regno sublata solēnitates in libello, quae
uē debeat illa simplex petitio continere, tangit Ma-
rant, in suo specul. par. 4. dist. 1. nu. 96. Ab. Io. Hier. Cā.

RITVS XXII.

Item in causis sasinarum fabricarū sien-
darum vel demoliendarum, & similiū
proceditur absque libello, & fit commissio
de inspiciendo & referendo domino vica-
rio, per quem si videbitur, recipiuntur per
prius probationes summarie, vel recipien-
tur per ipsos commissarios (supra locum, &
relationes faciunt commissarij iuxta dispo-
sitiones consuetudinum ciuitatis Neapo-
litanae, etiam respectu bonorum ecclesia-
sticorum, excepto iure congrui. 4

Et facta relatione in scriptis, citantur par-
tes ad videndum relationem, & die statuta.
Reuerendus dominus Vicarius, lecta rela-
tione, præcipit partibus sub pœna excomu-
nicationis q̄ obseruent dictam relationē.

S U M M A R I U M.

- 1 Appellatio quid significet.
- 2 Ordinarius in causa sibi commissæ est delegatus.
- 3 Probationes sunt recipiendæ parte citata.
- 4 Consuetudines Neapolitanae quæ videantur appro-
batae per Curiam Ecclesiasticam, & num. 20.
- 5 Ius Congruū decidendum est secundum ius com-
mune, & num. 17.
- 6 Clericus est commoendus. corā suo iudice in cau-
sa congrui, & num. 18.
- 7 Lex vtens verbo sancimus est penalis.
- 8 Iudex non tenetur impartiri suum officium nisi
petatur.
- 9 Præceptum sub pœna excommunicationis nõ im-
portat latam sententiam, & nu. 21.
- 10 Appellatio de iure suspendit iudicatum.
- 11 Appellatio a delegato a Vicario, interponitur ad
ipsum Vicarium.
- 12 Terminus ad non posita ponendum datur in cau-
sa appellationis, & num. 23.
- 13 Sententia conformes quæ dicantur.
- 14 Depositio cuius non requirit iuramentum.
- 15 Reclamatio infra decem dies est proponenda.
- 16 Clericus vtrum subiaceat consuetudini disponenti
circa ius congrui.
- 19 Comes lemos laudatus.
- 22 Appellatio interponitur a delegato ad delegatē.
- 24 Remissoria concessa in prima denegatur in secun-
da instantia.

Ritus præsens ponit formam procedendi
in causis sasinarum & fabricarum, & di-
uiditur in duas partes principales. 2. ibi,
& facta relatione. itē prima subdividitur
in tres partes. secunda, ibi, & relationes faciūt tertia,
ibi, excepto iure. itē in prima prin. parte incipit da-
re formam. in secunda, approbat consuetudines nea-
politanae, in tertia, ab illis excipit ius congrui.

Ritus Vigessimus secundus.

3 **¶** *Sasinarum.* Vocabulum est vsurpatum iuxta idioma populi, & vsuale verbum, alijs vulgare. l. 3. §. mādato. fr. rē ra. habe. prout in simili dixit Napod. in prohe. consue. neap. ibi, vt magis proprie illarum vsualia verba, & alicubi non tactum, quod viderim, praterquam per And. de Iser. in cap. 1. §. ille tamen, de conouer. seu. apud pa. ter. vbi declarat verbum, dissasire. seu, dissasare, quod dixit esse vulgare, & quod sasina dicitur possessio in vulgare, quasi sasina, a stado vel sedendo, quia stat in possessione: vnde, dissasire, est extra sasina & possessione ponere, quod claris dixit & no. in const. reg. si vassallus, post prin. fol. 161. col. 1. ibi videas.

¶ Absque libello. Fiet tamen talis qualis petitio, ele. saepe. de ver. sig. iusta gl. in ver. necessario. de quo plene dixi supra in ritu. 20. in prima gl.

¶ De inspiciendo & referendo. Propter quae verba licet cui commissio taliter fiet sit ordinarius, efficitur delegatus, c. licet, de offi. ord. & ibi Felyn. col. 3. vers. num. 4. vbi alleg. Ang. consil. 214. in causa accusationis, col. 1. alijs est sub nu. 217, & virtute talis commissionis non poterit commissarius condemnare, & si ex parte ordinaria hoc posset, quia illa verba limitant partem ordinariam, & non licet transgredi formam, ita Sal. in auct. qui semel. ad fin. C. quomodo & quando iud. quod singularissim. dixit Fely. in c. cum ex officij, col. 10. in prin. de prescrip. & per Alex. in l. 3. §. opus nouum in prin. ff. de no. dper. nū. secus si diceretur, cognoscat, & iustitiam faciat, quia includit potestatem decidendi. Philip. Franc. post Gem. in c. quoniam no. quinto, de immu. eccle. lib. 6. & si car se cognitio tantum quid veniat. Doct. in c. super questionum, in prin. de offic. deleg. & de huiusmodi formis plene per Fel. in alleg. c. licet. & in c. 1. de consti. a. 19. col. vlt. q. 23. Phil. Frac. in c. intimasti. post prin. & in c. cum teneamur, col. 2. in fin. de appellatio. Bald. in l. fideicommissa. §. quanquam, de leg. 3. las. in l. si quis maior C. de tranfac. And. de Iser. in consti. reg. domini a vassallis, in fi. fol. mihi. 160. vlt. col. Phil. dec. in cap. causamque, in princip. de testi. & consil. 254. post prin. 256. in fi. 233. nu. 2. & 407. ante nu. 17.

¶ Probationes. Parte altera tamen citata, 2. q. 1. ca. in primis, c. 2. de testi. l. si quando C. eod. tit. seu presente vel per contumaciam absente, Tho. ferr. cau. 12. in fi. alijs processus esset nullus, vbi ibi Phil. Dec. consil. 342. vlt. colum. in princip. versicul. quarto obitare, nec huic sensui obstat verbum sequens, summarie, quia per istud nihil de substantialibus potest omitti, vt per Bar. in extrauag. ad riprimen. in vers. summarie post prin. & maxime quia tractatur de alterius praiudicio, & causa sasinarum non est fauorabilis, & ideo requiritur plena probatio, vt per Lanfran. in repe. cle. saepe. de ver. si. post prin. ver. nona conclusio, & si mādatur summarie procedi, & commissarius seruabit iuris ordinem, parte non contra dicente, valebit processus. Bal. in l. quod fauore, C. de leg. quem ita intelligit Lanfran. illum referens in alleg. cle. saepe. col. 2. post princip. & est text. in alleg. cle. in fin. versicul. si tamen in praemissis, & si procederet iure ordine seruato, & nulliter non tener actus. Fel. in capit. noui. 3. col. de iudic. in c. qualiter & quando l. 1. col. 2. de ac. cu. & in c. inter dilectos. colum. 4. de fin. instru. in contrarium tamen faciunt no. per Hip. de mar. in l. vnus §. custodia, in prin. nu. 4. de questio. fol. 61. videas ibi, vbi plene per 3. col.

¶ Consuetudinum ciuitatis Neapolitanae. Per ista verba videtur approbare ab archiepiscopo Neapolitano consuetudines ciuitatis Neapolitanae, quod firmare videntur verba sequentia, excepto iure congrui, quia exceptio firmat regulam, Phil. de, post Pan. in c. cum dilecta. col. 9. vers. quinto no. de consti. vti. vel inuti. Iser. in l. 1. in ver. angariae, quae sunt reg. & in l. 1. col. 1. de prohi. seu. alie. per sed. Phil. dec. consil. 360.

2. dub. & 379. nu. 2. & 8. in fin. vbi plene pro intentione ultra dicta in all. c. cum dilecta, vbi dixit quod clarat istam regulam melius quam alibi scriptum, & hoc firmari vt ex eo, quia archiepiscopus Neapolitanus non praesupponit ritus istos edidisse in sensu sui capituli, quod dixi, vt euentur no. per pod. in prohe. consue. Neap. in glo. in versic. teno. vbi plenissime, & per eundem ibidem, in versic. stitem, in consue. si quis vel si qua, in gl. in versic. miores, post ver. sed an abbas. in consue. vbi de de iu. congru. in gl. in ver. ecclesia. & in consue. ecclesia. eo. ti. in glo. in ver. ecclesia. col. 3. ver. 6. vbi, sed non reperi in qua consue. Neapol. fiat de ista forma relationum, est bene verum quod tu magna cu. uic. inci. item obseruat dicta curia mittere, qui est sub rub. de rela. facien. fol. mihi. col. 2. ponitur forma dictarum relationum factarum a commissarijs dictae magae curiae uicariis quibus patet consuetudines Neapol. fuisse per ritum approbatas ab archiepiscopo & capitulo Neapol. cum istos ritus non condidisset archiepiscopus Neapol. sine consilio sui capituli, iuxta no. in m. sino. Henr. de bot. in 3. parte, fol. 31. nu. 37. ver. secundo, vbi plene post Doc. in c. 2. de consti. hoc manifestius declarant verba sequentia, videlicet etiam respectu honorum ecclesiasticorum.

¶ Exceptio iure congrui. Ista est exceptio a approbante Neapo consuetudines, quae patet congrui debere tractari & iudicari secundum statum commune, quo mediare videtur esse in libertate alienantis alienare in extraneum, vel contem, seu proximum, aut vicinum. l. dudum, de contrahen. emp. C. & l. falso. C. de comm. re. alie. plen. per d. Mar. in tract. de iu. proth. in rub. in prin. nec conclusio ibi obit. text. cap. constitutus, de in inter. tum quia ille text. narrat factum, & dicit consuetudinem illam fuisse approbatam ibi, nec illam specter approbat, licet secundum illam ibi approbaret mandet in integrum restituere exigente lesione, non stabit opi. Host. in alle. cap. constitutus §. quare applicauit, in ver. consuetudinem, quia emptor dominus compelleretur nihilominus ad uendere, & sic contra. l. dudum praalle. & erit vera opinio, quod clericus emptor non compelleretur uendere, concurrunt in fi. d. c. constitutus, uidelicet, lesio, consuetudo, quae ibi erat approbata, quae non est illa non potest excedere territorium, vt patet in litera, & erimus in theorica Pano. in cap. eccle. & Mariae, col. 4. in princ. vers. si vero est constitutus, de constit. in effectu concludens quod extenditur aliquo modo ad clericos, etiam si fauorabilis, nisi sit approbata per Papam, & ita no. c. dudum, de re. ecc. non. alie. lib. 6. col. 2. ver. nec dimus, per tex. c. bene quidem. circa fin. 96. di. omnino videas, & quamuis statuto fauorabiliter clericus vtatur in foro saeculari, vt concluditur in alle. c. constitutus, no. 5. & Phil. dec. consil. col. 3. ver. vlt. queritur, ante nu. 8. ubi plene, tamen terunt laici dicere quod si clericus vtatur statuto tra laicum in foro saeculari, ita debet contrarium, sed vi iuris communis, quia talis ratio corrumpit, & statutum non sit factum ad postulationem clericorum secundum Bal. quem refert & corroborat Fel. alle. c. ecclesia S. Mariae, col. 36. in 8. q. princip. ver. oblat & statutum, post num. 53. vtetur ergo clericus statuto fauorabili laicorum in foro saeculari contra laicos, vt concludit d. Mar. de affict. in tracta. de proto. ver. est autem, col. 5. sed quid si clericus, 19. col. 3. circa me, post Imo. in alleg. c. constitutus, ibi per eum, & in simili de instrumentorum quarentia no. Panor. in c. fi. no. 1. de vi. & hone. cle. quod licet pro ritu praesentationis instrumentorum magae cu.

ritus, in ei. item quod si qui debitores, fol. 99. eo
 3. in fi. vtillo vrantur clericis, & laici non contra
 vi per Fely. in alleg. c. ecclesia sanctæ Mariæ, col.
 post num. 58. vers. quod autem dixit, de consti. &
 abunt per istam rixus exceptionem no, per Ro-
 maran. venul. in trac. dispu. suarum, in 8. dispu.
 signanter in sua subtili cōsideratione, fol. 29. col. 1.
 num. 36. ver. traditio enim debet, quia pro respō
 e cōsiderandum est, quod dominium in cleri-
 emptorem rei emptæ translaturum fuit, prout ip-
 et fatetur; & si clericus reperitur dominus, debet
 suo iudice conueniri, etiam in causa congrui,
 cidit Napoda. in consue. vbi domus, in gloss. in
 ul. ecclesiæ, & dicit quod in foro ecclesiastico
 allegari consuetudo, ergo & similiter. l. sanc-
 sed in foro ecclesiastico iudex ecclesiasticus in
 forijs debet iudicare secundum canones & istos
 prout no. in c. quod clericis. de fo. compe. & di-
 pra in expositione verbi, ritus, ver. & propterea
 Fel. & l. sancimus, nedū disponit de modo pro-
 cendi, sed dat formam decidendi, compellendo
 iorem ad uendendum contra eius voluntatem
 in ius commune, per alleg. l. dudum, & apponen-
 tibus, & per ista traditur forma non in præpa-
 ratis, sed in decisorijs, Fel. in cap. cum dilecta, col.
 octa. & versicul. nonum signum, de rescript.
 non sequenda, quia rei suæ quilibet est modera-
 rbitur, l. in re mandata, C. mand. l. nemo exte-
 de iud. l. 2. ff. si quis a par. sue, manumiss. cum
 non enim potest Imperator ponere falcem in
 aliam alienam, Fel. post Inno. in alleg. cap. ecclesia
 sanctæ Mariæ, col. 17. vers. prima est alle. Panor. in ca.
 ralia, de immu. eccle. col. 9. alijs mihi 5. vers. so-
 ndo cōsidero quod civilis lex, nec poterunt co-
 uariari, no. pereun. d. Rober. per ea quæ in eadem,
 disput. scripsit, in pri. respons. ad contraria, eo. fol.
 nu. 39. ver. superest, quia quamuis lex non afferat
 abile præiudicium, nec principaliter sit edita in
 ium clericorum, sed propter bonum publicum, &
 ut afferre commodum & incommodum, tamen
 u poterit negari quin habeat in se l. sancimus rigo-
 r quendam, & tunc in foro contentioso canonico
 erit seruanda, ita Panor. tradendo theoreticam in
 ul. filius. in 4. not. per illum text. de testa quam
 cam ad multa esse not. scripsit Fely. in allegat.
 ecclesia sanctæ Mariæ, col. 19. ver. quarta declara-
 tione nume. 30. fol. 54. & quod in se. l. sancimus cō-
 rigorem denotant verba. l. dudum, præalleg.
 appellat talem compulsionem grauem iniuriam,
 l. C. de pact. int. em. & ven. dixit quod multum
 test, ne ei vicinus non solum quem nollet aggre-
 sed pro quo spāliter interdicitur; qui enim
 malum vicinum, habet malum matutinum,
 d. Mar. in allegat. tract. de iu. protho. fol. 11. col. 1.
 licet enim. & quoties lex utitur isto verbo, sancimus,
 est lex pœnalis, gloss. in fin. 3. distinct. in sum,
 in versic. sancione, de rescri. lib. 6. no. Mar. in al-
 l. sancimus, de iu. protho. in 1. not. & Io. detur.
 præallegat. sum. versic. ad primum, numer. 6.
 in versicul. sancio. in proce. cle. & optime facit
 in l. sancio. & ff. de pœ. & Io. de imo. in c. 1. post
 incip. de consti. & licet stricte & large verbum,
 sancimus, & sancio, capi possint, vt in iuribus pro-
 me adductis not. tamen q̄ hic stricte sumatur nem-
 ex p̄missis colligitur, verum etiam verba. l. sanc-
 nus, hoc præ se feruntur, nam poenam apponit iu-
 ribus, curatoribus, procuratoribus, & defensori-
 bus, & inferius etiam poenam periturij, & q̄ lex pœ-
 tanquam odiosa promulgata super iure gene-
 caularum, prout est. l. sancimus, super certo cogru-
 son sit extendenda ad clericum, facit. c. P. & G. de offi.
 deleguem tex. ad hoc ponderat Feli. in alleg. c. ec-
 clia S. Mariæ, col. 27. in princ. nu. 41. ibi, sed tamen

ibi do. Abb. fol. 56. col. 1. faciunt not. verba do. Ant. de
 Butr. in c. clericis. vlt. col. de iudic. ibi. ideo si causa tan-
 git clericum conueniunt, vel agitur de re ecclesiasti-
 ca, vel spirituali, tractanda est causa secundum deci-
 siones ecclesiasticas: hæc sunt verba sua formalia, sed
 quia in causa congrui tangitur clericus, ideo lex nō
 seruanda, & non immerito, quia & si ius congrui est
 tantum permittitur vbi consuetudo illud approbat,
 prout not. in allega. c. constitutus. de in integ. restitu.
 not. præalleg. do. Mar. in alleg. rubr. in tracta. de iur.
 prothocol. in 2. ar. pro parte affirmatiua, & ibi in fin.
 rubr. & ab isto ritu non recipitur, idem operabitur ri-
 tus in curia archiepiscopali quod consuetudo in lo-
 co, concludendo dico, q̄ aut loquimur de consuetu-
 dine Neapolitana ius congrui inroducente, & ne-
 dū fuit approbata a præfule ecclesiastico, sed reproba-
 tata per istum ritum, aut de. l. sancimus, & non extē-
 ditur, nec poterit prorogari ad clericos. nec ad ecclē-
 siam, vt patet ex præmissis, & ex not. per Ludou. Ro-
 ma, consil. 384. incip. hoc q̄ vicinus, ex quibus si ca-
 nonice nouissime tempore bonæ memoriæ Reuerē.
 do. Angeli barrestæ, vicarij Neapolitani in isto casu
 fuerit iudicatum contra clericum, facilius colligi-
 tur. Albericus Oliua interpretes.

In ista secunda parte principali datur forma Reue-
 rendo domino Vicario, qualiter habitis prima & se-
 cunda relatione procedere debeat: & subdiuiditur
 ista secunda pars in quinque partes. secunda ibi, & si
 aliqua tertia, ibi, & dicti secundi, quarta, ibi, & duæ
 relationes conformes. quinta, ibi, verum reclamatio.

¶ Citantur partes, Ad instar illius qui habet sentē-
 tiam proferre, qui si non citare faciet partes, sentētia
 erit nulla. l. j. §. item ex eo edicto. ff. quæ sentē. sine ap-
 pellatio. rescri. not. in cap. inter quatuor, de maiorit.
 & obedi. clem. pastoralis. §. ceterum. de re iudica. Fe-
 lin. plene in cap. quæ in ecclesiarum. col. 26. in princ.
 vers. & infert quod princeps. de constitu. dicens ci-
 tationem esse de iure diuino. & in cap. cum olim. co-
 lum. 12. in princ. fo. 340. col. 3. in princ. de re iudic.
 vbi corrigi quæ scripsit in alle. ca. quæ in ecclesiarū.
 quo ad citationem ab imperatore obmittendam. &
 deci. sacri consil. 346. in fi. & plenissime per Phil. Deci.
 consil. 410. colum. 2. num. 7. in fi. ver. secundo talis. vbi
 dixit hoc etiam procedere in summarijs. & consil. 46.
 num. 24. & 25. colum. fi. dixit hoc etiam habere locū
 in declaratione etiam per principem facienda. & in
 alleg. consil. 410. num. 25. dixit citationis defectū nun-
 quam tolli, nec excludi, & quod sit de iure naturali
 nume. 24. ibidem.

¶ Dies statuta; Et nō postea, quia citatio esset cir-
 cunducta, cap. consuluit, de offic. delega.

8 ¶ Præcipit partibus, Altera tamen partium instan-
 te seu petente, quia non teneret iudex impartiri offi-
 cium suum nisi petatur, in his quæ concernunt priua-
 ram vtilitatem. l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam.
 infec. not. Barto. & ibi post eum Ias. in l. de pupillo. §.
 meminisse. ff. de no. ope. nunc. quod etiam procedit
 in his quæ a principio non requirunt causæ cognitio-
 nem. glo. in alleg. §. meminisse. quam ad hoc ponder-
 rat ibi Ias. colu. 3. num. 6. dixi supra. in rit. 4. vers. con-
 demnatæ. post princ. & tale præceptum dicitur iudi-
 ciale, quia illud præcedit causæ cognitio, & non ex-
 tra iudiciale. Inno. in c. ad aures, ver. præcepto autem
 de tē. ord. cui præcepto oportebit parere, vel causa
 expressa appellare, vt ibi, & fecit cle. appellanti. de
 app. l. creditor §. iustus. de app. ff. & l. nō videntur da-
 ta. §. qui iustu. ff. de reg. iu. & materiam istorum præ-
 ceptorum prosequere, vt per Paris. de pu. in tract. fin.
 cap. quia sepe, col. 2. a num. 17. cum seq. fol. 88. & an
 in scriptis fieri debeat, Philip. Franc. in capit. fi. col. 2.
 in fi. de iud. lib. 6. & gloss. in versic. responsonem, in
 cap. dudum, lo. 2. de elec.

9 ¶ Sub pœna excommunicationis. Ista verba non
 impor-

Ritus Vigessimus secundus.

d Important laram sententiam, sed proferendam, quia contraveniendam poterunt excommunicari. tex. est in cap. relatum. in fi. de iurepa. quem ad hoc alleg. And. de Iser in const. reg. si vassallus. 4. colum. in princ. fol. 161. in capitu. 1. in fin. quo temp. mil. in l. qm. in fi de prohi. seu. alie. per loth. fol. 85. col. 4. & in consti. reg. edictorum. pe. col. de li. contest. fol. 141. col. j. gloss. est magi. in cap. j. de sagit. Fel. in e. rodulfus. col. 18. versu. vltimo quia de rescri. And. de Iser. in l. imperialem. S. in super de prohi. seu. alie. per se de fol. 96. col. 3. & in l. j. ver. 2. iure suo. de sta. & consue. fol. 113. Philipp. dec. consi. 214. num. 4. in fin. Franc. crem. sing. 7.

¶ Quod obseruent. Quia quod precipitur imperatur, quod imperatur necesse est fieri. cap. fin. quod precipitur. 14. q. j. nisi per appellationem releuetur, vt dixi supra ver. precipit. quia appellatio de iure canonico suspendit iudicatum. cap. pastoralis. S. preterea. in fin. de offic. deleg. de iure vero ciuili pronuntiatum extinguitur. ff. ad turpil. l. 1. in fin. l. licet benignius dicatur qd suspenditur, & non qd extinguitur, prout exposuit Hoff. in sum. de ap. ver. qd sit effectus. post princio. adde. cap. venientes. de iureiu. vbi text.

Et si aliqua pars sentit se grauam, & reclamet, committitur reuifio alijs commissarijs de partium voluntate eligendis, si fieri petitur, alias in alterius partis contumaciam eligentur, & solet addi, quod infra certum breue tempus dicti commissarij referant, alioquin ipsa relatio & mandatum inde secutum remaneant in suo robore & vigore.

Et dicti secundi commissarij, receptis etiam nouis probationibus referunt, vt supra.

b Et duæ relationes conformes expresse vel tacite exequutioni mandentur b citra aliam reclamationem, sequendo dictum præceptum poenale excommunicationis, vt supra, nec commissarij iurant.

Verum reclamatio fieri debet infra decem dies, vt in appellatione.

¶ Se grauam. Verba ista declarant præceptum præcedens habere vim interlocutoria & non diffinitiuæ, quia tunc ad Papam & non ad archiepiscopalem curiam appellaretur, ne ab eodem ad seipsum, cum sit idem adiutor, appellatio interposita videatur cap. 2. de consue. lib. 6. capit. romana. in princ. de appel. eo. lib. & verius dicitur quædam supplicatio seu reclamatio, iuxta ca. suscitata. de in integ. re. & auct. quæ supplicatio. C. de preci. imper. offe. quod videtur innuere verbu, reclamet infra eo. ritu. vel tutius erit dicere, qd vicarius generalis est ordinarius, & poterit delegare causas: & si a delegato appellabitur, erit appellandum ad delegantem, dummodo delegatio non fiat in fraudem. ita no. Docto. in alleg. capi. 2. de consue. lib. 6. & glo. in versu. toraneo. in cle. 2. de rescrip. Ro. decif. 371. incip. item si episcopus in no. & vide gl. in ver. precipit partibus supra proxi. & hæc vltima verior.

¶ De partium voluntate eligendis. Vt euitetur omni prætensa suspitio, & erit practica quam ponit Spe. in ti. de requisi. S. 1. ver. scias igitur. vbi dixit, qd in electione Sapientis, in Lõbardia sic eligitur, iudex enim dicit partibus, precipio vobis qd detis mihi. & vel 10. personas, quæ non sint suspectæ, & eligam vnam ex eis. & dixit Ioan. And. in addi. ad Spe. vbi supra quod tales vocantur, confidentes. Felin. in cap. super quæ-

stionum 9. verum. col. 7. de offic. deleg. ista refert Neapo. practicum qd vtraque pars dat suos confidentes, & iudex eligit.

¶ Si fieri petitur. Alias non tenetur iudex officium impartiri, prout dixi in proxi. gloss. in ver. precipit.

¶ Contumaciam. Supple seu discordiam. Eligentur. Scilicet, a vicario. e gloss. in ver. a partibus. in consti. reg. in pecuniarij. fol. mihi. 37. Felin. cap. proposuit. colum. 3. versu. vltimo per istum proba & plenissime in alleg. cap. super quæstionibus. S. verum. col. 7. de offic. delega.

¶ Referant. Altera. s. partium perente, vt supra dictum est. & propterea dicimus, quod missus ad curiam episcopalem pro aliquo incidente & ibi est in mora, iudex primæ causæ poterit procedere. ita Bal. quem refert Alexan. in l. de die. S. tur. ff. qui fatid. cog. sic etiam vbi iudex secularis lo vel negligentia prætermittit procedere, in crimine mixto, in quo inceperat procedere, potest ecclesiasticus iudex procedere. Pet. de Anc. consi. 192. magice in fi. quæ dicta refert Felin. in cap. ex. tenore. 8 in fin. de rescrip. immo statutum laicorum, quod iudex ecclesiasticus debeat intra 30. dies ad se referre expedire causam, non tenere dixit Panor. in consi. de eo qui mit. in pos. quem alleg. Fel. in cap. nas. in fi. de app. dicens, quod non potest archiepiscopus iudicem, & tale statutum non valet, & esse quotidianum Felin. in cap. ecclesia s. Mariæ. colum. 54. ver. & adde. de constitutionibus. Albericus Oliua interpret.

¶ Receptis etiam. Ista dictio, etiam, hic impletur prout est de sui natura, vt per Panor. in cap. j. no. 2. commo. vbi alle. cap. cum omnes. de const. & in cap. cum sit. colum. 4. versu. nec obstat. de app. vel hie cap. pliat, quasi dicat, nedum per antiquas, sed etiam nouas, ita de ista dictione, etiam, no. Gerni. in cap. cum in illis S. illis. q. j. de præbend. lib. 6.

¶ Nouis probationibus. Quia in causa appellationis non deductum deducam, & non probatum probabo. s. capitu. cum Ioannes. de fid. instrumen. fraternitatis. de testi. l. per hanc. C. de tem. app. ff. eo. & intelligas nouas probationes dependere ab antiquis, alias omnino nouas probationes non leuant probantem: & dicuntur omnino nouas probationes quæ nihil coadiuuantur, vel per quas coadiuuatur intentio primarum & antiquarum probationum: & sententia lata vigore antiquorum probationum nõ pareret exceptionem rei iudicatae ad omnino nouas probationes: & cognoscitur nouæ probationes ex mutatione rei, & alijs modis prout Feli. declarat in alleg. capit. fraternitatis. col. de testi. & propterea secundi commissarij, si volunt de nouo ponere, statuunt terminum, & erunt testes, & illorum depositionibus receptis erunt, iuxta tenorem istius ritus, vt per Fel. in cap. latorum. colum. 3. ver. no. argumentum pro & contra de accus. & per nouissimum concilium Lateranense, in decima sessione. in princ. versu. nos volentes. Albericus Oliua.

¶ Conformes. Præmitto qd ritus iste est contra commune, quo permittitur a secunda sententia appellari, licet prohibeatur tertia. C. ne lic. tert. pronon. in rubro & nigro. cap. directe capit. sua nobis. de app. 2. q. 6. cap. si quis in quacunque. his præmissis, dico qd si prima sententia sit super negocio principali, & alia super desertione, & tales sententia non sunt conformes, & non habebit locum ritus: erit enim prima sententia diffinitiuæ, & secunda super desertione interlocutoria. Are. in cap. examinata. vlt. col. de iud. Imo. in alleg. capit. sua nobis. Bal. in l. 2. C. de epi. aud. & in l. eos. C. de app. in prin. Fel. in rub. de re iud. colum. 8. num. 11. per quæ & alia ita concludit Corn. consi. 4. inc.

in hac consultatione. j. lib. 4. item si prima & tertia sint conformes habebit locum ritus quod ad executionem demandentur. item si prima tenet in 20. & secunda in 10. quo ad 10. sunt conformes, saltem tacite, & executioni mandabuntur, sicut in sacro concilio decisum, ut attestatur decisio de Afflict. num. 362. & de prima & tertia, ut supra consuluit Philip. dec. consil. 385. & faciunt no. in 1. de sen. & re iud. & ita seruat magna curia viciniam, quamuis ritum qui allegatur nusquam reperitur, sed aliquantulum facit ritus mihi fol. 102. col. 2. in causis, & reg. pragmat. inci. magnæ curiæ. vlti. colum. & allegatur ritus ad hunc effectum in alia decisio sacri concilii. num. 28. & de illa consultatione plene per Philipp. dec. in allegat. proxime sequenti.

Nec commissarij iurant. Vel quia a partibus sunt approbati, vel a iudice deputati, ut per Bart. theopompus. circa med. ibi. contra prædicta. ff. de præleg. quem & alios ad hoc adducit Fel. in cap. consilii. col. 5. in princ. ver. fallit secundo. de probatio, quia ubi fides alicuius est approbata ab vtraque parte, non requiritur quod dictum suum sit iura. ut per Bart. in l. lucius. in ff. de fideiuss. & illud quod statuitur executioni Cardinalis, etiam in alio præiudicium, procedit de consuetudine romana, ut per Io. And. & Panorm. quos refert & sequitur Phil. dec. in cap. constitutus. col. 2. ver. quarto. pp. Lap. alleg. 33. in fi. vbi plene. Fel. in cap. 2. col. 2. ibi dixit de rescript. secus de iure communi. text. cap. licet vniuersis. in fin. & no. in cap. in di. de testi. & per glo. fin. alleg. cap. licet. & plene Fel. in alleg. cap. proposuisti. Albericus Oliua.

Infra decem dies. Hoc est de iure communi, ut Host. in sum. tit. de sententia. S. quot sint eius species. & definitiua. ibi. hæc autem supplicatio. & ibi supponitur quod non suspendit executionem sententiæ, & non tenetur satisfacere de restituendo id quod petit cum augmentis, legitimis, si contingat prius sententiam retractari, not. in capit. suscitata. de reg. re. in auct. quæ supplicatio. C. de preci. impositæ. dixi supra in 2. parte. 2. partis princ. in gloss. auarata. Albericus Oliua.

De iure congrui, quid ista consuetudo de iure congrui constituat vnusquisque poterit cognoscere pro Consuetudinum tit. 17. per plures §§. ac præterea quod ad rem nostram attinet, disponitur in §. leha. quod illa conueniri iure congrui non potest: ecclesiasticam quoque personam pro sua personæ utilitate eminentem subiacere eiusdem consuetudinis dispositioni, censuit inibi glo. post nume. 75. Item Ritus iste non videtur admittitur, cum illam respuat consuetudinem iuxta intellectum ritui traditum supra ab oliua, & sequitur Vrsill. ff. de dec. 3. 10. fuit in consilio post nu. 13. & de ch. dec. 285. Magnificus nu. 6. vers. præfatis, ac præterea, qui contra clericum in ipsa Archiepiscopana ageret ex causa congrui luccumbere pro deo quod inibi non nisi dispositionem iuris communis in hac re seruant, quo quidem iure apparet licet potest alienantis, vel in extraneum, vel in proximum, aut vicinum, ex l. dudum. C. de contrahen. p. iuncta. l. falso. C. de comm. rei alienat. Sed si in tribunali lis moueretur clerico emptori fortasse vendem daretur ipse clericus vigore præfate consuetudinis, sicuti euenit in currenti casu contra quendam Cappelhanum superiade cõuentum coram Cappelano Maiori, & per tres sententias condemnatus, & testatur dominus meus de Franch. nunc meritis Præses Regij Consilij, quæque aliorum causas, quia matura, præhabita consideratione fouebat, & maximoq; labore clientum iura tueri nitebatur, antequam per serenissimum Philippum Secundum in

consiliarij numerum non ab re, licet inuitis cooptaretur, consuluit cuidam Ioanni Antonio Palmerio, ut iudicium ex causa congrui aduersus Presbyterum Antonium Rotundum in tribunali maioris Cappellani intentaret, non autem in ipsa curia Archiepiscopali, ut huius ritus dispositionem vitaret, cuius consilium summopere actori profuit, eod quod tribus sententijs cõformibus eius petitioni fuit satisfactum, ut refert idem de Franch. in suis additionibus ad dictam Consuetudinem post nu. 75. Sed vtrum præfate sententiæ innitantur iniustitia nunc iam cum currenti calamo scribam, non audeo decidere, nec tempus superpetit, in quo valeam rationes hinc inde adductas attendere (ut res ipsa postulat) rimari, id tamen silentio non inuoluam, quod ab illis me maximo opere retrahunt non tantum quæ ex iuris dispositione in hac rescripta Afflict. in tract. de iure prothom. §. q. num. 15. cum seq. Soc. sen. consil. 14. circa dubia, vol. 4. & Iun. conf. 1. pro resolutione nu. 11. vol. 2. Sed etiam decisio eiusdem domini de Franch. 285. Magnificus, in qua fuit pronunciatum contra clericum agentem iure congrui aduersus laicum, & decisum, clericum nullo modo vti posse contra laicum in foro seculari consuetudinibus Neapolitanis loquentibus de iure congrui quia nec laicus contra eum vti potest in ecclesiastico foro per hunc ritum, idque ut seruetur æqualitas; si igitur hæc ratio impulit tot prudentissimos Patres, & ipsosmet dominum de Franch. ad decidendum contra clericum. eadem profecto eundem dominum cogere debet, omnesque alios rationes non expertes, ut concludant vniuersim pro clerico conuento ex causa congrui, istius enim est, ut sicuti in foro laicali clericus petitio pro iure congrui aduersus laicum non admittitur, ita neque laici contra clericum, est tamquam in proposita questione omnino videndus Marant. in sua disput. 8. & Tiraq. de vtroque retract. tit. 1. §. 1. gl. 13. à nume. 2. illud præterea neque subicebo, quod Romæ pro cliente obtinui, etenim illic viget constitutio Grego. XIII. Quæ præcipitur, ut alienatio domus notificari debeat vicinis, qui si velint, præferantur alijs quæ nisi illis intimeret, poterat illis reuocari alienatio, & nihilominus per Regiam Cameram fuit pronunciatum de mense Martij 1596. referente R. Patre Lomellino, nè illa constitutio militet in alienatione necessaria sed tantum voluntaria, vtrum vero clericus sit pro huiusmodi retractu conueniendus coram ecclesiastico vel seculari iudice non pertinens, licet enim plerique doctorum sentiant, illum in hac re apud laicum superiorem trahendum quotiescunque de reali, vel in rem scripta actione agere, præsertim Franciæ ex generali illius Regni consuetudine, cuius est relator Tiraquel. de vtroque retractu. tit. primo. §. 8. gloss. v. num. 16. & §. 32. num. 81. ipseque luculentius de hac re loquor in meo diuersi. siue Prõptuario iuris canonici Rub. de Priuil. cler. c. 2. ver. huiusmodi fori priuilegio, vbi de huiusmodi consuetudine nõ miror, cum nõ ignoret alias, ac nequiores illic extare consuetudines; in hoc tñ Regno id perquirere non refert, eo quod Rex noster serenissimus, & inuictissimus re, & noie catholicus nõ patitur clericis inferri in his aliqua molestia illa; oes eius Ministri maximo opere abhorrent, Regniq; Præses ipsi clericis semper detulerunt, eorumque iura non infringi, neu perturbari curarunt, quibus sanè præminet, & longe præstat excellentissimus Don Ferdinandus de Castro, & Andræ Comes lemos nunc meritisissimus Prorex, vir quidem Religiosissimus, apprimeque insignis & tanquam a potentissimo Rege, sic a Deo euocatus, atq; emissus exierit, quique & sapet, & fouet clericorum personas, res, immunitatēque, ecclesiæque libertatem; quemque propterea iuste credendum est omnipotentissimum Deum diu incolumentem seruatorum. Ab. Io. Hier. Camp.

Exc-

Ritus Vigesimo tertius.

b Executioni mandentur. Hoc idē seruatur in mag-
cūtia Vicariæ, tamen si permittitur illic ampliatio ad
Regium consilium, sed interim prouidetur, vt execu-
tioni mandentur binæ relationes, vt affirmat scaglio.
super ritu 123. num. 5. Ab. Ioan. Hier. Camp.

c Videntur approbata. Si oliua commentator credit
20 existis verbis affirmare omnes consuetudines Nea-
politanas fuisse ab Archiepiscopo Neapolitano Con-
firmatas præter tractantem materiam iuris congrui
sicuti re vera hic Innuerē videtur, & inferius num. 8.
vtrique ipsum deceptum esse indubitanter asseuero,
tridemque Vrsill. ad Afflict. decis. 310. fuit in consilio
post numerum 13. Si quidem vera huius Ritus intel-
ligentia ea mihi esse videtur, vt confirmatæ à Curia
Ecclesiastica Neapolitana dicantur omnes consue-
tudines Neapolitanæ, loquentes de causis fabricarum
fabricarum faciendarum, vel demolendarum, & si-
milium, quibus, quia illa de iure congrui erat confi-
milis, eamque non intendēs ipsa Curia probare, fue-
runt in hoc Ritu addita illa verba, excepto iure con-
grui. Ab. Io. Hier. Camp.

d Latam sententiam. Idem concludit, Syluest. ver-
bo excommunicatio el. 1. num. 21. & Nauar. Conf. 3.
de sent. excommunicatio. in impressis Cræmonæ, ac
propterea tantū peccat mortaliter. Ab. Io. Hier. Cap.

e Scilicet à Vicario. Nam regula est, vt appellatio
22 interponatur à delegato ad delegantem per capi. su-
per quæstionum de Offic. deleg. ac præsertim à dele-
gato à Vicario generali, vt appellari debeat ad eundē
Vicarium, seu etiam Episcopum, est decis. Rotæ 350.
licet officialis alias. 3. de offic. vic. in nou. sicuti à de-
legato ab Episcopo per Bel. in c. si quis contra num. 5.
Versi. à delegato de foro compete. Rot. decis. 371. Si
Episcopus, alias 7. nume. 10. de offic. Vic. similiter in
nouis. ideoque cum Vicarius elegerit primos Com-
missarios à quorum relatione sit reclamatum, eius
erit onus eligendi alios iuxta dispositionē huius Ri-
tus; licutenim Parti à relatione expertorum appel-
lare, ipsaque pendente appellatione non dubitatur
quin suspensa sit relatio, vt. probat Afflict. decis. 188.
si conuenitur nume. 4. vbi alios quam plures allegat
auctores ambas conclusiones istas abunde compro-
bantes. Ab. Io. Hier. Camp.

f Et non probatum probabo. Terminus enim ad nō
23 posita ponendum datur passim in causa appella-
tionis per iura adducta ab Oliua in hoc Ritu num. 26.
& Ritu 36. post num. 40. dummodo quod allegatur,
& producitur in secunda instantia nō faciat nouam
rem, vel diuersam actionem ab intetata in prima in-
stantia, ut notabiliter tradit Rom. consil. 381. quæstio
est num. 3. ac dummodo appelleretur à diffinitiuā, non
aut ab executore, aut interlocutoria ex Anan. consil.
26. in causa n. 44. Ex quibus inferri potest ad appella-
tū, qui non secus, ac appellans potest non deductū
deducere, vt per cap. prudentiā, & in ibi glos. primum
de mutuis petit. concludunt omnes teste Felin. super
illo cap. num. 1. Butr. Abb. & Imo. in capit. cum Ioan-
nes de fide instrum. & concinit tex. in l. per hanc. C.
de tempor. appell. ibi tam appellatori, quam parti ad
uersæ; stipulatur præterea, qd aduersarii appella-
tioni adherere potest appellatus, eò qd appellatio est cō-
munis, vt inquit Franch. in c. diruta de appell. illi ta-
men infra decendum adherendum est vest. in praxi
Rom. lib. 7. cap. 3. nume. 20. & Nicol. Anton. Grauat.
in ibi in addit. ad Vestr. num. 49. innumeros congerēs
Doctores idem tenentes, sed an liceat super eodem
articulo pducere testes in causa appellationis, alia-
uē plura huc spectantia determinantur in cōst. Regni
iuris peritorum, & illic per commentatores, addētes
casus, in quibus illa constitutio distet à iure commu-
24 ni. Remissoria autem si concessa foret in prima in-
stantia, esset profectò deneganda in causa appella-
tionis, etiam super nouis articulis admissibilibus. Rota

decis. 215. si in prima, alias 16. De testib. in nou. &
in suo repert. verbo remissio, notat etiam vestr. in
praxi lib. 6. cap. vlti. num. 3. qd si tunc non fuisset
cessa, vel concessa, sed eam pars non persecuta
ser, iultē quidem erit in secunda instantia conce-
da, per eandem Rot. decis. 301. si in prima, alias
testib. in nou. & ratio in vtroque casu ea esse po-
quia non nisi semel est concedenda, Rot. decis.
& 30. nota quod remissio siue 29. De iudic. in
& Zabar. clem. sæpe. S. & quia num. 7. de verb. sig.
Ab. Ioan. Hier. Camp.

RITVS XXIII.

Similiter in causis effractionis do-
rum vel terrarum conductarum p-
ditur summarie absque libello, a &
ter iuris ordinem.

S V M M A R I V M.

- 1 Summarie Aduerbum quomodo declaretur
maria cause omnes in Regno.
- 2 Legatus de latere causam simpliciter decisi
committit nequit.
- 3 Summarie quotupliciter procedatur.
- 4 Summarie in quibus causis procedatur.
- 5 Sumarijs in causis quid possit omitti, quod a
requireretur de iure.

Summarie. Si ritus contentus fuisset isto
verbo, oportuisset libellum offerre, litem de-
testari, & procedere in causa cum alijs, de
bus per Bart. in extrauag. ad repri. in vers.
marie. vbi plene pro materia. & declaratur isto
uerbum, summarie. l. breuiter. plenius per L.
in repe. cle. sæpe. de verbo. sign. per 16 conclus.
& dixit Paris de put. in tract. lin. cap. est tamen
tendum. fol. 99. qd per cap. regni detestantes. h.
regno omnes causæ sunt summarie, & virtute
cap. barones in regno possunt cōmittere causa
marie decidendas, quod non poterant de iure
muni, quo. cap. detestantes. nec per pragmatice
mam dispendia litium, non tolluntur necessa-
bationes, vt in fi. d. pragma. quamuis. d. cap. exig.
sint sublata nullitates, & signanter defectus ius
testationis, vt attestatur decis. Mod. sacri cōc. 283.
deklarandum erit locus & tempus vbi declara-
bebat, vt per decis. corundē. 250. sed quia in rim
iungitur, absque libello, & præter iuris ordines
nia requisita a. d. clem. sæpe. & ibi not. videntur
ta, & alludit ritus ad notata pro via executiuā
Bart. in l. 3. in 5. princ. q. C. de pigno. quem plene
clarat Ioan. de Imol. in repe. capit. potuit, colu. 56.
& 57. versic. vltimo potest quæri. de locat. & d.
duct. vbi ponit libellum in ista via executiuā
do imploratur officium iudicis ex vrbaniitate, dice-
domine iudex, concessi talem domum in embri-
sim, vel illam locauit per triennium pro tanta
mercede, & iam elapsi sunt tres anni, vt aperte de-
tractu innotat per instrumentum publicum, p-
egregium virum dominum. N. de super celebrant
quod in prōptu exhibeo coram vobis in publica
ma, & quia per triennium cessauit conductor
soluere debitam pensionem, & intendo vti iure
quæsito virtute dicti instrumenti in expellendo
ductore, & in dicta pensione consequenda vt rolla-
tur omnis occasio rixæ peto mihi dari nūcium & fa-
miliam qui me associet & assistant, & tūc dabitur
parte

iter non citata. de quo per d. fal. in l. 2. fol. mi.
 col. 2. C. de iu. emphi. Maria. Soc. conf. 167.
 in 2. in fin. Philipp. dec. conf. 460. col. 2. ante nu.
 Mod. decif. conf. 326. & virtute iuris municipa
 consue. Neap. inci. pro pensione domus. in qb.
 lic. anct. propr. pign. feruat magna curia vicaria
 pensione & effractione comparet dñs coram
 & petit sibi dari nuncium dictæ curiæ pro exe
 cutione contra habitantem, & statim absque alia
 cognitione conceditur nuncius, & fit exequu
 tionem non immerito, propterea ritus subiungit, absq;
 & præter iuris ordinem, dabitur tamen fami
 liaribus petentis, vt attestatur Fel. in cap. 1. col. 4.
 sub. obla. & per glo. & Bart. in l. illicitas. S. 2. ff.
 de præf. & pro illa dictione, præter, vide supra
 hanc, præter, vbi plene. & q. etiam legatus de
 non possit committere causam simpliciter &
 cap. 8. Felin. in capitu. olim. col. 3. in fin.
 nota q. ex rescripto. aume. o. tertio de aculatio.
 Ricus Oliua.

AN. Absque libello. Non sine ratione quidem
 iste adiunxit verba illa, absque libello, namq;
 satis erat, dixisse, vt procederetur summarie, eo
 q. poterat procedi etiam cum libello, ex his, q.
 glo. & Andr. in const. quæstiones iuris perito
 mihi Afflic. post num. 8. affirmantes, quædor
 aliquid dici summarie factum pro quo ad pro
 cedendum ex l. thesaurus. ff. ad exhib. cum procedi
 non porrecto libello, in auth. nisi breuiores, C. de
 ex breui. recit. & l. de submersis. C. de nauis. lib.
 quantum ad exequendum in l. cum proponas,
 de bon. aucto. iudic. possid. & 4. in executione sen
 tiz in l. 2. Diao. Bio. S. si super. Rebus. ff. de re iudi.
 & autem sint cause summarie, in quibus sit ita, p
 tendendum, & reliqua hanc tangentia materia, de
 urat abunde Maran. in 4. par. dist. 9. cuius dicta ne
 tribam prætere q. illuc lectorem remittens, sed in
 quo in omnibus causis ciuilibus, aut militis proce
 sine figura iudicij iuxta pragmati. dispensia li
 9. & primum de ordin. iudic. & cap. Regni dete
 res positum inter Ritus Magnæ Curie, præcipue
 in Ritu 288. Est tamen non ignorandum, quod
 peras Regine Isabelle, seu potius Isabelle in
 179. id etiam extenditur ad criminales causas,
 & allegata Pragmatica emanauit tum post iã
 cap. tum post præfatas literas, ipsaque tantu
 libas, & militis summarie procedendum de
 & videtur correxisse dispositionem relati Ritus
 in criminalibus decidentem, sicuti Carau.
 iudic. super illomet Ritu, qui si forte non esset
 reuocatus tantum ligaret in ipsa Mag. Curia, &
 neque in ea seruari, constat, vt scribit Cam
 super cap. frequens post num. 62. ed quod in cri
 malibus proceditur ordinariè, & formantur capitula
 per quibus interrogatur reus, & facta responsio
 atur eidem, ac fisco terminus ad probandum in
 absentia, deindeq; citatur reus ad videndum iura
 testium, ipsique repetuntur, atque alia præte
 rantur quæ annotata sunt per Afflic. in consti.
 lina clandestina num. 36. Rub. 27. lib. j. ob idque
 nicolæ de hac re loquentes, simpliciter inquirunt
 Regno causas ciuiles, & militas esse summarie de
 endas, vt campag. super cap. Regni 258. iniunxit
 2. 27. & Maran. parte 6. memb. x. num. 2. quid igit
 huiusmodi causis omitti possit in Regno, quod
 iuris dispositione in eorum foret prosecutione ad
 uendum, scribunt luculenter Carau. & Troyis. su
 di. Ritus, & Pragmatica, nec non Maran. in
 20. memb. 10. per totum; quæ autè causæ con
 deantur sub illis verbis ciuilibus, vel militis, decla
 at Troy. super pragmat. 1. de Arbitr. incipiente, O dia
 um 41. Romæ prætere omnes ferè causæ, vel de iu
 summarie sunt, vel summarie ex Principis rescri

pro efficiuntur, vel potius, vt summarie cognoscantur, vt refert Quintil. Mandos. in addit. 1. ad lap. allegation. 82. vers. possem igitur, & copiosius in declar. commiss. Ab. Io. Hier. Camp.

RITVS XXIIII.

Similiter & vbi imploratur officium iudicis pro legatis seu relictis in vltima voluntate, & pro exequutione testamenti contra hæredes vel exequutores, secus si contra tertium detentorem.

S V M M A R I V M.

- 1 Legata ad pias causas sortiuntur forum Iudicis Ecclesiastici, & in quo.
- 2 Officium iudicis quando imploretur sine libello.
- 3 Episcopus est executor legatorum ad pias causas.

Officium iudicis. De quo vide gloss. primam supra in ritu. 13. & ritum vltimum infra & gloss. 1. supra in rit. 9. & ibi not. hoc repetere, breuitatis causa, & dicas officium iudicis, scilicet, officium nobile.

¶ Legatis seu relictis. Ad pias causas non est dubium debere seruari ritum, vt per Panor. in cap. ad nostram. lo. 2. in vlt. col. ver. tertia solutio. de iureiur. quia statim mortuo testatore sortiuntur naturam & forum iudicij ecclesiastici, & ideo gaudent privilegio ecclesiastico 13. q. 1. cap. qui oblationes. c. 2. seq. 17. q. 4. cap. sunt qui opes. cum 2. seq. & ratio, quia eorum dominium statim transit ad Christum, C. de sacrosan. eccl. l. vt inter diuinum. de consue. cap. ex literis. immo etiam non ad pias causas. gloss. 2. in capit. si hæredes. de testa. Inno. & Hosti. in capit. nos quidem eo. tit. Panor. in alleg. cap. si hæredes. col. pen. vers. venio ad tertium. eo. tit. Henr. boic. in cap. tua nos. in vlt. parte. col. vlt. num. 8. eo. tit. & licet in hoc sint varia opti. & videatur ista comunior contra Per. de An. vt p. panor. in a. l. c. si hæredes, in per istum ritum & eius verba & mentem ista opi. seruabitur contra hæredes vel exequutores tantum, sed contra tertium detentorem seruabitur opi. Per. de Ancar. cum seq. & poterunt deuenire ad tertium, si hæres infra annum non fuerit exequutus voluntatem defuncti, quia priuatur hæreditate. de quo per Panor. in alleg. ca. si hæredes. col. antepen. & præcipue, quia sunt moniti hæredes a consti. sinoda. Neapo. num. 27. incip. excommunicamus &c. occultantes. ex qua patet q. nedum sunt hæredes moniti, immo excommunicati elapso anno. vel verius, seruabitur ritus iste etiam contra tertium possessorem seu detentorem, vt procedatur per episcopum seu eius vicarium pro exequutione testamenti & legatorum, seruata tamen iuris forma, & non præter iuris ordinem ad instantiam interesse prætendentium, vt faueatur vltimæ decedentium voluntati, & compelleretur detentor ad satisfaciendum, secundum istum ritum, qui fundatur ex not. per Panor. in alleg. cap. si hæredes. col. penul. vers. venio ad tertium. de testa. contra glo. 2. in fin. cap. relatum. lo. pri. eo. tit. & quod curia archiepiscopalis Neapo. se intro mitat pro exequutione omnium in testamentis contentorum. vide consti. sinoda. 27. præallega. & gloss. penulti. in alleg. capit. ad nostram. lo. 2. de iureiuran. Albericus Oliua.

Similiter. Quando imploretur iudicis officium sine libello; explicat Bal. in addit. ad specul. rub. de libellor. concept. vers. offi. iudicis. Ab. Io. Hier. Camp. Iudicij

Ritus XXV. & XXVI.

Iudicij ecclesiastici. Nam legati ad pias causas, etiam Iudex ecclesiasticus est executor, non secus, ac laicus, ut concludit Bald. alios allegans in l. hereditas. S. si de functo num. primo. ff. de petit. hered. Archid. in capit. siluester 11. q. 1. ideo pro legatis relictis pauperibus, officium iudicis implorari posse coram episcopo, firmat Bar. in l. solent post nu. 13. ff. de alim. & cibar. legat. & Io. Andr. in cap. significantibus nu. 4. de offic. deleg. Ab. Io. Hier. Camp.

RITVS XXV.

Similiter in causis infra vnciam vnam, a sed ultra vnciam petita datur libellus.

S Y M M A R I V M.

1. *Causa breues qua sint, & num. 4.*
2. *Vnciam quam dicamus, & quotuplicem, & numero 5.*
3. *Numorum qualitas, ut cognoscatur septem requiruntur.*

Vnciam vnam. Necessaria fuit ista declaratio propter diuersas op. relatas p. glof. in versu illustrium in cap. fin. de re iudi. lib. 6. & glof. in auct. nisi breuiore.

C. de ten. ex breui. reci. propter quas communiter concluditur quod breues causae erant quae iudicis arbitrio videbantur, sed per ritum cessat arbitrium, imo dixit Ang. in alleg. auct. nisi breuiore in princ. & glof. alleg. cap. fin. quod debebat recurri ad consuetudinem fori, merito ritus substituit altercationes.

Vnciam. Dicimus quam faciunt sex solidi: & libram, quam faciunt duodecim vnciae, & libram auri, quam faciunt 72. aurei: & aureus, sextam partem vnciae. ita Ioan. de Ana. in capit. statuimus. col. 11. in prin. de male. hodie vero ad constituendam libram auri regalem requiruntur. 86. ducati Veneti, vel floreni. Fel. in cap. conquerente. circa me. de offi. ord. & q. vncia fit 5. aureorum Mod. in consti. regn. penam. 9. vnciaru not. 1. lib. fol. 118. col. 1. & q. solidus sit octaua pars vnius vnciae, & 8 faciant vnciam, Luc. de pe. post Bart. in l. quoties C. de suscep. & arch. lib. 10. & est maioris ponderis quam florenus, idem Luc. in l. iudemus. C. de argen. practi. quod thes. infer. lib. 10. & q. vncia intelligatur de 30. tarenis Et pro intelligentia circa qualitate nummorum septem sint consideranda. 1. consuetudo loquendi regionis; mens loquentis, quae colligitur ex praecedentibus & sequentibus, vel aliter dignitas, & charitas, necessitudo sanguinis, & vicinitas, scriptura. l. si seruus plurium. S. ff. de legat. primo. & qualiter intelligatur auri & de auro Neapoda. in consuetu. viro mortuo. ver. auri. & quod augustalis valeat carlinis. 15. & hodie 96. ducati auri faciunt vnam libram auri propter temporis varietatem. Mod. in consti. reg. quicunque 2. no. fol. 72. j. lib. & q. 700. ducati auri de auro sit hodie summa legitima in donatione, Philip. dec. consti. 432. nume. 15. vide Fel. in alleg. capit. conquerente. & ibi addi. post Panor. & tract. d. Albert. bru. de augmento, in vlt. conclu. prim. ver. vltima conclusio. col. 2. ver. iusta autem estimatio. fol. 20. col. 2. circa med. vbi de vera pecunia ultimatione, dicens q. a peritis hodie fit comensuratio, habita consideratione q. vnus ducatus seu aureus largus valeat vnciam vnam cum dimidia argenti preciosioris leu melioris ligae, hoc est, bonitatis & gradus 12. carlenorum, ita quod octo aurei valeant libram vnam argenti, & sex aurei valeant vnam marcum preciosioris argenti, quod est vnciarum 9. ad

pondus & vsu Mediolani. volui ista curiosus gere ut dem occasionem in ista materia veras cl. di conclusiones. Albericus Oliua.

AN. Infra vnciam vnam. Thesis non miama scribentes reperitur ad explicandum, quae sint ac modiorum causae, varij, varia sentientes; sed de communiter concludentes, id remittendum in arbitrio, ut illas indicet, considerata qualitate sonarum, atq; causarum, ut scribit Maran. in fin. qu. 4. par. dist. 9. numo. 189. sed hic noster Ritus item diremit, praecipiens in causis infra vnciam cedendum fore summarie, & absque libello, v. ro cum libello, quod neq; vltus hodiernus app. cum videam semper admitti, & in omnibus e. qualem qualis petitionem. Ab. Ioan. Hier.

Vncia vero ita dicta est, quod vna sit ex partibus, & aliqua est numeralis, de qua hie mo. alia vero ponderalis, & alia mensuralis, meminerunt, & accurate explicarunt Alex. 2. xan. lib. 2. genial. dier. cap. 20. & Ambros. Cal. verbo vncia. Ab. Io. Hier. Camp.

RITVS XXVI.

Item si statuitur terminus ad respondendum libello, a seu petitioni, non igitur ad opponendum dilatorias, & declinatorias, nisi statutus fuisset terminus ad opponendum, alius ad respondendum libello, sic ergo in superiori casu peti possentio ad opponendum dilatorias & declinatorias exceptiones.

S Y M M A R I V M.

1. *Exceptiones quotuplices sunt, & num. 4.*
2. *Reo datur terminus ad deliberandum.*
3. *Terminus ad deliberandum cum fuit datur alter ad proponendum dilatorias.*

Iste ritus in tres partes diuiditur. secundum nisi. tertia, ibi, sic ergo. & incipit relam in riam ordinare.

Libello seu petitioni. Pro quibus & declaracione vide glo. 1. supra in ritu 20. ne idem petam.

Dilatorias & declinatorias. Pro intelligentia quod exceptionum alia est dilatoria, alia peremptoria: & dilatorias excep alia est declinatoria, alia dilatoria solutionis: declinatoria iudicialis est: vna quae proponitur contra iudicem, alia contra rescriptum, alia contra impetrantem: & ista primo loco proponenda est recusatio contra iudicem quia postea ad illam redire non posses, nam licet do coram iudice videris illum approbare, & ista dilatoria ante lit. contest. & ante terminum ad proponendas dila. exce. opponi debeant, & no postea de nouo oriantur: sed dilatoria solutionis ante lit. contest. opponi debet, & postea quam actor fundat rit suam intentionem probari, quandoque etiam proponi poterit quodcumque ante sententiam lit. contest. conclusionem, & solet de ea fieri protestatio ante lit. contest. etiam post sententiam in causa appellacionis: exceptio vero excommunicationis est pars dilatoria, partim peremptoria, & quodcumque proponi potest etiam post sententiam de qua per cap. pia. de excep. lib. 6. & sibi quodammodo similis est exceptio

13. volum. 5. & Bellon. consil. 29. proponuntur mihi num. 9. Ab. Io. Hier. Camp.

RITVS XXVII.

Item obseruat dicta curia, quòd oblata petitione per actorem conuentus potest petere terminum ad replicandum: postea, actor ad duplicandum: postea, reus ad triplicandum: postea, actor ad quatruplicandum, & non vltra: vnde si citatus comparēs dat petitionem oppositionum, vltimus terminus non daretur, quia actori daretur terminus ad replicandum: postea, reo ad duplicandum: & iterum, actori ad triplicandum, & non vltra.

S V M M A R I V M.

- 1 Terminus ad replicandum quoties detur.
- 2 Terminus ad replicandum potius ad causas protrahendas, quàm expediendas conquisitus videtur.

Dividitur ritus iste in duas partes. secunda, vbi, vnde si, & differentiam inter primam, & secundam partem facit reus si petat terminum vel si respondeat excipiendo absque petitione termini, quia si petierit terminum verificatur prima pars: si excipiet sine terminum petitione verificabitur secunda, & semperidem sequetur effectus, quia ter loquitur actor, & bis reus, si bene consideres, & ideo tex. in princ. insti. de repli. non vti tur verbo illo, ad quatruplicandum, a quo tex. habuit originem iste ritus, & a l. 2. ff. de excep. & a no. in ca. 2. extra. eo. tit. in quo scrib. per modum summæ quæ runt quid sit replicatio. secundo, cui competat tertio, quando competat, quarto, quis sit eius effectus. quinto, quomodo tollatur, vel vtiat. sexto, quæ sit prius probanda exceptio vel replicatio. septimo, an super replicatione sit necessario pronuciandū. quæ omnia reasumit Ang. in alle. S. 1. incip. interdū. col. 4. instr. de repli. & prosequitur Spec. in titu. de excep. S. fin. incip. nunc dicendum. in prin. & quia poterunt facile videri non transplantato, sed remitto ad summā Host. de excep. ver. quid sit exceptio. post princ. & in effectū concordat ritus cum iure communi. & no. q. replicatio quæ aliquando opponi non potest, tamen beneficio ætatis opponitur. l. verum. S. fin. cum sequ. ff. de mino sequitur Soci consil. 299. col. 2. vers. secundum maiorem. Albericus Oliua.

- 1 AN. Terminum ad replicandum. Ritus iste astipulatur textui in S. j. instit. de replic. & l. 2. ff. de except. vbi scribentes oēs hanc materiam replicationum, declarant, quia vero huiusmodi allegationes vltro, citroque adductæ, & per tabulas forenses potius ad causas protrahendas, quàm expediendas conquisitæ in longissimas moras, ac inextricabiles labyrinthos perunq; inducunt ipsas iudiciarias causas, rectè hodie per status Romani Imperij Anno 1548. in nouissima Imperialis Cameræ (vt vocant) ordinatione constitutū est, ne progrediantur litigatores, eorumq; Procuratores, vltra duplicationem in his, quæ ante litis contestationem agitari solent, neque vltra quadruplicationem etiam post litem contestatam sicuti Mising. attestatur in adducto S. primo. numero secundo. Ab. Io. Hier. Camp.

RITVS

procuratoris, hęc est theoria magistr. in cap. exceptionem. de excep. ad quam semper materia habetur recursus. & in ea allegantur optima, membra supra scripta probantia, faciunt in Spe. in tit. de dilatio. S. j. versicu. deliberatoriz & in. S. fi. ver. & attende quòd cum. & per Doct. pastoralis. de exce. & plene per Panor. in alle. ceptionem. in quo post glos. pralleg. dixit quod exceptiones sunt dilatoriz temporales: quæ preceptoriz & perpetuz: quædam anormolæ, & toto nõ sequuntur materiam dilatoriarum & priorariū, & prosequitur plenissime materiam eas etiam Feli. colum. 4. vbi pulcherrime pro materia. Superiori casu. Id est, quando fuit statutus terminus ad respondendum libello seu petitioni, secus si statutus ad opponendum, alias ad respondendum. Albericus Oliua. Ad respõdendum libello. Cuicumque ad iudicium vocato post oblatum libellum datur terminus ad respondendum, & deliberandum an velit cedere, contendere, per auth. offeratur. C. de lit. contest. usque adeo verum est, vt si petenti denegeretur, non sit nullum ex gloss. final. in cap. vxor. felicit. in Clem. sæpè versicu. litis contestationem de signifi. Cui tamen fuit ista dilatio, & terminus nullus, est profecto denegandus alius, quamuis datur ad proponendum exceptiones dilatorias, & dilatorias, cum illæ debeant proponi infra terminum assignatum ad deliberandum, ex Bart. in l. 1. de iur. 2. ff. de edend. & inibi Alexan. nu. 5. & Canonum. . . . quod quidem Ritui nostro aduersari, datur, qui æquius ipso iure communi procedens ponit, ne statuto termino ad respondendum libello intelligatur ad opponendum dilatorias, & declaratorias, eique suffragantur verba Zabar. in clem. sæpè post numerum 13. in fine de verbor. signifi. qui redarguitur Iudex, terminum simul concedens respondendum libello, & opponendum dilatorias, ne ideo si expressè id facere, non conuenit de iur. canonico, istius quidem sateri de decebit tacite. ille esse concessum cum termino ad respondendum libello, & consequenter Ritus iste non abhorreat à ratione iuris canonici, ac propterea iuste demum iudicij, vt in superiori casu (hoc est) cum terminus fuit ad respondendum libello, peti post oblatum ad opponendum exceptiones, in Regno etiam datur terminus iste deliberatorius, non quidem in diebus, quos præscripsit alleg. auth. offeratur, in diebus per prag. 5. de ordin. iudic. exortem, comparente Reo, vbi triduum post citationem præmissum, vtique proinducijs deliberatorijs datur, auctore Arnonio in sua praxi Iudic. capi. illum sequitur Bernard. Pand. in suis comment. prag. 1. de ordin. iudic. num. 128. neque de iure tringitur hodie iudex præfigere 20. dies iuxta di. auth. pro tali termino, cum illis possit moderari specul. in Rubr. de dilat. S. nũc videamus. nu. 7. Ioan. Hier. Camp. Ad opponendum dilatorias. exceptionum materia qui voluerit percurrere, adeat, Marant copiosè tantem in suo specul. par. 6. membr. 9. hic neum. omittens illarum aliquas esse dilatorias, alias preceptorias ex l. 2. S. h. ff. de except. dilatorias tres alias dissecati partes, atq; in his contineri dilatorias, ipsasq; dilatorias non nisi ante litē cõte. i proponi debere, per c. inter monasteriũ de re iu. l. fin. C. de except. & per Aduen. itidem late re. 263. inibi multis limitantem in casibus, & præ. pta ab omnibus est commendata restrictio, si post contestatam illa superuenit exceptio, Angel. in l. si mulier in principio. ff. sol. Matrim. & inibi Alexan. nu. 4. idem consil. 100. discussis post numerum

Ritus Vigesimoctauus.

RITVS XXVIII.

Item obseruat dare terminum vtrique partis ad probandum, & defendendū: & si in dicta dilatione pars aliquid faciat, puta, articulos producendo, vel procurando testes citari, vel quia habiti fuerunt pro citatis & iuratis, poterit pars ipsa testes examinari facere, & etiam post dictam dilationem, quousque fieret aliquis actus in causa, vel pars altera se opponat, ac etiam pars ipsa producens testes, tali casu vel etiam si alios testes producere velit, poterit petere, & secundam dilationem, quæ tunc absque causæ cognitione ordinarie conceditur, in qua potest etiam de nouo ponere, & testes infra dictam secundam dilationem citatos, & etiam antiquos examinari facere, etiam post finitam dictam secundam dilationem, similiter vt supra.

Nec dabitur terminus ad examinari faciendum, lapsa dicta secunda dilatione, nisi ex iusta causa, quia daretur tunc tertia dilatio, sed si nullam fecit diligentiam in prima dilatione, non dabitur secunda dilatio, nisi ex iusta causa, vt quia fuit impeditus in prima.

S V M M A R I V M.

- 1 Litis contestatio requiritur de iure in iudicijs.
- 2 Terminus est communis actori, & reo, & num. 9. & 11.
- 3 Iuramentum remitti potest testi à parte.
- 4 Testes iurati in termino vtrum valeant postea testificari, & num. 12.
- 5 Litis contestationis locum, qui actus iudicialis obtineat?
- 6 Repetitio testium peti nequit ab eo qui passus est, conclusionem fieri.
- 7 Dilatio secunda quando concedenda, & numero 13. & 14.
- 8 Articulus aut noua positio quæ sit.
- 9 Impedimentum est probandum.

Dividitur ritus in duas partes. secunda, ibi, nec dabitur. & prima subdiuiditur in tres partes. secunda, ibi, & si in dicta tertia, ibi, tali casu.

Dare terminum. Intelligas lite prius contestata super libello oblato, quando de iure litis contestatio requiritur, de quo dic vt dixi supra in ritu 23. in princ. & habetur in cle. sape. de ver. sig. alias esset processus seu registrum nullum, vt in ca. dudum. lo. 2. S. nos igitur, vers. quia th. & ibi glo. in vers. responsionem, cum seq. de elec. cap. accedens, lo. 1. & cap. 1. vt lit, non conte. cap. 1. de lit. conte. l. rem non nouam C. de iud. & plenius per Panor. in alleg. ca. dudum. col. 8. in glo. in ver. irritam. vbi ponit regulam, quod ois causa sit plenaria, & requirat litis contestationem, & sequere vt ibi per eum, & per d. Alex. confi. 2. num. x. & ibi addi. vol. 3. & vide ritum. 31. infra & quod ibi dicam, & si actor infra terminum datum, ad proban-

dum post litem contestatam produxerit aliquod instrumentum reo, non obstante quod terminus ad probandum sit lapsus, dabitur terminus ad impugnandum dictum instrumentum & exceptiones proponendas & verificandas, si illum petierit. Fed. de sen. cōf. 16. casus talis est. Do. de ro. decis. 170. not. quod in causa antiq. & terminus datus actori erit reo communis. Panor. in cap. 2. col. 4. ver. & aduerte. de dilatio. allega. l. petendæ. C. de tempo. in integ. restit. & Sp. cu. ibi vide.

3 Pro citatis & iuratis. Patet propterea & iuramentum testi posse a parte remitti. ca. tuis quæstionibus de testi. no. gl. in l. 1. ff. de fer. & est ratio, quia iuramentum non est de solemnitate formali testimonij, cum possit ab vtraque parte remitti, non tamen ab vna tantum, & concernit fauorem partium principaliter, non publicum principaliter, vt per Doct. in alle. ca. tuis. vbi quod si non appareret remissum non potest presumi præstitum. de quo in capi. sicut nobis pl. no. de re iud. & ratio, quia est solemnitas extrinseca non præsumitur, vt ibi, & in l. quecumque de obli. & p. Bar. in l. sciendū. de ver. obli. & quod remissio sita partibus procedit quoniam non tractatur de præiudicio publico, vel salutis animarum.

4 Post dictam dilationem. Si intelligis in quo ab vtraque parte habiti fuerunt pro iuratis, cedit de plano: sed si vis intelligere in casu per nis articuloꝝ, vel quando fuerunt citati, & non habiti pro iuratis, non procedet absque ratione, vt poteris videre per deci. Rot. 37. & 46. vbi in quibus quod etiam si testes iurasset infamum, de rigore non possent examinari post terminum, nisi de equitate, & si iudici videbitur, & ab partis præiudicio, ideo ritus innititur equitati, & deo rigore. pro quo est deci. Ro. 589. inci. not. si in missione. & 587. vtrum duo menles. & 345. not. quod vbi in antiquis & plenissime, per Felin. in cap. l. col. 14. num. 19. ver. limita. 16. de proba. & loquitur quando testes in termino iurauerunt, etiam multa diligentia pro eorum depositionis receptione ritus loquitur etiam si non iurarunt infra terminum modo articulos produxerit, vel citari fecerit, quod not.

5 Fieret aliquis actus. Quia tunc esset processus examinandi, prout dicimus quod ille actus solet fieri litis contestationem in causis in quibus lis non contestatur habebitur partis contestatione, & præcludet viam ad multa de his per Felin. in cap. insinuante. col. fi. in fin. not. de offic. delega. & vltra ipsum per Ludo. ro. con. in spectabilis domine. vers. quod autem. & per ipsam Felin. in cap. olim col. 2. in fi. de accusa. per Panor. in cap. venerabilis, in fi. & ibi addi. de iudi. per d. de put. in trac. findi. cap. vtrum iudex. penul. col. 98. vlt. col. num. 30. Bellame. deci. quinta in tit. de p. cu. moder. in deci. concilij Neapo. 33. in fi. & 346. dubio.

6 Pars altera se opponeret. Facit not. dictum in capi. cum. M. de consti. videlicet, quod si duo iudices non habentes se vt superior & inferior cognoscant pariter de vna eademque causa, tenet processus contra vtroque factus, nam ex quo ambo habent iurisdictionem in illa causa, imputari debet parti non excipienti, quod dictum omat & ampliat ibi. Feli. col. 13. in fi. ver. extra glo. cum sequen. & notabilius per Bar. in l. si duo patroni in S. idem iulianus. in fi. ff. de iure iur. vbi quod si articulus qui non debebat admitti fuit per iudicem admissus, ponens exemplum, si in causa confessionis recuperandæ fuerit admissa probatio de dominio, & parti non fuerit data copia articuloꝝ, & non poterit ei imputari quod consenserit, quia diuina nesciebat, poterit propterea postea, id est, facta publicatione opponere, & dicta testium non valebunt, sed

¶ Si aliquid poterit imputari, puta, quia permisit
 et iudicem post publicationem procedi ad aliquem
 m, & tunc secus, quia dicta testium remanebunt
 alle g. cap. 1. de ordi. cog. & debuit allegare capi. 1. de
 est. l. po. & Innoc. in capitu. per tuas. de testib. & ibi.
 el. n. columna duodecima. ver. primo, est & ibi. qui-
 us addi. vbi quod si pars permisit in causa conclu-
 i, non poterit postea petere testem repeti, qui dolo
 el. negligentia iudicis plene non deposuerat, vel no
 ut interrogatus. quod bene nota in practica, quia
 ab es ritum conformem in hoc cum iure communi.
 & Faciunt not. in glo. si. ante fi. de rescri.

¶ Secundam dilationem. Quando, scilicet, vsus
 fuit aliqua diligentia in prima, prout ritus loquitur:
 & patet per verba in tali casu, alias non daretur secu-
 sa dilatio, nisi ex iusta causa, vt per Panorm. in capit.
 ex ratione. in fi. de appell. & in addi. in eun. in capit.
 aggestum. in litera. C. eo. tit. & in cap. ex transmissa.
 de rescrip. per laso. in l. si. col. 5. ver. venio ad secun-
 dam. ff. de seriis & dila. per Lanfran. in repe. cap. quo-
 ram contra. in ver. dilationes. de proba. & pro mate-
 riale per Ias. in l. admonendi. 4. colum. in fi. in le-
 no. ff. de iureiuran. & omnino per Barto. in l. 1. ad fi.
 de dila. per Felin. in cap. pastoralis. pen. colum. vers.
 tio per. de exceptio. & per Specu. titu. de proba. in
 c. & per Panor. in cap. in causis. in pri. glo. & in c.
 tertiam. in prin. de test. in cap. licet no. 4. de pb.
 ¶ Tunc. Id est, quando fuit vsus aliqua diligentia
 prim a, alias non daretur secunda, & intellige ab-
 sue causæ cognitione. id est, alia parte ad id non ci-
 ra, & de facto, prout not. Rom. consi. 248. hec sentē
 Bart. consi. 72. punctus questionis. Felin. in cap. 1.
 l. num. 22. num. 35. de consi. & est text. in l. in causæ.
 l. causa cognita. ff. de mino. quem al. Felin. in capi. 1.
 l. num. 8. vers. item. absolutio. de iureiuran. & not. in
 ap. cum ex literis. de in integ. restit. fac. no. per Lap.
 l. alleg. 61. circa. med.

¶ De nouo ponere. Quæ sit noua positio seu ar-
 ticulus vide supra in Ritu 22. in 3. parte. 2. partis prin-
 in glo. in ver. nouis probationibus. vbi etiam quali-
 er cognoscatur noua positio.

¶ Citatos. Non dixit iuratos, innitendo equitati,
 et supra dixi in glo. post dictam dilationem, & hoc est
 contra iuris rigorem.

¶ Antiquos. Id est citatos, seu pro iuratis habitos
 in prima dilatione, & infra eam non examinatos.

¶ Similiter vt supra. Id est, si fecit aliquam diligen-
 tiam, puta, citari faciendo nouos testes, positiones,
 seu nouos articulos præsentando in ista secunda di-
 latione, alias post eam nouos nec antiquos examina-
 ri facere poterit. quod innuit verbum, similiter. q. d.
 prout dictum fuit in superiori casu, & ab eo non dif-
 ferendo sicut in simili no. glo. in vers. dissimile. in l. iu-
 lianus. ff. de condi. inde. quod etiam manifestius de-
 clarat verbum vt supra quod facit relationem ad iur-
 prædicta. vt not. Barto. in l. prima. §. hoc edicto. in fin.
 ff. de postula. quem sequitur Philipp. deci. consi. 384.
 vln. colum. ante fi. 394. numero primo. 2. 7. colum. 2.
 numero 3. & censetur ista relatio fieri cum omnibus
 qualitatibus præcedentis dispositionis, vt not. Barto.
 in l. prima. ff. de receptio. in l. prima. §. fina. ff. si fami-
 sur. fecit. dica. & in l. si quis seruum. ff. de legat. 2. se-
 quitur Philip. deci. consi. 377. col. 3. ante versic. nec
 obstat. quod faciunt. nota. in cap. secundo requiris. de
 app. sed supra dixi secundam dilationem contēden-
 dam, si illam petens aliquid in prima fecerit. simili-
 ter ergo dicit, si aliquid in secunda dilatione fecerit,
 alias &c. Albericus Oliua.

¶ Ad examinari faciendū. Pro istis terminis dan-
 dis vel denegandis vide Specu. in titu. de probat. in
 princ. & ibi add. Ioan. And. in ver. secundum Egidiu.
 in litera. C. & per eund. Specu. in titu. de dilatio. §. vi-
 dendum restat. vers. in summa. & capitu. licet. de
 Ritus Archiepisc.

proba. capitu. præsentium. de testib. lib. 6. l. petendæ.
 C. de temp. in inte. resti. in quibus quod dare termi-
 num vtrique parti ad probandum hodie est vsurpa-
 tum; & ibi inuenies verba istius ritus, & quod termi-
 nus datus reo ex iusta causa, seu actori, erit commu-
 nis alteri parti; per allega. l. petendæ. in fin. & si fuerit
 statutus terminus ad probatum habendum, tunc dies
 præstiti iuramenti a testib; & dies depositionis edi de
 bet. Bald. in l. 2. colum. 3. post prin. C. vt fir. peni. pro
 quo termino vide Philip. Franc. in capit. secundo de
 testib. lib. 6. in §. si vero. in princ. & pro differentia ad
 probandum & probatum habendum, vide decisio.
 Bellame. 715.

10. ¶ Fuit impeditus. Not. quod oportet probari im-
 pedimentum vel diligentiam in termino simplicitet
 statuto, vt per Felin. in allega. cap. licet. colum. 16. in
 princ. de proba. & in capitu. ex transmissa. in princ. de
 presc. in cap. sciscitatus. col. 8. vers. oportet notum.
 de rescrip. & an. detur ista tertia dilatio pro tanto te-
 pore pro quanto fuit secunda, vide Felin. in capit. ex
 ratione. vlt. colum. de appell. & quod non sit danda
 medieta primæ dilationis vel secundæ, seu secundi
 termini, sed sit arbitraria ipsius iudicis cõcluditur in
 deci. 124. in collectis per d. Mar. de Affict. & q. pro-
 bari debeat vide Bald. in l. 1. col. 2. circa mediu. C.
 de dilationibus. Albericus Oliua.

a. ¶ A. N. Ad probandum. Nam in summaris datur
 terminus vtrique parti ad probandum incumbens ex
 bal. in l. frustra nu. 4. C. de probat. & tal. in §. omnium
 num. 3. in tit. de action. Ab. Io. Hier. Camp.

b. ¶ Examinari facere. Id pariter firmat Paul. de Cast.
 12. in l. nam & seruius. §. si viuoritio numero quinto. ff.
 de negot. gest. Rot. decif. 73. licet in remissione, alias
 3. de testib. in nou. & melior est decif. 495. contra
 Romam, seu 13. de probat. in nou. decif. 345. nota.
 quod vbi est datus, alias tert. de dilatio. in antiqu.
 decif. 587. vtrum siue 26. cum sequen. de probat. in
 antiqu. decif. prima. Bisignet. sub Rubr. de testib. Bel-
 lame. decif. 378. licet dicatur, & nouissimè Felin. in
 capitu. licet causam a numero decimo nono. de pro-
 bat. & communem esse opinionem, adiungit Boer.
 decif. 294. num. 20. quam tamen regulam limitat quin-
 que modis Felin. loco citato; illa autem est cæteris
 verior, cum est datus terminus ad probandum, &
 probatum habendum, præsertim si subiciatur illa
 verba per omne genus probationis, vt inq. ipsemet
 Felin. nu. 22. & 23. ac Romæ seruari per cautos Procu-
 ratores, vt parti aduersæ præfigatur terminus ad pro-
 bandum, & probatum habendum per omne genus
 probationis, atq; etiam examinandum, & examinari
 faciendum testes ex aduerso, vt dicatur, inductos, &
 iuratos, hoc etenim constituto termino, nequit tro-
 tarius post lapsum terminum examinare testes, nisi
 de iudicis expresso mandato. qui quicunque, re integra
 illos examinari pmittit, præsertim quos in prompta
 haberet, teste Salustio Tiberio à conetto in pract. iu-
 dic. Rom. lib. 2. cap. 11. nu. 2. ex cuius dictis arbitror
 duo potissimū colligenda, alterum, qd testes in termi-
 no iuratos pot. examinari absq; vlla iudicis iudicia
 examinare post terminum, alterū qd tamen si termi-
 nus fuerit præfixus, cum illis verbis ad probatum ha-
 bendum, nihilominus tunc sit in arbitrio iudicis exa-
 minatio testium, quique soleat, ex æquitate Roma-
 næ Curie id concedere; & in Regione dum iurati,
 sed citati tantum in termino valeant infra triduum
 post terminum iurare; & testimonium ferre; con-
 cludit Ritus Magnæ Curie 149. Item quod in qui-
 buscunque; obidque non amplius in hoc seruatæ
 dispositio Ritus sexagesimas nonus. Quiniamodū
 hodie fiat publicatio cum termino octo dierum ad
 recipiendum copiam processus, & altero termino
 aliorum octo dierum ad percontandum iuxta formā
 Regiæ Pragmaticæ, cursu dilationum, quæ est 12.

Ritus Vigessimusnonus.

RITVS XXIX.

sub Rubr. de ordin. Iudic. possunt testes examinari intra prædictum terminum ad recipiendum copiam dummodo in termino citati, sed cum ex posteriori obseruantia omnium Curiarum, terminus statuendus ad recipiendum copiam, quando fit publicatio, sit iudici arbitrarius, & in eo liceat præfatos testes examinare, ideo inoleuit practica, vt fiat publicatio eum termino tot dierum, prout iudici melius videbitur, & cum reseruatione infra eundem terminum examinandi testes citatos, vt affirmat Carau. allega. Rit. 149. num 4. Ab. Io. Hier. Camp.

c Poterit petere. Dummodo aliqua vsus sit diligentia in prima vt constat aperte ex §. sequen. in fine, præterquam si iusta intercesserit causa, vt inibi patet, & vtunque concinit iuri communi non admittenti reintegrationem termini probatorij, si in termino ipso neutra partium aliquid fecerit, iuxta decif. Capy. 81. in causa cum decif. sequen. & decif. 90. in causa Magnificorum, & consequenter nisi iusto deventus impedimento ex luculenta decif. Afflic. 50. Iudices; quod quidem impedimentum sacramento probatur, eo tamen in specie allegato, vt concludit Feder. de Senis consil. 114. super puncto, Baldus consil. trigesimo tertio. statuto cauerur post numerum secundum. volum. 5. Boer. decif. 294. & istam quæstionem numero decimosexto, & succurrit textus in capitu. penult. de testib. quodd autem in hoc Ritu subiungitur. ne requiratur causæ cognitio in concessione secundæ dilationis, intelligitur absque partis citatione, vt probat Oliua supra nu. 9. Abb. Io. Hier. Cap.

d Daretur tunc tertia. Secunda, & tertia dilatio in **14** Ciuilibus a iure dari permittitur capitu. in causis, & cap. penult. de testib. & §. quia verò in auct. de testib. in vtraque autem requiritur iusta causa, ex gloss. prima. in adducto capitu. in causis, & gloss. magistra in l. fin. ff. de feriis Alexan. consil. 101. visis numero secundo. volum. 14. Qua non existente causa, non est alia danda dilatio, nam dilatio concessa ad probandum est de iure peremptoria, tamen id non fuerit additum ex Bart. in l. prima. C. de dilat. & omnes in citat. l. fina. Aduent. Regul. 201. volum. primo, nisi tamen aliquo statuto, vel consuetudine plures concederetur, quia tunc, & seruanda foret talis dispositio, & at tunc consideranda verba statuti, per las. in eadem l. fina. numero 42. & Paul. de Castr. nune. quinto in fine, atque ideo obseruantia Curie Archiepiscopalis Neapoli. relata in hoc Ritu, est vtique tenenda, & seruanda iuxta seriem, & tenorem, nempe cum iusta adest causa, sed prorogatio termini, etiam non præhabita tam subtili inuestigatione de causa iusta fieri potest de iure, vt Paul. de Castr. affirmat in illa lege fin. Specu. de dilatio. §. nunc videamus nume. 4. in fine, & las. numero quadragesimo secundo, versicu. quinto limita vbi subiungit rationem diuersitatis, quod finita dilatio est ius quæsitum aduersario, quod iudex auferte nequit, nisi accedente iusta causa, sed quoties nondum est finita, non est partius aliquod acquisitum, ideoque impedire potest, ne illi queratur, est verum, quod Boer. decif. 294. tenet, vt causa debeat concurrere etiam in prorogatione, & in Regno præsertim, quod illa requiratur, probat Marant. in suo specul. Iudic. part. 6. act. 3. post nume. 4. An verò sit danda quarta dilatio in causis summarijs, scribit Lap. allega. 82. in causa Matrimoniali, vbi concludit affirmatiue, si bene considerentur eius verba, & inibi notat Quintil. Mandos. addit. prima in fin. Felin. in cap. in causis ante numerum 3. de testib. & alij adducti per Horatij Mandos. in suis addit. ad cõf. Roman. 225. tamen si Roman. in illo consil. & seq. teneat negantem partem. Abb. Io. Hier. Camp.

Item datis articulis vel exceptionibus pars altera potest petere copiam pro faciendis interrogatorijs, & etiam protestari quòd non examinentur testes absque interrogatorijs, potest tamen vicarius dare terminum ad dandum interrogatoria, & examinantur testes iuxta interrogatoria si deliter, & fiet commissio ad partes de examinandis testibus iuxta interrogatoria præfata, & soluitur pro examinatione super interrogatorijs per illum qui ipsa dat: non tamen fieri solent super articulis repulsæ.

Item habita copia articulorum siue exceptionum pro faciendis interrogatorijs præcluditur via amplius ponendi in causa ex quo didicit posita per alteram partem vnde pars quæ non habuit copiam in prima partis alterius, poterit ponere de nouo prima & secunda dilatio, vt supra dictum est.

S V M M A R I U M.

- 1 Copia Articulorum est danda aduersario & numero 14.
- 2 Positio probat contra ponentem.
- 3 Articulorum impertinentium tutius est illico scussionem facere.
- 4 Interrogatoria admitti nequeunt cum clausula no iure impertinentium.
- 5 Depositio testis non interrogati super interrogatorijs, redditur inualida & nu. 15.
- 6 Interrogatoria corrigere potest, qui ea presentans.
- 7 Remissoria ad partes quando sit de neganda.
- 8 Examen alteri commissum subdelegari non potest.
- 9 Interrogatoria presentans non contribuit in pensis.
- 10 Repulsæ fit contra testes, aut eorum dicta.
- 11 Repertorium copia quomodo danda.
- 12 Interrogatoriorum copia cum est data, præcluditur via amplius ponendi.
- 13 Dilatio est concedenda ad danda interrogatoria.
- 16 Differentia quæ sit inter articulos, & exceptiones.
- 17 Differentia inter articulos, positiones, & capitula.

Dubiditur ritus in duas partes principales, & secunda, ibi, item habita copia, prima subiungitur in quinque partes, secunda, ibi, potest tamen tertia, ibi, & fiet commissio, quarta, ibi, & soluitur, quinta, ibi, non tamen, in prima prin. parte dat modum examinandi testes. in secunda principali præcluditur via recipiendi testes.

Copiam pro faciendis interrogatorijs. Adertas quòd alia est copia capitulorum seu articulorum & alia copia positionum cõcernentium factum alienum, quia ista necessario danda est, & super ea debet pars prius rñdere, si factum proprium contineat, alias

ius nō, sed data prius copia, vt per Bal. in l. 2. col. 2. in l. 2. C. vt lit. pen. facit cap. pastoralis. de iud. non sic le copia capitulorum, quia obmissa, poterunt testes capi, & ideo non est de necessitate tradenda. istam sententiam gustauit solus Bald. prout refert Fel. in ap. p. tuas. col. 2. in fi. & 3. in prin. de testi. vbi expressit in m. tenet copiam capitulorū dandam p̄ conficiendis interrogatoriis, sed non ipsorum interrogatoriis, vt euitetur occasio malignandi. Felinus ibi refert in m. 3. numero tertio, & alleg. glo. in cap. presentium. de testi. lib. 6. quem tex. non gustauit Fel. p̄ illa sententia Bal. quæ glo. ponit formam p̄ conficiendis interrogatoriis, in ver. interrogatoria, & formam pro conficiendis positionibus, ac etiam articulis, seu capitulis, ponit gl. j. cir. me. ver. sed. dic. de confess. lib. 6. & formam articulorū ad p̄bandū memoriā nō existeret in contrarium, gl. in ver. memoria. in c. j. de p̄scrip. lib. 6. & quod positio p̄ partem facta p̄bet in fauore alterius partis, cōtra quam fuit facta. Phil. dec. consi. 445. col. 5. nu. 17. & similiter responsio facta per verbum, credo, in fauore conficiētis positionem, ibi dicitur nu. 18. & per eū. in l. 2. nu. 8. c. de inst. & subst. & dicit articuli seu capita possint admitti saluo iure impertinentiū & c. qñ discussio super illis requiret rationem indaginem, vtputa, qñ occuparet tantum impus quātū requiret negociū principale, vel qñ p̄ p̄sumpta malitia moueretur, vt p̄ Fel. in ca. cum bingat. col. 5. nu. 18. de offi. dele. & tutius est illa i primis & ante omnia discutiri. ne partes venentur laboribus & expēsis, prout ita Romæ fieri attestatur Philip. dec. in c. in noie. col. pe. in fi. nu. 35. de testi. & index non debet pati q̄ super impertinentes testes r̄minetur, prout dixit Bal. in all. c. p. tuas. per text. in l. duo patroni. S. idē iulianus. ff. de iure iu. prout refert Fel. in alle. c. per tuas. col. 3. nu. 4. & si sunt apparenter impertinentes q̄ nullatenus, etiam cum illa lausula, saluo iure impertinentium, admitti debeant. in all. l. si duo. S. idē iulianus. nu. 33. ff. de iure iu. & ibi Pau. de Ca. p. gl. alle. c. cū contingat. tñ interrogatoria ante oīa discuti debent, & nō possunt admitti, saluo iure impertinentium, vt p̄ Inn. in alleg. c. per tuas. quē sequitur Fel. col. 2. post prin. de testi. immo ante oīa debent superflua resecari. Panor. ibid. col. 3. & si testis non fuerit super interrogatoriis interrogatus negligentia seu dolo, nō propterea depositio erit nulla, licet parte instante valeat, et post publicatum sup̄ illis repeti Spe. in tit. de teste. S. iam de interrogatoriis. ver. itē caute. & Io. An. in all. c. p̄ntium. per text. in l. c. per tuas. quos refert & sequitur Alex. consi. 172. col. pe. ver. p̄terea. vol. 2. ac et si in cōmissione dicatur, q̄ testes recipiat, & illos secundū interrogatoria partis aduersæ interroget, iuxta tex. alle. c. presentium. S. testes et. & interrogatoria minime reperiantur, depositio non tenet. Old. consi. 323. inci. circa primum. ver. circa tertium. & qui interrogatoria p̄sentauit si vult ea corrigere, poterit. Bal. in l. edita. col. 20. i. 2. lec. ver. in eadē cōtingit. C. de eden. & q̄ superflua debeant resecari, Bar. post gl. alle. c. presentium. in l. 1. col. 3. in prin. ver. & hoc iduco. ff. si cer. pe. vbi cōcludit quod interrogatorum factū testi, deponens super mutuo vt respondet, quid sit mutuum, dicitur legitimum, & quod de iure procedat: & cū vt plurimum interrogatoria veniant inelusa in remissoriis, no. quod qñ calūniose petitur ad partes remissio, index eam concedere non debet. Fel. in cap. decetero. 4. col. de re iud. & in exceptione opposita in vim dilatoriz, quod non concedatur remissoria. Philip. Fran. in cap. 1. col. 5. in fin. de lit. contest. lib. 6. & iudices remissorie non absoluent testes excōmunicatos ad cautelam, p̄ illis examinari faciendis, si expresse talis facultas eis non fuerit cōmissa. Fel. in ca. p̄terea. col. 3. ante fi. de off. dele. facit. cap. veniens. lo. 2. in fi. de testi. de quo videtur dubitasse Old. con. 145. in princ. & illa concessa,

ac facta absolutione excōmunicationis, vt valeat testis deponere, de consuetudine Ro. cur. postquam deponerit testis, statim re incidit in p̄ntiam excōmunicationis sententiam, vt p̄ scrib. in all. c. veniens. lo. 2. de testi. in fi. quos refert Philip. dec. consi. 145. col. 3. ver. quarto bene. & possunt tales iudices recipere, & facere interrogatoria, dū examinant testes. Inn. in cap. cum bertoldus. in ver. in aliis. de re iud. Fel. in alle. c. p̄terea. col. 3. iaf. in l. cui iurisdic. col. 2. nu. 8. ff. de iurif. om. iu. & in causa criminali et dabūtur interrogatoria. Bal. in l. legis. virtus. ver. quæro an. ff. de legi. & si testes infra terminum in remissione statutum iurauerūt, & post terminum de posuerunt, tenet depositio. est deci. Ro. 73. Inn. & Bellam. 378. & isti iudices cōpellent nedū testes, sed partiū confessiones instrumenta, & alias scripturas recipient. deci. Ro. 585. inci. decreta remissione. in anti. & ante lit. contē. auditor non decernit remissoria, et si ex causa necessaria petatur. deci. Ro. 367. no. quod positio. in anti. & practicitur in Ro. quod remissio ad partes expeditur siue plūbo, siue habita commissione sub sigillo Auditoris, & si habita fuerit cōmissio quod decernatur, citabitur pars ad concordandū de loco, & de iudicibus, & deinde, ad dandū interrogatoria & audiendū includi articulos, & ad videndum iurare portitorē, & no. q̄ qñ fuit decreta remissoria sub plūbo iudices in ea cōtenti sunt delegati, & possunt subdelegare, sed nō cōsocio ab altera parte electo. ita Spe. in ti. de off. dele. S. sequitur. in prin. quē refert & sequitur Panor. in c. fi. in prin. in gl. j. eo. tit. de offi. dele. vide oīno. deci. Ro. 258. in no. secus qñ sub sigillo Auditoris, quia tunc sunt subdelegati, & non possunt subdelegare. c. pastoralis. cap. venerabili. c. fi. de off. dele. c. cū causam. de app. l. a iudice. C. de iud. & si fuit decreta sub plūbo, Auditor non poterit in illa causa decetero se intromittere, sine noua cōmissione p̄ appositionem manus summi Pontificis. ca. vt nostrum. de app. Phil. dec. in cap. cum M. in fi. de const. Soci. consi. 39. col. 5. num. 24. vol. 4. Cald. consi. 7. de p̄t. quæ nō sine aliquo studio collecta no. in pract.

¶ Protestari. Per istam tñ protestationē non annullabitur actus cōsequentiū ad factū, vtputa quod testis post p̄tationem depositio non teneat, si examinabitur sine interrogatoriis, vt in p̄t. gl. fuit cōclusum, ibi, & si testis non fuerit, rō, quia talis protestatio non dependet a potestate protestantis, sed iudicis, & notarij, depositionem testis recipientis, vide Ant. de butr. in cap. cum M. col. 19. ver. tertius casus, & alios scrib. de const. sed poterit instare vt etiā post publicatum in causa testes repetantur, vt in p̄cedēti glo. fuit conclusum.

¶ Dare terminum. Parte. s. petente. vide gloss. in versicu. p̄cipit partibus supra in ritu 2. in 2. parte princip.

¶ Fideliter. Alias etiam post publicationem ad partis instan. interrogabuntur. capit. per tuas. de testi. qui text. non habet locum quando culpa partis non fuerit perfecte examinata. ita Inn. ibi, puta quia non articulauit perfecte, vel nimium obscure, vt per Ange. in l. veluti. ibi, & est argu. ff. de edend. allegat. Specu. in titu. de teste. S. satis vtiliter. versu. pen. quem refert. Felin. post Bald. in cap. 1. quid sit inuesti. in alleg. cap. per tuas. in fine.

¶ Et fiet commissio. Iuxta tex. in capitu. presentium. de testi. libro 6. cap. licet. de probat. capitu. constitutus. de fideiuss. clem. prima. de offic. deleg. & not. quod is cui committitur scriptura examinis nō potest subdelegare, sed si committitur quod examinet, poterit subdelegare. Felinus in capitu. cum Bertoldus. colum. septima. versicu. de subdelegatione. de re iud. & ratio est, quando committitur scriptura examinis, quia committitur tunc certum ministeriū, & uideretur electa industria p̄sonæ. c. fi. de off. del.

D 2 & li.

Ritus Trigesimus.

& similiter qñ sit cõmissio p verbũ, præcipimus, non poterit subdelegare. Io. de imo. in cle. fi. col. 2. ante fi. de procu. Fel. in cap. nam concupiscentiam. col. 2. in fi. ante nu. 8. de const. & non intelligas ritum in causa criminali criminaliter intentata, quia tunc regula riter non fiet cõmissio, auc. apud eloquentissimum, C. de fi. instr. & in auc. de testi. §. & qm̄ & §. hæc oia. quæ iura alle. gl. in ver. iure. in ca. 2. de iudi. lib. 6. & ibi tex. in ver. alteri committi. & gloss. in ver. ciuili. in clem. i. de offic. deleg. præalle. nisi persona examinanda non posset venire ad iudicem, vel essemus in causa hæresis, vel testes essent extra prouinciam, & fieret cõmissio iudici illius loci, vt sua auctoritate & iurisdictione illos recipiat, vt vna iurisdictione altera iuuetur. In causa vero ciuili seruabitur ritus, pro quo est text. all. capi. 2. de iu. lib. 6. & cle. 1. de offic. delega. & facit quod voluit Io. And. in cap. præsentium. in gloss. 1. de testib. lib. 6. præalleg. dicens talem remissionem esse in arbitrio iudicis, per no. in alle. §. & quonia. in auc. de testi. & ordinarius sua auctoritate, vt supra illos recipiet, si cõmissio facta fuerit ab ordinario, secus si auctoritate delegati apostolici, quia auctoritate delegata per ordinarium recipiuntur. c. constitutus. in fi. de fideius. c. statutum. §. pe. de rescri. lib. 6. quando tñ talis fiet cõmissio, fieri debet notario vt nudo ministro. c. h. in fi. præal. de offi. dele. examinatis prius articulis an sint admittendi, & interrogatorijs an sint superflua, quia talia non committuntur notario, vt p. Panor. in c. qm̄ contra. col. 18. de prob. Lap. all. 46. inc. in causa matrimoniali. & plenissime p. Doct. in cap. cum causam. de testi. in præal. c. constitutus. & ca. 2. de iudi. lib. 6. & cle. 1. de offi. deleg. vbi q. notarius nõ potest sibi scribere cõmissionem sibi a iudice factã pro testibus examinandis. Panor. post Hosti. in all. c. qm̄ contra. col. 17. & est pro hoc decis. sacri concilii in collectis per d. Matr. de Affsi. dec. 317. & fiet talis cõmissio, siue testes sint in eadem prouincia, siue non, cum hodie singula ciuitates habeant eorum regimina, vt per Panor. in alle. c. cum causam. de testi. quem refert & sequitur Franc. de Arc. consi. 82. inci. factum super quo peritur. col. vlt. ver. circa quartum. subiungens q. in his cõmissionibus fiendis attenditur cõsuetudo illius ciuitatis in qua de causa cognoscitur, & fiendam esse cõmissionem iudici illius ciuitatis, vt testes ad iuramenta & dicta recipiat, & monendam partem aduersam contra quam testes produuntur, vt certa die sit coram illo commissario ad videndum iurare testes iuxta formam traditam in l. iudices & auc. apud eloquentissimum. C. de fi. instr. & plenius per Spe. in tit. de teste. §. qualiter autem. ver. cõmissio receptionis. consi. reg. in pecuniarijs. vbi glo. in ver. a partibus. dicit, q. de partium consensu debet eligi ille qui testes recipere debet. & clarius per And. de Iser. in cap. 1. §. q. si veritatem, ver. cõstitutio reg. si de inue. int. do. & vas. lis ori. vbi quod de partium voluntate fiet cõmissio, alias non; & esse potest ratio, quia regnum est vna prouincia, vt per eun. in constit. reg. consuetudinem. in prin. confirmat Luc. de penn. in l. fi. C. de discuss. lib. 10. fol. mihi 48. & est vsurpatum q. reluctantæ ciue Neap. qñ litigatur cum non ciue, q. non fiet cõmissio ad partes, sed transmittitur commissarius, prout fit in causa feudali, per alleg. consi. in pecuniarijs. & idem fiet si litigaret Neapolitanus cum Neapolitano, quia priuilegiatus vtitur priuilegio contra priuilegiatum, qñ vterq. priuilegiatus nõ concurret habitu & actu cū altero priuilegiato, vt si ecclesia petit se restitui in integrum aduersus aliam ecclesiam, licet omnis ecclesia possit restitui, quia nunc illa quæ petit restitutionem aduersus alteram, concurret actu & habitu in vsu priuilegij, & altera habitu tantum, non propterea impediatur ecclesia quin aduersus alteram ecclesiam vtatur priuilegio, quia pariter est priuilegiata: quod est no. pro intelli-

gentia illius regulæ, priuilegiatus non vtitur priuilegio contra pariter priuilegiatum. de quo plene Felin. in cap. in præsentia. colum. 15. ante & post meru 30. de proba. & per Alexan. in l. marcellus. 4. numero quinto, ad senatusconsul. treb. & meritus statuit cõmissionem fieri ad tollendas v. alpercationes Docto. quas in præallegatis iuribus tendo inuenies,

9 ¶ Qui ipsa dat. Contrarium est de iure con- ni, quia dans interrogatoria, super quibus vult examinari, non debet ad expensas contribuere, tio est, quia non ipse producit testes, & dato pars interrogatoria non daret, iudex tenetur i- gere. c. cap. cum causam, in princ. capitula, v. venerab. testi. l. 3. ff. eod. in princ. subit enim pars labores, cum sit magis in facto certus. capi. ab excom- nicato. de rescrip. glo. in consi. quisquis de burg- bus, in fi. Iser. in cap. 1. §. quod autem dicit. col. ibi, in proprio facto. de controuer. inuesti. Phi- deci, consi. 402. colum. 4. vers. venio ad secundum, prouocatur dans interrogatoria, & ad defensam vtgetur. faciunt not. in l. cum inter. ff. de condi- no. expresse Ioan. And. in addi. Spec. in rit. de- qualiter autem. col. 4. in gloss. in vers. quonia. tera, p. sed ritus forte considerauit labores scilicet & actuarij, quia hodie communiter vsurpat quod iudex de raro interuenit in examinatione, & omnem laborem supportat actuarius, com- munitur fit cõmissio, vt in præced. glo. fuit con- sum, ac etiam vt releuet actorem seu producentem articulos vel exceptiones, ne bis soluat & pro ar- tibus seu exceptionibus & pro interrogatorijs.

10 ¶ Repulsæ. Et merito, quia aut repulsantur & depositiones testium, aut ipsorum testium pen- nã, vt per Felin. in cap. licet dilectus in princ. de- quem tex. non esse alibi refert ibi Ioã. And. dicit & non articuli, quia contra eos dantur obiectus per glo. in cap. præsentium. in §. si vero. in ver. iurisdictione. de testi. lib. 6. quæ alle. c. vt circa de eod. lib. & citatur pars in admissione vel repul- sione articulorum, & ab admissione vel repulsione titur appellatio, vt per Philipp. Fran. in alleg. ca. §. testes. in glo. in ver. productos. & per Old. co. inci. principium est. & quia hæc non seruantur in Archiepiscopali Neapolitana dixit ritus, non ri repulsam super articulis, vel & verius, non repulsam super articulis, quia non datur terminus mul ad probandum & reprobandum, vt per Phi- Fran. in alleg. cap. 2. §. testes. in princ. dato enim mino ad probandum datur hincinde copia articu- rum pro conficiendis interrogatorijs, vt fuit con- tum supra in ver. copiam. hoc eodem ritu. & per franc. in alleg. §. testes. vers. tertio quæritur. not. conueniens formare interrogatoria & repulsam, vt de se patet, cum reprobari debeat, & post publicationem, vt per glo. in ver. publicatæ, sicut video in teste, in cap. de testibus, cap. præsentium ex parte, A. de testi. ideo non est tolerandus ab in eadem curia, quod si inquisitus perit copia, rep- torum, nolunt eam trade re cum nominibus &

11 ¶ In nominibus, prout est iuris, & fuit conclusum Docto. & præcipue per Pet. de Anc. not. 20. in cap. qualiter & quando lo. 2. de accusa. per illum tex. Bald. in l. 2. no. 2. C. de eden & suo consi. 95. volum. nisi habeat testes pro filco receptos & examinatos iuxta text. in capitulo. secundo præallega. in §. si vero. de testib. in 6. pro iuratis & repetitis, & tunc traditur copia repertorum & capitulorum cum nominibus & cognominibus, & fiunt exceptiones per inquisitum, & articuli pro repulsa, & simul proceditur in eodem termino ad examinandum, & repulsandum contra testes & dicta eorum pro filco, & talis abusus ordinem peruerteret a iure tradi- tum.

amargu. capit. exhibita. de iud. merito delendus ab
 sus ut iura seruentur: quæ in isto casu semper ser-
 uari, contempto tali abusu. & pro materia istius re-
 miffa uide all. c. licet dilectus. c. presentium de test. &
 hil. franc. in alleg. ca. 2. S. si vero. & an & quando ad-
 mittatur post publicatum quis ad reprobandum cū
 ramento, de quo in alleg. c. presentium. vide Felin.
 cap. significasti lo. 1. circa med. de homi. & p Lan-
 inc. in repe. cap. quoniam contra. in versic. testium.
 l. 12. de proba. & quod p motoru seu accusatori con-
 datur repulsa contra testes inquisiti seu accusati, li-
 t non detur fisco. Par. de pu. in tra. find. fol. 57. col. j.
 cap. & aduerte. circa med. & formam pro faciendis
 tituli, in repulsa, vide per gl in ver. nomina. alle. S.
 tes de test. lib. 6. vide rit. 33. infra.

¶ Habita copia. Responfione prius facta super ar-
 tibus, id est, postquam super articulo seu exceptio-
 nis partis alterius deposuerit, secundum Bal. in l.
 post med. C. vt lit. pen. quem refert & sequitur Phi-
 franc. in cap. 2. S. testes. ver. tertio queritur. de te-
 lib. 6. & alle. Spec. in tit. de teste. S. qualiter. ver. de-
 & S. nunc dicendum. ver. sciendum, quod non
 arur in curia Archiepiscopali Neapolitanis nisi parte
 petente, sed passim petita copia articulorum
 exceptionum consignabitur cū termino ad con-
 dendum interrogatoria, & si altera partium reci-
 siue articulos siue exceptiones, antequam præ-
 articulos seu exceptiones suas præcluditur
 a amplius ponendi, prout ritus dicitur, & sæpius
 praticauit, & praticari in dicta curia vidi.

Ex quo didicit posita. Ita est ratio decidendi, iu-
 conformis. nam si non didicisset ponere, & testes
 ducere posset. glo. in ver. publicatis. in clem. 2.
 de fi. quæ alle. Bert. in cap. constitutus. lo. 1. eod. tit. &
 plene. quæ iura loquuntur didicistis testificatis,
 ritus loquitur didicistis positus, iuxta no. in capit.
 ternitatis. de testi. ne poneret de directo contra-
 tum, vt per gl. in ver. directo contrariis in alle. cle. 2.
 testi. & per Felin. in capit. cum Ioannes. col. 7. ver.
 coram. de fi. instr. Albericus Oliua.

N. Interrogatoriis. Ampli interrogatoriorū ma-
 ia in breuibus ac utilioribus quibusdam conclusio-
 nis perstringere, hoc loco enitar, ac primum qui-
 m concedendam esse dilationem ad dandum in-
 rogatoria, iuxta formam Ritus probatam de iure
 omuni, ex his, quæ scribit Magon. in decis. Lucen.
 in causa post num. 14. & 19. ita tamen, si pars illa
 terit, vt inquit specul. in Rub. de test. S. iam de in-
 rogatoriis num. 1. hanc autem dilationem præce-
 re debet copia articulorum alteri partitradita, vt
 tis (iuxta Ritus) valeat elicere interrogatoria ra-
 et in Regno apud forum laicale talis copia non
 tur, per ea quæ scribit Afflict. decis. 33. postquam
 tit num. 3. de Franch. decis. 220. num. 3. & Carauit.
 nu. 79. item quod quodocunque num. 12. subne-
 ens intellectum ad Pragm. Regni. 8. exordientem,
 iuta die, sub Rubr. de ordin. iudic. quæ primo aspe-
 videtur contradicere; ipsa verò interrogatoria
 in aliam ob causam fieri, ius commune permittit,
 um ad deregendam falsitatem, atque testes vacil-
 lit, aut in aliquo ex illis decem prædicamentis va-
 ant, quæ subtiliter Bal. annotauit. in l. testium. C. de
 lib. ipsorum tamen non est danda copia aduersa-
 o, ne testes examinandi instruantur ad falsitatem,
 & Abb. & Felin. affirmant in capi. per tuas. nume. 10.
 de testib. Aelxand. in l. is, apud quem nume. 4. C. de
 eden. & Bald. in sua Marga. verbo interrogatoria, el
 primo, quod si iudex omiserit testes examinare sup
 interrogatoriis, non vtique ob id redderetur examen
 inefficax, sed rursus essent repetendi ad instantiam
 partis super interrogatoriis, etiã post publicationē,
 vt consultus Alex. respondit consil. 17. visis nume. 9.
 volum. secundo, & consil. 41. volum. 4. Reliqua de

interrogatoriis prætereo, quia complectitur specul.
 in titu. de teste. S. iam de interrogatoriis, Doctor in c.
 presentium de testib. & libellorum ille Architectus
 Io. Petr. Ferrar. in forma. iuramenti testium versic. po-
 test, ante num. 5. cum sequent. vbi Ziletus multa cu-
 mulat. Ab. Io. Hier. Camp.

b Articulorum, siue exceptionum. Aduertendum
 16 est ad intrinsecam differentiam, quam videntur con-
 timere huius Ritus verba; Item habita copia articu-
 lorum, siue exceptionum pro faciendis interroga-
 toriis, nam articuli propriè dicuntur, quos actor præ-
 sentat, super quibus sunt examinandi testes. excep-
 tiones verò illæ, super quibus intendit Reus produ-
 re testes & examinare. Quibus etiam verbis in simili
 vtitur Ritus Mag. Cur. Vicariæ 10. Item quod infra,
 vbi Carau. in princ. hanc tradit differentiam, & Glo.
 in constit. Regn. lite legitimè contestata, versic. propo-
 nat. in Regno tamen, quia nulla est vis in nomine,
 eo quod illius Controuersia est pertinacibus dereli-
 cta, ideo ambo subiungunt ex communi vsu tam arti-
 culos, quã exceptiones appellari, quæ sum actor tū
 Reus exhibet contentia id quod ipsorum quilibet
 probare intendit per testes aut scripturas, atque ita
 plurimi illis promiscuè vti, quod etiam fatetur Petr.
 Iacob. in sua pract. sub Rub. de constit. pecun. ver. itē
 possunt dici, & de Franch. decis. 220. num. 9.

17 Ipsi autem articuli differunt (sane à positionibus,
 & capitulis. nam capitulum est nomen generale cō-
 plectens tam articulos, quã positiones: inde termin-
 nus datus ad capitulandū, intelligitur datus ad po-
 nendum, & articulandum ex Bal. in l. generaliter. S.
 sed iuramento post num. 5. C. de reb. credit. quo qui-
 dem vocabulo solent cōmuniter ac frequentius vti
 iudices inquirentes de crimine contra aliquem per
 cap. qualiter, & quando cl. 2. S. debet. de accusat. arti-
 culi verò subsequuntur positiones, eò quod positio
 est pars intentionis ponētis, continens id, super quo
 ille petit ab aduersario responderi ex Bal. in d. S. sed
 iuramēto nu. 7. atq; ideo illa fit per verbum ponit, ac
 respicit confessionē partis aduersæ, vt ponens exima-
 tur ab onere pbandi. si illa confiteatur, quod in posi-
 tione narratur ex cap. statumus de confes. lib. 6. &
 spec. in tit. de posit. c. 2. nu. 1. articulus aut explicatur
 per verbum probare intendit. vt per testes, vel scri-
 pturas suam probet intentionē, si eã aduersarius ne-
 gauerit, quã propterea ob causam cōuenit prius fieri
 positiones, ad quarum pbandionē detur terminus, il-
 lisq; negatis concedatur alius ad producendum arti-
 culos, Zab. cle. sæpe. S. & quia nu. 13. ver. 7. quarto,
 de verb. sig. Bal. in l. 2. S. qd obseruari post nu. 25. C. de
 iur. iu. propt. calum. sed in Regno p Prag. 8. de ordin.
 iudic. vna simul sunt probationes & articuli, inde
 exorta est cōis practica curialium dicentium in arti-
 culis, item ponit, & probare intendit, istis etenim ver-
 bis admonemur intentionem articulantis esse, vt ip-
 si articuli sustineant locum positionum, si aduersa-
 rius confiteatur in ipsis contenta, sin minus articulo-
 rum vices gerant, ac super eis ualeat testes examina-
 re, aut scripturas producere, ex scriptis p Zab. in ad-
 ducto S. & quia nu. 6. alias permultas differentias in-
 ter positiones, & articulos scribit Troys. super d.
 Pragm. 8. num. 3. & Magon. decis. Lucens. 45. nume.
 17. ex quibus apparebit præ ceteris, quorum resolu-
 tio verior sit Rotæ, scilicet, Genuens. in decis. 60. nu.
 5. & aliorum affirmantium ponentem censerī fateri
 contenta in positionibus, an Zuccar. consil. 12. nume.
 13. asseuerantis contrarium? illud demum in hac re
 per necessarium non omitam, quod articuli impertin-
 entes sunt reiciendi, ex omnium resolutione, qd
 tamen aliqui credunt, vt admittantur cum clausula,
 saluo iure impertinentium, & non admittendorum
 per Afflict. deci. 33. postquã, & Guid. Pap. decis. 347.
 tam de stilo, idque intelligitur cum iuste dubitatur

Ritus Trigessimus.

ira, vel ne sint impertinentes per Hostien. Ioan. And. Bald. & Anto. de Butr. post glos. in capitulo cum contingat de officio delegati. quos sequitur Gram. decis. 45. in causa nu. 5. & Vestr. in praxi Roman. lib. 5. cap. 14. nu. 6. nihilominus tutius esse existimo cum oliua supra nu. si Iudex prædicta minimè vratur cau tela. sed prius super impertinentibus, atq; antequã testes examinentur disceptationem admitteret. Quia partibus ipsis magis expediret, ne tot immensis sumptibus vexentur. vt scribit Angel. in l. speciali de rei vendic. & Anton. Grauat. ad Vestr. in adducto capitulo nu. 26. hoc tamen non potest locum habere in Regno. De Franch. decis. 220. nu. 3. eo quod in ipso non datur parti aduersã copia articuloꝝ, vt dixi supra post num. 14. cum tamen illorum impertinentia potest facile apparere tunc sane iudex omnino debet illos respuere, nec aliter dicta cum protestatione admittere, vt illic Gram. addit. Dec. consi. 161. post nu. 1. & c. in nomine domini nu. 35 de testib. & Mising. in lib. obseruat. centur. 2. obseruat. 90. impertinentes autem cõsentur quoties directe, vel indirecte ad causam non pertinent. test. Nouit. super Prag. Contingit, quã est. 12. nu. 4. de ordin. Iudic. Vbi subiungit differentiam inter articulos penitus impertinentes, & aliqua tenus impertinentes, sed positiones impertinentes quã sint, aut quando admittendẽ, quibusue debeat aduersarius respondere, & renuens quomodo compellendus scribit late Trad. super Prag. 8. de ordin. Iudic. & Anton. Grauat. ad Vestr. lib. v. capitu. 14. numero 18. Abb. Io. Hier. Camp.

RITVS XXX.

Item quando extra ciuitatem committitur testium receptio, non exprimuntur nomina testium examinandorum, nisi coram commissario, quod etiam seruat curia romana.

S U M M A R I V M.

- 1 Nomina Testium examinandorum coram deputato non exprimuntur coram committente.
- 2 Commissio vel deleg. quid importet si sub nomine proprio fiat vel Dignitatis? & nu. 6.
- 3 Examinatio testium committi à iudice prohibetur.
- 4 Testes sunt per iudicem examinandi
- 5 Remissoria vbi non concedatur nisi antea sit exhibitã nota testium nomina examinandorum continens.

Ritus iste venit ad declarationem præcedentis, & non recipit commodam diuisionẽ, vt ex se patet & formam istius commissionis per extensum videas in Spe. tit. de teste. S. qualiter autem. ver. potest etiam hoc. de qua commissione dixi in ritu præced. in glo. prima. in ver. & fiet commissio.

¶ Curia romana, vt probat tex. c. 2. S. testes. de testi. li. 6. vbi nomina testium repulsandorum tantum exprimuntur, & non nomina testium examinandorum, quã si coram commissario postea perantur a volentibus illis vt tenentur edere eorũ nomina & cognomina ante productionem. gl. in l. 1. S. editiones. in fi. gl. ma.

ff. de eden. quam Bal. in l. si. col. 9. ver. extra quã C. de edẽ. post Guil. de cu. in l. edita. C. e. intelligitur si daretur suspitio de subornatione, quia tunc non rentur nomina. nisi superis dictis testium, vt per de anc. in c. qualiter & quando. lo. 2. no. 20. de ad vbi dixit quod secundum hoc non esset necessitate citare inquisitum ad videndum iuramenta testium, & tamen communiter dixit seruari contrarium. Fel. in c. 1. col. 7. in prin. de prob. ego vero solitum sic praticare, quãdo dubitatur de subornatione de incuriendo timore testibus expedire feci citatem ad videndum iurare testes, & in dicta citate non feci apponere nomina testium citandorum ab extra listam cursori cõsignare feci nomina innum. rum testium vt illos citare potuisset, & postea testibus comparentibus eisdem iuramentum deferri se pntia inquisiti, & illos qui erant suspecti, vel de subornatione, subtractione &c. non permisi recedere prius depoluisse, & tali pratica fuit consultũ & quærenti, quod no. & in ciuitate Neap. quã nominatio extra reg. iuxta terminos reg. prag. post prædictas. tenetur nominans edere nomina testium, alias non admittetur nominatio; pro quibus mag. cu. vic. mihi fol. 98. in prin. & no. quod iudicis, a quo in rescripto commissionis apponnis non est de necessitate exprimendum. Phil. Ferrub. de app. extra. col. 2. ver. circa secundum. & c. oblata. 1. not. per eun. eo. ti. & si erreret in nomine, contra quem rescriptum impetratur, per eun. c. fi. in prin. de fo. compe. lib. 6. & si aliud nomen sit expressum in impetratione beneficii, vitiatur impetratio. Fel. in c. in nostra corre. 37. sal. 4. de rescripto vide rationem per Panor. in c. significante. in fi. de rescri. & per Phil. fran. in c. romana. S. cum autẽ. in prin. de app. lib. 6. faciunt no. per And. de iser. fu. c. 1. S. ribus. in fi. de seu. fue. defun. mil. controuer. fu. vltima licet extra materiam inferuient, vt scias de suo. particularem, interrogatus, assignare, & non putaberis pauper Doctor, quia respondens per tales decisiones videtur sequi morẽ pauperum doctorum. Fel. in c. placuit. col. 5. in fi. de præscripto die vero in urbe clausula quã solet apponi in applicationibus beneficiorum, videlicet cum mone nominũ & cognominũ, vt plurimum solet illud, noium, adeo quod in literarum expeditione non poterit nomen expressum mutari, sed fiet reformatio, & in illa dabitur data currens, & prioris supplicationis; & si fiet commissio expressum nomine proprio, vel dignitatis quid importet, tex. c. quoniam abbas de offi. deleg. & aliquando dum nomina, sed cognomina debet exprimi. ca. & ibi glo. in ver. nominis. de rescri. c. 2. & ibi glo. ver. nomina. eo. ti. lib. 6. c. licet ex quadam. in fi. sti. l. certum. ff. si cer. pe. & si nomina testium an possim aliqua ex eis de trahere. Bald. in l. si. in lect. C. de eden. Albericus Oliua.

2 AN. Committitur testium receptio, plura de remissoria testium delibauit in Ritu 22. super est modo subiungere ad hunc Ritu propius accedentia.

3 autem hoc primum, quod examinatio testium in causa criminali a Iudice committi prohibetur iuxta aut apud eloquentissimum, & illic Cyn. Bal. & Saly. C. de fidei iurum. glos. in Clem. 1. ver. Ciuili. & est bonus textus de offic. deleg. Quod etiam de iure Constit. Regni sancitum reperitur in constit. in pecuniarijs libris, ob idque debeant testes adire Iudicem testimonium dicturi, tamen si eorum incolentiam procul sit à loco habitationis Iudicis, exceptis scribis, aut valetudinarijs, alijsq; paucis, per. c. si qui testium, de testibus, conuenit enim, vt Iudex atterere intueatur, qua voce, quãue titubatione testes deponant, iuxta. c. qm̄ cõtra de proba. & ex illa trepidatione, aut titubatione, vel exinanitione valeat testimonio.

S V M M A R I V M.

- 1 Terminus datus absente altera parte quando subsistat?
- 2 Terminus est concedendus parte citata.
- 3 Consensus partis summum in iudicijs obtinet locum.

Ritus iste seipsum summat, & intelligi licet prius contestata, prout dixi in ritu 28 supra in prin. & ita loquitur Fede de sen. confi. 289. in prin. & videtur ibi concludere, & etiam non sequitur partis ratificatione, tenebit dilatio: quod intelligerem quando dilatio fuerit postea alteri parti intimata ex commissione iudicis, cuius auctoritas multum operatur, ut per Fel. in cap. qm contra. col. 11. num. 20. ver. secunda conclusio de proba. & nihil dixerit regula, qui taceat. de reg. iur. lib. 6. de quo per Fel. in ca. nonne. 2. 1. col. vlt. que ad 5. de presum. in c. cum M. col. 18. de conti. & per And. de Her. in cap. 7. 6. preterea. qui. mo. fei. amir. & est vna ex deci. sacri concii. in collectis per d. Mar. de affi. nu. 308: & intelligi in casibus in quibus requiritur iuris contestatio, de quibus in d. iur. 28: & 23. in curiata men archiepiscopali Neap. statim. licet contestata, qm est contestanda datur, partibus presentibus, terminus ad probandum & defendendum, & iuratur de calumnia, & ita practicaui. Albericus Oliua.

- 2 AN. Ratificet. Quia terminatio, est actus iudicialis per specul. in tit. de dilat. 8. nunc videamus post numerum primum, & Marant. in sua prati. parte 6: actu. 8. nu. 43. & in singulis actibus iudicialibus debeat fieri citatio, ut inquit And. de Alfer. conf. 1. 2. nu. 19. & Maran. par. 6. memb. 3. nume. 4. ideoque sit, quod citatio requiratur quotiescunque constituitur terminus probatorius, quia nisi procedat. saltem subsequi debet, atque altero ex his duobus modis passim videtur curiales apud Regia Tribunalia, ut, vel antea mota neque partem aduersam ad comparandum coram iudice, vel ei notificari procurat instantiam factam per terminum, aut saltem, ut assignatus terminus intimeretur, & multo conuenientius hic terminus datus absente parte eius subsequenti ratificatione conualidabitur, ut scribit speculator adducto loco; partio enim consensus summum in iudicijs obtinet locum, atque adeo, ut etiam, testium inualidas arrestationes corroboret, ex Bald. in l. fina. num. 1. C. de testib. & copiose Aduena regula 23. lib. 1. Ab. Io. Hier. Camp.

R I T V S XXXII.

Item solet pars citari ad publicandum a) vel concludendum, b) & alias ad probandum.

S V M M A R I V M.

- 1 Publicatio non impedit testes recipi, nisi dactis testificatis.
- 2 Publicatio non est de substantia.
- 3 Conclusioe facta nemo loquatur.
- 4 Iudex ex causa potest admittere aliquam facti probationem post conclusionem.
- 5 Conclusio non est de substantia.

D 4 Ter.

R I T V S XXXI.

Item valet termini assignatio absente parte altera, quae postea ratificat. a

uivertatem excerpte & indagare. capitu. testes 3. quzst. 9. quam quidem ob causam vidi servatu in ipsa Curia Archiepiscopali, praesertim his temporibus semper scilicet fuisse denegatam remissoriam, nisi p testibus legitime impeditis, ac proinde non credo obiq; subsistere, quod Milis affirmat, ut de consuetudine servetur contrarium in suo Repert. in verbo testes in Criminali, vij. ius tamen in lib. 1. comm. opin. ascendere nititur, ut non solum testiu extra provin- am degeatum audientia committatur etiam in cri- in alibus, in verbo testium examinationem; limit. i- xum etiam testium existentium in eadem Civita- , ca freu executione, quod illorum depositionibus teresse nequeat ob multitudinem negotiorum, in- tu sis autem civilibus conceditur regulariter, ut fiat- missio ad recipiendos testes. Iudices. C. de fid. utrum. praesertim in Regno exceptis causis feudali- as, aliisque magni valoris, per adductam consuet. & xum Mag. Cur. Vicariz 158. Item servat ipsa curia, Carau. permulta cumulat huc tangetia, & Troyf. Pragm. 9. de ordin. iudic. incipiente. respon- bus num. 4. Dum modo ultra dietam incolarum- eat, quia si infra neque delegaretur per alium- am 141. Item quod Curia, cuius verba licet respi- x causas criminales, de civilibus tamen intellige- re interpretatur inibi Carau. num. 1. & ita eum- Troyf. adducta Pragm. numero quinto in fine. Io. Hier. Camp. Romina testium, nonissimo autem tempore, quo- strissimi Cardinalis Gesualdi, & pastoris, omnis- dem est cogitatio in divino cultu, quam optime- cendo, rectaque iustitia enixe exhibenda, ut hu- be coniunctionis societates in hac potissimum civi- in unificet, & aequè teneretur, cuius iidem officia- in omnibus non nisi consultissimè incedunt. Vidi- aus, ac passim remissorias non alias concedi ad- iurendum, vel pinguis probandum contra ius- titiam, nisi antea nota exhibita in ipsa curia nomi- testium legitime impeditorum continente, ut cau- s procedendo, cognosci melius possit; an subdole- peratur; Articuli vero semper in ipsa curia pra- rantur & includuntur in commissione, no quide- corum tenor inseratur in illa, sed in alio descripti- peram inferantur in clasi, ut scribit Carau. Ritu 158. inc. Abb Io. Hier. Camp. homine proprio. Adde Parif. copiose tractantem- & Resignat. benef. lib. 1. quzst. 11. a nume. 12. &- munis est resolutio ut delegatio facta alicui sub- mine pprio intelligatur personalis, ac propterea- met per illius obitum; sed si eius nomen Digni- tate esset expressum non extinguatur, atque ideo- tate ad successorem delegatio, ut omnes conclu- dit, ac praesertim Dec. in cap. qm Abb. nume. 13. de- de. delega. Dubium tamen non minimum apud- existit quoties fuit utrunque nomen appositum,- quidem casu omnes procul dubio tenent hanc- legationem esse personalem, cum nome propriu- tedit, estque communis opinio, teste Beron. in ad- do. cap. num. 91. & Dec. num. 41. alii autem id ex- adunt, etiam cum nomen proprium subsequitur,- illic Imol. numero vigesimo quinto, in fine, eam- de in puncto iuris veriore dicit, & sustentabile- rou. num. 92. Ab. Io. Hier. Camp.

- 6 *Tertius ad impugnandum Neapoli datur post conclusum.*
- 7 *Scriptura produci non debent post conclusionem.*
- 8 *Actuarij officium ab Episcopo vendi potest, & quomodo emi debeat. & num. 12.*
- 9 *Publicatio est faciendae utraque parte presente.*
- 10 *Conclusio processus an sit faciendae.*
- 11 *Conclusio quot modis fiat.*

Iste ritus non pariter dicitur de scriptura scriptura, sed de publicando. Postquam publicatio nem testes non recipiantur ulterius. *guli- toric. cap. de testibus. in fi. cap. in iuravit. cap. fratris in prio. de testi. plene per Banor. in alleg. cap. fraternitatis. colum. 5. ver. sed circa praedicta de testi. sed q. sola publicatio non dicitur testificatis, non impedit alios testes recipi, tenuit Alex. in d. o. si. & frat. de are. in alleg. cap. fraternitatis: prout referit reperto ad Fel. in ver. publicatio sola testium utrum. quod crediderem venius, & non immeritorius dixit. solet patitari, quia licet gloss in l. prolatam. C. de sandicat. iudicium fore nullum, obmissa publicatio, nec tamen Bald. in ut. si de iniur. in d. q. & vas. h. s. oria. caps. i. colum. 2. in fin. vers. extra quopro utrum illam reprobat, & concludit quod non sit de substantia iudiciali. & q. in Re. curia foratur q. sententia sententia testibus non publicatis, & differtur publicatio usque ad tertiam sententiam, ad hoc, ut non generentur praedictum in testibus. producendis in omnia appellacionis, & sic partes procedunt clausis oculis, & in iudice tantum sedit scientia veritatis: & scriptura verba formalia, quia sunt eo. & dixit Panorm. in cap. cum esse A. col. 3. ver. & ubi singulariter de re iud. q. publi. casib. attestacione non est de iuribus, & non de iuribus si ad impetretur parti si illam non possit, & non eene bis sententia prola sine publicacione testium firmat Bar. in alleg. prolatam, ver. quero. plebe prosequitur Fel. in alleg. cap. 1. & A. alim. primo, & ubi subiungit post Inno. q. si fuerit perita publicatio, & negata quod sententia tenebit, & imputatio parti, quae non appellavit. vide Panorm. in cap. cum dilectus, no. 1. de fidi. instrument.*

3 *Concludendum.* Solet dici q. post conclusum non debet loqui, claudit enim os conclusio tractata, de qua dicitur produ. dixit rex. cap. cum dilectus de f. instru. causis de procu. capit. in contra de proba. cap. extra iohannes de fid. in se. dicitur unum liquere de causis post conclusum: glo. in cap. significaverunt. in ver. liquere. de testi. nec fiet compromissum virtute regie pragmatice, odia. Bald. in l. si pro ca. q. 6. C. man. ne reuocantur attentata, quamuis privilegata. Do. de ro. deci. 56. in no. & plurimos effectus quos inducit. vide per Feli. in alleg. cap. cum dilectus. in prin. & col. 6. in prin. ubi q. si petatur dilatio ad producendum iuris allegationes post conclusum non dabitur, sed poterit bre allegare, quia quo ad hoc os non clauditur, vt per Bald. in no. in bebemus. vlti. colu. de iud. sed si no petatur dilatio, poterunt post conclusum presentari. qd dixit bene no. & erit in causa conclusum quando a partibus omnibus probationibus fuerit renunciatum, vt per dict. Card. in capitu. pastoralis. de causa pos. & prop. & de pluribus modis quibus in causa concluditur, per gl. & scrib. in ver. conclusum. alle. cap. cum dilectus. tamen ex causa poterit iudex post conclusum admittere aliquam facti probationem, vt est in alleg. cap. pastoralis. & si fuerit pars cum iuramento admittit ad producendum testes, quos dicebat ad sui notitiam de nouo peruenisse, & deinde ex aduerso fuerit probatum illos antea fuisse sibi notos, examinatio corruit. Pau. de Cast. in d. l. sym. par. no. C. q. de iud.

quem refert & sequitur Felio. in cap. pastoralis. q. 12. ver. limita. tertio. de excep. de quo dixit nunquam debere obliuisci, & talis actus conclusionis non est actus substantialis. nam illud de substantia appellamus, quo remoto, remouetur & corruit actus, glo. in ver. conclusione. in clem. l. p. de verb. sig. loc. in addi. Spe. de re iud. & conclu. in prin. & plene Bar. in l. prolatam. C. de lent. & interlo. in quibus casibus concluditur q. sit de iustitia & non de iustitia actus. q. fieri debet, si tamen non fieri, non virtualiter iniquitatem & non nullitatem, licet contrarium po. addi. in d. deci. Ro. 5. in no. xnum tamen sententiam per regulam cancellariae apostolicae. 36. in quem statuit & ordinavit, de clem. est, quod si obliuiscione de iustitia a summo Pontifice aliquid causa, & si consiliorum fuerit mihi concessa, mei instantiam alicui commissa, in qua causa profuerat facta conclusio, & de conclusione implicita vel explicita mentionem faciam, nisi expresse conclusioni derogatum fuerit, nihil mihi concessum esse intelligitur, & ideo licet, in causa bene facta impetretur conclusio, quia post illam possumus instrumenta & testes producere, per all. clem. tamen si tali conclusioni expresse non fuerit derogatum, impetratio a me facta corruet, & similiter conclusionem in causa iudex admittet aliquam menta, partibus praesentibus, tacite reuocata, si signem tanquam interlocutoriam. Phil. dec. in ca. 501. 4. ver. illud etiam. de iud. Felio. in alleg. cap. dilectus. col. 3. ver. 17. post Panor. iura. quoniam in ca. 1. q. 13. de prob. in iuramentum quod iuratum in ca. 1. q. 13. de prob. in iuramentum quod iuratum quod Ro. n. deci. 165. in fi. in no. iuris tribus gentibus decidit equitate. Ro. in iud. quod post conclusionem recipiantur testes & instrumenta, etiam in profana non obit. cap. cum dilectus. per alleg. cap. 1. de i. pastoralis. de causa pos. & prop. & in iuramentum est in sacro regno conc. ad eundem iuramentum circueus. ar. c. 1. auditor in fi. de leg. 4. q. 1. col. 1. num. 15. quod conclusio sit in scriptura, & in presentacione, & presentacione instrumenta & scriptura, & etiam daturus ad illa impugnandum, si fuerit petitus. in dicitur in deci. sacri. reg. conc. in collectis per d. n. q. 1. in qua alleg. de c. 1. p. cor. pr. all. & 272. in qua quod scriptura prout non admittitur pro quo vide Philipp. dec. in cap. 2. col. 12. de & illud nomen, conclusio, non reperitur de iuribus, sed sequendum Bald. in cap. cum in iure. de off. de sed. renunciatio sic.

7 *Ad producendum.* Scilicet, instrumenta & scripturas, vt infra ritu prox. & vt sciatur utrum huiusmodi sint tempore competentis, nam post conclusum in causa regulariter produci non poterunt. cap. dilectus. de fi. instruglo. in ver. productiones. in quo contra de proba. dixi plene in prox. praesent. glo. & quod instrumenta sint producenda coram iudice & non coram notario, quia fides debet fieri dicit, & non notario vel tabellioni. no. in l. iudex. C. de libe. causa. l. hac. con. l. i. s. j. C. de scilicet concludit Bald. post Inno. contra Bar. in auct. quae positio. 2. no. C. de precibus imperat. offerent. in iungens hoc esse verum, nisi tabellio habeat in commissionem a iudice, quae commissio traditur notario seu actuario regulariter, quando sibi committitur officium actuarii, seu sibi illud venditur, quod vendi potest ab episcopo in sua diocesi & tribu. 8. vt per d. Card. Alexand. alias praepo in cap. q. si fuerit. col. 2. r. q. 1. i. s. suam nuptialem. fol. 23. col. 1. si. & si producantur instrumenta ante hunc terminum, debent post in isto termino reproducti, alia non probabunt. Alexan. consi. 3. col. penul. in prin.

Ritus Trigessimustertius.

d menta, cautela, & alia scriptura, & non alii testes, ne repilogetur nouus processus.

S V M M A R I V M.

- 1 Terminii ad repulsam discutitur materia.
- 2 Dilaciones legales quando index possit moderari.
- 3 Contractus substantia, natura, aut forma que sit.
- 4 Instrumentum differt a contractu.
- 5 Terminus ad repulsam debet esse breuis, & quid in Regno.
- 6 Repulsare testem a se approbatum nemo potest.
- 7 Terminus etiam datur ad repulsam repulsa.
- 8 Terminus datur ad producendum omnia, remissive.
- 9 Scripturarum presentatio quousque permittatur.
- 10 Terminii ad impugnandum declarantur aliqua.

D iuiditur ritus iste in duas partes. secunda, ibi, & in hac, in prima concludit quod lapsis terminis repulsæ potenti dabitur ante conclusionem terminus breuis ad producendum omnia, in secunda, vero, quod in dicto termino producentur scripturae tantum, & non testes.

¶ Terminis. Qui aut petuntur ad reprobandum per sonas, aut dicta: si personas tunc non conceduntur, si ante publicationem illud non fuerit protestatus, petens, nisi in casibus expressis in capitul. presentium, de testi. si dicta, tunc conceduntur, quia prius illa non poterat diuinare, vt per no. per Panor. in cap. significauit, colum. 2. uersicul. quarta. de testim. & in allegat. cap. presentium. eod. titul. ubi inuehit contra communem practicam procuratorum dicentium, protestor contra testes & dicenda pereos, quia debet secundum eum dicere, protestor contra testes, quos intendo repellere seu repulsare. ego vero sum solitus obseruare talem protestationem hoc modo videlicet, protestor contra testes & eorum dicta, quos & que intendo repulsare, quatenus contra me deposuerint, & facient, & non aliter, & tunc si qua dixerint in mei fauorem mihi proderint, non obstante si cap. presentium, præalleg. quod vult quod facta protestatione secundum communem practicam & aliqua pro me dixerint, non mihi proderint. vide, cap. 2. de testim. in 6. & caut. Thom. ferr. 15. fol. 102. & alleg. cap. Fel. in presentium & gl. in ver. repulsæ, supra in ritu. 29. in fi. 1. p. vbi plene.

¶ Conclusio. De qua dic prout in ritu præceden. in gloss. in uersicul. concludendum, & ibi dicta hic repetit.

¶ Peti potest. Non dabitur non petita, quia iudex ad priuatam utilitatem officium suum non imparatur. l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infe. plene notauit in gl. in ver. præcipit partibus. in ritu. 22. in 2. parte princ. vide supra.

¶ Ad producendum omnia. Vide pro intelligentia no. supra in ult. col. gl. in ver. ad producendum. in ritu. 32. vbi ad saturitatem.

¶ Secundum curiam Romanam. Alludit ad Deci. Rot. numer. 33. in nou. incip. quando committitur, sed pro plenissima instructione vide gloss. ordin. in uersic. recisus. in cap. cum sit. de app. & ibi scrib. & præcipue Fel. in princ. vbi de dilationibus datis a lege, sine hominis ministerio, & de dandis a iudice, & quando iudex possit ex causa illas arbitrari & moderari. capit. fin. de verbo. significa, capit. statutum; &

ibi gloss. de præb. lib. 6. l. 2. ff. de termi. mo. cap. 2. de appel.

¶ Non autem testes. Nisi daretur terminus scripturas presentatas, & productas impugnetur, quia tunc testes producentur, & autem gnabitur substantia, aut forma contractus. & substantia, quid natura, & quid sit forma contractus. Napod. in consue. contra instrumentum. in 1. aliud enim est esse de natura, aliud de substantia contractus, nam pactum contra substantiam tractum vitiat contractum, secus si contra naturam. not. in l. pacifici. ff. de pact. & in l. pacta conuen. de contrahent. empt. nam de natura contractus prionis est, vt res tradatur, & de euictione te de quoper Pau. de Castr. in l. exempto. num. act. empt. & remissive per addi. ad Bar. in l. ff. de testam. in litera. C. & dic clarius secum Bal. in prælud. seu. in 4. diuif. quod natura contractus nil aliud est quam qualitas innata a principationis, ex qua virtus contractus semper producit, nisi per pactum improprietur, & C. commod. dicit quod natura contractus est quam virtus contractus producta a propria specie. alleg. l. pacta conuenta. & secundum repe. l. 1. in 2. colu. C. de sac. ecc. substantia non est quam ipsa dispositio. & ibi tradit differentiam substantiam, formam, & solemnitate. de plene, facta mentione de premisis, per Franc. Curt. in tract. seu. fol. 6. colum. 2. in princ. & alio Fel. in cap. ex parte. lo. 2. col. 3. & eq. de offic. de quod aliud sit instrumentum, aliud contractus. P. des. conf. 17. in fi. ver. tertio principaliter. & 16. prin. & vt clariorem habeas theoreticam de prædic. quod ad cognoscendum substantiam alicuius actus semper debemus videre vtrum actus ille lo possit consistere, quia remota substantia actus remouetur & ipse actus. nam sine substantia potest subsistere faciunt no. per Bar. in l. p. C. de sen. & interlo. om. iud. ita in effectu no. Panorm. in capitul. fi. colum. secunda. uersic. quod omnis. de conditi. app. esset enim in sum accidentia remanere sine substantia. a cum matre. S. quæsiuiti de cele. miss. de quibilibus in Sacramento Eucharistia, per do. C. tur. cre. in cap. species. de conse. di. 2. per s. Alchiesepiscopum Flo. in 3. par. sum. ti. 13. cap. 6. v. decim. autem. fol. 162. & per eun. d. Card. in l. acta. de conse. di. 2. confirmatur ista theoretica a Ioann. de imo. post. Zenze. in clem. causam. ver. item quia secundum eum. de elec. dicit esse de substantia actus, quæ contemporane actus introducendo, concurrunt, seu concurrunt, non quæ post actum originatum interueniunt cum hi. si prætor. ff. de transac. l. fulcinius. sit autem latitare. ff. ex quib. cau. in pos. ea. est cap. cum terra. de elect. & in l. vniuorsa. C. de impe. off. plene per Fel. in capit. quoniam fr. col. 5. in prin. vt lit. non conte. & plenius in c. dilecta. colum. 7. & 8. ver. quartum signum de vbi omnino videas remissiones, quomodo extur solemnitates substantiales. & ritus iste scriptus a glo. in ver. producendis. in clem. sepe. positiones de verb. signifi. & a no. in cap. per. 1. de testi. cog. vbi Panorm. 2. no. alleg. l. testium testi. & Zaba. in alleg. 5. & quia quest. 12. & Bar. in fraudem. S. neque. ff. de iu. si. ver. si. in quibus quia diuersæ not. opi. ritus, illas decidens sit esse in isto termino testes producidos, quos potuit, prout no. in fi. proce. & rationem additus, ne repilogetur nouus processus, seu vertitur timor subornationis, prout dixit Zaba. in q. 12. Albericus Oliua vtriusq; iuris Doct. & R. chiepiſco. Cu. Lucerna.

N. Ad Repulsam. Post publicationem processus solet pars mitare pro termino ad repulsam iuxta Regni cursu dilationum quæ est 11. sub Rub. adm. iudic. d. modo ante publicationem ipsam, & protestatur contra testes per c. presentium, vbi de testib. Menoch. de arbit. Iudic. lib. 2. casu 239. Troyl. super dicta Pragm. nu. 15. Afflic. decis. 1. fuit dubitatum nu. 8. vbi Gram. aliquas sub restrictiones. Huiusmodi verò repulla fieri potest, vel contra personas testium examinatorum dicta, ex his, quæ scribit Fel. alios cum c. licet el. 3. de testibus. conuenit autem, ut hic casus sit breuis per Io. Andr. in eod. cap. licet post c. 11. Regno est medietas termini probatorij pragmat. C. cursu dilationum, quæ propterea dicitur, licet, petere hunc terminum tantum post dies per ipsammet concessos ad percurrendum processum, quæ autem requirantur, ut isthæc dilatio ad repulsam concedenda sit, quove modo illa fieri, explicat Marant. in sua praxi par. 6. actum, & aliqua Troyl. super allegat. Pragm. à c. præsertim vtrum sit danda huiusmodi dilatio secunda instantia, discutit Marant. nume. 13. & num. 17. nec non Anno sing. 442. Qui conuenit sit concedenda, præterquam si in prima fuit & non concessa, aut nisi vellet testes redargue allo, per Ifern. in constit. luris peritorum, & de in Regio Consilio teste Afflic. decis. 266. fuit ad causam, quibus addendum arbitror, quod præ inibi adiunxit Marant. vt ista sint intelligenda testibus productis in prima instantia, secus autem de testibus, in ipsa secunda instantia productis, quorum tunc sit publicatio, pro quibus ille tenet & deneganda huiusmodi dilatio ad repulsam, & per cap. 18. præf. quæst. nu. 5. vers. ego verò, prædicta super subnectam, quod in hac re cæteris notabilibus, ne valeat aliquis repulsare testem à se probatum, quia illo usus est, iuxta l. si quis testibus testibus, idque etiam, si non fuerit usus propter non nondum iurauerit, seu testimonium propter non tantum eius nomen descriptum sit in citatione testium illius nomine expedita, quam verissimam & practicabilem conclusionem subsequente, validado auctoritatibus, etenim Antoninus de iuris recolende memorie meus Genitor, & conscientia nemini secundus, atque alijs multis virtutibus præditus, sicuti eius scripta ad demonstrant; Is inquam in suis annotationibus vnuerfas Iustiniani Codicis leges, ac præter annotat. ad alleg. l. si quis testibus, hæc rationem, eamque subscriptis explicat verbis testem ab aliquo productum, & examinatum modo excipere ne quibit producens, (si forte etiam examinatus ad requisitionem Partis ad verum etiam illud præterea libet adiungere, & fieri permittatur aduersus nondum examinatum sui instantiam neve iuratum. Sed simpliciter ductum per illius nominis solam descriptionem citatione testium ipso petente expedita, si eximij detrahenda fides auctoribus. Nam Specul. scripsit resolutionem in tit. de teste §. 10. nu. 6. vbi Io. Andr. in addit. Anto. de Butr. in cap. presentium num. 6. vers. in quantum. & Fel. nu. 8. de testibus l. in l. 1. S. Best. as post numerum primum, ff. de pl. quia verò aliquis frico, & pernicax auderet solum dicta fortasse restringere in teste examinato nam attestantibus deinde utinon luit, propter idcirco allego Bald. in teste non examinato, sed in iurata vocato id afferentem in l. data opera num. 1. C. qui accusat. non poss. & Pomar. ac Paris. in eod. Apollis ad Bar. in hac lege. si quis testibus, ac tandem Gram. in teste, cuius nomen est solum descriptum in mandato citatorio decis. 34. in presentia n.

11. hæc tunc ille parens. Ad prædicta alia appendit verba Prosper Capanius V. I. D. & meus frater vtrique coniunctus, præterito Anno 99. Die 11. Septembris vita functus, cuius verba sequuntur. Hac innixus Paterna resolutione, non semel ita iudicavi; No læ enim cum Regi iudicis officioungebar Anno 95 seruauit contra quendam nobilem de marifeudis, hic vero cum biennio ferè Neapolis dulcis Patriæ, dulcique aspectus propinquorum expertis sim ac prope relegatus immorer, vt regius iudex, & gubernator Terrarum, Aierulæ & Praiani, simulque iudex Ciuitatum Amalfiæ, Minoris, aliorumue oppidorum officium sane perutile, & pericudum, tum ob cœli temperiem, amenitatemque locorum, quæ mea quidem sententia omnes homines ad se amanda allicerent, ni admodum ab amicorum oculis remota forent, atque solitaria, quod ego ipsa d. cente natura, quæ solitarium nihil amat Cicerone teste lib. de Amic. vehementer abhorreo; hic inquam semel, atque iterum hanc secutus sententiam ita pronunciaui, primo contra quendam de Terace Praianensem, secundo contra nobilem virum de iudice Amalphitanum, hæc ille; quorum resolutionem, & decisiones confirmatas deinde reperi in codice manu scripto, resolutionum factarum per dominum Io. Angelum campanilem meum patrualem, in verbo testis el. 3. qui post multa in hac re (quæ ipse prætereo, ne lectores tedio afficiam ad prolixitatem) inquit, & propterea dum iudex eram in Ciuitate Asculi de Apulia, & Auditor totius status domini Principis, censui non esse admitteendam exceptionem appositam contra personam testis descripti in mandato citatorio ad testes ab eo, qui postmodum noluit, vt examinaretur; quia leni murmure circumferebatur ipsummet testem examinatum iam fuisse ad requisitionem partis aduersæ, & recordor multis ab hinc annis ita respondisse per illustri, ac Reuerendissimo Viro Ioanni Augustino Campanili Antiqui Minorensi, meo Patruo, cuius Vicarius anceps erat in hac difficultate; hæc sunt illius verba, quibus ipse adiungo, quod mihi retulit Dns Prosper Petra. V. I. D. & Baro vasti Girardi meus sororius, quod idem decidit anno proximo 99 Cum tres, & viginti Annos agens officium iudicatus Suesæ exercebat postquam officio Auditoris Generalium commissariorum cum omnimoda potestate cõtra exules in Aprutiensi Prouincia bis functus erat, quemue nunc audio per excellentissimum Proregem decretum Auditorem Prouinciæ. Ab Io. Hier. Camp.

b Repulsæ. Non tantum probatorios testes reprobare permittunt Iura, sed reprobarios etiam, atque ideo conceditur terminus ad repulsam repulsæ, itaque partibus nefas sit amplius ad reprobationem testium aspirare, ne si producendi quartos contra tertios, & sic deinceps partibus licentia tribuatur, negotium diutius protelari coningat, iuxta notabilem textum in cap. licet el. 3. de testibus seruatur autem æqualitas inter actorem & reum per hunc terminum datum ad repulsam repulsæ ex verbis Ioan. Andr. super allegat. cap. num. 7. seculare etiam seruatur tribunal hunc terminum ad repulsam repulsæ fore concedendum in Pragm. cursu dilationum, quæ adiungit non debere excedere medietatem termini concessi ad repulsam. Ab Ioan. Hier. Camp.

c Ad producendum omnia. Huius termini meminit vestr. in sua praxi lib. 6 cap. 1. num. 3. ex cuius verbis comprobatur, quod in hoc Ritu subnectitur, vt talis terminus dari consueuerit etiam in Curia Roma. Ab Ioan. Hier. Camp.

d Et aliæ scripturæ. De iure communi presentatio scripturarum permittitur vsque ad conclusionem exclusiue. cap. cum dilectus de fide instrum. quod plures admittit ampliationes relatas per Felin. inibi §. num. 12. aliaque restrictiones illic per eundem constitutas,

Ritus Trigessimusquartus.

stentias, quandoque enim post conclusionē possunt in iudicio scripturæ proferri, vt præter Fel. refert Soccin. in Regul. x. lit. I. atque Menoch. de Arbitr. Iudic. lib. 1. q. 35. a num. 9. Qui præsertim centent illas præsentari posse, & admittendas esse post cōclusionem cum tūc reperit. & iuravit nullam antea habuisse cognitionem earum ex auctoritate Bar. in l. admonendi num. 3. ff. de iur. iuran. quem inibi sequuntur Doctores, maximè las. num. 58. Purpur. num. 8. & aliis omiffis Felin. in cap. Pastoralis num. 9. de except. quorum opinionem communem esse testatur Ripa in eadem l. admonendi num. 48. Mathesil. singul. 57. nota mirabilem doctrinam, & Couar. tract. pract. quest. cap. 20. nume. 8. subiungens hanc resolutionem vsque adeo receptam, vt nihil sit in hac forensi concertatione frequentius; quippe, qui plerumque arbitrio boni viri, & æquissimi iudicis admittendos fore absque hoc iuramento arbitratur, in versiculo sed, & si hæc, atque ita non semel admissos fuisse attestatur. In Regno vero extat Regia Pragmatica, cursu dilationum, qua cauetur, vt præsentetur infra quatuor dies viles post publicationem, si nulla fuit petita repulsa, quod si petita, numerantur hi quatuor dies à publicatione in causa repulsæ, & ita seruandum esse, cum illa Pragmatica faciat in Regno ius nouissimum, concludit Maran. in sua praxi, par. 6. actū. 8. post numerum 48. & Carau. Ritu 238. ita quod post terminum post numerum primum ob quam nedum correctam fuisse, affirmant constitutionem Regni, exordientem, litem legitimè contestata, ac præterea allegatum Ritu. 238. & alium 240. Item seruat, qui aliter disponunt quod si postea producerentur, vtique ponerentur extra processum cū data præsentationis ad instructionem iudicis. & cum clausula vt habeatur ea ratio, quæ de iure habenda erit vigore eiusdem Ritus 238. quod nequaquam vsu recipitur, ed quod in omnibus Curijs Regni habetur ratio omnium scripturarum productarum, etiam post conclusionem, & admittitur vsque ad sententiam, quod certum est, idque omnibus patere. Carau. opinatur super illo Ritu. Abb. Io. Hier. Camp.

^e Impugnandum. Antequam vterius procedā nefas esse censo si silentio inuoluam, nec aliquid scribam de perutili materia illa, scilicet termini ad impugnandum, in quo Oliua sub numero secundo pertransit sicco pede, dico igitur hunc terminum dari ad opponendum contra scripturas productas, distatque a termino ad repulsam, qui datur contra testes, eorumque dicta: est verum, quod huiusmodi terminus ad impugnandum est denegandus post publicationem iuxta Ritū Magnæ Curie Vicariæ, quod restringit Capic. respectu scripturarum præsentatarum ante litem contestationem, vt ille inquit decif. 68. in causa num. 3. sed vsill. ad Affl. decif. 115. in causa post nu. 2. refert duas decisiones, quibus fuit cōcessus iste terminus post cōclusionē contra scripturas productas ante cōclusionē, quinimodō cū quælibet scriptura debeat præsentari parte citata, illiq; consignata copia, refert, vt vna simul constituarur terminus ad impugnandum, ne illum postea pars altera petat. & longius proteletur expeditio causæ, ex Bar. in extrauag. ad reprimendum super verbo de plano. Roman. col. 519. in casu proposito post numerum tertium Hippo. sing. 8. aduertat. & vsill. ad Affl. decif. 282. orta litem post nume. 4. Quibus subiungo quotidianum casum, an ei liceat petere terminum ad impugnandum, qui antea habuit alium ad repulsam, neque vero dubium quin affirmatiua conclusio sit vera quotiescunque petitur impugnatio scripturarum productarum post terminum ad repulsam, sed vertitur in dubium, quid iuris pro præsentatis ante præfatum terminum, & nihilominus Regium Consilium propendit in affirmatiuam sententiā, tamquam aliud sit, repulsare

testes, aliud verò impugnare scripturas, vt est decif. Capy. nuper adducta 68. subdit tamen, qd si pars altera uersa peteret, vt terminus datus ad repulsam sit, intelligatur latius etiam ad impugnandum, conuenit idem consilium illi satisfacere idque explicare & adiungere, sed post dictum terminum ad impugnandum conceditur producenti scripturas, terminus ad illas concomitandas, idque etiam cum de post conclusum fuerunt scripturæ exhibitæ, concludit Affl. decif. 33. & decif. 271. in quodam cessu. Abb. Io. Hier. Camp.

RITVS XXXIII.

Item reus contumax quem citans personaliter apprehendit, si appellat a sententia, auditur de æquitate, a infra decem dies a tempore sententiæ, non autem a tempore citationis, quod tamen non extenderetur ad sententiam si ante de do. & contuma.

S V M M A R I U M.

- 1 Contumax verus appellat infra decennium sententia, & num. 3.
- 2 Notitia sententiæ quando dicatur inducenda ad appellandū.
- 4 Contumax fictus appellat infra decennium a tempore citationis.

Ritus iste diuidit in duas partes. & factus est ibi, quod tamen in prima ponit regulam in secunda, illā limitat, & seipsum declarat.

Personaliter apprehendit. Ista verba appa-
a me not. in glo. in ver. contumax. in ritu 16. clarant enim quis sit verus contumax. & de-
nant opi. diuersas no. in clem. si ante. in glo. in-
nifeste. de do. & contu. & est sumptus iste ritus
ci. Ro. 364. in no. & a not. per Fel. in cap. 1. col. 6.
vnum etiam. vt lit. non contest. vbi declarat si
& dispositionem l. ex consensu. s. si. ff. de app. &
gloss. in ver. manifeste. dicens quod licet possit
contumax appellare a die sententiæ tantum iudicis,
1 non tamen a die scientiæ ipsius sententiæ
x. dies, qd facere posset nō verus cōtumax. & in
gl. & l. ex cōsensu. verificatur, & nō corrigitur
isto. & a stilo Rot. & semper no. qd ea qd fieri potest
dies a tempore prolationis sententiæ, & ante ma-
sitionem appellacionis a die scientiæ, in casu qui
terit appellare infra decem dies a die scientiæ,
est in ficto contumace, nunquam reuocabuntur
viam attentati, vel nullitatis, sed per viam appella-
tionis tantum, per not. in clem. causam. de electo
si ante de do. & contu. præal. ita in indiuiduo de
Rom. decif. 187. in no. incip. sicut ficto contumax
etiam no. quod contra istum ritum dixit Col.
decif. Ro. decif. 137. inci. appellatus in causa. qd
verus contumax infra. 10. dies a die scientiæ, & ita ob-
labit, qd vidit appellationem admitti, & ita ob-
ri, tu tamen serua istum ritum, per no. supra in
cemij & an dicta scientia vel ignoratia præsumat
videlicet, qd sciuerit prolatam fuisse sententiam
prolationis, vel qd ignorauerit. dicendum qd regu-
ter in facto alieno ignorantia præsumitur: in factu
ro proprio, scientia argu. cap. ab excommunicato
rescri. & plene per Zaba. in clem. eos. q. 7. de con-
& affl. si enim interuenit procurator in causa, & p-
cipalis sit absens, præsumitur principalem ignorare
Leuca

sententiam, secus si ipse principalis sit in iudicio. n. o. in cap. 1. vt lit. non conte. & plenius per gl. in ver. certa in clem. causam. de elect. dicens hoc posse constare, quia super appellatione. cōsultat aduocatos, amicos, vel per amicum proprium, vel amicum appellatis sibi plene fuerat intimata, & per glo. in ver. igno. anti. in clem. 1. de app. nec cuiuscunque relationi creere debet. arg. l. quod vulgo. ff. pro imp. sed sibi premiti, vel relationi hominum fide dignorum asserentum pro certo sic esse, vel authenticis literis receptis g. cap. 1. de postu. cap. illud. de cler. ex com. mi. cap. in olium. de dol. & contumacia. quæ iura ad hoc alleg. spectiue notabilis glo. in versu. nouitiam certam. in d. cupientes. in si. princ. de electio. lib. 6. faciunt no. cap. cum contingat. de rescrip. gl. in l. iudicio fundus. le. condicio. & demonstratio. & l. pater decedens. ff. administratio. tuto. & quia in ista materia, quado autur inductam esse nouitiam, vel scientiam, dari oportet certa doctrina, prout attestatur do. Felin. cap. cum contingat. præ alleg. colum. 3. in princ. sic. generaliter autem. ideo diligenter videas octo conclusiones conueneratas a dicto do. Felin. in allega. lum. 3. in princ. cum sequen. de rescrip. & in cap. quarta. nume. 24. de præscriptio. & post hoc, peracius videas supra in ritu 3. in 16. & in 18. & vlt. vide Nouiores in constitutio. regni. speciale. vlti. ibi. libro 2. fol. 27. vlti. colum. vbi quod verus cōtax si appellat non auditur, etiam si infra decem appellauerit. quod verum intelligunt de vero numace, qui potuit citatus, venire & non venit. l. post edictum. ff. de iudic. l. consensu. in si. ff. de app. l. i. & in l. prima. C. quo. appellat. non recip. ita vlt. in l. fina. versic. pro huius declaratione quæro. in integ. restitutio. vide ibi, vbi allegat iura præga. & alia plurima. Albericus Oliua.

N. De æquitate. Huic Ritui concinit decif. Ro. 37. appellatus in causa alias 22. de appel. in nou. decif. 364. cum iura, siue 16. de dolo, & contum. si. iter in nou. & accuratè quidem Ritus iste asseueratam appellationem de æquitate admitti si lem ex iuris dispositione denegatur appellatio unque vero contumaci (sicuti est, cuius perlocitatio apprehendit) iuxta gloss. penul. in clem. sam de elect. post compos. in cap. 1. quæst. 1. alle. 6. & in ibi Archid. post numerum quintum, ver. a mensum, ac probat Text. in cap. de illicita, ver. nimmo 24. quæst. 3. & l. 1. C. quor. appella. non reob idque Ritus iste hanc restrinxit æquitatem ad sem dies numerandos à tempore prolatae sententia. Ab. Io. Hier. Camp.

Scientia, à die scientia infra decendum appella permittitur ficto contumaci, vt est Rotæ deci. 49. ratur alias. 2. & decif. 364. cum iura alias 16. de Io. & Cōtum. & hanc distinctionem inter verum, fictum contumacem refert, & commendat Vestr. sua Praxi. lib. 7. cap. 3. numero vigesimo primo, Ab. Io. Hier. Camp.

R I T V S XXXV.

[Tem solet appellanti statui terminus ad recipiendū, a copiam processus b & alius terminus, ad iter arripendum versus curiā romanam, & se præsentandum, c contemp. tui Apostolico: & alius ad certificandum, eu fidem faciendum d domino Vicario de iura diligētia in impetrando Commissariū super dicta causa appellationis: & hanc responsionem pro apostolis dimissoriis, vel reuocatoriis, e assignari eidem appellanti.

- 1 Munimenta que sint.
- 2 Appellans debet tria probare pro fundamento iurisdictionis.
- 3 Termini qui constitui soleant appellanti, & numero 11. & 12.
- 4 Termino pendente ad recipiendum Apostolos nihil innouandum.
- 5 Termini lapsus inducit desertionem.
- 6 Fides de appellatione qualiter fieri debeat.
- 7 Apostoli quot modis distinguantur, & num. 13.
- 8 Terminus datur ad recipiendum copiam actitatis processus.
- 9 Appellationis materia tangitur.
- 10 Terminus ad petendum Apostolos quando incipiat currere.

Ritus iste diuiditur in duas partes. secunda, ibi, & hanc. in prima, dat formā terminis statuendis appellanti. in secunda, quid eidem appellanti pro reuerentialibus apostolis assignari debeat.

¶ Copiam processus. De isto termino assignando nullam faciunt mentionem Doctores in capit. personas. cap. cum sit. cap. ex insinuatione de appellationibus. cum simil. est bene verum q̄ Angel. in l. præses. C. de appellationibus. dixit, quod iudex a quo, potest præfigere terminum appellanti, infra quem ipse appellas poterit comparere coram iudice ad quem, cum actis, & munimentis &c. & nihil pro hoc allegat, si recte ponderetur, & tamen pro isto ritu in isto primo termino statuendo, est tex. in ca. cupientes. in si. prin. ibi, vel appellatio interiecta deuoluit. iunctis verbis in si. prin. videlicet comparere cum omnibus actis, iuribus, & munimentis iuis, & processus suos contingentibus. de ele. lib. 6. cap. quamuis. S. si. eo. tit. & lib. cap. cordi. de app. lib. 6. & idem repetit Ang. in l. hi qui. C. e. & exponit glo. in alle. cap. quamuis. munimentis. i. probacionibus, & instrumentis, sic dictis, quæ causam muniant, alias monumentis, quia moment, & informant iudicem quid facere debeat. & idem dixit Io. de imo. in cap. coram. vers. & no. quod citatus. num. 3. de in. inte. relli. & glo. in vers. iuribus. in ver. munimentis. & in vers. contingentibus. alleg. cap. cupientes. & dubitauit Fed. de sen. confi. 202. audiui sepe, an appellatus in causa appellationis teneatur exhibere sententiā laicam in prima instantia, alias esset practicanda theoricā Inn. in ca. qui perpetuus. de fid. instr. & videtur se remittere ad Archi. in capi. romana. S. si vero vocatis. de appe. lib. 6. & sic contra Inn. de cuius dicti veritate semper recurrendum est, & pro eius intelligentia ad Philip. deci. in cap. 1. col. antepe. ver. istud etiam. de proba. vbi omnino videas. sed Ioan. And. & post eum Philip. franc. in allega. S. si vero. in prin. voluerunt q̄ appellans teneatur probare, & producere appellationem & sententiam a qua appellat, quia alias non posset bene probari q̄ appellauerit infra decem dies a die sententia. allega. auet. hodie. C. eo. tit. quem refert & plene prosequitur Philip franc. in cap. cum in ecclesia. vlt. no. de app. alleg. Bart. & Bal. in alleg. l. hi qui. C. de appel. l. Ci. in l. per hanc. 4. q. C. de tem. appel. & post eum Philip. Dec. in alleg. cap. cum in Ecclesia. dixit, quod tria debet probare appellans pro fundamento iurisdictionis iudicis ad quem. primo, se appellasse. secundo, ex causa legitima. & sufficere illam causam legitimam appellare. tertio, q̄ infra decem dies sit appellatio interposita. & propterea regni consti. appellationū tempora. arctauit

Ritus Trigesimusquintus.

artauit appellatorem ad producendum copiam processus. & ita loquuntur tex. in alleg. l. hi qui. in fin. ibi, te appellasse ostende. l. a proconsulibus. ibi, vt appellanti iudex præbeat opinionis exemplum, & acta. C. de app. & regni consti. præzall. ibi, habeat appellator. iste tamen terminus hodie in curia Archiepiscopali Neapo. non est in vsu. & est ratio, quia vt plurimum oēs appellacionum causæ a sede Apostolica committuntur ad partes, & frustra esset, copiam processus ad urbem deferre. sed habet se cõis practica, quod postquam illi contra quem Reue. Vicarius Neap. sententiam promulgauit post interpositam appellacionem ab eo ad instantiam appellari statuitur terminus, de cem diebus ad recipiendum apostolos x. ad iter arripendum, & se præsentandum sedi Apostolicæ. & decem ad fidem faciendũ R. domino Vicario de sua diligentia circa impetrationem cum comminatione, quod si defecerit in vnoquoque terminorum prædictorum, appellatio habeatur pro deserta. quam comminationem dixit Zab. in cle. 1. q. 23. de ap. post. Petr. de Anc. de iure non subsistere, tamen fore appellanti fidem facere iudici a quo, ne se ingerat opi. Do&. de quibus Fel. in alle. cap. personas. col. 3. versu. & si iudex. & nouem modis, quibus isti termini statui possunt, vide per Philip. Fran. in alleg. capi. personas. de app. & ibi per Felin. & signanter, col. 3. in fin. ibi, non sufficit. vbi quod si pendente termino ad recipiendum apostolos, appellans interim obtinuerit causam committi, qd hoc nõ sufficit. huiusmodi enim diligentia inanis erit, quia pendente hoc termino nihil debuit innouari: & si apostolos non petiit, non reputatur adhuc appellans: ergo super non entenihil fieri potuit, cum apostoli sint pars appellacionis. cap. 1. & cap. ab eo. de app. lib. 6. pro quo dicto vltra Felin. vide deci. Ro. 6. inci. vtrum si appellatur. de rescri. in antiquo. fol. mihi 123. & 564. in anti. vtrum si appellatur. & 734. no. quod quando 24. not. secundũ aliquos. in anti. 406. not. quod si iudex. i. anti. & 128. in no. & dum in facti contingentia verbis ista allegasem, dicebatur mihi a iudice, quod nunquã doctrinã particulare & in indiuiduo de hoc demonstrarem, & cum delato libro legissem coram pluribus, causauit mihi magnũ honorem, sed parum lucrum quia pro paupere interueniebam absque salario. & addidi doctri. Pet. de Anc. in ca. ab eo. 4. no. de app. lib. 6. & no. illud, videlicet, quod lapsus termini inducit defertionem non habere locum in beneficialibus. quod qualiter intelligatur vide omnino per Fel. in cap. cũ sit romana. in fi. de ap. & si in curia romana negabitur appellatio, an dabuntur remissoria ad partes ad probandum, Panor. in cap. 1. in fi. de app. & qualiter fieri debeat fides de appellacione, glo. in ver. nec sufficeret. in cle. constitutionem. de elect.

¶ Pro Apostolis. Non intelligas de Apostolis Petro & Paulo, sed de literis dimissoriis. ff. de lit. dimiss. l. vna. ff. de verb. sign. l. dimissoria. ita per ista iura dixit glo. in ver. petat. in cap. cordi. de app. lib. 6. & ipsum aliqui dicunt conuentionales quando pars admittit appellacionem iudice refutante, vel tacente, vel extra iudicium. cap. sape. cap. oblati. de app. aliq. testimoniales, quia testificantur de appellacione coram iudice vel honestis personis interposita, & parũ differunt a primis: aliqui dimissorij, quibus demonstratur iudicem appellacioni detulisse, & sic appellatorem a sua iurisdictione dimississe, & ad iudicem ad quem remississe. cap. ab eo. 2. q. 6. ca. cordi. de app. lib. 6. aliqui refutatorij, quibus declaratur iudicem non detulisse appellacioni interpositæ. aliqui reuerentiales, quia pp reuerentiam superioris defertur. de quibus vltimis duobus, in alleg. cap. cordi. de app. lib. 6. & continere debent Apostoli, quis appeller, a quo appellat, contra quem appellatio interponitur, & ad quem, & sup quo, & causam quare appellat, & an is

a quo appellatur deferat vel nõ, & quare, vt patet alleg. l. vnica. ff. de lib. dimiss. cap. post appellacionem 2. q. 6. l. sciendum. ff. de app. reci. vel non. & dicitur Apostoli ab epi, quod est supra, & stolon, quod missio, quia est litera missiua ad superiorem, vt patet ex præmissis. vide glo. in l. præses. & ibi Albericus app. Archi. in c. fundamenta. de elect. lib. 6. pro omnibus & diuersis eorum formis vide Spec. in de appel. in 4. parte. §. sequitur videre. & per H. sum. tit. de app. §. dicuntur autem. & cõmunitè dicitur quod dentur expensis appellantis, quod glo. in versu. oblatos. in clem. quamuis. de app. dixit dari expensis appellantis, videatur argueturarium. quod reprobatur, vt Zaba. in alleg. de quamuis. §. verum not. 3. & ratio esse potest, quod singulariter qui petit aliquid fieri soluit glo. in l. i. versu. agnoscere. C. de erog. mil. anno. lib. 12. in l. generaliter §. de presentibus. post med. C. credi. Felin. in cap. 1. colum. 4. post med. de lib. la. Archi. in cap. cauendum. x. q. 3. Alexand. & venditores. ff. de verborum obliga. Philip. de bone. colum. 2. versu. septimo not. de app. & l. d. ex teneatur apostolos tradere, vt in alleg. cap. ab eo. de app. lib. 6. clem. quamuis. pro tamen intelligitur expensis petentis. Bart. in l. ff. de re. diui. per glo. quam facit sing. il. l. illic. ff. de offi. præsid. vt tradit Felin. in alleg. capi. 1. & Zaba. in alleg. §. verum not. 3. & quod dantur pro Apostolis. Zaba. in alleg. clem. quamuis. §. q. 2. in fi. de appel. Philip. Franc. in cap. 1. §. in qu. versu. hodie tamen. co. tit. lib. 6. & si in traditione stolorum Iudex dixerit, do tibi terminum ad recipiendum apostolos decem, vel ad audiendum sponsum, & postea quandocunque, illa adiecta, cunquē, intelligetur, si decennium prorogauerit in cap. mandatum. in fi. de rescrip. Philip. Franc. personas. & ibi Felin. colum. 3. in fin. nume. 1. pel. & vide no. in proxi. præced. glo. & plene per norm. in cap. bone. colum. 2. versu. quinta diff. de appella. & per glo. in versu. Apostoli. in co. titu. Albericus Oliua.

a AN. Ad recipiendum copiam. Oliua
8 Ritu in princ. cumulat plures textus, & audi quibus de iure nititur probare assignationem termini. Qui tamen, vt arbitror verba faciunt, termino ad comparandum coram Iudice, ad quem simul cum actis, & munimentis, non autem de no ad recipiendum copiam actitati processus Iudice a quo, & cuius hic sermo est, eius aut fallor meminit Glof. in consti. Regni appellacione tempora, versu. infra quod, & Carau. super R. item si appellans post num. 3. ambo affirmatae de iure communi non erat constitutus certus terminus ad se præsentandum post habitam Copiam processus, & Apostolorum Iudici, ad quem, sed erat statutus terminus triginta dierum, infra quod dabatur copiam actorum, & apostolorum recipiendæ appellacionis Ab. Io: Hier. camp.

b Copiam processus. radicitus rem hanc per do recordor quod lata sententia lex in dultis appellacionis remedium cuiusque ex litigatoribus uatum scienti, iuxta. l. 2. ff. de appel. sed quando uè modo, aut quibus concurrentibus illa fieri, aut discuti debeat, explicarunt copiose vlt. praxi lib. 7. cap. 3. Grauar. inibi in annotat. Guid. decis. 436. cum materia, & Maran. in suo specul. dic. par. 6. actu. 2. ex quibus pauca quedam, alioria seligam ad hunc ritum spectantia, ac præter quod illa non nisi infra decedim interponitur per auth. hodie C. de appellat. c. significauerunt d. stibus, & c. concertationi de appellat. in 6. nec infra triginta oportet petere Apostolos; eo quod petere per. c. ab eo. de appel. in 6. vbi glof. in verbo ginta

iura dies, cum seq. affirmat tempora petendorum
 postolorum currere, exordiri vna cum tempore ap-
 pellationis interponendę, & consequenter a senten-
 tiis, quibus astipulatur rex. in. c. ei qui. §. iudicibus 2.
 §. 6. & l. iudicibus. C. de appellat. & est commu-
 nis opinio quam attestatur Guid. Pap. alleg. decis. 11.
 hoc tamen iuxta communionem, & crebrius rece-
 m distinctionem, si prolata sententia notitia ha-
 t, vt concludit Marant. indicato loco nume. 220.
 Grauat. adducto. c. 3. num. 65. & Rot. decil. 29. fuit
 iuratum, siue v. de appellat in nou. quibus tene-
 ludex infra eundem terminum respondere, & cõ-
 re, vel dimissorios, & reuerẽtiales, vel refutato-
 vt inferius luculentius scribam, ex quibus liqui-
 atet Apostolos non esse necessario petendos in
 lo appellatorio, tamen si de consuetudine admit-
 t, vrin eo petere liceat appellanti, imò rigor ille
 requiritur illorum petitionem congruo loco, &
 pore instanter sapius, ac diuersis vicibus, immo
 s fuit, idque summa æquitate, qua conceditur et
 em contextu dũmodo instanter, ac pluries postu-
 ly per clem. quamuis rigor de appella. & probat
 l. in l. appellandi vsus. §. libelli num. 7. ff. de ap-
 t. Quod si pars illos in termino non petierit, de-
 quidem erit appellatio antea interposita Guid.
 ad. decis. nume. 13. iuxta adductam clem. aut si
 sit, non tamen protestata sit contra iudicem nõ
 rem eos concedere, per eandem clem. & glos.
 ff. de libell. dimiss. & cũ fuerunt concessi Apo-
 vendicat sibi locum prosecutio appellationis
 annum a die interposita appellationis, & voca-
 tum fatale, & ex causa alium annũ, & dicitur
 tale per auct. ei qui. C. de temp. app. & c. ex rone
 p. quod seruandum omninõ est in oibus Curijs,
 me vero ecclesiasticis cum immutatum non re-
 tur, imò in Curia Archiepiscopali Neapolita-
 ictius quidem, & cautius proceditur, vt cũ de-
 r appellatori, solet constitui terminus ad ro-
 adum copiã pcessus, & alius ac longior, ad iter-
 endum Curiam Romanã versus, ac tertius &
 rior ad certiorandum dominum Vicarium de-
 ntia, qua vsus est, vt obtineret delegatũ incau-
 a appellationis, quemadmodum in hoc Ritu
 um reperitur, & ipse declarabo in sequentibus
 culis: In Regno autem quid seruetur pces iu-
 seculares, est constitutio, appellationum tem-
 est Ritus Prag. Cur. Vicarię 260. Item seruat ip-
 ariã, & Prag. Appellationum tempora, quę est
 ordine, siue prima de app. Ab Io. Hier. Camp.
 de presentandum, namque Angel. in l. Præses
 n. 3. C. de appella. tuetur posse iudicem assignare
 ium appellanti, vt ad eat iudicem, ad quem cũ
 s, & munimentis, & illic Bald. num. 2. vers. pone,
 ext expressus in cap. quamuis in fine de elect. in
 b valeat constituere terminum ad arripiendum
 & se presentandum coram superiore cum actis,
 unimentis causę ad prosequendam appellationem
 probat Feder. de Senis Conf. 28. punctus quæ-
 nis, & Marant. in suo specul. par. 6. actũ 2. nu. 205.
 l. in hoc tamen, vbi subnectit omnes alios termi-
 consimiles, quos iudex potest appellanti assigna-
 iusque antea tradiderat. Dec. in capitulo præterea
 n. 20. de appell. Ab. Io. Hier. Camp.
 ieu fidem faciendum. Iudex primã instantiã, li-
 nequeat præfigere terminum appellanti ad finiẽ-
 cau sam appellationis iuxta ca. ex insinuatione
 pcellat, potest nihilominus illum constituere ad
 prosecutionem inchoandam, vt super illo. cap.
 tu Bur. post numerum sextum, vel etiam ad faciẽ-
 um sibi fidem circa ipsius appellantis presentatio-
 em, vel prosecutionem inceptam coram iudice ap-
 pellationis, vt inquit Angel. in l. præses num. 3. & Bal.
 d. num. 2. vers. pone. C. de appell. Feder. de Senis

Conf. 28. punctus questionis, & Rot. decis. 94. si iudex, siue 13. de appell. in nou. De quo quidẽ termi-
 no iuxta nouissimum relatum modum agitur in hoc
 Ritu, qui est profectõ apprimẽ necessarius cõtra ver-
 futias succumbentium, & exponentium appellationem
 coram iudice primã instantiã, nec eam prosequen-
 tium coram iudice secundã instantiã, vt infra
 fatalia concessa a iure ad prosequendam appellationem
 impediant executionem sententię, si quidem
 cũ hic terminus fuit illis assignatus, poterit prime-
 uus iudex, illo elapso suam exequi sententiam ex au-
 tẽtis auctoritatibus, & præsertim Rota in allegat.
 decis. 94. quod alias vtique nequiret quousque termi-
 nus iuris esset elapsus, quo casu cautela vsus sum in
 causã me patrocinaante decisa præterito Anno 99. in
 gratiam Thomę Scarani cõtra Annã sanctã Domeni-
 ca in ipsa Curia Archiepiscopali Neapolitana, & de-
 lata per viam appellationis ad Auditorem Camera, &
 Pars aduersa non Curauit iudicem appellationis adi-
 re, quia iniustitiam suę causę satis agnoscebat, opi-
 nabatur tamen sententię executionem proferri, vs-
 que quõ tertius iuris laboretur, licet enim fuisset sibi
 assignatus terminus ad prosequendũ, in curia tamen
 procuratoris, non fuerat alter constitutus ad produ-
 cendum fidem suę prosecutionis, ob idque ipse ob-
 tinui fidem ab actuario causę post lapsum terminũ.
 sibi datum qua constabat, ipsam appellantem non
 comparuisse coram Reuerendis. Auditore Camera,
 iudice appellationis, vigore cuius fidei obtrẽtã,
 ac presentata in ipsa Curia Archiepiscopali, fuit per
 eam executioni demandata sententiã ab eadem lata;
 in cuius executione fuit citata pars appellans, tamen
 si id non opus erat, vt concludit Feder. in adducto
 conf. num. 1. in fine; quod quidem consilium est p-
 petua memoria reperendũ pro confirmatione huius
 Ritus. Abb. Io. Hier. Camp.

Vel refutatorijs. Apostolorum nomen, quatenus
 hãc pertinet, significat mittere, seu nunciare; nam di-
 cuntur Apostoli ab Apostelin, quasi sint literę nunci-
 atoriar, missę a iudice, a quo iudici ad quem, quib-
 totius appellationis negotium renunciatur, enarra-
 turque, quorum, quia varius esse solet euentus, ex eo
 fit, vt diuersimodẽ vocentur præsertim vero quatuor
 exorta sunt illorum genera, nam alij sunt dimissorij,
 seu reuerentiales, alij refutatorij, alij testimoniales,
 alij demum conuentionales, quorum explicatiõẽ
 prætereo, ac remitto ad ea, quę superinde dicit
 Vestr. in sua praxi libro septimo capitulo tertio. post
 num. 32. quos licet iuris rigor velit, petendos esse in-
 stanter, sæpe, ac sapius, congruisque loco, & tempo-
 re; æquitas tamen huiusmodi rigorem mitigans, hãc
 relaxauit restrictionem, atq; iteratas istas petitiones,
 & instantias, simul, & vnicõ contextu fieri, posse, in-
 dultis, iuxta Clem. quamuis de appellat. & si appel-
 lanti terminus iuris præfigeretur ad redeundum pro
 Apostolis iuxta tenorem eiusdem clem. §. verum si
 iudex; tunc non nisi semel teneretur, redire, & pete-
 re Apostolos sibi tradi, ac iudice non respondentẽ,
 non amplius ad id cõpelleretur, ex resolutione Vest.
 in adducto. c. nu. 36. itidem que si iudex passus fit, ter-
 minum iam dictum elabi, nec eos curauerit, exhibe-
 re, videretur appellas iam dimissus, & consequenter ei
 dem libebit superiore adire, & appellationem p-
 sequi per eandem clem. quamuis. §. quod si iudex.
 Abb. Io. Hier. Camp.

RITVS XXXVI.

Item cum Archiepiscopus vel Vicarius
 est iudex in aliqua causa appellationis in
 a terposita a suffraganeis, a vel ex delegatio-
 ne

Ritus Trigesimus sextus.

ne apostolica, primo presentatur instrumentum appellationis ex causa legitima b interposita, vel rescriptum apostolicum b commissio, & postea Archiepiscopus, seu Vicarius, vt ordinarius, vel vt commissarius Apostolicus citat partem appellatam ad allegandum, quare procedi non debeat, & inseritur inhibitoria statim per curiam istam c tam in appellatione a diffinitiva quam ab interlocutoria, & sic non seruatur q pars prius citetur ante inhibitoriam, ex quo incipit cognoscere de veritate causae, & subsequenter inhiberi.

Si tamen pars comparens allegaret non fuisse seruata formam iuris, vel appellationem desertam, de hoc prius cognoscitur: & facta tali citatione, d si pars non comparet, non requiritur libellus, & fit mandatum cum compulsoria iudici a quo, seu magistro actorum habenti processum vt copiam ipsius tradat.

Sed si appellatus, citatus, comparet, & nil efficax opposuerit, vel si opposuerit, repulsus sit, decernendo procedendum fore e ad anteriora, requiritur libellus: & si respondetur, lis contestatur, & iuratur de calumnia, & fit compulsoria modo vt superius dicitur, & habita copia processus, fit apertura, & datur terminus ad recipiendum copiam, & si necesse fuerit, disputabitur super reuocatione attentatorum, postea, datur terminus ad probandum in causa appellationis, & successiue secundum iuris ordinem procedetur, & hoc, cum appellatur a diffinitiva.

Si vero appellatur ab interlocutoria, vel grauamine, non datur libellus, sed prius actus est apertura processus, si presentatus fuerit, alias fit compulsoria, vt supra, & postea, apertura processus, & datur terminus ad recipiendum copiam, & videbitur si constet de grauamine, vel non: & si appelletur ad Romanam curiam, & committatur in eadem, decetero iudex a quo non se intro mittet in causa ipsa, etiam post desertionem, cum videatur in curia commissa vt ibi perpetuo sit, & per appositionem manus summi Pontificis ad se aduocantis.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio ab interlocutoria quomodo interpouenda, & num. 31.
- 2 Inhibitoria quando fit facienda, & num. 29.
- 3 Vicarius nullam habet iurisdictionem in causa commissa suo Episcopo.
- 4 Iudex tutius agit declarando expresse se competentem.
- 5 Archiepiscopus quando possit manum apponere

in iurisdictione suffraganei.

- 6 Alleganti non fuisse seruata formam iuris incumbit onus probandi.
- 7 Appellatio fit deserta in aliquibus casibus.
- 8 Appellatione deserta quis iudex fit petenda declaratione desertionis, aut executione sententiae.
- 9 Incontinenti fieri quod dicatur.
- 10 Libellus in causa appellationis non requiritur numero 13.
- 11 Copia processus est danda expensis petentis.
- 12 Iudex procedendo ad posteriora, tacite decernit competentem.
- 14 Iuramentum de calumnia quid contineat.
- 15 Consensus tacitus quandoque plus operatur expressus.
- 16 Episcopus iurans quid tangere debeat.
- 17 Compulsoria iudicium licet a materia diffinitiva.
- 18 Reassumptio instrumenti stipulati a Notario defuncto, quomodo facienda.
- 19 Apertura processus est primus actus qui fit in causa appellationis.
- 20 Attentatorum reuocatio fit summarie.
- 21 Attestatorum reuocatio potest peti quante ante conclusionem.
- 22 Probatio in causa appellationis quando, & qua fieri possit.
- 23 Articulus omnino nonas qui dicatur.
- 24 Appellatio ab interlocutoria iustificatur eisdem actis.
- 25 Grauamen nisi constet, causa remittitur a quo.
- 26 Causa semel ad sedem Apostolicam deuota per est inibi decidenda.
- 27 Appellatio emittitur a suffraganeis Episcopis ad Archiepiscopum.
- 28 Delegatus non recipit exercitium iurisdictionis presentatum rescriptum.
- 30 Iudex potest prohibere se competentem.

Dividitur ritus iste in duas partes principales, secunda, ibi, si vero appellatur a subdiuiditur in sex partes, secunda, & sic non tertia, ibi, si tamen pars appellatur, ibi, & facta tali citatione, quinta, ibi, sed fit in sexta, ibi, & si necesse fuerit. Secunda principalis subdiuiditur similiter in tres partes, da, ibi, & videbitur, tertia, ibi, & si appellatur ritus iste ritus laborat in danda forma, quomodo cedatur in secunda instantia, tam auctoritate curia & metropolitana quam apostolica, quam mittitur causa a sede Apostolica Reuerendissimo Neapolitano.

¶ Appellationis ex causa legitima. Quam dicit allegare in appellatione. Philip. dec. in cap. in Ecclesia. de appella. dixi in prox. preced. gloss. in versicu. copiam processus. post pro. Ioan. And. sufficit enim fuisse in appellatione legitima seu probabilis expressa. cap. roma. autem. in fin. de appel. lib. 6. quod ita intelligitur. Fran. ibi in glo. in versu. citent. ante fi. pro quo est in cap. vt debitus. s. cum autem. de appe. est text. in glo. fin. in cap. cum causam. eo. tit. & hoc intelligitur in appellatione ab interlocutoria, prout gl. fi. pre. int.

intelligit declaras e videbitus. praelle: & alleg. c. cum
am facit cle. appellanti. eo. ti. & plene psequitur Fi-
lippa. in alleg. c. vt debitus. post prin. ver. l. cdo tene
re. & in glo. 3. in versi. ante iniam. col. 4. ver. 6. t. au
p. r. u. b. & est pro hoc casus in alleg. cap. r. u. a. Rb-
bana. S. cum. autem. de appell. lib. 6. & de iure ciuili
rege aut p. r. o. r. S. permittitur. ibi, ab iniuria. ff.
e. in no.

Inhibitoria statim. Ista verba sunt de directo con-
a. c. romana. S. cum. aut. & S. si vero vocatis. de app.
b. 6. & ibi no. per Filip. fran. & oes scrib. ta respectu
iurisdictionis metropolitanæ q. apostolicæ, per plene
a. in. c. dilectus. lo. ij. p. Inno. de rescrip. & q. a. infra
v. r. u. b. ibi, de hoc prius cognoscitur. videtur ritus se
mittere ad iuris dispositionem, vt intelligatur q. sta-
n inhibitoria sortiatur effectum, parte appellata
n opponente, vel non cõparente, vt alludunt ver-
eiusdem ritus, prius cognoscitur. & verba, si pars
n cõparet. sed contra hunc intellectum faciunt no.
Philipp. fran. in alleg. S. si vero. col. i. in si. ibi. repe-
tur sententia, & c. vbi voluit q. non cõparere appel-
p. ex contumacia debet mulctari, & non procedi
cognoscendū de veritate cãz sine iurisdictione. &
o videtur aliter dicendū, videlicet, q. stante cõsti-
tuti. inter Doct. de quibus præter Panor. in alle. c.
ctus. loco. 2. de rescrip. & ibi plene per Feli. dica-
s q. ritus hoc statuit ppter varias opi. quod facere
tut. iuxta not. in si. proce. s. & dicas q. respectu cõ-
sitionis apostolicæ idem erit respectu diuersarum
sede quibus in alleg. c. dilectus. nã aliqui volunt q.
am in prima citatione, & ilico cõmissarius aposto-
us inhibeat, quia. S. cum. aut. & si vero hñt locū in
tropolitano, & non commissario apostolico, quia
apositionem manu superioris sit abdicata iu-
lictio ab inferiore, & causa aduocata ad superio-
ca. vt nostrum de appell. Phil. decemin. c. cum.
in si. de constitut. & in consil. 191. col. fi. versi.
mo, & 295. numero quinto in si. versi. quarto
ponderi, & in prin. Sozi. consil. 39. vo. 4. col. quin-
; num. 24. Cald. consil. 7. de præb. aliqui vero dig-
guunt q. aut Papa recipit appellationem ex cer-
nencia, & hoc constat ex verbis rescripti, aut ex
to grauamine in appellatione, aut cõmittit cãm
ellationis a diffinitua, & ilico delegatus inhibe-
aliàs non, ex quibus cõsiliis opinio non re-
tat ritum istum debere obseruari, & statim in pri-
p. citatione debere inhibitoria inferi: & si pars cita-
renier, & opponet causam expressam nō fuisse le-
lamam, vel appellationē deserta, seu aliquid sub-
tiale, de hoc cognoscitur, & declarabitur causam
manere, vel debere remitti. quod expressius deno-
ta verba ritus, ibi, & sic nō seruatur q. per prius, &
q. si apostolica auctoritate causa cõmittitur ar-
episcopo Napolitano, non se poterit in illa intro-
tere eius vicarius, nec contra. Fel. in c. fi. col. pe.
re ver. verū ista. de cõst. in c. fi. S. fi. ver. quarto limit.
offic. delega. & in capitu. pastoralis. S. quoniam
2. de reit.

De veritate causæ. Parte citata non comparente,
non opponente, iuxta c. romana. S. q. si obijciatur.
appellatio. lib. 6. tutius tamē esset declarare prius
iudicē comperentē expresse, prout declarat Philp.
in c. si duobus col. 6. in si. ver. secundo quartitur
app. in c. cum cessante col. 10. & in c. ex parte
vlt. In si. eo. ti. Phil. dec. in c. cum ordinē in si. de
scri. & consil. 107. col. 1. scilicet in c. suborta col. 5.
t. 6. de re iud. Alex. consil. 183. penul. col. vlt. 2. no. per
lenio. in decif. sacri concel. deci. 354. quia tunc firma-
& fundata esset iurisdictione apostolice cõmissarij,
in metropolitanam, qui nō pōt se intromittere de iu-
isdictione sui iuffraganei, nisi in casib. à iure expre-
sis, de quibus in c. pastoralis in glo. in ver. exceptis
le off. ordi. cum firmi. & ista verba, ex quo & c. deno-

Ritus Archiepif.

tant rationem decidendi in isto ritu. qd. quia incepti
cognoscere de veritate causæ: appellationis poterit
ilico inhibere. arg. alle. S. q. si obijciatur, & postea, pa-
te citata, comparente & opponente aliquid substanti-
tiale, prius de illo discutitur, vt in ritu, ibi, si tamen
pars: Albericus Oliua. Sequitur tertia pars primæ
partis ritus.

¶ Allegaret. Et probaret, quia alleganti in hoc in-
cumbit onus probandi, vt per Phil. franco. in c. roma-
na S. cum autem vlt. colum. ver. si vero ipse appellas
de appellat. lib. 6. allegat Barto. & Bald. in l. hi qui ad
cõsilia. C. de app.

¶ Formam iuris. Videlicet, infra decē dies, vel post,
non fuisse appellatum. c. quo ad cõsultationem dese-
rud. c. romana S. si vero vocatis de ap. lib. 6. legitimā
non fuisse expressam causam in appellatione, seu in-
iustam c. romana S. q. si obijciatur de app. lib. 6. non
fuisse congruo loco, & tempore appellatum. Bart. in
alleg. l. hi qui ad ciuilia. C. de app. vel dicatur appel-
lationi tacite vel expresse renunciatum. c. gratum de
off. deleg. vel non fuisse in scriptis appellatum, iuxta
tex. in c. r. de app. lib. 6. vel non fuisse apostolos peri-
tos alleg. c. & c. ab eod. de app. lib. 6. vel quia fuit
contumax appellans S. sunt etiam quorū 2. q. vi. &
37. casus in quibus nō possit appellari vide per Spec.
in ti. de appel. S. in quibus autem in 2. parte & in eo-
dem S. ver. sed quā dices causam 27 causas quæ pos-
sunt dicirationabiles in appellatione, ex quibus, si
diligenter aduerter, scies hunc ritum praticare.

¶ Vel appellationem desertam. Videlicet, ob non
prosequutionem appellationis infra terminum iuris
vel hois e. personas c. cum sit romana c. ex ratione de
app. & sine metropolitico iure sine apostolica aucto-
ritate procedatur, iudex ad quem, poterit cognoscere
re, & pnunciare super desertione de auctoritate ordi-
naria est tex. in l. si preses quasi desertam. C. quō &
qñ iu. immo ex suo officio iudex hoc poterit, per no.
in l. 2. S. fi. C. de temp. app. Bal. in addi. Spe. ver. iudex
ex officio de app. facit. 1. S. q. si appellans, de app.
lib. 6. de delegato est deci. Ro. 158. in no. incip. audi-
tor datus, & 9. inci. licet appellatio. no. in deci. ciuili-
dem Ro 424. in no. inci. si a diffinitua, & licet debeat
adiri iudex ad quem, qñ petitur declarari appellationem
desertā, put no. Phil. frā. in c. ex ratione. col. 19.
in 7. mē. prin. q. 1. fol. 15. col. 2. de app. tñ si vis adire iu-
dicem a quo, practica erit vt cõpareas corā eo, & pe-
tas sententiā exequi, & citato appellate ad allegādū
cãm quare non debeat sententia exequi, & replicare
q. appellatione pendente nihil debeat innouari, du-
plicabitur, nō appellatū, vel nō formiter appellatū,
seu appellationē desertā, iudex a quo, de isto inci-
dentite informabit, & cõsilio de nō appellatione, vel
de desertione, non declarabit appellationē desertā,
sed suā sniam exequetur absq. alio decreto, per doct.
Ang. in l. si contra. C. de app. per quā dixit euitari ma-
gnum circuitum, & ita dixit infinitis vicibus practi-
casse, & consuluit in consil. 130. inci. visis omnibus
actis, & 140. incip. statutum prædictum. sequitur
Phil. dec. consil. 436 in prin. reasumpsit istam pra-
cticam Phil. frā. in c. ex ratione penult. col. aliàs 28.
in 7. & vlti. col. de appel. & relata doctrina Ang. in
alle. l. si contra, & eius alleg. consil. licet sub alio nu-
me. & alijs, de quibus ibi dixit posse dari cautelam
contrarium, videlicet, q. appellans accedat ad iudi-
cem ad quem, & petat inhiberi iudici a quo, vel pro-
sequatur appellationem coram eo: & si opponat-
tur de desertione, replicetur de impedimentis, &
petatur restitutio in integrum: tunc iudex ad quem,
procedendo poterit pronunciare, & per viam atten-
tatorum reuocare, & c. immo dixit in c. constitutus.
penultima collumna in gloss. in versiculo delega-
uit. in fin. folio quadragesimo quinto vltim. colum.
q. omnia attentata pendente appellatione venient

E reuocanda

Ritus Trigesimus nonus, & ult.

reuocanda per viam attentatorum etiam deserta appellatione. pro veritate istius articuli considera quod regulariter videtur dicendum iudicem ad quem, debere cognoscere & decidere appellationem esse desertam per vltima dicta supra proximi. quod intelligas verum quoniam appellas comparuerit coram iudice ad quem, ad proseguendum appellationem, & maxime obtinendo decretum citationem cum inhibitione, iuxta formam istius ritus. & ita loquitur Philipp. franc. in alleg. caute. si bene considerentur eius verba, & signanter illa, videlicet inhiberi iudici a quo nam post talem inhibitionem omnia per viam attentatorum reuocabuntur. c. non solum de appella. lib. 6. & ita loquitur in cap. constitutus. praallega. Philip. franc. & in alle. c. ex ratione in 1. q. 7. membri principia, expresse ibi concludens quod si nunquam causa appellationis fuit introducta coram iudice ad quem deberatur iudex a quo, & exequatur suam sententiam, cognito incidere de desertione, secus si fuit introducta, vt supra & maxime si fuit decretata citatio cum inhibitione. hanc concordiam reasumpserit do. Felin. in c. ex parte, supra in col. 6. versu limitatur etiam. de rescript. plene proseguens materiam, & ponens multa similia more suo, & signanter ex doctrina Ange. in indiuiduo, in l. eos. versu in glo. eadem. versu tu tene. C. de appell. & Federe. de Sen. co. 133. casus talis est. quidam a sententia &c. ac etiam de clarans quod iudex a quo, debet cognoscere de desertione, quoniam non fuit introducta causa coram iudice ad quem, habere locum in ordinario, secus in iudice delegato, a quo fuit appellatum. alleg. licet sub alio numero. Rot. decis. 188. in nouis. & Angel. Arer. in l. si exp. sim. ad fin. ff. de appell. introducendum practicum supra dictam, quod iudex a quo, ordinarius absque alio decreto super desertione exequatur sententiam, & sufficere quod consistat ex actis de desertione. & ita dixit tene re Bald. in allega. l. eos. si tamen iudex a quo, pronunciat appellacionem desertam, erit talis pronunciatio seu sententia interlocutoria, vt per do. de rot. decis. 455. & 526. in antiq. & Felin. in rubr. de re iudic. col. 8. versu & si dicitur, pronunciamus. nume. 11. & si infra fatalia non sit finita causa appellacionis, etiam quod sit in causa conclusum, appellatio erit deserta. clemens. sicut. de appell. Rot. decis. 195. in antiq. & ratio, quia licet sententia consistat in facto iudicis pure, tamen pendet a facto partis, quae instare debet ut sententia feratur, prout dicimus, quod pars post conclusum in causa in sacro concilio, debet iuxta formam regie pragmatice instare, & protestari quod causa conclusa expeditur, ne pereat instantia, & expediri facere citationem ad dicendum, per quam prorogabitur ex stilo sacri concilij, instantia ad alium triennium, quod notat & saepius obtinuit in practica a iudice ad quem, declarari appellacionem desertam, & sententiam exequi in sacro concilio per eorum supremam potestatem: sed declarato appellacionem desertam a delegato apostolico, obtinuit executionem sententiae a iudice ordinario a quo, per not. per Philip. franc. in alle. c. ex ratione. col. 27. versu. sexto quaeritur deserta appellacione. cum sequi. q. de appell. & quod sit necessaria protestatio, ne appellatio deseratur quoniam causa est conclusa & stat per iudicem Philip. Franc. in c. ex ratione. col. 10. in quinto impedimento. ibi, quarto hoc idem. de appella.

De his prius cognoscitur. Quia tanquam de preiudiciale de hoc prius cognosci debet, vt in c. j. & c. tua de ordi. cogni. ita firmat Phil. franc. in alle. c. ex ratione. col. 19. versu. quantum autem ad iudicem delegatum. fol. 15. col. 3. de app. per pralleg. deci. P. 9. 153. in no. & consil. Pe. de anc. 372. pro declaratione trium quoniam ubi quod tales exceptiones debent incontinenti probari, alias possunt ad merita referuari: & quoniam dicatur debere incontinenti probare. dicas secundum Bal. in l. & si post tres. colum. 6. versu. sed tunc incidenter. ff. si quis eaut. quod id quod fit infra tres, quinque, vel septem dies, &

etiam infra x. dicitur fieri incontinenti. verius quod erit arbitrium, prout concludit Felin. post Pan. c. praeterea. col. 4. nu. 10. versu in glo. si de testi. in quantum dixi iudicem posse ad merita referui istas exceptiones. intelligas sane, dummodo non exceptio contra iurisdictionem, vt puta, tu non dext. tu non es procurator, vel non appellasti, vt appellacioni renunciaisti, quia tunc non possunt referui, quia esset iuris ordinem peruertere c. exhib. iud. cum enim sua cuique iurisdictione non seruetur sit, nisi quod ordo peruerteretur & confunditur. c. per 1. q. 1. in fin. ita istud restrinxit Felin. in c. cum cogat. col. 5. versu. credo quod ista. de offi. dele. alleg. in consil. 14. inci. in causa seu quone. vo. 1. intelligi secundo quoniam dictae exceptiones opponuntur in vltimiorum, quia tunc non possunt ad merita referui quae procedere ad vltiora & non procedere sunt contraria. esset enim absurdum pronunciare procedere esse ad vltiora, & exceptiones incompetente iureo referuari. arg. l. 2. in prin. ff. si quis in ius vo. l. si quis aliena. ff. de iud. l. si. C. de exce. per quae restringit declarat Pe. de anca. in all. con. 372. in prin. secus si appositae essent in vim perceptorum quia tunc possent referuari, vt ibi per Pe. de anc. istis except. vide no. supra in rix. 26. in gl. in vltimiorum. prius ergo de his cognoscetur si in vltimiorum opponentur, sed si in vim perceptorum continenti non possunt probari, poterint referuari merita. & ita intellige, non recedendo a iure con-

10 ¶ Non requiritur libellus. Et per consequens litis contestatio. quod intellige in casu appellacionis a diffinita, quoniam in prima instantia fuit lis contestata, quoniam si prima instantia fuit lis contestata, aliter secus foret. ita firmat & intelligit. c. p. tuas. fran. pen. col. ver. secundus casus. & vlt. col. ver. casus. de app. al. deci. Ro. 8. in no. incip. fuit dubium & Panor. in c. rinaldus. in gl. in ver. contestata. ista. clarius Phil. dec. in alle. c. per tuas. vlt. col. vltima conclusio. dicens ex mente Bald. & Panor. debere declarari & gloriari. S. illud. in l. si. C. de app. & limitat hoc tunc habere locum quoniam in causa principali erat necessaria litis contestatio, alias scilicet in principali causa non requiritur, non erit necessaria appellacionis, cum eiusdem sint natura. & ibi per & in 3. no. & plene de hoc And. de Iser. in consil. dilaciones. in prin. de dila. & exce. fol. mihi 147. ibi magistrus aliter. loquitur more suo, dicens, quod illi aliter dicunt lites ex litibus suscitantes, & ita instare debet alia deci. Ro. num. 467. incip. auditor in secunda instantia. in no. si recte ponderetur. & vide And. in cap. pen. de iura. calum. lib. 6.

¶ Tradat. Expensis tamen petentis, per ea quae de 35. ritu supra. in gl. in ver. pro apostolis. ante si. in 11. deas. quod limito procedere nisi paupertas excusetur, vt per Nouio. in consil. appellacionum 1. p. 5. nu. 11. versu. rursus quaero Ji. vbi quod iudex ad quem, debet praecipere notario seu actorum magistro iudicis a quo, quod exigente paupertate. dare debeat appellacionem copiam processus sine salario, alias non esset finitum, quia ex privilegio paupertatis nunquam appellacionem esset deserta Philip. franc. in c. ex ratione. col. 2. versu. primo dicas de app. & Phil. dec. con. 43. 6. nu. 2c. & prius in practica obtinuit per paupertatem copiam processus gratis dari: & ad euadendos labores conueniunt not. iudicis a quo, & notarius iudicis ad quem, quod finita causa appellacionis originalis processus commodatus not. iudicis ad quem, illum ipse referuari debet not. iud. a quo. quod no. in pract.

¶ Efficax. De quo vide no. supra in 3. parte huius partis. ritus in gloss. in versu. formam iuris. & si non ex illis vel similibus opposuerit, quicquid opponitur erit inefficax. vide ibi.

¶ Ad anteriora. Expresse vt hic, vel tacite. de quo in de. d. Philip. Franc. in c. si duobus. col. 6. in b. ver. lca

oquaritur. de app. & no. in gl. in verfi. de veritate
iur. supra in 2. parte huius ritus. in prin. puta reci-
iendo libellum oblatum, & decernendo alteri parti
re intinmandum, absque eo q̄ expresse declarasset
iudicem competentem vt per Doc. in c. super lite
s. de re scri. & Phil. dec. conf. 275. ante nu. 4. vbi etiā
per talem processum tacite ad vltiora nō erit sub
tanullitas introducta a statuto, ac ēt iudex esset
no incompetens, similiter tacite procedendo non
mabitur iurisdictioni, vt per Phil. Fran. vbi supra. col.
ver. se cundo intelligit, & ideo quantū sit utile de-
clarare se expresse iudicē cōpetentem, & proceden-
im esse ad anteriora, ex prēmisis collige & vide
miss. daras in alle. glo. in ver. de veritate causā.

¶ Libellus. Circa quem vide no. supra in ritu 20.
gloss. in verfic. libellum seu petitionem. ne idem.
peram.

¶ Lis contestatur. De qua vide dicta in ritu supra
in gl. in ver. summarie. & in ritu. 28. in glo. in ver.
re terminū. & in regno in causa appellationis non
atur libellus, nec lis contestatur per ritū Mag. Cur.
t. g. quem alle. Nouio. in consti. reg. appellationum
npora. fol. 66. num. 30. ver. sed aduerte quia, sed p-
lus incipit, ab apertura. & ritus incipit, item in est-
n curiis & qualibet ipsarum. fol. 99. col. 3.

¶ Iuratur de calumnia. Scilicet, vitanda, & quin-
ca capitula in eo contenta no. glo. in ver. iuramen-
t. in c. 1. de iuramen calum. quā his versibus com-
ehenduntur, videlicet. Illud iuretur, q̄ his sibi iusta
etur. Et si quæretur verum, non inficietur. Nil pro-
ter ur. nec falsa probatio detur. Vt lis tardetur dila-
nulla petetur. & istud iuramentum statim post li-
contest. præstari debet, vt per Doct. in all. c. 1. & ita
cau. in si in litis exordio non fuerit præstitum,
n propterea processus annullatur, & poterit in qua
et parte litis præstari. c. 1. eo. tit. lib. 6. & tacite pote-
remitti, sed non expresse. alleg. c. 1. §. pp. l. ii. §. fed
ia. C. eo. tit. c. cæterū. eo. ti. vbi quōd non tenet con-
tudo de ipso non præstando, & de his quæ
riti possunt in iudicio de partium consensu, p-
leper decisio. sacri concil. Neapolitan. 191. & Thom.
sua cau. 12. docet quōd q̄ respondebis libello
re petas, q̄ pars aduersa iurare debeat de calum
& demū amplius non insistas, quia si non iurabit
cessus erit nullus, quia fuit expresse petitū, & non
erit dicit tacite remissum. alle. Bart. & Alex. in l. de
pillo. §. quia opus. circa prin. de oper. no. nun. & no.
plus in hoc operatur consensus tacitus quā ex-
pressus. de quo uide per And. de ifer. in l. 1. §. sumina.
re si. ver. de istis præscriptionibus quæ sint rega. &
bet hoc iuramentum: ēt præstari in causa appella-
tionis, prout uoluit ritus iste, etiam si in prima instan-
suerit de calūnia iurātū c. in appellationis. eo. ti. lib.
& deci. Ro. 37. & 40. in no. & admittetur procura-
ad illud præstandum, si habuerit speciale manda-
m. c. si. eo. tit. lib. 6. ēt si fuerit constitutus procurator
ist iuramentum calūniæ in cā præstitum, & arctabi-
ad illud subeundum. c. pe. S. procuratores. eo. ti. &
& istud iuramentum & iuramentū veritatis quod
stari debet a teste, episcopus præstabit, non tactis,
ad præpositis euangelijs, vt per Panor. in c. fi. de iu.
l. col. 2. ver. fed circa hoc. vbi improbat cōem practi-
am, cum iurat per suam consecrationē, vel tãgendo
Christus sum, quia debent euangelia esse presentia, &
et glo. in ver. tacta. in cle. 1. de hæ. dicat hodie apud
alos sufficere q̄ tangatur quelibet scriptura, tamen
si ius requirit tacturam euangeliorum dixit non suf-
ficere talem consuetudinem, & regulariter in casibus
iure expressis, in arduis, & vbi tractatur de infamia
debet iurare, tenentur tam episcopus quā pres-
byter iurare & tangere scripturas, sed in leuibus ne-
dum episcopi. fed etiam presbyteri non tenentur tan-
gere, sed interrogabuntur per eorum consecrationem

& vide per hoc sin. tex. in c. si quis presbyter. 2. quæst.
5. & in quibus casibus episcopus debeat tãgere scriptu-
ras, vide per Ioan. bertachi. in tract. de episcopo. in 2.
parte lib. 4. fol. 24. col. 2. ver. nono quæro.

17 ¶ Compulsoria. Id est, monitio contra notarium qui
habet processum agitarum coram iudice à quo, vt co-
piam tradat, iuxta formam istius ritus, supra in 4. p. 1.
p. prin. vbi dicitur mandatū cum compulsoria. i. mandatū
pēnale sub pœna excōicationis, & hoc quando pro-
cedit vt metropolitanus, vel ut delegatus apostolicus
sed si fuerint decretū literę cōpulsoriales ab aliquo au-
ditore in vrbe ad partes, tunc presentabuntur cui fue-
rint directę corā notario & testibus, & fiet requisitio
vt sub pœnis in eis contentis velit illas exequi & re-
ceptis dictis lris ea qua decet reuerētia, supra caput,
de qua requisitione & acceptione requiretur ab im-
petrante dictas literas notarius, quōd exinde cōficiat
publicum instrumentum, & deputabit sibi notarium
& nunciū, & instante impetrante, decernet citationē
contra personas nominandas ab eodem, detinentes,
& conseruantes aliqua iura, seu munimēta, instrumēta,
& scripturas ad causam hmōi facientes & facien-
tia, vt sub pœna excōicationis infra terminum dierū
duorum, vel quatuor post monitionem hmōi imme-
diata sequentes debeant omnia & singula iura, acta,
actitata, & munimenta hmōi, quæ penes se habent co-
ram eodem dño compulfore exhibere, & presenta-
re, nec non pars contra quam sunt literę hmōi decre-
tę, citabitur vt infra eundem terminum comparere de-
beat ad vidē dum iurare testes super recognitione scri-
pturę seu literarum, & signi notarij vel sigilli in di-
ctis scripturis, forsan contenti, ac legalitatis & fidelita-
tis notarij præmortui, & si comparuerit, fiet recognitio
a testibus in præsentia ipsius compulforis iuratis, alias
fiet in eius contumacia, & tali recognitione facta, fiet
instantia ab impetrante vt de scripturis hmōi fieri de-
beat publicum instrumentum transumpt. & a dicto cō-
pulfore interponetur decretum, iniungendo notario,
vt supra deputato, quōd illa transumat & in publicam
transumpt. formam redigar, & illis transumptis de-
cernet aliam citationem ad uidentum transumptum
collationari, claudi, & sigillari, & nuncio seu portito-
ri tradi, & adueniente termino, facta collatione, clau-
so, & sigillo compulforis appposito, ac prius subscriptio-
ne & signo ipsius notarij de scripto scribendo plenam
fidē trāsumptio huiusmodi in iudicio & extra fore adhi-
bendam, consignabitur transumptum dicto portitori
præstito per ipsum iuramento de fideliter transpor-
tando & consignando auditori, a quo literę compul-
soriales hmōi fuerūt decretę, & intelligas literas hmōi
compulsoriales debere decerni & obtineri quando
18 notarius qui de scripturis quæ petuntur fuit rogatus
est mortuus, iuxta terminos, cap. cum, P. & c. fi. de fi.
instr. c. cum dilecta. de confir. uti. vel inuti. cap. ex parte
abbatissæ. de priuil. cap. significauit, cap. albericus
de testi. & ibi Panorm. col. 2. ver. in casu tertio, vbi po-
nit theoreticam præsertim practicę, quam dixit bene
no. quia multi in hoc errant facientes solummodo exē-
plari per notarium auctoritate iudicis, parte non cita-
ta, immo si non daretur certus aduersarius, debent ex-
doct. Innoc. saltem per edictum solenne vocari, quorū
interest seu interesse poterit, alias dixit transumptū
seu exēplationē non tenere. vide Fran. de are. conf. 36.
vltim. colum. in princ. & tamen magnā curia uicarię
ex præminentia sua sibi vsurpauit, q̄ absq; partis ci-
tatione faciunt notarij ipsius cum decreto iudicis in-
terposito, curia sedente pro tribunali, trāsumptum cu-
iuslibet scripturę, & in regno adhibetur tali transum-
pro plena fides, & vnum casum, quando non mor-
tuo notario potest fieri copia a suo prothocollo, seu
transumptum, vide in decisio. sacri concilij in colle-
ctis per dom. Math. de Afflic. & pro materia vide con-
stitut. regni, instrumentorum robur. & scias quōd no-

Ritus Trigessimus sextus.

tarius qui auctoritate iudicis extendit nota pramortui notarij, si in nota prefata non fuerit iuramentum, non poterit notarius illud apponere, & plene de transumptione per Soc. conf. 24. col. 7. vers. & accedat. in litera, D. & col. 8. per totam. & signanter in litera, A. & q omnes clausulas consuetas possit extendere, per Fel. in c. cum M. colum. 3. nu. 5. de constitutio. Philip. deci. conf. 399. nu. 4. & decif. 126. in princip. in collectis per veridicum collectoré do. Matt. de afflict. & de requisitis pro reassumptione do. Alex. de imo, consil. 166. volu. 2. incipien. uiso puncto, & quod per alium notarium non potest reassumi vide Bald. in l. in far. colum. 5. C. de iure fis. hbr. 10. & pro materia est decif. 324. in 3. dubio, in collectis per do. Matt. de afflict. & quid operetur antiquitas in istis transumptis & instrumentis, vide do. Phil. deci. consil. 445. col. penult. numero 68. & 36. col. 1. & notabis praeinsertam practicam, quam saepe practi caui, & poteris, eam sequendo, bonum lucrum capere: quo uero ad notarium seu alium conferuantiem iura, instrumenta, seu alia munimenta, talis notarius seu conferuator tenetur illa edere, per text. in l. 1. r. C. de eden. quem ita intelligit ibi Bartol. Fulg. & Pau. de ca. Bar. & Ang. in l. 2. s. diuus. ff. de iur. fis. quod ibi dixit Ang. esse sing. securi refert & sequitur Fel. in ca. J. col. 7. vers. sic fallit securudo in fisco, de prob. & si notarius seu conferuator iura & munimenta praedicta non exhibuerit, instante actore, fiet alia prouiso, & inculcando mandatur eisdem ut debeant infra tot dies comparere & allegare causam quare non debeant excusari, eorum exigente contumacia, & nihilominus infra eundem terminum debeant cum effectu dicta iura & munimenta exhibere, alias &c. & ita solius sumptu praestare in ista materia.

19 ¶ Fit apertura. Et iste est primus actus qui fit in regno in causa appellationis, & libellus non datur, nec lis contestatur per ritum magnae curiae vica. inci. item q in eisdem curijs h & qualibet ipsarum. fol. 96. col. 3. de quo mentionem feci in ista, 5. parte ritus in glo. in ver. lis contestatur, & allega. Nouio. in constit. reg. appellationum tempora, fol. 66. nu. 30. vers. sed aduerte quia li. 2. & iste actus habetur pro litis contestatione, quia primus actus qui solet fieri post litis contestationem in casibus in quibus lis non contestatur habetur pro litis contestatione, ut per gl. in c. 1. in ver. sic absentia, circa med. de elec. lib. 6. quam alle. & sequitur Fel. in cap. insinuante, col. 1. nu. 16. ver. in quantum abbas. de offi. dele. Pa. de pur. in trac. sin. c. utrum iudex. pe. col. fol. 98. vlt. col. 30. deci. sacri consil. in col. le. per d. Matt. nu. 346. l. dub. Bellame. decif. Ro. nu. 5. in ti. de procu. Pan. i. venerabilibus. in fi & ibi addi. de iudi. Fel. in c. olim. col. 2. in fi. de accu. Lud. ro. consil. 174. incip. spectabilis domine, ver. quod aut quod non seruatur in curia metrop. per istum ritum.

20 ¶ Reuocatione attentatorum. Super qua procedendo non requiritur ordo iuris, nec libellus, nec litis contestatio, sed summarie ex mero iudicis officio fit reuocatio attentatorum, ut per gl. 1. in cle. 2. vt lit. pen. quae all. c. cu. M. in fi. de consti. c. ad dissoluendum. de respon. impu. c. olim. de accu. & per gl. in ver. reducendum. ibi, & fit talis. de app. lib. 6. Phil. Fran. in c. bone. col. 4. ver. amplius. & eo. tit. non in procedetur sine cause cognitione, & per consequens requiritur partis citatio, & debet capi informatio de attentatis, ut per Philip. Fran. in all. c. bone. col. 4. ver. 1. quia de app. vbi alle. c. audita. ad hoc pro sing. de rest. ipo. in qua informatio ne debet constare de possessione & simplici statu, in quo petens reuocationem attentatorum erat tempore appellationis interpositae, & q nunc possessio reperitur penes suu aduersarium, seu quod plus est, penes tertiu. c. bone. de app. c. ex parte. ad c. de testibus. Phil. Fran. in all. c. bone. col. 4. ver. tertio quia. nec petenti reuocationem attentatorum obstat exceptio

spolij, ex quo fit reuocatio ex mero iudicis officio Inn. in c. 1. de or. cog. Panor. in alle. c. bone. & ibi Fran. col. 5. ver. quarto q agenti. & per eun. in cap. solum. in glo. in ver. reducendum. de app. lib. 6. nec exceptio excōicationis. Phil. Fran. in alle. c. bone. 5. ver. quinto quia ageri, & col. 8. ver. vndecimo exceptio. de app. facit. c. 1. de rescrip. lib. 6. cap. 1. per. c. significauerunt. c. vlti. de except. nec oportet possessionem ex titulo colorate ad effectum obediendi reuocationem attentatorum. Phil. Fran. in all. c. ne. col. 5. ver. sexto quia vbi alleg. deci. do. de Ro. inci. item fuit dubitatum ytru petenti, & 55. incip. infantiam. in no quas vide. nec obstat exceptio tertia defectus proprietatis, & iuris petentis reuocatio attentatorum. & hoc vltimum non habet in beneficialibus, & in quibus vertitur anime periculum, vt in prox. alle. deci. Ro. & per Phil. in alle. c. ne. col. 5. ver. septimo & vltimo. Fel. in c. ad petendum. col. 4. nu. 18. ver. quarto declarata. de accu. & in c. si de libel. obla. deci. sacri conc. 97. in collect. per Mat. de Aff. & in constit. reg. cum satis. num. 9. fol. lib. 1. & istud remedium procedit absque dubio appellationis. glo. in ver. reducendum. in alle. c. solum. de app. lib. 6. Phil. Fran. in alle. cap. bone. ver. primo quod, & habebit locum contra tertium bitem causam a parte appellata, vel a iudice, & ipso appellante, & contra tertium succedente ipsa re attentata, vt per eun. Phil. Fran. in alle. c. bone. col. 3. in fi. & in qualibet parte litis possunt peti reuocari attentata, dummodo in causa non sit conclusio Phil. Fran. in c. dilecti. 2. & 3. col. de app. deci. Ro. attentata lire pendente, & 120. item seruatur audiendum & 116. item licet pro instrumentis. & 183. si pars in no. & Fel. in c. cum super col. 8. vers. in super no. re iud. vbi de attentatis a tertio vna cum parte, & ne parte, & ex praemissis patet quam plenius super uisum per remedium attentati quam per remedium recuperandae possessionis, de quo etiam per Innoc. cap. dilecti. de ma. & obe. O. d. conf. 159. incip. praedamento, in princ. Car. Zab. conf. 10. col. 1. incip. in mate praemisso, & an pinguis sit prouisum remedium attentati quam per remedium c. reind. da. 3. q. 1. pro negatiua vide Alex. conf. 6. vol. 3. lib. 5. pro affirmatiua vide eun. Alex. in l. natum §. nihil coe. col. pe. ff. de acqui. pos. & Phil. deci. in bone. pe. colum. qui post capit. proxime alleg. t. videretur confirmare affirmatiuam, licet noluerit presse decidere, & differentiam inter ti. ut lit. peti. nil nouari & c. vide per Tho. fer. cau. 58. ante fin. omnino videas deci. fac. conf. 352. in collect. per do. Matt. de affi. vbi reducit ad contumaciam illud, quod post conclusum reuocatur vel non reuocatur attentata, quod semper no.

¶ Terminus ad probandum in causa appellationis In quo non probatum probabo, non deducendum deducam capitu. fraternitatis. de testib. l. per hanc C. de temp. app. l. scio. ff. de app. c. cum Ioannes de instru. dummodo non impertinetur deducatur, per 22. ta. q prima ca recepti sunt testes, & reprobatu, q infames, i ca appellationis poterit probari q fuit fama restituti, no fuit verificata existetia conditio supplebitur, in ca appellationis no fuit probatu, m datu sufficiens pbabit i ca appellationis. l. ticianus. quod cum eo. pro cuius tex. declaratione vide Phil. Fran. in c. cum in ecclesia. col. pe. in fi. de appel. & q oē faciens ad cam omiffum examinari in prima instatia. in ca appellationis poterit suppleri, hac oia pe ne prosequit Bal. i alle. c. fraternitatis. col. pe. de resti. si vero impertinetur deducatur no admittetur, pua si producerentur testes super veteribus articulis seu exceptionibus, super quibus facta fuit publicatio in prima instantia, quia super eisdem articulis, vel directo, vel contrarijs in causa principali, impeditur certium

ium productio in causa appellationis. alleg. l. per
 c. pro quo est casus in clem. 2. de testibus quæ ser
 ditur tam in foro canonico quam ciuili, & istud
 regula opi. dilcussis reassumpfit Fel. in alleg. c. fra
 ternitatis, colum. 2. & 3. nume. 3. & 4. de testi. vbi ip
 sū limitat, & plenè prosequitur. vide const. reg. iu
 ratorum altercationis, quæ est vlt. consti. 2. lib.
 inducens id quod statuit alle. cle. 2. & pro materia de
 sacri Conci. in collect. per d. Matt. de Affl. deci. 33.
 & 35. & And. de Iser. in consti. reg. obscuritatem. mi
 fol. 155. & deci. alle. Conc. in collect. per d. Matt. 89.
 16. & 266. & no. q. in causa restitutionis in integrū
 terunt testes super eisdem articulis de nouo produ
 ci. Bald. in l. cum & minores. in 3. opp. C. si aduer.
 in iud. & ita feruatur in sacro Conc. quia tam in pri
 o quam in secundo beneficio in quibus competūt
 beneficia, videlicet pupilli, minores, ecclesiæ, viduæ,
 miserabiles personæ, prout in prag. cursu dilationū.
 si. de pub. process. possunt super eisdem antiquis ar
 tibus, seu exceptionibus, vel de nouo producēdis,
 tam directo contrarijs, testes producere, & exami
 nare, & passim absque aliqua discussione ad
 trahunt: quod secus est de iure canonico, quia in
 non datur in integrum restitutio sine causæ cog
 ne. de quo plenè per Panor. in c. auditis, colum. 3.
 extra glo. de rest. in inte. & per Phil. dec. conf. 436.
 n. 5. vbi q. per restitutionem in integrum non ad
 detur restitutus ad probandum publicatis attesta
 tibus, nisi per informationem capram constiterit
 esse præsumptionem subornationis testium, iux
 ta in os alle. cle. 2. & consti. iuris peritorum. & et
 q. concessa restitutione, quam appellamus bene
 ficiū, minori, vel ecclesiæ, licitum erit alteri parti
 tam producere testes infra dilationem, ut per Pan.
 alle. c. auditis. colum. 3. in fi. vbi se remittit ad Bar.
 l. 1. S. nunciatio. ff. de no. op. nū. clarius firmat And.
 Iser. in alle. consti. reg. obscuritatem. ante fi. & quā
 dicatur articulus omnino nouus. vide Fel. post Pa
 n. in al. c. fraternitatis, colum. 10. ver. & in eo quod
 dicitur, vbi quoddam omnino nouus dicitur, quando p
 sum nihil coadiuuatur vel concluditur intētio pri
 orum articulorum, & sententia lata super libello
 pareret exceptionem rei iudicatæ super illo capi
 to, & cognoscetur articulus nouus oīno ex muta
 tione rei, ut si primo petebat agrū, nūc domū. uel ex
 mutatione causæ, ut si prius ex vēditione, nūc ex p
 tatione: uel ex mutatione psonæ, ut si prius a ticio,
 pō a sēpronio petat, sup talib. nō admittetur. po
 tio, quia sunt impertinentes, ut ibi per eum, cuius uer
 bum è uerbo transplantauit, ut habeas materiam ple
 nè declaratam, quæ per alios non solet ita aperiri, &
 quotidianæ, & practicabilis, & de articulis dire
 ctè vel indirectè contrarijs uide per eum. Fel. in c. li
 t. super glo. in uersic. opponi. de probaōibus.
 ¶ Secundum iuris ordinem. De quo in c. quando.
 de proba. uide opi. tex. in c. dudum. lo. 2. de elect. in
 no. deducit quasi totus ordo iudiciarius.
 ¶ A diffinitiuā. Quæ sit diffinitiuā, & quæ interro
 ratoria, per dinumerationem casuum uide per Fel.
 rub. de re iud. quasi per totum, a. 4. col. & seq. &
 fil. fran. in c. cum cessante. col. 14. uersic. extra gl. de
 apel. Albericus Oliua.
 ¶ Non datur libellus. Est et ratio, quia talis appel
 latio ab interlocutoria dēt iustificari ex eisdē actis,
 de quo in cle. appellati. de app. vbi q. ex causis nomi
 narim expressis debet iustificari. & no. q. illud etiā di
 citur nominatim expressum quod tacitè inest, & ex
 mente, & necessario ex uerbis colligitur, licet in in
 diuiduonon exprimat, prout subtiliter in istis ter
 minis post Ange. in diuersis locis alle. declarat Fel.
 in c. traslato. col. 3. circa med. de cōsti. & in c. 2. col. 7.
 in prin. de pb. & in c. sup qōnum. col. 3. de of. dele.
 & la. in l. 1. col. 5. uersic. tenendo. tñ. ff. de eden. Ang. in

sti. de act. S. fuerat. colum. 2. ver. secūdo illud. Phi. de
 ci. c. 6. 414. num. 6. & q. in virtualiter comprehenso ex
 pressio nihil operetur, per eum. con. 11. col. 9. in prin.
 & seruiet ista pro vna limitatione al. cle. appellan
 ti. secunda erit, quando appellatur a sententia super
 attentatis, deci. Rom. 85. in no. inci. si a sententia, quæ
 tunc ex aliis appellatio iustificabitur. tertia, q. si per
 appellationem a diffinitiuā cognitio interlocutoria
 deuoluatur ad iudicem ad quem, iuxta c. fin. in prin.
 de ap. lib. 6. poterit tunc appellatio ab interlocuto
 ria impugnari, & iustificari ex nouis, ut per Phil. frāc.
 post Pet. de Anc. in alle. c. fin. in glo. in uer. vltra de
 cendium. quarta, quia licet ex alijs seu nouis in facto
 consistentibus non possit iustificari seu impugnari ap
 pellatio ab interlocutoria, tamen ex consistentibus
 in iure, licet non expressis in appellatione, poterit iu
 stificari seu impugnari, puta, si apparet iniquitas seu
 nullitas interlocutoria seu processus ex reuoluto
 ne cartarum, absque alia probatione faciendā in fa
 cto Do. de Ro. dec. 7. in no. inci. si appelletur. & in ad
 di. causam sequentibus. & Zab. in alle. cle. appellan
 ti. in 1. opp. quinta, quia si iudex non permisit proba
 re uolentem sibi incumbentia, poterit coram iudice
 ad quem, producere, & probare alia quàm acta cor
 ram primo iudice. Gemi. in c. uenerabilibus S. secus,
 colum. 1. in q. 1. de sen. ex com. quem alleg. & dicit es
 se signandum. Fel. in c. exceptionem. colum. 6. nume
 ro 20. ver. & ideo. de excep. sexto limita, quialicet
 non possit appellatio ab interlocutoria iustificari ex
 noua causa, tamen poterit iustificari ex nouis & di
 uersis probationibus, dummodo ad probationem
 causæ in appellatione expressè concludant. Cin. in l.
 per hanc. in 1. & 2. q. Bald. in addi. Spe. ti. de app. in 9.
 fol. ver. etiam si ab interlocutoria, quos refert, & di
 xit esse no. Phil. Fran. in c. cum in ecclesia. colum. pe
 nulti. uersic. scias tamen. de appellationibus.

¶ Apertura processus. Qui solet esse primus actus
 post litis contestationem, ubi ipsa requiritur, & habe
 tur locolitis contestationis, ut no. supra in eodem tit.
 in 6. parte 1. part. in glo. in uersic. fit apertura. ibi
 uide.

¶ De grauamine. Quod est immediata causa ap
 pellationis. c. ut debitus. de app. no. Phil. fran. in c. cū
 cessante, in prin. eod. tit. & si non constet de grauami
 ne, remittetur iudici a quo, & appellans alteri parti
 in expensis condemnabitur, si autem constiterit, iu
 dex ad quem procedet in causa principali. alle. c. ut
 debitus. uersic. & si minus. quod uerum puto in Metro
 politano, & sic in iudice ordinario appellationis, se
 cus in delegato, quia si fuerit sibi causa appellationis
 a grauamine tantum commissa, etiam uerificato grau
 amine, non poterit de negotio principali cognosce
 re, & propterea non immerito in commissione facta
 delegato solet apponi clausula. uidelicet, causa ap
 pellationis & appellationum unā cum toto negotio
 principali, quæ clausula, una cum toto negotio prin
 cipali, operabitur, quod uerificato grauamine, in tali
 euentu delegatus cognosceret de causa principali. Ita
 Fel. in c. causam quæ. colum. 8. in prin. de rescri. alle
 gans dec. 11. licet sub alio numero ante fin. uer. sed
 quid si nulla. & deci. Bellame. 419. si auditori. refer
 res Phil. fran. in alle. c. ut debitus. fol. pe. non se firmā
 tem, & declarat, cap. ut debitus. habere locum in ordi
 nario, ut cognoscat, uerificato grauamine, & non
 in delegato, sine illa clausula, cum toto negotio
 principali, quamuis in dicto capitulo, ut debitus, &
 in cap dilecto, quæst. trigefima prima, eodē tit. Phil.
 uideatur tenere contra communem, etiam in dele
 gato. uide Fede. de sen. consil. 192. Hostien. in c. fin.
 uersiculo postmodum. in fin. de iud. & hoc ultimum
 similiter uerū puto, si ambæ partes non contenserint
 q. delegatus sine clausula, cū toto negotio principa
 li, pcedat in principali, aliās si cōsenserint & declara

Ritus Trigessimus sextus.

tum fuerit bene appellatum & male processum, remanebit negotium principale coram tali delegato, per solennē dec. Bellame. 48. inci. processus in principali non usam a Fel. qui contrarium firmat in alle c. causamque, per dec. Bellame. 450. quare hoc non dicit, imo concludit quod fuerit declaratum male appellatum, & bene processum, & in tali casu dicit quod partes possunt redire ad iudicem a quo.

¶ Intromittet in causa ipsa. Et hoc ex stilo curiæ, per quem si causa est commissa. Auditori grauaminis cum toto negotio principali, & pronunciet male appellatum, non reuertitur cā ad priorē iudicē, ita dicere libellum qui dicitur, stilius Romanæ curiæ, sub rubr. de grauamine, licet sit contra ius, firmat Fel. in alleg. cap. causamque col. 8. ante vers. prædicta declara. de rescip. & in c. olim. col. 4. nu. 9. de excep. pro quo stilo est deci. Rom. 11. inci. fuit dubitatum. in no. quam non uidit Fel. quia fortasse non allegasset libellū quē in d. c. olim. dicit apocrysum. & sic in delegato, si fuit causa grauaminis tantum commissa, declarato bene appellatum, non poterit ulterius procedere sine noua commissione, & similiter declarato male appellatum, functus est officio suo, & non exhibet causā a Romanacuria, prout dicit ritus infra talem ergo stilum cum tot tribulationibus esse cōtra ius dixit gl. in reg. Cancel. apost. nu. 28. in prin. & circa med. fuisse tum pro sustentatione notariorum, procuratorum, cursorum, & copijstarum, & eorundem prauæ libertatis in vrbe, & quod debet transire cum alijs errorib.

¶ Post desertionem. De qua vide, supra in 3. parte. 1. partis princip. in gloss. in versicul. vel appellationē desertam.

26 ¶ Ut ibi perpetuo sit. Quia ex quo semel causa fuit ad sedem Apostolicam legitime deuoluta, semper remanet ibi tractanda, & ab ea nunquam exit, nisi p sententiam, per dec. Ro. 321 inci. si appellatus in causa. in no. vide las. in l. filiusfamilias S. diui. in prin. col. 3. ff. de leg. 1. & ibi Pau. de Cast. in addi. in litera, C. & con. Pe. de anc. 58. inci. circumscriptis, & dec. Rom. 11. inci. fuit dubitatum. in no. & 411. in no. inci. item si lite pendente, circa med. & ratio secundum Pe. de An. erit, quia ad locum vnde exeunt flumina reuertuntur vt iterum fluant, cum iurisdictio redeat ad delegantem. c. super quæstionum. S. porro. de offi. deleg.

¶ Et per appositionem manus. Vide quæ dixi, supra in isto ritu, in prin. in gl. in vers. inhibitoria statim ante fin. Albericus Oliua.

27 AN Suffraganeis. Indubitati iuris est, appellatio nem emitti à suffraganeis Episcoporum ad Archiepiscopum, per cap. singulos el. 2. & ca. conuestus 9. q. 3. ab illo tamen per nouissimum ius Concilij Tridentini, huiusmodi appellationes admitti, & recipi non debeat, eorumque commissio, aut inhibio fieri, prohibetur, nisi à diffinitiuā, vel diffinitiuę, utm habente, & cuius grauamen per sententiam diffinitiuam, vel per appellationem à diffinitiuā reparari nequeat, iuxta capitul. primum, sess. 13. de reform. & cap. 20. sess. 24. de reform. appellatur tamen ad Archiepiscopum à sententia Episcopi, aut alterius illius officialis. Quoties ille tanquam ordinarius iudex pronunciauit; secus verò si tanquam delegatus, ut concludit Abb. in c. ad abolendam nume. 16. de appellat. eo quod a delegato ad delegantem, ex iuris regula est appellandum ex capitul. super quæstionum, de offi. delegat. quod tamen in illis restringitur casibus, in quibus Episcopus, tanquam delegatus à Concilio Tridentino sententiam tulit, atque antea poterat in eisdem, vt ordinarius procedere, per declarationem Illustrissimorum Cardinalium Sacri Concilij interpretum in vna Terraconenē his verbis, quando legitime appellatur à sententia Episcopi, qui eam tulit, etiam tanquā Sedis Apostolicæ delegatus, ex facultate decretorum Concilij, nihil est derogatum auctoritati Metropolita-

tanorum; hoc idem reperitur expressius declaratum in Concilio Prouinciali Mediolanensi quinto, celebratum per bon. memor. Cardinal. Borromeum Mediolanensem Archiepiscopum, quod typis datur fuit in anno 1582 sub rub. de Episcop. & episcop. iurisdictione, & foro. fol. mihi 126. cuius quidem subscribenda censui, quoties episcopus etiam quam Sedis Apostolicæ ex decretis Concilij Tridentini delegatus sententiam in ijs causis tulerit: in quante Concilium tanquam ordinarius eadem iurisdictione, potestatem vti poterat, ab illius sententia ad Metropolitanum appellabitur, nec propter quia sententia tanquam à Sedis Apostolicæ de iure pronuntiata est, à Metropolitanis iurisdictione refugiat, sed appellationis causæ cognitio non liberè eidem permittatur; hæc ibi, quæ confirmatur sanè ex notabili textu, in c. licet in corrigend. offic. ordin. huiusmodi autem appellatio duplici tantum parit effectum suspensiuum alterum, & quentius; deuolutiuum alterum non tamen inuenitur, sed quandoque ex Abb. in cap. tuas numer. 2. de sentent. excommunicat. ac prim quinque casus non suspendentes vigore C. lii, sed iuris dictionem dum taxat deuoluentem fert Quaranta in tracta. de auctorit. Archiepiscop. suffrag. auctoritate 18. versicul. denique in r. Abb. lo. Hier. Camp.

b ¶ Rescriptum Apostolicum. Cuius præsentis dies prouidus, ac diligens delegatus curam apponatur in actis, ex Bald. in l. eum qui post numerum 5. ff. de iuris. omn. iudic. in l. falsus num. decimonono, C. de furt. & Guid. Papa decif. 28. d. 2. delegatus, eaque est ratio, ut illius præsentem appareat, præcessisse acta facta per ipsum delegatum, qui profectò non antea recipit exercitium iurisdictionis, quā à die præsentati rescripti; & irritum esset, quicquid antea fuisset gestum; tan sublequeretur datam Rescripti, nec sublequenti iurisdictione inualidaretur, vt allegati tradunt atque Lapus allegat 81. nõ valuit nu. 6. & inibi Mandan. consil. 353. quò ad primum, numero o. d. d. de Senis conf. 24. cogitatis, in principio. ta decif. 242. si vnus, vel 6. de offic. deleg. in no. cil. 145. si Procurator, in fine, vel 7. de procur. & decif. 457. factum, seu 19. de concess. præb. ter in nouis. ac communem sententiam esse, dicitur in l. multum ante numerum 6. ff. de cond. & demonstr. Rursus procuret delegatus, vt illic citatio, ne per Aduersarium fortè secundas litteras petrantem, & prius citari facientem, valeat præteriri, non enim quò ad hoc sufficit sola rescripti præsentatio, nisi subsequatur citatio, vt resoluit addit. Guid. Papam allegat. decifio. 286. & Specul. in de competent. iudic. adit. S. viso, versicul. si plures: Ac demum curet ipse delegatus, ut citatio contineat insertum tenorem delegationis, vt teneatur comparere, ex Bartol. in l. 2. nu. sexto, ff. si quis in ius uocat. non ierit. Host. in c. præterea post nu. 16. de dilat. Guid. Pap. decif. 1. Iudex delegatus, in fine, & Mandos. in glo. facultat. S. proprium, versicul. citationibus in principio, atque ista apparet esse magis communi opinio in capitul. cum in iure de offic. delegat. non sit in iure decifum, vt per bellè tractat Ad decifio. 40. alias 10. de dol. & contumac. & hoc tenendum explosa opinione existimantium, ut tenetur pars citata coram delegato comparere, etiam si non delegationis non fuerit insertus in citatione ipsam expedita, dummodo se delegatum enarrauerit affirmat inter alios Butrius in adducto capitul. præterea post numer. decimum tertium versicul. secundum de ius, de dilat. & Milis in suo reptum. lit. c. nu. 24. versicul. citatio quando, quorum dictum his præsertim reperit credo,

substineri non posse, cum vigeat ubiq; & Strydomnium curiarum, vt inferatur, ob idque tutu fer à cōi vsu recedere. Abb. Io. Hier. Camp. Curiam istam. Id etiam seruatur in Rota de Palatij, atque ex æquitate canonica per decis. dubitatum siue 3. vers. sed de æquitate de ap in nou. Nam de rigore, antequam iudex appel in iubeat iudici à quo, ipsum quidē oportet perscrutari, illa præhabita distinctione, vtū à qua, vel interlocutoria sit appellatum, si enim iurua constare primum debet, infra decē dies citam fuisse, vt illico valeat, inhibere, etiā nul essa legitima causa, si verò ab interlocutoria, ra sint præponenda, quæ inhibitionem autē ac primum citatio appellati, ad opponendū as appellationem, præterea expressio, particu robabilisque causæ grauaminis per appellan robari appellationē, infra decendū interpo per ea, quæ concludit Gemin. in cap. Romana a 3. vers. sed in appellationibus additis alijs, a dictis antea in eodem c. post nu. 2. de appe. Rot. decis. 412. si appelleretur, siue 58. nu. 2. de iouis. & Cassad. dec. 7. nu. 2. de sequest. poss. Ang. in l. scio. §. sed illud nu. 5. ff. de appel. qui rigor per curias. Ecclesiasticas est omnino us, cum alijs tam per appellationibus admit concedendis inhibitionibus post appella & constitutis in dicto c. Romana; idque ue ostate quacumq; consuetudine etiā imme ali, vel interlocutoria, iuxta dispositionē Cōc. Tri. eff. 22. & propterea contraria dispositio huius reuocata, atq; abrogata apparet, id tñ adiungē abaror, quod commissio à Sede Apostolica ex goni solita clausula, quam, & quas; illius u- gatur, ac sublineatur; tamen si non constet ellatione, vt affirmit Rota teste Cætare de dec. 8. de Rescrip. & Achill. decis. 14. eodem Abb. Io. Hier. Camp. facta tali citatione, illa. §. de qua dictū est in, o huius Ritus quæ; si appellato ad allegan nem, q̄ forte haberet, ad impediendū, ne pro ur in cā appellationis, q̄ si infra terminū i ca am non deducat, aliz literæ decernuntur, & oriales, licet nullus præcesserit libellus, quib. ur iudici à quo, eiusque actuatio, vt copiam us appellanti tradat. Abb. Io. Hier. Camp. edendum fore. Rectius mea quidem senten- loci Ritus iste dixisset, procedendum esse ad ra, est tamen in hac re attente. consideran- do iudicem spectat cognoscere an sua sit iurisdic- que iudicem cōpetentē declarare, tam si ordi- te, & probat Tex. in l. si quis ex aliena ff. de iu- delegatus, iuxta tex. in cap. pastoralis, & c. lu- tris de rescript. & vtrouique Abb. & c. præterea. reiecta contraria resolutione glossæ in c. ac- us §. sane, vers. manifestē de hære. in 6. quā reij- ard. Zab. in eodem c. super literis, & cōter. oēs, talone in l. 2. nu. 6. ff. si quis in ius uocat. non re- hoc autē decreto admittitur appellatio vt oēs & colligitur ex verbis Host. in d. c. præterea nu. sine, idque etiam si tacite fuerit interpositum, & si id minimē declarauit expressē, sed tacite edendo iudex ad vltiora: quia excipiens, & onens hanc declarationem, poterit appellare. Abb. in capitu. cum super nu. 9. de off. dele. & luc- ratio illa, quod hñ oī exceptione deducta, si iu- procedat, videtur eam reijcere, seq; iudicem cō- nem decernere Ang. cons. 213. in causa post n. 4. S. lo. And. in gl. 2. super clem. cum à repulsione, p. Pe. Ang. in adducta l. 2. nu. glo. notab. in l. 2. §. sed- batur versic. in tueri. ff. de iudic. & Anton. Ga- conclus. prima de except. lib. 2. qui hanc mate- Copiose enarrat. Abb. Ioan. Hieron. Campan.

f ¶ Ab interlocutoria non dubium, quin de iure Ca- 31 nonico possit à quacumque interlocutoria, & grauamine appellari, p. c. super eo, el. 2. de appel. & Clem. appellasti eo. tit. concurrentib. th. his, quorum nemini nu. 29. & tradit tex. in c. 1. de app. in 6. de iure vero Ci uili, an admittatur, controuersia est inter doctores, hanc tamen dubietatem aliquibus præhabitis distin- ctionibus diremit Gloss. in capitul. pen. c. quor. app. non recipi, qua quidem in re memoria arbitror perpe tuò tenendum notabile dictū Ang. cōf. 217. in cā post nu. 3. quod appellatio quotiescunq; illo iure permitti- tur, interposita ab interlocutoria, debeat continere spe- cificam causam grauaminis, si secus nulla sit, & deser- ta post. decendum, iuxta dispositionem relatæ clem. appellanti, nec aduersari, subiungit, quod illius dispo- sitio contradicens iuri Ciuili, non videatur seruanda in foro laicali, namq; ridet, quod ius Ciuile non ex- primit, ut liceat, nulla specificata causā appellare ab interlocutoria, sed simpliciter, quod possit appellari causis non expressis, iuxta l. i. ff. de appell. quod ius cā nonicum declarans, distinguit id subsistere, cum ap- pellatur à diffinitiuā, secus autem si ab interlocutoria ac licitum sit, iura distinguere, non secus, ac ius Ciui- le, distinguit ius gentium, & dominium. Nouissimum tamen ius Concilij Triid. restrinxit hanc facultatem appellandi ab interlocutoria in causis uisitationis, & correctionis, siue habilitatis, & inhabilitatis, nec nom- in Criminalibus ab Episcopo, seu illius in spiritualib. Vicario Generali, nisi grauamen hñ oī per diffinitiuā, sniam reparari, vel ab ipsa diffinitiuā appellari, non possit in x. c. 1. sess. 13. de reform. quod autem in eō di- citur de criminalibus, tantum uideretur habere locum in criminalibus, quæ tractantur coram Episcopo, & eius Vicario Generali, non autem in eis, quæ coram inferioribus, vel delegatis à Papa, legato vel Episco- po per Nauar. & rationes ab eo adductas i sum. c. 28. nu. 15. Illud uerò quod constituitur per Regul. Cā- cell. 38. genericè prohibentē appellationem ab inter- locutoria, non habente p̄m diffinitiuā, nec conceptē te. grauamē, quod nequeat per appellationē à diffini- tiuā sententia reparari, procedit in causis expēden- dis in Romana Curia tantum, vt super ea notat Re- buff. est uerum, quod per aliud eiusdem Concilij, id generalius dicitur in c. 20. sess. 14. de reform. tan- dem est illud accuratē considerandum quod Anime salutis maxime confert id, quod scriptum reliquit Na- uar. in dicato nu. vers. nota 3. q̄ iudex alium grauans, si appellationem à tali grauamine denegaret, admit- tere, nisi alia uia illud remoueret, peccaret, nec tutus esset in foro interiori, quod appellationi non detulit, tanquam interposita in casu, in quo ius prohibet, ap- pellari, & appellans, non audiatur, hoc enim tantum sibi prodesset in foro anterior. Abb. Io. Hier. Camp.

g ¶ Magnæ Curie Vicariæ, qui Ritus hodie est num. 253. & super eo late Carau. vtrū uero de iure requi- ratur litis contestatio in causa appellationis, distinctē quidem, ac multum accuratē ponit Henric. boich. in c. per tuas de appellat. tangit Guid. Papa & imbr. addi- tio, decis. 58. de stylo, an præterea requiratur libellus, ipsemet Henric. in illo c. declarat distinctione utens à nu. 4. Abb. Io. Hier. Camp.

h ¶ In eisdem Curijs, qui in impressis cum commen- tarijs Carau. est Ritus 253. cū concinit & 6. in nume- ro, incipiens, item quod cā appellationis. Istæc (be- nevole lector) cum alijs paucis in duobus antecede- ntibus ritibus scripta tibi satis sint pro aliquali cog- nitione nimis amplæ appellationum Materie, quin im- mo admirari iuste poteris eam me tam angustis limi- tibus constrinxisse, præsertim quod credam, uilitate attigisse, nec quid minimum præterijisse, quod veluti ceteris notabilibus existimetur notari magis deliqui. Abb. Io. Hier. Camp.

Ritus Trigesimusseptimus.

RITVS XXXVII

Quantum ad significatorias curiæ sæculari pro clericis faciendas seruat, quòd indistincte fiunt pro clericis non coniugatis privilegio fori gaudentibus, & ita quòd illud non amiserint, præsertim, si sint beneficiati, etiam si non incederent in habitu, cum huiusmodi coercio & punitio ad Archiepiscopum spectet, & non ad ipsum sæcularem iudicem, prout aliàs obtentum fuit tempore quondam Nicolai Archiepiscopi Neapolit. & hoc, p̄ clericis subditis. Sed de clericis exteris seu forënsibus, de quibus dubitari potest an sint clerici, vel gaudeant privilegio clericali, prius constare debet per literas proprii Episcopi illorum quòd illi sunt clerici, & privilegio clericali gaudeant, & ita fiunt significatoriz per dominum Archiepiscopum, seu eius Vicarium.

b Sed pro clericis subditis coniugatis b nò fiunt significatoriz in civilibus, sed in criminalibus fiunt, si nò sunt bigami, e siue criminaliter de crimine agatur, secus si ad penam conuentionalem parti vel curiæ applicandam, quia non ex crimine, sed ex contractu descendit, dum tamen non procedatur super interrogatione instrumenti, iuxta ritum magnæ curiæ, quia propter personalem detentionem incalcent crimina, & gaudent privilegio, & sicut significatoriz, tam super debito principali quam super pœna instrumenti, & præsertim, si citaretur super periurio, quod est pœna manus: si ergo non super interrogatione instrumenti, sed super apprecio fiendo pro debito principali & pœna ageretur in curia sæculari contra clericum coniugatum nò fiet significatoria, cum non gaudeat in hoc privilegio clericali, quia non super crimine agitur, nec detentio personalis locum haberet.

S U M M A R I U M.

1. Iudex laicus quibus in casibus cognoscat Ecclesiasticos.
2. Quas tribuens iurisdictionem debet prius verificari.
3. Clericorum non deferentium habitum, punitio ad Ecclesiasticum spectat.
4. Clerici peregrini quomodo debeant probare, quod gaudeant privilegio clericali.
5. Literæ Episcopi plenam faciunt fidem.
6. Causa criminalis, quæ dicatur.
7. Executio Sententiæ lata à laico, contra clericum in causa premissa, sit ab Ecclesiastico.
8. Bigami unde dicantur, coram quæ declaratur magna, num. 15.

- 9 Clericus habens Instrumentum quarentigiatum contra laicum, utitur Ritibus Mag. Curie.
- 10 Quarentigia declaratur.
- 11 Depositio Clerici in causa Criminali non probatur.
- 12 Periurij pœna quænam.
- 13 Clerici sunt exempti à iurisdictione laicali.
- 14 Clerici coniugati quando, & quo gaudeant privilegio?

Ritus iste dividitur in duas principales. secunda, ibi, sed pro clericis, item ma subdividitur in sex particulas. Secunda, ibi, ita que tertia, ibi, etiam si, quæ ibi, prout aliàs, quinta, ibi, & hoc per: sexta, ibi, de clericis exteris, item secunda principalis particula dicitur in quinque particulas. secunda, ibi, tertia, ibi, & tamen, quarta, ibi, & præsertim, ta, ibi, si ergo, & in toto ritu tractatur materia iurisdictionalis, de qua in capitulo si iudex laicus, de sententia excom. in 6, & dat sortiam significatoris pro faciendis vel non.

¶ Significatorias. Pro quibus & proinhibitis vide glo. in ver. significatoria & inhihitio in ritu 14. ubi satis de ipsis sunt dictum.

¶ Non amiserint. Aliquos casus in quibus secularis habet iurisdictionem intra ecclesiasticam personam Ecclesiasticam, vide per glo. in capitulo per. in versi. intra Ecclesiasticam. 23. q. 5. & in capitulo per quicumque. 1. r. q. 1. p. Sp. in tit. de comp. in 2. r. ver. in quibusdam. no. in capitulo si clerici. & in capitulo de gradatio. de pœ. lib. 6. & 9. etiam bear hoc luti in atrocissimis, vtpota in assassinibus, cap. pro humani. de homi. lib. 6. in ca. forlicis. de eo. lib. Hsp. de mar. in l. 1. in prin. ad l. cor. de 47. Ang. de malef. in versi. caput a spatulis. & Aug. fol. 114. Andr. de Her. in consil. v. particula fol. 128. & q. quæ aliqua qualitas dat in similibus iurisdictionem debeat de illa prius constare. Phil. 2. consil. 41. numerus 25. & 222. 261. numerus 2. & princ. Phil. com. consil. 202. inci. Nec in hac in. in cap. au. dicit. col. 2. h. l. 3. de pœ. in 2. h. l. 2. de proba. in capitulo examinata. cap. novit. post princ. de iud. & in cap. cum e. col. 13. ver. pro quo facit. de pœ. in 2. Panor. in questus. col. 2. in fin. ver. ex his infer. de foro. Phil. dec. consil. 62. ante fi. 405. col. 2. ver. secundo dicit. 47. num. 3. 259. num. 6. 466. nu. 1. 471. & 18. colum. 3. in princ. & 37. colum. 4. versum princip. alter &c.

¶ Punitio. Illa fuit antiqua questio, terminata Alexan. in consil. 8. inci. videtur super primo. 1. p. Soc. consil. 12. 6. col. circa med. & 12. col. tertiò. 1. volum. & est materia. cap. 1. de elem. lib. 6. per Io. And. in consil. impres. inter con. & consil. 47. incip. quia se pissime volu. 4. & copiose reasumit materiam noiter Neap. d. Tho. gra. in incip. in causa clerici Hieronimi. in quibus verbis conformes decl. huic ritui, videlicet, 9. & coercio spectat ad iudicem Ecclesiasticum maxime. & maxime dixi, non sine misterio, quopore Clementis. vij. sub data Romæ. 1524. die natiuitatis Pontif. sui anno primo, concessum fuit stantiam Oratoris Imperialis, Breue, quo etiam fuerunt moniti, tam primæ tonsuræ quam iurum ordinum clericum, in Regno Sicilia, circa factentes, per edictum publicum, v. infra terminos duorum mensium, pro peremptorio termino sortum, habitum & tonsuram honeste ac alia tenia, iuxta canonicas sanctiones deferre debeant alioquin dicto termino elapso, si præmissa obte neglexissent, eodem foro sæculari subiectos & i.

Et tanquam laicos per curiam secularem & vsq; ad vindictam sanguinis vltimique supplicij poenam puniri potuissent ipso iure, nulla alia noua declaratione super hoc requisita vel requirenda, non obstantibus constitutionibus &c. propter quam potestatem raditam magna curia vicariz nedum cepit clericos reuocatos, sed plurimos vltimo supplicio consumpsit: ut de causa Reuerendis. D. dñs Vincentius Caraf., Cardinalis meritis. & mihi obseruandis. conque us fuit de Põifice Clemente Vij. qui in opprobrijs iurisdictionis suæ Dominationis Reuerendis. talia inuenerat, & obtinuit a sua Sanctitate declarari, qd veritas & diocesis Neapolitana, & tam primæ tonfuræ quæ minorum ordinum clericis, in eis existētibus, in comprehenderentur sub tali concessione: & hac causa abstinuit magna curia vicariz præfata a cura & punitione existentium clericorum primæ suræ & minorum ordinum in eisdem, & plurimos misit, & remitti obtinuit ad Reuerendum Vicariū Neapolitanum, in reliquis vero partibus Regni dictæ magna Curia Vicariz obseruat provisionem & concessionem Clemen. pro Euangelio: & quamuis plus inisterim pro illorum remissione, in vanum laquei, quia remittere noluerunt, tñ considera qd illa concessio dicit, in regno Siciliz citra farum existentem & est poenalis, si attentari posset, qd comprehendere præsentia & non futura, & sic tunc existentes & futuri comprehendentur in Regno, & nõ futuri, nõ. per Felin. in cap. fin. in x. & vltim. limita. illius de de consilij per Panorm. in cap. fin. in vlt. no. de vitione. clerici. per Nouio in consilij. reg. apostatantes. num. 3. vers. hinc sumpta occasione. num. 19. lib. 1. 28. & omnino ponderabis reg. pragm. Regis Ferdinandi, incip. quemadmodum canonicis. sub data 24. poli. 1. 469. die. 23. Aprilis, in iuribus. qd diaconi, ego dicti, saluatici. mihi fol. 262. i qua sunt ista verba, diaconi, saluatici, vulgo appellati, seu clerici priores tonsuræ præsentis & futuri &c. & ita expressis Clemens vij. si futuros comprehendere voluisset, omnia verborum non est recedendum. arg. capit. ad diem. in fi. de deci. And. de Iser. in cap. 1. 9. præca. colum. penul. in princ. in fi. quæ sit princ. causa amitt. fol. 45. & ibidem in §. porrò. & Philipp. deci. si. 15. col. 1. in fi. & de viribus dictæ pragmatice. potest. videre Alex. in alleg. consilij. 8. & d. Tho. in alle. vot. nec dici poterit qd per illa verba cle. videlicet. nulla declaratione &c. & per illa non obstantibus constitutionibus &c. ex mente concedentis amplius extendatur gratia ad futuros, quia de esse legis gratia videtur esse qd ad futura, & non ad præterita extendatur, nisi de præteritis in ea caueatur expressis. in fi. de const. nam salubre propositum suæ præfatis fuisse videtur, non tam circa puniendam de ea commissa quã in committendis eisdem, via & materia præcluderetur. arg. consilij. reg. intentionis nõ. in prin. de illic. porta. armo. facit dictum Bald. in mater. C. de su. & leg. quod reassumit Fran. crem. reg. 127. inci. statuto cauetur. vbi quod statutum extenditur ad futura & non ad præterita, quia ista & similia tolluntur ex illo verbo, existentes, & ex illo, vide m. & illa quæ incidenter proponuntur non amittant, nec extendunt concessionem & gratiam. ita nõ. in cap. 2. in no. nu. 6. de ordin. cog. per tex. cle. 1. si. de præb. nam omnes clausulæ in gratia contentæ restringuntur in casu in quo dispositio principalis acquiritur, videlicet, ad existentes iam per clem. præca. decidit Philip. dec. consilij. 37. col. pe. num. 14. & accessorie veniunt ad gratiam, & ideo illam restringunt per præalleg. clem. consuluit Philip. dec. con. 377. num. 6. & 384. in fi. vbi dixit talem interpretationem esse præfati, quia gratia seu concessio fuit onerosa & iure communi exorbitans. & qd istæ clausulæ accessorie non debent alterare principalem disposi-

tionem, ita per præalleg. clem. notant Philipp. deci. consilij. 394. colum. 5. post num. 8. ante ver. successus. & maxime, quia illæ clausulæ in fin. positæ respiciunt executionem gratiæ, & ideo non possunt alterare nec extendere principalem dispositionem, ita per præalleg. clem. concludit Philipp. dec. consilij. 423. col. 2. post num. 8. & 442. col. 5. num. 25. in fin. & 213. col. 4. ante num. 9. vers. secundo respondetur. & 218. col. 6. num. 16. & ibi num. 9. concludit, qd etiam ex tacita & verisimili mente testatoris non fiet in testamento extensio de persona ad personam, & per eun. con. 465. col. 3. in fi. & 248. col. fi. ante vers. vltimo non obstat, & 287. colum. 6. in princ. & 291. col. pen. vers. & prædicta. & 305. vlti. col. num. 8. & consilij. 12. ante fi. vers. prima est. & 38. col. 4. in fi. ver. confirmatur hoc, voluit sic privilegium attributum toti ordini clericali, vt in capi. si diligenti. cum simi. de foro compet. præmissa cumulare. vt darem occasionem aduocatis protegeri di clericos & fauendi toti ordini clericali, & præcipue ordini primæ tonsuræ seu coronæ, alias plasmittatus, de quo in cap. contingat. iuncta gloss. fi. de 213. & qual. in glo. in ver. tonsuram. in cap. nullus Episcopus. de rem. ord. lib. 6. Philip. dec. in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ. colum. 2. ver. secundo principaliter. de constit. ex quibus poteris colligere errorem Docto. palarios rubeos. alias Ioan. Lup. in 6. vol. tracta. tit. de lib. ecclie. vbi tenuit, primam coronam seu tonsuram nõ esse ordinem, contra præmissa, forsan ab eo non vlti, & contra communem sententiam Canonist. de qua in glo. in ver. Episcopus. in proce. lib. 6. & per ibi scriben. vide supra in rit. 5. in glo. in ver. si clericus. & qd laici clericis oppido sunt infesti. capi. laicos non. 24. 7. vt audacter eorum aduocari valeant eos tueri contra laicos, & vt ab eorum iudicibus secundum canonicas sanctiones puniantur, vt eorum spiritus saluus fiat post debitam correctionem, dicerem clem. non comprehendere in toto Regno, nisi clericos in prima tonsura & quatuor minoribus ordinibus, tunc tempore monitionis & executionis ipsius existētes & non futuros. & me mouet tex. capit. P. & G. in fin. de offic. deleg. vbi qd delegatus virtute dictæ clem. nullam habebat in futuros clericos iurisdictionem, & propterea quod non erat prorogari non poterat. arg. l. sed si manente. de præca. & ratio, quia huiusmodi delegata iurisdictione ad alias personas in commissione non comprehensas non poterat prorogari. vide tex. alleg. cap. P. & G. Panorm. in cap. significauit. in fin. de rescrip. no. in l. neri. ff. de re iudic. & pondera verba salutationis proce. in 6. & in clem. videlicet, Bononiz commorantibus. nam illud, commorantibus, non comprehendit futuros, sed Bononiz tunc existentes. vide ibi Docto. & gloss. in proce. decret. in ver. Bononiz commorantibus. & in eadem Car. Zab. opp. 8. vbi qd illa benedictio extenditur ad commorantes in castris, immo dixit ibi Ioan. de Imo. se intelligere commorantes omnes, qui tunc erant præsentis vel absentes animo redeundi ex lata interpretatione, & in pen. col. d. proce. vers. octauo oppo. & licet glo. præalle. in proce. decre. dicat, post duos menses, omnes ligari illa compilatione. tamé Hostien. ibi dixit qd est ex eo quia ad communem omnium utilitatem fuit compilatio facta, vt in eo, proce. S. sane. habes ergo deci. Ioan. de Imo. in indiuiduo, & formale, qd futuri non comprehendantur, cui ad de contestem Felin. in cap. Ecclesia. colum. 54. ver. secundo tene. de consilij. vbi quod iura in similibus emanantia trahuntur ad præcepta, ex quibus poteris a manibus laicorum euellere clericos ordinatos post clem. quod patet ex data dictæ clem. & data literarū ordinis solati. & comprobabitur ex studio illius, cui ingenij ramentum maius Deus contulit pro libertate ecclesiastica tuenda & conseruanda.

¶ De Clericis exteris. Alias peregrinis. Debent enim

Ritus Trigessimusseptimus.

enim isti se clericos seu sacerdotes, & quod privilegio clericali gaudeant, probare, per literas proprii Episcopi, ut infra eod. ritu. vel etiam per testes. capit. de cler. peregr. & tales literæ appellantur cōmendariæ, seu demissionariæ. cap. penult. & vlt. 71. dist. fuit enim hoc statutum ppter criminosos, ne, videlicet, infames ab aliquo Episcopo reciperentur personæ: solent sepius huiusmodi personæ cum non possint in natiuis Episcopatibus eorum officia exercere, quia ibi notæ sunt, ad alienum episcopatum accedere & celebrare. capi. fi. xix. q. 2. merito ritus seruari debet: & extat pro his constitutio sinodalis archiepiscopatus Neap. num. 33. incip. saepe contingit. quæ contrafacientes & celebrantes clerici exteri, sine speciali licentia Archiepiscopi, excommunicantur.

¶ Per literas proprii episcopi. Quæ plenam faciēt fidem. c. post cessionem. de proba. maxime quia sūt extrajudicialiter, ut ibi per glo. mag. in fi. & quia est de actibus qui spectant ad officiū suum, & inter suos subditos prout concludit Panor. in alleg. cap. post cessionem. colu. 6. vers. ratio prædictæ conclusionis. & intelligo proprii episcopi præsentis in ciuitate, seu diocesi tēpore quo clericus vult discedere, sed si fuerit absens, poterit eius vicarius generalis hoc facere. arg. cap. cum nullus. §. Episcopo autem. de tēp. ord. lib. 6. plene per Ias. in l. cum filius familias. col. 2. in princ. ff. de cert. pet. faciunt. per Felin. in cap. cū accessissent. col. 9. vers. tertio restringitur. de consuet. Philip. dec. in cap. dilecti. l. 3. in prin. de appel. Arch. in cap. reatin a dist. 63. cuius auctoritati, quæ non est minima inter canonitas, & Compofella. ac Bald. in cap. cum venerabilis de consue. adhærens Ias. ita in indiuiduo consuluit, ut patet consi. suo. 119. cuius est initium. nobilis vir dominus Henricus. volu. primo. Albericus Oliua.

¶ In ciuilibus. Meris. f. ex contractu vel quasi descendebit. & sic intellexit. cap. 1. de cler. coniug. lib. 6. Philip. Franc. post Ioan. And. & alios ibi scribentes vers. & cum colu. 2. ibi, in causa vero alia. & ibi aduerte pro intelligentia, quia in his non habent privilegium fori, & est verus intellectus illius. capi. pro quo vide Socin. in cap. 1. col. penult. vers. 3. 2. fallit. de fo. compet. & dicitur causa criminalis quando agitur de crimine criminaliter capitul. at si clerici. de iudic. ciuilibus, quando non agitur de crimine. capit. cæterum. eod. tit. mixta, quando agitur de crimine ciuilibus. cap. tuz. de procur. vide Panor. in rub. de iud. col. penult. in princ. & Philip. Franc. in cap. 1. de cler. coniug. lib. 6. §. & cum col. 2. vers. in causa. vide quæ notauit in ritu. supra 14. in glo. in vers. de causa spectante. & Lap. alleg. 118. vbi pro materia. capit. 1. de cler. coniug. lib. 6. in qua etiam q̄ clericus postquam fuit a seculari iudice condemnatus in casu a iure sibi permissio, puta, quando fuit tutor, curator, seu procurator, ut per Soci. vbi supra, fiet exequutio contra ipsum per iudicem ecclesiasticum, ut ibi. quod no. & tradas memoriz.

¶ Bigami Vere dicuntur, qui diuersis temporibus successiue habuerunt duas vxores. cap. deinde. 26. distinctione. & dicuntur proprie bigami, quasi binæ vxoris mariti, respectiue, id est, q̄ ipsorum quilibet duas successiue vxores habuerint: & sic monogamus dicitur ille qui habuit vnam tantum vxorem. capit. vnus. 26. distinctione. & sic bigamus proprie sumitur, quasi bis matrimonio alligatus. & pro clara intelligentia quatuor rationes quare bigami nō possint ad sacros ordines promoueri vide per glo. in summa 26. distinctione. & per Hostiē. in summa, de bigamis. versicu. quare bigamus a susceptione &c. & habes intelligere q̄ bigamia contrahitur de duobus vxoribus sibi legitime matrimonio copulatis. cap. fina. de bigamis. & cum vtraque fuerit matrimonium cōsummatum. cap. debitum. eod. titu. improprie vero bigamus

ille dicitur qui viduam duxit in vxorem. est & alius modus, per quem quis dicitur interpretariue bigamus. f. contrahens cum corrupta, crededo ipsam virginem, & non est mirabile, quia si contraxi cum ea quam virginem credebam, & cognoui eam, & erat perperius corrupta, q̄ ero bigamus interpretariue, ut per Philipp. franc. in alleg. capit. 1. de cler. coniug. lib. 6. qui alleg. cap. nemo. 32. dist. post Ioan. And. ibi in princ. capi. & prout non sicut significatione iuxta formam istius ritus.

¶ Criminaliter. Vide dicta in prima glo. huius partis. in vers. in ciuilibus.

¶ Parti vel curiæ applicandam. Licet secundum communem opi de qua in rub. de iudi. & signat per Philip. dec. quando poena applicatur curiæ in tur causa criminalis, tamen ritus non vult fieri si figuratoria, quia descendit ex contractu, non ex crimine. quod no.

¶ Iuxta ritum. Qui incipit, quod si qui debitor sol. mihi 99. col. 3. in fi. & fo. 102. col. 3. incip. item uat ipsa curia quod si aliquis vel aliqua. & in col. incip. item in casu. & colu. 4. inci. item forma curia quod si debitor. quibus rit. vti poterit clus habens instrumentum guarentigiarum contra eum in foro seculari, ut per Panor. in cap. fin. ne vi. & hone. clem. Lap. alleg. 101. incip. in ciuitate rentina. in fi. fol. 55. & contra, talis ritus tenetur contra clericum in foro ecclesiastico. ita Bar. in v. C. de sum. tri. quem refert & sequitur Luc. de in liubemus. colum. pen. in fi. ver. aut contra vel ter. C. de præd. & om. reb. nauic. lib. 11. de cuius veritate vide quæ scripsi supra in ritu 22. in glo. vers. excepto iure congrui. post princ. ibi tamen poterunt. Roch. in repe. cap. 3. fi. col. 15. fol. 33. vbi de consue. Philip. dec. consi. 275. dub. 2. ante num. quinti. & tales ritus sunt conformes iuri communi ut per Bald. in l. 2. colum. secunda. vers. 3. & vlt. ut lit. penden.

¶ Incalescent crimina. Et hoc est, ex eo quia forma dictorum rituum fit, curia sedente tribunali, interrogatio mediante iuramento tamquam reo, ut ex eis patet, & ex calore iudicij criminalitas, & habet executionem paratam, retentionem personalem. Pau. de cast. & post eum in l. eum pro quo. nume. 3. ff. de in ius vo. per l. actum. §. qui provocauit. secundum lect. Barro. pact. & Anto de Butr. in ca. P. & G. in no. de off. leg. per Doct. in c. si quando. eo. tit. & ibi Felin. 3. in fin. vers. secundo. alleg. Petr. de Anch. in c. tingit. de arb. & in c. si. de maiorita. & obedi. auct. generaliter. C. de episc. & cleri. Luc. de in l. 2. C. de iur. sic. lib. 10. & non mirum si caloricis habet inducat, cum etiam guarentigia, id est receptum quod fit per Notarium de instrumentis rogatum parti rogati, habeat executionem paratam. Barto. in l. a diuo pio. ff. de re iudica. Angel. in l. 1. condemnatum. & in l. ait prætor. §. si iudex. ff. eod. quæ iura ad hoc induxit profundis. legalis sciet Doct. do. Paul. de Cast. consi. 260. colum. 3. num. volu. 1. in nouissima impressio. & ideo fiet significaria, maxime, quia iudex secularis non potest cogere clericum, etiam cōiugatum, ut in ritu, ut coram ret, ut patet per cap. quamquam. 14. q. 2. not. in c. nuncius. de testi. immo voluit Andr. de Iser. in c. 11 ad fin. quite. succ. neces quod si clericus ut testis ponat in causa criminali, quod eius dictum nihil valeret. vide tamen Ioan. de imo. in cap. 1. in fin. de not. calum. vbi uidetur tenere, quod si deponat significaria, quod eius depositio probet.

¶ Pena manus. Quam nunquam exequi videtur mo est post ritum magnæ curiæ vicariæ impressa. q̄ dam additio in ritu inci. item quod si qui debitor incip. itē not. quod ille qui carceratur. in qua dicitur quod

quod in quadam obseruantia in lib. rit. contenta dicebatur, quod non proceditur ad mutilationem manus, nisi via ordinaria, & non via extraordinaria agatur, non propterea negabitur quin super periurio agatur criminaliter, & punitur, ac priuatur ratione periurij commissi ratione certi beneficij, nedum ipso beneficio, sed etiam omnibus alijs, & inhabilitatur perpetuo ad suscipienda beneficia ecclesiastica, tanta sit potentia periurij, vt per Felin. in cap. querelam. amero primo. in fin. de iureiu quod no. ita ergo criminalitas dat facultatem significandi iudici seculari, etiam pro clerico coniugato, vt supra.

¶ Quia non super crimine. Nota rationem decidendi pro declaratione eorum quæ supra dixi in glo. ver. in ciuilibus. Albericus Oliua.

A. N. Priuilegio fori gaudentibus. Inter alia mul-
Priuilegia, quibus clerici potiuntur, illud est præ-
uouum; vt illorum personæ cognosci, aut iudicari
queat à laico c. clericum nullus primo, & secundo,
c. 11. quæst. prima. cap. si diligenti de for. compet.

E. in regno constit. de personis, & ca. 84. item statui-
t, qui quidem canones omnes, leges, & constitu-
tiones quæcunque admittentes illud fori Priuilegiū,
nisi iuris diuini sunt declarationij; illo etenim lu-
te quā aliqua adesset constitutio humana, erant
Ecclesiasticæ personæ a iurisdictione laicali ex-
ceptæ per gloss. auream, & penul. in capit. Imperatores
in. Rot. decif. 840. vtrum valeat, seu x. nume. 4.

non fuet. in antiq. Bel. in cap. 2. num. 1. de maior. &
4. Soccin. conf. 12. quoniam num. 20. lib. primo,
& buff. in cōcord. Franciz, Rub. de proteti. in prin-
cipio. non obstat, quorū sententiæ licet permul-
tipliciter contradicant, quos refert Couar. c. 31. pract. quæst.

1. 2. vers. contraria opinio, qui affirmant Ecclesi-
asticas personas haud dici a iurisdictione secularis
personis exemptas de iure diuino in Rebus scilicet
penalibus, & criminalibus, sed iure Pontificio, il-
men videtur verior, ac saltem placet, hoc priuile-
gium constitutum fuisse a iure Pontificio, declaran-
tis diuinum, & ab illo proficiscente per ea, quæ
egit ex Henric. in sum. Theol. Moral. lib. 7. ca. 24. §.
10. in gloss. li. 6. & d. Bellam. lib. 1. de cleric. capit.

cap. posit. v. & confirmatur ex verbis Concilij Trid.
de reform. sess. 25. ibi personarum Ecclesiasti-
carum immunitatem Dei ordinatione, & Canonicis
personis constitutam; quibus ad stipulatur sanè
Concil. Lateranense, celebratum sub Leone 10. sess.
24. cum a iure tam diuino, quā humano laicis po-
tens nulla in Ecclesiasticas personas attributa sit. in
omnes omnes, & singulas constitutiones. & cę. id
tenet affirmari, non quia reperitur aliquod Dei præ-
ceptum super hoc, aut expressè dictum, vel constitu-
tum in factis literis, sed per similitudinem ab exem-
plis, & testimonijs sacrę scripturę deducitur euident-
er Deum voluisse, vt Clerici, & ipsorum bona libe-
rent a potestate, & iurisdictione laicorum, qua
idem distinctione, concilia, possunt contrariæ,
in relatę sententię vt scribit Doctissimus Bellar-
mino loco. Hoc autem Priuilegium cum suis am-
pliationibus, declarationibus, inductionibus, illatio-
nis, etiam dependentibus, longa serie, & non hu-
mili modo luculenter explicio in meo promp. iur.

in. Rub. de priuileg. cleric. c. 2. Ab. Io. Hier. Camp.
coniugatis, hi, si vestibus clericalibus, ac consu-
tantur, non vti que clericorū Priuilegio sunt spo-
siati in criminalibus, si alijs non careant requisitis;
ita constit. Bonifacij octauij, in cap. vnico de cleric.
in. in 6. innouatam post modum a Concil. Trid.
cap. 6. sess. 23. de reforma. eo tantum addito, si alijs
Ecclesię seruiant, vel Monasterio ab Episcopo
commissarij seruiant, vel ministrant, quod si capitis cal-
uitie laborarent, nē possent tonsuram deferre, adhuc
laici priuilegio potirentur si cętera retinerent. requis-

ta, vt decifum fuit per Cappell. Tholos. decif. 257. Itē
si clericus; Reliqua vero huc spectantia non paucis
explico verbis, in meo promp. iuris canon. Rubr. de
priuileg. cleric. cap. 2. vers. clerici in super coniugati,
& aliqua notabiliora tangit Belluc. in suo spec. prin.
Rub. 11. §. videmus. Abb. Io. Hier. Camp.

C. Bigami. Omnes fatentur, bigamiam triplicitatem
15 recipere diuisionem, aliam namq; veram appellat,
aliam interpretatiuam, ac nouissimam similitudina-
riam, quarum partium declarationem cum pluribus
casibus apprimè necessarijs, & practicabilibus, cęte-
ris clarius explicio in meo Promptuario, iur. canon.
Rub. de person. prohib. promou. cap. de bigamis, quo-
rum vnicum tantum subiiciam, quia, triduo antecede-
nte quidam Præsul suis literis super eo me consu-
luit, expetiitque, vt eirescriberem, quid circa illum
scripseram in meo Promptuario, cui respondi in hæc
verba; Maritus a superiore compulsus, debitum red-
dere vxori adulterę, sit bigamus; exemplum esse po-
test, cum vir inuenit vxorem in adulterio, aut sciuit
illud commisisse, eamq; propterea de eo accusauit,
& interea abstinuit se a redditione debiti, quare mu-
liercognoscens se ab illo consecutiue spoliatam, pe-
titi reintegrationem, accusatione pendente in posses-
sione coniugali, iuxta Regul. cap. 2. vt lit pendens. ob-
idque iudicis auctoritate fuerit sibi iniunctum, vt red-
dat debitum, ei que parens, illud perfoluat, erit qui-
dem iste vir Bigamus, quoad legem promotionis, ex
glo. Ioan. in cap. si cuius vxorem 34. dist. Barthol. Bri-
xien. quæst. Dominic. 16. quidam contraxit Borgas. in
trac. de irreg. Rub. de Bigam. num. 31. par. 1. Syluest.
verba bigamia num. primo. vers. sexto, addens com-
munem esse opinionem, vt Host. in sum. de bigam.
§. penult. vers. nono. quæritur, Aufer. in clem. 1. de
offic. ordin. Diu. Thom. Palud. & ceteri in 4. senten-
dist. 27. quæst. 4. & communior dicit opinionem
Aufer. ad decif. Tholos. 256. quidā contraxit, & An-
gel. verbo bigamia num. 2. Abb. Io. Hier. Camp.

D. Ad instantiam Oratoris Imperialis istud Breue,
seu potius extrauag. cle. 7. exorditur ex poni nobis,
cuius verba rescripsit, & ea commentatus est Ioann.
Anton. de Nigris vulgo notinatus Campag. & po-
suit post suam Com ad capitu. Reg. & inibi quā plu-
ra de clericis copiosè scribit.

RITVS XXXVIII.

Item mittitur significatoria iudici sæ-
culari pro officialibus & notarijs Curie
Archiepiscopalis Neapolitanæ in ciuili-
bus & criminalibus ciuilitè motis, & re-
mittuntur.

S V M M A R I V M.

- 1 Significatoria sunt pro officialibus Cur. Archiepiscopa. & num. 4.
- 2 Familia Episcopi potest arma deferre.
- 3 Remissio personæ est facienda vna cum actis.
- 4 Familiars laici Episcoporum remittuntur ad ibi-
los, si delinquant.

Quia præcedens ritus tractat de significato-
rijs pro clericis, etiam coniugatis, meri-
tò subnectitur de notarijs curię archiepi-
scopalis Neapolitanis ex eo quia in tribu-
nali representatur quoddam mysticum corpus,
quod constat, iudice, accusatore, reo, testibus. c. forus.
§. in omni quoque. de ver. sig. l. ne in arbitris. C. de arb.
Andr.

Ritus Trigesimus nonus, & vlt.

Andr. de Iser. in l. Imperialem. S. scriba. colum. 2. circa med. de prohi. feu. ali. per Fed. & notario uel duobus uiris idoneis, c. quoniam contra. in prin. de proba. merito partes corporis mystici debent potiri priuilegio capitis, & maxime, q. a subtractione priuilegij notario tanquam parti corporis mystici, prout dicimus in Episcopo & capitulo, inter quos episcopus est caput, & canonici membra. c. nouit. de his quæ si a prel. si. con. ca. & in Papa cum Cardinalibus. arg. c. si quis eum militibus. 6. q. 1. Barb. in tract. de prest. card. in 1. parte q. 1. num. 34. fol. 4. colum. 3. vltus notarij Archiepiscopo, & sic capiti redderetur incommodior. l. non aliàs. S. legati. ff. de iudi. quem tex. me docuit Old. con. sil. 2. 93. ante si. ver. potest & alia. arg. c. præterea. de off. deleg. & ideo pars corporis & sic notarius priuilegium capitis sortitur. facit optimè tex. in l. nullum ex officio. C. ubi cau. sic. ubi quòd officialis procuratoris Cæsaris coram eo debet conueniri, & dixit Alb. de Ros. in l. si quis aduersus. eo. ti. ex illo tex. sumitur arg. quòd conductores prædiorum ecclesiasticorum possunt conueniri coram iudice ecclesiastico, & merito fit significatoria, prout in præfenti ritu, cum etiam ex consuetudine induci possit. c. fin. de off. Archi. c. cum contingat de fo. compe. & maxime quia familia episcopi potest etiã arma portare. de quo per Phil. dec. in c. significasti, colum. 3. ver. vltimo Ab. de off. dele. & in c. cum non ab homine. colum. 3. in prin. ver. an autem. de iud. quod verum dico quando notarius actu officium exercet. c. fin. de uerb. sig. lib. 6. insti. de mil. test. S. sed hætenus. Car. Zab. confi. 126. inci. vacarunt canonici, in fin. quem alle. Fel. in c. insinuante. colum. 2. in fi. nume. 5. de off. deleg. & in c. si quando. colum. 2. in fi. ver. item allego. Inno. eo. tit. ubi alle. eun. Card. in clem. 1. S. si 1. q. 4. de hære. & in proce. decre. fol. 6. colum. 3. ver. est verum quòd Bar. Per de Anch. confi. 233. inci. primo inquirendum. circa med. & 398. inci. præmitto pro clariori. post princ. & fuit hoc nouissimè decisum in nouis confi. Lateranen. in 10. sess. inci. Leo & c. regimini uniuersalis. ibi, actu & c. celebrata in anno. M. D. XV. quarto nonas Maij, anno III. Leonis X.

¶ Et remittuntur, Pro qua remissione vide quæ scripti in ritu 5. sup. in glo. in ver. solet remitti. & ponderabis dictum Bal. ibi alle. iunctis quæ no. in proxi. præce. glo. & dic quòd talis remissio fiet una cum actis factis coram iudice seculari, quæ acta proderunt pro aliqui probatione & informatione, dum tamen sint acta facta antequam iudex secularis sciat illum clericum uel curiæ archiepiscopalis Neapolitanæ actuarium seu notarium, quia postea ex illis iudex laicus deberet puniri, ita Bal. in l. eos. S. super his. post princ. C. de app. & ibi addi. in litera, G. quæ concludit quòd confessio facta per clericum coram seculari, si fuit inuitus coram ipso tractus, nil probat, sed si sponte, tunc præiudicat. alleg. not. in c. at si clerici. de iudi. per Moder. Albericus Oliua Iuris vtriusq; Doctor eximius, ac Rituum istorum interpres

2 AN N. Ciuiler motis, exceptio ista indicat contrarium esse in criminalibus criminaliter motis, quinimò laicus actuarius in curia ecclesiastica si delinquit in officio, non sit ab ecclesiastico puniendus, eaque causa cognoscenda firmat Carau. super Ritu. 49. Item quod Curia ipsa, nume. 24. quod tamen ab argumento a Minori ad Maius uidetur nimis durum, cum Episcopo sint remittendi proprij familiares, tamen si laici, cum delinquant per c. si. de offic. Archid. & tenent communiter Docto teste Panorm. in c. 2. numero 6. de foro compe. & defendit Clarus S. si. quæst. 35. post nume. 12. cur non actuarij: cum, & familiares sint, & pars Curia maxime pro delicto commisso in eod. officio. nõ uideo probabilem rationem tum præferti, quòd ille remaneret impunitus, si ab Ecclesiastico ex defectu iurisdictionis poena plecti nõ pos-

set, quia neque a laico ex defectu probationis, & perituram fortasse adulteratarum, & existentium in nes ecclesiasticum. Ab. Io. Hier. Camp.

RITVS XXXIX. & VLT.

1 **I**tem coram Vicario aperiuntur, & publicantur testamenta, etiam si Notarius non sit data per testatorem potestas aperiendi.

S V M M A R I V M.

- 1 *Apertura Testamenti coram Ecclesiastico potest.*
- 2 *Episcopus est executor legatorum ad pias causas & num 3.*
- 4 *Apertura Testamenti quomodo faciendæ sit.*

Ritus iste tendit in fauorem ultimatuntatum pro illarum executione maxime pro cuius executione episcopus adiri, per no. in c. cum generale. de fo. compe. per Ange. in l. hæreditas. la. defuncto. ff. de peti. hære. per Panor. in c. relatur in fi. de testa. no. in c. tua nobis. c. si hæredes. c. nes. & ibi per Io. An. de testa. & in individuo hoc incidit Fran. de Are. confi. 36. inci. casus talis est, per nitur in facto. vlti. colum. in fi. & ratio sua fundata talis est, quia in testamento ut plurimum contentur legata ad pias causas, quorum legatorum quatio spectat ad Episcopum, prout concludit alle. c. si hæredes. & in c. tua nos, & ipse Episcopus etiam futurus iudex, merito coram ipso aperiuntur. & ita sæpius practicaui, non obstante sulta. C. de testa. quæ uendicat sibi locum ubi mento non essent legata pia, & quando non ratur officium iudicis pro executione testatorum, quia quando imploraretur, non militaret alle. l. consulta, ut in ritu 24. & plenè concludit in alle. iuribus, in glo. in uer. legatis seu relicta præ alle. ritu 24.

¶ Non sit data potestas. Immo etiam ritus præderet, etiam si testator hoc prohiberet, quia non testator prohibere, quòd Episcopus non exequatur huiusmodi uoluntatem. c. requisisti. circa metua. & ibi glo. in uer. interdicti. de testa. ar. l. nemo test. de leg. 1. no. Host. in sum. de testa S. si. inci. & quem.

¶ Et per ista. Expedita sit interpretatio Rituum archiepiscopalis curiæ Neapolitanæ protectione patris & patroni mei Ianuarij, cui & ratione ornis, & ratione subiectionis plurimum debeo. In siquid boni scriptum reperitur, a Deo est, a quona cuncta procedunt: si mali, ut corrigatur rogatione Lectore: Nemini displicere decreui: & si omnibus, aliquibus prodesse: Opera enim Fel. sum ut plurimum, & eius inhæsi consilio tradidit c. Rodulfus, colum. 16. uer. hortatus autè est, de scrip. dicentis, utilius esse commemorare qui uerunt omnia, quam eorum dicta, eis tacitis transcribere. & allegat Greg. loquentem de Angelis dicente quid est quod non uident, qui uidentem omnia uident? & ideo magis contentus sui Nouiores aliter, qui omnia uiderunt, ipsi citatis in lo cis opponitis, quam aliquid mihi uendicare, in dicitur plur alienis: quo patefacto ex matrice fonte, turpius honestaret, ut inuehit Fel. in c. ex parte. Io. . colum. ver. pe

aperiurus, in si. de rescrip. quem alleg. Ioan. de ne-
 izaio in silua nup. in fin. Albericus Oliua, Nea-
 politanus, Presbiter, & inter Decr. Doct. minimus,
 c. hinc laudem Deo dicit.

AN. Aperiantur. Angusta quidem ab omnibus
 datur huius Ritus, materia, quam noster Cōmen-
 or vtiliora sequens explicat, vt nihil præterea sit,
 ad annotatione dignum existimem, nisi vt cogno-
 scatur quomodo sit facienda apertura testamenti, cu-
 quidem quæ sit veritatem vniuersi inueniet
 d. Specul. in tit. de instrum. edition. §. 4. nu. 34.

ic (beneuole lector) anchoram proicere, his que
 istis, ac penè concisis cōmentationibus meis
 cogor imponere, eximio sane, atque incredibi-
 pemodum labore collectis, nam cum Andreas
 primum meus Compater, ac Bibliopola Rit. Ma-
 Cur. Vicariæ atque cum iis simul hos Archiepi-
 alis Curie Neapolitanæ Typis imprimendos
 dasset, cumque iam illi magna ex parte excussis-
 sent à plurimis admonitus fuit, vt his Archiepi-
 alis Curie Ritibus commentariolum aliquod ad-
 dum curaret, multa siquidem in his cum sint ab-
 ta, multa in varias sententias explicata, multa
 re aucta, que quidem si eodem ederentur mo-
 in multum sanè eiusmodi rei studiosis satisfacere-
 ; ob idque me conuenit atque obnixè roga-
 pro meo, quod est in eum virum studio, hoc
 susciperem, hac tamen conditione, vt infra me-
 pus hoc eidem absolutum traderem; antequam
 Venetias deferretur ibique accuratius inspice-
 atque collimaretur, alter profectò ilque integer
 transisset mensis, quo quidem tempore Ritus
 Cur. impressi essent, tuncque aggredi ad Typis
 mendos hos Curie Ecclesiasticæ Ritus impres-
 illico potuissent, ob idque si longius id protrahere
 illi interea frustra tempus contriuisent non si-
 gno detrimentò, si huiusmodi annotationum
 expectare voluissent, aut sine eis huiusmodi
 ita rudes & minus gratos imprimere coacti
 ut, quod quidem in causa fuit, vt ei vehemèter
 erem; notam enim istis in rebus percommo-
 dum

tempus requiri; præferim cū aliis grauer oneribus
 sacerdotalibus primū, deinde ijs, quæ mihi Illustris-
 simus Julius Antonius Sanctorius Cardinalis Sanctæ
 Seuerinæ imposuit, cuius negotia gero, que quidem,
 vt pro dignitate agantur, vtque amplissimo Viro illi
 tantorum meritorum magnitudine, tantæque digni-
 tatis cumulo præfulgenti, vt par est interuiam, non
 segniter in eis laborandum est, denique impeditus ta-
 miliaribus, domesticisque negotiis, atque etiam clien-
 tum, nec tamen propterea facere potui, quin tandè
 crebris exhortationibus mei Compatri. eiusque vo-
 ris quamuis inuitus annuerim; id itaque ei pollicitus
 sum, promissaque iam absolui, rem enim confeci ce-
 leriter, meaque exaravi manu, vix mense integro, at
 que aliquot supra diebus; nam cū ille 12. Kal. octo-
 bris 1600. id à me summis precibus contendifset, en-
 modo sexto Kal. Nouem. huiusmet Anni absolui, cū
 multa purgauerim loca, quæ iam in ritibus, quàm
 in Oliuæ Commentariis typographi negligentia me-
 dosè edita fuerant; vtrique autem operi summaria
 quædam, quæ antea non extabant, adiunxi, quorum
 omnium testis sit mihi Deus, atque amici omnes, qui
 horum sunt conscij laborum; credo itidem testes fo-
 re reliquas meas lucubrationes, præsertim verò volu-
 men primum iam expletum mei diuersorij, siue Pro-
 ptuarij iuris Canonici, quod quidem anno sequenti
 impressum iri confido, ex quo poterit vtrique sibi cer-
 tò persuadere diligēs lector, me alias potuisse super
 his Ritibus pertractare materias, tractatas autem plu-
 ribusque doctorum auctoritatibus exornare, aliisque
 rationibus ampliationibus limitationibus, explic-
 tionibusque cumulare; id autem per angustias tem-
 poris non licuisse; Quin verò hoc quicquid est, sin-
 gulari potius Dei optimi Benignitati, quàm rudiori-
 bus studiis meis acceptum refero, vt tam breui tem-
 poris curriculo has paucas annotationes collegerim
 effecerimque id reliquum à me iam relatum; id igitur
 omne diuino muneri, integerrimeque virgini tri-
 buatur. Vale optime lector, ac Deum pro me exora.
 Abb. Io. Hier. Camp.

Finis Ritus Archiepiscopalis.

CONSTITVTIONES SINODALES,

QVONDAM REVERENDISSIMI IN CHRISTO
Patris D. Domini Ioannis Dei & Apostolicæ Sedis gratia
Archiepiscopi Neapolitani, & eius Capituli.

*Confirmata deinde per Reuerendissimum D. Dominum Alexandrum Caraffam
Archiepiscopum Neapolitanum, & eius Capitulum.*

Præambulum, cum debita inuocatione cœlestium Numinum, quæ
benigno fauore, bene cæpta perficiuntur.

IN NOMINE Domini nostri, Iesu Christi, Beatæ Virginis gloriosæ Matris eius, beatæ Catherinæ martiris, & beati Ianuarij, totiusque cœlestis curiæ, Amen. Nos Ioannes Dei & Apostolicæ sedis gratia Archiepiscopus Neapolitanus, suscepti Pastoralis regiminis nos cura sollicitus, sic vtilitatibus subiectorum, in illis præcipue, quæ animarum saluti consulunt, nunc nouorum editione Iurium, nunc antiquorum confirmatione, solliciti providere. vt a quibuslibet noxiis præseruemur. Verû quia audacia exigit vt non simus sola prohibitione contenti, sed pœnas delinquentibus imponamus. Ideo habita super hoc diligenti deliberatione vna nobiscum Capituli nostræ maioris Neapolitanæ Ecclesiæ cõfirmamus, vna cum consensu eiusdem Capituli, & cum eodẽ Capitulo Constitutiones infra scriptas per nostros prædecessores & Vicarios editas: Confirmamus etiam de nouo edicimus, statuimus, ordinamus, atque firmamus subnotatas Constitutiones additas perpetuo valturas. Insuper, de nostra certa scientia cassantes, reuocantes, irritantes, & annullantes qualcũque alias Constitutiones siue statuta per nostros prædecessores, seu nos & nostros Vicarios editas, in præsentì Volumine non insertas, nec impressas, ipsasque decernimus & volumus existere viribus vacuatas, & nullius valoris firmitatem habere, exceptis Capitulis, Constitutionibus, & Statutis inter vasallos Neapolitanæ Ecclesiæ p nos & nostros Vicarios ordinatas: Quas & quæ volumus & decernimus habere (vt prius) efficaciam & vigorem.

Constitutio Prima.

Excommunicatio contra blasphemantes Deum, Beatam virginem Mariam, vel sanctos eius.

Horrendum facinus polluti oris internis affectibus compefcere cupientes, excommunicamus sententialiter in his scriptis omnes & singulos viros & foeminas publice blasphemantes

Deum, Beatam Virginem Mariam, vel sanctos, seu sanctos, vel aliquem ex Sanctis eius.

Constitutio secunda.

Excommunicatio contra hæreticos & scismaticos.

Hæreticorum & scismaticorum pestem ab omni christiana ecclesia prosterntes, omnes & singulos hæreticos, & scismaticos, eorum fautores, & auxiliares excommunicamus sententialiter in his scriptis.

Constitutio tertia.

Excommunicatio contra sacrilegos.

Sacrilegorum nequandam elurium reptam excommunicamus sententialiter in his scriptis omnes & singulos fures, subtrahentes de ecclesia, seu Capellis ciuitatis & diocesis, & diocesis, calices, seu libros, vel vestimenta sacerdotum, seu paramenta altaris, thuribulum, siue crucem, labrum, siue aliquod prædictorum, vel aliquod aliud diuinum obsequium deputatum, & generaliter de ecclesia, & singulos sacrilegos, eorumque participes in eadem memorato.

Constitutio quarta.

Excommunicatio contra veneficos, sortilegos, & magicos, & accedentes ad eos.

Ad veneficorum, sortilegorum, & magicorum damnabilem astutiam elidendam, excommunicamus sententialiter in his scriptis omnes & singulos qui præter naturam dilectionis, vel odij inferendi, aliquod poculum, siue cibum alicui dederint, & incantationes, siue incantationes facientes per inuocationem Dæmonum, iectionem plumbi, siue ceræ liquefactæ, vulgariter

...suarum, salis, oui, in aqua, & orinali, vel generaliter omnes veneficos, sortilegos, & diabolos, & qui ad eos accesserint predictis sortilegijs, & diuinationibus, eorumque participes, ac ad eas personas, uel ipsarum alteri quo ad predicta res auxilium, consilium, & fauorem.

trafacientes ex nunc prout extunc in his scriptis excommunicationis sententiam promulgamus.

Constitutio quinta.

Communicatio contra dantes, & recipientes de chrismate & oleo sancto pro aliqua diuinatione, veneficio, aut sortilegio.

Sicut fide digna relatione percipimus, nonnulli sacerdotes & alij clerici seculares dare & habere contueuerunt de chrismate & oleo sancto nullis personis, qui illo in operibus diuinationis, veneficiorum, aut sortilegiorum utuntur, seu in eis illicito illud conuertunt, in ipsorum, in periculum, & in manifestum opprobrium, in periculum Dei, & sacramenti ecclesiastici, ad hanc chrisma, & oleum deputatum dignoscimus sententialiter in his scriptis, recipientes huiusmodi de cetero ipsum chrisma sanctum, & dictam excommunicationis in ipsos incurrere uolumus ipso facto.

Constitutio sexta.

Communicatio contra incendiarios possessionum ecclesiarum & aliarum priuatarum personarum.

Incendiarios latentem perfidiam, promissis eliminantes, excommunicamus omnes & singulos incendiarios domorum, fundorum, & aliarum ecclesiarum, ac etiam aliarum publicarum & priuatarum.

Constitutio septima.

Communicatio contra adulteros & adulteras manifeste.

Arnis contagium, quod utriusque testamenti pagina detestatum est, extirpare radicibus cupientes: excommunicamus sententialiter in his scriptis omnes & singulos adulteros manifestos.

Constitutio octaua.

Communicatio contra contrabentes de facto secundo matrimonium, post contractum cum alia primo matrimonio de presenti legitime.

Adiungit ad nos relatio fide digna, quod nonnulli lubricae uoluptatis post contracta legitime matrimonia de presenti, cum alijs secundo contrahunt, aliquaue post contracta prima matrimonia de presenti, eorum praconcepta occultantes, cum alijs clandestine fugiunt, & adherent iugiter ut maritus, uolentes huic morbo cancer inualuit per noua medicina remedia debito prouidere: monemus omnes & singulos predictos, eorumque participes, & ad predictas res auxilium, consilium, & fauorem, quatenus in ea deinceps similia non praesumant: in con-

Constitutio nona.

Excommunicatio contra usurarios publicos.

Auaritia, quae est idolorum seruitus, radicem studiosius extirpantes excommunicamus sententialiter in his scriptis omnes & singulos usurarios manifestos.

Constitutio decima.

Aduersum inuentos & scribentes, seu scribi facientes contractus fictitios in fraudem usurarum.

Pervenit ad nos, infirmatione multorum, quod exercentis uiraginem usurarum in ciuitate & dioecesi Neapolit. ut eorum lateant crimina, contractus fictitios, in fraudem inuenti usurari: igitur ad clamores huiusmodi, debito officiali citati, statuimus & confirmamus quod nullus de ciuitate uel dioecesi Neapol. uel morantes in eis in fraudem, usurarum, uel etiam sine fraude usurarum audeant scribere, uel scribi, uel poni facere in aliquo instrumento uel cuiuscunque obligationis scriptura, maiorem quantitatem, uera sorte, nec aliud quicquam fictitie, nisi quod in ueritate fuerit mutatum, depositum, uel etiam commodatum, & alium pro alio contractum celebrare minime, uel inire: in contrafacientes autem ex nunc prout extunc excommunicationis sententiam ferimus in his scriptis: declaramus etiam & statuimus, quod ad probationem fraudis predictae & criminis usurari predicti sufficiat testimonium quinque bonorum uirorum deponentium de fama publica, dummodo creditor ipse instrumenti uel scripturae, quod aliquando usuras exercuerit fuerit infamatus.

Constitutio undecima.

Vsurariorum latentem nequitiam, qui non tam utuntur pecunijs, sed ut ita loquamur, proprijs abutuntur Sanctorum patrum sententijs, condemnaram undecunque clauerit inultam relinquere, ex debito pastoralis regimini non ualentes, sed ipsam, quantum licet & expedit, persequi disponentes: huius nostrae constitutionis seu statuti serie, perpetuo ualitura, edicimus declaramus, statuimus, atque firmamus quod ad probationem plenariam & legitimam criminis huiusmodi usurarum, delati qualitercunque uel etiam inquisiti in nostra archiepiscopali curia neapol. sufficiat ut supra testimonium quinque bonorum uirorum deponentium contra delatum, inquisitum seu accusatum de crimine huiusmodi usurarum, de fama publica, dummodo denunciatus ipse, inquisitus, siue accusatus de dicto crimine, quod aliquando usuras exercuerit fuerit infamatus, ac ex probatione huiusmodi facta taliter reus iam dicti criminis, possit legitime puniri, ac etiam condemnari, ne maleficia remaneant impunita.

Constitutio duodecima.

Excommunicatio contra falsarios quorumlibet instrumentorum, & specialiter literarum apostolicarum.

Ad falsarios ausus reprobos retinendos, excommunicamus sententialiter in his scriptis omnes & singulos

Constitutiones Sinodales.

singulos falsarios instrumentorum, quæ Neapo. ordinationes nuncupantur, & aliorum instrumentorum quorumcunque, & præcipue literarum Apostolicarum, & Neapolitani Antistitis, seu Vicarij, & curiæ Archiepiscopalis Neapolitanæ.

Constitutio decima tertia.

In perhibentes falsum testimonium, & vrentes falsis testibus, attestationibus, seu instrumentis scienter.

Temeritatem effrenatam falsorum testium repimentes, excommunicamus sententialiter in his scriptis omnes & singulos perhibentes, seu producetes falsum testimonium, seu falsos testes, vel vrentes testibus, vel attestationibus, vel quibuscunque instrumentis falsis scienter in quacunq; curia ciuitatis vel diocesis Neapo. & nihilominus præter poenam excommunicationis prædictam, delinquentes in aliquo prædictorum in nostra Archiepiscopali curia Neapolitana nostro arbitrio decernimus puniendos.

Constitutio decima quarta.

Contra proijcientes lapides, vel spurcicias in corpora senum mortuorum.

Venerandam senectutem, attestante iuris censura probabilis, excommunicamus sententialiter in his scriptis omnes & singulos qui digni reprehensione in senum seu antiquorum funeribus, quorum corpora mortua ad ecclesiam deferuntur, lapillos, aut lutum proijciunt, seu alias illusiones derisorias faciunt, in reuerenda senectutis opprobrium & humanitatis, manifestam injuriam & offensam.

Constitutio decima quinta.

Monitio contra tenentes apothecam apertam in diebus festiuis, vel vendentes mercimonia, præter comestibilia, potabilia, & medicinalia.

Considerantes attentius festiuos dies maiestatis Altissimi dedicatos nullis debere voluptatibus occupari, monemus oës & singulos barbitoniferos, & alios artifices artis seu ministerij mechanici cuiuscunq; de ciuitate & diocesi Neapolitana, & commorantes in eis quatenus sub excoicationis poena tenere apertam apothecam ad vendendum quæcunq; mercimonia, vella laborare in arte sua non debeant diebus dominicis, seu solennibus Festiuitatibus, Natiuitatis, Epiphaniæ, Resurrectionis, & Ascensionis dominicæ, in die Veneris sancto, in die Eucharistiæ, vel Pentecostes, vel Assumptionis, Purificationis, Annüciationis, vel Natiuitatis Beatæ Mariæ Virginis, aut beati Ioannis Baptiste, vel solennibus festis Apostolorum, quatuor Euangelistarü, sanctæ Crucis, sanctorum Ianuari, Agrippini, Athanasij, Asperi, Eufirmi, Seuerij, Georgij, Anelli, Lucie, Restitute, Catharinæ, Margaritæ, & aliorum festorum duplicium & semiduplicium, his dumtaxat exceptis qui comestibilia, potabilia, vel medicinalia vendiderint.

Constitutio decima septima.

Monitio contra reponentes, & reponi facientes aliquid non deputatum ad diuinum cultum in Ecclesijs, seu Capellis.

Cum Ecclesiæ orationum & non repositoriæ debeant esse domus; monemus omnes & singulos de ciui

tate & diocesi Neapolitana, & commorantes in quatenus sub excommunicationis poena in Ecclesijs vegetes, arbores, & quæcunque alia ad diuinum cultum non pertinentia non reponant, nec reponant, & repositas extrahi faciant infra decem dies a publicationis præsequum computandos.

Constitutio decima septima.

Excommunicatio contra ludentes ad azardum taxillis, peccantes carnaliter, vel committentes lenocinia, in Ecclesijs.

Quia sunt nonnulli qui venerandis Ecclesijs in grauem offensam Dei, malignam perniciem quæ scandalum fidelium populi ad taxillos ludere, vel quod horribilius percipiuntur, lenocinia, fornicationes, adulteria, incestus, neque non ephandam libidinem perpetrare, repositis non verentur; officij debito excitati contra & singulos præmissorum facinorosum perpetratores ipsorum alicuius, eorumq; participes, ac quocunq; præstantes auxilium, consilium, & fauorem ferum in præmissis, uel ipsorum in altero in maiestatem Ecclesiæ delinquentes; & ut omnis partur via nequitie, & infra domos, seu Capellas Ecclesiasticarum ad diuinum officium deputatas in cæmiteris, seu ipsorum campanilibus, in præsentibus seu aliquo ipsorum delinquentes, excommunicamus sententiam ferimus in his scriptis.

Monitio.

Porro ad cuiuslibet actus noxiij in eisdem Ecclesijs perpetrandi omnem materiam decidendam; monemus omnes & singulos mares & foeminas de ciuitate & diocesi Neapolitana, & commorantes in eis, quatenus status & conditionis existant, quatenus sub excommunicationis poena in iam dictis Ecclesijs uia facere, ad pilam ludere, vel choreas exercere tero non audeant vel præsumant.

Constitutio decima nona.

Quod deuastantes figuras depictas Sanctorum, & nentur camere dicti domini Archiepiscopi, & faciant eorum expensis figuras deuastatas, & nihilominus constringantur vel detineantur in carcere Archiepiscopali vnum mensem.

Cum plerunque ex nefario ludo azardi huiusmodi non solum impiæ blasphemix prodeant, uerum etiam ludentes deuastare Sanctorum depictas imagines ipsorum opprobrium animarumq; periculum committunt; enormitatis tantum discriminis perperisus obest, patratores huiusmodi ad refectionem picturæ imaginis vel figuræ deuastatæ suis sumptibus expensis multctamus, & nihilominus fustigandam cocommissi criminis vsque ad palatium Archiepiscopali, & detinendum captiuum in carcere curiæ Archiepiscopalis neapolitanæ per mensem vnum propositum, & pro poenitentia patrati criminis supradicti, quatenus dum vice qualibet decernimus in his scriptis.

Constitutio vigesima.

Quod ludentes ad azardum in ecclesijs vel ambulatorijs Neapo. Ecclesia detineantur in carcere Archiepiscopali octo diebus.

Statuendo insuper & firmâdo omnes & singulos ludentes ad azardum in maiori Ecclesia Neapolitana

vel ambitibus suis, vel in aliqua ecclesijs ciuitatis, ecclesijs Neapol. in tarenis auti duobus in opus pium adis, vel q̄ nouem diebus cōtinuis in carceribus Archiepiscopalis detineantur puicēdos vice quaternumus in his scriptis.

Constitutio vigesima prima.

Communicatio contra proijcientes viras, bulzonos, vitas, petras, lapides, vel quicquid aliud damnosum ad tectum, seu fenestras Neapol. ecclesie, vel aliarum ecclesiarum.

Unitati nostræ maioris Neapol. ecclesie & aliarum ecclesiarum, prout sollicitat nos cura suscepti reprobū idētes, omnes & singulos qui balistis, seu vel aliter proiecerint viras, bulzonos, sagittas lapides, vel quicquid aliud damnosum ad tectum seu fenestras ipsius Neapolitanæ ecclesie, vel aliarum ecclesiarum prædictarum ciuitatis, & diocesis Neapolitanæ, excommunicamus sententialiter in his scriptis.

Constitutio vigesima secunda.

Communicatio contra proijcientes vel facientes iijci immunditias in ambitibus Neapolit. ecclesie, vel aliarum ecclesiarum.

Notem debitum venerādis ecclesijs exhiberi vobis omnes & singulos proijcientes, vel proijctes immunditiam, terram, cadauera bestiarum, ias, vel alia inhonestia in curtiibus, seu ambitibus ecclesiarum Neapolitanæ, vel aliarum ecclesiarum, & diocesis Neapolitanæ, excommunicamus sententialiter in his scriptis.

Constitutio vigesima tertia.

Occupatores bonorum & iurium Neapolitanæ ecclesie & aliarum.

Nonnulli, prout multorum habet assertio, qui terrarum, pascua, fefinas, molidina, furnos, nemoros, census, instrumenta, acta, registra, priuilegia, & alia bona & iura ad Neapol. ecclesiam, & alias ecclesias & diocesis Neapol. pleno iure spectantia, de iure occupata, & soluere & restituere negligunt in animarum periculum, prædictarumq; ecclesiarum præiudicium & grauamen: indemnitati earum ecclesiarum ex cura suscepti regiminis prouidentur inuis & monemus omnes, & singulos occupatores & detentores huiusmodi eorumq; consentientes prædicta omnia & singula integraliter, & cum iure resignare, persoluere, & restituere debeant, absque mora, prædictis ecclesijs, vel ad quos earum gubernatione pertinerere dignoscitur, nec non & participes, & res confestim debeant reuelare: in contrafaciendo nunc prout ex tunc excommunicationis sententiam ferimus sententialiter in his scriptis.

Constitutio vigesima quarta.

Contra turbatores bonorum, & iurium ecclesiarum.

Excommunicamus insuper sententialiter in his scriptis omnes & singulos indebite turbatores & mortificatores possessionum & bonorum maioris Neapolitanæ Ritus Archiepif.

tanæ ecclesie, eamque mobilium quam stabiliū, nec non fefinarum, iurium, reddituum, census, & aliorum prouentuum dictæ ecclesie, ac etiam possessionum, iurium, & bonorum, fructuum, reddituum, & prouentuum aliarum ecclesiarum ciuitatis, & diocesis Neapolitanæ, eorumque participes & scientes, qui quo ad prædicta dederint auxilium, consilium, & fauorem.

Constitutio vigesima quinta.

Contra tenentes recommendata beneficia, vel aliter absque iusto titulo, & non resignantes infra octo dies a die publicationis.

Item quia nonnulli in ciuitate & diocesi supradictis beneficia, seu beneficium vt commendata detinere dicuntur, quæ ad collationē nostram noscuntur iure ordinario pertinere: excommunicamus sententialiter in his scriptis tenentes recommendata taliter, seu aliter, dicta beneficia, vel ipsorum aliquod absque iusto titulo, eorumque participes, & scientes, non resignantes nobis eadem, vel non reuelantes nobis pretenus, literarie, publice, vel secrete infra dies octo a die publicationis presentium computandos.

Constitutio vigesima sexta.

Excommunicatio contra notarios scribentes testamenta, & non notificantes ea dictæ curie infra octo dies ab obitu testatoris.

Volentes vt piæ voluntates vltimæ defunctorum executioni debitæ demandentur, omnes & singulos notarios & curiales habentes seu scribentes testamenta, & vltimas voluntates & non nuntiantes eidem nostræ curiæ infra dies octo a die obitus testatoris, & non dando copiam de his in quibus tangitur ipsa nostra maior Neapol. ecclesia, vel Neapol. Antistes pro ea post annum computandum a die obitus supradicti non dantis copiam testamentorum integram eidem curiæ, excommunicamus sententialiter in his scriptis.

Constitutio vigesima septima.

Excommunicatio contra non exequentes testamenta infra annum a die obitus testatoris, & occultantes eadem.

Excommunicamus, & sententialiter in his scriptis omnes & singulos occultantes testamēta seu gesta, quominus executioni debitæ demandentur, & sine causa legitima differunt, quominus ipsa infra annum computandum a die obitus testatoris testamenta prædicta siue gesta executioni debitæ demandentur.

Constitutio vigesima octaua.

Contra non soluentes quartam infra mensem a die receptionis legatorum.

Excommunicamus etiam sententialiter in his scriptis omnes & singulos qui receperunt, vel receperint aliqua legata seu relicta, de quibus nobis quarta debetur, & ipsam quartam non soluerunt, vel nisi soluerint infra mensem a die receptionis huiusmodi legatorum.

F Constitutio

Constitutiones Sinodales.

Constitutio vigesima nona.

Contra apponentes & apponi facientes iuramenta in contractibus vassallorum ecclesie Neap. & facientes contractus alienationis, vel pignorationis bonorum eorundem, Neap. Antistitis conscientia inconsulta.

Item monemus & inducimus vniuersos, & singulos de ciuitate & diocesis Neapol. commorantes in eis, contrahentes & intentes contractus cuiuscunq; generis seu obligationis cum vassallis ecclesie Neapolitanæ, cum scriptura, vel sine scriptis, ac curiales oēs & singulos, & ceteros alios notarios seu scribas ciuitatis & diocesis prædictarum, & comorantes in eis, etiam sub pena excommunicationis, canonica monitione præmissa, monemus, ac etiam mandamus eisdem a dictis vassallis ecclesie Neapolitanæ, quando cum alijs vel eisdem contrahentibus contrahunt, aut inter seipos iuramenta non exigant de obseruandis præmissis; nec apponant, vel apponi faciunt huiusmodi iuramenta in cautelis ipsorum, nec contractum aliquem faciant cuiuscunq; alienationis seu pignorationis bonorum stabilium ipsorum vassallorum, nostra conscientia inconsulta: in contrahentes vero, dicta canonica monitione præmissa, excommunicationis sententiam ferimus in his scriptis.

Constitutio trigesima.

Excommunicatio contra vtentes privilegij alicuius indulgentie Domini Neapolitani Antistitis conscientia inconsulta.

Animabus fidelium ne decipiatur salubriter occurrentes, excommunicamus sententialiter in his scriptis omnes & singulos de ciuitate vel diocesi Neapolitana, & commorantes in eis, qui surreptitè præter nostram conscientiam vtuntur literis alicuius indulgentiæ, concessis olim per prædecessores nostros vel Capitulum Neapolitanum aliquibus ecclesijs seu hospitalibus ciuitatis & diocesis prædictarum.

Constitutio trigesima prima.

Quod clerici & presbyteri non deferentes biretum vel ceprensem clausum soluant tarenos tres, vel stent in carcere sex diebus.

Volentes clericos nostro pastoralis commissoregimini, prout tangit nos sollicitudo iniuncti officij, moribus conformare, monemus omnes & singulos canonicos nostræ maioris ecclesie Neapolitanæ, rectores ecclesiarum ciuitatis & diocesis Neapolitanæ prædictarum, in eis commorantes, quatenus ipsorum quilibet infra dies quindecim, a die publicationis presentium computandum, debeant se conformare ad portandum habitum clericalem dicti, videlicet, canonici, & rectores intra ciuitatem & in ecclesijs in publico incendunt indui desuper capa longa seu tabarro congruentibus honestati ordinis clericalis, præfati vero presbyteri biretum, vulgari nuncupatum, vel caputium super caput suum & tonsuram deferant congruentem, ac etiam clausa vndiq; deferant presbyteri de ciuitate prædicta Neapolitana, & in ea commorantes intra ciuitatem prædictam, & presbyteri de dicta diocesi, & commorantes in ea intra casalia in quibus habitant sita intra prædictam diocesim, ac etiam intra ipsam ciuitatem, desuper, & in publico, & in ecclesia indumenta, vide-

licet, capam, seu tabarrum; ceprensem, seu coram amplas & longas, breuitate nimia, vel longitudo notandi, sed honestati presbyteratus ordinis contentes; contemptorem autem præmissorum, vel aliorum in tarenis auri tribus, applicadis ad puerum vel detrudendum, arrestandum, & detinendum in carcerem sex diebus in carcere supradicto, punire vice qualibet decernimus in ijs scriptis.

Constitutio trigesima secunda.

Quoniam in epistola decretali describitur, neque comam nutriant, nec barbam, mo omnes & singulos clericos de ciuitate & diocesi politana, & commorantes in eis, quatenus barbam comam nutrire, seu deferre non audeant, vel permittant, sed tonsuram & clericam deferant congruentem, contemptorem vero quemlibet in tarenis auri tribus opus pium conuertendis, vt supra multandum, detrudendum, arrestandum, & captiuum detinendum in carcere sex diebus puniendum vice qualibet decernimus in his scriptis.

Constitutio trigesima tertia.

Excommunicatio contra presbyteros foralebrantes, vel sacramenta ecclesiastica ministrantes in ciuitate vel diocesi Neapolitana.

Sæpe contingit, nonnulli vinculo excommunicationis affecti, aut apostata, vel irregulares, in ministerio, & sacramentorum participatione in patriam, antequam de ijs habeatur notitia, fugiant in ciuitate & diocesi Neapolitana improbe ingerere celebrationi missarum, & populo præsumunt, non graui offensa Dei, ministrare ecclesiastica sacramenta, nos igitur animarum ipsorum periculo obuiare, & fidei fidelibus, ne decipiatur, occurrere, officij debent, statuiamus, quod nullus, natione ignotus, vel alterius ciuitatis, aut diocesis oriundus, quilibet præsumatur, nisi, saltem per famam, ipsam Neapolitanam, vel competentibus indicij appropinquante, audeat, vel præsumat in ciuitate & diocesi Neapolitana, missam vel missas celebrare, nec aliqua ministeria ecclesiastica sacramenta, sine nostra licentia, & contrafacientes excommunicationis sententiam, in his scriptis: iudicamus autem dictam licentiam nullatenus, etiam de gratia concedenda, nisi de ordinibus, & moribus, atque eius sufficientia placet, fiat fides: & concessas omnes cuiuscunque tenentis huiusmodi presentibus reuocamus.

Constitutio trigesima quarta.

Excommunicatio contra tenentes vltra septem missas in hebdomada.

Quia, prout ad nostrum peruenit auditum, plerique sacerdotes, non quæ Iesu Christi sunt quærentes, sed in spualibus, inhærentes in ciuitate vel diocesi Neapolitana vltra septem missas in hebdomada in publico assequuntur, qui non valentes personarum re, eisdem per substitutos minus legitime seruiunt, nimmo deseruiunt contra factorum canonum iustitiam volentes, prout officij debitum nos compellit, de remedio providere, monemus omnes & singulos sacerdotes ciuitatis & diocesis Neap. & in eis commorantes, monitione pro oibus, quatenus infra quindecim dies public-

Publicationis præsentium cõputandos, missas vltra se-
rem numero supradictas, & ipsarum beneficia nobis,
et illis ad quos spectat collatio & præsentatio earum-
em debeant resignare, & in futurum vltra prædictum
nummum non debeant acceptare: cõtemporem vero
quemlibet ex nunc prout ex tunc, dicta monitione præ-
missa canonica, excoicam? sententialiter in his scriptis.

Constitutio trigesima quinta.

*Excommunicatio contra exequutores, quod assignent
possiones celebrantibus Missas ipsas.*

Item aduertentes propensiusne defunctorum volun-
tates vltimæ defraudentur, sed quantum licet & ex-
istat, cum aliud velle non possint, & iterum arbitrium
non redit, exequutione debet demandari. De-
cerno decernimus, q non liceat exequutori alicui
lamentario, vel alteri, qui ex dispositione, seu cõmis-
sione habeat missas aliquas facere celebrari, domos,
ras, vel alias possessiones, ad hæc specialiter depu-
tas, tenere, certam dando pecuniam missas celebra-
ntes supradictas, sed domos & possessiones prædictas
sunt missas tales celebrantibus, infra quindecim
die publicationis præsentium computandos, nisi
testatorem aliud fuerit ordinatum: alioquin cõtem-
porem quemlibet ex nunc prout ex tunc, dicta mo-
nitione præmissa canonica, excommunicamus senten-
tialiter in his scriptis.

Constitutio trigesima sexta.

*Constitutio contra conferentes missas, vel beneficia alia
sine confirmatione Neapolitani Archiepiscopi,
& suspensio recipientium clericorum.*

Item quia sunt nonnulli clerici, & laici in ciuitate &
diocesi Neapolitana, quibus certorum beneficiorum,
ecclesiarum, vel missarum præsentatio cõpetit, ipsa-
rum voluntatis arbitrio cõferentes. igitur cum
indem beneficiorum, ecclesiarum, vel missarum in-
ter, seu confirmatio, ad ipsorum clericorum vel lai-
corum præsentationem nescatur deuenire, ad Neapoli-
tanum Antistitem pertinere: monemus oes & singulos
episcopos & laicos supradictos, quatenus cum vacatio
ingerit de prædictis, vel aliquo prædictorum, nobis
sunt, prout eis cõpetit, ad prædicta, vel ipsorum ali-
quod præsentare idoneum instituendũ, seu confirman-
dum per nos, seu nostro mandato, prout iustitia suade-
bit, sub pœna notificationis iuris quod in ipsis habuerit:
quicum vero recipientem quemlibet contemporem,
a monitione præmissa canonica, ex nunc prout ex
tunc in his scriptis suspendimus a diuinis.

Constitutio trigesima septima.

*Excommunicatio contra sacerdotes seruientes per
substitutum sine licentia Dñi Archiepiscopi.*

Monemus insuper omnes & singulos presbyteros
supradictos quatenus habens Capellam propriam,
in altare, in qua seu quo ipsum quotidie, vel in certis
diebus in hebdomada oporteat celebrare sub pœna ex-
communicationis, quam contra cõtemporem quem-
libet ferimus in his scriptis, in fraudem præsentis confi-
rmationis per substitutum seruire non debeat his duntaxat
exceptis, qui in casu necessitatis, vel de nostra licentia
oportet ipsos aliquid equatenus absentare, vel de causa
iustè rationabili suadente, & sine fraude huiusmodi per
substitutum debeant deseruire.

Constitutio trigesima octaua.

*Quod celebrantes duas Missas eadem die, a
diuinis officijs sint suspensi.*

Item quia, sicut testimonio fide digno percepimus,
nonnulli qui zelo rapacitatis inuigilanter missas duas
eadem die dicere non verentur in illusionem diuini iu-
dicii, & exterminium canonicæ sanctionis: monemus
oës & singulos presbyteros ciuitatis & diocesis Neap.
in eis cõmorantes, quatenus, præterquã in die Natiui-
tatis Dominiicæ, nullus presbyter vna & eadem die mis-
sas duas dicere audeat, vel præsumat: cõtemporem ve-
ro quemlibet ex nunc prout ex tunc in his scriptis suspen-
dimus a diuinis, & suspensum manere volumus & de-
cernimus per presentes, ipsumq; nihilominus ad carcerem
Archiepiscopalem prædictum detrudendum, arre-
standum, & detinendum captiuum, & alio nostro arbi-
trio decernimus puniendum.

Constitutio trigesima nona.

*Quod clerici ludentes ad taxillos puniantur in tarenis
quindecim, & portantes pedes arma,
in vna vncia.*

VT clericorum actus & mores, quorum vita alijs de-
bet esse magistra, in melius reformetur, omnes &
singulos sacerdotes & clericos ciuitatis & dioc. Neap.
& commorantes in eis, ludentes ad taxillos, in tarenis
quindecim, aut aliquod genus armorum pedes por-
tando per ciuitatem prædictam, in vncia auri vna, car-
lenis argenti ad supradictam cameram persoluendum pu-
niendos decernimus vice qualibet in his scriptis.

Constitutio quadragesima.

*Quod clerici potantes in tabernis soluant vice
qualibet florenum vnum.*

Sicut percepimus testimonio fide digno, sunt pleriq;
sacerdotes & clerici qui potius relaxatis habenis quã
freno honestatis ornati, more laicorum per tabernas dis-
currere non verentur, denigrando modestiam ordinis
clericalis: volentes cura pastoralis officij de salubri re-
medio prouidere, omnes & singulos sacerdotes, & cle-
ricos quoslibet bibentes vel comedentes in aliqua ta-
berna, vel ante ipsam in ciuitate prædicta vel suburbij
eius, in floreno auri vno vice qualibet, dictæ cameræ ap-
plicado, vt supra multandum, vel ad carcerem supra-
dictum duodecim diebus detrudendum, arrestandum,
& detinendum captiuum, puniendum decernimus in
his scriptis, dumtaxat exceptis qui fuerint vel veniendi
ad eam de partibus alijs causa accedendi extra ciuita-
tem ipsam ad partes alias in itineribus constituti.

Constitutio quadragesima prima.

*Excommunicatio contra facientes se ordinari præter
conscientiam Neapolitani Antistitis.*

Verentes attentius q nonnulli clerici de ciuit. vel
diocesi Neapol. & cõmorantes in eis surreptitè ab
alienis episcopis minus legitime ad sacros ordines se fa-
ciunt promoueri, excoimunicamus sententialiter in his
omnes & singulos de ciuitate & diocesi supradictis qui
surreptitè præter nostram conscientiam, nostra non
obtentâ licentia, ab aliquo prælato se fecerint ad ali-
quem ordinem promouere.

Constitutiones Sinodales.

Constitutio quadragesima secunda.

Quod clerici exercentes mercimonia soluant vnciam vnam.

Insinuatione frequēti nostris est auribus intumatum, quod nonnulli sacerdotes & alij clerici ciuitatis & diocesis Neapolitanæ & cōmorantes in eis in sacris ordinibus constituti, mercantias, tabernam, & alia mercimonia exercere in opprobrium ordinis clericalis, atque mali exempli perniciē non verentur: monemus omnes & singulos sacerdotes & clericos supradictos quatenus tabernam retinere, mercantias & alia mercimonia exercere per se vel alios vterius non præsumant: contrafacientes vero in vncia auri vna carlenorum de argento, & supradictæ cameræ applicanda decernimus puniendos: declarantes aut non includi in constitutione prædicta videntes vinum, seu fructus, & græcum, tabernarijs vel alijs mercatoribus, licet dicti tabernarij vel mercatores dictum græcum vel vinum vèdant, seu vendi faciant ad minutum: & locatores suarum domorum, quamquam conductores ipsarum, tabernam in eisdem voluerint exercere, dummodo in dictæ constitutionis fraudem nihil fiat: contrafacientes vero poenæ suspensionis officij & beneficij decernimus subiacerē.

Constitutio quadragesima tertia.

Contra clericos & præbiteros tenentes concubinas.

Effrenatam sacerdotum & clericorum ciuitatis, & diocesis Neapo. & cōmorantiū in eisdem luxuriam, solerti diligentia euellere cupientes cōstitutionem seu statutum olim contra huiusmodi editum Melisæ per bonæ memoræ D. Gerardum de Parma, S.S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, Apostolicæ sedis Legatum in regno Siciliae citra farum, præsentibus duximus annorandum, statuentes eandem constitutionem, & eius poenas contra clericos omnes ciuitatis & diocesis Neapol. & cōmorantes in eisdem habere efficaciam, & roboris firmitatem: cuius constitutionis seu statuti tenor sequitur infra scriptus, licet foelicis recordationis D. Alexander Papa. iij. duxerit statuendum quod clerici qui focarias habere noscuntur per prælatos, vt eas a se remouere debeant monentur, eas de cætero minime admissuri, ita quod si acquiescere contempserint, eos ab ecclesiasticis beneficijs vsque; ad satisfactionem condignam suspendere debent, & si eas suspensi detinere præsumpserint, debent eos ab eisdem beneficijs perpetuo remouere: quia tamen ex constitutione huiusmodi nulla vel modica utilitas provenit propter negligentiam prælatorum: nos huic constitutioni quam in regno Siciliae perpetuis temporibus valituram edidimus innitentes, ipsam ac etiam decernentes inuiolabiliter obseruari contra omnes, & singulos qui nunc habent publice concubinas, vt si infra duos menses a tempore publicationis cōstitutionis huiusmodi computandos concubinas ipsas a se totaliter non amouerint, ipsas vel alias in domo propria vel aliena vterius minime admissuri, ipso facto ab officio, & beneficio sint suspensi, & si sic suspensi eas retinuerint vsque; ad mensum alium, a beneficijs suis per locorum ordinarios perpetuo amoueantur, quæsumus extendi etiam volumus ad eos qui publice cōcubinas recipient in futurum, quod si archiepiscopi, episcopi, & alij inferiores, exempti, & non exempti, ad quos sic spectat correctio clericorum ad procedendum per constitutionem huiusmodi contra tales clericos obseruadam fuerint negligentes, tam diu ab ingressu ecclesiæ nouerint se suspensos, donec constitutionem ipsam contra clericos ipsos debita executioni mādabunt. Vt autem mulieres seu concubinae huiusmodi, quæ in eodem crimine scienter participant criminosis, poenam non possint effugere, si infra tempus præfixum concubinarijs

quod superius est expressum, ab eis non recesserint: quam ad eos postmodum reditura, vel alia facta de nouo sibi concubinos fecerint: ex tunc facto excommunicationis sententia eas volumus iacere. Ceterum ne prælati aliquis ad pecuniariorum vel quæstum constitutionem huiusmodi permant conuertere, districtius inhibemus ne quæsumum vel emolumentum aliquod in utilitatem pro conuertendum recipiant ex hac causa, quod si fuerit perpetratum, si Archiepiscopus, vel Episcopus aut Abbas, vel alius prælati exemptus exiterit deliquerit in receptione huiusmodi, donec de eius quod receperit in pios vsus conuertat, Archiepiscopus, vel Episcopus a pontificali officio, abbas alius prælati exemptus ab officio sint suspensi: pro abbatibus minoribus, & inferioris gradus personis sententia excommunicationis subiaceat ipso facto, absolui non possint, nisi prius duplum eius quod perierit in opus pietatis duxerint conuertendum: poenas contrafacientes incurtere volumus, & in eis in his scriptis decernimus puniendos.

Constitutio quadragesima quarta.

Quod clerici congregantes se in simul ultra viginti numero præter quam ad diuinum officium niantur in vncijs duabus.

Docuit experientia rerum in ciuitate Neapolitanæ sacerdotes & clerici seminarios nizam pelle agni gerentes lupum, procurant congregari fieri hominum sub specie boni blandiendo, & cæstrahunt ad ipsorum nequitiam præconcepam per conuenticulas & illicita monopolia iniquam defensionem procurant: Igitur cum sit malitiam num obuiandum præfenti constitutione omnes conuenticulas, monopolia, cōspiraciones, coniurationes quorumlibet clericorum, & vt omnis via præcludatur quietis, congregationes, & quaslibet adunantias quorum ultra viginti numero ex quacunque causa, præterquam ad diuinum officium celebrandum attingi fieri proinus prohibemus absque nostra licentia: contemptorem vero quemlibet, & dantes auxilium, consilium, & fauorem, publice vel occulte cuiuscunque sint dignitatis, præminentie, conditionis vel status in vncijs auri duabus carlenis de argento supra dictæ cameræ applicandis mulctandum decernimus in his scriptis, exceptis collegijs, & congregationibus approbatis: quæ seu quas pro eorum tractationibus oporteat conuenire, seu congregari præter non includimus sanctioni, sed eorum, si forte delinquant in præmissis, cōspiraciones seu coniurationes citas faciundo secundum iuris communis dispositionem dimittimus puniendos.

Constitutio quadragesima quinta.

Monitio medicorum.

Cum infirmitas corporalis nonnunquam propter cex peccato, prout sacri canones attestantur, contingit visitare infirmos, teneantur eos, & debent hortari, & inducere vt confiteantur peccata sua benedicti, eucharistiam recipient, & alia sacramenta.

Constitutio quadragesima sexta.

Quod rectores ecclesiarum suis sumptibus sepeliant in ipsorum ecclesijs corpora pauperum hominum mortuorum.

ET quia multorum insinuatione didicimus cum dolore, quod nonnulli pauperes & egeni decedentes in ciuitate

ate & diocesi Neapol. propter eorum inopiam, pluribus diebus carent ecclesiastica sepultura: volentes ex officio debito de salubri remedio providere, præcipimus tenore requirimus, & monemus omnes & singulos Capellanos & Rectores ecclesiarum civitatis, & diocesis Neapolit. prædictarum parochiam funeralem sententiam, quatenus sub excommunicationis poena, & sub vnciaz, vt quæ primus ad ipsorum notitiam pervenit de morte decedentium prædictorum, Capellani facti notificare debeant Rectoribus supradictis mortuorum eorundem, dictiq; Rectores sublato præpendio, statim ad eorum expensas, vt consepeliri faciant in dictis ecclesijs corpora decedentium præscriptorum.

Constitutio quadagesima septima.

Quod incedentes in habitu clericali, non existentes clerici, puniantur in vncia vna.

ut crebra ad nos relatio fide digna perduxit, sunt clerici in civitate & diocesi Neapolit. qui in opprobrio ordinis clericalis, & elusione in, atq; subterfugium secularis, cum non sint clerici, clericali characteri igniti, incedunt in tonsura, & habitu clericali: vos, prout ex nostri officij debito obligamur, obviare remedio salutari, tenore præsentium requirimus, monemus omnes & singulos huiusmodi incedentes in tonsura, & habitu supradictis, quatenus sub poena vnciaz in carlenis argenti, vt supra, dictæ cameræ eandem, quemlibet contemptorem vice qualibet punimus puniendum, in tonsura & habitu supradictis incedere non debeant, nisi primo legitime ordinati ad clericalem ordinem supradictum.

Constitutio Quadagesima octava.

Quod Abbatis, & moniales exeuntes de monasterijs, vel sine licentia Archiepiscopi recipientes in eorum monasterijs extraneas personas intrantes dicta monasteria.

ut euidencia facti notoriat, & notoria manifestat, moniales monasteriorum civitatis Neapolit. extra monasteria per habitacula secularium personarum quate discurrunt, & intus ipsarum monasteria personarum quaslibet indifferenter admittunt, in illius cui suam gratiam voluntate spontanea deuouerunt, grauem iniuriam, religionis obprobrium, & scandalum plurimum. Volentes super his, prout sollicitat nos cura pastoralis officij, salubriter providere, præsentis edicto puo, quod in dictis monasterijs publice diuulgari, & ostijs eorundem monasteriorum affigi iussimus, vt nini sit occultum, requirimus, monemus, atq; hortor omnes & singulas Abbatis & moniales dictorum monasteriorum, quatenus deinceps moniales extra monasteria non egrediantur ipsarum monasteria quacunque ratione vel causa, & præfatæ Abbatis contra hæc fieri quatenus non permittant, & si qua monialis vel Abbatis ad præsens extra suum monasterium fuerit, intratum dierum spatium a die publicationis præsentium computandum redire debeant cum effectu ad clauum monasterij prælibati: & si forsan causa rationabile egrediendi monasterium suaderet: eo casu volumus a parte ipsarum monialium ad nos recursum haberi pro rediendi licentia obtinenda: & vt præscriptæ moniales liberius Deo seruire debeant, & a mundanis conspectibus separari, easdem moniales & Abbatis, vt supra requirimus & monemus quatenus nulla Abbatis vel monialis intus monasterium earundem, aut intus Ritum Archiepiscopi.

domos ipsis deputatas sub prætextu audiendarum confessionum, seu prædicationum, vel celebrationis diuini officij recipiat, vel intrare permittat aliquem religiosum, vel secularem clericum, etiam prætextu exercendarum procurationum cuiuscunq; dignitatis aut præminentia, conditionis, aut status existat, etiam si pontificali vel quacunq; præfulgeat dignitate, vel etiam laicum quocunq; prætextu, & nullus prædictorum intrare audeat vel præsumat, sine nostra licentia speciali: excipimus religiosos, vel seculares clericos, siue laicos in die consecrationis alicuius Abbatis vel monialis, dum missa ibidem celebratur, in die peculiarium festiuitatum ipsarum, a primis vespers vsq; ad secundas vespers tunc proxime venturas sequentes, & in die fune ris, dum officium mortuorum celebratur, & prædicatur, & medicos ex causa rationabili, seu monitionis flo borhomationis ad præscripta monasteria accedentes, dummodo in prædictis nihil fraudis siue doli fingatur. Monemus in super pro primo, secundo, tertio & ultimo peremptorio quamlibet prædictorum personarum, de quibus in genere vel in specie facimus mentionem, eisdem sub excommunicationis poena infra scriptis mandantes vt prædicta, & ipsorum quamlibet obseruare, alioquin ipsas ex qualibet negligentia vel contemptu contra modum & formam, prædictos excommunicationis sententiam decernimus incurrere ipso facto, præter episcopos, quos ex huiusmodi contemptu ob reuerentiam dignitatis, ingressus ecclesiarum tantum incurrere eo ipso decernimus in his scriptis, & faciemus nominatim excommunicatos publice nunciari tandiu donec ad mandata ecclesiarum atq; nostra humiliter redeuntes, & satisfactionem condignam absolutionis beneficium exinde a nobis meruerint obtinere.

Constitutio quadagesima nona.

Excommunicatio contra associantes moniales prædictas contra formam constitutionis supradictæ.

VT præscriptæ moniales claustrum retineat, oemq; materiam iam egredientem earum monasterium eisdem monialibus præcidere cupientes, monemus oes & singulos clericos & laicos civitatis & diocesis Neap. & morantes in eis, quatenus deinceps nullam monialem egredientem de suo monasterio associare seu comitari debeat ad domum alicuius consanguinei vel amici, nisi causa rationabili suadeat, de nostra licentia egredere de monasterio supradicto in contrarietas excommunicationis sententiam ferimus in his scriptis.

Constitutio quinquagesima.

Contra monachos incedentes solos extra ipsorum monasteria.

Volentes vt monachi, qui relictis mundanis illecebris, elegerunt in religionis habitu in arce contemplationis domino famulari, a quibuslibet deuijs præferentur, statuimus & ordinamus qd nullus monachus monasterium civitatis vel diocesis Neap. egrediat de suo monasterio, nisi forsitan egrediendi causa iusta, & rationabilis suaderet: quo casu committimus qd egrediatur associatus vno alio monacho eiusdem monasterij incedentes cum cucullis, & ad loca honesta tantum modo accedentes, ac de sui abbatis imperata licentia, vel obrenta. In contemptorem vero quemlibet in his scriptis excommunicationis sententiam promulgamus, his dumtaxat exceptis qui de licentia sui abbatis vel superioris extra civitatem Neapol. accesserit associatus vno alio monacho sui monasterij, vel alio honesto socio, siue famulo.

Constitutiones Sinodales.

Constitutio quinquagesima prima.

Quod permanentes excommunicati publice per mensem, soluant florenum vnum.

Item quod nonnulli clauis ecclesie cõtemnentes in excommunicatione persistere non verentes post tempus accedunt absolutionis beneficium perituri: ne ipsorum contemptus transeat impunitus, statuimus & ordinamus, quod quicumque fuerit per nos & nostram curiam excommunicatus publice, vel ipsam excommunicationem incurrerit, & in sciencia & publice per mensem permanerit, nullatenus absoluator, donec idonee caueat de adimplenda pœnitentia per nos eidem imponenda, quã tunc fore volumus peregrinationis ad locum distãtem à ciuitate Neapolit. per diaram: cuius pœnitentiã omittere si casus subesset, eundem decernimus puniendum in floreno vno auri, conuertendo in opus aliquod pietatis: si vero ultra mensem in eadem excommunicatione persistit aïo indurato, ipso grauiori pœnã vel pœnitentiã subiecto, sic contra eum rigor insurgat ecclesie disciplinae, & sibi cedat ad pœnam, & alijs ad terrorem.

Constitutio quinquagesima secunda.

Quod quilibet Capellanus habens parochiam funeralem habeat copiam constitutionum huiusmodi sub pœna excommunicationis.

Quia introduxit laudanda iuris auctoritas leges, & constitutiones ab omnibus obseruari, ne præscriptarum nostrarum constitutionum aliquis prætereundere valeat ignorantiam, vt quia ad eum non peruenit, quomodo libet excusare: requirimus, & monemus omnes, & singulos Capellanos ecclesiarum, vel diocesi. Neapolit. prædictarum parochiam funeralem habentium, quatenus sub excommunicationis pœna, quam in contemptorem exnunc prout extunc ferimus in his scriptis, infra vnus mensis spatium à die publicationis presentium computandum, copiam presentium constitutionum penes se habere debeant pro sui, & aliorum magisterio, testimonio, & cautela.

Constitutio quinquagesima tertia.

Quod in causis & questionibus iuris patronatus possit procedi summarie, & de plano.

Quia, prout facti canones attenduntur, iurgantium controuersas celeri sententia terminare equitati conuenit, & rigori, statuendo decernimus, ordinamus, atque firmamus de consensu supradicti nostri Capituli, habita prius deliberatione cum eodem Capitulo diligenti, quod in causis præsentationum iurium patro. & rectoriarum ecclesiarum ciuitatis, & diocesi. Neapol. inceptis, pendentibus, & futuris, Neapol. Antistes, & eius vicarius possit & valeat cognoscere, non solum summarie, & de plano, sine strepitu & figura iudicij, prout nouissima iura concedunt, sed etiam omnino ordine iuris & iudicij prætermisso, ipsasque decidere, & terminare, sola causã principalis inspecta indagine & substantia veritatis.

Constitutio quinquagesima quarta.

De modo procedendi super instrumento publico in iudicio producto, & pœna in eo contenta.

Circa iustitiã tramites oculos nostrã prouisionis, libenter aduertimus armando legum munimine præ-

fidalem solertiam, vt pellatur falsitas, mendaciũ fidi & tota veritate luceat, ad hoc etiam iuxta catholicorum Principum ritus laudabiles presenti constitutione seu statuto perpetuo valituro describimus edicimus ordinamus, statuimus, & firmamus, quod quoriscumque creditor alicuius instrumenti publici, pœna & iuramento vallati, debitorem suum in eodem instrumento scriptum noluerit in archiepiscopali curia supradicta Neapol. de dictis debito principali, pœna, & periculo, vel altero ipsorum impetere, denunciare, vel eum accusare, cogi possit per dictam curiam, & compelli, que iudiciorum strepitu & figura summarie, & de plano, & teneatur si actor vel ipsa curia maluerit super dictis pœna, & periculo, ipsorumque altero, ac principali debito conscripto, ibidem super tenore instrumenti dicti lecti, & vulgarizati eidem particulariter & diste, impetratus, denunciatus, vel accusatus, ipse absolutione libelli petitionis, & capitulorum aliorum quorumlibet respondere, & per responsionem huiusmodi in causa ipsa fiat litis contestatio, & sic legitime contestata, ac per caluniam iuramentũ capitulis contenti calumnie iuramento a partibus astrictibus, & curia re idonee teneatur in causa ipsa de iudicio fisci, in toto soluendo in omnibus huius clausulis opportuna alias in forma ipsius curiã consueta, dictaque partium & curiã sufficiat propositionibus, articulis, capitulis & probationibus suis omnium, & singulorum capitulorum in dicto instrumento, dictum instrumentum producere, cui instrumento interim fidem vicariam volumus, & decernimus adhiberi donec impetentem terminum contra ipsum instrumentum contenta in eo, probationes legitimas & sufficienter, & effectualiter produxerit, & probauerit peruersa. Verum quod a defensionibus a iure nature sunt introducte: volumus, & decernimus quod parti ad conuentã prædictã ad omnem suam defensionem faciendam, & producendam in causa ipsa decem diebus terminus peremptorius statuatur: & cum probationum facultas angustanda non sit, sed potius amplianda, ginti aliorum dierum ad probandum cum effectu calumnia alius peremptorius præfigatur, ac successu causa huiusmodi procedatur, ipsaque elapso dicto termino sine canonico terminetur, prout iustitia & alij iuris solemnitatibus prætermisissis.

Constitutio quinquagesima quinta.

Quod non admittatur quis ad accusandum, nisi prius se obliget ad certam pœnam.

Ne calumiantium procaz temeritas, audacia, & inuis ad falsitatis cõuenta decurrat hac edicta constitutione perpetuo valituro describimus, edicimus, ordinamus, statuimus, atque firmamus denunciatores accusatores quemlibet in dicta archiepiscopali curia cuiuscumque criminis, non admitti, nisi se in scriptis obliget primitus ad certam pœnam condecens in nunciacione seu accusatione ipsa contenta, ita quod ipsa obtineat legitime probaturum.

Constitutio quinquagesima sexta.

Constitutio de refectione expensarum per contumacem in decem granis ante litem contestatam.

Item ne fraus patrocinetur cõtumacibus, sine debita condemnationem expensarum ante litem ingressum factarum per partem cõparentem in curia antedicta determinatam fore disponentes, cõtumacem partem alteri parti quã cõparuerit supradictã pro expensis prædictis in decem granis auri mulctamus, & mulctam decernimus vice quolibet in his scriptis.

Constitutio

Constitutio quinquagesima septima.

Constitutio quod sufficiat bina citatio ad domum, vt contumax reputetur.

Quod calumniosis anfractibus & dispendiis litigantium viam precipere cupientes, cum parum obedientia humilibus si contemptus contumacibus obesset: presentis constitutione describimus, edicimus, ordinamus, atque firmamus, quod contra citatum quæ ex causa in dicta curia, & contumacem sufficiat binitatio ad domum habitationis suæ, etiam si citatio citatum eundem personaliter non apprehenderet, unica citatio personalis, vt contra eundem citatum comparentem & contumacem, procedi possit lenè ad excommunicationis sententiam & alias penitentis & remedia tanquam contra verum, manifestum, & notorium contumacem.

Constitutio quinquagesima octava.

Constitutio iniuriantes officiales, aduocatos, & procuratores curiæ Archiepiscopalis.

Ecce presentibus in folio, quos maioritatis sublimitate auctoritas, vt cultus extollatur iustitiæ, quæans & perpetuo malsura describitur in sui distributis personas non excipiens, nec differentias iatroducat, ne per cuiusvis superstitiosæ malignitatis altuprostrata subiaceat, prouisione dominica prouide impè ad nos nuper, quod moleste referimus, in iurimoris assertione peruenit, quod iniqui filij hominum, emuli, dissidiæ zelatores, nonnulli accedentes ad in Archiepiscopalem curiam humiliter iustitiam iros, procuratores, aduocatos, officialesque nostros idem curiæ ad explicationem & executionem deputatos interdum iniuriis, necnon & contumaciis, quandoque verberibus affligere, & maxime in Archiepiscopali palatio, vbi ipsa curia regitur, quod velut tutissimo refugio non debuit oriri iniuriarum casu vbi iura redduntur, quo fit, vt pericula, rantes, & odia, ac alia nephanda multipliciter subsequantur, sæpe iuris executio, quæ licet in se non habeat am, iniuriata succumbit. Igitur in partem sollicitis euocati, non valentes hæc sub dissimulatione, cum sit fouere crimina ipsorum, non tollere contratores huiusmodi, & præstantes ad hæc auxiliu, iulium, vel fauorem confurgat nouella propago iurum, qua presentis constitutione, seu statuto perpetuo uro, describimus, & monemus omnes & singulos ciuitate, & dioc. Neap. & commorantes in eis quales deinceps dictis accedentibus ad ipsam curiam iurum petitoris, procuratoribus, aduocatis, & officiali vel alicui eorundem iniurias, contumelias, & verberales, vel personales inferre, vel inferri facere, imè in palatio suprascripto, & ambitibus ipsius, nec præstare auxilium, consilium, vel fauore quoquo audeat, vel presumant: contemporem vero quem præmissorum vel alicuius ipsorum exnunc prout ne dicta monitione præmissa canonica excommunicatio sententialiter in his scriptis, a qua absolui non ant, nisi satisfactione præmissa, & remissionem a e offensa primitus obtinuerit.

Constitutio quinquagesima nona.

Constitutio contra detinentes, & non restituent instrumenta & cautelas post debitum solutum.

Via bona fides non patitur vt semel exactum sapius exigatur: monemus omnes & singulos de ciui-

rate & dioc. Neap. & commorantes in eis habentes instrumenta publica vel cautelas alias debiti pecuniæ, vel rei alterius cuiuscumque per ipsos mutuati, seu crediti, quatenus post requisitionem de restituendo dicto instrumento, vel cautela dicti debiti exsoluti per debitorem huiusmodi inde factam dictum instrumentum, seu cautelam incisum eidem debitori restituere, vel ipsum debitorem de dicto debito quierare debeat, & perpetuo per instrumentum publicum vel aliter legitime liberare debeat cum effectu ipsum debitum exsolutum iterum nultatenus periturus: contemporem vero quemlibet sic monitum, dicta monitione præmissa canonica, excommunicamus sententialiter in his scriptis, verum cum sint nonnulli de dictis ciuitate & dioc. & commorantes in eis, qui in suarum periculum animarum, & aliorum præiudicium & iacturam detinent, fraudulenter indebite occupata instrumenta publica, priuilegia, & cautelas alias de iure, & ad alios plenarie pertinentes: monemus omnes & singulos huiusmodi detentores & occupatores quatenus dicta instrumenta, priuilegia, & cautelas his ad quos de iure spectare noscuntur, restituere debeant cum effectu: contemporem vero quem libere sic monitum dicta monitione præmissa canonica excommunicamus sententialiter in his scriptis.

Constitutio sexagesima.

Constitutio quod in celebratione missarum presbyteri himnos, orationes, & alia instituta solemniter dicere non omittant, alioquin sunt excommunicati.

In ciuitate & dioc. Neapoli: inter presbyteros, dum per eos missarum celebrantur solennia, quidam abusus adeo inoleuit, quod huiusmodi celebrando solennia, psalmos, himnos, orationes, & alia que non debent per causam aliquam prætermitti, propter ipsorum ignorantiam cecitatem missas celebrare fugientes, & omittunt dicere, vt tenentur, licet populo per suppressa verba id dicere se ostendunt, propter quod presbyteri ipsi solennia ipsa taliter sincopantes, non solum Deo, cui non verentur, illudunt, sed populo, quem decipiunt, se astringunt super quibus nos ex officio nostri debito volentes salubriter prouidere, omnes & singulos presbyteros ciuitatis & dioc. Neapoli. & in eis degentes auctoritate presentium requirimus, & monemus, eisque & cuilibet ipsorum sub excommunicationis pena, quam si mandati nostri huiusmodi contempores extiterint, præferimus exnunc prout extunc sententialiter in his scriptis districte precipimus, & mandamus quatenus psalmos, himnos, orationes, & alia quecumque solennia per S. Ro. Ecclesiam ordinata in celebratione missarum, secundum quod per sua tempora per ipsam Ecclesiam sunt distributa, dicere debeant expressis verbis, vel legendo, aut cantando, secundum quod feria exiger, siue festum.

Constitutio sexagesima prima.

Constitutio quod in celebratione missarum vinum & aquam diuisim in calicem ponant presbyteri, nec vinum limphatum teneant in altari.

Attendentes quod sacri canones de comixtione aque cum vino in sacramento Eucharistiæ, vt diuisim in calicem immittantur, deliberatione prouida statuerent, eadem auctoritate monemus omnes & singulos presbyteros ciuitatis & dioc. prædictæ, & in eis degentes, eisque & cuilibet ipsorum mandamus sub excommunicationis pena districte, quatenus ad altare vinum limphatum, siue aqua mixtum portare, aut deferri per alium, pati non audeant, siue mandent, sed primo vinum, in debita quantitate, & successiue aquam in minori quantitate

Constitutiones Sinodales.

ciate quam sit vinum, iuxta canonica instituta, per ipsa poni mandamus in calicem, cum de Christi latere primo sanguis, postea aqua profluxerint, secundum Evangelicam veritatem: in contrarium vero facientes exnunc prout extunc excommunicationis sententiam proferimus sententialiter in his scriptis.

Constitutio sexagesima secunda.

Quod in Altari luminaria congrua teneantur in celebratione missarum.

Monemus etiam omnes & singulos presbiteros ipsos, ac eis & cuilibet ipsorum eadem auctoritate sub excommunicationis poena, districte precipiendo mandamus, quatenus dum per eos missarum tam veneranda solennia celebrantur, lumina debita, secundum quod tempus & facultates eorum exigunt, teneant in altari, ut ex hoc fides & deuotio apud omnes augeatur, in mentibus: in inobedientes autem excommunicationis in his scriptis sententiam promulgamus.

Constitutio sexagesima tertia.

Quod trahentes clericos ad forum seculare sunt excommunicati.

Inaudita presumptio vsque adeo illicitis ausibus aditum patefecit, ut clerici, & laici, ac alia persona quolibet, clericos scienter criminaliter & ciuilitate ad iudicia publica pertrahunt, suo Pontifice & ordinario iudice derelicto, quod & in praedictum libertatis ecclesiae sticze prouenire dignoscitur, & canonicis ac, ciuilibus sanctionibus, super hoc pie editis, non modicum derogare: igitur super praemissis providere volentes, & praesumptuosam voluntatem talium, inquam possumus, refrenare, de consensu nostri Neapol. capituli praesentis constitutione statuimus, & omnes & singulos tales trahentes clericos, ut praemittitur, coram iudice, seculari, siue clerici fuerint, siue laici, vtriusque sexus, siue etiam religiosi, aut alia persona quacunque, monemus ut vltius praemissa, vel aliquod praemissorum facere non audent, per se, vel per alios, publice, vel occulte: alioquin in ipsos & ipsorum quemlibet, praedicta monitione praemissa exnunc prout extunc excommunicationis sententiam ferimus in his scriptis.

Constitutio sexagesima quarta.

Contra mulieres quae per earum negligentiam suffocant infantes, & quod non debeant tenere in lecto quousque venerint ad tertium annum.

Sicut nos experientia docuit, sunt nonnulli in ciuitate Neapo. & potissime mulieres, qui infantes filios, siue alios, quos ipsis tenere incubit in lectis, in quibus nocte dieque dormientes quiescunt, secum retinent, ex quo multos infantes oppressos fuisse cognouimus, culpa, seu negligentia ipsorum, ut praedicitur, eos tenentiu praecedente. Super quibus occurrere cupientes de consensu nostri Capituli supra dicti sub poena excommunicationis monemus omnes & singulos ciuitatis Neapo. supra dictos, ut infantes filios, seu alios, ut praemittitur, vsque ad triennium in lectis, ut praemissum est, secum non teneant, sed in cunabulis, vel loco alio extra lectum quiescere faciant.

Constitutio sexagesima quinta.

Constitutio contra presbiteros tenentes vltra septem missas in hebdomada.

Antonius Angeli de Neapo. canonicus Neapol. decretorum Docto. Reue. in Christo patris & Domini Gasparis diuina miseratione Archiepiscopi in spiritualibus Vicarius generalis. Vniuersos, & singulos Christi fideles praesentis constitutionis seruatos, tam praesentes quam venturos, saluet ille qui nihil ignorat. Cum & sacram religionem plantandi modis omnibus plantanda fouere teneamur, & eadem recta sunt, nutrire, ac corrigere, quae profectus ritatis impediunt, commissa nobis auctoritate vestrae nostrae officij salubriter curemus, ne ab illo qui in throno sanguinis inferiorum e nostris exquiratur, sanè quia ex constitutione quondam bonae memoriae Ioannis Praesulis Neapo. emanata, quae incipit prout ad nostrum peruenit auditum, plerique testes &c. nonnulla animarum ligamina ac pericula menient, & in futurum verisimiliter oriri possunt, eo cum consilio, voluntateque beneplacito vestri Neapo. praedictam constitutionem cassamur, annullamus, & irritamus, renunciamus, ubi volumus pro infecta. Itaque secundum eum in iudicio, nec extra iudicium valeat iudicari, quantum ad excoicationem tantum. In aliis vero vassatam constitutione firmam esse, sicut prius, res, & firmiter inhihentes, ut nemo sacerdotum, & dioecesis Neap. ac committentes in eis valeant deinceps retinere in beneficium nisi septem missas tantum, vel infra. & non vltra: & si quis ausu temerario huius nostrae constitutionis inueniatur retinere vltra septem missas, prout superius est editum, non solum priuetur missa, vel missis, quae, vel vltra septem retinere praesumpserit, sed etiam per arbitrio superioris. Quia dignum est enim, ut quod timor a malo non reuocat, saltem coerceat severae disciplinae: & hanc nostram constitutionem in libertationum dicte Ecclesiae Neapo. annorari, annuere, & scribi, atque annis singulis in die quatuordecim hebdomadae in dicte Ecclesiae hora solis populus confluerit ad diuina publicari volumus: & ut haec ad omnium & singulorum vtriusque sexus notitiam deueniant, & deuenire possint, verisimiliter praetendere, ac allegare ignorantiam copia dicte constitutionis sigillo torondo curae Episcopali Neap. quo in talibus vltimur impressio nitam in valuis dicte Neap. Ecclesiae a figenda firmemur, & mandamus affigi. Datum, & actum in choro dicte Neap. Ecclesiae, Anno Dni. M. CC. XL. Die quinto mensis Ianuarij, tertie indictionis, sanctissimi in Christo patris & Do. nod. Eugenij, diuina prouidentia Pape III. anno nono.

Constitutio sexagesima sexta.

Constitutio quod quotidie fieri debeat collecta & oratio in diebus Iannarij, exceptis diebus quibus est interuentus, & etiam quod eius festum cum ipsa uia sub duplici officio celebratur, & quod festum mensis per totius anni circulum eius festum duplici officio fiat, & quod in missa dicatur Credo unum Deum, tam in festo quam infra octauam, & quotiescunque eius festum celebrari.

Antonius Angeli de Neapol. Canonicus Neapol. decretorum q; Doct. R. in Christo p.

10. Gasparis misericordie diuina Archiepiscopi Neapolitani, in spiritualibus Vicarius generalis : Sacrosanctae Romanae Ecclesiae piissima consideratione statuit vt quibus decoretur solennitatibus, hi qui pro Christi nomine coronam martirij adepti sunt, cum sepius de deationibus apud Dei altissimi Filiu inlatae non deum pro nobis in hac miserie valle degentibus, interendo, vt qui caelestia pariter & aeterna disponit, & tenet supernorum dona non desit elargiri in sua inaccessibili gloria supremi iudicij die nos collocet. In autem inter martiru turmas gloriosissimum Antonymi Ianuarii eximii miraculis strenue decora, nostrum sentiamus esse primum patronum, huius almæ Ciuitatis, atque eius ciuium fauorabilem morem, qui velut stella matutina inter Angelorum irradiat, & pro clero suoque populo affluenter accendere preces non desinit: hæsitari enim non debet hanc Neapolitanam ciuitatem eius cliuulo protegi atq; muniri: ideo eius altissimum festum in omni ueneratione dignissimum. cum ipsius duplici festo sub duplici festo, cum consilio, voluntate, benedictione, venerabilis Capituli Neap. decernimus, oratione, iustitiamus, & mandamus perpetuis temporibus celebrari, prout in nostra rubrica inferius prescribitur: & vt Christi fideles ad tantæ festiuitatis deuotissime confluant omnibus uentibus & confessis ipsam Ecclesiam foelicissimis Ianuarij uisitantibus, vel ubiunque eius contingerit celebrari, auctoritate Apostolorum Pauli, ac ipsius almi pontificis Ianuarij confisiginta dies de iniunctis eis poenitentis misericordiam amemus; adicientes, & firmiter statuente quod debeat fieri collecta præfati excelsi Pontificis, præter exceptis diebus atque temporibus quibus festum est interdictum, ne fiat Principis Apostolorum collecta, prout in Breuiario continetur: Sed quia oratio eloquio scriptum est, quod is cui plus donatur dignetur: ideo statuendo mandamus quod prædicti Angustissimi per totius anni circulum semel in eius festum sub duplici officio debeat celebrari. Ianuarij. 4. Februarij, prima dominica mensis Maij in eius sacratissimæ translationis, prima Iunij. 23. Augusti. 19. Septembris celebratur officium almi eius martirij: de quo festo mandamus fieri sub duplici officio, vt supra. Sexta Octobris. Symbolis: ita tamen quod si dictum officium in diebus celebrari non poterit, aliquo festo impediendo, vel dominica quæ non potest canalicia sequenti dominica prædictum festum transdiem diem immediate sequentem: & si illa die non poterit celebrari, transferatur in aliam diem quod poterit celebrari: Mandamus etiam quod in missa eiusdem preciosissimi Præfatis dici Symbolum, idest, Credo in vnum Deum, tuncque prædictum officium, vt supra dictum celebrabitur. Volentes & etiam statuente, omnes tam clerici quam religiosi, religiose uiales, ac sorores Ciuitatis & diocæ. Neapolitantes in eis, cuiuscunque conditionis, ordinatis, gradus, ac præminentie existant, hæc debeat: & quia nil prodesset humilitas huius, si contemptus contumacibus non obesset: & sunt culpa in quibus est culpa relaxare vindicta transgressores huius nostræ constitutionis, scriptarum rubricarum multari volumus, & poena vnius florenti auri Cameræ Domini Episcopi Neap. applicandi: & hæc fiant ad laudem tantum militis caelestis Ianuarij, vt eius oratione qui in astris viget, ubi foelicem hic longuam dat vitam. Datum Neap. in Choro maioris Ecclesiae Neap. sub anno Domini. M. CCCC. XL. die 28. Novembris quartæ indictionis, Pont. Sanctissimi

miij Christo patris & D. Dni Eugenij diuina providentia Papæ. III. anno decimo.

Sequitur Rubrica supra dictæ constitutionis, vespæras, & Matutinas.

Nota quod infra octauam almi Pontificis Ianuarij fit idem officium quod in die, & sunt quotidie nouem lectiones, sex de passione eius, & tres de miraculis ipsius: de festiuitatibus infra octauam occurrentibus nihil tunc agitur, sed post octauam celebrantur: festum autem Sancti Matthæi celebratur eo die quo cadit, & non fit commemoratio in vtrisque vespæris, matutino, & historia IVDIT ponatur sequenti dominica, historia vero HESTER ponatur per hebdomadam: si vero post octauam Dominica aliqua non occurrerit, tunc historia IVDIT, & HESTER ponatur post octauam patris Ianuarij, vt melius videbitur celebrantur: si vero festum beati Ianuarij in Dominica venerit, totum officium fit de festo com memoracione dominicæ, & similiter fit in octaua: in dominica celebranda in qua volumus duplex officium celebrari, & tunc historia IVDIT & HESTER ponantur secunda & tertia feria post octauam: si vero festum almi protectoris Ianuarij occurrerit quinta feria, historia THOBIÆ ponatur secunda feria post octauam Natiuitatis sacratissime Mariæ Virginis, & historia IVDIT & HESTER ponantur post octauam patris Ianuarij feria sexta & sabbato immediate seq. post vero octauam splendidissimi nostri patris Ianuarij assumitur officium gloriosissime virginis Mariæ. Notandum quod si numerus hebdomadarum fuerit 25. tunc dimittatur illa Dominica quæ venerit in festo, vel infra octauam nostri defensoris Ianuarij: infra octauam almi patris Ianuarij quotidie sex lectiones leguntur de passione ipsius, & tres de miraculis eiusdem. Data per eundem Antonium Angeli de Neapoli, Vicarium, vt supra.

Sequitur rubrica missæ excelsi patris nostri beatissimi Ianuarij:

Notandum quod infra octauam almi patris Ianuarij fit idem officium quod in die. De festiuitatibus autem occurrentibus nihil tunc agitur, sed post octauam celebrantur: festum vero beati Matthæi Apostoli & Euangelistæ, fit eo die quo cadit: & quotidie dicitur, Credo. vltima die octauæ fiat officium duplex sicut in prima die festi. Data vt supra.

Excommunicatio contra choreantes, seu conuiuia facientes in Ecclesiis.

CAnone docente, instrumur domum domini in cultu diuino cum debita ueneratione seruare: ad Ecclesias namque humilis & deuotus debet esse ingressus, & in eis quæta conuertiatio, Deo grata: in ipsis siquidem non solum instruitur, sed etiam reficitur populus, qui ibi conuenit ad diuina: ex quo in locis eisdem cessare debent uana, & multo fortius foeda, & prophana colloquia, confabulationes quælibet, & quæcunque alia quæ diuinum possunt turbare officium, aut oculos diuinæ offendi maiestatis: ne ubi peccatorum est uenia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi: ad quorum omnium obseruationem Christi-

Constitutiones Sinodales.

Christianum populum qui ad ipsas conuenit ex merito nostro pastoralis officio inducere cogimus, & modis omnibus coarctare. Sanè diebus non longe præteritis in ciuitate Neapolitana abusus quedam inualuit, ut in ecclesijs in quibus attendi debent intentis præcordiis sacra solennia, choreæ fiunt, atque conuiuia, introducuntur equi, alique actus noxi, & detestabiles exercentur: super quibus volentes omnem materiam amputare, de consensu nostri neapolitani capituli statuimus, ac monemus omnes & singulos viros & feminas ci-

uitatis, & diocesis Neapolitanæ, & dependentis, cuiuscunque status, seu conditionis existant, in Ecclesijs ipsis, aut ipsarum aliqua, choreas, aut conuiuia non faciant, equos non introducant, vel ipsas intrare non permittant, aut per se, vel alios ex quacunque teneant, causa offerendi eosdem proficere, seu representationis alicuius faciende, de nostra licentia dumtaxat excepta: alioquin in ipsos, & eorum quemlibet excommunicationis sententiamimus in his scriptis.

Constitutionum Sinodaliū Finis.

QUESTE SONO LE CONSTITUTIONI.

ORDINATE PER LO REVERENDISS. MONSIG.
lo Archiepiscopo de Napoli, & suo Capitolo, contra quelle persone
che cōmetteranno l'infrafcritti delitti, ouero peccati. Videlicet.

N PRIMIS escommunicamo tutte quelle
persone lequali biattēmano lo omnipotente Dio,
la Gloriosa Vergine Maria, & li Santi publicamen-
te cō animo deliberato, & peruersa conuetudine.
Escommunicamo tutti li heretici & scismatici, & tut-
telle persone che danno aiuto & fauore.
Escommunicamo tutte le fattocchiarie, & tutte
le persone che gettano le sorti, & quelli che fanno
rim, & sortilegi per indiuiare, & tutte quelle per-
che vanno ad esse fattocchiare per tali cose.
Escommunicamo tutte quelle persone, tanto Preti,
o clerici, & secolari, che pigliano, & danno della
trefma, dell'oglio santo, & dell'oglio delli infer-
r alcuna indiuiatione, ouer fattocchiarie.
Escommunicamo tutte quelle persone ch'abbruo-
o, ouero pongono, ò fanno poner fuoco nelle pos-
ni, ouer terre, & case della maggiore Chiesa di
li, & altre di sua diocesi, & d'altre persone pri-
omunicamo tutte quelle persone che contra
do fatto lo matrimonio secundo loto, poi che
contratto con altro primamente lo matrimonio
sente legitimamente.
omunicamo tutte quelle persone che fanno
publicamente.
omunicamo tutte quelle persone le quali scri-
ò fanno scriuere li contratti fittitij & simulati in
di vsura.
omunicamo tutte quelle persone lequali fal-
ite fanno li instrumenti, ouero falsificano le lettere
lice, & del Reuerendissimo Mōssghor lo Archie-
o di Napoli.
omunicamo tutte quelle persone che depo-
ouero dicono, ò fanno dire falso testimonio, ò
falsi testimonij, e falsi ditti, ouero instrumenti
cientemente.
omunicamo tutte quelle persone che gioca-
l'azarra, ò con dadi, & altri giochi illiciti nelle
e, & tutte quelle che peccano carnalmente, ò chi
nettesino roffianitiò nella maggior Chiesa di Na-
& in altre chiese di nostra Diocesi.
omunicamo tutte quelle persone lequali oc-
no li beni, ragioni, & scritture, tanto publice co-
muate della maggior Chiesa di Napoli, & di altre
di nostra diocesi iniustamente.
omunicamo tutti quelli Clerici che tengono
ommandati li beneficij senza alcuno iusto titolo,
o renonciano infra otto di, incominciando dal
la publicatione.
omunicamo tutte quelle persone che pongo
ò fanno ponere li giuramenti nelli contratti delli
li della maggior Chiesa di Napoli, & che fanno
tratti di alienatione, ouero pignoratione delli beni
ditti vassalli, senza licentia del Reuerendiss. Monsi-
n lo Archiepiscopo di Napoli.
omunicamo tutti quelli della Città, & diocesi
Napoli quali se fanno promouer alli ordini Eccle-
fici da altro prelato, senza licentia della Santità de
& del R. Monsig. lo Archiepiscopo di Napoli.
omunicamo tutte quelle persone che fanno con-

uevir Clerici ouero persone Ecclesiastiche alla corte se-
colare, & tutti Giudici, & Officiali che cōsentono che
tal cause si trattino nelle loro corti, in preiudicio della
corte ecclesiastica.

Escommunicamo tutte quelle persone che disho-
nestamente saltano, ò fanno conuitti alle Chiese, ouero
Capelle.

Escommunicamo tutti Monaci, & Frati di nostra
Diocesi che vanno soli fora de loro Monasterij.

Escommunicamo tutti quelli Religiosi, Preti, &
Giaconi iquali hanno impretati habiti, cotte, & altre
cose Ecclesiastiche a gioco di Carneuale, & altri arti
inhonesti, & prohibiti, & quelle che l'hanno portate.

Escommunicamo tutti li Frati Mendicanti che va-
no processionalmente per la Città di Napoli, senza li-
centia del R. Archiepiscopo di Napoli.

Escommunicamo tutti li elequatori delli testamen-
ti delli defonti che tengono, & non assignano le posses-
sioni legate a quelli che celebrano le messe per le ani-
me delli defonti infra quindici di, incominciando
dal di della presente publicatione.

Escommunicamo tutti li Preti forastieri liquali ce-
lebrano, ouero amministrano li Ecclesiastici sacramen-
ti nella Città, & Diocesi de Napoli, senza licentia del
R. Archiepiscopo di Napoli, ò de suo Vicario.

Escommunicamo tutti li Preti liquali fanno seruire
le messe & beneficij loro per substituto, senza licen-
tia del Reuerendo Archiepiscopo di Napoli.

Escommunicamo tutte quelle persone lequali cō
feriscono messe, & altri beneficij, senza confirmatione
del R. M. lo Archiepiscopo di Napoli.

Escommunicamo tutti li Notari che scriuono li testa-
menti delli defonti & non li manifestano infra otto di,
dal di della morte delli testatori alla corte del Reue-
do Archiepiscopo di Napoli, ò del suo legittimo pro-
curatore.

Escommunicamo tutte quelle persone lequali nō
pagano la quarta delli legati lasciati per li testatori
delli loro testamenti infra vno mese al R. Archiepiscopo
di Napoli, contanto che si pigliano li legati.

Escommunicamo le Abbatesse, & Monache della
Città di Napoli subditte al R. M. lo Archiepiscopo di Na-
poli che escano dalli loro Monasterij, & che pigliano,
& recettrano alli loro Monasterij le psonne estranee, sen-
za licentia del R. M. lo Archiepiscopo di Napoli.

Escommunicamo tutte quelle persone lequali accō-
pagnano le Monache per la Città de Napoli, contra la
forma delle constitutioni sopradette del R. Monsig. lo
Archiepiscopo.

Pronunciammo per escommunicati tutti li Religio-
si, di qual grado, & religione si sia, liquali intrasseno
dentro li Monasterij di Monache, senza licentia del R.
M. lo Archiepiscopo di Napoli, ò del suo Vicario, secō-
do il priuilegio di Papa Innocentio 3.

Commandamo sotto pena di escommunicatione, &
di priuatione de beneficij, & mille libre di cera, che nis-
suno clerico, ne Prete debba tenere cōcubine, publice,
ne in casa sua, ne de altri: & chi le tenesse, le debbia
cazzare infra spacio de quindici di, quali le diammo:
cinque per lo primo, cinque per lo secundo, & cinque
per

Constitutioni del R. M. lo Archiep. di Nap.

per lo terzo & vltimo peremptorio termine, sotto la pena detta.

Monimmo sotto pena di escommunicatione tutte ql le persone lequali in nostra diocesi viano li priuilegij de indulgentie, non le debbanó vsare, senza farne conscientia al Reuerendo Monsignor lo Archiepiscopo di Napoli.

Monimmo sotto pena di escommunicatione tutte quelle donne che fussero concubine de Clerici, & Preti, che infra spatio de quendeci di se ne iddebbano totalmente partire.

Monimmo sotto pena di escommunicatione che nõ sia nissuna persona che getta pietre, lora, ò immondezza sopra i corpi morti de fideli.

Monimmo sotto pena di escommunicatione che nõ sia persona che getta vire, vertone, sagitte, pietre, ouero altra cosa d'anoza alli tetti, & fenestre della maggior Chiesa di Napoli ne delle altre Chiese.

Monimmo sotto pena di escommunicatione ogni persona, tanto masculi quanto femine di nostra Diocesi non debba tener botteghe aperte per vender, ne far altro esercizio prohibito il di delle sette comandate per la santa madre Chiesa, eccetto quelli che vendono cose da mangiare, da beuere, & da medicinare.

Monimmo sotto pena di escommunicatione ogni persona che non debbano reponer cose che non sono deputate al culto diuino nelle Chiese ouer capelle.

Monimmo sotto pena di escommunicatione ogni persona che non debbano tenerli fanciulli piccolini nelli

loro letti per fino a tanto che li detti fanciullini non di anni tre.

Monimmo sotto pena di escommunicatione sia nissuno che getta, ne faccia gettare immondizie, altre brutture nelli ambiti della maggior Chiesa di Napoli, & delle altre Chiese.

Monimmo tutti li Medici, tanto Fisici, quanto Chirurgicali quali vanno a visitar li infermi, che inar le ordinino alcun rimedio gli ammoniscano che debbano confessare, & pighar la sacra communione loro Parrocchiani, ò da altri, con licentia di quoruno.

Monimmo tutti li esequutori delli testamenti sotto pena di escommunicatione in spatio d'vn anno cominciado dalla morte del testatore debbano re tutti li legati si contengono in detti testamenti.

Monimmo sotto pena di escommunicatione li esequutori delli testamenti che distribuendo i legati fatti per li defonti debbano tenere la quarta di detti legati, & darla a M. Reuerendis lo Archiepiscopo di Napoli, ouero di suo procuratore.

Monimmo sotto pena di escommunicatione la persona, che nissuna persona presume dire ingiuria, contumelia, ne battere, ne con parole, ne con fatti, no di quelli che venissero a dimandar iustitia al di M. R. lo Archiepiscopo di Napoli, ne auctoritate no aduocato, ne procuratore, ne ufficiale di detto distretto, & chi presume far il contrario, da noi communicammo.

Finiscono le Constitutioni, & Monitioni del R. Monsignor Archiepiscopo di Napoli, & suo Capitolo.

REGISTRO:

✠ ✠✠ ✠✠✠ ABCDEFGHIKLMNOPQRS
XYZ, Aa Bb Cc Dd Ee. a ABCDEF.

Omnes sunt Quaterniones præter ✠✠✠ quæ sunt quinterbion
& Ee duerniones, & a, duerniones, & F terniones.

